GALENI

1550

Galeni 7. clas.

2516(2)

A.XVIII c

55350

ANTONINI NON FEBRIENTIS COGNITIO

GALENI

SEPTIMA CLASSIS

Curandi methodum tum diffuse tum breuiter descriptā, uictus rationem in morbis acutis, singulorū morborum facile paranda remedia, priuatam quorundā morborum curationem, chirurgiæ constitutionem, fracturarū ac luxationū sanationem, fasciarum deniq; & laqueorū & machinamentorum tractatū continet.

TOTAM HANC CLASSEM IN HAC *secunda editione diligenter recognitam, ac multis etiam figuris illustratam, tribusq; postremis libris locupletatam fuisse, uersa pagina, in qua est librorum numerus, indicat.*

Omnibus libris argumenta ac capita adiecta sunt, singulisq; capitibus summa contentorum præposita est.

τὸ θεραπευτικόν.

PATRIS INSOMNIVM

GALENI DOCTORES

HEPATICI COGNITIO

CRISIS PRÆCOGNITIO

AMANTIS DIGNOTIO

PALESTRITE CVRATIO

Cum summi Pont. Senatusq; Veneti decretis.

VENETIIS APVD IVNTAS. M D L.

DISCEPTATIO CVM ALEX. HABITA.

D. Luigi

LIBRI SEPTIMAE CLASSIS

EX SECVNDA EDITIONE.

GALENI de medendi methodo libri xiiij, Thoma Linacro interprete, denuo magna diligentia Augustini Gadaldini recogniti. fo.2

De arte curatiua ad Glauconem libri duo, Nicolao Leoniceno interprete: nunc ab Augustino Gadaldino ad fidem antiquorum græcorum codicum diligenter recogniti. 94

¶ Post hunc librum collocari debuerat libellus, cui titulus est: Quos, & quando, & quibus medicamentis purgare conueniat, qui est in quinta Classe, pagina lxxxviij. qui liber est cap. xxiij. libri septimi Oribasii ad Iulianum imperatorem.

In libros Hippocratis de uictus ratione in morbis acutis commentarij quatuor, Ioanne Vasseo Meldensi interprete, ab Augustino Gadaldino recogniti. 108

De remedijs paratu facilibus liber, ab Huberto Barlando Philiatrio latino sermoni traditus, & nunc denuo accuratissime castigatus, & ab omni labe purgatus. 153

De remedijs paratu facilibus ad Solonem, spurius, à Iun. Paulo Crasso conuersus, & diligenter recognitus. 161

Liber tertius de remedijs paratu facilibus, spurius, Iunio Paulo Crasso interprete, recognitus. 169

Documentum de puero epileptico, Nicolao Leonico Thomæo interprete. 175

In librum de natura humana commentarius secundus, nunc à Nicolao Macchello medico Mutinensi translatus. 181

De incantatione, adiuratione, & suspensione liber Galeno falso ascriptus. græce non habetur. clxxxi.

De oculis spurius, Demetrio Græco interprete, à varijs mendis expurgatus. græcũ exemplar desideratur. 182

De renum affectuum dignotione atq; medela, Christophoro Heyl interprete, nunc accuratissime ad græcorum codicum fidem recognitus. spurius. 191

In librum Hippocratis de ijs quæ in medicatrina fiunt, commentarij tres, Ioanne Bernardo Feliciano interprete: nunc ab eodem & recogniti & nouis quibusdam picturis illustrati. 197

In librum Hippocratis de fracturis commentarij tres, eodem interprete: nunc ab eodem & recogniti & nouis quibusdam picturis illustrati. 223

In librum Hippocratis de articulis commentarij quatuor, eodem Feliciano interprete: nunc ab eodem & recogniti & nouis quibusdam figuris illustrati. 251

GALENVS de fascijs Vido Vidio Florentino interprete. 293

ORIBASIVS de laqueis ex Heracle, Vido Vidio Florentino interprete. 306

ORIBASIVS ex Heliodoro de machinamentis, eodem Vido Vidio interprete. 309

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBRI QVATVORDECIM,

Thoma Linacro Anglo interprete:

Denuo magna diligentia Augustini Gadaldini recogniti.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI.

Thessalum ac reliquos methodicos reprehendit, qui in sanitate ac morbo dignoscendo plurimum aberrarunt, docetq; principia methodi, qua morbus tum dignosci, tum curari debet.

Retardatam ea de causa fuisse horum librorum editionem, quòd ignauissimi ad bonas artes excolendas, maiorumq; studia amplexanda, Galeni tempore homines extiterint. CAP. I.

C QVanquam & tu sæpe aliàs, charissime Hiero, & alij quidam amici me
nunc hortantur, vt sibi medendi mothodum conscribam: & ego sanè,
tum vobis in primis gratificari, tum vero posteros pro viribus iuuare
cupio: semper tñ sum cunctatus, ac distuli: idq; multis de causis, quas
nunc quoq; satius (opinor) fuerit, prius, q̃ opus ipsum aggrediar, ex-
ponere: sunt enim ad ea, quæ post dicentur, sanè non inutiles. Earum
igitur omnium illa præcipua fuit, quòd frustra me scripturum timebã:
cum nemo propè dixerim, hac nostra ætate veritatis inquisitiõi sit de-
ditus: sed pecuniam, & ciuilem potẽtiam, & inexplebiles voluptatum
delicias omnes eousq; suspiciant, vt siquis sapientiæ quoduis studium
sectetur, pro insano hunc habeant. quippe qui primam ipsam & vere sapientiam, quæ diuinarũ
humanarumq; rerum est scientia, ne esse quidem oĩno existiment. Medicinam vero, Rhetoricẽ,
Geometriam, Arithmeticen, Musicen, ac reliquas id genus artes, esse quidem autument: cæte-
rum finem earum studiose persequendum minime censeant. Me vero ex ijs, qui me vnice dili-
gere sunt visi, nonnulli sæpe increpant, quòd plus iusto veritatis studio sim addictus, quasi nec
mihi ipsi vsui, nec ipsis in tota vita sim futurus, nisi & ab hoc tanto veritatis indagandę studio de-
D sistam, & mane salutando circumeam, & vesperi apud potentes cœnem. His enim artibus tum
amari, tum amicitias conciliari, tum vero pro artificibus haberi: nequaq̃ † ex ijs quæ in propria
professione sint cõsequuti. Neq; enim esse qui de ea iudicẽt, vbi omnes totum diem diuersis stu-
dijs transigant: mane quidem omnes simul salutationibus occupati, post autem distracti, ad forũ
quidem & lites nõ exigua turba: ad saltatiões autem & aurigas alia maior: iam vel aleæ, vel amo-
ribus, vel balneis, vel ebrietati, vel comessationi, vel demũ alicui corporis voluptati deditus sanè
nõ exiguus numerus. vesperi vero rursum oẽs ad symposia simil collecti, vbi postquam {vino}
se impleuere, non lyra cithara'ue, aut aliud musicum instrumentum in orbem circunfert, (quod
sicut olim in eiusmodi congressu tetigisse, honestum: sic cõtra, non tetigisse admodũ erat turpe)
sed nec sermones vlli habẽtur, quales in symposiis agitari solere veteres prodiderunt, nec aliud
honestum quicquam: immo inuicem sibi propinant, & de magnitudine poculorum certant,
vtpote inter quos optimus censetur, non qui plurimis instrumentis musicis, aut etiam sermone
philosophico vti nouit: sed q multos, eosq; maximos calices exsiccauit, adeo vt mihi mane etiã-
num ebrij ex his pleriq; videantur: nõnulli vero etiam euidenter adeo vinum olere, q̃ si modo
hausissent. Eoq; iure fit, vt cum ægrotare cœperint, medicos aduocent, non quidẽ optimos, vt-
pote quos per sanitatem noscere nunquam studuerunt: sed eos quos maxime familiares habẽt,

† ἐκ τῆς οἰκείας παρασκευῆς

Medici veteres imperabant aegris veluti duces militibus

quicq; ipsis maxime adulantur: qui & frigidam dabunt, si hanc poposcerint: & lauabunt, cum E
iusserint, & niuem vinumq; porrigent: postremo quicquid iubebit, mancipiorum ritu facient:
contra q̃ veteres illi medici ab Æsculapio oriundi, qui tanquã duces militibus, & reges subditis,
imperare ægris voluerunt: nequaquã vero Getarum, & Tibiorum, & Phrygum, & Thracum
emptitiorum ritu parere, atq; obsequi. Itaq; non qui melius artem callet, sed qui adulari aptius
nouit, apud istos magis in pretio est: huicq; omnia plana peruiaq; sunt: huic ędium fores patent:
hic breui efficitur diues, plurimumq; potest: huic discipuli multi à cubiculis, vbi iã fuerint exole-
ti, traduntur. Quod Thessalus ille intelligens, non solum cætera Romæ diuitibus assentabatur,
sed etiam artem sex mensibus traditurũ se professus, quamplurimos discipulos facile cõparauit.
Si enim neq; Geometriæ, neq; Astronomiæ, neq; Dialectices, neq; Musices, nec vllius deniq;
bonarum disciplinarum indigent, qui medici sunt futuri, (quemadmodum Thessalus iste gene-
rosissimus promittebat,) nec etiam longam experientiã, & operum artis vsum desiderant: cui nõ
promptum sit artem aggredi ceu facile medico futuro? Atq; hinc adeo fit, vt nunc etiam sutores,
& tinctores, & fabri tum materiarij, tum ferrarij, proprio magisterio relicto, in medicinæ artis
opera insiliant. Nam qui pictoribus & vnguentarijs mixturas suas præparant etiam de primo
loco certant. Atq; ob hæc ipse medendi methodum scribere sum cunctatus, quã vtiq; & viri ve- F
teres inceperunt, & posteri eorũ perficere sunt conati. Atq; olim quidem nõ parua lis erat eorũ,
qui in Co atq; Cnido habitabant, vtri videlicet inuentorũ multitudine reliquos superarẽt. quip-
pe geminum hoc genus Asclepiadarum adhuc in Asia supererat, deficiente nimirum quod in
Rhodo viguerat. Certabant autem cum his honestũ illud certamen, quod Hesiodus prędicabat,
etiam medici qui Italiã incolebant, Philistion, Empedocles, Pausanias, & horũ sectatores: erãtq;
tres hæ certantium inter se nobilium medicorum scholæ. Plurimos qdem atq; optimos discipu-
los Coæ fortuna contulit: ab hoc Cnidiæ. Nec tamen in paruo habẽda pretio erat, & quę in Italia
noscebatur. At horum nemo nec mane potentium fores ipsos salutaturus, nec vesperi cœnatu-
rus frequentabat: sed sicut Hesiodus cecinit,

Nanq; alium ditem cernens, cui deest quod agatur,
Ipse solum vertit tauris, & semina ponit.

Ita & illi inter se perpetuo certabant, non vtiq; de aranda serẽda ue terra, (quippe quæ vt Ascle-
piadarum genere inferiora, sic Ascræo poetæ erant non indecora) sed de Apollinis Æsculapijq;
arte tum exercenda, tum vero semper augenda, ac pro viribus perficiẽda. Nunc vero honestũ G
illud certamen intercidit, aut certe minimũ eius inter homines adhuc superest. Regnat autẽ in-
honestum, nec est qui hoc auertat, aut malo medeatur, vt Hesiodus.

Lis ne te inducat mala deuitare laborem,
Dulce malum alterius cui sit.
Hæc enim lis, vt Hesiodo etiam diuinior poeta cecinit,
Armatur primum tenuis, mox improba cœlo
Inserit alta caput, terris vestigia figens.

In Thessalum summæ arrogantiæ, atq; inscitiæ hominem, qui se Hippocratem, à quo Academici, Peripatetici, ac Stoici ratiocinationes de natura mutuati sunt, gloriatus est superasse. CAP. 2.

HVius litis stimulis agitatus ille Thessalus Hippocratẽ ac reliquos Asclepiadas maledictis
incessit, ac totius terrarum orbis theatrũ in suis ipsius libris cõstituens, inibi iudicatur, vin-
citq;, & contra omnem antiquitatem coronatur, ipseq; à se victor declaratur. Hęc facit tum in eo
libro, quẽ de Cõmunitatibus scripsit, tũ in Syncriticis: quin in reliquis quoq; omnibus cõtume-
liosus esse non desistit, veluti in epistola quam ad Neronẽ mittit, his ipsis inter initia verbis vsus:
Cum nouam sectã condiderim, & quę sola vera sit, propterea ꝙ qui ante me medici fuerunt oẽs,
nihil vtile prodiderunt, vel ad sanitatem tuendam, vel morbos propulsandos. Pergens autem in H
epistola, Hippocrates, inquit, noxia præcepta tradidit. Ausus est & Aphorismis eius cũ summo
dedecore contradicere. Et cum ostendat se in Hippocratica disciplina, nec à quoquam institutũ,
nec eius opera sub præceptore legisse: tamen nõ veretur etiam, talis cum sit, palmam sibijpsi tri-
buere. Quo magis aliquę esse meę partes videntur (quanq̃ aliàs parum assueti improbos acerbe
taxare) aliquid contra hunc ob veterũ contumeliam dicere. Quid improbe, quæ bona sunt ca-
lumniari tẽtas, vt multitudini placeas, cum liceret tibi in veritatis contẽplatione excellere si dili-
gens esses, ac veritatis amator? Quid ita ruditatis auditorum patrocinio abuteris ad veterũ bla-
sphemiam? Num paternæ artis socios, impudentissime Thessale, iudices medicorũ statues? Istis
scilicet iudicibus vinces proculdubio, siue contra Hippocratem, siue contra Dioclem, siue cõtra
Praxagorã, siue contra reliquos oẽs veteres dixeris. Quin potius viros antiquos, Dialecticos,
scientes, qui verum falsumq; discernere sunt periti, qui consequens ac repugnans distinguere,
qui demonstrãdi methodum à pueris sunt meditati, hos inquã iudices in consessum introducito.
His sedentibus aude quippiam Hippocratem accusare. His pronũciaturis aggredere scelesta illa
tua barbaraq; voce contra Hipocratem, primum illud disserere, Non oportere de hominis na-
tura curiosum esse: deinde, siquis hoc donet, male illũ de ea inquisiuisse, ac falsò oĩa præcepisse,

Ergo

A Ergo quis iudex erit? Num Plato? quando huic ſaltem iniurius eſſe minime es auſus. Ego ve-
ro ne diſcipulos quidem eius refugiam, non Speuſippum, nõ Xenocratem. Ariſtotelis vero, vel
rogem, iudicium ſubeas, & cum eo Theophraſti. Optem vtiq; & Zenonem, & Chryſippum, &
eorum qui hos ſectãtur, quemlibet iudicem eligas. Horum nemo, vir audaciſſime, Hippocratis
de natura hominis ſcita damnauit: quæ tu mihi nec legiſſe vnquam videris: nec ſi legiſti, intelixiſ-
ſe: & ſi intellexiſti, iudicare certe de ijs minime gentium potuiſti, vt qui ſub patre male lanas car-
pente, in gynæcio ſis altus. Nec enim putes nos, vel egregium genus tuum, vel claram doctrinã,
latere. Nec te Hippocrati & reliquis veteribus ĩ ſurdo theatro maledicere, ſed qui ſis, & vnde ve
nias, quo genere ortus, qua educatiõe vſus, qua diſciplina imbutus, prius oſtẽde: atq; ita demum
dicito, Illud ipſum prius vir audaciſſime monitus, nõ eſſe cuiuis in vlla bene inſtituta ciuitate cõ-
ceſſum, publice dicere: ſed ſiquis vir clarus eſt, qui genus poſſit, & educationem, tum vero erudi-
tionem concionatore dignam oſtendere, huic dicere permittunt leges. Tu cum nihil horũ oſtẽ-
dere habeas, audes tamẽ, homo generoſiſſime, Hippocratẽ accuſare: faciſq; in nugacibus libellis
tuis Græcos ſedere iudices: fers autem ipſe ſententiam, nec illorum expectas. Et palmam tibijpſi
das modo de omnibus medicis, modo de omnibus in vniuerſum Gręcis. Hæc enim inſignis au-
B dacia ſapientiſſimi ſcilicet Theſſali eſt, omnes ſe medicos viciſſe, ſed ſeipſo litigatore, ſeipſo ago-
notheta, ſeipſo iudice: poſt hos etiam reliquos Gręcos in certamen prouocaſſe, Rhetoras, Geo-
metras, Grãmaticos, Aſtronomos, Philoſophos: inter quos conſtitutum, ac lanificis elocutione
vſum, cenſere ſe omnium primum eſſe. quippe medicinam reliquas omnes artes præcellere, ſe
vero medicos omnes ſuperaſſe. quod vnum forte fortuna recte collegit. Si.n. medicina eſt oĩum
artium pręſtantiſſima, in ea vero Theſſalus primas partes obtinet, vtiq; omnium hominum ita
ſit primus, ac Socratem & Lycurgum præcellat, cęteroſq; omnes quos Pythius, vel vt viros bo-
nos, vel vt ſapientes, vel vt muſarum miniſtros, vel vt Iouis famulos, vel deniq; vt alio quolibet
munere dijs gratos laudabit. Agedũ igĩt Theſſalo hymnos de cætero omnes cantent, ſcribantq;
victoriæ carmina: & publicum orbis theatrum conſtituatur: acceditoq; aliquis, qui canat eum, q
in textrina ſit altus, viciſſe Demoſthenem, Lyſiam, & reliquos Rhetoras: ſuperaſſe Platonẽ, So-
cratem, & cæteros Philoſophos: palmã eripuiſſe Lycurgo, Soloni, & alijs legiſlatoribus: victo-
rem deniq; totius hominum generis coronatũ eſſe, Rhetorũ, Philoſophorũ, Legiſlatorũ. Nam
ſi Geometras, etiam & Grãmaticos, ac Muſicos, nominatim poſt tantos titulos cõmemorem,
contumelioſus in hominem videar. Vbi enim Lycurgus, Solon, Plato, Socrates, & Pythagoras
C dant manus: num pulchrum etiam ſit, Hipparchi, Archimedis, Ariſtoxeni, Ariſtarchi & aliorũ
quorundam id genus meminiſſe, hominum (vt Theſſalus dicat) nullius pretij? Sed quis tam ma-
gniloquus poeta nobis exiſtet, qui hæc canet? Quis nũc dabitur Homerus, qui hexametro tono
hanc Theſſali victoriam celebrabit? aut quis Lyricus, qui veluti Pindarus alte in dithyrãbis ca-
net, quiq; ſicut olim Bacchi, ita nũc Theſſali præconiũ efferet? An horum potius nullum requi-
rimus, ſed eorum qui iambos ſcribũt, Archilochum aliquem, aut Hipponactem, aut ex Tragica
ſcena quempiam, qui ſic hominem compellet:

» Quieſce dum miſerrime in ſtratis tuis,
» Nanq; haud vides, quæ te putas noſſe probe.

Oreſtis mihi ſomnium narras Theſſale. Qualenã id theatrũ eſt, in quo tu vinces Hippocratem?
Qui iudices erunt? Quinam pręmia proponent? Vis'ne primum Platonis ſuffragium legamus?
fortaſſe.n. hunc iudicem non reijcies. Atqui ille hæc ad verbum ait: Animę igitur naturam apte
» putas intelligi poſſe, nõ cognita totius natura? Immo, ſiquidẽ Hippocrati vni ex Aſclepiadarũ
» genere fides eſt habẽda, ne corporis quidẽ naturam abſq; hac methodo. Recte ais amice: opor-
» tet tamen cum Hippocrate ſermonẽ conferẽtes, num cum eo cõcordet, ęſtimemus. Sanè qdem.
D Igitur de natura conſiderare, quid eſt quod Hippocrates rectaq; ratio dicit? Num ad hũc modũ
» de cuiuſq; rei natura primum illud perpẽdi oportet, ſit'ne de quo volumus vel ipſi ſcientes eſſe,
» vel alios facere ſcientes poſſe, ſimplex, an varias ſpecies habeat? Mox ſi ſimplex ſit, facultas eius
» æſtimanda eſt, quã videlicet ad quid agendũ obtineat, aut quam ad patiendũ ab alio ſit ſortitum.
» Sin plures habeat ſpecies, his enumeratis, quod in vna feceris, id in vnaquaq; exigere oportebit:
» nempe quid illa facere per ſuam naturam ſit apta, vel quid ab alio pati. Audiſtin' vir bone Pla-
tonem ſimili methodo animæ naturam inueniendam eſſe cenſere, qua corporis naturam Hip-
pocrates? An adhuc vis multas hominis dictiões ex multis librorum eius locis deligam, in qbus
ille Hippocratem oĩum qui ante ſe fuerunt, maxime admiratur? An potius, cum id alibi fecerim
(nẽpe in eo ope, in quo de Hippocratis, & Platonis placitis diſſerui) illuc, qui id ſcire volet, remit
tam: vbi, vt arbitror, clariſſime oſtẽdimus, in plurimis maximiſq; rebus horum hominum inter
ſe conſenſum: atq; aliò me conferens, alium tibi iam aduocẽ in teſtem, cœtum nempe Peripateti-
cum: qui & ipſe Hippocratis phyſiologiæ principia confirmat? Quin de hoc quoq; proditum à
me in alijs cõmentarijs eſt: quorum vnus de elemẽtis ſecundum Hippocratem inſcribitur: poſt
hunc alij tres de tẽperamẽtis: mox alij duo, alter de inęquali intemperie, qui etiam ad tractationẽ
de tẽperamẽtis pertinet: alter de optima corporis conſtitutiõe: deinde etiã tres de naturalibus fa-

cultatibus.hos igitur ſiquis leget,clare perſpiciet,rationum Hippocratis de natura, Ariſtotelem E
interpretem eſſe.Quin etiam de morborũ diſcrimine,quot hi,quiq́ȝ ſint,ac de ſymptomatis pari
modo:pręterea de horum vtrorunqȝ cauſis,primus omnium quos nouimus,Hippocrates recte
principia dediſſe videtur. poſt eum vero Ariſtoteles fuſiſſime ea eſt interpretatus. Hæc ita eſſe
intelliget, qui cõmentarios noſtros,quos de ſingulis horum ſcripſimus,legere non grauabitur.
Quare ſi Peripatetici iudicium exercebunt, Hippocrates(arbitror)vincet: Theſſalus vt impu-
dens,& nequam eijcietur.Sin Stoicis philoſophis in conſeſſum admiſſis iudicium permittetur,
ex ijs placitis,quę ipſimet ſtatuunt,Hippocrati palmam dabunt.quippe calidum,frigidum ſiccũ,
& humidum,primus Hippocrates inuexit:poſt eum Ariſtoteles demonſtratione aſſeruit.Eadẽ
Chryſippi ſectatores parata cũ accepiſſent:minime ſunt obluctati,ſed oĩa ex horũ miſtura con/
ſtare confirmãt,atqȝ hęc inter ſe mutuo agere ac pati,artificemq́ȝ naturam eſſe.omnia deniqȝ alia
Hippocratis dogmata de natura recipiunt,niſi ꝙ in re tenui eſt illis cũ Ariſtotele diſſenſio.quip-
pe cum recte Hippocrates affirmet totũ corpus eſſe(vt græce dicitur)σύμπνουν καὶ σύῤῥουν,quaſi
conſpirabile & confluxile dicas,omnesq́ȝ animalis particulas mutuo à ſe affici, recipiunt quidẽ
hoc vtriqȝ: diſſident tamen in eo ꝙ Ariſtoteles qualitates tantũ in ſe mutuo tranſire,oĩnoq́ȝ mi-
ſceri,Stoici non has modo,ſed etiam ſubſtantias ipſas exiſtimẽt. Q autem hoc definire medico F
ſuperuacuum ſit,quodq́ȝ ad medicinæ opus abunde ſit,ſi tantum concedantur ea quæ ab vtriſqȝ
ſunt demonſtrata,itẽ ꝙ qualitates virtutesq́ȝ in miſtis totę ſint totis ꝑmiſtæ:hęc & ante à me ſunt
demonſtrata,& ſi res poſcet,nunc demonſtrabũtur.Quare & Platonis,& Peripateticorum, &
Stoicorum iudicio,Hippocratis phyſiologiæ victoria dabitur. Immo vero ex eius phyſiologia
oẽs,ante dicti ſapientiæ profeſſores,oſtendunt neminẽ poſſe morbos cõmode curare, qui cor-
poris vniuerſi naturam non perſpexerit.Nunquid igitur ſi de palma ſub horum ſapientię pro-
feſſorum iudicio certaſſet Theſſalus,viciſſet,qui omnis ſuæ phyſiologiæ Hippocratem auctorẽ
habent?Quid autem ſi Geometris,Aſtronomis,Muſicis,aut Rhetoribus iudicium cõcedet:pu
temus'ne hos Hippocrate prætermiſſo alij vlli palmam daturos?Ego ſanè nec alium quẽuis pri/
mas eſſe laturum arbitror,omniumq́ȝ minime impudentiſſimũ Theſſalum,vt quo nemo Geo-
metriam,Aſtronomiam,Muſicen,ac Rhetoricẽ magis dehoneſtarit.Itaqȝ hac ſaltẽ ratione apud
hos in parum amico theatro certauerit.Verum hos fortaſſis in theatrum minime ĩducet, vtpote
quos ipſe prior inimicos reddiderit:ſed ijs ſapientię profeſſorum dũtaxat,qui in Dialectice ſunt
periti,vt qui veræ falſæq́ȝ orationis iudicandæ facultatẽ exercuerint, iudicum partes concedet.
Atqui,ſi Platonem,Ariſtotelem,& Chryſippum,ceu parum in hac facultate exercitatos tranſi- G
bimus:quoſnam,quæſo,alios inueniemus? Quare ſi nec aliarum artium profeſſores iudices ad-
mittet,nec qui in Dialectice cæteris omnibus ſapientiæ profeſſoribus præſtiterunt,illi ſuffraga-
buntur:qui tandem erunt,qui eum viciſſe iudicabunt? Qui illi frequens theatrum conſtituent?
Qui victorẽ renunciabunt?Qui deniqȝ coronabũt? Ipſe videlicet ſeipſum.id quod in illis egre-
gijs libris ſuis fecit,in quibus ſeipſum iudicauit,coronauit,victoremq́ȝ declarauit.

Corpus uniuersum est conspirabile et fluxile

Curaturo morbos necessaria est cognitio naturæ corporis

Aduerſus Theſſalum,qui nulla methodo duos in totum morbos,fluxum.ſ.& clauſum aſſeuerauit. CAP. 3.

AT fortaſſis illud ſibi glorię memoriæq́ȝ inter homines occaſionẽ fore eſt arbitratus,ſi opti-
mis viris laceſſitis,nos ſibi reſpondere cogeret.Verum ita & Zoilus celeber clarusq́ȝ ſit,q
Homeri ſtatuã flagellauit,& Salmoneus,qui Iouem eſt imitatus,reliquaq́ȝ flagitioſorum homi-
num non exigua turba,q vel meliores non ſunt reueriti,vel in deos ipſos fuerunt contumelioſi.
Verum hi non bonam de ſe opinionem reliquerunt:nec æmulatur quiſquã,qui cõpos ſit men-
tis,nec Homeromaſtiga Zoilum,nec dementẽ Salmoneũ:quãuis maledicis Zoilus in admira-
tione ſit,& Salmoneus ſacrilegis.Sed quid hos memoro?Cum & qui loculos præcidunt, ſimilia
perditorum ſtudia,& proditores proditorum,ſuſpiciant:nec eſt prorſus quiſpiam,qui propriũ H
cœtum,in quo palmam mereatur,nõ deſideret.Adeo ſi Theſſalus inter coquos,tinctores, lani-
ficos,ſutores,textores,ac fullones,de victoria certãs ſcripſiſſet:vtiqȝ & retuliſſet de Hippocrate
victoriam,& nemo noſtrum ei repugnaſſet.Nunc cum omnes homines iudices facit,ex horum
aũt numero ſunt & Plato,& Ariſtoteles,& Theophraſtus,& Chryſippus, nequaq̃ omne pun-
ctum ſolus feret,ſed alicui fortaſſis prouocare ad alium iudicem licebit. Quanq̃.n.Hippocrates
certare cum Theſſalo,vtpote indigno ſe,nolet:at forte Eraſiſtratus nõ negliget multoq́ȝ minus
Herophilus,atqȝ his etiam minus Aſclepiades,alijq́ȝ multi iuniorum medicorum, quibus eſt ad
contentionem natura propenſior,minime impune abire cõtumeliam ſinent,qua pariter omnes
Græcos Theſſalus aſpergit:ſed producto in mediũ homine.omnes eius libros craſſiſſima igno-
rantia refertos,Græcis oſtendent: qui tot ac tantis libris ſcriptis, & tot nugaciſſimorum verſuũ
millibus effuſis,nuſquam in vllo operum ſuorum demonſtrationem vllam afferre tentauit: ſed
tyranni ritu duos tantum eſſe in omni victus ratione morbos iubet,nempe fluxum,& clauſum:
non intelligens ſe differentiam quandam morborum dixiſſe,quam vtiqȝ priſci(vt oſtendemus)
probe norunt.Cæterum,nemo tam rudis fuit,vt differentias morborum ipſos eſſe morbos puta
ret:ac remediorum indicationem ab ijs ſumeret,ſubſtantia ipſa prætermiſſa. Atqui hic Theſſali

A parvus scilicet error, quem vel puer in liberalibus disciplinis altus statim aduertisset. hic inquam paruus error, eò insolentiæ hominem euexit, vt magnum & præclarum aliquid inuenisse se putaret: perinde ac siquis cum omne animal rationale esse, aut irrationale dixerit non animaliũ differẽtias, sed aliud quippiã dixisse se putet, cum, s. huic illud quoq; similiter sit dictum. Omne animal mortale est, vel immortale. Quippe oppositio, quę in singulis differentijs notatur, coniũcta de oĩbus speciebus dicitur. Omne enim animal, aut mansuetum est, aut ferum. Omne animal, aut pedatum est, aut apes. Omne animal, aut cornutum est, aut cornuũ expers. Nec est inter differẽtias inuenire oppositionem vllam, quæ sit altera præstantior, aut potior, nec quę magis oĩbus insit particularibus. Verum nõ cõuenit, cum de animalium numero queritur, vnam differentiarũ oppositionem respondere. Hoc enim pacto duo erũt animalia vniuersa, nec vllum magis rationale, vel irrationale, q̃ mortale, vel immortale, aut ferum, vel mansuetum, aut reliquarum oppositionum quælibet. Quòd siquis differentijs omissis (sicut planè ratio exigit) equum, bouẽ, canẽ, hominem, aquilam, apim, formicam, leonem, & ouem respondeat, reliquaq; omnia per species animalia connumeret: constat hũc quærenti quot sint in totũ animalia, recte respõdisse. Quin si multa quidẽ sermone animalia memoret, testetur autem enumerare se omnia nõ posse: sic quoq; B cõmodissime responderit. Similis agitata quæstio de morborum numero, & omnibus antiquis medicis est: alijs septem eos in totum esse affirmantibus, alijs plures his pauciores'ue dicentibus: omnibus tamen ad species quę in substantia, non quę in differentia essent, respectum habẽtibus. Nemo enim ita erat indoctus, aut Logicæ speculationis rudis, vt differentiam specierum pro substantia loquendo vsurparet: quemadmodum Thessalus iste, qui è gynæcio exiliens, tantis viris maledicit, ipse nec genus habens quod referat, nec educationẽ, nec eruditionẽ, qualem illorũ quisq;: quorũ alius Aristotelis, alius Platonis, alius Theophrasti, aut deniq; alterius cuiusquam eorũ, qui in Logica cõtemplatione fuere exercitati, familiaris fuit. Veluti igitur rogatus quispiã quot sint in vniuersum vocis elementa: si duo ea esse responderit, quippe aut vocalem omnino, aut consonantẽ esse quicquid vocis sit elementũ, is verum quidem dixerit: cæterum ad quęstionẽ non responderit: Ad eundem modũ arbitror, siquis oĩum morborum numerum comprehẽdere studens, speciem quidẽ vllam morborũ, veluti phlegmonem, scirrhum, vel œdema, referre non curet, solas autem differẽtias memoret, siue clausum & fluidum, siue rarum & densum, siue durum & molle, siue tensum & laxum, verũ hic quoq; dixerit: minime tñ ad quęstionem responderit. Primum nanq; in eo error est, q̃ non oĩs differentia generi addita, ad speciei constitutionẽ C aliquid conducit: sed quæ ex generis propria diuisione nascit. quippe hæ demum differẽtię sunt, quæ species constituant: reliquæ oẽs alienæ. Etenim animalis ꝓpriæ differentiæ sunt, mortale & immortale, rationale & irrationale, mãsuetum & ferum, aliaq; id genus. Molle vero ac durum, graue & leue, rarum & densum, magnum & paruum, aĩalis differentiæ non sunt, sed substantiæ. Itaq; etiã si cum aĩali, vel molle, vel durũ, vel densum, vel rarum, vel magnum, vel paruum cõponas: ad speciem constituendã nihil sanè plus cõtulerint. sin vel rationale & immortale, vel rationale & mortale aĩali adieceris: efficiẽ iam illic deus, hic homo. Ita vero & si rationali aĩali duas illas differentias peculiares addideris, quæ sunt gressile & bipes, sic quoq; speciem quãpiam effeceris: nẽpe hominem. Vnde fieri non potest, vt vllius rei specificas differẽtias inueniat, qui eam definitione, siue substãtię ipsius oratione ad vnguem nõ circũscripserit. Alius deinde error incidere solet ijs, quibus parum exercitata ratio est, q̃ cum vnam aliquã differentiarum oppositionẽ inuenerint, speciem aliquã propositi generis se putẽt inuenisse: ceu paulo ante de vocis elemẽtis est dictum. Siquidem qui vocalem & consonantem dixit, nondũ omnia humanę vocis elementa dixit, sed duas tantum primas & generales differentias. Quòd si vocales rursus in longas, breues, ancipitesq; diducens: tum consonantes in semiuocales, & mutas: itemq; tum longas, tum D breues vocales bifariam, ancipites vero trifariam: sed & mutas primũ in aspiratas, tenues, ac medias: dein rursus tripartito harũ singulas: mox semiuocales propria (ne frustra multis morer) sectione secet: ita quatuor & viginti elementa vocis, qua Græci vtunẽ, inueniat: q̃ppe id tm̃ dixisse, q̃ elementorũ vocis quędam vocales sint, quędam consonantes, nondum omniũ elementorum artificem, aut planè scientem auditorẽ reddidit: sed siquis vbi in longas, breues, & ancipites diduxerit, adijciat duas esse breues, nẽpe ε, & ο, duas pręterea longas η, & ω, tres vero ancipites α, ι, υ: sic sanè artificem auditorem de oĩbus vocabulis effecerit. itemq; de consonis ad eundem modũ. Itidem siquis tradere de morborum numero instituat, quot hi in vniuersum sint non debet, arbitror, is in prima statim differẽtia subsistere, sed diuisa ea procedere, donec ad aliquam infimarum specierum, & quæ amplius in aliã distrahi nõ possit, perueniat. Id vero q̃ haud cuiq; sit prõptum, sed ei duntaxat, qui in diuidẽdi methodo magnopere sit exercitatus, intelligere quisq; poterit, primũ si omnia legerit, quæ de eo genere methodi in principio Philebi à Platone sunt prodita, dein si Sophistam etiam & Politicum legerit. Iam vero difficilior adhuc res videbitur, siquis primum Aristotelis librum de partibus animalium legerit. Conatur enim in eo libro, oẽs animaliũ differentias enumerare, at vbi multas dubitationes mouit, vix tandem suspecte ac timide pronunciare quippiam audet. Et cum Aristoteles & Plato tantam tamq; difficilem rem esse cẽ-

suerint genera in proprias differentias exacte diuidere, ac post hos Theophrastus, & alij philosophi rationem absoluere tentauerint, vtpote ne apud illos quidem satis adhuc constantẽ, homo audacissimus Thessalus absolute, citraq; vllam rationem adhibitam pronuncians, credendũ sibi censet duos in totum esse in victus ratione morbos, & eos q̃dem simplices, ac primos, & veluti elemẽtares: nam tertium ab his ratione gignit, ex ambobus cõpositum. At si vlla methodo hæc, sicut iactas, inuestigasti: cur hanc nobis non dixisti? Sed contra planè q̃ pro grauitate nominis, quod tibi arrogas homo temerarie, atq; à methodo alienissime, rem pronunciasti. qui ne principium q̃dem ipsum vnq̃ attigeris, à quo cœpisse necesse sit eum, qui recte cuiuslibet rei species, & differentias peculiares sit inuenturus. De re enim qualibet, ò puer, vnum principium optimũ, nosse id oportet, de quo proposita quæstio est: aut prorsus est aberrandum, Plato quodam loco ait: non ad diuidendum modo quiduis, ab ipsa quæsitæ rei essentia nobis esse inchoandum censens, sed etiam in omni disquirenda re eiusmodi semper principio vtẽdum. Ergo hic quoq; (arbitror) par erat, vbi quid morbus sit, quid symptoma, & quid passio, diligenter prius dixisses, ac dein qua conueniant, differantq; ipsorum singula, definiuisses: sic demum tentare in proprias ea differentias diducere, secundum eam quam sapientiæ professores tradiderunt methodum: aut siquam potiorẽ ea, quæ ab ijs prodita est, explorasses, hanc ipsam prius astruere, tum illud ostendere, ac Græcos docere, hunc qui in textrina sit altus, superasse Aristotelem, & Platonem in methodis logicis, humo afflixisse Theophrastum, & Stoicos in Dialectice, clarissime ostẽdisse oẽs eorum sectatores, ne primos quidem morbos, qui essent, vnq̃ nouisse. dico & Herophilum illũ Dialecticum, & cõdiscipulum eius Philotimum, & præceptorem eius Praxagoram, q ab Æsculapio originem traxit, & qui cum his & ante hos fuerunt Erasistratum, Dioclem, Mnesitheum, Dieuchen, Philistionem, Plistonicum, ipsum deniq; Hippocratem. Porrò, simplici verbo dicere oẽs in victu morbos esse duos, non methodo, non demonstratione, non ratione vlla probabili, non lenimento aliquo, non alia re prorsus {orationi} adhibita, præterq̃ eiusmodi in veteres blasphemia, id facere imperantis hominis est, non docentis. Esto vero taceas qua Logica methodo insistens, hæc inueneris: at certe vnde saltem de veritate sermonis iudicasti, adhibitum aliquid oportuit. Nam inueniendi eius quod quæritur, Logicæ methodi facultatem præstant. At quæ fidem ijs faciant, quæ recte sunt inuenta, duo sunt apud oẽs homines instrumenta, nẽpe ratio, & experientia. Quippe ad eum qui interrogauerit, Cur huic febricitanti frigidæ bibendæ potestatem feceris, duplex responsio est. Altera, quæ ortum naturamq; febris docet, ac de morborum temporibus disserit. tum ad eundem modum aquę frigidæ naturã explanat. vbi hæc proposuit, conatur docere in hoc morbo, atq; hoc tempore, aquam frigidam congruũ remediũ esse: Altera de nullius horum natura sollicita, ad experientiam confugit. nempe ꝙ in tali morbo atq; tempore sæpe frigidam profecisse vidit. Debebat igitur (opinor) & Thessalus vel experimentum, vel rationem assertioni suæ probationem adhibuisse, non sicuti tyrannus imperare, ac sibi citra demonstrationem credendum exigere. At quam (inquiunt) audire demonstrationem postulas? Ita enim contra nos interrogant eius sectatores: neq; id iniuria, vt qui nec eò vnq̃ peruenerint, vt notionem demonstrationis tenerẽt, cum nec Geometriam, nec Arithmeticen, nec Dialecticen, nec Resolutoriam, nec deniq; Logicam vllam speculationem attigerint. Quocirca respondendum his ita est: Nimis serò, quod demonstratio sit, discere postulatis: nec fieri potest, vt breui tempore speculationẽ, quæ subtilitatẽ mentis desiderat, assequamini: præsertim qui nec subtiles rationes audire sitis assueti, & peruersi in diuturno errore versati. Sed istos mittamus, vt qui ne intelligere quidẽ, quæ veræ disciplinę sint, valeant, nedum ipsas discere, aut recte iudicare. E F G

Quæ sit uera methodus inueniendæ in unaquaq; facultate ueritatis, & quàm ab ea Thessalij, & pleriq; ueterum medicorum aberrarint. CAP. 4.

NOs vero vnà cum ijs qui exercitati sunt, & demonstrationẽ intelligunt, & natura sunt sagaces, (neq;.n. Thessalios asinos docere profitemur) ad id quod ꝓpositum nobis ab initio est, accingamur: ac statim vnà cum ipsa medẽdi methodo tradẽda, etiã causas ipsas vnde errarint medicorum plurimi, qui tradere eam sunt conati, exponamus. quippe ad firmiorẽ veritatis fidẽ id quoq; non parum conducere videtur. Ac primum quidẽ illud cauebimus, ne simul de ambobus tum methodo, quę ratione nititur, tum experiẽtia, quæ ratione non vtitur, agamus. Non.n. de omni remediorũ inuentiõe nũc loqui statuimus, sed tm̃ de ea quæ hęc methodo explorat: ita vtiq; vt de Empirice ipsa & à nobis in alio ope est proditũ, & ab ipsis Empiricis medicis, quos vocant, plurimũ elaboratum. Atq; vtinam Rationales oẽs medici propositum ita premerẽt, nec experientiam & rationem miscerent, atq; in vnum confunderent: sed quam vtraq; vim habeat, quantumq; ad propositum artis finem conducat, seorsum tractarent, atq; perpenderent. Ergo methodo quippiam inquirere inuenireq;, ex aduerso opponitur ei quod est fortuito, temereq; reperire. Est autem id cum via quadam, & ordine: ita vt in disquisitione aliquid primum sit, aliquid secundum, & tertium, & quartum, atq; ita de reliquis omnibus deinceps, quoad demum ad ipsum quod ab initio est propositum, sit peruentum. Ac Empirici quidem rationabiliter fatentur, nec inueniendi, nec docendi apud ipsos esse necessarium ordinem. nam nec arte vlla ra- H

Instrumenta inuentionis duo ratio et experientia

methodo inquirere quippiam est oppositum ei, quod fortuito est et temere

tione'ue

A tione'ue experientiam niti:immo vnius fortunę fauorem ad ea quę quęrit,inuenienda require-
re. Qui vero rationem,inuentionis suæ auctorem statuerunt,ac ordinem, vnamq; viam, quæ,ad
finem ducat,proposuerunt,ijs fuerat quidem necessarium à primo aliquo auspicatis, de quo iter
omnes homines cōueniret,sic trāsire ad reliqua. Cæterum hanc rationem non sequitur pleraq;
medicorum pars.immo principia quoq; ipsa controuersa sumit,nec illa demonstratione confir-
mat,tum ad reliqua simili modo transit, legislatorum ritu sanciens verius, quàm demonstrans.
Quæ omnia inde adeo his accidūt, quòd nihil prius de demōstratione sunt meditati: sed simul &
inquisitis insistūt, & ad eorum fidem demōstratione vti audēt: simile profecto quiddam ijs mo-
lientes,qui sphæram,aut cubum,aut conum,aut cylindrum, aliud'ue id genus metiri aggrediun-
tur, cum tñ omnis Geometricæ ac Logisticæ ratiōis sint ignari,immo vero nec cubiti palmi'ue,
aut pedis mēsuram præparatam habeant:ac deinde ijs qui vel demonstrationem ab ipsis exigūt,
vel tacere cēsent,irascuntur. Veluti enim in illo ridiculus erit is, qui rectāguli trigoni:cuius alte-
rum (exempli causa) latus circa rectum angulum quinque sit pedum, alterum duodecim, dicat
aream non esse triginta pedum,sed quadraginta,nec eius rei demonstrationem vllam afferat: ita
hic quoq; ridiculus est,qui quicquam affirmat,quod demonstrare nō possit. Ergo sicuti in demō
B stratione de triangulo(neq; enim recedendum nobis ab exemplo est,qui indoctos istos metho-
dicos à disputatiōe nostra iam abegimus)ipsum quod propositum est,ex duabus his propositio-
nibus colligebatur:vna quæ spatium id quod lateribus pedum quinq; & pedum duodecim con-
tinetur,sexagita pedum effici dicit: altera, quę triāgulum dimidium eius esse spatij proponit,atq;
ostēdit.harum vtraq; rursus vt demōstrationis fidem reciperet,alijs propositiōibus egebat.mox
illæ alijs,quoad peruentum ad primas esset. hæ vero nec ex alijs, nec per demonstrationem, sed
ex se fidē faciūt:sic arbitror & in ijs oībus q̄ in medicina demōstrātur, ad primas & indemonstra
biles propositiones,& quæ ex se fidem faciant, omnia esse perducenda. Ac si omnes de meden-
di methodo sic dicere aliquid instituissent,prorsus sicuti inter Arithmeticos,Geometras, & Lo-
gisticos:ita inter ipsos quoq; cōuenisset:quippe apud quos discere ab ipso statim initio licet,quid
quoq; nomine,quo vsuri sunt,significetur:quas præterea propositiones indemonstrabiles(quæ
axiomata vocāt)ad disceptationem sint sumpturi:veluti lineam esse longitudinem citra latitudi-
nem:superficiem,quæ longitudinem latitudinemq; tantum habeat:& triangulum esse hoc, qua-
drangulum illud:ac reliqua ad eundem modum. Ab ijs vbi axiomata eiusmodi vsurpanda sibi es
se prædixerint,quòd scilicet quæ eidem sunt æqualia, inter se etiam esse æqualia:& si æqualibus
C æqualia sint adiecta, tota fore æqualia: postea demonstrare theoremata iam tentant, nihil extra
ea quæ à principio præsumpserunt, adijcientes. Plerique tamē medicorum,sicut ipse scis Hiero
charissime, interrogati vndenam principium inuentionis suæ sumpserint, tantum abest, vt in-
demonstrabilia principia,& quæ omnibus hominibus in confesso sint, proferant, vt nec quò si-
bijpsis consona respondeant,inueniāt:sed sursum ac deorsum Euripi more agātur,cōtraria quis-
que in progressu sermonis ijs quę ab initio statuerunt,afferentes. Siquidem sapientissimus iste
Thessalus, cum apparentes esse communitates dixisset, paulopost non solum non alium quen-
quam priorum medicorum vidisse eas asseuerat, sed nec ipsum,qui primus eas peperit, Themi-
sonem. Huius nāq; vnius esse mōstrosas illas communitates fatetur, ceu patris legitimos filios.
Post hos vero qui secuti sunt omnes,& inter se,& ab ipso Thessalo dissentiunt,nec easdem com-
munitates tradētes,nec omnino inter se vel in vno cōcordantes. Id quod sæpenumero tibi,ipsis
etiam Methodicis præsentibus,ostēdi:fortasseq; aliquādo maius ocium nactus, de icōnstātia eo-
rum scribam. At nūc tātum saltem ad rem propositam sumi expedit,oportuisse eos præsertim se
ctę auctores exposuisse prius de qua re singula nomina dici vellēt,sicut Empirici faciunt,qui ap-
parere ea dicūt,quæ sub sensum cadūt:nosci vero,quæ memoria tenentur:apparere simul & no-
sci,quæ & ante aliquando sub sensum venerunt,& nūc simili modo veniunt. Num igitur ita ipsi
D quoq; apparere communitates dicunt,ceu sensu cognitas? An & quæ ratione cōprehendimus,
apparentia nominant? Empirici nanq; non admodum concedunt quicquam ex ijs, quæ sola ra-
tione nosci videntur,apparens dici. Rursus veteres philosophi duplex esse genus apparentium
decernunt. Vnum, quod ipsi Empirici comprobāt,nempe eorum quæ sensu aliquo noscuntur:
veluti albi,nigri,duri,mollis,calidi,frigidi,& similium. Alterum indemonstrabile, eorum nimi-
rum quæ intelligentiæ primo occursu patent:veluti quæ eidem sunt æqualia,ea etiam inter se es-
se æqualia.& si æqualibus ęqualia addātur,tota etiam ęqualia fieri.& si ab æqualibus æqualia de-
mas,quę restant etiam ęqualia fore. Huius esse generis aiunt, & q̄ nihil citra causam fiat, & quòd
omnia ex ente quopiam,et q̄ ex eo quod omnino nō sit,nihil fiat.simili modo,nihil corrumpi in
id quod ante nō sit.item quod affirmare,vel negare de quoq; sit necesse:aliaq; id genus non pau-
ca,de quibus in logicis tractatibus agitur,& ipse i cōmmētarijs de demonstratione, quàm potui,
dixi clarissime. De his inter eiusmodi principia,cuiusmodi logica nuncupamus, quidam Philoso
phorum contendunt,atq; ambigunt.hi tamē hactenus saltem sunt modesti,q̄ omni demonstra-
tioni fidem suam abrogant,intelligentes(arbitror)tametsi id non dicāt,illud saltem se certo scire,
nihil omnino demōstrari posse,si logicis principijs fides nō sit adhibita. At q̄ eousq; rudes amen-
tesq;

tesq; sunt, vt ne id quidem intelligere queant, hi demonstrare quidem conantur, cæterum quæ, qualia ue {& quot} demonstrationis principia sint, nec noscere, nec quærere volunt, nec alium docentem audire sustinent: sed absolute pronunciant, & verba loquuntur, quæ nec quid significent, ipsi clare explicare valeant. Merito igitur eorum æmulis centum voluminum opera scribũtur, partim inuestigantibus de quo quodq; dici nomẽ Thessalus voluerit, partim nihil tale inuenientibus, cui omnia ab eo particulatim dicta consentiant. Nam quæ demum apparentes illæ cõmunitates sint, aut quo modo apparentes, dicere non possunt, ne si iterum atq; iterum totidem libros scripserint. quippe quod apparet, aut sub sensum omnino cadat oportet, aut sub intelligentiam, vno semel occursu vtrunq; sine vlla demonstrationis ope. quod vero intellectui se vno occursu non exhibet, protinus id controuersum est, ac demonstratione eget, nec artem vllam à tali principio incepisse conuenit. Hæc si in logicis methodis exercuissent, & ipsi ea intelligerent, & tempus nostrum frustra non conterent. Nunc quoniam inexercitati rudesq;, per amentiam audent demonstratione vti prius, quàm quid ea sit didicerint, necesse est cum similibus sui, omnes aberrent, prorsusq; nugent: ac eos qui rectæ demonstrant, minime intelligant, sed tempus inaniter consumant. Ergo cum his nequaquam vt cum rationalibus animalibus vel disputandum amplius est, vel ijsdem impense contradicendũ prius, quàm didicisse, quænam res demonstratio sit, velint: & quatenus exercitatum esse oportet, qui ea probe sit vsurus. E F

De descriptione nominis morbi, ac de methodo nominum recte imponendorum. CAP. 5.

TEcum vero omnem deinceps sermonem conferam, ipsis vsus methodis, quas in cõmentarijs de demonstratione tradidi. Quippe non solum principia omnis demonstrationis esse ea quę tum sensui, tum intelligentiæ manifeste se exhibent, sed etiam in omni re quærenda nomẽ ipsum assumi in disputationem oportere, in illis docuimus. Nunc neutrum præcipere statui, nec quemadmodum inuenire, nec quẽadmodum demõstrare conueniat: sed ijs qui iam didicerunt, & exercitati sunt, simul aliquem laboris opportunum fructum reddere, inuẽta nimirum non tenui re, quam nũc istituimus: simul siqui sunt, quibus artium maxima cordi est, quæ circa animum hominis versatur, ipsos quoq; in minoribus prius exercitare conuenit. Quippe id tenaciter seruare in omni methodo oportet, vt in ea te multis sæpe leuioribus problematis prius exerceas, quàm maioribus manum admoueas. Hoc igitur nobis veræ disciplinę principium esto. quod vtiq; statim inter initia facturi fueramus, tum artem ipsi inquirentes, tum alijs præeuntes, qui adhuc peruersi non essent. Quoniam omnis morbi curationem inuenire propositum est, necesse est morborum numerum prius sciri. At quõ fieri nequit, vt aut differentias generis vllius, aut species inuenias, ipso quod diuiditur nõ planè explorato, oportet profecto nunc etiã quid morbus sit, narremus, quò sic diuisionem eius rite adeamus. Qua igitur ratione id methodo inueniamus? Quanam alia nisi ea quam in libris de demonstratione præcepimus? Nempe vt de notione ipsa prius conueniat, cum sine hac, propositæ rei substãtiam iuenire non liceat. Ipsam vero notionem, quæ omnibus in confesso sit, sumendam diximus, vt quæ aliàs principium iure non dicatur. Quæ igitur est de ægrotando omnibus hominibus cõfessa notio? Et de qua maxime subiecta re verbum hoc ægrotare enunciant? Nunquid vbi citra offensam omnium corporis partiũ actiones obeũt, & valere se tunc dicũt, & minime medicis egere putãt: vbi vero naturalium corporis actionum senserint quãpiam vel male geri, vel prorsus nõ geri, & ægrotare se illa parte corporis existimãt, cuius actionem læsam videt, & medicum de remedio consulũt? Ego sanè omnes homines ita video tum morbi, tum sanitatis, nomẽ vsurpare. Quinetiam eam, quam dixi, notionem, omnes obseruant, non in his modo nominibus, sed etiam nihilo minus in omnibus, quæ cum his coniugata sunt, tum nominibus, tum verbis. Quippe cũ & valere illum existimẽt, cui nullius partis actio sit vitiata: & ægrotare, cui sit vitiata: & valentem eum nominent, cuius omnes corporis partes actiones suas secundum naturam ædant: & ægrotãtem, cui male affecta pars aliqua sit. Nec quisquam omnino Græcorum aut alijs nominibus vtitur, aut de alia re enũciat iam dictorum nominum quoduis. id quod diffuse in medicinalium nominum interpretatione ostendimus. Atque hoc saltem mihi per omnem disceptationem memoria teneri maxime velim, nominum quidem interpretationem ex Græcorum me consuetudine facturum (sicut in commentarijs de demonstratione dixi) ipsius autem rerum essentiæ tum inuentionem, tum inquisitionem, tum demonstrationem, nõ ex ijs, quæ multitudini videtur: immo ex sumptionibus scientificis, quæ lemmata græce vocant, de quorum inueniẽdi ratione in illis est proditum. Ergo accepto eo quod omnes confitentur principio, nempe illud in medendi methodo propositum esse, vt ægrota corpora in sanitatem vindices. id vero est, vt naturales partium actiones, siquæ vitiatæ sint, corrigas. Iam qđ deinceps est, inquiramus, quot numero in totum res sint, quæ loco inter se sibi sunt propinquæ: necubi aliqua procedẽte sermone, vel pro morbis accipiamus, cum sint his similia: vel vt sanitatẽ, cum ad huius naturam propè accedãt. Proponamus autẽ claritatis causa particulas aliquas, ĩ quibus cõfirmetur quod dicimus, ac primum quidem ante cæteras oculum. De hoc igitur omnibus hominibus nõ medicis modo, sed etiam alijs quibuslibet conuenit, eius opus eẽ, vt videat. Seu vero opus, seu actionem inter loquendum dicam, in præsentia saltem non refert. Ad eundem mo- G H

Valere dicimur cum citra offensã omnium partium actiones obimus

dum,

A dum, nec si quis aspicere, oculorum esse opus dixerit: nec si quis aspectum, aut visum, aut visionẽ, aut quomodocunq; aliter nominet, quicquam refert. quando etiam si quis solœcismum committens nominet, ad rei ipsius scientiam nihil id afferat incõmodi, modo de qua re nomen pronunciet, clare explicet. In hoc enim præcipua doctrinę vis est. Nominetur igitur oculus pars corporis. neq; hic referat partem'ne, an particulam quis dixerit. Quicquid enim totum complet, atq; integrat: id totius videlicet corporis quod complet, particula, siue pars nominatur. Est enim pars ex ijs, quæ ad aliquid dicuntur. quippe pars totius, integriq; pars dicitur: æque profecto, vt totũ & integrum per relationem ad partes & particulas proprias nominatur. Estq; sicuti dextrum ad sinistrum, & sinistrum ad dextrum: ita & totum ad partem, & pars se habens ad totum. Ergo siquis hac seruata notione, malit partem dicere quàm particulam, aut si quis contra, particulam potius q̃ partem: is mihi ad rerum inuentionem impedimento non sit, cæterum imperitum se linguæ * latinæ prodit. Quemadmodum certe siquis integrum à toto secernat, is quoq; linguæ latinæ est ignarus. Dictum vero alibi (vt scis) diffuse de nominum vsu est. Ac nunc quãtum satis ad rem sit propositam adijciam, illud duntaxat indicans, nõ oportere nominibus seduci, nec qui in ijs dissentiũt, hos statim in rebus quoq; ipsis dissentire putare. In quo genere omnes (vt vno verbo dicam) non medicos modo nostræ tempestatis, sed ẽt philosophorum plerosq; parum exer-

B citatos vides: vt quorum paucissimi nominum diuersitatem à rerum diuersitate * distinguere norint. Verum huius quoq; rei methodum in Logicis speculationibus tradidimus. cuius opportunitas si quando alias, vtiq; nunc quoq; ad vsum venit. Quænam igitur fuit ea methodus? Nempe vt à rerum incipias differentia, non autem nominum. tum ostendas quatuor, exempli gratia, esse res quæ in vicino sunt positæ. post deinde, vt demonstratione confirmes neq; plura esse, neq; pauciora quę in proposita disceptatione contineantur. postremo vt accommodato rerum cuiq; suo nomine sic reliquum sermonem absoluas, nec mutans dehinc, nec transferens nomẽ vllum: sed cui rei ipse ab initio imposueris, de eadem perpetuo vsurpans. Quippe ita & dilucida doctrina efficitur, atq; à cauillationibus, quas homonymia parit, libera. & quod frustra est additum, facile deprehenditur. & quod deficit, cito inuenitur. & quę consonant dissonantq;, maxime in eiusmodi explicationibus, exacte discernuntur.

* legitur vtrobiq; græcę.

* διαφωνιαν

Quidnam actio & passio exemplo uisus, & oculi: quid latio, & alteratio, pars, & instrumentum. CAP. 6.

Ergo illud repetamus denuo. Visus, oculorum actio est: locutio, linguæ: incessus, crurũ. Ipsa rursus actio, motus est actiuus. Iã horũ ipsorũ motus, prioris habitus est imutatio: Actiuus,

C qui à se edit: Passiuus, q ab alio quopiã extrinsecus posito excitaẽ. veluti volatio, actio ẽ aĩalis volatilis: & incessus, aĩalis gressilis. quod aũt ab alio sic agitur, vt locum mutet: id vtiq; non agit, sed patitur. Egit nãq;, qui ex Pireo Suniũ cõmeauit. quippe motus actiue est, id est ex seipso, & propria natura. contra, passus est, qui ex Pireo Sunium nauigauit: vtpote qui naui vectus est. At qm̃ motum prioris esse habitus mutationem diximus, ea vero immutatio dupliciter fit, nempe aut ĩ qualitate, aut loco: vtiq; mutatio, quæ in loco agitur, latio dicitur: quę in qualitate, alteratio. ita videlicet vt latio sit imutatio, vel demutatio, vel mutatio prioris loci (de industria enim multis sum vsus noibus, maxime. s. insinuare studens, q licet vnius rei multas definitiones efficere, quę vocibus tm̃, non ẽt notionibus differant) alteratio vero, vel mutatio in qualitate, vel demutatio eius q̃ prius fuit qualitatis, vel imutatio in qualitate, vel transmutatio qualitatis, vel quomodocunq; aliter auditori quod dicitur, clarum fore speraueris. quippe huc tibi varietas interpretatiõis sit vtilis. Ergo visio (nã redeundum ad oculũ est) actio partis est: oculus vero ipse aĩalis est particula. nã particulam, an partem dicas (vt prædiximus) nihil refert. Instrumẽtum vero appello aĩalis partẽ, quæ pfectã edere actionẽ possit: veluti oculus visionẽ, & lingua loquelã, & crura itionẽ. Ad eundẽ modũ & arteria, & vena, & neruus, tum instra, tum partes aĩalis sunt. Pro hoc nãq; nominum

D vsu non à nobis modo, sed etiam veteribus definito, oculus quidem & pars animalis, & particula, & instrumentum vocabitur: cornea vero tunica, particula qdem & pars, non aũt instrumẽtũ. Simili modo & quæ rhagoeades, & quæ arachnoeades, & quę amphiblestroeades græce dicuntur. quippe quarum singulæ primum quidẽ ac maxime oculi particulæ sunt. & quia is ẽt faciei pars ẽ, itidem & illæ faciei sunt partes, sed secunda quadã ratione. ita vero & totius corporis partes sunt: propterea q facies ipsa totius corporis est particula. Homœomeres vero, id est similaris pars, ẽ, sicut ipsum clare indicat nomen, quæ vndiq; in similes diuidiẽ particulas: veluti in oculo vitreus humor, & crystallinus, & tunicarum ppria cuiusq; substãtia. Porrò hæc latius ĩdicata sunt ĩ dissectionum cõmẽtarijs. Hic vero ea tm̃ dixisse sat est, quorum ad id quod istat, meminisse est opus. Est aũt opus ostendere in singulis particulis plura inesse, quæ inter se dissideant: nec tñ à medicis sint percepta. hoc autem vtile esse prædiximus ad nomina à nobis recte vtenda, vtiq; cuius causa nunc id tractandum suscepimus. Indicabitur autem & ad ipsam nobis propositam methodũ maxime necessarium. Est enim instrumẽtum oculus, actio vero visio: vna ex particulis eius similaris, ac primum visionis instrumentum, crystallinus humor: sicuti in libris, vbi de ijs egimus, monstratum est. id nanq; est quod alterari debet ab aliquo extrinsecus occurrentium colorum, vt ani-

Visus est actio ipsius oculi, actio est motus actiuus

Motus est prioris habitus immutatio

Immutatio est duplex uel in qualitate, uel in loco, hæc alteratio, illa latio dicitur

Instrumentũ est ea pars animalis, quæ pfecte ædere actionẽ potest

Similaris pars est quæ diuidi potest in particulas similares, seu similes

Christallinus humor est primũ uisionis instrumentum

mal

mal videat.alterari vero nō potuit,nisi purum omnino perspicuumq́ȝ esset. At purum ita perlu- B
cidūq́ȝ esse non posset,sine eo,quod nunc obtinet,temperamento. Quippe ostensum est vnam-
quāq; rerum talē esse,qualis est pp calidi,frigidi,humidi,& sicci temperamentum. Ideoq́ȝ,siquid
horum magnopere immutatū sit,aut planè non videbit,aut male videbit aīal. Verum hoc nobis
parum adhuc constat,modo artem quærere orsis.nec oportet aliquid ex ijs,quæ post sunt inqui-
rēda,velut scitum præsumere.nec ipse huius gratia,eorū quæ de crystallino alibi demōstraui, mē
tionem feci,sed claritatis causa eorum quæ nunc sunt dicenda. Vidētes.n. oculum probe munus
suum obire,ac rursus nequaquā videre, atq; illud sanitatem eius,hoc morbū, vel vitium,vel qc-
quid libet vocātes,(nihil ad rē,ppositā refert)quærimus deinceps, q̄ demum sit eius noxæ causa.

Aduersus Thessalum,Iulianum,Olympicum & reliquos methodicos, de sanitatis ac morbi definitione. CAP. 7.

Nihil sine causa contingit fieri

VNde,inquies,ad hoc moti? Certe ex indemonstrabili axiomate, de quo tñ inter oēs conue
nit,propterea ꝙ intelligentiæ euidens est. Quod ergo est id axioma? Nihil absq́ȝ causa fie-
ri.quippe hoc non cōcesso,non datur aut lęsæ visionis,aut prorsus amissę causam requirere. Sed
qm̄ id ex ijs est,quæ intelligentiæ sunt manifesta:præsumentes iam aliquam subesse lęsionis cau-
sam,ad eius inquisitionē venimus.Ergo hanc causam seu affectū aliquē corporis, seu corpus cer F
to modo affectum appellare velis,nihil sanè ad rem propositam interest. Illud oīno fateberis,aut
morbum ipsum hanc esse:aut, si quidē morbus est ipsa actionis lęsio,affectum q huic officit,mor
bi causam esse.Existitq́ȝ hoc loco rursus de noīe controuersia,ipsum'ne oculorum affectū, à quo
visus lęditur,morbū vocemus:an ipsum actionis vitium. Verum siue quis actionem vitiatā mor
bum dici velit, vtiq́ȝ multo prius statuat necesse est sanitatē esse naturaliter se habētē actionem,
siue affectum,qui actioni incōmodat,multo quoq́ȝ ante qui ſm naturam est,siue hunc affectum,
siue constitutionem dici velit,sanitatis vocabulo appellet. Quippe cōmittere,vt cum in actioni-
bus posueris sanitatē:in affectibus existimes statuendū morbū:aut cōtra, cū in partiū cōstitutiōe
sanitatē,in actionis vitio morbū:tū reliqs methodicis,tum vero principe huius insanię Thessalo
digna sententia est. Etenim oēs ferè qui sunt indocti huius insaniq́ȝ dogmatis sectatores,sanitatē
esse naturaliū actionū firmitatē ac robur aiūt:morbū vero nequaq; actionis læsionē & īfirmita-
tem.sed alij corporis quendā affectū,alij corpus certo modo affectū. Qua quęnam,obsecro,ma-
ior dementia sit? Hoc.n.vel quiuis deprehendat,non oportere in altero sanitatē, in altero mor-
bum,sed in eodē oīno genere ambo constitui. Siquidē contraria sunt,quæ in eodem genere plu-
rimum inter se dissident:veluti cādidū,& nigrum.etenim vnum est horum genus,color. Ideoq́ȝ G
si contraria inter se sunt,sanitas,& morbus:in quocunq; genere eorum,quæ naturaliter se habēt,
statuetur sanitas:in eodē,cum præter naturā se habet,ponetur morbus. Quare si sanitas actio est,
quæ ſm naturam se habeat:oīno morbus præter naturam actio fuerit. Sin aūt affectio quæpiam,
aut constitutio naturaliter se habens,sanitas est:& morbus affectio, constitutio'ue præter naturā
necessario fuerit. Ac Thessalus quidē finire morbum ne aggressus quidem vsquā est, qn potius
hariolandum nobis reliquit, de qua re vocabulum id enunciet. Quòd enim nihil interesse cen-
seat inter morbum & pathos,iam tibi ex ipsius hominis cōmentarijs ostendimus,in quibus trāś-
latitie ambo ponit,trāsfertq́ȝ vtrunq; in alterius locum,ceu nihil intersit,hoc, an illo modo loqua
ris. Eius vero sectatores vniuersi sursum deorsumq́ȝ aguntur,ratiocinantes,ac se tegentes, oīaq́ȝ
facientes,vt vel obscure loquantur,vel omnino nihil,vt Thessalus ipse,atq; ante hunc Themiso,
qui fundamētum illis huius īsaniæ iecit. Quòd si tibi ea quæ Proclus,& Rheginus,& Antipater,
ad hæc quæ Eudemus,Mnasæus,Philo,& Dionysius in hoc genere prodiderunt, dicere velim:
vtiq́ȝ à proposita tractatione,quæ & scientifica est,& ipsum quod vtile sit docere conatur,impru
dens excidam. Verum de horum diffidentia licebit aliquando,fortasse etiam in sequentibus, mē
tionem facere:vnaq́ȝ cum his Menemachi,qui oēs eorum res astutius turbauit, atq; confudit: & H
nugacis Olympici,cūq́ȝ hoc etiam Apollonidæ:& Sorani,& qui adhuc viuit Iuliani.quem vtiq;
& nos conuenimus,vt viua videlicet hoīs voce meras nugas cōdiscerem.sed nec is explicare po
tuit quid† {morbus pathos'ue} esset. Cuius rei vel maximū signum est ꝙ cum vigiti plus anni iā † pathos & morbus
sint,ex quo illum Alexandriæ cōuenimus:scripseritq́ȝ iterum atq́ȝ iterum īstitutiones: (nam has
assidue trāsponit,transformatq́ȝ, nunq; ijs, quas scripsit,contentus) nusquam tñ earum est ausus
quid morbus sit prodere,tametsi certe adeo ea quæ nihil ad rem pertinēt,in ijs agitet, vt etiam il-
lud inquirat, Sit'ne pictura medicis ex vsu. & tamen tam multa taliaq́ȝ cum scribat,nec dissimula-
re queat,(sicut nec Menemachus)quin methodicæ sectæ absurditatem clare norit,ne in hodier-
num quidem diem in institutionibus suis vsquam scripsit quid morbum pathos'ue nominet. Mi
hi certe ipsum interroganti,adeo multa obscuraq́ȝ respondit,vt nihil eorum quæ dixit, planè in-
telligerem, cogererq́ȝ illud tantum homini dicere, quòd mihi desciscere ab Olympico videre-
tur,quanquam is auus doctrinæ ipsius fuerat. Nam Iulianus hic Apollonidæ Cyprij,ille Olym-
pici discipulus fuerat. Ergo Olympicus (vti dixi)sanitatem mōrbumq́ȝ finire ausus, illam esse af- * pathosq́ȝ
fectum dixit, qui absentia sit morbi. Rursus mōrbum mutationem à naturali in id quod præ- * pathos
ter naturam sit, stabilem. Quorum sanè vtriq́ȝ permulta insunt à ratione aliena, quæ & tunc Iu-

liano

A liano exposui, & nunc summatim dicā. Quod enim (inquā) confusionē facit, id est ꝙ Olympicus non illud tm̄ absolute dicit, sanitatē affectum esse positum extra morbum: sed ēt illud definitioni adijcit, quem affectum definimus naturalium actionum constantiam, & firmitudinē. haud enim conijcere valeo, in sola'ne actionum constantia, an in corporis affectu, an in ambobus sanitatem statuat. sed forte, vt vtiq; cum reliquis methodicis assolet, cōfuse alieneq; abuti Græcorum vocibus, ita nunc quoq; affectum non ad corpus, sed ad actiones refert: vt nimirum ad hunc modum definitionē intelligas, Sanitas affectio est actionis in absentia morbi. Porrò iustum (arbitror) fuerat, alterum duorum definitioni adiecisse, aut actionum, aut corporis: vt videlicet aut ita se haberet finitio, Sanitas est affectus actionum in absentia morbi: aut certe talis, Sanitas est affectio corporis in absentia morbi. Quinetiā si ambo iungere voluisset, ita quoq; licuisset, vt dilucide, sic breuiter dicere, Sanitas est affectio tū actionum, tum corporis ī absentia morbi. Quid aūt cum subijcit? Quē affectum definimus constantiam, ac robur actionum naturā suam tuentium: vtrum'ne pars hæc putanda est eius quod prædictū est, iungēdaq; tota definitio est ad hunc modū? Sanitas est affectus corporis in absentia morbi, & constātia actionum, quæ ꝯm naturam se habent, ac robur. an ista ipsa per seipsam perfecta definitio est, ac quid sanitas sit docēs, prout sanè nōnullis methodicorum placuit, qui sanitatē esse dixerunt constantiam ꝯm naturam se habētium actionum?

B Verū si hæc absoluta est, haud scio quid doceat ea quæ ante dicta est, quæ affectum esse sanitatem præcipit. Quippe illud quod dixit in absentia morbi, eiusmodi planè est, quod vel puer rideat: cū si ita definire permittet, manifestū sit & morbum fore affectū corporis in absentia sanitatis. ita videlicet, vt vtraq; definitio, non quid sit id quod quæritur, sed quid non sit, doceat. Sed mittamus (inquam) si placet & hæc, cum sint ad rem nō admodum necessaria. Illud certe præterire dissimulareq; non licet, ꝙ in sanitatis explicatione oīa actionibus tribuātur, vel solis, vel ēt confundendo inuoluēdoq;, ac obscure quodā modo miscendo ipsum affectionis vocabulum, quēadmodum fecit Olympicus: in ipsius vero morbi definitiōe, nulla sit actionum mentio. nā illud dicere satis habuit, morbum esse mutationē corporis à naturali statu ad eū, qui prẹter naturā sit, constantē & stabilē. At debuerat, inquā, aut in actionibus, aut in affectibus vtrūq; cōstituere. Quid vero mihi responderit, & sæpe tibi iā mi Hiero narraui, & nūc repetere non erit alienum. Nihil (inquit) miri est in actionum quidē constātia cū robore sanitatē poni: in affectu aūt corporis præter naturam, morbum. Neq; enim cōtraria sunt, vt tu reris, inquit. Est.n. eorū aliquid medium, quod nec sanitas sit, nec morbus. Quo ego sermone audito, abij stupefactus simul ac dolens. fatēdum enim est quod accidit. Antea enim neminē vnquā eorum, qui in ea opinione prorsus sunt stupidi, cōueneram: tum aūt primum conueniēs merito obstupui: nō ꝙ is solus adeo sine sensu esset, sed ꝙ multo

C se etiam agrestiores tot haberet discipulos, qui cum statim in initio doctrinæ suę methodicos ita errare viderent, tm̄ à secta non desciscerent: aut si oīno non viderēt, prorsus essent attoniti. Nam quid, quæso, ad rem, morbum sanitati non esse cōtrariū, propterea ꝙ aliquid eorum sit medium? Patet.n. hac scilicet ratione non fore album nigro contrarium, ꝑpterea ꝙ eorum sint media, flauum, & fuscum, & rubrū, & pallidū, & reliquorum colorū singuli: nec calidū frigido, quippe horum quoq; sunt media, tepidum, & tēperatum. Ac sapientes istos methodicos, cum nec leui, nec spernendo lapsu sic sint inter initia statim lapsi: speremus'ne veritatē vllam eorum, quæ sequanē, posse intelligere? minime, ꝑfecto. qppe q̄ in arte medica spectanē, oīa ex his pēdere docebimus. idq; merito. siqdē in ijs artibus, quæ methodo aliqua tradūtur, earū constituēdarū principium, ē finis ipsius notio. Ac in huius qdē notitia, alijs quoq; ꝑmultis varie est erratū: alijs medicinæ finē esse affirmātibus, vt plurimū sanare: alijs ea facere, quæ sint ad sanitatē conducibilia: alijs morborum causas adimere: alijs ꝑ se quenq; oīa peragere: alijs prout cuiq; succurrit. ac de his definire seorsum cōueniet. Nemo tm̄ adeo fuit stupidus, vt in alio genere poneret sanitatē, in alio morbū: sed vel actionibus naturaliter se habentibus tribuit, vel partium constitutionibus, quos aliqui affectus vocant. Siue autem in actionibus naturaliter editis sit sanitas, in ijs quę ꝑter naturam sunt,

D erit morbus: siue in constitutionibus naturaliter se habentibus, in ijsdem præter naturam se habētibus erit morbus: siue in affectibus, in his ipsis erit & inualetudo. Neq; enim profunda vlla spectatione ad hoc est opus: tm̄ sufficit non esse peruersum. Nam quis, obsecro, dubitet, si videre sanitas sit, morbum esse vel cæcutire, vel omnino non videre? Quis non intellegit, si audire sanitas sit, esse morbum vel ægre audire, vel prorsus non audire? Pari modo si concoquere, bona valetudo est: male cōcoquere, vel planè nō cōcoquere, iualetudo est. Et si suo aliquē arbitrio moueri sanitas est, vtiq; morbus fuerit & cōuulsio, & palpitatio, quē palmō vocāt, & neruorum resolutio, & tremor: & deniq; quicqd volūtariū motū vel penitus destruit, vel ēt certo mō īpedit. Ad hæc si naturaliter sentire sanitatis opus sit: insensibilitas: & difficilis sensus, & stupor, & dolor, ęgritudines erūt. Rursus, si ordinate respirare sanitas ē: vtiq; spirādi defectus, vel difficultas, morbus ē. Atqui si hi morbi sunt, dubium nō est particularū affectus, ex qbus hæc ędunē, morborū esse causas: nec oportere aut phlegmonē, aut scirrhū, aut erysipelas, aut abscessum, aut vlcus, aut œdema morbos dicere. Quòd si hę ęgritudines sunt, manifestū ē nullū illorū eē morbū. Quippe duo rerū genera sunt nusquam inter se similium, sed omnifariam dissidentium, & tota natura differētiū,

* pathus
* pathos

nota quomodo methodici definiebant sanitatem

alterum

alterum horum generum corpus vocant,alterum actionem.Ergo oculus, & lingua, & auris,& E crus,atq; id genus singula,corpora sunt certo modo affecta.visus,auditus,sermo,incessus,actiones prædictorum sunt corporum.Si itaq; in certo quodam corporũ habitu ægritudo constituit, certe in certo quodam actionum habitu non statuetur. Qñ si in hoc morbus cõsistat,planum rursus est in corporum affectu nõ esse.Verum ꝙ affectus ipse causa sit,actio vero id quod ab affectu corporis efficitur,id vero est quod omnium maxime & fatendum medico sit,& tenendũ. Adeo quisquis hoc ignorat,is in re labitur,quæ planè est ex necessarijs. At qui vel actionis læsionẽ vel corporis affectum,morbum,vel quoquo nomine,appellat: quãꝗ parum conuenieter nominat, potest tñ de rebus ipsis rectam habere sententiam. Cõtingit aũt non ex nominum,sed rerum recta opinione,recta morborum curatio.Iam hoc ipsum multos medicorum ignorantes inuenias, putantesq; in rebus dissidere eos,qui corporum affectus morbos esse censent,ab ijs qui in actionis vitio eosdem constituunt.Atqꝫ horum omnium errorum(quod & sæpe iam dictũ est,& post dicetur)vnica causa est,ꝙ qui inuenire quiduis logice sunt aggressi, non fuere in logica methodo exercitati:sed simul veluti ratione cogitationeq; exercitati fuissent, ab experiẽtia desciuerũt: simul,cum in illis inexercitati fuissent,magnopere sunt lapsi.siquidem millies eos de nominibus tanꝗ de rebus litigantes inuenio.Rursum vbi rem quãpiam maximã ignorarint,nomen se ignorare putantes,veluti in eo quod nunc est propositum,discernere nequeunt corporis quidem statum causæ rationem sustinere,actionem eius quod ab eo perficitur:sed nec quod sanatur, id esse corporis affectum.quippe comitatur necessario hunc naturaliter se habentẽ naturalis actio.Contra,si à natura recesserit,actio statim præter naturam se habeat,necesse est. Porrò in hoc totũ vertitur,estq; hoc principium,ac veluti primum quoddam elementum omnis methodi,quę de medendo instituitur.Cæterum an hoc ipsum appellare morbum oporteat,an actionis vitium, id est de nomine dubitare.Dicemus aũt aliquid & de nominum vsu,sicut in alijs prius iã fecimus. Verum nunc de ipsis nondum distinguo,quò videlicet hoc ipsum, rerum fide magis comprobem, ostendãq; quodnam sit huius de medẽdo methodi principium & radix.In quo cum alij multi ex ijs qui rationales se dogmaticosq; appellant,tum vero probi isti methodici sunt falsi.atq; illud q̃dem ijs qui prudẽtes sunt, iam quodam modo apparet nihil esse aliud quod à medicis curetur,ꝗ corporum affectum,veluti proximo libro monstrabitur. F G

De causarum, affectuum, actionum, ac symptomatum generibus, ex quibus uniuersa dignoscendorum ac curandorum morborum methodus pendet. CAP. 8.

NVnc illud nobis propositum erat,vt ignorantiam eorum corrigeremus, qui quot in vniuersum res sint,quę in præsenti disputatione proximæ inter se habeãtur, ignorant.Videtur enim vnum harum genus esse ipsorum corporum,alterum actionum. Ac corporum quidẽ genus præcedere actiones,easq; gignere:has vero sequi.idq;,si corpora naturaliter se habeãt,inculpabiles ac naturales:sin pręter naturam sint affecta,aut nullas prorsus,aut omnino certe impeditas.Tertium pręter hæc genus est causarum,quæ hos affectus creant.nam quam rationem habet affectus ad actionem,hãc alterum quippiam ad ipsum affectum omnino habeat oportet, illo duntaxat euarians,ꝙ affectus cum actione vnà consistit, nec potest vsquam aut proba actio esse sine corporis naturali affectu:aut vitiosa,nisi cum corpus sit vitio affectum. Eius aũt affectus qui actionem impedit,causæ possunt quidem non etiam esse:possunt aũt & adhuc nunc manere. Ergo diuersæ omnino ab affectibus causæ sunt. Ac tertium hoc iam inuentum genus diuersum est, & ab actione,& eo,qui hanc gignit affectu. Ab hoc quartũ aliud genus ẽ{affectus}eorum,q̃ cũ corporibus & naturalr,& p̃ter naturã se habẽtibus isint,actioni nec cõmodãt, nec incõmodant, sicut,exẽpli causa, color corporis ex diuturna in Sole mora niger ex candido factus. aut contra, vbi versatus ĩ vmbra quis sit,ex nigro candidus,aut ruber lotis:aut pallidus expauefactis. Quippe hæc nec actiones sunt,nec corporis affectus,qui sint actionis causæ: multoq; minus ipsæ causę,quæ affectus,qui præter naturam sunt,creant:sed sunt symptomata,quę diuersas corporum alterationes necessario sequuntur,siue hæ secundum naturam,siue præter naturam se habeant. Ergo cum quatuor definita genera iam sint,ex quibus vel noscendis, vel non noscendis,probe secus'ue incipiendam esse medendi artem mõstrabimus,liceat de cętero cuiuis, prout volet,ijs nomina imponere.veluti affectum corporum præter naturam se habentem, cum actionem aliquã vitiat,morbum,si placet,appellato:Ipsum vero functionis vitium,insigne quoddam morbi symptoma.Quæ alia ratione accidunt,ceu colores:ea quoqꝫ,si volet,appellato symptomata.cęterum ea distinguat à functionum vitio,& si illa insignia,morbi symptomata vocet,hæc familiaria propriaq; nominet.Quædam etiam præter hæc,si volet,nec familiaria,nec propria, sed forte quadã incidentia.Quartum vero ab ijs genus statuito,quod sit insalubrium,siue(vt ita dicam)morbificarum causarum.Atq; harum quæ quidem in ipso animalis corpore consistunt, ĩternas nominet:quæ extrinsecus,exẽrnas.{nisi malit(vt nunc vulgus medicorum insueuit)illas antecedentes,has primitiuas vocare.}Positis autem pro arbitrio vel hoc vel alio modo nominibus, dummodo clare,& ex vsu legentium,nec mutet postea,nec trãsponat eorum vsum: sed perpetuo per omnem disputationem obseruet,quò & quæ dicat facile intelligamus,& refutationes redargutionesq; H

morbus est affectus præter naturã uitians functionẽ

* προηγούμενα
* προκατάρχοντα

A tionesq; omnes ad aliquid clarum distinctumq; referamus. Qualiter, inquis, & ad quem modum? (nam idipsum quoq; indicādum adhuc arbitror propter stupidos istos methodicos) nēpe esto dicat aliquis, phlegmonem affectum esse præter naturam: ipsam vero læsam phlegmone laborantis particulæ functionē morbi insigne symptoma, veluti pedum quidem {læsum} ingressum, oculorum visum, aurium auditum: ruborem autē, tensionem, & renixum, & tumorem qui præter naturam sit, ac phlegmonis succedat, diuersum quoddam genus siue symptomatum, siue accidentium, siue quo alio nomine appellare malit: illud modo sciat, clareq; definiat, non esse idē genus cum vitio actionis. rursus sanguinis redundantiam (si forte hæc fuit) internam phlegmones causam: externam vero & quæ hanc præcessit, ciborum abundantiā. Ergo sicuti ipse exēpla sermonis habendi clara posui, & quatuor genera distinxi, ac notiones eorum dixi: ita & Thessalo arbitror faciendū fuit, præsertim post tot & tantos viros, quos se vicisse prædicauit, nouam sectam condituro. Nunc vero nec ipse apertum quicq̄ attulit, nec sectatorum eius quisquam.

* al. causas

Refelluntur quæ Olympicus ac Thessalus, de ea, quæ est inter pathos & symptoma, differentia prodiderunt. CAP. 9.

OLympicus enim cum ausus sit definire quid pathos sit, non eius, sed symptomatis retulit
B notionem. In summa igitur nec quid pathos sit, nec quatenus à morbo differat, intelligūt. Verum hoc nos in sequentibus docebimus. simul. n. omnia dici nō possunt. Verum concesso ijs
» idem esse morbum ac pathos, inspiciamus ea quę dicit Olympicus. Pathos (inquit) est conuersio
» corporis à naturali habitu in eū qui præter naturā est, permanens. Post paululum progressus ait,
» Sciendum est differre à symptomate pathos: q̄ pathos, vt paulo ante dixi, affectus corporis est
» præter naturā permanens: symptoma quod huic accidit, quodq; in ijs quæ præter naturam sunt,
» specialē ac magis etiam particularem figurationē habet. Hæc est egregia interpretatio sapientis Olympici, qui pathos ac symptoma finire est ausus. Quę sanè tot vitijs scatet, vt mihi in mentem veniat illud stulti ad cribrum, negantis inuenire se quid eius obturet, aut nō obturet. Quid enim primum ex ipsis dicas, aut quid omittas? quippe oīa refutare, quæ perperam sunt dicta, longū sit. Num oīs mutatio ab eo quod secundum naturam se habet, ad id quod præter naturā est, morbū censetis, si modo permanentia illi adsit? At vos tum coloris vitiū, tum atrophiam. i. affectum, in quo corpus non nutrit, symptomatis, nequaq̄ morbis annumeratis. Quid aūt cacochymia. i. vitiosus succus? quid cachexia. i. malus corporis habitus? quid succi defectus? quid vero ipsa redundantia? non'ne præter naturā sunt? Si ergo permanentia his accedat, inter morbos numerabunt.
C Atqui nec ipsi id vultis, & merito sanè. Etenim supra id quod præter naturam sit affectus, adijci oportet etiam aliquā ab eo lædi actionē. nam quoad illęsæ hæ oēs seruantur, etiā si millies corpus sit alteratū mutatumq;, nullus tn̄ eorum affectuū adhuc morbus est. Quod. n. curationē desiderat, aliud planè non est q̄ affectus, qui vitiat actionem. Siquidem quod primum maximeq; oīum desideramus, id naturalis est actio: propter hanc, & naturalē siue affectum, siue constitutionem nominare velis. Videre nanq;, & audire, & loqui, & ingredi indigemus, non aūt oculis, auribus, lingua, aut cruribus. nā si videre alia particula liceret, quis oculorum esset vsus? Et si alio quouis instrumento audire liceret, quæ auriū esset vtilitas? Pari modo & lingua, & cruribus minime ꝑfecto esset opus, si loqui atq; ingredi sine his possemus. Ac videre q̄dem, nostra ipsorum causa indigemus: oculis non nostra, sed ideo vt videamus. Iam linguā, aures, crura, non propterea requirimus, vt instrumentis & multis affluamus partibus, sed loquelæ gratia, & auditus, & incessus. quippe demortua quauis particula, quæ abscindi potest, veluti digito, pede, aut summa manu, non patimur hanc ociosam gestare, ac veluti pondus alienum circūferre: illud clare hoc ipso declarantes, haudquaq̄ nos particulis illis, sed functionibus egere. Veluti igitur totam particulam actionis causa requirimus, eodem (arbitror) modo naturalem quoq; eius constitutionem actionis gratia desideramus.

* al. ociosis.

D Sicuti. n. supra diximus, causæ vicem ad actionem constitutio præstat. Quæ vero constitutionem vnde actio nascitur, necessario sequuntur, sanis q̄dem nobis accidentia, ægrotantibus symptomata nuncupanť. Atq; hæc quatuor genera sunt oium, quæ in corpore nostro habentur, seu secūdum naturā nos seu præter naturam habeamus, actiones, constitutiones, quę has præcedunt, quæ sequunť. his dehinc nomina qui volet, imponito, singulis seorsum: & si Dionem, aut Theonem appellare velit eorum quodlibet, mea nihil refert: illud modo intelligat seruetq; vbiq;, quatuor in vniuersum res esse, quæ sitæ inter se proxime sint. Et quoniam huc sermonis veni, videor mihi hoc iuste exigere, vt sicuti nos illis permittimus quæ velint nomina indere: ita illi inuicem nos vsitatis & antiquis vti sinant. Alioqui sanè graue atq; adeo iniurium sit, si illis solœcismum committere tyrannorum ritu licebit, nobis vel grece, {vel latine} loqui non concedetur. Vocanto, si placet, sanitatem, ipsarum functionum constantiā. quanq̄ ostēsum à nobis est affectum constitutionemq; partium, cuius ope functiones secundū naturam edimus, hygian. i. sanitatem ab omnibus Græcis appellari. Atq; id cum statuerint sanitatem, morbū tamen censento non actionis vitium, sed qui præter naturam sit affectum. Tanquam ergo nos illos nec græce {latine'ue} nec dialectice nominantes, non impedimus: ita illi nobis permittant, & græce {latine'ue} & dialectice non omnem qui præter naturam sit affectum, sed qui actioni incommodat,

Accidentia sequunť constitutionē sanor, symptomata vero ægrotantiū, unde actio nascit.
Rerum quę in nostro corpore habenť quatuor sunt genera actiones constitutiones causæ symptomata

morbus e q impedit action[illegible]

incommodat,morbum nominare: qui præter naturam ſit, nec tamen actionem obturbet, non B
morbum,ſed morbi ſymptoma.Rurſus,ſicut illi permanentiam adijciunt, nec indicant quot ho-
ras eiuſmodi affectus moratus, morbus ſit cenſendus: ita illi nobis concedãt illud permanentiæ
nomen ſubtrahere. Nam ſiquis ſiue tribus horis, ſiue quatuor, ſiue horæ tantum dimidio, toto
corpore vehementer ſit arreptus ſic,vt neq; ſentiat, neq; moueatur: hunc nos apoplecton ſiue
attonitum dicimus. Æque ſiquis cõuulſus toto corpore ſit, hunc etiã comitiali morbo laborare,
nulla nec horarum,nec dierum ratione habita. quippe nomina id genus,naturæ rei,non tẽporis
modi ſunt indicia:non aliter q̃ album & nigrum,& calidum & frigidum.alioqui mirum meher-
cule ſit,ſi aqua calida,calida non ſit,niſi perpetuum diem talis perduret.aut qui ſex horis febrici-
tauit,non febricitauerit:oportuiſſe.n.vt febricitauerit,duraſſe malum.quanq̃ quod tempus id ſit
quod durationem illã iuſta'ne fuerit an ſecus, determinet,nemo eorũ tradidit:vtrum'ne dierum
aliquis numerus ſit,{an mẽſium,}an horarum:aut cur durabilẽ dicant,cum licuerit diuturnum
dicere:aut cur hoc quidem mutantes nonnulli eorum,difficile ſolubilem dicant. At certe hoc nõ
generaliter morbi,ſed longi morbi proprium eſt:perinde ac facile ſolubile,breuis. Verum exi-
ſtimare referre,ægre ſolubilem,an durabilem,an diutinũ dixeris, non'ne extremæ eſt ruditatis?
Iam illud profecto magis mirum,ꝙ ipſi veluti à graui ſomno experrecti, diſtinguere pathos à F
ſymptomate aggrediuntur: cum auctor ſtupiditatis eorum in ſecundo de methodo,ſic ſcribat:
Eadem nanq; cum præcedunt,pathe dicunt: cum ſuccedunt ſymptomata. Quãuis etiam longe
mirabilius hoc ipſum ſit,q̃ ea quę ab illis dicuntur,vtiq; iecinoris phlegmonẽ,ſi primo ſtatim die
irruat,pathos eſſe concedere:ſin alteri cuipiam ſecundo,aut tertio die ſuccedat,abire in ſympto-
ma.quanq̃ quid diem ſecundam memoro? cum melius ſit horam ſecundam à morbi inuaſione
dicere. An.n.in ſecundo die phlegmone iecinoris in ſymptoma migrabit, in ſecunda ab initio
hora non migrabit,nec ſymptoma erit?cum illud ſaltem quod eſt,alicui quod præceſſit,ſuperue-
nire illi omnino competet. At quod tam celeriter, inquiunt,ſuperuenit,ab eo quod vnà irruit,
nõ diſtat.Rurſum igitur dictum ab illo clare oportuit,quot horis determinet,diſtinguatq; quod
ſuperuenit,ab eo quod vnà inuadit. Ac Theſſalus quidem eiuſmodi eſt. Olympicus vero,ceu in
arcem ipſam ſapientiæ euectus,non ita pathos à ſymptomate diſcernit: ſed pathos id eſſe quod
dictum eſt,ſymptoma vero quod huic accidit,mirifice videlicet ac dilucide eſſẽtiam eius inter- * al. cauſam
pretatus.quippe quid ipſum ſymptoma quod pathos comitatur,ſit,adijcere(vt arbitror)ac defi-
nire oportuit,num corporis aliquis affectus,num læſio quæpiam actionis,num pariter vtrunq;
eſſet. At ille quidem minime id dicit:ſed nobis videlicet diuinare eſt opus. Illud vero quod defi- G
nitioni appoſuit, nempe ſpecialem atq; etiam magis particularem in ijs quę præter naturã ſunt,
figurationem habens:quam non excellẽtiam claritatis habet,atq; etiam nominum græcam per-
lepidamq; interpretationem? Si magis ſpecialem quandam figurationem, in ijs quæ præter na-
turam ſunt,ſymptoma habet:quid ergo eſt quod magis generalem notam habet? non.n.dixit,an
ſine collatiõe ad generale,magis ſpeciale liceat inuenire. Sin ad nihil omnino referẽs,magis ſpe-
ciale pronunciat:oppido q̃ diligenter clareq; interpretatur.quanq̃ & paucis,& dilucidis verbis
dicere ei licebat,omnia quæ circa corpus animalis præter naturã ſunt,vel morbum eſſe,vel cau-
ſam,vel ſymptoma. Quibus omnibus cum illud præter naturã ſit cõmune,morbus actioni offi-
cit,cauſa ipſum pręcedit,ſymptoma eum ſequitur,ipſum videlicet natura duplex:alterum actio-
nis læſio,alterum affectio quædam morbum ſequens. Verum(vt dixi)ſiquis omnes eorum er-
rores excutere velit,finem dicendi nõ inueniat.ipſeq; mi Hiero,optime ſcis eorum nos ne mil-
leſimam quidem ipſorum partem refutare conatos. Ergo ſi illud tantum adiecero,primum hũc
librum hoc loco claudam:nempe ꝙ in ipſo ſtatim methodi principio non pauci medicorum fal-
luntur,vtiq; qui Theſſali ac Themiſonis ſunt æmuli, quiq; methodicos ſe appellant,inſignibus
ac maximis erroribus.cum his vero nõ pauci eorum qui ſe analogiſticos,dogmaticos ac logicos H
nominant. Siquidem niſi quis omnes affectus à quibus actio læditur,inuenerit:numerum ipſum
morborum,quantus qualiſq; ſit,ad vnguem definire non poteſt. Id cum quidam eorum facere
nunquam vel tentauerint: tyrannorum more quæ ipſis videntur, citra demonſtrationem pro-
nunciant. Alij non modo ipſi non demonſtrant,ſed nec à demonſtrantibus diſcunt. Ac plurima
(vt ſcis)medicorum pars,qui nunc ſunt in pretio, eiuſmodi eſt.nec id fortaſſe mirum. Nam vbi
philoſophorum pleriq; citra demonſtrationem credendũ ſibi poſtulãt, quid de medicis mirere,
quibus nec vacat veritatis inquiſitioni vacare? vt qui mane in ſalutationibus(ita enim appellãt)
ſint occupati,veſperi cibo diſtenti,ac ebrij. Verum ego veteris tibicinis exẽplo,mi Hiero,vel cũ
muſis ipſis certauero.cum alioqui turpe putem,tibicinẽ,qui præſertim haud magnam rem pro-
ſpere moliebatur,adeo repertum fuiſſe laudis cupidum:me autem, qui medendi methodum ab
antiquis inquiſitam,non tamen hactenus exacte proditam, inueſtigare abſoluereq; valeã,pro-
pter eam quæ hac tẽpeſtate regnat ignauiam,grauari atq; cunctari ac differre. Quare contra nũc
affectus,q̃ ante,mihi videor. Non enim proprium vobis,qui me ad medendi artem totam ordi-
ne perſcribẽdam hortati eſtis,hoc munus dedico. Ac primus liber hic mihi finiatur: totius quod
ſequitur operis ſecundus ad hunc modum deinceps incipitor.

Galeni

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER SECVNDVS.

ARGVMENT. LIBRI.

Quid sit morbus, ac quæ prima ipsius genera: & quo pacto statuendæ sint indicationes, quibus uniuersa morborum curandorum methodus, tanq̃ fundamentis subsistit.

Affectum à quo immediate actio læditur proprie dici morbum, quando & ad ipsum remouendum uniuersa curatio dirigitur. CAP. I.

B QVæ corporibus nostris à naturæ suæ modo egressis, Hiero dulcissime, accidunt, eorum quatuor traditæ differentiæ sunt. Vna ipsius functionis vitiatæ. Altera eius qui hanc peperit affectus. Tertia causarū, quæ ipsum præcesserunt affectū. Quarta symptomatum, quę hunc necessario consequuntur. Quòd itaq; vel cuncta hæc esse morbum oporteat, vel horum quædam, vel certe ex his vnum, id promptum colligere cuiuis est. Cum enim ægrotantibus præter hæc nihil insit, vtiq; præter hæc morbus non fuerit. Quod ergo reliquum est, aut omnia hæc collecta morbus erit: aut horum quędam, aut vnum saltem omnino. Sed enim omnium esse collectionem, præter id quòd neminem vsq̃ habuit authorem, etiã dici non potest. Nam quæ, quæso, morbi causa, aut quod morbi symptoma erit, si omniū pariter collectio morbus censebitur? Neutrum, pfectò erit. Ergo duo præter morbos genera relinqui necessum est: alterū causarum, quæ hos creant: alterum eorū quæ necessario sequuntur, non tñ homini officiunt. Verum si hæc abstuleris, reliquum est vt in altero duorum statuat̃ morbus, aut ipsis functionibus afflictis, aut q̃ has edunt affectibus. Fuitq; & antiqua sanè de hoc controuersia, & hodie dissident inter se oẽs, non modo medici, sed etiam philosophi: alij ipsius actionis vitia, alij affectus vnde actio prodit, morbos nominantes. Et dissidere viros in rebus tam obscuris minime est mirū: non intelligere
C tñ eos ꝙ de nomine contendant, sanè taxatione est dignum. Quippe si inter oẽs cōuenit, ad affectum qui functioni obest, curationis consilia dirigi: quid ad artis officia conferat definiuisse affectus'ne, an læsa functio morbus sit appellādus? Vtrouis enim modo appellantibus æger sanitati restituet̃, modo quis affectui cōmodis pręsidijs occurrat. Hic nanq; est quẽ alterare mutareq;, & prorsus submouere oportet, nõ vitium functionis. Nemo. n. ipsam claudicationẽ sanat, (id enim esset ridiculum) sed affectum qui hanc efficit. Veluti phlegmonẽ, si huius vitio claudicatur, atq; hanc & perfundit, & cataplasma superimponit, & scarificat, & per halitum digerit, & omni ratione discutere tentat: vtpote cum hac abolita, reddatur rectus incessus: nec hac submota claudicationem corrigere prorsus sit opus: cum nec remaneat quicq̃ prauę functionis, si qui huic obsuit, prorsus sit amotus affectus. Quoad vero huius quicq̃ relinquit̃, necessum est ad portionẽ eius, actionem vitiose edi. Hunc itaq; affectum, seu morbum appellasse, seu pathos, {vitium'ue,} seu morbi causam, seu pathus {vitij'ue} causam quis velit: id nihil ad curationẽ nec prosit, nec obsit. Sed neq; si Theonem aut Dionem hunc vocet quis, modo rite sanet, ne hic quidem ægrotanti officiat. Quinimmo si quis prorsus innominato eo, tamen quæ ex vsu ægrotantis sunt, adhibeat remedia: non solum hic nihil offendet, sed etiam bellissime curabit. Verum qui alterum docere
D volet, quę ipse tenet: huic prorsus nominibus propter res vti est opus. In quorū vsu claritas quasi meta spectãda erit. Nam qui sic nominare quæq; studet, vt qui discit, clarissime intelligat, is optimus præceptor fuerit. Quoniam igitur & nos iam docendi munus ingredimur, necesse est alicubi rebus nomina imponamus: an vero dilucide, id vos ęstimetis licet. Ergo affectus, qui actionem vitiat, morbus appellatur. Hunc si quid sequitur, symptoma. Quod illum excitat, causa.

nota quomo[do] affectus symptoma et causa se consequantur.

Qua ratione ueteres medici nomina morbis imposuerint, & quibus ex libris morborum, ac symptomatum numerus, & causæ declarentur. CAP. 2.

HIs ita distinctis, inspicienda diligenter est nominum diuersitas, quæ ægritudinibus imposuerunt ipsorū primi authores. Subinde enim à læsa particula sunt indita, vt Gręcis Pleuritis, id est laterum compunctio. Peripneumonia, id est pulmonum phlegmone. Ischias, id est coxendicum morbus. Podagra, id est pedum vitium. Nephritis, id est renū vitium. Arthritis, id est articulorū vitium. Ophthalmia, id est oculorum phlegmone. & Cephalalgia, id est capitis dolor. & Dysenteria, id est intestinorū tormina. Subinde ab ipso symptomate, vt Eileos, id est tenuioris intestini morbus. Tinesmos, id est desidendi assidua cupiditas. Spasmos, id est cōuulsio. Palmos, id est palpitatio. & Tromos, id est tremor. Paralysis, id est neruorum resolutio. & Apepsia, id est cruditas. Dyspnœa, id est difficultas spirandi, vel inordinata spiratio. Apnœa, id est

defectus ſpirandi. & Agrypnia, id eſt vigilia. & Paraphroſyne, id eſt delirium. & Coma, id eſt B
ſopor. Sæpe ab ambobus ſimul: vt Cephalalgia, & Otalgia, id eſt aurium dolor. & Cardialgia,
id eſt cordis dolor. Odontalgia, id eſt dentium dolor. Hyſteralgia, id eſt vteri dolor. Sæpenu-
mero à cauſa putata, vt Melancholia, ab oĩbus: Cholerę, ijs qui ſunt à Cnido medicis. Hinc etiam
fortaſſis & Leucophlegmatias hyderos, q̃ aquę intercutis eſt ſpecies, nomen accepit. Nonnunq̃
à ſimilitudine ad aliquid extra poſitũ, vt Elephas, ſiue Elephantiaſis, Cancer, Polypus, Staphyle,
id eſt vua. Leuce, id eſt vitiligo alba. Myrmecia, id eſt Formica, ſiue ſeſſilis verruca. Atheroma,
id eſt tuber, cui pulticulæ ſimile quid ineſt, quam Græci Atheran dicunt. Steatoma, quod ſeuo
ſimile quid continet. Staphyloma, id eſt oculi morbus, {cum in ſumma tunica quiddam acino
ſimile eminet.} Meliceris. Anthrax, id eſt carbo. Alopecia, id eſt areæ in capite. Ophiaſis, id eſt
vitium ſerpentis formã repræſentans. Sycoſis, id eſt ficus. Satyriaſmi, & Priapiſmi, pudendi pręter naturam erectiones. Ipſorum vero morborum, quæ nec locum affectum nomine repręſen
tent, nec cauſam quæ eos effecit, perpauca ſunt nomina. Phlegmone. Gangræna. Scirrhus, id eſt *Al. οὐκ ὀλίγα .i. nõ pauca.
durities vix ſentiens. Eryſipelas. Apoſtema, id eſt abſceſſus. Oedema, qui tumor eſt laxus citra
dolorem. Empyema, id eſt collectũ in thorace pus. Vlcus. Exarthrema, id eſt luxatio. Catagma,
id eſt oſſis fractura. Spaſma, id eſt conuulſum. Rhegma, id eſt ruptum. Coloboma, id eſt mutilũ, F
ſiue curtum. Dothien, id eſt furũculus. Ionthos, id eſt varus. Phyma .i. laxarũ partium phlegmo-
ne. Quanq̃ horum quoq; nonnulla partim locum corporis ſiue particulam afflictam ſubindicare
videntur, partim à prægrauãte ſymptomate nominari. Quòd ſiquid citra huiuſmodi inſinuatio-
nem eſt nominatum, at certe differentias ſuas multiformes habet: veluti vlcus tametſi ipſo noĩe
vnitatis ſolutionem in carnoſa parte non indicet, atq; ita afflictam partem vnà inſinuet. At parti-
culares eius differentię varie ſunt nominatæ, Chironium, Telephium, Cancer, Herpes, Phage-
dena, omniaq; id genus, partim ab ijs qui primum ea ſanarunt, vt Chironium: partim ab ipſis qui
ijſdem ſunt affecti, vt Telephium. Cancer autem à ſimilitudine ad animantẽ. Phagedæna à ſym-
ptomate, ſimiliter Herpes. Verum Phagedæna vlcus oĩno eſt, idq; depaſcens, ſiue exedens, ſiue
quomodocunq; appellaſſe libet: Herpes non ſemper vlcus eſt, quotieſq; cum exulceratione eſt,
non vtiq; ſeruata veteri ſede, vicinas partes depaſcit: ſed ſicuti nomen ipſum indicat, ritu ſerpen-
tis beſtiæ, relicto priore loco tranſit ad alterum. Cauum vero vlcus, & ſordidum, & purum, &
æquale, & quod hyperſarcon græce dicitur .i. cuius ſupercreſcit caro: hæc magis proprias ſortita
ſunt appellationes, non tñ ſimiliter oẽs, ſed æquabile à propria nimirũ differentia, ſicuti & cauũ,
& ſupercreſcens. At cruentum, & purum, & ſordidum, non à ꝓprijs differentijs, ſed ab externis G
ſymptomatis ſunt appellata. Ergo cum tam impar nominũ impoſitio veteribus fuerit, multoq;
etiam magis cũ Epinyctida, & Acrochordona, id eſt penſilem verrucam, & Nyctalopa dicant:
primum, quod noctu eſt enatum: alterũ, quod ſummam occupat cutẽ: tertiũ, quod noctu viſum
aufert, aliaq; eiuſmodi multa faciant: nam ſi omnia numerem (quod ipſe fugere iuſſi) ſuperuacua
perſequi videar: Id omni modo agendũ eſt ei, quem veritatis ſtudium tenet, vt ab ea quã nomina
imaginationẽ faciunt recedens, ad ipſam rerũ ſubſtantiã ſe conferat, atq; hãc inſpiciat: tum quot
in vniuerſum ſint, & morbi, & ſymptomata, & ꝓximæ ſiue internę horum cauſæ, requirat. Nos
igitur id alijs cõmẽtarijs fecimus, quorum vnus de ægritudinũ numero eſt, inſcriptus autem eſt
de morborũ differẽtia: alter de ſymptomatum eſt differentia. Adeo vero in eo opere cauſas ho-
rum vtriuſq; ſeorſum explorare ſtuduimus (dico tũ morbi, tum ſymptomatis cuiuſq;) vt ad præ-
ſentem diſputationẽ nihil amplius deſideret, ſed pręparata oĩa iam ſint. Itaq; ne legẽda q̃dem quę
hic dicemus, vlli ſuaſerim, priuſq̃ in illis ſit exercitatus. Quippe ſiquis illis tã numeroſis theore-
matis neglectis, huc ſe cõtulerit, nec ipſe fructũ ꝑcipiet: & quę recte ſunt tradita, temere ĩcuſabit.

Quid differat morbus & pathos, & quòd omnis morbi dignotio ex ijs pendeat quæ corpori ſecundum naturam inſunt. CAP. 3. H

AC in illis quidem particulatim oĩa, tum morbos, tum ſymptomata, tum cauſas inquiro. Hic
duobus adhuc additis, quæ neceſſaria erunt ijs qui medendi artem exercebunt, tum me ad
vſum inuentorum ꝓdendum conferam. Quænam ſunt, inquies, duo illa quæ dicere paro? Certe
vnum, quid inter morbum & quod Gręci pathos vocant, interſit, indicabit: Alterum ꝙ ſine cor-
poris elementis, ex quibus primum conſiſtit, noſcendis, non poſſint morbi inueniri, oſtendet.
Hæc igitur nos accuratiſſime tradere ſtudebimus. Qui ea legent, oro ne prius ad ipſam metho-
dum medendi ſe conferant, q̃ & ipſi quot in totum morbi ſint, per ſe inquiſierint, & quę prodita
à nobis ſunt, curioſe inſpexerint. Ergo ceu hæc fecerint, incipiam quæ promiſi. Tres eſſe in cor-
pore affectus pręter naturam, oſtenſum iam eſt. Cauſas, morbos, ſymptomata. Cauſas, veluti re-
dundantiam vel corruptelam. Morbos, vt phlegmonem, vlcus. Symptomata, vt malum colorẽ,
& gracilitatem. Diuerſa ab his ſunt quę immodice à corpore excernũtur, aut quę præter naturã
retinentur, & functionum vitia: oĩa ſcilicet cõmuni nomine ſymptomata dicta, cęterum non vni
generi ſubiecta. Quippe affectus quidam corporis eſt vitioſus color. Quod excernitur aut reti-
netur, affectus non eſt, ſed affectum ſequit̃. Similiter actio vel læſa, vel integra, affectus ſanè non
eſt: particulæ autem vnde editur, affectũ neceſſario comitatur. Ac œdema quidẽ & phlegmone

Affectus præter naturã tres sunt causæ morbus et symptoma

ex ijs

A ex iis sunt, quæ absolute esse dicuntur: Eodem modo & redundantia si ea sit sanguinis, & corporis pallor. Actio vero ex eorum numero non est, quæ esse absolute dicuntur, aut certe non similiter sicut iam comprehensa. Siquidem nullo temporis spatio manent eius partes, sicuti profectò nec sermonis, nec etiam motus vllius: sed horum quilibet in ipso (vt sic dicam) fieri esse suũ obtinet. Cum vero duplex sit motus genus, vnum in loco, aliud in qualitate: prius latio, secundum alteratio dicitur. Ac omnis quidem actio, motus est actiuus. Omnis alteratio, eius quod alteratur, motus est passiuus. patitur nanq; quod alteratur. Ergo affectus dum alterantur, mouentur. Cum à motu cessauerint, iam alterati sunt: non autem amplius alterantur. Quicquid enim quocunq; modo se habet, aliquo omnino affectu est præditum. Quod autem in constanti ægreq; auferibili affectu est, id habitu iam quodam affectum est. Sanè alteratur is qui nigrescit: alteratus est qui iam obnigruit, siue (vt sic dicam) nigrefactus est. Itaq; alteratio generatio est qualitatis, aut affectus, aut quomodocũq; appellare velis. Nec si alterationem esse depositionem, vel mutationem eius quod prius fuit, dicas, id pugnet cum eo quod dixi alterationem generationem esse qualitatis. Cum ambo in idem recidant. Nam & quæ prior in corpore qualitas fuit, mutatur, & nunc noua gignitur. Quippe eius qui in Sole versatur, candor mutatur: nigritia gignitur. †{Rursus eius q̃ igni se calefacit,} frigus mutatur: calor fit. Quoties vero cuiuspiam, quod substantia nõ sit, generationem esse dicimus, non idem eo sermone significamus, sicut cum absolute generationem p̄ferimus.

B Nam quæ absolute generatio nominatur, via est in substantiam. Quę vero huius, vel illius generatio dicitur, via est in illius (vt sic loquar) entiam, siue subsistentiam. Verum hoc veluti extra rem sit dictum. Quod vero propositum nobis in disputatione maxime fuit, fermè iam definitum est, nempe aliqua in generatione, & mutatione, & alteratione, & vt semel dicam, in motu ipsam essentiam habere: aliqua in ipsius substantiæ constantia. Ac sanitas quidem, & morbus, & quæcunq; symptomatum causarumq; affectus, vel habitus sunt: ex permanentium constantiumq; numero sunt. Actiones oẽs alterationesq; in quacunq; re fuerint, in ipso fieri essentiam suam possident. Et corpus secundum quodcunq; mouetur, secũdum idem patitur: motusq; eius pathos, siue passio est. Sanè prisci motus oẽs, etiam qui naturaliter se habẽt, nisi actiui sint, pathe græce, id est passiones, nominant: sicuti etiam ipsos actiuos motus, actiones. Eo pacto & Plato sensuum alterationes, pathe, id est passiones, appellat: cum iunioribus aliter (nescio quomodo) sit visum, vt videlicet de solo eo qui præter naturam sit motu, id nomen vsurpẽt. Ac à veteribus q̃-

C dem pathos priuatim de omni extrinsecus motu dicebãt: nunc per abusum etiam affectus, qui ex passione iam prouenere, nec amplius in motu sunt, pathe, id est passiones, appellant: †non tamen diuturniores, aut ægrius auferibiles. Sed eiusmodi nomenclaturæ à iunioribus sunt inuectæ. Diximus aũt alibi diffusius de medicinalium nominum vsu. Nec illud nobis ad considerationem propositum nunc est: sed tm̃ quemadmodum ipsi vtemur, claritatis gratia, distinguere necessarium est visum. Nam contrarium sanitati affectum, à quo lædi actionem dicimus, morbum tm̃ appellamus, siue diutinus hic, siue breuis sit, siue momẽto duret. Ex reliquis affectibus, qui pręter naturam sunt, eos qui hunc pręcedunt, causęq; rationẽ obtinent, causas tm̃ dicimus, nõ pathe. Qui illum sequũtur, si actionum offensæ sunt, & symptomata, & pathe: Eodem modo & immodicas vel inanitiones, vel retentiones. Qui vero affectus sunt, veluti vitiosus color, supra passionis & symptomatis appellationem, etiam affectus, vel affectiones vocamus, ita nimirum vt sunt. Omnium igitur horum cõmune id est, q̃ pręter naturam sunt, & causæ, & morbi, & symptomatis. Proprium autem morbi q̃dem est, actioni incõmodare, symptomatis hunc sequi, causæ præcedere. Ergo nec is qui morbum esse motum præter naturã dixit, intellexit quid diceret: quemadmodum in proximo libro docuimus methodicorum nonnullos definiuisse, adiecta ex superabundanti, constantia: Nec is, qui mutationem esse ab eo quod secũdum naturam, ad id quod p̄ter naturam, voluit. Quippe quę non magis morbi, q̃ causæ & symptomatis definitio est: quãdo

D omnia ea affectus sunt præter naturam. Verum si breuis spatii sunt, constat acuta esse: sin ægre auelluntur, diuturna. Noson autem, an Nosema dicas, nihil interest, quemadmodũ etiam nõ interest Pathos, an Pathema dicas. Atqui pathus, id est passionis, appellationem de morbo dixisse veteres, quemadmodum & Arrhostian, id est infirmitatem, & Asthenian, id est imbecillitatem, ostensum nobis est in iis quæ de medicinalibus vocabulis scripsimus. In quibus illud quoq; traditum est, nihil referre dicere †{valetudinem infirmam, an infirmitatem valetudinis.} Nam & ipsos qui ægrotant, appellant non solũ Nosuntas, id est ægre habentes, sed & Asthenuntas, id est parum valentes, & Camnontas, id est laborantes. Reliquum nunc fuerit, vt cuius causa hęc oĩa diximus, in medium adducto, ad aliquid eorum quę proxime tractanda sunt, deinceps transeamus. Id q̃d sit, rogas? Certe non aliud q̃ quod sæpius iam ante dictũ est. Primũ ac maxime id medicos studere, idq; ferè proprium eorum munus esse, vt morbos adimãt. Quippe simul cum hoc non modo actionis vitium statim euanescit: sed etiam reliqua omnia symptomata tolluntur. Siquidem primum ac maxime actionis ipsius, quæ secundum naturam edatur, omnes egemus: propter illam vero & sanitatis. Sed & functionis incommodum amoliri omnes cupimus, ob id vero etiam morbum ipsum. Cæterum, non functionis vitio, sed morbo ipsi, id est affectui pręter

† In quibusdã cod. hęc nõ habentur.

† Antiqui cod. quos vidi & ĩpressi legunt. οὐ μὴν χρονιώτερον γε οὐδὲ δυσλυτώτερον ἡ διάθεσις τῆς ἕξεως, ὥσπερ οὐδὲ ἀῤῥωσία. i. non tamẽ diuturnior aut ægrius auferibilis est affectio q̃ habitus: queadmodum nec imbecillitas. Linacer tamen meliorẽ lectionẽ vr̃ habuisse.

† Arrhostian an Arrhosthema.

Actio non est absolute cum eius partes nullo spatio temporis manent

Habitu affectum est, qd in constanti ægreq; solubili affectu est

Alteratio generatio est qualitatis, affectusue

Generatio est ad substantiam via quaedam

Medici munus est ut morbos tollat

naturam, qui actioni incommodat, applicamus remedia. Quisquis igitur ex ĳs quæ particulis na turaliter insunt, & quæ temere accidunt, & quę actionis sunt causæ, distinguere non potest: quomodo credibile est vt ipse affectum ex quo primum actio læditur, inuenire possit? Nam quæ temere corporibus accidunt, etiã si millies sint alterata, nocere ꝓfectò actioni non possunt quãdiu à quibus fiebat, omnia naturam suam tuentur. Horum vero si vel vnumquodlibet sit alteratum, actionem quoq; ipsam statim lædi intantum est necesse, inquantum ab eo, cum secundum naturam se haberet, est adiuta. E

Tribus exemplis ostenditur dignotionem morbi ac curationem, ex intellectione affectus, qui secundum naturam inest, pendere. CAP. 4.

AC mihi quidem res tota explicata iam est, clareq; ostensum, ĳs præsertim q̃ intelligere vera possunt, fieri non posse vt omnium morborum numerum methodo quis comprehendat, nisi idem omnium causarum actionis numerum, corpore secundum naturam se habente, norit. Nihil tm̃ ex iam dictis intelligere adhuc possunt, quicunq; vel rudiores sunt, & ingenio crassiore, * σκαιότεροι vel methodicæ sectæ nugis innutriti. Denuo igitur quod nũc generatim dictum intelligentibus est, illis quoq; speciatim exponamus, vnum aliquod atq; alterum veluti exẽplum sermoni proponentes. Cur lingua sapores percipit, nec vlla pars alia? Num propter colorem, aut sitũ, aut magnitudinem, aut figuram? Quippe ea affecta, nec cõmode sapores sentiente, aut colorem eius ad naturam suam reducemus, si videlicet huic actionem debet: aut iam dictorum quoduis, si ab illo agendi vim accipit. Quòd si propter aliud ab ĳs quippiam, constat si illo tm̃ tenus ad naturalẽ habitum sit restituta, nullo etiam reliquorum fore opus. Nam esto, exẽpli gratia, densitas certa pororum causa sit, cur succi saporem diiudicet: Nunquid horũ symmetriam, quæ in sanitate visitur, tuebimur? rursusq; ametriã, id est à iusto modo recessum, quoties laborat, corrigemus? Esto (si placet) mediocris calor causa sit, cur saporem intelligat: Num hic quoq; manifestum est, cæteris neglectis, vnam adhibendam curam, vt illud seruemus à quo agendi facultatem accepit? Iam si propterea ꝙ ita in sicco humidoq; attemperata sit, idcirco sentiat: quis non reliquis posthabitis, huc tm̃ intendat, vt neq; iusto siccior sit, nec etiam humidior? Quis rursus, si hoc verum est, non facile prompteq; colligat duos esse vniuersos linguæ morbos, alterum siccum, alterum humidũ? Veluti rursum si per moderatum calorem, & frigus habet quod sentiat: quis non hic quoq; duos esse morbos eius intelligat, caloris frigorisq; à modo recessum? Non aliter quoq; si ꝓpter tenuiũ meatuum competentiam sensum est nacta, promptum profectò hic quoq; colligere est, omnino eam ex horũ† {contrario habitu} esse vitiandam, duplexq; vitium fore, densitudinem eiusmodi † ametria. meatuum, & raritudinem. Sed num etiam plura dicã, quò stupidos istos inducã, vt si nihil aliud, illud saltem intelligant, non posse quenquam, nec inuenire, nec demonstratione asserere morborum numerum, qui nõ ex ĳs quæ particulis insunt, tum quæ causę actionis sint, tum quæ temere accidant, norit? Num etiam alterum adhuc tertiumq; exemplum adĳciam? Sæpe nanq; multitudine exemplorum, stupidorum animi veluti à somno excitantur. Age igitur ita homines interrogemus: Idcirco'ne corpus calida, frigida, dura, mollia, lenia, & aspera, omnia deniq; tangibilia sentit, ꝙ candidum colore est, aut nigrum, aut rufum, aut vno verbo, ꝙ talis coloris est? An propter horum nihil, sed aliud quippiam? Neminem enim arbitror latere, quin si quid probe sentiẽdi munere vtetur, id tm̃ illi tuẽdum custodiendumq; sit, ex quo vno probe sentiendi facultatem accepit. Nam si ex eo ꝙ candidum fuit, id dotis obtinuit: eius nimirum tuendi maxima erat habenda cura, sicut nigri fugiendi. Sin contra ex eo ꝙ nigrum fuit, sentiendi vim habuit: oẽs (arbitror) alios colores fugere formidareq; oportebat. Ad eundem modum & si inde adeo sentit, ꝙ flauum, vel rufum est, fugiendi (arbitror) alĳ colores sunt, ceu sensum vel penitus abolentes, vel vitiantes. Præterea, si eo ꝙ durum sit, sensu est præditum: si molle fiat, deterius sentiet: Æque vt si eo ꝙ densum sit, si ad raritudinem mutetur. Iam si tenuium meatuũ symmetriæ acceptam sentiendi vim refert, vbi ab hac recesserit, vitiabitur. Et generaliter, vt sentiat, id tantum ipsum adsit oportet, vnde sensum obtinuit: atq; id tantum corrigatur, vnde sensus est læsus, cum à natura recessit. Num igitur tertio exemplo est opus? an hæc abunde satisfaciũt? Sanè prudentibus vel hęc superuacua puto, vt qui vniuersale intelligere sine exemplis possint: rudibus autem, & auersis, * σκαιοῖς. & contentiosis ne si tertium quidem addam exemplum, quicquã fortasse profecero. Verùtamẽ quando duo iam dicta sunt, & inaniter tempus nostrum semper terunt: non fuerit alienum, vnũ etiamnum ĳs exemplum adĳcere. Proponatur itaq; iam quemadmodum ventriculus male concoquens nobis sit corrigendus. Verba autem faciemus, non solum cõtra methodicos, sed etiam contra eos rationalium, qui non cognita ipsius actionis prima causa, quam continentem etiã nominare sunt soliti, methodo quadam ac ratione constitui posse artem putant. Esto igitur quispiã dicat (ab ĳs enim quæ obuiam promptamq; absurditatem exhibent, cœpisse præstat, quò eos, si fieri potest, ad ea quę cõfusa magis sunt, intelligenda sensim perducamus.) Esto inquam, aliquis dicat hunc quẽpiam, qui nunc cruditate laborat, ꝙ multos deinceps dies solo lacte est altus, ventris colorem mutasse, albumq; ex rubro reddidisse, idcircoq; ventris sui functionem vitiasse. Fortasse iam rides, & iure profectò rides. Verum si scias quã sit simile, & huic de coloribus citra

vllam

A nullam demonstrationem adhibitam quiduis pronunciare, & tibi de exiguorum meatuum (verbi gratia) symmetria, aut alio quolibet affectu, non arbitror iure ridebis. Nam aut in tete risum vertes, aut non in hunc. Nam esto impudens sit, qui causam minus ꝓbe concoquendi colori imputet, dicatq; ꝙ quoniam ex naturali colore ventriculus ruber est, nunc vero redditus est planè albus, idcirco cruditate laboret est necesse. Libens sanè audiam, quid tu contra hũc obijcias. Ego enim aliam rationem non inuenio, q̃ vt iubeam qui ita dicet, prius ostendat an omnino propter colorem, iustam ac naturalem actionem ventriculus edat. Tu si quam aliam habes, libens audiã. Sed nec habes, nec habere aliam contradicendi rationem potes contra eum, qui colorem cruditatis ventriculi causam esse dicit, q̃ exigere vt doceat quo modo ex naturali colore consecutus, vt concoqueret ventriculus, sit. An igitur huic, qui colori cruditatis causam imputat, fides nõ adhibebitur antequam doceat etiam hoc nomine agere ventriculum: tu cum vel tenuium meatuum symmetriæ vitio, vel alij cuipiam hanc ascribas, credi tibi postulabis, priusq̃ doceas quo pacto ex symmetria in illo genere agat? At non hoc aio, inqt, nec aliud quicq̃ esse concoctionis continentem causam, sed prorsus id ignorare me fateor. Atqui si ei qui colori actionis causam tribuit, necesse est etiam eidem læsionẽ actionis imputet: qui vero tenuium meatuum symmetriam actionis causam dicit, etiam horum ipsorum à iusto modo recessum, eandem vitiare fateatur: tum qui

B temperamento quatuor qualitatum, caloris, frigoris, humoris, & siccitatis, actionis causam assignat, etiam eorundem ipsorum intemperiei offensam eius ascribat: Vtiq; & tibi necesse erit, eo quod secundum naturam est, prius presumpto, ita quod præter naturã est, inquirere: aut si ipsum quod secundum naturam est, non nosti, nec quod egressum à natura est, nosti. Etenim vos etiam ipsos audio contra Empiricos dicere, fieri non posse, vt qui id quod secundũ naturam sit, nõ norit, dignoscere id quod præter naturam sit, possit. At nosco, inquit, quod secundum naturam se habet. Quæro, totum'ne an partem eius aliquam? Atq; pars ipsa quam nosti, est'ne actiõis ipsius causa, an ventriculo inest ociose? Nam quid demum eius nosti? situm videlicet, & magnitudinẽ, & contextum, & figuram? At nihil horum actionis est causa. Sed nec Empiricos horum quicq̃ latet: quippe qui & se partium dissectione, cum occasio hanc offert, vti fatentur: & ex illa se hæc intelligere, non tñ actiones vsusq; particularum. At noui, inquit, & actionẽ. Est.n. circũplexus & attritio. At nisi causam eius noueris, nec morbum intellexeris. Nam si quatuor qualitatũ mediocris tẽperies, actionis sit causa: earũ intẽperies, oĩno vitij causa erit. Tu vero reris phlegmonẽ, & scirrhum, & œdema, & abscessum, aliaq; quæ oculis vsurpari possunt, solos esse ventriculi

C morbos, q̃uis ne hæc ipsa quidem veluti Empirici solis oculis, manibus, & reliquis sensibus apprehendas: sed ad ipsam essentiam eorum tentas ascendere, atq; hanc diligenter disquirere, videlicet non contentus ijs symptomatis, quæ sensui apparent. Quæ tñ symptomata Empiricis definiunt, ac circũscribunt suam syndromen. Sic enim ipsi appellandam censent symptomatum congeriem, quæ in affecto sunt loco. Sed nec curationis indicationem ex apparentibus symptomatis accipis. Non enim an tumor præter naturã, nec an renitens, nec an cum dolore, nec an ruber: sed an sit in finibus arteriarum impactio ex coincidentia, consideras: ac curationem (vt ipse fateris) ad hoc referens, exploras. An non ea est Erasistrati docendi ratio, vbi de febribus agit? sicuti rursus alia Dioclis, alia Praxagoræ, alia Asclepiadis? Itaq; non à symptomatis quæ in phlegmones apparent loco, indicatio præsidij his sumitur: sed ab ipsa substãtia. Neq; enim an tumor à natura egressus, neq; an renitentia, neq; an dolor pulsatilis: sed an & coincidentia, & impactio in finibus pulsãtilium, aut obstructio in exitu venarum, aut putredo aliqua succorum, aut corpusculorum ratione contẽplabilium, in laxitatibus æque ratione speculabilibus, intentio sit, æstimant. Quare hi omnes ab affectu phlegmone laborantis partis, non à symptomatis, quæ hanc sequuntur, præsidiorum indicationem sumunt. Ad eundem arbitror modum, & siquis calidum, frigi-

D dum, humidum, & siccũ, causatur. Verum hic etiam si ventriculus citra phlegmonem, aut vlcus, aut abscessum, aut alia id genus, eo tantum ꝙ frigidior euaserit, non recte concoquat: tñ remedijs non destituitur. At qui phlegmonas, scirrhos, aliaq; quæ oculis videre licet, tantum esse morbos putant, ridicule planè cruditates, quæ sine ijs fiunt, ex imbecillitate ventriculi incidere dicũt: ceu affectum aliquem priuatum seiunctumq; imbecillitatem esse velint, non autem velut in suppurantibus, aut scirrho grauatis, aut phlegmone affectis, aut alia quauis ratione laborãtibus inesse. Quippe omnia hæc vitia, siue in ventriculo, siue in iecinore, siue in pectore, siue in alio quouis accidant: illico partem in qua sunt, ad propriam functionem edendam imbecilliorem reddunt. Sed id non satis illis erat ad indicãda remedia: alioqui frustra inquirũt affectus, frustraq; ad ipsam morbi essentiam subeunt, tanquam non aliter detur idonei compotes esse remedij. Non igitur (qui imbecillitatem vitium esse dicunt, vbi nullo ex ijs quæ ipsi morbos definiunt, affecto ventriculo, animal cruditate laborat) ij, dum à nobis refellant, expectant, sed ipsi seipsos redarguunt. cum non proprium aliquod, sed cõmune omnium dicant, quodq; nec illis ipsis iudicibus, remediorum inuentiouem indicare facile possit. Quippe illud roborare imbecillitatem, nomen nudum, ac veluti meta potius est, quò curans dirigit, non curatio. Nam quid faciendo ijs qui inualidi ad actionem sunt, robur vindices, non dicunt. At in hoc curatio consistebat, & nisi ventriculi

* arteriarũ.

* πάθος
* πάθη

affectu inuento, vt remediorum ſis cõpos, fieri non poteſt. Quippe ſi refrixit, calfaciendus eſt: ſi humentior eſt effectus, ſiccandus eſt: pari modo ſi immodice incaluit, refrigerandus eſt: ſi ſiccatus, humectandus eſt. Atq; hæ quatuor ſimplices curationis rationes ſunt: Alteræ quatuor compoſitæ ſunt. Si frigidiore ac ſicciore temperamento redditus ventriculus eſt, calfaciendus ſimul humectandusq; eſt. Sin humidior & calidior iuſto euaſit, ſiccãdus ac refrigerandus eſt. Pari modo ſi calidior ac ſiccior eſt effectus, tum refrigerandus, tum humectandus eſt. Sin humidior ac frigidior, q̃ pro natura eſt: ſiccandus ac calfaciendus eſt. †{ Quare octo tum ventriculi ipſius affectus ſunt, quas illi imbecillitates dicunt: } tum octo medendi rationes. E

†In antiq; legitur vt Linacer vertit. Ex impreſſis tamen ita verti põt. quare & octo ſunt ipſius vẽtriculi affect⁹, q ſunt cauſæ ipſius (vt ipſi dicunt) imbecillitatis.

Aduerſus eos medicos, qui naturalis actionis cauſam negarunt inquirendam, ut methodus dignoſcendi & curandi morbi conſtitueretur. CAP. 5.

NEc ſicut Empiricis, ſic vlli dogmatizantium dicere licet, ſint hęc, an nõ ſint, nihil eſſe opus intelligere. Funditus nanq; logicam ſectam ſubuertent, ſi ignorato affectu, curationis tñ facultatem abunde ſibi ſupereſſe dicant. Etenim ab vſu ipſo omnes quomodo curandum ſit, intelligent, ſi ab ipſius rei natura indicationem non ſument. Ac Empirici quidem & ꝙ inuenire poſſe non putent quicq̃ eorum quæ abſtruſa ſunt, & ꝙ id etiam ſi inuentum ſit, non deſiderent, (quippe obſeruatas à ſe eſſe curationes in apparentibus concurſibus) merito nec ſcire ſe an octo affectus ſint, quibus ventriculus imbecillus ſit, aiũt: & citra eiuſmodi ſuperuacuam moroſitatem remedijs ſe abundare. Qui vero & rationem ſe habere profitentur, cuius ope etiam abſtruſa inquirant, & ipſorum inuentionem præſidiorum præſtare indicationẽ dicunt: hos quomodo non pudeat dicere, aut non noſſe ſe, an octo affectus ſint, aut eos ad medendum ſe non requirere? Neq; enim id tantum dicere ſatis eſt, non noſſe ſe: ſed refellere par eſt eos, q ſe ſcire affirmant, ceu parum vera profeſſos. Quoad vero nec ipſi id faciunt, alijq; non pauci demonſtrationis fide cõfirmant omne corpus pro certo quatuor qualitatum temperamento opus ſuum edere, rationabilius eſt illis accedere: niſi forte qui nuda afferunt verba, plus ſibi credi poſtulabunt, q̃ qui cum demonſtrationum fide loquuntur. Atqui illi ſi nõ aliud, ſaltem ſuadere ac docere auditorem ſtudent, non cogere iubereq;. Hi totum cõtra, tyrannorum ritu iubent, ne quęramus actionis cauſam. Verum nos hoc nomine Dionyſium, Phalarim, cæterosq; tyrannos odio proſequimur, ꝙ iubent imperantq;, nõ ſuadent, ac docent, ſicut Solon, Draco, & Lycurgus. At, inquit, ego intra limites artis maneo: vos & ab ijs exceditis, & ad naturalis philoſophiæ principia nos reducere conamini. An igitur homo lepidiſſime, ne hoc quidem ipſum demonſtrabis, qui'nam videlicet medicinæ artis ſint limites, quæq; nouiſſe expediat ei qui ratione remediorũ inuentionem molietur, ſed terrifico vultu tuo nos reddere attonitos putas? Audio quidem & te illud dicere, non oportere actionis inquiri cauſam. Audio & Empiricos dicere, nec actiones ipſas eſſe conſiderãdas. Audio non minus illum qui dicit, non tantum has eſſe æſtimandas, ſed etiam cauſas vnde naſcantur quærẽdas. Num igitur ex eo eſſe me iniquorum iudicum numero iubes, qui priusq̃ oẽs qui inter ſe diſſideant, audierint, vni ſtatim ferunt ſuffragium? An primum quę veſtrum quiſq; dicat, ſeorſum audire vis: dein conferre, atq; perpendere quis tum ſibi, tum apparentibus cõſentiat: quis rurſus nec ſecum, nec cum ijs quæ apparent? Atqui ſi ita faciam, Empiricos audiam, etſi quæ dicunt, ſtabiliter non demonſtrent, ſaltem ea lenire conantes. Vos ne id qdem facitis. Nam ſanè libenter audierim quis veſtrum, vel lenimen aliquod, vel demonſtrationem aliquã afferre ſit conatus, cur actionis cauſam inquiri nõ expediat. Quæ enim à me methodus ſupra eſt poſita, inquirendam eſſe demonſtrauit. Vos ꝙ inquirenda non ſit, nec demonſtrationem vllam, nec rationem vllam ꝓbabilẽ afferre conamini: ſed tñ elato ſupercilio tetrice nos obiurgatis, abſcedere à ſumma phyſiologia iubentes, nec ſic quærere hominis naturã intelligere, vt philoſophi faciũt, qui ad prima vſq; elementa ratione aſcendunt. Illud quoq; vobis vel dixiſſe tantum ſatis videt, nempe arteriam, & venã, & neruum, principia continentia, & veluti elementa eius phyſiologię, quæ de homine inſtituitur, ponenda eſſe. In quo quidam Herophilum laudauit, ꝙ ita ad verbum dixerit, Eſto hęc prima eſſe, tametſi prima non ſint. Sed qui ad demonſtrationẽ prouocat, ac hypotheſes iſtorum, qui ſic opinãtur, pugnare ſecum oſtẽdit, hunc auerſamini ac fugitis, prorſusq; non auditis, & contemnere ſimulatis, ibiq; rationem faſtiditis, ijdem ſcilicet qui contra Empiricos rationem demonſtrationemq; extollitis. Nam ꝙ ſecum diſſideant rationes omnium, qui vel ex dimidio dogmatizant, etiam ijs qui tenuiter in demonſtrandi methodo ſunt exercitati, facile perſpicere licet. Cum enim phlegmone vẽtriculus laborat, atq; inde adeo concoquere nõ valet, quænam phlegmones cauſa ſit, quærendum cenſent, atq; inde præſidiorum copiam coniectant, ſpreta Empiricorum inuentione. Cum vero citra phlegmonen, aliud'ue id genus vitium, ſolius intẽperantiæ culpa concoquere non valet, hic rurſus auxiliorum facultatem ab experientia petunt. Atqui hæc ſecum non conueniunt, cum Empiricorũ opinio ſibi conſtet, præterea demonſtret efficiatq; quod volunt ex ijs, quæ vos ipſi non inficiamini, lẽmatis. Quippe ſi fieri vllo modo poteſt, vt ex ijs quæ apparent ſymptomatis curandi ratio coniectetur, ignorato affectu: vtiq; non hic poſſibile, in alio fuerit parum poſſibile: ſed æque in omnibus poſſibile erit. Ergo ne hoc quidem loco rationem vllam afferre poteritis, quo minus, vbi affectum explorare nequitis, ex-

perientia

F

G

H

A periẽtia ipſa ſatis ſit ad remediorum inuentionem. Omnia igitur tyrannorum ritu imperatis: vti vero demonſtratione nec ipſi vultis, (præſtat enim ita fortaſſe dicere, q̃ non poſſe vos) nec ĳs qui vti tum volunt, tum poſſunt, acceditis. Itaq; quid aliud ſunt diſceptationes veſtræ, q̃ lites, & contentio, & prouocatio ad conuitia, & pugnas? cuiuſmodi pręceptorum veſtrorum quidam perpetuo exercuit: aut irridens ſi quis calidi, vel frigidi mentionem faceret, tanq̃ balneatoribus magis, q̃ medicis ea nomina conuenirent: aut vehementer increpans quaſi longiſſime à medẽdi arte digreſſum: aut Eraſiſtrati grauem illam authoritatem obĳciens. Verum hæc vt primo auditu oblectabant, ita cum ſecundo & tertio audiui, moleſta ſanè fuerunt, ceu ſcurris, q̃ medicis magis congrua. Si enim ſemel authoritas eorum, qui vltra non eſſe procedendum iubent, legitimus teſtis eſſe ad demonſtrationem putabitur, omnia iam meræ nugæ erunt, nec finis in diſputatione vllus, niſi qui nunc viſitur, inimicitia, pugna, conuitiũ. Quippe qui à logicis demonſtrationibus digreſſi, credi quippiam cenſent, propterea ꝙ Herophilus, aut Eraſiſtratus ita iuſſit, hos neceſſe eſt omnis generis conuitia pugnasq; ſequi, admiranda ſcilicet diſputationum quæ nunc habentur præmia. Fingamus enim alius dicat, huic qui cõmode non concoquat, ventriculum frigidam & ſiccam intemperiem contraxiſſe, proindeq; humectãdum, ac calfaciendum eſſe: Alius,
B ꝙ naturalis eius habitus mutatus ad frigidius, & humidius ſit, calidum ſiccumq; victum adhibẽdum ſuadeat. Tertius autem quiſpiam accedens, ꝙ quæ comprehenſa ſunt, non recte ſint dicta, id ne tentet quidem oſtẽdere, ſed tantum eos qui dixerint, obiurget, quaſi ſuperflua ſcrutentur, & teſtes adhibeat Eraſiſtratum, vel Herophilum: non'ne (vt dixi) diſſidĳ hinc mutuiq; conuitĳ initium excitabitur? Quippe illos contra neceſſe eſt Atheneum, & Mneſitheum, & Dioclem, & Pliſtonicum, & Hippocratem, & Philiſtionem, & ſexcentos alios tales opponere teſtes. Si enim teſtibus decidenda lis erit, non modico hi vincent. Nam ꝙ tum inſalubris intemperamenti plures ſint ſpecies, tum cuiuſq; earum diuerſa curatio, vbi non Hippocratis modo, & plurimorum aliorum medicorum, ſed etiã Platonis, Ariſtotelis, Theophraſti, Zenonis, Chryſippi, & omniũ illuſtrium philoſophorum teſtimonio comprobarint: vtiq; & ꝙ citra naturam corporis exacte inuentam fieri nequeat, vt vel de morborum differentia quicq̃ inuenias, vel auxiliorum conuenientium copiæ ſis compos, ĳſdem ipſis tum philoſophis, tum medicis confirmabunt: hisq; non tyrannorum ritu, ſicut iſti, iubentibus, ſed euidenti ratione probantibus. Contra hæc igitur, qui calidum, & frigidum, balneatorum, non medicorũ dicunt eſſe vocabula, dicterĳs videlicet vtentur, & riſus mouebunt, moriones, phrygas, aut ſcholaſticos narrantes. Quippe conſcĳ ſibi ſunt
C non modo nihil demonſtratione confirmatum ſcire: ſed nec quid demum demonſtratio ſit intelligere. Ergo ex his dicterĳs neceſſe eſt oriatur diſſidĳ initium. Vt enim primum omnium memorem quę nugantes ſine demonſtratione dicere non dubitant, conſidera quo pacto neceſſe ſit ex eo pugnam ſubſequi. Nam vbi contra dicta eorum nuda, & demonſtrationis expertia, ac cõtra teſtes ipſos quibus credendũ cenſent, alĳ tum celebriores, tum longe plures teſtes opponũt: neceſſe eſt, vel cedere, vinciq; vtroq; nomine, & ꝙ demonſtrare recuſarunt, & ꝙ numero teſtiũ ſint impares: vel perfricta fronte Eraſiſtratum omnibus illis teſtibus dicere maioris eſſe fidei. Siquidem hic neceſſum eſt alterũ negare eſſe maioris fidei, aut Hippocrate, & Mneſithæo medicis, aut Ariſtotele, & Platone philoſophis: alterũ eſſe maioris fidei inſtare: deĩde varie vltro citro tam immodeſta, contentioſaq; cõtradictione iactata, alterum eorum impelli, vt dicat† {non eſſe, alterum bene ſanè, ſi tu Eraſiſtratum in ordinem redigas.} Hæc. n. quotidie fieri in medicorum diſputationibus, ô Hiero, vides. Ea vero ſemel data porta, omnia iam muliercularum verba ingeruntur: & cum mutuis ſe maledictis aſperſerint, inutiliter amiſſo tempore diſcedunt. Atq; hãc turpitudinem non eſt ꝙ dicat aliquis non eſſe ab ĳs qui demonſtrationem fugiunt, inceptã. Fugiunt autem multifariam, vt ſcis: alĳ cum grauitate tantum increpantes: alĳ ſcurrile aliquid com-
D menti: alĳ in riſum ſannasq; diſceptatione abrepta. Quòd ſiqs ſermoni ſtare, demonſtrationesq; audire audet, primum quidem omnino non intelligit: neq; enim poteſt qui demonſtratiuæ methodi ſit imperitus, eos qui ipſa vtuntur intelligere. Quòd ſi aliquatenus intelligit, at ꝙ dogma ſuum in quo eſt innutritus, propugnare omnino decreuit, cõtra tendere aggreſſus, dein deprehenſus, quæ nec rite cludant, nec colligant, ſed vana nugaciaq; ſint dicere, iraſcitur, & deuouet Dialecticos, ceu malorum authores, ꝙ videlicet pituitam à naribus ipſorum detergent, ipſiſq; mederi conantur, adhibitis ſcilicet non melle, & placentis, ſed allĳs, & cæpis, quæ etiam pituita tentatos gallinaceos ſanare ſolẽt. Quippe millies affuiſti ĳs, cum à diuerſe cludentibus argumẽtis non aliter q̃ ab ipſo allio, & cæpis cogerentur lachrymari. Nec te profectò latet, multos ſæpe nobis priuatim faſſos, ſentire iam ſe ſuam ſectam, q̃ ſit abſurda, nec tñ hanc poſſe publice mutare: cum alioqui nec alia noſſent, vnde haberenť in pretio, & iam vulgo ꝓpter hæc, & noti, & in pretio forent. Itaq; ob hęc ipſe quoq; ſæpius diſtuli cõmentarios de medendi methodo ſcribere, pro cõperto planè habens pauciſſimos huius tẽpeſtatis ab ĳs adiutum iri. Etenim niſi magna quępiã miraq; mutatio humanarum rerum fiat, actum de bonis ſtudĳs eſt, vtpote confuſis ac corruptis, nemine veritatẽ ipſam, ſed tm̃ ſcientiæ famã quærente. Optime. n. profectò ſcis, ne quinq; qdẽ vsq̃ inueniſſe nos, qui eſſe potius q̃ videri docti cuperẽt. Atqui niſi quis ſapientiam ipſam ꝓpter

* νοσώδους. i. morboſi, vt ipſe alias vertit.

† Al. vt dicat, nõ tibi ſane ita bñ erit, ſi Eraſiſtratum negligas.

ſeipſam expetat, ne tempus quidem vllum inueniet, quo ſe in Logica methodo exerceat; immo diuitijs, & famæ, & potentiæ ciuili inhians, in horum ambitu vitam omnem conſumet. B

Aduerſus eos qui morbos à ſola plerunq; intemperie fieri negarunt: & quot ſint prima morborum genera, quæ in ſimilaribus, & inſtrumentalibus partibus oriuntur. CAP. 6.

Medendi tot sunt rationes quot morborum ideæ existunt

ERgo dimiſſis his, rurſus ad propoſitum redeamus. Eſt autẽ ab initio propoſitum illud, qui omnem morborum numerum methodo non inuenerit, hunc maxime in ipſis medẽdi methodi foribus lapſurum: cum conſtet totidem eſſe medendi rationes, quot ſint morborum ideæ. Ergo ſic in enumerãdis morbis egiſſe, vt neq; priuatis proprietatibus attentus infinitos ſtatuat, nec in primis ſtatim generibus ſubſiſtat, id in promptu cuiq; nõ eſt, ſed ei tm̃, ſicut antea dictum eſt, qui in diuidendi methodis ſit exercitatiſſimus. Principium vero diuiſionis eorum eſt, vt etiã aliubi diximus, vt eſſentiæ ratio rei diuidendæ, conſtituatur. Igitur illud monſtratum nobis eſt, morbum omnino vnum ex ijs eſſe, quæ prçter naturam ſint. Hçc autem quatuor cum ſint, actio offenſa, affectus vnde actio prouenit, affectus ipſius cauſa, & quæ hunc ſubſequuntur ſymptomata, ſiue functionem ipſam vitiatam, ſiue vnde hæc prouenit affectum, morbũ nominare velis: nihil id medendi methodum immutare oſtenſum eſt, modo vnum illud intelligatur, primam ipſam curationem, quam etiam nonnulli continentem appellant, affectus eſſe qui actioni incõmodat. Porrò oſtenſum à nobis diximus, rationabilius hunc morbũ appellari, non tñ vetare nos quin, ſicui id cordi ſit, actiõis noxam morbum nominet: affectum qui hanc creet, morbi cauſam. Præſumpto igitur ꝙ morbus vocetur affectus is præter naturam, qui functioni officiat, inquiſiuimus deinceps quot in vniuerſum morbi eſſent. Vbi clarũ obiter fecimus, ſiquis via ordineq; proceſſurus ſit, nec (ſicut vulgus medicorum facit) tyranni ritu imperaturus, huic primum inueniendum eſſe affectum illum, qui functionis effectrix ſit cauſa. Hunc ſanè nos eucraſian diximus eſſe calidi, frigidi, humidi, ac ſicci. Proindeq; primum morbum in ſimilaribus eſſe, ex horum intemperie oſtẽdimus. Alius quiſpiam corpuſculorum, & meatuum ſymmetriam ſtatuet, eoq; ex indebito meatuum ipſorum modo ægrotare animantes. Cæterũ, ſiquis nec ipſe actionis cauſam, in quo'nam entium ſit genere, audebit ſtatuere, nec ijs qui ſtatuunt contradicet, ac nihilo ſecius tñ ratione methodoq; ſe procedere arbitrabitur, hunc egregie improbum eſſe diximus: vt q nec tutum ſe ab Empiricorum accuſatione facere poſſit, & ſecum planè pugnet, quippe eiuſmodi homines ex dimidio logicos eſſe, q qua ratione phlegmone, ſcirrhus, œdema, & alia id genus fiant, multo labore diſquirunt: lædi autem etiam citra hæc omnia ex ſola intemperie actionem, nõ intelligunt: ſed empirice talia curant. Quiſquis igitur quantum hi aberrent ſcire volet, tũ quot morbos tranſiliant, quantoq; plures ignorent, q̃ norint, librum de morborum differentijs perlegat. Intelliget enim Hippocratem primum oĩum recta inſtitiſſe via. Quæ cum à poſteris abſoluẽda fuerat, non modo nemo eorũ abſoluit, ſed pleriq; etiam quæ probe fuere inuenta, corruperunt. Proxime autẽ vt viam quç inchoata eſt ab eo, pficerent abſoluerentq;, Ariſtoteles, & Theophraſtus acceſſerunt: & ſi fateri verum oportet, poteſtate abſoluerunt. cum cõſtituerint aliud eſſe in corporibus ſimilaribus morbi genus, aliud in ijs quæ inſtrumentalia dicantur. Quippe à ſimilaribus functiones edi, eoq; eſſe cuiuſq; inſtrumenti vnam tm̃ ſimilarem: Reliquas vero, quæ cum hac quoduis inſtrumentũ perficiunt, eas, vſus alicuius gratia, illius quæ prima erat actionis cauſa factas eſſe. Sed & horum tamen rurſus cuiuſq; eſſe per ſe actionem, veluti in oculis. Satius enim fortaſſis ſit, quæ in alijs diffuſe oſtendimus, ſtrictim hic commemoremus. Ipſum viſus inſtrumentum eſt cryſtallinus humor. reliquæ oculi partes, eius cauſa ſunt factæ. Quarum omnium vſus narrauimus in decimo operis de partium vtilitate libro. Cæterum, quanq̃ cryſtallini maxime cauſa omnes ſunt factæ, ſingulç tñ earum aliquam ſeorſum actionem ſunt nactæ: ac vena quidem, & arteria, & neruus, toti animanti communem. Membranulç oculi omnes cum ſint nutrimenti participes, omnino naturalibus facultatibus ſunt præditæ, ac perinde etiam functionibus quæ ab his proficiſcũtur. Quoties igitur cryſtallinus humor ex intemperie laborat, omnino læditur oculorum functio. cæterũ, non eſt eorum, vt organa ſunt, morbus. At quod hypochyma vocant, nullius ſimilarium eſt morbus, ſed oculi totius, vt inſtrumenti. Ad eundem modum, ſi in finibus venarum, quæ in cauo iecinoris habentur, obſtructio ex lentis, aut craſſis ſuccis ſubhæſit, digeſtio quidem in corpus per has morabitur, ægritudo tamen totius iecinoris, ceu inſtrumenti cenſebitur, nulla ſimilarium eius partium ægrotante. Quòd ſi intemperies venas eius infeſtauerit, ipſarum quidem illarum morbus primum erit, ex accidente vero etiam iecinoris. Ac Eraſiſtratus quidem in phlegmones ſubſtantia tradenda eſt lapſus. cum nec in particulis, quæ phlegmone laborant, in finibus pulſatilium impactio neceſſario cernat̃, nec arteriæ ſpiritum tm̃, cum in naturali habitu ſunt, cõtineant: veluti in tractatione de his oſtendimus. Si igit̃ phlegmone eius generis morbus ſit, cuius autumat, & ſcirrhus eius generis, cuius ille opinat̃, & reliquorum ſinguli, ſicut ipſe obſcure, & multi ſequaces eius clarius explicare conant̃: vtiq; ſolidas ipſas partes liberas propemodum à morbis relinquit, niſi quatenus vlcerari, collidi, incidiq; valeant, atq; id genus aliud quippiam pati. Laborare vero eas ſe totis, eiuſmodi morbis, quales nos octo intemperantias oſtẽdimus, id nuſquã dicit. Atqui corpora vniuerſa etiã quç difficillime afficiũtur,

Margin notes (handwritten): Functionis causa est eucrasia calidi frigidi humidi sicci — Functiones edunt a similarib. corporibus — Christallinus humor est instrumentu visus — Hypochyma est oculi totius ceu instrumenti morbus nullius similarium — inf. cap. octavo

F G H

* arteriarum.

A tur, veluti æs, lapis, ferrum, saltem calfieri, frigefieri, siccari, humescereq; cernuntur: vt vtiq; mirum sit, si tantum arteria, & uena, & neruus, nihil eiusmodi sentient. Atq; hoc etiam magis mirũ, si patientur quidem, functionem tamen legitimam edent. veluti (si ita fors tulit) in corde facultas quædam est, (ut ipse quoq; Erasistratus confirmat) qua laxatur, & contrahitur. Hanc autem lædi profectò oportet, si viuenti animali cor sit exemptum, quemadmodum sæpe factum in sacrificijs videmus. Quippe si non læditur, perpetuo mouebitur, nec tantum ad tempus aliquod, ut nunc cernitur. Manifestum est igitur læsam esse, proindeq; mouere desinere. Illud igitur consideratu non inutile erat, cum potest saltem facultas ea lædi, etiam antequam cor sit exemptum, quænam sit eius læsio. quænam alia, præter intemperiem? Nam neq; figura eius mutata apparet, nec cauitas, nec ligamentum, nec osculum, nec alia vlla pars perdita, sed tantũ naturalis tẽperies mutata. Ergo omnes hi similarium partium morbi omnino, ut dictum est, ab illo sunt omissi. Siquidem vbi sanguis in finibus arteriarum impactus actionem uitiat, id arterias ipsas quatenus instrumenta sunt, male habet. Vt uero similares particulæ sunt, octo quidem secundum nudas qualitates intemperies habent, octoq; rursus cum fluxione. Oportet igitur, quisquis horum cum certa sciẽtia demonstrationes cœpisse velit, à libro de elementis incipiat. post deinde reliquos singillatim (vt dictum est) legat. Sunt uero proximi huic commentarij de temperamentis. Ab ijs proximus

Similares particulæ solent octo intemperaturis cruciari absq; humorũ affluxu totidemq; cum illi affluunt

B est, qui de inæquali intemperie inscribitur. Mox, qui de naturalibus facultatibus. Alijq; qui de animæ affectibus sunt proditi: idq; de unoquoq; deinceps, & seorsum. Hos excipiũt qui de particularum vsu sunt inscripti: quos sequuntur qui de morborum, symptomatumq; differentijs titulum habent. Pleriq; uero medicorum, nec tantum experientię applicantes animum (cum tamẽ liceret ex Empiricorum institutione bonis esse medicis) & perfectioris rationis cupidi, cum aut ijs quæ citra demonstrationem sunt enunciata, credant, aut vitiosis demonstrationibus fallantur, non solum nihil excogitant boni, sed etiam quæ per experientiam sunt cognita, corrumpunt. Siquidem ratio non leue momentum obtinet ad experientiam, uel ornandam, uel corrumpẽdam. sed quantum recta ratio ornando adijcit, tantum, uel etiam amplius, vitiosa detrahit. Atque hæc me sæpe medicorum vulgo prædicantem audis, qui priusquam in methodis Logicis se exercuerint, vel cum demonstrare aliquid tentant, seipsos fallunt. vel cum diuidere quiduis in species, ac differentias, hic quoq; imperitorum coquorum ritu non per mẽbra incidunt, sed cõterunt, collidunt, ac dilaniant, uelut in eo quod nunc est propositum. Consulo igitur (vt scis) talibus omnibus, experientię animum intendant. cum non leue instet periculũ ijs, qui supra uires aliquid moliuntur, ne & id non consequantur, & quæ intelligere aliàs possent, omnino amittant. Ergo cum

* ἄρθρα id est articulos.

C ijs qui tum recto sunt ingenio, tum discere parati, ipsi rursus sermonem conferamus, illud tãtum ex ijs quæ inter initia diximus, commonentes, non esse committendum, ut vtraq; simul confundantur, misceanturq;, & quæ per experientiam sunt inuenta, & quæ sola ratione sunt inuestigata: sed cum vtrunq; seorsum sit tractatum, post ambo coniungantur. Ergo cum ipsi de experimẽtali inuẽntione alibi egerimus, de logica in his commentarijs differere proposuimus. At mihi uideor ijs præsertim qui commentarios nostros de morborum symptomatumq; differentijs plegerunt: cum quibus scilicet mihi deinceps sermo erit, iam clare ostendisse maxime in ipsis statim foribus lapsum Thessalum esse. Lapsus enim non leui lapsu, & Asclepiades erat, ubi inter initia

Al. secta

D de elementis corporis male sensit: Cæterum, multo & maiore & grauiore Thessalus. quippe qui omnes in victus ratione morbos in duos similiter illi contulit affectus, multos uero medicinaliũ scoporum ademit, quibus ille est usus. Pessimum autem grauissimũq; illud admisit, quòd nec ipsas actionum noxas, nec affectus qui earum causæ sunt, morbos cẽset: † { sed solis vacuationibus, uel statis, vel præcipitatis intentos esse vult, cum nec quid sit plus iusto sisti præcipitari'ue vacuationem, clare nos doceat. } Quippe uel ad vires, uel ad causam, uel ad affectum, uel ad id quod p sanitatem semper est obseruatum, referri iudicium oportet. Ex quo factum arbitror, vt pugna inter eius sequaces non parua sit orta, vt qui tum de reliquis omnibus inter se dissideant, tum de eorum, quæ pathe vocant, & notione, & subsistentia. Verum si nunc de pugna eorum historiam moueam, deflectam ad inutilia sermonem. Omnem igitur deinceps sermonem faciam ceu cum illis agam, qui commentarios de morborum ac symptomatum differẽtijs, præterea de causis eorum legerint. ad hæc, qui ea omnia quorum pauloante memini, reuoluerint. Atq; hinc ordiar. Quoniam actiones omnes à similaribus corporibus proficisci ostendimus, reliquas uero omnes singulorum instrumentorum particulas, vsum quempiam ipsis præbere, duplex sanè morborũ genus erit, alterum in partibus similaribus, alterum in totis organis. In similaribus intemperantiæ: in totis organis unum in figura spectatur, aliud in particularum numero, aliud in cuiusque quantitate obseruatur, quartum in positura. Vtrarunq; vero partium, id est similarium instrumentaliumq;, communis est ipsa vnitatis diuisio. Ergo sex in vniuersum morborum sunt genera. Vnum ipsorum similarium proprium: nempe intemperies. quatuor, vt modo dictum est, instrumentorum cuiusq;. & cum his sextum, quod tum similaribus, tum instrumẽtalibus est commune, ipsius vnitatis solutio. Horum cuiusq; differentiæ ad vltimas vsq; species in libro de morborum differentia sunt traditæ.

† Græce legit̃ μόναις δὲ ταῖς κενώσεσι ἐπεχομέναις τε καὶ πλεοναζούσαις ἀξιοῦσι προσέχειν τὸν νοῦν. οὐδ' οὖν οὐδέ τι ποτ' ἐστὶ τὸ πέρα τοῦ δέοντος ἢ κενοῦσθαι τὰ ἐκ τοῦ σώματος ἢ ἐπέχεσθαι διδάξαντες ἡμᾶς σαφῶς. id est. sed solis vacuatiõibus vel q̃ uel cohibeant uel exuperẽt, intentos esse vult: cum nec q̃d sit plus iusto uacuari materias e corpore, uel cohiberi, clare nos doceat.

Morborũ genus duplex alterũ in similaribus partib. alterũ in organicis

Morbus instrumentalis quadruplex est, in numero, figura, positura, magnitudine

Solutio continui est morbus communis similaribus, instrumentarijsq;

Morborũ genera in uniuersũ sunt sex.

Quid sit indicatio, & quo pacto ex intellectione eorum quæ multitudine differunt, ac specie unum sunt, methodus communis indicationis oriatur de affectibus passionibusq; ac symptomatis amouendis. E

CAP. 7.

Indicatio est sequentis agendive insinuatio. dicitur, p[ro]pt[er] q[uo]d ab experientia est seiunctum

Ars empiricorum observatio quædam est, et memoria rerum uisarum

HIs sic se habētibus, iam de medēdi indicationibus est dicēdum: sed hoc ipso indicationis vocabulo prius exposito. †{Quippe ipsam sequētis, siue agendi insinuationē,} indicationem dicimus. Nam inuenit quidem, & ab ipsa experiētia id quod cōsequens faciendum'ue sit: cæterū, non ita quasi in præcedēti aliquo designatum. proindeq; nemo Empiricorū dicit id isto indicari: quanq̃ certe hoc sequi illud dicūt, & hoc præcedere illud, & cōsistere hoc cum illo. Deniq; omnē artem horum obseruationem memoriamq; esse dicunt: nempe quid cum quo, & quid à quo, & quid post quid idētidem sit visum. Ergo ex ipsa rei natura ordiri, atq; ab ipsa ꝙ sequens sit, citra experientiam inuenire, id est indicatione inuenire. Definito iam hoc quoq;, ac rursus quod ante diximus, ad memoriam reuocato, omnem medendi methodum seiunctam ab experientia procedere, nec recte facere eos qui ambas doctrinas Empiricam, Logicamq; in unum cogūt, atq; confundunt: quæ reliqua sunt, prosequamur. Fuerit autem omnium quæ reliqua sunt, ordine primū, quod & proposita iam proxime sequitur. Sequitur autem primum ac maxime illud, ꝙ omnis medendi methodus, per indicationem fit. Quippe quicquid ab experientia seiunctum est, id totum indicatio nominatur. Quare quisquis condere medēdi methodum ad unguem parat, huic à primis est indicationibus auspicandum: atq; hinc ad eas quæ deinceps sunt, transeūdum: rursusq; ab his ad proximas. Itaq; pergenti, non prius desistēdum, quàm ipsius compos sit finis. Porrò, finis propositæ nunc nobis tractationis est, inuenire cuiusq; morbi remedia. Quod'nam igitur viæ, quæ huc perducit, statuetur principium? Nempe morbi ipsius cognitio, qualis scilicet is natura sit, vt prius est ostensum. Quippe si id quod curatur is est, ratio profectò est ab ipso quoq; indicationes esse incipiendas. Ergo primum quæ generalis communisq; morborum omnium indicatio sit, inuestigandum est: ab hac deinde ad alias speciatim descendendū. Quippe necesse est omnes morbos vnius eiusdemq; participatione morbos appellari. veluti arbitror, & hominem, & bouem, & canem, & reliquorum singula. Vnum nāq; idemq; in omnibus hominibus habetur, cuius gratia omnes eandem appellationem hominis sortimur. Pari modo canibus vnum idēq; omnibus inest, cui cogitatione innitimur, cum canem intelligere uolumus. Similiterq; in omnibus equis unum idemq; inest, propter quod oēs equi dicūtur. In homonymis autem hoc clarius perspicere licet. Nam omnibus quadrupedibus animalibus, quæ latrāt, unum idemq; inest, utiq; quòd & quadrupedia sunt, & latrabilia. At marinis illis rapacibus belluis, quas ipsas quoq; canes appellamus, vnum rursus idemq; inest, quod terrestribus non est: ita ut his cum illis in canum natura nulla sit, nisi tantum nominis conuenientia. At hominis cum homine, veluti Socratis cum Alcibiade, non nominis modo, verūetiam eorum quæ ijs insunt, societas est. Nam & animalia, & bipedes, & pedestres, & rationales, & mortales sunt: denique nihil vlli singularium hominum qua homo est, inesse deprehendas, quod non & reliquis hominibus insit. Cæterum terrestribus canibus, ab ijs qui sunt marini, multa insunt diuersa: seu corporis spectes formam, seu animi mores. Quippe ille cicur est, hominisq; amans: hic insidiator, & ferus: Ille terrestris, hic marinus: Ille quadrupes, hic nōn. Rursus, ille latrabilis: hic ad latrandum minime habilis. At non terrestrium canum hic latrabilis est, ille non: nec rursus hic quadrupes, alter non quadrupes: sed omnibus ipsis vna forma inest, qua canes noīantur. Nec uero substantijs modo id inesse uidetur, verūetiam ipsis accidētibus, vel ut affectus sunt, uel vt actiōes, vel ut passiones. Verbi gratia, homo inambulans ab homine inambulante nihil differt secundum ipsam inambulationē: sed nec ustus ab vsto, nec cæsus à cæso, nec albus ab albo, nec niger à nigro. Verū in maioris minorisq; ratione singuli horum non paruam obtinent differentiam, veluti magis minus'ue albus. Verū quatenus albus, vnum idemq; cum altero albo possidet: ita nimirū, ut qua homo est, vnū idemq; cum alio quolibet hoīe. Et in singulis deniq; significatorum, vnū idem oībus inest. Ita igitur & ipsum ægrotare, & ualere se habent. Illud. n. ægrotantibus oībus inest, hoc valentibus: utiq; unum idemq; vtrūq;. Et veluti nomine hominis vnum, ita ēt nomine sanitatis vnum significatur. Declarat aūt & quotidianus inter nos sermo, ꝙ in quibus homonymia non est, in his vnum est quod significatur. Si enim dicat quispiam uulneratum sibi esse lapide caput, nemini qui audiat, sermo est obscurus, aut ambiguus: sicut est cum dicitur deuoratum esse à cane Coriscum. Siquidem à quo cane, statim rogabit auditor: propterea videlicet ꝙ duo sunt canum genera: terrestre alterum, alterum marinū. At non quo lapide, aut quod caput, rogabit: cum & omnis lapidis qua lapis est, una species sit, & omnis capitis qua caput. Canis uero, ut canis, sanè non vna: sicut nec linguæ qua lingua. quando & tibiæ, & calceamenti, & animātis pars lingua est. Ac siquem audias ministro iubentem, vt linguam afferat, incertum est quam linguam dicat: Sin vētrem, aut vesicam, aut iecur afferre iubeat, nō item. Ergo singulis significatis una certa subiecta res est: non tamen cuiq; voci vna res subijcitur. Interdum enim tantummodo significatur per uocem, nec quicquam subijcitur. Verum de his quæ ita dicūtur disserere, præsentis propositi nō est. Quibus autem non tantum significatur aliquid, sed ēt res aliqua subiecta est, his quotquot significata fuerint, totidem sunt. & rerū ideæ.

finis propositæ tractationis, inuenire cuiusq; morbi remedia

F G H

† τὴν γὰρ ἀκολουθίας ἔμφασιν τῆς ἀκολουθίας.

* ἄπουν est in antiquis. i. sine pedibus.

Ac vocis

A Ac vocis quidem vnum significantis, vna necessario erit & rei species: numero tamen plures has
esse licet, sicuti α. Eoq; septem esse uocales dicimus: elemēta Græcorum idiomate quatuor & vi-
ginti: ad communem videlicet omnium speciem, quæ una est, referentes, nō ad particulares, quæ
chartis, lignis, membranis, & lapidibus sunt scriptæ: quarum maximus numerus est, nec potis nu
merari, peneq; in infinitum extensus. nam possunt in toto temporis spatio infinita scribi tum α,
tum β, tum γ. Eodem modo & reliquarum literarum singulæ. Verum ea in vniuersum quatuor
esse & viginti numero dicimus, non particulares intelligentes, sed tantum species, quibus (vt ar-
bitror) ipsa nomina indimus. Quippe non hoc quod in charta scribitur, α dicitur: illud quod in
ligno pingitur, non α dicitur: immo tum hoc, tum illud. idq; siue describas in terra, siue in lapide:
siue scalpas, siue coloribus pingas. Sed nec pueros docet quispiā multa α, & β, & γ, & reliquorū
singula: immo quodq; horum vnum, simul autem oīa vigintiquatuor. Simili gñe, si equum vnū
puero indices, aut camelum: ubi alium rursus equum, aut camelum aspexit, non rogat quod ani-
mal id sit, sed illum equum, hanc camelum nominat. Atq; illum quem prius, cum hoc, quem nunc
cernit, eundem esse dicit, quāuis fortassis alter mortuus iam sit, alter (hic uidelicet quē cernit) su-
persit. Iam vinum homines heri hodieq; idem bibisse se dicunt: nempe specie idem. Interim tria
B se uina hodie bibisse narrant: aut etiam vnum, ad speciem vbiq; respicientes. Preterea quindenas
fores uno sigillo obsignatas, ad speciem scilicet in omnibus his sermonem referētes. Adeoq; est
euidens, ac omnibus natura insitum, tum hominibus, tum brutis, ut aliud quid ceu in substantia
subiectum, aliud ceu specie vnum intelligant: ut uel asinorum (qui tamen omnium brutorum stu
pidissimi videntur) aliud esse specie vnum, aliud numero, notitiam non fugiat. Conspecta nanq;
camelo, asinus se retrahit, & fugit, ac timet, si nūquam antea camelum conspexit. Sin autem vide
re iam assueuit, quāuis aliam aliamq; illi demonstres, tamen propter consuetudinem nō amplius
timet: sed ueluti unam speciem intuetur, & illam cui insueuit, & hanc quæ nunc primum apparet.
Ad eundem modum, nec homines timet, propter consuetudinem: sed hos quoq; velut unā spe-
ciem videt. Verum, si curatorem inspexit, non solum ut hominem, sed etiam ut hunc hominem
agnoscit, & micat auribus, & caudam quatit, & rudit, & lasciuit, cum eum aspexit, vtiq; indicans
se familiarem agnoscere. Hunc itaq; tum ut hominem, tum ut familiarem noscit: Eum autē quē
primum iam videt, ut hominem similiter, ut familiarem non similiter. Quare non nos modo, ve-
rum asini quoq; iam aliud vt numero idem, tum vident, tum etiam noscunt, ac meminerūt: aliud
vt specie. Ac Dionem curatorem (esto enim ita vocetur) aliter ut hominem, aliter planè, ut cura-
C torem suum agnoscunt uernaculi asini, vtiq; communem eius cum alijs hominibus speciem, ut
hominis capientes: priuatam uero ac secretam, vt Dionis tantum. Ergo tantum abest, ut ueteres
philosophos laudem, tanquam amplum aliquid magnæq; subtilitatis inuenerint, quod idem ac
diuersum, vnum ac non unum, non solum numero, sed etiam specie sit inaudiendum: ut etiā ipsis
asinis hoc inesse natura dicam. Sanè adijciunt ueteres philosophi non tantum numero, ac specie
aliquid idem dici, uerum etiam genere. Verum id iam ad rem propositam non desidero. Mihi
enim unicum illud satisfacit, quod ipsis asinis stupidiores ostendi, qui non concedūt aliud specie
vnum, aliud numero dici: magisq; his etiam, qui unum esse phreniticum, & unum Empiricum
dicunt, unum tamen esse hominem non concedunt: aut qui non intelligunt specie quidem unū
esse hominem, numero non unum, nec Socratem unum esse, tum specie, tum numero: phreniti-
cum autem specie esse unum, multitudine non unū: cū fieri non possit ut Dion, Socrates, Theon,
& Coriscus, pariter, si ita fors tulit, phreniti laborantes, cum quatuor sint, vnus multitudine sint,
sed specie unus, multitudine non vnus. Absurdius autem multo est, quod Empirici dicunt, cum
unum esse Empiricum dicunt, deinde rogati quomodo unum dicant eum qui uiuit, cum eo qui
mortuus est, & eum qui est in Græcia, cum eo qui est in Ægypto, mirificum responsum afferunt:
D Quatenus (inquiunt) Empiricus est, hactenus etiam unus est. Hoc enim extremæ stupiditatis
est, si adiectis illis / quatenus & hactenus / nec quæ ipsimet loquuntur, intelligunt. Si.n. hactenus
Serapion, & Menodotus unus sunt, qua Empirici sunt: profectò in alijs unus non erunt. Quādo
si omnifariam vnus essent, supuacue arbitror, ac frustra addita essent illa / quatenus & hactenus /
cum promptum esset simpliciter dicere unum esse Serapionem & Menodotum: ita nimirum, vt
si de ipso tantum Menodoto loquens, adiectione non egeres, sed absoluto sermone diceres, Me
nodotus est unus. Ergo si unus absoluto sermone est Menodotus, Serapion autem & Menodo
tus non absoluto sermone unus, sed quatenus Empirici: omnino profectò ipsis alia quæpiā ine-
runt, quibus duo sunt, & non unus ambo. Efficiturq; hoc illud quod antiqui philosophi dixerūt,
aliud numero, & idem, & unum esse, aliud specie. Nec esse mirum si Menodotus Serapiōi in ali-
quo idē sit atq; unus, in aliquo nō idem, neq; unus: quatenus.n. Empiricus, idem: quatenus autē
hic resimus, ille naso adunco, aut cādidus, aut niger, aut magnus, aut paruus, non idem. Nunquid
igit̄ sic est uterq; eorū homo, ut uel naso est adunco, uel resimus: an sic ut Empiricus est? An hoc
quoq; puer intelligat, ꝙ qua homo, unus sunt: qua hic resimus, ille grypus, non vnus? Num igit̄
extremi stuporis est, aut pertinaciæ, aut nescio quo nomine merito appellē, fateri unū esse phre-
niticum, qua phreniticus, simili modo lethargicum, & pleuriticum: hominē uero, qua homo est,

non

non vnum: Præterea Empiricum vnum dicere qua eſt Empiricus: equum vero, vt equus eſt, nō B
vnum: Cum audire liceat Ariſtotelem, & Theophraſtum affirmantes, ſpecie quidem poſſe alte-
rum alteri idem eſſe, numero uero non idem. Atque etiam ante hos, illum qui ipſos huiuſmodi
ſignificatorum diſtinctionem docuit, audire dicentem nihil eſſe miri unum eſſe multa, & multa
vnum. Quippe adeo dilucide omnem hanc diſceptationem Plato in principio Philebi abſoluit,
vt mihi uel ipſis ſtupidis uideatur eſſe dilucidus. Aſini nanq; norunt, tum hominem, tum came-
lum, tum bouem: præterea hunc hominem quendam, hanc camelum, hunc bouem. Eodem mo-
do viam norunt, non tantum abſolute vt viam: ſed etiam vt hanc aliquam viam. Nam in ingreſ-
ſu viæ quam non nouit, aſinum ſtatue, attendeq; vt illam perambulet, ac totam peragat, in neu-
tram partem declinans, niſi ſicubi in diuerſa ſcinditur, vtique declarans ſe ſpeciem ipſam viæ me-
miniſſe, & clare agnoſcere. Quippe inambulat eam, quæ trita eſt. quatenus autem ignorat, falli-
tur. Neque enim ex recordatione eius, quæ inſectilis, vnaq; numero eſt, hanc quam non nouit,
peragere poteſt. Manifeſtum uero eſt eum hanc uiam, qua nunc primum inſiſtit, quatenus via
eſt, vt ſpecie noſcentem inambulare. quatenus uero numero una eſt, eatenus ignorare, propter-
ea quòd & nuſquam ad non tritam diuertat, & qua in duas ſcinditur, neſciat utra ſit eundū. Quod
tamen omnino non ignoraret, ſi ſecundo, aut tertio, nunc per hanc ingrederetur. Nam quoniam F
alterum nouit, alterum non nouit, propterea uidelicet quòd communem viæ ſpeciem cognoſcit,
propriam autem huius, uel illius ignorat: vtiq; quatenus nouit, non fallitur. quippe qui tritę inſi-
ſtit. quatenus ignorat, fallitur ſubinde in triuijs, neſcius quam eligat. Duplicem ergo cognitionē
habēt & aſini: communium ſpecierum alteram, priuatarum alteram. † {In ſumma,} ſiue vnā ſpe- † λοιπὸν
ciem appellare cōmune illud uelis, ſiue genus, ſiue cōmunitatem, ſi illius hāc quam ipſe nunc in-
terpretor notionem cuſtodias, de nominibus contendes, rem tamen mutare non poteris. Et de
Multa unum eſſe unumq; multa dixit Plato nominum quidem impoſitione, alius fortaſſe quiſpiam tecum contendet, vtique qui æque in re-
rum contemplatione, vt tu, parum eſt exercitatus. Cęterum, nos ſaltem non contendemus. Illud
potius te monebimus meminiſſe, quod Plato ait: Multa enim vnum eſſe, & vnum multa. Mirifi-
cum ſanè dictum. Nec facile eſt contēdere cum eo, qui horum vtrumlibet ſtatuat. Etenim ſi hoc
obſerues, non erit quòd contendas, vt nunc contendis, partim ignorantia, partim adductus per-
tinacia. Sed ſiue quis unum eſſe phreniticum dicat, vnum eſſe conſenties: ſiue multa, ita quoque
conſenties. Simili modo & Empiricum, & Dogmaticum, & Methodicum. Nō aliter ſanè & me-
dicum vnum eſſe, ac multos dices, vnum quidem qua medicum, nō vnum vero particulari mul-
titudine. Non enim de Empirico loquens, illud/quatenus/adhibebis, de medico loquens id tol- G
les. Neq; rurſus de medico loquens adijcies, de homine loquens auferes. Nec phreniticum vnū
eſſe dices qua phreniticus, ægrotantem uero non unum. Siquidem hic quoq; qua ægrotans eſt,
vnus eſt. Dediſce igitur tandem nugas illas, quibus in alijs libris captioſe vtens, cenſes oſtendi ti-
bi ipſum hominem ſolum, & ſeorſum à particularibus hominibus: tanquam ipſe oſtendere poſ-
ſis Empiricum citra Menodotum, & Serapionem, & alios particulares Empiricos: aut ēt phre-
niticum ſeorſum à particularibus phreniticis. Vbi igitur eſt error, vndeq; hæc mutatio, vt aſinis
adeo ipſis ſint ſtolidiores: Nempe unde in alijs quoque infinitis falluntur. Quippe vbi à notio-
nibus ad rerum ſubſtantias tranſire tentant: deinde per Logicæ contēplationis imperitiā fallunt,
vtiq; ſubuertentes cum rerum addubitatione ēt ipſas notiones. Siquidē excipit eos hic quæſtio
de generibus, & ſpeciebus: quæ nō modo homines qui in Logicis methodis non ſunt exercitati,
ſed ēt, niſi acriter intēdant, aliquos ex ijs qui ſunt exercitati pōt fallere. Cæterū, non oportet pro-
pterea ꝙ de rerum ſubſtantia dubitant, à manifeſtis recedere notionibus: nec putare conſultum
aliquid inueniſſe vtroſuis, vel Empiricos ſi vnū dicant, non adiecto quo ſignificato vnum ſit: uel
Methodicos ſi pro genere vel ſpecie, uel cōmuni, cōmunitatem uſurpent. Mihi enim melius vi-
ſum eſt notione ipſa clare iam definita (nempe qua phrenitici ſunt, hac eſſe omnes unum: qua ve- H
ro hic iuuenis, ille ſenex, aut gracilis, aut obeſus, aut vir, aut mulier, hac multos) veteri elocutione
de cætero vti, ac cum Ariſtotele, Theophraſto, & Platone loquendo periclitari, qui oīa id genus
ſpecie eſſe vnum dicunt, multitudine uero non unum, non phreniticum modo, aut lethargicum,
aut Empiricum, ſed ēt Dogmaticū, & Methodicum, & hominem, & equum, & virū, & mulierē,
& reliquorū ſingula. Q̃ ſi ad particularia deſcenderis, ueluti hanc mulierē, q̃ indicari digito po-
teſt, hanc ſanè non poſſis ſpecie quidem vnam dicere, multitudine uero multas. Quippe hęc mu-
lier, quæ indicari digito poteſt, una eſt vtroq; modo, & ſpecie, & multitudine. quod etiam ali-
ter numero dicere ſolemus. Hi uero ita non faciunt, ſed alij communitates nominant, ceu uero
non magis dubitari de ijs, quàm generibus, & ſpeciebus poſſit. Alij quatenus hoc quippiam eſt,
vnum eſſe dicunt. quatenus autem non unum, neququam explicāt. Etenim par erat hos quoq;
quemadmodum oſtendunt, quòd Menodotus, & Serapio, & Theodas, & Glaucias, & Apollo-
nius, & Callicles, & Diodorus, & Heraclides, & Lycus, vnus omnes ſunt qua Empirici: ita rur-
ſus quemadmodum non vnus omnes, ſed multi ſunt, exponere. Siquidem in his exponēdis ali-
cubi planè deprehendiſſent idem, tum unum, tum multa, non modo eſſe, ſed etiam dici poſſe. Me-
nodotus nanque & Serapio, qua Empirici ſunt, vnus ſunt: immo vero & qua medici, & qua ho-
mines.

A mines. Quid vero qua animalia? Nam id quæri ab his operæpretiũ est. Num hactenus quoque Menodotus & Serapio vnus sunt? Nam si id negent, nec nos concedemus quatenus Empirici sunt, eatenus duos homines esse vnum. Sin concedant hac quoq; duos esse vnum, nempe quatenus ambo sunt animalia, protinus illud subijciemus: Recte igitur ab antiquis philosophis dictũ est, aliud numero, aliud specie, aliud genere esse quod tum idem, tum vnũ est. Dehinc rursus interrogabimus, Phreniticus Menodotus, phreniticus Serapio, idem'ne est, an diuersus? Si respondent eatenus †{vnum phreniticum esse, vnumq; & eundẽ ambos}-qua phrenitici: rursus percõtabimur: Quid autem qua ægrotantes? num hac quoq; ambo vnus sunt? Si negent, neq; nos illis concedemus qua phrenitici. Sin annuent, vtiq; rem aliquam ponemus, cuius vna sit species, de qua omnes homines morbi nomen enunciant. Non enim phrenitis res aliqua fuerit, cui vna sit idea, atq; eatenus omnes qui ea sunt affecti, vnum efficiens. Morbus autem similiter vnum nõ faciet eos, quos occupauerit. At nulla est, inquit, ita distincta species, aut animalis, aut morbi, sicut hominis, & phrenitidis. Quid ais improbe? An nihil tibi significare videntur hæ voces, animal, & morbus, sed similiter efferri, vt blityri, & scindapsus? An significant quidem, verum nulla res substat, quæ vocibus respondeat, veluti in Scylla, & Centaurus? an ẽt significant, atq; id qđ significatur, unum est? Quippe si nulla sit res, quæ ijs vocibus animal, & morbus indicetur, non recte dicis hominem esse animal, aut phrenitim morbum. Sin est res aliqua, & vere dicis, tum hũc qui aduenit, animal esse, tum hunc qui decumbit, ægrotare: est vtiq; omnino aliquid eorum, quæ ipsis insunt, de quo uocem vtranq; enuncias. Verum ad hæc intelligenda, parum es exercitatus, tametsi ea ex primis sint, quæ in Logicis institutionibus tradantur. Cæterum, quid hoc ad ipsam veritatem? Non enim profectò ex ijs quæ tu non intelligis, iudicanda veritas est: sed ex ijs quæ quispiam intelligit, qui & natura prudens sit, & ea didicerit, ac exercuerit. Nec idem contentiosus sit: sed veritatem amet. quorum nullum in te est, quanquam mediussidius haud scio, an ista, natura prudentem desiderent. Quis enim nescit non idem significare Socratem, ac resimum: sed Socratem totius esse subiectæ substantiæ nomen. Reliquorum autem nominum nullũ de tota corporis substantia dici: non simum, non uentrosum, non caluum: sed horum aliud figuræ nasi esse nomen, aliud defectus capillorum in capite, aliud magnitudinis esse ventris? Atq; hæc sunt, quæ respectu partium dicuntur. At si candidum aut nigrum Socratem dicã, de omnibus arbitror corporis partibus nomina pronunciẽ: cæterum non totam substantiam, sed vnum ex ijs quæ illi accidunt, indicem: nempe colorem. Quinetiam si obesum dicam aut gracilem, durum aut mollem,

C hirtum aut glabrum, aut cætera id genus, quæ Socrati accidunt, ne sic quidem de omni eius substantia appellationes affero: sed vnum aliquid eorum, quæ ipsi accidunt, ostendo. Ad eundem modum & sedere ipsum, & inambulare, & moueri, & dormire, & uigilare, & singula id genus nomina, de nulla profectò substantia dicimus: sed aliquid eorum, quæ Socrati insunt, his significamus. Quæ nimirum in superioribus uel actiones esse, uel passiones, vel affectus quosdam diximus. Satius ergo fuerit, nunc quoq; sub hac te formula exerceam, quemadmodum etiam in superioribus ostendimus, non à nominibus, sed à rebus orsum. Incipe uero à teipso primum, æstimaq; simplex'ne res sis, an composita: Vtrum'ne pes sis, an nasus, an oculus, an caput. Constat enim nullum te horum esse, sed nec sine his. Verum & ex his & ex reliquis partibus vniuersis, quarum singulæ debitam habeant posituram, totus es compositus. Esto igitur nomen Themiso. At cum Themisona claudum esse aio, eò quòd dico claudum, pedum affectum significo. Themiso vero totius est nomẽ. Quinetiam simus cæcusq; à parte dicitur Themiso. Rufus uero & crassus non à parte, sed ab affectibus qui toti insunt, non aliter q̃ inambulans, sedens, disputans, & uiuens. Num igitur intelligis non esse hæc totius substantiæ tuæ signa: sed alia à parte quapiam esse nominata, alia ab vno affectu? Cum uero bonum te iustum'ue quispiam dicit, num etiam prospi-

D cis hæc esse affectuum nomina, qui in animo tuo consistunt? Atqui si noris ꝙ hæc ad portionem se habent cum albo & nigro (quippe sicuti ista corporis, ita illa animi affectionum sunt nomina) intelliges (arbitror) & artificem & inertem {vel siquod nomen artifici est contrarium,} ab animi affectibus esse imposita. Iam si artifex vnde nomen accepit scias, scies (arbitror) medicus quoque vnde sit appellatus. At hunc si vnde dictus sit cognoris, non est quòd magnopere labores, vt inuenias cui demum inditum sit nomẽ Empirici. Sanè ipsum quod à vobis exigo, nec adeo difficile, nec magnum est. Quippe ipsa prædicamenta diuidere, logicæ speculationis est initium. Cuius esse vos omnino expertes, facile declarant ea quæ temere nugamini. Vel nunc igitur resipiscentes, posthac incipite quæ corpori accidunt nominare, ueluti quòd hic albus est & niger, aut certe vehementer calidus, adeo vt ægre ferre calorem possit. Deinde calorem ipsum, qui adeo auctus sit, vt occasione eius corpus laboret, nec probè perfungi actione possit, permittite uolenti appellare febrem. Siquidem omnes homines eum qui ita sit calidus, febricitare dicunt. Nec sanè rem magnam facietis nomen mutantes, nisi quòd tempus uestrum perdetis. Illud potius vir bone facito: Cum Themisonem febricitare dices, & Dionem febricitare, & multos deinceps ad eum modum febricitantes nominabis, perpende diligenter, nunquid in ijs omnibus vnum idemq; sit ipsum (vt sic dicam) febricitare, an diuersum. Inuenies enim vnum esse idemq; specie: multitudine autem

† Al. unũ & eũ dẽ ambos esse.

ne aũt quod ẽt numero dicimus, non vnum. Cũ aliter tibi nec vt respondeas fas sit, nec intelligas. E
Ergo qui febricitat, is qua febricitat, vnus planè est: qñ et qui delirat, quatenus delirat, ẽt est vnus. Quid uero & qui simul febricitat & delirat? nunquid & is unus est, qua simul & febricitat & delirat? Sanè id neminem latere arbitror. Ponatur igitur ambobus ijs vnum nomẽ, febricitanti dico ac deliranti, voceturq; phreniticus, qui ita laborat. Quòd si non intelligis quemadmodũ ambobus unum nomen sit positum, admonebo te fortasse nominum quæ ipse vsurpas. Quippe equũ aliquid appellas, nempe animal (vt ita dicam) hinnibile, siue quod ad hinnitum sit habile. An igitur interesse censes, equum dicas, an animal quod ad hinniendum sit habile? Ego sanè non cẽseo. Atqui si id ita est, ambobus illis nominibus, & animali, & hinnibili, quò vtiq; breuior eẽt sermo, equum indidisti. Ad hunc ẽt modum si quod pedestre & bipes animal sit, pro tribus nominibus vno interpretari velis, hominem vocabis. *Et sanè solutio cuiusq; nominis in suam orationẽm, ad eum modum absoluitur. Quinetiam vt conijcias componasq; orationem in vnum nomen, non aliter quàm iam dicto fit modo: cum uidelicet & simplicium cuiusq; notionem secundum ipsius nomen tenes, & simul ex duobus simplicibus rursus alteram notionem efficere compositam potes: mox illi nomen imponere: subinde rursus ipsi compositæ alio simplici adiecto, vbi ex tribus iam simplicibus vnam notionem feceris, huic quoq; nomen aliquod imponere. Quomodo, inquies, & qua ratione id? Siquidem non grauabor exercendo eos, qui resipiscere à diuturna ista F
ignorantia non recusant, longius progredi. Calor, simplicis rei nomen est. Præterea actionis læsio, simplex quædam res est. At tantus calor quantus iam actioni officiat, non ẽt simplex res est: Quòd si ẽt totum uexet corpus, multo profectò minus iam simplex est. Ergo quò minus multis vtantur homines, ad compendium alioqui natura procliues, eiusmodi calorẽ febrẽ vocãt. Quippe expeditius dictũ est febricitare Dionem, q̃ tm̃ in toto corpore caloris habere, ut multas functiones corrũpat. Ergo cũ affectum ipsum significare volunt, febrim: cũ uero eum qui affectu laborat, ab affectu ipso nomen declinant, vocantq; febricitantẽ, ad eum modũ quo à candore candidum, & à nigrore nigrũ. Itaq; compositæ rei nomen febris est, atq; hoc ẽt magis febricitans. Simplex aũt est delirium: verum si simplex hoc cum cõposito copules, homo ipse phreniticus, affectus phrenitis nominat. Quemadmodũ et homo ipse, ne animal rationale mortale dicamus, breuitatis cã homo est nominatus, ipso hominis vocabulo orãtionis uim quandam comprehẽdente. Atq; id est quod veteres philosophi orationẽm nominis dicere appellant. Cæterum non ducunt in infinitum, sed vsq; ad simplicia subeunt. Nam cum hominem in animal & rationale & mortale solueris, postea ipsum animal solues in substantiam sensilem: at non ipsam substantiam G
amplius soluere poteris, nec ẽt sensile. Quippe simplex primũq; est horum vtrunq;. Quo fit, vt mihi mirari subeat de ijs qui phreniticum & hominem esse concedunt: morbum uero & animal esse non concedunt. Quippe quod perinde est, ac si composita esse des, de simplicibus dubites: quasi non priora compositis natura simplicia sint. At non vidi (inquit) ipsum per se animal. Sed nec hominem insulse uidisti: & tamen teipsum ais hominem esse. An illud fateberis, animal autẽ esse te non fateberis? Nusquã (inquit) vidi per se morbum. Sed nec phrenitim vnquam solam vidisti, sed in Theone, aut Dione, aut alio quopiam homine. Quare hoc planè puerile est, eo quòd nusquam morbum ipsum per se solum videris, idcirco putare morbum non esse. Quippe ita nec febrim, nec phrenitim, nec aliud quippiam id genus esse dabis, ut quorum nullum vsquam ipsum per se solum videris. Sanè expediebat potius non ita, sed vt dictum supra est, à rebus ipsis cœpisse, cogitationeq; ipsa spectasse quot essent in totum simplicia: mox proprio nomine cuiq; imposito, ex ipsis iam composita nectere. Ergo subiecto corpori vnum hoc primum insit, quòd sentit. Num cui id inest, animal non appellabis? Non, inquies. Atqui de nomine hoc pacto hæsitabis. Sed nec sensile corpus esse concedes? Iam ita de rebus ipsis falsò opinaberis. At si & corpus aliquid sensile esse, & nomen hoc animal de eiusmodi corpore dici concedes: audebis postea dicere H
animal nihil esse? Ergo nec album aliquid erit, nec inambulans, nec currens. Quippe ab ijs quæ ipsi accidunt, dicitur corpus album, inambulans, & currens. Ipsorum vero accidentium hoc albedo, illud inambulatio, tertium cursus dicitur. Eodem modo sensus unum quid est ex ijs quæ corporibus accidunt: sentiens uero ipsum est corpus. Hoc vero etiam animal nominatur. Quis igit̃ ubi sentiens corpus aspexit: omisso hoc nomine, animal, aliud quærat quod de eo dicat? Nũ corpus dũtaxat intelligitur, tanquam Centaurus? an res quoq; aliqua huic appellationi est subiecta? Patet proculdubio esse subiectã aliquam. Age quid sensus? intelligitur ne tantum, an aliquid est eorum quæ corpori insunt? Mihi vero ẽt id clarum esse videtur: nempe sensum vnum esse ex ijs quæ corpori insunt. Atqui si neq; corpus tantummodo intelligitur, sed etiam subsistit: nec ẽt sensus, immo is quoq; subsistit: quî fiet, vt ambo coniuncta compositum efficiant non ens? Nam id iam perridiculum sit, corpus quidem esse ac sensum, nihil tamen esse sentiens corpus. Sicut illud magis ridiculum: sentiens quidem corpus esse, animal autem nihil esse: ceu aliud quiddam animal sit, & non hoc. Aut quicquam intersit, orãtione, an nomine indicare aliquid uelis. Æque absurdum sit & morbum negare aliquid esse. Quippe si affectus nihil sit, morbus quoque nihil erit. Sin affectus aliquid esse detur, vtiq; & morbus aliquid fuerit. Quicunq; enim affectus functioni

* λόγον

A ctioni officit, is est morbus. At non potes (inquiũt) ostẽdere mihi ipsum per se morbum. Immò nec phrenitim vir bone, nec febrim, quæ tamen & ipsa esse fateris, sicuti multa alia. Nam micrologiam nominum, quam philosophi quidam scite sunt commenti, sed quæ omnem in vita loquẽdi consuetudinem subuertit sic, vt ne ipsi quidem in suis ipsorum operibus ea vti possint, impręsentiarum omitto, vt qui & alibi de ipsis diffusius egerim, & in opere de elementis quęcunq; sunt necessaria dixerim. Intelligo aũt micrologiam, qua diuidũt in genera, gręca illa τὸ ὄν, τὸ ὑπάρχον, & τὸ ὑφεστὸς: {latine ens, & subsistens, siue substans dixeris} quippe quæ trãnslatitie nobis tum hic, tum in sequentibus {latine} ponentur. Vt autem omnes in omnibus refutem, fieri omnino non potest. Sed enim quod non modo propria morbi notio sit, sed ẽt res aliqua subiecta, quę hãc appellationem sit sortita, satisfaciant ad præsens quæ hactenus sunt dicta. Clarius autẽ idem ipsum in progressu sermonis intelligetur, vbi de primis indicationibus absoluta disputatio erit. Quæcunq; vero nunc dicta de morbo sunt, ea mihi & de symptomate, & passione esse dicta censeo: præterea sanitate, & paritate, & robore, & potẽtia, omnibusq; alijs, quorum nomina & notiones de rebus quibusdam subiectis sunt dicta. Omnia nanq; hæc corporibus insunt, partim vt affectus, partim vt actiones, partim vt passiones: præterea quædam ceu naturaliter insint, quædam ceu præter naturam. Indicatio quoque ex singulis eorum seorsum præbetur, à plurimis tamen medicorum prætermissa.

B

* φησί ẽ in antiqs. i. inquit.

* ἀδιαφόρως. i. nullo discriẽ.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER TERTIVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Docet qua uia, ac ratione ulcera curanda sint, quæcunq; maligna non sunt.

Prima fundamenta methodi, qua unitatis solutio curanda est. CAP. I.

C SI igitur Hiero, indicatio quæ ab ipsa rei natura primum oritur, quod agendum sit inuenit, necesse est remediorum inueniendorum initium ex morborum ipsorũ natura sumi. Siquidem absurdum sit, aliud esse quod curandi rationẽ pręscribat, aliud quod curetur. Etenim indicare de se quidq; magis pōt, q̃ de alio. Hoc autẽ clarius fiet in sequentibus. Verum quoniã omnibus in confesso est primas indicationes ex affectibus esse sumendas, certe laborandũ pluribus frustra non est, vt hinc esse incipiendũ doceam. Illud potius monstrare tẽtemus, neq; totũ hoc esse, nec prorsus magnam aliquam partem, veluti Methodici putant, sed minimã, & tantum initium. Igitur ijdem ipsi aiunt calculum qui in vesica sit, propterea quod toto genere pręter naturam sit, ablationem sui indicare. Ad eundem modum verrũcas, & myrmecias, & atheromata, & steatomata, & meliceridas, & alia id genus. At intestinum quod iam in scrotum decidit, omniaq; q̃ luxata sunt, quòd videlicet loco ipso præter naturam se habent, reponenda se in suum locum docẽt. Atqui tantum abest, vt horum quippiam artificij cuiusquam sit, ut etiã priuatorum cuiq; patere possit. quippe qui membrum quod luxatum sentiunt, reduci in artus iubent: præterea verrucam tolli, & vlcus ad cicatricem duci, & aluum fluentem sisti. Verum quibus hæc rationibus fiant, id

D sanè nesciunt. atq; id est quod adijci à medico debet. Itaq; indicatio quæ à morbis sumitur, principium tantum est, & (vt sic dicam) carcer vnde medendi ratio promouet, nulla prorsus ipsius medicinæ artis adhuc portio, aut certe nec magna nec propria, sed quæ etiam plebi sit communis. Ergo cui facultas est illa inueniendi, ex quibus perfici possit quod à prima indicatione suggerit, is merito morborum est curator. Qui si per experientiam inuenit, obseruator & empiricus est nominandus: sin ratione quadam & methodo, logicus, & methodicus, & dogmaticus. Ergo plebeius quidem (altius enim idem repetendum est) medicum adit reponi sibi membrum iubens, aut os quod forte † fractum est, formari atq; componi, aut melicerida sibi tolli. Verũ quo pacto horum quodq; peragetur, id sanè inuenire medicæ artis est munus. Ac Empirici quidem per experientiam inueniri omnia contendunt. Nos partim experientia, partim ratione. Cum neq; illa inuenire omnia queat, neq; sola ratio. Verũtamen confusam mistamq; tradendam esse doctrinã non censemus, sed seorsum empiricam, & seorsum logicam, quò facile appareat quam habeat vtraq; vim. Nunc vero de ea, quæ ratione paritur, inuentione dicere statuimus. Num igitur est nobis methodus aliqua, qua vsis inuenire prædictorum singula liceat? dico quod superuacaneũ genere sit, adimere: & quod motum loco sit, id proprio loco reddere: & quod vnitatis solutũ sit, vnire. An ẽmpiricen adhæc requiremus? Ego sanè methodum esse aliquam, qua quæsita inuenias, planè mihi persuasi: eiusq; principium esse id quod singuli morbi faciendum dictant. Vnitatis nanque solutio vnitionem postulat. Ea in osse fractura dicitur, græce Catagma: in carno-

* ἀκροχορδόνας. i. uerrucas pensiles.

Medicus solus est, qui facultatẽ habet ea inueniendi ex quibus possit quod a prima indicatione suggeritur

† συντετριμμένον. i. cõtritũ

Al. empiriam i. experientiã.

ſa parte vlcus:ſicuti etiam vulnus,& ruptio,quod Rhegma: & conuulſio,quod Spaſma dicitur. E
Vulnus quidem ſolutio quædam ex vulnerando in carnoſa parte relicta. Ruptio, & conuulſio citra vulnerationem facta. Prior enim carnoſæ partis diuiſio eſt, poſterior neruoſæ. His omnibus vnitio molienda indicatur. Quæ an præſtari vbiq; poſſit,an in multis non poſſit, hoc vtique internoſcere primum iam artificis eſt. Quippe nemo plebeius nouit nec neruoſam tranſuerſi ſepti partem,nec inteſtina tenuia non poſſe quem indicant finem recipere. Sed & de præputio,& de tenui buccarũ parte, quod ſimiliter ſe habet, idem ignorat. Prȩterea an caries in oſſe,quę Teredon græce dicitur,ſanari queat,ſicut eroſio in carne,compertum non habet. Iam an coaleſcere fractura poſſit,veluti vulnus,præterea an callo agglutinari poſſit,non intelligit. Pari modo in capitis fracturis vulgus omnino non nouit, ſit'ne expectanda calli generatio, an aliter curandum. Porrò multo adhuc magis ignorat an corde vulnerato,aut pulmone, aut ventriculo, aut iecinore,fiducia ſanationis ſit. Nec in ſumma quicquam vltra primam indicationem vulgaris quiſquã nouit. Itaq; hoc ipſum primum artis eſt opus, vt intelligas ſperare'ne † { id quò tendis } debeas,an ſecus. Eius rei duplex cognitio eſt,nec pōt addi tertia: Altera per experientiam,cui longo vſu eſt opus: Altera per ipſius rei naturam. ſiquidem hæc tum cuiuſq; particulæ ſubſtantiam æſtimabit, tum actionem,tum vſum,ſitumq́;. A quibus procedens,non ſolum quod ſanari non pōt, præuidebit:ſed etiam de inueniendis ei remedijs deliberabit,quod recipere ſanitatem pōt.

* σκοπὸν, & ubicũq; dictionẽ hãc aſteriſco notatã videris, ſcopos græce legit.
† τὸ τέλος
F

De inuentione remediorum, quæ cauum vlcus carne implent. CAP. 2.

Vlceris duplex cam scopus curationis unus ex ulcere, alter ex cauitate

CONſtat autem quod à ſimpliciſſimis incipiet. Porrò nihil eſt ſimplicius vlcere quod in ſumma carnoſa parte ſit. Huius ergo, ſi quidem vlcus tantum ſit, curationis ſcopus vnitio eſt. Sin etiam cum cauitate ſit,duplex eius propoſitus eſt finis: ſicuti etiam duplex eſt affectus,nempe vlcus,quod eſt vnitatis ſolutio,& cauitas,quæ ex amiſſa aliqua animalis propria ſubſtantia eſt contracta. In quo genere ſæpe fieri non poteſt, vt alterius propoſitorum finium ſis compos: veluti ſi non modo caro ipſa,ſed etiam ſubditum illi os perierit: Quippe impleri ad vnguem cauitas eiuſmodi non poteſt,cicatrice induci certe poteſt. ſed hæc vlceris ſanatio eſt, cauitas autẽ inſanabilis remanebit. Hoc igitur ipſum aut per experientiam, aut rationis ope dignoſci omnino oportebit. At Theſſalus nec his vtitur, nec tertium quicquam adijcit: & tamen nugari non erubeſcit. Sed id mittamus. Illud potius doceat imitator Theſſali medicus, quo pacto cauum in carnoſa parte vlcus,nullo ex ijs quæ ſubſunt læſo,ſanabimus. Sarcotico (inquit) medicamento, id eſt quod carne impleat,impoſito. Bene ſane,magna facilitas, fortaſſe autem ſtupiditas potius erat dicendum,ſi cum ſarcoticum dixit,ſatisfeciſſe ſe quæſtioni putat. Quippe ſi ſarcoticum iã ſcimus, quid amplius requirimus? Dic nobis, quod illud ſarcoticum ſit,quo es vſurus? Thus reor, inquies, aut irim, aut ariſtolochiam, aut erui farinam, aut panacem. nam de ſiccis medicamentis principio mentionem faciam. Age igitur,hæc medicamenta quo pacto inueniſti? Experientia, inquis. Quid igitur eſt, quod per te amplius eſt adiectum? Siquidem quod cauum implendum ſit,id quidem vel priuatus nouit. At ex quibus id, & per quæ medicamenta fiat, experientia docuit. Theſſalus vero nec vt empiricus, nec vt logicus, medicamentum id nouit: Vt empiricus, quia videlicet non vult: Vt logicus,quia non poteſt. Nam ego eum vt empiricum id ſcire, planè noui. Cum enim duo ſint omnis inuentionis inſtrumenta, nempe experientia & ratio: qui quod inuentum eſt nouit, ſed tamen rationem eius dicere { in promptu } non habet, is prodit ſe per experientiam id inueniſſe. Vt igitur quantum erret intelligat, aurium nobis operam pauliſper accommodet. Volo enim paucis cum ſolius experientiæ profeſſore agere. Etenim hunc quoq; dicere par eſt, quo pacto ſiccum hoc,quod carnem producat medicamentum inuenerit: quod vtiq; Cephalicon nominant. Porrò componitur id ex iride, & ariſtolochia, & eruo,& thure,& manna,{ id eſt purgamento thuris. } Eſt autem & aliud,quod præter iam dicta corticem panacis recipit: ſicuti etiam aliud, cui elota cadmia admiſcetur. Dicat itaq; mihi,hæc quomodo ſint inuenta. Et quid (inquit) attinet de inuentione eorum quærere, ac non recte potius inuentis vti?

G

Instrumenta inuentionis remedior. duo sunt. experientia et ratio

H

Atq; hæc quidem initio ſtatim reſpondent: † { poſt uero interim ex ſomnijs inuenta eſſe potuiſſe talia dicũt: } interim forte quapiam aliud fuiſſe in aliud effuſum: mox aliquem vti miſto auſum. Cæterum audaciæ eius ſpem non dicunt. Hæc igitur manifeſtæ ſunt nugæ. Tertius his inueniẽdi modus planẽ eſt rationalis. Siquidem ſimplicium illorum priuatim quiſpiam vnumquodque vt ſarcoticum expertus, mox carnem aliquando non facere cernens, ratione deprehendit non omni naturæ eorum quodq; competere. Si enim cui ariſtolochia vlcus carne non impleuit, huic thus contulit: cui autem thus non profuit, huic iris admota fuit vtilis: rationabile erat (arbitror) non omnes ab omnibus ſimiliter affici. Hoc vbi ſemel in ratiocinationem venit, optimum factu eſt viſum quàm plurima eiuſdem ſpeciei in idem miſcere, quo nulli corporis naturę deeſſet quod conueniat. † { Atqui amice in commiſtis ſpeciebus non ſeruatur actio ſuæ cuiuſque ſubſtantiæ, ſic vt in vnaquaque corporis ſpecie adſit,quod morbo curando conueniat. } Nam ſi aut corporis naturam inuenire poſſent, aut adhibiti medicamenti vim, non eſſet fortaſſe ijs tali varietate opus, vt quibus vnum illud medicamentum, quod vni corpori conueniret, inuenire in promptu ſemper eſſet. Nunc cum ignorant vtrunq;, † { parũ recte } omnia miſcẽt: vnum ſcilicet quod omnibus

† Addendum ex codicibus grȩcis ĩpreſſis & manuſcriptis. In cõgreſſu uero (id eſt κατὰ σύμβασιν) ſic.n. ipſi, hoc uerbo vocãt, interim q́dem ex inſomnijs &c.
† in aliquibus antiq́s hȩc nõ leguntur.
† οὐ κακῶς. i. non male eſt ĩ antiq́s q́buſdã

nibus

A nibus naturis quadret, moliri medicamentum ſtudentes. Hanc ego componendorum medicamentorum rationem primis illis medicis excogitatã arbitror, atq; vt antiquum inuẽtum recipio. Cęterum tm̃ eam à vera medicinali methodo abeſſe reor, quanto certe rationabilior eſt trãſfuſis in ſe mutuo cribris. Quippe niſi illud primum cogitet, ſolius ſe compoſitionis quæ ex ſimilibus ſpecie medicamentis conflatur, non eius quæ ex cõtrarijs initur, methodum dixiſſẽ: mox in eius miſcellæ multitudine vnum fortaſſe eſſe medicamentum quod laboranti ſit vtile, fortaſſe vero nec vnum, contra ſeptẽ octo'ue quæ ex vſu non ſint, ita vt pluribus numeris obſit eiuſmodi medicamentum q̃ proſit: hæc inquam niſi reputet, plus eum ignorare de re ipſa q̃ nouiſſe dixerim. Oleum nanq; cauo ulneri infuſum, aduerſiſſimum omnium medicamentum eſt: cum ſi ita me- deri velis, vſu ipſo intelliges ſordidum ac male olens vlcus fieri. Quòd ſi tempus quoq; anni calidius ſit, ac vitio mali ſucci homo laboret, aut fluxionibus obnoxius natura ſit, aut etiam in victus ratione delinquat: timor eſt, ne illi pars ea computreſcat, in qua vlcus eſt factum. Timor vero eſt & ſi cera, ſiue ſola, ſiue in oleo ſoluta vtare. Atq; hæc quidem putreſcere vlcus facient. At ſi æruginem ad leuorem tunſam inſperges, ea quidẽ nullo modo putrefaciet: dolorem tñ ac mordicationem inferet non paruam. præterea exedet, ac phlegmonem excitabit. Quòd ſi largius vtere,

B conuulſionem quoq; accerſet. Quoniam igitur neq; oleum, neq; ærugo, neq; cera cauum vlcus implere carne poteſt: conſtat q̨ ex ijs qui experientiam profitentur, nemo viſquam ea miſcebit. At ego ſanè hæc miſcebo, immo debita menſura non hæc modo verum etiam alia mille pharmaca ex ijs quę cauo vlceri ſunt inimica. Quippe ſi non ijſdem facultatibus lędunt, ſed quodã modo contrarijs: imparia quidem immodicaq; profectò fuerint, vt ad cauum vlcus implẽdum. Verum quemadmodum ex duobus temperamentis immodicis vnum efficiatur modicum, id in medicamentorum componendorum rationibus docuimus. Non eſt igitur difficile, ex oleo, cera, & ærugine, medicamentum quod carnem producat, cõficere. Si enim noris eiuſmodi vlcus mediocriter ſiccandum eſſe, nõ ſiccare autem nec ceram, nec oleum, vtiq; intelliges nec alterum ſeorſum, nec ambo ſimul cauum vlcus implere poſſe: immo vero nec æruginem ſolam, vt quæ immodice ſiccet. Ergo ſi omnia miſcueris, modice ſiccũ efficere medicamentum poteris. Quis vero cuiuſq; eſſe mõdus debeat, id mihi in libris qui de medicamẽtorum compoſitione ſunt inſcripti, iam traditum eſt: nunc quoq;, ſi res poſtulet, indicabitur in ſermonis progreſſu. Nam primum omnium abigendus mihi à ſequentibus libris amethodus iſte Theſſalus eſt, ſed indicato prius illi quãtum à recto aberret. Nam prudenti vel quæ nunc dicta ſunt, ſatis oſtenderint qualis eſſe debeat me-

C dendi methodus. Verum non eſt cũ talibus ſermo. Itaq; etiam neceſſe eſt cum iſtis adhuc diſputemus, hinc ſumpto initio: Omnis quæ præter naturam eſt cauitas, impleri poſtulat. quare & quæ in carnoſa etiam accidit parte. Ipſa vero impletio, inueniendorum remediorum finis quò tenditur, eſt. Vt vero quæ impleãt inuenias, & multa ratione opus eſt, & multiplici particulatim indicatione, & methodo rationali exacta. Etenim ſæpe vidiſti difficilia ſanatu vlcera curare nequiuiſſe, nec eos qui experientiam profitentur (iſtos inquam qui remedijs ſcatent) nec etiam eos qui rationem ſibi vindicant omnes. Quippe Theſſalij iſti quos Methodicos nominant, ſunt aũt re vera à methodo alieni tanquam aſini ad lyram, ne ad audiendam quidem eiuſmodi ſpeculationem ſunt idonei: nedum quod rectum eſt, ratione inueniãt. Vidiſti autem ſubinde in eiuſmodi vlceribus Empiricos quidem aliàs ſe ad aliud medicamentum transferre, cum nulla profectò ratio tranſitum ipſum monſtraret. Verum qm̃ multa ſunt experti, quæ cauum vlcus impleant, ipſam vero vt ijdem vocant idioſyncraſian, id eſt, corporum proprietatem, in qua ſingula eorũ pollere ſunt viſa: nec dignoſcere, nec meminiſſe poſſunt. ideo nunc quoq; ad quod transferent non intelligentes, ſed ſperantes in multis particularibus experiendis, obiter quod conueniat omnino inuentum iri, aliàs ad aliud tranſiliunt, fortunę potius, q̃ rationi eius quod conducat, in-

D uentione permiſſa. Similes his ſunt, tametſi id nolunt, & qui ex Dogmaticis ad naturalia corporum principia ſubire ratione nõ valuerunt. Quippe hi (vt ante oſtẽdimus) ex dimidio Dogmatici ſunt.† De iſtis vero amethodis Theſſalijs quid etiam loquare? Soli igitur ij qui vera methodo curant, tum ſingulis id genus vlceribus idonea medicamenta & victum aptum inueniunt, tum liquidiſſime rebus ipſis oſtendunt quantopere conducat, quantumq; ad medendum lumen præſtet ipſa de natura tractatio. Etenim prætermitti negligiq; aliquando quod vtile ſit, ijs qui ab alio pharmaco ad aliud aſſidue tranſeunt, non ſemel tibi oſtendi, vno aliquo ex medicamentis, quibus illi fuerant vſi, eiuſmodi vlceribus ſanatis. Spreta vero eiuſmodi medicamenti facultas ab ijs merito eſt, q̨ videlicet & propter intempeſtiuum vſum non ſolum non prodeſſe, ſed etiã obeſſe eſt viſum, & q̨ in primo vſu nihil aliquando quod eſſet euidens, effecit. Vidiſti porrò non minus oculorum nos grauiſſimos dolores ſanare aut balneo, aut vini potione, aut fomẽtis, aut ſanguinis miſſione, aut purgatione, quibus nihil aliud adhibet medicorum vulgus, q̃ medicamenta hæc quæ ex opio & mandragora & hyoſcyamo fiunt, maximam planè oculorum perniciem, vtpote quæ nulla re alia ſublati ad pręſens doloris ſpeciem præſtant, q̃ q̨ ipſum ſenſum enẽcant. Multoſq; noſti ab eiuſmodi medicamentorum vſu, cum liberalius fuiſſent admota, nunquam poſtea naturalem ſtatum recepiſſe, ſed ex his principio quidem obſcure atq; ægre

Margin notes:

* Al. εὑρηκέναι. i. inueniſſe.

* vlceri.

* μέτρον

† Impſſi codices græci hæc addũt, Qui ne prima quidem elemẽta potuerunt aſſequi: q̃ tñ in antiqs nõ habent, & ſuperflua eẽ vident.

* Al. ναρκοῦν. i. obſtupefaciũt

Handwritten marginalia:

Oleum cauo ulceri eſt aduerſiſſimũ medicamẽtũ

Ceræ uſus cauo ulceri exiſtit p̃iculoſus

Medicamentũ tẽpatũ modice confici poteſt ex immodicis atq; contrarijs

Sarcoticũ medicamentũ ulceri aptiſsimũ conficitur ex oleo, cera, et ærugine

Medicamenta ex opio mandragora, hyoſcyamo ſunt pernicioſiſsima oculis

vidisse, tempore vero suffusione, quam hypochysin vocant, vel pupillæ nimia dilatatione, quam mydriasin appellant, vel tabe, vel corrugatione, quam rhetidosin vocant, occupatos. Nosti profectò non minus & illud; cum ab ephebis vsq; mecum sis versatus, nec sub vllo me vsquam præceptore vidisse eiusmodi opus, sed id per me ratione excogitasse, & q̄ longo tēpore aphorismū illum, Dolores oculorum meri potio, vel balneum, vel fomentum, vel vena incisa, vel purgatio tollit, considerauerim, quamq; ex reliqua Hippocratis diligentia sperarim ne in hoc quidem vel falsum quippiam, vel quod fieri non possit, præcipi, idq; fuisse quod me ad inquisitionem incitauit, quoad ipsa Hippocratis insistens via, inueni quo pacto discernerem, quando, quomodoq; dictorum quoq; sit vtendum. Qua ratione multis qui talia viderunt, manifestum feci quanta medicinalis methodi vis sit, quantiq; mali occasio fuerint qui non seruata veteri medicina, nouas sectas condiderint. Itaq; & vos præterea me, quanq̄ à principio recusantem, orando tamen impulistis, vt omne hoc opus tractandum susciperē. quod, Deos precor, alijs quoq; hominibus alicui sit vsui. Certe minimam spem habeo, propter eum qui nūc regnat bonarum artium contemptū, diuitiarum vero existimationis, & ciuilis potentiæ admirationem. Ad quę quisquis se conuertit, is nulla in re veritatem inuenire poterit. Verum hæc prout Deo placebit, ita finientur. At nos medendi methodum, quę veteribus quidem exculta est, nunc vero neglecta iacet, pro virili restituemus: repetita nimirum, quam de cauo vlcere inchoauimus, disputatiōe. Ac de prima quidem inuentione eorum quæ eiusmodi vlcus carne impleant, satisfaciant quæ pauloante diximus, cōcedamusq;, si libet, Empiricis quæ dicunt omnia. At de inuentorum vsu & sæpe tibi in ipsis rebus ostendi, & nunc nihilominus ratione demonstrare conabor, quemadmodum Empirici vbi solenne cuiq; medicamentū nihil profecit, apte ad aliud, certaq; ratione transire nesciant. Atq; id iure accidit. siquidem cum causam improsperi successus prioris medicamenti ignorent, nec quò eam in secundo declinent, habent. Quippe cum causam ignorent, cur munere suo medicina fungatur, nec cur fallat intelligere valent. Hoc vero ignorato, neq; ad aliud transire rationabiliter possunt: quando nec in illo vitare eandem causam possunt.

E

Dolores oculor. grauissimos aut balneo aut uini potione aut fomentis aut missione sanguinis aut purgatione sanauit

F

Qua methodo vlcus cauum curari debeat. CAP. 3.

AGedum igitur ipsi iam Hippocraticā veramq; caui vlceris sanandi methodum tradamus. Porrò hanc ab ipsa rei substātia ordiri oportet. Itaq; quoniam in cauo vlcere id nobis proponitur, vt caro quæ perijt restituatur, scire licet generandæ carnis materiam, sanguinem bonū esse: opificem (vt ita dicam) authoremq;, naturam. Verum nō satis est naturā simpliciter dixisse, nisi etiam quorum natura, sit adiectum, & vbi. Constat autem q̄ subiectorum corporum, quibus superinduci caro debet, natura ipsa gignendæ carnis opifex est. Porrò cuiusq; corporis natura monstrata est ex calidi, frigidi, humidi, ac sicci temperatura consistere. Quare manifestum est iustum horum temperamentum in subiectis particulis, quibus restituturi deficientem carnem sumus, opificis habere rationem. Ac primum quidem in omni cauo vlcere duo illa consideranda nobis sunt, & quod subiectum est, iusta'ne temperie sit, id est an secundum naturam se habeat. quippe monstratum est sanitatem in similaribus corporibus, ipsarum quatuor qualitatum esse iustam temperiem: Et præterea sanguis qui affluit, bonus'ne, ac mediocris sit. Si igitur horum alterutrum vitiosum sit, multi sanè affectus præter naturam existunt. Nobis tamen vna cauitas in carnosa parte proponitur. Fingamus igitur & sanam esse partem, & sanguinis confluxum citra vllū vel in qualitate vel quantitate vitium. Porrò his ita se habentibus, nihil est præterea quod obstet, quò minus prima carnis generatio prospere contingat, idq; nullius externi medicamenti ope. Quippe causis ambabus vnde nascitur pręsentibus, nulloq; extrinsecus quod impediat obstante, non potest prohiberi carnis generatio. Verum in ipsa primæ carnis generatione duplex prouenire excremētum necesse est, veluti etiam in cōmentarijs de natura docuimus, q̄ omnem qualitatis alimenti mutationem alterum crassius, alterum tenuius excrementum sequitur. His excrementis etiam per vniuersum corpus semper prouenientibus, quod tenuius est, ipsa inuisibilis est perspiratio. Quæ etiam subinde fit visibilis, quoties vel naturalis calor languet, vel nutrimento vtitur q̄ iustum sit amplior, vel motus quispiam vehementior animali contingit. Alterū est sordes, quæ in summo corpore nostro colligitur. Quinetiam in vlceribus tenuius excrementum sanies, (græce ichor) appellatur: quod crassum est, sordes. Ac ex tenui quidem excremento vlcus humidum redditur, ex crasso sordidum, eoq; duplicibus medicamētis eget: vtiq; vt humidum est, siccantibus: vt sordidum, quæ ipsum expurgent. Ergo cum nullo vnq̄ tempore natura cesset, certe nec tempus vllum erit, in quo non ambo hæc in cauo vlcere colligentur. Quare nec tempus vllum erit, in quo non vtrunq; medicamentorum genus desiderabit, vtiq; & quod siccet, & quod expurget. Ac cuiusmodi quidem genere esse medicamētum debeat, inuentum iam est. Verum non est id satis. Siquidem specie aliqua inuenta est opus, quæ sit vlceri admouenda. Hæc igitur quomodo & qua methodo inuenietur? Nempe ea, quæ in libris de simplicium medicamentorum viribus est tradita. Ostendimus nanq; in his quædam medicamenta siccare, quędam humectare, quædam refrigerare, quædam calfacere, nonnulla per coniugationem vel calfacere & siccare, vel frigefacere & humectare, vel calfacere & humectare, vel refrigerare & siccare:

G

Carnis generandæ materia est sanguis bonus opifex uero ipsa natura

Natura cuiusq. corporis consistit ex calidi frigidi, humidi sicci temperatura

Sanitas similariū partium est iusta temperies ipsarum quatuor qualitatum

* λογισμοῖς H

Exiccantibus et expurgantib. medicamentis utendū in ulceribus

A care: esseq; in singulis eorum maioris minorisq; rationem, multitudine sanè infinitam: cæterum ad vsum medicinalem limitibus qui facile comprehendantur, circũscriptam, primo quodam in his, & secundo, & tertio, & quarto statuto ordine gradu'ue. Cuius igitur ordinis erit medicamẽtum, quod carni producendæ sit aptum: quodq; modice tum siccare debere, tum detergere proposuimus? Certe primi ordinis. Quippe quod super hunc fuerit, ita vt non modo humoris qui influit redundantiam consumat, sed etiam affluentem sanguinem ipsum populetur: id refici, carnem ceu materiam eius absumens, prohibebit. Porrò talia esse ostensum est thus & hordeaceam, & fabaceam, & erui farinam, & irim, & aristolochiam, & cadmiã, & panacem, & pompholygẽ. Omnia vero hæc tum maioris minorisq; discrimine inter se dissidere, tum alia eorum simplices * quãlitates vincentes habere, alia cõpositas, monstratum est. Siquidem aristolochia & panax tum cæteris plus siccant, tum natura magis calent. Hordeacea fabarumq; farina multo his minus siccant, nec vllum calorem obtinent. Thus vero moderate calet, minus tamen illis siccat, adeo vt quasdam corporum naturas omnino non siccet. Erui farina, & iris, horum atq; aristolochiæ & panacis medium locum tenent. Verum quod sermo noster vtiliter attigit, denuo repetamus. Quippe thus in humida corporis natura carnem ꝓducere potest, in sicca nõ potest. Scire nanq;
B licet duas esse primarum indicationum differentias: quod secundum naturam se habet, custodiã sui indicante, & propterea quæ similia sui sint postulante: quod pręter naturam est, sublationem sui eoq; contraria requirente. Perit.n.quidq; in contrarium, & à contrario. Atq; vlcus quidem quò est humidius, eo sanè medicamento quod magis siccet, indiget. Corporis vero natura quãto est humidior, tanto quod minus siccet, medicamẽtum postulat. Quare si qua sunt vlcera, quibus par est humiditas, quod in sicciore corporis temperamento consistit, vtiq; magis siccari postulat: quod in humidiore, hoc sanè minus, quo natura naturæ interest. Siquidem productam carnẽ ei, quæ ante erat, similem esse oportet. Vbi igitur pristina siccior fuit, nouellam quoq; sicciorem fieri conueniet. Quare vberius hæc siccari, quantoq; magis sicca fuerit, tanto quod admouetur medicamentum, magis siccam facultatem habere debebit. At in humidiore natura tanto rursum ijs quæ minus siccent medicamentis est opus, quanto caro ipsa minus est sicca. Thus igitur, vt ad humani corporis naturam, eiusmodi obtinet temperamentum, quòd cum temperatis & medijs naturis cõsentit, humidiores autem paulo liberalius siccat: sicuti rursum ijs quæ ad summum sunt siccæ, paulo est humidius. Merito itaq; thus in quibusdam tum vlceribus, tum naturis, pus quidẽ mouet, carnem non producit: in quibusdam etiam carnem producit. Itaq; si obseruaueris, rationi
C respondere euenta deprehendes. In humidiore nanq; natura producere carnem potest, in sicciore non potest. Præterea in modice humidis vlceribus carnẽ efficere potest: in ijs quæ pręhumida sunt, prorsus non potest. Vides'ne igitur clarissime, qui recta methodo curare vlcus velit, quot huic theorematis sit opus? Nam postquam inuentum est humorem omnino huic vitio inesse, vtiq; siccans parandum medicamentum indicauit. At quoniam ipsorum siccantium quædã magis siccant, quædam minus, partim ex vlcerum diuersitate, partim ex ægri natura, quod expedit, est desumptum. Itaq; non modo de corporis natura meditatus sit, oportet, quisquis cõmode sanare vlcus debet: verũetiam diligenter speculationem omnem de medicamentis didicisse, tum sicci humidiq; corporum temperamenti notas callere. Contemplare igitur quanta sit Methodicorum istorum pronunciandi temeritas: qui vnum id sibi ad cauum vlcus sanandum satisfacere putant, si sciant ꝙ carne est implendum. Non enim in hoc curandi ratio consistit, immo in eo inueniendo quod carne sit impleturum. At quod implebit, iam (inquit) experiẽtia est inuentum. Dic proinde & quod sanabit, inuentum experientia esse: nec frustra gloriare, nec methodũ extolle. Quanquam apud ipsos quoq; Empiricos experientia, quæ sine certa limitatione sit, dãnatur. Scribunt nanq; in commentarijs de medicamentis, ad hunc modum: Emplastrum ad eos
D qui molli sunt corpore, & pueros, & mulieres. Noruntq; thus in naturis eiusmodi carnem in cauis vlceribus (modo aliud nullũ symptoma sit) producere, eademq; implere. Vtrum tñ eiusmodi corpora humida sint, atq; idcirco modice siccantia desiderent, an alia euentus causa sit, sanè non norunt. Rursus enim ad senilia corpora aliud scriptum medicamentum inuenies, aliudq; ad ea vlcera quæ ægre ad cicatricem veniunt, orasq; pręrtumidas habent, quæ ochthode Græci vocãt, multasq; alias discretiones in omnibus suis medendi cõmentarijs scribunt, quibus quoad licet, ad curandæ naturæ proprietatem appositum pharmacum inueniunt. Quippe discretiones in quaq; arte proprium à communi secernere conantur, quantoq; plura quis discreuerit limitaueritq;, eò propius ad proprietatem accedit. Ipsum vero ad vnguem proprium nec scribi omnino potest, nec dici. Eoq; tum Empirici ij qui in arte fuere diligẽtissimi, tum Dogmatici ferè omnes fatentur nullam scribi posse curationem ad vnguem exactam. Sed id quod ad coniecturam de laborantis natura desideratur, alij ex proprio cuiusq; medentium vsu, alij ex artificiose ratiocinando adijciendum esse affirmant. Nemo tamen eorum adeo fuit præceps, vt omni vlceri cauo vnam se habere medicinam, quæ carnem restituerit, profiteretur. Non enim apud vllum inuenies eiusmodi pharmacum, quod omne vlcus cauum sanet, immo pro modo humoris sordisq; atq; ipso laborantis tẽperamento, imutandum medicamentum esse. Missa ergo hic Methodico-

* δυνάμεις.i. facultates.

Sarcotica medicamen primo gradu debet detergere et siccare

Thus ꝓducit carnem in humida corporis natura in sicca non potest

Naturaliter se habentia sibi similia postulant præter natura contraria

rum impudẽtia, agẽ videamus quid Empirici dicant, qui ex proprio cuiusq; vsu exercitationeq; adijciendum aliquid censent ad propria laboranti inuenienda remedia. Siquidem (vt sæpe diximus) nulla est in arte medica nec res nec medela, quæ specie dicibilis non sit. Sed quod nec dici, nec scribi, nec omnino præcipi potest, id quantitas in quoq; est. Nam in vlceribus humor & sordes dici possunt, quantitas in neutro dici potest. Quanq̃ hic quoq; accedere propius ad indicandam eam studemus, exiguam copiosamq; sordẽ dicẽtes, præterea tenuem, & crassam, & prorsus multam, & admodum paucam, & mediocrem, & competentem, aliterq; ad hunc modum varie nominantes: quò videlicet quamproxime licet, ad quantitatem indicandam accedamus. Diligenter igitur attendas nunc velim, vt intelligas quantum pręstet methodo quiduis, q̃ sola experientia facere. Esto nanq; notum sit hoc vel illud pharmacum ad cauum vlcus implẽdum facultatem habere in ijs qui, vt nos loquimur, humidiore sunt temperamento: vt autẽ obseruator & Empiricus ijs, qui molli sunt carne, ac mulieribus & pueris: deinde nunc tali admotũ nihil profit. Nos igitur cuius causa nihil profuit, inuestigabimus, atq; hanc in duo æstimãda reducemus. Nam aut parcius siccauit medicamentum, aut nimium. horumq; notas habebimus sordem, & saniẽ. Nam si plusculum sordis sit, totumq; vlcus humidius, intra modũ siccauit: Sin purum, & absq; humore cernitur, vltra. Statim igitur mensuram quoq; excessus defectusq; ex ipso notarum modo intelligemus: tantoq; pharmacũ quod deinceps applicabitur, vel siccius, vel non tale admouebimus. Empiricus autem, si admotum cuipiam medicamentum carnem non restituit, id quidem videt: cæterum ignarus parcius'ne, an nimium siccãdo id euenerit, transire ad alterum non potest. Ad eũdem planè modum & Erasistratus, Herophilusq; ex dimidio (vt dictum est) Dogmatici, male vlcus sanabunt. quippe qui ea tantum vitia curare ratione tentant, quæ instrumentalium partiũ sunt propria: vlcus vero (vt iam dictũ est) commune similarium instrumentaliumq; est. Ideoq; id quatenus in similaribus prouenit, eatenus empirice curabunt. Quinetiam si ea curare tentent, quorum substantia omnino perijt, aut etiam manca curtaq; est: in his quoq; necesse est, à logice curando multifariam aberrent. Si enim quod perijt, substantia quæpiam similaris sit, necesse est eum qui regignendæ huic consulet, totius esse naturæ peritum. Ac de his quidem post dicetur. Illud interim clarissime ostensum [illegible]bitror, non esse cuiusq; probe vlcus curare, primamq; oĩum indicationem, quæ vel plebeijs p[illegible], minimam esse curationis partem. Nam & calorem, frigus, humiditatem, ac siccitatem, actiuas qualitates esse, demonstratione accepisse necesse est: & deinde quæ nobis tum de temperamentis seorsum dicato volumine sunt scripta, tum quæ huc pertinent in alijs voluminibus, omnia nouisse. Atq; hactenus quidem de vlcere cauo sermo est habitus, ipsam tantum cauitatem curantibus nobis. Siquidem quæ vlceris propria curatio sit, nondũ traditum est. Perficitur autem ea quoq; iuxta eandem methodum. quippe quæ tum à laborantis partis temperamento, tum à medicamentorum facultate accipitur. Porrò ambo hæc à tractatione de elementis pendent. Etenim nisi illud in methodo concessum sit, quatuor qualitates genituræ corruptelæq; causas esse, nec methodum inchoasse, nec prouexisse, nec absoluisse fas est. At vero vt illas agentes mutuo patientesq; ostẽdas, id ad speculationem de elementis pertinet. Quod igitur in præcedentibus ostendimus, id nunc præsenti sermone confirmatur. Nempe nihil posse medicum de vlla similarium partium agitare, sine naturali, quam vocant, speculatione. Verum illic de similaribus duntaxat id est ostẽsum, hic iam sermo noster quodã modo insinuat, ne in ipsis quidem instrumentalibus cuiq; integram inuenire curationem licere, qui illam nõ attigerit. Porrò idem in toto opere etiam euidentius monstrabitur.

Vlceris propria curatio pficitur a tẽperamento laborantis particulæ aut a medicamentorum facultate

Geniturę corruptelęq; quatuor qualitates sunt causę

De ratione curandi simplex vlcus, & planum. CAP. 4.

Verum ad ipsam vlceris, quod solum consistit, curationem transire nunc tempestiuũ videt. Fuerit autem solum, si nec affectus vllus simul adsit nec symptoma. Esto igit quæ exulcerata est particula, nec fluxione vexata, nec malo succo vitiosa, nec omnino extra naturalem temperiem: sed nec vlla ei cauitas adsit, nec vlla cutis amissio. Nam id quoq; bona pars medicorum præterit, non intelligens postq̃ cauũ vlcus carne iam impletũ, ac planum effectum, nihilominus tamen hiat, duplicem adhuc particulæ affectum superesse, alterum substantiæ cutis amissionem, alterum continui solutionem. Ergo quoties vnum id habetur, nempe continui solutio, siue ea summæ est cuticulæ, (quam epidermida vocant) siue cutis totius, siue etiam pariter subiectæ carnis, vitium quod vlcus dicitur, ita existit, postulatq; tantum agglutinari. Quippe si cõmissæ simul sint cutis oræ, nihil erit in medio cutis generis diuersi: quemadmodum in eo quod iam repletum est, planumq; redditum. In hoc. n. oræ vlceris se non contingunt, sed totius vlceratæ partis cutis perijt: quam vtiq; restituere oportet. At in eo quod acuto aliquo est diuisum, vna agglutinatio requiritur, non etiam cutis generatio. Quoties ergo vlceris simplicis propositũ sit inuenire curationem, præsumendum in sermone est diuisam esse carnosam particulam citra vllius portionis amissionem. Nam latum quod cicatrice induci postulat, omnino cuticulam, quam epidermida, græce vocauimus, desiderat. Hanc igitur tum gignere, tum sibi vnire oportet. duoq; tibi hoc loco existunt, ad quæ sicuti in cauo vlcere consilium diriges, propterea q̃ affectus ipse geminus in ambobus est. Quo igitur (ipsorum inquiet forte aliquis) planum vlcus à cauo discernitur, si &

Vlcus simplex aglutinationẽ solũ postulat

geminus

A geminus vtrobiq; est affectus, & geminus curanti propositus finis: Nempe multitudine amissarum partium. Quippe in cauo vlcere non ipsa modo periit cuticula, verũetiam reliqua cutis natura vniuersa, & subiectæ carnis portio aliquando non exigua. In repleto vlcere caro non deest, exterius tamen cooperimentum desideratur. Ac quæ eius generis vlcerum curatio sit, post dicemus. Nunc eius quod vlcus tantum sit, nec alium vllum affectum adiunctum habet, quænam debita curatio sit, præcipiamus. Ergo quoniam hic sola diuisio proponitur, diuisorum oras vnà cõiunctas esse oportet. An non id solum, verũetiam coniunctas manere? Porrò bifariam simul manent, quæ cõmissa sunt, cum alia per se, alia ope aliorum maneant. Per se quidem, quæcunq; secũ concrescũt ac coalescunt: Aliorũ ope, & quæ colligantur, & quæ glutino aliquo tenent. Ac quæ cõcrescant, omnino mollia naturaliter sint oportet. Talis sane est tum caro ipsa, tum quæcũq; ex carne consistunt. Quæcunq; vero dura siccaq; sunt, eorum diuisæ partes coire simul nequeunt: sed glutinum aliquod vinculum've, quo commissa maneant, requirunt. Et talium quidem corporum sanatio in sequentibus præcipietur. Nunc de iis quæ vniri possunt, inceptum sermonẽ peragamus: hic quoq; ipsam coitionis coalescentiæq; causam inuestigantes. Est vero sicuti in cauis vlceribus vt caro producat, ita in simplici vlcere vt oræ ipsæ secum coalescant, natura certe cau-

B sa: adeo, vt si quæ dissident, in idem ad amussim componas, citra omnem reliquã extrinsecus molitionem coalescant. Oriturq; tibi iam alius attendẽdus finis, nẽpe orarum adductio: à quo orsus, q̃bus id efficias, inuestigabis. Quippe aut vinculo ex duobus initiis circũdato, aut sutura, aut fibulis (quas græce ancteras vocãt) impositis, aut horum quibusdam, aut omnibus, quæ diducta sunt, in idem adduces. Expedit autem quod circũiicitur, neq; molle nimium sit, & algæ ritu fragile, (bryώdes græce vocant) quò videlicet tutò contineat: neq; rursus ita durum, vt premendo offendat. Tum vero ipsa circũductio nec ita laxa sit, vt nihil efficiat: nec ita vehemens, vt premendo dolorem excitet. Hæc si feceris, fueritq; vlcus solum citra vitiosum succum, aut fluxionẽ, aut intemperiem, aut phlegmonẽ, aut aliud quodlibet vitium, proculdubio coibit. At si vel præ eius magnitudine fieri nequeat, vt disiunctæ ipsæ partes exacte ad imum vsq; sibi coniungantur, videlicet nec sutura, nec fibulis, nec deligatura pertingere ad eas valente, vel etiam sanies iam illic sit collecta, vel dolor quispiam adiunctus: eiusmodi vlcus ex sola partium commissione agglutinari omnino nõ potest. Quando quod dolet, plus aliquid affluere facit: atq; etiam si quod affluit, pro iusto naturæ modo se habeat: attamen vires ipsæ partium, quæ tum propter dolorem, tum etiam ex vulnere sunt imbecillæ, ne quod iustum est ferent, sed veluti ab iniusto grauabunt. Atq;

C hinc omnino superuacua sanies proueniet. mirum etiam nisi & phlegmone. Iam vero si etiam citra dolorem sanies in medio adductorum labrorum vlceris interuenerit, aut etiam locus quisq̃ medius interfuerit, qui sanie quidem sit vacuus, sed aere plenus: non potest eiusmodi vlcus sola dissidentium partium coniunctione glutinari. quando & sanies iam vnionem dispescit, & quæ coniungendis interueniunt loca vacua, interiorum laterum frontes prohibent se contingere. Quare illæ saltem vlceris partes vt coeant, etiam carne prius impleri naturæ opera postulant. Porrò hæ adeo planè sunt exiguæ, si modo diuisæ vlceris partes rite sint coniunctæ, vt vnius diei spatium desiderent, aut ad summum bidui. Hoc igitur tempore medicamẽto opus est quod particulam siccet, vt & siqua sanies iam subsit, hanc consumat: & siqua in vacua loca influxura est, hanc prohibeat. Nunc igitur medicamentum quod carnem producat, & mediocriter siccet, rursus mihi ad memoriam reuocabis, vt intelligamus siccius'ne eo esse glutinatorium debeat, an secus. Sanè quod carnem producit, si totum qui confluit sanguinem consumeret, ipsam materiam creandæ carnis sic adimeret. At glutinatoriũ aut omnino carnis generatione non eget, aut planè exigua. quare plus siccet, oportet, q̃ quod carnem producit. Ergo tum hac ratione tenui quadã differẽtia inter se dissident, tum vero altera non parua, quatenus scilicet quod carnem producit, *Medicamen glutinatoriũ plus siccet oportet quã quod carnem producit*

D statim etiam detergendi vim obtineat oportet, quò non modo redundãtiam humoris siccet, sed etiam sordem auferat. Glutinatorium vero nec detergeat, nec expurget, sed contra prorsus substantiam omnem in idem cogat. Cuiusmodi facultatem habent medicamenta ea, quæ austera & adstringentia vocantur. Hæc nanq; in idem cogendi, ac stipandi, non detergendi, neq; purgandi facultatem habent. Quo fit, vt vbi carni producendæ studemus, maxime cauendum sit à medicamẽto quod adstringat, vtpote quod sordem vlceribus arctius affigat, q̃ vt facile possit absolui. *Medicamenta astringentia fugienda sunt, ubi carnem pducere volumus, quia sordes ulceribus arctius affigunt, q̃ facile possint elui* Vinum igitur, omnis vlceris, qua vlcus est, optimum est medicamentum. Quòd si nec illud/qua vlcus/sermoni sit adiectum, idem tamen arbitror intelliges. Quippe recordationis tantum causa est additum, (nequis obaudiat) non sicut necessarium aliquid definiens. Adeo si memorem te eorum omnium quæ in proximo libro sunt tradita de rebus singulis tum nominandis, tum vero subiectis, præstiteris, nihil est quòd talia tibi de cætero definiam. Illud tantum abunde mihi erit, si per singula eorum simplices affectus à compositis secernam. De quibus mihi nonnihil prius est dictum, ac nunc nihilominus est dicendum, non adeo mehercle rei ipsius causa, quàm q̃ pleriq; medicorum dictione ipsa decepti, cauum & æquabile, recens & inueteratum, sordidum & purum, liberum phlegmone, & phlegmone impeditum, putant differentias esse vlcerum. Necesse igitur est distinguere quæ propriæ vlcerum differentiæ sint, & quæ aliorum affectuum comple- *Vinum optimum medicamentũ omni est ulceri*

xiones. Verum hoc posterius paulo. Sanè solennis veteribus doctrina (quæ vtinam nunc esset in vsu) maxime naturalis est. Quippe ij simplicis cuiusq; affectus propriam curationem dicunt, præcipueq; omnium Hippocrates. Medendi nanq; methodus ad hunc modum bellissime procedet, si de singulis simplicibus seorsum præceperimus: post deinde de compositis omnibus alteram aliquam methodũ indicauerimus. Veluti enim si duo vere essent in victus ratione morbi, clausus & fluens, {id est qui in retentione & fluore spectarentur, } cũ seorsum vtriusq; curationem dixissemus, de coniunctione amborum esset agendum, sicut Thessalus ipse censet: eodem (arbitror) modo, quoniam vlcerum qua vlcera sunt, vna omnino est species, tum phlegmonarũ qua phlegmonæ sunt, altera item species vna est: oportet vbi seorsum vlceris, seorsum rursus phlegmones curationem tradideris, post deinde ambas in idẽ coniungere. Id igitur si fecerimus, omne profectò vlcus tum siccari debere, tum etiam adstringi, pro dicta iam methodo inueniemus, non tamen detergeri. contra, cauitatem in carne siccari quidem postulare & abstergeri, minime autem adstringi. Quinetiam ad eũdem modum, quem prius diximus in cauis vlceribus, nunc ad portionẽ naturã corporis æstimabimus, mollis'ne ac laxa sit, an dura, sicca, & cõpacta. * βρυώδης * σύντονος Siquidẽ prior quanto est humidior, tanto medicamentis minus siccantibus eget. Posterior quatenus est siccior, eatenus rursum quæ vehemẽtius siccent, magisq; adstringant, desiderat. Empiricus enim (arbitror) hic quoq; pueros, & fœminas, & q tenero sunt corpore, memorabit, iuuenes, agricolas, & nautas his opponens. Cæterum cum non intelligit q in pueris & fœminis propter humiditatem temperamenti eiusmodi medicamenta visa sunt conducere, rursus altera messoribus ac nautis propter siccitatem conuenire, nec cuiusq; corporis curationẽ exacte conijciet, nec erroris causam deprehendet. Quo fit, vt nec intelligat quemadmodum se ad potius transferet, vbi parum cessit ijs quæ per experientiam prius nouit. Hæc igitur summatim de glutinatorijs medicamentis diximus. Hinc vero altera quædam methodus succedit ad eorum preparationem compositionemq; pertinens. Siquidem cauo vlceri quicquid volumus, statim applicamus: siue siccum id, siue humidum medicamentũ sit. Licet enim omni parti vlceris ea tum inspergere, tum illinire. at in vulneribus quorum maior est profunditas, id non licet. Quippe vbi semel oras coniunxeris, contingere quæ in imo sunt diuisa, non possis. Considerandum igitur est non modo, an siccans adstringensq; modice medicamẽtum sit, verũetiam an peruenire ad imum valeat. Nam & cerussa & lithargyrus siccant, adstringuntq; modice: sed si ea cineris ritu circa vulnus inspergas, nihil proficies. Neq; enim ad fundum peruenit medicamẽti vis, quod ita sit siccum. humiditatem igitur quandam desiderat, quò simile emplastici sit, vel etiam humidioris cuiusquam medicaminis. Verum hæc operis eius quod de medicamentorum compositione præcipit, propria speculatio est, non eius quod de medendi ratione instituitur. Quòd si quid ea ad rem propositam indigebimus, id procedente opere attingemus.

Vlcus simplex omne siccari astringiq; debet
Cauum ulcus siccari abstergiq; debet
Vlcus in humidiori natum minus siccandu(m) est in sicciori uero uehementius

Quid differant glutinatoria medicamenta ab ijs quæ cicatricem inducunt. CAP. 5.

NVnc ad vlcus quod cicatrice induci postulat, reuertar: de quo pauloante dixi eius quoq; primum quò tenditur finem ex eodem esse genere, cuius est & caui. Quippe regignere aliquid opus est quod perijt, non tantum vnire quæ dissidet: cæterum diuersa ratione hic gignere quod desit, quàm in cauo. quando illic sanguis, hic caro pro materia sit. Siquidem quod cauũ est, impletur ex gignenda carne: quæ ex sanguine ortum habet. At ad cicatricẽ perducitur quod iam est impletum, ex gignenda cute, quæ ex subiecta creatur carne. Cæterum caro eadem specie cum ea quæ perijt, gigni in cauo vlcere potest: Cutis talis omnino qualis erat quæ perijt, prorsus restitui non potest. sed simile quiddam cuti, & quod eius officium suppleat, potest: non tamen planè cutis. Ac causa quidem cur sicuti caro adepsq; regignuntur, ita cutis quæ prorsus perierit, regigni nequeat, ex naturalibus problematis est petenda. quemadmodum autem tum naturam, tum vsum cutis imitemur, hinc accipiendum. eiusq; rei methodum iam tradamus. Quoniam tegere carnem naturali aliquo tegumento propositum est: quippe id est ducere ad cicatricem vlcus, aut cutis nobis generanda est, aut summa caro cuti similis efficienda. Verum vt cutis regeneretur, fieri omnino nequit. quod superest igitur efficere est tentandum. At quæ igitur huius efficiendi est ratio? Nempe alteratio. Quippe vt carnis pars quæpiam non amplius caro permaneat, sed veluti cutis euadat, postulamus. Quo pacto igitur (inquies) alterabitur? Profectò alicuius alterantium qualitatum ope. Incidit enim rursus hoc loco, vel nolentibus nobis, de elementis sermo: sine quo nec quod cicatricem inducat inuenire medicamentũ licet, nedum quod carnis producendæ, aut agglutinãdi facultatem habeat. Ergo quoniam cutis carne ipsa tum sicior est, tum etiam densior, si carnem siccabimus & adstringemus, cuti etiam persimilem reddemus. Habes medicamenti quod cicatricem inducit, summam. Verum ea non satisfacit. nam & glutinatoria tum siccabãt, tum etiam adstringebant. Ergo quo hęc ab illis distent, id, si ipsam rerum substantiam inspicias, inuenies. Nam quoniam in glutinatione vlcerum siccandum quod affluit est, quò videlicet affecta pars superuacuis vacet, in cicatrice ducenda non modo quod affluit, verũetiam humor, qui in ipsa carne continetur, est consumendus: multoprofectò siccius

Cutis similis ei quæ periit restitui non potest

quod

A quod cicatricem inducat, quàm quod agglutinet, esse conueniet. quando glutinaturo vnum id propositum est, vt eius quod secundum naturam est, redundantiam consumat. qui cicatricem inducet, non hoc modo, †{verũetiam vt ei quod secundum naturam se habet, aliquid deradat.} Galla igitur immatura hoc loco, & mali corium, †& Ægyptiæ spinæ fructus, modice siccantia pharmaca sunt. Chalcitis, & æs vstum, & æris squama, & misy, & fissum alumen, multo his sunt valentiora. Misy quidem & chalcitis præcipue. mitior autem æris squama, atq; etiam hoc mitius æs vstum. Quod etiam si lauabis, vtiq; †{minus mordens} medicamentũ habebis. Porrò hoc quoq; ad speculationem de componendis medicamẽtis pertinet, quæ sanè medendi methodum ordine sequitur. Nam medicamentorum facultates nosse, id quidem medendi methodum præcedit, tractatumq; de his alibi est. Compositio vero medicamentorum, medendi methodum sequitur. Quippe vbi hæc vniuersale præcepit, dico autem siccandum, aut humectandum, aut calfaciendum, aut refrigerandum esse: tum vel modice id faciendum esse, vel valenter, vel leuiter, intelleximusq; cuiusq; simplicium medicamentorum facultatem, hancq; per se & seorsum perpensam: tum profecto quo pacto quis ea commode ad vsum miscuerit, considerare conueniet. Existit igitur eo pacto duplex de medicamentis peritia, altera de eorum viribus, altera de cõpositione ac præparatione. B Verum ad id quod superest methodi de vlceribus, redeundum est.

† In antiquis clarior lectio. ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ φύσιν ὑγροῦ ἅψασθαι. verũetiam vt eã quæ ſm naturã se hẽt, humiditatem aggrediatur.
† Antiquus addit, & balaustia.
† Al. ἀδηκτότατον. i. minime mordens.

De methodo ulcerum curandorum, quibus caro supercrescit. CAP. 6.

SVperest autem (vt arbitror) de supercrescente carne dicere, quam hypersarcosin græce vocat pleraq; medicorum pars. Est porrò is quoq; morbus ex eo genere, quod in quantitate magnitudine'ue partium spectatur. licet enim pro arbitrio voces. Ex eodem genere & cauitas erat, de qua iam egimus. Ergo veluti quod vlcus cauum vocant, non vnum est vitium, sed pariter & cauitas & vlcus: ita vlcus quod supercrescentem carnem habet, non vnus est morbus, sed simul caro supercrescens, & vlcus. Indicat autem magnitudo quæ præter naturam est, primam indicationem, (quam etiam veluti metam inueniendorum remediorum diximus) ipsius scilicet exuperantis ablationem. At hęc sola medicamentorum ope perficitur, non opera naturę: videlicet contra quàm in carne restituenda aut glutinatione se habuit. Hæc enim naturæ ipsius sunt opera, pharmacis tantum quæ actioni eius obstant, submouentibus. At supercrescentis carnis detractio, nullum quidem naturæ opus est, sed medicamentis perficitur, quæ vehementer siccẽt. Porrò proxima sunt eiusmodi medicamenta tum ijs, quæ valenter detergent, tum ijs, quæ cicatricem inducunt: sic vt non pauci interim per errorem medicamentum quod carnem minuit, C vel pro eo quod sordem deterget, vel pro eo quod cicatricem inducit, accipiant: vt (ne ab exemplo nostro recedamus,) misy & chalcitis si humidæ naturæ applicabis, potius carnem demere q̃ cicatricem inducere deprehendes. Vnde, siquando ijs vti ad cicatricem inducendam in aliorum penuria cogimur, parcissime ipsis vtemur: summum tantum specillum in ea ad exactissimum leuorem tunsa demittentes, ac post velut tenuissimum quendam pollinem partibus, quæ cicatrice induci postulant, imponentes. Quòd si minuere quæ supercreuere, studemus, liberalius imponemus. Sanè ærugo magis etiam quàm hæc minuere carnem potest, ita vt genus eorum quæ cicatricem inducant, omnino sit egressa. At si illa etiam aduras, vt minus acria, sic ad cicatricem inducendam reddes magis apta: Si vero etiam laues, adhuc fient mitiora. Meministi vero (arbitror) & tu eius qui celebri illo viridi medicamento sordidum vlcus citra rationem curabat, mel quidem ei admiscẽs, multis autem deinceps diebus æque sordidum reperiens, deinde inops consilij, nec habens quò se verteret, (Accidebat enim vt non modo non purgaretur sordes, sed etiam vt de subiecta quoq; carne nonnihil vnà detraheretur, & colliquaretur, propterea q̃ medicamentum valentius quàm pro laboratis natura erat.) plus deinde (vt erat egregius medicus) mellis assidue medicamento adijciebat, quò videlicet adhuc valentius purgaret, ceu non satis id D medicamentum prius adhibitum fecisset. Eueniebat autem planè contra. quippe quantum ille intendebat medicamenti acrimoniam, tantum caro subiecta colliquabatur. Quod vero in vlcere ex liquata carne sordis apparuit, id medico, ceu medicamentum nihil efficeret, imposuit. Atq; huius quidem ignorantia etiam in discernendi peritia erat, non solum in medendi methodo. Etenim si quàm maxime similiter sordidum{& humidum} ex vtroq; medicamento vlcus deprehenditur: at certe cauitas maior ex valenti, & quod colliquat medicamento efficitur: quinetiam labijs præaltis, rubrumq;, & phlegmone quodam modo affectum vlcus cernitur. Aliquãdo vero mordicationem quoq; manifestam ex huiusmodi medicamento æger sentit. Quod vero minus quàm par est siccat, nec mordet, nec quicquam efficit eorum quæ retuli. Patere autem & in his arbitror Empiricum etiamsi experientia quàm maxime distincta discretaq; vtatur, trãsire tamen, vbi quid non cessit, ad id quod expedit artificiose non posse. immo vni illi id licere, q̃ vera methodo (quam ipse nunc instituo) medetur.

Quid differat ratione recta curare à curatione Methodicorum, ac Empiricorum. CAP. 7.

QVippe quam Thessalij isti amethodi methodum profitentur, nomen duntaxat esse nudum intelligis, omnis effectus vacuum. Qui, cum tanta, tamq; multiplex saltẽ methodus sit in vlcere sanando, neq; Empiricorum discrimine ad inuenienda remedia sunt

vſi, neq; ſicut Dogmatici ab ipſa rerum natura indicationem agendorum ſumpſerunt: ſed ſolum E
id, quod nec vulgares lateat, proponentes, nempe cauum vlcus carne impleri poſtulare, plenum
cicatrice induci, quod carne ſupercreſcente luxuriat minui, ſordidum expurgari, †{mūdum vel
cicatrice induci, vel agglutinari,} vlcerum curationis methodum quandam explicaſſe ſe putant:
tantum ſcilicet abſunt, vt intelligant humidioribus naturis minus ſiccantes medicinas conduce-
re, ſiccioribus quæ magis ſiccent. Ergo quod in tota diſputatione noſtra manifeſte apparuit, id
denuo reſumendum eſt: vt & nos illi quàm maxime ſimus attenti, & reliqui omnes, qui veterem
methodum corrumpunt, quantū aberrent, clarius intelligant. Incipiam vero ab eo vlcere quod
carne impleri poſtulat, vnum id pro exemplo proponens: quando etiam proxime de eo ſermo-
nem feci. Ab hoc, de omni ſimul in vniuerſum curatione loquar. Ergo illud non ratione modo,
verū etiam experientia conſiderantibus apparuit, non omnem naturam eadem medicamenta
requirere, ſed infirmiores mollioresq; mitiora, validiores ſiccioresq; valentiora. Ita vero tum in
ijs quibus cicatrix inducebatur, ſe habebat: tum etiam quæ glutinatione egebant. Omnino enim
nullum vehementium pharmacorum ferunt molles naturæ. In eiuſmodi vero ſermonis noſtri
decurſu perſpicuum planè fit, tum ægri naturam eſſe conſiderandam, tum cuiuſq; hominis pro-
priam eſſe curationem, tum ſupra hæc illud tertium, nempe quoniam cuiuſq; naturæ proprietas
ineffabilis eſt, nec exactiſſima ſcientia comprehenſibilis, hunc eſſe optimum cuiuſq; particula- F
ris ægritudinis medicum, qui iam methodum quandam comparauit: ex qua & dignoſcere natu-
ras poſſit, & coniectura cōſequi quæ ſint cuiuſq; propria remedia. Porrò, exiſtimare cōmunem
quandam eſſe omnium hominum curationem, ſicuti ſtupidiſſimi methodici putant, extremę eſt
dementiæ. Atqui illi ob id ſtata eſſe putant omnia medicinæ artis theoremata, hoc eſt eiuſmodi
eſſe quæ ſcientes homines faciant, firmamq; ſui notitiam præſtent, †{ipſorumq; artem, notitiam
quandam eſſe} communitatum, non proprietatum, tanquam communem & generalem homi-
nem, non particulares curarent. Ergo ſicuti in alijs omnibus ſtatim inter initia ſunt lapſi, ſic in
hoc quoq;. Siquidem curatur non homo communis & generalis, ſed noſtrum quiſq;, alius vide-
licet aliud temperamentum naturamq; obtinens. Hi vero vnam eſſe omnium hominum cura-
tionem exiſtimant. Ego contra, ſi cuiuſq; priuatim naturam explorare ad vnguem ſcirem, vtiq;
qualem fuiſſe Æſculapium mente concipio, talem me eſſe putarem. Sed quoniam id fieri non
poteſt, certe vt, quoad homini licet, quàmproxime accedam, tum ipſe me exercere decreui, tum
alios vt idem faciant, adhortor. Ac conantur quidem quantum poſſunt & Empirici, vt à com-
munibus ſecedere, ita propius ad ea quę propria ſunt, accedere. Verum quantum hi quoq; ab G
eius rei perfectione abſint, ſupra eſt dictum. Non enim hæc in pueris, vel mulieribus, vel ſeni-
bus, vel mollem carnem albamq; habentibus, aliaq; id genus, pro certis diſcretionibus (ſicuti il-
lis placet) ſunt ponēda, immo quemadmodum in humore & ſiccitate corpus ſe habeat. Ac Em-
piricos quidem medicos, tum ob alia multa, tum ob id probare maxime conuenit, quòd accede-
re quantum licet ad ægri proprietatem conantur. Poſt enim reliquas diſcretiones omnes, quas
adhibent, etiam quæ à conſuetudine ſumitur, adijciunt, tanquam hinc remediorum, quæ ægro
magis ſint propria, compotes futuri. Dicetur autem à nobis in ſequentibus de conſuetudine fu-
ſius, vbi pro cognoſcenda proprietate laborantis naturę, etiam diſcrimen à conſuetudine priſcis
inuentum eſſe probabimus. Hanc itaq; cum reliquis Empirici recipiunt, & præter hanc, ipſum
etiam medicum qui ſæpe ęgrum inuiſit, quàm eum qui non viderit, commodius curaturū aiunt.
Poſtea tamen cum hæc omnia adiecerint, ſtabilem ſe atq; ſcientificam habere notitiam propriæ
curationis ægri adhuc non dicunt. At vero impudentiſſimus Theſſalus illud modo vnum intel-
ligēs, q cauum vlcus ſit implendum, conſtantia tamen & firma dicit eſſe medicinæ theoremata.
quanquam hoc ſaltem omnes (vt ante iam dictum eſt) homines ſciunt, non ij modo qui nunc
ſunt, poſtquam Theſſalus iſte alter videlicet Æſculapius, in lucem hominum venit: ſed etiam, ar- H
bitror, qui ante Deucalionem, & Phoroneum fuerunt, ſi modo hi rationales erant. Immo vero
præter hoc quòd carne eſſe implendum cauum vlcus nouerunt: etiam illud non ignorarunt, qui
medicamenta noſſet, quæ tale vlcus carne implerent, hunc medicum eſſe. Atq; hæc ſi per expe-
rientiam ſunt inuenta, conſtat empirice nobis eſſe curandum: ſin ratione inuenta ſunt, logice.
Non enim profectò aliud inuenit, alio autem nunc commode vtetur. Verum de eo nobis cum
Empiricis lis eſt. Quod autem dicere cœperam, vera ipſa medicina de laborantis natura conie-
cturam fecit. Nominat, arbitror, id vulgus medicorum græce Idioſyncraſian: omnesq; id incom
prehenſibile fatentur, ideoq; ipſam veram medicinæ artem Æſculapio, Apolliniq; concedunt.
Pendet porrò omnis hæc ratio ex duplici principio, Empiricis obſeruatoribusq; ab ijs, quæ ma-
nifeſte apparent: Logicis autem, ab ipſis elementis. Nam q alij aliud medicamentum proſit, etiā
pueri iam fermè ſciunt, & ratio pariter, quæ ab elementis ducitur, id confirmat. Si nanq; quinde-
cim differentias in hominum temperamētis ex minoris in ijs maiorisq; ratione, idq; in humida
tantum natura ſtatuas, neceſſe profectò eſt medicamentorum etiam quibus ſis vſurus, qndecim
differentias noueris, quarum aliæ magis, alię minus ſiccent, quò nimirum quod cuiq; naturę cō-
gruat, inuenias. Quòd ſi etiam in ſicciore natura alijs quindecim poſitis, ad has quoq; pari mo-
do alia

† Codices græci legūt, mundū cicatrice induci, recēs agglutinari.

† Ita legūt antiqui cod. vt Linacer. ſ. εἶναι τε τὴν τέχνην αὐτῶν γνῶσιν τινα &c. ĩpreſſi aūt vice pſa. εἶναι τὴν γνῶσιν αὐτῶν τέχνην τινα. i. ipſorumq; notitiam, artē quādam eſſe.

Natura ægri inprimis uenit conſideráda

Medicus cuiusq; morbi optimus erit q eam methodum comparauit, ex qua dignoſcere naturas poſſit, et coniectura conſeq cuiusq; remedia propria

A do alia quindecim medicamenta requiras, habebis in totum triginta medicamenta, quæ triginta naturis conuenient, quibus vti is demum solus commode poterit, qui in corporum temperamẽtis diligenter se exercuerit. Nunquid igitur si totum corpus temperamẽto sit sicciore, ab ijs quæ magis siccent medicinis iuuabitur: si vero pars quæpiam eius, cæteris partibus natura sit siccior, quæ minus siccent requiret? An liquido patet hic quoq;, quæ pars siccius temperamentum obtinuit, hanc etiam quæ magis siccent postulare? quæ humidius sit sortita, minus siccantia? Atq; hoc totum prætermittunt amethodi isti Thessalij, qui vnam omni particulæ congruere medicinam putant. Empirici autem quantum in hoc Thessalios istos Methodicos superant, tantum à veris Methodicis Logicisq; superantur. Habẽt enim profectò illi quoq;, ab ipso scilicet vsu edocti, aliud medicamentum ad ea vlcera quæ in oculis accidunt, aliud ad ea quæ in auribus, aut articulis, aut carnibus, aut sola cute. Cæterum quòd nec in ijs se transferre ad aliud possint, ex ijs quæ supra diximus, facile patet.

Quo pacto in curandis ulceribus corporum temperiei aerisq;, ac partium naturæ ratio sit habenda. CAP. 8.

QVoniam autem & de his satis iam dictum est, rursus ad disputationis initium reuertamur, misceamusq; vlceri omnes qui simul cum ipso incidunt affectus, ab intẽperie primum orsi.
B Si enim exulcerata caro, vel prius etiam ex quauis occasione, vel ipso vlcerationis tempore, iusto calidior frigidior'ue est effecta, vtique medelam exigit, quæ nõ modo moderate siccet, sed etiam intantum calfaciat, refrigeret'ue, inquantum subiecta caro à naturali suo habitu recessit: cum fieri non possit, vt in vlcere, vel carnis productio, vel sinus impletio, vel agglutinatio, vel cicatricis inductio, recte vnquam cedat, nisi subiecta caro pro naturali modo se habeat. nec frustra dictum supra est hæc omnia naturæ eẽ opera. purgari tñ sordida, minuiq; supercrescentia, etiam carne naturalem statum non seruante possunt, propterea quòd tantum hæc medicamentorum sunt opera. Quocirca legitimi vlceratarum partium temperamenti, quoties eas vel carne implere, vel glutinare, vel cicatrice inducere studes, maior tibi solicitudo erit. Seruari nanq; debebunt naturæ motus, quos comprehensorum singula comitantur. At aliàs non seruabuntur, nisi prorsus se pro naturæ suę ratione pars habeat. Veluti igitur si phlegmone cum vlcere vnà esset, priusquam hæc discussa sit, nemo id uel carne implere, vel glutinare, uel cicatrice inducere tentarit: ad eundem (arbitror) modum etiam si sine phlegmone sola subsit intemperies, nullum horum fore prius sperabimus, quàm illa sit sanata. Rursus igitur hinc indicatio quædam ad medicamentorum, quæ superius comprehensa sunt, inuentionem oritur. quippe omnia ea
C siccantia erant: sed dissidebant inter se pro intensionis remissionisq; modo. Cæterum, definitum antea non est, quatenus in calefaciendo frigefaciendoq; se haberent: sed methodus hoc quoque inuestigare quodammodo cogit. Non enim tantum an siccet, sed an etiam non valde calefaciat, aut refrigeret, expendi oportet. Ergo altercum, & mandragoram, & mẽconium, ceu supra modum refrigerantia fugies. tametsi siccant ea quoq; quantum sit vlceri ex vsu. Resina vero, & pix, & asphaltus, quanquam modice siccant, tamen immodice sunt calida. Ideoq; eis nemo vtetur solis, nec aliter, nisi cum leuiter refrigerantibus admistis vnum ex omnibus medicamentum fecerit, quod sit temperatum. Si igitur hæc ita se habent, sicuti profectò habent, inspici etiam conueniet & circundantis nos aeris temperiem. Siquidem veluti medicamentum quoddam, is quoq; corporibus nostris forinsecus incidens, vbi immodicus calore, uel frigore est, sanationem moratur. Danda igitur opera est, vt medicamenta eius excessui occurrant. Ideoq; Hippocrates in calidioribus anni temporibus, ijs quibus frigidior facultas sit, medicamentis vtitur, calidioribus autẽ per frigidiora. Non ignoras profectò hic quoq; ex stupidis Methodicis quendam fateri, quo pacto in calore, & frigore se habeat, qui ægrum continet aerem se inspicere, non tamẽ anni tempora inspici permittere: quasi nomina ipsa temporum anni prosint obsint'ue, non eorum temperamenti ratio: aut non huius causa veteres medici ad ea respexerint. Verum quòd qui certa methodo curare vlcus debet, huic necesse sit, tum ad prima elemẽta vel maxime venire, tum anni tem-
D pora, & corporum temperamenta non in toto modo, uerũetiam in singulis partibus considerare, abunde monstratum reor. Rursus uero repetendum hoc etiam loco est, quod prius diximus in indicatione, quæ à sicco humidoq; sumitur. Nam sicuti in illis humidior natura humidiora, siccior sicciora medicamenta exigebat: ita nunc calidior calidiora, frigidior frigidiora requiret: cõtrariam. s. semper ijs quæ præter naturam, & ijs quæ secundum naturam sunt, indicationem pręstantibus. quippe quæ secundum naturam sunt, similium sibi indicatiua sunt: quæ præter naturam, contrariorum. si modo illa seruari, hæc submoueri necesse est.

* Antiq cod. legũt μηκώνιον. ipressi κώνειον .i. cicutam.

Vlcus recte curari non potest, nisi subiecta caro pro naturali temperamẽto se habeat

Vlcera curaturus cauere debet ab extreme calfacientib. atq; refrigerantibus

Aeris temperatura ad ulcera curanda est expendenda

De curando ulcere cum indicationes contrariæ inuicem extiterint, ac de triplici fonte indicationum curatiuarum. CAP. 9.

AC quòd tum corporum temperies, tum anni tempora, tum partium naturæ, consideranda ab eo sint qui probe vlcus sit sanaturus, clare me docuisse existimo. ad hæc, ꝙ prima quidẽ medicationis indicatio à solo sumatur affectu, remedia tamen inde inueniri non posse, nisi prius ad corporum elementa sit ascensum, & ægri temperamentũ ꝓpensum, non corporis mõ vniuersi, sed ẽt afflictæ particulæ: cum hoc quoq; ambientis temperie æstimata. quæ vtiq; cum ad præ-

ſentes ſtatus, tum vero regiones extenditur. Quòd autem contrariæ ſubinde in vna curatione indicationes ſint, atque has quemadmodum tractare conueniat, latius quidem dicetur in ſequentibus, non tamen alienum ſit nunc quoq; paucis de ipſis egiſſe. Etenim quòd ægri temperamentum ſit humidius, particula ipſa quæ laborat, ſiccior: aut contra, quòd hæc ſit humidior, totius tēperamentum ſiccius, mirandum non arbitror. pari modo in calore, & frigore, quòd contrario tēperamento ſit pars cum toto. Veluti igitur ſi totum corpus medio temperamento eſſet, (quod eſſe optimum docuimus) nihil planè quantum ad laborantis naturam attineret, in medicamentis nouaremus: ita vbi vel ſiccius, uel humidius, uel calidius, vel frigidius iuſto cernitur, eatenus intendere vires medicamentorum oportet, quatenus corpus ad naturalem intemperiem eſt verſum. Non enim, arbitror, excidit nobis quæ naturalis intemperies ſit, & quæ præter naturam. dictum enim de ipſis eſt in alijs, ac præcipue in libro qui de inæquali intemperamēto eſt inſcriptus. Pone igitur totum laborantis corporis temperamentum humidius eſſe, eoq; medicamenta deſiderare, quæ minus ſiccent: ipſam uero ægram particulam ex earum numero eſſe quæ ſicciores ſint, (qualia eſſe diximus, quæ minus ſunt carnoſa, cuius generis ſunt, quæ circa digitos, & articulos habentur. præterea quæ circa aures, & naſum, & oculos, et dentes, ſunt. ac ut ſemel dicam, vbi crebræ chartilagines, & membranulæ, & ligamenta, & oſſa, & nerui ſunt: adeps uero, & caro, vel omnino nulla eſt, vel perquam exigua,) diuerſa in his eſt ea quæ à patiente particula accipitur indicatio, ab ea quæ ex ægri ſumitur natura. Quare ſi quanto ægri temperamentum iuſto eſt humidius, tanto particula iuſto ſit ſiccior: nec adijciendum, nec detrahēdum pharmaco quicquam eſt, ſed tale adhibendum, quale ſi vlcus in medij temperamenti particula corporis mediocriter temperati conſiſteret, adhiberemus. Sin ſiccior debito particula magis fuerit, quàm corporis temperamentum iuſto eſt humidius: vtiq; in tantum intendi ſiccitatem medicamenti conueniet, quantum particulæ temperamentum totius temperamentum excedit. veluti ſi quatuor numeris ſit exulcerata pars medio temperamento ſiccior, ægri natura gradibus tribus humidior, manifeſtum eſt particulam quæ nunc exulcerata eſt, ſiccius uno gradu deſideraturam medicamentum, quàm quæ pars ſit temperata. Quòd autem hæc omnia coniectura ſint accipienda, tum quòd optime conijcere poterit, qui in ratiocinando de his ſit exercitatus, liquido patet. Ac in talibus quidem omnibus contrariæ ſubinde indicationes vno tempore fiunt. Neq; enim eſt quod de indicationibus quæ à calido & frigido ſumuntur, etiamnum dicam, vtpote quæ ad portionem dictorum intelligi poſſunt: In alijs uero, etiam temporibus †{quibus perficiēde ſunt,} indicationes ſeparantur. oportetq; in principio præſertim curationis alteram ceſſare, alteram officio fungi: Sicut, exempli cauſa, cum vlcus cauum ſimul ſit, & admodum ſordidum. quippe affectus præter naturam in hoc triplex eſt, vlcus, cauitas, & ſordes. Ordo vero ſanationis à ſorde expurganda ordietur, quòd videlicet, nec glutinari quicquam, nec carne impleri poteſt, priuſquam purum fuerit. Secundum locum exiget cauitatis ſanatio. Si nanq; uel glutinabimus, uel cicatricem inducemus, vel (vt ſummatim dicam) curabimus ulcus, cauitatem implere non poterimus. Pone ergo non ſolum tria hæc particulam obſidere, ſed etiam phlegmonen, uel eryſipelas, uel gangrænam, vel intemperiem aliquam ſimplicem compoſitam'ue: num nam hic manifeſtum eſt, quòd niſi quis illam prius ſanauerit, implere carne cauum vlcus non poterit? Quippe dictum ſupra eſt carnis generationem ex ſana quæ ſubiecta ſit, ortum habere. Ex ea vero, quam phlegmone premit, & intemperata, & vno uerbo ægrota, caro gigni noua non poteſt. Ergo in omnibus eiuſmodi complexionibus triplex tibi propoſitus finis erit. unus ueluti à cauſis ſumptus eius quod poſt futurum eſt. alter vt quod rationē obtinet eius ſine quo non. tertius eius quod ueluti accelerantiū, & vrgentium nominatur. Siquidem iuſta ſubiectæ carnis temperies, cauſæ rationem habet, vt quæ concreſcere ſecum quod vlceratum eſt faciat, & cauitatem impleat. Puritas vlceris rationem eius ſine quo non, atque hāc ſordes interpellans, curationem moratur.† {Habet uero & ipſa cauitas ad ulcus rationem eius ſine quo non. quando niſi cauitas prius impleta ſit, induci cicatrice vlcus non poſſit.} Ergo ſi ad hæc reſpexeris, ordinem ſanationis inuenies. veluti ſi phlegmone, & cauitas, & vlcus, & ſordes, ſimul in eadem particula conſtiterint: primum phlegmonen, ſecundo loco ſordem, tertio cauitatem eſſe ſanandam, & quarto vlcus. Ac in iam dictis quidem, tum ordo, tum agendorum inuentio ex his ſumitur. Vrgentis uero indicatio inter iſta non habetur: in alijs autem habetur. Nam affectus, unde primum maxime'que imminet homini periculum, hic primus curari debebit: interim uero non primus modo, uerumetiam ſolus. ueluti ſi puncto muſculi capite, conuulſio quæ nulla conuenientium medicamentorum vi remittatur, ſuperueniat: quippe præciſo per tranſuerſum toto muſculo, conuulſionem quidem ſanaueris, aliquem tamen ex particulæ motibus vitiaueris. Ad eundem modum cum è vena, vel arteria, ſanguis immodice profluit, ſi totum uas per tranſuerſum præcideris, vlcus quidem eius ſanare poſtea non poteris, periculum tamen quod ex profluuio ſanguinis impendebat, ſuſtuleris. Iam neruū punctum ſæpe cogimur tranſuerſum præcidere, quoties, vel conuulſiones, vel deliria, vel ambo, magna ægreq; ſanabilia, ſuperuenire vulnerationi cernimus. Pari modo, vbi luxatio cum vlcere in aliquo maiorum articulorum incidit, vlcus ſanamus, luxationem autem inſanatam relinquimus.

quando

E F G H

† Αὐ. εὐθὺς id ē ſtatim.

† ex cod. ipreſſis & manuſcriptis grçcis, uertendū: Hēt aūt & ulcus ad cauitatē rōnē ei⁹ ſine quo non: qn̄ ſi ulcus inductū cicatrice fuerit, non amplius cauitas impleri carne poterit.

Puritas ulceris eſt cauſa ſine qua non quā rationē cauſæ habet etiam cauitas

Puncto muſculi capite ſi conuulſio oriatur immedicabilis ſcindendus eſt totus muſculus tranſuerſim

Sanguis fluens immodice ſupprimitur ſi per tranſuerſum totum uas præcidat. ulcus tn̄ eius poſtea ſanari nō poteſt

Neruus punctus tranſuerſim præcidendus ē cū deliria, uel conuulſiones uel ambo magna ægreq; ſanabilia uulneri ſuperueniunt

A quando si hanc quoq; sanare conemur, conuulsiones omnino sequentur. Tertius itaq; propositus medendi finis is est, qui ad id quod vrget, dirigitur: diuersus nimirum à duobus illis modo dictis. Neq; enim idem est, aliquid vel vt causam considerare, vel vt quod rationem obtinet eius sine quo non, vel ut id quod vrget. Sed & quod vrget, tum eiusmodi interdum esse, vt alium insanabilem affectum relinquat, dictum iam est: tum vero affectum ipsum nonnunq̃ à nobis ipsis induci partim in neruo puncto, uel tendone, vel vasorum cuiusq̃ sanguinis profusiõe, partim in musculo cuius caput est vulneratum. Nã vbi luxatio cum vlcere vnà cõsistit, †{nõ ipsi} affectum facimus, sed tantum eum qui factus est, non sanamus. Dicetur vero de ijs accuratius in sequentibus.

Luxatio cũ ulcere incidens in aliquo maiorum articulorum sanando ulcus prius relinquatur insanata ne superueniat cõuulsio

† οὐκ αὐτοὶ est in antiqs ut Linacer uertit.

De proprijs ulcerum differentijs, ac quæ ex ipsis indicationes præbeant. CAP. 10.

IN præsentia nanq; redire ad proprias vlcerum differentias placet, ac propositum sermonem breuiter complecti: quò siqua ex his etiam indicatio remediorum sit reliqua, eam nõ prætermittamus. Ergo phlegmone laborans, & putrescens ulcus, & quod exeditur, & quod gangræna, & quod erysipelate affligitur, & cancerosum, & dolens, & indolens, quæque alia id genus veluti vlcerum differentias loquuntur, siquis Empiricam curationem prodens, nec aliud cogitans pertractet, non est cum eo contendendum si ulcerum ea differentias nominat. millies enim dictum est non oportere de nominibus contendere. Sin tanquam artificiosum aliquid de indicationibus dicturus, docendus est omnes iam dictos affectus compositos esse. alias uero esse differentias simplicis soliusq; ulceris, & cui nullus alius adiunctus sit affectus. Nam si ab acuto aliquo facta tantum diuisione, forma eius quod vulnerauit, parti diuisæ impressa est, existent profectò sic multæ vlcerum differentiæ, obliquorum, rectorum, pampini modo retortorum, hami ritu vncorum, aliter quocunq; modo se habentium. Atq; hę quidem differentiæ omnes à figura sunt. A magnitudine rursus pro maioris minorisq; ratione mille aliæ. Nam & magnum & paruum, & maius & minus ulcus ulcere tum dicitur, tum vero est. Quinetiam breue & longum, in summo residens, & in profundum penetrans. Atque in singulis horum, tum quod magis tale, minusq; est, siue in spatij, siue magnitudinis, siue quantitatis, siue quocunq; modo appellasse libet differẽtia. Q; si hæc ita se habent, omnino profectò & æquale vlcus, & inæquale, penes diuisionis profunditatem, erit. Quippe diffisso, si ita sors tulit, per longitudinem femore, potest superior diuisionis pars alte descendere, inferior in summo corpore hærere: aut contra, in summo esse quę superior est, profunda quæ inferior. Iam illa quoque, nempe dirũptum aliqua ex parte†{aut ex toto} fuisse, & incisum fuisse, & vbi quod vulnerauit, oblique sub cutem se dedit, alteram vlceris partem in conspectu esse, alteram sub cute latere, idq; uel ex supernis partibus esse, uel infernis, vel lateralibus: omnia hæc vlceris differentiæ sunt. Ab ipso tempore rursus aliæ ulcerum differentiæ sumuntur, cruẽtum, recens: exigui temporis, & diuturnum. Atque in omnibus his ipsa maioris minorisq; ratio numerosa est. Atque ab ipsa vlceris natura hæ differentiæ sumuntur, maxime quidem propriæ quæ à substantia rei capiuntur. Nempe quæ à figura ducuntur, & à diuisionis magnitudine, idq; uel in longitudine, uel in altitudine, uel in ambabus dimensionibus: præterea æqualitate in his, & inæqualitate: extrinsecus uero accedentes, & quæ scilicet rationem obtinent eius sine quo non, tum à tempore in quo factum vlcus est, (ita enim aliud recens, aliud vetus vocatur) tum ex eo quòd totum pars'ue conspectum fugit, vel conspiciendum se præbet. Iam vero & à generationis ratione, eo quòd totum sit incisum, vel totum dirũptum: uel pars incisa: pars dirũpta. Q; si quæ à loco quoq; in quo est vlcus differentias censeas, ueluti si finis musculi, vel principium musculi, uel medium musculi, uel cutis sit quod ulceratum est, uel iecur, venter'ue sit, in quo vlcus consistit: fuerint profectò & ipsæ vlcerum differentiæ, non vtique à propria ipsorum natura, sed à locis in quibus consistunt desumptæ. At cum phlegmone quis obsessum vlcus dicit, aut supercrescente carne pressum, aut cauum, deinde similes vlceris differentias dixisse se ijs quas modo retuli putat: hunc necesse est in medendi methodo falli. Quippe græce φλεγμαῖνον ἕλκος ex formula dictionis similem habet interpretationis figuram cum paruo ulcere: cæterum, quod significatur, simile non est. Siquidem profundum, aut summotenus factum, cum de vlcere dicimus, propriam eius differentiam ostendimus. φλεγμαῖνον vero omnino ulceris differentia non est. cum possit phlegmone pars affici, etiam ubi ulcus non sit. Quo fieri arbitror, ut hic immutare dictionem liceat. Si enim accidisse alicui ulcus cum phlegmone dixeris, propius ad rei naturam, & clarius interpretatus sis. non autem si alij cum magnitudine, alij cum paruitate factũ dicas. quippe cum & magis ex natura rei & clarius loquare, si huic magnũ accidisse vlcus, illi paruum dixeris. Adeo si fieri possit, ut mutata dictio & rei naturæ conueniẽtior, & audituris clarior sit, committendum non est, quò minus id fiat. Quippe caput ad effugiendam in rebus deceptionem est, vt definita locutione utare. Quamnam igitur in talibus methodum statuamus? Etenim tradenda quæpiam præceptio est, ac veluti scopus, quò semper intẽtis discernere statim liceat differentiam'ne alicuius affectus dixerit quis, an alterius affectus complexum. Esto igitur tibi discrimen hoc, Quod consistere seorsum, & per se põt, id nullius vnquã alterius fuerit differentia. Ergo magnitudo, paruitas, æquabilitas, inæquabilitas, tempus, & figura, ex eorũ numero sunt quæ alijs accidunt. Vlcus uero, & phlegmone, gãgræna, & putredo, singula seorsum, & per se consistere

B

* διεσπᾶσθαι .i. diuulsum.

† Antiq codices græci legũt τὸν τόπον .i. locum

C

* Pro ἔναιμον, legendum, παλαιὸν .i. uetustũ: ut paucis post lineis indicatur.

D

se consistere possunt. Sunt nanq; corporis nostri affectus quidam præter naturã, minime ea quę affectibus necessario accidunt. Quippe omnibus his necessario accidit, vt vel parua sint, vel magna, uel æquabilia, uel inæquabilia, uel recentia, uel inueterata, vel euidenter appareant, vel condantur, nec videantur. Phlegmone vero affici, ex ijs quæ vlceri accidunt non est, ueluti nec putrescere, nec gangræna tentari. Sũt enim hæc omnia ex morborum genere: siquidem affectus præter naturam sunt, & actionem vitiant. Alio rursus modo ulcus crucians, & ulcus sordidum, ceu quædam vlceris differentiæ dicuntur. Cæterum, compositum quippiam hic quoq; indicatur, sed diuersa ratione, quàm vt phlegmone tentatum, aut putrescens vlcus dicebatur. Quippe hic affectus sunt phlegmone, & putredo: illic dolor, & sordes ex symptomatum sunt genere. Pari modo & cum dicitur cacochymon ulcus, id est vitioso succo obsessum, aut fluxione uexatum, aut arrosum, causa cum affectu copulatur. Manifestumq; ex talibus est, methodi eius quæ de medẽdo instituitur, primos ac simplices, sineq; vlla compositione morbos, ueluti elementa quædam esse. Quo magis in commentarijs qui de morborum differentijs sunt scripti, omnes eos enumerauimus. Sane nihil referat, primos, an simplices dixeris, quando quod primum est, simplex est: & quod simplex, primum, †{ideoq; etiã elementare. Indicatio vero curationis} ex differẽtijs fit, sed non omnibus. Nam recens vetus'ue vlcus nihil indicat: quanquam indicare videtur nonnullis, sed hi seipsos fallunt non aliter, quàm in ijs quæ ad victus rationem spectant, cum aliam initij, aliã incrementi, aliam summi vigoris, aliam remissionis indicationem esse dicũt. De quibus latius in sequentibus dicturus, non est ꝙ nunc sim verbosior. Verum quod tantum ad rem præsentem sit satis, id adijciam: Recens vlcus cum omnino ab altero quolibet affectu est liberum, nec symptoma vllum habet adiunctum, aliam putant indicare curationem, quàm vetus. Id uero non ita se habet. Siquidem quod vlcus tantum est, {nec quicquam aliud: } (est porrò eiusmodi, cui nec cauitas adest, nec dolor, nec sordes: quodq; & omni alio affectu est liberum) ipsam tantum vlceris sanationem desiderat: cuius vtiq; propositus finis, uel unitio, uel agglutinatio, vel coitio, uel cõtinuatio est. Quippe millies diximus, licere appelles vt lubet, modo rei nihil mutes. Eiusmodi igitur vlcus, siue recens, siue antiquum sit, eandem semper curationem requirit, nihil planè propriũ indicante discrimine eo quod à tempore sumitur. At si cauitatem alte recõditam sub cute habet, considerare oportet, vtrum ea in superiore parte sit ita, ut sanies ex ea prona effluat: an in inferiore sic, vt illic sistatur. Eius igitur cui effluxus patet, eadem quæ aliorum curatio est. Cui non est, huic ipsi moliamur effluxum quendam oportet. Eius duplex ratio est, aliàs tota cauitate desecta, aliàs in fundo tantum aperta. Quando vero harum alterutra sit ineunda, docebit tum locorũ ipsa natura, tum vero ulceris magnitudo. Si nanq; & loca ipsa periculosam sectionem faciant, & vlcus magnum fuerit, in fundo aperire magis expedit: Sin contra se habeant, perscindere præstat. Deligatio vero eius incipiat quidem superne, sed finiatur infra, vbi scilicet patet effluxus. Quòd autem differentia ea vlcerum, quæ à vulneratis omnibus particulis sumitur, ad indicandam curationem sit maxime opportuna, id in superioribus est dictum. Verum ea quidem vt similariũ, hæc autem, cuius nunc memini, ut instrumẽtalium est indicatio. Sanè dicetur de ea quę uel ut similarium corporum, uel ut instrumentalium indicatio est, in sequentibus uberius. Nunc ad proprias ulcerum differentias est redeundum, ac de ipso seu transuersum sit, seu rectum, seu profundum, seu in summo corpore, seu paruum, seu magnum, definiendum. Transuersa nanque vlcera, eo ꝙ labra eorum magis dissident absuntq; à sese, coniungi diligentius postulant: ideoq; tum suturis, tum fibulis in his est vtendum. Quæ uero per longitudinem musculorum sunt facta, hæc si à duplici initio deliges, nec suturis, nec fibulis egebis. Sin aliter deligare placebit, uel fibulis, vel suturis vtere: Sufficient autem paucissimæ omnino suturæ. Et magna quidem vlcera, si recte ea quæ prius dicta sunt, meministi, ijs quæ ualentius siccent medicamentis curabis: Parua vero, uel quæ moderate siccent, abunde sanauerint. Profunda uero vlcera, omnino etiam magna sunt, voluntq; tum à duobus initijs deligari, tum uero nec labra sua præpropere glutinari. At quæ, ꝓfunda multum longaq; sunt, vt duplici ratione sunt magna, sic duplicem quoq; indicationem præstant. Itaq; & quæ valenter siccent, postulant: & ne immature labra coniũgas, & vt à duobus initijs deliges, & ut altis suturis consuas. Ad eundem modum & si multæ simul differentiæ coierint, quarum sua cuiq; sit indicatio, si quidem inter se minime pugnent, omnibus vti maxime expedit. sin aliquatenus secum pugnent: quemadmodum distinguere de talibus oportebit, dictum quidem alicubi in præcedentibus est: locupletius tamen dicetur in sequentibus. Nũc enim finiendus hoc loco tertius hic liber videtur. In quarto qui sequetur, de ijs affectibus qui vlcera comitari plurimum solent, disceptatio erit. Tradentur autem cum his etiam internarum causarum curationes.

Galeni

† Multi. cod. græci legũt ut Linacer uertit: nõnulli tñ sunt qui hñt ὥστε καὶ στοιχειώδης ἔνδειξις ἰάσεως i. Quare & elemẽtaris ĩdicatio curatõis Melior tñ vr̃ Linacri lectio.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER QVARTVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Methodum tradit, qua maligna ulcera, quæ græci cacoethe dicuntur, curentur.

Quot sint species solutæ unitatis, ac quæ differentiæ ulcerum ægre sanabilium. CAP. I.

VNum esse morborum genus, ipsam quoq; continuitatem solutam diximus. Hæc in omnibus animalis partibus incidit: non tñ unum nomen in omnibus sortitur. Quippe quæ in carnosa parte, Vlcus: in osse, Fractura (Græcis Catagma) dicitur: in neruo, Conuulsio, Greci Spasma vocant. Eiusdem generis sunt & quæ Græci Apospasma, & Rhegma, & Thlasma dicũt. Illud in ligamẽtis, hęc in vasis musculisq; ex violento ictu, uel graui casu, uel alio quopiã valente motu excitata. Quæ vero Ecchymosis græce dicit̃, plurimũ vnà cũ contusione ruptioneq; incidit. Fit aũt aliqñ & ex oris uasorum apertione, quam Anastomosin vocant, & ex ea quę à nonnullis Diapedesis dicit̃; aliud vtiq; tunc solutæ continuitatis est genus. Iam uero & ex erosione, quã Anabrosin græce uocant, soluitur interim in animalis partibus continuitas. Verum is iam mistus affectus est, vt qui aliud quoddam morbi genus adsciscat, quod in quantitate partium consistit: veluti supra, cum de cauis vlceribus egimus, est monstratum. Est enim horum ipsorum duplex ortus: aliàs ab excisione, sæpẽ ab erosione proueniens. Verum excisio quo pacto eueniat, nõ latet. Erosio si intrinsecus ab ipso animali prouenit, vitiosi succi soboles est: Sin extrinsecus, aut à valẽtibus medicamentis fit, aut ab igni. Et sanè (vt dictum supra est) diligenter attendere oportet, & simplices affectus à compositis discernere. cùm simplici morbo simplex adhibẽda curatio sit, cõposito non simplex. At quænam in compositis curandis tenẽda methodus sit, supra est dictum. Cæterum non tantum generalitatem eius didicisse, sed etiam in singulis eius partibus exercitatũ esse oportet: cum in his quoq; alijs non paucis methodis (vt ita dixerim) particularibus sit opus, propterea quòd cuiq; morborum speciei sua sit methodi species. Ergo quod reliquum est vlcerũ curationis, in hoc libro exequamur, hinc sumpto initio: Omne vlcus aut solum est, ipsumq; per se, nullo nec cum eo simul inuadente, nec ipsum præcedente, aut sequente alio affectu, aut cũ alio quopiam uno multis'ue consistit. quorum alij non modo statim ab initio ulcus excitarunt, sed ẽt nunc maius efficiunt: alij eius sine quo non, vt ad curandi opus, rationem obtinent. Verum de his prius dictum est. At quæ maius vlcus reddunt, de ijs hoc volumine agetur. Ac duplex in his curationis cõsilium est, ut vel eiusmodi affectus è corpore prorsus eximas, vel incommodum quod inferunt, vincas. Verum hoc vbi exiguus planè affectus est, fieri licet. vbi magnus est, duci ad cicatricem vlcus prius non poterit, quàm illi affectui remedium attuleris. Ergo quinã & quot numero eiusmodi affectus sint, diligenter nobis considerandum est. inde nimirum sumpto initio, vnde supra est cœptum: Omne vlcus, siue solum sit, siue vnà cum cauitate, & subiectam sibi carnem naturaliter habere postulat, & nequid inter oras conglutinandas intersit. quod tamẽ sæpe fit, ita vt pilus, arena, sordes, oleum, aliud'ue id genus glutinationem prohibeat. Cæterum, hęc ceu symptomata quædam vlcerum sunt, & quæ morari sanationem, si sint, possunt: officẽre, si nõ sint, nõ possunt. Subiectæ uero carnis affectus causæ rationẽ obtinet ad id quod efficitur. Quippe ex hac, & per hanc, tum quæ dissident, glutinantur: tum quæ caua sunt, carne implentur. ea ergo planè pro natura sua se habeat oportet, quò hæc vtraq; commode perficiantur. Atq; ea recte quidem se habuerit, si id quod reliquis etiam omnibus est commune, proprium temperamentum tueatur. Itaq; temperatam esse subiectam carnem ad vlcera tum glutinanda, tum carne implenda, prorsus oportet. Nunquid igitur hoc tantum satis est? An etiam sanguinem qui affluit, & bonum esse & mediocrem quantitate oportet? Mihi id quoq; multo maxime verum esse videtur. Nam & qui corruptus sanguis est, tantum abest vt ad glutinandum & carne implendum sit vtilis, vt etiam ipse nonnunquam corpus erodat, atq; exulceret: & multus humor cum in vlceribus excrementa creet, sanationem (ceu prius diximus) moratur. Atq; hi tres ægre sanabilium vlcerum modi uidentur. qui ex intemperie subiectæ prouenit carnis. qui ex vitio affluentis sanguinis. & tertius qui ex mensura confluentis nascitur. An non ita facienda diuisio est, sed sic potius? Nempe ægre sanabilium rebelliumq; vlcerum, alia propter vlceratæ carnis intemperiem, alia ob affluentem humorem talia fieri. tum intemperiem rursus ipsam bifariam diduci. cũ aliàs in qualitate sola naturæ modum egressa subdita caro sit: aliàs etiam cum accessorio quopiam tumore. Iam ipsum confluxum bipartito etiam scindi, nempe in confluentis succi, tum qualitatem,

Margin: B (beside "Quippe quæ in carnosa parte"); C (beside "esse oportet"); D (beside "sint, nõ possunt").

Marginal notes: * Ita etiã est in antiquis. — * efficere.

Handwritten note: Vlcera cacoethe talia euadunt propter carnis intemperiem exulceratæ aut ob affluentem humorem

tem, tum quantitatem. Interim vero misceri dictorum affectuum, aut aliquos, aut etiam pariter omnes. Porrò, tradenda est medendi methodus non omnium simul, sed cuiusq; seorsum. E

De methodo curandorum ulcerum, quæ uel carnis intemperie, uel succi affluentia maligna sunt. C. 2.

AC carnis quidem intemperies si squalens siccaq; videtur, aqua temperata fouens humectansq; corriges. Quoties autem eo remedio vteris, esto tibi perfusionis humectationisq; meta, vt cum primum rubescit attolliturq; particulæ moles, tum desinas. Quippe si vltra perfundas, quod attraxisti, id euocabis, itaq; nihil profeceris. Quinetiam medicamentorum humectandi facultas plenior esto, quàm vt in sana carne præceptum est. Si vero humidior quã pro naturali habitu caro fuerit, contraria ratio ineunda est, ac medicamentorum facultas ad siccius transferenda, aqua uero nullatenus admouenda: immo si lauandum vlcus videtur, vinum, aut posca, aut decoctum austeræ cuiusquam herbæ præparandum. Eodem modo & calidiorem quàm par est carnis habitum refrigerabis, & frigidiorem calefacies. Agnosces vero horum vtrunque partim colore, partim tactu, partim laborantis sensu. Quippe aliàs vstionem sentire se fatentur, aliàs manifestum frigus in particula, gaudentq; vel frigidis medicamentis, vel calidis. Et alijs quidem rubor leuis insidet, alijs color magis albicat. Verum hæc distinguere, propositi operis officium nõ est, quippe in quo non dignoscendi, sed medendi methodum instituimus, sed consequẽtia quadam sermonis inuitante digressi in hanc sumus. Rursus igitur ad ea quæ proposuimus, reuertamur. Partium quæ cum aliquo, præter naturam tumore exulceratæ sunt, earum prius sanandus tumor est. Quæ uero omnis præter naturam tumoris curandi ratio sit, in sequentibus dicetur. Nunc quantum eius rei coniunctum cum vlcerum curatione est, tractabitur. Cum labra tantum vlceris decolorata dura'ue plusculum fuerint, excidenda ea sunt ad sanam vsq; carnem. Cum vero amplius progressus eiusmodi affectus est, deliberatio incidit, excidẽdum'ne omne id sit quod præter naturam visitur, an spatio potius curandum. Procul'que dubio est ægri animum hoc casu consulendum esse. Aliqui enim longiore tempore curari citra sectionem malunt: aliqui quiduis subire, dummodo citius sanentur, sunt parati. Æque uero & mali succi qui ad exulceratam partem confluit, vt vlcerans quidem est, sanatio eius hic dicetur: ut malignus succus est, aut copia redundans, in proprijs ipsorum locis tractabitur. Cum ergo qui exulceratis partibus influit succus, nec multo plus iusto, nec multo deterior sit, auerti hunc regeriq; conueniet, adstrictis scilicet refrigeratisq; ijs particulis, quæ ante exulceratam sunt. Inchoanda quoque deligatio est à laborante ipsa particula, deducendaq; uersus sanam: ueluti in fracturis ossium præcepit Hippocrates. sed & quæ ulceribus ipsis admouentur pharmaca, siccent valentius oportet, quàm ea quæ simplici admouentur vlceri. Quòd si sisti compesciq; medicamentis influxus nequeat, causa eius inuestiganda est, atque hæc prius adimenda. Ac si quidem ob partis quæ fluxum recipit imbecillitatem aliquam id fiat, huic nimirum medendum est. Fuerit autem hæc vlceratæ quoque partis propria quædam curatio. Sin propter sanguinis copiam, vitiosum'ue succum, uel corporis totius, vel alicuius suprapõsitarum partium, illa scilicet prius sunt corrigenda. Ac imbecillitas quidem partis, propter quam plus iusto succorum illi influit, omnino ab intemperie prouenit, non tamen ab omni. Eoq; fit, vt exulcerata caro nonnunquam intemperata tantum sit, non autem imbecilla: nonnunquam vtrunque, & intemperata, & imbecilla. Quippe imbecillitatis affectæ partis ualentior intemperies causa est. Hanc autem, sicut prius dictum est, curabis vtique calidam refrigerando, siccam humectando, frigidam calfaciendo, humidam siccando. Quòd si per coniugationem frigidior pariter humidiorq; locus sit, calfaciendo pariter ac siccando. & in alijs ad eundem modum, vincentem videlicet qualitatem contraria semper oppugnans. Huius rei ratio hæc est: Quicquid rectum est non in animalibus modo plantis'ue, verũetiam alijs quibusq;: id symmetrõ est, mediumq;, & omnis vitiosi excessus expers. Cui enim nec demere quicquam, nec adijcere non partem aliquam, non qualitatem possis, prorsus id recte se habet. Contra, quod demi sibi aliquid, adijci'ue postulat, id iam ab optimo statu recessit. Ad quem vtique redire aliter non est, nisi & quod superuacuum est tollatur, & quod deficiens est adiũgatur. Ac de ijs quidem quibus partes quæpiam abundant, deficiunt'ue, alibi sermo erit. Vbi uero qualitas aliqua plus iusto inualuit, ibi & continuo vinci contrariam illi necesse, & continuo vitium corrigi ex ea quę victa ante est, restituenda. Quippe refrigerans quod immodice incaluit, vnà & quod deficit restitues, & quod superat diminues. Quare quæ per intemperiem aliquam à naturali habitu recesserunt, eorum sanationem per ea quæ contraria viribus sunt, fieri omnino est necesse. Atque ad hunc modum caro, alia'ue carnosa quæpiam pars quæ fluxione humoris ob imbecillitatem affligitur, sanari debebit. Vbi intemperiei affectum iam sanaueris, deinde etiam exulcerationis affectum sanabis; non aliter planè nunc curata intemperie, quàm si citra vlcus incidisset. Quo manifestũ fit, non esse vlceris, sed intẽperiei propriam omnẽ eiusmodi curationem. Ad eũdem modum si aut alterius cuiuslibet particulæ occasione, aut etiam totius corporis, cum in eo sanguis mali'ue succi redundant, vitiosum aliquid exulceratis partibus influxerit, medendum prius est, vel ei quod fluxionis est causa, vel etiam toti corpori. Ita igitur & varices qui sæpe supra exulceratum locũ sunt, prius sanabimus, ut deinde mox vlcus sanemus. Etiam qui ex liene, aut alia quauis notabili parte laborant,

F G H

* cod. antiqui multi et ĩpressi hñt ὑπερκειμένων. sunt tñ q̃ ὑποκειμένων .i. suppositarũ legant.

Carnis intemperies sicca corrigitur aqua temperata donec rubescat attollaturq; in tumore tota, et humectata

Carnis intemperies cognoscitur colore tactu sensu laborantis

Vlceris labra excidenda sunt ad sanam usq; carnem ubi decolorata duraue plus sunt

Humor in particulas confluens exulceratas si uberior iusto non sit nec malignior est repellendus

Imbecillitas partis ab intemperie nascitur

Varices prius sananda sunt quã ulcus ab eis fluxũ recipiens

A laborant, ipsa prius parte percurata, mox ad vlceris curationẽ accedemus. Cęterum, nulla harum curationum ipsius est vlceris, sed alterius cuiusquã affectus, qui vlcus uel gignit, vel certe auget.

Externam causam ad morbi quidẽ cognitionẽ necessariã, sed tñ nullã ex ipsa indicationẽ curationis pberi. C. 3.

* procatarcticarum,

NAm illud quoq; iã definiri tẽpestiuum videt, nullam externarũ, {vel (vt nunc loquunt) primitiuarũ} causarũ curationis indicatricem esse, sed huius indicationẽ ab ipso affectu initiũ habere. quæ uero particulatim sunt agenda, hæc tũ ab eo quod prima indicatio dictat, tum uero ab ægrę partis natura, tũ ambientis tẽperie, quæq; alia sunt his cognata, inueniri. Nã (ut breuiter dicam) à nullo eorũ quæ adhuc non permanẽt, indicatio sumi eius quod ex vsu sit, põt. Sed ppea ꝙ ad eum affectum noscendũ, qui omnino tum rõnẽ, tum sensum lateat, sæpe cogimur de externa cã inquirere: opinatur vulgus hanc quoq; sanationis rationẽ indicare. Quod planè secus est. Apparet id liquido in ijs quibus nosci affectus exacte põt. Siue. n. ecchymosis, siue ulcus, siue erysipelas, siue putredo, seu phlegmone, in parte aliqua consistat, superuacuum est cãm, quæ horum quodlibet effecit, inquirere, nisi iam ẽt faciat. Sic. n. simul quod iam factũ est, curabimus: simul qđ adhuc facit, facere inhibebimus. Si vero fecit illa quidẽ, cæterum iam abijt: vtiq; quod factum est, curabimus. Quod adhuc non est, nec si velimus, submouere id possumus. Quippe rei præsentis est curatio: eius aũt quod futurũ est, prouidentia. Quod vero nec nunc lædit, nec læsurũ timetur, id ab vtroq; artis munere, tum eo quod curat, tum eo quod prouidet, excessit. Quare nec indicatio ab hoc ad curationẽ vlla, nec prouidentiæ rõ sumitur: sed vti dictum est, ad eos tantũ affectus qui nostrã notitiam fugiunt, externæ causæ cognitio est vtilis. Empiricis tñ ceu pars totius syndromes. i. concursus, in quo curationẽ obseruarunt, externa causa interim sumitur. veluti in ijs q à rabido cane, & omnibus qui à venenosis bestijs sunt læsi. Quinetiã ex Dogmaticorum quoq; numero ijs qui sine rationali indicatione, sola experientia curare se talia confirmant. Quippe his quoq; externa causa seu pars totius syndromes, id est concursus, quæritur. Iis vero qui ex priore vsu venenosarũ animantium vim norunt, atq; ab hac indicationem curationis sumunt: non sanè ad curationis indicationẽ conducit externa causa cognita, sed ad pręsentis affectus cognitionem. Nã pone sciam scorpionis venenũ frigida vi esse, sumamq; veluti à frigido remedij indicationẽ: nullo tñ signo intelligam talẽ esse in hoc corpore affectum: manifestum est si scorpium percussisse didicero, ꝙ calfacere tũ corpus totũ, tũ pũctã ab eo particulã conabor, nulla amplius expectata experientia, sed ab ipsa rei natura indicatione sumpta. Mõstratũ. n. in ijs libris est qui de medicamentis sunt inscripti, in quibus exercitatũ esse censui quisquis ex his cõmentarijs fructum percipiet, nullam eiusmodi facultatem sine experiẽtia inueniri. Esset enim profectò felicitatis cuiusdã munus, siquis inspecto lithargyro, aut castoreo, aut cantharide, protinus eorũ vires intelligeret. Verum sicut in omnibus peccata, tum ab ijs qui modum excedunt, tum qui citra consistunt, cõmittuntur: ita nimirum hic quoq; , ac Dis dia pasõn (vt in prouerbio Græco est) non semel (arbitror) inter se discordant, & qui neq; in hodiernum vsq; diem affirmant sciri medicamentorũ vires, idq; post tantam experientiam, & qui ex vna experientia sciri eas censent. Nam & hoc præcipitanter inconsulteq; dictum est, si vtiq; inconsultum est quod fieri omnino non põt: & illud hominũ est, aut omnino attonitorum, aut planè litigiosorum. Verũ de his plura expectare nũc non oportet, vtpote de quibus dictum latius est, tum in tertio de temperamẽtis, tum in ijs libris, quos de medicamentis inscripsimus. Cæterum, (vt dixi) ad noscendos affectus aliquæ externarũ causarum conferunt. Vbi vero præsentis affectus nihil latet, nulla iam externæ causæ est vtilitas. Ac diximus quidem in superioribus, non esse in idem coniungendas vtrasq; doctrinas, sed seorsum empiricen, & seorsum tradendam rationalem. Memoria autem tenẽdum nunc quoq; est, quòd, quoniam propositum nobis in his commentarijs est solam rationalem tractare, quanquam ad q̃piam horum quæ dicimus, non apponitur ꝙ absolute vera non sint, † { sed tantũ ex Methodicorum sectæ sententia: aliquem tamen id per se ratiocinari, vltroq; apponere debere. } Nunc. n. ipsi apposuimus nullam externarum causarum ad curationis indicationem cõducere, sed ad affectus aliquando agnitionem, fatentes videlicet externam causam ijs qui empirice quiduis curant, vnã esse partem totius concursus. idq; siue ij ratione reliqua curãt, siue omnia empirice. In ijs autem quæ deinceps scribentur, non erit necesse hoc adscribere. Rursus igitur ad propositũ redeamus, indubitatum illud principium præsumentes, quo etiam in præcedẽtibus sumus vsi, vbi diximus primum scopum quò medicus tendat, affectum ipsum qui curari desideret, indicare. ex hoc vero & reliqua omnia sumi. Quòd vero cum hoc scopo nulla externæ causę societas sit, ex ipsis maxime vlceribus, à quibus sermo est ortus, intelligas. Finge enim † { ex eo quod in partem aliquam procubuerit, } natum vlcus esse. Quod si sit, ex vitiosis prouenire succis manifestũ est. Ita enim in morbis facere natura solet: cum corpus expurgat, omne excrementũ ad cutim trudit. Atq; hãc quidem vlcerari, totum vero corpus purgari accidit. Quænam igitur est eiusmodi vlcerum sanatio? Nempe quæ reliquornm omnium, quibus nullus affectus malignus, quem cacoethe græce vocant, est adiunctus. Verum si hoc sic se habet, manifestum est nullam esse ad curationẽ à causa quæ vlcus excitauit, indicationem. Atqui si vitiosus succus remaneret, oĩno aliqua ab hoc quoq; indicatio sumeret. Verum alioqui ẽt absurdũ esset, si curationẽ postularet, quod amplius non sit, aut si

B

C

D

† sed solis ijs q methodo curant, aliquis tñ eorum id p se ratiocinari utroq; apponere debet.

† ἐξ ἀποσκήματος est in antiqs ut ẽt uertit linacer. ἐξ ἀποσήματος ãt est in impressis. i. ex abscessu,

Indicatio nulla desumit. a causa no permanete sed presente

aut si curationem indicaret, quod nullius indigeat. Quare dicere indicationẽ curationis ab externa causa sumi, omni modo est absurdũ. Quoniam ergo non ab hac, perspicuum est ab ea quę præsens est, indicationem fore. At qualis tandẽ ea est indicatio? Nempe ei qui exacte loquetur, quæ ad prouidentiam pertinet: (prophrylacticen Græci vocant) qui abuti vocabulo volet, mẽdicinalis. Quandoquidẽ ipsorum etiam vlcerum, siue tantum vlcera simpliciter sint, siue etiam cũ cauitate, siquis diligenter æstimet, ex fugiendis prospiciendisq; ijs quæ naturæ officient, sanatio perficitur. Et in summa in quibus quod efficitur, naturæ ipsius opus est, veluti vlceris glutinatio, & ex carne impletio: in ijs ad eam quæ prouidet artis partem, omnis pertinet cura: Cęterum sanatio vulgo dicitur. Ideoq; etiam huius quæ prouidet partis artis in altero genere constitutũ est quod morbosum affectum iam præsentem submouet: in altero, quod eum qui nondum vrget, prohibet. Itaq; hic quoq; iuniores medici de nominibus contendere se non intelligunt. Par autẽ erat, si de rebus studiosi essent, illud inuenisse, duas esse functionum medici primas differentias. Aut.n. eos qui nunc vrgent affectus, ijs quæ moliuntur curant: aut eos qui non sunt, fieri prohibẽt. Ergo præsentes iam affectus tollere, siue amouendis ijs quæ naturę opus impediunt, id fiat, siue per medicamenta quid ipsi moliamur, omnes profectò homines curare dicunt: cauere autem ne accidant, prospicere. Et sanè ea quæ succorum vitio sunt exulcerata, curant ij qui ratione ac methodo artem administrant, simul illos purgantes, simul ea quæ naturæ motus impediunt, auferentes. Quorum vtraq;, qui exacte loquitur, prophylactica vocat. Vetant nanq; (vt in proximo ostensum est libro) omnia talia, aut sordem vlceri, aut humiditatem nimiam vitiosam'ue innasci.

E

*θεραπευτικὴ

Prospectrix pars artis est duplex, altera quæ morbosum affectũ iam presentẽ submouet, altera, quę eum, qui nondũ urget prohibet

F

Falsa methodo ac improprijs nominibus usum fuisse Thessalum, cum de curandis ulceribus diuturnis loqueretur, ac de more loquendi Hippocratis & ueterum medicorum. CAP. 4.

NOn est igitur de nominibus anxie contendendum, sed methodus potius aliqua sanandorum vlcerum tradẽda, qualem (arbitror) ipse tum in proximo libro, tum in hoc pręcipio. Ego nanq; vel stupiditatem Thessali demiror, ita de vlcerum, quæ cacoethe dicuntur, curatione scribentis: Sunt autem perq̃ necessariæ, & cõmunitates vlcerum diuturnorum, ac non sanescentium, aut post cicatricem inductam redeuntium, ad hoc vt in ijs quæ non coalescunt quidẽ, ęstimetur quid sit quod prohibeat, idq; tollatur. in ijs vero quæ post cicatricem inductam renouantur, vt cicatricem tenere cogas, roborans scilicet (sic enim τὸ μεταϲυγκρίνειν vertimus) vel patientem particulam, vel etiam communiter totum corpus: atq; ne facile patiatur, id præparans per ea quæ hæc faciant præsidia. Atq; hæc quidem Thessalus cum in principio statim libri de Chirurgia proposuisset, postea de ijs ipsis latius ad hunc modum scripsit: Diuturna vlcera & quæ nõ sanescunt, aut quæ ad cicatricem perducta denuo reuertuntur, hæc indicant. Quæ quidem ad cicatricem non perueniunt, vt quæ coitionem fieri vetant, auferas, ac locum affectum noues. Postq̃ simile recenti vulneri feceris, rursus vt cruentum sanes. Quod si non processerit: vt phlegmonẽ mitiges, & reliquam diligentiam adhibeas. Quæ vero ad cicatricem veniunt, & rursus se aperiũt in accessionibus quidem, & exulcerationibus, vt simili modo cures ijs quæ recẽs phlegmone vrget, ex ijs quæ mitigare solent, cataplasma inducens. idq; donec deferueat ira. vbi deferbuit, adiuues ad cicatricem inducendam. post hæc vt partes circumpositas late complexus malagmate, qđ ex sinapi sit compositum, rubere facias, aut alio quopiam quod mutare possit, ac vt minus malo pateant efficere. Quòd si ita non cessent, ẽt totius cõiter corporis curã habeas, ipsum per varias exercitationes, & gestationes, & vociferationes, adhibitis scilicet earum rerũ peritis, robõrans: etiã victus ratione gradatim tum aucta, tum diminuta, principio à vomitiõe per radiculas facto. Vteris ẽt albo veratro, alijsq; omnibus, quibus vtimur in ijs qui diuturni ægreq; submoti morbi victus rationi subijciunt. Atq; hæc quidem est Thessali dictio. Operæpretium uero est æstimare hominis vel stuporem, vel audaciam. vtiq; si recte se dicere sibi persuasit, stuporem: sin cõscius sibi nihil dicere, imponere omnibus legentibus sperat, audaciam. Ex diuturnis vlceribus q̃nam est, ô generosissime Thessale, curationis indicatio? Ego sanè neq; ex his, neq; ex recẽtibus, nec omnino à tempore in vllo morbo curationem vnquam inueni, sed ex ipso quem sanandum mihi proposui affectu. Prorsus enim si tempus spectabitur, tanq̃ ab eo indicatio sumatur, alteram omnino secundus, alteram tertius dies indicationem dabit. ad eundem modum, & quartus alteram à quinto, & ab his omnibus sextus, & à reliquis singuli qui post istos. Sic affectus quos curamus, non vltra nobis ad considerationem proponentur, nec ab his indicatio sumetur. quo tamẽ ne cogitari quidem magis alienum à ratione potest. Quomodo ergo necessariæ sunt diuturnorum vlcerum communitates, vbi nihil indicare tempus ipsum per se potest? Non enim profectò vbi à malis succis vlcus eroditur, diuersam ex eo post quatuor menses indicationem sumemus ab ea, quam statim ab initio sumpsimus. Ego sanè nec sinerem quidem eiusmodi vlcus diuturnum esse, sed protinus in principio causam eius adimerem. Nam & nosse affectũ à principio plerunq; licet, & indicationem ab affectu sumi est necesse. Tempus vero quid amplius quàm dierum numerum docere nos possit, non hercle possum conijcere: nisi id voluit Thessalus, ad eiusmodi vlcera noscenda tẽpus omnino esse manendum. Verũ sic primũ idiota prorsus sit, si videlicet fateẽ non prius agnoscere se affectum, quàm vlcus inueterauerit. Deinde illud quoq; aperte fateatur oportet,

G

* Galenus non mlto post, hãc dictionem declarat.

† μεταϲυγκρίνων.

H

A oportet, ex alio suggeri sanationis indicationem, ex alijs præberi affectus notitiam. Nam esto conferat aliquid tempus ad agnitionem, certe indicatio curationis à tempore non sumitur. Quid enim ad rem pertineat, si quod vlcus inueterauit, adimere quæ coitionem impediant, & nouare locum qui affligitur? Nam si propter fluxionem malignam, quam cacoethe dicunt, vir inepte vlceris labra hoc vel illo modo sunt affecta: quid cõmodi erit, si ea excideris anteq̃ fluxioni sistẽdæ consulueris? Videlicet vlcus latius efficies, veluti nonnulli faciunt eorum qui similiter vt tu vlcera curant. Siquidem causa, quæ ea & dura, & callosa prius reddidit, adhuc manente, nihil aliud ex his excidendis accedet, q̃ vlceris amplificatio. Quippe illa ipsa quæ excideris, perinde & dura, & callosa rursus erunt, atq; ea quę prius. Quanq̃ ne id ipsum q̃dem adiecit prudens scilicet Thessalus, callosa, & dura, & decolorata exulceratæ partis excidenda esse: sed absoluto sermone abscindi quæ coitionem morantur, iubet, ac nouari. Ac si quidem submouere causas, quæ glutinationẽ morantur, suaderet, & vetus ea ratio esset, nec ipse eum accusarem. Præcipitur enim ab omnibus ferè antiquis medicis quicunq; ratione quadam, ac methodo de vlcerum curatione scripserunt, causas quæ illa creant, abscindendas esse, æque profectò vt cæterorum omnium morborũ. Non enim (arbitror) in vlceribus manente adhuc causa quę ea excitauit, hãc prius tolli expedit, in alijs

B morbis non expedit, sed omnino in oĩbus in q̃bus effectrix causa adhuc manet, ab hac inchoanda curatio est. Quòd si/quæ coitionem impediunt/non dixit de oĩbus causis, quæ eam impedire possunt, sed de labris tantum, veluti ex ijs quæ subiecit, ostendit: plus certe nescire, q̃ scire eorum quæ ad vlceris curationem spectant, videtur. Quippe fieri aliquando potest, vt & hæc causa sola sit, quò minus sanescat vlcus. Potest etiam (vt dictum est) causa esse, & quæ citra tumorem pręter naturam sit in exulceratis partibus intemperies, & quæ cum tumore quidem aliquo coniuncta sit, non tamen qui oĩno sibi labra excidi desideret. Potest & *varix superiacens, vel lienis auctior, vel in iecinore vitium aliquod, præterq; hæc oĩa imbecillitas partis ægrę, quæ ipsa quoq; intensa quædam est intemperies: quinetiam vitiosus in toto corpore succus, cacochymian vocant, maxima scilicet causarum, quę incõmodare vlceribus possunt. Vexat sanè non minus vlcera, & succorum æqualiter se habentium exuperantia, quam plethoran vocant. Horum quodq; si adimi Thessalus iubet, laudo hominem, ceu veteribus subscribentem: sin labra tantum, vnum nouit ex multis, sed quod nec opiliones lateat. Quippe si opilio vlceris labra dura, & callosa, & liuida, & nigra, & alio quopiã notabili coloris vitio videat, prorsus ea circũcidere non dubitabit. Est enim

C circũcidere res promptissima: maius vero quippiã, atq; artis egens, medicamentis sanare: Thessalus autem nec quæ labra molliri medicamẽtis possunt, vnq̃ nouit. Quippe fatentur eum penitus hanc artis partem declinasse, ita vtiq; vt ipse quoq; indicat, nec omnino experientiam rationalem'ue scientiam de vllo medicamento visus est habere. quod ipsum quoq; ex libro eius de medicamentis ostenditur. Verum de ijs, quæ ibi non recte ab eo sunt prodita, in progressu operis dicemus. Nunc de diuturnorum vlcerum sanatione, quam in prius posita dictione tradidit, paramus differere. Sanè melius fuerat non diuturna, sed cacoethe ea vocasse, tum naturam eorũ narrasse, & causas generationis eorum exposuisse, curationemq; cuiusq;. primum quidem cõmunẽ omnium, quatenus vlcera sunt: qualem in tertio libro descripsi. deinde priuatam cuiusq; pro efficientis causæ specie: veluti in hoc libro docui. Hic cum nihil horum fecerit, & nouandum vlceratum locum censet, & vbi instar recentis vulneris fecerit, vt cruenta sanandum. Hoc sanè quis in operibus artis exercitatus non euidentissime intelligat ab eo esse scriptum qui nunq̃ vlcus curauit? Sanare'ne vlcus diuturnum, vt cruentum quisquam potest, vbi id simile recenti vulneri fecerit? Vtrum'ne labris eius fibula adductis, an futura coniunctis, an potius horum nullo, sed medicamento quod cruentis sit aptum, & cum hoc sola deligatura fretus? Quis est qui non norit vlcus omne cacoethes statim etiam cauum esse, vtpote ex rosione natum? Nunquid igitur insulse

D Thessale fieri potest, vt coalescat cauum vlcus priusquam cauitas carne sit impleta? an nõ est hoc vt cruentum sanare? Ergo ipse tu frustra cauorum vlcerum curandorum indicationem non esse glutinationem, sed impletionem scripsisti. Quod si etiam nõ esset ex se cauum omne vlcus *contumax, certe dum (vt tu præcipis) excisis videlicet labris, vt cruentũ efficitur, ex necessitate cauũ fit, maximamq; cõquirit labrorum distantiam: adeo vt non videã quomodo id glutines, & coire vt cruentum facias. Nam si adducere violenter labra, quę plurimum distant, tentabis, phlegmonem necessario accersent, nec coalescent. Id quod tantum intelligere mihi Thessalus videt. Sub-
» dit enim: Si non fuerint victa, vt phlegmonẽ mitiges. Satius vero fuerat scribere: Cum non vincentur, vt phlegmonẽ mitiges. Nam necesse est non esse vincenda. Verum vt hoc quoq; Thessalo donetur, atq; id transeamus, nec valde anxie examinemus: illud cuius apertum est, q̀ à communitate, quã ipsemet tradidit, prorsus recessit. Quippe si quod obstat auferemus, nihil amplius de cõmunitate diuturnorum vlcerũ, qua diuturna sunt, sumemus. Sed detur hoc quoq;. Videa-
» mus quę sequuntur. Scribit enim ad hunc modum: Quę ad cicatricem veniunt, & rursus se ape-
» riunt, hæc in accessione & vlceratione similiter curabis ijs, quæ recẽter vexata phlegmone sunt.
» Post hæc subdit, Malagmate quod ex sinapis semine fit, circũpositis partibus rubore excitandũ. Quid ais insane, etiam si acre & calidum sit quod influit, rubrefieri particulam ex sinapis semine

* Antiqui etiã legunt κιρσὸς vt Linacer nõ σκιῤῥὸς vt in impressis.

* cacoethe.

oportet: vt quod in multo tẽpore contrahere ex fluxione debebat, id statim ex tuo medicamento obtineat, tota videlicet vlcerata, atq; erosa: Nam veteres eas partiũ imbecillitates, quæ vel ex frigore, vel plurimo humore citra manifestum calorẽ acciderant, rubefaciendo curabant. Tu rubrificatione in oĩbus deinceps vteris, primum nullo facto discrimine, propter'ne partis imbecillitatem, an propter fluxionis malitiam non sanet vlcus. Deinde ordinẽ inuertis. Nam cum sinapi particulam vsseris, nec quicq̃ pfeceris, tum ad corporis totius curationẽ accedis. Cum contra (vt arbitror) tum ratione, tum experimẽto de ijs sit statutum, vt toto prius corpore à superuacuis liberato, tum calidũ aliquod acreq; medicamẽtum parti admouere sit audẽdum. Quippe eiusmodi medicamenta oĩa cucurbitæ ritu ad se trahere à toto corpore sunt habilia. Itaq; nisi id prius vacuaueris, materiam fluxionis acri medicamẽto relinques. Hoc enim tum Empirici medici fatentur, tum Dogmatici. hoc philosophorum optimi senserunt. Nam cum eorum quoq; meminerit Thessalus, non alienum sit eos citare testes. Quòd oculum rectè sanare ante totũ caput non licet, neq; hoc ante totum corpus: sic Aristoteles, ac Plato, de morborum curatione senserunt, sanè & Hippocrates, & Diocles, & Praxagoras, & Plistonicus, & veteres vniuersi. Thessalus vero solus nõ sic, sed primũ ad medicamentũ ex sinapi venit. post de toto corpore solicitus est, ne hic qdem prudẽter quicq̃ docens. Nam cum liceat corpore medicamẽto quod purget semel vacuato, mox salubri victu ipsum reficere, hic vociferationũ meminit, exercitationumq;, & gestationum, & victus certo ambitu mutati, tum vomitionis ex radicula. mox summam his imponit, ipsum veratrum: Idem scilicet qui sine vllo magno negocio oĩa sanare promisit. Ego vero ne intelligere qdẽ possum, quomodo quisquam aut deterius, aut maiore tp̃is dispẽdio, aut inani magis opera vlcus sanauerit. Age igit̃ sicut vsu nonnunq̃ vidimus, sic verbis quoq; hominem fingamus, cui sanari vlcus contumax sit opus. Esto aliquis qui cætera qdem sit sanus, sed ex scabenda derepente quapiam particula, veluti brachio, pustulam statim excitarit, mox eadẽ ipsa particula iterum atq; iterum pruritu vexetur, pustulaq; dirupta vlcus decolor inæqualiter erosum gignatur, atq; hæc in tribus quatuor'ue diebus à principio inciderint. Dicat mihi hoc loco quispiam ex medicis, qui Thessalum imitant̃, quo'nam pacto sanare eiusmodi vlcus conueniat. Ego nanq; cacoethes oĩno id dico, & ob id qualis sit totius corporis affectus, statim considerabo. Inueniam nãq; tum ex vlceris ipsius symptomatis, tum ex notis quas totũ corpus præ se feret, cuius maxime generis sit is qui redundat succus. Atq; hunc medicamẽto protinus educam, nec protraham dum totus hominis cubitus affectum quendã contumacem rebellemq; curationi contrahat. At Thessali sectatores, ipsius videlicet præcepta seruantes, primum expectabunt dum vlcus inueteratum sit, quò in mirificam illam inueteratorum vlcerum cõmunitatem recidat. quasi non longe melius esset contumacium vlcerum, non aũt inueteratorum cõmunitatem, quæ curationẽ indicaret, tradere. Mox duorum alterum, aut excident, & ceu recẽs vulnus reddent, ac veluti ad glutinandũ partes eius adducent: aut primum quod ex sinapi conficitur, medicamẽto vtent̃. Quo non proficiente, ad sublatas voces, & gestationes, & reliquas exercitationes, & victum per circuitus mutandum confugient. ab ijs vomitionẽ ex radicula mouebunt. Quòd si his vlcus non sanabit̃, veratrum dabunt. Sin nec id profecerit, hominem in Libyam ablegabunt. Nam id quoq; adijcere debuit Thessalus, post eximiam illam cõtumacium vlcerum curationẽ. Quippe in vociferationibus, gestationibus, & alijs eiusmodi immoratur: quasi malum habitũ corporis (quam cachexian Græci vocant) non vitium humorum (quam cacochymian dicunt) curent. Et quid miri, si tum fatentur se vlcus cacoethes statim vt est natum nõ nosse, tum vero dum sit inueteratum, ac sæpe cicatricẽ ducat, sæpe se aperiat, manent, antequam quid facto opus sit intelligant: vbi etiam eos q̃ quoquo modo febricitent, accessionem quæ tertio die futura non futura'ue est, transire censent: Adeo videlicet ad vnguem contemplationem de crisi pernouerunt, aut summum morbi incrementum futurum prospicere possunt. Quid igitur sæpe accidit: Nempe tabescere in lectulis horum culpa homines, qui statim secundo die explicari potuissent. Quippe non semel nos, aut bis ter'ue, sed sexcenties tum ipsi multos febricitantes simul vt prima accessio desiit, lauimus: tum præceptores nostros id ipsum facere vidimus, intrepideq; de cętero victitare permisimus, ceu post febri carituros, quos sapiens scilicet Thessalus, qui primam diatriton, (id est tridui inediam) excogitauit, prorsus arefecisset, totis (puto) tribus diebus fame confectos: mox dein (arbitror) modice scilicet in quarto die nutriuisset: ab hoc paulatim reficiens, vix sexto aut septimo ad consueta munia qui semel febricitassent, dimisisset. Adeo semper homines in morbis tabefaciunt, à quibus vtiq; facile possent liberari. Nam cum paucissimis diebus sanari vlcus cõtumax incipiens posset, Thessalus id in annum, aut etiam longius tp̃s incurrere sinit. Manere nãq; dum id cicatricem sæpe inducat, sępe etiam se resoluat, vt scias an contumax sit, mox vbi curationẽ inceperis, ne tunc qdem corpus statim purgare, sed primum medicamẽto ex sinapi, dein gestatione, & vociferatione, & certo victu, post radicula, ab his veratro vti. hæc quid aliud q̃ annum expectantis sunt: An per deum immortalem, cum sex diebus, aut plurimum septẽ posset homo curari: multos mẽses trahemus, quò videlicet primum an cacoethes vlcus sit sciamus, dein curationem inchoabimus: Et quæ demum necessitas erat propriam inueteratorum vlcerum cõmunitatem tradendi, præsertim

E F G H

* Imp̃ssi cod. & manuscripti q̃dam legũt vt Linacer: alij πρὸς τὸ γνῶναι. i. vt intelligant quid facto &c.

A ſertim cum nihil ad curationem conducat:licueritq; non inueteratorum, ſed contumacium,nec
horum mehercle cõmunitatem indicatricem,ſed curationem ſcribere? Quippe accidit quibuſdã
tum vlceribus tum morbis, vt contumaces rebellesq; ad curandum ſint: nec tñ inde curationis
indicatio ſumitur,ſed affectus ipſe primam curationis indicationem ſuggerit. Ex ea vero & quæ
ſunt agenda inueniunt,ad eum modum quem ipſe tradidi. Quare hoc eſt methodo curare,quod
nos facimus,veteres imitantes,ſi modo methodum eſſe oportet vnã quandam vniuerſalẽ viam, *Methodus est certa quædã et universalis*
quæ omnium particulariũ ſit cõmunis. Hic vero etiam in hoc fallitur: putatq; quicquid omnino *via omnium particulariũ communis*
in ĳs habetur, qui methodo aliquid faciunt, ipſam methodum eſſe. Nam notitiam certe habeat
oportet tum ſimilis tum diſſimilis,qui methodo quiduis molitur. non tamen ipſum hoc metho-
dus eſt,ſimilis ſcilicet diſſimiliſq; notitia. neq; hoc Ariſtoteles Plato'ue affirmat,quos falſò Theſ
ſalus citare audet. Verũ hæc ad præſens refellere non attinet. Quare rurſus ad medendi metho-
dum reuertor. promittoq; oſtenſurum me tum vnum eſſe eius in omnibus curationibus prin-
cipium:tum viam quę ab eo principio ad finem vſq; ducit,in omnibus particularibus ſimilẽ eſſe.
Quare etſi in ſingulis morbis priuata quædam methodus ſanandi videtur, cõmune tñ in omni-
bus genus vnum eſt. Auſpicari nanq; perpetuo oportet ab indicatione quæ ab affectu,cui me-
B deri paramus,accipitur. Æſtimare vero ac diſcernere an cauſa quæ affectũ excitauit,iam deſierit:
an nunc quoq; ipſum tum augeat,tum faciat. dein,ſi deſiit,ad eam,quæ in tertio huius operis li-
bro traditur,methodum eſt veniendum. ſin adhuc facit, ad eam quæ hic docetur. Quippe eadẽ
hac methodo tum phlegmones, tum febris,tum omnium vno verbo morborum remedia inue-
nias: vtiq; ſi nihil etiamnum fit,de pręcedentibus cauſis non laborans,ſed ab ipſo tantum affectu
ordiens. Sin nunc quoq; aliquid fit, duos tibi curationis fines præponens, tum alia deinceps,vt
dictum eſt,faciens. Sed enim mirari ſtupiditatem eorum,qui Theſſalum ſequunt̃,eſt operępre-
tium: non vtiq; ꝙ in talibus delinquunt, ſed ꝙ dyſpathias,& metaſyncriſeis, & imbecillitates,&
firmitudines,& alia id genus nomina non pauca proferentes, quæ per ea ſignificentur,ne nunc
quidem,ſi interroges,reſpondere poſſunt. Nam quid ſit quod in omnibus diuturnis vlceribus
gręce dicunt μετασυγκρίνειν τὴν ἕξιν,nec ſimiliter inter ſe omnes,nec clare,nec prudenter reſpon-
dent. Atqui ſi vel antiquum nomen eſſet,vel ab vllo Græcorum vſurpatum, ex ĳs fortaſſis quæ
illi ſcriberent,intelligi poſſet de quo id negocio diceret. Nunc quoniam ſtupiditatis ipſorũ pro-
prium eſt,vtiq; ex Aſclepiadis hypotheſi natum, ſicut & reliqua eorũ placita, æquum profectò
eſt ipſi ſua ſomnia interpretẽtur: vnde ſcilicet quod gręce dicitur συγκρίνεσθαι τὰ σώματα καὶ διακρίνεσθαι,
C quaſi miſceri ſecerniq; corpora dicas,ſolis ĳs,qui corpuſcula,& meatus,aut indiuidua,
& vacuum,aut deniq; impatibilia,& inalterabilia,prima elementa ſtatuunt,liceat vſurpare,ſicut
certe vſurpant,& aſſidue ipſis nominibus vtuntur. Quinetiam ipſe Theſſalus in canone,cũ hæc
principia confirmat,nouat quidem aliquid ibi quoq; præter ea quæ à Themiſone & Aſclepiade
ſunt poſita: cęterum quod ſentit,docet ſanè non obſcure. Non enim prorſus ſicut Aſclepiades cũ
in ſymmetria quadã,(id eſt competentia) exiguorum meatuum ſanitatem, in ametria,(id eſt in-
conuenientia) morbum conſtitueret, reditum ad priſtinam meatuum ſymmetriam ſanationem
putauit: ita Theſſalus quoq; eſt arbitratus, ſed totum exiguorum meatuum ſtatum cenſet immu
tandum. Atq; ex hac opinione proceſſit metaſyncriſeos nomen,idem planè indicans poteſtate,
qđ græce metaporopœeſeως,id eſt exiguorũ meatuũ ſtatus mutatio. Cęterũ non decebat ipſum
in quibus fugere ab incertis obſcuriſq; iubet, & tantum ĳs cõmutationibus quæ euidenter ap-
parent,animum intendere,in ĳs quoq; Dogmaticorum vti nominibus. At noli (inquiunt ſecta-
tores eius) cùm his vtitur, dogmatice eum audire,ſed ἀφελῶς,id eſt ſimpliciter. Nam ita ferre ſup
petias ex ſectatoribus eius quidam ſolent,videlicet ad aliud rurſus nomen nos reuocantes,nẽpe
ἀφέλειαν,{quam nos ſimplicitatem vertimus.} quam ne ipſam quidem quid ſignificet,ipſe ſanè
D intelligere poſſum. Si enim,ſicuti ipſi hoc quoq; rurſus exponunt,ad aliud ſcilicet magis friuolũ
nomen nos remittentes,nempe græce βιωτικῶς, quod ipſum rurſus exponentes ſignificari per
id dicunt,idem quod vulgo hominum ſimiliter, vtiq; tantundem fuerit ἀφελῶς ei quod non de-
finite,nec exacte,ſed ſine omni tum arte,tum ſcientia. Siquidem loquuntur homines qui magis
ſunt ad loquendum præcipites,artium nomina ſub ſenſibus quibuſdam,qui nullo fundamento
nitantur: rogati vero quid ſignificent,oſtendere clare non poſſunt. Quod ſi hoc Theſſalĳ iſti ac-
cidere ſibi fatentur,loqui ſe quæpiam,nec intelligere ſe exacte quæ loquãtur, id ipſum profectò
fatentur,quod nos illis obĳcimus. Nam metaſyncriſis illa, ſi quidem de immutanda poropœia,
id eſt exiguorum meatuum ſtatu,dicatur,certe intellectus aliquid habuerit, ſignificaueritq; rem
aliquam,cæterum friuolam multis modis. Nam nec ex corpuſculis & meatibus corpora noſtra
conſtant. nec ſi hoc verum eſſet, poſſet tamen aliquis docere,qua ratione ſinapi meatuum illorũ
ſtatum immutaret. Nec ſi id quoq; oſtendere aliquis poſſet,conſentiẽs eorum ſectæ eſſet, qui ſe
apparentibus cõmunitatibus contẽtos eſſe dicunt. Ne igitur vtantur hoc nomine,nec nobis ne-
gocia faceſſant. Licet enim & ſine metaſyncriſeos nomine, diuturnorum vlcerum curationem
alĳs verbis dicere,ſicut Empirici faciunt. Quòd autem & in Atonias, id eſt imbecillitatis voca-
bulo,ſimili modo nugentur,monſtratũ prius eſt in ſecundo libro. Si enim ſicut Empirici nomen

vsurpant: aliud prorsus non significant, q̃ ꝙ actio non seruatur. Sin autem facultates aliquas gubernare animal proponunt, quales tũ nos asserimus, tum oẽs ferè veteres: præter id ꝙ Asclepiadis dogmatis contradicunt, etiam incerta, & de qbus parum inter authores conueniat, attingũt, q̃uis ea fugere iubeant. Sed dic nobis Thessale clare, quid sibi velit illud μετασυγκρίνειν? Si nanq; exiguos meatus mutare: & falleris, & quæ incerta sunt vsurpas. Si firmari sanamq; reddi corporis particulam, vel hominem totũ: nihil hic præter nomen plus q̃ Empirici doces. Quippe sciunt hi quoq; remedijs quibusdam admotis reddi hominem sanum: cæterum qua ratione remedia id faciant, vtiq; nesciunt. Neq;.n. an exiguos meatus mutet medicamenti facultas, neq; an symmetrian efficiat, neq; an totam patientis particulæ qualitatem alteret, potest Empiricorum quispiã dicere. Atq; illi saltem sunt modesti: vt qui vnum se solum scire dicant, huic scilicet morbo in hoc tempore si medicamentum ex sinapi adhibeatur, sæpe notasse se vtilitatem secutam. Non tamen methodos loquuntur, nec supercilium attollunt, nec tali sibi notitia placent, nec antiquis maledicunt, nec Hippocratem pro nihilo habent: imo vero ipsum laudant, fereq; oĩa vere dixisse affirmant. Hic vero Thessalus qui tum hunc, tum reliquos oẽs medicos contemnit, Empirica contumacis vlceris præcepta se scribere non intelligit: quanq̃ si vel hoc cõmode faceret, vtiq; aliquid operæpretium faceret. Atqui ne id quidem fecisse videtur, cum ordinem remediorum inuertat, & prius partis remedijs vtatur, q̃ totum corpus præparauerit. Nam hoc insignis inscitiæ argumentum est: cum in vno eo ferè oĩbus medicis conueniat, quãuis in plurimis dissentiant, ꝙ totũ corpus vacuum purumq; ab excrementis ante sit reddẽdum, q̃ vlla pars valentibus remedijs sit subijcienda. Nam siue experientia iudicare quis velit, siue etiam ratione (tertium.n. quo iudicet, neq; in alia quapiam arte, neq; in vlla vitæ parte quisq̃ habet) maximum esse incõmodum deprehendet: cum, toto corpore suam curam requirente, priusq̃ illi sit prospectum, afflictæ parti acre aliquod & calidum medicamentum sit admotũ. Trahit.n. ad se, cucurbitæ more, ex toto corpore superuacua: atq; ita in graui parte affigit, vt ægre auelli possint. Quo magis operæpretium est Thessalios istos percunctari, vndenam Thessalo in mẽtem venerit de contumacium vlcerũ curatione talia nugari, cũ nec Empiricus quisq̃ ante, nec Rationalis ita scripserit: sed nec ipse Thessalus, nec eius sequacium quisq̃ eiusmodi remediorum ordinem aut cum experiẽtia consentire, aut cum ratione affirmare ausit. Adde ꝙ nec docere possunt quomodo tempus indicet, non aũt affectus. Sed neq; (quod hoc maius est) quomodo Thessalus, qui æstimandum censet quid sit quod cicatricem vlcerum moretur, atq; id tollendum, non prorsus sit stupidus: simul cum hoc tantum satis esse non videat, diuturnitatem autem vlcerum nihil esse ad rem: simul cum non in vlceribus modo, verumetiam reliquis morbis omnibus id esse faciendum, veluti veteres monent, non aduertit. Verum ad hæc nobis nihil respondent: sed semper non recte intelligere nos dictantes, tanq̃ videlicet ipsi vel Hippocratis, vel veterum cuiusquam sententiam ad vnguẽ intelligerent, recte Thessalum dixisse affirmant diuturnorum vlcerum vnam quandam cõmunitatem esse. Ita.n. Hippocratẽ quoq; sensisse in libro de vlceribus, cum ita scribat: Etiam ab inueteratis vlceribus id agere, vt sanguis crebro effluat, conducit, quomodocunq; videtur opportunum esse. Fortassis ergo ad rem pertineat, tametsi non prædixerim me de Hippocratis mẽte hoc loco disserturum, vel summatim aliquid de ea perstringere. Fuerit vero quod dicemus, non minus & priscorum sensus interpretatio. Hos nanq; viros, ceu nullius adhuc dogmatum sectæ addictos, sed pura & simplici mente studẽtes vtile quippiam ad sanitatem inuenire, credibile sanẽ est, quędam vsu, quædã inuenisse ratione: tum scripsisse quæ inuenerant, subinde nõ adhibita inuentionis suæ ratione, aliqñ vero & adhibita: atq; id fecisse ipsius legentiũ vtilitatis causa. Quippe vbi ad dextrum inuentorum vsum conducturũ posteris sperabant, si rationẽ inuentionis nouissent, tum eam diligenter ꝓdiderunt. vbi secus, & superuacuã relatu putauerunt, & propterea omiserunt. Nam ꝙ sermonis cõpendium prisci in primis coluerunt, id oẽs vel me tacente iã norunt. atq; ob hanc maxime causam nõ Hippocrates modo, verũetiam reliqui priscorum medio interim transgresso, primo tertium adnectunt. Si.n. primum secundi sit signum, atq; hoc tertiũ ex necessitate sequit: ita tertium primo subijciunt, secundũ prætereuntes. Ostendi vero persæpe tũ reliquos antiquos, tũ vero maxime oĩum Hippocratẽ talia scripsisse. debetq; qui callere priscorũ interpretandi genus volet, in illis exercitari. Nũc vero ipsum qđ ꝓpositũ est, tm̃ exponã.

Quid sit ulcus quod græcis appellatur cacoethes, ac de methodo ulcerum omnium curandorum ex Hippocrate. CAP. 5.

Vlcera cacoethe sunt maligna contumacia et rebellia nuncupata

NAm quæ vlcera, omnibus rite decenterq; factis, tamen non sanantur: ea medici græce cacoethe (nos maligna, contumacia, rebellia'ue) dicimus. Diuturna autem prorsus fiũt, cum duntaxat, vt vlcera sunt, curantur. Quæ vero sit vlcerum vt vlcera sunt curatio, in libro qui hũc præcedit, definitum est. Hæc igitur vlcera & cacoethe, & inueterata, & diuturna vocant, indifferenter his nominibus in ipsis vtentes. Quinetiam ad noscẽdum ꝙ affectus ipse cacoethes, id est contumax ad sanandum sit, vnà cum alijs notis, etiam id ꝙ, peractis etiam quæ decent omnibus, diuturna fiant, aliquam portionem habet. Non tamen aut ipsa diuturnitas, aut ꝙ diuturna & vocentur & sint, idoneam curationem indicat: sed ex hoc ꝙ male affecta sit vlcerata pars, licet colligere.

A gere. Hoc vero inuento, & curationis ratio constabit. Quo, inquies modo? Nempe vbi tantum
» eæ partes, q̃bus vlcus insidet, ita sunt affectæ, si has sanaueris: vbi totū corpus vitioso aliquo suc-
co abundat, si hunc vacuaueris. Ac signum q̃dem vitiosi succi est ipsa vlceris diuturnitas. Inuen- *Vlceris diuturnitas est succi vitiosi indicium*
tio aūt eius quod expedit, nō ex diuturnitate, sed ex succi vitio suggerit. Quare tria hęc deinceps
se habēt, signum, affectio, & curatio. Signum q̃dem, ipsa diuturnitas: Affectus, succi vitium: Cu-
ratio, eius vacuatio. Atq; hac ratione subinde veteres inuenias medio ꝑtermisso tertium statim
» primo subijcere: veluti Hippocrates fecit cū dixit. Tum ab inueteratis vlceribus confert, vt assi-
» due sanguinem effluere facias, vtcunq; id opportunum videbit: non vtiq; curationem indicāte
» vetustate, sed sanguinis vitio. Quippe ipse mox subijcit: Prohibet nanq; maxime q̃dē eiusmodi
» vlcera sanescere. Post vero etiam reliqua oīa, putredo sanguinis, & si quid ex sanguinis transmu-
» tatione est ortum. Quinetiam post paulo cū de vlceribus, quę ad cicatricem nō veniunt, differit:
» Nec si (inquit) quæ vlcus ambiunt, nigricent, sanguine putri, aut etiā varice fluxionem suppedi-
» tante, id genus vlcera coire possunt, nisi quę vlcus ambiunt, sana reddas. Post etiā de varicum sa-
natione scribit. Ad hæc etiam purgationis meminit totius corporis, tum in alijs q̃busdam vulne-
ribus, tum ijs quibus cariem, quam sphacelon vocant, instare est metus. Præterea herpetibus, &
B esthiomenis oībus, (id est quæ exeduntur.) Ita enim græce nominare solet ea quæ humor aliquis
» erodit. Iam vero in ijs, quę mox sequunt̃, rursus ad hunc modum subiungit: In quocunq; vlcere
» erysipelas superuenerit, purgatio totius corporis adhibenda est. Et in summa, si curiose librū de
vlceribus reuoluas, inuenies semper eum ab affectu indicationem sumere. vti vero interim &
tempore, sed ad affectū noscendū. Quòd vero hæc ita se habeant, ex ipso libri ingressu agnoscas,
» qui talis est: Vlcera madefacere, quęcunq; ea fuerint, nisi vino nō oportet. Tum causam adijciēs,
» ait: Nam siccum sano vicinius est: humidum vero non sano. Et mox: Vlcus enim humidum est:
» sanum aūt siccum. Ideoq; per totum librum cum totius vlcerum curationis finem siccationē sta-
tuat, mox particularia inuenit, etiā finis ipsius subinde nos cōmonefaciens. Cum enim ita scribit:
» Quodcunq; vlcus acuto telo cæsim percussim'ue diuisum est, medicamentum quod cruentis sta
» tim imponit, E nę mon gręci vocāt, ac siccās, & quod suppurare vetet, admittit. Fit enim effluen
» te sanguine siccius: Et rursus: Quæcunq; probe & opportune purgata, semper ad siccius promo
uentur, *{ijs caro magna ex parte non supercrescit,} nisi si contusa sint: Et rursus: Siquod coire
nequit, humecta caro in causa est: In his oībus primæ sanandorum vlcerum indicātionis nos ad-
monet. Siquidem vlceris qua vlcus est sanatio, mediocris siccatio est. Cuius rei demonstratio in *Vlcus omne qua vlcus est, vt sanet̃ postulat mediocriter exiccari*
libro qui hunc pręcedit, tradita est. Verum vlceris quod cū alio affectu cōiunctum est, cuius vi-
delicet præcedere curationem oportet, eius curatio vt vlceris solius non est, sed prior illius affe-
ctus, secunda vlceris. Nam siue phlegmone quæpiam, siue nigritia, siue ecchymosis, siue erysipe
las, siue œdema, vlceratam carnem obsederit, primum eius moliēda curatio est. At vero ꝙ vlcus
C interim non solum non cōmode curat̃, sed multo etiam maius redditur, id neminem lateat. Nam
siue contusa fuerint circūposita vlceri loca, seu phlegmone alius'ue tumor in his cōstiterit, pro-
pria eius affectus sanatio inueniēda nobis est: illud pro certo habētibus, fieri non posse vt vlcus
sanet̃, nisi locus in quo consistit, prius sit sanatus. Ac proinde Hippocrates ipse redigēs nobis in
memoriam ea quę statim in libri initio tradiderat, tum quæ reliqua paulo ante sunt cōprehensa,
» tum vero hæc adscripsit: Quodcūq; vlcus cęsim percussim'ue acuto telo est diuisum, medicamē-
» tum enemon, & siccās, & quod suppurare vetet admittit. Sin caro aliqua telo tum contusa, tū cęsa
» fit, huic ita medēdum est, vt q̃ celerrime suppuret. nam & minus phlegmone vrgebit̃, & necesse
est carnes quę contusę cęsæq; sint, putrēfactas & in pus versas liquari. postea nouā carnem nasci.
Indicat. n. hoc sermone manifeste solos eos vlceratarum partium affectus non esse siccandos, in
D q̃bus gigni q̃ celerrime pus cupimus: vtiq; ꝙ cum aliqua putrescētia pus fiat, obiter docēs. Porrò
oīa q̃ putrefiunt, ex calido & humido sic afficiunt̃. Ideoq; etiam ea cataplasmata, quę ex hordei
farina cōponuntur, ceu quę calefaciant humectentq;, oībus ijs affectibus q̃bus moueri pus ex-
pedit, admouemus. Hordei nanq; farina ex aqua & oleo, itemq; panis ex aqua & oleo, præterea
fomentū multę calidæ aquæ, & tetrapharmaci vis, oīa deniq; quæ calefaciunt & humectant, ce-
lerrime pus mouent. Ideoq; etiā ijs partibus quę phlegmone infestant̃, vbi vehemētius iam pul-
sitant, sic vt iam desperet̃ de horum citra pus curatione, veteres oēs eiusmodi applicant medica-
mēta: ante vero nequaq̃. Atq; hoc Hippocrates ipse aperte nos docet in memoratis iam verbis,
q̃bus iubet quæ sine cōtusione vulneratæ partes sunt, quāmaxime siccare, quæ cum contusione
» quadā sunt læsę, ijs q̃primum pus mouere. Quinetiam cum dixit: Quęcunq; vlcera nō probe &
» vt cōuenit expurgata, semper prius pullulare incipiunt, ijs maxime caro supercrescit. Quę vero
» probe &, vt decet, expurgata, semper ad siccius ꝑmouentur, ijs, nisi sint contusa, caro vt plurimū
» nō supercrescit. Quippe hic illud/nisi sint contusa/quod adijcit, redigit nobis in memoriā, quod
in superius ꝑditis verbis est dictum. nēpe oportere oīa siccari præter ea quæ contusa sunt. Neq;
enim sicubi cataplasmate quod calfaciat humectetq;, illinunt̃ quę phlegmone infestant̃, ex prima *Inflammationi adhibent̃ cataplasmata calida humidaq; ut linimen quoddam symptomatis*
ratione id fit, hoc est vt remediū affectus, sed vt symptomatis mitigatio. Siquidē ipsius phlegmo-
» nes remedia sicciorū sunt viriū. Audi nanq; loquentē Hippocratē: Cataplasmata œdematum, &

*Hæc nō sunt in Græco exēplari, nec eo sēsu, loco paulo post sequēte, sunt ab Hippoc. posita.

*σαπῆναι et est in antiquis.

phlegmones quæ in circa positis consistit, verbascum coctum & folia trifolij cruda & epipetri fo- B
lia cocta & poliũ. Quippe oĩa hæc siccandi vim habent: veluti in cõmentarijs de simplicibus me-
dicamẽtis docuimus. Et cõpendiaria obsessarum phlegmone partium curatio per id genus præ-
sidia obitur, quæ sanè vel affectum prorsus submouent: vel si quid exiguum quod suppuret, reli-
querint, alterum medicamentũ acre, quod educere pus queat, requiritur: vel si tenuis circũposita
cutis sit, velisq; celerius explicatum ęgrum, sectio petẽda est. Cæterum curatio phlegmones per
hordei farinam dolorẽ lenire studentis est, non medẽtis, & contra malum pugnantis. Verum de
talium differẽtia in sequẽtibus plenius docet. Illa porrò mihi demonstrata manifeste puto, Hip-
pocratem tum vlcera quæcq; siccãda esse iussisse, tum hũc esse curationis finẽ sanxisse, ipso scilicet
affectu indicationem præbẽte, nõ tẽpore. Quòd si quis hoc magis etiam sibi psuasum cupit, librũ
eius de vlceribus totum diligẽtius euoluat. Intelliget. n. illud ipsum perspicue, tum vnam esse vl-
cerum oĩum generalem curationem, nempe quam nos proximo libro docuimus: tum vero non
minus illud, nullam esse à tẽpore nec in vlceribus, nec in phlegmone, nec deniq; in alio quopiam
affectu indicationẽ. Quoniam vero in hunc sermonis locum ꝑuenimus, æquum est ostẽdere nõ
modo horum quæ iam retulimus fuisse inuentorem Hippocratem, sed etiam reliquorum oĩum
quæcunq; hunc scire qui cõmode vlcus sit sanaturus, est opus. Videtur. n. is non solum vlcerum F
quæ citra alium affectũ consistunt, sanandorum rationẽ inuenisse, vt quę in siccando cõsistat: sed
etiam priuatim p species affectuum cuiusq;. Nam aut vitiosus succus ad partem cui vlcus insedit,
amplius nõ fluit, aut etiam fluit. Ac si non amplius fluit, ipsi tm̃ quod laborat, succurrẽdum est: si
qdem vel liuidum, vel nigrum, vel rubrum conspicit, scarificando, ac sanguinem emittẽdo. mox
(vt ipsius verbis vtar) spongiam statim sicciorem magis, q̃ humidiorẽ superimponẽdo. Neq;. n.
arbitror, ignorabit quispiam particulam illam/q̃/negationis hoc loco vim habere, tanq̃ ita dice-
ret, sicciorẽ, non humidiorẽ. Post hæc vero etiam siccãtia remedia applicando. Ab his, si res po-
stulet, rursus sanguinem auferendo, ac mox iterum talia peragendo, donec parta oĩno sanitas sit.
Quòd si labra vlceris dura callosaq; appareant, etiam ea excidendo. Etenim de his quoq; ita ait:
Circularia vlcerum, si subcaua sint, circulo præcidere quę abscesserunt, oportet, vel oĩa, vel ex di
midio circuli secundum hoĩs longitudinem. Scripsit vero & de tumoribus, qui coniuncti cũ vl-
cere sunt, vniuersis, queãdmodum curandi singuli sint. simili modo & de varicibus. quando ho-
rum quoq; occasione contumax ad sanandũ vlcus reddit, qm̃ aliqua ex his humiditas ad exulce-
ratas partes defluat. Ad eundem modum & cum ex toto corpore humor confluit, totũ purgare G
iubet, nusquam videlicet in his indicationẽ à tempore sumens. Nam & ridiculum planè sit adeo
multas ac varias sæpe etiam contrarias indicationes ab vna cõmunitate fieri. Nam si etiã demus
indicationẽ aliquam à tẽpore sumi: quæ tandem ea sit dicere par est, ac summa quapiam vna eam
cõplecti: veluti in reliquis oĩbus ipse quoq; Thessalus facit, nedum nos. Quippe vnum illi ppe-
tuo indicat adstricti corporis affectus. nẽpe vt remittatur ac relaxetur. vnum rursus soluti, vtiq;
vt adstringatur. Quinetiam in ipsis vlceribus quod sordidum est, abstergeri postulat: quod cauũ
est, impleri: quod æquabile est, cicatrice induci: cui caro supercreuit, hanc sibi detrahi: etiã eo ipso
authore. Ergo sicut in horum singulis, ita in diuturnis quoq; alterum aliquid ad portionẽ osten-
dat quod vnum sit. verum non potest. nam & excidenda ea præcipit. At quænam, quæso, sit ista
rationabilis à tempore indicatio, tum remedio ex sinapi vti, de quo vanum illud nomen meta-
syncriseos vsurpat: ab hoc ex radicula vomitu: & postremo, cum nihil vltra inueniat, veratro?
Verum hęc qdem (quemadmodum dixi) etiam in sequẽtibus plenius dicenẽ, vbi nihil vsquã vllo
in morbo à tempore indicari, sed signum id nonnunq̃ affectus esse docebimus.

De indicationibus uenæ sectionis, & humorum purgationis, quæ ab ulceratarum partium temperamento, & substantia sumuntur. CAP. 6. H

VErum rursus ad Hippocratẽ reuertor: Quẽ sanè diligentiæ noĩe admiror, cũ in alijs oĩbus,
tum vero ꝙ scopum, q medico ad indicationẽ non in vno altero'ue, sed prorsus omni mor
bo sit spectãdus, non omiserit. Est porrò is qui ab affectus magnitudine sumit, quem non modo
Methodici ꝑtermiserunt, (non. n. est id mirum) sed etiã rationalium plurimi, atq; etiam Empiri-
ci (quanq̃ alio modo) oẽs. Nam vbi † {in redundantis sanguinis (vt illi loquuntur) concursu,} va-
cuationem à se obseruatã dicunt: manifeste fatenẽ ob nullius alterius eorum quæ in ęgro visunẽ
respectum, se ad vacuationẽ accedere. Neq; hoc dico, ꝑpterea quod purgatio vacuatio sit, quam
redundantis sanguinis concursus nõ indicet, sed ꝙ etiã tametsi redundantis sanguinis concursus
nõ adsit, ad ipsam tñ sanguinis missionẽ interdum sit confugiẽdum: qñ si valens morbus sit cum
viriũ robore, nemo est q sanguinẽ nõ mittat, q vtiq; in artis opibus sit exercitatus. Quippe ipsos
Empiricos videmus cum lapsus ab alto quis sit, aut aliàs plaga aliqua contusas vehemẽter corpo
ris partes habuerit, ad sanguinis missionem confugere, quanq̃ idem homo paulo ante sanus fue-
rat, prorsusq; redundantiæ sanguinis expers. Ex quo patet non hoc esse quod mittendum san-
guinem indicet, sed magnitudinẽ morbi, ac virium robur. exceptis tñ à sermone pueris. Nam &
alia ratione si quis etiamnum sanus, nec adhuc quicq̃ læsus in sanguinis redundantis concursu sit
positus, non statim huic mitti sanguinem est necesse: immo alij satisfacit inedia, alij cibi parcitas,
alij

† ἐπὶ τῇ πληθωρικῇ καλουμένῃ συνδρομῇ.

Hordei farina dolorem mitigat, inflammationi uero non medetur

Sanguis mittendus est ubicunq; magnitudo morbi cũ uirium robore affligens cõspirauit uel si sanguinis concursus non adsit. Sanguinis redundantia non postulat missionem sanguinis, sed magnitudo morbi

A alij soluta aluus, vel purgatio, vel frequentius balneũ: alij sola exercitatio, vel multa frictio abun-
de fuit. Missio vero sanguinis ne ab ipsis quidem Empiricis, ijs qui ita se habent, necessario adhi-
betur. Ad eundem modum nec purgatio in sola vitiosi succi abundantia conuenienter suscipit.
Sed sicut missio sanguinis vel propter ipsius abundantiam, vel propter morbi magnitudinẽ: ita Purgatio in sola cacochimia non est facienda commode nisi etiam magnitudo ipsius morbi eam postulet
purgatio & propter abundantiam alterius cuiusquam succi, & propter vim morbi adhibetur.
Ac de sanguinis missione tum in alio libro egimus, tum vero in sequentibus agemus. De purga-
tione in hoc libro disseram. desiderant enim ægri hanc nõ modo, vt quod noxium superuacuũ,
quo vrgentur, educat: sed etiam vt quod tum ad diuersum trahat, tum vacuet. Atq; ob eam rem
Hippocrates tum in reliquis oĩbus operibus, tum in eo quod de vlceribus prodidit, etiam mor-
» bi magnitudinem ad purgationis indicationem considerat: Purgatio, inquiens, per aluum pluri-
» mis vlcerum prodest. præterea vulneribus quæ in capite sunt accepta. item quæ in ventre & ar-
» ticulis. ad hæc ijs, in quibus ossi caries impedet. Præterea quę suuntur, & quę exeduntur, & her-
» petibus, & reliquis quę vlcera diuturna reddunt, etiam quæcunq; deliganda sunt, ꝑ aluum pur-
» ganda sunt. His verbis clare docuit vlceribus oĩbus & vulneribus quoties prȩualida sunt, pur-
gationem esse vtilẽ. Cum.n. trifariã non hæc modo vitia, verũetiam reliqua oĩa grauia magnaq;
B reddantũ: nempe vel propter afflictę partis prȩstantiam, vel propter affectus magnitudinem, vel Vitia omnia trifariam grauia redduntur vel afflictæ partis præstantia, vel magnitudine affectus, vel eo, quod sint cacoethe
propterea ꝙ sunt cacoethe: cuiusq; horum seorsum videt Hippocrates mentionem fecisse, vtiq;
in capitis ventrisq; vulneribus prȩstantiam læsæ indicans partis. Ventrem autẽ hoc loco nõ so-
lum inferiorem intelligendũ esse, sed etiam superiorẽ, patere cuiuis arbitror. Diuiso nanq; quod
inter collum & crura est trunco in duas capacitates maximas, prior sub thorace, secũda sub mẽ-
brana quæ abdomini subtenditur, (Peritonæon Græci vocant) continetur. Et sanè vulnus quod
intra thoracem intra'ue etiam peritonæon penetrauit, non paruũ periculum affert, potissimum
siquid interiorum vnà sit vulneratum. Quinetiam cacoethe statim fieri quæcunq; in articulis ac- Vulnera articulorum euadunt statim cacoethe
cepta vulnera sunt, id quoq; oẽs ferè sciunt: Empirici qdem ex sola ipsa experiẽtia, cui soli atten-
dunt: qui vero corporis naturę scientiam cõparare studuerunt, ex ipsa vulneratarum partiũ na-
tura. Vbi.n. tendones, & nerui, & carne vacua, atq; ossea loca sunt: hic doloris, vigiliariũ, conuul-
sionis, & delirij periculum instat. Tum hæc igitur vulnera, tum quæ suuntur, id est quę adeo sunt
magna vt suturis indigeant, aut si nõ his, certe deligatura, alui purgationẽ desiderãt. At vero iam
dictũ in ꝓximo libro est, quæ magna vlcera sunt, ea vel suturis, vel deligaturis esse coniungenda.
Quinetiam quibus corrũpendi ossis periculum impendet, ea vtiq; cũ magnitudine phlegmones
C sunt. Iam quæcunq; exedũtur, ea tum cacoethe sunt, tum malorum succorum soboles. Herpetes Herpetes a bilioso excremento exoriuntur
quoq; à bilioso excremẽto ortum habent, reliquaq; quę inueterãtur oĩa, ex huiusmodi quapiam
causa ꝓueniunt. Quare in oĩbus his nõ sine ratione purgare per aluum iubet. In progressu vero
» hæc insuper adijcit: In omni vlcere cui erysipelas superuenit, purgari corpus oportet qua parte
» vlceri maxime conducit, siue id per superna, siue per inferna sit. Cuius etiam ipsius rei discrimen
* ἀντισπᾶν. i. reuellere. & sic linea seq. ꝑtit. in libro de succis nos edocuit, auertere nos iubens ad contraria, deriuare vero ad latera. quinetiã
cum maxime influit, tum ad diuersa reuellere. Dictum vero & de hoc in eo libro est. Quare nũc
quoq; si etiamnum fluxio valenter irruat, reuellere ad contraria studebimus. vtiq; si in superio- Reuulsio ad contraria loca est molienda
ribus vlcus consistat, ꝑ inferna purgantes; sin aũt in inferioribus sit, superiorem ventrẽ vacuan-
tes. At si iam fluxio restitit, atq; in membro inhæsit, deriuare per vicina magis expedit, cum & Deriuatio est facienda per loca vicina, idque cum fluxio restitit
in ꝓpinquiora translatio sit, & purganti medicamento promptior tum accessus, tum attractus è
vicino detur. Hanc vero rationem ad aliam quoq; artis partem spectare, nempe quæ de succorũ
medicatione præcipit, neminem latere arbitror. Proindeq; in sequentibus etiam repetere eã erit
necesse, ac totam absoluere. Nunc illud docere volo, tum ipsam morbi siue vim, siue magnitu-
dinem appellare velis, pro indicatrice quadam sanguinis detrahendi, vel purgationis adhibẽdę, Magnitudo morbi est scopus mittendi sanguinis purgationisque adhibendæ
D statuendam esse: tum vero Hippocratem hanc oĩum quos nouimus primum, indicãtionem ad-
inuenisse. Ac de alijs qdem morbis in sequentibus libris id ostendã, de vlceribus vero in hoc, q
in manibus est. Ac de purgationibus qdem mihi explicatum iam est. Nam cum triplici genere
morbus quisq; sit grauis, aut propter prȩcellẽtiã partis, aut propter affectus magnitudinem, aut
propter ipsius cacoethean, omnium horum meminit Hippocrates, vbi de purgatiõe egit. Quid
igitur, dicet aliquis, nunquid etiam sanguinem detrahi interdum suadet propter has ipsas causas?
* Græce pro, nec, legit, &c. Mihi vero id quoq; iubere videtur, verum breuiter nẽc sine demonstratione: veluti tum ipsi, tũ
reliquis mos fuit. Id ita esse intelliges, primum qdem si hæc eius verba relegeris: Omni recens fa- Vulneri omni recens facto expedit ut statim sanguis fluat nisi in uentre sit
cto vulneri, nisi in ventre sit, expedit ex ipso statim sanguinem plus minus'ue effluere. quippe
» phlegmone minus tentabitur, tum vlcus ipsum, tum quæ circũposita loca sunt. Post hæc autem si
» verba quę in libro de vlceribus ab eo sunt scripta, tum quæ in alijs oĩbus libris sæpe proposuit,
recorderis, debere scilicet imitatorem esse medicum non tantum naturæ, sed etiam eorum quæ
cum sua sponte veniunt, conferunt: clare iam senis mentẽ intelliges de sanguine cum magna sunt
vulnera, detrahẽdo. Si nanq; expedit in talibus sanguinem effluere, non aũt effluxit, quod deest,
ipse adijcias oportet. declarant id ea quę subiungit. qppe hęc statim cũ iam dictis verbis copulat.
» Et ab ijs, quę inueterata sunt vlcera, vt sanguis crebrò fluat, efficere prodest, vtcunq; opportunũ

videbitur, tum ab ipsis vlceribus, tum à circũpositis vlceri partibus. Nam quoniam prędixerat omni vlceri recens facto sanguinem emitti debere, cernens, nisi etiã de inueteratis mentionẽ faceret, fore vt ab aliquo putaretur de recentibus tm̃, ita pronunciasse: idcirco illud recte adiecit, & ab inueteratis vlceribus sanguinem mittẽdum esse. Ac si ꝑpetuum est, quod ab eo didicimus, incipiẽtem fluxionem ad contraria trahendã esse, fixã vero iam in laborante particula vacuandã esse vel ab ipsa particula quæ affligitur, vel à maxime vicina: in promptu nobis & de sanguinis detractione colligere nunc est, ꝙ in principio hæc è longinquo, postea ab ipsis exulceratis partibus sit emolienda. Quinetiam si ijs, quæ iam dixi, illud quoq; adijcias, nempe ꝙ ipsum qui redundat succum vacuandũ esse Hippocrates suadet, aliàs sanguinis detractionem adhibebis, cũ videlicet is vincit: aliàs pharmacum quod ad bilẽ flauam, vel atram, vel pituitam educendam vim habet, dabis: Illius interim in oĩbus his non immemor, nõ esse vlceris, qua vlcus est, vllam id genus curationẽ, sed vel vitiosi qui coniunctus est succi, vel redundãtiæ, vel phlegmones, vel herpetis, vel eius generis alterius: Sed nec illius oblitus, ꝙ aliquid interim ex ijs, quæ vlceribus accidunt, indicationẽ propriam suggerat, veluti magnitudo. Dictum aũt & de ipsis vlceribus est in libro qui hunc præcedit, vbi vlcerũ differẽtias oẽs, & quot, & quæ sint, & quæ sit vniuscuiusq; indicatio, exposuimus. Præberi tñ vacuandi indicationem ab ipsa ægritudinis vi, in eo libro non dixi, propterea ꝙ & longiorem demonstrationem requirebat, & totius corporis curam cum vlceribus in eo non coniunxi. hic vero executus sum quantum ad rem propositam erat vtile. E F

De reliquis indicationibus ulcerum curandorum, maxime uero de ijs, quæ à positu, & figura partium oriuntur. CAP. 7.

NAm absolutus sermo de hoc genere indicatiõis, quã à magnitudine morbi sumi diximus, etiam in sequentibus habendus restat. pari modo de indicatione quæ ab ætate sumitʳ, præterea de ea, quæ ab humoribus sanandis accipitur. Ad eundem modum & quæ ab afflictis partibus indicatio exhibetur, consũmatius in sequentibus libris tradetʳ. Nunc enim quod ab earũ natura, id est temperamento, & substantia sumi ad curationẽ potuit, tm̃ diximus. Quæ vero tum à positu, tum à forma, itemq; vsu, ꝑterea sensus acumine, hebetudine'ue, indicatio suggeritur, hanc non attigimus. Dicatur itaꝗ & de his, quantum sit ad vlcerum curationem vtile. Igitur quæ acuti sensus pars est, eam q̃maxime citra dolorẽ curare tentandũ. Tradita vero eiusmodi remediorum materia est in ijs libris, qui sunt de simplicibus medicamentis inscripti. Quæ parum acri sensu est: hæc, si affectus ita suadet, valentiora remedia recipit. Et principis quidem mẽbri robur seruari oportet: veluti latius, vbi de phlegmone agemus, docebitur. Quod tale non est, licet huic eam medendi rationem tutò adhibeas, quæ relaxando remittendoq; mitiget, Chalasticen Græci vocant. Atq; hæc quidem in sequentibus fusius tractabimus. In hoc libro indicationem, quæ & à positu, & à figura partium sumitur, trademus, atq; ita quarto huic libro finẽ imponemus. Hinc igitur excogitatum est ei, cui exulceratus ventriculus sit, medicamenta esse bibenda: Cui gula, nõ semel, nec tota simul assumenda, sed paulatim & assidue. quando ex transitu & contactu vulneribus, quæ hic sunt, vtilitas accedit, non ex continendo, & diutius adherendo, sicut ijs, quę in vẽtriculo sunt. Quinimo & ꝙ crassiora hæc, & magis lenta sint adhibẽda, id quoq; à positu figuraq; est indicatum. Nam quoniam gula trãsitus quidam comestorum bibitorumq; est, idcirco remediorum eget quæ adhęrere, & vndiq; quasi concrescere, & agglutinari possint: non autem quæ elui ac defluere sint prompta. Ac circa partes eius, veluti concrescunt quæ crassa sunt: agglutinãtur quę lenta sunt. Quę vero vlcera in crassis sunt intestinis, ijs, quę per sedem inijciunt, remedijs magis egent. quippe cui magis sunt propinqua. Quę in tenuibus habentur (q̃m & longinquiora sunt, & medio situ posita) ambo requirunt, & quę superne sumuntur, & quæ per sedẽ infunduntur. Sanè cõmunis oĩum internarũ partium indicatio est, vt ea eligant quæ animalis naturæ maxime sint familiaria, siue ea cibi sint, siue medicamẽta: fugiãtur respuanturq; huic cõtraria. quanq̃ in ijs, quæ foris sunt vlceribus, innoxius etiam taliũ medicamẽtorũ est vsus, æruginis, ærisq; vsti, & æris squamæ, & cadmiæ, & pompholygis, lithargyri, & cerussæ. Hæc igitur, & similia interioribus exhiberi non debebũt. Porrò ꝓditum de natura horum est tum in tertio de temperamẽtis volumine, tum in libris de simplicibus medicamẽtis. Eligenda vero alimẽta sunt, si q̃dem ad cicatricem ꝓducere, aut glutinare vlcus studemus, tum austera, tum glutinosa, tũ quæ minime mordeant: Sin emundare, quę modice abstergeant. quod munus mel non coctũ præter cætera ꝑstat. Austerę vero potiones, & eiusdẽ rationis alimẽta cuiq; sunt nota. Voco austerũ id qđ Styphon quoq; gręce, id est adstringẽs, dicitʳ: Acerbũ vero, quod intensum austerũ est, gręce Stryphnon. Quæ vero medicamẽta citra internarum partium molestiã sumantur, ea tradita sunt in his libris qui de medicamẽtis sunt scripti. Dicetur tñ & nunc eorũ formula. Ergo internis vlceribus opitulantur hypocystis, & balaustium, & cytini punicorũ, & galla, & mali corium, & terra samia, & lemnium sigillum, & rhois rosarumq; succus, & acacia, aliaq; id genus, quæ vlceribus internis ꝓsidium afferunt, nec vllam visceribus noxã inferunt. Danda vero hæc sunt ex aliquo adstringentium decocto: vel mali cotonei, vel lentisci, vel summorũ rubi vitis'ue, vel myrtorũ, vel deniq; ex vino aliquo austero. Non latet aũt & de vini vsu, quod cauendũ id est, vbi phlegmones suspicio adest. G H

* ἀνοδύνων.

* σιδιμιος ασκης.

Gulæ exulceratæ medicamenta sunt paulatim assidueq; lingenda

Intestina exulcerata requirunt medicamenta crassa quem per sedem infusa, tenuia uero et quæ supra sumuntur, et quæ inferne infundunt.

Vlceribus interioribus omnia astringentia conferunt ut hypocystis balaustium galla &c.

Vinum fugiendum est ubi suspicio phlegmones est

A adest, alias dari nihil vetat. Nec illud obscurum est, eiusmodi medicamina præparanda, ac iam dictis humidis excipienda esse, tum vero tragacanthen, & gummi illis admiscenda: potissimum si quis ea iis quæ in gula sunt, exhibebit. Sed & gargarizare quoq; iubẽdum est ei qui ad fauces & paristhmia his vtetur. At ad vlcus quod in aspera fit arteria, vt supinus quãdiutissime in ore teneat, ac omnes qui illic sunt musculos relaxet remittatq;, præcipiendum. Influit enim sic sensim & paulatim de medicamento aliquid sensibiliter & manifeste in ipsam arteriam. Nam & cum naturaliter se habet, scire licet potionis nonnihil huc pcolari. Sed veluti in secunda valetudine, ita nimirum in aduersa cauendum est ne largius influat, utpote quod tussim excitabit. Nam quoad humor vndiq; iuxta tunicas arteriæ, ceu iuxta murum aqua descendit, tussim vtiq; non ciet: siquid p mediam spiritus viam incidit, tusses statim excitat. Tum hæc igitur à situ & forma partium omnia sunt desumpta, tum vero non minus illud, ꝙ omnibus medicamentis, quæ thoracis & pulmonum vlceribus sunt destinata, mel sit admiscendum. quando si austera iis duntaxat medicamenta exhibebis, ea in ventriculo morabuntur. Ergo digestionis eorum in corpus, instrumentum mel erit, ac celeris transitus veluti vehiculum: cum eo ꝙ nec vlceri nocebit. Ad eundem modũ quoties in vesica, & renibus vitium consistit, non solum mel ipsum, sed etiam eorum quæ vrinas mo-
B uent quippiam, vlcerum medicamentis misceri oportebit. Illud quoq; patere, uel me tacẽte, cuiuis arbitror, exulceratas partes, tum ex earum substantia, tum functione, tum vtilitate, tum positu, tum figura discerni. Monstratum autem id abunde est in libro de notis affectorum locorum. Verum non est de illis nũc locus. Rursus igitur ad medendi methodũ reuertor. Aio igitꝰ nõ hæc modo, sed etiam alia non pauca ex figura partium posituraq; indicari. quippe quando nec deligare commode ægram particulam possis, nisi prius uel ex figura, uel positura, uel vtrisq; indicationem sumpseris. sed nec immittere in sedem clysteris fistulam commode queas absq; eius generis indicatione. Iam per penem iniicere medicamenta in vesicam sæpe necessum est. Illud de cathetere apponere opus non est, ꝙ eo probe vti omnino nequeas, nisi & positum & figuram totius vesicæ planè perspectam habeas. In talibus ergo omnibus clare patet, non parum ad totam curationem affectum ipsum locum indicare. In ruptis autem, (quæ Rhegmata Græci vocant,) plures indicationes in idem concurrunt. siquidem & quę à positura capitur, recte ad examen venit. Nã propterea quòd & in profundo corporis sunt, & latent, idcirco diuersam curationem ab iis quæ apparent, postulabunt. Quoniam uero cum ecchymosi quidem omnino, aliquando vero & cũ contusione circum ipsam præruptam carnem consistunt, idcirco plures curationes indicabunt.
C Semper enim pro affectuum numero, etiam medendi indicationes respondent. Ac docebitꝰ quidem, vbi de phlegmone differemus, locupletius, quòd valentiora medicamenta requirant quæcunq; in profundis partibus laborant, quàm quæ in summo corpore sunt affecta. Nunc id saltem arbitror patere, ꝙ solui necessum est præsidiorum, quæ foris applicantur, vim, vbi quod ab his iuuandum est, in profundo latet. quare intendere hanc eatenus oportebit, quatenus per transitũ ad profundum est remittenda. Sanè ecchymosis omnis vacuationem pro remedio curationis indicat. quare calfacientibus huic & modice siccantibus medicamentis est opus. Quippe quæ uehementer siccant, digerunt illa quidem in principio euidentius, quàm quæ sunt imbecilla: cæterum, non nihil ipsius vitii scirrhosum difficileq; curatu relinquunt. Ac dicemus de his in sequentibus diligentius. sed & nunc quantum ad rem pertinet, abunde est dictum. Quę enim humectãt calfaciuntq; pharmaca, præterea hæc quæ omnes iam græce vocare Chalastica, id est relaxantia, solent, atq; ex his quæcunq; ad siccius paulo vergunt, nec tamen adhuc clare manifesteq; cõtrahentia sunt, quæ Syntãtica vocant, hæc omnium sunt ecchymomatum remedia. Curandũ uero est ut vnà cum ruptis, quæ in profundo hærent corpore, hæc tum uires magis habeant intentas, tum ipsa magis acria magisq; dissipãtia sint: tum (vt semel dicam) tanto efficaciora, quanto magis à cute ad profunda ecchymosis recessit. In talibus sanè nec cucurbitæ usus sit inutilis. Id est in-
D strumentum ad violentum attractum à medicis excogitatum. Cęterum, cum totum ecchymoma digestum per halitum est, siccare iam vehementius ruptum ipsum permittitur, ac deligatura cõiungere, omniaq; in summa facere quæ ut ulcus coalescat, efficiãt. Ergo si euocatum celeriter ecchymoma sit, facile coalescet rupta ipsa caro. Sin longiore spatio, sordes multa subnascens mediũ inter ulceris labra spatium occupat, ita ut iam coire ruptio non possit. Atq; inde adeo fit, ut qualibet leui de causa nos hæc sui admoneant. Nam siue quis obriguit, siue parum concoxit, siue febri laborauit, siue se uehementius fatigauit, eiusmodi particulis illico dolet. Non enim in idẽ coiere ruptionis labra, sed tantum prope sunt admota. Quo fit, vt leue momentum ea facile separet, & medium locum superuacuo humore repleat. Et quid, quæso, aliud quàm assidue nouũ ecchymoma his gignitur? & primo illi, cum videlicet primum caro est rupta, simile: nisi ꝙ nunc ex tenui magis sanie constat, cum in principio è sanguine ecchymoma esset: ideoq; facilius etiam nũc quàm intra initia digeritur. Hæc itaq; quæ hactenus diximus, disputationi de vlceribus satisfacient. Finemq; iam quarto huic volumini impono.

* Al. ξηραντικὰ .i. exiccantia.

* τμητικώτερα .i. incidẽtia.

Galeni

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER QVINTVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Sanguinis profluuia quæcunq; uenis uel arterijs læsis contingunt, sanantur, ac ulcera in pene uel in sede.

Epilogus uniuersæ ulcerum curationis superioribus libris explicatæ. CAP. I.

QVemadmodum quis vlcerum curationem optime moliatur, cũ duobus ante hũc libris docuerimus, illud obiter ostendimus, reliquos omnes medicos, q̃ simpliciũ in nobis particularũ elementis minime inquisitis artem adeunt, non posse quicq̃ certa rõne sanare, minimeq; omniũ qui Thessali dogma profitenť. Reliqui nanq; F
ea saltem vlcera, quæ in diuersis sint partibus, diuersis rõnibus sananda censent, ipsa nimirũ experientia docti. Qui vero Thessalũ authorem sequuntur, propter excellentem scilicet sapientiam, omne vlcus, quacunq; in parte animalis sederit, similis egere curationis putant. Quippe si cauum sit, impleri: si æquale, cicatrice induci: si caro supercrescat, hanc detrahi: si cruentum recensq; sit, agglutinationem postulare aiunt. ceu vero qui hęc norit, eum recte mederi sit necesse. nec sit hæc ratio ẽt cuilibet è plebe communis, cum nemo sit qui horum quicq̃ ignoret. Cæterum, nec quemadmodum carne implendus sinus sit, nec quẽadmodum ad cicatricem perduci quod impletum est, debeat, aut comprimi quod superauctum, aut coalescere quod purum citraq; sinum est, intelligunt. Sunt enim eiusmodi opera tantum medicorum, quæ vel ratione, vel experientia, vel vtriusq; ope sunt inuenta. Rursus igitur repetentes, summatim ea percurramus, quò dicendorum caput cum dictorum copuletur calce. Mõstratum est omne vlcus siccantia medicamenta requirere. Cæterum, quod sinum habet, vt minus sanè quàm reliqua, sic ea quæ præterquam quòd modice siccent, etiam abstergendi facultatem obtineant, desiderare. Quod vero coniungi sibi labra postulat (cuiusmodi scilicet sunt quæ medicis latine Cruenta, græce Enæma dicuntur) huic tum quæ magis etiam siccent, tum vero quæ citra G
abstersionem leuiter adstringant opus esse: Iam quæ vlcera perduci ad cicatricem postulant, hæc non solum magis adhuc siccantibus, sed etiam strenue adstringentibus remedijs egere: Quòd si caro eorum præter naturæ modum intumuit, acria & demolientia (quæ eadem calida siccaq; necessario sunt) desiderare. Si quod vero aliud symptoma vlceri adiunctum erat, ab eius natura curationis indicatio sumebatur: atque ex hac rursus remediorum facultas petebatur. Si nanque sordes innascerentur, quæ hanc tollerent opus esse: eaq; omnia abstergendi vim habere multo sanè maiorem, quàm ea quæ carne implerent. Si uero copiosior in his humiditas cerneretur, etiã quod magis siccaret medicamento opus esse: cæterum, quod propriam speciem non egrederetur. Ac si agglutinaturum medicamentum esset, siccans adstringensq; id esse debere: si carne impleturum, siccans & abstergens. atque in singulis reliquorum, vti dictum est. Si vero intemperata subiecta caro esset, primum eius intemperantiæ succurrendum esse: vtique quæ siccior iusto esset, hanc humectantibus: quæ humidior, siccantibus: tum quæ calidior esset, refrigerãtibus: quę frigidior, hanc calefaciẽtibus: & si gemina qualitate esset intẽperata, pharmacũ quoq; eligentibus quod gemina esset qualitate contrariũ. Quippe id oĩum q̃ præter naturã sunt, cõe esse, non posse ad naturã suã redire quicq̃ sine ijs quæ ipsi facultatẽ haberent contrariã. Considerandas prꝫterea H
& intẽperantiæ cãs hoc tpe esse, siue hæ totius corporis essent cões, siue quarundã partiũ ppriæ, q̃videlicet per societatẽ (quã Sympathean vocant) exulceratũ membrũ infestarent. Medendum vero primũ esse causę, q̃ intẽperantiã adhuc foueret: post hanc uero, ipsi q̃ iã facta esset intẽperãtiæ. Quippe hanc cõem indicatiõnẽ esse omniũ, q̃ ex cã quapiam orianť. Ostendimus aũt tum ab vlcerum differentijs diuersas præberi indicationes: tum eas quę à laborantis corporis tẽperamẽto sumunť, diuersam ab his habere rationẽ. Siquidem illæ, cũ ex ijs quæ præter naturam sunt, sumanť, oẽs contraria esse adhibenda dictant: hæ cum ab ipsa natura capianť, similia. Nam si qua siccior pars est: ea magis siccari postulat. quæ minus talis est, ea minus est siccanda. Ad eundẽ certe modũ, & de calefaciendo refrigerandoq; est præceptũ. Nec illud omisimus, ex præcellentia mẽbri, aut contrario statu, itemq; ex sensu acri hebete'ue diuersum medicandi consilium peti.

Vlcus cauum modice siccantia et detergẽtia medicamenta postulat

Cicatricem inducentia medicamenta debent esse siccantia astringentiaq;

Indicationes a laborantis temperie sumptæ diuersam habent rationem illis quæ ab ulcerum differentijs sumuntur

De unitatis solutione in uena, uel arteria. CAP. 2.

ERgo quod reliquum est huius morborũ generis curandi, id nunc apponamus. Nos genus id, lucidioris doctrinæ cã, vnitatis solutionẽ appellauimus, nec refert si continuitatis solutionẽ voces. Incidit hæc non in similaribus modo, & simplicibus partibus, sed ẽt in cõpositis, & instrumẽtalibus. At vero remediorũ indicationes aliæ à similaribus sumunť, aliæ ab instrumentalibus.

A bus. Quarũ ambas norunt, qui methodum Hippocratis consectantur, ꝓpterea ꝙ vtrarũq; partiũ naturam intelligunt: alteram aũt duntaxat (nempe quæ ab instrumentalibus præbetur) qui Erasistratum, & Herophilum sequuntur. Quare in ijs qui sequentur sermonibus quæcunq; à calido, frigido, humido, & sicco corpore morbo'ue indicationes sumuntur, nullius certe methodum hi habebunt. quæ vero à forma, positu, præcellentia, acri sensu, aut his contrarijs, præbentur, has nõ ignorabunt. Illustrius erit quod dicimus, si partes ipsas proposuerimus. Quoniam igitur de ijs maxime vlceribus, quæ in carnosis accidunt partibus, hactenus abunde tractauimus, nunc tempestiuum videtur de ijs agere quæ in arteria, vena, & neruo contingunt: nec de ijs absolute, sed vt in quouis sunt viscere, uel deniq; instrumentali animalis parte. Ergo sicui arteria vena'ue magna vulnerata est, & copiosum sanguinis profluuium cõtinuo superuenit, & glutinari id vulnus difficile quidem ẽt in vena est: in arteria vero non solum difficile, sed etiam quod fieri (sicut nonnullis medicorum est visum) omnino fortasse non possit. Dicendum ergo vicissim de vtrisq; est, ac prius de sanguinis profluuio: secundo loco de agglutinatiõe. Quoniam aũt, & per anastomosin, & per diapedesin, vt mox docebimus, profluuia huiusmodi fiunt, non alienum sit, propterea ꝙ curationem cõmunem habent, ẽt hoc loco de ijs meminisse: tametsi ex alio esse morborum ge-

B nere videantur. Sanè profluit ex vena, vel arteria sanguis, aut reserato earum ore, aut tunica earũ diuisa, aut (vt sic dicam) transcolatus, siue sudoris modo transmissus. Porrò diuiditur ipsa tunica, tum ex vulneratione, tum contusione, tum ruptiõe, tum erosione. Anastomosis accidit propter tum vasis imbecillitatem, tum sanguinis qui ad os eius impetu ruat copiam: ad hæc, acrem q̃piam quæ illi extrinsecus incidat qualitatem. Diapedesis vero ex tunica quidem ipsa rarefacta, sanguine vero tenuato oritur. accidere præterea interim potest, & ex gracilium vasorum ore adaperto. Dicendum igitur est de horum affectuum vnoquoq; seorsum, ac primum de diuisiõe, quam vel ex erosione, vel vulnere, vel contusione, vel ruptione diximus accidere. Quæ itaq; vulnerant, ea sunt acuta, atq; ad secandum habilia. quæ contundendo soluunt, ea grauia duraq; sunt. quæ rumpunt, omnia id tensionis interuentu faciunt. idem & intensior actionis vehementia facit, tũ succi abundantia, non vtiq; virium respectu, sed cum à vase suo non continetur. etiam casus ab alto, tũ graue quippiam durumq; incidens. Quippe eiusmodi aliquid cum vel vasis vacuis, vel pusillam omnino rem continentibus in ea inciderit: si durum ex opposito obiectum habet, cõtusa reddit. at si plenum vas sit, prius id rumpit, quàm cõtundat. cum sit quod tũ accidit, persimile ac si vtrem vesicam'ue impleas, atque in hanc lapidem iactes. vel contra lapidi vtrem violenter illidas. Sanè

C huic persimile est quod accidit in casibus ab alto. Quam nanq; rationem vter habet ad lapidem, hanc homo habet ad solum. Quisquis vero ex maximo acutissimoq; clamore, in pulmõibus vas perfregit, is violentiæ actionis acceptum malum referet. Similiter huic, & qui ex eo quòd prægraue onus, aut humeris imponere est conatus, aut aliàs manibus attollere, vas fregit. Atq; hoc etiam magis, cui ex concitatissimo cursu, aut valentissimo saltu, aut aliter particula vlla violenter extensa, id accidit. Est enim id quoque persimile, ac si funem, aut lorum, quàm maxime distẽdas. Porrò perrumpi quoque non pauca, propterea quòd sanguinem quem in se habent, non continent, potissimum cum flatulentus is sit: indicio sunt tum dolia, quæ sæpe musto rumpuntur, tum alia multa valentissimorum corporum.

Quibus remedijs uenarum & arteriarum ulcera agglutinari, & fluxus sanguinis deriuari, ac reuelli queat. C 3.

AC si ex vulnere, vel clamore, vel casu, vel cõtusione perruptũ vas est, vtiq; in his causa ipsa desiit. Si vero ex abundantia, fieri põt ut uas ẽt amplius rumpatur, effectrice saltem adhuc manente causa. Atq; in hoc quidẽ affectu vacuanda quãprimũ abundãtia est: abhinc sanguis supprimendus: mox vlcus ipsum curandum. Vbi vero effectrix causa iam desiit, primum sistere sanguinem expediet, post vlcus sanare. { Quomodo igitur sistemus sanguinem? } Obturato quidẽ

D quod perruptũ est, auerso aũt atq; aliorsum translato quod per id ferebatur. qñ si id eo quo inter initia impetu confluat, osculũq; vasis pari modo pateat, citius planè moriatur animans, quę ꝓfluuio laborat, q̃ sanguis cesset effluere. Porrò, vlcus ipsum claudetur, uel labris eius quæ dissident in idem adductis, vel osculo eius obstructo. Adducentur in idem labra eius, tum nostrarum manuũ opera, vbi sic ad manum vlcus se exhibet: tum per deligaturam, tum vero per ea remedia, quę refrigerent, & adstringant. Neq;. n. fuere fas est arteriæ venę'ue vulnus: veluti dixerint qui nullam à vulneratæ partis substantia naturaq; sumi indicationem aiunt. Obstruetur vasis osculũ & sanguine ipso concreto (qui Thrombos græce dicitur) & ijs quæ foris illi imponuntur. Possunt aũt superimponi tum carnosæ ipsæ, quæ circa vlcus sunt partes, tum in nonnullis vulneribus ipsa cutis: ad hæc quęcunq; ipsi cõminiscimur. Ea sunt & linamenta, quos Motus græce vocant, & medicamenta ea quæ idcirco quòd ex lenta crassaq; substantia consistant, meatus obstruunt, (Gręci Emplastica vocant) præterea quæ crustam, quã Græci Escharan vocant, efficiunt. Quippe hanc quoq; ceu septũ quoddã huiuscemodi vlceribus veteres excogitarunt. Efficiunt hanc tum ignis ipse, tum q̃dã medicamina quibus ignea vis inest. Atq; his quidem rebus obstruit vasis osculum. Auertitur aũt sanguis, atq; ad alia membra conuertit, tum ad proxima deriuatus, tum ad cõtraria reuulsus. Illud Parocheteusin, hoc Antispasin gręci vocãt. Nam hęc q̃q; Hippocratis inuẽta sunt, omnis

Sanguis 4 modis effluere è vasis potest aut reserato vase aut rupto, aut transcolatus aut sudoris instar transfusus.

Vulnus arteriæ uenæue non est suendum

Sanguis deriuatur ad uicina, reuellitur ad contraria

omnis ſcilicet immodicæ uacuatiõis cõmunia remedia. Deriuatio ad uicina loca fit, cum id quod E
per palatum vacuatur, per nares deriuatur: reuulſio autem ad contraria cum ad inferna reuellit:
Rurſus quod per ſedem profluit, id per uuluam deriuamus: ſurſum uero reuellimus. Ita nanque
& natura ipſa facere ſolet. Mulieri enim, inquit Hippocrates, ſanguinem uomenti menſes ſuper- »
uenientes remedio ſunt. Hac igitur de cauſa, ſi uel menſes confertim eruperint, uel ſanguis ab »
vtero quoquo modo profluxerit, ſurſum reuelles, cucurbitam maximam ſub mammis defigens.
Nam & hoc Hippocratis inuentum eſt. Eandem ob cauſam cum è naribus ſanguis erumpit, id
retinent maximæ in præcordijs defixæ cucurbitæ. Infigendę autem ſunt, ſi ex dextra nare ꝓfluit,
ſuper iecinore: ſin ex ſiniſtra, ſuper liene. ſi ab utraq; nare, ſuper utroq; ſunt imponendæ uiſcere.
Quòd ſi reſolutus adhuc æger non ſit, etiam uena ex eo cubito incidenda eſt, qui profuſioni è di-
recto reſpondet. Vbi paulum detraxeris, mox unam horam intermittens, rurſus detrahes, poſt
iterum atq; iterum, pro laborantis uiribus. Ad hunc modum & reliquas omnes fluxiones (quip
pe communis ratio eſt) tum ad contraria reuocabis, tum per uicina deriuabis. utiq; quæ per aluũ
fluunt, ea uel per urinas, uel uterum tranſmittens. quæ uero per urinas, ea uel per uterum, uel per
ſedem transferens: pari modo quæ per uterum erumpunt, uel per urinas, uel per aluum. quę ue-
ro in oculis, aure, uel palato fluxiones accidunt, eorum ad uicina deriuatio per nares eſt. Reuul- F
ſio uero in ijs quæ ſupra ſunt omnibus, deorſum ſemper agitur: ſurſum, in his quæ ſunt infra. Præ
terea à dextris ad ſiniſtra, ſicut ab his rurſus ad illa. ſimiliter ex ijs quæ intus habentur, ad ea quæ
foris ſunt: contraq; ab his ad illa. Ergo frictio contrapoſitæ partis, potiſſimum per ea medicamẽ-
ta quæ calefaciant: præterea uincula ualentius adducta, ijs quæ ad contrarium reuocant remedijs
ſunt annumeranda. Non ſecus profectò & naturalium meatuum qui poſiti ex aduerſo ſunt, re-
cluſio. Quæ uero id præſtare medicamenta poſſint, tradita eorum materia à nobis eſt in libris,
quos de medicamentis prodidimus. ſed de omni fluxione in ſequentibus ẽt libris tractare neceſ-
ſum erit. Nunc ad ſanguinis profluuium eſt redeundum. Quippe de genere obturantium quo-
dammodo eſt, & vinculum ipſis profluentibus vaſis iniectum: ipſiq; noſtri digiti dum ea cõmit-
tunt, ſtringuntq;. Eſt & alia huc pertinens ligatio, quam Græci Epideſin vocant. quanquã ipſum
vas circulo nõ complectitur, ſicuti vinculum: verum cum ex parte complexu ſuo cõmittat quo-
dam modo vulnerati membri diſſidentia labra, & quæ ſuperimpoſita ſunt contineat, merito in-
ter claudentia remedia numeratur. Præter omnia iam dicta, inter hæmorrhagiæ remedia cenſea
tur, & appoſitus vulneratæ partis ſitus. Porrò appoſitus fuerit, ſi ad geminum hunc finem ſit di-
rectus: nempe ut & dolore pars careat, & ſurſum ſpectet. Si uero uel prona ſpectet, uel doleat: nõ G
ſolum profluuium non ſiſtetur, ſed etiam, ſi non ſit, prouocabitur. Ergo qui hæc norit, ſiquando
aſtiterit ei cui ex vulnere ſanguis profluit, (de his enim primum agam) illico digitũ ſuper os vul-
neris vaſis imponat, blande innitens, ac ſine dolore comprimens: quippe ſimul tum ſanguinem
ſiſtet, tum eum concreſcere in vulnere faciet. Quinimmo ſi vas, unde profluit, alte ſit demiſſum,
certius ipſius tum poſitum intelligat, tum etiam magnitudinem: præterea, vena'ne ſit, an arteria.
Poſt hæc iniecto vnco attollat, ac modice intorqueat. Quòd ſi ne tunc quidem ſiſtitur ſanguis: ſi
vena fuerit, tentet citra vinculum ſanguinem ſupprimere aliquo ex ijs medicamentis, quæ ſan-
guinis ſupprimendi facultatem habeant. Sanè optima horum ſunt emplaſtica ea quæ ex frixa re-
ſina, & farinæ triticeæ tenuiſſimo polline, & gypſo, alijsq; id genus, ſunt confecta. Sin arteria ſit,
duorum alterum, aut vinculo amplectens, aut totum vas præcidens, profluuium ſiſtes. Sanè vin-
culum magnis quoq; venis inijcere interdum cogimur: atq; ẽt interdum totas præcidere vtique
tranſuerſas. Incidet autem huius neceſſitas in ijs quæ ex profundiſſimo loco rectè aſſurgunt: prę
ſertimq; per anguſtas, vel principes particulas. Quippe ita retrahitur ex vtraq; parte pars vtraq;,
celaturq; ac integitur à ſuperiacentibus corporibus vulnus. Tutius tamen eſt vtrunq; facere, &
vinculum vaſis radici inijcere, & quod deinceps habetur præcidere. Radicem vaſis voco priorẽ
eius partem, quæ vel iecinori propior eſt, vel etiam cordi. hæc in collo ab inferiore eſt parte: in H
brachijs & cruribus à ſuperiore: in ſingulisq; reliquarum partium, prout ex diſſectiõe intelligere
licet. quam nec ipſam amethodi iſti Theſſalij admittunt.

Quo pacto implenda carne ſint ulcera, cum ſanguinis impetum ſiſterimus, ac de medicamentis quæ cruſtam inducunt. CAP. 4.

His pactis, implendũ carne vulnus q̃primũ eſt prius, q̃ vinculũ à vaſe decidat. Niſi. n. produ-
cta caro prius locũ qui circa præciſam arteriã eſt, impleuerit: ſed locus aliqs vacuus ſupfue-
rit, vtiq; quod Græci Aneuriſma dicunt, ſequit. Quã ob rẽ eo potius gñe ſanguinẽ ſiſtentiũ vten
dũ ſuadeo, qđ ſua lentitia meatus obſtruat, (emplaſticon vocãt) q̃ qđ cruſtã efficit, ꝓpea ꝙ & citius
& minore cũ piculo †{poſt ipſum} implet vulnus. Quippe piculũ in altero eſt, ne ſi defluat cru- †ab ipſo.
ſta, rurſum ſanguinis ꝓfuſio ex vaſe excitet. Optimũ igit oĩum q̃ noui medicamentorũ, quo ẽt ad
cerebri mẽbranarũ hęmorrhagias tutiſſime vtemur, eſt, qđ nunc ſubijciã: Thuris pars vna, aloes
partis vnius ſemiſſi miſcet. mox cũ vtendi tp̃s inſtat, tm̃ huius cum oui candido ſubigit, quantum
mellis reddat craſſitudinem. hoc dehinc leporis molliſſimis pilis excipitur. deinde tum vaſi ipſi,
tũ vlceri toti liberaliter imponit. alligandũ aũt id forinſecus faſcia eſt ex tenui linteo. Cuius faſciæ
primi

Sanguis ex dextra nare fluens supprimit admota cucurbita hepati, ex sinistra uero lieni
Sanguine e narib*us* fluente secanda uena est e directo brachio
Reuulsio fit a dextris ad sinistra et ab his ad illa et ab interiori ad exteriora
Situs partis uulneratæ spectare debet sursum et indolens conseruari
Sanguis fluens ex uasis altius demissis sistendus est attollendo uas unco atq*ue* modice uas intorquendo

A primi quatuor quinque'ue amplexus ipsi profluenti vasi iniicientur: abhinc vasis radicem uersus ducetur, in quibus videlicet partibus radicem uersus ducere licet. Licet aũt ferè in omnibus præterq̃ cerebri membranis. His factis, vbi tertio die solueris, si tutò adhuc medicamen vlceri adhæret, aliud rursus super impones: ac ueluti linamentum id quod ex pilis factum inhæsit, madefaciẽs deligabis, ita vt initio deligasti. Sin prius sua sponte linamẽtum decidat, radicem vasis digito blãde comprimens, quatenus uidelicet nihil confluat, hoc quidem suspensa manu adimes, atq; alterum impones. ad hunc modum quoad carne munietur, curare uas debebis, utiq; à principio ad finem vsq; particulam supinam seruans: custodito tamen in hac situs figura, modo. Vitandum. n. ne dolor incidat, ac rursus profluuium excitet. cum nihil sit quod profluuium magis q̃ dolor prorritet, & phlegmonas augeat. Hoc medicamento multifariam utor, aliàs (ut dictum est) duplum thuris, aloe admiscens, aliàs pari modo ambobus utens, aliàs paulo superante aloen thure, aut ẽt plusculo, sed nondum duplo: ẽt mannam pro thure aliquando iniiciens. Est autem manna medicamentum, quod magis q̃ thus adstringat: Thus uero q̃ manna magis emplasticum. Porrò cõstat in duris corporibus plus aloes esse immiscendum, in mollibus plus thuris. Eritq; alterum eorum magis adstringens: alterũ lentitia & crassitudine sua tenuibus spiramentis magis inhęrens, quod

B emplasticoteron uocant. Itaq; etiam magis tenax, ac (vt sic dicã) resinosius deligas thus oportet, vbi magis esse emplasticum medicamentum studebis. id sanè tum mollius est, tum albidius, tum quod mansum ritu aloes & mannæ non cõminuit, sed partes suas sibi cohærentes defendit, uelu ti Chia mastiche. Verum hæc eius tractationis sunt propria, quæ de componẽdis pharmacis pręcipit. quam in hoc opere non alicubi attigisse omnino non licuit. Siquidẽ aut nusquã nobis particularis exempli facienda mentio fuit, sed ipsis tm̃ vniuersalibus contentos esse methodis oportuit: aut si particularia poneremus, etiam præparatio eorum fuit attingenda. Verum (ut ante est dictum) eius generis remediorum quæ methodo sint inuenta, uno altero'ue exemplo hic posito contentos esse conueniet. Id uero semper mihi teneri memoria uelim. Sed reuertamur rursus ad id quod dicendo, parum absoluimus. Mentionem enim iam dicti medicamenti idcirco pluribus feci, ꝙ cæteris id omnibus præstare mihi persuasi. mirorq; sicui melius inuenire continget. Ioq; tum in cerebri membranis semper: tum in colli vulneribus eo utor: etiam ipsarum uenarum iugularium, quas Sphagitidas vocant. utpote cum harum quoque profluuiũ citra uinculum sistat. Non est autem in his committendum vt in opere properes, ueluti quidam stolidi chirurgi faciũt: sed altera manu inferiorem uasis partem comprimes, aut complexus tenebis. altera medicamẽ-

C tum vulneri impones, ac blande ei apprimes, donec concretum adhæserit. mox deligabis superne deorsum, non (ut in artubus) inferne sursum. siquidem radicem uersus vasorum ducere deligationem oportet, ac quod confluit reprimere. Sunt porrò & alia non pauca pharmaca, quæ citra omnem dolorem emplasticam vim obtinent: uerum nullum ita carne implet. Expedit autẽ quã maxime in eiusmodi casu, ut priore medicamine cadente, caro circum uas ipsum sit producta. At quę crustas generant, ubi crusta decidit, magis nudam partem, quã pro ipsius naturali habitu derelinquunt. Est nanq; ipsius crustæ generatio ex subiectis circumpositisq; corporibus (ut sic dicam) semiustis: sic, ut cuiusmodi in hyemem extinctos hos carbones rem parant, eiusmodi ipsæ crustæ carnis exustæ sint reliquiæ. Quare quantum particulæ adustum ad crustam est, tantũ profectò ipsi de naturali carne deperditur. Id itaq; omne particulæ decedit, cum crusta cadit. atq; ob eam rem nuda sineq; carne visitur. Multisq; postea q̃ crusta decidit, profusio sanguinis, quę ęgre supprimi potuit, superuenit. Quare in his quoq; quisquis methodo administrare omnia volet, is tum modos omnes, quibus sanguis supprimatur, longe ante cõsiderabit, tum eum eliget qui minus sit cum periculo, utens non minus & reliquis omnibus quoties necessitas vrgebit. Maximã

D autem necessitatem, vel crustificis medicamentis, uel ignitis ferramentis utendi animaduerti, vbi ex erosione putrescentis alicuius profluuium sanguinis concitatur. Quinetiam ubi in tali affectu totum quod computruit est sublatũ, tutius est uel ipsius ueluti radicẽ adurere, uel certe crustificis medicamentis vti. Hac uero ratione tum in pudendis, tum sede ad talem necessitatem sæpe deuenimus, quòd videlicet hæ partes tum propter naturalem hũmiditatem, tum quòd excrementorũ sunt canales, ex leui causa putrescant. id uero quò pro incrustantium pharmacorum delectu consilium diriges, erit non vtiq; solus calor, sed cum quo adstringendi facultas sit coniuncta, qualis in chalcitide, & mysi, & atramento sutorio, siue ustis his siue inustis utere, visitur. Quæ vero ex calce non extincta conficiuntur, ea vtiq; ualentiora his sunt: cæterum calx adstringendi vim nõ habet. Excidunt igitur citius quæ ab his fiunt crustæ, hærent autem corporibus diutius quæ ab adstringentibus. Quod vtiq; longe est vtilius: quando ita prius nascitur in imo earum caro, efficiturq; profluenti vasi velut operculum quoddam. Vnde nec nosmet præcipites esse (veluti nonnulli sunt) ad crustas, vbi hæmorrhagias periculum imminet, detrahendas oportet, nisi in illis tãtum affectibus, in quibus propter putredinem candens ferrum corpori hominis admouere coacti fuimus. Appellant nescio quomodo eum affectum oẽs nunc medici Græci νομὴν à verbo qd' pascere significat, propterea ꝙ pergere pascendo id uitiũ ab ægris particulis ad eas quæ integræ sint, soleat: atq; harũ semper aliqd ægris adiicere: ita vt non à substantia indicatæ rei, sed ab accessorio

Margin: * Al. θερμότητι, caliditatẽ

Handwritten marginalia: Dolor omnium maxime tum profluuium excitat tum phlegmonas auget. — Pudenda et sedis facile putrescunt ex eo quod sunt humidissima — Crustæ a causticis astringentib. excitatæ hærent diutius ulceri

ſorio appellationem indiderint. Copia materiæ medicamentorum omnium, quæ hac prædita facultate ſunt, in proprijs commentarijs dicetur. Proprios intelligo, & qui de ſimplicibus medicamentis, & qui de compoſitione eorum ſunt ſcripti. E

* Al. εἴρηται. i. dicta eſt, & ita legendum eſt.

Capita methodi ſanguinis profluuium ſiſtendi, ac de eo profluuio quod de profundo corporis erumpit. C. 5.

ERgo receſſitis huius methodi, qua ſanguinis profluuia quæ ad manum ſunt cures, capitibus: mox ad eorum quæ in alto ſunt corpore, tractationem accingemur. Qui igitur è vaſis profluit ſanguis, aut propterea quòd amplius non confluet, ſiſtetur, aut quòd occluſa diuiſio erit, aut etiam propter vtrunq; ſimul. id quod reor tutiſſimum. Porrò cõfluere prohibet̃, & propter animi deliquium, & cum ad contraria reuellitur, & cum ad vicina deriuatur, & per refrigerationem tum corporis totius, tum uero præcipue ipſius partis afflictæ. Hac enim ratiõe etiam frigida pota ſæpe hæmorrhagias ſuppreſſit. Idem facit & frigida foris in fotu affuſa: ſed & puſca, & vinum acerbum, aliaq; quæcunq; vel aſtringendi, uel ſimpliciter refrigerandi, vim habent. Claudit̃ ipſa diuiſio, ſi uel contrahatur, conniueatq; id quod diuiſum eſt, uel obſtruatur. Sanè contrahitur tum adſtrictione, tum refrigeratione, tum deligatura, tum uinculo exceptum. Obſtruitur uel intrinſecus, uel extrinſecus: Et intrinſecus quidem, à ſanguine concreto, Græci Thrombon vocant: Extrinſecus tum hoc ipſo, tum uero linamentis, & ſpongijs, & cruſtis, & medicamentis ijs quæ lentitia craſſitieq; ſua meatus obſerant, (Græci Emplaſtica vocãt.) ad hæc corporibus ijs quæ circũiacent, propius admotis. Quorum ſingula, quemadmodum perficiantur, dictum iam eſt. At quæ de profundo ſanguinis profluuia erumpunt, ea nec uinculo nec deligatura ſanes, ueluti nec ignitis ferramentis, nec (vt ſemel dicam) ijs quæ diuiſum ipſum corpus partem'ue contingere machinamur: immo per reuulſionem, ac deriuationem ad vicina. præterea cibum potionemq;, qui & emplaſticam vim habeant & refrigerent, & medicamenta quæ adſtringant. Habes uero uberem talium materiem in proprijs operibus. Quæ vero à partibus indicatio ſumitur, ea communibus quæ iam dictæ ſunt curandi indicatiõnibus, ueluti auctarium in ſingulis affectibus accedit. ſiquidem inſtrumentis aliquando vtimur, pro partis ipſius proprietate, alijs ad uterum, alijs ad veſicã, alijs ad omnia inteſtina craſſa. Quippe in hæc, per clyſterem: in uterum, per ea quæ Metrenchytas Græci vocant, idoneorum aliquod medicamentorum immittimus: Sic & in veſicam per in directum foratas fiſtulas. Sanè rariora ex his profluuia ſanguinis fiunt: ſed tamen aliquando fiunt: & quanquam non profuſione ipſa, periculoſa, at certe ob diuturnitatem non ſine periculo. Siquidem quaternis diebus uidimus è vulua profluere ſanguinẽ, nec potuiſſe vllo remedio ſiſti, quoad quarto die plãntaginis ſucco vtentibus nobis prorſus conſtiterit. Eſt porrò id medicamen & ad ea quæ ex eroſione excitantur ſanguinis profluuia, vtiliſſimum. cui etiam valentius aliqd' hoc caſu medicamentum, aliàs aliud ei miſcere ſoleo, vtiq; ad totum reſpiciẽs affectum. id quod ſemp eſt faciendum, ac pro maximo documento in omnibus habendum. Nam in his ipſis quæ ex vulua, veſica, & inteſtinis profluuia citantur, æſtimari debebit ipſius profuſionis quantitas: vt videlicet hanc iam vel vt primam, vel ut ſecundam indicãtionem curationis habeamus, nec tamẽ obiter totius affectus non habentes rationem. Nam ſi perruptum uas aliquod magnum eſt, aut uehementer recluſum hiat, vtiq; adſtringentibus medicinis eſt opus, ueluti balauſtio, & hypocyſtide, & rhoe, & omphacio, & acacia, & gallis immaturis, & malicorio. Sin vel exiguum uas eſt, qđ perruptum eſt, uel modice recluſum, ſic ut non multus ſit qui in eo profluit ſanguis: etiam aloe, et manna, & pini cortex, & lemnium ſigillum, & ſpinæ ægyptiæ fructus, & crocum, & lapis hęmatites, aliaq; id genus ex vino nigro auſtero vtilia medicamenta ſunt. Quòd ſi nec genus id vini præſtò ſit, nec plãntago, nec ſolanum, (quippe hæc quoq; ſunt idonea) coquemus in aqua & rubi germina, & cynosbati, id eſt, canini rubi, & myrti, & lentiſci, & hederæ. in ſumma omnium quibus adſtrictoria vis ineſt, ſiue radix ſit, ſiue fructus, ſiue cortex, ſiue germen. ideoq; etiam adſtringentium malorum, maximeq; cotoneorum, itemq; myrtorum, & meſpilorum decoctum idoneum ad propoſita præſidium eſt.

Refrigeratio corporis totius et particulae affectae fluentem sanguinem supprimit

F

G

* arnogloſſi.

Plantaginis succus remedium est optimum sanguinis profusionibus

* arnogloſſũ.

H

De profluuio ſanguinis ex eroſione, uel Diapedeſi. CAP. 6.

AT ſi ex eroſione profluuium quoddam incidit, non eſt id magna ex parte profuſius: ſed exiguum & paulatim effluens. eoq; Paſionis, uel Andronis, uel Polyædæ paſtillis vtendũ eſt, aut ẽt (vt dictum eſt) noſtro, † qui genere eandem vim obtinet, cæterum magis potentẽ. Siſtunt enim hæc eroſionem. ſi tamen etiam toti corpori ſit cõſultum, vt prius eſt dictum. Sin profuſior hæmorrhagia ſit, ijs quæ uehementiſſime adſtringant, vtendum medicamentis eſt, quoad vehemens eius impetus frangatur. mox deinde admiſcendi illis paſtilli ſunt, poſtea ad ipſos ſolos veniendum, cum aliquo ex ante dictis ſuccis aut decoctis. At vero quæ extrinſecus profluenti particulæ admouentur, tum adſtringentia, tum citra adſtrictionẽ frigida, hæc ipſe (veluti pleriq; medicorũ) non ubiq; probo: ſed mihi cõtra omnino q̃ fieri res poſtulat, ipſum ſanguinẽ intrò cõpellere, ac venas q̃ in alto ſunt, implere videntur. Vidimus. n. quoſdam eorum qui ex pulmonibus ſanguinẽ reijcerent, ex thorace refrigerando manifeſte læſos: eq̃ ut qui ſanguinẽ vomuerũt nonnullos, ꝙ vẽter foris eſſet refrigeratus. Eodẽ mõ & eorũ quibus ex naribus ſanguis ꝓfluxit, aliq ex capitis refrigeratione deterius habuerunt. Ergo nec oĩno, nec ſine diſcrimine, nec oĩ tpe, loca quæ

† impreſſi cod. et manuſcripti qdam ut Linacer tranſtulit, habẽt. ſunt tñ qui addant τῷ διὰ χάρτου. i. ex charta confecto.

Adstringentium simul et refrigerantium quae ad supprimendum sanguinem applicantur extrinsecus, non ubique usum approbo

A quæ circa particulam, vnde ſanguis profluit ſunt poſita, refrigeranda ſuaſerim, immo poſtea q̃ in alia prius auerteris: vt exempli gratia, in naſo, vbi ſanguinis miſſione (vt diximus) ſis vſus, vel artuũ frictione deuinctioneq́ꝫ, vel ad præcordia defixis cucurbitis. Quin ne ſic quidẽ ad frontẽ & caput illico refrigerantibus vtendũ, ſed prius eſt contraria reuellendũ, vtiq́ꝫ affixa in ſumma ceruice cucurbita. Quippe duplex eſt in ſanguinis ex naribus profuſione auerſio: & quæ eſt ad totius corporis inferna: & quæ eſt ad capitis poſteriora, propterea videlicet ꝙ ipſæ nares & in ſuperiore, & in anteriore parte ſunt ſitæ. Aduerſat̃ aũt ei quod ſupra eſt, id quod infra: & ei qđ poſt habetur, id quod ante. Verũ de ſanguinis profluuio vel hactenus dictũ abunde ſit. Patet nãq́ꝫ & diapedeſin quã vocant, refrigerantibus adſtringentibusq́ꝫ eſſe curandam: &, ſi propter tenuitatẽ ſanguinis aliquando incidat, craſſiore victu. Is vero cuiuſmodi ſit, dicetur in ſequẽtibus. dictũq́ꝫ iam † { ad quendam modum } eſt in libro, qui de attenuãte victu eſt ſcriptus. Iam uero ad memoratorum affectuum curationẽ eſt redeundum. Ergo quod venæ inſedit vlcus, vbi ad manũ eſt, eandem deſiderat curationẽ ijs quæ in carne accidunt: de quibus, duobus ante hoc voluminibus diſputaui. Nam ſiue ex recenti vulnere factũ eſt, id agendum eſt, vt medicamẽtis ijs quæ Enęma vocant, coeat: ſiue ex eroſione, quæcunq́ꝫ dicta de rebellium vlcerum curatione ſunt, ea prius ratione diſcernenda: mox vt opere perficiantur, tentanda. Quinetiam ubi uinculo uas ſis complexus, aut medicamentis ſanguinem ſupprimentibus, aut ferramentis ignitis uſus, illudq́ꝫ tibi curationis propoſitum reſtet, vt quæ circa vlceris labra ſunt, carne impleas, ijſdem omnino medicamentis vtere, quæ in methodo ſinuoſorum vlcerum nobis ſunt præcepta.

B

* Hypochondria. Quam dictionẽ Linacer fere ſemp̃ præcordia trãſtulit

† δυνάμει id eſt potentia.

De uulneratæ arteriæ curatione. CAP. 7.

DE arteria aũt vulnerata iam dictum eſt, nonnullis medicorũ videri non poſſe fieri ut coeat. Atq́ꝫ id aſſerunt aliqui quidem ſola experientia ſe contentos profeſſi: alij uero ẽt ratiõe vſi eiuſmodi. Siquidem duram eſſe ac chartilagineã aiũt alteram arteriæ tunicam. talium uero nihil poſſe in unum coire, cũ ſit mollium tantũ corporum in vnum coeundi habilitas. ut tum in externis uidere licet, nullo nec lapide cum lapide, nec teſta cũ teſta unquam coeunte: tum uero in nobis ipſis, qñ nec chartilago cum chartilagine, nec os cũ oſſe coaleſcat. Non.n. fracta oſſa per unitionem cohærent, ſed per callum eũ, quem pωron Græci vocant, ceu glutino iunguntur. Igit̃ nos quoq́ꝫ ab experientia noſtra primum incipiamus, in mediumq́ꝫ proferamus ea, quę ipſi viſu vſurpauimus. Vidimus.n. in mulieribus & pueris tum conglutinatas arterias, tum carne vndiq́ꝫ circũdatas, idq́ꝫ in fronte, malleolo, & † { articulo brachij, ſummæq́ꝫ manus medio. } Simile quiddam aliquando & agreſti contigit iuueni, dum ſanguinẽ ſibi mittendũ ueris tẽpore curaret, quod noſtratibus maxime eſt in uſu. Cum enim medicus, qui uenam inciſurus erat, brachiũ hoĩs deligaſſet, contigit attolli uelut in gibbum arteriam. itaq́ꝫ hanc pro uena medicus diuiſit. Exigua ſane inciſio erat. ſanguis aũt flauus & tenuis & feruidus ſtatim eiaculabatur, idq́ꝫ † { cum quodam ueluti ſaltu. } Ac medicus quidem, ut erat admodũ iuuenis, & operum artis parum peritus, uenã ſe inciſiſſe putabat. Ego uero cum quodam alio ex ijs qui aderant medicis, utiq́ꝫ ſeniore, ubi quod accidit aduerti, præparato ex emplaſtrorum genere † { quod ſanguinẽ ſupprimit medicamento, } tũ inciſionẽ curioſe coniunxi, tum ſuper medicamen illico impoſui, ac ſpongiam molliſſimã extrinſecus ſuper hoc deligaui. Mirante uero qui arteriam inciderat, † { inſolitam noſtram in hoc caſu prouidentiam, } indicauimus homini rẽ factã, ſed poſtea q̃ inciſi hominis diuerſoriũ exijſſemus, iuſſimusq́ꝫ ne uel ſolueret nobis abſentibus, uel ante quartũ diẽ id aggrederet̃: ſed ita ut erat deligatum haberet, ſpongiam dũtaxat deſuper madefaciens. Poſtea uero q̃ in quarto ſoluentes planẽ conglutinatam inciſuram inuenimus, rurſus idem medicamen imponere iuſſimus, tũ ſimili modo deligare, nec multis poſtea diebus ſoluere. Atq́ꝫ ita percurata eſt huius hominis inciſa arteria, ſola omnium quas in cubito inciſas vidi. Nam reliquis omnibus aneuryſma, alijs maius, alijs minus ſuperuenit. Ac quemadmodum quidem aneuryſmata curare conueniat, in progreſſu dicet̃ ſuo loco: utiq́ꝫ cum reliquorum omnium præter naturam tumorũ curatio tradetur. Nunc cœptã diſputationem abſoluamus. Siquidem arteriæ natura difficultatẽ quidem durioris tunicę ſuæ cõglutinandæ prorſus indicat, non tñ eiuſmodi quę euinci omnino nequeat. Neq́ꝫ enim ita eſt ſicca duraq́ꝫ, vt os uel chartilago. immo longe his mollior, ac magis carnoſa. Quo vtiq́ꝫ minus de uniẽda ſectione eius eſt deſperandum, ubi tum ipſa ſit parua, tum hoĩs corpus natura molle. Videtur aũt experientia quoq́ꝫ ipſa rationi ſubſcribere: cum & in pueris & in mulieribus propter corporum humiditatem & mollitiam, eam viderim glutinari, & in uno iuuene, cui (ut dictum eſt) exigue erat inciſa. Cum uero ſanatu difficilior ſit arteria q̃ uena, non tamen eſt medicamentorũ admodum diuerſus in utraq́ꝫ uſus, immo ſpecie planẽ idem maioris minoris'que ratione euarians. Quippe tanto ſiccioribus medicamentis eget arteria q̃ uena, quãto ipſa eſt ſuapte natura ſiccioris temperamenti q̃ uena. Quòd ſi carnem circa gigni eſt opus, eadem ambæ requirunt. Siquidẽ ad eundem modum prouenit carnis generatio in his circundandis, quo in cauis ulceribus prouenire eſt traditum. At quæ in utero, ueſica, uel inteſtinis uenæ arteriæq́ꝫ ſunt, cum eadem genere medicamenta ubi exulceratæ ſunt, requirant, etiam inſtrumenta quibus infundantur, metrenchytas. i. uterinos clyſteres, & ſyphonem rectum, & clyſterem deſiderant. Ad ea uero q̃ in recto

C

† Græce tñ legit̃, καρπῷ.

† Græce σφυγμωδῶς

† grece ἐναίμῳ φαρμάκῳ.

† Quidã cod. legunt τὸν τρόπον τῆς ἀηθοῦς &c. i. modũ ĩſolitæ noſ in hoc caſu p̃uidentiæ. Alij. τὸν λόγον τῆς ἐπελθούσης &c. i. rõnẽ ſeu modũ p̃uidentiæ q̃ nobis in hoc caſu ſuccurrit.

D

inteſtino

Refrigerantib uterdum eſt circa partes unde fluit ſanguis prius ſecta uena uel ſanguine reuulſo in contrarium

Cucurbita summæ ceruici affixa reuellit e naribus sanguinem

Sanguinis fluentis per nares reuulſio eſt duplex et quæ ad totius corporis inferna, et quæ ad ceruicem

Diapedeſis eſt curanda refrigerantib et aſtringentib uictuq́ꝫ craſſo

Verno tempore sanguinẽ mittere græcis erat conſuetũ

Veſica pro clyſtere utitur gal. in ulceribus inteſtini

inteſtino ſunt vlcera, etiam per veſicam, cui ſit fiſtula recta ad finem annexa, inijcere liquatū medicamen tepidum licet. Variabitur itaq; remediorum conſiſtentia pro inſtrumentorum ſpecie. neq; enim fas eſt eiuſmodi inſtrumentis craſſa medicamenta infundere: ſed humidiora poſtulāt, atq; idcirco mediocriter plerunq; calida. Proinde ſicca medicamenta, magis ſunt idonea, quā ea quæ liquabilia vocantur: quoniam facile, vel plantāginis, vel alterius eius generis ſucco, miſceantur. Eiuſmodi medicamenta ſunt & crocū, & pompholyx, & aloe, & q̄ Cephalica græce dicūtur. in ipſo autem primo producendæ carnis tempore, quod ſuppreſſionem ſanguinis continenter excipit, etiam lemnia terra ſalutare auxilium eſt. E *arnogloſſi.

De ulceribus pulmonis, & ſanguine de pectore erumpente. CAP. 8.

AT quæ in pulmone hæſerunt vlcera, difficiliora ad curandum ſunt. Quibuſdam vero non difficilis modo eorum curatio, verum etiam quæ perfici omnino nequeat, videtur: idq; tū ratione coniectantibus, tum experientia. Ratione, quoniam pulmo inter viſcera propter anheli tum perpetuo ſit in motu: cum vtiq; quietem requirant ea quæ ſint ſananda. Experientia, quòd neminem vnquam eorum qui ita ſunt affecti, ſanatum viderint. Atq; de experientia quidem (nā hinc cœpiſſe par eſt) dubitare fortaſſe licet, propter agnitionem. Nos enim vidimus alium ex eo quòd maxime vocem in clamore intendiſſet, alium quòd ab alto cecidiſſet, alium in palæſtra percuſſum, non ſolum ſtatim grauiſſime tuſſiuiſſe, ſed ēt ſimul cū tuſſi alios vnam duas'ue, alios plures heminas ſanguinis ſpuiſſe. Qui vero ita erant affecti, aliqui omnino ſine dolore erant, alij in pectore dolebant. Quinetiam ſanguis ijs qui doluerant, nec confertim reiectus eſt, nec multus, minuſq; tum ruber, tum calens, ceu è longinquo veniens. At quibus citra dolorem eſt reiectus, ijs & confertim, & plurimus, tum ruber feruenſq; expuebatur, clare docens ꝙ non procul veniret. Porrò aliam dubitationem facit, nec hanc leuem, ipſa ſanguinis ex thorace in aſperam arteriā tranſſumptio, propoſitam videlicet à medicis, ijs qui tranſmitti eum per membranam, quæ pulmonem inuoluit, poſſe non putarunt. Forteq; (niſi multis eorum qui ita ſunt affecti, tum ſtatim ortus dolor, tum vero quibuſdam eorum phlegmone ſuperueniens quæ poſtea ſuppurauit, manifeſtum indicium præbuiſſent in pectore conſiſtentis affectus.) pronunciaſſent ſanguinem ex pectore per fauces nunquam reijci. Nunc vero his indicijs confuſi, à pectore quidem venire cō cedunt. Cæterum dum aliam viam, quàm per pulmonis membranulam inquirūt, multa, eaq; abſurda proferre coguntur. quāuis in ijs quos Empyus græce vocant, ipſum pus quod medio ſpatio inter pectus & pulmonem contineri ipſi fatentur, videant (arbitror) apertiſſime ex pulmone expui. Nos vero in ijs quibus erat in pectore tantus abſceſſus, vt etiam oſſium aliquid carie corrumperetur, manifeſte ipſis oſtendimus mulſam quæ iniecta in pectus fuerat, ex pulmone expui. Sanè nouimus in vrbe Roma, †{loco profectò fluxiōibus maxime obnoxio,} eiuſmodi affectus in pectore non raro conſtitiſſe: vt neceſſe fuerit ipſum os quod affectum fuerat, excidere. In plurimis vero etiam membrana quæ coſtis intra ſubtenditur, vnà cum corrupta coſta inuenit putrefacta. Solemus ergo in curatione, mulſa per vlcus infuſa, iubere aliquando quidem vt inclinati in laborantem partem tuſſiant. ſæpe vero molliter concutere. interim etiā organo quod pus extrahit (Pyulcon Græci vocant) educere quod intus ex mulſa reliquum eſt. Hoc facto, vbi tum pus vniuerſum, tum ēt ſaniem vlceris eluiſſe confidimus, mox medicamenta inijcimus. Ergo in eiuſmodi affectibus, ſi quem in medio pectoris ac pulmonis ſpatio humorem reliqueris, ſtatim hunc tuſſi eiectum contemplabere. Mirandi profectò ſunt ij, qui de via per pulmonem hæſitēt, quo pacto non magis hæſitent, quemadmodum craſſus ſanguis in fracti oſſis callo effundatur. Nam & ipſe qui effunditur, non paulo naturali eſt craſſior, & cutis ſubſtantia longe vtiq; craſſior pulmonis inuolucro eſt. Quod igitur diximus, cū vel caſu, vel prævalida acutaq; voce, vas aliqđ in pulmone rumpitur, citraq; dolorē confertim ſanguis feruēs floridus multuſq; cū tuſſi expuit, ſcire licet in viſcere vulnus eſſe. Aggredienda vero curatio eſt, prout nos ſæpe ſumus aggreſſi. quibus vtiq; non raro ſucceſſit. Igitur laboranti ipſi iniungendū eſt, vt nec magno vtatur reſpiratu, ac ſemper agat ſilentium. præterea vena cubiti interna protinus incidenda. à qua bis terq; poſtea ſanguis eſt detrahendus, vtiq; eius auertendi cauſa. tum artus oēs fricandi vinciēdiq;, ita vti ipſi ſolemus. vbi hæc ſunt facta, primū poſca tum diluta, tum tepida potui eſt offerenda. quò ſiqs in viſcere thrombus. i. cruor concretus latitet, reſolutus expuatur. atq; hoc nihil vetat bis ter'ue ternis horis facere. Ab ijs vero ēt aliquod eorum quæ tum emplaſticam vim habent, tum adſtringunt, medicamentū exhibendū. idq; aut ex poſca diluta primum, aut ex malorum myrtorum'ue, vel alicuius eiuſmodi adſtringentium decocto. Ruſuſq; veſperi medicamen hoc ſimiliter dandum. circunciſo, ſi valentior ſit, omni nutrimento. ſin aliter, ſorbitionis quod ſatis eſt, exhibēdū. Maxime vero ad rē pertinebit, ſi ēt poſtero die, modo fortis cubans ſit, parū ſanguinis ab inciſa iam uena rurſum detrahatur. tum victu medicamentiſq; eodem modo in quartum vſq; diē vtatr. pectore interim, ſi æſtas ſit, vndiq; melino roſaceo'ue madefacto: ſin hyems, nardino vnguento. Q; ſi emplaſtico aliquo vti medicamento placet, habes à nobis optimum, quo ēt ad reliqua vulnera cū fiducia vtare. conſtat id ex bitumine & aceto, †{alijſq;} quæ illis miſceri medicamētis ſolent quæ enæma barbara à medicis dicuntur. Q; ſi mulieri mederis puero'ue aut deniq; corpori, quod

Marginal notes:

F

G

† Linacer vī legiſſe τόπῳ ῥευματικῷ. codices tū greci habent τρόπῳ ῥευματικῷ ut τρόπον ῥευματικὸν, vt ſic ſit. Sane nouimus in urbe Roma eiuſmodi affect⁹ rheumatico mō in pectore nō raro conſtitiſſe, & ita legit etiā uetus interps.

H

† Græce alia legitur.

Roma eſt maxime obnoxia deſtillationibus

Sanguis fluens cum tuſſi et ſine dolore feruens floridusq; exit a pulmone

Sanguinē expuentib. repetenda eſt miſſio ſanguinis

A quod mollis sit carnis, quod ex chalcitide fit, satis habile medicamentum fuerit. cuius vires in primo libro eorum quę de medicamentorum cōpositione inscripsi, explicauimus. Hac nos ratione multos, ad quos statim vt malum senserunt, accessimus, pcurauimus. Quippe hoc maximum est, cuiq; te attentum esse magnopere oportet, an videlicet statim à ruptura vasis facta curationē incipias, quò cruentū adhuc vulnus priusq̄ phlegmonem excitet, glutines. Nam si ea semel inuaserit, exigua spes est eius postea glutinandi. in longius tū trahere potest tp̄s. Quòd vero eiusmodi vlcera vel difficulter, vel planè nunq̄ curari possint: hoc in causa est, ꝙ cùm phlegmone soluitur, eluenda pus vlceris & sanies sunt. Atq; ex vtero qdem & vesica tum sua sponte excernunt, qm̄ videlicet pronis delabi licet, tum elui præterea à nobis possunt. In pulmone neutrum oīno fieri potest. Quare oībus quæ huic loco hęrent vlceribus, vna reliqua expurgatio est, ea quę p tusses fit. At si rectè his tum reliquā omnē quietem suasimus, tum vero vt sensim respirarent, nec quicq̄ loquerentur, vt vulnus glutinaret, iniunximus: quę potest tussientibus esse sanationis spes? Non igitur propterea ꝙ in ppetuo propter respirationē motu viscus id est, desperata curatio est, velut qui ante nos fuere senserunt, sed pp̄ter saniei & puris vacuationē. Ideoq; si statim quis sit aggressus, ac iam dicta ratione medeatur, coeunt. sin phlegmone prius occuparit, difficilem incertamq; B curationem recipiunt: qn̄ pus & sanies prorsus totaq; ex spacijs pulmonis non expellunt, & tussis ægras partes valde lacerat. At quę ex pectore educunt, triplex cōpendiū præ ijs, quæ ex pulmone vacuant, habent. Nam & vasa ipsa multo sunt minora, & sanies in spatium interius effluit. & in summa magis carnosum pectus est q̄ pulmo. Nam asperę arterię substantia, quæ admodum carnis expers siccaq; est, nulla alia aīalis in parte inuenitur. quæ etiam ipsa in eiusmodi r̄eiectionibus rumpi solet, cum siqua reliqua vena vel arteria sit rupta, ipsis asperis illæsis manentibus, p solas osculorum (vt sic dicam) coapertiones trāslatio sanguinis fit. Itaq; nec calidus in talibus, nec ruber, nec multus sanguis emittit. Ac videntur qdem prima saltem fronte leuiores eiusmodi affectus, vt qui copia vacuationis minime terreant. Sunt vero vel ob hoc ipsum grauiores. Quippe cōcretus circa ruptū vas cruor, cui facilis trāsitus in asperas arterias nō est, glutinationē phibet.

Pulmonis uasi disrupto si inflammatio successerit exigua spes est conglutinandi ipsius qa pus nequit expurgari sine tussi quæ aduersatur rupturæ

* πτώσεσι. i. casibus.

De vulneribus septi transuersi, ac earum partium quæ intra peritonæum continentur. CAP. 9.

SImili modo & transuersi septi vulnera, quæ foras non perueniunt, in carnosis quidem partibus subinde coalescere sunt visa, eius motu non obstante. Quæ in neruosis eius hęrent, insanabilia sunt. Sanè difficilis grauisq; curatio est etiam eorum quæ in carnosis sunt partibus, si has iam phlegmone occupauit. Idq; non ipsi modo diaphragmati, verūetiam oībus quæ intra peri-C tonęon sunt contenta. ꝙ in ea. s. sanies defluat. Cæterum danda opera est, vt ea quacunq; ratione siccemus, tum per ea præsidia quæ extrinsecus imponuntur, tum per ea quæ ex aqua vino'ue tenui bibuntur. Porrò horum maxime idonea sunt, & quæ propterea ꝙ ex seminibus fiunt, Dia spermatωn græce dicunt. & quod solenne nobis est, quoq; in pectore perforato semper vtimur, quod ex casia componitur. Cæterum tum hæc, tum hūmida quædam foris applicanda, quę eiusmodi vulneribus sunt accōmodata, ad tractationē de medicamētis pertinent. Hic methodos tm̄ tradimus, quæ præsidiorum indicent genus. Quare siquando quædam à nobis particulatim pro exemplis adhibeantur, hæc addita claritatis causa fuisse existimandum.

* ἐπιβροχαί.

Aduersus methodicos, quòd medicamentorum genera è partium ulceratarum substantia immutentur. CAP. 10.

RVrsus igitur propositas methodos repetamus, monstremusq; quantum generalis omniū vlcerum curatio per singulas animalis partes speciatim immutetur. Hinc nanq; discemus pręcipue quidem id quod in toto opere est propositum: nempe minime in curationibus errare: velut appendicem vero, etiam eorum qui se Methodicos vocarunt, audaciam. Qui (siquid mihi, qui nec ad gratiā quicq̄, nec ad odiū loqui soleā, est credēdum,) cū oīum ipsi medicorū maxime D à methodo sint alieni, dānant (quatenus saltē scribunt,) non solū reliquos veteres, sed etiā ipsum omnis nobis methodi authorem Hippocratem. Ac Empiricus quidem omnia, quæ nos per indicationem inueniri ostendimus, ea dicit per experientiam sibi cognita. Cum vero præter indicationem & experientiam nullum inuentionis organum tertium præterea sit, isti neutro vtentes, tū appellandos se Methodicos cēsent. Ergo sequantur nos, & nunc saltem ostendant vlceribus omnibus per singula membra curandis vnam esse sanationis rationem. Audiamus homines quo pacto vlcus curent, aut quales indicationes ab eo sumant. Num alias vllas, q̄ ꝙ planum cicatrice sit inducendum, sinuosum carne implendum, cruentum glutinandum? At quo pacto inueniam quod cicatricem inducat, & quod carne impleat, & quod coalescere faciat? Ne labora, inquiunt. Sunt enim inuenta. Atqui haud scio an rectè, aut an omnia. Fieri enim potest, vt vel ex deteriorum nota quędam inuenta sint, potiora inuenta non sint: vel vt quę inuenta esse videant, etiam ipsa sint mala. Indeq; adeo accidere, vt quædam vlcera prorsus non sanentur, quædam longiore spatio, & cum dolore, & famis cruciatu minime necessario. Neq; enim audet quisquam nouam aggredi experientiam, priusquam sibi persuaserit priorem curandi rationem rectè se damnasse: veluti in ijs vlceribus quæ in pulmone consistunt, quæ ne agnouisse quidem omnino fas est citra dissectionum actionumq; notitiam. quorum nimirū vtrunq; auersantur. Cęterum con-

cedatur ad præsens cognosci ab istis Thessali sectatoribus vlcus, quod pulmoni insederit. Nunquid igitur sicuti hoc illis concessimus, sic etiam & ꝙ sordidum sit intelligant, an purũ, an ęquale, an sinuosum, an saniei, vel puris plenum, concedemus, videlicet vel ex diuino afflatu, vel per insomnium ea videntes? An hæc quoq; quomodo agnoscant percontabimur? An vero citra horũ agnitiones, pharmacum quoduis exhibere concedemus? Ego nanq; existimo primum expurgandam esse immundorum vlcerum sordem. implẽda vero carne esse quæ pura & sinuosa sint. rursus pus saniemq; expurganda quibus hæc circum hæreant. mox ita cicatricem inducendam. Isti vero haud scio quonam modo talia vlcera sanauerint. nam Thessalus de his prorsus nõ scripsit, ne videlicet vel ignorantiam suam, vel inconstantiam proderet. Quippe vel rationi parum consona, & falsa de his dicent: vel siquis vera dixerit, eorum indicationem ex mẽbri substantia, præterea situ formaq; accipiat necesse esse. Nam esto, vlcus in pulmone sordidum purumq;, & cum phlegmone, & sine phlegmone, & sinuosum, & planũ dignoscere norint. etiam illud scire eos detur, quanq̃ ne eius quidem, tametsi minimi, inuentionem sibi vindicent, nempe ꝙ tale vlcus viridi medicamento expurgetur, Macherionis (si libet) vel Isidis. nihil enim refert. Respondeant igitur mihi, si vlcus in viscere hæserit, quid facient? Num viridis medicamenti aliquid deuorandum dabunt? Omnino ridicula res est. Sed dicant, vndenam medicamen id in pulmonem deferendum sciunt? Quòd si id quoq; sciant, illud certe intelligere non poterunt, an ipsam vim suam, quam in extrinsecus positis vlceribus habuit, seruabit. At esto sciant hæc quoq;, ꝙ & eandem tuebitur vim, quam in externis vlceribus obtinuit, & ꝙ sordes deterget: certe an tussim mouerit, intelligere non poterunt. Cum tamen nisi per tussim sordes expurgetur, nullus sit detergentis medicamenti vsus. Ergo id quoq; istis detur. At illud saltem effugere non possunt, quin diuersam curationem in vlcere femoris, & vlcere pulmonis adhibeant. Siquidem alterum aqua perluunt, alterum tussibus expurgant. Pone vero rursus vlcus quod in pulmone sedit, crasso esse pure circũdatum. Nunquid tum quoq; viride medicamen exhibebũt, an mel potius lingere iubebunt? At id dicant, vndenam inuenerint. Non. n. profectò id respondebunt, q̃m tenuandi incidendiq; vim quandam obtinet: cum ipsi à facultatibus eiusmodi disquirendis vltro diffugiant. Sed nec ꝙ Empiricis in eiusmodi notarum concursu inuentum est mel prodesse, propterea istis, sicuti illis, eo vti fas est. Primum, ꝙ experientiam contemnunt: deinde ꝙ Empiricus in eiusmodi concursu, quænam sit in pulmone affectio, ignorare se fatetur. cæterum, quæ conducant, se ꝑ experientiam obseruasse. At Thessalo non satis est curare quod omnino non norit, sed ab affectuũ indicatione procedit. Sanè si oĩa illi scire donemus, sicuti prius, non minus q̃ nos: at nunq̃ ꝓfectò effugiet, quin in diuersis corporis partibus curationis species mutetur. Non enim eadem curationis species profectò est, aut mulsam in vterum propter sordidum vlcus infundere, aut melco medendum exhibere, aut spongia vlcus dẽtergere. Cæterum hæc adhuc parua: illa planè maxima sunt. Fingamus diutinum vlcus citra phlegmonen in multis esse partibus, oculo, aure, naso, ore, fermore, ventre, vtero, sede, pudendis. Fingamus & illud, si placet, vlcus eiusmodi vel planũ omnino esse, vel exiguo minus planum: respondeantq; nobis isti sectatores Thessali, qui hæc nusquam discreuit, quomodo id cicatrice tegemus? Nempe eo medicamine quod ex cadmia cõficitur. Id enim vlceri quod in femore constitit, belle cicatricem inducere potest. Sed num igit̃ & ei quod in audiendi meatu constitit? Dicam fortassis incredibile, cæterum dijs ipsis notum. Deprehendi aliquando quendam ex sapiẽtissimis istis Thessali sectatoribus sic vlcus medicantem diuturnum. Cum citius homini auris putruisset, ac vermes creasset, q̃ medicamẽto quod ex cadmia componitur, inductum cicatrice fuisset: cæterum, permisso homine pluribus diebus medicamento similiter vti, postea q̃ in dies grauius auris oleret, & sanie impleretur, etiam incredibilius qddã q̃ prius, ausum vidimus. Quippe ratus meatũ ipsum in profundo cõtraxisse phlegmonen, confugit ad tetrapharmacum. quod planè multo magis augere putredinem partis debuit. vtpote quod siccare vlcus prorsus non potest, maturare phlegmonẽ potest. Ergo vbi hoc medicamento ad affectum sanandum vno die est vsus, vt facile videres id maxime esse contrarium, & multiplicata statim saniei vis est, & fœtor intolerabilis obortus. Itaq; qui propinqui laborantis erant, contingere amplius aurem Thessalium non sinebant. Ille vero præ impudentia stultitiaq; volebat non modo medicamenti tetrapharmaci aliquid inijcere, verũetiam extrinsecus cataplasma relaxans imponere. At cum eum propinqui hominis abigerent, timerentq; ne in magno periculo æger foret, nos vnum diem amplius permitti Thessalio asino curationem exorauimus. Erat autem profectò postridie tum sanies multo copiosior futura, tum odor grauissimus. quo die tentaui an fieri posset, vt sententiam Thessalij aselli mutarem, ne omnes perderet ęgros, immo aliquos iam, tametsi paucos, seruare aliquãdo posset, tam aliena scilicet ab omni vera methodo deserta secta. Ergo sic agere cum homine sum orsus. Nunquid (inquam) phlegmone tibi esse videtur in intimo meatu, proinde relaxantibus vteris auxilijs? Ille tum ita esse magnopere contendit, tum aliter esse non posse. An igitur (inquam) aliquando vlcus, quod cum phlegmone coniunctum esset, aceto acerrimo cum glaucio curatum vidisti? Minime gentium (inquit) immo siquis pastillis andronijs ex aceto liquatis vtatur, etiam conuulsionem fortasse accersat. Ergo

(inquam)

Margin (printed, right): B — F — G — * καταπλύνειν. i. eluere. — H

Margin (manuscript, left): Vlcerum curatio mutatur plurimũ per singulas animalis partes

Margin (manuscript, left): Tetrapharmacũ coquit phlegmonẽ, putredinemq; affecta partis auget

A (inquam) ſiquis alio quopiam medicamento, quod ſit andronijs multo valentius, ex acerrimo aceto vtetur, idq́ꝫ ad aurem ita propinquã cerebro inuolucriſq́ꝫ eius particulam, nunquid planẽ te authore conuulſionem accerſet, ſi phlegmone præſertim aliqua ſubſit? Hæc tum ipſi, tum ijs, qui adſtabant vniuerſis recte dici ſunt viſa. Ergo quantum (inquam) ad ipſarum partium habitũ ſpectat, quę ea quæ ad ſummũ ſiccent, deſiderant, tametſi nunc curatione tua ſint veluti effœminatæ, iam tali medicamẽto vterer. Nunc qm̃ plures iam dies male ipſas aſſuefeciſti, transferre eas ad contrarium vno impetu, & ſemel non licet. Nam tibi ac Theſſalo contẽnere conſuetudinem licet, non minus q̃ partium naturam: nobis autẽ non licet. ſed primo die aceto vtar cum glaucio: ſecundo vtar andronio: tertio ad valentius aliquod, q̃ ipſum ſit androniũ, tranſibo. Atq́ꝫ hoc tribus quatuor've diebus vſus, ſi mihi vehemẽtius etiam medicamentum requirere vlcus videbit̃, eo etiam vti non dubitabo. Extrinſecus vero (inquam) imponam capiti ea parte qua auris infeſtatur, non, me Hercules, ſicuti tu, cataplaſma quod relaxare poteſt, ſed eorum medicamẽtorum aliquod quæ vehemẽtiſſime ſiccare poſſunt. cuiuſmodi eſt quod ex ſalice conficit̃: aut etiã ipſum androniũ ex aceto illiniam: aut ex ijs aliquid quę hoc magis ſiccent. Nam, qm̃ particula cui medemur ſicciſſima eſt, neceſſe eſt valẽtiſſime ſiccetur. Indicat. n. veluti vitium ipſum, vt curetur, ſibi
B applicandum eſſe contrarium: ſic particula ipſa quod ſit ſibi ſimillimum. Itaq; & prout dixi, egi: ſanauiq́ꝫ hominem, nullo potentiore requiſito remedio. Quibuſdam vero qui potentiora deſiderabant, qbus vno altero've anno vlcus aurem infeſtauerat, valentius oĩbus iam dictis medicamentum adhibuimus. Id fuit ferri ſcoria tunſa, cribrataq́ꝫ tenuiſſimo cribro, mox in tenuiſſimum veluti pollinẽ lęuigata, poſt cum acerrimo aceto ad mellis ſordiumq́ꝫ craſſitudinẽ cocta. Conſtat aũt multiplex eſſe debere in miſtione acetũ. Verum (quod ſæpe iam dixi) materię medicamẽtorũ copiam ex alijs cõmentarijs petes. Nunc quę ad methodũ ſpectant, abſoluant̃. Nam audiendi locus, qm̃ eſt ſicciſſimus, idcirco medicamẽtis eget, quę vehemẽtiſſime ſiccent. Quorum nullum reliquarum partiũ cuiuis applicaſſe expedit, ſed oculo exulcerato collyriũ fortaſſe, quod ex thure conficit̃. naribus vero, qđ multo ſanẽ magis ſiccet, q̃ vt oculis conueniat, minus vero q̃ vt auri quadret. Itaq; & prius cõprehenſi oẽs paſtilli vtiles ſunt, & medicamen quod ad Muſam refert̃, aliaq́ꝫ generis eiuſdem. Vlcerum vero quæ in ore accidunt, quæcunq́ꝫ admodum ſunt humida, ea medicamẽtis egent, quę vehemẽter ſiccent, veluti diphryge, tum ipſo ꝑ ſe, tum ex melle, & vino, & mulſo. præterea & quæ iris dicit̃, & quę anthera, hiſq́ꝫ vel ſiccis, vel ex melle, vel mulſo, vel vino. Vtile vero ad talia eſt & Muſę medicamen. præterea rhois ſuccus, & omphacium, aliaq́ꝫ
C quęcunq́ꝫ ſtrenue ſiccant. Quid. n. materias percenſendo morer? At quæ ſimpliciora oris vlcera ſunt, hæc ſanare cõmode poſſunt, etiam medicamẽta quę modice ſiccãt, veluti hæc ipſa, quę propterea ꝙ in aſſiduo ſunt vſu, Stomatica gręce ſunt dicta. Ea ſunt quod ex moris conficit̃, & quod ex rubi fructu, & quod ex ſucco corticis iuglandiũ viridis, atq; etiam his magis quod ex muſto, & cupreſſi ſphærulis cõponitur. Quæ vero in ore admodum humida vlcera ſunt proxime oſſa, vnde carie tentari oſſa periclitent̃, hæc propter oſſium naturã quę ſicca eſt, vehemẽtiſſimis medicamentis indigent. Itaq́ꝫ ego iam comprehenſos paſtillos ſemper lęuigo, ac ſiccum ipſum medicamentum ſuperimpono.

De indicationibus quæ à ſubſtantia, ab affectu, à forma, atq; à ſitu partium ſumuntur, exemplo ulceris in pulmone. CAP. II.

Porrò dicta paulo ante ſunt, & ad veſicam, & vterum, & inteſtina, & pulmonẽ, idonea medicamentorum genera, qbus ſit in ſingulis vtendum: genere quidem medicamenti ab ipſa curandarum partiũ ſubſtantia deſumpto, ſed cum affectu prius etiã æſtimato, modo vero vtendi eius, tum à forma, tum etiam ſitu. Hinc nanq́ꝫ excogitati ſunt, & oricularij clyſteres, quos Otenchytas vocant: & vteri clyſteres, quos Metrenchytas: & recti ſyphones, quibus in veſicam ali-
D quid infunditur, quos Catheteras dicunt: & ipſi clyſteres. Hinc rurſus quę in vẽtriculo, pectore, & pulmone, vlcera cõſiſtunt, ꝑ ea quę edunt̃, ac bibunt̃, eſſe curanda: Quę vero in inteſtinis, biſariam. Nã quę vicina ventriculo ſunt, his ꝑ comeſta, & bibita ſuccurrit̃: quę vero inferius ſunt ſita, ꝑ ea quę inijciuntur. qñ neq́ꝫ ad ea quę vicina ventriculo ſunt, ſubire poteſt quod ꝑ ſedem infunditur: nec integris viribus ad inferiora ꝑtingere quod ꝑ os ſit ingeſtum. Ideoq́ꝫ etiã quæ vlcera in thorace, & pulmone conſiſtũt, tum difficilius ijs, quę ſunt in vẽtriculo ſanant̃, vt quorũ ſitus longius abſit, atq́ꝫ idcirco medicamentorũ vis remittat̃: tum propter hoc ipſum multo valentiora ea quæ deuorent̃ præſidia requirunt, q̃ ſi ipſis ſtatim vlceribus admouerent̃. Indeq́ꝫ adeo excogitata medicis ſunt, vbi expurgandũ ex pectore, & pulmone pus eſt, fortiſſima, quęq́ꝫ maxime diſſecent pharmaca, taliaq́ꝫ oĩno, quæ ſi vlcus in ventriculo eſſet, ipſum exacerbarent. Quinetiam ꝙ hæc ꝑ tuſſes expurgent̃, non aliunde q̃ ex forma particularũ eſt deſumptum. ꝙ hæ nullum talem exitum habeant, qualẽ vterus, veſica, ſedes, auris, naſus, & os. Hinc etiam fit, ꝙ vẽtriculus vtrinq́ꝫ expurgari poſſit, ſurſum ꝑ vomitum, deorſum ſecundũ naturam. Quippe hoc genus indicationũ ab inſtrumentalibus, quatenus inſtrumẽtalia ſunt, eſt ſumptum. ſicuti quæ ſiccãdum eſſe docent, ab ipſarũ ſimilariũ ſubſtantia ſumunt̃. Ab ipſis vero morbis rurſus tales, veluti ab vlceribus (qm̃ de his diſputatio erat) & ꝙ ſiccanda ſint, vt ſupra eſt comprehenſum: & ꝙ qui ẽ ventriculo eluere

Ventriculi exulcerati pus tutius expurgat^r deiectione q̃ vomitu

pus volunt, non sine periculo vomitum mouent, sicuti si aliter infixam illi pituitam per oxymeli ac radiculas detergerent. sed tutius deiectione vtuntur, cùm vomenti periculum sit, ne & quod exulceratum est, dilaceret, & succum quempiam inutilem ex vicinis attrahat. Quo nomine (vt dixi) & vlcera quæ pulmoni insident, difficillima sanatu sunt: vt quæ nec citra tussim expurgare possis: & si tussim excites, laceraueris. Itaq; quasi per mutuas operas, malum ijs in orbem redit. quippe cum quæ lacerata sunt, rursus phlegmonen excitent: secundo rursus phlegmonen ipsam maturari, & pus expurgari desiderant. Quare ex oĩbus sanandi difficultas his exoritur. & quòd ea quæ idonea vlceribus medicamenta sunt, contingere vlcus, sicut in ventriculo, non possunt. & q per medium interuallum ferè vim suam amittunt. & præterea q respirando mouentur, & tussiendo lacerantur. Itaq; cum in pulmone ruptum vas est, scire aperte licet, nisi protinus, anteq̃ phlegmone excitetur, glutinatum sit, id postea insanabile fore. E

Pulmonis uas ruptum nisi protinus conglutinetur ante phlegmonem insanabile sit

De vlceribus quæ in aspera arteria sunt, & in summa eius parte, ac de lactis, quod apud Tabias habetur, perfectione. CAP. 12.

CÆterum, vlcera quæ in asperæ arteriæ interiore sunt tunica, & potissimũ quæ summę eius parti (quam Larynga vocant) sunt vicina, aut etiam in ipsa, hæc & curationem recipiunt, & nos non paucos eorũ qui ita sunt afflicti, sanauimus. Sanè curationem eorum hinc maxime inuenimus. In grauis huius pestilentiæ initio (quæ vtinam aliqñ cesset) iuueni cuidam, cum nouẽ iam dies ægrotasset, totum corpus vlceribus scatebat, †{veluti oĩbus ferè qui euaserãt.} Eo die etiam tussiebat paululum. Postridie vero vbi se lauerat, illico & vehemẽtius tussiuit, & tussi expulit crustulam, quam græce Ephelcida vocant. Eratq; homini sensus manifestus vlceris in aspera quæ in collo est arteria, propè iugulum nati. Quin aperto quoq; hominis ore, fauces eius inspeximus, nunquid in ijs alicubi vlcus esset. sed nec sic inspectantibus apparuit vitium. & planè laboranti sensus eius aliquis manifestus ex comestorum bibitorumq; transitu fuisset, si illic vlcus fuisset. Quinetiam ex aceto, & sinapi, certioris notitiæ causa, quædam ei deuoranda dedimus. Sed nec horum quicq̃ eum momordit. & sensus doloris manifeste in collo erat. Quo loco etiam adeo irritabatur, vt tussire impelleret. Suasimus itaq; reniti quantum posset, nec tussire. Quod & fecit, eo certe facilius, q exiguum erat quod proritabat. & nos oĩbus modis operam dedimus, vt vlcus ad cicatricem perueniret, foris medicamentum aliquod, quod siccaret imponentes: tum cubanti supino humidum aliquod ex ijs medicamentis quæ ad eiusmodi vlcus facerent, exhibentes: ac iubentes id in ore continere, paulatimq; permittere in asperam arteriam defluere. Sic igitur faciẽs, sentire se manifeste aiebat adstringẽtis medicamẽti circa vlcus vim: siue ea vis huc † trãsmissa est, siue medicamen ipsum roris specie in arteriam ad vlcus defluxit, & tanq̃ pcolatum est. Erat autẽ nec æger ipse medicinæ imperitus, sed ex ijs quidam qui ex vsu, & exercitatione empirice medicabantur. Ergo sentire se aiebat, tum medicamẽtum in arteriam defluere, tum tussim quoq; aliqñ mouere. Obluctabať tñ plurimum, ac tussim cohibuit. Igitur ipse quoq; sua sponte Romę qdem, vbi correptus fuerat, triduum etiamnum post nonum diem est moratus. post hoc conscenso nauigio, primum p flumen ad mare nauigauit. quarto die post naui peruenit ad Tabias. vsusq; est lacte, quod & mirificam planè vim habet, nec sine causa prędicatur. De cuius vsu aliquid dicere oblatum nunc tp̃s videtur. nec de eo tm̃ quod apud Tabias habetur, verũetiam alio omni. Neq; enim ijs modo qui Italiam incolunt, est succurrẽdum: sed quoad fieri potest, qui vbiuis habitant gentium. Igitur ad lac, quod in Tabijs habetur, cõmendandum multa concurrunt, & locus ipse satis editus, & aer illi circũdatus siccus, & pascuũ pecoribus salubre. Atq; hoc quidem alibi quoq; arte præparare licebit, siquis in colle modice edito herbas fruticesq; serat, qui salubre simul adstringensq; lac reddant. quorum excẽpla paulo post diceñ. Cæterum, vt ambientem aera similẽ reddas, fieri oĩno nequit: Eligere tñ simillimum ex ea quæ datur aerum copia, licet. Simillimus aũt is fuerit, cui eadem adsunt quę illi. Altitudo collis mediocris, via à mari ad ipsum triginta stadia, ampliusq; aliquid, sed non multo. Locus aũt ipse versus mare. Nempe Tabiæ in imo maxime sinu est, qui inter Surrentum, & Neapolim conspicitur: magis tñ in latere quod ad Surrentũ pertinet. Porrò totum id latus collis est satis magnus, longitudine ad Tyrrhenũ mare porrectus. Inflectitur aũt leuiter collis hic ad occasum: nec in meridiẽ in totum planè, pcurrit. Ergo hic collis à ventis ijs, qui ab ortu flant, Euro, Subsolano, & Borea, tutum defendit sinum. Coniungitur illi in imo sinu alter collis non paruus, quẽ & veteres Romani in historijs, & qui nunc diligentiores sunt, Vesuuium nominant. Celebre nunc nouumq; nomen Vesuium est, oĩbus hominibus notum, propter ignẽ qui in eo ex terra submittitur. Quæ res non parum mihi ad ambiẽtis aeris siccitatem conducere videtur. & alioqui præter ipsum ignẽ, nec stagnum propinquum, nec palus, nec fluuius alicuius momenti vsquã in sinu habetur. Oĩbus vero ventis, qui ab Arcto ad æstiuũ occasum perflant, Vesuuius collis obijcitur. multusq; cinis ab eo ad mare vsq; peruenit, reliquiæ videlicet materiæ, tum quæ in eo cõbusta est, tum quæ nunc etiam vritur. Omnia hæc aerem efficiunt siccum. Licet porrò & alibi terrarum eligere collem simili modo siccum, scilicet nec longe à mari, nec adeo magnum, vt ventorum impetui sit expositus: nec adeo humilem, vt subiectorũ camporum halitum prompte recipiat. Caueatur aũt ne ad Septentrionẽ sit versus. ita enim esset

F

† Codices impressi & multi ẽt ex manuscriptis legunt vt Linacer vertit. καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες οἱ σωθέντες. Sunt tñ q nõ habent, οἱ σωθέντες. vt sic p̃ti postea deberet, veluti alijs fere omnibus.

G

† καταδιάδοσιν, i. p trãssumptionẽ: est addendum.

H

A auersus à Sole. Quòd si etiam in temperato orbis loco collis sit, veluti is qui ad Tabias conspicitur, longe magis ad rem pertineat. Hoc in colle sunto herbæ quidem, agrostis, & lotus, & polygonon, & melissophyllon: Frutices vero lentiscus, & arbutus, & rubus, & hedera, & cytisus, aliiq; his similes. Atq; ita tibi collis præparetur. Pecora vero quæ in colle ad Tabias pascuntur, boues sunt. Estq; eius animalis lac spissum, ita vt asinorum tenue. Ego vero, ne quod lactis genus vsui desit, ex vaccis crassum, ex asinis tenue, ex capris medium: & boues, & asinos, & capras in pascua depulerim. Veteres vero etiam mulierē lactantem iis, qui phthoe cōsumerentur, adstare voluerunt. Quorum sententię ipse quoq; accedo, & quòd familiare id sit, & quòd priusquàm ab ambiēte refrigeretur, id sumi voluerint. Porrò hoc tibi de lactis vsu pro maximo pręcepto sit, vt ii quibus eo est opus, oīno id astante animali statim mulctum bibant: etiam melle iniecto, si cui cogi in ventriculo solet: quòd si ipsum descēdere ad aluum citius cupis, etiam sale. Atq; ille quidē adolescens cum vlcus in arteria ex pestilenti morbo haberet, sanatus est: ac post eū similiter alii. Alter vero adolescēs annos natus circiter decē & octo, cum multis diebus ex dēstillatione laborasset, primum quidē sanguinē floridum cum tussi expuit, non sanè multum: postea vero etiam tunicæ ipsius partem, quę tegens intrinsecus totam arteriam, in fauces & os per ipsum arterię caput (Larynga vocant) ascēdit. Videbatur aūt mihi tum ex crassitudine eius coniectanti, tum ægri sensu, ipsius laryngis esse interna tūnica. Quinetiā læsa illi ex eo vox est. Atq; hic quoq; longiore qdē tempore, sed tñ sanatus est. Cæterum, qui ex pestilētia hoc vitio laborarunt, propterea mihi facile sanati videntur, quòd præsiccatum iis præpurgatumq; totū corpus fuerit. quippe cum & vomuerint ex iis nonnulli, & omnibus venter profluxerit. Atq; cum ita iam vacuati essent qui euasuri erant, iis pustulę, quas exanthemata vocant, nigræ toto corpore cōfertim multæ apparuerūt, vlcerosæ qdem plurimis, oībus certe siccę. Eratq; intuenti perspicuum reliquias eas esse sanguinis, qui in febri putruerat. quas veluti cinerem quempiam natura ad cutim trusisset: sicuti alia ex superuacuis nonnulla trudit. Verum medicamentis ad eiusmodi exanthemata opus non fuit, cum siderent sua sponte, ad hunc modū, aliis qdem, quibus videlicet exulcerata summa pars fuit, decidit ipsa vlceris crustula, quam Ephelcida nomināt. deincepsq; quod reliquum fuit, propinquū sanitati erat, ac post vnum duos'ue dies ad cicatricem peruenit. aliis, quibus scilicet vlcerata summitas non est, exanthema quidē ipsum, & asperum, & scabiosum erat: decidit vero veluti squāmma quædam. ac dehinc oēs fuere sani. Nihil itaq; miri si etiam ii quibus eiusmodi exanthemata in pulmone sunt orta, propter vlcerum siccitatem sunt sanati. Quod nanq; in cæteris vlceribus vniuersis supra monstrauimus curationis esse propositū, hoc iam iis, quæ ex pestilētia sunt orta, præstò fuit. Omnia nanq; sicca, & aspera fuere: plurima quidē scabiei: quædam vero etiam lepræ similia. Ergo cum experiētia rationi attestetur vlcerum curationē hunc vnum habere finēm, vt siccentur, poterit quispiam ex iis qui sanguinem ex pulmone reiiciunt, seruare permultos, ita vt nos fecimus.

* Catarrho.

B

* σῶμα. i. corpus.

* λέμμα. i. cortex.

C

De curandis statim iis, qui ob destillationem, aut membrorum spiritus refrigerationem sanguinem reiiciunt. CAP. 13.

AC quemadmodum quidē medendum iis sit, qui notabile in pulmone vas fregerunt, inde adeo quòd ab alto sint lapsi, vel immodice clamarint, vel pondus supra vires sustulerint, vel quòd durum māgnumq; aliquid extrinsecus ipsorum pectori inciderit, dictum prius est. Quemadmodum vero, qui ex catarrho sanguinem reiiciunt, cōmōdissime tractentur, nūc dicemus, proposita claritatis causa curatione, quā Romę in splendida muliere peregimus. Hæc nanq;, cū eiusmodi sermones audisset, quales nūc de iis, qui sanguinē ex pulmone reiiciunt, habuimus, siue ex catarrho id, siue vehemēti tussi paululum qddam p noctē expuerat, illico ad me misit, †{se qcqd exigerem præbituram promittens.} Audiuerat vero ante id tps, nisi quis illico præsidiū strenue afferret priusq; vlcus phlegmonen contraheret, eum operā amissurum: atq; hanc esse pręcipuam eorū qui sanguinē reiiciunt, interitus causam. Igitur incidere mulieri venam, quę iam quatriduū propter catarrhum propemodū sine cibo egisset, non placuit: sed iussi vt acri vteretur clysteri, tū crura manusq; calfacienti pharmaco plurimū fricaret, & vinciret, mox caput raderet, cui deinde medicamen quod ex palūbium stercore constat, imposui. interpositisq; tribus horis in balneum duxi, ac laui, nullo caput contingens pingui, dein caput idoneo pileo contexi, & pro eo qui tum erat tēporis statu, nutriui sola sorbitione: post quā statim fructū aliquē autumnaliū austerū dedi. Deinde cū dormitura esset, quod ex viperis conficit medicamentum dedi {theriacen vocāt} circiter quatuor menses ante confectum. Habet. n. id ętatis adhuc præualentem papaueris succum, qui in antiquatis ignauus redditur. ideoq; & somniferum est, & fluxiones tum siccat, tum leuiter crassat. Finito vero prorsus catarrho, liquido apparebat, tum ex respirandi specie, tum sonitu, semel excitatæ tussis pulmonē purgatione egere. Cæterum exhibere hanc non placuit secūdo saltem die. sed in omni taciturnitate, & quiete muliere seruata, tum artubus eius pfricatis vinctisq;, iussi reliquas quoq; oēs partes perfricari, excepto capite, quod adhuc ex medicamēto incalescebat. rursus aūt vesperi dedi thēriaces ceu fabæ nostratis magnitudinē. Erat vero quod pridie acceperat, hoc longe amplius. Postea vero quàm hac quoq; nocte probe dormiuisset, tertio die mane

* Al. graueq;
* κάλλιστα est in impressis vt Linacer vertit. in manuscriptis aūt τάχιστα. i. celerrime legitur.
†Ex gręcis clarius. Promittens pbere se, qcqd vellē, facturā. idest vt vetus ēt translatio habet oībus præceptis meis quantūlibet arduis, se obsequuturā. neq;. n. de premio hic intelligendum est.

D

Lac muliebre tabidis est maxime utile

Lac astante animali statimq; multum est bibendum

Lacti mel et sal iniiciendū est cū timemus ne coaguletur in stomaco tardeq; descēdat ad aluum

mel coctum copiose exhibui, ac in quiete seruaui. Procedente vero die totum corpus similiter B
perfricui, ac ptisanæ cremorem cum pane exiguo pro cibo sumere iussi. Mox quarto die mane quidem dedi medicamentum, quod ex viperis fit, sed quod iam in ætate vigoris esset, idq; cũ copioso melle. Capiti vero mulieris eodem pharmaco, quod vehemẽter tum siccat, tum calefacit, imposito, ac deinde ipsa lota, nutritaq; modice, valentius iam pulmonẽ expurgare in quinto sum aggressus. Ac dehinc rursum rursumq; ex interuallo ad caput qdem consueto cerato, quod thapsian recipit, sum vsus. Totam vero corporis curam, in gestatione, frictione, ambitione, lauãdiq; abstinentia, ac victu, tum moderato, tum vero boni succi, ad reficiendum direxi. Hæc itaq; mulier recte se habuit, minime lactis opem requirens. Alteri vero adolescẽti, cui non ex destillatione, sed ex refrigeratis spiritus instrumentis orta tussis fuerat, cum sanguinẽ & ipse ad dimidiã heminam reiecisset, statim venam incidi, ac bis eodem die ex ea sanguinẽ detraxi: deinde rursus postridie bis, sed artuum frictione & vinctura priore die vsus, ad vesperam dedi pharmacũ nostrum, quod diaspermaton dicitur. Secundo die post alteram detractionẽ imposui toti pectori ceratum, quod ex thapsia conficit: mox vesperi, ne supra modum calfaceret, id auferens. Tertio die rursus ad tres horas imposito, hoiem laui. Cibaui aũt similiter tribus his diebus: prioribus qdem duobus, sorbitiũculis, tertio vero ptisanæ primum cremore, deinde pisce statim aliquo, qui F
& facilis concoctu esset, & simplici ratione præparatus, adiecto. Dedi quoq; medicamentũ diaspermaton, & secundo, & tertio die similiter ad vesperam. quippe quod & somnum conciliat, & sensum doloris eleuat, & siccandi vim habet. Tum vero, cum & spiritui delegatæ partes in naturali temperamẽto essent, & totũ corpus vacuatum, ac nulla phlegmones suspicio circa ruptũ vas superesset, expurgare cœpimus. Mox bibito medicamẽto quod viperas habet, ætatis iam vigẽtis, ad Tabias dimisi. Sic ego oẽs qui primo se die mihi curandos permiserunt, sanaui.

Sanguinem bis eodem die ex eademq; uena detraxit gal.s reijcienti sanguinem ob refrigerata spiritus instrumenta

De curando pulmonis ulcere quod tribus, quatuor'ue diebus insedit. CAP. 14.

QVi vero post duos, aut tres, nõ oẽs: sed aliquibus eorũ insanabile vlcus fuit. Quotquot aũt phlegmone sic occupauit, vt iam febricitarent, horum nullus est in totum persanatus. Sed qui postea sic per oĩa præsidia rite transierunt, vt siccaretur vlcus, ij tñ saltem lucrifecerunt, vt illud nec vltra progrederetur, nec maius fieret, sed siccatũ, ac callo duratum, longiore vita frui hominem sineret. Ex ijs vero qui vlcus in pulmone habent, ij demum insanabiles mihi esse videntur, qui ex succi vitiosi erosione id possident. quorum aliqui ceu salsilaginem sputum suum sentire se aiunt. nam longo arbitror tempore oino opus esse, vt succi corrigatur vitiũ. In tempore vero necesse est duorum alterum, aut siccando vlcus, ceu callum fieri, eoq; fore oino insanabile: aut non siccando, tum ipsum putrescere, tum quæ circa sunt depascere, atq; ita spatio pulmones putrefacere. Porrò multi ex ijs, qui eiusmodi succum vitiosum cõgesissent, cum ex eo tussirent, non tñ etiamnum sanguinẽ reijcerent: huius nostræ prouidentiæ cõpotes facti, prorsus sunt persanati. Oportet aũt in principio nullius rei ęque esse solicitum, q̃ vt neq; tussiant, neq; ex capite aliquid in pulmonem defluat. Cauetur id triplici præsidio. purgatione primum: secundo, medicamine quod diaspermaton dicitur: tertio, ipsi capiti prouidendo. Quod purget, diuersas facultates habeat oportet. cuius generis nostrę sunt pilulæ quę ex Aloe, Scammonia, Colocynthide, Agarico, Bdellio, & Gũmi Arabico conficiunt, ad plures videlicet excrementorũ purgãdas species. Sanè satisfaciant ad vsum, & quæ sine gũmi cõponunt. Postea vero si res postulabit, etiã ijs, quę nigrãbilem expurgẽt, vtare. Capiti prouidebitur cerati vsu quod fit ex thapsia. Atq; hæc qdẽ in principio peragenda sunt. Post vero reficiẽdus ęger salubriter est cibis boni succi, frictione, inambulatiõe, & balneo. Tradet aũt de his methodus in idoneo operis loco. Porrò ij sunt qui maxime lac requirunt, neglectoq; eo, oium maxime sunt insanabiles. Cæterum, de mittendo his sanguine scire illud licet. Quicũq; parũ habere sanguinis videbunt, ijs ad quendã succũ pbiorem H
(sicuti prędixi) reductis detrahere sanguinẽ poteris, tum rursus reficere: eosdẽ etiã rursus purgare, ac rursus reficere. denuoq;, si res suadet, sanguinem mittere, potissimum quibus veluti limus vitiosus & crassus, totus est sanguis. At qui validi sunt, multiq; sanguinis, ijs statim à principio est detrahendus.

Pulmonis ulcera contracta ex uitiosi succi erosione sunt prorsus insanabilia

Quàm perperam Erasistratus, ac Thessalus sanguinis reiectionem curarint, ac de ulceribus quæ in sede, ac pene consistunt. CAP. 15.

HOrum quę retuli, vel modo, vel ante, siue ea ĩueni ipse, siue iuxta Hippocratis viã vsurpaui, nihil planè non examinatũ, ac iudicio cõprobatũ est, sed p experientiã oĩa iudicata: in qbus erroris pericula ipsi ptulimus. Fructum ex eorũ vsu habituri sunt qbuscunq; artis opera sunt curę. Siquidẽ alij veri sunt, alij sophistarũ sermones. Quanq̃ quid sophistas memoro? Cum etiam nõ contẽnendorũ medicorũ aliqui, etiã qui integra volumina de sanguinis reiectione pdiderũt, alia qdẽ multa, & parua recte pscripserint, maximorũ autẽ auxiliorum nullius meminerint, parũ intelligẽtes p multa illa & parua quæ recte admonent, longũ ipsis ægrotis cõparandum interitũ. Per hęc aũt tria, q planè deplorati non sunt, oẽs seruant: per sanguinis missionẽ, & purgationẽ, & ea quæ caput roborãt. Sanè in sequẽtibus, cũ de succorum curatione pcipiemus, dicemus de sanguinis missione diligẽtius. Minime igit (sicuti medicorum nõnulli censent) à paruis incipiẽdum auxilijs

Pulmonis ulcera in ijs qui non sunt deplorati curantur per sanguinis missionem, purgationẽ et ea, quæ caput roborant

A auxilijs est.nec sicut illi dicunt,sentiendum,ista scilicet prius esse tentanda.mox si nihil profece-
rint,aggredienda maiora.nam in morbis in quibus periculum non impẽdet, vera ea opinio est.
at vbi moriendum ægro prorsus est,si phthoe semel exceptus sit,alienissimum à ratione est à mi
noribus inchoasse.Nam sicuti reliqua oĩa ab Hippocrate tradita, ita illa quoq; sententia recte est
» dicta:Nempe ad vltimos morbos vltima prorsus remedia maxime valere. Quanam igitur indu
ctus opinione Erasistratus in talium affectuum principio segnis tardusq; est, post diligens cum
perijt occasio?Nam sanguinis missione cum sanguis reijcitur,nusquã prorsus vtitur,vitiosissima
ratione inductus.sed nec purgat quenq̃,nec caput siccat. Quibus nimirum siquis phthoe occu-
pari periclitantes fraudet,quãuis reliqua oĩa probe peragat, nihilo plus arbitror agat. Nam san-
guinem mittere recusat,ac solis artuum deuinctiõibus ad eum auocandũ vtitur. quò(vt ipsemet
ait)ad phlegmones tempora sat nobis sanguinis superfit, nec propter inopiam eius ægrum nu-
trire cogamur.Sed heus tu Erasistrate,dicat arbitror aliquis, si post venam ruptam phlegmone
iam pulmonem occuparit,non est quod speres hoĩem sanandũ,propter ipsas quas paulo ante cõ
prehendi rationes. Quare amplius opera tua non egebit proditus videlicet per te inter initia.
Quippe idem facis quod gubernator,qui vbi per eius incuriam euersa nauis est, vectorũ cuipiã
B asserẽ in manũ dat,indeq; salutẽ cõparare suadet. Sed Erasistratus fortasse existimabat phlegmo
nẽ esse ex ijs quæ necessario vulnus comitẽtur. Verum si ita sentiebat,in magna planè erat igno-
rantia.cum videre cuiq; liceat sexcentis eorũ,qui quotidie singulari certamine decertant,maxi-
ma citra phlegmonẽ glutinata vulnera,sic,vt secundo vel quarto die sint oĩno in tuto. Nos vero
etiam plurimos ex ijs,q vas in pulmone ex casu,clamore,plaga'ue rupissent,priusquã phlegmo-
ne in vase rupto excitaretur,curauimus. Quòd si horum quoq; pulmones phlegmonẽ inuasisse
asserit, ipse suis ipsius placitis repugnat, simul princeps viscus,quod maxime vicinum cordi sit,
phlegmone laborare affirmãs,simul hominẽ febri carere,itemq; rupta phlegmone nihil expuis-
se.Ergo à nobis quoq; inuicem audiat, nec fieri posse vt glutinetur vlcus,si phlegmone pulmo-
nem inuaserit,omninoq; si inuaserit,febricitaturum, ac purulenta deinde cum phlegmone solui
tur,tussi exputurum.Ergo si quis nec febricitabit,nec tussiet,nec saniẽ aliquã ex vlcere & phleg-
mone spuet:quæ ratio est vt huius inesse pulmoni phlegmonẽ dicas?Itaq; tum hoc maximũ cer-
te præsidium non recte ab eo damnatũ est, tum purgatio sine vlla mentione ꝑtermittiť. Ac nec
vllum pharmacon quod efficax sit,contra vllum ex comprehensis generibus ab eo est positum.
Quin siue caput fluxionem mittat,eo statu seruabiť: siue ex intẽperie ipsorum spiritualium tussis
C incidat,etiã ipsa sic manebit.Ergo Erasistratus statuario illi assimilis videtur, qui reliquis oĩbus
partibus scite pfectis,statuã reliquit cæcam.Nam quæ,quæso,reliquæ pulchritudinis gratia,cum
oculos desideres?Postea,si dijs placet,cum tanti viri maxime aberrent,egregius vir Thessalus,q
artem ne nouit quidẽ, Methodicum se censet appellandum. Ac nunc fermè oẽs sectatores eius
sanguinẽ mittere videmus,tum alijs ęgrorum non paucis,q̃bus non solum non vtile, sed etiã no
xium existimare id pręsidij oportebat, præsertim si proprijs ipsi hypothesibus starent:tum vero
ijs,qui sanguinẽ,siue hunc p vomitum,siue etiã cum tussi,reijciunt,modo valẽtes vires habeant.
Sed quomodo cohęrebunt hęc secum,vt venã vbi sanguis reijcitur,incidere iubeant:& in com-
mentarijs suis scribant remedium id adstrictis vitijs conuenire?Ergo ne se Methodicos amplius
nominent,sed Empiricos,si reiecta ratione,quã esse rectam putabant, experiẽtia vtuntur ad in-
uenienda pręsidia.An igitur in ijs quidẽ clare deprehendunť nec methodo,nec oĩno ratione ali-
qua quicq̃ facere:vbi vero partes inutiles esse ad curationis inuentionẽ aiunt,non multo magis?
Atqui siquis ad memoriam reuocet ea quæ de auribus,naribus,oculis,ore,pectore,pulmone,ꝑ-
terea vtero,vesica,& vẽtriculo,diximus:errare eos tota via videbit. Talis igiť erat qui ad phleg-
monẽ quę in pudẽdo erat, macedonico medicamẽto est vsus,ac cum eo etiã cataplasmate,quod
D relaxandi vim habebat,nẽpe solẽni hoc quod ex pane,aqua,& oleo cõficitur.Etiã alius quidã illi
ꝑsimilis,qui ad sedẽ exulceratã ijsdẽ est vsus. Verum de talibus,vbi de phlegmonis disputabitur,
agemus.Cæterum vlcera quę citra phlegmonẽ in pene sede'ue cõsistunt, nullũ cataplasma desi-
derant,sed medicamen quod cicatricẽ inducat.non tñ,me hercles,eius naturę quę vlcera,quæ in
carne sunt,inducere cicatrice possit,immo quę tanto magis siccare possit, quanto hæ partes sunt
carne sicciores.Quinetiam quod magis admirere,ipsorũ quę in pene sunt vlcerum,magis etiam
siccari postulant,& quę in toto cole hæserunt,& quę extra hunc etiã finẽ eius qui glans diciť in-
festant:minus vero quæ in pręputio sunt:atq; etiã his minus,quęcunq; in reliqua sunt cute,quæ
totum colẽ vestit.Cum igitur humidũ in glande vlcus q̃dã ex amethodis istis medicis,istis inquã
Thessalijs,sanare aliq̃n non posset medicamẽtis ijs quæ epulotica vocanť:id est quæ cicatricẽ in-
ducunt,adhibuit in consilium me. Vbi igiť ex me audiuit longe sicciore medicamẽto particulam
egere,propterea ꝙ siccioris naturę esset,primum nõ credidit:vt vero coactus necessitate est ali-
quo ex nostris medicamẽtis vti,tribus diebus sanatum vlcus est.perspicuumq; erat medicum nõ
tam fuisse de salute hominis lætatum,q̃ inde adeo tristatum ꝙ in mala disciplinæ secta fuisset edu
catus.Siquidem medicamẽ quod ex pãpyracea charta cõbusta fit,hoc scilicet nobis vsitatum,id
genus vlcerum sanat,sicuti etiam anethum vstum simili modo inspersum: itemq; cucurbita sicca

Pudendorũ sedisq; ulcera medicamen cicatrizans requirunt siccansq; quale est qd ex charta combusta constat anethumq; respersum ustum, cucurbitaq; combusta.

Vlceribus recentib. et sine dolore pudendorum et sedis aloe redacta in puluerem tenuissimū inspersaq. est medicamen salutare et cadmia vino elota et sicca lythargiros, pompholix sin humidiora sint cortex pini lapis hematites

atq; vsta ad eundem modum: alia præterea multa ex ijs, quæ vehementer sicut illa siccant. Siqua vero eiusmodi vlcerum sine madore sunt, ac recentia, ijs sola aloe salutare medicamen est. Insper gitur autem sicca, sed in tenuissimum ceu pollinē redacta. Hęc vero etiam quæ in sede consistūt sicca vlcera probe pcurat. Simillimā huic vim habet & cadmia vino elota, & sicca. Ab hac quoq; non longe abest argenti spuma Lithargyros græce dicta. Deinceps vero molybdæna sequitur. Omnibus vero tum minus inferens doloris, tum nullo minus efficax pompholyx est. Sin humidiora sunt, ipse per se pini cortex, itemq; lapis hęmatites vocatus idoneus est. Quòd si profunditas quæpiam ipsis adsit, vbi exiccata fuerint, dictorum alicui tantulum mannæ admiscendum est, quantū sit ad carnē gignendā satis. Neq; igitur horum quicq̄ vel per somnium norunt, qui istius sunt alienæ à methodo sectæ: cū omne vlcus, in quacunq; animantis sit parte, eandem postulare curationē opinentur: necq; etiam quemadmodum fuere quædam vlcera oporteat, veluti ea quæ abdomine contingunt, de quibus in sequenti libro cum ijs, quæ restant, vniuersis agetur. E

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER SEXTVS. F

ARGVMENT. LIBRI.

Neruorum, tendinum, ligamentorum, partiumq;, quæ illorum natura participant, ossium quoq; curationem absoluit.

Prolixitatis librorum excusatio, ac quæ hactenus monstrata sunt. CAP. I.

NOn dubito fore nonnullos quibus esse prolixus videbor, qui vnum hactenus morborum genus, quemadmodum methodo curet̄, exponam. Par est autē non tam mihi longitudinē hanc imputēt, q̄ ijs qui parum intelligētes quæ rectissime ab Hippocrate sint scripta, ea calumniari sunt conati, quos ne quemadmodum vlcus quidē recte curent, scire ostendi: nedum quod maius sit quicq̄. Atq; ipsum quidem morbi genus, cuius vna species vlcus est, seu continuitatis, seu vnionis solutionem voces, nihil referat. Illud monstratum est methodū curandi eius, in G quocunq; corporis mēbro sit, quæ qdem ab affectu ipso sumant̄ indicationes seruare cōmunes: quę vero ex partibus pbeantur, alias atq; alias habere. Cum.n. in carnosis particulis inciderit, nominatur qdem vlcus: habet vero curationis indicatiōnē oīum qdem quę pręter naturā sunt cōmunem, sui scilicet ademptionē: quā vero ceu affectus præstat, vt per contraria tollat̄: quam vt diuisio est, vnitionē. Quippe generatio huius vitij in diuisione vnitatis cōsistit. Ideoq; in osse vocatur fractura, gręce Catagma: in neruosis fibris Spasma: in musculis, vlcus & ruptio: quorū differentia prius iam dicta est. Idem tñ morbus cum in neruū & arteriam, & venā inciderit, nullā propriam appellationē est sortitus. mutuatur aūt interdum vlceris, interdum vulneris vel ruptionis appellationē. Cæterū parum esse de noībus solicitum debere eum cui rerū scientiam inuenire sit ppositum, sępe iam diximus. Itaq; huc potius noībus neglectis, ppperemus: qn̄ non ex horū exqsita impositione, sed ex appositis remedijs ægro salus paritur. Rursus igit̄ reuocandū ad memoriam est, quēadmodum audacissimus Thessalus, cū nullā curandi vlceris methodū tradiderit, oēs tñ dixisse se arbitrat̄. Siquidem φ sinuosum vlcus postulet impleri, & simplex glutinari, hæc nec idiotis sunt ignota. Quēadmodum tñ methodo quis pharmaca inueniat, qbus vel impleat̄ quod H sinuosum est: vel glutinet̄, quod simplex est, hęc vulgus nō nouit. at id est quod medicis considerandum, pponitur, atq; in eo alius alio est pstantior. Quippe veluti in pcedentibus ostēdimus, & inueniet remedia, & inuentis recte vtetur quisquis in medendi methodo est exercitatus.

Aduersus Thessalum de nerui punctura, ac de medicamentis quibus curatur. CAP. 2.

VT enim iam aliquid psequamur quod pręcedentibus sit deinceps, fingamus quempiam ad nos venire, cui tm̄ cutis acu sit puncta. Hunc hoīem, si is sit cui facile vlcera sanescant, etiam si citra medicamentum nudoq; mēbro ad opera consueta dimittas, nihil sentiet mali: sin cui difficulter sanent̄, primum qdem dolebit, post etiam tum pulsu particula infestabit̄, tum phlegmone. Ac Empiricus qdem examinando pcontandoq; hoīs naturam discet: Nos vero tum ex eiusmodi examinatione oībus his vsi quæ per experientiā inueniant̄: tum nihilominus ex ijs notis quas de boni succi maliq; naturis habemus, præterea de ijs, qui acris hebetisq; sunt sensus, tum plenitudine grauatis, modiceq; se in succis habētibus, nō ignari φ qui vel plethoricus est, vel vitiosis succis premitur, vel acris est sensus, vel horum quibusdam oībus'ue premitur, phlegmone tentabitur: qui contra est affectus, nihil mali sentiet. atq; hæc prospicientes, non equidem medicamen quod glutinet imponemus, cuiusmodi plurima sunt eorum quæ Enæma vocant, (ea sunt quæ

recentibus

A recentibus statim applicantur vulneribus)immo molle & blandum, & quod dolorẽ mitiget. siquidem vbi magna diuisio est, ibi studium impendi debebit, vt magis siccantibus remedijs labra vlceris vniant, atq; coalescant. vbi aũt acu stilo'ue facta diuisio est, id duntaxat curandum est, ne phlegmone particula tenet. Atq; ex hoc manifestum est cruentorũ vlcerum indicationem, quæ à Thessalo est prodita, nihil nos maius adhuc docere, quàm sit cuilibet è plebe notum. Non enim scire quid fieri oportet, id magna res est, vt quod omnibus hominibus natura insit, sed quibus rationibus illud efficias, id vero scire artificum est. Nam si nauem quispiam sit ædificaturus, scimus profectò omnes, ẽt qui nauium fabri non sumus, quo loco poni gubernacula debeant, quo loco puppis, quo prora, ac reliquorum quiduis. †{cæterum nihil nobis hæc ad rem conferunt,} vt potè nescientibus quemadmodũ ipsa struantur. Æque & qui ædes molitur, vtiq; non ignorat nec ꝙ iacenda primum parietum fundamenta sint, nec ꝙ super his erecti minimeq; inclinantes erigẽdi sint parietes, nec ꝙ super his strui tectũ oporteat, nec ꝙ ostia, & fenestræ, singulæq; reliquarũ domus partium proprijs collocãdæ sint locis. †{verum hæc ad domum ædificandam quid conferant,} quoad ipse fabrilis artis ignarus ea fabricare nesciat? Vni igitur Thessalo omnium hominum sapientissimo, nosse quid fieri oporteat, ad artificiosam notitiam satis esse videtur. Sed nos per superius comprehensa monstrauimus id esse operum quæ ex artibus expectenẽ, veluti principium quoddam, nondum aliquam eorum propriam partem, sed quæ ẽt sit cuiuis è plebe communis. Quippe primæ in omni arte indicationes omnibus hominibus natura sunt præstò. Quare si hæ satis sunt ad opifices faciendos, nihil vetat quin & naues ipsi ædificemus, & materiam fa-

† ἀλλ' οὐδὲν ἡμῖν πλέον πρόσεστιν. i. cæterũ nihil plus nobis adest.
† ἀλλ' οὐδὲ τούτῳ οὐδὲν εἰς οἰκείας κατασκευὴν est ĩ antiqs cod. id est verum nec huic ꝗcquam plus adest, ad ad domũ ædificandam:

B bricemus, prõptumq; sit omnibus tum calceos facere, tum uestes, tum domos, sed & architectos esse, & cithara personare, & rhetoricari. Verũ non ita se res habet. nec qui vulneratæ parti naturalem vnitionem esse moliendam nouit, is medicus est, sed qui quibus id rebus perficiat, intelligit. quanꝗ ne hoc quidem ipsum ꝑ se satis est, si quis etiam quò pacto his sit vtendum nesciat, sed qui viam oẽm curationis eousq; percalluit, ut ipsum consequi destinatũ finẽ queat, is demum est ꝗ mederi nouit. Ergo istis amethodis Thessali æmulis illud accidit, vt cũ maiora viribus audeãt, nec ad ea ꝗ consequi alioqui possent, accedãt. Quippe cũ dudũ stilo quidam vulneratus in manu esset ita, ut tota diuisa cute aliquid neruorũ qui suberãt, pungeretur, sapiens scilicet Thessalius in principio emplastrũ quoddã imposuit, quo sæpe in maximis vulneribus usus prospere fuerat. Putabat. n. (arbitror) omne vulnus eandẽ curationẽ requirere. Phlegmone uero oborta, ad cataplasma quod ex farina tritici cõponitur se conferens, atq; interim hominẽ putrefaciens, intra septimũ diem iugulauit. Nec sanè comprehendere numero est, quot, vbi in Pæonias istorum manus

C incidere, conuulsiõe perierint: quò, si dijs placet, sanctio illa Thessalia seruetur, Omne cruentum vlcus similiter esse curandum, idq; partibus ijs quæ laborent, nullam indicationem conferẽtibus. Cæterum vera ipsa methodus, non perinde atq; hæc Thessali est amethodos: immo põt vel nunc ẽt post tot tantosq; medicos non solum meliora medicamẽta, quàm prius fuere, sed etiã vniuersum curationis modum inuenire. Nemo enim statim ab initio ijs vsus ꝗ nos inuenimus, ex nerui vulnere in conuulsionem incidit. Aduerti nanq; vbi punctus neruus esset, ei ex sentiendi quod obtinet acumine, necesse esse tum dolorem incidere, quàm reliquis partibus maiorem, tum ex necessitate phlegmonen consequi: nisi quis & medelam dolori inueniret, & phlegmones generationem prohiberet. Rationabile igitur mihi est uisum, cutis quidem vulnus apertũ inglutinatumq; custodire, quò per id ex neruo vulnerato sanies efflueret: totum uero corpus superuacuis humoribus liberare, ac nequis dolor vulneratam partem vrgeret, in primis solicitudinem habere. Itaq; etiam medicamenta excogitaui non pauca, quę vulneri imposita ad vtrũq; mire sunt cõparata, tum ut dolorem mitigent, tum vt exitum saniei patefaciant. Tutius uero fuerit etiã siquis cutem latius incidat, ac totũ corpus sanguinis missione inaniat, vtiq; si fortis sit virtus. Si uero vitiosis succis repletum corpus sit, protinus purget. Aqua vero calida, quanquam reliquas phleg-

Neruo puncto vulnus est dilatandum ut sanies exeat

D monas valde mitigat, vulneratis tamen neruis est inimicissima: cum præsertim eorum substantia ex refrigerata concretaq; humidiore materia sit condita. Omnis enim eiusmodi constitutio per ea quæ simul calefaciunt & humectãt, resoluit ac putrescit. Itaq; ab aqua calida eos qui ita vulnerati fuerant, omnino prohibui, vtilius iudicãs oleo calente fouere, propterea quòd demonstratũ à me est, hoc quoq; si frigidum applicetur, tenues meatus obstruere: sin calidum, digerere. Porrò fugi ex huius quoq; generibus & crudum, quod Omotribes grece dicit, & quod deniq; adstringendi vim haberet. Delegi aũt tenuissimũ, cuius generis Sabinum est: quod etiã vtilius fuerit, si bimũ trimum'ue sit. Quippe id quàm recẽs magis per halitum digerit, quoq; magis est antiquũ, hoc semper magis digerere est potens: verũ dolorẽ minus sedat. In pharmacis aũt huc omne cõsiliũ direxi, vt esset eorum facultas tum tenuis, tum modice excalfaciens, & quæ siccare citra dolorem posset. cum sola hæc trahere ex profundo saniem, neq; cõtracta neq; demorsa particula possit. Vsus sum aũt primũ terebinthina resina, tum per se, tum ẽt paulum euphorbij admiscens: Et ꝑ se quidẽ in pueris, & mulieribus, & generaliter ijs qui molli essent carne: Cum euphorbio uero in ijs, qui dura. Non secus aũt & propoli, non per se modo, verũetiam cũ euphorbio ipsam molliens: quòd si durior esset, cũ tenui quopiã oleo. Quin & sagapeno in duris corporibus sum usus,

Aqua calida est vulneratis neruis inimicissima licet phlegmonas reliquas mitiget

Neruis puncti oleo calido sunt fouendi vetere

Neruis puncti requirunt medicamenta facultate tenuia modiceque calfacientia et quae siccare citra dolorem possint

Therebintina auxiliatur punctionibus

vtiq;

vtiq; cum oleo & terebinthina id miſcens: ſed & opopanace ad eundem modum,quo & ſagapeno. Mihi vero & lachryma cyrenaica non inutilis fore videtur,ſiquis emplăſtrũ ex ea faciat,cuiuſ* modi eſt quod nos ex euphorbio cõpoſuimus. uerũ nondum id experientia, queadmodum reliqua omnia,cõprobauimus. Quippe præcedere oportet eam quæ à vera methodo proficiſcitur remediorum inuentionẽ,huic uero experientiam ad certiorem ẽt fidem ſubſcribere. Siquidẽ ex tali methodo ẽt ſulfur,quod ignẽ expertum non ſit,quodq; lapidoſum nõ ſit, ſed omnino tenuiũ partiũ,ei cui neruus vulneratus eſſet,conducturũ ſperauimus,tantum eius tenui oleo miſcentes, dum quod ex vtriſq; miſtum erat,ſordium haberet craſſitudinem. In valentioribus uero durioribusq; corporibus, ẽt ſi ad mellis ſpiſſitudinem redigas, ſic quoq; iuueris: nam id quoq; comprobatum experientia eſt. Quinetiam lotam calcem ſimiliter oleo admiſtam his applicandam excogitauimus. quæ ẽt ſi mari lauetur,magis proficiet. Lauatur optime per æſtatem in æſtu caniculę. Quòd ſi bis ter'ue eam laueris,vtilius medicamen efficies. Quo pacto aũt talia præparanda ſint, ex cõmentarijs,quos de medicamentorum cõpoſitione edidimus,intelleges. Nunc mihi tantum dixiſſe ſufficit,me tum hæc,tum alia multa medicamenta aduerſus neruorum vulnera inueniſſe, cum nec ſub aliquo magiſtro ea vſurpata viderim, nec in veterũ alicuius aut medendi libris, aut quos De facultatibus† inſcribũt,prodita:ſed ex ipſa rerum natura indicationes ſumpſerim. Id qđ proprium eſſe medici methodo vtẽtis exiſtimo. Mirificus autem Theſſalus, cum ne vnum quidem medicamentum inuenerit,iam pridem materiam eorum notam eſſe affirmat. Atqui multorum medicamentorum quæ nos excogitauimus,non modo Theſſalo,& qui ante eũ medici fuerunt,materia nota non eſt:ſed nec ijs qui poſt eum in hunc vſq; diem fuerunt. Siquidẽ ipſe cum accerſitus aliquando eſſem ad quendam qui à Theſſalijs iſtis amethodis medicis putris fuerat factus,ac cernerem eũ cataplaſma,quod ex triticea farina fit, impoſiturum: vbi nullum ad præſens mihi medicamentũ erat,popoſci ex figulo quodam quẽ viderã ægri vicino aquã lixinã: tum coquens in ea farinam hordeaceam,non aũt ſicut illi in oleo & aqua triticeã, impoſui. Poſtea uero farinã erui ſimili modo coctam,iam †{phlegmone inflãmato & putri} ex bella horũ curatione neruo imponens,vindicaui ab ea putrefactione hominem. Verum de ijs quæ cum phlegmone putreſcunt,alia diſceptatio ſequetur,eaq; diffuſa in opportuno operis loco. De neruis vero vulneratis ſatisfaciant,quæ dicta iam ſunt. Et ſanè ex ijs quæ ipſi inuenimus,plurimi uno illo emplaſtro vtuntur,quod ex euphorbio,& cera,& fricta reſina eſt compoſitum. Cui neſcio quomodo aliqui ſinopidis aliquid poſtea miſcuerunt,aliqui ochræ,quò videlicet fucatum, vnde componat, lateret:ægre ferentes,ſi meum id eſſe videretur. Verũ non eſt à principio ſic à me cõpoſitũ. Miſcuerint fortaſſis ei nõnulli & è ſalis flore aliquid,aut aliud quippiam tale, quod colorem eius immutet,nec vim eius minuat. Poteſt quis per ignorantiã etiam tale aliquid immiſcere, quod facultatem eius immutet. Verum nos illud ex cera,reſina terebinthina,pice, & euphorbio, compoſuimus,immiſcentes ex cera partem vnam,ex terebinthina, & pice, vtriuſq; partis vnius dimidiũ, ſic vt quod ex vtriſq; conflaretur,cerę par eſſet. licet autem interim & plus ſit quod ex ambobus conſit,quàm cera. licet rurſus & alterum eorum tantum ceræ admiſcere. Quinetiam in penuria terebinthinæ tum humidam pineam,tum etiam frictam commode admiſceas: non minus etiam his & abietinam immittas. Strobilina uero duris tantũ corporibus idonea eſt: ad mollia uero immiſcenda nõ eſt. Si itaq; humidã reſinam immiſcebis, tunſum cribratumq; euphorbium reliquis immittes liquatis. eſto vero pondus eius,ceræ pars duodecima:etiam plus aliquando, vbi ſcilicet valentius efficere eſt in animo: Sin ſiccam,ſicuti quæ fricta eſt, vtiq; olei puſillum deſiderabit euphorbium. Quare ego tum id cum oleo contundens,ac ad ſordium ſpiſſitudinem redigens, mox reliquis poſt liquationem refrigeratis tẽrens miſceo. Sæpe etiam tantulum aquæ immiſcui medicamento conficiendo, quantum in miſtis ipſis liquandis tum abſumi, tum euaneſcere prorſus potuit. Verum omnia huius generis ad tractationem de medicamentorũ cõpoſitiõe magis attinẽt. Nunc ſuffecerit,ſicuti antea fecimus,indicato quale eſſe debeat medicamenti genus,pauca particulatim exẽpli cauſa apponere. Vberem nãq; omniũ materiã in opere de ſimplicibus medicamẽtis inuenies. Præparare aũt debebis,ut in opere de eorũ cõpoſitione eſt traditũ. Nunc igitur ſatis eſt hoc tm̃ dixiſſe,atq; ad alia tranſire. Vulnerati nerui curatio medicamenta poſtulat, quæ & tepidũ calorẽ excitent,& valenter ſiccent: tum quæ ex ſubſtantiæ ſuæ natura & trahendi vim habeant,& tenuiũ ſint partium. Sanè nõ ad medicamentorũ modo victuſq; inuentionẽ ipſa medẽdi methodus proficit,ſed ẽt ad ipſum inuentorũ vſum. Nam veluti in ſuperioribus oſtendimus, quiſquis citra methodũ quæ vlceri apta medicamenta ſunt,molitur, eum ne minimo quidẽ eorũ probe vti poſſe:ita & nunc oſtendere licet. Siquidẽ intellexiſſe quantopere affectum uel ſiccarit, vel calefecerit, vel mitigarit,uel laceſſerit medicamenti applicatio, is demum potis eſt qui methodo quadã curat. Idem vero ipſe ſolus ẽt intendere ea quibus inter initia eſt vſus,uel remittere nouit. Cũ nanq; quod δὶ ἐυφορβίου, propterea quòd euphorbium accipit, vocant, quidã vulnerato neruo ſtatim impoſuiſſet, idq; ſubinde prius proſpere fuerat expertus, tertio die indicauit mihi vulneratam partem tum dolentem,tum phlegmone tentatam, miratus medicamen nihil contuliſſe. Percontatus igitur laborantem ſum,num primo die cum impoſitum medicamentũ eſſet,ca-

lorem

Right-margin notes:

E

*Al. φάρμακον ἐπίπασον.

F

†addunt cod. greci ἐξ ἰδίας σοφίας id eſt ꝓpria ſapiẽtia.

†φλεγμαίνοντός τε καὶ σηπομένου id eſt phlegmone laboranti ac putreſcente.

G

*ξύσας quod & deradẽs ab alijs uertitur.

H

Handwritten note in the left margin:

Neruis punctis emplastrũ optimum Rx cere p. 1 terebinthine picis ana partes dimidii [illegible]

A lorem quempiam veluti ex Sole suauem sensisset, is se quicquam eiusmodi sensisse negauit. Rursus itaq; percontabar & medicum quanto iam tempore præparatũ apud se medicamẽtũ habuisset, ac quos eo sanasset. Ille plus anno apud se habuisse: sanatos vero à se aiebat pueros duos, & adolescentẽ vnũ. Cum aũt & de corporis habitu adolescentis rogassem, albũ eum, mollióq; corpore fuisse affirmabat. His ergo auditis, cũ intelligerẽ vt ad propositi adolescentis temperiẽ euphorbiũ deesse, postulans tum ipsum emplasticũ medicamentũ, tum ẽt euphorbium, sumensq; ex his quantũ ad ea inter se miscenda satis putaui, iussi manibus medicamentũ subigere, ac euphorbium diligenter contundere. postea q̃ hæc facta sunt, miscere ea simul iussi. Ipse vero oleum Sabinum vtiq; subantiquũ modice calefaciens, foui vulneratã partẽ. Resectóq; leuiter puncturæ quod cõniuebat foramine, imposui medicamen, iniunxíq; homini inediam. Medico uero præcepi, vt uesperi rursus eum solueret, ac simili modo quo me viderat, oleo vteretur. Atq; his peractis apparuit postridie pars ægra & sine dolore, & sine phlegmone. intellexeruntq; qui huic operi aderãt omnes, verissimum esse (quod nos sæpe vsurpamus) non esse adeo magnum quod medicamen præstare possit, nisi nactum sit qui eo dextre vtatur. Est autem dexter vsus, qui tali planè methodo, qualem ipsi iam sæpe in cõmentarijs qui ante hunc sunt, ostendimus, procedit. omniũ medi-
B camentorum usũ ad calidũ, frigidũ, humidum, & siccum, ueluti ad normas relato. Quã nimirum methodũ non solũ amethodi Thessali sectatores probe tractare non valent: sed nec Erasistratus, nec alius medicorum quisquam, qui corporum elementa, aut prorsus non inuestigarunt, aut alia quàm quæ comprehensa à nobis sunt, posuerunt. Sed de his hactenus.

De curandis neruis per longitudinem, uel transuersum uulneratis, ac contusis. CAP. 3.

SI autem non punctus, sed planè cæsim vulneratus neruus sit, considerandũ est quò pacto facta vulneratio sit, vtrum'ne per transuersum neruum, an per longitudinem eius: tum vero quantum intèruenientis* diuisum sit cutis. Proponatur igitur primum, multum esse cutis adapertum, adeo vt neruus nudus appareat, isq; per directum nõ per tranuersum diuisus. Huic neruo nullum iam memoratorum medicamentorum quæ ex euphorbio ac similiter acribus, emplastri specie fiunt, applicabis. nudatus nanq; non feret eorum vim ita, vt cum interposita cutis erat, tulit. Optime igitur eo casu calce elota in multo oleo soluta vtere. Salutare uero est & quod ex põpholyge medicamentum fit, si in largo rosaceo sit liquatum. quod vtiq; melius fuerit, si tum rosaceum ipsum, tum oleum salis sit expers. Siquidem nudato neruo, omnis curationis consiliũ huc tibi dirigendum est, vt minima cum mordicatione sicces. Possunt vero id præstare planè paucis-
C sima medicamenta. Esto igitur hoc casu calx salubri aqua æstatis tempore sæpe elota. Esto præterea (vt dictum est) & põpholyx elotus, ita videlicet ut elotus habetur in eo cõposito medicamẽto quo publice utimur, quodq; alia elota in se non pauca continet. Quippe quę ex metallis consistunt, ea elota esse omnia oportet, si modo citra morsum vllum sint siccatura. Salubre uero medicamentũ est & quod ex melle sub emplastri specie cõponitur, vtiq; cũ ex optimo fit melle. Solui vero & id rosaceo oportet, quod tum reliquis conditionibus sit optimum, tum salis omnino expers. Quinetiam ceram quæ eiusmodi medicamentis sit miscenda, elotam esse conuenit. Æq; & siquid terebinthinæ resinæ inijcies, hæc quoq; elota sit oportet. atq; hac magis, si alterius cuisquã resinæ quid immittes. Quippe medicamentis omnibus quæ laueris, acris mordensq; sanies eluitur, atq; abstergitur. Si vero robustus sit qui vulnus accepit, & cui corpus sit à superuacuis humoribus mundum, in hoc fas est etiam valentioribus remedijs nonnullis uti: ueluti ipse aliquando cum id genus vulneris in carpo accepisset iuuenis quidam philosophię studiosus, alioqui corpore bene habito, & tum in æstiuo Sole perusto, ex Polyidę pastillis sapa solutis, postea super calida aqua tepefactis linamenta imbuta imposui. Nam id quoq; uel in primis semper habendum curæ
D est, nequid ex ijs quæ vulnus contingent, frigidum sit. quandoquidem ipsa laborans pars & sensilis maxime est, & principum partium primati continua, & temperamento suo frigida. quorum omnium occasione & ex facili à frigido offenditur, & suam offensam impertit cerebro. Q; si ex ijs fuerit quæ in musculos perueniant, etiam conuulsionem facile accersit. Siquidem monstratũ est musculos voluntarij motus instrumenta esse. Idem fore & in tendonibus expectabis, ijsdem de causis. Cæterum cum memoratum remedium tum vulneri ipsi iuuenis imposuissem, tum uero partium, quę supra erant, non parum eodem complexus fuissem, quæ circa axillas, collum, caputq; eius erant, omnia calente oleo assidue madefeci. Detraxi uero illi & primo statim die sanguinem scarificata vena. In quarto igitur hic quoq; iuuenis recte habuit, adeo vt & rugosum, & paruum, & contractum vlcus iam cerneretur. Veruntamẽ consultius visum est, vsq; ad septimũ nihil nouare. post quem diem planè redditus est sanus. Sanè oleo perfundere tale vlcus nõ oportet, pręsertim cum, vt nunc comprehensum est, curatur. Nam oleum pastilli huius viribus est aduersum, ac sordidum vlcus reddit. Neque enim parum interest, nudo'ne neruo oleum, an per interpositam cutem admoueas. Abluenda igitur à vulnere sanies est molli lana specillo circumuoluta. Madefacere uero lanam si placet, ne scilicet sicco vlcus attingas, sireum, id est sapa, suffecerit: quam & hepsema vulgo apud nos in Asia vocant. In hac igitur lanam intingens, mox exprimens, vlcus detergebis. Esto vero hæc quoq; ipsa tepida primis maxime diebus. Q; si omnia ex sententia

* προκειμένου i. præpositæ.

Nerui per directum cæsi curantur calce optime elota in plurimoq; oleo soluta uel medicamento ex pompholige in rosaceo liquato

Metallica medicamenta debent elota esse si citra dolorem morsumq; sint siccatura

Neruus uulneratus nihil debet frigidum admouere

Musculi sunt instrumenta uoluntarij motus

ſententia ſucceſſerint, etiam vino dulci madefacere citra periculum licebit. verum dulce id omni B
mordente qualitate careat, cuiuſmodi tum theræum eſt, tum ſcybelites, atq; ab his quod caryinũ
vocant. Quæcunq; vero & dulcia pariter & fulua ſunt, veluti falernum, inutilia ſunt. quippe acria
ſunt omnia talia, ac ſupra modum calida. Vlcere vero iam ad cicatricem veniente, quæ alba plane
Neruo uulnerato nec aqua nec relaxans cataplasma est admouenda
ſunt & tenuia, nec multam aquã tolerant, nec odora ſunt, ea dulcibus præſtant. Aquæ vero vſum
ad neruum vulneratum, ſemper fugies, ſicuti etiam relaxãs cataplaſma. Ad iam dicti vero paſtilli
vſum prope etiam accedit, & medicamenti vſus, quod Diachalciteos vocamus, quo publice vti-
mur. Liquari vero etiam hoc debebit æſtate roſaceo, hyeme ſabino oleo. Deſcriptum autem eſt
medicamentum hoc à nobis in primo de medicamentorum compoſitione. Polyidæ vero pãſtil- * Cydiſcus.
lus, vel trochiſcus, vel quomodocunq; appellaſſe libet, omnibus fermè notus eſt. Cuius ſi copia
non eſt, Andronis, vel Paſionis, pro eo eſt ſumendus, vel noſter, qui etiam omnibus illis eſt valẽ
tior. Sanè iam dictum eſt robuſtis corporibus valentiora medicamenta, imbecillis mitiora eſſe
adhibenda. Iſta & vera methodus inuenit, & experientia cõfirmat. Theſſalus vero cum ſuis vnà
ſophiſtis in alto throno reſidẽs ἐν κριομύξοις ἀνδράσιν. i. apud pecuinos & brutos homines (vt Cer
cidas ait) in pretio erit, dum ſuis rationibus confirmat omnis vlceris recentis eandem eſſe cura-
tionem, neq; hanc vllam ex partium natura indicationem ſumere. Vnus tñ magni in eius ſapien F
tia nominis, admirandam vulneratorum neruorum curationem excogitauit. nam protinus eos
totos præcidit, ne admonito quidem qui vulneratus fuerat. quanquam in hoc quoq; à ſecta ſua
deſciuit. Siquidẽ par erat vel & muſculos vulneratos, & arterias, & venas, & aliud quiduis totum
præcideret: vel nec neruũ. Alioq; ſic quod fugiunt, id facere deprehendunt, vt diuerſam ꝑ diſcri-
mine partiũ indicationẽ accipiant. Verũ hos iã mittamus, ac de tranſuerſo nerui vulnere aga-
mus, in quo maior cõuulſionis metus impendet, phlegmone. ſ. à deſectis fibris ad non ſectas cõi-
cata: cæterũ cõuulſione ab ipſis nõ ſectis excitata. Ac quæ ad vlceris curationẽ attinẽt, his quoq;
ſunt eadẽ. Cæterũ, detrahere largius ſanguinẽ, ac tenui magis, q̃ in illis vti victu, tũ in quiete oĩno
Neruis uulneratis in brachio axillas, in crure bubones largo oleo fouendi sunt per totam spinam ad collum et caput ascendendum
ac lectulo molli hoĩem continere oportet: tũ oleo calenti vbertim in axillis, collo, tẽdoĩbus, liga-
mẽtis, & capite vti. Quòd ſi vulneratus neruus ex ijs ſit q in crure habenť: ſicuti cũ in manu erat,
alę, ita in his bubones largo oleo imbuẽdi: tũ per totã ſpinã ad collũ, & caput aſcendẽdũ. Contuſi
vero nerui, vbi cũ his vnà cutis quoq; contuſa exulcerataq; eſt, medicamẽta poſtulant q̃ in ſiccã-
do quidẽ cõe nerui vlcera ſanantiũ conſiliũ ſeruent: cæterum quæ partes, quę per contuſionẽ à ſe
diſſideant, contrahere conſtringereq; ſint apta. Qui vero abſq; cutis ſimili affectu ſunt contuſi,
hos oleo calente, cui euocandi facultas inſit, ſępiſſime ꝑfundere oportet, ac totius corporis ſimilẽ G
curam habere. Semel hoc incidere vidi, ſanauiq; id mature, ipſa ex oleo perfuſione. Verum vnà
cum cute neruos contuſos ſæpenumero vidi. & propter eius ſymptomatis frequentiam athletæ
ipſo vſu edocti habent cataplaſma, quod ex oxymelite & fabacea farina cõficitur. quod planè ſa-
lutare medicamentũ eſt. At ſi dolor vnà cũ contuſione vexat, ẽt picem liquidam immiſcere, ac bñ
coquere, tum calens medicamentũ imponere oportet. vbi vero magis ſiccans efficere voles, eruĩ
farinam inijcies. Quòd ſi ut amplius quoq; ſiccet deſiderabis, irim illyricam immittes. Totius aũt
corporis cura his quoq; cõmunis eſt, at ſi totus præciſus neruus ſit, metus præterea nullus inſtat:
dẽbilis tamen particula manebit. Curatio vero eius cõmunis eſt cum ea quæ aliorum eſt vlcerũ, * ἀνάπηρος. i. mutila,
quamq; vnam Theſſali imitatores norunt. Ergo de neruis hæc abunde ſint dicta. Phlegmonæ
vero quæ his ſuperuenient: quẽadmodũ curandæ ſint, vbi de phlegmonis agemus, docebiť.

De uulneribus ligamentorum, inteſtinorum, peritonæi, & omenti, & quo pacto futuræ fieri debeant, cum partes abdominis internæ uulneratæ ſunt. CAP. 4.

Ligamenta vero (quæ græci Syndeſmus vocanť,) cum ſimillimam habeant tendonibus ſpe-
Ligamenta sunt sensus experta neque consentiunt cerebro
ciem, valentiſſimorum remediorum vim tolerant: quòd nec ad cerebrum pertingant, & ſen
ſus ſint expertia. nam nerui omnes alij ex ipſo ſtatim cerebro ortum habent, alij ſpinali interue-
Tendones ex neruo et ligamento constant
niente medulla. Tendones quoq;, quoniam compoſitam eorum eſſe ſubſtantiam ex neruo liga- H
mentoq; oſtendimus, quatenus nerui participes ſunt, eatenus ex cerebro oriuntur: cæterum mi-
nus ſaltem quàm ipſi nerui conuulſionem acceſſunt. Ligamẽta vero, cum ex oſſe ortum habeãt,
quæcunq; rotunda ſunt, ea neruis aſſimilia ſunt, duritie tamen plurimum diſſidẽt. Verum in eo
quòd alba ſunt, & exanguia, & cauitate carentia, & in fibras diuiduntur, ſimilitudo illis cum ner-
uis, & tendonibus conſtat. Ergo vbi teretia ligamenta tendonesq; viſuntur, qui diſſectionũ ſunt
ignari, neruos eos imaginantur. potiſſimum qui multo duriora ea neruis eſſe non intelligunt. at
vbi lata ſunt, ibi ea à neruis diuerſa eſſe intelligunt. quanquam ne id quidem omnia. cæterũ ipſa
à ſeſe diſcernere non valent. Verum tu, qui præſertim cuiuſq; trium partium naturam perſpectã
habes, tum vero & formam, & quã in toto corpore poſituram obtinent: in quocũq; mẽbro vul-
nus fieri contigerit, ſtatim intelliges neruus'ne ſit quod in eo vulneratũ eſt, an ligamentum, ten-
Ligamenta obnoxia periculo uulnerata ea sunt quae se in musculum inserunt quae uero ab osse ad os permeant periculo carent
do'ue. Et de nerui quidẽ ac tendonis curatione iam dictum nobis eſt. Ligamentum vero vulne-
ratum ſi id eſt quod ab oſſe ad os permeat, & maxime ſine periculo eſt, & quod ſiccans quibuſli-
bet medicamentis, nihil hoĩem offendes. Sin id quod in muſculum ſe inſerit, quanto eſt neruo &
tendone minus periculo opportunum, tanto vtiq; niſi rite curetur, reliquis ligamẽtis magis ter-
rere

A rere debet. Horũ nihil peragi methodo ab ijs medicis põt, qui indicationẽ quæ à particulis sumit, vtilem esse ad vlcerum curationẽ negant. nec ab ijs qui id quidem confitent, sed tñ cuiusq; particulæ naturam ignorant. quæ nimirũ (sicut ostendimus) ex ipso elementorũ constat tẽperamento. Verum ij q̃q̃ nihil aliud, saltẽ quæ ex instrumentaria partiũ constitutione indicant, intelligũt. Thessalus vero, & qui sequaces eius sunt, ẽt hæc ignorant. veluti statim si diuisum abdomen tàm alte sit, vt intestinũ ex eo procidat, nec quẽadmodum id reponere conueniet: nec si omentũ exciderit, abscindendum'ne id sit, an non: nec an vinculo id excipiendũ, an secus: nec an suendum vulnus sit, nec ne: nec si suendum sit, qua rõne suendum, quicquã intelligunt. vt quæ ne nos quidem intelligeremus, nisi ex dissectionis rõne omniũ quæ istic cõtinent partium naturã didicissemus. quã ẽt exponere necessum est, non claritatis modo gratia eorũ quę dicenda sunt, sed ẽt probationis. Cutis extrinsecus omnibus antestat. hæc vero in mẽbranam finitur. A cute, medio circiter loco, neruea tenuitas musculorũ (quam Aponeurosin Gręci vocãt) gemina tenditur, mẽbranarum ritu. Eas pleriq; anatomicorũ duas esse minime norunt. cum & vnà cohæreãt coalescãtq; sic, vt labor sit eas separasse, & summa præterea sint tenuitate. Post has deinceps habent duo musculi recti, & carnosi, qui à pectore ad ipsa pubis ossa perueniunt. Atq; hæc quidẽ memorata oĩa,

B & sibi cohærent coalescuntq;, & quod conflatũ ex ipsis est, Græci, † { qui quẽadmodum diuisum ventrẽ sui conueniat, } prodiderunt, Epigastrion, id est abdomen, nominarunt. Quod uero hoc deinceps excipit, ab illis quidẽ vocat Peritonæon: putantibus videlicet vnum, & simplex id esse corpus, minimeq; cõpositum, sed falsò. cùm id compositum ex duobus corporibus sit, quorum vtrunq;, & exangue, & neruosum sit. Verũ alterum eorum neruosa tenuitas eorum musculorũ est, qui per transuersum se agunt: Alterum membrana prætenuis velut aranea, quæ vtiq; vere est peritonæum. Ac tale quidem in medio sui est abdomen. Partes vero eius quæ vtrinq; ad latus ad quatuor quasi digitos recedunt, hæ statim à cute obliquos musculos habent: priores quidem, q à pectore demittunt, secundos, qui ab ilibus ascendunt: deinde post hos transuersum musculũ, sub quo est peritonęon. Ergo & minus periculi in hoc loco, quã in medio est, cum tenuem eiusmodi membranam, qualem aponeurosin vocant, nullam habeat: & sutura in medio difficulter administrat. quippe cum & procidant hac parte maxime intestina, & ægre inibi cõtineri * queant. Qui enim constrinxerant contraxerantq; ea, recti illi carnosiq; musculi erant, quos ex pectore ad pubis ossa demissos diximus. Ergo quoties horum aliquis est vulneratus, duplici de causa procidere intestinum est necessum: à partibus quidem quę sunt ad latus, propterea quòd musculis, q istic sunt, constringitur: à medijs vero, quòd nec musculum eum qui contineret, habet etiamnum validum, & quòd locus opportune ad procidentiam est comparatus. Quòd si maius etiam vulnus

† ex græco ad verbũ, q quõ uocatas Gastrorhaphias (.i. ventris seu abdominis suturas) fieri oporteat,

Abdominis pars anterior vulnerata ægrius curatur ea quæ consistunt ad latera

* καταστέλλεσθαι hic cõtineri Linacer vertit, cũ tñ inferius, denuo immitti ac remitti verterit.

C fuerit, tum plura necesse est intestina excidere, tum difficilius denuo immitti. Porrò alia ratione parua vulnera tractatu sunt difficilia. Nam nisi quod procidit, illico in locum suum reponas, inflatur, surgitq; in tumorem. quo euenit, vt per angustum foramen immitti nequeat. Minus igitur graue in eiusmodi vulnerationibus mediocre foramen est. Atq; hæc quidem præscisse oportet. Proximum est, vt quemadmodum quis hoc genus vulnerum commodissime contrectet, consideremus. Nam Thessali præceptum, quo censet enæmis ea præsidijs glutinãda esse, parum satisfacere manifestius puto, quàm vt quenquam latere qui compos sit mentis, possit. Quoniam igitur principio id agendum est, vt intestina quæ exciderunt in suum locum recondantur, secundo loco vt vlcus suatur, tertio vt medicamen imponas, quarto vt nequa præstantior pars simul afficiatur prospicias: age iam de primo horum agamus. Cum igitur triplex (vt dictum est) discrimẽ horum vulnerum in magnitudine sit, propriam à quoq; indicationem sumere tentemus. Esto autem principio vulnus adeo paruum, vt inflatum iam quod excidit intestinum remittere amplius non sit. Nunquid igitur hoc loco alterum è duobus est necessum, aut flatum educere, aut

D vulnus ampliare? Præstiterit autem (vt arbitror) prius, si modo id consequi liceat. At nõ alia potius ratione id consequare, quàm si causam vnde excitata inflatio est, submoueris. Ea igitur quæ demum est? Certe ambientis aeris refrigeratio. Itaq; etiam sanatio ex calefaciendo petet. Ergo spongia molli & ex calente aqua madenti, ac mox expressa calfacere intestinum conueniet. Pręparetur vero interea vinum austerum calidum. quippe id magis calefacit quã aqua, ac robur intestino acquirit. Quòd si huic etiam præsidio intestini inflatio non cesserit, incidendum peritonæi tantulum est, quantum ei quod excidit reponendo sit satis. Apposita porrò ad eiusmodi incisionem sunt ea, quæ Græci Syringotoma vocant. i. quæ ad fistulas incidendas sunt comparata. Scalpelli vero quibus acies vtrinq; habetur, aut quibus cuspis acuta est, omnino fugiendi sunt. Situs vero laboranti appositus fuerit, cum in inferiore parte factum vulnus est, si sursum vergat. cum vero in superioribus, si deorsum. Vnum autem vtrobiq; cauetur, ne quod exciderit, ab alijs quam intestinis degrauetur. Itaq; ex hac ratione conueniet, vt si in dextris vulnus sit, corpu in contrariam partem inclinetur. sin in sinistris sit, in dextram: sic vt quę vulnerata pars est, semper altiorem locũ occupet. Atq; hoc tum in magnis, tum etiam in mediocribus vulneribus conducibile fuerit. Quippe id omnibus cõe consilium est. Cæterum, repositio intestinorum in suum locum, vbi ex magno exciderũt vulnere, plane ministrum postulat dextrũ. Debet enim vbi mani-

bus

bus suis totum vulnus extrinsecus apprehenderit, intrò reprimere,tum constringere, ac exiguũ E
semper suenti prænudare.quinetiã id ipsum quod assutũ est,modice cõprimere, quoad totũ per-
suaſ.Iam uero quę cõmoda ratio suendi abdominis in talibus vulneribus sit,deinceps doceamus.
Quoniã coire coalescereq; cũ peritonæo oportet abdomen, incipiendũ quidem à cute est, atque
ab externo introrsus acus inijcienda. Vbi vero tum cutem, tum rectũ musculum totum trãsierit,
præterito quod ei subest peritonęo,ꝑ reliquũ peritonęum eam ab interno extrorsus inijcies,atq;
inde per reliquum abdomen ab interno extra transmittes. Vbi hoc penitus transmisit, rursus ab
externo introrsum idẽ abdomen est perforandũ. Mox vbi peritonæum quod illi quoq; subhæ-
ret,præterieris,atq; ad contrarium veneris,hoc quoq; ab interno extrorsus perpungẽdũ, vnaq;
cum eo totum ipsi vicinum abdomen.Deinde ab hoc rursus incipiendum, atq; id cum contrario
peritonæo consuendũ.ac rursus vicina quoq; cute transmissa, iterũ ab ea parte acus introrsus est
inijcienda,consuendumq; abdomen id cum contrario peritonæo, ẽt inibi vicina cute transmissa.
Atq; hęc iterum iterũq; facienda,quoad totum vulnus similiter consuerimus. Interuallum vero
quod suturis interuenit,quod ad compescenda pertinet ea quæ subsunt, breuissimũ esse postulat.
Quod vero ad firmitudinẽ ipsius cutis quæ in interuallis suturarũ est, necubi rumpatur,breuitas
parum tuta est. Quare vtriusq; vitato excessu, eligenda mediocritas inter vtrunq; est. Iam hoc F
quoq; omniũ vlcerum cõe quodãmodo est:sicuti ẽt ipsius quo suuntur fili consistentia.Nã quod
iusto durius est,cutẽ rũpet necesse est.quod mollius,ipsum prius rũpitur. Æque vero si proxime
summas oras acũ transegeris:quod reliquũ est cutis, qm̃ minimũ est, dũ violenter adducitur,co-
gitur perrũpi.Si plurimũ ab ijs recesseris, multũ cutis inglutinatũ relinques. Hæc tametsi oĩum
sint vlcerũ cõia,maxime tñ fugienda in abdomine suendo sunt. Ipsa uero abdominis sutura, aut
iam dicto modo administrabit,vtiq; siquis huc studiũ dirigat, vt peritonæum abdomini coalesce
re faciat.vix.n.cũ eo coalescit,vtpote neruosum.aut(sicut nonnulli faciunt)qui quæ cognatę na-
turæ sunt,ea cõmittunt,vtiq; peritonæo peritonæum,abdomini abdomẽ. Id fiet ad hunc modũ.
Oportet à vicino nobis abdomine incipere, atq; ab externo introrsum per id tantum acum trãs-
mittere.post præteritis vtrisq; peritonæi labris, ex aduersa parte ab externo introrsus ꝑ vtrunq;
eius labrum acum reuocare,deinde rursus hanc reuocare, atq; ab interno extrorsum per aduer-
sum abdomen traijcere.Hic modus à publico,& exprompto, quo videlicet vno adactu per qua-
tuor labra acum transmittunt,hoc discriminis habet, ꝙ totum peritonæon intra abdomen pror-
sus abscondit. Deinceps vero de medicamentis præcipiamus. Sanè hæc quoq; eiusdẽ esse ma-
teriæ debebunt,cuius sunt ea quæ Enæma dicuntur:quæq; aliarum quoq; partium vnire vulne- G
ra in superioribus commentarijs ostendimus.Deligatio vero extrinsecus, vel pręcipue in his ne
cessaria est.Quarta vero curationis in his pars non paulo ab alijs dissidet. siquidẽ quod inter bu-
bones,& axillas est,id totũ molli lana ex oleo mediocriter calido imbuta circundare oportet.Sa-
tius item fuerit,& si per clysterem intestinis aliud simile infundas. Quòd siquid ipsorum intesti-
norum sit vulneratum,quæ extrinsecus fieri debent,omnia similiter, vt diximus, sunt peragen-
da.Cæterum,quod inijcitur,vinum nigrum,austerũ,& tepens erit,eoq; magis si totum perfora-
tum vsq; ad internum meatum sit.Ac crassa quidem intestina facilia sanatu sunt:e contrario diffi-
cilia quæ tenuia sunt. Ieiunum tamen omnino incurabile est, tum propter magnitudinem multi
tudinemq; vasorum:tum quòd tunica eius prætenuis neruosaq; est.adde quòd tum bilem synce-
ram hoc intestinum recipit vniuersam,tum quòd omnium iecinori maxime est vicinum. Vẽtri-
culi vero quæ carnosæ partes infernæ sunt, curare cum fiducia tentabis. Nam fieri potest etiam,
vt bene cedat, non solum quòd hæ crassiores sunt, sed ẽt quòd sanantia medicamenta facile hoc
loco ipsius subsistant. At quæ in ore eius ac gula vlcerum sunt, duntaxat contactu medicamento
rum in transitu fruuntur. Quæ vero in ore eius sunt, ijs sensus quoq; acumen sanationi obstat.
Verum quanam ratione ventriculi vulnerati,aliorumq; exitialium vulnerum Hippocrates sana H
tionem moliaſ,ab ipso peti est satius. Ego nanq; non eo consilio vt nemo Hippocratis libros le-
gat,ad hoc opus scribendum accessi. Verum quoniam is mihi primus idonea vsus esse via videſ,
nec tamen eam totam compleuisse,cum quædam minime limitata, quædã imperfecta obscuraq;
ab eo prodita inuenire liceat:idcirco ipse tum omnia ea lucide explicare, tum quæ parum discre-
ta sunt distinguere,tum quæ deficiunt supplere studui. Vbi igitur aliquis se in his nostris primi-
tus exercuerit,tunc se ad libros Hippocratis legendos conferat:ac tum eius de vlceribus librum
relegat,tum quæ de vulneribus exitiosis scripsit. Porrò simul maximum adiumẽtum ex his no-
stris libris habebit,simul certo intelliget neminẽ methodicæ sectę,quæ nomine specioso se vendi
tat,re aũt maxime est à methodo aliena,cõmode vlcus sanare posse: sed nec reliquorum Rationa
liũ quẽpiã,quicunq; parum cognitis similariũ partiũ elementis,artem aggredi censent. Quippe
nesciũt hi quoq; rationalẽ simplicium animalis partium curationem, vt qui ab instrumentalibus
tm̃ indicationes sumant. Cæterum,paucis etiamnũ contra Methodicos additis de istis quæ in vẽ
triculo accidunt vulneribus,aliò stilum cõferemus. Vulnerato peritonęo excidit subinde omẽ-
tũ,quod primaria'ne pars sit,an non primaria,vel ex quibus condatur, vel quã habeat actionem
vsum'ue,hi cõpertũ non habẽt.Itaq; si iã liuet,aut nigricat portio ea quæ excidit, ibi quid faciant,

audire

Intestina crassa facilia sanatu sunt, difficilia vero quæ tenuia sunt

Ieiuni intestini vulnus est incurabile vasorum magnitudine multitudineq;, tunicaq; eius nimis neruosa tenuiq;, et quia recipit bilem totam synceram et quia est omnium iecori vicinissimum

A audire est operæpretium: vtrum'ne præcident, an intra peritonæon remittẽt. Omnino. n. vel ab ipsa experientia quid agendum sit, intelligent, vel ab ipsa particulę natura indicationem sument. Atqui refugiunt hæc vtraq; : eam quidem quam experientia suppeditat cognitionẽ, dum uenerandum. s. hoc sectæ suæ nomen methodum extollunt: eam uero quæ ex particulæ natura suggeritur, q nec substantiam eius norunt, nec actionẽ, nec vsum, dum à dissectione ceu inutili abhorrent. Itaq; nesciunt sit'ne ex ijs quæ necessariæ ad vitam sint, an quæ necessariæ quidem non sint, non tamen omnino infimæ notæ: sed nec an cum eius affectu simul afficienda pars aliqua primaria sit, an secus: adde q nec an vasorum quæ in eo continent̃, aliquod possit per sanguinis profusionem hominem interimere: nec siquis post nigrum eius abscissum, quod integrum est vinculo cõplectatur, quò sanguinis profluuium declinet, an id ipsum periculo vlli sit futurũ: nam leui saltem intuitu omentum neruosum videtur. proinde nisi quis exacte naturam eius habeat cõpertam, nunq̃ audebit vinculo vti, cõuulsionis. s. metu. Horum cum nihil mirifici isti Methodici intelligant: vbi nigrum redditum omentum est, sanè dicere quid agendum sit, non possunt. At nos (arbitror) possumus, qui cum usum eius non adeo esse animali magnũ, substantiamq; eius ex mẽbrana tenui ac arterijs venisq; compositam sciamus, horum tñ initia ex maximis orta, tum arte-
B rijs, tum venis intelligamus: sanguinis quidem profusionem cauebimus, coafficiendos uero neruos non timebimus. proinde id quod supra nigricans positũ est, vinculo excipiemus: quod post vinculum est, amputabimus: atq; ut in imo fine iam cõprehensæ gastroraphiæ uinculi fines pendeant, curabimus: quò nimirũ facile eas cũ ex vulnere suppurante euomentur, recipiamus.

De ratione fracturarum ossium curandarum. CAP. 5.

AC de reliquis quidem corporis partibus dictum abunde sit: nunc de ossibus agendum superest. quando his quoq;, de quo nunc agitur, morbus accidit, quem unitionis siue continuitatis solutionem appellamus. Huic cum in hanc inciderit partem, proprium nomen inditum græce est Catagma, omnibus ferè hominibus qui græce loqui norunt, tritum. Apagma nanque, medicorũ appellatio propria est, plebi inusitatũ. Solent aũt ita nominare quoties ossis finis, qua parte maxime cũ alio cõmittitur, abruptus est. sed & è fracturis ipsis quæcunq; fracti ossis partes iam prorsus separarunt, eas Cauledon factas græce dicunt. Patet uero eiusmodi diuisionem per transuersum esse factam: veluti alteram per longitudinem magis esse: in qua sanè non omnino separant̃ à se partes sic affecti ossis, sed veluti per rectitudinem finduntur. quod genus Schidacedon fieri dicere solent. Non desunt ex medicis iunioribus qui adeo ambitiose oẽs fracturarum
C differentias proprijs interpretentur nominibus, vt ẽt aliquã Raphanedon, id est ad raphani speciem fieri dicant: non contenti oratione os quod uarie sit fractum, explicasse. At non Hippocrates huius fuit sententiæ: sed quoad fieri licuit, vsitatissimis vtens nominibus, oratione interpretari non est grauatus non has modo fracturarũ differentias, verũetiam earũ quæ in capitis ossibus eueniunt. Ac si ad eum modum de omni vitio egisset, profectò breuis mihi proposita tractatio fuisset. Nunc cum plurimorum viã qua sit insistendum indicarit, sed quæ particulatim sunt agenda, inchoata indefinitaq; reliquerit, necessum est in illis immoremur. nec tamẽ in ipsis plus iusto: sed quæ tradita illi perfecte sunt, ea summatim cõmemoremus. quibusdam ẽt demonstrationem adijciamus, vtiq; ijs quæ ab eo ratiõe parum sunt munita. eorum præterea quæ parum sunt definita, quædam definiamus. & quæ inordinata sunt, ea in ordinẽ disponamus. postremo ex ijs quę ille parũ lucida reliquit, quibusdam lucem addamus. Verum si in singulis verba eius adscripsero, expositorij cõmentarij longitudinem liber noster habebit. Nec deerit fortassis aliquis, q immodicam longitudinem nostram hic merito accusabit: qui de hac in tertio, & quarto volumine parũ
* vlceribus. merito est questus. In his. n. necesse fuit mihi multa Hippocratis ex eo libro, q de vulnẽribus inscribitur, loca apponere: quibus reliquis medicis ostenderẽ cuiusmodi res sit methodo quadam
D vlcerum curationẽ conscribere. In libro aũt quo de fracturis præcipit, quis adeo est stupidus, vt doctrinã eius omnem, ceu lucidam planeq; absolutissimam non suspiciat? Q siquis ẽt, vnus vide
» licet alter'ue dicat parum se id opus mirari, his opportunissime respondeat illud poetæ: Hos vnũ
» atq; alterum permitte tabescere. Quænam igitur sit fracturæ curandæ uera methodus, quãq; ipsa rei natura præscribat, iam tempestiuum dicere videtur, atq; hinc sumpto initio. Quoniã fracti ossis soluta partium cõtinuitas est, vtiq; finis quò tendet is qui eas curabit, saltem primus, vnitio est. Quòd si is per affectarum partium siccitatem perfici posse non videatur, restat alter, q est vt alterius cuiusdam interuentu glutinentur. qui si nec ipse comparabilis aduertitur, insanabile esse vitium dixeris. Quòd igitur coalescere nequeat tàm durum os, quàm id quod in iuuenibus & adolescentibus, & viris, multoq; magis in senibus cernitur, id profectò vel cuiuis patere põt. Ossa coalescere non possunt ob nimiam siccitatem in iuuene sene adolescente
Potest certe illud tantum vnitionem recipere, quod abunde molle est: cuiusmodi conspicitur in puerulis. Q autem alia quapiam interueniente substantia ceu glutino quodam agglutinari colligariq; secum separatæ fracti ossis particulæ queant, hinc maxime speret quispiam. Monstratum est omnem animalis particulã proprium ac simile sibi trahere alimentũ. Id si verũ est, ossiũ certe idoneum nutrimentum, & crassius, & magis terreum, quàm aliud quoduis nutrimentum in toto animali fuerit. Non est igitur nec à ratione alienum, nec quod fieri omnino non possit, vt qd' ex

hoc

Callus conglutinandis ossib. nascitur ex eorudē ossium alimento

hoc ipſo proprio alimento redundat, & in labris fracturæ concreſcit, ſuo ip ſius interuentu illa B
quoq; conglutinet. Quinetiā ita vſu euenire conſpicit̃:ſubſcribitq; ſpei, quā rō ſuppeditat, ēt ex-
perientia ipſa. Itaq; conſiderandū deinceps eſt quanā potiſſimū rōne corpus hoc quod fracturis
innaſcit̃, quantū qualeq; ſit, prouenire poſſit. Nam ꝙ nec quātūlibet, nec qualecunq;, ſed qđ me-
diocritatē in vtroq; ſeruet requirimus, id planè eſt euidens. Porrò huius ſymmetriæ, tum qualita-
te, tum quātitate inuenta, deinceps eſt ut qua maxime quis vtrunq; aſſequatur, rōnē ipſam quæ-
rat. Sed nec tēpus, quo hęc effici conueniat, minus neceſſarium quæſitu eſt, vtrum'ne ſtatim à fra
ctura facta, veluti ſtatim in vulneribus moliebamur unitionē: an id cōmodum tēpus non eſt, ſed
aptius aliud requirendū. Sanè inuenias hoc quoq;, ſicuti & reliqua omnia ex ipſa rei natura edo-
ctus. Quænā igitur eſt ipſius rei natura? Nēpe os fractum ſub aliqua paulo ante cōprehenſarum
differentiarū. Age igitur videamus, nunquid à ſingulis differentijs aliquid deſumi ad eius cura-
tionē poſſit: ab ea quā Cauledon, id eſt per tranſuerſum fieri diximus, orſi. Diſſident ſic à ſe in hac
fracti oſſis partes, vt è directo non iaceant. Quare patet primum id eſſe agendum, vt in directum
agantur: tum eorū quæ deinceps ſunt, aliquid gerat̃. Sanè eum ſitum habuerint, ſiquis ea quæ ſic
diſſident, integræ partis exemplo vſus, in contrariū adducat. à qua nimirum certiſſima indicatio
tranſpoſitionis eorū erit. Fieri. n. pōt ut tum prorſum, tum retrorſum, tum in hanc partē, tum in F
illam mēbri facta translatio ſit. Quæcunq; igitur retrorſum magis ſunt acta, ea prorſum impelli
conueniet: nec minus alterā quoq; fracti oſſis partē modice ad contrariū retrudi. Contra, q̄ pror
ſum ſunt emota, hæc rurſus ipſa quidem retrorſum, reliquam uero partem ſenſim duci prorſum.
Eodem ēt modo, & eorum quæ ad dextrā ſunt detorta, medicatio eſt ſi ad ſiniſtram ducant̃: con-
traq; eorū quæ ad ſiniſtram, ſi mutent̃ ad dextrā: ſemper ſcilicet altera parte modice in contrariū
acta. Cæterum, in adducendis contrario motu partibus, ne quæ frangant̃ earum extantiæ, nō le-
ue periculum eſt. Neq;. n. (veluti in ſerra deſectis viſitur) læuis eſt vtriuſq; partis finis. Nā ſi illæ
frangant̃, non poterunt ad amuſſim ſecum coaptari fracti oſſis fines, duplici de cauſa. Nam ſiue
ipſa fragmenta inter partes coniungendas interciderint, non ſinent ea quæ adaptant̃, ſe continge
re: ſiue quid forte oſſiū extra ceciderit, ne ſic quidē eorum quæ effinxeris, exacta coniunctio erit
ſic, ut priſtinam vnionē imitent̃, quippe quæ ſolum tum demū erit, cum oſſis extantiæ in ſuas ca-
uitates fuerint reconditæ. Quòd ſi ſemel cōminutæ perierint, neceſſum eſt inter applicata ſimul
oſſa vacans interueniat ſpatium, in quod ſanies collecta, atq; in tēpore putreſcens, totum pariter
mēbrum ſecum corrumpet. Atq; ob hęc quidem, quæ diſſident oſſa, è directo admota eſſe opor-
tet. quod cōmode certe fieri nequit, niſi retrorſum prius ſint tracta: Antitaſin vocant. Oportet G
igitur aut manibus ipſis, vtiq; ſi paruū ſit mēbrū, aut vinculis circūpoſitis, aut vnà cum ijs ēt in-
ſtrumentis, cuiuſmodi nos Hippocrates docuit, antitaſin oſſium facere. Poſtea uero q̄ abūde re-
tracta fuerint, nec vllus ſuperſit metus ne ſe in adducendo tangant, tum in directum opponere,
vinculaq; remittere, ac muſculis ipſis diductorū in idem cōmiſſionem permittere: interim vero
teipſum quoq; manibus ſubſeruire, ac ſicubi aliquid paulū ſubſultet, corrigere, atq; formare. Ab
ijs ſecūdū, quò diriges, fuerit, ut immotū prorſus mēbrū conſiſtat, nequid eorum quæ effinxeris,
moueatur. qm̄ ita neceſſe eſt ea rurſum diſſidere. Ac ſi ipſi quidem ægrotanti, vt quietudini mē-
bri proſpiciat, permiſeris, vigilans fortaſſis probe id curauerit: at dormiens omnino membrum
mouebit. Vt igitur non dormientis modo hominis, ſed ēt ad deſidendum, itemq; cum cubile re-
ſternitur ſurgentis, eorū quæ formata ſunt, poſitura ſeruet̃: tuta deligatura complecti fracturam
oportet, quæq; fracti oſſis partes ſecum coarctare ad amuſſim poſſit. At uero cum laxior deliga-
tura oſſibus moueri permittat, arctior vero conſtringendo, dolorem excitet: danda opera eſt, vt
vitato ambarū incōmodo, vtriuſq; fruamur cōmodo. Id fiet, ſi quod nimium eſt, declinabimus.
Ergo nec adeo arctare deligaturam debebimus, vt iam cōprimat: nec adeo remittere, vt laxa ſit.
Ac ſi quidem ęqualis eſſet craſſitudinis mēbrū quodq;, vtiq; latiſſima faſcia eſſet cōmodiſſima, vt
pote quæ totū æqualiter continenterq; ex omni parte fractum os complecteret̃. Sed qm̄ id non H
eſt, pectori quidem latiſſimam licet circūponas: artubus certe & iugulo non potes, ſed in talibus
vtilior eſt anguſta, vtpote quæ nec rugas contrahet, & totius mēbri cui circundata eſt, cutem cō-
tinget. Verū ſi paucis complexibus fracturam continet, parum tuta eſt. Quantum igitur ſecuri-
tatis ex anguſtia deficit, tm̄ ei ex iniectionis numero, & verſus integrum deductione eſt adijcien
dum. Sed qm̄ deligationum quæcunq; citra dolorem carnem conſtipant coarctantq;, id virium
habent̃ vt ex ijs partibus, quibus primum inijciunt̃, ſuccos exprimant, in eas, in quas ipſæ ſunt fi-
nitę, reponant, atq; figant: non alienum à ratione arbitror, deligaturæ principium ſuper ipſam fra
cturam inijci, abhinc uero ad reliquū mēbrum diſpenſari. Etenim qui contra deligat, is ab inte-
gris ad ægram partem ſanguinem cōpellit. Atqui ſi ab ægro loco incipiat, in integrum finiat, nō
ſolum innoxia eiuſmodi deligatura in ijs quæ diximus erit: ſed ēt vtile quiddam contulerit. quip-
pe cū nullā circū fracturā ſinet excitari phlegmonē. cuius rei curā habere in primis oportet. Ti-
mendum. n. eſt, ne tū ex illa in diuerſum vulſione, quā membrū in ſuā formā effingentes, admini
ſtrauimus, tū vel magis ex eo quòd cauſæ, quæ fracturā faciunt, plerunq; circundatā oſſibus car-
nē conſtipando contundendoq; prius lædunt, magnæ ſubſequātur phlegmonæ. Nec ſanè mirer

ſi phlegmones

A si phlegmones quiddam simile etiam ipsis fractis ossibus ad portionem accidat. quando etiam quę parum probe sunt curata, magis humida, q̃ pro natura sua manifeste cernantur. vbi videlicet vnà cum vulnere os perfractum sub aspectus notitiam venit. Quinimmo nec ossis caries, quem sphacelon vocant, ex alia occasione oborit. quæ ipsa totius ossium substantię corruptela quędam est. Non igitur negligẽdum quin totum superuacuum humidũ ex oĩbus, quę circa fracturam habentur, partibus exprimas. Incipies itaq; ab ægra parte, ac cum bis ter'ue circũdederis, inde sanũ versus progredieris. Siquidẽ qui ita deligat, & ab integris ad laborantẽ partẽ sanguinis confluxũ arcet, & quod iam collectũ in ea est, exprimit. Cum vero duæ partes sint, quæ & recipere aliqd à laborante particula, & transmittere ad eam possint: vtiq; quæ superiacent, tum propter multitudinem, tum magnitudinẽ ad ambo magis sunt habiles. Extremę vero, ꝓpter contrarias cõditiones, exiguum qdem aliquid vel recipere, vel transmittere possunt. multum vero nec ægris partibus subministrare, nec ab ipsis recipere. Quocirca, cum duas primas fecerit Hippocrates deligaturas, priore qdem tum quod in laborante particula continet̃, ad superposita expellit: tum quod ex his confluit, repellit: reliqua vero primis qdem cõplexibus, quos super ipsam fracturam facit, itemq; fascię ad inferna progressu, eò quędam extrudit, quędã ne quid illinc confluat, prohibet.

Sphacelos est ossium caries et corruptella (handwritten marginal note)

B Reliquis deinceps oĩbus, qbus videlicet ab infimis partibus sursum recurrere deligaturam cẽset, vt eodẽ videlicet loco cum priore finiatur: tum ad superiora repellit, tum confluxum ab ijs prohibet. Muniunt igitur ac stabiliunt fracturã, nec phlegmonen oriri sinunt prima duo lintea. non tñ ea quæ dicta sunt, ad ambos hos vsus satisfaciunt, {presertim} sola. Vnde ad eorum quidẽ tutelam Hippocrates præsidium excogitauit, vt splenia vnà cum exterioribus fascijs adhiberẽtur, quæ hæc quoq; ipsa stabiliant. Ne autẽ phlegmone oriatur, medicamento quopiam ex ijs, quæ phlegmonen prohibẽt, vti iubet. quale nimirum est ceratum humidum. Hæc igitur oĩa ratione, vt cõprehensum est, dictante, sunt inuenta. & præter hęc ipsa repositionis figura: quę ipsa quoq; geminæ indicationi subijcitur, priori quæ ex solis cõmunibus notionibus pendet, alteri quæ ex curandorum organorũ naturali constitutione præstatur. Prior igitur eam quæ maxime à dolore abest, eligendam figuram suadet. quò nec phlegmonen particula contrahat, & ęger persistere in vna ea diutissime immotus possit. Secunda quæ ex curandorum sumitur natura, arterias, venas, neruos, & musculos quàm rectissimos poni præcipit. Sed & consentiũt inter se hæ indicationes: qñ & rectissima cuiusq; partis figura maxime est à dolore aliena: & quæcunq; magis q̃ alia est à dolore libera, ea maxime naturalis membro est: brachio quidem angulosa, quæ Engonios grçce

C dicitur: cruri vero quæ paulominus porrecta est. Porrò ad dolorem vitandum non modo naturalis habitus cuiuis instrumento est vtilis, verũetiam consuetudo quoq; conducere nonnihil videtur. Atq; hæc quidem figurę, in qua custodire mẽbrum conueniat, inueniendæ ratio est. eadẽ porrò inueniendæ figuræ ratio est & in retractione partium à se: quam Antitãsin vocant, & cum in naturalẽ situm aptant̃ fracti ossis partes. Etenim expedit, vt in rectissima atq; à dolore alienissima forma membrum tum† {retrorsum retrahas,} tum in naturalẽ habitum coaptes: multoq; etiã magis vt sub eadẽ figura tum deliges, tum ad quietẽ reponas. Siquidem sub alia deligare, in aliã vero mutare, non dolorẽ modo incitare potest, verũetiam ossa intorquere. nam nisi eorum quæ pręcepta sunt in cõmentarijs, quos de musculorum motibus scripsimus, obliuio obrepsit: necesse est vbi figura mutatur, alios musculorum tendi, ac velut cõtractos rotundari, alios solui, ac remitti. Ergo vbi tendũtur, tum premi eos à deligatura est necesse, tum ex cõpressione ipsa dolere. vbi vero tensio remittitur, ea in parte deligaturam esse laxã, fracturamq; fulcimento destitui. Horum igitur oĩum causa tum extẽdere, tum effingere, tum deligare, tum reponere vna ea figura, quæ doloris minimum habeat, præcipue est studendũ. Atq; ad primum quidem opus, quod in fracturis molimur, nullum iam relictum est præceptum. Soluere aũt ex Hippocratis sententia

*Al. diatasin. i. extentionem
† διατείνῃ. i. extendas.

D tertio die debebis, quò in membro pręter solitum cooperto, neç dolor nec pruritus creetur, nec eius quod iam infixum fracturæ est, perspiratio prohibeatur. Cuius occasione nõ modo noxius pruritus quibusdam accidit, sed etiam cutem ex acrimonia saniei erosam exulcerari. Infundendũ igitur tm̃ temperatæ aquę est, quantũ ad euocandã eiusmodi saniẽ est satis. Quod si rursus quoq; simili modo facies, vtiq; septimo id à primo die facere debebis. Apparuerint vero iam oĩa, modo nihil impediat, phlegmone libera, ac q̃ pro naturali habitu magis aliqñ gracilia. Tum igit̃ licebit & ferulas circũponere, & soluere ex maiore interuallo. Nam antea, cũ phlegmones scopus vinceret, tutum non erat ferulis premere. Nunc cum ea desijt, ac stabilire fracturam est opus: sanè nõ incõmode his vtare. Sed & soluere ex maiore interuallo licet, videlicet non desiderantibus preterea partibus saniem excernere. Quinetiam callus, quem Pωron Græci dicunt, felicius ita prouenerit: qñ ad hunc gignendum (sicut dictum est) cogi concrescereq; aliquid proprij ossium alimenti oportet. Non est igitur hoc à labris fracturæ eluendum, aut foras euocandum. quod certe assidua solutio faciet. At vero nec tanto interuallo intermittendum, vt nescias quemadmodũ fractura procedat. Vidimus enim non semel cum valenter siccarentur ossa, ægre prouenisse callũ. Expedit igitur istis tertio vel quarto die modice aquam calidam infundamus, hanc metã finiendæ perfusionis habentes, cum carnes in rubrum tumorem attolluntur. Atq; in his quidẽ priusq̃

ſubſidere incipiant, deſiſtendum eſt. Contra, vbi digeri quid volumus, non prius eſt deſiſtẽdum B
q̃ quod ex perfuſione intumuit, ſubſidat. In q̃bus vero, quò minus callus in fractura proueniat,
humiditas abundantior obſtat: ibi hanc ſiccare (ſicut prius eſt dictum) conuenienti deligatura, &
perfuſione aquæ, quæ vel minima oĩno ſit vel plurima, conabimur. Quippe minima cũ prius deſi
ſtat q̃ aliquid confluat, & qui ad manum humores ſunt, per ſpiritũ digerit: & qui in alto ſunt, mo-
dice liquat. Expedit aũt ita ſolui liquariq́; ea quæ per deligaturam ſunt expellẽda. Plurima vero
digerit, plus q̃ attrahit. Sanè conſtat in ea quidem deligatura quæ exprimet, minus eſſe arctandos
faſciarum fines: in ea vero quæ ad renutriendũ eſt cõparata, nec minus hos arctandos, & vniuer-
ſos circũductus laxiores faciendos. Quoniam aũt non ſolum quo tempore ſubueniendum callo
gignendo ſit, ſed etiam quo pacto eſt inuentum: reliquum fuerit de vniuerſa victus ratione præ-
cipere. Ac ꝙ in principio quidem ſit tenuiſſime cibandum, id, vbi de propria phlegmonarum cu
ratione agemus, dicetur. Porrò monſtrabitur & ꝙ venam incidere interdum oportet, & ꝑ ven-
trem ſuperuacua expellere. At quo tempore callus gignitur, nutriendum corpus eſt cibis boni
ſucci, & qui multum nutriant, ex quibus prouenire ſuccus ſoleat nõ ſolum bonus, ſed etiã tenax,
ex quali fieri callum maxime expedit. quippe cum ex feroſa humiditate ac tenui gigni prorſus
nequeat: ex craſſa vero, ſed quæ fragilis ſit, ac pinguitudinis expers, gigni quidem poterit nõ ſe- F
gniter: cæterum tempore ſiccescens, friabilior atq; ita fractioni obnoxius reddetur. Magnitudo
calli ea ſit, quæ & oſſibus tuto vinculo ſit, nec muſculos tñ comprimat. Nam qui minor iuſto eſt,
hic oſſa parum reddet tuta: qui maior eſt, dolorem muſculis inuehet. Attendendũ vero diligen-
ter eſt, vt vel promoueatur, ſi minor iuſto proueniat: vel inhibeatur, ſi immodice increſcat. Sunt
vero quibus hæc efficies, †{ipſius perfuſionis, tum quantitas, tum vero qualitas: præctereaq́; ci-
borum quantitas,} ac medicaminum quæ illi extrinſecus imponuntur facultates. Ac de perfun-
dendo quidem & victus ratione ſupra eſt dictum. Ex medicamentis vero quæcunq; emplaſticã
ſubſtantiam habent, ac modice calfaciunt, ea callos tum promouent, tum vero augent. Quæ vero
digerendi vim obtinent, ea magnos iam callos diminuũt. Si vero nec augere callum, nec minue-
re ſtudes, ſed eo ſicut vltro prouenit, es contentus: medicamento aliquo eorũ quæ cruentis adhi-
bentur vulneribus, vtere: quæ cum modice ſiccent, etiam coagulari ac concreſcere mediocriter
callum faciunt. Ac de tranſuerſis quidem fracturis hæc ſatisfaciat. De longis vero reliqua oĩa ad
eundem ſe habent modum. cæterum cõprimẽdæ hæ magis in ipſo fracturæ loco ſunt. tum quod
receſſit, retrudendum introrſus eſt. Quæ vero confracta multifariam ſunt, potiſſimum cũ vlce-
re, quemadmodum fieri plurimum ſolet, ijs ſplenia circũdanda aſciæ ritu incurua Hippocrates G
præcepit, eaq́; vino imbuta tum auſtero, tum nigro, æſtate potiſſimum. Quippe putreſcunt ſiue
oleo quis vtatur, ſiue cerato: cum poſtulent amplius q̃ reliqua ſiccari, vtpote vitio ipſo reliquis
maiore. Quinetiam medicamenta quoq; oĩa ex ſiccantium ſint numero: ſicuti ille præcepit, ſed
ſimul modũ ipſum ſiccationis definiens. etenim ex enæmis eiuſmodi eſſe pharmaca vult. Quòd
ſi protinus ab initio quis ipſis vtatur, tale eſſe debere ænemon ſuadet, quod imbui ſit aptum. Ac
reliqua quidem oĩa ex illius præceptis ſunt peragẽda, non in ijs, quæ dicta ſunt modo, verũetiam
ſiue nudatum os †{deſecari ſerra} poſtulet, ſiue fragmẽta quæpiam vel teipſum eximere, vel ex-
pellenti naturæ ſubſeruire oporteat. De ijs vero quæ cruribus ſupponunẽ organis, quos Solenas
græci vocant, quæcunq; Hippocrates addubitauit vtenda'ne ſint, nec'ne, & oẽs norunt, & lau-
dandas eſſe rationes cenſeo. Quod aũt neotericis inuentum eſt gloſſocomon, quo maxime tem-
pore gignendi calli vtimur, laudandum id quidem quantum aliam quãuis eiuſmodi machinarũ
ducimus. Verum non videtur id Hippocrates nouiſſe, quanq̃ aliàs in organis, quæ vſui forent,
excogitandis non indiligens. At vero quod cruribus ſubijcitur inſtrumentum, recte illis exco-
gitatum eſt: ꝙ per vnicum axem, qui in fine machinæ ad infernam eius partem eſt collocatus, cõ-
trarium nixum toti membro gemina tenſione efficit. Nominatur earum altera (quæ vtiq; mem- H
brum tendit in directum) græce Euthyporos, id eſt in rectum procedẽs: quæ vero prius ſurſum,
mox deorſum, ea Metaleptice græce dicitur, quaſi tranſlatiuam dixeris. Obeuntur ambæ per la-
queorũ circũplexũ. Porrò aptiſſimus in hunc vſum laqueus eſt, †{qui duas habeat appendices.}
Hic igitur, cum in partibus membri quæ infra fracturam ſunt, iniectus eſt, priorem ſiue euthypo
ron efficit tenſionẽ, brachijs ſcilicet ipſius axi circũpoſitis. Cum vero in partibus quæ ſupra fra-
cturam ſunt, idem laqueus imponitur, metalepticen tenſionẽ efficit, abactis videlicet ipſius bra-
chijs prius ſurſum, mox deorſum. quippe hæc quoq; circũdanda axi ſunt. Porrò circũactum ac
veluti flexum brachiorum laquei, qui à ſuperioribus partibus ad inferiores agitur, per trochilia
fieri oportet, quæ in lateribus glottocomi ſint poſita. Licebit & Solena voces eiuſmodi machinã
& cum adiectione ſic, Solena mechanicũ, aut Glottocomion mechanicum. Verum de inſtrumẽ-
tis vberius præcipiemus, quando †{de luxatis} agemus. vbi etiam de varietate deligaturarũ, quæ
ſuperimponuntur, nõ minus dicetur. Nunc vero poſtq̃ de mechanico Solene mentionem feci,
qui plurimum cruri cõmodat, tum aliàs cum reponitur, tum vel magis cum æger cubile mutat,
aut etiam è ventre aliquid excernit: non ab re fuerit, quò nihil tractationi de eo deſideretur, mul-
to magis illud glottocomion laudare, cuius alterum laterum itemq́; tabellulam, in qua pedẽ col-
locant,

† Al. Ex antiq̃s. tum ipſius perfuſionis quãtitas, tum ciborũ quãtitas ac q̃litas. legit. n. τό, τε ποσὸν τῆς αἰονήσεως καὶ τὸ ποσὸν καὶ ποιὸν τῶν ἐδεσμάτων.

† Cod. ant. legũt ἀποπρίσεως vt etiam Linacer vertit. impreſſi ἀποτρήσεως. i. perforatione.

† ὁ ἐκ δυοῖν διαντίων.

† De luxatorũ curatione

A locant, quò nulli nõ quadret membri magnitudini, mobília faciunt. Ac de reliquis quidem fracturis hæc noſſe, cum ijs, quæ Hippocrates præcepit, ſat fuerit.

De curandis fracturis oſſium qui in capite conſiſtunt. CAP. 6.

DE ijs vero quæ in capite accidunt, Hippocrates certe integrum volumen ſcripſit, vbi oĩa præcipit quę in his ſunt agenda. & nos cum huic operi finẽ impoſuerimus, enarranda eius opera aggrediemur. Ad pręſens vero, qm̃ in his cõmentarijs, & quæ ſupra ea quę ille dixit ſunt inuẽta, adijcimus, & quę indefinite dixit definimus, neceſſe eſt primũ de cauis exciſorijs ſcalpris quos græce Cycliſcus vocant, mox de ijs quos à lenticulę ſpecie Phacotus vocant, poſt hos de anguſtis ſcalpellis, demum de medicamentorum vſu, aliquid agamus. Ergo de fracturis caluariæ quædam vſq; ad ſecundam laminam, quam gręce Diploen vocant, perueniunt: quædam vſq; ad internam oſſium faciem: quædam etiam ſimplices fracturę: quędam contuſiones: quędam veſtigia eorum quibus inflicta plaga eſt. Quę igitur ſimplices fracturę ad ſecundam vſq; laminã perueniunt, ijs quos modo diximus anguſtis ſcalpellis indigẽt. Expedit aũt hos vt numero multos, ita magnitudine impares eſſe, necubi deſit quod operi ſit cõmodiſſimum. poſtea vero nudato, prout fieri ſolet, vitiato oſſe, vtẽdum primo quidem latiore, ſecundo loco, eo quod illo eſt angu-
B ſtius, mox ita reliquis deinceps vſq; ad anguſtiſſimum. Hoc vero in ipſa diploe eſt vtendũ. Poſt hæc tum protinus, tum ad finem vſq; ſiccis medicamentis eſt medendum. Quę ob id ipſum κεφαλικὰ græce, id eſt capitalia, ſunt dicta. Ea cõponunt ex iri illyrica, & erui farina, & manna, & ariſtolochia, & panacis radicis corticeꝉ. in ſumma, oĩbus quæ extergere citra morſum poſſunt. ipſa nãq; generatio carnis, naturæ opus eſt. Itaq; ægro ad eã rẽ nihil opus eſt arte medica. Vt aũt quę prouenit caro, coaleſcat circũhæreatq; omni oſſis parti, id inde maxime eueniet, ſi neq; ſordes ſuper eo ſit, nec oleoſa quępiam pinguitudo. Id igitur eſt quod ęgris medici ad carnis ꝓductionẽ præſtant, vt totus locus ſiccus ſit, tum quælibet vitiati oſſis pars planè pura. Atq; hæc qdẽ oĩum fracturarum cũ caro in his produci incipit, cõmunia ſunt. Ex fracturis vero quæ ad cerebri vſq; membranas peruenerunt, ſi ſimplex tm̃ fractura ſit, iam dictis ſcalpellis anguſtis vtẽdum: Sin cũ contuſione aliqua, quod contuſum eſt, excidi debebit, idq; vel terebellis prius in circuitu perforatum, mox deinde ſcalpris admotis, vel protinus ab initio cycliſcis. Ac quę per terebellã quidẽ ratio fungitur, parum tuta eſt, propterea ꝙ dum audacius eam tractant, duram membranam quę oſſi ſubſtrenitur, nõ raro violant. Quod vero per cycliſcos opus adminiſtratur, ne id quidẽ oĩno vitio caret, cum quatiat immodice caput, quod potius quietem poſtulat. Mihi igitur hic quoq;
C placet, ſi magnæ ſint fracturæ, & oſſa quę fracta ſunt, vehemẽter mota, cycliſcis vti. quippe paucis exciſionibus facies lenticulatis exciſorijs locum. Sin firma plurimũ oſſa ſint, foranda terebella ſunt. Quidam aũt, quò minus vſquam aberrẽt, eiuſmodi terebellas excogitarunt quę mergi nõ poſſint, quas ab argumento Abaptiſtas dicunt. Circũcurrit enim parum ſupra terebellæ acutam cuſpidem circulus quidam parum extans. Sanè expedit cõplures id genus præparatas habere, ad omnem caluariæ craſſitudinem. Nam craſſiori longior terebra cõueniet, (voco autem ita cuius ſpatium quod inter ſummam eſt cuſpidem, & circulum qui extans circũcurrit, maius eſt:)tenuiori breuior. eſt autem huic quoq; quod intereſt inter cuſpidem & quod circũcurrit, minus. Aliqui vero (ſiue illos his timidiores, ſiue tutiores appellem) etiam ijs quas Chœnicidas vocant, ſunt vſi. Tu vero, ſi neq; improuidus eorum quę fallere poſſunt ſis futurus, neq; plus, quàm ſatis eſt, timidus, cõmodiſſime cycliſcis vtere. & primo quidẽ aggreſſu, latioribus: poſtea magis anguſtis, donec ad craſſam membranam perueneris. Cæterum quod excidi oportet, id totum circulo cycliſcis nudandum nõ eſt, ſed ex ea maxime parte qua fractura eſt grauiſſima. Nam præter alia, etiam membrana ipſa ab oſſibus quæ vehementer ſunt afflicta, celerrime recedit: adeo vt nullus ſit metus eam, quę iam ſeiuncta eſt, tetigiſſe. Si vero vnam ſemel nudaueris partem, ac ſcalprum
D qui in cuſpide pręfixam habet obtuſam lęuemq; lenticulæ ſpeciem, aciem vero per longitudinẽ erectam, ſubmiſeris: vbi latam partem lenticulæ ſuper membranam ſtatueris, feries malleolo, ac ſic caluariam diuides. Euenient enim ita agentibus quę requirimus oĩa. Nam mẽbrana, ne ſi dormitans qdem quis agat, lata tantum lenticulæ parte occurrens vulnerari poteſt. Qui ſicubi adhęreat caluariæ, huius quoq; adhærẽtiam innoxie dirimit ipſa lenticulę rotunditas. Subſequiť vero pręeuntem eam à tergo ipſe ſcalper caluariam ſecãs. Quare nec qui minus cum periculo, nec qui celerius perficiatur, forandi modum alium inuenias. Maxime aũt hunc in vehementiſſimis fracturis laudabis. quas vtiq; recentiorum nonnulli medicorum gręce Engeſomata & Camaroſes nominant. Engeſomata quidẽ, quæ in medio ſui membranæ innituntur: Camaromata vero, quę eandem ipſam partem, exaltatam habent. Cæterum qua primum ab integris fracturæ partibus diduci ægram cœpit, intro magis recedunt, ac membranę innituń. Quippe celerrime in talibus quod ęgrum eſt, totum exciditur: vtpote cum promptius ſubintret lenticulati ſcalpri finis in ijs quę plurimum à naturali habitu receſſerunt. Quinetiam inſtrumento quod Oſtagran vocant, aliquibus oſſium quę vehementer ſunt cõminuta, vel exaltatis, vel conuerſis: ea potiſſimum parte, vt demittatur lenticulatum ſcalprum, pręparabimus. Quo facto, ſuccedũt deinceps omnia q̃bus eſt opus, cum ſecuritate ſimul ac celeritate: vt fermè dixeris celebre illud dictum in reliquis

† Cod. impreſſi ac antiqui ẽt multi habẽt vt Linacer vertit. Sunt tñ q addãt καὶ λεπίδος χαλκοῦ ἐξ ἴσου. i. & ſquama ęris, æqua portione.

ἐπίτυς. i. labrũ, ſiue ſupciliũ.

Terebellę uſus in fractura capitis por, eſt tuta

Cycliſcorum uſus in magnis fracturis capitis oſſibusq; motis mihi placet

dimidium facti q bene capit habet

quidem omnibus probe se habere. Dimidium facti qui bene cœpit, habet. Hic vero non totius dimidium, sed vel totum, vel paulominus totum habeas, vbi lenticulatum scalprum immiseris. Atq; hęc optima est fracturarũ, quę in caluaria sunt, manualis tractatio: quã Chirurgian vocant. Quantum vero excidere conueniat eius quod affectum est, deinceps exponã. Quod vehemẽter est confractum, id totum est auferendum. Si vero ab eo fragmenta quædam longius excurrant, (queadmodum aliquando cernitur accidere) hæc persequi ad finem non expedit: illud psuasum habentibus, minime futurum vt ex eo noxa sequatur vlla, modo reliqua omnia rite sint peracta. Nos enim non semel aut bis, sed planè persæpe sic facientes voti cõpotes fuimus. Indicatio vero agendorum hic quoq; ex natura ipsarum partium affectarum subministrata est. Nam deligaturã quam in aliis fracturis ceu maxime phlegmonas arcentẽ ratio inuenit, capiti adaptare nõ possis. itaq; nec quod affluit reprimere, nec quod in ę gris partibus cõtinet, exprimere queas. sine quibus presidijs nec reliquorũ ossium vllum seruari sanum potest. Nam pone in brachio ad medullam vsq; fractũ os esse, neminemq; postea pro fracturę legibus id deligasse: Omnino necessum erit saniem non solum quę foris sub cute & sub musculis est collecta, sed etiã quę in medulla continetur, tum ipsam primum ac maxime corrumpere, tum cum ipsa os vniuersum. quando etiam nunc quoq; oĩbus rite peractis aliquando talia contingunt. Quomodo ergo non vel magis in capite ea accidant, cum nec deligaturam quę fracturis debetur admittat, & omnis sanies prona feratur sic, vt super membranam vniuersa coaceruetur? In aliis igitur fracturis deligatura cum rite adhibetur, tantum abest vt superuacuam aliquam humiditatẽ colligi in læso osse patiatur, vt etiã gracilius q̃ pro naturali habitu membrum reddat: In capite vero ratio, quę per deligaturã est excogitata, nec potest ita tum os ipsum confractũ, tum quę illi circũstant siccare, vt neq; phlegmonen contrahant, neq; penitus vllam efficiant saniem: nec medicamentum est vllum, quod vel in aliis quidem partibus citra deligaturam os fractum quatenus nunc dictum est, siccum atq; ab superuacuis purum reddere valeat. Necessum igitur est nobis primũ fracturæ aliquid nudare: quò videlicet detergere & abluere saniem à membrana liceat. post vero, cum phlegmones tps prete-riit, omniaq̃; sicca ad vnguem sunt, carnem producere, ac cicatrice locum includere. Non est hic sermo nudus, rerumq; vacuus, cuiusmodi est ille sophistarum, qui operũ artis nescii quærunt cur capitis fracturę callum non ducant. Ducunt enim, viri boni. Vosq; tam demẽtes estis, vt eorũ quæ non sunt, tanq̃ sint, causas assignetis. nouimus enim aliquando sincipitis os fractum. quod aũt os huic ossi protinus succedit, temporis os vocatur, in quo ipsas squamatim cõpactas cõmissuras esse accidit, in eo luculenta fractura longissime pertinebat. quam ipse equidem minime cõtingens, sed tantum sincipitis os excindens, hominem sanaui sic, vt nũc quoq; multos iam annos viuat. Quòd si sincipitis quoq; os dimisissem, putruisset citius quę illi suberat cerebri mẽbrana, q̃ callum fractura duxisset. Nam si nulla ex læsis partibus sanies intrò cõflueret, superfluum esset os excindere. Ergo illi, prout solent, nugentur. Ego vero in alia similiter se habente fractura cogitaram supernum os dimittere, ac quod à lateribus erat, quò sanies deflueret, eximere. mox cũ & crassitudinem eius & duritiam æstimassem, vtilius fore iudicaui supernũ os potius eximere, q̃ ob defluxus solicitudinem cerebrum valenter concutere. Cogitaui pręterea accidere posse, vt si à latere magnum fieret in ossibus foramẽ, promineret fortassis hac parte cerebrum. Est porrò & in lateribus non vno in loco etiam neruorum, horumq; non leuis momenti, quidam exortus: cũ in supernis capitis ne minimus quidem vsquam oriatur neruus. His admonitus abstinui ab eximẽdo osse, quod in latere capitis esset. At callum semper duxit, modo rite curaretur. Ac iã quod disquiramus, hoc ferè superest, quænam sit, postq̃ foratum os est, tum medicamentorum, tũ vniuersæ diligentię nostrę pręcipua omnium ratio. vtrum'ne blandissima, & quę maxime voluptati cubantis subscribat, veluti qua nunc pleriq; vtuntur: an quæ huic maxime est aduersa, nempe quę p medicamenta, quę vehementissime siccent, perficitur. cuiusmodi & Meges Sidonius laudat, & ciuis quidam noster semper est vsus, sic, vt etiam emplastrum quod Isin vocant, illico nudatę membranę imponeret, & super hãc foris oxymeli. Sanè is senex erat satis exercitatus in hac artis parte. cęterum neq; alium quempiam his vsum vidi, nec ipse vti sum ausus. Tantum tamen testificari Eudemo possum (nam id seni nomen erat) magis fuisse seruatos qui ab illo curabant, q̃ qui ab iis qui blandis vtebantur. Aggressus vero fuissem aliquãdo ipse quoq; experiri eiusmodi curationis rationem, si perpetuo in Asia mansissem. Sed cum Romæ plurimum agerem, ciuitatis morem sum secutus, permissa iis quos Chirurgos vocant, maxima eiusmodi operum parte. Cæterum ipsam rei naturam æstimans, talem quandam determinationẽ longa nostra experientia confirmatam concipio. Qui auditorius meatus dicitur, non solum vsq; ad cerebri durã membranam pertinet, sed etiam neruum contingit, qui in ipsum à cerebro descendit. Is autem quanq̃ ita positus in vicino, tamen vehementissima (sicut dictum prius est) medicamenta tolerat. Nihil igitur miri sit, si post foratiões crassa cerebri membrana, anteq̃ notabiliter phlegmone occupet, valentissimis gaudeat medicamentis, ceu siccam naturaliter substantiam habens.

Cranio forato valentissimis siccissimisq; medicamentis gaudet dura mater

Galeni

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER SEPTIMVS.

ARGVMENT. LIBRI I.

Ventriculi exemplo uniuersas partium intemperies curare docet, siue illæ quidem simplices, siue cum succorum affluxu consistant.

Galenum ueritatis ac scientiæ studio inflammatum ad exercitationem tantum, ac ob amicorum preces, hos, & reliquos omnes libros scripsisse. CAP. I.

MEdendi methodum, Eugeniane charissime, quam olim in Hieronis gratiam scribendam susceperam, postea q̃ illum subito longum iter ingredi coactũ, non multo post diem obijsse nunciatum, ipsi quoq; persequi destitimus. Tu.n. mihi con-
B scius es, neq; hoc me opus, neq; aliud vllum, popularis aurę studio fuisse aggressum: sed quò vel amicis gratificarer, vel meipsum simul vtilissima ratione ad rem propositam exercitarem, simul †{ad obliuionem senij}·(vt Plato inquit) cõmentarios mihi reponerem. Quippe multitudinis laus, cõmodum ad vsus nõnullos instrumentum viuentibus aliquando est: mortuis certe nihil prodest, sicut neq; viuentium q̃busdam. Nam qui viuere in tranquillo optarunt, ac fructum ex philosophia ceperunt, & ijs quæ corpori curando sufficiunt, sunt contenti, ijs vtiq; impedimento non paruo est apud vulgũ fama, vt quæ eos à rebus pulcherrimis plus iusto transuersos auferat: veluti me quoq; non ignoras ab ijs, quæ sunt molesta, sic nonnunq̃ tædio affectum, vt bono interim spatio ne tangere quidem librum possim. Ego vero (haud scio qua ratione) ab ipsa vsq; adolescentia mirifice, siue inspiratus, siue furore percitus, siue quomodocunq; dixisse libet, & vulgi famam contẽpsi, & veritatis sciẽtiæq; studio flagraui, nullam esse hominibus nec honestiorem nec diuiniorem possessionẽ ratus. Atq; ideo nulli librorum meorum nomen meum præscripsi: immo vos (sicut ipse testis es) rogaui ne me immodice (vt soletis) apud homines laudaretis: nec nomen meum operibus quæ pro-
C derem, inscriberetis. Ob hæc igitur oĩa etiam medendi methodus quã inceperam, à me est deposita, cum capita inuentorũ breuibus cõmentarijs mihi ipsi scripsissem, nec vllã pleniõrem docẽdi rationem etiamnũ adiecissem. Nunc qñ & tu, & alij ex amicis nõ pauci exigitis quę subinde me ope in ęgris peragere vidistis, vt ea in cõmentarios redigã, adijciam huic operi quod reliquũ est.

Quid superioribus libris est actum, quid sequentibus agendum, & quod imbecillitatis affectum Empirici & Dogmatici non recte intellexerunt. CAP. 2.

ERgo in horum cõmentariorum tertio, quarto, quinto, & sexto quemadmodum similarium instrumentaliumq; partium cõmunem morbũ curari conueniat, scripseram, idcirco nimirũ ab eo auspicatus, q̃ & conspectior reliquis esset, & euidẽter oẽs propemodum priores medicos, qui certa methodo artem tradere polliciti, amethodi in ipsis curationibus deprehenduntur, confutaret. Nam cum ab Hippocrate discesseris, qui nobis omniũ salutarium præceptorum semina prębuit, reliquorum certe nemo vel conatus est genus hoc morbi methodo curare. Postulãt aũt & quæ Hippocrates ipse reliquit, non malos agricolas, qui ea tũ seminent cõmode, tum augeãt, tum perficiant. Id aũt fecisse ante nos neminem, sed plerosq; etiã semina quæ reliquit, corrupisse, ijs qui aĩum aduerterunt, clare monstratũ arbitror. Itaq; hoc morbi genus vel continuitatis solu-
D tionem, vel vnitionis, vel qualitercũq; est libitũ, appellare cuiq; pmisimus: qñ de nominibus nec in hoc opere, nec in alio medicinaliũ vllo laboramus, sed quo pacto artis maxime finẽ cõsequamur. Reuertamur aũt nunc ad morbum eũ qui oĩum est primus, nẽpe qui in similaribus nascit̃, q̃bus scilicet primum animantis functiones referunt̃ acceptæ. Siquidem monstratũ in alijs operibus est, quemadmodũ instrumẽtaliũ quãq; partium aliq̃d agere dicamus, veluti oculũ videre, aut crus ambulare. Esse.n. sicuti id quod pręcipuum est actionis crurũ, non cruris totius, sed musculosi in eo generis: sic visionẽ nõ oculi totius, sed crystallini in ipso humoris: ac in reliquis quibusq; organis ad portionẽ. Porrò ostensum in secundo horum voluminum est, genus hoc morbi non solũ cognitu esse maxime necessarium, sed etiam neminẽ ipsum ratione curare posse, qui prima corporis elemẽta non norit. Pręterea nõ intelligere ea quę dicant nonnullos eorũ, qui rationales se nominant, quoties imbecillitatẽ esse dicunt vel ventriculi, vel intestinorũ, vel iecinoris, vel oculorum, vel alterius cuiuslibet partis. Si nanq; ita nominant infirmitatẽ impotẽtiamq; ad naturale opus, nihil plus plebeio intelligunt. quippe quẽ dicere audias imbecillũ sibi ventriculum esse: non enim concoquere eũ vel minima leuissimaq; quę sumpsit. Quòd si imbecillitatẽ quę est in ventriculo affectũ quẽpiam esse aiunt, interpretent̃ quęso nobis quem'nam demũ hũc esse volunt, quẽadmodum in phlegmone fecerũt. nam Empirico sat fuerit, si symptomata labo-

Margin notes: τὰς τὸ τῆς λήθης γῆρας · ἡ διεξοδικὴν · *Commentarios sibi reposuit ad senij obliuionem* · *Partib. similarib. primũ animantis functiones referuntur acceptæ*

rantis particulæ expoſuerit:nempe tumorem prẹter naturam,& renixum,& pulſatilem dolorẽ, B
& tenſionem,& ruborem,aliaq; id genus:imponitq; nonnunq̃ breuitatis docendi cauſa cunctis
ſimul collectis vnum nomen,ſicuti cõprehenſis iam phlegmonen.Dogmatici vero non itidem:
ſed ipſam morbi naturã inſpiciunt,quã ſymptomatũ illorum collectio neceſſario ſequit̃.Siquidẽ
Eraſiſtrato videtur ſanguis qui in arterias incidit, vbi ſpiritu impellitur, in exitu earũ impactus
hærere:idq; phlegmone eſſe. At par(arbitror)erat vel Eraſiſtratũ ipſum,vel aliquem ex ſectato
ribus eius, ſimili modo affectũ,qui in imbecillitate cuiuſq; partis ſubeſt,interpretari. Tanq̃.n.de
phlegmone in quid'nam translatus naturalis partis habitus ſit,explicuit:ita ratio exigebat,vt &
translatio cuiuſq; particulẹ in imbecillitatẽ,ab eo explicaret̃. Non.n.cum pro naturæ ratione eſt
affecta,ad ꝓpriam actionem eſt imbecilla:ſed acceſſit oĩno aliqua prẹter naturã occaſio,quẹ eam
diſſoluit deiecitq;,& mortuẹ ſimilẽ effecit.quã vtiq; nec Eraſiſtratus dixit, nec Herophilus,nec
alius quiſpiam medicorũ,qui de primorum corporũ natura auſi aliquid ꝓnunciare non ſunt.

Communis methodus intemperiei dignoſcendæ, & curandæ. CAP. 3.

CÆterum,immorãdum in his diutius non eſt,cum prẹſertim abunde prius monſtratum ſit
& genus hoc morbi vtiliſſimum eſſe quod à medicis diſquiratur: & qui cõmode id ſit tra-
ctaturus,huic neceſſe prius eſſe de elementis conſideraſſe. Itaq; qui nobis habendus ſermo eſt,is F
totus ex prius demonſtratis elementis abſoluet̃,de quibus vnum(vt ſcis)volumen edidimus,qđ
De elementis ſecundũ Hippocratem inſcripſimus. Sanè eadẽ opinio de corporis natura eſt tum
Diocli,tum Mneſitheo,tum Dieuchi,tum Athenęo,tum probatiſſimis ferè quibuſq; medicorũ,
itidem vt prẹſtantiſſimis philoſophorum:vt qui ex calido,frigido,humido,& ſicco miſta putent
tum alia corpora vniuerſa,tum vero animantium in primis. Cẹterum ei qui de his oĩbus primũ
ꝓnunciauit,demonſtrauitq;,iuſtũ eſt arbitror reddere quod inuenit.Ideoq; & nos ea ſecundum
Hippocratẽ elementa vocamus:etiã ſi maxime Chryſippus, Ariſtoteles'ue aut alius quiſpiã me-
dicus philoſophus'ue ſimiliter de ijs ſit opinatus.Ergo,q̃m vnaquẹq; animalis particula ꝓpriam
actionẽ edit,quẹ tm̃ ab aliarũ actionibus differt, quantũ ipſa particula ab alijs quæ illas edunt,eſt
diuerſa.(Differt vero ab alijs particula quẹq; eo ꝙ calidior,vel frigidor,vel ſiccior,vel humidior
ſit,aut ꝗbinis horũ quibuslibet ſit affecta.) qui tueri actionẽ vult,hic tẽperamẽtũ earũ cuſtodiat
oportet. Cuſtodiet aũt,ſi id quod ad calidius eſt conuerſum,refrigerabit:quod ad frigidius incli-
natum eſt,calfaciet:Pari modo ſi quod ad ſiccius eſt alteratum,humectabit: & quod ad humen-
tius eſt verſum,ſiccabit. Rurſus quoq; ſi ſiccabit pariter ac calfaciet quod humidũ eſt redditum,
& frigidum:ſiccabit & pariter & refrigerabit quod humidius ſimul & calidius euaſit: & in reli- G
quis duabus cõiugationibus ad portionẽ. Semper.n.pro eo quod exuperat, inducẽdum eouſq;
contrarium eſt,quoad particulam in ſymmetriam,& naturalẽ habitum vindicaueris. Ac genere
quidẽ,omnis ægritudinis,quæ in ſimilaribus conſiſtit,iã dicta mihi medẽdi eſt methodus. Cũ.n.
octo earum ſint differẽtiæ,veluti in libris de morborum differentia eſt traditum, octo nimirum
erunt & medẽdi rationes.quarum vna(quò medentis conſilia diriguntur)curationis meta cõ-
munis eſt ipſius ſimilaris corporis alteratio.quandoquidẽ etiam morbus ipſe ex intẽperie & na-
turalis tẽperamenti alteratione eſt ortus. At quẹ mẽbratim medicatio agitur,ex his duobus cõ-
ficitur,nempe materiæ copia,& huius congruo vſu. Ac medicamẽtorum quidẽ copiam,tum ex
libro de ſimplicium medicamẽtorum viribus,tum ex eo qui de eorũ cõpoſitione præcipit me-
thodo,haurias licebit:Eorum quæ ad victus rationem pertinẽt,hinc ſumimus. Sed & quemad-
modum cuiuſq; morbi intẽperiem agnoſcere oporteat, ex tribus operibus intelligas,primo eo
quod de Temperamẽtis,ſecundo eo quod de Partibus* afflictis, deinde eo quod Ars medica in-
ſcribitur.Non eſt igit̃ ad ea quæ nũc ordimur,ijs qui prudẽtes natura ſunt, ac cogitationẽ in pri-
mis exercitarũt,multis ꝑterea opus.cui neutrũ horum adeſt,huic certe ad ꝑſentem diſputationẽ
non parua re eſt opus. Quòd ſi in paruæ doctrinẹ ſecta prẹterea ſit altus,hic geminum tp̃s requi H
rit:alterum in quo prauas opiniones dediſcat,alterũ in quo melioribus ſe exerceat.

Quid rationalis curatio intemperiei quæ in uentriculo eſt, differat ab Empiricorum curatione. CAP. 4.

SAnè te ſcimus & ex ijs quẹ in vniuerſum dicta ſunt,particularia p te inuenire poſſe: & alioq
multos id genus morbos à nobis ꝓcuratos vidiſſe ſic,vt vtraq; ratione particulariũ tractatio-
nem minus requiras.Sed q̃m(vt Plato ait)non poſſunt quæ ſcripta ſunt,non è manibus exci
dere:quò ſiq̃n liber in alterius nõ exercitatæ rationis manus deuenerit,facilius hũc doceat,adijci
particulariũ quẹpiam oportet: ex ꝗbus etiam ꝓtinus clare id quod ꝓxime dixi, intelligetur fieri
poſſe,†{vt p teipſum particularia inuenias.} Siquidem ipſe ea p meipſum oĩa inueſtigaui,ratio-
ne ipſa viam monſtrante:q̃n ſi prẹceptores ſecutus fuiſſem,ipſe quoq; ventriculo imbecillis ſua-
ſiſſem,vt cibis adſtringentibus, & ſubamaris vterentur, vino quoq; ſimiliter auſtero,præterea
abſinthio,& quod ex mali cotonei cõficitur ſucco,alijſq; eiuſmodi quæ deuorantur medicamẽ-
tis. At vero quod ad ea pertinet quẹ extrinſecus applicantur,primum perfundi ventriculum ex
abſinthio & oleo crũdo* iuſſiſſem:mox hapſum lanæ,tum ex iiſdem ipſis, tum vero ex vnguẽtis
melino,& maſtichino,& nardino imponi:ab ijs ceratũ ex iiſdẽ compoſitum:poſt alia pharmaca,

vtiq;

Intemperantiæ octo sunt species seu differentiæ totidemq; medẽdi rationes

Medicatio particularis ex materiæ copia, & eius congruo usu conficitur

* μορίου,i.particulæ.

† Antiqui cod. habent ἑαυτῷ τὰ κατὰ μέρος ἐξευρίσκειν .i. vt (ille alter) p ſe ipſum particularia inueniat.

* ὠμοτριβοῦς .i. ex oliuis immaturis expreſſo.

A vtiq; ceratis valentiora, quę à medicis vocantur epithemata. Ea tum ex dictis vnguentis, tum ex
ijs, quæ similem vim obtinent medicamentis cōponuntur. In quibus est aromatum quoq; mul-
titudo non parua: spica nardi, & amomum, & calamus aromaticus, & iris, & ladanum, & mala-
bathri folium, & styrax, & bdellium, & opobalsamum, & bālsamū, & xylobalsamum, reliquusq;
aromatum catalogus. Quòd si horum nihil profecisset, cōmune omnium remedium, quibus im-
becillitas nocet, in fine adhibuissem, nempe rubrificationem, (φοινιγμὸν græce vocant) quæ vel p
thapsiā, vel sinapi, vel tale aliquid excitatur. deinde ad vsum aquarum calidarum ablegassem.
Quippe vltra hęc Empiricus nihil nouit, veluti cōmentarij eorum docent. Quintus vero ijs, qui
de cruditate, aut inappetentia quererētur, primum quidem exercitari suadebat, tum esse quæ &
concoctu quàm facillima essent, & non multa. quibus hæc non cōtulissent, cogebatur ipse quoq;
ad Empiricorum dogmata confugere. Nam quis nescit quemadmodum calidum, frigidum, hu-
midum, & siccum mordere sit solitus, balneatorū esse nomina dictitans? Sine quibus tñ metho-
do curare partium imbecillitatē oīno non est. Quare per hos nihil obstitit, quo minus ipse quoq;
eadē instituissem via in eiusmodi affectibus sanandis. Verum ratio me docuit octo imbecilli ven-
triculi curationes. Vidisti igitur & tu quosdam vno die, vel potius hora, frigidæ potiōe leuatos.
B quorum alijs non aquam modo dedi fontanam recentem, sed etiam quæ niue esset refrigerata,
veluti Romæ præparare solent, calfaciens scilicet prius, quam ipsi dicoctam appellant. cibos pre
terea ad eundem modum refrigeratos identidem me illis permittere vidisti. in quibus est & quā
Melcam vocant, vnus is quoq; Romę laudatorū ciborum, veluti etiam aphrogala: sed & frigidę
facultatis fructus, similiter refrigerās ijsdem dedi, & ptisanam probe coctam, pari ratione refrige
ratam, aliaq; id genus sexcenta. In qbus vnam rē mihi ꝑposui, ipsam scilicet refrigerationē. Vetui
aūt absinthium & quicquid adstringeret cōtingere, veluti alios rursus à refrigerātibus abstinui.
Calfeci aūt omni ratione, vinū vetus ex eorum genere quę facultate valde calfaciunt exhibens:
(cuius maxime generis sunt Falernū, & Surrentinū) tum nutrimentū quod calfaciēdi vim habe-
ret, cū largo pipere. In nōnullis omne consiliū curationis ad siccādum direxi: dabamq; ijs tum ci-
bos qui natura essent sicci, ac ꝓbe assati: tum prorsus exiguā portionē. Iniunxi aūt & adstringen-
tium oium vsum. quē vnum q illis citra rationē medentur, norunt. Alium vero non pridem, qui
iam adeo siccatus fuerat, vt simillimū habitum ꝑferret ijs, qui marasmo marcescunt, sanaui, con-
trarijs oino exhibitis ijs, quæ egregij isti medici suaserāt. Quippe non ex alia occasione eò peri-
culi venerat, (cū inter initia exiguā intēperiem ex siccitate, quę madefieri postulabat, habuisset) q̄
C ꝙ ij, qui eum curandū susceperunt, tum absinthio potātes, tum amaros asparagos, & bulbos edē-
dos dantes, itemq; mala cotonea, & cestiana, & punica, post quoq; vbi venter nihil horū conti-
nebat, etiā rhois succū bibere cogentes, tum quę paulo supra dixi extrinsecus imponētes, paulo-
minus omnis madoris expertem reddiderunt. hunc nos sanauimus omni ratione humectantes,
ipsiq; materiam inuenientes ex ea methodo, quæ in opere de medicamentis est tradita.

Quæ uentriculi intemperies citius, ac securius, quæ longo tempore & cum periculo sanentur. CAP. 5.

NAm sicuti in libro de demonstratiua secta dixi, numerosis medicorum inter se dissidijs
vndiq; confusus, vbi me ad iudicandum de his conuerti, intellexi prius in demonstratiua
methodo exercitandū me esse. Quod cum multis deinceps annis fecissem, singula ipsi dogmata
subieci: atq; prout inuentorum indicatio me ducebat, ita curationes institui. Verum qm̄ id non
oēs saltem possunt, expediet ipsis scribi p octo curandi indicationes particularis materiæ cōpa-
randæ meditationes, à ventriculo rursus sumpto initio, qm̄ huius primum mentionem modo fe
cimus. Ac facillimæ quidem ad curandum alterationes sunt, quę ex calido & frigido consistunt,
propterea ꝙ maxime actiuis qualitatibus corriguntur. Ægrius curanť quę in humido siccoq; ha
bent, ꝙ imbecillis & (vt sic dicam) magis materialibus qualitatibus eorū curatio perficiť, potissi-
D mumq; cum humectandum esse requiritur. Ac tempus qdem caloris frigorisq; reparandi, par
quodam modo est, securitas tñ impar. Nisi.n. cuncta quę ei quod curatur circūdata sunt corpo-
ra, valida planè sint, metus est ne ab ijs quæ refrigerent, noxam contrahant non leuem. In reliqs
duabus qualitatibus securitas similis est. Tempus curationis in sicca intemperie multo amplius.
quippe quod seniū in sanis est, id sicca intēperies est in ægris. Itaq; etiam insanabilis est, si prorsus
sit consumata. Est aūt prorsus cōsumata, vbi solida similariū partium substātia reddita est siccior.

De quadruplici corporum curanda siccitate, ac de optimo melle, & lacte, cæterisq; cibis, qui siccatis corporibus conueniunt, eligendis. CAP. 6.

NAm est & altera siccitas, vtiq; cum ea, quorum substantia ex humore cōcreto constat, sicut
caro & adeps, sunt liquata. Etiam tertia, cum propria humiditas vnde partes nutriuntur,
omnino est absumpta. Continetur ea in omnibus animalis partibus, ceu ros quidam per eas spar
sus. de qua dictum aliubi sępe est. Hanc igitur inserere particulis sine nutrimento non est. Ideoq;
difficillima est omnium eiusmodi affectuum curatio. Diuersa ab ijs siccitas est, quę in proprijs cu
iusq; particulæ exilibus arterijs venisq; consistit. prouenit & hæc ex sanguinis penuria. Oībus
itaq; his siccitatibus maxime contrarius est austerorum vsus, siue ea cibi sint, siue potiones, siue
etiam medicamenta. quippe quæ siquid in ijs superest naturalis humoris, id absumunt, partim

* Al. Carpobalsamum.

* ἀυτοφυῶν. i. sponte nascentium.

* ἀιρέσεως est in impressis, sed in manuscriptis εὑρέσεως. i. inuentione.

Ventriculi alterationes ex calido et frigido esse facillime curari

Sicca intemperies in ægris e[st] quod senium sanis, quę insanabilis etia[m] si prorsus consumata est

Siccitatis uariæ sunt species

Siccitatibus austerorum usus aduersatur

ebibentia, partim in ſinum ventris per exiguos meatus exprimentia, partim ad continentes partes trudentia. Curabis igitur ipſas, ſi meatus, qui cõtracti ſint, dilataueris: ac quod in vicinas particulas eſt cõpulſum, reuellas. præterea ſingulas ſimilarium partium propria humiditate, humectantis nutrimenti ope repleas: veluti nos quem memorauimus à medicis ſiccatum, curauimus. Is in ea contrarietate, quę in frigido & calido conſiſtit, nullam euidenter vincentem habebat intemperiem, nec in vniuerſo corpore, nec in ventriculo: ſiccus tamen & gracilis admodũ eſt redditus, propterea quòd ventriculus eius ex ſicca intẽperie imbecillus male concoxerat. Huic nãq; omne curationis conſilium huc tendebat, vt humectaretur tum ventriculus ipſe, tum reliquum omne corpus. Quibus autem ſingillatim agendis, quibusq́; maxime materijs ſim vſus, vt voti compos eſſem, non ſit ab re dicere: D*omum ei paraui maxime balneo vicinam, quales multas eſſe in diuitum domibus non ignoras. Ab hac ſtatim in balneum ſuper linteis mane intuli, vtiq; ne ſi ipſe ſe moueret, tum ſiccaretur, tum antequam cõmodum eſſet, exolueretur. Horum enim alterum contrarium affectui eſt: alterum moram in balneo minuit. Longiſſime nanq; in aqua verſari hominem expedit. ideoq́; etiam nat*ationes vtiliores ſunt quàm parui aluei, quos Pyelus græce vocant. atq; ex ipſis natationibus potiſſimum quæ propinquæ ſunt foras egreſſui, quò ſcilicet illi ab aqua foras non longa ſit via. Nam aerem balnei in ijs, qui ita ſunt affecti, haudquaquam deſideramus. Eſto autem aqua ad vnguem temperata. cum quæ frigidior eſt, latenter frigus corpori infirmo inſinuet. calidior autem cogat conſtringatq́; tenues meatus, ac denſet. At nos eos cum coacti ſunt, remitti, laxari, ac dilatari poſtulamus. quod temperatiſſimæ aquæ qualitas pręſtat, vtpote quę iucundiſſima cum ſit, naturam ad explicandã ſe, atq; ad dulcedinem quam pręſtat, quoquo verſus extendendam prouocat. contraria videlicet ratione ijs, quæ ſunt iniucunda. ab ijs enim recedit, fugitq́; ad profundũ. Quo minus mirum eſt ex offendentium cõtactu ſtipari, conſtringi, ac durari corpora, tenuesq́; eorum meatus cogi, ac denſari: contraq́; ijs ſcilicet quæ iucunda ſunt, ſuccedere contraria, vtiq; fundi ac molliri corpora, dilatariq́; meatus. Ab eiuſmodi lauacro ſtatim aſininũ exhibui lac: ſed inducta in ipſam qua iacebat domum aſina. Quippe ſic mihi perſuaſeram maxime quidẽ celeriter hominem ſanandum, ſi fieri poſſet, vt ipſe aſinam ſugeret: ſin id grauaretur, expedire vt q̃ minimo tempore in aere ambiente lac moraret̃, propterea ꝙ celerrime mutari ſit aptum. vtiq; genitalis ſeminis ritu, quod nec ipſum aliquandiu extra propria vaſa, ſi modo ſuas vires ſeruabit, morari patit̃: ſed vel in ipſius maris partibus contineri, vel ipſius fœminæ partibus ſit*um eſſe poſtulat. Et ſanè vtiliſſimũ lac eſt, cum ex ipſis mamillis quis hauſerit: †veluti Euryphon, & Herodotus, & Prodicus cenſent. qui tm̃ in eo ad corpora reficienda fiduciam habuerũt, vt etiã qui phthoe contabuerant, ex ipſa mulieris papilla lac ſugere iuberent. Verum cum hoc plurimis nõ placeat, melius eſt calens adhuc ex mamillis id in ægri ventriculum, quàm ocyſſime transferre. Ac optimum qdem, vtpote cognatũ, muliebre lac eſt. Sed qm̃ id exhiberi ſibi ceu pueris plerıq; recuſant, vtiq; ceu aſinis, aſininum ipſis dari cõueniet. Id enim reliquis oĩbus ad propoſitum affectum eſt vtilius. quippe cum tenuiſſimum ſit, & minime coagulatur, & quoquouerſus ocyſſime in corpus digeritur. Eget aũt horum vtriuſq; cui ventriculus laborat, vtiq; ne coaguletur, cõmunis cõmodi gratia. omnibus enim id eſt incõmodum: vt quoquouerſus digeratur, propterea ꝙ & celeriter nutriri eſt opus, & ꝙ viæ per quas alimentum tranſit, iam conniuent. Igitur tum lac ipſum per ſe eſt his dandum, tum etiam mellis tepidi pauxillulum immiſcendũ. Maxima vero habẽda cura eſt in eiuſmodi affectibus de vtriuſq; bonitate. Quod igitur mel colore flauo ſit, & odore ſuaui, tum purum adeo, vt totũ pelluceat, ac guſtanti parum acre iucundiſſimumq́;, præterea tàm ſibi cohęrens, vt ſi digito attollatur, continuum ſibi nec interciſum ad humum defluat: id omnium eſt optimum. Si vero abrumpit̃, nec demiſſum ad terram vſq; continuitatem ſeruat: id aut craſſius iuſto eſt, aut tenuius, aut anomœomeres. Voco aũt Anomœomeres, (quod ſanè & nomen ipſum indicat,) quod ἐξ ἀνομοίων μερῶν, id eſt ex diſſimilibus partibus eſt compoſitum. Deprehẽdas autem id, ſi diligentius inſpicias, aut craſſitudines, aut humiditates habere innatantes, quæ nec inter ſe ſint ſimiles, nec etiam toti. Ceroſum itaq; magis mel eſt quod & craſſius eſt, & cui tales quæpiã craſſitudines innatant. Excrementoſius vero ac perfici concoquiq́; difficilius, tum quod totum humidũ eſt, tum in quo multę in partibus ſparſæ apparent humoris guttæ. Porrò in quo vel ceræ qualitas aliqua, vel ꝓpolis, vel id genus alia guſtu deprehendit̃, adeo non eſt optimum, vt etiã malum ſit. Quippe nullam penitus alterius cuiuſquam rei eminentem in ſe continere qualitatem debet. Quocirca quod thymũ planè redolet, non probo. Eſt enim id parũ conſummatum, nec planè quodã modo mel. Quanq̃ non ignoro à quibuſdam id laudari, eoq́; fieri vt nõnulli venditores inciſum thymum illi injciãt, quò id redoleat, videaturq́; optimum. Ipſe tamen quod tàm improbe thymum olet, non laudo: multoq́; minus ſi cui iniectum thymum ſit. Quod autem c*onfuſam quandam qualitatem odore guſtu'ue præfert, id non vitupero. Ad eundem modum & lac nullam externam qualitatem odore guſtu'ue præ ſe ferat, ſed eſto quàm dulciſſimum, & ſibiipſi continuum, & prout lacti conuenit ſplendens, ſuper omnia, quoad eius fieri poteſt, ſimiles habeto partes. Nanq; hanc dotem, veluti mel optimum, ad perfectionem non recipit. Quo vero tale lac fiat, & idoneis nutrimentis

alendum

Margin letters: B, F, G, H

Printed side notes:
* οἴκημα. i. domicilium
* κολυμβῆθραι. i. natatoria.
* συνῆφθαι
† Plures cod. gręci habẽt & Linacer vertit. ſunt tñ q, Herodot⁹, & ſunt q Prodicus nõ habent.
* ἀμυδρὰν

Handwritten side notes:
lac aſininũ ſiccis affectib; congruit
Semen genitale corrumpit extra vaſa
lac muliebre ẽ optimũ tabidis &c.
mel optimũ ẽ flauũ ſibi cohęrens
mel optimũ nulla qualitate externa redolere debet. lac itidem

A alendum animal eſt,& exercitationibus mediocribus admouendum:& pullus ſi quem lactat,auferendus. Quòd aũt ætatis quoq; maxime florentis eſſe debeat,id neminem latet. Curandũ item, vt quàm optime concoquat:contemptis videlicet ijs,qui ſi aſinis quoq; victus rationem preſcribemus,ridebunt. Si enim Veneti,& Praſini ſtudioſi ſectatores,equorum ſtercora,quò intelligãt quemadmodum alimenta concoxerint,odorantur,tanquam ex eo omnem eorum bonam habitudinem cogrituri,multo profectò magis noſtrum fuerit pro hominis ſalute nihil tale non proſpicere,atq; herbas animali,quæ non admodũ ſint humidæ, fœnumq; & hordeum quod ſit mediocre,obijcere:ſed nec illa omittere,vt aſinæ corpus refrigeremus,& fricemus, & detergamus, & mundemus. Porrò ſi humidiora,& olentiora, & flatus plena excreuerit,planum profectò eſt non concoxiſſe probe. Quare aut detrahendum aliquid de alimẽto eſt, aut exercitationi aliquid adijciendũ,aut qualitates imutãdæ,aut refrigeratiõis frictiõisq; cura variãda. Sin duriora reddat animalis aluus,ad contraria eſt inſpiciendum,atq; illorum aliquid immutãdum. Nam ſi ipſe omnia quæ conſideranda circa animal ſunt,cuius lacte vſuri ſumus,deinceps perſequar,totam tuendæ ſanitatis artem commemorem,quam teneat neceſſe eſt,quiſquis idoneũ lac præparabit. nunc

*δυσωδέστερα id eſt graueolentiora.

B vero dici opus non eſt,cum alibi de ea traditum ſit abſolutiſſime. Sed ad propoſitũ reuertor. Ac mihi iam rurſus memoria repetes hominem,qui & lauatus eſt, & lac ſumpſit. Hũc itaq; ad ſecũdam vſq; lauationem quieſcere permittemus,tum modice fricabimus, & pinguiter: vtique ſi lac quod ſumpſit,iam ad vnguem confecit,id quod tum ex ructu, tum ventriculi mole licebit conijcere. Modicum vero temporis inter primam & ſecundam lauationem interuallum erit, ſi quatuor,aut quinq; æquinoctialium horarum ſpatium interſit,ſcilicet ſi tertio adhuc lauare paras:ſin aliter,plurium. Sanè tertio lauabis,ſi multis lauationibus fuit aſſuetus. Hi nanq; & delectantur,et iuuantur,ſi ſæpe lauent. Quinetiam poſt quanq; lauationem hominem vngemus priuſquam ſe veſtiat. Quippe conducit ad renutritionem id quoque, ſicut & frictio. Reddita vero de horum omnium facultate ratio eſt in libris, qui de ſanitate tuenda ſunt ſcripti. non tamen inutile fuerit nunc quoq; ſummatim ea repetiſſe. Nam ſiue cuilibet parti corporis temperatam infundas calidam aquam,ſiue frices,ſiue aliter quomodocunq; calfacias, idem fieri cernes quod Hippocrates de ijs dixit,quibus aqua calida deſuper infunditur. Nam primum attollitur,mox gracile efficitur. Ideoq; vbi carne implere quodlibet corpus ſtudemus,id eatenus calfaciẽdum nobis eſt, dum intumeſcat. Vbi vero digerere,& vacuare cupimus, eatenus continuandum eſt, dum quod prius

C intumuit ſubſidat. Sanè qui eiuſmodi operibus præficitur, ſolicite attentus eſſe debebit, potiſſimumq; vbi carne implere ſtudetur. Nam digerendi certe tempus adeo late patet, vt, etiam ſi velis,in eo non aberres. At carne implendi planè præceps eſt occaſio. Siquidem cum primum intumuerit,tum eſt deſiſtendum. At intumeſcere hoc ſingulis corporibus ſuum eſt. Non enim fieri poteſt,vt qui nunc nobis propoſitus gracilis eſt,ita intumeſcat, vt illi qui ſani ſunt: immo poſtq̃ leuiter intumuit,protinus digeritur. Itaq; attendendum diligenter eſt,ne clam te elabatur propoſitus temporis articulus. Siue igitur hominem qui extrema gracilitate eſt, perfrices, ſufficiat tibi ſolus rubor:ſiue laues,ſatis eſto mediocris calor. Si quid vltra peragas, reſolues hominẽ magis, quàm nutries. Vngendum vero poſt lauationem oleo eſt, ne videlicet plus iuſto digeratur, ſed obſtruantur exigua cutis ſpiramẽta. idem protinus & ſiccitatis remedium fuerit: & aduerſus incommodum quod ab aere ambiente contingit, veluti munimẽtum. Ac ſi quidem delectatur lacte,poſt ſecundam quoq; lauationem id exhibebis. ſin aliter, ptiſanam diligenter coctam,aut aliquam ptiſanæ ritu præparatam. Hinc vbi rurſus quieuerit, ad tertiam reducendus lauationem eſt, aut illico ad cœnam. Sit autem præparatus illi panis purus, & qui curioſe in furno ſit coctus, & tum fermenti,tum ſalis quod ſatis eſt,habuerit. Obſonium quoq; ex ſaxatilibus piſcibus, aut ex

D albo iure aſellus. Præterea alæ teſteſq; gallinacei,qui lacte ſit altus,idonei ſunt. Quorum ſi copia non eſt,ãlijs vtendum. Ad eundem modum & perdicibus, & paſſerculis qui montani ſint, & mollis carnis,veſcendum. Vitanda aũt & quæ paluſtria ſunt, & quæ carne ſunt dura. Et(vt paucis alimenti ſummam complectar)ſit coctu facile, & nutriens,minimeq; glutinoſum, atq; excrementoſum. Porrò omnium quos nouimus,ciborum maxime nutriens ſuilla caro eſt. Verum nõ æque,ac prædicta concoctu facilis eſt:præterea glutinoſum ſuccum craſſumq; generat. Alioqui nec alio eſſe habitu poteſt, quod in ſummo ſit nutriens. Quippe adhærere id debet, & firmiter affigi,non autẽ præ tenuitate diffluere. Non tamen ad propoſitum affectum vti hac conuenit. Si enim nutrimentum ipſum ſeipſum concoqueret,ac in partes digereret, præterea alẽdis partibus aſſimilaret,& quibus alimento plurimo eſt opus,adhæreſceret: proculdubio maxime nutriente cibo eſſet opus. Verum,quoniam non aliud eſt quod nutrimentum deſiderat, aliud quod ipſum conficit:ſed quod nutriendum eſt,ipſum ſibi & nutrimentum attrahit,& mutat, & concoquit,& adiungit,& aſſimilat:ad duo nimirum nobis in opportuno cibo eligendo ſpectãdum eſſe dictat: vnũ ipſius cibi naturã,alterum vires ſuas proprias inſitaſq;. Itaq; ex his illud patet, nec planè qđ maxime nutriat,optimũ eſſe ijs corporibus quæ refici magis egent, vtpote quibus concoquẽdi facilitas non eſt:nec ẽt quod facillimũ concoctu eſt, cũ ſcilicet ipſum neq̃at maxime eſſe nutriẽs. Cum igitur hæ indicationes ex aduerſo pugnent, committẽdum non eſt,ut dum † alteri nimium ſis

*Aľ. ἀγρίοις.i. agreſtibus.

*ϛρουθοῖς .i. auiculis. Nam ϛρουθὸς genus eſt ad auiculas oẽs montanas. ψῆτται ſunt paſſeres:libro. 4.&.5. hiſtoriẽ animalium.

† ἑτέρου τῆς ἀκρότητος. id eſt alterius exceſſui.

Animal, cuius lacte uti volumus, optima victus ratione ē alendū et exercendū, pullusq; ab eo auferendus

Unctio ex oleo obstat, quominus succi digerantur et resolvantur

Corpus carne replendū calfaciendū est donec intumescat, dein supsedendū

Suilla caro ē maxime nutrimenti sed ægre concoquitur

Quod facillime concoctu nō maxime nutriens est.

Vino utant omnes qbus refici corpus est opus, modo non febricitent

sis intentus,alterius omnino obliuiscaris:sed vtriusq; memor, quoad licet vtrunq; misceas, quod mihi præceptum vbiq; memoria teneri velim. Iam vini tum qualitatem, tum quantitatẽ memoremus,vtpote quod maximam ad talia vim habeat: qñ vno hoc in potu vtendũ cẽseo oĩbus, quibus refici corpus est opus,modo non febricitent.Esto igitur vinum (quod exẽpli loco dicat) quale est Sabinũ in Italia,Arsinium vero in Asia,ac(ut summa quadã ac generatim cõprehendã) quod aquosum quidẽ alioqui est,cæterũ leuiter adstringit.Aquosum natura appello vinũ,† ⟨ qđ tenue est,⟩ & purũ,& Oligophoron,ut Hippocrates græce nominauit.Est autẽ Oligophoron, quod si diluat,minimã sustinet aquæ mistionẽ.Id est sanè imbecillissimũ, & vt in vinis aquosissimũ.Nã quod plurimũ aquę in mistura sustinet,id tum vehementissimũ,tum validissimũ est. Eiusmodi vinũ Hippocrates Oenœdes,hoc est(ut uerbi uim exprimã)uinosum,nominat. Verum ab hoc cauendũ est,qm̃ imbecillas vires feriat. At quod aquosum natura est, cæterũ austerũ, id percõmodum est,ꝙ & ab aquæ imbecillitate recessit,& vini noxã nondũ habet. Ad hæc itaq; respiciens,tum ætatẽ eius,tum tẽperamentũ inuenias. Quippe quod nouellum est, id tum aquosius, tum vero imbecillius quodãmodo est,q̃ vt vino conueniat.Adde ẽt ꝙ ægrius concoquit, ac magis excrementosum est.Antiquius uero,ut vinosius est, ita vehemẽtius est,q̃ vt propositis sit ex vsu.Quocirca citius sexto anno nobile Sabinum idoneũ non est, ꝙ & diutissime in stomacho,ac ventriculo innatet,& fluctuationes faciat.Nobile voco,quod austerũ est,non Sabinũ modo,verũetiam Adrianũ,& Albanum,& Arsinium,& Titacazenum,omniaq; id genus. Dictum nãq; fusius de oĩbus vinis seorsum est.Ad has igitur veluti metas respiciens, ẽt misturam eius cũ aqua temperabis.Quinetiam exactius coniecturam de iam dictis facies, si vitiorum aquæ capita memoria tenueris.Porrò pendent ea ex frigiditate eius omnia: cuius culpa & in præcordijs diutissime moratur,& fluctuationes excitat,& in flatum mutatur,& corrumpitur, & ita vẽtriculi resoluit robur,sic vt deterius proinde concoquat.sed nec digerendo per corpus alimento aliquid magnopere conducit.At uero memoratorum vinorum virtutes,comprehensis iam aquę vitijs,aduersam quodãmodo naturam habent,cum nec inflent præcordia, immo si inflata sint, subsidere faciant:nec inibi moram trahant,propter caloris mediocritatẽ. Adde ꝙ cum digestiõis vias aperiant,& pariter impellant, ac nutrimentum sursum agant: ad celeritatem deductionis in corpus conducunt.Sunt præterea boni succi,& ad miscẽnda concoquendaq; ea quæ in ventriculo & venis sunt,idonea. Iam vires quoq; organorum adaugent, & expellendis excrementis viam faciunt.Eoq; fit,vt etiam talia vina præter cætera vrinas moueant.quando & ipsa totũ corpus celeriter transeunt,& impetu cursus sui excrementa secum expellunt.Ac dictum quidem alibi diligẽtius est de vinorum facultate,æque ac ciborum.Conuenitq; vt qui artem methodo tradi sibi studet,omnis materiæ vires prius prædidicerit,nec expectet vt eas in singulis affectibus audiat, sed simul ac curationis tantum speciem norit,debitam victus rationem inuenire possit.Ego vero ijs consulens,qui ueritatis discendæ sunt auidi,eiusmodi doctrinam attingere saltem non grauabor: quò scilicet qui minus exercitata cogitatione sunt,exemplis à generalibus ad particularia, ueluti manuducti descendant.Ergo quod reliquum est,apponendum.Potionis is modus erit,ut nec in ventriculo innatet,nec fluctuationis vllius sensum inuehat.Ciborum vero, potissimũ si fieri potest,vt ne grauent quidem ipsum.Quod cum difficile sit,uel fortasse eiusmodi,quod vitari in imbecillo ventriculo omnino nequeat,proximum est vt quàm citissime grauis esse desinat. Ab hoc tensio inflatioq; præcordiorum vitandæ ijs sunt. Quòd si tale quippiam primo die inciderit,pro magnitudine symptomatis ad portionem detrahendum postridie de cibo est. sin recte omnia cedunt,paulum adijciendum. Ad eundem modum & in tertio die, vel demere, uel adijcere conueniet,cum præcedente conferentibus. Atq; ita semper omnia pro renutriendi reficiendiq; ratione,frictionibus,gestationibus,inambulationibus,prout corporis incrementum procedit,administrare,ẽt reliqua oĩa pro refectoria vocata ratione adijcientibus.Quæ sanè genere à proposita ratione non differt,sed in eo ꝙ sub illa perinde totum corpus est affectum, sicuti sub hac vẽtriculus.Accidit autem sic affici corpus in diuturnis potissimum morbis: vtiq; cum natiua cuiusque partis humiditas,ex qua prima nutritur, propemodum omnis exhausta iam est. nam vt solidarũ ipsarũ siccitas corrigat,id fieri omnino non põt,sicuti nec senium: veluti in libro de marasmo docuimus.hanc uero humiditatẽ ẽt si omnino sit absumpta, regigni modo dicta victus ratiõe licet. Atq; in alijs refectionibus ventriculus egregie præ cætera non afficitur: in proposito aũt affectu morbus est ipsius ventriculi. tẽpore uero totũ corpus, vtpote parum probe nutritum,macescit. Quo rationabilius est exquisitiorem hos victus rationem requirere,propter cõcoctionis imbecillitatem.Cæterum,cum meliores sunt effecti,transferẽdi sensim sunt ad renutritoriam refectoriamq; vocatam victus rationem,Analepticen Græci vocant. Id fiet si pluribus, & frictionibus, & gestationibus, quàm ante vtemur. Mutanda vero interea est, & ciborum tum qualitas, tum quantitas,sic vt tum plures,tum valentiores,quàm prius exhibeantur. Ac tempore procedente, cum ad sanitatis statum prope ventum iam est,seponẽda sunt ptisana, & lac:præterea sorbitio ex alica:ac ad consuetos cibos veniendum.post etiam pisces detrahendi, nisi si in consuetudine fuerunt,ac volatilibus cibandũ: tũ suillas carnes esse,à pedibus in ptisana elixis incipient: post vero

etiam

Aquæ uitia pendent ex eius frigiditate, cuius causa in precordijs diu morat et fluctuationes excitat et in flatũ mutat et corrũpit

Aqua distribuendo alimento per corpus nihil conducere uidetur

E

* Al.arsyinũ.

† Antiq legũt τὸν λεπτὸν, καὶ λευκὸν καὶ λαμπρόν.i.qđ tenue est & album & splendidum.

F

* καταχεραστοι.i. contemperanda.

G

H

A etiam imum crus recte ſumant: ab hoc etiam reliquas partes: primum quidem iuuenis porcelli: q ſi hyems ſit, etiam pridie iuguletur. Nam heſternum, quàm recens necatum, facilius concoquit. Æſtate ſat fuerit, ſi mane immolatus porcellus ſit, ac circa Solis occaſum comedatur. Quippe qd' in ſuperioribus ſuaſimus, cum ualentius alimentum ueſperi exhibendum cenſuimus, id ſemper obſeruare ſtudebimus: vtiq; non leue percepturis commodum ijs qui ita cibabuntur. quod ſanè diligentius inſpiciens agnoſces. Satius enim eſt à principio rem cœpiſſe. Quoniam qui ita ſe habent, plurimo nutrimento indigent, nequeunt autem uel quod mediocre eſt concoquere, paulatim hos & ſæpius cibare melius fuerit. Atq; idcirco fieri non pôt, vt ſemel eos cibaſſe ſit ſatis, ſed nec bis, quoad ſcilicet ſunt gracillimi. Atq; hac de cauſa ipſe ter eos cibare ſum ſolitus. Verũ qñ iam manifeſte meliores facti apparent, etiam bis nutriuiſſe ſit ſatis. Ergo tantam exhiberi primã cibationem eſt rationabile, quanta, priuſquam ſecunda ſumatur, tota prorſus erit concocta. Id cõtingere valentiori alimento non poteſt. Quare primo loco leue ſumendum his eſt, quò uidelicet concoquatur celerrime, & excrementum eius diſcedat, & uacuus purusq; uentriculus ſecundũ excipiat. At qñ non ſolum quies, & ſomnus, ſed etiam longius tempus huius naturalem adminiſtrationem excipit, rationabile eſt, ut ualẽtiores ciborum hoc maxime tempore offerant. Itaque

B etiam athletæ omnes ſic faciunt. qui eum vſum non ſolum aliqua ratione inuenerunt, ſed ẽt longa experientia comprobarunt. Sed enim & quod illi faciunt, nihil mali ſit, ſi ij qui conualeſcentiũ victu vtuntur, etiam faciant, ut illico poſt cœnam non bibant, uidelicet antequam cibus fuerit cõcoctus. Siquidem innatant cibi ſi bibãt, ita ut eos uentriculi corpus propter interpoſitum humorem non contingat. Verum ſi ſitibundi fuerint, prohibere eos in totum vt graue eſt, ita nec expediens: ſed tantillum indulgendum, quod & moleſtiam ſoletur, & ſitim leuet. Poſtea uero quã nutrimentum concoxerint, abunde bibere ſunt ſinendi. Quippe celerrime ſi ita faciant, per corpus digeritur. Mane uero poſt ſomnum cum deiecerint, & paulum inambulauerint, modice ſunt fricandi. Eſt autem modica his frictio, quæ eatenus adminiſtratur, dum corpus incaleat. mox geſtationibus utendum. dein rurſus tum lauandi ſunt, tum fricandi, idq; intra meridiem, aut planè circa ipſum meridiem: quò uidelicet inde ad ueſperam abunde ſpatium interueniat. Quòd autem et de domibus, in quibus conualeſcens nutritur, habenda in primis cura ſit, potiſſimum ne frigidiores calidiores'ue iuſto ſint, ſuperuacuum dicere arbitror: pari modo & de alijs eius generis, quæ inuenire ſibi quiſq; ſine noſtra opera poteſt, doctus uidelicet non ſolum ex his quæ hic, ſed etiam quæ in opere de ſanitate tuenda ſunt dicta. Eſt nanq; conualeſcentium uictus ratio media quędã

C inter eam quæ ſanorum propria eſt, & quæ ægrotantium. Quare difficile non eſt ex ijs quæ de vtraq; ſunt prodita, ut per ſeipſum quis mediam inueniat. Nam ſicut nec aliarum rerũ, ita nec victus una omnibus ſpecies in conſuetudine eſt: cum alijs ſemel eſſe, alijs bis: & alijs citius, alijs ad veſperam incępiſſe cibum, moris ſit. Iam cibus ipſe alijs piſcis plurimum eſt, aut deniq; aliquid ex mari: alijs olera magis, aut deniq; hortenſia: alijs põma: alijs legumina: alijs nuces: alijs aliud qppiam: alijs quadrupedũ carnes, atq; harum alijs aliæ: alijs auium, idq; alijs aliarum. Quinetiã caſeo & lacte vtuntur nonnulli plus, quàm cæteris cibis, generaliter quidem caprarum, uel boum. ſunt tamen qui & aliorum animalium. Bibunt quoq; alij calidum, alij frigidum, & uinum uel liberaliter, vel parcius, vel omnino nullum, vel hoc genus, vel illud. Ad ea igitur reducendus qſq; eſt, quibus inſueuit. Scriptum autem diligentius de conſuetudine ſeorſum eſt. Nunc illud dixiſſe abunde ſit, non modo in conualeſcentium victus ratione, ſed etiam in morbis magnam partem ad tõtius victus {medicãmentorumq; } inuentiõẽ ex cõſuetudine ſumi. Ratio enim totum genus indicare poteſt. Materia cum ex alijs quæ retuli, tum uero ex conſuetudine non minime eſt ſumenda. Sed & naturarum inſpiciendæ ſunt proprietates. Noui enim quoſdam, qui ſi quod vigilantium opus nocte obire fuiſſent coacti, dormire præterea non poterãt. Talibus igitur vt no-

D ctu bibant, conſulendum non eſt: ne videlicet ea occaſione vigilare coacti, maximam inde noxã ſentiant. Siccat nanq; totum corporis habitum vigilia: eoq; infeſtiſſima eſt ijs qui ex ſiccitate laborant. Sunt & qui ſi ptiſanam guſtent, protinus nauſeent: eadem in quibuſdam facile aceſcit. Eſſe vero aliquos qui facile carnem bubulam concoquant, iam vnum ex publice iactatis eſt. pręterea alios eſſe qui ad alios cibos potuſq; recte ſe aut non recte habeant. Non ſolum autem ex his materiæ quæ ad victum pertinet, copia ſuggeritur: ſed etiam ex regione & tempore. Scriptaq; iam hæc ſunt à multis qui me præceſſerunt. quo minus ipſe iſtis inſiſto. qui ideo tantum ea commemoro, ne quid videlicet ſit omiſſum. Quod uero ab omnibus iunioribus medicis eſt omiſſum, id perſequar: nempe quemadmodum affectus corporum methodo curentur. eam methodum veteres (vt ante dixi) probe inchoarunt: nemo tamen eorum ipſam abſoluit. Verum rurſus ad propoſitum redeundum. Siccæ intemperies vbi ſolida ipſa corpora contigerunt, ſi quidem in vna quapiam parte conſiſtant, veluti nunc in ventriculo propoſitum eſt, nunquam ad perfectionem ſanabuntur, nec in eum ſtatum qui ante morbum fuit, reuertentur. Sed quod dici in conſuetudine vulgo ſolet, re ſcilicet ipſa edocto, id talibus maxime intemperantijs accidit, morbum ventriculum afflixiſſe, & in reliquam vitã imbecillũ reddidiſſe. Quippe ſenum ij ventriculum obtinent priuſq̃ conſenuerint: quo fit, vt facile ex leuibus lædantur cauſis, pinde ac ſenes: nec probe cõcoquere

Margin notes (printed):

* ἄρχεσθαι τῆς προσφορᾶς.
* ὀπῶραι, id ẽ fructus autũnales.
* ἀκρόδρυα.
* ὕλης. i. materiæ.
* Non eſt in antiquis.
* ἔκλεξιν.

Margin notes (handwritten):

Porcellus heſternus, q̃ recens, necatus facilius concoquitur
Veſperi alimentũ ualentius exhibendum
Gracillimi sunt cibandi parce, sed crebro quia indigent plurimo nutrimento
Cibus ualentior in cena dandus est quia somnus, quies longius tempus huius naturalem administrationem excipit
Bibendũ illico post cenã non est, anteq̃ cibus fuerit concoctus
Conualescentiũ uictus ratio media est inter eã quæ sanis est et eã quæ ægris
Cibis consuetis quisque uti debet naturarum interim proprietate obseruata nec non regionis et temporis
Vigilia siccat uniuersũ corpus, infestissima est siccitate laborantibus
Siccæ intemperies ubi solida corpora contigerunt nunq̃ ad perfectionem sanantur

quere poſſint: quo euenit, vt ēt totum his corpus deterius ſe habeat. Ad eundē modum & ſi alia quauis afficiant parte. Quòd ſi ipſo ēt corde ſint affecti, celeriter areſcunt. vocatq; ariditatē ſiue maraſmũ eiuſmodi Philippus ex morbo ſenium. Is igiť maraſmus breui mortem affert: Proxime huic, qui ab iecinore eſt inceptus: Mox qui à ventriculo: Qui ab alijs particulis ortũ habet, tanto ſanè tardius, quanto quælibet harum minoris eſt præſtantiæ q̃ illæ. Si vero leuiter cordis corpus ſiccatum ſit, ſeneſcunt quidem celeriter: cæterum plures annos trahunt, q̃ qui vehementer ſunt læſi. Ad eundem modũ in iecinore & vẽtriculo ceu dictum eſt: ac in reliquis oibus ad portionē. Cæterum victus ratio eadem genere eſt tum in hac ſiccitate, tum in illa quæ ſolam eam humidita tem abſumit quæ ſolidas nutrit: præterea ēt in tertia, quam ſupra memorauimus, ſiccitate. Facillima vero omniũ ſanatu quarta eſt, in qua venæ ſucco ſunt inanitæ. Immo hic affectus vt frigiditas potius habitus curatur, quã vt ſiccitas: vel (vt clarius loquar) frigiditatis reſpectus in hac ſiccitate exuperat, periculumq; in ea vertitur. Siccitas ſecundum locum obtinet, habetq; proinde ſanationem tum exprromptã, tum celerrimam. Siquidē ſi biduo quis victus rationē his caute exhibeat, modice calfaciens, & tutò nutriens, ſtatim in tertio pleniorem victum citra noxã admittunt: multoq; id magis in quarto & quinto. Atq; hoc ſanè erat, quod Hippocrates præcepit: Quæ longo ſpatio extenuata corpora ſunt, ea ſegniter reficere oportet: quæ breui, breuius. B »»

Ratio curandi frigidam & ſiccam intemperiem uentriculi. CAP. 7. F

Siccitatibus corpor. solidor. si perdurent succedit necessario frigiditas.

SCire aũt licet ſolidorũ corporũ ſiccitatibus, ſi perdurent, ſuccedere neceſſario frigiditatem. Quippe permanere ſiccitas ipſa per ſe non mutata oppoſitione, quę ex calido & frigido cōſiſtit, non pōt. Celerrime. n. ex nutriendi defectu refrigeranť partes, propterea ſcilicet ꝙ ex calido ſucco ſanguinis nutriuntur. Sed quod inter initia dictũ eſt, nunc ſiccitatis curationem executi ſumus & quæ ab initio ſola eſt contracta, & quã nulla diutiſſime ſecuta eſt notabilis frigiditas. Ergo proximum fuerit frigiditatem illi copulare, quæ euidentes quidem habeat notas, cæterum magna non ſit. Eſt itaq; curationis conſiliũ non ſimplex, vt prius: cum non modo tibi vt humectes danda ſit opera, ſed ēt ut calefacias. Quare intendendũ acriter eſt ad præſidiorum materiam, necubi imprudentes ijs quæ humectant, ea quæ nimium calefaciant, adiungamus. quippe his vehementer ſiccandi vis ſubeſt. Iam uero quantitas noxæ in vtraq; intemperie ad materiæ inuentionē pōt viam oſtendere. vt iamiam maxime quidem ſiccitatis ſanationē modo perſcripſimus. Modicæ vero adeo ſcrupuloſa victus ratione non indigent. quandoquidem nec vires ipſis funditus ſunt collapſæ. Etenim nulla alia de cauſa difficilis redditur validæ ſiccitatis in corpore commoda curatio, q̃ ꝙ refici quidem corpus poſtulat, cibus uero per ſe coaleſcere cum eo nō pōt: ſed eius quod nutritur, operam qua præparetur requirit, quod eſt imbecillum: Ergo cum id modice ſiccum fuerit, propterea ꝙ vires non penitus conciderunt, vberius cibare licet: nec metus eſt vllus ne à modo aberres. Quo magis ipſi de difficillima intēperie differere inſtituimus: ac in ea veluti exemplo ſtudioſos exercuimus. Hinc nanq; orſi ipſimet, ad mediocres ſiccitates corrigēdas idoneam materiam inuenient. Proponatur aũt & nunc ſiccitas quidem ſimilis priori, copuleťq; ei frigiditas: Ergo calefacientis materiæ admiſcendum iam dictis tantum erit, quantum particula ad frigus inclinauit. Proponamus igitur eam primum modice refrigeratam: Ergo ijs quæ paulo ante retulimus, in lactis quidē vſu mel vberius adijcietur. Vinum vero, quod quidē ad genus ſpectat idem, cæterũ quod minus aquoſum q̃ prius & plurium annorum ſit, dabimus. Quinetiã eſculenta oia calidiora exhibebimus, idq; non naturalibus modo ipſorũ tēperamentis, verũetiam recentibus {ex igni} qualitatibus. Nardino præterea vnguento vngendus aſſidue uenter eſt ſic, vt nunq̃ remaneat ſiccus. Sin id vnguentum non adſit, maſtichinum ſatiſfecerit. ſed & opobalſamo eum perungas, tum ipſo per ſe, tum uero cum iam dictis miſto. Quòd ſi corpori ea magis adhærere ſtudebis, etiam ceræ aliquid admiſcebis. Si uero etiam aer ambiens ſit frigidus, lanam ex his imbutam impones. Quinetiam chiam maſtichē in opobalſamo aut nardino vnguẽto liquans, lanam inde madentē ventriculo impones. Sanè vtilius fuerit, ſi quod madefacies, etiã optima ſit purpura: qualis eſt Tyria: †{quando & adſtringi ipſum modice, & cutis eius meatus obſtrui expedit.} Siquidem quæ rarum habitum faciunt, & relaxant, ea tum digerunt ſuccos, tum particulas frigidis extrinſecus aduenientibus obnoxias reddunt. Quæ uero ualenter adſtringunt, ea ſiccant. Quo fit, vt medicamentum quod eiuſmodi corpora excalfaciat, id nec euocantem vim habere expediat, nec adſtrictoriã multam ſibi immiſtam. Memineris. n. velim tum eorum quæ in ægris es contemplatus, tum quæ in opere de medicamentis es edoctus, nempe acerbam qualitatem ſua quidem ipſius virtute & refrigerare & ſiccare. ꝙ ſicui ualide calfacientium ſit admiſta, quod ex ambobus compoſitum eſt, minus quidem in calfaciendi munere efficere q̃ alterũ: ſiccãdo uero non minus q̃ vtrunq;. Maxime contraria faciunt ijs quæ præcepimus, noſtri temporis medici: qui ſiccæ parti, & quæ nutrimento male fruitur, compoſitum ſæpe medicamentum ex calida & acerba materia imponunt. Eſt aũt eorum quæ ϛρυφνὰ græce dicuntur, {nos inopia cōmodioris vocabuli acerba diximus,} nullũ profectò modice adſtringēns, ideoq; nec modice ſiccãs: quo videlicet magis prohibēda ea in iam dictis affectibus ſunt. At uero ſi cum ſiccitatis intēperie multa frigiditas ſit, ſic vt fortius calfacere ſubigat, oium primũ intēperamenti genus ad memoriã reuocabis,

G

H

Ventriculo sicco modiceque frigido lac cum melle et uinum plurium annor. est dandum.

Vnguento nardino uentriculus sic frig. est ungendus sic, ut nunquam siccus maneat uel mastichino in purpura diffenso

†codices græci impreſſi hñt ut Linacer vertit. q̃;q̃; antiq ad Tyriã referũt. ita. n. hñt. ϛύφει τε γὰρ μετρίως αὐτὴ, ἐμπλάττει τε τοὺς δέρματος τοὺς πόρους. i. ea enĩ modice adſtringit, cutiſq; meat⁹ obſtruit. vtraque tamē lectio uera eſt.

Qualitates acerbæ refrigerant et siccant prohibendæque in affectibus siccis

* codices ĩpreſſi & pleriq; ēt mãuſcripti habēt ut Linacer uertit. Sũt tñ q habeãt ψύχον. i. refrigerans.

A reuocabis, quippe quod oīum grauiſſimum eſſe oſtendimus. Quocirca ad corrigendum quoq; eſſe difficillimū, multaq; ſolicitudine egere, id minime eſt ignorandū. Incipere vero ſimili modo à cōprehenſis prius materijs tentabis, ſperans ſcilicet fore vt longiore tēpore per tutiores ſanet affectus. Sunt porrò tutiores hæ, (nā repetere ea quæ ſunt tàm neceſſaria, eſt ſatius.) In nardino vnguento ſolues maſtichem chiam q̄pinguiſſimā, ac purpura excipiens vteris. Eritq; vtilius, mō copia eius ſit, ſi opobalſamū adieceris. Dadū præterea uberius cū lacte mel eſt: ſed detracta prius ſpuma: quò & minus ſit excrementoſum, & magis nutriat. Quinetiā mel ipſum deſpumātum, p ſe optimū nutrimentū frigido ventriculo eſt, ita ut calido aduerſiſſimū. Atq; hæc ambo meminiſ ſe in primis oportet, vtiq; plurimis medicis ignota. Ac neq; aliquid in frigido corpore melle magis expetendū, neq; in calido magis reſpuendū. Ergo plurimū huic affectui pro nutrimento mel optimū eſto: ſed quod prius ſuper prunas ex quercu vite'ue ad ſummū cādentes, fuerit decoctū, ac curioſe deſpumatū. Vinum aūt eligendū ſemper eſt antiquū: eoq; antiquius, quo maior fuerit frigiditas. Tū ſi res poſtulabit, totū genus immutandū: ac primo loco Adrianū, mox Tyburtinū, aliud'ue ſimilis generis eligendum: uetera quidem oīa, cęterum non adeo, vt amara iam ſint. Sic-

B cant. n. quæ amara ſunt, immodice. Sanè optimum medicamentū talibus oibus ſit, quo picatores quotidie vtunt. ergo illinire eo totū ventrem conueniet, ac poſt auelli, priuſquā refrigeret. Atq; hoc ſi bis uno die deinceps feceris, abunde erit, ſæpius aūt non expedit: qn̄ ita per halitū digeras, non ſanguine bono particulam impleas. At nos ex propinquis locis attrahere, non id quod cōtinetur educere ſtudemus. Idem oibus particulis quæ ex nutrimento fructū non ſentiunt, (atrophuſas Græci vocant) mirificum medicamen eſt ſiquis eo moderate ſciat vti. Sed & calfacere vētriculum ita, vt in qualitate calorem eius non intēdas, ſed quàm maxime naturale eius temperamentū tuearis, ac ſubſtantiam inaugeas: id ex leuiſſimis in eiuſmodi affectu conſilijs non eſt. Efficit hoc in victu ſimul cum ijs quæ iam dicta ſunt, maxime vinum. Ex ijs uero quæ ventri extrinſecus applicantur, boni habitus puellus vnà ſic accubans, vt ſemper abdomen eius cōtingat. Sunt qui catellos pingues in hunc vſum habeant, neq; id in aduerſa modo valetudine, uerūetiam in proſpera. tales itaq; ijs qui propter ſiccitatem quoq; ſolam imbecillum ventriculū habent, ſunt idonei. Seruandumq; ante oīa eſt, ne puellus humecta ſit cute. qui. n. noctu ſudore perfundunt, refrigerant potius, q̄ calefaciant. Nocent præterea tali affectui & calida fomenta: quę quidē ſicca ſunt, eo φ rorem ſimilarium corporum depaſcunt: quæ humida ſunt, φ hunc digerunt, potiſſimū vbi largius his vtimur: præterea φ nimis rarum frigoriq; opportunum corpus efficiunt. Ac de

C hac intemperantiarum coniugatione hactenus ſit ſatis.

De curanda uentriculi ſiccitate, cui caliditas iuncta ſit. CAP. 8.

AB hinc multæ, vt propoſitum eſt, ſiccitati iuncta caliditas eſto non admodum multa. In eiuſ modi intemperie primum curationis modum ſeruabimus: ſed vini vim, mellisq; copiā diminuentes, non ſolū non augētes: ita vt mel prorſus nō deguſtetur, vinū uero exhibeatur quod minime ſit antiquum. Iam cibos apponemus †{ſub lactis tepore,} ſed ſi æſtas eſt, †{ſub aquæ fontanæ frigore.} Sed & ventriculum vngemus oleo tum crudo, tum melino. Ac multo ſanè magis ſi pluſcula caliditas ſit, ipſum vinū tum aquoſius exhibemus, tū ſub eo frigore quod fontis aqua per mediū ver exhibet: illud nobis perſuadentes, eiuſmodi affectum {febri proportione reſpondere.} Quippe quod illa vel in toto animali vel in corde eſt, id propoſitus nūc affectus in vētriculo eſt. Atq; ipſe ſcio me vnà cū præceptoribus primum omnium vidiſſe hominem quendam maturæ ætatis non paucos iam menſes vexatum. ſed nec eorum quiſquam affectum eius intellexit, nec ēt ipſe. poſtea vero cum iam medendi {eius affectus} methodum inueniſſem, venit mihi in mentem hunc vtiq; illum eſſe affectum, quem olim fueram contemplatus. Melius autem eſt rem ēt exponā. quippe vtilis omnino erit ijs qui audierint, non ſecus ac fuit mihi. Homo erat

D quadraginta annos natus: medio, dum valebat, craſſitudinis, & gracilitatis habitu. Is ſiti vehemēter affligebatur, ac calidam auerſari ſe dicebat, cum illi frigidam nemo daret, tametſi hanc impēſe flagitabat: febricitare tamen medicis non videbatur. & ventriculus, quæ ſumpſerat, tribus aut quatuor horis poſt euomebat ſimul cum potiōe. Itaq; gracilis iam effectus erat, ac periculo propinquus, minime videlicet adiutus ab auſteris acerbiſq; tum cibis, tum medicamentis. Sumebat vero & poſt cibum, auſterum vinum is homo, cum nec vltra ſitim tolerare, ac (vt aiebat) mori mallet q̄ in cruciatu viuere: aquam frigidam ſimul multam ſuper cibum hauriens, protinus ſitire deſtitit, paulo vero poſt plurimum {eius} euomuit. Ab hinc horrorē in toto corpore ſenſit, pluraq; operimenta popoſcit, cum prius oīa abijceret. tūc igitur reliquum totum diem, quo id fecit, noctemq; totam in quiete egit, cooperimentis ſe fouens. Venter vero circa mediam noctem ſemel excreuit, quæ mediocriter erant coctā. Itaq; nec ſiticuloſus præterea erat. Poſtero aūt die tū coloratior multo, tum firmior eſt effectus. Ac deliberabant iam medici an hominem lauare expediret: alij quidē ſuadentes, alij diſſuadentes. vicit aūt ſententia eorum qui lauare ſuaſerūt. Itaq; etiam lauatus citra offenſam eſt, ac modice cibatus. tum melius ei q̄ pridie vēter concoxit. Queſtus aūt eſt φ difficulter tranſglutiret. viſumq; omnibus eſt propter vomitum, qui præter cōſuetudinē inciderat, vellicatam illi gulām fuiſſe, ac proinde male habere. Cæterum vt ēt ſecutis die-

bus

* ἀπάρχεσθαι eſt in aliqbus cod. ut Linacer uertit. ἀπέχεσθαι. i. abſtinere eſt in impreſſis.

* ἀφεψημένον.

† tepētes, quos medici γαλακτώδη. i. lacteos vocare cōſueuerūt. Sic legit in exēplaribus græcis.

† quos vocant κρηναίους id eſt fontanos.

συνεστῶτα. i. compacta.

στόμαχον græce legitur.

Mel cum lacte uberius uentriculo sicco impenseq; refrigerato sup prunas ex quercu prius despumatū curiose uel ex uite dandum est

Vinū semp eligendū antiquū ventric. frig.

Vina amara siccant immodice

pice uenter frig.s et sicc.s est illinendus

particulis atrophia laborantib; mirifice prodest medicamen ex pice

Puellus boni habitus uentri admotus uel catellus pinguis fouent eius calorē

fomenta calida nocent intemperantijs siccis frigidisq; quæ qdē sicca sunt ca rorē similariū corpor. depascunt. quæ uero humida, quod hunc digerunt si nimis utimur

Exemplū de quodā homine laborāte calida et sicca intemperie, q obijt

bus symptoma permansit, constabat nobis omnibus ventriculi imbecillitatem esse sanatam, gulam aũt esse perfrigeratam. Nec sanè mirandum erat, sicut potione illa quod immodice calfactum erat, ad mediocritatem est reuersum: sic quod mediocriter calebat, fuisse refrigeratum. Cæterum gulam eius nemo potuit sanare: sed vitio in vitium mutato, tandem mortuus est. Alium uero huic similem non paucis annis post vidi, cum omnem ventriculi intemperiem discernere iã possem. Visum igitur est mihi statim maiore conatu refrigerandum esse, priusquam homo magis extenuatus simile quippiam priori ex refrigeratiõe pateretur. Tutius igitur visum est primum refrigerantia medicamenta, quæ præcordijs imponuntur, experiri. Quo facto, æstus sanè ventriculi est remissus: cæterum homo suspiranti similiter respirabat, tanquam ægre totum thoracẽ moueret. Quin ipse quoq; interrogatus, talem quampiam sentire se offensam fatebat. Aduerti itaq; illi transuersum septum refrigeratum esse: proindeq; abiectis refrigeratorijs, foui locum oleo calido. Cum aũt respiratio statim naturalem motus sui ordinem recepisset, à fouendo destiti: statui aũt hominem longiore spatio moderate refrigerare. Ergo & quæ extrinsecus applicui, infra magis imposui à septo vmbilicum versus recedens: & cibum potionemq; omnem (excepto lacte) sub fontanæ aquæ frigiditate exhibui. Atq; ita longiore spatio sanatus est, nusquã alibi offensus. Sciri tamen illud ante oĩa debebit, ubi valide in ambabus qualitatibus immutata quæuis particula est, omnem eius actionẽ perire, nec facile quod sic est affectum, ad suam naturam reuerti posse. Vbi vero altera tantum qualitas plusculum immutata est (veluti nũc siccitatem finximus) reliquarum aliqua mediocriter se habet, utiq; qui ita affectus est, sanari potest.

Particula quævis ubi valide in ambab. qualitatib. immutata est difficile sanat.

De caliditate uentriculi curanda, cui humiditas uel siccitas coniungantur. CAP. 9.

PRoponamus itaq; rursus exuperare intemperiem calidã, huic aũt adiunctam esse modo humiditatẽ, modo siccitatem, sed mediocrem vtranq;, ac prius humiditatem. Hanc intẽperiem minore metu aqua frigida curabimus: qñ minime ex ea lædentur vicinæ partes, quę mediocriter se habeãt. Nam in siccis affectibus necesse est nõ ea mõ q̃ proxima sunt, sed ẽt totũ corpus gracilius reddi. Ventriculo aũt ipso nõdũ siccato, vt nunc est propositũ, nec totũ attenuatum esse corpus põt: quare nec frigidæ potu lædi. Sicubi vero adeo uehemens caloris intẽperies ventriculũ occupet, vt vsq; ad cor ipsum perueniat, febricitare hoĩem necesse est. Quo minus mirũ est, si eiusmodi intẽperiẽ maius periculũ insequit̃, sanatio tñ genere eadem est. tradet̃ aũt postea, vbi de febriũ curatione disseret̃. Qui aũt cum siccitate coniunctus calor est, eadẽ gñe remedia poscit: cæterum non adeo securus est refrigerantiũ vsus, pp eas quas retuli causas. Humida vero intemperies, siue sola consistat, siue cũ calore frigore'ue coniuncta sit: oĩum facillime curat̃. Et qm̃ tres hæ intẽperies creberrime ventriculũ affligunt, suntq; curatu facillimæ: harum curationẽ in memoria habent quicunq; absq; methodo, hoc est via & ratione, morbis medentur: ac ad alias eam intemperies (vt dictum est) transferunt, ignorantes videlicet plures esse. Sunt porrò ipsius humidæ intemperantiæ, cũ sola consistit, remedia, cibi qui citra valentẽ calefactiõnẽ refrigerationẽ'ue siccent: præterea consuetæ potionis parcitas: Eius aũt quæ cũ caliditate coniuncta est, adstringẽtium & ciborum & potionum vsus. Sint aũt & hi austeri sine calefactione.† At eius quæ cũ frigiditate est coniuncta, optima præsidia sunt, acria omnia quibus admisceri debebunt quę acerba, sed citra manifestum frigus sint. Optimũ est & his præsidiũ exigua potio, atq; ea vini cuiusquam insigniter calentis: constat aũt id minime nouum esse. Ad portionẽ vero eorum quæ comesta & bibita sunt, etiam reliqua omnia quæ foris applicantur, adhiberi debebunt.

Ventriculus laborans intemperie cal. et hum. mediocri facile curat. aqua frigida

Frigidæ potio affectib. siccis uentriculi quib. totũ corpus gracilius fit, periculosa est

Humida intempies omniũ facillime curat.

† Quin & frigidæ potio ei est ex usu. Additur in codicibus græcis.

Epilogus curationis intemperierum simplicium & iunctarum. CAP. 10.

ET quoniam de his abunde tractatum est: repetito rursus sermonis initio, capita eius colligamus. Calida ergo intẽperies refrigeranda est, frigida vero calfacienda: Similiter humida siccanda, & sicca humectãda. Quòd si per copulationẽ aliquã duarũ qualitatũ intemperies consistat, miscenda amborũ consilia sunt: ac quæ humida calidaq; est, siccanda & refrigeranda: q̃ vero humida & frigida, siccanda ac calfacienda. Ad eundem modũ sicca & frigida humectanda ac calfacienda: sicca vero & calida humectanda & refrigeranda. Scire vero licet oĩum harum pessimã esse inter simplices siccam, in cõpositis siccam simul & frigidam. Atq; hoc loco finem habeat vẽtriculi intemperies, quas scilicet extrinsecus nullus alit superuacuus humor.

Intempies sicca inter simplices est pessima in compositis sicca et frigida.

De curanda uentriculi intemperie, cum uitiosi humores uel in eius cauitate, uel in tunicis continentur. CAP. 11.

DEinceps ad eas q̃ ex eiusmodi quapiã occasione fiunt, stilũ conuertam. Sæpe igitur in ipso sinu ventriculi cõtentus humor, qui aut calfaciendi, aut perfrigerandi, aut humectandi, aut siccandi, aut ẽt horum aliqua per coniugationẽ efficiendi naturã obtinet, intemperiẽ creat: interim vero & in ipsas ventriculi tunicas (vt ita dicã) imbibitus siue impactus. Ergo prior affectus si semel constiterit, per vomitũ expurgatus, facile quiescit. Sin rursus ex alia quapiã vel alijs particulis humor cõfluit, diligẽter discerni indiget. Curatio vero post effectricis causæ cognitionem statim se exhibet. Dictũ .n. nobis est tum alibi, tũ vero in ijs quæ de differentijs febriũ scripsimus, cõfluere nonnunq̃ ex alijs in alias particulas id quod in his redundat: veluti ex capite ad oculos. Quo casu oportet curata ea parte, q̃ transmittit, dũtaxat firmitati pspicere oculorũ: quò videlicet

eorum

A eorum q̃ ad sese cõfluunt, minus prõpte quicq̃ admittant. Ita igit̃ & in ventriculi affectu oportet vbi id qđ superuacuũ transmittit inueneris, oẽm huc curam conferre: de ventriculo aũt tantisper esse solicitũ, ne q̃ confluant, prõpte recipiat. Id quod duplici (vt arbitror) rõne fiet: vna omnium fluxionũ cõi. quippe quæ ab adstringentibus repercutiuntur. altera uero non minus ipsa quoq; omniũ partium q̃ ad bonã habitudinẽ reducunt cõi: nempe ex ipsarum temperiei mediocritate. Ergo primũ inspiciendum totũ corpus est, an excrementosum, an plethoricon. i. nimia æqualiũ humorũ copia redundans, fluxionẽ ventriculo immittat. Secundo loco si id non videt̃, singulæ partes expendendæ. Atq; in toto quidem corpore æstimando, tum redundantiæ, tum excremẽtorũ notas, & ex opere de sanitate tuenda, & ex libro de plenitudine didicisti. Super has tamẽ illa quoq; æstimabis: primũ quidẽ in mulieribus an naturaliter non purgent̃: mox in viris an excretio aliqua consueta his retenta sit. Plerisq;. n. ora venarũ quæ in sede habentur, vacuare superflua sunt sueta. Aliĳs profluens è naribus sanguis, aut vomitus, aut alio quopiã mõdo in certis periodis vas aliquod reclusum. Noui. n. tum in ore, tum in faucibus id multis contingere. Non desunt q̃bus & per ventriculũ sanguinis expulsio certo tpe fiat: potissimũ ĳs qui cũ vehementẽ exercitationẽ deposuerunt, à priore tñ victu non destiterunt: aut ẽt artuũ toto aliquo sunt priuati: veluti ẽt Hippocrates indicauit. Sunt quibus diarrhœæ & choleræ certis interuallis oẽm corporis re-
B dundantiã educant. Ab his illud æstimandũ, quanã victus rõne sit vsus: vtrum'ne frequenti cruditati aut satietati inciderit, idq; in ociosa vita, ac pręcipue præter consuetudinem: an contra. Illud deinde p̃pendendũ, an aliud mẽbrũ corporis certo tẽporum circuitu uexari solitũ, nunc non vexet̃. Aliĳs. n. articularis morbus, aut coxẽdicus, aut podagra: aliĳs cephalæa, aut ẽt fluxio aliqua, q̃ in oculos vel aures procubuit, nunc migrauit ad ventriculũ. Non paucis vero catarrhi & coryzę {id est destillationes per guttur & nares} quæ assidue vexabant, conuersæ certo tpe in ventriculi loca sunt. His igitur oĩbus consideratis, si quidẽ ex minus momentaneis translatio facta est, quod superfluũ est, rursus ad ea reuelles. Sin ex ĳs quæ maioris sunt momenti, ambobus simul cõsules, eum semp̃ submouens affectũ, qui fluxionẽ excitet. Fiet id si oẽs corporis partes ad bonã habitudinẽ reducamus: ac oẽs naturales expulsiones, fluxiles semp̃ reddamus. Hæc queãdmodum efficere possis, in opere de sanitate tuenda est præceptũ. Nec illud latet, si propter æqualium in toto corpore succorũ redundantiã ventriculus fluxione tentat̃, totũ corpus vacuandũ esse: Simili mõ si p̃p mali succi abundantiã, eã purgandã esse, atq; hinc ad ventriculum veniendũ. Prorsus. n. cũ plures iam dies delata in eũ superuacua sint, aliquid vitĳ ex malitia eorũ contraxit. Itaq; non intẽ-
C pestiue qui ita laborat, absinthĳ potione vtetur. Sed nec q̃ postea adhibenda prouidẽtia sit, quo* ad ventriculo pristinũ habitũ recuperaris, latere arbitror. Quippe si pro tẽperamento noxię fluxionis, intẽperie aliq̃n laboret, corrigi nimirum per contraria præsidia postulat. Facillimũ vero est eiusmodi noxam corrigere, vbi paucos durauit dies. Nam si desiderio eius qui curasset, lõgiore spatio permansit, aliq̃n tunicæ eius malo succo implentur: aliq̃n ipsa similaris earum substantia intemperata non leuiter effecta, similis curæ indiget ei quam prius de intẽperantĳs in hoc libro retulimus. Reliquum igitur est, ut exponamus queãdmodum curari succus vitiosus debeat, q̃ in ventriculi tunicis est receptus. Sunt porrò ad eiusmodi affectus idonea pharmaca genere quidem ea quæ modice purgant, sic ut eorum vis super ventriculi & intestinorũ loca non ascendat: aut siquid vltra, vasa tantũ in mesenterio contingant. Speciatim vero, quæ ex aloe cõponuntur, sunt aptissima. Etiam si illa præstò non sint, aloe ipsa per se. Hæc itaq; non elota valentius vacuat: elota purgat quidem minus, sed roborat ventriculum magis. expedit ergo paratã habere, quam oẽs medici Picran, id est amarã vocant: atq; hanc dupliciter confectam, vtiq; ex aloe elota & non elota. Admiscẽtur aũt huic cinnamomũ, & xylobalsamũ, & asarũ, & spica nardi, & crocus, & chia mastiche. Sunto aũt horũ cuiusq; drachmæ sex, solius aũt aloes drachmæ centũ. Præstantissimũ
D hoc medicamentũ est ad vitiosos succos, qui in tunicis ventriculi habentur. vtiliusq; est eo sicco ex aqua vti duum paruorum cochlearium mensura, vbi mediocriter ac medio quodam modo eo vti studemus. nam maximus eius modus ac absolutissimus est duorum non vtiq; paruorum, sed magnorum potio in aquæ temperatæ cyathis tribus: minimus, vnius parui. Vtendum uero hoc tempore & ptisanæ cremore est, qui primus à balneo sumetur. Nã medicamen ipsum solito purgantium medicamentorũ tempore dabitur. Post id uero, vbi modice inambulauerit, & modice se mouerit, de reliqua victus ratione nihil est immutandum. Sunt qui reponunt medicamentum, excipientes id despumato melle. Et fit quidem ita durabilius: cæterum non perinde ad propositos hoc loco affectus vtile, cum & minus ventriculum roboret, & magis aluum deĳciat. Verum quibus lenta pituita ventriculo est infixa, ĳs prius exhibenda sunt quæcunq; hanc dissecent. post deinde purgandum. Quòd si ad vomendum sunt idonei, non inutile sit per radiculas ex oxymelite vomere. Sin vero nec lentus humor sit, nec crassus, vtiq; abunde sit à ptisanæ solius cremore vomuisse: item à mulsa. Quo casu sumendum vtriusuis plus est, quàm vel nutrimenti vel etiam deiectionis causa sumeretur. idoneum vero est & si mulsa, in qua incoctum absinthium sit, bibat. Nam id quoq; tenues succos, quicunque videlicet in ipsius ventriculi ore continentur, commode deorsum impellit. Sanè communis est totus hic sermo qui de intemperie agit, cũ sanitatis tuẽdæ

* τρόπον ẽ in antiqs vt Linacer uertit τόπον est in impressis, i. loco.

* δὲ ἀπορίαν.

Vomitus sanguinis in certis periodis ex suppressione alicuius euacuationis

Humores imbibiti in tunicis ventriculi sunt purgandi aloe, uel hyera pic.

Hyera picra est duplex uel ex aloe illota, uel ex ea elota

Hyera pic. sicca usum ex aqua uti duorum paruorum cochleariũ mensura admodum laudo contra uitiosos succos uentriculi

Hyera cum melle confecta minus ventriculum roborat sed magis aluum subducit.

Pituita ventriculo infixa prius attenuanda est quam euacuetur purgatiuo.

dæ prçceptis, ea ſcilicet ſui parte qua de parum firmis actionibus diſputat: nõ enim profectò ea qua de perditis, ac vitioſe functis agit. Quippe pars illa à ſanitatis tuendæ contẽplatione planè ſeiuncta eſt. Imbecilla uero actio prout magis minus'ue talis eſt, aut ad ſanitatis tuendæ, aut ad medendi tractationẽ pertinet: leuiter qdẽ ĩpedita ad priorẽ, grauius ad poſteriorẽ. Diſcernĩt vtraq; ex eo ꝙ à cõſuetis actionibus obeũdis ꝑꝑ noxç magnitudinẽ vel deſiſtatur, vel non deſiſtaĩ. E

De ratione curandi cum intemperies, humoresq; in cauitate, ac in uentriculi tunicis contenti coniunguntur, ac de indicationibus, quæ curandi initium ſibi uendicant. CAP. 12.

DIctum aũt & de his eſt in opere de ſanitate tuenda: quo vtiq; celerius tranſeunda eorũ tractatio nunc eſt: præſertim omni methodo, qua ventris intẽperies ſint curandæ, iam pſcripta, ſiue hæ firmius* ei ex mora inhæſerint, ſiue le*uius. Nec uero illud latere puto, eſſe aliqñ miſtũ ex tribus iam dictis ſimplicibus in ventriculo affectũ, ita ut & ipſæ ſolidæ partes intẽperie laborent, & mali ſucci ita ventriculo ſint infixi, ut elui ex facili nequeant, & alij in interno eius ſinu cõtineanĩ. Põt nanq; interim fieri ut primus cũ ſecundo conſiſtat: põt & ſecundus vnà cum tertio: põt & primus cũ tertio: ſçpe ẽt oẽs ſimul. Pro quibus methodum, quã prius de vulnẽ*ribus tradidimus, vbi oẽs affectus ſimul coniunximus, ad memoriã reuocabis, quã nunc quoq; apponere non ſit inutile. *vlceribus

Primũ nanq; in eiuſmodi complexu æſtimabis', à quo maxime diſcrimen ægro impendere uideaĩ. Secundo loco, quid, quç'ue ex his cauſæ rõnem obtineant, & quæ ab ipſis efficianĩ. Tertio, quæ ſanari ante alia poſſint, & quæ non poſſint: veluti de vlceribus quæ vnà cum phlegmonis conſtitere, oſtẽdimus. Vbi nanq; à quoquã affectuũ non leue periculũ inſtat: ad id quod vrget, dirigi primũ curantis conſiliũ debet. Vbi aliud efficiens eſt, aliud quod ab eo efficiĩ: ipſa cã ſpectanda. At vbi curari hoc ante illud non licet: ad id quod ordo dictat, eſt reſpiciendum. Atq; in eo quidẽ curationis cõſilio, quod ab vrgente initur, affectus magnitudo perpendẽda eſt. Ea triplex eſt, alia quæ ex læſæ actionis præſtantia ſpectaĩ, alia quæ ex propria affectus eſſentia: & tertia præter has quæ ex facultate, quæ læſum corpus gubernat, æſtimaĩ. In eo vero cõſilio qđ ex cauſæ ratione initur, animaduertendũ eſt quidnã eorũ quæ inter ſe coniuncta ſunt, augere aut gignere reliqua poſſit. quæ rurſus ab eo vel gignanĩ, vel incrementũ accipiant: In eo vero quod ordo præſcribit, quid ante quod, vel quid cũ quo, vel quid poſt quid, ſanari poſſit. Fingatur igitur in ventriculũ defluere ex cerebro ſuperfluũ quendã humorẽ frigidũ, atq; eius occaſione intẽperiẽ quandã in ventriculo contractã iam eſſe: adhuc vero ẽt magis malũ iam ſuccum per totũ eius corpus media omnia ſimilariũ particulariũ ſpatia occupaſſe: In eiuſmodi cõplicatis dignatiõe maior eſt intẽperies, ꝑpterea videlicet ꝙ & ipſa tẽpẽ*ries. propriæ uero eſſentiæ ratione, quodcũq; vtiq; tale fuerit, circa propoſitũ in ſermone ægrũ. Ac ponaĩ ad præſens maximus trium affectus eſſe ſuccorũ, qui in tunicis ventris continenĩ. Eſto (ſi libet) vt idẽ quoq; affectus morſus ſenſum faciat, atq; ex eo ipſo animi defectũ & ſudores quoſdã cũ ſyncoptica diſſolutione accerſat: ita videlicet, vt quatenus ſupra vires eſt, reliquis ſit maior. Conſtat igitur primã eſſe adhibendã curã, vt ei quod uires reſoluit, occurraĩ. Deinde, qm̃ omniũ maximũ propriæ eſſentiç ratione hoc finximus, vtiq; ad id primũ te verteris, ac primum id ſanes. Vbi id mediocriter ſe habuerit, ac neq; vires amplius labẽt, neq; plurimũ vitioſi ſucci in ventriculo ſit: tum nimirũ ad cãm accedes: illud pro cõperto habens, non poſſe ad perfectionẽ vllum affectum ſanari, manente adhuc ipſa vnde natus eſt cã. Ordo aũt curationis, modo cõtraria inter ſe remedia, ſicut in phlegmone & vlcere, indicat: (oſtenſum nanq; eſt quæ phlegmonen ſanant, ea maius reddere vlcus) modo alteri affectui nihil nocet, ſicut in propoſito nunc caſu. Qui. n. educit humorẽ qui in ſinu ventriculi contineĩ, is humorum qui in tunicis continentur alimentum adimit. çque & qui cerebrum ita ſanat, ne quã ſenſibilem redundantiã creet, is veluti fontem fluxionis in ventriculum deſtruit. In his ergo ordo curationis cum ordine cauſarum conſentit, quanq̃ in alijs diſſentit. Cæterũ, quod ex magnitudine ſpectatur, id diſtingui, prout dictum eſt, debebit. Ac primum quidẽ id agendum eſt, vt ei quod maximum eſt, propriam medicamentorũ materiem accõmodes: deinde pro cauſarum ordine totum cures. Etenim cũ neq; copia notabilis excrementorũ in ventriculo ſit, nec eorũ quæ in capacitate eius continentur, nec eorum quæ in tunicis, ſed neq; mordicatio quæ viribus officiat: tum omnium primum ſanandũ ipſum cerebrum eſt. Ab hoc ſinus ipſe ventriculi vacuandus extergendusq; eſt: poſtea ipſæ tunicæ expurgandæ: poſtremo intemperiei eſt medendum. Dicta vero prius ſunt cuiuſq; horum medicamenta. Itaq; nec prolixus habendus adhuc ſermo eſt, ſed finis iam libro imponendus. Omnium. n. reliquarum partiũ intemperies ſimiliter ijs quas in ventriculo propoſuimus, ſanabuntur. Semper. n. comparandum remedium eſt, quod ſit affectui contrarium: ac illi remediorum indicatio, quæ à laborantis natura ſumitur, adijcienda. de qua dictum in ſuperioribus iam eſt: dicetur tamen in ſequentibus vberius. Neceſſum vero erit & nunc paucis de ea mentionem facere.

Methodus indicationum, quæ a læſæ partis natura deſumuntur. CAP. 13.

PRima quidẽ indicatio à laborantis loci tẽperie ſumiĩ, q̃ calfaciendi, refrigerandi, ſiccandi, vel humectandi, vel aliqd horũ coniuncte cũ alio faciendi, menſurã præſcribit. Secunda ex eo ſumiĩ, ꝙ actio eius oĩbus animalis partibus ſit cõis, aut ꝙ cõem virtutem ſubminiſtret. Tertia, ab

ipſa

A ipsa partis figurã. Quarta, ab ipsius positura: Cuius portio est ad vicinas animalis partes societas. Tum præter hęc oĩa, ipsa sentiendi, vel acrimonia, vel hebetudo. Ac dicetur q̃dem in sequẽtibus de singulis horum latius, nunc paucis ea trãscurramus. Quęcunq; calidiores natura partes ex frigore laborãt, hę & liberalius & diutius calfieri postulãt: sicuti etiã quæ frigidiores natura sunt, si ex calore laborent, refrigerari: & sicciores, si ex humiditate male habeant, siccari: Ad eundem vero modũ & humectari quę humidiora naturaliter sunt, vbi ex siccitate laborant, tum vberius, tum diutius postulãt. Quippe eatenus redeat ad naturã eorum quodq; necesse est, quatenus à natura recessit: ac veluti quadã via retroferatur, quæ in diuersum agat ei, quę facta in ipso est, transmutationi. Contra vero pars quæ calidior natura est, si calido morbo ægrotat, exigua †{breuis've tẽporis} refrigeratione eget: sicut quę frigidior est calfactione. Ad quẽ modũ in humidis quoq; & siccis se habet. Siq̃dẽ paruus est in eiusmodi in id quod p̃ter naturã est, lapsus: quare & rursus in id q̃d secundũ naturam, reditus. Vnde etiã minus periclitant̃ quicunq; cognato naturæ suæ morbo laborant. Non latet vero & q̃ sicubi coniugatę intemperies inciderunt, eatenus hæ reduci ad naturã postulant, quatenus à natura recesserunt. Atq; ita q̃dem à temperamẽto laborãtis partis, auxiliorũ indicatio sumit̃. Ab eo vero q̃ actio eius oĩbus animalis partibus vtilis sit, aut paucis

B qbusdã, aut vni sibi, in ijs intẽperiei generibus quę absq; humore infestant, vtiq; nihil ex hac indicatione sumit̃. Nam & refrigerari, & calfieri, & siccari, & humectari, & p cõiugationẽ quiduis horũ pati singulę particulæ pro morbi portione requirunt. In ijs tñ quę ex humoribus sunt ortę, si particula soli sibi inseruiat, audacter vacues licet, prout affectus suadebit, sed tñ etiã virtuti attẽtus: Sin necessarium opus eius sit oĩbus animalis partibus, veluti ventriculi, & iecinoris, nõ leuis habenda solicitudo de robore virtutis est, ne hanc magna semel vacuatione vsus dissoluas. Est porrò cõmune opus, & venarũ, & arteriarum, & cordis, & thoracis, & renũ, & vtriusq; vesicæ, tum eius quę lotium excipit, tum eius quę bilẽ, cum vasis etiã quæ ab vtraq; procedunt. Cerebri vero opus, cum sani sumus, ad voluntarias actiões necessariũ est, ijs. s. instrumẽtis qbus eiusmodi actiones obimus. Cum ægri sumus, necessarium nõ est, nisi ijs tñ quæ ad respiratum sunt deputata. Reliquorum vero organorum actio certe nõ est: ministerium tñ est ad vitã necessarium, veluti pulmonis, & asperę arterię, & faucium. Ergo ex eiusmodi particulis quãprimum vacuare redundantiam licet, prout volueris. Ex vẽtriculo vero, & iecinore vtcunq; vacuare nõ licet: sed cum cautione, vt nequid virtuti officias. Quoniam aũt non par est actionũ dignitas ad ęgros seruandos, sed aliæ magis his, alię minus vtiles sunt: vtiq; ad portionẽ actionũ dignitatis etiã cuiusq;

C partis prospiciendũ est robori. Maxima igit̃ est cordis officij dignitas, atq; ægrotãtibus maxime oĩum necessaria. Cerebri vero ad vitam q̃dem par est momẽtum: non tñ par robur eius in ęgrotis requirimus, cum necesse oĩbus non sit neruorũ ac musculorum opera vti. Itaq; abunde fuerit, si tñ eius seruatum sit, quo respirationis munus sit obeundũ. At vero iecinoris opus oĩbus particulis pernecessarium est: non tñ adeo saltem p̃petuam necessitatẽ habet, sicuti ipsius cordis. Ad portionem aũt iecinoris, etiã ventriculi opus se habet. Intelligens ergo oĩum particularum, tum functiones, tum vsus, quos in alijs cõmentarijs tradidimus: haud difficulter inuenies, quatenus cuiusq; robur custodiri oporteat. Ad eundem vero modũ & quęcunq; partes alijs authores facultatum sunt, harũ quoq; robur seruare decet pro facultatis earum vsus portione: quo videlicet aĩalis partibus subministrent. Sanè de his particulis illud (arbitror) didicisti, cerebrum neruis ac musculis, cor arterijs, iecur venis suppeditare virtutẽ. A figura vero indicatio ipsius modi vacuandi excrementi suggerit̃, ad hunc modum: Ventriculus vomitu deiectioneq; inanitur. Inte-

D stina deiectione tñ, sicuti etiam iecinoris caua. Renes vero, & vesica, ac iecinoris gibba, si multo vitioso succo sunt referta, †{per deiectiones, & pharmaca deiectoria (Catoterica Gręci vocãt)} expurgant̃: sin mediocri, per vrinales meatus: Cerebrũ vero p palatũ, & nares, & aures: Pectus & pulmones per asperam arteriã, & fauces. A situ indicatio dabit̃, tum ad solidarũ intẽperies, tum aũt ad succorũ vitium sanè non leuis. Nam qui per summa corporis intemperie laborant, ijs medicamenta quæ intemperies requirit, applicabimus. Quibus aũt in p̃fundo corpore intemperies est, in ijs rationẽ interualli inibimus. Si. n. medicamentis ijs vtere quæ intemperies requirit, vtiq; multo imbecilliora, q̃ pro vsu tuo ad locum affectum p̃uenient. Iam ad vacuationes quoq; nõnihil situs indicat, dum societatẽ laborãtis particulę cum alijs docet. Nam nisi illud cõpertum haberemus, q̃ cauo iecinoris subijcitur ventriculus, & ieiunum, tum quod ieiuno ipsi tenue intestinum succedit, id vero colon excipit, ac colon, quod appellant rectũ: vtiq; inuenisse illud nõ licuisset, q̃ iecur & p aluum, & p vomitum expurgari possit. Cæterum aptior sit prior vacuatio, tanq̃ vsu iam callentibus intestinis iecinoris supflua tolerare. Non spernẽda vero indicatio est, & ea quam sensus partium acuitas hebetudoq; suppeditant: q̃n omne medicamen contemnunt quæ tardi sunt sensus, etiã si non leuiter mordeat. At quæ acuti sunt sensus, eorũ vires dolore resoluuntur. Expedit igit̃ has nec confertim, nec semel valentibus auxilijs mederi tentes, sed tutò potius in tẽpore. At vbi tardus est sensus, in his etiam celeriter obire quod iustum est licet, semel vsis remedio quod sit idoneũ. Verum quod supra dixi †{de horũ indicatione,} latius disceptabitur in sequẽtibus, idq; eo p̃cipue loco, quo de tumorũ p̃ter naturam curatione agemus.

† καὶ ὀλιγοχρονίου est in antiqs. i. breuisq; temporis.

° φάρυγγος.

† διὰ τῶν ὑπηλάτων τε καὶ κατωτερικῶν ὀνομαζομένων φαρμάκων. i. p medicamenta deiectoria q̃ græce hypelatiq; & catoterica nominãt.

† Al. ex antiqs. ὑπὲρ τῆς ἀπὸ τῶν τόπων ἐνδείξεως. i. de indicatione quę a locis sumit̃.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, A

LIBER OCTAVVS.

ARGVMENT. LIBRI.

Absoluit uniuersam curandi rationem, quæ Diarijs febribus debet adhiberi.

De communibus differentijs atq; indicationibus febrium curandarum. CAP. I.

Quemadmodum vero febres quoq;, non secus q̃ alij morbi, qui ex intemperie in nobis consistunt, quosq; in precedenti libro narraui, methodo curentur, tempestiuum nunc dicere videtur. Quòd igitur, Eugeniane charissime, simplicium ac primarum partium (quas Aristoteles similares vocat) natura ex calido, frigido, humido, & sicco, inter se mistis constet, vno volumine ostẽdimus, in quo de elementis secundum Hippocratem disputauimus. Quòd vero ex eo q̧ hęc calidior sit, illa frigidior, vel humidior, vel siccior, vel simul horum aliquibus copulatis affecta, simplices ac primæ particulæ inter se differant, id in libro de temperamẽtis est assertum. At in libro, quo de morborum differentijs agitur, duo in vniuersum esse morborũ genera, quæ in simplicibus animalis particulis oriantur, docuimus: Alterum, quod etiam secundis, & cõpositis, & instrumentalibus sit cõmune: vocauimus autem id vnitionis solutionem: Alterũ ipsarum peculiare, quod in calidi, frigidi humidi, & sicci intẽperie cõsistat. Esse aũt ex intẽperantijs ipsis, quæ quidẽ in vna sunt contrarietate, simplices: quę in ambabus, cõpositas. In ea itaq; quæ est inter calidũ & frigidũ oppositione, duas esse simplices intẽperies: Alteram, vbi quicq̃ tanto efficit, q̃ ante erat, calidius, vt eius lædatur actio: Alteram, vbi pari modo inualuit frigidum. In ea vero oppositione quæ est inter humidum & siccum, alteras etiam geminas, nẽpe humidam, & siccã. Copulatis vero inuicem simplicibus, alias existere quatuor, humidam & frigidam, humidam & calidam, siccam & frigidã, siccam & calidã. Traditæ vero sunt & causæ, quæ has intemperies generent, in alio libro, in quo morborum causas reddidimus. Sanè vnus quispiam morborum est, qui per intemperiem fiunt, & febris: vtiq; cum adeo immodice auctus calor est, vt & hominem offendat, & actionem lædat: qñ si neutrum adhuc efficiat, quantum vis sit homo nunc q̃ ante calidior, non tñ febricitare eum monstrauimus. Quoniam autẽ quicquid pręter naturam in nobis oritur, siue speciale nomen sortitum sit, siue generale, id extra corpus non est, sed tum phlegmone, tum pleuritis, tum morbus, tria simul in vno consistunt corpore, verbi gratia, Dionis: indicat aũt & horum quodq; propriam indicationẽ, æque profectò vt eius quod maxime oĩum speciale est, ipsæ differentiæ: ob hæc vtilius visum est seorsum de febrium differentijs tractare: quò oĩbus prius præparatis, sermo nobis hoc loco citra omnem eorũ, qui parum recte de ijs scripserunt, refutationem, absolueretur. Reuocemus igitur ad memoriam discriminis earum capita, quò propriam ex vnaquaq; indicationem sumamus. Est igitur vna earum differẽtia illa, in qua causa adhuc adest febrim creans: aut febri excitata iam desiit. Altera vero, qua vel (vt Græci loquuntur) hectica febris est, quæ iam facta est: vel etiã (vt aliquis eorundem dixerit) schetica. Nam, qm̃ eos affectus qui facile discutiunt, ἐν σχέσει grece vocant: qui tales non sunt, ἐν ἕξει: concedendum est, dilucidioris doctrinæ causa, etiã febriũ ipsarum eas quæ ægre discutiunt, hecticas: quę facile, scheticas nominari. Dicendumq; febriũ alias facile solubili affectu esse, perinde vt calfactum in Sole lignum: Alias difficile solubili, veluti quod igni eatenus excalfactum est, vt iam accendatur, & fumum edat. Hæ sunt primæ febrium differentiæ. Quas vbi cum summis primum indicationibus iunxerimus, mox ad magis illis speciales veniemus. Prima enim omnis febris indicatio veluti à morbo est, ablatione eius præscribens: Secunda vero ceu abs tali est morbo, quæ non absolute sublationem, vt prior, sed certam quandã sublationem indicat. Nam cum febricitantes ex intemperie laborant, necesse est sanationem quoq; eorum intemperãtię depulsionem esse. Omnis aũt excessus per contrarium excessum sanatur. Etenim id quoq; ante est ostensum. Quare febrilis quoq; intemperantiæ excessus per contrariũ excessum sanabitur. Est aũt febrilis intemperantiæ excessus in caloris abundantia. Huic ergo ad tempẽramẽtum via erit per id quod refrigeret. * eucrasian* * γεγονός.i. genita Itaq; si iam præsens febris est, sed causa quæ eam excitauit, iam desiit: huc tm̃ sanandæ eius consilium dirigetur, vt refrigeretur. Quare quærenda nobis talis materia est, quæ cum redundante calore paria refrigerando faciat. At si in generatione adhuc febris est: causa quæ eam accendit, submouenda est. Sin pars eius iam genita est, pars in gignendo adhuc est: vtriq; consulendum est. Primum quidem submouendo quę eam accendit causam, deinde extinguendo quæ ab hac accẽsa est febrem. Ergo nisi quis ad vnguem memoria teneat, & quę causę febres generent, & in quo cuiusq; corporis affectu sis nunquam methodo febri prospiciet.

Margin letters: F (beside "humido, & sicco…"), G (beside "Sanè vnus quispiam morborum est"), H (beside "lignum: Alias difficile solubili").

Handwritten marginal notes:

Similaria partiũ natura constat ex calido frigido, humido, sicco.

Similariũ partiũ duo sunt morbor. genera unũ in intemperie, alterũ in solu continui

Intemperantiar. genus est duplex unum simplex, alterum compositum

Febris unus morbor. est quos intemperies gignit cũ immodice est auctus calor ut hominẽ offendat, et eius actiones

Febris primæ differentiæ sunt duæ una in qua causa adhuc adest febrim creans aut febri excitata iam desijt, altera quæ ægre solubiles a solutu facilib. distinguntur febrib. illas hecticas, has scheticas uocat.

Febris prima indicatio ueluti a morbo est ablationẽ eius præscribens 2a. ceu a tali morbo, quæ certã quandã sublationem indicat, nempe febrilẽ intemperiẽ cum sit caloris excessus, p contrariũ refrigerantium tollendam esse.

Omnis excessus p contrarios excessus sanat.

A *De ratione curandi febrem diariam ex meatuum constipatione in calidis & siccis naturis, ac aduersus eos, qui hac febre correptos tridui inedia excruciabant.* CAP. 2.

DIctum nanq; est in ijs corporibus meatuum constipationem febrem excitare, in quibus quod transpirat halituosum non est (Atmωdes Græci dicunt) cuiusmodi visitur in ijs qui boni sunt succi: sed mordax & acre, fumo fuligini'ue nõ absimile. His igitur corporibus saluberrima est ex aqua dulci, & temperata lauatio, tum frictio quę rarefaciat, & exercitationes mediocres, & victus, qui dulces efficiat succos: Aduersissima vero sunt lauatio frigida, & aluminosa, & lauationis abstinẽtia, & exercitatio acuta, & frictio vel planè nulla, vel dura, & victus mali succi, & vigilię, & ira, & tristitia, & cura, vstioq; in Sole, & fatigatio. Verum de reliquis post dicã. De stipatione vero meatuum, vnde digressus sermo est, liquido scire licet solam eam, si reliqua oĩa desint, accendere febrem posse. Si itaq; eiusmodi naturas à cõuenientibus sibi lauationibus prohibeas, protinus febricitant. Vidisti aũt profectò, quo tempore Romæ nobiscũ egisti, aliquos ita laborare. In quibus qui mirificã diatriton transmittere eos in cibi inedia censent, ipsi difficillimas* febres faciunt: qñ protinus in primæ accessionis inclinatione, in balneum eos ducere oportebat: ibiq; sinere crebro, si vellent, nedum semel, aut bis lauare. Ego nanq; reliquis oĩbus omissis, eum

* κακοηθεστάτους

B tibi in memoriam reuocabo, qui in aquis aluminosis (quæ Albula vocant) lauerat: ac ex eo cute densata, post cœperat febricitare. Quippe satisfaciet is pro claritate sermonis nostri, veluti exemplum. Sanè hominem inuisebant medici quidam non incelebres, alter Erasistratius, alter Methodicus. Visum aũt est ambobus hominem à cibo cõtinere. Quod tñ nos, cum post illos digressos superuenimus, non permisimus, sed statim in balneum perductum, & tepenti oleo largissime pfusum, tum blandissime perfrictum, q̃plurimum temporis in calidi solij aqua versari iussimus. Mox egresso, ac frigida ex consuetudine vso, tum sindone cooperto, considere paululum ad vires recreandas præcepimus. Postea denuo in balneum perducto, ac rursus similiter tum vncto, tum perfricto, ac in calida morari iusso. dein rursum educto ac frigida merso detersoq;, exhibuimus cibum, protinus quidem, vt egressus est, atq; aquã bibit, ptisanæ cremorem: dein paruo interuallo lactucam, ac post hanc ex simplici albo iure piscium aliquid eorum qui molli sunt carne: cuiusmodi saxatiles sunt oẽs, & aselli quos vocãt. Porrò non alienũ sit, quò nihil narrationi desit, oĩa recensere. Tempus anni erat quo hæc agebañ, paululum post caniculares quos vocant dies. Homo ipse circiter quinq; & triginta annorũ, colore nigello, & habitu corporis gracili, atq; hirto: tum qui tangentibus etiã cum valeret, manifeste calorẽ exhiberet mordentem. Vrinas quoq;

C habebat abunde flauas: ac si plusculum cibo abstineret, etiam mordẽtes. Aluus assidue sicca erat. tum quæ excernebat, exigua acriaq; & sicca. Mores animi ad iram & cogitationẽ propensi. Ipse pauci oĩno somni, & qui ppetuo de vigilijs quereretur. Hic quodam loco, quò negociorum gratia cõcesserat, Albulis (quæ haud longe aberant) est vsus septima (vt aiebat) diei hora: ac ter quaterq; se lauit, salubriter sibi consuluisse ratus. Hinc quoq; vbi rursus in agrum se recepisset, ac cibum sumpsisset, & paululum indormisset, venit ad vrbẽ sero vespere: vbi destitutus idoneo balneo, nocte febricitauit. Cum aũt tertia ferè diei hora contemplati eũ medici essent, iusserunt non eum modo diem, verũetiam posterum totum per inediã transigere: quò tertię diei noctẽ obseruarent. Atq; his dictis abierunt. Nos tum lauato, tũ vt pdictum est, cibato: ministris pręcepimus, si medici vesperi venirent, quiescere hoiem dicerent: eosq; statim remitterẽt, ac postridie mane redire iuberent. Vt vero abierunt, rursus hoiem simili modo lauatũ, ac cibatum, ijs ipsis quæ egimus, dormire probe fecimus. Accedentes aũt mane postridie medici, censuerũt etiam eo die cibo illi abstinendum, etiam si q̃maxime sine febri prorsus esset. Illo vero promittente se facturum quod iuberent, scis quantus illis digressis risus sit excitatus: quem nos paulo post superuenientes deprehẽdimus. Non fugit vero nec quomodo cum laborante ipso sit actum. Nam qm̃ (inquam)

D cũ valeres, bis lauare solebas, ac medici cibũ tibi oĩno circũcidunt: nec illis iure in totũ obsequendum esse, & aliquid eorũ qbus per sanitatem es vsus, immutandũ arbitror. Eo vero putante me sibi suadere vt lauaret qdem, sed non bis: tum paratũ se affirmãte quicquid iusserim exequi: ergo (inquam) neq; inediã tolerabis, neq; lauabis bis. siquidem & laborasse mihi videris iam triduo, & calfactus vehemẽtius à Sole fuisse. Propter igitur laborem (inquã) & vstionem, vnã te adijcere lauationem ad duas oportet, ac ter mihi audientẽ lauari: qm̃ id mihi facturum te pollicitus es. Ille subridens, dura (inquit) imperas. Cæterum, qm̃ stare pactis est iustũ, faciam quæ iubes. Quæ vero medici post hæc egere, nosti planè quanto erãt digna risu. Bis iam lauatus fuerat, pransusq; dormierat, cũ circa occasum Solis ministrorum quispiã adesse medicos nunciat. Hic vero febricitare se simulat: ac veste circũdatus inuõlutusq;*, quò minus bibisse vinũ ab ipsis deprehẽderet, amico cuidam mandat, medicis, siquid percontentur, pro se respondeat. Erant autem de more, vbi inuolutum curiose hominem etiam cum capite viderent, primum illud solenne ipsi rogaturi, quota hora accessio inuasisset. Cum autem amicus respondisset, ferme'ne vnam quidẽ integrã ex quo cœpisset, intercessisse horam: cum horrore'ne, an frigore cœpisset, rogant. Eo cum horrore respondente, tangunt hominem iam corpore propter risum, & operimentum madentem. Itaq; vbi hominem laudassent q̃ sibi obtemperasset, neç quicq̃ ante tertiæ diei accessionem deli-

* ἐσωτεστραφὲς

Constipatio meatuũ solet excitare febrim in ijs corporibꝫ, qbus quod transpirat, halituosum non est, sed mordax acre, et fuligni simile

quisset: ob id ipsum (inquiunt) nunc te deseruit horror, estq; sudoris indicium, ac multa humiditas circa cutem: quæ haudquaq̃ euenissent, nisi inediam tolerasses, & triduum trãsmisisses. Iussis igitur propinquis, siquæ guttulæ illi manarent, diligenter detergerent, ne frigore afficeret̃: tum mane se redituros pręfati discedunt, ne tum q̃dem post sudores iusso homine nutriri. Visę nanq; sunt illis noctes eo tempore breues: vtiliusq; esse postridie mane nutrire. Digressis igitur ipsis, perfusus sudore iuuenis, ita vt inuolutus vestibus fuerat, in balneũ cucurrit, ac tertio lauit: & similiter est cibatus. Postridie, priusquam aduentarent medici, egressus domo dedita opera est, ne se deprehenderent. Itaq; cum paulo post venirent, & egressum intelligerent: mirati inter se sunt, quid tandem hominem egredi subegisset iam bidui passum inediam. Ergo si hoc vno male ab eiusmodi medicis ægri afficerẽtur, ꝙ pluribus diebus in cubilibus detinerentur, cum liceret sine intẽpestiua hac inedia multo citius ad cõsueta vitæ munia redire: esset profectò vel id pergraue. Verum longe grauius est quod accidit. Cum. n. memoratæ naturæ, vbi sub tali victu reguntur, grauissimis occupentur febribus: qui hunc iniungunt medici, nihil mihi à carnificibus differre videntur. Non. n. veluti qui humidi, ac boni succi sunt, vbi in febri diaria transmittere mirificam diatriton coguntur, vnum id tm̃ patiuntur incõmodum, ꝙ frustra cruciantur: sic etiã naturæ iam comprehensæ: immo ex longiore inedia acerrimis acu*tissimisq; corripiuntur febribus: à quibus promptus est in hecticas transitus: atq; ab his rursus in torridum marasmum. aut si os ventriculi facile iniurijs patet, †{in eum qui Syncopen, id est animi defectũ infert.} Audisti enim subinde nonnullis talium medicorum dicentem me, licere ipsis euidenter intelligere quantum mali cõmittant, dum eiusmodi naturas in inedia custodiunt, si velint, dum sani omnino sunt, biduum eos inediam iubere tolerare. Cernent. n. illico febricitantes, idq; ob nullum profectò aliud q̃ famem. Siquidem cui nec suberat prius quicq̃ in corpore quo grauaretur, nec quicq̃ illi interim accessit extrinsecus noui, is planè ex inedia febricitauit. Quando enim (vt dictum est) non vnus, alterue sic intemperatorum, sed planè oẽs vbi inediam tolerarunt, & balnei solio abstinuerũt, febri corripiũtur: ne vel leuis q̃dem amplius relinqui nobis suspicio potest, quasi ob aliud quippiã & non inediam febricitarint. Quibus nanq; in corporis temperatura siccum præualet humido, & calidum frigido, his corporis habitus gracilis, hirsutus, & nigrior est, ac reliquis †{tribus intemperamentis quæ hoc sunt minus calida,} tactu calidior aduertitur: plurima quoq; his flaua est bilis, vrinæq;, ac deiectio bili satura, & pulsus magni, & somni leues & pauci & *animi impetus vehemens. Ergo recte horum Hippocrates tum generalem victus formulam, cuiusmodi esse conueniat, tum quot ac qualia symptomata in eiusmodi homines incidant, non solum vbi totum diem in cibi inedia transegerint, verũetiam vbi altero cibo, qui pro prandio datur, abstinuerint, prodidit. Quippe in sexto de populatim grassantibus morbis, ita inquit: In calida natura refrigeratio, aquæ potio, quies. In libro autem de acutorum victu, quẽ aliqui †{Gnidijs sententijs adscribunt,} cum de ijs disputat qui solitum prandium dimittunt, etiam huius naturæ hominũ meminit, Picrocholus eos græce, quasi amaræ bilis homines, ab redundante. s. succo nominans. Habẽt vero eius verba se ad hunc modũ: Sed & qui bis die comedere consueuerunt: ij si non prandent, ægrotãt, tum imbecilli & infirmi fiunt, ac timidi ad quoduis opus. præterea †{cordis dolorem,} sentiunt. Siquidem suspensa illis viscera videntur, & calidum, pallidumq; mingunt, & deiectio vritur. Sunt præterea q̃bus os {ventris} amaricat, oculi cauantur, tempora saliu*nt, & extremæ partes frigent. Hæc vbi prædixit, mox alia quædam, tum de cœna, tum de nocte, ad finẽ sermonis ait, huiusmodi notæ homines (quos Picrocholus vocãt) tum vnicũ in die victum, tum inediã, q̃ alios homines difficilius ferre: vnam nimirum in eo libro exponens partem eorũ, quæ in sexto Epidemion monuit in vniuersum: nempe quod ad victum spectat. Nam refrigeratio, quam calidis naturis suasit, efficit̃ cum ex alijs quibusdam, tum nõ minime ex cibi exhibitione. Qui nanq; originalem temperaturam parum moderatam habent, horum insitum calorẽ, si squalens acerq; est, cibi mitiorem minusq; mordentem reddunt. Sanè illud non latet, & boni succi, & exquisita debere esse, quæ his exhibeantur, nutrimenta: non tñ ea quæ boni succi, propterea ꝙ exiguũ huiusmodi substantiæ in se habent, nominentur, ac nutrire nequeant: immo ꝙ vtile plurimum in se contineant. Sunt nanq; & maluæ, & brassicæ, & betæ, & lactucæ, & deniq; omnia olera, & frũ*ctus, nutrimenta, cum substantia in his habilis ad alendum contineatur. Verum sicut in his exiguum est quod nutrit, non exiguum quod est inutile: ita in pane puro, & ouis, & carne, & alica, plurimum est quod nutrit, minimum quod est inutile. Quòd si id inutile quod admistũ vtili est, præterq̃ ꝙ non nutrit, etiam acrem, aut acu†tam, aut acerbam, aut amaram, aut deniq; vitiosam quampiam qualitatem habet: non modo non proprie nutrimenta sunt, sed etiã medicamentosæ facultatis non parum in se habent. Expedit igitur tales homines illis nutrire cibis, quicunq; nec medicamentosam vllam sensu perceptibilem vim habeãt, sed nec ipsum quod nutrit plurimum: quando hoc quoq; si exuperat, vitio non caret. Principio nanq; nec quæ in ventriculo eorũ agitur concoctio est exacta, nec, si ventriculus ea superet, quæ in venis obitur, est absoluta. Quòd si hîc quoq; haud magnus sit error, saltem tertiam (quæ singulis partium propria est) difficile fuerit in omnibus illis rite perfici. Conueniet profectò huic, & vt frigidum humidumq; quodã modo

ei nutrimentum

Margin notes (right):

B

F

* Al. ξηροτάτοις. i. siccissimis.

† εἰς τὸν συγκοπώδη. i. in syncoposum. syncoposus ãt marasmus nõ infert syncopã: imo fit vbi q̃ iã syncopa fuerit correpti, vehementiã q̃dẽ periculi euitarint, relictum tñ ipsis fuerit aliq̃d syncopo sę affectionis.

† Nõ est in antiquis.

G

* θυμὸς. i. ira.

† πρὸς τὰς κνιδίας γνώμας ἐπιγράφουσι. i. aduersus Cnidias sñias inscribunt.

† καρδιαλγίαν. i. dolorẽ ĩ ore ventriculi.

* vẽtris, nec in Gręco est exẽplari, nec forte addendum.

* πάλλονται. i. palpitant.

H

* ὀπῶραι

† ὀξεῖαν. i. acidã

Handwritten notes (left margin):

Medici gravissime mihi videntur peccare a carnificibus nihil differre qui biliosis naturã hominibus tenuissimam per morbos rationẽ victus iniungunt. naturæ enim biliosæ ex longiori inedia febribus acutissimis corripiunt.

Calidæ et siccæ temperaturæ signa sunt habitus corporis gracilis hyrsutus et nigrior, calidior, iracundior, vigilans urinæ excretionesq; biliosæ

A ei nutrimentum exhibeas, vbi corpus tum calidius, tum ſiccius ſolito eſt redditum. Quare cōmodiſſimus huic eſt ptiſanæ cremor ad vnguem coctus, in quo nullum ſit ſuperfluum condimentū: vtpote qui & refrigerare, & humectare, ac ſine ſiti ſeruare hominem poteſt: cum eo ꝙ nec halituoſum, nec humidū, nec ſiccum detinet excrementū. Voco halituoſa quæcunq; per cutim foris effluere ſunt apta: Humida, quę per veſicam: Sicca, quę per aluum. Quippe à vincenti in ſingulis eorum ſubſtantia, noīa ipſis impoſui. Quòd aūt nullum horum retinebit ptiſanę cremor, manifeſtum eſt. Quæ. n. per aluum excrementorum deiectiones ſunt, eas adſtringentia retinere ſolent: Quę per vrinas, & vniuerſam exeunt cutim, hæc detinent ea quę exiguis meatibus inhærent: Emplattomena vocant: ꝑterea quę valenter adſtringunt, ea Stryphna Grȩci vocāt. Ptiſana vero nec exiguos cutis meatus obturandi, nec adſtringendi vim habet vllā. Ac ꝙ non adſtringat qdē, vel guſtus ipſe docet: cuius vnius eſt ꝓprium, quod adſtringendi vim habeat, diſcernere. Quòd vero nec cutis meatibus {lentitia craſſitudine'ue ſua} inhęreat, id ratiocinari ex alijs eius effectibus eſt promptum. Nā ſiue ſordidū corpus extrinſecus ptiſana defrices, vtiq; ſicut aphronitrū, & mel deterget: Siue ex ventriculo ꝑ vomitū educere mediocrem pituitam velis, nihilo minus mulſa vtilem ptiſanę cremorem experieris. Additum tñ in dictionem eſt, mediocrē: qm̄ ſi multa

B & vehementer glutinoſa, & craſſa pituita ſit, hanc radicula ex oxymelite, non mulſa, aut ptiſana detergere eſt habilis. Eſt ſanè & mulſa ad omnes ante dictas expulſiones idonea: verum nec ſitim reſtinguit, vt ptiſana: & in amara bili abundantibus naturis facile vertitur in bilem. Optimum igitur (vt prædiximus) in eiuſmodi temperamentis nutrimentum eſt ptiſana. Proximum ab hoc alica, cui paulułum aceti † ſit adiectum. Tertium, quæ ſine aceto liquida eſt, non craſſa: qualem nonnulli prȩparant aſſimilem pulti: Inieciſſe vero huic, dum coquitur, aliquid porri ſatius eſt. Nam quòd tum anethi, tum ſalis aliquid neceſſario habebit, neminem latet. Quinetiā in furno coctus panis vtilis eſt cibus: ſicut etiam è piſcibus ſaxatiles oēs: Nec ipſis minus aſelli: niſi ſi propè lacum, aut magnum flumen, quod in mare decidat, depaſti, humidam magis glutinoſamq; habeāt carnē. Proxime aſellos ſunt ſolea & torpedo, itemq; lupus, & mulus, poſt mugil è pelago. Omnis aūt piſcis deterior eſt, qui prope lacum qui mari coniungitur, aut magni fluminis oſtium paſcit. Ex volatilibus aūt optimi ſunt perdices, ac montani oēs pāſſeres. Ab his gallinacei, & phaſiani, & {iuuenes} colūbæ. Sed nec hæ tñ intus claudendæ, cum excremētoſa ſint oīa quæ exercitatione carent. Excremētoſa vero non minus ſunt, tum lacuſtria, tum paluſtria oīa. Quo fit, vt etiā ex ipſis ſuillis carnibus optima ſit montana. Ab his deinceps hœdi ſunt. In oībus iam dictis fugienda, tum vetula, tum recens edita, ſunt. Illa nanq; duriora, concoctuq; difficiliora ſunt: hæc immodice humida, & excremētoſa: ac potiſſimum quęcūq; ex animaliū generibus ſunt, quæ naturaliter humida ſunt, vt oues, ſuesq;. Verū de oīum ciborum facultate alibi præcepimus. Nunc veluti alia in hoc opere, ſic iſta quoq; exēpli cauſa ſint dicta. Siquidem ꝓpoſitū nobis in hoc eſt,

C non tanq̄ in ijs quæ de alimentis, & medicamentis ſcripſimus, materias inueſtigare, ſed ſolas facultates generales. Nihil aūt profectò referat, generales'ne facultates, an vniuerſales, ipſas appelles. Reuertamur ergo rurſus ad ꝓpoſitum. Quibus acre aliquid quotidie trāſpirat, ij, ſi cutis ipſis ſtipetur, prompte febri corripiuntur. Stipant vero hanc tum quæ adſtringunt oīa, veluti paulo ſupra memorauimus de Albulis aquis: tum quæ {lentitia craſſitudine'ue ſua} exiguis meatibus inhærent. Aliqñ aūt ipſius cutis immoderatior ſiccitas exiguos ipſius meatus denſat. Proinde q̄ œnanthe in balneo vtebaẗ, hunc, nos vidiſti, quo tempore inæqualitatē ſentire ſe quereretur, vti vetuiſſe. Simili modo & qui largo vino, cum oleo exiguo vtebaẗ: item, qui lentiſcino, tum cum denſitudinem ſentiebat, hunc quoq; de cȩtero (vt ſcis) vti ꝓhibuimus. Inhibuimus non minus & eum qui quotidie inſolabatur, & eū qui puluere vtebaẗ. Alteri vero qui iam ad inæqualitatē febrilem ꝑuenerat, vehemētiā remittere frictionis iuſſimus. Iam alium (vt ſcis) curauimus mirantē

D quo pacto vna lauatione, ac debita frictione horridam eius multorum dierum inæqualitatē diſſoluerimus. Vtebatur aūt & ille adſtringente oleo: hoc inquā iure propter alios vſus celebri: Hiſpanum vocant. Hoc igiẗ mutantes, ac Sabino tum pinguiter, tum molliter vberius perfricātes, ac bis lauantes, illico ſanum reddidimus. Non ſolum igiẗ hæc oīa vitanda ijs ſunt, qui fumidum & fuliginoſum è corpore exhalant: ſed etiam quæ glutinoſum, & quæ craſſum gignunt ſuccum: qm̄ hęc paruis meatibus inhęrentia tranſpirationē morantur. Retinent non minus (vt dictum eſt) tranſpirationē, & quæ cutim immodice ſiccāt. Multos ſiquidē talium cū Sole vterenẗ, alios vero cum vberiore nitro, alios cum ſale, aut exercitatione multa, aut frictione dura, prȩterea frictione ſicca, (Xerotribian vocant) {& calidis fomentis} & puluere, & horū occaſione quotānis ægrotarēt, ipſe teſtis es, vt ab his ꝓhibitos, multis iam annis ſanos ſeruauerimus. Sunt aūt merito eiuſmodi præcepta, tum valentium, tum eorum qui de valetudine queruntẗ, cōmunia. Non. n. ei quę iam facta eſt febri conſulunt: ſed ei quę nunc in generatione eſt, proſpiciunt, tollendis. ſ. ijs, quæ illas excitāt, cauſis. Quippe quę adhuc in generatione febris eſt, dum auferẗ cauſa, ipſa vnā interit. Quare quę in libris de ſanitate tuēda de eiuſmodi tēperamētis ſunt ꝓdita, ea oīa ad eos q̄ febricitare incipiūt, ſiue id ſanationē appellaſſe oportet, ſiue ꝓuidētiā, ſunt trāſferēda. Siquidē ſanamus id febris qđ iam inuaſit, etiā ſi exiguū eſt. Proſpicimus neqđ amplius ꝓueniat, adimētes cauſam.

† Ita hñt antiq codices vt Linacer vertit. Impſſi tñ addūt χάριν ἀναδόσεως. i. diſtributionis gratia. Vidi porro hęc verba in margine codicis antiquiſſimi repoſita vt gloſſema ac declaratio cur acetū adijciaẗ.

* ϛρουθοὶ. i. auiculæ.

* In antiquis nō inuenitur.

De curanda febre Diaria ex ustione, ira, refrigeratione, vigilijs, tristitia, curis, ac lassitudine. CAP. 3. B

Veluti vero iam dictarum maxime naturarum, & cum valent, & cum de se queruntur, illud cōmune consilium est, vt fluxile & transpirabile vndiq; corpus reddatur: ita illud quoq;, vt tum vigilias, tum iram, tum tristitiam, tum curam, tum vstionem, tum frigus, tum lassitudinem fugiant, cum promptissime post hæc, eiusmodi temperamenta febri capiātur. Sanare vero ea quoties ex aliqua dictarum occasionum febricitarint, oportet, partim similiter ijs quos ex stipata cute laborare diximus, partim dissimiliter. Quippe in prima accessione inclinante ducendi in balneum omnes sunt: tum pinguiter simul ac molliter fricandi ij quidem, qui ex aliquo quod cutim adstrinxit, laborant: sicut dictum est. qui vero ex siccitate, fricandi quidem & ipsi, sed parcius: lauandi aūt vberius. Respiciendum vero semper ad virtutis modum est in omnibus eiusmodi au- xilijs. Atq; iræ qdem, & tristitiæ, & vigiliæ, ac curæ, nec frictionibus, nec lauationibus multis indigent. Sed omnibus qui ex eiusmodi occasione febricitarint, oleum infundēdum tepidum large est, cui minime adstringens vis insit: tū paululum fricandi, atq; ex cōsuetudine lauandi. Vstio vero protinus ab initio refrigerationem desiderat, tum crebriorē lauationem: minime vero aut oleum largum, aut crebram frictionem. Sint aūt quæ refrigerent, & rosaceum, & omphacinum, quod etiam (arbitror) omotribes, id est crudum oleum nominant. Vtiliora vero ex his sunt quæ nihil in se salis omnino habent. Efficies hæc magis frigida, si ita vas in quo continentur, in puteo suspendas, vt aquam tangat. Præterea si defluxus frigidæ aquæ vasi se illidat, magis humorem refrigerat. Quòd si largius refrigeratam cupis, vas niue circūdabis. Infundere aūt sincipiti, sublata in altum manu, per mediocrem lanę modum oportet. Hæc vsq; ad inclinationem faciens, in balneum duces. Si vero qui memorato est temperamēto, de quo omnis hic sermo est, ex frigore febricitet, etiam ducēdus ad balneum in remissione is est. Si aūt cum grauedine & destillatione febricitet, priusq̃ hæc concocta sint, lauandus non est. At qui ex vstione febricitant, ij vel cum hęc adsint, lauari debebunt: veluti in libris de sanitate tuenda ostēdimus. Post lauacrum vero, ijsdem quibus ante, madefacienda amborum capita sunt: eorum quidem qui ex vstione febricitarūt, refrigerantibus: qui ex frigore, calfacientibus. Sunto aūt & hæc post balneū mediocria: cuiusmodi irinum est, & nardinum vnguentum. Verum de his immorandum pluribus non est, præsertim in libris de sanitate tuenda iam proditis. Sed suffecerit dixisse reliqua simili modo in febricitantibus esse facienda, quemadmodum in vstis & refrigeratis citra febrē, facienda præcepimus. Non tñ quouis tēpore lauandos febricitantes esse, sed in accessionis remissione. Prętereа qui ex vstione febricitant, ijs intendendam quæ ex refrigerantibus constat, curationem esse: ijs vero qui ex frigore, eam quæ ex calfacientibus cōsistit, remittendam. Reliquum autem fuerit, vt cōmunitatē ac differentiam in victu omnium cōprehensarum conditionum in proposito temperamēto, vbi febri diaria laborat, exponamus. Omnium igit cōmunis victus species esto, quæ & boni sit succi, & concoctu facilis, & quę nusquam exiguis cutis meatibus inhæreat. Sed ijs qui exusti sunt, cum eo quod refrigeret & humectet. Pari modo ijs quos ira male habuit. Iis vero qui refrigerati fuerunt, cum eo quod calfaciat modice. Iis qui peruigilio, & tristitia, & nimia cura sunt affecti: qd' humectet ac somnum conciliet. Ad eundem modum ijs qui fatigati sunt, magis nutriens. Iis qui refrigerati sunt, minus nutriēs. Reliquis quod medium sit amborum. Vinum vero ipse cōscius es omnibus me eiusmodi {naturis} concedere: sed quod tum aspectu, tum viribus sit aquosum. Id enim ad omnia vtilius q̃ aqua est, vtpote quod & concoctionem iuuet, & vrinas ac sudores prouocet. Constat autem & Hippocratem non in diarijs modo febribus, verūetiam in acutis, ex ijs quæ de acutarum victu prodit, vinum dare. At in sexto Epidemion, siue ipse sit, siue Thessalus eius filius, vinum calidis temperamentis prohibet: idq; non modo cum febricitant, sed etiam per sanitatem. Quippe in calida natura suadet tum refrigerationē, tum aquæ potionē, tum quietem. Nisi forte copiosius vtendum esse aqua q̃ vino eiusmodi naturis suadere eum dixeris: quēadmodum nonnullis placet. Hoc igitur seorsum per se disquiratur. De potione vero frigidæ decidendum. Ego igitur censeo eius generis naturas, & dum valent, eiusmodi potione magnopere iuuari: nec in diaria febri ijs quibus in vsu fuit, eam circūcido. Siquis vero non assueuit, huic per febrem dare non inceperim, nisi pristina planè sanitate prius reddita. Quòd si vel propter timiditatem, vel propter consuetudinem à pueris, vel falsam opinionem, frigidam timeat: tū opere homini persuadeam, obseruans in æstate cum æstuat, tum oratione post opus. Nam vbi post vsum eiusmodi potionis liberatus statim ab vrendo æstuandoq; est, visusq; firmiorem ex eo stomachum q̃ ante habere, tum ventriculus illi biliosum deiecit, & probe concoxit, ac corpus, cum ea iterum iterumq; vsus fuerit, reficitur, tum vero alijs quoq; ei indicatis, quibus simili ratione contuli, exposuerim primum quidem illud esse omnium longe verissimum, ꝙ contraria contrariorum sunt remedia. Proditum autem mihi de hoc prius est: mox illud, ꝙ temperamentum eius sanitatis symmetrian egressum morbo est propinquum. Tum ꝙ sanitas eiusmodi corporum dubia est, ac potius in affectu, quam schesin vocant: q̃ in habitu, quam hexin. Præterea ꝙ si boni tēperamenti esset, hoc illi omni studio tuerer: cum vero vitiosi sit temperamenti & naturæ, in melius immuto. Porrò dictum & de his fusius est in libris de sanitate tuenda. Vnde nec immorandum

Margin (printed): * Αφ. διαθέσεως .i. affectionis

Margin letters: F, G, H

Handwritten margin notes:
- febrientes a stipata cute prima inclinante accessione ducendi sunt in balneum et pinguiter molliterq; fricandi
- caput refrigerat optime ex oleo rosaceo sincipiti ex alto decidente
- febricitans cū grauedine et destillatione priusq; hæc sint concocta non est lauandus. si ex frigore febricitat, si uero ex vstione cū hæc adsint, lauandus est.
- Diaria febre detentis uinū aquosum est propinandum
- Vinum acutis febrib; hypocrates dabat
- calidæ naturæ frigidæ aquæ potio confert
- Aqua frigida in febrib; non est ppinanda ijs qui uti ea non consueuerunt

A dum mihi hic multis est eos imitanti scriptores, qui cum pauca prorsus sciant, ipsa in oĩbus libris
inculcant. Id. n. non multa est docere, sed multa scribere, & multas chartas consumere, cum liceat
paucas: ac multum temporis nulla necessitate conterere. Itaq; nec notas diariarum febrium hoc
loco describo, vtpote iam prædictas mihi in secũdo de crisi propemodum vniuersas: siquę vero
reliquæ fuerunt, etiam in primo de febrium differentijs proditas. Quinetiam in libris de pulsi-
bus, quantum ex ipsis sit vtile, exposuimus, soli (vt scis) omniũ qui ante nos fuerunt {Idq;} adeo
(arbitror) clare, vt nec puerum quod tradidimus, lateat: cum Archigenes (vt ostendimus) nõ do
cuerit, sed deblaterarit plurima tum in opere de pulsibus, tum in eo quod de febriũ significatio-
ne inscribit. Tanq̃ autem eum, qui in aluminosa aqua se lauit, medici vsq; in tertium diẽ cibo ab-
stinere iusserunt: ad eundem scis modum neminem eorum qui vel exusti fuerunt, † vel alia qua-
piam ex iam dictis causis febri tentati, lauisse, aut nutriuisse, priusquam diatriton transmisissent.
necesse enim profectò est & me diatriton dicere, ne in hoc quoq; nugis eorum me exponam, di
centium aliam esse tertij diei accessionẽ, aliam ipsam primam diatriton. quippe hactenus eorum
nugas processisse, ipse aliquando audisti. Sed siue primam diatriton, siue aliud quiduis appellasse
velint, non semel nos bis'ue aut ter, verum sępius, q̃ vt meminisse possimus, tum in primo statim

† Addũt antiq cod. καὶ κοπωθέντων. i. & q fatigati fuerũt

B die ad vesperam eos qui diaria febri laborarunt, lauimus, tum vel magis in secundo, immo etiam
in ipso tertio, ceu paulo ante diximus de eo cui stipata cutis fuerat. Verum hanc causam rarenter
vidi febrem accendere: (itaq; etiam hanc maxime tractandam desumpsi) vstionem vero & lassi-
tudinem, & cæterorum singula planè sæpe. Vidisti autem eos omnes quarto die mane ad solita
redire munia: ac medicis, qui ipsos tertium diem prorsus in cibi inedia exegisse fuerant opinati,
occurrere. Itaq; etiam miranti tibi ac quærenti quid demum causæ esset, cur vel nunc saltem eius-
modi medici ab ijs, quæ perperam opinantur, non recedant: conuenienter (vt arbitror) respon-
di, ꝙ neq; veram speculationem noscerent, & nunc eam incipere discere erubescerent. Aliqui tñ
(veluti confitentem aliqñ ex ijs quendam, idq; cum lachrymis, veritatem nobis solis audiuisti)
nec vitæ sibi necessaria aiunt affutura, siqui eos scire aliqd existimant, discentes iam videant. Ve-
rum tu hoc semel audisti: Deos aũt omnes testor, multos id mihi sæpe soli confessos, idq; lachry-
mantes, ac infelicitatẽ suam deplorantes, ꝙ sub malis præceptoribus tempus perdidissent. Iuroq;
tibi rursus deos, illud quoq; mihi persæpe à cõdiscipulis dictum esse, cum essem adhuc ætate ado-
C lescens. Nam cum mihi mos esset, vbi aliquis me de secta aliqua num sana esset percontaretur, di
cere, me respondere nõ posse, nisi reliquorum oĩum dogmata didicissem, ac † methodum quam-
piam mihi comparassem, qua quod potius esset discernerem: non pauci ex condiscipulis qui hęc
audierant, mihi responderunt, me & excellenti natura, & singulari propter patris mei liberalita-
tem esse eruditione, tum & ætatem ad discendum idoneam, & impensas vnde disciplinis vacem
suppeditatas habere: secum non ita agi, qui & rudes in primis disciplinis essent, nec acuto vt ego
ingenio, nec quod impenderent habere. itaq; cõtentos esse oportere ijs, quæ nunc nossent, qua-
liacunq; ea forent. Minime igitur mireris cur plerosq; medicorum non pudeat diatriton in ore
habere, etiam si sexcenties nos præsagire in ægris viderunt, diaria'ne febri laborarent, an ea quę
tertio quarto'ue die accessionem aliquam esset habitura. Illud potius æstima quod Hippocra-
tes monuit, homo aliàs ingenio maxime philosophico: Cum † {in acumine} morbus est, statim
tum vltimos labores infert, tum tẽnui ad vltimum victu necesse est vti. Vbi vero non, sed licet
liberalius cibare: tantum est de vltimo remittendum, quantum morbus vltimis est mitior. La-
bores nanq; dicit omnia quæ hominem offendunt: vltimos vero, maximos: quales vtiq; in sum-
mo vigore fiunt. Iubet autem reseruari in id temporis summam victus tenuitatem: nihil profe-
» ctò docens diuersum ab eo quod alibi dixit: Cum in summo vigore morbus est: tum victu vti
» tenuissimo est necesse. Atqui fieri non potest vt summam victus tenuitatem ad summi vigo-
D ris tempus differas, nisi inter initia conieceris circiter quotum diem in vigore morbus sit futu-
rus. Sed & insanire Hippocratem dicunt, qui hæc scripserit. & tametsi nos opere ea ostendimus,
omnia potius putãt, q̃ posse quempiam in prima aliquando accessione certam notitiam affectus
ipsius ægrotantis habere. Ego vero nec in omnibus ægrotantibus fateor exacte me scire in pri-
mo die affectum, nec vllam diariam me febrem posse fugere. at vero vt nihil in victus ratione
primis saltem diebus pecces, hoc satis est, si discernere diariam à reliquis queas. Ac propterea
quarto die, in quo illi hominem quem iam siccarunt, primum nutrire incipiunt: nos ad consue-
ta dimittimus: ac à diarijs in acutas febres transitum fieri hac victus ratione prohibemus: cum
siquis aliter cibet, excipient necessario iam dictas naturas ardẽtissimę febres. Sunt. n. aliæ naturę,
quibus aut nihil, aut non magnopere incõmodet tot dierũ inedia: sicut ẽ diuerso aliæ, quibus non
modo innoxia, sed etiam vtilis est trium dierum inedia. Verum de cæteris naturis post decernã.
Propositum vero nunc nobis ab initio temperamentum inediæ in summum ducunt discrimen,
in quacunq; iniungantur febri, non solum ijs quas modo cõmemoraui diarijs.

† Addũt antiq cod. δύναμιν ἢ .i. facultatẽ vel

» † peracutus
* Al. tenuissimo

Quo pacto diaria febris ex obstructione curanda sit, ut præcaueamus ne in putridã pertranseat. CAP. 4.

ETenim si propter obstructionem aliquando (vt dictum est) morata transpiratio est: si parua
ea sit, qui recte deterserit, secundam fore accessionem vetabit: sin momentanea, non possis

B ita promittere. Quòd si & multi, & crassi, & glutinosi impacti succi sint: quæ hos excipit febris, fieri non potest vt intra fines diariarum consistat. quando ex necessitate huic in mali succi naturis ea quę ex putredine humorum accenditur, succedet. Nam in alijs saltem temperamentis, quę in sequentibus exponam: excitari ex tali causa potest citra humorum putredinem aliqua continentis febris species. Porrò capere eiusmodi sermones omnino non potest, qui prius in memoratis operibus non sit exercitatus: ac potissimum in eo quod de febrium differentia inscribitur. Nam vbi obstructio quæpiam mediocris est, ob quam febricitant quibus vitiosus est succus: in primo die, atq; etiam secundi aliqua parte nullũ est in pulsu putredinis signum, æque vt nec cruditatis in vrinis. Protracta tñ inclinatione, nec amplius pro ratione, sicut post summum vigorem inceperat, cedente, suspectus affectus est: veluti è diuerso in quibus ad solutionem festinat, vel halitus aliqui † vel sudores exierũt, vel multa bona vrina, cũ signis in pulsu bonis: in ijs, pculdubio diaria febris est. Sed quę ex parua orit̃ obstructione, ea (vt dictũ est) saltẽ inter initia similis diarijs est. Protracta tñ inclinatione, suspecta reddit̃: quis putredinis indicia in pulsu adhuc nõ appareant. Quippe nisi vitiosus succus penitus transpiret, necesse est putrefiat. Ergo vt transpiret, maiore iam auxilio est opus. Ac si qdem vel puer vel senex sit, sanguinem detrahere nõ licet. Inter has ætates: vbi robur ęgro nõ deest, secanda vena est, etiã si plenitudinis signa nõ adsunt. Pręstat F enim vitiosi succi maiore parte emissa ad detergẽdas obstructiões accedere: cũ alioqui metus sit, si obstructióibus liberandis priusq̃ vacuaueris studeas, ne ipsas magis impingas. At soluunt qdẽ obstructiones, quę deterioriã facultatem obtinent, seu foris cuti sint admota, seu intrò in corpus accepta. Periculum vero est etiã ne quę foras trahunt, vnà cũ ijs, quæ obstruũt, etiã aliud quippiam attrahant: & quę ab interno sursum ferunt̃, aliquid secũ in ijs, quę in vasis continent̃, rapiãt. Quod ipsum si tenax sit & crassum, obstructionem planè geminabit. sin aliter, multitudine certe sua non parum oĩno nocebit. Cernimus.n. aliqñ etiam quod multum est, cũ simul totũ confluit, obstruẽdo hęrere, infigiq; nõ minus, q̃ ea quæ glutinosa sunt & crassa. ꝙ si per meatus angustos est transitus, multo pfecto magis retineri. Quò igitur & his iter liberũ, & ijs quę foris admouentur, attractio tuta sit, vtilissimũ est corpus inanisse. Quinetiã fumosa fuliginosaq; succorũ excrementa quę transpirãt, succis ipsis imminutis pauciora restabunt. Quare inde quoq; minor reddetur febrilis calor, sic vt foras trãspirare, si exiguę obstructiones sint, queat. Ergo cũ suspicio erit cutim esse ex obstructione occlusam, (id quod tum ex eo conijcies, ꝙ nõ fuerit in primę accessionis remissione vacuatio satis magna, tum ꝙ similis sibi pdurauerit remissio) si homo ex nulla manifesta febricitauit causa, etiã certius argumentũ obstructionis habes. sin ex euidenti aliqua causa, fieri potest, vt duę simul coierint causę. nam si altera tñ causarum, nẽpe quam externa impres- G sit, subesset, imminuta remissio fuisset cum sensibili alicuius expulsione. Haudquaq̃ igit̃ differendum est † {sanguinis aliquid} ita laborantiũ mittere. s. tum ad virtutis, tum ad obstructiõis modi portionẽ. Discernet̃ aũt obstructionis magnitudo ex ipsa magnitudine febris: vt quę ex maiore obstructione maior, ex minore minor inciderit. Vbi vero modice vacuaueris, haud multo post aut nutrimẽtũ aliquod, aut pharmacũ ex ijs, quę detergeat, exhibebis. Sunt porrò nõ multa, quę in febribus id pstent. Sed, sicut dictũ prius est, in alimẽtorũ ratiõe sunt ptissana, & mulsa: in pharmacorum, oxymeli, & quęcũq; incoquere in mulsa licet, ceu calaminthã, & hyssopũ, & origanũ, & serpillũ, & irim, & apium. Verum hęc oĩa iusto sunt calidiora, ideoq; febres accendũt, ita vtiq; vt vinũ. Oxymeli vero solũ nec febres accẽdit, & strenue deterget sic, vt ea q̃ glutinosa crassaq; sunt, dissoluat, & meatus obstructos liberet. Porrò inter mulsam & oxymeli medium locũ habet quod Apomeli graece dicit̃: cuius plurimus in Peloponneso est vsus. Non immerito arbitror & saccharũ inter hęc numerandũ. Ex hoc victu seruabis q̃tum de febrili calore minuitur. Etenim si tertio die mane videris minimũ esse quod de febri relinquit, ac neq; putredinis humorũ in pulsu nota subsit, neq; ĩ vrina cruditatis, suspecta vero hora, qua primo die febris occupauit, extra me- H ridiem sit, audacter hoĩem q̃ocyssime lauabis, longe ante sextam horã. Abunde tñ sit, si intra tertiam horam lauationẽ compleueris. Ad eundẽ modum & si decimam horã suspectam habueris, vsq; ad septimã laues licet: cum tres ęquinoctiales horas quatuor'ue inter balneum accessionisq; tp̃s interponi, abunde sit satis. Debet aũt in balneo corpus prius vnctum ac moderatissime frictum, mox detergeri extrinsecus, abluiq;. Sanè detergẽtium materiam expositã habes in cõmẽtarijs ijs, qui de medicamẽtis sunt conscripti. Deligẽda vero semper sunt, quę ad rẽ propositã sint accomoda. Quippe distincta in his sunt, tum quę magis, tum quę minus detergent. Sed & nunc exẽpli causa pauca dicemus. Moderatissime detergent tum erui farina, tum hordei, tum fabarũ. pręterea mulsa quæ sit aquosa. magis vero q̃ hęc, iris, & panacis radix, & aristolochia, & mulsa quę mediocri est mistura: veluti etiã hac magis, quę meracissima est. Fit hęc vbi mista melli exigua est aqua: sic vt liquatũ mel exiguos cutis meatus facile ingredi possit. Possunt aũt vel hac magis detergere tum spuma nitri, tum nitrum ipsum, tum aphronitrũ. Sit aũt nitrum oportet, quod ex tenuibus partibus constet, cuiusmodi Berenicium est: Si vero lapidosum sit, vri id læuigariq; diligenter debebit. Mel autem purissimum, acerrimumq;, cuiusmodi est Hymmetium. Est autẽ & sapo ex ijs quæ maxime detergere valeant. Atq; hæc satis multa detergẽtium materiæ exempla sunt.

† Antiqui codices addũt ἢ νοτίδες. i. vel madores,

* In A.C. Gręc. legit̃. ἐκφράττουσι. i. soluũt obstructionẽ.

* Al. ἢ. i. vel

† sanguinem

Continentis febris species aliqua potest excitari absque humorum putredine

Sanguis nec puero nec seni detrahendus est

Sanguis detrahendus interdũ absq; notis plenitudinis

Obstructiones soluunt quae deteriora facultate sunt predita

Corpus est prius uacuandũ, quam medeamur obstructioni, ne maior copia humorum et obstructio geminet

Obstructionis magnitudo discernitur ex febris magnitudine

Oximel est quod aptissimum obstructionibus aperiendis nec febres accendit

Saccharũ easdẽ obstructiones aperit

Corpora balneũ ingressura febricitantia prius inungi debent moderatissimeq; fricari, mox detergeri abluiq; tum erui, tum hordei farina, fabarumq; etc.

A pla sunt. Tempestiuũ.n. est iam ad ea quæ post balneum adhibentur, accedamus. Sunt aũt ea minime multa. Nam præter aquam, quæ parum apij incoctũ in se habuerit, nihil his est offerẽdum. Licet quod inter balneum & suspectas horas spatium erit, trium fore horarũ coniiciamus. si vero circa vesperam, aut duabus horis citius q̃ primo die accessio inuadet: tum lauisse mane liceat, tũ cibasse, sed tantũ ptisanæ cremore. Deinde si suspectæ horæ nihil prorsus afferant, & lauare rursus si velit licet, & cibare, ad eas quas diximus considerationes intento. Sin aliquid eueniat, & cõferendũ id est cum accessione quæ primo die inciderat, & tum vrinæ considerandæ, tum pulsus sunt. Quæ omnia profectò mediocria apparebunt, vbi exigua relinquitur obstructio. Quare ipsum & lauabis quarto die, & cibabis, ad iam dictas considerationes spectans: sperabisq; nihil q̃nto die superuenturũ. At si magna obstructio facta sit, ea febris ex diariarũ genere non erit. Quare in proximum differatur librum, cum in hoc de diarijs tantum agere statuerimus.

De Diarijs febribus, quæ superueniunt cruditatibus ciborum. CAP. 5.

QVoniam igitur diariæ febres in propositis corporum temperamentis sæpenumero ẽt ciborum cruditatibus succedũt, proximum fuerit de ipsis differere. Ergo pessima quidem in eiusmodi temperamentis cruditas est, citissimeq; febrem accendit, in qua cibi in B nidorulentam & fumosam qualitatem corrumpuntur. quando ea quæ in acidam vertit, vt raro talibus naturis contingit, ita minus nocet. Dicemus autem de vtraq; seorsum, incipientes ab ea quæ sæpius his incidit, & magis lædit. Ea est (vt diximus) nidorosa quædam ac fumosa. Quę vtiq; si aluus lubrica est, minus est noxia: sin adstringitur, grauis est. Siquidem ex adstrictione eius vitiõsæ* naturæ in febres prompte incidunt, ac potissimum cum neglecto consilio in lectulo domi manendi, ad solita conuertuntur opera. Febricitant autem nonnulli & ex ijs, quos diarrhœa ex cruditate male habet.† {Quibus vtiq; non minime proritatur febris ex desurgendi frequentia.} Quòd si etiam rosio, aut dolor, aut calor immodicus in ventriculo & intestinis sit, hinc vtiq; vel longe magis affectio febrilis increscit. Est autem eorum, quibus clausa aluus est, et quibus flues, non eadem sanatio. Itaq; ẽt seorsum de vtrisq; agetur. Apparebit.n. sic tractantibus non solum quatenus differunt, sed ẽt quantum ambobus sit cõmune. Si igitur ea tantum quæ corrupta fuere, vacuata esse videntur, tum lauandum, tum nutriendum in remissione febris est: sed ijs quę circa ventriculum sunt, prius consulto. Sin ita multa inanitio aut prius facta sit, aut nunc etiam in homine duret, vt virtus iam defessa sit, satius est omissa lauatione cibare: sed consulto prius ijs quæ circa ventrem sunt. Consuletur ita laborantibus, si modo vacuatio amplius non duret, fomẽto ex oleo & absinthio. Expedit autem tingi absinthiũ, quo minus nidore offendat, feruenti aqua.* C Q; siquis morsus, aut doloris sensus in ventriculo adhuc supersit, incingi illi peniculus post fomentũ debebit, qui vel siccus & calidus sit, vel ex oleo, in quo absinthium incoctum fuit, madẽs, ac plurimum expressus. Satius aũt fuerit, si nardini vnguenti, quod curiose sit factum, facultas sit, ex eo peniculum eodem modo imbutum ventri incingere. Iam multo etiam satius sit, si purpura marina is sit: atq; etiam longe optimum si optima sit Tyria. Quippe tenuiorem adstringẽdi vim habet tum ea purpura, tum optima nardus, ita vt vis earum siccando, calfaciendo, ac robur inserẽdo, in corpora quæ circa ventriculum habentur, alte penetrare possit. Quòd si os vẽtriculi (quod stomachum appellare solemus, abutentes nimirum appellatione) imbecillius sit: ẽt tanta portiõe chiæ mastiches in nardino tunsa, vnde sordium crassitudo existat, madefactam ex eo purpuram imponemus. Esto autem abunde calens talium quodq;, cum primum imponitur. Quippe quæ tepida sunt, omnia ventriculi firmitudinem dissoluunt. Non aũt te fugit solere me vnguenta calefacere in vase duplici: vtiq; coniecta prius in vas maius, aqua feruente: quando aliter calefactis vitiatur eorum facultas. Cæterum fluente adhuc aluo, vtilius est optimo recenteq; melino simili D modo quo nardino vti. Vtile aũt ad omnia talia est & mastichinũ. Non in postremis accõmodata sunt eiusmodi ventriculi affectibus & vnguenta ea quæ ad gratiã delicatarum mulierum fiunt: hæc inquã pretiosa, quæ Romanorũ luxus videtur inuenisse, appellationesq; Romanas dedisse. nominant.n. tum spicata, tum foliata. Si vero qui affligitur, cinctum non patitur, siue ob cõsuetudinem, siue delicias cingi recuset, licet cerato idẽ efficias. Est autẽ in eiusmodi vsum optimum, quod ex cera fit Tyrrhenica in vnguento nardino liquata,† {cui postq̃ refrigeratum est, } aloes ac mastiches mollissimus puluis est admistus. Debet autem singulorum hic esse modus: ceræ ac nardi partes pares: aloes pars octaua: sic ẽt & mastiches: vel (si placet) huius paulo aliquid plus. Q; si cerato aliquid ẽ sumptuosis his vnguẽtis admisceas, præstantius medicamentũ habebis. Si aũt ventriculus intus vrit, ita vt affectus quidã phlegmonę similis in eo consistere videat, vtilius est ceratũ quod ex melino conficit. Sunt porrò alia medicamẽta non pauca. Alia quidẽ ex œnanthe, alia ex hypocistide, & balaustijs, & palmularũ carne confecta, quę ventriculo tum refrigerãdo, tum vero firmando sint idonea. Horũ ergo quod ad rem præsentẽ sit cõmodissimum, id deliges, ijs quas memorauimus considerationibus intentus. Cibãdi vero his sunt: fluente quidẽ ẽtnum ventre, polenta, & pane, quę græce Oxylipe vocãt: qui vtiq; minimũ aceti habeat, nõ sicuti in dysenteria & diutina diarrhœa præparare solemus. Inspergere autem polentam debebis alias

aquæ

* κακόχυμοι

† συναυξανομένης αὐτοῖς τῆς πυρετώδους διαθέσεως οὐχ ἥκιστα κἀκ τοῦ πλήθους τῶν ἐξαναστάσεων. i. qbus vtiq; nõ minime increscit affectio febrilis & ex surgendi frequentia.

* ἐμβροχῇ

† In antiqs ita legit ψυχθείσῃ καὶ ξυσθείσῃ τῇ κηρωτῇ id est cui postq̃ refrigeratum est ac derasum, &c.

aquæ calidæ vbertim:aliâs,vbi.f.venter adhuc plus iusto excernit,vel mali punici,vel pirorũ,vel malorum succo,potissimum cotoneorum. Q. si iucundius laboranti erit,etiam decocto ex piris, aut malis,aut myrtis præparato, polentam insperges. Sin venter non amplius excernit, suffecerit tum alica similiter ptisanę pręparata, hoc est aceti habens pauxillum:tum ex ea sine aceto sorbitio:tum gallinaceorum testiculi:& saxatiles ex albo iure pisces:pręterea fructuum aliquis ex ijs qui adstringant,vel solus,vel cum pane. Hos vero vel magis ẽt ventre adhuc fluente dabis. Q. si appetentia careant sic,vt cibos auersentur:(incidit nanq; id non paucis eorum quos diarrhœa ex cruditate male habet)etiam de medicamento quod ex succo fit cotoneorum, vnum aut duo cochlearia danda his sunt:aut si huius copia non est,eius quod ex carne eorum componitur. Tradita vero eius generis medicamentorũ cõpositio est in libris de tuẽda sanitate. Atq; ita quidem in prima remissione,ijs q ex cruditate febricitant ventre excernente, mederi cõuenit. Si vero omnino venter adstringitur:pertractatis prius pręcordijs,mox toto ventre,considerabis diligenter num cibus in gracile intestinum,aut in colon,descenderit. Deinde ægrum interrogabis, qua maxime in parte vel morsum,vel grauitatem sentiat,quales'ue habeat ructus. Vbi ex his compertũ habueris,in quanam totius ventris parte nutrimentum consistat: si in superioribus partibus pẽdet,aliquid dia trion pepereon dabis,non medicamentosi illius,sed eius quod in opere de sanitate tuenda,ceu & simplicissimum,& ijs qui cruditate laborarent aptissimum,laudauimus. Post deinde præcordia,omnemq; ventrem perfundes. Hoc vero,ẽt si inferius descenderint quæ vitiosa sunt,facies,pluris minorisq; ratione id varians. Siquidem plus & temporis & perfusionis exigũt ad præparationem eorũ quæ deinceps sunt agenda, quibus in superioribus ventris corruptum nutrimentũ adhuc manet. Sin motũ id notabiliter ad inferiora fit,adiuuandũ aut †{glande subdita,}aut leui per inferius infusione est. vtiq; si morsus simul adsit,hanc mitigantibus:si flatus,hunc comprimentibus:sin neutrũ fuerit,ex melle,aqua, & paululo olei, id quod subter infundetur facientibus. Vbi vero vehementior morsus vrget,Sabinum oleũ,in quo aliquid seui anserini sit liquatum,est vtilius:si vero eius copia non est,gallinacei seui:sin nec huius facultas est,caprini. Q. si huius quoq; penuria est,inijciendũ oleo parum ceræ est,potissimum elotæ. Flatus vero sanandi sunt oleo in quo ruta,& semina quæ flatus discutiunt,fuere incocta:cuiusmodi sunt apij,& cumini,& marathri,& sinonis,aliaq; id genus. Vacuata uero aluo, nutriendum protinus in cæteris quidem ijs quos memorauimus similiter est, amotis tamen ijs quæ adstringant. At si quidẽ primo die ad vesperam hæc egeris,aut ẽt noctis qualibet hora: etiã secundo die similem adhibebis prouidentiam. In quo ẽt si planè desiit febris, lauari hominem sines. Ac vbi in sequẽti nocte qetus citra offensam dormierit,sanum iam hominem prorsus existimabis. Si vero qui cruditati successit dies,cum sequente nocte febrẽ attulerit: veluti in secundo die,ita tunc & accurandus & nutriendus homo est. Si vero & nox tertiæ diei febrile quiddam paululum afferat, ne sic quidẽ formidandum:sed hos quoq; postridie lauabis,nutriesq;,ac reliqua omnia in illis,vt ante definitum est,ad portionem exequeris. Sanè mutationes crudi alimenti in acidam qualitatem,nec incidere in eiusmodi naturis cernuntur,nisi admodum raro,idq; ex cibis qui prompte acescunt:nec febrem accendere diariã,æque vt nec tarditas concoctionis: quando sicubi propter talem cruditatem febricitant,quibus amara bilis in temperamento abundat, obstructiõis & humorum putredinis suspicio est. De qua postea diligentius definiam,cum de putredine agam. Nunc huic de diarijs febribus disputationi hoc adiecto,ad alia transibo. Fumidus vapor ex tarditate concoctiõis, aut cruditate in qua ructus sentiuntur acidi,nunquã excitatur. Quippe frigidi halitus abs talibus succis ascẽdunt. hiq; omnino paucissimi. minime autem vapores multi fumidiq; ac fuliginosi. cum nec in ijs quę extra sunt,aliter aut fumum edi,aut fuliginem videas,q̃ fumum ex materijs(vt ita dicam)semiustis:fuliginem ex immodice assis vstisq;. Est nãq; fuligo vapor terrestris:fumus mistio quædam ex terrestri aqueaq; substantia. Verum non est quod hoc loco audire expectes, aut quemadmodum ijs qui tarde concoquunt,aut ijs qui acidum ructant,sit prospiciendum. Est enim de his tractatio ad opus de tuenda sanitate pertinens. hic tantum earum cruditatum mẽtionem faciemus,quas febris subsequitur. Quoniam igitur diaria febris cruditates,quæ cum acido ructu sunt,non consequitur:quæ uero ex putredine humorum oritur, ea quandoq; sequitur,nõ sine ratione in eam tractationẽ,quę de illis instituitur,distuli de his cruditatibus pręcipere:sed ne tunc quidẽ eo modo quo in sanitatis tuendę libris. In illis.n. diximus quænã p sanitatem agenda sint illi qui cruditate laborat:hic vero quænã in ijs febribus,quæ cruditati superueniunt.

B F G H

* Græce hypochondria. Linacer aũt cũ Celso semp vertit præcordia.

† διὰ προσθέτων.

* ἀπορρέουσι.

Appetitus restituit.^r ex cytonior. succo medicamenti confecti usu

Diatrion pipereon est medicamentũ uentris cruditatibus aptissimũ

Intestinor. morsus lenitur clysmis ex seuo anserino, uel gallinaceo, uel caprillo confectis, et oleo, si desint, adipes, par. ceræ elotæ inijciatur

Acida cruditas non contingit in biliosis temperaturis nisi admodũ raro, nec accendit febrẽ diariam

Fumidus uapor non excitatur ab acida cruditate

Fumus ex materijs semiustis, fuligo ex immodice assis gignitur

Fuligo est uapor terrestris, fumus est mistio quędã ex terrestri et aquea substa.

Quo pacto qui Diaria ex bubone correpti sunt, sibijpsis consulant, ac Diatritarios uocatos irrideant. C. 6.

DIcta mihi fermè sunt de diarijs febribus vniuersa: qñ qui ex bubone febricitant, medicos, quid sibi sit agendũ,ne consulunt quidẽ,sed vbi tum vlceri,quod bubonis occasio fuit,tum postea buboni ipsi prospexerint,in remissione eius quæ inciderit accessionis, lauantur. Ac siqs tum diatriton vel nominet,omnes irrident,scholasticumq; appellant:natura(puto)ipsa intelligẽtes id transmittendũ non esse,quod omnino non erit. Censentq; etiam in omnibus ijs quæ sensum fugiunt,tales debere esse medicos,quales ipsi sunt in ijs quæ sensui apparent. Porrò in oĩbus tales esse,nihil est aliud,q̃ intelligere quando sit in tertio accessio futura,& quando futura non sit.

Quinetiam

A Quinetiam qui refrixerunt, aut vsti sunt, aut fatigati, aut tale quippiam passi, postea vero febricitarunt: hi vbi in remissione talem statum quietem, qualis erat per sanitatem, sentiũt: ne tunc quidẽ eos qui diatriton nominent, ferre possunt. Quod.n. vsurpare sæpe soleo, quemlibet priuatũ, qui secundum naturam se habeat, quouis sophista veriores opiniones habere: hoc etiam in diuinissima istorum diatrito videre licet: vt quæ ab omnibus qui naturaliter se habent, sit irrisa. Nuper.n. è plebe quidam, qui in splendida cœna prolixius sibi epulis potuq; indulsisset, venit domum errabundus, ac manu deductus. Cum aũt ea quibus grauabatur, in ventriculo eius fluitarent, omnia ea euomuit: & per noctem quidem febricitauit. Dormiuit autem in magnam partẽ sequẽtis diei. Postea surgens, ac paululum inambulans, lauit, risitq; eum qui sibi diatriton manendam suaserat. illo nanq; authore etiam postero die inediam tolerare debuisset. Vt autem (res ipsa monebat, & ipse sua sponte faciebat) lotus & modice cibatus, post somno deditus, eoq; inoffense fruẽs, mane surrexisset, ad consuetaq; redisset, etiam in ipsa diatrito in qua eum tolerare inediam oportuisset, si diatritarijs medicis paruisset, (ita enim eos per iocum elegãter nominauit quidam) & quidem cum cœnatus iam ex consuetudine homo esset: accedens facetus ille risum excitauit, cõmemorãs
B quemadmodum eum qui tertio ante vesperi vomuisset, oportuisset etiam biduo inediam siccũ, ac sordium plenum tolerare, ad horasq; spectantem pro diatritariorum iussu decumbere. Sunt enim (arbitror) vel plebi non obscura, quæ præter rerum euidentiam temere audentur. Atq; inde merito alios medicos, alios græce Logiatros, id est verbis tenus medicos esse dicũt. Quomodo enim non iure hac appellatione censeantur, qui ea nesciant, quę nemo ė vulgo ignorat? Quomodo non meritissime irridendi carpendiq; qui etiam cum talia ignorent, Hippocrati se præponunt? Verum illorum stupiditatem ne Mercurius quidem ipse cum Musis sanauerit.

*ἄσιτος.

De curanda Diaria in calidis & humidis naturis, ac in habitibus qui sunt acquisiti. CAP. 7.

Absoluta vero in ijs naturis quibus amara bilis redundat, (in quibus. s. elementum frigidum vincitur à calido, & elementum humidum à sicco) de diarijs febribus disputatione: ad aliud corporum temperamentum transeamus, quod nihil minus quàm supra dictum vitioso est succo, in quo. s. calidum præualet frigido, & humidum sicco. Maxime.n. omnium putredinis morbis hæc intemperies exposita est, propterea q per ipsam sanitatem proxime putredinem accedit: veluti tum ex sudoribus conijcere est, qui grauiter his olent, tum vero ex vrinis, deiectione, atq; ẽt ipsa respiratione. Etenim qualis est hircorum, talis est & talium naturarum temperies. Ideoq; prompta est ex qualibet occasione, tum alijs morbis, tum vero febribus corripi. Nam qui hac in-
C temperie sunt: cum stipata cutis eorum est, effugere febrem non possunt. Sed nec cum valentem cruditatem contraxerunt, aut perusti {in Sole} fuerunt, aut tale quippiam aliud passi. Ac vitiosis quidem habitibus stipatio cutis plurimum esse incommoda solet. Ideoq; quibus amara redundat bilis, non minus quàm qui ad putredinem sunt proni, (Sepedonodes, id est putredinosos Græci vocant) febribus ijs quæ ex stipata oriuntur cute, patent. At ab nidorosis cruditatibus, quę humidæ & calidæ naturæ sunt (quas modo putredinosas propterea vocaui, q succi facillime in ijs putrescant) promptius lædentur. Nam de obstructione quid attinet dicere? quam idcirco maxime febres accendere diximus, q putredinem in ijs, quæ non transpirant, corporibus creet. Verum de eiusmodi febribus post agemus. Sanè diariæ omnes promptissime in iam dictis temperamentis accenduntur: idq; ex qualibet earum causarum, quas modo in amara bili vitiatis naturis retuli: curationemq; persimilem illis habent, ac in paucis omnino dissidentem. Nam cum hæ humidiores naturæ sint, magis ferunt quàm illæ famem sitimq;. Itaq; minus lædentur hæ, siquando fame per diatritarios crucientur: si modo libera ipsis transpiratio non desit. Atq; idcirco balneum hi, ceu quod cutim eorum laxet, vel magis, vel certe non minus quàm qui amara bili abundant, requirunt: ceu quod humectet, non requirunt. Quæcunq; vero de eiusmodi natura sunt dicta, eadem
D de acquisito habitu dicta esse censendum. Aliqui enim quibus boni sunt natura succi, coeuntibus aliquando eodem tempore pluribus siccantibus corpus calfacientibusq; causis, in amaræ bilis vitiosum habitum mutantur. Da enim venisse hominem æstatis tempore in regionem calidam & siccam: esse præterea eodem tempore statum cœli calidum ac siccum: tum vesci eum cibis calidis siccisq;: cogitare quoq;, ac tristari, & vigilare, & irasci, & quamplurimum laborare: fieri aũt põt, vt idem homo per id tẽpus venere sit vsus frequenti, & in Sole, maiore ex parte versatus, & medicamenta quæ siccent calfaciantq; biberit, veluti aliqui Theriacen, nonnulli Ambrosiam, alij Athanasiam: scimus enim profectò medicamẽta à iunioribus medicis eiusmodi nominibus vocari. Cui ergo omnia iam dicta per æstatem contigerunt, hunc necesse est calidum & siccum reddiderint, ac propterea eo habitu, qui amara bili abundet: quãuis antea optimi succi fuerit. Itaque etiam ex omnibus supra dictis causis facile febricitabit. Ad eundem modum & siquis naturaliter boni sit succi, ac locum temperatum incolat: si illinc se in alterum locum qui calidus sit & humidus veris tempore transferat, idq; statu cœli calido humidoq;, tum omni victus ratione calida humidaq; vtatur: is quoq; similiter illis qui natura sunt putredinosa, tum cæteris tentabitur morbis, q̃bus illi, tum febricitabit non solum alijs, sicuti illi ex ijsdem causis febribus, sed etiam non minime diarijs, de quibus nunc instituimus.

Marginal notes (printed, left): *ἐκπνοῆς, i. expiratione.

Marginal notes (handwritten, right): Intemperies calida et humida est maxime obnoxia morbis putredinis

Natura calidæ et humidæ magis quam calidæ et siccæ famem sitimq; perferunt

Quæ

Quæ inter Diarias febres in acutas, aut multorum dierum promptius, ac facilius pertranseant. C. 8. B

CVm vero octo intemperies in vniuersum sint, vt ostẽdimus, opportunissima ad febres est calida & sicca. Ac nisi quis hanc, vt dictũ est, cibet, ocyssime in ea, mutatur diaria febris in acutam. Propinqua huic est, præsertim quod ad febrem attinet, quãuis ad alia sit deterior, calida intemperies & humida. Tertia ab his intemperies est simplex illa in qua oppositio altera recte se habet, vtiq; quæ ex humido & sicco cõstat, in altera calidum exuperat. Quippe opportunior est hæc, q̃ ceteræ quæ sequuntur, tum vt omnibus supradictis occasionibus lædat, tum ex diarijs in †{pluriũ dierum} febres transeat. nihil. n. alienum fuerit eas sic appellare. Huic proxima est, quæ in calido & frigido debitum modũ seruat, cæterum siccũ elementũ habet humido præualens. Ab hac deinceps media omniũ est. s. quæ mediocritatẽ in vtraq; oppositione seruat. Quatuor quę reliquæ sunt intemperies, neq; facile febribus occasione iam dictarum causarum patent: neq; diaria tentatæ, si inediam tolerant, in pluriũ dierum febres transeunt: immo aliquæ saltem earum vbi redundantiam humorum citra corruptelam contraxerunt, (contrahunt aũt eiusmodi intemperies assidue) vtilitatem ex inedia sentiunt: ac potissimum quæ frigida est & humida. Ab hac quę humida est: Tertio loco quę frigida: Quarto loco quæ sicca est & frigida. Siquidem post diarias febres discussas, vbi coactus quispiam nulla necessitate est mirificam diatriton transmittere, alia quidem nulla in frigidis temperamentis ex inedia febris excitabitur: lædetur tamen ipse siccus & frigidus corporis habitus quàm maxime: ut nisi longo tempore redire ad naturã, qui ea sunt intemperie, non possint. Ceterum, si quod forte fortuna his adsit acquisititium humorum vitium, fieri potest, vbi in fame & illoti per triduum custodiuntur, vt ex diarijs in plurium dierum febres immigrẽt. At q̃ sicca quidẽ corporis natura est, sed in altera cõtrarietate tẽperata: ea in longioribus inedijs gracilescit magis, q̃ quæ sicca est & frigida. reficit tñ facilius, cum idoneum nacta est victum. F

† πολυημέρους

Quo pacto curatio, ac uictus ratio instituenda sit, cum dissidentes indicationes in Diarijs febribus coierint. CAP. 9.

ENimuero eiusmodi omnibus victus ratio alteranda est, multo profectò magis q̃ ijs de qbus primum omnium est dictum: nempe calido & sicco, itẽ calido & humido. Quippe qui frigidus & humidus natura est: quoniam calido siccoq; in vtraq; intemperie contrarie est affectus, cõtrario nimirum vtetur victu. Melius tamen est non absoluto sermone contrario dicere, sed ex solius temperamenti indicatione: quando ex eo ꝙ eadem febri febricitãt, non diuersam, sed omnino eandem sortientur indicationem. Dictum nãq; sæpenumero iam est, id quod secundum naturam est, similia semper postulare: quod præter naturam est, contraria. Siquidẽ quod naturaliter se habet, custodire: quod præter naturã est, tollere oportet. Porrò febris omnis præter naturã est: ideoq; victus rationem humidam frigidamq; exigit. Temperamenta vero ipsa, aliàs similia, aliàs postulant contraria. Quæ enim vitio carent, similia perpetuo: quippe quæ seruare expedit. Quæ vitium habent (ueluti in opere de sanitate tuenda est dictũ) aliàs similia, aliàs contraria. Idq; merito accidit, cum nec ad vnguem naturaliter se habeant, (quomodo enim essent vitiosi?) nec prorsus præter naturam: quando qui sic attemperati essent, perpetuo ægrotarent. Ergo similia desiderant, tum in alijs, de quibus mox dicetur, tum vero in vlceribus omnibus: monstratum. n. id sæpenumero iam in superioribus est: Contraria vero, in eo victu qui per sanitatem adhibetur: veluti in libris de sanitate tuenda docuimus: Sed neq; hæc perpetuo, sed tum cum corrigere intẽperiem eorũ studemus. Quippe duplex nobis in ijs, qui sani sunt, finis proponit: Nẽpe uel corpus sanum in pristina eius temperie tueri: vel etiam hanc meliorem reddere. Sic igit arbitror in ijs qui diaria febri laborant cibandis, vel vni febrili affectui contrarium, vel etiam ipsi laborantis intemperamento desumam. In ea tamen natura, quæ haud dubie in medio temperamento est, ab ipsa febri contrariorum indicatione accepta, eatenus humidũ frigidumq; victum adhibebimus, quatenus siccius calidiusq; quàm ante redditum corpus apparet. Verum hoc tũ perspicuũ, tum indubitatum est. Reuertamur autem rursus ad intemperatas naturas. Nam quoniam eas (sicut in libris de sanitate tuenda est proditum) licet & quales accepimus seruare, licet & ad melius transferre: satius arbitror est, cum planè valent, non cum ægrotant, vel de se queruntur, victus illis rationem mutare. Gaudent. n. naturæ consuetis semper: ut & Hippocrates euidentissimis argumentis in libro de acutorum victu adstruxit, & in omnibus qui se secundum naturam habent, manifeste apparet. Quòd nanq; qui sibi iam displicent, extra cœtum eorũ qui secundũ naturam habent, sint ponendi: id nemo qui compos est mentis, dubitet. Cæterum, ij an præter naturã se, an non naturaliter solum habeant, id vtiq; quis æstimandũ duxerit. Atqui si ex ipsa cõsuetudine indicationem aliquã sumi conueniet: si quidem multo iã tempore intemperatas naturas contrario victu ei quę vicit intẽperiei cibauimus, ita ẽt & cum parum ex sententia se habent, faciemus. Sin minus, quæ similia temperamento suadet indicatione præferemus. Ita vero & Hippocrates mihi sentire videt, vbi ait: Humidus omnis victus febricitantibus est idoneus: potissimũ aũt pueris, & alijs qui ita cibari sunt sueti. Febricitantibus. n. inquantũ febricitant, ex ipsa contrariorum indicatione humidus victus conducit: pueris ex similium. Eodem aũt modo & eã quæ à consuetudine præbet, quo eã quę ab ætate dat, accepit. Nã & ætas cũ ex ijs sit, quæ natura nobis insunt,

similem

A ſimilē ſibi victū poſtulat. Et quæ à conſuetudine indicatio ſumitur, ſic ſumpta eſt ſicut ea quæ ab ætate. Quippe ſeruare quoq; hanc iubet, perinde ac proprium ætatis tēperamentum. Itaq; ēt nos tum ex oībus quæ circa ægrū ſpectanť, eius quod conducit inuentionē moliri: tum qñ indicationes oēs ſecum conſentiant, & qñ inter ſe diſſentiant, inſpicere ſemper conueniet. Oībus.n.conſentientibus, vnā prorſus victus ſpeciē conſtituemus. Diſſidentibus vero inter ſe, quæ valentiores, ac plures ſint, præferemus: ita vt victus ſpecies, quam hę præſcribant, præferať: ſic tñ, vt ne cōtraria ſit neglecta. Porrò prælatio hæc aliàs vtriſq; in vnius auxilij materiā miſtis perficitur, aliàs ſeorſum ſumptis. Ac cōis quidem hæc rō eſt omniū quæ inter ſe cōplicatę ſunt, contrariarū indicationū. Qūo aūt hanc ad vſum conferre oporteat, cum aliqñ ipſi morbi coeuntes ſint contrarij, aliqñ morbus vnus ſit, ſed qui contrariā indicationē ſubijciat, aut naturali laborantis tēperamento, aut ei quod nunc acquiſierit: præterea ætati, & conſuetudini, & regioni, & anni tēpori, in ipſa particulatim tractatione oſtendā. Nunc ergo, cum propoſitū nobis hoc loco ſit vnicuiq; memoratorū intēperiei generum idoneum inuenire victum: cōis quem cœpimus methodi modus, veluti ſub exemplo, examineť. Pone.n.correptos febri eſſe duos homines, in regione natos educatosq; tēperata, nunc in ea non eſſe, immo alterū in calida, & ſicca: alterum in humida, & frigida:

Conſuetudo ſeruanda eſt ac propriū temperamentū

Exemplū de duab; naturis diuerſis

B præterea, eoſdē diuerſo eſſe tum tēperamento, tum natura, tum conſuetudine, tum ætate: ēt ſub diuerſo (ſi placet) & anni tēpore, & ſtatu cœli ægrotare: ſic vt alter calidus ſiccusq; natura ſit, ac tali victus rationi in totum inſueuerit: præterea iuuenis ſit, & hyeme ægrotet, idq; in humida & frigida regione, ac ſtatu cœli ſimili: Alter humidus & frigidus, ſimili victu aſſuetus, tū puer ætate, ac æſtate, in calida ſiccaq; regione, ac ſimili cœli ſtatu laboret: Quænam igitur in vtroq; horū ſunt indicationes? Nempe quæ à febricitando ſumitur, cōis amborum eſt: ac quæ refrigerent, & humectent, deſiderans: Reliquorū nulla eſt præterea cōis. Siquidem priori & propter naturam, & propter ætatem, quæ ſimili ſibi victu fuere aſſuetæ: ſiccioris calidiorisq; temperamenti cibus idoneus eſt. Idemq; propter & anni tempus, & ſtatum cœli, & regionē, conuenit. Non enim quę ab his ſuppeditatur, indicatio ſimilia deſiderat, ſed contraria. Alteri ex propoſitis, propter ætatē, & naturam, & conſuetudinem, ſimilia ipſis exhibenda indicantur: propter ætatem quidem humida, modiceq; calida: propter naturam, & conſuetudinem humida, & frigida: propter regionem, & anni tempus, & ſtatum cœli, contraria: quæ & ipſa nimirum ſunt tanto tēperatis frigidiora & humidiora, quanto regiones ipſæ ſunt calidiores temperatis, & ſicciores. A cōſuetudine.n.ſemp

C eſt indicatio ſimilium, quoad.ſ.ægrotant homines. At ab ætate, natura, regione, anni tempore, et ſtatu cœli, vbi temperata hæc ſunt, ſimilium ſemper præſidiorum eſt indicatio, ſiue valeant homines, ſiue ægrotent. Contra, ab intemperatis anni tempore, ſtatu cœli, & regione, contrariorū eſt indicatio. Cæterum, ab ætate & natura non abſolute, ſed cum conſuetudine. Porrò, nihil in contrarijs indicationibus tam cōuenit expendi, q̄ magnitudinē †{eorum quæ ad indicationem coierunt.} Quā vtiq; in libris de ſanitate tuenda duplicem eſſe oſtendimus: Alteram quæ ex ipſorū, quæ indicant, dignitatibus cenſeatur: Alteram quæ ex ipſorum (vt ſic dicam) proprijs ſubſtantijs ſpectetur. Quas ex conferendo cum mediocri, & quod ſecundum naturam eſt, accipiendas eſſe teſtati ſumus. Niſi enim ita quis indicationum poteſtates examinet, nequeat ſanè menſuram victus inuenire. Cum enim refrigerandum humectandumq; eſſe febris perpetuo indicet, reliquorum vero quodq; prout dictum eſt, vbi cōcors eorum indicatio eſt, nullum exhibetur negociū: vbi diſcors, pro pluribus ac potioribus formari victus ratio debebit. Siquidem in modo propoſitis, ex eo quòd febricitant, cōmunis refrigerantium ac humectantium indicatio præſtatur: non tamen ex cæteris. Sed cuius tum ætas, tum temperamentum, vnà cum conſuetudine, tum regio, tum anni tempus, & cœli ſtatus, humectantia refrigerantiaq; exhibenda indicant: hunc haud dubium eſt non ſolum humectandum refrigerandumq; eſſe, ſed etiam nec leuiter hæc, nec vtcunq; facienda eſſe, immo planè magnopere ac vehementer, omnibus ſcilicet indicātionibus idem dictantibus. Cuius vero reliqua omnia refrigerantem quidem humectantemq; victum, quemad-

* διαιτημά- των.i.uict⁹ rōnū legunt oēs cod. gręci. & ita oīo legēdū ē, nō βοηθημά- των id eſt præſidiorum.

† Ita legēdum eſſe ut Linacer uertit tū ex codicibus gręcis tū magis ex libro tertio de ſanitate tuēda patet. ubi de hoc diffuſe tractať. Neq;.n. legēdū eſt τῶν συμφερόντων i.eorū quæ cōferunt.

Indicatio ab ætate, natura, regione anni tempore, cæli statu, ubi hæc temperata sunt semp similium Præsidiorum est, ubi intemperata, cōtrariorum

Indicationib; oppositis occurrentib; est expendenda magnitudo eorum quæ ad indicationē conferunt, quæ est duplex altera q̄ spectat ex dignitatib; altera ex substantijs proprijs ipsorum

D modum & febris non indicant, ſed contrarium ipſi, calfaciētem ſcilicet & ſiccantem: vtiq; ambiguitas pugnaq; indicationū inter ſe oritur. quo caſu magnopere opus eſt, tum numerum indicationum, tum magnitudinē ſimul conferas. Quippe quæ à febri ſumiť: ea reliquis, qñ omnes contrariū faciendum præſcribunt, numero quidē inferior eſt: magnitudine tñ quæ ex dignitate, aut poteſtate, aut quomodocunq; appellaſſe libet, ſpectatur, vtiq; ſuperior eſt: potiſſimum ſi longe à natura receſſit. Quippe duplex tum magnitudo illi accedit, & quæ ex febris genere prouenit, q̄ omnibus eſt cōis: & quæ propria, ſuaq; ipſius eſt. Siquidem & quia febris, plus cæteris omnibus ſolicitos nos habet: & quia præterquam φ febris eſt, etiā magnitudo illi notabilis acceſſit: idcirco contrarias indicationes inducit, atq; obumbrat. Sin parua fuerit, fas eſt reliquas omnes vnà coniunctas cum ea conferri, atq; expedi. Ac ſi quidē pares videanť, neq; febris indicatio pręfereť ſic, vt humectandum & refrigerandum ſit: neq; etiam reliquorum ſic, vt calfaciendum ac ſiccandum ſit: immo media victus ratio, vbi ita ſe corpus habet, eligēda erit. Sin altera indicatio exuperet, tātum receſſiſſe à temperato & medio victu par eſt, quātum ea quæ pollent, ſua contraria ſuperāt. Ergo tum exercitatum in his omnibus, tum natura prudentē eſſe medicū conueniet: quò cuiuſq;

Indicatio a febri desumpta reliquis superior existit si febris sit magna

indicationis poteſtate diligenter conſiderata, omnibusq; inter ſe collatis, vnā idonei victusſummam, quę laboranti ſit cōmoda, comparet. Ac diariarum quidem febrium indicationes ex his generibus capiuntur: raroq; accidit ſi alicubi à laborantis virium modo: cum febrium quæ pluribus diebus affligunt, indicationes, tum uiriū reſpectum neceſſario adhibeant, (non enim leue in his conſilium eſt, quod à viribus petitur) tum cauſarum quæ ipſas excitant: exceptis tamen hecticis, vtpote quas nulla accendit cauſa: quemadmodū nec corpus id quod iam habitu calorem ignis in ſe ſuſcepit, ſiue id lapis, ſiue lignum ſit. Illud nāq; cōe cum diarijs habent, ꝙ videlicet nō amplius fiant. Differunt autem in eo ꝙ diariæ in leui (vt ſic dicam) affectu (κατὰ σχέσιν Græci vocant) calorem habent: hecticæ in habitu, qui ægre ſoluatur. Licet etiam dicas eā quoq; quæ à viribus ſumitur indicationem, tum in reliquis omnibus morbis, tum in diarijs febribus ſemper adhiberi: nobis tamen in præſenti diſputatione opus ea nō eſſe: propterea ꝙ ex prima quidem ratione nō indicet, ex accidenti vero indicet. De eo vero accidente in ſequentibus diſſeremus.

E

*ſcopis.

[Handwritten margin note:] Hecticas febres nulla accendit causa, quæ habent cū diarijs hoc commune qđ non amplius fiant, differunt ab eis qđ ipsæ calorē in habitu, q ægre solvatur illæ in affectu levi.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER NONVS.

F

ARGVMENTVM LIBRI.

Curandi ratio febrium continentium, ac ordo, & dignitas indicationum, quibus curatio uniuerſa continetur.

De tranſitu Diariarum in alias febres, ac de ipſarum perduratione. CAP. I.

Diariarum, ô Eugeniane, curationem in libro, qui hūc pręcedit, expoſui, totius ꝓpoſiti operis octauo. Eſt autem huius febrium generis vnica acceſſio, vno plurimum die ex ipſius ſaltem natura circunſcripta. Quippe quæcunq;, vel per medicorum ignorantiam, vel ægrorum intemperantiam, vel miniſtrantium errorem in eiuſmodi febribus commiſſa, in aliud ipſas genus transferunt, hæc ſuæ naturæ ſponte non incidunt. Non. n. eſt profectò mirum, ſi per ea quæ delinquunt, non ſolum porrigatur, aut in aliud genus tranſeat morbus quiuis, ſed ēt cum prius nō eſſet, nunc excitetur. Nam cum ijs qui integri ſunt, delinquere non ſit tutum: haudquaquam id ægris ſine diſcrimine contingat. Reliqua vero cum ſint genera duo: (veluti in libro de febrium differentijs eſt oſtenſum) alterum ex humorum putredine naſci docuimus: alterum quod iam ſolidas animalis particulas occupauit, hecticum nominant. Tranſeunt ſæpe autem diariæ febres, veluti ſuperius oſtendimus, in vtrunque genus, niſi quis eas commode tractet. Veluti autem in cæteris rebus omnibus, quęcunq; vno genere comprehenſæ ſocietatem in naturis habent, ac ꝓpterea mutuo in ſe tranſire valent, tertia quædam formula in tranſitu ipſarum exiſtit, quæ neutrius extremitatum formam planē exhibet: ita nimirum & in diariarum febrium tranſitu imagineris licet alterum quoddam genus in tranſitu exoriri, quod neutri extremitatum ſit idē. Ac primum quidem de hoc diſſerēdum eſſe mihi videtur: quò ſicuti reliqua etiam ipſum tum protinus noſcatur cum incidit, tum ſic inhibeatur in primo ortu, ne aut ęgre ſanabile, aut inſanabile, poſtq̄ auctum eſt, euadat. Cæterum, medium id cū inciderit, nec noſſe ij poſſunt, nec ſanare, qui extremitatum, quarum eſt medium, ſpeciem ignorant. At tibi, qui pręſertim non ſolum diariarum, ſed etiam reliquorum duum generum notas intelligis: vbi vel diariarum notæ aliquatenus ſunt alienatæ, vel reliquarum notæ ſimul apparent, haud difficile fuerit iam tranſitum ſuſpicari. Ergo ex aduſtione, cruditate, laſſitudine, vigilia, animi perturbatione, vel bubone qui ex euidenti aliqua ſit cauſa, nunquam ad tertium vſq; diem progredietur febris acceſſio, niſi quid delictum circa laborantem ſit. At quibus ſtipatio febris occaſio eſt, ijs ēt vltra hos porrigi acceſſio poteſt. Nā quoniam ſtipatio, vel obſtructis exilibus meatibus, vel cōniuentibus, vel etiam corpore ipſo immoderatius denſato accidit: merito (arbitror) diximus ex frigore & balneis quæ vel contactu refrigerent, vel facultate: præterea pharmacis ſimilis generis: pari modo ijs quæ cutim ſiccent, veluti Sole feruente: nec minus ēt ijs quæ denſent, veluti dura cum ijs quæ frigefaciant frictione: & detineri intra corpus ceu fumida fuliginoſa'ue excrementa, & ab ijs febrē accendi: verū ex his denſationem quandam corporū ipſorum fieri, ac veluti exiguorū meatuum conniuentiam: obſtructionē uero vel ꝓpter glutinoſos, uel craſſos, vel copioſos ſuccos incidere: quinetiā febres quaſcunq; vel conniuentia meatuum, uel recens corporum denſatio excitāt, has & deſiſtere poſt primā acceſſionē, ſiquis recte eas tractet, et vere diarias tū eſſe, tum appellari. at quę ex obſtructione creatur, ſi hęc puſilla ſit, ſolui ipſas quoq; ſimiliter vt alias diarias, ſiquis eas legitime ſanet. Sin valenter impacti humores ſint ſic, vt valentius aliqd quod eos eximat, deſiderent: eas febres porrigi vltra vnum diem neceſſe eſt, ac diariarum febrium genus videri egreſſas. Quomodo. n. dici

G

H

[Handwritten margin note:] Diariarū accessio est unica unico circumscripta die.

[Handwritten margin note:] Diariæ transeunt in putridas et hecticas nisi recte tractentur.

[Handwritten margin note:] Stipatio fit vel obstructis exilibus meatibus ꝓꝑ glutinosos, vel crassos vel copiosos succos, vel causas desicātes vel refrigerantes corpus.

vltra

A Vltra diaria febris poteſt, quæ in tertium vſq; diem extenditur, quando ex ipſa nominis ratione in ſecundo eam deſiſtere par erat: Dictum enim ſupra eſt vigintiquatuor horas eſſe ſic appellatę diei ſpatium: vtiq; vt cum nomine diei, nox quoq; vnà comprehendatur. Atqui ſi neq; humor putreſcẽs ſubſit, nec corpus ipſum febrilem calorem, vt habitum ſuſceperit: à duobus generibus diuerſum ſit. Aut ergo aliud præter tria iam dicta genus eſſe in prima febrium diuiſione dicendum eſt: aut appellatione pro nihilo habita diarias ipſas nominare oportebit. Neq; enim profectò de ſubſtantia ipſa talium febrium eſt diariæ vocabulum. Verum conuenienti nomine deſtituti, clarioris ſimul breuioriſq; doctrinæ gratia, ab eo quod ſæpius eis accidit, nomen indidimus. Ac natura quidem eadem his eſt quæ diarijs, nomen autem non idem.

Quæ ſint febres, quæ ſynochi appellantur, & quæ ipſarum enumerentur inter Diarias. CAP. 2.

SIquidem in quibus vna acceſſio ab initio ad finẽ perpetuo manens, in multos dies porrigiť: eas febres ſynochos, id eſt continentes appellant: non illi quidem græco nomine vſi, cæterũ ſolœciſmum committendum potius rati, quàm formam ipſarum ſine nomine linquendũ. At nõ ſicuti idea vna eiuſmodi febrium eſt, à qua ſynochos eas nominãt, ita et natura ſimplex vnaq; eſt.

Febres synochæ appellant quæ ab initio usq; ad finem unicam accessionẽ sortiuntur in multos dies porrectam

B Quædam nanq; earum manifeſtam habent putredinis notam, quædam prorſus non habẽt, quas nimirum ex diariarum febrium genere eſſe diximus. Cum.n. acceſſionis rẽmiſſio ex feruentium humorum tranſpiratu contingere ſoleat, non tranſpirant autem in uehementi ſtipatione: neceſſe eſt multorum dierum fieri acceſſionem. Igitur vbi in tali febri nulla ſubeſt occaſio, quæ alterius acceſſionis principium excitet, vltra hoc ꝙ multorum dierum febris eſt, nec inuaſionem alicuius † {febrium ſignificatiõis} facit, ſed permanet ab initio ad finem vna febris, quæ nec quotidianæ, nec tertianæ, nec quartanæ notãm præferat. Cæterum, cum me audis dicentem, vbi uehementer ſtipata corpora ſunt, cohiberi intra corpus febrilem calorẽ: non ita factã prorſus denſitudinẽ putandũ eſt, vt nullũ ex ijs humoribus, qui tenuati admodũ ſint, effluere foras ſinat: cũ nec ſi de oſſibus ita dixeris, id verum ſit, nedũ carne & cute. Verũ cum à feruentibus humoribus vapor attollatur plurimus, effluat aũt foras exiguus: hunc qui relictus eſt, febrem ſeruare eſt neceſſe. neq; id modo propterea ꝙ ipſe manet, ſed etiam propterea ꝙ quæ proxima ſunt, adurit.

παῦλα.αἰ. ἰάλειμμα.

ἐπισημασί ς.

ἐπισημασί ν.

Sinochæ sine putredine sunt ex genere diariar;

Quo pacto febris continens, cum putredine, aut ſine putredine oriatur. CAP. 3.

QVoniam igitur ex duobus his ſeruari febris poteſt, & quòd totus vapor non trãſpiret, & quòd idem vapor ea quæ contingit, etiam excalfaciat: neceſſe eſt tres eſſe in ſynochis febribus differentias: nempe vel pari permanente magnitudine ea, quam in prima acceſſione ſummãm habuit, vel adijciente ſemper exiguum aliquid, diminuente'ue: atque hæc uel æqualiter faciente, vel inæqualiter. Ac ſi quidem quod accenditur, ei quod tranſpirat par fuerit:

C nec augeri, nec minui febrilis calor cernetur: ſed perinde ſibi ſimilis pmanebit, ac ſi nihil illi adijceretur, aut demeretur. Quippe ad æqualitatis cuſtodiam, nihil intereſt ſeruetur'ne eadem aſſidue ſubſtantia: an ei quæ vacuatur, par ſit ea quę adijciatur. Verum ſi altera earum vicerit, vtiq; ſi quæ vacuatur: minui febrem neceſſe eſt: Sin quæ adijcitur: omnino increſcere. Sed nec illud ſanè quenquam latet, ꝙ cum ex febribus altera magis minus'ue quàm altera, tum augetur, tum minuitur, id ob exuperantiæ imparitatem neceſſario accidat. Nam vbi aliàs ampliore menſura, aliàs minore vel febrium generatio, vel tranſpiratio exuperat, nec ijs quæ augentur omnibus par eſſe auctio, nec ijs quæ minuuntur demptio omnino poteſt. immo plurimam eſſe, tum exceſſus, tum defectus differentiam eſt neceſſe. Atq; vnum quidem hoc (ſiue genus, ſiue ſpeciem, ſeu quiduis aliud appellare libet) συνόχων, id eſt continentium febrium eſt, quodq; ex eadem cum diarijs natura conſtat. Alterum eſt ubi in omnibus vaſis, ac potiſſimum maximis, æquabiliter ſucci putreſcunt. Eiuſmodi febrium in gracili & frigido corpore neutra conſiſtere ſolet: ſed plurimum in ijs qui ſanguine abundant, & corpulẽntis gigni cernuntur: quando nec obſtructio citra putredinẽ excitare febrem valet, niſi id quod tranſpirat, & copioſum ſit, & calidum: nec humorum putredo in omnes quæ inter inguina & alas interſunt venas, æquabiliter ac cito porrigi in frigido habitu

πολυσάρκοις

Febris continens in gracili et frigido corpore non solet consistere, sed plurimum in his qui habundant sanguine et corpulentis

D poteſt. Debent enim {ſemper} quæ putreſcunt, tum calida humidaq; eſſe, tum vero difficilem tranſpirationem habere. Eoq; fit, vt nec in frigida ætate, nec in frigido corporis temperamento, ſiue id ab initio conſtitit, ſiue modo frigidum ſit factum, continens excitetur febris: ſed nec in gracilibus, vel qui raro ſunt corporis habitu. Immo tum ætate, tum natura, tũ acquiſititio temperamento, quæ calida ſint, ac præcipue ſi & carnoſus, {& bono} ac multo ſanguine affluens, & denſo corpore æger ſit, aut etiam calidis excrementis refertus. Proinde fit, ut qui ita febricitant, ijs & pulſus maximus ſit, & æqualis, & uehemens. quibus etiam arteriæ hãbitus, nec durior quàm pro natura eſt, nec mollior: celeritatis tamen frequentiæq; eò peruenit, quò febris ipſa magnitudinis. Atq; hæc quidem ambarum ſunt communia. alteri uero priuatim putredinis inſunt notæ: idq; tũ in lotio, tum pulſu, tum caloris ingrata qualitate.

Putredini requirit. ut materia sit calida et humida, difficilemq; habeat transpirationẽ

σύστασις.i.cõſtentia.

Adoleſcentiũ duorũ curatio, quorum alter continente ſine putredine, alter cum putredine febricitabat. C. 4.

AC tibi exẽpli cauſa redigã in memoriã aduleſcentes duos, quos vnà mecũ vidiſti. Erat alter eorum liber, & palæſtræ peritus: alter ſeruus, haud inexercitatus ille quidẽ, cęterũ in palæſtra parũ vehemẽs, nec tñ ad quotidiana quæ ſeruũ deceant, tum exercitia, tũ opera tractãda, non

idoneus.

idoneus. Porrò liber continenti citra putredinem febri laborauit: seruus continenti cum putredi- B
ne. horum vtriq; quænam sit adhibita curatio, non intempestiuum dictu nunc arbitror, quãdo-
quidem in exemplis exercitari quiduis discentes maxime expedit. Neq;. n. satisfaciunt ad exa-
ctam cognitionem vniuersales methodi. Sunt autem exemplorum ea pro potioribus habenda,
quæ ipsi oculis vsurpauimus. quando si omnes qui docere scribere'ue aliquid sunt aggressi, ea
prius operibus ostendissent: prorsus paucula quædam falsò dicerentur. Nunc vero pleriq; alios
docere tentant, quæ nec ipsi vnquam fecerunt, nec alijs ostenderunt. Cæterũ vulgus medicorũ
nihil miri est, si contemptis bonis moribus, opinioni sapientiæ magis quàm veritati inhiat. Ve-
rum non sic fuit ratio nostra. Non enim heri, aut nudiustertius, sed statim ab adolescentia philo-
sophiæ studio capti, primum nos ad eam contulimus: Mox patris euidenti insomnio moniti ad
medicinæ studium excolendum venimus, ac per totam vitam operibus magis q̃ verbis vtrique
studio incubuimus. Quo minus mirum est, si in quo tempore alij totam vrbem salutando lustrãt,
& cum diuitibus cœnant, ac eosdem comitantur, hoc omni sedulo nos laborantes, primum qui-
dem omnia quæ veteribus pulchre sunt inuẽta, didicimus: mox eadem opere tum indicauimus,
tum exercuimus. Ergo qui palæstræ peritus iuuenis erat, vbi febricitare hora prima noctis cœ- F
pisset, postridie eum mane circiter horam diei tertiam vidimus. Cum autem inuenissem febrem
admodum calidam, sed pulsus æquales, & maximos, & celeres, & frequentes, & vehementes, tũ
caloris qualitatem quę tactum minime morderet, iam vero & vrinas tũ crassitudine, tum colo- *συςάσει, i.c. sistentia.
re à naturali habitu non multum alienas, audiens præterea hominem circiter triginta dies exerci
tationis consuetudinem intermisisse, pridie tamen exercitasse se vehementius, cæterum nõ mul-
tum, sumpsisse autem solitos cibos, atq; eos concoxisse, quãuis tarde & ægre, vtpote cum febris
vespere occupasset, cum interim rubicundus plenusq; homo appareret, atq; etiam plenitudinis
sensum se percipere diceret, faciente interim quodam eorum qui aderant, de vena secanda men-
tionem: visum nobis est eius auxilij considerationem in aliud tempus remittere, simul vt certius
sciremus cuius generis febris esset, simul necessario propter eam, quæ præcesserat, concoctionis
tarditatem. Cum autem vesperi similem vigorem tueri febris est visa, ceu nihil sensibiliter remit
tens, suspicio iam erat synochon esse, hancq; ex obstructione, & sanguinis abundãtia, & prę car-
nis copia stipatione. Ac cum parem magnitudinem per totam noctem febris seruaret, postero
die visum est medicis omnibus, qui eum inuiserant, sanguinem esse mittendum. Discordia vero
orta de tempore, & vincentibus qui id in sequentem diem differendum suaderent, febris per to-
tum eum diem euidenter visa est vigorem suum augere. Mox tertia sequente nocte, alia quidem G
accessio minime incidit, quæ primæ ad portionem responderet: erat tamen æstus ipse laboranti
intolerabilis: vrgebatq; tum tensio totius corporis, vtpote repleti, tum capitis pulsatio: atque ob
hæc grauis vigilia: iuuene in aliam aliàs se figuram iactante. Itaq; cum vltra ferre non posset, hora
noctis circiter octaua mittit ad me ministrum, rogatq; ad se ocyus veniam. Ipse annuo, atq; abeo:
inuenioq; febrem calidissimam, pulsumq; qualem prædixi. Quoniam autem nec in hoc, nec in lo
tio, nec in ipsa caloris qualitate indicium aliquod humorum putrescentium apparuit: optimũ fa-
ctu visum est uenam incidere, antequam putredo inciperet. Aufero itaq; ab homine eo vsq; de
industria sanguinem, quoad animo linqueretur: maximum planè ubi valentes vires sunt, continẽ
tis febris remedium. id quod tum ratione, tum experientia didici. Primum nanq; in contrarium
statum agitur corpus, celerrime ex animi defectu refrigeratum. Hoc uero nemo inuenire potest
neq; quod ipsis ægris, neq; quod naturæ quæ animantes gubernat, iucundius vtilius'ue sit. Post-
modum in eiusmodi corporibus, necessario superuenit alui deiectio, nonnunq̃ etiam bilis vomi-
tio. quas res statim à toto corpore madores sudores'ue excipiunt. Quę nimirũ oĩa cũ huic quoq;
contigissent, protinus febrẽ extinxerunt sic, vt quidam ex ijs qui aderant, iugulasse me febrem p H
iocũ dicerent. vnde oẽs risimus. Verum quò narrationem oẽm absoluam, nihil mali erit paucula
addidisse. Post duas nanq; à sanguinis missione horas paulo nutrimenti dato, ac iusso quiescere,
discessi. Quinta vero hora reuersus, tàm profundo somno indormientem inueni, vt tangentem
me prorsus non sentiret. Cum vero & ministri adeo illi altum somnum fuisse dicerent, vt nec cu
madores eius abstergerẽt, expergisceretur: suasi ita facerent. esse nanq; hominem iam prorsus à
febri liberum. Reuersus aũt & decima rursus hora, ẽt tunc dormientẽ inueni. Egressus aũt iterũ
ad alios visendos ægros, redeo hora prima noctis, non tamen ut ante tacẽs, sed voce de industria
sublata, quò ægrum à somno excitarem. Quod cum ita accidisset, ubi solo ptisanæ cremore ipsum
nutriui, abij. Cuius modum postero die augens, tertio lauatum dimisi. Ac quæ ad hunc pertine-
bant infirmum, ita sunt gesta. Quæ vero ad alterum, nunc dicã. Is cum toto die multum labo-
rasset, deinde lauatus paucula comedisset, cœpit nocte febricitare, totum ẽt continuãs sequentem
diẽ. Hunc nos post secundã noctẽ vidimus, in cæteris quidẽ oibus iam dicto iuueni similiter affe
ctũ: uerũ putrescentiũ humorũ euidentes præbentẽ notas. Itaq; uena quoq; huic protinus incisa,
vsq; ad animi defectum vacuauimus. Post id, idoneo interposito spatio, cibauimus primũ mulsa,
deinde vna interposita hora, ptisanæ cremore. Atq; hęc oia intra quintã acta sunt horam. Cũ aũt
similis sibi p̃seueraret febris, synochon eã fore ex putredine expectauimus: Itaq; accidit. Quip-
pe cum

Ad studiũ medicinæ excolendũ accessimus patris euidenti insomnio moniti

Febriũ continentiũ præsidiũ maximũ est missio sanguinis uel ad animi deliquiũ

Sanguine detracto in ardentissimis febrib. interpositisq; duab. horis est modice æger alendus permittendusq; ut quiescat

A pe cum eam secunda noctis hora pari magnitudine cerneremus, tertiæ diei accessionē, futura'ne esset, an secus, diligenter obseruare volebamus: cuius in septimam horā noctis suspicio erat. Itaq; cum summo mane superuenissem, inueni quod expectarā. Nam nec tertiana inciderat accessio, febrisq; remissior paululo q̃ vesperi fuerat, apparuit. Vt aūt rursus hominē meridie vidi, eratq; iam certissimū & febrē decreuisse, & synochon febrem esse, sed que{assidue}decresceret: satius visum est tum quoq; hoīem similiter nutrire. Quarta vero exacta nocte, manifeste minor etiam quarto die erat. Quo rursus quoq; ad eundem modum homine cibato, aduertimus tum illo die toto, tum quę hūc secuta est quinta nocte magnitudinē remittere sic, vt quinto die liquido planē appareret minor esse febris q̃ ante. Itaq; ad portionē minuentis se febris, vrinę quoq; concoctio processerat. Eratq; haud obscurum septimo(id quod factum est)finiendā. Hanc igitur planē cōtinentem ex humorum putredine febrē, & quæ assidue decresceret, vidimus. Multas vero alias continētes conspeximus: quarū alię crescentes, alię similē tenorem seruantes erant. Illas Epacmasticas, has Acmasticas, vel Homotonus Græci vocāt: Aliæ, ceu quam modo memorauimus, decrescentes, quas Paracmasticas dicunt. Alię rursus in primo die putredinis notas habuerunt, alię in tertio, aut certe ad summum quarto: idq; aliās medicorum ipsorum inscitia, qui sanguinē non

B miserant: aliās laborantiū ipsorum timiditate. Siquidē eorū qui ex sola obstructione febricitarēt, nemo in putredinis febrem incidit, qui prius sanguinē miserat: Quem, vbi valida virtus subest, & ætas pmittit, vsq; ad animi defectū mittere expedit. Vbi horū alterū nō satis respondet, tutius est quantū satis visum fuerit, tm̄ principio detrahere: quod defuit, iteratiōe supplere. Etenim hoc p̄sidio omisso, qui ita febricitant, in summum discrimen veniunt: nisi si eos vel virium robur, vel largū sanguinis pfluuium, vel sudor copiosus ex manifesta pnicie eripiat. Et tm̄ nonnulli ex medicis sunt, qui tametsi manifestissime vident naturā sanguinis pfluuio nō paucos eorū qui sic periclitētur, seruare: tm̄ sanguinis missionē fugiant, nullam nec experientiā, nec veram rationē secuti. Cæterum hos mittamus, disputato presertim cōtra illos abunde vno integro libro, qui est de sanguinis missione contra Erasistratum scriptus. ipsi vero ad propositum reuertamur.

Sanguis mittendus usq; ad animi deliqu. Si uirtus et ætas pmittit, ubi alterum satis non respondet, partire præstat

De ratione curandi continentes febres per uenæ sectionem & frigidæ exhibitionem. CAP. 5.

ERat vero in p̄senti disputatione, ppositum de ijs febribus differere, quę ex stipatis p obstructionem meatibus oriunt̄. Quas, si sine putredine consistant, ex diariarum esse genere dixi. Sin ijs putredo aliqua vel ab initio statim, vel postmodum superueniat: vbi in oībus venis, ac p̄cipue magnis ea constitit, continentes excitari febres. vbi in vnica animalis parte, febres quę certo ambitu accedant. Verum de his postea. Quòd aūt & bis arbitror, & ter, & sæpius, iterumq; di-

C cendum est: qui ita laborant, si recte curabunt̄, ijs sanguinis missio est adhibenda: qn̄ quibus corpus ex succorum abundantia inhabile ad transpirationem iam redditum, tm̄ caloris congessit, vt inde iam febricitet: ijs tm̄ sanguinis est detrahendū, quantum vires tolerant. Pro certo quoq; habendum, nisi ijs, qui hoc per naturā sunt habitu, id adhibeatur p̄sidium, fore vt vel suffocent̄, vel certe syncope prehendi oīno periclitētur: nisi(vt dictum est)eos vel virium robur, vel plurimus sudor, vel largum sanguinis pfluuium, à morte vindicet. At illud, vel me tacente, constat, ijs præsertim qui librū de plenitudine studiose perlegerunt, quanq̃ & nunc quoq; à me dicetur, nō esse nunc nobis de ea abundantia sermonē, quę ad virtutem cōparatur, (quippe quę nec sic obstruit venarum ora, vt refrigerationem, phibeat, nec tunicas earū distendit, nec ruborem, nec tumorē inuehit, multoq; minus vel carnis vel cutis transpirationē moratur) verum de ea quæ contineri à vasis vltra non valet, quæq; ob id ipsum tum perrūpere vasa, tum recludere solet, reliquaq; modo dicta symptomata inducit, obstructionem, distentionē, tumorem, ruborem: de hac inquā mihi omnis sermo tum habitus est, tum vero nihilominus habēdus. Siquidem copia hæc, dum bo-

D nitatem suam seruat, vt pariter augeri cū robore virium est nata: ita siquando has grauat, nec de cætero augebitur, & bonitatē naturæ amittet. At si†{naturalem semel bonitatem amiserit,}fieri nequit, vt non putrescat, quādoquidem nec aliud vllum ex ijs, quæ foris sunt, humidū calidumq; corpus manere imputrescibile cernimus. Ergo festinare ad sanguinem detrahēdū oportet, quo věnarum natura ex transpirando ventilandoq; naturalē temperiem seruans, humoribus eo quo inter initia modo dominetur: qn̄ si ad intemperiē versa laborabit, metuendū est ne hi putrescant. Excitatur aūt intemperies in ea ex febris calore: Quem siquādo rudis quispiā medicus auxit, nō vacuata stipationis causa, in incerto reliquum omne remedium est. Vbi nanq; emitti abundantia postulat, calor aūt refrigerari, pugna discordiaq; inter ipsa sanandi oritur remedia: scilicet ijs, quę refrigerent, quāuis temperiem naturæ concilient, saltem abundantiā intra corpus detinētibus: quæ vero rarefacienda cute hanc educant, oībus calfacientibus: sic vt si abundantiā emittere velis, febrem augeas: si febrem refrigerare, abundantiam moreris. In hanc cōsilij inopiam deueniunt, qui statim à principio non vacuarunt, Erasistrati persuasione inducti: qui nec spontanea sanguinis profluuia potuit imitari. Optimum igitur factu est(id quod nos semper in re quaq; facere vidisti)statim non numero dierum, sed vni virium robori, in febribus eius generis attētum esse: quippe quod si seruatum est, non solum sexto septimo'ue, sed etiam sequentibus diebus sanguis est mittendus. Quòd si curare aliquando infirmū cogeris, cui non solum antea secādę venæ

† τὸν ἐκ τῆς φύσεως κόσμον ἀπολέσειε. i. non amplius a natura regat.
* τῶν ἀγγείων .i. vasorum.

Continentes excitantur febres ubi putrescit humor in uenis omnib et p̄sertim maximis

Accessiones febriles fiunt, ubi putredo in unica animalis parte supuenit

Sanguinis tantū est detrahendū, quantum uires tollerant, febrientib; ex copia succor;

Sanguis mittendus est quouis die, etiam septimo, suadente id morbo, et uiribus

remedium prætermissum est, sed nunc quoq; vel per medicorum ignorantiam, vel ipsius laborantis propinquorum'ue eius timiditatem procedente tempore mittere sanguinem prohiberis: ad frigidam exhibendam accedes. sed diligenter ante discernens, quantum ex ea nocumentum contingere possit. Nam si id aut exiguum erit, aut nullū: offerenda potui est, quę prorsus sit gelida, quantū bibere ægro libet: quinimmo magis id audebis, si frigidæ potioni insueuerit. Sin magnum timetur incōmodum: ab hac quidem abstinendū, atq; alijs auxilijs quibus obstructio eximatur, & abundantia vacuetur, & febris feruor deferbeat, vtendum. Porrò incōmoda, quæ frigidam potionem intempestiue immodiceq; exhibitam sequuntur, in his consistunt, quod lentos crassosq; † humores, siue hi obstructiones, siue putredinem, siue phlegmonen, siue qualis erysipelas, aut scirrhus, aut œdema est, affectum creauerint, attenuari digeriq; prohibent. Ergo quoties ex his febris accenditur, atq; ad eos vacuandos frigida data non conducit, ad præsens quidem non paruum affert leuamen, propterea quod iam accēsam febrē extinguit: verum cum causa eius adhuc perstet, aliam denuo accendi est necesse, atq; ea quę præcessit, nonnunq̄ difficiliorem, propterea quod densatum ex frigida corpus est. Atq; hæc vna noxæ species est minime contemnenda. Altera talis est. Multæ laborantis imbecillæ particulæ, siue ita se ex naturali intemperie habeant, siue ex vitio adscititio, à frigida læduntur. Alij nanq; gula adeo vehemēter est affecta, vt vix deglutiret: Alij ventriculus sic, vt vix cōcoqueret: Alij ipsum ventriculi os, aut iecur, aut colon, aut pulmo, aut septum transuersum, aut renes, aut vesica, aut tale quippiam aliud à frigida percussum, ad proprium opus infirmum est redditum. Nōnulli autem ex intempestiua immodicaq; eius potione, non multo interposito tempore, nec postmodū, sed illico difficultate spirandi, & conuulsione, & tremore corripiuntur: ac toto (vt semel dicam) neruoso genere læduntur. Nec ignoro quòd formidolosum te ad frigidam offerēdam, ex ijs quæ memoraui, reddere, nisi ea me vsum subinde vi disses, semperq; cum successu, nec ægrum in vllo manifeste læsisse. Quibuscūq; enim in principe particula tumor aliquis è phlegmones, œdematos, aut scirrhi genere constitit: ijs frigidam offerre non oportet: Sed nec ijs quibus obstructio putridus'ue humor non concoctus incommodat. Quòd si euidentes percipis absq; iam dictis tumoribus cōcoctionis notas, illud dūtaxat æstimabis, sit'ne pars aliqua temperamēto adeo frigido, vt in hanc noxā procumbat. Porrò erysipelas, quod verum erysipelas sit, non aliter sanaueris: At si mistum cū phlegmone sit, in hoc cōcoctionis expectandæ sunt notæ. Atq; hæc latius q̄ pro re nunc proposita, cum postmodum etiā forte necessum erit de frigida exhibenda mentionem facere. Nunc. n. altera continētium febrium ex sola obstructione est orta: altera vero etiam cum putredine per oēs venas. Cum ergo cōcoctionis humorum in ijs notas videris, de quibus dictum abunde in libris de Crisi est, audacter frigidam dabis. quippe solidarum animalis partium natura roborata, prætenuatos iam humores aggreditur ita, vt qui vtiles sint, atq; ad nutriēdum habiles, hos quidem ad se trahat, inutiles vel per ventrem vel per cutim eijciat. Quòd si etiam frigidæ assuetus æger fuit, magna cum fiducia frigidam exhibebis: ipsa scilicet experientia iam doctus oīa viscera eius occursum familiariter tolerare. Omnino nanq; si quod frigidum adeo esset, vt ab hac offenderetur, id per sanitatis tēpus euidenter offensam suam ostendisset. Nulla vero per sanitatem particula quicq̄ ab hac læsa, nec etiā inter febricitandum quicq̄ lædetur. Vbi nanq; nonnulli aquæ frigidæ potioni nō assueti, tn̄ propter ardentem febrem eam bibere coacti, nullum incōmodum senserunt: multo profectò minus eorum qui assueuerunt quisquam lędi debet. cui etiā quasi pro munimento maximo accedit ipsa caloris copia. Hic nanq;, cum in vasorum finibus plurimus contineatur, vtpote tum aerea in his substantia, tum etiam succis oībus inflāmatis, quantum ab frigido patitur refrigeratus, tn̄ rursus calfaciendo in ipsum agit. Ideoq; minus tuta ijs qui exiguum sanguinem carnemq; obtinent, frigidæ potio est. Celeriter nanq; ad solidas animalis peruenit partes, nulli quod eius vim frangat occurrens. Eo etiam fit, vt hecticæ febres nec perinde eam quæ prorsus sit gelida, nec multā desiderent: ceu quæ extenuatis oīno, exiguiq; sanguinis corporibus incidant. Verum de illis post agetur. Maxima vero continentium febrium remedia hæc duo sunt, detractio sanguinis, & potio frigida. Verum illa nullo non tēpore, modo vires sustineant: hæc cum & in pulsu, & vrinis, concoctionis euidentes cernuntur notæ, febris aūt est maxima. Attendēda vero cum venæ secandæ indicationibus sunt, tum quæ eam præcedunt, tum vero quæ oīno excipient. Nam si pręcedat ciborum cruditas, tanto tēpore differre venæ sectionē iubebis, quātum satisfacere tum ad eorum concoctionem, tum vt excremēta descendant, videbit. Sin sequetur necessario vacuatio quæpiam, tn̄ illi de eo quod superfluum est relinquendum, quātum est per eam vacuandū. Itaq; si tempore mittēdi sanguinis menses moueri contigerit, siue etiam hæmorrhois sit reclusa, si inspecto fluētis impetu, ipse satis fore videbitur qui solus, quod requiris, vacuet, naturæ rē omnem permittes. sin minus, tn̄ ipse detrahes, quo ex coniunctis ambobus perficiatur quod postulas. Veluti aūt in his ad ipsam naturalem vacuationē, quæ sensu vsurpetur, non leuiter attentum esse oportet: ita alibi vel ad naturam ipsam, vel ad ætatem, vel cœli statum. Sunt. n. nonnulli ad exhalandos digerendosq; corporis succos natura propensi. Pueri certe propter ætatem perpetuo: Cœli vero status, vbi calidus nimium est & siccus. Voco cœli statum ipsam ambientis nos aeris tēperiem:

† Linacer vertit vt impressi legūt. antiqui addūt καὶ πολλοὺς.i. & multos.

E

F

G

H

Aqua frigida potu utendum est si æger non patiat. sibi secari venā, sed prius considerato nocumento, quod ex ea potest contingere

Erysipelas in aliquo visceri consistens verum non aliter q frigidæ potu sanaueris cæteris tumoribus est prohibenda

frigida potus macilentos exangues atq hecticos lædit quia celeriter ad animalis partes solidas puenit, nulli quod eius vim frangat occurrens

Continentium febrium sanguinis missio et frigida potio sunt maxima remedia atq illa si vires tollerant hæc appārentibus concoctionis signis utendū est.

A riem: sub qua & anni tempus, & regio comprehenditur: quando horum quoq; vtrunq; ex ambientis temperie indicationẽ mutuatur. Propensi aũt ad digerẽdos corporis succos sunt, quicũq; natura sunt humidi: magisq; si accedat caliditas: Præterea qui raro corporis sunt textu: Ad hæc, quibus os ventris aut amara bili abundat, aut imbecillum est, aut supra modum sensile. Atq; hæ qdem indicatiões sunt, quę sanguinem detrahendũ dehortantur. Contra postulant vnà cũ affectu cuius causa primum requirebat, habitus durus, densusq;, & vno verbo, qui haud facile digeritur: tum ambiens humidus frigidusq;. Sanè merito quædam sanguinẽ mittendũ adhortantur, quędã dehortant. †{Siquidẽ ea pro vacuatione oĩno suscipit.} At eorum quę cõprehensa sunt, quędã transpirationes morantur, quędam ꝓmouent: & quædam ad vacuandum prompta sunt, quędam secus. Sanè transpirationem corporũ prohibent, tum meatuum stipatio, tum circũdantis nos aeris humiditas & frigiditas. Contra ꝓmouent ea quæ his sunt contraria. Eorum aũt quę vacuant, quę calida humidaq; ac tenuia sunt, ea celerrime digerunt. Contra, quę crassa, glutinosa, & frigida sunt, ęgre transpirant. Atq; hęc quidem ad rem ꝓpositam de missione sanguinis, ac frigidæ aquæ potione, non ignorasse expedit. Quarũ vtranq; metuentes non paucos medicos vidisti, vtiq; imperitos. Quorum alteros Hæmophobus, id est sanguinis mittendi timidos: alteros

B Psychrophobus, id est frigidæ exhibendæ formidantes, sic græce nominamus: sicut qui à rabido cane sunt morsi, Hydrophobus. Sunt enim ꝓculdubio horum quoq; aliqui præ dogmatis sui studio, non leui in rabie. Ergo relictis his, quod initio institutum nobis fuerat, prosequamur: ad memoriam reuocantes, quemadmodũ sermo noster occasione cõmunium quorundã in ipsis accidentium, à diarijs venit ad continẽtes. Quoniam.n. obstructionis affectus, cum & ipsa exilis est, & rite curatur, diariam febrẽ efficit: cum vero vel propter magnitudinẽ, vel medici inscitiam, cõsuetum diariarum tp̃s excessit, aut continentem, aut aliquam earum quæ certo ambitu repetunt: merito nos de ea, quę diarijs cognata est, continenti febre disputatio excepit: propter has vero protinus & de hac, quę cum putredine humorum erat. Visumq; satius est, vel claritatis, vel exercendi legentis causa, vnius ægroti in vtroq; febrium genere mentionem facere.

Indicationes non à traditis tm̃ superiori libro scopis, sed à causa morbi, ac ægrotantis uiribus petẽdas esse, & illarum methodum exercitatione in particularibus comprobandam. CAP. 6.

C IGitur quoniam hæc nobis peracta sunt, ac per ea demonstratum euidenter est (id quod in p̃cedenti hunc libro ad calcem est dictum) oportere in alijs febribus, quæ amplius diariæ non sint, non modo ab ijs rẽbus quę in illo libro pręcipiantur, faciundorum indicatiões peti, sed etiã ab ea causa quę febrẽ excitet, ac laborantis viribus: ad vniuersalem denuo exercitationẽ reuertamur: pro cõperto habentes non licere vllius artis scientiã nancisci, nisi & methodum quandã habueris ꝑ vniuersalia vocata theoremata, & in particularibus te exẽplis exercueris. cum neq; fieri possit, vt sine multiplici in ægris singulatim exercitatione, quod ex vsu sit facias, nec sine vniuersalium cognitione probe exercitatio ꝓcedat. quippe cũ in vniuersalibus methodus, in particularibus exercitatio consistat. Tanq̃ igit̃ qui iter aliquod ingredi student, vtroq; inuicẽ vtunt̃ crure: qui altero claudus est, vno dũtaxat vtit̃, & longo spatio, & sæpe errans, viã peragit: ita sanè & qui sinẽ cuiuslibet artis cõsequi parat, duobus his veluti cruribus, vel instrumẽtis, vel quomodocũq; appellasse libet, vti debebit: ĩ vniuersalibus theorematis, methodo: ĩ particularibus, exercitatiõe.

Aduersus eos, qui curandi indicationem à laborantis uiribus sumi negabant. CAP. 7.

REuersi igitur ad methodum, nunc age de ægrotantis agamus viribus, conferant'ne ad curationem hę quippiam, an planè nihil, ceu nõnullis est visum. Videtur tñ eorum qui inutilem virtutem esse ad curationem inueniendam dicunt, nõ propria operum artis disceptatio esse, sed logica potius, ac sophistarum. Aiunt.n. ab eo quem curamus affectu, faciendorum indicationem præstari, haudquaq̃ à viribus. Ergo & anni tempus, & regionem, & statum cœli, & ętatem,

D & consuetudinem, & corporum temperies inutiles esse eadem scilicet ratione dicunt. Postea cũ mutare curationem propter hæc coguntur, immemores eorum quę inter initia dixerant, quędã eorum contraria aliq̃n indicare aiunt ijs ad quę curantis consilium dirigitur: quædam ad præsidiorum materias esse vtilia, quemadmodũ & animalis partes. Etenim in illis quoq; eadẽ vtunt̃ stropha: in principio sermonis inutiles eas esse ad curationis inuentionem asserẽtes: post vbi redarguuntur, ad curationis quidem indicationem inutiles dictitantes, ad materię tñ mutationem, vel inuentionem, vel differentiã, vel qualitatem (nam nec nominant eodem oẽs modo) necessarias esse fatentes. Itaq; quod modo dixi, nũc quoq; repetam: nempe ꝙ egressi ex eo quod in arte est vtile, in logicam disceptationem veniunt. Est nanq; artis vtilitas, auxilia qbus æger sanet̃, inuenire. quo illi relicto, de noĩbus litigant Endæxes & Antendæxes (quasi indicationes, & indicationũ contradictiones dicas) item cõmunitates, & scopos, & auxiliorũ materias, aliaq; similia loquẽtes: scilicet hac nominũ diuersitate purgasse se, pro ijs, quę falsò affirmauerant, arbitrantes. Ego vero minime veto noĩbus qbus libitum sit vti. Meminisse tñ eos velim eorũ quę ab initio ꝓposuerunt. Ea sunt auxiliorum inuentiones. Ad quas qcqd conducere quomodolibet videbit̃, id fatendum est ad curationẽ esse necessarium. Sic igit̃ & virtus necessaria'ne cõsideratu in ægris à medico sit, an nõ, indagemus. Ego.n. sæpe maxime esse necessariam aio sic, vt quę circa ægrum

† κένωσις μὲν γὰρ αὐτῆς ὁ σκοπός

* scopis

Sanguinis missio prohibetur eis quibus os uentris amara bile redundat aut imbecillũ est aut sup modũ sensile quiq; sunt raro contextu

Artis cuiuslibet scientiã adsiturus opus est ut methodũ quãdã habeat p uniũa theoremata seq, in particularib exẽplis exerceat

Methodus in uniuersalib consistit exercitatio in particularib nec unum sine altero bene procedit

administrantur, omnia fermè eius vnius causa fiant. aliquãdo mediocriter necessariam sic, vt aliquid ex hac quoq; ad ea quæ facienda sunt, consilij petatur, non tñ præcipua faciendorum ratio huc omnis referatur. Possum rursus ostendere tibi, virtutẽ adeo exiguum ad inuenienda remedia conferre, vt propter exilitatẽ etiam lateat: Aliàs vero prætermitti, ac silentio præteriri, quasi prorsus ex vtiliter considerandis non sit. Verum quod accidit in virtute, id in reliquis oĩbus quę aliquid faciendum indicant, vsu venit. Nam aliqñ aliud eorum alio minus aut plus valet: Aliqñ adeo est valens, vt solum indicare videatur: aut ita imbecillum, vt omittatur. B

Medendi methodum primum ab Hippocrate inuentam, deinde à Galeno declaratam ac absolutam fuisse. CAP. 8.

HÆc igitur dum doceo, adsis aĩo velim, illud habens in memoria, ꝙ nec in alijs vllis curatio, quę ꝑ methodum agit, consistit: nec alius ante nos quisq̃ oĩa ea ordine definiuit: quanq̃ etiã ab Hippocrate via est inuenta. Hæc. n. ipsa quę ego nunc enarraturus sum, ille curationẽ indicare primus oĩum scripsit: verũ, ceu primus inuentor, nec debitũ oĩbus ordinem dedit, nec cuiusq; indicationis dignitatẽ ad vnguem finiuit, & quasdam in ipsis discretiones omisit, obscureq̃; plurima pro antiqua dicendi breuitate est interpretatus. Præterea de cõplicatis affectibus paucissima oĩno pręcepit. Ac, vt breuiter dicam, omnẽ ad medicationem viam aperuisse mihi videt̃, sed ita tñ, vt ea curam diligẽtiamq; ad absolutionẽ desideret. veluti nunc quoq; videmus quasdã veterum in terris viarum, qbus pars quæpiam est vel lutosa, vel lapidibus sentibus'ue impedita, vel moleste ardua, vel periculose prona, vel feris obsessa, vel ꝓpter magnitudinem fluminum inuia, vel longa, vel aspera. Itaq; cum sic se haberent oẽs in Italia viæ, eas Traianus ille refecit. quę qdẽ earum humidæ ac lutosæ partes erant, lapidibus sternens, aut editis aggestionibus exaltans. quæ senticosæ & asperæ erant, eas expurgans. ac flumina quę transiri non possent, pontibus iungẽs. vbi longior q̃ opus erat via videbat̃, aliam breuiorẽ excindẽs. sicubi vero ꝓpter arduum collem difficilis erat, ꝑ mitiora loca deflectens. iam si obsessa feris, vel deserta erat, ab illa transferens, ac ꝑ habitata ducens. tum asperas cõplanans. Itaq; mirari nemo debet, si cum viam rationemq; medendi ab Hippocrate inuentam esse sim testis, ipse tñ hoc opus scribere sum aggressus. Neq;. n. ceu ea planè non esset inuenta, sed veluti quæ ꝓxime diximus desideret, ad hæc conscribẽda venimus: nemine priorũ, qui eam methodũ absoluerit, ante me inuento: qñ alij oĩno eam non nouerant: Alij cum nossent, nõ potuerunt tñ quod defuit adijcere: Non deerant qui incognitã esse vmbraq; inductam, ac prorsus è medio sublatã voluerunt. ij vero qui fuerint, in sermonis ꝓgressu dicetur. Nunc quod promisi, aggrediar: omnesq; deinceps medicandi indicationes exponã. F G

Traianus omnes italiæ uias asperitate difficiles instaurauit

In Diarijs febribus ab affectus causa, atq; ægri uiribus non præberi præcipuam indicationem. CAP. 9.

VTile aũt ad claritatem eorũ principium sumet̃ ex reuocatis ad memoriã ijs, quæ in ꝓximo libro disseruimus, cũ de diarijs ageret̃. Videbatur. n. in illis prima, ac (vt sic dicam) maxime ꝑcipua faciendorũ indicatio esse, quę affectũ ęgrotãtis amouendũ suadet: æque vt in sanis prima esse quę statũ eorum seruandũ monet. Verum hic sicut ꝑ similia seruat̃, ita per contraria perimit̃. Conferre ꝑterea ad auxiliorũ inuentionem diximus, tum ipsam corporis tẽperiem vnà cũ consuetudine, tum regionẽ, tum anni tp̃s, tum cœli statum. In qbus vero morbis egregius aliquis in vna parte aĩalis affectus subsisteret, veluti ex adustione in capite, à parte quoq; ipsa aliquã faciendorum indicationem sumi. De viribus tñ, vel causa quę affectũ creet, in eo libro nihil est dictum, propterea ꝙ nec vires in diarijs febribus egregiam vllã prouidentiã requirant, vtpote quæ oĩno validæ sint: nec affectus vllus in vera diaria subsit, qui eũ vel gignat, vel augeat. Nã vtroq; modo loqui licet. Verũ nunc prius de viribus ꝑcipiam: deinde ad causas quę febrẽ excitant, accedam.

Vires in diarijs febrib. negliguntur qd existentes ualidæ nullã prouidentiã requirant

Triplices genere in nobis esse uires, ac quo pacto illarũ ratio sit habenda, quando quæ ab eis est indicatio, cum reliquis indicationibus pugnarit. CAP. 10. H

GVbernãt animal (vt in libris de Hippocratis & Platonis dogmatis est monstratum) tres diuersi inter se generis facultates, toti corpori ex suo quodam veluti fonte quæq; distributa. eas Plato animas vocat, ꝓpriam cuiusq; substantiam inueniens. Est. n. earum quædam ad nutriẽdum animal necessaria, ac cum stirpibus cõmunis, quę iecur veluti pro fonte habet: canales vero ab hoc in totũ corpus sparsos, ipsas venas. Hanc seu appetitricẽ, seu naturalem, seu altricem voces, nihil interest: veluti nec si aĩam, aut facultatẽ. Altera est quæ non modo vt stirpibus, aut vita preditis, sed etiam vt aĩalibus anima est insita. Hæc sedem in corde habet, ipso quoq; insiti caloris quodam ceu fonte. Ab hoc fonte canales arterię sunt. Vocaturq; hęc multis sanè noĩbus. Nã & facultas siue virtus vitalis, & facultas siue virtus animõsa, {& anima vitalis} & aĩa animõsa dicitur. Tertia aĩa ratiocinatrix in cerebro domiciliũ habet. Ea voluntarijs actionibus vnà cũ sensibus ꝑsidet. Vtitur & hęc particulis quibusdã ceu canalibus, nẽpe ipsis neruis: sensum motumq; ꝑ hos in totũ animal transmittens. Ergo has facultates seruare, nihil planè est aliud q̃ vitã seruare. Siquidem monstratũ est, qualibet earũ amissa, necesse esse reliquas quoq; vnà perire. Ac ꝓpterea in opere de sanitate tuenda, huc omne consiliũ direximus. In hoc vero quod est de methodo medendi, primum ꝓpositũ & ei quod in opere de sanitate tuenda ꝓponitur, ad portionẽ respondẽs,

Animæ naturalis siue appetitiuæ sedes est hepar
Vitalis anima seu irascibilis in corde collocat.
Anima rationalis consistit in cerebro a qua dependet sensus et motus

* φυσικὴν est in impressis id est naturalẽ, in antiquis φυτικὴν

* θυμοειδὴς

morbi

A morbi est sublatio, quando cuiusmodi in illo sanitatis est tuitio, eiusmodi in hoc est morbi sublatio. Quorum vtriq; vnum est cõmune: ipsa scilicet vitæ custodia. Quæ nimirũ in illo de sanitate tuenda opere, sanitatis custodiam sequebatur. Quod.n. secundę valetudinis tuendæ gratia geritur, idem statim & vitam tuetur. At in hoc opere aliter se habet, propterea ꝙ quæ affectiones ꝑter naturam in nobis discutiunt, ea non oĩno vitam custodiant. Quippe aliqua eiusmodi prędita sunt facultate, vt si immoderate aut intempestiue vtare, vitam adimant. Siquidem in sanguinis missione (quam vsq; ad animi defectũ faciendam esse paulo ante diximus, quò flãma in continẽtibus ex meatuũ clausura febribus extingueretur) non paruũ merito subsequetur incõmodum, nisi opportuno tempore, aut debita mensura fiat. Duos nanq; in ipsis medicorũ manibus perire vidi, qui postq̃ animo linquerent, nunq̃ reuixerunt. Multi vero etsi nõ protinus, at postea propter virtutis infirmitatẽ perierũt. Quos siqs citra eius resolutionẽ vacuasset, minime perijssent. Quinetiam aliqui in morbos inciderunt longos, postq̃ ĩmodica inanitione resoluta naturalis vis fuit. Alijs, cum immodicæ vacuationis noxam sarcire nõ potuissent, in omne reliquum vitæ tp̃s totius corporis temperamentum redditum est frigidius. Ex qua refrigeratione facile ex quauis occasione læsi, alij decolorati, ac malo corporis habitu vixerunt: alij ex eo ipso in morbos decide-

B runt exitiales, aquam intercutem, & orthopnœan, & iecinoris ac ventriculi imbecillitatẽ, & apoplexian, & deliria. Ergo cum virtus tantopere necessaria sit, eam aũt lædant oĩa vacuantia remedia, siquis scilicet ijs parũ moderate vtatur: vtiq; aduersæ inter se faciendorum indicationes in talibus corporibus sunt, in qbus affectus, quò expugneẽ, notabilem vacuationem desiderat: virtus aũt hanc ferre non valet. Verum cũ sæpe ex vacuatione virtus nihil lædatur, hinc sumitur incõsideratis & temerarijs medicis occasio vt eã pretermittant, ceu nusquam quicq̃ indicet. Fallũtur autem (vt dictum est) propterea ꝙ non intelligunt alterius cuiusdã rei causa virtutẽ esse spectandam, nec quicq̃ ad affectum amouendum indicare. Tanq̃ igitur in ijs qui valẽt, semper ea comitatur, quæ sanitatis gratia administrantur, nec est quicq̃ inuenire quod sanitatẽ tueatur, quod idẽ vires corrũpat: sic in ægrotantibus aliqñ ijs succedit, quę veluti in perniciem eius administrãtur: aliqñ ab ipsis soluitur. Si nanq; abundantia paulo viribus superior fuerit, vtiq; ex moderata vacuatione adeo nullũ accedit viribus incõmodum, vt etiam maximũ cõparetur cõmodum, quod eas premebat sublato. Sin quò affectus sanetur, multa vacuatiõe est opus, resoluatur aũt ex tanta inanitione virtus, non modo rursus homini non ꝓderit: sed etiam maximũ illi periculum afferet. Porrò in ijs cõtinentibus febribus, quę ex stipatione meatuũ accẽdunt, qm̃ valida plerunq; vir-

C tus est, citra periculum vacuatio adhibet. In alijs vero morbis maxime est periculosa, veluti si ea forte incidit ex corruptela humorũ. De qua tẽpestiuum est mentionem facere: quò oẽs mittendi sanguinis indicationes in hoc libro decidamus. Ergo quod corruptum est, id alienum à natura est: quod tale est, id se auferendum dictat. Si igitur cum viribus imbecillis corruptela incidit, vtiq; quod affectus remediũ est, id cũ virtutis custodia pugnat. Siquidem affectus vacuandũ esse pręcipit, idq; vel vena incisa, vel purgatione. Harum aũt neutram ferẽt imbecillæ vires. Quoniã igitur in oĩbus eiusmodi repugnantijs incerta succurrẽdi ratio est, aliàs insanabilis oĩno affectus relinquetur, aliàs spatio, & ęgre, idq; si magnum nactus sit medicũ, sanari poterit. Oportet nanq; vbi indicationes ita sibi aduersant, & paulatim quod vitiosum est vacuare, & paulatim inuicem quod salubre est ꝓ eo reponere. Vocãt medici eiusmodi vitiosi succi curationẽ gręce Epicrasin.

Margin notes (printed): * παραπληξίας seu παραπληγίας. qd aũt sit paraplexia tũ ex plerisque alijs Galeni locis tũ ꝑcipue ex cõmẽto 27. quarti cõmẽtarij de diæta in morbis acutis, patet. — * solutionem — * tollitur.

Margin notes (handwritten): Vacuantia oĩa uirtutem exoluunt

Epicrasis est cũ paulatim qđ est uitiosum uacuatur, paulatimq; qđ est salubre reponitur in eius locum, qua utendũ est cũ morbi et uirtutis indicationes inter se pugnant.

Venæ sectionis exemplo ostenditur quando uirium indicatio consideranda, aut omittenda uideatur. CAP. 11.

MEmineris vero mihi ad ea quę dicenda sunt, etiam quorum causa venæ sectio petit. Nam qm̃ hæc sanguinis vacuãdi causa adhibetur, sanguis autem inutilis naturę est: vtiq; probe hanc administrari conueniet sic, vt quod inutile naturę sit, emittat. Fit aũt sanguis naturæ inutilis

D bifariam, vel cum ꝓpriam qualitatem ad vnguem nõ seruat, nec amplius nutrire sicut prius, cum vtilis esset, potest: vel ita multitudine creuit, vt aut vires premat, aut tum venas, tum arterias, vel distendat, vel findat, vel obstruat. Ac in his qdem missio sanguinis vtilis est, ceu vacuãtium pręsidiorum vna: in alijs, ceu quorum vehementiorem impetum ad diuersam partem reuocet, vel †{per propinqua}deriuet. Postulat autẽ semper valentes vires, quæ modo vacuationis eius respondeant. Ad hęc igitur respicientes sanguinem detrahimus, aliàs semel, aliàs bis, vel ter, vel sępius: veluti in sequentibus patebit. In præsentia vero illud manifestum fecimus, virtutem vacuãtia remedia aliqñ citra noxam ferre: vtpote nec adiutam ab his quicq̃ quod sit æstimandum, nec vero læsam: Sæpe vero magis minus'ue, tum iuuari, tum lædi. Præterea, quoties notabilis illi ex vacuantibus auxilijs noxa incidet, toties patere ipsam quoq; tunc vtile aliquid ad considerãdum indicare: æque vtiq; vt cum manifeste iuuabitur. Vbi vero ex ijs, quę affectum submouent, nec cõmodum illi accedit vllum, nec incommodum: ibi velut inutilis pretermittitur.

Margin notes (printed): * χρηστός. i. vtilis. — * ῥήσσειν. i. rũpat. — † εἰς τὰ πλάγια. i. ad latera.

Margin notes (handwritten): Sanguis bifariã inutilis naturæ uel quantitate, uel qualitate

Sanguinis missio est utilis uel ut presidiũ uacuans, uel ut reuellens et deriuans

Ex ijs quæ indicant, quædam simplicem indicationem, quædam non simplicem præbere. CAP. 12.

POrrò vna semper est quæ ab hac præstatur conferentis indicatio: veluti etiam reliquorum omniũ. Nam quicquid pro natura sua indicat, id vnum semper indicabit, ceu quod vnã habeat naturam. Atq; id vnum, si quod indicationem facit, simplex est, ipsum quoq; simplex erit:

Sin illud est compositum, hoc quoq; erit compositum. Sane quædam sui custodiam indicant, quædam amotionem. Siue autem hanc indicent, siue illam: quod simplex est, simplicem quoq; indicationem habet: quod non simplex, etiam non simplicem. Idcirco in superioribus semper simplicem intemperiem simplicẽ indicationem præbere diximus: †{veluti in frigiditate & caliditate.} Non simplicem vero, etiam indicationem suggerere non simplicem: Calidam enim siccamq; intemperiem curationem sui per ea quæ humectent & refrigerent, moliendam indicare. E

† καθάπερ ἐπὶ ψύξεως θερμότητα. i. veluti in frigiditate caliditatem.

Quo pacto indicatio quæ est à uiribus, nunc reliquis prior, nunc posterior esse uideatur. CAP. 13.

Virtus semp custodiam sui indicat, custodietur si qd ex substantia ipsius uel inanitum uel alteratum est corrigetur, 2° si qd eius substantiã uacuare, alterareue prohibebit.

Ergo vires quoq; vnã rem semper indicabunt: vtiq; sui custodiam. Quibus ergo (roget qs) rationibus seruabitur? Nempe potissima ratione ex eo quod de substantia earum vel inanitum, vel alteratũ est, corrigendo. Secundo loco ex prohibendis ijs quæ ipsarum substantiam vacuare alterare'ue possunt. Comprehensa vero inter ea quæ alterant, breuitatis causa sint, & quæ earum vnitatem distrahunt. Hæc itaq; cum vires perpetuo indicent, in valentibus (sicut dictum est) consensus agẽdorum omnium ad ipsarum perennitatem est: in ægrotantibus aũt non semp. Quo tempore æstimari debebit, quod vel magnitudine, vel dignitate (vt prius est dictum) præualeat. Maxima igitur dignitas ipsarum est virium: qñ viuere ipsum nobis ex harũ custodia constat: vtpote cum vitam aut ipsas esse vires, aut earũ actiões sit necesse. At vita ipsa nihil esse prius in animantis corpore potest, propterea ꝙ nec sanos esse citra vitam licet. Virtus ergo omnium prima custodienda hoibus est: seruabitur aũt, si nec eius substantia inaniatur, nec tanta alteratione alteretur, vt ea corruptioni sit propinqua. Atq; huius custodiæ pars est, vbi vel temperiem ipsam præsentem seruamus, vel absentem inducimus. A virium indicatione proxima est, quę ab affectibus, quos curare proponimus, datur: postea deinceps reliquæ. Quicquid igitur indicationi, quam vires præbent, aduersatur, id secundi est loci, ac posterioris ijs quę illæ præcipiunt. Quę vero cum ijs quæ viribus conducunt, in idem cõpetunt: hęc vtrunq; calculum referunt, & eorũ quæ primæ (vt ita dixerim) sint notæ, & eorum quę secundæ. Itaq; hæc citra controuersiam sunt facienda. Quæ vero aduersantur, aliqñ administranda prorsus non sunt, aliqñ paulatim. Quippe si quem curare studes affectum, is vacuationem requirit, vires aũt extrema imbecillitate laborãt: toto illo tempore quo vires reficimus, eorũ quæ affectum sanent, nihil planè ægrotanti exhibebimus. Vbi vero eò roboris peruenisse eas conijcimus, vt nihil aut parum ex vacuando sint lędendæ, tum est ad affectus quoq; curationem accedendum. Prima igitur omnium indicatio est, quæ à virtute sumitur. Verum nõ sic prima, vt quæ curationem doceat: cum ex numero curatricium indicationum non sit: verum (vt ita dixerim) vitalium, {siue quæ ad vitæ custodiam pertinent.} Nam neq; vt valeamus, nec vt à morbis liberemur, ab ea quicq̃ primum desumimus: sed vt viuamus. Additum autem in sermone est illud, primum, ꝙ ex accidente aliquando virtutis roboratio ad affectus curationem conducit. Verum id in sequentibus docebimus.

F — * ἐυκρασίαν — * ἐπ' ὀλίγον. — G

Indicantiũ dignitates sunt ęstimandę maxima dignitas est uirium

Vitam aut ipsas esse uires, aut ipsarum actiones necesse est

Quo tempore reficiunt uires, nihil sanãs morbũ est ęgrotantib' exhibendũ

prima omniũ indicatio est quæ a uirib' sumitur, non sic ut curationẽ nos doceat

Curatiuas omnes indicationes tribus hisce contineri, affectu scilicet naturali, affectu præter naturam, & aere nos ambiente. CAP. 14.

Indicationes medicatrices a morbo sumunt' a corporis temperamento et ab aere nos ambiente, qui est causa sine qua non

Nvnc ad pensum rursus redeamus: in paucas summas, cõpẽdij causa, rem omnẽ cogentes. Medicatoriæ indicationes à morbo ipso sumuntur, à corporis temperamento, & tertio ambiente nos aere. Quòd si aliæ quædam antea sunt positæ, vel postea non hę modo, verũetiam aliæ dicentur: oẽs tñ ex ijs in partes diductis natæ videbũtur. Siquidem corporis temperies, quæ illo tempore fuit, quo ægrotare id cœpit, quæq; ad inuenienda remedia est vtilis: ex natura, ætate, consuetudine, & ambiente nos aere ortum habet. Ambiens vero ipse eiusmodi est redditus propter tum regionem ipsam, tum anni tempus, tum cœli statũ. Ergo cum vnum sit eorũ vtrũq;, ex pluribus tñ tale efficitur. Affectus vero haudquaq̃ in causas diduci est aptus, sed in differẽtias. Nam aut in similaribus consistit partibus, aut in instrumentarijs. Ac in similaribus quidem, vel simplex est intemperies, vel cõposita. In instrumentarijs, circa simplicium partium vel positurã, vel formam, vel numerum, vel magnitudinem, tum quæ horum sigillatim traditæ sunt differẽtiæ, consistit. Hæc itaq; tria illa prima sunt, quæ curationem indicant: nempe ambiens ipse cum geminis corporis siue affectionibus, siue cõstitutionibus libitum est appellasse: vna naturali, altera quę præter naturam sit, quæ sanè morbus est. Non posse autem plura esse genera indicationum, quę ad medendum pertineant, q̃ tria quæ modo diximus, ex ipsa rerum substantia scire licet. Nam morbus & sanitas, corporis sunt affectus: ille se tollendum, hæc se tuendam indicans. Ambiens vero is est, sine quo nec tolli morbus, nec teneri sanitas potest. Hic igit̃ causæ sine qua non obtinet rationem. At vero cum id quod ægrotat alteramus, nisi constat quousq; sit mutandum: vtiq; quando sit ab alterando desistendum, non intelligemus. Generatim igitur in omni curatione agendorum indicationes in his ad summũ tribus consistunt. Membratim vero (vt supra est cõprehensum) aliquæ simplicium particularum sunt proprię, aliquæ compositarum. Eorum ergo quę in simplices incidunt partes, vnum est intemperies ea quę in calido consistit. Hæc cum in totum diffusa corpus est, febris nominat̃. ideoq; omnis febris qua febris est, humectatio refrigeratioq; remedia sunt. Ac si sola hæc sit, ad refrigerandũ humectandumq; omne medentis cõsilium veluti ad finẽ dirigitur ita, vt nihil sit quod ꝑterea ad curationẽ desideretur, nisi vt materiæ H

Febris est intemperies calida in totum corpus diffusa, cuius remedia refrigeratio et humectatio existit

inueniantur,

A inueniantur, quæ huic proposito sunt idoneæ: materia vero inuenta, vt opportunum tempus ex quatuor febris temporibus captes: quātitatem vero, ex conferendo cum naturali habitu morbū. Quippe quantum is à naturali habitu recessit, tm̄ opus est ægrum refrigeres & humectes. Sanè ambiens si contrariam morbo temperiē habet, è præsidiorū numero vnus est: sin similem, ægritudinalium causarum est vnus. Quoniam aūt reliquas materias, tum deligere, tum fugere licet: quam autem ambiens præstat, fugere non licet, immo necesse est præsenti cœli statu vti: idcirco huic quoq; attenti esse cogimur: qui vtiq; sæpe cum ijs quæ morbus faciēda suadet, (vt diximus) est concors: sæpe discors, & qui contra moliatur. Habebit ergo (vt diximus) ambiens rationem modo materię sanantis, modo causę morbū fouētis. Quippe cū humectari refrigerariq; morbus postulat: si hęc pręstat, sanantis materię rationē obtinet: Sin calefaciat & siccet, morbificis causis est annumerandus. Vbi igitur cum medēdi indicationibus consonat, pro gratia est habendum. Sicubi aduersat, inhibenda eius noxa est: scilicet reliquorū auxiliorū humiditate, ac frigore intensis adauctisq;. Sedulo igit̄ agendū est, vt ambientem, quoad fieri potest, qualem esse expedit, p̄pares: scilicet humidiores frigidioresq; domos, tum deligens, tum vero pręparās: sicut è diuerso si frigida sit humidaq; morbi species, quę calfieri siccariq; postulet: & eligendę, & pręparandæ
B domus sunt, quę calfaciant, & exiccent. At deligendas quidē dico, quę ex se ipsis eiusmodi sunt. Pręparandas vero, cū arte nostra molimur p̄ æstatē subterraneas eas, & ad septentriones versas, ac pauimenta earū assidue humore aspergētes: tum vt ex euripo aliquo aura inspiret, machinantes. flores pręterea, ac germina, quę frigidę, humideq; facultatis sint, p̄ areā proijciētes. per hyemem vero contraria horum molientes, pręsertim vbi morbus (vt prędictum est) suadet: vbi non suadet, excessus tm̄ vtriusq; temporis remittentes. De quo mihi aliquid necessario postea est dicendum. Nunc auxiliorum materias indicare non decreuimus, sed methodos docere.

Quo pacto curatiuæ indicationes modo in plures diduci, modo in pauciores cogi possint. CAP. 15.

QVare rursus ad has disputationem reuocemus, doceamusq; quemadmodum & paucę & multę pro diuersa sectione curatorię indicatiōnes sint: qm̄ & tres vniuersa (vt proxime docuimus) facias licet, in pauca capita tota summa reducta: & qualibet earum rursus diuisa, ex ipsis multa efficere. Id quod etiam iam monstratum est. Quin & ipsarum sectionū quālibet rursum diducas in membra licet, donec ad insectile venias. Iam primas quoq; illas tres, quas memorauimus, fieri potest vt redigas ad pauciores sic, vt duo eorum scoporū qui curationem indicēt, oīno capita sint: nempe pręsens affectus, quem morbum nominamus: & qui prius
C fuit, quem sanitatem & naturalem habitum diximus. Neq;. n. aliud est ipsa sanatio, q̄ præsentis in corpore vitiosi affectus in naturalem habitum mutatio. Cum aūt contrarij hi affectus sint, necesse est per cōtraria fiat eorum alterius in alterū translatio. Atq; ita rursus vna sola erit curationum maxime generalis indicātio, nempe contrarietas. Ergo hinc rursus sumpto initio, age particulares indicatiōnes disquiramus. Quoniam id quod ęgrotat, ei quod valet, est contrariū: vtiq; per contraria est ab illo in hoc via. At quomodo (inquies) in contrarijs inuenietur modus? Non enim satis est calido affectui admouisse frigida, nisi id debita fiat mensura: cum alioqui metus sit, si intra modum id fiat, ne morbi reliquum quippiam relinquatur: sin modum excedas, contrariū genus morbi inducas. Qui. n. supra q̄ par est, calidum morbum refrigerat: is sanitatis mediocritate transmissa, alium excitabit morbum, qui sit frigidus. Quod quò minus accidat, naturam curandi corporis scias oportet: quò quātū morbus ab illius symmetria discesserit intelligens, mensuram refrigeranti pręsidio imponas. At fieri non potest, vt quantum à se inuicem distent inuenias, nisi cōpertum habeas q̄ esset corpus, aut humidum, aut frigidum, aut calidum, aut siccum cum valeret, quantumq; ex his excesserit postquam ęgrotauit. Quippe quod plurimum à naturali habitu recessit, id vehementibus eget contrarijs: quod non plurimum, leuibus. Sanè
D plurimum recessit frigidus morbus à corpore natura calido: ita vt è diuerso calidus à frigido: Minus recessit tum calidum à calido, tum frigidum à frigido. Quare ex vtrisq; indicatio curationis præstatur. Verum cum materię reliquorum præsidiorum oīum electio in nostra potestate sit, eius vero quam ambiens pręstat, in nostra manu nō sit, ratio est ex hoc quoq; propriam quandam indicationem sumamus. Cæterum, qm̄ nosci ad vnguem oportet corporū temperamenta, id vero est planè difficile: vtiq; tentandum est, tum ex ijs, quę in libro de temperamentis sunt scripta, ea inuenire: tū vero vltra hæc, quò magis scientifica notitia sit, ex ætate, & tota anteacta vita, quæ nimirum in vitę exercitio, & victus ratione cōsistit: †{pręterea, in hac regione, & hoc anni tempore, & hoc statu cœli, conuersatione.} Si nanq; natura gracilis, & tangenti calidus, & biliosus, & p̄pensus ad iram, & hirtus sit: calidus hic siccusq; natura est. Non tm̄ necesse est, nunc quoq; cum ægrotare incepit, eundē planè habere affectum. Fieri. n. potest, vt in desidia vixerit, idq; cum frigidis humidisq; potione & cibis, ad hæc etiā cum balneis post cibos, & multo somno: pręterea in regione humida & frigida, & hyeme in qua frigidus & humidus exuperabat cœli status. Rursus fieri potest, vt horū pręcesserint contraria, id est calfacientia & siccātia. idq; p̄ singula dictorū iam generū. Ergo si quo ad pręsens temperamentum noscendū deficimur, id ex pręeuntibus ipsis supplebimus. Ex illo vero inuento, administrādorū indicatio suppeditabit.

† Preterea in conuersatione que in hac regione & hoc anni tēpore & hoc statu cœli fiat.

Vtilem esse, ac minime contemnendam indicationem, quæ à consuetudine præbetur. CAP. 16 B

AC dictum qdem prius est, vbi de frigida exhibenda præcepimus, illud quoq; ex ijs vnum esse, quę considerãda tum essent, nunquid particula quæpiam cui frigida natura esset, lædi magnopere ex eius potione posset. An igitur fas est in ægrotante homine cuiusq; particulę temperamentum inuenisse absq; ijs notis, quas in libris de ipsis retulimus? Atq; illi quidem nec inquirunt, nec norũt, sed iuxta prouerbium, vno calapodio oẽs calceant. Nos certe (quibus inquirendi cura fuit) illud inuenimus, ꝙ per plures ac cognitu difficiles notas cuiusq; membri temperamentum coniectura potius q̃ scientia inueniatur. Si igitur notis multis & paruis aliqua certior apparuerit, non'ne abiectis illis hanc pro oĩbus arripiemus? nemo id, arbitror, qui mentis est cõpos, negabit. Atqui si oẽs temperamentorum notas in vnum colligas, hæ longissime absunt, vt parem ei quam cõsuetudo præstat, fidem faciant. Si. n. antea per sanitatem quispiam frigidã perpetuo biberit, neutiquã nec in iecinore, nec vesica, nec ventriculo, nec alio quopiam taliũ offensus, planum est & valida illi esse hæc omnia, nec nunc à frigida lædenda. Non est igitur ꝙ paruum quiddam, atq; ad spectandum leue ad inuentionem remediorum consuetudinem existimemus: veluti nec ad sanitatem tuendam. Nemo enim adeo est stupidus, vt magnopere ex frigidæ potione læsus, hanc in diutinum vsum duxisse velit. propterea ꝙ læsus interim, atq; ab ea euidenter ęgrotans, omnino abstinebit. Ergo sicut alia non pauca quidam medici præter cõmunes sensus, ita illud quoq; effuderunt, ꝙ nulla nec salubris inueniendi victus, nec ægrorũ curationis, ex consuetudine sumatur occasio. Videt. n. non sicut alia quædam exiguam leuemq;, sed maximam, ac maxime principalem vim habere: vt quę singulorum corporũ naturã ostendat. Sanè ipsi via rationeq; ab ea procedentes fatemur nos partium affectũ inuenire, dein ex illo rursus ad faciẽdorum indicationẽ venire. Empiricus vero præterire se naturę inquisitionẽ profitetur. quippe qđ per eã cõsecuturus fuisset, id iam se habere: intelligere scilicet se, non lædi à frigidę potione ægrotantis corpus: id vero esse quod nobis ab initio, ꝓponatur, non vt naturam noscamus. Post (arbitror) nos quidem veluti ambages frustra secutos merito taxet: eos vero qui in totum inutilẽ esse consuetudinem dicunt, veluti à cõmuni sensu alienos iuste accuset. Quid igit, inquies, eis respon debimus nos qui methodo artem condimus? Nempe quid aliud, q̃ ꝙ vera dicunt de ijs consuetudinibus, quę adeo euidẽtem vtilitatem offensam'ue ostendunt? quippe quas nemo vel ante methodum non nouit. At reliquarum quasdã, quę scilicet paulatim magnum contrahunt incõmodum, nõ ęque licet per experientiam inuenire. Dictum aũt fusius de eiusmodi consuetudinibus est in libris de sanitate tuenda. Vnde si in frigidę quoq; exhibitione consuetudo citra methodũ satisfacit: nec nos, ꝓfectò experientiam fugimus: immo omnem quã illi, vtilitatem ab ea capiẽtes, etiam extrinsecus pręter hanc adijcimus, qui saltem id possumus, eã quę à rerum natura suggeritur indicationem. In hoc vero libro methodi rationem sequentes, fatemur longiore via idẽ inuenire, quod breuius inuenire citra ratiõcinationem liceret. Siquidem cũ sæpe iam vidimus nõ paucos ex ijs qui febribus ardentibus premerent, cum iam mediocriter cõcocti humores essent, statim ex frigidę potione febre liberatos, quãuis ei potioni parũ assueti fuissent: multo (arbitror) magis in ijs qui assueuerunt, vtilitatem fore citra noxam vllam sperabimus. Habes itaq; nunc ẽt de consuetudine rationem, etsi ex incidenti oblatam, tñ satis definitam. Est enim ea quoq; vnum quiddam eorum quę curationis rationem per morbi naturam intercedentem indicent, quemadmodum & ætas. Siquidem ipsa quoq; temperamenti interuentu indicationẽ pręstat: veluti puerorum: quę cum humidam & calidam temperiem habeat, facile digeritur.

F: *μακρῶν est in græcis, i. lõgis

G: *ἀναλογισμῶ

*corporis

De indicatione ab ætate, ac summa uniuersarum indicationum. CAP. 17.

ADsis enim animo velim ad ea quę de corporum diuersitate hoc loco dicam. Lapidum substantia constans stabilisq; propter siccitatem & frigus est: Ad eundem modũ, ęris, & ferri, & auri, & vno verbo, omnium quæ ex terra sunt corporum. At quæ humida calidaq; sunt, eorum substantia celerrime in ambientem dissipatur, aliàs in halitum sensibilem soluta, aliàs in perspirationes quæ visum fugiant, sed ratione deprehendant. Atq; hæ corporum naturę veluti ex diametro, (vt Gręci loquunt) id est longissimo interuallo, à se distant. Reliquarum oĩum illæ quę frigidæ ac siccę, ꝓxime accedunt: ægre quidem per halitum digeri possunt, minus tñ ægre q̃ ferrum, & lapis, & adamas. At quę calidę & humidę sunt vicinę: hæ promptius quidem digeruntur, atq; exhalant: cæterum, minus hæ quoq; q̃ aqua calefacta. Nam citra calorẽ non potest in halitum digeri corpus vllum, substãtia eius coacta densataq; manẽte: sed nec ꝑ calorẽ omne. immo quod habile est in halitum resolui: tale porrò est quod humidum est. Ergo puerorum substantia omnium facillime digerit, ac dissipatur, propterea ꝙ est oĩum humidissima: nulla vero frigidior. Quo minus vacuantis præsidij eget, cum habeat ex seipsa vnde naturaliter vacuetur. Fit autem profectò & propter calidã siccamq; regionem, & tps æstiuum, & statum cœli impense calidum & siccum, notabilis per cutim vacuatio. Itaq; etiã huius causa ijs, qui sanguinis detrahendi egent, aut prorsus venam non secabimus, aut parum detrahemus. Sanè erunt in hac quoq; detrãctione multi scopi à medico spectandi: natura ab initio, consuetudo, ætas, locus habitationis, anni tẽpus, cœli status: ad hęc, ægritudinalis quẽ curamus affectus, aliaq; ratione ante hunc laborãtis vires.

H

*τομῆ

Cum

Consuetudo ad inuenienda remedia et ad sanitatẽ tuendã plurimũ potest.
Aqua frigida non nocebit ægris ei in sanitate assuetis

consuetudo curationis rationẽ indicat per corporis naturã intercedentem

Puerorum substantia omnium facillime digerit quia humidissima, et calidiss. omnium

Puerilis substantia minus cæteris eget præsidio vacuante quia ex se naturaliter abunde vacuat.
Sanguinis missione desiderantibus in æstate tempore calido et sicco aut prorsus non secabimus venã, aut parum detrahemus
eruntq; spectanda natura ab initio consuetudo ætas, locus, anni tempus, cœli status, affectus, et laborantis pt. virtus

A Cum vero affectus numerosi sint, cuiq; eorum sua est curationis indicatio. Quippe à calido indicatio est refrigerandi: à frigido calefaciendi: ac à reliquorum quolibet contrarium applicandi. Quare cum octo intemperamenta sint, octo etiam erunt morborum, quibus simplicia corpora sunt obnoxia, particulares indicationes. Vltrà que has vna eius affectus, qui etiam instrumentalium est communis: Cuius nullum apud priores nomen fuit: Sed nos qui eum interpretari sumus coacti, continui solutionem appellauimus: ostendimus'que communem curationis indicationem hic quoque esse vnitionem. At uero quæ ex hoc rursum in partes deducto particulares consistant, hæ quatuor voluminibus sunt proditæ, nempe tertio, quarto, quinto, & sexto huius operis. Ac nunc quidem institutum de intemperamentis sermonem, ēt in sequentibus libris persequar. Hoc absoluto, ad instrumentalium partium morbos conuertar: ostendamq; secūdum eandem methodum in ijs quoq; tum primas omnium curationis indicationes, (quas vtiq; generalissimas appelles licet) tum quæ ex harum sectione nascantur, deinde rursus quæ ex illis oriantur, donec ad eas quæ ultra sectionem non admittant, peruenero. Hanc etenim omnis constituendæ artis methodum Plato nos docuit. Verum de instrumentalibus postea (vt promisi) dicetur.

αἱ ἐξ ἐπιμέτρου δὲ

B Nunc (si prius, in qua parte propositi operis simus, admonuerimus) præsenti iam disputationi finem idoneum imponemus. Est igitur vnū morbi genus, quod similares & simplices animalis vexat partes: quam intemperiem vocant. Huius aliquas differētias ex corporibus nuda qualitate alteratis prouenire docuimus: aliquas cū materia quapiam, quæ in ipsa confluit: Rursusq; ambas incidere, vel in vnicam animalis particulam, vel plures, vel ēt totum corpus. Ergo cum in operis huius libro septimo intemperies eas, quæ alteratis tantum qualitatibus in partibus proueniunt, pertractarim: in duobus deinceps libris ad eas, quę in totum se animal extendunt, venientes, primum agere de febribus placuit. At quoniam harum ipsarum aliquæ adhuc fiunt, manente scilicet in corpore causa quæ eas excitauit: aliquæ factæ iam sunt, sed quæ eas accendit causa, iam abijt: satius uisum est de ijs primum sermonem facere, vtpote simplicem primam curationis indicationem habentibus: deinde illas quoq; stilo aggredi, quarum in corpore causa subsistit.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS,

C

LIBER DECIMVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Docet præcauere ne Diariæ febres in hecticas pertranseant, ac ipsas hecticas cum inuaserint, curare.

De ratione curandi, cum indicationes ab affectu, à causa, & à uiribus in idem coierint, uel inuicem pugnarint. CAP. I.

ERgo in diarijs febribus simplex quidam est in corpore præter naturam affectus, vtpote causis, quæ primum eas excitarunt, iam ademptis. In quibus uero causa q̄ eas accendit, adhuc manet: in ijs nec affectus simplex, nec sanatio est. Siquidē q̄d febris iam receptum in corpore est, id ex propria ipsius curādi indicatione discutere oportet. quod adhuc est futurum: id propulsare, ac ne fiat vetare. Vetabitur

D autem, si quæ id excitat causa, prorsus sit submota. Itaq; in diarijs faciendorū indicationem ex ipsa febre maxime capiemus: sed cum illa, naturam, & ętatem, & cōsuetudinem, præterea anni tempus, cœli statum, & regionem, †{& vires} simul expendentes. In reliquis, quæ accensionis suæ causam intus habent, prima indicatio ab ipsa sumetur causa. Itaq; si febrium quæ multos dies continuant, recte ostendimus putredinem esse causam: hæc nimirum sananda est prima. sed nec interim extinguendæ febris, quæ per eam iam accensa est, ratio nō habenda. Ac si quidem in idē consentiant, & quæ febrē extingunt, & quę cām oppugnant: quod ab vtrisq; indicat, cum vnum sit, sine cunctatione agendū est. Sin febris, quæ iam accensa sit, sanatio, causam quæ hanc excitauit, est auctura: aut quæ causam submouent, febrem exasperabunt: diligens habenda consideratio est de remediorum specie. Sanè diligenter considerauerit, qui totam deliberationē in tria hęc æstimanda diuiserit, febris'ne sola curanda sit, non solicito de causa: an cā oppugnanda, minime curanti de febri: an plurimum quidem remediorum ad alteram earum sit adhibendum, non tamen altera neglecta. At quod primo quidē loco est dictum, probare nō debemus: quando si quibus pręsidijs id febris quod semper gignitur, oppugnamus, ea effectricem eius causam auxerint: planè nec generationē eius aliquando inhibebimus, nec magnitudinē minuemus. quippe & generatio eius, effectricis causæ speciē imitabit: & magnitudo cū illa pariter inaugescet. Quod secundo loco diximus, si id distinguemus, poterit esse non incōmodum. Nam si intolerabilis ægro magnitudo febris sit, cōmittendū non est, vt per ea, q̄bus causam adimimus,

† Hæc uerba impressi codices græci hñt antiq nõ hñt.

febrem

febrem augeamus. Simul. n. arbitror vtrunq;, & febrim sustulerimus, & hominē. Sin ita medio- B
cris sit febris, vt quo tempore contra causam tantum pugnas, obruendæ interim vires ægrotātis non sint: vtiq; contēnendus is modus non est. Non contēnendus autem nec tertius est, qui cōtra id cuius maius momentum est, instare iubet: nec tamen alterius omnino negligentem esse. Sanè plerunq; causæ maior est vis. Fieri tamen aliquando potest, vt ea sit febris magnitudo, quæ præsentē perniciē, nisi occurras, afferat. quo casu oportebit hac prius submota, deinde ad cām submouendam accedere. Atq; hęc, mi Eugeniane, decidenda tibi inter initia statim de contrarijs indicationibus sunt. Cum aūt in ijs examinandis non parū visa est ad hominis salutē momenti habere vis ipsa {naturalis:} vtiq; de ea quoq; non leuis ad agendorum inuentionē cōnsideratio est habē- * σκοπος
da. Ita fit, vt tres primi scopi sint, qui in propositis iam ob putredinē febribus agendorū indicationē nobis pręebeant. Vna febris ipsa: Altera effectrix eius causa: Tertia vis ipsa {naturalis.} Cęterum, priores duo scopi submouendi sunt: tertius est tuendus. Erit igitur rursus hic quoq; eadem tibi consideratio quæ paulo supra, vt cum viribus, tum febrē, tum causam inuicē conferas. Mox si eadē ambo remedia requirent, ea prōpte exequaris. Sin indicationes pugnabunt, vnā præferas, vel quæ à viribus sumit, vel quæ à causa, vel quæ à febre: ac quæ cæteris sit valentior, hāc magis sequaris: nec tn̄ cæteras negligas. Ex hac nāq; discretione doceberis primā causam, febremq; profligare: vbi videlicet conijcis harū remedia vires posse ferre. rursus primā roborandā virtutē esse, vbi hæc imbecillior est, q̄ vt causæ febrisq; præsidia sustineat. Quinetiam omnia pariter sub coniecturam agi licet, veluti paulo supra de febri, & de causa est monstratum. F

Quæ ex diarijs febribus magis aptæ sint perdurare, & in alias febres transire, quaq; ratione id periculi declinemus. CAP. 2.

Ergo cum tria hæc sint, ad quæ attentum te esse in propositis febribus curandis oporteat, febris ipsa, huius efficiens causa, & ægrotantis vires, inuentiq; præterea sint generales indicationū modi, quos ēt generales vniuersalesq; dicimus: transeundum, arbitror, nūc est ad præsidiorum differentias, quæ specialia particulariaq; sunt: sed mentione de diarijs repetita: q̄nquidem ab ipsis in eas quæ plures dies continuent, aliqui transeunt. At vero cum in has trāseant, vna quidē ratione maxime cōmuni, ipsa medicorum inscitia, duabus magis priuatis, q̄ ipsarum febrium uel causa effectrix iam abijt, vel etiānum manet: de vtrisq; seorsum est dicendū. Porrò abijt effectrix causa, quoties ab ira, dolore, vigilia, cura, æstiuo Sole, fatigatione, & bubone iam inclināto excitata citra stipationem febris est. Manet, quoties vel ab externa causa, uel ab ipsa febre stipatio aliqua facta est. Nam & frigiditas, & adstringētium vsus, per mediam stipationem semper febrem excitant. Vstio præterea nonnunquam corporis habitum constipat. Iam ipsum febris principiū, vbi cum horrore inuasit, stipationem subinde fecit. Quinetiā glutinosi, & crassi, aut etiā copiosi succi, vbi mediocriter obstruxerunt, diariam aliquando febrem accendunt: vtiq; cum idoneum sortiti sunt medicum, vt supra est indicatum. Sanè dicuntur idcirco id genus febres omnes diarię, quia solui (quod vtiq; ex ipsis est) vno die sunt aptæ, computata cum hoc vnà & nocte: quemadmodum cum dicimus mensem esse triginta dierum, & annum trecentorum sexagintaquinque, & hoc gestum esse ante tres dies, aut gerendum esse post quatuor. Cæterum, non est idem ipsarum omnium affectus, sed ab aliquibus inseparabilis stipatio est, ab aliquibus minime inseparabilis, sed vel ut plerūq; simul adest, uel ambigua sorte, uel raro. Inseparabilis stipatio ē ijs qui ex aluminosa aqua, vel chalcanthode, vel tali quapiam alia, aut ex frigore, aut leui obstructione febricitarunt: Plurimū uero ijs adest, qui ex vstione febricitant: Ambigua sorte, ijs qui ex fatigatione. Quicunq; uero ex ira, vel tristitia, vel vigilijs, vel pertinaci studio, vel cruditate, vel bubone febricitant: ijs raro adiuncta stipatio est. Atq; harū omnium febriū nulla (quod vtiq; ex ipsa sit) ad secundam vsq; accessionem perdurat: sed intra quatuor & viginti horas omninò desinit. † {Aut si quando earum aliquæ (quod tamen rarius fit) longius trahunt, duæ ijs accedunt causæ, quæ ipsas solui vetant.} Earum vna frigus est, quod vel ex ambiente aere, vel ex vnctione quapiā extrinsecus admota proueniat: Altera egregia ista diatritos est, si qui videlicet hanc transire medicorū inscitia coguntur. Quòd si & ambiens aer calidus sit, & nemo ex medicis qui diatriton suspiciūt, ad ægrotantem accedat: febris quidem post primam accessionem finietur, idq; cum sudore, vel madore, vel transpiratu qui halituosus sit. Æger autem vbi se liberatum à febri senserit, ad consueta munia redibit, lauans, vngensq; se: aut etiam, si agrestis quispiam mōticola sit, his omissis comedens. Ac vulgus quidem, sicuti multa alia, vtiq; ab ipsa rerum natura edoctum, melius q̄ sophistæ agit: ita & in diarijs febribus omnia sibi ipsi præstare sufficit, præsertim vbi citra valentē stipationem constitere. Vbi uero cum eiusmodi stipatione inuaserūt, qui infortunati sunt, in medicum aliquē incidunt eorum qui diatriton efferunt: Qui fortunati, in eum qui ipsos & lauabit, et nutriet, cæteraq; omnia præstabit, quibus stipatio soluatur. Sæpe nāq; (ceu dictū est) ex leui obstructione cū cutis latēte densitudine, quæ uel ex vitiosa lauatione, vel alio quopiā est contracta, diarijs nonnulli febribus sunt correpti. Quo tempore nisi quis celeriter obstructionē submouerit, in pluriū dierū febres transeunt. Est nāq; eiusmodi febris (quantū ex ipsa est) earum q̄ plures dies infestant, & q̄ diariæ sunt, cōis. Cæterum propter causæ paruitatē, vnius diei efficitur: sicut

etiam

Marginal notes: * παυσαμένῳ (G) — H: * τοῦτ' ταν; † vel saltē rarò earū aliquę longius trahunt. Duę vero ijs accedentes cāæ ipsas solui vetant.

Handwritten marginalia: Indicationes agendorum in putridis febrib. sumuntur a febre, a causa, et a uirtute — Febres diariæ imperite tractatæ fiunt diuturniores — Diariæ febres sic dicuntur: ea una die cum nocte solui sunt aptæ — Diariæ febres cum sudore uel madore uel transpiratu quodam halituoso definiunt

A etiam propter magnitudinem,multorum interim dierum. Verum acceſſio eius ab initio ad exi-
tum vſq; una eſt,modo ne ipſam excipiat ea, quæ ex putredine humorum naſcitur. ergo quoad
nec in pulſu,nec in calore,nec lotio, putredinis adhuc aduertitur nota, atq; ex ſola obſtructione
ortum habet, vtiq; ipſa obſtructionis ſolutio eius eſt ſanatio. quemadmodumq; hanc ſoluere cō
ueniat,ante eſt dictum. Multæ igitur apparent diariarum eſſe febrium particulares differentiæ:
Vna quando iam prorſus abijt effectrix ipſarum cauſa,ueluti uſtio: Altera, quando hæc ēt adeſt,
ſicut ſtipatio:cuius duæ monſtratæ ſunt differentiæ,nempe exiguorum meatuum denſitas,& de
qua nunc agimus obſtructio. Sane denſitudo ipſa aliàs ex ſiccitate prouenit,ueluti poſt feruores,
aut fatigationes,aut iras: aliàs ex frigore,eoq; uel ſimplici,uel cum adſtrictoria vi. Quæ quemad
modum inter ſe differant:in libro de medicamentis eſt preceptum. Iam vero obſtructionum ip-
ſarum alia eſt, quæ ex abundantia,alia quæ ex qualitate ſuccorum, ſcilicet qui aut lenti, aut craſſi
ſint,incidit. Præferetur autem inter remedia,in ea quam copia facit,ſanguinis miſſio:In ea quę ex
humorum qualitate conſiſtit,attenuantium vſus. Quod uero ex viribus conſilij petatur,vt in dia
B rijs ſane eſt exiguum:ita in ijs quæ pluribus diebus vrgent, ſatis magni eſt momenti: eoq; maio-
ris,quo hæ ſunt longiores. Enimuero vbi naturaliter ſe vires habent,ne minimum quidem †{in
plurium dierum febribus} vacuantium auxiliorum vſum morantur. Vbi non naturaliter ſe ha-
bent,(voco autem non naturaliter cum infirmiores quodammodo ſunt)pro magnitudine imbe
cillitatis impeditur vacuantium auxiliorum vſus. Sane rarius accidit, vt protinus in primo ſecū-
do'ue die vires imbecillæ cernantur: Accidit tamen interdum, vel propter ægrotantis malū cor-
poris habitum,vel propter ſenium. Nōnullis etiam fatigatio, vbi vſtio, & triſtitia vigiliæq; præ-
ceſſerunt,& inedia per totum ſecuta eſt diem: dein febris priuſquam homo cibaretur, circa ve-
ſperam occupauit,& nox inſomnis eſt acta, vires magnopere reſoluit.

† ἐν τοῖς πολυημέροις πυρετοῖς, legunt tū impreſſi, tū plerią; ex manuſcriptis codicibus, ut etiā Linacer uertit. Sunt tñ qdam cod. q addant καὶ τοῖς ὀλιγημέροις. i. & ī ijs quę paucorū ſunt dierum.

Stipatio est duplex, altera densitas altera obstructio meatuū exiguorū
Densitudo meatuū accidit vel ex siccitate, vel ex frigore
Obstructio accidit aut ex abundantia, aut ex qualitate succorū, ut qui uiscosi, lenti crassiq; sint
Indicatio a uirib. sumpta in diarijs est qdē exigui momenti in pluriū dieř. febrib. maximi
Vires prima, aut secunda die ab initio morbi resolui raro accidit. qđ interdū evenit ꝓpter ægrotantis malū corporis habitū, vel senium: qbusdā inedia longar[um] uigiliarūq;

Quo pacto in iuuene febricitante Diatritariorum errorem Galenus indicauerit, ac emendarit. CAP. 3.

NEc alienum ſit,ſi tibi talem ægrotum deſcribam. In quo primum auſus ſum ratiōe ipſa mi-
hi viam monſtrante,& diatriton contemnere, & virium rationem habere: poſteaq; alios,
quos in ſimili caſu vidi,audacter eodem modo quo illum, curare. Siquidem primum periculum
poſtquam ijs quæ ab indicatione ſunt inuenta ſubſcripſit,ad ſecūdum vſum reddit magis animo-
ſos. Ergo iuuenis qui febri eſt correptus,annos natus erat qnq; & viginti, gracili corpore & mu
C ſculo,veluti canis:tum ſicco calidoq; omnino temperamento. Iam idem exercitatione quodam-
modo delectabatur,& alioqui cogitabundus, & induſtrius erat. Is peregre agens, cum nuncium
parum gratum accepiſſet,& triſtatus eſt,& propere ſe accingens ad vrbem feſtinauit. Ac priore
quidem die & laborauit modice,& lotus cœnatusq; in quodam diuerſorio quieuit: ſed maxima
ex parte ſine ſomno. Poſtera die etiam magis feſtinauit, ac lōga via,& ſabuloſa,& ſqualente,tum
ſub feruente Sole cōfecta,hora prope ſeptima & ſemiſſe peruenit in vrbem. Ibi cum ea quorum
cauſa maturaſſet,meliora audiret:in gymnaſium lauaturus proficiſcit. dein vnctus,vnà cū quodā
eorum qui aderant iuuene,perfrictus eſt. A quo cum vt paulum dimoueret, prouocaret, orta
inter eos contentione,(qualia ſæpe incidunt ijs qui exercitatiōibus indulgēt)plus iuſto eſt exer-
citatus:eratq; iam immodice ſiccus. Egreſſus vero gymnaſium,inuenit amicorum quoſdam pu-
gnantes:quos dum dirimit,imprudens in aliam exercitationem nō leuem incidit, dum alios eo-
rum diuellit,alios impellit,alios complectitur medios,alios vt iniurios increpat,ac pro ijs qui in-
iurijs affecti eſſent,iraſcitur:adeo vt domum ſe in ſumma ſiccitate reciperet,laſſitudinem,inæqua
litatemq; ſentiens. Aquam igitur ex conſuetudine bibens,vbi nihilo ſe leuatum, ſed inæqualita-
tem ſibi intendi ſentit,hāc quidē vomuit. Ratus aūt vtilius adhuc cibo abſtinere, accubuit,ac qeti
D ſe dedit hora fermè diei vnde cīa. qđ cū feciſſet,ac nocte tota febre diuexatus vigilaſſet,poſtridie
quoq; quieuit vſq; ad meridiē,ſperans ſe ſomni aliquid conſecuturū. Quo tēpore cū eum medici
quidam diatriton colentes,inuiſerent:tum quidem homini ſatis magnā eſſe febrem aiebant, ve-
ſperi aūt ſe illum reuiſuros. Itaq; & veſperi cum redirent, ac febrē inclinatam cernerent: ne tum
quidem nutriendum cenſuerunt: quāuis etiam id alius quidā medicus ſuaderet. immo ſtrenue re
ſtiterunt, adijcientes,ſi quidem ſine febri eſſet, fortaſſe cibum daturos: febricitante adhuc mini-
me id facturos. Quinetiam cum tertio die mane redirent,etiam tertię diei acceſſionem tranſmit-
tendam cenſuerunt. Erat autem(vt prius dictū eſt)ſuſpecta hora illius diei vndecima. Ergo di-
greſſis illis,ipſe acceſſi, ac faciem iuuenis contemplatus, vidi talem eſſe, qualem in prognoſticis
„ Hippocrates his verbis pingit: Naſus acutus, concaui oculi, ac reliqua quæ deinceps ab eo dicta
ſcimus. Itaq; cum omnino mihi perſuaderem fore, vt tum in hecticam febrem, tum quam mara-
ſmωde vocant,homo niſi cibaretur,incideret,ſorbitionem ex alica quamprimum paro, atq; exhi
beo. Et tamen quāuis hac ſumpta,cum acceſſio ſuo tēpore circa vndecimam inuaderet,ſic extre-
mis partibus perfrixit, vt calfieri hæ vix poſſent, & pulſus illi paruus rārusq; quàm maxime fuit.
Qua ex cauſa illi ēt quarto die tum mane tum veſperi cibum dedi, quo.ſ. & uires repararem, &
corpus humectarem. Erat nāq; cutis eius ceu corium arida. Vbi autem febris tenuis,& ſimilis p-
ſeuerauit,ſtatui deinde quinto die nō ſimplici ſorbitione hominē cibare vt ante,ſed alica ex aqua

ἄῤῥωσος. i. ĩbecillus.

Nutriendi etiam in prima inuasione accessionis interdū sunt ij, qui temꝑamento calido et sicco sunt: quib. soleo sorbitionē ex alica exhibere in medijs meā mali punici granis

calida,

Punicũ malũ stomacum roborat

calida, citraq; condituram, iniectis in eam mali punici granis. Est nanq; is optimus cibus bilioso stomacho, nam & roborat hunc malum punicum, & alica cum diutissime in ventriculo citra corruptionem maneat, sensim concoquitur, nec acescens, nec innatans. Quæ vitia accedere sorbitionibus aliquando solent. Incidit uero & in ipso quinto principium accessionis simile. Itemq; cum & sexto & septimo eum simili ratione cibassem, in nono rursus simile principium præcedentibus fuit. Vbi nimirũ vel amẽtiam, uel pertinaciam, uel haud scio quid dicam, eorum qui in principio hominem transmittere tertiæ diei accessionem sine cibo iusserant, prorsus intelligere licebat. Nam cum cunctis euidenter appareret nunquam peruẽturum eum ad quartum fuisse, si nutritus ante accessionem tertij non fuisset: illi & tum eum, & secutis etiam diebus non recte nutritum aiebant. Cæterum committendum non erat, vt eorum redarguendi studio, ægrum quis nõ exhibito in ipso accessionis die cibo proderet. Igitur nono die similiter hominem nutriens, cernensq; in accessione pulsum eius redditum quàm prius erat firmiorem, cæterum imbecillitatem illam adhuc præferentem cum extremarum partium frigore, non potui sustinere medicorum illorum meras nugas, sed vndecimo die præfatus prius ægrotantis amicis fore ut ipso die intelligerent hominem hactenus nostra opera fuisse seruatum, permisimus illi præterire accessionis horas. Ergo cum & sine pulsu omnino in ipsis esset, & frigus eum uehemens totius corporis premeret sic, vt nec loqueretur amplius, & vix impellentem sentiret, conuocati in unũ medici omnes qui ab initio uideramus, ab ægrotantis propinquis propemodum sumus discerpti. Ego quidem quòd ob pertinaciam vltro ægri salutem prodidissem: qui vero diatriton colebant, pp ignorantiam & stupiditatem. Ac illi quidem pallidiores frigidioresq; quàm ipse æger, consilium qddam fugæ captabant. Quod ego prospiciens, aulæ ostium obserari iusseram, & simul amico cuidam clauem seruare. Post medius eorum stans, iam inquam uobis constare planè arbitror, quis hactenus hominem seruarit. Seruabitur autem & nunc nostra opera. Neque enim si periturum omnino in hac accessione putassem, à cibatione destitissem. Sed quoniam ex præcedenti iam victu tantum illi roboris superesse noueram, vt tolerare accessionem posset, permisi accessiõis horas sine cibo transmittere. Ac satius quidem fuisset multo ante hominem nutrire. Verum quò & istos redarguam, & quibusdam his auscultantium, qui confici à nobis iuuenem, quòd illã occasionem omiserim dicunt, persuadeam, nunc illis ostendam, uel in accessione ipsa ægrotantes quosdã nutriri debere: nedum ante hãc. His dictis, ac diductis hominis maxillis, infundo ex angusti oris vasculo, cremoris ptissanæ tres cyathos: paulo autẽ post albi et tenuis vini, modiceq; calida diluti, duos cyathos. Post quos & sustulit oculos, & tum audire, tum loqui, tum præsentes nosse cœpit: cum ante veluti lignum aridum porrectus sine voce ac sensu iaceret. Rursus itaq; dato ex vino, quo dixi modo diluto, pane ad comedendum exiguo, prorsus hominem reuocaui. Quem vt rursum ad institutam ab initio victus rationem reduxi, & tertij decimi diei accessionem facile tolerare uidi: in quartodecimo rursus mane cibaui: ac post circiter horam octauam laui: deinde rursus liberalius cibaui: ac mox vinum bibendum exhibui. Idem uero & in duodecimo & tertiodecimo feceram. In quinto autem decimo rursum cibaui mane. Cum vero facilius tum quoq; accessionem ferret, in sextodecimo denuo laui. Cæteraq; circa hominem peregi sicut in præcedentibus diebus. At ubi in decimoseptimo minime grauis paruaq; accessio fuit, audacter hominem de cætero sub conualescentium victus ratione habui. Hic æger non paucos semimalorum, ac nõ penitus asinorum docuit etiam ante accessiones ipsas nonnunquam esse cibandum, uel si duarũ horarum intercedat spatium: ac multo magis ante accessionem tertij. Ostẽdi autem tibi & in prima ipsa accessionis inuasione eiusmodi homines esse nutriẽdos. Dico autem eiusmodi homines, in quibus corporis intemperies ad siccum & calidum conuersa febres accendit.

E

*octauo.

F

Exemplũ de quodã quem nutriuit in ipsa morbi accessione cũ ptisana et uino, et pane.

G

Ratione atq; experimento monstratur quàm utilis nonnunquam sit ante accessionem uel in ipsa accessione cibatio. CAP. 4.

H

PORrò hoc quoq; plerisque medicorum fortasse sit incredibile. Sed siue rationi ipsi fides est adhibenda, siue operibus, nos fidem ambobus facimus: Operibus quidem, dum homines ijs monstramus, qui si biduo patiantur inediam, necesse est febricitent: ita scilicet ut nonnulli vbi concitati ad iram sunt, uel mœrore uel uigilijs affecti. Euidentissime enim tum in conualescentibus ex diutino morbo talia fieri cernuntur, tum ijs qui calido & sicco sunt temperamẽto. Quam vero ratio ipsa fidem huic rei facit, alibi iam dicta est. Dicentur tamen & nunc eius rei summæ. Mordens halitus & succus ubi per sensibilia corpora fertur, horrores & inæquales totius corporis concussiones (ῥῖγη græce dicunt) facit† { in ijs quibus cute stipata, quæ prius transpirabant, iam sunt retenta. Quoties enim fuliginosa sunt, febres accendunt. } Ergo eiusmodi halitus & succos, tum multa & uehemens dimotio, tum uigiliæ, & ira, & dolor, & cura, augent: tum proxime ab istis unum illud per se interdum augere eos sufficit, vtiq; si cibum quis non sumpserit. Efficitur enim corporis habitus in ijs naturis, quæ facile amaram bilem generant, ex longa inedia biliosus. Si igitur tum id incidat, tum æger motu quopiam valentiore q̃ pro viribus vsus, mordentium excrementorum impetum confertim foras excitarit: necesse est (ueluti in symptomatum causis ostendimus) vel concussionem quam modo dixi, vel horrorem subsequi. Ac concussio

† In græcis ita legit. ἐφ' οἷς στεγνωμένου τοῦ δέρματος, ἐπισχεθέντα τὰ διαπνεόμενα πρόσθεν, ὅταν ᾖ λιγνυώδη, πυρετοὺς ἀνάπτει. i. per quos horrores stipata cute, ea quæ prius trãspirabãt, qñ fuliginosa sunt, febres accendũt

Rigor accidit ꝓpter eos, quæ feruntur excrementorum multitudine tum acrimonia, tum impetus celeritate cũ uirium imbecillitatem

A cussio quidem ista succedet propter eorum quæ feruntur excrementorum, tum multitudinem, tum acrimoniam, tum impetus celeritatem, tum laborantis virium infirmitatem. Nam & quæ multa paucis, & quæ qualitate sunt insigni, ijs quæ ita nō sunt, mordent magis: pari modo & quę cum celeritate feruntur, ijs quæ tarde. Iam vires ubi ualentes sunt, omnia contemnunt ac tolerāt: vbi infirmæ sunt redditæ, vel abs quouis offenduntur. Horror fiet vbi & qualitas eorum, & impetus velocitas est remissa, tum copia minor: ac potissimum cum vires tristanti obsistūt. Si vero iam dicta largius remittantur: ne horror quidem fiet, sed uel ulcerosus quidam sensus, vel tātum inæqualitas. Ergo coeuntibus omnibus iam dictis, †{quod vehementissimum est oritur: utique supradicta totius corporis cōcussio: }rursus remissis omnibus, nullus ex transitu excrementorū fit sensus. Quòd si quædam sint, quædam non sint, & quædam maiora sint, quædam minora: in eiusmodi mistionibus media latitudo omnis, †{quæ inter id quod maximum est, quod ῥῖγος grece vocari diximus: & minimum, qui est nullus oīno excremētorū sensus, } efficit. Itaq; nihil mirū est, si dictarum causarum quælibet vel per se, vel cum alijs iuncta, alij inæqualitatem, alij vlceris quempiam sensum, aut horrorem, aut dictam concussionem afferre videatur. Nam pone vires imbecillæ sint, corpus ipsum admodum sensile, (quippe id quoq; ostensum est non parum ad eiusmodi symptomatum generationem conferre) habitus autem corporis gracilis, & temperamentum biliosum, stomachusq; similiter bili affectus: tum his omnibus accedant inedia cibi, & uigilię quæpiam, & tristitia, & solicitudo: ad hæc progressus à domo, qui ex vrgente quapiam causa, sit necessarius: postea his propositis (id quod aliquando fieri uidisti) det sedulo operam, ut plus itineris per urbem, re ita postulāte, festinus peragat: nunquid huic ex eo qui excitatus est mordentiū
B excrementorum motu, primum quidem inęqualitas quædam, mox vero etiam horror prompte incidet? quòd si motum quoq; continuet, vel cibum sumere non anteuertat, protinus etiā febris? Equidem ita febricitantes aliquos ostendi tibi, maxime ex ijs qui è longo morbo conualuerant. Quorum cum vni forte fortuna occurrissem, qui mox ante horrescere cœpisset: vt rē exposuisset, dato ex vino diluto pane, continuo horrorem inhibui. Verum hunc (vti scis) per viam in officinam quandam perductum, febricitare prohibui. Alios uero qui prius se domum suam recepissent, in ipso principio horroris, uel paulo posterius cibauimus. Atq; vt semel dicam, quibus incipientis adhuc accessionis aderāt symptomata: ijs omnibus panem ex uino diluto ac calente mature exhibens, & horrorem statim inhibui, & febrem prohibui. Quanto uero hos citius cibaueris, tanto scilicet magis febrem prohibueris. Quòd si paululum aliquando morere, vtiq; febris ne
C tum quidem, calor tamen multus ijs aduenit: simillime planè ijs qui per uehemens frigus facto itinere, reuersi domum, calidis sunt nutriti. Quippe si plusculum morere, maiorem calorem sentient, talemq; ac tantum, ut dubites an hunc, febrem appelles. Sin duæ horæ ab initio inæqualitatis interpositæ sint: nutries tunc quoq;, modo horror adhuc duret, prædicens tamē quòd hi febricitabunt, cæterum innoxia febre, & cui cutis mador succedet. quo facto, tum lauare, tum rursus nutrire debebis. Quòd si horror præterierit, ac iam planè febricitent, cibādi id temporis nō sunt, sed decrescente iam accessione, illico sunt nutriendi, integritate non expectata. In nullo nanque squalido affectu commode finitur accessio, priusquam illi vel ex lauacro, uel humido uictu, humectatio accesserit. Hæc ego omnia cum operibus indicarem, qui me uel laudabant, uel æmulabantur, scilicet quòd supra eorum opinionem erant quæ egeram, παραδοξοποιόν, quòd paradoxa facerem, (vt scis) uocabant. Cum uero ratione de ijsdem differens, docerem aliquos ante accessionē esse cibandos, aliquos in ipsa, idq; uel inclinare iam incipiente, uel etiam in ipso summo vigore: tum παραδοξολόγον me, quòd paradoxa dicere uiderer, appellabant. Ergo quid facias his hominibus, quibus nec opere, nec ratione persuaderi potest? At, inquiunt, fieri nequit, ut eiusmodi affectus quis agnoscat. quomodo igitur nos eos agnouimus? Videtur'ne cuipiam fieri non posse,
D vt calida & sicca intemperies agnoscatur, uel quæ ab ortu usq; fuerit, uel quæ in præsenti tempore talis sit reddita? Mihi sanè tàm uidetur facile, quàm has ipsas agnouisse literas. Quid illud uero, si huic non sit adhuc in succis putredo vlla, illi uero sit, non posse vobis videtur hoc discerni? Mihi posse uidetur. Nam & ex pulsu, & vrina, & ex ipsa nonnunquam, quæ in calore est qualitate, euidenter id discernimus. Quòd si propterea quòd nec ipsi quicquā discere volunt, nec sese exercitare, scientibus parum credunt: quid uetat quò minus tum geometris ipsis, tum arithmeticis, tum reliquis artificibus omnibus nihil credant?

Calidas & siccas naturas inediam non tolerare, ac de primis capitibus, quibus ratio cibandi continetur. CAP. 5.

MIsso igitur hoc genere hominum, rursus seriem sermonis nostri persequamur. Calidis ac siccis naturis aduersissima res inedia est, ac febrium paratissima causa. Voco naturas calidas & siccas, non solū quæ à primo ortu tales ex proprio tēperamento sint, sed ēt quæ posterius ex calido siccoq; uictu, & plurima dimotione, & vigilia, & cura, & tristitia, & regione calida siccaq;, & tēpore ęstiuo, & cœli statu calido siccoq; sint acquisitæ. Sanè licet & citra temporis anni mentionē, in eiusmodi sermone statum cœli solum nominare. Verum si altius repetam, id quod dico magis credes. Calida & sicca temperamenta, siue ea ex prima origine talia sint, siue ex victu

&

τὸ σφοδρότατόν ἐστι ῥῖγος. id est vehementissimus oritur rigor.
τοῦτε μεγίστου ῥίγους καὶ τῆς παντελοῦς τῶν περιττωμάτων ἀναισθησίας. id uerbū. iter maximū rigore & oīmodā excrementorū insensibilitatē.

Horror fit ubi qualitas humor, et impetus uelocitas est remissa, et copia minor et uires tristanti obsistunt

Vlcerosus sensus fit ubi humor, copia uel eorum qualitas uel impetus celerrimus ualde est remissa

Horrorem inuadentem in principio accessionis inhibui, febremque prohibui sane ex uino diluto et calente exhibito uirtute existente imbecilla, squalidaque corporis habitu, hos quanto citius cibaueris tanto magis febrem prohibueris

Inedia aduersissima est calidis siccisque naturis siue naturalibus siue asciticiis, ac febrium causa paratissima

B

& immodico labore, & animi perturbationibus, & regione, & cœli ſtatu, inedia vehementer læ-dit. In hac dictione, ipſis ſaltem uerbis, omiſſum eſt anni tempus: poteſtate tamen omiſſum non eſt, vtpote quod in cœli ſtatu comprehenditur. quando calidus in ſummo ſiccusq; cœli ſtatus iã dictam temperaturam efficit. †{Hic autem ſtatus} alio anni tempore quàm æſtate planè incidere non poteſt. quando nec in autumno, nec in vere, multoq; minus in hyeme fieri poteſt, vt calidiſſimus ſimul ſicciſſimusq; cœli ſtatus fiat: ſicut nec humidiſſimus pariter frigidiſſimusq; in alio q̃ hyeme. Ob hæc igitur ipſe quoq; aliquando prætermiſſo anni tempore, cœli ſtatu ſum contentus. Liceat tamen cuiq; nominibus quibus velit vti: modo à rerum natura non diſcedat. Eſt porrò rerum natura, qualem & modo diximus, & nihilominus nunc dicemus. Nam quæ maxime ſunt ad curationem neceſſaria, eademq; maxime ignorata: nec Hippocrates ipſe identidem repetere grauatur. Igitur inedia ſiccis calidisq; corporibus, valentibus quidem noxia eſt: ijs vero qui in calida & ſicca æſtate febre laborant, quæ ſcilicet ex vſtione, aut labore immodico, aut vigilijs, aut comprehenſis iam animi *motibus ſit contracta, nõ ſimpliciter noxia eſt, ſed ſi quicquã aliud, planè pernicioſa: quippe vel in febres ardentes ex ea incidunt: à quibus, niſi prius mors occupet, in hecticas migrant, atq; ab his in maraſmum: vel protinus ab initio †{ardentibus præteritis, in hecticas.} Maxime tamen (vt dictum ſæpius eſt) ſiccos calidosq; *affectus ſtatim à principio hectica corripit, ſicuti mulieri accidit, quæ autumno ex triſtitia & vigilijs febricitare cœpit: perſeuerauit autem ad plurimum hyemis. Hanc quarto die (vt ſcis) vidimus, deprehendimusq; ſtatim hecticam eſſe febrem, cum alia quam humores excitarant coniunctam. Curatio autem vna tũ fuerat, vt frigida tempeſtiue & moderate daretur, conſuetæ ſcilicet hanc per ſanitatem bibere. Verũ alijs curatio huius erat commiſſa: quare nobis ſilere eſt viſum. Alteri vero qui eodem tempore ægrotarat, & ſe nobis commiſerat: quoties nutritus eſt, fontanæ planè gelidę dedimus interim binos cyathos, interim ternos: quãdo frigidam ſimul multam ſibi dari, qui ita ſunt affecti, citra noxam nõ ferunt. Quocirca vtiliſſimũ eſt, vbi febris ideam perſpexeris, in prima ſtatim acceſſione minore cum periculo, copioſiore frigida vti, corporibus ad validam ſiccitatem nondum perductis. Qui enim in feruoribus ſub canicula ex ira febricitauit, (iuuenis autem hic erat ſiccus & calidus) vbi in prima acceſſione duas frigidæ heminas bibiſſet, ſtatim quidem vomuit flauiſſimã bilem, non multo autem poſt etiã deorſum excreuit. Deinde cum rurſus poſt cibum aquæ circiter heminam ſimiliter ſumpſiſſet, iam febricitare deſiit. Non defuere tamen medici, qui cum nullam à principio febris ſpeciem agnoſcerent, ſed poſtea cum iam præterijſſet occaſio, intelligentes vel in hecticam, vel etiam in maraſmoden febrem ægrotantem incidiſſe: frigidam bibendã, nos imitantes, præbuerunt. Sed nemo metam attigit. Nam magna ſolicitudo habenda eſt in ijs qui ita ſe habent, de frigidæ potionis menſura. De qua paulo poſt dicemus, vbi propoſitæ diſputationi finem impoſuerimus. Quippe æger is, quem ante deſcripſimus, exẽplo omnibus eſt, quibus propter ſiccitatem à principio ſtatim dari cibus debet, ẽt ſi febricitare iam incipiant. Nam cum accẽditur in his febris propter mordentem acrimoniã excalfacti attenuatiq; ex Sole & inedia & laboribus ſucci, maximum eius remedium eſt humidũ nutrimentũ: ſicuti è diuerſo vbi ob copiam, vel obſtructionem, vel phlegmonen, vel (vt ſemel dicã) humoris alicuius putredinem febris eſt orta, maximo malo eſt cibus. Atq; hos quidẽ nec in inclinatione febris citra noxam nutrias, nedum ipſa acceſſione inuadente: illos vero omni certe tempore, ſed potiſſimum per inclinationem. Me quoq; ſubinde vidiſti eos qui ex abundantia, & qui ex phlegmone laborarent, ſub longa inedia tenuiſſe ſic, ut prorſus ante ſeptimum diem non cibarem, ſed ſola mulſa contentus eſſem, viribus ſcilicet valentibus. Quoſdam eorum, quibus videlicet vires validæ non fuerãt, aut ſtomachus biliosus, aut imbecillus, aut plus iuſto ſenſilis, ſolo ptiſſanæ cremore vſq; ad ſeptimum diem traxi, quo morbus †{in ſummo eſſe incremento} debuerat, aut ẽt omnino per criſin diſcuti. Sunto igit̃ tibi à primo ſtatim die in omni ægro ſpectanda duo illa quæ Hippocrates iuſſit, à quibus cibandi conſilia petas, morbi ſummus vigor, & ægrotantis vires. Poſtea ſi tranſiri ſummũ incrementum ſine omni cibo poteſt, in cibi abſtinentia hominem ſeruabis. Sin exiguũ adminiculum requirat, abunde erit ſola mulſa: Quòd ſi maius deſiderat q̃ ſit ex mulſa, ptiſſanæ cremor ſatis erit. At ſi fas non eſt ſummũ morbi incremẽtũ, aut tenui victu, aut inedia trãſmitti: id agendũ, vt homo ſtatim in primę acceſſionis inclinatione cibet̃. Aliquos uero eorũ (ut dictũ eſt) & cũ inuaſura adhuc eſt, & cũ incipit, cibabis. Sint porrò hi ſicco tẽperamẽto ac calido, aut à primo ortu, aut certe illo tempore oportet: tũ viribus neceſſario imbecillis. neq;.n. fieri põt, vt abunde ſiccũ calidũq; corpus cũ febricitet, viribus ſit valẽtibus. Si tñ cũ eiuſmodi febri ac corpore, momentanei mẽbri phlegmone ſit cõiuncta, oĩno ęger moriet̃ (nã id quoq; prędixiſſe me ſemp, nunq̃ uero falſum, ipſe teſtis es.) Magisq; id certũ eſt, ſi pulmonis, vel mẽbranæ quæ coſtis ſubtendit̃, vel uentriculi, uel iecinoris phlegmone ſit. Etenim quæ has partes phlegmonæ occuparunt, non modo ijs qui tàm imbecillis ſunt viribus, ſed ẽt ijs qui valẽtiores ipſis ſunt, mortiferæ eſſe ſolent. Vnaq; ſalus tum pleuriticis, tum peripneumonicis, adde ẽt ſynanchicis. i. qui angina laborant, eſt ipſum viriũ robur: Non ſecus vero & quibus vel iecur, vel uẽtriculũ, phlegmone obſidet. Nam quod ad phlegmonen quæ in ijs eſt partibus, ſpectat, minime planè eſt cibandum: quod ad uirium infirmitatẽ,

vtiq;

Marginal notes (printed):

† quæ.

* πάθεσι.

F

† hectica ipſi aduenit pter-greſſa febren ardentem.

* διαθέσεως eſ in impreſſis v Linacer. uerti κράσεις aũt. i tẽperaturas ẽ qbuſdã antiq

G

H

† Al. παρακμάζειν. i. decl nare.

Marginal notes (handwritten):

Hecticis febrib; initio corripiunt̃ calidæ et siccæ dispositiones, seu affectus

Nutriendi ne in declinatione qdẽ non sunt qui ob copiam, uel obstructionẽ uel phlegmonẽ uel humoris putredinẽ febricitant

Nutriendi consiliũ sumendũ est a morbi sũmo uigore, et a uiribus ægrotantis, quæ ambo a primo statim die sunt spectanda

Calidũ et siccũ abunde corpus, cũ febricitat, ualentes uires habere non potest

A vtiq; sæpe. Ita necessario aut vires resoluent, aut phlegmone augebit. Atq; hæc mihi latius fortassis q̃ ꝓ re ꝓposita sunt dicta, qui præsertim hoc libro statuerim de febribus q̃ absq; phlegmone infestãt, disserere. Ceterũ tractatiõis cõuẽnientia fecit, vt quatenus necessariũ esset, digrederemur.

Quo pacto præcauendum sit ne febris in squalente habitu in hecticam pertranseat, ac de duplici putredine, quæ febres accendit. CAP. 6.

DEnuo igit̃ redeamus ad febres, quæ iã comprehensis febribus sunt affines, quas nominare hecticas solemus. Nã qui supra descriptus à me iuuenis est, hectica febri laborasset, si mirificã diatriton transigere fuisset coactus: nisi tñ prius ab ijs qui absq; methodo victus rõnẽ ordinare consueuerũt, fuisset interẽptus. Proponat̃ igit̃ alius quispiã, cui cũ supradicto cætera quidẽ oĩa sint eadẽ, vires tñ tanto sint valentiores, vt tridui inedia tolerata duret: Necesse est hunc, si modo ita cibet̃ queãdmodũ cibant q̃ diatriton extollunt, in hecticã incidere. Nã ij primũ in quarto ipsum cibarẽt, post in sexto, mox in octauo, deinde in decimo. qppe talis est (vt sæpe vidisti) eorum cibandi formula. Prima quidẽ cibatio post primã diatriton, reliquę alternis diebus. Protinus aũt (arbitror) & ex artomelite. i. pane ac melle siccassent eius pręcordia, nã id quoq; ex legibus eiusmodi medicorũ est, siue phlegmone viscus aliquod laboret, siue secus. At queãdmodũ quidẽ eos
B cibare qui ita laborent, inter initia conueniat, supra est dictũ: sed nihilo tñ secius nunc quoq; summatim repetet̃. Quoties vel ex lassitudine, vel ira, vel pluribus curis, vel vigilijs, vel tristitia, vel lõga inedia, vel vniuersis vnà (sicut in supra descripto iuuene) coeuntibus, siccatũ corpus est, ac febris inuasit, q̃ & aridã reddat cutẽ, & igneũ habeat calorẽ, vtiq; hunc talẽ timor est febri hectica correptũ iri: potissimũ in ęstate, ac cœli statu calido siccoq;. Oportet aũt q̃primũ ptissanæ cremore, & sorbitione ex alica nutritũ, paneq; post oblato, aquæ frigidæ potione hoĩem cures. quippe protinus extinguit̃ ac cessat omnino febris: modo (vt dictũ est) nec phlegmone aliqua ei sit adiũcta, nec putredo humorũ. Nã si horum vteruis sit, attẽdere diligenter oportet ac discernere, quo primũ tempore aquã frigidã dare homini sit audendũ. Ego. n. talium quoq; non paucis dedi, tutius esse ratus phlegmonas in præsens augere, q̃ sinere hominẽ hecticã febrem incurrere. Vbiq; igitur (ut semper dicere soleo) curatio dignotionẽ prænotionemq; consequit̃. Siquidẽ & dignoscat quod præsens est, & prænoscat quod ex eo futurũ est, oportet, qui volet notabilis efficaciæ remedio vti. Si tñ magnum fore incõmodum vel humorũ putredini, vel phlegmonę conijcies, à
C frigida quidẽ danda abstinebis. refrigerantibus aũt remedijs, quę foris applicantur, vteris, modo ea super os ventriculi aut tota præcordia, modo super pectus imponens: vbi. s. plurimum subesse caloris maxime iudicabis. Sanè diximus ijs qui ita laborant, balnea quoq; esse non incommoda. Dico ijs, qui siccato plurimũ corpore sunt, & ex aliqua earũ quæ dictæ sunt causarũ, citra humorũ putredinẽ febricitant. Monstratũ uero nobis est in ijs quæ de febribus scripsimus, phlegmonas quoq; ꝑ putredinẽ humorũ qui in ipsis habent̃, febres subsequi. Quocirca, siqñ dicam febribus quæ ex putredine accendunt̃, tale quippiã conducere vel non conducere: ẽt eas quæ à phlegmone excitant̃, in cõi putredinis genere cõprehensas intelliges. Sicubi vero deinceps vtrũq; noĩare videris: scias eas quæ ex phlegmone, ab ijs quæ ex sola putredine ortum habent, tum discerni. Cuiusmodi aũt sit phlegmones affectus, tum in libro de inæquali intemperie, tum uero in eo qui de tumoribus præter naturam est inscriptus, docuimus. Admonuisse tñ & nũc te non sit inutile. Cũ sanguis calidus copiosior in aliquã animalis partem procubuit, maiora eius vasa protinus distenduntur, vtpote abundantiæ continendæ non sufficientia: Ab his deinceps quæ minora sunt: Mox, vbi nec in ijs satis contineẽ, exudat foras in ea ampla spatia, quæ inter vasa sunt, sic vt ẽt oĩa quæ in cõposita carne habent̃, loca occupet. Atq; hæc quidem est phlegmones affectio. Possunt vero & sine hac in ipsis vasis humores aliqui putrescere, idq; aut in vna animalis particula, in fini
D bus ipsorum impacti, aut ẽt in totis eorum capacitatibus, quę inter bubones & alas sunt, comprehensi. Cum igit̃ (ceu diximus) citra putredinem squalenti corpori febricitare contigerit, caput totius curationis, in ijs remedijs quæ refrigerent & humectent, statuere oportet.

Remedia refrigerantia sunt admouenda ori uentriculi et pectori pcordijsq; a nimio calore infestatis sine putredine

Phlegmonas febres sequunt̃ q̃a humores ibi impacti putrescunt.

Phlegmones generatio quomodo fiat

Putredo humor̃ accidit in uasis ipsis. idq; aut in una animalis parte in ipsor̃ finib; impacti, aut in eor̃ totis capacitatib;

Sex esse materiæ differentias, quibus frigus & humiditas hecticis febribus conciliantur. CAP. 7.

POrrò duplex genere est harum rerum prima materia. Vna eorum quæ foris admõuẽtur. Altera quæ intrò in corpus sumuntur, quæ sanè & prospheromena, id est sumenda, vocant̃. Extrinsecus corpori incidunt tum aer ipse, qui nos ambit, tum pharmaca quæcunq; humectandi refrigerandiq; vim obtinent: & tertium præter hæc, dulcis aquæ balneũ. Intrò in corpus sumunt̃ quæ eduntur ac bibuntur, & inspiratus aer. Ab his generibus tentandũ est propositis hoc loco febribus tum humiditatẽ, tum refrigerationẽ comparare. Verum refrigeratio, quoniã per efficacissimã qualitatem inducitur, & parui temporis est, & periculosa. contra, siccitatis per ea quæ humectent curatio, vt longi temporis est opus, ita minus est, q̃ refrigeratio, periculo exposita. Igitur dictas sex materiæ differentias deinceps iam examinemus, ab ambiente exorsi.

Remedior̃ refrigerantiũ humectantiumq; materia est duplex, una eor̃ quæ foris incidunt ut aer, ~~[illegible]~~, balneũ, pharmacũ altera eor̃ quæ intro sumunt̃ ut cib; aer potus.

Refrigeratio in febrib; est periculosa et parui temporis, q̃a ꝑ efficacissimam qualitatem inducitur.

De eligendo ac parando aere, qui hecticis febribus conueniat. CAP. 8.

HIc igitur si tẽperatus est, qualẽ se exhibet, vtiq; tali nobis est vtẽdus, nihil amplius de eo solicitis. Sin admodũ calidus est, vel admodũ frigidus, ꝓ calido inducẽdus arte contrarius est, subterraneis inuentis domibus, quæ & frigidissimæ sint, & maxime perflatæ, & ad septẽtrionem

versæ,

verſæ,tum auris quibuſdã,quæ ipſis ſint propriæ,opera noſtra paratis: aliàs ex euripis, in quo ſe deijciant multi aquarum fontes:aliàs aqua frigida de vaſis in vaſa transfuſa. Iã hoc ſtatim ẽt ſomniferum eſt. Præterea domo aſſidue aqua quæ prorſus frigida ſit, aſperſa: ac roſis plurimis humi fuſis, aut vitiũ capreolis, aut ruborum ſummitatibus, aut lentiſci ramis, aut deniq; reliquarũ quæ refrigerent ſtirpiũ aliquibus. De quibus ẽt prius eſt dictum. Turba quoq; hominũ ingredi prohibita. nam id quoq; domũ calefacit. Atq; ita quidem calidiſſimũ aerẽ refrigerare, qui.ſ.in æſtate calida & ſicca accidit, eſt tentandum: quandoquidem in hyeme calidiſſimus eſſe non poteſt, ſicuti nec frigidiſſimus in æſtate. At ſiquis modice frigidus eſt, hoc eſſe contẽtos oportet, nihil aut machinantes, aut de temperie eius alterantes. Qui vero frigiſſimus eſt, vtiq; quatenus reſpirãdo attrahitur, admittendus eſt, vt qui calorem, qui eſt in corde, admodum refrigeret: non tamen quatenus extrinſecus ægrum contingit. quippe id denſat cogitq; cutim, ac putredinoſorum humorũ effluxum tranſpirare prohibet. Siquidem per pulmonẽ, quod rarum viſcus eſt, difficile non eſt, vt tum qualitas ipſius, tum ẽt ſubſtantia ad cor facile perueniat. At per cutim fieri nequit, vt eius vel qualitas, vel ſubſtantia ad cor perueniat, vtpote prius denſatã. Nam quod in libris de ſimplicium medicamentorum facultate, de ijs quæ vehementer adſtringunt, eſt dictum, id hic quoque reuocari ad memoriam debebit: ac ſciri, qui nimium frigidus aer eſt, hunc cutim denſando, ſemp ſibiipſi viam præcludere. Scire tamen licet maius fore ex frigida inſpiratione cõmodũ, q̃ ex cute denſanda incommodum: præſertim cum operimentis hanc calfacere licet. Porrò vtendum maxime eiuſmodi aere eſt in ijs hecticis quibus primũ quod afficitur, ipſum eſt cor: Æque vt ſi ventriculus primum eſſet afflictus, ipſi per comeſta & bibita eſſet ſuccurrẽdum. Huic.n. illa cum integris adhuc viribus occurrunt: ſicut cordi inſpiratus aer. At iecinori ex inſpirato aere nulla certe vtilitas accedit, à comeſtis vero & bibitis, minor planẽ q̃ ventriculo: cæterum, aliqua non obſcure aduenit. Cõmunis aũt omnium ſanatio eſt per ea quæ extrinſecus applicata refrigerant & humectant. Atq; †{in his quidẽ viſceribus} magna ex parte hecticas maraſmodesq; febres accidere cõtemplati ſumus. Superueniunt tamen aliquando & pulmonum ſiccis calidiſq; intemperamẽtis: Attamẽ opportunum eiuſmodi febribus id viſcus non eſt, vtpote humidum laxumq;. †{ Incidũt præterea & pectori, & pingui mẽbranæ, } quod Meſarçon dicit, & ieiuno, & colo: interim uero & vtero, & renibus. †{In ſepto vero tranſuerſo} maraſmum non vidi: hecticam ſanẽ febrem vidi, & hanc ſemel quidem planẽ abſolutam, ſæpe vero citius interimentem q̃ planẽ eſſet cõpleta. Eiuſmodi nanq; affectũ & ſpirandi difficultas, & delirium excipere ſolet. Ex quibus magna ex parte prius moriuntur, q̃ hectica prorſus ſit perfecta. Eſt autem eorum agnitio facillima, tum ex pulſus duritia, tum ex eo ꝙ præcordia plurimum trahuntur ſurſum, tum ex difficultate ſpirandi, quæ illis eſt & inæqualis & varia: quippe aliàs quàm maxime paruum & frequens ſpirant: rurſus aliqñ manifeſte ſpiritum tardant: dein ſubito quemadmodũ gementes reſpirarunt, vel duplicem ſpiritus intromiſſionem, quaſi ſuperinſpirantes, vel duplicem foras miſſionem faciũt: †{ veluti reſpiratio reſpirationem cõprehendat. } Reſpirant vero hi ſæpe & reliquo thorace toto, non ſenſibiliter modo, verũetiam notabiliter, tum opertas ſcoptulas, quas Homoplatas vocant, attollẽtes: aliqñ admodum raram & magnam reſpirationem edunt: vtiq; cum delirij malũ præcipue dominatur. Verum præſentis inſtituti non eſt, vel laborantiũ partium notas, vel earum cauſas referre. Quare denuo ad curationes reuertamur: æſtimemusq; quas vires propoſitæ iã materiæ aduerſus hecticas febres habeant. Sanẽ diximus iam nonnulla de aere, tum calido, tum frigido: qui præcipue quidẽ eſt vtilis, cũ quod primum afficitur, ipſum eſt cor: q̃uis confert & in reliquis febribus non parũ, qñquidẽ in his quoq; neceſſe eſt cor ſimilẽ intẽperiẽ recipiat: citra quã nec maraſmus, nec hectica, nec reliquarum vlla febrium conſiſtere põt. Quo facile apparet ẽt pulmones, vbi.ſ.ij ſunt qui primum patiuntur, plus cæteris omnibus refrigerantem aerem requirere.

De parandis medicamentis, quæ extrinſecus hecticis admouentur. CAP. 9.

SEquitur iam vt de ijs medicamentis agam, quæ extrinſecus admota humectent, & refrigerent. Porrò horũ quoq; ea deligenda eſſe, quæ citra vehementem adſtrictionem refrigerent, neminem latet. Talia.n. præter q̃ ꝙ non humectant, etiam demittere frigiditatem ſuam alte non valent, propterea ꝙ cutim cogunt, ac coarctant. Optima vero ſunt, quæ non modo citra adſtrictionem refrigerant, ſed etiam corporis ſubſtantia ſunt tenui. Ac quæ quidem abſolutiſſime tenuium partium ſit, ſubſtantiam exacte frigidam inueniſſe, fortaſſe non eſt. Dixi, exacte, propter acetum, quod cum omnium (quæ nouimus) poteſtate refrigerantium planẽ tenuiſſimarum ſit partium, admiſtam ſibi aliquam caliditatem habet. Præterea corpora quæ contingit, ſiccat, q̃uis ad imaginationem ſit humidum. Quo fit, vt ad eos affectus, quos humectari & refrigerari expedit, ſolo eo non vtamur, ſed tanto aquæ frigidæ admiſto, vt poſſit bibi. Cæterum quãquã corpus quod abſolute tenuium partium ſit, & ſimul frigidum, inuenire non eſt: attamen deligi materias oportet, quæ ad eiuſmodi medicamenti compoſitionem maxime ſint idoneæ. Ac dictum quidẽ latius de his eſt in opere de medicamentis. Dicetur autem in exemplis nonnihil & nunc, quò in hoc quoq; genere membratim ſis exercitatus. Incipiam autem ab eo medicamine, quod omniũ, quæ humectent ac refrigerent, eſt ſimpliciſſimum. quo etiam aduerſus eryſipelata vtor, & phlegmonas

Right margin:

B

* ἡδέας.i.ſuaues.

* συμπεδονωσδῶν Al. συγκαομένων.i. eorũ q cõburũtur.

F

† ἐπὶ τούτοις σπλάγχνοις.i.ob hæc uiſcera.

† Incidũt pterea ob pectu & pinguẽm branam &c.

† ἐπὶ δὲ τὸ διάφραγμα .i.ob ſeptũ a tranſuerſum

G

† καθάπερ ἐπικπνέοντ .i.ueluti ſupe expirantes.

H

Left margin (handwritten):

Somnus conciliat. aquar. strepitu

Turba hominu calefacit aerem ambientem ideo prohibenda a domib.

Aer frigidissimus admittendus est in febrib. quatenus respirando cordis calorem refrigeret, no autem quatenus extrinsecus aegru tangit, qa densat

Iecinori ex inspirato aere nulla accedit utilitas

Hecticae febres marasmodesq ob cor uentriculu, epar, solent accidere ex maiori parte, aliq. ob pulmones calidos, siccos, ...

Hecticas ex septo transuerso ortas dyspnaea ac delirium excipit

Hectici ex septo transuerso facile cognoscuntur ex pulsus duritia, ex nimia praecordiorum sursum attractione, dyspnaea, delirio

Refrigerantia extrinsecus in febrib. debent esse substantia tenui

Acetum est partium tenuissimarum, et admistam habet cum frigiditate caliditatem aliquam

Aceto solo non est utendum ad humectandas partes refrigerandasq, sed tanto aquae frigidae admisto ut bibi possit

A gmonas in pudendis, vtiq; inter initia, priusq̃ depascens aliqua subindicetur putredo. Debebit autẽ ad id pręparata esse cera quàmoptima, & elota. Sanè optima fuerit, vel alba pontica, vel quę ex atticis sit fauis. Esto aũt & rosaceum, quod ex oleo fit à nonnullis vocato omphacino, ab alijs crudo, quodq; citra salem sit confectum. Maxime vero ad rem ptinebit, si & ipsum oleum tenuiũ prorsus sit partium: cuiusmodi Sabinum est. Cum vti voles, ambo mista liquãtor in vase duplici. Factoq; humido cerato, (cuiusmodi.s. erit quod triplum aut quadruplum ad ceram rosaceum habet) †{postquã ipsum fuerit refrigeratum, misc̃etor}ei paulatim in mortario tm̃ aquæ, quantum in se, dum cum ea mollitur, accipere possit. Expedit aũt & ceratum ipsum prius admodũ esse refrigeratum, atq; etiam quę huic admiscebitur aquam esse frigidissimam. Abunde aũt ceratum refrigerabis, si cum modice coiuit, totum vas in quo continetur, in aquam frigidissimam dimittas. Quòd si aceti quoq; admodũ tenuis ac clari paululum adijcere velis, vtiq; magis adhuc tum refrigerans, tum humectans medicamentum efficies. Non debebit aũt medicamentũ hoc eò vsq; sup ægrũ corpus manere dum manifeste incaleat, sed assidue subinde mutari. Aliud medicamẽtũ. Oxalidos, aut oxylapathi succus cum exigua {tenui} polẽnta mista excipiatur duplicato peniculo detrito: affatimq; frigidum & ipsum imponatur. Quòd si eiusmodi peniculi occasio non sit, tum linteum duplicatum, & madefactum refrigerandæ particulę impones. Quinetiam portulacæ, & semperuiui, & vuæ immaturæ succus, similiter polẽntæ miscentur. Ad hæc lens palustris, & viridis tribuli, & polygoni, & lactucæ, & intybi succus, aliaq; quæcunq; refrigerare est dictũ, cũ tenui polẽnta. Preterea sine polẽnta licet integris herbis tunsis vti. Iam vero quod epithema ex pinguibus fit palmulis, quas πατητοὺς græce vocant, salutare medicamen est. Porrò coquere oportet harum carnem, omni membranoso exempto, aliàs ex solo claro aceto, aliàs aqua ipsi admista: atq; hac vbi tenẽra satis reddita est, tunsa vti. Quòd si parum molli crassitudine videbitur, pręstiterit iam dicti aliquid admiscuisse cerati. Quòd si rosacei quidpiam dictorum singulis aliq̃ñ miscere volueris, nihil inutilius pharmacum habebis. Esto aũt quod admiscetur, tum minimum, tum & simplex & perfrigidum, & quod factum ex oleo sit salis experti. Sanè quoties simplex rosaceum, aut aliquid quiduis id genus dico: quod sine aromatis est cõfectũ intelligi volo. Est vero salutare ad talia medicamen & rosarum succus frigidus, vnà cum polẽnta. Salutares vero sunt & ipsæ rosæ tunsæ: præterea stirpium, quę moderate adstringunt, germina trita. Ad quem modum vti aliq̃ñ licet & herbis quæ mediocriter adstringãt, veluti solano. Verum eiusmodi medicaminum materiam in alio opere reddidimus vniuersam. Nunc abunde pro exemplis sunt quæ iam

C dicta sunt. Porrò vtendũ his est, non (sicut vulgus facit) toti impositis thoraci, aut toti ventri: immo illi maxime quod primo est affectum. Neq;.n. necessum est, vt aut cum eo quod refrigerari valenter desiderat, etiam id refrigeres quod prorsus non desiderat: aut ante iustum tẽpus refrigerare desistas, timens vicinam aliquam particulam lædi. Ego nanq; hominem scio, qui imposito præcordijs refrigerante medicamento, difficultate statim spirandi laborarit. Alterum vero qui protinus tussierit. Atq; paulo post vtriq; finitum symptoma, vbi quod refrigerauerat, est ablatũ. Quòd si adeo strenue refrigerare nõ studebis, habes quæ id modice efficiant, adhærẽntium medicaminum, ac cerati speciem referentium, magnam copiam. Quorum non materiæ modo vim, sed etiam compositionis methodum didicisti.

De balneorum partibus, ipsorumq; facultate, ac qua ratione hectica febre laborantes sint in balneum ducendi. CAP. 10.

VErum ego, cum iam sentiam mensuram præsentis instituti me excedere: ad ea quæ tractationis series proxima exhibet, conuertar. Proxime vero se à iam dictis exhibet consideratio de balneo, tum ipsius rei causa, tum vel magis propter Philippum, qui †{hecticis, quas μαρασμώδεις vocant,} ipsum noxium putat. Ipse igitur tum de omni balneorum vi, tum etiam quæ ad eos qui hectica & marasmo laborant, vel (vt semel dicam) omnibus est accõmoda, in hoc

D maxime libro quid sentiam explicabo. Memini nãq; me & supra in diarijs febribus illa laudare, & in septimo huius operis libro, in ijs qui propter siccam ventriculi intemperiẽ cruditate laborabant atq; extenuati erant, sæpe vtendas iubere. Cæterum, de vniuersa earum vi, nullo alio libro disserui, sed in hunc seruaui: vbi & de ijs agitur, quibus efficacissimus earum est vsus, & quibus Philippus ea interdicit. Atq; prius quidem vbi de vlcerum curatione egimus, indicata causa est cur proprię cuiusq; morbi indicationes sint ignoratę. Dicetur aũt nihilo secius & nunc, vtpote tum ad ea quæ nunc paramus, tum ad ea quę dicẽda sunt, vtilis. Cum.n. vnus in corpore affectus est, eius curationem inuenire, si non ratione, certe experientia haud difficile est. Vbi vero cõnexi duo tres'ue sunt, presertim qui maxime contraria inter se auxilia requirant, fieri nequit vt experientia, quod agendũ sit, inueniatur, immo nec facile ratione. Siquidẽ & substantiã cuiusq; affectus ad vnguem nouisse oportet, & ꝓpriam curationis indicationẽ à quoq; affectu cepisse. pręterea quẽ primum oĩum, aut magis: quem rursum minus, aut secundo tertio'ue loco curare conueniat. Hęc igitur causa est, cur vulgo medicorũ ignotum sit, & ꝙ febrium oĩum, qua febres sunt, proprium remediũ refrigeratio sit, siue ea talis actu sit, siue potestate: & ꝙ alia multa ex accidẽti refrigerantia, febrium sint remedia. De quibus & dictum nonnihil in præcedentibus est, & in

† Corrupte legit in īpressis ψυχθείσῃ legẽdũ.n. ξηρανθείσῃ vt ī antiqs hoc pacto. ἐπειδὰν δ' αὐτὴ ψυχθῇ μιγνύσθω ξυσθείσῃ κατὰ βραχὺ &c. i. postq; autem ipsum refrigeratũ fuerit ac derasũ, misceator &c.

* ἀλφίτων, q̃; dictionem alij farinã vertũt.

B

: ταχερὰ

† ἐμπλαστῶν

* τοὺς μαραινομένους. i. eis q marcescunt.

H

Refrigerans, humectansq; ceratũ omnium simplicissimũ, optimumq; ad erysipelata et pudendor. phlegmonas sine putredine

℞ olei ros. omphacini ℥iij cerę albæ elotę ℥i liquent. simul in vaso duplici et fiat ceratũ cui refrigerato m. aquã frigidã paulatim in mortario, si vis etiam portiuncula aceti

Epithema ex pinguib. palmulis est refrigerans salutare remedium

Vnius morbi curationẽ facile ẽ reperire si nõ ratione saltem experientia, ubi vero connexi duo, tresue sunt presertim q contrarissima auxilia requirant qd agendũ sit et experientia et ratione est difficile scire

fequentibus dicetur. Quædam nanq; remedia complicatam quodam modo duplicemq; faculta- E
tẽ habent, ita vt & prima ratione proficiant, & ex accidente. Quod genus & balneum eſt. Nam frigidæ potio per ſe quidem proficit, vtpote actu refrigerans. Succus autem vuæ immaturę poteſtate refrigerans medicamentum eſt. Atq; hæc quidem ambo refrigerant primum, id eſt per ſe ipſa, nec intercedente alio. At ſanguinis miſſio (veluti prius indicauimus in febribus continentibus, quas ſynochos vocant) non primum, ſed ex accidenti calidam aliqñ intemperiem ſanat. Ad eundem modũ & clyſter, & purgatio, & fõmentum * {ex calido liquore,} & cataplaſma quod digerat, aut concoquat. Vtranq; vero facultatem in ſe cõprehenſam habet ꝓpoſitum nunc in ſermone balneum: vtpote ex partibus varia facultate præditis cõpoſitum. Quippe ingredientes in aere verſantur calido. poſtea in aquã calidam deſcendunt. mox ab hac egreſſi, in frigidã. poſtremo ſudorem detergent. Poteſt aũt prima eius pars † {materias per totum corpus, tum calfacere, tum vero liquare:} præterea quę inæqualia ſunt, æquare, & cutim rarefacere, & multa quæ ſub hac ante detinebãtur, vacuare. Secũda eius pars, vbi quis in ſicco corporis affectu ea vtit, poteſt madorem vtilem ſolidis partibus immittere. Tertia balnei pars poteſt, vbi quis frigida vtitur, & totum corpus refrigerare, & cutem denſare, & vires firmare. Quarta vero corpus per ſudores citra refrigerationis noxam vacuare. Ergo cum hæc oĩa circa hominis corpus efficere valeat dulcis aquæ temperatum balneum, & præter hæc etiam ſiquis intempeſtiue lauetur, tum horrores, tum cutis denſitatem, tentandum nobis eſt oĩa deinceps diſtinguere: ac primũ de illis ſermonem facere, qui cum in balneo ſe lauant, horrore tentantur. His. n. vna (vt ſic dicam) continens excitati ſymptomatis cauſa eſt: Aliæ quæ hanc pręcedũt, multę. Sanè horroris cauſam eſſe dico mordentium excrementorum confertim actorum citatiorem motũ. Proinde qbus horũ eſt abundãtia, caro vero, ac cutis denſę, ſiue balneum ſint ingreſſi, ſiue ſteterint in Sole, ſiue quoquo modo, vel geſtati, vel perfricti, vel exercitati, vehementius ſint dimoti, vtiq; ijs horror incidit. Contra, quibus hæc pauca ſunt, & corporis habitus, vt laxetur rarefiatq; à balnei calore, promptus, ij nõ modo non horrent, ſed etiam meliores redduntur, vtpote excrementis per id vacuatis. Quo rationabilius nec in febrilis ſignificationis principio, nec in incremento quiſq; ægrotantem lauit. Quippe denſata eſt hoc tẽpore coarctataq; & cutis ipſa, & quæ ſub hac habetur carnea ſubſtãtia. At in febris inclinatione, vel incipiente, vel ꝓcedente, vel amplius progreſſa, & nos ſæpe, & alij medici nonnulli multos ſæpenumero ægrotos lauantes non parũ his contulimus. Porrò qñ in- F
clinatione incipiẽte, aut iam progreſſa, aut etiam in ſummo incremẽto (interdum enim id quoq; accidit, tametſi rarò) æger in balneum ſit ducendus, in ſequẽtibus definiemus. Nunc cum de generali facultate ſingularum balnei partium diſſerere inſtitui, vnum omnium primum exponam. Dicoq; multos eorum qui cruditate laborant, plures vero eorum in quibus mordentium excrementorum abundantia ſubeſt, oẽs præterea qui vel in febrili ſignificatione, vel in aſcenſu, etiam oẽs qui in ſummo ſunt incremẽto, præter admodũ paucos, ſiue hi ſint in balneũ ingreſſi, ſiue ſteterint in calido Sole, ſiue exercitationes, frictiones, geſtationes'ue tentauerint, merito horreſcere. Singula nanq; horum confertim & impetu agi excremẽta ſubigunt. Cum igitur tàm adhuc G
denſa lauantis cutis ſit, vt ad primum ambiẽtis aeris occurſum nequeat naturalem ſuũ habitum recipere, ſed maiore ad id ſpatio indigeat, excremẽta vero foras verſus ruant vniuerſa, & retineri illic ea eſt neceſſe, & qua ſub cute ſunt aceruata, & qua per carnes ferunt, mordere. Porrò in libris de cauſis ſymptomatũ indicauimus mordentia excremẽta, vbi per ſenſibilia corpora feruntur, tum concuſſiones, quas ῥίγη vocant, tum horrores excitare. Ergo quamobrem horreant in balneis oẽs qui ante ſunt cõprehenſi, iam cauſas inuenimus. Pari modo, & cur nõ horreant quibus aut nullum eſt in corpore excremẽtum mordens, aut tantillum vt facile vacuet. Ergo de his deinceps loquamur, propter quos etiam de ijs qui horrent, meminimus. Siquis enim balneum ingreſſus non inhorruit, ſed laxata eſt illi rarefactaq; cutis, huic planè neceſſario prædicta ſucce- H
dent, excrementorũ vacuatio, ęqualis per totum corpus calor, exiguorum meatuum rarefactio, tenſorum relaxatio, denſatorũ fuſio. Ac vacuatio quidem excremẽtorum, omni febri eſt vtiliſſima: Pari modo, & rarefactio, & relaxatio: Fuſio tñ & calor nõ item. Sed calor omni febri eſt inimicus: qñ refrigerari, non calfieri febrium affectus poſtulat. At fundi æqualiter, id ſolidis quidẽ aĩalis partibus non eſt alienũ: Succis certe nõ ꝑpetuo eſt vtile. Sed quoties in aĩali, vel phlegmone quæpiam, vel affectus phlegmonę ſimilis conſtitit, vel vtrauis abundãtia, ſiue ea quæ ad vires confertur, ſiue ea quæ ad vaſorum capacitatem, oĩum profectò inimiciſſimum. Ac phlegmonę qdem, cum calefacti, & liquati ſucci ad ipſas confluunt, augentur. Tunicę vero vaſorum impares abundantiæ, quę iam ex liquatione ſpiritu eſt impleta, diſtenduntur: ac vires hoc ipſo male afficiuntur. Ergo calidis his ſiccisq; affectibus, de quibus agebamus, ẽmiſſio mordentiũ eſt ſalubris: fuſio enim eorum eſt citra periculum. Calefactio tñ noxa non caret. Atq; hæc quidem ex prima balnei parte ijs qui ita laborant prouenire, modo tempeſtiue balneo vtantur, memoria teneamus. Tranſeamus modo ad ſecundam eius partem, quę erat id quod maxime proprie lauacrum vocant. Ergo in hac ſicut ex humectatione iuuantur, ſic ex calore nihil illis cõmodi accedit. Accedamus & ad tertiam, in qua & refrigerantur innoxie quę fuerant excalfacta, & vires firmant.

Siqua

* ἐπιβροχὴ

† In codicibu[s] gręcis impſſis ac antiquis pl[e]riſq; legitur, θερμῆναί τε δι' ὅλου τὸ σῶμα καὶ χέαι τὰς ὕλας. i. tũ toti corpus æqualiter calfacere, tũ materias fũdere. Linace[r] videt legiſſe v[t] aliq etiã cod[ices] legũt. δι' ὅλου τοῦ σώματος vtra tñ ſit melior lectio, paulo infra indicabunt verba illa, videlicet æq[ua]lis ꝑ totũ corpus. &c.

* Impſſi cod[ices] & multi ex antiquis legunt κατεχομένων vt Linacer ve[r]tit: ſunt tñ qu[i] legũt. καταχεομένων. i. fuſ[a] erant.

* ἀποχέτευσις

Refrigerantiũ remediorum, alia qdem per se alia ex accidenti refrigerant, primo ut aqua potio, et succus uuæ immaturæ secundo ut sanguinis missio

Balneum intempestiuũ horrores cutisq; gignit densitudinem.

Horroris causa est excrementorum mordentiũ vel humorum crudorum confertim actorum citatior motus

Lauandus nõ est æger in initio, nec augmẽto accessionis sed in declinatione

A Siqua vero & rarefacta, & iusto plus sunt laxata: ea in naturalē redeunt mediocritatem, id quod quarta balnei pars indicat. Quippe qbus oïa rite sunt adhibita, ij post frigidæ vsum adhuc sudāt, & omnia ipsis excrementa vacuantur. Itaq; ex oībus quę de balneis retulimus, vna summa colligitur: ꝙ vacuatur qdem quicquid in corpore, vel fuliginosum, vel fumidum fuit: consistunt autē in naturali symmetria, tunc caro ipsa tum cutis: solidarum partium ariditas corrigitur: & calor nō modo is qui ex lauacro accessit, verūetiam qui prius fuit, ex frigidæ vsu submouet. Maximo huius rei documento est status, qui ex eiusmodi balneo redditur, postq̄ in Sole feruente iter fecerimus. Quippe accedimus ad id, ne loqui quidem, prę lingue, & fauciū ariditate, valentes: totumq; corpus stipulæ ritu aridum habentes. At egressi e frigida, illico omnia pro naturæ habitu recipimus: nec febrili calore vexati, nec siccitate afflicti, prompteq; loquentes, ac plurima sitis parte leuati. An igitur euidentius adhuc balnei vires in sicco & calido corporis affectu cognoscere desideras? Ego sane nō arbitror. Licet aūt cui placet, experiatur quod incōmodum sequatur, vbi tali peracto itinere non lauerit. Aut. n. statim febricitabit, aut multo plenus tædio, grauato. s. capite, perseuerabit: potissimum si frigida calorem nondum extinxerit. Multi tñ iuuenes eiusmodi cōfectis itineribus, vbi illico se in aquam frigidam proiecerint, iuuātur: ac potissimum qui valentibus sunt viribus, & frigido solio assueti. Ita vero & ruri faciunt, vbi ꝙ balneæ non sunt, in stagna, vel flumina seipsos conijciunt, nullo medici suasu, sed ipsa gubernāte corpus natura ad id quod conducat impulsi. Quæ eadem etiam ratione carentibus aïalibus instinctum inserit ad eorū quæ offendunt contraria. Siquidem ea quoq; vbi æstu vexantur, frigida se lauant: sicuti etiam vbi frigore vrgentur, calida cubilia sibi inueniunt. Eodem cōtrarietatis studio, etiam cum esuriunt, comedunt: & cum sitiunt, bibunt: reliquaq; omnia naturæ impulsu obeunt. Ac si certam febricitātium naturæ notitiam haberemus, non (arbitror) dubitaremus eorū aliquos assidue in aquis frigidis citra balneum lauare. Nam ꝙ sint quidam qui eam desiderent, vel ex ijs quos iuuit, constare potest: vt quibus frigida lauatio haudquaq̄ contulisset, nisi eo tempore recte ad eam dispositi fuissent. Verum qm̄ exacta nobis dispositionum notitia non est, ac maxima ex errore impendet noxa: vtiq; eiusmodi præsidia recusamus: potissimū in febribus hecticis: quando per has, & pauci sanguinis, & nudum carne, & expers adipis, redditum corpus est. Nullum. n. hi solidarum partium munimen habēt, quod frigidæ occursum sine noxa excipiat, sed protinus similaribus ipsis partibus occurrit, à quibus oēs animantiū actiones obeuntur. Iuuenis vero †{cui abunde sit carnis,} æstatis tempore, atq; in febris summo vigore, modo nulla viscerum phlegmone subsit, si in

C frigidam se coniecerit, sudabit. Quòd si frigidæ lauationi sit assuetus, securus remedio vtet. Verū de eiusmodi corporibus post agetur. Qui autem ex calida, & sicca intemperie, hectica febricitāt, ac potissimum qui iam marasmodes fiunt, ijs vbi tale præsidium petunt, tutum non est in totam conijci: æque vt nec gracilibus & imbecillis, qui æstate calida & sicca, longa via peracta, refrigeratione indigent. Nā neq; his tutus est frigidi solij vsus, nisi prius fuerint in balneo æqualiter excalfacti. Quippe simile quiddam nobis accidere videtur, cum in frigidum solium post balneū ingredimur, ei quod ferro accidit, cum tingitur. Etenim tum refrigeramur, tum roboramur: quęadmodum & illud, vbi candens iam redditum frigida mergitur. Atq; huius rei causa ad imbecilla corpora inuentæ sunt balneæ: quæ ea præcalfaciant, atq; ad frigidum solium præparent. Non dissimile quiddam faciunt & qui sine balneo frigida vtūtur, cum scilicet se ab exercitatione in eā saltu demittunt. Siquidem cuiusmodi nobis est balneum, eiusmodi illis est exercitatio: vt quæ nō tm̄ calfaciat, sed etiam insiti caloris motum à profundo corpore extrorsum concitet sic, vt & frigidæ impetui occurrat, & quò minus violēter in profundum ruens viscerum aliquod feriat, aduersetur, atq; prohibeat. Nam neq; ipsam frigidę substantiam, neq; eius qualitatem oïno integrā vsq; ad viscera pertingere, est salubre: immo & satius & tutius est solam eius qualitatem, †{per ea

D quæ intercedunt (vt sic dicam) propagatam,} citra substātiam ad profundum permeare. Iam qui hectica febricitantes ad balneum accedunt, nisi in frigidam sint dimissi, nihil iuuantur. Qui enim aliter febricitant, eorum solidæ partes nondum difficile separabilem calorem obtinent. Itaq; etiā ex sudoribus, vnà cum insensibili transpiratu, abunde his remedij est. Et sane diariarum febrium ipsam propemodum substantiam vacuari per hæc contingit. In ijs vero qui ex siccitate & caliditate febribus hecticis vrgentur, solidarum partium affectus candenti ferro est similis. Quo vtiq; minus eos in balneis calfecisse dūtaxat humectasseq; contenti esse debemus. quippe cum sic alimentum, incrementumq; febri præbuerimus. Immo melius erit, vt mersis in frigidam extinguamus calorem. At in hoc metus est, ne corpus in diuersa transferas, ac frigidum reddas. Quis hoc negat? Non tñ propterea vitio dandum est, ꝙ prospere ex præsidio succedit. Nec propterea ꝙ mensura eius deprehendi est difficilis, prorsus est deserendum. Siquidem si aliter liceret, tum cęteras hecticas febres, tum marasmodes sanare, cōsultius esset tutiore via insistere. Nunc quoniā totum curationis momentum in refrigerando humectandoq; consistit, omnibus vero refrigerantibus auxilijs propter corporis horum gracilitatem noxa imminet, necessariū arbitror Thucydidis esse consiliū, Agētes aliquid vel periclitari. Quibus enim alia salutis ratio non est, & quę vnica videtur, ea dubia est: necessum arbitror his est aduersos periculis ire. Sed nec error ipse, aut

Margin notes (printed): κατάστασις — σύσαρκος — τῷ τῆς διαδόσεως λόγῳ

Margin notes (handwritten): Natatio in stagnis et flumine valde prodest iuuenibus post itinera pedestria — Balneū frigidū administrandū iuuenibus et corpulentis febre hectica laborātib. in æstate ac in febris summo vigore. — Ingressi in balneū frigidū roboramur quemadmodū candens ferrū frigida mersum redditur — Balnea calida ad solij frigidi usum corpora imbecilla præparant — Hectici enim accedunt ad balneum nihil iuuantur nisi in frigidā sint dimissi

Siccitas suma particular. solidar. est insanabilis

Hectici refrigerandi sunt omni ratione anteq̃ in marasmū deuenerint, qui est incurabilis

mortiferus eſt,aut irremediabilis. Siquidem quos in extinguenda febre aqua frigida in contra- B
rium affectum transtulit,hos licet in toto quod ſequitur tēpore calfaciendo ſanare.Iam nec peri-
culum par eſt,nec frigidi affectus, nec etiam ipſius remediorum. Indicauimus nanq; tum prius
in huius operis ſeptimo,tum in libro de maraſmo,tum ante hos in libris de tuenda ſanitate, fieri
non poſſe vt ſolidarum partium ſiccitas conſummate ſanetur. Quòd ſi fieri id poſſet,vtiq; fieri
poſſet vt nō ſeneſceret qui ea victus ratione vteretur.Si igitur inſanabilis ſolidarum partium ſicci-
tas eſt,tum expeditiſſima in eam per hecticas febres via patet, melius eſt hominem in frigidam
intemperiem transferre, ac cui curationē deinde adhibeamus habere. Quippe qui id fecerit, is
poſtea noxam oppugnauerit.Qui vero mortiferam inſiſtere viam ſinet,is deſperatam ægrotāti
ſalutē fecerit. Quāto itaq; ſatius eſt aliquid nōnulla fiducia,vel cū periculo facere,q̃ ſpe adempta
certo perire,tanto profectò ſatius eſt potētibus præſidijs pugnare,q̃ nihil agere. Ergo illico eos
qui hectica febricitant,omni ratione refrigeremus, anteq̃ progreſſi in maraſmum peruenerint.
Quem autem maraſmus planè iam occupauit, hunc ſanare ne tentaueris. Nam etſi calorem eius
extinxeris,attamen ſiccitas quæ relinquitur,ſenectutis ritu hominem conficiet,tantiſper nimirū
victurum quoad ſolidæ eius partes reniti aduerſus ſummam ſiccitatem valebūt. Atqui maluerit
fortaſſe propinquorum ægrotantis aliquis,atq; etiam ægrotans ipſe, aliquo ſpatio in ſenis habi- F
tu viuere,q̃ illico mori.Itaq; curare hos quoq; cum præfatione expedit, ac in alterum transferre
maraſmum,quem iam nominare ſenium ex morbo inſueuimus.Licebit enim his non tm̄ plures
dies,verūetiam menſes viuere. Ego nanq; cum iuuenem quendam qui ita laborabat,ſanaſſem,
reficiens deinde,ac ſenilem eius imbecillitatem pro ſenum ratione tractans, non ſolum in men-
ſes,ſed etiam annos viuum ſeruaui.Nec eſt ꝙ hic eiuſmodi maraſmi curationē audire deſideres:
vtpote tum in huius operis ſeptimo,dum ſiccas & frigidas intemperies ſanauimus,traditam po-
teſtate:tum operis de ſanitate tuenda ea in parte,quæ ſenibus alendis eſt delegata. Præſens autē
liber non maraſmorum,ſed hecticarum febrium curationem docendam promiſit. Ex quo gene
re ſunt & quę maraſmωδεις græce dicuntur. de quibus tum alia non pauca diximus,quę nō mo-
do rationis,ſed etiam vſus iudicio probauimus:tum illud.ſ.non oportere balneum(vt Philippus
facit)formidare:qui cautius fortaſſis eo vtitur,ad eum modum quo in cæteris ſolemus febribus,
quas vel phlegmone,vel putreſcentes ſucci accenderunt. In his enim nihil offendes, etiam ſi in
frigidam ægrum nō merſeris,ſed eum(vt mos eſt)perfundas primum tepida, poſtea quę veluti
ex Sole tm̄ æſtiuo tepet,mox hoc etiam paulo q̃ illa frigidiore.In hecticis vero febribus,id quod
remedium affert,calidę ſolium non eſt,ſed frigidæ: ad quam balneæ ægrotantis preparant cor- G
pus:æque vt reliquorum omnium qui per ſanitatem lauantur.Porrò non propter id modo videt
mihi Philippus ignorare,q̃ ſalubris res balneum ſit in ijs qui maraſmode hectica laborant,ꝙ tàm
extenuatos in frigidæ ſolio tingere nemo audet, aut ſaltem vltimam aquam ipſis frigidam infun
dere:ſed etiā ꝙ ſæpe altera coniuncta febris eſt,quę vel ex humoris putreſcentia,vel phlegmone
ſit excitata:tum vero ꝙ tali hectica laborantium mortiferum eſt vitium. Ac propterea quidā nō
recte omnia quæ his exhibentur,culpant:cum non ſit illis imputāda culpa,ſed affectui. Ergo re-
cenſitis denuo quę diximus,huic diſputationi finem imponemus. Quicunq; hectica febre labo-
rant,atq; ex his præcipue qui iam maraſmodę hectica febricitāt, modo his alia nulla febris vel ex
ſola putredine humorum,vel cum phlegmone ſit adiuncta,eos oēs adaucter lauabis,ſed prorſus
citra omnem laborem,ne vires reſoluas.quod ipſum cum noceat vehementer,occaſio fit balnei
culpandi. Quod citra laborem dixi,id ita intelligo. Volo æger in balneum ſuper lectulo depor-
tetur.†{in cuius prima è tribus domo nudetur,ac trāsferatur in ſindonem calentem prompte in
idipſum paratam.}Sint autem quatuor qui hanc teneant,à quoq; fini vnus. Ac ſi quidem prima
domus ſatis calida ſit:æger in ea nudatus,in ſecundam portetur. ſin tibi frigidior videtur:nō nu-
dus,ſed coopertus,vel alia ſindone minime frigida,vel tali aliquo inuolucro. Conſtat autem &
ſindonem eam,qua portabitur,eſſe valentiorem oportere: Aut ſi imbecilla per ſe ſit,duplicari eā
erit ſatius. Eſto autem media domus non tantum ſitu media,ſed etiam temperie: tāto.ſ.prima ca-
lidior,quanto eſt tertia frigidior.In hac domo oleum tepidum eſto,quo æger ſuper ſindone illa- H
tus protinus perfundatur. Hoc facto tertiam ingrediantur domum,ducantq; hominem vbi ſo-
lium eſt: Sic vt per tres balnei domos dūtaxat tranſierint.Per quas nec celeri gradu tranſibunt ij
q̃ ægrum portant:ſed tantiſper in prioribus domibus morabūtur, dum in altera transferatur tm̄
à lectulo:in media vero,dum perfundatur oleo. Eſto autem & aer cuiuſq; domus,nec ſummo ca
lore,nec etiam frigens:ſed admodum temperatus,& modice humidus. Id fiet,ſi aqua temperata
ex labro ſit liberaliter proiecta ſic,vt perfluat per omnes domos. In ipſa vero ſolij aqua medio-
criter moretur:idq; in ſindone ſuſtētus:nulla infuſione aquæ,cuiuſmodi in alijs vti ſolemus, ad-
hibita.Immo nec capiti eius infundi quicq̃ velim:cū ſit ſatis id quoq; bis ter'ue vnà cum toto cor-
pore in aqua mergi, demiſſa mediocriter deorſum ſindone, ac rurſum per quatuor iuuenes qui
eum portant,leuata. Mox hinc eductus,in frigidam ſemel totus tingatur,ne vel breuiſſimo qui-
dem ſpatio illic moratus. Porrò qui eum portant,tum reliqua omnia curioſe eſſe edoctos conue
niet:tum celeritatē tingendi,non documēti modo,verūetiam præcepti loco p̄ter cætera habere.

†paratamq; ac manū habeat calētem ſindonē, ſup quā, in prima triū domorum balne nudatus, trāſf portetur.

Protinus

A Protinus vero alter paratam habens sindonem ipsi iniĳciat,{ac deinde aliam.} Tum in lectulo collocatus, primum spongĳs detergeatur, deinde mollibus linteis. Nec cōmittent qui eum deter gebunt, vt violentius eum contrectent, sed quoad fieri potest blandissime. Post hęc vnctum ac vestibus amictum, rursus super lectulo in domū vbi cibaē, reducent, ac nutriēt. Sanè dictū supra est in horum cōmentariorum septimo, vbi siccam ventriculi intemperiem sanauimus, domum balneo debere coniungi. Ac de balneis qdem satis (quod ad rem ꝓpositam spectet) hactenus.

De alimentis eorum qui hectica correpti sunt, ac de curandis hecticis quæ marasmodes appellantur. CAP. II.

SEqui prædicta videtur, vt de nutrimenti facultate præcipiam. Sanè frigidum esse, ac humidū quod hecticis febribus sit conducturum, nemo nescit. Eiusmodi vero sunt, tum ptissanę cremor cum frigidus sumitur, tum alica similiter ptissanæ cremori condita. Id vero est ex aqua, & exiguo porri, & anetho: tū sale, oleo, & aceto. Cōmodus preterea ĳs qui sic laborant est, & exiguus in aqua frigida panis. Cæterum, nullius horum pura frigiditas esse debebit, sicuti potionis. Quippe hęc mature tum incalescit, tum per corpus digeritur. Illa cum plusculum tēporis in ventriculo morentur, ipsum fortassis refrigerant, si fuerint imodice frigida. Vbi vero febris iam traB xerit, dandū quoq; asininū lac est: sed diligēter obseruato ne in ventriculo cogaē. Id vero interim ipse nos æger docebit, vtpote suę ipsius naturæ peritus: Interim id à nobis inueniendū est, paulatim ad eius vsum accedentibus. Ac expedita qdem ratio est ad symptoma declinandum, si mel illi admisceas, aut salis quo vescimur exiguū. Ceterum abstinendū (quoad fieri poteſt) in hecticis febribus à melle est: atq; idcirco etiam à mulsa. quippe protinus vertitur in bilē, & sicciores acriorisq; caloris febres reddit. Dandum itaq; principio est asinini lactis nō plus cyatho, veluti à me datum vidisti: sed inducta in ipsum cubiculum asina: quò nullum tps interponatur, sed æger id protinus bibat: contēplantibus diligēter nobis, ac conferentibus arterię motum qui à sumpto lacte agitur, cum eo qui ante id sumptum fuit. Si.n. corruptum sit, eiusmōdi inuenies pulsus, cuiusmodi in oris ventriculi afflictiōne accidere nosti. Sin aūt corruptum non sit, & maiores & va lentiores redditos inuenies. Itaq; etiā licebit, cū postea exhibebis, mēsurā lactis dimidio cyatho adaugeas, ac deinde rursus alium dimidium adĳcias, sicq; sensim vsq; ad mediocrem mēsurā addas. Mensurę vero non lactis tm̄, sed etiam reliquorum ciborum oīum mete, quibus attētus eris, in septimo huius operis, vbi ventriculi sanauimus intēperies, sunt traditę. Nam cum primum in eo libro frigidām eius intēperiem hactenus inueteratā ꝓposuerimus, vt totū iam corpus gracile C reddiderit: indicauimus quo pacto quis simul ambo probe sit sanaturus, tum ventriculi intēperiem, tum corporis gracilitatem. Ideoq; fortasse sit satius, quò minus multa scribamus, ad illum te librum pro reliquis oībus cibis remittā. Cum.n. similes affectus sint, similia nimirū remedia postulant. Verum quāto hecticarū febrium affectus est calidior, tanto vtiq; frigidiora requirit auxilia: & simul maiorē solicitudinē ne valentibus auxilĳs vtentes quicq̄ lædamus. At qui iam marasmo vrgenē, eos, sicut dictum est, lauabis: Quos vero hectica premit, nondum tm̄ marasmo ten tantur, eos licet etiā sine sindone subiecta laues, vtpote viribus adhuc valētes. Inferri tm̄ & hos in domum vel sup lectulo, vel saltem alio quopiam idōneo conueniet. Mox ipsos seipsis ingredien tes ad calidā duci, quò in ea morenē. At qui ex his minus sunt valētes, eos nō tutum est pmittere in frigidam natationē descendere: sed foris potius ipsos pfundere, primum tepida, secundo frigida. Esto aūt tunc preparata in labro aqua frigida (quanta. s. ex eo semel hausta pfundere simul totum iam lauatū possit) ea frigiditate, vt nullam euidentē qualitatē nec prorsus frigidarum nec tepidarum aquarum pferat: sed qualem ea quę fontana vocatur: quę & frigoris quod ferit, & teporis qui resoluit, est in medio. Ac si quidem oīa curiose administrabunē, tum quę ad balneum, tum quę ad nutrimenta spectāt: vtiq; sanādi iam eius quem marasmus cōsumit, spes est. Sin error vel D in vno cōmittatur, is reliqua subuertit oīa. Quippe cū exitialis horum affectus sit, ne leuissimum quidem errorē tolerat. ac siquis taliū est seruatus, huic carnosam portionē marasmus occupauerat. Ipsis vero solidis siccatis, fieri nequit, vt homo prorsus ꝑaneē: sed oīno vel statim eum febris ipsa iugulauerit, vel postq̄ in eum affectum est translata, quem senium ex morbo vocamus. Nā primum eiusmodi febris, ꝓpriam partium humiditatem, ex qua nutriunē, depascit: Hinc vero ad carnosum genus transit, quod circa, tum fibrosas, tum mēbranosas partes solidorum corporum hæret: Ita deinde ipsas solidas populatur. Siquidem in singulis simplicium ac primarum quasvo cant partium (vt in dissectionibus es contēplatus) alia portio substantię eorum est veluti fibrosa, alia mēbranosa, alia carnosa. Sicut, exēpli causa, cum vena vnam tunicam habeat, & eam tenuē, licet fibras in ea inuenire multas, quę sint araneosis quibusdā interstitis contextę: qbus vtrisq; ipsa ꝓpria venæ substantia adnascitur. Hæc alia in alĳs partibus habetur, nec vllum cōmune nomen est nacta. Cæterum docendi causa nihil vetat eam carnosam substantiam voces: vel certe huius particulę quandam carnē, quę in ventriculo quidem sit alia, in iecinore alia, similiter in arteria & musculo. Vocatur aūt caro tm̄ ea quę in musculo est: reliquarum nullā homines carnem vocant, præterq̄ admodum pauci: sed quæ in visceribus, ceu iecinore, renibus, liene, & pulmone visuntur, eas Parenchymata (quasi affusiones dixeris) græce vocant: Que in intestinis, ventriculo, sto-

Left margin notes: μικρὸυς καὶ ἀνωμάλους est quibusdam antiquis .i. paruos & inæqles. θλίψει .i. cōpressione / siccam / φορείου .i. vehiculo

Handwritten margin notes: Hecticis requirē frigida et humida alimenta qualis est cremor ptisanæ, et alica cum aqua porro, anetho, sale, oleo, aceto cōdita / Lac asininū cū melle aut sale sumptum non cogit in ventriculo / Mel est inimicū hecticis, quod in bilē statim vertit / lactis in ventre corrupti nota est pulsus paruus inæqualis / Hecticæ febres non tollerant ne leuissimū quidem errorem / Caro vocat tantū ea quæ est in musculis / Parenchymata vocant quæ in visceribus conspiciuntur carnes

macho, & vtero sunt, sine nomine relinquunt. Tu tñ de nominibus non laborabis. Illud potius B
intelliges, singularum particularum substantię molem ex tali maxime cõpletam esse natura, quę
vtiq; (vt in sinuosis vlceribus videre licet) & perire, & regigni potest. At vero nec fibrosa, nec
neruosa mẽbranosa'ue natura eandem generationẽ habere cernitur. Nec fas est eiusmodi singu-
larum partiũ fibras à malignis febribus liquari, sicuti carnes: qñ animal ipsum priusq̃ hæ prorsus
sint siccatæ, interemerint. Sanè sunt & quas marasmodes febres vocant, vniuersæ ex earũ gene-
re quæ colliquant. Sed in eo differunt, ꝙ quæ portio carnis in his colliquatur, ea semper vaporis
vice digeritur: in illis defluit in vẽtrem. Cernitur hoc etiã in carnibus, dum in craticulis torrent̃,
euidenter fieri. Siquidem ab aliquibus plurima liquatio defluit, deciditq; in prunas largiter: Ab
aliquibus nihil oĩno, quod vtiq; sentias, defluere videtur. etiam si par sit prunarũ subdita copia.
Quippe feris suibus, aut nihil oĩno, aut planè minimũ est quod defluat: cicuribus vero plurimũ.
Quantoq; magis vel adipe, vel carne animal abũdat, tanto profectò quod ab ipsis carnibus dum
in craticulis torrent̃ defluit, cernitur copiosius. Ad eũdem itaq; modum in calidissimis febribus,
si carnes humidæ ac molles cum adipis copia fuerint, eas sensu liquari deprehẽdas: Sin sine adipe
& siccæ sint, in marasmodes febres transeunt. Clarissimo huius rei argumento sunt infirmi, qui ꝑ
aluum, quod liquat̃, excernunt. qui nisi prius vel morbi violẽtia, vel medicorum inscitia morian F
tur, in marasmodes febres incidunt. Siquidem quoad materiam vberem habent, hanc colliquãt.
vbi illis tum adeps, tum caro mollis defecit, duras & ęgre liquabiles carnes siccãt. à quibus, ꝓpter
siccitatem nihil defluit: veluti nec ab *iis quę sale sunt siccatæ, siquis has quoq; torrere parãs pari * τῶν κρεῶν
cum alijs igni admoueat. Nam & sicciores earum *carnes reddentur, & corij ritu durabuntur: nec * αἱ σάρκες
defluet ex his vlla sensibilis liquatio. Hæc igitur cum scias: etiam colliquantium febrium ijsdem
methodis curam ages, tum ad frigidam exhibendã quamprimum properãs, tum ijs quæ hume-
ctent & refrigerent nutriens. Mulsam vero inimicissimam censebis: qua tñ vti plerosq; medico-
rum in eiusmodi febribus vides. Verum de colliquantibus febribus differere in posterũ licebit:
æque vt de ijs hecticis febribus quæ in pestilentijs contingunt: cuiusmodi ea est quæ nũc publi-
ce grassatur. Dicetur nanq; & de hac inter pestilentes febres. Reliquarum vero tum hecticarũ,
tum quas marasmodes vocamus, abunde mihi sanationis methodum tradidisse videor.

Marasmodes febres omnes sunt ex genere colliquantium, sed in hoc differunt, quod portio carnis in his colliquata resoluitur in vapore, in illis defluit in ventrem

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST
DE MORBIS CVRANDIS, G
LIBER VNDECIMVS.

ARGVMENT. LIBRI.

Indicationes omnes explicat quæcunq; in curandis putridis febribus æstimantur, ac pertractat de cataplasmatis, perfusionibus, & balneis quæ pro ratione inflammatarum partium adhibentur.

Quid actum superioribus libris, quid hoc agendum, ac de primis, & communibus fontibus curatiuarum indicationum. CAP. I.

FEbrium quas putrescens accendit humor, primæ remediorum indicãtiones di-
ctæ prius sunt. quo loco eas quemadmodũ & duas & tres efficias, docui: etiã si
velis vnã. Nunc vero quod in alijs febribus fecimus, vt ex primis generibus di-
ductis, ad vltimas vsq; species diuidẽdo ꝑueniremus, idem & in ꝓposita differẽ- H
tia facere tentemus: illud prius admonentes, quod etiam in libris de pulsuũ diffe
rentia ostendimus, siue primas differentias, siue prima genera, siue maxime ge-
nerales ideas, siue quomodocũq; aliter appellare libeat, modo exactã rei notio-
nem serues, nihil interfuturum. Ac febrium q̃dem ipsarum quẽadmodum eas, quas diarias voca
mus, cures, in horum cõmentariorum octauo exposui. pari modo & quẽadmodum continẽtes,
in libro q̃ illum sequit̃. atq; etiam quẽadmodum tertias hecticas scilicet, in eo qui illi succedit: qui
totius operis est decimus. In q̃bus non ꝓpria modo cuiusq;, sed etiam cõmunium pleraq; expli-
caui. Nunc quẽadmodum quę ex putrescentibus humoribus excitentur, methodo sint sanandę,
aggredi statui. Quę curationẽ indicãnt: prout in duo diuidunt̃, affectus quẽ curamus, & partium
ægrotantis tẽperies sunt. Licet aũt ea (vt dictũ est) & vna summa interpretemur, dicentes vnam
esse oĩum morborum cõmunem curatiõis indicãtionem, nẽpe cõtrarietatẽ ipsam. qua rursus di-
uisa, duas existere, morbo. s. ex ijs quę sibi contraria sint, adhibẽda remedia indicante: laborantis
vero tẽperie, vnà cũ ipso morbo, contrarietatis mensurã definiẽte. Porrò dictũ in illis est ambien
tem quoq; nos aerem vnã efficere indicatiõnem posse: Et cũ primã sectionẽ in duo tm̃ facimus,
ambientẽ vel ægritudinis causis, vel sanitatis annumerandũ esse. At vero cum sanitatis causę sint

Curationis scopi in uniuersum duo sunt affectus, et ægri temperies

Affectus indicat sui remotionẽ ex ois quæ sibi sunt contraria

Temperies laborantis simul cũ ipso morbo mensuram contrarietatis definit

omnia

A omnia quæ ſanitatem efficiunt, vna certe earum eſt quod auxilium remedium'ue vocatur. quod pro varijs notionibus & vltima & prima ſanitatis cauſa recte dicit: Quippe tempore vltima erit, propterea quòd tempore natura & ars & fortuna priores eo ſanitatis cauſæ ſunt: Prima vero eſt, quatenus id laborantis corpus tangit, alteratq; eius affectum. ac ꝓpter alteratione quã id facit, cũ ægra corpora ad ſanitatem perducuntur, ars & artifex† ſanitatis cauſæ fiunt. non ꝙ hæc morbos primum ſubmoueant, ſed ꝙ alia materia ad id cõmoda intercedente, quod auxilium appellatur. Siquidem ſanguinis miſſio, quam phlebotomiam vocãt, ipſa qdem per ſe hoc quod iam dictum eſt, nomen poſſidet. At cum homini malum affert, ex cauſis fit morbificis: cõtra, cum prodeſt, ex ſalubribus. Ac ꝓpterea cum proficit, vocatur auxilium: ſicut profectò oĩs materia quę quomodolibet corpus alterat, quo tpe iuuat, auxilium dicitur. Ad eundẽ modum & ambientis ꝓprium pro natura ſua nomen eſt aer: relatus tñ ad nos, aliàs auxilium, & ſanitatis cauſarum vna efficit: aliàs ijs contrariarũ, nẽpe morbificarum. At qm̃ aeri tum ex præſente cœli ſtatu, tum anni tẽpore, tum regionis natura, ſuæ in humido, ſicco, calido, & frigido mutationes accedunt: ex illorum rurſus vnoquoq; alię particulares indicationes oriunt. Ac fortuna qdem, & ars, & artifex, materiarum interuentu agunt: natura vero per ſeipſa. Ea ex tribus his partibus cõpletur, ex ſpiritus,

B & partium, quę vere dicuntur ſolidæ, ſubſtantia, (quas alibi ex ſemine genitali cõditas eſſe monſtrauimus) & tertia ab ijs carnoſa, quæ cuiq; particulæ eſt ſua. Singulæ aũt iam dictarum trium ꝓpriam pro natura ſua tum qualitatẽ habent, tum quãtitatem. Ac qualitas qdem earum ex cõgrua temperie humidi, ſicci, calidi, & frigidi conſiſtit: Quãtitas vero ſolidarum partiũ par ſemper manet: ſed ijs qui adhuc inaugẽtur, numero dũtaxat: qui vero abſoluti iam ſunt, etiam magnitudine. Carnoſæ vero ſubſtãtię magnitudo variaẽ, etiam ſi ꝑterea non augeaẽ animans. Pari modo & ſpiritus ſubſtãtia, tantũnon quolibet momẽto, tum minor, tum maior conſpicit. Ergo etiã ſupra ea quę indicãtiones ꝑſtare prius diximus, virtus vel ſola ijs tribus ſubſtãtijs, quas modo cõprehẽdimus, ſimul enumeratis addit: vel ſi tẽperamẽtũ ſeorſum ſit diſcretũ, †{in ipſo.} Atq; hęc ipſa rurſus bifariam quoq;, vt oſtenſum eſt, ſcindit, & in originalẽ naturã, & in acquiſititiũ affectũ: ſic nimirum, vt ex iſtis, & alijs quę prius dicta ſunt, ꝓpria quędã cuiuſq; remediorũ ſit indicatio. Sępe aũt adſcititia tẽperies ad efficiẽtes cauſas reducta, illis indicationẽ concedit. Ad hunc itaq; modũ ex ætate, vitę inſtituto, & cõſuetudine, indicationẽ remediorũ ſuggeri diximus, cõſentireq; iter oẽs iam dictas indicatiões. Siquidẽ in ijs quę magis ſunt ſpeciales, cõtineri ſemper quę magis ſint generales. Agi vero in vſum quę magis ſint particulares. ſ. ex magis generaliũ ſectione inuẽtas.

† καθ' ἑαυτήν. i. per ſe.

C *De indicationibus quæ ab affectu febris præſtantur, ac quid differat putridarum curatio, à reliquarum febrium curatione.* CAP. 2.

PRima nanq; oĩum curationis indicationum, quę ex ipſo qui curatur morbo accipit, contrarietatem ꝑſcripſit. At qm̃ morborum plura ſunt genera, cuiq; eorum ſua erit contrarietas. Verum cætera in præſens omittant. Proponatur aũt nobis ad pręſentem diſputationẽ dũtaxat, morbi quem curamus genus in intẽperie poſitum. Id igitur ꝑ cõtrariam ipſi intẽperiem ſanabit. At qm̃ vniuerſi febrium generis intemperies eſt calor, nimirum per frigiditatẽ curabit. ſic vt oẽs indicationes inter ſe concordẽt. Nã ſiue dixerimus abſoluto ſermõe febrẽ ꝑ ea q̃ contraria ſunt, ſanandã eſſe, ſiue adiecerimus, ꝑ ea quę cõtraria ſunt temperamẽto: nulla pugnantia in ſermone erit: Similiter nec ſi per frigida ſanandã febrem eſſe dixerimus. Sed nec ſi diuidentes id, dicamus aliqñ ſanare nos febrem ꝑ ea quę actu, aliquando & per ea quæ poteſtate, aliquando & ꝑ ea quæ ex accidenti refrigerant, aut etiam iſta coniungentes, nulla pugnantia cum ijs quę dicta ſunt, in ſermone erit: Pari modo nec ſiquis dicat, quę actu, poteſtate, vel ex accidenti calfaciant, ea febres deteriores reddere q̃ prius fuerant: Contra quę actu, poteſtate, vel ex accidente refrigerent, ea febres ſanare. Quippe idicatio quę ab affectu ſumitur, in tot numero particulares indicãtiones eſt

D diducta. Hę vero rurſum ipſæ particulares indicãtiones materias inueniunt, iuxta eas methodos quæ in opere de medicamentis ſunt traditę: qñ illarum principium id eſt, in quo finita eſt curãdi affectus diuiſio. Ac maxime qdem propria in ſoluendo morbo intelligit curatio: ſed per abuſionem etiam miſtũ genus, tum ex vera curatione, tum prouiſione, quã Prophylacen appellãt. Ac diariarum qdem febrium, quemadmodum & hecticarum, vera & ꝓpria curatio eſt. Earum vero quę ex putreſcẽtibus excitanẽ humoribus vocata curatio, Prophylacen quoq; ſibi adiũxit: cuius officium eſt cauſam, quę morbum creat, adimere. Sanè nominatur hæc ipſa quoq; artis pars, curatrix: quę vtiq; ab ea quę pure ſyncereq; prophylactice dicitur, in eo diſtincta eſt, ꝙ ſub hac iam ſenſibiliter ex ipſa cauſa morbus eſt genitus, in prophylactice vero eſt futurus. Atq; nominibus quidem quiſq; prout volet vtatur: (id enim ſemper monere oportet) ſed remediorum indicationem quę à rebus ſingulis pręſtetur, ſeruet: quãdo ſi vel vnam aliquã earum prætereat, ad portionem tum magnitudinis illius, tum facultatis, curatio claudicabit.

De curationum modis, qui ex indicationibus ab ægroti uiribus ſumptis præſtantur. CAP. 3.

POrrò quemadmodum ab affectu ad materias præſidiorum peruenimus, eodem modo ab ſingulis reliquorum generum primorum deſcendẽdum ad eas eſt: veluti à virtute. Nam ea morbo ceu aduerſatrix eſt oppoſita. Propoſitumq; medico eſt huic omni ratione opitulari ac

Auxiliũ dicitur prima et ultima causa sanitatis diversis rationibus: est ultima tempore, prima quatenus id primo tangit corpus ægrotantis alteratq; eius affectum

Aer suas mutationes sortitur ex cœli statu anni tempore regionisq; natura

fortuna profligat ꝑ auxilia morbos

Natura constat ex tum spiritus, tum partium solidarum substantia tum etiam carnosa

Virtus est unum ex curationis scopis, et sic evadunt tres scopi

Temperies bipartitur in originalem naturam et acquisititium affectum

subuenire. Ergo quis primus est à virtute scopus, aut quęnam indicatio prima? Nam hic quoq; loqui pro arbitrio possis. s. virtutem ipsam vnũ scopum ac primũ statuens. quod vero ab ea indicatur, alterum & secundũ. Itaq; cum monstratũ sit virtutem sui custodiã pręscribere, sicuti morbum se tollendum, erit rursus in virtute secũdus scopus, ipsius custodia: sicut in morbis, ipsorum sublatio. At vero custodia similium exhibitionem indicabit, sublatio cõtrariorũ. Quoniam vero virium substãtia tum ex spiritu, tum ex carnosa specie, tum solidis ipsis cõpletur: ex iis quę similia sunt, moliri cuiq; suã Diamonen. i. custodiam cõueniet: Spiritui ex respiratione ac transpiratione, &, qui ex sanguine attollitur, vapore: liceat vero hic quoq; volenti, vel gręce Aerωsin, quasi aerationem dicas, vel sanguinis attenuationem, vel in halitum sõlutionem, vel vtcunq; libuerit appellare: Solidorum vero generi, ex solido nutrimẽto. Quemadmodũ carnoso generi, per eam naturã, quę in medio humidorũ ac solidorum corporum est. Porrò cuiusq; horum mensuram ex conseruandę substãtię quãtitate inuenies: qualitatem vero ex ipsius tẽperie. Cum vero horũ cuiusq; vel optima tẽperies sit, vel aliquatenus vitiosa: quę qdem optima est, semper seruari debebit: quę vero oĩno vitio non caret, hæc in sanis qdem vel seruãda est, vel alteranda: in ægris vero seruãda est, ea ipsa. s. ratione, qua prius ostẽdimus maximã esse à cõsuetudine indicationẽ. quippe vel tẽperamentum originale ipsam seruare, vel adscititium inducere. Præstari vero (vt prædictũ est) mensurę auxiliorum indicationem ex eo temperamento quod iam præsens sit: ita nimirum sicut ex ætate, non quam æger prius habuerit, sed quam nunc habeat. Cum vero diuersitas non parua sit in partium animalis temperamento, propriam cuiq; mẽsuram fore eorum quæ ipsi sint similia: nempe ei quæ terrea magis est, eorum quæ magis sint terrea: & ei quę humidior est, eorũ quæ sint humidiora: Ad eundem modum & ei quę magis aerea est, eorum quę plus huius substantiæ in se habeant: sicut calidiori, eorum quę magis substantiæ igneæ participent. Hinc vero iam materias particulares oẽs in cibis, potione, aere, & oĩbus † {peragi solitis,} inueniendas esse. Vbi vero secũ pugnauerint indicationes aliquæ, superius cõprehensa methodo ad ea quę agenda sint inuenienda, vtendum esse: perpensis scilicet indicantium scoporum, tum magnitudine, tũ dignitate. Ostendimus. n. eligẽdas eas indicationes esse: quas scopi digniores maioresq; pręscribent. ac dignitatem eorum, vel vitę, vel sanitatis respectu iudicandum. Magnitudinem vero duplicem esse, vel propriæ substantiæ ratione, vel declinationis à naturali habitu. Ergo ab his iam methodis agedum exercitemur in genere febrium, quod ex putredine nascitur.

Indicationes quæ ab affectu ipso, qui putredo est, in continentibus putridis præbentur. CAP. 4.

QVoniam putredo vel æqualiter in omnibus subsistit vasis, vel in maximis, maximeq; principalibus, (ea porrò sunt inter alas & inguina) vel vna quapiam particula, quæ vel phlegmonen in se habet, vel etiam citra phlegmonẽ, veluti in foco quodam principiũ febris in se continet: in singulis his differentiis seorsum exercitari conueniet. Ac primũ eam tractandam, pponemus, quę vel in maximis vasis, vel simul oĩbus consistit. Quæ igitur ex tali affectu oritur febris, planè necessum est synochon, id est continentẽ esse. Nec fieri potest vt ea sanet, nisi inhibita prius putredo sit. Porrò ea inhiberi, causa manente, non potest. Quare submouẽda ipsius causa est: si modo putredo ipsa prior, mox post ipsam febris sanari debebit. Ergo quę causa putredinis est, quæ se per omnia vasa ęquabiliter diffundit? Sanè reuocare in memoriam prius conueniet, quænam aliàs putredinis indicata sit causa: ac deinde cur pari modo in omnibus animalis partibus fiat, inquirere. Ergo ostensum est, vbi morborum causas reddidimus, illa tantum putrescere corpora, quæ cum calida humidaq; natura sint, neq; perflata, neq; ventilata, in calido humidoq; loco maneant. Quòd si in motu sint, ventilenturq; ac perflentur, posse ea non putria integraq; seruari: potissimum quæcunq; corpora sua ipsorum natura regũtur, vt animalium & stirpium. Ea nanq; (sicut in opere de naturalibus facultatibus est proditum) ab initio congenitos secum motus habent, quibus superflua excernant. Ostensum non minus & in aliis duobus libris est, quãta sit tum respirationis, tum pulsuum vtilitas ad perflatum ventilationemq; corporis, atq; eius natiuum calorem tuendum. Itaq; si quid in eo manifeste putrescere debebit, dictas transpirationes impeditas esse oportet. At vero qui fieri potest, vt illę per totũ animal sistãtur, nisi vel finibus vasorũ stipatis, vel tota cute? Porrò accidere in finibus vasorũ stipatio potest vel ex vehemẽti extrinsecus refrigeratione, vel ex succorũ, qui extrorsum in ipsis cõfertim ruerint, crassitudine, multitudine, vel lentitia. Accidit hoc illis & ex iis exercitatiõibus, quę in palæstra, vel aliàs obeuntur, & itinere laborioso, vel ambiẽtis statu, cum ex rigore in æstum subito est mutatus. Nonnullis vero feruentes ex ira succi, ac foras simul impetu ruentes, dictas stipationes effecerunt. Quisquis igitur propositam sanaturus est febrem, hic simul causam eius adimat oportet, simul calorem qui in animali excitatus ab ea est, refrigeret. Ac quemadmodum qdem ille sit refrigerandus, prius est dictum. Causam vero adimi oportebit, ppria cuiusq; naturæ inuenta cõtrarietate: Vtiq; si ex frigida causa stipatum densumq; redditũ corpus est, relaxato eo, omniq; ratione rarefacto: Sin ex obstructione ita est affectũ, hac reclusa: Quod vero recludet, hic quoq; ad cõtrarietatis indicationẽ attentus inuenies: Vbi nãq; abundãtia humorũ est, hos vacuabis: Vbi crassi sunt & glutinosi, tenues eos ac fluxiles efficies. Si plures causæ aliqñ coibunt, omnibus per contraria

A contraria occurres. Siquidem fieri poteſt, vt & coarctatum corpus ſit, & exigui meatus denſati, & multi ſimul ac lenti humores ſubſint. In eiuſmodi aũt cauſarum complexu, ſi recte quæ prius comprehenſa ſunt, meminimus: cœpiſſe à ſanguinis miſſione conueniet: ac abundantia vacuata, tum ad extenuandos humores venire: ab hoc ad remittenda quæ ſunt conſtricta, & rarefaciẽda quæ ſunt denſata. Atq; hæc quidem à morbi affectu indicatiue ſunt ſumenda.

Indicationes a uiribus eorum, qui continente febre putrida correpti ſunt. CAP. 5.

A Viribus aũt (qm̃ has cibi, potiones, & ſpiritus certa menſura & apta qualitate exhibita, ſeruabunt, inuentus aũt eſt quantitatis eorũ mõdus ex virium ſubſtãtia: qualitatis vero à tẽperamento) nimirũ æſtimari debebit, quẽadmodũ uires quæ corpus regunt, in his ſe habeãt. Quippe ſi ualentes ſint, audacter vacuantibus præſidijs vteris: hæc aũt ab affectu morbi fuere accepta: Sin infirmiores ſint redditæ, vacuantia remedia cautius adminiſtrabis. Sed & nutrimenti mõdus hinc tibi eſt deſumendus. Quippe cũ uires legitimũ robur ſuũ habent, & morbi ſummus vigor breui futurus expectat̃: tenuiſſimo victu licet vti: Cum ſint infirmiores, non licet ſine graui noxa: Sed adijcere ad nutrimenta tm̃ oportet, quantũ eſt de robore uirium imminutum. Atq; ex

B his ſcopis accipiendus eſt nutrimẽti mõdus: qualitas uero, ex morbi affectu, vnà cũ ſolidorũ corporum, quod tũ eſt, naturali tp̃amento. Ab affectu, ſi is obſtructio eſt, q̃ extenuet. A naturali ipſorũ tẽperie, vnà cum conſuetudine, prout ẽt prius eſt definitũ. Tp̃s uero nutriendi, quod quidẽ ad reliquas ſpectat febres, quæ ex putredine oriuntur, in progreſſu ſermonis dicetur. Quæ uero vnicam tm̃ à principio ad finẽ acceſſionẽ habent, (de his nãq; præſens eſt ſermo) in his facilis tolleratio & conſuetudo ſpectari debebunt. qñ cibus illis eo tempore eſt offerẽdus, †{ quo facilius q̃ in cæteris morbũ tolerant:} eoq; potiſſimũ diei tempore, quo prius in ſanitate cibari erant ſueti. Etenim facillime cibum ferent, ſi ex his conſiderationibus aſſument. Q; aũt frigida quoq; ijs qui ità laborant, ſit exhibenda, cum. ſ. iam ſucci concoquuntur, & craſſitudo eorum prætenuata eſt, id ex ijs, quæ prius ſunt comprehenſa, manifeſtum arbitror.

[margin: ... ὅ τ' ἂν εὐφορώτατοι σφῶν αὐτῶν ὑπάρχωσι,]

Quid commune habeant continentes febres cum diarijs & reliquis, quæ ex putredine oriuntur. CAP. 6.

SIquidem cũ eiuſmodi febris cõia quædam cum ambabus habeat, tum ijs quæ ex humorũ ortæ putredine circuitibus quibuſdam acceſſiones habẽt, tum ijs quas diarias vocamus, merito in vtroq; genere de ipſa mentionẽ facimus: cũ vnicã acceſſionem habeat ut diariæ, ceterum ex putredine orta multos duret dies. Itaq; unum cũ diarijs cõe habebit, duo cũ ijs quæ ex putredine

C ortæ multos durant dies. Reliquum continentiũ febrium (quas ſynochos vocant) genus duo habet cum diarijs cõmunia: nempe & φ ſine putredine ſit, & φ abſq; circuitu. Tertium uero cõmune non eſt: cum ſubinde in quintum porrigatur diem. Atq; harum quidem continentiũ febrium prodita prius curatio eſt. Continentium uero, quas putredo excitauit, curatio, cum vtriq; generi cõmunis eſſet, ẽt nos in ambobus de ipſa diſſerere coegit. Ceterum ſubſtantia earũ totaq; natura ex eo eſt genere, quod nunc nobis proponitur. In uno aũt eorum quæ ipſis accidunt, cum diarijs conueniebãt. Id fuit, quod vna in totũ totius morbi acceſſio erat. Ergo & curatio earũ, vnũ hoc duntaxat cõmune cum diarijs habeat oportet: In reliquis aũt omnibus bifariam diducatur. Atq; aliæ quidẽ curationis indicatiões, ex cõmuni genere earum quę ex putredine ſint ortę, accipiãtur: aliæ ex propria earum ſubſtantia. Ad eundem vero modum & cæteras natarum ex putredine febrium differentias ſanari conueniet: nempe (ſicut ſæpe prius dictum eſt) indicatione tum à communi ipſarum genere, tum uero à cuiuſq; propria differentia deſumpta.

Quot in totum ſint primæ febrium putridarum differentiæ, ex quibus petenda eſt curandi ratio. CAP. 7.

ERgo denuo repetentes dicamus primum quot ſint febrium, quas humorum putredo accendit, in vniuerſum differentiæ: deinde quænam ſit ipſius generis earum cõmunis vtiliũ auxiliorum indicatio: mox quæ ſit ſingulatim cuiuſq; propria. Par eſt enim profectò & quod omnium earum commune eſt, communem habeat indicationem: & quod in ſingulis eſt proprium, quantum à reliquis eiuſdem generis eſt diuerſum, in tantum & diuerſam ab illis ſortiatur indica-

[margin: ...ιακσομένων. i. ...anaturorum.]

[margin: ...διάφορον]

D tionem. Sunt igitur natarum ex humoris putredine eiuſmodi differentiæ. Vna ex eo, quòd cauſæ ipſius putredinis adſunt, uel non adſunt. Secunda ex eo, quòd per totum animal, aut eius partem aliquam diffuſa putredo ſit. Tertia, quatenus cum phlegmone eſt, aut citra hanc. Igitur conſiderandum nobis eſt quidnam commune habeat indicatio, quæ à cauſa ſumitur adhuc manente: quidnam ea, quam putredo ipſa præſtat: ab his deinde, quid indicatio putredinis, quæ per totum diffunditur aĩal, aut certe maxime principalia in eo vaſa: quid eius, quæ in vna cõſiſtit parte: mox deinde earum, quæ in vna quadam parte ſunt, æſtimabimus differentias. Quippe aliam eſſe indicationem eius, quæ cum phlegmone coniungitur, ratio eſt: aliam eius, quę ſine hac cõſiſtit. rurſus in his etiam ipſis, aliam eſſe præſente adhuc effectrice cauſa: aliam vero hac ſubmota: poſtremo cuiuſq; cauſæ adhuc manentis differentias, per omnia quæ in ſpecierum diuiſione ſunt inuenta. Siquidem hic iam deſinant neceſſum eſt indicationes, quæ ex curandis ſumũtur affectibus. poſt has vero eas nimirum, quæ ab ipſis curandis ſuggeruntur particulis, pro iam dicta methodo ſumemus. Quibus ſi eas quæ à viribus prębentur, adiecerimus, abſoluta nobis methodus de febribus omnibus † ſanandis erit.

[margin: † In græcis impreſſis additur ...πὶ σήψει. i. a putredine incenſis.]

De putredine & eius causa curanda. CAP. 8. B

ERgo ordiamur ab eo quod primum in diuisiõe indicans fuit, (ea erat humorũ putredo.) ac consideremus quibus maxime indicantibus quibusq; indicationibus usi, curationẽ eius inuenire possimus. Principium vero inuentionis, ipsa erit rei natura, qua de ãgit. Etenim id quoq; in demonstrandis methodis didicimus. Quænam igitur est putredinis natura? Nempe mutatio totius putrescentis corporis substantiæ ad corruptelã, à calido externo. Non.n. profectò à ꝓprio calore corrũpitur quicq: immo contra prorsus quicquid in rebus subsistit, id *glifcit, roboratur, sanum est, ac viuit, dũ proprio calore regitur: veluti nimirũ ipsa animãtiũ corpora tametsi plurimam substantiæ suæ portionem humidã & calidã sunt sortita, magnũ tñ annorum numerum sine putredine, ac sana viuaq; exigunt, si seruetur (ut monstratum est) eorũ proprius calor. in cordis quidem corpore, per respirationẽ: in reliquis omnibus partibus, tum per communitatem quam habent cum corde, tum per aliã quandam respirationis speciem, quæ per totam agitur cutem, & transpiratio ꝑspiratio'ue dr̃. His uero læsis, vnã ẽt naturalis calor lædit. Alter uero quidã alienus, ac præter naturam in corporibus excitatus, primũ quidem ipsos succos propter humiditatem & putrefacit & corrumpit, spatio vero tum adipẽ inuadit, tum ẽt carnem. Tanquã igitur in ijs corporibus, quæ non viuunt, ac putrescunt, primum quantum eorum iam cõputruit, separant, dein ei quod reliquum est, in frigidum aerẽ sublato, perspirationem refrigerantem moliũtur: ita vtiq; & putredinem, quæ in viuis est orta, sanabimus: id scilicet quod iam corruptum est, omni ratiõe vacuantes: quod reliquũ est, moderatis motibus, & refrigerante perspiratu, ad exactam symmetrian reducentes: ac vacuationem quidem illius per vrinam, deiectiones, vomitum, ac sudores, moliemur. post hanc dimotiones mediocres, vnà cum ambientis bona temperie adhibebimus. Quemadmodũ aũt horum quodq; rectè administrandũ sit, paulo post æstimabimus. Nunc ad secundum in diuisione transeamus: nempe queãdmodum quis causæ, quæ putredinem excitauit, adhuc manentis remedium facillime inueniat. Est aũt neq; in hoc difficultas vlla: quippe cũ per contraria tollatur. Itaq; qm̃ transpirationis prohibitio, putredinis occasio fuit: hanc arbitror submouere oportet. At ea cum varijs generibus est orta, & densatis exiguis meatibus, & constrictis corporibus, & humoribus tum abundantia, tum crassitudine, tum lentitia sua obstruentibus: singulæ harũ affectionum curandæ per contraria sunt: Densitas, per ea quę rarefaciunt: Cõstrictio, per ea quæ fundunt: Abundantia, per ea quę vacuant: Crassitudo, per ea quæ dissecant: & lentor, ijs quæ detergent. Ac si quidẽ totũ corpus dictorũ iam singula occuparint: ẽt toti corpori per cõtraria est succurrendum: Sin vnã partem quãpiam putredo inuaserit, illi adhibenda iã dicta sunt remedia. Sanè non easdem omnes partes vacuationes medicamenta'ue requirent: cũ & tẽperamentis, & posituris, & forma, & omni deniq; constitutione naturaq; inter se dissideant. G

De curandis putridis febribus per medicamenta purgantia, balnea, inunctiones, & potus. CAP. 9.

ERgo quemadmodum singulis sit opitulandum, id postea pro conueniente sermonis ordine disquiremus. cuius initium à putredine, quæ totum corpus occupet, quæ ipsa continentes quoq; febres, quas synochos vocant, excitet, faciemus. Ergo à corporibus, quæ sic afficiuntur, expellenda quæ putruerunt, per vrinas & aluum & sudorem sunt: quòd si ad os ventriculi aliquãdo sua sponte impetum capiant, etiam per vomitiones: Aliter autem non est quòd ea præter naturam irrites. Ac eorum quidem, quæ iam dictas vacuationes promoueant, non parua materiæ copia est. sed maior eorum portio, cum calida siccaq; facultate sit, febrem auget. Itaque deligenda medico sunt ea quæ citra calfactionem siccationemq; valentem supradictas vacuationes præstent: cuiusmodi sunt cremor ptissanæ, & aqua mulsa, & oxymeli, & apomeli, & apij radix in aqua, quæ potui datur, incocta. Hæc autem ipsa ventri quoque sunt idonea: qui si nihil reddat, inijcienda per clysterem aqua mulsa cum oleo est. Sanè totum corpus, priusquam id vacuaris, rarefacere non expedit. vbi vacuatum est, vtique licebit id medicamento aliquo, cui calor tepidus insit, rarefacias: cuiusmodi est quod ex chamæmelo conficitur. In hoc tempore si vinum quoq; aquosum bibatur, id omnes vacuationes promouerit. idem faciat & temperatum dulcis aquæ lauacrum: Quòd si appositum aliquando in dictione vocabulum dulcis non sit, vtique id subaudire debebis, certo sciens de eo nos in febricitantibus lauacro semper loqui, non bituminoso, aut sulfureo, aut aluminoso, aut chalcanthode, aut salso, aut ex marina ipsa. Cæterum, vbi magnitudo febris obstat, sicut in continentibus: nec vino est vtendum, nec lauacro, nec ijs quæ habitum rarefaciant vnctionibus. sed aqua frigida, sicut prius diximus, pota, in his febribus est aptissima: nisi tamen aliquid eorum quæ prædicta sunt, hanc quoque prohibeat. Quippe ipsius febris frigida pota perpetuo est remedium: non tamen putrescentium humorum per aluum, vrinas, vel sudorem vacuandorum. Quo magis exercitatum esse in ijs, quas nunc tradimus, methodis oportet: ac in ægrotantibus considerare, & quæ sint ipsius febris remedia: & quæ ipsius, vbi per se sola subsistit, putredinis: quæ rursus efficientis hanc causę, atq; huius quoq;, cum per seipsam subsistit. Quippe non semper inter se consentiunt hæc omnia, sed plerũq; aduersantur. Quo casu memores eorum quæ didicimus, id quod maximum omnium est aggredi oportebit, atq; ei vel soli, vel magis q̃ cæteris subuenire. Sanè scire licet difficile esse, acriq; iudicio indigens, febrem, putredinem,

Marginal notes (printed, right margin): * προσέχων σκοποῖς — * αὐξάνεται

Marginal notes (manuscript, left margin):
Putredo est mutatio totius corporis subæ ad corruptelã a calido extraneo facta
Calor natis auget oĩa et conseruat, illisq; uitam largitur
Calor natis conseruat. in corde p respiratiõe in reliqs partib; tũ p communitatẽ quã cum corde habent, tũ p transpirationem a cuti tota factam
Vacuantiũ medicaminũ maior pars febrẽ auget. utpote calida et sicca facultate sunt autẽ deligenda minus calida et sicca ut ptisana, oximelq; radix apij. mulsa.
Rarefaciendũ corpus priusq̃ uacuatũ sit non est, qd fiet cõmode cũ chamomelo
Vinũ aquosum temperatũ exhibitũ omnes uacuationes promouet
Continenti febre detentis nec balnẽ nec uino, nec unctionib; est utendum

A nem,& effectricē causam,vbi.s.ipsa quoq; adest, inter se conferre. difficilius tñ est si vires quoq; cum illis vnà conferre velis: qđ vtiq;,sicut ante cōprehensum est, pp vitæ ipsius respectū semp est necessariū.aliqñ uero & ex accidenti, sicut ad morborū sanationem. Hoc uero me ostensurum promisi. Siquidem quod putrescit,si vestis esset,aliud'ue inanime corpus, vtiq; ex ijs duntaxat q̄ prædicta sunt,indicationem caperemus. Nunc cū in viuente corpore putredo concipitur, quod tum alterare pōt,tum concoquere,tum vtile reddere quicquid putrescentium,veluti semiputrescens semimalumq; est: vtiq; facultatem eius,qua naturaliter concoquit,excitans firmansq;, quæ putrescentia sunt,sanabis. Itaq; ēt tum maxime eos cum fiducia,vel in balneo lauamus,uel ijs quę habitum rarefaciant,medicamentis vtimur,uel aquam frigidam, uel vinū bibēdum damus, cum notas humorum concoctionis cernimus. Neq;.n.pulsus duntaxat vires ad eiusmodi agenda,firmas requirimus, veluti nec eius facultatis, quæ volūtarium motū præstat: sed sicut est dictum,ipsius potius concoctricis. Ergo si & vires cunctæ ualentes sunt,& febris ardētissima,& concoctionis notæ planè euidentes,frigidam homini dare audacter debebis. Constat nanq; talem hominē senem non esse,ex quo omnes illi virtutes valentes esse proposuimus. Quòd si ēt bona corporis habitudine sit,quod εὔσαρκον Græci vocant,tum status cœli calidus,ac siccus, ēt si in frigidā natationem hunc dimittas,haudquaquā lædetur.

[manu:] frigida audacter est danda febre ardētissima decentis viribus cunctis validis existentibus, concoctione apparente

B Eiusmodi nanq; tēporis opportunitate vsi qui sese in frigidā coniecerunt,& protinus omnes sudarūnt,& nōnullis eorum aluus biliosa reddidit. At si mediocris est febris,& vires non validę,sed cū notis concoctionis: ijs qui ita se habent, balneū prodest,& vini potio: tum vero ex vnctionibus eæ quæ rarefaciunt: idq; multo magis cum ambiens est frigidus. Neq;.n. aut frigidam in balneo lotionem,aut frigidam potionem, in eiusmodi cœli statu ferè expetunt, vtpote †{respiratu ipso} assidue refrigerati: cū siqñ in frigido ambiente vehementer vri ægrotum contingat,exigua salutis eius habenda spes est. Si uero nec concoctionis habeat signa,nec vires ualidas,seruari is planè non pōt. quo minus aut idem lauandus in balneo est,aut medicamentis ijs quæ rarefaciant vngendus, aut vinū illi dandum, frigida'ue offerēda. In quo.n.desperata omnino salus est,imprudentis consilij fuerit apud vulgum infamare prę sidia,quæ multis fuere saluti. Ipse siquidē aliquos noui ex amethodis istis medicis,qui cum ea quę nos gessimus,essent imitati,ijsdemq; præsidijs in ijs qui prorsus morituri erant vsi, adeo nihil pfecerunt,vt ēt tempestiuum eorum vsum suspectum formidolosumq; reddiderint. Verum nos tēpora præsidiaq; ijs quos seruari spes est,scribimus: quando ægris qui insanabiles sunt, ijs nec tēpus ullum opportunum,nec præsidiū est. Atq; hoc mihi per omnem sermonem teneri memoria velim:

† ταῖς ἀναπνοαῖς.i.inspirationibus

[manu:] frigida natione uti possumus in synochis ubi vires sunt ualidæ et æger ulitudine bona sit statusq; cœli calidus siccusq;

[manu:] Vini balneū unctio rarefaciens prodest sinochis laborantibus virtute non ualida existente febreq; mediocri concoctionisq; nota apparente

[manu:] In aere frigido ubi æger sentit se ualde uri exigua spes est salutis

[manu:] In salute deplorata imprudentis consilij est apud uulgum infamare ea præsidia quæ multis fuere saluti

C quò minus præcipua illa primaq; omnium curationis indicātio conuelli aliqñ posse videatur. Quippe cum dicat Hippocrates Cōtraria esse contrariorum remedia,quid uetat omnibus febricitantibus frigidā vno ordine exhibere? Verum nec exhibenda est,nec subuertitur eo tēpore generalis omnis curationis indicātio. Vnum.n.ex ijs quæ actu refrigerant,aqua frigida est. Sed & alia plura sunt,quæ partim potestate(vt dictum est)refrigerent,partim ex accidenti. Quorum alijs propter concursum pugnantium inter se indicātionū aliàs utimur. Porrò tradita iam methodus est,eius quod conducit,ante alia semper deligendi. Ostensum præterea est ipsius febris,,put febris est,aquā frigidam semper esse remedium,quod vero ad alia spectat, non semper. veluti cū ex obstructione glutinosorū & crassorū humorum putredo oritur. Ponatur uero & cum his redūdantiam in toto esse corpore,tum virtutem non imbecillam. In eiusmodi nanq; complexionibus cum multa præter naturam in corpore sint,quædam eorum præcedentes causæ erunt, ueluti redundātia cū glutinosis & crassis humoribus. Horum.n.vitio obstructio est orta: quę morbus instrumentalis est eorum quæ obstructa sunt corporum. Hanc symptoma secutum est ipsa transpirationis retentio: quā rursus putredo humorum excepit,ipsa.s.febris antecedens quædā causa.

[manu:] febris prout febris aqua frigida perpetuo remedium est

Quæ putredinis & causæ ipsius indicationes sint, & quæ remedia præscribant. CAP. 10.

D ERgo qui febrem curare volet,necesse est putredinem inhibeat. Ita duę indicātiones se exhibent: altera à febri,altera à putredine. Atque à febri rursus duæ: scilicet vt portio febris,quæ iam facta est,percuretur, quæ uero in generatione est, inhibeatur. Aliæq; duæ rursum à putredine erunt indicātiones: ut & quod putredinis iam factum est,sanes: & quod in generatione adhuc est,sistas. Porrò quod in generatione est, id adiapneustia.i. perspiratio impedita, facit. nihil enim deterius fuerit clarioris doctrinæ gratia,ita eam nominare. Ita ab hac quoque aliæ duæ indicationes nascentur,tum vt quod retentum est, uacuetur: tum quod retinendum est, prohibeatur. Sanè prohibebitur ijs præsidijs quæ obstructioni medentur. Cuius rursum ipsius quod iam factum est,sanandum est: quod futurum est, inhibendum. At curabitur quidem quod obstructionis iam factum est, per ea quæ obstructa liberant: inhibebitur quod futurum est,si affluxum obstruentium succorum compescas. Ergo quod vltimum in ipsa resolutiua methodo est inuentum,id primum omnium in curatione est peragendum. Ostensum enim in prioribus libris est, si ijs auxilijs quæ obstructiones eximant,vti, nō vacuata prius abundantia, velimus,fore vt non modo nihil proficiamus,sed etiam affectum maiorem reddamus,pugnantibus scilicet inter se indicationibus. At si vacuata prius multitudine ad curandam obstructionē accedamus: medicamētis ijs quæ obstructiones expediant,erit opus. Verum quoniā horum plurima calida sunt,metus

[manu:] obstructa non sunt prius aperienda quam plenitudo uacuetur

est ne

est ne tum putredinẽ, tũ febrẽ augeant. Itaq; ijs q̃ citra calorẽ liberare obstructiones valeant, vte B
mur. vbi aũt q̃ obstruunt, detersa dissectaq; sunt, ꝑ aluũ, vrinas, & sudorẽ, ea vacuare tentandum.
Cũ uero materiæ q̃ hæc efficiant, ẽt calidæ sint, necesse est interea, tũ putredinẽ augeri, tũ febrem.
Quare quoad licet, id agendũ, vt q̃ minus calfaciat, materia deligat̃. Aut siqua inueniri põt, quæ
non calfaciat, quẽadmodũ in hoc casu balneũ, vtiq; ea est petenda. Hoc vero tpe ẽt vires robora-
re, quò putredinẽ superãtes, succos concoquãt, studebimus. Quod vero febris ipsius iã factũ est,
id refrigerabimus. In auxiliorũ. n. inueniẽdorũ ordine, vltima est q̃ ab hac sumit̃ indicãtio: quãuis
alia ratiõe sit prima, quippe cum à febri cœperit inueniendorum præsidiorum methodus.

Ex symptomatis superuenientibus nunc protrahi, nunc peruerti febrium curationem. CAP. 11.

AC si nullũ quidẽ interim vehemens incidat symptoma, prohibeatq; quò minus auxilia ab
initio morbi ad finẽ ita procedãt, celerrime finiet̃ febris. Sin tale quippiã incidat, quod totã
ad se curationẽ reuocet, necesse est serius adueniat curationis finis. Siqdẽ qđ ita interuenit, oĩno
vel contrariũ est remedijs, q̃ ãndictũ cãrũ, affectuum, & symptomatũ ordinẽ sanent, uel oĩno ni-
hil saltẽ confert. Enimuero si eius qđ interuenit sanatio antedicto præsidiorũ ordini sit cõtraria,
necesse est interim cuncta deteriora reddi. Sin nihil originali affectui interuenientis obiter mali
correctio nec officit, nec prodest, totius curationis celeritati in mora erit: Si aũt nocet, necesse est F
aut vniuersam medicationẽ in longius spatiũ trahi, aut aliquod subseq piculũ, aut ẽt fore vtrunq;.
Finge nãq; exempli gratia, afflicto interim stomacho syncopen incidisse, cui succurrere coacti ci
bũ intẽpestiue dederimus, ac vinũ cũ frigida: Ex horum. n. vsu, tũ obstructionẽ, tũ corporis coar
ctationẽ, tum putredinẽ auctas esse necessum est: atq; ex harũ auctu, ipsam ẽt febrẽ: Verum ubi
tum virtus satis valens est, nec quicq̃ interuenit, cuiusmodi quã modo diximus ex vitio stomachi
ortã syncopen: sed nec quæ aliqñ accidere possunt, aut sanguinis profluuiũ, aut vigilia, aut dolor,
aut error aliquis, vel ipsius ęgrotãtis, uel eius familiariũ: Vbi inquã nihil tale accidit, totus q pro-
xime dictus est remediorũ ordo, hoĩem profectò sanabit. Sed nec ipse tñ quocunq; remedio oĩa
quæ præter naturã sunt, sanat. Nam aqua mulsa, qđ ad crassos succos extenuandos, & glutinosos
detergendos, & excretionẽ promouendã attinet, optimũ planè medicamẽ fuerit in ijs synochis,
quos habitus coarctatior, & putredo excitarunt: quatenus vero calorẽ febris adauget, est noxia.
vnde si hic immodicus sit, parcendũ aquæ mulsæ est, vtendũq; ptissanæ cremore: Quòd si diffici-
les ac contumaces esse obstructiones iudicaueris, ẽt oxymelite: At hoc ipsum rursus si immodice
vtare, & intestina radit, & tussim excitat, & neruosa lædit. Adeo. s. difficile est eiusmodi aliqđ au-
xiliũ inuenisse, quod citra vllã noxã magnifice prosit. Id accidit (vt dictũ est) ex cõplexione orto- G
rũ in corpore ꝑter naturã affectuũ, vnà cũ præcedentibus eos causis, & sequẽtibus symptomatis.

Præceptum hoc Contraria contrariorum esse remedia non in affectibus modo, sed & in symptomatis uerificari. CAP. 12.

NVnquam tñ propterea præceptum illud, quòd Contrariorum contraria sint remedia, ali-
quando verum erit, aliqñ falsum: immo id perpetuo uerum est: quando fieri non potest, vt
eorum quæ præter naturam sint, quicquam per aliã vllam remediorum speciem curetur. Non ta
men ex vsu est semper omnibus quæ præter naturã sint, mederi, sed cum sola per se subsistũt. Nã
si cum alijs vnà incidant, alijs sæpe est ante illa medendũ: sicut in cauis vlceribus, vbi ea simul cum
phlegmone sunt coniuncta. Quippe verum in his quoq; manet, ꝙ per ea quæ carne implent, cu-
rantur: Cæterum, his vti priusquam phlegmonen curaueris, non licet. At interim dum hæc sana-
tur, vlcus cauum adeo non melius q̃ fuit redditur, vt ẽt fiat magis cauum. Quòd si ijs quæ carne
impleant medicaminibus uti uelis: neq; ipsum impleueris, & phlegmonen auxeris. Quæ nanq;
carne implent, ea demum implere possunt quæ phlegmone vacant, non quæ phlegmone adhuc
sunt oppressa. Hoc itaque quod in dictione tam est breue, nempe Contraria contrariorum esse
remedia: potestate deprehenditur maximum. Quippe omnem medendi methodum cõfundet, H
quisquis hanc indicãtionem neglexerit: cùm omnia quæ præter naturam sunt, ab ijs quę ipsis sint
contraria, curentur. Cum autem eorum quæ præter naturam sunt, duplex prima differentia sit,
alijs per se subsistentibus, alijs in ipso (vt sic dicam) fieri essentiam suã habentibus, ac vmbræ ritu
affectus comitantibus, sanatio quidem affectuum ipsorum est sublatio: hanc uero symptomatum
amotio sequitur. Quibus quãq̃ ipsis nihil prima ratione adhibetur, attamen in ijs quoq; perpe-
tuum illud præceptum manet, ꝙ Contraria contrariorum sunt remedia. Quippe cum affectus,
quos symptomata sequuntur, sanamus, symptomata nimirũ ipsa in contrarium statum perduci-
mus. Quare quæcunq; symptomata exiguorũ meatuum densitas inuexit, ea rarefactiõe tollent̃.
Q; si ipsi quoq; symptomati quod ex densitate spiramentorũ est natũ, (nẽpe. i. minori q̃ iustũ sit
excrementi effluxui,) qđ sanè paulo supius adiapneustian vocauimus, symptomatũ genus aliud
contrariũ opponere velis, ne sic qdẽ †{desit qđ dixeris.} Sunt nãq; plura iusto defluuia, iusto pau † ἄπορος ὁ λόγος
cioribus cõtraria. Adeo sicui in symptomatis ipsis libet cõtraria cõtrariorũ remedia dicere, in ijs
quoq; stat ĩmotus primus oĩum q̃ ꝑter naturã sunt, curationis index. Verũ satius est (ut prædixi-
mus) eorũ quæ vere & primum curantur, id est affectuum in corpore qui vere sunt subsistentes,
contraria esse remedia existimes. Quippe actiones eorũ, atq; ẽt offensas, vt eas in ipso, vt sic di-
cam,

Rerum præter naturã differentia duplex est alijs per se subsistentib. utpote affectib. alijs in generatione suam essentiã habentibus ac umbræ ritu affectus concomitantib. nempe symptomatis

A cã,fieri eẽ dixeris,ita abſolute ſubſiſtere minime dixeris. Nã manũ extẽdere,aut flectere ex ijs q̃ abſolute ſunt,dici non poſſunt,ſed ex ijs quæ fiunt: multoq; minus ipſius immobilitas: quæ ipſa quoq; ſymptoma eſt eius qui in muſculis neruiſ'ue ſubeſt affectus:ſed affectũ qui ex ſubſiſtentiũ numero eſt vnus,contraria poſtulare remedia dixeris:Hunc uero ſolutũ,contrariũ ſequi ſtatum, quæ ſanitas eſt: Atq; hanc rurſus,quandã naturæ actionẽ,q̃ ſymptomati iã finito ſit cõtraria. Sed nec noĩbus falli:(quæ ſæpe alia forma proferunt,q̃ vt contrarijs conueniat: ſæpe vero planẽ non ſunt:)ſed ex ipſa rerũ natura contrariũ inuenire debes:habens.ſ.quò pro illo diſcernẽdo ſpectes, confeſſum illud,contraria eſſe quæ ſub vno genere plurimũ inter ſe diſtent. Ergo ſi intellexeris in illo genere quod mediocre eſt, (id vero eſt, vt ſæpe monſtrauimus, qđ inter extrema eſt medium)infinitã quandã contrariarũ rerũ multitudinẽ, quæ maioris minoriſq; ratione inter ſe diſſideant,ex eo inuenies. Verbi gratia.In affectibus,tenuiũ ſpiramentorũ ſymmetriã intelligens,ex vtraq; parte duo immodica,quæ inter ſe ſint contraria,inuenies:In actionibus uero,ſymmetrian vacuatorũ conſiderans,ipſi quoq; ex vtraq; parte ametria reſpondet. Verũ in paruis ſpiramẽtis nomina exceſſibus non deſunt,nẽpe denſitas et raritas:in vacuatis poſita nõ ſunt.Eoq; fit,vt co-

B gamur plures paucioreſq; effluxus dicere: ita nimirũ vt ſi denſitatis raritatiſq; noĩa non eſſent, ſpiramẽtorũ ipſorum †{alibi plura iuſto eſſe,alibi pauciora}dicere cogeremur.Ergo(ſicut diximus)hoc maxime cauere debemus,ſimul ẽt in eo nos exercitare, quò celerius cuiuſq; ſic dicti cõtrariũ inueniamus. Non.n.in corporum modo qualitate, verũetiam in quantitate eiuſmodi contrarietatem inuenias. quam utiq; Ariſtoteles oppoſitionẽ uocat, non cõtrarietatem. Neq; enim magnum paruo vult eſſe contrarium,ſed in eo quod ad aliquid dicitur oppoſitum:Neq; multum pauco:Sed nec rarum denſo:Neq; relaxatum contracto: Neq; ipſi quod ſecundum naturam eſt, id quod præter naturam eſt. Verum Hippocrati omnia id genus contrariorum habent appellationem, ſicuti etiam Platoni:qui generationes ex contrarijs eſſe dicit. Oſtenſum quoq; à me in alijs eſt,nec Ariſtotelem ipſum,ſuam ipſius legem in nominibus ſeruaſſe, quo loco principia eorum quæ natura reguntur,materiam,ſpẽciem,& priuationem ſtatuit. Verum quod diuinũ Platonem ſecuti ſemper teſtamur,contẽnere nomina oportet, minime autem ſcientiam rerum. Ea nãq; ad ſalutem hominum pertinet:erroriſq; in ea finis eſt pernicies. Nominibus ſiue proprie ſiue improprie vtare,ad ægrotos id parum attinet. Intelligas id clarius, ſi non contrariorum contraria,ſed quemadmodum illis placet, oppoſita ſibi inuicem eſſe remedia dicas. Siquidem copiã

C ſanat vacuatio:defectum nutrimenta:in ſumma,quod exuperat,ablatio: quod deficiens eſt,adiectio.Itaq; etiam in alio opere recte arbitror à ſene dictum: Medicina appoſitio eſt & detractio. deficientium quidem appoſitio,redundantium detractio. Porrò deficiunt redundantq; quędam in quantitate,quædam in qualitate:In quãtitate,cum ſanguis immodice eſt auctus,aut rurſus minor redditus:In qualitate,cum vel calidus,uel frigidus,uel craſſus, uel tenuis plus iuſto minuſ'ue eſt effectus. Siue igitur contrarietatem,ſiue oppoſitionẽ nominare libet, eius indicãtionis medẽdi quæ ab omnibus,quæ præter naturã ſunt,præbetur,ſemper meminiſſe debebis, eiq; eſſe intẽtus:potiſſimum quidem,vt dictum prius eſt, in affectibus:ſed tamen & in ſymptomatis: quãuis horum nec primũ curatio ſit,nec proprie contrarietas,ſed curatio quidẽ ſimul cum affectibus,ex accidenti: contrarietas uero,lucidioris.ſ.breuioriſq; doctrinæ cauſa loquentibus,abuſiue.

Indicationes omnes tradit tum rerum præter naturam,tum ſecundum naturam,quibus uniuerſa continentium putridarum curatio continetur. CAP. 13.

VErum ad medẽdi indicatiõnes propoſiti nobis febriũ generis reuertamur. Repetamuſq; ſingula genera,quæ in nobis præter naturam ſunt, non cauſarum modo, verũetiam morborũ & ſymptomatũ. Et cauſarũ quidem genera,ſunt multitudo, & craſſitudo, & lentor humoris. Cauſa ſimul & ſymptoma eſt tranſpirabilis excrementi retentio. Simili modo cauſa pariter &

D affectus eſt ipſa putredo. Morbus uero,tum obſtructio,tum febris ipſa. Symptoma vero eſt ipſa tranſpirabilis excrementi retentio. Ergo indicabit(ut dictum eſt)præcedentiũ cauſarũ quælibet proprium aliquid:multitudo ipſa quæ ex eorum eſt numero, quæ ſunt ad aliquid in prædicamẽto quantitatis, vacuationẽ:lentitia vero & craſſitudo,quæ ſunt in qualitatis affectu,ſanationẽ quę per contraria perficiatur. Cũ uero in pleriſq; oppoſitionibus conſueta nomina non ſint, accidit vt,qui in rerum ſcientia minus ſunt exercitati,fallantur. Cum.n.uno nomine nequeunt qđ animo concipiunt,nominare:id,ceu prorſus non ſit,dimittũt: quẽadmodum profectò in glutinoſis & craſſis ſuccis faciunt. Quippe craſſus ſuccus ex aduerſo oppoſitum habet tenuem. Glutinoſis vero(ſicut ipſe primũs græce nominaui)rhypticon,quaſi deterſiuũ dicas:ſicuti vero aliquis dixerit qui à ſolidis corporibus nominandi occaſionem acciperet,friabile. Siquidem hoc pacto ſemp videtur Ariſtoteles oppoſitionem facere: uerum nõ in ſuccis,(ut dixi)ſed in ſolidis ipſis corporibus. Q; ſi glutinoſi humoris naturã ſub ea ratione intelligas,ꝗ quicquid tetigerit, huic ægre diſſolubilis adhæret:non immerito(arbitror)eum qui nec adhæret, & ea quæ adhærent deterget, contrariũ ipſi ſtatues. Et antecedentiũ quidẽ cauſarũ contrarietates abunde ſunt dictæ. In inſtrumẽtali vero morbo,q̃ eſt obſtructio,cõtrariũ ei eſt gręce ecphraxis,quã recluſionẽ(puto)dixeris. Symptomati uero, qđ eſt trãſpirabiliũ retẽtio, excretio ipſorũ contrariũ eſt. At uero in humorum

Margin notes (printed, left): † alia minora,alia maiora &c. — formam — Ἀλ. προσθεῖν.i. — atea

Margin notes (handwritten, right): Contraria dicuntur affectuũ remedia primo symptomatũ ex accidenti. — Contraria sunt quæ sub uno eodemq; genere plurimum inter se dissident — Medicina est appositio, et detractio, hæc deficientium, ea redundantium — Causæ præcedentes febres putridas singulæ ablationẽ sui poscunt atq; indicant per opposita — Obstructio est morbus instrumentalis

morum putredine,& excretio,& refrigeratio,& uentilatio,& semiputridorũ cõcoctio,ex aduer so respondent.Ipsius vero febris refrigeratio oppositio est.Porrò quibus methodis materiam,q̃ singula modo memoratorũ perficiat, inuenias, iã diximus. Pugnantibus igit͂ his(sicut diximus) alias aliæ tũ indicationes vincent,tũ materiæ.Indeq; factũ est,vt quidã cũ ignorassent vnã semper dari ex re quaq; indicationẽ,ac si præter naturã sit quod indicet,contrariũ id semper indicare:sin ẽm naturã se habeat,non contrariũ,sed simile:nec medendi hi,nec sanitatis tuendæ methodũ cõstituere potuerint. Siquidẽ cũ in primis ipsis indicationibus sunt lapsi, multo profectò magis in ijs q̃ secuturæ erant,decipi debebant.Debent.n.(arbitror)ædificijs fundamenta iaci firma, & scaphis poni idonea carina, siqd ædificandorũ pangendorũq; in ijs futurũ est firmũ. Vbi.n.prima ipsa basis statim ab initio debilis fuit:q fieri põt,vt qđ supstruxeris,futurũ infirmũ non sit? Itaq; q̃m in continentibus ex ꝓposita stipatione febribus,(neq;.n.grauari debemus iterũ, atq; iterum sermonẽ repetere,quò nunc saltẽ medicorũ vulgus verã methodũ condiscat) q̃m inquã septem præter naturã posita sunt,à quibus indicatiões sumunt̃,humorũ multitudo,crassitudo, lẽtor,obstructio,transpirationis retentio,putredo,& febris carens intermissione:atq; hęc contraria oĩno esse adhibenda docebant:præter hæc vero ab ijs q̃ ẽm naturã se habebãt, positæ indicatiões sunt, ex tẽperamento tũ ipsius laborantis partis,tũ reliquarũ oĩum q̃ principes sunt, ex substantię ipsarũ q̃titate,& ex spiritus ipsius substantiæ,tũ q̃titate,tũ qualitate: horũ vero indicationes nõ cõtrariorũ erant,sed similiũ:ad ista vero(sicut diximus)dignoscenda,tũ ætas, tũ consuetudo, tũ oẽs quæ externæ morbo causæ fuere,contulerunt:vtiq; ortis hinc quoq; indicationibus non paucis: Oẽs profectò inspicere simul medicũ decet:quò.s.intelligat,quonã primum ac magis,quonã minus & secundo,quonam adhuc & tertio,atq; deinceps quo post quod præsidio sit vtendum. E F

De sanguinis mittendi ratione in proposita febre. CAP. 14.

Q Vippe si vires eius,qui ex putredine humorũ(ut positũ est)febricitat,valentes sint,mittendus statim sanguis est:si cruditas ventris non sit,statim morbo incipiente.Sin vires infirmę sint,aut ętas dissuadeat,incidenda vena non est.Porrò dictũ supra est eiusmodi febrẽ in uirtutẽ ĩbecillã nõ incidere. Quippe synochos bene habiti corpis,ac calentis ætatis,ꝓpria est.At si in puerũ incidat,q quartũdecimũ annũ hactenus non attigit, mitti illi sanguis non debebit,ppea ꝙ tantillis,cũ præsertim calidi ac humidi sint, plurimũ corporis substantiæ quotidie defluat,ac digerat̃.Ita quod ex incidenda vena moliendũ nobis fuerat,id vltro nobis ex curati corporis natura præstat̃. Q; si corpus quartũdecimũ annũ excesserit,æstimandũ est qualis nam eius natura sit,num gracilis,& spissa,& dura,& copiosi sanguinis,an contra. Atq; ita in priori missionẽ sanguinis adhibebis:in secunda nequaquã. Quinetiã modus vacuandi sanguinis ex ijsdẽ indicantibus sumet̃.Si.n.cui sanguis mittit̃,triginta annos natus sit,sed laxus,& mollis, & pinguis,& albus,ac gracilibus uenis,huic aut planè sanguinẽ non mittes,aut parũ detrahes. Et oĩno quidem non mittes in tẽpore æstatis,& regione æstuosa,& cœli statu calido ac sicco.Parũ detrahes in reliquis,tũ anni tẽporibus,tum regione,tũ cœli statu.Etenim si neq; obstructio subesset, nec putredo,sed sola succorũ redundantia,protinus à missione sanguinis,pro naturæ suæ ratiõe se haberet. Itaq; tm̃ succorũ in omni tũ corporis tẽperamento,tũ regione,tum anni tempore,tum statu cœli, detrahi par erat,quantũ supra naturalẽ statum fuerat inauctum. Verum q̃m nec obstructio, nec putredo curari per sanguinis missionem põt,vt quæ alia remedia (ceu prius est monstratũ) desiderent,reponi sanguinis aliquid ad curationis spatiũ debebit: quò minus intẽpestiue nutrire necessitate vlla cogamur. Quantũ nanq; ad eiusmodi pertinet febrẽ,prorsus nutriendũ non est. Siquidẽ ostensum prius est solũ virtutis respectum esse,qui de nutrimento indicationem præbeat. At vero quantũ ad id,quod inanitũ corpus est, nutrire oportet. Ita necessum est duorũ alterum, aut febrẽ,si nutris,augere,aut vires,si non nutris,deijcere.Satius itaq; fuerit(vt dictum est)aliqd sanguinis,quod proprium partibus animalis nutrimentum sit, relinquas:ac ipse paucissimas sorbitiones potionesq; exhibere sis contentus:quibus vtiq; ceu medicamentis potius q̃ nutrimentis egemus.Nam id quoq; supra(quò minus multa de ijsdem adhuc loquamur)est ostensum. G H

At. σχέσις habitudo.

Aduersus Methodicos,qui omissa uenæ sectione,præcordia cataplasmatis,& perfusionibus relaxabant. CAP. 15.

I Mmo de cataplasmatis ac præcordijs perfundendis est loquendum.Quippe pleraq; medicorum turba vnum quiddam hoc quoq; ex methodicorum istorum curandi sanctiõibus statuit. Omnesq; sicuti post tertium diem nutriunt,ita etiam oleo prius perfundunt.Inde uno die interposito rursum nutriunt,cataplasma prius imponentes. Q; si cui aluus est adstricta, etiam hãc clystere ducentes.Itaq; his saltem authoribus ordinandi victus artem,vna hora quis didicerit. Verum non ita se vera res habet.Sed cum ars ipsa tota sit magna, non leuissima eius pars est scientia ordinandi victus.Quæ utiq; ex his maxime remedijs constituitur,cibo,potione, perfusione,cataplasmatis, & clysteribus. Quippe ijdem medici,cum sanguinis missionem in principio etiam solam adhibuerint,reliquam omnem ægri curationem uictui mandant. Itaq;(ut dixi)vnius horę est victus eorũ disciplina.ꝙ si qui discit,ingenio valeat: ne huius quidẽ integre , sed minimę eius partis:in qua.s.quæ nunc dicam audisse licuerit. Qui febricitant,si valentes viribus sint,omnibus

sanguinem

A sanguinem ab initio mittes:perfusosq; oleo † {post tertiæ accessionem,}, vel mulsa cum alica nu-
tries, vel sorbitiōe. Deinceps vero alternis cibabis diebus, sed cataplasma ex artomelite prius im-
ponens. Sicubi vero aluus adstricta fuerit, clystere hanc duces. Atq; illorum quidem vniuersam
ordinandi victus artem, in his verbis iam audisti, non vtiq; in sex mēsibus, sed sex versiculis. Ve-
ram aūt diæteticen, id est victus ordinandi artē, nunc audies. Calfacere præcordia cataplasma-
tis, aut perfusionibus, nō est perpetuo tutum: sed in ijs tm̄ ęgris, qbus in toto corpore nullū errat
superfluū: Cæteris omnibus extrema est pernicies. Nam siue redundantia vtrauis sit, vel quæ ad
vires, uel quæ ad vasorū continentiam comparatur; siue ēt in vna parte pluribus'ue vitiosa excre
menta sint, omnia ad partē excalfactā trahuntur. Quoties.n. vidisti præcordia cū planè phlegmo
ne carerent, intra quatuor dies q̄ ea gregales isti medici perfundere cœpissent, phlegmonen cō-
traxisse, cum ego ēt id ipsum tibi prædixissem, iussissemq; diligenter ad phlegmonen futurā at-
tentus esses? In quibus id maxime intellexisti, quantum malum sit usui, qui alienus à ratione sit,
insuescere. Quippe hi cum ex ijs quæ ipsimet faciunt, phlegmonas semper excitent, id non ani-
maduertunt, sed ijsdem semper erroribus implicantur: veluti Hippocrates ijs accidere dixit, qui
hinc & inde ossiū fracturas cū vlcere deligabant. Etenim illi cum phlegmonas in vlcere crearēt,
B non tamen destiterunt: rati id adeo non ex deligatura, sed alio quopiam errore incidisse. Et quo-
modo, quęso, ad aliam curationis rationem se transtulissent, qui usum sine ratione profitebantur,
ex ijs quæ tum ipsi semper facere essent assueti, tum præceptores suos ante se facere contemplati?
Siquidem huius generis homines ne tentandū quidem censent, vt ex indicatione quicquam su-
mant: sed sola experientia sunt contenti. At Hippocrates ab ipsa rei natura idoneum curationis
modum inuenit. Quo postea in usum ueniente, cognitum est quantus esset in priori error. Quin
siquis in eiusmodi affectibus, cataplasmatis & perfusione, ex oleo relictis, uelit ad curationē, quā
ratio docet, accedere: ipse quantopere aberrent, qui plethorica & quæ parum pura sunt corpora
sic curant, haud magno negocio experientia ipsa iudicabit. Sanè accidit, ut in eiusmodi morbis di
uites potius quàm pauperes perperam curentur. In his.n. propter ipsorum delitias duplex pec-
catum non raro cōmittitur, & q; sanguis non mittitur, & à medicis impensior scilicet adhibet di-
ligentia, vt quotidie aliquid circa ægrotantis corpus fiat. Ac inter initia quidē sanguinis missionē
maior eorum pars propter mollitiem non admittit, tametsi magis quàm pauperes redundantiæ
sanguinis affectibus sunt obiecti, vt qui magis tum cibis se impleant, tum in ocio viuant. Medici
C vero qui eos curant: vbi summum remedium est omissum, aliorum vsu farturos se quod deficit,
putant. Huc accedit quod ipsi quoq; ægri, siquis uictu contra morbum minore cum negocio in-
stet, negligentiam rati: siquis rursum quiduis agat, diligentiam: cogūt eos præcordijs aliqd quo-
tidie admouere: sed nec inuitis profectò ipsis medicis: ut qui facere semper aliquid videri velint:
quòd sic se maiorem mercedem accepturos sperāt. itaq; accidit, vt illo ipso tempore phlegmonæ
diuitibus incipiant, quo iam pauperibus morbus propemodum perductus est ad finem. Quip-
pe misso in propositis febribus inter initia sanguine, non pauperibus modo, verumetiam diuitū
seruis, plurimis quidem quinto, aliquibus septimo crisis contigit, nemini serius. At diuites, qui &
sanguinis copiam, & excrementorum plus, quàm pauperes & serui habent, cum sanguinis mittē
di prætermisere remedium, ac quotidie tum calido oleo perfundantur, tum laxātibus cataplasma
tis vtantur: phlegmonen nimirum aliquam vel in iecinore, vel ventriculo, uel reliquorum istic
viscerum aliquo contrahunt, alij in quarto, alij in quinto: omnes planè in sexto. Nec oblitus arbi-
tror es eius qui dum perfunderetur, difficultate spirandi laborauit, omni superuacuo † {ad præcor
dia} caloris vi tracto. Ergo non hic modo perijt, sed alij quoq; infiniti quotidie pereunt: catapla-
smate ipso cucurbitulæ ritu corporis superuacua in viscera trahente. Non defuerunt profectò &
D qui cucurbitula quoq; ipsa sunt vsi, eo tantum consilio, ut circa ægrotantem aliquid semper moli-
ri uiderentur. Saluberrimum aūt (vt prædiximus) est in febribus venam incidere, non continen
tibus modo, verumetiam alijs omnibus quas putrescens humor concitat: ubi præsertim nec ętas,
nec vires prohibent. Leuata nanq; q̄ corpus nostrum regit natura, exonerataq; eo, quo velut sar
cina premitur, haud ægre quod reliquū est, vincet. Itaq; proprij muneris haud oblita, & coquet
quod concoqui est habile, & excernet quod † pōt excerni. Eorum.n. quæ in medio sunt corpore
(vt isti uocant) prouidentia, vbi detractus sanguis non est, maximum planè est malum: vbi detra
ctus est, non maximū. Quanquam sic quoq; noxia esse in synochis febribus pōt. quippe deusta
immodico calore viscera etiam amplius deuruntur ac torrentur. Ergo eiusmodi prouidentiā illi
dūtaxat requirent, quibus in vna particula putredo constitit: si tamen hi quoq; sanguinem prius
miserint. Prouidebitur autem his, non sicut triuiales isti medici prouident, qui statim inter initia
relaxant: sed in plurimis prorsus contra. Relaxantia nanq; remedia sicuti quod in membris con-
tinetur, euocant: ita si in principio sint admota, pro eo plus attrahunt. Cum enim adhuc ad affe-
ctum locū fertur fluxio, reprimere remittereq; hanc expedit, nō ad ipsum attrahere. Quæ uero
Apocrustica. i. reprimētia dicunt, q̄ adstringēdi certe vim obtinēt, in principijs idonea sunt dupli
ci ratione, & q; robur affectis particulis inferunt, (vnde minus prōpte affluxum excrementorū
in se recipiant) & q; eorū quæ in ijs iam cōtenta sunt, tenuissimum extrorsum exprimant. Quòd
situm

Marginal notes (printed):
† μετὰ τὴν διὰ τρίτον,
† περὶ τὰς φρένας. i. ad septū transuersum
† In aliqbus an hīs addit μὴ. i. non

Marginal notes (manuscript):
Præcordiorum perfusiones sunt perniciosæ existente qualibet redundantia in corpore
Diuites deterius quam pauperes curari solent, qd raro eis mittatur sanguis, uel si tali maxime indigeant auxilio, et qd medici ut agere aliqd semp uideantur, ce perfundendis præcordijs maxime sunt solliciti
Sanguis mittendus in omnibus putridis febribus est, exonerata enim uirtus eo ueluti sarcina qd reliquum est, uincet
Repellentia remedia sunt idonea incipientibus phlegmonis duplici ratione, et qd robur membris affectis inferant, et qd eorum, quæ in ijs iam recepta sunt, tenuissimū extrorsum exprimant

B si tum fluxio humorũ per ea remedia compeſcitur, tum denſitas quæ ex adſtringendo in affecta particula relicta eſt, craſſiora detinet: iam tempeſtiua relaxatio eſt: quò ea q̃ retenta ſunt vacues. Præcipue aũt adſtringentibus eſt vtendũ, ubi in iecur aut ventriculũ ſuperuacuũ profluit: q̃n & è primoribus admodum hæ partes ſunt, & munus ſuum obeant vel in ipſis morbis, eſt neceſſum. Porrò eſt non exiguũ eorum munus, qualeq; reliquarũ partium, quibus illud modo negociũ eſt, vt id quo nutriantur conficiant, verum q̃ tantopere animalis interſit, ut ſi neq; in vẽtriculo probe alimentum fuerit concoctum, nec in ſanguinẽ in iecinore mutatũ: vtiq; quod in fame nobis accidit, ut cibi penuria degere in abſtinentia cõgamur, idem tum omnibus animalis partibus accidat. Non. n. ex iis quæ deuorarit quis, ſed ex iis quæ in iam dictis viſceribus confecerit, alimentũ toti corpori ſuppeditat. Atq; ob hæc nimirum impenſius q̃ cætera membra, uentriculus & iecur adſtringentia deſiderant. Ergo cum ea quæ iam infixa ſunt, euocandi tempus eſt: tum quoq; modice adſtringi poſtulant. quod. n. adſtrictionis in principio largius iis q̃ cæteris partibus adhibet, id ſeruandũ aſſidue eſt, nimirũ manente, qui id indicet, vſu. Vſus uero eſt (ut paulo ante teſtati ſumus) nutrimenti confectio. Si igitur per imbecillitatẽ parum recte cõcoxerint, nõ modo aſſumpti cibi nulla eſt utilitas, ſed & uentriculo non raro ex eius corruptela laceſſito, expellit quoq; aliquid prioris. Ita fit, ut duplex iã noxa toti corpori accedat: cum nec ex cibo ſumpto nutriatur, & F aliquid †{ex eo quod ſibi repoſuerat,} amittat. Huc accedit, & q̃ ciborum cõcoctio, ſiue ea in iecinore, ſiue in ventriculo ſit improſpera, febres intendit, ac ſucci vitio exacerbat. Quo magis in omni febre, ciborum cõcoctioni proſpicere magnopere oportet. Atq; eius rei cã roboris quoq; inſtrumentorum quibus perficitur, non leuis habenda eſt cura. Sanè aliqui ſunt (vt Hippocrates ait) qui ex eo quod ignorant, non parum lucrifaciunt. Arbitrantur. n. iecinoris ſe phlegmonen relaxantibus præſidiis curare, ex eo ſcilicet famam ſibi comparantes, q̃ in agnitione fallunt. Siquidem videntur nonnunquã lineamenta muſculi, qui à coſtis thoracis ad præcordia peruenit, perſimilia iecinori. Mirum aũt minime arbitror, eos qui nec aliud quicquã in arte probe didicerunt, nec in agnoſcendis affectis partibus ſe exercuerunt, †{ſic laudem aliquando conſequi.}

† τῆς οἰκείας παρασκευῆς

*περιγραφὴ circũſcriptio

† τὰ τοιαῦτ κερδαίνειν. i. talia lucrari.]

Qua ratione cataplaſmata parare oporteat, quæ uentriculo, iecinori, lieni, & reliquis inferioris uentris partibus conducant. CAP. 16.

VErum iſtos mittamus. Nos uel ſi minima ſuſpicio ſit iecur uẽtriculum'ue laborare, abſinthium protinus oleo incoquemus, ac eas particulas perfundemus. Cum aũt duplex in omni abſinthio facultas & qualitas ſit, ueluti in libris de medicamentis eſt traditum, vtiq; in pontico adſtringendi facultas non parua eſt: In reliquis omnibus amara quidem qualitas eſt uehementiſſima, adſtrictio uero (quam ſaltẽ guſtu agnoſcas) aut planè obſcura, aut prorſus nulla ſentit. Proinde ponticum ad iecinoris & ventris & phlegmonas eligi præſtat. Porrò id eſt tum folio, tum flore longe q̃ cætera abſinthia minore. odor quoq; huic non modo non inſuauis, uerumetiã aromatum quid præferens. reliquis autem omnibus eſt fœdus. Quare hæc fugere conueniet, vti aũt ſemper pontico. Etiam reliquorũ medicamentorũ in quibus miſta cum amaritudine adſtringẽdi G vis eſt, aliquid in oleum coniicere, atq; ad eundem modum vti licet. Oſtendimus nanq; in opere, quod de medicamentis inſcribitur, amaram qualitatem præire, ac viam adſtringẽti facere. Quo fit, vt medicamentũ id genus, omnibus quæ tantum adſtringant, ſit præſtantius. Ac ſiquidem intendere adſtrictionem ſtudes, etiam oleum ipſum adſtringendi vim habeat, cuiuſmoſti eſt & qđ Hiſpanum uocant, & quæcunq; cum frõdibus oleæ præparare ſolent, vel quale eſt crudum, qđ græci omphacinon vocant. Sin leuiore uti adſtrictione placet, aliud olei genus præparabis, pręcipue quod tenuium ſit partium. quod genus Sabinum eſt. Optimum tamẽ, vbi adſtringere uehementius eſt opus, Hiſtricum oleum eſt, ut quod ambas in ſe uirtutẽs habeat, & amaram, & quę adſtringat. In penuria vero abſinthii inter initia uel melinum, uel maſtichinum, uel lentiſcinũ ſatisfecerit: q̃ ſi exigua febris ſit, etiam unguentum quod ex nardo componitur. Eſto autem optimum id quoq;. neq;. n. parum intereſt inter id, & quod vitioſum eſt. cum id quod Neapoli in Italia conficiunt, nomine tantum nardinum vnguentum ſit, ſi cum eo quod in Aſia fit, conferat. Id antea Laodiceæ tantum componebatur: nunc etiam in multis fit oppidis. Quòd ſi inclinatio febris in qua iſta moliris, non admodum ſit facilis, abſtinebis à nardino. vteris autem hoc tempore rectius melino: aut ſi id non eſt, lentiſcino: ab hoc uero maſtichino. Omnibus nanq; his nardinum vnguentum valentius excalfacit. Quare ſi reliquorum copia non eſt, roſaceum illi admiſcebis. Sanè myrtini adſtrictio idonea non eſt, cum craſſiorũ ſit partium, q̃ ut alte deſcendere poſſit. Atq; hæc quidem exempli gratia protulimus. nam magnam eorum copiam deligere ex medicamentorũ libris licet. Ad eundem uero modum & cataplaſma cõpoſitam vim habeat ex ea quę tenuium ſit partiũ, ac relaxet, tum vero ex amara & adſtringente. Superet aũt in iis, vbi ſcilicet tum reprimere, tum robur addere ſtudemus, quod adſtringat: vbi tenuare ac detergere, amarum: ubi euocare, quæ ex relaxantibus tenuium maxime ſint partium. Siquidẽ quæ craſſæ ſubſtãtiæ ſunt, ea pus mouentibus mõſtrauimus eſſe accõmoda. Cum aũt definitũ in opere de medicamẽtis ſit, & quæ vel ſolã obtineant adſtringendi qualitatẽ, uel amaritudinẽ, & quæ ambas poſſideãt qualitates: maxime deligenda ſunt q̃ ambas habent. ubi ea non adſunt, ipſe amara iis quæ adſtringant, miſcebis:

*ποιότης id qualitas.

* θαλλῶν libro ſequẽti; tit germina.

*ποιότητα i. qualitates

H

A miscebis:ita nimirum vti nos in iecinoris phlegmone, ex copijs præsentibus componere cataplasma vidisti. Erat enim is qui ægrotabat, medicus: quem iam lucernis accensis inuisimus. quo tempore ab ijs qui talia venditant, nihil emi potuit. Ergo cum inclinatam notabiliter febrem inuenissem, vtendum occasione q̃ primum censui: eo certe magis, q̃ suspectam horam, quę gallicinio futura erat, alterius accessionis initium allaturam verebamur. Incoxi in oleo quidē absinthiū: in aqua vero malum cotoneum. Dum aūt hæc coquebantur, myrobalani piesma, & ireos radicem, quæ intus inueneram, contudi cribrauiq́ʒ. Dein olei & aquæ, quę paraueram, portionem in lebetem immisi. ac vbi modice coxeram, myrobalanum & irim vna cum exigua cera inieci. Coquimus autem cotoneum non in aqua modo, verūetiam persæpe in austero vino. Ac oībus eiusmodi cataplasmatis, de ipsa quoqʒ cotonei carne interdum admiscemus. Quippe vbi & quod cō fluit copiosum est, & particula ipsa infirmior, adstringentem vim (sicut scis) inaugemus. Vbi vero tum corpus totum purum est, nec membrum ipsum imbecillum, nec vltra quid confluit, ibi in ijs quæ miscentur materijs, minimum q̄dem sit quod adstringat: copiosius vero nō solum quod relaxet, sed etiam & quod amarum est, & quod acre. Quòd si exigua febris sit, ac phlegmone nō adeo calens, tum æger ipse inediam tolerare valeat: hoc casu digestoriam q̄dem curandi speciem

B intendes, adstringentem aūt remittes. Neqʒ. n. amplius ipsi saltem phlegmonæ conducere possunt, quę adstringūt: vbi nec affluit quicq̃, & crassus humor affecto loco tenaciter est infixus: sed (sicut prędictum est) trahendæ potius curationis, ac quæ adstringant miscendi consilium probamus: quo robur membrorum tueamur. Vnde nec colo laborante, nec reliquorum intestinorum quouis, nec musculis qui in præcordijs habenť, aut ipso peritonæo, miscenda adstringentia sunt. Sed nec cum vesica male habet, vterus'ue: modo (vt dictum est) nihil vltra ad locum fluat: nec sanguinis redundantia, nec excrementorū copia, in toto sint corpore. Porrò renes & pectus in media prædictorum conditione sunt: quātum scilicet à ventriculi iecinorisq́ʒ solicitudine absunt, tm̄ reliquorum supergressa. Siquidem in ventriculo ac iecinore exsolui robur est perniciosissimū: in illis minime est periculosum. In his vero est q̄dem periculosum, non tn̄ perinde vt in illis: nisi si pus educere ex pectore, aut pulmone aliquando sit opus. De liene pronunciare absolute nō est, nec nisi prius definita tum corporis totius natura, tum vero affectu, qui curationis tēpore occupauit. Nam si vel æger ex ijs sit, qui atræ bilis excrementum naturaliter congerant, vel etiam eo tēpore succus is in eo abundet: necesse est in liene curando adstringentia reliquis admisceas, quò visceris robur custodias. Ita enim & excrementa ad se trahet: & cum corpus expurgarit, ipse rur-

C sus per ventriculum excernet: veluti in naturalibus cōmentarijs de ijs est proditum. Sin nullum oīno sit atræ bilis excrementum, aut omnino adstringendum non est, aut parcissime. Obseruandum vero diligenter est, non in liene modo, verūetiam in oībus partibus, in q̄bus humor putrescit, quod symptoma maxime sit vehemens, quod secundo loco, aut tertio, quò videlicet affectu ex ipsis planè inuento, idoneam ei curationem adhibeas. Aliàs nanqʒ in membro affecto calor superat: aliàs tumor, qui vel propter abundantiam humoris, vel propter crassitudinem sit durus. Si igitur calor præponderat, id agendum, vt sensim per ea quæ tepentem calorem obtinent, digeratur: quod genus est tum lini semen, tum chamæmelum. quibus adijci vel hordei vel fabarū farina debet: quippe quorum neutrum excalfacit. Sæpe aūt (vti non ignoras) quod medici artomeli vocant, pro cataplasmate eiusmodi phlegmones præparamus, atqʒ aquæ aliquid miscemus: ad lienem vero etiam aceti aliq̄ñ aliquid. Si vero laborātis phlegmone partis calor non multum à natura excesserit, sed magnitudo eius notabilis fuerit, digerere haud timide sine aqua debebis, etiā fœnigræci aliquid supradictis immiscens. Si vero veluti scirrhosa phlegmone sit, ꝑpter humorū, quos continet, vel crassitudinem vel lentorem, tum aceti aliquid, tum amara medicamēta simul immiscēda curabis: potissimum in liene. Etenim viscus hoc, propterea q̃ ab iecinore cras-

D sum humorem trahit, eiusmodi humoris occasione plerunqʒ laborat. Quo magis cataplasmata, quæ ex oxymelite & absinthio & cappari fiūt, illi sunt idonea. Hæc igitur cum medicorum vulgus ignoret, oēs oleo perfundunt, & cataplasmatis relaxātibus curant, priusq̃ corpus vacuetur: omniumq́ʒ maxime diuites: quibus non solum in talibus obsequūtur, sed etiam eos lauari in balneo permittunt. Ego vero nec eorum qui ex putredine humorum febricitent, lauem quenquā: nec relaxātibus cataplasmatis, priusq̃ superuacua purgarim, vtar. His vacuatis, nō solū audacter lauem: sed etiam cataplasmatis vtar. in alijs quidem membris ijs, quæ relaxent: in iecinore vero ac ventriculo, additis etiam quæ mediocriter adstringant.

Quæ cataplasmata cordi, & pulmoni, & omnino pectori conueniant. CAP. 17.

PArcius vero ad pectus q̃ ad ea est adstringentibus vtēdum: q̄ñ talia humores q phlegmonē excitant, in pulmones & cor nonnunq̃ reprimunt. Ac cibis potius horum firmitudini est consulendum. Neqʒ. n. sicut in iecinore & ventriculo, ita hic quoqʒ tenuissimo victu est vtendū. in illis nanqʒ alimentū concoquitur: metusq́ʒ est ne ipsis phlegmone laborantibus nec nutrimētum rite concoquatur, & phlegmone augeať. In pectus vero tm̄ alimenti iam concocti peruenit, quantū vni ipsi particulæ nutriendæ satisfaciat. Ac longe q̄dem magis in pulmonis phlegmone abstinendum ab adstringentibus est: q̄ñ in eo ipsis quoqʒ relaxantibus admiscendū aliquid acriū

quodammodo & euidenter calfacientium est. Quippe foras trahere potius, quàm reprimere, in eo debemus. Itaq; etiam cucurbitula vtiliter ijs qui sic laborant, si prius sint vacuati, applicabitur. B
Si vero abundantia succorum (quam vocant Plethoram) in his sit, non magis ex pulmone in pectus aliquid excrementi transferet, quàm ex toto corpore attrahet in vtrunque.

Cataplasmata laboranti cerebro & capitis partibus accommodata. CAP. 18.

EAdem ratiōe nec in cerebri & eius membranarū phlegmonis, cucurbitulis in morbi initio vtemur: verū vbi nec influit adhuc quicquam, & totum corpus prius est vacuatū. At reprimentibus in his quoque inter initia vtendū. Sed cum ossibus cranij mediū occupantibus, in altum descendere reprimentium vim cupimus: eorum quæ præire ac deducere ea possunt, aliquid reprimentibus admiscebimus. Ea sunt quorū substantia ex tenuibus partibus constat. Sanè acetū nō modo tenuiū partiū est, sed etiā non mediocrē reprimendi vim obtinet. Quo profectò rationabilius in princip. affectuum ipso vtuntur, rosaceo admiscentes. Procedente vero tempore etiā spondylij & serpilli (quibus iam non modo partium tenuitas, sed etiam calor inest) aliquid admiscent: quo scilicet tēpore transire ad ea quæ concoquant ac digerant conuenit, atq; hæc vtraque valentiora quàm postulet ipsa pars phlegmone affecta deligere: ceu viribus eorū per ea quæ interfunt ossa remittendis. Sanè ad eum modum & castoreo vtimur: cum tñ eo in alijs phlegmonis minimè vtamur, quãuis etiam in summa inclinatione sint. est enim calidius id, quàm vt phlegmonis sit idoneum. At vero locis circa cerebrum, phlegmonis ipsis iam inclinantibus, est vtilissimum: quoniam nō continuo his, sed ossibus interueniētibus occurrat. Inest aūt eiusmodi pharmaco & partium tenuitas, quod ipsum ijs quorum per densum obicem transmitti vim oportet, est accōmodum. F

Quæ partes per quas uias, & per quæ remedia uacuentur. CAP. 19.

ILlud te profectò non fugit, nos singularum particularum meatus, qui ijs ad superuacuorum emissionem sunt proprij, fluxiles reddere: Intestino, ventriculo, & mesenterio, & concauis iecinoris, intestinum rectum: Renibus, vesicæ, iecinoris gibbis, venæ cauæ, & arteriæ magnæ, & oībus quæ in lumbis habent, eum qui vrinis est delegatus: Pulmonibus & pectori, ipsam asperā arteriam & fauces: Cerebro & eius inuolucris, eum qui per palatum & nares descendit. Paritur fluxibilitas ijs quidem quæ per sedem excerni habent, mulsa, & cibis ijs qui ventrem molliunt, & pharmacis quæ modice proritare possunt. Quæ.n. acriora sunt, vitare oportet: quoniam phlegmonas exacerbent. Ad ventriculū vero, iecur, & lienem, siquādo phlegmone sint vexata, nec mulsa ipsa est vtilis, quoniam illico in bilem transeat, ac viscerum phlegmonas augeat. Excremēta vero vt cum vrinis excernantur, ijs medicamētis, quæ vrinas mouent, (Diuretica Græci vocāt) promouebis: G
Non secus quæ in pectore & pulmone continentur, tussi (per ea scilicet quæ hanc moueant) vacuabis. Porrò in opere de medicamētis cuiusque materiam didicisti, non eorū modo quæ iam cōprehensa sunt, sed etiam quæ cerebri membranarumq; eius superflua per nares emittunt.

Quo tempore, & qua ratione cataplasmata relaxantia, & balneum ægrotos iuuent. CAP. 20.

ETenim horum quoque omnium vberem materiæ supellectilem in illis commentarijs habes. Quare abunde sunt ad rem præsentem, quæ hactenus de phlegmone laborantium partium differentia disputauimus. Dicturus.n. plura de ijs sum in ea methodo, quæ oīum tumorum qui præter naturā sunt, curationem cōprehendet. Neq;.n. in præsentia dedita opera & studio hunc sermonem sum ingressus, sed præter pensum in eum, sequela quadam rerum inuitante, diuerti. Siquidem propositum nobis in hoc libro non fuit, vt te partis cuiusque phlegmone obsessæ optimam curationem docerem, immo vt noxā eorum ostenderem, quibus cataplasmata in febribus non vacuato prius toto corpore imponuntur: potissimum vbi intra corpus aliquid phlegmone †infestatur. Quippe si ambiens ita calet, vt materias valenter liquet, maior noxa eiusmodi cataplasmatis succedit quàm lotioni in balneo. Quanquam autumant qui quotidie præcordia perfundunt, & cataplasmatis inducunt: nō modo nullam ex ijs noxam, sed etiam magnam vtilitatē ægris cōparari: contra ex lauando non modo nullam vtilitatem, sed etiam maximum incōmodum: scilicet ignorantes sicuti reliquorum oīum quæ circa ægrum administrant, ita & balneorum naturam. H
Ego vero de vniuersa earum vi in superioribus disputaui plenissime. Nunc tñ dixisse est satis, quibusdam prorsus nihil nociturum balneum, quibusdam minus quàm cataplasmata. Quod enim in præcordijs relaxantia (quæ isti vocant) præsidia faciūt, id balneum in toto efficit corpore. Eoque cum in remissione febris adhibetur, corpore iam mediocriter transpirante, non exiguū affert cōmodum, oīa ex eo tum fuliginosa excrementa, tum fumida educēs. Et si quidem nullius visceris imbecillitas subsit, proficiet ægrotanti: si tñ horror inter exhibendum non incidit. Tribus.n. his in balneo quod in quacunq; febri adhibebis, intentus sis oportet: Vni, quod citra horrorem sit administratum: Secundo, quod nullum primæ notæ viscus sit imbecillum: Tertio, quod multitudo crudorum humorum in primis venis non contineatur. Horror nanque (vt prius dictum est) non solū intendere iam præsentem febrem potest: sed etiam cum nō fuit, eam interim excitare. Partes vero imbecillæ liquatos iam humores magis recipiunt quàm anteque liquarentur. Crudorum vero humorum copia in totum corpus digeritur. Horum si nihil obstet, ex balneis duo hæc ægro cōpendia accedant: & quod redundātiæ humorum aliquid vacuabit, & quod multum febrilis caloris transpirabit.

†In impressis codicibus additur ...

Quòd

A Quòd si præterq̃ ꝙ nulla princeps pars imbecilla sit, etiam inferioris notæ partium aliqua sit inualida, veluti podagricis pedes, & ijs qui articulari vitio laborãt (Arthriticos Greci vocant) vniuersi corporis articuli, maxima salutis pars ægro ex balneo cõparabitur: ipsis infirmis partibus quæ superuacua sunt, excipientibus. Assolent.n. nonnunq̃ & citra balneũ superuacanea in partes infirmas confluere. A balneo vero magis: vtpote tum succis ipsis per id liquatis, tum vijs per quas meent patefactis. Ambo.n. hæc ex moderato calore proueniant necesse est, tum vt humores liquentur, tum viæ dilatent̃. Proinde fit vt, cum iecur, ventriculus, pulmones, pectus, vel principum id genus partium aliquod imbecillũ sit, maxime lædantur quicunq; se lauerint, si illis supuacua in corpore sint: ijdemq; ipsi cataplasmate vsi, duplex incõmodum sentiant, nullo cõmodo. Quippe balneum tum corpus totum vacuat, tum quod fumidum est ac fuliginosum, digerit: Relaxantia cataplasmata, ac similis facultatis persusiones, vt nihil horum bonorũ afferunt, sic superuacuum omne ad imbecillius, quodcunq; id circa mediũ corpus sit, contrahunt, siue iecur id, siue ventriculus, siue septum trãsuersum, siue mesenterion, siue ieiunũ, siue colon, renes'ue sit. Quòd si diligentiam ostentare volentes, etiam pectus vnà excalfaciant: vel in ipsum, vel etiã in cor, vel in pulmonem superflua rapient. Voco imbecillã partem, vel quæ natura est intemperatior (alij
B nanq; alia sic se habet) vel quę ex pręcedente aliquo morbo intemperiem contraxit, vel quæ in præsenti tẽpore in hanc sit perducta. Non.n. partium oĩum, quę aut phlegmone laborãt, aut putrescentes humores, aut obstructiones continent, virtus statim infirma est: promptius tñ in ijs quoq; superuacuum, qualecunq; id sit, in ægram partem ꝓpter calorem quem affectus excitat, fert̃. Quippe particula quã obstructio, aut putredo, aut phlegmone obsedit, febris ipsius veluti focus est. Ergo cum huic ꝓpter calorem sua sponte trahenti alia quępiam occasio extrinsecus ex ijs quę potestate excalfaciant, accessit, necesse est affectum intendi. At vero siquis, vti pręductum est, toto corpore prius vacuato, relaxantibus curet, vbi scilicet maxima febris non adest, vtiq; ꝓdesse aliquando potest. Tum vero, ceu dictum etiam est, lauare citra noxam licet. Cauendum tñ à frigido solio his est: qñ & crudi & putrescentes succi, †{minus apti ad exhalandum} reddũtur, siquis in eo moretur. Sanè officit ijs etiam si aqua admodum sit frigida: qñ sic affectorum tũ corpus, tum vel maxime afflicta particula difflari euaporariq; postulat. Quo fit, vt vel perfundere illos aqua idonea soleamus, vel si moderate, quę in natatione est, frigeat, ingredi permissos celeriter exire iubere. In ꝓgressu tñ morbi, quo tempore & absumpta iam superuacua sunt, & tum cruda tum putrescentia concocta, & cataplasmatis relaxantibus, & balneis sine periculo vtare.

† Al. δύσπεπτοι. i. minus apti ad concoctionem.

Quo pacto ratio uictus, æstimato initio ac febris uigore, statuenda sit. CAP. 21.

C PORrò aptissimum in febribus quę intermittunt, & repetunt, tempus est cum, vti dictum est, exhalare iam cœperit febrilis calor. Statim enim corpus ad nutrimentum præparat, huius quoq; opportuno tempore ex duplici coniectato respectu: nempe summo præcedẽtis accessionis vigore, & futuræ principio. Ad hæc nanq; spectantes, operam dabimus vt q̃ longissime ab vtroq; nutriamus. Ergo si spatium quod inter summum prioris accessionis vigorem, & sequẽtis principium interuenit, satis sit amplum, facile est idoneum tẽpus inuenire: Sin exiguũ id fuerit, alterum facias necesse est, vt aut ægrum admodum adhuc calentem nutrias, aut sequentis accessionis inuasione iamiam affutura. Quo magis præsagio medici eiusmodi febris indiget, qui primis statim diebus quanto spatio duratura febris sit, conijciet. Quippe si cõ*tinens fuerit, constat breui finiendam. Si itaq; vltra septimum progressura non videbitur, prorsus continendus à cibo ęger est: vtiq; si virtutem nõ defecturam conijcimus. Sin ad nonum, aut vndecimum, aut quartumdecimum vsq; progressura videtur, aut etiam in septimo finienda, cęterum æger vires infirmiores habere, q̃ vt in tantum tempus sufficiat: necessum erit nutrire: ac deligere, sicut in re ancipiti couenit, quod minus sit noxium: distinguendo id discernendoq; ab eo quod magis sit noci-
D turum, idq; tum ex loco afflicto vnà cũ affectu, tum accessiõis & principij & summi etiã vigoris cõ*suetudine. Siquidem vbi vel iecur vel ventriculum phlegmone prehendit, perniciosissimũ est ante accessionem cibare: Vbi hęc abest, quibus infirma est virtus, vtilissimum. Assolent enim eos qui ita se habent, iecinore quidem afflicto, alui deiectiones vnà cum accessionibus inuadere: ore autem ventriculi vexato, syncope. In alijs vero animalis instrumentis, quod iam dictis portione respondeat, tum ex situs eorum ratione, tum dignitatis, æstimabis. Agetur'q; de ipsis postmodum. At summi vigoris & accessionis principij morem sic consideres, censeo. In summo vigore notabis, an citra magnitudinem febrilis caloris siccus sit & squalẽs, an citra squalorẽ vrens. Priorem nanq; humectante victu madefacere q̃primum oportet: In secundo, dum plurimum caloris se remittat, expectare. In principij vero accessionis more æstimabis, an corporis extrema perfrigeret, & magnam sanguinis reuocationẽ ad interiora corporis faciat, an omnino corpus nõ premat: Quippe secundũ hoc, ceu facile mansuetum'ue, contẽnes: In priore distinguas oportet. Nam si absq; visceris phlegmone, aut succorum redundantia, motus ad interiora in accessionibus pollet, nihil offendes paulo ante cibans: Sin vel phlegmone, vel redundantia subsit, cauenda est ante accessionem cibatio, ceu res maxime noxia.

* συνεχής. i. cõtinua est ĩ cod. græcis. σύνοχος legit Linacer.

* ἤθει. i. more, queãdmodũ inferius vertit.

Nutriendi tempus in intermittentib; esse debet quã longissime a statu præcedentis, et a principio futuræ accessionis

Phlegmone affligente uentriculũ, hepar ue perniciosissimũ ante accessionẽ cibare.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER DVODECIMVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Symptomata quæcunq; insigniora sunt ad euertendas uires, ac cum febribus inuadunt, curare docet.

Quo pacto aduersus symptomata pugnandum pro ratione noxæ, quam uiribus inferunt. **CAP. I.**

NOn sunt, sicut nonnulli autumant, eæ quæ cum symptomatis consistunt febres, aut febrium genus vllum, aut species differentia'ue: sed veluti tum alius morbus alij morbo, tum symptoma symptomati vno tempore, eodem in corpore copulatur: sic & cum febre incidunt quædam grauiora symptomata, quibus prospici maiore medentis solicitudine debet. Nam de leuioribus quæ febrium generationi necessario succedunt, adeo oĩno non meminerunt, vt etiã ceu prorsus non sint, innominata ea reliquerint. At quę vel rarenter febricitantibus incidunt, vel cõmunem magnitudinem excedunt, seorsum ab alijs tradenda censent.

F

Symptomatũ grauior, tres differentiæ sunt aut enim in læsione actionũ, aut in retentor, uacuatorũue immodico excessu, aut in corpor ipsor affectu, ex qbus duæ primæ totã curã ad se trahunt

Sunt porrò eorũ primæ differentię tres. Aut. n. in actionũ offensa consistunt, aut in retentorũ vacuatorum'ue immodico excessu, aut corporum ipsorum affectu. Quartum. n. genus numerandum inter symptomata nõ est, etiam si inter symptomata q̃maxime non pauci id posuere: sicut erysipelata, ophthalmias, vlcera, parotidas, reliquaq; id genus. Ex pędictis vero tribus actionum quidem offensæ si contristant, solicitudinem medici ad se conuertunt, affectumq; deserere cogunt. Idem faciunt & eorum quæ retinentur vel expelluntur excessus. At genus symptomatum quod in affectibus consistit, alterius quidem, quem curare oportet, affectus est signum: ipsum tñ nullam seorsum curationem exigit, vtpote cũ affectu, vnde nascitur, vnà cessans. Vt. n. in summa dicam,

Nullum symptoma ex se nec curationis rationẽ indicat nec primũ immutat

nullũ symptoma, qua symptoma est, nec curationis rationem indicat, nec primũ immutat. Monstratum. n. est ex morbis ipsis curationis indicationẽ pręstari, veluti ex causis ipsis prõuidentię.* Dictũ præterea est & quomodo prouisio ipsa cum medendo simul sit mista.

G

*prouidentiã.

Ex accidenti tñ symptomata quoq; curandi rationem aliqñ mutant: causæ scilicet locum eo tẽpore habẽtia. Eorum oĩum, cum veluti causę curationem ĩmutant, vnum caput est. Dico id vnum læsionẽ: siue ea ipsius virtutis sit, siue affectionis: qñ si nihil ijs officiant, curationem non interpellant.

Vires læduntur uigilia dolore uacuatione immodica

Lædunt aũt vires vigiliæ, dolor, & immodica vacuatio. Affectui vero eadem non vtiq; semper, cæterum magna ex parte nocent, ac potissimum cum fuerint immodica.

Symptomata submouere cogimur neglecto morbo ubi ex eis uirtus debilitatur

Ob hæc igitur sola, curandi ratione, quam ab initio institueramus, ad pręsens mutata, symptoma submouere primum cogimur. Ergo si resoluãtur vires, nõ tñ vehementer sunt iam resolutæ, sed adhuc resistunt: ad symptoma tm̃ sumus attenti, atq; id q̃ primum submouere maturamus. Sin iam resolutæ vehementer vires sunt, nõ modo symptoma sedare, sed etiam illas firmare, ꝓperamus. Quòd si vno remedio tum symptoma leniri, tum morbus curari queat, id vtiq; non fuerit symptoma respicere, aut symptomatis causa remedia sumere: sed oĩs eiusmodi auxiliorum species planè morbi curatio est. Neq;. n. cum lateris dolorem in pleuritide, misso sanguine, vel corpore purgato, sanamus: nec cum abscessum distentum & cum dolore pulsantem diuidimus, ac pus emittimus, eiusmodi curatio symptomatis est: sed cum, exẽpli gratia, in dysentericorum deiectionibus, vbi vehementer rodunt, vel tragi succum, vel hircinum seuum, vel rosaceum ceratum per inferius indimus. quibus vtiq; præsidijs ipsa exulceratio intestinorum non sanatur, maxime si putredinosum aliquid habeant: sed vires interim conquiescunt.

H

Atq; id est contra symptoma instare, morbo ad id tempus neglecto. Quippe vbi virium roboris fiducia est, adeo nunq̃ contra symptoma pugnamus, vt contra prorsus per ea nonnunq̃ præsidia quæ dolorem afferunt, morbos ipsos curemus:

Dysinteria grauissima curatᷣ maxime mordentibus medicamentis

veluti profectò dysenteriæ ipsi, mordẽtibus maxime medicamentis, tum potissimum medemur, cum vtiq; est grauissima. Quippe medicus quidam quinquagenarius, cum iam septimam noctem ægrotaret, nec viribus admodum valentibus esset, dolore illi capitis vehementi in dextro potissimum tempore oborto, non expectans dum amicorum quispiam ad se veniret, sibiipsi nocte venam incidit. Itaq; dolor illi protinus conquieuit. cęterum, longo tempore tum decolor, tum viribus imbecillis, tum exilis mansit, aliq; corpus eius desiit (Atrophian Græci vocant) sic, vt vix pristinum habitum receperit.

Doloris expugnandi ratio duplex est, altera qua delicijs cubantiũ subscribunt, altera ex artis ratione

Est porrò hic quoq; duplex medicorũ contra dolorem instantiũ ratio: Altera, qua delicijs cubãtium subscribũt: altera, ex artis ratione. Quippe si licet ægrum doloribus obnitentẽ valentibus remedijs vno die persanari, qui tota neglecta curatione dolori tm̃ est intentus: non id ex artis ratione, sed in ægrotantis gratiam facit. At si ex dolore vires resoluunt, atq; ex eo periculum impendet,

& mitigari

A & mitigari dolor, & roborari vires debebunt: quò & morbo resistere, & curationis spatio sufficere valeant. Equidem noui quosdã, tum medicos, tum ęgros, qui dum animosi videri volebant, ob id ipsum perierunt, ꝙ fortiter ac viriliter contra dolorẽ semper sunt renixi, nec quod eum leniret quicq̃ ceperunt, sed in asperis & (vt ipsi interpretabantur) affectum destruentibus auxilijs perseuerarunt. Quos sanè spatio longiore curatos esse satius fuisset, q̃ breui viriliter mori. Quidã aũt (vt sibi est visus) generose dysentericos vehementissimo medicamento curans, multos vno sanauit die, quosdam vero iugulauit. Erat nanq; eius medicandi ratio eiusmodi. Cępas id genus, quod Græci Carton vocant, vno die comedẽdas cum pane dabat, tum potum parcum. postridie mane muriam acerrimam per inferiora infundebat: secundum hanc etiam pharmacũ validum. His igitur tolerandis quicunq; sufficere potuerunt, prorsus sunt sanati. aliqui vero conuulsione, aut aiæ ex dolore defectu, vnà cũ madore cutis oborto interiere. Esto igitur terminus in ægrotantibus, quem non transibit is qui ex arte generose contra morbum pugnat, vt tutò medicet: Ei vero qui dolorẽ mitigat, vt vires custodiat: Vbi vltra pergitur, crũdelis hois officiũ facit, qui vnà cum morbo vitã quoq; homini aufert. Qui vero cubantis delicijs subscribit, eiusq; voluptatẽ nõ sanitatem pro meta gerendorum habet, adulatoris. Cõmittunt medici eiusmodi excessus cum in

B alijs quoq; remediorum generibus non paucis, tum vel maxime in ijs vocatis anodynis, quæ ex papaueris succo, vel alterci semine, vel mandragorę radice, vel styrace, vel tali quopiam fiũt. Nã & qui ęgris gratificantur, in eorũ medicamentorũ vsu modum excedũt: & qui intempestiue immodiceq; sunt animosi, dum prorsus horũ vsum refugiunt, doloribus ęgros iugulãt. Ergo veluti in omni totius vitæ, tum habitudine, tum actione, ita hic quoq; consiliũ illud sapientis, qui, Neq̃ nimis, dixit, cõplectemur: habẽtes pro fine, quò tendamus, cubantis vtilitatẽ. Quippe si fas est ijs remedijs, quæ morbum sanent, vtendo, quod optamus efficere: abstinendũ ab sopiẽtibus medicamentis est, quę vocant Anodyna. Sin ex vigilijs, & viribus resoluendis, ad mortis discrimen æger tendat, tum ꝑfectò tempestiue eiusmodi medicamẽtis vtare, scilicet non ignarus corporis habitum nõnihil ex his lædendũ: læsionem tñ quàm mortem potius eligendã. Nam si hæc admodum magna nõ sit, saltem postea spatio longiore eã sarcire licebit. Sin ita est immodica, vt nec ꝓlixo spatio persanari queat: at certe hanc ipsam eligendã potius remur, q̃ vt homo pereat. Hac nimirum ꝑsuasione ipse quoq;, tametsi oĩum maxime ab vsu grauiter sopientium abhorrens, aliq̃n tñ ea & colicis exhibeo, & ijs qui vel oculorũ, vel auriũ, vel aliarũ partiũ vehemẽtissimo dolore cruciant. Interim vero & cum ęger ex tenui destillatione, vigilijs, & vehementi tussi vrgeẽ, pau-

C xillulum eiusmodi medicamenti offero: facile noxã eius, siquis semel est vsus, spatio emendatum iri ratus. Porrò dissident inter se ipsa medicamẽta. Quippe quę plurimum sopientum in se habẽt, ea ad præsens q̃dem magis sunt efficacia, cæterum valentem, & remedijs rebellem, in ęgrotantis corpore frigiditatem relinquunt: Quæ horum in se habent minus, calfacientium vero sibi admistorum plurimum, ea quanto sunt ad præsens minus efficacia, tanto in futurũ minus sunt noxia. Omnia tñ id genus magis sunt salubria, si post annum à compositione sumantur, veluti quod ad Philonem referunt authorem, quod ad dolores sedandos, sensum stupefaciendo nullo minus est celebre. Sunt sanè & alia medicamenta non pauca ex seminibus confecta, græce Diaspermatωn & Trigωna nominata, quæ sicut ad torporem in præsens inducendũ mitiora, ita in futurum sunt tutiora: atq; hęc quoq; oĩa vtilius annotina sumuntur. Philonis vero medicamen etiam si duorũ, trium'ue, aut quatuor annorum sit, multo sanè est melius: sed nec inutile tñ sequentibus annis ad decimum vsq;. Quod. n. vltra inueterauit, tanto q̃dem est minus noxium, quanto est vetustius: cæterum languidis est viribus: eoq; parum nauiter, cuius gratia paratum est, perficit. Ergo sicuti cauendus est, quoad fieri potest, eiusmodi medicamẽtorũ vsus: ita si necessitas vrget, nec admodum noua sunt offerenda, ꝙ frigida quæ in his sunt, præualentes vires adhuc habeãt: nec ita anti-

D qua, vt spem nostram frustrentur: sed, vti cõprehensum est, tãdiu dimittẽda sunt, quoad violẽtia refrigerantium, ab eorum quę calefaciunt vi mitigetur. Et talium quidem medicamentorũ vsus, eorum qui aduersus symptoma pugnant, est ꝓprius, potissimũ vbi ex frigida causa dolor est excitatus. obsunt. n. talia plurimum toti affectui, ac curationi contumacem eum reddunt.

Inter remedia quædam unà cum affectu cui adhibentur, quædam seorsum symptomata curare. CAP. 2.

AT sanguinis missio, quæ scilicet vires non deijcit, symptoma spectantis medici opus non est, sed eius qui totum affectum adimere studet. Ad eundem modum & balneum & purgatio, & fomenta calida, & vini potio. Quorum oĩum Hippocrates in Aphorismis, vbi de oculis dolentibus loquitur, his verbis meminit: Oculorum dolores meri potio, lauatio, fomentum calidum, venæ sectio, vel purgatio soluit. Hęc nanq; oĩa dum affectus sanãt, vnà etiam cum ipsis dolores sedant. Eodem modo nutrimentum (vt in superioribus est dictum) vbi in sicco & squalente corpore, stomacho laborante exhibetur, dum affectum ipsum sanat, etiam syncope prehendi prohibet. At non ea quæ ex redundantia frigidorum humorum incidit, siue exsolutio, siue stomachi syncope est, alimentũ ceu medicamen desiderat, quanq̃ etiam in eiusmodi affectibus non solum nutrimentum, sed etiam vini aliquid non raro ægrotanti dare cogimur: nõ vtiq; quò affe-

Marginalia: *σχεδὸν (beside "Ei vero qui dolorẽ mitigat"); *Ἀλ. νοσήματι i. morbo (beside "te corpore"); Soporifera, si fieri possit, uitanda sunt; Stupefacientib. medicamentis aliquando utor in dolorib. acerbissimis et in tenuib. catharris in vigiliis, et uehementi tussi; Stupefacientia medicamenta tutiora sunt si post annum a compositione sumantur; Stupefacientia nec recentia nimis, nec uetera imponse sunt exhibenda - ex primis nimis refrigerat, ex iis nra spes frustratur

ctum curemus,ſed quò periculum in præſens depellamus. Quippe vacuatio potius,q̃ adiectio, B
eſt hoc genere laborantium curatio.Licetq; quotidie videre ſic ęgrotantium plurimos medico-
rum ignorantia perditos.De quibus agere nunc mihi tempeſtiuum videtur.

*De curandis ijs qui ex ſumma crudorum ſuccorum copia febricitantes, ſyncope facilli-
me corripiuntur.* CAP. 3.

ERgo febricitare incipiunt nonnulli, vbi maximam crudorum ſuccorum copiam vnà cum
oris ventriculi(quod ſanè ſtomachum vocant,)offenſione,vel ex cruditatibus,vel alia qua-
piam occaſione congeſſerunt. His & præcordia inflata, & totum corpus ampliore mole q̃ pro
naturæ modo cernitur. tum color alijs quidem ad albidius q̃ pro naturali habitu, &†{intercute † ὑδαλεώτερον.i.aquoſius
aqua laborantium magis ſimile,}eſt mutatus:nonnullis etiam ad nigrius,aut liuidius: quos qui-
dem medici plumbei coloris appellãt.Oĩbus pulſus minores ſunt q̃ pro caloris ratione:pręterea
obſcuri omninoq; inæquales. ſæpe ea inæqualitate, quam Syſtematicen Græci vocant. ſemper
vero ea quæ in vno eſt ictu. Nulli talium ſanguis mitti ſine maximo diſpendio ſolet:cum tñ va-
cuationem deſiderent.verum nec ſanguinis miſſionem,nec purgationem ſuſtinẽt: vtpote quos
ſine his ſyncope ſubito adoritur. Quænã igitur eſt ratio talibus medẽdi,qui cum vacuari poſtu-
lent,vacuantia præſidia non ferunt? Sanè nullam aliam his{idoneam}vacuationem inueni,p̃ter F
eam quæ ex frictione paratur. Incipere vero in principio ſtatim morbi oportet.ac primũ à cru-
ribus,ſuperne deorſum,idq; linteis non admodum mollibus, ſed aſpredinis mediocre quid ha-
bentibus.Debet.n.radi ab his cutis,cum ſimul & calefieri per eam & digeri ægrotus poſtulet.
Dehinc†{tota brachia,}ab humeris vſq;,ſuperne deorſum ſimili modo ſunt fricanda. Vbi vero * ὅλας αὐχέρας.i.manus tote,
artũs oẽs abunde calere videbunť, & metus fuerit,nequis ex multitudine frictionis contuſa iam
carne,laſſitudinis ſenſus ipſis ſuperueniat, oleo relaxãte vteris. quod genus eſt Sabinum. ab ad- * κῶλα
ſtringente vero abſtinebis:cuiuſmodi Hiſpanũ eſt, Hiſtricumq;, & quod vnà cum gẽrminibus, *libro ſuperiore vertit frondes.
vel ex oliua adhuc immatura conficitur. Hyems vero ſi fuerit,nihilo deterius ſit ſi ad digerentiũ
aliquod tranſieris:cuiuſmodi Sicyonium eſt,aut quod cum chamæmelo cõponitur, {aut}quod
apud Ægyptios eſt in pretio. Quòd ſi horum copia non ſit,oportebit accepto relaxantiũ oleorũ
aliquo, & in quo nulla ſit adſtrictio,potiſſimumq; quod eſt antiquius, ĩmittere ipſi anethi quod
videbiť ſatis. Mox(vt ipſi ſolemus)vbi in vaſe duplici tantiſper calfeceris,dum mediocriter qua-
litatem herbę imbiberit,vngere hoc artũs, & fricare tũc quoq; q̃plurimum debebis. poſtea oleũ,
qm̃ tædium afferat, detergere, atq; ad ſpinam dorſi tranſire,hancq; totam pariter fricare,primũ
ſicca frictione,poſt oleo. Ab hac rurſus ad crura te conferes, & ab his ad brãchia, exin denuo ad G
ſpinam: ita totum agens diem in domo puræ lucis,nec madente. Eſto eius domus & calor media
temperie. Sanè mulſa in qua coctum hyſſopum fuit,his eſt aptiſſima. Seruandumq; ne vel cibũ,
vel ſorbitionem,vel aquã exhibeas,vel omnino liberaliter bibere ſinas, niſi mulſa tribus primis
diebus dũtaxat vti: ipſe quas dixi partes ordine fricans, eoq; ſolum tempore intermittens,quo
ſomnus hominem occupauerit. Ad quem etiam alliciendum, & frictio vberior facit. itaq; vel
hoc nomine vtile præſidium fuerit,nedum quod vacuet. At vero nec vberior ſomnus his eſt ſa-
lutaris:cum nec crudos ſuccos digeri ſinat, & viſcera grauiora reddat. Sed ſiquis alius affectus eſt
qui ſomnum & vigilias modicas deſideret, hic profectò in his eſt. Quippe ſomnus concoquit:
Vigiliæ digerunt. Quorum vtroq; eſt opus ijs qui ex multitudine crudorum ſuccorũ ægrotant.
Ergo inuicem mediocriter adhibiti,iuuare ſe mutuo vtiliter poterunt. Atq; ſi pulſus his paruus
admodum infirmusq; ſit,aut etiam ſupra hæc vehementer inæqualis,ſcire licet extremũ pericu-
lum eſſe:facienda tñ nobis quæ retuli ſunt,nec aliud quicq̃ moliẽdum. Sin pulſus robore medio-
cri ſit ac magnitudine,præterea minime interciſus, & æqualis,conſidera quæ ad aluum ſpectant,
ac ſi ſua ſponte cõmode non deijciat,audacter per inferius aliquid infundes. Accidit nanq; poſt
aquam mulſam,vt quę in primis venis,quę ſcilicet circa iecur & meſenterium ſunt,colligi ſuper-
uacua ſolent,hac cõmode deijciãtur. Quòd ſi maior iuſto ſuperfluorum impetus ad aluum citeť, H
principio quidem percoquere mulſam amplius oportebit: Ea nãq; ſicut minus aluum ſubducit,
ita magis nutrit:Cõtra,cruda vt minus nutrit,ſic magis ſubducit. Poſt hæc,ſi ſuperuacua largius
deſcendant,ne ſic quidem ſiſtenda,ſed exhibendus pro aqua mulſa ptiſſanæ cremor eſt. Si vero
fluere pergant,alicæ ſorbitione nutries,pulſuum interim ratione obſeruata. Aliquãdo.n.ſubito
ad imbecillitatem,vel inæqualitatem, vel paruitatem mutantur. Quo tempore panem ex vino
diluto exhibere conueniet: vtiq; ſi nec ventriculus,nec iecur phlegmone laboret: quando ſi hac
infeſtentur iam corpore crudis ſuccis referto,planè deſperata ſalus ęgro eſt,pulſibus ſic mutatis.
Ergo in eiuſmodi ægri caſu teipſum à culpa immunem præſtabis, ſi moriturum prædixeris, ac
nullo generoſiore medicamẽto vſus fueris. Quibus vero ſpes eſt ſalutis(eſt autem oĩbus,qui ita
citra phlegmonen ęgrotant)maximum medico,qui vtiq; ipſos in principio ſuſceperit,videť mi-
hi dedecus eſſe ſi in ſyncopen inciderint. quanq̃ per inſcitiam medicorum quotidie id fieri cerni-
tur. Verum non eſt q hos ſpectemus,aut cum his noſmet conferamus,ſed cum eo qui cũ re vera
peritus in arte ſit,fœdum putet ęgrum†{animo extemplo linqui,}ipſo nec ſymptoma pręedicẽ-
te,nec ad id præparato,aut idem prohibente. Sanè dictum à me etiã in ſuperioribus eſt,qui cata-
plaſmatis

† Syncope extẽplo dephẽd. Inter ſyncop. ãt & apoplexiam differentia eſt, vt ĩferi patebit cap. 5

Febricitantib. ex humor. crudor. copia sanguis non est mittendus, nec purgandi

Vacuatio per frictionẽ solam administrãda est febricitantib. ex crudor. humor. copia una cũ oris ventriculi offensione idq; cũ pannis statim ab initio morbi a crurib. supne deorsũ et ab humeris

Frictio uberior allicit somnũ

Somnus diuturnus crudos succos digeri prohibet, uisceraq; reddit grauiora

Panis ex uino diluto præbendus est illis febricitantib. ex succor. crudor. copia pulsu mutato uel ad inæqualitatem uel ad imbecillitatem, uel paruitatem

A plasmatis & perfusionibus assidue præcordia vexant, ipsos in eiusmodi affectibus phlegmonas accersere. Minime igitur est his vtendũ, priusq̃ superuacua magna ex parte partim vacuata sint, partim cōcocta. tum vero etiam his vtaris licet: non tñ dũtaxat relaxans, sed ex absinthio mediocriter perfundens: si tñ febris non planè sit magna. Si vero medicanti tibi tres primos dies, vt dictum est, nihil occurrat incōmodum, ijsdem ipsis vteris vsq; ad septimum: aqua dũtaxat mulsa, in qua incoctum hyssopum sit, contentus. Siquidem longissimam, qui ita sunt affecti, cibi abstinentiam ferunt, corpore scilicet ex crudis ipsis quos continet succis, concoquendis alto. Quòd si non modo crudi succi sint, sed etiam eò corruptionis peruenerint, vt concoqui ad perfectionem non queant: qui sic ægrotant, eorum desperata est salus. Sed qui, si nullus præsertim cōmittatur error, seruari possunt, ij aqua solum mulsa ad septimum vsq; sunt nutriendi: aut sicubi id res exigat, vel aluo fluente, vel ægro mulsam fastidiente, ad ptissanæ cremorem est transeundũ. Sin hunc quoq; auersetur, alica ad eundem quo ptissana modum ei præparabitur. Neq; enim ijs qui ita sunt affecti, acetum incōmodum est: imo sicubi crudos affatim succos esse animaduerteris, oxymeli pro mulsa exhibere assidue debebis. Quòd si huius assiduus vsus tædio esse cœperit, trãsire inuicem ad mulsam & ptissanam conueniet: dein rursus ad oxymeli reuerti. Maxime vero quibus tum
B paruus, tũ tardus ac rarus pulsus est, ijs frigidos subesse succos putandũ. Iisdem, ptinus & color vitiatus in toto corpore manifeste cernitur: qualis nimirũ prius est traditus. Sed fieri fortasse quod dictum est, non posse cuipiam videatur, cum nulli febricitantiũ aut tardior, aut rarior pulsus fiat. Cæterum, duplici ratione verum esse quod dictum est, cōperietur: Vna, q̃ euidenter in accessionibus appareat & tardiores & rariores, q̃ pro naturali ipsorum habitu, pulsus fieri: Altera, q̃ reliquis præter accessionem temporibus, horum arteriæ, tum rarius, tum tardius, q̃ aliorum quorũuis qualitercũq; febricitantium, pulsant. Ergo si æstas sit, & æger frigidæ potioni assuetus, frigidum huic oxymeli dabis: Sin hyems sit, omnibus calidum, tum ijs qui calidæ, tum ijs qui frigidæ insueuerunt, offeres: æque vt si immodicus æstatis tempore æstus sit, etiam qui calidę assueti sunt, frigidum: vtiq; si nullum sit ijs viscus ad iniuriam opportunum. Sanè propositis aduersissima sunt, tum balneum, tum aer ambiens, quoties vel nimium calidus est, vel frigidus. Itaq; vt lauandi hi non sunt, sic & reclinandi in domo sunt: æstate quidem, quæ frigeat: hyeme, quę caleat. Lęduntur nanq; non parum ab vtroq; excessu: videlicet in balneo, æstate, & omni caloris incremento crudis humoribus liquatis, ac per omnes corporis partes fluentibus ita, vt metuendũ sit, ne ad pulmones & cor ferantur: aliquando etiam ne ad cerebrum subeant: cum longe præstet, vt
C circa iecur & primas venas adhuc ipsis subsistant. In domo vero immodice frigida, & hyeme, & deniq; ambiente frigido, succi qui crudi sunt, & inepti ad concoquendum manent, & iecinoris obstructiones, si leues sunt, augent: si nullæ sunt, eas crassitudine sua hærentes impactiq; creant. atq; hæc quidem agenda sunt, vbi à primo die ipse curationem susceperis. Si autem ad eos quos syncope iam premit, sis accitus, si ea quæ retuli loca phlegmone vacent, panem exhibebis non multum: hunc q; ex vino aliquo quod celerem in corpus digestionē adiuuet: statimq; ad frictiones venies: quas etiam pro tradito iam modo administrabis. Ac siquidem ęstas sit, & regio naturaliter calens & æstuans, aut status cœli vehementer calidus, cum frigida vinũ dabis: si nihil eiusmodi sit, cum calida. Que tamen secundo & tertio dabitur potio, omnino calidam exhibendam curabis. Quippe ad vniuersam eam curationem, cuius gratia frictiones adhibuimus, calidũ præstat: vtpote crudorum succorum concoctionem adiuuans.

De curanda syncope, quæ oritur ex flaua bile, ac de natura uinorum quæ curandis syncopis conueniunt. CAP. 4.

AT quibus ex flaua bili, quę os ventriculi infestet, syncope incidit, ijs frigida exhibenda potio est. Vinum tamen quod & calidum natura sit, & deductionem in corpus promoueat,
D omnibus quos syncope male habet, offerre conueniet. distribui nanq; per corpus nutrimētum quod sumptum est, non in ventre manere volumus. Constat autem ex vinis ea deligenda esse, quæ & flauo sint colore, & substantia tenui, & ætate vetera. talia nimirum & boni odoris continuo fuerint. Quinetiã ipse si paululum, vbi mista sint, gustes: senties calorem per totum corpus transmitti. Cæterum amara præ vetustate, vina ne sunto: præsertim quæ ijs exhibebis, quorum stomachus flaua bili vrgetur. Talia nanq; simul laudabilem ac nutrientem vini succum iam amiserunt: simul iniucunda cum sint, hoc ipso stomachum offendunt. Commodissima igitur his vina sunt, quæ cum naturaliter austera sint, sensilem iam adstringendi vim propter vetustatem non amplius exhibent: calorem tamen admodum euidentem habent. omnia enim quæ requirimus in ijs quorum stomachus amara bili vexatur, efficient: cum & iucunde sumantur, & tum ad concoctionem, tum ad digestionem in corpus etiam faciant: & succi vitium mitigent, & corporis habitum excalfaciant: & stomachum ipsum firment. Huiusce generis vinorum optima sunt Surrētinum, Signinum, Sabinum, Tiburtinum, Marsum: omnia quidem Italica, & adstringentia: non tamen pari modo omnia. Nam Surrentinum cum mediocriter adstringat, tum calidius cæteris, tum iucundius est: Ab hoc nobile Tiburtinum: Est enim & aliud quoddam imbecillum Tiburtinum: quod etiam sicut Sabinum, leuiter potest adstringere. Signinum vero austerius est: sicut

etiam Signino multo magis Marſum. Hæc omnia vina ſtomacho qui amara vexatur bili, ſalu- B
bria ſunt. Ideoq; illis vtẽdum, quoties is vel ex ardenti febri offenſus ſyncopen attulerit, vel aliàs
multa in eum bilis fluxerit, vel multam imbiberit. Quibus tamen ex crudis humoribus ſyncopes
periculum imminet, ſanè Falernum tanto iam memoratis præſtat, quanto tum melioris eſt ſucci,
tum etiam calidius: vtpote quod & velocius illis per corpus digeret, & crudis ſuccis concoquen
dis auxilio erit. Quæ cum dictorum ſingula aliud magis aliud minus faciant, omnia tamen Faler-
na magis ſtomachum roborant. At quoniam ipſorum Falernorum aliud dulce admodum eſt,
(quod Fauſtianum vocant) aliud ſi cum hoc conferas, auſterum: ſi cum Signino & Marſo, dulce:
deligendum ad talia ſecundum eſt. Si vero cubans per ſanitatem dulcibus vinis inſueuit, huic ni-
hil prohibet dulcius Falernum exhibere. Verum in Aſia, & Græcia, & nationibus quæ his ſunt
vicinæ, vbi copia iam dictorum vinorum aliquando non eſt, ex ijs quæ illę regiones ſuppeditãt,
aptiſſima ad digeſtionem in corpus ſunt Ariuſium & Lesbium: Hoc quidem, veluti ex ipſo no-
mine patet, in Lesbo natum: Ariuſium locis quibuſdam in Chio prouenit. Cum vero tria ſint in
Lesbo oppida, minus certe tum odorum, tum dulce in Mitylene gignitur, magis & odoratum
& dulce in Ereſſo, dein in Methymna. Porrò ſumenda ex his† {quæ aparachyta ſunt: ita enim   † Hæc erãt in cod. gręcis.
nominant ea,} quibus marina aqua admiſta nõ eſt: ratis, maximum futurum incõmodum ex ijs
quibus eſt admiſta. Alioqui nec aſſolent in Lesbo nobilibus vinis, de quibus nunc agitur, mari- F
nam aquam immittere: veluti nec Ariuſio in Chio. Prouenit & in Helleſponti Myſia, vinum
Surrentino non abſimile: Myſinum* per eminentiã vocant. Hę omnia vina flaua & odora ſunt,   * Al. Myſium
& conſiſtentia quæ inter aquoſa craſſaq; ſit media. Aquoſæ porrò conſiſtentię ſunt Adrianum,
& Sabinum, & Albanum, & Gaurianum, & Thuſcum, & Neapolitanum Aminęum: quod ſcili-
cet in locis Neapoli vicinis gignitur: vnde etiam ita id nominant. In Aſia vero & Tibecinum, &
Titacazenũ, & tertium ab ijs Arſyinum. Contra vero craſſa ſunt, veluti Siręon, ideſt ſapa, quod
apud nos hepſema nominant, & Scybellites, & Theręum, & Albates. In Aſia vero Ægeates, &
Perperinum. Ergo quibus ex abundantia crudorum humorum ſyncope incidit, ijs craſſa vina
Vinum album, quod ſit calidũ, nullũ repitur — ceu noxia, aquoſa ceu parum efficacia, ſunt fugienda. Deligenda vero eorum ſunt media, quęq;,
vt prædictum eſt, flaua ſint & calida. Neq;. n. inuenias ex albo vinorum genere calidum vllum:
qñ etiam auſtera, & mediocriter alba, cum inueterauerint, fuluiora quodãmodo reddant. Quòd
ſi aliter nominare fuluum colorem velis, licet voces igneum pallens. Quotquot aũt in ipſis cali-
diſſima ſunt, oĩa certe flaua ſunt: cuiuſmodi in Italia eſt Cæcubum. Quod etiam vnum quoddam
genus eiuſmodi vinorum ab initio, ſicut aliqui putant, non eſt, verum ex vetuſtate eò peruenit, G
vt igneum colorem contrahat: vnde ipſum quoq; nomen eſt ſortitum. Non tñ eò oĩa perueniũt:
cum prius craſſentur, ꝙ in perlucido flauorem accipiãt. Reliquorum vini generum, auſtera quæ
mediocriter alba craſſaq; ſunt, certe nullum ad digeſtionem in corpus eſt idoneum. Si tñ abun-
de inueterauerint, nec aliorum copia ſit, vti illis licebit. Sunt vero eiuſmodi oĩa, cum inueteraue-
rint, ſtomacho vtilia. Quò vero habeas horum quoq; exemplum, tum eius quod ex Nicomedia
affertur, memineris velim, quod omnibus hominibus eſt notũ: tum Siculi Aminæi, quod in ma-
gnis reponitur fictilibus. Quod. n. in paruis ſeruatur laguncul is, maxime huic eſt contrarium: cũ
& malum ſtomacho ſit, & capitis dolorem excitet. Ac ſemper quidem eſt id agẽdum, vt optimũ
eligas. Si id non eſt, quod illi pro iam comprehenſis notis eſt quàm ſimillimum. Aptiſſima nanq;
ad deductionẽ in corpus ſunt Ariuſium, & Lesbiũ. Sed ſi ea deſint, ſimuſq; in Aſia, aut Aphro-
diſienſe petemus, aut auſterum Tmoliten, aut aliquod his ſimilium, quod & colore ſit fuluum, &
Vina impenſe calida ijs offerenda non ſunt quibus caput imbecillum eſt — illico cum bibitur, manifeſte excalfaciat. Conſiderandũ vero ante oĩa eſt, qualis'nam ægrotantis
natura ſit. Nam ſi imbecillum illi caput eſt, & quod facile calidis vinis impleatur: quæ minus cali-
da ſint, potius ſunt offerenda: Sin firmo admodum capite eſt, & talibus vinis delectatur, aut etiã
citra noxam ea ferre eſt ſolitus, haud timide his vtetur. Porrò vina quę odora fuluaq; ſunt, quan- H
tum ex ipſorum eſt natura, oĩa caput grauãt. Eoq; tum Falernum, tum Tmolites, tum Lesbium
infirmo capiti noxia ſunt. Qualis autem in Falernis tradita nobis differentia eſt, talis profectò &
Vina auſtera ventriculũ roborant caputq; minime tentant. ſyncope in phenſis nõ cõferũt — in Tmolitis habetur. Alterum. n. admodum eſt dulce, alterum auſterum, ſi cum illo conferatur.
Calida tamen admodũ ambo ſunt, eoq; caput grauantia. Auſtera vina ventriculum roborant, ca
putq; inter oĩa vina minime tentant. Cæterum, digeſtionem in corpus non promouẽt. quo ma-
gis fugienda tibi in ſyncope prehenſis ſunt, non ſecus ꝙ aqua. Habile vero ad facilem in corpus
deductionẽ, & Hippodamantium cum inueterauit eſt, ipſum quoq; ex ea ſpecie, cuius tũ dulce
Falernum eſt, tum vero Tmolites. Ineſt huic & adſtrictio manifeſta, quæ tñ in neutro illorũ eſt.
Itaq; etiam ſalubrius ſtomacho eſt. In penuria vero vini quod accommodum vtriq; ſyncope ſit,
ei inquam quæ ex multitudine crudi ſucci oritur, & ei quæ ex bili incidit, coactus prorſus vino
vti, fugere (vt prędiximus) oportebit oĩa tũ auſtera, tum noua, itemq; craſſa: deligere vero aquo
ſa, magiſq; ſi ſint antiqua. Talia nanq; tametſi non valenter excalfaciunt, tamen facile in omne
corpus deducuntur. Proinde cum celeritas digeſtionis in corpus ſit his cum fuluis communis,
differentia rurſus in his erit, ꝙ concoctioni quę vel in ventriculo, vel venis agitur, fulua magis
conducunt, propterea ꝙ magis excalfaciunt. Præterea miſtibiliã* ſunt, & nutrientia: eoq; ad ſuc-   * ἐπικεραστικὰ
ci bonitatem

A et bonitatem opportuna vtilia'ue. Quorum omnium nihil in aquosis vinis est. Minimum.n. ex horum substantia in sanguinis mutatur speciẽ. Sed cum fulua caput feriant: quæ aquosiora sunt, nusquã id contristant: Vrinas aũt præter cætera vina mouent. A qbus secũdũ locũ obtinẽt, quęcunq; fuluorũ maxime sunt tenuia: quæ ẽt ad syncopas potissimũ sunt deligẽda. Tardius his deducuntur in corpus, quæ fulua sunt, & crassa. q̃q̃ ea quoq; austeris omnibus magis sunt penetrabilia. At vero nutriunt hæc magis, q̃ tenuia: ac vitiosos succos omnium vinorum celerrime, bono sanguine generando, corrigunt. Ergo institutum sermonem denuo repetamus.

De affectibus tum in spiritu, tum in partibus corporis, quibus uires læduntur, & syncope exoritur, remouendis. CAP. 5.

QVod syncope præceps virium lapsus sit, id ab alijs ante me dictũ est. Sed cum essentia virium, quibus regitur corpus, tum in spiritu, tum in solidorum corporum temperamẽto consistat: hæc nobis, & vbi integra sunt, seruari, & vbi † {corrupta sunt,} ad integrũ reuocari omnino debent. (* corrumpant) Ac queadmodum tueri ea per sanitatem conueniat, in opere de tuẽda sanitate est præceptum. Quemadmodum vero & in morbis, traditum iam aliquatenus, & in prę cedentibus cõmentarijs est. Non tamen adhuc res tota ad talem, qualem exigit, contẽplationẽ est perducta: nec talem methodum habuit, qualem priora. Quod igitur deest, id nũc adijciamus. B Spiritus substantia vnà cũ solidis corporibus sic nobis custodienda in morbis sunt, vt tum qualitate, tum quantitate, quoad fieri licet, naturaliter se habeant. Ac si quidem sic prospici his posset, vt nec substantiæ eorũ quicquã aut vacuaret, aut prorsus immutaretur, id esset optimum. Sed quoniam in commentarijs de sanitate tuenda ostendimus fieri nõ posse, vt id generabili corpori vnquam contingat, id agendum est, vt quæ substantiæ portio defluit, hanc apponendo sarciamus: quod alterascit, in debitam temperiem per contrariam alterationẽ vindicemus. Si igitur tum vacuatio, tum alteratio sensim paulatimq; fiant, ẽt correctio vtriusq; sensim administrabitur. quod munus ad artem sanitatis tuendæ spectare est monstratum. Sin confertim & semel ac magna aliquando vacuatio, vel etiam adiectio incidat, & morbus ita efficiatur, & medendi methodum ad eorum sanationem requiremus. Veluti enim mutationem in non naturalem habitum, quæ sensim paulatimq; irrepit, corrigere, sanitatis tuendæ artis sunt partes: ita eam quæ multa simul irruit sarcire, ad medendi peritiam spectat. Ergo animalis spiritus cerebrum veluti fontem esse, clare ostendimus. qui partim ex inspirãdo, partim ex eo, quod reticularis plexus suppeditat, irrigatur C atq; alitur. Vitalis spiritus non æque euidens demonstratio erat. Sed tamẽ in corde eum & arterijs contineri existimare, alienum à ratione non est: eundemq; nutritum maxime quidem ex respiratione, sed tamen & ex sanguine. Quòd si naturalis quoq; aliquis spiritus est, vtiq; is quoq; in iecinore & venis continebitur. Sanè dictum fusissime de viriũ essentia est in libris, quos de Hippocratis & Platonis placitis scripsimus. Solidorum vero corporum substantia certa esse quantitate proculdubio desiderat. eoq; nutrimenta mortale genus tuentur. Sed nihilo secius & elemẽta, ex quibus componitur, mediocri esse temperie requirit. dictumq; subinde est, quemadmodum temperies ea sit tuenda. Cæterum, virium lapsus, de quo nunc agere institui, qui quidem solidorum corporum substantiæ digerendæ succedit, in longissimis morbis subinde incidit, animante ex frequenti atrophia, id est nutriendi defectu, extenuato: præterea in ijs febribus acutis, quæ corpus liquant. Qui ex substantiæ temperie mutata prouenit, cum vel immodice ipsa fuerint calefacta, vel frigefacta, vel madefacta, vel siccata, aut horum aliquibus copulatis affecta. Alteratio vero in spiritu, tum ex vitiosis prouenit succis, tum ex ambientis aeris malitia: qui aliàs alia de causa in hanc est mutatus: præterea venenatis facultatibus, aut aĩalium quę virus eiectant, venenis. Verum hæc à pręsenti instituto seponant. Ipsius vero essentię spiritus corruptio, & quę D futura timet, & quæ iam adest, quæ tũ ex affectu animi incidit, tum ingenti dolore, tum pluribus motibus, cuius generis & vigiliæ sunt, tum ex immodica eius tenuitate, & continentiũ eum corporum raritudine, tum vero ante hæc omnia ex ipso respiratu prohibito, & nutrimenti defectu, diligentius corrigi profectò postulat. Sunt porrò affectus animi, timor subitus & vehemens, (quem Ecplexin Græci vocant) præterea quæ contraria huic timori est voluptas maxima, Greci Perichareian vocant, quasi excessum gaudij dixeris. Scimus enim amborum occasione perijsse quosdam. Iam reliqui quoq; magni timores omnes, & cum his maximæ voluptates, etsi non iugulant, at certe facile resolubilem infirmumq; spiritum reddunt. Tristitia uero, & anxietates, & ira, & cura, eo genere sunt noxiæ, quo frequentes vigiliæ, quoniam vires resoluãt. Ac in ijs quidem omnibus ipsa per seipsam mouetur anima, in corporalibus autem actionibus ipsa corpus mouet. Resoluitur autem eius robur vtroq; motuum suorum genere, si modum excedant. De laboribus uero quid attinet dicere, quò pacto & vehementius aucti quosdam iugularint, & omnes certe læserint, tametsi non sustulerunt. In omnibus eiusmodi casibus manifeste videntur ægrotantes, tum animo linqui, tum viribus resolui: nonnulli uero (ut dictum est) etiam mori: scilicet aliàs spiritu ipso deperdito, aliàs alterato: aliquando ex parte digesto: non raro hæc vtraque perpesso. Tractatum autem fusius de his est cum in alijs libris, tum vero in ijs quos de Hippocratis & Platonis dogmatis prodidimus. Ad rem uero propositam, modum quo singula lædere sunt

practicis est ... plerisq; cod. græcis, ψυχῆς i. aĩalibus ... in aliquibus.

Syncope est praeceps virium lapsus

Essentia virium tum in spiritu tum in solidorum corporum temperamento consistit

re sunt

re ſunt nata, diſquirere neceſſe non eſt: immo ꝙ lædunt, ab ipſa euidentia accipere, ac eo ad vires tuendas in morbis ſalubriter vti. Pari modo & ſi ſpirituum qui noſtrum corpus regunt, ſubſtantia aliquando plus iuſto extenuata fuerit, vtroq; profectò modo imbecilla fuerit, & tanquam temperie alterata, & tanquam diſſipabilis, vel exhalabilis, vel quocunq; modo libet appellaſſe, reddita. Eadem nimirum ratione, & ſi totũcorpus tranſmutatum in immodicam raritudinem ſit, facile ſpirituũ ſubſtantia digeretur: ꝙ & ipſa tenuium partium ſit, & corpus eam non cõtineat. Ergo nec rarefaciendum immodice ægrotantis corpus eſt, ſi ſpiritum retineri in ipſo ſtudes: ſed nec q̃ in eo ſunt, per comeſta & bibita valenter extenuanda. Iam vero quòd ipſorum quoq; ciborũ ac potionum non leuis habenda ſit cura ad robur virium tuendum, ut uidelicet tum quantitate modici, tum qualitate exacti exquiſitiq; ſint, id neminem latere arbitror: ſicut illud profectò cuique perſpicuum, ꝙ ẽt ſubſtantiæ, quam inſpiramus, habẽda ſit cura, vti ſcilicet tũ optima temperie ſit, tum ab omni inquinamento puriſſima, nec aliquid ex metallis, aut caminis, aut barathris ſibi admiſceat, aut aliquid ex putredine leguminũ, vel olerum, vel animalium, uel cuiuſcũq; rei contrahat, aut halitus ex ſtagnis, uel paludibus, uel fluuio recipiat. His itaq; oĩbus proſpiciat oportet, q̃ vires illæſas tueri volet. Ad hæc ẽt ipſorum corporũ ſolidorũ, in quibus vtiq; uel maxime conſiſtere viriũ ſubſtantia videtur, non parua habenda prouidentia eſt, vt. ſ. ſano temperamento ſint, atq; hoc quidem oĩum partium cõmune cõmodum eſt. Ad robur aũt virtutis conſeruandum, & ad ſyncopalem acceſſionem, quò minus de repente incidat, cauendã, ſingulare præſidium eſt tẽperamenti cuſtodia: ante oĩa quidem trium principiorũ: mox vero reliquarum partium, quęcũq; in conſortium affectus, principia ſecum ex facili trahunt: cuiuſmodi eſt ventriculi os, quod ꝓpter exquiſitum ſenſum tum alia ſymptomata non pauca, tum vero ſyncopas accerſit. Porrò memoratus iam crudorũ humorũ affectus, ſi & copia ſua hi vires premãt, & propter tũ multitudinem, tũ craſſitudinẽ exiguos animalis meatus obſtruant, iã multis nominibus exitialis eſt, ac ſyncope opportunos reddit: nẽpe & ꝙ animal ſub eo non nutriať, & ſuffoceť, & ꝙ mediocritas tẽperamẽti eius non ſolũ altereť, ſed ẽt corrũpať. Quippe crudi ſucci nutrire priuſq̃ ſint concocti, nequeũt: Iidemq; cũ multi ſunt, grauant: Si vero ſpiramenta, quibus perſpiratio agitur, obſtruant, calorem extingunt. Quòd ſi nec obſtruant, nec onerent, ſyncopen ij certe non inferunt, ſed animi deliquia, quas Lepopſychias Græci vocant. Siquidẽ reſoluunť eiuſmodi ægrotantes, niſi frequẽtius nutrianť. Porrò exhiberi his oportebit, non copioſe ſemel, nec quæ craſſa frigida'ue poteſtate nutrimenta ſint, ſed ſicut dictum prius eſt, quę ex genere extenuantiũ calfacientiũq; ſint. Ad eundẽ modũ & medicamenta, quæcunq; ſaltem medicamenta ſumere febricitans homo põt, extenuãtia calefacientiaq; ſunt offerenda. His & aquoſum vinum idoneum ab initio ſtatim eſt, ſi tñ uehementer non febricitent: quod haud ſanè frequenter in hoc affectu fieri aſſolet. magis ẽt ſi qui laborant, ſenes ſint, præbendũ ijs poſt quãq; cibationẽ vinũ eſt, magiſq; ẽt ſi interpoſita quietis ſpatia mediocria ſint. Sanè qui ex eiuſmodi ſuccis laborant, hos quotidie acceſſiones exercẽt, ꝑcipueq; ad veſperam, & noctu, non mane, nec vſq; ad meridiem. Atq; de his quidẽ hactenus abunde.

Succi crudi si nec obstruant nec onerent non inferunt syncopim, sed deliquia animi

Laborantes ex succis crudis accessiones quottidie exercent, praecipueque ad vesperam et noctu

De curanda ſyncope in ijs qui tenuiſſimos ſuccos, & qui facillime exhalant, obtinent. CAP. 6.

AGe modo tranſeamus ad eos qui contrario quidem huic laborant affectu, ſed tamẽ ſyncope ſimiliter opprimuntur, niſi quis ſedulo ſit attentus. Hi ſunt qui prætenues ſuccos habẽt ſic, vt ocyſſime exhalẽnt. Itaque etiam diuerſa à iam dictis ratione ſunt curandi. Illos nanque paulatim & aſſidue vacuauimus, propterea quòd multam ſimul vacuationem ferre non poterant: At qui ſic ſe habent, hos paulatim & aſſidue nutriemus. Quòd ſi à principio hos viribus adhuc valẽtibus, curãdos ſuſceperimus, nec paulatim eos cibabimus. Poſſunt nãq; ij vel quod liberius ſemel datum eſt nutrimentum ſuperare. Tanquam aũt eos qui ex crudi humoris multitudine ſyncope periclitantur, prorſus periclitari diximus, ſi vel iecur his vel vẽtriculum phlegmone obſedit: itidem de quibus nunc agere inſtituimus, inſanabiles ſunt exiſtimandi, ſi viribus iam languentibus aliquod eorum viſcus phlegmone infeſtetur, quando nec aſſidue hos nutrire fas eſt, ſed tantum in remiſſionibus, nec ſeruare eos ſi non nutriantur licet. in eiuſmodi affectibus mortifera illa ſpecies in facie celeriter apparet, Naſus acutus, oculi caui, & reliqua quæ deinceps ſunt adſcripta. Nã ſiue multum excernant, ſiue vigilent, ſiue triſtentur, ſiue non cito nutriantur, protinus eiuſmodi faciem habent. Porrò ſi alicuius horum, aut etiam plurium occaſione, tales eſſe videbũtur, minus eſſe malum putabis, quàm ſi abſq; ijs eſſent emaciati. Sin abſq; his tales appareãt, pernitioſum iudicabis. atque hoc am plius, ſi à principio morbi eam habeant ſpeciem. Neque enim dum concoquatur, ſufficient. Atque ob id Hippocrates dixit, ſiquid eiuſmodi conſenſerit, minus ſubeſſe piculi putandum. In morbi nãq; principio (vt prædixi) etiam ſi cum aliquo dictorum in eo ſint ſtatu, haudquaquam id bonum eſt. cæterum minus id periculi minať, q̃ ſi cum horum nullo, † {immo ex ſpiritu ipſo prompte digeſto.} Non ſolũ aũt extenuatis ad eum modum ſpiritu horum & ſanguine, digeſtio ſæpe incidere aſſueuit: ſed ẽt expultrice vi per vniuerſam corporis molẽ immoderatius cõcitata. Id qđ incidere maxime ex imbecillitate retẽtricis ſolet. Sanè nutrire qcqd horũ inciderit, eſt neceſſe: ſicut ẽt corporis ſumma denſare, non ſecus q̃ priorum rarefacere. Cum. n.

* διαφορεῖσθαι

† ἀλλ᾽ αὐτῷ διαφορεῖσθαι ῥᾳδίως, χαλεπό .i. ſed quia prompte digeratu periculoſum.

Vires resolvunt etiam ob excretricem nimium immodice concitatam, quae refici debent frigidis tum extrinsecis tum intrinsecis admotis

maxime

A maxime ij affectus inter se dissideant, ēt præsidiorum speciem diuersissimam requirunt. Ergo frigidum ijs aerem adstringentemq; comparabimus: qui quēadmodum fiat, prius est dictum. Vngendi præterea sunt adstrictorijs vnguētis: Tum cibi ijs dandi, qui non admodum prompte diffluant, non aqua mulsa, non ptissanæ cremor: sed panis, & sorbitio ex alica, & fructus austeri, & q non facile corrumpant, tum ipsi per se, tum uero & cū pane: ēt alica quę in aqua sit cocta. Dabis vero aliquando ijs & oua, præcipueq; eorum vitellos. Album enim eorum ægre concoquitur: Præterea gallinaceorum, qui lacte sint alti, testiculos: itemq; suillum cerebrum: sed vel diligenter assum, (quando si cruentum detur, summopere lædit) vel in albo iure legitime elixum, porro & anetho iniectis. Deniq; omni ratione agendum, vt & succorum materiam crassiorem reddas, & cutim denses, & exhalationem inhibeas. Vinum uero ijs aquosum necessarium inter initia est, sumptum post cibum. Quòd si ex sententia nobis oīa responderint, ēt carnei ijs aliquid nutrimē ti post alia dabimus: potissimum post quartum diem: succis qui febrem excitauerunt, iam ad concoctionem venientibus. Tali affectu laborantis iuuenis, in decimo libro meminimus, quem (vti dixi) quotidie nutriui, idq; ante accessionem potissimum. tum quemadmodum semel dedita opa non exhibito illi cibo, accessio cum syncope inuaserit, memorauimus. Ergo in omnibus eiusmodi curationibus,

B si iam deprehensus syncope cubans est, omnis solicitudo medētis ad symptoma vertitur: Sin nōdum ea premit, vtriusq; curā habebit, & ut symptoma non incidat, & ut morbus paulatim discutiat. Celerius aūt hunc discuteremus, si nullus symptomatis subesset metus. Quippe qui multitudine crudi succi grauat, hunc, si modo iustā semel vacuationē ferre posset, nec metus aliquis syncopes impēderet, semel arbitror vacuatū à morbo explicaremus. Eum vero cuius spiritus & succi facile exhalant, si ante accessionem cibare non cogeremur, longiorem illi morbū certe non redderemus. Ac de ijs quidem hæc mihi dixisse sit satis.

De reliquis syncopes causis, ac primum de affectibus quibus dolores succedunt. CAP. 7.

NVnc reliquas occasiones, quibus syncopę succedunt, deinceps referemus. Hę sunt numero quatuor: dolor vehemens, vigiliæ, immodica vēntris inanitio, ac † {in ijs qui aliena loquuntur,} aliquādo motus. sed & quintam, si non displicet, addas: nempe principiorum intemperiem: de qua in calce libri agemus: idcirco maxime ꝙ dupliciter prouenit, uel quia in nudis qualitatibus particulæ alterant: uel quia uitiosus aliquis succus in has recipitur. Deinceps igitur de oībus q̄ memorauimus, est agendum, initio à doloribus sumpto. Ergo si causam ipsam, vnde dolor

C excitat, adimere possis, ita vtiq; contra symptoma non pugnaueris, sed ęgritudinē curaueris. Sed siqua occasione prohibitus, affectui submouendo intentū esse non licet, vehementiā doloris mitigabis. Verū qm̄ nec dolorū causas submouere, nec vehementiam eorum remittere fas est, nisi intellexeris cuius vitio is dolor in cubantis corpore excitetur, perpendendæ prius tū causæ dolorū sunt, tū uero signa quibus hæ dignosci queant. Nā cum sensui plerunq; parū pateant, hominē qui in tali speculatione sit exercitatus, nimirū postulant. Itaq; cū nobis in alijs operibus non pauca de dolorū generatione sint præcepta, ipsorumq; oīum opportunum tēpus iam venerit, necessum arbitror totam eorū rationem summatim percurrere. Quoniam igitur in aīalis corpore oībus consentientibus sectis, non omnes partes sensiles sunt, manifestum est, quæ prorsus sunt insensiles, eas non dolituras. Igitur cū sensilibus duntaxat dolor accidat, sequens est ut æstimemus eiusmodi'ne corpora perpetuo sint dolitura: an vno aliquo tempore, cū videlicet ortus in his crucians affectus sit. At si ipsa euidentia nos docet multum esse temporis, quo nihil omnino doleamus, non obscurum est certo aliquo tempore, quo scilicet excitatur in singulis quæ dolent, crucians affectus, necesse esse ea dolere. Ergo si inuentum nobis fuerit quænam affectio ea sit, quæ in sensilibus corporibus orta facit vt animal doleat: vtiq; & quod quærimus, iam fuerit inuentū. Hic igitur ab ijs naturalibus notionibus, quæ omnibus nobis sunt cōmunes, procedere methodo ad id quod considerandum proponitur, conueniet. Porrò naturalis notio nos docet vitium id

D corporis ex quo sit doliturum, aut cōtinuitatis diuisionē oportere esse, aut alterationem aliquā. Ita etiam nō incommode dictū ijs est, qui ex insectilibus, uel insensilibus, uel incompactilibus elementis corpus componunt, affectum unde dolor nascatur, prorsus † {inueniri non posse.} Quippe quæ tantummodo tangunt, eorum nihil videtur dolorificum. At talia corpora tantum se inuicem tangunt. Quòd si non contingant modo, sed etiam se inuicem in concursu frangant, ad dolorem creandū nihilo plus conferunt, si q̄ frāgunt, insensilia statuunt: nisi ēt lapides cū diuiduntur, dolore affici dicemus. Verum de his latius tum alibi, tum in quinto de Asclepiadis placitis disseruimus. Nunc autem confessum hoc principium sumentes, necesse esse ut affectus, qui dolorem excitet, uel diuisio sit, uel alteratio: illud etiam memoria repetamus, ne alterationem quidē ipsam sensim irrepentē, dolorem afferre animali posse: sed quæ dolore animal afficiet, eam mutationem tum confertim factam, tum uero violentam esse debere. Videtur enim corpora non solū cum in habitum contra naturam confertim aguntur, tristem mutationem sentire: sed etiā in ipso ad naturalē statum suum reditu (nisi eum paulatim accipiant) cruciari. Scimus. n. qui in uehemēti frigore iter fecerunt, eos cum sese non sensim, sed semel calfacere ꝑperarent, dolore circa unguiū radices adeo uehementi affectos, vt ferre non possent. Illud uero inquirere an ipsum quod uehementer

Marginal notes (printed, left):

* ἐπώρα

* Nō ē in antiqs

* ἐναιμον idest cruentū est in impressis ἐναίμον, qđ subcruētū ab aliqbus uertitur, est in manuscriptis.

* Nō habet in codicibus græcis antiqs hæc dictio, uētris. τῇ τῶν παραπαιόντων.

† ἄπορον εἶναι.

Marginal notes (handwritten, right):

Album oui ægre concoquitur

Syncopæ contingunt septem de causis, copia succorum crudorum ex tenuissimis succis, dolore uehementi, uigilijs, immodica uentris inanitione, motu in delirantib, principiorumq, intemperantia

Dolor fit uel ob diuortium continui uel ob aliquam alterationem non sensim, sed confertim factam

menter excalfacit, aut refrigerat, diuiſionem aliquam continui efficiat, longiore fortaſſe diſputatione eget: Et vtique hoc oſtenſum à nobis eſt in commentarijs de ſimplicium medicamentorũ facultatibus. Verum quid agendo, quæ vehementer vel excalfaciunt, vel refrigerant, dolorem inferant, quærere, ad rem propoſitam minime eſt neceſſe. Siue enim vt ſubſtantiæ ſenſibilium continuitatem diuidentia, ſiue vt eam ſemel & confertim alterantia, id ad eorum inuentionem, quæ dolorem leuabunt, nihil refert, modo ſciamus, quod violẽter uel excalfacit uel refrigerat, id ſentiẽtia corpora dolore afficere. Ergo ſi cœpiſſe ab euidentibus conueniet, euidenter autem videntur eorum quæ corporibus noſtris propinquãt, hæc ſola eſſe dolorifica & quæ vehementer vel excalfaciant uel refrigerent, & quæ ſubſtantiæ continuitatem diuidant: (hæc autem ſunt quæ vel contundunt, vel incidunt, uel diſtendunt) vtique curationis eorum inuentionem quæremus via aliqua inſiſtentes, quæ à quærendorum natura ſit accepta, quæ methodos appellatur. Rurſus igitur ſupra repetentes dicamus. Quoniam id quærimus, quemadmodum in morbis dolore affligamur, vbi nihil nobis extrinſecus triſte appropinquat: neceſſum eſt aliquam talem cauſam in corpore quæramus, quæ ſcilicet vehementer excalfaciens, vel refrigerans, vel diuidens ſubſtantiam ſenſilis alicuius corporis, nos excruciet. Ac primum illud ſpeculabimur, cuiuſnam eſſe naturæ debeat, quod continuitatem diuidet. Neceſſe igitur eſt uel ruptionem, uel contuſionem, vel eroſionem eſſe affectum eum qui diuiſionem continui faciat. At vero ruptio ex diſtẽtione quadam, contuſio ex grauante, eroſio ex mordente prouenit qualitate. Ergo cum nihil extrinſecus ſit, quod vel diſtendat, uel grauet, uel erodat, ſed ex ſeipſo horum aliquod corpus ſentiat: neminẽ latere poteſt diſtentionem ab aliqua intrinſecus ſubſtantia, quæ multitudine ſua corpus ſe continens diſtendat, aut immodica ſiccitate prouenire: contuſionem, ex eo quòd aliquod corpus †{ab externo} ſuperceciderit, quod uel durum, uel magnum, uel graue, uel ſimul ambo fuit: eroſionẽ vero, ex ſucco aliquo, cui mordens natura inſit. Igitur vbi uehemens dolor vrget, ſcrutandum nobis eſt, an ſuccus plurimus, an ſpiritus cui non ſit exitus, an grauis moles, an mordens humor, an ſiccus affectus ſubſit: Ad hæc, veluti inter initia eſt definitum, an aliquid quod valenter excalfaciat, uel refrigeret. Quorum ipſorum quoq; rurſum cauſæ, vel in ſpiritu, uel in humoribus, uel in ſolidis ipſis ſunt ſtatuendæ. Quicquid enim eorum vehemẽter excalfactum refrigeratum'ue ſit, quando quod vicinum eſt tangit, dolorificum illi redditur. Igitur quemadmodum ſingula quæ comprehendimus agnoſci poſſint, tum vero quòd tum omnium habeamus manifeſtas notas, quodq; ſi aliud quicquam, etiam cauſarum & affectuum quæ ſenſum fugiunt agnitio, ex multa exercitatione, & curioſa omnium perpenſione nobis tandem pariatur, alibi monſtratũ eſt. Nũc vero id conſiderare propoſitum nobis non eſt, immo ſolam ipſam medendi methodum perſeq. Ex qua ſcienter perſpecta, quantum auxilium compẽdiumq; medicis non ad præſidiorũ modo curationumq; facultatem, ſed etiam ad affectus aliquando agnitionem comparetur, ſæpe vobis in ipſis ægrotantibus manifeſte oſtendi. quorum iam duos tres'ue, qui haud pridem ſunt ſanati, referam. Vnus.n. vt ſcis, quadragenarius erat, qui cum colo laborare putaretur, non modo nihil eſt †{à fomentis tum humidis tum ſiccis} leuatus, ſed nec cataplaſmatis, nec clyſteribus, qbus ſcilicet publice vti in eiuſmodi affectibus ſolent: verũetiam à plurimis eorum exacerbatus. Nã à rutaceo oleo per ſedem infuſo deterius habuit, itemq; à caſtoreo. quinetiam vbi mel coctum cũ pipere aſſumpſit, extremis doloribus eſt afflictus. Iam cum cremorem cocti fœni græci vnà cum melle accepiſſet, vehementer eſt irritatus. Ipſe igitur, vbi mordentes ſuccos in tunicis inteſtinorũ immerſos conieci, qui ſcilicet ſecum vnà corrumperent tum ea quæ per inferiora eſſent infuſa, tũ ea quæ per os ſumebat, exhibui homini nutrimentum, quod non facile corrumperetur. Deinde cum minus eum cruciatum intellexi, vitioſos humores purgandos iudicaui. Cum vero aptiſſimũ ad eiuſmodi vitioſos humores eſſet medicamentum quod ex aloe componitur, quodq; iam vulgo picran appellant, vtique ſemel hominem iuſte purgare non ſum auſus, ꝙ doloribus & inedia duobus menſibus confectus eſſet. Verum ex quibuſdam interuallis moderate id faciens, quinde cim circiter diebus hominem (vt ſcis) prorſus ſanaui: idq; nullo præterea adhibito præſidio. Atq; hic quidem illo primum tempore ſic eſt vexatus, nunquam prius inteſtini dolorem expertus. At alius iuuenis huic quidẽ ætate propè par, ſed qui ſæpe ante colicis cruciatibus fuerat affectus, accepto ſcammoniæ ſucco fuit purgatus. Cum autem bene largiter fuiſſet vacuatus, primo quidem die veſperi in balneo lotus, mox ptiſſanæ cremorem ſumens, poſt piſcem quoq; comedens, nocte ea quæ ceperat, euomuit. Secundo die itidem lauatus, comedit primum lactucam, mox auium carnis aliquid in albo iure elixæ. ab hac alicam ex aqua ſumpſit, vino auſtero iniecto. Vbi vero ab ijs mediocriter ſe habere eſt viſus, etiam tertio die nutritus ſimiliter eſt. Reddidit tamen per aluum plura quàm pro ciborum portione: eaq; cum morſu. Deinde quarto die etiam magis dolere ſibi ventrem ſenſit: & cum ſe in balneo alicubi frigus accepiſſe imprudentem putaſſet, rutaceum ſibi oleũ per ſedem infundens, non ſolum uehementiſſime eſt vexatus, ſed etiam liquidã deiectionem copioſiſſimã excreuit, quod facile declarauit aliquid à toto corpore ad loca ventris deferri. Poſt deinde ꝑ circuitus ſimilis redibat cruciatus. Audientes aũt eius ſymptomata, intelleximus noxã ex ſcãmonia in illis maxime inteſtinis procubuiſſe, quę prius etiam fuerant imbecilla ſic,

Right margin: B; F; G; H

† ἔνδοθεν. i. ab interno, eſt in aliquibus cod. grę cis, et ita uidet eẽ legẽdũ.

* εὐπορίαν,

† ὑπὸ καταντλήσεων καὶ πυριῶν. i. a ꝑfuſionibus & fomẽtis. & ita ẽt inferius.

Left margin (handwritten): Solutio continui fit neceſſario uel ruptione uel contuſione uel eroſione. at ruptio ex diſtentione quadã. contuſio ex grauante aliquo, eroſio ex mordente ꝓuenit q̃litate

Diſtentio ſpontanea ꝓuenit a ſubſtantia quadã intrinſecus multitudine ſua corpus diſtenente, aut immodica ſiccitate

Contuſio ꝓuenit ex corpore extrinſecus occurſãte

Eroſio fit ab aliquo ſucco natura mordẽte

Hyera picra expurgat humores acres, qui tunicis inteſtinorum ſunt imbibiti

A la sic, vt quasi fluxionis quidam exortus esset affectus. Ergo quemadmodum hunc quoq; sanauerim, scis. Abijcere enim iussi præsidia colica: alicaq; calente, quę cocta in aqua esset, nutriri, immissis ei mali punici granis. Cum autem tota nocte citra dolorem dormiuisset, miratus profectò est remedij nouitatem: rogauitq; quid esset bibendum. Dedimus itaq; bibendum dilutum rhois cremorem: quò videlicet, siue aliqua esset in summo intestino facta vlcerosa affectio, eam adstringeret, siue etiam ex consuetudine aliquid ex superioribus locis in partem afflictam conflueret, id reprimeret. prandioq; eodem vti iussimus: deinde ad vesperam cœnare pane puro madefacto in vino aliquo naturaliter quidem austero, sed veteri. Concessimus præterea vt austerum quēcūq; vellet fructūm sumeret, siue malum, siue pyrum, siue punicum. Simili ratione etiam tertio die cibatus, in quarto theriacen bibit, sanusq; omnino est redditus: ac de cætero ad consueta reuersus, nullum sensit incōmodum. Simili genere & alteri cuidam in æstate affecto, cum sitibūdus admodum esset, supra alia quæ memoraui, etiam frigida potione vti permisi. Ergo ne requiras in omni affectu eiusmodi notas, quales in pleuritide vel dysenteria apparent. Quippe scientifica est morborum id genus agnitio, certis videlicet definitisq; notis comparata: cum eorū qui proxime sunt dicti, coniecturalis agnitio sit: ac solis ijs inueniri potis, qui exacte cuiusq; morbi propriā
B curationem norint. Quare qm̃ de hac proposita nunc disputatio est, ipsam p se absoluamus. Nec affectuum agnitiones attingamus: maxime quæ ex coniecturalibus notis incipientes, cum eorū quæ prosunt obsuntq;, cognitione sunt coniunctæ. Methodum enim in ijs, atq; ēt exercitationē, in morborum agnitiōibus seorsum per se fecimus: quò scilicet arte quis instructus, in omni ęgro tum locum qui affligitur, tum ipsius affectum, sicuti nos, inueniat.

Ratio curandi dolores. CAP. 8.

Ergo reuertamur ad affectus, qui dolores excitant. Si sanguinis abundantia sit, quod distendat, veluti profectò in phlegmone fieri solet, protinus vbi vires ægri valentes sunt, sanguis mittendus est. Sed si is vel sanguinis missionem timeat, vel imbecillis viribus sit, tum reuellēdus in diuersum sanguis est, tum per propinqua deriuandus. Dictumq; nobis prius est, quēadmodū hæc fieri conueniat. Quòd si his peractis dolor etiam perstat, patet profectò in ægrotante particula impactum esse quod contristat. Patet uero non minus & q̃ curatio ipsa per digerentia medicamenta sit molienda. Pari ratione & qui ex flatuoso spiritu dolores fiūt, curabimus: sed simul in his potius tum extenuantibus cibis, tum potione, tum per sedem iniectionibus, tum cataplasmatis,
C tū humidis siccisq; fōmentis auxiliantes. Sin moles aliqua grauando contundendo'ue dolorem excitet, moli ipsi est medendum. Sin mordens humor est q̃ affligit, aduersissima huic sunt quæ extenuant & calfaciunt. Postulat nanq; huius generis affectus, si modo curandus est, vt ea quæ contristant, vacuentur. si id oīno fieri nequeat, vt per epicrasin sanetur. sin id quoq; fieri non possit, vt quæ torporē inferant, medicamenta exhibeantur. Quæ quāq̃ sunt reliquorum cōmunia, minus tamen hos affectus q̃ alios lædunt. Quippe tenuis consistentiæ, & calidarum viriū plurimi talium humorum sunt: quæ aūt ex papaueris succo, & alterco, & eo modo frigidis composita medicamenta sunt, simul omnino & refrigerant & siccant. qua ratione non solum vt sensui torporem inducentia salutaria sunt: sed ēt vt humorum tenuitatem cogentia atq; crassantia, præterea vehementem calorē refrigerantia. Vbi vero crassi glutinosiq; humores exuperant, alienissima sunt quæ torporem inducunt: cauendusq; magnopere in eiusmodi affectibus eorum vsus est. Sed nec alioqui comitatur eiusmodi succos, modo soli sint, dolor vehemens. Si vero ex accidenti aliquo coniunctus his halituosus spiritus est, qui ex ijs quibus continetur corporibus erumpere prorsus non potest, grauissimis omnino doloribus, qui ita se habēt, cruciantur. Porrò accidit id illis duplici ex causa, vel obstructione, vel calore. Nam & obstructio spiritum cohibet,
D nec exire permittit: & crassa glutinosaq; cum calefiunt, flatuosum spiritum gignere solent. Eiusmodi sanè affectus ijs, qui se cibis natura frigidis, & consistentia crassis ac glutinosis referserunt, qñ in ipsis intestinorū tunicis flatuosus spiritus continetur, potissimum incidit. Nam cum hæ duplices sint, vbi medio earū spatio eiusmodi collectus humor est, in flatulentū mutatur spiritum. Sanè is & crassus, & frigidus, & tardi motus est. Vbi igitur tum retinetur, tum tunicas distendit, tum succus vnde oritur, intestini partes quas contingit, vehementer refrigerat, duplici occasione affliguntur qui sic laborant. Ac ad tempus quidem, vbi torporem faciens medicamen biberunt, prorsus indolentes reddunt: cæterum affectus his ōmnino fit maior. Nam & intestinorum tunicæ medicamentorum frigiditate densiores, minusq; flatui transmittendo habiles redduntur: & humor ipse tum crassior, tū ad motum ineptior euadit. Itaq; & spatio longiore ad ęgri curationē, & medico qui egregie in arte sit exercitatus, est opus. Nisi enim certa ratione postmodum, curationem aggredietur, verendum erit ne succi secundo in flatuosum spiritum versi, eundem dolorem renouent: vnde rursus stupefacientium aliquid medicamentorum exhiberi sit opus: eadem scilicet necessitate vrgente. Ac pari modo tertio & quarto & sæpe deinceps, quoad homo insanabilis effectus, in malum totius corporis habitum perueniat, & post longa tandem tædia pereat. Quo pacto igitur dolores eos, quos frigidus humor in medio intestinorū interclusus excitauit, sanare conueniet? Sanè nō perfusionibus & cataplasmatis quę valenter excalfaciant. Quippe lēti

omnes

omnes crassiq́; & frigidi humores, ab iis quæ calfaciunt, nisi ẽt valenter digerant, liquantur, ac in flatum mutantur. Conuenit igitur eos incidere simul & concoquere. quas res tenuantia medicamenta præstabunt: potissimum tamen si calida vehementer non sint. Quòd aũt horum quoq; ipsorum ea maxime deligenda sint, quæ magis flatum discutiant, magisq́; siccent, nemini potest dubium esse. Sæpeq; ex plebe non paucos audias minus sibi dolere colon affirmantes, cũ nec ipsis cataplasma imponitur, nec oleo aliquo perfunduntur, nec per clysterem aliquid infunditur. Et sanè qui generosi animi fortesq́; sunt, si mediocri vtuntur victu, tutius longiore in tẽpore percurantur, quàm qui violenter (vt dictum est) calfacientibus vtuntur. A nullo enim in eiusmodi succis tàm est metuẽdum, quàm à calore, qui eos liquet, atq; in flatum vertat, sed digerere nõ valeat. Vidimus nanq; ex agrestibus operis quempiam, qui vbi coli dolorem sensit, protinus se cinxit: cum cingi ante non soleret. comedit autem cum pane allium, nullum dimittens consuetũ opus. nec toto die quicquam bibit, sed vesperi meracius: ab his & tota nocte dormiuit, & mane ab omni dolore planè liber surrexit. Est enim profectò allium ex eorum ciborum genere, qui & flatum discutiant, & minime sitim inferant. Sunt qui parum id experti existiment maiorem quàm cępas sitim excitare: sed planè errore: cum non modo non maiorem quàm cæpę, sed nec omnino sitim faciat. Idem omnium planè eduliorum maxime flatum discutit. Itaq; ipse certe agrestium theriacẽ id appello. Ac si quis vel Thracas, vel Gallos, vel deniq; qui frigidam regionem incolunt, vesci alliis vetuerit, non leuiter iis hominibus nocuerit. Ac quos ex supradicta causa vehemens intestinorum dolor citra febrem exercet, iis & allium esse licet, & theriacen bibere: quippe quæ eiusmodi affectibus magnopere subuenit. At si cum febri vnà talis dolor aliquando incidat: principio quidem, si id ferunt, fomentum siccum ex milio est adhibendum. Si ab hoc non quiescant, semen aliquod, quod flatum dissipet, in oleo, quod tenuium sit partium, coquere, mox per linteum, quò purum sit, oleum colare, deinde anseris seuum in oleo liquare, & per sedem infundere oportebit. Si anseris seuum non sit, gallinaceo est vtendum, in primisq́; curandum, vt sit expers salis. esto autem nec admodum vetus, licet vero & recenti vti: præsertim anserino. At si neq; ex hoc remittuntur dolores, secundo rursus iniiciẽdum idem est: adiecta etiamnum castorei & papaueris succi, vtriusq; fabę non amplius magnitudine. Olei vero hemina mòdus esto. excipitur & lanula ex hoc medicamento aliquid. Debebitq; appensa forti filo, quàm penitissime in rectum intestinum dimitti: quò vtiq; & cum libet id facile recipiatur, & euidentem conferat vtilitatem. Ad eundẽ modum & oculorum & aurium dolores qui ex huiusmodi humore, aut spiritu flatulento in febri excitantur, sedare conueniet: tum fomento ex milio, quoniam id omnium & leuissimum est, & maxime siccans: quodq́; ab eo defluit, innoxium expersq́; morsus est, tum auribus medicamentum id quod ex castoreo & papaueris succo conficitur, infundentibus: quo scilicet ad talia vti solemus. Liquor quo hæc liquantur, sapa esto: quod apud nos vocant Hepsema. pleriq; medicorũ Siræon græce appellant. Quòd si imponi cataplasma aliquando oportebit, papauerum capitibus in aqua coctis, ac fœni gręci, vel hordei, vel lini seminis farina aquę immissa, cataplasma cõficies. Scire autem licet medicamentum, quod castoreum recipit, nõ solum aurium sedare dolorem: sed etiam oculorum & dentium, si auribus instilletur. Iam vero collyria quæ ex opio fiunt, vehemẽtissimos oculorum dolores remittere, omnes norunt: Vtendumq́; (vt prædiximus) his est, cum maxima necessitas vrget: illud minime ignorantibus particulas ipsas nonnihil lędendas, imbecillioresq́; in reliquam vitam ex refrigeratione futuras: cæterum saluti hominis in præsens, ipsam futuram postea noxam posthabentibus. Siquidem non paucos eorum qui his sunt vsi, eò infirmitatis venisse, vt alii ferè nihil omnino viderent, alii propemodum surdi forent, id omnibus iam notum est. Itaq; nos, si quãdo cogimur his vti, postmodum in sanitatis tempore particulas ipsas excalfacimus: nempe auribus oleum id, quod solũ castoreum habet, infundentes: oculis vero collyria quæ tantum excalfaciant. Ad quod scilicet munus maxime id probamus, quod ex cinnamomo conficitur. Ac de doloribus quidem, qui ex crassis glutinosis'ue, aut frigidis succis, vel ẽt flatuoso spiritu excitantur, hactenus abunde. Similis nanq; est eorum omnium curatio, vt quæ per comprehensas iam materias perficiatur: nisi quòd is, qui spiritum flatuosum comitatur, propriã quandam curationem est sortitus, ex cucurbita cum flamma copiosa subinde admota. Videbisq́; tibi præsidium hoc in huiusmodi affectibus, incantamenti cuiusquam simile quid efficere: siue hi in intestinis, siue in quauis corporis particula sunt excitati. Illico enim cucurbita admota, qui spiritu flatuoso cruciantur, tum à dolore liberi, tum omnino sani redduntur. Quos vero non spiritus modo flatuosus, sed etiam humor quispiam, vnde is oritur, male habet, iis illico ad tempus dolor sedatur, redit tamen vel in sequente nocte, vel postridie, vel etiam tertio die similis dolor: ac potissimũ vbi in victu aliquid deliquerint, aut importunius particulas excalfecerint. Tibi vero hoc quoq; maximum indicium affectus erit: ac curationem pro ratione prosequeris, nec impẽse particulam excalfaciens, & tenuatoria curationis ratione vtens. Quòd si in ventre quoq; taliũ quippiam incidat, mirifice hi ex acrium iniectione leuantur. Sed percuranda in his primum doloris accessio est, admota scilicet cucurbita, quò ventosus digeratur spiritus. Post id vacuandus humor est, infuso per sedem eiusmodi medicamentorũ aliquo. Ego vero oleo quopiam tenuis substãtię

vti

B F G H

*βεβαιότερον i. firmius est in antiquis id quod videt et volui se intelligere Linacer. συντομώτερον aũt in impressis id est citius.

Dolores intestinorum a crassis succis orti curandi sunt cum incidentibus et concoquentibus, flatusque discutientibus et desiccantibus absque calore magno

Villicus comesto allio, vinoque ad vesperam meraciori ebibito a dolore colico fuit liberatus

Allia flatus discutiunt, nec inferunt sitim, rusticorum theriaca dicuntur

Allium et theriaca conferunt doloribus colicis ex frigiditate absque febre

Colici dolores cum febre curandi sunt a principio cum fomento ex milio facto, clysmoque ex oleo discutiente flatus sevoque gallinaceo, vel anserino; si non remittunt, addendum est castoreum et opium ad instar fabae utriusque

Pessarium pro colicis de lanam infusam in predicto liquore et cum filo supponatur

Dolores oculorum et aurium leniunt fomento ex milio sed infundit etiam liquor auribus ex opio et castoreo, sapa factus pro dolore oculorum et dentium

Dolori mitigando cataplasma optimum est factum ex papaverum capitibus in aqua coctis ac foenigreci, vel hordei vel lini farina

Collyria opium recipientia vehementissimos dolores oculorum laxant, licet imbecilliores ex frigiditate ipsas partes relinquant, quae est postea oleis calidis, collyriis corrigenda

Cucurbitula admota dolorem a flatu excitatum solo, ubicumque sit, solvit, atsi ex humore ad tempus illico solvit

A vti assueui, rutam incoquens. Porrò aliqui in tali curandi ratione, vbi oleum acceperũt, maximo dolore cruciantur, postea exiguo interposito spatio excernunt humorem vitreum: atque ex hoc protinus simul & à dolore & ab affectu liberãtur. Quippe sublata causa, quę spiritum flatuosum gignit, omnia conquiescunt. His humoribus contrariam maxime naturã habent, qui tenues sunt atq; acres: sed similem dolorem inferunt: nonnunquam autẽ & conuulsiones crẽbras accersunt: vtiq; cum in ore ventriculi sunt collecti: veluti dudum illi cõtigit, qui paulopost æruginosum humorem euomuit. Satius vero sit nõ æruginosum ipsum dicere, sed exactam planè æruginẽ. Talis nanq; erat, qualis pulcherrima est ęrugo. Verum huic adolescenti cum conuulsione & syncope, ẽt gũttæ quædam frigidæ, & pulsus in summo gradu parui erant. Ex quibus cum coniicerem in ore ventriculi, quem publice stomachum vocant, mordentem aliquem contineri humorẽ, dedi illi aquam tepidam bibere. post quã protinus tale quid euomuit, quale si ipse facere velles, floridissimam æruginem aquæ misceres. Cum igitur talis humor in ventriculo consistit, vomitu est expellendus: cum in intestinis, iniicere per sedem conueniet, quod eluere eiusmodi humorem sit aptũ. At id detersiuum sit omnino oportebit: Cum aũt talium plurima mordeant, cõmodissime ex his aliquod deligitur cui morsus absit. Eius generis maxime est ptissanæ cremor. Cibi vero B exhibendi his sunt, qui & boni sint succi, nec facile corrumpantur. quorum ẽt exempla in priore libro iam tradita habes. Quoniam vero ẽt eorum, qui ex siccitate vehementi tẽduntur cruciãturq;, mentionem feci, satius fuerit de his ẽt aliquid apponere. Scire nanq; licet eiusmodi affectũ, si modo curabitur, humectationem poscere: cæterum, curatu perdifficilem esse, vel potius qui curari omnino non possit, si febris occasione est contractus. Succedit maxime exitiali phrenitidi. Nec sanatum quempiam ita conuulsorum aut ipse vidi, aut alium narrantem audiui. Nam tẽmere conuulsio, vel ex repletione neruosarum partium incidit: (qua ratiõe eos quos magna phlegmone premit, adoritur) vel ex mordente & tenui humore, qui neruosa corpora rodat, vel ex ingenti frigore, quod tale quippiam quale gelu efficit. Atq; hę tres conuulsiones subinde percurãtur. Sed quæ ex neruosarum partium siccitate prouenit, insanabilis est. Quippe etiam in libro de marasmo docuimus solidorum corporum siccitatem omnino esse insanabilem. Quo minus adiiciendum quicquam de eiusmodi symptomatis præterea puto: sed nec de iis quæ vitio immodice vacuationis, vel per aluum, vel per vomitum, uel sanguinis profusionem, incidunt: quod & antea C de his mediocriter sit dictum, & posthac dicere sit necessum: potissimum cũ mihi de tumoribus, qui præter naturam incidunt, erit agendum. Itaq; librum hunc iam claudam: quando de symptomatis iis, quæ vtique tractatu maxime erant necessaria, & præcipue quæ cum febrium affectibus ipsis sunt connexa, abunde disserui.

* συντόνους. i. vehementes

* νοτίδες

* τὰ πολλὰ. i. sæpenumero

Rutaceum oleum auxiliat. iis, quos dolor colicus a frigido succo discruciat

Dolores a tenui humore excitati curandi sunt eius euacuatione, si sit in stomacho vomitu cũ aqua tepida, si in intestinis hordeacea iniecta

Conuulsiones a plenitudine orte curari posse a neruosarũ autẽ partiũ siccitate incurabiles

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER TERTIVSDECIMVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Inflammationes, ac reliquos præter naturam tumores curare docet, idq; indicationibus diligenter adscriptis, ac iis maxime quæ sumuntur ex affecta parte.

D *Quid hactenus hoc opere actum est, quid hoc libro agendum, ac de duplici inflammatione.* CAP. I.

DVo iam genera morborum quemadmodũ quis methodo sanet, docuimus: alterũ in intẽperie positum, cui antiqua est appellatio: alterũ, cui nos nomen indidimus continuitatis solutionẽ. De qua prima in tertio, quarto, quinto, ac sexto horum cõmentariorũ præcepimus. Post eam de iis quæ in intemperie consistunt, vsq; ad duodecimũ egimus. In hoc vero totius operis tertiodecimo de tumoribus qui prẽter naturã incidũt, disserere incipiemus. in quibus. s. partes à naturali habitu in quãtitate recesserunt. Sanè sanitatem, an naturalẽ habitũ dixeris, ad ea quæ nũc paramus, nihil interfit. At cũ plures specie affectiões in his sint, primũ agemus de phlegmone. Expedit. n. ab hac cœpisse, & φ frequentissime incidit, & φ febres, aliaq; symptomata periculosissima excitet. Cum aũt veteres Phlogosin (quã inflãmationẽ interpretere) subinde phlegmonen appellant, sciri volumus non hoc loco nos de hac phlegmone disserere, sed ea quæ supra inflãmationem, tensionẽ quoq; in particula facit, quã non modo ipsi tactu deprehẽdamus, sed ẽt ipse æger† {proprio sensu} aduertat. Quinetiam pro tensionis modo tangẽti quoq; renitiẽ pars phlegmone obsessa, auctiorq; est q̃ pro naturali habitu, nec dolor illi deest, maior minor'ue. Cũ quo nonnunq̃ & pulsationis est sẽnsus, cum. s. malum amplius increuit: ac potissimũ cũ suppurat.

† ἰδιοπαθῶς i. proprio sensu qui peculiariter ... συναισθήσεως (i. cõsensum ... ceteris) appellatur.

Rubor

Rubor quoq; in parte quæ phlegmone laborat, maior minor'ue semper visitur. † { Semper autẽ E
omnia partibus inflammatis insunt, } adeo vt siue in ipso pedis vestigio, siue in parte interna ma
mus, magna phlegmone incubuit, hæc quoq; magis rubra videntur quàm ante.

† In cod. græcis antiqs legit ἀεὶ δὲ πάντως ἐσὶ ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις. i. semper tũ (ipse rubor) oĩno inest ptibus phlegmõe laborãtibus. & ita oĩno uidet legendum.

Phlegmone generatur ob confluxũ sanguinis copiosioris quã pars postulat

Indicationes quæ ex fientibus uel factis inflammationibus præbentur. CAP. 2.

Etenim ostensum est phlegmonen omnem è sanguinis confluxu consistere. Qui alijs statim
calidior est, quàm pro natura fuit: omnibus certe in ipsa parte quæ phlegmone uexatur, calidior efficitur. Atq; hoc omnium sectarum commune est, siue impactum tãtum sanguinem in finibus vasorum, phlegmones causam velint, siue intercidentiam eius (paremptωsin vocant) in solis arterijs, siue obstructionem aliquam, siue in raritatibus ratione contemplabilibus resistẽtiam.
Quo fit, vt ẽt curationis indicãtio omnibus sit cõmunis, nempe vacuatio redundantis in particula phlegmone obsessa, sanguinis. Phlegmones uero quæ in generatione adhuc est, duplex indicãtio est, veluti in reliquis morbis omnibus quicunq; in gignendo adhuc sunt, necdum absolutionem sunt nacti, ostendimus. Nam quod eorum generatum iam est, id medicinæ artis parti quæ morbos curat, subijcitur: Quod in generatione adhuc est, parti quæ futurum morbum pręcauet.
Atq; idcirco diximus non simplicem, sed compositam esse totam de ijs ægritudinibus quę in generatione adhuc sunt, medentis solicitudinem: ex ea. s. quę prouidet, & ea quę curat. sicuti etiam si omnino phlegmone laborare adhuc non cœperit, sed tamen appareat iam subesse in corpore
genus aliquod eorum quæ phlegmonẽ excitare possint, in talibus quoq; omnibus sola prouisio F
indicãtur. At si nulla adhuc in corpore causa subalitur: ijs qui ita se habent, ea quæ sanitatis est tutrix, prouidet. Ergo quæ causę phlegmonen accersere videntur, has, cum iam in corpore sint cõceptæ, sed tamen exiguæ adhuc & incipientes, vtiq; ne maiores fiant, inhibere conueniet. Atque hoc præcauentis phlegmonen est officium. Cum uero ea magnitudine sint, vt iam phlegmonen creent, eas submouere oportet, ac quantum iam phlegmones genitum est sanare.

De ortu inflammationum. CAP. 3.

Ac communis omnium phlegmonarum generatio ex sanguinis influxu est, copiosioris. s. q̃ pars postulet: veluti tum in libro de tumoribus præter naturam ostendimus, tum in eo q de inæquali intemperie est inscriptus. Sanè copiosior sanguis influit, alia quapiam, alijs'ue particulis aliquando eum mittentibus, ac ea quæ phlegmone laborare incipit, recipiente: aliquando particula quæ affligitur, hunc ad se trahente. Partes quæ mittunt, aliàs vt copia superuacuum, uel vt qualitate molestum, aliàs vtroq; nomine, succum propellunt. Quæ attrahunt, ea morboso calore trahunt. Porrò in doloribus incipit quidem causa ab eo quod affligit: sed quicquid est phlegmones, id superpositę partes efficiunt. Ergo q̃ ad partem excalfactam uel trahuntur uicini succi,
(vt nos censemus) vel confluunt (ut Asclepiades putabat) euidenter cernitur. Et constet hoc lo G
co ex ipso quod cernitur, sermoni fides. At uero quæ dolent, cernũtur ea quoq; phlegmonen ex dolore pati. sed causam eius quidam omnino non assignant, quidam nullo modo probabilem.
Nostra uero sententia talis est. Docuimus in eo ope quod de naturalibus facultatibus edidimus, vnam esse naturæ facultatem, quàm excretoriam dicimus. Ea suo munere tum fungitur, cũ triste aliquid sentit. Vnum uero quiddam est ex ijs quæ eam contristãt, ipsa quæ dolorem excitat causa, quæcunq; ea sit. Hanc igitur eijcere dum properat, phlegmonen interdum in particula concitat. Cum enim primis suis conatibus nihil profecit, vehementius aggressa quod infestat expellere, sanguinis aliquid & spiritus ex superpositis partibus in afflictam simul exprimit. Atq; hinc fit, q̃ ex dolore particula, pro portione confluentis in eam humoris, in tumorem attollitur.

Tumores omnes præter naturam ex rei influentis natura uariari, & quæ sint inflammationis causæ. CAP. 4.

Tumorum præter naturã varietas pro differẽtia humorum fluentium nascitur

Quin etiam omnium tumorum qui præter naturam sunt, varietas ex eius quod influit natura nascitur. Vbi. n. flatulẽta materia copiosior accessit, flatuosi magis tumores fiũt: phlegmonæ uero magis similes, vbi sanguis: sicut erisypelati, vbi flaua bilis: & œdemati, vbi pituita: similiter scirrhosi, vbi vel crassus, uel uehementer lentus humor est, qui parti est in
fixus. Sanè crassus humor, quodãmodo iam melancholicus magis minus'ue est. Lentus autẽ ex H
glutinosis prouenit cibis: sed & ex ipsis aliquando neruosis partibus, vtiq; cum multum excrementi genuerint. Verũ de cæteris tumoribus post dicet. Nunc de phlegmone agemus, ac prius, quæ oĩum sunt cõia, ad disputationẽ propositis: sic deinde quæ solius eius vitij sunt propria, adijciemus. Cũ igitur particula aliqua phlegmone vrgeri cœperit, vidẽdũ est an pp calorẽ aliquem, qui in illa præter naturã sit ortus, an pp dolorem, vel ipsius, vel propinquæ alicuius partis, hanc contraxerit: quò. s. adempta cã, phlegmone non amplius increscat. Post hanc cõsiderationẽ proxime illa contẽplabere: nunquid vicina aliqua particula sanguinem largius ad partẽ phlegmone obsessam transmittat: deinde num totum corpus † { sanguine nimium abũdet, πληθώραν vocãt. }

† πληθωρικ διάκειται.

Inflammationes in glandosis carnibus facillime excitari, & quo pacto curari debeant. CAP. 5.

Superuacanea expelluntur semp a fortiorib ad imbecilliores partes

Nam tibi (arbitror) non excidit, vtpote sæpe à nobis monstratum, superuacanea, quæ à valentioribus partibus ob redundantiam, uel qualitatem expelluntur, ea in imbecilliores, p cumbere. atq; hinc accidere vt glandulæ, quas adenas vocant, facile fluxiones recipiant, & maxime quæ rariores natura sunt. Quippe valentius est arteriarũ, & venarũ, & neruorũ, & musculo

rum

A rum robur,imbecillius autem ac forte prorsus nullum,corporum quæ glandularum sunt naturę. Sic igitur fit,vt & propter vlcus quod in manus aut pedis digito sit,eiusmodi glandulæ in inguinibus & alis tum intumescant,tum phlegmone occupentur,cum defluentē ad vltimos artūs sanguinem priores exceperint. Quinetiam in collo,& secus aures, sæpenumero glandulæ,ijs qbus in collo,capite,vel aliqua vicina parte vlcus est natū,intumescūt. Nominant autem ipsos adenas, cum sic intumuerunt,Bubones.Quòd si scirrhosior earum partium phlegmone aliqñ fuerit:hæc & ægre sanabilis est,& Chœras,idest struma,dicitur. Quęnam vero sit strumarum curatio,in proximo dicetur libro.Nunc de phlegmonis,qm̃ de ijs differere proposuimus,denuo repetentes dicamus,ꝙ inhibitio earum incipientium, ex generante illas causa tollēda pręstatur,primumq; de ijs quæ vlcera sequuntur,agamus.Postea.n.ꝙ prope magnam arteriam,aut venam vlcus ortum est,celerrime bubones excitant. Cernitur autem aliqñ ipsa quoq; vena ꝑ totum membrū rubra, & calens, & distenta,ac siquis eam tangat,dolens. Ergo si vel totum corpus sit plethoricum,vel malo succo redūdet,difficilis curatio redditur: Sin sanum planè sit,facilis. Quippe excalfacere & humectare modice totum membrum,quò dolor mitigetur,oportet(nosti autem eiusmodi præsidiorum materiam)ipsi vtiq; vlceri tetrapharmaco in linamēto imposito(liquat̃ id oleo potissimum rosaceo:vel si id non adsit,relaxanti aliquo)toto vero membro,hapso lanæ ex calente oleo

B imbuto circundato.Quinetiam ipsi vlceri calidū imponi medicamentū oportet: ac super ipsum, calidum extrinsecus cataplasma ponere, quod ex farina vel hordeacea,vel triticea,vel ambabus mistis,cōstet:humorem autem habeat aquam cum pauco oleo. Nō secus vero etiam ipsi adeni, quæ phlegmone vrgeri cœpit,vt mitigetur,imponi debebit primo die lana ex oleo calente madens:non aūt,sicut nonnulli faciunt,statim addito sale. Post.n.sale vtemur,cum & tumor per totum membrum fuerit remissus,& dolor vlceris sedatus.Quinetiam macedonicum quod vocant pharmacum,similiter sicut tetrapharmacum,ipsi vlceri imponere licebit. Etenim similia inter se sunt,solo thure tetrapharmacum macedonico superāte. At si vel plethoricū corpus sit,vel malo succo redundet,curatio per ea quæ sic calent,fluxionē ad membrum citat. Atqui nec alia vlla vti datur. Cogimur ergo aliàs sanguinem mittere,idq; aut vena incisa,aut membris ijs quę læsa non sunt,scarificatis. Manu.n.laborante,scarificabis crura: Altero crurum male habēte, reliquū. Has nanq; vacuationes indicat ipsa copia:sicut etiam succorum vitium, redundantis succi purgationem. Ac plerunq; post hæc præsidia,glandularum phlegmone desinit. Sæpe tñ vel ipso qui curat,ad corporis totius vacuationem segniore:vel ipso qui laborat, præ mollitie eam non admit-

C tente,earum phlegmone maior efficitur:sic vt ad suppurationē perueniat. Sed & quę Phymata quoq; græce appellant memoratis cārnibus,sicubi fluxio in eas procubuit, citra vlceris occasionem accidunt. Vbi ergo distentæ vehemēter glandulæ sunt,aut alia deniq; particula quęuis,quā phlegmone premit,cogimur toto corpore prius vacuato ipsam scarificare. Sanè vacuamus totū corpus(sicut in libro de plenitudine monstrauimus)non modo cum in redundantiæ succorum est habitu:sed etiam,cum mediocritatem succorum cōtinet, si morbi magnitudo suadeat. Siquidem dolor,& calor membri,in quo phlegmone sedet,etiam si purum ab excremētis totum corpus sit,fluxionis causę fiunt. Expedit igitur parcius id,hoc casu facere: ac vacuare prout maxime tum ætati laborantis,tum naturæ congruere videbitur:æstimatis pręterea tum anni tempore,tū regione,tum ægrotantis ipsius cōsuetudine. de quibus sæpe iam in multis diximus sic,vt etiam si adhibita in sermone non sint,subaudire ea conueniat. Vbi vero phlegmones ipse veluti feruor iam subsedit,mitigatorijs cataplasmatis dimissis,ad ea quæ digerunt,paulatim est transeundū: Ac primum cum mitigatorijs paulum mellis miscendum: Mox triticea farina in totum prorsus auferenda,contentis hordeacea cum melle vberiore. Deinde ad aliquod eiusmodi digerentium medicamentorum est veniendum,quę vel humida consistentia sint, similiter ijs quæ in linamentis,

D vel linteolis excipiuntur,(Emmota grǣce vocant)vel cerati specie. A duris autem abstinendum est:qualia pleraq; emplastra sunt. nam & phlegmonarū reliquias cōtrahunt,& rursus phlegmonē in ægra parte excitant. Quin si pus aliquod notabile in suppurante particula sit contentū,nō expedit(quod nonnulli faciunt)protinus incidere:immo exhalātionem moliri medicamētis ad id valentibus, quorum vsus ex affectu sit coniectatus. Quippe cum phlegmones naturæ quicq̃ in mēbro adhuc restat,acria medicamēta magis irritant q̃ digerāt. Cum vero quod ex phlegmone relinquitur, scirrhosum effectum videtur, fidenter iam valentibus medicamentis vteris:sed obseruato bis in die quem præstent effectum, primum mane, secundo vesperi: Quòd si balneo quoq; vtatur,etiam in eo tēpore fiat. Si qñ ergo ægram partē medicamēti acrimonia irritatā videris,ita vt tumentior,aut rubicundior sit,aut magis doleat:mitigabis eam interea fomēto,quod per spongiam administrabis. Id autem aliqñ ex aqua dulci esto,aliquādo etiam sal habente, vbi.s. scirrhosiores phlegmone sunt. Sin aliqñ puris copia medicamēta superet,nec ea videant̃ tibi totum digerere posse,†{secare exitū ei quod digestioni nō cessit,} eo potissimū loco oportet,quo est editissimum. Quippe tenuissimam etiam illic inuenies cutim. Memineris præterea in sectione & alterius indicātionis quæ ad effluxum pertinet:atq; ad ambo respiciens, ita quod suppurauit incide:ac deinceps medicamentum aliquod eorum quæ sine morsu siccent,impone. Quòd si

glandulis,

digestionem

† γέμνειν χρὴ οὗτως ἀφισμένον. i. qd abscessit fece.

computruisse portio aliqua suppurantis partis videbitur, excidi eam est necesse. Sanè quidam in ijs quæ in axillis & inguinibus suppurāt, in myrtei folij speciem semper excidi cutim iubent: qm̄ in ijs laxa ea naturaliter sit, ideoq; omne quod ipsi aduenit prompte recipiēs: †{præterea ipsa ex leui occasione phlegmonē facile contrahant.} At maximas aliqui sectiones facere solent: quarū occasione particula, vbi ad cicatricem est perducta, non solum turpissima reddit, sed etiam fit imbecillior, & quæ sæpe homini ad motus sit in mora. Hæc igitur ipsi vitantes, sæpissime certe sola incisione, & medicamentis valenter siccantibus, huiusmodi affectus sanauimus. Quòd si aliquādo excidere aliquid propter multitudinem, non puris modo, sed etiam corruptarum partiū, fuit opus, contenti eramus sectione quę myrti folium imitatur, planè non magna. Cum aūt in ea excisione longitudo maior q̄ latitudo sit, esto in inguine longitudo p transuersum ducta, nō autem per mēbri rectitudinem. Quippe ita cum mēbrum inflectimus, naturaliter cutis sibi applicatur, post excisam cutim, medicamento, quod Greci Mannam vocant, affectam partem implebimus: Est autem ea purgāmentum thuris, leui adstrictione prędita, atq; hoc nomine etiam thure ipso ad nonnulla vtilior. Thus.n.puris tm̄ mouendi facultatem obtinet: vtpote nullam adstringendi vim habens: Magisq; id facit quod pinguius ex eo est, & magis albicans: sicuti etiam quod flauū ex eo magis est, validius siccat. Māne vero, etiam corticis thuris paululum est admistum: vnde.s. adstringendi vim habet. Ipse vero cortex thuris tum adstringit, tum siccat insigniter: Itaq; etiam ad moderatiores sanguinis perfusiones eo vtimur solo: sicut etiā ad valētiores, solo vsto, sed tūc, & cribrato, & in mollissimum puluerē redacto. Quinetiam mitigare prius incisam partem (sicut dictum est) quantum poscere videbit, oportet: fomentis primum, dein cataplasmate, mox humectante aliquo medicamēto, aut non siccante: singulis.s. extrinsecus impositis. Nam in ipso vlcere tum māna (vt dictum est) tum ex præsidijs, quæ linteolis excipiunt, primum ea quę pus citant, dein ea quę expurgant, sunt imponenda. post quę, si cauitas etiānum sit, quę impleant adhibēda sunt: sin minus, ea quę cicatricem inducunt (grece Synulωtica & Epulωtica vocant) veluti quod ex cadmia conficitur. At qm̄ in horum quoq; vsu plurimis medicorum non paruū quiddam peccatur, non ab re fuerit etiam de ijs disserere. Tum nanq; ducere vlcus ad cicatricem incipiunt, ac idonea illi rei medicamenta applicant, cum iam penitus sit impletum, nec quicq̄ illi restat cauum, Hinc illis accidit, vt cicatrices efficiant circūposita cute magis eminentes. Quò igitur illi cuti sint æquales, conueniet id genus medicamentis vti, priusq̄ vlcus ad æqualitatem prorsus sit impletū: imposito super ipsas vlceris oras ex specilli mucrone medicamento aliquo sicco ex ijs quę in vlcerum curatione retulimus: super reliquum, linamento dato, quod aliquo medicamento ex ijs quę cicatricem inducant, & humida sint consistentia, fuerit imbutum. Cedente aūt prospere curatione, etiam id amouebis, ac postea sicco tm̄ medicamine vteris, lato specilli mucrone {ex eo} super toto vlcere volutato. Foris autē suffecerit linamentum vel siccum, vel ex vino madens: ac potissimum quod ex mollibus fit elychnijs: cuiusmodi Tarsensia sunt. qm̄ hæc quoq; ad vlcera quę supercrescant submittēda, vim aliquā obtineant. Atq; hęc ducente nos rerū societate, diximus.

Marginal notes: B; †Ex antiqs ita vertēdum, ex leui occasione phlegmonē facile cõtrahat.; * ὑπόστεμα; F; * ἐπιβροχῆς; G

De curatione singulorum affectuum, qui ad inflammationem excitandam concurrunt. CAP. 6.

NVnc ad sermonem de phlegmone reuersi dicamus cōmunem omnium phlegmonarum curationis indicationem esse vacuationē. Quę vero adhuc in generatiōe sunt, in ijs prior vacuatione est confluentis ad affectum locū sanguinis inhibitio. Inhibebitur is cōmode, si ipsam fluxionis causam inuenerimus. Sanè ea duplex est: aliquando.n. ex ipsa parte, quam phlegmone vexat, oritur: aliquando ex alia quapiam alijs'ue. Ex ipsa, quoties aut calidior est facta, aut dolore (sicuti ante diximus) vrgetur: Non ex ipsa, quando vel ab alia quapiam, vel ab alijs superfluum illi transmittitur, vel etiam ex totius corporis affectu. Fit igitur calidior vel propter immodicum motum, vel aliquem ex Sole, aut igni teporem, vel acre medicamētum: Dolore vero angitur & propter intemperiem, & vulnus, & contusionem, & distorsionem, & tensionem, præterea obstructionem quandam, & spiritum flatuosum. Intemperies modo extrinsecus illi prouenit, modo ex succis qui in ipso habentur corpore: Et extrinsecus, vel ab aliquo venenatorum animaliū, vel pharmaco, quod vehementer excalfaciat, aut refrigeret: etiam ex ambiente nonnunquā: Ex ipso vero laborantis corpore, cum id vitiosos succos, qui facultate sint dissimili, cōgessit. His igit̃ omnibus æstimatis, quæ phlegmonæ adhuc in generatione sunt, earum causas prius abscindes: Quę vero iam factæ sunt, has vtiq; curabis solas. Ergo quidnam medenti agendum sit, si totum corpus male sit affectum, & dicta prius tum in his non pauca sunt, tum in libro de plenitudine: & nunc summas eorum quæ dicta sunt, recensebimus. Vbi.n. æquabiliter inter se succi sunt adaucti, id & Plethos & Plethoran Græci vocant: {nos plenitudinem, & succorum redundantiam dixerimus.} Vbi vero vel flaua bili, vel nigra, vel pituita, vel serosis humoribus refertū corpus iam fuerit, eum habitum Cacochymian (quasi succorum vitium dicas) nō plethorā nominant. Ergo plethora tum sanguinis missione curatur, tum frequenti balneo, tum exercitatione, tum frictione: præterea digerentibus medicamētis, & præter hæc omnia inedia. de quibus in ijs quæ de sanitate tuenda sunt prodita, dictum abunde est. Succorum vitium, purgatione, quę cuiq; superanti

Marginal note: H

A peranti succo sit accommodata, corrigitur. Dictum porrò & de hac est in ea parte operis de sanitate tuenda, quæ de præcauendis morbis est instituta. Illinc igitur huc ea transferas oportebit, ac consideres, quonam ex ipsis vti maxime expediat. Siquidem si iam febricitet æger, nec exercitatione vacuare exuperantiam licet, nec vnctione quæ excalfaciat: sed nec multa frictione, nec balneo: immo sanguinis missione, vnà cum inedia, vel purgatione aliqua. At si nondum febricitat, omnibus iam dictis vtare, optimum quodq; ad id quod instat deligens. Illud enim patere vel me tacente arbitror, eũ cui crura phlegmone laborant, non esse vel ambulatione, vel cursu exercitandum: sed nec stare illi esse iubendum: immo sedenti plurimum fricari, mox manuum motu exercitari illi est satius. At sicui in supernis partibus cœperit pars aliqua phlegmone tentari, huic motus ex inambulatione aut cursu est salutaris. Similiter & frictio his quidem ea potior est, quæ cruribus adhibetur, illis, quæ in supernis partibus administratur. Quippe præceptum in contrarium reuulsionis, in omnibus talibus cõmune est. Neq; igitur cum vel circa sedem, vel aliquam huic vicinam partem initium phlegmones incidit, aluum deijcies: Neq; cum in vesica, vel cole, vel renibus est cœpta, pharmaca quæ vrinas prouocent, bibenda dabis: Nec si mulieri in vtero, vel pudendo insedit, menses huic prouocabis: Sed ad partes quæ maxime longinquæ sint, semper reuulsionem facies: B æstimata scilicet tum phlegmones magnitudine, tum corporis totius statu. Nã si plurima succorum abundantia sit, nec exercitatione, nec balneo sine periculo vtare: Sin exigua sit, licet & per hæc vacues. Cæterum (quod dixi) hæc tum in ea parte operis de sanitate tuenda, quæ morbos præcauet, sunt scripta: tum in libro qui de plenitudine inscribitur: tum in his quæ de phlebotomia, siue incidenda vena: tum quæ de purgantium medicamentorum facultatibus edidimus. Sed quod ad commonefaciendum tantum de ijs sit satis, nunc etiam abunde est dictum. Itaq; ad propriam de phlegmone disputationem nunc est veniendum. In qua primum merito verba faciemus de phlegmone, prout ab affectu partis cui insidet, orit. Quippe satis constat affectum illum principio tibi esse sanandum: mox quicquid iam phlegmones est factum. Porrò interim ijsdem præsidijs ambo tolluntur: veluti cum ex flatulento spiritu & densitate particulæ dolor quispiam est ortus. Hoc enim casu eorum quæ modice calefaciunt (quæ etiã Chalastica, id est relaxantia, siue remittentia vocamus) vsus est commodus: vt qui pariter & conniuentia corporis laxet, & flatuosum spiritum tenuet, & quod phlegmones iam conflatum est digerat. Ad eundem modum & si ex frigido dominante intemperies sit oborta. Nam tũc quoq; calefaciendo, non solum intemperantiæ, sed etiam phlegmonæ vnà medeberis. Itidem si calor vehe- C mentior intemperiem fecit: refrigerantibus præsidijs ambo sistes. Siquidem intemperantia contraria semper requirit: Vacuatur autem quod impletum est, non modo medicamentis ijs quę digerunt, sed etiam quæ adstringunt & refrigerant. Magisq; profectò ad incipientes phlegmonas frigidis adstringentibusq;, quàm ijs quæ digerunt est vtendum: Atq; etiamnum magis vbi crassum, quod confluit, non est. Sed si sanguis in particula, quam phlegmone prehendit, vehemẽter est impactus, non est amplius repercutientibus vtendum: sed tum digerere est tempestiuum. Vbi autem ex animalis punctu morsu'ue dolor incidit, duplex sedãdi doloris ratio est, vel virus ipsum vacuando, vel quod dolorem excitat, alterãdo. Sanè vacues id eorum medicaminum ope, quæ vehementer attrahunt: Alteres ijs quæ sunt contraria, idq; vel qualitatibus, vel tota substantia. Monstratum nanq; est in libris de medicamentis, quædam esse totis substantijs inter se contraria, quædam solis qualitatibus. Sed & illud indicatum æque est, quòd eorum quæ contraria qualitate sunt, methodus quæpiam sit: eorum quæ tota substantia sunt aduersa, methodus non sit, sed omnia sint per experientiam inuenta. Tu igitur quæcunq; methodo curandi explorent, hinc disces. Quæ experientia tantum deprehendit, ea in his operibus, quibus de medicamentis agitur, sunt collecta. vno, quod de facultate eorum inscribitur: altero, quod de compositione: & D tertio, quod de facile parabilibus inscribitur. In quibus operibus ostẽdimus quænam ex sola experientia, quænam ex sola ratione, & quęnam ex ambabus inuenta sint pharmaca. Ergo methodus, quam hoc opere tradere institui, in doloribus vniuersis qui vel ex animalium, medicamentorum'ue noxa excitantur, duplicem indicationem habet: nempe eius quod dolorẽ creat vacuationem, atq; alterationem. Vacuant id tum calfacientia omnia: tum quæ citra calefactionem vehementer trahunt: veluti & cucurbitulæ, & caua cornua quædam, quibus nonnulli cucurbitularum vice vtuntur. Sunt autem & qui ore suo virus extrahunt: ęgrę videlicet particulę admoti, ipsamq; labijs complexi. Huc sanè pertinet & cauterium, & medicamẽta quæ cauterijs similiter escharam efficiunt. Atq; hæc omnia totam eius quod infestat, substantiam exinaniunt. Alterum auxiliorum genus est eorum, quę qualitatem per contraria alterant: scilicet exhibẽtibus nobis, si vehementem calorem ęger vel in ipso demorso loco, vel in toto corpore sentiat, auxilia refrigerantia: sin frigus sentiat, calefacientia. Docuimus autem vtraq; in ijs operibus, quæ de medicamẽtis sunt scripta. At tales quidem omnis phlegmones communes medicationes sunt. Variantur autem pro laborantium particularum ratione. Etenim id iam quoq; ostensum est, vbi de vlcerũ curatione egimus. Nec longo sermone est opus ei qui meminerit eorum quæ ibi sunt dicta: sed sat erit paucis ea transcurrisse.

Indicationes tum ex similaribus partibus, tum ex instrumentarijs in inflammationum curatione præberi. CAP. 7. B

VNa itaq; indicatio ex ipsis similaribus accipit partibus: altera ex instrumentarijs. Et ea quę ex similaribus sumitur, modum calfaciendi, refrigerãdi, siccandi, ac humectandi determinat: Quæ vero ex instrumentarijs, tum locum ipsum per quem vacuare oportet, tum vacuationis rationem, tum vero in similis speciei medicamentorum vsu ipsum pluris minorisq; modum. Ac de similarium quidem partium indicatione supra, vbi de vlcerum curatione est tractatum, diximus: de instrumentaria vero hic agemus.

In inflammationibus uacuandi indicationem, indicationem refrigerandi superare, contra in Erysipelatis. CAP. 8.

CVm enim phlegmone duplici ratione à natura recessit, & q; pars ipsa multo sanguine sit referta, & q; eadem sit calidior, vtiq; vacuationis indicãtio refrigerationis indicatiõnem vincit: contra scilicet q̃ in erysipelate. In illo nanq; refrigerationis indicãtio magis vrget q̃ vacuationis. Quanq̃ vtriusq; affectus curãdi cõmune caput est infestãtis humoris vacuatio. Ideoq; postq̃ refrigeratum erysipelas est, ad ea quæ digerunt medicamenta, conuertimur. In phlegmone igit† tantisper est refrigerandum, quatenus & ad incrementum eius sistẽdum inhibendumq; est cõmodum. Etenim cum immoderatus calor dolorem excitet, atq; etiam aliquid ad ęgram partem attrahat, vtroq; nomine augescere phlegmonẽ accidit. Ergo quantũ refrigerationis phlegmonę ceu calido morbo congruit, tantum certe & incrementum eius inhibere est aptum. Idem parem gratiam præstat & cum repercutit id quod affluit. Quod vero ex eo quod in laborante mẽbro cõtinetur, quidpiam in proximas partes repellit, hoc phlegmones iam genitæ medela est. Simili modo & quæ modice excalfaciunt, vtraq; interdum ratione prosunt, quoniã & dolorem sedent, & quod contentum in laborante particula est, digerant: Quippe dolorem mitigando, augeri phlegmonas vetant: digerendo, quod earum iam conceptum est, sanant.

F † In antiqu cod. qbusdã addit ζεούσῃ .i. feruente.

Refrigeratio repercutit q̃d affluit in phlegmone, repellitq; aliq̃d in p̃ximas partes ex eo, q̃d est in parte laborante
Calfacientia modice dolorem sedant, et contenta in parte inflãmata digerunt

Quatuor esse in totum uacuationum genera, quæ ex partium natura oriuntur. CAP. 9.

QVoniam igitur momentum omne curationis laborantis phlegmone partis, in redundantis in ipsa sanguinis vacuatione consistit, vacuatio autem hoc genus affectorũ excogitata est duplex, aut translato ad alias partes qui in ægra cõtinebatur sanguine, aut foris à corpore expulso: satius profectò est vtraq; vti, obseruantibus diligenter nequa ex accidenti læsio sequatur. Ergo cum gemina sit dictarum vacuationũ vtraq;, quadruplex in vniuersum nascitur vacuantium auxiliorum genus: Translationis. n. sanguinis ad alias partes alterũ genus est, vbi ipsa pars quæ phlegmone laborat, sanguinem abigit: alterum cum eæ quæ integræ sunt, ad se trahunt: Eius autem quę extra corpus educit, alterũ sensibilibus effluxibus, alterũ ratiõe tm̃ contemplabilibus p̃ficitur. Atq; id quod sensibilibus effluxibus peragitur, aliàs per ipsam fit partem in qua phlegmone residet, aliàs† {per ea quæ vnà cum hac aperiuntur.} Proinde etiã dissectionũ notitia ad eiusmodi consortium intelligendũ est opus. Ergo tum hæ indicationes phlegmonarũ curationem ĩmutantes à partiũ natura pręstantur: tum supra has quæ tum ex positu, tum figuratione sumuntur: Quas nimirum laborans locus, qua instrumentalis, nõ qua similaris est, indicat.

G

Vacuantium auxilior̃ est quadruplex in uniuersum genus

† διὰ τῶν συνανασομουμένων αὐτῷ

De reliquis indicationibus similarium & instrumentalium partium cõmunibus. CAP. 10.

SVnt etiam alię quę tum instrumentalium, tum similarium communes sunt: sicuti cum actionẽ earum inspicimus: præterea an rara pars sit, an densa: an acuti sensus, an hebetis†. Ad quæ omnia intentum esse oportet, qui rectè curare studet.

† addendum ἀναίσθητον. an sẽsu carea

Ratio reuellendi, deriuandi, ac omnino uacuandi inflammatas partes, iecinoris exemplo. CAP. 11.

QVoniam vero (vt semper testati sumus) non satis est ipsa tantum vniuersalia nouisse, nisi quis etiã in particularibus se exerceat, ita vtiq; & nos nunc faciamus: non tñ omnia particularia percurrentes, sed ea tantum quæ nobis satis esse lectori videbuntur. Proponatur itaq; iecur iam phlegmonen contrahere incipere: tum quænam mali eius cõmodissima sit curatio, quæratur. Omnium ergo primum ab ijs quæ retuli incipiens, an totum corpus inanitione indigeat, cõsiderabis. Quod si indigere inueneris, mox ægri virtutem æstimabis, possit'ne semel iustam vacuationem tolerare. Primum ergo valida esto. Ab hac æstimabis ætatem. Nam si puer sit, quę per dissectam venam fit (vt supra est monstratum) vacuationem nõ feret. Verum cum pubertatem attigerint, iam pueri missionem sanguinis tolerant. Ergo pariter tum reuellendus, tum educendus qui ad iecur fluit sanguis est, interna in dextro cubito insecta vena: p̃pterea q; & è regione, & ampla via cũ vena quæ caua dicitur, societatẽ habet: Hac non apparẽte, media secanda est: Quòd si nec ea se ostenderit, reliqua ac tertia est incidenda. Mõdum vero vacuationis tum ex redundantiæ mõdo, tum ex reliquis quę in superioribus diximus, inuenies, ætate, natura, tempore anni, regione, & consuetudine: tum ante hæc, ipsa laborantis virtute. Hæc enim in omnibus sunt cõmunia. Illud vero, interna'ne, an media, an humeralis vena secanda sit, an ea quę iuxta malleolum est, an quę in poplite: id vero ex laborãte particula indicatur. Ac definitum iam est in ijs quæ de incidenda vena scripsimus, de vacuationibus id genus omnibus: diceturq; nũc, quantum sit ad rem propositam opportunum. primumq; hoc ipsum, Nõ esse scilicet solum illud

H

* κατ' εὐθὺ. e directo.

Pueri sectionẽ uenæ non ferunt
Sanguis uacuandus est ab hepate atq; reuellendus sectã interna dextri cubiti uena inflammato iecinore
Vena interna nõ apparente media aut humeralis secãda est in hepatis inflammatione

satis,

A fatis,quod vacuandum sit inuenisse:veluti sentiunt qui amethodon sectam colunt: quibus nulla de laborantium locorum differentia habetur ratio. Non. n. ratio solum, verũetiam vsus ipse indicat aliam alij parti vacuationem cõgruere. Siquidem ex ijs quibus oculi tentari phlegmone cœperant,nonnullos sola purgatione per aluum, vno die sanatos vidisti. Quam rem si quis facere in iecinore cum phlegmone laborare incipit,tentet,maximam excitabit phlegmonẽ: æque vt si cũ renes aut vesica phlegmone tentari cœperint,quæ vrinas cient,medicamenta exhibeat. aut si cũ vterus phlegmone laborat,menses deuocet. Siqdem longissime † {à tentata fluxiõe parte} quod redundat reuellere,nequaq̃ ad eam trahere cõuenit. Hac itaq; ratione,nec si ventriculum aut intestina phlegmone occupare iam cœperit,medicamine,quod aluum deijciat,vti cõueniat. Eandem cum his indicationem & vterus sortitur:sicuti cum vrinæ vasis,pudẽda. At vomitu vti pudibundis laborantibus,in diuersa reuellens auxilium est, Græci Antispasticon vocant. Eadem ratione in omnibus quæ circa caput accidunt, medicamentum, quod aluum deijcit, ad contrarium auertit. Siqua vero circa fauces,& palatum,aut linguam, aut deniq; in ore,phlegmone laborare incipiant,in his omnibus cauenda sunt,quæ pituitam per os euocãt. Apophlegmatismus vocant. quippe cum id simile sit,ac si deijcere aluum intestinis ægrotantibus velis:aut vrinas mo-

B uere,cùm renibus aut vesicæ sit ægre:aut vomitum lacessere, cum partes stomachi sint afflictæ. Satius igitur sit,vbi partes,quæ in ore sunt, phlegmonen accersere incipiant,deriuare ad nares. Pari modo venam quoq;,vbi hæ partes sic laborant,incidere humeralem in manu:si ea non cernitur,mediam: Vbi iecur,pectus,pulmo,aut cor sic afficiuntur,internam:In angina, quã Synanchen græce vocant,primas in manibus:secundas eas,quæ sub lingua habentur: At ijs quæ in occipite sunt,afflictis,etiam eã quæ in cubito est,necnõ eam quæ habetur in fronte: Renibus vero, & vesica,& pudendo, & vtero sic habentibus, eas quę in cruribus sunt sitæ,ac potissimum quæ circa poplitem sunt:sin minus,eas quæ iuxta malleolos. ac perpetuo quidem in omnibus,eã quę è directo est. Vbi iecur phlegmone inuadit,quæ in dextra sunt manu: vbi lienẽ,contra. Itaq; statim prima vacuationis diuersitas pro particularum diuersitate variatur: constatq; cõmunem indicationem non magis esse vtilitatis q̃ noxæ causam. Siquidem q vacuandum sit,id cõmunis indicatio est. vnde autem,aut quomodo vacuatio sit facienda, id æger ipse docet locus. Ad eundẽ nanq; modum,vbi pectus,aut ventriculus,aut partes circa collum caput'ue phlegmone laborãt, excogitatum est artus vincire. Quippe ipsum quod phlegmone infestatur, vinciendum nõ est: Sed si in manibus phlegmone est orta,crura: sin in cruribus,manus.

Ratio refrigerandi ac adstringendi inter initia inflammatas partes. CAP. 12.

C Sed nec refrigerare inter initia,aut adstringere,citra laborantis particulæ indicationem, vtilitatis magis q̃ noxæ sunt causę. Nam in particulis quę circa artus sunt, sat fuerit etiam spongiam vel ex frigida aqua, cui paululum aceti sit immistũ, vel ex aqua sola madentem imponere: sicut etiam ex vino aliquo austero: In iecinore vero, si phlegmone laborare cœpit,nemo cõpos rationis his vtatur. imo nec si melino infundas,aut myrteo,aut mastichino,aut nardino,aut lentiscino,aut aliquo oleo quod adstringat,aut etiam alio quopiam,cui absinthium sit incoctum: ne horum quidem vllum conueniet frigidũ,sicut nec vllum cataplasma frigidum. Sed si mala præcipue cotonea vino incoquens,cataplasma ex eo pparaueris,si iecur phlegmone laborare adhuc incipiat,ne id quidem admouebis frigidum: veluti nec oleum, vt dictum est,præparatũ, vel oculis, vel oris partibus,sicubi hæc tentari phlegmone incipiant. Auri vero etiam si acetum cũ rosaceo infundas,nil offendes. At non est hoc oculis phlegmone laborãtibus vtile, veluti nec medicamen quod ex moris conficitur: aut aliud quippiam eorum quæ Stomatica græce dicunt. Sunt enim eiusmodi omnia oculis tristia, quanq̃ genere sunt ex ijs quæ indicentur. Glandulis vero phlegmone tentari incipientibus,sæpe solum oleum calens sat fuit.

D *Quid differat victus ratio,iecinore,aut uentriculo,& glandulis,ac artuum partibus inflammatis.* CAP. 13.

Sed & reliquus victus ordinandus ijs,quibus glandulæ aut etiã aliquid circa artus phlegmone tentatur, vnam tantum indicãtionem habet: quæ tot ac talia exhiberi iubet,quot & qualia facillime concoquentur. Nec quicq̃ refert, alicam,an ptissanam,an mulsam,an punicũ,an malum,an tale quippiam exhibeas. At si iecur phlegmone infestatur,exquisitissimo victu est opus: Æque profectò & si ventriculus sic laborat. quippe munus eorum toti animali est commune. Acceditq; omnibus animalis partibus maximum incõmodum, siue non probe concoctum alimentum sit, siue non rite in sanguinem conuersum. Artuum vero partes, tm̃ alimenti capiunt, quanto sunt nutriendę. Quo fit, vt siue ex malo,quod probe in ventriculo sit concoctũ,alimentũ ad eas perueniat,siue ex alica,siue ex ptissana,non multũ interfit. In iecinore vero quantum referat nutrimentorũ differentia, tum q maximam in vtraq; partem vim habeat, hinc discas licet.

Quæ nutrimenta medicamenta'ue assumpta iecinoris inflammationi conueniant. CAP. 14.

Nam expelli è iecinore oportet, qcquid in eo tũ amare bilis, tum saniei, quę ex phlegmone prouenit, est collectum. Id vero fieri nequit, nisi & vasa quæ sunt in viscere, detergeantur, & meatus, qui ad ieiunũ ptinet, sit apertus. Ergo alica cum & huic inhęreat, & vasa quę in viscere

† a parte quæ fluxione tentari incipiat.

ſunt condita obſtruat, precipueq; eorum ora: & bilem in inteſtinum deſcendere, & alimentum in totum corpus digeri prohibet. Poſcit ergo tum iecur ipſum, tum os meatus qui bilem tranſmittit, cibos & pharmaca quæ obſtructa recludāt. Talia vero omnia ſunt, lenta quidem minime, ſed tenui conſiſtentia, & qualitate mordente. At vero ab his, vtpote mordentibus, phlegmonæ irritant. Quare quæ citra morſum ea detergeant, indigemus: cuiuſmodi. ſ. mulſa eſt. At nouimus dulcibus omnibus, tū iecur, tum lienē maxime intumeſcere. Superſunt igitur quæ culpa vacāt, vt in cibis ptiſſana, quippe quę ſine morſu deterget, vt in pharmacis oxymeli aqua miſtum. Nam & punicum, & malū, & cætera quę adſtringunt, dum bilis meatus os arctant, bilem ipſam excerni prohibent. Atq; inde iecinoris phlegmonis ſunt incōmoda, præſertim ijs quę in cauo viſceris conſiſtunt. Quibus ad anguſtias quas facit ipſa phlegmone, etiam ea quæ ex adſtringentibus & lentis fit cibis, accedit. Ac quæ mordent, ea phlegmonas ipſas, quæ in cauo ſunt viſceris, magis irritant. Quippe ijs quę in gibbis eius conſiſtunt, mutata iam veniunt ea quę aſſumpta ſunt: ita vt nec quę adſtrictoria ſunt, ſimiliter adhuc adſtringāt: nec quod mordens eſt, ſimiliter mordeat: nec quod propter lentorem in anguſtis vaſis hærebat, ſimiliter etiānum maneat lentum. Eſt aūt his occaſio mutationis duplex, & ꝙ prius ſunt cōcocta, & ꝙ ſanguini, qui in iecinore prius erat, ſunt admiſta. Cauo aūt iecinoris phlegmone obſeſſo, protinus etiā venas, quę i meſenterio ſunt, vnà phlegmone laborare eſt neceſſe, quādo ex ea quę ad portam pertinet, omnes ſint ortę. protinus etiam quęcunq; oſculis earum incidunt, vim ſuam oſtendunt.

Iecur et lien intumescunt dulcibus (manuscript marginal note)

Iecoris cauo inflammato venae mesaraicae similiter inflammantur (manuscript marginal note)

E … F

Aduerſus Attalum methodicum qui Theagenem Cynicum inflammatione iecinoris laborantem relaxantibus cataplaſmatis enecauit. CAP. 15.

AN tibi ad cōmunem phlegmones curationem parua ex particulis ipſis accedere differētia videtur? Mihi ſanè maxima videtur: quāuis ij qui Theſſali ſtupiditatem ęmulantur, cōmunem indicationem ſolam ſatisfacere putent. Placet autem nūc ad memoriam reuocare tibi egregiam eorum curationem, quā Theageni philoſopho Cynico adhibuerunt. Siquidē hanc norunt plurimi, propter viri famam, vt qui publice diſputare in Traiani circō quotidie ſit ſolitus. Erat q hominem curabat, vnus ex Sorani diſcipulis, nomine Attalus. Is impoſuit quotidie iecinori cataplaſma ex pane & melle, haud intelligens viſcus hoc mediocriter adſtringi debere, propterea ꝙ animalibus altricis facultatis principium ſit, & venoſum ab hoc oriatur genus. Ita igitur viſcus curauit, ſicut bubonas, meris. ſ. & ſolis relaxantibus vtens, cataplaſma ex pane & melle imponens, ac prius oleo calente perfundens, tum ſorbitione ex alica cibans. Hæc nanq; tria fermè omnibus nunc amethodis iſtis Theſſalijs ad acutorum curationem ſufficiunt. Viſum aūt eſt mihi ſeorſum Attalum monere, vt adſtringens aliquid admiſceret, nec nudis vteretur relaxantibus. ac de viſceris quidem natura nihil eram homini dicturus (Id enim fuiſſet planè aſino fabulam narrare) ſed quod me perſuaſurum homini arbitrabar, & cui omnes homines facillime aſſentire video, id tm̄ expoſui: nempe longam experientiam medicos docuiſſe, vt iecur miſta medicamentorum materia curarent: eam autem ſcriptam inuenturum in ijs medicorum libris, qui ſint de medendi ratione conſcripti. Si ergo, inquam, tibi videtur, miſce aliquid de abſinthij coma diligenter tunſa, cataplaſmati: Oleo vero, totius herbæ aliquid, modice id, quemadmodum alios cernis, in illo incoquentes: Cataplaſmati vero Myrobalani pieſma, & irim, & iunci florem, aut narditidos herbę radicē, aut cyperi miſcebis. non inutile ſit & ex vino ea aliquando præparare, ac miſcere interim etiam de fæce ipſa. Quinetiam aliquid adſtringentium incoquere malorum, cuiuſmodi cotonea ſunt, & quæ vocantur ſtruthia: præterea quę Romæ abundant, vocata ceſtiana. Oleum vero (nā id quoq; video miſcere te) non quodlibet eſto: ſed vel hiſpanum, vel hiſtricum, vel crudum, vel lentiſcinum, vel myrteum, vel melinum, vel nardinum vnguentum. Porrò aliam materiam plurimam eſſe dixi eorum quę incoquere liceret. Nam & lentiſci tenera germina, & myrti, & rubi, & vitis preſertim ſylueſtris, à qua œnanthen vocatam decerpimus. Non alienum etiam ſit, & atticum hyſſōpum tum cataplaſmati, tum etiā ceratis miſcere. Nam & cerata quæpiam illi ex eiuſmodi materia imponere poſt cataplaſma ſuaſi: & apponere illi tentabam vniuerſam deinceps curationem: quò ſcilicet etiam quæ à medicis græce Epithemata vocantur, ex miſta materia cōponeret. Nā melius (inquā) eſt ſublato cataplaſmate aliquid ſuper viſcus eſſe. Attalus vero ſermonem meum interpellans, Niſi multum (inquit) tibi tribuerem, nihil horum toleraſſem. nam in q̄bus ſuperiores medici paſſi naufragia ſunt, priuſq̄ vera medicina inuenta à noſtris eſſet, ea mihi veluti ignaro ſuades. Ceterum tres (inquit) aut quatuor dies ſine me Theageni ex mea ſententia proſpicere: & ſanum eum penitus conſpicies. Sed quid, inquam, ſi cum ſubito pauci, & hi lenti apparuerint ſudores, moriatur? recordaberis'ne quę promiſeris, ac de cętero ſententiā mutabis? Atq; Attalus poſt hęc abijt irridens, nec quicq̄ pręterea reſpondēs, ſic, vt neq; de alica quicq̄ me conſulere permitteret, ſed nec quod ex ijs quę vrinas cient, miſcere aquę paulo poſt oporteret, ꝙ ſcilicet iecinoris gibba eſſent afflicta. Nam ſicuti iecinoris cauū per aluum purgatur, ceu paulo ſupra diximus, ſic gibba eius per ea quę modice vrinas mouent: cuius generis eſt apium. Procedente autem tempore, vbi phlegmone iam concoquitur, etiam valentioribus vti licet, aſſaro, & celtica nardo, & phu quod vocant, & petroſelino, & ſmyrnio, & meo. ſicut etiam per ventrem vacuare,

* γυμνασίῳ

G

H

* œſypum, legũt antiq cod.

Iecur phlegmone obsessum mediocriter est astringendum per cataplasmata mistae materiae quia est principium altricis facultatis, uenarum (manuscript marginal note)

Hepatis cauum per aluum purgatur cum cibis admisto urtica, mercuriali, epythimo et filicula; gibba uero per mouentia modice urinas, ut apio, dein asaro, celtica nardo, phu, petroselino, meo. (manuscript marginal note)

A vacuare, si cauum afficitur, cnico cibis admisto, & vrtica, & mercuriali, & epithymo, & filicula: omnibus preterea quę modice aluum deijciunt: magisq; in remissionibus tum his ipsis audacius q̃ ante vtendum: tum vero quæ his sunt valentiora, partim in ptissana incoctis, partim tunsis, ac in mollissimum puluerem redactis. exhibenda vero & hæc sunt vel ex ptissana, vel ex aqua. Ego nanq; etiam filiculæ aliquid in ptissana aliquando incoxi, & nigri veratri corticem. Etiam clystere vacuare eos conueniet: inter initia vel sale, vel nitro, vel aphronitro aquę mulsæ admisto contentis: in remissione vero, potissimumq; siquid scirrhosum relictum è phlegmone est, etiam valentiora medicamenta miscentibus: quippe hyssopum eo casu aquæ incoquimus, & origanum, & colocynthida, & minus centaurium. Opportunissima nanq; ad scirrhum sunt iecur & lienis; †{siue quis parum habita de his rōne, glutinoso cibo vtatur (sicut Attalus qui Theageni quotidie alicam exhibuit) siue nihil offerat} quod tum obstructiões eximat, tum detergeat. Verum quod contigit Theageni, vel potius Attalo, dici est tempus. Vt enim promiserat post tres dies daturum se hominem à iecinoris phlegmone liberatum, tum magis q̃ prius calente oleo viscus plurimũ perfudit, tum cataplasmate frequentius est vsus: hac diligentia felicius sibi curationem cessuram sperans: respondítq; percontantibus de Theagene gloriabundus meliora. Cæterum contigit prout ipse prædixeram, subito hominem mori. Et quod omnium maxime dignum risu fuit, ducebat Attalus secũ ex ijs qui de hominis statu rogassent quosdã, quibus ostenderet adeo
B recte eum se habere, vt iam esset lauandus: lætusq; cum multis ingressus est domum in qua iacebat: cum Theagenem mortuum quidam ex amicis, qui & Cynici quidam erant, & alioqui philosophi, lauare ex more pararent. Itaq; etiam vsq; ad mortuum accedere, idq; vnà cum spectatorũ cœtu Attalo cõtigit: vtpote cum nemo intus lugeret. Nam Theageni nec seruus erat, nec puer, nec mulier: sed cum eo soli amici philosophantes versabantur: qui iusta quidem mortuorum, citra tamen omnem luctum obibant. Atq; hanc laudem Thessalius asinus inter multos spectatores est consecutus, ostendens explicatũ à phlegmone hominem intra quatuor (vt pollicitus est) dies. Reliqui vero methodici cum innumeros quotidie iugulent, adeo rationem curandi mutare adhuc nolunt, vt quæ à medicis sunt scripta, qui artis operibus vere insudarũt, ne vel semel experiri velint: Adeo indelebile vitium vehemens ignorantia est, presertim si cum superbia sit cõiuncta. Eiusmodi igitur in omnibus sunt Thessali sectatores.

Qua ratione uiscera quædam facile scirrhosis affectibus corripiantur, ac de ea quæ à particulis præbetur indicatione. CAP. 16.

C NObis autem vitandi eiusmodi errores sunt. At si nihil aliud suppetat, saltem ipsi experientiæ credendum. Id quod ipse perpetuo suadere non desino ijs qui circa rationem parum sunt exercitati. Nam melius pfectò ijs est, qñ & rudes sunt, & simul in rationabili methodo, quã nos nunc prodimus, minime exercitati, vt nihil penitus ex ratiocinando accipiant. Quippe iecinoris substantia, scirrhis maxime opportuna est: vtpote quę naturaliter lutosum quippiam continet, veluti medicus quidã nostri temporis per iocum dixit. Lienis vero rarior substantia, q̃ iecinoris est. cæterum crebrius scirrhosis vitijs affligitur, propter nutrimenti quo vtitur speciem. Monstratum nanq; est ꝙ crasso nutritur sanguine: qui veluti limus purioris est, facillimeq; nigra bilis efficitur, ideoq; etiam ipsum, melancholicum {siue atrum} appellamus excrementum. atq; hęc duo viscera scirrhosis tumoribus tentari, vel experientia ipsa clare indicat. Renes verò, ꝙ conditi sunt, tactum effugiunt. Cæterum hos quoq; facile scirrhis deprehendi ratio docet. atq; idcirco nephritidas †{alias facile solubiles, alias ægre solubiles esse:} cũ renes ambo habeant quę in viscerum vtroq; prędicta sunt inesse, tum substantię qualitatem, tum excrementorũ quę per ea dilabunt̃ vitium. Quo fit, vt qui crassi succi cibis vescant̃, calculi vitio corripiãtur. Ergo quãto trium horum viscerum scirrhosi affectus difficilius curantur, tanto magis esse solicitos oportet, nequis in hos incidat. Maxime aũt (vt dictum est) incidunt, qui ipsis phlegmone vexatis, ijs cibis vtuntur, qui crassos lentosq; succos efficiant. Quinetiam eiusmodi affectuum medicamina inter omnes conuenit, ea esse quæ dissecent, & dissoluant, & frangant: quæ vtiq; ex eorum sunt genere, quæ obstructiones eruunt & detergent: cæterum viribus valentiora. Horum non solum materiam, sed etiam facultatem in opere de simplicibus medicamẽtis exposuimus. Itaq; etiam breuior nunc ero, contentus generali facultate, & sola methodo, cum paucis exemplis. Nam cum
D & facultatum materiam iam habeas præparatam, & quæ curationem vnà coindicent sint prædicta, nihil nunc aliud superest, nisi vt proprias cuiusq; morbi indicationes cõmemorem. Coindicantia igitur voco virtutem, naturam, ætatem, anni tempus, regionem & consuetudinem, & siqua sunt id genus alia. Proinde de ea, quæ à particulis sumitur, indicatione deinceps dicam, initio ab ea quę à iecinore sumitur, sumpto. Quippe vbi id phlegmone laborat, quę extrinsecus applicantur, ea mistæ esse facultatis debere postulat: idq; nõ in generatione phlegmones modo (est enim id omnium phlegmonarum cõmune: qñ etiam siquis repellẽtibus tantum illo tẽpore vtat̃, non peccet) sed etiam cum nec affluat amplius quicq̃, nec repelli, quod in laborante particula cõtinetur, possit. Accidit enim hoc quoq; multis de causis. Sanè in principio tum parum est quod affluit, tum magna ex parte tenuius, tum partis ipsius quæ recipit virtus nonnunquã valentior, vtpote

[Margin notes:]
* polypodio
† si qs ipsa neglexerit, vel glutinoso cibo vsus fuerit, sicut Attalus, q Theageni quotidie alicã exhibebat, ac nihil offerebat, qd &c.
* ἀναλογισμῶν
† Græci codices legunt. τὰς μὲν ἀλύτους τοπάμπαν εἶναι τὰς δὲ πάνυ δυσλύτους. i. alias omnino insolubiles, alias ægre admodũ solubiles.

vtpote nondum lassata: tum quod in afflicta continetur parte, nondum violenter impactum. At cum phlegmone in vigore suo iam consistit, tum multus in ea sanguis continetur, isq; crassior subinde, ac vehementer impactus: tum virtus partis iam est debilior: quam alioqui valentē requirimus, quò scilicet à se superuacua amoliatur: quandoquidem haud satis potens est adstringentiū præsidiorum vis, quæ sola totum efficiat. Quippe potest hæc cogendis ac constringendis, & veluti densandis, & exprimendis corporibus, quę tenuiora consistentia sunt, ad circūpositas partes expellere: cæterum nisi etiā laborātis particulæ virtus aliquid auxilietᷣ, nihil adeo magnū efficiat. Tunc igitᷣ quæ à phlegmone sumatᷣ, vna dūtaxat agendorum est indicatio. Hanc græce Diaphoresin vocāt (latine digestionē, euaporationem'ue dixeris.) Hęc humorē q in phlegmone obsessa parte continetur, p meatus insensibiles educit. Quæ vero ab ipsa sumitᷣ parte, ea in diuersam nos partem trahit: scilicet robur eius seruari iubens. Coeuntibus igitᷣ vnà contrarijs indicationibus, cōpositum quoq; esse medicamentū oportet. At femur si phlegmone laboret, aut tibia, aut cubitus, aut brachiū, aut qui in his sunt adenes, causa nō est cur horum robori consulas. Hæc tibi cōmunis indicatio sit in oībus ijs partibus, quarum munus eiusmodi est, vt toti corpori sit ex vsu. **B**

Vnde similia dissimilia'ue medicamenta, maioris quoq; ac minoris ratio, & locus uacuationi aptus indicentur. CAP. 17. **F**

Ergo nec lienem tantum relaxantibus curare oportet, cum hic quoq; ex iecinore quicquid limosum & melancholicum est expurget, propterea scilicet ꝙ ex eo humore nutritur. Idcirco quoties obstructio quędam in eum incidit, aut phlegmone, potissimum cum scirrhosa sit, tum ea quæ obstructiones eximant, tum quæ dissecent, vehemētiora exigit. Nam quale medicamētum iecinori est absinthium, tale est lieni capparis cortex: Quale rursus iecinori quod vocāt eupatorium, tale est lieni scolopēdrium. Siquidem similia genere medicamēta, ambo viscera postulant. Cæterum tanto valentiora lien, quanto crassiore vtitur alimēto. Scirrho igitur laborātibus ipsis conuenientia nutrimēta sunt genere quidem eadem, sed maioris minorisq; ratione differētia. Itaq; & si capparis ex oxymelite edatur, vtilis sanè est vtriq; visceri, cæterum nec ipsa pari modo nec similiter mistū habēs oxymeli: Nam & ipsa copiosior, & ex minus diluto oxymelite lieni erit vtilior. Atq; hæc differentia est quæ ex maioris, minorisq; ratione accepta est. At similiū genere, vel specie, aut quomodocunq; dixisse libet, pręsidiorum, ex actione & cōpositione indicatio sumpta est. A societate vero cum vicinis partibus, quod idem cum situ est, illa capiuntur, ꝙ gibba iecinoris per renes expurgari oporteat: caua vero per inferiorem ventrem. In liene vero alteram dūtaxat esse superflui vacuationem: cum quæ per renes agatur, nulla huic visceri vacuādo via pateat. Proinde vbi phlegmone premitur, deiectorijs id medicamentis tum detergemus, tum lacessimus: quò dimittat relaxetq; superuacua. Sanè duplex ratio est eiusmodi medicamētorum vsus. Cum partes superius positæ laborant, per ea quæ eduntur ac bibuntur: Cum inferiores, per id quod sit per clysterem infusum. Quandoquidem quę eduntur ac bibuntur, eorum vis anteq̃ ad inferiores partes perueniat, resoluitur: Quæ infusa sunt, ea oīno ad ieiunum vsq; ascendere non possunt: immo etiam si admodū nitaris, fortasse tenue tm̄ intestinum contingant. Ergo illud quoq; ex partium positura didicimus: nempe inferioribus intestinorum aliquid esse p clysterem infundendum: superioribus vero, atq; etiam ipsi ventriculo, lieni, & stomacho, superne aliquid exhibendum. Voco hoc loco stomachum, gulam, quam ꝑprie Græci stomachum appellant: Nonnunq̃ enim ita etiam vocant os ventriculi: veluti cum stomachice † {anima linqui} aliquos dicunt. Verū in gula, quæ ꝑprie vocatᷣ stomachus, cataplasmata super spinam dorsi imponimus, non aūt in parte anteriore: quemadmodū cum os ventriculi phlegmone vrgetur. Siquidē spinæ gula superiacet, per collum & pectus deorsum vsq; ad ventriculum porrecta. **G**

Quo pacto differentia remedia indicet laborans locus. CAP. 18. **H**

Neq; igitur hæc nouere qui Thessalum imitantur, ideoq; oēs vna ratione curāt. Neq; vtiq; illud, ꝙ omne membrum phlegmone laborans, nisi cutim sibi circundatā habeat spissam, tenuis saniei foras aliquid dimittit, ac laxat. Eo fit, vt ex ijs quæ in ore, & naso, & faucibus, & stomacho, & intestinis, & ventriculo, & visceribus omnibus sunt, aliquid foras effluat. Ad eundem modum etiam ex interna facie pectoris, cum phlegmone premitur, excernitur aliqua sanies. Quemadmodum igitur lienis ipse, & iecinoris caua per intestina, gibba vero iecinoris & renes per vrinas purgantur: ita pectus vbi interna eius phlegmone tentatur, per membranam qua tegitur (Hypezωcota vocant) aliquid in medium sui pulmonumq; spatium transmittit: Id autem expurgari per eandem qua pulmo viam debebit. Dabimus igitur ijs qui sic laborant, medicamēta quibus tenuatoria sit vis, quibus & viæ aperiantur, & quæ deferenda per eas sunt dissecentur {ac dissipentur:} præsertim cum vel crassæ consistentię sunt, vel glutinosę, qualia in ijs sunt quos empyos vocant. Deligenda tamen ex ijs sunt, quādiu adhuc phlegmone inualescit, quæ mediocria sunt: cum vero planè iam decreuit, aut penitus cessauit, & educi excrementa postulant, quæ valentiora sunt. Ergo mediocre in hoc genere est tum ptissanæ cremor, tum mulsa: valentius aūt & vrticæ semen, & mulsa in quam coniectum fuit paululum aliquid acrium herbarum, quales sunt origanum, & hyssopum, & calaminthę, & pulegiū, & illyricæ ireos radix: Quòd si vel plus

horum

Printed margin notes:

*διαπλάσει .i. cōformatiō

† συγκόπτεσθαι .i. syncopi corripi

Handwritten margin notes:

Lien nutritur sanguine melancholico quē attrahit ex hepate

Lien obstructū aut inflammatū medicamēta valentiora exigit quam hepar. quale est iecinori absynthium tale capparis cortex lieni, et quale iecinori eupatoriū tale lieni scolopendrium

Lien hepar q. similia nutrimenta et medicamenta requirunt

Lien p intestina expurgatur per renes nulla administratur uacuatio

Clysmi non possunt usque ad ieiunū ascēdere

Gula affecta, quæ stomachus proprie appellatur, cataplasma est admouendū sup dorsi spina

Pectus purgatur per incingentē membranā aliqd in mediū sui pulmonumq; spatium transmittit

Pectori phlegmone obsesso in initio apientia medicamina mediocriter, humores crassos dissecātia ppinada sunt, ut ptisana, mulsa. in declinatione uero semē urticæ, mulsa in qua decoquantur origanū, hysopū, calaminthe, pulegiū, ireos radix.

A horum admiſceas, vel irin in molliſſimũ puluerem tunſam cribratamq; in mulſam immittas, maxime incidens medicamen habebis. Ad eundem modum & quod ex marrubio conficitur oxymeli, aliaq; eiuſmodi valenter craſſiora excrementa quæ in pectore & pulmone continentur, incidere poſſunt, omniũq; eorum copiã inuenies in operibus ijs, quæ de medicamentis edidimus.

Differre curationem inflammationum, quæ in ſummo & in profundo ſunt corpore, ac de reuulſione pro ratione partium laborantium. CAP. 19.

NOn ſolum aũt iam dictam remediorum differentiam ex laborante loco didicimus, ſed etiã illud, quòd quæ in ſummo corporis phlegmone laborant, ea proprijs phlegmones remedijs curentur, quæ in alto ſunt corpore, ſi cum his aliquid acrium medicamentorum ſit immiſtũ. Reſoluuntur enim eorum vires, dum alte deſcendunt. Hac ratione & cucurbitula (ſtrenuum plané auxilium) eſt inuenta, tum vt foras euocentur, quæ ſunt in alto: tum vt eximantur atq; eruanſ, quæ iam in ſcirrhum abeunt. Verum vtendum cucurbita in ipſa parte, quę phlegmone vrgetur, * χρήσ inter initia non eſt, immo poſtea quàm totum corpus vacuaueris: ac neceſſarium ſit, eorum quæ * γινομένων in inflammata parte continentur, aliquid educas atq; eruas, aut etiam foras verſus attrahas. Genẽ B randis autem adhuc vitijs, minime ipſis membris quæ laborare incipiunt, ſed ijs, quæ continuatæ his ſunt, cucurbita imponi debebit, auellendi in contrarium cauſa. Sic nanq; ad mamillas cucurbitam imponimus, cum ſanguis ex vtero profluit: defixo maxime in ipſis cõmunibus pectoris & vteri vaſis, eius ore. Sic ſi ex naribus ſanguis profunditur, præcordijs maximas cucurbitas affigimus. Sic & omne aliud ſanguinis profluuium, ad contrarium per cões venas auertimus. Quẽad modum rurſum & ſanguinem (ſi ita eſt opus) attrahimus. Siquidem cum menſes euocare in animo eſt, in pube & inguine cucurbitam figimus. Præterea cucurbita in occipite defixa, efficax eſt † plethoricum remedium, ad oculorum fluxiones. Vacuari tamen prius totum corpus expedit. Nam ſi †{ refertum ſanguine} corpus ſit, in quacunq; parte capitis cucurbitam defixeris, totũ ipſum implebis.

Ea medicamenta ad curationem uſurpanda, quæ noxiam qualitatem cum ea quæ conuenit admixtam non habent. CAP. 20.

ERgo hæc omnis phlegmones cõmunis indicãtio, haudquaquam ſimiliter in qualibet parte adminiſtratur. Accedit ad omnia quæ prædicta ſunt, pro non leui portione, ipſius exhibendi medicamenti natura. Neq; enim abſolute ſi adſtringere incipientẽ phlegmonen eſt opus, qdlibet adſtringens in ijs, quæ deuoranda ſunt, adhibebimus: ſed ea quibus nulla corruptrix admiſta C vis eſt. Nam chalcanthus inter præcipua adſtringit, ſicut etiam miſy, & ſori, & chalcitis, & diphryges, & æs vſtum, & ſquama eius & flos: verum hæc medicamenta deuorata, noxia ſunt. quocirca ſtomaticis ea miſcere tutum non eſt. defluit nanq; interdum ex his aliquid ad ventriculũ. ſed nec aloen probe miſcueris ijs medicamentis, quæ phlegmones alicuius cauſa, quæ intus conſtiterit, deuoranda ſunt: quando huic quoq; admiſta purgandi vis quædam eſt. Cæterum vbi phlegmone prorſus inclinauerit, ſiquis paululum aloes admiſceat cauſa deijciendi ventris, qui prorſus nõ deiecerit, nihil lædet. Verum ſatius eſt mercuriali, aut vrtica, aut cnico, aut talium aliquo, aluum ſic laborantium ſubducere. In ſumma vero, ſiquis eam quę à partibus ipſis pręſtatur, indicationẽ adimat, nihil obſtat quo minus medicinam non ſex menſibus, ſed ſex diebus totam perdiſcas. At vero nec ſi quæ à partibus ſumitur, indicationem adijcias, iam totũ, quod exigitur ad curationẽ, habeas: niſi etiam methodos de medicamentis didiceris. Itaq; eas aggrediatur oportet quiſquis conſummate ſanaturus eſt morbos. Nunc enim ſi alicuius medicamenti meminimus, id (vt ſæpe teſtati ſumus) exempli cauſa fecimus.

Quid differat phreniticorum & lethargicorum curatio, ac de loco principis animæ facultatis, aduerſus Theſſali ſectatores. CAP. 21.

D SEd adijciamus adhuc ea, quæ de indicatione, quæ à partibus ſumitur, nondum attigimus, Theſſaliorum iſtorum ſectam euidentiſſime præcipitantes. qui cum nec diſſectionis rationem attigerint, nec partium actiones, vſus've norint, tamen cum floccos carpentem quenquam cernunt, & feſtucas legentem, audent oxyrhodino caput madefacere, noſtro exemplo. Nã cur, quæſo, non thoracem potius? Siquidem indicatorie remedia inueniunt. Sanè fieri poteſt, vt ẽt corde affecto, phreniticus quis efficiatur. Empiricus nanq; ab experientia ſe ait eiuſmodi medicamentorum nactum inuentionem. Qui autem & hanc vituperat, & inquiſitionem de actionibus refugit: huic vnde, quęſo, ſuccurrit, vt pro thorace caput in phreniticis madefacere eligat? Cęterum, hoc ipſum oxyrhodinum, quod capiti phreniticorum applicamus, ceu quidam ex amicis dicere ſolebat, non ſolum amethodos iſtos Theſſali ſectatores, ſed etiam reliquos manifeſte redarguit vniuerſos, quicũq; principem animi partem in corde ſtatuunt. Nam cum aliquando vidiſſem quendam ex Athenæi diſcipulis caput aceto & oleo miſtis perfundentẽ, prohibui: iuſſiq; pectori admouere id remedium: Quippe læſam in delirio eſſe partem principem: Eam autẽ eſſe authore Athenæo in corde: itaq; non recte relicto pectore, caput eum integrum præſertim mẽbrum vexare, eiq; negocium faceſſere, nunc oxyrhodinum infundendo, nũc radendo, tum ſpõdylium, aut ſerpillum, aut id genus aliquid admouendo: immo vero ſi malum traheret, etiam caſtoreum,

storeum, aut certe etiam cucurbitam: Quippe id esse persimile ac sicui in femore phlegmone sit, calcaneo remedium applicet. Quinetiam in lethargicis, nemo est qui capiti non applicet auxilia, nam & id vitium contrarium quodammodo secundum speciem phrenitidi est. Gignitur aũt cerebro patiente: in quo scilicet princeps animi pars residet. Ergo cũ humor qui in cerebro redundat, frigidus est, insensibilitas immobilitasq; hominem opprimunt. cum vero calidus est, perpetuus potius motus, vnà cum rationis noxa. Accidit enim veluti mõstratum in libris de his est, ex frigore segnitia, ex calore immodicus motus, ex humoris vero vitio dementia. Itaq; incidenda in talibus affectibus vena est statim ab initio, si modo tàm valens virtus sit, vt sine noxa missionem sanguinis toleret, ac nihil prohibeat eorum quæ de secanda vena retulimus, sicuti vel crudi humoris copia, uel puerilis ætas, vel anni tempus, vel regio in qua sit extremus calor, aut frigus. Atq; hoc quidem commune vtriq; vitio, & ei, quod cum sopore, & ei, quod cum vigilijs incidit. Commune præterea vtriusq; est, vt oxyrhodinum in principio admoueas. Nam repellendus à capite humor est, quisquis is fuerit. Quæ sequuntur, contraria sunt. Nam quę cum vigilijs coniũcta sunt, ea lenire expedit: quæ cum immobilitate, excitare. Iure ergo cum in summo incremento sunt, ijs vitijs quæ peruigilio & delirio infestant, perfusiones ex papauerum capitibus applicabimus: odorem quoq; naribus obijciemus: ac narium alas intus, vel frontem ex similibus medicamentis illinemus. Quippe sopire ac stupefacere principem facultatem oportet: cerebrum scilicet quod supra modum incaluit, refrigerando. In contrarijs autem vitijs excitare: ac noxij humoris qui citra putredinem, & citra febrem altos sopores inuehit, crassitudinem incidere, atq; excalfacere. Tales nimirum altos sopores, Apoplexias, & Carus, & Catochas græce vocant. Quòd si aliquando humor putrescat: vtiq; cum febri incidunt ea genera: vocaturq; morbus græce Lethargus. Incoquentes igitur in aceto thymum, & pulegium, & origanum, aliaq; id genus, naribus sic affectorum admouebimus: quò vapor ad cerebrum sublatus, crassitudinem humoris dissecet. Mox etiam palatum valentibus & acribus medicamentis vngemus. Ab his uero etiam sternutatorijs vtemur: tum capiti similes præsidiorum facultates imponemus, adaucta semper eorum ẽt ad ipsum vsq; sinapi vehementia, si vitium diu trahat. Quinetiam cucurbitis ad vtrũq; vitium, si diutinum sit, vtemur: itemq; castoreo. quippe, quod ipsũm probe cõcoquit, si debito tempore sit adhibitum. Quare hic ad communem rursus curationem redeunt lethargus & phrenitis †. Ergo in eiusmodi affectibus manifeste redarguuntur & qui Thessalum sequuntur omnes, & quisquis medicus principem animi facultatem statuit in corde. Non solum enim iam dictorum præsidiorum destituentur copia, sed etiam cui ea parti accommodabunt, non intelligent. Neq; enim tanquam in ophthalmia, vel pleuritide, vel angina, tum ab ipso ægro affectus locus sentitur, tum nobis partim tactu, partim visu innotescit: sic in lethargo, & phrenitide, & epilepsia, & delirio, & cõuulsionibus, & tetanis, præterea eo, quod proprie vocatur catoche, se habet. In quibus omnibus præsidiorum formula ex affectus inuenitur natura: locus vero, cui maxime sint applicanda, ex prænoscendis tum actionibus, tum vsibus partium.

Qua ratione extrinsecus medicamenta capiti, aut oculis apponenda sint, ac de communibus præceptis illarum partium curandarum, ac de arteriarum sectione. CAP. 22.

ILlud aũt quamuis in sermone aliquando omittatur, sæpenumero prius dictum est, meminisse oportere nos eorum quæ simul indicent. Cæterum in præsenti eã, quę à partibus sumpta est, indicationem, propositum est persequi: veluti statim in ijs, quæ ad caput pertinent, etsi nõ aliud, saltem illud nosse cuiuis est promptum, obiectam nobis ante cerebrum esse crassam membranã, quæ corijs istis externis sit assimilis: post hanc ẽt cranium. Itaq; resolui in dẽsis obicibus & duris, præsidiorum, quæ imponũtur, vim est necesse: ac nisi futuras, in capitis osse natura ipsa fuisset molita, nihil adeo æstimandum efficeret pharmacum vllum extrinsecus impositum. Sed quoniam etiam futuræ, & in his præcipue coronaria, non solum impositi medicamenti qualitates, sed etiã substantiam, si tenuis est, facile intrò transmittit: merito multa circa cerebrum vitia ab extrinsecus applicatorum remediorum facultate iuuantur. Ipse enim in meipso expertus memini, cum infunderetur rosaceum frigidum, citissime clarissimeq; sensisse me in syncipitis loco eius intrò penetrationem. Quinetiam plurima diuersitas suturæ huius in hominibus, si inter se conferantur, etiam ante dissectionem manifeste apparet. Vidimus enim in ijs, quibus rasum caput fuerat, inter mãdendum, commissionis ossium in coronali sutura manifestum motum sic, vt facile appareret hominibus illis laxam esse eiusmodi ossium capitis compositionem. Merito igitur ad hanc maxime partem applicant omnes medici capiti infusiones: videlicet accepta quasi per manus à primis inuentoribus ratione, ad id opus venientes: Sed & ipsi quicunq; non negligenter ijs, quæ fieri assolent, attendunt, cernentes & quemadmodum sutura ea liquido moueri appareat, & quemadmodum celerrime homines hac parte, siue ab externo admoto quopiam refrigeretur, siue excalfiat, id sentiant. Nam præter reliqua etiam tenuissimum est hoc loco cranium, & rarissimũ. Ergo quoties medicamenti cuiusquam vim vehementer descẽdere voles, hoc maxime loco impones. Cõmodius etiam fuerit, si & cum frictione id facias, aut tonsis capillis, aut etiã planè abrasis. Quòd si humidũ sit, quod applicãdũ est: si id ex alto effundas, ac veluti fontis ritu illidas, quippe penitus intrò

Right margin: B — F — * In impressis αὐτὸ.i. ipsum: antiqs αὐτα.i. ipsa, referendo ad ambo vitia. † est præterea in græco, ἐπὶ τῆς παρακμῆς.i. in declinatione. — G — * παραπληξίας seu παραπληγίας. vide de supius lib 9.cap.x. — H

Handwritten left-margin notes: Lethargus est affectus contrarius phrenitidi. Anima rationalis consistit in capite. Principis animæ facultatis symptomata accidunt pluribus de causis, ut sequitur ex frigore motus, immobilitas ex calore, ex humoris vitio dementia. In quibus affectibus nihil impediente secanda est vena statim ab initio. Et remedium est commune lethargo et phrenitico. Oxirhodinum commune est lethargo et phrenitico in principio admotum. — Affectus qui cum pervigilio et delirio infestant curandi sunt cum perfusionibus ex papaveris capitibus, princeps facultas sopienda, cerebrum refrigerando. — Affectus qui cum sopore invadunt curandi cum excitantibus, noxiis humoris, qui citra putredinem febrimque altos sopores invehit, incidentibus, excalfacientibus, quia crassitudinem ut incoquendo pulegium, thymum, origanum, id genus in aceto naribus admovendo. — Lethargia est affectus cerebri ob humores frigidos cum febre. — Coronali suturæ est applicandum medicamentum quorum vim excedere ad cerebrum descendere volumus. — Capiti fomenta instituta humida sunt illidenda ab alto.

A intrò ab ictu magis compellitur. Sicut autem hic vehementior humoris casus cōducit, ita in oculis est contrarius: In capite nanq; os est, quod feritur: in oculis membranosa quædam imbecillaq; corpora. Et in capite quidem aliud est, quod ictum excipit, aliud quod curatur: quodq; vt ictum non sentit, ita facultate, quæ ex incussu ad ipsum peruenit, fruitur: at in oculo non est, quod feritur, diuersum ab eo, quod curatur: sed idem ipsum, quod est curandum, valenter icitur. Ad hęc os capitis sensu caret: oculus accerrimi est sensus. Ergo infundere huic medicamenta oportet, primum superiorem genām blandissime attollentes, mox minime, quemadmodum in capite, incutientes. Inueniendi præterea humores mitissimæ minimeq; mordentis naturæ, qui cum medicamentis sint infundendi. At mihi quidem magna cum consideratione vidētur veteres ad oui deuenisse humorem, electo scilicet ex eo, quod & mordens minime esset, & glutinosum. Nā ex eo, quòd minime mordet, modo dictam indicātionem ijs compleuit: Ex lentore autem, ad indolentiam nonnihil confertur. Quippe lenire eiusmodi humores possunt asperitates omnes quascūq; acris fluxio excitat. Accedit, quòd crassus mediocriter ac lentus humor constantius, quā tenuis & aquosus, in loco permanet. Sanè quòd lentum id, quod absq; morsu sit, cum modice incaleat, dolorem maxime leniat, id profectò ex mordētibus in aluo deiectionibus didicisti: in quibus iniectum seuum illico dolorēm mitigat. Quòd autem permanere quoq; in laborante particula eiusmodi humidum expediat, manifestum est. Siquidem in ijs, quę in ventre accidunt, per clysterem

B assidue infundere molestum est: In ijs, quæ in oculis, genām attollere. At vero exquisitus mēbri sensus læue esse, quod inijciendum, nihilq; debere in se asperum sabulosum'ue habere, omnino indicat. Hinc igitur excogitatum commode est, tum humido oui vtendum: tum quæ terrea corpora ophthalmicis, id est ocularijs, medicamētis miscenda sunt, ea esse cum summa diligentia ad vnguem leuiganda. Quoties tamen dolores his accidunt vehementes: repetitis ijs, quæ de omnium dolorum generatione accepisti, disquires quonam ex his affectu dolere oculos in phlegmone, de qua nunc sermo proponitur, contingat. Nam aut ex vehementi acris confluentis humoris morsu, aut quòd eorum tunicæ plenitudine distenduntur, aut propter crassorum humorū flatuosi'ue spiritus extensionem, vehementes in his excitantur dolores. At morsum quidem tū purgantibus medicamentis, scilicet & deorsum reuellendo & vacuando curare conuenit: tū ipsi particulæ oui humore infuso, quò per eum acris fluxio sine offensa eluatur. Vbi autem prius cōcocta iam phlegmone ipsa fuerit, & simul corpus vacuum, tum vtique lauationes in balneo his

C sunt aptissimæ. Nam & dolorem statim sedant, & fluxionem, quæ ad oculos fertur, sistunt: maxima quidem eius parte inter lauandum per totum corpus excreta: reliquo vero dilūto. At vero distensionem, quæ ex repletione prouenit partis, missione sanguinis, & alui deiectione, & infernarum partium frictione, curare conueniet. quòd si necessitas aliquando vrgeat, ligādis artubus: mox fomentis ipsi laboranti particulæ ex aqua dulci modice calida adhibitis. At {humorum vel flatuosi spiritus} extensiones curabimus vacuato prius in his quoq; toto corpore: sed & humorum momento deorsum auerso. Mox localibus remedijs (Græci Topica vocant) vtendum: non tamen medicamentis ijs, quæ repercutiant ac reprimant, immo ijs, quæ euocēnt. Fouendi igitur sunt sicut modo diximus, ac fœni græci decoctum ijs infundendum, sed lauato prius curiose fœno græco, nequid illi vel pulueris, vel sabuli adhærens clām lateat. Est nanque medicamen hoc maxime omnium, quæ oculis applicantur, sine offensa digerēs. Meminisse vero in omnibus quę membratim docentur, communium præceptorum oportet. Quorum vnum id est, digerentia medicamenta, vbi redundantia in toto corpore subest, si particulis quibusdam applicentur, implere potius quā vacuare. Ergo tum reliquos morbos, tum vero phlegmonas (de quibus agimus) sicubi curas, nullo euapōrante auxilio prius fidēter vteris, quàm totum corpus purgaueris. Illud quoq; attendas in omni vitio, nedum phlegmone, oportet, aliquādo totum corpus mediocri habitu esse in humorum, tum qualitate, tum modo: vnam autem aliquam, aut duas earum, quæ suprapositæ sunt partium, redundantiam suam ad ægram transmittere: veluti non raro, sed planè sæpenumero accidere in oculis videre licet, capite his fluxionem mittente. Manifestūm igitur arbitror in ijs quoq; esse, ipsum prius caput sanandum esse, † explorato eius affectu, quem superfluorum generatio comitatur: Et diutinas quidem oculorum fluxiones curamus oculis ipsis dimissis, atque ad capitis procurationem conuersi. Cuius vitium si ex genere intemperantiarū sit: curationem ex sibi contrarijs, sicut prius monstratum est, adhibendam indicat. Plurimum igitur, vel frigida intemperies caput vitiat, vel humida. nec dubium est, quin etiam ambæ congrediantur. Rariores sunt, quæ propter calorem acrem oculis fluxionem immittūt: in quibus haud expedit ijs, quæ ex Thapsia & sinapi fiūt, medicamentis vti: immo contrarijs omnino, oleo crudo, & hispano & rosaceo, tum frequenti ex aqua dulci in balneo lauatione. Atque aliquando cerebrum ipsum fluxionem transmittit. debetq; huius intemperies totius capitis epithematis corrigi. Aliquando vasorum ipsorum vitium est: cum venæ, vel arteriæ, imbecilliores sunt sic, vt aliorū vasorum superuacua recipiāt. Quo casu aliqua earū parte excisa, aut ēt totis bene alte pręcisis, dura cicatrice, quod interest intercipimus. Qua disiunctæ incisæ uasis partes, continuæ præterea non sint: nec ex altera in alteram confluere aliquid possit. Cæterum, cum eorum vasorum, quę in

profundo

Marginal notes (printed):

* βλέφαρον, i. palpebram.
* ἀλγηδόνι, id est mordicationē.
* In impressis... (partly cut off)
* contēperato
* διαφορεῖσθαι
* διαφορητικῶς Vacuaueris. ox. n. grecā ē ... id est vacuatio, q̃ tā quacunq; via uacuatiōe ... de ea quæ p purgationē fit intelligi pōt. clarius ex grę conuerterē. explorato eius affectu, quē super fluorū generatio comitat (& diutinas qdē. &c. parenthesin usque ad conuersi) q ex gnē intēperātiarū sit, idicetq; curationē ex sibi &c.
* Aliq cod. hnt ... i. exis ... plures tū ... i. dura

Marginal notes (handwritten):

* Oculorum phlegmonas albumen oui iuuat
* Oculorum dolor excitatur aut a vehementi acris confluentis humoris morsu, aut propter eorum tunicarum distentionē, aut propter crassorum humorum spiritusq; extentionem flatuosi
* fœnigreci decoctū oculorum tensioni confert uacuato prius corpore
* Digerentib. euaporantibusue auxilijs non est utendum fidenter prius q̄ universo corpori aut parti excrementum transmittenti consultum sit
* Oculis uasa adiacentia incidenda cum sunt dum imbecilliora reddita aliorum uasorum recipiunt excrementa, ut arteriæ, uenæq;

Vasa conspicua possunt absq; chirurgia roborari illitis medicamentis quae robur inferant.

profundo sunt recondita, ac è superiore ad oculos vnà cum neruis perueniunt, vitium est, nihil horum agi licet: Proinde ægre curabiles omnes eiusmodi fluxiones sunt. Quæ vero extrinsecus posita vasa sunt, ea vel sine chirurgia roborare licet: illitis medicamētis, quæ robur inferant, Græci *Tonica vocant. Est & quando calidus sanguis, ac vaporum plenus ad caput ascendit, ac maxime in arterijs redundat. Cui vitio excogitatum saluberrimum remediū medicis est, vt ipsa incidatur arteria. Oportet autem deraso capite curiose tangere, tum quæ retro, tum quæ secundū vtranq; aurem sunt arterias, præterea quæ in fronte, & quæ in temporibus sunt. Quarum quæ calidiores alijs apparebunt, ac maiorem exhibentes pulsum, hæ sunt incidendæ. Quęcunq; vero & paruæ & prope cutē resident, harum vel si partem aliquam excideris, veluti facere in crurum varicibus solemus, aptius erit. Nostroq; tempore quidam ex ocularijs medicis non minimus, ex arterijs, quæ in temporum summis musculis resident, non exiguam excidit partem. Ac ferè quidem cum excisa est arteria, reliquæ eius partes ad sibi continuas retrahuntur. Euenitq; id magis in ijs arterijs, quæ tum minores sunt, tum minorem exhibent pulsum. Q; si inter nudandum appareat tibi vas magnum, aut magnum exhibere pulsum, tutius fuerit vinculo id prius excipere: mox, quod in medio est præcidere. Sunto autē eiusmodi vincula ex materia aliqua ægre putrescibili. Talis autem Romæ est ea, quę Gaietanorum dicitur, ipsa ex Gallijs aduecta: vendita uero maxime in sacra via, quæ à templo descendit ad fora. Ac horum quidem Romæ facilis est copia: vilissime enim vendūtur. At si in alia vrbe artem exerceas, comparetur filum aliquod ex ijs, quæ serica nuncupantur. Habent enim ea diuites mulieres in multis sub ditione Romanorum locis: potissimum in magnis vrbibus, in quibus multæ sunt mulieres id genus. Sin huius facultas non est, ex ijs, quæ inueniuntur in regione quā incolis, deligito materiam quæ minus sit putrescibilis: cuiusmodi est gracilium chordarum. Nam quæ facile putrescunt, eæ cito à vasis decidunt. Nos vero postquam vndiq; sunt carne impleta, decidere vincula volumus. Quę nāq; caro in abscissis vasorum partibus *coalescit, ea pro operculo est, ac osculum eorum cludit. Postea vero quàm id factum cernitur, decidere iam vincula secure possunt. At vero cum venarum partem aliquam excideris, non est opus eas tàm imputrescibili materia deliges, sed suffecerit alia quæpiam. Siquidē in arterijs perpetuus motus infecti vasis ora *resoluit. In venis aūt, posteaquā semel sunt vtcunq; clausæ, siue per deligaturam constrictæ, siue per medicamentum adstrictæ, permittunt circūpositam carnem circa coalescere: potissimum si qui curatur, immotam partem seruet, magisq; ēt si toto corpore vacuato ipsam attollat. Quippe etiam varices ita curamus. Vocatur aūt varix vena dilatata. Porrò dilatatur in testiculis & cruribus *omninò. Sed quoniam, cum hos adhuc scriberē commentarios, non pauci amicorum rogarunt, vt in fine totius operis omnia, quę ad chirurgian pertinent, deinceps memorem, idcirco tractatio de varicibus nunc differatur. Cū vero non pauci speciatim sint oculorum morbi, qui magis specialem curationem desiderent, ne de his quidem hoc loco pluribus est agendum. Nam qui curiose quæ prædicta sunt, legerit, & naturali prudentia fuerit, huic omnia inuenire, eorum rationem sequenti, nullo negocio licebit. Qui aūt tales nō sunt, ijs satius fuerit omnium vitiorum, que oculis incidunt, curandi rationem priuatim scribere: maxime cum amicorum non pauci ita postulent.

Varices sunt venæ dilatatæ potissimū circa crura et testiculos, quæ curandæ sunt incisione.

* Tonotica

* ἐπιτρέφεται

* ἀνοίγνυσι est aperit.

* τοὐπίπαν

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER QVARTVSDECIMVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

De reliquis tumoribus & affectibus præter naturam curandis, sumpta ex singulorum generibus curandi indicatione.

Quid differat inflammatio, & Erysipelas. CAP. I.

De tumoribus, qui pręter naturā in corpore cōsistūt, quot numero, qualesq; sint, proditum à nobis singulari volumine seorsum prius est. Quēadmodum autē hi methodo curandi sint (quod vtiq; docere propria propositi operis professio est) in horū cōmētariorum tertiodecimo præcipere cœpimus. Et quoniam in superioribus de omni febrium ratione sermo erat habitus, aptius mihi visum est de phlegmone primum differere, vt quæ & frequentissime incideret, & febres subinde accenderet. Ac dictum quidē nōnihil fuerat in febriū curatione inter cæteras earum causas, ēt de phlegmone. Verū absolutus sermo, & qui proprie illi debebatur, in libro qui hunc pręcedit, est traditus, in quo methodū curādę eius, qualisnā esse conueniat, tradidimus.

nequaquam

A nequaq̃ tñ auxiliorũ materiã, niſi tm̃ exempli gratia, ſicut in ſuperioribus fecimus. Haud longe vero à phlegmone abeſt & alius morbus, quem Græci Eryſipelas vocant. Is, vti monſtratum eſt, ex bilioſo ſucco naſcitur. Sed præſtiterit fortaſſis eum pluribus verbis à phlegmone diſtinguere. Ergo communia amborum ſunt, tum tumor qui præter naturam ſit, tum vero calor. Diſſident inter ſe primum & maxime colore: quando ſi is *ruber ſit, phlegmonen vitium appellant: ſin pallidus flauus'ue, vel ex pallido flauoq; colore miſtus, eryſipelas. Præterea pulſatio magnæ phlegmones proprium eſt ſymptoma, quippe quę alte magis in corpus demittitur: Eryſipelas vero in cute potius conſiſtit, quàm alte deſcendit. Tenuis nanq; ſubſtantiæ eſt pallidæ bilis humor. Itaq; facile ad ipſam cutim tranſfluit, carnoſis rariſq; corporibus trãnſmiſſis. Cutis vero denſitas non æque eſt huic bili peruia, niſi ſi admodum tenuis aquoſaq; ſit. Talis nanq; maxime eſt etiam quæ quotidie cum ſudore exit. Licetq; multorum qui in balneis ſudorem ſibi ſtrigilibus detergunt, hunc eius videre coloris, cuius lotium eſt, ijs qui diutius cibo abſtinuerunt. Neque enim ignoras eorum, qui inediam diu tolerant, pallidius ex aquoſo lotium reddi, mox vero ẽt flauum, niſi quis prius humectante nutrimento potioneq; ſqualorem corporis irroret. Ac corpore quidem pro

ἐρχόμενος

Eryſipelas naſcitur ex ſucco bilioſo

Eryſipelas colore diſſidet a phlegmone, ea enim pallido, hæc rubeo eſt, pulſationeq; coniuncta

B naturæ modo ſe gubernato, amaræ bilis ſuccus inuiſibiliter exhalat: Præter naturã vero ſe habẽte, tum alijs (de quibus poſt agetur) vitijs redundat, tum vero eo de quo nunc agitur, quod eryſipelas vocant. Cum enim vel longe copioſior, vel craſſior q̃ pro naturæ modo redditus, vniuẽrſus ad cutim compulſus fuerit, eam tum perurit, tum in tumorem attollit.

ἀθρόως

Quo pacto inflammatio, & Eryſipelas oriantur, ac de ipſorum generibus. CAP. 2.

SEd ſatius eſt, veluti ſemper non dicimus modo, ſed etiam facimus, ita nunc quoq; à rebus nõ à nominibus initium faciamus: alterumq; principium, priore ſcilicet commodius, eiuſmodi, ſermoni demus. Cum ſanguis copioſus in aliquam particulam procubuit ſic, vt ab eius particulæ vaſis nequeat contineri, exilitq; aliquid inſtar roris ex ipſis vaſis in ea muſculorum ſpatia, quæ ſimilaribus corporibus, ex quibus componuntur, interueniunt: vtiq; tumor ex plenitudine orit̃, cui ſuccedit cutis tenſio, †{& in alta carne cum pulſu dolor,} & tangenti renixus quidam, & rubor, & calor: ipſa nimirum cute ea, quæ ſubiecta ſibi caro patitur, ſentiente.* Similis iam dicto & in viſceribus affectus oritur. Eſt enim his quoq; ſua quædam caro, quam aliqui Parenchyma grę ce vocant: in quam videlicet ſanguis ex refertis vaſis halitus ſpecie exudãs, iã dicta ſymptomata efficit. Atq; hic vnus affectus eſt ſanguineæ fluxionis ſoboles, in carnoſa corpora maxime inci-

† ὀδύνη δ' ἐν τῷ βάθει, καὶ τόνος μετὰ σφυγμοῦ, * ἀνάλογος

Phlegmone gignit a ſanguinis copia in aliquam partem procumbentis et alte magis in corpus demiſſi, ibiq; dolorem pulſantem cum tenſione, renixuq; excitantis

C dens. Secundus alter bilioſæ fluxionis germen eſt, ac circa cutim maxime conſiſtens, tũ hanc externam, quæ omnium partium commune eſt tegumentum, tum membranoſam & tenuẽ, quæ ſingulis internarum eſt circundata. Ergo ſicuti prior affectus etiam cutis aliquid apprehendit, ita hic quoq; aliquid ſubiectæ ſibi carnis occupat. Q; ſi craſſior humor acriorq; ſit, ſummam cuticulam (Græci Epidermida vocant) excoriat, ſpatioq; temporis ad profundum aliquãdo cutis exulceratio peruenit. Atq; hic quidem affectus eryſipelas nuncupetur, duplicem (vt iam dictum eſt) habens differentiam: quòd vel abſq; exulceratiõe, vel vnà cum hac incidat. Prior autem affectus vnius rationis eſt, voceturq; phlegmone. Cum ergo nec planè bilioſa, nec ſanguinea fluxio eſt, ſed ex ambabus miſta: vtiq; ab eo, quod in miſtura exuperat, nomẽ ipſi indatur, ac dicatur de eo id quod exuperatur ſic, vt uel phlegmonen eryſipelatoſam id vocemus, vel eryſipelas phlegmonoſum. Vbi aũt neutrum vincit, ibi vitium phlegmones eryſipelatoſq; medium nominet̃.

Eryſipelas eſt tumor cutis ex ſucco bilioſo copioſiori, uel craſſiori, q̃ pro modo naturæ reddito, q̃ uniuerſus ad cutim compulſus eã tum perurit, tũ in tumorẽ attollit, aliquidq; ſubiectæ carnis occupat, interdum cũ exulceratione ſupremæ cuticulæ interdũ ſine hac incidit

Ratio curandi ſimplex, & cum reliquis affectibus iunctum Eryſipelas. CAP. 3.

CVrationis vero methodus ſicuti in alijs compoſitis, ita & nũc tradatur: initio à ſimplicibus ſumpto. Ergo omnibus qui ſic præter naturam conſiſtunt tumoribus, communis indicãtio vacuatio eſt. Adieci vero illud, ſic, admonens te multitudinis humorum qui eos excitent. Nam ſiquis eos vacuet, naturalem habitum membrum recipiet. Iam vacuatio pari modo in om-

D nibus, duplex eſt: vna repellentium ad alias partes, altera foras digerentium per eum qui ſenſum fugiat halitum. At quoniam eryſipelas non quantitate modo affligit, ſed etiam qualitate ipſa ex vehemẽti ſcilicet inflammatione cruciat, ampliorẽ refrigerationem, quàm phlegmone requirit. Nec tamen non periculoſa toti corpori eſt eiuſmodi curatio, propterea quòd bilis interim ad aliquod princeps membrum fertur. quippe cum ſi vel ſanguis ipſe abundet, haud tutum ſit ex minoris notæ membris fluxionem eius repellere. Tanquam igitur in illa poſt totius corporis vacuationem Apocruſticis, id eſt repellentibus, vocatis auxilijs vſi ſumus, ita nũc quoq; faciemus: ſed pro ſanguinis miſſione, medicamẽto, qđ bilẽ trahat, purgantes: ipſam vero afflictam particulã refrigerantes. Eſto aũt refrigerationis terminus, ipſa coloris mutatio. Etenim, quod purũ eryſipelas eſt, ſtatim cũ hoc quieſcit. quod non purum eſt, ſed iam quodãmodo phlegmonodes, ſi pluſculum refrigeres, liuidã cutim præfert. Sin ne ſic quidem quis deſiſtat, nigricat: potiſſimũ in ſenili corpore: ſic vt quædam ita refrigeratorum, ne digerentibus quidem medicamẽtis ad perfectionem ſanentur: ſed ſcirrhoſus quidam tumor in particula relinquatur. Ergo ſatius eſt, vbi laborantis particulæ alteratum colorẽ videris, à refrigerantibus adſtringentibuſq; ad contraria trãſire priuſquã vel liuida, vel nigra prorſus fiat. Porrò refrigerantiũ materia in opere de medicamẽtis eſt tradita. Solanũ, & ſemperuiuum, & portulaca, & vmbilicus veneris, & pſyllium, & altercũ,

Vacuatio in tumoribus præter naturam eſt duplex una repellentium ad alias partes altera per halitum digerentium

Eryſipelatis refrigerandi terminus ſit ipſa coloris mutatio

Eryſipelatis refrigerandi medicamenta ſunt ſempuiuũ, ſolanũ, umbelicus ueneris portulaca, pſyllium, lactuca, aqua frig.a intybũ

&

& lactuca, & intybũm, & lenticula palustris, & cerata ex aqua admodum frigida, & alia id genus. Vbi vero inflammatio ægrotantis membri iam desiit, cataplasma illi priusquam liueat, ex hordei farina (ἀμὴν λύσιν græce voco) est imponendum. Quòd si iam liuor occuparit, incisa cute cataplasma superponendum est, † {perfundendusq́ꝫ locus plurimum quidem ex aqua calida, sed & marina aqua, & muria interim cõducet. Quinetiam ipsi cataplasmati eiusmodi aqua, vel acetum, vel oxalme misceatur.} Hoc tempore etiam coriandrum cum polẽnta quidam esse salubre erysipelatum medicamentum scripserunt. Alij rursus eodem inter initia vsi, magnæ noxæ occasio laborantibus fuere. Sed & rosaceum ceratum, cui immistum sit calcis aliquid, eodem modo sunt q̃ prodiderunt erysipelati prodesse, aliaq́ꝫ similis generis nonnulla ex ijs quæ valenter excalfaciãt. Quorum nullum est erysipelatis medela, antequam videlicet mutatũ desinat esse id, quod ab initio fuerat, atqꝫ alterum iam, illiq́ꝫ contrarium euaserit. Quomodo enim, quęso, non sit contrarius calido affectui frigidus: aut ei qui flauo aut pallido colore est, is qui liuidus aut niger est? Sicuti autem subinde phlegmonæ admiscetur erysipelas, ita etiã aliquando œdemati. ac vocetur, quod ex ambobus tum est conflatum, erysipelas œdematosum: non secus q̃ vbi ex refrigerando durum ægreq́ꝫ resolubile redditur, uocabitur erysipelas scirrhosum. Iã curatio quoqꝫ veluti in omnibus compositis, ita in his administrabitur: ac potissimum quidem contra exuperans pugnabitur, nõ prætermissa tamen nec ea quæ ex admisto præstatur faciendorum indicatione.

B

*σέρις

†Antiqui cod. ita legunt ἀι... νεῖν τε τὰ μι... πλῆσαδ' ὕδ... τος θερμοῦ κα... θαλάσσης κα... ἅλμης. ποτ... δὲ συνοίσει κα... αὐτῷ γε τῷ καταπλάσμ... τι μιγνῦναι τ... τοιοῦτον ὕδω... ἢ ὄξος ἢ ὀξάλ... μην. i. perfun... dẽdusq́ꝫ est lo... cus plurimũ q... dẽ ex aqua cal... da & marin... aq̃, & muria nõnunq̃ uero cõducet ipsi ca... taplasmati eiu... modi aq̃, uel acetũ, uel oxa... men miscere.

De curandis œdematis, & scirrho. CAP. 4.

Oedema est tumor laxus et indolens ortus a pituita

SIcut enim ex biliosa fluxione erysipelas, ita ex pituitosa constat œdema ipsum, rarus quidam atqꝫ indolens tumor. Equidem scio aliter quoqꝫ œdemata prouenire † {sicut} in pedibus intercutis aquæ affectibus, & phthois, alijsq́ꝫ, † {qui vehementes sint,} malis corporis habitibus. Atqꝫ in illis quidem œdema multitu*dinis eius quæ hominem premit, est symptoma, nullam seorsum propriam curationem requirens. Nam satis erit, (si modo curatione egebit,) ipsa tum crura perfricare, aliàs oxyrhodino, aliàs oleo cum sale, aut etiam oxyrhodino sal habẽte. At si ex pituitoso humore in particulam influente œdema constitit, abunde aliquando satisfacit spõgia, quę ex aqua, in qua sit aceti aliquid, maduerit. Porrò hæc ita attemperabitur, ut uel bibi possit, vel ut non multum supra hoc aceti habeat. Deligare uero spongiam debebis, ab inferiore parte incipiens, ac supra finiens. Esto autem spongia, si modo conductura sit, omnino noua. Huius si copia non est: cuius erit, hãc detergebis expurgabisq́ꝫ nitro, & aphronitro, & aqua lixina. Q̃ si sub his œdema non subsidat, ubi rursus deligabis, pusillum aliquid aluminis conijcies, ac nouam spõgiam admouebis. Si nouæ copia non sit, melius est eo, quod vulgus vocat Elychnion, vtare. Id vero ante omnia molle esto, quod genus Tarsicum est. Cuius si facultas est, audacter vtitor. vtilius enim experiere quàm spongiam. Madeat uero ex pusca, quæ aliquid habeat aluminis: tum (vt præscriptum est) deligetur ab inferiore sursum. Sit autem arctatio mediocris: veluti in ossis fractura, ac primæ quidem fasciæ iniectiones, quæ scilicet inferne incipiunt, magis arctandę: quę deinceps sunt, sensim remittendæ, cæterum non adeo, vt laxa sit aliqua deligationis pars. Porrò idoneum medicamentum ad hæc & Glaucium est, tum ipsum per se liquatum ex pusca, tum vel magis medicamẽtum nostrum, quod ex eo compositum est. Cuius compositionem habes in eo opere, quod de medicamentis est inscriptum. Sanè hactenus à me scripta fuerant opera tria, vnũ de simplicibus, alterum post hoc de compositione medicamentorum, & tertium de facile parabilibus. Quartum autem adscribere constitui: quandoquidem multi amicorum ita suadẽt. In eo de communibus & proprijs cuiusqꝫ partis & vitij medicamentis agetur. Verum medicamen illud quod Glaucium habet, non œdemata modo, verum multo etiam magis, tũ erysipelata, tũ phlegmonas incipientes sanat, ac potissimum calidas. Manifestum autem quòd erysipelatosas phlegmonas, & erysipelata phlegmonosa idem medicamentum sanet: At non eas phlegmonas quæ in scirrhum iam transierunt, aut erysipelata quæ iam refrixerunt, aut denique vllum scirrhosum affectum sanauerit. de quibus vtique in quinto de simplicium medicamentorum facultatibus aliquid est proditum: dicetur uero & nunc. Siquidem humor vnde eiusmodi vitium nascitur, aut glutinosus est, aut crassus, aut vtriusqꝫ rationis particeps. Curandi vero eius communis indicã*tio est, vt quod præter naturam in particula est, totum vacuetur. Modus tamen vacuationis eius proprius est. Nam detergere id, vbi contumaciter inhæret, oportebit. Quòd siquis ijs quę vehẽ*menter trahunt, digeruntq́ꝫ, medicamentis vacuare tentet, nec ijs, quæ humectent & excalfaciant molliat ac liquet, huic paucis primis diebus egregie processisse curatio videbitur: cæterum, quod de affectu restabit, id insanabile erit. siquidem toto, quod in eo tenuium partium erat, digesto, quod reliquum est, veluti lapidosa concretio linquetur. Quippe etiam qui in articulari morbo visuntur pori, ex humore crasso glutinosoq́ꝫ proueniunt, quando is non paulatim est digestus, sed violentis medicamentis totus simul siccatus. Ad eundem modum & calculi generantur in renibus, asso scilicet in his crasso glutinosoq́ꝫ succo. Hac igitur de causa ad scirrhosos affectus nullum vehementer excalfaciens siccans'ue medicamentum est aptum: sed ea tantum quę cum molliendo digerere possunt: cuiusmodi sunt tum ceruina medulla, tum vitulina, tum seuum hircinum, & taurinum, & leoninum: ad hæc, ammoniacum thymiama, & bdellium vtrunqꝫ, magisq́ꝫ

F

†Hęc nõ sunt in antiquis codicibus.

* in antiqs legit πάθους. i. affectionis

G

H

*ἀθρόως

Alumen œdemata discutit cum lixiuia et spongia noua

Glaucium et diaglauciũ non solũ œdemata sed erysipelata et phlegmonas sanat

Scirrhis non conueniunt uehementer calfacientia et siccantia qa subtile digerũt crassũ magis impingunt, sed admouenda quæ molliendo digerere possunt

Calculi gignunt in renib. asso in his crasso glutinosoq. succo

A gisq; Scythicum, quanto videlicet est humentius. Pari modo & styrax, qui humentior est, sicco vtilior est. His igitur indicationibus attentus, etiam complicatos affectus sanare poteris, pro subinde iam dicta in omnibus compositis vitijs methodo.

Indicationes remediorum, quæ in scirrhis & œdemate ab affectis partibus præbentur. CAP. 5.

Mihi vero iam tempestiuum fuerit de affectarum partium differentia mentionē facere: quā semper in omnibus tum morbis, tum symptomatis, in memoria habendam censui. Diximus autem non pauca de indicatione quæ ab ijs sumitur, in libro qui hunc præcedit. Siquidem omnium qui præter naturam sunt tumorum, in quibus vtiq; adhuc non sunt geniti pori, prima curationis indicatio vacuatio est. Earum vero partium quæ iam scirrhum contraxerunt, vacuatio per iam dicta medicamenta perficitur: vocareq; ea malactica, id est mollientia, medici solent. Quoniam autem membrorum alia rariora naturaliter sunt, alia densiora: etiam vacuationem eorum diuersa specie remedia postulare est necessum. Hac igitur de causa tum in tendonibus, tum in ligamentis, {cum scirrhosa fuerint,} visum mihi satius est ei curationi, quam per mollientia medicamenta molimur, aliquid incidentium admiscere. Ex quorum numero vel in primis acetum est. Interim vero et in alijs partibus, quas scirrhus affecit, eo vtimur: vt paulo post dicam. Verum

B in tendonibus & ligamentis in hunc modum: In aceto acerrimo candentem igni lapidem extinguo: ac si quidem haberi potest, qui certe in magnis vrbibus rarus non est, pyriten: Sin eius copia non datur, molarem, Græci Myliten vocant, scilicet ex quo molas quibus molimus, faciunt. Deinde ascendente post infusum lapidi acetum vapore calido, in hoc dimoueri scirrhosum ligamentum uel tendonem cogo: atq; exinde rursus medicamen quod molliat, impono. Oleo tamen principio curationis non aqua quotidie omnino laborantem particulā perfundo. Esto autem id oleum haudquaq̄ adstringens, sed planè tenuium partium, cuiusmodi Sabinum est. Incoquimus aūt oleo interdum althææ radicem, ac syluestris cucumeris, & siqua est eius generis alia. Atque hoc vtor (vt dixi) quotidie. Cæterum curatio quæ per acetum administratur, vtilis est uitio iam adulto, & cum preparata iam sub mollientibus pars fuerit. Excogitaui autem & composita quedam ex aceto medicamenta, quæ inter mollientium usum, ad vnum diem impono. Siquidē aceti vis, modo ea quis modice & debito tempore vtatur, salutaris eiusmodi affectibus est, ceu crassos viscidosq; humores dissecans ac dissoluens: sin uel immoderatius, vel in tempore non idoneo, tenuiores partes violenter absumens, id quod reliquum est, lapidescere sinit. Sed & siquis eo diutius vtatur, substantiam ipsam neruorum delibauerit. Ob id igitur nec sæpe, nec inter initia, nec

Tendones ligamentaue induratos curare soleo cum emollientib. incidentibq; ut uapore aceti calente in quo extinctus sit lapis pyrites molarisue candens, post emolliente utor medicamento, oleoq; tenui ab initio pfundo

Aceti usus confert induratis partib. præparatis prius emollientibus

C longo tempore, medicamentis, quæ ex aceto componuntur, ad ligamenta & tendones est vtendū. At in liene & carnosis musculi partibus scirrho affectis, tutus eius est usus. Quippe raræ sunt naturaliter hæ partes, nec est quod metuas, nequis neruus eius vi lædatur. Ac ammoniaco qdem thymiamate cum aceto, ēt alij non pauci lieni imponentes utuntur, ad luti. s. crassitudinem, quod ex vtrisq; mistum est redacto. Idq; solum ei curando sæpe satis fuit. Ad musculos uero alium sanè non vidi: Ego vero ēt sæpe sum vsus, utiq; mollientium usui interponens. Atq; sub illis nulla cernit euidens utilitas. Sed postea q̄ mollitus per ea scirrhosus tumor est, maximū certe vsum ammoniacū aceto liquatū confert. Sufficit aūt eo uno altero'ue die usos, rursus ad molliētia reuerti. Ac rursus his pluribus diebus usos, denuo ad medicamen, quod ex aceto fit redire, siue id ammoniacum, siue quid aliud habeat eorum mollientiū, quæ paulo supra sunt comprehensa. Neq;.n. aliud quicq̄ est admouendū: cuiusmodi. s. pleraq; sunt eorū medicamentorū q̄ siccā vocant. Siqdē inter initia medicamentū pbabis: sed id insanabiles affectionis reliquias relinquet. Ego nanq; eius rei cā in medio tpe cataplasmate ex althæa sum usus. Vocat aūt hanc vulgus Anadendromalachen. Huius igit̄ radix seuo soluta, salutare ad talia medicamentū est. Esto aūt seuū, si fieri pōt, anserinū: Sin id non sit, gallinaceū: Sin nec huius facultas sit, suillo vtēdū. Sed & syluestris maluæ, q̄ passim

Ammoniacum aceto liquatum lieni indurato conducit, nec aliter musculis duris

Altheæ radix seuo anserino gallinaceoue aut suillo salutare remedium ad emolliendos scirrhos existit maluæ etiā siluestris idem

D nascit̄, folia, cū supradictorū aliquo tusa, pficient. Meliora tñ crudis sunt, q̄ modice ante sunt decocta. Ac eiusmodi quidē auxilia, & curationis uariatio, qualis iā cōprehensa est, oīum particularū quæ scirrhosis vitijs sunt affectæ, cōia sunt. Ad eundē modū œdematum curatio, quā paulo ante memorauimus, cōprehensis iā differentijs p particulas uariat̄. Iis.n. q̄ in præcordijs sunt œdematis, nemo frigidā ex pusca spongiā applicuerit: veluti nec alijs q in his sunt tumoribus. Iā quis absinthiū oleo incoquens, genu vnq̄ perfudit? Quis oculum, aut aliquid eorum quæ intra os sunt, qualitercunq; affectū? At iecinori ægrotanti & lieni subinde cum maxima utilitate adhibet̄. Docet id ipsum & experientia, quæ uim eorum euidenter indicat, non secus q̄ rō. Nos tñ nunc hoc opere solā eam remediorum inuentionem, quæ methodo paritur, qualis nam sit differimus. In operibus de medicamentis ambas miscuimus, omnia medico cognoscenda esse rati: tum quę solo inuenta sunt vsu, tum q̄ sola rōne: ad hæc tertio loco quæ conferentibus ad inuentionē utrisq;. Omnibus aūt his ille solus commode utetur, qui in hac methodo est exercitatus.

Curationis modus uariatur p differentijs partiū

Tumorum in duratorum differentia, & qui proprie scirrhi appellentur. CAP. 6.

Ac de phlegmone quidem scirrho & œdemate satis sunto, quæ hactenus sunt comprehensa: illo non omisso, quòd scirrhum nominamus tumorem durum, qui sine dolore est, non tamen omnino sine sensu. talis enim sanabilis non est. reliqui omnes sicut ægrius sensilem ipsam

Scirrhus est tumor durus indolens cū aliquo sensu est sanabilis

partem

Ligamenta sunt insensilia

partem affectam reddunt, ita omnino insensibilem non faciunt, vtique si sensilis natura sit. Ligamenta nanque scimus insensilia esse. † { Quod si quis eos duntaxat tumores, qui & prçter naturam sunt, & omnino insensiles, } scirrhos appellandos censeat, reliquos non scirrhos, sed tumores scirrhosos: & se de nominibus litigare sciat, & nos quoties cum eo disputabimus, ita quoq; affectum nominabimus. Siquidem is mos noster est, quibus quisq; nominibus delectatur, ijsdem in disputatione cum illo vti. B

† Quod si[c] dũtaxat tu[mo]res prçter [na]turam, q o[mnino] sint insensi[les]

De inflationibus curandis, ac præsertim de Priapismo. CAP. 7.

Inflatio differt ab œdemate, quod ille est tumor laxus digitis cedens, utpote a pituita ortus, haec autem renititur maxime tangenti sonitumq; ueluti tympanum reddens

NVnc tempestiuum est, vt de inflationibus disseramus: quibus diuersa ab œdematis curatio est. Illa nanq; ceu diximus, ex pituitoso succo ortum habent. proinde prementibus nobis cedunt, digitiq; admodum alte in ipsa descendunt. Inflationes vero ex flatuoso spiritu collecto nascuntur, aliàs sub cute, aliàs sub membranis quæ ossibus circũdãtur, aut musculos viscerum'ue aliquod includũt. Porrò colligitur aliquando non parum etiam in ventriculo & intestinis, itemq; in medio spatio horum & peritonæi. Differunt quoq; hæc ab œdematis, quòd & pressa digitis † { nõ retinent vestigium, } & sonitum veluti tympanum reddunt. Itemq; quòd in cauitate sensibili subinde continentur, atq; hac nonnunquam maxima. Indicatio autem curationis omnium communis est: vt quod præter naturam est, vacuetur, in quocunq; id contineatur: Propria vero post hanc cõmunem est, vt tenuissimis & calidis potestate medicamentis. Atq; in ventriculo quidem & visceribus oleum, quod tenuium est partium, quodq; rutam habet incoctam, aut aliquod calidorum seminum, cuiusmodi sunt cumini, & apij, & petroselini, id prçstabit: Aliquando vero & cucurbita magna bis ter'ue sine incisione medio ventri affixa. Tanta vero ac taliter applicata etiam totũ vmbilicum comprehendet. At in artubus & musculis qui sub cute, aut etiam membranis quæ ossa vestiunt, inflatione orta, si citra dolorem sit, liquor aliquis tenuissimarum partium, cuiusmodi est lixiuium noua spongia exceptum, satisfecerit. sin dolor quoq; vrget, vngenda pars est oleo, quod relaxandi remittendiq; vim habeat. Incidũt porrò ex percussiõibus eiusmodi affectus, vbi scilicet vel musculus, vel membrana quæ os circuit, est contusa. Ac super membranam quidem quæ os ambit, antedicta imponenda est spongia. Ad musculos vero (nanq; hi aliquando dolent) medicamentum quod magis mitiget, est adhibendum. Quo fit, vt ad hos solo lixiuio nõ vtamur, sed immissa ei tum sapa, tum pauculo oleo. Satius autem fuerit in principio non addidisse lixiuiũ, sed sapa cum uino & exiguo aceto vti, ac quod mediocre sit olei adijcere. vbi mista sunt, modice excalfacere: ac lanam nõ lotam, quam œsyperon id est succidam vocant, ipsis imbutam imponere. Quòd si eiusmodi lanæ facultas non sit, ipsius œsypus injciendus miscellæ supradictæ est. G Quòd autem atticus œsypus cæteris omnibus præstet, tametsi à me non dicatur, ipse scis. Quin etiam ceratum, quod ex œsypo componitur, medicamentum est omnibus notum. Vtuntur plurimi eo ad phlegmonas, quæ in præcordijs sunt. Ergo huius quoque aliquid, vbi œsypus prçstò non est, recte inieceris. Debent enim contusi musculi leniri medicamento, cui mista facultas sit, quæ simul concoquat, digerat, & modice astringat. quando si nihil habet adstrictionis, auget aliquando phlegmonas: ac maxime in ijs corporibus quæ plethorica sunt. Ergo trium iam comprehẽsarum indicationum in inflatis ex plaga quadam musculis memor, vbi dolor maior vrget, mitigatiua magis ratione vteris: vbi abest, † { maiori vi instabis. } Maiorem vim intelligo, cum breui via properatur ad finem. Porrò breuis via fit per ea medicamenta quç valentes habent vires: hæ maxime in lixiuio & aceto habentur, post hæc in vino. Quoties igitur de mitigando non laboras, horum plus in misturam conjcies. Rursus vbi repellere studes, vini plus quàm horum immittes. Porrò id optimum in hunc vsum fuerit, si nigrum austerum'que sit. At si digerere males, lixiuij plus indes. Acetum vero si his miscebis, ad ambo erit vtile, propterea quòd mistas (vt monstratum est) habet facultates. Vbi vero musculus sine dolore est, licet sanè in lixiuij penuria pro eo aphronitrum immittere. H Esto autem id minime lapidosum, sed magis spumosum. Est vero quod lapidosum est, durum & spissum, ac ægre liquabile, cum dictis liquoribus miscetur: Spumosum vero molle est & laxum, itemq; candidius quàm lapidosum. Hoc itaq; tum celerrime ab humore soluitur, tum iuuat maxime, vtpote tenuium partium. Quæ vero huius generis inflationes neglectæ inueterarunt, primo quidem loco his ea quæ ex lixiuio componuntur (vt prædictum est) adhibeas: secundo loco emplasticum aliquod. Dicam autem & horum exẽplum. Strigmenta gymnasiorum feruefacta percola primum sic, vt pura sint: deinde rursum in cacabum immissis, calcem viuam in farinæ speciem tunsam insperge ad luti vsque crassitudinem. Salutare his est & medicamen, quod ex sycomoro componitur, aliaq; id genus. Nũc enim (ut dictum est) exẽpla tantum eorum medicamentorum scribo, quorum generalis facultas per medendi methodum inuenitur. Tanquam vero medicamentorum hoc loco ponuntur exempla, tum vt tota hæc methodus clarius intelligatur, tum vt magis nobis ad inueniendam materiam facultas suppetat: sic etiam & affectarum corporis particularum proponuntur. Statim enim affectus quidã est quẽ iuniores Priapismum nuncuparunt, propterea quòd ijs qui sic sunt affecti, etiam inuitis pudendum arrigitur, quod vbi viderit quispiam, qui in his commentarijs est exercitatus, protinus intelliget ex inflationũ esse genere. Qui.n. memoria tenuerit, tum omnia quæ in dissectione eius mẽbri

* περιέχουσ[ι]

† καὶ βοθροῦ

† ἀγωνιστικ[ω]ρῳ τρόπῳ

Inflationes uiscerum discutiunt olea partium tenuium ut ex ruta petroselino cumino apij semine

Cucurbitula flatui discutiendo est idonea bis terue sine incisione uentri affixa

Flatus existentes in artub. musculis, membranis lixiuium cum spongia noua applicatum discutit

Musculi inflati dolentesq; ob contusionem in principio curant cum sapa et uino aceto, pauxillo oleiq; portione calefactis lanaq; succida exceptis, cerotoq; ex hysopo est idoneum

Contusis musculis medicamenta lenientia conueniunt, quae concoquant digerant modiceq; astringant

Acetum mistas facultates habet digerendi et astringendi

Inflationes inueteratas curant primo lixiuio et pollinae calcis uiuae sycomoro ad luti crassitudinem redactis

bri

A bri apparent, tum quæ de functione eius & vsu in naturalibus libris sunt prodita, is nullo negocio intelliget, quod cauernosus neruus, qui propriam colis substantiam constituit, halituoso spiritu impletus, affectum hunc excitat. Porrò halituosum spiritũ in animalis corpore ex succis, qui lẽte sensim'ue excalfiant, nasci didicimus. Quippe vbi tum insitus calor validus est, tum partis humiditas ad summum concocta, vtique in tenuem halitum soluta insensibili transpiratu in ambientem effluit: Contra, vbi vel ingenitus calor imbecillior est, vel naturalis humor tum semicoctus, tum crassus, tum glutinosus, ibi crassior excitatur halitus, quàm vt transpirare possit, ac potissimum sicubi particula ipsa densior est reddita. Nonnunquam vero humor qui in membro cõtinetur, subfrigidus est, præterea crassus & glutinosus: auctior vero calor in halitus eum crassos resoluit. Quæ res, profectò magnopere tibi ad curationem æstimanda discernendaque est. Siquidem principium ambobus affectibus cõmune est: nempe totũ prius corpus vacuare, †{modo id capax vacuatiõis sit.} Dictum vero à nobis sæpe est de vacuantium auxiliorum facultate. Ea sunt missio sanguinis, & purgatio tum per ea medicamenta quæ subter expellunt, tum per ea quæ supra, siue ea vomitoria dicere mauis: præterea multa frictio, & omnis dimotio: itemque balneum, potissimum quod ex aquis fit digerentibus. Sed & acria medicamenta illita per halitum digerunt, omniaque vno verbo quæ calfaciunt & siccant. Ex accidenti etiam vacuare indicauimus & cibi abstinentiam, potissimum vbi ambiens calet. Ergo quicquid horũ sustinere cubans aptissime potest, eo est vacuandus, imponendumque ipsi laboranti particulæ medicamentũ, si ea calidior sit effecta, quod ad portionem caloris abundantis refrigeret. Sin aliter, inter initia quidem omnino quod modice refrigeret: postea vero id necessum non est. Pari modo & quæ circa lumbos sunt particulæ oẽs, eiusdem facultatis medicamento sunt comprehendendæ. etiam reliquus victus exhibendus qui & flatui aduersetur, & siccet. Incidit vero vitium hoc non sanè multis, sed iuuenibus magis, quàm alijs ætatibus. quo magis his sanguinis missio præcipue est salutaris, ceu nec ætate eorũ eam recusante. Scio enim ipse quendam à me curatum tribus diebus, naturalem habitum recepisse, sanguine primum misso, dein medicamẽto hoc adhibito. Ceratum ex simplici rosaceo factum ita liquidũ, sicut ad fracturas vti solemus, aqua frigida imbuens, ac simul cum ea subigens (nam æstatis initiũ erat) pudendo ac lumbis imposui, atque ita quidem hunc percuraui. simili modo & alium, qui post missum sanguinem humido medicamento, quod ex chamæmelo conficitur, est vsus. Porrò istis etiam nymphææ aliquid potandum exhibeo, saltem in principio: mox amerinæ semen. ac si traxerit adhuc vitium, rutæ semen copiose comedendum. Est enim illud cõmune præceptum oium fermè, quos vitiosus succus creat, morborum, quòd in fine calfaciẽtibus & siccantibus sit vtendũ. quippe hæc quod reliquum humoris est, prorsus absumunt.

ἣν ἂν δύνηται ἐξαρκεῖν ... legũt antiqui codices. i. nimirũ euacuatiõe quam ... sũ ferre posit.

τῆς ἀγνου. i. ... iticis.

Priapismus est arrectio colis ob halituosũ spiritum in neruo fistuloso contentum

Halituosus spiritus gignitur ex succis sensim excalfactis

Priapismũ curauit post sanguinis missionẽ cũ rosaceo, camamello, nymphea, s[emine] viticis et rutæ

Morbi a uitiosis succis creati sunt curandi in fine calfacientib[us] et siccantibus

B

C

Quo pacto prætumida lingua laborans à Galeno curatus sit. CAP. 8.

SAnè linguam ita tumefactam cuidam vidimus, vt ore hominis contineri nõ posset. Huic nec vena vnquã incisa fuerat, & sexagenarius iam erat, horaque diei ferè decima erat, cum ad eũ primum accessi & vidi. Ac visus mihi est vsitatis mihi pilulis, quæ ex aloe, scammonia, & colocynthide constant, vespere datis purgandus. ipsi tamen particulæ afflictæ suasi refrigerantium aliqd imponere, saltem in initio. Post enim, inquam, applicabimus prout suadebit euentus. Verum id vni medicorum non placebat: ac propterea pilulas quidẽ sumpsit: de locali tamen remedio deliberatio in diem posterum est dilata. quo tempore etiam efficacius aliquid præstiturum quicquid probatum fuisset, sperabãt, & purgato scilicet iam toto corpore, & humoribus ad inferna reuulsis. Cæterum ea nocte euidentissimum per quietem insomnium, nostrum homini consilium approbauit: ac materiã ipsam medicamenti definiuit: lactucæ succo collui iubens. quo ille solo vsus, prorsus est sanatus, nullius alterius egens. Quòd autem in priapismo vomitorijs medicamentis potius, quàm subducentibus sit vtendum, in linguæ vitio contra: id ex partium situ indicari manifestum est. Nam auersionis in contrarium (quæ ab Hippocrate antispasis dicitur) non à substantia, sed à curandi membri positu, inuentio præstatur.

Linguam maxime tumefactam sanaui pilulis ex aloe, scamonio, colocynthide uespere datis, succoque lactucæ eam colluens

Auersio in contrariũ est molienda

D

De Cancri ortu, & curatione. CAP. 9.

IAm vero tempus monet, vt ad aliud tumorum genus transeamus, atque à re potius quàm nomine initium faciamus. Ea nãque est haud dubie vereque scientifica doctrina. Quòd igitur oibus eiusmodi tumoribus succus aliquis influit, id in libro quem de tumoribus præter naturã scripsimus, indicatum est. Quòd autẽ non idem in oibus sit, ipse sensus euidẽter docet: differentibus nimirũ ipsis tumoribus nõ colore modo, verũetiam ijs quæ ex calore, frigore, mollitie, duritieque spectãtur differentijs. Ac ruber qdem tumor euidenter subesse sanguinis indicat humorẽ: sicuti flauus & pallidus persimilem ipsis bilẽ: subalbidus vero & laxus, pituitã. Sunt aũt & præter hos tumores qdam, qui colore sint inter rubrum & nigrũ medio: cuiusmodi color fuscus est. Hunc cum in corporis partibus sæpe incidat, plurimi medicorum liuidũ, græce Pelidnon vocant. Renixus aũt his quoque tumoribus valens est: ac si venas euidentiores mẽbrum haberet, exaltatas eas à crasso & nigriore quodã modo sanguine, cuiusmodi per aluum aliquãdo non paucis hepaticorum excernitur, videre licebit. Suntque medici, qui mihi eũ nõ absurde videntur fæci, †{quæ super vini dolijs heret} assimilare. Ergo hic humor, vbi amplius incaluerit aut, propter putredinem, aut febrem phlegmonodẽ,

Color tumoris humorem a quo est ortus indicat

τῇ τοῖς οἴνοις ἐφιζανούσῃ. i. quæ in vinis absidet.

nodem, nigram efficit bilem, quã nullum animal, ne ipsi quidem mures gustauerint: terra quoq; B
raditur ab ea: ac partes quæ raduntur, omnes in altum attollunt. vocaturq; is effectus (vt Plato quodam loco inquit) tum feruor, tum fermentatio. Est nanq; is humor talis, quale esse acetũ docuimus. Ex quo ipso quoq; si in terram effuderis, idem effectus visitur. Quo minus alienum est, si veteres eiusmodi humorem acidum nominarunt, æque vt pallidæ bilis amarum. Sanè nõ raro etiam in vomitionibus talis apparet. Verum, sicuti paulo ante dixi, vnum quoddam vitium esse proprium verumq; scirrhum, qui præter alia etiam ĩsensilis sit: reliquos tumores, qui videlicet nõdum sunt omnino insensiles, dupliciter esse à medicis vocatos, nempe vel scirrhos, propterea ꝙ generis scirrhorum sunt, vel scirrhosos tumores: sic & in humoribus, quæ quidem haud dubie nigra est bilis, ea talis est, qualem modo pinximus: certe acida, & terrã fermenti ritu eleuans: tum omni animanti iniucunda. Quæ vero fieri talis est idonea, hæc bifariam nuncupatur: vel melancholicus humor, vel nigra bilis: scilicet qui sic eam nominant, affirmaturis aliam esse nigram, quę dum animal naturaliter se habet, quotidie gignitur: aliam quæ ex vstione ac velut assatione conflatur. Quod autem semper præcipio, vt nominibus contemptis, ipsam naturæ rerum scientiam exerceas, id nunc est faciendum: ac nominandum quidem prout succurret, cęterum oratione sic interpretandum, ꝙ quidam præter naturam tumores ex eiusmodi naturæ succo proueniunt, cu- F
iusmodi est fex in vino, & amurca in oleo: & ꝙ hi spatio temporis putrescẽte humore, propterea ꝙ in vasis sit impactus, exulcerantur. Ergo sicuti reliqua omnia vitia plurimam habent particularem in maioris minorisq; ratione differentiam: sic etiam hoc vitium habet. Quippe phlegmones alia qdem admodum rubra est, alia paulo magis q̃ pro naturali habitu rubra. At species, siue genus, siue quomodolibet appelles, ambobus est idem. Nam & rubriores q̃ pro naturæ modo sunt, & dolor omnino cum ipsis est, qui ipse quoq; magnam habet in excessu defectuq; differentiam. Ad eundem modum nec renixus nec cutis tensio omnibus est æqualis. Commune tamen eorum est, tum ꝙ pars magis renititur q̃ ante, cum naturaliter se haberet: tum ꝙ in tumorẽ quendam attollitur: extenta scilicet attentaq; eatenus cute, quatenus tumor assurrexit. Simili ratione & vitium, quod modo descripsimus, aliàs cõfusa exiguaq;, & quæ vulgum fortasse latere possint, affert symptomata: aliàs ita vehementia & magna, & cunctis euidentia, vt ne puerũ quidem clàm sint. Verum cõmune illud in oĩbus particularibus, quod intelligentiam ad se trahit, vnus id moribus esse ostenditur: & vnam sibi appellationẽ imponi cogit. At vbi magna quidem omnia sunt, nemo de appellatione ambigit, sed nominant vno assensu oẽs eiusmodi affectum Cancrũ. Cum autem adhuc incipit, nihil miri est si vulgus lateat, non secus profectò q̃ stirpes, quæ è terra iam G
exeunt: quando hæ quoq; peritis tantum agricolis agnoscuntur. Ergo quænam in cancro tum cõmunis, tum propria curationis indicatio sit, opportune nunc dicetur. Cõmunis igitur est, vt humorem, vnde vitium est natum, illico vacues simili vacuationis genere ei quæ in aliis tumoribus supra est cõprehensa. Mox prohibere, potissimum si fieri potest, ne de cętero eiusmodi succus in venis colligatur. Sin id fieri nequit, saltem eũ omnino ex interuallis vacuare, & simul particulam firmare, nequid humorũ redundantiæ ad eam confluat. Veluti ergo amaræ bilis humorem medicamẽto, quod eum humorem trahere sit aptum, educimus: sic & melancholicum educemus vel simplicium aliquo, cuiusmodi est epithymum pondo drachmarum quatuor in sero lactis mulsa'ue exhibitum: vel compositorum aliquo, cuiusmodi nostrum est, quod ex duobus & triginta simplicibus medicamentis est compositum. Sed horũ materiam in aliis traditam habes. Hic autem quę ad propositam methodum proprie pertinent, dicamus. Post nanq; purgationem illud de omnibus eiusmodi affectibus prius est præceptum, ꝙ vel retro regerere humorem, qui in membro procubuit, oportet, vel ipsum digerere. præterea ꝙ in principio qdem tàm in ipso purgationis tempore, q̃ ante id repellere. vbi iam totum corpus exquisite purgaueris, digerere. Vbi tamen mediocris tãtum purgatio præcessit, mistum esse quod applicabitur pharmacum, ex H
repellente digerenteq; facultate conueniet. Sanè ad crassum humorẽ inutiles sunt tum imbecillę, eo ꝙ nullum operæpretium efficiant: tum valentes, ꝙ vehementer tenuiores quæ in venis sunt sanguinis partes vel digerant, vel retrudant: crassas vero & melancholicas, quas fęci assimilauimus, nec euocent, nec repellant. Ergo si his inter initia vtere, vtiq; minutus aperte tumor erit. Cæterum quod reliquum eius est, contumax ad soluendum reddetur. Quare mediocrium virium medicamentis est opus: quæ nec propter imbecillitatem vincentur, nec propter effectus vehementiam valenter sanguinem crassabunt. Ad hæc item quæ omnino haud mordeant: quãdoquidem vitii malignitas ab iis quę mordent, irritatur, ac, vt dici solet, efferatur. Propter hęc igitur quę viribus quidem sunt mediocria, qualitate vero minime mordentia, eiusmodi affectibus sunt idonea. Materiæ vero copia, sicuti in libris de medicamentis est traditum, ex vstis elotisq; metallicis habebitur. Quippe quę medicamenta ex his componuntur, vnà cũ purgationibus, ad sanandos incipiẽtes cancros magnam vim habent. Maiores vero fat fuerit, si his prohibeantur augeri. Prospicere vero vt qui iam sunt sanati, amplius non regenerentur, id artis de tuenda sanitate est opus: cuius sanè portio est ea quę de cibis præcipit. Cæterum siquando cancrum per chirurgiam curare audebis, cœpisse quidem ab vacuando per purgationem melancholico humore oportebit.

[Marginal manuscript notes:]
fermentatio est eleuatio partium in altum ob humoris atri acredinem
Atra bilis acida est terramque fermentans animalibus iniucunda
Melancholicus uel nigra bilis est apta, ut atra fiat assatione
Cancer gignitur ex bile nigra putrescente in uasis impactaque
Melancholicum succum purgamus epythimi ʒ iiij exhibitis in serone aut mulsa
Metallica medicamenta sanandis incipientibus cancris sunt idonea

A oportebit. Vbi vero totum quod vitiatum est, prorsus excideris sic, vt nulla superſit radix: ſines effluere ſanguinem, nec propere eum inhibebis: immo premendo potius quæ circum ſunt, venas, exprimes ex his craſſiorem ſanguinem: mox alijs vlceribus ſimiliter curabis.

De carbunculis & reliquis affectibus curandis, qui ulcere cruſtoſo conſtant. CAP. 10.

EST tamen & aliud vitium, quod ex humore craſſo ferventeq; naſcitur. Incipit hoc plerunq; à puſtula: aliquando vero & ſine hac. Cæterum inter initia quibus hoc inſtat, ſcabunt particulam omnino. mox oritur puſtula quædam, qua rupta, vlcus cum cruſta gignitur. Sæpe vero non vna oritur ſcabentibus puſtula, ſed multæ exiles veluti milij ſemina, crebrę in particula reſidentes, quibus perruptis, ſimiliter cruſtoſum vlcus prouenit. In carbũculis vero qui per Aſiam populatim ſunt craſſati, etiam citra puſtulas nonnullis excoriata ſtatim cutis eſt. Omnibus tamẽ, vti dixi, cruſtoſum vlcus fit, modo cruſta ipſa cineris colorem præferẽte, modo nigrorẽ. Omnibus præterea his circũpoſita caro in ſummam peruenit inflammationem, non tamen colore aſpicitur eryſipelatis, immo qui adhuc phlegmones colore ſit nigrior: veluti ſi pluſculo rubro minus miſceas nigri. Quòd autem neceſſario febricitent qui ita ſunt affecti, idq; non minus, immo magis, q̃ illi quibus eryſipelatoſa eſt phlegmone, id vtiq; latere neminem poteſt. Sed & incipiẽdam
B ab inciſa vena curationem eſſe, id quoq; neminem latere arbitror, qui præſertim meminerit quę in curatione febrium de ſanguinis miſſione diximus. Nec illud obſcurum, ſanguinis vacuationẽ quæ ad animi defectum vſq; ſit adhibita, magis his etiam collaturam: niſi tamen aliud quippiam obſtęt ex ijs quæ venam incidi vetent. Imponi vero ſibi laborans particula, quod ad humorum inflammationem ſpectat, refrigerantia deſiderat. Cæterum propter humoris craſſitudinem atq; etiam malignitatẽ, nec fluxionẽ auertere vnq̃ poteris: & ſiquãdo id feceris, aliud quippiam quod in alto ſit corpore, offendes. Atqui nec affluere is permittendus eſt: quin potius inquirenda remedia ſunt, quæ cum modice reprimẽdo etiã digerere poſſint. Tale profectò eſt tum cataplaſma arnogloſſo quod ex plantãgine conficitur, tum quod ex cocta lente, ſcilicet miſcentibus his nobis micam panis teneram, qui clibano ſit coctus. Eſto autem panis nec oĩno a furfure purus, nec nimium eius habens. Siquidem qui oĩno purus eſt, eius ſubſtantia in cutis meatibus hærere eſt apta, Emplaſticωteron Græci vocant: Furfuraceus autem craſſiorum eſt partium. Super ipſum vero vlcus, valens aliquod imponendum eſt medicamentũ: cuiuſmodi eſt Andronis, Paſionis, vel Polyidæ. liquariq; id cum vino aliquo dulci ad ſordium craſſitudinẽ debebit. Porrò cõmodiſſima ad hunc vſum vina ſunt tum theręum, tum ſcybelites. In quorum inopia ſapa vtendum, quæ apud nos
C Hepſema dicitur. Quæ aũt pharmaca reliquis adhiberi vlceribus ſolent, nẽpe quę cõcoquant & pus moueant, ea nunc adhibenda non ſunt: qñ ita putredinẽ particulę auxeris. Quinetiam ſcarificare eiuſmodi tumores poſt ſanguinis miſſionem, alienũ nõ ſit. Sunto aũt inciſiones mediocribus altiores, ꝑpter infeſtantis humoris craſſitudinem. Ceſſante vero iam inflãmatione, vlcus ad cicatricem ſimiliter reliquis vlceribus ꝑduces. Atq; hactenus de carbunculis dixiſſe ſat arbitror.

De ſtrumis, quas chœradas dicunt. CAP. 11.

DEinceps de reliquis agam tumoribus, orſus à ſtrumis, Chœradas Græci vocant. Exiſtunt hæ glandulis in ſcirrhoſum affectum mutatis. Eſtq; curatio earum, quod ad ipſum attinet vitium, ijs ſcirrhis qui in alijs partibus naſcuntur, cõmunis. Cęterum, quod ad ipſius partis naturam ſpectat, in quibuſdam glandulis alias geminas curationis indicãtiones adijciunt. Præſtiterit fortaſſis hoc loco de nominibus aliquid clarioris doctrinæ gratia diſtinxiſſe. Quippe glandulæ, quę quod in medio vaſorum in diuerſas partes diductorũ habetur, implẽt, eiuſq; diductionis ꝑ firmamento ſunt, earũ haud magnus vſus animantibus eſt: ſed ex abundatiore prouidentia ſicut alia quędam, ſic has quoq; glandulas natura fabricauit. Earum vero, quę vel ſaliuam, vel lac, vel genitale ſemen, ad hæc quę pituitoſum quendam humorem in meſenterio, vel faucibus, vel la-
D rynge, generant: earum maior eſt vſus. Atq; aliqui has non glandulas, ſed glanduloſa vocãt corpora, vt quę non paulo, q̃ reliquę glandulę, & rariore ſint & magis ſpongioſa ſubſtãtia: quinetiã in has tum arteriæ, tum venæ ſenſibiles perueniunt. Atq; hæ quidem, cum in ſcirrhoſo ſunt affectu, non aliter q̃ cæterę omnes partes ſunt ſanandę. At quæ in medio vaſorum ſpatio conſiſtunt, in ijs alia curationis indicãtio præſtatur: qua ſimul cum vitio etiam pars ipſa tollitur. Eſt vero duplex ea quoq;: nempe vel totum quod vitiatum eſt, ſcalpello excidentibus nobis, veluti in cancro, vel putreſcere id medicamẽto cogentibus. Porrò quę eiuſmodi medicamentorum materia ſit, id in opere de medicamentis eſt proditum.

De abſceſſibus, quæ apoſtemata dicuntur. CAP. 12.

MIhi vero tẽpeſtiuum eſt de alijs tumoribus docere. Quorum ſe primum abſceſſus offert, Apoſtema id græce dicitur. Huius duplex item genus eſt: Vnum cũ phlegmone in pus verſa, pus ipſum tanq̃ in ſinu aliquo eſt collectum: Alterum cùm nulla pręcedente phlegmone, humor aliquis ſtatim ab initio, isq; aliàs ſpecie alius, cæterum omnino acris, in parte aliqua colligitur. porrò excoriat hic circũpoſita corpora: ſpatium videlicet ſibi moliens, vel inter duas tunicas, vel ſub certis membranis. Excoriat autem omnino ipſa copia diſtẽdens: interim vero acrimoniam quandam putredinoſam tempore contrahens. Sanè inueniunt in huiuſmodi abſceſſi-

Carbunculus nascitur ex sanguine crasso et fervente incipiens plerunque a pustula interdum sine hac

Carbunculus absque febre non reperitur

Sanguis est mittendus usque ad animi deliquium in initio carbunculi

Carbunculo cataplasma ex plantagine lente cocta constans panisque mica miscellanei est idoneum

Panis puri substantia in cutis meatibus haeret

Carbunculi post missionem sanguinis scarificandi sunt incisionibus mediocri altioribus

Strumae sunt glandulis in scyrrhosum tumorem mutatis

Glandularum natura est duplex earum quaedam in quorundam vasorum medio diductorum in varios ramos ad tuendum robur sunt constitutae parvique sunt usus, aliae ad excipiendam salivam vel lac vel semen vel aliquem alium humorem gignendum magni sunt usus

Abscessuum duplex genus est unum cum phlegmone in pus versa, pus ipsum tanquam in aliquo sinu collectum, alterum cum nulla praecedente phlegmone humor acris, isque aliàs specie alius statim ab initio in aliqua parte colligitur circumposita corpora excorians

bus,cum fcalpello funt diuifi,proprietates quædam non paucæ,nec humorum modo,fed etiam B
folidorum quorundam corporum. Siquidem vnguium,pilorum,offium,teftarum,lapidum,&
pori fragmentorum fimilia inuenta in his corpora quędã funt. Ac humorũ ipforum alius veluti
lutum,vel cœnum,vel olei quidam limus,vel vini fęx:alius adeo grauiter olens, vt omnes auer-
fentur. Verum hęc rarius incidunt. Frequentiffima vero huius morbi funt tria genera: quorum
fingula propriam appellationem grǽce funt fortita. Ea funt, Atherωma, Steatωma, & Meliceris,
à fimilitudine contentarum in tumoribus fubftantiarum dicta. Eft.n.aliud eorum veluti feuum,
aliud veluti mel,aliud pulticulę, quã Atheran vocant, fimile. Curationis vero eorũ indicationes
funt cõmunes:nempe id quod continetur, vel digerere, vel totum putre reddere, vel excidere.
Aliqui igitur eiufmodi tumorũ triplicem curationis rationẽ admittunt,quotquot.f.ex tenuiore
humore conftant,vt meliceris: Aliqui duplicem tantum,veluti atheroma:quippe quod tum ex-
cidere,tum putrefacere licet: Steatoma vero fola manuũ opera curať:cũ nec putrefieri poffit,nec
digeri. In ijs vero abfceffibus,qui in alto corporis confiftunt,ac potiffimum in vifceribus: medi-
camenta quæ ex aromatis cõponuntur, maxime funt vtilia: vtpote quorũ vis collectum humo-
rem,tum in halitum refoluat,tum digerat. Sunt profectò & alia eius generis nõ pauca, quorum
laudatiffima funt,tum antidotus quę ex viperis cõponiť (Theriacẽ vocant) tum quę Athanafia F
vocať,tum Ambrofia: atq; hęc qdẽ fumptuofa. viliorũ fanè optimum eft noftrũ, quod ex cretica
calamintha eft compofitum. Oĩa vero id genus in opere de medicamẽtis colligemus. quod, vti
paulo ante diximus, fatius arbitror ijs tribus, quę fupra memoraui, quò nihil defit, fubijcere.

De tumoribus, qui toto genere præter naturam funt, ac de optima curandi uia. CAP. 13.

QVoniam vero eorum quę per chirurgiam fiunt, curationis indicationes aliquid cõmu
ne habent, aliquid ꝓprium, fatius nobis vifum eft ea non diftrahere, fed vniuerfa in cal-
ce huius operis apponere. Nunc porrò tantulum etiam de tumoribus, qui pręter natu
ram confiftunt, eft adijciẽdum, ꝙ quicunq; ex his toto genere pręter naturam funt, ij fui ablatio-
nem indicent: cõmuniori fcilicet indicationi, quę per oĩa quę totis fubftantijs à naturæ habitu re-
cefferũt, extendiť, fubiecti: veluti in fteatomatis & atheromatis habet. Huius certe generis eft &
quæ Myrmecia gręce vocatur, & quę Acrochordωn, pręterea in vefica calculus, & hypochyma,
& in mulieribus molæ in vtero geftatio: ita vero appellant informẽ carnem. Omnia nanq; talia
fubmouere in totũ properamus. Quorum vero etiã locus ipfe affectus vna quæpiã naturalium
partium eft, prima indicatio eft, vt affectus faneť. Secunda ab hac, fi infanabilis is fit: vt vnà cum
vitio pars quoq; ipfa excidať: ficut in cancro & oĩbus vlceribus quę curationẽ refpuunt. E con-
trario vero in fuffufione, quod Hypochyma vocant, †{victi in prima indicatione,} ad aliũ eam
locũ, qui minoris fit momenti, transferimus. Non defunt qui hæc quoq; vacuare fint aggreffi: fi-
cut in ijs quę chirurgia tractanť, dicam. Nũc illud dixiffe fufficiet, ꝙ humor qui in hydrocelis vi-
fitur, alienus à corporis fubftantia tota natura fit: ficut etiam quę in afcitis hydropibus contineť
aqua. Quarum certe vacuationem, vel medicamentis quæ digerant, molimur, vel chirurgia: in
hydrocele qdem imiffo fiphone, in hydropibus vero adhibita punctione, quã paracentefin vo-
cant. Porrò excidiť vnà cum affectu ipfo, veluti in ijs quę ante cõprehenfa funt, etiã pars affecta:
ita & in herniofis aliquid peritonęi. Pari modo & columella aliqñ vnà cum vitio ipfo exciditur.
Itidemq; in cruribus & tefticulis, vnà cũ varicibus ipfæ venæ. Ad hęc, tunica in nafo cũ polypo,
& foratus dens cum foramine. verum ex his nullum eft quod ad naturalẽ habitum poffit reduci.
In columella vero id oĩno eft conandũ, nec ꝓperandum ad eã excidendã: fed qñ gracilis eft, & ad
lori tenuitatem redacta, tum eft auferenda. Porrò talem eã reddet longius tps. at qualem Hippo-
crates in pręfagijs defcripfit, paucorum dierum numerus. æque vero & cętera quę in magnitu-
dine naturalem habitum excefferunt. in qbus annumeranda funt omnia qbus fupercreuit caro,
& encanthides, & qui in fede thymi dicuntur. Sunt ex iftiufmodi vlceribus & quæ ambigua fint
fpecie, veluti cicatrices quæ fupra circũpofitam cutim multũ extant: item, quę in oculis funt pte-
rygia. Curationis tñ eorum indicatio manifefta eft. Siquidem talia oĩa amouere oportebit: atq; H
id femper agere, vt rationibus qbus id fiat penfitatis, optimã femper earũ deligas. Sanè optimæ
rationes tripliciter iudicanť, tum ex tẽporis curandi breuitate, tum ex curando citra dolorẽ, tum
ex maxime tutò curando. Rurfus vt tutò cures, tria ꝓpria funt, qbus intentus fis oportet: Vnum
primumq;, vt oĩno abfolutionem operis confequaris: Alterum, vt ficubi hunc non confequaris,
faltem cubantẽ non lędas: Tertium, vt vitiũ non facile reuertatur. His confiderationibus fi opti-
mã curationis viam iudicaueris, inuenietur in oĩbus quæ nunc ꝓpofuimus, qñ potius chirurgiæ,
& qñ potius medicamentorum ope fit curãdũ. At chirurgię qdem ftudium in ijs præfertim quę
nunc funt ꝓpofita, ad interemptionem eorũ feftinat: vt quæ quod in animalis corpore toto ge-
nere præter naturam habeť, id prorfus tollendũ fibi proponat. Quod fi perficere nequeat, proxi
mum illud cõfilium habet, vt vitium transferat, veluti in hypochymatis. Quod vero ex medica-
mentis petitur, primum huc tendit, vt quod præter naturã eft, tum vacuet, tum digerat. quod fi
per mẽbri naturam, aut etiam vitij rebellionẽ fieri non licet: vt id tum in pus vertat, tum putrefa-
ciat, hoc vero fecundo loco deftinat. Quippe ita in columellæ vitio facimus: primum fcilicet ad
naturalem

Printed marginal notes:

* τῶν κατὰ φύσιν. i. earũ quę fm naturã fũt

† ἀποπίπτοντες τοῦ πρώτου σκοποῦ

G

* Nõ eft in antiquis

Handwritten marginal notes:

Abſceſsuũ tria genera sunt frequentiſsima atheroma, steatoma, et melicerris a similitudine substantiarum in tumoribus contentarũ appellata, est enim aliud ueluti sœuum aliud ueluti mel, aliud pulticulæ simile

Abſceſsib. qui in uiſcerib. delitescunt medicamẽta quæ ex aromatib. constant maxime sunt ex uſu. ut resoluentia in halitũ et digerentia

Tumores prẽter naturã omnes sui ablationẽ indicant

Hypochyma i. suffusio debet transponi in aliũ locum minoris momenti

Medicis danda opera ẽt, ut cito, citra dolorẽ et quàm tutiſsime curent

A naturalem habitum eam reuocare tentantes: id si consequi non est, prorsus amputantes: idq; vel chirurgiæ opera, vel per caustica medicamenta. verum medicamenta melius est in tractationem de ijs differamus: (quandoquidem tribus iam proditis, aliam quoq; quartam adijciendam statuimus) ac chirurgiam in calce huius operis apponamus.

Quæ secundum naturam, quæ præter naturam proprie in nobis dicantur. CAP. 14.

NOn est igitur ꝙ in his amplius imoremur: sed transeũdũ ad ea quæ similẽ ijs quę cõprehẽsa sunt, curationem desiderant. Ea sunt tum quæ in numero & magnitudine conuenientẽ modum excedunt: tum quæ in ambobus ijs deficiunt. Dixi hoc loco conuenientem, ꝙ si conferentem, vel conducentem, vel secundum naturam, vel vtilem alibi vsurpauero, eadem sermonis vis erit. Ac dictum qdem de his est alibi latius. Cæterum, redigere in memoriam summatim oia, etiam hoc loco alienum non fuerit. Omnium ergo quæ in corpore habentur, primum cuius maxime indigemus, est ipsa particularũ minime impedita functio. Hanc vero quia possidemus natura, idcirco publice dicimus expetere nos secundum naturam agere. Et quia hoc ipsum, cum eo quod est secundum naturam, {vel naturaliter se habere,} est coniunctum: merito profectò nihil interesse arbitramur, secundum naturam habere, an secũdum naturam agere, dicamus. Quin &
B sine additione interim græce dicimus expetere nos τοῦ κατὰ φύσιν. vtiq; subaudito in dictione, vel habere, vel agere, vel ambobus. {Latinitas propter articuli fortassis inopiam, ea figura destituitur.} Atq; hæc quidem causa est cur medicis rectè vsurpata vox hæc, Secundum naturam, sit de oĩbus, quæ in corpore ex sententia nostra esse cupimus. Scire aũt licet in ijs quibus natura dẽ*ficit, nec primum, nec propter seipsum, secũdum naturam à nobis expeti: sed† {propter actionem,} & ex accidente. Siquidem sextus digitus nonnullis ab ipso statim ortu est congenitus, & quintus defecit: & alia quædam similia, aliqua in numero, aliqua in legitima quãtitate vitiosa. Ac si quidem hæc plurimum, recta vero rara fierent: cõtra q̃ nunc de naturæ operibus statueremus, vtiq; non tuentes vt nunc, sed auferentes ea. Hæc ratio memoria tua nunq̃ excidat: cum sit ad nominum vsum vtilis, quæ tum fallere incõsideratos possunt, tum discordiæ phantasiam excitare, sicubi alter dicat totum quòd præter naturam est, esse tollendum: alter quod noceat, aut inutile est, aut incommodat actioni.

*ἀποτυγχάνει
δευτέρως, i. secundario

De ijs quæ in magnitudine, & numero excedunt vel deficiunt, ac primum de curandis ijs qui obesitate & corpulentia onerantur. CAP. 15.

ERgo denuo repetentes, de rebus loquamur, quando de nominibus est nobis definitũ: hinc orsi. Coniuncta comprehensis iam morbis sunt ea quæ vel magnitudine, vel numero, à de-
C bito naturæ modo sunt aliena. in quibus amputare quidẽ conueniet quod magnitudine, vel numero redundat, reficere autem & fingere quod desit: vbi videlicet fieri id licet. Quintum nanq; digitum, aut tale aliud membrum, medico certe gignere nõ licet, sed vnius naturæ opus sunt oĩa talia. Verum in totum tollere quod numero redundat, aut præcidere aliquid eius quod magnitudine modum excessit, hæc nobis quoq; licent. Siquidem ex medici officijs vnum est, nec id leuissimum, vbi in corpulentia eò deuenit corpus, vt nec ingredi sine molestia, nec sedem propter ventris molem contingere, sed nec respirare libere possit: hãc liquare ac tollere:† {æque nimirũ vt cum corpus ali desinit (Atrophian Græci vocant) quod genus quos vomica male habet, patiuntur:} huic quoq; reficiẽdo prospicere. Sæpe autem euenit, vt non totũ corpus, sed vna quępiam pars ex atrophia tabescat: quam scilicet vel neruorum resolutio, vel ipsius partis intemperamentum præcessit. Opportuneq; iam de curatione horum considerabimus, orsi ab ijs qui corpulentia nimium onerantur. Ostensum vero in libris est, qui de temperamentis sunt inscripti, ꝙ calidior sicciorq; temperies exile corpus reddit. Ergo id agendum, vt nimiũ obesi corporis temperamentum tale esse faciamus, si modo ad debitum modum redibit. Sanè docuimus tum in illo opere, tum nihilo secius in opere de tuenda sanitate, ꝙ acuta exercitatio, & tenuans victus, & id
D genus medicamenta, & animi cogitatio, temperamentum totum non solum calidius, sed etiam siccius, ac propterea corpus exilius reddũt. Igitur in exercitationibus celerrimus cursus est idoneus. Tenuantis verò victus materia, seorsum singulari libro est prodita. Quòd si medicamenta tenuantia quoq; requirant, etiã hæc in operibus quę de medicamentis conscripsimus, sunt edita: quanq̃ referentur eorum nunc quoq; quæ sunt efficacissima: quibus, vbi demere nimiam obesitatem studes, vtaris suadeo. Ergo quę ad articularia vitia qdem exhibere solent, quæ scilicet valentem incidendi facultatem habent, ijs tu quoq; cum nimiam obesitatem curabis vtitor. Sunt porrò talia, rutæ semen, præsertimq; syluestris, vnà cum ipsis corymbis, & aristolochia rotunda, & minus centaurium, & gentiana, & polium: pręterea ex vrinam cientibus, ea quę pollentes habent vires, veluti petroselinum. Vnũquodq; enim taliũ, tum ipsum per se, tum vero alijs mista, vniuersa, & extenuare potenter succos, & vacuare sunt habilia, partim quidem sensibiliter p vrinas, partim per insensibilem transpiratum. sed & sal quod ex cõbustis fit viperis, potenter extenuat. Multiq; cum vel graciliores, vel mediocris habitudinis essent, ex eiusmodi medicamentorum potione perierunt, sanguine ipsorum excocto. Ruerant autem ad ea, propterea ꝙ liberatos aliquos articularijs vitijs viderant: minime scilicet ęstimantes, ꝙ tẽperies eorũ qui sanati fuerant,

æque nimium vt cũ cor(pus) in ea red(actum) (e)st atrophia q̃ (a)b ijs q phthoe (de)tinentur, pa(t)iuntur.

Extenuandis corporib; uitijsq; articularibus commoda medicamenta sunt s. rutæ(?) syluestr. aristologiæ rot. centaurium min. gētiana, poliū

humidior pituitosiorq; erat, qualis nimirum obesorum est. In quibus eiusmodi medicamētorum securus est vsus. Ipse nanq; iuuenem quēdam quadraginta circiter annos natum, oppidoq; obesum percuraui, vsus tum antidoto quæ aduersus articularia vitia est composita, tum sale theriaco, ipsaq; theriace, ac reliquo extenuanti victu, & pro exercitatione cursu veloci. Porrò præparaui hominem ad cursum, perfricando primum linteis asperis, quoad cutis ruberet, dein statim cum oleo, quod in se digerens aliquod medicamētum habebat. quo etiam post cursum rursus vtebar. Talia medicamenta sunt, tum syluestris cucurbitæ radix, tum althæa, tum gentiana, tum aristolochia, tum panacis radix, tum polium, tum centaurium. Per hyemem vero etiam à balneo iam dicto oleo hominem reunxisse profuerit. Verum cibum exhibere non statim à balneo, sed interposito somno conueniet. Quòd si velit etiam rursus cibum lauari, permittes. Magis etiā ad rem pertinebit, si aquæ ipsi digerēdi facultas insit. Ac si quidem talem aliquam sponte natam habemus, ipsa vtemur: cuiusmodi in Lesbo visitur, à Mitylene stadijs quadraginta. sin minus, ipsi similem aliquam moliemur. Est porrò ea quę in Mitylene conspicitur, & viribus & colore talis, qualis vtiq; fiat, siquis florem salis aquæ marinæ misceat. Hæc ipsa aqua etiam hydropicis, & reliquis tumefactis, idonea est: vtpote valenter desiccans, ita profectò vt prępinguibus: ac prę cipue siquis ipsos cogat in ea celerrime natare, nec post largam lauationē protinus esse, bibere ue, sed somno interposito, aut omnino saltem quiete. Sanè illud est sciendum, atq; ab eo qui obesitatem curat prædicendum, ꝙ aliquando ex multo simul obito motu, & febri hominem tentari est credibile, & ꝙ febris ad rem propositam non aliena erit: vtiq; si medicus rectè omnia faciat. Etenim perspicuum est, vbi ex lassitudine febricitarint qui ita curantur, ꝙ sopita eorum febre, rursus ad eandem curationis formulam redibimus. Sanè fugere in ijs curandis cōueniet & vina quę multum nutriunt, cuius generis crassa sunt: vti vero vel aquosis, id est colore albis, & consistentia tenuibus, vel quibus mare est admistum. B F

Obesum iuuenē curaui antidoto aduersus articularia uitia composito et sale theriaco uictuq. extenuante uelociq. cursu

De reficiendis corporibus extenuatis, ac restituendis particulis quæ deficiunt. CAP. 16.

AT vbi eos qui extenuati sunt, reficere in animo est, ijs vinum exhibebimus crassum: cibum vero, qui succum efficiat crassum, exercitatiōes paucas, frictionem mediocrem: ac vt summa complectar, omnia iam comprehensis cōtraria moliemur. His vero etiam picari cōmodum est: †{idq; tertio aut quarto quoq; die.} Quippe id ad carnem instaurandam, egregium medicamentum est: adeo si quod singulare membrum hoc vitio laborat, id hoc præsidio restituetur. Ac nobis quidē in oībus fermē hoc vnū satisfecerit. siqdē humectat & calefacit, sanguinis multitudine accita. Ergo nec assidue id ęgrotanti corpori admouere conuenient, nec cū conueniet, sępe illinere, verū in hyeme bis, i æstate semel id fecisse est satis. Quibus vero à natali die gracilia sunt mēbra quædā, ijs etiam mangones puerorū hoc ipso præsidio succurrunt, vnà cum certa percussione, quam græce Epicrusin vocāt. Est porrò & illius mediocritas quædā: vt scilicet nec plus iusto, nec minus fiat. Ea talis est. Ferulas paruas ac leues modice illitas, gracilibus partibus incutiunt, donec modice attollantur. quippe in hoc summa rei est: veluti Hippocrates de perfusione aquæ calidæ dixit. Primum quidem pars intumescit, post gracilescit. Ergo quibuscunq; particulis bonam habitudinem reddere studemus, has & fricare, & perfundere, & percutere, & picare oportebit, tantisper dum intumescant. hoc vbi factum est, protinus desistere priusꝗ digeri cœperint. Etenim quæ calefaciunt omnia, sicuti attrahere, ita etiam digerere sunt apta. Si ergo perstes dum quod attractum est, digestum sit, operam luseris. Ad hunc modum mango quidam proximè nates pueri †{fame consumptas,} breui auxit, percussu mediocri quotidie vsus, aut saltem alternis diebus: item moderata picatione. Cæterum, quibus totū corpus est extenuatum, ijs lauari quoq; post cibum est idoneum. Veluti autem metus erat, ne tenuantibus auxilijs febris succederet, corpore scilicet immodice per hæc calefacto: sic ijs qui à cibo lauantur, timendum est ne sibi iecur obstruatur, potissimum propter ciborum speciem: quippe cum aliter quoq; obstruere soleant quæ succum crassum gignunt, si quis his liberalius vtatur. Vbi igitur aliàs id efficere solent, multo profectò promptius idem post balneum faciēt. Incidit tamē ex tali victu diutius exhibito, etiā calculi in renibus generatio. quod vitium cur omnibus nō contingat, satis patet. Quippe incredibile non est quibusdam vel densos admodum esse renes, vel perangusta venarum in iecinore ora: quibusdam contra esse habita. Horumq; dignotio nulla planè certa est: sed percontandum assidue ab eo qui iam dicto modo est cibatus, num quis illi grauitatis sensus in dextris precordijs & circa rēnes sit. Quòd si quid tale aliquando senserit, protinus cappari ex oxymelite in principio cibationis, donec constiterit grauitas, dabitur. Ad membra vero quæ ægre reficiebantur, ac plusculum iam refrigerata erant, vsus aliquando & thapsia sum: aliàs ea ex melle membrum illiniēs, aliàs etiam ex cerato. Siquidē attrahit ea quoq; partibus qbus supposita fuerit, sanguinis copiam. Quibus autem exiguum aliquid pudendi pręputio de naturali deest quantitate, ijs non raro citra thapsian sola tēsione debitum modum reddidi, membranulam mollem firmamq;, cuti gummi illitæ circūuoluens. Satis autem constat, ꝙ etiam membranulæ finem †{parti subiectæ} agglutinari gummi oportebit. Siquidem & siccatur cito, & sine dolore adstringit. Porrò cuti pputij ex interna parte rotundum aliquid ac mediocre supponi prius oportebit: quod videlicet posteaꝗ G H

Extenuata corpora reficienda sunt uinis crassis cibo bono exercitio picatione mediocri

Picatio macilentis conducit optimumq. est præsidium ad carnis generationē

frictionis terminus, dum reficere animus est, sit tumor partis

Cappari ex oximelite confert obstructioni epatis

Tapsia sanguinem attrahit ad partes qbus fuerit applicata

† διὰ τρίτης ἢ τετάρτης. i. idē triū vel q̄tuor dierū spatio.

† In impressis codicibus & plerisq; manuscriptis græce legit, ὑπὸ λ... ττου. i. gracilioris. in aliquibus autem Linacer vertit ὑπὸ λιμοῦ συντακέντος. i. fame cōsumpt...

* ...i. labrum carnes ... fibrā vel membranulā cha...

† τῷ ὑποβεβλημένῳ μέρει ... i. illi pti mēbranulæ, quę inferiori regiōe bi subiectæ

A posteaquam agglutinata membranula est, facile eximas. Eorum vero qui thapsia preputium adducunt, quidam rotundum id è plumbo fecerunt, veluti solenarium quoddam: mox illi extrinsecus præputij cutim circũtendunt, ac molli loro deligant. Fueritq; & id nõnunquam vtile, vtiq; quibus multa desit cutis: Quibus autem exiguum est quod deest, ijs (vt comprehensum est) sola membrãnula circũdata sufficiat. vbi autẽ circũdabitur cuti, & agglutinabitur, subtus imponi solenarium prius oportebit. Ego vero cum nihil horum præstò est, modicum chartæ inuoluens, immittere pro fulcimẽto præputij soleo: vt postea cum planè coaluit quod foris est circũdatum, exempto quod fulciuerat, facile meiat is qui curatur. Constat vero hoc quoq; vitium ex eo morborum esse genere, quod naturalem magnitudinem est egressum, aliàs putrescente preputio incidens, aliàs ab ipso ortu minore q̃ par erat congenito. Subijcitur autem duplici chirurgiæ rationi: interim in superna pudẽdi parte circulo incisa cute, quò videlicet eius vnitate soluta, eatenus deorsum trahatur, quoad glandem cooperiat. Interim vero scalpro ex interna parte, qua glandis initium est, excoriata, mox deorsum tracta, ac deinde (vt supra comprehensum est) molli quopiã deligata. Dicemus autem & de eiusmodi rationibus in sermonis progressu, æque profectò vt de curtis id genus, quæ Colobωmata Græci appellant. Quippe ita vocant quæ in labijs, aut narium

χάρτην

B alis, aut aure deficiunt. Nam methodo quadam curantur hęc quoq; : primum quidem excoriata vtrinq; cute, deinde adductis coniunctisq; inter se cutium oris, ac vtriusq; quod callosum est detracto, mox quæ reliqua sunt adsutis atq; agglutinatis. Eiusdẽ generis sunt & quas in maiore oculi angulo Rhœadas græce vocant, vtiq; vel impensius minuto, vel prorsus perdito ipso angulo. At prorsus quidem perdito eo, omnino insanabile relinquitur vitium: Minuto vero, ijs quę modice adstringunt curatur, si tamen totum corpus primum ante purgaueris, dein caput. Sunt mediocriter adstringentia medicamenta & quæ è glaucio componuntur & croco, & quæ nardina vocantur: & in primis quæ ex vino sunt confecta. Vt vero summa complectar, quibus perit aliquid substantiæ, maxime quidem id agendum, vt ei quàm simillimam faciendam curemus. si id fieri nequit, saltem aliquid quod eundem præstet vsum, machinabimur. Erit autem profectò & id eatenus simile. Etenim cum ossis tibiæ sæpe excidere portionem magnam cogimur, ad alterã loco eius substantiam producendam, carnem gignentibus medicamẽtis naturam ipsam prouocamus. Quæ vtiq; iter initia velut dura est caro: postmodum calli durioris firmitudinem accipit: ac temporis spatio roborata, ad ingressum ossis loco fit habilis. Quinetiam vbi internodia digitorum excidimus, in excisorum loco alteram, qualem prædiximus, naturã prouenire cernimus.

C Quòd autem venas quoq; sensibiles generatas aliquando vidimus, prius est dictum. verum has non tam similes ijs quæ prius perierant, q̃ easdem renasci dixeris: veluti in cauis vlceribus carnem. Cicatrix vero quę in hac calli modo durata gignitur, ea cuti quidem est quàm simillima, cutis tamen non est: quando & densior ea visu tactuq; sentit, & ratione, ex eo quòd pilos non edit, intelligitur. Hæc igitur si præstò tibi ad manum semper erunt, quæ tibi in curationibus peragenda sint, minime requires.

Venas sensibiles regeneratas uidimus non autẽ similes ijs quæ pierant

Cicatrix adnata ulceri non est cutis, est autẽ simillima cuti

De reliquis curandis affectibus, qui ad prædicta genera referuntur. CAP. 17.

MIhi vero iam tempestiuum est ad alia morborum genera trãsire, sed quibus est cum supra comprehensis societas. Ergo serpens vlcus, qui Herpes græce dicitur, is eiusdem est generis cum exulcerato erysipelate: Ramex vero, quam Sarcocelen vocant, cum scirrhis. At vitia quę Ophiasin, Alopecian, & Ptilωsin appellant, ex eo sunt morborum genere, in quibus naturale aliquid est amissum: æque nimirum vt myrmecia eorum est quæ toto genere sunt præter naturam. Porrò triplex omnium horum est differentia. Quædam nanq; ex mutatione consistunt solidarum partium, sicut myrmecia, & leuce, & vitiligo, {& ossis caries, quã sphacelon vocant,} & elephas, & scabies, & lepra. Quædam cum prius omnino non fuerint, postmodum sunt orta:

Herpes est eiusdem generis cum exulcerato erysipelate

D veluti meliceris, & atheromata, & steatomata: atq; alio modo helminthes, & ascarides, & ceria: (ita enim vocant longam latamq; helmintha) omniaq; quę supra diximus in abscessibus quibusdam callosæ substantiæ, aut lapillis, aut ossibus, aut pilis, aut alijs quibusdam id genus similia inueniri. Itaq; attentum esse semper oportet in omnibus quæ præter naturam habentur, atq; diligenter aduertere ex quo ea genere sint: si modo illud rectè à nobis dictum est, primam faciendorum indicationem, vnde ad omnia quæ deinceps sunt administranda, initium capietur, à genere ipso sumi. Herpetas nãq; biliosus procreat succus. quo fit, vt eatenus eiusdem sit cum erysipelate generis: atq; huius quoq; magis etiam cum eo quod exulceratum est. Differt autem ab erysipelate humoris tenuitate. Est enim admodum tenuis qui herpetem excitat, adeo profectò vt non solũ omnes interiores partes, quæ vtiq; carnosę substantia sunt, transeat, sed etiã cutim ipsam ad summam vsq; cuticulam (Epidermida Græci vocãt) quam solam propterea q; ab ea remoratur, tum erodit, tum exedit: quando si hanc quoq; sudoris vice transiret, haudquaq; vlcus excitaret. Quippe id vlcerum quę ex mordente humore oriuntur, quę nimirum spontanea vocant, cõmune est, q; humor qui ea facit, sistitur in exitu ac tardat. Porrò ex eo quòd alter humor altero sit tenuior crassior'ue, vlcerum differentiæ, quę ex profunditate spectantur, proueniunt. Huius certe generis est & quæ Phagedęna Græce dicitur, & exulcerati cancri. Quorum omnium cõmunis cura-

Herpes differt ab erysipelate humoris tenuitate

tio est, vt inhibeatur primum humoris cõfluxio, post sanetur vlcus. Propria vero cuiusq; tum ex B
membri inuenitur natura, tum ex humoribus non solum specie, sed etiam quantitate. At tenuis-
simus quidem in eiusmodi humoribus est is, qui exulceratum herpetem excitat: crassissimus, qui
cancrum. Proximum ab his locum occupat, quod ad crassitudinem attinet, qui phagedænas
creat. Harum species quædam sunt, quæ Chærωnia ac Telephia græce dicuntur. Iam aliæ quæ-
dam eiusmodi appellationes sunt, sed inutiles & superuacuæ. Siquidem ad curationem perno-
sci oportet humoris tum copiam, tum crassitudinis tenuitatisq; eius modum, tum potentiam,
veluti statim in herpete: quoniam humor tenuis est (vt qui ex genere flauæ sit bilis) vbi sum-
mam cuticulam in transitu perrupit, vtiq; cum digestus is est, permittit cicatricem vlceri indu-
ci. Itaq; siquis toto prius corpore purgato, mox quæ influentem humorẽ reprimant regerantq;
medicamentis vtatur, iam herpetem curauerit. Sin neutrum horum fecerit, sed tantum ea quæ
cicatricem inducunt adhibuerit: vtiq; exulceratam cuticulam ita sanauerit: proximę tamen illi,
quò minus exulceretur, non cõsuluerit. Postmodum vero illa quoq; cicatrice inclusa, quæ ipsi
continua est, exulceratur: idq; longo spatio ceu serpente malo ipso fit, donec humor qui id facit,
sit vacuatus. Etenim Romæ mulier quædam illustris, cum herpetem in malleolo haberet, pri-
mum quidem medicamento, quod algam recipit, est vsa. Hoc cum protinus cicatrix inducere- F
tur, proxima illi summa cutis est excoriata, veluti ex desquammatis. Cui cum deinde superpo-
situm medicamentum est, rursus illi continua est exulcerata. Idq; ita assidue perrexit, donec ad
genu exulceratio perueniret: cum interim quiduis potius pati quàm medicamento quod bi-
lem traheret, purgari parata esset. Itaq; etiam, quod fieri in talibus assueuit, quoniam pleriq;
culpant non culpanda, damnato ex alga medicamento, aliud admoueri iussit. Deinceps igitur
quod ex sandice componitur, vtebamur. Vt vero id quoq; quod exulceratum iam fuerat, sana-
uit: quod vero nunc exulcerabatur, non inhibuit, sed iam ad bubones vsq; vitium ascenderat,
ipsa necessitate coacta, serum se lactis sumpturam annuit. Immittentes igitur clanculum mini-
mum scammoniæ, inuitam purgauimus, ac sanauimus. Ergo cuius gratia hæc dicta sint, denuo
repetamus. Postquam communem omnium quæ sub eodem genere vitiorum sunt, indicatio-
nem acceperis: vtiq; non hanc in particularibus exequeris, sed reduces semper ad differen-
tiam, quæ tum affectibus, tum ipsorum causis sit accommoda: sicuti de spontaneis ostensum est
vlceribus. Vacuabis nanq; eum qui redundat humorem, cæterum aliquando medicamento
quod flauam purgat bilem, sæpe eo quod nigram: modo eo quod mistæ est facultatis: quod scili-
cet bilem simul & pituitam educat: veluti in altero herpetum genere: quem à similitudine quam G
habet cum milio, Cenchrian græce appellant. Quippe is non protinus vlcus facit quemadmo-
dum alter, sed admodum exiguas pustulas, ad speciem milij: quæ ipsæ interposito spatio in vlcus
abeunt. Adeo non sine ratione quibusdam visum est in eiusmodi vitio bili esse aliquid pituitæ
admistum. Incidunt sanè nonnunquam & citra vehemens totius corporis humorum vitium in
partibus vlcera, quæ haud difficulter medicamentis, quæ repellendi digerendiq; mistas faculta-
tes habent, curantur. Ac repellunt quidem non solum ea quæ adstringũt, sed etiam quæ sine ad-
strictione refrigerant: digerunt vero quę calefaciunt. Constatq; ꝙ in generatione vlceris, exu-
perare debebunt quę repellendi facultatem habent: vbi non amplius confluit in ægrotantẽ par-
ticulam vitiosus humor, quę digerunt. Siquidem exiguum vitiosi humoris etiam siquis ad visce-
ra & magnas venas retrudat: nullum profectò, quod sensu percipiatur, malum committet. At
si eius non leuis quantitas sit, in princeps aliquod membrum aliquando procumbit. vbi scilicet
prius, naturæ viribus totum corpus expurgantis non sit vel per deiectionem, vel vrinas, vel
cutim quæ totum corpus includit, vacuatum. Atq; flauæ quidem bilis vacuatio est facilis: pi-
tuitæ vero, ac potissimum eius quæ crassior glutinosiorq; est, itemq; nigræ bilis, difficilior:
quo magis purgantis medicamenti ope indigent. In herpete vero, quoniam tenuis humor est H
qui id vitium creat: abunde est etiam aluum leuiter soluisse, vel vrinas, per ea quæ id modice
efficiunt, citasse. Verum quoniam de medicamentorum methodo proditum etiam aliquid in
superioribus est, non pauca autem & in operibus quę proprie his sunt dicata: satius sit sermo-
nem nihil vltra proferre: quando satisfacere etiam ei qui attentus erit, hęc possint. neq; enim
nos ea à musis accepimus. Verum homini qui prudens sit, & diligens, & mente exercitatus, ipsa
rerum natura quid agendum sit, suggerit. Vbi vero etiam inueniendi viam ab alio quis traditam
ceperit: huic facillimum est per eam, vltra progredi. Huius rei amplũ testimonium fuerit, quòd
eiusmodi viri artem maximis operibus illustrarunt. Qui vero parum sunt prudẽtes: ij nihil prę-
terea inueniant, etiam si tota vita infinitos artis effectus conspexerint. Plurima nanq; inueniun-
tur hodieq;, quę apud maiores nostros non fuere inuenta: veluti nunc Romę quidam excogi-
tauit, quemadmodum acrochordonas & myrmecias ore sanet. Verum de prioribus, vtpote à
cute extantibus, minus est mirum: de myrmecijs vero, potissimum quę cum summa cute pror-
sus sunt ęquales, mirum videbatur. Verũtamen has quoq; primum labiorum applicatione, ceu
suctu ad se trahebat, atq; à radice euellebat: deinde primoribs apprehensam dentibus totam si-
mul eximebat. Sed & scalpro ad myrtacei folij speciem formato, & ferramento eo quod Scolo-
pomachęrion

Humor facile purgat. bilis flaua, pituita vero et nigra bilis difficile

A pomachærion Græci vocant, quispiam manibus exercitatus, facile eas excidat: cum proprijs lineamentis à circumposita cute circumscripta discernantur. Æque vero & valente aliqua pinna circulo myrmeciæ imposita, ipsam educimus. Debebit porrò pinnæ fistula esse myrmeciæ crassitudini par, vt eam vndiq; prorsus constringat. Quæ postea circumacta, ac simul deorsum impulsa, celerrime ita myrmeciam etiam cum ipsa radice totam educet. Constat vero & quòd finis ipse pinnæ, quæ eam circulo secabit, non tenuis modo, sed etiam acutus & firmus esse debebit. Itaque tum galli veteris pinna, tum vel magis aquilæ, ad hunc vsum est commoda. Abscindere vero ab his tantum radicem versus oportet, quatenus reliquę partis fistula complecti myrmeciam possit. Sanè ex ipsa statim abscissione, si modo scite fiat, etiam acumen ipsi comparabis. Atque hoc quidem ratio inuenit, non casus. Iam quòd hæc vehementer attrahentibus medicamētis sursum vel letur, & putrefacientibus enecabitur: ratione ab aliquo est inuentum: qui ijsdem postea vsus, experientia rem comprobauit. Quædam nanque etiam ante experientiam fiduciam de se manifeste præbent: veluti, quæ aculeum ac telum, quod modo infixum sit, eximunt: itemq; arenulas, si quæ oculo inciderunt. Quædam ratione certe excogitantur, confirmantur autem ipso vsu. Quò autem facilius etiam per te eiusmodi vias ad curationum comparandam copiam inuenias: non tę debit aliquod huius generis exemplum proponere. Nominamus autē id genus in numero particularum vitium. Quoniam enim quædam deficiunt, sicut dens, vel digitus, vel è naso ala, vel auris quæpiam particula, vel pudendi pellis: quædam redundant, veluti sextus digitus, & quæ grece Exostoses dicuntur, & dentium ij, qui naturalibus adnascuntur: adimere quidem, quod superuacuum est, sanè haud difficile est: aliud vero producere, quod simile ei sit, quod desit, id in quibusdam quidem est facile, in quibusdam difficile: in alijs plane fieri non potest. Si nanque carnosum sit, quod deest: haud magno negocio id reficias, atque eius rei in cauis vlceribus tradita methodus est: Sin os sit, ipsum quidem instaurare non est: cæterum aliud pro eo durum efficere, id licet. Dictum vero etiam in præcedentibus est de reficiendis venis: nempe quòd aliquādo nouas alias sensibiliter progenitas vidimus, aliquando omnia tentantibus non prouenerunt.

Myrmeciæ eradicant̃r penna eis circūpos[ita]

σκόλοπα

B

De resarciendo pilorum defectu. CAP. 18.

AT si digitus desit, vel tale quippiam, restituere id prorsus non licebit. Sanè proditum & de præputio prius est, quemadmodum id quispiam instauret. At quæ in naso, vel aure, vel labio sunt curta: ea quidem vt refecisse non licet, ita decorem aliquem his adijcere licet, siquis diuisam vtrinque cutim mox in vnum conductam queat agglutinare. Alia vero ratione huic morborum generi annumerātur atheromata, & steatomata, & melicerides, & ascarides, & ceria, & helminthes: præterea qui in articulos & pulmones incidunt calli, quos poros vocant: itemq; qui in renibus & vesica inueniuntur calculi. Quippe in omnibus his communis est substantiæ generatio, quæ ante non fuit. Contra fit in alopecia, & ophiasi, & ptilosi, item caluitie: in quibus amissio particulæ est, quæ vtilis fuerat. Tanquam igitur in cæteris omnibus in quibus gigni quippiā volumus, id agimus, vt naturæ motus liberos minimeq; impeditos reddamus: eodem certe modo & in pilis amissis. Quippe naturę opus est, veluti in sinuosis vlceribus, generatio carnis, itidē in capite & palpebris productio pilorum. Ergo si recordaberis ea, quæ in naturalibus libris nostris de pilorum generatione didicisti: vtique ex ipsis amissionis eorum causas inuenies. Siquidem ostensum in his est, quòd ex succis qui per cutim transpirant, quod limōsum est, id pilos tum à principio gignit, tum de cætero veluti succrescēdo auget. Hoc igitur quoties vel prorsus perijt, vel redditum est vitiosum: toties pilos corrumpi est necesse. Corrumpuntur nanq; & stirpes ipsæ duplici de causa: aliàs nutriente succo destitutæ, aliàs non idoneo vsæ. Ac prorsus quidem perdito eo qui pilos alat succo, calcuicies oritur. Eodem vitiato tum quas Ophiases græce vocant, tum alopeciæ proueniunt. At primum quidem† {ex naturali eorum tum ortu tum mutatione,} etiam alienam à natura causam inuestigabis. Ab hinc curationis rationem inuenies. † Quæ vtiq; per indicationes omnibus iam dictis (in quibus vel aliud quoduis vitium, vel etiam vlcus ex humoris vitio incidit) communes peragetur. Siquidem & inhibere, quod influit, & absumere ac digerere, quod iam ægrotantem locum occupauit, conueniet. Ergo ceu in vlceribus illis purgationem nocētis succi primum adhibuisti: eodem modo in pilis ipsis ab hac primum curationem inchoabis: scilicet diligenter prius æstimans quis color cutis sit, cuius cernis corruptos pilos. Nam si is albidior quàm pro naturæ habitu sit: pituitosi humoris purgationem exhibebis, sin pallidior, eiusmodi bilis purgationem: non secus quàm si nigrior conspicitur, quæ nigram detrahant bilem offeres. Sanè ad vitiosi humoris speciem certius agnoscendam, non leue tibi adiumentum præcedens victus conferet: præsertim intelligenti quinam ciborum nigræ bilis succum colligāt, quinam pallidæ, vel pituitæ. Ergo cum iam planè purum ex purgatione corpus existimas: eum qui in cute continetur humorem, digerentibus medicamentis discuties: sic tamē vt in his caueas, ne adeo calida acriaq; admoueas, vt cutis exulceretur. Quinetiam ea, quæ valenter siccant, cauere conueniet: ne videlicet cum vitiato humore etiam vtilem qui adfluit, absumas: veluti in caluicie fit. Hæc igitur ipse aduertens, admiscui primum ijs medicamentis, quæ alopeciam sanarent, exiguū thapsiæ. Deinde considerans quotidie quemadmodū ægrotantis natura ab hac esset affecta:

C

[…]λυῶδες est […] impressis & […]aliqbus anti[…]is, in alijs λι[…]υῶδες id est […]liginosum,

D

[…]n græco tm̃ […]κ τῆς κατὰ […]σιν αὐτῶν […]ικήσεως id […] ex naturali […]orū gubernatione,

[…]ἐνδεικτικῶς […]τὸ τῶν κοινῶν […]ομένης σκο[…]ῶν ἅπασι[…]ῆς προειρη[…]νοίς. i. q̃ indicatiue per sco[…]s oibus iam [di]ctis &c.

Pilorꝝ generatio fit ex succis limosis transpirare p cutim nequeuntibꝫ

Pilorꝝ corruptela accidit quoties prorsus pijt uel reddit̃r uitiosum eorꝝ nutrimentū

Stirpes duplici de causa corrumpunt̃r alias nutriente succo destitutæ alias nō idoneo usæ

Caluicies oritur ex eo succo, q pilos alit, deperdito

Ophiasis, alopeciæq; proueniunt ex succo pilos alente uitiato

Thapsia usus sum in medicādo alopecia

ćta: vbi vel tumefactam plusculum, vel quodammodo excoriatam vidi: illo quidē die à medicamento abstinui: illeui autem particulam vel galli vel anseris liquato seuo: propterea, quòd hęc magis tenuium sunt partium, & altius descendunt. Deinde postero die, si quidem aliquid iam dictorum remanserat, simili modo illeui: Sin nihil tale apparuerat, rursus medicamēto sum vsus. Atq; vt id alte demitteretur, etiam cutim prius linteo infricui, quoad manifeste rubra fieret. Verum si à balneo vti eiusmodi medicamento voles: idipsum ex balneo factum cernes, quod prius ex frictione habebas. Iam eos quoq;, quibus periere ex cilijs pili (quos graece Ptilus nominant) similibus genere medicamentis sanabis. E

De oculorum uitijs qui sunt toto genere præter naturam, ac de alui lumbricis. CAP. 19.

DEliges autem materiam oculis idoneam: nec per negligentiam committes, vt medicamentum intra tunicas eorum confluat. itaq; sicca tutiora sunt: de quibus æque ac de cæteris in nostris de medicamentis operibus est proditum. Nunc enim (quod dixi) abunde est sola genera medicamentorum, prætermissa particulari materia, transcurrere: quò minus de ijsdem idētidem dicere cogar. Ergo quæcunq; ab ipsa naturæ moderatione sunt aliena, ea tollere cōueniet. Quęcunq; vero sub hac se tenent, cæterum quodammodo corrupta sunt, ea restituere quatenus licet, oportebit. Sanè dictum à nobis est aliqua ambiguę naturæ esse. Nec illud non dictum, quòd eorum, quæ aliena sunt, quædam tota substantia sunt aliena, † logica scilicet inquisitione, nec ad curationes in quibusdam affectibus perinde vtili. Siquidem pterygium à sanitatis habitu alienū esse, patere cuiuis arbitror: non tamen idem substantię ratione, quemadmodum atheroma & meliceris, est alienum. sanatio vero huius quoq;, dum paruum adhuc est & molle, per ea medicamenta, quæ detergent, perficitur: cuius generis sunt, quæ trachomatica vocant: vbi magnum durumq; euasit, chirurgiam postulat: Simili ratione & aqulularum (quas Hydatidas vocant) quæ magnæ sunt, chirurgia curabis: quæ paruæ sunt, siccantibus medicamentis iuuanť. At Chalazion (est.n. id quoq; ex vitijs, quæ oculos infestant vnum) cum toto genere alienum à natura sit, auferri postulat. Ad eundem modum & pus ab oculis, quos Hypopius vocant. Verum id plerunq; medicamentis digeritur. Hypochyma vero iam incipiens digeritur: vbi diu constitit, nō potest. Ætate vero nostra ocularius quidam medicus, cui Iusto nomen erat, etiam cōcussione capitis multos hypopius sanauit. Collocans enim eos in sella rectos: ac capita eorum vtrinq; à lateribus apprehendens, mox quatiebat, adeo vt manifeste descendere pus ipsi videremus. Mansit autem horū pus deorsum propter grauitatem substantiæ, tametsi hypochymatis nequaquam manētibus, nisi admodum ea quis diligenter impingi cogeret. Etenim leuius est: ac vt ita quis assimilet, nebulæ similius hypochyma quàm pus: quāquam horum quoq; ipsorum quædam (hypochymatū dico) serosioris humoris sunt. Hæc autem punctione ad præsens discutiuntur: Interposito tamen haud longo spatio, † {ceu limus quidam} deorsum fertur. At quando pus, quod in oculis est, digerere placet: collyrijs, quæ myrrham habent, maxime vtemur: quæ vtiq; & Diasmyrna Græci proprie vocant, his certe minus, sed reliquis melius faciunt, quæ Dia libanu vocant. Quæ vero impense siccant, ad præsens certe valenter vacuant: sed quod reliquum est, ita cogunt, vt ęgre resolui possit: veluti de scirrhosis tumoribus prius est cōprehensum. Subinde vero multum simul puris vacuauimus diuisa tunica ea, quę cornu est specie, paulo supra locum, quo committūtur inter se tunicæ vniuersæ. Nominant porrò locum graece alij irin, alij stephanon, id est coronam. Quo fit, vt hoc quoq; vitium tribus subijciatur vacuandi modis, & chirurgiæ, quæ simul multum aut totum expellit, & per medicamenta, quæ paulatim, & ei, quæ ad alium ignobiliorem transfert locum, veluti in concussione. Sunt profectò (vt dixi) ex genere eorum, quæ tota substantia præter naturam sint, & ascarides, & helminthes, siue eæ teretes sint, siue etiam latæ. Quocirca & prorsus eas expelli è corpore conueniet. Expelles autem si prius enecaueris. Necabis autem amaris medicamentis. Viuentes nanq; obsistunt intestinis adhærentes: at mortuæ expelluntur vnà cum stercore. Expelluntur cum hoc etiam viuæ, sed stupefactę, & vt ita quis dixerit, semimortuę factę. At teretes quidem absinthium perimere potest: Latæ vehementiora medicamenta desiderant {cuiusmodi est filix.} Pari modo quæ ἀσκαρὶς græce dicitur. Verum de medicamentorum copia dicere nō est pręsentis propositi. Quare hic iam huic quoq; libro finē imponamus.

Galeni

F

† Hoc in loco inter dictionem aliena, & logica codex quidam antiquissimus græcus intercapedinē plurium uersuū hēt, in q̃ vox λείπει q̃ deesse significat, legitur.

G

† Al. καθάπερ οἴνου τις ἰλὺς .i. ceu vini fex quædam

H

Hypopios Iustus medicus sanauit cōcussione capitis

Hypochima semel discussū punctione redit

Oculoȝ pus collyria ex myrrha discutiunt

Pus oculoȝ uacuat. diuisa tunica ceratoide paulo supra coronam

Vermes sunt ex genere eoȝ quæ substātia tota præter naturā dicuntur

Vermes perimunť a medicamētis amaris

GALENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM LIBRI DVO,

Nicolao Leoniceno interprete:

Ab Auguſtino Gadaldino ad antiquorum græcorum codicum fidem diligenter recogniti.

ARGVMENTVM LIBRI.

Docet rationem curandi, febrium exemplo quæ uel abſq; putredine, uel cum ipſa hominem inuaſerint: Item propoſitis ſymptomatis, quæ frequentius aut uehementius lædunt.

De communi & propria hominum natura dignoſcenda, ac ex quibus medendi uia, ac ratio conſtituatur. CAP. I.

C QVòd quidem non communem tantum hominum naturam medicum cognoſcere oportet, ô Glauco, ſed & vniuſcuiuſq; propriam, & dudũ ab Hippocrate recte traditum eſt, & nos in ipſis artis operibus (vt noſti) circa id ſufficienter ſtuduimus. Non tamen propriam ſingulorum naturam æque atque communem poſſibile eſt ſcribere. Verum ſcripta contrario modo ſe operibus habent, tum in pluribus alijs rebus, tũ præſertim in his, quæ ad præſentem pertinent intentionem. Petijſti enim à nobis, vt tibi vniuerſalem quandam medẽdi viam ac rationem, quaſi per figuram & quoddam compendium oſtenderemus: hæc autem qualitate, & quantitate ſingulorum auxiliorum perficitur, necnõ & modo eorum vſus, & temporis occaſione, quæ præ omnibus eſt cognitu difficillima, circa quã præcipitem admodum exiſtentem (quemadmodum quodam in loco etiam ſcribit omnium bonorum nobis author Hippocrates) vides plerunque medicos non modo vulgares, ſed & præcellentes aberrare. Quin & quòd magni etiam momenti ſit, ſi quantitas bona coniectura viribus accommodetur, idem vir pariter ſcripſit. Cum igitur ad recte medendum plurimum conferre, & temporis occaſio, & auxiliorum quantitas videatur (inuenies autem hæc vnicuiq; ægrotanti propria) nihil autem proprium poſſit ſermõe explicari, hoc pacto, quod commune eſt, cogimur ſcribere, quamuis id ſit vſu ſecundum. Nam & quoſdam aliquãdo ægrotos viſimus, cum quibus dum ſani eſſent, non eramus verſati: quo fit, vt neq; quem colorem, quam habitudinem, aut nati-
D uum calorem, aut quem arteriarum pulſum à natura habuerint agnoſcamus: quæ ſi ſciremus, magnitudinem morbi ſatis aliquando iudicare poſſemus: nam quantum vnumquodq; à naturali ſtatu recedit, ad tantam morbus magnitudinem peruenit: quantum vero recedit, ſolus ille ſcire poteſt, qui naturalem ſtatum exquiſite cognouerit. Cum igitur hoc in ipſis fuerit nobis ignotũ, ne omnino hæſitemus, ad commune confugimus, quamuis ad vſum ſecundum locum obtineat: Hic vero artifex plus aliquid, quàm hi qui arte carent, aſſequitur. Quid vero hoc ipſum plus ſit, primus omnium quos nouimus, & hoc memorauit Hippocrates. Plenius autem de hoc ſcripſerunt qui Hippocrate fuere poſteriores, atque illius ſcripta accurate legerunt, ex quorum numero vnus fuit Mneſitheus Athenienſis, vir tum in alijs omnibus, quæ ad artem pertinẽt, ſufficienter doctus, tum vero qua via ac ratione medendi ſcientiam oporteat exercere, nemini peritia ſecundus. Hic igit̃ Mneſitheus à primis atq; ſupremis incipiens generibus, putauit ſecari illa oportere in alia genera ſpeciesq; & differentias: hęc rurſus in alia diuidi, ac denuo iſta eodẽ mõ, donec ad talem peruenerimus ſpeciem, poſt cuius diuiſionem in vnum numero & indiuiduum deſineremus. Mihi vero qui ad te ſcribam, ſatis eſt breuibus meam explicaſſe ſententiam. Nam ridiculus

cuius videri possem, si tua te velim docere, tãquam non multo antea à Platone illa didiceris: neq; enim vt te docerem, quam viam ac rationem in diuisionibus sectari oporteat, hæc volui meminisse: sed quoniam mihi ad sequentia omnia plurimum conducere existimaui: & cum à me exigeres ediscere causam, ob quam medicorum plurimis aberrare contingit, non aliter tibi ostendere poteram: Etenim, quæ in alijs hæresibus contingunt errata, & quæ multi medici nunc in ægrotantium curatione delinquunt, hanc primam atq; præcipuam causam habent, diuisionis scilicet prauitatem. Quidam enim in primis & supremis generibus stant, solum, quæ ab illis sumuntur, indicationibus contenti: quidam vero vsq; ad aliquid diuidunt, non tamen vsq; ad finem perueniunt: nonnulli vero etiam vitiosis vtũtur diuisionibus. Qui vero & omnia, quæ sunt secundum naturam & quæ præter naturam, ad eiuscemodi methodũ reducit, atq; ab omnibus his per diuisionem inuentis, sufficientes sumit indicationes: hic solum, quantum humanis permittitur viribus, medendo non errabit: atq; illos quidem, quorum habet notitiam, melius curabit, quã alios: ignotos vero proxime illis, quoad fieri poterit, ad sanitatem perducet. Siquis enim primum distinxerit eam, quæ secundum ætates differentiam, deinceps autem eam, quæ secundum tempera turas atq; potentias, cæteraq; omnia, quæ hominibus insunt: colores dico, atque calores, habitudinesq;, pulsuum motiones, exercitia, assuetudines, atq; animi mores, his quoq; adiunxerit eam, quæ maris à fœmina differentiam, & quęcunq; ad regiones, & anni tempora perinde, aliasq; eius qui nobis circũfunditur aeris constitutiones recto modo distinxerit: hic ad propriã laborantis naturam agnoscendam proxime accedet. Sed ex his omnibus nonnulla quidẽ in libris de pulsibus, nonnulla vero in his, in quibus agitur de temperaturis, sunt determinata: Sicuti quę pręter naturam sunt, vniuersa quomodo inter se & speciebus, & generibus differant, in libro de passionibus est præfinitum. Nunc vero de his solum ægrotis dicere proposuimus, quorum natura antequam morbum contraherent, nobis erat exquisite perspecta: cum quibus tamen & reliqui omnes intelligentur, qui nobis erant ignoti. Nihil enim difficile ab eo, quod est perfecte distinctum, id quod non tale est, inuenire.

Medicus qui omnia quæ præter naturam & secundum naturã sunt diuisione artificiosa complexus est atq; ab ijs omnib; sufficienter diuisis indicationes sumpserit solus is, quantum permittitur humanis non errabit medendo

Medicus melius curat eos, quorum noticiã habet

F

De causis & signis febrium Ephemerarum. CAP. 2.

INitium igitur sumemus à febribus: quoniam tu in his præcipue curandi artificium habere cupiebas. Et primum quidem de his sermonem habeamus, quæ simplicissimæ sunt, quas Hippocrates ephemeras, id est diarias, appellat. hæ vero sunt, quę propter lassitudinẽ eueniũt, & ebrietates, atq; iras, furores, atq; mœrores, atq; alias animi curas vehemẽtes. Et quæ ex inguinum inflammationibus febres ortum habent, ex hoc genere sunt, præterquam si absq; vlcere fiant manifesto: tunc enim suspicionem afferunt, & nullo modo mites sunt. Et vigilię plerunque simplicem febrem induxerunt, sicuti frigefactio, & exustio quandoq;. Atq; hæ omnes febres soluuntur facillime. Oportet siquidem eos confestim ducere ad balneas, atq; ad aliam consuetam victus rationem: Quandoquidem qui pertritum illum sermone medicorum triduanum terminum admittunt, sæpius acriores febres effecerunt, quãuis & aliter præterea delinquãt. quemadmodum cernis ex eis plures in quolibet ingressu delinquere ita, vt manufactas planẽ faciant ægritudines. Sed cura quidem harum febrium in promptu est, sed earum dignotio maiorem exigit diligentiam, de qua nemo ante nos, quantum oportuerit, scriptum reliquit. quare minus mirandum cõplures tantum in medicinæ operibus aberrare, quantum etiam cognitione falluntur. Sæpius. n. quidam ab initio casu aliquo in graues morbos incidunt, veluti vino pleni, aut sole exusti, aut frigefacti, aut lassitudine oppressi, aut vigilias passi, aut ira concitati, aut quauis alia causa, quæ per se nocere natura sit apta, correpti: deinde totum in causa antecedente consistere, neq; aliam subesse dispositionem arbitrati, circa victum negligentius se habent adeo, vt se ipsos lateant in insanabiles, aut ægre curationem admittentes morbos prolabi. Hæc igitur ante omnia curare oportet, quemadmodum etiam Hippocrates admonet, non solum futura præcognoscere, sed præterita etiam atque præsentia. Nam & quod nunc præponitur, ad eam artis attinet partem, quod pro viribus manifeste trademus. Neque enim parua est differentia, si laueris iam ægrotantem, & securum esse iusseris, aut eum per omnem custodiam securitatem'que traduxeris. Cum igitur ad ægrum accedes, primum à maximis, quæ circa ipsum sunt consideratio incipienda, deinde & ab alijs, adeo vt nec minimum aliquod omittamus: Nam vt magis aut minus ei, quæ fit ex maximis, indicationi credamus, ex aliorum fit adiunctione. Maxima quidem in omnibus febricitantibus signa, in pulsibus atque vrinis consistunt: His vero addere oportet, & quæcunque alia circa faciem Hippocrates scribit: accubitum quoque, & respirationem, item ea, quæ per superiora vel inferiora excernuntur: Et siquid aliud accidens circa aliquam corporis partem, aut operationem consistere videas (qualia ille mille in millibus scripsit) neque ex his vllum aliquod negligenter prętereas: hęc quidem omnibus febribus communia sunt. Itaq; etiam in simplicissimis, de quibus præsens est sermo, nihil horũ relinquere oportet. At postq̃ ex pulsibus atq; vrinis febris naturam perceperis: cum pulsus nullum inflammationis signum habuerit, neq; omnino inęqualitas in vna arterię cõpulsione apparuerit, aut si hoc affuerit, omnino sit imbecille: vrinæ aũt oino similes

G

* ὀργὰς,
* θυμοὺς,

Febres cum bubone si absq; vlcere oriantur sunt suspectæ

Inedia triduana ex ephemera reddit febres acriores

H

Signa maxima in omnib; febrib; a pulsibus et vrinis petuntur

* ἦθος. i. mo[res]
AL. εἶδος id[est]
speciem

A similes his, quæ secundum naturam se habent, aut non multum à naturali statu recesserunt: tunc
& ad omnia illa quæ antea à nobis sunt dicta, accedere oportet: Et cum veluti chorus quidā om-
nia concinne loquuntur, tunc etiam fidere oportet, ac, si libeat, interrogare nūquid aliqua mani-
festa antecesserit causa: Siquid enim huiusmodi æger fateatur, expectata prima febris solutio-
ne, statim oportet lauare, cum tunc certior tibi sit facta dignotio, & ex ipso solutionis modo. Nā
arteriarum motus in hoc in totum assimilatur ei qui in sanis deprehenditur: cum in nulla alia fe-
bre ad naturalem habitum reuertatur, neque si multum temporis inter primæ accessionis finem
& secundæ principium intercidat, quemadmodum in tertianis atq; quartanis. In illis enim febris
remanet signum: in ephemeris autem in totum aboletur accessione cessante: Plurimis vero earū
& humidi quidam vapores, & quibusdam etiam sudores optimi apparent: aut omnino quidam
plurimus veluti vapor ex intimo corporis exit. Sed & vrinæ quoq; multo nunc meliores, quàm
circa febris principia videbuntur: Et si capitis aut alterius partis dolor simul inuaserit, neque hic
amplius persistet. Ægrotantis quoque in tolerando facilitas, magnum & ipsa signum, tanquam
sigillum quoddam, vltra omnia alia signa, febris bonitatem tibi indicabit. Et si dum lauātur, neq;
horror quidam insolitus molestauerit, neq; alia tristitia affuerit: & si post balneum deinceps be-
B ne se habere perseueret, tunc ne verearis cibum offerre. Vinum quoque sine formidine ad po-
tandum exhibe, adhibito tamen, vt præsentia exigunt, modo. Nos autem, vt te non latet, eis cau-
sam quę antecesserit solemus dicere, neq; expectamus, vt illam ęgrotus anticipet enarrare: quod
maximum est argumentum, illum non errare, qui talem sit adeptus facultatem. Si vero remanen
tibus adhuc animi affectibus consideratio habeatur, tunc ex pulsibus maxime tentanda digno-
tio, quemadmodum in libris de pulsibus scripsimus. post hos vero & ab alijs dignotio est peten-
da. Q; si illi iam quidem cessauerint, remaneat autem dispositio, paruum quidem ex pulsibus ha-
bebis indicium earum, quæ febrem attulerunt, passionum: sufficient autem tibi & sine pulsibus
reliqua: Communiter quidem omnibus vrinæ rufæ: adiungitur uero his qui propter tristitiam fe
bricitant, acritudo potius, quàm abundantia caloris: quemadmodum è diuerso, his qui propter
furorem. sed & extenuatio corporis, in his quos tristitia, quàm in his quos cura uexauit conspe-
ctior existit: oculorum præterea cauitas, ac quædam inconsueta decoloratio. hæc quidem sunt &
in alijs, qui quouis modo diu cogitarunt, communia. Maxime autem & ex oculis distinguere
C oportet: nam ex his etiam in sanis animæ mores possumus coniectare. at in ęgrotis, siquis diligē-
ter inspicere queat, sunt indicia certiora. Sic quidem eos qui propter disciplinas, aut contempla-
tionem aliquam diu cogitarūt, ab his quos tristitia corripuit, discernere oportet. At eos qui vigi-
larint, distinguit forma palloris: nam in ipsis facies est subtumēs, & oculorum motus manifestus,
vix enim palpebras attollunt: inest etiam palpebris humiditas. Nam qui tristantur, aut cogitatio
nibus detinentur, his exiccātur. Cauitas vero est commune accidens omnibus, mœrori, vigilijs,
cogitationibus, non tamen furori: in hoc enim neque oculorum cauitas, neq; pallor manifestus,
& plus caloris, atque celerius ex imo prorumpit, neque pulsuum magnitudo destruitur: quemad
modum in vigilijs, tristitia, & cogitationibus. quare hæc à furore apertissime distinguuntur. ab-
inuicem vero, quemadmodum diximus antea. Eorum autem, qui ex lassitudine in febrem inci-
derunt, cutis est siccior, quàm in alia aliqua ephemera febre: Sed hoc quidem omnibus ex lassitu-
dine febricitātibus commune existit in tempore accessionis donec consistit: post hoc vero plu-
ribus, modo non sint supra modum labore vexati, quidam humidi vapores, aut calidus vapor ex
intimo corpore effertur: quibusdam vero etiam postquam febris consistere desiit, siccitas per-
seuerat: quod maxime accidit his quos superfluus labor oppressit, aut refrigeratis, aut à sole exu-
D stis simul cum lassitudine. Et quidem pulsus non eodem in vtrisque modo se habent, quia parui
quidem his sunt, quos superfluus labor vexauit: in alijs vero magni. Quæ vero cute condensata
accidunt febres (condensatur autem hæc aut ex frigore, aut ex qualitate aliqua, quæ vim astrin-
1 al. insolita ei, gēdi habet, †{subito ei} adueniēte, velut illi, qui aqua aluminosa se lauit, accidit) hę quidē ex om-
nibus febribus solæ sunt astricta passio. Has vero tactu cognoscere licet: quemadmodum & arē-
tes febres, & quæ ex lassitudinibus & combustionibus fiunt. Nam neq; harū densitas hos queat
latere qui tactum habent exercitatum, sed & caloris motus nescio quo pacto resurgit, qui mitis
quidem in primo tactu sentitur: acris autem si plusculum tardemus. Non tamen & his vrinæ
sunt rufæ, neque corporis moles concidit, neque etiam oculi caui atque aridi fiunt: quoniam etiā
quibusdam humecti magis atque prominentes apparent, quàm hi qui secundum naturam se ha-
bent. neque sunt pulsus minores cuiusmodi in mœroribus, curis, aut vigilijs, aut valde immodi-
cis exercitijs apparent. Febres autem, quæ ex inflammatione inguinum fiunt, pulsus habent ma-
ximos, veloces, atque frequentes: multusq; illis calor inest: ac postquam febris constiterit, statim
ex profundo quidam emergit humidus vapor, calidus quidem, sed mitis: acrimonia enim & mor
dacitas minime omnium febrium, huic generi febrium adest. atque vt plurimum facies rubicun-
da illis & magis tumens: vrinæq; subalbidę. Communis autem omnibus huiusmodi febribus est
pulsus æqualitas. nam paucæ admodum ex his febribus eam quæ in vno ictu inæqualitatem ostē
dunt, & neque ipsę satis aperte ac manifeste illam præ se ferunt. Talia quidē sunt ipsarum indicia.

Pulsus in nullius febris intermissione ad statum naturalem reuertitur præterq; in ephemeris

Ephemeras ex tristitia et sollicitudine extenuatio corporis indicat &c.

Mores animæ ex oculis etiam in sanis noscunt.

Vigiliarum notæ sunt pallor faciesq; subtumida oculorum motus quo vix palpebras humore quodā imbutas attollere possunt

Cauitas oculorum est commune accidens mœrori vigilijs, cogitationibusq;

De curatione febrium ephemerarum. CAP. 3. B

CVrare aũt oportet omnes quidẽ balneis. At qui ex denſitate cutis aut inguinũ inflãmatiõe febricitant,ſi in aere balnei immorari iuſſeris, haudquaq̃ nocebis: reliquos oẽs q̃ citiſſime oportet ab aere ſemouere:ſi vero diutius in aqua immorari voluerint,permittendũ. Oleo aũt tepido & multo & manibus mollibus pfricare quãplurimũ oportet, pręcipue qdẽ q ex laſſitudine febricitant:ſecundo aũt loco,qui meatus habent aſtrictos: & tertio q inflãmationẽ inguinũ patiũtur,ſæpius aũt iſtos lauare oportet,in quantũ contigerit. Cibũ aũt aſſumere qui ex laſſitudine febricitant pñt multoties,non ęque tñ qui ex denſitate cutis,aut inguinis inflãmatione laborant:at his vtriſq; tenuis victus eſt optimus. qui vero ex laſſitudine febrierint,præcipiendũ eſt, vt cibos aſſumant concoq faciles,ac cruditatẽ præcipue deuitent:ſed & vinũ potare quantũ pñt conuincere,ſunt permittendi. Menſuræ aũt rõ,queãdmodũ in aliĳs oĩbus, ex viribus & ætate ſumit̃ ęgrotantis,necnon & ex naturali tẽperatura,& præterea ex conſuetudine,& anni tẽpore,et regione, atq; aliĳs huiuſmodi. Qui vero ex inguinũ inflãmatione febricitant, arcendi ſunt à vini potu donec inflãmationes ſoluant̃. At q cutis foramina habent aſtricta, vel refrigerati ſunt: ſi non multũ hoc affectu laborent,neq; plenũ corpus habeant,non ſunt à vini potu prohibendi. at qui pleniore corpore ſunt, vel multũ refrigerati, prohibere vtile eſt. Qui vero ex vigiliĳs aut aliquo animæ affectu febricitant,poſtq̃ balneaueris,cibo humectante ac boni ſucci reficere expedit. Vinũ vero oĩbus,ſed præcipue his qui vigiliã paſſi ſunt,intrepide offerendũ eſt, niſi capitis dolore p̃mantur,aut pulſum venarũ in tẽporibus ſentiant. Liquet aũt ꝙ ẽt in aliĳs eadẽ cauenda ſunt, ſed & ĳs qui ira,aut mœrore aliquo,aut cogitatione febricitant, vinũ eſt exhibendũ: & qui furore febricitant,qñ oĩno ab affectu quieuerunt:prius vero periculoſum vti vino. Tẽtare aũt oportet & cõtrariũ ſemper afferre ei,qđ moleſtat:labori quidẽ,quietẽ: vigiliĳs vero,ſomnũ:irę autẽ, & furori, atq; triſtitiæ,eã animi iocunditatem,quæ ex ſermonibus,actionibus,ſpectaculis,enarrationibus, percipit̃. Sic q cogitatione laborat,oĩno ratiocinationes omittat: & q ex inguinũ inflãmatiõe febricitat,prius huius curationi intẽdat, ac multo prius vlceris vñ originẽ habuit. Hæc qdẽ febriũ ephemerarũ indicia atq; remedia ſufficienter ſe habeãt. Reliquę vero febres nõnullę ex inflãmationibus,nõnullæ ex humoribus accendunt̃: & q̃ ex inflãmationibus fiũt,ſunt veluti q̃dã accidentia partiũ phlegmone laborantiũ: & morbus magna ex parte ab inſtrumento patiente denominat̃ phrenitis,aut peripneumonia,atq; pleuritis,aut aliquid tale. ſed de his poſtea dicemus.

Menſuræ ratio in exhibitione alimenti per ephemeras ſumitur ex viribus ætate conſuetudine naturali temperie anni tempore regione. &c.

De febribus putridis. CAP. 4.

AT quæ ex humorũ putredine febres accendunt̃,hoc ipſo nominant̃ febres, & ſunt nõ accidẽtia morborũ,ſed ipſę morbi:ex his vero nõnullæ quidẽ ſunt ſine accidentibus, q̃ & mitiſſimę ſunt:q̃dã vero ſimul cũ accidentibus infeſtant. Nos vero de prioribus dicamus febribus, q̃ accidentibus carent:in qbus maxime ſi fieri poſſit primo die qualis ſit febris an acuta vel longi tpis eſt cognoſcenda: & vtrũ ex his,quæ intermittentes dicunt̃, an cõtinua. ꝙ ſi primo ſtatim die fieri non põt,ſecundo ſaltẽ formã inuenire eſt tentandũ. ꝙ ſi neq; in hoc aliquid firmũ aut ſtabile ſciat̃,in tertio ſaltẽ aliquid manifeſtius apparebit. nã paucę omnino ſunt,quæ, vt exquiſite dignoſcant̃,quartum deſiderent. Ego vero q̃ breuiſſime potero indicia explicare tentabo, ex quibus ſpeciem febris intelliges:planius autem ac manifeſtius de omnibus alibi diſſeruimus. G

Signa febris tertianæ. CAP. 5.

QVæ igitur cum rigore inuadunt, non ab re ex earum numero eſſe iudicabis, quæ per circuitum infeſtant. Tertianæ enim atq; quartanæ in totum cum rigore faciunt acceſſiones. ſed tertianæ quidem in primo inſultu cum nimio ſæpe rigore incipiunt. Quartanam vero non vidimus cum vehementi rigore incipientem, ſed poſt tempus magnitudo illi ſuperuenit:præter id ꝙ neq; ſtatim ab initio hæc febris ſolet inuadere, ſed aliĳs, quæ anteceſſerint, ſubſequi. Quartana itaq; eas,quæ errabundæ aut erraticæ dicuntur,† inſequitur: Quotidiana vero raro aduenit,quin os ventriculi patiatur: quemadmodum quartana ex male affecto ſplene generatur:tertiana ex iecore laborante. Quæ quidem cum valido rigore incipit, magis febris tertiana,quàm aliqua aliarum febrium fore par eſt. Si uero & alia,quę poſtea dicentur ſigna atteſtẽtur,hanc proculdubio in prima die tertianam eſſe cognoſces. Quòd ſi cum paruo rigore inceperit,tunc magis & alia ſigna attendere mente oportet: quoniam non quotidiana tantum atq; quartana,ſed etiam hemitritęus,id eſt ſemitertiana, aut aliqua alia ex continuis eſſe poteſt. Alia vero ſigna & ex caloris qualitate & quantitate, & arteriarum motu ſumũtur: ex ipſa ẽt rigoris qui ſentitur forma, & anni tempore, & regione, & temporis ſtatu, atq; ex natura & ætate ægrotantis, & ex præcedentibus cauſis, & his, quę cõcomitantur. Nã calor quidẽ multus & acris eſſe debet: pulſus aũt magni,†{ac calidi,} vehementes, veloces, atq; frequentes, omnis inæqualitatis pręterquã febrilis expertes: rigor autem, veluti ſi à re aliqua acuta magis quàm frigida, cutis pungeretur: cum hi qui quartanam, aut quotidianam patiuntur, potius frigidum rigorem ſentiant: tempus autem anni æſtiuum, ſicuti & locus, & præſens conſtitutio calida: ſit autem & ægrotantis natura calidior, bilioſior, & ætas iuuenilis, & exercitationes potius, quàm ocioſitas anteceſſerint: magis deuſtio, quã frigefactio: & parcitas cibi potius, quàm crapulæ: vigiliæ quoq;, mœrores, atque laſſitudines, H

†quidam co addunt, pp phlegma

†in antiqs q buſdã hæc i leguntur.

Quartana non ſolet ut plurimũ ſtatim ab initio inuadere, ſed aliĳs ſubſequi

Quotidiana raro accidit abſq; oris uẽtriculi læſione

Quartana ex male affecto ſplene gignitur tertiana ex iecinoris affectu

Ex continuis aliqua poteſt eſſe cum paruo rigore

A lassitudines, & intensæ cogitationes ad eundem perducunt effectum. quòd si multos alios eodẽ tempore laborantes contigerit tertianis corripi febribus, hoc quoq; maximū præter ea, quę nup diximus, signum erit. ꝗ si cùm hæc omnia affuerint indicia, aut saltem, quæ maxima sunt, & lõge pręcipua, sitis quoq; vehemens adiungatur, vomitusq; bilis, aut sudor, vel vtraq; superuenerint, tunc etiam aperte manifesta erit. ꝗ si post hæc à febre quieuerit homo, hac inquā quę in suo motu est & omnibus nota, propria vero febrium inæqualitas in arteriarum motu relinquatur: tunc certissime poteris, esse tertianā febrẽ enũciare, ęque ac si per tertiũ diẽ accessionẽ fecisse vidisses.

Signa Quartanæ. CAP. 6.

QVartana autem (nam & huius signa tibi scribere oportet) manifestissimum sui præbet indicium in principijs accessionum, quando rigẽt adhuc qui quartana laborãt. Nã eorum pulsus satis tardi sunt ac rari. Cum autem cõsistit febris, aut etiam augetur, necesse quidem est, vt veloces fiant atq; frequentes. Seruatur tamen & tunc propria ipsius tarditas ac raritas, si additam velocitatem atq; frequentiam accessioni, ratione perpendas. Etenim si comparaueris quartanæ febris consistentiam tertianæ consistentiæ, non paulo velociores atq; frequentiores in tertianis pulsus ostendere arteriæ videbũtur: Et ipsius vnius motus inæqualitas in quar-
B tana febre eius formam ostendit: nam quæ omnibus communis est febribus, in vno pulsu arterię inæqualitatem in hac manifestissime licet comprehendere: multo enim velocius principium finemq; motus inuenies quàm medium. Non tamen in tertiana ita se habet: breuis etenim in ipsa est velocitatis excessus, atq; in consistentia præsertim. Verum & caliditatis indicia diuerso modo se habent: nam tertianarum calorem & æstum & veluti feruorem, in quartanis haudquaquā inuenies. Hæc igitur signa maxima sunt. Reliqua vero extrinsecus: nam neq; hæc sunt omittenda: sed & ægrotantis natura est inspicienda, si in ea atra bilis abundat: & tempus quoq; anni, si autũnus: & præsens constitutio, si inæqualis: sic vero & loci natura, & morborum peruagantium populariter: & si lien intumuerit, febrisq; sine ordine antecesserit, & ætas senior quàm consistentiũ, & si cum sudore febres desinant. In his vero bilis flauæ vomitus minime est expectãdus quemadmodum nec in quotidianis: hoc enim tertianarum proprium est. At cũ febris cessauerit, si adhuc signum febris remanserit, pulsusq; his qui secundum naturam, rariores ac tardiores fuerint, quartana proculdubio erit huiusmodi febris.

Signa quotidianæ. CAP. 7.

FEbrem vero quotidianam vel ex his maxime signis agnosces: nam eius caliditatem humidio-
C rem cum quadam acritudine esse oportet, non cum primum manus admouetur confestim occurrentem, sed per moram. nam quædam fumosa caliditas cum multo vapore commista exire videbitur: cum magis ignis in multo humore suffocetur, quàm ipsum possit conuincere. Sed & his multo minores sunt pulsus pulsibus quartanarum, quàm istarum pulsus pulsibus tertianarũ. Rursus vero tanto rariores sunt in quotidianis pulsus his qui in tertianis, quanto illis pulsus quartanarum: at tarditas in vtrisq; eodem modo se habet. Minus vero siticulosa hæc febris est: tantũq; eam quartana excedit, quantum istam tertiana. Lingua vero & totum corpus siccissimum est in tertianis: at in febribus his humidissimum. Et vomitus pituitosi. Et quæcunq; per vẽtrem excernuntur frigidiora sunt, atq; humidiora, & crudiora, aquosiora, & pituitosiora. Vniuersum corpus deniq; in hisce febribus plenũ crudis humoribus inuenitur. Ideoq; ætatibus, naturis, anniq; temporibus, & temperaturis humidioribus accidunt. Nam iuuenem biliosa ac sicca temperatura, nunquam vidi huiuscemodi corripi febre. Pueri autem, & maxime paruuli, & ex his qui iam perfectum corpus habent, pituitosi & habitus crassi, atq; ocio plurimo dediti, crapulis, ebrietatibus, balneis assiduis, post cibum præsertim, vtẽtes, à quotidianis facile capiuntur. Loca etiam humidiora, atq; ex anni temporibus hybernum, atq; ex constitutionibus humidiores hanc præci-
D pue afferunt febrem. Quòd si sit etiam populo communicatã tunc præter ea, quæ antea diximus, signa, hoc quoq; non parum ad eam dignoscendam conducit. Non tamen harum febrium declinationes, quemadmodum tertianarum & quartanarum, sudoribus terminantur. Quare neq; ad integram quietem manifeste (exceptis paucis) perueniunt. Vrinæ uero quę procedentibus ipsis adueniunt, totius morbi tempora docent: quæ autem in principijs videntur, febris etiam speciẽ indicabunt. Nam in quotidianis uel albæ sunt & tenues, vel crassæ & turbulentæ, vel rubidæ. In tertianis autem rufæ vel subrufæ. In quartanis vero variæ quidem, sed crudę omnes. Hęc quidem febrium intermittentium sunt indicia.

Quotidianarum declinationes non terminantur sudorib. ut tertianarum quartanarumq;

Vrinæ quotidianarum sunt albæ tenues uel crassæ et turbulentæ, uel rubicundæ, tertianarum uero rufæ, uel subrufæ, quartanarum variæ sed omnes crudæ

Indicia febrium continuarum. CAP. 8.

FEbres autem continuas ex eo cognosces, quòd nullum eis adest ex signis, quæ intermittentibus oportere adesse diximus. Et si citra etiã quatuor & viginti horas non cessauerit febris. Si vero inæquale habuerint incrementum, hoc præter alia signa longius ẽt tẽpus ostẽdit. Et quidem si & proprium febrium signum in pulsibus manifestum habuerint. Si vero & inordinatio, quædam vel inæqualitas ipsis, vel inconcinnitas adsit, & hoc etiam indicium erit simul magnitudinis ac continuitatis. Si vero in hoc statu permanentes tertio die maiorem accessionem ostenderint, aut excrementa & vrinæ omnino crudæ apparuerint, nõ possunt huiuscemodi febres ad

ſeptimum diem terminari. Si vero & quarta dies tertiæ diei ſimilis fuerit, & febris quodammo- B
do ſubmērſa, neq; facies, aut reliquum corpus collabatur quicquam, huiuſcemodi febris ad lon-
gius tempus extendi conſueuit. Tales quidem ſunt differentiæ earum febrium, quæ accidētibus
carent. Curatio autem earum deinceps ſcribetur: primum quidem intermittentium, deinde con-
tinuarum. Ex intermittentibus vero breuiſſima quidem ac mitiſſima eſt tertiana. Longior aūt,
ac quantum in ipſa eſt, haudquaquam periculoſa, quartana. Quotidiana vero, longa, & non ſine
periculo. Quare ab initio ſtatim ad vniuerſum ægritudinis tempus inſpiciētes, rationem victus
inſtituemus. Nam ægritudinibus, quæ acutę ſunt, ac celeriter ad ſtatum veniunt, & ſi valde tenuē
victum exhibueris, haud magnum afferes detrimentum. Quæ vero ſunt diuturniores, niſi ab ini
tio grandiori cibo reficias, hominem cum morbo pariter perimes, aut intempeſtiue victus mo-
dum commutabis. Neq; enim oportet ſtatu aduentante grandiorem quàm prius cibum offerre,
ſed contra potius, tenuiſſimum victum, qui in toto morbo exhibeatur, ad ſtatum reſeruare. Hoc
igitur in omnibus febribus cōmune præceptum. Sed oportet præterea quę ſingulis febribus in-
termittentibus propria ſunt conſiderare. Veluti confeſtim in tertianis (neq;.n. male ab his initiū
ſumendum) primum diſtinguas, ſi exquiſita ſit febris, & (vt quiſpiā diceret) legitima, aut nō exq-
ſita, ſed velut notha: nam quæ exquiſita eſt, non longius progreditur quàm ad ſeptimum circui- F
tum, præter id ꝙ ēt minime periculoſa eſt: Alteram vero, quæ non eſt exquiſita, vidi quādoq; cū
in autumno incepiſſet, in vere deſinere. Deinde vero, vt par eſt, in tempore adeo longo, tū quia
ægrotus medici præceptis parere noluiſſet, ſed in aliquo deliquiſſet: tū quia ex hyeme lęſus eſſet,
lien valde intumuit, & præcordia flatibus ſunt oppleta, & iam ſubtumida quædam erat decolora
tio in facie, ac præſertim circa crura: adeo vt nobis de iuuene dubitare cōtigerit, ac maioribus vti
remedijs fuerit neceſſarium. Sic igitur nihil ſimile habet huiuſcemodi tertiana cum exquiſita.
Quare & ab initio eas diſtinguere oportet. quantum enim natura differunt, tantum rationabile
eſt rationem victus permutare. Vt igitur eas optime ſciamus diſtinguere, quæ adoleſcenti acci-
derint, mihi ſat erit ſcribere, quæ veluti quoddam exemplum, ac monumenta tibi futura ſunt ea-
rum, quæ non exquiſitæ tertianæ ſunt. Erat tempus anni medium inter occaſum pleiadum &
æquinoctium antecedens: inceperat aūt febris cum horrore adoleſcenti circa aurorā ferè, vt neq;
in caliditate ſimilis tertianæ videret̄, neq; in pulſibus. ſed neq; vomitus bilis ſubſecutus eſt, neq;
ſudor ſufficiens, præterquam ꝙ in die ſecundo tantūmodo circa horam tertiam quidam pauci hu
midi vapores exierunt: ex quibus febris quidem tranſpirabat, at ita pedetentim, vt vix circa ve-
ſperam expers febris videret̄. nam febris ſignum ſatis manifeſtum in pulſibus manſerat: in reli- G
quis vero circa veſperas ſatis bene ſe habebat, & per totam pariter noctē. Rurſus vero circa ter-
tiæ diei auroram ſecunda acceſſio facta eſt, omnino præterq̄ in tempore ſimilis primæ: nam no-
cte ſupueniēte paululū an̄ diē vapores humidi exhalarūt, ac circa q̄rtæ diei aurorā febris ceſſauit.
Ac reliquo deinceps autūni tēpore atq; hyemis quo ægrotauit, alia omnia & hora acceſſionis &
ſolutionis febris eundem modū ſeruauerunt. Agebat aūt adoleſcens circiter decimūoctauū ęta-
tis annū, albus aſpectu, & pinguis, qui ſępius antea in ocio degerat, et crapulis balneiſq; plurimis
& repletionibus vſus erat. quare neq; bene cibos cōcoquebat. ſimul aūt aduenit ei durus pulſus,
in prima quidem die atq; ſecunda mediocriter: in tertia aūt & quarta atq; ſequentibus vſq; ad ſe-
ptimā, ad tantam peruenit duritiem, vt quiſpiam, qui ſoli crederet pulſui, multorum fore mēſium
ægritudinem iudicaret. talis aūt perdurauit vſq; ad vernū æquinoctium, in quo cœpit molleſce-
re. & rurſus poſtea quadrageſimo die omnino æger à tertiana eſt liberatus, tendente paulatim ad
mollitiē pulſu, ac minore quotidie fiente acceſſione, vriniſq; bonam habentibus ſubſidentiā: ete-
nim hæ quoq; in priore tēpore erant admodum crudæ. Talis quidem eſt tertiana, quæ alteri ex-
quiſitæ maxime contraria exiſtit. Reliquas vero intermedias haud numero paucas, ex extremis
determinatis haud difficulter inuenies. Quæ enim in principio ſermonis tertianarum febrium
indicia ſcripſimus, ſi omnia affuerint, exquiſitā reddunt tertianā: cuius acceſſionis tempus breue H
eſt, quatuor nimirū horarū, aut quinq;, aut ſex, aut (qđ longiſſimum eſt) vndecim, aut duodecim.
Huiuſcemodi præterea febrium vrinæ, tertio die aut ad ſummū quarto coctionis ſignum oſten-
dunt. Hoc pacto quidē exquiſitā aut non exquiſitam tertianā cognoſces: eadē quoq; ratione &
quartanā & quotidianā. Cui.n. omnia inſunt indicia, quæ in quartanis febribus antea ſcripſimus,
hæc vera atq; exquiſita quartana eſt: cui vero minime, ſpuria eſt, & nequaquā exquiſita: & quoti
diana quoq; cui oīa, quæ diximus inſunt, exquiſita eſt: cui aūt non, nō exquiſita. Non igitur ſicu-
ti exquiſitæ quotidianæ & quartanę, ita ēt non exquiſitæ, ſunt diuturnæ. Hæc quidem in his qui
per circuitum quendam febricitant, oportet conſiderare. In alijs autē febricitantibus vrinas atq;
excrementa atq; vniuerſum corporis habitum inſpicere oportet, calorem quoq;, atq; arteriarū
motum, & quæcunq; alia præter hæc Hippocrates, & longus vſus inſpicere iubent: veluti regio-
nes, anni tempora, conſtitutiones, & ætates, corporū tēperaturas, conſuetudines, & cauſas ante-
cedentes, & quæ ſimul cum morbis inuadunt, & quæ in medio tempore apparent. Iam totum, vt
cuiq; videatur, admonitū eſt, non tn̄ re vera ita ſe habet: nā quoddam maximum ēt inter hęc om-
nia, breue tamen dictu, nondū ſcriptū eſt. Quid vero hoc eſt? morbi quātitas ac virium, res quæ

ad eam

A ad eam explicandam vno indiget verbo, ad vsum vero permagna. neq; enim bene prænoscere possumus, nisi horum singulorum magnitudinem diligẽter pensitemus. Nam vtrũ morbus sit exitialis, an non: & qñ magis debeat mori, aut sanitati ægrotus restitui, nisi oĩum quæ diximus quantitatẽ diligẽtius animaduertẽs, ad duo redigeris capita, ad ipsius. s. morbi magnitudinem & ægroti vires, nõ poteris verè prænoscere. Nam si vires adeo validę fuerint, vt possint morbum superare, necesse est ægrotum euadere: si vero contra, omnino morietur. Non igitur solum inspicias, qualis sit morbi species ac forma, sed & eius magnitudinem aduerte. Non paruam autẽ hoc exigit experiẽtiam, tum alias ob causas, tum quia neq; scribi, neq; omnino sermone edoceri singulorum quantitas potest: & siquid in nobis est, ex nulla re adeo possumus ad exquisitam perue nire notitiam, quãtum ex crebra exercitatione circa quantitatis coniecturam. hoc quidẽ in ipsis operibus & discere & docere possibile est. quæcunq; vero in qualitate determinantur, hæc diligenter ac manifeste q̃ breuibus poterimus verbis transigemus.

Prænoscere non licet ei, qui morbi et uirium non expenderit magnitudinem

Tertianæ exquisitæ febris curatio. CAP. 9.

EXquisitam ergo tertianam, vt quæ ex flaua bile cõmota inualescat, quãto magis fieri potest, refrigerare oportet ac humectare: nam contrariorum contraria remedia sunt, quę quidem
B quod superfluum est, reprimãt: quod vero deficit, suppleant. At flauæ bilis humor inter oẽs, qui in corpore sunt, humores siccissimus calidissimusq; existit. Hunc igĩt cum ad ventriculum repit, per vomitũ educere oportet: cũ vero vergit ad inferiora, per inferiorẽ excretionẽ: hoc qdem & sponte fieri solet in tertianis exqsitis. Per vrinam quoq; & sudores oportet diuertere. Iuuat autẽ & per inferiores partes bilis expurgatio. Venter aũt mollibus clysteribus exinaniẽdus est. Vrina vero potionibus, in quibus apium aut anethum maduerunt, prouocanda. Et si tibi coctionis signa monstrãtur, iam cum fiducia absinthium potes exhibere: quod alioquin summũ est remedium mordicationum stomachi, quę à bile proueniunt, si prẹsertim ex ipsius coma quantũ sufficiat accipiẽs melicrato intinxeris. Balnea vero calida ex aqua potabili prosunt, tum quia aliquid bilis educunt, tum etiam quia sua qualitate plurimum iuuant: nã huiuscemodi balnea humectant, ac potentia refrigerant: Marinæ aũt aquę & salsæ, nitrosæ atq; sulphureæ plus quidem bilis educunt, sed multo minus q̃ potabiles prosunt. Pręstat vero neq; ipsas vtiles dicere, quandoquidem plus qualitate nocent, q̃ euacuationibus iuuent. Equidem noui quendam corrupto iudicio hisce balneis vti persuasum, deinde extenuato corporis habitu, ad tãtam venisse perniciẽ, vt tabe consumptus interierit. reliqua vero victus ratio †{ad bilem etiã excernendã} exhibita fuerat. Semp autem oportet contrarias qualitates illis quæ pręter naturã inualuerint, opponere: cum hoc multo plus iuuet: q̃ quomodolibet euacuare: sed neq; hoc ipse nouerat, neq; alio docente didicerat. Hæc igitur in balneis intentio sit, vt corpus madeat atq; humectetur, atq; iccirco neq; nitrũ, neq; sal, neq; sinapi inspergere oportet (quod genus mali cõplures ægrotis afferre videntur) at plurimum olei calidi infundentes ad aquã perducere ac madefacere: & si in ea natare voluerint, quãtum id facere possunt, permittendum. At qui balneis admodũ delectantur, si etiam bis in die lauari permiseris, non aberrabis: sed illud semp habeto in memoria, vt in tempore id faciant. Si vero etiam coctionis signa ostendantur, tunc etiam si sæpius laueris, nihil deliqueris. A vino vero anteq̃ morbus concoquatur, omnino abstinendum: at vbi concoqui ceperit, dãdum est ab initio tenue, aquosum, & paucum: vbi vero iam propè est vt morbus soluatur, amplius est offerẽdum. Cibi aũt, quicunq; humectant atq; refrigerant, oẽs vtiles sunt exquisitis tertianis: quantitas vero in ipsis sit tanta, quanta optime concoqui possit. Ex oleribus qdem attriplex, blitum, lapathum, & malua, & lactuca, & cucurbita: ex alijs vero ptissanæ succus: & ex alica, sorbitiones: & ex piscibus, saxatiles: Ex volatilibus aũt, quæ mollibus constant carnibus: quę aũt talia non sunt, eorum alæ: testiculi quoq; gallorum: & suum pedes, & cerebra: paruorum vero si etiam dederis carnem
D liquefactam, nihil nocebis: sed & oua ad sorbendum sunt concedenda, & præsertim vitelli eorũ: nam hi facilius q̃ pars alba concoquunt. Ex fructibus aũt permittendum est, vt illos degustent q non sunt omnino difficiles concoqui. oportet autẽ abstinere à melle, sinapi, & salitis, atq; oĩbus acribus, & à vinis & satis vetustis, & quę natura sunt calida. Hæc quidem sit victus ratio in pluribus veluti ad coniecturam exposita. Qui vero non sunt deliciosi, his talis victus est instituẽdus, qualem nosti me aliquando instituisse in exquisita tertiana secũdum sermonem Hippocratis, ex succo ptissanæ vsq; ad crisim. Hæc quidem in exquisitis tertianis seruare oportet.

In aliqb. cod. græc. legitur. ...ρὸς τὴν γένε... τῆς χολῆς ... ad genera... ...onẽ bilis.

Flaua bilis omniũ humorũ aridissima atq; calidissima est.

Absynthiũ est remediũ contra bilis molestias in aq. coctũ

Alterare inualescentes qualitates febriles quã vacuare magis conducit

Vinũ correptis tertiana propinandũ non est anteq; signa concoctionis appareant quib; apparentib; dandũ est paucũ tenue aquosũ

Suũ pedes et cerebrũ conferunt tertianis et carnes paruorũ asse

Vitelli ouorũ facilius concoquunt q̃ alba

Tertianæ nothæ curatio. CAP. 10.

IN his vero quæ non exquisitæ sunt, prouidẽdum est pro viribus, ne morbus augeatur, ne ue ægrotantis vires prosternantur, quę longiori tẽpore debent laborare. Difficile vero est seruare vtrunq;, quoniam inedię quidem quantũ prosunt ad morbi coctionem, tm̃ vel etiã amplius officiunt viribus. Cibi vero, quantum ægroti robur adaugent, tm̃ coctiones impediunt. Sed & id quoq; noscere opus est ad quantam magnitudinem perueniat morbus, ac quantæ sint ægroti vires: vt ad ea quæ maius auxilium exposcunt inspiciens, inedia quidem in valentioribus vtaris viribus, & morbo coctu difficili: largiori aũt cibo, vbi vires sunt debiliores, neq; morbus admõdum concoqui cõtumax. Hæc qdem & in omnibus alijs morbis cõsiderare oportet. In tertianis

vero non exquiſitis,neq; ſtatim circa initia balneare expedit,ſed cum iam coctionis ſigna appa- B ruerint:neq; quotidie cibum oportet exhibere,ſed ſatis eſt alternis diebus. Quies vero & calefactio circa præcordia iuuant,& ſorbitiones concoqui faciles,& clyſteres non admodum molles. Quòd ſi ſanguinẽ mittere oporteat,neq; hoc quoq; omittendũ,ſed ab initio ſtatim adhibita earũ rerum,quas ſcis,diſtinctione,tm̃ mittendum,quantum pręſens exigit ſtatus. Sit aũt totius victus ratio,non quæ humectet atq; refrigeret vniuerſum corpus,qualis in exquiſitis exhibetur tertianis,ſed & aliquem modum aſſumat ad calefaciẽdum,atq; incidendũ. Plurimum igitur eos iuuat ptiſſanę ſuccus,pipere adiecto: vel etiam hyſſopum,vel origanum,vel ſpicam nardi,mulſa aqua infundens & decoquens ad bibendum propina, & quæcunq; alia quæ cient vrinam,præterquã illa quæ ſupra modum calefaciunt atq; exiccant:maxime vero poſt diem ſeptimam danda eſt iugiter abſinthij coma. Et qdem oxymeli potione plurimos iuuat: & aliquid ex his quæ molliter ventrem ſubducunt,quibus me aſſidue vti nouiſti. Vomitus autem poſt cibum adeo his,quibus hæc febris perdurauerit,vtilis eſt,vt multos ſciam ſolis vomitibus ſtatim fuiſſe curatos.

Tertianis nothis confert plurimũ vomitus poſt cibum

Quartanarum curatio. CAP. 11.

Quartanæ in principio sunt tractandæ leniter nullaq; fortis euacuatio eſt molienda

DEinceps de quartanis dicemus, quas etiam ipſas ab initio mediocriter ac leniter tractare oportet,nullum forte medicamen aut euacuationem exhibentes,niſi forte ſanguis vehe- F menter ſuperabundans appareat. Et ſi vena inciſa,is qui fluit niger videatur ac craſſus(pręcipue vero in his qui liene laborant,huiuſcemodi viſitur)audacius mittendus eſt: q; ſi flauus aut tenuis apparuerit,ſtatim ſupprimẽdus. Venam vero ſecare oportet,vel interiorem,aut eam quę eſt in ſiniſtro cubito,mediã:& victũ deinceps inſtituere minime flatuoſum,& optimum:ventrẽ, quantum poſſibile eſt,mollem facientes his quæ vſitata ſunt. Quòd ſi hæc nihil proficiant,clyſteribus vtendum eſt, à principio quidem mollibus,poſtmodum vero acrioribus. Arcendi ſunt autem à carnibus porcorum,atq; ab omnibus edulijs,quæ tenacia ſunt,& tardum habent exitum,ac quæ refrigerant exiccantq; corpus. Vino vero vtendũ eſt albo ac tenui,ac mediocriter calido,& volatilibus quæ boni ſucci ſunt,& non in paludibus degunt. Piſces autem adhibendi concoqui faciles,mollibus carnibus nihil tenax habentibus præditi. Vtendum eſt autẽ ſalſis,& ſinapi: Et certis diebus id medicamen, quod dia trion pepereon vocatur,vel quod dioſpoliticum, eſt aſſumẽdum:& ſi quotidie piper tantum cum aqua biberent,recte etiam facerent. A frictionibus autem, & ambulationibus,& balneis,atq; alijs vſitatis non ſunt penitus prohibẽdi:& ſi omnino poſſent à balneis abſtinere,ſolis cõtenti frictionibus,q̃plurimum ex eo iuuamen admitteret. Et ſi quartana febris breuis ſit,neq; admodũ violenta,nihil nocuerit ſi diebus interiectis ad conſueta exercitia ſe transferant. Hæc quidem ab initio & vſq; ad ſtatum ſunt peragẽda. Si vero in ſtatu morbi G præcipue ægrotus eſſe videatur, tunc ſubtilioris victus ratio eſt adhibenda, q̃ ante vel poſtea. Statim vero præcipiendum eſt,vt diu conquieſcat, ac viſceribus prouidendum vngendo atq; emplaſtrando ijs quæ mollire ac laxare poſſint: deinde medicamentis vtendum, quæ ciendi vrinam vim habent. Et ſi coctionis morbi indicia apparuerint,tunc purgare oportet ijs quę humores atros exinaniendi vim habent,non ſemel tantum,ſed ſæpius,ſi fuerit neceſſarium. Vtendum autem & vomitibus poſt cibum,tunc continue:& ſi nihil prohibuerit, elleborum albũ eſt exhibendum,primum quidem permiſtum radiculis: q; ſi nihil fecerit,elleborum ipſum. Qui vero nequeunt euomere,hi per inferiora valentius ſunt purgandi,& his poſtea medicamen confectum ex viperis in potu dandum,& alia quæ ad huiuſcemodi febres commendantur,ex quibus eſt & illud nobis familiare pręcæteris laudatiſſimum,quod ſuccum cyrenaicũ recipit. Quicunq; vero ab initio aliquod ex his medicamentis exhibuerũt,aut omnino ante ſtatum,quartanam quę erat ſimplex,ſæpius fecerunt duplicem,aut omnino maiorem ac difficiliorẽ: ex duplici autem triplicem,aut omnino ambas difficiliores maioreſq; reddiderũt. Noui autem medicum qui auſus eſt H homini qui triplici quartana laborabat,medicamen ex viperis exhibere,qñ nondum morbus in ſtatu eſſet,deinde(vt par eſt)auctis omnibus,febris continua ſubſecuta hominem occidit.

Diatrionpipereon quartanis eſt utile

Piper cum aqua ſingulis dieb. bibitũ ad quartanas facit

Quartana detentis ungenda sunt uiſcera unguentis cataplaſmatib. emolientib.

Quartana detentos opus eſt ſæpius purgare ſed apparentib. concoctionis ſignis

Theriaca in principio quartanæ exhibita eam duplicem reddit

*Codices græci ĩpreſſi & manuſcripti, Oribaſi⁹, Paulus, Aetius, Trallian⁹ ... Galenũ re[pre]hẽdẽtes, le[gunt] humectan[...]

Quotidianæ curatio. CAP. 12.

QVotidianam autem cum volueris curare,vtere oxymelite,†{poſt primos dies,}& illis quę poſſunt vrinam valide ciere: & vniuerſum totius victus caput ſit ad incidendum efficacius. Circa ſtatum vero,de ventriculo eſt habenda ſolicitudo, ac de eius ore præſertim: deinceps iubendum eſt, vt poſt radiculas & cibos aſſumptos euomãt: his etiã quę pituitã ſubducunt, vtendum. Reliquã vero victus rationẽ ad cõmunes intẽtiones inſpiciens inuenies.

† Al. primis diebus

Curatio febrium continuarum,quæ carent accidentibus. CAP. 13.

COntinuas autem febres,quibus quidem ſtatus morbi nõ vltra ſeptimam futurus eſt,& vires validæ ſunt,atq; ætas præterea conſentit, his qdem admodum exquiſitus & tenuis victus eſt inſtituendus. Quibus vero vel ſtatus totius morbi vltra ſeptimam,vel vires inualidæ,hi ab initio ſolidiori cibo ſunt reficiendi: prope vero ſtatum,tenuiori. Cum aũt iam adeſt ſtatus,tenuiſſimum victum ſeruare oportet,deinde rurſus aſſidue ſolidiorem,ac ſimile augmentum efficere illi quod ante ſtatũ fiebat decremẽto. Sanguinẽ vero mittere oportet & ob morbi magnitudinem:& quibus rubor multo pluſq̃ naturæ cõueniat,& maior q̃ ꝓ conſuetudine totius corpo ris

A ris tumor, & venæ eminentes atq; extensæ, his omnibus est auferendus, nisi vires, aut ætas, aut aliquid eorum, quæ supra commemorauimus, prohibuerint. Quòd vero humidus victus in febribus acutis omnibus iuuat, dudum recte dictum est. Succum igitur ptissanæ his quibus non acescit, exhibere oportet: & melicratum quibus non bilescit: & sorbitiones ex alica, & panem ex aqua, & quæcunq; alia eandem, aut similem vim habent. In his vero quæ præter modum calidæ & ęstuosæ sunt, cum primũ videris coctionis signa, tunc audacter aquã frigidam potãdam exhibe: Modus vero in quantitate seruetur, quemadmodum tempus anni, regio, ætas, & natura, & consuetudo etiam exposcit. Talis quidem est, vt in vniuersum dicam, febrium quæ accidentibus carent, curandarum ratio.

Aqua frigida propinanda est in ardentibus febribus cu primum signa concoctionis apparuerint seruatis seruandis

Febrium, quæ cum accidentibus affligunt, curatio. CAP. 14.

Quæ vero cum accidentibus sunt, non æque simplicem exigunt curationem, at pro viribus metiendum est quanta sit febris, quantum'ue ex accidentibus periculum immineat, atq; ad id quod vehementius ac difficilius est, intendẽdũ, non posthabita omnino etiam alterius cura. Age enim si quis febricitet, †{& adsit} plethorica dispositio, verum ex recentibus cruditatibus sit, ac morsum sentiat afflictumq; os ventriculi, vel si etiam humorem aliquem malum euomuerit, & in huius transitu non parum fuerit offensus, adeo vt grauiter se habeat atq; anxie: Nunquid hic ad febrem respiciẽtes, solam multitudinem euacuare tentabimus? (quod alioquin sine molestia faceremus,) an prius ori ventriculi prouidebimus, ac deinde postq̃ circa hoc bene se habuerit, quam contigerit totius corporis euacuationem faciemus? Mihi quidem ita agendum videtur. Multos itaq; sæpius vidi, qui ita affecti erant, quosdam interijsse, nõnullos ad extremum periculum fuisse perductos, cum medici eos euacuare tentassent antequam os ventriculi corroborassent. Sed neq; si fuerit febris cum profluuio ventris, alia est opus euacuatione: verum hæc sola sufficit, quamuis non sit pro multitudinis ratione. quicunq; enim his plus adimere fore necessarium putantes, aut sanguinem mittere, aut ventrẽ mouere tentauerũt, in grauiora pericula duxerũt. Sed neq; si quis simul & distentiõe neruorũ laborauerit, & sanguinis eguerit missione: neq; huic tantum semel mittere oportet, quãtum exigit morbus: sed aliquid etiam accidenti est relinquendum: cuius causa sæpe sudores eueniunt, & vigiliæ molestant, & vires ægroti debilitantur. Ita etiam si vehementissimæ vigiliæ aut dolor intensus ægrotum C infestant, cauendæ sub subitæ ac multæ euacuationes. Ipsa præterea ambientis aeris temperatura, loco accidentis cuiusdam habenda, quãdo exquisite calida ac sicca fuerit, †{qualis est tẽpore medio} iter Canis ortum & Arcturi. Atq; ideo omnes, quibus medici nihil omnino de temporum statu cogitantes, sanguinem abstulerunt, interierunt. Si etiam valde frigida fuerit, tunc quidem sanguinem mittere est formidandum: cum non ignoremus, non parua ex similibus sequi pericula. Interierunt autem nonnulli, qui in calidis admodum constitutionibus non recte euacuati sunt, ex syncopa vocata, & dissolutione: in frigidis vero, cum accessiones incipiunt, nimium refrigerati non amplius releuantur. Ob hæc igitur neq; in locis supra modum calidis aut frigidis sanguinem mittere audemus. sed si regio ipsa & temporis status consentiunt, omnino abstinemus: cum vero non consentiunt, euacuamus quidem, sed multo minus, quàm si neutrum prohiberet. Tanquam etiam accidens quoddam, ægrotantis ad patiendum facilitatem considerare est necessarium: multi enim neq; vnquam sunt euacuati, neq; euacuationem vllam integram, aut inediam longam possunt perferre: sed alij quidem ex his in omnimodam corporis imbecillitatem facile incidunt: quidam vero os ventriculi male affectum habent, adeo vt cibos abhorreant: quòd si eos cogantur assumere, aut non retinent, aut male concoquunt. In hac dignotionis parte etiam ęgrotantis temperaturam contemplari oportet: quicunq; enim calidi & D sicci natura sunt, hi omnes facile ab integris euacuationibus offendunt. Et consuetudo quoq; non parui momenti est tum ad omnia alia, tum pręcipue ad euacuatiõis indicationem: quidã. n. nunq̃ antea fuere euacuati, neq; vnq̃ euacuationem integram pertulerũt, & multis cibis vsi sunt: nonnulli contra, neq; multis cibis vsi fuerunt, & euacuationibus sunt assueti. hos igitur intrepide euacuare oportet, quando & reliqua etiam consentiunt, cæteros vero (nempe insolitos) nec si omnia alia id suaserint. Eodem pariter modo & corporis habitus considerare oportet: nã qui densa & solida carne constant, his habitus haudquaquam facilis pati. quare non oportet vereri ipsos euacuare ex toto, si quidem & alia id iubent: sed qui mollem, & humectam, & diffluentem habent carnem, hi mirum in modum sunt ad patiendum habiles. quare & si reliqua omnia sanguinem esse minuendum persuadent, non tamen id facere audendum est, sed & alijs euacuationibus, quantum moderate & caute fieri potest, vtendum est. eodem modo & quicunque supra modum crassi sunt aut macilenti: nam & his venam incidere cauendũ est, aliasq; euacuationes integras vereri oportet. His etiã & ætas annumeranda est veluti accidens quoddã, quod prohibendi integram vacuationem vim habet: neq;. n. pueri, neq; seniores hanc sine noxa tolerant. Hosce igitur oẽs quos diximus, vbi dispositiones hortentur, non semel, neq; ex toto, sed paulatim oportet euacuare inedijs moderatis, & frictionibus, & clysteribus mollibus, humecta-

Margin notes: ar. legitur nõ adsit — Multi cod. græci legunt. ὥσπερ τῆ τες ἐγένετο ἐν τῷ μεταξὺ &c. i. qualis hoc anno fuit tẽpore medio &c.

Febribus quæ cu alui fluore infestant non est opus alia euacuatione

Euacuationes subitæ ac multæ cauendæ sut ubi uigiliæ dolorq; intensus cruciant

Sanguinis missionẽ prohibet aeris cõstitutio impense calida aut frigida

Calidi et sicci offenduntur ab integris euacuationibus

Consuetudo plurimu potest ad euacuationis indicationem

Habitudines corporis solida carne constantes facile missionem sanguinis ferunt, quæ uero molli et tenella mirum in modum ea patiuntur

Pueri senesq; integras euacuationes non ferunt

tionibusq́;, & cataplasmatis, & balneis: quorum singulorum indicationes rursus ab ijs, quę antea diximus, sunt assumendæ. Ita etiam siquando duo contraria accidentia consequantur, inspicere oportet vtrum eorum sit fortius. Eodem modo si duo morbi eundem hominem obsederint, qui inuicem pugnantes habeant indicationes: nam & tunc quoq; aduersus id, quod magis vrgeat, instandum, neq; alterum omnino negligendum. Eas vero quæ habentur ex accidentibus & morbis indicationes, non simpliciter, sed secundum causam, à qua singula fiunt, considerandum: qualia sunt defectus animi, & dissolutio. Nam consueuere medici de vna re hæc duo nomina dicere. Est vnum quidem res ipsa, cuius sunt plures causæ: Nam animo deficiunt & ex choleris nominatis & ex profluuijs ventris, & difficultatibus intestinorum ac læuitatibus, & muliebri fluxu, & vulneribus, & sanguine per ora venarum, quas Græci hæmorrhoidas appellant, emanante, aut per superiora educto, aut per nares aut alios meatus, & ex enixarum purgationibus immoderatis. Nonnunquam vero & vehemens cruditas animæ defectum attulit, & tunc præsertim: cum ventrem supra modum soluerit: Et qui bulimus appellatur, nihil aliud est quàm animæ defectus. Omnem præterea, quę ex vtero prouenit, strangulationē, defectus animi antecedit, sicuti ad vteri versus superiora recursus, & ad latus inclinationes, atq; inflammationes plerunq; consequitur. Antecedit autem morbum attonitum, & comitialem, cum malignus existit, & dissolutiones, & syncopen, & tabem. Sed & in principijs febrium non admodum paucarum aduenit, & tunc præsertim, cum supra modum aut siccum, & squalidum, aut plenum immoderate corpus extiterit. Et nonnunquam etiam simul cum febre incendente atq; maligna inuasit. Et quibus extremæ corporis partes in principijs febrium plurimum sunt refrigeratæ: & quicunq; ob inflammationis magnitudinem vel hepatis, vel ventriculi, vel stomachi febricitant: his etiam in principijs accessionum animi defectus adueniunt, illis pręsertim, quibus humores crudi & incocti redundant, aut qui aliquam præcipuam partem obstructam habent. Animo etiam deficiūt quibus os ventriculi male affectum est, aut humorum vitio mordicatur, aut crassis, vel lentis, vel humidis, vel frigidis humoribus aggrauatur. Quidam etiam in vehementibus animæ affectibus animo defecerunt, sed præcipue senes, & qui alioquin sunt imbecilles. Etenim plures eorum tristati, aut lætati, aut irati, animo defecerunt. Sed & roridæ humiditates quædam aliquando his ita affectis haud in tempore superuenientes, animi defectum inducunt: Sicuti & qui magis robusto sunt corpore ex immoderatis sudoribus idem patiuntur. Et si abscessus quispiam rumpatur vehementer ei, qui non admodum robustis sit viribus: ac tum præcipue, cum materia simul tota ad ventriculum, vel ventriculi os, aut thoracem defluxerit: Et siquando etiam nos abscessus secantes totum simul emittere pus tentauerimus, animi defectum subsequi est necessarium. Et si quādoq; purgantes, aut clystere abluentes, aut quomodocunq; euacuantes, id aliquo modo vehementius quàm oporteat egerimus: neq; enim in morbo intercute tota simul superfluitas (quāuis sit præter naturam) potest sine noxa euacuari: sed tunc quoq; necessarium est hominem deficere animo. At vero ex vehementia dolorum veniunt dissolutiones, cum morsus quidam ac tormina, aut ilei, † {aut intestini crassioris affectus} subito accidūt. Sed & neruus percussus, & musculi caput animi defectum intulerunt, & maligna in articulis vlcera, omniaq; gangrænosa & depascentia, & immoderata frigiditas, atq; caliditas, vitalisq; roboris dissolutio. Hæ quidem sunt defectus animi causę. Singulæ vero earū propriā curationē desiderant, & de oibus quidē non contingit nunc scribere: nā quę passionibus assident, sine illis curari non possunt. Tantum igitur in præsenti sermone de ipsis dicemus, quantum quispiam de eis edoctus, possit ijs, quę repente ingruunt, accessionibus occurrere: Veluti quòd eos qui ex choleris & ventris profluuio & multis alijs vniuersim factis euacuationibus dissoluūtur, aqua frigida spargere oportet, & nares apprehendere, & os ventriculi perfricare, ac iubere vt euomant, stomachum irritando digiti vel pennæ immissione. sed neq; malum manus & crura alligare: oportet autem nexus fieri plures ac fortiores circa manus, quando per inferiores partes fiunt euacuationes: quemadmodum quando per ora venarum hæmorrhoidum sanguis profluit, aut ventris profluuia adsunt, aut cum per vteros exeunt in mulieribus menstrua: nam si tunc crura fortius ligentur, sæpius aliquid ad partes inferiores attrahitur: Contra autem fit in fluxibus sanguinis factis per nares atq; vomitibus, in qbus crura sunt vehementius alliganda. Et quidem quibuscunq; in vulneribus sanguis emanat, eodē modo si ex superioribus partibus accidit, inferiores: si ex inferioribus, superiores vinculis sunt astringendæ. Situm quoq; aliquem in aduersum tendentem parti expedit inuenire, nō tñ hoc multum fiat. nam si nimium tendatur, atq; ex hoc fatigetur, nihilominus irritatur, q̄ si inclinaret ad eundem locū. In vniuersum aūt, aut ad cōmunia mēbris patientibus in aduersum trahere oportet, aut ad ea † {in quibus est euacuationis origo.} Atq; ideo vehemētes euacuationes, quæ ex vteris fiunt, cucurbitulę iuxta māmas appositę statim sedant: quę vero ex naribus, hepati ac spleni secundū narem patientē: q̄ si ex ambabus naribus subito ac multus sanguis efflueret, vtriq; visceri sunt adijciendæ. Vinum etiā aqua frigida tēperatum curat eas, quę ex magnis fiunt euacuationibus, dissolutiones, & tunc præsertim, quando ad ventriculū fluunt humores. Sed aduertendum est, an aliquid sit, quod prohibeat huiuscemodi exhibitionē, veluti si aliquod vnū ex

Animi vehementissimi affectus senes præcipue atq; imbecillos exoluunt

Pus per sectionē abscessuū si totum simul vacuetur, vires deijcit

Aqua hydropis non potest tota euacuari simul absq; animi deliquio

† κωλικῆς διαθέσεως est in plerisq; codicibus græcis. q̄q̄ aliqui κοιλιακῆς διαθέσεως hic habēt. quī tñ inferius prope finē capitis τοῖς κωλικοῖς πάθεσι vt reliqui etiā codices, habēt.

Profluuia mulicbria sedant cucurbitulæ iuxta mammas apposita

Sanguinis fluxum e naribus cucurbitula præcordijs admota compescit

† Alij vertunt a qbus humor decurrit.

Vinum aqua temperatū vires exolutas ob immodicas euacuationes instaurat

A visceribus inflammationem patiatur, aut caput vehementius doluerit, aut passio aliqua, quæ delirare cogat, affuerit, aut febris incedēs in morbo crudo. magna enim & quasi insanabilia ex potu vini in huiuscemodi affectibus nocumenta proueniunt. Quòd si nihil prohibeat, postmodū ægrotantis naturam, & consuetudinem, & ætatem, & ambientis aeris temperaturam distinguere oportet: ad hec enim respiciens, vel frigidum vel calidum potum exhibebis. Nam qui assueti non sunt potare frigidum, aut manifeste ex ipso offendunt, & quicunq; natura sunt frigidiores, & qui in extrema sunt senectute, & loco natura degunt frigidiori, & tempore hyberno, cauere frigidum oportet. at qui contrario modo se habent, hisce intrepide offerendum est. Sit vero vinum in fluxionibus quæ ad vētriculum fiunt, calidum & tenue, quale Lesbium: in sanguinis aūt fluxibus crassum ac nigrum & acerbum. Ipsis vero locis imponere oportet, veluti ventriculo, & vtero, & stomacho, & thoraci, quæ corroborandi vim habent: capiti autem & fronti, prĕter hęc, illa etiam quæ refrigerant. Et quibus in summis partibus, & in naribus vena aliqua disrupta est, medicamen aliquod ex ijs quę sanguinem supprimere possunt, imponendum. Balneæ vero in fluxionibus qdem ad ventrem aptissimę sunt, sanguinis vero fluxum acriter irritant. Et quicūq; ob sudoris multitudinem animi defectum patiuntur, his etiam plurimum nocent: horum enim

B adstringere oportet, ac refrigerare, non laxare cutem: & vinum frigidum præcipue his exhibere, & nihil omnino calidū offerre. Sed neq; etiam crura ac manus ligare oportet, neq; cogere ad vomitum, neq; vllo modo mouere: Ac ventis refrigerantibus aditum præparare: aerem quoq; domus alterare frigida atq; astringente qualitate, myrtorum folijs, vitium capreolis, ac rosis pauimentum consternentes. Nihil vero horum confert, vbi ad ventrem fluxiones fiunt. nam quo magis cutem densaueris, tanto ipsæ magis augentur. His igitur, qui ex euacuationibus dissoluūtur, ita confestim succurrendum est: At qui ex multitudine, non ita. Verum in illis artus quàm plurimum fricare oportet, calfacere, atq; alligare: A vino vero & cibis abstinendum, & balneis etiam, si febricitauerint: Sufficit aūt si eis dederimus melicrati potum, in quo ebulliuerit thymus, vel origanum, vel pulegium, vel hyssopus. Cōuenit quoq; oxymel, {& ligare ac fricare manus, potius, q̄ crura.} Et quę etiam ex vtero laborante exoluuntur, non aliter curandæ sunt, excepto oxymelite: fricare etiam atq; alligare magis crura oportet, q̄ manus. Et quemadmodū in multo effluxu cucurbitas iuxta mammas imponimus, sic qbus sursum aut in latus tractus est vterus inguinibus & coxis adhibebimus: & naribus quidem ea quę fœtidissimum odorē habent: vtero autem odorata, & ea quę laxare ac calefacere possint medicamenta afferemus. Si vero os ventriculi fuerit imbecille, atq; ideo animi sequatur defectus, ea quę roborandi vim habent, oportet

C emplastra adhibere, quale est, quod fit ex palmulis, vino, farina hordei, croco, aloe, ac mastiche: madefacere aūt ijs quæ constant ex absinthio, & oleo melino, & mastichino, & nardo, & œnanthe, & vino. Et si ipsum ęstuet, miscere ex refrigerātibus aliqd, veluti cucurbitę succum, atq; lactucę, & portulacę, & solani, & sereos, & vuæ acerbæ: hæc quidem non solū refrigerat, sed etiam astringit. Aqua etiam frigida æstuanti ori ventriculi plerūq; ꝓdest, si in tempŏre detur, alioquin plurimum obest. Atq; ijs qui ventriculi os imbecillū habent, vinum calidū potius oportet exhibere, si nihil sit aliud quod ꝓhibeat. Plurimū vero iuuat eos qui ita laborant, etiam frictio extremorum. Quòd si ex his remedijs nihil melius se habuerint, exęstuantes qdem, q̄ primum ad balneas ducere oportet: qui vero aliquid frigiditatis sentiunt, medicamen dia trion pepereon nomĩnatum, atq; ipsum piper solum, atq; absinthiū bibant. Qui vero ex vitiosis humoribus os ventriculi mordicantibus dissoluuntur, hos post aquæ calidę aut hydrolei potum fac euomere: ꝙ si difficulter euomant, prius concalefacere oportet quæ os ventriculi circūstant loca, & manus, & pedes: quòd si neq; hoc modo possunt euomere, digitos aut pennas demittēdo irritare oportet: ꝙ si neq; sic euomant, rursus his oleum calidum quàm optimū exhibendum. Solet autem sæpius

D oleum non solum ad vomitum irritare, sed etiam ventrem molliorem facere. est autem & hoc præsentibus rebus non parum vtile: quare nisi sponte accidat, arte procurandum est: præcipue vero & glandibus suppositis hoc tentādum est facere: quòd si ex istis facilius fiat, etiam absinthij comam in melicrato decoquens ad potandum exhibeas, atq; deinceps vinum: ac omnibus modis membra oportet corroborare partim ijs quę extrinsecus apponūtur, partim absinthij potionibus: non tamen id in principijs faciendum suadeo, sed postea, qn̄ partes, quę circa aluum sunt, fuerint expurgatę. Quando vero adhuc humores in ipsis continent, nondum astringere, sed tm̄ concalefacere (vt antea diximus) cōuenit. Vbi vero multa pituita frigida in ore vētriculi fuerit aceruata, fouere qdem plurimum oleo, in quo absinthium ebullierit, postea vero etiā melicratū exhibere, vel hyssopum, aut aliquid simile infundendo: Dandum etiā oxymeli, aut piper, aut dia trion pepereon, aut diaspoliticon medicamen: Et vniuersum victus rationis caput incidēdi vim habeat. Quę vero ex nimia frigiditate veniunt exolutiones, eodē modo curādę sunt, quo bulimi, omni modo calfaciēdo: vinū igitur eis exhibere oportet calida tēperatum, ac cibos q calefaciendi naturam habēt, fricareq; ac calefacere ad ignē simul. Quę vero ex nimio calore accidūt, ijs quę refrigerādi, ac corroborādi vim habēt, curādę sunt: hę vero maxime eueniūt ijs q in aere suffocante ac balneo cōmorant. Statim igitur ipsos corroborabis, si aqua frigida sparseris, & fla-

In margine cuiusdā codis legit, οἷον ἐν παρακμῇ. i. veluti in declinatione. qđ est veluti declaratio eius dictionis in tempore.

Vinum non est dandū, qbus aliquis inflāmatio aut caput doleat vehementius, aut alienatio animi affuerit, aut febris ardens in morbo crudo

Frigida non est danda eis, qui non sunt assueti, aut qui ex ea manifeste laedunt, quiq; natura sunt frigidiores, et qui sunt in extrema senectute, et loco degunt frigido, temporeq; hyberno

Partes per quas fit fluxus, sunt corroboranda. Caput est refrigerandū, ubi sanguis e naribus fluit

Vtero laborantes quomodo curandæ sint

Emplastrū uentriculi corroborans bonū

Vinum calidum propinandū est uentriculo imbecillo

Exoluti ob prauos succos uentris os mordentes curantur uomitu

bellaueris ad ventum conuersos, & os ventriculi perfricaueris atq; agitaueris, ac postmodũ vino ciboq; refeceris. B At qui ob inflammationis magnitudinem, aut vehementis febris malignitatem animi defectum patiuntur, & in principijs accessionum refrigerantur: his artus fricare fortiter, & calefacere, cruraq; ac manus alligare, ac vigilias, cibiq; & potus omnimodam abstinentiam præcipere oportet. Optimum vero in his quid futurum sit præcognoscere, atq; hæc ante accessionem facere anticipare. Eos etiam qui ex siccitate in principijs accessionum syncopam sunt incursuri, optimum est præuidere: nam si duabus aut tribus horis ante accessionem exhibito cibo, manus ac pedes constringi iusseris, non interibunt. Oportet autem cibos esse cõcoqui faciles, & ventriculo aptos. Quòd si magnum imminere periculum fueris suspicatus, vinũ dare anticipabis, vinumq; presertim in alicam elixatam infusum: quòd si aliquid † {panis loco alicæ} exhibueris, idem valebit. At si mediocris syncopa expectatur, vino parcẽdum: sufficit enim tunc mala punica, aut pyra, aut poma, vel aliquem alium fructum astringentem cibis admiscere: & si ad hæc mediocriter tulerint accessionem, cum rursus cibum obtuleris, non erit necessarium fructibus vti. hec quidem facienda sunt, si quid futurum preuideris. At qui ex inopinato in periculum inciderint, vinum calidum cum pane est exhibendum, & paululum aliquid cum eo alicæ calidæ. F Nam si ijs qui ita affecti sunt, amplius obtuleris, aut cibos difficiles concoqui, non modo syncopam patientur, verũetiam penitus strangulabuntur. At qui animo deficiunt ex membri principalis obstructione, his oxymel dare oportet, atq; ex hyssopo, origano, pulegio, & melle potum, cibosq; incidendi naturam habentes: nam crassi ac tenaces magnas in similibus afferunt noxas. Sed neq; deterius fuerit artus, perfricare atq; alligare: prodest etiam hisce potibus vti, que vrinam ciendi vim habent, veluti qui anethum, & fœniculum, & apium, & petroselinum, & ami, & daucum, & spicam nardi recipiunt: quæ vbi manifeste iuuerint, iam vino vtendum est albo & tenui, non admodum antiquo. Nosces vero huiuscemodi obstructiones cum ex alijs inæqualitatibus pulsuum: tum ex his præcipue quæ secundum magnitudinem, paruitatem, ac vehementiam, & debilitatem fiunt, vbi syndrome (idest concursus) quam plethoricam vocant, non adsit. nam istius quoq; communes sunt. Fiunt vero & in huiuscemodi dispositionibus, cum vehementes fuerint, pulsus intercidentes. Hæc quidem in libris de pulsibus à nobis latius explicãtur. Nunc vero transgrediamur ad eum sermonem qui superest de reliquis exolutionibus, veluti quæ ex abscessuum disruptione, aut sectione contingunt, aut ex superflua euacuatione in ijs qui aquam intercutem patiuntur: confestim quidem hi optimis odoribus fouendi sunt, paulopost autem sorbitionibus concoqui facilibus sunt reficiendi. G Si vero ob tristitiam, aut gaudiũ, aut timorem, aut iram, aut terrorem exoluantur, odoribus & narium apprehensionibus sunt reuocandi, cogendiq; ad vomitum. Eodem pariter modo, qui ex vulneribus, aut purgationibus, aut doloribus qui in articulis, neruis, & musculorum tendonibus eueniunt, exoluuntur, statim sunt reuocandi: postmodum vero conueniens passioni curatio est afferenda. Animi vero defectus, qui intestini laxioris doloribus, aut ilei, aut similibus vehementibus cruciatibus fiunt, ex patientium locorum concalefactionibus fricationibusq; extremorum precipue curantur.

At quæ ex propria imbecillitate virium quæ regunt corpus, eueniunt exolutiones, ex intemperatura videlicet factæ partium, de quibus vires proueniunt, contrarijs curare intemperaturis oportet: frigidas quidem, concalefacientes: calidas vero, refrigerantes: atq; in alijs eadem ratione. Virtus igitur quam vitalem vocant, quam ex corde prodeuntem ostendimus, ex pulsuum debilitate cognoscitur: At quæ ex hepate oritur, ac naturalis dicitur, ex sanguineis egestionibus ab initio aquosis atq; tenuibus, postmodum vero crassis ad modum fæcis: At quæ ex cerebro originem ducit, quam præcipue nonnulli animalem appellant, ex motuum voluntariorum imbecillitate deprehenditur. Sed de his qdem dispositionibus proprio tractatu separatim tibi scribemus: permulta enim ab ipsis medicis sunt prætermissa. H

Curatio capitis à uarijs causis molestati. CAP. 15.

QVoniam vero sermonem de accidentibus hucusq; fecimus, rursus ad primum institutum redeamus, vnam in omnibus cõmunem intentionem habentes, causas nimirum à quibus fiunt eorum singula, considerare. hæ siquidem tibi conuenientem curationem indicabunt. Veluti siquis doleat caput, si quidem os ventriculi illi mordeat, & fastidium sentiat, iubendum est vt euomat: nam vel bilem euomet, vel pituitam, vel vtrũq;. Quòd si nulla insignis appareat in ventriculo passio, considerãdum nunquid multitudo, vel obstructio, aut inflãmatio aliquarum capitis partium adsit: inuenies vero primum quidem si interrogaueris, nũquid dolor per totum caput extendatur, aut alicui particulę fortius insideat: deinde nunquid cum grauitate, vel tensione, vel mordicatiõe, vel pulsu. Nam qui cum grauitate dolores fiunt, multitudinẽ ostẽdunt: qui autem cum mordicatione, vel vaporis vel humoris acritudinem: cum pulsu vero, inflammationem. at cum tensione, si quidem sine grauitate ac pulsu, spiritus crudi ac flatuosi multitudo: si vero cum pulsu, corporis mẽbranosi inflãmatio: at si grauitas adsit, multitudo intra mẽbranas contenta significatur. Cum igitur omnia distinxeris, causam ex qua horum singula fiunt, considerare oportebit: illa enim tibi modũ curationis ostendet. Veluti si multitudo vaporis atq;

humoris

† Al. panis et alica

Vinum in alicam elixatã infusum q̃ sit dandum

Facultas vitalis ex pulsuũ imbecillitate cognoscit: naturalis ex egestionibus sanguineis ab initio aquosis, post crassis animalis ex motuũ voluntariorum imbecillitate.

A humoris contineatur, aduertere oportet, nunquid ob magnitudinem febrium humores diffusi, ac veluti efferuescentes ad caput ascenderint, an propter eius partis imbecillitatem, an ob totius corporis plenitudinem. hanc enim totius corporis euacuationibus haud difficulter curaueris: Eum vero qui ex partis imbecillitate contingit, partim quidem in contrarium trahendo per totum corpus, partim ipsi parti remedia adhibendo. In cōtrarium vero trahes clysteribus acribus, & nexibus, & frictionibus in partibus inferioribus plurimis, & si expedierit, aliquid etiā sanguinis abducendo. Partem autem sanabis eo tempore, quoad vniuersum corpus retrahis, ijs vtens perfusionibus quę à capite vim repellendi habent, ac deinde euacuantibus, postremo vero corroborātibus. Repellit autem oleum, quod omotribes, idest immaturū, nominatur, aut tale aliqd simile, & quod oxyrhodinū, & rosaceū vocat, ipsum p seipsum, & quæcūq; ex capitibus papaueris, & teneris oliuę germinibus, & hederæ corymbis, mētaq; viridi, & sisymbrio parant. Vtendum vero ipsis in multitudine quidē crudiore ac frigidiore, tepidis: in calidiore aūt & biliosiore, frigidis. Euacuat autem atq; dissoluit & oleum calidum ipsum per seipsum, magisq; si antiquum fuerit, vel sicyonium, aut anethum in ipso ebullierit. nam multitudo humorum, qui non admodum sunt crassi atq; tenaces, sufficienter per huiuscemodi euacuatur: Sed & si spondylion, vel ser

B pillum intus decoxeris, aut pulegij comam, vel calamenthi, vel mentæ, vel sisymbrij, ita etiam id quod crassius est euacuabis. Hæc vero ipsa, virium etiam aliquid membris adijciunt, & quę debilia sunt, roborant. Vtendum igitur ipsis deinceps vsq; ad integram sanitatis restitutionem. Et si oportuerit, per nares etiam & palatum expurgabis. & sternutamenta excitabis. Et si ad balneas hominem induxeris, siccis sindonibus caput est perfricādum, salq; & nitrum & sinapi sine oleo imponendum. Hæ quidem sunt ex particulæ debilitate doloris capitis medicinæ. At quando ex magnitudine febrium accidit, & medicamenta adhibere est necessarium, frigidæ qualitates ac vires, & quę ex hydrelæo, & oxyrhodino, & papauerū capitibus constant infusiones, expediūt. In dolore autem capitis qui sanguinis fluxum aut vomitum decretorium significat, non sunt remedia quęrenda. neq; enim accidens quoddam, sed bonum signum potius tale quicq̄ est existimandum, sicuti & multa alia quæ ante crises contingunt: quę plurimis qdem terrorem incutiūt, bonum tamen quoddam ostendunt. Optimum vero est posse dignoscere, vbi corpus perturbatur, natura cum alias excretiones, tum pręsertim vomitum, & sanguinis fluxum moliente, quorum inseparabile indicium est capitis dolor. Diximus autem plenius de hisce omnibus alibi: nūc vero quantum poterimus primum seruantes institutum, breuiter de ipsis transigemus. Cōside-

C ra igitur primum quidem species febriū, si calidæ sunt atq; vrentes, nam hæ per excretiones iudicari consueuerunt: quemadmodum quæ molliores sunt ac veluti submērsę, diu durant, & sepius feruntur in abscessus. Secūdo loco, si morbus sit ad salutem decliuis. Quis enim bonā crisim in morbo pernicioso expectauerit? Tertio ad hęc, totius morbi tempus considerandum. si enim principij vel augmenti fuerit signum, nondum autem status neq; cōcoctionis signa apparuerint in vrinis, vel sputis, vel alui excrementis, non expectandum est bonam fieri crisim. Hæc sunt ex quibus sperauerit quispiam morbum per excretiōes crisim habiturum. Eius vero quod iam instat, neq; iam etiam futurum est, hęc signa sunt. Difficilis quędam tolerantia omnem crisim antecedit. & si quidem in die crisis esse debet, noctu: si autē noctu, in die. Si igitur tale aliquid videas, considerandum est quotus sit ægritudinis dies. Quidam enim sunt qui ad crisim apti sunt, paruo etiam motu à natura accepto. Multi vero in magnis motibus nequeunt omnino magnitudinem perturbationis inspicere, nūquid sit secundum diei naturam. Nam septimus dies etiam ex paruo naturæ apparatu ad crisim per euacuationem mouetur. Sextus vero magno apparatu indiget, & sæpe neq; vlla in eo fit crisis: quod si fiat, neq; sine periculo, neq; fideliter accidit. Sic autem & vnicuiq; dierum aliorum, quædam inest propria natura, quam vbi de diebus decretorijs agi-

D tur, definiuimus. Age, iam sit dies pro magnitudine perturbationis: Deinde oportet considerare qualis erit crisis. De alijs igitur nihil impræsentiarū dicere oportet. At si vomitus aut sanguinis fluxus ex naribus futurus est (nam huiuscemodi crisibus vnum diximus esse signum, dolorem capitis) ex his maxime distinguere oportet. Primum quidem, si statim ab initio non inuasit, sicut quoddam ægritudinis accidens: sed in perturbatione, quæ ante crisim fit. Secundo loco, etiam si ceruix aliquid compatiatur, & præcordia retracta sint, aut anhelitus difficilis repente superuenerit, thorace veluti angustiore facto. Si enim post hæc omnia pulsus in tumorem subito elati non reciderint in paruitatem, neq; debiles facti fuerint, statim crisis expectanda est. Si vero non modo non deciderint, sed etiam in altum attollantur, & vehemētiam assumpserint, iam faciē ægrotātis inspicere oportet. Nā si aliqua ijs quę in ipsa sunt, partibus, palpitet, aut venę quę sunt in temporibus pulsent, aut genę, vel nasus, vel oculus rubidior factus fuerit: magis etiā crisis expectanda est. Si vero & inuiti lachryment, aut splendores videre imaginentur, ac manus naribus veluti scalpentes admoueant, tunc nō iam fluxurum, sed iam fluentē sanguinem inspicies: nam vbi semel aut bis scalpserint, statim erūpit. Neq; vero ex his perterrearis, si hominē desipientem, aut resilientē inspexeris. Nam & hęc humorum repentiū ad partes superiores indicia sunt, quemadmodum & anhelitus difficilis, & pręcordia retracta, & collum simul cum capite

Crisim praecedit omnē difficilis tollerantia

aggrauatum. At tibi vnà cum his indicio etiam sit desipientia. Et hæc quidē sufficere signa pos- B
sunt. Sed accedit quandoq; & ægrotantis ætas, & natura, quæ spem magis confirmat, ac pręterea anni tempus, & præsens constitutio. Nam si ægrotus fuerit adolescens, aut alioquin natura calidus, aut multo sanguine abundauerit, magis adhuc de hoc sperandum erit: & si etiam sæpius antea dum sanus esset aut ægrotaret, sanguis ex naribus fluere visus est, hoc vel solum sufficit fluxus sanguinis spem afferre. Si vero & tempus anni æstatem videris, vel non quidem æstatem, alioquin tamen calidam præsentem constitutionem, non'ne ex his aliquam indicationem assumemus? Quòd si & plures eo tempore crisim ex sanguinis fluxu habuerint, & hoc tibi spem vehementius augebit: & si corpus plethoricum extiterit, & consuetæ excretiones fuerint retentæ. Mihi quidem nedum non videtur difficile, eum qui tot & talia habuerit indicia, futuri sanguinis fluxus præcognoscere: immo absurdum & magnę imperitię, non præcognoscere. Nostri vero temporis medicorum indiligentia ea admiratur, quæ admiratione digna non sunt. Nam siue ex dextra nare, siue ex sinistra fluxurus sit sanguis, nihil difficile ex nuper dictis prænoscere: plures vero medicorum hoc non solum difficile, sed neq; omnino possibile existimant. Tametsi has & alias excretiones omnes prenoscere licet, si hæc duo tantum considerauerimus, & vnde naturæ motus agatur, & in quam partem. Nam & quæ deficiunt adiuuabimus, & quæ immoderate feruntur coercebimus, si ista nouerimus: Veluti, verbi gratia, sanguinis fluxus ex splene, magnę cu- F
curbitæ sinistris præcordijs supposite, facile retrahunt: at qui ex hepate prodeunt, dextris: & qui ab alijs membris, eadem ratione. Nam ex vno de omnibus colligere poteris, vniuersale contemplando. Quare & ego hoc in loco præsentem finiam sermonem: Deinceps autem de febribus, quę ex inflammationibus accidunt, tibi transigam, deq; alijs passionibus, quæ in singulis partibus corporis constituuntur. Phlegmonæ autem, idest inflammationes, à veteribus vocabantur, quæ sunt veluti phlogωses, idest inflammina, vel incensiones: à iunioribus autem non omnes. Neq; enim herpetas, neq; erysipelata, neq; tale aliquid quicq; inflammationibus annumerāt: sed vni tm̄ affectui ex calidis, qui fit cum tumore duro atq; dolore pulsatili, hoc nomen accōmodant. Non tn̄ ad hunc solum febres & dolores sequi videmus, sed ad oēs simpliciter calidas, ac veluti efferuescentes passiones. De his igit, atq; alijs similibus morbis, sequenti libro verba faciemus.

Excretiones facile prenoscet, qui unde motus naturæ et in quam partem agat, muesti- ganerit [handwritten marginal note]

Sanguinis fluentis ex hepate splene, illis cucurbitulæ ... admotæ retrahunt [handwritten marginal note]

GALENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM LIBER SECVNDVS. G

ARGVMENTVM LIBRI.

Ratio curandi omnes præter naturam affectus, qui communi nomine inflammationes dicuntur.

De generibus, ac differentijs inflammationum. CAP. I.

DE his autem quę in singulis corporis partibus fiunt passiones, ò Glauco, deinceps dicemus, ab inflammatione incipientes. Etenim sæpius hęc fit, plurimasq; habet differentias, ex quibus oībus solent febres contingere. Cōmunis igitur in oībus īmoderata caliditas, & veluti phlogωsis, idest inflāmen, vnde & phlegmones .i. inflāmationis nomen de ipsis afferre antiqui consueuerunt. Propriam aūt in singulis differentiam inuenies, ex qua eius speciem agnosces, & conuenientem assequeris curationē. Aliter .n. qui herpetes, aliter quæ erysipelata, atq; ali- H
ter quę phygethla vocant, ac reliquas inflāmationis species curabis: itaq; hoc etiam in loco antecedit ea facultas, qua possumus recte agnoscere passiōes. Tibiq; hoc primum conabor scribere, omnes ab initio distinguens inflammationum differentias. Prima igitur inflāmationis differētia est, secundum quam hanc qdem humidam, hanc vero siccam esse contingit: humidam qdem, quę ex calida fluxione mēbrum occupāte contingit: siccam vero, qn̄ nullo humore influente calor naturalis ignescit. Hoc autē vsq; ad aliquid quidem veluti febris est membri. cum vero iam ad immoderatam caliditatem ac siccitatem peruenerit, corruptio atq; extinctio omnimoda fit. Quare neq; in plura secari potest, quemadmodum differentia altera, secundum quam quosdam influere humores particulæ dicebamus. Multæ enim sunt huius species: nam fluente sanguine altera, flaua bile altera: ambobusq; simul humoribus, alia tertia. Et quidem in earum singulis vel iam putruit id quod influit, aut in membro constrictum putrescit: & vel crassum est, vel tenue: & vel optimum, vel acre. Sanguine igitur optimo ac mediocrem crassitudinem obtinente ad particulam aliquam vniuersim fluente, atq; ob multitudinem conculcato, vehemens dolor arripit hominem, nisi membrum sensum omnino hebetem habuerit: pulsusq; in profundo molestus accidit, tendiq; omnino ac cōtundi membrum apparet, & vehemētem calorem persentit adeo, vt cōburi

Inflammationibus omnibus communis est immoderata caliditas [handwritten marginal note]

Differentia prima inflammationis est quod alia est humida, ut quæ ex calida fluxione membrū occupante accidit, alia sicca, ut quæ ex calore naturali solo efferuescente oritur [handwritten marginal note]

Inflammationis cum afflux humorum multiplex est differentia, nam fluente sanguine altera, flaua bile altera, ambobus simul alia [handwritten marginal note]

A vt cõburi videatur,& refrigerari desideret:talisq; rubor per summa viget, qualis ex balneis ad-
uenit,aut ex igne,aut quouis alio modo calefactis. Hæc quidem passio totius generis nomen ac-
cipit,atq; Inflammatio nominatur,sicut multæ aliæ species nomen generis accipiunt:fitq; assidue
ex omni ferè occasione. Nã & vulneribus,& cõuulsiõibus,& contusiõibus,& disruptionibus,
& defatigationibus ob exercitationem,& exarticulationibus,atq; fracturis, & spontaneis vlceri
bus aduenit:& præter hæc omnia,quando ad immoderatam humorum repletionem venæ per-
tingunt,tunc superfluum effundunt ad aliquam partem,quæ eo tempore recipere apta sit. Om-
nino autem,hæc reliquis omnibus est imbecillior,vel rarior,aut ad attrahendum paratior,vel im
mobilior,quacunq; causa fuerit ad has perducta dispositiones. Neq; enim de hoc dicere propo-
suimus. Flaua vero bilis,quando sui seruans naturam vnà cum sanguine per totum corpus de-
fertur,morbum facit qui icteros,id est regius,appellatur. Sola vero, quando secreta est,& in ali-
quo membro consistit,Herpes vocatur. Si quidem crassa sit secũdum substantiam,totam exulce-
rat cutem vsq; ad carnem suppositam,atq; hunc affectum Hippocrates nominat herpetem exe-
dentem:Si vero tenuior fuerit,id quod in superficie est,tantum veluti deurit, atq; hæc species ge
neris sortitur appellationem,cum simpliciter & sine additione Herpes vocetur. Nam ex duabus
B speciebus,quæ quidem nuper dicta est,Herpes exedẽs nominatur: reliqua vero altera, miliaris,
quoniam in hoc affectu pustulæ paruæ ac multæ per summam cutem similes milijs excitantur. fit
autem Herpes huiuscemodi ex bile quidem & ipse,sed minus calida & acri,quàm sint priores.

Recipientes particulæ superflua necessario sunt vel imbecilliores vel rariores vel ad motum procliviores, vel ignobiliores

Regius morbus producitur a flaua bile ubi seruans propriam naturam una cum sanguine per totum corpus defertur

Herpes generatur a flaua bile in aliquẽ partẽ decumbente

Herpes exedens accidit a flaua bile crassa, quæ totã exulcerat cutim usq; ad subiectã carnem

Herpes miliaris exoritur a bile minus calida et acri quã priores

Quòd si ex sanguine & flaua bile calidioribus, quàm oporteat, mista fluxio fuerit, vel ex sangui-
ne quidem,sed feruescente & tenuissimo secundum substantiam,Erysipelas passio vocatur,mul-
to inflammatione calidior,magisq; colorem flauum repræsentans: Et si tetigeris, facile sanguis
subterfugit,rursusq; illabitur exquisite tenuis,& aspectu rubidus: Non tamẽ dolet hic veluti in-
flammatio,neq; vt aliqua inflammationis species pulsum,aut compressionem,aut tentionem in-
uehit similem:sed quandoq; valde parum infestat,ac tum præsertim,quando per solam cutem dif
fusum fuerit,nihil inferiorem carnem molestans. & tale sæpius accidit, atq; hoc est exquisitũ ery-
sipelas. Quemadmodum,quod attingit inferiorem carnem:neq; ex vere tenui fluctiõe consistit,
neq; tantum est erysipelas:sed iam dispositio permista ex erysipelate atq; inflammatione. Exu-
perant autem in ipsa quãdoq; propria erysipelatis accidentia, atq; hic affectus à iunioribus me-
dicis erysipelas inflammationis participans nominatur: nonnunquam vero inflammationis,&
C tunc ipsum nominant inflammationem erysipelatis participantem. Quòd si neutrius accidentia
manifeste obtinuerint,sed æqualia apparuerint: tunc erysipelas atq; inflammatio misceri dicun-
tur. Exquisitum igitur erysipelas cutis solius passio est,non tamen ipsa inflammatio partium tan-
tum cuti subiectarum,sed harum quidem præcipue,nonnunquam vero etiam cutis:& est ipsa q-
dem dolorem afferens nihilominus,quàm altera, pulsus tamen ei deficit. Cum vero sanguis in-
fluens calidus sufficienter extiterit & crassus,quodcunque membrorum subito occupauerit,hoc
comburendo facit vlcus cum crusta:quicquid vero circumiacet,in inflammationem leuat, effer-
uescentem grauiterq; dolentem: vocatur autem Carbo huiuscemodi passio. Cum vero sanguis
influens niger extiterit crassusq;,ac fæculentus,ac feruens,qualis quem antea diximus:simul au-
tem & sanies nonnullas tenues admistas habuerit, pustulas quasdam per summa cutis excitat,si-
miles ijs,quæ ex igne fiunt,quibus disruptis crustosum sub ipsis vlcus inuenitur: hocq; etiã Car-
bo est. Inflammationis quidem species tot sunt secundum ipsam passionis diuisæ naturã. Mul-
tas vero quispiam prætermissas putaret,deceptus multitudine nominum, veluti à Græcis Bubo
nas,phymata,phygethla, ophthalmias,pipneumonias,pleuritidas,& multa alia similibus appel-
lationibus dicta:hæc enim omnia inflammationes quædam sunt in prioribus comprehensæ spe-
ciebus. Singula vero diuersa sunt sortita nomina,quoniam qui primi ea imposuerunt, vno nomi
D ne & passionis ipsius,& patientis particulæ compositam intelligentiam interpretari voluerunt:
Sũt enim bubon,phyma,& phygethlon,partium laxarum(quas glandulas,idest adenas,vocant)
passiones:Bubon quidem inflammatio:Phyma autem, quod statim augetur,atq; ad suppuratio-
nem festinat: Phygethlon autẽ est id,quod erysipelas particeps inflammationis, aut inflamma-
tio erysipelatis nominatur:Sic autem & Ophthalmia eius membranæ, quæ corneæ inhæret, est
inflammatio:Pleuritis autem eius,quæ latera succingit: Synanche autem faucium:Peripneumo-
nia vero pulmonis:eademq; in singulis ratione. Eas igitur, quæ sunt in partibus apparẽtibus in-
flammationes,promptum est cognoscere:quæ autem in occultis, & febres afferunt omnino,nõ
æque discernuntur. At mihi videtur mente egere perspicaci eiusmodi agnitio, ac præterea peri-
tia naturę membrorum,quam ex sectione simul & exquisita scientia operationumq; atq; vsuum
comparamus. De his quidem in alijs tractatibus diximus. Nunc vero non datur de his sermonẽ
adiungere,quando tibi repente peregrinandi necessitas ingruat. Quo pacto vero quispiam eas
optime curet inflãmationes,quę in apertis partibus constant:hoc tibi primum transigere satago,
principium sumens ab ea passione,quæ plurimum fit:atq; idcirco totius generis affert appellatio
nem: In qua hoc in primis considerandum existimo,quod & in alijs omnibus magnam vim ha-
bet,ut morbi causam inueniamus.

Erysipelas oritur ex sanguine et flaua bile calidioribus quam opus sit, aut a sanguine feruido tenuissimoq;

Erysipelas exquisitũ solius cutis est passio

Carbunculus generatur ex sanguine crasso et feruente quodcunq; membrum inuadente idq; exurendo ulcus cum crusta excitat et quicquid circumiacet in inflammationẽ attollit efferuescentẽ, grauiterq; dolentẽ

Bubo est inflammatio glandular[um]
Phyma est quod statim augetur ad suppurationẽ festinat in glandulis
Phygetlon
Ophthalmia
Pleuritis
Synanche
Peripneumonia
quid sint

De causis

De causis inflammationum, ac de communibus indicationibus illarum curandarum. CAP. 2. E

Inflammationis causa una est fluxio

EST igitur vna quædam apparentium inflammationum causa, quę non admodum occulta est, quæ fluxio appellatur, nisi quandoq; illis coniũgatur, quæ aliqua alia ex causa euidenti factæ videntur: quando enim nulla ex his præcedente membrum confestim patitur inflammationē, ea quę hanc passionem causa generat, Rheuma, id est fluxio, vocatur: ipsa vero passio, dispositio rheumatica. Oportetq; in his inflammationibus principia curationum optima fieri: nam quæ in ipsis errata contingunt, difficulter sanabiles, aut omnino insanabiles faciunt dispositiones. Sunt autem hæc duo maxima errata, si nulla de toto corpore prouidentia habeatur: & si calefiat atque humectetur etiam membrum. Hæc vero duo medicorum pleriq; delinquunt, nonnulli quidem à Methodicorum hæresi persuasi, & inflammationes omnes esse passiones astrictas existimātes, quas elaxare oporteat. Sunt vero quidam, qui sine ratione atq; vlla consideratione istos sequuntur: vnam excusationem ad male agendum habentes, cũ multis derelinquere. Sed neq; ex Dogmaticis medicis quispiam, neq; ex Empiricis ita sensit. sed quod & ratio & experientia suadet, totum quidem corpus euacuare congruis euacuationibus consulunt: Ipsam vero inflāmatam partem perfundere ac superlinire eis, quæ id, quod influit, repellendi vim habent, id vero, quod in membro patiente continetur, euacuandi, vim autem ac robur adiungendi ijs, quæ iā affectæ sunt partibus. Ad quæ vero inspicientes oporteat euacuare, iam & antea diximus: sed & nunc breuiter commemorabimus, vt in sequentibus memoria seruata, non sit necessarium in singulis passionibus eas, quæ euacuationes indicant, audire intentiones. Ætatem igitur, & tempus anni, & regionem, & pręsentem constitutionem, & eius qui afficitur robur, habitumq;, & consuetudinem, atq; ipsam ęgritudinis naturam diximus considerandam: Ex his enim quando euacuare, vel non euacuare oportet, & vnde, & quomodo, inuenitur: veluti in ea, de qua nunc agitur, dispositione, ad genu fluxus deferatur, atq; hoc subito plurimum attollatur: tibi vero totum corpus plenum sanguine appareat, & valida laborantis vis, tempus autem anni sit ver, regio temperata, ęger vero sit adolescens aut iuuenis: is sanguinis euacuatiōe ex superioribus partibus indiget, oportetq; incidere eius in cubito venam, aut scilicet interiorem, aut mediam: Si vero aliqua pars superior pateretur, per inferiora sanguis est educendus (Semper enim fluxionis motum ad contrarium trahere expedit) atq; emplastrum apponendum est ex semperuiuo & corticibus malorum punicorum in vino decoctis, & rhu, & farina hordei compositum: hoc. n. in talibus optimum est, atq; ad omnia, quę facere intendimus efficax: repellit enim id, quod influit, atq; id quod continet, exiccat, & membra circunstantia corroborat. milleq; alia medicamina eodem modo cōponere licet, quorum compositiōis viam ac modum in libris de medicaminibus didicisti. Vnde ego quoq; in singulis vnum aliquod tibi subijciam, futurum tibi & monumentum, & exemplum eius, quæ in alijs est facultatis. Si quidem non admodum doleant, talibus vtendum est: cum magno autem dolore fluxu incidente, non sic oportet, neq; aquam calidam, neq; oleum, neq; farinæ triticeæ cataplasmata afferre. hęc enim omnia dispositionibus rheumaticis aduersantur, quanuis ab initio aliquid iuuare videantur. Sufficit autem in huiuscemodi affectibus vehementiam doloris mitigare aliquo ex his, quę ex passo, & oleo rosaceo, & pauca cera, quæ in vtroq; sit liquefacta, conficiunt. Oportet autem hęc lanis excipere sordidis, quæ plurimum œsipi habeant, & æstate quidem frigida, hyeme autem tepida apponere. Sic etiam cataplasmata ex arnoglosso, lēte, pane, & rosaceo oleo adhibere: paulo autem supra patientes particulas apponere spongiam vino acerbo intinctā, aut aqua frigida: melius vero fuerit, si parum aliquid aceti adiungatur. Quòd si hæc cura insigniter profuerit, neq; alicubi pus se ostenderit, emplastris, quæ ad fluxionem mollia parātur, est vtēdum. Optima vero ex ijs sunt, quæ exiccandi & repellendi, quod fluit sanguinis, sine dolore vim habent: quemadmodum ea, quæ vehementer intendunt, atq; idcirco dolorem afferunt, plus doloribus obsunt, quàm exiccando proficiunt. Tale igitur oportet esse medicamen, quale nobis in vsu est, quod ex chalcite constat oleo rosaceo dissolutum: si uero lanam mundam vino acerbo madefeceris, & exterius apposueris, plus iuueris. Quòd si pus se in particula ostenderit, cataplasma imponere oportet semel aut bis: plus vero in præsentibus iuuat farina hordeacea: adiungendum tamen in his aliquid vel aceti vel vini. Et postquam secueris, & pus euacuaueris, cauendum est deinceps, ne oleum aut aquam imponas: Et siquando vulnus abluere, aut abstergere oportet, mellicrato vel oxycrato & vino & mulso vtendum. Superponendum vero si adhuc inflāmetur, ex lente cataplasma: Si vero sine inflammatione fuerit, aliquod ex his medicamentis, quæ emplastica vocantur, quibus in huiuscemodi sectionibus vti cōsueuimus, & præcipue eo, quod ex chalcite constat: Apponenda vero super hęc extrinsecus spongia aut lana vino acerbo perfusa: q̄ si acerbum non affuerit, tanto aceti aqua temperanda est, vt adhuc potari possit, atq; hac intingere oportet. Sunt vero & ad hoc opportuna ea vina, quę aliquid aquę marinę recipiunt: & tu quoq;, vbi sit opportunum, potes conficere permiscendo sal ei, quod affuerit. Vulneri autem nullum ex medicamentis, quæ oleosa sunt apponendum, quale est macedonicum, & quod tetrapharmacum nominatur: nam exquisite exiccare expedit. Ita quidem sanare oportet, quæ ex fluxione fiũt inflammationes. Quæ vero alia ex causa fiunt, humectare & calefacere nihil prohibet. Et si ad

suppurationem

A suppurationem perducere volueris, cataplasma ex farina triticea, quæ in oleo atq; aqua ebullierit, apponendum. Et siquando scarificare oportuerit, neq; hoc verendum est. Si vero eas, quę ex fluxionibus fiunt, inflammationes scarificaueris, magnum afferes malum, ac per initia pręsertim. Nam quæcunq; ex ipsis longioris temporis existentes, post totius corporis euacuationem, atq; aliam opportunam curationem, quasdam durities atque nigrities in membris habent derelictas, his sanguinem auferre nihil absurdum est. neq; enim amplius hæ inflammationes existimandæ sunt, sicuti neq; erysipelas, quod iam liuidū est. Etenim & hoc per initia quidem infrigidãdum est, tunc pręsertim cum sine manifesta occasione factum fuerit: quãdo vero iam illi deerit feruor, & scarificare conuenit, atq; emplastrum ex farina hordeacea calida, & ceratum, & aliud aliquod medicamen ex dissoluentibus apponendum: non tamen ex vena in talibus sanguinem mittere necesse est, sed ventrem tantummodo expurgare sufficit. dandum autem medicamen, quod bilē flauam educat. Si vero passio parua fuerit, neq; hoc facere est necessarium, sed sufficit clystere acri vti. Quæ vero ex vlceribus fiunt erysipelata, & quæcunq; adeo manifestas causas habent: si statim volueris cataplasma apponere ex farina hordeacea, & præsertim si antea scarificaueris, nihil nocebis. Inflammationibus vero, quæ cum erysipelate coniunctæ sunt, & erysipelatis cum inflãmatione iunctis,

B mista quantum fieri potest curatio est adhibenda, semperq; illi, quod magis superat, resistendum. Et eorum quoq; quæ Bubones, & Phymata, & Phygethla à Gręcis dicuntur, similem ijs, quæ in alijs partibus similes accidunt dispositiones, curationem oportet adhibere, præterquam in partibus, quæ acriora medicamēta in eisdem affectibus possunt tolerare, quēadmodum laxiores partes, quas adenas vocant. Herpetas autem, quantum ad totius corporis euacuationem attinet, vt erysipelata curare oportet: quantum vero ad patientem particulam, nō omnibus similis curatio adhibetur. Nam qui exedentes sunt, refrigerari quidem desiderãt similiter alijs herpetibus & erysipelatis, non tamen ea ferunt medicamenta, quæ præter id, quod refrigerant, etiam humectare natura apta sunt, sed sola admittunt refrigerantia, quæ etiam maxime possunt exiccare. Non igitur vel lactucam, vel polygonum, neq; ex stagnis lentem, aut palustrē lotum, vel anthylion, vel psylion, vel portulacam, vel serin, vel semperuiuã, vel tale aliquid, quod refrigerare possit atq; humectare, apponere oportet, quæ erysipelatibus erant opportuna: neq; vnquam spongiæ fidas frigida aqua perfusæ, neq; solano, quãuis refrigerandi atq; vnà exiccandi vim habet, sed mediocrem. Cum igitur maiorem, quàm solano adsit, expetunt siccitatem, superimponere ipsis oportet ab initio quidem ex vite capreolos, & folia rubi, & rubi canini, & arno-

C glossi. Post hæc vero & lens adiungenda, si oporteat, & aliquando mel, & farina hordeacea, & quod antea scripsimus ad inflammationes, quæ ex fluxione eueniunt, cataplasma, dempta ab eo semperuiua. Ipsa uero loca exulcerata inunge medicamentis, quæ ad herpetas in libris qui Pharmaceutici dicuntur, scripta sunt. Multa vero huiusmodi apud omnes inueniuntur, plurimaq; ex his ad figuram paruorum circulorum formantur, & vbi vti volueris, ex passo liquefacere oportet: quòd si passum nō affuerit, vino tenui & albo & subadstringente, quale est Falernum, & Massilioticum, & Sabinum, & Adrianum, & Arsyinum, vtendum est. Cauendum tamen ne ob antiquitatem aliquam contraxerit in gustu acritudinem. & si posca aquosa loco horū aliquando vsus fueris, nil deterius feceris. Iam vero in longum tempus protractis vlceribus, neque passo circuli parui sunt diluendi, neq; posca adhuc aquosa sit: & vina, quę sunt adstringentia, sufficienter conueniunt, præcipue quidem nigra: & si ea non affuerint, alba. Medicamina autem in hoc tempore

D ipsis præcipue sunt accommodata & quod Polyidæ vocatur, & Pasionis, & Musæ, & Andronis, & quæcunq; alia his similia sunt. Herpetas vero qui summa tantummodo exulcerant, nisi diu perdurauerint, nullo horum inungere oportet, * {comburunt enim fortiter,} & vehemēter exiccant. Verum istis sufficiunt quæcunq; vim glaucij habent medicamenta, diluere autem maxime quidem aqua: quòd si nil profecerit, etiam acetum adiungere oportet: quòd si etiã solani succo intinxeris, aut arnoglossi, plus etiam proficies. Summatim vero hæc te cognoscere oportet, quòd omne vlcus siue sponte, siue ex accidenti, siue ex vulnere factum fuerit, exiccari desiderat, medicamento (vt inquit Hippocrates) non aspero, hoc est non mordente, neque vehementer irritante, præterquam vbi malignum & cum putrilagine fuerit: talia enim acriora expetunt medicamina, & quæ ignis vires habent, quale est misy, & chalcitis, & arsenicū, & calx, & sandaracha: etenim non aliter, quàm ignis adurunt medicamēta huiuscemodi. sæpius vero vbi ista cesserint, ipsum ignē adhibemus. Quapropter & his qui Carbones appellantur, super ipsam crustã, vbi præcipue particula putrefit, huiuscemodi medicamentorum natura est conueniens: Non tamen loca circũiacentia tangere expedit, † {ne te ipsum lateas ea exulcerãs,} quæ minime expedit, sed antedictis circulis paruis vtendum est, qualis est qui Andronius nominatur. Si quando uero rubor inualuerit, & multa phlogωsis, id est inflammen, medicamentum passo diluendum, vel arnoglossi succo. Si uero magnus sit tumor, vino quidem acerbo in principio, postmodum vero & aceto. Cataplasma ēt ex orobi farina & oxymelite confectum apponendum: atq; ante hęc statim ab initio tantum sanguinis auferendum, quantum sufficit, nisi aliud prohibuerit. Hæ quidem sunt passionum per genera curationes: Quæ pro naturæ instrumentorum patientium varietate, mutantur.

* In cod. A. Gręc. legitur ἔστι γὰρ ἰσχυρὰ. i. sunt enim fortia.

περισχελῆ

† Antiqui cod. legũt. λήσεις γὰρ αὐτὸν ἑλκώσας αὐτὰ id qđ ēt uidet legisse Leonicenus, q̃ lectio melior esse videt, q̃ ĩpressorũ codicũ, qui habēt λύσεις γὰρ αὐτὸ

Suppurandæ inflammationi cataplasma ex farina triticea congruit quæ in oleo et aqua ebullierit

Vlcus omne exiccari postulat

Vlcera maligna desiderant medicamina acria, ut arsenicũ calcẽ et sandaracam

Carbonib. conueniunt medicamina ex calce, arsenico, sandaraca maxime crustæ

Indicationes quatuor sumunt ab affectis partibus nempe ab ear. temperie, a formatione, a situ, a uirtute

mutantur. Quatuor vero sunt ab his indicationes, ab eorum tēperatura, à formatione, à situ, atq; à virtute. A temperatura quidem, si nonnulla quidem ex ipsis natura sicciora sunt, nonnulla autem humidiora, quædam frigidiora, quædam calidiora existunt. Et secundum coniugationem humidiora ac calidiora, vel humidiora & frigidiora, vel sicciora & calidiora, vel sicciora atq; frigidiora, aut ex toto temperata: oportetq; in curationibus intentionem haberi ad membri naturā: hæc enim quousq; infrigidandum aut exiccandum sit docet. Nam si carnosæ partes inflammationem patiuntur, paulum exiccandæ sunt: venosæ quoq;, quanuis sint carnosis sicciores, non tamē & ipsæ multum exiccari desiderant. Sed quæcunq; natura arteriosæ sunt, magis venosis sunt exiccādæ, atq; his amplius neruosæ, & multo magis his chartilaginosæ & osseæ. Nam prius quàm ad propriam naturam particula redeat, nondum curationi impositum esse finem arbitrandum. Ad sicciorem vero temperaturam reducunt, quæ natura sicciora sunt, & ad frigidiorem, quæ frigidiora: & secundum alias qualitates eodem modo: ad mediocrem vero referunt, quæ sunt in singulis mediocria. Sic quidem partium temperaturæ passionum variant curationes. At formationes hoc modo: nam quædam ex ipsis intus habent spaciositates, quædam extrinsecus, quædā vtrinq;, quædam neutra parte. Velut ex simplicibus arteriæ ac venę & nerui. quę quidē sunt in artubus seu mēbris extremis, q̄ grece κῶλα dicunt, {qualia sunt crura atq; brachia,} intus: q̄ vero intra pitonæū, vtrinq;. Nerui aūt qui in dictis mēbris extremis sunt, neutra parte: qui vero intra peritonæum, ex altera parte. Visceribus autem fere omnibus intrinsecus atque extrinsecus sunt magnæ spaciositates: ac præterea caro ipsa, pulmonis quidem, spongiosa: contra vero renum, densissima: & post hanc, hepatis caro: splenis vero caro quanto densior est carne pulmonis, tāto hepatis carne rarior. In omnibus igitur his, quæ neutra ex parte habēt cauitates, quæ superfluum fluxum excipiant, fortiter exiccare oportet, quanuis non fuerint natura sicciores, sicuti nerui, & præcipue illi qui sunt in artubus. Sed quæ intus & extra aliquid inflammationis possunt relaxare, non multum huiuscemodi fortiter exiccantibus egent, si præsertim laxam carnem habuerint, quemadmodum pulmo. At ex positu indicatio, neq; ipsa negligenda est: nam per quæ euacuare oporteat, atq; quomodo, ipsa præcipue demōstrat. Fluentiū igitur adhuc humorū, Antispasis, id est retractio, sic enim Hippocrates nominat: eorum autem qui iam membrum obsederūt, deriuatio medela est. Vtrunq; autem euacuationis genus per communes venas fieri præcipit. Veluti in locis muliebribus in contrarium trahes, si eas quæ in cubito sunt, secueris venas, aut iuxta mammas cucurbitas apposueris, vel manus concalefeceris, & fricueris atq; alligaueris: Deriuabis autem, si eas quæ in poplitibus, aut talis sunt, venas diuiseris, & cucurbitas coxis applicueris, & crura calefeceris, ac perfricueris atq; alligaueris. Et si quidem in parte dextra locorum muliebrium passio fuerit, à dextra manu, aut crure detraxeris sanguinem: si vero in sinistra, à membris quæ illi e directo sunt. Quod enim ab ipso Hippocrate Cat'ixin, dicitur, hoc ipsum est, secundum rectitudinē. Interiores autem venas incidere oportet: hæ enim viciniores magisq; e directo sunt patientibus membris. Nam si splene inflammationem patiēte, sanguinem vis euacuare, interiores in manu sinistra venas secato: & si hepate, eadem ratiōe in dextra. Siquid vero ex supioribus inflammationem habuerit, veluti in his affectibus, quos Græci synanchas & ophthalmias vocant, & quicunq; alij capiti aduenerint, eas quæ extrinsecus sunt, atque e directo. Patientibus vero membris extremis, à coniugibus euacuatio facienda est, siue retrahere velis, siue deriuare, præterquam vbi passio sit inueterata: tunc enim à membro ipso patiēte detrahimus. Sic igitur in synanchicis eas, quæ sub lingua sunt, venas incidimus, quando iam totum corpus vacuum se nobis obtulerit, passio vero sit diuturna. Sic & hepati & spleni cucurbitulas applicamus: sic & aliud quodlibet patiens membrum scarificamus, si non amplius humores influant (tunc enim magis irritaueris, ac malum duplicaueris) sed quando iam totum corpus expurgatum fuerit, neq; iam aliquid influit, aliquid vero, quod pridem influxerat, in membro contineatur. Et quidem laborātibus gibbis hepatis partibus, quod per vrinam trahere oporteat, concauis autem per excretionem inferiorem, situs ipse visceris indicat: atq; etiam thoracem & pulmonem per tusses expurgare: ventriculum autem & stomachum per vomitus: intestina autem per inferiores excretiones: quemadmodum & splenem & renes per vrinas: locos autem muliebres per menstrua: cerebrū autem atq; eius membranas per palatū, & gargareonem, & nares, & aures. Sed quòd & ijs, quæ in superficie sunt, partibus talia medicamenta apponere oporteat, qualibus eget passio: ijs uero, quæ in profundo sunt, & quas per multa interposita debent eorum virtutes attingere, non qualia nunc sint, sed qualia futura sint, ex situ membrorum agnoscimus. Quare siue medicamentum est ex ijs, quæ extrinsecus apponuntur, siue ex ijs, quæ comeduntur, aut bibuntur, non præsens eius vis consideranda est, sed qualē obtinebit, quando ad membrū affectum peruenerit. Ob hæc igitur quæcunq; in pulmonis inflammationibus extrinsecus thoraci applicantur medicamenta, valde fortiora atq; acriora natura sunt, quàm si ipsa visceri patienti apponerentur. Quod enim p multorum corporum media ipsi membro patienti est occursurum, omnino exoluitur, & viribus deficit, si ab initio fuerit imbecille. Tm̄ igitur aduentitij roboris adiungere oportet, quantum in transitu amittitur, vt quod relinquit, æquale remaneat ei, quod tactu iuuat. Ob id igitur in thora-

E

F

G

H

* Al. æqualitatem

cis

Natura partis affectæ indicat quousq; infrigidandum aut exiccandum sit

Carnosæ partes, atq; venosæ inflammationem patientes parum sunt exiccandæ, arteriosæ magis, his q; magis neruosæ, multo magis chartilaginosæ, osseæq;

Formationes particularum uariant curam secundū cauitatū numerū, quas possident

Situs partis affectæ indicat loca per quæ sit euacuandum et quomodo

Reuulsio est humorum fluentiū medela, ut deriuatio eorum, qui iam parte obsederunt

Splene inflammato interiores sinistræ manus uenæ sunt secandæ in dextra si hepar affectum fuerit

Artuum inflammatis a coniugatis est mittendus sanguis, nisi passio fuerit inueterata, tunc a patiente detrahendus

Angina protrahente uenæ sub lingua sunt incidendæ uacuato prius corpore

Splen est uacuandus etiam per urinas

Alius reconditi affectus ualentiora postulat medicamenta, q̄ si in superficie consisteret

A cis inflammationibus, quæ in parte summa consistunt, ea quæ solum elaxare possunt sufficiũt: Intrinsecus autem, sicuti in membrana succingente, acriora sunt necessaria. Et de splene etiam, atq; hepate, omnibusq; visceribus intra peritonæum ratio eadem. Sæpius enim ex medicamẽtis impositis vlceratur cutis, quanuis durior minusq; ad patiendum habilis, quàm viscera. Et si ipsis visceribus medicamenta applicare possemus, quibus subinde indigent, tanto molliora esse oporteret, quanto & ipsorum natura facilior affici. Et quidem omnia, quæ comedere vel bibere iubent medicamenta viscerum passionibus opitulantia, hæc multo acriora ac potentiora viribus esse cõuenit, præ his quibus indigent membra morbis affecta: exceptis illis, quæ & ventriculo & stomacho auxiliantur: hæc enim sola talia exhibentur, qualia à passionibus exigũtur: reliqua vero omnia maximam acritudinem ac virium potentiam habent: eaq; præsertim, quæ vel renum, vel pulmonis occasione dantur. Considera itaq; quot numero partes pertransire oporteat id medicamen, quod ad pulmonem sit peruenturum: primum quidem os, & fauces, & stomachum: deinde & ventriculum ipsum, & quædam ex tenuioribus intestinis: deinde eas, quæ sunt in mesenterio, venas: deinde eas, quæ in cauis partibus hepatis: ex quibus ad eas, quę in gibbis sunt transumptũ, hinc ad concauam peruenit venam: post quam ad cor: deinceps hoc modo ad pulmonem. Neq;
B negare possumus, quin in singulis partibus his, quibusdam admisceatur humoribus, ac quãdam transmutationem, atq; alterationem pro natura visceris capiat: quare, quod de eius virtute relinquitur, minus omnino est atq; imbecillius, quàm vt membrum affectum iuuare possit. Quæ igitur à situ partium indicatio sumitur, tantum curationem euariat: Quę vero à virtute, quantum nunc dicturus sum. Quoniam ex partibus corporis nonnullæ ab influentibus virtutibus gubernantur: quædam vero à proprijs atq; natiuis, atq; ex his ipsis quædam sibi dũtaxat, quædam etiã alijs fons & origo sunt quarundam virtutum, & aliæ quidem opus habent peculiare, aliæ autem commune: permutare opus est curationis formam pro ratione earum, quas diximus, differentiarum. Nam pleraq; ex remedijs ijs, †{quæ antea memorauimus,} morbũ quidem finiũt, sed natiuas membrorum virtutes offendunt, quæ quidem offensio ad totum corpus pertinet: Quod dupliciter fit, quatenus, aut viscus illud alicuius virtutis ẽ origo oĩbus ptibus cõicatę, aut ipsius opus toti corpori vtile est. Hepar enim, cor, cerebrum, & testes cõmunia vniuerso corpori principia sunt virtutum: Ventriculo autẽ, atq; locis muliebribus propriæ insunt virtutes nulli alteri parti communes. opus tamen ventriculi quidem toti corpori confert, locorum muliebriũ autem ne-
C quaquam. Nocet autem sæpius passionis curatio membri patientis virtuti. Quæ enim immoderate laxant, soluunt robur, quare & membri virtutem: quæ autem supra modum refrigerant, natiuum calorem extingunt, qui fortassis (vt nonnulli arbitrãtur philosophi ac medici summi) substantia virtutum existit: & si non hoc, saltem primum & maxime necessarium ipsarum instrumẽtum. Iam vero & qualitates quædam extraneæ virtutes dissoluere possunt. Nihil igitur horum in curationibus præterire oportet, ne nosmetipsos lateamus, in eum incidentes sermonem: Morbus quidem curatus est, homo autem obijt. quod à quãplurimis quotidie factitari videmus, qui irrationalem experientiam colunt, atq; hæresim methodicam omnia artis bona destruentẽ, quæ rationes quasdam dogmaticas quidem, sed multis erroribus plenas, consectatur. In indicatiõe autem quæ habetur ex virtute partium quispiam etiam reponeret & facilitatem & difficultatem ad sentiendum. Nam quæ facile sentiunt, acria medicamenta non tolerãt, sicuti neq; etiam humores. Nam cum acris humor in ventriculi ore continetur, sæpius syncopa corripiuntur. Quòd si mediocris sit affectus, anxietatem & nauseam habent, & nonnunquam humorem, quo infestantur, euomunt: nonnunquam vero frustra agitantur, hocq; in illis affectibus accidit, in quibus in ore ventriculi vitiatus humor imbibitur. Eodem pariter modo cum ad oculos huiusmodi deflu-
D xerit humor, maximum affert dolorem, & pustulas vlcerosas, quæ difficulter curationem recipiunt, excitat. Sic quoq; rursus oculi ipsi ob eam quam habent ad sentiendum facilitatem, tolerare non possunt acrium medicamentorum viciniam, quemadmodum neque etiam ventriculi os: quinimmo nec aliquod extrinsecus aggrauans hæ particulæ tolerant, & minus ventriculo oculus, vt pote qui nonnunquam etiam ab ijs, quæ inunguntur, grauatur. At quæ difficilem sensum habent, hæc cataplasmata grauia sustinent, & medicamenta mordacia. Siquis igitur velit ex facilitate sentiendi indicationem illis quatuor, quas antea memorauimus, quintam annumerare, vel in ea comprehendere, quæ ex virtute sumitur, nihil, quantum ad recte medicandum, differt. Has igitur omnes indicatiões in memoria habere oportet in quacũq; particula morbo aliquo affecta: nam & ipsius temperatura, & formatio, & situs, & virtus, singulas, quæ in nobis fiunt, operationes commutant, communi intentione seruata: hanc enim ex morbo semper assumendam esse docuimus. Qui igitur secundum solam & simplicem intemperiem morbi fiunt, per contrarias qualitates curantur: Calida quidem intemperies per refrigerantia, siue primo, siue ex accidẽti refrigerent: Frigida vero, per calefacientia: sic sicca per humectantia, humida autem per exiccãtia curantur. De eo vero quod primo calefacit, aut ex accidenti, plenè (vt nosti) diximus in eo tractatu, quem De simplicium medicamẽtorum potestate composuimus: Vbi id quod primo refrigerat, quandoq; ex accidenti calefacere ostendimus, quemadmodum aquæ frigidæ infusionem,

Nõ est in antiquis.

* Al. quid tam

vbi caloris naturalis fecerit reuocationem: & quod calefacit, refrigerare, cùm rarefaciendo corpus caliditatem fecerit euaporare. Quæ igitur secundum solas actiuas qualitates corporis sunt alterationes, ex sola quæ ex calefacientibus, refrigerantibus, humectantibus, atq; exiccantibus potestate adhibetur, ad naturalem habitum restituuntur, neq; sensibili egent euacuatione. Quę vero ob materiæ influxum, si quidem bene temperata sint, solam euacuationem desiderant: si vero intemperata, euacuationem, atq; vnà per contrarias qualitates expetunt alteratione, veluti quæ rheumaticę dicuntur dispositiones. De quibus (vt nosti) vnũ à nobis volumen est editum, in quo & hoc statim ab initio ostensum est, quòd ea quæ totum corpus alit facultate debilitata, huiusmodi fiunt dispositiones, cum aceruata superfluitas ad partes præcipue defluat imbecilles. Si enim p rheumaticam dispositione sanguis, qui in huiusmodi partes fluat, aliquam habeat cacochymian, mista oritur dispositio: quod forte rarissime euenit. Sēper enim sine pituita aut flaua vel atra bile visus est sanguis, qui tenuisconsistentia fluat. Ex alia autem quapiam causa si pars intumeat, considerandum est, an huiusmodi affectus sit phlegmone, an scirrhus, an œdema. Nos enim omnem calidam ac veluti flammeam dispositionem nominamus phlegmonen, id est inflammatione: cuius differentias paulo ante diximus. Tempus itaq; est vt de œdemate quàm breuissime subijciamus, vt memineris eorum, quæ latius de hoc nos dicere audiuisti. E F

De œdemate. CAP. 3.

Oedema est mollis tumor atq; doloris expers ex pituita vel spiritu ortus vaporoso

Oedema in pedibus hydropicorum et tabidorum et cacheticorum est symptoma

OEdema igitur vocamus tumorem mollem, doloris expertem, quem ex pituitosa substãtia, aut spiritu vaporoso fieri constat, qualis in cadaueribus euenit. Nonnunquam etiam in pedibus & cruribus eorum, qui aqua intercute, & phthisi, & alio malo habitu (Greci cachexian vocant) laborant. Verum tale œdema in periculosis illis dispositionibus accidens est, nulla propria præcipuaq; curatione indigens. Sola enim frictio ex oxyrhodino, aut nonnunquam ex sale & oleo, vel etiam ex sale iniecto oxyrhodino sistit ipsum, aliaq; huiusmodi multa. Cum vero propter pituitam parti influxam huiusmodi fit affectus, spongia in aqua, quæ parum aceti habuerit, infusa passionem sedat: quæ si non quieuerit, plus aceti miscendum est: sit tamen moderata ipsius temperatura, vt possit ipsam quispiam bibere. Quæ autem ex ea plus aquę continet, in principio adhibenda est, maxime in mollibus corporibus: Quæ vero hac fortior fuerit, in robustis & durã habentibus pellem, & quæ ad primam spongiæ appositionem non iuuantur. Oportet autē spongiam omnino nouam esse, quæ si non affuerit, saltem exquisite abluatur ex aphronitro & nitro, & ex ea, quæ conia stacte, id est lixiuium distillatum, à Gręcis nominatur. Quòd si ex his œdema non quiescat, aluminis parum imponendum est, spongiaq; omnino noua applicetur. Si vero in aliquo artuum tale fuerit œdema, incipiendo ligaturam in imis partibus, finire oportet in altioribus, iniectionem & compressionem & vniuersam distributionem faciendo, velut in fractionibus. Curationis enim intentio in huiusmodi affectibus mista est, vna quidem vt eorum substãtię aliquid dissoluatur: alia vero, ut aliquid congregetur ac restringatur. Si igitur per ea, quæ dicta sunt, non sedetur, tunc aliquid fortiorum medicamẽtorum, quod temperaturam mistam habeat, ex dictis viribus adijciẽdum est. Ego in diuturno œdemate, vbi prius particulam oleo illeuissem deinde spongiam ex lixiuio apposuissem, atq; vehementius strinxissem, affectum perfecte curatum vidi, non amplius videlicet hac curandi regula habente mistam virium contemplatione, sed ad discutiendum & incidendum declinante, id quod in omnibus ferè diuturnis affectibus probatum haberi non ignoramus. Postquam vero satis ad te de œdematis scripsimus, de scirrhosis deinceps tumoribus dicendum est. G

De scirrhis. CAP. 4.

Scyrrhus exquisitus est tumor præter naturam insensatus durusq;

Scyrrhus insensibilis nõ recipit curationẽ

EXquisitus scirrhus est tumor præter naturam sensu priuatus durusq;: non exquisitus vero non omnino insensibilis est, difficulter tamen omnino sentit. Scirrhus igitur insensibilis curationem non recipit: qui vero difficulter sentit, nõ incurabilis quidẽ est, non tamẽ facilẽ curationem admittit. Fit autem ex humore lento & crasso, qui partibus, quæ indurãtur, tenaciter infigitur. Interdum itaq; statim à principio congregatur paulatim & augetur: crebrius vero medicorũ imperitia paratur, cum vehementer erysipelata & inflammationes astringunt & infrigidant. Siquis igitur medicamenta vehementer dissolutiua induratis corporibus adhibuerit, quæ manifestam faciant scirrhi diminutionem, breui tempore sperabit perfectam curatione, non vere, ignorans, quòd residuum passionis hoc curatiõis modo incurabile redditur: tenuiori enim ex eo dissoluto humore, residuum exiccatum lapidis duritiem assequitur. Non igitur curandę sunt partes induratæ medicamento immodice siccante, sed eo, quod calorem habeat tepidum, humiditatem vero nec multam, nec omnino minimam. Quod enim superfluum humorem habet, nihil omnino dissoluit: quod vero minimum, plus quàm oportet exiccat. Oportet autem induratũ corpus, à medicamento, quod auxilio futurum sit, simile quid pati his, quæ sub sole funduntur. Vocantur autem malactica, id est mollificantia, huiusmodi mèdicamenta, de quibus amplius diximus in quinto tractatu libri, qui de simplicium medicamentorum viribus inscribitur. Et exempla eorũ dicta H

Induratis partibus applicanda sunt calida tepide emollientiaq; medicamenta

sunt,

A sunt, simplicia quidem, medullæ omnes atq; adipes. Ex medullis primas partes obtinet ceruina, deinde vitulina: ex adipibus autem adeps anseris in volucrum genere: leonis vero in pedestrium cæteris præstat. At vero qui ex gallina sumitur, anserinum, & qui ex pardo leoninum sequitur, ac deinde vrsinus, atq; taurinus. At qui ex capris accipitur & crassior, & siccior prædictis est, eoq; adhuc magis q ab hirco capitur. At iā dictū est, quòd huiusmodi affectus medicamētis vehementer siccantibus non indiget. De differentia vero, quæ ex eorum tenuitate crassitudineq; oritur, indicatiue quidem dictum est, manifeste vero nequaquam adhuc. iccirco in memoriam tibi reuocanda sunt, quę inuicem commentabamur, quando Cercyllij puerulum curabam, cui ex erysipelate nimis infrigidato atq; astricto tumor scirrhosus in toto femore relinquebatur. Existimauimus enim medicamenta, quæ ipsum curare deberent, tenuia esse oportere, quare femur oleo pfundebam in profundam peluim posito puero, quę multum Sabini olei cōtinebat, eo quòd omniū tenuissimum ipsum esse sciebam: a balneo vero abstinebam, nisi in longo interuallo dierū totius corporis curandi gratia. Postquam vero partem fouimus, medicamenta ex prædictis medullis & adipibus confecta adhibuimus, miscendo nonnunquam bdellium scythicum, mastichem ægyptiam, atq; ammoniacum thymiama vocatum, quod pingue & non vetustum esset: similiter

B & chalbanem. Et postquam per hæc præparatū fuerat, soluens ammoniacum pinguissimum in acerrimo aceto, circūliniui totum femur circum circa: deinde per aliquot dies rursus opopanacē pinguissimum miscui aceto acerrimo, & huius videlicet exoluens id, quod recens erat, alioquin pingue nō permaneret: quemadmodum nec bdellium, nec ammoniacum, neq; etiam chalbane: iussiq; puerum alteri cruri innixum saltare, vt plus cibi ad illud ferretur. Postea, vbi repulsus erat iam scirrhosus tumor, timēs ne eius residuum maneret, omnia è contrario facere aggressus sum, femur ex aliquo medicamento eorum, quę pice constant, perungens. Manifeste itaq; clarebat, q ex aceto linimenta egregie tumorem comminuerant, laxatiua autem molliorem reddiderant, minorem autem nequaquam: vicissim tamen eis vtendo, adhibito conuenienti moderamine, puerulum curaui: Sic ut si altero duntaxat medicamentorū genere quis curationem attentasset, nihil ad scirrhi solutionem profecisset. In tendonibus (voco autem sic musculorum aponeuroses, id est eneruationes) ex prædictorum medicamentorum vsu manifestissima auxilia videri licet: siqs recte vtatur curatione ex pyrite lapide. Oportet autem eum, cùm igne excanduerit, acerrimo aceto aspergere, ac deinde super lapidem mouere partem affectam, vt à vapore sursum lato scirrhus dissoluatur. Multæ enim partes iam planę curuatæ conuolutæq; hoc curationis modo mē-

C brum dimouendo, perfecte sanatæ sunt, vt ferè magicum opus videretur. At oportet præparare mollificando ptē scirrhosam medicamētis, de quibus supra diximus. Quinetiā in hac ipsa, quæ fit per pyritem lapidem, curatione, abunde multum oleum Sabinum calidum prius perfundēdum est, aut aliquod aliud, quod extenuādi vim habeat. Nec minus proderit anethi comam decoquere, præsertim cum viride fuerit atq; recēs. Q. si pyritem habere non possis, molari vtendum est: vocant autem sic lapidem, ex quo molę parantur, quæ frumentum molunt.

De scirrho Lienis & Iecoris. CAP. 5.

SPlenem induratum non solum deforis fortibus medicamētis curare conuenit, sed etiam per fortissimas potiones: nam eas sine molestia tolerat. ex quorū numero primas partes sibi vēdicant cortices radicum capparis, & scolopendrij, & myricæ tum radix, tum germina, omnibus huiuscemodi in aceto vel oxymelite coctis. At sæpenumero cum tangitur splen renitens videtur, non tamen scirrhosus, sed flatuosus potius est tumor: in quo oportet, vbi prius locū absinthio perfuderis, medicamen emplasticum mistas vires continēs superponere, quale est, quod

D ex sulfure atq; alumine constat. sunt profectò multa huiuscemodi in medicamentorum tractatibus descripta. non simpliciter autem mistorum medicamentorum viribus attendēdum est, sed & quantum misceatur. Cum itaq; splen flatuoso tumore afficitur, & magis œdemate: si multum aluminis adhibueris, nihil nocebis. in scirrhosis autem tumoribus vim dissolutiuam superare cōuenit: parum autem eius, quod stringendi vim habet, admiscendum est. Cum igitur de numero simplicium & sponte nascentium medicamētorum flos salis tali sit natura præditus, sanat splenes induratos, si extrinsecus ipsis in vesica apponatur. Scirrhum autem hepatis ab initio quidē sanauimus sæpius: Vbi vero ad plures dies forte foret extensus, neq; ipse potui sanare, neq; aliū vidi qui posset. Omnibus igitur qui ita affecti sunt, ex necessitate subsequitur aqua intercus: pereunt autem quāplurimi in tempore longo: quosdam vero noui ēt breui pereuntes, quibus aluus multa deijciebat. Liquet igitur, quòd his sufficienter angustata erant ora vasorum, per quæ trāsmittitur cibus ex simis hepatis partibus in conuexas, adeo quòd siqui ex eis sanati sunt, ea, quam antea diximus in musculosarum partium scirrhis, curationis ratio saluauit: neq; enim perfert hoc membrum fortia medicamenta, veluti splen. Augere autem oportet ea, quæ ratione inflammationis ipsi apponuntur, mistura emollientium: erant autem illa ex absinthij coma, & expressione myrobalani, & vtraq; nardo indicaq; ac celtica: adhuc autē & croco, & œnanthe, et mastiche chia, & vnguentis, quæ ex spica nardi conficiuntur: adhuc autem & mastichino, & melino, & œnāthino.

no. His igitur ammoniacum thymiama, & bdellium, & quas diximus, medullę, & adipes mixti, et quæ incidere possunt, factum in hepate scirrhum sanare poterunt, si etiam ratio conueniens victus adhibeatur vnà cum medicamentis, quæ in potu sumuntur ad aperiendum abstergendúmq; eum, qui in viscere cõtinetur, humorem. Sunt vero hæc omnia etiam eos qui in renibus continẽtur lapides comminuere apta, de quorum materia multi medici conscripserunt. Admiscere autẽ oportet & ex his, quæ vrinam mouere possunt aliquid. Plurima vero est etiam istorum materia, quæ à multis quidem scripta est, atq; à nobis comprehensa in eo, quem de medicamentis scripsimus, tractatu. Quare nunc etiam quæ dicta sunt tibi sufficiant. B

De Tumore flatuoso. CAP. 6.

Tempus enim iam est transgredi ad alterum genus tumoris, cui materia generationis est spiritus flatuosus. Vocatur autem non solum flatuosus, sed etiam flatus huiuscemodi spiritus, crassus ac vaporosus existens, non secundum substantiã æthereus neq; tenuis. Cogita vero eius naturam ex circunstante nos aere, in memoriam reuocans qualis in austrinis constitutionibus, qualis'ue in aqlonaribus fiat. ei. n. q in australibus, assimilatur flatuosus: alteri vero qui in aquilonaribus, is qui in nobis secundum naturam est spiritus. Adiuuat autem ne huiuscemodi spiritus diffiet, etiam densitas corporum: quare huiusmodi affectus curatio vnam communemq; habebit intentionem ad elaxanda ea, quæ astricta sunt corpora, atq; ad crassos spiritus extenuandos. Nã si subtiliori substantia sufficienter calefeceris, id quidem quod densatum est, rarefacies: quod vero crassius est effectum, extenuabis. Patientium autem particularum natura conuenientem auxiliorum materiam indicabit, ac in ipsa maioris minorisq; rationem. Nam spiritus iste crassus & vaporosus nonnunquam sub membranis, quæ integunt ossa, comprehenditur: nonnunquam vero sub peritonæo, aliquando intra intestina vel ventrem: comprehenditur vero aliquando & †{intra membranas, quæ musculos complectuntur, quemadmodum & à membranosis tẽdonibus:} comprehenditur etiam ab ijs, quæ ratione cognoscũtur spatijs, in musculis atq; alijs partibus corporis, quorum locorum naturam in administratiõibus anatomicis didicisti. Ita igitur ipse musculus inflatur, atq; in ventris vel intestinorum corpore flatuosus includitur spiritus. & cum sufficiẽter frigidus fuerit, tunc maximum dolorem excitat. Communis autem curatio omnibus (quẽadmodum diximus) per subtiliorem substantiam, quæq; quando passioni dolor adiunctus sit, talem habeat naturam, vt dolorem queat sedare. Secundum vero patientium partium differentiã, & materia curationis commutatur: & augetur, atq; obtunditur vis. Cum igitur ex tali spiritu dolor interuenerit in ventre inferiore, subtile oleum cum medicamentis, quę in ipso ebullierint, per clysterem inijciens, statim dolorem sedabis. Quæ vero debent ebullire in oleo medicamenta, cũ subtili substantia calefaciẽtia, sint cyminum, & id quod apud nos est, & magis quã ipsum id quod æthiopicum nominatur, & apij, & petrapij semẽ, & marathri, & sinonis, anesiq; atq; libystici, & seseleos, & dauci, & spondylij. Et si coniectura comprehenderis frigidam esse dolentium partiũ dispositionem, rutam, & marathrum, & grana lauri intus decoques, miscebis'que asphaltum, ipsumq; oleum laurinum, & siqua alia similem naturam habent. Q; si inflammationem huiusmodi doloribus adiunctam putaueris, auferes ea, quæ admodum acria sunt, & quę vehementius calefacient. ad ea autem quæ in hoc mediocrem naturam gerunt, queq; vim elaxandi habent, trãsibis. In oleo itaq; ad ebulliendum pones anethum & non rutam, etiam admiscebis adipem anserinum vel gallinaceum: sed hæc quidem, vbi vehementiores dolores infestant. Mediocres vero etiam extrinseca concalefactione iuuantur, ea præcipue quæ ex milijs fit. nam eorum leuitas dolentibus commodissima est. Si hæc non affuerint, vel ex sale calefacito, vel ex lini semine crudo, vel quocunq; alio modo. Cucurbita etiam magna cum multa flamma absq; cutis scarificatione, sępius statim dolorem amouit: oportet autem eam vmbilicum comprehendere. Quòd si etiã post hęc dolores permanserint, medicamentis ex opio vti non dubitabis, quale est Philonis Tarsensis, omnibus medicis notum: quanuis scieris aliquam noxam ex huiusmodi medicamentis, membris patientibus necessario affuturam: sed certe ei, quod magis vrget obsistendo, hominem, qui ex nimio dolore syncopa corripitur, parua cum noxa saluare eliges. nam & sequentibus deinceps diebus, noxam membro ex medicamento contractam emendare licebit. Vocantur igitur huiusmodi medicamenta, Anodyna, id est indolentia, quoniam dolorem sedant: & dolorem quidem sedant, non tamen dispositiones penitus sanant, sed vim sentiendi obtorpescere faciũt. Vti autem oportet Philonis medicamento, omnibusq; ex opio confectis nõ statim, sed post tẽpus compositionis annuum, aut omnino semestre. Maxime uero atq; citissime ex potu horum medicamentorum laborantes dolore liberãtur, vbi intestina gracilia patiuntur: Sicuti ex his, quę sedi imponuntur, crassorum intestinorum passiones præsentaneum habent remedium. Nõ modica autem fit virtutis distributio & ex ebibitis, cum inferiora afficiũtur: atq; ex his, quæ sedi imponuntur, cum superiora fuerint affecta. Quæ quidem in carnosis fit partibus spiritus flatuosi aggregatio, nonnunquam omnino vacat dolore, ac longiori tempore durat, ac tum præcipue, cum fuerint articulationi vicina. Hic enim sunt musculi magis neruosi ac densi, atq; in media sui parte carnosiores ac rariores. Tales vero (vt nosti) passiones sanaui medicamentis ex pice, resina, terebinthina,

Marginal notes (printed):

F

† Al. aereus

† Al. ex anti. cod. sub membranis, q̃ musculos uel tẽdones complectuntur.

G

H

Marginal notes (handwritten):

Natura particular. patientiũ auxiliorum materias indicat

Dolores a crasso spiritu in uentre oborti curantur cum clysmis ex oleo factis in quo sint incocta semina discutientia

Dolores uentris mediocres extrinseca tantum calefactione sedant. ut quæ fit ex milijs uel sale uel sale uel semine lini calefactis

Cucurbita umbilico admota uentris dolores sedat

Opium medicamenta recipientia dolorem tollunt, ut philoniũ, ipsam tñ dispositionẽ relinquunt

Opio constantib. est utendum post tempus ad minus semestre

Intestinorum dolores ubicunq; sint iuuant. a bibitis et ab iniectis per sedem

A binthina,& adipe leonino atq; taurino. Conuenit autem ipsis & quod ex sorde balnei, & calce
fit,& ex sycomoro,&(vt summatim dicam)ea quæ insigniter subtili constant substantia, quibus
ea quæ molliendi vim habent admiscentur.

De Abscessibus. CAP. 7.

ENimuero cũ de his satis dictum, iam tps est vt transeamus ad apostematũ.i. abscessuũ tra-
ctationem: sic aũt nominant eas dispositiones, in quibus inuicem distant, quæ prius se con-
tingebant corpora. Spatium igitur vacuum in medio fieri oportet, quod aliquam substantiam
spirituosam vel humidam aut mistam ex vtrisq; comprehendat. Transmutãtur autem in abscef-
sum inflãmationes quædam, atq; ex inflãmationibus erysipelatis participãtibus,& ex erysipela-
tibus inflãmationis participantibus non pauca. Sine his vero etiam abscessuũ dispositio consi-
stit ex multitudine quorundam humorum, aut spirituum vaporosorũ, siue in ipsis patientibus
partibus{in medio}generentur, siue ex alijs confluant, ea ratione qua fiunt illa quæ Aposcema-
ta idest decubitus vocãtur. Noiant vero sic huiusmodi dispositiones, cũ q prius vnũ membrũ in-
festant humores, eo relicto ad alterum transeunt. Quocunq; vero modo fiat abscessus, id spatiũ
quod abscedentes interiacet partes, humiditatibus quæ ipsum faciunt repletur: quę vbi aliquãdo
B perdurauerint multiformes habent alterationes. Nam & lapidibus,& arenis,& testis:& lignis,
atq; carbonibus,& limo,& sordiciei balnei,fęci,& amurcę,& multis alijs talibus similia in abscef
sibus corpora cõtineri sępenumero inueniunt. Qui igit̃ p summa sub cute cõsistunt, facile digno
sci possunt, neq; est eorum sanatio difficilis: nam ex tactus proprietate facillime discernunt.
Curantur vero ex extrinsecus adhibitis medicamentis, ijs quæ bibũtur non indigentes, veluti q
in profundo atq; in visceribus præsertim fiunt. In dignotionibus igitur, cum suppurantur, cedũt
digitis prementibus non resistentes, quemadmodum membra inflãmata: dignotionem igitur
præbent manifestam. At proprietas cessionis alia est in tenuibus humoribus, alia in crassis, quẽ-
admodum,& in tenacibus atq; mucosis humoribus. Sæpius vero nobis subijcitur cum tẽtione
spirituosa pars aliqua abscedens, quæ vbi secta fuerit, inuenitur sanguis concretus, adeo vt qui
bis aut ter huiusmodi viderit dispositionem, si solers & memor fuerit, comprehensum in huius-
modi tumoribus sanguinem ita concretum agnoscere poterit, cum in memoriam ex collatione
reuocauerit tensionis ac cessionis proprietatem. At forsan præstat non propietatem, sed quanti-
tatem tensionis ac cessionis nominare. Curatio autem earum, quæ in superficie cutis abscedunt
inflãmationum fit, incipiente quidem adhuc abscessu, per ea quæ dolorem sedant atq; elaxant: p-
C cedente vero tempore ad ea quæ concoquendi ac suppurãdi vim habere proprie dicuntur, trã-
sire oportet. De his autem dictum est; sicuti de pluribus alijs, in quinto de medicamentorũ sim-
plicium potestate tractatu. Statim igitur aqua abundanti perfundere atq; fouere oportet & oleo
calido partem inflammatam conspergere, atq; ex farina triticea, quæ in aqua atq; oleo moderate
ebullierit, cataplasma imponere. Nam hoc citius ad suppurationem perducit, q̃ id quod ex pane
conficitur. Illud .n. maxime dissoluendi vim habet, vt cui adsint sales atq; fermentum, optimeq;
coctum sit. Hęc vero omnia desunt triticeæ farinæ. Et cum suppurari incipientem inflãmationẽ
curaturus, suppurationem prohibere posse speraueris, tunc plurimum panem ebullire permit-
tas, oleo scilicet ac aqua subigẽs: sit autem aquę ad oleũ multiplex proportio. Plus autem quàm
hoc suppurationem prohibet hordeacea farina simili modo pręparata, quæ vero in tali curatiõe
infunditur aqua, habeat altheæ radices intus decoctas. Si vero per summa cutis in parte inflam-
mata tensio valida fuerit, multis scarificationibus incidere oportet in superficie, ac postmodum
ex farina hordacea elixata vt diximus, cataplasma apponere. Tentaui autẽ sæpius plurimas &
valde tenues in superficie scarificatiões: contrario autem his modo alias profundiores magnas:
& tertias, quæ medium tenebant in longitudine ac profunditate. Quę igitur in superficie fiebãt:
D debile auxilium afferebant: Quæ vero longę erant atq; profundæ, plurimum quidem sanguinis
exhauriebant, adeo vt ferè animi defectum afferrent: rursus vero ipsæ propriam curationem ve
luti vulnera exigebant: Quæ autem earum ambarum medium tenebant, semper inueni ab incõ-
uenietibus dictis esse remotas, atq; ideo eas in vsu censui præferẽdas. In qbus igit̃ difficulter ad
suppurationẽ peruenit, neq; facile discuti tumor potest, ibi humores esse cõpactos crassiores ac
tenaciores est existimandum. In his vero dispositionibus tñ conuenit ea quæ fit per pfundiores
scarificationes curatio. Conuenit etiam id quod ex carycis constat in aqua decoctis cataplasma.
Oportet autem nõ ipsas assumere carycas, sed aquam in qua ebullientes sunt liquefactæ. Expe-
dit vero & carycas pingues esse & dulces, vt earum humor nõ dissimilis melli videatur. & si eas
assumens decoxeris vsq; ad plurimum temporis, reddetur aqua melli tenui substantia simillima.
Huic igitur aliquando hordeaceam farinam inijcere oportet, aliquando panem Syncomistum
(sic autem nominant eum qui medius est inter exquisite purum & furfuraceum) vocant autem
nonnulli eundem panem Autopyron, quoniam in puro farinam non qualis natura est, talẽ ad
conficiendum panem assumunt, sed prius purgantes furfur excernunt: contra autem in furfura-
ceo prius adimunt eam farinæ partem quæ purissima est, Panis autem qui autopyros appellatur,
qualem habet ex natura farinam triticum, talem etiam seruat. Oportet autem triticum ipsum ex-

Abscessus sunt dispositiones, in quibus a se inuicem distant quæ prius se contingebant corpora

Abscessibus continentur corpora sæpe carbonib. lapidib. arenis, testis, lignis, limo, amurcæ similia

Farina triticea maxime ad suppurationem promouet, hordeacea plurimũ resoluit

quo farina sumitur, esse ex his quæ generosa dicuntur: quædam enim ex ipsis multum furfuris continent, quæ ignobilia nominant: quędam vero siliginē, quæ (vt dixi) generosa vocant. Ne/quaquam igitur oportet furfuraceum esse frumentū, ex quo vtilem ad cataplasmata farinā accipimus: sed quemadmodum dictum est, multam habere siliginem: quod si ignobilis tritici farinā assumpseris, crassiorem furfuris partem oportet excernere, atq; ita panem medium cōficere: Ex hoc igitur pane partē mediam ac teneram ad cataplasmata cōmiscebis, quando potentia mediū farinę hordeaceę & triticeæ volueris facere cataplasma: Nam farina triticea maxime ad suppurationem valet, hordacea vero plurimum resoluit. Hic vero quem diximus panis mediam naturā seruat: sicuti & eius farina inter nuper dictas farinas triticeas est media. Ad hoc igitur respiciens cum decoctione carycarum misce quod tibi conuenientius videtur, siue ex panibus, siue ex farinis. Si vero tumor resoluatur, minus tamē q̄ oporteret, simul coquere oportet cum carycis hys/sopum vel origanū. Si quando vehemētius tumorē exiccare volueris, sales decoctioni adijcias, deinde hoc modo infunde farinam hordeaceam. Eximatur autem & hinc quicquid furfuraceū est: & postq̄ plurimum ebullierit, appone cataplasma. In tumoribus quidem qui difficulter resoluuntur, verendum est, ne eorum reliquiæ scirrhodes. i. duræ, relinquantur. Quare in singulis solutionibus attēdere oportet, ad quid transmutetur omnis, cuius curatio suscipitur, tumor: Nā F ea curatio quæ fortiter exsiccantibus agitur, reliquias duras operatur. Hoc vero in singulis solutionibus animaduertes, si partem patientem tetigeris, & quod nunc apparet, illi quod prius videbatur contuleris. Si igitur vnquam tale suspicatus fueris, decoque in aqua cucumeris agrestis radicem, aut bryoniæ, aut assari, sæpius quidem per se solas, nonnunq̄ carycas pingues adijciens: deinde aquæ farinam admisce, cōmiscēs & aliquid adipis anserini præcipue vel gallinacei: quod si hi non affuerint, suillum adiunges. Radices quoq; earum quas nuper diximus herbarum, atq; præterea althææ, si post moderatam decoctionem cum pane atq; adipe conteratur, huiusmodi tumores resoluunt. Fortior autem hisce omnibus est dracontij radix. & siquādo ea vti volueris, cum sit his quas nuper diximus, multo subtilior atq; ad resoluendum potentior, omnino adipē cōmisce. Nisi enim humectaueris atq; mollieris induratos tumores, sed fortibus medicamentis resoluere tātum studueris, in primis quidem diebus eos insigniter decrescere facies, sed pariter id quod relinquitur indurabis, hoc vero induratum difficulter resoluetur. Melius igitur, sicut di/ximus, vt fortiter resoluentibus medicamētis cōmisceamus mollientia, verentes ne tumores in scirrhos (quorum curationem in præcedentibus audiuisti) conuertātur. Rursus igitur ad suppuratos tumores accedamus, quos vbi posse resoluere desperaueris, ex farina triticea vtere cataplasmatibus, nam ad celeritatem suppurationis plurimū conferunt. Deinde aperiēs si videris ea quæ circa sectionem sunt, libera omnino ab inflammatione, medicamentis, quæ emplastica dicuntur, vtere. Sit autem eorum vis ad exsiccandum habilis, careant etiam morsu, vt neq; astrin/gentia medicamenta habeant admista, sed ea potius quæ sine doloris sensu resoluunt, vel parum aliquid astringentis habeant. Ego vero sæpius in huiusmodi, vsus sum medicamento ex fermēto & ostreis combustis confecto. Si vero pars aliqua sectioni circunstans inflammata fuerit, eo quod ex chalcite constat vsus sum, oleo liquefaciens: & vbi paulatim refrigeratū fuerat, in mortario temperans & molliens manibus, atq; vinū infundens, vt nosti. Ad multa vero vtile est hoc medicamentum, quemadmodum in libris De compositione pharmacorum diximus. Faciemus etiam alios (si Deus voluerit) de passionibus quæ singulis partibus accidunt, in quibus omnium medicamentorum, quibus vti consueui, diligenter vires explicare tētabo, atq; eorum vsum opportunum exponere. Sed tu iam in hisce medicamentis de quibus in hoc libro memini, habuisti à me antea & mensuras & præparādi modum. Vbi vero plus opportuno cutis colliquata fuerit in suppurationibus, adeo vt panno lacero similis efficiat, non facile subiectis corporibus agglutinatur, vt necesse sit eum, qui κατὰ πλάτος id est perlatitudinē nominatur, curationis modum adhibere.

E (margin, at top) · F · G · H

Discutientibus fortiter semp sunt miscēda emollientia, ne tumor in scyrrhū abeat

De sinu. CAP. 8.

CVm vero amplius agglutinandi cutem subiectis corporibus creuerit difficultas, huiusmo/di affectum Sinum appellant. Deinceps tibi in memoriam reuocabo huius quoq; curatio/nis modum, quem vidisti me sæpius in pluribus adhibere. Vbi talis dispositio consistit, satius est fistulam directe perforatam vel ex ære vel ex cornu factam habere paratam: quod si hæc non fuerit, vnum ex his instrumentis quæ Pyulca, id est puris attractiua dicuntur, quod foramen latissimum habeat, & eius quod à nobis cōpositum est ex charta cōbusta medicamētum, tu sepe vidisti me exiguam portionem multo oleo rosaceo permiscere, ac per id instrumentū puris attractiuum in sinus inijcere, deinde filis euulsis orificium claudere. Quæcunq; vero emplastica medicamenta oleo rosaceo liquefacientes inijcimus, hoc instrumentum non permeant. In his vero oportet vesicā suillam accipientes, fistulam directū foramē habentē apponere. Esse vero acriora medicamenta liquefacta, q̄ illa quæ Emmota id est linamentaria dicuntur, est necessariū, qualia sunt apud oēs vsitata colore viridi insignia. Hæc enim oportet non pauco oleo rosaceo liquefacere, vt in sinum inijci possint. Dissoluitur autem emmotorum vis in huiusmodi mistionibus.

A Igitur emplastica omnino medicamēta, quale est Macherionis, & Epigoni, & quod Isis cognominatur, vbi ad emmotorū vsum deducuntur, cerati indigent admistione: hæc.n. ad sinus vtilia sunt. Qua enim ratione eis ceratum admiscetur, eadem etiam sunt ad sinus vtilia. Miscentur aūt quoniam vires mordaces habent, si per sola liquescerent, non admisto ipsis cerato: sed vbi quidem oleum rosaceum plurimum fuerit, quod vero in ipso liquescit medicamentum paucum, nō amplius acritudinem seruat. Vbi vero sinus mediocriter carne oppletus fuerit, tunc agglutinantia medicamēta apponere oportet, veluti si recenti & sanguinolento vulneri medicareris. Multa vero tali sunt natura prædita: Alia quidem quæ ex asphalto constant: vocant autem huiusmodi nescio quomodo emplastra barbara: Alia vero quæ cirrha, idest fulua, vel phæa, id est fusca à colore dicuntur, ex lithargyro & ærugine æris decocta plurimum: sic enim ærugo fuluum colorem accipit: Si vero paucum ebulliat, facit emplastra quæ Melina, id est lutea dicuntur. Te vero non latet, quòd omnia metallica medicamenta subtiliores partes habent, & vim exsiccandi maiorem, vbi multum ebullierint. His vero medicamentis fuluis vbi statim reponuntur, quædam extrinsecus supereminentia fusca concrescit, sub qua pars medicamenti profundior plusquam ab initio fuluior videtur. Atq; idcirco nonnulli huiusmodi emplastra vocant Dichroma, idest
B bicolora, quidam vero Diprosopa idest bifacia. Quanto vero subtiliora fuerint ac maiorem exsiccandi vim habuerint, tanto plus in sinum operabūtur: nam ad eius profundum oportet transmitti vim, si intentionem propositam assequi velimus. Quæ vero recentia & sanguinea vulnera agglutinant, quāquam his minus exsiccant, labra vulnerum, si breuia extiterint ac minime profunda, agglutinant: atq; ob hoc facile ac cito quod oportet efficiunt. Si vero in profundum vulnus protendatur, & suturis & fibulis solemus in vnum cogere. Sinus itaq; omnes non simplices sunt diuisiones, sed frequenter in ipsis modo vna pars, modo alia excoriata est, qd' neq; te oportet latere. Cum igitur ad locum superiorem sinus extenditur, facile per os ichor, idest humor vitiatus, elabitur. Si vero vergit ad ima, cum intus retineatur, partem aliquam continuam erodit. In his quidem sinibus, nisi prius ad effluxum feceris sectionem, nihil proficies, neq; cum carnē generare, neq; cum agglutinare volueris: In alijs vero nō opus est sectione, si modo conuenientem figuram in parte patiente seruaueris: Ex qua figura potes aliquando sinum ad partem superiorem vergentem, facere ad inferiorem declinare: ac contra, vergentem ad ima, conuertere ad superiora. Vidisti me igitur sinum in brachio existentem, cuius os erat prope cubitum, figura in superiora tendēte sanasse sine alia facta ex aduerso sectione: & in coxa similiter figura sinus
C ad ima vergente, cum sinus versus genu quidem terminaret, altius vero os media coxæ regione superius, sine vlla ex aduerso diuisione, vidisti factā esse curationem, subijciente me popliti ceruical molle, vt inferiorem situm haberet inguen q̄ genu. Suffecit autem in hoc sinu & alijs isto maioribus solum melicratum immissum aptum ad cōglutinandum omnes eius partes profundiores. Quidam autem lixiuium iniecerunt, seipsos coarguentes in his, quæ prius ad carnē sinui inducendam medicamenta apposuerunt: Neq; enim caro noua priori adnasci potest cum sordicies circunsedit. Quo modo igitur sufficienter carne innata sinui, conglutinatiuum adhibēt medicamētum? siquidem veluti satis sordidum existentem lixiuio abstergere tentant, cū pura caro neq; acrius melicratum toleret? In hoc igitur satis est si hoc tale immittatur, quale quispiam cum voluptate potaret. Et post melicratum solitus sum deinceps antequam medicamentum conglutinatiuum imponam, aliquando vino solo aliquando vino mulso sinum abluere. Nam ad abstergendum atq; ad expurgandū circunstantes humores vitiatos melicratū est melius: sed ad conglutinandū vinum est melius & efficacius: sit aūt inter dulce & astringens medium. Et quidem post medicamenti agglutinantis appositionem spongia noua ex mulso vel vino circumijciatur
D quammollissima, atq; alligatio quidem incipiat à fundo sinus, finiat autem ad os. Sed & linteorū circūuolutiones fundū sinus sine dolore cōstringāt, paulatim vero laxentur vsq; ad os sinus. † & hoc ipsum habeat laxam alligationem, emplastro quod circum apponitur ita cum forficibus discisso, vt ex ore sinus humores vitiati, si qui excernantur, possint effluere, paruo aliquo alio ipsi imposito emplastro vsq; ad solutionem, quam tertia quaq; die faciens, auferes hoc ipsum, quod veluti suprapositum circumiacet. id quod per totum sinum circumiectum est medicamentum relinquens. Indicium autem tibi sit, nunquid pars sinus profunda sit bene conglutinata ichor. i. humor emanans si multus aut paucus decoctus aut crudus: adhuc autem si neq; in ipso sinu dolor sentiatur, neq; tumor appareat, sed totus locus depressus siccus atq; expers doloris existat. Si autem & pus bene coctum in ore videris paucum, adhuc magis bona tibi sit spes de sinus cōglutinatione, imponensq; rursus spongiam, ac denuo alligans vt diximus, secunda quaq; die vel tertia solue, permutans semper quod ori sinus superstat linteum eodem emplastro perunctum, quod totum os in circuitu comprehendet. Oportet autem non esse admodum impressum, sed ita vt omnis humor vitiatus ex sinu per ipsum possit euacuari. In prima igitur & secunda die si aliquis humor tenuis à sinu excernitur, noli omnino de cōglutinatione desperare. Sæpius enim circumiecti membro patienti vis medicamenti vehemēter exprimit ex ipsa cute & carne subiecta tenuem humiditatem, quando ita affectum fuerit corpus ægroti, aut ex naturali tēperatura,

†. καὶ τοῦτο ...υτὸ χαλα... ἐπίδεσιν ...τῳ τοῦ ...μάκου. i. et ...: ipsū laxi ...rmaci ap... ...itionē ha... ...t. sunt qui ...tūt eiq; in ... medicamē ...lle.

aut ex malo victu: qua humiditate expressa spatia mediocriter exsiccata conglutinanť. In tertio E
autem & quarto ab initio die si ichor crudus ex ore se ostenderit, tunc scito sinum non esse conglutinatum. Sit autem prę omnibus id quod patienti membro circuminijcitur medicamentum, vehementer quidem exsiccans, neq; mordens vero, neq; intendens, veluti est nostrum quod cirrhum.i.fuluũ seu giluum vocať, sine cera confectũ ex metallicis medicamẽtis elixatis & oleo cicino & aceto, quod vulnera sanguinolenta conglutinat, ac sine molestia sinus exsiccat. Vidisti vero & ipso sanatas fistulas aliquando, in quibus angusto, longoq; existente foramine, cum nõdum intus callum haberent sed sordiciem solum, immisi primum lixiuium, deinde tandiu intus permanere permisi, donec speraui totam sordiciem penitus excidisse: postmodum medicamentum apposui. Sic vero & eos qui sub cute sunt sola sinus, in quibus nondum carnem generari oporteat, quiq; inscite à quibusdam curati erant, simul atq; curandos suscepi, hoc medicamento conglutinaui, cum tamẽ prius lixiuio abluissem. quoniam qui vlcera curant, nullo ex his quæ expurgandi vim habent, vtuntur medicamento. Vbi vero qui ad abscessum perueniunt, tumores tarde secti fuerint, aut ob medicantium imperitiam, aut eorum quibus medela adhibetur timiditatem, qui secari non patiuntur, sed expectant vt longiori tempore cutis à pure rodatur: F
contingit sæpius vniuersam cutim à pure circa abscessum aggregato sufficiẽter extenuari instar τοῦ ῥάκους.i.lacerę vestis, vnde & illi nomẽ Rhacωdes.i.lacerosa à medicis inditũ puto. Est itaq; huiusmodi cutis conglutinari contumax, præcipue si quis secundum substantiam siccum medicamentum imponat: ex his enim magis fit laceræ vesti similis & sicca cutis, instar pellium detritarum. Visum est igitur mihi opportunum, si quis ad eius conglutinationem vtatur medicamẽto, substantia quidem humido, potentia autem sicco. Dictum autem in libris de medicamentis, quòd potentia sicca medicamenta dici solent à medicis, quæ exsiccandi vim habent. Optimum autem ex omnibus medicamentis quæ substantiam quidem humidam habent, vim autem exsiccandi, est id quod à me compositum est ex lithargyro & adipe suillo antiquo & chalcite, quibus additum sit oleum vetustissimum. Nam vim eius esse efficaciorem sum expertus ad huiusmodi dispositiones, cum neq; admodũ durum fuerit, neq; exquisite non inficiens. Sed & si tale conficiatur, & vulnerũ sanguine manantium cõglutinatiuũ erit: & oĩa etiã vlcera ad cicatricẽ perducit, si & oleo {antiquo} remittatur, & cum vino mediocris ętatis cõmisceatur, deinde in circuitu eiusmodi dispositionibus apponatur, quas sæpius sine vlla molestia conglutinauit. Confert autẽ vt diximus in lacerosis cutibus non parum & mel, si vsq; ad emplastri consistentiam elixetur, G
Eius vero elixationis mediocritas vix recte perficitur, nisi inspiciatur. oportet enim ipsum neq; adeo esse durum, vt difficulter labatur: neq; ita humidum, vt circumfluat. nam quod durum est, ad eandem peruenit cum duris emplastris absurditatem: humidum vero veluti superiectum calido corpori, vndiq; circumfluit, & siccum linteum derelinquit, quod non modo nihil iuuat, sed etiam nonnunquam obest cuti, quæ debet conglutinari: At si mediocriter elixetur, hoc quidem optimum est medicamentum in huiusmodi sinibus. Sed quoniam elixationis eius mediocritas non facile potest cõiectura attingi, rectius mihi visum est ei myrrham subtilissime tritam aspergere, aut aloem, vel thus, aut aliquod ex his, vel omnia simul, tum præcipue cum linteo inunctũ humidius apparet. Oportet autẽ aspergere ista per cribrum, quod sublime supra mel teneatur; sufficit autem semel aut bis illud agitare, vt mediocriter excidant. Nonnunquam vero & dum elixatur adijcio melli aliquid ex antedictis medicamentis, quando præsertim sinus maior fuerit atq; profundior. Vsus sum aliquando & tenui centaureo, quod mirum est ad huiusmodi medicamentum. Post ipsum vero & symphytum vtile est, & deinde ireos illyricæ radix, postea farina ex orobis: Neq; obscurum est quin & contundi oporteat, & per cribrum subtile transmitti, ac postmodum conteri talia omnia: Melli autem commisceantur eo tempore quãdo debet ab igne H
amoueri, tantum nobis super terentibus donec melli decocto optime vniantur. Melius autem fuerit si cacabum ab igne amouentes, hæc omnia admisceamus, & deinde diligenter agitemus, donec mel adeo tepidum reddatur, vt corpori cui curatio adhibeatur, possit imponi.

De Gangræna. CAP. 9.

CONsequens est vt deinceps dicamus de inflammationibus, quæ gangrænæ fiunt. Nominant autem (vt nosti) Gangrænas eas, quę ex magnitudine inflammationis nondum factę sunt, sed adhuc fiunt mortificationes. Nam cum omnino membrum effectum est emortuum, vt punctum vel sectum vel adustum non sentiat quæ patitur, statim recidere oportet, qua sanam partem vicinam attingit. Sed quod ita affectum est, denigratur. Quod vero in medio est constitutum, ita vt tendat ad mortificationem, Gangręna nominatur. Curatur autem euacuantibus nobis q̃ possumus plurimum sanguinis qui in membro patiente compactus est, cuius causa fiũt mortificationes, ob id quòd arteriæ ex angustia loci nequeunt se attollere, reliquo autem transpirationes exhibentibus. Aut igitur cutem vniuersam multis sectionibus profundis secare oportet vnà cum subiecta substantia: aut plurimis scarificationibus profundis incidere. Sanguinem vero manare permittens, imponere debes ex medicamentis aliquod ad putrescentia vtilibus: cuiusmodi sunt quę ex oxymelite & farina orobi vel lolij cõficiunť. si vero talia nõ assint, fabarũ

farinam

A farinam adhibe,atq; ipsum oxymel solum:Et si fortius medicamẽ apponere velis,adijce sal,aut ex trochiscis aliquem exquisitissime tritum,qualis Andronis, & Polyidæ & Pasionis est. Et Musæ medicamen ad hæc aptissimum,quod in Heræ sectione scriptum est. Vtaris autẽ & his & alijs quæ antea diximus,animum aduertens ad corpus ægroti.Nam si rusticum fuerit & durũ natura,fortissima medicamenta desiderat:fœmineum vero & molles carnes habens,imbecilliora.Sic & viri quicunq; & molles carnes habent,& balneas amant,& in ocio degunt,mollia exigunt medicamenta: Neq; dubium est idem in pueris faciendum esse. Et siquando etiam putrefactam atq; emortuã partẽ abscideris,vt securius agas,nuper dictis vtere medicamentis;naturã corporũ simul attẽdens,atq; eius insuper partis quæ male affecta est. Quædam enim sunt, quæ citissime ad putredinem veniunt: & satius est ob maiorem securitatem, quando abscindis aut circuncidis id quod iam putruit,eam quæ veluti quædam radix est,sanæ parti adiunctam, adurere,sicuti sæpius in pudendis facere consueuimus,nonnunquam quidem male affectis partibus,quæ adurunt afferentes:quandoq; vero linamentum ante submittentes. Facta vero adustione,solemus (vt nosti) vti succo porri:qui vbi non adsit,his quę paulo ante diximus. Vbi vero tibi videbitur his remedijs adhibitis cessare putredo, vt cito crusta excidat, medicamento

B quod nominatur Cephalicum,cum melle vtere. Melius vero & ex hydrelæo panẽ decoquentes,vel farina hordeacea eodem modo parata,vel etiam cum ipsa miscendo triticeam,facere cataplasma.Id etiam medicamentum quod Tetrapharmacum nominatur,ac præterea Macedonicum,sunt crustarum suppurationibus,atq; earum excidentijs accommodatissima. Similiter autem & quæcunq; vim habent ad suppurationem perducendi.Et panis vero tritus cum apio vel ocymo optime crustas disrumpit,& à sanis partibus separat.Ex simplicibus autem medicamẽtis iris,cum melle, vel radix panacis,vel aristolochię,vel acori.In mollibus vero corporibus sufficit orobi farina cum mele vel thure. Aufert autem & crustas Machærionis medicamẽtum, † & iris cum melle.Cum vero exciderint crustæ,huiusmodi vlcera possunt quibuscunq; medicamentis,quæ carnem inducant,ad sanitatem perduci.

† In græco. [...]od. legit, & [...]is cũ melle. le[...]it etiã, & isis, [...]mmota.

De Cancro & Elephantiasi. CAP. 10.

CVm de his abunde dictum sit,reliquum est vt de cancrosis tumoribus disseramus, qui in omnibus quidem partibus corporis fieri consueuerunt,sed in mamillis præsertim mulierum,quæ purgationem secundum naturam non habent:quæ vbi modum seruauerit, tunc mulier integra fruitur sanitate.Hi vero omnes pręter naturam tumores ex melancholica superflui-

C tate generantur,de qua diximus in commentarijs,in quibus de potentijs naturalibus egimus, Vbi ostendimus hunc humorem,dum sanguis in hepate fit,fæcis vinariæ proportione generari:expurgari autem à splene,qui ex eo naturaliter habet alimentum.Cum igitur naturalis temperatura hunc humorem paucum generauerit,& ratio victus adhibita confert,& splen satis attrahit ex eo qui generatur,nulla huiusmodi superfluitas in venis coaceruatur. At cum contraria eueniunt,tunc in venis multiplicatur,& eas de quibus dicturi sumus, facit ægritudines. Dico autem his quę diximus contraria,vt scilicet hepar ad generandum huiuscemodi superfluitatem sit aptum: sit etiam ratio victus per tales adhibita cibos,qui crassum & fæculentum humorem procreare natura apti sunt:splen vero sit natura imbecillior,& quicquid de ea superfluitate generatur,ad se minime trahere potens.In hoc vero corpore turbidus fit,ac crassescit is qui in venis continetur sanguis, & nonnunquam à venis habentibus (sicut & alia omnia) vim excernendi id quod extraneum est,per hæmorrhoidas excernitur.Sæpius autem & ad varices decũbit:Et quandoq; ad cutem vniuersam expellitur,fitq; is morbus quem Elephantem nominant, Nam & aliquando ad alias corporis partes,quæ cæteris sunt imbecilliores,humor iste defertur, atq; euidenter apparent quæ in illa parte sunt venæ,nigro sanguine ac crasso plenæ, quantoq;

D crassior fuerit ac nigrior,tanto deterior est passio. In mamillis autem sæpe vidimus tumorem forma ac figura cancro animali consimilem.Nam quemadmodum in isto pedes ex vtraq; parte sunt corporis,ita in hoc morbo venæ distenduntur,ac figuram omnino similem cancro repræsentant.Hunc morbum per sui initia sæpe sanauimus.Sed vbi in molem insignem satis euectus est, nemo sine manus opere potuit curare. Itaq; vniuersæ chirurgiæ tumorem præter naturam excidentis intentio est,totum tumorem,qua partibus sanis adhæret circuncidere: sed ob vasorum magnitudinem,cum pręsertim fuerint arteriæ,profluuij sanguinis statim periculum imminet:quod si laqueis eas circumprehendas,sympatheæ, idest passiones per consensum,insequuntur.Si autem & morbi radices exurere statuas,neq; huic rei maximum periculum deest, cum prope principes partes fit adustio.Hunc igitur morbum(vt diximus)in principio sanauimus,& tunc præsertim cum melancholicus humor non admodum crassus videbatur existere. Nam hic purgantibus medicamentis,ex quibus sanitas sequitur,prompte succumbit.Neq; obscurum est huiusmodi medicamenta debere esse euacuãdæ atræ bili accõmodata. Quod tandiu faciendum est,donec sanitas pristina parti subsequatur:qñ ratio victus optimos generans humores interim adhibeatur.In Alexandria quidem elephantis morbo plurimi corripiuntur propter victus modum & regionis feruorem. At in Germania & Mysia rarissima hæc passio videt.

Cancri solent in omnib. corporis partibus fieri, sed praecipue in mamillis mulierũ quae purgationem non habent

Atra bilis expurgat. a liene, quem alit

Et apud Scythas lactis potatores nunquam ferè apparuit. In Alexandria vero plurimum ge- E
neratur ob victus rationē. Comedunt enim farinam elixatam, & lentem, & cochleas, & plura salita, & nonnulli ex ipsis carnes asininas, & alia quædam quæ crassum & melancholicum humorem generant. Nam cum circunstans aer calidus sit, motus humorum agitur versus cutem. Huic igitur morbo, quas antea diximus, conferunt purgationes. Quòd si & ætas & virtus permiserint, sanguis prius mittendus est. In cancris vero non inutile est, neq; in istis vbi nihil prohibet sanguinem mittere, demum purgare: & si fuerint mulieres, menstrua euocare, siquidem nondum quinquagesimum annum attigerint. Patiēti autem particulæ succus solani imponatur, nam hoc medicamen ad huiusmodi vtile est. Quòd si nolit ægrotans medicamento adeo humido illiniri, cum præsertim domum exire cogatur ad consueta negocia peragenda, medicamen ex pompholyge constans est imponēdum, quo me vidisti vti ad cancros exulceratos: & si hoc non adsit, adhibe alterum medicamentum nostrum quod ex chalcite fit. In victus vero ratione succus ptisanę abundanter exhibendus, & serum lactis: & ex oleribus, malua, atriplex, & bletum: & quando tempus tulerit cucurbitas, ipsis etiam est vtendum: & piscibus petrosis, & auibus omnibus, exceptis palustribus. Sed his qui elephantiam patiuntur, in viperarum esu

Elephanticis conducit viperarum caro theriaca illita et comesta

est mirabile auxilium. Ita vero eas condire oportet, quemadmodum vidisti Marsos qui feris ve- F
nenatis & aspidibus nutriuntur, Capite quidem primum abscisso, & cauda, vsq; ad digitos quatuor: deinde omnibus interaneis exemptis, cute etiam nimirum adempta: aqua deinde abluatur corpus ipsarum. Sed neq; aliter cum theriacam antidotum conficere volumus, vsq; ad hoc præparamus: sed deinceps concoquimus differenter. In theriaca quidem paululum anethi & pauci salis in aqua ponentes: In his autem qui elephantiasi laborant, in olla anguillarum modo præparantes, ex albo iure. Fit autem hoc modo. Aqua abundanter in ollam funditur & paucum olei, & cum hoc porrum & anethum adijcitur. Liquet autem quòd viperarum carnes sunt decoquēdæ, donec exquisite molles reddantur. Ipsum etiam medicamentum cōfectum ex viperis, quod theriacam appellant, optimum est potandum ijs qui huiusmodi morbo laborant, vel etiam sicui libuerit ad cutem oblinendam: nam cum omnia hæc facta fuerint, nonnunquam solet squama à cute decidere, quale in serpentibus quod senium appellatur. In alijs autem tumoribus præter naturā non putaui oportere eam quæ manu fit curationē hoc in loco scribendā, cum tu medicamenta probatissima à nobis acceperis. In strumis enim ea quæ astringere, & exsiccare & pus etiā facere possunt. In his aūt quæ melicerides dicunt, ea quæ has dissoluendi vim habent, &
quæ pus resoluunt, & aquā in scroto & abdomine medicamenta accepisti, quibus etiam in aqua G
intercute laborantibus vtaris. In his enim duplex intentio est, scilicet vt sanetur tumor durus in viscere, & coaceruata humiditas dissoluatur. At prius de induratorum viscerum curatione dictum est: {sed differunt cum talem tumorem partes patiuntur, & differentem exigunt curam.} Quare curatio hydropum ad has tres reducitur intentiones, vt sanemus durum tumorem qui in viscere est, vt ea apponamus quæ humiditatem dissoluunt, & medicamenta quæ vrinam mouent in potu demus. Hæc quidem tibi qui ad longam peregrinationem accingeris satis esse arbitror. Si vero (vt institui) librum de medicamentis secundum genera, & loca patientia composuero, illum in tuo reditu habebis. Sed & aliud opus magnum amicis expostulantibus exarabitur, in quo tota ars curandi continetur, etiam si tibi peregre detineri diutius contigerit, singulos qui à nobis scribentur cōmentarios ad te mittere non grauabimur.

Hydropis curationis tres sunt scopi ut sanemus tumorē durū quo viscus affligitur, et apponamus ea, quæ dissoluunt humiditatē, demusq; urinas cientia

Post hunc librum collocari debuerat liber cui titulus est, Quos, & quando, & quibus medicamentis purgare conueniat: H
qui in quinta Classe pag. 88. habetur.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARII QVATVOR,

Ioanne Vaſſeo Meldenſi interprete:

Ab Auguſtino Gadaldino recogniti.

ARGVMENTVM.

Pertractat de ijs quæ ueteribus medicis in acutorum morborum uictu controuerſa erant, ac in primo quidem libro agit de Ptiſſana.

1 **QVi gnidias appellatas ſententias conſcripſerunt, hi ſanè quæ ægri in morbis ſingulis patiuntur, & quonam modo nonnulla his eueniant recte ſcripſerunt: atq; ea quoque quæ medicinæ imperitus quiſpiam ſcribere potuiſſet, ſi ab ægro unoquoque qualia patitur probe intellexiſſet. Verum quæ medicum non referente ægro ipſo perdiſcere**
C **oportet, multa ex his ſunt prætermiſſa, alia in alijs: & quædam ad coniecturalem cognitionem (τέκμαρσιν græce dicunt) peropportuna.**

Non ſolum nihil eorum quæ ægri patiuntur, prætermiſerunt qui gnidias ſcripſerunt ſententias: verum quoq; & vltra id quod iuſtum eſt, de quibuſdam mentionem fecerunt: vt paulo poſt oſtendam. Neq; id artis opus eſt, ſi nihil prætermiſerint eorum quæ à plebe ipſa cognoſci poſſunt. Non etenim is artifici eſt ſcopus, ſed quæ ad curationem idonea ſunt omnia ſcribere. Quapropter ſæpius nonnulla adijcere quæ vulgus non nouit, erit opus: & multa quę huic nota ſunt auferre, ſi nihil ad finem artis conferre videantur.

2 **Et quædam ad coniecturalem cognitionem (τέκμαρσιν dicunt) peropportuna.**

Τέκμαρσις eſt quæ per τεκμήριον fit cognitio. τεκμήριον autem appellant veteres ſyllogiſticum ſignum, non autem ſimpliciter ſignum omne, vt in opere de coniectura & ſigno eſt demōſtratum. Quæ igitur medicis ad huiuſmodi cognitionem tum neceſſaria tum vtilia exiſtunt, non
D omnia ait gnidijs in ſententijs ſcripta eſſe: ſed prætermiſſa pleraq;.

3 **Cum autem ad coniecturalem cognitionem dicatur quonam modo curare ſingula oporteat, in his multa aliter quàm illi enarrauerunt, ſentio.**

Ex quo multa quæ ad coniecturalem cognitionem expedita & idonea exiſtūt, à gnidijs medicis prætermiſſa eſſe dixit, quam nam dicat coniecturalem cognitionem ipſe deinceps docuit inquiens, Quonam modo curare ſingula oporteat. Nempe quod ad horum inuentionem vtile fuerit, id ex arte eſt. Sed forſan quis opinabitur prætermiſſas eſſe quæ tum ad dignotionem, tum ad prænotionem conferunt coniecturas. Verum res non ita habet, cum de neceſſitate in his quæ ad curationem idonea ſunt, hæ contineantur. Si enim ad optimę curationis inuentionem nihil conferrent morborum dignotio & futurorum prænotio, prorſus hæ ſuperuacarent. Nunc autem quòd conferant, ob id commodæ exiſtunt. Ergo quòd affectuum dignotio ad curationem valde neceſſaria ſit, recenſere non eſt opus. Nam in primis quiſnam ſit morbus dignoſcere oportet, deinde curationem ipſius ita aggredi. Quòd vero prenotio ad curationem quoq; commoda ſit, demōſtrauit in præfatione prognoſtici Hippocrates. Qui ergo omnia quæ ad medicinam ſpectant, cōmoda ea vel ad dignotionem vel curationem vel prænotionem eſſe dixerit, virtute idem dicit. Curatio ſiquidem per ſe à medicis exercetur: Prenotio autem & di-

gnotio propter curationem.Quo ſit vt nemo finem artis dignotionem vel prænotionem ſicuti curationem aſſeuerauerit.Intellige autem impręſentiarum curationem,ſublationem morbi,nõ eam quidem quæ adhuc ſit,ſed quæ iam facta ſit.Sed de omnibus abunde eſt ſcriptum in eo libro qui de fine medicinæ agit. Nec expedit vt impræſentiarum quippiam præpoſtere & præter inſtitutum faciamus.(græce πάρεργον,ἔργον ποιεῖσθαι dici ſolet)vtpote qui iam veteris mentem vel ſine exquiſito finis examine cognouerimus. Verum cum & modo alio dictio præſens pleriſq; in exemplaribus,fide etiam dignis ſcripta ſit,de ea mentionem facere non intempeſtiuum fuerit.Differt autem ab ante ſcripta dictione litera vna videlicet,ἢ,id eſt vel,vt adhunc modum græce ſit.ὁκόταν δὲ εἰς τεκμάρσιν λέγηται,ἢ ὡς χρὴ ἕκαστα ἰητρεύειν,id eſt, Cum aũt quippiã ad coniecturalẽ cognitionẽ dicatur,vel quonã modo curare ſingula oporteat.Qui ita ſcribunt,per τεκμάρσιν dignotionẽ & p̃notionẽ intelligũt.& p verba hæc ὡς χρὴ ἕκαστα ἰητρεύειν,id eſt quonã modo curare ſingula oporteat,curationẽ:nolẽtes eã in τεκμάρσιος noĩe cõtineri.Quod ſi ita habet,in anteſcripta dictiõe qua dicit̃,Multa p̃termiſſa ſunt alia in alijs, & nõnulla ad coniecturalẽ cognitionẽ p opportuna,nõ recte ſanatoriã artis partẽ p̃termiſiſſe videt̃ Hippocrates. Sed ꝙ hi reſpõdeãt ob id reſumptã ſcriptamq; quæ ſeqtur dictionẽ,vt quod ſanatoriũ eſt adijceret,nemo eſt qui ignoret. Verum qm̃ de re ad curationẽ congrua diſceptatio nõ ſit,ob eas res ſermonem protrahere eſt ſuperfluum.Pergamus igitur ad ea quibus quæ ad ſanationẽ vtilia ſunt, docet. F

Atq; non ob id ſolum non laudo:uerũ ꝙ & paucis numero ſint uſi medicamentis. Nẽpe *maximus numerus medicamentorũ,quibus in morbis non acutis uſi reperiuntur,eſt tempeſtiue exhibitorum tum elaterij,tum ſeri, tum lactis {quæ ſi bona eſſent,morbiſq; quibus dari cenſerent,congruerent,multo ſanè digniora laude erant,ꝙ pauciſſima ſatis facerent.Sed res impræſentiarum non ita habet.}* 4

Paucis quoq; numero auxilijs vſos eos ait,niſi in acutis morbis. quaſi in his multa dixerint. quod ſanè fecerunt. Quę vero longis in morbis dixerunt,hęc† {vere ſunt.} Nam & per tẽpeſtiuam elaterij,ſeri, & lactis potionem perficiuntur.

Qui uero ſecundum adornauerunt librum.hi medice magis quæ ſingulis exhibenda ſunt,percurrerunt. 5

Liber ſecundus à primo ſcriptus adornatus digeſtus ꝗ dicitur,cum inſtitutum habens idem, plurimas dictionũ eaſdẽ,nõnulla quidẽ eorũ quæ in priore erãt,abſtracta habet,alia aũt adiecta, G & alia permutata. Exemplũ rei huius ſi p̃ſpicuitatem deſideras,ſecundũ Eupolidis Autolicum ex priore adornatũ digeſtumq; habes.Sic & gnidias ſententias à primis ſecundas gnidij ediderunt medici.quæ nõnulla quidẽ haberent eadẽ oĩa,alia vero adiecta, & alia ſublata, veluti & alia permutata.ſecundum igitur hunc librum, Hippocrates priore medicinalem magis eſſe aſſerit.

Sed de diæta,id eſt uictus ratione,nihil quod effatu dignum ſit conſcripſerunt ueteres:quanquam id magnũ eſſet. 6

Medicina tripartitam partibus in Diætam chirurgiam et pharmaceuticen

Is curationis ductus contextuſq; qui per conſuetã materiã efficit̃,diæta,id eſt victus ratio,nũcupat̃:vt qui per conſuetas tum ſectiones tum aduſtiones & quęcunq; alia manu fiũt chirurgia, tertiam ab his medicinæ partem pharmaceuticen dicunt:quæ ſcilicet per medicamenta abſoluitur perficiturq;.Accuſat autem priſcos Hippocrates,ꝙ de victus ratione nihil effatu dignum conſcripſerint:idq; dixit,non ꝙ nullum quod ad victus rationem ſpectaret theorema conſcripſerint,ſed ꝙ non effatu dignum.Qualenam autem ſit effatu dignum,docebit in ſequentibus.

Fuerunt uero qui uarios morborum ſingulorum modos,diuerſaſq; horum ſectiones diuiſioneſq; non ignorauerint. 7

Non ſolum varios morborum modos non ignorauerunt,verum quoq; & vltra quàm decet de his ſcripſerunt:vt oſtendam in ſequentibus. H

Verum morborum ſingulorum numeros clare pronunciare uolentes non recte ſcripſerunt.quippe cum nõ facile numerari queant,ſiquis lãguentium morbos alterum ab altero quadantenus differre,nullumq; morbum eundem uideri, quin idem quoq; nomen habeat,coniectauerit:† {Mihi uero placet omni in arte animũ tũ conuertere tum appellere. Nam quæ probe uel recte procedunt officia,probe & recte ſingula peragere oportet.Quæ item celeritatem deſiderãt, celeriter adimplere:& quæ ſynceritatem,ſyncere:& quæ ſine dolore adminiſtrari poſtulant,citra dolorem omnẽ adminiſtrare.Cætera quoq; huiuſmodi omnia† {ſecus quàm hi qui rem propius ſunt contemplati} ad meliorem formam nos redigere conuenit.Maxime autem medicum laudauero,qui in morbis acutis,ui quorum plurimi hominum enecantur,† {ſecus quàm cæteri} in melius procedat.Sunt igitur acuti morbi,quos priſci nominatim perſtrinxerunt, pleuritis,peripneumonia, phrenitis,lethargus,cauſus,& quicunq; alij hos conſequuntur morbi: quorũ febres prorſus continuæ interficiunt.} 8.

Dixi paulo ante gnidios medicos confeſtim ab initio de morbis pluſquam oportet ſcripſiſſe. Scripſerunt ſiquidem bilis morbos ſeptem:Pari modo & paulo infra veſicę duodecim:Renum quoque quatuor:Stranguriæ quatuor:Deinde tetanos tres:Morbi præterea regij genera quatuor:Atq; tandem phthiſes tres.Nempe ad corporum varietates,quæ multas ob cauſas permu-

tabantur,

Al. re vera co tra ſe haben

† Quãuis ha non leganť i aliqbus anti codicib⁹,a G leno tñ cõm 8. iſtius prin libri citanť, ab Hippoc crate hoc ĩ l co ſcripta.

* τουπί πα

† inſigniter prę alijs

† inſigniter prę cęteris

* Al. ſymp matum

A tabantur, respexerunt, morborum identitatem haudquaquam contemplati. quo modo est contemplatus Hippocrates ad horum inuentionem methodo vsus. qua duntaxat morborum numerum inuenire conceditur. Methodum aũt eam in methodi medendi principio demonstrauimus, diximusq; aliquid in libro de elemẽtis ẽm Hippocratis mentẽ. Habes quoq; & à nobis cõpendio quodam scriptum vnum de morborum differentijs cõmentarium. sed hoc in loco dictiones prosequi est opus. Nempe is expositionis scopus existit. † Nam siquis inter exponẽdum demonstrationes scripserit, sermonem protrahet, & præcipuã quæ sanatiõis morborum causa existit, dimittet. partem inquam quæ ad maxime letalium morborum curatiõnẽ excellit præstatq;. Summa quidem præsentis dictionis hæc est, particularia vero dictionis deinceps explicabo.

† Ex græcis an[t]iquis ita legẽ[n]dum. Nã si qs i[n]ter exponẽdũ [d]emõstratiões [s]cripserit, nec [p]ostea lõgũ p[ro]fecerit sermo[n]ẽ sanationis morborũ cau[s]a, is p̃cipuam [p]artẽ dimittet: [p]artem &c.

Cum enim nullus communis pestiferi morbi modus passim grassatus fuerit, sed morbi & σποράδες, id est sparsim priuatimq; prehendentes, & similes fuerint: ab his plures quàm ab alijs omnibus intereunt. 9.

Ostendit hac oratiõe Hippocrates morbos multos vno fieri tpe: quos si pernitiosi fuerint, pestem appellant: si vero mitiores, altera quadam indicant appellatione, epidemos vel epidemios nominantes. vt epidemus morbus sit qui tẽpore aliquo in regione aliqua abundet insolescatq;. B Pestis vero, epidemia pernitiosa. Est autẽ & aliud morbi genus cõmune multis{ quod in regione superuenit acceditq;} endemumq; vel endemium appellitatur, quasi patrium dixeris aut vernaculum. His autem omnibus aduersantur σποράδες, id est qui sparsim priuatimq; prehendunt, ægros discrepãter fatigantes, neq; ẽm cõem modum constantes. Sed quidnam est quod ab Hippocrate dicitur? Sed morbi, & σποράδες, & similes fuerint. Nempe contrarium dicẽdum fuit. Et non similes eos inter se esse: si vtique aliquid morborum similitudine & endemium & epidemũ, & pestiferum iudicari debuit. Duorum igitur alterum, vel meliorem hanc scriptionem existimare oportet, Sed morbi & σποράδες, & nõ similes fuerint: vel similes eos dicere opportuit nõ inter se, sed morbis antedictis, id est consuetis: quoniam rarius quidem tum epidemij tum pestiferi fiunt: vocati vero sporadici frequenter. De quibus & hoc in loco agetur: veluti de epidemijs in libro epidemiorum morborum, & de endemijs in libro de aquis, aere, & locis. Nullum aũt peculiarem de peste cõfecit librum, quoniam ex epidemijs vnum esse illam per libros epidemiorum demonstrauit.

In antiquis [i]gitur non τι, [i]d est aliqd sed [τ]ῆ.i. ipsa, refe[r]ẽdo ad simili[tu]dinem.

Pestis est multitudo morborum pernitiosorum in uno tempore
Epidemus morbus est qui in regione aliqua aliquo tempore habundat
Endemius morbus est quasi patrius communisque regioni

10. *Idiotæ uero non admodum cognoscunt eos qui ĩ huiusmodi† {ab his differunt, qui rem propius sunt cõtemplati.}*

† Aliis p̃stant.
Aliis p̃stant.

Idiotas ait non omnino cognoscere medicos eos qui, quantum ad huiusmodi morbos attinet, C {ab his differunt qui propius rem attigisse videtur.} Quòd autem acutos dicat palàm est † de quibus ante sermonem fecit.

11. *Aliaq; auxilia magis laudant, uituperantq;.*

Neq; cõuenientes, neq; laudabiles curatiões dignoscere ait idiotas, sed alias magis. Quo fit vt illi nequaquam recte laudent culpent'ue. Deinceps tanquam eorum quæ dixit demõstrationem adijciens, hæc scribit.

12. *Magnũ aũt rei argumentum q̃ uulgus morbos hmõi sanationẽq; utpote rude planè ignoret, est hoc. nẽpe qui medici nõ sunt, medici esse ob huiuscemodi morbos uidẽtur. facile siquidẽ noĩa discũtur quæ apud ægros usui esse existimata sunt. Si enim quispiã ptisanæ cremorẽ, uinũq; tale uel tale, & melicratũ noĩauerit, referre oĩa eadẽ medici tũ boni tũ mali plebeijs hmõi uidentur. Sed res ipsa secus habet. Nẽpe hi quantũ ad hæc attinet supra modũ inter se differunt.*

Vulgus ignarum non dignoscit præstantes medicos et idiotas quia utrique eadem utuntur ratione [illegible]

Quòd materijs hmõi eorũ q̃ ad victus rationẽ spectant, medici vtãtur tum boni tũ mali, ob id quisnã melior sit, dignoscere nequeũt idiotæ: vtpote q̃ discernere non possint quinã tẽpestiue & D debito mõ præsidiorum materias ægris administrent: & quinam citra hæc. Hippocrates autem vbi impræsentiarum secũdũ præfiniuit procemium, à præsenti oratione consequẽtia exorditur.

13. *Digna autem scribi mihi maxime uidentur, quæ quanq̃ medicis utilia existant: tamen ignorantur: quæ inquam insignes profectus, & insignes offensas afferunt. Quæ autem ignorantur, hæc sunt. Cur in acutis morbis medici quidam ptissanas non colatas perpetuo exhibeant, & recte curare sese existiment. alij omnino contendant, hordeum ut nullum æger uoret, subsecuturam inde quæ insignis sit offensam ueriti: sed cremorem linteo colatum porrigant. Alij uero neque crassam ptissanam, neque cremorem exhibeant: atque ex his quidam quoad æger ad septimam usque peruenerit diẽ, alij perpetuo donec morbus iudicatus fuerit.*

Logicã magis speculationẽ sapere videt̃ quod ab Hippocrate in q̃nẽ disceptationẽq; ponit̃: cũ & sine hmõi speculationibus recte sanare queamus. Nẽpe morbos recte sanare inest medicis ex faciendorũ cognitione & non ex inuestigatione causæ, ob quã sunt controuersi qui varias in hmõi morbis scripserunt curationes. Est vero ẽm veritatem id nõ cõmodissimum modo, verum quoq; & oĩum primũ, atq; quęsitu necessariũ, vt p̃cedente exponã sermone. q̃ enim q̃nẽ dignũ sit, quod, p̃ponit, & quo soluat modo, ante percurrere est melius. Quòd igitur q̃nẽ dignum sit, hinc disces. Nã de philosophorũ cõtrouersia nullã habemus, quæ euidẽs sit, coniecturam. Neq;

enim

enim si genitus mundus sit,neq; si interitus conscius,neq; si extra ipsum inane non sit, neq; si ifi- E
nitus,neq; si is solus vnus sit,neq; si plures,neq; quot numero si plures, neq; horum multitudo i-
cõprehensibilis sit,aut infinita,manifeste coniectari potest. Ad hunc sanè modum & de alijs mul
tis quæ in philosophia quæruntur,nõnulla quidē iudicare prorsus nequiuimus, alia vero non si-
ne magna cõtemplatione. Verũ de ipsis quæ ęgros iuuant,vel lędũt nõ similiter est. Nēpe etsi ad
ipsa inuenienda longo opus sit tpe,viroq; à multis discrepante, q̃ tñ sese reperisse quidã iactãt,ea
facilē habere iudicationem videbuntur. Nēpe si ægris quidem adhibita præsidiũ attulerint,lauda
re oportet atq; agnoscere: si vero detrimento fuerint, vitare atq; repellere. Quæ vero nihil auxi-
lij vel offensæ effatu dignum præstiterint, in neutrius horũ ratione cēsere cõuenit. Sed sanè me-
dicos ab euidenter offendentibus abhorrere oportet. Si ergo †{ parum exuperãtibus } insistant † Al. quæ cam habēt ferentiã, i. bus tñ legi βλάβην, i. sionem.
qui quouis modo ab initio sunt opinati, nihil mirum videri debet. In his vero quæ admodum re-
cesserunt, atq; vsqueadeo vt à quibusdam laudentur, ab alijs culpētur, admirari quispiam eos po-
terit, qui valde offendentia extollunt, vel eos q vere iuuantia vituperant. Id sanè est quod Hippo
crates particulari vno exemplo proponit. Dictum aũt & id nec secus ipsius solutio ab Erasistra-
to in primo libro de febribus, paucisq; & euidēter, vtpote qui Hippocratē planè est secutus. Per
currens etenim in libro præfato medicos tum eos qui aduersissimum febrientibus victum præ- F
scribunt, tum eos qui longis inedijs ægros ipsos conficiunt, atque Petrωnam ipsum, qui tum car-
nes tum vinum exhibebat: in textura sermonis hoc infert pacto. In multis igit valde magnis pla-
gis decidebant, si aũt febrientes oẽs ex tali curationis modo male liberabantur, qui ita curabant, à
curatione desistebant. Sed vt videtur non febribus oĩbus opem fert is sanationis modus. Laudã-
di igitur cum Erasistratus, tum alij qui quæstionem hanc proposuerunt, & solutionē eius scripse
runt. laudandus quoq; & qui præ cæteris eam proposuit. Sciueris præterea & eam nõ magis de
acutis morbis, q̃ de alijs omnibus proponi soluiq;. Nempe responsio de oĩbus cõis est. Non enĩ
in acutorum modo, verum quoq; & morborum aliorum curatione controuersi fuerunt medici.
atq; ob id longo tpe sua in {cibi exhibendi} regula permanent, q nonnullos ab ea euidēter iuua-
ri vident. In cæteris aũt qui nihil inde auxilij recipiunt, cito quidem & ęgros occulte aliquid deli-
quisse suspicantur. quanq; id non sit, sed qđ retulit Hippocrates in libro de fracturis: vbi agens
de his qui fracturas cum vulneribus perperam ligant, atq; ob id lædunt, ait: Non enim deligatio
nem causam esse existimant, sed aliud quoddam infortunium. Sic & eos in victus ratione opina
ri par est. Quod autem præsenti in oratione recensuit Hippocrates, id palàm est, vbi quis eam se-
cum cogitans bis & ter legerit. Nempe ex particulari exemplo cõmunem doceri sermonem cõ- G
periet. quem & vniuersalem vocare consueuerunt, non Philosophi modo, verum quoq; & pro-
pè omnes Logicę artis nõ imperiti. Erasistratus ergo aduersissimarum meminit victus rationũ.
Hippocrates vero relictis monstrosis alienisq;, ad moderatiores se contulit. Monstrosæ etenim
alienæq; vere sunt, tum quæ per inediam fiunt summam, tum quæ per repletionem immodera-
tam. qua vtebatur Petrωnas. Moderatæ vero quarum meminit Hippocrates ĩ acutis morbis, ab
insignibus exhibentur medicis. Quidam enim hordeaceam ptissanam in his administrãt, alij cre
morem duntaxat, alij ne hunc quidem in acutis morbis ante iudicationem, sed tempore interia-
cente solos exhibent potus, aquam melicratumq;, &, si opus sit, oxymeli. Cõtrouersiæ igitur cau
sa est quam Hippocrates ipse in sequentibus exequetur, & quam ab Erasistrato in primo de fe-
bribus bene enunciari asserebam. Est autem ea quòd aliqui solo ptissanæ cremore indigent, alij
hordeacea ptissana, & alij horum neutro, sed potibus solis ad iudicationem vsque fęliciter seruan
tur. Demonstrabit autem in sequentibus quinam hordeacea indigent ptissana, & qui solo ptissa-
nę cremore, & qui neutro horum.

Sanè quæstiones huiusmodi proponere medici non consueuerunt: neque forsan si proponantur, soluuntur. 14.

Quòd primus Hippocrates quæstionem hanc proposuerit, solueritq;, ex hac notum euadit di- H
ctione. Neq; enim, inquit, tales quęstiones proponi à medicis consueuerunt. Quòd si & eas quis
fortassis proposuerit, solutio non reperietur.

Calumniam uero usqueadeo grauem patitur apud uulgum ars tota, ut nullo pacto medicina esse uideatur. 15.

Hac quoq; in oratione ex particulari exemplo rem quandam vniuersalem docet. Nempe in
primis qualēcunq; ingredientium exercitationem controuersia, iustam ignorãtiæ suspicionem
ostendit. Secundo concordia ipsa, iustam magnamq; cognitionis spem demõstrat. quod nimirũ
mathematicis discipli*nis valde contulit. Neq; enim discipulos solum alliciunt, credulosq; red- * demonstrationibus
dunt, verum quoq; & apud idiotas sese verissimas existimandas præstant. Mathematicis igitur
demonstrationibus vsos ait, qui euidenter quippiam & citra quãuis ambiguitatem demonstra-
uerunt. Sed controuersię rationem diligenter in sequenti oratione prosequitur.

Quapropter acutissimis in morbis usque adeo dissentiunt inter se artifices, ut quæ alter porrigit optima esse existi- 15.
mans, ea alter mala esse putet. atq; ferè ob id uaticinationi (quam græce μαντικὴν uocant) ars ipsa similis esse uideat.
augures siquidem alitem eandem si ad sinistram uolauerit, bonam faustamq; esse putant: si ad dextram, malam infau-

stamq;

A *ſtamq;. Talia quoq; in aruſpicina (quam ἱεροσκοπίαν dicunt) uidentur, alia in alijs: ſed uaticinantium nõnulli contraria ſentiunt. {dico autem ſpeculationem hanc eſſe & pulcherrimam & germanam, propter quamplurima & cõmodiſſima quæ in arte comperiuntur.}*

Μαντικὴν appellauit Hippocrates, οἰωνιστικὴν: ἱεροσκοπίαν vero, θυτικὴν à pleriſq; appellatã, quã vere antiqui etiam alij ἱεροσκοπίαν vocant, quòd ἱερεῖα, id eſt hoſtias ſuſpicientes, qui in ea ſcientia graues & præſtantes ſunt, ex ipſis ventura prænuncient. ἱερεῖα autẽ ſcimus appellari omnia quæ dijs ad honorem exhibemus, quales ſunt quæ litantur victimæ, quarum exta inſpicientes ἱεροσκόποι, id eſt aruſpices, prædicunt. Eos vero qui ex auium volatu augurantur, quos ἰωνιστὰς & ἰωνοσκόπους, id eſt auſpices appellant, nunc μάντεις, id eſt augures, appellauit Hippocrates. quãquam μάντεως nomen & μαντικῆς de omnibus quæ ita prædicũt artibus proferatur. Nempe μάντεις vocantur, & ἱεροσκόποι, & οἰωνισταὶ & qui appellantur γενεθλιακοὶ, & qui per notas & victimas, futura prædicunt. preterea & χρησμολόγοι, id eſt fatidici, & θεομάντεις, id eſt diuini vates. Sunt qui & ὀνειροπόλους, id eſt ſomniorum interpretes à poeta appellatos inter μάντεις, id eſt vaticinantes, collocant. Sed conſtat Hippocratem ſolos οἰωνιστὰς appellare μάντεις vt poeta appellauit. Nã is in pleB riſq; ſui operis poetici partibus οἰωνιστικὴν artem venturorum prænotionem eſſe demõſtrat. Quomõ & in primo Iliados circa initia ait, ἀλλάγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν ἢ ἱερῆα, ἢ καὶ ὀνειροπόλον, καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστι, id eſt, Conſulamus itaq; augurem quempiam, aut aruſpicem, aut ſomniorũ interpretem. Nempe & ab Ioue oſtenduntur inſomnia. ἱερῆα quidem dicens, ἱεροσκόπον: ὀνειροπόλον vero qui circa ſomnia verſatur, μάντιν autem οἰωνιστὴν, id eſt augurem auſpicemq;. Sæpius etenim in ſuo opere poetico huius meminit in maximis rebus, diuinandi etiam arte per alites vſus. Sed forſan hæc & quàm decet plura de huius nominis μάντεως appellatione dicta à nobis ſunt. atq; ob id ad quod dicitur tranſire iam eſt tempeſtiuum. Quod enim ait Hippocrates, tale eſt. Qui diuinatorias artes proſequuntur in particularibus multis nihil minus quàm medici diſcordant. Vidi equidem aliquando augures in volatibus ipſis quos dextros & ſiniſtros memorauit Hippocrates, diſcordantes. Alter arabs erat, alter græcus, atq; ex Aſia noſtra. Arabs dicebat dextram alitem, laborantes mulieres ſeruare: ſiniſtram viros. Qui vero ex Aſia noſtra erat, dextrã alitem in virorum morbis apparentem, interrogantibus ipſis ſi ſeruaretur, aſtruere interrogationem recenſebat, ſiniſtram vero denegare. Interrogabam igitur eos ſi quomodocunq; volantem vel dextram, vel ſiniſtram alitem pollere eadem ſignificandi facultate dicerent, nihilq; differre C putarẽt, ſi aut celſiſſima aut terrę propinquiſſima, aut media volaret. Et ſi media, an ſi propius vel celſiſſimam, vel infimam, vel adhuc inter has mediam. Pari modo & ſi auis vel propinqua vel lõginqua volaret, an ne in his nulla foret diſtinctio. Arabs eas nihil ea q̃ vel in altitudinem vel longitudinem vel latitudinem eſſet diſtantia diſcrepare reſpondebat. Græcus vero de ſymmetro diſtinguebat, dextro & ſiniſtro. aſſerebatq; ab auguribus hæc ſcripta eſſe, atq; immoderatas diſtantias moderatis contrarias. teſteſq; in eam rem libros Apolletis, Athenæi, Cheræmonis, Artemidori Phocæ, atq; aliorum multorum qui in augurandi arte clari eſſent, proferebat. Deprehendi proculdubio Arabem & confuſum & à diſtinguendi arte alienum: Gręcum vero diſtincte loqui & artificem eſſe. Nempe artis quæ ſuorum theorematum iudicium per experimenta habet, diſſidentia ex diſtincta & indiſtincta rerum explicatione oritur. Quod ab Hippocrate edoctus græcum augurem in auium volatu artificioſum magis videri iudicaui: quippe qui & ex abundantia ꝙ celebratiſſimos augurum teſtes exhiberet, fide dignus magis erat. Cum vero Arabs plurimos ægrotantium quibus vera prædixerat, teſtes citaret, ſuccedentis vt plurimum eueti ſubſecuti cauſam pronunciaui. Nempe ſi auis dextra moderate diſtans viros ſeruat, immoderate vero diſtans fœminas: ſint autem plures quæ immoderate diſtent, vna vero duntaxat quæ moderate: iure qui D dem multis ſuccedet ex animi ſententia, paucis vero non ſuccedet. Græcus autem alias adijciebat diſtinctiones, quibus etſi dextra auis immoderate diſtaret, interdum tamẽ ſeruandum virum laborantem declararet. Nempe qui molle & muliebre ſtudium exerceret, veluti & ſacrificulũ muli lieris ſchemate ſeruari dicebat. rurſumq; et id ab optimis ſcriptum eſſe auguribus demonſtrabat. Adde quòd & alias quaſdam adijciebat diſtinctiones, in quibus Arabs nihil intelligere videbat. Retuli hæc propter ſequentem dictionem, quam nemo conuenienter expoſuit, ſicuti neq; eam quæ ante ſcripta eſt, vbi ait: Quæſtiones ſanè huiuſmodi proponere non conſueuerunt medici, neq; forſan ſi proponantur ſolui reperiuntur. Nam cum inquit græce τοιάδε, latine huiuſmodi. i. quæ ita diſſident, quidam de ptiſſana ſola perperam intellexerunt: alij autem paulo his melius de victu acutorum, alij de omni ſimpliciter victu, alij vero de curatione vniuerſa prioribus quidem melius, ſed neq; adhuc abſolute. Cauſam autem totius diſſidij quæſiuit Hippocrates in oĩ arte quę experimẽtis iudicari poſſit. Quòd aũt id ita habeat, manifeſte per ſequentẽ condiſces orationẽ.

* ἐριουργὸν id eſt lanificũ. & ita tralatio vus.

17. *Nempe & ægris omnibus ad ſanitatem magnum quippiam poteſt, ſaniſq; ad ſecuritatem, ſeſeq; exercitantibus ad bonum habitum, atq; ad quod quilibet uoluerit.*

Sermo præſens eos arguit, qui Hippocratem exiſtimant præſcriptam dictionem de ptiſſana

ſola

sola proposuisse: eosq; qui de victus ratione siue acutorum morborum, siue simpliciter vniuersa E
factum id putant: pari modo & eos qui de curatione vniuersa problema esse existimauerunt. Nē
pe prior oratio quæ ita habet, Nempe & ægris omnibus ad sanitatem magnū quippiam potest,
eos arguit qui de ptissana, atq; alios qui de sola vel acutorum vel morborum aliorū victus ratio-
ne antecedentem orationem esse opinantur. Neq; enim ægri omnes à sola victus ratione curan-
tur: cum multi sint, qui manuū opera & medicamentorum admistratione indigeant, adhuc vero
magis neq; à ptissana sola. Neq; igitur de diæta sola acutorum, neq; de diæta simpliciter quæ est in
omnibus morbis, sermo Hippocrati existit, neq; de sola ea quæ ex his oritur controuersia: sed de
omni simpliciter arte, quæ experimentis tum discerni, tum iudicari nata sit. Qui etenim cōmune
vniuersaleq; iudicandi instrumentum reperit, per id quæ particularia sunt iudicat. Particulare au
tem vnum est & quod de ptissana medicis in cōtrouersiam venit: sicuti & quod de victus ratiōe
non acutorū modo, verū quoq; & morborum aliorum: atq; ēt quod generalius est de curatione
vniuersa: & quod adhuc hoc generalius vniuersaliusq; est de oī corporis prouidentia, & si sano-
rum ea fuerit. Nēpe & hi ea indigent arte, non quæ ad consequēdam sanitatē præcepta tradat, sed
præsentem conseruandam. Quod non pretermisit Hippocrates cū inquit, Sanisq; ad securitatē.
Nēpe vt talis seruetur, securitate est opus. Vtilē quoq; ait esse speculationem & his qui exercitan F
tur ad habitum bonū. vt enim ægrorum curatio ea quæ nunc ab Hippocrate proposita est specu-
latione indiget: sic & sanorum securitas, vt præsens sanitas conseruetur. Sic & sese exercitantium
prouidētia vt bonum habitū cōsequant. Hæc igitur oīa artis quæ circa corpus versatur, sunt. Sed
quod serie cōtinuata dicitur, ad oēm extenditur artē. Quidnā etenim est quod ait, Et ad quod qui
libet voluerit? Nēpe augur, aruspex, musicus, rhetor, & artifex oīs simpliciter causam eius quæ in
sua arte reperitur, controuersiæ vnam esse existimat: cū scilicet vnusquisq; ex particulari vniuer-
sale facit. Ita sanè & in auguribus factam cōtrouersiā deprehendi: eūq; qui veriora loqueret, iudi
caui: atq; ob id augurum memini Arabis & Græci. Nempe artis omnis constitutio ex propriorū
à cōmunibus distinctione oritur. Qui enim hæc distinguere potest, is optimus censetur artifex.
Vt autem constitutio, sic & iudicatio in distinctione subsistentiam habet. Nempe falluntur q ar-
tes constituunt, cum quod cuipiam contigit, id vel in oēs vel in plures q̄ oportet, extendunt. Qđ
siquidem nulli prorsus contigit, nemo id in tali arte persuadebit sibi verum esse. Nam ī hoc vere
oritur controuersia, cum vniuscuiusq; rem sibi persuadet, non circa illud quod assumitur cōfingi
turq; contentiose litigans. quo modo nonnulli de quibusdam secus q̄ sentiebant, fecerunt, quo
modo & qui proponunt ambiguū esse vtrū vigilamus dormimusue, aut sapimus insanimusue. G
Quòd si manifestū esse id indulgeatur, vtri sanè magis vera loquntur, anceps inquiunt esse, an q
vigilant his qui dormiunt, vel q̄ insanientes qui non insaniunt. Nullus si quidem qui sibi rem p-
suaserit, aut qui secum opinatus fuerit, ita sermones facit: sed qui contētiose litigat, secusq; q̄ sen-
tiat facit. Quidam aūt in arte medicinali res nouas quidem sunt aggressi, cum rebus prioribus me
lius quippiam inuenire nequiuerunt, sed vulgi affectionem, quam Hippocrates recensuit, intel-
lexerunt. Nempe quod externum inusitatumq; est, & nondum si vtile est intellectū, laudant ma
gis q̄ assuetum quod vtile esse est cognitum. Sūt qui ob victus suauissimi affirmationem persua-
dentes ægros alliciunt, doli vafriciæq; non ignari: sed id propter lucri gloriæq; cupiditatē, aggre-
diuntur. Dicta ergo ea quæ verbis fit controuersia, quam viri huiusmodi inter se habent, quę sm
rei veritatem est controuersia: ea oritur quòd enunciatio nō distinguatur, sed de pluribus quàm
oportet, vel omnibus tanquam similiter habentibus efferatur. Atque ob id iuste laudādus venit
Hippocrates, qui de sola sm rei veritatem meminit controuersia: quam qui artem cōstituere ali-
quam volunt patiuntur, cum secum suaq; in anima differenter opinantur, & non verbis subdole
simulatis id agunt ob gloriæ vel lucri cupiditatem. Nullus enim qui animi consilia vere per expe
rimenta iudicat, Petrωnę victus rationem recipiet, carnes assas administrans vinumq; nigrum in H
his qui acuta laborant febre, neq; in tanta siti ita temperans, vt cotulæ aquæ vigesimam porrigat
partem. Talia siquidem diætemata absurda sunt: duorumq; alterum existit: Nempe aut q externa
na sunt, vafris ab hominibus exercitantur paranturq;: aut summam pp stupiditatē id agunt, si pla
nè soli veritatem reperisse existimauerint. Quæ vero ab Hippocrate scripta sunt, ea in prudenti-
bus viris, qui vere artem constituere student, reperiri possunt. cum non maxima sit læsio, quādo
quibus non oportet offeruntur. Talia igitur distinctu difficilem habent eam quæ experimentis
conficitur iudicationem: quæ autem valde differunt, facilem. Controuersiam igitur in his quę pa
rum inter se exuperant, iudicare, & quibusnam ptissana sola exhibēda in acutis morbis sit, et qui-
bus hordeacea, & quibus nullo pacto id faciendum sit, sed potus solus ad iudicationem vsq; por-
rigendus sit, demonstrare, Hippocratis intelligentia est dignum.

Ptissana igitur frumentaceis gustamentis recte præferri mihi uidetur in acutis morbis. eosq; qui eā prætulerunt, laudo. Nēpe uiscositas eius lævis, cōtinua, iucūda, lubrica, & mediocriter humēs, sitim minime īfert: & siquid ablui eget {pbe abluit.} nō astrīgit, nō male turbat, neq; ī uētre tumescit. Nēpe inter coquēndū quoad maxime potuit ītumuit.

Orationem hanc tantummodo legisse mihi videntur qui librū hunc de ptissana inscripserunt,
veluti

Qui propria a communib(us) potest distinguere is optimus artifex censetur

Petrona carnes assas vinumq(ue) nigrum acute feb. exhibebat

A veluti procœmij partem primam qui aduersus gnidias sententias titulum fecerunt. Nam Hippocrates in secunda procœmij parte non amplius contra gnidios medicos agere: sed sese ad curationis acutorum morborum exercitationem conuertere est visus. Tertia autem procœmij pars quã hucusq; percurrit, ad eam quæ victum morbis acutis præscribit, artem spectat. Neq; tñ ad eam solam est accõmoda, verum quoq; & alteri, qui vniuersalior sit, subiecta est sermoni. Demonstrauimus aũt in his quos in scripta de fracturis articulisq; parauimus cõmentarijs, Hippocratẽ subiectos {specialesq;} sermones, pro alijs quibusdam vniuersalioribus obsignare consueuisse: doctrinamq; vniuersalium ex ipsis, quæ tanq; exempla constituit, efficere. Neq; enim ita ab istituto recedit, neq; sæpius præcipit quod multorum cõmune existit. Quo aũt modo in ptissana sermonẽ fecit, causam eius quæ de ipsa est contentionis tum vestigans tum decernens, sic & de omni acutorum morborum victu rectam tulit sententiam. Nam & de venæ sectione & purgatione, & tũ glãdis tum clysteris vsu: de cataplasmatis item, fotibus, vino, aqua mulsa, oxymelite & balneo, nõ parua inter medicos exorta est cõtrouersia. Quæ omnia libro in hoc percurrit Hippocrates methodo vna quam nuper dixi. vim cuius etiam nouisse visi sunt, qui se empiricos nominauerunt, diorismis. i. distinctionibus propria à cõibus separantes. Consueuerunt autem diastolas magis q; diorismos appellare sermones eos, qui quod proprium est, à cõmuni separant distinguũtq;. Iam

B ergo quæ ab Hippocrate de ptissana dicuntur, videamus. Videntur ergo mihi (inquit) priores medici frumentaceis gustamẽtis prætulisse in acutis morbis ptissanam. Frumentacea gustamenta intelligit quæ ex frumento fiunt, frumentum aũt græce σίτον homines appellãt, maxime quidem triticum, sed iam tum hordeum ipsum tũ zeam σίτον appellant. Appellationem vero ad plura extendentes, δημήτρια quoq;. i. cerealia appellata semina connumerant, lentem videlicet, fabã, lupinum, ciccerculam, panicum, milium, pisum, fœnum græcum, auenam, tiphã, cicera, & quæcũque id genus alia. Horum igitur omnium frumentaceorum gustamentorum, cætera quidẽ vulgo damnantur, q; protinus magnum inferant detrimentum. Panis aũt vnus & chondrus in acutis administrantur morbis. & cum his solis ptissana est cõferenda. Lens siquidẽ, & milium, & fœnum græcum tanquam medicamenta ob quosdam ventris morbos exhibentur, & non tanq; nutritura cibaria. Ptissanam igitur recte prælatam esse ait frumentacijs edulijs, pani scilicet, chõdro, & zeæ, ex qua fit tragus appellatus. Nẽpe eorum qui chondrum tpibus Hippocratis nondũ fuisse existimant, ignorantiam argues tum ex quibusdam antiquis comicis qui chondri meminerũt, tum etiam ex Hippocrate ipso, qui in libro de victu salubri de chondro ipso mẽtionem fecit. Nã

C etsi liber ille Hippocratis non sit, sed vel Euriphontis, vel Phaontis, vel Philistionis, vel Aristonis, vel alterius cuiuspiã ex antiquis (nempe ad multos librum hunc referunt) sanẽ omnes hi veteres viri sunt, atq; ex eis quidam & Hippocrate antiquiores, alij vero tempore ipsius vixerunt. Loquor autem de Hippocrate Heraclidæ filio, qui librum hunc confecit. Nam auus ipsius Gnosidici filius Hippocrates, quorundam iudicio nihil omnino scripsit, aliorum vero sententia duos scripsit de fracturis & articulis. Quare autem ptissana frumentaceis edulijs non perperam anteposita sit, demonstrabitur per ea q ipse infert inquiens. Quæcunq; etenim ad acutorũ morborũ sanationem insunt bona, nulli alteri inesse comperies. Recte autem iudicabis, si & acutorũ morborum naturam & ptissanæ vires cognoueris. Natura igitur acutorum morborũ est, vt ipse paulo ante dixit, vt horum febres õmnino sint cõtinuę. febris vero ortus, caloris natiui ad igneum est conuersio, vt alibi demonstrauit, & nunc manifestabit inquiens, ex thorace quidem incipere, ad caput vero flammã mittere. Præterea in libris vulgarium morborum, febrem magnam, ignẽ vocare consueuit: quasi non aliam habeat naturam præter quàm ignis substantiam. Si igitur contraria contrariorum remedia existant, sanẽ febris peculiare remedium vt virtute tum refrigerante, tum humectante sit, oportet. Id nanque febris naturæ quæ & calida & sicca est, contrarium erit.

D Talis siquidem naturę est ignis. Præterea cum febres & ex humorum putredine orianť, non paruam diligentiam adhibere oportet, vt quicquid ex ipsis concoqui possit, concoquatur: & quod iam exustum sit, neque amplius concoqui possit, euacuetur. Quòd si febrientibus ipsis cibi vsus sit, qui hæc efficere queat, si etiam facile tum coquitur, tum distribuitur, iam omnia hęc quibus est opus, habuerit. Quænam igitur sit ptissanæ virtus, ex Hippocrate audiamus, Viscositas, inquit, læuis est. Læue, exasperanti opponitur. Exasperant autem acria, acida, & astringentia: Acria sanẽ omnia calfaciunt, vt eruum, fœnum græcum. Acidorum cætera quidem dimittere oportet: de oxymelite vero est duntaxat agendum. Dimittantur pari modo ex astringentibus pira agrestia, & mespila, & quæcunque huiusmodi, atque ex frumentaceis lens & similia. Exasperantium igitur malitiam ptissana effugit, vtpote quæ lęuorem non tactu solum verum quoq; & facultate habeat. Est item & viscositas eius continua. Et siquidem in omni parte sibijpsi similis propter exactam coniunctionem. † quod zeæ nullo inest pacto. Laudatur præterea non parum quod in ptissana iucundum & mite existit, quod immiti iniucundoq; opponitur, id est, quòd dum sumitur, insuauitatem quandam facit. Sicut denique & panis insuauis est, dum sumitur, nisi abunde ipsum maceraueris madefecerisq;. Immo & ita superatur ab ea quæ in ptissana est iucunditate, quæ mandi non indigeat, sed potuum instar sorberi possit. Neque paruæ est

In antiquis cod. legitur. ὑπερ οὐχ ὑπάρχει τοῖς λοιποῖς ζωμοῖς. i. quod non inest reliquis iuribus.

conditionis

Hippocrates filius Heraclidis fuit

febris est natiui caloris conuersio ad igneum

Acida astringentiaq; sunt vitanda in feb. contra communem vsum

conditionis ptissanæ lubricitas, præsertim cremoris. Pertransit enim thoracẽ, in nulla ipsius parte quippiam, dum transit, relinquens. veluti faciunt quæ in meatibus infarcta adeo obstruant, vt vix absolui possint. quod accidit viscosis ferè omnibus excepta ptissana. Hinc sanè quæ ex chondro fit sorbitio, quod quidem viscosum sit, habet: sed lubrico est destituta. Ptissanę autem inest & lubricum & detergens. Quapropter medici ad detergẽdum eum qui in vẽtre ifarctus est humorem, vomitibus exhibito ptissanę cremore veluti & aqua mulsa, vtuntur. Crudam quoq; conterunt ptissanã puerorũ mangones, faciesq; vt vitiosos cutis exterant colores, illinunt. Quod aũt i ea detersorium existit, id & ad deiectionẽ est idoneum, distributionẽq;, præsertim vbi ex sima hepatis ad gibbã transmeare debeat quæ distribuit alimonia. Hic etenim infarciunt quæ crassi succi sunt, & quę tenaciter collæ modo adhærent. Atq; ob id chondrus non in affectis iecinore solum maxime nocet: verũ quoq; & in his qui viscus hoc nullo qdem pacto læsum, sed cum meatuũ angustia naturaliter afformatũ habent. Qui igitur ita natura affecti sunt, ipsis tum tenacia tum crassi succi oĩa infarciuntur, atq; opplent. atq; ob id grauitatem in eo viscere sentiunt, cũ hęc distribuũtur. Præterea ptissanæ viscositas humens est: sed non vehemẽter, vt aqua & melicratum, sorbitio item ex chondro, & ea quę sorbentur oua. Nẽpe ea oĩa stomachum languentibus ipsis ita manifeste supinant, vt subuersum ipsum esse existiment. Verum ptissana humectare quidẽ valet: sed stomachum subuertere non potest. Stomachum aũt hoc in loco intelligere oportet, vt huiusce tẽporis homines dicere consueuerunt, non meatũ tantummodo, verum quoq; & os ventriculi. Cum igitur id imbecillum fuerit, atq; exolutum, manet diutius in eo quod ingestũ est supernatans. Sed contrarium vsu euenire natũ est, † { vbi à cibo aliquo boni succi reductum, } quod cõtinetur expellit. Nempe humor protinus ãb ipso recedit, & coquitur, atq; quod ita expulsum est deijcitur. Sicuti si crudũ manet, tardeq; cedit quod in ore ventris supernatat. Nempe partis huius munus est appetere, non concoquere. Quę igitur astringunt edulia, vt ventriculi hos roborãt, sic & plus iusto exiccant. Pari modo & quæ ex chondro paratur sorbitio, vt humectat, ita & supinare nata est. Ptissana igitur humectãtiũ vim assecuta, malitiam effugit. Deinceps ptissanã sitim minime inferre ait Hippocrates, maximũ quippiam & hoc esse in his qui corpus tum exurunt tum siccant morbis testatus. Hac sanè occasiõe ptissana q̃ aqua mulsa longe melior existit, quanquam abluẽdi bonitatẽ quam deinceps huic inesse ait, similiter aquæ mulsæ nacta fuerit. imo si ptissanam aquæ mulsæ comparaueris, ptissanam ipsam in acutis morbis & superiorem & melioris conditionis esse reperies. quod ꝓcedente ostẽdam sermone. Nã de ptissana sermonẽ absoluere est tẽpestiuum. Proinde siquidem abluere dixit cum adiectiõe/ Siquid ablui egeat/ quasi nõ in oĩbus acutis morbis probe abluente vtamur edulio. Nẽpe cætera oĩa quæ de ptissana dicuntur bona, morbis oĩno prosunt acutis: sed abluendi bonitas, quibus ventrẽ subduci volumus, vbi cibus in via moratur, ẽ idonea. Probe igitur abluere febrili affectioni neq; tanq̃ cõtrarium, neq; tanq̃ familiare auxiliũ vnum vtile existit: sed bene tanq̃ symptomatis alicuius emendatorium correctoriũq;. Deinceps inquit, Neq; astringit, neq; male turbat. viscositas scilicet ptissanæ. sic etenim sermonem de ea inchoauit. Non astringere aũt quibusdam maxime bonum existit. Nemo siquidem astringentibus vtitur cibis, nisi vel ꝑ symptoma quod animi deliquium inducat, vel ꝑ immoderatum ventris profluuium. Cogunt siquidẽ constringuntq; corpora, viasq; tum distributionis, tum alimoniæ, tum eius quæ foras fit perspirationis conniuere faciunt. quas reclusas apertasq; esse conducit. Quòd aũt non turbet. i. nullam dum concoquitur faciat perturbationẽ, in laudem & ipsum præstat ptissanæ. Perturbatio autem huiusmodi ex multis pariter edulijs: his quidem ventrem mordentibus, alijs vero inflantibus, alijs item quæ pugnantibus facultate partibus constant: quod tũ in lenticula, tum in brassica reperitur. Nempe solidum ipsarum corpus ventrem cohibet, ius aũt ipsum proritat, subducitq;. Sic & qui cerebrum cum oleo & garo cõdiunt totum ex ipsis tum dissimilare, tum sibijpsi pugnãs efficiunt: cerebro quidem stabili & tarde meante, mistis vero ipsi ad deiectionem excitare idoneis. Pari modo & de ouo dicendum, siue cum melle siue cum sale, siue cum garo assumatur. Nempe quod ex ipsis constat, differẽtes habet facultates. Iura item ferè oĩa. /Quapropter & circa sermonis initia viscositatem ptissanæ laudans inquit, continua. quod sanè citra totius in partibus omnibus similitudinem nõ fit. Verum in pręsentia huic verbo/ turbat/ adiecit hoc aduerbium/ male/ (sic græce οὔτε ἄραδον κακὸν) ptissanam nõ turbare haudquaquã simpliciter asserens, sed/ male/ adijciens. Nihil enim ciborum concoctioni q̃ hoc ipsum aduersat magis. Quo fit vt qui de concoctione scripserunt, ciborum varietatem, præsertimq; vbi varijs constent facultatibus, nocentissimam dixerint, vtpote quæ ingesta ipsa probe concoqui prohiberet. Obseruant id maxime tum qui luctantur, tum qui legitime certant. Prãdio siquidem panẽ duntaxat edunt, in cœna vero carnẽ. Plura de his enũciarem, nisi scirem te inuenire ipsa posse, qui ex his quæ de concoctione in cõmẽtarijs de facultatibus naturalibus dicunt sis instructus. Cõmentarios autem huiusmodi si neglexeris, frustra in his versaris. Quapropter de perturbatione huiusmodi supersedens, ad omnium vltimum me transferã, ꝙ ab Hippocrate de ptissana adhuc loquẽte dicit, Neq; in ventre tumescit. Nẽpe multos ptissanã ꝙ flatuosa esset dãnãtes, haudquaq̃ ignorãs, non abs re adiecit. Nam inter coquẽdũ quoad maxime potuit, intumuit. Qua sanè adiectiõe crimen,

E F G H

† Cod. imp[...] si habent, [...] a cibo aliq[...] cacostomac[...] subuersũ; m[...] nuscripti h[...] vbi a cibo [...] quo eustom[...] cho subuer[...] vetus trãsla[...] hẽt. Sed qũ[...] fortaſ ꝑ qu[...] dã cibos cõ[...] tatiuos con[...] nientes sto[...] cho &c. qu[...] lectionẽ sec[...] ẽt est interp[...] noster.

* Al. vna cu[...]

Alimenta oia subuertunt stomachum praeter ptissana

ore ventriculi exoluto diutius supernatat cibus ingestus

Oris ventriculi munus est appetere non concoquere

Ciborum astringentium usus quo conueniat

Lentes et brassicae constant partibus facultate pugnantibus

Ciborum varietas diuersa facultate constantes nocentissima

A crimen,controuersiamq́;,simul & purgationem significauit, elixationemq́; edocuit. Scribit quædã & nihilominus de coctione in sequentibus:sed in presentia tantillum hoc sermoni de ptissana adijciam. Ptissanã si plurimũ coxeris,cibũ haudquaq; flatuosum efficies. Etnos aũt fabaceum(ita Græci dicunt)neq; si tribus coxeris diebus,flatu viduum orbatumq́; reddideris. Nẽpe ex propria substantia quod flatuosum est,habet,nõ aũt ob diminutam coctionem,veluti ptissana. Sunt qui ab ipsius coctione ocyus recedere consueuerunt,potissimumq́; diuitum coqui. Terũt siquidem crudam eam,atque deinde parum calfaciunt. Non enim coctam dominis offerũt. Sed de co ctione ptissanę vt dixi rursum dicetur. Nũc autem posteaquam vires ipsius demonstrauit,deinceps vsus distinctiones docebit,ad quem & ego me conferam,vbi me in sequentibus absoluturũ sermonem de ptissanę ad aquam mulsam & alia,comparatione,præmonuero.

Fabae si tribus diebus coquantur flatu nunquam viduantur

19. *Qui aũt in huiusmodi morbis ptissana † utetur,ne uno quidem die uasa,ut ita dicam,inaniri permittat,sed ab usu eius nequaquam desistat,nisi uel propter medicamentum uel clysterem,eum desistere opus sit.*

† n antiquo ...d tur ὅλη. i. 96.

Soluere hoc in loco incipit quod quæritur. Sed quoniam dictionem ipsam non exacte interpretatus sit,ob id obscurum ambiguumq́; reddidit sermonẽ. Quapropter vt quonam maxime
B expositus modo nihil obscuritatis habeat,referre conabor. sermonemq́; ab initio hoc repetã pacto. Quęnam est causa discordiæ cur in acutis morbis alij quidem ptissana hordeacea vtantur,alij solo ptissanę cremore,alij ne hoc quidem ad morbi vsq; iudicatiõem: hoc sanè est problema. Sed solutionẽ deinceps audi. Qui acutis laborant morbis,alij quidẽ à cremore solo,alij à ptissana ipsa, alij ab horum neutro iuuãtur. Sed sanè immodestius de omnibus morbo acuto laborantibus tulit medicorum vnusquisq; sententiam, nõ considerata ea quæ in omnibus esse debuit experiẽtia. Sed distinguam ego,demonstraboq́; quinam à ptissana iuuantur, quinã à cremore solo, & quinã neutro indigeant. Tota igitur ptissana vti debẽt ex acuto morbo laborãtibus, qui neq; alio quopiam ante vtũtur remedio,quale vel per sectam venam,vel ventris subductionem, vel quippiã simile fieri solet,neq; ẽt eis isit quod periculum minetur symptoma: Cremore aũt,qui aliquid tũ fallacius,tum periculi magis particeps habent: Quos vero vel sanguinis missione,vel purgatiõe vacuare expedit,vel etiam dolores sedare: his nõ ante vel ptissanam vel cremorem dabis,quàm quippiam eorum quæ dixi feceris. Sanè hæc Hippocratẽ præscripsisse oportuit,& ab vno quoq; singularium incepisse: atq; hoc pacto futurum sermonẽ obscuritate omni viduum priuatumq́; fecisse. Verum quoniam id nõ fecit,non absq; causa obscurus abiecto conueniente ordine est effe-
C ctus. Nos aũt dictiones ipsius secuti,reducamus vnãquanq; ad ea quæ ante dicta sunt capita. atq; in primis diligentia adhibita præsentem exponamus dictionem. Quare me{latius explicantẽ} Hippocratis dictionẽ,simulq́; & verba aliqua gratia perspicuitatis adijcientẽ audito. Qui igitur ægrotantes ptissana in his morbis reficit(dicam autem paulopost quinam ea vtantur)ijs quidem nulla die vasa inaniri(vt ita dicã)permittat,nisi desistere debeat vel propter medicamentum vel propter clysterem. His ergo si bis dederis,cum opus habuerint,bene facies, atq; quãtum corporis tolerat virtus. Explicabo aũt tibi scopos,quibus attentus vel per vẽtrẽ vel per venas ipsos euacuabis,aut fotibus cataplasmatis'ue vteris. Quos si prædixisset,deinde vnumquenq; seriatim resumens conuenienti exposuisset ordine: non obscurus fuisset sermo ipsius. Nunc autem quod interrepit,interlabiturq́; semper,ad finem vsq; persequi cupiens,vbi sermonem nõ parum suspẽsum esse voluit,iure obscurum fecit. Vera aũt me loqui deprehẽdes,si dictiones singulas omnes claras manifestasq́; inueneris: orationem vero totam incompositam,& ob id obscuram.

παραφράζονε

20. *Proinde qui bis die cibari consueuerũt, bis ptissanam dare oportet: qui semel,semel quidem primo die detur: deinde ἐκ προσαγωγῆς,id est sensim paulatimq́;,si fieri potest,bis quoque detur siquid putes adijciendum.*

D Bis cibandos ipsos inquit qui bis cibari consueuerũt, cum vero necessitas fuerit eis, qui semel cibari consueuerũt,bis assumendi cibum: ptissanam bis dabis,ab ipso quidem semel incipiẽs, sed paulatim ad bis ipsum procedens. nẽpe ἐκ προσαγωγῆς, id est sensim, id declarat. Fitq́; res hoc pacto. Semel quidem dabis,quod satis sit: sed minimum sit quod secundo exhibeas. Deinde paulatim augebis: idq́; efficies donec ambas æquari alimonias continget. Sed nondum sermonis huius fides huic patet qui librum hunc Hippocratis legit, q̃ neq; ab ipso est præmonstratum quinã sint qui commode ptissana vtantur.† Verum vbi mediocriter ęgrotantes ab ipso ita cibari prædixero, paulopost & Hippocratem ipsum velle id demonstrabo. Atq; hæc tibi sit præsentis huius dictionis expositio. Sunt autem pleriq; qui dictionem hoc scribant pacto, Qui semel cibari consueuerunt,semel quidem prima die dandum sensim paulatimq́;. quod si fieri potest, bis quoque detur siquid adijciendum putes: Sed mente caret dictio hæc. Nam,quòd prima detur die sensim paulatimq́;,fieri non potest,cum sensim ipsum pluribus ingestionibus fieri natum sit: non semel neq; statim in prima.

† ...x antiquis ...cis ita legẽ ...,Verũ,cũ ...alo supe- ...iu medio- ...r ægrotã- ...es ab ipso ita ...bri prędixe ...paulo post ...

21. *Verum inter initia neq; multam,neq; crassam admodum dare oportet: sed quantum & ob consuetudinem, & ne multa uasorum inanitio fiat, ingerere conuenit.*

Qui

Qui Hippocratem replere ęgrotantes asserunt, ꝙ his qui citra periculum agunt, bis quotidie ptissanam dare iubeat, si quod in dictione retulit, cōsiderarent, seipsos condēnarent. Tantum siquidem sorbitionis dari præcipit, quantum alimoniæ corpori & ob consuetudinem & non multa fiat vacuatio, administrari conuenit. Si igitur ptissanę oxybaphum, (id est cotulę quartam partem) quæ quotidie ad septimam vsq; vel nonam diem exhibetur, minoris esse facultatis, quàm id quo alunt nutrimentum faterentur, mea sententia à nugis sese cohibuissent. Sed paulopost id declarabo. atq; in præsentia verbum hoc/inter initia/quod Græci dicūt κατ᾽ ἀρχάς, exponam. Neq; enim morbi principium id significat. Sed ex eo generalius adhuc audi significatum. Nempe cū ęgrotans primum ptissana egere videbitur, tunc protinus neq; multam, neq; admodum crassam dato. A multa siqdē & subita tum repletione, tum vacuatione semper abstinuit Hippocrates. E

Verum dandæ sorbitionis quantitas augenda hoc obseruabitur pacto. Nempe si morbus siccior, quàm ut quispiam existimet, fuerit, non multum dare oportet: sed ante sorbitionem, uel mulsam uel uinum utrum magis auxiliaturum putaueris, propinare conuenit. quod autem modis singulis iuuare possit, dicetur. 22.

Morbus siccior varijs dignoscitur modis, quanquam vniuersalem cōmunemq; rationem habeant eandem. Peripneumonia quidem & pleuritis atq; omnino qui tum pulmonem, tum asperam arteriam infestant morbi, cum nihil ab affectis expuitur partibus, iecinoris vero, vel mesaræi, vel ventris, vel ieiuni, vel intestinorum, vel lienis, vbi aluus prorsus cohibita sit, aut ꝑ necessitate excernat tum sicca, tum dura, & † {in sese conuoluta spirasq; referentia} excremēta. Morbi sicci tum arteriarum tum venarum dignoscuntur linguæ siccitate, & ea quæ † {totum corpus} occupat ariditate. Plegmonę pari modo fiunt siccę in his quæ tum foris tum conspicue apparent vlceribus, vbi scilicet nulla ex ipsis sanies effluat. Sępius & in oculis phlegmonę etiam siccę oriuntur nihil excernētes. Cerebri præterea ægritudines quę neq; per nares neq; per palatum expurgantur, iure optimo siccæ dicuntur. Et sanè superfluitatum nihil excernere, siccorum oīum morborum notam esse non ignoras. Non immerito igitur Hippocrates humectantium aliquid ante ptissanam assumi iubet: vt vel aquam mulsam, vel vinum, tanquam hęc ꝙ̄ aqua magis humectēt. Sed quoniam vires ipsorum sese enarraturum pollicetur, ob id & nos eorum quæ ad aquam est comparationem, in eam differemus libri partem quæ horum vires edocet. F

† σπυρα... caprarum cori simil...
† Al. totatim

At si os madefiat, & quæ à pulmone expuuntur, talia sint qualia esse oportet, sorbitionis quantitatem, {ut dicam summatim} augere conuenit. Nempe quæ citius magisq; madescunt, indicationis denuntiant celeritatem. quæ uero tardius minusq;, tardiorem significant indicationem. 23. G

A morborum siccorum genere ad eos qui contrario pugnant modo cōuersus: deinde memorato citra omnium adiectionem vno, narrationem eius cōmune omnium eiusdem generis exēplum ratus, nō absq; causa obscuritatē fecit. Nēpe os madescere, & talia à pulmone expui qualia oportet, morbi non simpliciter sunt humidi notæ, qui omnino ī omni sit corporis parte: sed cum cuiuspiam eorum quæ respirationi subseruiunt, instrumentorum affectione. Ob eam rem, vt dixi, dictio Hippocratis obscurior est reddita. Sed quod ab eo enuntiatur, verum oīno ē: ꝙ scilicet quæ per sputa qualia esse portet, excreta expurgantur, celeriter iudicantur. Contraria vero duorum alterum subeunt: Nempe aut in pernitiem, aut in longum finiuntur tempus. Ergo qui probe expurgantur, his ptissanam dare oportet, † {nō vt virtutem roboret modo: verū quoq; & his quæ per tusses ex pulmone fiunt humidorū expuitionibus opem ferat.} Nēpe verba hæc / qualia esse oportet / coctionis habent notas. de quibus absolute diximus tum ī his quos de crisibus tū illis quos de temporibus morborum fecimus commentarijs: præterea & in expositione aphorismi illius, vbi Hippocrates quonam oporteat modo ex apparentibus prænotiones facere ostendens, sermonis exemplum pleuritidem scripsit hoc pacto. Veluti in pleuriticis si sputū inter initia protinus appareat, morbum breuiat: si vero postea appareat, producit.

† In græcis antiquis leg... ἕνεκα τοῦ σθένεαν δύναμιν, ... κεῖν τῶν βηχὶ γνομένων πτύσεσι ἐκ τοῦ πνεύμονος ὑγρῶν ... roborata sufficiat ... ꝑ tusses ex ... mone fiū ... midorum ... puitionib...

Et hæc quidem per se talia parte plurima existunt. Sed multa quoque & alia peropportuna quæ præmonstranda sunt, prætermittuntur, quæ postea dicentur. 24.

Dixi & ego sermoni huic deesse non pauca quæ ad distincte definiteq; loquēdum commoda existunt. de quibus & ipse agere pollicetur. Sed in præsentia de his solum vult intelligere quæ dicta sunt. Ea siquidem per se talia sunt, qualia ipse percurrit.

Et quanto copiosior fuerit expurgatio, tanto magis ad indicationem usq; dare oportet: sed maxime duos ab indicatione dies, quibus utiq; uel quinto, uel septimo, uel nono fieri debeat morbi indicatio. quasi dierum tū paritas tum imparitas perpendenda sint. Post hoc autem mane sorbitionem dabis, sero autem ad cibaria tete conferes. 25.

Κρίσιν, id est iudicationem, nūc dixit vel perfectam morbi solutionem, vel permutationem eā quæ vsq; adeo insignis sit, vt æger periculum omne euaserit. Duos autē ab iudicatione iubet annotari dies, vt & eos qui diebus tum paribus tum imparibus fiant accessionum circuitus obseruemus. Contingit siquidem interdum vt tanquam soluto exacte morbo ægri confidant, cibētur

deinde

A deinde negligentius, & eius quæ per circuitum repetat accessionis occasionem præbeant. Tutũ igitur est etiam si morbus iam videatur iudicatus, ad duos vsq; dies diligentem victus rationem qua æger vsus fuit, seruare. Præteritis aũt ab iudicatione diebus duobus, iam securum est plenius cibare: sic vt neq; mutationẽ eam quæ vniuersim subitoq; fit, efficiamus: sed mane qdem sorbitionem demus: postea vero dimittente die iam & frumentacea exhibeamus alimenta. Constat igitur Hippocratem languentibus ipsis neq; aliud quippiam ante præfinitum tps nuper dictum dare, neq; panem, sed ptisana oĩno contentum. Quod ægrum satiantis replentisq; non est, sed potius, siquis vitio vertere voluerit, tenuius q̃ oportet cibantis. Verum ita cibare neq; tenuius iusto est, neq; plenius q̃ oportet: sed exuperãtiarũ exacte est mediũ, & maxime laudabile. Quòd autem ita cibare sit mediũ, demonstrat & eorũ qui contraria vitio vertunt, contentio. Quo ẽ numero Thessalus eiusq; sequaces, tanq̃ ęgros replentẽ accusant Hippocratem: Erasistratus vero, tanquã fame necantem. Nempe quæ ab Erasistrato in primo de febribus aduersus Apollonium Dexippumq; Hippocratis discipulos dicunt, calũniam habẽt eius qui per famẽ fit cruciatus, qui ad Hippocratẽ magistrum refert. Sed sanẽ Erasistrato ignoscendũ magis, vtpote qui verisimilia dicat: cæteros vero q Hippocratẽ ęgros replere aiũt, viros Thessalo dignos esse est existimãdũ:
B qui neq; aliud qppiam scriptorũ Hippocratis, neq; quæ de victus ratione, pferunt, nouerunt.

26 *Talia autem magna ex parte prosunt ijs qui protinus tota utuntur ptissana.*

Siue totam, siue hordeaceam, siue ptissanam simpliciter dixerit: vnũ & idem ex tribus his significatur vocabulis, ptissanam vnoquoq; non colatam significante. Nempe si à decoctione qs ipsam colauerit, deinde cremorem separauerit, dederitq;, is neq; tota, neq; hordeacea, neq; simpliciter dicta vti ptissana dicetur, sed solo ptissanæ cremore. Rursus aũt impręsentia memorabo quinam sint, q ptissana tota ab initio vti debẽt. breuisq; erit memoratio, nisi segniter desidioseq; quę pdicta sunt, audieris. Si ergo quæ expuunt vtilia fuerint, æger q; neq; medicamẽto neq; clysteri egere videat, ptissana hunc cibare iubet. Sed rationẽ consilij adiecit inquiens.

27 *Dolores siquidem pleuriticorum cõfestim sponte desinunt, ubi aliquid effatu dignum tum expui, tum expurgari cœperit. Nempe & purgatiões longe perfectiores existunt, minusq; purulenti ita fiunt, q̃ siquis aliter cibaret. Præterea iudicationes simpliciores facilioresq;, & minus reuersoriæ.*

C Probe autem hæc oĩa à ptissana fiunt, tum q humectet, mediocriterq; incidat quæ expui debent humida, tum demum q virtutem roboret. Concurrentibus siquidem vtrisq; ocyus expurgantur, qui respirationis instrumenta infestant humores, quos quidem & humectare & secare potest ptissanæ modo aqua mulsa: sed virtuti robur non addit. Contraria aũt pollent facultate & panis & chondrus. nempe virtutẽ qdem roborant: sed neq; humectant, neq; secant. Quod neq; alteri cuipiam inest eorum quæ medici languentibus dare consueuerunt. verbi gratia, ouis, gallorum testiculis, alis, piscibus, iuuenibus columbis, & quæcunq; id genus sunt. Quare qui lenticulam ex aceto confectam pleuritico in ea morbi declinatione quæ nihil aliud q̃ coctorum expuitionem desideraret, exhibuit, is non imerito languenti ipsi, qui sequenti nocte suffocatus est, mortis occasionẽ dedisse est visus. imo lenticulã nemo qui mentis cõpos fuerit, dederit. Quòd si æger aquam mulsam ptissanamq; fastidierit, pisces saxatiles sunt maxime idonei, ex aqua scilicet & porro, & anetho, & sale, & modico oleo parati: atq; ex nõ saxatilibus aselli. Sed antea oxymeli propinare oportet. neq; enim id stomacho aduersatur, nisi affectis in languente neruis, & in muliere, vtero. Quòd si oxymelitis loco medicamentũ aliud dare volueris, dabis eam quæ ex marrubio & iride fit, confectionem. Nempe hæc etiam si per se cum mulsa bibatur, maturat probe
D quæ tum in thorace tum in pulmone sunt superflua, atq; ad expuitiones præparat.

Pisces saxatiles cocti cũ porro et anetho sale oleoq; exhibet in declinatione

Confectio constans ex marrubio et iride loco oximelitis danda

28 *Ptissanam autem ex optimo confectam esse hordeo oportet, atq; quam probissime coctam, & maxime si non solo uti debeas cremore.*

Probatissimum hordeum prius, q̃ experiaris, ex eo solum q & plenum sit, & nihil rugosum in se habeat, iudicabitur. Sed experientia iudicatum per decoctionẽ deprehendetur, vbi scilicet plurimũ intumescat, & succũ faciat plurimũ. quod stabile ratumq; facultatis ipsius est argumẽtũ. Nẽpe quod ab alendi bonitate sumitur, id scientificum non est, neq; perpetuo verum, quanq̃ magna ex parte insigne egregiumq;. Ptissanam aũt ppetuo optimã esse iubet: sed maxime si nõ solo vti cremore velimus, verũ & ipsa tota. Quare aũt id pręcipiat, manifeste declara uit cũ inqt.

Hordeum probatissimũ est plenum nihilq; rugosum etc

29 *Nam præter reliquas ptissanæ facultates lubricitas eius ne hordeum cum deuoratur noxam inferat, efficit. neq;.n. adhæret, neq; in recto thoracis manet tramite, ἴξιν eum uocant.*

Hippocratem ἴξιν magna ex parte quidem εὐθυωρίαν, id est rectum tramitem: Interdum autẽ & φορὰν, id est lationem dicere non ignoramus. Quòd autem ptissanæ haustæ per thoracem tũ rectum iter tum latio ad ventrem vsq; per stomachum fiat, liquido cõstat omnibus. vultq; Hippocrates in ea re nihil ipsi adhærere. Nempe cum multa in thoracis pulmonisq; affectionibus

Cibus adhaerens parietibus arescit pertinaciter obstruit fastidium sitim facit

existit caliditas,quod adhæret arescitq́;,atq́; adeo pertinaciter obstruit,vt vix absolui possit,id ci- E
borum fastidium quoddam & sitim facit.

Lubricissima autem est,& ab inferenda siti maxime aliena,facillime concoquitur,& infirmissima existit si optime 30
cocta fuerit,quibus omnibus est opus.

Ptissanam probe coctam non lubricissimam modo,maximeq́; ab inferenda siti alienam,& fa-
cillimę concoctionis esse astruxit,sed tandem infirmissimam esse adiecit. Quòd maxime lubrica
sit,si probe cocta fuerit,iam antea est enunciatum.Sed quòd ab inferenda siti maxime aliena sit,
hic propter hordei naturam continuo adijcitur. Est autem hordeum temperamento frigidum.
Verum quonam pacto substantiam ipsam tum frigidā tum calidam iudicare oporteat,inter ani-
mantia qdem in libris de tēperamentis diximus: inter ea vero quæ anima carent, in his quos de
simplicium medicamentorū viribus fecimus cōmentarijs.Immo & facillimæ ait esse concoctio-
nis ptissanam huiusmodi,vtpote quę dissoluta sit,neq́; quippiam habeat quod & durū sit,& dif-
ficulter confici possit,atq́; haudquaquā flatuosam iam propter longam cocturam effectam esse.
Quantum vero spectat ad id quod in dictionis fine dixit ptissanam huiusmodi infirmissimam
asserens:si nihil de probissima ipsius concoctione antea egisset,promptum esset sermonē Hip- F
pocratis ad eam quæ in ventre fit,confectionem referendum affirmare. quasi infirmissimam di-
xisset quę in ventre & facile vincatur,& conficiatur,& permutetur.Sed qm̄ id prędixit,infirmi-
tatem illam intelligere oportet:q́ vel paucam præstet corpori alimoniam,vel nullā habeat qua-
litatē,quę vsqueadeo vehemens sit,vt vel neruos vel mentē feriat,quo modo acetum vinumq́;.

Nisi igitur quis quantum deest contulerit ut ptissanæ sorbitio sufficienter paretur,crebrius sanè detrimentū afferet. 31

Docere incipit quæ pauloante se dicturū promisit, cum dixit,multa quoq́; alia peropportu-
na quæ præmonstranda sunt prætermittuntur,quæ postea dicētur.Quod aūt verbū τιμωρῆσαι.i.
conferre,tum apud antiquos tum apud Hippocratem ipsum sępius pro βοηθῆσαι.i.auxiliari dictū
sit,demonstratum & in alijs libris per eas quas in ipsos confecimus enarrationes.

Quibus enim cibus statim inclusus,siquis non uacuato eo sorbitionem dederit,dolorem si adest adaugebit:si non 32
adest,protinus inducet,frequētiorq́; reddetur spiritus.quod malum est.Nempe pulmonem exsiccat fatigatq́; tum hy-
pochondrium,tum uentrem imum,tum septum transuersum.

G

Cibū (græce σῖτον) dixit quod ab edulijs (hoc est ἀπὸ τῶν σιτίων) in intestinis ipsis cōtinet ex-
cremētum.quod Gręci & σκύβαλον & κόπρον appellant.Si igitur incluso eo,id est ex multo tēpo
re haudquaq̄ eiecto,ptissanam quis propinauerit,lateri offensam fieri est necesse propter intesti
norū oppilationē. quā ex collecto in ipsis stercore,flatuq́; propter oblatā ptissanam haudquaq̄
pertranseunte, & demū ob prauam quæ ad affectā partem fit distributionē nacta sunt. Quo fit
vt exhausta ptissana,necessario dolorem si lenitus fuerit,adaugeat: & si conquieuerit,generet.
Nempe vapores,flatuosiq́; spiritus,& exhalationes scybalorū cum ad latus perueniūt,dolorem
ipsi pariunt,adaugentq́;.ob eas causas & frequentior fiet respiratio. Vocauit autem totam respi-
rationem spiritum & in prognostico, & in libris populariter vagantiū morborū. Densata autē
frequensq́; reddita respiratio,respiratorijs in organis assiduū ob motū caliditatē efficit maiorē,
qua siccanī tum pulmo,tum septū transuersum:siccanturq́; vnà & calfiunt eæ quę tum in hypo-
chondrio tū in peritonęo existunt aīalis partes. Omnes siqdē in respirationibus vnà cū thorace
mouentur.Quod aūt principio dictiōis dicit,Quibus.n.cibus statim inclusus, Vocē hāc,statim,
ordine habet cōmutato.quæ si suā peculiaremq́; acceperit cōcinnitatē cōpositionēq́;, dictio ita
habebit.Nisi p̄fato ptissanaceæ sorbitiōis mō suppetias tulerimus, frequētius orietur læsio.statim H
siqdē qbus cibus īclusus ē,nisi qs prius vacuato eo sorbitionē ita d̄derit,maximā afferet offensā.

Præterea si lateris dolor assiduus est calidisq́; fomentis non remittitur,sputumq́; non procedit.sed καταγλισχραι- 33
νόμενον ἀσαπέως id est summa citra coctibilitatem glutinosum fit,nisi quis dolorem uel alui subductione,uel secta
uena pro utriusuis exigentia soluerit,ptissanam autem ita affectis dederit,præcipitem aget in mortem.

Quòd de pleuritide tanquam exemplo agat Hippocrates,memoria non excidat. fieri autem
pleuritidem ipsam propter inflammationem eius quæ costas succingit membranę ostendimus.
Si igitur cū in vigore fuerit inflāmatio,ptissanam quis dederit,ęgrum grauiter offendet. Vigen-
tis autem inflammationis notæ sunt,dolor assiduus,& q́ nullo pacto à calidis fomentis remit-
tatur.Continuo autem & alia adijcitur pleuritidis non magnæ modo,verum & morosæ nota.
q́ scilicet sputum abunde glutinosum ab euacuatione arceatur, infarctum affectis partibus &
detentum.Nēpe hoc verbū καταγλισχραίνεσθαι plus aliquid indicat,dictione maximam signifi-
cante glutinositatem,facta præpositionis huius κατὰ adiectione.Satis igitur fuerit ex ipsius ad-
ditamento quod ita glutinosum sit ab eo quod concoquitur distinxisse. Nēpe quod concoqui-
tur,mediocriter glutinosum existit, nō tamen καταγλισχραίνεται.i.neq́; extreme neq́; summe
id habet. Et ne quis in ea re falleretur, cōtinuo Hippocrates verbo huic καταγλισχραινόμενον

Vigoris nota sunt dolor assiduus non cedens fomentis calidis

aduerbium

A aduerbium hoc ἀσαπῶς adscripsit, quod idē cum ἀπέπτως, id est incoctibiliter significat. Nempe καταγλισχραινόμενον ἀπέπτως, id est citra coctibilitatem glutinosum, malum est. Ægro autem ita affecto siquis ptissanam dederit, priusq̃ dolorem vel secta vena vel ventris euacuatione soluerit, hominē perimet. Nempe in præsenti & tali pleuritide, postea q̃ à calidis fomentis non remissum esse dolorem dixit, statim duo alia habet aduersus dolorem remedia, sanguinis missionē scilicet & purgationē. Nempe eorū quæ ex opio, hyoscyamo, & mandragora conficiunt medicamētorū vsus dolorosam pleuritidis affectionē nō sanat, sed sensum tollit enecatq́ꝫ. Nunc ergo sectionis venæ meminit simpliciter & purgationis. Sed deinceps super vtriusq́ꝫ vsu distinguet.

34 *Ob has igitur προφάσιας .i. causas, atq; ob alias similes adhuc magis, qui tota utuntur ptissana septimo die uel celerius moriuntur: alij quidem mente læsi, alij uero ob difficultatem spirandi stertoremq́; præfocati.*

Quòd sæpius appellet causas προφάσεις, demonstratum quidē in his quas in alios libros parauimus ennarrationibus. Sed quasnam alias præter dictas vnà celeriorem inferre mortem dicat, adijcere sermoni oportet. Nunc siquidem sumptionē ptissanæ priusq̃ soluatur dolor recensuit, sputiq́ꝫ ob frequentē respirationē glutinositatē, ob quam & suffocantur. Sed lædi quoq́ꝫ asserit, si prius (vt supposuit) quàm vacuati sint, vinum sumpserint: aquam item mulsam & oxy-
B meli. Nempe de alijs omnibus neq́ꝫ idiotis ipsis non constat. Non abs re igitur ait alios mente læsos mori. Id enim contingere natum est si vinum vinosaq́ꝫ intempestiue sumpserint.

35 *Non perperam autem hos antiqui sideratos esse existimauerunt, tum maxime ob id, tum non minime ꝙ mortui latus liuidum plagæ simile uideretur.*

Veteres talis prehendit opinio tum propter necis celeritatem, tum ꝙ nonnullorum latus affectum liuore uideretur, vbi scilicet inflammationis erat radix. Sanguine etenim in latus ob dolorem perueniente, quicquid in cute diuisum solutumq́ꝫ est, id in morte refrigeratum nigrorem contraxit: similiter illis qui ita ex plaga affecti sunt.

36 *Rei huius causa est quoniam prius, q̃ dolor soluatur, pereunt. Celeres siquidem fiunt respirationes.*

Quòd autem hoc respirent pacto, deinceps ipse ostendit inquiens:

37 *A multo autem frequentiq́; spiritu, ut iam dictum est, summe tum uiscosum, tum incoctum effectum sputum, fieri egressum probibet.*

C Quod prius ἀσαπὲς dixit, nunc ἄπεπτον, id est incoctum dicit. fidemq́ꝫ facit ꝙ & probe tunc vocis transpositionem fecimus.

38 *Nempe & sputum quod intus retinetur, probibet spiritus ad interna lationem, cogitq́; ipsum celeriter egredi.*

Non oīs spiritus in huiusmodi affectiōibus ad iterna ferri ꝓhibet. Nēpe si id fieret, hoīem ꝓtinus mori esset necesse, nō secus q̃ his accidit q strangulant. Verū qđ vsui respiratiōs cōferat, itro ferri ꝓhibet. quapropter ad dies aliquot sufficiunt, sed tractu tēporis aucta indigētia moriuntur.

39 *Et ita aduersus malum sibi inuicem opitulantur. Nempe retentum sputum frequentē spiritum reddit. qui frequēs effectus sputum agglutinat, atq; expui probibet.*

Quòd verbo hoc τιμωρεῖν pro opitulari tū antiqui alij, tum Hippocrates vsi sint sæpius, ante dictū est. & nunc sanè συντιμωρεῖν ἀλλήλοις εἰς τὸ κακὸν dixit pro συμπράττειν καὶ λυσιτελεῖν, id est opitulari & prodesse. Atque quonam modo sibi inuicem opitulētur prosintq́ꝫ, perspicue qdem ipse ostendit, sed & à nobis dicetur. Sputum in bronchijs pulmonis tenaciter adhęrens, transitui spiritus angustiam parit. atq́ꝫ ob eam angustiam minus ægri inspirant. Quo autem minus inspi-
D rant, eo magis inexpletam reddunt respirationis necessitatem. atq́ꝫ ob id citius à priore inspiratione ad secundam properant, quod densum frequentemq́ꝫ spiritum vocant.

40 *Prehendunt autem hæc non solum si ptissana intempestiue utātur, uerum & multo magis si quippiā aliud quod ptissana deterius sit, uel ederint uel biberint.*

Iam rei huius pauloante meminit cum dixit, Ob has igitur causas, atq́ꝫ ob alias similes magis. Immo eo in loco de vino, aqua mulsa, & oxymelite mentionem fecimus. Hic autem & alia intelligere est opus, quæ ita affectis non aliter pleriq́ꝫ medici exhibent: quæ etiam q̃ aqua mulsa, vinū, & oxymeli nocent magis.

41 *Bene igitur ut plurimum similia sunt auxilia tum ijs qui tota utuntur ptissana, tum ijs qui cremore ipsius. uerum qui neutro horum, sed potione sola utuntur, his interdum diuersimode auxiliandum est.*

Auxilia inquit similia sunt & ijs qui ptissana, & ijs qui cremore ipsius vtuntur. Sed qui potione duntaxat vtuntur, his interdum diuersimode opitulari oportet. Sed qualisnam sit huiusmodi diuersitas, in sequentibus perdocet.

Verum omnia hæc ad hunc modum facere oportet. Si nuper pasto cuipiam, & alui oneribus haudquaquàm purgato febris uel cum dolore uel sine dolore inceperit, à sorbitione tantisper est temperandum, donec cibum ad infernam intestini partem descendisse coniectum fuerit. E 42

Sermonem lacerum frustatimq́ꝫ sectum, neqꝫ continenter & conuenienti digestum ordine fecisse sese deprehẽdit Hippocrates. quapropter resumens ipsum, ad accõmodum perducit principium. hoc autem ideo ipsi accidit, quòd quæstionem super medicorum controuersia soluere conatus, in ea solutione de rationibus curatorijs mẽtionẽ fecit. q sanè re intellecta atqꝫ his quidẽ permutatis, sermonẽ ab initio aliter percurrere debuit. Nẽpe & ita mihi, aliqñ felicius cõtingere est visum, vtpote qui ijs quę ante scripta fuerãt, pmutatis, alio de ipsis scripserim modo. Sed quonam pacto & quæstionẽ ab ipso ppositam soluere, & sermoni ordinẽ dare debuit, his exponam ego qui talia interpretari exponiq́ꝫ desiderãt, viamq́ꝫ dilucidabo. iam ergo animũ conuerte sermonẽ ab initio auditurus. Quare cõtingit vt interdũ præstantes medici de curatiõe dissideant: quòd scilicet in nõnullis expertũ conuenire oĩbus putauerũt. Sic sanè & in victus ratiõe in morbis acutis fuerunt controuersi. alij qdem ægros ad iudicationem vsqꝫ ptissanæ cremore seruantes, alij ptissanam ipsam exhibentes, alij aũt neutrum horum administrantes. ex parte aũt verũ quidem dixerunt oẽs: sed ex parte falsi circũuentiq́ꝫ sunt. Nempe quidam ex eis qui acute ægrotant, ptissana indigẽt, alij cremore, alij horum neutro ad iudicationẽ vsqꝫ. verum claritatis gratia de acuto morbo vno tanq̃ exẽplo sermonem faciam. Et demũ pleuritidis super curatione agere proponatur. Si languenti non multo ante tẽpore cibato, neqꝫ ventris oneribus expurgato febris inceperit, sorbitionem huic non dabis, donec quę administrata est alimonia, penetratis plurimis intestinis, ad vltima vsqꝫ eorũ peruenisse videbit. Principiũ huiusmodi vbi quispiã sermoni fecerit, atqꝫ deinceps oĩa proprio dotauerit ordine, doctrinã in his haudquaq̃ obscurã pariet. F

Oximel æstate frigidũ, hyeme calidum, contra non comune

Vbi autem dolor aliquis uexauerit, oxymeli bibendum dabis: hyeme calidum, æstate frigidum. q si multa sitis fuerit, melicrato utendum & aqua. 43

Plura hab… in veteri t… latiõe quã… nec ita inc… commentu…

Siticuloso existente ægro, alioqui oxymeli admodum multũ deuitans, quapropter consequẽter tum melicrati tum aquæ mentionem fecit. Nempe quantum ad morbum spectat, oxymelite magis est vtendũ. verũ si æger accepto multo oxymelite adhuc sitiuerit, melicratũ insuper dare oportet. Quòd si & ab hoc sitiuerit, aqua offerẽda est. Nẽpe aqua per se pota culpa nõ caret. Causas vero ob quas aqua pota culpet, in sequentibus in ea libri parte, quæ de virtutibus ipsius agit, perdisces. Nunc aũt quod pręsenti apposuit orationi considerabimus, qua scilicet præcipit oxymelite vtendũ hyeme qdẽ calido, ęstate vero frigido. Nẽpe id ad eã, quæ in acutis morbis†{magno est adiumẽto,} nos hortat gelidæ aquæ potionẽ. quam oĩno prætermisisse videtur Hippocrates: atqꝫ ob eã rem à quopiã culpari posset. Res etenim doceri nõ negligẽter incuriose q́ꝫ narrari debuit. Quam ergo opinionẽ habuit de aquæ frigidæ potione, ex hoc sermone intelligi potest. Nempe si Hippocrates sitientibus oxymeli frigidum aliqñ exhibeat, q & aquã daturus sit, est manifestũ. Quamuis siquidẽ non prsus de frigidę potione id pręceperit, veruntamẽ dogmata sequit ipsius. vtpote q febrẽ ex natiuo calore ignescente suscitari existimet, atqꝫ cõtraria cõtrariorũ esse remedia. Cum aũt ignis (græce πῦρ) tũ calidus, tũ siccus sit, atqꝫ ob id etiã febris (græce πυρετός): sanè aqua febris naturæ aduersissima est, corpus tum refrigerãs, tum humectãs. Et sanè ab ea si tẽpestiue detur, febres ptinus extingui vident. Dictum sanè abũde in libris methodi medendi: sed & nũc rei summa dicetur. Cũ ergo febris fuerit, cõstante virtute, tũc non solum nõ offendes dans frigidam, verũ & iuuabis abunde. Potio aũt frigidæ huiusmodi, tanta sit quantũ frigidæ aquæ æger inspirãdo haurire possit. Oxymelitis vero exiguũ datur, neqꝫ singulis oblationibus†{plus dimidio.} in hoc ergo exhibitiõis scopus est dissimilis. Nempe ad febris extinctionem frigida affatim atqꝫ ad laborãtis vsqꝫ satietatẽ bibitur. Quæ enim ita bibitur aqua, sanationis gratia bibitur. Oxymeli vero æstate datur frigidũ, ne laborãtis adaugeat sitim. immo vt aduersus etiam contrariũ conferre possit. Ob eas etiam causas frigidum oxymeli ante morbi coctionẽ dari iubet. quasi frigidam aquam ad satietatẽ vsqꝫ in eiusmodi affectione dare æstate haudquaq̃ debeamus. Densat siquidẽ inflãmationem si ex ea febrierint, crudosq́ꝫ refrigeratione reddit humores, vbi ex ipsis morbum contraxerint. sed ab oxymelite reducuntur, q secandi vim habeat. Nempe quod secat penetratq́ꝫ, id spissanti cogentiq́ꝫ corpora est contrarium.

G

† ἀγωνιζο… γινομένην. de i lib. den… core cap. 8.

Aque frigide exhibende quantitas est quantum æger in spirando haurire potest

Oximelitis quantitas est ʒiiij

H

† Al. oxyl… phũ. Antiq… tralatio ha… plus vnciis… tuor & sem…

Postea si dolor quispiam uel periculum comparuerit, sorbitionem dare oportet neqꝫ multã neqꝫ crassam: sed post septimam{uel nonam si ualidus sit.} 44

Qui Hippocratem ægros ἐμπιπλᾶν, id est replere dixerunt, (ita enim verbo sunt vsi) dictionem hanc prætermittere mihi videntur. vt qui fame necare ipsum dicunt, solam hanc legisse apparent. Quòd si vtriqꝫ animaduertissent, eorumq́ꝫ quæ ab ipso bene enarrata sunt meminissent, quonam scilicet pacto naturæ inter se valde differãt, forsan eos contraria Hippocrati imponere puduisset, & potissimũ si reliqua animo volutassent quæ ipse demonstrauit, regiões

A à regionibus magnopere differre ostendens, & anni tempora ab anni temporibus, & ætates ab ætatibus, & consuetudines à consuetudinibus, & proprios peculiaresq; languenti vnicuiq; ante morbum victus. Si ergo in omnibus quæ dicta sunt, contrario habentes modo inter se comparaueris, maximas in victus ratione comperies differentias. Quas vbi è regione inter se ordinaueris, iam & hoc pacto quàm multas consistere in medio exacte videbis. Sed de huiusmodi differentijs dictum quidem absolute in libris methodi medendi, dicetur quoq; & nunc rei summa. Statue igitur quempiam natura siccum qdem corporis habitu, sed superficie densum spissumq;, latis venis, virtute vitali valida cibisq; non multis assuetum, ægrotare hyeme non admodum frigida, in loco tali, atq; priusquàm ægrotaret, ocio deditum, insatiabiliterq; † ciborum varietate abusum: preterea & os ventris validum sit, quod & stomachum qdã appellant. Sit aũt & alter cõtrario affectus modo, humidus qdẽ & mollis, & virtute vitali imbecilla, & qui plures cibos ingerere consueuit: ægrotetq; æstatis tpe æstuoso, regione huiusmodi: statuamusq; hominem antequam ægrotaret, tum curis, tum assiduis necessitatibus fatigatum, pauca præter consuetudinem edisse, & oleracea, & quæ haudquaquam nutriunt. ventris item os non validum, sed natura imbecillum habere. atq; his ita habentibus, vterq; eodem si volueris morbo infestetur,

¶In A.C.Græ. [...]gitur. πολυς[...]όφοις ἐδέσ[...]μασι. i. cibis [m]ulti nutrimẽ

Exemplũ de duobus natura inter se contrarijs

B ea scilicet quam Hippocrates veluti exemplum hoc in loco constituit, pleuritide. An'ne vna tibi victus ratio in vtroq; definienda videtur? An posterior à prima die alendus? prior vero potu solo ad septimam vsq; gubernandus, vbi morbum non longius protracturum sese sperauerit? Ego sanè qui longa experientia vtrunq; probauerim, optimam ita fore victus formam assero. Nam si vice versa feceris, priorem scilicet à principio nutrire aggressus, posteriorem vero ad septimum vsq; sine cibo seruare volueris: trucidabis sanè ante quartum diem vtrunq;: nempe alterum citissime præfocando, alterius vero vires prosternendo. Ceterum adijce si velis ætatem vtriq; contrariam, priorem quadragenarium constituens, posteriorem puerum. Nam hoc pacto citius adhuc ad mortem vterq; properabit. Sed sanè oia hæc quæ nunc dicta sunt, ad vnũ reducũtur scopum, qui vno verbo ab Hippocrate est declaratus. Quid enim ait? Sorbitionem dare oportet post septimam si validus fuerit. Verbum siquidem vnum est: sed ex omnibus quæ nuper dicta sunt inuenit.† {Si enim validus ad septimum vsq; diem fuerit, oxymel & melicratũ & aquam dare satis erit. per quæ vt dixi oïa tum liberabit tũ sanabit.} Quasi sanè ex ipsis alia qdem præsto sint, alia vero non, quorum vires si vice versa comparaueris, quod diebus sufficere ex tali victus specie æger possit, deprehendes. Verum hęc nostris in tractationibus demonstrata sunt, quas si legisti, memoriæ mandes oportet: si non legisti, in eas te prius transfer, si sententiæ Hippocratis veritatem cognoscere volueris. Omnia siquidem in operibus omnibus dicta sunt à nobis qui verissima Hippocratis dogmata sequimur. Sed cum fieri non possit, vt homo vnus conuenientem methodum & singularia quæ in ea sunt omnia doceat, neq; ideo ab Hippocrate singularia omnia auditurum te existimaueris. At potius culpa eos, qui cum ea quę ab Hippocrate bene præcepta sunt, elaborare & conficere deberent, laudis appetentia ducti sectam

¶Ex antiquis [...]i legi potest. [...]n. valeat ad [...]ptimam vsq; [...]ẽ diætam ex [o]xymelite & [m]elicrato, & [a]qua pferrĩ, ex [...]i oĩbus quæ [d]iximus, inue[n]iri ac cognos[ci] poterit.

C aliam constituunt. Verum nos qui veritatem honoramus, laudamus Hippocratem cum in cæteris omnibus, tum quòd in vnoquoq; operè proprium scopum ita docuerit, vt huic attentus omnino quispiam definitam certamq; inuentionis auxiliorum habeat viam. Sic sanè & cibandi scopum vnum communem prorsus tum sanis tum languentibus esse demonstrauimus. Is autem facultatis vitalis custodia est, quam nunc manifeste explicuit cum dixit, si validus fuerit, ob eandem sanè facultatem sani edimus, & bibimus, aliaq; omnia vitæ munia exequimur. Propter hãc eandem & ægri ad cibos potusq; procedimus. Nempe morbus suæ affectionis indicat auxilia, phlebotomiam videlicet, clysma, cataplasma, purgationem, oxymeli, aquam mulsam, atq; aliorum vnumquodq;. Virtutis vero custodia solam indicat alimoniam. Si igitur morbosam affe-

Cibandi scopus unus et communis est sanis et ægris. custodia virium

D ctionem nullo pacto offenderet alimonia, nos virtuti soli attendentes ægros vt sanos aleremus. Sed quoniam sæpius noxam vti ostendimus affert, ob id morbi affectionem, non tanquã cibi indicatricem, sed tanquam prohibitricem contemplamur. Vbi ergo non prohibuerit, facultasq; præceperit, tunc nutrimus. Neq; enim cibus morbosam affectionem sua ratione iuuabit. Id sanè dixi, quoniam sæpius materia vna vim tum cibi tum medicamenti obtinet, vt ptissana. Nempe quòd virtutem roboret, id ea efficere tanquam alimentum nata est. sed quoniam & secat & humectat quæ expui oportet, ideo medicamenti obtinet rationem. Chondrus ergo pleuritico cibus tantum existit: oxymeli vero medicamentum. Sed vtrorumq; facultatem ptissana obtinet, vsumq; languentibus ipsis exhibet. sed ingeritur virium quidem conseruandarum gratia, tanquam alimentum: vt vero soluatur morbus, tanquam medicamentum. Cum igitur virtus ad morbi vsq; iudicationem sine ptissanæ sorbitione suffecerit, oxymeli & aqua mulsa satis sunt, oxymeli quidem vim medicamenti solam habens, aqua mulsa vero cibi pauci & imbecilli. Si igitur iudicationem septima die citius futuram speraueris, vt verbi gratia vel quarta vel qnta, ægros sanè multos sufficere citra ptissanæ sorbitionem posse comperies: Quòd si ad septimam vsq; protrahatur, paucos omnino. suntq; qui & virtutem habeant valẽtem, corporisq; habitum tum durum, tum ægre transpirabilem, succosq; vel crassos vel viscosos, atq; si ambiẽs aer calidus

Ptissana vim medicamenti et cibi obtinet

calidus non fuerit. Nempe si nihil è nostro efflueret corpore, alimento opus non esset, sed quoniam effluit, ideo huius proportione cibi quantitatem definimus. Quibus igitur per cuticulares meatus parum exhalat, fieri potest vt his summam consulamus inediam, & magis vbi virtutem ab initio validam habuerint. quasi velociter laboret quæ imbecilla veluti senum fuerit, & si corpus parum exhalauerit. Quapropter & pauloante quadragenarij meminimus, & nõ septuagenarij. B

At si nuper cibato cibus prior non descenderit, uirtusq; ualida fuerit, & floruerit ætas, subluere oportet: si vero uirtus imbecilla fuerit, glande est utendum, nisi aluus sua sponte probe deiecerit. 45

Rursus & hoc in loco remediorum indicationẽ ab affectu corporis accepit, simulq; virtutem considerauit: necq; tanquam remediorum vsum aliquando indicantem, sed tanquam contrario indicantem modo, interdum autem & prohibentem. Non enim quòd æger valida sit virtute, ob id clysmate est opus, sed clysmatis indicatio ex ventris desumitur affectu. Si vero virtus valida fuerit, vacuationi non reclamat: quæ si imbecilla est, vacuationem ipsam inhibet. Sed rursus ad Hippocratis consuetudinem converte animum, qui in talibus aliquando de sola virtute mẽtionem facit, sicut in ante dicta videre est dictione, sed interdum adijcit ætatem. Præcipuus siquidem est virtutis scopus: sed ad notitiam eius confert etiam ætatis cognitio, cito quidem in pueris laborante propter copiam effluuij virtute, in ætate vero florentibus abunde sufficiente. Cæterum quo modo in pueris corporis substantia tum mollis tum humida præcipua exolutionis virium causa efficitur: sic & in regionibus & anni temporibus res habet: Nempe horum caliditas velociter confestimq; virtutem vacuationis quantitate soluit. Iure igitur Hippocrates ex virtute interdum sola distinctionum huiusmodi doctrinam efficit: interdum & quippiam ex alijs adijcit, vnà cum ipsis & cætera commemorans. F

Tempus autem dandæ sorbitionis tum per initia, tum per omnem morbi decursum hoc maxime seruare oportet. Nam si pedes frigidi fuerint, non à sorbitione modo, uerum quoque & maxime à potu temperandum. At cum caliditas ad pedes descenderit, tunc dare expedit. Sanè tempus ualere admodum putandum cum in morbis omnibus, tum præcipue in acutis, & potissimum quibus febris uehementior suberit, periculumq; summum. 46

Quo modo dixi vnum quidem esse alimoniæ scopum custodiam virtutis, necessario autem simul morbi affectionem contemplandam esse, ita cibi offerendi tempus ex morbo non prohibente inuenitur. Quantum siquidem ex primo virtutis scopo est, interdum & per accessionum initia alimoniæ existit necessitas, sicuti & in sanis vbi primum in naturalibus euacuationibus quis eò deuenerit vt propè laborare incipiat, refocillatiõe est sibi opus. Sed quoniã in accessionum tum principijs tum incrementis ingesta alimonia lædere admodum nata sit, ob id differimus ipsius exhibitiõem, quanquam corpus ipsum iamiam indigere videatur. Quodnam igitur optimum languentibus ipsis dandæ alimoniæ tempus? Sanè cum moderatissime habuerint, tum thorax tũ venter: deterrimum vero cum ea deterrime habuerint. Deterrime autem habẽt in accessionum principijs: moderatissime vero in declinationibus. Constat igitur optimum cibi ministrandi tempus in ægrotantium declinationibus esse. Accessionis autem principium fit calore omni toto ex corpore ad cor thoracemq; concurrente: Incrementum, cum paulatim ad extremas corporis partes sese expandit: Status, cum ex æquo corpus totum occupat. Verum declinatio contrarium principio modum habet, perspirante scilicet caliditate atq; medium corporis relinquente, quod vno ostendit verbo inquiens, Cum ad pedes calor descenderit. Necq; enim idẽ est calidos ex frigidis fieri pedes, & caliditatem in eos trãsire. Nam descendere commutationẽ caliditatis ex alia parte in aliam manifestat. Fieri autem potest vt pedes calfiant manente in corporis medio caliditate, quod in vigore ipso contingit. G H

In primis autem & maxime cremore, deinde ptissana uteris, præscriptis coniecturis diligenter attentus. 47

Posteaquam Hippocrates prædixit quando potu solo regere ægrotãtes oporteat, & quando ptissana: nunc quando cremore solo, & quando ptissana ipsa vtendum sit, distinguit, breui quidem & conspicua distinctione. Nempe ad coniecturas quas recensuit, animum conuertens, quisnam ex languentibus ptissana vti possit, comperies: sic tamen vt à cremore ipso exorsus ad ipsam sensim paulatimq; te transferas. Dico autem sensim paulatimq;, vt primum quidem solo vtaris cremore, deinde cremoris quidem plus exhibeas, ptissanæ autem exiguũ: deinceps æqualiter vtrunq;, mox ptissanæ plus, atq; tandem eam solam. sciens ptissanam ipsam ad corporis nutrimentum virtutisq; robur exuberare, cremorem autem ad concoctionem cõfectionemq; facilem esse. Cum igitur morbi conditionem virtutisq; robur vergere ad melius videris, auge & tu ptissanæ oblationem.

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS SECVNDVS.

ARGVMENTVM.

Exemplo doloris lateris agit de ui, ac usu fomentorum, deinde de repentina tum in uictu, tum in reliquis rebus mutatione fuse lateq; pertractat.

B *Lateris dolorem siue is per exordia fuerit, siue postea obortus sit, tentare [calidis fomentis] dissoluere, non abs re existit.* 1

Quod à me sæpius est enunciatum, ad memoriam & nunc id reuocare est melius. Nempe quòd exponuntur explananturq; quę obscuritatem habent dictiones: neq; tamen expositores id tantummodo in commentarijs faciunt, verum quoq; & ea quæ dicuntur in libris in quos commentaria parant, astruunt & demonstrant. Ob eum igitur morem cogor ego, & his consentire quos non probo. atq; sæpenumero ad ea quæ explicatione egent, sententiam meam prodere, & efferre. Neq; tamen eorum quæ in huiusmodi commentarijs vera mihi apparent demonstrationes scribo, vtpote qui de his peculiariter in eorum vnoquoq; scripserim: sed solas earum quæ cæteris in tractationibus demonstratæ sunt rerum summas ad memoriam reuoco. quod & hoc loco in mentione doloris sum facturus. De doloris ergo generatione diximus quidē libro de elementis s̄m Hippocratis mentem: diximus etiam & in libris quos de symptomatum causis fecimus, ꝙ dolor in sensilibus fiat corporibus, cum ea ipsa in id quod præter naturam est, subito simulq; transmutantur. Præterea & quonam pacto transmutatio ea bifariam fiat, corporibus huiusmodi aliàs tum subito simulq; tum violenter secundum qualitatem alterascentibus, aliàs vnitatis dissolutione. Alte-
C rantur aūt subito simulq; ab efficientibus qualitatibus, cum & calfiunt, & refrigerant, & siccantur, & humectantur. Verum vnitas dissoluitur corrūpiturq;, vbi corpora illa vehementer vel distēdunt, vel comprimuntur. Ad hunc igitur modum dolor lateris in pleuriticis affectibus, de quibus agit Hippocrates, ortum habet. Nam phlegmone illis in locis præ caloris qui præter naturam est copia, partes eas quæ phlegmone obsidentur, per distemperantiam contristat, & repletione distendit. Primo autem auxilio si doloris vel sanari vel mitigari fomentis calidis possit, tentādum præcepit Hippocrates. Nempe fomenta calida cutim ipsam ad perspirationes rariorem efficere phlegmonesq; sanguinem tum tenuare, tum per halitum digerere consueuerunt. Quæ si facta fuerint, non solum sanguinis aliquid euacuabitur, verum quoq; & affectę quę minus distenduntur partes, mitius exinde & mansuetius dolebunt. At cū sanguis in phlegmone non diminuitur, vel etiam spiritus vaporosus ex calore generatur, tunc dolorem augeri contingit. Sanguis autem non diminuitur propter eam quæ in toto corpore est, humorum redundantiam. Nam pars quæ calore afficitur, plus trahit quàm euaporet. Nempe quæ calfaciunt, suapte na tura hæc vt quod vicinis continetur partibus digerunt, sic & quod redundat ex propinquis trahunt. Cum igitur fomenta calida dolorem non soluerint, corpus totum insigni aliqua vacuatione præuacuabis. Vacuatio autem insignis in morbis acutis, aut per ven-
D trem, aut per venæ sectionem fit. Quarum alteram assumi præcipit Hippocrates, scoposq; eius quæ præsidio magis esse possit edocet. Summa ergo præsentis narrationis hæc est. Verum quæ particulatim ab eo dicuntur, & quæ multis tum obscura, tum ambigua existunt, in sequentibus explanabo. Multis dixi, quoniam his qui sese in dictionibus antiquis intelligendis exercuerunt, pauca omnino obscura sunt. At in hisce commentarijs intentionem non eò tantum dirigimus.

2 *Fomentorum calidorum probatissimum est aqua calida, uel in utre, uel in uesica, uel in uasculo aut æneo, aut testaceo posita.*

Fomenta calida proculdubio vocat, quæ corpus, quouis modo calfaciunt. Quorum alia prorsus humida, alia sicca, & alia ex vtrisq; mista. Mordentia præterea alia, & alia mordendi facultate carentia, & ex ijs commista tertia. Primum igitur horum genus, cuius in dictione meminit, morsu caret, atq; humidum existit. Secundum ex vtrisque sicco & humido, mordenti & morsu priuato commistum est. Tertium autem siccum quidem, sed vel mordens vel morsu carens. Quòd si & affectiones quæ vnoquoq; dictorum generum egent recensuisset, orationem pro-

fecto suam tanto perfectiorem melioremq́, quanto & legentibus ipsis vtiliorem, fecisset. Sed B
quia non recensuit, propterea neque id recensere necessarium erit nobis qui doctrinam alterius explanamus, non nostram persequimur. At vero quoniam partes meæ sunt contra quàm expositores cæteri agere, (Nempe illi suis in enarrationibus sophisticas, quę discentes ipsos ad finem artis nullo pacto iuuare possint, superseminant quæstiones: ego autem semper quæ commodissima sunt prosequi molior) ob id & nunc doctrinæ Hippocratis prætermissa quidem ab eo, sed quæ toti sententię dogmatisq́ atq; vniuersalibus præceptis quodam accedunt cōsequio, adijcere non cunctabor. Quanam igitur ratiōe fotus (græce πυρία) omnis doloribus sæpiuscule adiumēto sit, prius dictū est. Dictum quoq; & de his est doloribus, qui à fotu nullo pacto, nisi prius vacuato vniuerso corpore, iuuantur. Verum cū hæc fotibus oībus cōmunia sint, humidi quidē phlegmonis his quæ à biliosiore succo factæ sunt, opitulant: Sicci vero ijs quæ à tenui aquosoq́ sanguine exortę sunt. Perpetuo siquidem contraria contrariorū esse remedia meminisse oportet. Hoc igitur scopo fotus morsu carentes aduersus mordentes succos prosunt. Mordentes vero quòd tenuent, contra crassos viscososq́ valent humores. Eam ob rem quisnam in ea quæ phlegmone obsidetur parte euincat humor obseruabis, ab ijs quæ retuli auspicatus: ætate, f. laborantis, naturali temperatura, anni temporibus, locis, & vita antecedente: & si phlegmone videa-
tur, ex ijs quæ ipsi tum in colore tum in magnitudine, tum in duritie, tum in mollitie, contige- F
runt. Et si pleuritidem vel peripneumoniam curaueris, ex ijs quæ spuendo excernuntur. Verum cum præfata omnis dignotio coniecturalis sit, & non scientifica, non certa compertaq́, præsertim vbi in corporis imo sita sit, quæ dolore afficitur particula, ab his inchoare te oportet, quæ quàm cætera magis auxilio esse tibi videbuntur. Quòd si nihil præsidij tuleris, ad alia etiam te transferre conueniet. Dolore autem non sedato, ad {aliam} totius corporis accede euacuationem. Videtur ergo Hippocrates ab eo incepisse fotu, qui periculo omni vacat. Is autem est qui minime mordet, humidusq́ existit. Nempe tametsi nihil aduersus malum fecerit, non tñ magnum, & insigne afferet detrimentum. Cæterum fotus qui ex aceto, vel orobo, vel sale fiunt, nisi propitiam conuenientemq; consequantur affectionem, non solum non salutares erunt, verum quoq; & malum augebunt, vtpote qui fortem efficacemq; habeant facultatem.

Verum prius molle quippiam lateri ut & mitior & iucundior fotus fiat, supponere oportet. 3

Postea quàm in vtre, vel vesica, vel vasculo aut æneo aut testaceo positam aquam lateri exhiberi præcepit, hac in dictione prius molle aliquid supponi ijs quæ lateri tum quadrare tum co-
herere debeant, vt nullo pacto angat, prorsusq; iucunda sit eorū quę exhibent applicatio, pcipit G
Hippocrates. Cuiusmodi fuerit lana mollis, vel linteū multiplex, vel quippiā eorū quæ tum tenera tum mollia existunt. Sed paulo post de eo q per spongiā fit fotu agens, nihil supponi iubet.

Vtilis autem & spongiæ mollis magnæq; atq; ex aqua calida expressæ applicatio. Sed fomentum linteo uestien- 4
dum ut uis eius pluscule sufficiat tempore permaneatq;, atq; simul ne halitus ad laborantis spiritum feratur, nisi forsan & id prodesse aliquando uideatur, nempe interdum prodest.

Cætera quidem quæ in dictione continentur, liquida manifestaq́ existunt: sed de halitu est discutiendum, qui multum & lædit & contristat, non spirandi difficultatem caloris incremento solum proritās: sed pulmonis angustiam, qua ob replentem qui humidus est halitum afficitur. Solis igitur laterum doloribus tum siccis, tum quibus nihil expuitur, idonea est halitus inspiratio, plus auxilij q̄ noxæ afferens. hoc igitur in loco scriptum est primum fotus genus. Mox ad secundum sese conferens inquit.

Præterea & hordeum & eruum in aceto ita diluto ut paulo acidius sit, quàm ut quis bibere possit, madefacta per- 5
fusaq; & feruefacta atq; in sacculos coniecta lateri apponuntur, atq; ad hunc modum furfur. H

Hordeum eruumq; non semina quæ integra sint, ex aceto & aqua excoquere præcipit, sed prius concisa cōminutaq́, constatq́ Hippocratem velle id ex verbo hoc δεύοντα. {δεύω siquidē madefacio & perfundo significat} atq; aliter ex actione ipsa certior fies. Nempe hoc pacto tum blandior tum efficacior erit fotus. furfur deniq; & hoc pacto parare præcipit. fotus autem huiusmodi priore efficacior virtute aceti redditur. Quòd si & ex orobo paretur, conferet sanè & is nō parum. Nēpe eruum crassos humores tum secare, tum conficere, tum euaporare potest, atq; ob id fotibus huiusmodi vtemur vbi crassos viscososq́ humores in ea quæ phlegmone obsidetur parte collectos suspicabimur. Tibi aūt sanè id cōstabit ex antecedēte victu, si humores huiusmō di pduxerit, anni tēporibus, & locis, & ætate. Præterea & si beneuoli hi mansuetiq́ quos prius memorauimus, fotus nihil præsidij attulerint. Nā vbi de corporis totius repletione distinxeris, cū videlicet neq; huius notę apparuerint, neq; beneuoli mitesq́ hi fotus quippiam iuuerint, fucorum existimabis crassitiem, quæ in halitum soluitur, flatuosumq́ spiritum, qui ob denegatum exitum contristat grauatq́. Flatū ergo hūc parientesq́ ipsum humores, præfati discutiūt fotus, & potissimū qui ex eruo parant. Preterea & sermonē percurrens Hippocrates, manifeste simul

& optime

A & optime metricam aceti ad aquam temperaturam memorauit. Nempe acetum ita dilutum eſſe oportere inquit, vt paulo acidius ſit, quàm vt quiſpiam biberit, vt.ſ. & acrius ob mordendi facultatem, & aquoſius propter operationis ignauitatem vitemus. In incidendis igitur atq; per halitū digerendis tum craſſioribus tum viſcoſioribus ſuccis, aquoſo oxycrato congruētius fuerit quod acrius. Sed quoniam medicamenta huiuſmodi non tolerant quæ phlegmone obſidentur partes, ob id mediam vtriuſq; exuperantiæ temperiem fecit. Hoc tibi ſit ſecundum fotuum, quos ab initio trifariam ſeparauimus, genus.

6 *Siccis ex fomentis maxime conueniunt quæ ex ſale milioq́; frictis torrefactisq́; atque in ſacculis concluſis parantur. Leue ſiquidem quippiam & beneuolum iucundumq́; eſt milium.*

Ad tertium fotuum, quos ab initio diſtinximus, genus ſeſe tranſfert Hippocrates, mētionem milij & ſalis faciens. Eſt autem communis vtriq; ſiccitas: ſali vero peculiariter ineſt ſiccitas. miliū autem morſu caret.

7 *Fomentum huiuſmodi, & dolores ad claniculam {humerumq́;} pertinentes ſoluit.*

B Ex adiectione huius coniunctionis, &, oſtendit & dolores alios ſoluere vtpote eos qui ad hypochondria pertinent.

8 *Sectio autem non ſimiliter ſoluit dolorem, niſi is ad claniculam pertingat.*

Sectio, inquit, venæ ſcilicet, quam non ſimiliter ſoluere inquiens, auxiliari & ipſam non negauit. Sed de huiuſmodi auxilio, in ſequentibus fuſius, latiusq; ſcribit.

9 *Verum ſi fomentis dolor non ſoluatur, nō diutius calefacito, ſiccat enim id pulmones, atq; ad ſuppurationē excitat.*

Fomenta varia, alia quidem humida, alia ſicca, & alia mordentia, aliaq; mordacitate carentia vbi percurreris, ſi ab horum experientia facta dolor non leuetur, totum corpus vacuabis à fomētis deſiſtens, cum pulmonem exſiccent, & ſuppurationem excitent. Fit autē ſuppuratio huiuſmodi, lateris inflammatione non exhalante, ſed in pus tranſeunte. mox pure ipſo in mediam thoracis pulmonisq; regionem confluente.

10 *Si uero dolor ad claniculam pertigerit, aut moleſta ſit uel brachio, uel mammæ, uel partibus ſepto tranſuerſo ſuperioribus grauitas, internam cubiti uenam ſecare expedit, neq; ut copioſe ſanguis detrahatur, eſt cunctādum, ſed eouſq;*

C *auferendus donec rubidior † multum, uel pro puro rubidoq́; liuidus fluxerit. Nam utrunq; contingit.*

Aliqui cod. ldunt, & flauor.

Pro eorum qui inflammationem pariunt humorum vergentia inclinationeq;, vacuationes facit Hippocrates. Nempe quod dicitur, Quò natura vergit, per loca conferentia eò ducere, Id veriſſimum exiſtit. Contingit autem interdum id ob differentiam partium eius quæ coſtas ſuccingit membranæ. Nempe ſuperiores ipſius partes, cum inflāmatur, † {ad humerum} brachiūq; & mammam condolentiam extendunt. Inferiores vero ad ſeptum tranſuerſum & hypochondriū. Cum igitur ſuperiorum condolentia ſignum fecerit, venam in cubito ſecare eā oportet, quę ſanguinem ab affecta parte & magis & velocius tum reuellere tum vacuare poſſit. verū ſi partibus infernis affectus cōſenſerit, purgatione vacuare expedit. Recte autem grauitatem circa brachiū eſſe & non dolorem dixit. Nempe ꝙ hoc i loco ſanguis magis aceruetur, repatq;, ſignum eſt grauitas quæ ex multitudine fit. Tenſiones autem & in ſola affectus participatione fieri conſueuerunt: cum videlicet partes ijs quæ inflammantur attiguę citra ſanguinis redundantiam tenduntur. Ob id igitur ſanguinem redundantem ſecta interna vena vacuandum præcipit. Sunt autem in interno cubiti articulo plures quas ſecare conſueuimus venæ, de quibus abunde quidē in anatomicarum tractationum tertio; atq; in alio libro qui ſeorſum de venarum arteriarumq; ſectio-

πρὸς τὴν κλ. i. ad claviculam

D ne ſcriptus eſt, diximus: ſed impræſentiarum de ipſis ſummatim agemus, ab initio ducentes orationem. Vena caua ex gibba hepatis ſurſum ad dextram cordis aurem ſanguinem ferens, partibus quidem interiacentibus exiguum ipſius diſtribuit, ſed cordi ipſi plurimum elargitur. Deinde ab eo tanquam ab initio progreſſa ad collum recto feſtinat tramite, atque in duas rectas ſcinditur in thoracis parte venas, eaſq; inſignes, quas iugulares vocant. propagantur autem ab ipſa prius, quàm ad cor ipſum pertingat, inſignes quidem venę ad ſeptum tranſuerſum: paruę autem ad inferiorem thoracis partem quæ octo coſtis conſtat, contendentes. Pars autē hæc ab vna quæ coniugio caret, nutritur vena. quæ in quibuſdam animantibus ſupra cor adnaſcitur. i quibuſdam vero, vt in hominibus, ex ea emergit parte, qua iam cordis aurem vena caua tāgit: hinc ſiquidem emergens, humilius depreſſiusq; per cor defertur, atq; in ſpinam cōtorquetur. Vena igitur quæ ad inferiorem thoracis partem defertur, vtrinq; coſtis octo ad ſeptum vſq; tranſuerſum diſtribuitur. Cæteræ autem ſublimiores thoracis coſtæ quatuor ab alio venarum nutriuntur coniugio. quod à vena caua propagatur prius, quàm ea in iugulares ſcindatur. Ab his igitur duabus venis deinceps ſunt quæ ad manus per axillas pertingunt. Verū quę humerarię appellant, ab ipſa caua poſtea quàm in iugularias fiſſa eſt, vtrinq; vna iam thoracem extra progignuntur, habētq; radices ijs

ces ijs quæ in ſuperficie extãt iugularijs communes A iugularijs ſiquidem quæ in ſuperficie ex- E
tant, vt partes ferè omnes tum colli tum capitis in ſuperficie conſtitutę nutriuntur: ſic & à iugula-
rijs altius profundiusq́ȝ latentibus partes omnes altius profundiusq́ȝ latentes ali contingit. Verũ
quæ circa ſcapulas atq; circa dorſalem medullam quæ eſt in collo, exiſtunt loca, venas habent quę
ex inferioribus præfatæ radicis communis partibus ad ipſas aſcendunt. Cõmunem dico radicem
quam proxime dixi & ijs quæ in ſuperficie conſtitutę ſunt iugularijs & humerarijs communem
eſſe. Non immerito igitur humeraria ſuperiores clauicularum partes, easq́ȝ quæ & in collo & ca
pite exiſtunt, tũ magis, tũ velocius euacuat. Axillaria vero thoracis partes & magis eas quę in ſu-
blimi ſitæ ſunt, præſertimq́ȝ in hominibus ipſis. Nempe infernas demiſſasq́ȝ omnes vena vna al-
tera nutrit, quæ ſub corde à vena caua procedit. Ex ſiniſtra autem parte venæ illius quæ infernas
thoracis partes alit, atqȝ ad coſtarum radices prona fertur, aduſq; ſeptum trãſuerſum ſingulis in-
tercoſtalibus ſpatijs tum ſiniſtris tum dextris rami diſtribuuntur. Verum quod reliquum ex ea
eſt, ſeptum tranſuerſum penetrat, primisq́ȝ ab eo corporibus diſpenſatur. Cæterum quæ per axil
las ad manus feruntur venæ, proximas ijs quæ ſublimes quatuor thoracis alunt coſtas, radices ha
bent. ſuntq́ȝ quàm quæ per humerum ad manus contendunt, longe maiores, aſcẽdunt autem ad
internam brachij vtriusq́ȝ: atqȝ cum per ipſam pronę feruntur, muſculis ipſis qui inibi ſitum ha- F
bent, notabiles diſpẽſant ramos. Verum cum ad cubiti articulum prope venerint, venas brachij
internas ad ipſius cubiti oſſis nodum, qui hic poſitum habet, producunt. quicquid vero reliquũ
eſt, bifariam ſciſſum diuiſumq́ȝ per cubiti flexum defertur, parte ea quæ in ſuperficie cõſtituitur,
venam eam quæ in eo cubiti flexu ſecatur, efficiente: penitiore vero eam quę cum arteria diuidi-
tur. Secatur quoq; & vena alia in cubito obliqua, veluti & ea quæ in vtraqȝ manu vna eſt hume-
rariæ non exigua portio. Nempe & humeraria ipſa per brachium ſubter cutem conſpicue per-
currens in ipſo cubiti articulo qua ſublimiores extant partes, figurata. ſ. vt Hippocrates in libro
de fracturis docuit, manu, diuiditur. Quæ igitur ſublimior venæ ipſius à fiſſura portio per exter-
na cubiti loca defertur, ea poſt fiſſuram ipſam ſecatur, qua primę venę radici è directo maxime re
ſpondet. Eam ob cauſam & ſublimiora clauicularum loca citiſſime euacuat. Portio autem quæ in
cubiti flexum oblique fertur, minus quidem ea, ſed cæteris magis eas euacuat partes. Pars vero
quæ ab interna notabili vena oblique etiam fertur, minime quidem præfatas vacuat partes: verũ
maxime thoracis ſuperiora, {ꝙ radices tum eius quæ per axillam ad manum fertur, tũ eius quæ
ſuperiores thoracis alit partes vicinę admodum exiſtant.} Secare igitur hanc iubet Hippocrates *Hæc ex [...]
prius q̃ venę quę ex humerarię fiſſura prouenit, pręſens ſit, inſeraturq́ȝ. Quę ſi aliquando non cõ qua tralat[...]
paruerit, vice huius ſecamus aliquã ex internis quas rectà in os cubiti ſidere mergiq́ȝ didicimus. & recte.
Quòd ſi & eę non comparauerint, accedimus ad eam quę ex pręfatarum duarum venarum obli- G
quarum inſitione progignitur. Verum & cum ea interdum non apparere poſſit, humeraria ap-
parente, ſeca humerariam. qui ſcilicet vacuationes ab vniuerſo animalium corpore fieri noueris,
quãquam neq; celeriter, neq; ſimiliter ex vena omni fiant. Nos vero partem eam quę phlegmo-
ne obſidetur, tum celeriter, tum quàm cæteras partes magis in acutis præſertim morbis vacuare
contendimus. Quod ſanè interna cubiti vena facit, multoq́ȝ magis vbi ſanguinis redundantia ad
ſuperiora vergere videatur, aut ſuperiores thoracis partes affectæ ſint. Nempe in eo malo tum
brachium tum mamma grauari ſolent. Verum quæ partes thoracis inferiores prope ſeptum trãſ
uerſum infeſtant phlegmonæ, non abs re dolorem ad hypochondrium tranſmittunt. Quo fit vt
dolores huiuſmodi non admodum iuuet quæ in cubito fit vacuatio, corde. ſ. medium occupante.
Nẽpe venã quæ inferiores thoracis alit partes ſub corde emergere nuꝑ audiuiſti. Dicta quidem
mihi hæc ſunt ſuper eo quod ab Hippocrate bene ſcriptum eſt, de ſecanda. ſ. interna cubiti vena.

Sed ꝙ vacuãdi ſanguinis terminum coloris mutationem poſuerit, deinceps eſt diſſerendum.
Quicquid ergo ſanguinis in phlegmone continetur, id caloris abundantia colore permutatur:
reliquum autem in partibus omnibus ſimile manet. Eam ob cauſam ſanguine qui in totum ſpar-
gitur corpus pituitoſiore exiſtente, rubicundior ſanè erit qui in eo quod plegmone obſidetur la H
tere continetur. Quòd ſi ſanguis in corpus totum diffuſus, rubidus fuerit, is proculdubio qui ad
phlegmonem eſt aduſtus afflatusq́ȝ, in nigrum permutabitur. Liuidus autem in ea quæ fit à rubi-
do ad nigrum tranſmutatiõe medium obtinet. Coloris igitur mutatio ſanguinis ex particula in-
flammata translationem ſufficienter commonſtrat. Vacuationis igitur modum menſurãq́ȝ quæ
affectui peculiaris ſit, diximus. Sed ſi interdum virtus tantum vacuare prohibeat, parti ipſi quæ
phlegmone obſeſſa eſt, minus quidem futurum auxilium ſcire oportet. ſed melius eſt virtutẽ nõ
exoluere, quàm ſanguinem vacuare redundantem.

Si uero eas quæ ſub ſepto tranſuerſo ſunt partes dolor infeſtat, nullumq́; ad clauiculam ſignum fecerit: uentrem uel 11
nigro ueratro, uel peplio mollire oportet. Sed ueratro nigro uel daucum, uel ſeſẽli, uel cyminum, uel aniſum, uel alind * Al. ſeli[...]
quippiam boni odoris miſcebis. Peplio uero ſilphij ſuccum, quanquam & hæc inter ſe miſta non diſſimiliter agant. Cæ id eſt apiu[...]
terum ueratrum nigrum tum melius tum ad indicationem iuuantius quàm peplium uentrem ſoluit, ſed peplium fla-
tum magis excutit. {Dolorem præterea ambo hæc ſedant. Sedant quoque & alia quæ expurgant medicamenta. Ve-

rum

A *rum omnium quæ nouerim uiderimq́;,hæc potissima existunt.Nempe & quæ in sorbitionibus dantur purgantia medicamenta soluere possunt,quæcunq; scilicet non ualde insuauia existunt, uel propter amaritudinem, uel aliam quampiam iniucunditatem,uel quantitatem uel colorem,uel suspicionem aliquam }.*

Quòd medicamenta purgantia per experientiam inueniantur, & quosnã expurgent humores,& si omnino purgent,in libris de simplicium medicamentorum viribus didicisti. Quòd vero purgationis necessitas sit,si redundantes humores deorsum repant, est quoq; ratione scitum animaduersumq́;:sed id testimonium ratamq́; fidem ab experimentis habet. Edocuit autẽ Hippocrates facultatem medicamentorum quæ in huiusmodi affectibus propinat: veratrum quidẽ nigrum κρισιμώτερον.i. ad iudicationem iuuantius vacuare, peplium vero flatus magis excutere affirmans. Quæ autẽ ab Hippocrate κρισιμώτερα.,id est ad crisim iuuantiora dicuntur, ea morbi iudicium faciunt magis, quòd facultate verbo huic ὠφελιμώτερα,id est iuuãtiora, idem existit. At cum purgantia omnia medicamenta ventrem, præsertimq́; os ipsius, q̃ maxime tum neruosum tum sensile existat,affligant lædantq́;, ob id eorum quæ boni sunt odoris mistio excogitata est,ne sola synceraq́; purgantium medicamentorum virtus os ventris tãgat. Permista quoq; inter se tum peplium,tum elleborum ὁμοιότροπα, id est modi similis,esse ait,quod est facultatibus
B cõuenire,& in nullo controuersa esse. Nã & in purgantium medicamentorum permistione cõtrouersia est,non quando aliud quidem bilis, aliud vero pituitę excretorium fuerit,(Nam eodẽ tempore vacuari tum bilis,tum pituita possunt, sed quando aliud quidem protinus, aliud vero longo à propinatione tempore purgationem mouere natum sit. Nempe hoc pacto inæqualis †{eorum quæ simul igesta sunt} fit vacuatio. inæqualem dico cum iam altera quidem desinere, altera vero incipere videatur. Nẽpe quod citius purgare consueuit medicamentum,id & ex alio quippiã simul vacuat. Quo fit vt quod exiguũ ipsius relinqtur, imbecillius reddatur, & lõge tardius suam inchoet purgationem. Præfinita igitur vacuationis lege simile est elleboro peplium, potestq́; elleboro similiter nigrum subducere humorem. Cętera tum dictionis huius, tum sequẽtium patent. Considerare igitur hæc atq; in memoria tenere nos oportet, sed non perpetuo in pleuriticis vti debemus,ad memoriam reuocãtes Aphorismum illum vbi dicitur, In acutis morbis raro & in principijs,purgantibus medicamentis est vtendum. Vbi igitur(inquit)non solum acutus morbus fuerit, cuiusmodi est pleuritis, verum & cum febre vehementissima, multo magis vitanda est purgantis medicamenti administratio,atq; per sectionem venæ vacuandum ma

(eis simul gestis)

C gis,etiam si ad hypochondrium dolor finiatur. Nempe & si minus quidem auxilium quàm per purgationem sequatur,securius tamẽ multo existit. Immo nullum ex eo quod per venæ sectionem fit, periculum impendet, eo discrimen maximum subeunte quod per purgationem tentatur:& potissimum si laborantis naturam expertus quis non fuerit. Nempe alij difficulter natura purgantur.alij modico assumpto medicamento purgantur copiose. Quibus igitur dare quadrabit,his medicamenti tãtum propina, quantum in plurimis mediocriter vacuari tum nouisti,tum sis expertus. Si enim hominis naturam non noueris, metus est ne plus iusto vacues, vel nullo pacto vacuationem moueas: aut si moueris, non tamen sufficienter vacues. Quæ omnia magnas in morbis acutis pariunt offensas.quod non facile vt in ijs qui non febricitant emendatur. Cum igitur febris vehemens non fuerit, naturamq́; laborantis expertus fueris,ad medicamenti purgantis potum te conferes, ijs quæ ab Hippocrate dicta sunt, vel etiam alijs similis naturæ vsus. Quo è numero est quod ex colocynthide paratur medicamentum. quod iã ex vsu hieram vocant. Id sanè varijs parant modis: sed quod elleborum accipit scammoniamq́; non habet, id ijs qui medicamen subductorium omnino assumere possunt, optimum est.

12
D *Vbi autem quis medicamentum ebibit, ptissanam protinus sorbendam dato,neque insigniter minore quàm consuetum est quantitate.*

Et maxime quidem ventris ori,quod & stomachum vocant, vt in ipsis purgantium medicamentorum potibus,illæsum maneat,consulere oportet.præsertimq́; vbi febrientibus tale quippiam propinatur. Verum præcipua ne offendatur,cautio est,si medicamentum quod propinatur,purum non sit:sed cum alijs quæ malitiam ipsius hebetare nata sunt,temperatum mistumq́;. Nempe purgantium omnium medicamentorum natura, corporum quæ expurgantur naturis contraria est,atq;,vt quispiam dixerit,letalis,& deleteria,id est pestilens:vt autem succi papaueris,mandragoræq́;, & hyoscìami,atq; aliorum huiusmodi multorum,quæ nobis & substantia & viribus aduersa corpus perimere nata sunt, portionem exiguam assumentes, magnam percipimus commoditatem: sic & purgantium medicamentorum,quorum natura corporibus nostris aduersa est,exiguam aliquam partem præcidentes ad suppetias ferendas vtimur. Quo item modo in horum medicamẽtorum potu seminum aliqua quæ boni sint odoris miscemus,quæ & malitiam obtundere nata sint,& operationem ipsorum non prohibeant,tenuandi incidẽdiq́; facultatem obtinentia,ita vt & crassos incidant humores,& vias quibus vacuatio fiat,aperiant patefaciantq́;:sic & à sumpto medicamento ptissanam sorbere confert. Nempe purgans medicamẽ-

tum

tum ipſum,tanquam exiguum ſit,ad ventris quidem fundum peruenit:verum dum tranſit, ſto- E
machus & quæcunq; ventris ſublimior pars non qualitatem medicamenti purgantis modo:ve-
rum & ſubſtantiæ quæ in tranſitu hæret, aliquid aſſumens,vehementer læditur. Ptiſſanæ igitur
cremor ſuperingeſtus cōmoditatem affert. Nempe & detergere, & deorſum trahere quod viæ
adhæret,& qualitatem medicamenti quod his adhæret partibus,tum temperare, tum permuta-
tare poteſt.Ob eas igitur cauſas à purgantis medicamēti potu,ptiſſanam ſuperſorberi præcipit.
ſed vbi purgatio cœpit,ab ea vult abſtinendum, purgantis medicamenti operationē exolui ve-
ritus.atq; ob eam rem ait.

Et quoniam ab re non eſt,purgatione in media ſorbitionem dare non conducit. **At** *ubi purgatio deſierit,tunc ſorbi* 13
tio detur,ſed conſueta minor:deinde liberalius perpetuo exhibeatur,ſi & dolor ceſſauerit,& nihil aliud obicē fecerit.

Contra quàm pleriq; huius temporis medici rem hāc docuit Hippocrates.Nempe hi,vbi va-
cuauerunt,copioſe nutriunt.Hippocrates vero à purgatione, ptiſſanæ minus miniſtrari iubet.
Nam corporum quę expurgata ſunt,natura expurgatione agitata labefactaq; tolerare alimoniā
non poteſt.neq; probe eam conficere niſi omnino pauca fuerit.Purgatis igitur tantum cremo-
ris primo exhibendum,quātum domare poſſint: Deinde paulatim ſenſimq; adaugere oportet.
ſi & dolor vt inquit,ceſſauerit,& nihil aliud prohibuerit.Quod de dolore ait,eſt manifeſtū: ſed, F
nihil aliud prohibere,ad præfatas referre oportet,ſi intelligere volueris,diſtinctiões, in quibus
demonſtrauit quonam pacto morbis acutis laborantes abſq; ſorbitionibus regere oporteat.Sū-
ma vero horum eſt,cum vel morbum ante iudicationem nulla ſorbitione indigere ſperabimus,
vel in quibus ſumma eſt quæ phlegmonem facit cruditas.

Ratio autem mihi eadem eſt,ſi & ptiſſanæ cremore utendum ſit. 14

Tempus exhibendorum tum ptiſſanę,tum cremoris ipſius & antea ſimile eſſe demonſtrauit,
re vna dūtaxat differentiam horum definiens.Nempe à cremore principium exhibitionis facit.

Melius ſiquidem eſſe dico ut protinus à morbi initio ſorbere incipias , quàm inanitis uacuatisq; uenis uel die ter- 15
tio, uel quarto, uel quinto, uel ſexto, uel ſeptimo,ſi ante hoc tempus, morbus haudquaquam iudicatus fuerit, ſorbi
tionem inchoare.

Quod in aphoriſmis ſcripſit Hippocrates,id & imprę ſentiarum perſequitur,in morbi omnis
vigore tenuiſſimo vtendum victu præcipiens. Si igitur quinta die morbi vigor futurus ſit, & G
æger ſolo vſus potu ſufficere non poſſit,melius eſſe ait ſi protinus ab initio ptiſſanam dederis,&
neq; tertio die, neq; quarto ſorbitionem īchoaueris.Sic ſanè & eos qui vel quinto, vel ſexto,vel
ſeptimo ſorbitionem inchoant falli circumueniriq;,ſi ante hoc tempus morbus non fuerit iudi-
catus.Per iudicationem intelligo vt dixi non perfectam morbi mutationem ſolum: verū quoq;
& effatu dignam tranſmutationem.

Præparationes autem & his tales fiant,quales dictæ ſunt.De ſorbitionis igitur exhibitione,ita ſentio. 16

Et quibus ab initio ſorbitionem daturus ſis,præparationem ſimiliter fieri præcipit.Id eſt,ſiue
ſectionis venæ,ſiue clyſmatis,ſiue balani neceſſitas fuerit,illud ante faciendum iubet.

De potu quoq; qualemcunq; ex declarandis potaturus quiſpiam ſit,eadem omnino mihi eſt ratio. 17

Si laborantem potu ſolo citra ptiſſanæ ſorbitionem rexeris,præfatas quoq; præparationes te
facere iubet.id eſt aut venam ſecare,aut clyſmate vel balano vti.

Verum & medicos contra omnino quàm oportet agere ſcio,Nempe omnes, languentes ipſos per initia morborum 18
duos uel tres,uel etiam plures dies inedia ſiccare, atque ita tum ſorbitiones tum potus exhibere uolunt. idq; forſan quod H
magnæ corporis mutatiōi magnam quampiam obijcere mutationem ipſis decens eſſe uideatur. Verum mutatio ipſa † Al.ſi mod
bene quidem habet† { non modica, } ſed recte transferenda uenit.Iam autem & ciborum exhibitio mutationis ratio al. non m
nem maxime ſubit. dicum.

Medicos culpat Hippocrates qui languentes ipſos in abſoluta ciborum abſtinentia ſeruant:
deinde eos protinus alij quidem ad ſorbitionum,alij ad potuum ingeſtionem deducunt. Nō ta-
men mentionem eorum fecit,qui cibos validiores ante morbi concoctionem miniſtrant.Con-
ſueuit ſiquidem vt antea dixi,īterdum prætermiſſis quæ maxima ſunt erratis culpare minora,&
eam quæ ex illis oritur demonſtrare offenſam. Qui autem ita tranſmutant,forſan (inquit) ra-
tionabiliter tranſmutare arbitrantur, in magna corporis tranſmutatione effatu dignam victus
permutationem facientes. Quod ſanè bene eos exiſtimaſſe ait, non tamen de tranſmutatione oī
ſed bene aliqua eſt putandum.De qua partim prædixit,& partim quippiam eſt dicturus,ſermo-
ni adſtruens declinandas eſſe repentinas mutationes.

Maxime ergo lædentur qui tota utentur ptiſſana,niſi recte transferantur.lædentur quoque & qui ſolo utentur cre- 19
more,quāquam minus,lædentur præterea & qui ſolo utentur potu,ſed hi minime.

Dictam

A Dictam paulo ante subitam victus mutationem, qua primis diebus in absoluta ciborum abstinentia seruatos languentes circa diem quartum nutrire incipiunt, maxime quidem nocere ait, si in ptissanam totam transferantur, minus vero si in cremorem, sed ἥκιστα, id est ἐλάχιστα, quod minimum indicat, offendi eos qui ad solos procedunt potus. Nempe ex magnitudine virtutis eorum quæ offeruntur, magnitudo oritur offensæ.

20 *Oportet autem & ex sanorum hominum uictu disciplinam quæ conferat, facere. Nam si sanis quibusdam tales uel tales cibi uariare uideantur cum in alijs quibusdam, tum in nonnullis mutationibus, quomodo & in morbis quibusdam & maxime in acutis non ualde euariabunt?*

Incipit Hippocrates præfatam ab ipso de victu sententiam demonstrare, arguens vnà & eos qui contrario victum instituunt modo. Sed vt dilucidus conspicuusq; reddatur sermo, summã ipsius omnem præfari melius esse mihi videtur. Est autem earum quæ in eam rem assumuntur sumptionum dignitas altera vniuersalis hæc. Si bene valentibus læsionem afferant repentinæ victus ad contraria mutationes, multo magis ęgrotantibus ipsis. Quod varijs etiam modis possumus interpretari, aliud in aliam transumentes dictionem, vt hoc pacto. In repentinis victus mu-
B tationibus qui sani sunt ægris minus læduntur. vel sic, Ægri sanis magis lædunt. vel ad hunc modum. Detrimenta sanos minus quàm ægros afficiunt. Et adhuc generalior hac. Validiores minus afficiunt, imbecilliores magis detrimẽta. Licet & aliter vim sermonis interpretari aut ex eo quod per se & primum vtile sit ad quod demonstratur: aut ex aliqua continentium ipsum vel dignitatum vel sumptionum. Talis quidem tibi sit per se credibilis altera sumptionum (lemmata Græci dicunt) quas sanè vocare cõsueuit Aristoteles dignitates, {vel proloquia, vel postulata.} Sed alteram cui fides per experientiæ lucem accessit, deinceps audi. Sanos etiã repentina victus mutatio offendit. Ex vtraq; hac sumptione concluditur languentes à repentina victus mutatione lædi magis: sed multo magis qui acutis infestãtur morbis. Hæc est vis sermonis. Verum Hippocrates alteram ex sumptionibus per se tum prius, tum credibilius, protinus †{citra structurã} accipit. Alteram vero ijs quæ singulatim per experientiam noscuntur, fide donat & auctoritate. Quod & sequens declarat oratio.

[Margin: ...χωρὶς κατασκευῆς. quod ...i vertunt ci... probatio...m.]

21 *Atqui quod uitiosus tum cibus tum potus semper sibi similis ad sanitatem tutior sit, quàm siquis subito ad alterum*
C *uel meliorẽ se transferat, facile discitur, intelligiturq;.*

Alteram sumptionum earum quæ ad præsentis sermonis demonstrationem præstant, nũc ex multis particularibus exemplis astruere incipit, fidem ipsius in vnam colligens summam, quæ talis est. Magnę & repentinę præter consuetudinem mutationes non paruam sanis afferunt læsionem. Quanquam sermo hic conspicuus sit, tamen si quippiam quod explanatione indigeat intercidere uidebitur, ijs qui exercitati non sunt. in sequenti serie explanare non cunctabor. Nempe hic cõmentarius proposito non horum modo qui in sermonibus sunt exercitati, verũ quoq; & eorum qui exercitati nõ sunt, tum liberalis, tum benignitatis plenus existit. Quòd siquis prefatas disciplinas neq; didicerit, neq; expertus fuerit, aliud quippiam agat.

22 *Nempe tum ijs qui bis die comedunt, tum ijs qui semel noxam infirmitatẽ pariunt repentinæ mutationes: eosq; qui prandere non consueuerunt, & prandent, statim infirmos reddunt toto item corpore graues & imbecillos, & desides. Quòd si supercœnauerint {alios alui leuitas exercet.} Nempe uentriculus præter consuetudinem grauatur, supersiccescere consuetus non bis tumescere, neq; bis cibus coquere.*

[Margin: ...egendum ...tũ ructãt, ...q busdã ve... ...σπατίλη ...est humida ...ectio fit.]

Non solum quod in repentina consuetudinis mutatione valde lędantur, verum quoq; & quæ-
D nam lęsiones fiant, & quonam modo singulas emendare oporteat scribens Hippocrates, ob id sermonem prolixum facit. quomodo si dũtaxat quod in repentina consuetudinis mutatione lędantur ostenderet, ob id sermo illi totus breuis foret. Prima igitur consuetudinis mutatio, quam nũc exprompsit, est de ijs qui prandere non assueti pransi aliquãdo sunt. Ait enim tales & infirmos, & toto corpore graues fieri imbecillos item & desides reddi. Contingunt autem hęc ipsis grauata ab alimento veluti à pondere facultate. Neq; enim imbecilla ea redditur propria ratione, veluti in cibi penuria fieri consueuit. Ob eam igitur causam hoc in loco sermoni adiecit totũ corpus grauari ijs qui bis cibati sunt, eosq; fieri desidiosiores. Verum in assuetis prandere & non pransis imbecillitatem quidem virtutis scripsit, sed grauitatem non adscripsit. Nempe & in talibus mutationibus ĩbecillitatẽ sua rõne virtus. Pręterea cũ desides fieri in p̃senti victus mutatione asserat, in contraria timidos esse dixit, quasi opus omne perosos & ueluti opus aggredi veritos diceret. Nempe res ita habet. Nam qui ita se habent, virtutis imbecillitatem vere sentiunt: atq; ob id eas quas ante promptius obibant, obire non audent actiones. Quinetiam & ijs qui diminute cibantur, viscera videri pendere ait, eosq; tum calidum, tum χλωρὸν, idest viride meiere. Calidum inquiens, id est solito calidius, χλωρὸν vero, id est viride, iuxta morem quẽdam Asiaticorum Græcorum, qui & nunc obseruatur. ὠχροὺς siquidem, id est pallidos quosdam vidẽtes, causam cur ita χλωροὶ, id est virides facti sunt, ĩterrogant. χλωρὸν & ὠχρὸν, id est viride & pallidum nihil differre existimantes.

existimantes. Visumq́ʒ quendam χλωρότερον, id est viridiorem dicunt. ὠχρότερον. i. pallidiorem ita significantes. Est autem ὠχρὸν χρῶμα. i. color pallidus † veluti ignis, & color ὤχρας vocatæ, cuius prima syllaba acuitur. Fitq́ʒ talis color permista aquoso excremento pallida & amara & flaua appellata bile. Nempe flauus color quantum à rubro in albiorem secedit, tãtum à flauo pallidus. Scripsit & alia quædam symptomata quæ ita affectis fiunt. De quibus cum ad eam quæ de ipsis ẽ mentionem peruenerimus, agemus. Præsentem autem dictionem discutiamus. Quæ in non assuetis prandere contingere ait, his adhuc & hoc adiecit. Si autem supercœnauerint, acidum ructant. Quòd autem ructus acidi fiant & propter ventriculi frigiditatem, & propter pituitam sæpius in eo aceruatam, & propter ciborum multitudinem, aut si pauci quidem sint, potestate tamen frigidorum, didicimus. Omnium autem præfatorum commune est calorem ventris ingenitum vinci à cibis, non eos vincere, neqʒ his præstare, neqʒ probe ipsos conficere posse. vt si modicę flammæ lignorum multitudinem superaceruaueris, vel & citra multitudinem tum viridia tum humida superposueris. Cęteris ita cibatis ἀπατίλην, id est {alui læuitatem siue} humidam deiectionem fieri ait. Verum in exemplaribus non paucis non ἀπατίλην scriptũ inuenies, sed ἄσην vt eo vocabulo ῥιπτασμὸν, id est proiectum ĩtelligamus corporis hominis huius qui ita cibatus est, corporis inquam ob cibi multitudinem ἀσωμένȣ. i. grauiter molesteq́ʒ habentis, atqʒ implacidi inquietiq́ʒ dum in lecto iacet, & sese permutãtis. Cæterum quod circa dictionis finem † {cibi confectionem coctioni similem esse} oporteat, manifeste ostendit, tanquam à calido fiat non sicco squalentiq́ʒ, cuiusmodi est febrilis, sed {ab} humido vaporosoq́ʒ, cuiusmodi est qui in animalibus secundum naturam existit.

E — † Al. οἷον καὶ τὸ τῆς λουμένης χρας. i. veluti & color &c. * in antiquis legitur διαιθῆσι. i. ciba[...]

F — † τὴν πέψιν εἶναι παραπλησίαν ἑψήσει, quod a[...] vertunt cõctionem elixationi simeme[...]

Conuenit autem his permutationem æqua uirtute compensare. Dormire siquidem eos oportet tanquam noctem à cœna, hyeme quidem citra frigus, æstate uero citra calorem agant. Quòd si dormire nõ queant, plures lente ambulando absoluant circuitus, neq; stent. nihil cœnent, aut pauca & innocua. Minus præterea bibant: sed meracius & non dilutum. {Magis præterea & is afficietur, qui ter die replebitur, ac etiam multo magis qui crebrius. quãquam sint nõnulli qui ter die satiati facile ferant, utpote qui ita sunt consueti.} 23

Hoc in loco referre hæc non erat necesse. Nempe docere proposuerat quonam pacto repentinę consuetudinum mutationes non lædant, non autem quo tales læsiones modo curare oporteat. Verum quoniam Hippocrati hoc tentare est visum, propterea quæ scripsit persequemur. Maxime quidem his dormire ipsos plurimum iubet. & si dormire nequeant, plures lenta ambulatione absoluant circuitus. idq́ʒ vt quamplurimi expositorum aiunt, post cœnam: sed vt eorum quæ dicuntur sensus præcipit, post prandium. Nam oratio hęc / tanquam noctem agant / de somno meridiano non de nocturno dici expostulat. Prętérea quod continuata est scriptum serie, vbi inquit / Si vero dormire non queãt, plures lente ambulando absoluant circuitus, neqʒ stent. nihil præterea cœnent vel pauca & innocua / testatur Hippocratem velle eos à prandio dormire nõ à cœna. Duorum igitur alterum: Nam aut emendanda tanquam errati conscia scriptio, atqʒ ita scribẽdum, Dormire siquidem eos oportet post prandium tanquam noctem agant: hyeme quidem citra frigus, æstate vero citra calorem: Vel si seruare volumus orationem hãc à cœna, intelligenda est hoc pacto dictio, Dormire siquidem eos oportet vt à cœna ante dormiebãt: sic & nunc post prãdium tanquam noctem agant. Quod aũt velit Hippocrates eos vel nihil oĩno vel parce vel leuiter cœnare, sensus est manifestus. Ventrem siquidem vult requiescere, laboremq́ʒ quo grauatus afficiebatur refoueri, quod præter consuetudinem pransus homo fuerat. Hinc sequens est & minus bibere, sed non aquosum, nõ dilutum. Nempe fluctuationem humiditatemq́ʒ & refrigerationem vitare oportet vbi à ciborum multitudine venter grauatus fuerit. Potum autem qui exhibetur, nõ aquosum esse conuenit, sed ventris tum calfactoriam tum roboratoriam obtinere facultatẽ. Cœtera quę continuantur, liquida sunt & manifesta. G H

Præterea qui bis die cibũ sumere consueuerunt, ij nisi pransi fuerint, imbecilli, & infirmi fiunt, timidiq́; ad quoduis opus, & cardialgici. Nempe his uiscera pendere uidentur, calidum mingunt & uiride, id est pallidum, stercusq́; exuritur. sunt quibus os amarescit, oculi cauantur, & tempora saliunt, partesq́; frigescunt extremæ. 24

Cætera quidem huius dictionis in eorum comparatione quæ præter consuetudinem pransis contingere diximus, sunt explanata: sed de reliquis nunc dicã. ἄφοδον, id est ἀποπάτημα, .i. sterstercus ipsorum siue alui purgationem incendi exuriq́ʒ inquit, à calore scilicet afflatam. Nempe corpus magis tum siccescit tum ignescit ijs qui consuetum relinquunt prãdium. Alijs os amaricare ait, vtpote ijs qui biliosiorem habent naturam. hisq́ʒ caui fiunt oculi ab eadem qua excremẽtum aduritur causa siccescentes. Quòd autem in amaræ bilis naturis vernaculus calor in id quod igneum est digrediatur, propterea & tempora saliunt, id est temporum arteriæ euidenter pulsant. Partes præterea corporis extremæ frigidiores fiunt, quod vẽter biliosis repleatur humoribus, quorum morsu atqʒ cõtristatione affectus, virtutẽ dissoluit, corporisq́ʒ extrema refrigerat.

Plurimi quoque horum qui pransi non sunt, cœnare nequeunt. qui si cœnauerint, uentris grauitate afficiuntur: ac

A *difficilius cubant multo quàm si pransi fuissent.*

Picrocholi natura præter consuetudinem impransi permanẽtes, cibos auersantur fastidiũtq;, ventre scilicet male tum tractato tum afflicto. Verum qui coacti cibum sumpserint, grauantur: atq; ob id δυσκοιτοῦσι, vt ipse inquit, id est male habentes in lecto permanent & traducunt.

26 *Cum igitur talia ob dimidiatæ diei uictus à consuetudine digressionem sanis contingant, neq; adijci quicquã neq; subtrahi commode uidetur.*

Rursus inter exponendum quæ contingunt valentibus ijs qui subito consuetudinem permutauerunt, sermonis summam obiter atq; veluti appendicem adiecit, cuius gratia omnia hæc exponit quæ sanis contingunt. Nempe vt constat, si beneualentibus victus dimidiatæ diei permutatio adeo molesta sit, quo modo non admodum languentibus ipsis molesta erit: Deinde rursus ad explanationem eorum quæ sanis contingunt, reuertitur in sequenti dictione, quæ ita habet.

27 *Qui igitur præter consuetudinem semel pastus toto die exinanitis uasis quantum consueuit, cœnauit, si tunc imprãsus laborauerit ægreq; habuerit, atque assumpta cœna tunc grauatus fuerit, multo magis eum grauari par est, quòd si* B *adhuc plusculis horis uenæ exinanitæ fuerint, atque repente cœnauerit, magis adhuc grauabitur.*

Quod ait huiusmodi est: Si qui præter consuetudinem impransus permanens minus consueto cœnauerit, nocte grauetur: multo magis grauabitur qui solito plura est cœnatus. Qui autem plusculo tempore exinanitis vasis repente cœnauerit, magis adhuc grauabitur. Nempe qui impransi prẹter consuetudinem permanent, horum alij ad minus temporis inediam protendunt, alij ad longius interuallum, hos igitur grauari adhuc magis ait.

28 *Quibus igitur præter consuetudinem uenæ sunt inanitæ, ij eodem die ueniunt reficiendi. Vitent in primis frigus, calorem, & laborem. Nempe hæc omnia moleste feruntur. Deinde cœnam solito minorem faciant, eamq; non siccam sed humentiorem. deinceps bibant, neque dilutum, neque minus quàm ingestorum ratio postulat. Postero autem die pauca prandeant: ut accessione sensim crescente, ad consuetudinem redeant.*

Vt eorum qui præter consuetudinem pranderunt detrimenta emẽdauit, sic & eos qui quòd semel duntaxat die præter consuetudinem ederunt, afflicti sunt, vult in primis vitare tum calorem, tum frigus, tum labores: hęc nempe omnia moleste ferri ait. Adde quòd & minus solito cœ- C nare ipsos iubet: quanquam pleriq; maxime contra agant. Nam prandere ob negociũ aliquod prohibitos volunt in cœna & eam quę in prandio omissa est assumere alimoniam, haud scientes quòd eget quidem vere alimonia omissa corpus, sed ipsam conficere non possit ventriculus ob longiorem abstinentiam lęsus afflictusq;. Quinetiam Hippocrates vt alimonię minus vult exhiberi, ita & eam humidiorem. Nempe huiusmodi alimonia exiccatis tum ventri tum corpori vniuerso peculiare auxilium prẹstat. Roborare prẹterea & ventrem ipsorum iubet vini potu, neq; dilutum, neq; minus q̃ cibi proportio exigit potandum prẹcipiens. Dilutum enim, vẽtris tonum seu robur exoluit: Minus verò quàm cibi proportio expostulat, ventri arefacto inhabile existit. Postero tandem die ita affectos victui prospicere iubet. qui Hippocratis prẹcepto consuetorum ciborum minus ingerere debeant: vt ἐκ προσαγωγῆς, id est sensim paulatimq; in pristinam redeant consuetudinem.

29 *Talia uero molestius ferunt, qui parte superiore picrocholi existunt.*

Iam & ego paulo ante dixi picrocholos, id est amarę bilis homines, subitariam eam quę à victu ad abstinentiam fit digressionem pituitosis difficilius molestius'ue ferre. Bilescit siquidem D ocyus his totus tum corporis tum ventris habitus. Sed quare non simpliciter dixit picrocholi: at parte superiore: Nempe cum flaua bilis, quam & pallidam & amaram nominitant, superiori supernatat ventri, iure optimo tales parte superiore picrocholos dicimus. Cum vero per sedem demittitur, parte inferiore picrocholos asserimus. Paulo siquidem rhetori, qui toto corporis habitu pituitosus erat, diebus singulis supernatabat flaua bilis, primamq; ipsam vomebat à lauacro non paucam. Eudemo autem philosopho qui temperamento biliosus erat, per sedem demittebatur: raroq; is (quanquam aliquando) pallidam vomebat bilem. Vt autem Pauli excremẽta bilis exiguum habebant, ita & Eudemi multum. Qui igitur prẹter consuetudinem non prandent, si & toto corporis habitu, & superiore ventre picrocholi fuerint, his necessario contingunt quę paulo ante dixit omnia. At qui ventre duntaxat superiore picrocholi existunt, his tolerantię difficultas similiter continget: sed ex reliquis symptomatis alia quidem nullo pacto erunt, alia erũt quidem, sed moderatiora. Prędixit quoq; & eos qui prẹter consuetudinem non prandent, timidos ad quamuis operationem esse, stomachi erosionibus, hoc est cardialgijs, affici, pẽsilia videri ipsis viscera, calidum & viride meiere, exuriq; excremẽta. Alijs os amaricare, oculos cauari, tempora palpitare, & extrema perfrigere. Sed horum alia toto habitu picrocholis contingunt magis, alia autem superiore duntaxat ventre talibus. Atq; ob id ad quãuis operationem timiditas,

extremorum

extremorum perfrictio, mictus calidus viridisq́;, deiectionum adustio, cauatio oculorũ, & temporum saltus toto habitu picrocholis vsu eueniunt. Vtrisq́; autem pensilium viscerum opinio, E & oris amaritudo. Nam ob insuetam abstinentiam, tum suspensa tum pendula percipiunt viscera. Verum ob bilis exuperantiam picrocholis toto corpore os amaricat: nõ quòd affectio in ore magis fiat, sed quòd sentiendi partem eam natura generis humorum discretoriam fecit. Venter autem magis quidem his exuritur, quibus ex hepate in ventrem bilis effusa supernatat, minus autem quibus deorsum mittitur. Nam his quidem intestinum proritat ad excretionem, illis vero stomachum mordet. Ob eam rem Eudemus diebus singulis, bis & interdum ter deijciebat. Paulus autem interdum nullo pacto excernebat. Nisi etenim intestina à mordente aliquo irritẽtur, vel copioso excremento grauentur, excretionis promptitudinem non accipiunt. Neutrum horum impransis contingit, neq; enim mordentur intestina bile in os ascendente, atq; illa non mordente contristanteq́;. Neq; grauitas his fit, qui nullo pacto comederunt.

* Al. amaritudinem

Non assuetam autem cibi abstinentiam facilius omnino ferunt qui parte superiore pituitosi sunt. quo fit ut si semel die cibo utantur, facilius etiam ferant. 30

Prius quidem parte superiore picrocholos vsum cibi qui semel die fit, difficilius tolerare dixit. Nunc autem ad pituitosos se transferens, pro cibi vsu qui semel die sit, inediç meminit. ex habente manifestius detrimentum, ad minus noxium translationem ex proportione facies. Nam F si magis quidem lædi eos qui sine cibo totum præter consuetum permanserunt diem, æquũ sit, minus autem qui non prandent, et pituitosi picrocholis cibi vsum qui semel die fit, facilius ferãt: quòd sanè & inediam facilius ferãt, palàm est omnibus. Causa autem cur pituitosi facilius cibi vsum qui semel die sit, ferant, ex ijs quæ antea de biliosis dicta sunt euadit conspicua. Nam bilis humor in ipsis inedijs amarior redditur. Pituita vero temporis processu coqtur, sanguisq́; efficitur, neutra bile in sanguinis substantiam redire valente. cum ex sanguine quidem plus calfacto flaua bilis generetur, ex eodem vero assato adustoq́; atq; etiam ex crasso atra. Pituitæ autem generatio in pituitosis edulijs sanguinem perpetuo antecedit: atq; generatione ipsius media cibi in sanguinem transeunt. Neq; hoc deterioribus tantum cibis contingit, verum & quibusdam eorum qui salubres admodum esse videntur: vt pani, chondro, semidali. Ego sanè eam quę mihi optima esse videtur narraui conscriptionem. Nempe quod in ea docetur, per se verum est. atq; continuatam cum ijs quæ ante dicta sunt habet seriem. qui optimæ explanationis sunt scopi. Non tamen G in exemplaribus omnibus consimilem inuenies descriptionem, sed in alijs & alijs pugnantem. Cæterum aliter in libris ferè omnibus reperitur dictio hæc falso sermone, & nullam quę antedictis continuetur seriem seruare.

Potissimum sanè & hoc argumentum quòd maximæ mutationes eorum quæ circa naturam nostram habitumq́; contingunt, maxime morbos committunt. 31

* Al. præt

Multa quidem apud Hippocratem φύσεως, id est naturæ nomen indicat, sed hoc in loco temperaturam significari quispiam existimauerit, veluti & partium ipsarum structurã compositiotionemq́;, ἕξιν, id est habitum appellari. quo in structuræ genere continetur & bilis ad partes superiores fluctuatio, & ad inferna deiectio, & viscerũ tum suspensio, tum constantia stabilitasq́;. Nempe cũ venter magnus existit, viscera confirmat & stabilit, tametsi cibis vacuus destitutusq́; fuerit. Verum cum paruus est, cibis quidem refertus confirmat: vacuatus vero subsidentia relinquit. Hinc fit vt suspensa sentiant viscera. Quibus autem bilis flaua sursum natat fluctuatq́;, ante est dictum meatu qui bilem ipsam ex hepate ad id intestinum quod Græci ἔκφυσιν vocãt, (quasi è ventre enatum dixeris,) defert structurã differentem habente. Nam interdum quibusdã por- H tio aliqua ab ipso ad ventrem procedit. his quidem supernatat biliosum excremẽtum: cæteris vero deorsum omnino voluitur.

Non igitur intempestiue, neq; fortes uasorum inanitiones moliri, neq; cùm morbi uigent, feruoremq; habẽt, cibum dare, neq; repente huc uel illuc in toto negocio quicquam mutare licet. 32

Dictio hæc præter ordinem scripta est, copulari siquidem debuit cum ea quæ scripta est ante: vt tota oratio talis foret: Talia vero molestius ferunt qui parte superiore picrocholi existũt. At non assuetam cibi abstinentiam facilius omnino ferunt qui parte superiore sunt pituitosi. quo fit vt cibi vsum qui semel die sit, facilius etiam ferant. Non igitur intẽpestiue, neq; fortes vasorum inanitioues moliri, neq; cum morbi vigent, feruoremq́; habent, cibum dare licet. Nam postea quàm sermonem quo magnas victus mutationes ostendit sanos ipsos, non quo modo languentes lædere, compleuit absoluitq́;: iure intulit cuius gratia mentionem de his omnibus fecit inquiens, Non igitur intempestiue, neq; fortes vasorum inanitiones moliri licet. Quãquam autem & institutum etiam per relata sufficienter demonstrauerit: videtur tamen & ad alterum transire sermonem qui hæc commonstret, ex abundati testimonijs vsus. Principium igitur sequẽtis sermonis iure censetur dictio hæc, Potissimum sanè & hoc argumẽtum quòd maxime mutationes eorum

quæ

al' præter. quæ circa naturam nostram habitumq; contingunt, maxime morbos committunt. Cui quidem A dictioni continua fuerit quæ ita sequitur, Multa autem his germana eorum quæ ventri contingunt, atq; alia quis dixerit. Dictionem sanè hanc sum explanaturus: sed nunc ad præsentem reuertar quę hanc habet mentem. Non intempestiue neq; vehementer fame necare, neq; in morborum consistentijs victum ex inedia ad cibi oblationem permutare licet, sicuti neq; subito ad contrarium. Ex quibus sequitur talem instituendam victus rationem qualem is præcepit. Summa autem horum est, declinandas esse subitas repentinasq; ad contraria permutationes.

33 *Multa autem his germana eorũ quæ uentri contingunt, atq; alia quispiam dixerit. ut exempli gratia. Cibos quibus uti consueuerunt, facile ferunt, tametsi natura haudquaquam boni fuerint. similiter & potus. Cibos uero quibus uti non consueuerunt etiam si mali non fuerint, moleste ferunt. Consimili modo & potus.*

Quæ similia congruẽtiaq; existunt, atq; vt quispiam dixerit, genere iuncta cognataq;, consueuit vocare Hippocrates ἠδελφισμένα, id est germana: ꝙ eorum quæ genere iunguntur & familiarissimi & genere omnium iunctissimi sunt ἀδελφοὶ.i. germani. Nam propinquitates cæteræ his posteriores sunt. vt patrum matrumq; fratres sororesq;, & fratrum sororumq; filij filięq;, & quæcunq; id genus sunt. Cætera dictionis clara sunt. Nam demonstrat Hippocrates sermo- B nem eundem quem ab initio demonstrauit, cuius summa est. Consuetudo maxime potest, repẽtinaq; ab ea digressio corpora non parum offendit.

34 *Si ergo multa præter solitum carnis deuoratio, uel allia, uel silphion, uel ipsius succus, uel caulis, uel alia consimilia, quæ seorsum insignibus sunt prædita uiribus, uentriculis quibusdam magis q̃ alia labores inferant, minus quis admirabitur. At iure admiraberis si didiceris quantã maza turbationem, tumorem, flatum, torminaq; mazam deuorare non assueto pariat, si præter consuetudinem ingesta fuerit, uel qualem panis ipse calidus deuoratus sitim inferat, & repentinam plenitudinem, ꝙ tum exsiccet, tum tarde descendat, & q̃ uaria inter se pariant purissimi confusaneiq; panes, si præter consuetudinem deuorentur, & maza similiter uel arida, uel humida, uel tenax. qualiter item & polẽtæ afficiant, recentes quidẽ eos qui recentibus uti non consueuerunt, & aliæ eos qui recentibus ex consueto utuntur. Ad hæc quid faciant uini, & aquæ potationes præter consuetudinem in aliud subito trãslatæ, quid dilutum item uinũ, meracumq; repente pota. Dilutum.n.cum infirmitate humentem reddit uentrem superiorem, flatuosumq; inferiorem: Meracum uero uenarum palpitationem efficit, capitisq; grauitatem, & sitim infert. Præterea quid uinum albũ nigrumq; præter solitum mutata: quæ si ambo uinosa fuerint, ualde alterant corpus. Quare dulce uinosumq; minus quis dixerit mirum esse non idem posse, ubi repentina fuerit mutatio.*

C Sermonis totius sensum intelligentiãq; vbi prius dixerimus, ad particulares quę in eo sunt dictiones perueniemus. Orationis igitur totius sensus talis est. Victus mutationem in eos qui insigni præditi sunt virtute, tum cibos tum potus nemo qui lædentem corpora viderit, admirabit. verum eam quæ fit neq; sine lesione in cibos potusq; non insigni præditos virtute, iure quis admirabitur. Talis quidẽ est sermonis totius intelligẽtia. Sed, vt particulatim dicã, orationis totius principiũ mentionem eorũ facit ciborũ qui fortem vehementemq; habent facultatẽ: vt carnium deuorationis, alliorũ, silphij, succi eiusdem, & caulis. Nempe silphium totũ fortẽ habet facultatẽ, sigillatimq;, succus ipsius, & caulis. Verũ hæc quidem simpliciter dixit, sed cũ carnium deuorationis meminit, adiecit hoc verbum, multa. Nempe multa carniũ deuoratio magnam habebit facultatẽ, mediocris vero non magnã. Quę huic succedit dictio ad eos accedit cibos, qui nõ magna constant virtute, mazam videlicet & panem vel calidum, vel frigidum, vel syncomiston, id est confusaneũ. Quòd vero panem non purum syncomiston appellet, constat & ex eo quę ad purũ est oppositione. Panem hunc homines huius temporis autopyron appellãt, non discreto.s. furfuraceo, sed vnã cum syncera puraq; farina macerato conspersoq;. Post hæc de polentarum dif- D ferentia mentionẽ fecit, recentesq; vocauit ποταίνιας Ionũ voce vsus & antiquorũ. Memorauit postea & vini & aquæ potatiões præter solitũ mutatas: Meraciorẽ itẽ & dilutiorẽ potũ. Quibus adiecit dilutũ vinũ in ventre superiore πλάδον.i. humiditatẽ infirmitatemq; facere flatumq; in inferiore. Meracũ vero palpitationẽ tẽporũ, capitis grauitatẽ & sitim, idq; caliditate: dilutũ autẽ contraria, tum humiditate tum frigore. Mentionem quoq; & de vinorum ipsorum differentia fecit, ex his omnibus colligens qd' in vniuersum ab initio ipsi propositum institutumq;, oẽm.s. consuetudinis subitam permutationem non paruum corpori afferre detrimentum.

35 *Cæterum partem hanc sermone contrario τιμωρητέον, id est iuuare oportet. Nempe his uictus mutatio facta est, corpore neq; ad robur ut cibos adijcere, neq; ad infirmitatem ut cibos diminuere oporteret haudquaquam permutato.*

Verbũ hoc τιμωρητέον opitulandũ siue iuuandum indicat. Neq; autem opitulatio alia sermoni huic fuerit præter patrociniũ ꝙ vera loquitur. Nempe cũ ex duobus sermonibus vnus ipsi placuerit, alter vero aduersetur, & ei quidem qui placuit hucusq; est patrocinatus, nunc ad alterius patrociniũ descendit. cuius sententia quis conuenire dixerit vt languentes ab insigni victus mutatione iuuentur, quando & corporis affectio in contrarium his quidẽ qui antea sani viuebant, nunc vero ægrotãt, permutata sit. Sanè & in huius sermonis gratiam vniuersaliter antea est lo-

cutus his verbis, Transmutatio autem bene habet†{non modica}: sed ὀρθῶς. i. recte transferen- E
da venit. Deinde quid aduerbiũ hoc ὀρθῶς indicet, nõ paucis ostendit, sed ad summã subducens †Aľ si mod
colligensq; dixit, Non igitur intẽpestiue, neq; fortes vasorum inanitiones moliri, neq; cũ mor- aľ. ..õ mod
bi vigent feruoremq; habent cibum dare, neq; repente huc vel illuc in toto negocio quicq̃ mu-
tare licet. Quare & ambiguitatem soluere iam anticipat, quam nuper enunciauit sermoni cõsen-
tiens. Adijcietq; impræsentiarum aliquid cũ inquiet, Conijcere autem oportet & robur, & mor-
bi cuiusq; speciem, & cætera quæ his succedunt, quæ in sequenti dictione explanabo. *τρόπον. i. dum.

Conijcere autem oportet & robur, & morbi cuiusq; speciem, hominis item naturam, atq; ægrotantis in victu con- 36
suetudinem, non in cibis solum, uerum quoq; & in potionibus.

Conuenienti in acutis morbis victus institutioni quam docuit, & roboris considerationem,
& morbi speciem, præterea & hominis naturam, consuetudinemq; ipsius adijcere iubet Hippo
crates. Nẽpe summa quã astruit est. Non permutandũ esse victus speciem prius, q̃ signa coctio-
nis manifesta sint. Id aũt fiet si quot diebus ad vigorẽ morbus venturus sit præcognoueris. Ve-
rum cum victus, quẽ manifestabo, pro maioris minoris'ue ratione permutari possit, ꝙ laboran-
tes inter se differant virtutis tum robore tum infirmitate, naturali item temperamẽto & morbi F
spẽcie, atq; antecedẽte consuetudine, si ad ea respexeris, poteris artificiose†{tum magis tum mi- † Aľ. conij[...] diætæ tũ [...] mã tum qu[...] tatem: fo[...] quidem,
nus animaduertere, } si videlicet vel oxymelite, vel melicrato ægrum regere debeas, aut solam
aquã bibendam adusq; coctionis notas dare: aut ptissanam, aut ptissanæ solũ cremorẽ: deinde si
bis & semel die. In victu vero tum magis tum minus per ea quæ dixit conijcere oportet. Nam si
ægrum ptissanæ cremore indigere cõperias, iam tibi constat quantũ de eo sis propinaturus. Cõ-
simili modo de oxymelite, melicrato, & aqua. Verum quo modo ad generis victus inuentionẽ
operæpretium est vt cognoscas an robusta vel infirma sit laborantis facultas, quot item diebus
morbi coctio futura sit, sic & considerandũ quantum vel robusta vel imbecilla fuerit. Nempe in
virtutis tum robore tum imbecillitate magis & minus valde discrepant. Sic morbi quoq; discri-
mina differentiasq; conijcere oportet. Neq;. n. satis est cognoscere ꝙ pleuritis, vel peripneumo-
nia sit, sed & qualisnam ea sit cognoscere oportet in dolore, febre, & sputis. Nempe pleuritidum
quæ cum dolore sunt, aliæ qdem magis, aliæ vero minus tales existunt. febremq; vehementem
habent tum magis tum minus particulares pleuritides. Cæterũ non parua est in ijs quæ expuũ-
tur differentia. vt in prognostico est dictũ. Cum igitur particulatim in dictis differentijs varient
ægri, fieri nequit vt in Empiricorum appellatis syndromis reperiatur disciplina. Neq; enim eo-
rum qui in virtute comperiuntur excessuum differentiæ scribi possunt, neq; febris vehementia, G
neq; sputorum quantitas, neq; in particularibus coloribus, dissimilibusq; eductionibus magis
minusq;. Verum cuiusq; rei virtute intellecta, oẽs inter se cõparare, summamq; vnam ex ipsis
colligere oportet. Qua qdem in re tum meliores tum deteriores reperiunt medici, quanq̃ eadẽ * λογισμ[...]. i. ratiocinio
didicerint. Nempe qui perspicaci magis pollent sẽnsu, ijs qui hebetiorem habent, euadunt pro-
batiores. laboris item amantiores segnioribus, exercitatioresq; minus exercitatis: atq; qui me-
moriam tenaciorem habent, ijs qui minus ea valent. Ex particularium igitur omniũ virtute col-
ligere in vnam summam vniuersam victus formam singulorumq; ciborum quantitatem com-
modius est. Nam imbecillitas sæpius qdem, sed paulatim cibandũ indicat. Fidemq; rei huic facit
ꝙ æger bis cibari suetus sit. Facultatis aũt robur contrarium indicat. Nam si in hoie semel ciba-
ri sueto videat, semel ipsum cibare oportet: quod indicant ambę coniecturæ. Sic & corpus bene
difflabile ad cibationem stimulat. Quod ægre difflatur, ad contraria agit. Quod item tenues ha-
bet succos, id cibandum indicat. Quod his non constat, contrarium cõmonstrat. Atq; in singulis
quæ dicta sunt, magis minusq; proportionaliter sibi & auxiliorum vsum tum auget, tum remit-
tit. Sed de huiusmodi, omnia in methodo medendi deinceps & ordine ita exarata sunt, vt tum ci H
tissime condiscere, tum facillime ad memoriam reuocare possis. fieri siquidẽ nequit vt libro vno
p̃senti bene oĩa scribat Hippocrates, atq; ordine doceat. præcipueq; cũ ipse primus horũ inuen-
tionem sit molitus. Qui tñ hęc ab Hippocrate tum transuersim tum inordinate scripta didicerit,
totamq; suam vitã in eam quæ ex operibus docetur meditationem exercitationemq; deuoue-
rit, is & lucem & ordinẽ doctrinæ adijcere poterit. Quòd si & pluribus libris fecerit, quanta fu-
tura sit claritatis eorum quæ docentur exuperantia, liquido patet. Nemo ergo vitio verterit si,
hoc in loco cõfundatur Hippocrates scoporum multitudine affatim circũseptus. Nam si ꝙ par-
ticulatim horum vnũquodq; à nobis in methodo medendi demonstratum sit intellexerit, atq;
ad illã translatus laboriose singula didicerit, ea sane quæ nunc incõposite inordinateq; dicuntur,
liquido cognoscet: speculationemq; in ipsis artis operibus exercens veritatẽ ipsius laudabit.

Ciborum autem adiectioni intendendum multo minus: subtrahere uero omnino sæpenumero expedit, cum æger 37
sufficere possit donec morbus maturescat.

Quoniam victus cuiusq; species ex ijs quæ antea dixit inuenitur: atq; inde quę in ante scripta
dictione referuntur, conijcere operę pretium sit, vt in sigulis victus formis quãtitas reperiatur,

præsenti

A præſenti dictiõe,Ciborum aũt adiectioni intendendũ multo minus,prorſus vero ſubtrahere ſæpenumero expedit,cognoſcens præſidiorũ ſingulorum quantitatẽ artificioſa egere coniectura. artificioſe aũt conijcere viri eſſe,qui vires omnium quæ in arte ſunt didicerit,memoriæ mandauerit,atq; diligentia omni adhibita ſeſe in operibus artis exercuerit,paucíq; tales exiſtant, iure optimo quæ præſenti inquam dictione referuntur adſcripſit,in quãtitate ipſa ad id quod minus ſit procedendum eſſe magis,q̃ ad id quod exuperat,vbi quis à iuſto modo abſcedit, admonens. Nempe quod plus eſt,exuperatq;,noxas interdum inemendabiles facit. Verũ quod minus eſt, facile emendatur. Nempe ſi virtus elabi videatur,cibi exiguum miniſtrare poſſumus. Verum ſi in ventrem abſorptus fuerit cibus,quod redũdat ſuperfluitq; ſi aliàs,multo magis in acutis morbis,tollere eſt difficile. Nempe prorſus ſubtrahere ſæpenumero expedit,cum ęger ſufficere poſſit,donec morbi vigor ad maturitatem perducatur. Rurſum præfatæ dictionis partem hanc aſſumpſit nos familiaris huius ſcopi admonens,qui tum hic,tum in Aphoriſmis habetur. Nempe ſi æger ad morbi vſq; vigorem ſine cibo ſufficere poſſe videatur, in omni ciborum abſtinentia eum & potu ſolo moderaberis,cum tibi videbitur neceſſitas.

38 *Quibus autem id faciendum ſit,ſcribetur.*

B Quòd prædixerit Hippocrates cõmonſtrata vniuerſali victus ratione in hoc libro ſe trãſiturum ad cæteras omnes acutas ægritudines,liquido conſtat. Veruntamen opus huiuſmodi non reperitur. Nempe quæ in hoc libro à balneorum conſideratione extant, ſiquis veluti in typo ab Hippocrate ad futuram memoriam ſcripta, in domo reperiens poſt viri mortem deprompſit: forſan ratione quidem hoc fecit, verũtamen vt liber,digna Hippocratis mente non ſunt,ſicuti neq; ea quæ de morbis & affectibus inſcripta ſunt, quanq̃ multa in his bene ſcripta ſint. Sed ſup ea re in ijs quæ in ea ſcriptæ ſunt expoſitiones diſceptabimus.

39 *Multa autem & alia ijs quæ dicta ſunt,germana quis ſcribere poteſt.*

Rurſus ad eum reuertitur ſermonẽ,quem multis certum ratumq; fecit exẽplis, mutationem conſuetudinis languentibus noxam afferre demonſtrãs: ſed qm̃ à ſanis in eos tranſiit,ob id quæ ſimilia ſũt & cõgruẽtia bene ἠδελφισμένα.i.germana,dixit. Quod aũt poſtea dicturus eſt,ſermonis huius teſtimoniũ exiſtit,quanq̃ non ſimile,non congruens,nec germanũ,vt ipſe appellauit, ſed id quod perueſtigat. Patebit aũt tibi mens Hippocratis in ſequentis dictionis expoſitione.

C

40 *Hoc autem uerius efficaciusq; teſtimonium. Neq; enim† rei de qua plurimus factus eſt ſermo germanum exiſtit, ſed res ipſa commodiſſimum eſt documentum. Nempe quidam per morbi acuti exordia eodem quo laborare cœperunt die,comederunt,alij poſtero die: alij quiduis,alij cyceonem ſorpſerunt. Sanè hæc oĩa deterius quidem habent,q̃ ſi modo alio cibaretur quis: ſed quæ hoc tempore peccata fiunt,ea minus multo lædunt,q̃ ſi primis quidem diebus,uel duobus uel tribus uaſa quis integre exinaniuerit,mox quarto uel quinto talia miniſtrauerit. Sed ſanè deterius aget qui omnibus uaſa ante exinaniuerit,& ſequẽtibus quibuſdam diebus ita pauerit prius q̃ morbus maturus reddatur. Nempe hoc pacto mortem plurimis liquido affert,niſi morbus omnino beneficus fuerit. Quæ uero in principio committuntur delicta,ea non ſimiliter his domantibus renituntur,ſed facilius domari poſſunt.*

† Antiq. ad μόνον. i. ſolin

Ante ab ijs quæ bene valentibus ex conſuetudinis mutatione cõtingunt,ad languentes ipſos per ſimilitudinem tranſiit. tranſiturus autẽ & nunc,atq; ipſum quod nunc inſtituitur ferè ita habere eſt demonſtraturus. Sed quidnam id fuit? ſanè ꝙ neq; à principio neq; primis diebus fame cruciatos ægros cum prope vigorem iam peruenerint,replere oportet. Tota autẽ dictione vult oſtendere grauiorem cõtingere ægris offenſam cum prope vigorem erratum ſit,q̃ ſi in morborum principijs quippiam delinquatur. Inquit enim, Quæ hoc tempore peccata fiunt,ea minus D lædunt,q̃ ſi primis diebus,duobus vel tribus vaſa quis integre exinaniuerit,mox quarto vel q̃nto talia miniſtrauerit,atq; etiã anteq̃ morbus (vt græco verbo inquit) πέπειρος reddatur. Quod πέπειρον appellet πεπεμμένον.i.quod ad maturitatem eſt perductum, palàm eſt omnibus. Morbos præterea εὐήθεις.i.beneficos dixit, non quidem maleficos moroſosq;,quos Græci κακοήθεις vocant: ſed εὐτρέπτους.i.qui facile ad bonum vergunt. Scimus etenim veterum multos ita vti dictione,ita quoq; & Hippocratem,vt alibi eſt dictum.

41 *Hoc ſanè maximum reor eſſe argũmentum ꝙ primis diebus quauis ſorbitione nequaquam eos priuemus, quibus futurum eſt,ut paulopoſt ſorbitionibus quibuſuis uti debeant.*

documentũ

Sermonem hoc in loco eum dixit,quem ſæpius antea demonſtrauit,nutrire ſcilicet ſorbitionibus,ab initio præcipiens eos qui ad vigorem vſq; ſufficere citra ptiſſanę ingeſtionem nõ poſſunt. Nam eos prope vigorem nutrire compellemur,cum ad tenuiorem victus formam,etiam ſi antea plenius cibati fuerint,tranſeundum ſit.

42 *πυθμενόθεν ergo qui hordeacea utuntur ptiſſana male paſſuros ægros ignorant ſi duobus uel tribus diebus antea exinanitis uaſis ſorbere incipiant: neq; etiam qui ſolo utuntur cremore ꝙ ſorbentes lædentur, intelligunt, cum ſorbi-*

tionem non recte inchoabunt.Sed tunc cauent magnamq; intelligunt læsionem si æger ante mutationem morbi ptis- E
sanam hordeaceam sorbeat cremore uti suetus.Quæ omnia efficaciter demonstrat medicos non recte ægrotantes ad
cibos inducere,quippe qui uasa exinaniant in his morbis in quibus sorbitionem exhibere oportet,Et contra in quibus
ex uasorum inanitione ad sorbitiones transeundum non sit,in illis transeant.

Aduerbium hoc πυθμενόθεν vel παντελῶς, id est omnino,vel ἐξ ἀρχῆς.i.ab initio Hippocrati
indicat. Nam medicos ignorare ait quando primum vel ptissanam vel cremorem ægrotis dare
oporteat,bene tamen scire si ante morbi coctionem ptissanam hordeaceam dederint, se ægrum
læsuros. Sequentem autem dictionis huius seriem,quæ eadem ex eisdem sæpius dictis ostendit,
de industria ob claritatem transgrediar.

Et plerunq; ἀπαρτὶ id est exquisite.Interdum autem hoc tempore,interdum & alio ex uasorum inanitione ad 43
sorbitiones transeunt, ubi sæpius à sorbitionibus ad uasorum inanitionem transire expedit,si ita ex morbi acerba-
tione contigerit.

Hoc aduerbium ἀπαρτὶ & apud auctores atticos, & apud Hippocratē pro ἀπηρτισμένως καὶ
ἀκριβῶς.i.exquisite & absolute. In quo significatu & nunc est vsus Hippocrates, demonstrare F
volens medicos in illo maxime tempore permutare victus rationem ex abstinentia cibi ad sor-
bitiones,quo ad abstinentiam accedere oportet. Atq; hinc manifestissime ostendens cum mor-
bi vigor adest,tunc tenuissimo de necessitate victu esse vtendum.

Interdum aũt & cruda tum à capite tum à thorace attrahuntur biliosa,uigiliæq; his accidunt,ob quas non coqui 44
tur morbus,pertristesq; & amari hi fiunt,desipiunt,incerti & discurrentes lucis splendores oculis obijciũtur,aures im-
plentur sono, frigent extrema,urinæ crudescunt,sputa tenuia fiunt,salsa, colore syncero,& exigua,sudores circa collũ,
anxietates inquietationesq;,& spiritus offendens in ea quæ sursum fit aeris latione frequens,uel magnus, supercilia
quadantenus amplificantur,deliquia animi fiunt,uestium à pectore reiectiones,manuum tremor,atq; interdum labij
inferioris concussio.

Vniuersa hæc contingere his ait qui perperam cibati sunt à medicis.qui primis diebus exsic-
catos ægros die tertio vel quarto vel quinto vel sexto repente ad edulia non peracto morbi vi-
gore permutauerunt. Quasi peracto morbi vigore,conuenienter eos victum permutasse dicat.
Quod igitur dicebat: Permutare quidē oportet sanorũ victũ in morbis:neq; tñ temere id agen-
dum,iam patere ex prædictis arbitror. Nempe cũ vna qdem corporis conditio salubris sit,altera G
quæ à morbi initio ad statum vsq; extenditur, mox & tertia quæ ad perfectam vsq; morbi solu-
tionem sese prorogat,deinde & quarta quæ totius conualescentiæ tempus adusq; sanitatis habi-
tum occupat:in nulla harum quatuor conditionum permutationes victus insignes facere opor-
tet,nisi prius in alteram conditionis speciem peruentum sit. Qui igitur ægros morborũ exordijs
in omni ciborum abstinentia seruant,si ad vigorem vsq; talem victus speciem seruare possint,
nemo eos culpauerit. Quod si facere non possunt,ob interlabentes ægrorum vires, q perperam
inedia vtantur προταριχεύσαντες.i.exsiccantes ægros palàm est omnibus. Hoc aũt verbo absti-
nentiæ importunitatem plus iusto corpus exsiccantē euidenter demonstrat. vbi etenim quo tē-
pore prope vigorem tenuius cibandum fuit, in eo cibum dare coacti sunt, q ægros abstinentia
immoderate exsiccauerint est manifestum,quod vocatur ταριχεύεσθαι. Ob id igitur modo ciban
di huic succedere ait symptomata multa,& praua:quæ omnia continuata recenset serie à biliosis
crudis exorsus. Nempe biliosa cruda ita appellauit, quoniam & excremētorum coctionem ap-
pellat, quanq̃ mutata nutrire non possunt,vt bilis vtraq; & qui græce ἰχῶρες dicuntur. Verun-
tamen quoniam & talia euincit natura,cocta quidem vocare consueuit Hippocrates excremen-
ta huiusmodi, quæ à natura ipsa euicta sunt: cruda vero,quæ non sunt euicta. Ob id & pus in H
phlegmonis quæ concoquũtur fieri ait,quanq̃ pars nulla ex pure alimoniam accipiat, veluti ac-
cipit ex crudis appellatis humoribus & pituita,quæ reliquum perfectionis assecuta & prorsus
cocta,corpus nutrire possunt. Sic igitur biliosorum humorum concoctio existit, vt sanguinis
qui in phlegmone est in pus migrantis:intelligentibus nobis coctionis nomen in suo vniuersa-
liore significato. Est aũt vniuersalius,cũ natura causis fortior fuerit,permutaueritq; eas pro suo
robore. Quæ igitur veluti in corpore inanimato putrescunt,nihil ad permutationem cōferente
innato calore,à cōcoctionis ratiōe degenerãt.hoc sanè aliqñ cōtingit etiã aquosis his humidita-
tibus quæ per vrinas excernuntur:atq; ob id crudas vrinas concoqui dicimus,quanq̃ corpus ex
coctis vrinis ali nō possit. Generali pręterea hoc cōcoctionis significato vtimur,cũ vel catarrhũ,
vel coryzã,vel fluētes ex his humiditates(græce ichores)vel eas q̃ ex oculis manant,aut crudas
aut coctas esse dicimus. Ad hunc modũ & bilē vel crudam,vel incoctã,vel coctã esse pronuncia
mus. Cruda qdem flaua admodũ est & acris & male olens:cocta aũt & pallidior & minimũ ma-
le olens. Bilem igitur crudam incoctamq; ait ad ventrē de necessitate confluere,quæ ob prauam
victus rationē tum ex capite tum ex thorace trahitur,idq; cum fame ægros necãt,nullo vtili so-
latium ventri præstantes,atq; cum ex inedia ad validos cibos prope vigorē intēpestiue trãseunt.

Recenset

A Recenſet deinceps & ſymptomata alia, quę prauã ob victus rationẽ oriuntur. In primis quidem
vigilias, quæ longã inediã, ciboſq; intẽpeſtiue exhibitos conſequũtur, quæ vtroq; nomine me-
dicorũ culpant victus rationem. Q. autem vigilias morbi cruditas conſequatur, manifeſtũ ſanè
exiſtit, ſi ſomnos concoctio ſequi debeat. Cęterũ pertriſtes inquit fiunt, tum ob longam inediã,
tum ob validũ repentinum alimentũ quo grauatur venter, grauatuſq; languidos reddit & mœ-
ſtos. Adde ꝙ & amaros fieri ait quippiã manifeſte præfato conſimile aſtruens. vt etenim ſunt
qui ex melancholia tum languidi tũ mœſti ſunt, ſic alij quidẽ ſæpius acriter excandeſcunt, tanq̃
collecta aceruataq; in ſtomacho bile. Vel ſanè cum amaros fieri ait, eam quę in ipſorum ore ex
tali bile fit amaritudinem indicat. Deſipientiæ & acres excandeſcentias & bilem amaram vel in
ſtomacho, vel in cerebro collectam, conſequi natę ſunt. Incerti & diſcurrentes lucis ſplendores
qui μαρμάρυγες græce dicuntur, oculis fiunt propter eam quæ à ventre eſt exhalationẽ euapora-
tionemq;, & propter ſanguinis qui ad caput fertur, abundantiam. Atq; ex his prius quidem ex
† κρίσιμον. i. iudicatoriam — importuna interdum fit ciborum oblatione, alterum autem propter †{eam quæ cõmodo futura
ſit} ſanguinis eruptionem, vel delirium imminens. Conſimiliter & aures ſonis implentur, tum
propter eos qui à ventre ſurſum feruntur vapores, tum propter flatuoſum ſpiritum qui in capi-
B te ipſo oritur. Corporis extrema quæ ſunt pedes & manus prompte perfrigere, male habente
ventris ore haudquaquam nos præterit, vtpote cum vel propter longam inediam vehementer
à mordentibus mordetur ichoribus, vel ob importunam cibi multitudinem grauatur. Patitur
autem vtrunq; ex ea quæ antedicta eſt victus ratione, qua medici ęgros primis diebus vbi fame
exſiccauerint, tunc cum tenuiter cibandum ſit, ad frumentacea repente tranſeunt edulia. Ob eã-
dem rationem neq; eorũ qui ita cibanẽ, vrinæ concoquunẽ. Nã in ea quæ citra vel cremoris ptiſ-
ſanæ, vel melicrati, vel oxymelitis oblationẽ fit exſiccatione, ſanguis ꝑpterea ꝙ nõ purgeẽ bile-
ſcit, propterq; ſubitã ad eſculẽta ꝑmutationẽ venter cõpatiente ipſi facultate vitali grauaẽ. Quo
fit, vt ſtomachicæ appellatæ ſyncopæ manifeſto nobis indicẽt facultatis vitalis ad os ventris con
dolentiã. Hoc ſiqdem tum magis tum primũ ex importunis tum inedijs tum cibis affligiẽ. Ob id
igiẽ ſputa, & tenuia, & ſalſa, & parua, & ſynceris coloribus fieri ait, & ſudorẽ circa collũ dũtaxat,
& anxietatem inquietationemq;, & ſpirandi difficultatẽ. Crudus ſiquidẽ manet morbus ꝑpter
exceſſum vtrunq;, longam. ſ. inediã, & intẽpeſtiuam cibi oblationẽ. Cruditatẽ aũt ipſam conſe-
quuntur ſputa cõmemorata, veluti & circa collũ ſudores, virtute & ob famis anginã langueſcen
C te, & ob cibũ intempeſtiuũ grauata. Cõſimili modo & anxietas inquietatioq;(quam grece ἀπο-
ρίαν dixit) cõmune eſt vtriſq; ſymptoma, & ob longã inediam quæ vẽtrem ichoribus replet, &
ꝑpter cibũ intempeſtiuum grauantẽ. Verũ ſpirandi difficultas qua ſpiritus offendit, ob cibũ in-
* l. exſpirãdũ — tempeſtiuũ magis, q̃ ob indigentiã oriẽ. Nam ſpiritũ inter inſpirãdũ & offendere & quaſi ſiſti,
tum anguſtiæ tum cõuulſionis eſt nota. Latio etenim quæ ſurſum fit, exſpirationẽ facit. Tali aũt
* ſexto — ſpiritui contrariũ tum in ſecundo tum in tẽrtio de morbis populariter vagantibus libro percur-
» rit inquiens, Duplex intro reuocatio veluti aſpirantibus. Quod aũt ob cibũ intẽpeſtiuum & nõ
ꝑpter penuriã talis fiat ſpirãdi difficultas, patet ex ſermone Hippocratis ſpiritũ frequẽtẽ vel ma-
gnum valde ꝑperam cibatis fieri aſſerentis. fit ſiquidẽ freqũes magnuſq;, acto in anguſtiã ſepto
tranſuerſo ab ea quæ in ventre continet alimonia, cum videlicet neq; victa, neq; probe à ventre
confecta in flationẽ parit. Nẽpe tunc ob ſepti tranſuerſi anguſtiam de neceſſitate minus aeris in-
inſpiratur, quanq̃ thorax ſe ea qua prius dilatabat, dilatatione dilatet. Ergo quod nũc aeris deeſt
priori qui inſpirabat, id deficientẽ diminutumq; reſpirationis vſum facit, atq; ob eam rẽ animal
maiorẽ reſpirationẽ facere cogitur, vel frequentiorẽ, vel vtranq;. Dictũ aũt abunde de ſpirandi
difficultatibus oĩbus, in libris de ſpirandi difficultate. vbi tum harũ tum aliarũ difficultatũ ſpirãdi
D cauſas vnà cum proprijs demonſtrationibus ſcripſimus. verum quantũ ad præſens attinet, hæc
ſufficiunt. Ait p̃terea & ex præpoſtero cibatu ſupercilia quadantenus amplificari. Verũ id bifa-
riam ſcriptum inueniẽ. Nempe in qbuſdam exẽplaribus ſingulari numero ad hunc modũ, ὀφρὺς
δεινώσιος μετέχουσα. i. ſupercilium quadantenus amplificaẽ. In cæteris vero pluraliter ὀφρύες δει-
νώσιος μετέχουσαι. i. ſupercilia quadantenus amplificantur. Significatur aũt ex ea dictione ſuper-
cilia ipſa quodã modo euelli vel retrahi. Fitq; illud interdũ quidẽ ambobus conuulſiue intentis,
aut altero ſolo: interdũ aũt & altero reſoluto. Deinceps ait deliquia animi fieri, ſermonẽ ad ſym-
ptomata referens, per quæ & veſtiũ reiectiones fiunt ardentibus ægris. Interdum aũt & manus
totæ tremulæ fiunt, plus aucto malo. Concuſſio aũt labri inferioris, morſum in ore ventris vehe
mentem ſignificat. Quo fit, vt tale ſymptoma, vomitus acrium humorum etiam ſignũ ſit.

45 *Hæc ſi ab initio apparuerint, delirium graue uehemenſq; indicant, atq; magna ex parte ægri moriuntur.*

Dicta, inquit, ſymptomata ſi circa morborũ initia fiant, deliriũ vehemens denunciant. Morbi
initiũ nunc intelligere oportet totũ illud tp̃s in quo nondũ exiſtunt concoctionis notæ. Nempe
& in libris de iudicatiõibus dictum eſt nomen principij & plura ſignificare, & ſignificatũ quod
nunc dictum eſt, ſecundum eam eſſe diuiſionem qua morborum tempora diuidentes morbos
ipſos conſtare ex principio, augmento, vigore, & declinatione aſſerimus. Ergo cum nuper di-

cta ſymptomata vbi prope morbi vigorem apparent iudicationem futuram cõſtantibus in B
morbis ſignificent: ſanè ſi in principio fiant, iudicationem quidem non denunciant (nihil enim * περιεσκι
in principio iudicari poteſt) ſed delirij notæ exiſtunt. Scriptum autem & de his abunde in libris
de iudicationibus, ex qbus totum qui de his eſt ſermonem perdiſces cum illic plenior ſit, quàm
vt nunc omnino percurrere oporteat. Sed ſanè vt in cæteris, ita in his ſummatim perſtringere ſa-
tis erit. Ergo quoties natura ad excretionem properat, effatu digna in corpore fit permutatio,
ob quam ſymptomata huiuſmodi cum manifeſtiſſimis coctionis ſignis apparent. Verum cum
perturbatio efficitur ſimilis, nullo à natura ad infeſtantium excretionem facto apparatu, tunc
periculoſiſſimum eſt ſignum. Dictum iam & cæteris in commentarijs de κρισίμοις. i. iudicato-
rijs ſymptomatis qualia ſint, & quænam ipſorum natura, & quonam pacto ab his differant quæ
ἐπιφαινόμενα. i. ſuperapparentia vocantur, quo in genere erunt & ipſa coctionis ſigna. Nempe
& prognoſticum, & librum de humoribus, & aphoriſmos iam ante hunc librum expoſuimus.
Sanè ſemper de his eadem dicere ad eum ſpectat qui prolixioribus vti conſueuit ſermonibus.

Qui autem euadunt, hi uel cum abſceſſu uel ſanguinis è naribus fluxione, uel puris craſſi expuitione euadunt, 46
neq; aliter.

F

Cum mori ipſos dixit, non ſimpliciter dixit, ſed magna ex parte aſcripſit. quapropter quonã
pacto quidam ex ipſis ſeruentur dicere ſequens erat. quos nunc percurrit, atq; quoſdam ex ipſis
ſeruari ait, aut per ſanguinis eruptionẽ, aut per abſceſſum, aut puris abunde cocti expuitionem,
ſimul ex ijs quę retulit ęgros in huiuſmodi ſymptomatis incurrere, ꝑpter multitudinẽ ſignificãs.

Neq; ſanè horum ita peritos uideo medicos, qui ut oportet dignoſcant eas quæ in morbis contingunt uirium im- 47
becillitates, & quæ ob uaſorum inanitionem, quam κενεαγγείην dicunt, & quæ ob aliam quampiam irritationem,
& quæ ob πόνον. i. laborem, & quæ ob morbi acumen fiant. Quas item natura noſtra habituſq; ſingulis affectuum
ſpecies omnigenas fabrefaciat. quamuis cognitæ ſalutem, & mortem ignoratæ ferant.

Quoniam de ægri robore imbecillitateq; ſermonem fecit, qui victus ſcopi ſunt non contem-
nendi, ob id nunc ſermonem de imbecillitate repetit, quibus hæc fiat modis medicos cognoſce-
re debere aſſerens. Nempe ꝙ quædam fiat ob vaſorum inanitionem. hoc. n. vocabulum κενεαγ-
γεία id proprie & primum ſignificat, atq; ob id ἀσιτία. i. ciborum abſtinentia, κενεαγγεία. i. va-
ſorum inanitio, ſæpius dicitur tanquam nomine generis etiam in ſpecie homines omnes vti cõ-
ſueuerint. Alia autem ob πόνον. i. laborem ſeu proprie dictum vt dolori idem ſit, ſeu vt quiſpiam G
dixerit, malam affectionem, qua in acutis morbis ægri male afficiuntur. Aliam præterea virium
imbecillitatem ob aliam quandam fieri ait irritationem. Nam ſi morſum dixit vel ventris, vel in-
teſtinorum, ſymptoma hoc ſub dolorum nomine intellexiſſe eſt viſus. Verum ſi vel vigilias vel
oris ventris affectionẽ dixit, non proprie interpretari viſus eſt. Cęterũ virtus exolui videtur,
& ob euacuationem quæ fit vel ſanguinis eruptione, vel vomitu, vel deiectionibus, vel ſudori-
bus, & ob longiorem q̃ par ſit inediam, & propter tũ dolorẽ aliquem, tum vigilias, tum aſſiduas
purgandi vẽtris ſuſcitationes, atq; etiam cũ os ventris ita affligatur, vt ſyncope inſultet, idq; vel
ꝑpter grauantis alimonię multitudinẽ, vel cõtriſtantẽ quandã ipſius qualitatẽ. Nẽpe hęc virtutẽ
celerrime tũ fatigant, tũ diſſoluunt. Oẽs igiĩ hæ viriũ offenſæ ex manifeſtis qdem fiũt cauſis: ſed
aliæ ex non manifeſtis. vt quando abſq; manifeſta vacuatiõe, vel vigilijs, vel inedia, vel oris vẽ-
tris ſenſu ęgri ad talem ſubtrahuntur corporis affectionem, quam in prognoſtico ſcripſit Hippo
crates inquiens, Naris acuta, oculi concaui, collapſa tempora. & quæ deinceps ſunt. Nam hæc "
corporis cõditio fit quidem & ob vigilias, & ob excretionem quandam quæ multa ſit, & ob in-
ediam: fit quoq; & abſq; his, cum ſcilicet corporis humores tenues fuerint, & febris calor acris.
Nam euaporantur qui ita extenuantur, per inſenſibilem euacuationem. Cæteris aũt & ob intẽ- H
peraturam principis vnius partis affectæ imbecilla redditur facultas. Primum ſiquidem affecta
prima laborat, deinde affectuum participatione & reliquæ duæ. Didiciſti. n. vnam eſſe in neruis
facultatem, quæ principium habet cerebrum: alteram in arterijs, cuius principium eſt cor: tertiã
vero in venis, quæ ex hepate oritur. Ergo partis vnius quęuis illa fuerit, intemperatura propriã
interdum facultatem violauit, cui affectus participatione conſenſerunt reliquæ duæ facultates.
Velociſſimæ igitur fiunt, corde patiente mortes: Deinde, affecto cerebro: Tardiſſimæ ab hepa-
te prodeunt. Vt. n. partes hæ intemperie affectę maximam facultatis vnaquęq; ſuę offenſam in-
currunt, ſic partes alię principio vnicuiq; propius appoſitæ, ſi forti intemperatura affligãtur, vir
tutũ principia ad ſympathiam agunt. Sunt etiam aliæ quæ quamuis propius appoſitæ non ſint,
ob generalem tamen cõmunitatem, vel quãdam affectiõis proprietatem partes virtutũ princi-
pia continentes lędunt. Os igitur ventris cum vitalem facultatem ad ſympathiam agit, ſyncopas
infert: cum vero proprie animalem appellatam, deſipientias vel conuulſiones. Vterus interdũ
& apnœas (quas nõ ſpirationes prope dixeris) interdum & neruorum contenſiones. Verũ ſin-
gula hęc cõpleta ab omnibus cognoſcuntur. cum vero fiunt, & ſenſim increſcunt, medicos ple-
roſq; latent. Quæ ſanę non quãdo ob magnitudinẽ auxilio iam carent, tũc cognoſcere oportet,

quod

A quod vulgo contingit,sed & cum incipiunt,& fiunt.hoc siquidem optimũ est. Quòd si fieri non potest,saltem omnino cum increscunt,dignoscere est necesse. Sanè hæc omnia Hippocrates significasse mihi videtur cum inquit,Quas item natura nostra habitusq́ȝ singulis affectionum species omnigenas fabrefaciat.vbi naturam,temperaturam dixit:& habitum, struem corporis cõpositionemq́ȝ.Nam qui raram ex natura habent texturam,tum euaporãtur,tum syncopam facile incurrunt. Qui vero densiore constant textura, hi in morbis cunctantur, diutiusq́ȝ trahunt. Sic autem & partes nonnulli habent,alias quidem frigidiores,alias calidiores, alias sicciores,& alias humidiores:sed omnibus peculiare temperamento malum.

48 *Maius siquidem malum est,si ob laborem morbiq; acumen imbecillitato porrexerit quis potum uel sorbitionem copiosiorem,uel esculentum,imbecillitatẽ eam ex uasorũ inanitione contigisse arbitratus. Neq; sanè calumniam effugere potest qui imbecillitatum ex uasorum inanitione non cognoscit,premitq; uictu. Periculum siquidem aliquod adfert erratum hoc:sed longe minusq̃ alterum atq; risu dignum magis. Nam si medicus alius uel plebeius ægrum interuiserit,cognoueritq; ea quæ contigerunt,dederitq; tum edendum tum bibendum quod alter uetuerit, is præsidium attulisse existimabitur. Talia autem maxime ab his uituperantur hominibus,qui res ad nigrum uertunt. Nempe qui ægrum interuisit uel medicus uel plebeius,hunc à mortuis suscitasse ipsis uidetur.*

B

Ob dolores sæpius ægri sine pulsu reddunt̃,animiq́ȝ deliquia incurrũt,& nullo pacto queunt moueri,similiter & ob morbi acumen. Sunt aũt q̃bus non ob hæc virtus offendit̃,sed ob vasorũ quomodolibet factam euacuationẽ. Siue igit̃ ob euacuationẽ sensui manifestã, siue ob eã quę p halitum fit discussionẽ,siue ob inediã virtus labefactata fuerit:q ita affecti sunt,cibari quãcelerrime expostulant. Contra aũt qui ob dolorem vel morbi acumen parũ valentẽ habent facultatem, vacuatione interdum magis q̃ repletione indigent. Immo qui cibum his exhibet,maximũ affert detrimentum. Verum qui ex vasorum inanitione imbecilles sunt,hos siquis diæta tenui presserit,lædet: quanq̃ non æque euidenter vel celeriter. Ignorare autem si æger sit imbecillus ob vacuationẽ magis,q̃ ob dolorem,probro vertitur. Cætera dictionis manifesta sunt.

49 *Scribemus autem & horum notas,quibus singula dignosci possint.*

Rursum & hic pollicetur Hippocrates,sicuti paulo ante, se librum alium quendam de morbis acutis scripturum.

50 *Similia porrò ijs quæ uentriculo contingunt,hæc existunt. Nam si corpus totum præter consuetudinem,ualde quie-*

C *uerit,non confestim robustum magis euadit,ꝙ si diutius ociatum ad labores sese repente uerterit,uile profecto quippiam euidenter operabitur. Ita de cæters corporis partibus est existimandum. Nempe & pes & cæteræ quæ articulis præditæ sunt partes laborare non consuetæ,tale quippiam patiuntur,si post longum tempus ad laborem subito se uertant. Hæc patientur oculi & dentes,& quicquid huiusmodi est:præterea & cubile præter consuetudinem & molle & durum,laborem facit. Quod item sub diuo est,præter solitum corpus indurat.*

Rursus ad institutum redijt Hippocrates absoluto de virtutis imbecillitate sermone,quẽ per digressionẽ à pristino mutauerat instituto:aitq́ȝ quæ nũc dicunt̃ similia quodã modo esse ijs quę ventri cõtingere dicta sunt. Nẽpe scopum dirigit ad summã eã,in qua mutatiões subitas magnã languentibus afferre læsionẽ astruit. Quod aũt hoc in loco scribit,huiusmodi est. Vt venter diutius oĩno ociatus functionem perficere probe non potest,nisi prius sensim rursum assuescat, & suas exerceat operationes:sic corpus vniuersum singulæq́ȝ alię partes. Deinde & partes aliquas serie cõtinuata nominatim cõmemorat,atqȝ tandẽ in fine sermonis, eius quæ in cubili fit mutatiõis mentionẽ fecit,astruẽs sanè & nũc qđ ab initio de cõsuetudinis mutatiõe est ab eo ꝓpositũ.

51 *Sed horum omnium exempla quædam perstringere satis fuerit. Nam siquis ulcus neq; admodum insigne,neq; ual-*

D *de uile in tibia acceperit,fueritq; homo cui neq; admodum difficulter neq; ualde prompte ulcera sanentur, & prima ꝓtinus die ita iacens curetur,ut nequaq̃ crus tollat:hoc sanè pacto sine inflammatione manebit,citiusq; sanitati restituetur,q̃ si delinquens curetur. Quòd si uel quinto uel sexto uel superiore adhuc die surrexerit,atq; ambulare uoluerit, magis laborabit,q̃ si statim ab initio errans curatus fuisset. Porrò si & multum & repente se fatigauerit,multo magis laborabit,quàm si ita curatus in diebus huiusmodi sese lassum & defatigatum reddiderit.*

De repentina adhuc mutatione vt antea in exemplis alijs,ita & nunc in vlcere sermonem facit Hippocrates. Nam si quispiam (inquit) vlcus in tibia habens,qui & quiescere & iacere indigeat,quiete ambulet (hoc enim significat πλανώμενος ἰητρεύοιτο,id est peccans curetur) lædetur quidem prorsus:sed minus quàm qui primis diebus quieuerit,deinde subito circa quintum vel sextum:vel diem etiam ἀνωτέρω,id est superiorem,tertium videlicet vel quartum ambulare cœperit. Sunt qui vocabulum hoc ἀνωτέρω de sequentibus dici diebus existiment,septimo scilicet, octauo & nono:quod si ipsis placebat,eos principium dictionis per ε & ξ.ἐξοτέρω & non ἀνωτέρω per α & ν scribere. Quale aũt,inquiunt,tale fieri nõ valet vlcus,vt scilicet non parum lædatur qui septima vel octaua ambulare cœperit,& antea quieuerit. & grauiter dixerim, si vlcus magnum fuerit,vel laborans fuerit vnus ex his quibus vlcus difficulter curatur: & magis, si ambo concurrerint.

Quare. vt fit interrogatio.

concurrerint. Quòd si neq; vlcus magnum fuerit, neq; laborans fuerit cui difficulter vlcera curentur, curetur autem conuenienter (nam & hoc subaudire in sermone oportet) iam circa septimam aut octauam bene habebit, & ambulare citra læsionem poterit. B Quam ob causam sermoni adiecit, Vlcus neq; admodũ ἐπίκαιρον, id est notabile insigneq;, neq; valde εὐήθες, id est vile. simplex scilicet εὐήθες vocans. Fueritq; item homo cui non admodũ difficulter vlcera sanentur. Is siquidem, si nihil aliud circa curationem erratum sit, solum quia mediocriter ambulet & incedere indigeat, lædetur quidem: sed non ita grauiter vt si primis diebus quieuerit, mox tertia vel quarta vel quinta vel sexta obambulare cœperit. Qui vero magnum vlcus habuerit, & is sit cui difficulter vlcera sanentur, non mediocriter, sed grauiter lædetur ab initio obambulãs, veluti & qui paruum vlcus habuerit, atq; is sit cui faciliter admodũ vlcera sanentur, si primis diebus quieuerit, & quinta vel sexta ambulare cœperit, non grauiter, sed mediocriter offendetur. Ob eam igitur causam Hippocrates de eo qui in vtraq; oppositione medium obtinet, sermonem fecit. Oppositionem autem dicit tum eam quæ in magno & paruo vlcere comperitur, tum eam qua homo dicitur δυσεληκής & εὐεληκής.i. cui tum difficile, tum facile vlcera sanantur. Quòd nihil referat dicere insigne vlcus, vel magnum, palàm est. Nempe ἐπίκαιρον.i. insigne, propter loci naturã tale fit. Magnum vero virtute perficitur etiam si sectione corporis paruum sit, vel ipsa sectionis F magnitudine insigne fiat. εὐήθες vero.i. vile, quod simplex est & paruum vel propter loci naturã quæ vilis & abiecta est, vel propter sectionem ipsam paruam factam, dicitur.

Omnia igitur hæc inter se subitam omnem supra modum huc & illuc mutationem nocumentum inferre perpetuo testantur. 52

In exemplis singulis præsentis sermonis mentionem facit Hippocrates, quapropter & nunc in exemplo quod de vlcere facit, idem est executus. Nempe διὰ τέλεος, id est perpetuo, idem significat quod διὰ παντὸς & ἀεὶ, id est vbiq; & semper.

Multiplex itaq; in uentre est læsio. Nam si ex multa uasorum inanitione repente quid plus iusto ingeratur, similiter si reliquum corpus diutius ociatum subito ad laborem uehementem sese uerterit: multo magis lædetur quàm si ex multo cibo ad uasorum inanitionem transferatur. Corpus re uera his cessare oportet, etsi ex multa fatigatione subito ad ocium ignauiamq; desciuerit. Oportet autem & illis uentrem à ciborum cessare multitudine: alioqui læsio in corpore fiet, corpusq; totum grauabitur. 53

Quod primum omnium demonstrare decreuerat, id de subitis in ventre mutationibus fuit. G Deinde ab hoc ad generalius quod & vniuersalius dicunt transiens, de repentina omni consuetudinis mutatiõe hucusque percurrit. Nam cum specialiora in generalioribus & particularia in vniuersalibus contineant, ventrisq; permutatio cum subita oĩum mutatione demonstrata sit, nunc rursum ad ventrem reuersus mutationum quæ in eo fiunt differentias edocet. Aitq; longe grauiorẽ in victus mutatione esse læsionem cũ, ex multa inedia repente plus modico ingerit, q̃ si ex multo cibo ad inediam trãsmutatio fuerit. Simile huic fieri in toto corpore deprehenditur. Nam minus lædunt qui ex motione ad quietẽ subito transeunt, q̃ qui ex quiete ad motionẽ demigrant. Rursum & hoc in loco pmutationis intẽpestiuæ emendationes correctionesq;, veluti & in præmissis adscripsit, quanq̃ id ad præsentem non videat pertinere speculationẽ. Quæ autẽ adscripsit, hæc sunt, Qui ex motu qdem actioneq; in ocium segniciemq; transeunt, eos ἐλλινύειν, id est cessare & toto quiescere corpore præcipit. quod idẽ huic sententiæ existit, Vbi fames, laborandum nõ est. Verum qui ex multa fatigatione ad quietem transeunt, eos pauciora ingerere iubet, quod est & ventriculum quiescere. Quoniam qui toto corpore nõ laborans consueta ingeret, is multitudinẽ subalet. Qua efficitur ratione, vt totum corpus grauetur, laboretq;. πόνος.i. labor, nunc Hippocrati læsionem indicat, multis specialibus læsionibus genus existens. H

De mutatione quæ in hæc uel illa fit, plurima sum locutus. q re uera hæc nouisse cõmodissimũ sit, cum ad oĩa, tum ad id de quod nũc agit. Nam & in morbis acutis ex uasorũ inanitione ad sorbitiones trãsitur. Transeundũ quidẽ præcipio ego: sed sorbitionibus haudquaq̃ utẽdum prius, q̃ morbus ad maturitatem perductus fuerit, aut signum aliquod aliud apparuerit, ut in intestinis uacuatorium uel proritatorium, uel hypochondrijs qualia scribentur signa. 54

Rursus sermonem totum in summam vnam coegit Hippocrates. In habentibus quidem similiter victum haudquaquam permutare præcipiens, verum in ijs qui ex sanitate ad morbum transeunt, permutare quidem non tamen vt cęteri permutant. Deinde compendio quodam victus scopum in acutis morbis declarauit. Nam si morbus maturuerit, transeundũ ad cremoris ptissanę exhibitionem pręcepit: & si adhuc crudus fuerit, non transeundum, nisi forsan symptoma aliquod quod vires prosternat apparuerit, vt vel vacuatio ventris immodica, vel aliud quippiam quod proritet. Communi autem proritationis nomine comprehẽdit omnia quæ quouis modo virtutem ad infirmitatem agunt. quo in numero censentur & morsus, quem acris humor siue in intestinis siue in ventriculo & præsertim ipsius ore parit, & vigilia, & ira, & mœror, & lumbrici helminthes qui ab intestinis ad vẽtrem vsq; ascẽdunt, & cutis totius aut membri alicu-

Lumbrici ascendunt ab intestinis ad ventriculum

ius qui

A ius qui nocte aggrediatur pruritus:ita vt virtus non solum ob irritationẽ, verum quoq; & propter vigilias exoluatur. Præterea inquit, Vel in hypochondrijs qualia scribentur signa. Nam & ipsa dãdam vel non dandam commonstrabunt alimoniam. Fieri siquidem potest vt intelligatur vtrunq;:sed alterum magis pro sermonum intelligentia. Nempe pręcipiens à ptissana abstinendum ante morbi maturationẽ, cum scilicet æger sufficere possit, adiecit, Nisi signum aliquod apparuerit vel intestinis vacuatorium aut proritatorium, vel ĩ hypochõdrijs qualia scribent: tanq̃ hæc cremoris exhibitionem ante morbi maturitatem admoneant. Forte hypochõdria dicit quæ vehementer exaruerunt, & squalida admodum existunt. Talia nempe contingunt & mortiferæ faciei, de qua in prognostico dixit, Naris acuta, oculi concaui, & collapsa tempora. Nempe is signorum concursus hypochondrium habet ita contractum, vt quempiam ex inexercitatis fallat, tanquam reuulsum videatur. Verum contrahi vehementer ob siccitatem, & propter phlegmonem reuelli, idem † nõ sinit, quanq̃ exuperans corporis siccitas tensionem septo transuerso & hypochondrio pariat maiorem. Sed maxime animaduertas distinguasq; à siccitate phlegmonem, q̃ sanatio non vna sit, oportet. Nempe qui hoc ipsum ob phlegmonem habent, tenuissimo egent victu: qui vero ob siccitatẽ, cõtrario, vbi sæpiuscule pauculũ exhibemus ptissanę cremorẽ.

† i.est,siquidem

hypocondrij tensio ob phlegmonem distinguenda ab ea quæ fit ob siccitate contraria victus ratione requirit

B *Fortis vigilia, potus ciboſq; tum crudos tum incoctos reddit: uerum ea quæ in alia fit transmutatio, corpus dissoluit, excoctionemq; & capitis grauitatem parit.*

Sæpius existimaui librum hũc in typis repertum, post mortem Hippocratis esse publicatum. Non secus etenim quàm hoc pacto facta esse videtur inordinata sermonum compositio. Nam q̃ ab Hippocrate inueniebantur exempla: hæc in libro ad fidem vniuersalem scripta sunt, alia quidem in facie, alia ĩ tergo. Neq; enim vnicuiq; tum adscripto tum addito suum assignare ordinem potuit. Ergo quod ab Hippocrate impræsentiarum dicitur, id manifeste tum incompositum, tũ inordinatum existit. Neq; enim hoc in loco ascribendæ rei huius occasio fuit, sed certe paulo ante, cum de ea quæ præter consuetudinem ad contrarium fit mutatione exempla scripsit. Nempe illis adscribi debuit. Quæ etenim ad vigiliam insueta fit mutatio, crudiores tum cibos tum potus efficit. Ad somnum vero multum, eumq; studio quodam accersitum segnitiem corporis & capitis grauitatem. Si enim dixit ἐφθότητα, id est excoctionem, & dissolutionem, & capitis grauitatem, verbo vno coniunctam comprehẽsamq; manifestat roboris exolutionem. Commonstrat autem & nomen ἐφθότητος, id est excoctionis, quæ ob calidam humiditatem fit, non ob siccitatẽ.

C Nempe vigilia per halitum digerere & siccare, nõ quę in imo sunt coquere nata est: somnus vero humectare, spiritumq; & effluuia cohibere. Non igitur absq; ratione in eorum qui plurimũ præter consuetudinem dormiunt, corpore halituosa redundant excrementa: atque ob eam renitota ipsorum constitutio excoctis similiter exoluta redditur.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS TERTIVS.

ARGVMENTVM.

Exponit uini, mulsæ, oxymelitis, aquæ, & balneorum facultatem.

D DE VINO.

1 *QVibus autem uinum dulce uinosumq; & album & nigrum, melicratumq; & aqua & oxymeli insigniantur, in morbis acutis: distinguere oportet.*

Non incomposite solum inordinateq;, verum quoq; & diminute vinorũ catalogum fecit. Est siquidem vna ipsorum differentia in colore, Alteram qualitas in gustatu facit, Tertia consistentiam respicit, Quartam odor progignit, Et quinta in virtute reperitur. Quę ergo in colore est, ea albũ, nigrum, fuluũ, & flauum, & rubrum dicitur. Verum cum & aliæ quæ medium obtineant sint differentiæ, sanè vt in colore, sic in virtute permistæ reperiuntur. Quæ autem ex vinorum gustatu est differentia, ea in dulce & austerum diuiditur: & ex his medium, tum quòd nullam quæ manifesta sit habet qualitatem, tũ quòd ex vtraq; constat qualitate. præterea & in id quod acre appellitatur. Verum quæ in consistentia reperitur differentia, in aquosum secatur & tenue & in valde crassum, & in horũ mediũ, atq; in ea quæ mediũ hoc & extrema interiacent. At ſm eã quæ in odore est, alia qdẽ boni odoris sunt, alia vero nõ boni odoris existunt, sed serientẽ q̃dã & insuauẽ nacta

sunt

sunt qualitatem, alia nullo pacto odorem habent, sed sunt aquæ instar inodora. Differentia vero E
in facultate est, ob quam aliud quidem potens, aliud vero imbecillum, aliud medium, atque aliud
quod medium hoc & extrema interiacet. Vinum potens vehemẽter celeriterq; corpus calfacit,
caputq; ferit: Imbecillum contrario agit modo. Quæ vero medium obtinent, nota euadunt si ab
extremis distinguantur. Potens vinosum appellatur, imbecillum aquosum. Nempe in quo vinū
aquam euincit, id cum in aliquo vehementissimum esse videbimus, iure vinosum appellabimus:
Sicuti & contrarium, aquosum, quod aquæ maxime in omnibus simile existit tenuitate scilicet,
& colore, & odoris carentia, & non manifesta calfactione. Hę igitur in vinis secundum propriā
naturam reperiuntur differentiæ. Sunt qui his adijciant eam quæ ex tempore desumitur differē
tiam, qua, vetusta quædam sint admodum, alia recentia, & alia quæ in medio horum consistant.
Sed quod differentiæ huiusmodi eorum sint quæ extrinsecus accidant, palàm est. Nempe quatenus
tempore acriora & calidiora fiunt vina, atque vnà cum his tum colorem, tum substantiam, tum
odorem mutant: eatenus differentiam aliquam in vinis tempus facere videtur. Quòd si nihil ho-
rum immutetur, neq; ab aliquo vinum vetus dicetur, neq; recens. Immo neque nunc ita dicunt
tanquam vini ipsius annis opus prima ratione habentes, sed tanquam simul cum annis facultatē
commonstrantes. Non enim ob tempus vina vel iuuant vel lædunt, sed ex propriarum differen F
tiarum mutatione id habent. Ergo cum de vinorum agimus differentijs, temporis mentionem
facimus per accidens, & non proprie, neq; primum. Cęterum inter proprias vinorum differē
tias quædam iuuant læduntq; propria ratione, aliæ non per se proprieq;, sed per accidens: Dul-
cedo quidem & austeritas propria ratione, sic tum potentia, tum imbecillitas, tum tenuitas, tum
crassities: Sed differentiæ quæ tum colore, tum odore desumuntur, non primū sed per accidens:
quoniam vinorum hæc quidē & aquosa & alba & fulua & nigra, alia aquosa & inodora vt aqua,
vel instar aromatis vnguentiq; beneolentia. Si igitur vinorū hæ sint differentię, quæ & secundū
propriam virtutem & per accidens numerentur, iam tibi constat de eo tum ordinis tum numeri
qui in præsenti dictione sit defectu. At si in sequentibus omnium quæ commodæ sunt, differen
tiarum meminisse Hippocrates videtur, veniam inter exponendum defectis dabimus.

Vinum dulce uinoso minus caput grauat, minusq; mentem ferit: atque quouis alio facilius per intestina descēdit,
lienem tamē iecurq; tumefacit: picrocholisq; nullo pacto est idoneum. Nempe *his sitim facit, superiusq; intestinum in-* 2
flat, non tamen inferiori pro flatus ratione est inimicum, etsi nō admodum penetret qui à dulci uino est flatus, sed diu-
tius circa hypochondria moretur. G

Vinum dulce secundum gustandi qualitatem nominatur, qua & austerū & acre, vt aquosum
prætermittamus, quod non omnino ab astringente degenerat. tametsi languidam penitus exo-
lutamq; habeat astringēdi qualitatem. Nam si aquæ comparaueris, percipies manifeste ex ea cō
paratione gustū huiusmodi vinorum, eorum esse quæ modicam nacta sunt astringentiā. Aquo-
sum autem vinum appellant homines, quod aquæ tum colore tum substantia simile est. Perspi
cuum siquidem vt aqua, splendidum & purum, & substātia tenue videtur. Protinus autem & fa-
cultate aquę simile existit, neq; imbecillum caput feriens, neq; infirmos neruos, quando ne qui-
dem manifeste calfacit. Sed de vino hoc rursum tractabitur. Dulce igitur vinum hoc quidē mo-
do ab ea quæ in gustu reperitur qualitate est nominatum, sed multis numeris ab aqua & colore
& substantia recessit. Neq; enim tenue exquisite, neq; album vidisti aliquando vinum dulce: sed
plus minus dictis recedit, & neutrum horum habet. Dulcia autem vina maxime sunt theræum
& scybelites, crassa vtraq; & nigra. Dulcia quoq; & ea quæ in Mæonia sunt, therinum & caryi-
num tanto dictis & crassitie & nigritie superiora, quāto dulcedine inferiora. Præterea quod he-
psema & siręon à Græcis, (& à Latinis sapa) appellatum ex cocto musto conficitur, quo dulcius
vino perficitur, eo & colore nigrius & substantia crassius apparet. Quarto autem de simplicium H
medicamentorum viribus dulcem omnem saporem à caliditate, quę non immoderata & vehe
mens sit, fieri demonstrauimus, sicuti & acrem in vehementer calfacientibus. Acrimonia siqui-
dem horum est inseparabilis. In vsu vero vinum dulce mediocriter calfacere videtur, sitimq; fa-
cit propter tum caliditatē, tū crassitiem. Ita sanè & mustum quo diutius in igne versatur, eo tum
crassius tum nigrius, tum dulcius euadit, quanquam supra modum coctum amaritudinē contra-
hat, quo modo & mel ipsum: quod quanquam omnium dulcissimum sit, longa tamen coctione
amarum redditur. Sed, vt iam retuli, de qualitatibus omnibus gustabilibus in quarto de simpli
cium medicamentorum viribus est tractatum, atq; hoc in loco vt in alijs sup Hippocratis libros
expositionibus non demonstrationes, sed conclusa tantummodo recenseo. Cum igitur vinum
dulce viscus calfaciat, sitq;, vt dictū est, substātia crassum, particulares ipsius facultates, quas epo-
tum cōmonstrat, secundas qualitates consequuntur. Color siquidem sua ratione nullo pacto vel
iuuare vel lædere potest. Ergo vinū huiusmodi pro substantiæ crassitie tarde meat, quapropter
tātum abest vt ex obstructis partibus aliquid adimat, vt etiam obstructiones adaugeat. Atq; ob
id hepati affecto maximum affert detrimentum, præsertimq; vbi vel phlegmone vel scyrrhus
ipsum occupauerit. Sed moderatius lædit, vbi vel ab humorū crassitie viscus oppilatur, vel pro-

pter

A pter imbecillitatem afficitur, vti in affectionibus quæ proprie hepaticę nuncupantur. Post hepar lien à vinis crassis læditur: Non tamen pulmo, cum bronchia crassum habent humorem. Nẽpe in hepate ex amplis portæ vasis ad angusta strictaq; vasorum tum gibbæ tum simæ proceditur extrema: per quæ eorum omnium quæ in corpus totum digeruntur trãsmeatio fit. At in pulmone contrario euenit modo. Nam per venas multas digesta confectaq; in amplam bronchiorũ & primo minorum irruunt capacitatem: atq; ab his ad maiora excipiuntur, secũ & crassos tollentia humores, quibus non calidiora solum, verum quoq; & tenuiora existunt. Scis autem pulmonem ipsum ab humoribus crassis viscosisq; per tusses expurgari. Nam qui aquosi sunt, & exquisite tenues, aerem qui tussiendo extra mittitur, circũfluunt. Aer etenim tãquam manus quędam existit, quæ sursum crassos humores secum ferat. Sed crassitiem humorum talem esse oportet, vt ab aere sursum ferri possit, & non vt lutum bronchijs illitam esse & infarctam. Ob id sanè viscosos humores tusses non expurgant. Nempe manent & interna visci instar occupant bronchia. Ergo quæ ad eductionem eorum qui in pulmone continẽtur crassorum humorum futura sunt idonea medicamenta, moderatam humiditatem habere debent. Quòd si viscosi humores fuerint: non humiditate solum est opus, verum quoq; & ea quæ ab acidis fiat succis detersione.

B Ob eam rem melicratum quidem ad crassorum humorum expuitionem est conueniẽtissimum, oxymeli vero ad viscosorum: Post melicratum ptissana est, atq; ab ea vinum dulce, si coctis iam tum peripneumonia tum pleuritide propinetur, amplius non vexatis inflammatione corporibus. Quòd si vinum huiusmodi epotum sitim faciat, ad expuitionem minus idoneum redditur. Verum, vt vno absoluam verbo, vinum dulce in acutis morbis ad expuitionem tum propter dictas operationes, tum propter communem vinorum omnium rationẽ qua vires roborant, idoneum existit, & maxime ijs qui quæuis humida quæ tum in thorace tum in pulmone continentur, expuunt. Didicisti autem humida illa varia tum substãtijs, tum qualitatibus, tum virtute esse in prognostico, vbi sputorum exposui differentias. Nullum sanè bonum aliud vinum huiusmodi habet febrientibus propinatum: Minus tamen vinoso qđ vehementer calfacit, lædere poterit. Commodum præterea aliud nihil habet præter antedicta, nisi ꝙ ventris permeationem modice iuuet. Ob id igitur Hippocrates vbi à minus lædentibus quæ multa sunt, doctrinæ exordium fecit, ad iuuamenta ipsorum, quę pauca sunt, circa finem sermonis transit. Percurramus igitur quæ recenset, dictionem ipsius persequentes. Vinum dulce minus quàm fortia potentiaq; mentẽ ferire ait, id est minus deliria progignere. fortia siquidem vina vehementer calfacientia caput hu-
C moribus vaporibusq; & caliditate replent. Vina igitur dulcia quo magis à vehementi caliditate absunt, eo minus cum caput grauant, tum mentem lædunt. Sed facilius per intestina descendere ait, & viscera tumefacere. i. viscerum tumores augere. Sed de his dixi paulo ante. Præterea dulce vinum non idoneum esse ait picrocholis, id est qui amaram bilem sibi aceruant. Nempe medici χολὴν, id est bilem, simpliciter & pallidam & flauam dicere consueuerunt, μέλαιναν vero χολὴν, id est nigram bilem hoc toto appellare, & non χολὴν, id est bilem simpliciter. sed hæc quidem acida est: amara autem quæ flaua. Ob eas res picrocholos appellat Hippocrates, qui redundantem habent huiusmodi bilem. Permista autem aquosis ichoribus & liquidissima & pallida videtur: Sola vero cum existit, & crassa & flaua est. Quę autem huiusmodi bilem procreant, sunt calida & sicca temperamenta: ad cuius generationem idonei sunt & dulces omnes humores. Quo fit, vt omnium horum maxime mel bilescat, ꝙ dulcissimum sit: deinde & dulcia vina. Non solum autem ꝙ caliditas multa tales humores amaros reddit: propterea dulce vinum febrientibus, & præsertim vbi calidi & sicci temperatura fuerint, idoneum non est: verum quoq; & ꝙ crassa sint huiusmodi vina, neq; per vrinas velociter descendant, neq; cito difflentur transpirentq;. Quo fit, vt biliosos humores neq; secum agant, neq; excernant. Solis ergo his vnum inest bonum, ꝙ ventrem emol-
D liant. quod si non fecerint, omni pacto nocent. Pręterea & siticulosa sunt, hac re ꝙ facile bilescãt, cõmonstrantia. Flatuosum quoq; vinum huiusmodi esse asserit. Nempe incalescentes crassi humores flatum sibi similem generant, tum vaporosum, tum crassum. Quod autem tale est, ĩflationes parit. Quapropter ex tenuibus vinis non prodit flatus, quanquam interdum quippiam generetur, quod & tenuium sit partium & aerosum, non nebulosum vaporosumq;. Cæterum dulce vinum inferioribus intestinis non esse inimicum ait, quanquam tarde meet qui ab ipso est flatus: moreturq; circa hypochondrium. Ea autem occasio est, ob quam non admodum turbet inferiora intestina, quia circa hypochondriũ moretur, donec perfecte coctus & tenuatus fuerit: ꝙ si semel coctus fuerit, commeabiliorem tenuiorumq; partium habebit naturam. Qua igitur ratione à supernis ad infernas expellitur partes, eadem ab infernis extra mittitur.

3 *Vrinas siquidem hoc minus, quàm uinosum album omnino mouet.*

Quodnam vocauit vinosum album, considerabimus. Nam antea vinosum vinum tum esse tũ appellari diximus, quod iure optimo aquoso opponitur. Valenter igitur ipsum & calfacere, & caput replere, & desipientias procreare, & calorem febrilem augere est operępretium. Sed vinũ huiusmodi album non est, neq; cum nouum existit, neq; cum vetus, quãdo ne quidem aliud qp-

piam

piam antiquorum vinorum manet album,etsi quãmaxime circa initia tale fuerit. Immo semper E fuluius redditur,|& tãdem flauum. Visus est ergo Hippocrates dixisse vinosum album austerũ, quod neq; vrinas mouet:sed si tale crassum fuerit, circa hypochõdriũ morat:si vero nõ crassum, neq; multum moratur, vt nigrum:neq; albis simul et mediocriter austeris similiter ad vrinas descendit.Nempe vina hæc vrinas cient ꝙ vtrãq; tarde per vrinas descendendi effugerũt proprietatem,tum eam quę aquæ,est quam ob frigiditatem nacta est,tum eam quam vinum nigrum ꝓpter crassitiem habet. Vinum siquidem album & austerum minime calidum inter vina existit. atq; ob id ijs quæ ad ventrẽ fiunt destillationibus idoneum. Non tamen abunde ciet vrinas hoc vinũ. At forsan Hippocrates vino huic nigrum comparans, minus ciere vrinas ipsum ait.

* Al. ὑδα[ρ]δους. i. aq[uosi] vini.

Sputum autem alio efficacius educit quod dulce est. 4

Quodnam aliud dicit?vtrum'ne præsens ad quod dulce comparans dixit, Vrinas siquidẽ hoc minus quàm vinosum album omnino mouet: An non hoc solum, sed simpliciter omne id quod dulce non est?Cum ergo Hippocrates quantum ad dictionem hanc attinet obscurus sit, credibiliusq; sit ipsum nunc de vinoso albo sermonẽ intelligere, rursum & alia oritur ambiguitas, quidnam sit vinosum album, ꝙ non valde manifestum sit. vtrum'ne id quod vehementer calfacit? an F qđ valde astringit? qđ στρυφνὸν, i. acerbũ Græci appellitant, veluti qđ moderatius, austerũ. Quonam igitur pacto habeat quod in dictione est, ego impræsentiarum exponam. Sputum maxime omnium vinorum dulce educit, vbi non supra modũ crassum fuerit, veluti & quoties nõ vsqueadeo ad fuluum secesserit, vt exoluta in eo sint tum crassities tum dulcedo. Prauum aũt febri auxilium est vinum fuluum, ꝙ vehementer calidum sit. Verum post vinum dulce non admodum crassum ad eorum quæ in pulmone sunt eductionem conueniẽs est aquosum vinum, virtutem scilicet roborans, & humores tum hu†mectans tum madefaciens mediocriter. Quod cæteris vinis omnibus innocentius febrientibus exhibetur.

† In antiq[uis] nonnullis l[egi]tur τέμνο[ν], incidens.

Et sane quibus propinatum sitim facit, his minus quàm uinum aliud educit, quibus uero sitim non facit, uino alio magis educit. 5

Vinum aliud nunc dixit, quod omnino siticulosum non est. Quare autem vinum siticulosum minus sputa educat, facile intelliges si quæ antedicta sunt ad memoriam reuocaueris. Nempe sitis his perseuerat qui dulce vinum bibunt, ꝙ febrilis calor in ipsis {tum morosior tum} maleficẽtior existat. Qui si talis fuerit, sputum siccat, crassiusq; & viscosius reddit. Q[uo]d autem sputum hu- G iusmodi difficulter educatur, verbis non est opus.

Vinum autem album uinosum iam plurima maximaq; parte laudatum quidem & culpatum in uini dulcis enarratione. Ad uesicam uero uino alio magis penetrat, urinasq; prouocat, & perpetuo pũrgat, atque multa ad opem his morbis ferendam facit. Nempe etsi uino alio ad cætera inhabilius existat: uerũtamen quæ in uesica ab eo fit purgatio liberat, si propinetur quale oportet. Bonæ hæ coniecturæ sunt de uino tum profectus, tum detrimenti. quas qui me seniores sunt, non didicerunt. 6

* καταῤῥη[κτι]κός.

De vino hoc in dulcis vini mentione diximus, postea quàm vires ipsorum comparauit, perquisiuitq;. dixi autem non paruam esse quęstionem si album simul & austerum vinum, album vinosum dixit, vel quod vehementer inter vina alba calfacit. Nempe ex vinis albis nullum valenter calfacere potest. Quod enim summe calidum est, id cõtinuo & flauum existit, veluti & quod ab ipso est fuluum: mox ab his rubrum, & deinde dulce. Album autem minus quidem his omnibus calfacit: sed differentias particulares aliaq; omnia pro pluris minorisq; ratione habet interualla. Q[uo]d autem vinum huiusmodi dulci facilius ad vesicam penetret, dictũ antea. Sed ad alia dulci inhabilius esse ait, quæ sunt ventris subductio & eductio sputorum, bonas autem has ait coniecturas esse, id est notas facultatis vinorum. H

Fuluo autem uino & nigro austero in morbis huiusmodi ad hæc uteris, si neque grauitas capitis fuerit, neque mentis concussio, neque sputo uia concludatur, neque teneatur urina: excrementa autem & humentiora & ramẽtosa magis fuerint. In his autem ex albo migrandum: & ijs quæ his similia existunt. 7

Dulce quidem vinum continuo & nigrum existit: non tamen nigrum omne continuo & dulce. Nam ex his quędam austera sunt, qualia apud nos in Asia prope Pergamum in Perperine & *Ægis. Quod autem in Cilicia est Albãtes austerum simul & dulce existit, qualitatibus constans contrarijs. quo fit vt prauum sit, quia neq; distribuatur, neq; descendat, sed plus iusto in ventre permaneat superiore, atq; ipsum inflet. At quod citra dulcedinem nigrum austerum est, id ventri vtile existit, quando vel plura iusto descendunt vel ramentosa. tunc enim est idoneum sicuti & vinum album austerum, & quæcunq; alia astringentia. In eum vsum & fuluum vinum prodesse ait, non omnino simpliciter fuluum affirmans: sed fuluum austerũ. Nam de vtrisq; te intelligere oportet quod in principio dictionis existit, qua dicitur, Fuluo autem vino & nigro austeris, in morbis huiusmodi ad hæc vteris. Duplex siquidem fuluum, vt nigrum: aliud siquidem dul-

* Al. Syba[ris].

ce, aliud

A ce, aliud austerum. Atq; cum tertium præter vtrũq; existat ex vtriusq; qualitatis permistione cõstans, attamen quod vna est præditum qualitate, id colore vtroq; duplex existit. Caput autem & mentem fuluum magis ferit, ꝙ & calidius nigro existat. febres quoque ratione eadem auget. his enim idonea sola ea sunt q̃ aquosa sunt. Non immerito igitur vinis austeris vtendum prohibuit siue ea colore fulua siue nigra fuerint, in capitis grauitatibus & mentis lęsione, vbi nimirũ febris ipsam pcusserit. atq; amplius in thoracis pulmonisq; ægritudinibus, in quibus sputũdetinet, vina huiusmodi inhabilia esse ait, atq; cum vrinę supprimũtur, propter crassitiẽ videlicet & astringendi facultatem.

8 *Quòd autem superiora quidem omnia uesicamq; minus offendet, si dilutius fuerit, intestina uero iuuabit magis, si meracius, neminem latere debet.*

Vinum meracius, vt dixit, intestinis magis conuenit. quo fit, vt non abs re iuuet ipsa astrictionis ratione, propter quam omnino iuuamentum habet. Verum huiusmodi astrictionem labefactat exoluitq; si aqua temperatum fuerit, atq; ob eam rem minus ipsa iuuat. Quo aũt modo hæc iuuat magis astringendi ratione vbi meracius fuerit, sic thoracẽ caputq; magis offendit. hæc sunt B sanè quæ manifestauit inquiens, Superiora quidem omnia lædit, lædit quoq; & corpora ea quibus per vrinas expurgari est opus. Nempe austerum vinum, excretiones omnes cohibet. De vinis hæc locutus Hippocrates, continuo ad melicratum transit, cæteris quidem ferè omnibus de vino demonstratis, at prætermisso vno quod non absoluit, & ego obiter percurram. ꝙ scilicet febrientibus maxime idoneum aquosum sit. Est autem vinum hoc album colore, substãtia tenue, nullam earum quæ cæteris vinis insunt habens qualitatem, neq; austeritatem, neq; astringentiã, neq; dulcedinem, neq; acrimoniam, neq; odorem. Nempe vino huic omnium soli vt tum aquæ tum vini mala effugeret, est datum. Prodeunt autem talia in vnaquaq; gente aliqua. In Italia imbecillum Sabinum, quod febrientibus administrãt. In Asia Titacazenũ & Tibicẽnum. Sed vini huius notas vbi intellexeris, talia facile in qualibet gente reperies, vbi & valde tenuia & aquosa producuntur vina. Reperi equidem talia in Cilicia, Phœnicia, Palestine, Scyrõ, & Creta. †Immo vt retuli in regionibus vidi omnibus, & quod mirum magis sit, in Ægypto. Crassa siquidem vina & odora & valde fortia, in feruidis pro gignuntur regionibus: in Italia vero, & Bithynia, & Asia si multa producantur aquosa, nihil mirum. Sed merito quęret quispiam, quam ob rem Hippocrates in antecedente dictione peculiarem de his vinis prætermisit sermonem, cum febrientibus quàm cætera omnia sint minus noxia. Neq; enim est dicendum, ꝙ scilicet Hippocrates tale C vinum ignoraret. Nempe post paulo cum de melicrato agit, hæc scribit, Cæterũ vino albo tenui paucifero, & inodoro quodã modo fortius est, & quodam modo infirmius. Hęc ait Hippocrates vino albo tenui et paucifero, id est parum aquæ ferenti & inodoro melicratum cõparans. Vini igitur vinosi notas tum conspicue tum exacte recensens percurrensq; quonam scilicet pacto tum caput tum mentem feriat, de aquoso ipsi contrario disciplinam sufficientem esse existimauit, cum aduersa contrariaq; ipsi inesse ratiocinari possumus.

* Tibinum

*Al. Cyro.

†Ex antiquis adendum. in qibus regiõibus non facile gnuntur vina tenuia & aquosa.

DE MELICRATO.

9 *Melicratum, id est mulsa per totum morbum in acutis epota parte plurima tum picrocholis, tum his quibus tumefacta sunt uiscera (μεγαλοσπλάγχνους uocant) minus quàm non huiusmodi est idonea.*

Oratio hæc, Per totum morbum, ostendit Hippocratem de his intelligere morbis in quibus cremorem exhibere idoneum non esse demonstrauit prius q̃ ad morbi peruẽtum sit vigorem. Nam si æger acuta febre laboret, neq; tum in thorace tum in pulmone fuerit morbus, viresq; va D luerint, & morbus quintum vltra diem sese prorogaturus non sit, aqua mulsa sola epota abunde ægro sufficere potest. Cæteris quidem omnibus in morbis huiusmodi est conuenientissima: sed picrocholis minus propitia existit. Nam in ipsis bilescit, nisi prius vel intestina vel vesicam pertransierit. Quæ si pertransierit, non solum nihil lædit, verum quoq; & maxime iuuat. Nam secũ biliosa deducit excrementa, hac sanè cum ratione temperaturam quoq; ipsius demonstrauit. Nẽpe in huiusmodi naturis: dilutior exhibita mulsa confert. Neq; enim hoc pacto siticulosa existit, neq; bilem generat. Vt autem picrocholis ita megalosplãchnis haudquaquam idoneam esse ait. Megalosplanchnos nunc dixit non eos quibus magna ex natura ipsa sunt viscera, sed quibus ea ex affectu aliquo intumuerũt, siue scirrhum, siue phlegmonem, siue œdema nacta sunt. Mala siquidẽ in his ꝙ cito pertransire viscera ipsa non possit, & facile bilescat, p̃sertimq; in phlegmonis pp caloris magnitudinem: in cæteris aũt qui p̃ter naturã sunt tumoribus, minus detrimẽti affert.

10 *Porrò & siticulosa minus q̃ dulce uinum existit. Nempe & pulmonem mollit, & sputum mediocriter educit, & tusses mitigat. Habet etenim uim quandam exterendi, quæ plus quàm mediocriter uiscosum facit sputum.*

Quam ob causam aqua mulsa minus q̃ vinum dulce siticulosa sit, dixi antea, cum vtraq; quatenus dulcia sunt, eatenus facile bilescere demonstrarem. Verum ꝙ tenuior penetrantiorq; vt oĩa

subeat

ſubeat, exiſtit, ea ratione minus vino dulci eſt ſiticuloſa. Quo fit, vt ſi aliquando pluſculo tempo E
re in ventre manſerit, tunc vino dulci non minus ſiticuloſa reddetur. quod rarenter contingit.
Aqua vero mulſa, vino dulci citius ventrem inteſtinaq́ꝫ omnia penetrat: nec ſecus hepar aduſq́ꝫ
tum renes tum veſicam non rarenter quidem, ſed perpetuo. Ob hęc igitur vino dulci minus ſiti-
culoſa exiſtit. Hippocrates idem quãq̃ non ita, ſed modo alio dixit, mulſę virtutem ex ĳs quæ in
pulmone facit demonſtrans. Nempe ꝙ hęc nõ efficeret, niſi vias meatusq́ꝫ ipſius penetraret ab-
ſtergeretq́ꝫ, palam omnibus exiſtit. Præterea ſputum educere nõ ſimpliciter dixit, ſed hoc aduer
bium, mediocriter, adſcripſit. Neq́ꝫ enim valẽter educit vt oxymeli, ſed mitigat: quo oxymeli pri
uatur. Nempe oxymeli tuſſes incitat, tũ irritans tum aſperans, quatenus ſcilicet vehementer de-
tergit. Mulſa vero, & præſertim aquoſa dilutaq́ꝫ, deterſoria quæ minima ſit, participat facultate.
Vocatur autem huiuſmodi facultas σμηκτική, à qua & nunc Hippocrates nomen fecit σμηκματώ
δες, de mulſa ita ſcribens, ἔχει γὰρ σμηκματῶδές τι, id eſt habet etenim vim quandam exteren-
di detergendiq́ꝫ. Mediocri autem participare ipſam facultate huiuſmodi oſtendit adĳciens voca
bulo huic σμηκματῶδες, vocabulum hoc τὶ. Nempe quibuſuis adĳciatur, paucitatem indicat. Er-
go quod mulſæ parum abſtergit, non quòd abſtergens ob id impotens infirmumq́ꝫ: ſed ꝙ pau-
cum. Ad glutinoſum ſiquidem ſputum, medicamentum vehemẽter abſtergere oportet, qđ glu F
tinoſum eum, qui in bronchĳs pulmonis cõtinetur detergere poſſit humorem. Quòd ſi talis qſ-
piam in thoracis pulmonisq́ꝫ medio aceruatus fuerit, iam & maior vt probe ſpuatur, tum inciſo
riæ tum deterſoriæ virtutis eſt neceſſitas: quæ id à ſuccingente coſtas membrana detergat, diſſe-
cet, & tenuet. Nam fieri non poteſt, vt talis humor aliter per membranam, quæ viſcus ambit,
ad pulmonis bronchia transferatur. Non igitur bene eſt vſus dictione Hippocrates cũ huic ora-
tioni, Habet enim vim quandam exterẽdi, eam quæ ſequitur adiecit: Quę plus quàm mediocri-
ter καταγλισχραίνει, id eſt viſcoſum reddit ſputum. Nam melius dixiſſet, Habet enim vim quan-
dam exterendi detergendiq́ꝫ quæ exigua ſit, & quæ ſępenumero viſcoſum fieri ſputũ ſinit. Non
enim ob mulſam glutinoſum fieri ſputum contingit, cum id ſanè ſputo huiuſmodi propriũ ineſt.
Mulſa igitur nil iuuat: ſed excremẽti naturã talẽ permanere ſinit. quapropter melius dixiſſet ni-
hil glutinoſum ſputum iuuari, & non tale à mulſa fieri. Nã hoc verbum καταγλισχραίνειν quod
ab Hippocrate dicitur, ſputum à mulſa tale fieri, cum emphaſi ſignificat.

Ciet autem & urinas abunde mulſa, niſi ex uiſceribus aliquod prohibuerit. 11

Mulſam ante, quòd vias omnes quæ ventrem renesq́ꝫ interiacẽt facile penetret, ciere vrinas G
dixi, atq́ꝫ vbi iecur male afficitur, vſui haudquaquam conuenire demonſtraui. Lieni præterea ſi
phlegmone obſideatur moleſta eſt: atq́ꝫ multo magis inteſtinis ventriq́ꝫ. Nam cito igneſcens ob
phlegmones caliditatem in bilem conuertitur. Melle ſiquidem ob dulcedinem delectantur tum
viſcera tum venter. quo fit, vt tum citius tum raptim magis eliciant. Melli quoq́ꝫ & dulcia alia idẽ
habere quis dixerit, atq́ꝫ ideo vt ad ventrem, ita ad viſcera accommodari. Venter autem his oble
ctari videtur. Nempe vbi ea deglutiuit, manifeſte quodã modo ab aſſumptis delectatur, veluti
è contrario ab aſperantibus amarisq́ꝫ offenditur: neq́ꝫ ſolum cum aſſumuntur, verum quoque &
vbi aſſumpta ſunt, ad aliquod vſq́ꝫ tempus. Quo fit, vt nemo ea niſi interdum vice medicamenti,
vt ob collectos præter naturam in ventre humores, ingerat. vbi enim ſecundum naturã habue-
rit, iniucunda ipſi talia omnia ſunt: iucũda autem ſola quæ dulcia exiſtunt. Sanè in appellato gut- * λαιμὸς
ture maxima ex deuoratis dulcibus exoritur voluptas, corpore ſcilicet loci illius peculiare quip
piam cum ſucco huiuſmodi habente. Corpus autem hoc facit ventriculi interna tunica vt & ea
quæ linguam ambit. Verum in lingua euidẽtiſſimam habet dulcedinis ſenſionem: in gutture au
tem voluptatis. Senſio vero manifeſta continuo efficitur & in ventris ore quod dulcibus aſſum H
ptis delectatur, modo animans ſecundum naturam habuerit. Viſcera igitur hoc pacto dulci gau
dere ſucco, plurimumq́ꝫ ipſius celeriter euocantia cũ valent, frui, aliq́ꝫ: cũ vero febriunt & phleg-
mone obſidentur, in id quod bilioſum eſt, dulcem ſuccum conuertere par eſt. Videntur igitur q̃
συκωτὰ, id eſt ficata, ex carycarum eſu appellãtur, tum maxima tum ſuauiſſima eſſe, iecinore ipſo
vt liquet ex dulcium eſu alimentum vberius accipiente. Verum in phlegmonis febribusq́ꝫ rerũ
huiuſmodi ingeſtio non in probam alimoniam, ſed in bilis generationem demigrat: febrilis ſiq-
dem calor exuperat: natiuus autem deficit, qui bene temperatus erat.

Bilioſa quoq; alui deĳcit magis: interdum quidem bona, ſed interdum q̃ decet redundantiora ſpumantioraq́;. quod 12
bilioſis magis & his quibus tumefacta ſunt uiſcera contingit.

Reuocare ad memoriam oportet dictionem ante enunciatam: ĩ qua mulſam vino dulci com-
parans dicebat, Porrò & ſiticuloſa minus quàm dulce vinum exiſtit. Nam & hoc ĩ loco mulſam
eandem ad vinum dulce comparans bilioſa alui excrementa deĳcere magis pronunciauit. Nem
pe & bilioſa deĳcere vinum dulce poteſt, Verum mulſa, bilioſa interdum quæ bona ſunt ſub-
ducit, interdum & vitioſa, quæ ſyncere admodum bilioſa exiſtunt, bilem. ſ. vel igneãm, vel flauã * πυῤῥαὶ
habẽtia craſſamq́ꝫ. Bilis igitur ea ſpumam accipit ſæpius quidem ratione ea qua in ĳs quæ vehe-

A menter igne calfiunt, spuma exurgit. sæpenumero autem & in ijs quæ à flatu agitantur humidis. Horum primum caliditatis exuperantis nota est: Secundum vero instrumentorum angustiam, & flatuosi spiritus interclusi, viamq; haudquaquam liberam habentis agitationem denotat. Biliosa autem huiusmodi maxima ex parte subducuntur in his febribus quæ liquefaciunt, quibus fermè omnium aduersissima, nocentissimaq; est mulsæ potio, veluti & modo contrario potio aquę frigidæ iuuantissima. Excrementum huiusmodi ait à mulsa magis generari ijs qui natura biliosi, id est īmoderate calidi existunt, atq; in his morbis quibus viscus aliquod phlegmone infestatur. Commune siquidem hoc nomen peculiare nunc factum est eorum quæ inflāmātur. Neq; enim propter scirrhum vel œdema febris incenditur. Ergo quòd in acutis morbis de quibus agit Hippocrates, vbi tumor in visceribus fuerit, phlegmones symptoma sit, nō œdematis vel scirrhi, constat omnibus. Hos autem nunc μεγαλοσπλάγχνυς appellauit, {quasi viscerosos dixeris.}

13 *Mulsa præterea quæ dilutior est, sputum educit magis, pulmonemq; lenit. Meracior uero spumosa excrementa, atque plus quàm conuenit ualde biliosa calidioraq; q̃ dilutior agit magis.*

B Mel in acutis morbis bilescere, atq; ob id nobis afferre molestiam antea dixi. Aquā præterea tarde penetrare, atq; in hypochondrijs diutius morari, atque ob eas res fugiendam. At quod ex vtrisq; mistum sit, conueniens redditur quando ea constat temperatura, qua aquæ plurimæ tantum mellis permistum fuerit, vt viam aquæ paret, & ad distributionem agat. Nempe his ita temperatis, vrinæ facilius penetrabunt, ocyusq; sputum educetur. Quòd si mellis plurimum admistum fuerit, sitim facit, & viscosum reddit sputum. Atque ob eas res aquosior mulsa tum ad sputi eductionem, tum ad penetrationem vrinarum idonea magis existit: meracior vero ad vētris deiectiones. Nempe quanto magis proritabit, tanto magis & velocius subducet. Clysteribus ergo infusa quo meracior, eo magis excretoria reddetur. Causaq; erit deiectionum, tum earum quæ κατακορέως, id est ἱκανῶς, hoc est valde biliosæ existunt, tum spumosarum. Talia siquidem trahere magis potest quia intestina tum mordet, tum deterget. Adde q & in bilem flauam transiēs ea occasione biliosorum excrementorum copiam simul adauget. quo fit vt ipsius vsum non laudet Hippocrates. Declarat autem ex horū verborum adiectiōe: καὶ μᾶλλον τοῦ καιροῦ κατακορέως χολώδεα. i. atq; plus q̄ cōuenit valde biliosa. Nam μᾶλλον τοῦ καιροῦ dicere consueuit pro μᾶλλον τοῦ προσήκοντος. i. plus quàm cōuenit. Spumosas item deiectiones & in prognostico damnauit.

C Et κατακορέως. i. ἀκράτως, hoc est syncere biliosa praua sunt. Neque enim κατακορέως, neq; ἀκράτως, sed mediocriter talia esse oportet. Horum igitur non immemor, cum vel ex mulsa epota vel absque ipsa quis spumosa simul & syncere biliosa deiecerit, febrem sciueris esse quę liquefaciat, atq; ob id ab vsu mulsę abstineto atq; in ptissanę cremorem deuenito, signum quodpiam coctionis morbi quantumuis momentaneum ex vrinis obseruans. Nam si tunc frigidam dederis, maximo eris præsidio.

14 *Deiectiones autem huiusmodi habent quidem & alias quæ graues sunt offensas, Neque enim hypochondriorum extinguunt ardorem, sed excitant. Inquietationemq; & iactationem membrorum faciunt. Intestina etiam sedemq; exulcerant.*

Consueuit Hippocrates βλάβας, id est offensas, σίνεα dicere, vt in libris de fracturis & articulis est demonstratum, Nā σίνειν Iones dicunt pro βλάπτειν id est lædere. Immo & βλαβερὰ id est nocua σινάμωρα sæpenumero appellauit. Graues igitur offensas habent (inquit) præfatę deiectiōes, id est pure biliosæ simul & spumosæ. Cōsueuit autem Hippocrates inter signa notasq; vocibus vti, tum causarum, tum quæ læduntur corporum. Deiectiones ergo huiusmodi significare com-

D modius dixisset. sed habere dixit, quanquam corpora affecta læsiones habeant, causæ faciant, & signa indicent. Sed quænam sint quæ à dictis proueniunt deiectionibus offensæ, ab Hippocrate audi inquiente, Neq; enim hypochondriorum extinguunt ardorem: sed excitāt. Hoc autem ideo dixit, quoniam sæpius biliosorum deiectio hypochondriorum feruorem protinus extinguit. Quare in malignis maleficisq; biliosis adiecit, quòd talia excernentibus ipsis non extinguuntur, sed omnino vice versa increscunt augenturq;. Neq; ardor hypochondriorum sedatur, quin potius vehementior redditur. Adde quòd ῥιπτάζονται, id est ἄσην & δυσφορίαν habent, id est impacidi inquietiq; fiunt. Deiectiones siquidem huiusmodi flammantis in hypochondrijs ipsis affectionis symptomata existunt, atq; in ītestinis ramētosam parit acrimonia affectionem. Sanè affectionis huius quæ syncere biliosa sunt, causæ existunt: eius vero quæ in hypochondrijs existit, signa. Verum Hippocrates vt dixi vocabulis causas indicantibus inter signa vti consueuit.

15 *Sed horum auxilia scribentur.*

Quòd morborum singulorū remedia se scripturū dixerit, vt antea exposuit: sic & hoc in loco non minus. Verū si & q̄ libro huic post sermonem de balneis adiecta sunt, digna Hippocrate existant, & q̄ in libris de morbis vel de affectionibus scripta sunt, ea inter exponēdū cōsiderabimus

Qui

Qui ergo in morbis huiuſmodi relictis ſorbitionibus mulſa potionis alterius uice utetur, is ut multa feliciter conſequetur: ſic ei nequaquam præter animi ſententiam ſuccedent multa. Verum quibus danda ſit, & quibus non, & quã ob cauſam, iam magna ex parte eſt dictum. B 16

Significauit & nunc manifeſtiſſime ad morbi vſq; iudicationem ſola vti mulſa conſulens. Nẽpe in ſolis quæ colliquefaciunt morbis, vel in quibus hominum virtus ad morbi vſque iudicationem ſufficere non poſſit, ad ptiſſanæ cremorem perueniemus. In alijs vero ſolam exhibere mulſam eſt commodius.

*Damnata autem propterea ab hominibus eſt mulſa, ꝙ bibentes ad ultimum imbecillitatis agat, atq; ob id citam afferre mortem ſit creditum. Verum id ob *languentes ipſos dictum fuerit. Sunt enim qui ſola utantur mulſa, tanquam huiuſmodi exiſtat.* 17

* ἀποκ[…]ρέοντας. […]te inedia[…]lerantes

Dicere ſumme à mulſa imbecillitari & mulſam nullo pacto nutrire, vel exigue, idem non eſt. Quippe cum tria hæc inter ſe diſtent. Nam quæ vires imminuunt, vt ſanguinis eruptio, deiectio ſuperflua, ſudor immodicus, & per accidens cibi abſtinentia, ſumme imbecillitare dicuntur. At quæ nullo pacto nutriunt, vt aqua: ea virtutem neq; ſumme imbecillitare neq; roborare quiſpiã vere dixerit, niſi id aliquando per accidens cõtingat. Aqua ſiquidem nõ vt alimentum vires recreat, ſed bene vt medicamentum ad temperamenti ſymmetriam, quæ propter ipſius immoderationem imbecilla, ſunt reducens. Tertio deinceps loco ſunt quæ exigue nutriunt, quibus qui tantummodo vtitur, tametſi interire poſſit, non tamen tanq; vires imminuentibus, ſed tanquam eas non quod ſatis ſit roborãtibus. Quo è genere eſt mulſa. Nam ſiquis diebus quatuor cibo priuatus interire deberet, is mulſæ vſu non quintum modo, verum quoq; & ſextum attingere poſſet. Sermonem hũc & de melle intelligas. Nempe mellis natura mulſam ipſam inter modice nutrientia facit. Nam humiditatem non modo Hippocrates: verum quoq; & medicorum probatiſſimi ferè omnes cibi vehiculum non cibum cenſuerunt. Hæc ſanè eadem quæ nunc dicuntur, de mulſa & melle ſcripſit non obſcure Hippocrates in ſequentibus. F

Sed hoc ita non habet. 18

G

Non omnino ſiquidem verum eſt ægrôs ipſos propter mulſam mortem obire. *Moriuntur etenim & ſi aquam ſolam biberint: ſed ꝙ exiguam corpori præſtet alimoniam, ob id ſolum vitã ſeruare non ſufficit. Quod etiam accidit vbi quis ſolius ptiſſanæ cremorem perpetuo ſorbeat.

* ἀποκα[…]ρεῦντας

Sed mulſa q̃ aqua multo potentior eſt, ſola epota, niſi aluum perturbet. 19

Indicare videtur per hanc vocem/potentior/quòd & aqua aliquam nutriẽdi vim habeat. euenit autem eo quòd †corporis ventriculi ariditas irrigatur, vt diu, qui aquã bibant, magis durent, quàm qui nihil aſſumunt. Secure autẽ, niſi aluum perturbet, addidit, de mulſa ſermonem faciẽs, illos enim iure peius habere facit propter euacuationem, quibus aluum perturbat, ſimulq; verbum id/perturbat/immoderatam ſignificat excretionem & nõ mediocrem. Scire quidem oportet mulſam crudam aluum magis ſoluere, coctam autem bene, magis nutrire. Hoc autem obiter à te ſit cognitum. Videamus autem quæ deinceps ſcribit vino mulſam comparans.

† In aliqu[…] cod. G.A. […] tãtũ, corp[…] ariditas

Cæterum uino albo tenui paucifero & inodoro, quodam modo fortior eſt, & quodam modo imbecillior. 20

Sunt qui dictionem ſcribant ſine hoc verbo/eſt/hoc pacto, Cęterum vino albo tenui paucifero & inodoro, quodam modo fortior & quodam modo imbecillior. Alij pro quodam modo legunt/interdum/ad hunc modum, Cęterum vino albo tenui paucifero & inodoro, interdum quidem fortior, interdum autem & imbecillior. Sed ex omnibus vis eſt eadem atque idem intellectus. Nam Hippocrates mulſam vino huiuſmodi quadantenus fortiorem, & quadãtenus imbecilliorem dicit. Feci autẽ mentionem vini huius in ea quam de vinis feci tractatione. Quod tanquam neſcientis vice functus Hippocrates ſubticuit, ſed nunc quædam manifeſtauit tum ſubſtãtiam memorãs, ex hoc verbo/tenui/tum virtutis imbecillitatem cum adiecit oligophoro, id eſt paucifero. Vocatur ſiquidem oligophorũ ſiue pauciferum, quod vt bibãtur minima eget aquæ miſtione. Contrario autem modo polyphorum vel multiferum appellatur, quod vt bene temperetur, multam exigit aquam. Æquiualenter dixeris, quod aquæ multum ſuſtinere dẽbeat ad tẽperatam miſtionem. Quod vero pauciferum appellatur, id fractum imbecillumq; & ad potum inutile redditur ſi multa dilueris aqua. Atqui quæ in vino hoc eſt carentia odoris, ea imbecillitatis frigiditatiſq; efficaciſſima exiſtit nota, quippe in hoc aquæ eſt aſſimilis: non ſecus quàm fortis odor efficaciſſimum roboris ſignum. Vinum ſiquidem aquoſum leuiſſimam ĩ ligno vitis habuit tranſmutationem: leuiſſimam quoq; & elementi terrei permiſtionem, ita vt aqua ſit, quæ tum paulum terræ calidæq; ſubſtantiæ aſſumpſerit particeps'ue fuerit, tum leuiſſima in horum coniũctionem indiguerit confectione. Contrarium autem tum vinoſum, tum multiferum, neq; à leui confectione tale efficitur, vtpote quod ab aqua longiſſimo recedat interuallo. Qua de cauſa inſignem H

* Aľ. tẽp[…]

* Aľ. δυνά[…]νος, i. poſſi[…]

ſignem

A signem consecutum fuit tum caliditatem tum odorem.

21 *Vini autem mellisq; meracitas si robur utriusq; contemplatus fueris, insigne recipit discrimen. Nam si duplam uini mensuram ad mellis delinctum quis biberit, à solo nimirum melle ualidior longe reddetur, nisi uentrem turbauerit. Nempe multo plus stercoris deijcietur.*

*In aliquibus aliqs cod. legur ἀσαφέστερος, i. obscurius.

Si mulsæ & non mellis dixisset Hippocrates, manifestius enunciasset. Nam de mulsa hucusq; egit, ipsamq; vino ex aqua diluto comparauit, neq; ipsam per se: sed vt iusta fieret comparatio. Ob eas res sermonem suum ad mel vinumq; reuocauit. Sunt autem qui in huiusmodi comparationibus non reliquos modo volẽtes: sed seipsos quoq; inuitos circumueniãt fallantq;. Cæteri meraciora purioraq; experti non puris solis, sed quouismodo temperatis vires cõtribuũt. Non secus alij aquosiora experti ex illis de omnibus quoquo modo temperatis sententiã ferũt. Nõ ita tamen de rebus iudicium est faciendum. At si iustam facturus sis de ipsis comparationẽ, mulsam ad eorum quæ bibuntur vinorum temperaturam in aquæ permistione, ita ex proportione existimabis, vt vinum nõ meracius & mulsa aquosior fuerit. Sed quoniam in mistione proportionẽ exacte seruare difficile est, ob id ad ea quę vere immista & proprie pura appellanť, transtulit sermonem Hippocrates, vino nullo pacto dilutum vel ipsum, comparans. Aitq; duplum vini epotum minus alere q̃ mellis simplum. Verum quoniam plura vinorum genera existunt, nõ quæ fortia sunt, caputq; feriunt, & desipientias creare possunt, in hoc exprompsit sermone: sed vinum imbecillum aquosumq;. Melq; ipsum huic comparans plus alere enunciauit. Cæterum cum vini duplo mel dimidium comparare voluerit, nõ ꝙ solum vtrunq; per se & citra aquę mistionem æger sumere debeat asseruit, sed si post vtrunq; dimensum pro arbitrio ingerat, non minus vtile est. Potest siquidem si res tulerit, mellis, cyathum vnũ vel per se accipere, vel aquę quãtum volet mistũ ingerere, atq; id quotidie bibere. Vel denuo vini cyathos duos diebus singulis vt volet aqua temperatos. Tali siquidem experimẽto tum in plurimis similiter in cæteris habẽtibus hominibus, tum etiam in vno magis per idem tẽporis spatiũ cognosceť exquisita vtriusq; facultas. Si, n. mel non ex naturæ proprietate ventrem turbat, qui melle vtuntur, diebus pluribus abunde sufficient. Si ergo res ita habet, cur in principio orationis dixit Hippocrates? Cæterum vino albo tenui paucifero & inodoro interdum fortior & interdum imbecillior est mulsa. Non enim interdum fortior & interdum imbecillior, sed semper fortior secundum nuper dicta videtur. Quoniam prius q̃ de comparatiõe iusta distinxisset docuissetq; citra distinctionem absoluto sermone, bene & secure dixit, Inueniet mulsa vino quadantenus fortior, & quadantenus imbecillior. Si enim temperamenti vtriusq; analogiam quis non distinxerit, interdum quidem imbecillius vinum interdum & mulsa esse videbitur. Verum si hæc distinxeris vt est dictũ, atq; eam quam mel in ventre facit turbationem contemplatus fueris: mulsam ad nutriendũ validiorem semper deprehendes quàm vinum proportione dilutũ temperatumq;. Quòd si & stercus quod ex mulsa ita moderatum excernitur, vt virtutem non exsoluat, adnotaueris: tibi etiam magis ex mulsa copiosior videbitur nutritio q̃ ex vino. Nam etsi duplum exeat stercus, laborans tamen pluribus ex diebus mulsa sufficiat: certe ad nutritionẽ mel vino, tum potentius tum validius videtur.

B

C

22 *Mulsa tamen post ptissanæ sorbitionem epota ualde replet, inflat, & hypochõdriorum uisceribus est inutilis. Sed si ante sorbitiones bibatur, non ut superepota lædit: sed iuuat.*

De ordine ait Hippocrates quẽ in vsu mulsæ ptissanæq; quis optime seruare debeat. Verum vno mulsæ ptissanæq; edoctus exemplo vniuersalem hunc accipe sermonem. Nam perpetuo prius ingerenda sunt, quæ & facilius corrumpuntur, & quæ subducuntur magis: Posterius vero contraria. Ptissana autem q̃ mulsa difficilius corrumpitur: & descendit tardius. Si ergo mulsa primo sumpta fuerit, ex ea quædam ptissanæ ad deiectionem fit prouocatio. Verum si ptissana primum sumpta fuerit, subduci mulsa prohibetur: inflabit hypochondria: atq; tandem in bilem cõuersa, ptissanæ detrimentum afferet.

D

23 *Cocta autem mulsa, facie quidem cruda longe est melior, splendida siquidẽ & tenuis & alba & pellucida existit. Sed qua ab ea euariat uirtute non habeo. Neq; enim est suauior si mel bonum fuerit, imbecillior tamen & minus stercoris habens. Quorum neutro ut auxilietur mulsa opus habet. Cocto tamen probissime utẽdum si mel uitiosum fuerit, impurum, nigrum, & mali odoris. Nempe coctura plurimam malignitatum turpitudinem tollit.*

Tota dictione coctæ crudæq; mulsæ differentias docet Hippocrates: sed nullam desiderat expositionem.

DE OXYMELITE.

24 *Oxymeli uocatum potum, sæpius quidem in his morbis commoditatem habere reperies. Nam sputum educit, & facilem reddit spirationem.*

Καλούμενον id est vocatũ aut quod vocatur, & καλεῖσθαι, i. vocari, atq; his similia adijcere Hip-

pocratem non ignoras: interdum quidem ꝙ hæc appellatio Græcis omnibus nullo pacto vsitata sit, interdũ vero quod improprie dicatur, atq; interdũ ꝙ artificiosum quippiã demonstret. vt ἐπὶ τῶν κροταφίτων καὶ μασητήρων μυῶν, id est temporalibus & masticatorijs musculis declarauimus. Sed ꝙ artificiosum nihil indicet oxymelitis appellatio, constat omnibus. Appellationem igitur ex adiectiõe τοῦ καλουμένου vel damnauit, vel tanq̃ inusitatam indicauit. potest autem & vtrunq; fecisse. Nam forsan tunc primum in communem cœpit vsum: forsan & vocem damnat tanquam ex solis aceto & melle constare medicamentum explanantem, vel tanquam mellis differentiam indicantem. quasi ita quispiam diceret. †Mel autem acetumq; tali sunt prędita facultate. Ergo de verbi huius καλουμένου adiectione nemo ignorat. quapropter ad id quod vtile est descendamus. Non.n. ex aceti mellisq; mistione tantum oxymelitis est compositio: verum ex mulsa paulum aceti accipiente. Sed vt concoquatur melius est. Nempe virtus aceti ita coctura imminuitur, vt mulsa quidem ab eo cui miscetur auxilium sumat, offensam autem non habeat. Auxilium autem in orationis exordio enunciauit, atq; ab his enunciabit. Offensas vero ad dictionis totius calcem adijciet. Dictum est igitur in exordio, Sputum siquidem educit, & facilem reddit spirationem. Quæ autem deinceps sunt, dictiones sicuti, ab eo discemus. B

† Græce τὸ μέλι τὸ ὀξὺ ... ναμιν ἔχει τ... ἀνδε. i. Mel ... quod acidu... est, tali est ... tum faculta...

Tempora uero hæc habet. 25

Καιροὺς id est tempora dixit, vel tempora quibus ex consuetudine vtendum sit, vel tempora quibus iuuare soleat. Nempe & in hoc significatu καιροῦ, id est temporis appellatione interdum vti Hippocratem ostendi.

Quod ualde acre existit, nihil mediocriter in ijs quæ non facile educũtur sputis efficiet. Nam si † {*quæ detinent*} *educeret, gutturq; lubricaret & ueluti*† {*gestientem redderet,*} *pulmonẽ certe leniret. nempe ipsum molliret. Quæ si contingerent, maxime prodesset. Interdum uerro accidit, cum ualde acre fuerit, ut sputum nõ educat: sed uiscosum reddat, afferatq; detrimentum.* 26

* ὀξὺ. i. acid... & sic vbicq; ... bet verti.
† τὰ ἐγκέρχ... τα
† διαπτερ... σειε

In quibus acri oxymelite vtendum sit, in his fieri aliq̃ ex eo offensam docet Hippocrates. Nempe in quibus nemo prorsus tali quod acre est medicamento vteretur, tales recensere offensas superfluũ est. Neq;.n. simpliciter de acri oxymelite sermonẽ fecit, sed aduerbium hoc κάρτα, id est valde, adiecit. quod λίαν & σφόδρα id est admodum, vehemẽterq;, significat. Tale igit̃ oxymeli nihil mediocriter in crassis glutinosisq; pulmonis sputis efficere cõsueuit, in quibus eo solo quispiam vtatur, sed ea vel secat, detergit, educitq;: vel facere id non valens, exsiccat. Nempe vt huiusmodi medicamentum secandi vim habet, ita & exsiccandi. vtimur aũt eo in crassis pulmonis sputis non tanquam exsiccante (nempe hoc pacto detrimentum afferret) sed tanquam incidente & detergente. Cum igitur hæc facere non valet, tm̃ abest vt vtilitati sit, vt etiam maxime noceat. sed qñ neq; secat, neq; detergit, in sequentibus docebit. Volo autem impręsentiarum de ea q̃ in multis reperit̃ libris scriptura agere. Nõ.n. per σ, secũdã huius nois μέσον. i. mediocriter, syllabam: sed per ζ, scriptam inuenimus, vt dictio tota talis sit, τὸ μὲν κάρτα ὀξὺ οὐδὲν ἂν μέζον ποιήσειεν, id est, Quod valde acre existit, nihil insigne efficiet. Sed id falsum est. Nempe inferens magnum aliq̃ fieri ab eo iuuamentum ostendit, interdum & detrimentum. Quare perpetuo insigne quippiam facit, & nullo pacto leue paruumq;. De quo autem est verum dicere ꝙ perpetuo magnũ vel malum vel bonũ facit, de illo melius nihil mediocriter ab eo fieri quispiã dixerit. G

Potissimum autem ita afficiuntur qui maxime perniciose habentes neq; tussire, neq; quæ intus continentur excreare possunt. 27

Sputa crassa vehementer glutinari, nihilq; ab exhibito, quod acre sit, oxymelite iuuari ait his contingere qui maxime perniciose afficiuntur, id est quibus crudus supra modum existit morbus. Nempe hi nihil expuunt. H

Cum hæc ita habuerint, uires hominis perpende. Nam si de eo speraueris, dabis. 28

Postea quàm eos qui maxime perniciose ægrotant, ab acri oxymelite nihil iuuari prædixit, paucióq; ex ipsis adiuti liberentur, ob id & ipsius quod rarenter contingit, non tacuit auxiliũ. Fit autem auxilium huiusmodi ab acri supramodum oxymelite, cum ægri vires valent. Nempe si non valent, non iuuabit quod tale est oxymeli. Duorum siquidẽ alterum efficiet. Nam vel prorsus non secabit, sed quod glutinosum est glutinosius reddet: vel dissecabit, abstergetq;. Verum subitam vniuersamq;, tum eductionem, tum vacuationem quam molietur, non sufferente natura, continget strangulari hominem.

Cum autem dare uolueris, perquam tepidum, paulatimq; & non affatim dabis. 29

Si æger ob sputorum tum crassitiem tum viscositatem nihil expuerit, virtusq; valida fuerit, oxymeli dari iubet valde acre, paulatim & ἀκροχλίαρον quod est ἄκρως χλίαρον, id est perquam tepidum. Id autem calidi frigidiq; exacte est medium. Nam quod vehementem habeat facul-

A tatem propterea copioſe ipſum vno hauſtu offerre veretur. Pari modo & æſtate frigidum porrigere vt antea præcepit, ideo timet, quia tum pleuritides tum peripneumoniæ in quibus nihil expuitur, crudæ ſunt. Coctioni aũt perpetuo calidũ opitulatur confertq;: frigidũ vero renititur & aduerſatur. Sed quam ob cauſam calidum etiam oxymeli deuitat Hippocrates? An ob morbi malignitatẽ malumq; morem, ne videlicet protinus ex tali potione cruda perſiſtat affectio, hominemq; à calido oxymelite ſiticuloſiorem fieri contingat. Nempe q̃ ſymptoma hoc viſcoſum reddat ſputum, expoſuit. Tutius ergo mediocriter tepidũ eſſe oxymeli arbitratur Hippocrates, vtpote qui calidi eam quæ ſuccedere poſſit, frigidiq; de neceſſitate ſucceſſuram fugiat læſionem.

30 *Quod autem parum acre eſt, os fauceſq; humectat, ſputum educit, & ſitim ſedat. qua occaſione hypochondrio uiſceribuſq; eſt beneuolum, melliſq; inhibet noxas. Nempe quod in melle bilioſum eſt, temperat caſtigatq;.*

Poſtea q̃ de ſupra modum acri oxymelite ſermonem abſoluit, ad id quod mediocriter acre eſt trãſiit, humectare ipſum os fauceſq;, & ſputũ educere, & ſitim ſedare in textura oratiõis inqens. Nempe quod oĩa quibus iuuari ægritudines natæ ſunt, habet, id eorũ quæ nocere valent ob vim tẽperaturæ nihil habet. Nam mulſæ tm̃ aceti eſt admiſtũ, vt quod in ipſo bilioſum ſit, queat ſuffi-
B cienter κολάσαι, id eſt καθελεῖν & ταπεινῶσαι, id eſt caſtigare, inuertere, & ſupprimere. Nempe in quarto de ſimplicium medicamentorũ viribus, dulcem ſuccum acri maxime potentia aduerſari monſtrauimus. Cum itaq; mulſæ facultas cætera quidem oĩa, quibus morbi huiuſmodi opus habent, contineat, in vno autem duntaxat contraria, q̃. ſ. ſupercalfacta ipſa bileſcat, migrationem ſanè huiuſmodi permiſtio aceti cohibens, optimum efficit medicamentum. Nempe minime ſiticuloſum erit, atq; ob id ſputa quæ non omnino craſſa glutinoſaq; ſunt, facile educet. has aũt quæ duo numero exiſtunt operationes, conſequitur partium oris fauciumq; humectatio. Qua vero occaſione hoc facit, ea tum lieni tum hepati maximã affert ſuauitatẽ, viſcera innoxie expurgãs.

31 *Flatum præterea diſcutit, & urinas mouet.*

De mediocriter acri oxymelite adhuc differens, hęc protulit. Nam in pulmonis thoraciſq; affectiõibus plurimo eſt vſui, maximeq; inſignẽ habet patrocinatũ ob metricã illam aquæ acetiq; & mellis permiſtionẽ. Tale ſiquidem oxymeli ſpiritum craſſum glutinoſumq; in hypochõdrio ſecat: flatuſq; abrũpẽs, vias oẽs expurgat: atq; ad vrinas tum ſeroſa tum bilioſa agit excrementa.

32 *Sed partem inteſtini imam reddit humentiorem, facitq; ramenta.*

C Eam quæ ſupra id quod ſecundum naturam eſt innaſcitur partibus humiditatẽ, πλάδον Hippocratem nominare neminem ex nobis præterit. hoc igitur efficere ait oxymeli. Nam quicquid craſſi glutinoſiq; ſucci ſuperius infarcitur, id abradit ſecatq;, atq; tanq̃ ad excretionẽ ſubducit. facile item & hac facultate ab iecinore facit excrementorũ eductiones, ita vt collectis ſuperioribus cunctis humiditatibus in inteſtinis ipſis & potiſſimum infernis, ob multitudinem quidem innaſcatur ea quæ ſupra naturã eſt humiditas, ob qualitatem vero inteſtini abraſio. Nempe & oxymeli detergente præditum facultate, tandem abradet inteſtinum. Eiuſdem quoq; eſt facultatis quod cum oxymelite deſcendit chylõſum excrementum. Quapropter & ſine oxymelite, ſi aliquando exuperauerit, inteſtinum abradet.

…oĩbus an… ; gręcis le… χολώδες. i. …olum, & ita …abet vetus …atio.

33 *Interdum autem & in acutis morbis eſt inutile, & potiſſimum q̃ non flatum modo foras prodire uetet, uerũ quoq; & reuerti faciat. Præterea & maxime uires frangit, & extremas infrigidat partes.*

In acutis interdum morbis abradi inteſtinum bonum non eſt. Nempe ea qua elici ramẽta ſolent affectio, partium quæ in ſuperficie conſtant vlceratio eſt. Quæ cum talis exiſtat, ab irrum-
D pentibus omnibus & præſertim mordentibus, moleſtiam recipit inteſtinum. Quod affectũ niſi protinus mordentia excreuerit, ad regionẽ ſuperiorem, ea quæ irrumpunt, remittit. Quo fit, vt ea occaſione flatus etiam ſurſum recurrat. Naturalem ſiquidem functionem circũſtringentem, exprimentemq; ſortita ſunt inteſtina, vt in commentarijs de facultatibus naturalibus eſt demõſtratum. Sed quæ irrumpunt à partibus quibus continentur reijci, velõcitatis eſt opus. Cum igiẽ ſuperne motus exordium habet, quę continentur, deorſum habent excretionem. Verum ſi motio inferne capit exordia, ſurſum feruntur. Quòd ſanè in habentibus ſecundum naturam vſu venire videtur. cum ſcilicet vniuerſim raptimq; ſubeunte ad inferna inteſtina bile continemus excretionem, aut propter aliquam quæ prompta ſit negocij curam, quæ interpellari non poſſit, aut q̃ non propè ſit, quo venter exoneretur, locus. Nempe tunc recurrere ſurſumq; ferri bilem ita percipimus, vt non adhuc excerni poſſit. Sunt quibus ex huiuſmodi bilis recurſu ſtomachus male habet: alijs caput repletur, & ob morſum dolet: alij patiunẽ vtrunq;. Hoc igitur pacto quæ ramenta habet inteſtinorum affectio, deorſum interdum excernit celeriter, ægrorum moleſtiã nequaquã ſuſtinens. Interdum autem & à partibus inferioribus ad ſuperiores, vbi quæ irrũpunt non protinus ad ſedem prodierint, ſed is qui ſedem circulariter ambit muſculus, tum contractus, tum recti inteſtini extremum ipſum aſtringendo complexus, principium motionis obſtri-

…etus inter… ſlegit, hui… …tutis.

ctoriæ ex infernis partibus ad superiores fecerit. Ob eam igitur causam non flatus modo, verū B & excrementum in huiusmodi affectionibus reuertitur. Contingit autem & vires offendi ob eum qui in transitu ipso sequitur morsum. Nempe abradentia, tametsi quod irrumpit breuissimum habeat morsum, vehementer tamen infestant. Scimus autem dolorē omnem vires exsoluere euerterecq;, atq; ob id partes infrigidare extremas.

Et hæc sola est quam nouerim oxymelitis noxa, quæ scribi digna sit. 34

Oxymeli mediocriter temperatum, noxas omnes quæ ex mulsa, vino, & aqua emergūt, effugisse paulo ante est demonstratum. Quòd si aliquando nocuerit, solū nocet, ꝙ abradat intestina: idq; facit in ijs qui imbecillam habent facultatem, & pati idoneum intestinum.

Exiguum autem potionis huius nocte quidem & ieuno ante sorbitionem dare expedit, quanquam & à sorbitiōe, 35 *modo longum intersit tempus, nihil uetet bibere.*

Vbi facultatem quam habet percurrit, ad rationem temporis, quo maxime ipsum quis porrigere debeat, in præsenti peruenit. & potissimum, cū qui oxymelite vti debet, is sorbitiōibus alatur. Nēpe vbi quis nō sorbitionibus, sed potiōe sola regat, tempus in illis postea docet. Ait ergo F in sorbitione vtentibus illud duntaxat obseruandum tempus quo sorbitio ingeri debet. Ptissanæ autem cremor sorbitio est: qui vt corpus alat roboretq; assumitur. Ad quæ confert si nutritionis tempore solus in ventre contineatur. Nēpe antea didicisti cibos multiplices & præsertim facultate dissimiles magnam progignere in ventre turbationem. Ob eam igitur causam non porrigendum oxymeli, nisi cremor concoctus fuerit. Qui si coctus fuerit, licet tum nocte tum appetente die ante sorbitionem sumere. Tempus autem inter sorbitionem oxymeliq; medium satisfacit, si ptissanæ cremor vacuum simul & purum ex ea quæ ab oxymelite facta est abstersione, ventriculum ingrediatur.

Qui autem non sorbitionibus, sed potione sola utuntur, his non semper oxymelite uti expedit, præsertimq; ꝙ inte- 36 *stina abradantur, fatiscantq;, & succumbāt. Nam cum stercore uidua & destituta sint, uacuæ item uenæ, atq; ablatæ à melicrato uires, citius inducuntur.*

Qui victus rationem nō ex ptissana, sed ex potu solo sibi instituunt, ijs non per totū morbum est conueniens oxymeli, quòd vehementius intestinum ipsum tum nudum tum humore alio destitutum abradat. Nempe à ptissana quodam modo inungitur vbi eam assumpserint, & cum G corpus nihil à mulsa auxilij acceperit. Mulsæ autem auxilium quod corporibus affert, cum de mulsa ageret, prædixit.

Quòd si potum hunc quidem multum per totum morbi tempus profecturum existimaueris, paulum aceti, tan- 37 *tumq; ut dūtaxat sentiri possit, infunde. sic enim & iuuabit, & lædens, minimum lædet, & ea quæ oportet, præstabit.*

Cum sitim quidem mulsa inferat, sputa autem in bronchijs pulmonis contineantur vel glutinosa vel admodum crassa, tunc solo est vtendum oxymelite. Neq; memoria excidat dicta hæc fuisse cum de ijs ageretur, quibus relicta sorbitione potionis solius est vsus. Si igitur, vt dixi, solo vtendum sit oxymelite, paulum aceti mulsę infundere conuenit, vt aceti vsu cōmodoq; fruatur, & fugiat quod ab eo est detrimentum. Sed acetum mulsæ commistum excoquere oportet. Nēpe hoc pacto ad nocendum imbecillius redditur.

Vt autem in summa dicatur, quæ ab aceto est acredo, picrocholis magis ꝙ melancholicis prodest. amara siquidem 38 *dissoluuntur desciscuntq; in pituitam cum ab aceto in sublime attolluntur. Nigra autem fermentantur, attolluntur, & multiplicantur. Nempe atra educit acetum.*

Picrocholas naturas appellat Hippocrates, quæ amarū sibi cōtraxerūt succū, cuius generis est H bilis flaua. his idoneū esse ait acetū, quod melancholicis aduersissimū existit. Nā & bilem nigram acidam esse contingit, cum. s. pręter naturam habente corpore, & syncera & impermista fuerit. Nempe cum recte valet, plurimum quidē prædictæ habet qualitatis, non tñ exquisitam ipsam. Reliqua dictionis manifesta sunt. Docet siquidem in ea quonam pacto acetum picrocholis qui in temperamento calido cæteros vincunt, adiumento sit. vtpote quod frigidum sit.

Mulieribus autem longe magis ꝙ uiris aduersatur acetum. Nam uterum dolore afficit. 39

Quòd acetum suapte natura neruos offendat, testatur experimentum, & ratio demonstrat. Nēpe exangues sunt, & ideo frigidi, facileq; ab his quæ refrigerant simul & tenues habent partes, afficiuntur medicamentis. Læduntur præterea & à reliquis refrigerantibus omnibus: sed substātiæ aceti quod tenuium est partium, in eorum mergitur profundum: atq; in omnes ita penetrat partes, vt ne minimum quidem ex eis illæsum maneat. Sic igitur acetum neruosas offendit partes. Vterum autem anatomici ferè oēs neruosum esse dicunt. Verum & absq; eorum adnotatione, quā ex anatomica inspectione fecerunt, poteris & tu de ea ratiocinatione colligere.

A Nempe ad maximam laxatur molem, & ad minimam contrahitur. Quantus etenim fœtus fuerit, tantum ipsum perpetuo circulariter ambit. Impleturq; spatium omne ab eo, etiam si fœtus paruus fuerit vel magnus, veluti venter à cibis. Sed ventris non magna est ad contraria permutatio, vteri autem maximæ. Plurimum autem dilatari laxariq; neruosorum proprium est corporum, & non carnosorum.

DE AQVA.

40 *Aquæ quæ in acutis bibitur morbis, nullum sanè aliud habeo quod illi concedã officium. Neq; .n. in peripneumonicis tussim sedat, neq; sputum educit. immo cæteris minus, siquis aquæ potione prorsus utatur. Verum si inter oxymeli & mulsam paulum aquæ instilletur, ob qualitatis potionum transmutationem sputum educit. Nempe intus inundationem parit. Aliàs neq; sitim sedat, sed amarescit. Nẽpe ei qui suapte natura biliosus existit, ea est biliosa. Hypochondrio præterea est infesta malaq;, atq; etiam pessima biliosissimaq;, & uires maxime labefactat ubi in uacuitatem uenerit. Adde ꝙ lienem auget iecurq;, ubi phlegmone obsidentur, fluctuatq; & innatat. Tarde siquidem meat, ꝙ frigida & incoctibilis sit, neq; aluum deijcit, neq; urinas mouet. Atq; ex eo quoq; nocua est ꝙ stercoris suapte natura expers sit. Quam si pedibus frigentibus aliqñ quis biberit, ea his omnibus multo magis nocebit, ad quoduis eorũ uenerit.*

Al. pleuriticis

B Neq; incidendi vim habet aqua vt acetũ: neq; calida est vt mel. quod sanè non calfacit modo: verum quoq; & detergit, secatq;. Tarde igitur iure optimo meat aqua, difficulter concoquitur, atq; ægre descendit, quanq̃ alioqui & optima sit, & culpa omni vacet. Nam quæ vel limosa, vel male olens, vel salsa, vel alterius cuiuspiam medicamẽtosæ qualitatis particeps existit, ea nõ simpliciter est aqua: sed cum tali quadam permistione medicamenti. vt si mel vitiosum, vel ptissanã, vel acetum, vel vinum, vel quippiam tale designaueris. Non. n. ex illo genus totum culpabis, sed id solum ad quod conuertis mentem. Cum igitur super singulis, de quibus enunciat Hippocrates, sermo de optimis sit, ita & nunc intellige, singula quæ dicuntur ad optimã referens aquam. Ea autem purissima est, & omni aliena qualitate destituta. Hæc igitur quanq̃ optima sit, multo tamen tempore in ventriculo manet, fluctuationesq; plurimum parit. Quo fit, vt cum biliosus ventriculus fuerit, corrumpatur & illa. Præterea & cum ex ventriculo ad ieiunum intestinum ægre perueniat, non facile distribuitur, neq; in hepar, & minus in renes, thoracem, & pulmonẽ. Quo fit, vt neq; vrinas mouere nata sit, neq; sputum educere. Immo neq; per totum corpus molitur transpirationes. Id nanq; substantiæ, quæ tenuium sit partium, opus est, calidæq;, non frigidę & crassarum partium. Neq; præterea sitim sedat ꝙ in amplis tum ventris tum intestinorum C animalis instrumentis plusculo maneat tempore. Neq; prorsus imas penetrat partes, neq; siccitatem humectat. Quòd autem non alat, antea est dictum. Quo fit, vt neq; facultatem vitalem roborare possit. Atq; ea est causa, propter quam Hippocrates ad mulsam, oxymeli, & vinum se cõtulit, in ægris ab aqua abstinens. Iam igitur ob eas causas nunquam ea quis vtatur. Vtuntur tamẽ & alij quidam medici, atq; etiam Hippocrates: sed hic minus, cæteri magis. Nempe quòd cæteris perperam vtantur circumuenti ad aquam ipsam recurrunt, quæ nõ insigniter quod præter animi sententiam succedat, habet, quando ne virtutem quidem. Sic enim Erasistratus dicebat, » Fortes tum ciborum tum potuum facultates tempestiue quidem assumptæ maximum iuuamen- » tum: intempestiue vero maximam offensam afferunt. Quem autem vitiosum esse dico, tum oxymelitis, tum mulsæ, tum vini vsum, is quidem oritur, & ob repentinas mutationes, vt ipse ostendit, & magna ex parte ob synceram quæ à medicis fit permistionem. Cum igitur seni cuidam ægrotanti quotidie vinum aquosum exhiberem, quidam ex huiusmodi medicis præsens, me vini minimum aquę ipsi instillantem contemplatus risit, ægrumq; vinum non bibere, sed duntaxat videre dixit, non sanè intelligens mistionis vini quod gratia voluptatis datur, ad aquam aliam esse symmetriam, & aliam esse eius quo ad opem ferendam ministratur.

D Nam vini omnino minimum veluti excitationem quandam quæ ad distributionem aquam trahat, permiscemus, quo dũtaxat aquæ tollamus synceritatem, nõ autem aquam vinum faciamus. Sunt autem pleriq; ex sanis qui vinum aqua dilutum bibant, sed in his aquam gustatu ipso euincere non oportet, sed vinum, in ægrotantibus vero adhuc magis, ita vt pauca sit vini repræsentatio. Sic & de oxymelite pauloante dicebat aquosum laudans. Quòd itẽ tutius quispiam ea vteretur quæ aquosa est mulsa. Nam syncera puraq;, nisi ventrem subducere anticipauerit, magis nocebit, & potissimum in amaræ bilis hoĩbus, & his quibus præter naturam tumefacta sunt viscera. in quibus & aqua detrimentum affert, cum plus iusto in hypochondrijs morata bilescit. Nẽpe & præter hæc oĩa quæ habet mala, stercoris adhuc est expers, neq; vllo pacto aluum subducit. Aquam aũt in principijs accessionum potam lædere (quod manifestauit cum dixit, Quam si pedibus frigentibus quis aliqñ biberit, ea his omnibus multo magis nocebit) eorum est quæ oĩbus & nota & certa & confessa sunt. Quando igitur bibi idonea est aqua? Cum scilicet potu solo ęger vsus fuerit, nullo pacto accepto ptissanę cremore. Tunc enim in potionum aliarũ medio, aquã tẽpestiue quis ingesserit, & præsertim cũ siticulosus æger fuerit. Nempe eam πλημμυρίδα quandam, id est humidi cuiuspiam copiam abundantiamq; facere ait. Quo fit, vt inter mulsam oxymeliq; parum aquæ exhibeant, ꝙ ijs quæ expui debent, conferat ad humectationem. Immo

& cum vinum grauiter nocet,tunc aquam propinant. Quonam autem pacto id demonstraturus sit Hippocrates,audiemus. B

Cum uero in huiusmodi morbis fortem capitis grauitatem uel mentis læsionem suspicatus fueris,à uino penitus est abstinendum: aquamq; tunc dare oportet uel uinum aquosum,flãuumq; & prorsus inodorum,atq; ab ipsius potiõe, aquæ exiguum superbibendum. Nam hoc modo uini potentia caput mentemq; minus tentabit. 41

* κιῤῥὸν qu superius ve rat fuluũ, lius giluũ ut.

Mens tentari lædiq; dicitur,cum æger febre correptus desipuerit. Nunc ergo mentis læsionem desipientiam dicit:in qua vino abstinendũ præcipit.Pari modo & in vehementibus capitis doloribus.De vtroq; antea est dictum.Sed impræsentiarum,vbi in prædictis symptomatis à vino oĩno abstinendum prædixit, consequenter aquosum flãuumq; oĩno & quod odore careat, dandum ait. Aquosum quidem & inodorum dare bene dicitur,sed flãuum nõ admodũ recipio. Nam ad ea aquosum albũ melius existit.Etiam vero in eam gratiã cũ vina talia sunt, superbibẽdam confestim aquam tutius præcepit.Minus.n.(inquit)vini robur quod vehemens est, caput, mentemq; tentabit.ἅπτοιτο, quidẽ verbo vsus sibiipsi vsitato consuetoq;.quo ἅψιν τῶν φρενῶν.i. mentis læsionem,ab huiusmodi verbo,quod ἅψεως nomine hominibus vsitatius est,sese fecisse ostendit.caput autem mentemq; vino tentari ait,ꝙ propter caliditatem celeriter ad caput ferat̃, F feruentesq; in corpore secum ferat humores. Qua autem ratione caput male afficit, ea & mentem.Nam in capite sapere ipsum situm est,& ea animæ pars quæ ratiocinatur.

In quibus autem maxime aqua utendum sit,& quando ualde multa,& quando modica,& quando gelida, & quando calida:partim quidem antea dictum est,partim uero suo tempore dicetur. 42

Erasistratus quidem in libro de febribus malitiose satis criminatur Hippocratem,discipulos ipsius propè accusans Apollonium & Dexippum.quos ait cereos cyathos duodecim in sextantali cotulæ cyatho effinxisse,atq; vnum ex his vel duos febrientibus admetiri. Verum Hippocrates non hic solum,verum quoq; & in ante dictis potionibus oĩbus copiosius largius'ue manifeste vti visus est.Quod & in præsenti dictione liquido ostendit inquiẽs,In quibus aũt maxime aqua vtendũ sit,& quando valde multa. Nam & τὸ κάρτα πολλῷ, τὸ λίαν πολλῷ.i.valde & supra modũ multa significat.sed sanè satis erat dicere multã aliquando dari aquam sine adiectione aduerbii huius κάρτα,in ostensionem malitiæ Erasistrati,qui de Apollonio & Dexippo mẽtionem facit,nec vllum horum librum ostendere potest:nec Hippocratẽ ipsum intelligit aperte dicentem,Et quando vtendum valde multa. Quinetiam & superiore oratione mulsam inter oxymeliq; aquam porrigens vtilem esse ait, ꝙ πλημμυρίδα.i. humiditatis abundantiam parit. G Scripsit & antea de mulsa & oxymelite aquosis quòd os humectant, & vrinas cient.non vtiq; cyathum horum porrigens, sed quantitatem insignem, qua & os humectari & vrinæ cieri,& quæ pulmonem infestent expui possint. Præterea & de oxymelite ita scripsit, Quòd si potum hoc & quidem multum per totum morbi tempus profuturũ existimaueris,adiiciens hic multũ. De malitia autem Erasistrati aduersus Hippocratem dicta hæc sufficiant. Cæterum recordemur Hippocratem quo modo ante,ita & nunc polliceri se in morbis singulis propriam facturum doctrinam.cum hoc in loco victus instituendi artem non sufficienter conficiat:sed vniuersalia sola in exemplo morbi vnius,scilicet pleuritidis,prosequatur.

*De reliquis potibus cuiusmodi est hordaceus,& qui ab herbis uiridibus,uua passa,uinaceis, p*ris,cnico,myrtis,punico,& aliis parantur,cum horum aliquo uti intempestiuum fuerit,in morbo ipso scribet,ubi & de compositis agetur medicamentis.* 43 * tritic

Habet quoq; suam & hæc dictio doctrinæ alterius quę de morbis singulis sit,promissionem. Verum quicquid sit,liquido constat vel libros qui de singulorum acutorum morborum curatione ab Hippocrate scripti sunt non extare,vel prorsus non scriptos. Hæc siquidem quæ nunc inferuntur,præstantiæ Hippocratis non sunt.Sunt tamen multa quæ mentẽ ipsius oleant,veluti & quæ huic libro adiacẽt ab eo qui de balneis est sermone. Sed,vt dixi,de singulis in horum expositione commodius differemus. H

DE BALNEIS.

Balneum in plerisq; morbis confert.In his quidem perpetuo,in aliis uero non:estq; quando minus utendum sit ꝙ imparatum homines habeant.Nam in paucis domibus parantur nẽcessaria,reperiunturq; qui rem ut oportet curẽt. Quòd si exacte quispiam non lauetur,non mediocrem incurret noxã.Tecto siquidem est opus quod fumo careat, copiosa item aqua,& crebra lauatione:sed quæ immediocris non sit,nisi res ita postulauerit. 44 *ἄρμενα

Balnea huiusmodi,temporibus Hippocratis nondum parari videbantur. Nempe dicere paucis in domibus parari necessaria & reperiri qui rem probe curent,opusq; pręterea tecto esse nõ fumoso,copiosa aqua, & quæcunq; deinceps dixit.ꝙ item in domibus calefiat adhuc intra lebetes aqua,labrisq; infundatur,argumentum habet.Quòd autem in fine dictionis ait,crebra opus esse lauatione,sed quæ immediocris non sit,nisi res ita postulauerit, si vtiq; memoria non excidat,in

dat,in

A dat, in sequenti doctrina obseruabimus. Nam ipse inquiet, Sunt qui in mediocri aliquando egẽt lauatione. id autem est cum æger multa, dum lauatur, perfunditur aqua. Quod si dicere non videatur, nos ipsi non simpliciter quidem, neq; vt inciderit, sed cum eorum quę ab ipso scribuntur consequentiæ obseruatione percunctabimur.

45 *Neq; etiam abstergere oportet. q̃ si aliquando abstergẽdum sit, calido aliquo, atq; multiplici plus quàm existimetur utendum absterſorio, perfundendaq; aqua multa, & celeriter post perfundenda.*

Nullus æger cum lauatur detergi expostulat, nisi sordidus sit, & pruritu vexetur. Nempe qui ægrotant, aqua citra laborem omnem læsionemq; proluí debent. Detersio autem purgamentis fit tum mordentibus tum siccantibus. quo fit, vt ea tum virtuti tum vsui balneorum aduersissima sit. Si vero æger detergi debeat, vel propter sordes vel propter pruritum, vim medicamenti detersorij multa admista aqua, immisso quoq; oleo, exsoluere oportet. Quocirca inquit Hippocrates, Atq; multiplici plus q̃ existimetur, id est q̃ sanis consuetum sit, vtendum absterſorio. Non. n. substantiam medicamenti absterſorij in ægris multiplicem accipiendam præcipit, cum nõ abstergere magis q̃ abstergere velit: sed desterſorij quãtitatẽ in ægris multiplicem fieri iubet per aquæ adauctionem. Ea siquidem ratio detergentia quoq; vitare præcipit non excitãte vel sorditie vel

al. μίξιν. i. mixtionem.

B pruritu, acribusq; ipsis & syncer is non vtendum. Sicut autem multitudine aquæ admistæ exsoluit detergentis medicamenti acrimoniam, eodem modo totius deterſorij vim exsoluit, superinfundens statim multam aquam calidam puramq;, atq; deinceps aliam.

46 *Via ad solium breuis sit.*

Cõmune id est siue i balneo hoiem laueris, siue i domo aliqua extruxeris pyrã, & labrũ aqua impleueris. Quod & nunc in castris fit sæpius, cũ lauari quẽpiam deficiẽte balnei loco oportet.

47 *Facilisq; tum ingressus tum egressus.*

Prorsus siquidem citra fatigationem lassitudinemq; ægrum seruare iubet. atq; ob id solium facilem tum ingressum, tum egressum habere voluit. Id proculdubio fiet si paries qui aquam continet neq; sublimis, neq; angustus fuerit. Maxime autem laudabile & à labore omni alienum est quod in aquarum sponte nascentium conficitur lauacris. Nempe solia humilia ita depressaq; pro

C pè omnes conficiunt, vt nihil solij pauimento quod propè est emineat.

48 *Qui lauatur, componat sese, taceat, & nihil agat: sed cæteros tum perfundere tum abstergere finat.*

Hæc quoq; prędictis similiter, vt æger non laboret, conferunt. Nempe & ægrotantis quies vt corpus in balneo tum laxius tum mollius reddatur, est idonea. Nam cum mouetur corpus, musculi extenduntur, qui minus tum molliuntur, tum relaxantur.

49 *Multæ quoq; aquæ misturæ parentur.*

Cum Hippocrates inquit, καὶ μετακέρασμα πολὺ ἡτοιμᾶσθαι. i. multæ quoq; aquæ misturæ parentur, potest vnico legi verbo, μετακέρασμα, atq; intelligi hæc ꝓpositio μετὰ per se, & seorsum κέρασμα. Nam Hippocrates nõ in hoc solũ libro, verũ & in alijs Ionum more ꝑ defectũ vti prępositione μετὰ videtur. Plene aũt atq; integre ita legẽt, καὶ μετὰ ταῦτα κέρασμα πολὺ ἡτοιμᾶσθαι, id est multæ quoq; post hæc aquæ misturæ parentur. Siue aũt quis vno intelligat verbo μετακέρασμα, siue distinguat distrahatq; pro μετὰ ταῦτα κέρασμα, vna est dictionis vtriusq; intelligẽtia. vult siquidem misturã parari, eum qui in solio lotus est perfusurus. quod medici huius temporis oẽs efficere consueuerunt, cum ægrum lauerint. Neq; enim in labrum frigidum ingredi permit-

D tunt, sed tepida perfundunt aqua. Alij solia tota aqua huiusmodi replent. Nam vt corpus, tum laxius, tum rarius, calida lauatione est redditũ: ita rursum quiete paulatimq; contrahere ipsum, & cogere, & densare in animo habet. Nempe id ad virtutis robur confert, facitq; vt nõ facile homo lædatur, nisi subita quædam in ambiente aere fiat ad frigidum permutatio. Ob id qui rectè valẽt, à balneo calido sese in frigidam projciunt aquam. Sed qui ægrotant, contactum frigidæ non sustinent citra læsionem. Quapropter frigiditatem calidæ mistione frangimus. Mistionis aũt quãtitatem inueniemus, in primis qdem si corporis affectionẽ inspexerimus: deinde & propriã laborantis naturã, ætatemq;, & anni tẽpus, & regionẽ, & pręsentem cœli statum. Probe aũt faciẽt qui à calido balneo tepidas non minus triũ generum aquas, quæ inter se differant, parabunt: vt prima qdem admodũ tepida sit, secũda vero minus: & tertia adhuc quæ magis ad frigidũ declinet. Tale aũt quippiam velle visus est Hippocrates, cum præcepit misturas parari. Nempe quod paratur, id non simpliciter modo multum, verũ & varium multiplexq; esse est melius, vt paulatim à calido ad frigidum procedatur, cum subitam ad contrarium mutationem æger non ferat.

50 *Celeresq; faciant perfusiones.*

Ταχέας. i. celeres, referre oportet, non ad eam solum quæ in perfusione fit actionem: verum

quoq; & ad illud quod actiones interiacet ſpatium: Vt primam inter perfuſionem ſecundamq́; E
parũ ſit interualli. Quòd ſiquis proprie nominauerit, non ταχέας, i. celeres, ſed πυκνὰς, i. frequẽtes dixerit. Quanquam apud veteres vſus horum nominum πυκνοῦ & ταχέως cõfundatur. Nam aliquando πυκνὰς, id eſt frequentes actiones, ταχέας, id eſt celeres vocant.

Et ſpongijs pro ſtrigili utantur. 51

Neq; ſtrigilibus in ęgris ipſis, neq; ſpongia medici huiuſce temporis vtuntur, ſed à balneo eos linteo contegunt, alij veſtibus & potiſſimum puris, vt plurimum ſudent, obuoluunt. Sed non ſemper ægrum ipſum à balneo copioſe ſudare conuenit. Nempe ſæpius laborantem ad balneũ non vacuandi corporis gratia ducimus: ſed prorſus contrariam ob rationem, vt ſcilicet humectetur, madeſcatq́; quod immoderatius exaruit. In talibus igitur non in balneo ſunt expectandi ſudores multi: ſed quamcitiſſime ſolij aquam ingredi, & poſtea ægreſſos reſiccare expedit.

Et non ualde ſiccum perungant corpus. 52

Oratio hæc ſuccedit quidem huic, Et ſpongijs pro ſtrigili vtantur. Sed qui ſermonis proprie-
tatẽ contemplatus fuerit, is de vnctionis in balneo vſu intelliget, ne eorum quę de neceſſitate di- F
cenda ſunt quippiam prætermiſſum eſſe videatur. Nã vbi poſt balneum ſpongia aquam deterſit
Hippocrates, obſcurum quidem eſt ſi corpus vnxerit: bene tamen ægri corpus cum humidum
exiſtit, †perungẽdũ eſſe cõſtat, niſi qſpiã dixerit, ꝙ Hippocrates hoc ipſum oleũ qđ cum aqua eſt † Antiq gr[…] codices & […]tus tralatio[…] gãt negat[…]
reſiccet. Eſt igit̃ vtile vt de vnctiõis in balneo vſu diſcutiat̃, ſed neceſſaria magis eſt ſuper vnctionis tẽpore diſcuſſio, ſi oleũ perfundere cõueniat, vel vbi q lauat̃ ſudauerit, vel cum ſiccus adhuc eſt confeſtim vbi ſeſe exuerit, & prius q̃ ſudauerit, vel horũ neutrũ fuerit: ſed vbi humeſcere cœperit. Sanè qcunq; eorũ meminit, q̃ de olei facultate in ſimpliciũ medicamentorũ tractatione dicunt̃, is exacte nouit optimum eſſe olei vſus in ijs qui lauant̃, tp̃s quod tertio dicit̃ loco. Nouitq́; quonã pacto calfactũ corpori exhibere cõueniat. Nẽpe id corpus mollius reddit laxiusq́;. cũ frigidũ ſuo cõtactu non ſolũ horum neutrũ efficere natũ ſit, ſed & eos qui lauant̃ frigentes reddat.

Caput uero ſpongia, quoad maxime fieri poterit, reſiccare oportet. 53

Quòd in balneo caput curioſe reſiccandũ ſit, vt ne minimũ quidem ſuperſit humiditatis, nequaq̃ eſt ambiguum. Nam quicquid relinquit̃, refrigerare conſueuit. Nõ tñ à ſpongia vt fiat, effici poteſt, niſi ſtatim ab initio poſt miſturarũ vſum. Capitis tñ aquã linteo reſiccare eſt melius. G

Neq; caput ipſum modo, uerum & extrema, & quamuis aliã partẽ corporis à frigoris iniuria prohibere conuenit. 54

Dixiſſe id per ſe ſeorſumq́; parum eſſe mihi videtur. ꝙ. n. pars nulla omnino nuda eſſe debeat, cum à balneo aquam eorum qui lauantur reſiccant, conſtat liquido omnibus. Nam quæ ita denudantur partes, cito eas refrigerari nemo ignorat.

Lauari quoq; is non debet, qui nuper uel ſorpſit uel bibit. 55

Non in ægris modo, verum quoq; & in ſanis, nullus confeſtimà cibi vel potus ſumptione lauari debet. Nã qui biberunt, his caput repletur. qui vero cibũ ſumpſerunt, his non caput modo, verum & corpus totum alimoniam ad ſe prius, q̃ concocta fuerit trahit.

Neq; confeſtim à balneo ſorbendum, neq; bibendum. 56

Sedata quæ ex balneo eſt turbatione, tum eſſe tum bibere melius eſt, veluti & compoſita ea
quæ ab exercitatione oritur. Nam cibũ protinus vel potum ſumere, caput replet, deuoratumq́;
interdum ſuperfluitare facit. H

Magni autem admodum pendere oportet ſi æger cum recte ualuit, balneum ualde affectauit, & lauari fuerit aſſuetus. Nempe tales magis appetunt, iuuanturq́; cum loti fuerint, adeo ut lædantur ſi non fuerint loti. 57

Demonſtrata ſunt hæc per totum ferè horum cõmentariorum ſecundum, vbi dictiones expoſuimus, in quibus parte prima conſuetudinum vires enarrauit.

Peripneumoniæ autem magis q̃ ardenti febri confert. Nam lateris pectoriſq; & dorſi mulcet dolorem, ſputum maturat, educitq;, & ſpiritum facilem reddit. Laſſitudines tollit, mollit articulos & cutem per ſumma apparentem, urinas ciet, capitis ſoluit grauitatem, & nares humectat. {Tot ergo inſunt balneo bona, quibus omnibus eſt opus. Cæterum ſi in apparatu re una uel pluribus defectum ſit, metus eſt ne non proſit, unum ſiquidem horum quoduis fuerit, ſi à miniſtris non ut oportet, præparetur, ualde lædit.} 58

Quare peripneumonias magis quàm febres ardentes iuuet balneum, oſtendit Hippocrates cum inquit, Nam lateris pectoriſq́; & dorſi mulcet dolorem, ſputum maturat, educitq́;, & ſpiritum facilem reddit. Ob hæc etenim omnia peripneumonicis maximo eſt præſidio. Sanantur ſiquidem qui contenta in pulmonibus ſputa expuunt. Pleuritici quoq; ob doloris mitigatio-

A nem valde iuuantur. Quapter duorum alterum: nempe vel ita scribendum, Peripneumonię autem & pleuritidi q̄ ardenti febri confert: vel in peripneumonia pleuritidem subaudire oportet. Nam pleuritis dolorem in latere habet: Peripneumonia non habet. Cæterum cum peripneumonijs magis quàm ardentibus febribus conferre balneum inquit, docet quoq; & æstuantibus quibusdam auxilio esse. verum oratio hæc distinctionem expostulat, quam nōdum efficere possumus, quia tempus quo lauari ægrotantes velit, non definierit. Vbi autem sequenti dictione enarrantem Hippocratem quosnam haudquaquam lauare velit intellexerimus, ad balnei tempus ita perueniemus.

59 *Qui in morbis aluum plus iusto humidiorem habent, ij non sunt lauandi, neq; hi quibus magis q̄ decet detinetur, & soluta non sit, neque quibus uires languent, nec cibū fastidientes, nec nāuseabundi, nec biliosa ructantes, nec quibus sanguis è naribus profluit, nisi minus quàm decet fluxerit. nec quod decet te latuerit. Nam si minus quàm decet fluat, lauabis, & si uniuersum corpus in cæteris, etsi caput dūtaxat iuuerit. {Si igitur apparatus hi conuenientes fuerint, ægerq; feliciter balneum suscepturus sit, quotidie lauare oportet.}*

ἰ μετριοι

B Quibus complura per ventrem subducunt, his balneum sistit, ea ad corpus vniuersum reuellens: atq; hac occasione detrimentum affert. Q. autem qui nullo modo deiecerunt eos antea vetustam fęcem euacuasse melius sit, nemo ignorat: sicuti, neque q γεγυωμένους, hoc est, τοὺς καταλελυμμένους, id est quibus iam non vigent sed cessant vires, balneum amplius euertit. Ait pręterea et ἀσώδεας, id est cibum fastidientes, & nauseabūndos haudquaquā lauandos. Nempe hos viribus ita defici metus est, vt succedat ea quę stomachica appellatur syncope. Succedunt his quibus os ventriculi bile redundat. quos nota indicauit inquiens, Nec biliosa ructātes. Pari modo neq; eos lauare conuenit quibus profluit abunde è naribus sanguis. Nam si minus fluxerit, lauare est consentaneum. Sunt autem ij qui vehementiore egent balneo, id est qui multa aqua perfundendi sunt, vt sanguis qui in capite est, vehementius moueatur. Consimiliter lauabimus si sanguis nullo pacto erumpat, & erumpere debeat. Ex adiectione aūt huius sermonis, Et si vniuersum corpus in cęteris, & si caput duntaxat iuuerit, clarius adhuc significauit quonam pacto sępius in domo calfacta ægrum absq; solio collocent, & caput duntaxat citra reliquas corporis partes calida perfundant aqua.

60 *Lauandi autem cupidos si quotidie bis laueris, nihil nocebis.*

C Qui Victori Romano principi librum de victus ratione Hippocratis tradidit medicus, is dictionem hanc & alias quasdam decurtatas scripsit. sicuti & illam in qua dicit, Non protelētur primi sorbēdi dies. Pręterea & Qui bis die cibum sumere sunt assueti, his bis dare oportet. Verum vtriusq; harum dictionum dimidiam partem subtraxit. sed pręsentis quidem nihil, tempus vero {non} adiecit, vbi φιλολουτροῦντας. i. lauandi cupidos, eos intelligit, qui cum sani sunt, lauari gaudent, atq; ob id sæpius lauantur. Nempe hi cum lauantur, eum accipiunt qui ex consuetudine est scopum. In sequentibus autem ab Hippocrate tempus quo ęgros lauari velit, audiemus.

† in antiquis [a]firmatiue le[gi]tur.

61 *Tutius autem longe balneo uti possunt, qui tota utuntur ptissana, quàm qui solo utuntur cremore. quāquam & ij interdum uti possint. minime autem qui potu solo utuntur.*

Tempus quo lauandum sit hoc in loco patefecit Hippocrates. quod si ab initio pronūciasset, multa sanè, quæ loco medio dicta sunt, non obscura & ambigua essent. Ptissanam autem totam porrigunt ijs qui mitius quietiusq; habent: solum vero cremorem ijs qui deterius degunt: verū ijs qui periculosius acutiusq; laborant, potus solos. Quòd autem toto in hoc commētario de thoracis pulmonisq; affectibus egerit, plurima quidem exempli vice in his morborum partibus &
D præsertim pleuritidis vniuersalia præcipiens sæpius est demonstratum. Est expositum quoque quonam pacto coctis morbis ptissana vti velit. quo tempore & balneum sine periculo conciliatur, vtpote quod ad sputorum quæ in thorace & pulmone continentur, expurgationem maxime conferat. Qui igitur ita habent, & quæ ex consuetudine est accesserit indicatio, his lauationē duplicare nihil prohibet. Ait præterea balneum ἥκιστα, id est minimum iuuare eo qui solo vtuntur potu. vbi ἥκιστα ἐλάχιστον. i. minimum significat, & non, vt quidam aiunt, οὐδαμῶς, id est nullo pacto. Nam inferens, inquit,

Hæc verba i[n] [co]d. antiqs & i[n] [trans]latiōe vete[ri] coniungunt [cum] superiorib[us] [ve]rbis Hippo[cratis]. ita vt vnū [dun]taxat sit cō[textum].

† {Est sanè & quādo uti possint.} † {Ex his autem quæ ante scripta sunt, quosnam in singulis uiuendi modis inuaturum sit balneum, & quos nō, conijcere oportet. Nam quibus aliquid eorum quæ balneum & bonum reddere & iuuare possunt, deest: hos lauare non expedit. Quibus uero nihil deest, signumq; adest ipsis in quo lauare conueniat: lauare oportet.} 62

Nō sunt i[n] ve[te]rib[us] cod. nec [in trans]latione ve[teri]. [...] autem

Non adiecit quidēm quando his balneo vtendum sit, sed nos qui sententiam ipsius sequimur, dicemus. Potum solum his exhibet Hippocrates, quos acuti infestant morbi: vbi vires ad morbi vsq; vigorem, qui interdum cum ipsa coctiōe existit, veluti in morbis thoracis, pulmonisq;, suffecturas sperauerit. Coctis siquidem qui affectum progignunt humoribus, confestim exscreabunt,

bunt. Quòd si qualia oportet solum expuere cœperint, in neutro adhuc modorum neq; in affe- E
ctu, neq; in symptomatis morbus augebitur. Nam sæpius affectio ipsa qua laborant, mitior qui-
dem existit, sed symptomata augentur, vt in phlegmone obsessis particulis quo ipse īquit modo,
Cum pus conficitur, tunc dolores & febres fiunt magis, q̃ cum factum fuerit. Sæpius autem mu-
tuis exultant incrementis decremētisq; symptomatū magnitudines & ea q̃ affectiōis est. fitq; id
in his phlegmonis, in qbus pus effluit quod iā est confectū, vt in vulneribus quibusdam fieri cō
sueuit, & in peripneumonijs pleuritidibusq;. Possunt ergo in his morbis & hi quibus potus so-
lus vsui est, non inutiliter lauari. Nempe dolorem ipsorum balneum mitigare ait, & sputa matu-
rare. Sed sanè vacuato prius corpore, id factitandum. Sciuerisq; in vniuersum de balneorum vi-
ribus, ꝙ si non antea vacuato corpore exhibeatur, membris affectis fluxionem parit: vacuato au
tem si exhibeatur, coctionem iuuat. Nempe corpore toto ante vacuato adhibitum, aduacuato-
riam obtinet facultatem. Quo fit, vt ex febre ardente laborantibus his tātum opituletur qui sine
tumore vel phlegmones vel erysipelatos laborant, feruente in ipsis per totū corpus bile. Quòd
si coctionis signa habuerint, his multo magis conferet. Verum si ardens febris ob salsam pituitā
putrefactam oriatur, aduersissimum illis esse balneū scire oportet. Neq; enim pituitosus humor
vel biliosus per cutim euacuatur, propterea quòd tum crassus tum glutinosus sit, neq; extinguit̃ F
longa egens concoctione.

Non sum immemor verborum Hippocratis, quæ in principio libri huius hoc refert pacto,
Quæ aūt medicum ante animaduertisse ægro non referente oportet, plurima dimissa sunt. Hæc
siquidem qui Hippocratem dogmaticum esse putant, locos affectos esse dixerunt, & affectiōes
ipsorum, & causas. Sed qui Hippocratem empiricum esse existimant, anni tēpora esse, regiones,
ætates, & ambientis nos aeris conditiones affirmauerunt. Hæc equidem omnia tum quæ à dog-
maticis, tum quæ ab empiricis dicuntur, vtilia esse non ignoro. Verum scopos multos hoc in li-
bro recensens Hippocrates, ad quos quis respiciens victus formam inuenire possit, nullius eo-
rum quæ dicta sunt, præter quàm consuetudinis mentionem fecit. Sed sanè nonnulla quæ remi-
niscētiam exigunt, præposuit. Atq; ob id sermonem sum remoratus, vt hac quæ breuis sit inter-
pretatione eos, qui totum legerunt librum, habeam sermonis huius per intelligentiam assecuto-
res. Vnus sanè & præcipuus scopus tanquam in exemplo pleuritidis talis in dictione ab Hippo
crate enarratur: Siquidem siccior fuerit morbus, quàm vt quispiam putauerit, non multum dare
oportet, sed ante sorbitiōem vel mulsam, vel vinum, vtrum magis auxiliaturum putaueris, pro-
pinare conuenit. Post hæc deinceps ait, At si os madescat, & quæ à pulmone expuūtur talia sint G
qualia esse oportet, sorbitionis quantitatem, vt dicam summatim, augere conuenit. Verum tum
hæc tū quę serie continuata dicuntur, non sunt à gnidijs sententijs definita. Post hæc & morbi co
ctionem animaduertendam esse ait Hippocrates, qui sanè scopus totius prope modum est Hip-
pocrati victus instituēdi generis, atq; earum quæ in eo particulariter fiunt permutationū. Alias
quoq; & subinde apponit definitiones quę tales sunt, Quibus enim cibus statim inclusus est, siqs
non vacuato eo sorbitionē dederit, dolorem si adest adaugebit, & si non adest protinus inducet.
Et amplius. Præterea si lateris dolor assiduus est, calidisq; fomentis nō remittatur, sputumq; nō
procedit, sed extreme citra coctibilitatem glutinosum sit, nisi quis dolorem vel alui subductiōe,
vel secta vena pro vtriusuis significatione soluerit, ptissanam autem ita affectis dederit, præcipi-
tem aget in mortem. Proinde & rursus definiens, ait, Si nuper pasto cuipiam, & alui oneribus
haudquaq; purgato febris vel cum dolore, vel sine dolore inceperit, à sorbitione tantisper est tē-
perandum, donec cibum ad infernam intestini partem descēdisse coniectum sit. Tum rursus. Si
nuper cibato cibus prior non descenderit, virtusq; valida fuerit, & floruerit ętas, subluere opor-
tet. Si vero virtus imbecillior fuerit, balano est vtendum, nisi aluus sua sponte probe deiecerit.
Adiecit ergo in hac dictione eum qui à virtute est scopum, veluti in sequētibus sæpenumero & H
id considerari præcipiens quænam causa & affectio sit quę virtutē prosternant. vbi & hoc à me-
dicis ignorari adiecit. Præterea adiecit ꝙ ijs qui dolorem ad hypochondrium pertinētē habent,
ea quę ꝑ talia medicamēta fiat, auxilio sit purgatio. Cęteris aūt quibus dolor vel grauitas ad bra-
chium vel pectus extenditur, venę sectio. Hæc igitur & reliqua huiusmodi, quæ itē de consuetu
dine dicta sunt, à gnidijs medicis omnino sunt prętermissa, multoq; magis naturæ & corporum
temperamēta, de quibus sæpenumero in hoc libro egit, hos picrocholos appellans, alios melan-
cholicos. His scopis inhærens ac insistens de ea quæ tum in sanis, tum in ægris fit victus ratione
agit quonam pacto & emēdare & corrigere oporteat demonstrans. Pręterea & in eo quem de
vino, oxymelite, & aqua facit sermone, scopos recēsuit eosdē. Meminit quoq; & coctionis mor-
bi sæpius, non paruum scopum vniuersę victus formæ, earumq; quæ in ipsa fiunt mutationum
hunc faciens. Pari modo & in morbi vigore quippiam dixit, ad quē respiciens non tanquam ad
abiectissimū in victus ratione scopum, alimoniam ministrat. Cuncta hæc & reliqua talia à gni-
dijs medicis prætermissa sunt, quæ medicum ante animaduertisse non dicente ęgro oportet.

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS QVARTVS.

ARGVMENTVM.

Liber a quopiã ex Hippocratis diſcipulis, multis diuerſisq́; theorematis inordinateq́; diſpoſitis conflatus, quorum plurima ad acutos morbos uidentur pertinere.

QVæ in libro de victus ratione poſt eum qui de balneis eſt ſermonem ſcribunt, iure optimo pleriq; medicorum Hippocratis non eſſe ſunt ſuſpicati. Nam ab ijs ἀκριβῶς B quæ ante ſcripta ſunt, & vi interpretationis & theorematum intẽgritate longo diſcedunt interuallo. Neq; tamen abs re moti ſunt qui & Hippocratis eſſe exiſtimauerunt. Nempe eorum quæ ſcripta ſunt ſententia propoſitum ipſius mẽtẽq; vſq; adeo redolet, vt diſcipulum Hippocratis aliquem ſcripſiſſe ſuſpicio ſit, imo & ex his multa dictionem vnà cum ſententia ita abſolutam inculpatãq; habent, vt rurſum & ea ab Hippocrate ſcripta eſſe ſuſpicandum ſit, vtpote qui librum cõponere, vbi ſingulariter morbi cuiuſq; acuti curationẽ doceret, vt in libro de victus ratione ĩ morbis acutis promiſerat, ſeſe apparauerit. Præterea & alias in præſenti libro reperies dictiones quæ Hippocrate ita indignæ ſunt, vt legitimis iuſtisq; adſcriptas eſſe ſuſpicari te oporteat. Sicuti & in aphoriſmis ipſis quidam huiuſmodi viſi ſunt, partibus libri vltimis adiecti adſcriptiq; . Qui enim interſerunt, quia multis in memoria ſunt primæ librorum partes, vltimis adſcribũt. Quod & in libro de capitis vulneribus factum eſſe videtur, & in ſecundo de morbis vulgaribus. Nec ſecus in eo qui nunc nobis proponitur libro reperimus quæ interſeruntur, atq; adhuc magis partibus vltimis. Cum igitur quatuor, vt quiſpiam dixerit, ĩ eo reperiantur genera, vnum quidem & dictione & ſententia Hippocrate dignum, alterum quidem altero ſolũ vel dictione vel ſententia, nonnulla vero horum neutro, in ſingulis eorum quæ ad expoſitionem nobis expromentur dictio-
C nibus idipſum declarabimus.

1 *Cauſus, id eſt febris ardens, fit, cum uenulæ tempore æſtiuo exſiccatæ acres & bilioſas quæ tenues ſint, trahunt ad ſe humiditates, quas ἰχῶρας uocant.*

Æſtiuum anni tp̃s dixit calidũ & ſiccũ ſiue vltimo vere fuerit, ſiue prima ęſtate, ſiue in horum tẽporũ medijs vel extremis, ſiue primo autũno. Quòd aũt aeris nos ambiẽtis tẽperamẽtũ diſpoſitionẽ corporis ſecũ mutet, ſiccũ qdẽ ad ſicciorẽ, humidũ vero ad humidiorẽ, in cõmẽtarijs epidemiorũ morborũ eſt demõſtratũ. Q; itẽ & anni tp̃s mediocre & tẽperatũ naturalẽ ſeruet tẽperaturã, cæteris quę in vniuerſa victus lege agũt hoĩes modo habentibus ſili. Demõſtratũ p̃terea & corpus, quod à naturali moderatáq; cõditione ſeſe alienauit, cõmutauitq;, id, pp quod alienatũ eſt & cõmutatũ, ob illud peculiari egere auxilio, vt arefactũ humectatiõe, humectatũ exſiccatione, calfactũ refrigeratione, & refrigeratũ calfactiõe. Cũ igitur ob aliquã rerũ, quarũ exẽpla dicit Hippocrates, circũſtantiã venulas aliquas qualibet in parte corporis exſiccari cõtigerit, à vicinis partibus trahunt hę humiditates. Si ergo q̃ ad arefactas venas ferunt humiditates, vt ſubſtantia humidam naturam, ita & vim humectatoriam habuerint, pars naturalem cõmoderationem re-
D cipit. Verum ſi humiditas qualitate acris fuerit, & facultate ſiccatoria, corpus incenditur: vt ſi ex nobis qſpiã ſiticuloſus effectus liberaliter biberit vel vinũ quod quia aqua marina largior miſta ſit, tethalaſſomenon dicunt, purũ, vel aquã ſalſam. Scio eqdẽ me aliqñ ex æſtiuo itinere ſiticuloſum redditũ bibiſſe vini veteris paulo ſincerioris calicem vnũ, atq; ex eo ſitim magis auxiſſe, nõ placaſſe. Vt igiť nos quanq; mente quæ appetitum modereť præditi, interdum qdẽ negligẽtius, interdum aũt & incõtinentius, atq; ẽt cũ in prõptu melius nõ ſit, ad potum aliquẽ qui & ſalſus & acris ſit puenire cogimur, ſic & venarũ facultas attractoria ppetuo vicinis ex partibus humiditatẽ attrahit, ſubſtãtiã ipſius qualiſnam ſit, nullo pacto diſcernẽs. Ratione etenim caret qua qppiã ex meliori ſcrutari poſſit. Sed vt pueri brutaq; ad caſu oblatum humidũ cum ſitiunt irruũt, hoc hoc pacto & illa. Si ergo in vna quapiã corporis parte affectio ea fiat, in ea ſolum qui eryſipelas referat, affectus quiſpiã erit. Verũ ſi venæ totius corporis ſupra modũ exſiccatæ calidas carnoſis è partibus humiditates traxerint, in toto corpore fiet quæ cauſum referet affectio. Cauſus vero pprie dictus nõ caliditatis quæ per totũ fit corpus præſtat modo vehementia, verũ quoq; & ſiti. Nam ſitis in eo vehemens eſt, & incõpeſcibilis. Deeſt ergo præſenti dictioni ſingularis de cauſi generatione ſermo de partibus, quẽ nos nuper adiecimus. Nẽpe in vna corporis parte quæuis illa ſit, interdum cauſus gignitur, interdũ & toto in corpore. Verum cum ĩ toto fit corpore, ſitim

omnino parit:cum vero in vna parte,non de necessitate,nisi pars ipsa sitim pariat. Omnium aūt primum & maxime id facit os ventriculi,deinde ventriculus,atq; ab eo stomachus,post pulmo, & subinde ieiunum intestinum. Vtrum igitur ita tātummodo fit causus vt dixit, cum.s.acres & biliosas quæ tenues sunt humiditates ad se traxerint venulæ? An'ne & carne id patiēte erit causus? siue in parte vna,siue toto in corpore pati eam contigerit? Ostendimus etenim eam vim habere eorum quorum indiga est attractoriam. Præterea & fieri potest vt modo altero similis affectio fiat: Modum alterum dico cum ex validioribus partibus ad imbecilliorem aliquam mittantur excremēta. Nempe q membris singulis vt attractoria,sic & expulsoria insit facultas,est declaratum. fieri ergo potest vt interdum quidem ex parte vna, iterdum vero & ex pluribus acres & biliosæ quæ tenues sint humiditates exacte ad dictas fundantur particulas,quæ scilicet imbecilliores sunt. Quòd Hippocrates ἰχῶρας, tenues humiditates appellet,liquido constat. E

Febris quoque uehemens habet,corpusq; ueluti ab ossearia lassitudine habitum laborat,doletq;. 2

Febris ergo vehemens habet,propter naturam tenuium humiditatum, quas & acres & biliosas ait. Nēpe his superueniunt febres vehemētissimę.i. quæ multam & acerrimā habent *qualitatem. Sicuti & pituitosos sequuntur succos, quę & minorem & minus acrem habent. Laborat autem corpus totum lassitudine vlcerosa propter tenuium humiditatum acrimoniam. Sed de lassitudinum omnium differentijs absolute in libris de tuenda valetudine est tractatum. F

* θερμασ[...] .i. caliditate

Fit autem magna ex parte longum ob iter, longamq; sitim,cum uenulæ arefactæ, acres calidasq; fluxiones ad se traxerint. 3

Tum in principio dictum est,tum rursum hoc in loco adiecit verbum hoc arefactæ. procatarcticas appellatas causas veluti exemplo manifestans{primitiuas nunc dicunt.} Siquidem calidę oēs & siccæ causos progignere possunt. Scio equidem nonnullos ob liberalem, vini quod tethalassomenon vocāt,potionem causo fuisse correptos. Veluti & alios ob salsamentorum salsarūq; carnium atq; aliorum quorundam salsorum vsum immoderatum. Alius ex ambulatione & ęstu veniens,primum quidem lauit se, deinde domum perductus,†{vini misti plus } bibit,cœpitq; protinus affici causo:alius autem ob iram,& alius ob vigilias causum incurrerunt.

Ad immoderatu salsamentoru usu sequutus est causus

† Verba h[...] sunt καὶ π[...] οἴνου κατ[...] τῶν κρᾶσιν[...] τος τὸ πλέ[...]. Siue modo [...] telligat d vi[...] quod i mix[...] ne multā ac[...] ferat:siue d[...] no quod m[...] tū possit tē[...] ramēto, siu[...] eo qd exig[...] admodū ac[...] sit permixti[...] idem fere e[...]

Fit quoq; & lingua aspera,sicca,& ualde nigra,uentrisq; morsu dolet,deiectionesq; & liquidæ & pallidæ fiunt: urgetq; sitis uehemens,& uigiliæ,atq; interdum mentis aberratio. 4

Percurrit hoc in loco quæ causum subsequuntur,quæ συνεδρεύοντα,id est confidentia siue cōsistentia vocant. Sunt aūt hæc:lingua sicca,aspera,& nigra,ventris morsus, deiectiones pallidæ, vehemēs sitis,& vigilię,interdum quoq; & desipientia. Lingua sanè arescit,q tota corporis affectio sicca sit & calida,febrisq; ipsa talis. Ventris vero morsus propter tenuium humiditatū, quæ illuc confluunt acrimoniam,oritur. Deiectiones aūt pro succi redundātia. Liquidasq; eas dixit, nullo pacto concoctas exprimens. Coctio enim omnia cogit incrassatq;. Qui aūt ita habent, vigilant ob siccitatem. Nēpe humiditatem immoderatam profundas ad somnum delationes(græce cataphoras)multam vero siccitatem vigilias procreare est demonstratū. Accedit quoq; & ab alijs symptomatis fatigatio†quæ ob vigilias efficitur. Desipientiam aūt fieri sciuimus ob eā quæ ad caput recurrit bilem, & ob tēperaturæ caliditatem siccitatēq;. Q; aūt vbi quispiam bilem simpliciter dixerit,amara significetur,antea est enunciatū,q item bilem eādem & pallidam & flauā appellent. Vt ergo nihil eorum quæ ad causum biliosum spectant prætermissum videtur, nisi q non solum fit per attractionē,sed et per tenuiū humiditatum effluuiū,sic†{abūde fuseq;}scripta q̄dam sunt. Nempe ex ijs quæ dicta sunt q̄dā sunt symptomata causum idicātia,quæ παθογνωμονικὰ dicunt,alia vero συνεδρεύοντα.i.consident. Verum quæ causos procreant,alia quidem *προηγούμενα.i.antegredientia,alia vero προκατάρχοντα.i.præcipientia à medicis appellantur. Omnium autem quæ dixi pręgrēdientium symptomatum,potes tibi vt lubet catalogum facere. Sed qui librum hunc scripsit,à pręgredientibus fecit exordium. Venulas etenim exsiccari p̄grediens causa est. Deinceps aūt cum præincipientia vt ambulationem longam & sitim dicere debuit,non ea dixit,sed ex ijs quę affectum indicant quippiam dixit,vt febrem vehementem. Debuit & hic sitim vehementem adijcere,quam postea simul cum alijs quę confidentia vocantur symptomatis dixit. quorū quædam aliquando,alia perpetuo causis insunt. quod & ipse ostendit inquiens. Interdum aūt & mentis aberratio. Nā interdum, perpetuo opponitur. Ego autem dico & vētrem morderi & biliosa deijcere non esse ex ijs quæ perpetuo causis insunt. Nempe quòd vehemens morbus sit,motusq; acrium & tenuium humiditatum ad interna sit,propterea hæc contingunt, ijs quidem qui ventrem heparq; causi veluti sedē*m habent. Verum ijs qui pulmonem veluti sedem habent, hęc non admodum contingunt,sed quæ de lingua dicuntur & desipientia magis. Difficulter etiam & hi spirant, ea scilicet quę densa & magna est spirandi difficultate, efflantq; continenter os aperientes, igneiq; spiritus effusione leuantur. verum totam spirandi difficultatem prætermisit,quam in prognostico dictam ostendimus. Cęterum incomposite atque inordinate

† Al. quæ[...] causa vigili[...]

† In antiq[...] legitur ἀτ[...]τως.i. inordinate.

H

*In aliq̄bus [...]tiquis illa v[...] non habet[...]

* ἑδρίαν.i.so[...]

A dinate symptomata linguę recensuit. Nempe debuit primum siccam dixisse, deide asperã. Nam ob immoderatam siccitatem ligua aspera redditur: vt si aspera sit, omnino & sicca existat. Quòd autem ob caliditatem immoderatam nigrescat, vt his quibus cutis sole vsta sit, iã ante didicimus.

5 *Huic aquæ, mulsæq; coctæ & aquosæ quantum uoluerit bibendum dabis.*

Liber hic etsi Hippocratis non sit, antiquus tñ est, quippe qui legitimo operi iam Erasistrato temporibus adiectus fuerit. Quapropter mirandum quonam pacto Erasistratus calices cereos ĩ Apollonium & Dexippum retorsisse ausus sit. Nam q librum hunc scripsit, mentem Hippocratis Erasistrato melius intelligens, causo laborantibus quantum placet bibere cõcedit. Demõstrauiq; & in legitima voluminis huius partis ita sentire Hippocratem. Sed de Erasistrati malitia satis hæc sint. Et iam scrutemur quæ in oratione dicuntur. Præcipit siquidem neq; aquã solã, neq; mulsam solam his propinandam qui causo laborant. Scis etenim aquam, ꝙ natura frigida sit, tarde penetrare, & quamplurimo tpe in hypochondrijs manẽtem corrumpi in acutis morbis: mel aũt facile bilescere. Ob id mulsam aquosam dari iubet, vt aqua, nulla in superiore vẽtre facta mora à misto melle ad distributionem trahatur. Ob eas causas & coctam ipsam exhibent. Nempe q̃
B cruda sitim magis arcet, & flatu magis vacat, vrinasq; magis ciet, vt quæ cruda est, deiectionem. Minus siquidem acris quæ cocta est, non solum ꝙ in coctura peragatur conficiaturq;: verum ꝙ & spumosum ipsius omne tollatur. Nempe quod acre & flatuosum existit, in mellis est substantia: Cocta autem, tum morsu caret, tum flatu vacat, distribuiturq; melius q̃ per intestina descendat. quo fit, vt eam ob causam magis alat q̃ cruda. Cæterum qui ita laborant, citra ptissanæ succũ mulsa nutriendi sunt. Sed † {quo modo in acutis} morbis solos exhibere potus oporteat, in libri huius nõ spuria parte est prædictum. hæc omnia quæ ad præsentis orationis expositionem pertinent, ijs qui & ante legerunt, & meminerunt eas quæ in illis factæ sunt expositiones, ad hunc modum & dicta sunt & dicentur.

† quod in acutissimis

Aqua cocta magis arcet sitim, urinasq; ciet quã cruda, hæc magis aluum

Aqua cocta magis alit quam cruda

6 *Quòd si os amarum fuerit, uomere confert, & uentrem subluere.*

Bilis amaritudo, amarum os reddit. Nempe cõmunem vnamq; efficiunt tunicam & quę ventri interna est, & omnis ea quæ os subungit. Nõ ergo sine ratione sermonis huius scriptor bilem tum per vomitum, tum per clysterem euacuat.

7 *Verum si ad hæc non aperiatur, lacte asinæ cocto purgabis.*

C Q; omnino quidem eam quæ in ventre est bilem vacuare præcipiat, timeat autem purgantia medicamenta, ꝙ & acria & calida prorsus existant, ob id ad lac asinæ diuertit, vtpote quod nullã vt non aliud vllum habeat acrimoniam, sed præ omnibus vnum humiditate exuperat, atq; ob id solum ventrem subit. Præcoquit autem ipsum ob flatus. Sed sanè solo vti sero poteris, per oxymeli ipsum vbi lac ante coxeris, separans. Vas quoq; æneum frigida plenum aqua continẽter in lac demittes. Nam & hæc si probe fiat demissio, serum à caseo separat.

Serum a caseo separandũ

8 *Salsum autem nihil neque acre exhibendum. non enim descendet.*

Salsus succus qualisnam sit, ex sale apparet. De acris autem tum substantia tum facultate dictũ est in quarto simplicium medicamentorum. Piper siquidem, sinapi, pyrethrum, & quęcunq; viribus calida sunt, acria quoq; gustantibus apparent. Quo fit, vt tum acria tũ salsa tanq̃ causum augentia vitare iubeat. Hæc aũt acribus magis siccant, quanq̃ illis non similiter, sed minus calfaciãt.

9 *Sorbitionem uero nisi iudicationes transierint, non dabis.*

Sermonem ita vt robustam esse virtutem subaudiendum sit, intellige. Nempe hoc pacto Hip-
D pocrates doctrinam facit magna ex parte quæ singulis in scopis præcipiuntur scribens. Quo pacto cum semel dixit, comparare inter se quæ demonstrata sunt cõsideratis ipsorum viribus oportet. Quòd vero sorbitio ante iudicationẽ danda non sit, si virtus sufficit, in prima huius libri, quæ legitima est parte, est demonstratum.

10 *Et si è naribus fluxerit sanguis soluitur ægritudo, atque si sudores superuenerint, indicatorij legitimi cum urinis albis crassisq; & læuibus subsidentijs.*

In acutis febribus quod ex sanguine feruet, ad caput fertur. cum igitur rescissis ruptisq; venis natura idipsum vnà cum aceruatis vaporibus effuderit, cæteris promptius dominatur & imperat. Pari modo & cum per sudores eas quæ tenues sunt humiditates expulerit, morbum sanat, si vtiq; morbo iam cocto superuenerint. Nã de re huiusmodi iam sæpius in alijs explanatorijs cõmentarijs est dictum, atq; in ijs qui de iudicationibus sunt cõfecti. Vt igitur in prima libri huius parte, quam oẽs legitimam fatentur, eum qui à morbi coctione est scopum ad victus rationẽ cõmodissimum accepit, sic & nunc ad prædictionem. Subticuit quidem coctionis nomen: sed constantissimam ipsius notam scripsit. Optima igitur vrina est, quæ albam & lęuem habet subsiden-

tiam,vt in prognoſtico eſt demonſtratum. Neq; tamẽ ad ſpem ſalutis ſemper apparere expoſtũ E
labis, cum ſi enæωrema naturali tum colore tum ſubſtantia commodum videris, ſatis tibi erit. Et
iam his ita habẽtibus in ĩterpretatione exuberauit dictio. Nam ob dictas vrinas conſtat & ſudo
res iudicatorios eſſe,quapropter & fruſtra adiectum/Legitimi/ præterea nõ proprie ĩ ipſis dici-
tur. Nam pro morborum forma talem inferre conſueuerunt appellationem, cum alij medicorũ
probatiſſimi,tum Hippocrates ipſe.

Et ſi abſceſſus aliquis factus fuerit. 11

Rariſſime per abſceſſum iudicatur cauſus,atque adhuc magis ſi citra partis corporis adiectio-
nem,recenſionem quis fecerit. Nempe parotidibus, id eſt abſceſſibus qui poſt aures fiũt, cauſos
ſcio iudicatos, ſed non legitimos. Id autem paulo poſt condiſces poſt expoſitionem.

Verum ſi abſq; his ſoluatur,reuertetur ægritudo,uel coxa, uel crus dolebit,exſpuetq; craſſa ſi ſanus eſt futurus. 12

Vbi de ſanguinis eruptione ſudoreq; egit, ſi abſq; his cauſus deſierit, ſuſpectam ait eẽ ſolutio/
nem. Nam paulo poſt reuertetur. Erit ſiquidem ait in recidiua crurum dolor vel coxæ, ſpuetq;
craſſa. Nempe ꝙ iudicandus, ſanguinis eruptione vel ſudore, vel abſceſſu opus habeat, poteſt qs F
arbitrari recte dictum eſſe, ſi dictis adiecerit quæ curationi intendẽs ipſe ſcripſit, vomere ſcilicet
præcipiens, atq; aluum ſubducere, potumq; aquam & mulſam aquoſam coctam comminiſtrãs.
Quare ſi cum his quidem & ſanguinis eruptiõem, & ſudores, & abſceſſum cauſum ſoluere quis
dixerit, aliàs autem ſolui non poſſe, ſermonem fortaſſe ἐπιεικῆ, hoc eſt iuſtum æquumq;, dicere
videbitur. Iuſtum autem ęquumq; dico quaſi mediocriter vera loquẽtem atq; priore magis, nõ
tamen integrum abſolutumq; prorſus. Neq; enim verus eſt ſermo. Nempe quod in aphoriſmis
dicitur, A cauſo habito rigore ſuperueniente ſolutio, veriſſimum exiſtit. Rigorem autem hunc
de neceſſitate ſequitur interdum quidem ſudor ſolus, interdum vero & biliosorum vomitus ſo-
lus, atq; interdum deiectio ſola: ſed plerunq; ex dictis tribus duo fiunt, & rurſum quandoq; tria.
Nempe horum duorum de neceſſitate alterum in cauſo fit ſi perfecte ſolui debeat. Nam bilioſi
humores vel perfecte vacuabuntur vel extinguentur. Prætermiſſa itaq; videbitur præcipua cau
ſorũ ſanatio, frigidæ ſcilicet potus, quo cauſos prorſus curauimus nullo ex his moriente, quibus
frigidam propinauimus in tẽpore opportuno, cuius expoſitionem priore quidẽ libri huius par/
te paucis percurrimus: at in cæteris tum commentarijs tum operibus fuſius. Sed forte quiſpiam
me aſſerere putabit nullum ex ijs qui cauſo laborant moriturum qui aquam tempeſtiue biberit, G
quanquã id non aſſerui, ſed ꝙ omnibus quibus propinaui, cum adeo multi extiterunt vt numeri
non meminerim, ſucceſſit auxilium & ſalus. quod idẽ non eſt, vt ſi diceres cauſo laborantes om-
nino ſi frigidam biberint, ſeruandos. Nam q pernicioſe inſalubriterq; habent, eos neq; per aliud
quippiam, neq; per aquam ſeruari eſt poſſibile. quibus neq; miniſtrare ſum conatus. Quod autẽ
in fine dictionis narratur, Exſpuetq; craſſa ſi ſanus eſt futurus, in his tãtum cauſis obſeruare de/
bes, qui paſſo pulmone oriuntur.

Cauſi genus aliud. aluus ſoluta, ſitis magna, lingua aſpera, ſicca, ſalſa. 13

Veteres Græcos reperio nomen generis interdum in homonymis. i. equiuocis vſurpare. ho
monymis inq;, quę vnum quidem habent ſignificatum: ſed ex ipſius diuiſione ad plures deducũ
tur differentias. In quo ſępius dicere conſueuimus genericas rei huius differentias eſſe vel duas,
vel tres, vel quatuor, vel quotquot eſſe poſſunt. Sed cum homonyma duplicia ſint, aliqua quidẽ
nullo pacto inter ſe cõmunicantia, vt cum canem dicimus & terreſtrem & marinum. Alia vero
quæ cum ſynonymis. i. vniuocis, aliquatenus cõia exiſtant, cum ab vno factam appellationẽ ha-
buerint, ad quam interdum referãtur, conſiderandum, vt dictum eſt, duo eſſe cauſorum genera. H
quod exacte quidem cognoſcetur, ſi ſubſtantiæ vtriuſq; ratio quæ in appellatiõe eſt, oſtenſa fue
rit. Sed qm̃ à mentis conceptu ratio iudicium accipit, perſcrutandum ſi mentis conceptum cauſi
ita conſonum habemus vt hominis, bouis, & equi. At cum oratio commentario prolixior futu-
ra ſit, tum ipſam tum cæteras ad breuem contrahere ſummam conabimur, hoc exorſi modo. Fe-
brem cauſum medicos reperio appellantes, cum vrens caliditas ſitiſq; incompeſcibilis hominẽ
torquet. Quod ſi ita habet, cauſum eum in quo corpus nõ vritur, ſitiſq; leuis ſit, cauſum quidem
ſimpliciter, exquiſitum aũt legitimũq; non dicemus. pro dimidia aũt parte cũ talis ſit, breuioris
doctrinæ gratia cauſum nothũ appellare haud perperã fuerit. Quo aũt mõ tertianis in febribus
appellatione huiuſmodi vti conſueuimus, ita duo cauſorum genera eſſe ĩtelligemus, vt tertiana-
rum genera duo eſſe quiſpiam dixerit, vnum exquiſitum legitimumq;: alterum vero nothũ ſpu/
riumq;, cui videlicet ex legitimi quidem ſymptomatis nonnulla inſunt, aliqua vero non. Quòd
autem ſecundus cauſus, de quo in hac parte docere inſtituimus, tanq; diminutus quidam ſit, atq;
non exacte abſolutus, certior fies ſi mentem ad ea ſymptomata, quæ à ſcriptore ipſo in eo fieri di
cuntur, conuerteris. Nempe principio ait, Aluus ſoluta, ſitis magna, lingua aſpera, ſicca, ſalſa, nõ
eo adiecto quod in priore adiecit. Nothus ſiquidem cauſus ex legitimi ſymptomatis alterum q-

dem habet,alterum non.Deinceps autem linguam asperam esse inquiens & siccam, non adiecit
nigram quo modo in priore:sed pro hoc symptomate salsam dixit.Nempe vt cum lingua amaru
lenta redditur,flauam redundare bilem ostēdit:ita cum salsa, salsum salsuginosumq; appellatum
humorem,qui vnum existit ex pituitæ generibus,quę tria sunt,vt tibi inotuit,acidū scilicet dul-
ce & salsum.Quo modo igitur prior causus ex amara bile cōstans,pallidas geminā ob causam pa
rit excretiōes,tum ꝙ tenuis fuerit,tum ꝙ febris vrens augeatur,prænata in eo quæ flaua est bile:
sic pituitosus humor neq; facile excernitur,neq; febrem auget,neq; sitim ardentem habet,neq;
in spiritum vertitur,vanescitq;,atq; ob id de eo dixit aluus soluta, excernere ipsam solam osten-
dens,quod ipsi non excernere aduersatur. subit siquidem his venter,non tamen secundum hu-
moris cuiuspiam formam speciemq;:sed ijs quæ in alimentum ministrata sunt, corruptis. Non
enim hi potu regūtur,vt quamplurimi eorum qui priore infestantur causo.Nempe hi citam ha-
bent excretionem,ex tenui scilicet & feruenti humore constituti: Serā vero alij ob frigidam glu
tinosamq; & crassam pituitæ substantiam.Fieri ergo nequit vt qui ita laborant,solo vtātur potu.
Id siquidem didicimus in his morbis qui in quinta vel septima die valida existēte virtute coctio-
nem sunt recepturi.Verum si morbus ad nonum vel decimumquartum vel vigesimum sese ꝓ-
B rogaturus sit,in eo circa initia ptissanæ cremore vtimur.

14 *Vrinæ interceptio.*

Dici id {ab ipsis} consueuit vel cum non effatu digna vel nullo pacto emittitur vrina. fit autē
in instituto præsenti sermoni causo propter humoris crassitiem.

† Al. παρ' αὐτῶ. i. ab ipso

15 *Vigilia.*

Causo vtriq; commune id est, atq; ob id in priore mentionem huius fecit. fit siquidem in illo
magis ꝙ caput accendatur,inflammeturq; magis.

16 *Et refrigerata extrema.*

Symptoma hoc secundi est causi.Verum sermonem non simpliciter efferre cōuenit, sed cum
definitione aliqua.Neq; enim perpetuo talis existit,at cū malignus fuerit. Nempe in biliosis vrē
tibusq; febribus,caliditatem ad extrema vsque corporis extendit,etsi nōn malignus causus fue-
rit.At in pituitosis fumosa est caliditatis substantia, cum.s. vel in ventre,vel hepate vel pulmone
salsus humor putruerit,ob quam quidem caliditas ignea redditur. Verum si malignus euaserit
C morbus,refrigerantur extrema ob virtutis imbecillicitatem,phlegmonesq; totum ad se sangui-
nem trahentis magnitudinem.Nam absq; his nunquam letalis efficitur morbus.

* Quidā cod. legunt affirmatiui

17 *Causus hic,nisi sanguis è naribus fluxerit,uel circa collum abscessus fiat,uel crus doluerit,& æger sputa crassa ex-
creauerit,(hæc autem adstricta aluo fiunt)uel coxarū dolor,uel pudendi liuor superuenerit,nō iudicatur,testis quoq;
intensus iudicatorius existit.*

Quòd soluantur per abscessus magis,quàm per excretiones quæ ex pituita putrescente oriun
tur febres,sæpius est demonstratum.At in præsenti causo non abscessus modo commemorauit,
verum quoq; et sanguinis profusionem adiecit,magisq; in his causis,quorum sedes in pulmone
existit.Nempe in huiusmodi affectiōibus caput incalescit,sanguine repletur,effunditq; quod ex
eo redundat tum ruptis,tum adapertis venis.Ob eādem causam ceruici abscessus fiunt, & paro-
tides ijs qui ita afficiuntur.Verum quibus affectionis sedes ī ieiuno vel hepate existit, deorsum
magis fiunt abscessus.qua efficitur ratione,vt coxæ doleant,pudendum liueat,testiculusq; his tē
datur qui ita afficiuntur.Fit autem testis intentio interdum ab ea quæ in eo fit inflammatiōe, in-
terdum quoq; quia à quopiam eorum quæ superius inflammantur,attrahitur. Quosdam autem
D eorum qui in pulmone afficiunt, crassa exspuere cocto iam morbo diximus.Ex eo igitur liquet
doctrinam confusam esse inordinatam & idefinitam,ꝙ tametsi eam quę librorum gratia fit† {il-
lustrationem euidentiamq;} deceat,librō tamen nullo pacto est peculiare propriumq;.Nam cū
multis membris passis tales fiant febres,deinceps & ex ordine symptomatum catalogum scribe
re oportebat,& non inordinate indefiniteq;,sed secundum peculiarem propriumq;,& proposi
tum morbum efficere.Et sanè in hunc dictum est modum,aluus soluta, non ꝙ causis symptoma
hoc perpetuo insit,sed vt interdum. Nam quibus venter ita vt dictum afficitur,his corrupto ci-
bo deiectiones liquidæ existunt. Verum quibus pulmo ita habet,ventre haudquaquam patien-
te,his deiectiones huiusmodi de necessitate non fiunt, cum interdum modo cōtrario ita affectis
dura aluus contingat,& difficulter excernāt.Præterea† {& qbus in iecinore causi subest radix}
& qui ob iecur causo laborant,ijs quæ excernuntur,interdum quidem liquida existunt,& inter-
dum sicca,veluti quæ σπυραθώδη appellantur,{quasi in gyrum voluta spirosaq; dixeris} combu
stis scilicet à visceris phlegmone siccioribus & quasi in nucleum formatis excrementis,σκύβαλα
Græci vocant.Cum igitur viscus huiusmodi solum phlegmone obsidebitur,id efficiet. Verum
si cum phlegmone fuerit & imbecillitas,liquida deijciuntur,viscere scilicet alimentum ad se tra-
here

† ποτύπωσιν i. subfigurationem

† Hæc nō habetur in antiquis codicib.

Absq; virium imbecillitate et phlegmone nullus morbus letalis

here nequeunte. Sed deiectiones hmõi ab ijs quę ventre affecto fiunt, chylositate distinguũtur. E

Sorbitiones dato attractorias. 18

Quod sæpius dicere sum solitus, q scilicet obscura lectio nihil doceat, id & nũc dicam. Nam q ex pituitæ vitio laborant, oxymelitis quidem potus his est cõmodissimus: sed alimentum ptisanę cremor. Ego tñ quãq; hoc noscam † {atq; à nullo didicerim,} diuinare nõ possum quasnam dicat attractorias sorbitiones. Oxymeli siquidem & secatorium, & incisorium, & absterforium dici potest, attractorium tamen nullo pacto, quia sanè quod ab ipso attrahatur demonstrare nõ possumus. Ad hunc modum neq; ptisanæ cremorem attractorium esse assereremus. Sed forte qs piam dicet velle ipsum ventrem subducere attractorijs, id est quæ crassum trahũt succum, cuiusmodi est quod pituitam trahit. At vero sorbitiones non dixisset. Nempe hoc munus medicamẽtorum est & non sorbitionum, sicuti neq; potuum. Innotuit ergo quonam pacto in obscuris dictionibus nihil certi compertiq; habeamus. Quapropter neq; dictionem hanc defendere conabimur, q nihil in ea certum finitumq; reperiatur. Cæterum non mihi cõstat quonam homines pacto vt in alijs multis manifeste errent, sic & in eo quod ijs quæ obscure dicunt gaudeant: quãquam oẽs vno fermè ore perspicuitatem oratiõis virtutem esse, obscuritatẽ vero vitiũ pclamẽt.

† In ant[...] habetur [...] παρ' ἑτέ[...] μαθεῖν οὐ[...] μενος. i. [...] opus hab[...] ab alio di[...]

In acutis morbis sanguinem detrahes si uehemens morbus uideatur, flourritq; ægrotanti ætas, & uirium adfuerit robur. 19

Sermo hic nimirum Hippocrate est dignus. Subitq; mihi in admirationem q inter aphorismos eum non scripserit, cum in paucis verbis vis magna comperiatur, quod aphorismis vsu euenire solet. De his ergo qui sanguinis egent detractione frequens apud medicos fuit sermo. Quorum quæ de ea detractione maxime probabilia videntur, duobus à me scriptis secure sunt enarrata libris. Quorũ alter de sanguinis detractione inscribitur: in quo quæ commodant omnia docentur. Alter scriptus est, vt dixi, medicis tum empiricis, tum dogmaticis. Verũ amethodi, id est ab omni methodo alieni Thessalij vti & cętera sine demonstratione simpliciter dicunt: sic & sanguinis detractionem χαλαστικόν, id est relaxatorium censent esse remedium. χαλαστικόν vero nõ vno exponunt modo vt per commentarios nostros cum de methodica secta ageremus, ostendimus. Qui autem omnem de sanguinis missione historiam intelligere voluerit, legere tũ nostros tum reliquorum medicorum libros potest. Nunc vero summam ipsam in paucos tandem relatã scopos audi. Sãguinem etenim primum detrahes si magnus tibi videatur morbus. † Tali autem remedio vtitur propter vehementes affectus, quod à qualitate desumitur. Neq; refert si vel vehementem vel magnum morbũ dixeris. Secundus sanguinis detrahendi scopus est: si æger ætate floruerit. Neq; enim puer neq; senex, sanguinis sustinent detractionem, etiam si morbus, quo ipsi laborauerint, magnus fuerit. Tertium scopum non prætermisit libri huius cõscriptor, qui facultatis robur existit. Neq; enim in ijs qui ætate florent, cum languent, perpetuo robur apparet. Quã ob causam quis forte duo hæc sola pro scopis detrahendi sanguinis satis esse autumabit, magnitudinem scilicet morbi & virtutis robur. Neq; enim senex q annosus sit, per se sed propter virtutis imbecillitatem non fert sanguinis detractionẽ. At certe pueri quãquam vitali facultate valeant, tamen neq; hi sanguinis sustinent missionem. Prompte enim eorum substãtia tum propter humiditatem, tum propter temperamenti caliditatem euaporatur. Detractione igitur sanguinis non egent qui insitam naturalemq; habent à temperamento vacuationem. Ob eam causam scoporum sanguinis detrahendi numero non satisfacere videntur magnitudo morbi & virtutis robur. Meliusq; feceris si & florentium ætatem adieceris. Quod porro in fronte dictionis dictum est, In acutis morbis sanguinem detrahes, vt consideretur est dignum. Sed quo modo lõgorum morborum non meminit? Quoniam sanè de acutis nunc docet, atq; ob id solos eos memorauit. Nempe & ex longis multi sunt qui sanguinis egent detractione, cum & hi dictis tribus subiaceant scopis. Cæterum cum omnia hæc recte dicta sint, quosdam tamen non recte vsos fuisse est putandum. Quo è numero est Menodotus empiricus in sola plethorica appellata syndrome sanguinis missionem obseruari asseuerans. Nos autem & ea non existente, venam secamus cum dolor vehemens hominẽ statim prehẽderit, vel pars aliqua fracta fuerit, vel os ex loco pulsum sit, vel alius quispiam articulus contractus reductusq; sit. Neq; etiam plethorica facta syndrome sanguinem semper mittimus, sed & frictione, & balneis multis, & abstinentia quę tribus vel quatuor diebus fiat, ad id quod naturale est reuocamus. Verum de his abũde tum in libro de plenitudine, tum in libro de sanguinis detractione est pronunciatũ, pręterea & in libro de morbis curandis. Ad psens ergo hæc de sanguinis detractione, veluti in cõmentario dicta sufficiant. Verum vt nihil desit, adijciam & eum qui ab ambiente nos aere desumitur scopum, cum fuerit abunde calidus & siccus, ita vt cito ab eo corpus euaporetur. Nempe tunc à sanguinis missione abstinemus, etiam si morbus magnus fuerit, florẽsq; ætate homo. Id ergo auctor solum prętermisit, reliquis scriptis, atq; etiam patientis ipsius corporis habitum. Verum procedente oratiõe & mentionem habitus fecit, qui & ætatis differentias in se comprehendere potest, vt ostẽdam.

F

† Cod.gr[...] pressi ha[...] φανερῶς [...] τοῦ νουμ[...] πηλίκου [...] βοήθημα [...] χρῆται δ' [...] ἰσχυρὰ [...] .i. Manif[...] perspecta [...] titate tali [...] remedio [...] vehemẽt[...] fectus. A[...] tñ fere o[...] quos vid[...] legunt δι[...] μικρὰ πά[...] pter paru[...] fectus, & [...] legit ant[...] tralatio

G

H

Sanguis mittendus in dolore vehementi, fractura, luxatione ossis, articuliq; contractione.

20 A *Porrò ſi angina fuerit,& ſi aliud quippiam ex pleuriticis malum,ecligmate repurgato:at ſi æger ob copioſam ſanguinis miſſionẽ imbecillior fuerit,clyſmum tertio quoq; die uentri infundes,donec in tuto æger fuerit,& fame ĩdigeat.*

συνάγχη,id eſt angina,partium quæ in gutture ſitæ ſunt phlegmone eſt, quæ poſt ſanguinis miſſionem repurgari poteſt.i.quæ in partibus phlegmone obſeſſis continent̃, p ſputa euacuari poſſunt.Nempe corpus impurum excrementoſumq́ꝫ quod vacuatur,iure optimo expurgari quiſpiam pronunciauerit. Cæteris autem acutis morbis omiſſis,de pleuritide mentionem facit, quo modo & in prima libri parte fecit. Si vero imbecillor, inquit,æger tibi eſſe videbitur,vel propter ſanguinis ablati copiam,vel ob aliam quamuis rationem,purgatiõis vice clyſterem tertio quoque infundes die.Nempe relaxato per ſanguinis miſſionem corpore,quod ex morbificis humoribus qualitate vitioſum ſuperfluit,per clyſterem id euacuari iubet. Quòd autem ſcopus illi ſit non ſolum alimenti excrementa ſubducere,verũ quoq; & paſſum locum expurgare, palàm eſt.Quod vero finem orationis facit,Et fame indigeat,ijs qui in primo libro à nobis demonſtrata meminerunt,etiam manifeſtum euadit.

21 B *Obſeſſa inflammatione hypochondria non ſpirituum interceptione,ſepti tranſuerſi intenſio,uel ſpirituum protenſiones,quibus orthopnœa ſicca pus non ſubit:ſed à ſpirituũ interceptione pathemata hæc ſuperueniunt. potiſſimum uero & iecinoris dolores, & lienis grauitas,atq; inflammationes aliæ,& ſuperiores ſepto dolores,morborumq́; collectiones,quas συςροφὰς dicunt,ſolui non poſſunt,ſiquis primum purgante uti medicamento aggreſſus fuerit.Nã uenæ ſectio in his præferẽda uenit.Deinde clyſmis eſt opus ſi* uehemẽs & magnus fuerit morbus:ſi uero non,et poſtea medicamento opus ſit,ſanè id poſt ſanguinis miſſionem ſecure & mediocriter porrigendum.*

*.niſi

Morborum qui primum ſanguinis egent miſſione, deinde ab ea purgari expoſtulant, catalogum facit. Primumq́ꝫ inter omnes ſcribit, φλεγμαίνοντα ὑποχόνδρια, id eſt flagrantia flammantiaq́ꝫ hypochondria. Neq́ꝫ vocem hanc φλεγμαίνοντα ex Hippocratis conſuetudine audias velim. Nempe flammantes morbi omnes & calidi, voce hac ſignificantur:cuiuſmodi ſunt eryſipelata, herpetes, & carbunculi, & quæ proprie phlegmonæ appellantur. Verum recentiores medici omnes ſpeciei flagrantium corporum vni vetus commune nomen indunt, vocantq́ꝫ hoc pacto ſolum eum tumorem, qui renitens cum dolore & multa caliditate exiſtit. Verum cum & alij præter naturam exiſtant tumores,vt ſcirrhus,& qui à recentioribus medicis œdema appellatur. (Fuit ſiquidem & id aliquando commune nomen tumorum omnium præter naturam atque ipſius inflationis:)diximus quidem alibi libro vno de tumoribus præter naturam: verum impræſentiarum vt cætera, ita & hoc ſummatim dicatur.Scirrhus quidem renitens tumor eſt,& doloris expers. Verum inflatio bifariam fit: Nempe collecto in quibuſdam cauitatibus vel ſenſui expoſitis,vel ratione contemplabilibus flatuoſo ſpiritu.Fuerunt ſanè qui aliquando tumores præter naturam in muſculis ſecuerunt, tanquam pus in imo reperturi: ſed nihil aliud præter q̃ ſpiritum,qui totam per carnem minutatim diſſeminatus eſſet,inuenerunt. Præterea & thrombis ſolis aliq̃ñ ita ſectis humiditas vel viſcoſa vel mucoſa eſt reperta. Verum in talibus tumor vel ex thrombo vel mucore erat, carne ad hunc affici modum apparente, ſpiritus autem in ea per minuta eſt diſſeminatus. Non igitur in præſenti dictione, Phlegmone obſeſſa hypochondria, ſecundum aſſuetum Hippocrati ſignificatum dicta eſſe videntur.Nempe quam mentem habebit quod ipſi adijcitur, non flatuum interceptione? cum flammea caliditas in hypochondrijs ſiue cum flatu fuerit, ſiue non, eandem habeat indicationem. Neque etiam ita dicere eſt viſus,vt aceruatim coniunctimq́ꝫ tum inflammationem tum ſpirituum interceptionem infert dicatur, cum id falſum ſit.Nunquam enim ſpiritus interceptio flagrantem hypochondrio infert affectionem. Qui ergo hæc ſcripſit, Phlegmone obſeſſa hypochondria: D dicere eſt viſus quæ in tumorem ſublata ſunt. Poſt hæc autem mentionem de ſepti tranſuerſi intenſione fecit:deinde & protenſione ſpiritus.Septi tranſuerſi intenſio manifeſta eſt omnibus: Sed ſpiritus protenſos dicere viſus eſt veluti interruptos. De quibus in prima libri huius parte ſcriptum eſt, Spiritus offendens in ea quæ extra fit aeris delatione. Super quo in dictionis illius expoſitione eſt enarratum.Siccam autem orthopnœam dixit eam ſpirandi difficultatem,quæ ſine ſputis† { vel tuſſi } vſque adeo vehemens eſt, vt inclinari citra ſuffocationem qui ita afficitur, non poſſit. quam fieri non ignoras ab anguſtia earum pulmonis capacitatum quæ ſpiritum deferunt. quæ id patiuntur,iacentibus magis,minusq́ꝫ ſtantibus,& profecto recte collocatis omnibus quæ in thorace exiſtunt partibus.quo fit,vt & orthopnœa appellitetur. Sed cum ea interdum fiat ob viſceris phlegmonem, vt in peripneumonijs, interdumq́ꝫ & oppletis bronchijs,ſanguinis miſſione ait egere eos qui orthopnœa ſunt affecti,eos inquam quibus pus collectum non ſit. Nempe quibus pus collectum ſit,eos puris vacuatione egere conſtat. Qui autem à ſpiritus interceptione (quod in anguſtiam acto pulmone fieri ſolet) hæc patiuntur, eos ſanguinis miſſione iuuabis.Pari modo & iecinoris dolores ſplenisq́ꝫ atque cæteras omnes inflammationes ſanguinis detractio iuuabit, atque vniuerſas morborum collectiones,Græci συςροφὰς dicunt. Quòd autem συςροφὰς morborum dixerit eas quæ

† ἀναβήξεως id eſt eductiõe ſputi tuſſim,legũt aliqui cod. non ἄνευ βήξεως ſine tuſſi,quanquam nõnulli codices has dictiones‸ habent,

ab intumescentibus fiunt partibus, par est. Audio siquidem & nũc multos in Asia nostra tumores præter naturam omnes ita nuncupantes. In his siquidem prius quàm sanguis mittatur, purgationem interdicere oportet, quanquam & hanc quoq; mentem rationemq; deinceps dicat in ea quæ sequitur dictione. B

22 *Quicunq; autem ea quæ inflammãtur statim morborum inter initia medicamento soluere conantur, ij non solũ ab intensa inflammataq; parte nihil adimunt, cum non cedat obsequaturq; quæ adhuc cruda est affectio: uerum quoq; & quæ morbo resistentia & sana sunt, absumunt colliquantq;: ductoq; ad imbecillitatem corpore, morbus superior euadit, qui ubi corpus uicerit, remedium non habet.*

Hunc exposuimus aphorismum cum illum exponeremus, Cocta medicari & mouere. atq; in eisdem quibus & nunc symptomatis, recte ad sanguinis missionem propius deueniendum præcipit, vbi vitiosi aliqui humores in partem aliquã confluant atq; in ea aceruentur, quod{modo quodam} vt dixi συστρέφεσθαι, id est colligi in ea parte dicitur. Quod autem in fine ante hanc scriptæ dictionis scribitur, quidam dignotioni inaccessum efficiunt, nomẽ φαρμακείας in casu accusandi pro genitiuo haud recte legentes ad hunc modum, ἀσφαλείας μὲν καὶ μετριότητος δεῖσθαι φλεβοτομίαν μετὰ φαρμακείην. id est securitate & mediocritate indigere sanguinis missionem post medicamentum, qua dictione significari volunt ad sanguinis missionem à medicamento veniẽdum. Verũ in tota dictiõe prius ad sanguinis missionẽ veniendũ, deinde ad medicamentũ præcipitur. non aũt è contrario vt ij scribunt, assumendũ medicamentum, deinde ad sanguinis detractionẽ deueniendũ. Cætera dictionis dilucida his sunt, qui exacte dicta *nõstra animaduerterũt. F * Al. elus

23 *Quòd autem quis repente obmutescat, id uenarum interceptiones occlusionesq; faciunt, si sano absq; occasione uel forti alia causa id contigerit.*

Venarum ἀπολήψεις .i. interceptiones, appellat oppletiones quæ à copia exoriunt. Cum igitur supra modum oppletæ fuerint venæ, premi virtutẽ grauariq; est necesse, atq; in extinctionis agi periculũ natiuam caliditatẽ, quæ ob multitudinẽ copiamq; suffocationi quippiã simile patit. Oriunt siquidem epilepsiæ, & apoplexiæ, & syncopæ cardiacæ. Nẽpe vno cõmuni Aphoniæ .i. vocis carẽtię symptomate, symptomata huiusmodi significauit. Adiecit aũt oratiõi, Si sano absq; occasione vel alia forti causa id cõtigerit. vbi πρόφασιν, id est occasionẽ, dico causam euidentem manifestamq;, vt siqs in lucta vel pancratio ex brachiorũ accõmodatiõe ad periculũ suffocatiõis circũductus fuerit. Causam vero aliã fortẽ dico qualis vel timore vel maximo animi mœrore pcussis accidit. In ægris autem vocis priuatio huiusmodi fieri potest, læsis duntaxat ijs quę voci efformandæ subseruiunt instrumentis, vel etiã ijs quæ respirationi deputauit natura. potest quoq; contingere ob recentẽ quãdam exolutionem & afflictionẽ virtutis. Vt aũt ab huiusmodi aphonijs vocisq; priuationibus eam distinguat quæ orationi apposita est, adiecit, si sanò contigerit. G

24 *Venam igitur brachij dextri internam secare oportet.*

Velocissime & plurimum ex ijs quæ principes sunt partibus vena ea corpus vacuat, atq; ob id in acutissimis morbis ad eam sese confert.

25 *Sanguinemq; auferre inspecta secundum habitum ætatemq; pluris minoris'ue ratione.*

Superius cum de scopis missionis sanguinis ageret, corporis habitum quidem omisit, sed hoc in loco virium non meminit. Verum habitus nomen pro virtutis nomine dictum esse opinantur nonnulli vna ex re duo dici perperam existimantes. Nempe habitum ad corporis constitutionem deferentes dicimus, vtpote cum quis vel mollis vel durus fuerit. Robur vero virtutis functionum vehementiæ attribuimus. Ex quo fit vt duo hi sint scopi vacuandi quidem †{indicationem quod cõmunes sint}, habentes, sed inter se differentes, veluti & ab ætate. Verum ætatem ipsam ad corporis habitum referre est melius, & non virtutẽ. Nam pueris propter habitus molliciem, succi perspirabili cute facile digeruntur. Senibus vero non facile propter siccitatem & frigiditatem, satisq; esse tres hos detrahendi sanguinis scopos quispiam dicere potest. Indicationẽ accipientibus nobis & à morbi qui curatur magnitudine, & habitu, & virtute. Cuiusnam autem ambiens nos aer esse debeat temperaturæ inspiciendum esse est supra dictum. H

Habitus intelligitur mollities uel duricies corporis

† Al. κοινὴν ἔνδειξιν. i. cõmunẽ indicatio[nem]

Scopi sanguinis mittendi sunt tres magnitudo morbi, habitus, uirtus

26 *Quamplurimis autem horum accedunt hæc: faciei rubores, oculorum constantia, manuũ porrectio, dentium stridores, pulsus, maxillarum contractio, refrigeratio extremorum, & spirituum in uenis interceptiones.*

Inter hæc quę deinceps accedunt, faciei solius qui ante scribuntur, rubores sanguinis copiam indicant. Succedit oculorum constantia, id est immobilitas & manuum porrectiões. Nempe & eas lędi ob neruorum principium contingit, sed aliter quàm sit oculorum constantia. Nempe ea veluti torporem quẽdam functionum in neruorum primordio indicat. Manuum vero porrectiones & dentium fremitus neq; ob quietem neq; ob principij immobilitatem, sed propter vitiatam motionem exoriuntur. Quid autem pulsus indicent, non omnino constat. Nempe veteres

* Al. ἐξαίφ[νης] .i. repent[e]

teres

A teres in motionibus dolorem in membris inflammatis excitantibus, hoc promunt proferuntq; nomen: in palpitationibus quoq;: & præterea in vehementi arteriarũ motione. Maxillarũ contractio conuulsionis est symptoma, manuumq; porrectiones & fremitus dentium. Extremorum vero perfrictio in huiusmodi affectionibus caliditatem natiuam ab humorum multitudine grauari ostendit. Quod aũt in fine dictionis apponitur/spirituũ in venis interceptiones/id vt de pulsus carentia, ἀσφυξίαν Græci vocant, dicatur probabile est. Nam veteres, arterias, venas apppellabãt. Spirituum sanè interceptiões quasi inclinatiões & quietes ab auctore dici possunt. Sunt qui sequẽtis dictionis alteram habentis sententiam principium cõstituãt dictionem hanc, cui quæ deinceps scripta est coniungunt, copulantq;.

27 *Cum dolores accesserint, bilis atræ fluxuumq; acrium influxiões fiunt. dolent morsa interna, morsæq; atq; admodũ arefactæ uenæ intenduntur, trahuntq; inflammatæ quæ influunt. quapropter corrupto sanguine, nequeuntibusq; spiritibus naturales pertransire meatus infrigidationes fiunt ob stationem, uertigines, aphoniæ, capitis grauitas, & cõuulsiones, si iam ad cor uel hepar uel in uenam peruenerint. Hinc epilepsiæ, & paraplexiæ si cõtinentes locos fluxiones inuaserint, atq; spiritibus exire nequeuntibus exaruerint.*

B Eiusdem cum prædictis generis est sermo qui nunc effertur: quem & nonnulli illis copulant. atq; ob eam causam bifariam verbum hoc προσγένηται. i. accesserint, scribi reperitur. Sunt. n. qui præsentem sermonem cum prędictis coniungant scribentes πρὸς syllabam cum σ elemento: alij vero non coniungunt, scribuntq; πρὸ sine σ. Verũ quod in oratione dicitur, huiusmodi est. Dolorum motio influxionem humiditatum ad eã quæ dolore vexatur partem excitare consueuit. Cum igitur vitiosis succis corpus refertum fuerit, bilis atræ cæterorumq; acrium humorũ influxiones exoriunt, ob quas dolet æger magis, mordenturq; interna, grauanturq; morsæ à prædictis humoribus quæ in affecto loco sunt venæ. idq; ipsum rei alterius causa redditur contrăria. Nempe repleta à fluxibus huiusmodi quę afficitur particula, corrũpitur qdem in primis sanguis ipse, vasa vero opplentur, q in eo cunctas spirituum vias arcet cohibetq;. Nempe & id declarauit inquiens, Nequeuntibusq; spiritibus naturales pertransire meatus. quod sanè spirituũ interceptiones paulo ante vocauit. Cum aũt sanguis steterit, atq; cum eo spiritus, infrigidationes fiũt, vertigines, aphoniæ, capitis grauitates, & conuulsiones: qbus succedũt paraplexiæ, & epilepsię, cum in locos oppletas venas cõtinentes desiderint ipsi fluxus. Locos dixit corporis partes quas auctor ante scripsit, cor, hepar, & venam quę prædicta coniungit viscera: venã inq̃ postea à medicis cauam appellatam, q venarum omnium quæ per corpus animalis disseminantur, latissima

C sit. Iure igitur sanguis in locis huiusmodi propter venarum repletionem spiritum penetrare nõ permittit, sed veluti in mortuo corpore coalescit, concrescitq;. quod & auctor ipse ostendit inquiens, Atq; spiritibus exire nequeuntibus, exaruerint. at proprie magis dixisset concreuerint. Concrescunt siquidem & quę siccantur & quæ refrigerantur. Nunc autem nõ propter exsiccationem concrescit coalescitq; sanguis, & qui in ipsum influunt vitiosi succi. Nempe exeuntibus ipsis incorruptus & naturaliter fusus liquidusq; redditur sanguis. Verum cũ manẽt, natiuamq; caliditatem respuunt extinguũtq;, is tanq̃ mortuo in corpore coalescit. Cum ergo ita affectis sanguis detrahitur, is frigidus crassusq; & vix effluens apparet, idq; propter huiusmodi refrigerationem. Interdum autem & toto corpore conuulsiones fiunt: interdumq; salubriter & cõmode. Nempe corpus totũ quatientes, vniuersas calfaciunt partes adeo vt multitudo partim per cutim digeratur, partim ad aliquam ex non præcipuis expellatur partem. vbi cum indissolubiliter impacta fuerit, paraplexiam facit. Nam q eas quæ apoplexia vel epilepsia ad aliquam ex non præcipuis partem irruunt, paralyses. i. resolutiones, Hippocrates ita appellet, est demonstratum. Interdum quoq; & facta absq; conuulsione apoplexia nonnullis morbus in partis resolutionẽ finiuit, qui paraplexia appellatur. Cætera dictionis sunt manifesta.

D

28 *Talibus sanè prius adhibitis fomentis, uenam confestim ab initio secare oportet, cum nõdum fixa sint omnia quæ contristant, tum spiritus tum fluxiones. Facilius etenim remedijs patent.*

Qui ita habent, his ante fotus adhibere oportet, quoniam coaluit in ipsis sanguis, difficulterq; effluit. Sed quoniam & in fotu ipso fricatio fiat, facere quod scripsimus est melius: secare. s. internam cubiti venam. Non enim semper ita concreuisse sanguis reperitur, vt effluere non possit. Fricandæ igitur in eo tẽpore multis ab hominibus cunctæ corporis partes, etsi mediocriter sanguis fluxerit, rursus fricandæ, superq; auferendus sanguis. Si vero non fluxerit, fricandæ quidẽ & fouendæ donec fluxerit. Vbi vero in paraplexiam desierit affectio, breui fricare expedit tempore & fouere. rursum fricare & fouere donec citissime hæc desierint, dũ † {fixi adhuc} nõ sunt spiritus, & euacuationi contumaces.

† μετέωρα

29 *Postea reficere expedit, et habita indicatiõis rõne superiorẽ uentrẽ si nõ leuet, purgare: inferiori uero si nõ deiecerit, clysmũ inijcere. Coctũ deĩde asinæ lac dabis. bibetq; heminis duodecĩ nõ minus: & si uirtus tolerauerit, sexdecĩ magis.*

Ab ea quæ per sanguinis missionem fit vacuatione, refici hominem roborariq; præcipit: vt

E si nihil leuatus videatur, ad eam quæ per superiores partes, id est per vomitum fit purgationem agatur. Verum purgans medicamentum neq; nominatim perstrinxit, neq; ipsius fecit delectū.

Nempe ꝙ ad morbi magnitudinem virtutisq; robur respicientes vel album veratrum vel ex alijs quæ vomitum cient quicquam exhibeamus nemo ambigit. Quæ autem de aluo inferiore dicta sunt, clara existunt, expositorisq; haud indiga. Neq; admirationi sit lactis copia, cum antiquis omnibus ita fuerit assuetum. Quòd autem lac asinæ propter humiditatem exhibeant, supra est dictum. atq; amplius, quòd non coaguletur epotum, veluti quæ crassa sunt. At cum eo mellis quippiam salisq; miscere oportet.

30 *Synanchus, id est angina, fit cum hyeme uereq; fluxio multa & uiscosa ad iugulares defluxerit uenas, plurimumq; hæ propter latitudinem traxerint spiritūm. Cum autem & frigida & glutinosa fuerit, spiritus obstruit permeationes sanguinemq; coercens, quæ uicina sunt congelat, sanguinemq; ipsum immobilem reddit, & stabilem, quippe cum frigida natura sit & obstructoria. ob id suffocantur liuēte lingua, atq; in rotundum acta, flexaq; propter eas quæ linguæ subduntur uenas. Nam præcisa quam {nonnulli} cionida, id est columellam uocant, uena utrinq; crassa apparet. Cum igitur hæ oppletæ fuerint, linguæ quæ ob siccitatem & sicca & spongiosa existit, innituntur. Lingua autem ui ex uenis humidum accipit, atq; ex lata rotunda, ex bene colorata liuens, ex molli dura, atq; ex facile flexili flectenti contumax efficitur.* F *Eam ob causam cito suffocat, nisi cito aduersus eam pugnaueris. Sanguinē ergo ex brachijs detrahes, & uenas quæ sub lingua sunt secabis, & medicamentis quibusdam attractorijs uteris, calida exhibebis gargarismata, caput abrades, ceratumq; tum collo tum capiti circūpones, lanisq; circumuolues, molliq; spongia ex aqua calida expressa fouebis. Bibet autem aquam, & mulsam non frigidam. Cremoremq; assumet, ubi ex indicatione in tuto fuerit.*

† Al. ῥεῦμα, fluxionem

Siue synanchon dicere volueris, siue cynanchon: vel alterū quidem horum synanchen, alterum vero cynanchen, siue vtrunq; synanchen vocaueris, duas synanches sciueris esse rationes. Nempe ad curationē nominibus opus nobis non est. Consueuit siquidē eam docere longe melius q̃ ij qui in nominibus monstruosa enunciant. Subscribā aūt tibi compēdiose doctrinā ipsius peculiarem, suscepto ita exordio. Fluxionum quæ ex capite deferuntur, quędā substantia tenues existunt, aliæ ex crassis viscosisq; humoribus constant. Quæ igitur tenues sunt, hæ latis penetratis venis in angustioribus detinentur. Tales aūt sunt quę guttur ambiunt. Contrarium autem in crassis contingit, ꝙ non ingrediantur vniuersas quæ strictę admodū existunt venas, ante. s. in capacioribus detentæ. Cum igitur in faucium venis tales impacti fuerint humores, pars in tumorē attollitur, veluti guttur ex alijs, tanq̃ gutturis q̃ faucium strictiores multo existāt venæ. Corpus aūt totum vacare excrementis debet & nō plethoricum esse geminam ob causam. Nempe tum G ob eam quæ† {à vacuatione} est reuulsionem, tum ꝙ vacuato corpore cum à parte affecta quod influit expellimus, id facilius cōsentit, nihilq; si calido aliquo euaporare volueris à corpore ipso parti calfactæ mittetur. Corpus igitur totum vena secta vacuare oportet, & purgatione & clysteribus: verum affectas partes medicamentis astringentibus quæ profluentes retrudant humores, atq; ex infarctis qui nō admodum infarcti sunt, & glutinosi & crassi, tum calidis & acribus quæ contentos in membris passis digerant humores. Venæ quæ sub lingua sunt, eam quæ faucibus est phlegmonem sine medicamentis vacuant. Sed quoniam humorum crassi alij glutinosiq; sunt, acrioribus propterea indigent medicamentis, quæ scilicet & secare, & in tenuia diuidere, & tum glutinosa tum crassa confringere possint. Præterea & ad exteriorem superficiem reuellere oportet circūpositis collo quæ attractoria polleant facultate medicamentis. Nempe colli superficiarias partes quàm imas affici est melius. ꝙ spiritus quidem, cum inspirationes fiunt, ad fauces gutturq; irruat, & cum exspirationes fiunt, per ea foras deferat. Sæpius vero quæ ad partes prædictas procedunt fluxiones, eæ ad partes quasdam alias exprimente natura transmutantur. atq; interdum principio ita deferuntur, vt rursum aliæ oriantur tum faucium tum gutturis H fluxionum differentiæ. Quòd autem quæ ad cutem recesserunt, ijs quæ in profundum decubuerum multo salubriora existant, constat omnibus. Commune tamen in vtrisq; tum colli tum capitis, à quo fluxiones fiunt, auxilium tibi sit. Sermo hic & synancharū species, & causas, & affectos locos & curatiōes docuit. Neq; si vel synanchen vel cynanchen, vel synanchon vel cynanchon appellaret, fuit solicitus. Qui igitur librum hunc scripsit, neglectis nominibus omnes, qui tum in faucibus tum gutture existunt, arctantq; respirationem affectus synāchos appellitans, duas horum species esse ait, alteram quidem quæ à glutinosa frigidaq; fluxiōe facta sit, quam pituitosam vocare possis. Alteram vero à calida acriq;, quam si picrocholam biliosamq; simpliciter appellaueris, non peccabis. Priorem autem fluxionem in latiores decumbere venas ait, biliosam etiam in tenuiores peruenire ostendens. Cætera dictionis sunt manifesta. Ad ea autem quæ retuli, cōuertas animum oportet. & si prima vice non intellexeris, bis & ter lege, & intelliges: ego autem ad secundam synanchi speciem transibo.

† Al. πρὸς κενοῦν. i. ad euacuandum

† ἐστηριγμένοις i. firmatis

Venæ sub lingua uacuant phlegmonē faucium

31 *Cum æstate uel autumno fluxerit ex capite calida & nitrosa fluxio, quasi ab anni tempore tum acris tum calida fuerit, atq; huiusmodi sit, mordet, ulcerat, spiritu implet, orthopnœam parit, siccitatēq; multam, præterea quæ intuēti apparent haudquaquam tumentia uidentur.*

Quo modo

A Quo modo & quam ob cauſam hæc fiant: quoniam à calidis & acribus. Priorem ſiquidem fluxionem quæ pituitoſa eſt, hyeme vel vere decumbere ait: hanc vero ſecundam autumno vel æſtate. In alijs anni temporibus ex proportione vt antea eſt dictum. Orthopnœam autem huic ſuperuenire anginæ generi ait, quæ inſignis nota eſt anguſtiæ, partẽ ex ijs quæ reſpiratiõi ſubſeruiunt aliquã fatigantis, vt ſupra eſt demonſtratum. Quòd ſi hos ampliſſime aperire os volueris, linguamq́ȝ repreſſeris cohibuerisq́ȝ, vt quę in faucibus ſunt inſpectare queas, nullũ ſanè pręter naturam tumorem vt in ante dictis inuenies. quod ſcriptor explanauit cum inquit, Præterea quæ intuenti apparent ἰσχνὰ.i. non tumentia videntur. Nempe quod in faucium meatu inflammatum eſt, non videtur. quod autem ex apertis videtur id omne citra inflammationem exiſtit, partesq́ȝ non tument. Nempe hæc vox ἰσχνὸν, tumenti præter naturam interdum opponitur. Quam vocis huius nunc dictam ſignificationem ignorantes nõnulli dictionem ridicule exponunt. Alij autem †{excogitant, comminiſcunturq́ȝ} vt & qui ad hunc ſcribunt modum. Prętérea quæ intuenti apparent, ἄχροα.i. decolora videntur. Cæterum ita affectis fit interdum vt & fluxionis partem recipiant faucibus vicini atqȝ à tergo ſiti ordinatiq́ȝ muſculi, vbi & ſtomachus, qui ſæpius & ipſe vnà afficitur. Poſt hoc ſanè in præſenti dictione ſcriptũ quoqȝ eſt quod ſequit̃.

† In.A.C.Græ. legitur μετασευάζουσι.i. permutant.

32 *Tendines quoq; ceruicis poſteriores contenduntur, apparentq́; tetani modo intendi.*

B Quod deinceps dictum eſt, magis adhuc guttur affici oſtendit. Nempe & vocis generationem in ea animalis abſolui parte eſt demonſtratum. Quapropter inquit.

33 *Voxq́; ἀπέῤῥωγε, ideſt abrupta eſt, & ſpiritus paruus eſt.*

Nempe vox omnino ἀπέῤῥωγε, id eſt ἀπόλλυται.i. diſperijt abruptaq́ȝ eſt, paſſo vt dictum eſt gutture. Reſpiratio autem parua redditur propter meatus anguſtiam. Recenſetur autem in commentarijs de difficultate ſpirandi ꝙ longior tempore ſit & interuallis frequens. quod ſcriptor in hunc enunciauit modum,

34 *Spirituſq́; reuulſio frequens & uiolentia accedit.*

Spiritum, & eam quę inſpirationi ſuccedit exſpirationẽ, & eam quæ exſpiratiõi ſuccedit inſpirationẽ, dixit. Ex vtroqȝ enim frequẽs redditur ſpiritus. Nam ita affectis quæ inſpirationi ſuccedit quies breue tempus habet, ſimiliter & quæ exſpirationi ſuccedit ante inſpirationẽ. Demonſtrationes horum in libris de ſpirandi difficultate enarratæ ſunt.

C

35 *Talibus arteria ulcerat̃, incediturq́; pulmo. neq; externũ aerẽ admittere intrò queũt. qbus niſi ad exteriores partes malũ ſua ſponte ꝑferat̃, hi grauius ineuitabiliusq́; habebũt, & ꝑꝑ anni tp̃s, & ꝙ à calidis acribusq́; id ſit humoribus.*

Arteriam quoqȝ vlcerari ijs qui ita affecti ſunt dictum eſt & propter humoris acrimoniam, ſed pulmonem ardere †{viduatũ deſtitutumq́ȝ} ait, doctrinæ verę ſermonẽ coniungens copulansq́ȝ. Nempe in commentario de vſu reſpirationis demonſtratum eſt animal in reſpirationis priuatione non ob ſubſtantiæ penuriam perire: ſed quòd calor natiuus tum refrigerio tum vẽtilatione deſtituatur. quapropter non immerito qui immoderatior exiſtit pulmonem accendit. Hanc igitur anginæ ſpeciem tum grauiorem tum ineuitabiliorem eſſe priore ait, tum propter ante dicta, tum quòd æſtiuum autumnaleq́ȝ ſit anni tempus, & quòd ex acrioribus oriatur humoribus. Qua efficitur ratione vt ea quæ cum coniunctione eſt dictio, melior ſit quàm ea quæ ſine coniunctione eſt. Significat autem ab ijs quę ante dicta ſunt, & propter anni tempus in quo fit, & propter humorem à quo oritur, maioris eſſe periculi ſecundam anginæ ſpeciem. Non eſt ergo ſimpliciter ſcribendum quòd tum grauior tum vitatu difficilior ſit propter anni tempus. Quòd ſi & abſqȝ cõiunctiõe ſcriptionẽ ſeruare qs voluerit, cõiunctionẽ eã ita ſubaudire oportebit, vt ſi in dictione eſſet. Multa ſiqdẽ atqȝ alia apud antiquos defectiuo modò ſcripta repiunt̃.

† I. ſtrictum.

D

36 *Si febris hominem prehenderit, uetere excremento deſcendente, uel nuper cibatum, ſiue cum lateris dolore ſiue non, is quieti tantiſper permittendus donec cibus primum ad uentrem imum deſcenderit,*

Dictiones quoqȝ huiuſmodi ea quæ libro de victu in acutis morbis apponuntur, Hippocratis ſcripta nõ eſſe, oſtendunt. Non enim qui perfecte de pleuritide in legitima libri huius parte tractauerat, eum rurſus hic pauca apponere oportebat.

37 *Sumat autem in potu oxymeli. At cum grauitas ad lumbos uſq; deſcenderit, tum uel clyſmum dare, uel medicamento purgare oportet. Atq; cum purgatus fuerit, ſorbitionem primum, & aquam mulſam, deinde cibaria & coctos piſces miniſtrare. uinumq́; quod aquoſum ſit, & exiguum noctu, interdiu uero dilutam mulſam. Cum uero flatus male olentes fuerint, balanus uel clyſmus confert: ſi non, bibentem oxymeli tantiſper cohibere oportet, donec ad inferiorem aluum deſcenderit, deinde clyſmate ſubducere conuenit.*

Indefinite indiſtincteq́ȝ dictum eſt, quanquam quod hic ſcriptum eſt, definite diſtincteq́ȝ in legitima libri huius parte dictum ſit, & quæ poſt id vſquequo piſcium meminit Hippocrates.

quoniam adhuc de languentibus in libro ipse agebat, & non ijs qui ex morbo reualescunt. Cæ- B
tera dictionis manifesta sunt.

At si liquidam aluum habenti causus superuenerit, si tibi purgatio idonea uideatur, eam non tribus primis diebus 38
adhibebis, sed quarto.

Quòd intempestiue quidem hic de causo egerit, prædictis scilicet in principio tum differen-
tijs tum curationibus, nemo est qui ignoret. Nempe & dictiones ex mente sunt aphorismi il-
lius, Cocta medicari & mouere, non cruda, neque in principio, nisi turgeant. Plurima vero non «
turgent. Quidam aliter scribunt causos ab initio medicari volentes vt dictio talis sint: Intra ter- »
tium diem adhibebis. Expedit igitur non omnino à tertio medicari die: sed vt aphorismus ca-
nit, In acutis morbis raro & in principijs medicamento purgante vti. Rem ergo secundũ apho-
rismorũ mentẽ definire oportet, scrutariq́ cũ, in principijs purgatione vtendum sit, & cũ morbi
coctio expectanda sit. Qui aũt vel in principio simpliciter dixerit, vel neutrũ definierit, fallit.

Cum autem purgaueris, sorbitionibus utitor, obseruatis ita febrium accessionibus ut nunquam cum adsunt, neq; 39
cum futuræ sunt, exhibeas: sed uel cum cessant, uel quieuerunt & maxime à principio recesserunt. Frigentibus ergo
pedibus, neq; potum neq; sorbitionem, neq; aliud quippiam huiusmodi dabis. Sed maximũ existimato si id tantisper F
obseruaueris, donec ualde incaluerint. Deinde ita quod confert exhibe. Frigiditas siquidẽ pedũ, magna ex parte febris
accessuræ signum existit. quo tẽpore siquid porrigas, maxime prorsus peccabis. Nempe & morbum nõ parum augebis.
At uero cum febris desinit contrario modo pedes reliquo corpore calidiores fiunt. Nempe cum augetur, pedes refrige-
rat, incensaq́; ex thorace ad caput flammam mittit. Calore igitur toto ad supernas partes concurrente atq; ad caput
exhalante, non absq; causa pedes frigescunt: utpote qui natura, & carne uacẽt, & neruis abundent, præterea & à ca-
lidissimis distantes locis refrigerantur, sese ad thoracem colligente calore. Rursum & cum febris soluitur: & in minutas
redigitur partes, calor ad pedes ex proportione descendit. Quo tempore caput & thorax refrixerunt, atq; ob id cibus
dandus. Nempe cum pedes frigidi fuerint, uenter de necessitate calet, fastiditq́; cibum, intenditur hypochondrium, ia-
ctatur propter internam turbationem corpus. †{mens fixa non est}, dolet æger, lancinatur uellicaturq́;, uomere affe- † μετεωρισ- γνώμης
ctat: & si mala uomuerit, dolet. Ergo cum calor ad pedes descenderit, curritq́; urina, & si nõ sudet, omnia cessant. quo
tempore sorbitionem dare expedit. nam aliàs perniciosa existit.

De particulari cibi ministrandi tempore dictum quidem est paucis in legitima libri parte: sed
æque & nunc prolixius manifestiusq́ dicitur, quasi sermo præsens alterius sit explanatio serua-
ta Hippocratis mente, quam tum in cæteris dixit, tum in eo q̃ febrem ex thorace, hoc est ex cor- G
de, accendi, atq́ in caput flammam mittere ait.

Quibus autem aluus per febres perpetuo liquida est, his pedes maxime calfaciens ceromatisq́; contegens atq; fa- 40
scijs obuoluens ita attende, ut reliquo corpore frigidiores non sint. si uero pedes calent, calorificum nullum exhibe. sed
ne frigescant obserua. potu est utendum quamminimo, aqua frigida uel mulsa.

διὰ τέλεος idem cum διὰ παντὸς τοῦ χρόνου, semper & perpetuo significat. At cũ multi existãt
affectus, in quibus per totũ malum aluuũ liquidam esse cõtingit, fieriq́ nequeat vt curationẽ ha-
beant vnam, quo modo sæpius est demonstratum, tm̃ abest vt ex dictione quicquam vtiliter di-
catur, vt etiam iacturam facturus sit, qui scriptum curationis modum in affectibus multis iuuare
crediderit. Nam, vt cętera omittam, cũ aluus liquida esse possit, tum propter vẽtris phlegmonẽ,
tum propter colliquantem febrem, frigidę potus phlegmone maxime contrarius est: colliquan-
tibus vero febribus conuenientissimus, eo quod didicisti tempore exhibitus.

Quibus per febres aluus liquida est, & mens turbata horumq́; multi floccos uellũt, naresq́; fodiũt, & parum qui- 41
dem interrogatis respondent, sed ex se nihil quod cõpositum sit dicunt: talia his melancholica esse arbitror. His igitur
ita habentibus, si uenter liquidus fuerit, contabefaciẽs, sorbitiones frigidiores crassioresq́; exhibendas esse puto. potusq́; H
qui sistant, uinosioresq́;, uel etiam astringentiores.

Phreniticorum sanè cætera sunt symptomata: sed ventris liquidi symptoma interdum qui-
dem in phrenitide fit, non tamen id proprie ipsi inest. quapropter aluuũ liquidam ex distinctiõe
curare expedit. phrenitim vero alia seorsum persequi sanatione, in ea autem quã auctor scripsit
sanatione nullo pacto animi intentionem ad phrenitidem dirigit, sed curare eum magis velle ar-
bitror affectionem quandam ex ventris quidem parte aliqua prodeuntem, sed caput ita ad con-
doletiam trahentem, vt ex ventris affectu desipiat. Talia autem non recte melancholica esse di-
ctum est. Magis enim ea à flaua proficiscuntur bile, cohibita aluo.

Quibus item febribus uertigines à principio, & capitis pulsus sunt, & urina tenuis, his ad indicationes usq; febris 42
accessionem expectare oportet. q̃ si delirent quoq;, nil mirum.

Cum caput circũagi videtur, δῖνος, i. vertigo vocat̃ affectio: cum autem, & tenebricosa simul
fuerit visio, σκοτόδινος, id est tenebricosa vertigo appellitatur. fit autem ob inordinatam spiritus
flatuosi motionem, qui vel in capite localem habet generationem, vel sursum ex infernis fertur

partibus

A partibus. Omnes autem spirituum huiusmodi generationes turbationem indicant, ob quas & cum symptomatis tumultuosis iudicationes fiunt. Scire etenim oportet affectiones huiusmodi medium quodam modo obtinere tum earum quæ periculo vacant, tum perniciosarum. Conat̃ siquidem caliditas natiua corporis humores tum dissoluere, tum effundere: sed tenuare ipsos & per inuisibilia foramina excernere non potest. Cum vero perfecte languet, (hoc est ἀῤῥωστεῖ) neq; soluere incipit, atq; ob id spiritus flatuosus non summe languente natiua caliditate ortum habet. Languere igitur periculo omni vacat. Natura siquidem morbo superior existit. Verum maxime languere letale est. Natura enim non parum à morbo vincitur. Cum aũt non vincitur, prædicta fiunt symptomata: atq; postea q̃ ægrotauerit, iudicationes absoluuntur, aliæ ad salutem, aliæ ad mortem. Pulsus autem qui in capite fiunt, id est sensibiles arteriarum motiones, caliditatis multæ symptomata existunt: Ob quas sæpenumero deliria fiunt. Ad hunc itaque modum vniuersim habentibus quæ dicta sunt, cum, vbi quis parum valere cœperit, ab vrinarum quidem tenuitate cruditas morbi iudicetur, caput autem flatuoso impletum esse spiritu significent vertigines cum pulsibus, scire oportet naturam haudquaquam quiescere: sed interdum contentos in corpore prauos humores ita aggredi, vt à bonis eos separet, atq; quouis modo excernat,

B vel ad eam quæ minus præcipua sit reijciat partem. Prædictus igitur sermo ad antedictorũ prænotionem præsensionemq; maxime confert. Nempe interdum ab initio morbi febres quidem moderatæ fiunt, sed symptomata huiusmodi caput infestant propter exustionem, vel exhalationem humorũ in ventriculi corpore contentorum. Sanè capitis solius quouis aliter modo habẽtis caliditatem, balneum iuuabit, ptissanęq; cremor pro sorbitione satis erit. Verum cum spiritus calidus flatuosusq; ob humorum prauitatem ad caput fertur, lauare hos non confert. Tute igitur singula hæc facienda sunt. Definitio autem affectionum vna sola est ex vrinarum cruditate & concoctione. quorũ auctor recte meminit inquiens, Vrina tenuis, quod sæpius cruditatis signum esse est pronunciatum. Quo fit, vt nullus sit medicus qui in morbis huiusmodi negligentius vrinas contempletur.

Spiritus flatuosus generatur a calore diminuto

pulsus capitis caliditatis multe existit symptoma

febre moderata vertigines unde fiant

43 *Quibus principio urinæ & nebulosæ & crassæ existunt, hos annuentibus cæteris purgare conuenit. Quòd si urinæ inter initia tenues fuerint, tales non purgabis. at si uideatur, clysterem exhibebis. Tales autem ita curare confert.*

Siue ijs quæ in antedicta oratione relata sunt hæc coniungit, siue non, quod ex ipsis vtile quis habere cõmune potest, ꝙ.s. corporis purgationem prorsus vitare oporteat, cum in humoribus

C adest cruditas, id manifestauit inquiens, Vrinæ tenues: tanq̃ crassæ coctionis notas habeant. Iam hoc ipsum substantiam indicat, & verbum hoc νεφελοειδέα. i. nebulosæ, vrinas significat nebulas habentes. Nempe nigras adiecisset, si nos eas audire voluisset. Multa siquidẽ nomina cõmunia citra distinctionem dicere consueuerunt, cum id quod in significantijs rerum melius est, declarare voluerint. Sic sanè cum iudicationes ad salutem fuerint, simpliciter dicunt, iudicatus est. Defuncto vero iudicato, non simpliciter efferunt, sed hoc totum iudicatus obijt. Preterea cum quis excretam bilem simpliciter dixerit, pallidam & non nigram intelligimus. Sic certe & impræsentiarũ vrinas nebulosas audire oportet eas quæ albas habent nebulas. quæ coctionis notæ existunt. Quoniam igitur cocta medicatur, ob id & nunc ita scripsit libri huius author. Tales autẽ ita curare confert. Nihil autem de sanguinis missione locutus, ea particulatim enarrat ex ordine omnia, non ꝙ interdum ita habentibus, sanguinis missione opus non sit, sed quòd nunc sola alia docere velit. Nempe de sanguinis mistione abunde supra est dictum.

44 *Corpus quieti permittere, ungere, & æqualiter contegere oportet. mulsamq; aquosam bibendam & ptissanæ cremorem uesperi sorbendum dabis. Ventrem ab initio clystere duces, sed medicamenta purgantia non admouebis. Nẽpe si uentrem moueris, urina non maturabitur, febrisq; citra tum sudorem tum iudicationem in lõgum protrahet tp̃s.*

D Sermonem quoq; hunc percurrit, scopum in eo habens eam quæ cum moderata calfactione sit quietem. Cremorem aũt ptissanæ ab initio elargitur, ꝙ mulsa ad vigorem vsq; & iudicationẽ sufficere non possit. Morbus siquidẽ crudus est, & longe absunt cõcoctiones. Præterea mulsam quæ aquosa sit, adhibet propterea ꝙ aquam per se & solam nihil boni habere demonstratum sit. Vesperi aũt ptissanam mauult exhiberi q̃ mulsam. Nempe cũ antea in legitima libri huius parte didicerimus ptissanam mulsa posterius exhibendam, melius fuit & nunc ita dicere. Mulsam qdẽ prius, posteriorẽ vero ptissanã exhibe. At vero cum vesperi pro posterius dixerit particulariorem efficit doctrinam & non vniuersaliorem. Cur aũt eos purgare haud velit, in quibus summa inest cruditas, causam recensuit epilogisticam magis q̃ analogisticam: quam recensere ad eũ spectat, qui quod fit, sola citra logicã indicationẽ experiẽtia nouit. Dogmatici autẽ viri erat docere quam ob causam purgantibus nobis ita habentes non coquatur vrina, febrisq; sine sudore & iudicatione perseueret. Perfectius quidem & diligentius alibi hæc oĩa sumus cõtemplati: sed impñtiarũ quod præsenti enarrationi prodesse possit, summatim dicemus. Tu ergo aĩum ad me conuerte. Cũ facultates, vt scis, quatuor sint, atq; inter eas non minime valeat alteratrix, per quã dispensatis ab ea corporibus natura alimentũ assimilat, coctio nuncupatur nutrituræ substantiæ

permutatio ſecundum qualitatem exiſtens.Natura igitur aſſumpto in ventrem deuoratoq́ꝫ alimento,à cæteris quidē motionibus ceſſare debet,vt ſoli quod coquēdis deputatū ſit operi vacet. ſed auxilio externo aliquo indiget,ſi aliqñ imbecillior reddita fuerit,quo modo & in ea humorū quæ in venis fit concoctione contingit.Quiete quidem indiget ſequentem ante caliditatem, ꝙ calfactum,frigefactumq́ꝫ,vel exſiccatum,& humectatum ſit,ſingulis horum alio & alio tempore factis.Ob id igitur qui hæc ſcripſit,hominem curari voluit quieti permiſſum,vnctū,& æqualiter veſtimentis obuolutum.Nempe aduerſus vim febris humiditatem eam quæ vnctionibus comparatur,remedium eſſe putauit.præter q̃ quod neq́ꝫ valenter calfaciat neq́ꝫ refrigeret,ſed leniat mulceatq́ꝫ.quibus maxime indigent quæ coquuntur maturanturq́ꝫ. Quòd ſi hæc coctioni humorū conferant,purgationes cōtrariæ exiſtunt.Nēpe corpus vehementer mouētes frangūt. Tali ſiquidem virtute prædita ſunt oīa quæ purgant medicamenta.Hæc eſt ergo cauſa cur purgationes coctionibus aduerſentur.Ad eā autem quę ſermoni huic continuatur ſeriē pergamus. E

Cum iudicatio propè fuerit,ſorbitionem ne dederis,ſi perturbetur.ſed cum perturbatio deſierit,atq́; in melius profectum ſit.Obſeruandæ autem febrium omnium iudicationes,ſorbitionesq́; hoc auferendæ tempore. 45

Mentem Hippocratis hoc in loco ſeruat,qui librum hunc ſcripſit.In principio quidem mulſam & ptiſſanæ cremorem exhibens:& cum prope eſt iudicatio,cremorem tollens. F

Conſueuerunt febres hæ protrahi & abſceſſus habere,ſi aurium quidem ceruicisq́; infernæ partes frigidæ fuerint.ꝙ ſi frigidæ non fuerint,alias mutationes habent.Nempe fluit è naribus ſanguis & uentres his turbantur. 46

Quibus vrina ob humorum cruditatem tenuis eſt,his iure optimo protrahuntur febres,quæ ante coctionem ſolui nequeunt.Quòd autem tales per abſceſſus iudicent,ſepius iam eſt dictum Rarius autem & per excretionem ſolutiones horum fiunt. Vtrum autem in ſuperiore corporis parte vel inferiore abſceſſus generabitur,quæ hic dicuntur,ijs quæ in prognoſtico ſcripta ſunt, concordant conſentiuntq́ꝫ.

Quibus febres graues & implacidæ ſunt,& hypoch ondria contendunt,iacentesq́; ægri ſeſe continere non poſſunt, atq́; extrema frigeſcunt,abſolutiſſima tum diligentia tum cuſtodia indigent,eosq́; ita degere oportet ut nihil præter oxymeli aquoſum tangant.ſorbitionem autem non dabis donec ſeſe malum remiſerit,& urinæ maturentur. 47

ἀσώδεις febres appellat in quibus ęgri ἀσῶνται.i.grauiter afficiunt̃, atq́ꝫ implacide moleſteq́ꝫ habent,τὸ δυσφορεῖν autem,id eſt difficilis tolerantia atq́ꝫ implaciditas inquietatioq́ꝫ ſequitur interdum febrem ſtabilem & æſtuoſam, ſæpius quoq́ꝫ & ſtomachi malitiam. Os aūt ventriculi ita me dicentem nunc audi.Incepit ergo à febribus ipſis,ἀσώδεις.i.graues & implacidas inquiens, & hypochondria contendentes,deinde ad febrientes pertranſiit.Nam ꝙ iacentes ſeſe continere non poſſint,de febrientibus eſt dictum:veluti & ꝙ extrema refrigerantur. Iacentes aūt ſeſe non continere,grauiter languentium,atq́ꝫ difficulter ferentium,implacidorumq́ꝫ & inquietorū nota eſt.Extrema autē frigere,magnæ viſcerum phlegmones,quę ex craſſis ſuccis orta ſit,vt antea demonſtrauimus,cum de ſecūda cauſi ſpecie ageremus. Quòd ſi vehemens frigus fuerit,ꝙ virtus valde infirma ſit,iam tibi coniectura eſt.Non immerito igit̃ ita languentes,plurima tum cuſtodia, tum diligentia indigere ait. Dat autem & ipſis non abſq́ꝫ cauſa oxymeli, vtpote craſſos glutinoſosq́ꝫ propter humores fatigatis.Adiecit autem ſermoni aquoſum tanq̃ contrarium illi, quod his exhiberi ſolet,in quorum pulmonibus tales continentur humores.Nam actius longe in illis eſſe conuenit,ꝙ propter longam in diſtributione ad affectam partem delationem de neceſſitate ſoluatur virtus.his vero tale hypochondrio incurſat,quale epotum eſt.Nullo aūt pacto ſorbitionem ita habētibus dare prius,q̃ morbus ad maturitatem deductus fuerit,indiſtincte eſt pronunciatum.ſeruantibus nobis quod edocuit Hippocrates:Adijciendū ſermoni ſi æger ſuffecerit.quod†{vt patet}forte prætermiſit. G H

† tanq̃ ma- feſtum.

Iacere autem in conclaui obſcuro debēt,,& lecto maxime molli diuq́; poſitum eum ſuſtinere.& quamminime ſeſe proijcere & iactare.Nempe id tales maxime iuuat. 48

Nunc decubitum obſcura in domo,non tanq̃ maturatoriū auxilium,ſed tanq̃ difficilis tolerātiæ inquietationisq́ꝫ quæ ob ἄσην,id eſt moleſtiā angoremq́ꝫ ſit,correctorium voluit: Gratia cuius & lecti mollis meminit.Tentare aūt ſeipſum non proijcere,ſed conquieſcere,laborāti modo vtroq́ꝫ cōmodat,tanquā & morbi totius concoctionem iuuans,& virtutem ipſam conſeruans.

Hypochondrium autem lini ſemine illines,cauebisq́; ne cum apponitur, frigeſcat.ſit autem tepidum ex aqua & oleo coctum. 49

Nota hoc, qa sæpissime accidit

Mollit lini ſemē, idq́ꝫ habet vt non manifeſte calfaciat:q̃ maxime expoſtulat phlegmone oīs. Et ſanè tactu tale ipſum oſtēdit,quale & ſecūdū virtutē eſt,perq̃ tepidū ipſum adhibere ꝑcipiēs. Cęterū aquę & olei miſtura tepidā generant caliditatē,mollitq́ꝫ & mitigat:vtpote moderatā habēs facultatē,Cuius potiſſimū eſſe debēt, vt demōſtrauimus,quę & maturāt & ꝑ halitū digerūt,

Coniectura

A 50 *Coniectura autem colligere oportet ex urinis quidnam futurum sit. Nempe crassiores pallidioresq́;, meliores: tenuiores uero & nigriores, perniciosæ magis.*

Non quicquid futurum ex vrinis docet, sed vel salutem vel mortem. Salutem indicāt crassiores & pallidiores. Crassiores autem dixit tenuibus & non naturalibus comparās, vt & paulo ante intelligere voluit. Neq; enim crassas, neq; tenues quæ secundum naturam habent dixeris, si recte volueris interpretari. Porrò tenues & nigræ, deterrimæ sunt. A tenuibus siquidē solis, morbi cruditas indicatur. Nam quod exacte tenue est, id aquosum est, quapropter & albū. Sed prænotiones ex vrinis in cōmentarijs prognostici dictæ sunt.

51 *Si aūt mutationes habent, tp̄s indicāt, morbusq́; de necessitate mō ad peius, mō ad melius permutat inæqualitatē.*

Nempe si id & in laborantibus obseruaueris, vere hominem ex vrinarum varietate in lōgius decidere tempus reperies, atq; medias incurrere permutationes. Plures nanq; significantur affectiones, quę non eadem egent curatione, neq; æqualem habent solutionis præfinitionem.

52 B *Inconstantes febres donec constent sinere oportet: ubi autem constiterunt, uictu & curatione conueniēti pugnabis, quod naturale est contemplatus.*

Febres inconstantes dixit, in quibus nihil καθεςικὸς, id est constās quietumq́; existit. quod significat τὸ βέβαιον, id est certum compertumq́;. Sunt autem certa quæ in periodis & vrinis apparent. Sed periodi principium non ostendunt primis diebus: vrinæ vero superueniunt aliās aliæ, & sæpenumero ter quaterq́; interdiu & noctu meiere contingit. Dissimilesq́; inter se apparent vrinæ. Formam ergo talis febris inconstantem esse ait, quod idem est perinde atq; diceres non exacte formam vnam seruantem. Exposui tibi exactas febrium formas & in cōmentarijs de febrium differentijs & in secundo iudicationum libro. In huiusmodi itaq; febribus nō in principio victu vti præcipit: sed sinere donec qualisnā sit febris cognoscamus, & tūc victus formā p̄finire.

53 *Sunt autem facies ægrotantium multæ.*

ὄψιας, id est facies dixit, quasi differentias, vel modos, vel species. Ægrotantium vero, pro ijs qui ægrotantibus fiunt morbis. Nempe sępius est demonstratum eam esse antiquis omnibus cō suetudinem, vt à pathematis ad patientes: & à patientibus ad pathemata transferant appellationes. quasi febrium vel febrientium differentias dicere nihil referat. Sic & pleuriticorum vel angina laborantium, aut pleuritidis vel anginæ. Facies ergo dixit laborantiū, quoniam eos oculis contemplantes reperimus differentias.

C

54 *Quod fit, ut animaduertere debeat medicus ne quampiam occasionum ignoret.*

Quòd manifestas causas græce προφάσεις, hoc est occasiones appellet, didicimus. & sanè nunc eam de his appellationem ferre constat. Infert igitur.

55 *Neq; eas quæ ad ratiocinationem spectant, neq; quæ in numerum parem uel imparem apparere oportet.*

Quasi causarum alias quidem manifestas absq; ratione artificiosa cognoscant omnes, alias vero soli qui ratione artificiosa vtuntur. His quoq; & attēdendum ait quas in numerum parem vel imparem apparere oportet.

56 *Maxime uero numerus impar est obseruandus. Nempe hi dies in hanc uel illā declinantes partē reddūt laborātes.*

D Dies impares multa pollere virtute non simpliciter, sed in acutis morbis est intelligendum, q̄ insignes in vtranq; tum salutem tum mortem mutatiōes efficiant. id enim significat vocabulum quod græce ἑτερορρόπεας, id est huc & illuc declinantes dixit. In acutis quidem hi sunt, tertius, quintus, septimus, nonus, vndecimus, decimusquartus, { & decimusseptimus, } In longis, sexagesimus, & octogesimus. Medij horum sunt vigesimus, trigesimus* quartus, & quadragesimus. Impares autem & hi.

* Aliqui cod. h̄ent trigesimus

57 *Obseruare autem oportet primum diem quo æger parum ualere cœpit, principiumq́; unde & quando inspicere. existimatur siquidem id scitum præcipuum. Cum autem ægrum interrogaueris, atque omnia fueris perscrutatus: in primis quidem quonam habet caput modo, si dolore careat, nihilq́; graue in se habeat: deinde si hypochondria latusq́; dolore infestentur, si uidelicet hypochondrium laboret, uel attollatur, uel obliquitatem habeat, uel satietatem, aut latus doleat, simulq́; cum dolore tussicula fuerit, uel tormina dolor' ue uentris: cum in quam horum quippiam hyppochōdrio aderit, potissimum uentrem clysmis soluere oportet. bibat autem mulsam calidam coctamq́;. Ad hæc perdiscendum si cum exurgit, defectu animæ corripiatur, & si facile spiret. Inspiciendum quoq; utrum' ne deiectio nigra admodum colore fuerit, uel syncera qualis sanorum existit. & si febris exacerbet in tertium diem. Nempe in huiusmodi morbis, tertianæ considerandæ sunt exacerbationes. conspicienda præterea & alia, & si quarta dies tertiæ quippiam simile attulerit. Nam tunc æger in periculo est. Quantum autem ad signa attinet, nigra deiectio mortem indicat: Quæ uero sanæ similis, cum omni die apparuerit, salutem.*

Obseruandam

Obſeruandam in primis ait primam eſſe diem, in qua morbi cauſam cognoſci iubet. Nempe hæc oratio ἐξ ὅτου καὶ ὅτε, id eſt vnde & quando quiſnam ſit morbus indicat. Interrogari aūt præcipit in primis quidem quonam modo habet caput, mox hypochondria, deinde latus. hypochōdria quidem ſi dolor quiſpiam afficiat, vel attollātur, vel quandam habent σκολιότητα, id eſt ἀνωμαλίαν, id eſt obliquitatem ſiue inæqualitatem. quod in prognoſtico hac dictum eſt oratione. Si inæqualiter affecta ſunt dextra ac ſiniſtra parte. Vel ſi κόρον habent inquit. quod ciborum repletionem eſſe arbitror. Interrogari quoq; & alia, quæ in dictione ſequenti habētur, iubet. Deinde hypochōdrijs ita affectis ſoluere aluum clyſteribus præcipit: mulſamq; bibere calidam & coctā. Sed indiſtincte hæc locutus deinceps ſcribit, Ad hæc perdiſcendum ſi cum exurgit, defectu animi corripiatur, & ſi, inquit, facile ſpiret: quod defectu animi correpto opponitur. Conſpiciendā præterea iubet deiectionem vtrum'ne nigra ſit, vel ſyncera & inculpata, qualis in ſanis eſſe videtur. veluti & ſi febris in tertiam exacerbet diem. Et ſi his ita habētibus quarta dies tertiæ quippiā ſimile in acceſſiōe attulerit, periculoſam eam eſſe aſſeuerat. Nempe quartam diem, quæ ſeptimæ index ē, rem nouam edere ex grauibus eſt notis. Rei aūt nouæ editio deſignatioq; patet omnibus. Nam ſi prima die & tertia acceſſio fiat, & ſecunda facta haudquaquam fuerit, quod quinta acceſſionem habitura ſit par eſt, & non quarta. quapropter ſi quarta habuerit, mali cuiuſpiam alterius generationem demonſtrat. Si autem & nigra deiecerit, mortem īdicat fore. Tu autem multa ex dictis prætermittens, memoriam rei huius habe. Nam ſi prima & tertia die proportionalem attulerit acceſſiōem febris, †{atq; nouiter quidem quarta paroxyſmum fecerit, ſed æger nigra deiecerit}: ſignum eſt letiferum. Quòd ſi diebus omnibus ſanis ſimilia deiecerit: ſalutē ægro ſpera. E F

† Vetus in[terpres] ex gra[eco] ita vertit: ... uum quid ... ſi & quarta ... roxyſmum ... cerit: ſi vero nigra diece[rit] ...

Cum autem uenter glandi non obedierit, ſpiritusq; tum placidus, tum quietus fuerit, ſurgensq; æger in ſedem, uel dū in lecto eſt animæ defectu corripiatur: ſi hæc uel mari uel fœminæ inter initia fuerint, delirium fore expecta. 58

Confuſa eſt dictionis huius intelligentia. Nempe vbi glans nihil profecerit, videturq; æger placidus quietusq; eſſe, ſi vtiq; & cum exurgit defectu animæ corripitur, delirium expectandū, perperam dictum eſſe mihi videtur. cum rei huic neq; experiētia, neq; ratio patrocinentur. quāquam tale quippiam aliquando fiat. Prænotiones tamen non eorum ſunt quæ raro accidunt, ſed eorum quæ ſemper vel magna ex parte.

Manus quoque contemplari oportet. Nam ſi tremulæ fuerint, huic ſanguis è naribus profluet. 59

Sermo quoq; hic neq; quod cōtinuum eſt, neq; quod magna ex parte fit, ſed quod raro accidit docet. G

Nares quoq; inſpiciendæ. Nam ſi per utrāq; ſpiritus æqualiter trahatur, & ſi multus ex ipſis feratur, conuulſio fieri conſueuit: {quæ ſi fiat, propinqua mors eſt. quam prædicere pulchrum fuerit.} 60

Cum tremunt manus, nempe ita dicere expedit, ſi ſpiritus multus per vtranq; narem feratur, conuulſionem ſuperuenire ait. Conſueuit autem ita appellare cōuulſificam affectionem, quæ in muſculis naris pinnas mouentibus fit.

Si in febre hyemali lingua aſpera reddatur, prehendantq; animæ defectiones, huic tametſi febris remitti conſueuit, in eo tamen qui per famem fit cruciatu, conſeruare ægrum oportet, & aquæ, mulſæq; potione & ptiſſanæ cremore. neque febris quieti eſt fidendum. Nempe qui ſigna huiuſmodi habent, his mortis periculum impendet. {Ergo cum hæc noueris, optimeq; contemplatus fueris, ita prædicere pulchrum fuerit.} 61

Sunt qui febrem hyemalem ſimpliciter intelligant eam quæ in hyeme fit, alij eam quæ hyemi peculiaris ſit. Ea autem ex pituita eſt, veluti æſtiua ex ipſa bile. Si ergo īquit ī huiuſmodi febre lingua aſpera fuerit, atq; animæ defectus, eam periculoſam eſſe eſt fatendum. atq; ob eā rem febriū quieti fidendum non eſt, ſi cum prauis fiant tum ſymptomatis tum ſignis, veluti ī præſentiarum cum animæ defectu & linguæ aſperitate. Non negligenter itaq; ait regēdos ęgros, aquamq; & mulſam & ptiſſanæ cremorem exhibendum. Sed ſanè hæc pugnare videntur aduerſus id quod fame cruciandos dixerit. Nam huiuſmodi cruciatus qui græce λιμοκτονία dicitur, maxime quidē abſtinentiam omnimodam ſignificat: aut ſi non, ſaltem eam quæ in potibus ſolis fit victus rationē. †{Sic ſanè} & mulſam & ptiſſanę cremorem dare permiſit. Videtur ergo eos ob id fame cruciandos dicere, quod qui remiſſiones huiuſmodi quietiſſimas habent, longo ita tempore in his morentur, protrahantq;, vt falſi circūuentiq; nonnulli validiorem miniſtrauerint alimoniam, & potiſſimum ob animæ defectionem. Quo fit, vt ad victum hūc ijs qui per mulſam atq; ptiſſanę cremorem multis fit diebus, recte dictus ſit ex fame cruciatus, vel inedia. H

† In antiquis ... gi[?] οὗτος δὲ, iſte aūt auct... ac ſi vellet di... re: hic tamē a... ctor, nō poti... ſolū, ſed & p... ſanæ cremo... dat. Et ita or... nino legend...

Cum autem in febribus quinta die terrificum quippiam fuerit, uel uenter repente liquida deiecerit, & animæ defectus prehenderit, uel uocis priuatio, uel conuellatur æger, uel ſingultiat, ex his angi grauiterq; affici cōſueuit, ſudoresq; circa tum muſtacem, tum faciem, tum ceruicem ab occipitio eſſe conſueuerunt. Qui autem hæc patiuntur ſpirituoſi paulopoſt morientur. 62

Ex his

A Ex ijs quæ per obſeruationem empirice à medicis ſcripta ſunt, quædam talia exiſtũt, vt ex ſe-
mel aut bis conſpectis, modi vniuerſalis annotationem habeant tanquam ſæpenumero in eiſdẽ
& ſimiliter conſiderari poſſint. Tale aũt quippiam & id eſt quod nunc dicitur. Nempe contem-
platus ægrum quẽdam liquida quędam deieciſſe, atq; animæ defectu prehenſum, voceq; priua-
tum, alium vero conuulſum, et poſtea vel ambos vel alterũ ἀσώδη, id eſt faſtidijs plenum graui-
terq; affectum, parteſq; tum faciei, tum colli ſudantes, deinde obijſſe, hęc ſcripſit quòd ſignorum
empiricorum concurſum exiſtimaret. Sed ſanè hæc poſſunt & ſtomachicam prægredi ſyncopẽ,
fieriq; valent & propter copiam oppreſſa virtute, vel ea ipſa alio languente modo. Vnũquodq;
ſiquidem eorum quæ dicta ſunt, per ſe malum eſt, nedum ſi omnia conuenerint. Nempe ex re-
pentinis deiectiõibus deficere animam periculoſum eſt, veluti & voce priuari & faſtidijs ango-
req; plenum eſſe. partibus vero tum faciei, tum capitis duntaxat ſudare non bonum. Quo igitur
modo hæc tum multa, tum mala exiſtunt, ſic & alia quæ in prognoſtico ſcripta ſunt. Poteſtq; qſ-
piam hęc inter ſe connectens videri nouum quippiam docere. Quòd ſi & dictionem obſcuram
ambiguamq; veluti ænigma ſermoni miſcuerit, iam plebeijs & ex ea ſapientior eſſe videbitur.
Admirantur ſiquidẽ plebeij quæ non intelligunt. Viro autẽ qui ſuperuenientia ſymptomata ab
B eorum quę morbum indicant. i. pathognomonicorum concurſu diſtinguere nouit, ſermo is va-
rius quidẽ deprehẽdetur, ſed inutilis. Nempe pathognomonica ſyndrome (ita enim Græci ſym-
ptomatum ægritudinẽ indicantium concurſum vocant) morbi ſpeciem demonſtrat. Superue-
nientia vero ſymptomata manſuetudinem ipſius & malignitatẽ, eumq; qui ſingulorum horum
ſymptomatum vires didicit, quæ apparẽt, tum ęſtimare, tum inter ſe comparare oportet. Et ſi q-
dem tum fortiora, tum plura vidẽtur quàm bona mala, hominem in periculo eſſe eſt ſciendum.
Verum ſi bona malis & fortiora & plura fuerint, de ægro bene ſperãdum. Quod te facere iubet
& ipſe Hippocrates. Nempe in prognoſtico ſingulorum, tum ſymptomatum, tum ſignorum vi
» res particulatim docuit, atq; circa libri finem ita ait, Oportet aũt eum qui recte ſit, tum conuali-
» turos, tum morituros prædicturus, præterea & in quibus ęgritudo pluribus diebus, & ĩ quibus,
» paucioribus permanſura ſit, ſigna omnia perdiſcere, atq; æſtimatis eorum inter ſe viribus, vt ſcri
» ptum eſt, ferre ſententiam. Signorum aũt vires æſtimari præcipit. atq; ex ipſis prænoſcere quid-
nam futurum ſit. Vbi ergo bona malis pmiſta fuerint, viribus quodam modo paria ęquaq;, exer In casu ambiguo est opus
citato eſt opus viro, qui in operibus ea ſæpenumero fuerit contẽplatus. Vbi vero omnia vel ma exercitato viro
la, vt nunc, fuerint, vel bona, cuiuis patet quod futurum ſit. Cum enim deijciẽte aluo deficere ani
C mam ſignum per ſe malum ſit, pari modo & malum vocis priuatio: ſi præterea æger neruorum
diſtentione conflictetur, vel ſingultiat, vel faſtidijs refertus ſit, manifeſtius indicabit periculum.
Si præter hæc & aliud quodpiam malum ſuperuenerit ſignum, vt circa faciem ceruicẽq; ſudo-
res, atq; adhuc quæ nunc à ſcriptore huius libri dicuntur, nullo quod bonum ſit malis permiſto,
ſigno, ꝙ talis de neceſſitate ex ſignorum malorum aceruatione morietur, notum euadit. Adie-
ctum autem in fine dictionis πνευματωθέντες, id eſt ſpirituoſi facti, tãquam ænigma, ceu quippiã
eorum quæ de neceſſitate fore conceduntur, quicquid ſignificet, ſiue ſpirituum copiã, quibus vẽ
ter inflari poſſit, ſiue magnam & frequentem reſpirationem. quam ſanè his quas comitatur af-
fectionibus haudquaquã bonam eſſe didicimus, veluti & eam quæ ventris eſt. Quapropter ve-
Al. ἀσαφῆς ſtiganda alia ſigna non ſunt, his de neceſſitate antegredientibus. Nondum enim ex his veluti ex
obſcura nonnullis quæ caſu eueniunt, futurorum ſecũra quædam ſit prænotio.

63 *Quibus per febres crura tuberculis afficiũtur, eaq; tractu temporis manente etiamnum febre non maturuerint, fau
cibusq; haudquaquam tumentibus irrepſerit ſuffocatio, non maturuerint inquam, ſed extincta ſint, ijs ſanguis è na-
ribus fluere conſueuit. qui ſi multus fluxerit, morbi ſolutionem portendit: ſi non multus, morbi prolixitatem. Quo mi
D nus uero fluxerit, eo deterius & prolixius erit malum. ꝙ ſi & alia facilia fuerint, pedum dolores ſunt expectandi. qui ſi
pedẽ affecerint, & doloroſus perſeueret, inflãmeturq; & non leuetur, dolores poſt paulo ad ceruicẽ peruenĩẽt, clauicu
lãq;, & pectus, & articulũ. Nẽpe & hic tuberculoſus fieri debet. Quibus extictis, ſi manus uel cõtrahãtur uel tremulæ
fiant, talem neruorum diſtentio prehendit, & deſipientia. ſupercilijs oriuntur quæ φλυζάκια uocant, ruboreſq; ægrum
habent. & ex palpebris altera ad alteram germinat. dura prehendit phlegmone. tumet uehementer oculus, & deliriũ
ualde creſcit, intenditurq;. atq; noctu magis quàm interdiu indicatur. Signorum autem multa fiunt in numero impari
magis quàm pari. Vtro tamen horum fiant, pernicioſi ſuperueniunt.*

Qui librum hunc confecit, is hæc omnia quæ dicta ſunt, deinceps inter ſe cõtemplatus vniuer
ſalem quendam particulari ex obſeruatione ſermonem temere feciſſe mihi videtur. Melius ſiq-
dem erat, ſi quo Hippocrates modo in epidemijs {morbis} ſcribere conſueuit, is ita feciſſet prę-
fatus quidem ab initio patientis nomen, deinde dies in quibus ſingula facta ſint, narratione aſſe-
cutus, vt & in ipſis quæ nunc dicta ſunt ſymptomatis facere potuit. Nempe in cuiuſpiam cruri-
ribus orta ſint tubercula, eaq; non recipiant maturitatem, febriat quoq; is, & ſuffocationẽ incur-
rens ab his liber ſit tuberculis. exiſtimabit profecto quis ſurſum factam humorum qui crus infe
ſtabant tranſmutationem, quæ in horum trãſitu ſuffocationem homini peperit. Si ergo talis, (vt
Hippocrates dixit) euaſurus eſt, profluere per nares ſanguis poterit. qui ſi multus fuerit, morbũ
ſoluet:

ſoluet:ſi non,protrahetur ægritudo.Et ſi reliqua bene fiant,ſuccedantq́;,rurſum ad pedes decũbere huic dolor poterit.Quod ita factũ eſſe ſtatuatur, veluti ex his hominẽ πυριφλεγῆ factum eſſe,quod caliditatem multam circa pedẽ manifeſtare conſueuit, vel febrem multam igneamq́; & flagrantẽ.Et ſi poſt hæc non ſoluta fuerint ſymptõmata,reuerſa iterum ad ſuperiores partes humorum copia dolores pariet ĩ collo,clauicula,humero,& pectore. Vt aũt huic omnia hæc abſq; ratione contigerunt(nempe id extincta eſſe fuit)ita manus tremulas factas eſſe ſtatuatur.deinde neruorum diſtẽtionem,ꝙ ad neruoſas partes decubuerit humorum copia,principiumq́; ipſorũ prehẽderit,vnde deſipientia,ſubſecutã eſſe.Contemplatus igitur auctor quẽdam ex ijs qui ita affecti ſunt,φλυκταίνας in ſupercilijs habentem(nẽpe id ſignificant φλυζάκια)omnibus ita habentibus futurum ſymptoma hoc temere pronunciauit.Idẽq; de ijs quæ continuata ſerie ſcripta ſunt, ſermo exiſtit.Nempe quod vni ita affectorum vel duobus factum eſt,id ad omnes extẽdens, ait & ipſos rubores habere,& ex palpebris alteram ad alteram germinare, duram quoq; fieri phlegmonem,& vehementer tumere oculos.Quorum cætera quidem cuiuis patẽt,ſed ex palpebris alteram ad alteram germinare eſt ambiguum, vtrum'ne ſignificare voluerit, quandam ex parte earum exurgentem conſertionem,vel carnoſam quandam germinationem, ab altera quidẽ enaſcentem,ſed ad alteram ſeſe extendentem. At vero ſi rei huius quo pacto inuẽtio quippiam vtilitatis afferret,de ea amplior fuſiorq́; foret ſcrutatio.

*Al. morbi

64 *Hos ſi ab initio purgare uolueris,id ante diem quintum facito, ubi uenter murmurauerit, ſi non, à medicamentis abſtineto. Verum ſi murmurauerit,fuerintq́; excrementa bilioſa,ſcammonia mediocriter purgato. quantum uero ad aliam pertinet ſanationem, quamminime exhibebis tum potus,tum ſorbitiones, ut melius æger habeat,niſi decimamquartam fuerit egreſſus.*

Sanationẽ prædictæ concurſionis ſcribit,quam nominatim perſtringere mihi,vt dixi,nõ placet,cum etiam & ſanatio nihil cõmune habeat pręter ea quę ſępius ante ſunt enarrata. Ait ſiquidem conſiderandam aluum,quam per murmurationes cognitam, purgãdam eſſe præcipit.& ſi bilioſa deorſum repant,ſcãmoniam bilioſa expurgãtẽ exhibet.Quod vero ad reliquum ſanationis attinet,ſorbitiones perquam exiguas miniſtrari præcipit,quouſq; decimum quartũ pertranſierint diem,qua oratione morbum ante decimumquartum diem coqui non poſſe ſignificatur.

65 *Cum febricitanti decimoquarto die uox intercepta fuerit,tantum abeſt ut morbus celeriter tum ſolui,tum diſcedere conſueuerit,ut etiam diuturnitas ipſi indicetur.Cũ ergo in eo die apparuerit uocis interceptio, morbus protrahitur.*

Dictio hæc his ſuperfluit qui mala ſymptomata maiori prædita eſſe facultate didicerunt, cum in diebus iudicatorijs apparent.Nẽpe qui librum hunc ſcripſit,nunc in re vna quę decimoquarto diei eſt particularis,hoc eſt vſus vniuerſali. Nẽpe vt diebus cæteris iudicatorijs,ſic & decimaquarta ſi malum aliquod ſymptoma apparuerit,id maiorem habet efficaciam. Annotare autem oportet quod futurum eſt,neq; ſimpliciter,neq; vt res tulerit,ſed cum definitione. Nam ſi ex ſignis bonis quæ maiorẽ habent efficaciam,laboranti quædam affuerint,longiori tp̃e ſaluari æger poterit.At ſi nullum tale fuerit,morietur,nequeunte morbi cõcoctioni ſatisfacere virtute. Qui igitur hæc ſcripſit,prolixiorem omnino fore morbum male pronũciauit. Nempe & is cito mori poteſt cui vox decimoquarto die interrupta eſt,ſi cũ ſæuis alijs notis factũ fuerit hoc ſymptoma.

66 *Cum febrientis lingua quarto die turbata quædam loquitur,uenterq́; liquida bilioſa deijcit, talis delirare conſueuit.Sed obſeruare oportet quod euenientibus ſuccedit.*

Id quoq; & in alio quodam die apparet,verum ſi quarto apparuerit,in primis periculoſiorem ſeptimum fore demonſtrat.id eſt quæ illo die futura ſunt.

67 *In acutis morbis quæ æſtate & autumno fit repentina ſanguinis deſtillatio,robur,multamq́; in uenis inflammationem ſignificat.Itemq́; ꝙ poſtero die urina tenuis apparebit.Et ſi æger ætate floruerit, fueritq́; corpore ob exercitatiões bene carnoſo uel melancholico,uel ex potatione manus tremulæ fuerint,delirium uel cõuulſionem prædicere bene eſt.*

Dictio quoq; hæc ſymptomatum multorum quæ non in ægro omni coeunt conueniuntq́;, implicationem permiſtionemq́; habet, quo fit,vt inutilia ſint, quæ ad hunc ſcribuntur modum, cum doctrina ab vniuerſalibus recipiat commoditatem,quo Hippocrates modo facere conſueuit.Dictum autem eſt quòd vniuerſalium,quę quidem perpetua ſunt,primam habent virtutem vtilitatemq́;,quæ vero magna ex parte ſunt,ſecundam.Quòd ſi anceps quippiam vel rarum fuerit,id ad doctrinam inutile cenſetur. Quæ igitur recenſuit,particulatim contemplemur. atq; ante omnia quod primo eſt dictum.In acutis morbis,quæ æſtate & autumno fit repentina ſanguinis deſtillatio,robur,et multam in venis inflammationem indicat.Melius ſiquidem erat,pronunciare quod robur venas curatione egere indicaret.Nouimus enim quòd ſanguinis è naribus ſtillationes malum ſemper quippiam eſſe ait,propterea quòd natura quidem cõcupiat quod ſuperfluum eſt excernere,ſed ob propriam imbecillitatem nequeat, vel ſanguinis craſſitiem, vel partium denſitatem,vel quædam ex his,vel propter omnium concurſum.Cum autem malum ſemper hoc

Sanguinis stillatio e narib. fit uel ob uiriũ imbecillitatẽ, sanguinis craßitiem, uel partiũ densitatem

A per hoc signum sit, magisq; quòd primis tum æstatis, tum autumni temporibus virtutem ipsius intendi contingit, (nempe in eis diebus flaua redundat bilis, ambiensq; nos aer calidus est: quo fit vt sanguinem vtranq; ob causam, bene fluentē esse oporteat) magnitudo quędam causæ indicatur propter quam fluere inhibetur, quam robur esse ait, forte densitatem ita appellans. Quòd porrò ita affecti venarum curatione egeant, nondum ostēdit, prius quàm astruat quamnam dicat curationem, nec tamen dixit. Prædictionem prȩterea primam dixit, quòd scilicet postero die vrina tenuis apparebit, non solo eo die de necessitate crudis apparentibus, verum quoq; & alijs præcedētibus. Conuulsionem quoq; & desipientiā fore ait, si laborans ætate floruerit. Præterea & exercitati, & bonæ ipsius carnositatis meminit, & temperamēti. Nempe melancholicus, nomen est temperamenti. Huc adde ꝙ ex potatione eū manus habere tremulas ait. Hęc ergo symptomata possunt inter se complicari, non tamen de necessitate, neq; magna ex parte succedent desipientia & conuulsio.

68 *Et si paribus quidem diebus superuenerint, melius: in iudicatione autem perniciosum, nisi multus abunde effusus sanguis uiam redundantiæ fecerit, uel per nares, uel per sedem, uel per abscessus, uel commutationes, uel* B *ad hypochondriorū dolores, uel ad testes, uel ad crura. Coctis autem his, uiæ patent sputis, urinæq; excernuntur crassæ, leues, & albæ.*

Gemina est scriptio in hoc verbo ἐπιγίνεσθαι, id est superuenire, vna quidem scripta per τ elementum tertia syllaba, altera per γ. Verum siue per priorem scriptionem ægros diebus paribus ἐπιτείνεσθαι, id est intendi dixerit, siue secundum posteriorem prædicta symptomata diebus paribus ἐπιγίνεσθαι, id est superuenire affirmauerit, non continuo existit & melius, quanquam id dixit. Neq; enim si pares fuerint, intueri oportet, sed si & iudicatorij. Nempe quartam, quę par est, & ipse ex ordine paulo ante maximam habere facultatem asseruit. Cæterum quod deinceps dicitur, verum existit. Nā si sanguis multus, quouis modo id fiat, excretus fuerit, salutis spem habet. Præterea & per abscessum ipsos, & per commutationem seruari ait: abscessum quidem ferè sua peculiari appellatione declarans: sed commutationem cum ait, ad hypochondriorum dolores, vel ad testes, vel ad crura. Differunt autem inter se ꝙ ἀπόστασις, id est abscessus iudicationē infert, ægrumq; à molestijs omnibus liberat. μετάστασις autem, id est commutatio, aliarum habet principium accessionum offensionumq;, vt & aliud exigat tempus ad coctionem mali corporis locus, C ad quem infestantium humorum facta sit cōmutatio. Eam ob causam adiecit, Coctis autem his permeationes fiunt sputis, vel crassis vrinis læuibus & albis: signa coctæ commutationis edocēs ex coctis, tum sputis, tum vrinis.

Sanguis multus excretus quouis modo spem salutis habet

69 *Febri singultuosæ laserpitij succum, oxymeli, daucum tritum propina. galbanumq; ex melle & cyminum in eclegmate, posteaq; sorbendum ptissanæ cremorem dato. Talis autem euadere non potest, nisi sudores superuenerint iudicatorij, & somni æquales, urinæq; exierint crassæ & acres, aut in abscessum confirmetur morbus.*

λύγγας & λύγγους, id est singultus, appellare consueuerunt. Sunt aūt motiones quædam stomachi conuulsoriæ. quas quidem fieri aiunt propter immoderatam, vel inanitionem, vel repletionem. Quæ si propter inanitionem fiant, ferè sanationem non recipiunt: si vero ob repletionē fuerint, ab ijs quæ infarcta secant absterguntq; sanantur medicamentis. Quo è numero sunt quæ in hoc loco scripta sunt. Videtur autem & nunc morsus is fieri propter acrimoniam stomachum mordentem, vt cum quispiam piperis plus vel simile quippiam deuorauerit. Et sanè fuerunt ex febrientibus qui in singultu rodentem acerrimumq; vomuerunt humorem: à quo tandem symptomate sunt liberati. verum febris huiusmodi nequaquam singultuosa appellatur. Nē- D pe vt singultuosa vocitetur, permanere amplius debet singultus, vel etiam per totum morbum simul cum febre exacerbare. Febrē hāc per sudores iudicatorios, somnosq; ęquales, vacuatasq; vrinas, tum crassas, tum acres sanari ait, talibus quidē vel excretis, vel in abscessum confirmatis.

Singultus est motio stomachi conuulsiua facta uel a repletione uel inanitione

70 *Coccalus, id est nux pinea, & myrrha in eclegmate exhibeantur, bibantq; oxymelitis perquam exiguum.*

Scriptum quoq; & inordinate hoc est. Cōmodius siquidem fecisset, si pauloante in ea orationis parte qua eos sanauit quibus tum thorax, tum pulmo per sputa expurgari debent, id scripsisset, & non febri singultuosæ adiecisset. Et sanè quod dicitur obscurum est et claritate destitutum, Nempe κόκκαλος ab ipso dictus, nō ita, sed κῶνος magis ab antiqs Græcis appellitatur, veluti à recentioribus medicis prope modum omnibus στρόβιλος. Consueuit autem ex eo eclegma conficere vbi maxime pinguis fuerit, id est vbi multam circūfusam habuerit quæ peculiaris sit resinam. Coquunt autem fructum hunc in aqua cum prassio, hoc est marrubio, recēti, mox decocto mellis exiguum miscent, coquuntq; iterum donec mellis accipiat crassitudinem. quo ad hunc modū confecto medicamento vtimur ad thoracis pulmonisq; expuitiones. Quo autem modo & alia quædam medicamento huic sæpius immittunt, ita & auctorem libri huius myrrham immittere, verisimile est, quod postea velut compēdio manifestauit inquiēs, Coccalus & myrrha in eclegmate exhibeantur. Potest autem & ipsos qui eduntur cœnos cum myrrha exhibere, atq; huic for

tasse

tasse mel non perperã medicamento misceri intellexerimus. Sunt qui dictionẽ hanc ab ante scripta separant, seorsumq; scribunt. alij finem ante scriptæ principium huius efficiunt hoc pacto, Si autem abscessus confirmentur, coccalus & myrrha in eclegmate exhibeãtur. vt morbis in abscessum confirmatis ea medicamentum esse intelligamus. quod à ratione alienum censeo propter id quod ita infertur, Bibantq; oxymelitis perquam exiguum. Nẽpe in singultuosa febre formidãdum acetum præcipit ratio: In his vero quæ in abscessum confirmantur, nequaquam. Eã ob causam sunt qui dictionem hanc quadantenus quidem antea scriptæ coniungant copulentq; : sed quadantenus separant: atq; adiecta coniunctione, autem, ita scribunt, Si autem in abscessum firmetur morbus: tanquam de singultuosa antedicta febre id dictum sit. volẽte auctore si in abscessum aliquando firmari contigerit singultuosam febrem, coccalum cum myrrha exhibere, & copiosam oxymelitis vitare potiõem. Syllaba autem vltima verbi huius ϛηρίζει, id est firmetur, siue per ζ literam scribatur, siue per ξ, nullam quæ insignis sit, facit sermonis mutationem. B

Aqua hordei raro apud viros antiquos reperitur

Quòd si supra modum siticulosi fuerint, bibant aquam hordei. 71

Q; potum hunc tanq; sitim adimentem exhibeat, est manifestum. Sed melius fecisset si prius quonam pacto parare hordeũ oporteat enunciasset. vtrum'ne simpliciter madefacere, vel ex eo zythum vt huius temporis homines, conficere, vel quouis alio parare modo. F

In peripneumonijs & pleuritide ita considerare oportet, si febris acuta fuerit, si dolores lateris uel alterum, uel utrũque infestent, & si æger in ea quæ sursum fit spiritus latione laboret, tussesq; adsint, et sputa educantur, rufa uel liuida, uel & tenuia & spumosa, & florida, & si quippiam aliud discrepans † præter ea quæ didicimus. 72

† Præter e[a] fieri consue[ue]runt, habea[nt] hos ita reg[ere] oportet.

Pleuritidis peripneumoniæq; tum magna, tum effatu digna quidẽ omnia in legitima libri huius parte sunt definita distinctaq;: sed quæ medicis omnibus patent, ea sunt pretermissa. Talia autem sunt quæ impræsentiarum ab auctore scribuntur. Et primum quidem à veteribus empiricis appellata syndrome. quam veteres affectibus confidentia symptomata appellabant. si videlicet febris acuta, dolorq; lateris vel alterius, vel vtriusq;, & potissimum qui in exspiratione fit: Nempe id est, Et si eger in ea quæ sursum fit spiritus latione laboret: tusses adsint, & sputa educantur, rufa vel liuida, & tenuia, & spumosa, & florida, & quouis aliter modo preter solitum euariantia. Nempe hoc significat inquiens, Et si quippiã aliud discrepans habent præter ea quæ didicimus. Quæ oĩa in pleuriticis peripneumonicisq; apparere ait si contingãt. Sed hos ita regere oportet.

Si dolor sursum penetrauerit, uel clauiculam, uel mammam, uel brachium, uenam brachij internam secare oportet qua dolor afficit parte. 73 G

Rursus & in præsenti loco partis legitimæ sententiam elaborat. quoniam in ea pretermissum est quod simul cum dictis intelligitur. adijcitq; illud venam scilicet secandam recto à latere dolẽte tramite. quod exposuit inquiens, Venam brachij internã secare oportet qua dolor afficit parte. sed manifesta vsus breuitate, orationem negligẽtius percurrit. Nam venam cubiti dicere debuit, cum venam brachij dixit.

Sanguinemq; auferes pro corporis habitu, anni tempore, ætate, & colore. ampliusq; non ueritus si dolor acutus fuerit, ad animi usq; defectionem detrahes. 74

Rursus hoc in loco plus quàm mediocriter scopos detractionis sanguinis omnes recẽsere conatus, quosdam silentio præterijt. Neq; enim virtutis meminit, neque sanguinis mutationis, nec vero regionis, nec constitutionis. Plus autem auferre atq; ad animæ vsq; defectionẽ id audacter agere precipiens, deliquit sanè in dictione, cum adiecit quam ob causam audere cõueniat. Nempe q; dolor acutus sit, plus quidem sanguinis vacuamus: sed fluere sinimus, nõ quia acutus sit, sed ob alia. vtpote si virtus robusta fuerit, floruerit ætas, sanguis abundauerit, & laborantis natura tum densior, tum durior, atq; egre magis perspirabilis, & sanguinis copiosi fuerit. anni etiam tẽpus, & constitutio bene temperata: sic sanè & regio. Nempe q; ad animæ vsq; defectionem sanguinem auferre non vereamur, nobis ex his accidit. H

Clysterem postea exhibebis. 75

A sanguinis missione clysterem exhibere iubet. Sed melius erat adiecisse: si non sponte probe deiecerit aluus.

Si dolor sub thorace fuerit, ualdeq; infestauerit, pleuritico uentrem subpurgabis, nihilq; dum purgabitur dabis. à purgatione autem oxymeli. ueruntamen purgans medicamẽtum quarto die ministrabis, { tribusq; primis diebus clysteres exhibebis. quibus si non leuetur, ad hunc purgabis modum. Custodies deinde ægrum donec ad febris priuationẽ & septimum peruenerit diem. qui si in tuto esse uideatur, in primis exiguum tenuemq; cremorem, eumq; melle miscẽs dabis, si uero facile reuocatur, & facile spirat, lateraq; non doleãt, sensim crassiorẽ copiosiorẽq; et bis die ministrabis. } 76

Pleuriticum nominauit, id quod ab Hipocrate in legitima libri huius parte est dictum. vbi ita

habentes

A habentes pleuriticos purgat. facit autem id duobus modis. Quarto vero die medicandum indiſtinctè pronunciauit. Neque enim inter initia aliquod remediorum huiuſmodi ægro iniungere oportet deſumpto à numero dierum ſcopo. Sed quod Hippocrates recenſuit, eſt exequẽdum. Nam vel ſtatim ab initio prius, quàm in partem aliquam confirmentur humores, medicandum, vel poſtea cum ad maturitatem perducti fuerint. Quam ob cauſam & prima interdum die, & ſecunda, & quarta, & interdum quinta medicamẽta dedimus, & non in quarta ſolũ quo modo is dixit.

77 *Quòd ſi non facile liberetur, potionis minus, ſorbitionem exiguam, cremoremq́; tenuem, & ſemel exhibebis, atq; eo quo melius degit tempore, quod ex urinis deprehendes.* {*Nempe in iſtiuſcemodi morbis ſorbitio ante urinarum ſputorumq́; concoctionem danda non eſt. Quòd ſi purgatus multa deiecerit, dare oportet, minus tamen & tenuius. Non enim ob uaſorum uacuationem dormire neq; concoquere poterit ſimiliter, neq; indicationes ſuſtinere: Verum ubi crudorum colliquatio facta fuerit, & quæ renituntur reiecta, nihil obſtabit.* }

De particulari cibi exhibendi tempore agens Hippocrates, & libri huius auctor in ijs quę ſupra ſcripta ſunt, eam quæ tum in thorace, tum in pedibus eſt, caliditatem animaduertendam eſſe voluerunt. Nempe vrinarum conſideratio ad vniuerſalem victus formam, nõ ad particularem

B commoda eſſe videtur. Quo fit vt non recte hoc in loco cremorem tenuem ſemel exhibendum eo quo melius degit tempore, deprehendendumq́ʒ ex vrinis. Nempe tametſi breuiſſimã in particularibus acceſſionibus ad melius inclinationem vrinæ habuerint, tempus tamen huiuſmodi non vſqueadeo protrahitur, vt has recondamus, expectemusq́ʒ vtrum nebulas vel ſublimes vel ſubſidentes habuerint. Hæc ſiquidem non pauco fiunt tempore. Atqui in acutis morbis interdũ ægri in declinationis principio de neceſſitate ſunt alendi.

78 *Cocta autem ſunt ſputa, cum puri ſimilia fuerint: Vrinæ autem, cum hypoſtaſes erui modo ſubrubras habuerint. Cæteris autem laterum doloribus tepefactoria apponere, & ceromata nihil uetat, cruraq́; & lumbos calido inungere, & pinguedine illinere. hypochondrijs quoq; aduſq; mammas ex lini ſemine cataplaſma imponere. Vbi autem peripneumonia ad ſtatum peruenerit, quando non repurgantur, auxilium non habet, & mala eſt ſi laborans ægre ſpirauerit, fuerintq́; urinæ tenues, & acres, atq; ſi ſudores circa ceruicem caputq́; oriantur. Nempe ſudores huiuſmodi mali ſunt, uincente ob æſtum impetumq́; & uiolentiã ægritudine, niſi urinæ multæ & craſſæ prodierint, & concocta exierint ſputa. Vtrum autem ex his ſponte euenerit, ſoluit morbum.*

C

[Ne]qʒ fui ipſi[...] [...]t memor [...]n ad hũc [...]cum de co[...] [...]vrinis ſu[...] [...]cripſerit, [...] Hippocra[...] [...]ui aliter di[...], nempe [...]rina &c.

† Neqʒ auctorem hunc de coctis vrinis ſupra ad hunc ſcripſiſſe modum recordor, neqʒ Hippocratem aliter aſſerere quàm quod vrina optima ſit, quæ ſedimẽtum habet, tum album, tum læue, tum æquale. Cętera quæ de peripneumonicis pleuriticisq́ʒ in orationis textura narrantur conſpicua ſunt, tum vbi libri huius auctor ab Hippocratis recedit ſententia, tum vbi maxime, vel prorſus, vel aliqua ex parte huic annuit & conſentit.

Peripneumoniæ eclicton ſeu eclegma. Galbanum & nucleum pineum ex melle attico dabis, abrotonum ex oxymelite. Piper quoq; & nigrum elleborum ubi ferueſeceris pleuritico etiam circa initia dolenti bibendum offeres. Quòd ſi panacem ex oxymelite ferueſactam percolatamq́; propinaueris, benefacies. Proderit autem & hæc hepaticis, aut ex ſepti tranſuerſi dolore affectis, atq; his omnibus qui aut per aluum aut per urinas expelli deſiderant ex uino & melle. Verum quæ uentri expurgando exhibiturus ſis, ea cum mulſa aquoſa, & multa propinabis. 79

Medicamentum primum ſecundumq́ʒ ſputa educunt. Sed quod ex elleboro nigro conficitur ventrem ſubducit. Quod vero ex panace eſt, quibuſnam vtile ſit, recenſuit.

80 *Dyſenteria quæ ceſſauit abſceſſum uel tuberculũ aliquod pariet, niſi deſierit uel ĩ febres, uel ſudores, apparuerintq́; urinæ craſſæ, & albæ, & læues, uel in tertianas, uel in uarices, aut dolor in teſticulum uel crura uel coxam firmetur.*

D Sermo quoqʒ præſens ſine definitione & diſtinctiõe eſt prolatus, quod neqʒ qualem dicat dyſenteriam demonſtrauerit, quod neqʒ omnis quæ ceſſauerit, hæc inferat.

81 *In biliosa febre morbus regius cum rigore ante ſeptimum diem enatus morbum ſoluit. ſi uero abſq; rigore præter tẽporis occaſionem ſuperuenerit peſtiferum.*

Neqʒ proculdubio ante ſeptimum diem cum rigore enatus morbus regius febrem ſoluit, neque poſt ſeptimum. Sed ſanè ita diſtinguere oportet. Febricitantibus morbus regius ſuperuenit, interdum quidem tanquam affectionis hepatis ſymptoma: Interdum quoqʒ & natura bilem per cutim excernere contendente, ſed nequeunte: veluti in abſceſſibus omnibus fieri conſueuit. Verum in aphoriſmis de huiuſmodi morbis regijs eſt enunciatum.

82 *Lumborum tetanus, atque in melancholicis per uenas ſpirituum interceptiones cum fuerint, ſanguinis detractione ſoluuntur.*

Cum inquit propter melancholicum ſanguinem in venis redundantẽ ſpirituum interceptiones fiunt, ſanguinis miſſio ſoluit, ſi interceptionem dicit ſpirituum qui in arterijs ſunt (nam & arterias, antiqui venas appellabant) quænam alia fuerit quàm pulſus carentia priuatioq́ʒ: Græcis ἀσφυξία

ἀσφυξία dicitur: ſi vero eorum qui in pulmone ſunt ſpirituum, interceptionem dicit, rurſum & appellatam apnœam, quaſi non reſpirationem dixeris, obſcure īſinuabit. Poteſt quoq; ſanguinis tum copia tum craſſitudo non arterias modo inflare vt permeare non poſſit, verum quoque & proprie appellatas venas. E

Cum autem ob tendines uehementer in anteriorem reuelluntur partem, ſudoresq; circa ceruicem faciemq; oriuntur, morſis ob laborem areſcentibus† {ijs qui ad οὐραῖον, id eſt caudam uergunt} tendinibus: craſſiſſimi, hi ſpinam cōtinuant, qua maximæ enatæ copulæ ad pedes uſque finiuntur. Is ſi neque febris, neque ſomnus ſuperuenerint, fuerintq; ſecutæ coctionem habentes urinæ, ſudoresq; indicatorij, uinum creticum uinoſum bibat, edatq; polentam coctam. Cerato quoque perungatur. & crura ad pedes uſque calidis in pelui madefacta, ſuperimpoſito uelamine contegantur. brachia item ad digitos uſque inuoluantur. Spinam præterea à ceruice ad coxam uſque molli pelle, quæ pinguedine & cera illita ſit, uelabis ita, ut anteriora etiam contineantur. Intermiſſisq; quæ per utriculos fiant, fomentis, calida perfundes aqua, linteo obuolues, et {in cōclaui} cubare ægrum facies. Ventrem autem ipſum non admodum ſolueris niſi balano, ſi longo iam tempore ſe continuerit, idq; ſi bene tibi proceſſerit. ſin autem, mōdi radicem in uino odorato tritam & daucum mane ieiuno prius quàm madefeceris propina. Poſt hæc cito farinam coctam tepidam uoret plurimā. uinumq; cum uoluerit, bene temperatū ſuperbibat, idq; ſi ad melius tibi proceſſerit: ſi non, prædicere te oportet. 83

† Græce οὐρωδέων eſt caudal[...]

* Al. μέσ[...] mediæ

* Al. mol[...]

F

Sermo quoq; hic indiſtincte & indiſcrete eſt prolatus, præter id quòd & nomina quædam impropriè ſcripta ſunt. Nempe ob laborem morderi tendines impropriè eſt dictū, verbo hoc mordere acribus humoribus & non doloribus quadrante. præterea & quod in principio dictiōis dicitur, Vehementer in anteriorem reuelluntur partē. Deinde ait, Areſcentibus† { qui ad οὐραῖον, id eſt caudam vergunt} tendinibus: qui craſſiores ſpinam continuant. Eos qui vſq; ad caudam ꝓtenduntur, ita vocans. Appellant autem οὐραῖον, oſſis extremum. Q; ſi partem vtranq; tendi manifeſtare voluerit, atq; tum in ſcapulas, tum in pectus tetanum intēndi, fieri ſanè poteſt. quo modo paulo ante dixit, Tetani lumborum. Non tutò autem morbi facilitatem ex vrinarum concoctione prænoſcit. Nēpe tametſi febris cruditates ꝑ vrinas manifeſte iudicent, morborū tñ muſculos infeſtantium, haudquaquam ſecura eſt per vrinas ſignificatio: ſed hoc qdē exiguū. Vinū aūt his indiſcrete exhibere vtrum'ne ob frigiditatem paſſus æger fuerit, an aliam ob cauſam nō exiguum eſt delictum: immo petulans potius immodeſtumq;. Abſq; item ratione dictum eſt ventrem ſoluendum non eſſe niſi balano. Nempe in huiuſmodi morbis commode interdum ſoluit. Cætera dictionis manifeſta ſunt.

† Græce ὀ[...]δέων. i. cau[...]bus.

* Græci a[...] habēt nor[...] τένεσθαι[...] di. ſed ἐπι[...]σθαι. i. ſup[...]nire.

Morbi omnes ſoluuntur uel per os, uel per aluum, {uel per ueſicam, uel per aliam quæ talis ſit, partem. ſudor autē morbis omnibus eſt communis.} 84

G

Sermo hic neq; vniuerſalis eſt, neq; communiter ineſt omnibus, neq; enim per hæc ſolū morbi ſoluuntur, verum quoq; & per vterum, & per ſanguinis è naribus eruptionem.

Quibus à capite fluxio eſt, his elleborum dare oportet.

Elleborum dare omnibus quibus à capite fluxio eſt, non eſt neceſſe. Nempe interdum capiti ſoli prouidere conſueuimus. 85

Quicunq; propter abſceſſum, uel phleborrhagian, uel incontinentiam, uel aliam quampiam fortem cauſam ſuppurantur, his ne elleborum dederis. neq; etenim proderit. & ſi quippiam afficiatur æger, feciſſe id uidebitur elleborus. Si uero corpus diſſoluatur, uel caput doleat, uel oppleantur aures, uel nares, uel ſputatio, uel genuū grauitas afficiat, uel corpus præter ſolitum tumeat: quodcunq; horum contigerit, dabis. modo hæc neq; ob potum fiāt, neq; ob ueneres, neq; ob triſtitiam, neq; ob uigilias. Si enim quippiam horum cauſam fecerit, ad id curationem dirigere oportet. 86

Phleborrhagian, venarum ruptionem dicit. Q; aūt neq; ex huiuſmodi cauſa ſuppuratis, neq; ijs qui propter abſceſſum, neq; ob cauſam aliam, afficiuntur, dare elleborū oporteat, nemo ignorat. Sed qui ob incontinentiam intemperantiamq; ſuppurantur, perperā in hoc recenſentur catalogo. Intemperantia ipſa per ſe intemperantes lædente, vt redundantia, cruditate, crapula, venere multa, vigilijs, & quibuſdam ſimilibus. Cæterū prædicēs quibuſnā elleborū exhibere oporteat, īquit, Si vero corpus diſſoluatur. i. fractum admodum reddatur, abſq;. ſ. manifeſta cauſa, vel dolor in capite diuturnus & ſolutu difficilis fuerit: Nēpe & id te ſubaudire oportet in capitis dolore, & deinceps in ijs quæ ſerie continuata dicūtur omnibus: oppletis. ſ. auribus, naribus, & ſputatione. Adijcit & genuum grauitatē dolorēq;, & corporis præter ſolitum tumorē. In omnibus ſiquidē ijs quæ ſine manifeſta cauſa facta ſunt, vult elleborum exhiberi. Diuertēs aūt ſermonem vniuerſalem ad particularia inquit, Modo neq; ob veneres, neq; ob curas, neq; ob vigilias dicta facta ſint. Si enim ex horum aliquo facta ſint, pugnandum aduerſus efficiētem cauſam præcipit. Quænam autē ex his omnibus quæ recēſuit, vere diligēterq; dicta ſint, & quæ non, didiciſtis tum in Hippocratis libris, tum in commentarijs noſtris. H

Dolores ex itinere ſi fuerint, laterum, dorſi, lumborum, & coxarum, & qui inter reſpirandum dolent occaſionē habentes 87

A *bentes. Sæpius enim dolores ex crapula cibisq; inflantibus ad lumbos & coxam uenire consueuerunt. Quibus talia fuerint, urinæ difficultas accedit. Horum iter causa est, coryzæ item & raucedinis.*

Sine ordine hæc interpretatus est. Nam prædicens dolores ex itinere, laterum, dorsi, lumborum, & coxarum, rei inanis exhibitionẽ repræsentationemq; fecit, perinde atq; quonam modo hæc curentur esset dicturus. Deinde facto ita additamento, Sæpius enim dolores ex crapulis cibisq; inflantibus venire cõsueuerunt: intulit, Quibus talia fuerint, vrinæ difficultas accedit. Post hęc quoq; inquit, Horum iter causa est, coryzæ itẽ & raucedinis. acephalũ vt quispiam dixerit, id est sine capite & vertice rei faciens sermonem.

88 *Quæ ob uictus rationem eueniunt, multa quidem unusquisq; pro non assueta uictus forma maxime declarat. Nam qui prandere non consueuerunt, & pransi fuerint, his tumor uentris ingens accidit, dormitatio, † & plenitudo. ꝙ si supercœnauerint, uẽter turbabitur, {hi à balneo (confert enim) dormiant. expergefactiq; plures lenta ambulatione absoluant circuitus. & si uentrẽ exonerauerint, cœnent, parumq; uini sed meracioris bibant. Si uentrem non exonerauerint, corpus calido perungant. Et si sitiuerint, uinum aquosum album & dulce bibant: si non, amplius dormiant, conquiescantq;. Cæterum talis instituatur uictus, qualis ex crapula laborantibus institui solet. Pocula aquosiora tarde meant, ac ueluti in orbem aguntur, circaq; hypochondria innatant, & non decurrunt ad urinas.*

†Græci cod. ...ig addunt ...ταςμός. i. ...ctio, & ita ...i vetus tra... ...ao.

B *Quibus qui repletus fuerit, nullum celeriter ex his absoluet opus, quæ compositum corpus ui & celeritate conficere potest. Maxime autem quiescat donec cum cibis concocta fuerint, Meraciora uero & austeriora palpitationem in corpore atq; in capite pulsum efficiunt. His bene fuerit si superdomiant, calidumq; quippiam sorbeant ex ijs quæ suauissima habent. Ieiunium enim aduersus capitis dolorem crapulamq; malum est. Qui semel tantum die cibum assumunt, imbecilli fiunt, & calidum mingunt, utpote præter consuetum uacuati. os ipsis salsum efficitur, & amaricat. atq; in quouis opere contremiscunt, tempora contenduntur. cœnamq; non ita concoquere perinde atq; pransi fuissent, queunt. Minus igitur quàm censuerunt bibant, liquidioremq; mazam panis loco assumant. atq; ex oleribus rumicem, uel maluam, uel betas, & ptissanam. Dum autem cibantur, uinum modice bibant, aquosiusq;, atq; à cœna parum ambulent, donec excurrat urina minxerintq;. †}*

...ræci cod. ...ũt χρῆσθω ...αὶ ἰχθύσιν ...οῖσι.i. pisci... præterea ...is vtant.

Totum hunc sermonem in legitima libri huius parte abunde, tum elaboratum, tum explanatum scimus. quo fit, vt ex illis quæ modo dicãtur simili possis tum discernere, tum iudicare. Neq; mihi diutius morari in his est necesse.

89 *Cibi autem maxime notas & indicia faciunt.*

C Eduliorum vim nõ ex ratione aliqua sed experientia iudicari cõuenit. Neq; hic refert βρώματα vel ἐδέσματα, id est cibos vel edulia dicere. Cæterũ qui hæc scripsit, tale quippiã ostendit per hoc verbũ ἐπισημαίνειν. i. notas & indicia facere. Nempe nota corporibus signumq; fit (vt inqt) secundũ vnamquãq; quæ ex cibis valentibus fit mutationẽ. Consequenter aũt ea enumerat.

90 *Allium flatum parit, caliditatemq; in thorace, capitis item grauitatem facit, & cibi fastidium, si & alius quispiã dolor ex consuetudine ante infestauerit, irritat. Cæterum urinas ciet, estq; hoc præditum bono, eumq; qui potaturus sit, & sese crapulæ daturus, uorare allium optimum est.*

Si vnumquodq; eduliorum experientia iudicandũ sit, non recte dictum esse videt̃ flatuosum esse allium, neq; caliditatis maioris sensum q̃ cepam comedentibus inferre: nec in vlla alia corporis parte, neq; etiam in thorace, neq; similiter ἄσην. i. cibi fastidium, & potissimũ vbi quis ipsum parũ ante feruefactum assumpserit. Eduliorum aũt multa corpus si plethoricũ fuerit, calfaciunt. cum vero ante vacuatum fuerit, siccant abunde. Peccauit igit̃ libri huius auctor qui indiscrete rẽ enunciauit. Nam melius erat vti dictũ est definire. Impræsentiarum aũt simpliciter de allio censuit. sed melius fecisset, si & exsiccare & calfacere ipsum dixisset, & non flatuosum esse. Nempe aduersus indiscretum indistinctumq; ferre sententiã consuetudo nõ est. Subaudire aũt oportet vbi tẽpestiue datũ fuerit. quod parato ante corpore manifestat. Ante aũt paratur si neq; plethoricum neq; cacochymum fuerit. Nõ recte igit̃ capitis grauitatẽ ab eo fieri ait: Nempe si præuacuato corpore allium obtuleris, capitis grauitatẽ sanabis, partisq; alterius oĩs. Demiror aũt quonam pacto quæ hucusq; pcurrit præfatus, deinceps dixerit /Eumq; qui potaturus sit, & sese crapulæ daturus vorare ipsum optimũ est/. Videtur aũt ex his neq; crapulã neq; ebrietatẽ efficere, sed ab his ita præseruare, vt & grauitatẽ expellere possit, & flatus sanare. Vera qdem hæc dixit, atq; adhuc ex cientibus vrinas vnũ esse alliũ. Sed alia falsò adiecit, simulq; & pugnãtia, si dicant.

humectãt

D

91 *Caseus flatum parit, atq; astrictionem, cibosq; accendit, & crudum quoq; incoctumq; existit. atq; ijs qui se potu repleuerunt deterrimum est.*

Caseus recens & mollis duro & sicco flatuosior existit: minusq; q̃ durus siccusq; astringit. i. ventrem sistit. Siccus etenim flatuosus minus est, sed ventrẽ magis sistit. præterea & siticulosus magis existit. quod ostendit cum inquit /cibosq; accendit/. Crudum aũt & incoctũ in dictionis iacet medio. quod exacta enunciatione caret. Ostendit aũt ꝙ crudum omne incoctumq; in cor-

poris humoribus contractum ex huiusmodi edulijs fieri natum est: cuiusmodi est caseus, crudū E & incoctum existens edulium. quasi ita diceret, Caseus flatum parit atq; astrictionem ventris, æstuosusq; est. præterea & crudum & incoctile est edulium, talesq; succos generat. Ait præterea & deterrimum esse ijs qui se potu repleuerunt. quod & idiotis ipsis patet. Neq; siquidem aliàs bonum est edulium caseus, vtpote qui crassum succum & coctu difficilem pariat. Si vero inter bibendum eo quis vtatur repletus, deterrimum omnium eduliorum redditur. Grauat siquidē os ventris primumq; corrumpitur, & alia deinceps secum corrumpit.

Legumina omnia flatuosa sunt, & cruda & cōcta, & fricta: minime autem uel macerata uel uiridia, his autem utendum non est nisi cum cibarijs. Sed horum singula suum uitium habent. 92

Ventrē implent legumina oīa, coctuq; difficillima sunt quæ cruda existunt. fricta flatuosa minus: sed concoctioni nō minus renituntur. Quæ aūt plurimum cocta sunt, ea existūt moderatiora. Quod aūt sequit in exēplaribus nonnullis scriptū est ita, Et macerata, & viridia, vt talia præfatis vitijs sint pdita. In quāplurimis vero nō ita scriptū reperit: sed principio altero in hunc modum, Minime aūt vel macerata, vel viridia. Viridia dicunt quæ neq; sicca sunt, neq; exqsite iā pfecta. Macerata vero, quæ in aqua fuerint madefacta. Cæterum leguminibus haudquaq̄ sine cibarijs vtendum esse præcipit. cibaria nimirum eos qui ex tritico panes fiunt, affirmans: vel simpliciter F omnia quæ quouis modo parantur, vel forsitan & alia omnia ex quibus panes conficiunt: zeam scilicet, tipham, & hordeum. rustici ex milio panes conficiunt.

Cicer flatum parit crudum frictumq;, & laborem. 93

Sunt qui cicer scribant ob id flatuosum esse q̄ pudenda intendat. Quod autem in fine dictionis laborem dixerit, id ad eum referre oportet qui propter inflationem fit dolorem.

Lens astringit, atq; turbationem facit, si non detracto cortice ingeratur. 94

Vocem hanc ἄραδον, turbationem quandam & veluti pugnam quæ in ventre ex discrepantibus facultate cibarijs oritur, significari dixi. quo modo & nunc significat, si cum cortice assumatur. vtpote quæ q̄ caro ipsius longe coctu difficilior existat.

Lupinus inter hæc minime mala habet. 95

Vocabulum hoc ἥκιστα, id est minime, vocabulo huic μάλιστα, id est maxime, contrarium indicat. Lupinum autem minime prædictorum omnium ait habere mala. G

Laserpitij tum caulis, tum succus nonnullis quidem maxime, inexpertis uero per uentrem nō descendit. Nominatur autem hoc malum cholera arida. 96

Laserpitij radicē hoīes æquiuoce cum tota herba vocare consueuerūt. hanc & herbæ succum inexpertis, id est inassuetis siccā generare cholerā ait. Sed quænam ea sit, post paulo ipse docebit ita inquiens, Ab arida cholera venter inflat, & strepitus insunt. Patet ergo spiritū flatuosum ex laserpitij ingestione colligi in vētre. est.n. acre & æstuosum. Quidnā aūt significet vocabulū hoc, Nonnullis, nihil ex dictione est manifestū. Atq; ob id explanaturus quispiā horū singula quod maxime pbabile sibi videbit, dicet. Nēpe in talibus dicere quod ex ratione est, difficile existit.

Maxime autem id fit, si cum multo caseo, aut bubularum carnium edulio misceatur. 97

Siccam ab eo vocatam choleram ait maxime his fieri qui laserpitium simul cum caseo multū ingesserunt, aut cum carne bubula. Nempe flatus qui ex laserpitio oritur, cum emplasticis & tarde penetrantibus edulijs mistus manet in ventre, & non descendit. H

Bubulæ etenim carnes melancholica proritant pathemata. Nempe harum natura insuperabilis est. nec quiuis uētriculus eas concoquere potest. 98

Agebat quidem de laserpitij virtute: sed bubularum carnium esum supermiscuit, factoq; ad pathemata melancholica transitu, ea à bubulis carnibus proritari ait. Deinde geminas assignans causas hoc ait, Nempe harum natura insuperabilis est. Vsus est igitur hac coniunctione, Nēpe, eorum modo qui dictorū causas referunt. Non tamen cur à bubulis carnibus melancholica proritentur pathemata, causam dixit. quanquā aliam quampiam cōmuniorem dixerit, qua.s. natura ægre conficiatur, & valida sit. Natura enim ea insuperabilis est, quam nullus superauerit.

At optime liberabuntur, qui coctis utentur & perquam uetustis. 99

Hæc quoq; sermonis textura vniuersaliorē habet admonitionē nō in melancholicis. Nā bubulis carnibus & coctis & vetustis vti præstat. sicuti & alijs oībus quæ difficulter cōcoquuntur. At improprie voce hac βέλτιστα, i. optime, est vsus. Neq;.n. melācholico laborātes morbo, neq; homo alius quispiā vel sanus vel æger optime liberat bubulas carnes & coctas & vetustas ingerens.

A rens.Nẽpe inter oĩa quæ edunt̃,hæ non bonã præſtant alimoniã.bene tñ talia ingerẽtes cæteris minus lædunt̃.Si ergo pro voce hac βέλτιςα dixeris ἥκιςα.i.minime,ſermonẽ reddes integrum.

100 *Caprinæ carnes,quæ in bubulis mala ſunt,omnia habent,& cruditatem.Suntq́; flatuoſiores,ructusq́; magis generant,& choleram pariunt.Verum quæ odoratiſſimæ,ſolidæ,& ſuauiſſimæ,ſunt,nõn hæ optimæ ſunt, tum coctæ tũ crũdæ:quæ uero ſuauitate omni carent,male olent,& duræ ſunt,hæ deterrimæ atq; non recentes.*

*n multis antiuis cod. legur affirmate ſine non. *gidę.

Cur caprinæ carnes bubulis vitioſiores ſint,cauſam hoc in loco dixit. Nempe cum coctu difficiles bubularum modo exiſtant, flatuoſiores etiam ſunt, & ſæpius mouent ructus qui malam habeant qualitatem.Cum igitur bubulis & acriores & calidiores ſint,ſi incoctæ maneant,choleram pariunt.Qua efficitur ratione,vt frigidas eas magis q̃ calidas eſitare oporteat.

101 *Optimæ autem æſtate,autumno uero penitus illaudabiles.*

Optimas eſſe ait caprinas carnes,inter ſe qdem non cum cæteris cõparatas.oportebat igitur, quantum ad anni tp̃s attinet,vitioſiſſimas ob temperaturam eſſe. Contingit aũt capris tempore æſtiuo meliorem eſſe alimoniam. quo modo praua ſunt quæ herbas vorant animalia,vbi viridẽ B herbam non habeant.Capris aũt maxime idoneam præbent alimoniam germina arborum cauleſq́3.quos à fine veris ęſtas largiter & copioſe habet.Quòd aũt alimonia ad carnis bonitatẽ plurimum poſſit,potes ex vulpibus certior fieri, qui autumno probatiſſimam ob vuas habent carnem.Sic paſſer & ficedula maxime laudabilem carnẽ obtinent. Autũno igitur capre nutrimento idoneo deſtitutæ,tum deterrimam,tum perq̃ tenuem habent carnẽ. Hyeme aũt meliorẽ ſanguinis conſequunt̃ habitũ,naturalem intẽperiem à temperatura tp̃is contractam corrigentes.

102 *Porcelli carnes prauæ ſunt,cum uel crudiuſculæ uel ambuſtæ fuerint.Nempe tum choleraceæ ſunt & turbatoriæ. Suillæ autem carnium omnium optimæ ſunt:ualentiſſimæ uero quæ non admodum neq; pingues neq; graciles ſunt, nec uictimæ ueteris ætatem ſunt aſſecutæ.Edendæ uero ſunt detracta pelle & frigidiuſculæ.*

χοῖρον proprie appellabant veteres porcum valde paruum. vt apud poetam reperitur, ἔσθιε νῦν
" ὦ ξεῖνε τὰ δὴ δμώεσσι πάρεςι χοίρε' ἀτὰρ συάλους γε σύας μνηςῆρες ἔδουσιν.i.veſcere nunc ò hoſpes.
" ſeruorũ cibus procelli ſunt. Proci etenim plus q̃ abſolutos edũt ſues. Non ſanè video quo pacto ſyalos ederent proci.(nã & ſyalos veteres appellabant ſues eos,qui perfectos abſolutosq́3 ſupra eſſent)niſi ꝙ & ignariſſimi eſſent dignoſcendorũ tum eorũ quæ facile cõcoquunt̃,tum ſuauium C eduliorũ.quales & ſeſe oſtendebant cũ ventres caprarũ pingui & ſanguine plenos eſitarẽt.quo ſanè quod difficilius concoquat̃ edulium reperies nullũ. Caro aũt optima tum ad ſuauitatẽ tum ad cõcoctionẽ eorum eſt qui mediam ætatẽ ſunt aſſecuti.hęc etiã ſanguinẽ bonum gignit.veluti deterrima eſt porci vetuſtiſſimi,atq́3 eius qui confeſtim à partu vorat̃ porcelli. Nempe hi terreſtrium ferè oĩum quæ vorant hoĩes animalium,maxime humidã obtinent carnẽ. Atq́3 ob eã rem cum nuper genitorũ caro exuperanter humida ſit,plurimã inde generat pituitã. & ſi ſubcrudior fuerit,multo adhuc magis.Simili quoq́3 ratione pinguiſſimã ſuum carnẽ ea quam medĳ & bene carnoſi habẽt,deteriorem exiſtimat,ſuſpicionẽ humiditatis habens, ob quã pinguedo oĩs carne ſui generis deterior tum ad concoctionẽ tum nutritionẽ exiſtit. Quæ aũt ob aſſationẽ ambuſtæ ſunt,tum ad ſucci bonitatẽ tum ad concoctionẽ ſunt inhabiles,choleramq́3 pariunt propter eam quæ his accedit acrimoniã.Nempe ea choleraceorũ eduliorum cõmunis eſt malitia, cum & humida & acria fuerint. Talia ſiquidem ſimiliter corrũpuntur,ſuaq́3 acrimonia vaſorum eorũ quæ ad ventrem decũbunt,ora remordent: atq́3 fluxionum earũ quæ ex toto corpore in eum fiunt, cauſæ efficiunt̃. Quòd aũt porcelli abſq́3 pelle,id eſt abſq́3 cute edendi ſint, nemo ignorat. Non enim cutis aĩalis carni ſimiliter cõcoqui nata eſt, vtpote ꝙ frigidior exiſtat. Frigidiuſculos quoq́3 D & hos manifeſte edendos præcipit,calidas oẽs carnes veritus,ac fortaſſe calidas frigidiuſculis tũ æſtuoſiores tum flatuoſiores eſſe exiſtimãs.Ego aũt in caprinis carnibus & quæcũq́3 calida ſunt natura,ſermonem admitto.In moderatis vero tũ caliditate tũ frigiditate,cuiuſmodi ſuillę carnes ſunt,ſimpl'r idiſcrete ita dici nõ admitto.Nẽpe ei q diſtinxerit,calidę frigidis idoneæ magis erũt.

103 *Ab arida cholera uẽter inflatur,ſtrepitus fiunt,& dolor tum laterũ tum lũborũ,nihilq́; aluus deĳcit,ſed aſtringit̃.*

Choleram ab hoĩbus ſimpliciter appellatam ab arida per humiditatẽ diſtinguit. In vtraq́3 aũt nomine cõmuni eſt vſus,generationis modum qui cõmunis eſt reſpiciẽs. Vt.n.cholera humida ex acribus orit̃ humoribus,qui ex eſorum ingeſtione ꝓdierunt, ſic arida ex ſpiritu flatuoſo acri. Quo fit vt quæ prope ventrẽ ſint neruoſa corpora mordeant̃, intẽdanturq́3,& dolorẽ pariant. At cũ ſpiritus hi poſſint interdum qdem retineri,interdũ & exire,aridã propter retẽtos ſpiritus generari cholerã aſſerere nõ poſſum.Nã ꝓbabilius fuerit,ita appellare quę penetrãt egerũturq́3.

104 *Ita affectum ne uomat ſeruato,uenterq́; ſubducatur.Clyſterem ergo ex calido & perquam pingui adhibebis. perunctumq́; in aquam demittes calidam & quamplurimam in ſcapha reclinans,& calida ſenſim perfundes. & ſi calfacto uenter ſubducitur,morbus ſolutus eſt.*

Quãcitiſſime clyſterem exhibere & vomitum prohibere præcepta ſunt cõmunia omniũ quæ in ventre præter naturam continent, & quæ vt excernant apprime contendimus. Simili modo & calidũ exhibere clyſterem. prouocat ſiquidem calidum, & frigidũ reprimit. Clyſma aũt pingue aridam proprie ſanat: qm̃ & virtute contrarium eſt ſiccitatem nimirũ humectans, morſusq; leniens. Eundẽ habes ſcopũ ſi in ſcapha fouẽdo tum aqua tũ oleo & calfacis & mitigas ſolarisq;. E

Confert quoq; & huic dormire. 105

An eum, dum in ſcapha fouetur, dormire velit, an ſine illa, non conſtat. Quòd aũt ipſum dormire per ſe cruditatibus omnibus maximo remedio ſit, conſideranti patet.

Bibere item uinum tenue & uetus & meracius. 106

Vinum qdem exhibent, vt concoctioni adiumẽto ſit: ſed tenue, vt in ventre nõ moret: vetus vero & meracius, vt calfaciat magis. Vinũ ſiqdem omne habitũ calfacit, magisq; quod vetus eſt.

Oleum quoq; dabis ut quieſcat & uenter ſubducatur, & ſoluatur morbus. 107

Oleum quæ acria ſunt lenit, placatq; & ſiccitatem emendat, ventremq; moderate ſubducit. quibus omnibus ei qui curatur eſt opus. F

A cibis autem atq; ălijs abſtineat. 108

Si corpori nihil deſit, nullaq; apponẽdi quippiã premat neceſſitas, & cruda quædã cõcoctionis indiga cõtineant, his requie eſt opus & nõ cibarijs prius, q̃ cõtenta mediocriter cõcoquant.

* Al. πότοι[...] potionibu[...] ita vetus i[...] pres.

Verum ſi dolor non ceſſauerit, lac aſinæ bibendum dõnec purgetur, dabis. 109

Si feceris quod dictũ eſt & dolor nõ ſoluat, contriſtãtis cauſę maiorẽ eſſe acrimoniam exiſtimandũ, atq; ob id corpus purgare oportet. Lacte aſinæ vtẽdũ præcipit, quod purgãtia inter medicamẽta oĩa mitius tranqlliusq; exiſtit: id quoq; & lacte oĩ humidius ẽ, & vẽtrẽ magis ſubducit.

*Al. ὅπως[...] & ita vetu[...] latio.

Si uenter liquidus fuerit, bilisq; excernatur, uexentq; tormina, & uomitus, & ſuffõcatio, quieſcere his eſt optimũ, mulſam bibere, & uomere. 110

* Al. δηγ[...] morſus [...] vetus int[...]

An de arida adhuc cholera agat, an per ſe hæc intelligenda ſint, non ſatis conſtat. Sed quocũq; res ierit, contineri in ventre videtur bilis quæ acris & elui contumax ſit. Ventrem aũt moderate ſubducere atq; quæ in ventre continẽt concoquere molitur. Subducet autẽ mediocriter aqua mulſa: & per requiem concoctio fiet. Qui aũt in affectionibus huiuſmodi ſæpius valẽter auxiliatur, is cacochymiam valente medicamẽto affatim expurgat, vires ægri & habitum contẽplatus, anni tempus, ætatem, & conſtitutionẽ. Quod aũt in fine dictionis dicitur, mulſam bibere & vomere, quaſi ſuperiorem ventrem expurgari auctor voluerit, melius cum aduerbio non dicetur. Nam mulſa detergendi pollens facultate, quæ corrupta ſunt in naturalem præuertit viam, idq; citra oris ventris tum læſionem tum periculum, quæ per vomitum contrahi poſſunt. G

Hydropum duæ ſunt naturæ, quorum hypoſarcidius ſi hominem aggreditur, uitari non poteſt. alter ex flatibus cõſtat: multaq; & bona indiget fortuna. Curatur tolerantia, fotu, & temperantia. ſicca autem & acria edat. Ita enim maxime tum minget, tum ualebit. Si difficulter ſpirauerit, fuerit q; anni tempus æſtiuũ, & floruerit ætas, uiribusq; fuerit ualẽtibus, ſanguinem à brachio tolles. deinde calidos panes ex uino nigro & oleo tinctos edendos dabis. isq; quamminime bibat, & quamplurimum laboret. ſuillamq; carnem edat carnoſam ex aceto coctã, ut aduerſus arduas reſiſtat inambulationes. 111

Sunt qui non hypoſarcidium: ſed epiſarcidium ſcribant. Neq; tñ anaſarca & cataſarca alicubi ſcriptum reperi, quanq̃ recentiores ita nominẽt. Cum aũt hydropum naturas duas affirmauerit, atq; de poſteriore flatus citra quoduis aliud ſymptoma dixerit, de priore aũt nihil oĩno, non ſolũ in aliquo cõfuſus videt, verũ quoq; & in hydropũ differẽtijs falli apparet. Quidã ergo ex medicis quatuor hydropũ differẽtias eſſe affirmãt, à iuſto recedentes: aduerſus quos verba impręſentiarum facere tempeſtiuum non eſt. Verum qui hæc ſcripſit, manifeſte defecit. Nempe hydropũ vnus humidi ſubſtantia tenuis copiam in tota inferiore thoracis regione aceruat, quã aliquando perpurgãtes humidũ euacuamus. Alter locũ hunc nõ aqua, ſed ſpiritu plenũ habet, & ferè ſuperiora oĩa tumentia. hũc tympaniam appellãt. Alius aũt habitũ totũ pituitæ plenũ habet: eũ hypoſarcidiũ nõnulli appellãt. Quo fit, vt deficiẽter duas hydropum eſſe naturas dixerit. Neq; etiam recte protulit ἐγχειρέων γίγνεσθαι. i. ſi aggredit. Nã verius dixiſſet ita ſcribens. Interficit aũt protinus poſtea q̃ factus fuerit. Scripta eſt aũt ita dictio, ſed perperã ab eo q primũ ſcripſit. Alterius ſanè hydropũ, quẽ ex flatu conſtare ait, ſanationẽ ſcribit, quæ profecto hydropũ oĩum quod cõmune eſt, habet. Principio aũt ſcripſit tolerantiam, fotum, & temperantiã, calida & ſicca guſtare admonens. quod ſolius anaſarca eſt, quem vt inſanabilem prætermiſit. Nẽpe hic ſolus cũ incipit, eget interdũ ſanguinis detractione, cum ſcilicet ex retentione vel hæmorrhoidis vel muliebriũ, H

vel ex

A vel ex quapiam quæ ita plethorica sit causa,inceperit. Tympaniam vero & ascitē nullus per sanguinis missionē sanare est ausus. In eo igitur qui sanguinis detractione eget, fiat quę subsequens est curatio, quæ scilicet calfacit & siccat. Sanè libri huius auctor ad id quod expedit intentionem direxisse videt. Non tñ recte dixit, Si difficulter spirauerit, sanguinis eget detractione, si nō propter plethoram hydropa incurrat, prope scilicet ad extinctionē accedente naturali caliditate, vt igni contingit. Nempe vt ignis propè extinguitur immissis lignis tum humidis tum multis, nisi quis multitudinem sustulerit: sic & in frigidiore ob copiā sanguine, vbi calor natiuus propè extinguitur, præsentissimum est remedium sanguinis missio, quo tempore periculū ita prehenderit. Perperam quoq; dictioni apponit,/fueritq; anni tēpus æstiuū/. Nempe plus minus auferendi sanguinis alia quædā scopi esse dicta sunt: sicuti & anni tēpus. auxilij vero huius, affectionis natura. Dioscorides nō æstiuum anni tps scripsit, sed vernū, virtutis exsolutionē æstate affuturam suspicatus, hyeme vero affectioni refrigerationē. Vulgariter aūt & inepte admodū panes calidos ex vino nigro & oleo ei cui sanguis est detractus exhibet, scopū qdem verum roborandæ virtutis habēs, vt exercitationū patientijs sufficere possit. Sed materiā scopo dignā non inueni. Vinū etenim nigrū, sanguinē plurimū generat, sed tm̄ vt & superfluus sit, & melācholicus fiat.
B Verū, huic melius est vinū dare fuluū, tenue qdē substātia, vt vrinas moueat: sed nō ætate nouū. quo modo sanè multis cōtingit. Vinorū etenim nouorū nullū est fuluū: sed vel albū vel rubrum vel nigrū. vetustate aūt fiunt & fulua & flaua. Atq; quāminimū bibere & quāplurimū laborare rectissime est dictū. Nēpe talis viuēdi modus calfacit & siccat. Suillæ carnes si quo dictū est modo edant, florētibus ętate & validis dari possūt: cęterorū aūt nullus eas pbe coquere pōt, vtpote q iam ppe est vt caloris natiui patiat extinctionē. Melius ergo ita affectis dare quæ pbe coquūt.

112 *Qui uentrem inferiorem calidum habēt, subeuntq; acres deiectiones & inæquales, hi à colliquatione id patiuntur. qui si ualentes fuerint, reuelles elleboro albo: si non, cremorem tritici frumentacei crassum frigidumq; dabis. & quod ex lente etnos conficitur, panemq; subcinericium, & pisces febrientibus quidem elixos: non febrientibus uero assos. uinum præterea haudquaquam febrientibus nigrum dabis. Alijs uero aquam aut à mespilis, aut myrtis, aut malis, aut sorbis, aut palmulis, aut uitium œnanthæ.*

Excrementa his ob inustionem non ob colliquationem subire proprie magis dixisset. Nam colliquatio in eo fit assumpta contabefactaq; propter febrē morosam vel pinguedine vel molli carne. Inustio vero in vētre orit propter acrem eorū quæ ingesta sunt caliditatē, ob quā & febrire contingit. Elleborum ergo huic album exhibet. quod indicauit per hoc verbū ἀντισπᾶσαι. i.
C reuellere, nēpe per ventrem superiorem. Si vero æger quauis ex causa nō possit elleborū assure, viceritq; acrimonia, pocula dare iubet tum astringentia tum refrigerantia. Adijcit aūt edulijs & quæ assiccare possunt, veluti panes subcinericios, atq; assos pisces. His ita & non sine ratione enūciatis, quemnam ventrē inferiorem dicat, est contēplandum. Veteres. n. thoracē interdum ventrē superiorē appellātes, alimēti receptaculū omne quod à septo transuerso est, ventrē inferiorem noiant. Interdū aūt ventrē superiorē appellātes, in quē cibi assumunt, quæ ab eo sunt oīa ventrem inferiorem vocitant: Interdum quoq; & sola quæ crassiora sunt intestina. Sunt q cœlon dūtaxat ventrem inferiorē vocant. Forsan igitur quæsiuissemus quānam vel quasnā ex pdictis particulis, pbabilibus impręsentiarū intelligere deberemus, si effatu dignū quippiam percepturi fuissemus. Sed qm̄ horū iūctio nihil nos admonet magis, q̄ ea quæ ipsi & scimus & discernimus, ꝙ nōnulla qdē recte dicta sunt, nōnulla vero non, cognitionisq; curiositatē magis q̄ cōmoditatē habēt, melius est cito relinquere, & potissimū cū huiusmodi liber Hippocratis legitimus nō sit.

113 *Si uero febris non habeat, & tormina adsint: primum quidem lactis asinini calidi pauxillum: deinde sensim paulatimq; plus bibat, & lini semen, & triticeam polentam mista hordacea & sparsa adempto amaro faba ægyptia, uel oua semiconcreta edat assa, & similam & milium, & chondrum ex lacte coctū. Cocta hæc & refrigerata edat, atq; his similia tum pocula, tum edulia ingerat.*

D Quamplurimi exponentium conuenientius hæc cum prædictis componunt, pręsentem sermonem adhuc de ijs qui calidum habent ventrem inferiorem fieri existimantes. Alij paucíq; separant, & seorsum exponunt, scopusq; his est partim quidem cacochymiam expurgare partim vero ἐπικεραννύναι, hoc est contemperare infrenareq;: partimq; resiccare, & partim refrigerare. Lac ergo asininū expurgare potest & contēperare: Lini semē tū siccare tū refrigerare. Quæ aūt ex tritico cōficiunt polētæ, contēperāt. qbus non pperam remiscent hordeaceæ, vtpote quę siccēt & refrigerēt. Fabæ ægyptiæ mediocriter refrigerare possunt. Oua aūt & simila & chōdrus, crassi sunt succi & boni, & humorū acrimoniā infrenāt. Siccat aūt in edulio miliū quo refrigerat modo. Oīa hęc frigida exhibet propter humorū, q affectū procreant, tū acrimoniā tū caliditatē.

Lini semen refrigerat

114 *Eius medicinæ partis quæ uictu medetur, maximum est febrium tum intententiones, tum declinationes, nō in acutis modo, uerum quoq; & in longis obseruare, ut tempora quibus cibi offerendi non sunt, & tuto, & quibus offerendi existunt, cognoscas, †{atq; adhuc} quando plurimum ab intentione aberint.*

† ἔστι δ' ἤ. i. autem

Artis

Artis ciborum exhibendorum maximum esse ait particulare cibi porrigendi tempus nosse. E scopumq; vnum ait, quod scilicet tempus illud quo cibus exhiberi debet, quamplurimum absit ab febris intentione, quam ἐπίτασιν dicit, accessionis principium intelligens. Id aūt non in diuturnis solum, sed quoq; in acutis verum esse videtur. Sed quare longis in morbis adiecit? Nempe quod in his magis & forsan solis euidens sit scopus. In acutis etenim morbis deprehensa in pedibus caliditas, cibi tempestiue offerēdi signum sufficiens fuit. Non tamen in longis ita nutrire oportet, sed melior declinationis pars est expectanda, quod in acutis haudquaquam est expectandū timore cito futuræ accessionis. Sunt qui dictionem hanc ita scribant, Eius medicinæ partis quæ victu medetur, maximum est vt in acutis, ita & in longis obseruare & scire quando cibum dare oporteat. Alij finem dictionis ita scribunt, Atq; adhuc cum plurimum à febris accessione aberūt scire oportet. vt præter cætera quæ nos in ægro contemplari voluit, & id admoneat. Quòd si quis perquirit, & non particulari tempestiue cibandi inuentiōi copulat, id importunum esse de alimonia præceptum, atq; re nulla dignum videtur.

Cognoscere autem & eos oportet qui capite dolent uel ob exercitationes, uel cursum, uel iter, uel uenatū, uel quēuis alium importunum laborem, uel uenerea. Decolores item, raucos, lienosos, exangues, spirituosos, sicce tussientes, siticulosos, flatuosos, & uenarum interceptiones. Huc adde quibus extenta sunt tum hypochondria, tum dorsum, tū latera, torpentes, obscure uidentes, eos quibus aurium tinnitus est molestus, eos qui urinas non continent, morbo laborantes regio, quorum uenter cruda egerit, sanguinem è naribus uel sede uehementer profundētes, inflatos, & quos uehemens labor infestat. Nulli etenim horum nisi superuicerint, medicamentum exhibebis. Nam periculo ægrum expones, nihilq; iuuabis: spontaneasq; tum permutationes, tum iudicationes adimes. 115 F

Quòd inordinate & præparationis ad commentationem modo omnia hoc in libro scripta sint, cuiuis patere arbitror. Multa sanè, vt dixi, ī hoc bene dicta sunt, ob quę ijs quę dicta sunt, nō recte quidam fidem adhibuerunt, magisq; qui sibi conscij fuerunt veluti discretoria eorum quę scribuntur scientia carentes. Quæ ergo hac in dictione dicuntur, catalogum habent eorum qui vt medicationem recipiant idonei nō sunt. καθαίρεσθαι autem, id est purgari, & φαρμακεύεσθαι, id est medicamento purgante vti, idem significant. vt φαρμακεύειν & καθαίρειν. Videamus ergo quibusnam ab initio purgationem interdicat. Capite dolentes recenset, vel ob exercitationes, vel alium quemuis importunum laborem summatim eos intelligens qui ex intempestiuis laboribus capite dolent haudquaquam expurgādos. Labores autem intempestiui importuniq; omnino sunt, quos pręsens hoc tempore corporis affectio ferre non potest. Admonebo autem G tete impræsentiarum rei quæ ad multa est vtilis, quam semper in memoria haberi velim. †Corpore igitur nostro ad morbosam affectionem parato ita vt propè completa sit, externum quippiam obueniens eam affectionem manifestauit, febrem videlicet accendens: vel capitis dolorem, vel catarrhum, vel tussim excitans, vel aliud quod tale sit. Deinde ex eo continenter ad morbosam affectionis præparationem non sine periculo languent. neq; cursu morbum excitante, vel vehementi omnino motione, vt neq; intemperantia, vel refrigeratione, vel alia quauis simili causa. Nihil etenim horum suapte natura vehementem generare languorem potest. Nam si febris ab horum aliquo fiat, hæc ex diariarum genere erit: aut si symptoma aliquod aliud generetur, id pauco edurabit interuallo. Et sanè sæpius vt retuli propter corporis dispositionem vnumquodq; horum non morbi causa, sed πρόφασις, id est occasio redditur. Nam huiusmodi causas proprijssime quis appellauerit προφάσεις non simpliciter euidentes & manifestas. vt hi sæpius vocare consueuerunt, cum ab aliqua manifestarum causarum noxa in corpore euidens fuerit. Si enim nulla alia corporis dispositio affuerit, neq; morbus effatu dignus subsequetur. eiusq; quod in corpore fit detrimenti quod ipsum fecit, causa est. Sciueris itaq; hoc in loco de his agi causis quæ non sua ratione corpori afferunt detrimentum. Summa autem horum est vna quidem & prima labores varij & particulares: cursus scilicet, luctæ, H pancratia, venerea, fricatio, æstuatio, frigus, vigilia, ira, mœror, & timor. Venereorum quidem meminit, verum cætera subticuit, quanquam virtute eadem prædita forent. Nam quæ vt dictum est, spiritum perturbant, ea purgatione non egent, quòd morbus huiusmodi à cacochymia contractus non sit. Ab his autem digressus indicijs auctor quos prius dixit declarauit. Proprie autem ἀχρόους, id est decolores, λειφαίμους, id est sanguine carentes, vocant: †eosq; qui corpus aliter quàm secundum naturam sit affectum, habent, κακοχρόους, id est mali coloris, appellant. Hi ergo decolores calfieri expostulant tum exercitationibus tum vini facultate calidi potu, & cibis qui talem obtineant facultatem. Raucos deinde subiungit. Nempe & horum humiditatem & frigiditatem ob delapsum ad guttur rheuma sanare conuenit, exsiccatis scilicet topicorum auxiliorum vsu tum capite tum cæteris quæ affecta sunt membris. Præterea & lienosos purgatione haudquaquam egere inquit, quod non rectè dictum arbitror, cùm lienosis si alijs quibusdam purganda sint quæ nigra existunt. Post lienosos meminit λειφαίμων, id est eorum qui sanguinis inopiam habent, etsi non aperte manifesteq; fuerint decolores. Deinde mentionem de spirituosis facit, sicce tussientibus, & siticulosis, obscure ita locutus vt non cō-

stet

† In Ant. Cod. Grecis legitur τοῦ σώματος ἡμῶν ἐνίοτε νό[σου] παρασκευῆς μ[ελλ]οντος ἐγγὺ[ς] τοῦ συμπ[λη]ρωθῆναι,

† In Ant. Cod. Codi. legitur. ἔτι τε διὰ [τὴν] διάθεσιν, [ἢ] κατὰ τὴν [φύ]σιν ἔχοι[ε]ς τὸ σῶμα,

A ftet vtrum'ne finguli horum feorfum intelligendi veniant, an hi tres vnà comprehendẽdi. Neq; adhuc in fingulis horũ feorfum intellectis pſpicuus eft fermo, vt & antea iã eft enũciatum. Nẽpe πνευματώδεας.i.fpirituofos fæpius eos dũtaxat vocant, qui cum ĩfpirant, aeris indigent: interdum aũt & ĩflatos: quorum vterq; multas habet caufas, quas oẽs fi pcurrero, prolixior ꝙ̃ par fit, fermo eft futurus, præter id ꝙ quidam ex his fanguinis miffionem exigere videntur, alij purgationẽ, & remedium aliud alij. Sic & ficce tuffientes non affectiõe vna fiunt, neq; fiticulofi. Neq; ẽt impręfentiarum certiores fieri poffumus an'ne de febrientibus fiticulofis fermo fit, an de non febrientibus fiticulofis, an de vtrifq;. Q; fi vnius horũ quæ in aphorifmis recẽfentur, meminerimus, qđ vniuerfale eft tolletur. Dictum aũt in aphorifmis, Si nõ febriẽti inappetẽtia fuerit, oris vẽtriculi morfus, tenebricofa vertigo, & oris amaror, id p fuperiora purgatione indigere fignificat. Si aũt os amaricat fiticulofi funt. Pari modo & quinã flatuofi ab ipfo dicuntur haud fcio, fi videlicet cũ venarum interceptione flatuofi effecti intelligẽdi funt, cum adfint nonnulli q per fe legant. atq; adeo fingula dictionis huius poffem tranfmutare, poffemq; oĩa quæ cognofcere vtile fit citra librorũ multitudinẽ docere. veluti & de ijs quæ deinceps dicũtur. Ait enim, Quibus extenta funt tum hypochondria, tum dorfum, tum latera, torpẽtes, obfcure vidẽtes, eos quibus aurium tinni

B tus eft moleftus, & qui vrinas nõ continẽt. Nẽpe in fingulis his pathematis & caufæ & affectiones funt multæ, varijsq; egentes curationibus. Quarum profecto nonnullæ eã quę per bilis edu ctorium medicamẽtum fiat, purgationẽ expoftulabunt. De his ergo oĩbus, atq; adhuc de ijs quę deinceps dicuntur, non enunciationes indiftinctas, fed diftinctiones doctrinasq; tum claras, tũ longo rerum vfu probatas habes in noftris tractationibus: quas qui intellexerit, omnia quæ ab auctore hoc recitantur difcernere valebit. Atq; fi partis meminerit, quam & legitimam & com modæ doctrinæ plenã faffi fumus. In ea fiquidẽ parte cum demonftratione & explanatione con gruentibusq; diftinctionibus fcripta funt omnia. Sed quæ ita diffeminata funt vt pręfens oratio, nihil iuuare poffunt. Nẽpe fiquis nunc fingula horum fimpliciter & indiftincte audierit, is multa in arte perperam molietur. Quòd fi fingula vt oportet diftinxerit, primum quidẽ nihil impræfentiarum ad eorum inuentionem iuuari deprehendet, deinde ad eam quæ de pręfentibus fit cõtemplationem multis egere libris cognofcet. Nec vero plerifq; hominum †{ fuadendum eft} vt aggrediãtur quidem fola ea fcripta quæ manifefta funt, quę vero talia non funt, ijs qui ea fcripferunt, relinquãt. Nempe fi nullã illi curam habuere, vt nos ea quæ fcripferunt, intelligeremus: & nos haudquaquam diligenter adhæreamus, ea quæ dicuntur tũ quærentes tũ diuinantes, par eft.

C

116 *Si cuipiam fanguinem auferre confert, uentrem confirmare oportet, & ita auferre, & inediam præcipere, & uinũ tollere. Deinde congruenti uictu & fotibus †{ & infufionibus } reliquam curationem abfoluere.*

Fluente aluo fanguinem non detrahes. Nam fi poft detractionem perfeuerat fluor, virtutem profternit. Inediam autem pręcipere, hoc eft λιμοκτονεῖν, quibus detractus fuerit fanguis, & vinũ tollere recte dictum eft, vt & congruo vti victu, fed fotibus, †{ & infufionibus} curare, fi de oĩbus quidem quibus fublatus fuerit fanguis dicat, id falfum eft. fi vero de aliqbus, dicere oportuit.

117 *Si uero uenter denfus aftrictusq; tibi uideatur, mollem huic adhibe clyfterem.*

Dignum confcriptione ꝙ omnibus pateat, hoc non eft.

118 *Quòd fi medicamento opus fit, elleboro tute furfum expurga. Deorfum uero talium neminem.*

Tanꝙ̃ ægritudinẽ prædixerit, in qua hæc fieri iubet, fermonem facit. tametfi nihil prædixerit. Vel ergo exẽpta eft quædam oratio, in qua oftendebatur ægritudo, vel obliuiofus fuit qui hæc

D fcripfit, †{vel talis qualis ab antiqs appellatur μετέωρος, id eft nõdum fixo animo, fed fufpenfus.}

Optimum autẽ eft fi urinæ cieantur, fudores prouocentur, inambulent, et tranquille ita fefe perfricent, ut non denfiorem reddant habitum. Quòd fi in lecto iacuerit, perfricent eum alij. 119

Scripfit quoq; & hæc ita tanquam ægritudinem prædixerit.

Et fi in thorace fupra feptũ tranfuerfum infeftet affectio, refideat frequentius qui afficitur, minimeq; reclinent donec uires ualeant, fedentemq; calido multo diu refricent. Si uero dolor uentrem inferiorẽ fub fepto tranfuerfo infeftat, iaceat is (conuenit enim) nulloq; pacto corpus moueatur, feclufa etiam fricatione omni. 120

Oratione ex hac quis coniecerit tum hæc tum quæ ea præcedunt omnia, de doloribus fcripta effe. Prætermiffa igitur principio dictionis funt hec, peccante primo libri huius fcriptore & manente poftea peccato. Quamobrem fieri non poteft vt quifpiam in his veritatem perueftiget, etfi plus ꝙ̃ temere in huiufmodi tempus conterere videamur.

121 *Quæ autem ex uentre inferiore foluuntur tum per urinas, tum per fudores, fi mediocriter per fe delabũtur, quæ par ua funt foluuntur, uehementia uero perniciofa funt. Nempe tales uel intereunt, uel non fine malis alijs fanefcũt. Nam eiufmodi confirmari folent.*

Per talem

Per talem quoq; dictionem conijcere licet de dolorum curatione omnia quę ab ipso ante scri pta sunt, dicta esse.† E

† Addunt qui cod. τοῦτο & etiam.

Poculum hydropi. Cantharides tres abiectis singularum tum capite tum pedibus tum alis, in cyathis aquæ tribus terantur, atq; cum bibens laborauerit, calido perfundatur, ungatur prius. Ieiunus bibat, & panes calidos ex oleo uel pinguedine edat. 122

Quidam dictionis huius mentem haudquaquam intelligens audax medicus prædictas partes à cantharidibus abiecit, deditq; hydropi, cui cum à primo die abscessus in sura comparuisset, post tres alios dies sectus est, effusaq; copiosa aqua, curatus esse visus est, quod pars tumoris præter naturam plurima statim ad moderationem redacta sit, ueruntamē non multis post diebus obijt, Quam ob causam medico quidam crimen ingessit perperam data esse cantharidum corpora inquiens. Nempe propinãda, ablatis corporibus, tum caput, tum pedes, tum alas, idq; esse quod in dictione enunciaretur. Quare non cunctatus audax ille medicus hydropi alteri ita propinauit, moxq; facto similiter in femore abscessu, sectoq; atq; effluxo similiter humore, multis post diebus hominem mori contigit. quanquam vrinarum prouocatorio medicamēto ex cãtharidibus confecto quidam citra bibentium incommodum vsi sint. F

¶ Sanguinem supprimentia quæ Græci ἴσχαιμα dicunt. Fici succum lana susceptum intus ad uenam appone. Vel coagulum inuolutum ad nares immitte. Vel chalcitidem digito ante tractam preme, chartilaginesq; utrinq; foris cõprime. uentrem lacte asinæ cocto solue, caputq; rade, & astringentia, si calidum anni tempus fuerit, exhibe. 123 *¶ Sesamoides superiorem uentrem purgat sesquidrachmæ pondere in oxymelite tritũ & potui datum. Miscetur autem ueratris ita, ut tertiam efficiat partem. Nempe id hoc pacto minus suffocat. ¶ Ad trichωsin. Filum ubi acui foramen habenti subieceris, celsioremq; atq; acuminatam supra tensæ palpebræ partem ad inferiorem usq; traieceris, quod superius est inferiori liga, fila autem extendens consue & colliga donec deciderit. Et si satis quidem fuerit, bene cedat: si non, deficitq; aliquid, hæc refice. ¶ Hæmorrhoidas modo simili persequeris. Nam acui crassissimum lanæ pinguis filum & quammaximum colligabis. securior etenim est huiusmodi curatio. Deinde comprimes, & putrefaciente uteris medicamento, neq; prius quàm deciderit perfundes. unamq; perpetuo relinques. & postea purgabis elleboro. Exercitetur deinde, & sudet, & mane multum perfricetur. A cursu contineatur, & crapula, et ab acribus, excepto origano. Vomat septē diebus, aut ter in mēse. Nã hoc pacto optime corpus habebit. Vinũ fuluũ bibat, austerũ, & aquosum, & paucũ. ¶ Purulẽtis dissectos scillæ orbiculos ĩ aqua excoque. aquãq; ualde feruefactã effunde, aliãq; ĩfunde & coque ita, ut tãgēti pcoctũ & molle appeat. Deinde ubi triueris, cyminũ frictũ misce, sesamaq; alba, & recentes q̃ tritæ sint amygdalas, atq; ex melle eclegma facito, datoq;. Post hæc uinũ bibat, papauerisq; albi triti lecisciũ aqua pfusum & cũ frumentacea farina melleq; coctũ tepidũq; sorbeat. Sicq; diē trãsigat. Deinde ad ea q̃ cõtingũt respiciēs cœnã dato. ¶ Ad dysenteriam. Fabarum purarum quadrantē accipe, surculosq; rubiæ duodecim immisce, atq; abundãter excoque, deinde delingendum porrige. ¶ Ad oculos. Cinerem (græce spodon) lotum abundanterq; maceratum ut pinguedinē non liquidã læuēq; teres, acerboq; uuæ acerbæ amaræq; succo humectabis, in sole deficcabis. humectare enim oportet ut non solutu facilis sit. cum autem siccus factus fuerit, læui, trito, & sicco perunge oculos, & angulos consperge. Ad eosdem. Ebeni drachmam, æris usti obolos nouem, & croci obolos tres in cote tere. quæ ubi triueris, uini dulcis cotulam atticam infunde. deinde soli expone, contege. atq; ubi concoctum fuerit, eo utere. Ad eorum dolores. Chalcitidis drachmam, uuæ expressæ partes duas, myrrham crocumq; tere, mustum permisce, in sole excoque, & eo dolentes oculos perunge. fit autem in uase id æneo. ¶ Quonam pacto uuluæ strangulatio cognoscatur. Digitis duobus comprime: si sentit, ea est. si non, conuulsio est. ¶ Hydropi potio conueniens. Meconij. i. peplij rotundi lecisciũ atticum. Catapotia eidem. Lepidos. i. squammæ, melæ tres latitudine cum farina triticea agglutinentur, terãturq;, & in catapotia conuoluantur, denturq;. Deorsum enim aquam purgant, & fecem deijciunt. Aliud. In caricas singulas tithymalli guttas septem etiam pueris instilla. Deinde in uase nouo compone concinnaq;, & asserua. atq; ante cibum exhibe. Aliud. Meconium tere, aquam infunde, & percola, farinam macera, itriũ coque, mel coctum infunde, & edendum hydropi exhibe. bibendumq; uinum dulce aquosum, uel dilutam mulsam porrige. Quod ab excrementis meconium colligis asserua, & cura.* H

Liber hic ex his planè ostenditur commentarius esse varijs mistisq; constans theorematis, quod in eo incomposite inordinateq; ab alijs in alia fiat transitus. quomodo & hic in ea quæ per nares fit sanguinis profusione scripta sunt auxilia. Nempe alia parti ipsi quæ sanguinem profundit exhibētur: Alia reuellunt, vt alui solutio: Alia caput addensant, astringuntq;, vt refrigerantia. Quæ deinceps sunt, omnia medicamentorum scriptiones habent, & quędam commista auxilia. De appellato igitur sesamo sermonem in primis facit. Mox pilorum in palpebris manualem operationem scribit, quam ἀναβρογχισμόν appellant. Pari modo & hæmorrhoidωn, alteriusq; earum sanationis meminit. Postea purulentorum tum medicamenta tum sorbitiones scripsit. Atq; ab his compositiones eorum quæ ad oculos deputata sunt medicamentorum. Præterea de strangulationis vuluæ dignotione egit. Mox de meconio. Postea de aquæ eductorio medicamēto, & subinde fæcis. Et demum hydericis de meconio & itrijs exhibet. Sunt autem eorum quæ serie continuata dicta sunt, plurima quidem manifesta, alia nequaquam manifesta sunt, de qbus deinceps faciam sermonem.

Galeni

GALENI DE REMEDIIS PARATV FACILIBVS LIBELLVS AB HVBERTO BARLANDO PHILIATRIO LATINO SERMONI TRADITVS,

Nunc denuo, accuratissime castigatus, & ab omni labe purgatus.

PROOEMIVM.

ARtem medicam, nullis vnquam ciuitatibus, nullis locis publicis opulentis'ue hominibus, aut nobilibus, aut principibus, aut potentibus, circũscriptam: sed quæ potius, præ ingenti erga genus humanum beneuolentia, suaq; maxima vtilitate, ad omnes tandem homines pertinet: quæq; saltem potestate, q̃uis actione, ob negligentiam eorum qui illi operam nauant, nunc videatur deficere, ad rura ipsa ac etiam solitudines fines suos prorogauit: æquum esse duxi vt pro mea virili, ad eorum ministerium, qui iter facerẽt, & eorum etiam maxime qui ruri ac
C in solitudine versantur traducerem, vbi in corporibus facilis quidẽ & præter omnem expectationem est morborum tum prouentus, tum vis: nec tñ postea ita facilis est remediorũ copia. Nam neq; quocunq; loco in promptu medicamenta preciosa esse possunt, neq; præterea medici presentes sunt, qui eis vti nouerint: cum tamẽ tales plerunq; adsint circunstantiæ, vt nullam dilationis occasionem præstent: vt in angina, venenosisq; medicamentis, atq; morsibus animantiũ virus eiaculantium, nec nõ in sanguinis profluuiis, cholerisq;, ac id genus aliis solet euenire. Vnde neq; scientificas atq; exquisitam curandi rationem oĩbus suis præceptis absolutam, hoc in loco explicare institui: sed eam qua possit quis, vel etiã vulgaris, periclitantibus casu quopiam, aut alioqui male affectis hoĩbus illico opẽ ferre, illis sanè remediis vsus, quæ in tanta rerũ difficultate, sint paratu faciliora. id. n. reor iure esse supponendũ, ꝙ ratio materiæ quæ exq̃sita, & oĩno ex arte est, atq; etiã remediorũ vsus, q ex scientiæ ratione fit, eo maxime tpe necessaria sunt, quo & medicamentorũ atq; etiã medicorũ copia nobis suppetit. At vbi occasio ꝓceps est, nec in promptu copiosa ac larga sit remediorum affluẽtia, summopere necessariã eo tpe facultatem medicamentorũ, quæ paratu facillima sint, illis esse arbitror, q quauis corporis particula male afficiunt. Describam igit̃ remediorũ facile parandorum
D materiam: q̃nq; tñ, q̃uis id raro, aliquã etiã exquisitiorũ medicamentorũ, quæ ꝓpterea ꝙ in vsu multis sint, facile haberi possunt, mẽtionẽ faciã: sumamq; à capite exordium. Ipsum etenim tanq̃ arx totius corporis est, & veluti habitaculũ sensuum, q in summo sunt honore, atq; hoĩbus maximopere necessarii. & ꝓinde, ab illis remediis q̃ illi ex vsu sunt, initiũ faciã. imprimis ea ꝓsequẽs q̃ facile haberi possint, quæq; maxime aperta sint. Caput multifariã affici potest. nam ex æstu, ex frigore, ex vaporibus q à vẽtriculo tollunt̃ atq; id replent, ex externis etiã quæ grauitatẽ illi afferunt, quæq; fœtida sunt, & ex aliis multis. Præterea vero sepe turpitudine quadã secundũ cutem & capillos tenet̃, vt sunt alopeciæ & ophiases, variæq; vlcerũ differentiæ. Æstus itaq; ac frigoris, vaporumq; ꝑterea q ex externis rebus excitant̃, signa quæ satis esse possunt, sunt illę ipsæ causæ manifestæ, procatarcticas græci appellant. Iam vero illos q ex æstu laborãt, hæc consequunt̃, dolor cũ pulsu, vt vniuersum caput sideratiõe teneri videat̃ (græci sphacelũ vocãt) cum sensu ignei caloris, vasorũ circa frontẽ distentio, oculorũ rubor, plerunq; etiã vigilia. Eos vero q ex frigore, grauedo cũ stupore. cõgelatio vasorũ secũdũ frontẽ cõcisio. ꝙ si frigori iũgat̃ humiditas, sopor. At eos qui ex vaporibus, dolor pungens, pulsus arteriarum quæ circa frontem sunt, vertigines, oculorum hallucinationes, aurium sonitus. quæ eadem etiam his, quibus ex interna causa caput vaporibus repletur, euenire solent.

De capitis dolore, & primo de dolore ex Solis æstu. CAP. I. E

Capitis ex Solis æstu dolori medetur fotus ex oleo immaturo, frigido, Quòd si vehementior fiat dolor, ex rosaceo & aceto. At si ad manum non fuerit rosaceum, oleo acerbo siue immaturo vtendum. Porrò olei partibus quatuor, aceti vnam cõmisceto, si mediocriter refrigerare cupias, alioqui plus aceti foret adijciendum. Feruente autem ęstuanteq; vehementius capite, cõmiscendus aceto succus, aut polygonij, id est sanguinariæ, aut plantaginis, aut portulacę, aut lactucę, aut vuæ acerbæ, aut deniq; alius quiuis, similis cum dictis facultatis. At ex succis hisce, magis'ne an minus temeperatura frigidus conueniat, satis superq; docebit affectus ipsius magnitudo siue vehementia. Consultius ad hæc fuerit, decumbere ægrotum in domo quapiam frigidiori, si non natura saltem arte, vtpote strata folijs & vitis, & rubi, & pomi, & alijs horum similibus, quibus fuerit pro tempore refrigerãdi facultas. Dicto porrò affectui perquam similes sunt, qui à quauis intemperie ortum habent, & non à causa externa. Verum vt ab intemperatura, tũ calidiori & sicciori, tũ frigidiori & sicciori graues oboriunt dolores, ita nulli ab humidiori. Cæterum curantur ab intemperie orti capitis dolores modo eodem, quo à causa oborti externa, suo nimirum contrario.

De capitis dolore ex frigore. F

Capitis ex frigore dolori medentur fotus natura calidi: qui si ex mediocri habuerit ortum, satis fuerit vti oleo aut anethino, aut rutaceo, calido: si autem intendatur ex vehemẽtiori videlicet frigore, cucumeris agrestis radix prodest, cui modicum euphorbij iterdum addito, vel oleo irino, alio'ue id genus tenuis substantiæ vtitor, aliqua ijs cõmiscendo. Porrò admiscebitur horum quantitas modo maior, modo minor, pro ratione vincentis frigoris considerando ac metiendo.

Ad capitis dolorem ex uaporibus.

Quibus caput ex vaporibus dolet, his subducenda aluus est: prospiciendumq; de domo vndiq; perspirabili, aerisq; clari ac puri: cienda sternutamenta, præsertim si febre vacent, attracto per nares trito aut struthio aut pipere: vacuatis enim ratiõe hac vaporibus, facile discutietur dolor. Fouendum præter hæc oleo caput est, cui adiectum sit aceti nonnihil: sic enim reprimetur immodica ad caput vaporum sublatio, quodq; nunc cerebri ventriculis insedit, discutietur. Non sinatur autem talis dormire, & potissimum interdiu.

De dolore capitis ex uentriculi cruditate.

Quibus caput per consensum dolet, ex cibi in ventriculo cruditate, aqua tepida liberalius est in potu exhibenda, dein vt vomant iubendum. Multis eorum sanè, qui stomacho laborant, cum è lecto surrexerint, caput dolere cõsueuit, ijs statim assumpto cibo dolor leuari solet. Quòd si qñ præ nimio capitis dolore, repente aliqui obmutescant, idq; causa non satis cognita: horum caput aqua tepida liberalius infusa foueri conuenit, auribusq; oleum infundi, & lanam inseri. G

Ad capitis dolorem ex uini potu.

Q; vinum natura calidius capitis faciat dolorem, opplens ipsum facile vaporibus interdum autẽ & succis: q; etiam citra vini potum vapores id genus petant facile nonnunquã ipsum caput, dolorem inducentes, pręsertim ijs, quibus cerebrum cõtingit temperaturę calidioris, omnibus manifestum existimo. Proinde curationis intentio in his est, vaporum vacuatio ac discussio, qui quoniam natura calidi sunt, caput ipsum distendentes, egent refrigerantibus: hinc illinendum capiti rosaceum actu admodum frigidum. Conueniunt etiam talibus somnus ac quies, & sub vesperam balneum, cibus boni succi, cui tamen calefaciendi natura non sit, cuius generis sunt, ptisanæ succus, oua sorbilia non addito garo, panis aqua maceratus, lactuca, vt quæ refrigeret, & brassica, vt cui sit vapores desiccandi natura: vtendum ad hæc aquæ potu. Cæterum ijs, quorum os ventriculi aquæ potu subuertitur, dabimus aut malum punicum, aut coctum seu pomum seu pirum, quæ coquenda sunt ratione hac. Infusa in ollam aqua feruida, suspensisq; in ipsa olla fructibus eiusmodi autumnalibus, tantisper sub hac ignem succendemus, donec fructus illi percoquantur, solo ab aqua illa feruente sublato vapore. Quinetiã vuæ passę corroborandi ventriculi habent facultatem: At palmulis in totum abstinendum, vtpote natura sua inducentibus capitis dolorem. Quòd si post hæc, sic affecti nondum probe dormiant, in crastinum ducendi rursus in balneum sunt, aquaq; calida frequenter perfundẽdi, deinde interiecto aliquantulo tempore denuo lauandi, ac tandem cibandi, eodem, quo nobis paulo ante dictum est, modo. Cæterum si qñ post oĩa hæc, relinquatur adhuc pristini nõnihil seu vaporis seu succi, exilioribus capitis meatibus impacti, atq; ita perduret adhuc veteris doloris vestigium: rosaceo abstinentes, fouebimus ipsum caput chamæmelino moderate calido, deinde irino, quod maxime quadrat id genus affectibus. Cæterum omnibus his vino est abstinendum. H * Al. modo

De dolore capitis ex ictu, & casu ab alto.

Quandoquidem ex ictu & casu ab alto, obueniunt capitis dolores, existimaui non inutile, saltem paucis, de his etiam agere. Admouendus igitur his per spongiam aut lanam molliorem, vapor aquæ calidæ: iniungenda post hæc quies, cibi subtractio, inferioris ventris vacuatio. Fugiẽda autem sunt, sol, balneum, vini potus, clamor atq; vociferatio, omnes præterea cibi acres, acidi, ac salsi.

A ac falsi. Ceterum illud cuiuis manifestum existimo, variãdas inueniendorum auxiliorũ intentiones pro causarum affectus inducentium varietate ac natura.

Ad capitis dolorem ex contusione siue collisione.

Vsu venit non raro, vt ipsum caput cõtundatur, interim sine vulnere, interim cum vulnere, ita vt ob hoc complicentur curationis intentiones. Porrò contusioni propria sunt remedia Græcis παρηγορικὰ, Latinis vero mitigatoria dicta, cuius generis sunt, aquæ calidæ super caput effusio, & fotus capitis hapso lanæ ex oleo. Quòd si qua adsit capitis fractura, quæ occasione hac conglutinari prohibeatur, huic detersæ prius spongia ex vino sideritin herbam tritam alligabis. Aliud. Resinam frictam cataplasmatis modo impositam vulneri alligato. Aliud. Aloen tritam ac melli mistam imponito. Aliud. Vlmi virentia folia concisa, deinde contrita, applicato: quin vlmi etiam cortex pro vinculo vulneri circumuolutus idem præstat.

De capitis dolore ex ebrietate ac solis æstu.

Quandoquidem Archigenes scripsit conferentia capitis dolori remedia dicta Græcis περίαπτα, {Latinis vero amuleta, sic appellata, quòd de collo suspendunt, aut alicui corporis parti alligantur} haud existimaui absurdum, adscribere paulo ante dictis & hęc. Capitis arcentia dolo-

B rem, tam ex ebrietate, quàm solis æstu. Polygonij, id est sanguinalis herbæ, duos connectens ramulos capiti coronæ in modũ imponito. {Aliud. Polygonio læuigato ex lactis crema caput sub vesperã inungito, ac superponito leporis pelle, sicq́ in crastinũ sinito, tum.n. hanc detrahẽs, cõperies finitũ dolorẽ.} Aliud. Cichorion, quod Romani Intybũ dicũt, applicato dolẽti capiti. Aliud. Sertum rosaceum, ex recentibus rosarum floribus consarcinatum inducito dolenti capiti. Aliud. Cinge caput serto ex callitricho, quam alij adianton, alij trichomanes vocant. Aliud. Scripsit Archigenes summopere conferre capitis dolori verbenacam, quam quidam sacram herbam vocant, tam serti modo impositam, quàm ex aceto & rosaceo inunctam. Testudinis lacustris, quam Amyda quidam appellant, sanguinem instillato capitis sincipiti.

Ad capillorum defluuium. CAP. 2.

Ladanon conspersum vino odorato adstringentiq́, contere, adfundens & myrteum, vt sordium consequantur crassitiem, capitiq́ inunge. Aliud. Nuces virides, sed iam submaturescentes, confractæ numero cẽtum, olei sextaria duo, aluminis liquidi libræ tres, conijciuntur in nouũ vas testaceum præsaturatum aqua, ne combibat concreditum sibi humorem, quod postea accuratissime oblitum reponitur in domum liberi patentisq́ aeris, diebus quadraginta, demum au-

C fertur, atq́ in vsum conseruatur sic præparatum oleum. Aliud. Ladanon, absinthium†, & iuniperi baccæ† conteruntur, linteoq́ illigata conijciuntur in oleum, macerantur q́ diebus quinq́, quod postea fuerit vsui. Idem possunt nigrę myrti, aut gallæ partes duæ, ex oleo: quin hoc ipsum medetur etiam capitis furfuribus. Aliud. Ladanon detritum ex † vino dulci quoad sordium habeat spissitudinem, infricatur. Aliud. Anemones florem læuigatũ ex oleo, illine. Idem hoc reddit etiam capillitium nigrum. Aliud. Verbenacam rectam, vna cum radicibus desiccatam, deinde exacte admodum læuigatam cum tantillo misceto oleo, quantulo opus sit, vt luti consequatur crassitiem, sinitoq́ deinde ad tempus simul putrefieri, demum vtitor.

† quis portio nibus
† decem
† dicti partes equales
† oleo &

Ad capitis furfures, quam πιτυρίασιν dicunt Græci. CAP. 3.

Præfricatum caput illinit betæ succo, fœnogræci farina, & nitro, oĩbus ęqua portiõe cõtritis.

Ad capitis pediculos. CAP. 4.

† nitri ana

Herbæ pedicularis partes duæ, sandarachæ† pars vna, ex aceto ac oleo capiti infricantur. Aliud. Alumine scissili ex oleo vtitor.

De manantibus capitis ulceribus, quas ἀχῶρας dicunt Græci, & fauis. CAP. 5.

Ἀχῶρες, id est manantia vlcera, cutis capitis vitium sunt, ab ipso sic dictæ affectu, quòd cutem te-

D nuissimis foraminibus perforent, ex quibus glutinosa effluit sanies. Huic vitio affine est quem κηρίον dicunt Græci, (nos fauum) in quo foramina sunt, quàm in illis maiora, melleum continentia humorem. Est autem vtriq́ vitio initium ex humore superfluo. Porrò incipiunt cum pruritu, demum extuberascunt. Curatio est, si quidem graue ac magnum fuerit vitium, corporis totius vacuatio, catapotijs ex scammonia, aloe, & colocynthide: hęc enim æquali pondere contrita excipiuntur brassicæ succo, ac conformantur in catapotia erui magnitudine. Quorum maxima vice vnica offerenda quantitas, sunt catapotia decem & septem numero, cæteræ autem variant pro viribus eorum, quibus sumuntur. Sin mitius ac minus fuerit vitium hoc, satis fuerit topica, id est localia, tantum dicta remedia applicuisse, è quorum albo est cimolia ex acerrimo aceto illita. Aliud. Creta ex acerrimo aceto similiter inungitur. Idẽ possunt samia terra, & pompholyx. Aliud. Illinitur similiter lithargyrus cum charta vsta ex aceto. At achores ac faui, quibus adiuncta est vlceratio dolorosa, præfouendi diebus singulis sunt aqua calida, in qua decocta sit aut myrtus, aut rubus, aut morus, aut asparagi radix, demum inungendi. Aliud. Salicis folijs ex aqua, aut lente ex melle, aut decocta asparagi radice deline caput, aut betę succo cum fœnogræci farina. Apposita preter hæc remedia his, sunt pini cortex cum cera, vel cadmia ex oleo, aut lithargyrus, aut cerussa. Proderit etiam abstergere in balneo cimolia ex betæ succo. Cæterum il-

lud neminem latere velim, in mollis carnis corporibus, vt mulieribus, remedia hæc non ex ace- E
to, sed vino illinenda.

De alopecia, & ophiasi, id est areis. CAP. 6.

Geminum accidit pilis capitis vitium, alterum defectu, alterum mutatione ipsorum in colorẽ
contrarium siue diuersum: defectu, vt in caluitie: mutatione coloris, vt in alopecia & ophiasi, id
est areis, vitijs pilorum cum primis indecoris. Euenit autem pilis hoc vitij genus, eadem ferè
qua stirpibus ratione, quę corrumpuntur intereuntq́ue, interim penuria nutrientis ipsas succi, in-
terim immutatione huius in alienum ac contrarium. Porrò tam alopecia quàm ophiasis vt sunt
ex æquo affectus præter naturam, ita similiter eandem habent tum ortus, tum curationis ratio-
nem, ob solam tantum figuram ac formam, diuersas sortitæ appellationes, siquidem in ophiasi
persimilis serpenti species in capite apparet: at alopeciam ferunt dictam, quod ἀλώπηξ, id est vulpes,
vitio eo frequenter laboret: quod aliud est nihil, quàm pilorum denudatio, qua locus affectus ap-
paret colore prorsus exangui. At nos cur hoc aut illo modo appellatum quidpiam sit, curiosius
non inquirimus, pro comperto habentes, idque physica siue naturali quadam ratiocinatione ad-
ducti, horum omnium causam esse, vitiosos succos. Proinde tempus iam est, vt ad ipsorum trãs-
grediamur curationem, quæ & ipsa varia est, pro nimirum affectus seu vitij diuersitate, quam F
tibi cutis color mõstrabit, qui in alijs confestim albidior est, in alijs pallidior, in alijs vero nigrior.
Esse porrò omnia hæc vitiosi succi germina, neminem fugit. In quibus igitur cutis in capite co-
lor apparet albidior, à corrupta pituita vitium esse indicat, quod curatur medicamentis pituitam
educentibus, necnon apophlegmatismis, hoc est medicamentis quibus per os pituita purgatur.
In quibus autem color apparet pallidior, vtendum medicamentis quæ bilem pallidam vacuant:
sicuti ijs quę nigram, vbi color apparuerit nigrior. Necessum enim totum prius corpus purgari,
quàm loco affecto topica, id est localia, dicta remedia applicentur, ne his irritato affectu, plus
etiam adfluat ad membrum læsum vitiosi succi: cuius rei cum præpurgato toto corpore nullum
sit periculum, tum demum localibus remedijs vtendum. Sunt porrò ἀποφλεγματικά, id est, pi-
tuitam per os educentia medicamenta, pyrethron, & vua taminea, quorum alterum per se, aut
etiam vtrunque simul cum mastiche masticatur, & sal glebosus cum pulegio, aut sinapi contritum,
ex oxymelite & diutius ore contentum ac gargarissatum. Cæterum purgantium medicamen-
torum quodque peculiarem sibi humorem trahit, educitque: aliud quidẽ pituitam, aliud vero bi-
lem, hoc flauam, illud nigram. Sed longum nimis esset quodque horum singulatim recensere,
nec adeo ad rem, cum alterius sit instituti. At in communi quidem, alopeciæ & ophiasi hæc ferè G
conueniunt. Initio catapotia siue pilulæ ex aloe, quæ constant ex medullæ colocynthidos parte
vna, aloes ac scammoniæ partibus duabus, succi absinthij parte vna, excipiuntur autem omnia
hæc succo pomorum. Quantitas horum exhibetur pro sumentis ea corporis viribus. Deinde
paucis, vtpote septem forte interiectis diebus vtendum hiera διὰ κολοκυνθίδων, sic dicta, quòd
colocynthidos sit particeps. Porrò ratio hæc curandi non raro vel sola satis est, vbi nimirum
vitia hæc sunt etiamnum noua, ac tantum non recentia: inueterata enim difficilioris sunt cura-
tionis, egentque remedijs localibus. Cum igitur (vt modo dictum) fuerit iam corpus totum, quàm
fieri potest, mundum, subductis superfluis vitiosis succis purganti medicamento, tum confi-
denter admouebis loco affecto topica, id est localia remedia, quę omnia in genere calida sunt, &
diaphoretica, qua facultate vitiosos succos tum vacuant, tum discutiunt: è quorum albo est tha-
psiæ succus, cum ceroto inunctus. Aliud. Euphorbium detritum, & ex oleo illitum, sulfur
ignem non expertum, & nitrum alexandrinum ex aceto infricata. Aliud. Laurinum illitum,
nasturtij semen ex oleo. Aliud. Erucę semen tritum, pinguedineque agnina exceptum illinitor.
Aliud. Alcyonium asperum illud tostum ac læuigatum, ex aceto aut cedrino liquore induci-
tur. Aliud. Calami radix vsta, aut cortex vstus ex oleo cedrino, aut pice liquida delinitur. H
Aliud. Murium stercus contritum ex aceto inungitur. Aliud. Integras amygdalas vstas im-
bue acri aceto. Aliud. Erinacei terrestris pellis vnà cum ipsius capite tosta, & in puluerem tu-
sa, ex melle inungitur. Aliud. Cepam vetustam affecto loco, sed pręfricato panno lineo donec
rubescat, frequenter infrica. Aliud. Raphani corticem contritũ ex melle illinito. Aliud. Lę-
uigatam ferri squamam ex oleo & aceto inducito, infricans donec locus rubescat. Aliud. Or-
deum tostum, & muscerda, id est murium fimum, æquali pondere ex aceto illinuntur. Cæterũ
cum dictorum medicamentorum sit hoc quidem vehementer, illud vero minus calidum, silen-
tio neutiquam prætereundum, calidiori vtendum, tum in durioris carnis corporibus, tum vitijs
hisce vetustioribus: sicuti contra minus calido, cum in recentibus id genus vitijs, tum etiam pue-
rorum ac mulierum, similibusque alijs tenerioris carnis corporibus. Esto autem commune præ-
ceptum hoc in omnibus eius generis remedijs. Huic adde præfricandam partem affectam pan-
no lineo, neque rudíter adeo, vt non excorietur, neque cõtra leniter adeo, vt non mediocriter saltẽ
rubescat ante prædictorum remediorum applicationem. Est postremo affectus locus frequen-
ter radendus: qui si quando vsu veniat vt dictorum medicaminum impositione vlceretur, illi-
nendus aut pórcino adipe, aut rosaceo. * Al. anseri

A *De aurium uitijs, & primo de doloribus,* CAP. 7.

Oboriuntur aurium dolores interim à frigore, atq; fiunt hi ferè à frigidis aut ventis aut balneo: interim ab aqua medica, quæ auri incidit: interim ab inflãmatione, quæ consistit modo extrinsecus, vtpote in foraminis seu meatus auditorij cute, modo parte huius ima, inflammata ea, atq; ita distendente etiam particulas proximas. Est cum spiritus flatulentus auri inclusus, nõ reperiens egressum, huiuscemodi excitet dolorē. Quin efficit nõ raro idem sanies auribus quauis occasione innata. Cæterũ dolores ad frigus relatos, discutiunt celerrime calefacientia. Cuius generis sunt, instillatum auribus oleum, in quo incocta sit cepa. Aliud. Piper curiose admodum detritũ ex oleo. Aliud. Nardinũ calidũ auri infusum. Aliud. Oleum in quo decocta est ruta.

Ad aurium nocumenta ex aqua.

Oleum calidum frequẽtius instillato, quod molli deinde lana exuccato, rursusq; aliud inguttato. Aliud. Oui aquato, modo eodem quo in oculorum inflammationibus vti ipso consueuimus, præparato, aut lacte muliebri tepido vtitor. Aliud. Confert adeps tum anserinus, tum vulpinus, tum gallinaceus.

Ad aurium inflammationes.

B Nardus cum medicamine basilico immissa iuuat. Quòd si immensus intolerabilisq; sit dolor, castorio ex lacte muliebri, aut aquato oui tepido vtitor. Aliud. Parua opij portio cũ sapa. Cæterum cauendum hic ne præter rationē & temere auditorio meatui facessas negocium, qui suauiter tantum detergendus siccandusq; est, specillo molli lana circumuoluto. Fouenda porrò auris spongijs mollibus ex aqua, in qua decocta sit althea, quam quidam à magnitudine vocãt δενδρομαλάχην. i. arborescentem maluam, aut furfuribus tenuioribus, macrioribusq;. Q; si flatulẽtum fuerit quod in aure includitur, & obstructio verius q̃ dolor hanc obsideat, aphronitro ex aceto vtitor, aut succo dracontij herbæ, aut centaurij, aut polij.

Ad igneum in auribus feruorem.

Ardorem igneum in auditorio meatu perceptum, cui non sit adiunctus pulsatilis dolor, solet initio iuuare acetum cum rosaceo.

Ad aurium ulcera.

Glaucium ex aceto contritum instillato. Quòd si plurima ab his defluat humiditas citra dolorem, scoriam ferri ex aceto acerrimo curiose detritam multos dies in sole immittito.

Ad grauem auditum auriumq; sonitus seu sibilos.

C Ad aurium sonitum repente obortum, nardinum ex aceto instillato. Aliud. Cyminũ tantillo misceto oleo, quoad mellis habeat crassitudinem, ac infundito. At sibilos morbi cuiuspiam reliquias, curamus fotu auris ex absinthij decocto, cui post hæc acetum ac rosaceum inguttãtur: aut raphani succus cum rosaceo, aut helleborus† cum aceto. Quinimmo solum acetum, sed acre, instillatur tepidum, aut solum mel, aut aqua mulsa, aut mistum oleo acetum, quod ὀξελαιὸν dicunt Græci. Aliud. Porri succũ cum lacte muliebri, aut rosaceo immittito. Aliud. Oleũ amygdalarum amararum in cepa decoctum inguttato tepidum. Aliud. Cepam, allium, & adipem anserinum æqua portione simul terito, deinde colatum adipem infundito. Aliud. Lentis decoctum addito melle immittito. Aliud. Vinum dulce in quo decocta sit myrtus, in aurem mittito: vel succum ex oliuæ folijs ex pressum, melli incoquito, ac postea vtitor. Aliud. Idem potest ceparum succus cum melle. Aliud. Nasturtium tritum rosaceo dissolue ac vtitor. vel intestina terræ ichori incoque & instilla.

† ger cũ aceto coctus.

Ad grauem auditum.

Subduc initio ventrem catapotijs ex colocynthide: Vtere dein apophlegmatismo, id est medicamento pituitam per os educente, ex pyrethro & mastiche. Ipsi autem auri extrinsecus admoueto fomentum per calamum ex absinthij decocto: cui deinde instillato acetum album, &
D aquam æquali mẽsura, in quibus ferue factum fuerit nitrum. Aliud. Vtitor similiter decocto, aut foliorum aut baccarum lauri.

{In aurem infundi apta.}

Porri succum irino vnguẽto mistum infundito. Aliud. Fel seu taurinum seu caprinum rosaceo mistum instillato. Aliud. Corticis raphani succum ex rosaceo immittito.

Ad uermes aurium.

Auribus verminosis infundito ex bubulis carnibus inter assandum defluẽtem liquorem: aut aristolochiam tritam vt emplastrum ipsis admoueto. Idem potest immissus ipsis succus tam nepetæ quàm rubi. Eodem modo & succum absinthij instilla.

De parotidibus, id est abscessibus iuxta aures.

Quæ ex morbis proueniunt, parotides, ab alijs ratione alia obortis inflammationibus differunt: proinde dissimilem etiam postulant curationem. Quę enim à sola destillatione seu defluxu materiæ proueniunt, neq; multa existente, quæ influit materia, neq; venenosa, nec toto deniq; corpore plethorico, sola spongia ex posca imposita sistuntur. Contra in parotidibus, {quę morbi alterius sunt soboles,} medicamentis vtimur quibus in cutem attrahendi est facultas, aut etiã

imposita cucurbitula. Tantum enim abest reprimamus influentem hic succum, vt contra è profundo in summam cutem euocandi sit studium nobis: nisi forte vehemens fuerit ac copiosus humoris influxus, sic enim nihil opus iuuemus naturæ conatum: quandoquidem situm aut cucurbitulam quis admouerit, aut attractorium medicamentum, quo ex alto in cutem pertrahat materiam, grauem excitabit dolorem, qui & vires ægrotantis prosternet, & somnum ac quietem turbabit. Proinde mitigatorijs est hic remedijs opus, non autem ijs, quæ humoris fluxum iuuēt etiam. Cataplasmata autem παρηγορικα, id est mitigatoria, sunt Panis oleo maceratus ac impositus. Aliud. Triticea farina ex oleo apposita. Aliud. Hordeacea farina cum axungia admota. Aliud. Hyoscyamus herba, cum butyro in modū emplastri applicata. Quòd si abscessus ad suppurationem deuenerit, aut cute discissa pus excernēdum, deinde vlcus ipsum cōmuni vlcerum ratione curandum, aut tentandum possit'ne pus discuti disiiciq; , idq; remedijs simul attrahendi simul extenuandi facultatem habentibus, quæ bis sunt diebus singulis renouanda. Fouendus porrò locus affectus donec sedetur dolor, quo iam mitigato, locum habebunt, quibus est discutiendi facultas, è quorum numero sunt, plantago detrita cum sale, vtq; emplastrum imposita: rumicis radix in vino decocta, sulfur ignem non expertum, & cimolia ex aceto: fici in muria decoctæ ac tritæ, marrubium cum sale. Applicatur etiam cōmode sal tritum cum butyro, succidaq; lana exceptum, maxime parotidum initio, multo autem magis in teneræ carnis corporibus. Induratis enim parotidibus, omniq; iam dolore carentibus, stercus caprillum ex aceto vtiliter imponitur. Cæterum siquando breui tempore volemus pus mouere, fouebimus parotidas assidue calida, & farina hordeacea oblinemus.

B F

Ad narium uitia, & primo ad ozænam ac polypum. CAP. 9.

In curandis narium vitijs & potissimum ozæna, ac polypo, exiccādum initio roborandumq; est ipsum caput, imposito emplastro δι'ἰτέων, sic dicto, quòd salicem contineat: aut anemonitæ, aut barbaro, aut de limacibus, cuius hæc est confectio: Myrrhæ uncia*, thuris tantundem, limaciæ integræ†, duo ouorum aquata. Omnia hæc contusa in pila misceantur: deinde linteo excepta capiti admoueantur, quod continuis fiat diebus nouem: atq; tum demum localibus hisce vtendū in naribus remedijs, nempe succo nepetæ, naribus infuso, ac ipsamet nepeta siccata, & trita demum naribus per arundinem inspirata. Aliud. Ranunculi herbæ succus cum melle supine iacentis naribus inijcitur, vtq; ipsum ægrotus attrahat præcipitur. Aliud. Mali punici succum æreo vase tantisper decoquito, donec crassescat, demum naribus infricato. Aliud. Gallas ac myrrham æqua portione conterito, naribusq; inspirato.

* Al. triens,

† Deest hic limaciarū numerus,

G

De polypo.

Atramenti sutorij vnciæ quatuor, milti vncia vna, redacta in puluerem, naribus per calamum inspirantur. Simili modo insufflatur puluis tostæ radicis bryoniæ. Aliud. Atramentum sutorium & sandaracha æquo pondere teruntur, naribusq; inspirantur. Aliud. Cornu ceruinum vstum & sandarachen naribus inflato. Aliud. Plumbū vstum ex vino inūgito. Aliud. Acidi mali punici succum coquito in vase æreo donec mellis habeat cōsistentiā, deinde illinito. Aliud. Auripigmentum læuigatum stylo applicator. Aliud. Auripigmentum & calcem aqua non restinctā æqua portione, trita applicato.

Ad sanguinis è naribus fluxum.

Principio concretum in naribus sanguinem specillo, cui lana ex aqua madēs addita sit, abstergе: dehinc lycium aqua dissolutum, penicilloq; ex intorto panno lineo exceptū, naribus insere. Aliud. Linamentum tortile igni accensum, succoq; aut polygonij aut porri extinctum naribus inserito. Aliud. Acetum accerrimum coquito, in quo maceratam spongiam naribus immittito, quam vt facilius possis, cum voles, extrahere, præstat lineo filo deligatam imponi naribus. Frontem præterea spongijs ex aqua frigida foueto, sitq; ægrotus capite eleuato erectoq;, iubeto. Manus & pedes vinculis constringito, necnon aures valide obturato. Aliud. Gypso, aut luto figulino frontem illinito. Aliud. Cucurbitulam magnam applicato: hepati quidem, profluente è dextra nare sanguine: lieni vero, è sinistra: sin ex vtraq; nare effluat, vtriq; visceri.

H

De uitijs oculorum. CAP. 10.

Omnia sanè corporis membra exactissimis in curando præscriptionibus egent, si re vera ad sanitatem reduci debeant. Verum oculi quo præstantiorem habēt præ cæteris vsum, dignitateq; præcellunt, hoc debent exactius considerari ab eo: quisquis inoffense curabit crebros in ipsis affectus, varijs differentibusq; de causis euenientes ac augescētes. De quibus exactius verbosiusq; agere, alterius est cōmentarij opus: præsens tamen eatenus de ijs agit, quatenus id patitur ipsius compendium. Affectus igitur oculis accidentes ortum habēt, interim ab æstu & calore, interim à frigore, cum particulæ sensu quodam substupido. His accedit, fieri modo cum inflammatione, modo sine hac. Est etiam cum ortum habent ab humorum defluxu seu destillatione, & cum sine his. Nonnunquam ad hæc cum partis affectæ grauedine & dolore, nonnunquam absq; his. Cæterum leues sed calidas oculorum perturbationes satis superq; reprimit fotus oculorum ex sola posca, sicuti frigidas fomentum per spongiam ex vino albo diluto: at validas vehementesq;, vt

quas

A quas magna grauisq; comitatur inflãmatio, siquidẽ sanguinis in fronte vasa, prę plenitudine distenta fuerint ita, vt vltro se proferat conspiciendam sanguinis plenitudo, curat facta mox ab initio venæ sectio, nisi quid prohibeat hanc fieri: sicuti eas quæ ab alijs causis fiunt, atq; infarctu concitantur, ventris per medicamenta vacuatio, quibus factis vtendum τοῖς ἐγχυτοῖς, quòd in oculos instillentur, sic dictis medicamentis: vt fœnogræci decocto eum in vsum pulchre pręparato: quod optime hac fit ratione. Principio lotum diligenter in aqua dulci fœnogręcum, leuiter in eadem coquitur, donec quicquid habet in se acre abijciat. deinde alij rursus aquæ incoquitur effusa priore. Vtile etiam in vsum eundem est oui candidum ac tenue, oculis frequenter instillatum: quinetiam lac muliebre, quod necessum & boni sit succi, & ex ipsis mulieris mãmis in oculum immulgeatur. Mitigandus porrò sedandusq; oculi dolor impositis emplastris ad inflãmationes conscriptis, necnon ex oui exiguo luteo, sertula campana seu meliloto, pane, & rosaceo. Quin vtendum etiam collyrijs hunc in vsum conscriptis præparatisq;, quę longa quadam experientia longoq; vsu omnibus ferè sunt nunc cognita, alijs alio vti consuetis, si tamen eorum adsit copia. Sunt autem ea ex oui candido leniter & indolorose adhibenda. Innatans porrò oculis lippitudo, detergenda est spongia ex aqua calida: victus ratio sit tenuissima. Quòd si vehemẽs fue-
B rit capitis grauitas, auferenda erit, ac occipitio cucurbitula adfigenda cõcisa prius cute scalpello, copiosusq; inde sanguis detrahendus. Quòd si sublatis sursum vaporibus caput impleatur, ac pituita obstruat omnes ipsius meatus, sternutatorijs mitioribus, apophlegmatismisq; vtẽtes purgabimus ipsum caput, humorumq; infarctum disijciemus: sternutatorijs quidẽ ex pipere quod tritum naribus attrahãt, iubebimus: apoplegmatismis vero ex sinapi accuratissime leuigato, additis aceto tenuis substantię & quantitatis mediocris, melle, & aqua, ea portione vt fluidiora oĩa & ore faciliter contineantur & gargarissentur. facta enim hunc in modum per nares {ac palatũ} vacuatione liberaliori, infarctus obstructionesq; omnes capitis discutientur. Porrò quòd modo curandæ lippitudinis, verumetiam cuiusuis ferè alterius ægritudinis, primus præcipuusq; curãdi scopus cõsistat in exacta victus ratione, neminẽ fugere existimo. Cęterũ lippitudinibus æstiuis medemur aridarũ rosarũ decocto, quod oculorũ palpebris per spongiam assidue admouet.

Ad diuturnas lippitudines.

Specilli mucronem allio tantisper insertum, donec huius tingatur succo, oculis inducimus. Aliud. Triticum ignitis ferreis laminis incoctum ex vino illinimus palpebris. Aliud. Atramento sutorio ex melle inungimus, & frontem, & palpebras.

C *Ex Archigenis de pharmacorum compositione commentarijs præcepta, ad humorum in oculos defluxum.*

Destillationi humorum in oculos, maxime ab ipso protinus exordio conducunt parcitas tũ cibi tum potus: aquę potus: ac prę omnibus, absoluta à coitu continentia. ventris inferioris laxitas, frigidæ multa potatio, frontis assidua irroratio ex aqua, cui sit adiectum aceti pauxillum. Quidam ex aqua id faciunt, in qua præmaceratum fuerit chalcãthum. Fugiãt omnes acres odores, puluerem, fumum, splendorem tam lampadis quàm solis. Imponatur fronti per noctem lana, aut munda ex vino, aut sordida ex aqua frigida: mane abluantur. Quòd si destillatio ingrauescat accedatq; dolor, conueniunt venæ sectio, & omnimoda abstinentia tum cibi tum potus, nisi forte & ægroti vires prosternantur & protrahatur morbus. Sit venter cõtinue fluidus, aut medicamento ad hoc apposito, aut validioribus clysteribus. Post hæc iuuant viridia vitis folia, in modum cataplasmatis fronti assidue inhærentia: aut folia seu myrti seu lentisci. Similiter succus tum rubi tum brassicæ. Idem pręstant vitis folia cũ tenui polenta, vel sampsychi, vel sedi, vel portulacæ, vel cotoneorum. Cuiusq; enim horum tenera folia, cum vino & tenui polẽta instar cataplasmatis fronti vtiliter applicantur. Ipsis autem oculis foris lana munda ex oui aquato, necnon
D coctum oui luteum cum vino & tenui polenta, vt emplastrum aut fronti, aut ipsis oculis admouetur. Iuuant præterea tum eryngij radix trita ex aqua, tum cicutę semen eodẽ applicatũ modo: necnon mollis ac nuper salitus caseus, cũ apij folijs. Panis præterea ex vino aut rosaceo mirũ in modum confert. In summa, quæcunq; adstringendi reprimendiq; vim habent, vtilia sunt initio, vt sunt cicuta, psyllium, apium, solanum, & paludibus innatantes lentes, serpyllum, sampsychon, folia vitis, coriandrum, portulaca, lens aquis innatãs. Horum vnumquodq; ex vino tritum emplastri modo apponatur, psyllium ac lentes paludibus innatãtes ex aqua.

Ad calidam destillationem.

Brassica & polenta trita, ex aqua instar cataplasmatis imponuntur. Eodem applicantur modo, contrita folia tum ocimi, tum sampsychi. Multam impetuosamq; destillationem cohibẽt papauerum capita: herba apollinaris, quam hyoscyamum dicunt, cum tenui polenta ex vino. Memineris tamen non nisi foto prius loco, cataplasmata applicanda. Quòd si protuberẽt palpebrę distendanturq;, linteum butyro madens oculis imponitur. Porrò graui difficiliq; oculorũ chymosi (dicta est autem chymosis rubra carnosaq; corneæ oculi pelliculæ inflammatio) medentur præsentissime, accuratius detritæ mũrium carnes, cum crudo oui luteo, ad cerę consistentiam, & ex panno lineo impositæ.

E

Linimentum pro oculis.

Panis purus tostus, additis acacia & satiuę punicæ flore (cytinon dicunt) ex aqua illinitur.

Ad oculorum dolores.

Rosas aut aridas aut virides in † {aqua dulci} præmaceratas ac lęuigatas addito candidi oui luteo, † emplastri modo impone, aut ordeaceã farinã coctã similiter in † {aqua dulci.} Q, si grauior molestiorq; fuerit dolor, hyoscyami folia, aut carnẽ seu peponis seu cucumeris † {cũ ouo cocto, aut huius luteo, & pauco vino,} vt cataplasma applicato. Pulchre his medeť pini cortex & polẽta ex vino.

† Aľ. pass[...] † Aľ. ac c[...] quãtũ suf[...] * Aľ. pass[...] † Aľ. aut [...] assati lute[...] pauco cr[...] lęuigatũ v[...] modico,

Ad uehementes oculorum dolores.

Coriandri succum cum lacte muliebri oculorum angulis guttatim instillato: aut platani folia trita cum tenui polenta, in modum emplastri oculis extrinsecus imponito.

Ad destillationem in oculos cataplasmata.

F

Conducit ad hanc viridis tum cupressus tum sabina herba ex vino, & folia tum paliuri tum portulacę, detrita cum pinguedine anserina, & croco: necnon iris sicca ex melle, & apij folia cum polenta. Porrò graui impetuosoq; defluxui confert viridis pulegij semen: † q̃ hoc autem magis adhuc, cera cum aceto ad malagmatis crassitiem redacta, capitisq; syncipiti admota, cui superdato lanam, suauiterq; illigato: aut imponito ipsis oculis in modum emplastri rosas, melilotum, & amylum simul cocta, aut amylum ex vino † albo.

† Cod. imp[...] si hoc in l[...] legunt vt i[...] pres verti[...] μάλισα κ[...] σὺν ὄξει. Alij μάλισ[...] λὸν σὺν ὄξ[...] cætera. pr[...] tim succũ [...] aceto ad [...] lagmatis c[...] tiẽ redact[...] cætera. Ali[...] λισα κηρ[...] σὺν ὄξει &[...] ꝑsertim fu[...] seu giluũ [...] aceto ad [...] lagmatis &[...] † Addit in[...] aut oui

Anacollemata, id est restringentia fluxum.

Limacem cum testa tusam, toti fronti & temporibus illinito.

Ad hæmalopas & hyposphagmata.

Incipientibus oculorum sanguinolentis suffusionibus ab ictu percussu'ue, confert ab ipso cõfestim initio, ne inflammatio ac dolor comitentur, instillatus sanguis columbinus, præsertim alis expressus tenerioribus: confert & oui aquatum eodem modo immissum, aut lana pura exceptũ, & foris admotum. Plurimum ad idem faciunt oui luteum assum ex vino impositum, & trita rosarum tum folia, tum flores, per se, aut cum vino, cum tenui polenta, vt emplastrum apposita.

Ad oculorum molles ex ictu tumores, dictos œdemata.

Plurimum ad hoc facit fomentum ex posca molli spongia frequẽter adhibitum, deinde spongia noua ex eadem posca oculo imposita.

Ad oculorum psorophthalmiam. i. pruriginosam scabiem à sole & puluere ortam.

Iuuat hanc aqua liberalius infusa, æstate frigida, hyeme calida: nec minus fotus spongia factus ex lentis decocto. Immittere etiam guttatim ipsis oculorum angulis succum aut rubi aut rosarũ, quenq; singulatim ex aqua: aut applicare rosas aridas tritas ex vino. Porrò illinuntur dormituri oleo † : abstinendum his in totum ab omnibus tam acribus, quàm acidis.

G

† veteri

Ad inueteratos palpebrarum affectus præcipue callum.

Coctam amurcam, & ex oleo tritam inunge.

Ad caluas, pilisq; carentes palpebras summopere hoc conducit, faciens renasci pilos.

Muscerda, id est fimum murium & caprinum ęquali mensura torrefacta † ex melle illinuntur. Facit hoc etiam ad vitiligines.

† calami g[...] duplum.

Ad pilos palpebris innatos oculum infestantes.

Euulsis radicitus pilis, cimicis sanguine confricato locum, & nunq̃ renascentur. Idem potest illitus pediculi canini sanguis. Idem præstat, euulsis prius radicitus pilis, fel aut hyænæ fœminæ, aut hirci, inunctum confestim à pilorum euulsione.

Ad oculorum λδυκώματα, id est albugines.

Celeriter his medetur nitrum exacte contritum & ex oleo veteri inunctum. Idem præstant illitus lacertæ fimus, & nycticoracis ouum, his enim tinguntur oculi.

Ad uisus obscuritatem.

H

Omnem oculorum obscuritatem, incipientemq; suffusionem curat fel vulturis, cum marrubij succo, & melle attico: cuius si nulla sit copia, tenero ac molli vtere: esto autem tum succi marrubij, tum mellis dupla ad ipsum fel portio. Idem possunt fel taurinũ liquidum cum æquali pondere succi fœniculi, & duplo mellis, & fel vrsinum cum aquæ duplo.

Ad pterygion, id est oculi unguem.

Populi nigrę liquorem cum dupla mellis portione mistum illine.

Ad nyctilopa, id est nocturnam oculorum cæcitatem.

Iecur hircinũ assa, interq; assandum defluentẽ saniẽ, siue saniosum humorẽ collectũ oculis infrica, ipsumq; iecur edendũ præbe. Iuuat etiam colũbæ sanguis instillatus, & fel capræ, aut capræ iecur decoquens, ꝓcipue vt habẽtes caput pannis circũuolutum, teneant intentos in ollã oculos, suscipiantq; vaporem: vel expressum ex recenti onide, id est stercore asinino, succũ oculis illine.

Ad oculorum tubercula, quæ crithæ. i. hordea appellantur.

Cera alba foueto, aut muscæ reliquũ corpus, pręciso abiectoq; capite, tuberculo ipsi infricato.

Ad sugillata.

Raphanus, quam radiculam dicunt, trita & imposita, iuuat confestim, quam vbi erodere incęperit

A perit, aufer. Iuuat similiter impositus caseus recens salsus. Porrò cerotum cum absinthio, vel raphani succo impositum summopere confert ad recentia & liuida sugillata. Item spongia ex muria assidue admota. Præter hæc frequẽs fotus ex calida plurimum iuuat liuida sugillata. Cæterũ quibus sanguinolenta sunt, aut subflaua, aut subpallida, muria vitanda est, imponẽdumq; emplastrũ ex rubo, aut absinthio, aut hyssopo, aut origano, aut raphani cortice, aut vua passa absq; acinis. Horũ.n. quodq; singulatim imponit, aut ex melle, aut aceto, aut incocta aqua. Necnõ bulbus cãdidus cum ouo ac melle, aut cyclaminum cum vua passa: at vetustis iam & denigratis sinapi cum duplo adipis ouilli, vel fabacea farina cum melle mista, aut mansa & cum saliua inuncta: aut cyminum veteri linteo illigatum intinge feruenti aquę, oculosq; hoc foue: aut hordeaceam farinam † {cum cocta aqua mulsa } applicato: aut tritum fœniculi semen cum ceroto.

Al. ἐρεγμῶν. — † Cũ oxymele coctam.

Ad sugillata cum molli tumore.

Spongiam ex aceto impone, & emplastro vtere ex farina hordeacea, cocta † cum aqua mulsa, ad iustam crassitudinem: post hæc apponito coctam lentem & cum melle tritam.

† Cũ oxymele donec tumor reprimat.

Ad recentia sugillata.

B Imponitur trita ex aqua cicuta, aut detrita vitis albæ radix ex mulso.

De uitijs faciei, & primo de uaris. CAP. 11.

Nascitur in faciei cute tumor exiguus durusq;, dictus Græcis ἴονθος, Latinis varus. Differt autem à ficosis tumoribus in mento prouenientibus non solum φ ex crasso humore consistat, † verumetiã φ participet tenui quadam sanie, rõne cuius facile vlcerat nõ recte atq; ex arte curatus.

† Ficosus tumor.

Ad uaros in facie.

Acetum acerrimum cum melle æquali mensura mistũ varis accuratius illine, digito infricans. Aliud. Ex amygdalis amaris aceto dissolutis ac curiosius tritis, cõformato pastillos, atq; in vmbra desiccato. Vbi autem vsus postulabit, dilutum ex his aliquẽ aceto varis inducito, & simulatq; aruerit, nũc sapone abstergito. Facit hoc ad tumidos affectus, faciei pruritus, & principium elephantiasis.

Ad ficosas in mento excrescentias.

Salem fossilem ex aceto, aut glutinum fabrile cum milto, id est rubrica illine.

Ad menti impetigines.

Acceptum magna copia triticum incudi impone, cui deinde applicato candentem laminam æream, quiq; effluit humorem etiamnum calentem affectui infrica.

Ad diuturnas impetigines.

C Trita capparis folia ex aceto acerrimo cum tãtundem mellis imponito. Aliud. Idem potest contritus ex aceto radicis rumicis cortex. Aliud. Chamęleõtis radicem in aceto decoctam, ac læuigatam superdato. Aliud. Detritam rumicis radicem, & hordeaceam farinam ex acerrimo aceto applicato.

Ad scabras impetigines.

Tritis amygdalis amaris frequenter ipsas inungito.

Ad genarum exanthemata siue papulas.

Ferrum candens paliuri ligno imponito, acceptumq; qui ex hoc defluit humorem, illinito. Aliud. Contritas myrti baccas ex vino inungito.

Ad dentium uitia, & primo ad dolorem. CAP. 12.

Abluito dolentes dentes calido gallarum ex aceto decocto: aut tedæ pinguis talearum, aut alterci tum seminis tũ corticis, aut cedreæ, id est cedrini liquoris, vel propoleos, vel solani, vel capparis, vel allij, vel myrti ramulorum in aceto decoctorum: aut calidæ vini fęcis, aut polij corticis, aut etiam ipsiusmet herbæ, aut marrubij. Horum inquam quodq; cum aceto iuuat. Idem præstãt platani pilulæ, & rosæ aridæ, decoctæ in vino albo, ad tertias vsq;, quo dentes frequenter colluãtur. D Idem efficit tum eupatorij radix cocta in vino, tum pulegium: aut decoquito ceruinum cornu in oxycrato, sæpeq; eo os abluito: aut scillæ interiora ĩ minutas secato particulas, additoq; aceti sextario, in vas aliquod coniicito libram vnam, sinitoq; hæc in fimo asinino defossa macerari diebus triginta, eluitoq; eo dentes. Eiusdem est effectus lac asininum, quod motos dentes confirmat etiam: aut tithymalli radicem in oxymelite ad medias vsq; incoquito, aut etiam hyoscyami, lauatoq; decocto eo dentes. Item lacte mori commisto probe cum vino, deinde tepefacto collue dentes. Aliud. Lauantur item dentes vtiliter decocto allij, seminis erucæ, & nitri.

De fomentis ad dentium dolores.

Extrinsecus ad dentium dolorem conueniunt fomenta ex fricto sale: vel milio in marsupium coniecto: aut etiam ex sordidis panniculis admodũ calentibus. At intrinsecus huiuscemodi sunt fomenta vtilia. Aridi origani ramulum in feruens oleum demissum, superne affecto denti applicato: vel ricini fruticis coliculum simul cum cera imponito dolenti denti: aut tange hunc frequenter specilli mucrone, vehementissime calente. Cæterum illius in vniuersum meminerimus necessum, vtendum fomentis id genus omnibus, tam ijs inquam quæ extrinsecus, quàm quę intrinsecus adhibentur ante cibum, aut longo post assumptum cibum tempore.

Apophlegmatismi pro dentium dolore. E

Optimi apophlegmatismi vtilissimiq́; dētium doloribus sunt, herba pedicularis masticata, aut singulatim, aut cum pulegio: vel quod in galla nigrum interius est affecto dente commordeto, sinitoq́; hians interim effluere pituitam: aut quinq; allij nucleos cum nigrę myrti pauculis folijs in aceto ad dimidias decoquito tædæ rude assiduo commiscens, ac eluito eo dentes, oreq́; contineto, post hæc hiato, donec pituitæ satis profluat, demum rosaceo os abluito.

In nares inijci idoneum, pro dentium dolore.

Solum radicis betæ succum naribus immittito, & dentium leuabis dolorem.

Ad dentes denigratos.

Prærigatum melle fossilem salem, torreto super igne, ex sarmentis vitis, teritoq́;, deinde adiecta paucula myrrha dentibus infricato.

Ad colluendos dentes.

Vino odorato incoctam aridam iridem habente dentes colluito.

Ad colluendum gingiuas.

Lauato gingiuas aceto, in quo coctum sit hyoscyamus.

Dentes à dolore præseruantia. F

Lauato dentes bis mensibus singulis vino in quo ad medias decocta sit tithymalli radix, & nūquam dolebunt. Subscripta dentifricia maximopere conducunt ad dentium à dolore præseruationem, & ad confirmandum tam dentes, quàm gingiuas, conciliandumq́; dentium cādorē. Lanam succidam linteolo alligatam torreto, adiecta deinde tertia salis portione, terito omnia simul, & perfricato hoc puluere dentes. Idem p̄stat puluis vsti contritiq́; capitis leporis. Aliud. Contritum ex melle salem, ad ceræ crassitiem, linteoq́; mundo illigatum vrito, quo deinde addita iridos portiuncula perfricato dentes.

† *Ad oris graueolentiam.* † Ad gingiuarū affectus.

Hordeū melle & vino p̄maceratum illigat̄ chartæ, teriturq́;, quo deinde confricant̄ gingiuę.

Ad motos dentes, ut confirmentur.

Teritur ex oleo atramentum sutorium, quod lana exceptum dentium applicatur radicibus: vel vlmi cortex in vino decoquitur, decoctumq́; hoc ore continetur, confirmat enim dentes.

Ad dentium erosionem.

Folia capparis in aceto acerrimo ad dimidias coquito, ac tepido eo lauato dentes. Idem potest coctus similiter capparis cortex: hoc idem dentium medetur dolori. Aliud expertum. Nigellam præfrictam, deinde tritam ex acerrimo aceto, dentis erosioni vt emplastrum imponito, G sic enim in posterum plus non erodetur, sed perdurabit vt est erosio.

Ad omnes tam oris quàm columellæ, ac faucium inflammationes, cæterosq́; affectus, seu ulcera ea sint, seu crusta, seu putredo. CAP. 13.

Commune in omnibus hisce præceptum, reprimendum repellendumq́; mox ab initio omnē è capite defluxionem. Cæterum ab elapso iam morbi initio, ad ipsius finem vsq; vtendum simul reprimentibus simul resoluentibus. Reprimendi igitur facultatem habet mendicamentum διὰ μόρων, sic dictum, q̄ ex moris conficitur. Eiusdēq́; sunt facultatis vuæ immaturę succus, cum pauxillo melle & florum rosarum, aut ipsarummet rosarum siccarum: sicuti & pini corticis ex aqua decoctum. At vbi iam morbi principium pręterierit, q̄n adhuc à capite deflueret, alia digerendi ratione esset opus: proinde adijciendum cuius prędictorum aphronitrum, aut ipsum nitrum beronicarion dictum: vel incoquendum in sapa pulegium, aut satureia, aut thymus, aut nepeta. Poterit porrò quiuis copioso repente influente succo paratam habere similium medicamentorum copiam, seu venator erret per agros, seu opus rusticum in agro faciat, seu etiam viator iter suum, enumeratorum medicamentorum indigus, si meminerit dictis affectibus rubi succum, ac dictorum etiam quemuis, immo omnia ferè quibus adstringendi facultas est, oris affectibus esse accōmodata: electissimum tamen ad ipsos medicamentum fit ex succo corticum nucum viridium cocto, cum pauco melle. Vtile similiter ad eosdem, decoctum cotoneorum, adiecto mellis pauxillo: sed quod ex viridibus nucibus fit medicamentum, multo est vtilissimum, ad vehementes tonsillarum inflammationes, & suffocationes. Aliud. Accipe dulcis mali punici tusi cum suo cortice expressum colatumq́; succum, cuius sex partibus addito vnam mellis, demū coquito ad mellis spissitudinem ac vtitor. Aliud. Musti sextarium decoquito ad tertias, adiectis rhu coriarij vncijs quatuor, demum reponito in vsum. Aliud. Tusas gallas numero triginta, decoque in mellis sextario, quo vtere. H

Optimum medicamentum stomaticum.

Florum rosarum vncias duas, πιτυίδων, id est fructus pini vnciam vnam, tere ex melle, ac vtere.

Ad inflammationes tonsillarum ac columellæ, & oris putredines.

Succi mororum, aut rubi, & rosarum aridarum, singulorum vncia vna, coquūtur parum cum melle, quod his illinitur. Aliud Cotoneorum acerborum succum cum ęquali mellis portione

coctum

A coctum illine. Aliud. Acerbum malum punicum cum suo cortice tusum incoquito passo, quo colato vtitor. Aliud. Immitto in sapam pulegium, aut thymum, aut origanum, aut hyssopum, aut nepetam, ac simul coquito sufficienter, deinde colatum hoc teneatur in ore.

Ad oris putredines ac cructas.

Album canis fimum inũgito ex melle: sit autem eius canis fimum qui solis vescitur ossibus: aut aquam rhu sutorij cum melle ad sordium crassitudinem decoctam: aut etiam vstarum hirundinũ cinerem ex melle illinito.

Ad columellæ inflammationem & relaxationem.

Palmularum ex aqua decoctum, adiecto pauxillo melle, gargarissatur, oreq́ʒ continetur. Ad idem faciũt decoctum rosarum, & clauicularum vitis, rubi, sentis caninæ, pomorum acerborum, sorborum deniq́ʒ immaturorum, rhoi, quo in cibis vtimur, & rhoi coriarij, & fructus myricæ. Horum enim quodq́ʒ singulatim, aut cuiuis ex prædictis adiunctum, & ex aqua decoctum, gargarissatur: aut ex his siccatum quodpiam in puluerem conteritur, & columellæ apponitur, quæ sensim ac leniter sursum ducitur. solet autem is cochleario iniectus, columellę apponi: quinetiam cuiusuis prædictorum, tam plantarum, quàm fructuum succus, cum pauculo melle vuæ illitus iuuat.
B Aliud. Ad vuulæ inflammationes conferunt sales triti & ex melle inuncti. Aliud. Palmularum ossa ac nuces, teneræ, virides, arideq́ʒ pari portione vruntur, inq́ʒ puluerem comminuuntur, quo columella tangitur. Aliud. Rosas siccas in tenuissimum pollinem lęuigatas ex melle inducito.

Ad aphthas, quæ oris sunt ulcera.

Portulacam melle madentem masticato: aut foliorum oliuę ex vino decoctum gargarissato.

Ad aphthas nigras depascentes.

Detersas prius, orobea farina ac gallarum ex melle illinito, aut lycij decoctũ gargarissato, aut fęce dulcis vini ex melle perfricato, aut tamaricis fructum cum melle tritum infricato.

Ad depascentes aphthas.

Gallarum decocto cum mellis æquali mensura misto feruefactoq́ʒ vtitor.

Ad aphthas albas.

Pluma oleum in quo chalcitin præcoxeris illine, & confestim curabuntur: aut deterso nunc mundatoq́ʒ loco affecto, tritum tamaricis fructum ex melicrato aut vino pluma similiter inducito, & cito sanabuntur.

C *Ad aphthas nigras.*

Vuam passam sine acinis & anisum tere, locoq́ʒ affecto ex melle infrica: aut pruni folia concisa, asinino lacte misceto, colluitoq́ʒ ex eo os. Idem possunt marrubij succus, & lentis ac rubi decoctum, necnon tritum cornu ceruinum locoq́ʒ infricatum.

Ad aphthas infantium.

Lentem cum pauco pane & cotoneorum succo mistam exhibe, & rosarum florem, quin ipsas etiam rosas aridas: vtitor autem oris collutione ex rebus mediocriter adstringentibus. Cęterum oleum aphthis ipsis aduersissimum est, necnõ omnia vehemẽter acria: illud quidem ꝙ humectat sordidatq́ʒ: hæc vero ꝙ sua mordicatione noceant.

Ad uitia instrumentorum uoci respirationiq́ʒ deseruientium, & primo ad uocalis arteriæ asperitatem. CAP. 14.

Dulcis radicis, quam glycyrhizan dicunt, vnciæ tres minutim admodum conterantur, deinde addita gummi tragachanthæ vncia vna: excipiantur omnia passo, conformenturq́ʒ ad fabæ magnitudinem pilulæ, ex quibus contineat vnam sub lingua dormiturus.

Ad intercisam uocem.

D Ficus & eryngion affatim coque, huicq́ʒ decocto adde gummi pauxillum, ita vt quàm mellis, crassior sit ipsorum consistentia, & sub noctem exhibeto. Aliud Brassicæ succum cum melle decoctum lambat. Conducit hoc idem ad tussim. Aliud. Lini semen tostum ac per cribrum excretum, vuas passas bene pingues sine acinis, purgatos pineę nucis nucleos ac frixos, nuces põticas siue auellanas præpurgatas, omnia hæc in pari portione trita excipe melle crudo, datur cochlearij mensura.

Eclegma tussi accommodatum.

† πυρήνων, id est nucleorum, pineorum vncias duodecim, carnem̃ duorum dactylorum, terito simul exactius, melleq́ʒ crudo excipito.

Ad tussim siccam.

Iridis ex aqua decoctum, cui mellis pauxillum adiectum sit, da frequenter sorbendum.

Ad sanguinis reiectionem, expuitionem'ue.

Rosarum aridarum vnciæ octo, gummi tragacanthę hexagia tria teruñt, & in pastillos drachmæ pondere ex aqua conformantur, propinantur ex aqua. Aliud. † In cucumeris domestici ventrem infundito aquæ sextarium, coquitoq́ʒ ad tertias, demum expressum ex his cremorem in sorbitione dato. Aliud. Rubricæ synopicæ vncias duas, terræ samiæ vncias duodecim,

amyli

amyli vncias tres, coge sanguinalis herbę succo, propinato trium obolorum quantitatē. Aliud. B
Fricti seminis lini vncię octo, gummi tragacanthæ vnciæ duodecim, prædicto modo cōmode excipiuntur. Aliud. Polygonij siue sanguinalis herbæ radices aqua incoquito ad tertias, additoq́; trito pauculo gummi, offerto in sorbitionem.

Ad tabidos & thoracis uitia.

Ireos decoctum cum melle ad potandum dato, aut ad sorbendum hyssopi decoctum cum melle, aut coctum marrubij herbę succum cum melle, aut eruum ruffescens, frixum primo, deinde tritum cum viginti partibus mellis, da in eclegmate: aut amygdalas amaras læuigatas cū melle exhibeto. Aliud. Seminis apij vnciæ sex, piperis nigri vncia vna, mellis libra vna, datur cochlearij mensura. Aliud. Mistum cum melle, lentoq́; igne decoctum butyrum offerto. Aliud. Apij & piperis cuiusq́; vncia vna trita, cum mellis libra vna, sensim decoquitur, propinaturq́;.
Aliud. Scillæ crudæ expressum succum cum mellis æqua portione, carbonibus superpositum coquito, ac dato ex hoc mystri quantitatem ante cibum & post cibum. Aliud. Abrotonon, pingues passulas sine acinis, rutæ germina in aqua decoquito, percolatoq́; decocto huic mel adijce, rursusq́; decoque, ac vtere.

De stomachi & uentriculi affectibus. CAP. 15. F

Inflammationes tam oris ventriculi, quàm hepatis, adstringentium medicaminum indigent admistione. Etenim si in curandis his vtatur quis solis relaxantibus, vitæ adducet discrimē, idq́; omnibus empiricis vocatis medicis experientia edoctis, et in artis exercitatione obseruantibus, non pauci vero eorum, qui se methodicos nominant, curandi hac ratiōe innumeros sustulerunt è medio, oborta syncopa stomachali: sicuti non paucos etiam hepatis vitio affectos, solis vsi relaxantibus, quibus hepar plerisq; dissoluitur: cuiusmodi nihil eueniet, si eorum, quibus est adstringēdi facultas, aliquid his semper adijciatur, seu oleo affectum locum foueas, seu admoto cataplasmate cures. Sunt porrò ex adstringentium numero, absinthium, vnguentum nardinum, aloe, cotoneorum tam decoctum quàm oleum: nec minus ceratum ex aloe, mastiche, cera, & nardo, cuius fuerit hæc confectio. Accipitur ceræ vncia vna, mastiches vnciæ quatuor, aloes vncię duæ, & nardi quantitas conueniens. Q; si vehemens adeo fuerit ventriculi imbecillitas, vt ne alimētum quidem contineat, adijciantur his succi vuæ immaturæ †{vnciæ duę.} Porrò si succi absinthij fuerit facultas, addatur & huius *vncia vna, aut labruscæ flos, aut succus rhu.

† drachma vna.
* drachm

De calida uentriculi intemperie.

In calida ventriculi intemperie medicamentum hoc per os commode exhibetur, quod cōstat mastiches vncijs duabus, mentę vncia vna, coactis succo plantaginis. huius medicamēti fabæ exhibetur magnitudo ex aqua. Q; si cōtra ventriculus frigida afficiatur intemperie, dicto medicamini adijcito castorei vnciam vnam exhibetoq́; similiter. Cognoscetur autē calida ventriculi intemperies, partim ex bilioso vomitu, partim ex sensu mordicationis biliosæ, in ore vētriculi perceptæ, partim q̄ hoc ipsum admotę manui calidum appareat. G

Ad uentriculum iusto frigidiorem.

Ad ventriculum refrigeratum, quiq́; ob pituitæ in ipso hærentis crassitudinem opus habet simul calfactione, simul humorum incisione, perquam aptum est medicamē hoc, quod cōstat corticis radicis fœniculi vncijs sex, aceti libra vna, mellis libra vna. Decoquūtur primum radices cū aceto, ac coctæ nūc exprimunt, abijciunturq́;: demum adfuso melle incoquuntur: rursus simul omnia ad mediocrem crassitiem. Propinantur autem huius cochlearia tria ex aqua.

Ad eos quibus in uentriculo cibus acescit.

Quibus assumptus cibus in ventriculo acescit, medicamentum hoc accommodatum est, quod constat piperis vncia vna, seminis anethi vncia vna, cymini vncijs quatuor: omnibus diligēter tritis, propinatur ex eis cochlearium ex aqua vino mista. H

Ad uentriculi subuersiones.

Ad subuersiones ventriculi idoneum est hoc medicamentum, quod constat ex succi mali punici acidi, cum suis acinis expressi, partibus tribus, succi mentæ parte vna: decoquuntur hæc in vase fictili, assidue miscendo: cumq́; iam crassescunt, sublata reponuntur in vsum. Datur ex medicamento hoc postulante necessitate, ante cibum omnem mystrum vnum, aut etiam duo.

Ad dysentericos, & cibum uomitu reijcientes.

Radicis arboris cotoneæ libram vnam, decoque in vini myrtei sextarijs tribus ad tertias vsq;, expresso deinde cremori adde mellis libram dimidiam, coquitoq́; rursus assidue miscendo, tandem reponito in vsum: datur huius ante omnem cibum mystron.

Ad uentriculi subuersionem, cœliacos, & dysentericos.

Mala cotonea quatuor numero, integra mala punica decem numero, sorba octo, in aquæ sextarijs tribus accurate decoquito, cumq́; omnia flaccescere iam cœperint, exprimito, demū abiectis crassis fructuum partibus cremorem eum iterato coque ad tertias vsq;, postremo additis generosi mellis libris quatuor, rursum coquito impositum carbonibus, continuo miscendo ad conuenientem consistentiam, sicq́; in vsum reponito, vtitorq́; vt medicamento præcedenti.

Immodicam

A *Immodicam ex nimio ardore sitim extinguentia catapotia.*

Seminis cucumeris domestici unciæ octo, seminis portulacæ unciæ octo, tragacanthæ unciæ quatuor, dissolue tragacantham recentium crudorum ouorũ aquatis, dissolutãq; adfundito ceteris: probe tritis, conformatoq; ex omnibus mistis catapotia, quæ in umbra desiccentur, teneaturq; ex ipsis unum sub lingua, solutusq; saliua humor paulatim deglutiatur.

Ad uentriculi subuersionem, & feruidos halitus.

Anesi, apij, cuiusq; unciæ duæ, cymini uncia una: propinato ex his bene læuigatis, ieiuno quidem cochlearium ex aqua, sub somnum autem aliquando ex vino. Aliud. Bibatur tribus cõtinuis diebus absinthij dilutum.

Ad uentriculi refrigerationem & singultum.

Piperis unciæ tres, castorei uncia .j. mediocris cochlearij quantitas ex aqua ieiuno datur. At si ex calidis succis in ipsa ventriculi concoctione corruptis singultus ortum habeat, quod ex ventriculi ardore, mordicationeq; cognosces, aqua tepida epota, iube affatim vomant, & cessabit cõfestim singultus. Porrò sternutamẽtum in tempore factum, sedat singultum, sicuti etiam acetum in sorbitione acceptum.

B *Ad æstuantem uentriculum.*

Quibus ventriculus pre nimio ardore exoluitur, aut animi sequitur defectus, si quidem sine febre hoc vsu veniat, dato in potu frigidæ cyathos tres, aut quatuor, idq; per temporis interualla. Quòd si his malum mitescat, cibo est reficiendus æger: sin vero perduret, astrictis coniunctisq; * extremis, & præbeto sorbendam assidue aquam, in qua maduerint cotonea, pira'ue, aut mespila, aut baccæ iuniperi, aut pampini vitis, aut rosarum, vel succũ mali punici, aut vuæ acerbæ. Vel dato, quem bibat, tritum mentæ ramulum, aut labruscæ florem, & finito quiescat.

Ad nimiam ex uentriculo saliuam.

Nimia diffluentes saliua masticent siccam conyzam. Porrò extrinsecus imponantur ventriculo, contrita vitis viridia folia, aut cotonea, aut viridis portulaca, aut etiam cucurbitæ ramentum.

Ad dolorem uentriculi.

Ventriculi ex inquietudine aut anxietate dolores sedat ac mitigat potum lac muliebre, aut vaccinum aut asininum, cui incocti sint lapilli, & rosarum decoctum. Quinetiam assum oui luteum cum polenta potum.

Ad uomitum bilis nigræ.

Ad nigræ bilis vomitum ventriculiq; inflationem, & potissimum † {inter manducãdũ,} imponitur vtiliter ventriculo spongia ex aceto quam acerrimo calido. Aut hederæ folia vino decocta, vt cataplasma ipsi applicantur. Porrò cibus sit boni succi, cuius generis sunt, oua, alica, & iuscula, vtpote auicularum, extremarum porci partium, phasiani, iuuenis perdicis, aliorum'q; omnium his similium.

C

Ad uentriculi inflationem.

Ad inflatum distentumq; ventriculum iuuat polij fasciculus foris impositus, necnon potum eiusdem decoctum. Idem præstant nepetæ decoctum addito mellis momento, & piper drachmæ pondere.

Doloris stomachi mitigatorium.

Stomachi dolorem sedat cuminum assum, & apij pauxillum potui ex aqua datum: item abrotoni ac thymi vtriusq; obolos duos potui dato.

Ad eos qui grandem famam dictam βούλιμον facile incurrunt in uia.

βέλιμον dictam famem incurrẽtes, seu in itinere, seu modo alio, refocillamus, reficimus'ue, porrigentes olfactandum acetum, aut pulegium, aut terram aceto madentem, aut poma, aut pira, aut his similes fructus alios, quorum pro tempore fuerit facultas: aut etiam panem ex vino eos assumere cogentes.

D *Ad singultientes.*

Singultientibus da rutam, cum vino in sorbitionem: aut nitrum ex melicrato, vel apium, vel castoreum, vel abrotonon, vel aristolochian, vel cyminum, vel anisum, vel calaminthen, {quam nos nepetam dicimus.}

Ad hepatis uitia, & primo ad obstructionem. CAP. 16.

Amygdalarum amararum unciæ tres, cymini, seminis apij, cuiusq; uncia una, datur cochlearium ex vino. Aliud. Baccarum iuniperi unciæ tres, seminis brassicæ uncia una, seminis erucæ unciæ duæ, excipiuntur melle crudo, daturq; cochlearium vnum. Aliud. Succi cichorij cyathum cum aquæ calidæ cyathis duobus, & mellis cochlearijs duobus exhibeto. Aliud. Succi anethi cyathus cum tribus cyathis aquæ mulsæ calidæ. Porrò dictorum omnium quodque seorsum, aridum tusum, aut cibo inspergitur, aut coctum bibitur. Aliud. Chamæpityos decoctum cum pauxillo melle bibitur. Aliud. Chamepityos vncias octo, radicis cichorij vncias quatuor contunde & excipe melle cocto: datur huius auellanæ magnitudo ex aqua calida.

Pastillus hepaticus, id est ad iecur, inscriptus. E

Anisi, seminis apij, asari, amygdalarum amararum præmundatarum, absinthij, cuiusque vncia vna, conformantur ex aqua in pastillos drachmæ vnius pondere, exhibeto febrientibus ex hydromelite, non febrientibus ex vino misto. Aliud. Erigerontis eundem in vsum bibitur decoctum. Aliud. Aristolochiæ drachma dimidia trita offertur, febrientibus ex aqua, sicuti ex vino non febrientibus. Aliud. Trifolij herbæ ad tertias decoctum dato potu.

Ad affectos morbos regio.

Morbo regio affectum lauato in balneo aquæ potabilis, totumq; corpus oleo confricato anethino. Quòd si febre vacet, ī colocynthidos corio calefactum vinum propinato. Aliud. Lanariæ tritæ cochlearium ex aqua dato, aut ex mulso liberis à febre. Aliud Cichorij succi cyathos tres propinato, febrientibus quidem, nullo admisto alio, non febrientibus vero, ex mulso misto. Aliud. Ciceris dicti κρὶς, id est arietini, & fœniculi coctorum cremorem exhibeto, febre carentibus cum vino misto. Aliud. Tenerrima folia tam nasturtij, quã rorismarini terito, expressoq; ex his succo, vtitor, ex mulso, si febre careant. Aliud. Elaterion cum lacte muliebri maceratum naribus infundito & iubeto sursum attrahi. Aliud. Cyclamini succo aqua misto, vt modo dictum, vtitor. Aliud. Editur eundem in vsum sentis caninæ rubens fructus. Aliud. Chelidonij herbę succum cum vino & aqua mulsa porrigito non febricitantibus. Aliud. Hyperici drachmam vnam propinato ex aqua mulsa. Porrò ieiunis dato in cibum amygdalas amaras. F

Ad lienosos. CAP. 17.

Datur his in potu decoctum chamædryos, vel chamæpityos, vel polij, vel rubiæ: idq; aut per se, aut cum oxymelite non febricitantibus. Aliud. Candidæ hederæ corymbi numero tres, dantur deuorandi, & superbibendum acetum mulsum. Aliud. Radicis capparis ex oxymelite decoctum non febricitantibus datur. Aliud. Tamaricis fructum tritum & per incerniculum excretum duorum cochleariorum quantitate, dato ex oxymelite. Aliud. Ferrum ignitum aqua restinguito, quam da in potu cum vino, si nulla adsit febris.

Epithema splenicum, id est lieni aptum.

Fœnogræci vnciæ quatuor, hordeaceæ farinæ vnciæ tres, seminis nasturtij vnciæ tres, caricas acerrimo primum aceto maceratas contundito fortiter in pila: deinde adijciens cætera, vnito oĩa simul, ac vtitor. Aliud. Moly herbam etiamnum virentem cum suo semine in ollam conijcito, in qua diligenter obturata coquito plurimum lento igni, coctamq; nunc & in pila tritam imponito lieni ante tres dies non soluturus.

G

Ad hydropicos, id est aqua inter cutem affectos. CAP. 18.

Fœnogræci vncia vna, hordeaceæ farinæ vncię tres, stercoris columbini vncię quatuor, frixę resinæ, picis, cuiusq; libra vna, axungiæ veteris libræ duæ: liquato quæ liquari ex his possunt: demũ addito cætera ex aceto trita, ac vtitor. Aliud. Fimi caprilli sicci libras duas coctas in oxycrato, vt malagma imponito.

Ad colicos. CAP. 19.

Anethum & cyminum in tribus olei vncijs coquito, & simul exhibeto. Aliud. Rutam coctam similiter in dicta olei mensura, adiecto resinæ terebinthinæ cochleario, præbeto.

Ad eos qui refrigerati sunt.

Anethino vtere, cui additum sit triti castorei cochlearium.

Ad inflammationes.

Anethino vtitor, cui admista sint casei non saliti duo cochlearia. Aliud. Additur similiter vel pinguedo anserina, vel cerui medulla.

Ad dysentericos & cœliacos, & primo ad dysentericos. CAP. 20.

In dysentericorum curatione, illud pręmeminisse fuerit perquam opportunum, videlicet optimum dysenteriæ remedium cibi esse paucitatem. Necessum ad hæc sunt ea, quæ dysentericis in cibo dantur, quam licet leuia, ab omni aliena grauitate, & concoctu facilia. H Porrò decoctum malorum punicorum integrorum, nec minus cotoneorum commode his tum ad sorbendum propinatur, tum per clysterem inijcitur. Aliud. Plantaginem herbam cum oryza exacte decoctam da in cibo: quin huius ipsius succum adiecta pinguedine hircina commode subministrabis. Aliud. Myrti baccas vino ĩcoquito, si quidẽ febre careant: sin aliter, aquę, ac ĩmittito. Aliud. Cochlearum integrarũ vstarum vncia vna, cornu cerui vsti vnciæ duę, vniantur succo plantaginis, exhibeatur ex hoc fabæ magnitudine, febre carẽtibus cũ vino, cũ aqua vero febricitãtibus.

Ad cœliacos & dysentericos.

Baccarum myrti siccarum contusarumq;, rosarum aridarum, cuiusq; vncia vna, baccarum iuniperi decem numero, pirorum aridorum tusorũq; tria & viginti numero, ceratiorum, quas dulces siliquas dicunt, contusorum vncia vna, corticis pini vncię quatuor, propinato excreti ex his puluisculi cochlearium ex vino. Porrò solidius illud crassiorumq; partium pinguibus palmulis coactum ventri imponito. Aliud. Potum leporis, tum hinnuli, tum etiam capreæ coagulum ex vino, necnon immissum cum oryzę cremore iuuat.

Ad

A *Ad diuturnam dysenteriam.*

Chartæ vstæ, calcis, cuiusq; vnciam vnam vuæ immaturæ succo excipiens in pastillos conformato, ponderis diuersi, nempe modo vnius, modo duarum, modo etiam triũ vnciarum, vt cuiq; ætati apta sit ad manum quãtitas. Porrò vbi vsus postulabit, vnum ex his vino austero dissolutũ adiecto oryzæ cremore, per clysterem inijce. Aliud. Cocti anserini oui putamen minutissime tritum dimidiæ drachmæ quantitate ex vino propinato.

De sedis uitijs, & de applicandis sedi medicamentis. CAP. 21.

Sedi diuersa accidunt vitia, vt sunt rhagades. i. rimæ, condylomata, aliæq; inflãmationes. Apta autem his sunt tenera, mollia, omniq; vacantia mordicatione, inuncta medicamenta.

Ad sedis ex ardore dolores.

Oui luteum ex vino albo tritum, & rosaceo cerato exceptum illine, emplastriq; modo vtere. Conueniunt autem his ἁπαλά, id est mollia, teneraq; dicta pharmaca, & ἄδηκτα, id est mordicatione carentia, illita. Aliud. Recentem anseris adipem inungito, & emplastri in modũ imponito. Vtile his etiam cataplasma ex pane mundo dissoluto coctoq; in aqua & rosaceo, quod fuerit efficacius, additis ouorum luteis aliquot coctis. Aliud. Fœnogrecũ elixum tritumq; adie-B cto butyro vt cataplasma applicato. Aliud. Anserinum adipem inungito. Aliud. Rosarũ vnciæ tres, coctorum ouorum lutea duo, trita ex vino albo, rosaceoq; cerato excepta, illinuntur.

Ad ani pruritus.

Terram vocatam cimoliam tritam cum vino, ceratoq; myrteo exceptam appone.

Ad procidentem anum.

† Recrementi plumbi vncia vna, rosarum siccarũ vnciæ quatuor, accurate admodum trita, sicca insperguntur ano, eloto prius vino myrteo. † Aliud. Cyclamini succum & mel æqua portione decoque in vase æreo, donec cerati habeat crassitudinem, & inunge.

Vide lib. ix. c[..]õne me[..]c[..]n locos. V[..]e ibidem [..]p[..]e hęmor[..]o[..]ibus, Ex[..]a[..]oriũ hæ[..]o[..]ho'dum [..]a[..]i Tarsen[..].

De renum & uesicæ uitijs. CAP. 22.

Potio ad renum & uesicæ affectus inflammationis participes, & exulcerationes.

Seminis lini vnciæ duæ, amyli vncia vna, propinato ex aqua cochlearium.

Ad uesicæ ulcerationem, & urinæ difficultatem.

† Pinei nuclei, & amygdala, singulorum numero viginti, palmulæ quindecim, tragacanthæ vnciæ quatuor: datur ex his cum aqua.

Vide lib. x. d[..] [..]p[..]ne med. [..]n[..]edicamẽ [..]ndroma[..] [..]ĩ[..]tegrã isti [..]n[..]dicamen[..] cõ[..]positionẽ.

Ad renum obstructionem.

Apij decoctũ tribue in potu, febre carentibus ex condito, febrientibus ex aqua. Aliud. Decoctum cicerum, quæ à similitudine κρίοι, i. arietina appellantur, cum condito, detur in potu.

Ad calculosos.

C Lini semen exacte tritum, datur bibendum cum condito. Aliud. Seminis cucumeris domestici frixi vnciæ sex, seminis maluæ vnciæ quinq;, nucleorum pineorum frixorum vnciæ sex, seminis apij vnciæ octo, amygdalorum amarorum mundatorum vnciæ nouem, passo excipiuntur, cochlearij datur mensura, vt ante dictum est.

Ad coxendicum, pedum, & articulorum dolorem. CAP. 23.

Eiusdem inter se sunt generis omnes huiuscemodi morbi, proinde eandem ferè postulant curationem, differentes solum efficientibus ipsos succis, quorũ hi quidẽ calidi sunt, illi vero frigidi. Dignoscuntur aũt, ꝙ calidum succum comitentur rubedo, calor: & si adiuncta fuerit inflammatio, vehementes dolores: Contra frigidum, tumor albus, laxus, ac mollis. Porrò vtriusq; curatio est, vt calido frigida, frigido vero calida discutientiaq; applicẽtur. Et si quidem magna fuerit efficientis morbum succi abundantia, hic vacuãte medicamento primo est educendus. Quòd si corporis adsit plethora, principio secanda est vena, deinde repellendus cohibendusq; influxus oxy-D crato, aut hoc etiam frigidioribus medicamentis alijs. At omnibus de his scriptum nobis abunde est, cum alijs in libris plurimis, tum maxime, mi Glauco, duobus illis de arte curatiua ad te missis. Proinde verbosius de his disserendum non est, hoc præsertim commentariolo, qui de rebus acq situ facilibus tantummodo instituitur nobis. Cæterum in coxendicum doloribus, reprimẽtibus medicaminibus nunquam est vtendum: cum enim in alto corpore sit iuncturæ huius situs, reprimentibus medicamentis succus à circumstantibus vasis musculisq; deferetur ad ipsam iũcturam, grauius etiam discruciaturus: quapropter mitigantibus tantum lenientibusq; est remedijs vtendum. Neque porrò vehementer aut calidis, aut frigidis medicamentis in coxendicum est dolore agẽdum, ꝙ ab his irritetur verius quàm curetur humorum fluxio. † admodum enim calida attrahunt magis ꝙ vel discutiant vel disijciunt: è diuerso frigida congelant coarctantq; quodãmodo fluentes humores, discutiq; reddunt contumaces. Cęterum coxendicum dolore affectos vomitus, quàm alui deiectio iuuat magis, ꝙ humorum ad inferiora defluxum retrahat. Prouocandus autem initio vomitus est, ab accepto cibo. Postea vero ad ciẽdum hunc, licet etiam vti bulbis vomitorijs, & raphano. i. radicula: exhibentur autem in aqua cocti bulbi, ex oxymelite: radicula vero concisa in tenues particulas, edit similiter ex oxymelite. Deinde vbi nunc à sumptis his lõgum satis tempus pterierit, ad vomitum ducendi sunt: quo prouocato, deinceps lõgo interposito tempore,

[..]E[..]mpressis [..]od[..]ta posset [..]er[..]. calor. n. [..]nu[..]s ipas at [..]ral[..] magis [..]ĩ[..]cuti pro[..]hib[..]. ex lib. [..]ut[..]c. de cõp. [..]me[..]ꝫm locos [..]ho[..]acto. cali[..]dit[..] nimirũ [..]ipsa[..] fluxionẽ [..]ma[..] attrahẽ[..]te, [..]prohibẽ[..]te.

to tempore, lauandi sunt: deinde iterum tantisper est ipsis quiescendum, donec omnis oborta ex eo corporis turbatio conquieuerit: demum tenui sunt victu reficiendi. B

Ad podagræ paroxysmum, id est, acerbationem.

Brassicæ folijs decoctis ac tritis addito aceti fęcem, lutea duorum ouorum crudorum, ac rosacei parum, quæ accuratius deinde mista in modum cataplasmatis tepida imponito, frequenter renouans. Aliud. Cataplasmati vulgari & vsitato ex caricis elixo adiecta hyoscyami folia incoquito, ac vtitor.

Ad feruidas inflammationes.

Lentem palustrem ex aceto & rosaceo imponito. Aliud. Vlmi folijs expressum succum & coctum cum cerato illine.

Ad excedentes, & ueluti immensos ardores.

Lactucæ folia exacte cum pane trita, applica, frequenter remutans. Aliud. Coriandrum viride tritum cum polenta vt emplastrum admoueto.

Ad laxas inflationes.

Salem ex oleo diligenter tritum succidaq; lana exceptum vt emplastrum impone.

F

LICET commentarij huius initio de cholera dicto vitio, & mortiferis pharmacis, deq; serpentibus qui ictu morsu'ue venenum relinquunt, & sanguinis etiam fluxu, sit nonnihil dictum nobis, non fuerit tamen à ratione alienum paucis adhuc de ijs agere, licet ad alium locum hæc pertineant.

Ad sanguinis è naribus fluxum. CAP. 24.

Triticeam farinam porri succo maceratam tortili linamento adfrica, perfluentiq; nari inserito. Aliud. Tortile linamentum aceto quamacerrimo madens ad lucernam comburito, & manantí nari insere. Aliud. Asinini fimi, etiamnũ calentis succum mistum cum æquali aceti portione, & tanta farinæ triticeę, vt sordium habeant consistentiam, linamento adfricato, quod affectæ nari imponito. Iuuant ad hæc tam pedibus quàm manibus iniecta vincula, necnon refrigerare caput. Magnas pręterea cucurbitulas præcordijs adfigere, iecoris quidem, profluẽte dextra nare sanguine, sicuti sinistris siue lieni, affecta nare sinistra. Cęterum de sanguinis per os reiectione, dictum nobis antea est.

De fluxu sanguinis è uulnere. CAP. 25.

Sanguinis è vulnere effluxum curant myrrha & thus, trita, & ex oui aquato pro vulneris ratione imposita. Aliud. Vstæ ranæ cinerem vulneri inspargito. Superponenda porrò his spongia ex oxycrato, & frequenter siccitatis ratione mutanda. Aliud. Recentem ac calidum adhuc fimum asininum cataplasmatis modo superdato: & quòd si aridus fuerit, dissolue pauxillo aceto. G

Ad choleram dictum affectum. CAP. 26.

Si sine febre, aliaq; vacuatione eueniat, da buccellam panis ex vino misto, daq; potu frigidam, & cucurbitulas magnas medio adfige ventri. Quòd si is, qui affligitur quadrato sit habitu, in frigidum inducito lauacrum, in quo diutius permaneat. Porrò cibus conuenit adstringentis facultatis, vt sunt ex autumnalibus fructibus poma tam cotonea quàm punica.

De pharmacis mortiferis. CAP. 27.

De letalibus medicamentis, necq; indistinctius hic agere tutum satis est, neque parui laboris de omnibus singulatim, deq; sequentium ad hæc symptomatum siue accidentium curatione: ne interim referam adiunctam huic rei male faciendi occasionem, præsertim ijs, quibus male facere volupe est. Proinde ea hic tantum tradam, quæ in cõmuni fere creduntur conferre ijs, quos letalia eiusmodi medicamenta deuorasse contigerit. Principio igitur iubendum, vt hi tales cõfestim vomant, epoto prius hydrelæo, id est, mistis aqua & oleo, & plurimo & frequenter. Deinde varijs diuersisq; sunt cibandi ferculis, à quibus non ita multo post rursus vomant iubeto. Sic enim aut simul reijcietur mortiferum medicamẽtum, aut saltem infringetur ipsius virtus. Quòd si post hęc ventriculus videatur à vomitu veluti aduri, hydrorhodynon, id est, aquam rosaceo oleo mistam postui offerto, dehinc vomant rursus iubeto. Quòd si vsus postulare videbitur, dabis theriacen ex vino, aut iuniperi baccas numero nouem, & rutę trita viginti folia, aut herbæ chamæpityos. A somno in totum abstineat præcipito, extremarumq; partium vtitor frictione. Quòd si malum videbitur tibi altius in ventrem nunc descendisse, quod ex mordicatiõe irritationeq; inferioris ventris cognosces, instandum acrioribus clysteribus, cuius generis sunt qui ex melle copiosiori & aphronitro constant, aut alio quouis cui irritandi ventris sit facultas. At strangulationi à deuoratis fungis medetur nardus, ex oxymelite pota. Idẽ potest gallinarum domesticarum fimum, ex oxymelite. Cæterum suffocationi ex concreto in ventriculo lacte, auxiliatur potum cum vino coagulum. H

Galeno

GALENO ASCRIPTVS LIB. DE MEDICINIS FACILE PARABILIBVS AD SOLONEM MEDICORVM PRINCIPEM,

Iunio Paulo Craſſo Patauino interprete.

CENSVRA.

Liber, cuiuſcunq; is fuerit, non omnino inutilis.

GALENVS CLAVDIANO SOLONI ARCHIATRO S.

QVia petiiſti vt de facile acquiſibilibus tibi ſcriberem, Solon dilectiſſime, gratum eſſe putaui, quæ mihi per experientiam cognita ſunt, ſcribere, & tibi mittere, à capillis vſq; ad pedes procedens, vt homo faciliter poſſit ipſa adipiſci. incipiamus igitur primo à capillis.

De tincturis capillorum. CAP. I.

C Vnctiones capillorum vt etiam cani fiãt nigri. Scoriam ferri & plũbum coque in aceto vſq; ad tertiam partem, & illine, interim tamen nẽ tange capillos oleo. Aliud. Radices capparis tere, & coque in lacte aſinæ vſq; ad tertiam partem, & vtere. hoc ſerua, quia prorſus nigrificat pilos capitis. Aliud. Teſtudinis marinæ fel diſſolue cum oleo, & vnge capillos. Aliud. Racemulos in nucibus pendentes in oleo coque, bitumen liquidum adde, & vnge. * Aliud. Plumbum cum oleo repone in vaſe plumbeo, & eo vnge capillos. Aliud. Melongiam terreſtrem combure, & cum oleo leniens, vnge capillos, & dimitte per totam noctem. ℂ*De præſeruatione à canitie.* Accipe colocynthidem, & perfora eam, & mũda ipſam bene ab ijs quæ ſunt intus, deinde imple eam oleo laurino, & adde ſemen hyoſcyami non contritum, dimitte vna die, & vnge ſemel in anno. ℂ*Ad faciendum capillos albos.* Stercus hirundinis terens cum felle tauri, vnge. Aliud. Verbaſci albi cõbure florem, & extingue aceto, & leniẽs vnge. ℂ*Ad faciendũ capillos flauos.* Alumen coque in aqua, & cataplaſma capillos duobus diebus & poſt hoc laua cum aqua in qua eſt diſſoluta fęx vini combuſta. Aliud. Decocto lupinorum amarorum vnge capillos, vel ipſos lupinos amaros crudos terens, & permiſcens cum aqua, D vnge. Aliud. Fæcem vini permiſce cum oleo balani, & fac ſicut ſpiſſitudinem ceroti, & vnge caput quando vadis dormitum. Aliud. Folia liguſtri infunde in ſucco ſtruthii, & vtere hac infuſione. Aliud. Rubiam, ſtœchadem citrinum, polytrichum, & abſinthiũ, lupinos, pone in aqua reponens in vaſe vitreo, & dimitte per nouem dies, mouendo bis in die. in tempore vero vſus accipiendo de dicta aqua quod ſufficit, infunde in ea ſpongiam, & dimitte vt imbibat aquã: & quando fuerint deſiccati capilli, laua cum aqua calida & ſapone.

De caſu capillorum. CAP. 2.

Ad caſum capillorum vlmi radicem et foliorum. m. i. macera in. iiij cyathis aquæ; et vnge, et poſt hoc vnge cum oleo. Aliud. Sambucum comburens, miſce cum ceroto, et vnge. Aliud. Aloem permiſce cũ vino nigro auſtero, et vnge. Aliud. Myrrham et ladanũ vnge cum vino aut oleo myrtino. Aliud. Accipe apes multas, et combure, et miſce cum oleo, et vnge cauendo ne vngas id quod eſt circa. Aliud. Nigellam accipiens combure, et leniens cum aqua vnge: maxime autem hoc confert ſupercilijs. ℂ*De capillis qui cadunt ijs qui reſumuntur ex*

ægritudine. Ladanum cum vino & oleo rosaceo coque, & fac spissitudinem ceroti, & vnge. Aliud. Radicem mori excortica, & combure, & coque vt dictum est. Aliud. Polygonij semẽ terens, pone in lixiuio, & laua caput: deinde coque lentiscum, & collue caput. ¶ *Vt in loco combusto ab igne oriantur capilli.* Folia ficus terantur, & leniantur, & apponantur in loco. ¶ *Psilotrum.* Cerebrum vespertilionis lenias cum lacte mulieris, & vnge. Aliud. Fel thynni misce cũ gummi hederæ, & vnge. Aliud. Accipe sanguinem recentem leporis marini, & vnge. Aliud. Sanguinem cerui permisce cũ aceto, & vnge. Aliud. Fructũ vrticæ syluestris accipe, dissolue cum oleo, & frica cum ipso locum. Aliud. Vespertiliones plures viuos pone in bitumine, & dimitte vt putrefiant, & vnge quemcunq; vis locum. E

De alopecia. CAP. 3.

Murem combure, & tere, & puluerem permisce cum adipe vrsino, & vnge perfricans locum cum cæpe albo. Aliud. Cantharidas combure, & tere, & puluerem permisce cum melle, et vnge. Aliud. Cum folijs ficus frica diligenter, deinde vnge cum adipe vrsino. Aliud. Spumam maris combure, & terens permisce cum oleo, & vnge. Aliud. Ranam habentem longa crura combure, & terens assume cum pice liquida, & vnge locum præfricando ipsum. Aliud. Equi fluuialis pellem combure, & vnge locum. Aliud. Sanguine testudinis marinæ vnge locum. Aliud. Accipe stercus muris, & thus, & permisce cum aceto, & fac mellis cõsistentiam, & vnge præfricando locum. Aliud. Asphodelum tere, & permisce cum aceto, vel vino, & præradens locum frica cum folijs ficus vel cum panno aspero, & vnge. Aliud. Radicem cannę combure, & permisce cum adipe vrsi, & vnge. Aliud. Tithymallum tere, & vnge locum. F

De furfuribus. CAP. 4.

Cimoliam infunde aqua, & misce succum bletæ, & vnge: deinde laua, & accipe thus masculum, & tere, & permisce cum vino & oleo, & vnge. Sequenti vero die herbam pedicularem cũ oleo vnge. Aliud. Accipe nitri, fæcis vini, mirobalanorum, singulorum libram vnam, herbæ pedicularis libram .i. & semis, permisce cum oleo antiquo, & vnge. Humidos autem furfures laua cum aqua salsa, vel cum decocto lupinorum: est enim expertum. Aliud. Laua caput cum succo portulacę. Aliud. Vnge caput cũ succo bletæ cocto vel crudo pmisto cũ melle. Aliud. Cimoliam permisce cum decoctione fœnugræci, & vnge. Aliud. Radicem cucumeris syluestris coque, & cum decoctione eius laua. Aliud. Scillam in fornace obrue quando fuerit mollis, exprime eam, & eius succo permisce parum olei, & vnge.

De psydracijs & efflorationibus. CAP. 5. G

Psydracia sunt paruæ efflorationes factæ in capite similes vesicis eminentibus in superficie. Efflorationes vero sunt vlcerationes factæ in superficie subrubicundę & asperæ. Curantur autem sic. Recipe farinam fabarum, & infunde in vino, et appone sicut cerotum. Aliud. Fac cerotum ex ligustro et cerusa, et vnge. Aliud. Recipe, amyli, cerusæ, aluminis, foliorum viridiũ rutæ, singulorum drachmas quatuor, permisce cum aceto et oleo myrtino, et vnge. Aliud. Recipe lithargyrij, cerusæ, singulorum drachmas duodecim, sulfuris viui drachmas octo, assume cum oleo myrtino, et vnge.

De achoribus & fauis. CAP. 6.

Achor est passio veniẽs in capite, perforans cutem capitis subtilibus foraminibus per quæ exit humor parumper viscosus. Fauus autem facit foramina maiora continentia humiditatem melli similem. Curantur autem sic, abrasum caput fomenta bis aut ter aut multoties cum aqua calida decoctionis myrti, aut rubi, aut lentis, aut lupinorum amarorum, aut radicis asparagi: quando autem effluent multi humores, cataplasmes caput cum folijs salicis aut lente coctis in aqua. Confert etiam inungere caput sulfure et parietaria et sapone ante. Aliud. Recipe lithargyri drach. xvi. foliorum rutæ drach. viij. herbæ pedicularis drachmas quatuor, chalcanthi, drachmas duas, assume cum aceto et oleo myrtino. H

De tremore capitis. CAP. 7.

Stœchadem da bibendam cum aqua. Aliud. Artemisiæ succum parua habentis folia permisce cum oleo rosato, et vnge neruorum deriuationes. Aliud. Spinæ albæ semen bibendum exhibe. Aliud. Castoreum dissolue in aqua, et bibendum præbe.

De dolore capitis. CAP. 8.

Cornu cerui combure et tere, et permisce cum oleo rosato, et vnge frontem et tempora. Aliud. Cerebrum vulturis leniens vnge caput et tempora. Aliud. Psylium suffundens permisce cum oleo rosato, et vtere: hoc autem confert et ad hemicraniam. Aliud. Styracem liquidam permisce cum oleo, & vnge. Aliud. Oniscos, id est asellos sub hydrijs degẽtes coque in oleo, et vnge caput. Aliud. Flores mali punici vel ipsa balaustia, coque in vino aut aqua marina vsque ad consumptionem tertiæ partis, et tere, et cum ceroto permiscens vnge. Aliud. Pulegio et fœniculi radice cum farina hordei vnge tempora. Aliud. Mentam aut sinapim cum aceto permisce, et vnge tempora bis in die. ¶ *Ad dolorem capitis & temporum.*

Accipe

A Accipe opij quantitatem fabæ, & pulegij partes sex, & lentisci, & assume cum aceto & oleo rosato & vnge. Aliud. Lapathium acutum & gallam tere, & vnge tẽpora & frontem. Aliud. Castoreum dissolue cum oleo rosato & aceto, vnge frontem & tempora. Aliud. Iridem siccam & cardamomum minus in aceto resolue, & vnge capillos sicut faciunt mulieres quando vngunt eos. Aliud. Succum peucedani cum oleo irino leniens vnge. Aliud. Hirundinum stercus priusquam terram attigerit simul cum luto nidi, in vasculo ligneo, aceto madefac, & illine frontem. Aliud. Gummi hederæ cum aceto & oleo rosato leniens vnge tempora. Aliud remedium. Caprinum stercus ex aceto & oleo rosaceo terito, fronti illinito, & fascia deligato: id facito multo mane, ac vesperi, & capite dolentem sanitati restitues. Aliud. Euphorbio & atramento scriptorio vnà cum aceto detritis frontem illine. Aliud. Puer venerem non expertus in limine ægroti ianuæ mingito, tu vero acetum infundito, atq; vtrũq; in vnum super limine commisceto, donec sordium acquirat crassitiem: ac eadem illa hora fronti imponito. Aliud. Si qua ex partu capitis dolore tentetur, cinerem cum aceto admiscens fronti superdato. Aliud. Hederæ lachryma cum aceto & rosaceo mista frontem obline. ¶ *Epithema ad idem.* Nasturtium cum aceto & rosaceo misceto ad cerati crassitudinem, imponitoq; ita, vt à tempore

B ad tempus pertineat, illico dolorem auferes. ¶ *Ad eos, qui ex altera capitis parte dolent.* Acaciam roseo cerato excipiens vtere. Aliud. Cichorium impositum & capitis dolores, & exustiones à sole efficaciter tollit.

Ad comitialem morbum. CAP. 9.

Ictinum, hoc est miluum, in olla cremato viuentẽ, cineremq; propinato, & sanabis. Aliud. Eiusdem iecur exustum & tritum ex aqua potui dato. Aliud. Asini stercus frictum cochliariorum duorum pondere quotidie exhibeto, atq; ęgrotus morbo liberabitur. id remedium longa experientia comprobatum est. Aliud. Vrina verris in fumo arefacta ex aceto mulso pota bene facit. esto autem vrinæ portio ad ægyptiæ fabę magnitudinem, sed optima est apri. Aliud. Hircinum stercus ad morbum comitialem proficit, si ex eo quindecim globuli summum exhibeantur. Aliud. Agrestis maluæ succum ægrotus per triginta dies ieiunus bibat, & curabitur. Aliud. Mustellæ iecur aridum ex aqua propinato, id facis autem cum ægrotus mox est casurus. Aliud. Parum olei leporis coagulo infundito, & pilulas facito, ex quibus modo vnã, modo duas præbeto. Aliud. Mustellæ sanguine oblinito, ac mustellam pedibus capiteq; abiectis epulandam apponito: pariter & strummis exhibita mustella prodest. Aliud. Murem dissecãs

* per lunæ silentium iecur ipsius extrahito, & assum ægroto, vt comedat, exhibeto. Iuuat etiam

C acetum mulsum scillinum, & Iuliani, & theriaca. Aliud odorabile ad comitialem affectum. Tithymallum cum aceto & polenta terens placentulas conficito, olfaciendasq; laboranti offerto, & non cadet. Confert etiam odorari peucedanum & picem. ¶ *Suffimentum comitialem morbum detegens.* Lapidem gagatem suffito ipsum circumuelans, ne odor dissipetur, cadetq;, si re vera comitiali morbo affectus est. ¶ *Potiones per quas dignoscitur, utrum comitialis morbus sanabilis sit.* Acaciæ drachmam aqua diluens propina: si vomuerit, insanabile malum est, sin autem febricitauerit, potio ipsi prodest. ¶ *A sidere percussorum curatio.* Asini lotio ipsos consperge, & sanescẽt.

* ¶ *Si comitiali morbo humi prostratum confestim excitare uis.* Thymum aut pulegium conterens eius naribus admoueto. ¶ *Materiam per nares detrahentia.* Anagallidis cœruleum habentis florem succum naribus instillato, iubetoq; supinũ ægrotum spiritum adducere, hoc enim omnibus ex capite laborantibus opitulatur. Aliud. Succum hederæ albæ naribus instillato. Aliud. Nigellæ expressum succum cum mulsa instilla. Ad eundem modum et iride veteri oleo admisto vtitor. Aliud. Betæ radicis succum in nares infunde, et caput purgat.

De aurium uitijs, primumq; de illis quæ in auditorijs finibus fiunt. CAP. 10.

Vino diluto, aut mulsa aurem subluito: ac lycium in oui putamine macerans infundito.

D ¶ *Ad inflammationes, & dolores.* Allij capitula conterens cum oleo in olla calefacito, oleumq; in aurem infundito, et dolor sedabitur. ¶ *Ad magnum dolorem.* Anserinum iecur salsum cum nardo, eliquato, et repurgans in aurem indito. ¶ *Ad aures sanie manantes.* Liquidum alumen aqua diluens in vitreum vas conde, et maceratum infunde. ¶ *Ad aures purulentas & grauiter dolentes.* Porri succo melle diluto vtere. Aliud. Opium dulci vino eliquans ac tepefaciens in aurem inijce. Aliud. Cedri lachrymam ex pauca nardo immittito. Aliud. Mel et oleum vnà in va-

* sculo prius tepefacta instillato. ¶ *Ad teredines & saniem.* Alumen scissile cum aceto et dulci vino elixum ad mellis temperaturam, infusum tam in recentibus quàm antiquis vitijs efficax est. ¶ *Ad sonitus aurium intra seipsas & acres dolores.* Cedri lachryma cum melle admista, et infusa prodest. Aliud. Aloe, quæ iecoraria dicitur, cum mulso ad sordium crassitudinem temperata, et infusa benefacit. Aliud. Vulpis adeps eliquata infundatur. Aliud. Nardum tepefactum infundito. Aliud. Cassiam ex rosaceo inijcito. Aliud. Centipedæ dome-

* sticæ oleo rosaceo inferuefactæ opitulantur. ¶ *Ad dolores paulatim ingruentes.* Lanam succidam in aceto feruefacias, exprimitoq; humorem in aurẽ, deinde foramen summum lana succi-

da integito. Aliud. Mali punici immaturi succo cũ melle vtere, aut lentisci, aut herbę muralis, E
aut ligustri, aut rubi, horum cuiusq; succum aut seorsum, aut melli admiscens & elixans vtere,
pariter & plantaginis, aut lactucæ, aut sanguinalis succo vtendum est. ¶ *Ad dolores absq; ulcere.*
Sulfur ignem non expertum per calamum naribus sufffletur. Aliud. Papaueris lachryma mu-
liebri lacte temperata instillatur. ¶ *Ad grauem auditum.* Absinthium in aqua elixans aurem de-
cocto eluito. ¶ *Ad surditatem naturalem.* Capræ nuper iugulatæ cornu caprino lotio imple-
to, & ad fumum per dies nouem suspendito, deinde vtere. ¶ *Ad sonitus ex profundo.* Acetum
rosaceum, rutam, & cuminum cum melle macerans vtitor. ¶ *Ad tinnitus sonosq; repentes exortos.*
Acetum acre tepefactum in aurem demitte. Aliud. Vitis albæ, mellis, veratri albi, & rosei olei
portionem in vnum permiscens in aurem dato. ¶ *Ad aurem dolentem & sanie manantem.* Ace-
tum, mel, roseumq; permisce, & tepefactis vtere. ¶ *Ad acerbos dolores.* Subactam oleo euthy-
păston adipem infundito, & spongia locum occludito. bene facit & ad neruorum morbos cum
vulpino adipe atq; suillo æqua portione permista. ¶ *Ad dolores aurium ac phlegmonas.* Hastulæ
regiæ radicem mundato, & in oleum vase vitreo contentum demittito, & per continuos qua-
draginta dies sub Canis æstu insolato, deinde vtitor. ¶ *Ad ulceratas aures & purulentas.* Lacer-
tas pusillas venatus mundo oleo eliquato, atq; ita in aurem demittito: & vermes, si in aure fue- F
rint, interficies. ¶ *Ad aurium uermiculos, & ad ea, quæ in aurem inciderunt, extrahenda.* Cepas & hys-
sopum in lotio vetere conterens instillato. Aliud. Partis interioris cucurbitulæ syluaticæ se-
minum, aluminis ægyptij pares portiones in cedrino oleo macerans infundito. ¶ *Ad sordes au-
rium educendas.* Lanam vnguentaria glande madidam in aurem demitte, & ipsam sordium ple-
nam inuenies. Aliud. Nitrum læuigatum in aurem conijcito, acetumq; instillato, super lana
mollis addenda est, & per noctem relinquenda, sequenti vero die calida mulsa autem eluito.
¶ *Ad aurem dolentem.* Salis flos cum roseo & aceto infundendus est. ¶ *Ad saniem aurium & ma-
gnum dolorem.* Nitrum rosaceo dilutum in aurem demitte. Aliud. Album veratrum ex vino
aut aceto cum alumine infundendum est. Radicis præterea calaminthæ succus aceto maceratus
instilletur. ¶ *Aliud ad diuturna uitia.* Lycij & mellis æquas portiones commiscens vtere. ¶ *Ad
inflammatas aures.* Capitulorum papaueris cortices contere, & tertiam partem cum hordeacea
farina permisce, & in dulci diluto elixa, cataplasmaq; cõfice. {¶ *Ad aures sanie manantes & dolorosas.* Ex tralatio veteri
Medullam vituli liquefaciens instilla. Aliud. Scoriã ferri leniens in aceto acerrimo instilla. G

Ad scrofulas & parotidas, quæ sunt apostemata secus aures. CAP. 11.

Scrofulas communi quidem curatione discutiunt ea quæ scirrhos: propria vero ila, farinam
lupinorum amarorum coque in oxymelite, & vnge. Aliud. Stercus bouis aut capræ coque
in aceto, & appone. Aliud. Calcem melli aut oleo aut adipi porci pmisce, & appone. Aliud.
Farinam iridis & stercus columbi coque in vino, & appone. Aliud. Recipe axungiæ veteris,
seminis hyoscyami, picis, olei antiqui, stercoris citrini gallinæ, singulorum, partes æquales com-
misce, & appone.

De morbis oculorum, & primo de ophthalmijs incipientibus. CAP. 12.

Succum mentæ infunde: resoluit enim, sed melior est sanguis colũbi. Aliud. Fœniculi suc-
cum exprime & vtere: antiquus autem est melior, permisce autem eum aquæ, & vtere. Aliud.
Rutam recentem exprime, & pone succum eius in pyxide æris rubei, & vtere. Aliud. Cum
coctanis coctis, & farina hordei, & vino albo fac cataplasma. Aliud. Folia papaueris & corti-
ces granatorum cum polline hordei cataplasmes. Aliud. Rosas coctas & lenitas cataplasmes. *
Aliud. Decoctionem meliloti cataplasmes. Aliud. Folijs coctani tritis cataplasmes cum vi-
no & alphitis. ¶ *Ad ungulam.* Dicitur vngula morbus oculi quando cornea aliquando quidẽ
superficietenus, aliquando vero in profundo pus continet, & assimilatur paruæ vngulæ secun- H
dum figuram, quare morbus ille vocatur vngula. Ad moderatas ergo vngulas confert melicra-
tum, & succus fœnugręci, & collyrium quod quidem fit ex thure. Ad fortiores aũt recipe aloes,
myrrhæ, croci, singulorum, part. i. vini part. iij. mellis part. vi. dissoluas crocum cum modico vi-
no: deinde aloem & myrrham: deinde infunde mel, & vniens repone in vase vitreo, & vtere bis
in die: expurgat enim, incarnat, & consolidat. ¶ *Ad hypopia. i. liuorem qui fit sub oculo.* Sinapin
tere, & appone cum ceroto. Aliud. Ossa sepię tere subtilissime, & permiscens cum aceto vnge
in nocte: tollit enim ea. Aliud. Radicem cucumeris syluestris melli commisce, & impone.
¶ *De liuoribus oculorum.* Hyssopum tritam liga in panno, & infunde in aqua calida, & tange
liuores, fomentans. Aliud. Farinam iridis cum melle admisce, & appone. Aliud. Cymi-
num tritum permisce cum lacte mulieris, & appone: vel origanum appone similiter. Aliud.
Erucæ semen terens cum felle bouino cataplasmes. ¶ *De pterygijs.* Pterygium dicitur neruo-
sa superinnatæ oculi membranæ eminentia incipiens ab angulis & procedens vsq; ad cor-
neam: quando vero insuper augetur, cooperit & pupillam. Magna igitur & diuturna pterygia
per chirurgiam inciduntur: recentia vero & moderata in magnitudine iuuant æs combustum,

A vel chalcanthum cum adipe porci. Aliud bonum. Chalcanthi, part. i. gummi arabici, part. mediam, dissolue in vino, & vnge. Quidam autem hepar capræ melli miscentes vngunt. Aliud. Recipe Lycium & ligustrum, & cum aqua fac collyrium, & vnge. ¶ *De ulceribus oculorum & albuginibus.* Vlcera quæ fiunt in oculis quæ quidem sunt superficietenus, nephelia nominant: quæ vero profundum petunt, albugines. Nephelia ergo succus anagallidis expurgat, & succus centaureæ minoris cum melle. Diuturna vero subtiliat cedria & æs solum dissolutum in aqua in modum collyrij. Albugines autem iuuat nitrum dissolutum diligenter oleo, & vnctum. Aliud. Recipe succum draconteæ & misce cum melle crudo, & vnge. Aliud. Fel hirci confrica in oculo. Aliud. Os sepiæ combure, & dissolue cum melle, & vnge. Aliud. Ex stercore lacertæ faciens collyrium cum aqua vnge. Aliud. Felle canis marini vnge, vel raphani succo, vel felle galli. Aliud. Recipe succum malorum granatorum, & pone in vase terreo, & coperi cum panno, & pone in sole quousq; habeat mellis consistentiam: & ei misce mel æquale: & custodi, quia inueteratum valet magis, & quando vadit dormitum patiens, vnge oculos. Aliud. Fel leonis cum melle vnge. Si vero puer paruus habet albuginem, mater infantis man* datammoniacum, & insufflet in oculum: similiter vngat oculum menstruo alicuius de cognatione sua: & similiter mater eius incidat paruum digitum suum, & sanguine qui fluxerit, vngat oculum. ¶ *Ad caliginem & nebulas oculorum.* Vnge oculos succo foliorum draconteæ. Aliud. Succum betonicæ cum vino permisto calido instilla. ¶ *De hordeolo.* Ex aqua decoctionis hordei fomenta oculos, vel ex cera alba: Vel accipe muscas, & abscinde capita earum, postea reliquo corpore frica oculum. ¶ *De madarosi.* Madarosis, id est glabr ities: & ptilosis, est casus pilorum palpebræ: curantur autem his. Recipe nucleorum palmularum combustorum drachmas tres, spicæ drachmas duas, tere & vtere. Aliud. Stibij assi, piperis, añ. drachmam vnam, spicæ drachmas tres. Aliud faciens ad casum pilorum superciliorum. Auellanas combure, & permisce cum adipe vrsi aut capræ, & vnge. Aliud, quod etiam confert ad alopeciam barbæ. alterci drachmas duas, stercoris muris drachmam vnam, polytrichi drachmas duas, olei irini cyathos quatuor: tere & permisce cum oleo, & præfomentans vnge. Aliud. Senectam serpentis combure, & vnge: facit enim nasci pilos: vel nigellam tere, & fac similiter. ¶ *Ad supercilia pilosa.* Origanum combure, tere, & applica, prius tamen euelle pilos. Aliud. Lacertam viridem coque in oleo, & postquã euulseris pilos, vnge locum. Aliud. Chamæleontis seu laureolæ radicem permisce cum sanguine ranæ, & vnge locum. ¶ *Vnctio habentium oculos glaucos.*

C Glaucos mulierum oculos nigros reddit hyoscyami flos cyaneus repositus in vmbra: & tempore vsus permistus cum vino austero & inunctus. ¶ *Ad suffusiones.* Theriacam quæ fit ex viperis, permisce cum melle sine fumo, & vnge: conferunt etiam caputpurgia, & purgatio cum hiera, & fomentatio cum decocto fœniculi, & sagapenum, & elleborus albus cum melle appositus, vel mel cum succo fœniculi. ¶ *Ad ægilopes.* Ægilops est abscessus paruus iuxta magnum oculi angulum, qui si negligatur, scinditur vsq; ad os: & dicitur ægilops antequam scindatur. huic confert glaucium & crocus simul cum succo perdicij appositum: oportet autem frequenter ea permutare. Aliud. Conchulas cum testis suis tere, & appone. Aliqui vero miscent & aloen vel myrrham. Aliud. Fel porcinum sicca, & appone. Aliud. Perdicium cataplasmes. Aliud. Ægilopem herbam inter frumenta nascentem cataplasmes. Aliud. Portulacam & thus masculum appone, prius tamen ea masticabis ieiunus. Aliud. Craneum hominis tere, & appone. ¶ *Ad nyctilopas.* Hepar hirci assa, & vnge liquore qui defluit, oculũ: iuuat enim duodecies inunctus. ¶ *Ad pediculos oculorum.* Aqua marina tepida palpebras fomenta.

De passionibus narium, & primo de polypo & ozæna. CAP. 13.

D Vitriolum leniens cum aceto vnge. Aliud. Corticum granatorum drach. xvi. fellis tauri, amomi, myrrhæ, calamenti, prassii, ana. drach. viij. croci, drach. ij. ellebori albi, drach. ij. vtere sicco. ¶ *Ad fœtorem narium.* Recipe amomi, myrrhę, rosarum siccarum: æqualiter assume cũ oleo nardino, & vnge: confert autem & vnctio cum hedycroo magmate. ¶ *Ad ulcera narium.* Recipe lithargyri drach. iiij. rutæ recentis, aluminis scissi. ana. drach. ij. assume cum oleo myrtino & aceto. Aliud. Recipe cerusæ, drachmã vnam lithargyri, drach. iij. scoriæ plumbi, vel plumbi combusti drach. iij. omnia lauentur & assumantur oleo myrtino. ¶ *Ad extrahendum sanguinem de naribus.* Florem graminis appone. Aliud. Rubiam cum oleo accipe, & vnge nares. ¶ *Ad fluxum sanguinis narium.* Corticem oui combure, & accipe de eo partem vnam, & de galla partem mediam, & insuffla. Aliud. Lycium appone. Aliud. Asini stercus comburens insuffla cinerem eius, aut exprimens instilla succum. Aliud. Lapidem molarem igniens extingue in aceto, & da recipere odorem. Aliud. Thus masculum & aloen assume cum albo oui & fac elychnium, & appone, & superpone pilos leporis. Aliud. Ventosam magnam pone in hypochondrio secundum rectitudinem naris patientis: oportet autẽ & ijs quæ stypticant & prohibere possunt impetum sanguinis, vti.

¶ *Ad nares ulceratas, & polypos, & ozænas.* Spuma ni*tri attinge, & ad ſpiritus odorem concilian- E
dum, albæ violæ florem nondum ex coliculo delapſum lege, tereq́; cum aqua, donec mellis craſ-
ſitudo fiat. Aliud. Ærugine ex melle decocta locum attinge. ¶ *Ad interiores phlegmonas.* Adipe
anſerino cum porri ſolaniq́; ſucco æquis portionibus diluto interdiu obline. ¶ *Ad narium ulcera
cum duritie.* Plumbum tritum vino aqua maris non temperato macera, myrteiq́; olei, quod ſa-
tis eſt adde ad mellis ſpiſſitudinem. Aliud. Æris ſquãma ex melle decocta vtere. ¶ *Sanguinem
per nares euocantia.* Mentam excipiens melle, & collyriũ faciens in nares mitte. ¶ *Ad profluuium
ſanguinis è naribus.* Rutam tritam oleo excipito, & intra nares coniјcito. Aliud. Gũmi ac thus
contrita & aceto liquata in nares da. Aliud. Cinerula cypria cum ſucco porri temperata bene
facit. Aliud. Spongiam vſtam pici admiſtam, & arefactam linamento inſperſam in nares pel-
lito. Aliud. Acuti iunci florem naribus imponito. ¶ *Ad ſanguinis eruptiones, quæ ſupprimi nequeunt,
præſertim cum diutius febricitantibus ſanguis perfunditur.* Pyriõn imponito nonnunq̃ aridum, nõnunq̃
collyrio oblitum, & craſſitudinẽ cauis naſi reſpondẽtem faciens ita immittito: iјſdem & nares &
tempora & frontem illinito. Aliud. Diphryges vſtum, & ex aceto tritum ſuper impone. *
Aliud. Lanam oui albo madentem admoue. Aliud. Lanam herbæ ſanguinalis, aut ſolani ſuc-
co imbutam in nares dato. Aliud. Ruta ex aceto trita circumponenda eſt, & ſuffienda. Vten- F
dum præterea eſt reprimere cohibereq́; ſanguinis impetum valentibus, vt cicutam naribus ſuf-
fito, odoremq́; attrahito: nares etiam digitis comprimito: aures cerato, aut alio quopiam diligen
ter occludito, quinetiam penis extremum papyro deligato. in mulieribus vero mammarum pa-
pillas ſimiliter. Item refrigerare potentibus frontem caputq́; oblinito, & conſpergito. Præſen-
tiſſimum remedium eſt capiti cucurbitulam affigere, vel etiam frontis venam ſoluere. Sternu-
tamenta quoq; plerunq; ſanguinẽ reuocant. Aut herbã bugloſſon, aut aſini fimũ ex aceto in na-
res coniјce. ¶ *Ad ſtertentes.* Anethũ capiti clã ſubiјcito: id & ꝓſilietibus ex lectulo remedio eſt.
¶ *Ad puncta & æram uocatam abſq; cicatrice & ulcere.* Nitro locum detergens reſinam terebinthi- *
nam ſuper dato, & per dies quinq; dimittito, mox locum ſoluens puncta ſcriptorio ſpecillo per-
forato: deinde thus nitrum ac mel pari modo miſta, vt cerati craſſitudo ſit, imponito: poſt ſolue,
& ablue. Aliud. Ex trito veratro cum pane, aut ex acido lacte per ſe cataplaſma facito. Aliud.
Fici trito cortice illine. Aliud. Staphida agriam, quam herbam pediculariam, quòd pediculos
necet, quidam appellant, in cataplaſmatis modum imponito.

Ad alphos, ephelidas, lenticulas, & alias faciei affectiones. CAP. 14. G

Cucumeris ſyluatici radicis ſucco trito & cribrato faciem deterge. Aliud. Alcyonio ex vi-
no trito faciem obline. Aliud. Vitem ſylueſtrem cõtuſam, & vino ęgyptio maceratam ſuper-
dato. Aliud. Erucæ agreſtis radice trita, & ouis felle excepta vtitor, facie prius nitro puncta.
Aliud. Elaterium ex aceto terens, & ad mellis craſſitudinem redigens, ceratoq́; admiſcens
inunge. Aliud. Cinabari ex melle faciem illine. Aliud. Cachrys ſemine trito ipſas lenticu-
las inunge, & arefactam ablue. Aliud. Syluatici cucumeris radicem, ficiq́; ſummos ramu-
los in aceto feruefactos tritosq́; imponito. Aliud. Veneris vmbilici radicibus ex melle con-
tritis faciem illine. Aliud. Rubia ad maculas à ſole contractas & alphos benefacit, ſi ea trita
ex oleo facies inungatur. Aliud. Zŏchum amarum terens ex melle faciei imponito. Aliud.
Anethi ſemen ex vino vetere tritum & ad mellis ſpiſſitudinem redactum, faciei obducito,
atq; ita per integram noctem remaneto: ſequenti mane illud remoueto, recensq́; aliud repo- *
nito: eodemq́; quoq; ſemine commanducato ephelidas & lenticulas vtiliter illinito. Aliud.
Alba viola ex aqua ad eadem proficit. Aliud. Aphronitrum tritum cum cerato ex tyrrheni-
ca cera confecto faciei ſuperdato. ¶ *Ad alphos & album colorem.* Alcyonium vſtum melliq́; ad-
miſtum illitum prodeſt: eodem quoq; cum erui farina & tritici miſto quammaxime calido fa- H
ciem detergeto. Aliud. Amara amygdala cortice ſpoliata aceto acri excipito, & cataplaſma
facito. Aliud. Ocymi ſemen cum gallinaceo aut anſerino adipe tritum bene facit. Aliud.
Fœnum græcum ex aceto tritum ſquammulas, ſi illinatur, detrahit. ¶ *Ad ephelidas & lenticu-
las.* Myrrha & crocus, ſi aqua macerentur, illita iuuant. Aliud. Purpuras, aut vocatas ce-
rycas hoc eſt buccina expiſcatus, in ollulam coniјce, & in furnum aſſandas mitte, deinde ex
melle tritis vtere. ¶ *Ad faciem albam, & extenta cute reddendam.* Cucumeris ſylueſtris radices in *
fruſtra diuide, & refrigera: deinde aqua elixatis ac tritis in cataplaſma vtere. ¶ *Aliud faciem
ſplendidam reddens.* Ex eruo bene olente vino macerato cataplaſma facito. Aliud. Tritici,
quod ſemidalin vocant, ſuccum exprimens humidiorem partem abiјce, parti illi autem, quæ
ſubſedit, oui album commiſceto ad mellis ſpiſſitudinem, atq; hoc faciem perunctam oleo de-
terge: à ſole autem maculatam faciem frigida multa lauato, & per vnum diem facies coloratior *
redditur * Violãm elixãs parum aluminis iniјce: deinde lixiuim admiſcens ac terens vtere mul-
to inungens oleo. ſic enim facies grati coloris, bonumq́; odorem os ſpirans efficitur. Cupreſſi ∴
atq; ilicis taleas vnà feruefaciens decocto corpus totum madefacito. Aliud. Thuris & pæde-

rotis

A rotis æquas portiones misce, & ex melle tere, ita faciem iunge, atq; integrum diem sic dimitte, * deinde ablue. Aliud. Lini fecem melli admiscens sub solem iter facturus corpus inungito, eo tamen prius nitro perfricto. ¶ *Ad impediendam solis exustionem, & exustam faciem sanandam.* Bulbo candido trito ex melle inungito. Quòd si facies citra phlegmonem tumefacta fuerit, nigram terram ex aqua conterens superdato. Aliud. Alcyonio & nardo gallico simul tritis vtere.

[Ex] tralatio[ne] veteri. {¶ *Ad pannum & lentigines.* Draconteæ radicem cum melle cataplasmes, vel nigellam cum aceto, vel pentadactyli fructum. ¶ *Ad faciendam faciem rubicundam.* Rubiam tere & permisce cum oleo, & vnge. Aliud. Bulbum amarum terens permisce cum melle, & vnge. Aliud. Recipe ciceris, rubiæ, thuris, myrrhæ, ana. drach. ij. assume cum adipe vituli, & oleo masticino, & vnge, & post spatium absterge spongia calida.}

Ad oris uitia, & primo Ad labiorum rimas. CAP. 15.

Immaturam gallam tritam accipito, & resinam terebinthinam cum hyssopo & melle, atq; his perunge. ¶ *Ad altiores scissuras.* Caprinus adeps mundatus proficit. Aliud. Adeps anseris, & mel, & terebinthina æquis portionibus addito flore rosarum, hyssopo arida, & mastiche, fiat B inunctio. ¶ *Ad oris halitum commendandum.* Vino vetere bene olente, in quo iris maduerit, os collue, assidueq; in ore breui tempore contine. Aliud. Vino paulisper os sublue, in quo serpillum maduerit. ¶ *Ad oris tetros absq; ulcere odores.* Nonnulli meraco vino, cui myrrha admista sit, os eluunt, atq; rotundum odoratum iuncum terentes, partes oris internas perfricant, perinde & marmore vsto cum aniso vtuntur: ita & hordeo cum sale & melle. Quidam & linteolum * cremant, & vino iniiciunt, atq; ita trito vtunt, & pumice & nardo & myrrha ex melle. Semidalin quidam & irin cum melle miscentes comburunt, atq; ita vtuntur: & ex ostreis purpura & buccino cum myrrha: cumq; cubitum eunt, aceto acerrimo colluunt. Commanducant autem nonnulli domum egressuri pini folia, & aqua os subluunt. Quidam præterea & anisum, aut dulcem radicem, aut irin, idq; genus alia aliquo iter facturi commanducant. ¶ *Ad oris ulcera & putredines.* Melanteria contusa prodest. Ad eadem benefacit oleum immaturũ separatim, aut cũ melle propinatũ. prodest etiã glaucuris vocata contusa: eius succũ ex melle & aqua paribus portionibus ad gargarizandum exhibeto.

Ex tralatione veteri. {¶ *Ad fluxum sanguinis ab ore.* Colluatur os ex decoctione rosarum in oxycrato postquam erit frigida, & transglutiatur. Aliud. Gargarizet patiens & colluat decoctione rosarum frigida, aut extremitatum vitis, aut foliorum lentisci, aut rubi, aut C cytoniorum, aut acinorum vuæ, aut rhu. Aliud. Semen rosæ cum mastiche da ex vino styptico bibendum, vel ex vino decoctionis rubi aut rosarum. ¶ *Ad oris ulcera.* Gallam in vino coquens collue os, deinde appone gallam tritam permistam cum melle, aut florẽ rosarum: collue etiam os decoctione foliorum oliuæ.}

Ad dealbandos dentes, aliaq; eorum uitia sananda. CAP. 16.

Vtuntur autem & huiusmodi quibusdam dentifriciis, quæ vnà & gingiuis prosunt, & dentes splendidos firmioresq; reddunt: terram eretriada vocatam vstam tritamq; adhibent. hoc valde bene splendidos dentes reddit: Farina erui lotio subacta illine. Aliud. Animalis dasypodis à pilosis pedibus vocati caput vstum cum fœniculo quamalbissimo & sæpiæ tritis ossibus admiscens vtere. Aliud. Cornu ceruino vsto tritoq; vtitor: hoc & dentium dolores tollit, & ex rosaceo impositum capitis dolores discutit. Aliud. Pulegio & sale fricto mistis ad eadẽ tritis vtere. Aliud. Ouillo talo vsto ad similia vtitor. Aliud. Hordeo tosto & sale mistis tritisq; vtere. ¶ *Diaclysma, id est lauatio ad ulcera, & dentes titubantes infirmosq;.* Alicacabi radicem vnà cum mali corio crassiore elixam imponito. Aliud. Albæ populi, aut verbenacæ radicem accipito, aut D eryngij radicem vel ipsam herbam, aut polij radicem accipito, & terẽs apponito. ¶ *Ad concussos dentes & dolentes.* Asini vngulam vstam tritamq; aceto excipe, & orbiculos faciens repone, ad vsum aceto orbiculum vnum liquato, datoq; ore continendum: illico. n. dolorem sedat tollitq;. Aliud. Nigri chameleonis decocto si foueas, dolorem dentium curabis. id & mures necat. Aliud. Betæ succo si fiat collutio, confestim dolor finitur. Aliud. Alterci radicis calidiore decocto si foueas, dolor quiescet. Aliud. Rutam, hyssopum, & myrrham ex vino tritas ore contineto. Aliud. Si ex verbasci radice aceto, posca, aut vino elixa os colluat, bene facit. Aliud. Ex nitro cum oleo facta collutio dolorem pellit. Aliud. Cupressi baccis ex vino & rosa elixis os foue. Quòd si dentes omnes doluerint, cedri liquore os si collues, protinus dolori succurres. Dens molaris si doleat, maluæ vnicum habentis cauliculum radice si tangas, dolor abibit. Dentes dolentibus herbæ muralis radicem, cum balneas ingrediuntur commanducandam prębeto, quam sub molari dente, quoad ex balneis egrediantur, retineto, & dolor euanescet. Aliud. Pyrethri radicula cõmanducata eodem die fugat dolorem. Aliud. Herbæ pontitidis vocatæ radix manducata dolorem finit. ¶ *Suffimentum dentes dolentibus.* Alcyonij suffitu continuo dolor tollitur. Aliud. Alterci semen suffitum dolori medetur. ¶ *Vt dentes bene oleant.* Cimo-

liam cum sale terito, dentesq; fricato. Aliud. Dentem canis accipito, & in igne conijce, suffitumq; facito, vt enim iste crematur, ita dentes confirmat. ¶ *Ad exesos dentes.* Ad exesos autem dentes, atramento sutorio trito permistum piper accipito, aut gallam: Aut ex melle fissum alumen in cauum dentis inserito, & dolorem leuabis. Aliud. Linacis lapidem in frustula sesami magnitudinem æquantia confringe, & in dentis foramen immitte, illico dolorē sedat, sed ex cera operculum facito. Aliud. Taurinum iecur lento igne frictum dentiq; impositum simul atq; tetigit, dolorem discutit. Aliud. Testudinis vnguis in maxillaris dentis exesi foramen cōiectus multum proficit. Aliud. Fel vrsi impositum illico dolorem leuat, curat autem etiā quoquo modo illinatur. ¶ *Ad dentes motos & labantes.* Testudinis sanguis diu ore contentus dentes corroborat. Aliud. Alcyonio indico ex vino trito si os colluatur, motus sistitur. ¶ *Ad dentes ex ictu concussos.* Coralium imponito, & satis diu contineto. ¶ *Ad dentium stuporem.* Ægrotus portulacam mandito. Aut oleo omphacino perungito. Aut amurcam olei in vase æneo ad mellis tēperaturam coquito: hac enim vetusta si inungas, valde prodest. ¶ *Ad dentes eximendos sine ferramento & absq; dolore.* Fermentum denti circumdato, & paulisper relinquito, mox dentem lacertę sanguine circumfundito, & excidet. ¶ *Vt sponte dens excidat.* Pyrethrum aceto mollitum saleq; per triginta dies maceratum dēti prius mundo facto circumponito. Aliud. Artemisiam herbā ex aceto tritam obline. Aliud. Dentem circum suffodiēs vermiculis, quas campas vocant, in summis brassicarum aliarumq; herbarum folijs repertis illine, ab alijs dentibus cauens. Quòd si inferiores dentes eximere voles, illis vermiculis vtere, quæ in inferiore parte illarum herbarum reperiuntur. Aliud. Sandaracham ex aceto tritam siccari permitte, & sicca vtiliter vtitor, prius sanguinem circum dentem eliciens: sic.n. paulisper dimittens, digitis ipsum eximes. Aut agrestis cucurbitulæ radicem in foramen dentis conijce. Aliud mœdi immaturi radicem arefactam tritam & cretam radicibus dentis circunda, & paulo post digitis apprehende, sequetur enim. Aut æthiopicæ oleæ lachryma affectum dentem tangito. Aliud. Lacertam agrestem arefactam, dissectam, contritamq; repone, cum dentem circum mundaueris imponito, & paulo post attrahito, quoniam sequetur. Aliud. Vrticæ semina cum galbano mista affecto denti circūline, & protinus excidet. ¶ *Ad eximendos sine dolore dentes.* Herbæ lapæ radix calefacta, & denti apposita facit, vt statim digitos sequatur. ¶ *Vt dentes digitis euellantur.* Syluestres cucurbitulas scinde, & aceto macera ad mellis spissitudinem, deinde ferramentum ad scalpendos dentes in medicamentum demitte, eoq; dentem circum scarifica, atq; os paulisper clausum haberi præcipe, deinde apprehende digitis dentem & attrahe: absq; dolore euelletur. Aliud. Farinam ex lacte tithymalli adhibe, & hederacea folia super impone, per horamq; dimitte: frangetur enim sine dolore. { ¶ *Ad albificationem dentium.* Nitrum, os sepiæ, & os dactylorum terens vtere. Aliud bonum. Corallum rubeum, pumicem, ossa dactylorum, ossa sepiæ, & sal assum terens vtere. ¶ *Ad dolorem dentium.* Oleo lentisci non antiquo colluantur dentes. Aliud. Colluatur os cum folijs rutæ coctis cum oxymelite, vel colluatur cum aceto scillitico, vel coquatur in aceto pyrethrum & hyssopus: oportet autem humiditatem & humorem euacuare.

E F * G Ex tralatiõ veteri.

De morbis gingiuarum. CAP. 17.

Ad gingiuas corrosas recipe florū rosarum drach. viij. gallarum, drach. iiij. myrrhæ drach. ij. cōmisce, & appone. Aliud. Lacte asinæ gingiuas collue. Aliud. Foliorum oliuę decocto os collue. Aliud. Aceto scillitico gingiuas collue. Aliud. Rubiginem ferri & balaustia sicca appone. ¶ *Ad gingiuas tumidas & carnis excrescentiam.* Succum portulacæ ore detine, vel aquā salitā oliuarum colymbadum, vel oleum ex immaturis oliuis expressum calidum vel lentiscinum vel melinum. Sicca vero quæ prosunt sunt, rubigo ferri aut æris, radix aristolochię, semen plantaginis, chalcanthum assatum, & balaustia. ¶ *Ad inflammationem gingiuarum.* Collue decocto foliorum oliuæ, & appone gallam. Aliud. Coque in vino cocto folia oliuæ & gallam. ¶ *Ad gingiuas denigratas & putridas.* Confert fricatio ex fæce vini vsta: abstergit enim, mundificat, & albificat. ¶ *Ad gingiuas sanguinolentas.* Confert missio sanguinis à cephalica & scalpellatio gingiuarum, confert etiam succus hyoscyami vel eius decoctum cum sapa, si retineatur in ore. Aliud. Extremitates lentisci & balaustia coque in posca, & collue. Aliud. Radicem rubi coque in vino & os collue. vel rhun & gallam coque in vino: & vtere similiter. }

H

Ad uuulæ morbos. CAP. 18.

Gallam tritam per se admoueto digito oleo intincto, aut in cochlearium inijciens applica. Aliud. Spinæ ægyptię semen tritum atq; aridum appone. Aliud. Caricas cum oleæ folijs esui dato. Succum cyrenaicum cum sale arefactum apponito, prius gargarizatione ex aqua calida facta. Aut fissum alumen vstum diligenter admotum iuuat. Aut stellionem viteis lignis crematum imponito, & bene facit. Aliud. Rubi cauliculos ex melle & pice liquida maceratos circunda. Aliud. Lapidis agerati quasi nunquam senescentis florem admistum gargarizandum dato. * *

A dato. Aut brassicæ succo admistum alumem fissum & gargarizatum mirifice prodest. *Vstorium uuulæ apponendum.* Misy & calcem viuam æquis portionibus resina terebinthina excipe, & subde, retinendamq; permitte: intra horas tres aufert. Item proficit ad vuæ affectum picis recrementum, quod ex Cilicia aduehitur, cochleario exceptum & subditum. Et vuæ acerbæ succus ex melle, aut prædulci vino. Dicitur autem incolumem seruare columellam, si quis vuuæ acinos quotannis ieiunus deuoret, & nunquam eius partis affectu vexabitur. Iisdem præterea gargarismatis in columellæ vitijs vtendum est, quæ ad tonsillas affectas describentur: Primum atq; inter initia iube aqua calida os fouere, deide frigida gargarizare, aut posca, aut mali punici dulci succo ad mellis crassitudinem decocto & aceto mulso eliquato: aut dracunculi succo gargarizet, & optime proficiet. { *Ad uuulam phlegmonem patientem.* Cōfert glycirhizæ succus cū melle appositus & terra sigillata & fructus spinæ ægyptiacæ. Mitiora autem sunt hæc gummi arabicum, tragacanthum, sarcocolla apposita. }

Ex tralatione veteri.

Ad inflammationes tonsillarum & anginas. CAP. 19.

Id vero benefacit in tonsillarum tumoribus. Myrteas baccas præparantes melle, absinthio, & dracūculo inungere consueuerunt. hoc autem medicamētum illitum, aut cum aliquo gargarizatum mirum in modum prodest. Quòd si aliquæ phlegmones reliquię supersint, tōsillæq; exaspe-
B ratæ sint, lacte planè calido per se, aut cum supra positorum aliquo vtendum est: aut furfuribus aqua elixis, aut mulsa, aut furfurum decocto: aut dulcis radicis, aqua calida farinam subigens bis aut ter, succo utere: aut gallinæ hœdi'ue iusculo: aut hordeum cortice liberatum vnà cum passulis decoque: aut maluæ decocto per se vtere: aut vnà cum melle maluā elixa, aut cum lupinis & passo & utitor. *Ad tonsillarum tumores & anginas.* Dulcis radicis succum eliquans vtere. Q; si crustæ factæ sint, ad has remouendas, mulsa gargarizandum est, aut lentis decocto per se, aut cum hyssopo, aut iride. Vel etiam oliuarum salsarum aqua gargarizetur: Aut croci parum & myrrhæ cum modico passi inferuescant: aut ficis elixis hordei farinam permisce, succūq; exprimens percola, & succo utere: aut ficorum decocto sinapis modicum adijciens gargarizandum propina, pituitam nāq; detrahit, & phlegmonem discutit. *Ad abscessus in tonsillis.* Aliquod ex ijs, quæ supra comprehensa sunt, proficit. Item aphronitro contrito locum tange, interdum autem & florem nitri adiunge: separat enim crustas, & abscessus attenuat, si per collutionem propinetur. Et lixiuio percolato marrubij succus dilutus vtiliter exhibetur: Aut ipsum marrubium in mulsa coctum: Aut rutæ decoctum cum marrubio aut per se, aut in mulsa elixo subsidio est. Item & rutæ succus gargarizatus, & erui decoctum similiter prodest: Aut misy cum galla immatura mistum:
C Aut myrtum liquido alumini ac melli paribus portionibus tritam miscens illine. hoc remedium non crustas solum abijcit, verum etiam antiadas à Græcis vocatas glandulas mirifice dissipat: aut porcelli cruore manus imbuens, ter laborantis collum attinge. Aliud. Cochleas testa nudatas in ollam inijce, deinde torreas, & in cinerem redigens, puro melle ac leni excipe, atq; perunge. vis eius incredibilis est.

Ad interruptam submissamq; uocem. CAP. 20.

Bulbos duos crudos ex melle esui dato: auxiliatur & fici decoctum cum thure & myrrha gargarizatum: ad idem facit & sulfur ignem non expertum in ouis deuoratum cochleariorum duorum aut trium pondere. Aliud. Accipe amygdalas amaras. xx. seminis lini assi drachmas quatuor, tragacanthę aqua maceratæ drachmas duas, nucleos pini triginta: melle excipe, & vtere. Aliud. Pulegij drachmas quatuor, seminis lini, piperis, calamenti, añ. drachmas duas: petroselini drach. vnā: mellis, lib. j. *Ad eos qui propè suffocantur.* Humanum stercus in panniculo deligatum & crematum potui dato. hoc iam suffocatis opem fert. Aliud. Et caprinum stercus cum melle & liquida pice illitum angina laborantibus summe prodest: aut rutę succo & lacte per strigilem transmisso laborantis fauces collue: multam enim lachrymam detrahit, & malum leuat.
D Aliud. Vrina assidue gargarizata sanitatem restituit, vnà vero & succum brassicæ gargarizare oportet. *Ad puerorum crustas in faucibus.* Prius inungito, deinde vinum, in quo aristolochia decocta fuerit, gargarizetur: citissime curabitur.

Ad offa deuorata, aliaq; omnia ex gutture excutienda. CAP. 22.

Aquæ & olei parem modum in os fundens contineto, quoad rem deuoratam eijciat, si quis comedens aliquid deuorauerit, & suffocetur, ex eadem re, quam comedebat, particulam vtrique auri superimponat ac super caput: res enim deuorata strangulansq; descendet. *Ad hirudines ex gutture eijciendas.* Marina aqua gargarizetur. Aliud. Olei, aut succi cyrenaici magnitudo erui ex vino puro calida potui detur, aut succum anagallidis, aut acetum acre cum thymo propina, postea calenti aqua gargarizetur.

Ad distillationes. CAP. 21.

Caseus antiquus in cibum sumptus iuuat: ipsas enim reficcat. Oleo veteri nares assidue perunge: Aut sulfure & myrrha contrita cum vino & melle & oleo.

Ad tusses.

Ad tusses. CAP. 23. E

Fici puro vino madefacti & in cibum sumpti bene faciũt. Aliud. Resina terebinthina in melle cocta linctui detur, postea vinum merum dulce sorbẽdum exhibeatur. Aliud pueris magis commodum. Coagulum purum elixum melle comprehende, & exhibe. Aliud. Cãnem lycurgum vocatum excoriatum epulandum appone. Aliud. Allium ex melle decoctũ succurrit tussientibus. Aliud. Scillam accipito, & eius summum excauato, in cauo conijce ouũ, locumq; creta obtege, & assans edendum exhibe. ¶ *Ad tussientes assidue.* Hyssopi fasciculum in aqua ad tertias decoquens, ieiuno per triginta dies calidam potui dato, pueris vero etiam cum caricis. Aliud. Pernam contundens & instar farinæ in locum affectum spargens, iuuat: Hoc idem & sanguinis ex ore eiectioni succurrit egregie. Aliud. Sinapi tusum tritumq; cochlearij mensura cum vini cyathis duobus deinceps per dies tres bibendum dato. ¶ *Ad nocturnas tusses.* Mentam tritam in acetum conijce, & sorbendum propina. *Suffitus ad tussim.* Styracis, mastiches, piperis, petroselini, ana. drach. vnam: sandaracæ drach. sex: baccam lauri vnam: impone carbonibus accensis, & per calamum æger fumum excipiat.

Ad asthmaticos, id est suspiriosos. CAP. 24.

Vinum, aut mulsam, vbi scilla decocta fuerit, propinato. Facit & pulmo vulpis siccatus, & tritus ex vino nigro potui datus. Aliud. Nasturtium album tusum & melli mistum lingẽdum exhibeto. F ¶ *Ad spiritus difficultatem.* Ouium pilos, qui circum anum sunt, accipe, hosq; vstos ac tritos in passo propinato. * Aliud. Sulfur ignem non expertum ex vini cyathis quatuor potui dato. * ¶ *Ad recta ceruice spirantes.* Radiculam ex aqua calida propinato. Aliud. Sedum * ex melle tritum linctui dato, aut bulbum, aut abrotonum, aut halicam ex mulsa, aut hyssopum in mulsa coctum, aut herbam stœchada, aut castoreum ex dulci vino, aut scillæ intranea ex aceto mulso.

Ad sanguinis ex ore profusionem. CAP. 25.

Symphyti herbæ radice, quanta potest, vescatur, eodemq; die acetum ne gustato. Aliud. Terram samiam dato, interdum cum succo herbæ sanguinalis, interdum per se. Dicebat autẽ Hippio centaurius, ad sanguinis eruptionem magnifice proficit vrticæ succus ex vini cyathis tribus epotus: iuuat præterea acetum absorptum præcipue scillinum: item & mentæ succus & tragacanthæ sub lingua contentus.

Ad eos quibus ex aliqua ui in interiora sanguis erupit. CAP. 26.

Accipe uitis cinerem aceto extinctum, plusq; aceti superfundens eliqua, & per panniculum excola, id modica aqua temperatum propina cochliariorum sex mensura: hoc & locum sanguinem fundentem adstringit, & concretum sanguinem, deuoratum liquat & excernit, & cruoris profluuium compescit: est enim sanguinis in interioribus locis exitus repressiuum. G * ¶ *Ad omne sanguinis profluuium.* Symphyton herbam ex aceto faciei superdato, si ex naribus sanguis decurrat: si ex pectore feratur, thoraci: si ex vesica, aut utero, aut renibus, coxendicibus imponito.

Ad sanguineum sputum, & tabem uel phthisim. CAP. 27.

Gummi partem nigram passo elixam exhibe sub lingua continendam ac deuorandam: ad sputum enim sanguinis & tussim gummi nigra pars vehementer facit. ¶ *Ad phthisim non perfectam sanandam.* Pulmo cerui calamo extractus & arefactus conteratur, ipsius cochlearia tria ex mellis cyathis tribus exhibeantur: deinde paucis diebus interpositis iterũ propinetur. ¶ *Ad phthisicos, & purulenta sanguineaq; sputa reijcientes.* Vtimur salito caseo, eum cum pane esui dantes, ipsum ita colluentes aqua ter & quater donec aqua salsa non reddatur: ipsum deinde charta inuoluẽtes cremamus, damusq; sine oleo exiguum mulsi infundentes. Herophilus autem salitum caseum solum cum pane exhibet: postea vero aquam potandam iubet, dicẽs cum sal in caseo aluum perturbat, vinum quidem datum soluit. Vtimur & scilla tosta cum salsamento in ipsa, & vehementer purgantur: item & porro cum pane: Postea cum diligenter purgati esse videbuntur, si infirmiores fuerint, ipsos carnibus & alijs id genus reficimus. Eadem ratiõe utimur in ijs, quæ ad purgationem attinent, vbi abscessus eruperint. Herba quoq; piscis vocata cum axungia non salita esui data sanguinem reijcientes ac tussientes mirifice adiuuat. {¶ *Ad sputum sanguinis.* Iuuat etiã terra sigillata & trochisci de charabe, & trochisci de corallo, & theriaca data in lecto.} H * Ex tralatione veteri.

Ad lateris phlegmonen. CAP. 28.

Radicis corticem in potum exhibe, cuminum, quo in obsonijs vtimur, in aquam inijce & bibendã pbe. Aliud. Rutæ colliculos quinq; contritos quotidie dato: aut herbæ stœchadis qtũ tribus digitis capi põt. Itẽ trifolij semen, aut panacis radicẽ, aut aiugã siñr potui dato. * {¶ *Ad pleuritidem.* Si quidẽ vsq; ad clauiculã puenerit dolor, mittẽdus sanguis est. Si vero ad præcordia descendat, corpus est purgandum, & vtendum clysteribus fortibus: si dolor fuerit moderatus, danda est aqua mulsa & ptisanæ cremor aut chondri. In processu vero morbi permiscendum sorbitioni calamentum vel marrubium: confert etiam semẽ vrticæ cum melle. Ad fortiores autem dolores vtendum est sacculis ẽ milio & furfure: vel fomentis ex aqua calida aut oleo in aliqua vesi- Ex tralatione veteri.

capo sito

A ea poſito vel lana ſuccida infuſa oleo & vino habente ſal. Poſt ſeptimum vero diem et emplaſtro dicto rutaceo vtemur. Multoties aūt bulbi cum axungia ſuffecerunt. Dandum eſt & electuariū quod fit ex pineis & amygdalis amaris, & ſemine lini & amylo. ¶ *Vnguentum bonum.* Recipe bdellium, coſtum, cauliculos caulium combuſtos & redactos ī cinerem, permiſce cum adipe: hoc enim medicamentum præclare diſcutit. }

Ad erigendas diſtendendasq; mammas pendulas ac flaccidas. CAP. 29.

Terram ſcriptoriam capiens & cum melle elixans panniculo illitam imponito à ſummo mane vſq; ad veſperam, deinde ſpongiam ex olla ſuperaddito, quoad cataplaſma abduxeris: hoc autem & erectas & turgidas mammas facit. Craſſius autem cataplaſma imponas, ſi vis ipſum efficacius reddere, & gallæ acerbæ vnciam vnam admiſce. ¶ *Vt mammæ plures annos molles ſint.* Ex cicuta caryſtia cataplaſma facito. ¶ *Vt mammæ maiores ne fiant.* Porcellum diſſecans cruore mammas obline, amplius non augeſcent. ¶ *Ad lac ſiccandum.* Cretārium aceto maceratum illitum & impoſitum lac areſacit. {¶ *De mamillis & primo de apoſtaſi mamillarum.* Cimoliam, libanotidem, & oleum roſatum permiſce, & appone. Aliud. In principio infunde ſpongiam in poſca tepida & exprime, appone, & ſuperliga. Aliud. Palmulas & micam

(Etralatione veteri.)

B panis tere, permiſce cum poſca, & appone tepidum. Aliud. Coriandrum & pſylium cum ceroto appone. Aliud. Panem & herbam muralem viridem cum ceroto cataplaſmabis per diem. Aliud. Panem cum aqua mulſa vel melle & vino cataplaſmes: ſi vero non tolerant grauedinem mamillæ, perfunde oleo calido & lana ſuccida molli, vel decoctione fœnugræci, vel altheę, vel ſeminis lini. ¶ *Ad attrahendum lac.* Siſamum ex vino dulci da bibere. Aliud. Anethum vel ſemen eius coque cum carnibus, vel cum facientibus lac abundare. Aliud. Porrum coque in aqua & da bibere eius decoctionem, vel porrum tere, & cola, & da aquam bibere. Aliud. Succum fœniculi da bibere. Aliud. Radicem fœniculi & hordeum aſſum coque in aqua, & permiſce butyrum, & da bibere. Aliud. Decoctionem hippomarathri da bibere, da etiam comedere ipſum fœniculum. Aliud. Cardamomum cum vino da bibere. Aliud. Semen agni caſti da cum vino bibere. Aliud. Succum bletę da bibere. Oportet autem abſtinere ab acutis, & ſalſis & acidis, & oleribus crudis. ¶ *Vt mamillæ remaneant tenſæ diu.* Cyminum terens cataplaſma cum aqua, deinde ſpongiam infuſam in oxycrato ſuperappone & liga: poſt tres autem dies aufer cyminum, & cataplaſma mamillas cum radice lilij & melle, & dimitte tribus diebus: & hoc fac ter in menſe. }

C

Ad fœtidos ſudores, & alarum tetros odores. CAP. 30.

Aſaro alas ſubline à balneo & ſummo mane quotidie aut alumine liquido perunge quotidie, aut ocymi ſemine ex vino & melle illinito: hoc odores fœdos alarum diſcutit: Aut puluerem tenuem admoue.

Ad uitio ſtomachi laborantes. CAP. 31.

Cedri liquoris cochlearia duo, olei immaturi cyathum in vnum miſcens ſorbendum dato: id * omnem dolorem funditus tollit. eſt aūt Serāpionis, fidēq; hoīum ſuperat. Aliud. Aniſum in panniculo ſucci plenum deligato, & in aquam calidam conijcito, & ſorbere iubeto. ¶ *Ad imbecillos & nauſeantes.* Mentæ colliculos duos aut tres mali punici dulcis ſucco atq; aceto inferuefaciens ſorptui dato. Aliud. Sambuci tenera folia ex munda aqua ſi bibantur ſupra fidē proficiunt. ¶ *Ad morſus uentriculi ſine bilis uomitu.* Tragoriganum in aqua pari modo macerans ſorbendum exhibeto lactis faciens temperaturam. ¶ *Ad ſtomachi imbecillitates.* Sinapi frictum ex aqua tritum & potum bene facit. ¶ *Epithema ad ſtomachi præcordiorumq; uitio laborantes.* Fecēm * aridam cerato myrteo aut roſeo excipe, & vtere. ¶ *Ad ſingultum.* Cum ſemel ſingul* tum ſenſit, digitum tuum ſiniſtræ manus, quem ſalutatorium vocant, ter ore contineto: aut ace-

D tum ei ſorbendum dato: aut cuminum, & alicam: aut vomat, & ſingultus ſedabitur: aut ſpiritum contineat: aut ſternutatione vtatur: aut rutam ex vino bibat: aut micam panis aceto madētem bibito: aut porcelli oſſiculum manu atterito: Singultus quoq; terror incuſſus finit. {¶ *Ad dolorem ſtomachi.* Caſtoreum da bibere cum oxycrato, & ſi eſt ventoſitas cauſa, coque in oleo cyminum, & ſemen dauci & petroſelinum, & vnge: & ſi eſt frigiditas, coque in oleo baccas lauri & rutam & nigellam & ſemen fœniculi. In immoderatis autem doloribus fac fomentationem cum milio. Confert etiā ventoſa magna in vmbilico poſita. ¶ *Ad debilitatem ſtomachi.* Confert oleū de ſucco citoniorum. Aliud. Maſtiches, ſtyracis, an. partes. ij. abſinthij, œnanthes, aā. partes tres: olei malini partes quatuor: vini quod ſufficit: roſarum partes duas: hæc linita aſſume ex purpura, aut lana, & appone ſtomacho. }

(Etralatione veteri.)

Ad choleram & uomitum, & uolulum & uomitum ſtercoris. CAP. 32.

Vinum olbinum in cholera ex vſu eſt. ſtomacho enim commodat, & ad ventrem bene facit. ¶ *Ad uomitum comprimendum.* Herbæ ſanguinalis ſucco cibos inficito. Aliud. Abſinthiū in aqua ad tertias decoctum potui dato habitum ægroti conſiderans: centaurium præterea, aut thymum, aut nigras myrti baccas ſimiliter exhibeto. ¶ *Vt facilis ſit uomitus.* Sanſuci folia

esui dato. Aliud. Lixiuio percolato oras poculi oblinito. ¶ *Ad uoluulum mirum auxilium, & ad stercus uomentes.* Ita facito: oleum, in quo anethum decoctum sit, bibito: quoad autem elixatur: ægrotum in calidam aquam demitte, & ab olei potu calidas micas esui cõcedito. seruabitur enim etiam si iam strangulatur. hoc ego principem in nostra Asia seruaui. ¶ *Ad eos, qui crebro uomunt.* Rhun & cuminum in vnum contundens da ex aceti mulsi cyathis sex vnciam in potum. ¶ *Ad cholera uexatos ualde efficax.* Menta ex vino sumpta, si febris absit, herba quinq; folia arida trita ex vini cyathis septem, aut ex aquę calentis cyathis duobus pota statim dolorem leuat. Aliud. Cochlea cum testa contusa potui danda est. ¶ *Ad supprimendum uomitum.* Foliorum & capriolorum vitis succus cum polenta ieiuno in potum detur ex aqua cochlearij pondere. Aliud. Panacis obolum ex vino & oleo calido propinato.

Ad iecinoris uitia. CAP. 33.

Petroselini seminis cochlearium, menta inspersa & epota proficit. Aliud. Herba fumaria vocata in succum soluta, & in pastillos redacta aridaq; indolentiam prębet, ter autem ex aqua pota liberat. Aliud. Lupi iecur denarij pondere ex passi sextario exhibitũ bene facit. Aliud. Piperis albi grana nouem, & myrrhæ quod auellanæ magnitudinem æquat, omnia vnà contusa sereno cœlo alternis diebus exhibeto ter aut quater. Aliud. Equi iecur pœnũ cedrino reponito, deinde chio vino & aqua dilutum exhibeto: quibus enim iecur vlceratum est, ne amplius exedatur, efficitur. Aliud. Maluæ succus ex melle potus iecinorosis medet. Aliud. Hastulæ regiæ radix pota iecinoris dolores leuat. Aliud. Alba uiola pota confestim iecinorosos dolore liberat. Epithema iecinorosis commodum. Laserpitium contusum veteri axungia comprehende, & linteolo illitum super impone. Aliud. Fico in mulsa decocto & trito absinthium contusum quamplurimum admisceto, & utitor. Aliud. Brassica cruda superdata iocinorosis celeriter opitulatur.

Ad arquatos. CAP. 34.

Radices acanthi, quod Romani tricardumæam vocant, virides tres, aut aridas quatuor i aqua decoquito, donec dimidium relictum sit, & expressis radicibus aquam potui dato. *Ad auriginem ualde efficax medicamentum, & longa experientia comprobatum.* Raphanos virides cum folijs contunde, & vnius duorum'ue succum ex vini cyatho vno exhibeto: ante balneum vero, si ieiunus fuerit, propinato, & in calidum solium descendere iubeto, videbis enim auriginem aquæ supernatantem. quòd si contumacior ægritudo fuerit, succum bibere iubeto: aut anchusæ radicis aridæ cochlearia duo accipiens ex aquæ cyathis tribus potandam dato: aut sulfuris ignem non experti cochlearia quatuor ex vino, aut herbæ sabinę vnciam ex mulso. Ego sanè & hoc vtor vehementer faciente, aphronitri vncias duas in vini aminæi cyathis duobus macerans, sub diuoq; noctem integram exponens do ieiuno potandũ, idq; facio per tres aut quatuor continuos dies, & sanitatem restituo. Aliud. Herbam hypericon & adianton aquæ incoctam potandam offeras. Aliud. Myricam ex aceto tritam potui da: arquatos curat. Regio morbo affectum in balneum abducens, & in solium descendere iubens iunci odorati vncias duas ex vini mulsi cyathis tribus potui exhibe: discutiet longam auriginem, & liberabit. Aliud. Herba rubia vtere in quotidiano victu absq; carne suilla, ipsam contundens & cribrans da vsq; in sextum diem cochlearium vnum ex vini quatuor cochlearijs: deinde semper subtrahens dato vini cochlearia nouem, deinde septem, postea quinq;, deinde quatuor, deinde tria. quòd si tricesimo die fuerint aliquæ morbi reliquiæ, eadem exhibeto similem ordinem seruans. Aliud. Chamæmelum ex aqua potum arquatum pellit, & iecinorosis vehemẽter auxiliatur. Aliud. Radicula ex melle & lacte pota medetur. Aliud. Aselli, hoc est centipedæ sub aquarijs vasis repertæ tritę ex mulso potæ regio morbo liberant. Aliud. Serpillum aquæ incoctum & potui datum auriginem submouet. Aliud. Sulfur ignem non expertum mensura vnius cochlearij aut duorum ex vino potum arquatum curat. Aliud. Ferri ærugo cito liberat. Aliud. Capreæ stercus aridum tritum cribratum cochlearij mensura ex vini odorati cyathis quatuor ieiuno & loto exhibe: febricitantibus autem ex aqua eandem portionem. Aliud. Vrsini fellis quantũ græcam fabam ęquat, exhibeto, deinde aquam superbibito. Aliud. Sabinæ cyathus ex mulso potus hoc morbo liberat. Aliud. Thus aquæ incoctum propinato. Aliud. Terrestrẽ lumbricum tritum potui dato. Aliud. Aristolochiam ex aqua exhibeto. Aliud. Cichorij succi cyathos quatuor si biberit, sanabitur. Aliud. In medium balnei conclaue descendere iubeto, vt sudet, & egressus sanus erit. Aliud. Stercoris canini albi cochlearium ex vini optimi cyathis tribus per dies decem propinato: hoc idem ad colicos dolores & inflationes pariter proficit. Medicamentum ad morbum regium, quod in nares fundi debet. Elaterij quãtum fabę græcæ amplitudinem æquat, muliebri lacte liquatum in nares fundatur. Aliud Nigellæ aquæ incocta in nares coniecta in balneo auriginem detrahit.

Ad lienosos CAP. 35.

Rumicis agrestis radix tũdatur in pila, & tritæ succus exprimatur, & per tres dies singuli cyathi

A thi bibantur. Aliud. Panacis radix contusa cochlearij mensura ieiuno ex aqua calidæ cyathis tribus exhibeatur. ℂ *Ad lienosos cum præduro tumore.* Capparis radicis corticis vnciam accipe, aceti sextarium semis, aquæ sextarium integrum decoque ad tertias: propina à cibi perfecta concoctione cyathum vnum duos'ue, & hoc per interualla facito. Aliud. Hederę foliorum aceto incoctorum & cõtusorum succus expressus robustis purus potui detur: sed delicatioribus, aqua dilutus: antequam bibant autem ipsos concitatius ambulare cogito. Aliud. Centaurij tenuioris, quod iam consenuerit, in pila contusi cochlearium febre carẽtibus dato. Aliud. Leporinus lienis recens ita deuoratus, vt ne dentibus attingatur, lienosos magnifice iuuat: ignoret autem laborans quid deuorauerit oculis fascia velatis. Idem facit & catellorum nondũ visum adeptorum lienis perinde in ventriculum transmissus. Aliud. Venatorij canis catulum aridum tritum modico nardo adiecto ieiuno exhibe. Dicebat autem Marcellus id quoq; ad lienosos vehementer facere, si cardamomi cochlearium vnũ aut duo ex aceti scillini cyatho vno duobus'ue ieiuno dentur, idq; per tres dies continuos facito. Aliud. Radices hederæ molles elixæ ex vino bibantur, aut crudæ contusæ ex vino itidem. Aliud. Asini stercus aridum aceto dissolue, & per linteolum excolatũ potui dato. Aliud. Raphani succus ex oxymelite ma-
B ceratus per tres dies accipiatur, singulis diebus cyathi bini: lienem attenuat. Aliud. Ferri recrementi cochlearium ex posca potui dato. Aliud. Irin longã aceto incoque, & acetum pro-
* pinato. Aliud. Elcorõdani cor potui esuiq; exhibeto. Aliud. Muxin ex aqua elixum, si aridus sit, succum propinato, muxin vero dicitur lingua cappadocica. Aliud. Stœchadis triti cochlearium & vini lentiscini cyatho bibatur. Aliud. Ammoniacã guttam ex aceto tritam ieiuno exhibe cyathi mensura. Aliud. Muris lienem, & piperis grana septem in fico torreas, & clam epulanda exhibe. *Epithema ad lienosos.* Lapidem asiũm in vesicam bubulam conijcito, & aceto acri madefactam lieni superimponito, ipsum comminues. Aliud. Glandem, qua vnguentarij vtuntur, ex aceto maceratam, & ad cerati crassitudinem redactam imponito. Aliud. Vulpis lienis super locum alligatus lienosos morbo liberat. Itẽ hœdi lienis impositus lienem digerit. Aliud. Syluestris brassica, si ex ea cataplasma fiat, lienosis medetur. Aliud. Persici arboris folia eodem modo imposita bene faciunt. Aliud. Myricæ semẽ aceto incoctum, tritum atq; superdatum iuuat. Aliud. Ammoniacam guttam aceto maceratam linteolo illitam impone. Aliud. Crocomagma aceto maceratum & ad cerati temperaturam redactum imponito: nõ amouetur, quoad ex toto sanauerit. Aliud. Capparis radix
C curiose trita & linteolo illita ac loco imposita eodem die opẽ tulit. ℂ *Ad lienosos.* Radicis capparis corticem in aquæ libra, & aceti semilibra incoquito vsq; ad tertias, & potandam prębe sexquiunciam. Aliud. Hederacea folia aceto inferuefacta contunde, & humorem exprime, ac robustioribus ipsum præbeto: delicatioribus autem aquam admisceto, sed prius ipse ambulato, atq; ita bibito. Aliud. Capparis radicem tusam & aceto mulso incoctam ieiuno potandam præbeto. Aliud. Accipe cupressi baccas, & valide conteras, & erui farinam quãtenuissimã in acetum mitte, & vsq; ad emplastri temperaturam decoque, lieniq; per triduum impone: post tertium diem solue, & emplastrum aquæ plenum ĩuenies. Aliud. Ammoniacam guttam in scillino aceto per triduum demersam ac læuigatam panniculo illine, atq; impone, neq; amoue, quoad emplastrum decidat. Aliud. Folia sycamini mori refrigerata & arefacta in vmbra terito, & aridum medicamentum facito grammariorum quatuor põdere, & cum pauco pipere & caryophyllis & ex vino mero calido, cum descendit in balneum, potui præbeto.

Potio ad aquam intercutem, ut ea per lotium eijciatur. CAP. 36.

D Æris vsti quantum fabam ægyptiam æquat, fimi columbini vnciam, vini cyathos tres exhibe: esto autem vnica potio. Aliud à nobis in multis comprobatum. Tithymali characiæ vocati radicem pro ægroti viribus esui dato: statim enim largiter aquam ducit. Aliud. Granum cnidium tusum & cribratum melle comprehende, vt sordium crassitudo fiat, & cochlearium plenum ex vini mulsi cyathis tribus & modico aquæ calidæ ad lactis temperaturam, aut ex ouo sorbili propinato: plurimum enim aquæ deijcit. Aliud. Hebuli radicum succi cyathi duo, vini tantundem in vnum misti & exhibiti liberant absq; stomachi subuersione. Aliud. Graminis decoctum potui datum vrinam citat. Aliud. Solani succi cyathi quatuor, mellis cyathi sexdecim in potum sumpti benefaciunt. Aliud. Hyssopum, & hirci lotium ex passo potum vrinam mouet, perinde & si caprini copiam habueris. ℂ *Epithema ad hydropicos.* Hẽteram cre-
* matã diligenter in modum cataplasmatis impone. Aliud. Raphanos aquæ incoctos, quoad teneritate flaccescãt, accipe, deinde hordeacea farina adiecta misce: decoque, et cataplasma facito.

Ad umbilicos procidentes. CAP. 37.

[E tralatione Vari.] {Gallas combure vel tere, & permisce cum cortice thuris & albumine oui, & appone.}

Ad tormina & uentris dolorem. CAP. 38.

Aristolochiæ radicem in vino potui dato: ad tormina, singultum, capitis dolorẽ, & partus difficultatem bene facit. Sternutatio ad tormina & omnia interna vitia proficit. Aliud. Lychnitidis

E nitidis herbæ radix lota, dulci vino incocta deinde percolata & pota magnifice prodest: sin minus autem, cibis tuis adijce modicum casiæ & olyræ non contusæ. ℂ *Ad tormina intestinorum & uentris.* Cumini fricti & contriti cochlearium vnum duo'ue ex aquæ cyathis tribus potandum est, & aduersus inflationes acetum feruefacito ac refrigerato: postea apij semen tusum admisceto, ac iterum acetum feruefacito, ex eoq́ꝫ potionem dato. Aliud. Irionem herbam ex aqua tritam potandam dato. Aliud. Ex lampro, quod satis est, tritum ex aceto ieiuno exhibe. Aliud. Laurum commanducans ieiunus succum deuorato: partem commanducatam vmbilico imponito: illico tormina finientur. ℂ *Medicamentum ano immittendum alui purgatorium.* In fel tauri lanæ hapsum intingito, anoq́ꝫ immittito. Aliud. Gallicum saponem lana inuolutũ submittito, aut liquidum alumen potius. ℂ *Ad intestinorum tormina.* Lentem teneram contusam cum rubi radice elixam imponito, ac esui dato. Aliud. Flores mali punicæ domesticæ acido lacti incoctos contere, & oleum eodem modo infunde, & edendos appone. Aliud. In milium contusum elixum, vitulinum adipem infunde, & quampinguissimum calidissimumq́ꝫ sorbẽdum exhibe: postea gelidissimam aquam sorbeto & confestim erit incolumis. Aliud. Gallæ interiorem partem tritam ac lęuigatam accipito, farinaq́ꝫ admista & oui albo pastillos effingito, atq; assos frangito, vinoq́ꝫ non salito madefacito, & esui dato. ℂ *Medicamentum ad torminosos, uentriculosos, & læuore intestinorum laborantes, quod per linctum accipitur.* F Laserpitij ramenta melli commiscens linctui dato. Aliud. Ouum, mel, vinum, mali punici putamina pari portione in vnũ miscens frigito, & piperis modicum inspergito, ac potionem dato: vehementer facit. Aliud. Oua tria accipiens in aceto conijcito, ac ita per triduum macerari sinito: deinde similaginis modicum capiens cum tribus ouis subigito: mox assans, & meraco vino madefaciens exhibeto.

Potiones ad torminosos & uentriculosos & læuorem intestinorum. Vinum astringens, cui rhus obsoniorum vsq; ad tertias incoctus sit, potandum iubeto, quibus ventriculus male se habet. Aliud. Vinum austerum, cui galla incocta sit, illi potui pro uiribus concedito, quorum ventriculus fluctione vexatur. {ℂ *Ad tortiones & dolores uentris.* Da cyminum mastichare & transglutire. Aliud. Charthamum & fœnugræcum tere, & coque, & da decoctionem bibẽdam. Aliud. Baccas lauri siccas & excorticatas tere, & da bibere cochlearia nouem. Aliud. Serpyllum terens da cum vino bibere. Aliud. Decoctionem sampsuci da cum vino bibere. Aliud. Eringij radicem da cum vino bibere, vel decoctionem spicæ vel castoreum. *Ad colicam.* Spolium serpentis in vase æneo frigens cum oleo quousq; comburatur, dissolue ipsum in illo oleo, & vnge ex eo cum tuo digito.} Ex tralatione veteri.

Ad uentris profluuium. CAP. 39. G

Callitrichi ex aqua decoctum potui dato. Aliud. Stœbẽm, qua ad testacea vasa vti solent, spinis asperam, in pila contundito, & aquæ incoquito: & aquam ĩ dolore ventris absq́ꝫ vino propinato, cum febrim habent: cum febre vacant, vinum commisceto. Aliud. Nucum putamẽ, quod nucleos includit, tritum ex aqua potui dato cochleariorum triũ mensura. Aliud. Cornu ceruinum mollius vstum cum gallæ pari portione in potum dato. Aliud. Rumicis semẽ contritum & potioni cibo'ue inspersum optime facit. Aliud. Nucum internum illud, quod instar columellę est, & capitum papaueris, quod veluti operculũ est, pari portione ex vino exhibeantur. Aliud. Quernas glandes contusas & diutius cribratas, vt polentam in vinum austerum spargito, potionemq́ꝫ concedito. Aliud. Carabi testas frictas & tritas ex aqua porrigito. Aliud. Struthocameli ventriculus & aliarum auium similiter cochleariorum duũ mensura ex vino potus febri absente, præsente vero, ex aqua. Aliud. Thuris grummus fabæ magnitudinis in vini nigri cyatho vno, solani succi cyathis duobus eliquatus in potũ detur. Aliud. Gummi albi contusi vnciam ex vini nigri cyathis sex bibito: ad idem ano impositum facit. Aliud. Cochleam aphricanam sumens in eam liquidam picem infunde, & calefactæ carnem exime, & in anum bis aut ter immitte. Aliud. Serpentis senium, hoc est spolium, in vase aheneo ex oleo frigẽs, quoad in carbonem vertatur, contere, & digito in oleum intincto anum perunge. H Aliud. Herba sacra inferius fouetor, aquã ne attingito. Aliud. Beta ex aceto contusa, & cataplasmatis more à superioribus ad inferiora vsq́ꝫ imposita torminosis magnifice prodest. Aliud. Coruórum ossa contusa ventri illinito. ℂ *Ad dolores torminosorum.* Malum cotoneum assum cum cerati rosei pari portione impositum illico dolorem leuat.

Ad laxioris intestini, quod colon uocant, dolores. CAP. 40.

Ostreorum testæ crematæ & tritæ potui dentur, duarum ligularum modus sit ex calẽtis aquæ cyathis tribus. Aliud. Thymum cretense aquę vsq; ad tertias incoctum ex attico melle propinetur. Aliud. Sacram radicem tenuem ĩ aquam mitte, & ad dimidias elixa, decoctum per quinq́ꝫ dies potui detur, & morbo liberat: hoc in multis probatum est. Aliud. Viridis menta elixa per triduum exhibeatur, & nunquam dolebit. Aliud. Lauri summitates teneræ ligneæ esæ per triduum liberant: ollula vero, vbi menta incocta sit, caue ne per triduum illud terram attingat. ℂ *Ad interseptum.* Fraxini ligni ramentorum cyathus triduum potui datus sani-

tatem

A tatem restituit. Aliud ad multa faciens. Cucurbitulam syluestrem alexandrinam excauatam nō ferro, & expurgatam in vini Coi sextarium mitte, & feruefacito, vinum postea ad temperatū calorem reuersum bibito, & deambulato: & dolore solutus erit. Detrahit multa excremēta hęc potio, salem autem, ne nauseet, ore contineto: bene facit & ad coxendicis dolores. ¶ *Medicamentum ad coli dolores ano immittendum.* Opium hispanum lactuca excipe, & in pessum redactum sedi immitte. Aliud. Allij nucleolum lixiuio calefactum ex inferiore parte indito, & arido stercore detracto sanescet. Aliud. Si coli dolore tentatus dormientem canem expergefecerit, & in locum, vbi canis dormiebat, meierit, statim dolore leuabitur, & canis morietur. ¶ *Remedium colicis & inflatis exterius imponendum.* Cerato ligustrino laserpitium comprehende, & impone, ego vero & modicum castorei admisceo, & efficacius redditur. ¶ *Ad tormina.* Græcum cuminum manducato ac deuorato. Aliud. Cnici contusi & fœnigræci elixi succum potui offer. Aliud. Pectinem in aqua calida madefactum & ablutum propina. Aliud. Baccarū lauri aridarum corticis cochlearia nouem in potum dato. ¶ *Ad omnes intestinos dolores.* Ex intestinis dolenti si quis pedes lauerit, & ex aqua ea potui dederit, dolor confestim euanescet.

Ad intestinorum scissuram. CAP. 41.

B Ægyptiæ spinæ radicem & carnes hœdi capræ'ue cum pilis & corio capiens terito, & similagini commistas cępas vino temperatas potionem facito: eadem radix & phlegmone pulmonū laborātibus in potu auxiliatur: eadem suspensa tertiana febri & quotidiana liberat, & ex oleo pota vulneribus medetur.

Ex tralatione veteri.

Ad renum & coxendicum dolores. CAP. 42.

Recipe farinam iridis & acetum potens, & permisce eis resinam pini & lupinos & pyrethrū & terebinthinam & sulfur & nitrum & baccas lauri, & miscens omnia cum melle appone. ¶ *Ad coxendicis dolores purgatorium.* Tithymalli succi gūttas quinque in ficum instillato, & esui dato, purgat.

Medicamenta, quæ exterius imposita aluum ducunt. CAP. 43.

Granum cnidium cortice liberatum cerato comprehende, & ventri puerorum super vmbilicum imponito. Aliud. Felle tauri vmbilicum perungito. Aliud. Suillus talus vstus tritusq; ex aqua potui detur. Aliud. Herbam anthemin, hoc est, chamęmalum ex oleo terito & inungito, statim dolor finietur. Aliud. Reticulum, cuiusmodi volueris, de mulieris capite detractum capiti laborantis imponito, sanitatem ei restitues: melius fuerit autem, si prius calefactum reticulum imposueris. Aliud. Coriandrum vstum, oleo maceratum vmbilico superimponito, & lana contegito.

C

Ad urinæ difficultatem & calculos. CAP. 44.

Scorpij vsti edantur, illis autem qui forsitan abhorrerent, cum adipe misti tostiq; clam & citra suspicionem exhibeantur: mirifice prosunt. Calculus etiam per vrinam redditus oliuæ nucleo similis contritus & igne candens, si bibatur, eos, q in vesica sunt, calculos exterit. Felis iecur vstū tritumq; ita, vt bibi possit, calculosis remedio est. Iaspis quoq; lapillus potui datus vesicę calculos dissipat. Aliud. Vmbilici veneris radix elixa & trita vnciæ pondere in diem ex diluto vino bibatur, ad renum calculos vehementer proficit. Aliud. Succi vuæ immaturæ, & rufę hederæ corymborum par modus ex albo vino teratur, succo illinito mictus difficultate male habitos.

¶ *Medicamen exterius calculosis imponendum.* Vrina reddita butyro veteri remollito penem oblinito, & cubitum eunti lana apponatur per triduum. ¶ *Epithema urinam proritans.* Calaminthā cum aceto & pipere cerato colligito, & vmbilico superdato. Aliud. In sansuci decocto desideat. Aliud. Herbam perdicion, id est parietariam oleo incoctam super locum vesicæ imponito. illico vrina decurret. ¶ *Ad calculosas.* Montana trisago mulsæ incocta potāda offeratur.

D hoc remedio Samius Priscus vtebatur. Aliud. Albæ hederæ corymbi ex vino poti lapillos confringunt. Aliud. Salicis folia tusa ex vino austero tantisper accipiantur, dum sanitas restituatur. ¶ *Ad eos qui inuoluntarie urinam reddunt.* Galli guttur vstum ligulæ mensura ieiuno ex aqua propinato. Aliud. Leucanthemi flores septem tritos ex aqua potui dato. Aliud. Leporis testiculum aridum minutatim concisum ex vino odorato potandum offer. Aliud. Cimices tres contusos ex vino austero propinato per nouem dies. Aliud. Calaminthan & myrrham ex aqua ante cœnam potui dato. Aliud. Anserinas linguas per triduum quoq; die vnam, edendas apponito. Aliud. Rutę syluaticæ semen per triduum esui dato. Aliud. Ipsius penis cimolia ex muralis herbæ succo oblinatur. ¶ *Ad difficultatem mingendi.* Rhun & corymbos hederæ rubeæ tere ex vino albo, & vnge partes quæ sunt sub vmbilico patiētium dysuriam. ¶ *Ad sistendum exuberantiam urinationis.* Accipe pelliculas quæ sunt in ventre gallinarū, & sicca in sole: & recipe ex eis drachmam vnam ē thure masculo & glande sicca & balaustijs & galla, ana, drach. iij. tere & da ex eis ieiuno cum melle rosato & aqua frigida.

Ex tralatione veteri.

Ad fœminarum uitia, & primo Ad conceptum. CAP. 45.

Caricas ieiuna cū oleæ folijs edito. Aliud. Ruminantis pecudis spumam digito sumens ex vino

ex vino in potum exhibe. Aliud. Nafturtium tritum ex aceto per quatriduum edito, poftquam corpus mundatum fuerit. Aliud. Vulpinum ftercus in peffo apponatur, & loci muliebres fublinãtur,atq; ita venere vtatur. Aliud. Artemifiam tritam apponito, inunge autẽ mulíebre pudendum gummi,cum à purgatione mẽftrua tertius fuerit dies, & concipiet. ¶ *Vt mulier marem generet.* Alba fafcia puerili dextrum pedem ligato,& coeat. ¶ *Vt fœminam.* Nigra fafcia finiftrum pedem. ¶ *Vt mas concipiatur.* Anferino adipe & refina terebinthi loci perungantur per biduum,tertio die cum viro coniungatur,& marem concipiet. ¶ *Vt mas gignatur.* E

Vir finiftro tefte ligato venere utatur: Vt fœmina dextro. {¶ *Ad conceptionem.* Matricem leporis ficca & tere,& da bibere quando fuerit à menftruis purgata. ¶ *Ad difficultatem partus.* Chamæpyteos & afphaltum pone fuper carbones,& fuffumiga vel appone. ¶ *Ad extrahendum fœtum mortuum.* Fellis tauri quantitatẽ amygdalæ diffoluens in vino lymphato da cochlearia.ij. bibere,& emittet confeftim. Aliud. Lycium crudum trito caule iunge cum cedria, & cale facias,& da bibere ieiuno. Aliud. Artemifiam coque i melicrato & da bibere. Aliud. Super lapidem quem mordet canis quando proijcitur in eum,pofitum in folo tranfeat mulier quæ patitur difficultatem partus. ¶ *Ad educendum menftrua.* Praffium,nepitam, rutam, corticẽ,celfi,ana,drach.iij.coque in vino aut aqua,& da bibere. Aliud. De aqua qua diffoluitur fermẽtum vetus quando fit panis,da bibere. ¶ *Ad dolores matricis.* Pæoniẹ radicem da bibere vel radicem iridis vel feminis pæoniæ granula.xv.vel polycariæ aut vrticẹ fuccũ appone, vel folia meliffæ cocta in vino. Aliud. Recipe rutam viridem, & tere,& cum butyro & adipe porci fac vnguentum. *Vt mulier corrupta appareat uirgo.* Recipe gallarum immaturarum, liguftri, xylocafiæ,rofarum ficcarum,piperis albi,grani gnidij,ana,hexagium vnum,tere, & prelauata matrice apponat ifta:confert autem & femen lapathij acuti tritum & appofitum.} F

Ex tralatione veteri.

Notæ maris & fœminæ in utero. CAP. 46.

Apium infcia muliere fuper caput imponito,quodq; primum voce protulerit aut marem aut fœminam,illud pariet.incorruptæ veritatis hoc fignum eft. Aliud. Grauidæ mulieris vrinam accipiens duas foueolas facito,in vnam hordeum,in alteram triticum conijcito,deinde vrina confpergito,atq; ita demum terram fuperiacito,fi prius triticũ expullulauerit, mas parietur, fin vero hordeum,fœmina.

Vt fœtus retineatur. CAP. 47.

Lapis aetites appendatur.Fœtum quoq; & lapis ille retinet, qui i piraftro adnatus inhærefcit. ifte fimiliter penfilis geftetur. Et maluæ agreftis radix,quam epibofcon nominant, appenfa. G

Sardonius etiam lapis retinet fœtus vfq; in finem: ventri autem eum deligare oportet. Eft herba quoq; fideritis,cuius appenfu fœtus cuftodiuntur.

Vt partus acceleretur. CAP. 48.

Bulbi amari triti ex vino dulci potui dentur:illico pariet. Aliud. Dictamum ex vino , aut aqua propinatum idem facit. Aliud. Suillum lac ex melle bibitum. Aliud. Galbanum ex aqua tritum,potumq; confeftim educit fœtum. ¶ *Suffitus ad ægre parientes.* Aiuga fuper carbones pofita,aut bituminis,quo fabri ferrarij utũtur,duplum carbonibus iniectum mirifice prodeft. Aliud. Pulegij fafciculum in aquam calidam mittito,in eaq; mulierem defidere iubeto,ipfiq; in aurem dicito,chu,ca,mi,dus. Aliud. Oleum manibus continens eius ilia perfricato,atq; ita dicito.fecundæ fiftite corpus,vbi præceperit vobis magna dei genitrix.

Ad lac creandum. CAP. 49.

Raphanos cum tritico,vino incoctos percola,& vinum potui offeras. Aliud. Aquam cui furfures cum fœniculi radicibus incoctẹ fint,propinato. Aliud. Mulfæ nigellam permiftam habentis vncia bibatur. Aliud. Mulfa hederẹ folia contufa habens potui detur.

Ad lac reficcandum. CAP. 50. H

Aqua maris foueto,& aftringere ficcareq; valentia fuperimponito. Aliud. Muriam calidam fpongijs exprimens,& thuris puluifculum infpergens deligato , & chartas eodem modo.

¶ *Quòd fi mammæ duræ inflammatæq; fuerint.* Lini femine aceto mulfo incocto illine,aut fœnogræco fimiliter elixo,aut fefamo non loto refrigerato trito & melli admifto, aut ex ficis cataplafma facito. Aliud. Cuminum tritum mulfo temperatum ad cerati craffitudinem linteolo illitum impone. ¶ *Potio fœtum mortuum,aut non ritu naturali exeuntem eijciens.* Fellis tauri quantum eft amygdalum, vini veteris diluti ligulis duabus temperatum potandum offeras: ftatim fœtum excludit. Aliud. Ouum crudum cedri lachryma illinito,calefacito,& ieiunæ forbendum dato. Aliud. Mulfam artemifiam incoctam habentem propinato. Aliud. Lapis phœnicites vocatus illitu fœtum detrahit.Item lapis demorfus à cane fœtum adhuc imperfectum euocat, fi prægnans mulier fuper ipfum tranfeat,nam quod in ventre eft, valde cito expellit.

Vt cognofcatur,mulier an abortum fecerit,& ad abortiendum,& fœtum mortuum ac menfes ducendos. CAP. 51.

Mammæ gracilefcentes abortum fignificãt. ¶ *Cataplafma ad abortum impellens.* Vitiæ mundæ cyathi

A dæ cyathi duo in ollula ex aceto decoquanť,cũ ad dimidiũ consumptũ fuerit,aloes vncia adijcia-tur,vt malagmatis instar reddať,deinde illinito ab vmbilico ad pectinẽ vsq;,& alligato. ¶*Cataplasma ad necandum fœtum citra noxã ullamq; suspicionis notã.* Cupressi foliorũ partẽ aqua elixã curiose terito ad malagmatis tẽperaturã,atq; vmbilico & abdomini imponito,fasciaq; deligato, deinde supinã iacere iubeto,aut in sella sedere,qua in partu mulieres vti solẽt,& sopita sine dolore fœtũ emittet. ¶*Medicamen discriminis expers,ut trimestris,aut quadrimestris fœtus eijciatur.* Opopanacis obolum accipe,& collyriũ fac,& locis muliebribus submitte: tutũ est,atq; in multis expertũ. Aliud. Radiculã tritã melle exceptã pessis illine paruis,& eos mulieris genitalibus impone: educit hoc secũdas & mẽstrua purgamẽta. Aliud. Artemisiæ folia teras ex roseo,& sordiũ crassitudinem faciens appone:mẽses citat. Aliud. Caricas duas & semissem,nitri obolũ accipe,pessum facito,& submitte. Aliud. Artemisiã tritã impone. Aliud. Rutæ agrestis semen immitte. Aliud. Galatites lapis suffitus nõ purgatis mulieribus menses ducit. ¶*Ad mulierẽ,quæ à partu nõ purgetur.* Ari semen tritũ ex vino albo ieiuna bibito. ¶*Ad pallorem mulieris à partu.* Panacis radices cõtusæ ex dulci vino à ieiuna potæ pallorẽ discutiunt. Aliud. Flores mali punicæ domesticæ odorato oleo incocti potui dentur. {Accipe fæcem vini antiqui & radicem lilij,& allia,& lenias,& vnge faciem vespere,& mane laua:& hoc quousq; facies rubefiat.}

E tralatio- ne veteri.

B

Ad uentris,mammarum,femorum,coxendicumq; scissuras. CAP. 52.

Marinã cochleam oblongã cremato & cõterito,deinde oui albo, aut asinino lacte adiecto illinito. Aliud. Lapidẽ,qui diaphanes, hoc est perspicuus vocatur,contere, contritumq; in ingressu balnei,anteq̃ inungať,illinito,vicesimo die scissuræ euanescent. ¶*Ad sudores uentris,præcordiorum,femorumq; à partu.* Cimoliæ & pulueris thuris(mãnam vocant) par modus oui albo exceptus cũ ligustrino cerato illinať. ¶*Ad inflatiões in coxendicibus.* Panis medullã & melanteriã vnã subigito,& iponito:bene facit. ¶*Ad prominentes umbilicos.* Gallas vstas tritasq; ex aqua supdato. ¶*Vt umbilicus à partu magnus ac elegans fiat.* Operculum vrcei chartaceũ sumẽs pãniculo inuolue, deinde thuris puluisculũ oui albo cõprehendens illine,& in vmbilicũ mitte,tenaciterq; alligato.

Ad uteri strangulatus. CAP. 53.

Testudinis terrestris iecur tritũ in pesso naturalibus ĩponito. ¶*Potio ad uteri dolorem.* Leporis cor aridum,& in ramenta concisum potui detur. ¶*Ad tormina uteri à partu corruptiones,& strangulatus.* Leptosphæros.i.tenues orbes accipito oboli semissem,(oresinema vocant)tribus digitis,& ex dulci bibito. ¶*Ad uteri dolores.* Mali punicæ dulcis radicem ex vino propinato. ¶*Ad uteri duritias.* Cuminum tritum & rutę folia pice liquida excepta,& butyro in pesso ex lana facto impone. ¶*Potio ad mulieres ex utero laborantes.* Castoreum cum aneso propina. Alia. Cuminũ tritum,& nigellæ semissem ex aceto mulso propina.

C

Potio ad muliebre profluuium. CAP. 54.

Peucedani radicis & cupressi baccarũ pares portiones ex vino albo potẽtur.Alia. Vuæ nigrę acinorũ arida semina ex vino nigro austero potui denť. Alia. Hædi coagulũ acerrimo aceto maceratũ ieiuno ꝓpinato. Alia. Coralliũ ex nigro vino dato,& cõfestim supprimeť ꝓfluuiũ. Alia. Ferulę cinerem,& papaueris lixiuiũ ex aqua pauxillũ exhibeto:ꝙ si largius effluat,spongiæ cõbustę drach.iij.exhibeto. Alia. Cornu ceruinũ vstũ potui dato. ¶*Medicamẽta naturalibus imponenda.* Malum punicum in lana more cataplasmatis appone.Aut mali punici coria elixa in lanaq; trita in pesso apponenda sunt. Aliud. Gallæ interiora & thuris tantundem in pesso accipiens ex aqua appone. Aliud. Pulegium triũ lana munda comprehendens naturalibus impone. Opitulatur etiam spongia feruenti aceto madida,& mediocriter expressa: femorum præterea coitio,extremorum deligatio,atq; in caput decubitus.

Vt ne mulierum naturalia in concubitu humescant. CAP. 55.

D Gallæ imaturæ grana quatuor,cinerulę,qua in oculorũ vitijs vti cõsueuerũt mystra duo terito,in vnũ misceto,& in vitreo vase reponito,ex hoc mystrũ sumẽs veteri vino dilutũ eo primis diebus nupta naturalia sublinat,ac per totã vitã locorũ illorũ humiditatẽ nõ percipiet. Aliud. Gallas per octo dies in aqua macerato,deinde lanã mollẽ sulfure suffumigatã aqua illa madefacito,& nõ expressam siccescere sinito,ex lana pessum faciẽs naturalibus imittito:in cõgressu venereo virgo putabiť,deinde lanã tollito,exiccatoq;,atq; iterũ,si lubet,vtitor. Aliud. Acuti rumicis semẽ tritũ submittẽdum exhibeto,& nõ differẽt à virgine. Aliud. Gallas cõtusas in aquã demitte,ex qua subleuẽtur mulierũ naturalia,angustiora.n.reddẽtur. Aliud. Pãniculos tenues in aquã alumẽ liquatũ habẽtẽ demergito,& exiccato:deinde q̃drati iũci,casiæ,gallarũ,singulorũ partẽ modũ ex vino veteri cõterito,donec mellis crassitudo fiat:ĩ hoc pãniculos madefaciẽs resiccato,vtq; imponãt,cõcedito,atq; ita ꝑ duas horas retineãt,vel ꝓut reqrit necessitas,& cũ venere vti volẽt,eximãt. Aliud. Melle & nitro vsq; ad pubẽ naturalia oblinito,atq; ita cõcũbito.

Vt ne cui penis arrigi possit. CAP. 56.

Buccinũ vstã lotio bonis tomij extinguito:hoc in cibis,aut potionibus,vtitor:quod remanet, ĩ vase reponito. Aliud. Paruulũ lignũ appẽdito & desinit. Aliud. Acutus iuncus impositus, vt in figurã cyrici redactus illius,qui cito semẽ excernit,sub stragulis vestibus positus impetũ in venerẽ cohibet. Aliud. Coriãdrũ aut pulegiũ si frequẽtius edatur,penẽ flaccidũ reddit. Aliud.

Fel torpedinis siqs potui det, genitale mēbrū minime rigebit. Aliud. Lucernę spōte extinctę E
scintillā adhuc viuā si in poculū cōieceris, & potui dederis, ꝑ totā noctē penis arrigi nō poterit.
{℄Ad erectionem pudendi. Pudendū intendūt & mouēt ad coitū ista, nucū pinearū, piperis, petro- Ex tralatione veteri.
selini, scobis pudēdi ceruini aridi, terebinthinæ, singulorū partes æquales, excipe melle, & ex vi-
no bibēdas præbe. Aliud. Cicerū crudorū, nucū pinearū singulorū ptes duas, seminū erucę, pi-
peris albi, singulorū partē vnā, mellis quod sufficit, da cū vino. Aliud. Vnge pudendum melle
anteq̄ coeas. Aliud. Semen erucæ bibendū exhibe cū melle. Aliud. Succi erucæ cyathos .ij.
cū pipere albo quod sufficit, da tribus diebus de tertio in tertiū: vel succi erucæ & piperis albi da
cochlear vnū ieiuno. Confert etiā testa marini erinacei bibita, & lac bouinū bibitū. Aliud. Po-
lygonij semen & carnē pisciū fluuialiū siccā terēs bibēdā præbe, tēsionē.n. facit: Similiter semen
portulacæ coctū cū lacte bouino mire prodest: itē oua perdicis si comedantur. Aliud. Semen
porri cū vino nō lymphato bibendū exhibe. Aliud. Succus polygonij bibitus facit proptio-
res ad coitū. Aliud. Aquam in qua extinguit ferrū bibe cū vino. Aliud. Testiculi vulpis sic-
ci bibe cochlear vnū. Aliud Expressionē radicis asphodeli da bibēdā. Aliud. Quādo taurus
postq̄ coiuerit minxerit terrā cōmisce, & luto quod fit ex vrina, vnge pudēdū. Aliud. Sterco-
re bouis recēti vnge pudēdū. Aliud. Coccon gnidiū, hoc est oleastellū tere, & ꝑmisce cū oleo F
rosato, & vnge. Aliud. Succo verbenacæ vnge pudendum.}

Ad somnum conciliandum. CAP. 57.

Lauri folia inscripta capiti clanculum subijcito, nominans concophon brachereon.

Ad eos, qui coire nequeunt. CAP. 58.

Scammoniam ex aqua illinito.

{*Ad morsum uenenosorum animalium.* CAP. 59.

Ad morsum venenosorum animaliū fraxini folia tere, & ex succo da cochlearia tria nō febri- Ex tralatione veteri.
citātibus cū tribus cyathis vini. Aliud. Corticē arboris glādis, vel erucā quæ in oleribus nascit,
vel chamępityn, vel alliū. vnū ex his terēs da cū vino nō lymphato ieiuno bibēdū. Aliud. San-
guis anatis aduersat oībus venenosis & mortiferis: hoc idē etiā faciūt carnes gallinæ nouiter oc-
cisæ si morsibus imponant: obsistūt.n. oībus venenosis, & curāt præter aspidis morsum. Aliud.
Rutā da cū vino bibere. Aliud. Cerebrū gallinæ bibitum iuuat. ℄*Inunctio ad morsus uiperæ.*
Chalbanū cū cyprino vnge. Aliud. Serpyllū cū aceto similiter inūge. ℄*Suffumigia fugantia ue-
nenosa animalia.* Pyrethrum & sulfur incēde, & fugient. Aliud. Cornu cerui & eius pingue- G
do idē facit: Pellis etiā & pedes dextri si infigant portæ, prohibēt ingressum cuiuslibet venenosi. *
Aliud. Pulmo asini si fumiget, omne venenosum fugat. ℄*Vt uipera nō mordeat.* Draconteam
tere & vnge manū, & non mordeberis. Fructus vero ipsius herbæ tritus cum aqua & positus in
equis peregrinātiū fugat eas. Aliud. Ex succo solatri vnge manus. ℄*Epithema in morsis à uipera.*
Viperæ caput abscindēs applica partē sanguinolētā loco demorso, liga: & dimitte sic. ℄*Fomētū
ad morsum uiperæ & muris aranei.* Trifoliū bituminosum coque: & decocto calido locū demorsum
foue. Nullus autem fomento illo vtatur qui non patitur: transit enim affectus in eum vt putet se
à vipera vel araneo mure commorsum.}

LIBER TERTIVS DE MEDICAMENTIS, QVAE AD MANVM SVNT,

GALENO ASCRIPTVS,

Iunio Paulo Crasso Patauino interprete. H

CENSVRA.

Liber ordine ac iudicio carens.

De gurgulionis, quæ & una dicitur, uitijs curandis. I.

GVrgulionem male habitū ita sanē curare poteris. initio phlegmones victus mo-
dicus & boni succi esto, sorbitiōes & gargarizationes ex mulso fiant, aut mulsa,
aut sapa tepida, aut ex aceto mulso, quod gargarizetur solū & effundatur, & ne
deuoretur: mādacetur aūt pyrethrū, aut piper, aut vna taminea, quam & staphi-
da agrian vocāt: hæc trita cū nitro & sale, palato columellæq̄ꝫ affricta, phlegmo-
nē dissipat: exterius aūt hęc eadē īposita, & alia similiter calefaciētia & phlegmo-
nē mitigātia, & dolorē leuantia, epithemata vero & cataplasmata idonea sunt.

Ad pendentem columellam.

Hyssopi radicē & caricarū succū vnà misceto, & gargarizato: perinde & ad tonsillas ac colu-
mellam vnà feruefaciens palmulas & lentem gargarizato.

Vt fine

A *Vt fine siti diu quis conseruetur.* 2.

Dulcis radicis succus potui detur, aut portulacæ cyathũ deuorato. Aliud. Anserorũ pōdo vncia, dulcis radicis succi pondo vnciæ duæ, tragacanthæ madefactæ pondo tãtũdẽ, cōficito pastillos, & in vmbra siccato, ex his vnũ sub lingua cōtineto, & succũ descẽdere pmittito, & nō sities.

Ad grauem auditum & surditatem. 3.

Caprinũ fel recẽs cum pari portione mellis ad carbones decocti mistũ tepidum in aurem instillato. Aliud. Leporis fel recens cum pari mellis portione mistũ & in cepæ corio tepefactum in aurem mitte: hoc enim remediũ ei, qui vel nihil audiat, auditum restituit. Aliud. Suis mansueti fel pari mellis ad carbones cocti portioni admistũ tepidũ infunde, aut scillæ succũ & rosaceum miscẽs vtere. Aliud. Erui succũ instillato, & stupã rosaceo imbutã superimponito.

Ad cœliacos, hoc est uentriculosos. 4.

Myrteas baccas virides, rosas aridas, malicoria, flores mali punicę syluestris, gallas qnq; mulso vino subigẽs in vẽtriculũ mitte: aut fabę cortices vino inferuefactas p clysteriũ inijce: aut lẽtis decoctę, aut oryzę nō purgatę, aut sideritidis herbæ succũ tepidũ perinde p clysteriũ imitte: itẽ & acacię succũ p iferiores partes in vẽtrẽ da, aut cerusam & argẽti spumã ex melle & vino tritã.

B *Ad uentris tormina.* 5.

Cuminum ex melle esui dato, & profectum miraberis: aut calami radicem ex vino calicis vnius mensura propinato.

Ad supprimendum alui profluuium.

Aquam origanum incoctũ habẽtem propinato. Aliud. Sepię testam & capillamenta cremata ex vino veteri potui offerto, aut rubi fructus cum folijs ad tertias decoctam propinato. Aliud. Cuminum grecum & gallam non tritam cremato, & ex vino veteri potui dato cum ad tertias redactum fuerit: id facito per triduum.

Ad eminentias internas sciffuras, ficosq; in sede. 6.

Auripigmenti fissi pondo vncias tres, quernæ cariei pondo vncias quatuor, ex omnibus in vnum tritis aridum medicamentum componito: ita vero vtitor, locum prius vrina pueri venerem non experti subluito, deinde inspergito.

Ad eminentias, quæ intus forisq; in ano sunt.

Laserpitij radicem tusam tritamq; superdato.

Aridum medicamentum ad exesas gingiuas, dentesq; labantes. 7.

C Mastiches pōdo vnciã, thuris pōdo vncias duas, myrrhæ, rosarũ aridarũ vtriusq; pondo vncias tres, sarcocollæ, gallarũ vtriusq; pōdo vncias quatuor, oĩa in vnũ cōtere, & gingiuas cōsperge, quas prius sedi, aut myrti, aut lentisci, aut viticis, aut oleæ foliorum decocto tepido collueris.

Ad dentium dolorem. 8.

Aceto, cui hyssopum, aut origanum incocta sint, foueto. aut pyrethrum, piper, & zemmã, & mastichen paribus portionibus commanducanda exhibeto. Aliud. Vuæ tamineæ acinos quatuor, mastiches micas vel grana octo manducari iubeto.

Ad dentes ob ictum decidentes.

* Oleo vuuluas passas incoctas habẽte locum foue, deinde aceto, dolore videlicet exacerbato: triduo interposito iterum repete, atq; ita dentes renascentur.

Ad corrosas gingiuas. 9.

Aristolochia ex melle contrita gingiuas conspergito: aut ceruinum cornu exustum, donec albescat, & cerusam, & argenti spumam, & nardum, & pumicem cerato comprehende, & illine: aut testudinis crematam testam ex oleo tritam in gingiuam instillato. Aliud. Erucæ semen cũ succo, & capræ fel cum melle, aut nigellam itidem cum melle illinito.

D *Ad oculorum uaria uitia.* 10.

Caprina medulla oblinito, & sanabis: aut caprinam, ouillam'ue adipem calida aqua madentẽ imponito: aut lini seminis succo, aut muliebri lacte madefacito.

Ad albugines oculorum, Græci leucomata uocant, & cicatrices ueteres paucissimis diebus curandas remedium, quod etiam uisum mirifice exacuit.

* Æruginis rasæ vncias quatuor accipe, ammoniacæ guttę tantundem, cærusæ vncias duas, gũmi vnciam vnam. Liquidum autem medicamen esto, cucumeris agrestis radicis succus. Aliud. Lauri baccarum mundatarum & tritarum, gummi, quantum satis sit, permisce & fiant collyria, quando vti voles terito, & ex pueri venerem non experti vrina illinito: probatum est.

Ad ægilopas, hoc est fistulas oculorum.

Fimi coiũbini aridi drachmas q̃tuor accipe, et cũ masculo thure tritas inspergito: expertũ est.

Ad albugines comprobatum, multos enim iuuit.

Perdicis masculi felle ex melle illinito. Aliud. Ladani vncias duas terito, ex vino optimo, & oleo, quantum satis erit, illinito.

Ad suffusionem admirabile, quod illico uisum restituit.

Muris sanguinem, & galli fel, & muliebre lac æquis ponderibus misce, & bene subactis vtere: probatum est enim, & magnifice profuit.

Alind ad inueterascentes suffusiones, hebetem uisum, & ad omnia, quæ oculis tenebras offundunt. E
Baccas lauri cortice liberatas numero decẽ, gũmi drach.ij.ex aqua pluuiatili collyria facito, &
illine: suffusos qdem ex vrina pueri venerẽ non experti, cæcutientes autem ex aqua pluuiatili.

Ad oculorum dolores, & uigilias.
Mulsam instillato, & ouum prius coctum, putamine mundatum in duas portiones secato, &
super oculum deligato, & somno occupabitur.

Ad carbunculos oculorum totiusq; corporis.
Herbam muralem cum panis micis posca prius madefactis tritam adhibeto.

Ad acuendum uisum.
Fœniculi caule trito ex melle in nouo alueari facto, & super carbones cocto illinito.

De ordeolis in palpebris enatis.
Acacia ex vino vtere. *Ad fluctiones oculorum.*
Oculis fluctione laborantibus initio quidem cibus modicus conuenit, aquæ potus, â venere
abstinentia, & aluus ducatur, primumq; multa frigida modico aceti permisto assidue faciem la-
uet, & in lectulo olfaciat: puluerem, fumum, lucernæ solisq; splendorẽ deuitet: deinde rosas viri- F
des vel aridas passo madefactas contere, ouiq; vitello admistas superdato, aut ex hordei farina
passo incocta cataplasma facito. q̧ si dolor vehemẽtissime cruciet, altercũ quoq; admisceto.

Ad capitis uitia diuersa. 11.
Cataplasma ad caput fluctiõe vexatum. Hæc compositio caput fluctione tentari non sinit,
neq; oculum male haberi. accipe cimoliæ, nitri, albæ vitis radicis aridæ, cucumeris syluatici radi-
cis, fabaceæ farinæ singulorum pondo vncias duas, pariter tritis & in vnum redactis ad sordium
crassitudinem vtere in balneo: longe valentissimum remedium est.

Vt manducatu pituita ex capite detrahatur.
Vuam tamineã & mastichẽ mãducato, aut mastichẽ & zingiber: si mastiche dura sit, parũ ce-
ræ admisceto. *Ad capitis dolorem.*
Rutam diligenter contere, & ex aceto atq; rosaceo frontem illine.

Ad capitis ab altera tantum parte dolorem, quem hemicraniam Græci uocant.
Porri caput comamq; oleo incoquito, ex eo caput perfundito, statimq; dolor tollitur. Aliud.
Hederę extrema oleo incoquito, & ex eo caput perfundito, effectum miraberis. Aliud. Ama-
ris amygdalis tritis frontem oblinito. G

Ad clauos probatissimum, etiam si in capite sint.
Accipe sandarachæ, aluminis scissi, atramenti sutorij, mysios, viuæ calcis, saponis, singulorum
parem modum, sed calcis tantum duplum, tritis ex primo saponis iure vtitor: admirabile est.

Ad dolorem capitis hæmicraniam uocatum.
Accipe erucæ seminis vncias tres, rutę viridis vncias septem, piperis grana vnum & triginta,
ouorum trium alborem, aceti quod satis est, omnibus permistis illinito frontem.

Pastillus celebris Socratis ad capitis dolorem & hemicraniam, omniaq; ex fluxione uitia mirificus.
Accipe euphorbij drach.iiij.thapsię succi drach.vi.zingiberis drachmam vnã, opij drach.iij.
opopanacis drach.ij.oĩa in vnũ ex aceto liquato, pastillosq; conficito, cũ vti voles, aceto dilue. &
fronti illine: suffiri etiã potest, & ad mẽbrum aliquod fluctione male habitum magnifice ꝓficit.

Ad clauos & uerrucas appellatas formicinas. 12.
Clauos enumera, & totidẽ formicas accipe, & ĩ pãniculo lineo raro deligato & cum his ẽt co-
chleã, deĩde cremato, tritasq; ex aceto oblinito: aut fimũ bubulũ aceto maceratũ ꝑ triduũ ĩponi-
to, oẽsq; claui decidẽt: palmularũ osseã partẽ vstã ac tritã cũ sale & gutta ammoniaca in sole subi-
gito, ĩponito, & curabis. *Ad dolorem capitis hemicraniam dictum.* 13. H
Lũbricos terrestes qndecĩ accipitio, piperis grana qndecim, aceti quod satis sit, oĩa simul cõ-
terito, & illinito. *Ad ictus uenenosarum ferarum.* 14.
A bestijs venenatis, rabiosoq; cane demorsos sanat cancri interiorum cinis ex aqua semel ac
bis potus, quantum manu capere potes.

Ad dolorem capitis ex uini potu. 15.
Herbæ sanguinalis coliculos duos connecte, & sertum capiti circundato.

Ad hemicraniam dolorem. 16.
Nasturtij semẽ tusum cũ oui albo permisce, frõtiq; impone, & stupã superda: aut aquilæ capi-
tis os simile simili appẽde, perinde & vulturis. Aliud. Lapilli in capite labracis.i.lupi piscis re-
perti dolorẽ capitis leuãt, & ad hemicraniã faciunt appensi dexter dextræ parti, sinister sinistræ.

Ad defluuium capillorum & barbæ. 17.
Betam ex myrteo, & polytrichi capillamẽta illinito, aut adiantũ ladanumq; paribus portioni-
nibus trita ex immaturo oleo, aut myrteo, aut lentiscino imponito. Aliud. Ladanũ vino ami-
næo, & oleo myrteo maceratũ vtroq; ad mellis spissitudinẽ, caput in balneo perungito: melius
est autem, quod aliqui polytrichon vocant, si portio septima ladano adijciatur, atq; ita illinatur.

Ad capillos defluentes, ut plures instaurentur.
Murini stercoris drach.iij.accipito, calamorum, quos conatelos vocant, drach.iiij.amygdala

A amara numero. lxxij. succi balsami, ladani vtriusq; drach. iiij. polytrichi drach. vij. nardi gallici drachmã vnã, in pice liqda madefaciens ladanũ vino oleoq; macerato, arida vero in puluerẽ redigẽs cũ liqdis permisce & vtere, quotidie pungens: mihi videt & caluis posse capillos reddere.

Ad tussim diuersa remedia. 18.

Iuniperi fructus esu potuq; sumptus. Aut bdellium epotum. Aut daucus creticus ex vino potus. Aut dracunculi radix pariter elixa & ex melle trita. Aut helenij. Aut perdiciadis herbæ succus tepidus ante cibũ ex aqua potus. Aut sanguinariẽ succus eodẽ modo sumptus. Aut personatæ radix. Aut pineus nucleus ex aqua potui datus. Aut propolis suffita. Aut resina epota, & terebinthina suffita. Aut arsenicũ scissile cum chalbano suffitum, & fumus deuoratus. Præterea bituminis, thuris, styracis, cuminiq; suffimentum. Aut cinnamomũ ex melle tepido potũ. Aut cupressi baccæ contusæ ex vino cũ myrrha ieiuno exhibitæ. Aut fœniculi radix semẽq; vino incocta, & propinata. Aut vinũ, cui viridis ferula incocta sit. Aut origanum melli incoctum & bibitum. Aut myricæ flos, semen, ac folia vino elixa, & potui data. Aut piceæ cortex ex aqua potus. At albæ populi folia & ramuli ex aqua, aut vino potui oblata. Aut verbasci radix ex vino in balneo pota. Aut alliũ crudum elixum'ue esui datum. Aut lanariẽ herbẽ radix ex melle sumpta pessime affectos liberauit.

B Leporinum stercus cõtritum ex vino calido sumptum arteriẽ & columellæ vitijs, & spiritus difficultati summopere opitulat. Ad eadẽ facit & lingua aquilæ collo suspensa. Aut nucleus pineus integer vstus tritusq; cũ modico piperis, melle exceptus laborantiq; exhibitus cochlearij mẽsura. Ad veterẽ tussim autẽ leuandã, sulfur ignẽ nõ expertũ ouo iniicito, & in balneo sorbeto. Aut sinapi terens miscẽsq; melli dacolos tres exhibeto. Aut nasturtij semen tritum ex aqua potum cubitum eunti. Aut thus cum melle tritum linctui datum summo mane, aut cubitũ eunti. Aut raphani succus ex melle sorptus diluculo. Aliud. Iuniperi baccæ quinq; aut septem ex melle potæ. Aliud. Accipiant piperis drach. iiij. nucum drach. ij. nucleorũ pineorũ, hyssopi vtriusq; drach. i. pulegij, iridis, seminis vrticæ singulorum drach. iiij. mellis quantum satis sit, detur ligulæ mensura. Aliud. Sinapi, cuminum, nigella, nasturtium paribus portionibus vnà conterantur, vino excipito, & propinato. Aliud. Pulegium assidue manducetur, tritumq;, & vino maceratum bibatur. Aliud. Cumini fricti, nigellæ frictæ vtriusq; drach. i. piperis grana quadraginta, vnà trita, & melle fermẽtata ieiuno dato & cubitum eunti. ¶*Suffumigatio.* Accipe auripigmẽtum scissile, piper, marrubium, hordei farinã, trisaginis, & vitis radicis corticẽ, chamæleucen, masticen, crocum, costum, oĩa in vnum misce, & collyria confice, & ieiunum suffumigato cubitumq; euntẽ.

C Aliud. Piper, nuces, auripigmentum scissile, simul terito, misceto q; cum melle, & propinato. Aliud. Butyrum, anserinam adipem, et resinã vnà cum melle cõtundito: et ieiuno cubitumq; eunti exhibeto. Aliud. Virgulam fœniculi, semen piperis vnà terito, et melle fermentata concedito. Aliud. Vesicarium solanum cum radicibus elixum potui dato. ¶*Ad tussim reiectionemq; sanguinis.* Accipe costi, cinnamomi, rhei barbari, singulorum drachmam vnã, simul et trita, et in vnum corpus redacta ex vino tepido propinato. ¶*Aliud ad tabescentes faciens.* Accipe thuris, piperis, auripigmenti scissilis, cariophylli, singulorum parẽ modum, oĩa conterito ex melle, et fermẽtata concedito diluculo, et cubitũ eunti. Aut auripigmentum scissile pro sale in ouum sorbile mittito, et sorbeto ieiunus. Aut arsenicum tritum ex vino tepido in balneo propinato. Aut arsenicum fissile et vitellum oui misceto, et bãbici illinito, et per instrumẽtum, quod cichonen Græci vocant, suffumigato. Cum vero laborãs suffumigio tristabitur, ipsi butyrum ad auellanæ nucis magnitudinem deuorandum exhibeto: iterumq; suffumigato. id autẽ septies repetes. Aliud. Styracem bonum et brassicẽ succum vnà terito, et fermentata ieiuno, aut cubitum eunti exhibeto. Aut laurei olei et vini boni accipe singulorum drach. iij. misce, et tepidum in balneo propina, et œneleo. i. vino oleoq; misto in olla calefacto stomachum foue.

D Oenelæum phthisico potui ne dato, sed œnelæum curiose paratum calefacito, et spongia stomachum foueto. Aliud. Lupinorum decocto calido myrrhã stacten vocatam madefacito, et pedes tussientis foueto, et spongia detergens inungito butyro, deinde iterum foueto. hoc ter facto curabitur. Aliud. Hederæ granis, aut lignis, aut folijs tussientem suffumigato. Aut resinam ex vino veteri tritam ieiuno propinato. Aut agrestis canabis semen tritum ex aqua, aut cedri liquorem ieiuno potui dato. Aut hyssopum et pulegium in posca incoctum. Aut beronicẽ melle subactam edendã offeras. Et raphani assi mane ac vesperi si edant, benefaciunt, et chamæleuce suffita. Aliud. Baccas laureas cum pipere, & nucleos pineos ex melle dato mane et cubitum eunti. ¶*Ad tussientes, arteriam asperam, uocem amissam, & sanguineum sputum.* Accipe tragacanthæ, gummi, vtriusq; drachmam vnam, myrrhæ bonẽ tantundem, dulcis radicis succi ac vini dulcis quãtum satis est, omnia contusa in vnum redige: cum trita fuerint, arida cum reliquis misce. ¶*Aliud ad tussiculam & ulceratam arteriam.* Accipe terebinthinæ, gummi, mellis boni, singulorum vnciam: & terebinthinæ prius elixẽ gummi addijce, & exhibe oleẽ magnitudinem ore cõtinendam. Aliud. Gũmi, lycij, vtriusq; vncias quatuor in aquã mitte, macerariq; sinito, deinde heminam cretici passi infunde, & feruefacito vsq; ad sordium spissitudinẽ, & delingẽdum præbeto. ¶*Aliud, ad tussiculas, fremitus, & sanguinis screatum.* Accipe tragacanthæ

drach.ij.lini ſeminis fricti drach.iiij.amygdala delibrata decem,nucleum pineum adipi incoctũ, E
tragacanthã aqua calente madefacito,& reliqua admiſceto,paſſumq́ʒ infundens conterito. Ad
vocem aũt amiſſam,& ſanguineum ſputum,pro paſſo melle vtitor. Aliud. Raphanum in ta-
leas rotũdas concidito,& ſuper prunas aſſato, ex melleq́ʒ ieiunus edito. ¶ *Ad tuſſim diuturnam.*

Accipe piperis drachmã,lupinorum farinæ.∠∠.tres,& mellis ligulam ſorbẽdũ dato. Aliud.
Auriculæ porcinæ os perforatum collo alligatum à tuſſi futura cuſtodit. ¶ *Ad tuſſim,columellæ ui-
tia,& tonſillarum phlegmonem.* Lapilli in nidis pullorum hirundinum reperti,appenſiq́ʒ,à tuſſi tu-
tum reddunt. ¶ *Ad tuſſim & uitia radicis uuæ,& diſtillationem.* Accipe zingiberis drach.i.chalbani,
opij,ſtyracis,ſingulorum tantundem,paſſo excipe,& globulos erui magnitudinis conficito, &
loco pilulæ duos cubitum eunti concedito,& paſſum dilutum poſtea ſorbeto. Aliud. Zingi-
beris,ſtyracis ſingulorum drachmas quatuor,paſſo excipito, & inſtar erui conficito, & cubitũ
eunti pro pilulis tria dato,paſſumq́ʒ dilutũ poſtea ſorbeto. ¶ *Ad diſtillationem & tuſſim probatum.*

Accipe papaueris lachrymæ drach.iij.caſtorei drach.i.confice paſtillos erui magnitudinis,&
eũti cubitũ pro eius viribus dato. Aliud. Quo vtebatᷣ ſapientiſſimus Alexander. Accipe py-
rethri drach.ij.coſti drach.i.tũde & cribra,in vtẽdo autẽ iube nares tãgere,ſtatimq́ʒ conſtringe.
¶ *Ad arteriam ex diſtillante pituita laborantẽ,& tuſſim.* Accipe ſtyracis drach.viij.caſtorei drach.iiij. F
zingiberis,chalbani,vtriuſq; tãtundem,in vnum miſceto,paſtilloſq; magnitudinem erui ęquã-
tes efficito,& de nocte duos,tres'ue exhibeto,poſteaq́ʒ bibat,ſed non illico,& iuuabitur.

Medicamentum capiti inſpergendum eius fluxionem finiens. 19.

Accipe hyperici,iunci odorati,iridis,ligni balſami,ſingulorũ vnciã vnã,cõtuſa cretaq́ʒ calua-
rię inſpergito. Aliud. Caluarię inſpergendum exſiccatorium.Accipe coſti,foliorum,malaba-
thri, gallarum,ſpicæ nardi,iridis,nardi gallici,roſarum aridarũ,ſingulorum vnciam vnam, tuſa
cribrataq́ʒ inſpergito, Aliud. Erucæ ſeminis,gallarum,iunci odorati,ſanſuci,coſti,iridis,ligni
balſami,ſingulorum vnciam vnam,tuſis cretiſq́ʒ caput conſpergito.

Medicamentum,quo hyeme per manducationem ex capite pituita detrahitur. 20.

Accipe hyſſopi,origani,vtriuſqʒ drach.iiij.pulegij drach.ij.calaminthæ drach.vnã.pyrethri,
drach.ij,vuæ taminiæ,marrubij,ſinapis,ſingulorum drach.i.ſapæ,aceti,vtriuſq; ſextariũ vnum,
oĩa in vnum miſceto,& vſqʒ ad tertias decoquito,& gargarizato. Aliud eiuſdẽ facultatis,quo
verno tẽpore vtendũ eſt. Accipe hyſſopi vncias.iiij.origani vncias.iij.pulegij vncias.ij.cala-
minthæ vnciam.i.ſapæ ſextarium vnum,aceti ſextarios tres. Aliud quo æſtate & autũno vtẽ-
dum. Accipe hyſſopi vnc.iiij.origani vnc.tres,pulegij vnc.ij.calaminthæ, ſpicæ,nardi, caryo- G
phyllorum,ſingulorũ vnciam vnã,cinnami vnc.iij.marrubij vnc.iiij.iridis vnc.tres,cyperi vnc.
duas,pyrethri vnc.vnã,ſapę,aceti,vtriuſq; ſextarium vnum:decoque vſqʒ ad tertias,& vtere.

Ad diſtillationem. 21.

Accipe origani faſciculos duos,pulegij faſciculum vnum,cum aceto in mundam ollam de-
mittito,item caricas ſex,vuæ paſſæ acinos duodecim, omniaq́ʒ decoquito vſqʒ ad tertias, mox
percolato,& in poculum conijcito,ac gargarizato.

Ad humores in pectore contentos. 22.

Vrticæ folia cum hordei cremore decocta exhibeto,hoc inflationes digerit,& materiam ex
pectore euocat.

Ad tuſſim,ſpiritus difficultatem à ſtomacho,& ſanguinea ſputa. 23.

Nouã ſpongiã & candidã accipito,huius vſtę tritæq́ʒ cinerẽ cũ melle & pipere,q̃tum ſatis eſt,
cõmiſceto,in eamq́ʒ formã redigito,vt delingi poſſit,veſperiq́ʒ à cœna,q̃tũ tribus digitis capere
potes,accipito. *Ad anginam.* 24.

Bouis maſculi felle collum oblinito. *Ad tuſſim aridam.* 25.

Fœnumgræcum vſq; ad tertiam partem delixato,iuſculumq́ʒ ſummo mane ex melle ꝓpinato. H

Paſtillus ad tuſſim fluxionemq́; pectoris. 26.

Accipe pulegij,hyſſopi,piperis,naſturtij,ſingulorum vnc.vnam,melle comprehende,& pa-
ſtillos effice,ſingulos vnciæ pondus æquantes,his vtitor.

Ad tonſillarum uitia. 27.

Salicis folia & ſemẽ in aqua diutius feruefacito,gargarizandãq́ʒ exhibeto:hoc pinguẽ pituitã
maxime detrahit,& ad anginã bene facit. Aliud. Ex myrti lẽticulęq́ʒ decocto gargarizari p̃ci-
pito. *Ad anginam.* 28.

Caprinum ſtercus ex melle gargarizato,aut rutæ ſucco ore adaperto fauces ſublinito.

Ad diſtillationem. 29.

Hyſſopum,ficos,mel,ac rutam aquæ incoquito,eamq́ʒ gargarizato.

Ad uocis claritatem. 30.

Tragacantha vino madefacta & epota vocem claram præſtat.

Ad amiſſam uocem. 31.

Styracem aqua maceratum in globulos ciceris magnitudinis redigito,tres exhibeto: & ſta-
tim voce recuperata loquetur.

Ad phlegmonem,

A *Ad phlegmonem, aut erysipelas.* 32.

Sedi folia cũ polẽta in cataplaſmatis modũ ĩpoſita. Aut portulacę folia cũ polẽta. Aut braſſicę, aut calami folia virẽtia cõterito, & ſupimponito, Aut rubi: Aut rhamni, & roſarũ folia ſupdato.

Ad lumbricos aluum occupantes. 33.

Polypodij radicem cum ſapa miſtam edito. Aut raphani ſemẽ ex aqua potato. Aut alliũ corrodito. Aut vlmi radicẽ ex mulſa aqua bibito. Aut ſycamini radicis cortex aquæ incoctus potui detur. Aut nigella potui detur, & in cataplaſmatis modũ imponatur. Aut ex aqua braſſicæ ſemen habente potio fiat: Aut ex mentę ſucco: Aut ex naſturtio atq; menta. ¶*Proprium experimentum.* Canabis ſemen aridum tuſum cretaq; miſceto cum aqua, vt ſucci tẽperatura fiat, mox linteolo mundo percolatum in potum offer. Aut bubulum fimum aridum combuſtum in puluerẽ redigito, ex eo potui drachmam vnam ex vino dato. ¶*Ad lumbricos latos & rotundos.* Accipe nitri, naſturtij, piperis, ſingulorum vnciam, fac puluiſculum, & ex vino ligulam propinato.

* *Ad citandum ſudorem, finiendamq; febrim.* 34.

Canchryos ſemen ex oleo illitum prodeſt. Aut pyrethrum ex oleo calefactum, & per horam ante inuaſionem illitum bene facit. Aliud ad febrem expertum. Oleum cum cinnamo paratũ,

B oleum chamæmalinum, acetum, nitrum cum laureis folijs. omnia bene elixentur, & ex eo laborans perungatur, & vndiq; cõtectus ſtatim ſudabit. ¶*Illitio ad febricitantes.* Butyri partes duas,

* mellis partem vnam miſce, & calefactis vtere. Aliud. Lactucæ foliorum ſucci partem vnam, olei vulgaris partes duas, miſce, & curioſe agitans totum corpus inungito: experiẽtia probatum eſt. Aliud. Artemiſiæ ſucci partem vnam, roſacei olei partes duas miſce, & vtere.

Ad dolorem hemicraniam uocatum. 35.

Solani ſuccus ex oleo illitus vehementer proficit. Aliud. Sinapis ſemen ex melle imponito. Aliud. Rutam domeſticam aceto & roſaceo incoctam illinito.

Ad canis morſum. 36.

Vrticæ ſemen impoſitum iuuat: Aut nigri marrubij folia: Aut apiaſtrum ex vino potum, & morſibus illitum. Allium quoq; illitum prodeſt, & toſtum in cibũ potumq; aſſumptum. ¶*Ad timentes canum impetum.* Nerij radicem collo circũdato, & liberabitur: ꝙ ſi experiri volueris, cũ canis in furorem verſus ſit, illi circũponito, ſtatimq; furorem deponet. ¶*Ad morſus canis rabioſi.* Vulneribus rabioſi canis morſu factis braſſicæ folia cum laſſere trita ex aceto imponantur: per ſe enim braſſica aduerſus rabioſi canis morſus proficit, & ipſius decoctum potui datum. Elixa

C vero braſſica ante alios cibos ſumpta phthiſicos ſanat, vitijsq; arteriæ ſubuenit, contuſa autem, & cataplaſmatis modo lieni impoſita, illum extenuat.

Ad anginam, colliq; dolorem. 37.

∴ Alba populus arida cõtrita, & collo illita: aut naſturtij ſemẽ: & fimus colũbinus ex melle ĩpoſita bene faciũt: Aut mel tepidũ gargarizatũ. Aut canino ſtercore candido trito ex aceto collum oblinito. *Ad narium fœdum odorem.* 38.

Hederæ foliorum ſuccus tepidus naribus inſtillatus: aut calaminthæ ſuccus æque tepidus infuſus: aut myrrha ex muliebri lacte trita infuſaq; naribus, narium halitum commendant,

Ad prorumpentem è naribus ſanguinem. 39.

Acaciam ex aceto tritam naribus infundito. Aliud. Acetum cum ſale ſumens in ollam aut mortarium mittito, lanamq; accipiens in ipſis madefacito: hæcq;, quantum laborans ferre poterit, calefacta, eius capiti imponito: illicoq; velamentis quamplurimis contegi præcipito. ¶*Purgatorium narium.* Thymũ & origanũ melle exceptũ in paſtillos redige, cõmãducãdosq; exhibe.

Ad lateris phlegmone correptos. 40.

Hæc oĩa benefaciunt, bdelliũ ex vino pariter & ex aqua potum: Aut balſami ſemen ex aqua

D potũ, aut ex melle delinctũ: Aut ariſtolochię radix ex aq̃ potui data, aut ruta ex mulſa itidẽ pota.

Ad acutam febrem. 41.

Peponis domeſtici ſuccus, aut cucurbitæ ramentorum ſuccus illitus benefacit: aut roſæ ex oleo: aut plantago in cataplaſmatis modum impoſitæ iuuant.

Præſagium in febricitantibus. 42.

Roſaceo prius inunge, & apij ſemen tritum ſuperda, deinde ſtupam rotundã inſtar rotæ cordi ſuperimponito, luteumq; oui infundito, & reticulo contegito, tum ſi fiat oui diſperſio, mortẽ adeſſe ſcito. hoc enim ipſa anima facere dicitur.

Ad glutinanda uulnera. 43.

Radix graminis contuſa, vt aridum medicamen imponatur.

Curatio ad dolorem auris. 44.

Amygdalinum oleum in aures inſtilleť: aut ex nucibus oleum: aut laureum: aut balſaminum: aut dracunculi herbæ ſeminis ſuccus ex oleo infuſus. Aut herbæ vrceolaris ſuccus ex oleo roſaceo tepidus inſtilletur. Aut ruta virens oleo incocta & tepida in aurẽ mittatur: aut myrrha ex melle tepida. Aut ruta ex mulieris, quæ marẽ peperit, lacte, tepefiat, & inſtilleť. Aut ex allio expreſſum ſuccũ in aurẽ mittito: aut porri ſuccũ tepidũ: aut ſapã tepefactã: aut porri ſuccũ melli ad-

mistum. Aut oleũ ore continens in aurẽ inspuito. Aut cucurbitæ succũ ex rosaceo instillato. E

Ad scabiem pruritumq́. 45.

Vlmi folia arida trita in balneo inspergito, aut sulfure ignem non experto, & syluestri vua, & arsenico, & sandaracha ex oleo & aceto in balneo oblinito. Aliud. Myrrha ex muliebri lacte cutẽ oblinito, aut dulcis radicis succum ex passo potui offerto. Aut oua gallinæ integra in acetũ acerrimũ demitte per diẽ noctemq́: quæ si tria fuerint, ipsis cũ putaminibus in eodẽ aceto contritis adijce sulfuris ignem nõ experti, arsenici scissilis, vuæ taminię, cerussę, spumæ argenti, nerij succi, singulorum vnciam vnã, olei veteris quãtum satis est: oĩbus contritis obline in balneo.

Remedia ad stomachi uitia. 46.

Ex folijs calaminthæ virentibus & hordeacea farina cataplasma conficito. ¶ *Ad cruditatem, inflationesq́; uentriculi, quisquis hoc usus fuerit, statim esuriet.* Accipe anesorum drach. duodecim, piperis albi, lybistici, ammij, petroselini, fœniculi, singulorum drach. sex: hęc tusa & creta melle cocto comprehende, exhibe drachmam vnam. ¶ *Ad æstuantem uentriculum nec cibi tenacem.* Lactucæ succum ex dulci vino potui dato, nec vomet amplius. ¶ *Ad dolorem uentriculi.* Lac, in quo carbones querni extincti sunt, laboranti propinato. ¶ *Ad acorem in uentriculo.* Trisago ex vino pota acore liberat. ¶ *Ad inflationem uentriculi.* Piperis, baccarum lauri, cumini, anesi, pares portiones F contusas & cribratas ex temperato vino ieiuno dabis ligulæ vnius mensura per triduum, aut anesum ieiunus manducato.

Ad quædam oculorum uitia & primo ad oculos fluctione laborantes. 47.

Fœniculi succus per triduum illitus, aut thus ex melle & lacte, aut centaurij succus ex melle, aut folia herbæ quinquefolij ex melle imposita benefaciũt. ¶ *Ad caliginem oculorum.* Cucurbitæ ramentorum succus superdatus proficit. ¶ *Ad albuginem oculorum.* Alterci folia cum polenta superdato. Lignum balsami quoq; ex muliebri lacte illinito: Aut rutam viridem imponito. Herba præterea pulicaris ex muliebri lacte, aut calami virentium foliorum succus illitu prodest. ¶ *Ad oculorum uertiginem remouendam.* Oleæ folia contunde & succum expressum illine, atq; miraberis. * ¶ *Ad oculorum fluctionem cataplasma.* Portulacam cum croco & adipe suilla contere, aut apij folia cum polenta: in magnis autem fluctionibus rosas sertulamq; cũ amylo coctas oculis iponito.

Ad dentium dolorem. 48.

Aceto nigellam habente os collue, aut oleo gallas incoctas habente, aut aceto, in quo platani globuli incocti sint, aut quinquefolij radix. Item peucedani radix trita & cõbusta illinatur. Aut malicorij rosarumq; decocto os collue. ¶ *Ad dentium uulnus.* Accipe nitri, sepiæ testæ, myrrhæ, G singulorum vnciam vnam, tritis vtere.

Aridum medicamen, quod humidum os cruentumq́; deterget, gingiuarum carnem instaurat, dentesq́; dealbat. 49.

Accipe nitri cõbusti, myrrhæ troglodytidis, sepiarum testæ, singulorũ vnciam vnã, rosarum aridarum vnc. iiij. tritis & cretis vtere, addito etiam iridis vnciam vnã: huius effectũ miraberis.

Ad lateris dolorem. 50.

Virentis brassicæ caules cum radicibus cõbustos adipe suilla cõprehende, & vtere: valentissimũ remediũ est. Aut apij semen decoctũ, donec tertia pars relicta sit, potui da: vehemẽter iuuat.

Ad internos ani tumores. 51.

Amaranthum aqua maceratum mane vesperiq; propina.

Ad lienem cataplasma ualde bonum. 52.

Accipe apium, sinapi, baccas lauri bene contritas & cortice liberatas, nuces virides parũ contunde, deinde omnia in pilam coniecta vehementius contundito, mox extracta acerrimo aceto per triduum macerato, & omnia in vnum confusa tyberiadis succo incoquito, donec cataplasma fiat, deinde lieni superimponito à matutina vsq; ad octauam horam, aluo tamen prius subducta: H medicamenti effectum miraberis. Aliud. Ad lienem experientia cõprobatum. Ficus nouellæ arboris corticem viridem detrahito, & cum cinere permisceto & calefacito.

Ad tertianam febrem. 53.

Mel cum scammonia semel potum curat. *Ad quartanam.*

Accipe piper contritum, laureas baccas, cuminum, mastichẽ, myrrham, thus mundum, singula separatim trita in vnũ cõmisce, & mellis boni quod satis sit, adijce, & per quatriduũ iponito.

Ad sanguinis ex naribus profusionem. 54.

Oui putamen integrum comburito, & liquorem ex eo exactum cum fissili arsenico permisceto, in naresq; patientis immittito: si arsenicũ præsto non fuerit, solus oui liquor suffecerit. Aliud. Capræ fœminæ fetas vstas & tritas & myrrham similiter tritam cum setisq; caprinis mistam in nares sufflato, si viri fuerint, cum charta, si fœminæ, cum alio quopiam: qua parte autem sanguis erumpit, arctissime deligato.

Ad uiolentas sanguinis eruptiones. 55.

Gallas mola tritas, & malicorium, & punicæ mali grana contusa & mista cum oleo scissili & melle, ac bene subacta mane vesperiq; propinato, vt mel gallarum. *

A *Ad uentris tormina & inflationes.* 56.

Accipe piperis, rutæ, zingiberis, pares portiones, & tritas ex aqua calida propinato: aut artemisiam tusam cretamq; dato: aut nitrum vstum tritumq; ex humore aliquo exhibeto.

Vt ne boues ægrotent. 57.

Cerui cornu sup Panis Dei sacellū ponito, cādelāq; desup accēdito, & ne interdiu accēsam obliuiōe demittito. & in tpe sanctū Demusarim inuocato, ac tollito: armēta tua & vitā custodient.

Vt ne porci ægrotent. 58.

Rhamni radicem tritam in aquam, vbi sese proluunt sues, proijcito.

Ad carnem glutinandam. 59.

Terræ lumbricos frictos tritosq; inspergito.

Plagarum curatio. 60.

Myrrham & aloem tritam inspergito: Aut resinā piceæ, vel & masticem & ederæ lachrymā, ex his factū emplastrum imponito: Aut hircina axungia plagā obline, & capræ nigræ cornu insperge. Aliud. Aut costum, spicam, cinnamum, zingiber, cuminum, singulorum parem modū terito, cum pice subigito & imponito: Aut panis crustam aridam tusam, & vino oleoq; subactā

B superdato quotidie per vices mutans.

Ad equorum scabiem. 61.

Anguem discindito, eiusq; adipem capiens ligno equi vngularum oras inungito.

Ad somnum conciliandum. 62.

In lauri folijs hæc elementa inscribito, iacentisq; stragulis ceruicali eonescīente subijcito.

ξς, χςς. φθ. *Vt ne homo noctu somniet.* 63.

Rutæ semen caligæ ipsius nescientis suspendito, nullasq; in somnis imagines videbit.

Ad pectus. 64.

Cū ouo arsenicū fissile misceto, & piper, & hordei farinā, & lauri baccas, pineosq; nucleos, & exhibeto. Aliud. Allij accipe spicas septē, arsenici fissilis, piperis, vtriusq; grana tredecim, bābacem, pini nucleum, cæræ modicum miscens cum oui vitello accipe frequenter.

Ad corrosos dentes. 65.

Arsenicum, piper, caseum, calcem viuam aceto macera, & appone.

Clyster ad renum uitia. 66.

Accipe pulegium, origanum, sampsucum, serpyllum, chamæmalum, absinthiū, centaurium,

C lauri folia, cucumerem syluaticum, peponem: vnà omnia prius contusa aquæ incoquito, deinde cum melle oleo & sale decocti, quantum satis est, inijcito.

Clyster ad coxendicis dolorem. 67.

Accipe cucumeris syluestris radices, lauri folia, rutæ folia, absinthium, plantaginem, trisaginem, marrubium, calaminthā, pulegium, origanū, thymum, lactucā, euphorbium, anethum, pyrethrum, vuam taminiam: hæc omnia in aqua incoquito: deinde melle oleo & sale adiecto, per instrumentum admoueto.

Vt dentes putridi nigriq; splendidi reddantur. 68.

Accipe salis contriti, ropi, sepiarum testæ pares portiones: omnibus in vnum tritis dentes fricato, quos prius aceto puro collueris.

Cataplasma ad caput fluxione tentatum. 69.

Hoc remedium præstat ne caput fluctione uexetur, neq; oculum vnquam iniuria affici sinit. Accipe mastiches, myrrhæ, sarcocollæ, thuris, ladani, nitri, cerussæ, terræ cimoliæ, styracis, rosarum aridarum, singulorum vnciam, saponis sanci libram, mellis tantundem, lupinorum amarorum decoctū quod satis est: omnia in vnum misceto, & pro sapone in balneo vtitor.

D *Pastillus de seminibus ad tussientes.* 70.

Accipe anesorum amarorum vnciam, fœniculi seminis, alterci seminis, ammij, singulorum drachmam. apij seminis drachmas tres, opij drach. singula bene terito, & aquā paulatim tepidā infundito, donec sordiū balnei spissitudo fiat: pastillos fabæ magnitudinis cōficito, vnūq; exhibeto, tussiētibus nanq; prodest.

Ad iecoris uitia remedia experientia confirmata. 71.

Gallarum cum papaueris capitulo coctarum ius in balneo potato, contectus, & in latus affectum iacens: aut ederæ radicis decoctum cum vino propinato. Aliud. Baccas lauri septem, grana piperis septem trita ex vino in potum dato. Aliud. Aloes drach. iiij. assari, costi, eupatorij, hedysari, fertulæ campanæ, mastiches, croci, ocymi seminis, singulorum drachmas duas, conterito, cribato, & ex aqua temperato exhibeto. ¶ *Aliud iecori & uentriculo commodum.* Accipe lauri baccarū, cinnami boni, caryophyllorum, aloes, hedysari, costi, singulorum drachmā, contrita & melle excepta ex vino vetere potui dato. Aliud. Accipe acori, seminis lini, zingiberis, rutæ foliorū molliū, singulorum drachmā, anesorum drahmas quatuor ex mulsa dato. Aliud. Mel cum pane mistum calidum emplastri modo imponito: aut absinthij ligulam vnam ex temperato melle potui offer, & super iecur ægrotus decumbat.

Ad linguam fluctione laborantem. 72. E

Cynarę folijs contusis ex melle linguam perungito: aut venā partis, vñ fluit materia, incidito, & bene faciet. *Ad oris ariditatem.* 73.

Palmularum ficorumq; decocto per pennam illinito, & contineto.

Ad labia scissa. 74.

Lini semen ex melle contritum imponito.

Ad eos, quibus menti pili decidunt, quos Græci appellant spanopogonas, hoc est, raribarbos. 75.

Accipe piperis, euphorbij, pyrethri, singulorum vnciam, calami foliorum molliorum succū, murini stercoris, olei per combustionem expressi: trita omnia affricato, & assidue radito.

Vomitorium medicamentum, quod mystri mensura exhibetur. 76.

Aphronitrum album in aquam tepidam conijce, quoad dissolutum sit, & modicum olei adijce, potandumq; exhibe. *Reprimentia uomitum.* 77.

Menta tusa creta, & rosaceo admista nares pectusq; illinito. Aliud. Palmulas thebaicas, & mentæ ramulos aquæ duorum scyphorum mensura incoquito, quoad sordium balnei temperatura fiat, mediam partem propinato. Aliud. Palmæ glandium contusarum, quod sufficit, accipe, vini myrtini modicum instillato, deinde exceptas ex mulso, aut aquę hemina exhibeto. F

Ad sanguinem uomentes. 78.

Iunci odorati ex aqua decoctum propinato.

Ad citandum uomitum pituitæ. 79.

Viridem mentam, aut siccam ex aqua temperata bibito. ¶ *Vt facile autem uomat,* Sampsuci folia potui, raphani vero semen esui dato: pituitam multam vomitu reijciet.

Compositio pilularum purgantium pituitam. 80.

Accipe aloes vnc. sex. mastiches, absinthij succi, vtriusq; vnc. duas, cucurbitulę syluaticę vnc. quatuor: dentur pilulæ nouem & viginti.

Ad oris stomachi uel cordis uitio uexatos. 81.

Lentem cum spantæo, palmulis, & vino mendesio elixam potui offerto. ¶ *Ad dolorem aūt oris stomachi, uel cordis,* Herbam sanguinariam curiose tritam, aut mala, aut cotonea elixa contritaq; rosaceo cerato comprehensa in modum cataplasmatis imponito: aut portulacam roseo cerato, aut myrteo exceptam superdato. Aliud admirabile experientia comprobatum. Accipe seminis lini heminas quatuor, aquæ heminas septem: elixato, & vtitor: hoc medicamentum sanitatem creat: neq; enim ægrotus in peius ruet, sed in melius proficiet. G

Pastillus ad spiritus difficultate laborantes & diu tussientes suffitu proficiens. 82.

Accipe nasturtij, sinapis, abrotoni, rutæ syluaticæ, sandarachæ, singulorum vnciam, terito, & ex aqua factis pastillis accurate vtitor.

Ad difficultatem spiritus & sanguineum sputum. 83.

Thymum cū pipere tusum, & melle exceptum delinctui dato, studioseq; vtitor: valde. n. efficax est. Aliud. Porrorum capita melli incocta ieiunus edito. Aut rutæ aridæ, mentæ vtriusq; vnc. quatuor. cum melle terito, & ceratia duo cubitum eunti ex aqua temperata propinato: Iuuāt autem ægre spirantes & pistacia esui data.

Ad cruentum sputum. 84.

Accipe symphyti, mastiches ruffæ, vtriusq; drach. quatuor, lēnij sigilli, balaustiorum, vtriusq; drach. duas, terito & cribrato, & ex aceto mulso ligulam potui dato. Aliud expertum. Lemnij sigilli, vnciam, terræ, quæ astrum dicitur, vnc. duas, corallij tantundem. dato ex aceto mulso puro heminam, vnā. mane & vesperi hoc vtere. Aliud. Acaciæ ruffæ, amyli medicinalis pares portiones terito, & ex aqua temperata potui dato ligulas quinq;.

Ad febrem ardentem, 85. H

Sempuiui & anesi folia qnq; aut septē accipito, & oleo rosaceo incoqto, & ex eo à capite vsq; ad pedis vestigiū pungito, & demiraberis: aut, oleo, ī quo pyrethri radix macerata fuerit, inūgito: hoc. n. sudores mouet, & diuturnos rigores discutit, & corporis partes refrigeratas aut resolutas curat. Aliud. Lauri baccas & thymū ex vino terito & illinito, vestibusq; cōtegito: sudabit enim. *Ad uim genitalium & ueteres affectus.* 86.

Calaminthā tusam cribratamq; in pilā conijce, & melle exceptā decoque vsq; ad cataplasmatis spissitudinē, & tenui linteolo illitā imponito, & fascia deligato: à multis probatum est. Aliud ad genitalium confirmationē & renū, sed quempiā ne curato anteq; mercedē acceperis. à multis enim expertū est. accipe zingiberis drach. iiij. herbæ sabinæ, piperis albi vtriusq; drachmam ex mulsa exhibeto. Aliud. Picis aridæ, telephij, colophoniæ, mastiches, nitri albi pares portiones conterito, & aridum medicamentum facito: & locum prius lotum & adhuc calentem liquida pice oblinito, & aridum medicamen inspergito, superq; imponito, & bene deligato.

Ad discutiendas genuum fluctiones. 87.

Caprifici contritæ succo perfricato, aut radicis succum in balneo affricato. Aut salem columbinumq; fimum terens ex oleo inungito.

A *Cataplasma ad pedum dolorem ex offensione, aut casu aut aliquo alio violento.* 88.

Accipe salis usti, origani, cineris sarmentorum vitium pares portiões, vitellos ouorum duos, aut tres cum vino mista superimponito.

Ad scabros ungues diuinum auxilium. 89.

Vnguibus ex casu reuulsis, & vitio, quod paronychion grece dicitur, affectis sachar tritum et in puluisculum redactum, ac inspersum succurrit. Scabros autem vngues mundabis, si sulfur ignem non expertum & oui luteum æqua portione miscebis, atq; ex aceto imposueris.

Ad ambusta. 90.

Accipe argenti spumæ, croci vtriusq; vnc. duas, ouorum assatorum vitellos ponderis vncias quatuor, rosacei, quod sufficit. Aliud. Linteoli vsti cinerem cum rosaceo misce, & cera anchusaq; adiecta vtere.

Ad sanguinis ex quauis parte eruptionem. 91.

Accipe soreos, atramẽti sutorij, aluminis, chalcitidis, mysios, gypsi, gũmi, singulorum drach. octo, tritis vtitor: valde bonum est, & experientiæ testimonio comprobatum. Aliud. Chalcitidis drach. vj. resinæ frictæ drach. iiij. pulueris thuris drach. duas. arido medicamine vtitor.

B *Ad impetigines expertum.* 92.

Ex his constat: thuris masculi, zingiberis, aloes, sulfuris ignem non experti, singulorũ drach. binas: aceto excepta & prius trita panniculo laneo illinito. Aliud. Ammoniacæ guttę, alcyonij, sulfuris ignem non experti pares portiones contere, & vtere.

Ad dealbandam faciem. 93.

Accipe alcyonium combustum, & tritum cum melle & farina misce, & deterge. Aliud. Lysomumudon terens ex aceto in sole illinito. Aut ollarum florem terito ex aceto, deinde locũ panno perfrictum, quoad rubescat, in sole inungito. *Vt facies munda fiat.* Butyro cum sapone misto faciem illine.

Ad dolorem uteri remedium sanctorum argentum non possidentium. 94.

Asarum cũ pulegio potui offerto. *Paxamadum uocatorum purgatoria.* 95.

Accipe scãmoniæ drach. ij. aut tres, mastiches drach. iij. apij seminis drach. ij. polypodij drach. iiij. cinnamomi drach. j. fermenti mundi libram. j. arida permisce, & subige diligenter.

Ad necandos culices. 96.

Ex nigella & sutorio atramento suffimentum facito. *Ad abigendos serpentes.* 97.

C Chalbanum, ceruí cornu, caprinas vngulas, & lilij radicem suffito. Ad morsum vero serpẽtis sal porrũq; imponuntur vtiliter. *Ad fugandos pulices.* 98.

Syluestris cucumeris foliorum decocto domum conspergito.

Ad difficultatem urinæ iumentorum. 99.

Salsarum oliuarum quod intus ligneũ est, conterito, & contegens per dies quinq; suffumigato.

Ad ictum calami. 100.

Radices calami combustæ cinerem superimponito.

Ad morbum comitialem ualde efficax. 101.

Coturnicũ cerebrũ ex vnguento myrteo tritũ stãneo vase reponito, & cum quẽpiã morbo cõmitiali ꝓlapsum videris, eo faciẽ illinito. admiraberis. n. huiusce naturalis auxilij efficaciam: nã statim ægrotus consurget. *Ad appetentiam cibi excitandam.* 102.

Accipe myrrhã, thus, ammoniacũ, mastichẽ, & ex oui albo tritis pectus visceraq; oblinito, & stupam superdato. *Ad hirudines deuoratas.* 103.

Eos, qui hirudines deuorarunt, aduersus solẽ cõstituito: & locũ, vbi inhæreant, aĩaduertito, & garũ ipsis instillato. statim. n. locũ relinquunt, & expuũtur. Aut acetũ cũ butyro mistũ, in quo ferrũ candens extinctũ sit, potui dato: hirudines. n. eijcit. Aut eũ, qui hirudinẽ deuorauit, in calidã aquã mẽto tenus demittito: phialã vero frigidæ plenã ori eius admoueto, sed potui ne dato:

D statim hirudo exibit. Aliud. Hirudines deuoratas calidũ acetũ absorptũ excutit, aut succus syriacus epotus, aut suffiti cimices. *Ad apum ictus.* 104.

Succus maluæ ab apibus ictos indolentes reddit. *Ad serpentum morsus.* 105.

Cornu ceruinum vstum & ex aceto tritum illinito: aut furni fuliginem: aut calami radices, & cicer, & baccas cupressi, & cornu ceruí combusta omnia tritaq; in vnum misceto, & ex aceto ac porro propinato.

Ad inflammationes à uenæ incisore factas, & duritias humerorum, & deustiones, & sanguinis concretiones. 106.

Fermento triticeo, cum axungia subacto summo studio vtere: probatum enim est.

Ad hydropicos. 107.

Stercus bubulum accipito, si mas ægrotet, maris, si fœmina, fœminæ, in ollam nouam conijce, contege, operculum luto, ne diffletur, obline: ollam deinde super cinerem viuæ calcis per dies septem statue, octauo die detecta olla stercus exime: & aridum medicamentum vitreo vase repone: cum vti voles, tres ligulas ex vino per septem dies exhibeto, sed in vino rutã feruefacias: hæc

potio

potio bene facit, etiam ſi tumores adſint, & œdemata, reſiccat, euacuatq́ꝫ per lotium: ægrotus autem non potet per totum diem, niſi ter: expertum nanqꝫ eſt. E

Vt uinum odio ſit, & quo modo cauenda ebrietas. 108.

Vinum, in quo anguilla ſuffocata ſit, potui exhibitum, vini odium parit: idem præſtat & vua inferuefacta. Si tutus ab ebrietate & morbo cuſtodiri velis, folia rutæ edito: finiunt eadem capitis dolorem ex vino: Idem & acorus facit in cibum ſumpta, & thebaica palmula. Ebrietate non tentatur, qui prius aut ſeptem, aut nouem, aut vndecim amara amygdala ederit. ita etiam qui pulmonem ouis elixum ieiunus ederit, quantumuis bibat, ebrietatem non ſentiet.

Vt quis ex uno tantum uini ſcypho ebrius fiat. 109.

Sarmentorum viridis aut aridæ vitis modicum comburens in phiala, vbi vinum eſt, extinguito: ſtatim ebrietate corripietur.

Ad lenticulas in facie. 110.

Baccarum lauri interiora ex melle trita illinito: aut nucleum pineum melli incoctum oculis iponito.

Ad infantium procidentem ſedem. 111.

Fabrorum aqua, in qua candens ferrum extinguunt, calefacta ſubluito, deinde cochleam combuſtam & in puluiſculum redactam inſpergito. F

Ad gingiuas pueri, & dentes orientes. 112.

Roſarum floribus tritis ex melle illinito, aut ouis cerebro ex melle, aut butyro ex melle.

Ad lac multum creandum. 113.

Seſami ſemen tritum ex paſſo potum, aut titane elixa cum fœniculo abſorpta, aut naſturtium cum braſſica potum.

Ad exuſtiones per hyemem. 114.

Muria foueto: ex elixa lente & micis panis cum roſaceo tritis cataplaſma facito.

Ad aquoſum ramicem. 115.

Plumbaginem cum ſulfure, & aceto pauco, & oleo decoque, & illine locum. Aliud. Veteres nuces putridas contritas in mortario accipe & inunge. Aliud. Acetum potui dato, & cerui cornu vſtum ad cataplaſmatis modum imponito. Aut ex argenti ſpuma cum aceto & oleo miſta ad ſolem perungito.

Ad uulnus incurabile in quauis corporis parte. 116.

Bugloſſon herbam euellito, & ſuccisas radices curioſe lotas in pila conterito, ſuillam axungiã adijcito, ac bene emolliens vulneri imponito. G

Ad uomitum. 117.

Accipe apij radices quinque, fœniculi radices teneras quatuor, aneſi drachmam, acetum, mel, & crocum merum, omnia ſine croco decoquantur: & poſt cocturam crocum inijciatur, deturq́ꝫ phialæ dimidium.

Ad apthas, hoc eſt oris ulcera. 118.

Oliuæ molles manducentur, aut vuæ paſſæ agreſtes aceto incoquantur, & ex eo os colluatur.

Ad capitis tumores, quos talpas nominant. 119.

Locum prius mulſo lauato, deinde bubulum fel inijcito, & leporis ſtercus, aut quod ex ſapone confectum eſt: aut rutæ ſuccum in foramina inſtillato, aut ariſtolochiam tritam in ipſa foramina cum aceto infundito.

De uiribus rutæ. 120.

Ruta in primis eſui potuiq́ꝫ data viſum acuit, veneris appetentiam extinguit, capitis dolorem leuat, ſiquis teneris eius folijs capitis oſſa contegat: ſuccus præterea rutæ cum fœniculi ſucco, & melle commiſtus atqꝫ illitus hebetem viſum acutiorem reddit. Idem præſtat & ſeminis rhãni ſuccus ex mulſo illitus. Menta quoqꝫ cum polenta ĩ cataplaſmatis modum impoſita abſceſſus ſanat.

Ad ſupprimendum ſanguinem. 121. H

Beronicem mellis ſuper prunas cocti plenam edendam apponito: & braſſicæ ocymiq́ꝫ ſeminis vtriuſqꝫ grana ſex trita potui dato ex vino mulieri à multi ſanguinis ꝓfluuio male habitæ.

Præſagium de ægrotante. 122.

Salicis tenera folia contuſa illinito: ſi roſeus fiet, euadet: ſi viridis, morietur.

Ad impediendam uenerem. 123.

Erucam ſacerdotes edunt & rutam & viticem: erucæ igitur ſemen ex melle, aut cum fœnogręco ieiuno illitum arrigi non ſinit.

Ad dolorem oculorum. 124.

Crocum tritum, & cum liquore, qui à roſa ſtillauit, fermentatum illinito.

Ad capitis dolorem. 125.

Si hæc adſint ſigna, oculorum tenebrę, capitis ipſius dolor, aurium ſonus, naſi obſtructio, ſummo mane oculorum lachrymæ, nonnullis & oculi caligant, quibus hæc adſunt, caput hunc in modum purgato, origano hyſſopo & ſale nares perfricato: neque in poſterum caput dolebit: quod ſi neglexeris, morbi huiuſmodi ſequentur: obtuſus viſus, aurium ſonus, capillorum caſus, & dentium dolor.

A *De pectore humano.* 126.

Cum pectus aliquod vitium passurum est, in primis humiditatem in ipso sentire videtur: sin costæ, crudis abundat humoribus, æstuationem sitimq; habet, ipsius lingua aspera est & spumãs, et singulis horis saliua decurrit. Conuenit autem ipsum à cœna vomere: aut summo mane stomachum purgare præsumptis raphani radiculis, aut sinapi virẽti, aut eruca, aut nasturtio ex aqua tepida, & statim vomens sanabitur, si negligenter se gesserit, in spiritus difficultatem, & lateris dolores, & febres acutas incidat, atq; penitus somno carebit. *De uentre.* 127.

Quando in ventre vitium aliquod suborturum est, primo tormina doloresq; in ventre sentiũtur: & alui suppressio, & excretio, & in ipso cibi potusq; perturbantur, & amari videntur, & grauitas in genubus: & circa lumbos renesq; dolores sunt, & omnino febricitabit. His ita se habẽtibus, simplicibus medicinis purgare oportet: cnicum igitur contusum, & aqua dissolutum potui dato: aut brassicæ, aut betæ succum melle conditũ adiecto modico salis propinato, & miraberis: si res neglecta fuerit, difficultas intestinorum, desidendi imoderata cupiditas, & dorsi dolores impendent. *Ad grauem auditum, & aurium sonum.* 128.

Nitrum in acetum conijce, oleumq; roseum & vinum infunde, & capitis posteriora inunge.

B Aliud. Nigri veratri radicem in aurem conijce, & sanabitur: expertum enim est.

Ad custodiendam uitem. 129.

Centaurij decocto palmites vitis conspergito, hoc canes, vulpes & cœli volatilia propulsat.

Ad uteri strangulatus. 130.

Os cordi cerui accipe, tere, & potui da mulieri: & videbis gloriam dei.

Ad lumbricos mirabile remedium. 131.

Nigellam tritam ex garo potui dato.

Ad dignoscendum mas ne an fœmina sterilis sit. 132.

Lentem in vtriusq; vrinam separatim conijce: & vtrius lens germinabit, ille est filium creans, cuius vero lens non germinat, ille sterilis est. *Ad rigorem.* 133.

Scribe in tribus malis pepopulas aut ita dicito, sanus, drauus, danonus, danubius, & esui dato.

Confectio gari Ioachi martyropolitæ. 134.

Accipe frustulorum panis non fermentati, non conditi, putrefacti libram, nigellæ tziaricam, semicontusam mentam, calamintham bunisam, aridam, vtranq; semi libræ pondere, rutæ, syluestris thymbræ, fœniculi, singulorum tramia quadraginta, anesi tramia triginta, nanachuã tramia

C quadraginta, vuarum passarum pinguium maturarum semilibram, palmularũ mundarum tziaricam, mellis veri hilari melisij semilibram, sacchari cantij tziaricam, rosarum aridarum, aut humoris ab ipsis per ignem extracti tramia centum. hæc in doliolum cum aqua conijcienda sunt, soliq; per quadraginta dies exponenda, ipsis vero adijcere oportet in puro linteolo deligata ligni aloes tramia qnq;, spicę tramia septem, caryophyllorum tramia duo, croci tramia tria, mastiches, thuris, vtriusq; tramia decem, struthij corticis tramia quidecim, musci tramiũ, ampar tramia duo. omnia linteolo inclusa in delioli mediũ succum demittito: & per quadraginta dies quotidie terito, & exprimito suspendens videlicet in dolio in medio succo: & post quadraginta dies aquã succo superfluitãtem colligito, & in altero vase reponito: & in succũ alteram aquã inijcito, & vtraq; insolato: sed postquam totum ius coactum fuerit in altero vase, tunc in nitido cacabo, aut in olla vsq; ad tertias decoquito, & cotoneis maturis impleto: linteolum autem nunquam de medio garo eximito: & optimum garum, omnibusq; hominibus vtile conficies.

De capitis dolore Barnabæ monachi. 135.

Accipe farinam fabaceam, quantum manu capere potes, et mastiches, cuminiq; parum in vnũ miscere oportet cum succo malorum cotoneorum, emplastrum facito, & membranæ illitum frõ

D ti imponito. *Ad urinæ difficultatem.* 136.

Vnguẽtum optimum in vrinarium iter infundito, statim vrinam reddet: aut mel, & syluestrẽ canabim in vnum misce, & perinæo impone: aut muscum in vrinarium meatum immitte.

Ad sanguinis è naribus profluuium. 137.

Canabina folia trita & arida in narem sufflato: aut pannum lineum combustum ex acri aceto ĩ nares ĩmittito. *Ad uteros.* 138.

Obsonium è iusculo, & amanetarium verum, et cardid. vsta ex vino veteri potui dato.

Ne arbor fructum amittat. 139.

Lilij radicẽ arbori suspendito: ibiq; fructus hærebit, et non cadet. *Ad uulnus.* 140.

Cor cum pelle et cornu cerui combure, et ex oleo inunge. *Ad stomachum.* 141.

Rutam et thymbram cum ouo, et cuminum, et mentæ radices potui dato.

Ad impetigines. 142.

Pipere trito ex muliebri lacte inungito, et sanabitur. *Ad dolorem dentium.* 143.

Ouorũ putamina, sæpiã, et oleũ misceto, et coqto, donec tertia pars relinquatur, et tepidũ ore contineto. *Ad lumbricos uentris.* 144.

Cornu cerui ramenta ex vino vetere potui dato à balneo.

Ad urinæ

Ad urinæ difficultatem. 145. E

Coryandrum, mentam, & aquam cum melle decoquito, quoad tertia pars superſit, & i potum offerto. *Ad uulnus dulce.* 146.

Suillum fimum cum oleo & acri aceto miſceto, & locum prius ſetaceo panno excoriatũ inungito. *Ad dolorem lateris.* 147.

Paliuri radicem vino incoquito, donec tertia pars remaneat, & à balneo potui exhibeto.

Ad iecur & ſtomachum. 148.

Accipe aloes & ſpicæ vtriuſque miliariſium, ex vino à balneo propinato.

Ad conciliandum ſomnum. 149.

Caprinum fimum cum triſagine ad luti ſpiſſitudinem miſceto, & faciem oblinito.

Ad tuſſim. 150.

Raphani ſemen et fœniculi ex melle potui dato. *Ad cordis dolorem.* 151.

Rutam, & lini fœniculiq; ſemen cordi imponito.

Ad lumbricos aluum occupantes. 152.

Lupinos, lauri baccas, taurinum fel miſceto, & vmbilico ſuperdato. F

Ad hemorrhoidas. 153.

Teſtudinis teſta ſuffita bene facit. *Ad exuſtionem.* 154.

Ouorum aſſorum vitellos in ſartagine combure, et in modum emplaſtri impone.

Ad pruritum. 155.

Garum, ſulfur ignem non expertum, et oleum miſce, et inunge: effectum miraberis.

Ad morbum regium. 156.

Chryſolachani ſemen, mel, & crocum confundito, et in lectulo cubantem illinito: bene facit.

Ad uermes. 157.

Chamæleonis radicem contunde, et urticæ ſummitates contrarias inijce. *Ad tuſſim.* 158.

Fœniculi radices contritas ieiuno potui dato: admirabile remediũ eſt. *Ad comam.* 159.

Maluam, et ſaluiæ radicem conterito diligenter, et in vas cum generoſo vino conijcito, à balneoq; comam illinito. *Ad aurium dolores.* 160.

Rubi ſuccus expreſſus, tepefactus, et in aurem infuſus dolorem finit.

Ad regium morbum. 161.

Chryſolachani contuſi, mellis, vtriuſq; ligulam vnam, ex vino calido ieiuno exhibe. Aliud valde bonum. In dextram aurem iacenti tenuem venam cædito, & ſanguine effluente vtilitatem miraberis: Si lienis vero doleat, idem facito in ſiniſtrum latus iacenti. G

Ad iecinoroſos, lienoſos, & à ſtomacho laborantes præſentiſſimum remedium. 162.

Viticis grana eſui potuiq; ex vino mane veſperiq; exhibeto. Aliud. Apij, & petroſelini macedonici ſemen, & cicer, & viticis ſemen, omnia conterito, & ex vino calido potui dato.

Remedium ad renum uitia. 163.

Erucæ, naſturtij, raphani ſemina conterito, et melle attico comprehendito, et ex vino vetere drachmam potui concedito.

Baſilij icti melitinoti de ratione uictus ad regium notarium grammaticum.

Confectio uini perſpicui & coccini. 164.

Doliũ vino impleto, quantum fuerint menſuræ viginti, & ex ipſo menſuras duas accipe, et in lapideam ollam conijce, et adde ſeminis fœniculi, lini, aneſi, ſingulorum miliaria cẽtum, cum his bene ferueſacere oportet, et ex ſacculo percolare, et ſextarium in dolium mittere: deinde accipe tripſidij miliaria centum, caryophyllorum miliaria quinq;, croci miliariũ, cyperi, ligni aloes vtriuſque miliaria quinque. omnia in vnum trita et cribrata lineo linteolo inuoluito, et in medio dolio ſtatuito, atque vtitor. H

Eiuſdem roborantia ſtomachum pituitæ plenum & dolorem capiti inferentem. 165.

Te oportet ſingulis diebus roſei mellis miliaria viginti accipere, apij ſeminis miliarium vnũ, aneſi miliarium ſemis, et ieiunare vſq; ad meridiem, et tunc guſtare. Nam propterea ita te facere ſtatuimus, quoniam roſa ſtomachum confirmat, maſtiche calefacit, fœniculum & apium, ſi in iecinore ac liene multitudinem atrorum ſuccorum offenderint, detrahunt, & per lotium eijciunt abſq; moleſtia: aneſum vero, eo ꝙ flatus à ventre diſijcit, ſtomachũq; corroborat. Iccirco te vſq; ad meridiem cibo abſtinere præcepimus, vt ne alter morbus appareret, vtq; vis herbarum diutius in ventriculo moraretur. Cum vero decem dies præterierint, eundem ordinem aſſidue obſeruato, cum roſeo ſaccharo, vt ſtomacho robur addatur, viuaſq; indolenter. Fecimus autem & de alimento ſermonem hunc in modum. *Ratio uictus in cibis & ieiunio.* 166.

Primo die amygdala amara decẽ cũ pane & vino, quantum ſatis ſit, te edere cõuenit: Secundo die mel cum pane & vino, quod ſufficiat, edito: Tertio die agni anniculi carne veſcaris: eius ſcapulam elixam igne torreto, cum pane biſcocto & vino, quod ſatis, edito: Quarto die oryzam ſolam aquæ incoctam addito melle cum pane & vino, quantum ſufficit, edito: Quinto die grana punici mali, amygdala, allium cum dauco, ficis aridis, & vuis paſſis decoque, & veſcere cum pane & vino,

A vino, quod sufficiat: Sexto die similem carnem anniculam in sartagine cum dauco decoquito, & vescere, panis & vini, quod satis est, addito, vt vis punici mali obtundatur. frigida enim est, atque ideo malum punicum adiectum fuit, vt quę antea per quinq; dies assumpta fuerant, refrigerarentur. erãt enim re uera calida. Septimo die carnem minutim concisam cũ cicere et condimẽtis decoque, & vescere, quantum satis est. Octauo die carnẽ cum aceto, caricis, amygdalis, nucibus syriacis, croco, dauco, passis vuis, cum alijs carnibus cõcisis, cũ melle, ꝙ satis sit, decoque, & vescere cum vino, quantum sufficiat. Decimo autem die ciborum ieiunijq; ratio ita se habet, mali punici granum, quemadmodum & prędicta, decoque, & cum vino, quod sufficit, ede. Hæc est sumendi cibi ratio: semper tempore cœnæ menta ex melle vtitor, vt cibi digerantur, & ne pituita ventriculus abundet. Quò autem bona valetudine fruaris, venam sine noxia causa ne secato. Q; si morbus caput tentauerit, venam caluariæ secato, & extrahe sanguinis miliaria decem. hoc autẽ bis feceris & aprili mense, & septembri, per triduum ante & post abstinentiam imperans. auxilium quoq; bis prædictis mensibus deuorato, & capitulis papaueris vt dormias vtere, caueasq; à coitu: ꝙ si velis, semel in septimana post noctem mediam id facito. At iulio mense & augusto te per biduum vomere oportet: vtrunq; quoniam per diem vnicũ stomachus purgari non potest.
B Quando autem vomis, caueto, ne aquam prius, aut postea biberis: dumq; vomis, oculos velato, & deligato, stansq; vomito loco edito, aut super fluuium: à vomitu si sitias, tolera sitim, et sobrius esto. Te vti lauatione oportet mense aprili vsq; in totum nouembrem: cęteris mensibus abstineto. ꝙ si lauari volueris, semel tantum in septimana lauator, idq; semper ieiunus: si sitias, temperatã aquam bibito, & balneum egressus oleo, & mulieris lacte, quæ fœminam peperit, caput irrigato: per noctem autem pedes calenti aqua cum furfuribus foueto.

Ad capitis dolorem. 167.

Accipe amygdalorum libras tres, seminum cucurbitæ librã vnam, oleo ab vtrisq; expresso capitis verticem, nares, pedes ac manus inungito. *Aduersus uini noxam.* 168.

Cotonea mala matura dulcia accipito, & mũdato, deinde succum exprime, & in vinũ infunde.

Inunctio experta ad artuum dolorem, manuum pedũq; intertrimẽta, corruptelas, adustiones hyemis, & uenti manus pedesq; lædentis, qui sarracenica lingua tlen dicitur. compositio ita se habet. 169.

Accipe axungiæ anserinæ partes duas, & medullam ceruorum iuuenum, & martasancem raparam, & mel super carbones decoctum & percolatum, pone in lapideum lebetem, & feruefacito, quoad prædicta pinguia tabescant, quibus adhuc calidis martasancẽ inijcito, & cum prorsum
C refrixerint, mel addito, & bene instar malagmatis subigito, & ad ignem, aut in furno inungito, et bene perfricato: tantisper autem inunge, donec dolor abscesserit.

Ad ægylopas. i. fistulas angulorum oculi. 170.

Taurinũ fel, & liquidã picẽ, & acetũ in vnũ miscẽs emplastrũ cõficito, & imponito, aut rutę folia cum chorygio in foramina immittito. *Ad uulnera incurabilia.* 171.

Ariore panij radicem in vinum dulce demittito, & ægrotanti potui dato.

Ad pulmonum inflammationes. 172.

Piperis grana. xv. salis micas totidem terito & teaphen illorum addito, in vnumq; cogito, & cum fimo gallinæ rufæ, atq; oleo inungito: aut dauci semen, & nigellam, & porrũ contere, & potui exhibe. *Ad talpas.* 173.

Accipe trisaginem & hordeaceam farinam cum melle fermentato, & inungito & in modum cataplasmatis imponito. *Ad dolorem uentris & stomachi.* 174.

Thus cum vino antiquo in cacabum conijcito, & donec tertia pars supersit, decoquito, atque ita in balneo propinato: aut oleum & vinum perinde coquito, & tepidum in balneo potui dato.

Ad stomachi uitia. 175.

D Cuminum & cinnamomum cõterito, & myrrham, mastichẽ, & blißcunę modicũ adijcito, deinde cocta & mista potui offerto: aut mentę ramulos tres, & grana punici mali, & palmulas propinato. *Ad debilitatem genuum.* 176.

Lini semen & mel in aqua feruefacito, & cordi in modum cataplasmatis imponito.

Ad dolorem lateris. 177.

Ex cumino triticea farina & vino veteri cataplasma facito, & cordi superdato.

Ad lienosos. 178.

Brassicæ folia, ammoniacũ, acre acetũ, oĩa misceto, conterito, & locũ per triduum oblinito: aut platani folia aquæ incoquito, quoad tertia pars supersit, & potui dato: aut brassicæ folia igne torreto, & trita ex igne propinato. *Ad profluuium sanguinis muliebre.* 179.

Taurini cornu ramenta ex aqua pota sanguinis profluuium sistunt: aut lulacem, & brassicæ semina & scammoniam in vnum misceto, & potanda exhibeto.

Ad stomachi compressionem. 180.

Accipe gallas tritas, & rhoi flores, aut mali coria, & vsq; ad tertiam partem decocta: aut fœnigræci melli incocti ius potui dato. *Ad cœliacos, hoc est uentriculosos.* 181.

Nasturtij semẽ ĩ nouã ollã conijce, & decoque, deinde ouũ separatim elixa, & eius putamẽ detrahito

trahito,& ipſum diligẽter cõterito,& naſturtij ſemini elixo adijcito,& vnà ferueſacito', atq; ſi ve E
lit ægrotãs,edito,ſin id nõ poſſit,aquã potato:aut taurinos renes frictos potui dato,: aut veterem caſeũ acri aceto incoctũ ieiuno eſui dato.

Ad urinæ difficultatem. 182.

Pagurum fluuiatilem conterito,& panniculo expreſſum potui exhibeto: aut fœniculi radices ad tertiam partem decoctas laboranti propinato.

Ad exterius prominentes ani tumores. 183.

Viuã calcẽ & recens arſenicum in vnũ miſta ĩponito.

Ad artuum dolores. 184.

Quĩqueneruiũ & ſcorpidiũ & acetũ modicũ miſceto', & locũ oblinito:aut ſinapi & caricas in vnũ conterito,& in balneo ſuperdato.

Ad dolorem genuum. 185.

Maluam,hordei farinam,lini ſemẽ vnà contere,& in ſartagine cum oleo fricta loco impone.

Ad oſſa fracta. 186.

Accipe picẽ,thuris puluerẽ,palmulas,maluæ florem,oui album omnia miſta ĩponito,& ſtupa ſuperaddita,calamis ac faſcia deligato,ſanabitur.

Ad quartanam. 187.

Vinum vetus triſaginem incoctam habens ter potui dato.

Ad morſum ſcorpij. 188.

Teſtã igne candentẽ impone:aut alã ex melle potui dato:aut humũ reſpiciens, quem lapidem premebas eum imponito.

Ad ueneficia & præſtigia. 189. F

Caridion & latum cuminum & zochij radicem ad tertiam partem decoque, & ex vino vetere potui da:geſtet & glaneũm oſſa.hæc enim ſuffita demonas abigunt.

Vt mulier concipiat. 190.

Leporis vterum frige,tritũq; aſſidue propina,habeat autem & leporis ſanguinem: aut vulpis ſtercus cum ſeuo bubulo miſce,& mulieris viriq; genitalia inunge.

Ad fœtum in utero mortuum. 191.

Muliebre lac cũ melle & radicibus amarãthi potui dato,& exibit.

Vt lac abundet. 192.

Fœniculum & anethum cum melle & vino decoque,& quotidie mãmas obline: lacte mulier affluet.

Ad uteros. 193.

Auem iugulato,& feſtucam lineo panniculo inuolutam intra auem condito, atq; ita elixato, ius potui dato:ſuito vero auis oculos,& manetarem verum,& caridion vre,& propina.

De inuoluntario mictu. 194.

Gallinæ gulam gutturi annexam conterito,& vrito,ac iterum diligenter terito, & ex vino vetere potui dato.

Ad roborandum penem. 195. G

Rapi ſemen tritum melli admiſceto,& panniculo attrito illitum peni circundato.

Ad ſcabiem unguium. 196.

Sinapi mentamq; ex aceto coctam imponito.

Ad intertrigines. 197.

Muſcum marinum aquæ marinæ incoquito,& expreſſo humore imponito.

Ad podagram. 198.

Accipe myrrham mur vocatam,herbamq; pulicarem,aut pyzurcatum myſtri mẽſura ex aceto,pedes illinito.

Ad roborandum ſtomachum. 199.

Accipe lignum aloes,acorum,cyperum,maſtichem,thus,nigellam, fœniculum, & ſpanthos, valde conterito,& in vnum corpus redigito,& ex ſucco punici mali & melle ſuper carbones cocto potui offeras.

Ad ſputum. 200.

Roſaceum zupha,aut hyſſopi,quod ad tuſſim facit,& anguſtiam & dolorem pectoris,cõpoſitio hęc eſt. Accipe manuſiacorum drach.ij.vnapia,vel zinzipha numero viginti, zepiſtania,vel myxia totidẽ,ficos aſpr.dulces numero.xv.aut dulcem radicem ſemitritã mẽſura drachmæ: chaſchaſis contuſi,vel papaueris capitulorum drach.v.pareſauſa,vel polytrichi.drach.ij. aneſuen vel dulcis aneſi drach.ij.tolme caraus,vel apij ſeminis drach.ij.vuas paſſas , grana bona logarice.s. H
zupha vel hyſſopi drach.iij.rhazani,vel ſeminis fœniculi drach.duas.vuas paſſas, granaq; miſta lauato,& emoſchaſum ex aqua refrigera per diem vnum & ſummo mane:vt elixatum cũ prædicto videlicet logaricyon vnc.iiij.& tantiſper decoquatur,donec aquæ remaneat logarica vna & ſemis:& tunc percoletur,vt certe ſciatur in ipſa nullam remanere materiam,deinde ſacchari logaricam vnam addito,vt zulapion fiat:& quotidie vnum potato per dies octo, & oleum amygdalinum inſtillato.

Ad uomitum bilioſum. 201.

Bilem vomẽtibus huiuſmodi cataplaſma adhibendum eſt,quod ex his conſtat: palmulis,ficis, gallis in vino aut poſca incoctis & pane exceptis:acacia præterea,hypociſtis,& balauſtia,& rhus cataplaſmati adijciantur: itẽ cucurbitula magna cũ multa flãma ſtomacho ſi affigatur, bene facit. cibus paucus & crebro exhibendus eſt. Verũ ad atram bilem vomentes & ſtomachum inflatum ſpongias aceto acerrimo calido imbutas adhibeto,aut ex ederæ folijs vino incoctis cataplaſma facito.

De ſingultu. 202.

Singultus aut ex repletione,aut ex inanitate,aut ob acres humores ſtomachũ mordentes excitatur,quibus vomitu reiectis deſinit.pleriq; autem,ſi compoſitione ex tribus piperibus deuorata,mox vinum biberint,ſingultire ſolent.cibo præterea in mordacem qualitatem corrupto q-

dam

A dam singultiunt: vomitum sanè ob plenitudinem, aut morsum singultientibus remedio esse inuenimus: caliditatem ijs, qui ex refrigeratiõe: si vero ex humorum copia singultus fiat, euacuare vehementius oportet, id sternutatio præstabit: sed ab euacuatione singultus sternutatio non curat: singultientibus autem ruta ex vino danda est, aut nitrum ex mulsa, aut seseli, aut daucum, aut cuminum, aut zingiber, aut calamintha, aut nardum gallicũ: hæc singultibus ex cibi corruptela, aut ex frigore, aut ex multitudine ciborum auxilia sunt. ad eos vero, qui ob frigidorum, aut crassorũ succorum multitudinem singultiunt, castorium ex posca potui datum bene facit: cuti quoque ex oleo vetere cucumerino illitum prodest: scillinum quoq;, aut mulsum acetum potum iuuat: item spiritus retentio magnifice singultum discutit.

Ad pedum intertrimenta, scissuras, & perniones. 203.

Rubricæ vel sinopidis, & cimoliæ paribus portionibus ex caprifici succo illinito. Aliud. Ederam, calamintham & salem in aqua simul incoquito diligenter, ac pedes semel atq; iterum lauato, & sanitatem recuperant. Aliud. Muriam crassam calidæ aquæ admisceto, ex ea pedes ac perniones foueto. Tertiũ, sal, cuminum, oleumq; misceantur, & prius inunctos pedes illinito curiose: nam per occultos sensibus meatus materia elabitur.

B *Ad podagram.* 204.

Semperuiui succo diligenter cocto vtere. Aliud. Vini succum asinino lacti, ac dulci vino admisce, & illine. Aliud. Phocæ, leonis, lupi, aut vulpis corium siquis elaboret, & calceos gestet, pedes non dolebit. Aliud. Vespertiliones tres aquæ pluuiatili incoquito: deinde hæc aquæ adijcito lini seminis triti vnc. quatuor, oua cruda tria, olei cyathum vnum, bubuli stercoris, ceræ vtriusque vnc. quatuor. omnia in vnum corpus redacta subigito, & cubitum eunti semel atque iterum applicato.

Aceti scillini confectio ex Galeno. 205.

Salubre optimum acetum scillinum à Pythagora scribitur, quo omnes imperatores vsi sunt: ab ipsius auctore fertur: quicunq; hoc vtantur, longæ vitæ fore, & eius extrema integra vsq; ad finem permansura: & ipse quidem Samius senex huiusmodi extitit. quantum enim temporis vixerit, haud ignoras: de ipso enim in libro traditum est, ꝙ cum suis consanguineis hãc facultatem cõmunicauit. cũq; hoc medicamento vti incepit, quinquagesimum annum natus erat, & vsq; ad centesimumdecimum septimum vitam produxit iteger, & nulla vnquam aduersa valetudine tẽtatus, hæc sanè medicamenti author disseruit, q fortasse vir philosophus erat mentiri nesciius: nos
C autem viri huius fidei periculum fecimus, ac firmam constantemq; huiusce medicamenti facultatem esse testamur. Oportet igitur scillam montanam libræ vnius põderis capientem dura circũcidere, & mollia minutatim concidere, et aceti acerrimi sextarios octo in vitreũ vas mittere, atq; obturare: ac per triginta dies in caniculæ caloribus, vt maceretur permittere, deinde scillam extractam exprime. id genus aceti parum mane sorbeto. tibi enim hęc euenient, vt ne fauciũ orisq; partes vnquam remollescant, os vẽtriculi bene valebit, facile spiritum duces, vox recte habebit, oculi acutissime cernent, aures in officio manebunt, nullusq; flatuosus vapor in ventre vnquam excitabitur, nullum viscus suspensum erit: bene spirans, bene coloratus deges, ad ciuilia negocia recte affectus, non acidum, non salsum ructabis, si aliquid aceti huius assumpseris: et ieiunus vt assumas præcipio, septemq; postea stadios deambules, ita enim dissoluetur. Hoc aceto qui vtitur, in victu quãuis licentiosus esto. omnia enim cibaria conficiet, & à nullo vnquam offensam patietur, neq; valde implebitur, sed in melius proficere videbitur, nihil superuacui in corpore residebit, non flatus, non bilis, non stercus, non vrina, sed omnia facile excernit atq; educit, aluus lubrica omnino est, totiusq; corporis purgatorium est medicamentum, etiã si in ossibus sordes inhæreant: item phthisicos ab omnibus deploratos hoc medicamẽto sanitati restitutos nouimus, mor
D bo comitiali diuturno efficaciter profuit, vt nisi post longa temporis interualla non redierit, incipientem vero ac nouum perfecte discutit, neq; reuerti amplius hunc affectum permittit: ad podagras præterea, & articulorum morbos, iecoris, lienisq; duritias vehementer facit: & particulares quidem aceti scillini effectus hi sunt: communes autem quamplurimi, quibus nos cõmoti salutare hoc medicamentum sanitatis integritatisq; causa tibi tradidimus. Deficit.

Vini scillini compositio ex Galeno. 206.

Vinum hoc potui datum omnem sanitatem affert. humores enim attenuat, sed maxime pituitam, neq; ipsam in stomacho, aut ventre, aut capite, aut iecore, aut liene, aut neruis, aut ossibus cõsistere permittit, neq; alium id genus tenacẽ humorẽ obstructiones facientẽ, sed oĩa dissoluit, & ventrem lenit, atq; ita subducit, & vrinã mouet, & ꝑ ipsam causas attenuat excernitq;: adeo vero caput purgat, vt nares humiditate vacent. cõmodum est podagrę, articulari, & comitiali morbo: deniq; oĩs sanitatis auctor est. ex his constat, scillã albam montanam circiter canis exortũ accipito in libræ pondere, per dies decẽ in vmbra refrigera: deinde scillæ folia refrigerata in vitreum vas mitte, & vini albi veteris sextarios duodecim super funde, & suspẽsum vas per quadraginta dies habeto, postea scillã exime, & abijce, & vino ad antedicta vitia vtere, & eius vim percipies, subinde ante cibum vini duas vnc. exhibe; sin à cibo, vnciam mediam, ꝙ si ipsum potui commodum

efficere velis, vt magis delectet, mellis sextarios duos, aut tres admisceto. E

Medicamentum, quod manducatum stomachi pituitam detrahit, gargarizatum caput purgat. CAP. 206.

Origanũ, gũmi, hyssopũ, sampsucũ, pulegiũ, thymũ, passi vnciis.iij.incoqto, donec vna remaneat, & gargarizandũ dato: excutit.n.ẽt pulmonis materias, si edat: id aũt quotidie facito, probatũ est enim. *Ad urinam reddentes ægre, aut nequaquam.* 207.

Lectuli cimices terito, & vrinarum foramẽ illinito, statim vrina decurret. id etiam ad pueros mingere nequeuntes benefacit.

Ad calculosos, & urinam prouocandam. 208.

Baccarum lauri, & piperis æquas portiones terito & cribrato, & ex mulsæ mensura vna exhibeto: mulsa vero calida esto. Aliud lapides atterens, & mulieribus virisq; vrinam prouocans. Lauri corticem aquæ incoque & permisce, sorbendumq; propinato: vehementer facit.

Ad sanguinis mictum. 209.

Accipe zigiberis drach.ij. brassicę seminis drach.iiij. papaueris drachmã succo excipe, & globulos facito, laborantiq; exhibeto. *Ad urinæ stillicidium.* 210. F

Thymi & fœniculi æquas portiones conterito, & ex aqua temperata calida potui dato.

Ad dolorem uiæ urinariæ, & difficultatem mictus, atque anhelitus, & ad sanguineum lotium, & calculum. 211.

Asari, myseos, nardi gallici, æquas portiones accipito, melle attico, cuius spuma abiecta sit, excipito, & dato nucis ponticæ magnitudinem: facit enim etiam senes cõualescere: quibus effluxus siccior est, eũq; ualidiorem reddi. *Ad inuoluntarium urinæ exitum.* 212.

Lilij radicẽ elixam potui dato. Alterci quoq; succũ aut semẽ in vino & lacte maceratum corio cerui includito, & dextro femori appendito, miraberis. Aliud. Apri vngulas vstas ex vino potui dato: aut galli testem vstum edendum apponito. *Ad inuoluntarium mictum.* Cochleam cum testa vstam tritamq; ex vino cubitum eunti potui offerto.

Ad difficultatem urinæ & calculum. 213.

Lini semen, piper, petroselinum tusa & creta ex condito accipe cochlearium vnum.

Ad exterendos calculos expertum. 214.

Scorpios marinos exiguos tres integros comburito, & cinerem ex condito propinato.

Ad supprimendam aluum. 215. G

Rhun atq; oryzam vino incoque, donec tertia pars remaneat, & per inferiores partes immittẽ: aut vinum austerum, in quo hirci iecur incoctum sit, potui dato: aut gallas vstas bene terito, & suillam adipe misceto, frictasq; ex aceto esui dato laboranti * piperis drachmam, farinæ lupinorum drachmas tres, mellis ligulam.

Ad citandum sudorem, & finiendam febrem. 216.

Cachryos semen ex oleo illitũ, aut pyrethrum ex oleo calefactum & illitum hora vna interuallo post accessionem. *Ad canis morsum.* 217.

Vrticę semẽ emplastri modo ĩpositũ, aut nigri marrubij folia similiter, aut apiastrum ex vino potum, vel morsibus impositum, aut allium illitum, aut assum potui esuiq; datum. *Ad morsus canis rabiosi.* Brassicæ folia cum lassere ex aceto trita imponito. p se.n. brassica rabiosi canis morsibus aduersatur, & ipsius decoctum potui exhibitũ. elixa autẽ brassica ante alios cibos assumpta phthisicos sanat, & arteriæ vitia emendat: contrita vero & lieni superdata ipsum consumit.

Ad anginam & colli dolorem. 218.

Alba populus arida, trita, & ex melle illita collo, aut nasturtij semen, et columbinum fimum ex melle instar cataplasmatis imponito. H

Ad internas ani prominentias. 219.

Amaranthum aqua maceratum mane vesperiq; potui dato.

Ad lienem cataplasma ualde efficax. 220.

Inulam, sinapi, baccas lauri ẽm proportionem accipe & tere, deinde nucis nouę corticem parum contundito, mox in pilam coniectum validius terito, & eximẽs aceto acri macerato per triduum, & omnia in vnum redigens cum succo tiberiadis vsq; ad cataplasmatis temperaturam decoquito: & lieni summo mane per octo dies imponito euacuato prius ventre, atq; miraberis.

Aliud ad cõminuendum lienem. Capparis radicum vnc.iij. calcis viuæ vnc.iiij. contusas cribratas acetoq; cõmistas imponito non diutius horæ spatio, totus lienis absumiẽ. Aliud. Brassicæ decoctum solum ex aceto mulso ieiuno potui dato: aut rubi radicem vsq; ad tertiam partem decoque, & decoctum per triduum dato. Aliud. Corticem nucis ex aceto ac melli incoctã ieiuno propinato: aut ferrum candens in mulso extinguito, & potui dato: admirabile est.

Ad nigros dentes. 221.

Palmularum ossibus mastiche & melle dentes per septem dies perfricato: & albi redduntur.

Ad lumbricos alui. 222.

Lupinos, lauri folia, ac fel bubulum misce, vmbilico impone: id bene facit.

A Ad interiores exterioresq; ani prominentias. 223.

Amylũ, picẽ, aquã vnà feruefacito, donec tertia pars remaneat, ac per septem dies potui dato.

Ad dolorem dentium. 224.

Vitis racemum capiens in sartagine frigito cum oleo, auriq; instillato, & conualescet.

Ad hirudines. 225.

Aristolochiam terito, & sale conspergito. Ad calculosos. 226.

Lauri baccas piperq; misceto æquali, & ex mulsa mystrũ vnũ dato. Aliud calculos frangens. Lauri corticẽ aquæ incoqto, quoad tertia pars supsit, & sorbẽdũ exhibeto. Aliud calculos frangens. Turturis stercus vstũ ex mulsa ꝓbeto, lapides.n.ꝑ vrinã exturbat. Aliud exptũ ad calculosos. Struthij, rhu põtici, capparis, singulorũ drac. accipito: dato quotidie ex vino albo drach. & ꝑ mictũ subsidentiã calculosam eijciet. Aliud. Origanũ in aqua vsq; ad tertiã decoquito, & decocti cyathum vnum potui dato. Ad stillicidium, & difficultatem urinæ, & primo ad stillicidiũ. 227.

Fœniculi seminis, palmarũ thebaicarũ pares portiones cõterito, & ex aqua tẽperata calidas ꝓpinato. Ad urinæ difficultatẽ & stillicidiũ. Costi, mellis, aquæ cyathos nouẽ accipe, des potui cratẽ mercede prius petita. Aliud. Cyperi asiatici triti cochleariũ vnũ, ex vino meraco, aut ex melle exhibeto. periculũ de ipso factũ est. Ad urinæ difficultatẽ. Petroselinũ macedonicũ terito, & ligulã vnã exhibeto. Ad stillicidiũ. Cucurbitã aridã cõterito, vt farinę instar sit, cuius exiguũ cochleariũ ex aqua potui dato. Ad mingentes in stragulis. Leporis cerebrũ ex vino ꝓpinato. Aliud. Vesicã assam esui dato per triduũ aut cyperũ tritũ * potui dato: aut leporis testiculũ ex vino odorato tepido ꝓpinato. Ad stillicidiũ. Thus accipe, & in vino diutius feruefacito, propinatoq; per triduũ * ; accipiens raphida marinum pisciculũ comburito, & potui cinerem offerto. Ad impetigines. 228.

Cornu ceruini ramenta acerrimo aceto ĩcoquito, vsq; dũ tertia pars remaneat, ex eo illinito.

Ad feras impetigines. CAP. 229.

Hordei farinã aceto acri ꝑmistã ĩponito: aut hastulæ regiæ radice ex aceto trita illinito frequẽter: aut lineũ pãniculũ sup candẽti ferro cõburito & illinito, aut nucis virentia folia cataplasmatis modo ĩponito: hoc & ad scabiẽ facit. Ad penis dolorẽ, & inflãmationẽ. 230.

Cuminum & ouorum putamina bene decoquito, & foueto: effectum miraberis.

Ad impetigines. 231.

Allium, & theaphen, aquam & oleum, omnia misceto, & illinito.

C Cataplasma ad uulnera recentia à gladio aut ligno illata. 232.

Salicis folia trita imponito, & sanguinem profluentem supprimes, & vulnera glutinabis, atq; sanabis: aut ouillum fimum ex oleo tritum instar cataplasmatis imponito

Ad perniciosa medicamenta. 233.

Rutã, ficũ, & nucẽ terito, ac ex vino potionẽ dato: aut fulicæ sanguis liqdus ex oleo potus seruat, à potu uenenosi medicamẽti, & à viperæ morsu liberat. Ad fluctionem gutturis. 234.

Nido hirũdinis trito ex aceto illinito. Ad mammarum mulierum tumores 235.

Caprinum stercus aridum ex vino meraco imponito, inflammationem enim digerit.

Ad dolorem capitis lupinum. 236.

Suillum fimum cõburito, & cinerem melli admisceto, caputq; rasum inungito, ac super brassicæ folia dato. Ad tussim, & hecticam febrem. 237.

Styracẽ & brassicæ succũ simul terito, & fermẽtatos ieiuno, & cubitũ eũti exhibeto: aut laurei olei, & vini generosi vtriusq; drach. iij. misce & calefacias * in balneo interius: & vinũ oleũq; calidũ tẽperato, & stomachũ foueto. Aliud. Lixiuiũ ꝑcolatũ calefacito, & tussiẽtis pedes foueto, & spõgia detersos illine, & foue: id vero tussibus medet. Ad tusses. 238.

D Resinã ex vino vetere tritã ieiuno potui dato & pulegiũ ĩ posca decoctũ, & beronicẽ cũ melle fermẽtatã esui dato: aut raphanũ tostũ mane ac vesperi edẽdũ apponito: aut butyrũ ĩsulsum, quãta est nucis auellanæ magnitudo, deuorato. Ad humores pectore contentos. 239.

Vrticæ folia cum ptisana decocta potui dato, bene facit ad inflatiões, & materiam ex pectore euocat. Ad tusses. 240.

Fœnumgrecũ, quoad tertia pars superfit, decoque, & iusculũ summo mane ex melle exhibe.

Vt uox canora reddatur. 241.

Tragacantha vino madefacta & in potum assumpta vocem splendidam reddit.

Ad uocem amissam. 242.

Styracẽ terito, & ex aqua globulos amplitudinẽ cicerũ æquãtes cõficito, & tertio cũ dederis, statim loquet: Vt capilli & barba crescant, si decidunt. 243.

Betam, & myrteum oleum, & polytrichũ misceto, capillosq; oblinito: aut adiantũ, et ladanum æquis portionibus terito ex imaturo oleo, aut myrteo, aut lentiscino, & illinito. Aliud. Ladanũ in vinũ aminæũ myrteũq; oleũ mittito, & terens vtrũq; ad mellis spissitudinẽ redige: caputq; in balneo perunge: melius est & illud adiantum, quod nõnulli polytrichon vocãt, si septima pars ladano addatur, & illinatur. Ad renes dolentes. 244.

Cum pulegio farinæ furfures decoquantur, & ius ꝑcoletur, spongiaq; eo imbuta fomẽtũ fiat.

GALENI DOCVMENTVM
DE PVERO EPILEPTICO.

Nicolao Leonico Thomæo Patauino interprete.

EGo te Ceciliane exiſtimabã ad ægritudinẽ filij tui noſtris admonitiõibus haud
quaq̃ indigere.nã q prius ipſum vidit, & tecũ Athenas iterum nauigaturus eſt
Dionyſius, idoneus eſt & p̃ſens facere ea q̃ opus erũt: & rurſus diſcedẽs, ad ha-
tudinẽ ęgritudinis cõdecẽtia documẽta relinquere. Ego aũt q nunq̃ puerũ hũc
vidi, forſan multũ decipi poſſem: cũ neq; à principio morbi qualis fuerit ipſius
natura, neq; nũc qualis ob morbũ ſit, cognouerim: ſed à vobis hoc tm̃ audierim F
epilepſiæ acceſſiõibus puerũ infeſtari. Verũ, ne forſitã me ſuſpiceris negligẽtẽ
magis ꝙ veridicũ ſcriptionẽ hãc ſubterfugere: quod nunꝙ antea feci: laborẽ hũc libens ſubibo, vt
tibi rẽ gratã faciã, ſcribẽdo q̃dam medicinalia p̃cepta pueri epileptici. in qbus neceſſe eſt medicæ
artis imperitũ decipi & aberrare circa mẽſurã vel tp̃s vtendi. Demõſtratũ. n. à nobis eſt in alijs li
bris ꝙ nõ cõtingit quẽpiã recte mederi ne minimis qdem ęgritudinibus, nedũ adeo magnis vt ẽ
epilepſia, niſi methodũ aliquã curatiuã nouerit. Atq Dionyſius mihi iã cõicauit, et mecũ prius cõ
ſiderauit de tota pueri curatione, quã tu mihi ĩpoſueris, vt hęc documẽta cõſcriberẽ. Dionyſiõq;
meã tum ipſe ſnĩam facile manifeſtaui, cũ intelligeret, oĩa q̃ ego dicerẽ, nihilq; ille obaudiret, ceu
methodi curatiuæ valde peritus. Tecum vero neq; qũo ſermonẽ inſtituã noui. nã accuratus diſti
ctiõibus multis indiget, et obſcurior eſt ꝙ imperito hoĩ cõueniat: breuis aũt & manifeſtus haud-
quaꝙ accuratus eſſe põt. Quapp ſubuerebar tibi documẽta cõſcribere: ꝙuis rẽ tibi gratam facerẽ
p̃cuperẽ: exiſtimãs mihi ſil'e qppiã euenturũ quale Phidiæ vtiꝙ accidiſſet, ſi poſtꝙ Palladis ſimu
lachrũ abſoluit, qſpiã illum coegiſſet ſeparatim digitũ, manũ, pedem, naſum, aures, ſingulaſq; cor
poris partes effingere. Ego vero methodũ curatiuã tanꝙ quoddã ſimulachrũ in pluribus cõmen
tarijs à nobis ſcriptam fuiſſe arbitror, q̃ nõ modo ĩperitos hoĩes, ſed ne medicos qdẽ quoſcũꝙ iu G
uare non põt. Qm̃ aũt cogis me de parte vna artis curatiuæ ſermonẽ facere ſeorſum ab alijs: tuæ
cedo volũtati & pareo: atꝙ in tuã gratiã documenta ſcribo: q̃ tibi in hoc ſufficient. ſatis. n. eſt me-
dicæ artis inexpto nõ magnũ aliqd et irremediabile, in medicorũ p̃ceptis cõmittere, p̃cipue cum
didiceris legitime verſari ĩ his cõmẽtarijs. Eruditis igitur illis curatiuæ methodi negociũ ſcriptũ
eſt: tibi autem & alijs, qui nonnullarum rationalium artium ſcientes eſtis, medicinæ autem inex-
perti, arbitror, fortaſſe non nihil vtilitatis & in his commentarijs, proueniet. Conabor autem
quantum fieri poterit manifeſtiſſime enarrare quanam vtens puer dięta non parum iuuetur: & CAP. 2.
ab accidentibus quotidie ipſum inopinate inuadentibus minime lædatur. Conuenit igit̃ in
primis quantum fieri poteſt hæc obſeruare. Nãq; puerum neceſſe eſt ĩterdum occurrere magnis
frigoribus, ĩmẽſis caloribus, ventis validis, balneis malis, cibarijs caput tentantibus, rotarum ob-
uolutionibus, corruſcationibus p̃terea, & tonitruis, & vigilijs, & cruditatibus, triſtitięq; etiam,
& iracũdię, & laſſitudini, atq; alijs huiuſcemodi rebus, à quibus (vt ſummatim dicam) corpus ve-
hementer moueri & perturbari ſolet: atꝙ in reminiſcentiã quandam morbi referri, & ad genera-
tionẽ paroxyſmi deduci. Hęc igitur conuenit, multo ante caueri. etſi qñꝙ his præcedentibus pa-
roxyſmus ſuccedet, tunc ab omni penitus motu oportet illum remouere, & domi cõtinere, & vi B
ctu valde tenui illum nutrire, donec à paroxyſmi incõmodo liberetur. quis aũt ſit tenuis victus,
quãuis arbitrer te cognoſcere, tñ ſi ea quæ ſequuntur perlegeris, aliquid etiam de ipſo percipies. CAP. 3.
Tẽpus itaq; eſt vt huiuſce rei documẽta tradere aggrediar. Accedente vere (nã ęgritudines q̃
reuerti ſolẽt quodã mõ tũc moueri contingit,) puerũ purganddũ affirmo mediocri purgationẽ
huic aũt purgationi Dionyſius p̃ſens moderabit̃, & q̃ opus erunt ĩperabit, accurate cognoſcens
quo nã mõ ad purgationẽ corpus p̃parare oporteat, & quo vti debeat pharmaco, quáue q̃titate,
& in quo tp̃e: nã de his inter nos ſæpe cõſultũ eſt. Quare Athenis p̃ſentẽ habes Dionyſiũ, ſed ni-
hilo minus cũ ipſo mẽtẽ ſimul & cõſiliũ habes meũ. Poſt purgationem aũt qñ receſſerit Diony-
ſius, & puer Athenis remãſerit: hanc oportet ip̃m victus rõnẽ obſeruet. Cũ à cubili mane ſurre-
xerit, anteq̃ ad p̃ceptorẽ accedat, mediocri deambulatiõe vtat̃, greſſu nõ admodũ frequẽti. poſt-
hac aũt vſq; ad paleſtræ tp̃s, diſciplinis vacet qbus aſſueuit, ꝙ primũ aũt ab illis diſceſſerit, vbi me
diocriter rurſus deambulauerit, ad pędotribã accedat. Hũc aũt pędotribã ſi quempiã aliũ ex ijs q
puero p̃ſunt, multũ oportet eſſe prudẽtẽ. ſed talẽ inuenire difficile eſt: p̃ſertim cũ electio fieri de-
beat ex hoĩbus ineruditis & ignaris, nõ minus aĩam ꝙ corpus hebetẽ & craſſam hñtibus. nõ igit̃
tanꝙ paruũ hoc te fugiat: neq; cuiuis è pplo pueri curã tradas, p̃be cognoſcẽs ꝙ ſumma curatiõis
in hiſce duobus verſat̃, in vſu videlicet à me tibi dati pharmaci, & in exercitij mõ, alia nãq; oĩa ho-

rũ ſunt

A rum ſunt præparamenta quædam. Pædotribam igitur hũc tecum ſimul Dionyſius eliget. Sit aũt ipſius ſcopus in exercẽdo quo ad quãtitatẽ quidẽ, vt puerũ anteq̃ defatigetur ceſſare faciat, necnõ vt vniuerſum corpus calefaciat, & mediocriter euacuet: ambo aũt in eodẽ tẽpore cõtingent. Qñ enim quod ſupfluit ſufficienter euacuatur, & quantum ſatis eſt corpus incaleſcit, tũc ſi quiſpiam ab exercitio ceſſauerit, qeſcet anteq̃ in defatigationẽ incurrat. exercitiũ vero ab hoc tẽpore vltra, iн ſolida iã agit mẽbra, & corporis habitũ colliquat. aggregat aũt omne id quod colliquat in iũcturis maxime & muſculis: ad hocq; ſequitur virtutis laſſitudo, poſtea vlceroſus ſenſus, qñ aliquã corporis partẽ mouere tẽtauerint, & hoc eſt ipſa laſſitudo. Nõ ſolũ igitur pædotribã prudentem eſſe oportet, ſed ẽt mediocris exercitij expertum, ne citius quàm par eſt puerum ab exercitio ceſſare faciat, ſecuturam timens laſſitudinem, ne'ue ſatagẽs calefacere, & complete quod ſuperflui eſt euacuare, in laſſitudinẽ puerũ ducat. Mediocriũ igitur exercitiorũ in quantitate huiuſcemodi ſunt ſcopi: In qualitate vero, vt corroborẽtur oẽs corporis particulæ, maxime caput & vẽtriculus, & huius prẽcipue quod ori circũſtat. vt aũt quiſpiã iſtud aſſequi poſſit, nũc dicam. Primo qm̃ exercitia vehemẽtia caput replẽt ab his abſtinere præcipio. ſecũdo ſi qñ his vti neceſſe fuerit, capite erecto quæ infra ſunt moueantur, & ex his maxime crura. tertio à paruis & tardis motiõibus inci-

B piat pædotriba, & ſic ad vehemẽtiores & celeriores motus deueniat. nã ſubito ab intenſis exercitijs icipere nõ ſolũ imbecillibus, ſed etiã robuſtis corporibus ſumme pernicioſum eſt. Cõſiderare præterea oportet, ꝙ fricatiões exercitij loco habentur, maxime in corporibus imbecillibus: imo ſæpenumero ſole, modo recte fiant, aliarũ motionũ vicẽ ſupplẽt. opus eſt aũt primũ manibus molliter cũ ſindone à ſupernis partibus ad īferna delatis, corpus ad rubedinẽ deducere initio à brachijs & manibus facto, atq; ita ad pectus & ventrẽ deuenire. ſubinde etiã crura multum fricare cõuenit: vt ſiquid ex ſupnis partibus illuc fuerit deriuatũ, cõmode abſumatur. poſtremo ad caput deueniẽdũ eſt, nã ſtatim à principio ad ipſum accedere periculoſum. corpore. n. adhuc pleno exiſtente, ad id quod primo caleſit, facile ſuperfluitates attrahunt. vltimo igitur loco poſt alias corporis ꝑtes, caput cõfricari oportet, vt nũc diximus, abſq; oleo. qñ aũt & oleũ applicare libuerit, nihil ꝓhibet capitis fricationẽ ſimul cũ alijs fieri mẽbris. vt vnus caput fricet: duo alij pectus & ventrem: & totidem alij crura. ſic aũt & poſt exercitia: imo vero magis tunc, oĩa ſimul confricentur mẽbra: ita. n. celerius ad quietẽ corpus deducit, & minus refrigerat. oportet aũt ſi de quapiã alia re, de hac ipſa magnã curã habere. Nõ lauari autẽ, vt plurimum cõuenit: necq; ſtatim poſt exercitiũ palæſtrã exire. ſed poſtq̃ planè quieuerit ſpiritus, & ab exercitijs cõmotio prorſus ceſſauerit, atq; tũc etiam ſindone caput multũ fricare cõuenit, & ſæpenumero pectine vti.

CAP. 4. Poſt

C hæc aũt ad prandiũ eat, & prius quippiã ex ijs quæ ventrẽ molliũt aſſumat, vel olus, vel ſalſamẽtum, vel ptiſſanã, vel oliuas cũ tertia parte panis. reliquas vero duas i cœnæ tp̃s ſeponat cum valentioribus obſonijs. quæ aũt huiuſmodi exiſtũt paulo poſt dicentur, ſi prius enarrauero ex olerũ genere oĩa quẽ abſq; nocumẽto ſumi poſſunt. Ex oleribus igitur, nec à lactucis, nec à malua, nec ab atriplice, nec à blito prorſus illũ prohiberi iubeo, non tñ idẽ ſemper capiat volo, verũ aliàs aliud, moderate. ex eodẽ ẽt eſt genere beta, & braſſica. oportet. n. ẽt ex ijs quippiam moderate guſtare. porrum quin etiã interdũ, & apium, & ſmyrnium deguſtare cõferet: & de horarijs fructibus quicunq; nõ ſunt penitus crudi, aut ſuapte natura difficulter concoquunt: ij nanq; & ſuas ipſorũ ſuperfluitates, & aliorum etiam eſculẽtorũ retinere cõſueuerunt. ergo & mora & quẽ prẽcocia nominant, & ficus, & ſiqui ſunt eiuſmodi notæ, ſine moleſtia deſcẽdunt. Et quæ cucurbita dicitur, nihil ab oleribus ventrẽ mollientibus differre videtur: itẽ pepones cucumerini (nã q tales nõ ſunt, praui ſunt): maturæ ẽt vuæ aliquantulũ qñq; puero concedi poteſt: mala vero & pira raro & in parua quãtitate deguſtet: & hæc ipſa non ſolũ vt in arbore ſua ſint bene cocta, ſed etiã domi ſeruata ad maturationẽ recte peruenerint. Scire aũt oportet eadem poma quæ recẽter à matre ſunt

D decerpta, & quæ domi depoſita reſeruantur, per multũ inter ſe differre: nullamq; inter ſeſe ſimilitudinẽ habere. poſſunt aũt conſeruari poma piraq; necnõ plurimi ẽt alij fructus, & pruna quæ vocantur damaſcena, ficus quin etiã quas caryeas vocant, ex huiuſcemodi ſunt genere, & ex arbore palma, dactyli, quorũ comeſtionẽ penitus illi non interdico, ſed opportune & moderate illis vti ꝑmitto: aſſidue aũt & multũ illis vti minime velim. Atq; vt ſemel cõcludã, quicũq; mali ſucci ſunt cibi, vel aluũ aſtringunt, vel inflãt, vel difficulter cõcoquunt, ſi aſſidue vel pluſq̃ conueniat aſſumant, nõ ſolum huic morbo, ſed oĩbus ẽt alijs nocere ſolẽt, atq; huc vſq; ſermo de diætæ modo ꝓtractus alijs ẽt q̃plurimis ægritudinibus cõueniens erit: Huiuſce aũt morbi peculiaris & ꝓprius eſt, vt caueamus ab ijs p̃cipue eſculentis q̃ pituitã generãt. vnde in cibarijs, quẽ tametſi in alijs nõ obſint, viſcoſos, aut frigidos, aut craſſos humores generãt, haudquaq̃ eſſe immorandum cẽſeo. huiuſmodi aũt ſunt atriplex, & blitũ, & malua. quos ſanè vt guſtet non ꝓhibeo, aſſiduũ aũt eorũ vſum vehemẽter dãno: ex hoc ſunt genere & cucurbitæ: multoq; magis cucumeres, & poma, & pira: & demũ quẽcũq; humorẽ pituitoſum gignũt, aut viſcoſum, aut craſſum, vel quæcũq; ſunt in genere peſſimorũ eſculẽtorũ, quales ſunt q vulgo appellantur fungi: ab ijs. n. oĩno abſtinere conſulo, quẽadmodũ & à rapis, & à quibuſcũq; radicibus quæ mandi ſolent. craſſos. n. habent ſuccos, & male concoquunt: exceptis quibuſdã quæ acrimoniã quandã & caliditatẽ in ſe habẽt,

quemadmodum ſunt dauci & raphani:ſed ex raphanis haudquaq̃ illũ deguſtare prohibeo,verũ Æ
quodã intercedente ſpatio:à dauco aũt abſtinere condiſcat magisq; ẽt à rapis.in eſculentorũ aũt vſu abundẽt illa quæ acria ſunt,& virtutẽ incidendi habẽt:dũmodo inſigniter nõ ſint mali ſucci, odoremq; habeant q caput tentet. quorũ ex genere ſunt quæcunq; per caliditatẽ replent caput. quemadmodũ vinum,& ſinapi,& petroſelinũ,& daucus,& cæpæ,& ſmyrniũ.hæc.n.vltra modum inflãmatiua ſunt,& malos humores generãtia.Sinapi vero licet cõueniat ad humores craſſos incidẽdos,tñ ab eo abſtinendũ eſt, qm̃ caput tẽtat.in oxymelitis aũt vſu ſecure cõfidat,etiãſi quotidie ſumere velit.poteſt aũt cappares ex illo comeſſe,& parua quædã ſalſamẽta oleo modico ſuperinfuſo,vt cõcinnet obſoniũ:quod ꝑfecto huiuſcemodi ægritudinis,veluti medicamẽtũ quoddã reputari poteſt:præcipue ſi ſit acetũ ſcilla cõditum:hoc oẽs vulgo iam ſcilliticum vocãt. quod ego ſi quippiã aliud in hoc caſu ſanè laudo. horũ vero alterutrũ ſingulis diebus aſſumere contenderim,dico aũt vel cappares vel ſalſamẽta oxymelite condita.ſi vero puer oxymel bibere velit,id ſit in promptu & ante præparatũ,& nõ ex tpe ex vtriſq; crudis confectũ.quo aũt modo ipſum præparare oportet, paulo poſt recenſebimus.cæterũ plurima aqua cõmiſceatur.nam quod ſic factũ eſt,ſuauius reddit̃.ac hyeme q̃dem calidũ accipiat̃: æſtate vero nõ erit malũ etiã ſi plerũq; frigidum ſumatur,ſi & vehemẽtes fuerint calores,& ipſe vehemẽter ſitiat,potuiq; frigido aſſueuerit antea.nã inter alia ſitim egregie ſedat oxymel nõ valde dulce,præſertim ſi aquæ frigidæ miſceat̃.mihiq; nõ parũ ſępe contingit puerũ à comitiali morbo penitus liberaſſe,nõ immutata victus ratione,cũ poſt primã purgationẽ oxymel ſumere,eoq; vti pharmaco iuſſiſſem. Verum qm̃ neq; filij tui naturã noui,neſcioq; quantũ virium is ſibi aſciuerit morbus,& ipſe aſſiſtere nequeo,diuinare haudquaq̃ poſſum,q̃ pauciſſimis indigeat remedijs.Melius itaq; mihi videt̃ de oĩbus ſermonem facere.Igitur poſt exercitiũ in prandio(vt dictũ eſt)vtat̃ & quibuſdã oleribus,& oliuis,& nucibus,& ficubus,cũ ſiccis,tum recẽtibus:verũ non ſimul quotidie oĩbus,vnũ enim ſit & ſimplex quod aſſumat:ſed vt victus ratio variari poſſit,de oĩbus verba feci.eodem ẽt tpe(vt dictum eſt)ſi deſiderauerit puer,alij etiã fructus concedi illi poſſunt.cum alioqui ab ipſis melius ſit abſtinere,ne dũ morbi illius deuitandi cauſa, ſed ad integrã etiã totius valetudinis incolumitatem: quemadmodum vides nos ferme ab oĩbus horarijs fructibus abſtinere.†{verum philoſophis in præſentia ſalubris victus pręcepta nõ conſcribimus,ſanè perq̃ optandũ erit ſi nõ ſolũ ad pueri curã hæc documẽta,ſed ad vniuerſam illius vitã facere poterunt.} Eſt Igit̃ illi concedendũ vt palàm & tẽpeſtiue eos comedat fructus,quicunq; magni nõ fuerint nocumenti,ne clam & intẽpeſtiue illos comedẽs,magis lędatur.qui.n.palàm ab aliqua re,quam valde appetũt, prohibent̃, ij cum data eſt facultas, plus nimio ingurgitare ſe conſueuerunt. quãobrem pueris ego plura eſculenta concedere ſoleo ex ijs quæ non valde nocent,vt tẽpeſtiue & palàm illis moderate vtant̃ potiusq̃,vt diximus,ꝑpter vehemẽs deſiderium furtim ex his & voraciter aſſumere feſtinent.Atq; hæc de cibi ratione ſufficienter ſint dicta. G

† At ſane philoſophis ... bris victu ... cumẽta n... ſcribimus ... certe ma... pere opta... nõ ſolũ ad ... ius affecti... ratione ſe... vniuerſã ... tui vitam.

CAP. 5

Poſt cibum aũt vbi paululum tpis intermiſerit,priusq̃ ad ſtudia diſciplinarũ accedat leuiter deambulet cẽſeo.et rurſum vt id ipſum à ſtudijs rediẽs ante cœnã faciat ſanè cõſulo, quo tẽpore duas reliquas panis portiones quas reſeruauerat aſſumat,item aliorũ vnũquodq; ſic(vt dictum eſt)carnes q̃dem ex omni ferè auium genere,præter paluſtres:ab oĩum aũt quadrupedum eſu præcipue abſtineat.Quòd ſi qñ illis vti neceſſitas fuerit,domeſtici q̃dem ſuis extremitatibus & ſtomacho veſcatur, ſylueſtris vero carnibus vniuerſis bene vti poteſt.hœdorum quinetiã carnes deguſtet, & nonnunq̃ leporum ẽt. carnes aũt oẽs ſint vel ſimpliciter cõditæ,vel ſine nidore aſſæ:ſimpliciter condiunt̃ ſi aquæ incoquant̃ & anetho,porro,ſale,& oleo concinnent̃.quonã aũt modo ſine nidore recte aſſetur caro, clibanũ quod apud me vidiſti,exẽplo tibi eſſe poteſt.ex marino aũt genere cruſta intecta quidẽ oĩa nocua,& incõmoda:ex piſcibus vero optimi ſunt ij qui in ſaxoſis degunt locis.ſumere ẽt poterit ex ijs qui in alto degunt,quos pelagicos vocant.ex chartilagineũ aũt torpedo ferè ſola conueniens eſt & cõmoda. H cæterum de leguminibus ptiſſana q̃dem præcipua eſt: hanc ſequit̃ lens, alica,& piſum:alia aũt ferè oĩa mala.& vt vniuerſaliter dicat̃,quæcunq; viſcoſum,& craſſum generãt ſuccũ,ventoſaq; ſunt,& multarũ ſuperfluitatũ,necnon difficilis cõcoctionis,ſicut ante dicebamus,maxime ſunt cauẽda.oſtrea quinetiã oĩa,& chartilaginea ea q̃ σελάχια vocant̃,& ſquãmis carẽt:ꝑterea bulbi,& cochleæ,& caſeus,& fungi, bouinęq; carnes:& oua in aqua durata,cũ difficilis ſunt cõcoctiõis,tũ craſſos generãt ſuccos. alica vero & carnes ſuillæ bonũ q̃dem generant ſanguinem,ſed viſcoſum.paluſtria aũt oĩa ſuperfluitates generãt plurimas. legumina vero oĩa ventoſa ſunt,& p̃cipue faba,& ciceres,ptiſſanaq; non diligẽter cocta,ventoſa eſt.quamobrẽ bene coquere illã oportet,vel ea non vti.lens quoq; bene decocta oẽm ponit vẽtoſitatẽ:verum illa nõ aſſidue crebro'ue vti oportet,qm̃ humores generat craſſos.Cæterum ad victus quotidiani rationẽ hæc abunde ſufficere poſſunt.

CAP. 6.

Medicamẽto autẽ ex ſcilla,quod tibi tradidimus purgatione p̃miſſa,quodq; primo vere fieri iuſſimus, ſingulis diebus ſecure filius tuus vtat̃, priusq̃ ad palæſtram accedat.nam niſi valde magna fuerit ægritudo,& occalluerit,ſperãdum ſanè eſt in quadraginta dierum ſpatio hoc medicamẽto illã perfecte ceſſaturã. qm̃ iam innumeros pueros nulla ellebori opera ſic curaui, verum poſt purgationem prius,q̃ hoc vtatur pharmaco, ſemel

CAP.7. aut bis absinthium sumere oportet: De oxymelite aũt vt dicamus, id certe acidissimũ esse cen/
A setur, quod ad mellis, pportionem quartã aceti habet partẽ: dulcissimum vero, quod octauã: aliæ aũt intermediæ mensurę quãto ad extremorũ alterutrũ appropinquant, tanto aciditatis aut dulcedinis participare videnť. oportet aũt ipsum penitus decoquere. ita. n. quæ miscenť, accurate in vnũ ambo deueniunt: & aciditatis vehemẽtia, quæ in aceto est, retunditur: & quod in melle inflatiuum est, castigať: spumam. n. illius, q recte decoquit, auferre debet. nec me præterea latet in Græcia, & in plerisq; locis insularum oxymel etiã ex fauis confici solere, quo etiã tibi secure vti licet, puero præsertim æstiuo tpe Athenis degente. minime aũt ad me in præsentia pertinet declarare, qñ dulcius id, aut acidius, vel dilutius, aut meracius exhibere oportet: neq; in alijs particularibus immorari meũ est, sed illius qui & præsens fuerit, & curandũ corpus quotidie inspexerit, & de humorum habitu recte cõiectari poterit. in crassis. n. & viscosis humoribus acidiori & meraciori oxymelite vtendũ est: in his autẽ qui huiusmodi nõ fuerint, dulciori & diluto magis. eodẽ etiam modo reliqua quæ dicta sunt oĩa, pro quotidianis corporum cõstitutionibus cõmutare & variare cõuenit, quẽadmodum & in oĩbus alijs ægritudinis facere cõtingit. Quapropter si qs methodi curatiuę ignaro & inexperto innumera ẽt perscripserit documenta, haudquaq̃ illũ
B sufficientẽ efficiet medicũ nõ modo nõ maximarũ ægritudinũ, sed ne nimimarũ qdẽ. Istud enim sæpenumero palàm ostẽdi cũ inueterata vlcera malasq; oculorũ dispositiones ad sanitatẽ redegissem ijsdẽ sanè medicamẽtis, qbus plerîq; ante me vsi nihil, pfecerant. Et profecto tpis opportunitas in vsu vniuscuiusq;, vt Hippocrati placuit, post quãtitatẽ ad vires diligenter accõmodatã, reliquũ vtilitatis apportat. nã pharmaca potius sunt iuuantiũ materia q̃ iuuamenta, quemadmodũ ẽt ab excellẽtibus asseuerať medicis. Et meus qdẽ vnde exordiũ sumpsit, finẽ accipiat sermo, haudquaq̃ fieri posse vt minimũ quippiã quod ad artẽ pertinet ptractare recte valeat is, qui artis penitus sit ignarus & expers, sed illi semp assistẽtis periti opus esse.
CAP.8. Verum qm̃ plerique scillæ succũ non recte conficiũt, qñ id tibi ẽt cognoscere cordi est, huic ego sermoni adiungam, quonã modo illũ conficere sim solitus. Vas quodpiã accipio à quo extractũ fuerit mel. meliteriũ id Græci vocãt: in quod scillã conijcio manibus prius illã in exiguas discerpẽs particulas. postea bene apto operculo illud obturãs, extrinsecusq; pelle circũdans, & diligenter colligans, in loco quopiã meridiẽ spectãte colloco, qui à borealibus oĩno non perfleť ventis. id aũt facere soleo ea anni parte, in qua caniculã exoriri oẽs asseuerãt Greci: quadraginta aũt huiuscemodi sunt dies: viginti qdem ante, totidẽq; post exortum. paulatimq; in ijs diebus vas illud ad solem cõuertere
C soleo, vt ex oĩbus similiter partibus incalescat. transacto postmodum pręstituto tẽporis spatio, vas illud apperiẽs, in illo reperire soleo scillæ partes elixis similes, succumq; ex illis in vasis fundo quendã defluxum, quẽ colligẽs, q̃ optimo melle cõcinno. Huius singulis diebus, cui dare voluero, cochlearis pleni mensurã prębeo, pueris qdem minoris, adultis vero maioris. Quinetiam scillę ipsius carnes accurate cõtundens, illasq; cum melle dissoluẽs, & cõterẽs: ex illis cochleare vnum vt dictum est, præbere cõsueui: quod sanè quo ad vires & efficaciã secundum à prædicto locum obtinet. Cæterum quicunq; scillã elixãtes, illã postea cõterunt, illius proculdubio vires resoluunt quemadmodum, qui istud ipsum ex aceto faciunt, pharmacum quidem validum admodum conficiunt, verum neruis non innoxium.

GALENI IN LIBRVM DE NATVRA HVMANA COMMENTARIVS SECVNDVS,

Nicolao Macchello Mutinensi medico interprete.

Hunc librum Galenus inter Hippocraticos non agnoscit.

EXposuimus in horum cõmentariorum priore librum ipsum de hominis natura. Nunc autem ea aggrediemur, quæ ipsi improbe fuere adiecta, & ipsa haud inconcinne elaborata. Etenim liber quidam exiguus est, in quo de ratione victus sanorum est scriptum. Et videtur quidẽ esse commentarium Polybi Hippocratis auditoris. Hic vero inter hũc & librũ de hominis natura adornatus est, ascriptus nimirum ab eo, qui primum duos hosce libellos in idem coegit, scilicet ipsum Hippocratis commentarium de hominis natura, & Polybi de ratiõe victus sanorum. Nam quo tẽpore Attalici & Ptolemaici reges inuicẽ in comparãdis libris de munificẽtia contendebant, malitia initium habuit circa ipsorum cum inscriptiones, tum apparatus, in ijs nimirum, qui ad reges, vt argentum acciperent, libros illustrium virorum afferrent. Cum

igitur libri vtriq; & qui de hominis natura, & qui de de ratione victus sanorum, parui essent, & B
quidã ob paruitatẽ vtrosq; despicabiles esse existimasset, ambos vnà coniũxit, & forte alius qdã,
vel ẽt ipse q primus ipsos cõiunxit, quędã inseruit iter vtrosq;, quę nimirũ hic sumus tractaturi.

Verum præter illa & hæc nouisse oportet, Quòd morbos, qui à repletione fiunt, uacuatio sanat: morbos uero, qui ab uacuatione, sanat repletio: eos uero, qui à laboribus fiunt, sanat quies: & quos recens ocium parit, labor sanat. In uniuersum autem medicum scire est opus, contrarium aduersus constitutas instare ægritudines, & formas, & tempestates, & ætates: & intendentia soluere, & soluta intendere. Ad eum.n.modum laborem maxime sedari posse, nosq; curationem id esse crederemus. 1.

Dioscorides cuiq; lineę totius huius dictionis id signũ pręscripsit, quod obelum vocãt: Quo
signo & Aristarchus apud Poetam vtebatur iuxta sibi suspectos versus. Id vero Dioscorides
fecit, quòd coniectaret propositam dictionẽ esse Hippocratis Thessali filij. Magni enim Hip-
pocratis ij duo filij fuerũt, Thessalus, & Dracon. Qui rursum vtriq; Hippocrates genuere. Hæc
circa dictionẽ dicta sunto. Conuenit autem vt vbi nos seorsum quancũq; explicuerimus ipsarũ
habeamus rationem. Morbos qui ex repletione fiunt, euacuatio sanat. Non est idem dicere
repletionẽ, & euacuationẽ, & vnũquodq; eorũ quę dicunt cõsequẽter morborũ eiusdẽ habitus F
causam esse (συνεκτικον αἴτιον vocãt) ac fieri qd vel p repletionẽ vel aliquod aliorũ. Etenim verũ
est q aliqui morbi p repletionẽ, vel à repletiõe fiant (nihil.n.interest si dicat hoc vel illo modo.)
sed minime verum est, repletionem morbi causam eiusdem habitus esse. Nanq; morbus ipse
affectus est quidam in corpore animantis qui primum lędat functionem, sicuti demonstratum
est in cõmentario de differentijs morborum: repletio autem non primum lędit functiões, sicuti
& hoc rursum in sermone de plenitudine est ostensum, sed interueniẽte quodã alio affectu: quẽ
affectũ sanè aliter Erasistratus, aliter vero Asclepiades, & aliter ij Medici q Pneumatici sunt vo-
cati, statuunt generari. Nos vero etiam copiosius diximus, quomodo morbi ab vtraq; plenitu-
dine fiunt. monstratum.n.fuit plenitudinem duplicem esse: alteram quidem vt ad vires: & alterã
vt ad vasorum cauitatem. Ea igitur quæ ad vires comparatur, & succos ad corruptionem ducit,
& fluxum mittit in partes corporis infirmiores: Quæ vero ad infusionem, & ora aperit, & dis
rumpit vasa: & aliquando mortem subitam affert, si forte perspirationes corporis obturarit. Sa
natio igitur dicitur non solum ipsorũ morborũ iam factorum, sed etiam eorum quæ morbos
creant. Quòd siquis in ipsis nomine proprio vtatur, eiuscemodi morborum causas anteceden-
tes appellarit (græce αἴτια προηγούμενα) id quod fecit Athenæus. Rursum vero id à quo eius- G
cemodi causæ ipsæ antecedentes fiunt, præeuidentem, & prægressam nuncupabis (græce
προκαταρκτικά & προκατάρχοντα) Ciborum igitur copia, & cruditates, & lauacra, & exer-
citatio intẽpestiua, cæteraq; omnia quæ narrauimus in libro de præeuidentibus causis, idonea
sunt vt generent causas antecedentes cuiusq; morbi. Morbos vero qui ab vacuatione, sanat
repletio. Qui hanc dictionem scripsit, improprie videtur vsus fuisse nomine repletionis hoc
est πλησμονῆς: Cum omnes quidem non medici solum, verum etiam alij Græci nomen repletio-
nis magis quodã modo referre consueuerint excessui ab moderata q̃titate, nõ vero vacuationẽ
emendare per aduersam immoderantiam. Deinceps igitur sermonẽ audito qui immoderantijs
patrocinetur. Cum igitur quędam moderantia sit in cibis, ad habitũ profecto cuiusdam sani ho-
minis collata, defectus & excessus per cõparationẽ ad hosce ĩtelliget. Verum qui ab vacuatiõe
est implendus, quantitatẽ adaugebit eius moderantiæ quã antea ipse habuisset. Si.n.quantum
cibi ante vacuationẽ offerebatur, nunc etiam offeratur: nunq̃ sanè, quod vacuatum est, reponet.
Artificis autem est ipsorum auctionẽ moderare, neq; intempestiue neq; repẽte affatimq; quod
vacuatũ est implere. Nonnulli vero medici sunt qui opinantur, nunq̃ vacuationes morborum
causas esse: Ipsas.n.solum parere inquiunt in viribus quidem infirmitatem, in corporis aũt habi- H
tu gracilitatem: at morbum nullum ab indigẽtia generari. Atqui ij quidem morbos qui accidunt
ijs qui immodice fuere vacuati, ignorant. prompte.n.ij ex quibusuis occasionibus perfrigerant,
& rursum celeriter exuruntur, facileq; cum à lassitudinibus, tum à causis omnibus externis capi
untur, & ij magis q̃ bene habiti in morbos feruntur, cum à vigilijs, tum à mœrore, tum à crudita
te, tum etiã ab ira. Eos vero qui à laboribus fiunt, sanat quies. Labores (gręce ταλαιπωρίας,)
nimirum appellauit, eos qui fiunt per ĩmodicos motus. Quòd vero eos quiescere est opus, q ad
eum modum sunt affecti, omnes homines norunt faciuntq;, persuasiõe medicorum nõ egẽtes.
Nos autẽ demonstrauimus quòd etiam animalia irrationalia non homines solum noxas ex suis
contrarijs emendant. Et quos recens ocium parit, labor sanat. Neq; ocium in primis ex se-
ipso, sed plenitudine interueniente, morbos facit. nam et corporis quidem partes perspirant mi
nus, & infirmiores fiunt, vt inde vtraq; plenitudo emergat. Immoderantior igit motus facultatẽ
validiorem haud reddit quidem, sed cumulatarum humiditatum exuberantiam excernit. Haud
igitur obscurum est, quòd si in ipsa motus magis q̃ cõuenit, excedat modum, exinde homo pau-
latim à lassitudine occupatur: at necdum febrit quidem. In vniuersum autem medicum scire
oportet, contrarium aduersus constitutas instare ægritudines, & formas, & tempestates, & æta-
tes.

A tes. Videtur quòd per formas dicat corporum naturas, quarum essentiã indicauimus constare ex temperatura quatuor elementorum. Demonstratum igitur est morbos omnes curari à contrarijs scilicet secundum vires, non per imaginationes quasuis. At corporis natura quæ temperamentũ est, non omnis quidem à contrarijs emendatur, sicut neq; tempestates ætatesq;, etenim sunt quædam bene attemperatæ, sicut & aliæ quædam intẽperatæ. At bona temperatura bene temperatarum per similia conseruatur: intemperatarum aũt intemperatura à contrarijs emendatur. Sed de ijs definitum est in tractatu de tuenda sanitate. Et intendentia soluere, & soluta intendere. Haud cõmode morborũ oppositionem fecit. Etenim proprie iuxta oppositionẽ dicuntur intendenti quidem soluentia, & intendentia soluenti. Et intendentia quidem & soluẽtia proprie iter causas numerant, nõ vero inter corpora ipsa male affecta. Et vice versa intenta & soluta enumerantur inter corpora quę iam male habent. Preterea intenta & soluta, corporum nomina sunt non morborũ intentorum ac solutorum, sicuti sanè durum & molle, rarum ac densum, de quibus melius dictũ fuit in libro de morbis passim grassantibus sexto, scilicet hac oratione. Cutis duræ mollicies, intentę remissio. Diximus enim in hoc libro cõsequenter & de astrictione, quæ rarefactioni contraria est. & hæc quidem rursum densato eãdem vim habet, sicuti & densatum astricto.

B

Morbi autem fiunt, ij quidem à victu, ij uero à spiritu, quo uiuimus dum introrsum fertur. 2.

Victum sanè aliqñ vocant cibos ipsos solos ac potus: sæpe autẽ & studia sub eo noĩe apprehendunt, veluti nunc dictum fuisse est opinandum. Non enim à cibis solis & potionibus morbi fiunt, sed etiam à lauacris, & exercitationibus, & ocio, & vigilijs, & mœrore, & ira, & perfrigeratione, atq; exustione. Sæpe vero noxam à solo spiritu subimus inspirato, vt in regionibus, quę Charoniæ appellantur.

Vtraq; uero in hũc modum dignoscere est opus. Cum.n. per idem tempus multi homines ab uno morbo capiũtur, huic causam acceptam ferre oportet, quòd maxime sit communis, quoq; ipsa utamur omnes. hoc uero est quod respiramus. Liquet.n. quòd causa non est uictus, quo utimur singuli quiq;, quando morbus neminem subinde non attingit siue iuuenem siue senem, siue mulierem siue uirum, siue meri siue aquæ potatorem, siue manducantem mazam siue panem, siue exercitio multo siue pauco utentem. Non igitur causam uiuendi rationi ferre oportet cum uictu omnis generis utentes ab eodem morbo capiuntur. Verum quando per idem tempus morbi omnium generum fiunt, clarum est, quòd causa est uictus ratio sua cuiq;. 3.

C Probe sanè dixit, quòd id quidem quod in multis morbis est cõmune, causam cõmunem habet, sicuti profecto & alia omnia quæ in dictione habentur. Atqui generatio cõmunium morborum haud recte in vnum aerem ab ipso refertur. Siquidem in Æno tempore famis leguminibus vescentes, inualidi cruribus euadebant: verum eruo vescẽtes, genuum doloribus vexabãtur. Scimus autem quòd quidam in fame edere coacti triticum semiputre, à cõmuni causa morbo cõmuni laborarunt: & ꝙ olim exercitus vniuersus cùm aqua vitiata fuisset vsus, in omnibus militibus pariter malum sensit. Cæteræ autem dictionis partes carent obscuritate.

Et curationem facere oportet per ea quæ contraria sunt occasioni morbi, sicut à nobis etiam alibi est dictum, & per mutationem uictus. Liquet.n. quòd ea quibus homo uti in uictu insueuit, haud commoda sunt uel omnia, uel plura, uel quid unum ipsorum. Ea, oportet ubi didiceris, immutare, & habita nimirũ ratione ætatis hominis, & formæ, & tempestatis anni, & modi ægritudinis curationem adoriri: interim quidem subtrahendo, interim uero apponendo, scilicet ad singulas ætates spectando, & anni tẽpestates, & formas, & ægritudines: quin & dirigere medicatione & uiuendi forma. Cum uero morbus unus populũ inuaserit, clarum est, quòd quæ ad uictum spectant, minime sunt in causa: sed id quidem quod respiramus. Neq; est obscurum ꝙ hoc quidem morbosam quandam excretionẽ habere possit. Per hoc igitur tẽpus hominem sic commonefacere est opus: uictum quidem minime esse immutandum, quoniam sanè non est morbi causa, corpus autem spectare qua ratione minime sit plenum, & maxime quidem infirmum, à cibis & potionibus, quibus uti solebat, paulatim subtrahendum. Si.n. celeriter uiuendi formam immutaris, metus est ne quid etiam noui in corpore per mutationem fiat. sed hoc quidem modo uictu utendum, scilicet, si hominem nulla iniuria afficere apparet: & prouidendum, ut spiritus q̃minimum in corpus intret, sitq; maxime peregrinus: & penes facultates mutanda sunt loca regionum, in quibus sanè morbus fuerat auspicatus, suntq; corpora attenuanda. Ad hunc.n. modum homines spiritu cum minime multo, tum minime frequenti egerent. 4.

D

Scripsit curationem defectuosam in cõmunibus morbis, quando fiant vitio ambiẽtis: etenim sæpius nonnullæ vaporationes à paludibus vel stagnis vel cænosis locis aut ab eiuscemodi terra morbos eiuscemodi creant, interdum aũt temperatura solius tempestatis. Cum igitur in euaporationibus corpora lædantur magis ex totius substantię proprietate, q̃ ex simplici qualitate, probe curationem scripsit, spectantem ad duos scopos, scilicet ad mutationem regionis, & ad exiguæ inspirationis necessitatẽ. Verum in ijs qui ob qualitatẽ male habent, nõ solũ curatio iam factæ ægritudinis per qualitatem contrariam fiet, immo & præcautio, ne omnino obfirmetur. Nã si corpus læsionem subeat ab ĩmodico calore, per ea quæ pariunt frigus: sin à frigore, per ea quæ calorẽ

calorẽ immittunt:& ad proportionem in alijs qualitatibus ſimplicibus compoſitisq́;. Verum de E
indicatione quæ ab ætatibus ſumitur, & ab tempeſtatibus anni, & à corporum temperaturis,
nos antea locuti ſumus. Id vero/medicatione dirigere/nũc dictum fuiſſe videor videre,pro of-
ferre ea quę morbis ex oppoſito obſiſtãt. Hoc vero etiã tempore per Aſiam dicitur,hominem
quendam huic offerre quippiam vtiliter,vel amice,vel infideliter,fideliter'ue.

*Verum morbi quicunq; à fortiſſimis corporis membris fiunt,ij grauiſſimi fiunt.Etenim ſi in ea parte maneant, in
qua initium habuere,neceſſum eſt laborante fortiſſimo membro,turbari corpus uniuerſum.Et ſi perueniant à fortiſ-
ſimo in imbecillius quoddam,difficile ſoluuntur. Sed quicunq; ab imbecillioribus uenerint in fortiora,ij ſolutu facilio
res.Influxus enim facile à robore excludentur.* 5.

Siue membrum ſiue corpus fortiſſimum dicere quis velit,proprie quidem dicet id, quod ad
ſtrenuos actus optime fuerit cõparatum,validiſſimum eſſe:ſicuti de Hercule dicimus. Alio aũt
modo,corpus hoc & membrum,validum quidem collatum ad hoc aliquod opus:aliud vero,ad
aliud.Et robur quidem ineſt alicui penes vnamquãq; functionem:alij autem,penes aliã ipſarũ.
Eſt.n.functio vna motuum ab electiõe animalis, veluti ſi vel currat,vel quibuſdam animalibus
complicetur,vel corporum animatorum vel inanimatorum quid diuellat, vel quiduis pariter F
euellat.Eſt etiam in ipſa functiõe vitali alia facultas,ſecundum quam arteriæ & cor pulſant.Poſt
eas vero quę ab inuicem genere diſtinguunt,ſunt aliæ quædam generis eiuſdem non in anima-
libus ſolũ verum etiam in plantis. Quocirca & ipſas naturales nuncupamus, ſcilicet attractrix
alteratrix,retentrix,& excretrix.Aliàs igitur in alio corpore poteſt, ventriculus ſi forte acci-
dat, vim vehementiſſimam habere,collatus ad certam functionem,ſicut ſanè vel retentricem,
vel alteratricem:Interim vero iecur vel lienis,vel quid aliorum.Econtra vero in eodem animã-
te ventriculus quidem infirmiſſimam habet ſiue attractricẽ ſiue excretricem facultatẽ:vehemẽ-
tiſſimam autem iecur.Sed qui ſcripſit præſentem dictionem prætergreſſus nunc eſt. Nobis aũt
videtur vt intelligat validum eſſe id,cui præter id quod à cauſis morbum efficiẽtibus haud faci-
le patiatur,adhuc profecto & id ineſt per excretoriam facultatem in aliã partem mittere eã ſuc-
corum exuberantiam quam in ſeipſo quiuis cumularit.Siquidem id quod immittit fortius eſſe
oportet eo quod excepit.Habuerit igitur corpus vnumquodq; hanc quidem infirmiſſimã par-
tem,validiſſimas vero haſce:id quod profecto omnes cum medici,tum vulgares minime nega-
runt.inquiunt.n.eos qui podagra male habent,pedibus inualidis eſſe:ſicuti toto genere articu-
lorum,eos qui arthritide ſunt affecti:& eos qui capitis dolori obnoxij ſunt, capite infirmiſſimo G
eſſe:ad eum autem modum & liene,natura lienoſos:& oculis,quicũq; facile à lippitudine capiũ-
tur:& ad eundem modum in partibus quibuſcũq;. Cum vero duplicia genera ſint cauſarum à
quibus ægritudines fiunt:eę quidem externę,eę vero à nobis ipſis promouentur: & aliæ quidẽ
partes in nobis interim infirmæ ſunt in externas noxas:aliæ vero,in internas. Quo fit,vt facul-
tates cauſarum ipſarum etiã ſint generũ diuerſorum.Nam morbi quidẽ à nobis fiunt,ſiue penes
copiam,ſiue penes malitiam ſuccorum.Atqui cauſa externa iniuria afficit corpora animantum,
ſiue intemperaturam quampiam gignendo,ſiue frangendo,ſiue incidendo. Verum luxationis
affectus ab ambobus fieri videtur.Etenim ipſe vnus ac ſolus nemini implexus ſubijt luxationẽ,
ſiue ſecundum genu incedens,ſiue ſecundum mandibulam dum oſcitaret,vel ſecundum alium
quendam articulum dum ageret quomodocũq;,vel ageretur in gyrum. Iam vero accidit,vt ali-
quis fracturam pateretur citra externam cauſam,vel cum repente verteretur,vel vehementius
ſaltaret. Quamobrem quot ſunt genera cauſarũ totq́; etiam infirmitatis ac roboris particularũ
quæ facile patiuntur vel non patiuntur.Morbi igitur qui à ſuccis auſpicantur,in omnibus quidẽ
fiunt per robur atq; infirmitatem excretiuarum facultatum. Cum.n.particulę animantis mutuo
coaleſcant,ſucci q morbos pariunt ex ijs quæ ad ſeponendũ ſunt validiores,in alias transfluunt, H
ac rurſum ex illis in alias,quoad ſederint ad aliquam infirmiorem,qua nulla pars infirmior ſit,in
quam contriſtantem ſuccum immittat.Si igitur particula hęc habeat ductus,ſicut & inteſtina &
venter,& veſica,vterusq́;,cauſa contriſtans excretione fuerit vacuata:Sin profecto cõſiſtentia
tenuior ſit,q̃ ſint particulę ductus,ac non raro quidem diſruptis vaſis,vel oris ipſorum apertis
amplior euacuatio fuit, ſicuti accidit in effluxibus ſanguinis vulnere abſente. Quòd ſi irruens
ſuccus craſſus quidem viſcidus'ue neq; aperuerit neq; diſruperit vaſa: particulam in tumorem
præter naturam extollit. Eſt igitur aliqua vis atq; infirmitas particularum corporis in morbis,
qui à nobis ipſis oriuntur.Quæ vero per externas cauſas male habent,in vniuerſum male affici
videntur,& per calorem,& per frigus,& per ſiccitatem atq; per humorẽ. Quæ.n.vel frangen-
gendo,vel ſecando, vel quid tale agendo animantium corpora ad morbos trahant, eueniunt
raro. Accidet igitur vt in talibus morbis aliud ad alium quidem in ſeipſo & infirmius & validius
fiat.Etenim membra quæ per naturam ſunt frigidiora, facile à cauſis frigidis patientur: à calidis
autem,calidiora:ad horum autem rationem accidet in intemperatis per humorem ac ſiccitatẽ.
In ijs vero ipſis accidit,vt aliqua à cauſis vel calefacientibus,vel frigefacientibus,vel ſiccantibus
vel humectantibus prompte patiantur:vtq́; aliud membrum quod vim excretiuam habeat va-

lidiorem,

A lidiorem,ſuum malum illico in illa impellat. Verum enimuero cum membrum non vnico mo-
do ſed multis modis generum diuerſorum vel validius vel infirmius & ſit & cenſeatur:fieri ne-
quit vt iudicium feramus de propoſita dictione, vel affirmemus vera ne ſit an falſa. Sed illud
quidem in hac & in omnibus alijs, quæ enunciantur de ijs quæ & multifariam dicuntur, &
indefinite intelligũtur,eſt dicendum,confuſe & inarticulate eas enunciari, adeo vt ne tantillum
quidem iuuent auditores. Quinimmo & illud quod in propoſita oratione dictum fuit,habet in
quo vehementer oppugnetur,quando ſcilicet inquit. Sed quicũq; ab imbecillioribus venerint
in fortiora,ij ſolutu faciliores.influxus.n.facile à robore excludẽtur. Quo factũ eſt,vt expoſito-
res ἀποκλείσεται modis diuerſis ſint interpretati. Namq; aliqui ſcripſere ἀποκλείσεται,aliqui aũt
ἀποκλείεται,aliqui vero ἀποπαγιώσεται, tertiam ſyllabam verbi παγιώσεται, per ω proferen-
tes: aliqui autem, vt Dioſcorides, per η, & σ, ἀπὸ τοῦ παγήσεσθαι,verbum pro repelli fuiſſe di-
ctum affirmant. Verum ſi ſuccus neq̃ vbi ab infirmioribus mẽbris peruenit, in aliquod fortius
pelleretur,nihil ad eum modum amplius accideret laboranti. Præſtiterit igitur dictionem ſcri-
bere in hunc modum. Influxus.n.facile à robore abſumentur:hoc eſt cocti,ac digeſti paulopoſt
abſumentur. Quidam vero falſa ratione inquiunt,principaliſſimas partes nunc validiſſimas ap-
B pellari. Nanq; melius eſt vt ſucci contriſtantes à præcipuis partibus in minus pręcipuas migrẽt:
ſed à viliſſimis in præſtantiſſimas,nequaquã. Sæpius.n.vidimus hominem interire,cui ſucci in
dolore articulorum & podagra in artus delati,exinde expulſi,ad principem partem peruenere:
& eſſe quidem vnicam ſpem ſalutis,ipſos ſi fieri poſſit rurſum ad artus reuocare.

*Venæ craſſiſſimæ hoc modo à natura diſpoſitæ fuere. Corpus quatuor paria habet. Et ipſorum quidem unum à
capite retro per ceruicem parte externa tendit ad utrumq; latus ſpinæ,& inde peruenit in coxendices,& in crura,ti-
biasq;,necnon & in malleolorum externas partes,atq; in pedes. Oportet igitur in dorſi ac coxendicis doloribus uenam
à poplitibus ſecare,& à malleolorum externa parte. Aliæ autem uenæ quæ à capite initium habent iuxta aures, iu-
gulares uocatæ,eæ tendunt per ceruicem parte interna delatæ à caua ad ſpinam & ad lumbos,necnõ ad teſtes,femo-
raq;,& per poplitum internas partes,inde per tibias ad internas partes malleolorum,atq; in pedes. Oportet igitur in
lumborum doloribus ac teſticulorum uenas ſecare à poplitum ac malleolorum interna parte. Tertiæ autem uenæ à
temporibus per ceruicẽ ſub ſcapulas tendunt,poſtea unà in pulmones feruntur,& perueniunt quidem hæc à dextris
in ſiniſtra,hæc uero à ſiniſtris in dextra. Et dextra quidem à pulmone ſub mãmam peruenit in lienẽ renemq;: Quæ ue
ro à ſiniſtris in dextra,à pulmone ſub mammam peruenit in iecur & in renẽ: utræq; autem deſinunt ad anum. Quar-
C tæ autem à parte capitis anteriore & ab oculis ſub collum & iugula tendunt:dehinc à brachijs parte ſuperiore in in-
flexuras: ac poſtea per cubitos & brachialia digitosq;:dehinc rurſum à digitis per pectinem & manuum cubitos par-
te ſuperiore ad inflexuras,& per inferiores partes brachiorum ad alas:& à laterum parte eminentiore, hæc quidem
peruenit in lienes:hæc uero,in iecur : poſtea ambæ quidem præ uentre deſinunt in penem. Sicq; nimirum craſſiſſimæ
uenæ habent. Corpus uero q̃multas uariasq; habet à uentre,à quibus alimenta corpori impenduntur.* 6.

Eorum quæ in artibus veniunt in diſcrimen, nonnulla ſenſu iudicantur,demonſtratione aũt
nonnulla. Quæ igitur ſenſu iudicantur,egent valido ſenſu: Quæ vero demonſtratione, ratioci-
natione exercitata. Quo fit,vt de ciborum coctione in ventre,necnon de generatione ſuccorum
poſt ipſam, ac diſtributione & nutritione, & de omnibus eiuſce rationis, ratiocinatione egea-
mus,quæ iudicet prædictas veterum opiniones. An vero animantia quæ ruminant, quatuor
ventriculos habent: vnum autem,quæ dentata ſunt parte vtraq;:ſenſu,non demonſtratione eſt
opus. Habent igitur quæ ſenſu,& quæ ratione iudicantur, diuerſos modos quibus arguant men
tientes. Etenim quę iudicãtur ſenſu , promptiſſimum iudiciũ ferunt,ſi mutuo diſceptantes ad id
quod euidẽs eſt perueniant,corporibus diſſecãdis:at quæ demonſtratione,ſine corporũ ſectio-
ne ſcripta nimirum demonſtratione,iudicari poſſunt. Quòd ſiquis ſcripto volumine cogat con-
D tradicere ijs qui de re pertinente ad corporum ſectionem & quæ à ſenſu iudicium habet,audent
impudentiſſima,& rudiſſima enunciare : qui ignorant id quod in diſſectionibus apparet,haud
diſcernere mentiẽtes à veridicis poſſunt. Sicut ſiquis dicat Cretam, inſulam non eſſe,ab omni-
bus qui ſe audierint,condemnatur, quòd ipſam inſulam eſſe non ignorent. Ad eum modum ſi
quis dicat canes,quatuor vẽtriculos habere: ruminantia autem, vnum : ab ijs qui quatuor in ru-
minantibus,vnum autem in canibus ſpectarunt, deridetur. Hoc vero ipſum eſt etiam circa ve-
narum ſectionẽ. Iudicium enim non demonſtratione ſed ſenſu eget. Verum donec qui à recto
itinere declinant, quicquid libitum eſt ſuis libris committant,veritas incerta eſt ijs qui necdum
attigerint corporum ſectionẽ. Nos igitur cum in eiuſcemodi diſſonantiam venerimus, nullam
vehemẽtem demonſtrationem proferre poſſumus ſcribendo,aduerſus eos qui in præſenti ora-
tione auſi fuere,ignorantes corporum ſectionem,dicere quatuor venarum paria à capite deſcẽ-
dere in corpus. Siquidem iudicium non rationali demonſtratione omnino,ſed ſolo ſenſu ſcien-
tifico eget. niſi forte quis ea quæ de iudicio memoriæ tradidere cum alij tum medici tum philo-
ſophi,nec minime quidem empirici,ſibi obijciens velit ſecundum ea iudicium ferre. Nos enim
minime declinamus antiqua decreta & conſenſum eorum qui monumenta edidere, & eius in
primis qui materiæ,de qua eſt ſermo,ſit peritus: Sicuti ſanè in re diſſectiõis Eudemus Herophi-

lusq; Crateuas vero & Dioscorides in metallicis medicamentis. Verum si quis iudicium hoc de- E
clinarit, non solum non poterit octo venas ostendere à capite deferri, verum neq; treis, neq; etiã
duas. Vna.n. solum est maxima vena, quam cauam appellant, protensa nimirum ab iecoris con-
uexo per longitudinem animantis: videlicet cum septum inferiora dirimat ab superioribus ani-
mantis. Caua.n. hæc vena per septum tendit, sursum quidem in cor: deorsum vero in spinam
prodiẽs per iecoris gibba: ac dehinc à trunco eius quæ sursum fertur, haud obscure enasci appa-
rent venę oẽs superiores septo: inferiores autem, ab ea quæ flectitur in spinam. Et hęc quidem
Hippocrates scripsit in secundo de passim grassantibus morbis, cauã venã, iecinoralẽ vocans: &
hoc modo nemo dissector nõ scripsit. Nullus.n. medicus, siue ex ijs q oscitãter siue ex ijs q sedulo
sectionẽ sunt psecuti, asseruit octo venas à capite in inferna corporis venire: neq; Diocles quidẽ,
neq; Praxagoras, neq; Erasistratus, neq; Plistonicus, neq; Philotimus, neq; Mnesitheus, neq;
Dieuches, neq; Chrysippus, neq; Antigenes, vel Medius, vel Euryphon, neq; quis alius veterũ
medicorum. Sed quid etiã de ipsorum successoribus dicam, qui q̃multum speculationem disse-
ctionis auxere? quos necdum aliquis ad Marini vsq; tempora & Numesiani, inueniendis ad
methodum, superauit. neq; Heraclianus, cum quo nos in Alexãdria haud frustra versati sumus.
Horum autem virorum discipuli extitere multi, tum etiam alij eximij quidem: siquidem Nu- F
misiani, Pelops præceptor noster: Marini autem, Quintus. Verum Quintus quidem ne librum
quidem alium, vt nec dissectionum scripsit. Cæterorum autem omnium libri haud exigui disse-
ctoriæ artis apud nos sunt, immo & cõmentaria sectionum, discipulorum Quinti, sicut & Satyri
præceptoris nostri, Lyciq;. Cum igitur ij quidem oẽs ac præter hos alij multi scripserint disse-
ctiones: nemo nouit quatuor venarum paria à capite oriri. Hoc.n. simile est ac si quis dicat Athę
nis octo arces esse, cũ vna sit, atq; in vrbe Roma affirmare aliquis potest octo colles, qui inhabi-
tẽtur, esse, vel & sex, & vtroq; modo in vno mentietur. Verum si quis pro septem collibus vnũ
asserat esse qui habitetur, vel contra Athenis pro vna arce, octo affirmarit, multo magis mentit̃,
q̃ is qui in vno fuerat mentitus. Cum igit̃ à iecoris gibbis vena vna in superiora corporis tendat,
neq; si quis à supioribus cœperit secare, dicet, nõ sursum qdẽ sed deorsum ferri, ac nihilo minus
vna esse apparebit. Atqui maxime ridendus esset, qui dicit venas octo à superioribus deorsum
ire. Siue igitur dicere velis venã iecinoralem vel cauã appellatam à superioribus deorsum ferri,
siue ab inferioribus sursum: vna ipsa est oino per gibba iecoris protensa. Verum si eiusmodi se-
candi ratio in cuiuspiã libro fuerit inuenta, tu ipsam silentio pterito, neq; sustineto singularia re-
censere, sed vbi id audieris solũ, quòd in corpore sunt quatuor coniugia venarum, spreta pollici- G
tatione tanq̃ hominis insensati, illico abito. Sed quoniam aliquis fabulã inseruit in Hippocratis
librũ, necessitatẽ nobis imposuit, vt hoc tempus ipsum, quod in reprehẽsionibus conterimus, &
in quo preterea recognoscimus ea quę perperã scripta fuere, absoluamus. Inquit ab occipite ve-
narũ quoddam coniugium prodijsse, ac per ceruicem ferri, ac dehinc circa spinã parte exteriore
ad coxendices peruenire: inde vero per tibias accedere ad externas partes malleolorum. Aliud
vero incipere quidem inquit à locis apud aures, descendere aũt per collum, nomine venarum
iugularium appellatũ: dehinc sicut superius coniugium per exteriora prope spinã, ad eum mo-
dum istud ex internis ad testes & ad coxas tẽdere, deinde per poplites peruenire ad malleolorũ
interna. Quis hæc audire sustineret modo vna die inspexerit animalium sectionẽ? Etenim mul-
ta præcepta sunt quæ in sectionibus haud facile queunt monstrari, quæ sanè licet eum qui non
probe sit in negocio exercitatus, ignorare, ac propterea in ipsis accidit dissentire: Quod vero ad
maximã venam spectat adeo euidens est, vt neminem latere possit, qui quicquã discere ex disse-
ctionibus quiuerit: & omnes conueniunt, vt nec poetę ipsi ignorent. Homerus igitur inquit,

ἀπὸ δὲ φλέβα πᾶσαν ἔκερσεν.
ἥτ' ἀνὰ νῶτα θέουσα διαμπερὲς αὐχέν' ἱκάνει. idest.
uenamq; inciderat omnem,
Quæ ceruice tenus tergo consurgit ab imo. H

cum nouerit ipsam vnicam esse, sicut etiam nimirum est, non vero quatuor. Nullum aũt animãs
est quod duas habeat in spinæ parte externa, alias vero duas ad eundem modũ atq; illas, protẽsas
vtrinq; iuxta spinã, sicut is, qui hoc loco hanc dissectionẽ cõmentus est, scripsit. Verum vna qdẽ
maxima vena expullulat omnino inter fines spinalis medullę sicut Hippocrates scripsit in secũ-
do de passim grassantibus morbis, & ad iugulum parte ipsius suprema, & infima ad os sacrũ: &
ea qdem parte, scinditur in iugulares: hac vero, in eas quæ in crura deferuntur. Quonã igit̃ mo-
do is qui hoc secundũ coniugiũ scripsit, opinatur binas iugulares venas penes spinam ad crura
ex partibus interioribus ferri? Quo modo aũt ad interna malleolorũ peruenire? cum vna sola ve
na in crus perueniat vtrũq;. non φ alia qdem in malleolũ internũ, alia vero in externũ: sed pro-
pagines sunt venæ eiusdẽ. Tertium vero venarũ coniugium, adhuc magis est ridendũ. Quas in-
quit à tẽporibus ortas per ceruicẽ sub scapulis in pulmones ferri, atq; inde mutato motu recto
in obliquum, eam quæ in dextris est transire in sinistra, dehinc sub mammam ad lienem & ad
sinistrum renẽ peruenire: eam vero quę in sinistris, sub mã mam, in iecur & in dextrum renem,
vtrasq;

A vtrasq; autem in podicem finire. Atqui vir bone, podex, aduersus eũ qui hæc scripsit, iure dicere quispiam posset, à caua vena iuxta lumbos propagines sumit illo nimirũ loco, quo accidit propagines à caua in femur vtrumq; expullulari, & tanq̃ ramos quosdam ingentes in crura ferri. Sed quis ignorat siue medicus siue coquus sanguinem à corde in pulmones per vnicam venã prodire? Cuius sanè cordis, qui tertiũ hoc coniugiũ finxit, nullibi est memoratus. Sed quod nõnulli dissectoriæ artis professores inquiũt esse initiũ venarũ corporis totius, id oratio præsens ne venã quidẽ habere nouit. Quinimmo & quartũ coniugiũ asseruit initium habere à parte capitis anteriore oculisq;, delatũ vero sub ceruicẽ & iugula ipsa brachiũ superare, vnã. s. in altera manu, & eas vbi quidẽ à locis superioribus in digitos peruenerint, rursum per vniuersam manum ad alam ferri: & inde per latera meare, alterã quidẽ ad iecur, alterã vero ad lienẽ: ac postea ambas p ventrem desinere in pudendũ: vt nec ipsæ vel tantillum cordi impertiãtur. Quo modo igitur is, qui vere nouus Prometheus hęc cõfinxit, prorsus cordis, visceris adeo ingentis, est oblitus? Atq neq; cerebri mentionẽ fecit. neminem. n. latet, quòd & hoc malleolis est preferendum. Id vero quod ad renes spectat, omnem cæcitatẽ excedit, ad quos nimirũ à caua maximæ venę incedunt, quibus præteritis, nõnullas fingit ad ipsos à pulmonibus ferri. Ex oibus igit̃ liquet, q̃ sicut nonB nulli dissectores aliqua contẽpsere, non hic ipse cõniuet solũ, verũetiam prorsus oculorũ lumine est priuatus. Nam qui maxima nõ intuet̃, is vere nõ modo cæcutire, verum oĩno cæcus esse diceretur. q̃nquidem nemo est qui ignoret, modo tentauerit aliquid oĩno per dissectiones intueri, q̃ sermo de venis à capite in corpus vniuersum delatis, similis est insomniis ebriorũ. Etenim par est, vt dissectores alias quasdã exiguas despexerint venas. atqui nemo aliam alio modo pinxit, vel ea omisit quæ cæci nosse potuissent, si digitos manus admouissent. Vna. n. est vena per quã sanguis à iecore in corpus fert̃ vniuersum: eductis veluti à stipite multis venarũ ramulis ab ipsa, quæ ipsum oibus aiantis partibus dispensant. Tu igit̃ si sanguinẽ cauę, flumini assimilares, riuulo aũt eũ, q ab ipsa per corporis particulas fert̃: neq; sic à similitudine aberrares. Verũ siquis dicat venã magnã flumini similem esse, siue stipiti: nullus sanè medicus est, q id non fateat̃, scilicet vnã esse, p̃ter eũ, qui hoc audacissime huic libro ascripsit, scilicet quatuor coniugia esse. Prę cætera. n. sicut cordis nullã fecit mentionem, sic neq; etiam cauæ venæ: tametsi iugulariũ certe non sit oblitus, in quas ipsa scinditur iuxta thoracem parte superiore. Quicquid. n. inter hanc regionem & finẽ spinæ est situm, magna vena occupauit, venas vtrinq; edens. Diuiditur autem bifariam, penes vtrunq; finẽ, ac penes vtrãq; particulã sui. Etenim ad superiora per collũ maximæ feruntur venæ, quæ iugulares nuncupant̃: ad inferna vero vna & eadẽ maxima, sicuti dictum est, in crus

C vtrunq;. Cũ vero nouus hic Prometheus earũ meminerit in coniugio secũdo quæ per collũ ferunt̃, ac quæ iugulares nuncupant̃: maximã cũ audaciã tum inscitiã indicauit: cũ nullibi mẽtionẽ fecerit, q̃ vena caua, à qua ipsæ expullulant, scindat̃. Siquidẽ oportebat, si quid vel exiguũ in dissectionibus vidisset, dicere venas iugulares, vbi mutuo recidunt in idẽ, vnã conficere venã, scilicet iecinoralẽ, vel cauã, vel quomodocũq; aliter nunc quis velit appellare. Verũ si ipse orationẽ scripsit, vt duabus manẽtibus ipsis per internas partes iuxta spinã fateat̃ deferri ad malleolorum internas partes: ad quid igit̃ quis venarũ post coniugia quatuor descriptarũ faciet mentionem? quas putat à ventre corpori vniuerso alimẽtũ dispensare: quasi natura quatuor coniugia ob aliã quandã causam crearit: immo nõ oẽs venæ eodẽ cõmuni vsu prędite sint, vt à iecore sanguinem oibus animãtis partibus impendãt. Sed profecto nulla earũ, quæ alimẽtorũ succũ à ventre & intestinis in iecur ferũt, vltra iecur ascẽdit, immo neq; in multis locis iecoris apparẽt: tametsi q̃pluries vẽtri & intestinis sociẽtur: sed ad vnũ locũ, quem portas iecoris appellãt, accedũt oẽs. Cum is, qui primo portarũ nomen huic imposuit regioni, ciuitati aut magnæ cuipiã domui iecur assimilarit, intestina aũt ac ventrẽ agris, ex qbus per venas multas veluti vias quasdam cõmeatus in

D portas ciuitatis vel domus conferunt̃. Noui igit̃ Promethei sermones nugæ sunt, qbus animãtem fingit. Nemo. n. animantẽ re ipsa conformauit, in quo venæ de ventre atq; intestinis in totũ corpus alimentũ ferant: siquidem oẽs in vnũ locũ scilicet iecoris portas, concurrunt: ac rursum inde venæ, quæ in viscere sunt, alimentũ allatum excipientes, ad cauã venam adducunt, à qua, vt parum superius dicebamus, sanguis in corpus vniuersum dispensatur.

Immo etiam à crassis uenis in uentrem & in reliquum corpus tendunt, & à maxime externis ad interna, & sibi inuicem impertiuntur, & internæ externis, & externæ internis. 7.

Satis erat quidem nouo huic Prometheo quatuor venarum coniugia recensuisse. sed ipse minime est contentus. immo ob intemperantiã vbi turpiter ipsis eas addidisset, quæ à ventre corpori alimẽta impẽdunt, rursum in præsentiarũ sermoni apicem accõmodauit, haud vera inqens de venarum cõmunitate. Nulla. n. earum venarũ quæ à caua exoriuntur, quas crassas nuncupauit, in alia coniugia distributa, ventri ac intestinis inseri apparet. Sicut igitur in pręsenti venarũ sectione is qui ipsas confinxit, ne in uerbo quidem uno ueridicus fuit, sic Hippocrates quidem in secũdo De passim grassantibus morbis prorsus nihil est mentitus. Omnes. n. insaniũt, qui cũ neq; per somnium secandi artem tetigerint, librorum Hippocratis expositiones facere tentãt,

& ij maxime qui se hippocraticos appellãt, quiq; opinanť & hanc omnẽ insaniã de venarum sectiõe, & sedulitatẽ secũdi de passim grassantibus morbis esse viri vnius. Etenim si idẽ homo ĩ altero ipsorũ quippiã inuenisset, fieri potest vt in tpis progressu seipso peritior effectus, alia addiderit ijs, quę antea probe enunciasset. Verũ qm̃ Hippocrates ipse videť exacte scripsisse nõ ea solũ quę aperte ab oĩbus inspiciunť, sed ea ẽt quæ vix videri possunt: is aũt qui hãc secandi ratiõnẽ est cõmentus, haud ea videť intueri, quæ qs ẽt palpãdo adinueniret: quonã modo qs dicat eundem vtraq; scripsisse? Cui vero cõsonat, vt vbi totũ sermonẽ de elemẽtis hoĩs explesset, ipsis deinceps sermo de venis ab eo sit adnexus? Vel.n.oẽm secãdi artẽ scribere oportuisset, vel ẽt venas preterijsse. Siqdem id ꝓprium est cõmẽtarijs quæ nobis ipsis ad memoriã scribere solemus, qñ scilicet eiuscemodi varia theoremata cõponunť: volumini aũt minime ꝓprium est, vt priori doctrina expleta, quis secundæ particulam ascribat, ac dehinc ea omissa paulo posterius aliã quandã rursumq; aliam consequenter. id quod accidit in hisce suppositis in libro de hominis natura.

Ad has igitur rationes, uenas secare oportet. 8.

Quas nimirũ ipse dixerat, scilicet addẽs primo coniugio venarũ in calce, hęc ad uerbũ. Oportet igiť in dorsi ac coxendicis doloribus venã à poplitibus secare, & à malleolorũ externa parte: Hæc aũt ascribens coniugio secundo, Oportet igiť in lumborũ doloribus testiculorũ venas secare à poplitũ & malleolorũ interna parte. Verũ in tertio & quarto coniugijs nihil apposuit de venæ sectiõe. Quamobrẽ in ijs imperfectã orationẽ fecit: cum omiserit multas corporis partes, in qbus secandæ venæ fuerant explicandę. Verũ sicut excerpta vna vel breui parte vniuersę artis dissecandi, scripsit: ad eum modũ ẽt tractauit venarum secandarum rationem.

Satagere autẽ oportet, ut sectiones fiant q̃ maxime longe à regionibus, in quibus sane dolores fieri & sanguinẽ colligi didicere. ad hunc.n.modum haud magna mutatio repente fieri posset, posset q; consuetudo permutari, ut nec in posterum ad eundem locum colligeretur. 9.

Belle quidem expositores intellexere, sectiones in venis fuisse dictas, quas nos in verbo cõposito φλεβοτομίας nominamus. & cõfitenť quidem hoc oẽs. Verũ aliquis ipsi succenseret ꝙ nõ definierit, num mẽbris iam nunc dolentibus censeat influentiũ succorũ reuulsionẽ à remotis fieri oportere: an per tempora sanitatis. Nobis aũt videtur ꝙ potius de sanis sit loquutus: Cum scriptor hæc velit.s.redundantes succos insuescere in alias partes ferri.

Quicunq; absq; febre multũ expuũt puris, & quicũq; in lotijs multũ habẽt quod subsideat puris dolore absente, & quicũq; deijciunt non secus atq; in dysenterijs: cruenta ij quidẽ oẽs per iuuentutem annũ ætatis agentes quintum ac trigesimum, & adhuc grãdiores, morbis sponte occupanť. Necessum est.n.ut ij per iuuẽtutẽ in corporis ærumnis & laboribus ac negotijs uersantes, postea autem ubi labores deposuissent, sese molli carne, & quæ à priori q̃ multũ differet, expleantur, utq; corpus adauctum dissideat à priore: quo fit ut nõ consentiant in idẽ. Cũ igiť ad eum modũ affectos morbus aliquis prehẽdit, tunc diffugiunt statim. Atqui corpus tandẽ tempore ubi abierit morbus, liquať: & in eam partẽ per uenas quod saniosum est, fluit, in qua maxime accidat amplitudinẽ esse. Si igitur impetũ fecerit in uentrẽ inferiorẽ, tale nimirũ erit alui excremẽtũ, quale ferè est id quod corpori inest. nõ.n.diutius in intestino morã trahit, ut pote qđ decliuẽ habeat uiã. Verũ qbuscũq; influit ĩ pectus, ij purulẽti euadũt. quippe, cũ purgatio sit acclinis, ac diutius in pectore notã trahat, putret, & fit affectus purulẽtus. Quibuscũq; aũt ĩ uesicã eructať, id albũ à loci calore euadit, excemiturq;. Et qcqđ tenuissimũ est, parte incubat supiore: crassissimũ aũt, iferiore, qđ sanè pus appellať. 10.

Quæcũq;.n.in ꝓposita dictione dicta fuere, sunt aperta, & hoĩe q sibi mentẽ intendat, egent, minime vero expositore, qui declaret. An vero oĩa veritatẽ cõtineant, examinare oportet, partim qdem experiẽtia, & partim ratiõe: experiẽtia sanè, num aliquos citra febrẽ viderimus, q vel pus expuant, vel p lotia quoquo modo excernãt. ꝑterea ẽt, num p anteactã vitã in ęrumnis versantes, nũc quieuerint diu: & an vbi morbo fuissent occupati, euaserint, atq; iciderint tandẽ in dictas excretiones purulẽtas. Hæc igiť p experiẽtiã iudicare est opus: Atq p ratiõnẽ, nũ causa quã scriptor assignauit, vera sit an falsa. Q, igiť ipsius dicta necessitatẽ nõ habẽt, neminẽ eorũ latet, q in via & ratione demonstrãdi est exercitatus. An vero quodq; seorsum verisimilitudinẽ habet, cõsiderator. forte.n.penes quiddã verisimile reperiť. Nos igiť nõnihil ẽt de experientia tibi hoc eousq; dicere possemus, scilicet ꝙ nõ infrequenter viderimus cruentas alui excretiões nõnullis accidisse, vbi vehemẽtes exercitationes, qbus insueuerãt, dimisissent: nullã aũt purulentã excretionem. Quinimo & in certis ordinatis atq; inordinatis circuitibus vidimus & lotia & alui excrementa mucosa in ijs, neq; aliter quàm sputa, matura quidẽ, sed minime sanè purulenta.

Lapides uero adhuc puerulis fiunt ab calorem cum huiusce regionis tum corporis uniuersi. {Viris autem ob corporis frigiditatem lapides haudquamq̃ fiunt.} 11.

Regionis scilicet vesicæ, de qua in calce dictiõis ꝓcedẽtis in hũc modũ scripsit. Quibuscũq; aũt in vesicã eructať, id album ab huius loci calore euadit. Inquit igiť lapides in puerulis ob vesicæ & corporis vniuersi caliditatẽ generari. Postea consequẽter de puerulorũ caliditate verba facit,

Recte enim

A *Recte.n.ſcire eſt opus,ꝙ homo primo ſtatim die calidiſſimus eſt ipſe ſeipſo,frigidiſſimus autem poſtremo.* 12.

Sermo quidem eorum qui ſimpliciter ac ſine diſcrimine vllo enunciant hominem primo die calidiſſimũ eſſe,minime eſt verus:atq cum diſcrimine eſt verus,ſcilicet ſi calidiſſimus dicatur calido innato,quod profecto eſt in puerulis ꝗ̃multum. Qui aũt pręſentem orationem ſcripſit,quod præcipuum erat,pretermiſit:id quod ſubſeques̃ oratio indicabit. ſiquidem ipſe non eodem modo ſentire inuenietur,atq; Hippocrates cum dixit, Quæ augentur,plurimum innati calidi habere:ſed opinari ſimpliciter quę augentur,abſq; innato,calido prædita eſſe.

Corpus enim quod augetur,& ad uiolentiam incedit,calidum eſſe eſt neceſſum. 13.

Cum Hippocrates enunciarit, Quæ augẽtur,q̃ multũ calidi innati habent:hic ſimpliciter videtur intellexiſſe,ea quę augẽtur,calidũ habere corpus,cum ſermoni non adiecerit verbũ/innatũ/ Inquit.n.id quod ad violẽtiam incedit, calidũ eſſe. Id vero,ad violentiam incedere,crediderim tale quoddam opus velle indicare,vt auctio quoddam violẽtũ ſit ac vehemẽs. Nam ſicut alia vehementia opera calefaciunt operatores,ad eũdẽ ẽt modũ auctio. Verũ econtra ipſum dixiſſe oportebat, Pueros augeri per calidũ innatũ, nõ vero ab auctione fieri calẽtes. Nam calidum innatum

B nõ ſolũ eſt calidũ temperatũ,ſed ẽt humidum. Iure merito igitur eiuſcemodi corpora augentur. cum.n.non ſecus atq; inflata ad tres dimẽſiones producantur, ſecundũ vniuerſas ipſas ſuſcipiũt incrementum.ipſa igitur quoquo verſus producuntur à natura vtente ad id pro inſtrõ calido innato:prompte.n.per humiditatẽ producunt. Verũ pueri multi,quia admodum ſint voraces, cumulãt ſuccũ qui proprie crudus appellatur,à quo facile calculi generant: Cum is quidem habeat materiæ,ex qua calculus generetur,rationem:caliditas autem, cauſæ efficientis.

Cum autem corpus exoleſcere cœperit ad deſidium præceps,frigidius euadit. 14.

Rurſum ẽt hoc loco cum eorum corpus qui per ætatem inclinant,haud amplius augeſcit, per ocium inquit frigidius euadit:verum adhuc contrarium dicere pręſtitiſſet. Nanq; dum innatum calidum ipſius euaderet minus,incrementum etiam ceſſabat. Atqui is qui hæc ſcripſit,ſuam mentem manifeſtius indicauit in ſequenti dictione.

Ac penes hanc rationem quantum homo prioribus temporibus plurimum augetur, tantum quãmaxime calidus euadit:& temporibus poſtremis quantum maxime exoleſcit,tantum neceſſum eſt ut frigidior euadat. 15.

C Nos igitur recte pręſentem orationem interpretati ſumus,in qua dicit, Corpus quod augetur & ad violẽtiã incedit,calidũ eſſe. Atqui vice verſa ipſum dixiſſe oportuiſſet: Quod augetur, per calidum innatum augeri:non vero per incremẽtum,calidum generari: Ad huius autem proportionem & ĩ eo qui per ætatem ĩclinat. Quippe qđ nõ amplius augetur,opinio ſit frigidum ipſum generari,propter deſidium auctionis,quę nimirum antea proficiebat,nunc vero conquieſcit.

Qui uero ad eũ modũ ſunt affecti,ſponte ſani euadunt. Plurimi quidem quo tpe incipiũt liquari quinq; & quadraginta dies, Quicunq; uero exceſſerint id tempus,ſponte anno,niſi quid aliud erroris accidat,ſanantur. 16.

Quos aſſerit ad eũ modum affectos eſſe, prædixerat.ſ. exercitia per ociũ deſeruiſſe,puſq; expuere meiereq;,ac dyſenterijs occupari. Nos vero dicebamus ꝗ̃multos ſpectaſſe, q vbi labores & ſuperioris vitæ negotia dimiſiſſent, & ad ociũ diuertiſſent,à cruẽtis dyſenterijs fuiſſent occupati:neminẽ aũt vidiſſe,qui vel pus expuiſſet vel minxiſſet. Sed videt̃ quidẽ hic nobis pus appellare ſuccum nimirũ,quem crudum vocant,vbi admiſerit coctionẽ. Et quid mirũ? cum Eraſiſtratus ſanè ſedimentũ in febricitantiũ lotijs non eiuſcemodi ſuccum, ſed pus eſſe opinetur: ignorãs ꝙ voraces per ſanitatẽ non exiguũ quid eiuſcemodi ſedimenti excernunt. Intuiti igitur ſumus ꝗ̃

D multos eorum q vitã in ocio traducunt,certis tẽporibus excernere in lotijs ꝗ̃multa, quę à nũcupatis mucis minime differrẽt, & nõnullis eorum tarde ꝑdijſſe:idq; quod excernitur, puri ꝑſimile eſſe apparet,non ſecus atq; id quod in ſpirationis inſtr̃is longiori tpe inter coquendum inficit̃ colore. Et ipſe qdẽ eiuſce rei cauſam ſuperius exponebat,inquiens, In dyſenterijs qdem viæ decliuitatẽ cauſam eſſe, vt excrementa celeriter digrederent̃:in ijs vero q̃ expuuntur,tarditatis cauſam eſſe viæ accliuitatẽ:verum in lotijs,calorẽ regiõis. Si qs vero cõcederet pus vel in lotijs vel in ſputis vel in alui excremẽtis à crudo ſucco minime differre: is ĩ alterũ duorũ offendit: vel ſciẽs ac volens per dogmatis conſequẽtiam doloſe aget,ſicut Eraſiſtratus, volẽs ab inflãmatione oẽs oriri febres: vel ſophiſtes eſt,nequaq̃ ĩ artis opibus verſatus,quos nimirũ recte antiq λογιατρούς appellant. Pus enim aliud eſt colore & cõſiſtẽtia & odore à crudo ſucco. Et excernitur qdem per nares crudus ſuccus & per os qbuſdã ordinatis ac inordinatis circuitibus dum cerebrũ expurgatur: Cuius nimirum excretionis is q præſcriptam hanc orationẽ ſcripſit, in pręſentiarũ haud fecit mentionem. Verum haud ab re ĩquit,ꝙ prędicti ſponte ſani euadunt,quod eſt,nobis nihil factitantibus:ipſos enim ſatis natura expurgat. Statuit aũt ipſis binos præfinitos terminos purgationis:alterum qdem anni tẽpus,in quo accidit,vt in ipſis dicta excretio auſpicetur: alterum aũt,in annum protenſum:ſed & breuiorẽ protẽdi in quinq; & quadraginta dies; ſunt qui quadraginta

non qnq;

nõ qnq; & quadraginta ſcribant. Nos aũt cum viderimus multos ad eum modum à natura pur- E
gari: vacuationis non duos terminos ſolum intuiti ſumus, ſicut hic literis mandauit, ſed & admo
dũ multos. Alius enim in alio pręfinito temporis ſpatio eſt purgatus: aliqui enim in dies quadra-
ginta: aliqui autem etiam ad menſes vſq; proceſſere, nec numero quidem pares: ſed nec defuere
qui etiam in annum à ſymptomate non fuere deſtituti.

Morbi uero quicũq; ex breui temporis ſpatio fiunt, & quicunq; occaſiones cognitu faciles habent, ij tutiſſime pro-
nunciari poſſunt. atqui ipſorum curationem moliri oportet per ea quæ morbi occaſioni aduerſantur. ad eum enim mo
dum id ſolueretur, quod morbum corpori impendit. 17.

Illud quidem quod ĩ aphoriſmis fuit dictum, videtur huic aduerſari, ſcilicet, Acutorum morbo
rum non omnino ſecuræ ſunt pronunciationes aut ſalutis, aut mortis. & Sabinus cum id tentaſ-
ſet ſoluere, inania quidem eſt locutus, ſed quod veriſimile eẽt, nihil. Ad eum vero modum & alij
multi, qui librum expoſuere. Nobis autem videntur non intelligere quid ſignificet id/ex breui tẽ
poris ſpatio/ſiquidem opinantur ſermonem eſſe de breuibus & acutis. Sed de hoc videtur mini-
me loqui, ſed de ijs qui è cauſis manifeſtis recentem originem habuere: quę ſcilicet ex breui tem-
poris ſpatio, non ex ingenti fuerit apparata. in ijs enim rei euentum facillimum eſt prænunciare, F
qñquidẽ cauſa qualis ac quanta eſt, nõ ignoratur. Verum quicũq; ex longo tpis ſpatio paulatim
fiũt, nec vllã generationis cauſam pmanifeſtam habuere: in ijs haud pariter tutum eſt præſagiri.
Morborũ aũt ppiquę cauſæ ſunt exuſtio, pfrigeratio, vigilię, mœrores, ſollicitudines, cruditates,
cubile durũ, labores, ebrietates, & reliqua eiuſce rationis. Ob id igiẽ dixit ẽt eorum curationẽ eſ-
ſe faciendã per ea q̃ cõtraria eſſent morbi occaſioni, cuiuſmodi ſunt in exuſtione, quę frigefaciũt:
in perfrigeratione quæ calefaciunt: à laboribus, quieſcere: ab ocio præter conſuetudinẽ, amplius
exerceri: ſi plenitudo affuerit, vacuari: ſi inanitio, repleri. Sicut etiã dixerat ſupra in ea oratione
cuius initium erat. Morbos quoſcunq; parit repletio, vacuatio ſanat.

Quibuſcunq; uero in lotijs ſubſident arenoſa, uel tophi, ijs per initia circa uenã craſſam tubercula extitere, uerſaq;
in pus fuere, dehinc uero ipſis tuberculis haud celeriter diſruptis, pus in tophos eſt conuerſum, qui ſanè cum lotijs in ue-
ſicam foras per uenam exprimuntur. 18.

Talia enim lotia interdum etiam fieri poſſent à cauſa quam dixit: quinetiam fieri poſſent rene
ipſo citra venam magnam pariter affecto: Maxima autem ex parte dictę lotiorum excretiones
abſq; tuberculis contingunt, quando ſuccus abunde vel craſſus, vel glutinoſus exitum retardans G
concreuerit à loci calore areſactus.

Quibuſcunq; autem οὐρήματα. i. mictus, ſolum ſunt cruenta, ijs uenæ laborarunt. 19.

Verbum/laborarunt/incertum eſt pro quo dictum ſit, nam ſignificare poteſt defatigatas fuiſ
ſe: vt ipſæ euaſerint exolutæ, & generẽt ſanguinem ſemicoctum, & eum facile per infirmitatem
impartiantur, vel vt alienum excernant. poteſtq; ex verbo/laborarunt/ſignificare communiter
fuiſſe affectas, renibus ipſis nequaquã affectis, ſed venis patientibus ſolum. Quale autem ſit ma-
lum, ex eiuſcemodi expoſitiõe haud indicatur. Atqui apertum eſt quòd neq; Hippocrates, neq;
Polybus dixiſſent οὐρήματα. i. mictus, quando ſanè dicere potuerint. Quibuſcunq; autem οὖρα. i.
vrinæ, ſolum ſunt cruentę. & Hippocrates quidem eum ad modum frequẽter vrinas ſcribat, nul
libi οὔρημα. i. mictum literis mandauit. Quin & alia multa eorum, quæ fuere aſcripta, clare oſten
dunt, quòd neq; Hippocratis neq; Polybi eſſent.

Quibuſcunq; autem in mictu craſſo carunculæ ſimul prodeunt capillorum ſpeciem referẽtes, has ſcire oportet à re-
nibus prodire, {atq; ab articuloſis.} 20.

H

Hac parte aphoriſmum hunc peruertit. Quibuſcũq; in vrina craſſa carunculæ paruæ, vel ſicut
capilli prodeunt ſimul, ijs à renibus excernuntur.

Quibuſcunq; autem in puris urinis aliàs atq; aliàs furfures in mictu efferuntur, ijs ueſica ſcabie laborat. 21.

Rurſum & hoc loco peruertit aphoriſmum illũ. Quibuſcũq; in vrina craſſa furfureum quid-
dam ſimul prodit, ijs veſica ſcabie laborat.

Febriũ pars maxima fit à bile: ipſarum aũt ſpecies quatuor ſunt citra eas quæ ab occultis doloribus fiunt. Nomina
aũt ipſarum ſunt, continua, & quotidiana, & tertiana, & quartana. continua igitur appellata, fit à quãmulta et ſin
ceriſſima bile, & exactiſſime in minimo temporis ſpatio indicatur. corpus enim nullo tpe perfrigeratũ celeriter liquat,
ueluti quod admodũ incaleſcat. Verũ quotidiana præter cõtinuam fit à maxima bilis quãtitate, & citiſſime inter cæ
teras amouetur, ſed longior eſt continua, quoniam à minori bile excitatur: & quoniam corpus quietem habet, ſed in
continua haudquaquam, Atqui tertiana diuturnior eſt quotidiana, & generatur à minori bile. quanto uero cor-
pus diutius in tertiana quàm in quotidiana conquieſcit, tanto hæc febris diuturnior eſt quotidiana. Cæterum quar-
tanæ ad proportionem diuturniores ſunt quàm tetianæ: quanto minus bilis ſunt ſortitæ, à qua ſuggeritur calor,

& refrigerij

A *& refrigerij corporis amplius habent.immodicū uero hoc ipſis ab atra bile acceſſit,& quòd difficile abſoluatur. Om-*
nium.n.quæ in corpore ſunt,bilis atra eſt maxime glutinoſa,ac diutiſſime immoratur.Quòd uero quartanæ febres par
ticipes ſint melancholici ſucci,inde ſcire poſſes,quòd homines autūno maxime à quartanis febribus capiuntur, & in
ætate inter uigeſimum quintum,& quintū & quadrageſimum annum.Ipſa uero hæc ætas omnium maxime ætatum
occupatur ab atra bile,nec nō tēpeſtatū omniū maxime autūnalis.Scire aūt oportet,ꝙ quicunq; citra hanc tēpeſtatē
atq; ætatē à quartana febre fuerint occupati,ij minime diu febre laborabūt,mō ne hō alio quodā mō delinquat. 22.

Multi ſanè expoſitores,ī quorū numero eſt Sabinus, ſic nobis affecti eſſe videntur, atq; is ho-
mo,qui interim dū aqua inter cutem laborat,conducere arbitrat̃, vt eximius medicus ipſius redi
uiam ſanet:Duorū.n.alterum ē neceſſum,vel ꝙ hic ignoret quo mō nulla non parte ęgrotet: vel
ꝙ opinatus ſit curatione non egere.Ad eundem igitur modū ēt expoſitores,eſt opinandum, vel
aīæ oculis cęcutire,vel ſanè cenſere exigua errata aliqua curatiōe egere, ingētia aūt nihil opis ex-
poſtulare.ij enim veluti ab alto ſomno experrecti nouerūt,ꝙ id quod dicitur in præſenti oratio-
ne,Hippocrati aduerſatur,cū in ipſa affirmet̃ quotidianam tertianę eſſe breuiorē:& aperte Hip-
pocrates in primo de paſſim graſſantibus morbis & in aphoriſmis enuntiarit tertianā celerrime
B iudicari.Quo circa inquiunt librū Hippocratis non eſſe, Quippe ꝙ & falſum dicat, & diuerſum
ab ijs quæ alibi Hippocrates ſcripſit.Si.n.eum qui hæc interea circūſcripſit,in hoc vno mentiri et
Hippocrati aduerſari depręhēderunt,ſimiles ei vident̃,qui rediuiam videt,atqui corpus vniuer-
ſum male affectū non videt.Si qdem ꝗ quotidianā tertiana lōgiorē eſſe ignorat, indicat ſe ipſum
ne artis qdē opera extremo digito attigiſſe. Verū is qdem non ex impudenti quadā infirmitate
mendaciū finxit,ſed motus uериſimili ratione,ac p̃ſertim quorūdam veterū auctoritate,in quorū
numero eſt Plato.Opinatus.n. eſt febres continuas ab ignis exuberātia excitari,verum ab aeris
quotidianas,& tertianas qdem ab aquæ,quartanas aūt ab exceſſu terrę.Qn̄quidem Platonis ora
» tio ſic ad verbum habet.Corpus.n.in primis quod ab ignis exceſſu male habet,incendia cōtinua
» & febres facit: quod vero ex aeris quotidianas:verum ex aquæ, tertianas,quippe ꝙ ignauius ſit
» aere & igne.quartū vero quod ab exuberantia terræ,ignauiſſimū horū, in quadruplicibus tēpo-
» rū circuitibus expurgatū,quartanā efficiēs febrem,vix liberat̃.Si igitur Plato, īquit ignauiſſimū
elementū,quod & firmiſſimū eſt,& ad motū minime cōparatum, ī quadruplicibus temporū cir-
cuitibus expurgari,veriſimile eſt,& alia ad eandē proportionē mutuo inuicē differre, vt faciunt
qdem:& quod conſequens eſt terreo elemēto(aqua vero id eſſe poſſet)circuitū facere deinceps
C quartanæ conſequentē:rurſum vero id qđ huic conſequēter hæret(id vero eſt aer)facere quo-
tidianam:quod vero citatiſſimū eſt(id vero ꝙ ignis ſit,neminē latet) facere continuā febrē. Sed
hoc ſermone is veriſimilior eſt,qui generationis harū cauſam calido per naturā elemēto, hoc eſt
igni,aſcribit.Par.n.non eſt,vt calidiſſimus affectus à frigido elemento in corpore dominium ha-
benti generetur.At qui par eſt quidem,vt à dominio calidi elementi calidus affectus fiat.Mutuo
aūt differunt febres ſuis ipſorū differentijs,quas conuenit quantitati cauſæ acceptas ferre. hoc ve
ro ſi cōcedemus,maxime qdē continua & calidiſſima febris à maxima ignis copia fiet.Quę vero
ſecūdo loco eſt ſita,habet ſ̃m locū penes quātitatē,tertiū aūt tertiana,quartana aūt quartū.& ipſę
conſequēter iuxta ordinē cauſarum abſoluent̃. Citiſſimæ qdē, quę calidiſſimæ ſunt febris:quoti-
dianæ aūt penes tp̃s ſecūdo loco ſtatuētur, & tertio tertianæ, & quartanæ quarto. Quā obrē hæc
quidem pp veriſimilitudinē recte expoſita fuerūt: Sed rerū euentus arguit rationē. Verū in de-
ſcripta venarū ſectione,is qui ipſam compoſuit,nihil veriſimilitudinis hn̄s quod afferre poſſit,vi
det̃ non in vno mentitus fuiſſe,vel duobus,tribus'ue, ſed in admodū multis:pręter hoc ꝙ ne vnū
quidem inter ipſa vel fortuito dixerit,in quo veritas contineat̃.Eſt igitur mirandū ꝙ nihil in illis
ſuccēſuerint ei,qui poſt librū De hominis natura,omnia ad hūc vſq; locū ſcripſit:nunc aūt ſuccen
D ſent,et ob hoc ipſum opinio eſt,librū haud amplius Hippocratis eſſe. Sed & ob id ēt nunc aliquis
Sabinū & ꝗ̄multos interpretes admirari poſſet: ꝙ cum ī laudibus oīum præſcriptorū perpetuo
verſarent̃,hominem hoc qdē mirabili modo explicuiſſe,hoc aūt ēt fœliciter, & hoc diuine: Nūc
per vnicā contradictionē illorū oīum repente obliti,librū non amplius eſſe Hippocratis opinen
tur,ſed ad Polybum traducant:tanquam ipſi qdem aphoriſmos legerint, & primū de paſſim graſ
ſantibus morbis,Polybus aūt haudquaq;.quem fieri nequit,non ſępius ab ipſo De febrium diffe
rentijs audiuiſſe,cum Hippocratis diſcipulus eſſet:ac non raro quidem,libros ipſius lectitaſſe, &
adhuc in languentibus ſpectaſſe tertianā celeris iudicij eſſe,tardi aūt quotidianā.Non enim Poly
bus vnus erat ex vatibus Alexandrinis,qui tametſi neminē vnq; languentē inſpexiſſent, cum di
ſcipulis verſabantur,nihil integrū quod vel ēt rudes aperte in ęgrotantibus apparens intuerent̃,
aſſerētes. Quāobrē qui hæc ſcripſit,vel ſanè hic ſophiſtes erat, vel homo neq;.Nāq; mendaciū vi
detur aſcripſiſſe,vt ſenem conuitio notaret. Quòd vero is qui hæc aſcripſit,ex recentioribus ſit,
indicio eſt & vox συνόχου.i.febris continuæ :qn̄ neq; vllibi Hippocrates neq; veterum vllus fe-
brē continuam, σύνοχον appellauit,ſicut neq; lotia οὐρήματα. i. mictus. Sed hæ voces ſunt iunio-
rum,qui veterū dictiones ignorarint. Omiſſis igitur tandē adſcititijs ijſce, ad librum De victus
ratione ſanorum tranſeamus,quem ſanè Polybi eſſę affirmant.

Galeno

A

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE INCANTATIONE, ADIVRATIONE, ET SVSPENSIONE.

B

QVæsisti fili cariſſime de incantatione, adiuratione, & ſuſpenſione, ſi
qua poſſunt prodeſſe, & ſi inuenerim ĩ libris Gręcorum hoc, & qua-
liter in libris Indorum eſt inuenire: Cui quæſtioni compendioſe in
hac epiſtola conor reſpondere. Omnes inquam antiqui in hoc viden
tur eſſe concordati, corporis complexionem animæ ſequi virtutem:
quæ virtus ſi ſit æqualiter temperata, actio quoq; corporis erit perfe-
cta. vnde quia virtutes actionis animæ, in pueris, ſenibus, & mulieri-
bus imperfectæ plurimum eſſe videntur: complexio quoq; corporis
eorum imperfecta eſſe probatur. & hæc imperfectio ſimiliter contin
git habitatoribus intemperatæ regionis, vtpote caliditatis Æthiopię,
& frigiditatis Scythiæ. Inde Plato inquit. Quando mens humana rem amat aliquam, licet natu-
raliter non iuuatiuam, ſibi eam prodeſſe certificat: ex ſola autem mentis intentione, corpus res il G
la iuuat, verbigratia ſiquis incantationem ſibi prodeſſe confidat, qualiſcũq; ſit, eum tñ iuuat. Si.n.
vt diximus, complexio corporis virtutem ſequitur animæ, neceſſe eſt rem taliter ſe habere. quod
certificatur: quia ex timore, triſtitia, lætitia, ſtupore, non ſolum corpus in colore mutatur, ſed etiã
in multis alijs rebus, vt ventris ſolutione, ſiue conſtipatione, vel nimia defectiõe. Ego autem vi-
di iſta, ſanitatis diuturnarum paſſionum fuiſſe cauſas, maxime illarum quę corruptiones ſunt mẽ
tium. In ſanis autem fuere infirmitatis cauſæ hæc eadem. Vnde Socrates, Incantationes, inquit,
verba ſunt decipientia rationales animas ſecundum ſpei inceptionem, aut ſecundum timoris in-
ciſionem. Indi autem medici tantum confidunt incantationem ſiue adiurationem iuuare: Grę
ci vero antiqui medici intendunt his in animam erroneam perfectionem ſuam reuocare, qua re-
uocata neceſſe eſt vt corpus reuocetur ab ipſa, cum complexionem corporis virtutem animæ cõ
ſtet ſequi. Vnde Galenus ſuper libro Hippocratis De humoribus, Siquis, inquit, dixerit humo-
res corporis mutatos immutare actionem animæ, vt animæ actio mutata mutat eoſdem, non mẽ
titur. quod certificatur, quia quando complexio cholerica dominatur, fit inde iracũdus: & econ-
tra in ſæpe iraſcentibus, cholera rubea augmentatur. neceſſe eſt enim complexionem animæ cor
poris complexionem imitari, & corporis animæ. Iterum inquit Galenus, Intellectus & ſcientia H
in anima ex complexione augmentatur cholerica: continentia & ſtudioſitas, ex melancholica:
deambulatio vero & delectatio, ex complexione ſanguinea: phlegma nihil adiuuat virtutem ani
mæ niſi in prima guſtatorum mutatione. Conſtat ergo, quòd ſi medicus animæ complexionem
quoq; adiuuerit, incantatione, ſiue ſuſpenſione, corporis complexionem ad vitã perducit. Si aũt
his conueniens adiungit medicina, corpus incantatione animæ adiuuat. quibus coniũctis neceſ-
ſe eſt ſanitatem vtriuſq; citius conſequi. Item inqt Galenus, Sunt homines læti naturaliter, & de-
litioſi, qui qñ infirmant, ſanos eos ſubito futuros confirmet medicus, & eorũ diætam cum exerci
tijs reuocet: quorũ ſpes, ſanitatis eſt cauſa. Sũt & alij è contrario, natura triſtes, & vnde triſtentur
& anguſtiẽtur, eorum animis ſemper cogitantes: quorum cogitationes oportet fallere medicũ,
& lætificante intentione mutare animas eorũ. Sed neq; excedere debet lætificãdi modũ, ne pro-
miſſionũ magnitudine negligat ſe medicandus. Memini enim quendã noſtræ terræ nobiliſſimũ
murmuraſſe ſe eſſe ligatũ ne cũ mulieribus coiret, quem adiui falſificando intentionem ſuam, &
hoc magnis ingenijs: ſed tamen nunquam reuocare potui, propter quod certificare & confirma-
re incepi quod ipſe prius intendebat, deinde adducens ſibi librũ Cleopatræ, quem fecerat de fœ-
minarum formanda ſpecioſitate, legi locum, vbi dixit taliter, Ligatus fel coruinum accipiat mi-

A stum cum sesami oleo, quo vngens totum corpus: adiuuabitur: Iste autem audiens, confisus libri verbis, sic fecit, citoq; conualuit, & augmentata est concupiscentia coeundi. Ego quoq; in antiquorum libris multis legi suspensa collo suffragari cum proprietate, non ex natura sui, quod nõ nego posse fieri propter confortationem mentis, vt dixi: de quibus cum sint multa, pauca tibi tangere disposui. Aristoteles in libro de lapidibus, Suspendens Smaragdum collo, aut portans ipsum in digito, defendit à casu epilepsiæ suspecto: vnde semper mandamus nobilibus, vt è collo filiorum suorum suspendatur: ne in hanc infirmitatem incidant. Item, quodlibet genus Hyacinthorum suspendens collo, siue habens in digito, si intret regionem pestiferam, nõ læditur, sed potius in mentibus hominum honoratur, & à maioribus petitiones eius complentur. Item, Sardam.xx.granorum hordei pondus portans è collo, seu in digito, nõ videbit terribilia in somno. Item, Corneolam è collo portans, siue in digito, mitigat iram in contentione: cuius autem color est sicut lotura carnis, sanguinis fluxum cuiuslibet membri stringit, maxime in fœminis. Onyx suspensus vel digito portatus augmentat in somno terribilia, & tristitiam, & inter homines contentiosa, in pueris autem suspensus saliuam oris auget. Galenus ait, Stercora luporum ossa comedentium si in ventribus ilia dolentium, vel è collo patientium suspensa fuerint, statim
B dolorem mitigant: aliquando & in coxis suspenduntur, & cum fune laneo ligantur, illius, scilicet ouis quæ à lupis comesta est, sicq; melius iuuabuntur & fortius. ꝙ si filum non inueniatur, cum corrigia ceruina ligantur. Idem Galenus in vas argentum posuit cuius, quantitas fabæ fuit, & in coxis suspendit, & multum profuit: hoc autem dixit in libro de simplici medicina. In libro autem eodem ait, Si Viperæ suffocatæ collum cum filio lineo suffocandi è collo suspenderis, absoluitur à suffocatione sua. & multum valet apostematibus fauciũ. Dioscorides ait, Dentes canini canis rabiosi quando hominem momorderit, in frusto corij ligati, & armo suspensi, defendunt à morsibus canis rabiosi. Idem, Pullis hirundineis paruis in augmento lunæ acceptis, & primogenitis, si fuerint in ventre scissi, duos lapides inuenies, vnum vnius coloris, & alterum diuersi & oppositi: quos si ligaueris in corio vituli antequam terram tetigerint, et è collo siue armo suspenderis, epilepticis valet, & aliquando persanant. Quidam medici suspendunt è collo radices herbæ Acetosæ, ꝓpter scrofulas, & valent: Alij suspendunt radices Arnaglossæ propter easdem, & dissoluuntur. Auricularis digitus abortiui si è mulieris collo suspendatur, non concipit dum collo habebit. Hyoscyamus cum lacte caballino temperatus & corio ceruino impositus & suspensus è collo mulieris, concipere non permittit, dum in collo erit. Quidam dicunt
C mulierem ranam accipientem & os eius aperientem, terq; ibi inspuentẽ, non concipere illo anno. Alij oculum hirci ligant radici sampsuchi in horto, & irrigant cum vrina rufi tauri vespere: mane autem extracta radix ligatur cum eodem oculo in armo, libidinem augmentat. Galenus inquit, lapis Coralli multum valet ad passionem stomachi, si suspẽsus fuerit super stomachũ, vel è collo patientis. Dioscorides, semen Croci hortensis ad scorpionis morsum valet in manu tentum, vel è collo suspensum: simile facit radix Lauri: idem etiam Iris agit. Alij dicunt radices Asparagi siccæ super dentes ligatæ, trahunt sine dolore. Item pedes Leporis & renes dextro armo ligati canes latrare non permittunt: similiter iecur facit canis, nisi coloris eius generis fuerit, cuius iecur fuit. Indi dicunt stercus Elephantinum cum melle mistum, & in vulua mulieris impositum, nunquam permittit concipere: testatur hoc, quia arbori suspensum non permittit fructificare. Aaron dixit, stercus Elephantis cum lacte caballino mistum & corio ceruino ligatũ, & vmbilico mulieris suspensum, non permittit concipere. Quidam medici dicunt pedem testudinis dextrum pedi podagrici dextro suspensum iuuare, sinistro sinistrum: idem & ĩ manibus. Item radix Pæoniæ è collo suspensa pueris valet epilepticis: similiter pyrethrum: idem facit pilus ex toto nigri canis. Nos autem hæc ex libris antiquorum excerpsimus, vt mens tua in in-
D cantatione, adiuratione, & suspensione non refragetur amplius. Sed omnia si ex libris antiquorũ philosophorum extrahamus, librum protendemus. Atqui voluntatem nostram hactenus exhibuimus. Hæc autem ego non tentaui: Sed nec etiam neganda sunt mihi, quia si non viderimus Magnetem sibi ferrum trahentem, non certificamur, nec credimus: similiter quòd Plumbum rũpit adamantem, quod ferrum non facit: & lapis, qui vocatur Nitrum, foco incenditur: Piscis autem quidam marinus se capientis sensum aufert: quę omnia si à nobis non videantur, non credũtur, sed tentata certificant. Et forsitan itidem se habent dicta ab antiquis. Quorũ enim actio ex proprietate est, rationibus vnde sit comprehendi non potest: rationibus autem tantum comprehenduntur quę sensibus subministrantur. Aliquando ergo quædam substantiæ habent proprietatem ratione incõprehensibilem propter sui subtilitatem, sensibus non subministratam propter magnam sui altitudinem.

GALENI DE OCVLIS A DEMETRIO TRANSLATVS, NVPER A VARIIS MENDIS EXPVRGATVS.

Quòd oculorum, & partium eorum, & operationum notitia est necessaria uolenti curare oculos: & ꝙ cryſtallinus est pars principalis oculi, cui cæteræ ſubſeruiunt. CAP. I.

OPortet medicum oculorum curam habere volentem, prius eorum naturam optime cognoſcere: Vnūquodq; enim mēbrum infirmū ideo curatur, vt ad naturam ſuæ propriæ ſanitatis conuertatur. Sed ſcientia naturæ membri, & vniuſcuiuſq; compoſiti, non poteſt comprehendi niſi partes totius noſcantur. Qui igitur oculorum naturam ſcire deſiderat, primo omnes partes quibus conſtructi ſunt intelligat: noſcatq; operationem cuiuſq; partis, & quæ fuerit illius neceſſitas, & quo modo quæcunq; pars illa componatur. vnde de difficilioribus dicamus. Sciamus itaq; ꝙ omne membrum compoſitū habet propriam actionem propter quam factum fuit, quam actionem cum vna ſuarum partium operatur, cæterę vero illi operanti miniſtrant. Sic & de oculis eſt, qui cum è multis partibus diuerſis compoſiti ſint: viſus tamen proprie fit ab vna ſuarum partium, id eſt humore qui dicitur cryſtallinus. Cæteri vero humores, atq; panniculi ſunt propter iuuamentum ipſius, quod explanabimus, cum de omnibus diſputabimus. G

De colore, figura, & ſitu humoris cryſtallini, vitrei & albuginei, Et de tribus tunicis quæ ſunt poſt uitreum, Et de tribus quæ ſunt ante albugineum, Et de tela aranea. CAP. 2.

Cryſtallinus eſt humor albus, ſplendidus, lucidus, non omnino rotundus, ſed aliquantulū planus, qui locatus eſt in medio oculorū. Albus eſt & ſplendidus, vt cito varios colores recipiat, qa album & ſplendidum corpus cito & velociter coloribus opponitur, ſicut in claro vitro fieri patet. Rotundus, ne cito patiatur, quia omnis forma rotunda nō cito patitur, quia angulis caret. Parum latus, vt lumen ſumere poſſit: Si enim rotundus eſſet exquiſite, lumen non cito ſumere poſſet, quia in loco vno ſtabilis non eſſet. In medio locatus, vt cæteræ partes ſibi miniſtrēt: quædam, quibus defenditur: quædam, quibus adiuuatur: vnde neceſſario in medio ſibi miniſtrantium fuit. Q; autem ī eo ſit viſus, teſtatur id qd' videmus in cataractis. aqua enim cum inter cryſtallinum et corneam ſteterit, vt non poſſit ſpecies præ aqua ad cryſtallinum tranſire, lumen amputat viſuale: ſed aqua ablata, lumen reparatur. Cryſtallinus autem in medio duorum locatur humorum, quorum vnus retro eſt, qui dicitur hyelinos. i. vitreus, quaſi vt vitrum lucidus. Alter vero eſt, qui eſt quaſi albumen oui, & dicitur albugineus. Poſt vitreum ſunt tres panniculi, quorum primus vitreum circundat, quaſi rete, inde & retina dicitur. Poſt hunc eſt alius, ſimilis ſecundinæ, & dicitur ſecundina. Iuxta quem eſt tertius, qui oſſa cōtangit, durus & ſolidus: vnde & ſcliros vocatur. Ante albugineum ſunt tres panniculi, quorum vnus albugineo coniungitur, eūq; circundat, qui eſt quaſi vuea, eiuſq; color nigredini pertinet, vnde vocant eum rhagoida, id eſt vueam. Ante hunc eſt alter cornu ſimilis, vnde ceratoidis, id eſt cornea, dicitur. Iuxta hunc eſt alius, qui penitus non circundat ſicut alij, ſed eos intra ſe iungit, vnde coniunctiua dicitur, quia ſi cornea ab ea operiretur, ſpiritus eam perforare non poſſet. Inter cryſtallinum & albugineum eſt tela aranea. Sed nunc videamus examen vniuſcuiuſq; ipſorum, Et primo de vitreo tribuſq; panniculis poſt eum exiſtentibus. H

Quòd cryſtallinus uitreo nutritur, Et ꝙ nerui optici ſoli concaui & de cerebro ueniunt tecti dura & pia matre ad loca oculorum, Et de tribus tunicis quæ ſunt poſt uitreum. CAP. 3.

Dicamus igitur ita, Omne membrū neceſſariū eſt vt habeat cibum, quo reſtauretur id quod calore

A calore naturali & accidentali intus & extra dissoluit. Cibus vero membro conueniens est, quem sibi membrũ bene assimulat. Crystallino ergo cibus est sic necessarius, vt ipse sit albissimus, & clarissimus: & hoc cũ sanguinem in sui naturam sumere non possit, necessario vitreum habuit mediantem, qui medius est inter naturam sanguinis & crystallini. Albior enim sanguine est, & minus albus quàm crystallinus: hic autem vitreus humor est de sanguine ĩ venis subtilibus & arterijs digesto: vnde mutatus est à suo colore in speciem vitri. Ipsæ enim venæ & arteriæ sunt de retina, quæ procedit à subtilibus cerebri panniculis, neruum per quem spiritus ducitur circundãtibus, q neruus cõcauus est: quod planius dicemus vt pateat. Natura enim à cerebro sensum & voluntarium motũ omnibus tribuens membris per neruos mediantes, duos neruos à cerebro prodeuntes, ad oculos mittit, quorum vnus durus est, vnde fit motus, alter mollis & concauus: neq; præter ipsum in toto corpore concauus alius est: quod ideo fuit, vt animatus spũs visum faciens, per eum duceretur. Cerebrum vero duobus panniculis est opertum, vno subtili & molli, altero duro & crasso: subtilis autem secũdinę assimulatur, quia venas & arterias habet, qui cerebro prodest, quia nutrit & defendit eum cum suis arterijs & venis: crassus vero defendit solummodo ab ossibus capitis appropinquantibus ei. Omnes autem nerui à cerebro procedentes, istis panniculis sunt operti, donec à capitis ossibus egrediantur: similiter nerui ad oculos venientes, his duobus panniculis circundantur: vnde molli panniculo concauus neruus circũtegitur, & extenditur in modum telæ cum suis venis. Est autem rete vitreũ humorem cooperiens: Vitreus autem humor medium crystallinum comprehendit: Retina venis & arterijs ad vitreum portat cibum, & cum suis neruis sensum & spiritum visibilem ad crystallinum ducit. Subtilis autem panniculus q secundina dicitur, quo neruus circuntegitur, cum alio qui retina dicitur, coniunctus est illi secundo loco crystallino iunctus est, cui secundina præstat auxiliũ, quia suis venis & arterijs nutrimentum portat ad retinam, & defendit eam ne rumpatur. Durus autem panniculus subtili coniungitur, cumq; circũdat, qui ad hoc valet oculis, ꝙ eos ab osse defendit in quo locati sunt, ne eis sua duritie noceat, & est quasi ligamentum oculorum. Sufficiant hæc de tribus humoribus, & tribus panniculis post crystallinum existentibus.

B

De tribus tunicis ante crystallinum iunctis eis quæ sunt post ipsum: Deq; iuuamentis earum & albuginei humoris: Et de coniunctiua, & musculis qui mouent oculos & palpebram, & sustinent neruos opticos. CAP. 4.

Panniculi vero tres ante crystallinum existentes taliter sunt. Diximus enim pãniculos cooperire cerebrum, neruosq; ad oculos venientes circundare: sed tamen in oculis existentes diuidun tur, & faciunt duos: vterq; tamen ad medium crystallini iũgitur in loco qui dicitur iris. Super pupilla est panniculus cornea, qui à duro panno cerebrum cooperiente procedit, & panniculus qui vuea dicitur, & ab illo quem secundinam dicunt procedit, qui, vt diximus, iungitur duro, qui cooperit, vt dictum est, secundinam. Panniculus vero exterior, id est coniũctiua, super corneam procedit. Cornea vero ad hęc necessaria est vt crystallinum defendat, ne ab exterioribus, quia durus panniculus est, patiatur. Hæc autem subtilissima, alba, & dura est: subtilis & alba, vt cito spiritus eam penetrare possit: dura, ne propter subtilitatem cito rumperetur. Vuea tribus de caussis necessaria est: vna, vt corneam nutriat, quæ venas vnde nutriatur habere nequit: alia vero, vt media sit inter corneam & crystallinum, ne cornea duritie sua noceat crystallino: tertia, vt coadunet lumen suo colore nigredini pertinente. Omne enim lucidum, lumen dispergit, nigrum vero coadunat. Vuea ergo multitudinem venarum habuit & arteriarum, vt corneam nutriat: Mollis fuit, ne crystallino inferret nocumentum. Proprios habet villos in quibus aqua coadunatur in cataracta. Lenis autem exterius est, ne cornea sibi noceat. Color eius est sicut color cœli, vt lumen sicut diximus coadunet. In medio eius foramen est, per quod lumen ingreditur: & intrinsecus plena est humore qui dicitur albugineus, vt faciat crystallinum à cornea distare. Albugineus alterius iuuaminis est, quia crystallinum defendit, ne ab exteriori aere desiccetur: & humectat vueam, ne noceat crystallino. Sed inter crystallinum & albugineũ quidam est panniculus tenuissimus, sicut cortex tenuissimus cepæ, vel araneæ tela, qui medium operit crystallinum, vt eum ab vuea defendat. Ideoq; quidam medici dixerunt oculorum panniculos septem esse, dixerunt alij sex, alij quinq;, qdam quatuor, qdam tres, nõnulli duos, quorũ discordia non erat in re. Dicentes enim septẽ, cõputabant retinam, secũdinam, scliron, araneam, vueam, corneam, coniũctiuam. Qui enim sex, retinam non esse pãniculũ dicebant, asserentes defensoriũ panniculũ quoddam esse, retinam potius nutrire, ꝙ custodire. Sed qui qnq; autumabãt, araneam non pãniculũ, sed crystallini partem esse dicebant, neq; coniũctiuam. Dicentes aũt quatuor, contendebant cõiũctiuã non esse pãniculũ, sed ligamentũ oculorũ, neq; retinã nec araneam telam. Tres esse dicentes, vueam & secũdinam vnũ esse dicebãt panniculũ, quia vuea à secũdina procedit: retinam quoq; & araneam vnũ panniculũ: item scliron & corneam vnũ pãniculũ. Qui duos dixerũt, scliron & corneam vnũ intendebant: & secũdinam & corneam vnũ: retinam vero & araneam & coniunctiuam non esse panniculos. Intentio ergo antiquorum erat vna. Nunc de coniunctiua dicamus de qua hucusque tacuimus. Sciendum ergo lacertos oculis esse necessarios,

C

D

cessarios, quibus possent moueri, & visibilibus rebus opponi. Ideoq; septem habẽt lacertos, quorum vnus mouet oculos erga nares, alter versus tempora, tertius sursum, quartus deorsum, quintus firmat & corroborat neruum vnde visus procedit: duo alij alligant coniũctiuã ne vsq; ad corneam tendat, & operiũt lacertos ibi existentes in angulis oculorũ. Tres iterum superiores palpebras mouent, vnus superius & duo inferius: inferiores vero palpebrę nullum habent motum. E

PARTICVLA *secunda est de ortu neruorum sensus à cerebro. Et triplici specie regitiuæ uirtutis, Et de neruis opticis & ipsorum coniunctione, & spiritibus uisiuis, Et de modo quo fit uisio. Cuius sex sunt capita.*

Quòd omnes sensus à cerebro procedunt, & ab ipso prodeunt septem paria neruorum, cæteri uero nerui à spinali medulla. CAP. I.

NEcesse est qui naturam oculorum vult scire, prius cerebri naturam optime cognoscat. Visus enim ab eo procedit, & superior eius actio ad eum conuertitur. Cerebrũ autẽ frigidius & humidius cæteris mẽbris est, quod postea explanabimus. Initiũ enim est sensus & voluntarij motus ac regitiuæ virtutis. Nullũ enim aliud membrũ hac actiõe fungitur, sed cerebrũ. His enim modis operatur, vel per se, vel per viam adiuuantis, instrumento adiuuante sensum agit & motũ voluntarium. Instrumenta sunt nerui, qui duobus sunt modis, quidam à cerebro, quidam à spinali medulla procedũt: medulla spinalis tñ de cerebro est, vnde cerebrũ fundamentũ neruorũ est omniũ. Sed duris neruis voluntarius motus efficitur: dũ nerui cũ lacertis componuntur. Lacerti enim de neruis sunt & carne & ligamento compositi, & ligamenta ab ossibus procedũt. Molles nerui quinq; sensus faciunt. Quibus omnibus subtilior & acutior est visus, qui sensus igneus est, & igneam habet naturam. i. splendorem & ruborem: lumen igneæ est naturæ, quia cum coadunatur intus, ignis ex eo succenditur. Post visum est auditus, post quẽ olfactus, post olfactum, gustus: q qdem quia sentit quod est aquosum, aquæ pertinet. Sapor enim q sentitur nihil aliud est q̃ aqua alicuius corporis siccitati admista calore operante: proinde antiqui saporem vocauerũt chymũ. i. liquorem. Cæteris sensibus tactus crassior est, qui quidem sentit quod terreum est, & terræ pertinet. i. durũ, molle, calidũ, frigidum, & siccũ, & quæ ex his procedũt. Omnes autem nerui sensum habent tactus, sed non voluntariũ motum, vt diximus: quia duri nerui tantũ voluntario motu fungũtur: sed molles duris sunt sensibiliores: procedũt vero duri plus à spinali medulla. A cerebro autem procedunt septem paria neruorum: quorum primum & secundũ par ad oculos veniunt: Vnum est concauũ per quem sensus visus fit. i. per quem animatus spiritus visum dans ad oculos tendit: Secundum par oculi lacertos & palpebras mouet. Tertium ad linguam tendit dãs ei sensum saporum. Quartum ad palatum deuenit vbi gustus sensum facit. Quintum ad aures accedit sensum auditus faciens. Sextum ad viscera descendit, & per ea diuiditur, dans eis tactum. Septimum mouet lacertos linguæ. Cæteri quibus mouentur manus, pectus, pedes, dorsum, & caput de spinali medulla procedũt. Sic cerebrũ cum instrumento. i. neruis, motum agit & sensum. F G

De trina actione uirtutis regitiuæ & de animali spiritu, & natura cerebri. CAP. 2.

Regitiua vero actio per se solum tribus modis est, phantasia in fronte, ratio in medio, memoria in puppi. Cerebrum habet quatuor concauitates quæ dicuntur ventriculi, duæ sunt in prora, tertia in puppi, quarta inter proram & puppim, in qbus semper est animatus spiritus, quo actus, vt diximus, fit. Spiritus autem animatus, de vitali fit: vitalis i corde generatur & nascitur. A corde enim duæ venæ ad cerebrum ascendunt, quæ subtus cerebrum venientes, multis diuiduntur modis, & protelatę faciunt quasi rete, per quas spiritus vitalis à corde ad cerebrum ductus, in illo reti moratur, quousq; mundificetur, & subtilietur. purificatus deinde ad medium vẽtriculum cerebri tendit, ibiq; aliquantulum permanens subtiliatur, postea ad puppis vadit vẽtriculum. Sed via quæ est à medio ad puppim non est aperta: habet enim portam, in qua quoddam obstaculum est, cuius forma est sicut pinea, quam anatomici Vermem vocant: sed fermè semper clauditur. Vnde cum spiritus qui est in puppi, fuerit motus: fit memoria: cum is qui est in medio, fit intellectus & ratio: cum ille qui est in prioribus, fit sensus communis & phantasia. Hæc est dispositio cerebri, suæq; actionis. Cerebri autem natura frigida est & humida. Frigida duabus de causis: Vna propter multitudinem sui motus: quo fiunt memoria, intellectus, & imaginatio. Secunda, propter motionem quæ ab eo dirigitur: vnde fiunt sensus & voluntarius motus, ne causa suæ motionis calidissimum factum, incenderetur, & incensum consumeretur amplius. Si cerebrum calidũ esset, memoria instabilis esset: caput enim calidum, mobile est naturaliter, frigidum contra. Memoriæ vero requies & stabilitas est necessaria, quod sic attestantur, quia calidum cerebrum habẽtes, instabiles, & mobiles sunt. Humiditas autem cerebri duabus de causis est necessaria: Vna, ne ex motu nimio desiccaretur: motus enim calorem facit, calor vero desiccat humiditatem: Alia, vt in eo velociter imaginatio formaretur, & cito sensum qui eam dirigit, suscipere posset, & velociter ad audita discernendum moueretur: rursus vt nerui ab eo procedentes molles essent. Impossibile est enim à duro, molle, vel à molli, durum generari: proinde prora mollior est puppi, quia de prora molles, de puppi, duri nerui procedunt, quibus motus voluntarius fit. H

De neruis opticis & eorum differentijs à cæteris neruis. CAP. 3.

Qui instrm visus optime scire desiderat, primum naturam vtriusq; nerui visibilis inuestiget, vt bene

A vt bene cognoſcat, quibus cum cæteris neruis cōicet, & quibus diſcrepet. Deinde de viſibili ſpi-
ritu perquirat, quatenus ſciat cū qbus ſpiritibus conueniat, & in quo diſcrepet: poſtremo de ipſo
viſu quo modo fit, quod in hoc capite planè deſcribam. Primum itaq; neruorum par, quod ſupra
diximus cū vtroq; cerebri pāniculo deſcēdere, & ſecum viſibilē ſpiritum ducere, cū cæteris ner-
uis ſenſum facientibus duobus modis conuenit: Vno, quia vt alij, à cerebri prora deſcendit: Alio,
quia & ipſe nobilis eſt, diſcrepat tñ ab eis, ſex modis. Primo, quia maior cæteris ē à cerebro & à
ſpinali medulla ꝓcedentibus: Magnus vero quia cōcauus eſt: ſi enim eſſet paruus, neceſſario ſub-
tilis eſſet, vnde cito frangibilis: Cuius cōcauitas neceſſario fuit larga, vt nullam pateretur obſtru-
ctionē, & ideo magnus fuit. Secundo, quia ſolus ſic cōcauus eſt, vt eius concauitas ſenſui oſtē-
datur; quæ concauitas protenditur vſq; ad locum in quo pāniculus oculorum qui rete dicitur, ſe
procreare incipit: quod facile ſenſui patet, ſi anatomia cernatur. Inchoat quoq; ipſa concauitas ab
vtroq; cerebri ventriculo, qui eſt in cerebri prora: in quo tamen loco concauitas videri non po-
teſt, quia ſubtiliſſima & anguſtiſſima eſt. Hoc foramen qui vult aſpicere, quærat in cerebro ma-
gnorum animalium in hora, qua occiduntur. Caueat tamē ne in æſtate, calido'ue tempore fiat: &
vtroſq; cerebri panniculos tangat caute, ne frangātur, & in fine illorum pāniculorum inueniet il
B lud neruorū par ab vtroq; ventriculo ꝓcedens: poteritq; videre qualiter ipſa concauitas ab ipſis
vētriculis inchoet. Tertio, quia vterq; viſibilis neruus, intrinſecus eſt molliſſimus, vt facile ſen
tire poſſit, extra aliquantulum durus, vt à paſſione ſit illæſus. Quarto, quia per hoc par neruo-
rum multo maior ſpiritus quantitas, ꝙ per oēs neruos ſenſum & motum voluntarium facientes
ducitur. in illis tñ non ſubſtantialiter, ſed ſola virtus eius per eos vehitur. per illud autē par, multa
ſpiritus eſſentiæ quantitas defertur. Oculi enim cum ſint nobiliſſimæ actionis, vadit ad eos mul-
tum de ſubſtantia ſpiritus, vſq; ad pāniculum qui dicitur vuea: hoc enim fuit neceſſarium ad ad-
iuuandum viſum. Quinto, quia cæteri nerui quanto ſunt à cerebro remotiores, tanto ſunt du-
riores, & à propria natura mutantur: iſte intrinſecus molliſſimus eſt, extrinſecus vero ſolidior, vt
mollities interior exteriori duritie tueatur, neqñ deſiccetur. Cuius mollitiem & ſi aliquantulum
inuenies indurari, tñ ad oculos veniens, in naturam, quam in cerebro exiſtens habuerat, conuer-
titur: in panniculo enim qui rete dicitur, mollis efficitur, ita vt in naturam cerebri procedat, fitq;
quaſi rete. Sexto quæ & laudabilior eius proprietas eſt: quia hoc par neruorum cum è prora
vtriuſq; ventriculi ſeparatum egrediatur, non recto itinere ſicut exierat, vadit: ſed per interiora
capitis torquetur, & ad oſſa narium veniens commiſcetur: ſic vt ipſorum vtraq; foramina fiant
C vnum ibidem. Iterum hi nerui ſeparantur, & recto itinere, vt egreſſi fuerant, vadūt, vnuſq; è de-
xtro ventriculo exiens, ad dextrum oculum tendit: alter de ſiniſtro prodiens ad ſiniſtrum perue-
nit, de quorum coniunctione & ſeparatione plures antiquorum diuerſe ſenſerunt.

De opinionibus circa cauſam coniunctionis neruorum opticorum, & de cauſa ob quam non unicus exiuit craſſus à medio primi uentriculi cerebri. CAP. 4.

Quidam hæc ideo fieri dicebant, vt ſi vnus læderetur, alius ſubueniret, alij eos ideo eſſe coniū-
ctos, quia omnis ſenſus ab vno fundamento procedit, quorum ſententia prorſus vana eſt. Natu-
ra enim tam optime, tam fortiter, membra compleuit, vt nullam timeant paſſionis occaſionem,
nec ſolum nerui viſum ferentes ab vno loco exeunt, ſed oēs ab eodem loco egrediuntur, neq; tñ
poſtea coniunguntur. Nōnulli ob hoc eos dicunt cōiungi, vt vnus ab alio confortetur: ſi enim ſe
parati eſſent, ꝑꝑ itineris longitudinem rumperentur, quod quidē non impoſſibile eſt, ſed tñ non
eſt via tam longa, vt in ea rumpi debeant. Alij ſic aiunt, quorum intētio vera eſt: ſpiritu viſibili ve
niente ad oculos, neceſſe eſt, vt vno oculo clauſo totus ſpiritus ad alium veniat. quod fieri nō poſ
ſet, niſi nerui prius ſeparati coniungerentur, & iterum ſepararent: quod huiuſmodi experimen-
tum teſtatur. Si aliquod corpus ſuper naſum ponatur, vtroq; oculo ad vidēdum directo, fit viſus
D debilior & obſcurior: ſed vno clauſo, fit viſus in altero fortior, ꝙ in vtroq; fuerat, & quod vtrique
cernere nequiuerant, vnus ſolus clariſſime aſpicit. hoc ideo, quia ſpiritus qui in vtroq; fuerat, ad
vnum conuertitur: altero enim clauſo, alterius pupilla clarior efficitur. Alij alio modo ſentiunt,
quorum ſententia eſt neceſſaria, niſi nerui ad oculos directi primum coniungerentur, & poſtea
ſepararentur, neceſſario res vna, dupla viſui appareret. cum enim res viſibilis videri non poſſit,
niſi viſu oculorum pupillas exeunte: ipſe aūt viſus per lineas rectas egrediat̄, & rē recto tramite
ante ſe percipiat, ſicut videmus radios ſolis ꝑ anguſtā cauitatem domū īgredi, & lineę ipſę, angu-
ſtæ ſunt in exordio ſui: deinde vero paulatim dilatant̄, fiatq; in vtroq; oculo quaſi quędam pineæ
forma neceſſe eſt, vt vterq; viſus lineatī directus, & in loco vbi eſt res vidēda cōiūctus, eā ęquali-
ter percutiat: deinde quouſq; ad pupillā perueniat, conuertatur neceſſe eſt, vt exordium vtriuſq;
à pupilla æqualiter egrediatur, & ꝑ vnā ſupficiē ambo ambulent. Duorum exordia ſunt in loco,
vbi vtriq; nerui coniūgunt̄, ibi vnus idemq; factus, & ſic ex vtraq; pupilla à ſuo loco egreſſus, vi-
dendam rē videt, eamq; ſicut eſt, comprehēdit: qm̄ ſi vna pupilla à ſuo loco inferius vel ſuperius
mutaret̄, res ſupiori pupilla viſa, ſuperius videret̄, ſicq; dupla appareret, ꝑꝑ quod oculis tria fue-
rūt neceſſaria. ſ. pupilla funditiua viſus, locus vbi vterq; cōiūgit̄ neruus, & rectę lineę, vt viſus re-
cte ꝑ eas trāſeat. Hæc ē cā quare nerui ad oculos veniētes prius cōiūgunt̄. Sed tñ qdā ſic obijciūt

Cum illos

Cum illos duos neruos necessarium sit coniungi:quare non statim vnus facti sunt,sed duo.Qui- E
bus est respondēdū,vnus ideo neruus nō fuit,quia à cerebri medio exire non potuit,maxime q̄a magnus est vterq;.Itē,magna quędā cōcauitas illic est, vbi palati foramina cerebro cōiungunt,p̄ quā cerebrū suā superfluitatē expellit.via ēt quę ad nares ducit,ibi cōstat.illa aūt cōcauitas,& hęc via, ibi esse nō posset,si neruus vnus ibi locaret. Nares.n.sunt in media facie, vñ nisi earū foramina cerebro opposita eēnt, olfactus nō eēt.Quia ergo cerebri loca rebus hisce cōprehēsa sunt,necesse fuit, vt nerui visum ferentes non ab vno loco egrederent, quos natura in vno loco coniunxit,vt idem foramen eos habere faceret:deinde,vt separatim ad vtrunq; oculum irent,seiunxit.

De animato spiritu,& uisibili,& quòd uisibilis spiritus substātialiter ad oculos peruenit,& aliorum sensuum organa solum perueniunt eorum spiritus irradiatiue. CAP. 5.

Visibilis,vt diximus,spūs de spiritu nascitur aīato,à vētriculis proræ cerebri procedens: ibiq; mūdificatur vt diximus,cū de cerebri natura disputauimus:qui spūs,spiritualiter est sensibilis,q̄a visus vnus ē sensibus,cæteris dignior & nobilior. Porrò ipse habet proprietatē, quā nullus aliorum sensuū habet. Aīalis siquidem spiritus in cerebri vētriculis existens, sensum & volūtarium mandat motum:virtus enim ipsius per neruos penetrat ad cætera mēbra, essentia vero in p̄prio F
permanet loco:sicut sol totū aerem illuminat,ipse tamen in vno loco stat. Sed ad oculos non solū virtus visibilis spiritus, sed ipse spiritus essentialiter dirigit,& tanta eius quantitas, quanta est necessaria,illuc adducitur,quod vtriusq; nerui cōcauitas attestatur.id ēt hoc testatur,quia vno oculo clauso,ad pupillā alterius tota virtus conuertitur causa neruorū coniunctorū: inde foramē pāniculi,qui dicitur vuea,prę multitudine spiritus necessario dilatatur:aperto vero oculo cum spūs ad eū reuertatur,foramē vueæ ad propriā redigitur mensuram. Hoc signo ēt,si obseruari possit, cognoscitur.Si vno oculo aqua clauso pupilla alterius dilatetur: spūs enim visibilis in eo esse demōstratur,vnde aqua quæ transitum eius obstruit,ablata,visus redditur.Si vero non dilatet,hoc ideo est,quia neruus per quē spiritus ducit,obstructus est. Vnde ēt cum cæteri nerui nullam habeāt concauitatē,quia virtus aīalis spūs non ipsemet essentialiter per eos ducit,oculorū nerui necessario cōcaui fuerunt,vt spūs substantialiter per ipsos transire possit.Cæteri aūt non sunt cōcaui,ne per corpus diuisi,et à suo fundamento remoti,leuiter rūperent,vel quia tanta spiritus quātitas sensui motui voluntario non est necessaria,quanta visui.Nullus enim sensus,præter visum, sentit sentiendam rem,nisi ei coniungatur:visus aūt pupillam egrediens longe remota sentit: vnde multa spiritus quantitas necessaria est:et ideo nerui necessario concaui facti sunt. G

De modo quo fit uisio. CAP. 6.

Videndum est ēt qūo fiat visus.Diximus ergo cū aliqua res videtur necessario, vel aliquid ex ea dirigitur visui,per quod quid ipsa sit,cognoscitur:vel virtus visus ad eam mandatur, vel aliq̄d medium est inter visum et rē visam,per quod ipsa cognoscitur. Sic potest ergo inuestigari q̄ horum certum sit. Oēs philosophi cōcordati sunt, q̄ res nō possit videri nisi per foramē pupillæ. Si ergo ad visum à re vidēda aliquid dirigitur,siue sit virtus,siue sit forma,siue qualitas,siue quantitas mensurata,qūo illud angustū foramē intrare poterit? q̄ ēt virtus esse potest quæ ad oculos diuersorum in momēto rē videndā deducat?quod quia impossibile est,spernatur. Q̄ aūt visibilis spiritus pupillam exiens solus ad rē videndā vadat,eiusq; quantitas magnitudinē cōprehendat, falsum est.Ipse enim spiritus non tantæ est quantitatis,vt adeo dilatari possit, vt tot et tantas rerū ambiat quātitates,cum in vno momento multa et diuersa et maxima indiuidua cōprehendimus. Ad tertiū ergo mēbrum cōuertamur.quippe aer corpora circūdās,si clarus et lucidus fuerit, supplemētū visui facit quod nerui cerebro,quia sicut splendor solis,sic spūs recipit virtutē.sicut.n.solis splendor superiorem aeris extremitatē percutiens,totum aerem penetrat,et eūq; clarificat:sic et visibilis spūs pupillam egressus,mox totū aerem penetrat,et extensus per loca remotiora,mutat ea in suam naturā,quod fit cū aer in toto iunctus est,quod in sole palàm fieri videtur.Si enim ali- H
quod corpus in aere ponatur, cum solis splendor illud nequeat penetrare, forma illius corporis post se obscura apparet.causa, quia non suscipit aer lumē nisi sit continuus,nec solis splendor,separatū à se aerem mutat,q̄m si actio splendoris fortiter in aere operata fuisset,posset ī eadē actione permanere,splendore solis absente.Sed vtriq; hac carent proprietate,q̄ neq; solis, neq; spiritus splendor suam actionē aeri,ipso absente,pōt dimittere.Recte ergo causa dans lumen ablata, ipso momento,lumē ab aere aufertur.Eodē modo de neruis intelligitur:quia si neruus fuerit incisus et à cerebro diuisus,illico membrum cui sensum dabat,fit insensibile.Propterea hæc duo sic debent esse coniuncta.i.aer et spiritus,sicut nerui et cerebrū.Et quāuis aer ī altera mutetur actione,sicut cum calefit vel infrigidatur,et in qualitate rei calefacientis vel infrigidantis permanet,lumen tñ non idem in aere operatur:ipso enim absente et lux ab aere amputat. Deinde necesse est semp vt aer cōtinuatim illuminet.hoc.n.nisi fuerit,nullo mō lucidus fieret,sic et nerui cerebro faciūt supplemētū,quia licet de substātia sint cerebri,duriores tñ sunt, quò lucidioribus passiōibus subiaceāt,vnde aliq̄tulū à natura cerebri sunt mutati.Sed nerui duobus modis sunt. q̄dā.n.motū faciūt,q̄dā sensum:et faciētes sēsum, molles sūt:opantes motū,sunt duri.Et q̄uis nerui duri sēsum hēant tāgēdi,molles tñ nerui nō inueniunt illā cū duris neruis hēre societatē,sed ipsi duri hoc faciunt:

A ciũnt,quia tactus cæteris ſenſibus eſt craſſior. Senſus autē viſibilis,quia cæteris ſenſibus eſt acutior & ſubtilior,ideo neruus ſpiritum viſibilē ſeruãs,cæteris ſenſibilibus neruis cerebro eſt propinquior. Quia igitur oculi in aere agunt,ſicut cerebrum in neruis,ideo multam quantitatē ſpiritus habuerunt,vt in aere rem ſuam faciãt,ſicut in neruis ꝓprias res cerebrum. Viſus aũt primo colores ſentit,quod ei ꝓprium eſt:deinde corpus in quo fundati ſunt,ſicut guſtus prius ſentit ſapores,poſtea fundamenta eorum. Guſtus tñ & cæteri ſenſus rem ſentiendã ad ſe venturam expectant: Viſus vero ab oculis elongatur, & per aerem extenditur quouſq; ad corpus perueniat coloratum. Hac de cauſa ſolus viſus ſentit formam corporis, ac quantitatem,& cum eius colore motum rationabiliter,non tñ eſſentialiter,ſentit: quod nullus habet cęterorum niſi tactus accidentaliter. Verbi gratia:Siquis per tenebras ambulans fuſtem in manu duxerit,eo amplius non potente penetrare,cognoſcit ꝙ motum per corpus ſolidum fieri,impoſſibile eſt. Viſus aũt habet alterã ꝓprietatem,quia incidens ſupra corpus leue,ſolidum,& lucidũ:rectus ad pupillam cõuertitur,vnde exierat. vnde in ſpeculo vel in alijs ſplendidis corporibus prope nos ſtantibus,videmus formã noſtrã:& ſiquis ſtudioſe in oculũ alterius ſpectet, videt in eo ſuã faciē:cauſa,quia viſus ad pupillam conuertitur,ꝓpter luciditatem panniculi,qui araneæ tela dicitur. eſt.n.ſupra cry-
B ſtallinum,ſicut adeps ſuperne coagulatus:& quaſi rutilans,clara eſt. Verũtamen quãuis prę cæteris ſolus p aerem motum rei ſentiendæ ſentiat,non tñ arbitratur,ſicut cæcus ſe confuſe ſentire: quia aer,mox vt rem ſentit,eã viſui miniſtrat:quæ ꝓprietas ſoli ineſt viſui, aerem videlicet in ſui mutare naturam. Alterius etiam dignioris eſt ꝓprietatis,ꝙ non ſolũ recte,ſed ex tranſuerſo conſpicit neceſſario,cum multus ſpiritus à cerebro ad oculos dirigiť,rurſus ſpiritus pupillam exiens, & aerem percutiens,mutat eum in ſuã naturã. Recte ergo viſus,igneus dicitur: auditus,aereus: guſtus,aquoſus:tactus,terreus:olfactus,fumoſus. quatuor.n.elementa ſenſus quatuor cõſtituũt, vt vnuſquiſꝙ eorum vnum ex his cõprehendat,& ea,cum in natura ſua ſunt, vel in aliud mutantur,vel aliqua accidentia patiuntur,diſcernat:præter hos quatuor ſenſus,fuit alius qui fumoſa cõprehenderet. fumus.n.in ſua natura mediocris eſt,cum elementa nõ niſi quatuor ſint. Sed viſus qui ad hoc eſt,vt colores cõprehendat,neceſſario luminoſus fuit. ſolum.n. quod lucidum eſt,cõuertitur in colores. Teſtatur hoc aer,qui cum clarus & lucidus ſit,facile in colores mutatur. nam palàm eſt,quia ſi quis candidis indutus iaceat ſub arbore,color veſtimentorum in frondium colorem mutatur:vnde patet aerem in illum colorem fuiſſe mutatum. Videmus etiam ſæpe aerem in colorem lucidi parietis mutari,illumq; colorem per aerem ad illud corpus mutari,maxime ſi
C paries viridis,vel rubeus fuerit vel citrini coloris: & ſicut ſolis ſplẽdor eum ad ſuã mutat naturã, ſic & colores in ſuas eũ qualitates conuertunt. Similiter & lumen viſibilis ſpiritus mox vt aerem ꝑcutit,ipſum immutat. Hæc tria ſunt,quæ aerem ſine vllo tẽporis ſpatio immutant, lumen ſolis, fulgidus color,& lumen viſibilis ſpiritus. Palàm eſt ergo,viſum non fieri niſi aeris mediocritate, quod ſenſus atteſtatur. Antiqui etiam concordãt dicentes aerē eſſe viſui veluti ramus,& conueniens eſt inſtrumentum cum fuerit lucidus,vel aliorum corporũ lucidorum lumine illuminatus: & ſic ſeruire aerem viſui,ſicut cerebro nerui. Sicut.n.cerebrũ non ſentit quod oculi cõprehendunt,niſi neruis mediantibus:ſic & oculi nihil ſentiunt,niſi lucido aere mediante.

PARTICVLA *tertia eſt de prima & uniuerſali medicinæ intentione,& de rebus naturalibus,non naturalibus, & præter naturam,& de generibus & ſpeciebus,& cauſis & accidẽtibus morborũ. Cuius ſunt quinq; capita.*

De prima medicinæ intentione,& de neceſſarijs ad eam. CAP. I.

OPortet medicum præ oĩbus primam & vniuerſalē medicinę intentionē prȩuidere,& eam particulariter diuidendo ad indiuiduum ducere. Prima aũt medicinæ intentio eſt,quæ bifariam diuiditur:aut.n.in ſanis,cum ſimilibus ſanitas cuſtoditur: aut in ægris per contrariũ ſanitas redditur. Quorum primæ neceſſaria eſt rerum naturaliũ ſcientia. naturalibus.n.agnitis,patefiunt ea quæ ſunt ſimilia ſanitati: & ſic etiam cognoſcuntur quæ ſunt contraria. ſimilibus ergo
D ſeruatis,contrarijs prohibitis ſanitas cuſtoditur. Secundæ aũt intentioni duo ſunt neceſſaria:non naturaliũ.ſ.& contra naturã rerũ ſcientia. Sanitas.n.infirmo cũ quadã mutatiõe reſtituiť:quã mutationem qui facere vult,neceſſe eſt ſciat ad quid mutare decet. Niſi.n.ſciat de quo,& ad qd mutandum decet mutare,nõ ſecurus eſt quin vnde cõuenit nõ imutari,mutet. & niſi nouerit ad qd decet mutare,ad id quod nõ oportet,cõuertere poterit. Sanitas infirmo reddiť cõmutatiõe rerũ cõtra naturã ad naturalia. vñ & iſta ſciri debẽt ad q̃ illa trãſmutanť,& illa ẽt q̃ ad illa conuertanť.

De rebus naturalibus,non naturalibus,& contra naturam. CAP. 2.

Res aũt naturalis duobus eſt modis,generalis & ſpecialis. Generalis dicitur eſſe humani corporis complexio,& vniuſcuiuſq; corporis cõpoſitio. Complexio quidem multipliciter eſt:tum ætas,& conſuetudo. Naturalis cõplexio eſt ſecundum differentiam ſexus,vt in mare & fœmina:vel ſecundũ euentum,vt eſt cõplexio ſpermatum,vel ſpirituum de qbus ſit. Conſuetudo ſex modis eſt:Primo,ex aere & eius mutatione,quæ mutatio vel localis eſt,vel temporalis,cum aliquid in tempore contingit: Secundo,ex motu vel quiete: Tertio,ex repletione vel inanitione: Quarto, ex ſomno vel vigilia: Quinto,ex cibo & potu: Sexto, ex animæ accidentibus. Specialis eſt, vt virtus, quæ triplex eſt, naturalis, vitalis, animalis. Superius animalem tetigimus,

cum de cerebro disputauimus. Vitalis est, quæ cor & arterias facit pulsare. Naturalis triplex est, generatiua, nutritiua, & augmentatiua. Nutritiua quadruplex est, attractiua, retentiua, digestiua, & expulsiua. Res aũt extra naturã duplex est, aut est nocumentũ actionis, aut quod ex eo generatur. Nocumentũ actionis, aut quod ex eo generat, duplex est: aut est sine mediatore, & morbus dicit: aut cum mediatore, & causa vocat. Quod aũt actionis nocumẽto generat, accidens nominat: quod iterũ duplex est. s. aut ex diuersis corporis qualitatibus, aut à qualitatibus diuersis à corpore egredientibus. Corporis qualitatis diuersitas quinq; modis est. Sunt. n. qualitates quæ sentiunt. Qui ergo ægro sanitatẽ vult restituere, decenter debet inuestigare septẽ res naturales, quę sunt, elemẽta, cõplexiones, humores, mẽbra, virtutes, spiritus, & operationes, & quæ sequuntur eas, vt ætates, colores, figuras, distãtia inter masculũ & fœminã: Et res nõ naturales quę sunt sex: aer, cibus & potus, inanitio & repletio, motus & quies, somnus & vigilia, & accidentia aiæ: Et res extra naturã, quę tres sunt: morbus, causa morbi, & accidẽtia morbum concomitãtia. B

De generibus & speciebus morborum. CAP. 3.

Morbus generaliter triplex est, quia corporis cõpositio trina est. Prima corporis cõpositio est in mẽbris simplicibus, ex elemẽtis cõpositis, in quibus quędã morbi species generantur, quæ duobus modis sunt, vel simplices, vel compositę. Simplices qdem sunt calida, humida, frigida & sicca. Cõpositę vero sunt, calidæ & siccæ, calidæ & humidæ, frigidæ & humidæ, frigidę & siccę. F Secunda corporis compositio est in mẽbris quę cõposita vocantur, ex simplicibus cõpositis, in qua fiunt morbi quatuor modis: aut secũdum formam mẽbrorum, aut secundũ cõpositionẽ, aut secũdum magnitudinẽ, aut secundũ numerũ. Secundũ formã quinq; modis, in figura, foramine, concauitate, lenitate, aut asperitate. Secũdum cõpositionẽ dicitur cum à loco mutant vel in loco malo ponuntur. Secundũ magnitudinẽ bifariam, vel vltra modũ, vel infra. Secundum numerũ similiter, vel vltra modum, vel infra. vltra modũ naturaliter, vel extra naturã. Tertia corporis cõpositio est corporis totius ex vnitate simplicium & cõpositorum membrorum facta, in qua morbus generatur, qui separatio iuncturæ vocatur. Hæc sunt genera morborum & species.

De causis morborum. CAP. 4.

Causa autem morbi est generaliter sicut genus, sed specialiter est triplex. Causa. n. morbi simplicis, aut calidum facit morbum, & est septupla. i. nimius motus aiæ, corporis passio, calor exterior, angustia pororũ, putredo, rerum acutarum acceptio, cibi paruitas. Aut frigidum facit morbum, & est octo modis, tactus rerũ frigidarum, acceptio earũ, multitudo cibi & paruitas, obstructio pororũ & largitas, nimius motus & quies. Aut facit morbũ siccum, & est quadruplex, siccæ rei obuiatio, cibi sicci, cibi paruitas, nimius motus. Aut facit morbũ humidũ, & est cõtraria proximę dictæ. Sed simplicibus morbis quos diximus cũ materia existentibus, cõmiscentur causæ intraneæ, quæ sunt, virtus mẽbri impellentis, debilitas recipiẽtis, materiæ multitudo, pororũ largitas, defectio nutritiuę virtutis. Causa morbi cõpositi vel est secundũ figuram, vel foramen, vel concauitatem, vel asperitatem, vel lenitatẽ. Secundum figurã aut ꝓpter quantitatẽ spermatis, vel qualitatem, vel ꝓpter aliquod accidẽs quod infans patitur qñ nascitur, vel cum lac sugit, vel propter alia. Secundũ foramen, vel propter obstructionẽ, vel propter coniunctionem. Obstructio fit à fortitudine retentiuæ, vel defectione expulsiuæ, vel propter frigiditatẽ & siccitatem, vel ligaturę stricturam. Secundũ concauitatem, aliquid innascẽs vel in mẽbro incidẽs, vt est chymus, lapis, verrucę. Largitas foraminis coniunctioni cõtraria est. Asperitas de genere separatiõis est iuncturę, cum nõ est à caliditate. quod post planius dicemus. Lenitas est asperitati cõtraria. Corruptio loci fit cũ mẽbra à naturalibus suis locis mutant, vel separatione, vel mollitie cõcatenationis membrorum. Magnitudinis causa est multitudo materiæ, vel fortitudo naturę. Paruitas mẽbrorum cum contrario est: aut propter incisionem. Magnitudo, in numero, aut naturalis est, ex spermatis abundantia, aut accidentalis, vt lapis in vesica. Paucitas aũt est econtrario. Separatiõis iuncturæ triplex causa est: incisiõe exterius facta, vt igne vel ense, vel interius, vt ex acutis chymis: aut extẽsione, vel exteriori vt cum fune, vel interiori, vt ex crassa ventositate: aut de fractura, vel exteriori, vt à lapide, vel interiori, vt ex crassis chymis. G H

De accidentibus morborum. CAP. 5.

Accidentia sunt tria. s. nocumentum actionis, diuersitas egredientium à corpore, diuersitas qualitatum corporis sensibilium, quorum duorum causa est nocumentũ actionis. Actiones tres sunt, aialis, naturalis, vitalis. Nocumentum actionis triplex est. Nam oĩs actio tria patitur, vel. n. ex toto aufertur, vel minuit, vel mutatur: verbi gratia, tactus aut amputat, & dicitur stupidus: aut minuitur, & titillatio vocatur: aut à sua natura mutatur, & tunc corrupta vocatur. Causa horum duorum est frigiditas tertij gradus, & iuncturæ separatio. Palàm ergo est quòd causa nocumẽti actionis morbus fit. Morbus tñ nocet actioni sine mediatore: ideo nocumentũ actionis est significatio morbi: Nec est differentia inter accidens & significationem, nisi in nostra intentione: quia nostra intentio est in nocumento actionis, & id ad quod sequitur nocumentum, morbum vocamus, & illum insequentia accidentia dicimus. Morbum autem dicimus causam accidentiũ: vnde morbo cognito, cum accidentia scire volumus, dicimus accidentia significationes.

PARTICVLA

A PARTICVLA *quarta de accidentibus, & morbis oculorum, & neruorum suorum, & musculorum, & palpebrarum. Cuius sunt quatuordecim capita.*

De accidentibus morborum oculorum in generali. CAP. I.

SEd quia intentio huius libri est patefacere significationes morborũ oculorum, prius oportet scire eorum accidentia: vt via, qua ad morbi notitiam veniamus, sit nota. Accidentia ergo oculorum sunt triplicia: nocumenta actionis, & quæ ex illis sequuntur: diuersitas in oculis. s. sensibilis qualitas, & diuersitas ab eis exeuntium. Nocumentũ aũt actionis oculorum, est secũdum quantitatem actionis, id est eorũ quæ sunt actionis, vel animalis, vel naturalis. Nocumentum naturalium actionum, est quod accidit quatuor virtutibus naturalibus: animalium vero actionũ, quod sensui & voluntario motui accidit. Actiones aiales tm̃ duas species sensus habent. Nocumentũ naturalis actionis in hoc loco non oportet notari: qm̃ in hoc non differunt oculi à corpore toto: sequitur enim nocumenta tactus, vt sunt mollities, titillatio, & dolor: ita oculis vt toti corpori accidit. Accidentia vero visus & voluntarij motus, quę oculi patiuntur, hic oportet dici.

De diuisione accidentium oculi, & declaratione membrorum diuidentium. CAP. 2.

Sciendum itaq; ꝙ accidentia quę oculis contingũt, aut in eius instrumento sunt, aut in sua virtute, aut in ministris. B Instrumentum visus est humor crystallinus qui patitur, vel vnum ex octo similibus morbis, vel ex compositis morbis, cum à suo loco mouetur, vel iuncturæ separationẽ. Si mutatur à loco sursum vel deorsum in vtroq; oculo, vident rẽ duplam: si mutatur dextrorsum vel sinistrorsum, non apparet res dupla. Virtus visus à cerebro per concauum neruum descẽdit: vnde eius passio vel de nerui, vel de cerebri fit infirmitate. Quorũ infirmitas triplex est, simplex: quæ est vna de octo: vel officialis, vt apostema, & obstructio, vel iuncturæ separatio. Ministri visus sunt humores, & spiritus, & panniculi, qui in oculis septem habentur: quorum illi qui sunt ante crystallinum, sunt foramen vueę, id est pupilla, albugo oui, spiritus qui est in pupilla, & quãtitas pupillæ, quæ corona dicitur.

De accidentibus pupillæ. CAP. 3.

Coræ. i. pupillæ contingunt quatuor, largitas, angustia, mutatio de loco, & tortuositas. Largitas vel naturalis est, vel accidentalis. Accidentalis est, vel de extensione panniculi quo tegitur: cuius extensio de passione est vueæ, vel de multitudine humoris albuginei. Passio vueæ aut simplex est, vt siccitas: aut composita, vt apostema. Angustia pupillæ, vel naturalis est, vel accidentalis: de mollitie, quæ mollities de nimia fit humiditate dominante, & lubricum faciente, aut de C albuginei paruitate. Largitas pupillæ siue naturalis, siue accidentalis, semper est mala, quia spiritum spargit. Sed angustia, si propter rem de qua facta est stricta, naturalis est, bona est, quia spiritum coadunat: accidẽtalis tamen molesta est, non ideo, quia angustia, sed propter causam de qua facta est stricta: maxime si fuerit propter albuginei paruitatem. Duplex. n. malum est: vnum, qa crystallinus est discoopertus ad lumen: aliud, quia ex paruitate albuginei desiccatur. Mutatio pupillæ de loco, vel naturalis est, vel accidentalis. Accidentalis considereť. Panniculi qui sunt iuxta pupillam contumescunt, vulnerantur, & consolidantur. Hæc tñ mutatio non multum est mala. Separatio iuncturæ, si sit in vuea, & non sit perforata, nõ multum nocet visui: ꝙ si perforeť, currit humor albugineus, & vueam tunicam coniungit araneæ. Vnde quinq; accidentia generat. Vnum, ꝙ vuea crystallino propinquať, nec habet vnde cooperiatur: atq; spiritus visibilis de cerebro procedens, non coadunatur in pupilla, sed egreditur ab ea, & dispergitur.

De accidentibus albuginei humoris. CAP. 4.

Albugineus humor in quãtitate & qualitate patitur: In quãtitate, si augmentatur, vnde visus obscuretur, vel minuatur: vnde nequit crystallinum cooperire, in qualitate, liquore & colore: liquore si parum crassus fuerit, longinqua videre nõ sinit, & propinqua bene discernit. Si sit crasD sissimus omnino, visum occupat, & amputat, & cataracta dicitur: quę vel in parte vna, vel in multis locis dispertita est, in vuea, vel in pupillę medio, vel circa eam. Si sit in medio, oĩa perforata videntur infirmo. Partem. n. quã videre nequit, putat concauã esse. Si circa pupillam, multa in vna hora vuea non permittit videre, propter paruitatem pineæ visus. Si crassitudo dispertita sit, & particulariter sit diuisa, quę videt putat esse quasi stricta: vnde patiens cernit quasi muscas & similia, quod pueri & febricitantes plurimum patiuntur. Color si mutetur, oĩa coloris istius esse putantur: vtpote si fuerit plumbeus, oĩa fumosa apparebunt & tenebrosa: sic & si fuerit alterius coloris, idem ipse color in visis omnibus apparebit: eis tñ ad cataractam præparati sunt oculi, de quorum stomacho fumus ad caput ascendit, & patientibus fluit de naribus rheuma.

De accidentibus uisibilis spiritus. CAP. 5.

Spiritus visibilis in qualitate & quantitate patitur: In qualitate, vtpote si fuerit subtilis, vnde bene discernit, ac res optime comprehendit: vel crassus, vnde ad remota loca penetrat: & longinqua videt, vel paucus, ad remota se elongare non valens, sed solum propinqua cernens.

De accidentibus corneæ. CAP. 6.

Panniculus cornea, quo pupilla tegitur: si quo modo patiatur, visui nocet: cuius nocumentum propter se, vel ꝑpter aliud fit. Propter se, tria morborum genera patitur: videlicet simplicẽ, com-

positionem,& separationem iuncturæ:Simplex,vt humiditas,& siccitas: humiditas visui nocet B propter quantitatem:vt si fuerit multa,oĩa sicut fumus & nebula apparebũt:vel propter qualitatem:vtpote si rubea fuerit,omnia videri rubea facit,veluti qui patiuntur sebel cõtingit: si autem citrina fuerit,citrina apparebunt omnia,sicut hictericis fit. Siccitas spasmum generat, vnde visui nocet:si multa,multum:visus ergo quandoq; ex toto amputatur.Separatio iuncturæ,si fuerit pforata cornea,duobus modis visui nocet:vno modo propter putredinem in illo vulnere cõgregatam:secundo,quia crystallinus secũdo lumini fit vicinus.Passio corneæ,quæ propter aliud fit, vel propter coniunctiuam,vel propter palpebram est. Propter coniunctiuam, si vngula nascat in ea,vel fiat apostema corneam operiens:Sed passio corneę & coniunctiuę & aliarum partium oculorum non nocet visui,nisi accidentaliter.

De accidentibus motus voluntarij oculorum. CAP. 7.

Passio vero motus voluntarij oculorum est triplex. Vel enim amputat, & mollities vocatur: vel minuitur,& tremor & titillatio dicitur:vel propter lacertos,cum non vt oportet,mouentur, & spasmus nũcupatur. Quorum triũ vnumquodq; fit,aut propter cerebrum,aut ꝑpter neruos, aut propter lacertos,Sed diuersitas mollitiei ac spasmi lacertorum oculos mouentiũ est secundũ diuersitatẽ motionis eorũ. Quod quõ videat, vel vnde,ꝑcedat,in fine sexti cap.planius dicitur. F

De diuisione morborum oculorum in apparentes & occultos,Et primo de apparentibus. CAP. 8.

Morbi oculorum vel sensui apparent, & facillime cognoscuntur:vel latent, & eorum notitia est obscura,quorum significationes intellectuali inuestigatione cõprehenduntur. Incipiendum igitur à morbis sensui apparentibus,& ostendendum in quo loco oculorũ appareant,& nascantur.Morbi ergo qui sensui apparent,vel sunt in coniunctiua,vel palpebra,vel in angulo oculorum,vel in cornea,vel in vuea,vel inter vueam & crystallinum.In coniunctiua septẽ sunt,videlicet petia,vngula,ophthalmia,tumor,duritia,& cętera. Petia est sanguis fluẽs de aliqua arteria, vel vena incisa,quam patitur ex ictu. Vngula est superfluitas neruosa aut carnosa, extendens se ab angulo ad pupillam, & prohibens visum.Ophthalmia triplex est, quæ visum turbat.cuius causa vel exterior est,sicut fumus,sol,puluis,& similia:vel interior, sicut humores ad coniunctiuam fluentes.Sed prima ophthalmia mala non est. causa.n.q̃primum ablata, morbus amputat. Secunda vero,postq̃ causa amputatur, habet & signa quæ habent cætera membra,cum patiũtur apostema:quę sunt,tumor,inflãmatio,durities,lachrymę,rubor,plenitudo venarũ oculi. Tertia cæteris est fortior,quia & alias habet significationes. Acumen.n.palpebræ inuersatur extrinsecus:eiusq; motio vix fit,& albugineus ascendit sup nigredinẽ. Tumor est quadruplex: Vnus G fit ex crassa ventositate: Secundus, ex phlegmatico humore non crasso: Tertius,ex phlegmate crasso. Quartus,ex melãcholia,qui dicitur sclirос. Qui omnes sic adinuicem discernunt. Primus euenit subito,sicut videmus seniores in æstate pati propter muscarum morsus.Secundus & tertius paulatim fiunt,sine magno dolore & mollitie,minori in secundo q̃ in tertio: quorũ color est sicut color totius corporis. Quartus vtplurimum fit in angulis oculorũ,& aliqñ dilatatur & ascẽdit ad supercilia durus,multum habens dolorẽ.Eius color plũbeus est,qui multoties sequitur varias & diurnas ophthalmias, & maxime quę mulieribus contingunt. Duritia nascit in oculo toto,nascit & in palpebris,quę motum graue facit cum dolore & rubore: nec patiens valet oculos aperire cum à somno surrexerit,attamen sunt lachrymę salsę & nitrosę. Dolor & rubor in toto corpore palpebris fiunt ex humiditatibus salsis aut acutis:si coniunctiua est plena crassi sanguinis,quę cum inflatur,rubei fit coloris. est & proflua,quę dolorem & tumorem facit. *

De passionibus palpebrarum & angulorum suorum. CAP. 9.

Passiones palpebræ quędam sunt communes morbis totius corporis, sicut verrucę, scrofulæ, & similia. Nascunturq; vel extrinsecus vel intrinsecus. Extrinsecus, sicut est crassities, quæ est quasi pinguedo viscosa relata neruis & panniculis.Nasciturq; in palpebra superiori intrinsecus, H scabies,grando,petrõsitas,& viscositas.Scabies quatuor modis est, vna dicitur psorophthalmia, alia trachoma,tertia sycosis,quarta telosis:prima,secunda leuior est: quæ magis aspera,dolorẽ & grauitatem facit:vtraq; tamen in oculis humiditatẽ generat:tertia dura est & asperior,quia palpebræ interioris quasi scissura est: quarta cæteris deterior est & durior ad sanandum. Grando est tumor crassus in interioribus coagulatus,vt quasi grando videatur.Inuiscatio est quędam viscositas palpebram cum pupilla iungens siue in eius albedine,siue in eius nigredine: vel vtrasq; palpebras simul iungens,qualis fit propter vulnera in oculis. Item nocumentum palpebræ triplex est:Vnum,erectio palpebræ superioris, ne oculi albedo possit cooperiri: quod aut est naturaliter, aut cum palpebræ tortura mala fit:Aliud est,palpebræ breuitas:Tertium est,palpebræ inuersio ad partem inferiorem,quando nascitur,aut propter aliquod vulnus,vel propter carnem superfluam in carnibus natam.Rasura & vulnus nascuntur in eis sicut & in corpore toto in extremitate palpebræ. Pili superflui ad interiora conuersi nocent:Et pili aliquando à palpebris cadunt:Nascuntur ibi pediculi & hordeoli. Pili superflui in interioribus palpebræ nascuntur,qui pungunt & ad oculos humorem adducunt:Pili cadunt aut propter humorem ad eos fluentem, aut propter alopeciam: & aliquando cum duritia, crassitie palpebræ,& rubore. Hordeolus est

apostema

A apostema nascens in extremitate palpebræ. Ægilops est vlcus inter oculos & nares: quod si fuerit neglectum, fiet ex eo fistula putrefaciens os, & quandoq; putredo fluit per foramen ad nares: aliquando ad palpebram, eiusq; chartilaginẽ putrefacit: & si palpebra digito tacta fuerit, putredo ab ea effluit. Grando & lachrymę noxiæ sunt oculis. Lachrymæ fiunt vel apostemate in foramine inter oculos & nares existente: qui hoc habent semper lachrymas patiunt: vel fiunt lachrymæ ex conamine medicorum acutas medicinas in scabie ponentium.

De passionibus corneæ. CAP. 10.

Passio in cornea nascens, vel propter oculos, vel propter totum corpus causatur: in qua tñ infirmus magnum dolorẽ sentit in neruo, & patit extensionem in panniculis oculorũ, qui panniculi ruborem & extensionem sentiunt ascẽdere: & maxime, si ambulat, aut mouet, capitis dolorẽ patitur, & ab oculis subtiles & acuti humores fluũt: neq; potest acuta collyria sustinere, neq; valent oculis ĩposita. Passio corneæ ꝓpria est vulnus, macula, obscuritas, sanies, & talia multa, septẽ nominibus dicta: quarũ quatuor intrinsecus, tres vero sunt superficiẽtenus. Intrinsecus hęc sunt: Prima est vulnus, cuius color est quasi fumus, quandã partẽ nigredinis opiens: Secunda, vulnus plus primo concauum, sed tñ albidius: Tertia, vulnus partem albedinis & nigredinis operiens:
B pars tñ qua tegitur albedo, rubei coloris est: quę vero super nigredinem stat, alba est: Quarta est vulnus quoddam in modum faculæ putrefactum. Passiones vero exteriores hæ sunt: Prima, est quoddam vulnus concauum & angustũ: Secũda, est vulnus concauũ, sed largius: Tertia, vulnus plus cæteris putrefactum: hoc obliuioni tradito, oculorum panniculi putrefient. Quare autẽ oẽs corneę passiones aliqñ curabiles, aliquando incurabiles sint, causa duplex est: aut propter diuersitatem vulnerum, aut ꝓpter diuersitatem materierum in vulnere existentium, & cornea de multis corticibus cõposita est, vno super alium locato. Aliquando vulnus in primo, aliqñ in secundo, nonnunquã in tertio cortice nascitur, propter materiam quæ in quantitate multa est, aut pauca: aliqñ alba, aliquãdo nigra, modo subtilis, modo crassa, calida sola, vel acuta, vel nitrosa, vel dulcis. Quod post tertium corticẽ est, molestius est, q̃ quod post secundũ: & post secundũ, q̃ post primũ, salubrius quod fit in superficie: deterius quod est post oẽs cortices. Materia si fuerit multa calida, patiens magnum in oculo sentit dolorem: Multitudo enim materiei facit extensionem & calidũ dolorem. Item salubrius est quod non est in loco pupillę, deterius quod in loco pupillę: quia si scindatur vulnus, non sumus securi, quin per vueam pupilla egrediatur, & fluat humiditas oculorum. Quòd si vulnus super pupillam sit, vulnere sanato visus offenditur.

C *De egressione vueæ, & passionibus eius.* CAP. 11.

Egressio vueæ quatuor modis fit. Aliquando enim egreditur parum, vt videntes pustulam esse putẽt. sed si discrete inspiciatur vuea sani oculi, & vuea infirmi oculi: & si earum colores sint dissimiles, scias pupillam egredi: si vero similes, apostema ibi ortum esse. Aliquando plus exit: & tunc satis apparet eam esse egressam. Tertius modus est, cum tantum egreditur vt palpebrę minus pręualeant, & pili palpebram pungentes iungendo dolorem inferant: & hunc modũ melon dicunt. Quartus modus, gomphos græce, latine dicitur clauus: quia egrediens pelliculas vueæ superficiẽtenus operit: vnde eius forma fit quasi clauus. Passiones vueæ sunt, dilatatio, aut cõstrictio. Dilatatio autem fit quatuor modis, aut ex nulla causa patenti, vel propter percussionem, vel propter apostema, vel propter aliam passionem.

De suffusione, seu cataracta. CAP. 12.

Inter vueam & crystallinum humorem aqua nascitur coagulata, prohibẽs spiritum visibilem à pupilla exire: quæ passio si est incipiens, obscura est: perfecta vero, facillime cognoscitur. Sed qui ad hanc venturi sunt passionem, eis ante oculos cimices volãt: quibusdam autem quasi flammæ apparent: incidentibus autem visus amputatur, & color pupillæ amputatur. Huius aquę color est diuersus: quædam enim aeri, quædam vitro assimilatur, alia est quasi album habens colo-
D rem, alia quasi cœli colorem, alia quasi viridem, alia quasi venetum. vnde antiqui cataractas, veneticos oculos appellauerunt: sed differẽtia est, quia venetici oculi duobus modis fiunt, vel propter aquam, si nimium fuerit coagulata: vel propter siccitatem, quam patitur crystallinus. Species aquæ, quæ aeri assimilatur, facile potest curari: licet eius accidentia sint, quæ supra diximus. Secunda vero species quandoq; curabilis est, quandoq; non: quod sic dignoscitur: Si vno oculo clauso pupilla alterius dilatatur, possibile est sanari: sin autem, minime. causa, quia neruus concauus quo visibilis spiritus ad pupillam ducitur, oppilatus est. Hæc cataracta ex passione stomachi procedit, vel cerebri: sed sic discernitur: Si apparitio in vno oculo fuerit, vel in vtroq;, sed diuerse, cataracta ex cerebro esse intelligitur: si in vtroq; æqualiter, stomachi esse cognoscit. Item si modo plus, modo minus apparuerint, ita ꝙ stomacho minus digerente maior fit. Item si patiens, de stomachi arsura, vel ardore murmurauerit. Item si ex picra exhibita, ista imaginatio decreuit: cum enim non fuerit huius mali cataracta, picra videtur nihil esse proficua. Si fuerit propter cerebrum, plurima ex phrenetica nascitur passione: quia phrenesis est apostema calidũ nascens in cerebri prora: fitq; quasi fuligo, calore secundum humorem de quo nascitur, desiccante. & per venas circa cerebrum & oculos ad oculorum substantiam penetrante: talia enim appa-

rere facit. Sufficit de paſſionibus oculorum viſui apparentibus. Oportet de his dicere quæ diffi- E
cile intelliguntur, quia intrinſecus naſcuntur.

De paſſionibus oculi natis intus, & occultis. CAP. 13.

Paſſiones intrinſecus naſcentes, ſunt mollities quę dicitur paralyſis: & deſiccatio, quę ſpaſmus
vocatur. Paralyſis autem triplex eſt: vel enim motum amputat, vel viſum, vel vtrunq́;. Sed viſu
amputato abſq; cauſa manifeſta, vel etiam minorato notabiliter: propter nerui concaui paſſio-
nem, vel propter viſibilis ſpiritus paruitatem fit. Neruus patitur conſtrictionem, vel iuncturæ
ſeparationem, & tunc neceſſario viſus corrũpitur: nec. n. manifeſtatur, niſi rationabili inueſtiga-
tione comprehẽdatur. Verbi gratia, ſi viſus abſq; manifeſta cauſa, vel minuitur, vel auferẽ: inter-
rogetur patiens an grauitatẽ ſentiat in prora capitis, aut circa frontẽ: quo id patiente, ſcias humo-
res humidiſſimos ad concauum neruum fluxiſſe, eumq́; obſtruxiſſe, vel apoſtema ibi generaſſe.
Poteſt etiam aliter inueſtigari, ſi vno oculo clauſo pupilla alterius non dilatatur, neruum obſtru
ctum eſſe non dubitatur. Item patiẽs interrogetur ſi in capite fuerit percuſſus, vel propter caſum
aliquem vulneratus: ꝙ ſi fuerit, nec pupilla exierit poſt, nec magis ſubito virtus conuerſa fuerit:
ſcias neruum eſſe conſtrictum. Si autem propinqua videat, & nõ longinqua, & non parua: ſcias
ſpiritum viſibilem eſſe defectum. Quòd ſi longinqua & minime propinqua viderit: & ſi meri- F
die, veſpere vero non, ſicut accidit ſenibus: ſcias cauſam eſſe craſſitiẽ ſpiritus, vel ſuam cõmiſtio-
nem cum turbidis humoribus. Hæc ſunt accidentia in ſubſtantia oculorum latentia. Sed paſſio-
nes oculorum in mobilibus locis naſcentes, aut ſunt propter cerebrum, aut propter neruos, aut
propter lacertos. Si propter cerebrum, neceſſario in vtroq; oculo corrũpitur motus: ſi propter
neruum, illa pars oculorum offenditur, quæ ab illo neruo regitur: ꝙ ſi neruus nõ in toto patitur,
ſed in parte, motus lacerti, qui neruo illi pertinet, corrumpitur, nonnunquã paſſio non in neruo,
ſed in eſſentia lacerti naſcitur.

De muſculis qui mouent oculos & palpebras, & de uijs per quas fluunt humores ad oculos. CAP. 14.

Lacerti autem oculorum ſunt, vt diximus, duodecim: quorum quinq; oculi ipſi mouent: tri-
bus vtriuſq; nerui fundamentum corroborat, & per eos oculi ſeorſum mouentur: reliqui qua-
tuor palpebras mouent. Paſſio vero lacertorum eſt duplex, mollities & ſpaſmus. Quòd ſi lacerti
motus oculorum, molles fiant: oculi ſuę grauitatis cauſa deſcendunt inferius, & cum palpebris ſe
infigunt. Si autem ſpaſmantur, verſos oculos torquent: & ſic cum nerui ſpaſmãtur, in eadẽ parte
qua ipſi patiuntur, oculi torquentur. Tres vero lacerti vtriuſq; nerui fundamentum corroborã-
tes, oculos ſuperius eleuantes, ſi ſpaſmantur, oculi non patiuntur, immo inde confortantur. ſi aũt G
mollificantur, oculis nocent, quia extra egrediuntur. Oculis ergo abſq; vlla percuſſione exiſten
tibus, viſuq́; permanente, ſcias neruos eſſe mollificatos: ꝙ ſi fuerit ex percuſſione neruorum, fra
cturam eſſe cognoſcas: ſi neruus qui palpebras ſurſum mouet, mollificeẽ, palpebra deorſum ca-
det: ſi ſpaſmatur, non valet oculum claudere. lacertis quibus interius mouentur palpebræ mol-
lificatis, oculi non clauduntur: ſi ſpaſmantur, palpebræ ſuperius non eleuantur. Quòd ſi lacerti in
parte patiente non patiuntur, nec palpebrę in loco eius attinente patiuntur. Humores autem ad
oculos fluunt, vel per venas ſupra craneum exiſtentes, vel per venas ſub craneo exiſtentes. Si ꝑ
venam ſupra craneum manauerint, frontis & temporum venæ craſſæ ſunt & extenſæ: vnde va-
let ſi incidantur, vel deſiccatiua emplaſtra vel cataplaſmata apponantur. Si autem hæc non appa-
ruerint: ſcias humores per venas, quæ ſub craneo ſunt, manare.

PARTICVLA *quinta eſt de uirtutibus medicinarum ſanantium morbos oculorum. Cuius ſunt capita ſex.*

De diſtinctione medicinarum oculorum penes ſapores. CAP. I.

QVi oculorum paſſionem volunt curare, eorum medicinas, & virtutes earum oportet
cognoſcere, quæ maxime ſaporibus oſtenduntur. Sapor enim virtutes innuit. Vnde
ſciendum ꝙ quæ ad linguam veniunt, & nihil in eam faciunt, inſipida vocantur. Inſipi-
da autem vel ſunt ſimplicia, ſicut aqua, vel compoſita: nulla tñ qualitate præualente. Quòd ſi ali- H
qua præualuerit, erit aliquantulum frigiditati attinens, ſicut medicina quæ dicitur obſtruens,
quæ duobus modis eſt: aut terreſtris & ſicca, ſicut hæmatites, & tutia, & cadmia, & his ſimi-
lia: vel viſcoſa, vt oui albugo, oleum omphacinum. Quibus aer dominatur, linguam pati fa-
ciunt, vel cum delectatione, vel cum nocumento. Quæ delectationem inferunt, neceſſario patet
ꝙ qbus ea faciunt, eis ſimilia ſunt. Linguam ergo delectantia, humanę complexioni ſunt ſimilia.
Humana aũt cõplexio, temperate calida eſt & humida: Hinc ergo & omnia linguam delectãtia,
& humana corpora, ſicut aqua tepida, delectant. Delectationem ergo facientibus ſi aqua domi-
netur, dulcia ſunt: ſi aer, vnctuoſa erunt. Ideoq́; omne nutrimẽtum vel dulce, vel vnctuoſum, vel
compoſitum ex vtroq;. Quibus vero præter iſtos ſapor alius dominatur, non nutriunt, ſed ſunt
propter medicinam. Quæ vero nocent, faciunt linguæ punctionem: quę punctio ſpecies eſt ſe-
parationis iuncturæ. Separatio enim iuncturæ aut nimia cõſtrictione fit, aut inciſione. Quæ in-
ciſionem faciunt, calida ſunt: quæ nimiam conſtrictionem, frigida ſunt. Item linguam ſeparantia,
aut multum, aut parum ſeparant. Multum ſeparantia, craſſa ſunt, terreſtria, dura, & amara. Quæ
non multum ſeparant, ſalſa vocanẽ. Quæ vero ſubtilia & ignea, dicuntur acuta. Quæ autem con-
ſtringunt,

A ſtringunt, vel ſunt craſſa, terreſtria, vel ſubtiliatiua, & aquoſa. Terreſtria, & craſſa, multum cõſtri-
ctiua & pontica ſunt. Quæ vero minus conſtrictiua ſunt, & ſtyptica, ſubtilia dicuntur acetoſa.

De ſpeciebus ſaporum, & impreſſionibus quas in lingua faciunt. CAP. 2.

Sapores autem ſunt iſti, dulcis, vnctuoſus, amarus, ſalſus, acutus, ponticus, ſtypticus, acetoſus.
Ponticus coadunat linguam & premit, non ſolum ſuperficie tenus: verum etiam intrinſecus,
vnde obſtruit & aſperat: Stypticus ſimiliter: Sed ſalſus lauat & mundificat. Amarus magis ſalſo
mundificat, exaſperat, & excoriat. Acutus vero mordet, pungit, & calefacit. Acetoſus vero ſine
calefactione. Dulcis humectat & lenit aſperitatem linguæ, & delectationem tribuit: Vnctuoſus
ſimiliter, ſed debilius. Sapidus de genere dulcedinis aquoſitatem non habet ſibi dominantem. ẽt
in ſapido dulcedo tantilla ſentitur: Vnde fructus à terra ſublimes ſunt dulces, & propinqui ſapi-
do: quia humiditas eorũ vicina eſt humiditati ſapidi. Ponticus ergo terreſtris eſt & frigidus: Ace-
toſus, aquoſus: Amarus, terreſtris, calidus, & igneus: Dulcis, calidus & terreſtris: Vnctuoſus, ae-
reus. Ponticum quoq; pororum ſcimus coadunatiuum, conſtrictiuum, incraſſatiuum, refrigera-
tiuum, & deſiccatiuũ. Acetoſus incidit, ſubtiliat, aperit, mundificat, repcutit, diſſoluit, refrigerat.
Amarus mundificat, lauat, attenuat, & calefacit. Salſus coadunat, obſtruit, deſiccat, non multũ ca-
B lefacit. Dulcis mollificat, maturat, & moderate calefacit. Vnctuoſus humectat, & mollit ſine ma-
nifeſta delectatione. Et ſciendum ꝙ ponticus & acetoſus ſunt in infrigidatione æquales: ſed pon-
ticus, terreſtris: acetoſus, aquoſus eſt: quod & ſenſu patet & intellectu. Videmus enim in initio
fructus ponticos eſſe ſuæ arbori ſimiles, ſicut oliuam, vuam, coctana, granata, & ſimilia: quorum
quidem quanto ſunt pluris temporis, humefiunt: & cum ſua humiditate & ponticitate acetoſita-
tem recipiunt: deinde ſapor paulatim mutatur, quouſq; dulcis fiat. Sed nonnulli ad dulcedinem
veniunt, nulla mediante acetoſitate. Sed maturatio fructuum fit calore, quæ duobus eſt modis:
Vna naturaliter fit in fructuum eſſentia ex proprio ipſorum calore: alia ex calore ſolis. Item ſen-
ſui patet, ꝙ videmus ponticum linguam conſtringere & deſiccare, quod eſt eminentis frigidita-
tis actio. Palàm igitur eſt ponticum frigidæ complexionis eſſe. Item acetoſum ſubtile eſt, etiam
penetrabile: cuius cauſa eſt calor in eo ebulliens. Vnde patet ponticum craſſum eſſe & terreſtre:
acetoſum vero, ſubtile, & aquoſum: quod ſic certificat̃. Inuenimus fructus in initio ponticos eſſe
& frigidos, quorum ponticitatis minoratio, aut eſt propter ſolis calorem, aut propter humidita-
tem, aut propter vtrunq;. Si propter ſolis calorem, maturati dulcorantur, ſicut caſtaneæ: Si autẽ
propter humiditatem craſſam, fiunt fructus pontici. Si autem propter humiditatem aquoſam &
C quaſi aeream mutantur, fiunt acetoſi. Si cauſa caloris & aquoſæ humiditatis mutãtur, dulces fiũt.
Si vero humiditas aerea fuerit, fiunt vnctuoſi. Item dulcia & amara ſunt calida: ſed dulcia ſunt in
caliditate & humiditate temperata: ſic vnctuoſa: vnde vtraq; naturæ humanæ conueniunt, quæ
in humiditate & calore temperata ſunt. Amara vero ſunt calidiora dulcibus, & ſicciora: quod ar-
bitratione probatur. Omnis liquor, ſi naturali vel extraneo calore coquatur, in primis dulcorat̃:
ſed augmentato calore fit amari ſaporis: ſicut mel cum inueteratur, & etiam ſuper prunas excoq-
tur. Idcirco dulcia & amara mundificant & lauant: Sed dulcia, cum moderamine & delectione:
Amara vero, non moderate, quia & iuncturam ſeparant: Acuta, & ſalſa, calida & ſicca ſunt: Acu-
ta tamen calidiora & ſicciora quaſi ignea: vnde incendunt & elidunt: ideoq; exterius poſita mun
dificant, & ſuperfluam carnem in vulneribus natam corrodunt. Salſa vero potui data craſſos hu-
mores de pectore & capite educunt, epilepſiæ repugnãt: neq; enim velociter vt acuta penetrãt,
neq; in eis eſt tanta craſſitudo, vt diu morentur ingredi, ſicut pontica. Salſa vero terreſtria & ca-
lida ſunt, ſed minus, quàm amara. Et hac ratione ſapores inueſtigantur.

De uirtutibus medicinarum primis, ſecundis, & tertijs, & ſuis effectibus. CAP. 3.

Virtus autem medicinæ diuerſa intelligitur. Eſt enim prima, ſecunda, tertia. Prima quidem
D quadruplex eſt, calida, frigida, humida, & ſicca: quarum vnaquæque quatuor gradus habet,
& vnicuiq; graduum eſt initium, medium, atq; finis. Quæ igitur primo gradu eſt, corpus immu-
tat à ſuo temperamento, ſed hæc mutatio ſenſu non apparet. Quæ autem in ſecundo, corpus à tẽ-
peramento mutat, ſed non multum apparet. In tertio gradu conſiſtens, manifeſte mutat, ſed non
corrumpit. Quæ vero in quarto gradu eſt, mutat & corrumpit: ſed calida cũ intentione deſtruit,
frigida cũ dormitatione. quæ vero in quarto gradu ſicca ſunt, neceſſario ſeparant iuncturas. Hæc
primam habent virtutem. Secundam virtutem habentia, vocãtur, maturatiua, mollitiua, obſtruẽ-
tia, aperitiua, mundificatiua, incraſſatiua, inciſiua, incenſiua, putrefactiua, carnis depaſcitiua, car-
nis generatiua, ſolidatiua, doloris mitigatiua. Maturatiua & mollitiua calida ſunt. Maturatiua ẽt
neceſſe eſt vt tantum habeant calorem, quantum membro curando neceſſarium ſit, ne minuant
vel augmentent ſuam naturalem humiditatẽ. Mollitiua calidiora & humidiora eſſe oportet: quia
membra mollitiuis egentia duritiem habent, cuius cauſa eſt humor craſſus frigidus & viſcoſus:
vnde calida neceſſaria ſunt, quæ craſſitiem & coagulationem illius chymi diſſoluãt. Oportet er-
go ne ille calor ſit nimius, ne illius chymi ſubtilitate reſoluta, quod craſſum eſt, indureſcat, atq; pu
treſcat. Item neceſſe eſt vt calor eius ſit in fine primi gradus, ſicut bdellium, ſigia, ideſt ſtyrax liqui
dus, galbanum, ammoniacum: tum cũm medulla vitulina, caprina, bouina, et ſimilia. Maturatiua,

si sint calida & humida, obstructionem tamen quandam oportet ea habere, qua pori claudantur: qa illis obseratis calor interius adunatur & corroboratur: vñ & digestiua & cæteræ actiones naturales vigent, sicut facit oleum cum aqua calida, farina frumenti cum aqua, mica panis, seuũ porcinum, vel camelinum, pix, resina, gummi cypressi, cera cum oleo, thus, & similia. Hæc ergo obstructionem faciunt, sed non tantam, vt dissolutioni repugnet. Si igitur mollitiua huiusmodi esse oportet, induratiua necessario erunt frigida, sicut portulaca, psylium, lens, aqua, solanum, & similia. Obstruentia adeo poros oblimant, vt facile aperiri non possint: vnde necesse est ea esse terrestria, viscosa, nullam punctionem facientia: quæ si pungunt, membra ferre non possunt, & attenuant, poriq; aperiuntur: & sic oportet ea esse absq; calore nimio & frigore. Aperitiua dicuntur esse contraria, vt crassam materiam attenuent: quæ virtus in amaris & nitrosis inuenit, sicut sunt iris, amygdala amara, nitrum, orobus, lupinus, dictamus. Sed aperitiua, quæ stypticitatem & põticitatem habent, extra posita non aperiunt: sed potata viscerum aperiunt obstructionem. Mundificatiua sunt necessario quasi aperitiua, tamen debiliora, vt lauent & mundificent, vt violæ, fabæ, dulces amygdalæ, & similia. Medicina corpus mundificans temperate calefacit, nec desiccat, nec crassitiem habet, sicut chamæmelum, malua, sambucelæon, radix elenij, & similia. Incrassatiua est quasi obstruens, constrictiua oris venarum crassa est & frigida, styptica, omni carens resolutione. Incensiua multum calida est, sicut allium, cępa, fel tauri, & similia. Putrefactiua subtilissima est, vastans primo superficiem. Carnis minutiua, est quasi putrefactiua, debilior tamen. Cicatrizatiua est sicca & styptica, sed incisiua, aliquando carnem generat, si modice vulneribus apponitur. Attractiua dicitur naturaliter & accidentaliter: naturaliter, cuius attractio est cum calore, & subtilitate, sicut sagapenum: accidentaliter, cui propter putredinem virtus innascitur, sicut fermento. Doloris mitigatiua debet habere calorem similem calori corporis. Huiusmodi secundã habent virtutem. Tertiam habent virtutem, quæ lapidem frangunt, pectus & pulmonem ad screandum iuuant, lac & sperma generant, vrinam & menstrua prouocãt. Medicina attenuãs & incidens nimietate caloris lapidem frangit, vt radix capparis, radix calamenthi, vterq; elleborus, acetum scilliticum. Si enim multum habent calorem, lapidem frangere videntur: Si nimium calorem non habuerint, & cum aliquo humido accipiuntur, ad screãdum vtiliora fiunt: Sed si aliquantulum sint calidiora, & tamen in statu temperamenti permaneant, siccitatemq; non habeãt, lac & sperma generant: Si autem multo plus calidiora fiant, sed nõ ficciora in vltimitate, mẽstrua prouocant, vt acorus, petroselinum, seseli, & similia, quæ sunt calida, nec nimis sicca. B F

De diuisione medicinarum sumptarum à plantis, & metallis, & animalibus, exemplisq; earum. CAP. 4. G

Medicinam oculorum scire volentem, virtutes medicinarum suarum oportet prius cognoscere. Sciendum itaq; q oculorum medicatiua quędam de nascentibus terræ, quædam de metallis, quædam de animalibus sunt. De nascentibus est, vt gummi, assa, sagapenum, euphorbium, myrrha, opium, thus, tragacanthum, galbanum, sarcocolla, oculi lyciorum, ammoniacum, aut hypocysthis, acatia, marathrum, fœnugræcum, rosæ, glaucium, aloes, amygdalæ, vel sicut galla, aut flos rosæ & frondes, aut folium, aut lignum, vt casia, & cinnamomum: vel vt cortex thuris, vel mandragoræ, vel spicæ nardi. De metallis sicut hæmatites, sal ammoniacum, flos æris, ærugo, arsenicum, cadmia, nitrum, chalcanthum, plumbum, antimonium, ferrum, ferrugo. De animalibus aliquando sunt humores, sicut fel, lac, albumen oui, & vrina: aliquando membra eorũ, vt cornua, castoreum: quarum omnium virtutes singulariter ostendam.

De prædictis medicinis & earum effectibus specialiter. CAP. 5.

Assa cæteris gummis calidior est, incendit & dissoluit. Sagapenum calidum est & subtile: mundificat & attenuat maculas oculorum: valet quoq; suffusioni & obscuritati, quæ fit ex turbiditate. Euphorbium subtile incensiuum est. Myrrha calida & sicca: pustulas oculorum absq; dolore mũdificat. Thus calidum in secundo gradu, siccum in primo. Gummi arabicum frigidum est & siccum: obstruit: Tragacanthum similiter. Sarcocolla desiccat & consolidat sine nocumento oculi. Lycium temperatum est in calore, vnde mundificat & attenuat crassitudinem super pupillam nascentem. Ammoniacum apostemata oculorum mundificat & dissoluit. Rosa refrigerat: Glauciũ similiter. Succus hypocysthidis confortat et refrigerat: Acacia similiter. Mandragora refrigerat, dolorem placat, quia dormitionem prouocat. Marathrum valet cataractæ, maculas mundificat. Malum coctanum oppilat & refrigerat. Galla repugnat humoribus ad oculos fluentibus, & mẽbra confortat. Crocus maturat. Balaustia refrigerat, repugnat, desiccat, & confortat. Spica dissoluit & attenuat. Cinnamomum calefacit, maturat, atq; desiccat, & confortat. Hæmatites desiccat, & valet asperitati palpebrarum, carnem superfluam manducat. Sal mundificat, & desiccat: Similiter sal ammoniacum. Arsenicum rodit & incendit, carnem dissoluit & minuit. Cadmia desiccat atq; constringit & mundificat: quæ incensa & lota, superiora agit sine punctione: adiuuat ẽt oculorum vulnera, maxime si humida, quia desiccat ea. Plumbum desiccat. Antimonium desiccat, & constringit, & calefacit. Æs vstum vulnera cõsolidat. Cerusa desiccat & infrigidat. Flos æris desiccat, constringit, & calefacit. Tutia desiccat & infrigidat sine dolore, maxime si lota est: valet ẽt H

vulneribus,

A vulneribus, pustulis, & lachrymis oculorum. Ferrugo desiccat & constringit: valet quoq; contra pustulas spinosas. Ærugo carnem minuit & attenuat. Sciendum est, quòd omne fel est siccum et attenuatiuum, quod mistum oculi medicinis visum acuit. Albumen oui confortat & oppilat. Lac lauat & mundificat. Castoreum scindit atq; maturat.

De nouem potentijs medicinarum oculorum, & suis effectibus. CAP. 6.

Hæc est diuersitas specierum medicinæ oculis pertinentium. Oppilatiua, Colatiua, Mundificatiua, Aperitiua, Putrefactiua, Constrictiua, Contractiua, Maturatiua, Dormitiua. Oppilatiua duobus modis est, terrestris & sicca, vel humida & viscosa: Terrestris desiccat humores calidos & subtiles ad oculos fluentes, maxime si ibi sint vulnera, quibus oportet adhiberi mundato capite, prout necesse est, & toto corpore fluxuq; humorum cessante. hæc enim medicina leuiter & subtiliter mediocriter desiccat humores, qui in oculorum venis latitant, & ad oculorum pāniculos prohibet penetrare: transactoq; humorum cursu, causaq; fluxionis eorum præterita, hæc medicina non amplius debet dari, quàm ne dolor oculorum augmentetur, quia panniculi oculorum nimia humorum multitudine extenduntur, vnde & quandoq; finduntur. huius tamen medicinæ posteritas non in pauco declaratur tempore, quoniam aliquando operatur, & si ratio nō
B expostulat, scilicet vulneribus in oculis apparētibus, vel corrosione in cornea existēte, vel vuea egrediente: acutis tamen humoribus ad eos fluentibus, non audemus desiccatiua ponere. stypticis enim illic positis humores fluere prohibentur, vnde dolor augmentatur. ꝙ si medicina apponatur, materiæ ad oculos fluentis acumen augmentatur. Mollitiua vero seu dissolutiua seu maturatiua, si dentur, humores quidem maturantur: sed tamen in vulneribus caro non generatur, neq; vulnus sanatur. Acetosis frigidis applicatis, punctura, & morsura, & tumor in oculis generantur. Nulla igitur medicina conuenit huic passioni, nisi quæ inter calidum & frigidum temperata est, vel temperamento vicina, quod facit tutia lota, cadmia vsta & lota, similiter cerusa lota. Alia autem medicina oppilatiua, scilicet humida, viscosa, quam diximus, valet in hoc loco modis duobus: vno, quia non pungit, sed dolorem mitigat: alio, quia lędit asperitatem ex humorū fluxu factam: vulnera enim lauat, vnde dolor mitigatur, quia crassi humores acuti mundificantur. Sed oculorum medicina sæpissime metallina est: quia vero oculi sensum habent acutum, cum metallina, viscosa & humida misceantur, ne asperitatem faciant, sicut albumen oui, fœnugræcum, lac, gummi arabicum, tragachantum, & similia. Medicina aperitiua dissolutiua, necesse est, vt sit acuta, quam non expedit ponere in pustulis corneæ, nisi res maturatiua propter sui duritiem nō
C valeat. Similiter cum apostema tunicarum panniculorum & pellicularum, maturatiuis non curatur, acuta imponatur: quibus tamen maturatiua misceantur, sicut assa, sagapenum, euphorbiū, cinnamomū, amomū, casia, assarum, achorus, foliū, spica. Mūdificatiuarum & Colatiuarum, quædam mundificant, & colant modicum: & valent contra paruas pustulas & vulnera: sicut cadmia, thus, cornu ceruinum, & caprinum, & vt dicit Galenus, antimonium. Quædam vero nimiū mūdificant, quæ valent ad vngulas, scabies palpebrarum, pruritus, & crassas pustulas: vt ærugo, tragacanthum, sal ammoniacum: quæ omnia pungunt: sed cum lauantur, eorum punctio minoratur. Putrefactiua valent vetustæ scabiei & asperitati: vngulam vetustam purgant: & pruriginem, si longi temporis est, curant: vt arsenicum, flos æris, & similia. Constrictiua medicina ēt temperatæ actionis est, & optime prohibet humorem fluentem, pustulas & vulnera, vt rosa, folium, crocus, glaucium. thus fortiter stringit & fluxum humorum amputat. Contractiua magnum generat dolorem, quæ etiam valet commista cum medicina visum acuente, quia oculos coadunat. & est optima contra asperitatem palpebrarum, sicut est balaustia, cortex thuris, ferrugo, flos æris, succus hypocysthidis, succus vuæ agrestis, acacia, glaucium. Hæc enim lauant & leniunt asperitatem. Maturatiua conuenit apostematibus oculorum & doloribus propter hu-
D mores clausos in interioribus corneæ: sicut myrrha, crocus, castorium, fœnugræcum, lycium, sarcocolla, mellicratum, & similia. Soporifera dolorem magnum patientibus valent: tunc. s. cum doloris magnitudine perire videntur. Caute tamen adhibeantur, quia visum minuunt, & nonnunquam amputant. Idcirco non sæpe apponantur, vel appositis calefactiua misceantur. Talia sunt opium, mandragora, & similia.

PARTICVLA *sexta de apostematibus, & doloribus, & ipsorum curis in generali. postea de ipsis ut insunt oculis, petia, pruritu, carbone: & pilis, vulneribus, fissuris, pustulis corneæ, panno, scabie, nyctalope, suffusionibus, oculorum exitu, & collyrijs multis contra morbos oculi. Cuius sunt capita duodecim.*

De apostematibus & causis ipsorum in generali. CAP. I.

MAximo studio curationes passionum, quas quarta particula scripsimus, necesse est ostendere. Ac primo de ophthalmia, quoniā quod proposuimus, tractabimus. Sed quia ophthalmia de genere est apostematum magnorum, quæ faciunt dolorem, decet nos de apostematibus generaliter tractare, deinde ad ea, quæ in oculis fiunt, peruenire. Diximus secundo, ꝙ causa omnium apostematum sunt humores ad membra fluentes, cuius causa vel interior est vel exterior:

rior:Interior, vt superabundantia materiæ:Exterior, vt percussio, casus, fractura, vulnus, & simi- B
lia. Præterea membri præparatio ad recipienda superflua, quatuor modis est, aut propter membri defectionem, aut raritatem, viæq; largitatem ad membra tendentem, aut propter suæ virtutis attractionem, fortitudinem, vel sui locationem naturalem. Defectio membri aut naturalis est, aut accidētalis: naturalis, vt cutis quam constituit natura defectiuam, vt superflua ab interioribus ad exteriora, à nobilibus ad ignobilia expulsa, facilius suscipere possit: accidentalis, vt ex infirmitate præterita. Raritas membri, vt teneritas maxillarum & inguinum. Attractiuæ membri fortitudo fit in membris fortibus propter nimium calorem, qui calor aut naturalis est, aut accidētalis. Propter situalem positionem, sicut si inferius locatū fuerit, humores enim ad corporis inferiora maxime descendunt. Sed materia, quæ defluit, aut est humor, aut est ventositas: Si humor, aut sanguineus, aut aquosus, aut phlegmaticus, aut melancholicus: Ventositas autem, cum non sit subtilis, non generat tumorem. Sanguis autem si temperati caloris est, phlegmonen generat: si calidior & subtilior, erisypelas generat: sed calidissimus sacrum ignem facit, & variolas. Aquosus tumor est qui hydropisis dicitur, phlegmaticus: si fuerit subtilis, tumorem: si crassus, apostema generat, quod interius est quasi pingue seuum. Melancholicus autem cancrum generat. Ventositas aūt, si fuerit, tumet. Hæc est diuersitas apostematum, quæ diuersa exigunt medicamina. F

De curis apostematum. CAP. 2.

Apostemata ergo, quæ fiunt ex sanguine calidissimo, si eorum causa extrinseca fuerit, nec corporis extiterit plenitudo, medicamine dissolutiuo & repcussiuo curetur: excalpellatio quoq; vel incisio adhibebitur opportune. Q̃ si causa sit intrinseca, ab initio non dentur mollitiua vel dissolutiua, cum plus quàm necesse est dissolutiua à locis remotis ad apostema attrahant. Sed neq; repugnantia audemus apponere, ne materia ad membra principalia conuertatur. In initio ergo curationis phlebotomia corpus purgetur: deinde apponantur repugnantia & desiccatiua, temperiem facientia, vt sua siccitate resistant humoribus, ne ad tumoris perueniant locum, & temperiē complexionis confortent, & locum, vt superfluam materiam deuincant. Sciendum quoq; omnia apostemata quatuor tempora habere, Initium, augmentum, statum, & declinationem. In initio ergo conuenit repugnantia opponi calori: Repugnantia, tenui materia dissoluta in parte, & crassa remanente, mollitiua & dissolutiua ponuntur. nonnunquam in augmento, magno dolore existente, stypticam medicinam & refrigeratiuam ponimus: nimio dolore coacti soporiferā adhibemus. Medicina sanguinolenti apostematis, id est erysipelatis, quæ cum nimio est dolore & calore, si causa eius fuerit extrinseca ab initio mollitiua & dissolutiua fit: Si autem intrinseca fuerit, primo detur choleram rubeam pharmacum purgans, deinde si opportunum est, phlebotomemus, postea medicina infrigidans & humectans apponatur: calore transacto dissolutiua aptetur. Apostema, cuius materia fuerit sanguis crassus, si cum vulnere, punctione, et putredine sit, in initio phlebotomia ei subuenias: deinde vulnera medicina corrosiua & mundificatiua curantur: Sed tamen considera apostematis magnitudinem ex calore: quia si magnum fuerit, repugnantia pones: si calidissimum, fortem caue medicinam. Aquosum apostema vel solutione, vel incisio ne curetur. Prima autem species phlegmatis, quæ est, vt mel, curatur constrictiuis vel confortatiuis & solidatiuis, sicut est vinum mistum cum lycio & nitro. oportet autem à leuioribus incipere, & sic ad fortiora procedere. Quòd si fuerit inueteratum apostema, cum incisiua & dissolutiua: & superius ligentur fortiter & inferius leuiter. Secundum genus phlegmatis taliter curatur, dissolutiuis, putrefactiuis & incisiuis. Tertium vero, putrefacientibus & incidentibus, dissolutiua vero non valent. Quartum genus stylo incensiuo curatur. Melancholicum apostema. i. cācer difficile curat̃, non incidat̃, incisio multis inconueniēs est modis: Primo, q̃a syncopā generat, si locus multas venas habuerit: Secundo, quia membra principalia nō patiuntur membrum ligari neq; sanguinem constringi nisi cum cauterio: & in loco aliquādo nascitur, in quo nō audemus H
cauterium apponere. in huius igitur initio corpus ad temperamētum oportet reuocari, & ad bonum, cum phlebotomia, & pharmacia, & diæta, & similibus immutari. Apostema de ventositate factum dissolutiuo curatur.

De causis & cura doloris in generali. CAP. 3.

Dolor duobus est modis, subita qualitatis immutatione, & iuncturæ separatione. Mutatio vel est de frigore vel de calore, vnde causam eius non oportet inuestigari. Separatio iuncturę tribus modis fit, incisione, fractura, crepatura. Incisio vel extrinseca est cum gladio, vel intrinseca, vt cū acuta humorum qualitate. Fractura autem fit de exterioribus, sicut solidis & crassis corporibus ponderantibus: aut de interioribus, vt de apostematibus: De exterioribus, si sit lapis, locū in quo scindit conculcat propter vtrāq; loci extremitatem, qui depressus necessario extenditur. Iunctura, quæ separatur de interioribus taliter fit, augmentata materia concauitates replet membrorū, doloremq; generat. Materia vero humorum est, vel vētositas vel acuta qualitas. Ideoq; sex sunt causæ doloris, chymus nimius, ventositas nō habens exitum, magnum apostema vel durum, humorum acuitas, vel vulnerum siccitas, vel caliditas, vel frigiditas. Si dolor propter nimium chymum fuerit, ipso purgato cessabit: Si propter crassam ventositatem, cibo subtili & potu calidisq;

fomentis

A fomentis & cataplasmatibus curatur: Si ex apostematibus, ipsorum curatio est dolorum amputatio: Si ab humorum qualitate processerit incēsiua, necesse est chymum purgari, siue in bonum mutari cum medicina doloris mitigatiua, quòd si non sufficiat, soporifera imponamus, vt dolor mitigetur: Q; si de frigidis crassis & viscosis humoribus processit, soporiferam caueamus, quia non est tantus dolor qui de his nascitur: Si crassa ventositas exitum non habēs causa fuit doloris, res attenuatiua & dissolutiua adhibenda erit, vt ventositas dissoluatur, & humores desiccentur. Sic etiam de cæteris contraria contrarijs oppone.

De causis & cura dolorum oculorum. CAP. 4.

Oculi vero patiuntur ex apostemate vel propter acutos humores ad ipsos fluentes, vel propter pellicularum suarum extēsionem ab humorum plenitudine, aut inclusiōe crassorum humorum & viscosorum, vel crassæ ventositatis in loco illo. Si sit propter acutos humores, pharmacia detur, materia deorsum ducatur, & oculi cum albumine oui lauentur. Purgato corpore & apostemate maturari incipiente, balneum diligenter aptetur. Q; si dolor fuerit propter humores interius clausos, totum corpus maxime purgetur, deinde calefacientibus vtatur, & oculi cum decoctione fœnugræci lauētur: & ante purgationem totius corporis dissolutiua & calefactiua caueātur, quia ad apostema plus attrahunt quàm dissoluunt. Sciendum q̄ humores ad oculos veniunt, vel de omnibus partibus, vel de solo capite: si de solo capite, solum caput expedit purgari, postea confortari, & ad temperiem duci, ne vltra malos humores generet, plurimumq; digerat humores. decet etiam confortare cor, & corroborare, & temperare, quādo arteriæ in causa sunt, quare humores ad ipsos defluunt: quæ si supra craneum fuerint, desiccatiuum cataplasma & emplastrū apponatur: his non proficientibus incidantur. Nonnunquam dolor fit in oculis propter sanguinis coagulationem in venis oculorum clausi, vnde plenæ videntur, & oculorum essentia sanguinolenta: Quæ passio curatur vini potatione, tamen balneo præcedente.

B

De ophthalmia & eius cura, CAP. 5.

Diximus q̄ ophthalmia est apostema calidum nascens in coniunctiua, & ostendimus curam apostematum solis oculis pertinentium. Vnde quia oculi sensum habent acutissimum, & dolorē ferre nequeunt: non temere curentur forti medicamine, sed cum rebus dolores mitigantibus tēperentur. Et fiat, quod apponendum est, humidum: & viscosum in loco in quo cōgruit, immisceatur: & palpebra suauiter eleuata, medicina guttatim inijciatur: & ab initio non nimio existente dolore, medicina aliquid stypticitatis habēs, sicut collyrium in quo est acacia, ponatur: etiam dissolutiuum & maturatiuum medicamen sicut crocus & lycium: similiter & styptica, vt myrrha & castorium, thus masculinum. Collyrium quoq; si multum stypticum fuerit, humefiat cum albumine oui, lacte, & decoctione fœnu græci. Hæc si fecerimus, in vno die dolor remittetur, & passio declinabit: qua declināte balneum succedat, deinde collyrium priore fortius imponatur sicut nechium, vt constringat & confortet oculos: tamē parum acuti collyrij cum eo misceatur, & parum à medio ad multum ascēdatur. Q; si ophthalmia cum nimio dolore fuerit, ponatur ab initio collyrium, quod dicitur diarhodon aspĕron. Apostemate vero decrescente diarhodon erimōni imponatur, & calefiat sæpissime, si nimio pungetur dolore: & si dolor nō sit multus, sufficit semel aut bis: & hæc calefactio fiat de meliloto, fœnugræco, & similibus. Cataplasmentur quoq; croco, meliloto, coriandro, oui vitello, pane loto in vino. Sed si dolor nimius fuerit, misceatr̄ illi cataplamati decoctio papaueris: vnguentum factum de croco, glaucio, lycio, gummi, & aloe, ponatr̄ supra frontem. Si calidi sunt humores, ramus portulacæ, citonij, vel succus portulacæ, psilij, strigni, & similia. Si calidus non fuerit multum, puluis molendini, myrrha, thus, albumen oui. Humoribus vero frigidis existentibus, sulfur, pix liquida, colophonia, & similia apponantur.

C

De curis petiæ, tumoris, & pruritus oculorum. CAP. 6.

D Ad petiam sanguis columbæ, pauonis, & omnia talia prosunt, si cum thure modico misceātur: & calefactio decoctionis hordei & hyssopi prodest. Oculorum tumores habentibus fiat cataplasma ex vuis passis sine acinis ex melicrato vel aceto. Si tamen apostema non dissoluatur, radix trita admisceatur: tumore nondum dissoluto, succus columbæ apponatur. Pruritus sicut apostema curetur purgatione corporis, & dissolutiōe materiæ intus clausę, & collyrijs, & cataplasmatibus, & fomentatione aquæ calidę in nocte oculis apposita: quę mista cum oleo rosato, aut in ouo anatis pruritum amputat, & oleum rosatum temperate calidum. Sæpe tamen oculis cholericam imponimus medicinam, vt lachrymas in eis prouocet, quibus lauentur, & mollificentur. Pruritus cum nimio fluxu humorum, medicina Erasistrāti curatur.

De carne addita in oculis, & carbone, & cura. CAP. 7.

Si carnes additæ propter vulnera fuerint, non curantur nisi chirurgia. Excrescentia superfluæ carnis acuta medicina curetur, sicut ærugine æris, sulfure, & similibus. Si autem caro oculorum excreuerit superflue, nō curabitur nisi chirurgia. Q; si locus ille tumidus fuerit, valet allium gūmi cum glaucio & vino. Nascitur etiam quoddam in oculis, quod dicitur carbo: et sicut apostema curatur: cumq; saniem habuerit, sicut vulnus curatur saniem habens. Quidam medici ponunt in hac passione glaucium, tragachantum, rutam, succum maligranati, lanam vstam, vel myrrham & aloem.

aloem. Huic passioni valent ammoniacum cum aceto: & aliquando admiscemus cum eis de hordeo & zedoario: & capita muscarum è cera cataplasmata. E

De pilorum ablatione & remedio contra casum pilorum. CAP. 8.

Pilis ablatis lauentur loca ipsorum aquis salsis, & aluminosis, & vngantur loca pilorum: palpebræ cum albumine oui, & alumine, staphisagria, & farsima .i. stercore columbino. ¶ Collyrium Sabor. valet ad pilos cadentes de palpebris. Recipe ossium dactylorum drach. iiii. cadmię drach. ii. ¶ Aliud Sabor. Recipe antimonij, chalcanthi, tragacanthi pondus æquale: quæ omnia cũ melle temperata terantur, deinde collyrium fiat. Si autem pilis cadentibus palpebræ appareant crassæ, stercus muris cum melle temperatum valet. superflui pili de palpebris sunt amputandi. Quidam dicunt pilos non vltra nasci, si radicibus pilorum extractis sanguine testudinis vel dentibus caninis locus vngatur.

De curis uulnerum, & fissurarum in generali. CAP. 9.

Oportet primo vniuersaliter dicere de vulneribus, postea vero de ijs, quæ propria sint oculis. Omne vulnus vel concauum est tantum, vel fissum. Si multum fuerit fissum, trina intentione curatur. Iungamus vtranq; partem, & suamus studiose, & curemus ne incidat puluis vel pilus. Q; si magnum vulnus fuerit, nec pars parti possit coniungi, nec sanies permaneat in cõcauitate: necesse est vti desiccatiuo medicamine, vt finita sanie vulnus impleat carne. Cuius compositio est cum causa vel morbo vel accidenti. Si cum causa sunt humores ad illud fluentes, corpus purget pharmacia, & phlebotomia: diæta quoq; temperetur: deinde desiccatiuis siccetur. Quòd si fuerit cum morbo, vel est simplex vel compositus. Si morbus simplex est, ad temperiem membrorum reducatur: Q; si compositus, vel vt naturam suam membrum egrediatur, vel vulnus multum cõcauum sit: duplex medicina necessaria est: Vna, qua membrum ad temperamentum redeat: Altera, qua concauitas carne repleatur. Impleatur ergo medicamine desiccatiuo mundificatiuo, quod humores coadunatos destruat, vulnusq; à putredine mundificet. Sed vt per poros possint egredi superflua (vnum subtile & continuum, quod latet sensum: aliud crassum, quod vt lutum in corpore coadunatur: & hæc duo superflua plus in vulneribus, quàm alicubi sunt propter loci defectionem atq; dolorem) necessaria est desiccatiua & mundificatiua medicina, qua mundificetur & desiccetur superfluitatis sordities. Omne etiam vulnus vel concauum est, vel fissum. Et si fuerit cum accidente sicut cum dolore, mitigatiua conueniunt. Fissura si parua sit, non est necessaria nisi coniunctio partium: & parum medico eget, nisi locus vulneris partem amiserit, quæ pars vel caro est, vel cutis, vel vtrunq;. Si sit cutis, apponantur styptica vel desiccatiua, vt locus induratus cuti assimuletur. nonnunquam acuta medicina facit hoc accidentaliter. calida medicina paulatim apposita facit hoc accidentaliter, & locum sua siccitate indurat. Multa vero quantitas ex ea, loco apposita resoluit causam, & minuit fissuram. Quòd si caro à vulnere sit amota, in initio carnis generatiua expediunt: deinde locus mundetur, & cuti assimuletur. Sed omnem medicinam, quæ vulneribus pertinet, necesse est siccam esse, quæ tamen propter causam quandoque cauenda est. Parum sicca erit, ne multum siccans carnem prohibeat generari. Mundificatiuam quoq; siccam esse oportet: vt putredinem mundet vulnera consolidans. Desiccatiua esse debet ea, quę generat carnem, quæ nec mordicatiua sit, nec abrodens, sed styptica vt caro induretur, cutiq; assimuletur. Hæc est disputatio vniuersalis vulnerum, & medicina. F G

De uulneribus oculorum, pustulis in cornea, panno, ungula, nyctalope, scabie. CAP. 10.

Sed vulneribus oculorũ, si sint simplicia, mundans & colans cõgruit medicina, quia humores cito vndiq; fluunt ad oculos propter acumen sensus eorum. Quòd si vulnus cum tumore sit, vel nimio dolore: apponuntur collyria, quæ thus & metalla vsta recipiunt, & cataplasmata: nec pungitiua cataplasmentur. Aliquando tamen, si putredo vulneri insit, colatiua tunc apponatur. Sed intueri oportet an vulnus carnem rodat. Inuestigandum quoq; vnde humores ad oculos fluxerint: quo perfectõ, caput & corpus expedit purgari. Deinde apponẽda sunt collyria desiccatiua, nullamq; facientia punctionem: sicut ea, quæ respiciunt casum, cum dantur cum lacte vel cũ decoctione fœnugræci. Si dolor est nimius, aliquando soporifera medicamina apponũtur: fluxu humorum cessante, eis styptica apponuntur. Præuidendum tamen ne veuã egrediatur, cui egrediẽti stypticum conuenit adiutorium. Collectio & pustulæ in cornea nascẽtes curantur cum medicina maturatiua, mediocriter colatiua, sicut collyrio recipiente crocum, thus, myrrham, castoriũ, decoctionem fœnugræci. Quòd si non inuenẽrint, & tumor non dissoluatur: calidum & aperitiuum appone, sicut sagapenum, euphorbium, & similia. Pannus in oculorum albedine natus colatiuo & mundificatiuo curetur. Quòd si fuerit subtilis, sufficit succus rubei papaueris, vel decoctum minoris centaureæ cum melle: si grossus, fortiora dari necesse est: sicut picem liquidam, æs vstum, nitrum, stercus muris, myrrham, sal ammoniacum, & similia. Si aliquid ex eo remanserit, gallam, acaciam & chalcanthum appone. Vngula & scabies, si durę sint etiam & veteres, incidere eas vel excoriare optimum est: sin autem subtiles, appone æs vstum, florem æris, fel porcinũ, sal ammoniacum. His nondum proficientibus, appone medicinam putrefacientem atq; rodentem. Scabies non stypticis est curanda, quæ si sit cum vulnere magnoq; pruritu, cõuertat palpe- H

bra

A bra & cum hoc excorietur. Est quædam passio oculorũ, quam qui habuerint, vespere nõ vident, quos phlebotomari conuenit de cephalica brachij, & vtantur pharmacia, & clysteribus, & caput purgantibus, & gargarismate, & sternutatione mundificentur: vena auris incidatur. Oculis mel cũ alumine, & sale ammoniaco apponaẽ, & cũ hepate caprino fumigeẽ. hæc oĩa prosunt.

De suffusione, egressu oculorum, & petia. CAP. 11.

SVffusio, id est visus defectio, sic curatur. Caput, & totum purgetur, vt diximus: diæta sit tenuis: deinde vtaẽ collyrijs, fœnumgræcũ, mel, sagapenũ, asarum, thus recipientibus, & opobalsamum, & ammoniacũ. Valet quoq; si vena hepatica incidaẽ, & sanguisugę tẽporibus apponantur. Oculis extra exeuntibus, vẽtosa in collo apponaẽ. oculi ligenẽ & aqua salsa suffumigenẽ. Petia curatur sanguine oculis instillato. deinde cum albumine oui oleoq; rosarum ligentur.

De collyrijs multis ad oculorum ægritudines. CAP. 12.

COllyrium quod dicitur Diarhodon in modũ piperis valens in augmento doloris ophthalmiæ. Recipe cadmię, cerussæ. ana drach. xiiij. rosarum drach. duodecim: gummi, amyli ana. drach. i. tragacanthi drach. iiij. & . ß. aloes drach. vi. tempera cum aqua pluuiali, & informa. Aliud in initio ophthalmiæ, quod etiã vetustæ valet. Recipe acaciæ drach. liiij. gummi. ʒ. xliiij.
B cadmiæ drach. xxxvi. tempera cũ vino pontico ana. drach. xij. tempera cum aqua pluuiali. hæc oĩa à Paulo sunt ordinata. ¶ Ista vero Galenus dicit. Collyriũ valens ad dissoluẽdum apostema die vno & ad ophthalmiam. Recipe antimonij, acacię ana. ʒ. lxx. cadmię drach. ix. æris vsti loti. ʒ. xxi. cerussę drach. xij. ʒ. myrrhę. ʒ. vi. sulfuris drach. vi. castorei, opij, chalcanthi vsti ana. drach. vi. gummi drach. ix. tempera cum albumine oui, in vno die est validissimum. ¶ Aliud Pauli. Recipe cadmię, croci, gũmi ana. ʒ. iiij. æris vsti drach. xxiij. cerussę, rosarum ana. drach. xxij. poᵹ kij, croci, chalcãthi, opij ana. drach. vi. aloes, spicæ, castorij ana. drach. i. & . ß. tẽpera cũ aqua: curat vero ophthalmiam & humores vel propter dolorẽ, vel vetus vulnus fluentes. Aliud. Recipe cadmię, acaciæ, gummi ana. drach. ix. antimonij triti drach. xx. castorij, opij ana. drach. vi. lycij drach. iiij. & . ß. myrrhę drach. xij. spicę, aloes ana. drach. iiij. gummi, tragacanthi, chalcanthi ana. drach. i. & . ß. tẽpera cũ vino & aqua myrtina. ¶ Aliud ad superiora. Recipe acacię, gũmi ana. ʒ. lx. plũbi loti. ʒ. xxx. spicę, casię ana. ʒ, vij. rosarũ, cadmię ana. ʒ. xxx. cerussę, aloes, opij, croci ana. ʒ. ix. castorij, lycij ana. ʒ. iiij. & . ß. tempera cum albumine oui: valet vulneribus & oĩbus passionibus oculorum vetustis & putrefactis. ¶ Aliud in statu cõueniens cum albumine oui, in declinatione cum aqua. Recipe cadmię vetustę & lotę, cerussę ana. drach. vi. amyli, tragacãthi ana. drach.
C iij. hyoscyami drach. i. & . ß. croci. drach. vi. glaucij, sarcocollæ ana. drach. vi. opij drach. iiij. tragacanthi drach. vi. croci drachmas tres, gummi, opij drach. i. & . ß. tempera cum aqua. ¶ Aliud valens in augmento ophthalmię. Recipe cadmię, cerussæ ana. drach. xxiiij. rosarum. xij. gummi amyli ana. drachmas quatuor: tragacanthi, drachmas quatuor, & . ß. aloes, drach. iiij. tempera cum aqua. valet in vulneribus & humoribus vulnerosis & lachrymis ex oculis fluentibus. ¶ Aliud valens ad ophthalmiam, & vulnera, & adustiones, & ad mundificãdum vulneris putredinem. Recipe antimonij vsti, cadmiæ, rosarũ ana. drach. xxiiij. cerussæ tritæ. xxij. opij, drach. vi. tempera cum aqua. ¶ Aliud nimio dolori conueniens, & liquidissimos humores ad oculos fluentes reprimens. Recipe rosarum, drach. vi. & . ß. opij, spicę ana. drach. i. Aliud. Rosarum drach. xxij. croci. vi. æris vsti & loti, drach. i. & . ß. tẽpera cum aqua pluuiali. Aliud. Recipe rosarum, drach. xviij. cineris locorum vbi æs funditur, drach. vi. croci, opij, gummi, ana. drach. vij. tempera cum aqua pluuiali. Aliud. Recipe gummi drach. iij. tragacanthi, drach. i. & . ß. tempera cum aqua pluuiali. Aliud. Recipe myrrhæ drachmas. lxxv. rosarum. xl. croci. vi. & . ß. tempera cum vino. ¶ Aliud valet nimio dolori, pustulis, concauis putridis vulneribus cornee, oculosq; exeuntes comprimit, omnemq; oculorum passionem ad sanandum difficillimam curat.
D Recipe rosarum drachmas centumocto. gummi. xxxvi. cadmiæ vstæ & lotæ drach. xxi. croci vndecim: opij, antimonij, drach. ij. & . ß. iarri spicæ drachmas tres: myrrhæ. iij. tempera cum aqua pluuiali. ¶ Collyrium Pauli. Recipe ęris vsti, tragacanthi vsti, ana. drach. viij. croci. ij. nitri drach. i. coquantur ad mellis spissitudinem. ¶ Aliud eiusdem, valet scabiei palpebrarum, veteriq; ophthalmiæ, saniem, & vulnera aurium, & os rodentia sanat. Recipe æris vsti drach. quatuor, myrrhę, drachmam vnam, & . ß. piperis, croci, vini ana. drach. ix. ¶ Collyrium Pauli. Recipe cadmię auri & argenti drachmas tres. tempera cum aqua pluuiali. ¶ Collyrium Oribasii valens in initio ophthalmię & vulneribus. Recipe cadmię, cerussę, tragacant. ana. drach. vigintiquatuor, antimonij, gummi vsti ana. drach. xxi. plũbi incensi, tutię, ana. drach. vigintiquatuor. Aliud. Amyli. xvi. gummi. ix. ęris vsti, tragacan. ana. ʒ. vi. myrrhę, opij, ana. ʒ. v. ¶ Aliud valẽs vstioni, vueam egredi prohibens, subueniẽs vulneribus. Recipe antimonij vsti, cerussę ana. ʒ. vigintiquatuor, myrrhę drachmas tres. amyli xix. traga. xij. gũmi. vi. tẽpera cum aqua pluuiali. ¶ Aliud valens pustulis, vulneribus saniosis, & nimio dolori durẽq; ophthalmię. Recipe cadmię vstę & lotę drachmas vigintiquatuor, antimonij loti & vsti. xviij. amyli. iij. plumbi incensi & loti. xij. tutię, myrrhę ana. drachmas xij. tempera cum aqua. Aliud. Recipe tutię drachmas duodecim, cadmię lotę, cerussę ana. drachmas cxxiiij. antimonij incensi & loti xviij.

myrrhæ, opij, ana, drachmas quinquaginta, &.5. tragacanthi drachmas duodecim. tempera cum aqua. ¶ Aliud vtilissimum asperitati palpebrarum & scabiei. Recipe chalcanthi drachmas duas, cadmiæ drachmam vnã, ad solem cũ vino sufficienter agita. Aliud. Recipe cadmiæ drachmas. vi. chalcanthi gra. triginta. pip. gra. xxxviij. spicæ, drachmam vnam &.5. al. drachmas tres &.5. cadmiam & chalcanthum tritura sufficienter & agita, deinde cum pipere spicam commisce & tempera. ¶ Aliud valens scabiei, & humoribus ad oculos fluentibus, veteriq; passioni, & pustulis. Recipe cadmiæ, gallæ, rosarum, gummi, croci, ana. drachmas tres, opij, drachmam vnam. omnia puluerizata cum vino ad solem sufficienter agita. ¶ Ad oculos caliginosos & sanguinolentos, aloe trita cum albumine oui mirifice prodest: si aloen non habueris, canabis trita idem facit. ¶ Ad oculos dolentes, & lachrymas stringendas, & pruritum tollendum. Collige mel despumatum, & ex eo vnge folia hederæ, & superasperge puluerẽ fæcis vini, & oculis superpone per noctem, expertũ est. Idem chelidonia cocta in aqua, si ex ea oculi fomententur, dolentibus prodest. Item coriandrum viride tritum admisto lacte mulieris oculis superpone, dolorem & tumorem tollit. Idem facit radix cucurbitæ agrestis trita & imposita. Fel caprinum cum melle antiquo mistum & inunctum oculorum caliginem destruit. ¶ Ad pannum ab oculis abstergẽdum. Fæcem vini, album oui, rasuram ossis sepiæ facto puluere mitte donec corrodatur. Vitellus oui tritus succoq; apij mistus & inũctus sanguinem spargit. Absinthium viride cum albumine oui tritũ, & nocte suppositum, sanat. ¶ Ad tumorem calidum & sanguinem oculorum, anagallis cum albumine oui trita & imposita prodest. Ad tumoris calidi dolorẽ. Herbam violariam cum oleo rosaceo tere, & superpone: mire iuuat. Valet etiam mali granati succus. in vase æneo vel stanneo ipsum coque & cola, & cum opus fuerit vtere. Item Recipe plantaginis, centaureæ, vngulæ caballinæ, pulegij, betonicæ, chamædryos, apij, fœniculi radicum, partes æquales, pone in olla noua, & intra sparge fœnugræcũ. Item lycium in rhodoscomate guttatim impositum valet. Item auripigmentum, pannum subtile laneum, & fimum hominis cõbure in olla bene argillata.

B F G

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE RENVM AFFECTVVM DIGNOTIONE ET MEDICATIONE,

Christophoro Heyl. Vuissbadensi interprete,

Nunc primum ad græcorum codicum fidem accurratissime recognitus.

De substantia, figura, situ, partibus, & usu renum, CAP. I. H

RENibus peculiare quoddam corpus est ex fibris & carne constitutum, quod cum alia parte nulla commune habent: & caro hæc densa est, ne sanguis qui ad ipsos defertur, facili momento diffluat, effundatur, & abeat cum vrina. Carnea hæc substantia non paucas habet inuolutiones, in quibus quoniam singulatim per substantiam lapides plerunq; generantur, fiunt in renibus grauissimi dolores. Ac de substantia quidem hactenus. Figuram autem renes habent græcæ literæ ϛ: & in medio cauitatem quandam, qua ex venis & arterijs serosum excrementum excipiunt: nam ad eos non maiores solum venæ, quarum aliæ in cauitatem hanc inferuntur, aliæ in membranam, quæ renes circũtegit: sed meatus etiam capillis modo exiles deferuntur. Dexter autem sinistro sublimior est: ne inter operandum, alter trahat, alter retrahat. Iacent ad spinam renes, paulo altius quàm

A ilia: & ex se, vrinarios meatus duos emittunt, quibus ad vesicam vrina deducitur. Sed habent isti quoq; meatus propriam corporis sui substantiam, quam in alia particula nusquam reperias. Duos autem natura renes produxit, non vnum. quoniam alias excrementorum species serosa hęc superfluitas non parum superat, quam attrahere, renum officium est: ignorare enim non debemus alteram cauæ venæ partem ad corporis nostri inferiores partes deferri: quæ bifariam diuisa est, altera parte sursum, altera deorsum porrigitur. Pars quæ descendit, rursus tripliciter finditur, & pars vna ad crura porrigitur, altera ad testiculos, & tertia ad renes. Procedunt vero & de corde arteriæ, quæ serosum excrementum & vnà caliditatem immittant: vt ab eis renes calefiant. nam renes ita ex seroso isto excremento frigent, vt ex atræ bilis succo lien: Quamobrē à dictis iam arterijs calor renibus suppeditatur, quò natiuam suam frigiditatem possint euincere. Postquam vero serosum id excrementum renes attraxerunt, vtilem qui in eo est sanguinem ipsi retinent, & ex eo nutriuntur: excrementum vero ipsum serosum à facultate segregatrice ceu inutile expellitur. Sed quandiu in venis & arterijs hoc cum sanguine currit, excrementum serosum: cum segregatum est, lotium nominatur. Proinde quod in sanguine vtile est, id sibi renes in nutrimentum seruant: quod autem inutile, id abigunt. Atq; vt bilis vesica, bile delectatur: B & lien, atræ bilis succo: ita renes seroso isto excremento gaudent. Renum autem operatio est secernere & percolare serosum excrementum à sanguine. Atq; hic renum vsus est. Non solum autem renum, sed & singularum partium operatio medico est inuestiganda: quòd ex operatione labefactata cognoscatur, quę particula morbo sit affecta: & ex modo ruinæ operationis, quantum sit quæq; affecta.

Quibus ex caussis calculi oriantur, & qua ratione pueris in uesica, adultis in renibus frequentius oriri soleant. CAP. 2.

OMnis affectus, quo ren laborat, quanquam Nephritis dicitur, siue is similaris sit, siue instrumentalis, siue communis: proprie tamen Lithiasis, id est calculi morbus, Nephritis appellatur. Sunt autem lapidis huius quatuor causæ, Efficiens, materialis, instrumentalis, & finalis. Nec operosum fuerit discere à rebus externis, lapidis concretionem, aut à frigore, aut à calore fieri: velut in riuulis & canalibus, cum caliditas, materia non expirante & ventilata, exoritur. cum aqua in aliquo canali substat, calor quidam præter naturam accenditur, quo dispergente id quod in aqua sic cœnosa partium erat tenuium, quod crassarum est partium in terrā durescit: manensq; eo in loco substantię lapideæ ex qua factus canalis est, adhærescit: & in lapidē sic C colligitur. Subnectam aliud de eadem re notum exemplum. In lebete generari lapides sæpe cōpertum est aquæ parte, quæ tenuis fuerat, dissoluta, manente alia, quæ crassa & terrena est: ea enim lebetis vel alius æris corpori affigitur, & lapidescit. Verum in nobis lapidem frigus non parit: neq; enim fieri potest, vt viuo corpori tantum frigus accidat, quo concrescere valeat in homine lapis, quemadmodum fieri in externis videmus: quo fit, vt à calore lapis in homine generetur, eoq; vel vehementi, vel tepido. Nam si crassa materia est, sufficere potest tepida & moderata caliditas, & quæ naturalis est, ad firmandam & indurandam terræ modo crassam hanc materiam: est enim crassities ad generandum lapidem singulariter accommodata: Sin tenuior est, vehementiori tum planè indigebit caliditate, siue naturali, siue pręter naturam, qua durescat in terram: siquidem calor tenues materiæ partes euaporare facit: atq; ita, vbi valuerit, lapidem conformat. Ideoq; simpliciter à calore fit in nobis calculus. Materialis causa est crassus aut glutinosus succus, vel vtroq; modo vitiatus. Instrumentalis causa est ren, aut vesica, vel pars alia quæ generando lapidi sit opportuna. Finalem causam haud aliam dicas, quàm lapidem ipsum. Sanguis qui in renes fertur, aut crassior seipso est, aut pituitosior, aut magis ad bilem atram, aut rufam demutatus: ferturq; ad eos per venas & arterias, vel in cauitatem, vel D substantiam: eò delatus, si quantitate, vel qualitate, vel consistentia excedat, astringitur, detentusq; concipit caliditatem præter naturam: hæc caliditas præter naturam amplius eum densat, agglutinat, & assat, assatumq; ipsum in terram & lapidem commutat. Qui itaq; arbitrantur in renum concauitate lapides consistere solum, cum per vrinæ meatus transeunt, dolere laborantes dicunt: Qui vero in ipso renum corpore gigni lapides arbitrantur, quo modo & in arthriticis nodi gignuntur: non solum cum pertranseunt, sed & quando generantur, & quando renum concauitatem subeunt, dolere laborantes asserunt. Sed fieri vtroq; modo lapides posse nobis satis persuasum est, cum succus tenax & crassus tempore aliquo assatur in ijs atq; exiccatur. Demonstratum est enim in commentarijs de facultatibus naturalibus renem trahere ad se quicquid in venis serosi & tenuis cum sanguine permistum reperiatur. Si quando igitur meatus, qui in renis ventriculum illud transmittūt, latius aperiantur, crassius vnà aliquid colatur: quo calefacto & exiccato in renis cauitate, lapidosam consistētiam assequitur. Quamobrem si virtus segregatrix ipsius renis id omne in vrinis expulerit, arenosum in ipsis sedimentum pueniet. Si infarctū id & solutu difficile sit quod renis cauitas suscepit, ad eū aliud adhuc nō absimile ex caua vena immissum deinceps colligitur, & augescit (circūlinitur. n. semper quod affluit ei quod iam adest) itaq;

lapis non adeo contẽnendæ magnitudinis exurgit. Quod certe vt facilius fiat, renum temperatura iuuare potest haud mediocriter, si calore naturali hæc ceu feruens & acris fuerit. Atqui si fo ramen & meatus, qui ex vena caua in renem peruenit, fuerit rarefactus, & sanguis humens, neq; crassus neq; glutinosus: tum vrina fiet cruenta. Cum itaq; ex sola pituita tenaci & crassa porosorũ & lapidosorũ corporũ, q̃ in renibus cogũtur, substãtia coiuerit: color inesse solet, quẽ cineritium nominamus: non absimilem lapidi, quem fieri in aquis sponte natis, quæ αὐτοφυεῖς græce dicuntur, videmus. Hæ nanq;, si tepidiores sint quàm pro temperatione, tophos videntur producere: neq; alij causæ acceptum feremus, quod pueris in vesica lapides generentur, ætate vero florentibus in renibus. Quippe cum actiones naturales in pueris sint omnes fortes, fusa est in eis & dissoluta succorum crassities. Contrario modo se habent qui ætate processerunt: nam actionibus in hisce debilioribus coacta est crassities succorum. Apparet vero in externis id quoq;, cum videlicet quæ crassam naturam habent, per tenuia foramina traijcere institutum sit. quæ nanq; fusa calore sunt & colliquata, transire ocyus videmus: quæ vero liquata non sunt, traiectioni resistere. harum materiarum exempla nobis sunt pix, resina, adeps, cera, & mel. Cum itaq; in pueris calidum innatum abundet, & fortes sint actiones: crassitudo materiæ diluta in renes delabitur, indeq; facilius in vesicam transit, non parum etiam adiuuante ad transitionis celeritatem ipso actionum robore. in vesica autem existente frigida (membranosa est enim paucięq; sanguinis, & ampla intus capacitate) rursus consistit, densaturq; ad eam crassitudinem, quam paulo ante monstrauimus: consistentięq; principium sumit, si diutius in vesica commoretur. Ipsa siquidem glutinosa credibilius est ab innato puerorum calore facilius subigi, atq; ideo magis vniri, consistere, & condensari. Adijciamus si libet, puerilium vrinarum crassitudinis causam: quæ certe alia non est, quàm puerorum voracitas, & mouendi excessus mox ab alimento assumpto, dum scilicet pueri ferociunt & ludunt. In lactentibus autem ipsa & iam materia plurimum facit: in adultis enim qui caseo & similium rerum esu delectabantur, lapides in vesica & renibus fieri cognouimus. Idcirco lithiasis vesicæ, puerorum est morbus. Haud enim potest vesicæ collum tam angustum in maioribus corporibus esse, vt humorem crassum remoretur. At tamen ne putemus solum hoc sufficiens esse ad lapidis generationem, nisi calida intemperies eodem accedat: quæ calorem ignitum habeat, non temperatum aut modicum. In puellis ceruix vesicæ dehiscit in membrum genitale, & breuis simul est & lata, vt nullo labore crassa per eam ipsæ meiant, quæ in vrina feruntur: quæ dum pueri retinent, quod sæpe fit, & propter longitudinem & angustiam ceruicis vesicæ, materiam vesicæ æstuanti præbent ad calculi generationem.

Indicia quibus calculi & reliqui renum affectus deprehenduntur. CAP. 3.

Signorum alia sunt, vt ita dicam, scientialia, alia artificialia, alia propria. Proprium signum est, quod certe, nulloq; medio morbum ostendit, in renibus nempe lapidem: vt cum arenæ in matula subsident, tunc planè ostendatur lapidem in renibus esse: signumq; hoc constans & proprium. Quoniam vero affectus quidam complicantur, dicemus quoq; de signis communibus. Cum lotium quod excernitur, sanguinolentum est, signum id esse commune poterit, vel quòd vasorum apertio sit, vel ruptio, vel erosio, vel imbecillitas, vel dilatatio, vel aliud quicquam eiusmodi. Quoniam ruptionem exquisiti & confertim egesti sanguinis vacuatio sequitur. In apertione paulatim fertur, & sanguis tenuissimus emanans cruentam vrinam efficit. Si quocunq; tempore & momento sanguis egeritur, imbecillitas vasorum est: Sin vnà cum sanguine, aliæ quoque crassitudines excernuntur, dilatatio. Sin sanguis sit aquosus, manifestum est certumq;, lapidem consistere. Sin sanguis qui excernitur sit crassus, manifestum est ipsius crassitudinem violenta coactione in lapidem esse abituram: si (vt fit) in ea sanguinis vacuatione frigidam exhibeamus, vt vena atq; arteria: coarctetur & conniueat, nec amplius sanguinem vllum in renes ingerat, qui cogi istic possit. Fit enim proculdubio in hisce sanandis error: nam venam coarctant frigida, vt alium sanguinem inferre non sinat: verum ea ratione fit, vt sanguis in renibus commoretur. Proinde si frigidam exhibeas, venam comprimes quidem, ne sanguis deferatur: sed qui renibus illatus iam est, mox indurabis. Ex stupore cruris quod à rene secundum lumbum porrigitur, cognoscere poteris quis ren laboret. nam si dextrũ crus stupor occupabit, dexter ren ægrotat: sin læuum, sinister. Est vero stupor, sentiendi & mouendi in particula difficultas: qui fit in crure, quia vena quæ ad inferiora demissa est, triplici ramo diuiditur, quorum vnus cum arterijs ad testiculos vadit, & vasa seminalia: alius renes ingreditur: tertius ad crura porrigitur. Cum igitur in renibus lapis generatur, vnà tum afficitur vena quæ ad crura descendit: sunt enim ambæ ab vna sobole cauæ venæ, quam inferis partibus natura distribuit. igitur vena quæ ad crura porrigitur, repletur: qua repleta, stringuntur neruus q̃nq; aut musculus. cum stringitur neruus, aïalem spiritum ad crura non transmittit, vnde sensu crus priuatur, & prouenit stupor. Porrò ex testiculo quoq; † {secundum lumbos} retracto, scire possumus renem esse affectum. Si nanq; dexter testiculus retrahatur,

† In imp. lis est κατ' ἴ... i. ſm ꝓcessiõne vel rectitudinem.

dextrum

B F G H

A dextrum pati renem argumento est: si sinister, sinistrum. Nam à iecore & corde vena & arteria ad renes procedit, quæ in eorum cauitatem inseritur. vasa autem seminalia ad testiculos feruntur. Quando igitur lapis in renibus generatur, vena illa & arteria distenduntur, & seminalia vasa quæ ad testes pertingunt, atq; ita per compassionem testes retrahuntur. Tradunt aliqui, vehementis doloris ratione vigilias vomitum excitare. debebant itaq; podagrici, lippientes, & qui vehementi dolore, & vigilijs exercentur, vomere. Sed ea de causa hi non vomunt, immo propter posituram renum: ij nanq; positi sunt secundum spinam post intestina & ventriculum: quapropter facta in renibus violenta quadam distensione, per copulas affectio ad intestina & ventriculum digreditur, indeq; affectione ascendente, sequitur subuersio. Quoniam vero cum lapis subest, quædam veluti titillatio oritur, naturaq; ad eius quod molestat expulsionem stimulatur, ideo spiritus occurrunt: quibus irrumpentibus in fistulosam pudendorum partem, ipsam immaniter contendunt. nam in omni motione naturali sanguis & spiritus concurrunt, qui sunt naturæ vehicula. Cum vero demonstratum sit cor, iecur, & renes in concauitate non sentire, in superficie autem sentire (quoniam in superficie nerui sentientes feruntur, in concauitate vero nulli sunt) quomodo hæc dolorem persentiscunt? An quia grauatur cauitas, ideo dolor exurgit:
B extenditur nanq; membrana quæ foris est, vndiq; quod cauitas interna sit repleta, & sic extensa membrana dolorem facit. In renum itaq; substantia dolor itidem generatur, quando concauitas ex lapide grauata est, & circuntenditur, proptertq; consensione dolorem in superficie: quippe quæ neruos sentientes habeat & membranam. In meatibus autem vrinæ, vt qui neruosi sint & sensibiles, dolor fit sæuissimus. Dolor præterea vehementissimus fit in renibus, propterea quòd eorum cauernulæ non sunt latæ, sed angustæ, & renes ob firmitatem substantiæ non diducantur vt vesica. Eadem causa, renum lapides magna ex parte minores sunt, æquales, & molliores, vtpote qui diuturni non sint. Qui calculo laborant, his primo vrinæ sunt aquosæ: cũ enim sit obstructio, ceu per cribrum effluunt, post arenosæ. demum calculi excernuntur, cum dolor cessauerit. Sicut in mulieribus parientibus ad fœtus egressum partes dilatantur: ita hic violentia, renum substantia fatiscit, & egreditur lapis. cum ad renum cauitatem subit, in membrana, quæ istic substat, quoniam facili sensu est, dolorem mouet vehementem: & multo magis cum meatus vrinæ ingreditur, propter angustiam & sensum eorum. quantisper enim in renum corpore sistitur, non multum solicitat, quoniam, vt diximus, eorum substantia sensibilis non est. Sæpe nanq; præ magnitudine in collo vesicæ detenti lapides in extremum periculum doloris
C acumine patientes agunt, nec vrinas sinunt excerni. Vidi ego quendã, cui p alias vias elapsus in virilium extremitate lapis hæserat, minimumq; abfuit quin vrinæ difficultate, & dolore acutissimo homo interiret, nisi angusto tandem forcipe eximere potuissemus, sectionem per longum superne moliti. nam vrinæ meatum, nisi vrgeat magna necessitas, incidere non oportet, ne fiat fistulosa pars ea, & vrina profluat. Inuenias tamen qui dolorem nõ habent, nec sanguinem mingunt, quibus meatus in renibus congesti non sunt. At tenues arenulæ haud magno negocio quidem excernuntur: quod qui faciunt, nec ægrotare se putant, quando dolorem nullum sentiant. Verum nihil est hac in re contemnendum, cum tempore omnia grauiora reddantur. Lapides & arenulæ colore differunt, tum ob caliditatem, tum ob materiam: nam vt quidq; illorum longiori tempore retinetur, ita rufum, flauum, rubeum, aut nigrum efficitur. Haud aliter & à succis fiunt lapides & arenæ, colore vel sandarachæ simili, vel nigro, vel pallido, vel alio aliquo colore pro succorum varietate. Fiunt autem lapides in concauitate renum, in eorum substantia, & vbicunq; fieri cõmode possunt, aut parui, aut maiusculi: interdum pauciores, interdũ plures. Differuntq; magnitudine, figura, colore, asperitate, & multitudine. Nigros siquidẽ inuenias, & subalbos, & pallidos. Ac rotundi, lenes, & parui, facile excernunt: maiores, vel aliter figurati, &
D maxime oblongi & asperi, difficulter. Arenulæ vero prodeunt & egeruntur dum fiunt lapides: cum facti sunt, haud fieri potest vt efferantur, quia in lapidem sunt coacti, nisi natura ipsa vltro conterat & excernat, vel ars per medicamentum tritorium naturæ auxiliata, conterat & euacuet ipsas. Nemo vero ignorabit colicum & renum affectum vnà plerunq; incidere. Deprehenduntur tamen proprijs signis: nam aluus exonerata colicis medetur: nephriticos quoq; à principio mitigat. Etiam aliqui dederunt medicamẽtum quo aluus subducta est, & dolor cessauit primo, secundo, & tertio die, quarto prodijt lapis. Cum autem simul inciderint renum & coli dispositiones, mutuo particulas communicant intensione & remissione: tenduntur enim ob continuitatẽ partes haud aliter quàm funiculus: & neq; superne ructus vllus, neq; infrà flatus quispiam exit.

Calculi & reliquorum renum affectuum curatio. CAP. 4.

SI renum affectus subito inuadat, & qui laborat cibo nuper refectus sit, cibiq; adhuc sint incocti sicut ægrotus eos ingessit, aut semicocti, vel succorum multitudine corpus grauatum habeat: oportet ante aliam curationem, vel potius mitigationem, nisi quicquam impedimento est, vomitum prouocare. Mox si in intestinis excremẽtorum superfluitates fuerint, per idoneos clysteres extrahere, modo nihil obstet. Postea si totum corpus plenum fuerit, considerare quis-

nam humor sit, qui ipsum repleuerit. Atq; si sanguis is est, euacuationem instituere oportet, **B** cum nihil impedit: minorem tamen multo quàm plenitudo desiderabat. Quid ita? quoniam lapidem non planè statim eximere possumus, potissimum cum magnus est: ideoq; oportet pleniorem sanguinis euacuationem cauere, propter cõsumptionem, quæ tempore adhuc aliquo in corpore futura est. Sin quatuor humores abundauerint, potius vena incidenda est ante purgationem, quàm purgandum ante venæ sectionem. Quoniam si per sanguinis missionem corpus prius vacuatum fuerit, purgans medicamẽtum exhibitum, venas & arterias, & inanes corporis regiones inuenit non oppletas: quo fit, vt absq; vllo impedimento in totum corpus dimanet ad attrahẽdum succos, facillimeq; fiat eorum euacuatio per vasorũ spatia & fusionem tenuitatemq; succorum. Nam si vasa sanguine repleta sint, & purgatiuum dederis: non poterit propter plenitudinẽ in corpus differri: vnde fit, vt subsistet, & nihil efficiat: aut si quicq̃ facit, male faciat. Ex medico quidem purgans medicamentum: Ex natura vero totũ negociũ pendet: hæc etenim à purgante medicamẽto excitata, facultatem segregatricem aduocat, qua segreget inutilia ab vtilibus. ac vtilia quidem retentrix facultas detinet: inutilia vero expultrix facultas expellit. Non oportet autem simul venam secare & purgare: verum prius sanguinẽ detrahere, deinde virtutẽ pulchre refocillare. qm̃ ipsa nos gubernat, & medicamentis auxiliatur. medicamẽta enim per seipsa nihil **F** efficiunt. ideoq; corroboranda virtus est, vt possit natura vti purgatiuis exhibitis ceu instrumẽtis, atq; quod decẽs est, perficere. Huc præterea accedit, ꝙ vnà cum sanguine multum è vitali spiritu excernitur: quo excreto refrigescit totum corpus, & opera naturalia deterius obeuntur. Ea propter virtutem prius refocillare oportet, deinde medicamentum purgans exhibere. Sed quia affectus renalis est, & materia, ex qua lapis generatur, crassa, materiamq; crassam sursum reuellere promptum non est, magis vero ad ipsius lationem spectantibus deorsum vacuare expeditũ: ob id si valida sit virtus, venam quæ in poplite est, aperiemus, vel quę ad malleolos: sin imbecillis, venam quæ est in cubito. nam si virtute debili infra euacuabimus, retentrix facultas, quæ est imbecillis, non retinebit: sed vniuersa in præceps rapietur, & partem assiduo defluxu impetet, succis videlicet in locum imbecillem perpetuò procumbentibus. Quapropter cum firma virtus est, conuenit ex vena, quæ in poplite est, sanguinẽ mittere: cum debilis ea est, reuellere ad superiora. Quam vero ob rem? Ne materię plus in renes deriuetur. Hinc est quòd cum cibaria, pituitam, & succum vomitu euacuauimus, tranquillitas quædam fiat & leuatio. Eijcitur nanq; cibus & pituita, quę ventriculum grauant: à ventriculo autem renes stringuntur & vrinę meatus. quo fit vt grauior sit oblæsio. Sunt itaq; primum ista diluenda, quæ stomachus excipiens ceu de- **G** bilior distendebatur & premebatur: quibus euacuatis leuatio sequitur, nondum tamen perfecta liberatio. Vacuamus etiam per clysterem excrementa: ne colo & reliquis intestinis constrictis atq; grauatis, vnà quoq; ren laborans stringatur prematurq;, atq; sic amplius doleat. Quod manifestum est, quia stercoris obstructione renes plerunq; exasperari compertum sit, enematis iniectione renalem dolorem esse mitigatum: vel ꝙ ab ea vacuatione ren aliquis non sit amplius compressus: vel ꝙ ex stercore nulli postea flatus prodierint: q in renes impingentes, ipsos vt imbecilles cõprimunt & extendunt. Sed neq; sanguinem, neq; alium succum plus æquo relinqui in corpore par est, ne multa hinc renis vasa distenta plus doloris concitent. Quæcunq; enim vel dolent, vel calent, vel extenduntur, per vehementes & acutos dolores, ad se materias accersunt. Proinde doloribus siue repente, siue pedetentim in renem incursantibus ex cõmemoratis iam causis, illico, nisi quid prohibeat, aluum decocto aliquo eluemus, caricarum, fœnograeci, aristolochię, & similium. ac, si vacuatum satis est, bene vertit: sin minus, bis, ter, aut amplius vacuãdum enemate est, sed ex eorum decocto quę conducibilia sunt, & familiaria naturę ęgrotantis, ne angantur grauenturq; renes & viæ vrinales. Posteaq̃ autem aluus satis excreuit, inijciẽda sunt, quę vrinæ vias dilatare, renes laxare, calculum deprimere, & morsus mitigare queant. vtilis ad hæc **H** materia est oleum anethinum, in quo eliquatus sit gallinaceus adeps quàm recens: maximopere vero phasiani adeps, vel butyrum recens, aut similium aliquid. Quæ si in promptu non sint, fœnograecum, & altheæ vel radicem vel semen, aut similium aliquid decoquentes oleo inijciemus. Nam hæc oĩa vias dilatant, & lapides deprimunt, necnon doloris vehementiã mitigant. Sed horum vsum frequentius assequitur is, qui exploratum habet naturalium facultatum firmitatẽ: immoderata nanq; emollitio & laxatio virium robur exoluit: quod solatur, & perfecte curat vniuersum dolorem. Post vomitum aũt & enemata, conferet locum qui affectus est, fomentis humectantibus & relaxantibus delinire, quantisper lapis in rene hæret: vt interim tñ curemus, ne, vt dictũ iam est, ijs abutamur. Huc faciunt etiã cucurbitulę, quæ sæpe lapidẽ celeriter adeo transferunt, vt subitam eius mali leuationem possint cõparare, lapide nimirum in locum ampliorem translato. quapropter supra à renibus initium faciendum est, ꝓcedendumq; ad inguina ꝑ obliquam ilium positionem, quo loco frequenter dolores incedunt: quod cum institueris, nihil est vtilius q̃ partes eas in laborantibus prius calfacere, postea cucurbitulas admouere: alioqui lapis sicubi maior fuerit inuentus, arctius figitur: cumq; violentius vrgeatur, nonnunq̃ periculũ haud mediocre doloribus accersit. quare fomentare iam nominatis insessionibus proderit, si mali cõ-

municatio

A municatio ad pudenda vsq; processit, atq; id cum fœnogræco, althea, semine lini, anetho, gummi, & similibus, aqua diligenter incoctis & dulci oleo infusis. Conducet etiam emplastrum ex triticea farina, aut hordeacea cum lini semine, & fœnogræco, & melle, & oleo anethino, & gleucino: quæ cum decoctione prædicta elixabimus, inspergentes in ipsa cataplasmatis ebullitione, radicẽ altheæ pulcherrime tusam, & cribro discretam, terebinthinamq; resinam cum desinit feruere decoctum, aliquibus adiectis seminibus, quæ flatus discutiunt, siquam subesse inflationem intelleximus, vt sunt anethi & apij semina, fœniculum, ligusticum, & alia id genus, pro laborantis temperamento. Fiet autem cataplasma optimum ex lupini farina decocta cum musto, si à decoctione peucedani radicem minutissime leuigatam admisceamus & chamæmelum. Bonum etiam fuerit panem musto incoquere, & cataplasma inde lumbis imponere & ilibus. Nec minus proderit vesicam & partem sub vmbilico cataplasmate confirmare ita, vt crebra permutatione alia atq; alia subinde admoueamus, priusquam refrigeratum sit primum quodq;. Sin illud non liceat, tepefactorio possumus alio, ne refrigescat, quod impositum est, fouere: quod fiet si pro fomento cataplasmati aquam calidam in vase testaceo vel æneo imponamus. Post alui vero & supra et infra, sicut diximus, euacuationem, phlebotomiam, purgationes, fomenta, insessiones, si dolores adhuc
B perseuerent, vti lotionibus conuenit dulcium aquarum. Aliqui enim vel ante venę sectionem & reliquam curationem, balnea admiserunt, propter doloris immanitatem: Aliqui, si nihil esset, qđ vrgeret, post sanguinis missionem & curationem reliquam. Balnea sanè humectant & calefaciũt euestigio: calida siquidem aqua lenitionem affert cum calefactione: In quam tamen qui frequentius se demittit, inescatus lenimento doloris, quod lotio præstat, corporis vires exsoluit: quarum est, quicquid corpus infestat, propulsare. Eam ob rem cũ cessauerit dolor, auferenda balnea sunt, & fomenta adhibenda: sed ex medicamentis, quæ patientis naturæ sint accommodatissima. Cæterum si excessu doloris homo periclitetur, commodius erit stupefacientibus succurrere: nã aliter ea nunquam vsurpes, quippe cum dolorem non sedent, sed sua temperatura sensum auferãt, ipsumq; fallant: quę dispositio postea multam curam requirit. Quòd si spiritus aliquis crassus, qui vnà cum calculo morbum exasperet, suspectus nobis fuerit: prædictis fomentis & cataplasmatis admiscebimus, quæ digerendæ inflationis naturam habent, sicut rutam, anethum, nigellã, & hoc genus alia, diligenter attrita, post perfectam ebullitionem. Sed eadẽ ad fomenta & enemata aquę incoquimus absq; contusione. Verum si omnibus his peractis adhuc lapides fixi permaneant, à multis cibis atq; potionibus laborantem abstinebimus, & ijs, quæ ipsius naturæ sunt minus con-
C uenientia: ne venter repletus, grauatus, inflatusq; ciborum succorum've aut flatuum copia, repletione hac renes premat, & violentia prosequatur. Sint vero quibus vtitur omnia modica, & laborantis naturæ tum qualitate, tum quantitate accommoda. Veruntamen si laborantis natura calidior esset, & sitis vehementior, vacuato prius toto corpore & ab excrementis repurgato, si qui frigidam bibere essent consueti, & phlegmone nullum viscus laboraret, nec esset imbecille: frigidam sæpe copiose exhibuimus. renibus ita corroboratis, euestigio lapidem impactum expulerunt. In corporibus autem plethoricis, id est quæ succorum quatuor multitudine ęqualiter redũdant, & excrementosis, & in quibus viscus aliquod debilitate affectum est, & ea sorte alijs, frigidę potionem cauere conuenit. Cæterum si & post hæc omnia, quę diximus, lapis adhuc firmiter resistat, vtendum est medicaminibus quibus conteratur, quæ tepidam facultatem habeant. Nã calida vrinam prouocantia indurant lapidem: quæ vero tepidam virtutem habent, paulatim comminuunt lapidem, nec eum duriorem reddunt: eiusmodi sunt damasonium, petroselinum, polytrichon, & his similia. Sed forsan dubitaret aliquis, quomodo lapidem possint comminuere, quę tepidam facultatem habent: Cui nos respondemus. Lapis ille cum ab intemperie & valido calore sit factus, ob id merito exhibemus, quæ virtutem tepidam obtinent, vt quæ contraria ijs sint, à q-
D bus lapis est effectus. Sic enim multo tempore attenuamus, conterimus, & superamus ipsum. Quippe tepida, ceu minus calida, sunt valde calidis contraria. Diureticis ergo & valde calidis vti non poteris, ne crassam materiam eo pacto indures, & in lapidem celerrime commutes. Cũ vero lapis nondum constitit, neq; magnus est, sed tantum obstructio fit ab arenis, vel crassis & tenacibus succis: tunc calida secure porrigas, & quæ obstructiones aperiant, haud veritus vt lapidescat materia. Cum nanq; arenæ sint, quæ obstruunt, si porrigas, quæ aperiãt, & calida, qualia sunt, medicamentum ex aniso, ex pipere, apium, phu, & similium aliquid: euacuabis & dissolues eas.

De ratione præcauendi ab affectibus renum. CAP. 5.

AD prædicta vero breuiter delibandum est, quomodo quis se à lapide præseruet, ne qui iam curati sunt, eos noua lapidis generatio rursus perturbet. Quoniam autem eorum qui calculo infestantur, sanabiles sunt alij, alij minime: In præseruando maximi sunt momenti ciborũ moderatio, & bonæ coctiones. Satietates enim & cruditates hunc morbum non exacerbant modo, sed etiam pariunt, vbi nullus erat. Quapropter nihil est feruens ingerendum, quod renes possit & vesicam calefacere. Nec minus cauendum à cibis est, qui duram substantiam habent, & q ægre diuiduntur: quiq; substantiam habent pleniorem, & qui multum nutriunt, tum qui celeriter in corpus distribuuntur ante perfectam concoctionem: item qui innatant, difficulterq; descẽdunt,

&

& inflant, ac vias oblimant, aut aliter corporibus adhærescunt pertinacius. Nam ventriculus talibus alimentis grauatus, cruda hæc ad iecur & renes detrudit: incoctum autem alimentum à ventriculo confertim illuc expulsum praue excolatur, atq; cum tumultu semel atq; iterum per renes transiens, in lapides concrescit ob renis diuturnam percussionem. Sed ad victus rationem transeamus. Vinum itaq; sit tenue admodum & albū, non valde vetus: dulcia vero & nigra vina calculosis sunt inepta. Aqua vero in vniuersa victus ratione sit purissima & purgata: nam fluuiales, palustres, & omnes aquæ stagnantes, quæq; segniter fluunt, & non commouentur, omnes generare lapidem possunt. Atq;, vt paucis de omni victus ratione præcipiam, in frigidis & carnosis, diæta sit plane extenuans: in calidis & gracilibus media sit inter extenuantia & crassefaciētia. Ab aliorum omnium saturitate cauere conuenit, & præcipue dulcium, & caseaceorum nutrimentorum, & crassorum, & tenacium, & pinguium. Cruditatemq; ideo aduersissimam esse putandum est: in quam si calculosorum aliquis incidat, somno diutius aut quieti prorsus indulgeat: præcordiaq; proprijs manibus calfaciat, donec concocta rite omnia sint, & infra subsidant. Locis temperatis & in aere puro fiant exercitia ab his quibus liberum tempus est. Irascantur interdū. Deambulationes & exercitia laborantis naturæ conueniant, est enim desidia in primis noxia. Sit aluus B soluta assidue, modo ne instet aliud quippiam. cum nanq; hæc probe excernit, vrinæ profluent F libere. Vnctionibus si oportet vti, quando oportet vti, sint quæ contra locorum iniuriam queāt corpus communire: vt sunt rubrificationes, dropaces, & quæ ex sinapi fiunt. Aquarum etiā spōte natarum, vsus prodest, cum nihil prohibet. Considerare etiam accurate debes de sanguine mittendo cum tempus adest, si corpus sanguine plenum videatur. Exundans enim nisi euacues, confluet in partem imbecilliorem. Sed purgatione vti præstiterit in his qui malis succis sunt repleti. nam eos qui inordinate degunt, & succum crudum in superiori ventriculo multum colligunt, à cœna frequenter vomere facito, nisi sit quamobrem prætermittant. Post prouidentiam, quę toti corpori adhibetur, offerre conuenit medicamenta, quæ renes purgent: sicut quæ obstructiones aperiūt, quæ vrinas crassissimas, viscosas, fœtidas, & multas, à venis, renibus, vrinę meatibus, atq; vesica educūt: quo numero sunt radicis cardui decoctū, & alia pdicta. Sæpe ēt magno vsui sunt, quæ vrinam mouent. Hæc vt omnes homines communiter moneremus, non vt exquisitam disciplinam traderemus, sunt à nobis exposita. Quamobrem tibi gratia est habenda, quoniā per te sunt omnia tradita. Porrò constat ab vnicæ dispositionis indicatiōe, parari perfectam & exquisitam curationem non posse: sed indigere nos alijs adhuc, quæ ab eo genere non sint aliena: hinc est, quòd commonefacere de illis etiam aliquid operæpretium putemus. Variatur enim medicatio pro diuersis causis, ætatibus, locis, anni temporibus, habitibusq; & dispositionibus, moribus & consuetudinibus, temperamentis, sensus facilitate & difficultate, partium differentijs, positionibus, alijsq; id genus compluribus. quamobrem opus est optimum medicum diligenter id nosse, quod secundum naturam est. Qui nanq; id, quod secundum naturam est, exquisite perspexit: celerius cognoscet id quod est præter naturam. Neq; enim prædictæ causæ solummodo medicationem variant, sed proprij quoq; naturarum modi, propter quos medicamēta, vel plurimū probata sæpe nihil conducunt atq; fallunt. quapropter obseruare conuenit. Et nisi curationi obtemperent, vel ob naturæ proprietatem, vel affectus apparatum, vel aliud quippiam: his relictis, ad alia quæ vtilia planè sunt, transire necessarium est. Id quod faciendum non tantum in medicamentis est, sed & alijs omnibus tum auxilijs, tum viuendi institutis. Verum memoratas hic proprietates, aliaq; complura, quæ dicta non sunt, non omnes qui ad medicinæ sacraria accesserunt (licet sint alioqui argutissimi) sed qui semper ægris assistent, & explorabunt naturæ motus, assequentur. Proinde si ob latentem aliquam & propriam causam, artificiali cuiusquam coniecturæ, medicamenta non respondeant, oportebit propter vrgentem vehementiæ necessitatem, ad ea quæ veteres obseruatione tradiderunt, & quæ à tota substantia operantur, descendere: Ea dico, H quæ experimento, & exercitatione irrationali sunt reperta: quod genus sunt passer troglodytes, leporina pellis combusta, sanguis hircinus, & alia infinita tam simplicia, quā composita medicamenta. Quorum multa abominanda sunt, quæ exercitatio irrationalis inuenit: vel natura, vel fortuna quadam, vel obiter non data opera, vel imitatione, vel insomnio, vel oraculis, vel traditiōe, vel alijs quibusdam, ex quibus empirice constat. Quæ omnia cum ratione indiscussa nostro tēpore sint, nō ponemus magnam in eis fiduciam, quia modum vtilitatis illorū ignoramus. Quòd si aliquando cogente aliqua necessitate adhibeamus, non debemus his abuti, ne quemadmodum absq; comperta & manifesta causa iuuarunt, ita vicissim offendant. Qui nanq; volet esse præclarus medicus, & ratione quæq;, non temere agere: circa qualitates effectrices, & operationes debet versari, & in eis fiduciam ponere: quippe qui sic methodo compertum habeat calidi & frigidi, humidi & sicci effectus, item acerborum, austerorum, acidorum, dulcium, salsorum, amarorum, acrium, & omni qualitate carentium. nec ignoret, quem effectum præstent, quæ crassarum sunt partium, quæ tenuium, quæ obstructiones aperiunt, quæ attrahunt, quæ emplastica sunt, & alia quoq; sigillatim. Enimuero vt plurimum ratio constat lapides conterentis materiæ, has vti magis decens est, quam quorum ratio cognita nō est, veluti damasonio, petroselino, polytricho,

&

A & similibus his virtute, quæ probatiora etiam eo sunt, quòd tepida facultate constent. Verum si tandem casibus ita deploratis, & hæc frustra admoueris, non absurdum erit nos Christianos (sic deo rem committas) ad maxima nostra & vere arcana confugere, quibus, id quod & credo & cõfiteor, non corporis solum affectus, & à quibus omnes medici desperarint persanari: sed oẽs ẽt aĩ passiones funditus extirpari. Reliquũ sermonẽ ad te peculiariter, tanq̃ hypothesim cõuertam.

De alimentis quæ calculorum morbis conueniunt. CAP. 6.

CVm multa sint, quæ restaurare sanitatem possunt, mihi ab alimento necessario incipiendũ videtur: nam alijs auxilijs non semper vtimur, sed alimento carere nullum animal planè potest, siue valeat, siue ægrotet. Quoniam vero tutior est & compendiosissima via ad affectus leuationem vnica victus ratio: quandoquidem aliorum medicamentorum abusus & permutatio, sicut comperi, multis sæpe non leues morbos pepererunt: tu animæ meæ sol, qui calidius es & humidius temperamentum sortitus, & ætatem puerilem, viresq́; non ita robustas, habitum gracilẽ & rarum, & facilem insuper ad percipienda incommoda sensionem: Ob temperaturam, ætatem, habitum, & raritatem, assumere debes horum qualitati similia in nutrimentis ciborum et potuũ, & quæ valeas concoquere: Ob debilitatem autem virtutis pauca, & eo sæpius: pauca quidẽ, debi-
B litatis virium gratia, nã onus ferenti conueniat oportet: sæpius vero, quia necessitas vrget. Athletæ enim, viatores, milites, & omnes qui valida exercitia obeunt, modo valeant inculpate, abstinere à nullis debent, vel cibis, vel potibus, quæ ad manum sunt, vel quę occasio præstitit, quia vti ijs oportet, quæ est necessitas elargita. Quibus non solum viuere ita licet, sed & his qui negocijs vrbanis plurimum distrahuntur, † { & patroni aut vindices propugnandis clientibus negociosius degunt. } Tu vero, qui nunc tui iuris es, hyeme comedes plurima. plurima dico non ad tuas vires, sed aliorum anni temporum respectu. Quemadmodum & Hippocrates artis nostræ princeps inquit: Æstate & autumno cibos difficillime ferunt: hyeme facillime. ver secundo loco est. Idem rursus alibi ait: Ventres hyeme & vere calidissimi sunt natura, & somni longissimi. In his itaq; temporibus alimenta plura tribuenda sunt: siquidem calor innatus multus est, ideo pleniori alimento indigent. Indicio sunt ætates & athletæ. Bibes autem aliorum anni temporum comparatione minimum. Debetq́; potus esse album & tenue vinum, quod admodum vetus non sit. Sed & obsonia hoc tempore assa debent esse vt plurimum. Vtẽdumq́; oleribus & leguminibus tum parcissime est. Et hęc omnia magna ex parte calida & sicca non propter temperiem ætatẽq́; tuam assumes: sed propter intemperiem, quæ ex anni tẽpore frigida & humida est. Post vbi ver
C aduenerit, potus vberior, dilutiorq́; parum conducet, & esculenta molliora pauciorаq́;. Quin & obsonia ex assis ad elixa commutabis, oleraq́; nonnunquam assumes. Verum ad hæc ab illis non subito, sed paulatim tibi transeundum est, ne vniuersa illa & subita mutatio comparet offensam: sicut traditum ab Hippocrate est. Plurimum atq; repẽte euacuare, vel replere, vel calefacere, vel refrigerare, siue quouis alio modo corpus mouere, periculosum: quoniam omne nimium est naturæ inimicum: quod vero paulatim fit, tutum est, cum aliàs, tum vero cum ab alio ad aliud transitur. Vberiorem vero & aquosiorem potum præcipio: non plurimum, neq; aquosissimum. Plurimum enim & aquosissimum æstate bibitur, quod tempus hiemi planè contrarium est. Ver aũt sicut medio loco est inter hæc duo extrema, ita mediam quoq; rationem viuendi requirit. Hæc autem viuendi ratio tibi conducit non ob anni tempus solum, sed ob tuam etiam temperaturam atq; ætatem. Et hunc in modum, verno tempore te geres. Alijs autem anni temporibus paulo diuersius, non propter ætatem tuam & temperaturam solum, sed & anni temporum intemperiẽ. Sicut vero anni temporum differentiæ non eandem victus rationem demonstrãt, ita & corporis habitus. Carnosos siquidem & molles, frigidosq́; & humidos, vt plurimum siccius alimẽtum confirmat: Qui contrario modo se habent, contrarium. Tibi itaq;, quia medio es & temperato
D habitu, maiori tempore victus ratio temperata conueniet. Quæ nanq; secundum naturam sunt, vt plurimum similibus indigent: quæ præter naturam, contrarijs. Puerorum temperamentũ calidum est & humidum, cum non possit auctio & conformatio in alia temperatura fieri, quàm puerili. Ob hoc igitur similia te oportet & multa nutrimenta vsurpare, vt multa & varia concoquere assuescas. Quippe hac ratione natura ventrẽ & iecur ampla & capacia formabit, & alias vnà oẽs partes. Quòd siquando tibi plus humiditatis q̃ pro sanitate conueniat, aderit, siccari tamen nõ vt alij debes: propterea, ꝙ auctioni nihil æque aduersetur ac siccitas. Hac de causa vitanda tibi sunt quæcunq; exiccant, calefaciunt, & extenuant. Atq; hic modus est quo vitam instituas, vt tua natura valeat inculpatius. Senes aũt propter membrorum quidem duritiem, frigidi sunt & sicci: propter excrementa vero frigidi & humidi. Itaque ipsi partium quidem solidarum frigiditate, contrariorum contraria postulabunt (nempe frigiditatis calefactionem) in cibarijs poculentis & reliqua viuendi ratione: euacuationem vero illis ipsis accõmodã, propter eadem excremẽta. In his paucum nutrimentum desideratur, ob virtutis imbecillitatem, id quod est ab Hippocrate traditum. Qui crescunt, plurimum habent innati calidi. plurimo igitur egent alimento, alioqui corpus absumitur. Senibus vero parum innati caloris inest, paucis propterea fomentis indigent. Et rursus: Senes facillime ieiunium ferunt. Panes differunt materia, fermẽtatione, & ratione coquendi.

† ἐκ τῷ καλουμένῳ περιστατῷ βίῳ.

quendi. Materiæ differentiæ sunt quatuor: ac primus quidem σιλιγνίτης græce, id est siligineus, nominatur. secundus σεμιδαλίτης, latine similagineus dicitur. tertius αὐτόπυρος, quem συγκόμιστον quoq; Græci nominauerunt, quod ex farina vniuersa comportata, non discussis furfuribus, constet. quartus πιτυρίας, ac si furfuraceum diceres latine. Horum nos incommoda atq; effectus edocebimus. Plurimi est alimenti siligineus, qui & diutissime in corpore moratur, & efficacissimus est. secundum locum obtinet similagineus. inferior his est syncomistos, ita vt haberi medius possit. oĩbus infirmior ẽ furfuraceus. Tibi vero, vnicũ mihi caput, cũ vales, cõmodissimus siligineus est: cũ renũ morbus infestat, qđ nolim, dum laboras ab hoc abstine: & si te moueat edendi desiderium, furfuraceis vti medijsq; tuto poteris. Nam conducibilius tibi esse genus hoc potest, nisi ꝓhibeat aliquid, quia pauci nutrimenti est, & in ventre facit excrementa, quibus ad excretionẽ descendit expeditius: astringitq; nõnihil ex furfuris natura, quamobrem ocyus deijcitur, intestinis ad expulsionem irritatis. Quando in hoc affectu nihil perinde conducit, atq; ventrem semper lenem & solubilem habere: cum enim probe is subducitur, vrinæ possunt puriores proferri. Panes reliqui, maximeq; siligineus & similagineus, contrario modo aluum retinent, quia difficulter secernuntur. Et hinc est, quòd iecoris & renũ obstructiones pariant: tametsi alibiliores sint & magis corroborant. E volucribus laudantur, quæ mediam quandam materiã præstant extenuãtium & crassefacientium: vt sunt perdices, attagines, galli, gallinæ, columbæ, phasiani, passeres, & ante alias, quæ turritæ nominantur. hæ nanq; habent naturalẽ efficaciam. E terrestribus optimi succi est caro suilla, & hominibus maximopere familiaris, maximeq; tum nutribilis, tum corroborans: sed glutinosum quiddam habet & crassum: ob id qui diutius ea victitant, iecoris & renum obstructione corripiuntur: eoq; longiori ab ea interuallo abstinendum. Paruorum autem porcellorum carnibus si parum, & assidue vtaris, nihil offendent. Ceruinam carnem vitabis, ꝙppe, quæ dura sit, concoctu difficilis, & melancholica. Ouilla carne vtilius est ex interuallis vti, ꝙ excremẽtosa sit & mali succi. Agnorum vero hœdorumq; carnibus quoties libitum fuerit, vteris. Ex aquatilibus animalibus, pisces qui saxatiles nominantur, erunt tibi comesti vtiles: erunt etiam gobij, muli, chartilagineorum genus, alijq; qui generare bonum succum possunt. Ad hæc marinorum aliqui, & qui mollem testam habent: Astaci, paguri, cancri, carabi, & carabides, & quibus dura testa est. De fructibus autem quid dicam? neq; enim nobis ceu alimentũ idonei sunt pleriq; ipsorum: sed ceu medicamenta, quę stomachum & ventriculum corroborent, assumuntur. De cibarijs hactenus. De potu autem dicendum nunc est, & vino potissimum: nam alij liquores vel ad nutritionem nihil conferunt, vel aduersantur etiam nutritioni plerũq;. Vinũ vero solum nutrit, quoniam plus habet ad nostra corpora familiaritatis, quàm alij humores oẽs. nam oleum & mel habent quidem & ipsa aliquid conuenientiæ nobiscum, sed non tantum, quãtum vinum. Sunt tamen vini differentiæ quibus discernatur: inter quas prima est, quã color exhibet: Secundam præbet degustata qualitas: Tertia consistentiæ debetur: Quarta in odore est: Quintam viribus metimur. De quibus omnibus singulatim differere superuacuum erat: dicendumq; est, quodnam tibi vinum peculiariter conducat. Aliud etenim alij vinum confert, idemq; rursus alij minus. Tibi vero conducit tenue & album vinum, quodq; parum aquæ sustineat. Nã eiusmodi vinum facile descendit, & succos qui sunt in nobis attenuat, & excernit per vrinas, virtutemq; corroborat. Alia vina tibi non conferunt, sicut in alijs vtilia sunt.

B F G

De aqua, exercitatione, & lotione. CAP. 7.

NOn videtur ab re, de aqua paucis hic sermonem facere. Aqua tam sanis, quàm ægrotantibus commune solatium est, & maximopere necessaria, quòd mundanorum & singulariũ elementorum hoc vnum sit, ex quibus vniuersis tota nostri corporis constitutio est conflata. Quamobrem de ea fuero haud ociose dicturus. Aqua purissima tribus sensibus iudicatur, gustu, visu, olfactu: Gustu, si nullam planè qualitatem præ se ferat, sed videatur ab omni qualitate immunis: Visu, si pura, syncera, & exquisite clara: Olfactu si eorum nihil inest, quæ in aquis vitiosis esse olfactus testatur: vt sunt aciditas, putredo, acredo, salsedo, aliquod'ue aliud vitium, quod nomine careat. Qua tu autem commode quouis & tempore & modo vti possis aqua, sit purissima defæcata, leuis, & fontana, cuius natura est frigida. ꝙ si etiam cito à pręcordijs descendit, potiorem nõ desiderabis. Haud vero sicut vino, cibis, exercitijs, vigilijs, & somno, secundum ætatum & temperaturarum diuersitatem alijs atq; alijs vti commodum est: sic etiam aqua nõ eadem semper vti est ex vsu: Immo quam vtilem esse modo diximus, ea vti audacter poteris, & puer, & adolescens, & senex, quacũq; naturæ differentia sis præditus. Quoniã vero aqua vna plus alia frigida reperit, hac de causa non omnibus prodest aquæ frigidæ potu indifferenter vti: verum supra modum calidis, pinguibus, & carnosis siue naturali habitu siue acquisito, & his qui se vehemẽter exercent, quiq; consueuerunt frigidam potare, innocua est si frigidã bibant. Quòd si aliter aliqui se habeat, minus bibant ex ea. qui vero iuuenili sunt ætate, & in rebus ciuilibus versantur negociosius, quã vt exerceri ordinate & victitare queant, fontanam sument, relicta niuali aqua. Hæc nãq; tametsi iuuenilia corpora mox offendere non videtur, noxa videlicet, quæ paulatim increscit, nõ percepta: tempore tamen procedenti, cum ætas declinat, difficulter sanabiles aut incurabiles planè morbos H

A hos inducere nata est, in neruis, articulis, & visceribus. Quam offensionem pars aliqua corporis percipit, quæcunq; debilissima est natura. Quam ob rem vti debes fontana, & ea defæcata, de qua plus assumas, quàm de vino. Ac de aqua quidem breuibus hactenus. Tempus nunc est, vt de exercitationibus verba faciam. In quibus corpus contentiosius mouẽdum non est, donec videlicet vires succumbant, nec imperfecte exercitandum, vt membra perspiratione non satis distrahantur: sed vt viribus cuiusq; proportione respondeat. Quippe vehementia relatione ad aliquid est: quo fit, vt dimotio eadem alij sit exercitatio, alij minime. Vtile est igitur quęq; id exercitationis genus eligere, cui est potissimum assuefactus: nec pugilum, cursorum, & luctatorum exercitationem subire. Ab exercitatione vero tria in primis commoda proueniunt: nam instrumentorũ duritiam, dum inuicem confligantur, & innati caloris incremẽtum, concitatiorẽq; spiritus motum efficit: Quæ tria vniuersæ commoditates aliæ singillatim sequuntur: Instrumẽtorum nanq; duritiam sequitur firmitas, atq; immunitas ab iniurijs, quæ vndecunq; in corpore expectantur: Augmentum caloris sequitur fortis alimenti distribuendi attractio, & promptior alteratio, & cõmodior nutritio, & excrementorum fusio, per quam dura quidem membra molliuntur, humentia vero extenuantur & digeruntur, meatusq; totius corporis dilatantur & patescunt: Ex valido
B autem spiritus motu eosdem meatus purgari necesse est, & euacuari superflua excrementa. Cum vero nobis ab exercitatione commoditates tantæ accedant, commodum earum vtendarũ tempus inuenire difficile non est. Nam cum alimentorum distributionem adiuuent, nullam oportet multitudinem crudorum, neq; ciborum, neq; humorum, vel circa ventrem, vel mesaraicas, vel iecur, vel reliqua vasa contineri, quia periculum esset, ne effunderentur ad omnes corporis partes, priusquam concocta fierent nutritioni vtilia. Et quia meatus expurgant, euacuantq; superfluitates, melius est ante cibũ eas instituere. Corpora enim non pura (inquit Hippocrates) quanto magis nutries, tanto magis lædes. Quare ex prædictis clarum est, hoc tempus exercitationibus admodum conuenire. Illud præcipue curandum in quocunq; exercitationis genere, vt fiat in loco salubri & aere puro. Sed hæc de exercitationibus dicta sufficiant. Crebris aũt lotionibus vtere, temperatis & breuibus, non propter ægritudinem, sed quod ad auctionem tuam, nutritionẽ, conformationemq; faciant. Cui rei optimum erit tempus, cum nutrimentum hesternum perfecte concoctum est & subsedit, aliaq; iam nutrimenti necessitas impendet: item cum & in iecore, & venis celebrata concoctio fuerit. Id quod sciet medicus qui tibi assidet, & tui perpetuo curam gerit. Nempe ventris exquisitam concoctionem ex deiectionibus: Iecoris & venosi generis ex
C naturalibus vrinis. Vnde constat tibi à cibo lauandum non esse, ne obstructio circa iecur & renes eueniat. Cauebis etiam vini assumptionem protinus à balneis, nam vino caput tentatũ: vt cõducibilius sit primo temperatam aquam assumere. Igitur non frigidæ aquæ, non vini, nõ zythi, vel siceræ potus mox cum laueris, damno carebit: quippe quæ & ipsa ventriculum, iecur, & neruos offendant: si non temperie, contactu saltẽ. Profuerit insuper tibi non statim vbi à somno surrexeris lauare, sed aliqua dimotione interposita: nonnunquam etiam mediocri exercitio. Nam exercitio. Nam exercitia moderata atq; idonea, tuæ naturæ sunt vtilia, quod concoctionem, sanguificationem, & nutritionem meliorem operentur: & ob id ad bonum habitum, idest eutrophian, & ad virium robur, & ad perfectam tertiæ concoctionis actionem conferunt. Sed de his hæc quoq; sufficiant.

Ordo uniuersæ curationis ante traditæ. CAP. 8.

PRoinde si te calculorum passio repẽte inuaserit, si cibum nuper assumpseris, & nauseã præsentiscas: totum euomito, siue id naturaliter facias, siue arte adiutus, vtrocunq; modo visum tuo medico fuerit: postea somno te committes. Cumq; aliqua in aluo indurata iam excrementa hærere suspicatus fueris, clystere hæc nisi quid prohibeat, vacuentur. Quòd si dolor intolerabili-
D ter affligit, in aquam calidam te dimitte. Veruntamen ne ipsa, sicut paulo ante ostendimus, abutare: nam calida perfusio dolorem mitigat quidem, sed vires etiam exsoluit, quæ morbi causam, & quicquid in corpore inutile est, discutiunt. Post vomitus & enemata, fomentis & emplastris laborantem particulam delinias: atq; id ex medicamentis, quæ naturæ ægrotantis conueniant. At si lapis defixus in rene subsisteret, acetum, saccharum, acetum scilliticum, & quæ lapidem simpliciter conterunt, assumere oportet, sicut est decoctum radicis graminis, damasonij, adianthi, polytrichi, & similium. Quæ si inefficaces videantur, ijs quæ lapidem frangũt vti poteris, quales sunt regalium asparagorum radices, bdellium ex Arabia aduectum, semen altheæ, milium solis, betonica, saxifragia, pulegium, capparis ægyptiæ radix, domesticarum ficuum semina, & quæ istorum viribus sunt propinqua. Quòd si aliquo pacto ne hæc quidem proficiant, vtendum putarim medicamentis, quæ lapidem potenter frangendi virtutem habeant. Potenter vero diuidunt lapidẽ, lapis Iudaicus (& si calculum in renibus fixum est masculo: sin in vesica hæreat, & ob magnitudinem excerni haud possit, fœmineo lapide vtaris. Nam masculus, lapidem qui in renibus est frangit: fœmineus, qui in vesica) vitrum combustum, lapis cappadox, & paliuri semẽ. Hæc sunt, quæ calculum violentius frangunt. Si vero crassus succus in corpore subest, & vrinarum crassarum euacuatione sit opus: crassam vrinã agunt cardui radix, rubia, & similia. Quòd si frequentes vrinas

nas ducere opus fuerit, frequentes vrinas ducent acorus, pastinaca, assarum, ammi, & similia. B
Quòd si natura in deponẽda vrina pigra fuerit, ipsam excitabũt scordium, chamædaphne, bryoniæ cauliculi, & quæ viribus sunt ad hanc rem paribus. Quæ uero mouendæ vrinæ naturam habent, ea periculosius lapidem pellunt: temperatura nanq; sunt acri, & ob id calida & sicca, insuperq; naturæ colligentis & segregantis collectam serositatem. Sed quæ ignitas constitutiones in se non habent, rumpendo lapidi sunt magis idonea, quia incidũt opportune, & minimam caliditatem obtinent. Caliditas autem exiccando porum colligit, non incidit aut diuidit. Quapropter quæ minus calida cum hoc, quod incidendi facultatem habent, sunt meliora. Quæ uero urinam mouent, calida sunt & sicca, atq; acria, quamobrem secernunt quidem serosum sanguinẽ: sed quicquid in se crassius ille habet, id cogunt & compingunt. Propterea ijs qui calculorum morbo sunt affecti, apponi non debent. Hæc tamen, si veluti ductoribus & vectoribus ad locum affectũ vsi quandoq; fuerimus, proderunt. Cæterum post lapidis excretionem, {medicamentis} vtendum est opportunis† {ad reficiendum & colligendum,} quæ morsu, asperitate, & feruore descendens calculus exulcerauit: præsertim, si magnus atq; angulosus is fuit. Postea vbi corpus ex colligentium {medicamentorum} beneficio, satis collectum agnoueris, tum & foris & intus præseruantia admouebis. Sed ne in hoc rei summam esse putemus. Immo quantisper ad prouidentiam hãc opera datur, tantisper conferentibus tam cibis quàm potibus, & quæ concoquere valeas, vtaris. F
Ex nutrimentis enim & potibus, quæ naturæ tuæ conueniunt, balneisq;, & exercitijs atq; similibus, virtutes singulariter corroborantur: sicut inuicem ex illorum contrarijs debilitãtur & dejiciuntur. Hinc est quod propter virium erectionem & vigorem, vsus similium maxime desiderẽtur. Viribus etenim roboratis & confirmatis, tantum momentum ad morbi generationem habere nihil potest, quin ab ijs illico profligetur. Quod adeo verũ est, vt nihil subesse in vniuerso corpore inutile eædem patiantur. Hæc sunt pauca, quæ non equidem iniustam hac de re institutionem, sed breuem submonitionem sedulo tuus minister tibi offero. Quod ad perfectam de his omnibus traditionem attinet, id nobis vetustissimi sapientiæ professores diligẽter prosecuti exhibuerunt. Quod restat, medicus qui tibi à latere est, & curam tui perpetuo gerit, meus cõseruus & hæc, & veterum scripta, & tuæ naturæ conuenientia me magis & alijs omnibus, quantum homini permissum est, prospexit ex ijs, quæ edoctus iam est, & ex naturæ tuæ exprompta cognitione perspiciet. Ei te ergo solum committas, nam ita te ille (quod Deo teste affirmare ausim) sedulo curat, vt quisquam alius curare omnino possit. Quãdoquidem is, cui natura hominis alicuius perspecta sic est, vt quid secundum naturam in ea sit exploratum habeat: expeditius alijs omnibus cognoscat, quid præter naturam eidem acciderit. At quanquam animus erat disceptationẽ logicam de paucis quibusdam in mediũ afferre, id tamen reseruãdum in aliud tempus videtur, nam in præsentia locum habere non possunt. Cuiusmodi est, quinam ab hoc affectu liberari possint, qui liberari non possint: & an lapis hic causa sit, an morbus, an morbi symptoma. Et, si est causa, præincipiens'ne sit, an antecedens, an coniuncta: Idq; similarium, an instrumentorum, an vtrorunq;. Iam si morbus est, an similaris sit, an instrumentalis, an communis. Si symptoma, actio'ne sit læsa, an excernatur quod retinendum erat, vel retineatur quod excernendum. An affectus sit quidam, an vtrunq; illi sic acciderit, vt & causa sit, et morbus, & symptoma.

† κατακισ κοῖς

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS QVI, QVÆ IN MEDICATRINA FIVNT, INSCRIBITVR, COMMENTARIORVM LIBRI TRES,

Ioanne Bernardo Feliciano interprete,

Nuncab eodem & recogniti,& nouis quibusdam picturis illustrati.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI.

Communi uniuscuiusq; artis dignotione constituta docet ex quibus constet,quibusq; munus eius medicinæ compleatur,quæ manuum opera exercetur. Liber autem hic de ijs quæ in medicatrina fiunt,aut Hippocratis,aut Thessali eius filij Galeno teste est,ad memoriã magis,q̃ ad editionem cõpositus.

MEdicum hunc librum,quæ in medicatrina fiunt,inscripsit.melius tamẽ erat, si dixisset, de ijs quæ in medicatrina fiunt.quemadmodum nonnulli, Dioclis,nec non Philotimi, & Mantiæ libros inscribunt. nam cum hi quoq; de eodem argumento conscripserint, in plerisq; eorum exemplaribus absolute sine præpositione/de/& pronomine/ijs/hoc est,quæ in medicatrina fiunt,in paucis cum præpositione & pronomine,id est de ijs quæ in medicatrina fiunt,inscriptio reperitur. Sed illorum libri plura continent documẽta. hic vero Hippocratis,post enumerationem eorum quæ manuum operationem absoluunt ac complent,de ligandi ratione pertractat.id enim primum vir ille exercendum esse censet.Quæ sanè exercitatio in lignis quoq; ad hominum imitationem formatis fieri, sin minus,in puerorum certe corporibus non incõmode potest.Atq; hæc quidem anteq̃ ad singula particulatim exponenda venerimus,à libro ipso coacti diximus. Nunc ea dicam quæ non

liber, sed illi à me exprimunt, qui exemplaria transmutant, qui quaslibet à veteribus auctoribus B
lectiones in eum sensum, quem ipsi voluerint, facile admittere consueuerunt. Nonnulli quidem sunt, qui valde antiqua exemplaria vel trecentos iam annos descripta summo studio hinc inde conquisierint, alia in membranis, alia in tiliæ codicibus exarata: cuiusmodi ea sunt quæ apud nos Pergami reperiuntur. Omnia igitur apud eos qui primi explanauerunt, aduertere proposui, vt ex plerisq; auctoritateq; dignissimis veras lectiones ac germanas inuenirem: resq; mihi in hoc melius q̃ speraueram, cessit. nam oīa ferè tam Hippocratis exemplaria, q̃ explanatorum cōmentaria inter se consentiētia offendi: vt eorum audaciam non demirari summopere non potuerim, qui vel heri ac nudius tertius cōmentaria conscripsere, vel omnium Hippocratis librorum peculiarem quandam editionem fecerunt. inter quos sunt Dioscorides etiā & Artemidorus, qui Capito cognominatus est: qui circa veteres lectiones multa innouarunt. Verum quia longā nimis orationem nostram euasuram videbam, si cōmemorare lectiones omnes voluissem, melius esse existimaui, vt veteres tantūmodo ascriberem, paucis tamen quibusdam adiunctis, quæ parū variarent: atq; ex ijs ipsis illas præcipue, quæ apud priores libri huius explanatores cōprobantur. Veteres autem explanatores quatuor sunt: duo, qui in oēs Hippocratis libros cōmentaria composuerunt, Zeuxis & Heraclides: duo, qui non in omnes, sed perceptu difficiliores, Bacchius & F
Asclepiades. Ac de his quidem satis. Sed quò clarius res pateat, à principio breuiter perinde ac si nihil dixerimus, repetemus. Liber hic Hippocratis, qui, quę in medicatrina fiūt, inscribitur, in principio cōmune vniuscuiusq; artis exordiū cōtinet, vt paulo post demonstrabimus. ac ꝑpterea non immerito nonnulli eum ante cętera omnia legendum esse censuerunt, eam hinc doctrinam polliciti, quam postea in ijs, quas introductiones inscripserunt, quidā tradidere. Deinde post cōmune exordiū de ijs quæ in medicatrina, loco videlicet ad medicationē idoneo, exerceri queūt, ea docet, quæ medicam artem discere incipientibus vtilissima sunt. Atq; hoc ita se habere perspicies, si verborum ipsius Hippocratis explanationibus hisce nostris diligenter attenderis.

Similia an dissimilia sint, à principio inspiciendum, ex maximis, ex facillimis, ex ijs quæ omnino quocunq; modo cognoscuntur. 1

Siue sanum esse, siue sanitatem, siue quippiam aliud huiusmodi medicę artis finē esse quispiā dixerit, id per se ab ijs, qui artē tractant, consideratur. Perspicuum. n. est contemplationem quandam esse, quam discere is debet, qui naturalem siue dispositionem, siue dispensationem, siue constitutionem, siue aliud aliquid appellare libeat, correcturus est. Reliqua vero omnia huiusce artis G
nō per se vel discimus, vel docemus, vel oīno audimus, sed ob id, quia vnūquodq; eorum ad finē ipsum conducit, ac confert. vt exempli causa, discretiua artis pars, quā significatiuam recentiores vocant, exercenda prius q̃ curatiua ab ijs est, qui recte medicinam sunt tractaturi, vt differentias morborum in ægrotis discernere exacte valeāt, vbi similitudinē aliquā habuerint. Nihil intersit aūt in præsenti hac tractatione, si dispositionem contrariam naturali corporis nostri constitutioni vtrisq; nominibus appellauero, sicut Græcis oībus mos est. qui modo totum hoc genus morbum, modo passionem seu affectionem vocare consueuerunt. Huius igitur discretiuæ partis, nō secus ac curatiuę, maxime generalis scopus ac finis nunc traditur. sicut. n. in illa contrariorū contraria esse remedia discimus, qui cōmunis totius curationis est finis ac scopus, ita hic discretiuæ cōmunis maxime scopus est, posse discernere in quo maxime ægrotantium corpus sanorū corpori simile sit. quemadmodum ipse Hippocrates in pręsagijs tractat: Si ipse, inquiens, sibiipsi est «
similis aliqua in parte, optimū est. Id quod etiā in libro de articulis declarauit: vbi vult, vt mēbro «
corporis quod naturaliter sese habet, id quod affectum est, cōparemus. non. n. absolute illic cōparationem esse faciendā inquit, sed male affecti hoīs dexteras partes sinistris cōferre iubet, neq; alienos articulos inspiciendos, id est aliorum hoīum monet. Idem nunc tibi faciendū censet, cum inquit, Similia an dissimilia sint, inspiciēdū à principio est, ex maximis, ex facillimis: perinde ac si H
ita dixisset, ægrotantium corpora statim à principio dignoscere ac discernere debemus in quo similia sanis ac valentibus, in quo item dissimilia sint. si. n. ita fecerimus, ex maximis facultate, cognitu vero facillimis morborum significationes sumemus. Sciendū. n. est non alia esse maxima, alia facillima. quippe cum ijsdem signis cōtingat, vt facultate maxima, dignotione facillima sint. vt ea sunt quæ in pręsagijs statim in principio ad hunc modū cōmemorat: Nares acutę, oculi cō- «
caui, collapsa tēpora, atq; huiusmodi cætera, quę deinceps enumerantur. nam hæc & maximam «
habere vim ad pręsagiendum, nemo est qui nesciat, qui vel mediocriter in tractatione artis versatus est, & facillimā dignotionem exhibere oēs etiam imperiti artis non ignorant. quippe cum statim vbi quis ad ęgrotum ingredit, nulla alia corporis pars prius contemplandā se offerat, q̃ facies. Si igitur ęger sibiipsi cōferatur, vt iussit, & certior dignotio habebitur, & ex maximis simul ac facillimis exordio facto artis ipsius negociū tractabitur. sed errare fortasse aliquis in ijs posset, qui acutas nares, oculos concauos, collapsa tempora ex naturali sua corporis conformatione habent. Quocirca si ęgrotantis corpus simile multorum hoīum corpori inueniamus, certo dignoscemus nullo eum prauo morbo, aut praua affectione esse occupatum. sin ita, vt ab Hippocrate

describitur,

A describitur, inspexerimus, cætera vero in reliquo corpore signa fuerint salutaria, naturalem eam faciei dispositionem esse sperabimus: quoq; certior dignotio nostra efficiatur, hac de re illos, qui prius q̃ ægrotaret, hominis habitum noscebant, ꝑcontabimur. siq; hi nobiscũ consenserint, tunc demum certiorẽ prænotionẽ habebimus: non tñ ita certam, vt si nos ipsi ægrotantẽ prius cognouissemus, consuetudineq; eius vsi essemus. nam si eum sæpe sanum inspexerimus, qui tunc ꝑter naturam affectus est, fiet, vt quãta sit differẽtia signorũ quę in eo sunt, melius ꝑspiciamus. licet. n. audiuerimus ab alijs, conijciamusq; ægrotantẽ natura & nares acutas habere, & oculos concauos: id tñ solus ille eo modo scit, qui versari cũ eo consueuit: si qdem hoc quoq; cognoscere medicis necessariũ est. non. n. tñ vtile nobis est, si præter naturã esse affectum corpus nouerimus, sed etiã quanto acutiores nares sint, scire oportet, quanto cauiores oculi, quanto item magis collapsa tempora, q̃ naturaliter soleant. & vnũquodq; aliud, vt inquit, non absolute graue est, sed quod simili maxime est contrariũ, id grauissimum est. maxime contrariũ quod videlicet à naturali cõstitutione plurimum recessit, grauissimum, non absolute graue periculum indicare asserẽs, quatenus & magis & minus id significat. Quę ex facie igit̃ apparent signa, & cognitu facillima sunt, & vim maximam habẽt, quę tum in principio statim dixit, tum de oculis deinceps cõmemorat.
B non pauca vero ex ijs quę in pręsagijs recenset, alia nõ maxima, alia nõ facillima, alia neq; maxima neq; facillima consideranti tibi videbunt̃. de qbus latius qdem in explanatione illius libri dictum à nobis est: pauca tñ nonnulla exempli causa etiam hic repetent̃. Nam supinum iacere, manusq; & crura non secus ac resolutos iactare, non ex praua affectione interdum, sed ex mollitie, nimioq; luxu ægrotantis euenit: vt nisi mores quoq; eius nouerimus, erraturi simus. at vt oĩum quos inuisimus mores cognoscamus, fieri non potest. quocirca vix in paucis aliquibus ipsa hæc non requirenda sunt. quippe cum non magnũ quid significare interdum ipsa inueniamus, vt in cubatione, qñq; maximum, vt in modestis, si aspectum audaciorem, vocemq; habeãt. simili modo quoq; flatus ventris crepens, vel dolorẽ, vel delirium indicat in ijs qui id facere audientibus aliquibus verent̃. nam si præsentes non vereant̃, nullius id erit nota. Quare etiam hic ęgrotantis mores scire oportebit: quemadmodũ etiam consuetudinẽ eorũ qui in ventrem dormire cõsueuerunt, & naturã eorum qui dormiendo aut dentibus strident, aut nõ exacte oculis conniuent, ita vt palpebræ cõmittant̃. Huiusmodi. n. oĩa, vbi & consuetudinem & naturam ægrotantis vel prenouerimus, vel ab aliquo qui prenouerit, audiuerimus, dignotionẽ nobis afferre poterunt: & qñq; bona, quandoq; mala denunciabũt. Ac nigra qdem vrina, vel nigrum sputum, vel nigra
C bilis, cum inter initia morborum apparet, & vim maximã habet, & dignotionẽ facillimam affert. quemadmodum è contrario in acutis morbis ex facili spirare, & in vrina subsidere album, læue, æquale, maximam vim ad salutem habere consueuit. Sed qm̃ satis iam de ijs quæ ad dignotionẽ attinent, dictum à nobis est, in exẽplum eorum quę & magnam habẽt vim, & cognitu facillima sunt, & oĩno ac quocunq; modo cognoscunt̃, siue experientia, siue ratione, non tñ tantam habẽt vim, tamq; facilem dignotionem, sed præcognitione, vel interrogatione ad ęgrotantium cõsuetudines, mores, ac naturas ꝑcipiendas indiget, deinceps de ijs quæ manuũ tractatione exercent̃, nonnulla disseremus: atq; euidentię causa exẽplum proponemus, quod statim in principio libri de articulis scripsit Hippocrates, vbi de brachij luxationibus agit. In hoc. n. & maximum & facillimum ad dignotionem inest, si rotundus tumor ac durus in ala apparet. fieri enim id nõ potest, nisi caput brachij è iunctura sua exciderit, in locumq; alę fuerit prolapsum. nam superhumeralis, quam ἐπωμίδα appellant, sinus, tũ luxationis brachij, tum auulsionis summi humeri in quãtacũq; altitudinem efferri potest, cõmune signum est. Quocirca si laborantem partem sanæ cõpararis, atq; vbi visum fuerit in suo naturali statu non consistere, brachium excidisse iudicaris, nota hæc non ita, vt quæ ex tumore in ala apparet, magnam statim vim, facilemq; dignotionẽ habet. ac ma
D gis quoq; in vi deficit indicium, quod ex brachij motu sumitur. nam attollere brachiũ nõ potest homo etiam cũ qui ibi sunt musculi vel contusi, vel intenti, vel inflãmati fuerint: quemadmodũ etiam cum fibræ aliquę ipsorum auulsæ in ima parte sunt. Ego sanè tale quid contigisse olim memini, quod referam: Cum in summo humero auulsio cuidam prius accidisset, deinde alterũ brachium postea luxationẽ esset passum, in palæstra aũt hoc euenit, medicus quidam vtrorũq; brachiorum superhumerales similes conspicatus, temere statim ꝓnunciauit, percussum fuisse eo loci hoĩem asserens, ac ꝓpterea non immerito dolore afflictari: articulum vero absq; læsione vlla esse: consuluitq; vt in balneum q̃citissime ꝓfectus oleo multo vteretur, in solioq; aqua pleno immoraretur: cumq; inde fuisset egressus, contecta ꝑcussa parte lanis oleo tinctis, cui parum ceræ fuisset adiectum, cubaret, ac quiesceret. quod cum fecisset ille, tota nocte dolore vexatus est, atq; agitatus. Vnde & eundem illum medicum, & nonnullos alios, qui videlicet absq; ratione experientia vti in arte tractanda consueuerunt, conuocandos curauit: at ille qui priore die deceptus temere atq; incõsiderate articulum naturaliter sese habere iudicauerat, cum ad ægrotantem peruenisset, vidissetq; ibi duos peiores medicos atq; ignobiliores, indignatus est, quasi fuisset contemptus: id tamẽ minime præ se ferens, procacius adhuc ex indignatione ei in naturali sede esse articulationem asseuerauit, cum vtriusq; brachij superhumerales simili modo sese habere nihilo

minus inueniret. cumq; inflammatio quædam percussi humeri existeret, iussit vt aqua multa calida locũ foueret, oleumq; assidue copiosum interfunderet, ac lanis rursus inuolutus, non secus ac prius, quiesceret. Sed quia ita etiam faciẽdo nihil ex his opis cõsequebat̃, tertio die ego quoq; fui conuocatus. quò cum venissem, & vidissem dolore carentẽ humerum excauatiorẽ superhumeralem habere, q̃ ille qui affectus erat, vtpote cum aucta inflãmatio fuisset, diligenter eum qui naturaliter sese habere videbatur, inspexi. atq; in eo aduerti summũ eius sursum recessisse. Quare motus, necnon quia nihil ex conuenienti curatione iuuari homo videbat̃, sub alam inflãmati humeri iniectis digitis explorãs, in ea ferè caput brachij eminere deprehendi: ac certioris cognitionis causa ala alterius humeri inuestigata, nullaq; extuberatione huiusmodi ibi deprehensa, luxatum esse brachium dixi: medicosq; id ignorasse, ꝓpterea ꝙ alterius brachij summũ humerum fuisse auulsum nescientes, ei quasi in naturali statu esset cõstitutus, alterum ꝑcussum cõparabant. facileq; id nos posse cognoscere aiebam, si ab ęgroto requireremus, an in summo alterius brachij humero ictum aliquẽ aliqñ fuisset perpessus. at ille interrogatus principio q̃dem negabat, postea tñ, cum ei succurrisset, confessus est se olim ė vehiculo delapsum ea parte fuisse contusum, ita tñ vt facile tribus aut quatuor diebus lana ex oleo supra ꝑcussionẽ imposita conualuerit. Sed quorsum à me dicta hæc sunt? vt ostẽdam scilicet quãtum notæ q̃bus affectionum quæ ad manuũ operam spectant, cognitio acquirit̃, dignitate inter se differant. Cum.n.nõ potest quis brachium affectũ attollere, cõmune id etiam aliorum multorum indicium est. quippe cum sæpe fiat, vt tendones musculorum, qui ea parte sunt, & ipsi etiam qñq; musculi vel prædurati, vel inflãmati, quin etiã contusi, aut in ꝓfunda sui parte scissi, aut fibras aliquas abruptas habentes, imbecillum ita brachiũ reddant, vt in sublime attolli nequeat. ob hæc quoq; non tã in hoc brachij motu, q̃ in reliquis etiã indolescũt. Cõcauitas vero in superhumerali cõmunis etiam ipsa ad auulsionem significatio est. At tumor sub ala durus, ac rotũdus satis superq; brachium luxatum esse denunciat: vt si soli ei fidem adhibeas, nunq̃ erraturus sis. quin facillimã etiam dignotionem affert. quippe cũ oporteat digitos sub alam tantũmodo inijcere, & eminentiam contrectare, & confestim caput brachij ibi manifeste appareat. Affectus aũt musculorum, cum neq; attollere brachium quispiã potest, neq; sine dolore mouere, exercitata ratione multaq; consideratione indiget: vnà tñ cum ijs quę maximam habent vim, facillimaq; sunt cognitu, horum cognitio fit, siue experientia, siue ratione artẽ quispiam tractet. Experimentarius enim, qui vtiq; experientia sola rem ꝑsequitur, inspicit eos q̃ ab ipsis concursus appellant̃, quę sunt eorum quę acciderunt, collectiones: cumq; sæpe eadẽ viderit vna in occasione, oĩa memoria tenet ac conseruat. atq; vbi ex hac obseruatione multos cõcursus fuerit expertus, tunc quę in multis concursibus, quę item in vno tm̃ euenisse cognorit, diligenter aduertit. atq; ita demum in cõmunium & ꝓpriorum cognitionem venit. quã consequit̃ signorum in vi & efficacia diuersitatis animaduersio. quod.n. in multis cõcursibus fuit obseruatum, q̃ quod in paucis: quod in paucis, q̃ quod in duobus: quod in duobus, q̃ quod in vno tm̃, maiorem vim habet. Verũtamen experimẽtarius medicus sicut propria, ita cõmunia quoq; obseruat, ac memoria tenet. nam ea vnà cum ꝓprijs, vtpote quę cum illis eueniant, animaduertit. At ille qui ratione signorum vniuscuiusq; morbi inuentionem indagat, multo magis ac citius cõmunia & propria cognoscit, non modo multo tempore, vt experimentarius, sed ne die q̃dem vno, aut hora vna expectata. Vbi.n. brachium ė ꝓpria sede excidisse, & in alam prolapsum esse aduerterit, reliqua oĩa etiam simul intelliget: primũ tumorem ibi præter naturã esse appariturũ: deinde sinuatum in superhumerali locũ futurum, capite brachij quod in alam recessit, priuatũ: tum scapulę ceruicem cum superiecta brachio sit, effecturam, vt non nisi ægre attolli id queat: necnon dolore vehementi infestandos musculos: quippe qui vbi mouere ita brachiũ conati fuerint, violenter distendantur: simili modo etiam euenturum, vt brachium doleat, si admouere id ad costas quispiam velit. Atq; ita oĩno ac quocunq; modo non solũ ea quæ maximas habent vires, sed etiã reliqua oĩa cognoscet. quippe cum vna hac via oĩa reperiant̃, quæ altero modo non ex facillimis cognitu, sed ex indicatione inueniuntur. Caput igitur brachij in ala deprehensum promptissimã habet vim: at musculorum affectio maiore q̃dem consideratione indiget, sed tñ etiam ipsa, licet vtrisq; & facilitate dignotionis, & vi à tumore, qui in ala apparet, superet̃, eadem contẽplatione ab artificibus medicis percipi consueuit. Merito ergo Hippocrates iussit, vt morborum dignotiones, quas recẽtiores σημειώσεις.i. significationes seu notationes appellant, ex similium ac dissimiliũ consideratione sumamus, ante alia artis opera: quę videlicet & præcognitione & curatione fiunt: merito item & ex ijs quæ vi maxima, & dignotione facillima sunt: & præter hæc tertio loco ex illis quoq; quæ oĩno ac quocunq; modo cognoscuntur, licet & dignitate & facilitate dignotionis alijs sint inferiora. Posteaq̃ vero hic ex quibus dignotiones affectionũ sumere oporteat prædixit, id est ex similibus ijs quę naturaliter sese habent, & dissimilibus, qualiaq; ea fuerint docuit: in sequente oratione ad ea nominatim declaranda descẽdit, in hunc modũ inquiens.

B F G H

Quæ & uidere, & tangere, & audire licet. 2

Cum artis partem, quæ morbos discernit, primum omnium exercendam esse censuerit ex ijs

quæ

A quæ in ægrotantis corpore sanis sunt similia vel dissimilia, eaq; esse dixerit partim maxima & facillima, partim eiusmodi, vt cum his necessario cognoscantur: nunc quęnam hæc sint, vt dixi, docet, dum inquit, Quæ & videre, & tangere, & audire licet. Videre quidẽ, quæ sunt visibilia videlicet: tangere, quæ tactu: audire, quæ auditu percipi queunt. nam quod de facie in principio pręsagiorum scriptum est, videre licet, Nares acutas, oculos cõcauos, tempora collapsa: tangere, aures frigidas: videre simul & tangere, faciei cutem, cum dura, & arida, & distenta est: audire, quæ deinceps in eodem libro subiungit, sternutamentum, tussim, flatum, strepitum, cum prẹter naturam ægrotus vocem emittit, quæ vel delirium, vel clangorem, aut raucedinem, aut tale quippiã præ se ferat. In ijs vero quæ ad chirurgiam attinent, videre licet ea quę nigrescunt, quæ rubescũt, quę quocunq; alio modo naturalem colorem vel immutãt, vel seruant: præterea, sicut in humeri articulo, sinum superhumeralis, & summi humeri prominẽtiam videre: caput vero brachij in ala attrectare licet. at audire possumus sonitus, qui in ægrotantis corpore contingunt, quemadmodum in pertuso thorace, cum spiritus ad vulnus efflatur.

3 *Quæ uisu, & tactu, & auditu, & naribus, item & lingua, & sententia possumus sentire.*

B Sensibus oĩbus sententiam deinceps substituit, id est cogitationem & rationem, quã mentem, & intellectum cõmuniter homines appellare consueuerunt. Quoniam vero eorum quoq; quæ voce ꝓferuntur, est quædam ratio, distinguentes philosophi antedictam hanc internã siue intus affectam vocant, qua & consequentia & repugnantia cognoscimus, quibus cõprehenduntur, & diuisio, & cõpositio, & resolutio, & demonstratio, & cætera id genus. Cur autẽ cum prius nariũ & linguæ sensuum mentionem nullã fecerit, cũ dixit, Quæ & videre, & tangere, & audire licet, nunc vnà cum mente quinq; sensuum deinceps meminerit, merito in quæstionem venit. qua de re multa multi dixerunt, alij absurda & indigna quę cõmemorentur, alij digna, & satis probabilia. Dicunt. n. hinc exordio sumpto Hippocratẽ iubere, vt ex similitudine & dissimilitudine sensibilium dignotionem affectionum & morborum sumamus. sensibilia aũt proprie qdem ea dici aiunt, quæ nulla alia facultate indigent, vt discernant, sed sola sensus perceptione contenta sunt. sed improprie sensibilia quoq; eadem appellatione nuncupari, quæ nõ nisi pluribus facultatibus dignoscuntur: sensu videlicet, & memoria, & ratione ea, quæ tum cõpositiua, tum in summã collectiua appellatur. colorem aũt ex ijs esse, quę proprie sensibilia sunt, non secus ac succum, & vaporem, & vocem, nec non duritiem & mollitiem, caliditatemq; & frigiditatem, &, vt summatim

C dicam, oẽs tactu perceptibiles qualitates. At neq; malum, neq; punicum, neq; apium, neq; aliam aliquam substantiam totã sensu cognosci posse affirmant, sed opinione, vt dicebat Plato, cũ sensu irrationali cõiuncta. Opinabilia vero oĩa huiusmodi esse, ac propterea fieri sæpe vt in dignotione ipsorum nonnulli decipiant, cum vel figuram tm̃, vel vtraq; hæc inspexerint similia ijs quæ antea profuerãt. nam, & mala, & punica, & apia, & vuas & nuces, & alia multa esui apta è cera ficta priusq̃ olfactu, & gustu, & tactu tententur, à veris differre minime videri: vt qui oĩbus sensibus vsum ipsorum superauerit falli omnino nequeat. superare autem oĩbus sensibus quempiã non sine memoria & connumeratione posse. connumerationem vero neq; sensus esse, neq; memoriæ, sed sententiæ, id est mentis asserunt. appellant autem connumerationem non hoc modo solum, verũ etiam consummationem seu in summam collectionem, quę συγκεφαλαίωσις dicitur. Inquiunt igitur Hippocratem, qñ dixit, Quę & videre, & tangere, & audire licet, sensibiliũ ipsorum loco exempli mentionem fecisse: quando vero ab ijs recedens quæ simpliciter & proprie sensibilia sunt, ad totas substantias trãsiit, merito & omnes sensus cõmemorasse, & vnà cum ipsis mentem quoq; posuisse: vt tota ipsius oratio huiusmodi sit, Cõuenit medicum morborũ dignotionem ab ipsa similium & dissimilium contemplatione incipere, aliquando in simplicibus qua-

D litatibus, aliquando in totis corporibus facta cõparatione. Atq; hęc quidem expositio nõ aliena à ratione est: est tamen etiam altera quædam huiusmodi. Hippocratem aiunt quando dixit Quæ & videre, & tangere, & audire est, de medico: quãdo postea subiungit, Quę & visu, & auditu, & tactu, & naribus, & lingua, & sententia percipiuntur, de ægrotante intellexisse. vt non modo ex ijs dignotionem habendam censeat, quæ ipse medicus videt, & tangit, & audit, verũ etiam ex ijs quæ ægrotus videt, audit, tangit, olfacit, & gustat, quæq; mente vel intelligit, vel delirat. nam ex mente ægrotantis si delirat, aut minime, quandam medicum vtilitatem ad dignotionem faciendam consequi perspicuum est. Alij asserunt, visu, tactu, auditu, naribus, & lingua ad ægrotãtem, mente autem ad medicum referri debere. quippe cum medicus ex ijs quæ videt ægrotus, audit, tangit, olfacit, & gustat, non secus, atq; ex morbo, mente ad coniecturam faciendam de ęgrotante ratiocinetur. nam si omnia ipsi ægroto gustanti amara videantur, quemadmodum morbo regio laborantibus vsu venit, flaua bile: si salsa, salsa pituita: si acida, acida imbutam ei linguam iudicabit. ita quoq; propriam sudoris, si forte in os defluxerit, qualitatem interdum percipere posse ægrotantem affirmant. Sed ijs, qui hoc modo interpretantur, illud aduersatur, ꝙ medici olfactus esse prætermissus videtur, quo in multis vti consueuit. nam & in deiectionibus, & vrinis, & sputis, vlceribus item, & ipso ęgrotantis anhelitu persentiendo ad significationem sumendam olfa-

ctu vti medicus ſolet.tametſi liceat dicere id à librarijs fuiſſe prætermiſſum,quemadmodum alia B
multa in multis & Hippocratis,& aliorum libris inueniuntur partim errata,partim prætermiſſa.
Adde ꝙ talem etiam explanationem nonnulli tradiderunt, vt dicant:non idem eſſe videre,tan-
gere,& audire,& viſu,tactu,& auditu ſentire.quippe cum videre,tangere,& audire ſine cõpre-
henſione poſſimus:ſentire vero ſine comprehenſione minime valeamus. Hæc ſenſus expoſitio
Semiæ Stoici eſt,atq; iccirco à Quinti diſcipulo Iphiciano,qui Stoicam philoſophiam ſectatur,
admittitur.Quod iſti dicunt huiuſmodi eſt. Alteram partẽ aiunt huiuſce orationis de genere ſo-
lo rerum docere,ex quibus ſignificationes noſtræ ducuntur:alteram quæ ſequitur,de eo quod ꝑ
ſe exquiſitũ ac certum eſt.perinde ac ſi ita eſſet ſcriptum, Dignotiones faciendę ſunt ex ſimilibus
& diſſimilibus ei quod naturaliter eſt conſtitutum, quæ in ęgrotantis corpore apparent.ea autẽ
ſunt ſenſibilia.atq; ex his ipſis non quę aut hallucinatus eſt,aut obaudiuit,aut aliquo alio ſenſu ꝑ-
peram ſenſit,ſed quæ cõprehenſibiliter,vt ipſi dicunt, vnoquoq; ſenſu,nec non etiam ſententia,
id eſt mente,ſenſit quiſpiam.menti enim hic verbum ſentiendi attribuiſſe Hippocratem aſſerũt:
vnde in prima parte huius orationis,vnius aut duorum etiam mentionem feciſſe,dum totũ ipſo-
rum genus exemplo indicare vult:in ſecũda, oĩa vnà cum mente commemoraſſe,vt certam atq;
exquiſitam enunciationem faceret.quippe cum oĩbus his cõmune ſit,vt cõprehenſibiliter obie- F
ctarum rerum ſpecies expreſſas percipiant. Quoniam vero id quod pollicitus fueram,iam præ-
ſtiti,cõmemorauíq; ea quę probabiliter à quibuſdã eò dicta ſunt,vt ne ſæpe Hippocrates dixiſſe
de ijſdem videatur:meum quidem iam eſt, vt ad ſequentia pertranſeam:tuum,vt quę ex his com
memoratis optima opinio ſit,cõſideres,eíq; aſſentiare. De nomine item ſententiæ,id eſt γνώμης,
nonnulla addit, apud veteres aſſerens in ſignificato mentis, ſiue cogitationis, ſiue intellectio-
nis accipi conſueuiſſe. cuius teſtimonia cum multa ſint, ſatis erit ſi pauca hic ſubiunxero. Cri-
tias in primo aphoriſmo hæc ſcribit. Neq; quæ reliquo corpore ſentit, neq; quæ ſententia co- «
gnoſcit.& item. Cognoſcunt homines an ſanus ſit aliquis ſententia.& in primo congreſſionum «
libro. Si ipſe ita te exercuiſſes,vt ſententia præſtares,minime ab ipſo iniuria hac fuiſſes affectus. «
& ſæpe in eodem, & in ſecundo à ſenſibus ex aduerſo diſtinguere ſententiam videtur.quemad- «
modum etiam Antipho in primo de veritate,Qui hæc cognoſcit,neq; viſu videt longitudinem, «
neq; qui cognoſcit longitudinem,ſententia eam nõ cognoſcit. Item. Omnibus enim hominibus «
ſententia in corporis ſanitatem,& morbum,& cætera omnia diffunditur.& Plato in quinto rei- «
publicæ,Igitur,inquit,huius cogitationem,vt cognoſcẽtis,ſententiam,vt opinantis, opinionem «
recte eſſe diceremus. Lyſias etiam contra Poliuchum. Ille enim in omnibus quæ ſua ipſius ſen- G
tentia vſus pro noſtra multitudine egit,ſicut multorum bonorum in cauſa fuiſſe ciuitati noſtræ, «
ita plurimis incommodis & malis hoſtes affeciſſe cõſpicietur. Æſchines quoq; Socraticus in eo- «
dem ſignificato,quo iſti,nomine hoc vſus eſt.Nec non Hyperides in oratione contra Dioclem,
& alij complures tum oratores,tum medici,& Poetæ obſeruaſſe idem videntur:quos omnes hic
commemorare ſuperuacaneum eſt.

Quæ quibus cognoſcimus,omnibus licet cognoſcere. 4

Hic quoq; non immerito in dubitationem venit,quę nam ſint alię facultates præter ſenſum &
mentem à natura nobis traditę,quę ad dignoſcendum idoneæ ſint ea quæ extrinſecus obijciun-
tur.quaſi.n.omnes complexus non ſit,nũc ita ſubiungit,Quę q̃bus cognoſcimus,oĩbus licet co-
gnoſcere. Cur igitur in hũc modũ dictum hoc eſſe exiſtimẽ,iam explicabo: ſi prius neceſſarium
quoddam ad ea quæ dicenda ſunt,propoſuero,quod à multis etiam veteribus dictum iam eſt.q-
bus placet nullam eſſe opinionem,quam qui ſectas conſtituerunt,philoſophi videant̃ inueniſſe:
ſed oĩa illa priori tempore iam dicta ſæpe ſimul cum aliorum memoria interijſſe. quocirca ne pu
tes Pyrrhoniam ſectam,aut Academicam,aut Stoicam,aut Peripateticam,aut aliquam aliã poſt
Hippocratem extitiſſe,rerum ipſarum opiniõe inductus.ipſi.n.Pyrrhonij in antiquiſſimos vi- H
ros ſuam ſectam referunt. Veriſimile igitur eſt Hippocratis tempeſtate,immo nõ eſt veriſimile,
ſed neceſſarium,eos qui tunc erant,inter ſe de naturalibus iudicandi facultatibus altercari ac di-
ſceptare conſueuiſſe.vt alij,ſicut poſtea Pyrrhonij, nihil eſſe huiuſmodi aſſeferent,alij ſenſum ſo
lum talem eſſe ſtatuerent:alij ſenſu poſtpoſito verum eſſe dicerẽt id quod circũfertur, Mens vi-
det,& mens audit,reliqua ſurda & cæca ſunt:quidam item vtraq; hęc naturaliter iudicandi vim
habere affirmarẽt,ac ſenſu ſenſibilia,mente & intellectu intelligibilia percipi poſſe:nõnulli prę-
ter has alias quoq; eſſe animę noſtrę facultates exiſtimarent. Vt igitur calumniam ipſorũ euitet
Hippocrates,duarum ipſe facultatum in genere mentionem fecit ſenſus & mentis: quas me etiã
noſtis ſolas ſemper oſtendere diiudicatiuas cognitionum in nobis eſſe.captioſorum tamẽ & ſo-
phiſtarum cauſa poſtea adiũxit, Quæ quibus cognoſcimus,omnibus licet cognoſcere.Ac non-
nulli quidem mentem alterius eſſe naturæ opinantur,cogitationem alterius,alterius item eam,
quæ interna,atq; intus affecta ratio appellatur:atq; his plures etiam facultates introducunt.Sed à
me in libris de cõmuni ratione demonſtratum eſt tres eſſe omnes in nobis facultates, quibus ad
conſtitutiones & artium & librorum vtimur,ſenſum vtiq;,mentem,& memoriam.ac memoriã
quidem

A quidem recondere ac seruare in se ea quæ sensu & mente cognita fuerint, quasi cellam quandam & receptaculum eorum, non inuētricem. nam ad inuentionem & iudicium rerum quę inquirūtur, sensum ac mentē natura in nobis esse. Verūtamen cum de his ipsis oratio est, concedit vnusquisq; aliam intellectionis, aliam rationis, aliam item, si ita volunt, mentis & cogitationis esse facultatem. quippe cum satis ipsi sit, q̃ euidenter oēs homines, & malum, & mespilum, & vuam, & aliorum fructuum corpora dignoscunt, siue ea dignotio vna, siue duabus, siue pluribus facultatibus efficiatur. Simili modo persuasum oēs homines habēt & motionē esse, & causam, & signū, tum hæc ipsa quæ antedicta sunt, tum mentem, & memoriam, & electionem: quæ, sicut alia multa, quasi nō essent, Asclepiades subuertere conatus est. His ita expositis planum iam esse factum puto qua de causa Hippocrates hic licet satis superius rem explicasset, subiungendum censuerit, Quę quibus cognoscimus, oībus licet cognoscere. Auspicari igitur medicus opera artis ab affectuum dignotione debet, ea quæ in ægrotante apparent, cum sanis cōparando, & spectādo quæ illis similia, quæ item dissimilia sint: cognitionemq; horum aliorumq; omnium sensu & mente percipere: & si quid aliud præter hæc de oībus cōmuniter videtur posse iudicare, simili modo eo antedictas res discernere, quacūq; scilicet ratione cognoscere homines possumus. Queadmodū
B etiam nos ad artis opera quasi materiam habemus ea quæ sensu percipiuntur. Sensibilia.n. significat dum inquit, Quę & tāgere & audire licet. horum autem iudicatricem duplicem facultatem, sensum videlicet & mentem, id quod sequentibus verbis declarat, cum ait: Quę & auditu, & naribus, & lingua &c. sentire est. quibus quidem vtrisq; manifeste memoria inseruit. Quòd si aliquā aliam introducit quispiam facultatem, eam nos non repudiamus, si re vera esse vtilis cōspiciatur. dicendo enim, quibus cognoscimus oībus licet cognoscere, & sententiam, id est mentem cōplexus est, & copiam fecit ijs qui esse quandam aliam iudicandi facultatem opinantur, eam nobis vt ostendant. Quæ aūt hucusq; ab Hippocrate hoc in libro scripta sunt, medicæ materiæ cōmunia sunt, ac ꝓpterea vicem exordij ad totam artem obtinere ea dixi: quæ vero sequuntur, iam ad manuum operā, eamq; chirurgiam ptinent, quæ in medicatrina vel discere vel tractare illi possunt, qui in arte exercentur. Sed ne existimet quispiam me pręter meam consuetudinem expositionē hanc longius protraxisse, is sciat, quæcūq; res ad totam artē cōmunes sunt, eas prolixius tractari debere, q̃ quæ parti alicui conueniunt: & præsertim cum de eis aliquo in libro quispiā ita dicat, vt non amplius sit mentionem facturus. quemadmodum ego in librorum Hippocratis explanatione facere proposui: vt & oīa sensu & mente discernenda esse doceam, & quę dicta à me modo
C sunt, amplius non repetam. Adde q̃ neq; pro dignitate rei produxi orationē. nam cū potuissem cōmemorare & in iudicium vocare dissensionem, quę de numero animę facultatum existit, melius esse duxi ad eum qui de cōmuni ratione scriptus est, tractatum relegare eum, qui de his cognoscere accuratius vellet. Præterea cum alia quæstio incideret, dum dicebatur à similis & dissimilis contemplatione esse incipiēdum, vtrum, quia non oīno quippiam in omnibus distinctum atq; absolutum reperiebatur, idem differret à simili, dedita opera hoc quoq; alibi explicatum hic prætermisi. Nam in eādem cōsideratione cum alia multa, tum illud quoq; incidebat, quod etiam omissum à me fuit, vtrū ex ijsdem, an ex similibus obseruationes ab experimentarijs fierent. nōnulli enim ex ipsis etiam experimentarijs ex similibus asserūt. alij qui accurati magis sunt, totius suæ institutionis conuenientiam ac consequutionē seruantes, oēs suas obseruationes ex ijsdem fieri aiunt, tam quæ morborū dignotiuæ, q̃ quę pręcognitiuę, aut curatiuę appellantur. nā Dionem phrenesi laborantem eundem esse dicunt cum Theone phrenesi eadem affectū: in eo vtiq; q̃ vtriq; phrenesi laborant. Alij sunt qui simile absolute dici negent, sed duobus modis & dici & intelligi asseuerent: vno, cum simile id intelligitur quod nullo modo variat, vt gemini Iouis filij in oībus prorsus similes: altero, cum aliquid alicui magis vel minus accedit. Apud antiquissimos
D tū & medicos & philosophos, quorum adhuc scripta extant, talis vsus similitudinis non reperit. quippe qui confuse & indistincte similium appellationem vsurpare consueuerint: aliàs de ijsdem quę formę inter se nullam habēt diuersitatem, vt cum sinistrum oculum dextro similem esse dicunt, cum vtriq; in vno & eodem homine considerantur: aliàs in diuersis etiam hominibus siue cæsius, siue fuluus, siue niger sit. quatenus enim oculi sunt, eatenus similes esse eos dicunt. licet magis vsitatum sit fuluum fuluo, cæsium cæsio esse similem asserere. quemadmodum etiā nasum aduncum adunco, simum simo, rectum recto esse similem dicere consueuimus.

5 *Quæ autem manuum operam spectant, ex medicatrina.*

Tales breues loquutiones manifeste dedita opera ab ijs fieri videntur, qui enunciare obscure aliquid volunt. Vbi enim vnius, aut duorum, aut ad summū trium nominum, aut verborū adiectione clara reddi tota oratio potest, quo pacto obscuritatem non fuisse affectatam dicendū est? Ego igit̃ formam loquutionis referā, qua quis vsus hoc planius atq; euidentius exposuisset, quæ huiusmodi est. Medicina omnis cōmunem habet scopum ac finē ad affectiones, ægrotationesq; dignoscendas, similitudinem ac dissimilitudinē quam cū sanis habent, ex ijs quę euidenter sensui & intellectui apparent, inuentionem comparans ac iudicium: Ego aūt ea tm̃ dicam, quę ad ma-

nuum operam ſpectant,quę in medicatrina & oſtēdi diſcentibus,& in affectis exerceri poſſunt. B
in hunc modũ ferè dixiſſet,qui aperte rē enunciare voluiſſet. Nonnulli aũt ſcribunt medicatrinā
hic,id eſt ἰητρεῖον,in vltima ſyllaba per ν, vt ſit κατ᾽ ἰητρείην,id eſt ex medicina, ſeu ex medica ratiōe,
non ex loco ad exercendas huiuſmodi medicationes idoneo,quem ἰατρεῖον, hoc eſt medicatrinā
vocamus. ac ſi ita dixiſſet,Quę vero ad chirurgiā attinēt,quę ex arte medica fiunt,ſunt hæc. De-
inceps tñ videtur libri huius auctor,ſiue ipſe Hippocrates fuerit,ſiue filius ipſius Theſſalus,neq;
oĩum operationum & chirurgiarũ mentionem facere quæ ex medicina fiunt, neq; oĩum quæ in
medicatrina exercent,ſed earũ tantũmodo,quę diſcentibus & ijs qui introducunt,vtiles ſunt:&
tñ à medicatrina libri ſumpta inſcriptio eſt. quam poſtea Diocles,& Philotimus, & Mantias eſt
imitatus. melius vero fuiſſet, vt dixi,ſi de ijs quę in medicatrina tractantur,liber hic fuiſſet inſcri-
ptus. Miror aũt ꝙ Aſclepiades,cum lectionem κατ᾽ ἰητρεῖον ſeruarit,eam idē ſignificare exiſtima-
uerit,quod in medicina. cũ tñ κατ᾽ ἰητρείην,id eſt ex medicatiōe,nō κατ᾽ ἰητρεῖον,id eſt ex medicatri-
na id ſignificet:niſi medicatrinā,quod eſt ἰατρεῖον, ἰατρείην,id eſt morborũ medicationē interpre-
tetur. Sed hæc ad verborum conſiderationem ſpectant, quæ non multifacere conſueuerunt,
qui rerum veritati incumbunt. propoſitarum autem rerum doctrina ex ſequenti lectione prin-
cipium ſumit. F

Aegrotans,agens,miniſtri,inſtrumenta,lumen,ubi,quo modo,quot,quo modo,quando,corpus, commoda,tem- 6
pus,modus,locus.

Hac oratione omnia cōmemorat, à quibus,& per quę,& de quibus pars operaria artis,id eſt
chirurgica exercetur. atq; vnumquodq; ordinate percenſet, quale eſſe debeat, quoq; modo,&
tēpore in vſum deduci. Quorum pleraq; aperta ſunt ac clara:ęgrotās enim,& agens,& miniſtri,
& inſtrumenta,& lumen nulla indigent in pręſentia expoſitione:pręſertim cùm ipſe etiā auctor
de ipſis his in ſequentibus diſſerat:doceatq;,quo modo ęgrotus exhibere ſe medico debeat:quo
modo medicum circa ipſum operari: quo item modo qui aſtant,miniſtrare oporteat. de inſtru-
mentis quoq; & lumine quæ cognoſcenda nobis ſint,tradit. poſtea vero de deligatione longam
ꝑducit orationem,dicendi breuitate minime ſeruata,qua in toto reliquo libro vtitur. quanq̃ id fe
cit,ne quicq̃ quod vtile eſſet,prætermitteret. Quæcunq; igitur præter ægrotātem, & agentē,&
miniſtros,& inſtrumenta,& lumen dicta hic ſunt,inſpicienda ſunt,atq; exponenda:ac primum
quod primo poſitũ eſt/Vbi/quod græce/ὅκου/dicit Ionico more pro ὅπου, π in κ verſo,locũ
ſignificat in quo quippiam collocatum eſt. quocirca de oĩbus antepoſitis dictum id eſſe aſſerere G
non abſurde poſſemus. nam & ægrotans loco idoneo indiget. vocantur aũt ægrotantia ea de q-
bus eſt chirurgia. & medico item & miniſtris nihilo minus,q̃ ęgrotanti loco eſt opus. inſtrumē-
ta etiam conuenientem locũ requirunt. lumē quoq; quod artificiale eſt, vt hoc in loco efficiat̃ in
noſtra ſitum eſt poteſtate. ὅκως/aũt quod ſubiungit pro/ὅπως/id eſt quo modo,tam apud Ionas q̃
alios qualitatem quaſi quandam rerum quę doctrina tradunt̃,ſignificat. non modo enim debent
qui diſcunt artem,locum cognoſcere,vbi vel cubans,vel ſedens ægrotus operatione manuũ cu-
randus ſit,verũ etiam quo habitu, quaq; figura ſit collocādus,aduertere. Idem de eo,& qui ope-
ratur,& qui miniſtrat,intelligendũ eſt:necnon de inſtrumentis,quę non ſolum loco accōmoda-
to eſſe appoſita,ſed eo ordine pręparata eſſe debent,vt & à medico,& à miniſtris capi facillime
poſſint. Hic cōmoda videtur prętermiſiſſe,cum ſubintelligi cum inſtrumētis apte queant. de q-
bus quo pacto deinceps inordinate meminerit,paulo poſt videbimus: nunc quę ſequuntur ex-
plicemus. Subiũgit,quot,quo modo:quę vtraq; ad vnumquodq; eorum quę dicta iam ſunt, re-
feruntur. ea enim omnia quę pręparanda ad chirurgiam ſunt,cognoſci à diſcentibus debent, &
quot ſint,& quo modo eis vti oporteat:vt quod paulo ſuperius poſuit/quo modo/poſt/vbi/in
ſitu & collocatione:quod nunc dicit,in vſu qualitatem ſignificet. vnde illud poſt/vbi/conſtitutũ H
eſt,quod eſt loci aduerbium:hoc,poſt quot relatiuum,quod operationes quaſdā per inſtrumen
ta quędam,ac cōmoda videtur præ ſe ferre. Quod ſubiungit/quando/occaſionem manifeſte ex-
primit,qua vnaquaq; re vtendum eſt. De ijs vero quæ poſtea addit in hunc modum,corpus,cō-
moda,tempus,modus,locus, merito quæritur, quid ſibi velint. nam corpus affecti hominis ea
parte ſignificauit,vbi de ægrotante meminit. tempus item cum quando, modum cum quo mo-
do,locum cum vbi dixit,manifeſtauit. cur igitur hæc adiunxit? vt non omittam ꝙ cōmoda etiam
hic pręter ordinem interiecta ſunt,cum melius vel cum inſtrumentis ſtatui,vel ſi etiam omnino
nihil de eis ſcriptum fuiſſet,à nobis vnà cũ inſtrumētis intelligi potuerint. Sed de his illud reſpon
deri poteſt,ſcalpros,terebellas,hamos,raſoria,laminas membranæ cuſtodes,& cętera huiuſmo-
di cōmodorum nomine hic ab eo non fuiſſe appellata,cum ſimul cũ inſtrumētis,vtpote ipſis co-
gnata,intelligi à nobis ſatis queant:ſed ea tantum quę ex domeſtico apparatu vtilia ad curationē
ſunt. quemadmodum in libro de victu in acutis morbis dixit,vbi de balneo agit: "Paucis enim in
"domibus,inquit,commoda pręparata habentur,& miniſtri idonei. Alueos igitur,rotas,pelues,
labra,& cætera id genus, ἄρμενα hic,id eſt commoda vocari cenſendum eſt, quæ commoda ijs
qui curantur,& neceſſaria ſunt. De reliquis quæ dicta hic ſunt, reſtat abſurditas. fortaſſe igitur

A hic corpus partem affectam vocauit: tempus vero id,quod ipſi eſt annexum.Scire enim oportet
in chirurgijs quota ſit affectio,& quãdiu proceſſerit,quæ in curationem venit. quippe cum ipſe
neq; extendenda membra,neq; articulos reponendos tertio aut quarto poſt die moneat. Poteſt
etiam ipſius curationis operarię tempus intelligi.eo ꝙ nonnulla eiuſmodi ſunt,quibus manuum
operam adhibere,quàm citiſſimam tentandum ſit:cum videlicet ex refrigeratione maximum im
pendet periculum,vt in ijs quorum vulnera conſuenda ſunt. nam ſi longiore mora trahatur cu-
ratio,in magnitudinem doloris protinus incidunt. Alia lõgioris temporis chirurgiam requirũt,
vt ſuffuſiones:in quibus opus eſt,poſteaquã fuerunt deductæ,aliquandiu eo loci interpunctoriã
acum detinere,vbi manere eas compreſſas firmiter volumus. Modus autẽ hic de morbi creatio-
ne dictum videtur,vt quo modo fractio,aut articuli luxatio facta fuerit,cognoſcendum eſſe do-
ceat:quẽadmodum in libro de vulneribus in capite,modos refert quibus vulnera efficuntur,his
» verbis:Os in capite tot modis vulnerat.& deinde: Horũ aũt modorum vniuſcuiuſq; plures for-
» mæ fracturę in vulneratione euadunt. Item poſtea: Contundi autẽ poſſet os in ſua ipſius natura
» ſic,vt nulla oſſi ſciſſura accederet:ac ſecundus iſte modus eſt. tum deinceps vbi aliũ dixit,ſubiũ-
» git:ac tertius quidem hic eſt.& rurſus: hic eſt quartus.poſtea: quintus hic modus eſt. Cæterum
B abſurdiſſimum hic videtur,quid loci rurſus hic meminerit,cum ſuperius/vbi/aduerbium quod
locum ſignificat,poſuerit.hinc enim fit,vt nonnulli orationis huius aliam expoſitionem commi
niſcantur,diuerſamq; inſuper lectionem afferant:pro hoc enim/ὅκου/ideſt/vbi/quod antedictum
eſt,legunt.cum tamen & qui librum hunc explanarunt,et pleriq; ex experimentarijs lectionem
priorem agnoſcant. Verba ipſa clarioris euidentiæ cauſa iterum repetam: Ægrotans.agens.mi-
niſtri.inſtrumenta.lumen.vbi.quo modo.quot.quo modo.quãdo.corpus.commoda.tempus.
modus.vbi. Dicũt igitur Hippocratem cum dixit/vbi/in ſuperiori parte horum verborum ab-
ſolute id accepiſſe,cum & corpori ægrotantis,& rebus commodis & neceſſarijs accommodari
queat(commoda ſiquidem hic vocare ea,quæ prius appellauit inſtrumẽta) in fine vero,corpori
ægrotantis & commodis diſtincte illud attribuiſſe. quippe cum & ægrotantis corpus & cõmo-
dæ ipſæ res & neceſſariæ accommodato loco collocanda ſint. Sed ſi priorem lectionẽ ſequamur
et antedictam noſtram explanationem,locus qui in calce huius orationis poſitus eſt,de membro
affecto corporis dictus eſſe intelligetur.medici enim ſicut membra corporis,ita loca etiam appel
lare conſueuerunt:atq; integri libri à nonnullis ſcripti ſunt de locis affectis. Hucuſq; capita rerũ
demonſtrandarum tantummodo expoſita ſunt: doctrina ipſa cum ſequenti lectione initium ſu-
C met.Quocirca his,quæ ſequuntur,attendendum diligenter tibi eſſe cenſeo. nam quod non re-
cte in his intellectum fuerit,non mediocre in artis operibus damnum afferet: ſi autem quæ ha-
ctenus dicta ſunt,non bene perceperimus,non magnam iacturam faciemus.

7 *Agens uel ſedens,uel ſtans congruenter ad ſe,ad id quod tractatur,ad lucem.*

Orationem hanc de rebus factam eſſe dixi à quibus,& per quas,& cum quibus,& circa quas
operationes manuum adhibere neceſſarium eſt.à quibus,ſunt & medicus,& miniſtri:per quas,
inſtrumenta: cum quibus,lumen & locus: circa quas,& totum corpus eius qui tractatur,& pars
affecta. Quarum ſingulæ cuiuſmodi eſſe debeant,& hic & in ſequentibus docet,non ſeruato ta-
men ordine,quo prius eas enumerauit.ab ægrotante enim cum inceperit,de medico primum
hic agit.Id autem veteribus omnibus cõſuetum eſt: à quibus innumera huiuſmodi exempla col-
ligi poſſent.ſed in præſentia id ſatis erit,quod à Poeta in Iliadis ſecundo in nauium enumeratio-
ne ita dictum eſt.

Quis nam inter virtute viros fortiſſimus,atq;
Inter equos fuerit,mihi tu Iouis inclyta proles
D Muſa refer,qui ſunt Atridarum arma ſequuti.

Hic cum prius viros dixerit,deinde equos,non prius viros recẽſet,ſed equos in hunc modũ.

Inter equos longe ſuperabant viribus omnes
Admeti biiuges,quas tunc Eumelus agebat,
Sicut aues volucri penetrantes agmina curſu,
Ætate inter ſe,atq; æquo diſcrimine dorſi,
Atq; colore pares.quas olim pulcher Apollo
Pieria in ſacra pauit,fera bella mouentes.
Aſt hominum Telamone ſatus fortiſſimus Aiax
Omnium erat,quando iratus cedebat Achilles. Alibi item cum dixiſſet,
Illic ploratus audiri & vota virorum: poſtea ad ſecundum prius reſpondens ſubiungit,
Qui aut occidebant,aut ſæua morte peribant. At in ſeptimo Iliadis libro,quaſi dedita opera vel-
let oſtendere talis loquutionis curam habendam non eſſe,cum omnes res ordine enumeraſſet,
quod ſecundum dixerat primum reſumit,deinde quintum,tum quartum,poſtea tertium. Car-
mina autem ea ſunt,quæ in hunc modum exordiuntur:
Illic Bœotus,longis & veſtibus Ion,

Locrenses, Phthij, & præclaræ stirpis Epæi. De ordine igitur, quo in oratione vtitur, hæc nunc semel dicta sufficiant, vt non amplius alibi audienda sibi esse censeat quispiam: quæ autem hic de agente ipso dicit, id est de operante medico, clara vnicuiq; sunt, qui attẽdere verbis his velit. Inquit.n. siue sedentem, siue stantem eum qui operatur exercere chirurgiam debere, congrue & accommodate se habentem ad id quod tractatur, & ad lucem. eam rationem ordinis, quã modo diximus, etiam hic seruat. nam hanc ad vnamquamq; rem medici congruitatem deinceps explicando, id quod vltimo loco dixerat primum resumit, quæ est lux. B

Ac lucis quidem duæ sunt species, communis altera, altera artificialis. cõis in nobis non est, in nobis est artificialis. 8

De specierum quoq; nomine si semel nunc audiueris, perpetuum id habe. Mos veteribus est, vt ea, quæ ex diuisione generalium rerum euadunt, differentias, species, & modos appellent. Ita hic Hippocrates lucis duas esse species ait, perinde ac si differentias, ac modos duos esse dixisset. Alteram igitur lucem communem esse dicit, qua omnes homines vtimur, præcipue sub dio, secũdo in domibus magnis atq; amplis, quæ magnis fenestris atq; ostijs copiosum lumen accipiunt. cuiusmodi nunc etiam plerisq; in vrbibus curantibus medicis dari consueuerunt: quas à medicatione, quam in ipsis exercent, medicatrinas appellant. Lumen autem artificiale etiam ipsum primum fit, cum lucernas, aut faces, aut funalia, aut tale quidpiam incendimus: secũdo cum fenestras aperimus aut totas, aut ex parte, aut alijs clausis alias aperimus: ac de ostijs eadem ratio est. F

Quarum vtriusq; duplices usus sunt, uel ad lucem, uel sub lucem. 9

Vtrisq; ex speciebus splendoris & communis et artificialis duo vsus sunt, vel ad lucem vel sub lucem: ad lucem vocat, cum ad lumen aduersum fuerit quod inspicitur & curatur: sub lucem, cũ ab ea parum declinat: vt in suffusionibus fit, atq; omnino in oculorum affectibus. quippe cũ neq; dignoscere morbos eorum exacte, si ad lucem aduersus sit, qui ægrotat, neque curationem adhibere liceat: quocirca in his cauendum est, ne qui curari vult, ad lucem conuertatur, sed sub lucem, id est auersus à luce, aut oblique collocatus maneat; quod de oculis ipsis, non de palpebris à me dictum intellige: circa has enim operari possumus etiam si homo conuersus ad lucem sit: quemadmodum in vesicarum aquosarum sublatione, aut illaqueatione pilorum, aut sutione, aut demum vbi medico apertis palpebris opus non est. Si tamen vlceratus admodum fuerit qui lippitudine laborat, habeatq; eam quam vuam vocant, prorsus auersus à luce esse debet omni tempore, nisi cum medicamentum oculis medicus imponit: tunc enim absq; luce inspicere medicus lęsam partem nequit: sicut si aut vnguem excidere, aut suffusionem deducere, aut tale quippiã operari velit. sed tunc oblique ad lucem collocandus æger est: vt neq; à fulgore lucis oculi pupilla feriatur, neq; medicus frustretur, quin spectare curandam partem valeat: atq; ille quidem planè qui à luce auersus est, neq; ad lucem, neq; sub lucem, sed à luce magis appellabitur, necnon qui obliquus ad lucem collocatus est. melior tamen Hippocrati visa est hæc enunciatio, si sub lucem, quàm si à luce dixisset. G

Sub lucem & paruus usus, & aperta moderatio est. 10

Superius demonstratum est, nullum ex alijs membris, exceptis oculis, tali chirurgia indigere. quoniam vero, vt dixi, fieri non potest vt auersus à luce penitus quispiam fit, qui curatur, in medio statu & ab auersione à luce, & ab aduersione ad lucem collocare hominem vult: non tamen æque in omnibus morbis auersum à luce esse conuenit, sed quatenus ipse morbus requirit. Qui enim vlcerati sunt & suppurati, & vua laborant, inflammationemq; aliquam magnam, aut fluxionem acrem habent, paruo etiam fulgore ita percutiuntur, vt & doleant & fluxu statim infestentur. Illi autem à fulgore minorem molestiam percipiunt, quorum aut suffusio interpungitur, aut vnguis, aut tuberculum exciditur, quod ἐγκανθὶς, id est inangularis appellat. Moderatio igitur qua illum, qui curatur, à lucis fulgore esse auersum oportet, tibi si duobus his attenderis, inuenietur: vt videlicet medicus clare in oculo id quod in operatione agit, inspiciat, & qui tractatur, non vehementi aliquo dolore crucietur. nam vterque ex his scopus contrariam collocationem tibi præscribet, prout alter alteri præualere conspicietur: quod si neuter præualuerit, medium habitum & statum eliges eorum qui tum ad lucem prorsus aduersi, tum ab ea auersi penitus sunt. H Ego tibi viam exposui, qua si vteris, moderatam conuersionem reperire facile poteris. Hippocrates vero ita dixit, existimans moderationem facile omnibus, si inuenire voluerint, manifestam euasuram. non enim ineruditos homines, vt nos nunc, sed admodum exercitatos in disciplinis docebat: qui ex consequutione eorum, quæ prius fuerant demonstrata, talia ex sese excogitare non difficulter possent.

Quod ad lucem uero attinet, ex præsentibus, ex conferentibus luminibus ad claritatem conuertere debemus id quod curare uolumus. 11

Vt quęcunq; agit medicus in curatione ex manu in ęgrotantis corpore diligẽtissime inspiciat, in

A in omnibus corporis partibus, exceptis oculis clarissima lux eligenda est. clarissima autem lux est in subdiali loco à sole illustrato, cum nulla res lumẽ eius impedit. Sed interdum in diuersorio eius qui curandus est, nihil huiusmodi reperitur: sæpe, si reperitur, eò prodire non confert, cum p̄ hyemem frigus, per æstatem calor infestet. quorum vtriusq; propria quædam læsio est. Adde q̄ vẽti quoq; cauendi sunt. horum enim causa sæpenumero fit, vt non modo in liberum aerem, verum etiam ad ianuas, & fenestras, qua ventus vehementior perflat, deducere ęgrotum vitemus. nam sicut in illis cauendi venti maxime sunt, in quibus neruos pati aliquid timemus, sic in putrescẽtibus sol euitandus, cum ad sanguinis eruptionem apta sint. Recte igitur adiunxit, ex pręsentibus, ex conferentibus. non enim ex præsentibus luminibus claritas tantummodo est eligenda, sed illud insuper considerandum, an quod clarissimum est, ex conferentibus sit.

12 *Præter ea quæ aut latere debent, aut uidere turpe est.*

Non clara locutione sententiam hic suam explicauit auctor. sed videtur dicere partes ægrotãtium tractandas, quæ aut latere debent, aut videre turpe est, ad lucem non esse conuertendas: cũ tamen non id velit, nam ita postea subiungit.

B

13 *Atque ita quod tractatur aduersum ad lucem, qui tractat aduersum ei quod curatur, collocari oportet sic, ut ne obumbret.*

Hoc enim modo tota sententia ab eo erat explicanda: Quod ad lucem vero attinet, ex præsentibus, ex conferentibus luminibus ad claritatem conuertere debemus id quod curare volumus, ita quidem vt puram, & non adumbratam lucem vsquequaq; seruemus: sed in ijs, quæ vel latere oportet, vel videre turpe est, ita collocare se medicus debet, vt & alios omnes impediat, quo minus inspicere tractandas partes queat, & sibi nulla ex parte obumbret. Atq; hic totius huius orationis sensus est. Sed fortasse quispiam clare audire cupit, quam ob rem medicus eos qui circumstant, cęlare quidpiam velit. Nonnulli sunt ex pręsentibus, quos exactas quasdam ex manu curationes docere fortasse non vult, cum digni nõ sint: domestici itẽ aliqui & familiares ipsius ęgrotantis incidere interdum partes aliquas vetant, quæ eiusmodi indigent curatione: dolent enim atq; indignantur aduersus medicum, & carnificem vocant. cum tamen sæpe etiam alterum ex testibus putrefactum excidere prorsus necesse sit: et neruum per transuersum secare, ne in conuulsionem incidat ægrotus. Alij item ex vulgaribus hominibus puris copiam spectare non patiuntur. quidam ne permittunt quidem, vt quod pus continet corpus aperiatur. quibus in rebus medicus dat operam, vt ipsis inscientibus locum affectum secet, & pus totum educat, atque exprimat: idem quandoq; ob laborantium timiditatem à nobis fit. quippe cum adeo timidi nonnulli sint ad huiusmodi curationes suscipiendas, vt priusquam secti fuerint, ex doloris expectatione animæ defectu collabantur. His quod probabile est, est dicendum: cras nos de curatione & chirurgia consideraturos, in præsentia satis esse, si locus aut foueatur spongijs, aut aqua perluatur, atq; ad emplastrum, aut medicamentum recipiendum præparetur: atque ita inexpectato sectio homini adhibenda est. Atq; in his quidem medicus inspectioni præsentium obstabit ea causa, vt lateat id, quod agit: in alijs ob pudorem ægroti locum curandum à conspectu auertet: qui enim ægrotat aliquando summopere curat, ne à plerisq; videatur, si in sede, aut pudendis morbus sit. hæc enim loca occultare consueuerunt. Si fœmina sit, circa nates & pectus: circa ventrem etiam, ac multo magis circa pubem verecundiæ causa conspectus vitandus. Sed quidam hic Hippocratem damnat, ridicule hæc dixisse eum asserens. quippe cum qui videri nolunt, dum huiusmodi in partibus curantur, facile possint omnibus qui intersunt, è cubiculo exclusis, soli medico rem cõmittere, vno solo aut duobus admissis, qui familiarissimi sint: at is planè nescit, neq; expertus est, & multos esse, qui sicut inspici morbos suos erubescunt, ita prohibere à conspectu nõnullos, atq; amouere vereantur: & multos quoq;, qui etiam si prohibeantur, contendentes ac curiose ægrotantis affectionem scire affectantes, cum familiares & amici sint, impudenter remanere velint. Quapropter in huiusmodi occasionibus medicus, quod nullo negocio facere põt, obsequi ęgrotanti debet, & solus ipsum tractare, & nemine aduertente ita exercere chirurgiam, vt plerosq; lateat. potest enim vt dixi cum vel aqua perfundit, vel spongijs fouet, quasi nihil operaturus sit, repente opus absoluere, dum aliud quid agunt, qui curiose inspecturi singula assistebant. Atq; hæc quidem, quæ in huiusmodi altercationem venire possunt pręter medicinæ contemplatiões sunt, quæ tamen nos ex rei consequutione, immo propter calumniantium contradictionẽ coacti fuimus commemorare. Sed iam ad ea, quæ sequuntur, transeundum est.

14 *Ita enim & qui agit, inspiciet, & quod tractatur non inspicietur.*

Hic quoq; integra loquutio huiusmodi esset: Ita enim qui agit, inspicit partem, quæ curatur, eã autem pars ab alijs non inspicitur. non enim à medicis vtrunq; consequitur pars, quæ tractatur, vt & videatur, & non videatur.

15 *Ad se autem ita, ut si sedeat, pedes in inferiorem partem processione directi ad genua sint, internallo uero parum distent.*

distent. genua autem inguinibus paulo superiora existant, ea distantia sit quæ idonea cubitis, tum positione, tum appositione. B

Vbi conuenientiam, quam ad lucem habere debet medicus explicauit, ad congruentiam, quã ad seipsum seruare oportet, deuenit. Cũ enim superius dixerit, Agens vel sedens, vel stans congruenter ad se, ad id quod tractatur, ad lucem: deinde id, quod vltimo loco posuerat, id est ad lucem, declararit, & simul cum eo ad id quod tractatur quoq; necessario exposuerit: nunc conuenientiam persequitur, quam ad sese habere medicus debet. Ipsum autem ad seipsum conuenienter se habere in situ, simplex & quasi per articulos distinctum nihil potest, ita vt aliàs aliam collocationem varijs in figuris obtineat. sed si inter se compositi partes ipsæ spectentur, ita admittere conuenientiam poterit. nam siquis vel sedens vel stans quàm plurimum inter se membra abstrahat, ac diducat, is incongruenter erit collocatus: quemadmodum si prorsus eadem contrahat, vt vel se mutuo tangant, vel alterum alteri superiectum sit: nec non si in longitudinem totum crus producat, aut non directe ad genu, sed longe retrorsum pedem teneat. Qua de causa merito hic Hippocrates vniuscuiusq; ad seipsum conuenientiam in sedendo membrorũ inter se habitũ esse definiuit: vt pedes videlicet directe ad genua collocati sint. sed qa directũ & in rectitudinẽ duobus modis intelligi potest, & cum in longitudinem crus protenditur, & cum in altum attollitur, & erigitur, merito subdit, in inferiorem partem processione. nam ἴξιν, id est processionẽ seu itionem, rectitudinis situm & collocationem appellare cõsueuit. Distare igĩt pedes inter se aliquantulum censet, genua vero inguinibus paulo esse superiora: id in omnibus spectans, vt & honestatem ac decorum seruet medicus, & promptus ad operandum, firmusq; ac stabilis in collocatione sit. quippe cum qui ita sedeat, circumagitari, ac quassari difficulter queat. vnde & genua, & tota femora vsq; ad inguina tanto interuallo debere esse disiuncta inquit, vt & honeste, & firmiter, & apte ad operandum sese habeant. quò interdum cubitis supra femora innixi, interdum ex vtraq; ipsorum parte apposito brachio operari valeamus. nam quod inquit positione supra ipsa, appositione in lateribus collocationem notat. F

Indumentum succincte, syncere, æqualiter, similiter cubitis, humeris. 16

Succincte, id est εὐςαλέως, apte & expedite, vt neq; nimis astrictum, neque nimis laxum corpori medici circumiectum sit: Syncere autem de ipso indumento dictum est, distincte atq; explicate, vt nullam partem eius duplicatam esse significet. Quod autem subdit, æqualiter, similiter cubitis, humeris, ambiguum est: vel enim vtrisque in brachijs circumiectum esse indumentum æqualiter ac similiter humeris & cubitis censet, vt alterum brachium alteri conferatur, id quod pleriq; comparare appellant: vel cubitos & humeros in singulis brachijs æqualiter ac similiter indutos esse, vt cubitus humero, & humerus cubito comparetur. nam quòd nõ supra cubiti gibbum retractum esse amictum velit, perspicuum est. quippe cum non medico solum, qui tam seriam artem exercet, inuelatos ac nudos habere cubitos turpe sit, verum etiam ijs qui in forensibus tumultibus causas dicunt: quos videmus admodum vereri supra cubitos retractam tunicam gestare, perinde atque illi qui ad pancratio decertandum præparantur. possumus etiam talẽ amictus habitum alia causa reprobare, quia videlicet non tam partes circa cubitum, quàm totum etiã brachium refrigeret. quanquam quantam partem eius vltra cubiti gibbum occupari conueniat, non expressit: ob id fortasse, quia clarum est, atq; eiusmodi, vt à quocũq; nostrum inueniri queat. non enim difficile est conijcere in singulis operationibus quantum produci vltra cubitum debeat indumentum: hic quoque id attendentes, vt & honestatem seruemus, & apte instructi ad propositam chirurgiam simus. Nam sicut paulo superius vbi latere oportebat, cõtrarios esse scopos ac fines dixit: alterum vmbrosi aeris, ne ægrotans pars inspiceretur: alterum clari luminis, quo ipse ille qui curaret, videre posset. ex quibus eum sequi deberemus, vter maiorem vim habuisset. quòd si vterq; æqualiter propendere visus fuisset, medium planè inter vtrosq; esse eligẽdum: Eodem modo & nunc, & prorsus semper faciendum est, vt vbi in contrarias res diuersi fines æqualiter deducunt, medium vtrorumque eligamus: vbi alter præponderarit, ad eum tendamus. In operatione igitur, quantum ad ipsum attinet, totum brachium nudum esse oportebat. honestas vero totum idem esse contectum postulabat. medium tamen seruatur. Quocirca semper medium vtrorumque eligendum est, cum sunt æquales: cum sunt inæquales, ad eum qui magis vrget, concedendum est.

G

H

Ad id autem quod tractatur, ultra & prope, & sursum & deorsum, & hac uel illac, uel in medio. ultra & prope termini sunt cubitorum gibbi, si in ulteriorem partem genua, in citeriorem costas non pertranseunt. sursum, si nõ superius, quàm mammæ sunt, summas manus teneat: deorsum, si non inferius, quàm ut pectus supra genua habens, summas manus angulares ad brachia efficiat. atq; in medio quidem, hoc modo. at hac uel illac, si non extra sedem, sed pro ratione conuersionis corpus & operantem corporis partem protendat. 17

Cum medicum iusserit conuenienter se habere ad seipsum, ad id quod tractatur, ad lucem siue

A siue sedeat, siue stet: primum de sedentis conuenientia ad vnumquodq; ex his tribus aggressus est dicere à luce principio sumpto: deinde vbi ad conuenientiam, quã ad seipsum habet, transiit, eamq; explicauit: ad tertium, quod adhuc restat, nunc descendit, congruentiamq; eius ad id quod tractatur & curatur, exponit. Nã neq; admodum prope id, quod curatur, sedere medicus debet, ne ex angustia manuum tractatio impediatur: neque adeo distare, vt attingere id, quod pertractatur, vix possit. statuit enim hic quosdam terminos citra quos remanere, aut vltra progredi medicus minime debet. illud vero memoria tenendum est, de sedente primum haberi orationem. Tantum igitur abesse eum qui medetur ab ægrotante vult, vt cubitos neq; vltra genua protendat, neq; citra costas retrahat: qui distantiæ ante & retro termini sunt. distantia autem hæc & dimensio per longitudinem appellatur. Cum vero duæ reliquæ sint, altera per latitudinem, altera per profunditatem & altitudinem, vtrolibet enim modo nominatur, de ea, quæ est per altitudinẽ terminos hos statuit: vt q operat̃, neq; supius mãmis manus attollat, neq; inferius deprimat, quàm vt pectore genibus incumbente angulares manus ad brachia figuret: angulares appellans, cum in curuatura rectum angulum cubitus cum brachio efficit. quippe cum media hæc sit figura inter perfectam cubiti incuruationem, qua fit, vt inflectere ipsum arctius nequeamus, & perfectam diductionem, qua distendere brachium magis non licet: Eius quæ per latitudinem fit in laterales partes, terminos in vtranq; partem ponit, in dexteram & sinistram ita conuersiones facere, vt sedes non dimoueantur, idest partes corporis, quibus considemus, & innitimur. Atq; horũ quidem termini deinceps hic per diuersa tempora explicati sunt. quippe cum quo tempore de interuallo per longitudinem dicebat, eodem de eo, quod est per latitudinem & altitudinem docere nullo modo potuerit. quemadmodum neq; cum de altero reliquorum duorum egit, de longitudine. sed medicum tamen, vt puto, monet, vt quocunq; tempore ad omnia, quæ dicta sunt, animum aduertat: eo quòd omnibus simul in omni operatione opus sit. Nam cum media quædã sit medici constitutio in sedendo, cum videlicet spectans nihil operatur, eam speciosissimam atque honestissimam esse oportet, perinde ac si pictor quidam, aut fictor imaginem eius imitaturus sit. sed cum ad manu operandum iam peruenit, manus ei mouendæ sunt ante simul & sursum aliàs, aliàs ante & sursum & sinistrorsum, interdum retro vel vtræq; manus, vel vna tantum retrahenda est, atq; id vel deorsum, vel sursum, vel dextrorsum, vel sinistrorsum. dimensionibus enim his inter se connexis multiformes figurarum variationes euadunt. In quibus omnibus communis ille scopus tenendus est, vt sedes ipsa inuariata conseruetur, quam nonnulli distantiarum harum C terminos transgrediendo turbare consueuerunt. Nam si ita alte pars curanda fuerit collocata, vt medico supra mammas suas manus attollere necesse sit, cogetur is interdum altius seipsum à sede subleuare quasi surrecturus, ita vt neq; stet prorsus, neq; sedeat: sed in medio quodam instabili ac nutante habitu constituatur. & si multum ad dexteram, aut sinistram partem procedendũ fuerit, eò è sede ipse attolletur, vt periculum sit, ne ex ea delabatur. in vlteriore, & citeriore parte idẽ continget. si deorsum autem magis demittendæ manus sint, præterquam q sibi in operando obtenebrabit, in indecoro etiam habitu considebit.

18 *Si uero stet, utrisq; quidem pedibus ex æquo insistere oportet, Sed agere altero inscendẽtem, qui utiq; ex parte operantis manus non sit, sublato genu ad inguina sic, ut in sessione. & alij termini ijdem.*

Vbi orationem de sedente expleuit, de stante agere incipit: iubetq; eum eadem prorsus seruare, quæ paulo ante in sedentibus præcepit, nisi quòd hic pedum stationem inæqualem esse vult. alterum enim altero altiorem esse debere inquit, sic vt non è directo operantis manus talis statio sit: quam medicum in tota operatione seruaturum esse, si neq; nimis alto loco, neq; vlterius, quã oporteat siue longitudine, siue latitudine membrum, quod tractandum est, fuerit collocatũ: vnicuiq;, qui antedicta meminerit, manifestum est. Nã si ita alte erit collocatum, vt medicus manus D supra mammas suas cogatur attollere, efficietur, vt dum immoderate extẽditur, è sede dimoueatur: si vero longius distabit ita, vt progrediendum aliquantulum sit, medico pristinam sedem deserere erit necesse. Quia vero supra aliquid innixum, ac firmatum alterum pedem esse vult, id in quantam altitudinem fieri debeat, declarat, eundem habitum inquiens ipsius genu ad inguina hic esse seruandum, quem in sedentibus superius explicauit. de illis enim ita dixerat, Genua autẽ inguinibus paulo superiora existant. eo quòd eiusmodi sessio sicut tutissima est & maxime decora, ita ad operandum quoq; expeditissima est. nunc vero alterum tantummodo genu prominere altius vult, vt eadem ad inguina ratio seruetur. Plurali autem numero dixit inguina, quo ad inguina vtrorumq; crurum æqualem altitudinem habere genu intelligamus.

19 *At qui tractatur reliqua corporis parte curanti inseruiat, uel stans, uel sedens, uel iacẽs facillime ea figura qua permanet, subfluxionem, subsidentiam, diuersionem, decliuitatem seruans. Sic quod debet seruatur, & figura & forma eius qui tractatur, in exhibitione, in tractatione, in posteriore habitu.*

Diuersas interpretationes loci huius tradiderunt, qui in librum hunc explanationes conscripsere.

pſere. Nã tum quatuor horum nominum ambiguitas, ſuffluxionis videlicet,ſubſidentiæ,diuer- B
ſionis,& decliuitatis,tum orationis breuitas,qua multa complecti voluit Hippocrates,diſſentiẽ-
di ipſis præbuit occaſionem. cum enim obſcura adeo ſit auctoris huius ſententia,coniectura ma-
gis,quàm certo aliquo iudicio ducti id fecerũt. Sed ego id quod in omnibus huiuſmodi facere cõ
ſueui,nunc quoq; præſtabo: vt omiſſis omnibus, quæ videntᷣ abſurda,ea tantũmodo perſequar,
quæ probabiliter excogitata mihi eſſe videantur.meamq́; præterea in hoc ſententiam nõ cęlem.
ab obſcurorum autem horum nominum explicatione exordium ſumam. Cum ſimplex prius ſit,
quàm compoſitum,& ſæpe fiat,vt licet nulla obſcuritas in ſimplicibus ſit,obſcuritatem tamen af-
ferat compoſitio:id in præſenti hac oratione planè contigit. Nonnulli enim ſuffluxionem intelli-
gendam cenſent,quæ ex humidis euenit:atq; horum duplex etiam ſententia eſt. Alij,ex ijs,quæ è
corpore mouentur,alij,ex ijs,quæ extrinſecus infundũtur: quidam quoq; de ijs mentionem hic
eſſe factam dicunt,quæ in curationis operatione ipſa effluunt: alij de ijs, quæ poſt operationem
eueniunt,dictum eſſe hoc aſſerunt. Eadem de ſubſidentiæ nomine diſcrepantia eſt. nam cũ ſub-
ſidere contrarium fluxioni humorum ſit,merito de eo eſſe eadem ambiguitas debet. Alter expla
natorum cœtus non de humidis,ſed de ſiccis & ſolidis animalis partibus ſubſidentię & ſuffluxio
nis nomen eſſe accipiendum contendunt: ac ſubſidentiam quidem,ſeu ſubſiſtentiam malis dice- F
re,id eſt ὑπόστασιν,ſuſpenſionem ac ſubleuationem vel partium,quæ inciduntur, vel totius etiam
corporis dici opinantur. ſuffluxionem,quã ὑπόῤῥυσιν vocat, eorũdem ad inferiora declinationẽ
ac delapſionem,non ſecus ac ſi defluxionẽ,id eſt κατάῤῥυσιν dixiſſet. nam defluere hoc ſignifica-
to in præſagijs dictum eſſe aiunt, vbi inquit. At ſi procũbat,& defluat è lecto ad pedes,illud vero »
grauius eſt. His qui ita exponunt,nomen quoq; diuerſionis,& decliuitatis atteſtatur, quæ dein- »
ceps ſubſequuntur. Diuerſionem enim,id eſt ἔκτρεψιν,conuerſionem in latus ſignificare dicunt,
ſiue ea totius corporis ſit,ſiue eius tantum partis,quæ curationem ſuſcipit. Decliuitatem vero ad
ea,quæ proprie κῶλα,id eſt membra longa nominãtur,quæ ſunt brachia & crura,referendã eſſe,
ſicut ſuffluxionem ad totum corpus. quando enim corpus eodem in loco detinet quiſpiam, neq;
id dimouet,ſed vel crus tantum,vel brachium deorſum inclinat,eum ſitum decliuem appellari di
cunt. atq; hæc quidem quãuis vera ſint,ſiquis ſigillatim ea conſideret, in tota tamen oratione nõ
correſpondent. Nam alia quædam etiam ipſorum omnium duplex diſſenſio eſt. cũ nonnulli pu-
tent Hippocratem voluiſſe ægrotantes ea ſeruare,quæ quatuor his nominibus ſignificantᷣ,ſubſi-
dentia,ſuffluxione,diuerſione,& decliuitate:nonnulli non putent. Illud vero ad totam orationis
huius ſententiam nihil refert,ꝙ in nomine diuerſionis tres lectiones circunferuntur. alij enim di G
uerſionem,id eſt ἔκτρεψιν per τ & ρ & ε in ſecunda ſyllaba legunt. alij σ adiuncto ἔκστρεψιν,de-
tortionem,ſeu inuerſionẽ. alij per τ & ρ & ι ἔκτριψιν,deterſionem ſeu expreſſionẽ,legendũ affir
mant. vnam enim tantum lectionem in explicatione ſententiæ explanatorum poſueramus. eo ꝙ
cum manifeſta nominum horum ſignificatio ſit,ab ἐκτρέπεσθαι,id eſt à digrediendo & diuerten-
do,diuerſio,ab ἐκστρέφεσθαι,id eſt inuertendo & detorquẽdo,inuerſio,ab ἐκτρίβεσθαι, id eſt expri-
mendo & detergendo,deterſio,facile intelligamus,ſeruanda hæc eſſe ab ægrotante,vel non ſer-
uanda. At enim omnes hi in loci huius expoſitione ex parte quidem ſententiam Hippocratis vi-
dentur perſpexiſſe:totam tamẽ exquiſite aſſequi minime potuiſſe. Si enim quis aduertat ijs,quę
in calce dicuntur,vbi inquit in exhibitione,in tractatione,in poſteriore habitu, omnes vera qui-
dem dixiſſe,cum alia aliter in tribus his occaſionibus exhibitione, tractatione, poſteriore habitu
ab ægrotante præſtari vtile ſit:non tamen componere omnia potuiſſe videbuntur. planum au-
tem hoc erit,ſi tres has occaſiones manifeſte diſtinxerimus. Prima eſt,cum exhibent ſe ęgrotan-
tes medicis ad exactam morborum dignotionem percipiendam:quam exhibitionem hic vocat.
Secunda, cum aliquid medicus in parte affecta operatur, ac tractat: quam tractationem appel-
lat. Tertia deinceps,quem nuncupat poſteriorem habitum, cum ægrotanti in eadem figura ſer- H
uare partem affectam propoſitum eſt. ab habendo enim eam eundem in modum habitus appel
lationem fecit. In omnibus igitur his tribus occaſiõibus quoddam commune, & quoddam pro-
prium eſt. commune eſt, vt membrum affectum immotum ſeruetur,niſi cum motione quodam-
modo à medico ſit tractandum. proprium autem bonum ex eo ad perfectam ſanationem com-
paratur. cum in exhibitione exacte dignouerit eam partem medicus,quam curaturus eſt. in tra-
ctatione,ſi ſit fractura,extenderit,& conformarit apte, & obligarit: ſi luxatio ſit, extenderit, &
repoſuerit,tum conuenienti deligatione affectum locum circundederit: ſi ſcalpelli opera adhibi-
ta ſit, pus omne expreſſerit, & putrefactum quippiam aliqua parte vel ferro præſecuerit, vel
igne deuſſerit. His autem & humidorum ſuffluxio & ſubſiſtentia vtilis eſt: altera, vt fiat, quip-
pe cum,quod præter naturam humidum eſt,excernendum ſit: altera, vt ne fiat, quod enim pra-
uum eſt,manere intus non conuenit. Interdum tamen ſubſiſtentia vtilis euadit,quemadmodum
in quibus vel vniuerſim exinanire pus ex magno abſceſſu, vel humorem inter cutem uolumus.
multo item magis in brachijs & cruribus,quæ ſubiecta manuali curationi ſunt, ſuffluxio, & ſub-
ſiſtentia ſeruanda eſt. Simili modo in ſolidis animalis partibus ſeruari hæc in tribus his occaſio-
nibus exhibitione, tractatione, poſteriore habitu ab ægrotante debent. nam ſi attollat partem

eam

A eam ægrotus, atq; ingerat curanti, medicum cogit non conuenĩẽter incisionem facere, dum neq; quantitatem, neq; locum seruare permittit, ex eo, quòd scalpelli admotionem præuertit, atq; anticipat. Si retrahat vero, deficientem operationem reddit ac mancam. cum medicus vel in media ipsa curatione tantum sit, vel dimidiatum opus relinquat. atq; hæc quoq; fiunt cum iam deligati sunt, interdum etiam dum manu curantur, vt puta si dum in ventre tractatur, aut in dorso sese attollentes in latus diuertuntur: id quod nomine diuersionis significatur. vel si nihil horum faciat, musculos vehementer intendunt, quam mutationem videtur significare cum subiungit: sic quod debet seruatur, & figura & forma eius qui tractat. Nam quantum malum afferat, si ægrotus, dũ ei interpungitur oculus, figuram & formam non seruet, vel eam immutet, vel adeo vehementer intendat, vt facies sanguine repleatur, cuilibet patet. Simile est, cum æger, excidẽte os capitis medico, paululum id vel sustulerit, vel depresserit, vel in latus diuerterit, ac deflexerit. exactam enim ex manu curationem labefactat, ac turbat. idem facit, si vehementius se extẽdat, qui curatur. qppe cum in mutatione habituũ, partis quæ tractatur situs immutet: distentiones vero in alijs partibus sanguinis eruptionem efficiant: in musculis autem non solum eandem læsionem afferant, verum etiam partem ipsam altiorem interdum, interdum depressiorem reddãt, dum vbi os subtenditur, suspendunt, vbi inanis sedes subiacet, contrahuntur ac deprimũtur. Id quod in locis circa interconstia & ventrem vsu venit.

B

20 *Vngues neq; excedere debent, neq; deficere digitorum uertices. in usum exercere digitis quidem summis, pleraq; indice ad magnum applicato. tota autem manu prona utrisq; aduersis.*

Posteaquam dixit de eo qui tractatur ex communicatione, nunc ad tractantem redit: quãtiq; vngues eius esse debeant, quales digiti, quo pactoq; attollendi sint, exponit. nam quantũ ad summorum digitorum operationes attinet, quæ sanè propriæ etiam digitorum sunt, illud optimum est, si vngues neq; excedant, neq; deficiant. Sed cum in primo de vsu partium hoc latius tractauerimus, vbi omnem summæ manus naturam explicauimus, in præsentia satis erit si sola verba hic clarius exponamus. Cum igitur duplex lectio circunferatur, vtraque explananda à nobis est: vna est in hunc modum. Vngues neq; excedere debent, neq; deficere digitorum vertices: eo q̃ ita fiat, vt parua corpuscula, ad quæ capienda summorum digitorum operatione indigemus, facillime comprehẽdi queant. Deinde quasi ab altero principio subsequatur: In vsum exercere digitis quidem summis, pleraq; indice ad magnum applicato. vt videlicet prioribus uerbis de magnitudine vnguium digitorum doceat, sequẽtibus de vsu ipsorum digitorum agat. Altera lectio est huiusmodi. Vngues neq; excedere debent, neq; deficere. Deinde ex altero principio: Digitorũ verticibus vsus, verticibus in datiuo casu: ut talis tota sententia euadat. vngues neque excedere neque deficere longitudinem digitorum debent, sed planè ipsi adæquari. quippe cum summitatibus ipsorum usus sit. id quod neque esse falsum videbitur, si rem diligenter perpenderimus. Nã licet nonnullæ sint operationes in quibus totis vtimur manibus, cum videlicet circumplectentes vtrisque ipsis vel cubitum, vel femur, uel tibiam cruris, uel tale aliquid atque in diuersa trahentes extendimus, digiti tamen ibi tanquam partes manus operantur, non secus ac vola, & cęterę partes: at cum interpungimus, aut resuimus, & consuimus, aut vngues ex oculis excipimus, digitis vt digitis, non ut manus partibus uti consueuimus. simili modo cum scalpello, aut tali aliqua re operationem exercemus. in omnibus siquidem digitorum operationibus summitate ipsorum vtimur, ac propterea rectè dictum esse, digitorum summitatibus vsus non negauerim. Postea itẽ ab alio principio subiungunt. Exercere digitis quidem summis, pleraque indice ad magnum applicato. hac oratione declaratur plerasq; digitorum operationes ad magnum, quem pollicẽ vocant, indice obiecto fieri. ita vt vtrorumq; summitatibus id, quod capitur, contineatur. tunc enim solis his duobus digitis operantibus est opus. nam si etiam tribus captio facienda sit, sicut cũ specillo sublinimus, aut interpungimus, licet medius aliquatenus etiam ipse opituletur, duo hi antedicti maiorem partem operationis exequuntur. tota autem manu vtimur in chirurgijs, cum caua eius parte corpus id circumplectimur, circa quod operamur: ac digitos quidem affectos extendere, & conformare, & fingere vel vna sola manu possumus: brachium, aut cubitum, aut femur, aut tibiam vna non possumus: sed vtrasq; adhibeamus inter se aduersas atq; oppositas necesse est: quo circum circa membrum queamus comprehẽdere. tota etiam manu prona vtimur, cum cucurbitulas admouemus atq; imprimimus, cum ex paruo clystere exprimimus, cum spongiam superdamus, aliaq; multa huiusmodi facimus. de quibus fortasse ob rei claritatẽ hæc quoq; dixisse superuacuum fuit. quippe cum & digitorum & manuum operatiões omnes, quæ vtrisq; manibus, quę digitis solis, quæ tota manu faciendę sint, facile meminisse p se vnusquisq; possit.

C

D

21 *Digitum diducere oportet magnum id quod inter digitos medium est, atq; oppositum pollicem indici reddere.*

Non enim alio modo fieri potest, vt in operationibus pollex indici opponatur, nisi quod medium inter vtrosq; est, magnum sit. id in reliquis quoq; digitis optimum est, ut cum undequaq;

corpus

corpus aliquod magnum comprehendendum est,id quamplurimum distantes circum circa complectantur. B

Morbus uero, ex quo etiam ij læduntur, quibus in ortu educationibus assueuit pollex ab alijs digitis contineri, manifestus est. 22

Duplex lectio hic est.sed quia in vtrisq; eadem seruatur sententia, ab ea, quæ clarior, euidentiorq; est,incipiam.Quibusdam placet,vt hoc in consuetudinem ex mala quadam educatione referatur,cum consueuerunt aliqui reliquis digitis pollicem continere: atq; ob id is ocio marcescēs paruus,atq; attenuatus euasit:interuallumq;,quod inter eum & indicem est, exiguum effectum est.hoc autem in morbum manu;, hoc est in læsionem desinit. Alij à morbo hoc contingere inquiunt,qui vel ex pollicis luxatione euenerit,vel ex vlcere aliquo inter indicem & pollicē orto, quod in curatione duram cicatricem contraxerit: ita vt vel obduratus musculus is medius inter duos digitos,vel tabefactus amplius non alatur, neq; crescat. adde ꝙ cum magna aliqua interdū putredo inter duos hos digitos contigerit,carnēq; corroserit, ac postea dura cicatrice obductus locus fuerit,efficitur,vt paruo interuallo pollex & index inter se distent, & quasi vinculo inter se connexi adhæreant:ac præcipue,si dura,sicut dixi, cicatrix supercreuerit. nam hæc ita per negligentiā inolescere pueris verisimile est.adulti enim à medicis edocti molliendo ac mouendo pollicem medium locum efficere ad alimenta suscipienda idoneum possunt.vt omittam ꝙ huiusmodi hominibus totum corpus auctum iam est:vt si etiam male res ipsis cesserit, nō nisi in maciem, alimentorumq; destitutionem læsio euadat.at in infantibus si in primo incremēto affectione aliqua huiusmodi corripiantur,digitosq; propterea non moueant, fit vt & partes affectæ non amplius augeantur,& quicquid inter vtrosq; digitos intercedit,exiguum ac tenue remaneat. Dicūt igitur nonnullis in hunc modum euenire.alijs cicatrice dura induci locum: atq; id ex dura quadā affectione partium,quæ inter digitos sunt: ac propterea à vinculo quodam contineri pollicem,id est prohiberi quo minus ab alijs digitis separari queat.quidam enim sunt, qui ita verbum/contineri/interpretētur.quāuis illud repugnare maxime videatur,ꝙ,si horum explanatio admitti deberet,necesse esset/ab alijs/per/ἀπὸ/præpositionem dictum fuisse,quę quidem præpositio ab loco distantiam notat,non per/ὑπὸ, quæ actionem significat: quæ autem in media sede inter duos digitos affectiones existunt,eam paruam & cōnexam reddunt. Ac de his quidem illud elige,qđ maxime probabile tibi visum fuerit.nam in ita obscuris loquutionibus explicandis diuinatione potius q̄ sapientia opus est. Ad veterem lectionem iam venio.nam hanc Asclepiades etiam corruptam esse existimauit:sanctioremq; et veriorem talem esse coniecit. Morbus autem,ex quo ēt ij læduntur,quibus in ortu,aut educatione assueuit pollex &c. quæ fortasse etiam ab ipso Hippocrate scripta fuit.Tarentinus tamen Heraclides dispositio seu affectio subintelligendum cēsebat: vt integra oratio huiusmodi esset.morbus autem,ex quo etiam lædens affectio ijs contigit, qbus in ortu & educatione,& cætera quæ sequuntur.

Opera omnia exercere alterutris manibus agentem oportet:& utrisque simul : similes enim sunt. utrisque quidem coniectantem bene,pulchre,celeriter,infatigabiliter,concinne,expedite. 23

Omnia vtrisq; manibus exerceri iubet,eo ꝙ vtilissimum id sit, vt & celeriter, & pulchre operationes fiant.qualiscūq; igitur fuerit medicus dextera manu dexterum oculum , sinistra sinistrū aggredietur:siue interpungere,siue vnguē excidere, siue quippiā aliud huiusmodi facere oporteat.unde etiam addidit,coniectantem bene,pulchre,celeriter,infatigabiliter,concinne, expedite.eo ꝙ ex ea,quam superius dixit,exercitatione hæc nobis acquirantur: quorum vnumquodq; quo pacto efficiatur,paulo post docebit.In præsentia illud tantum animaduertamus, horum doctrinæ caput esse/quo modo/quod vnum ex ijs est,quæ in prima diuisione continentur: Aduertendum item manus similes ob id dixisse,quia specie & forma à se mutuo non variant. H

Atque instrumenta quidem,& quando,& qualiter,dicetur.ubi oportet non impedimento esse operi:non impedimento esse assumptioni.iuxta autem operantem corporis partem sint. sed si alius det prompte,paulo prius fit, & faciat quando iusseris. 24

Non solum spathulares crepidines,scamna,atq; alia huiusmodi,quæ machinarium habent apparatum,sed ea quoq; quæ commoda,id est ἄρμενα communi vocabulo appellantur, instrumentorum nomine intelligi,manifeste hic declarat,cum dicit:assumptioni,& si alius det.nam & assumimus huiusmodi omnia in curationibus exercendis,& ab alijs accipimus.

Qui autem circa ægrotantem sunt,tractandam partem exhibento, sicut tradita fuerit,reliquum uero corpus detinento,ut non moueatur,tacentes,atq; audientes eum qui præest. 25

Clara oratio est,vt nulla nostra indigeat explanatione.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS, QVI, QVÆ IN MEDICATRINA FIVNT, INSCRIBITVR, COMMENTARIORVM LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Ab affectarum partium, ac ipſarum affectionum natura, communia præcepta de recta deligandi ratione traduntur.

1 *DEligationis duæ ſunt ſpecies, operata & operans. atq; operans quidem celeriter, infatigabiliter, expedite, concinne. celeriter, abſoluendo opera. infatigabiliter, facile agendo. expeditio autem ad omnia prompta eſt. concinnitas uiſu iucunda. ex quibus uero hæc exercitationibus comparentur, dictum iam eſt.*

Alia communia vtriſq; deligationibus, alia propria alterius tantũmodo ſunt. Expedite & celeriter deligatiõis quę fit, propria ſunt: bene & pulchre, iam factę. Deligationẽ. n. quæ fit, operantẽ, quæ facta iam eſt, operatam vocat. Infatigabiliter aũt & cõcinne vtriſq; ſunt cõmunia. infatigabiliter nomine & ſignificato vtriſq; conuenit: cõcinne nomine quidem etiã ipſum vtriſq;, ſignificato tñ non ſimili modo. in ea enim quę adhuc fit deligatio, concinnitas ex manuũ motione exiſtit: in ea quę iam facta eſt, ex linteorũ iam obductorum circũiectione. tametſi liceat etiã dicere dum adhuc fit circũuolutio faſciarum, exiſtere in operantis deligationis ſpecie concinnitatẽ poſſe. Sed infatigabiliter quoq; in deligatione quæ fit, q̃ in iam facta magis ſpectat̃. ea. n. quæ iam facta eſt, ſola faſciarũ cõpreſſione fatigat, ac dolorem affert: quę aũt fit, & hac eadem re moleſtat, & eo q; vel apte vel minime continetur mẽbrum, quod curatur. ex eo enim cõprimi interdum ſolet, licet ipſa ligaminũ iniectio recte admodum perficiatur. Poſſumus item dicere ex tangentiũ quoq; congreſſu vel moleſtante, vel non moleſtante vtriſq; deligationibus cõmune hoc eſſe. in ea qdem quæ fit, ab ijs qui tenẽt mẽbrum quod curatur, cum vel cõprimunt, vel non cõprimunt: in ea quæ facta iam eſt, ex appenſione in manu cũ mitella ſuſpẽditur, ex depoſitione in crure cum iniecta ei illa ſunt, qbus firmatur, atq; in collocatione ſua detinetur. Adde q; ad infatigabilitatẽ deligationis quæ fit, operationis celeritas non parum confert. quæ qdem celeritas ab ipſa expeditione maxime abſoluitur. atq; hæc qdem deligationis quæ fit, bona præcipua ſunt, vt & detentio ipſa non cõprimat, & expeditionis promptitudo adſit. nam error qui in habitu & figuratiõe cõmittitur, cõmunis etiam deligatarum partium eſt. nunc vero ſermonem inſtituit de deligatione quæ in cõmoda figuratione fit. figurationum aũt proprię virtutes ac vitia ſunt, non ſecus ac deligationũ, de quibus qdem deligationibus tantũmodo in p̃ſentia omiſſis figurationibus agit. Quãdo igitur expedite deligatio fit, celeriter opus abſoluit. nam expeditionẽ, quã εὐπορίαν vocat, quidnã ſignificet, declarat, cũ inquit: expeditio ad oĩa prompta eſt. hoc aũt fit cum ita præcognouit oĩa ille qui nunc deligat, vt nulla ambiguitas, nullaq; deliberatio incidere ei poſſit, dum operatur, ita ne oporteat, an nõ ita inducere deligationem. Expeditio igitur cum idem ſit quod promptitudo, facillimam reddit operationẽ. at ipſe infatigationem, ex eo q; facile agamus, exiſtere dixit. expeditis aũt & facilibus operationibus annexam eſſe celeritatem perſpicuum eſt. Infatigatio itaq; ſeu indolentia vtiliſſima ijs eſt qui tractantur: atq; ob ipſam expeditio, quæ celeritatem facillimam operationibus expedit, ac ſuppeditat. Concinnitas vero, quæ, ſicut deinceps ipſe dixit, inſpicientibus voluptatem affert, ex ſuperabundanti appendice medico adiuncta eſt, ad famam apud imperitos augendam. Cui qui ſtudioſus glorię eſt, ſuccumbit, vt amator ancillarum: qui vero hominum eſt ſtudioſus, nõ ſuccũbit ille qdem glorię, ſed conciliare ſibi eam nihilominus ſtudet: datq; operam vt laudet̃, quo maior ei ab ęgrotantibus fides adhibeatur. ita. n. fit, vt magis obedientes eos habeat. id quod in vtilitatem maiorem ipſorũ cedit. Nam huic apud vulgus & imperitos glorię acquirendæ non medicus tantum, verũ etiam philoſophus ſtudere conſueuit. quippe cum ſi in honore & admiratione ſit, magis prodeſſe ipſis poſſit, qui & imitari magis ea quę agit, & parere ijs quæ iubet, perinde ac dei alicuius mandatis, parati ſunt. Ex quibus vero exercitationibus hæc à medicis cõparentur. i. vt celeriter, infatigate, cõcinne, & expedite agant, dictum eſſe inquit. dictum enim eſt, præcipue quidem, vbi ſuperius ita ait: Opera exercere alterutris manibus agentem oportet, & vtriſq; ſimul. ſimiles. n. ſunt. Sed & paulo ante cum inquit: Exercere digitis quidem ſummis pleraq;, indice ad magnũ applicato, tota autem manu prona, vtriſq; aduerſis.

2 *Operata autem bene, pulchre, ac pulchre quidem ſimpliciter, ſyncere, uel ſimilia & æqualia æqualiter, & ſimili-*

ter:uel inæqualia & diſſimilia inæqualiter & diſſimiliter. ac ſpecies ſunt,ſimplex,rotunda,aſcia,ſima,oculus,rhombus,& dimidiata. accommodando ſpeciem ſpeciei,& affectioni eius quod deligatur. B

Cum duas deligationis ſpecies eſſe dixerit, atq; ex eis alteram quæ adhuc fit,operantem,alteram quæ facta iam eſt,operatam appellarit, in ſuperiori oratione quo pacto operans optime efficiatur,declarauit. hic de operata proſequitur. quam pulchre quidem eſſe factam oportere ex eo inquit,ꝙ ſimpliciter & ſyncere inducta ſit. ſimpliciter quidem,ſi neq; implexam partem aliquam lintei,neq; duplicatam,neq; rugoſam habuerit,ſed plana tota,ac læuis fuerit. at ſyncere, cum ſecundæ ac tertiæ eodem in loco reuolutiones apte effectæ fuerint. Ac mihi quidem videtur hic quoq;, cum duo eſſe dixerit ex quibus pulchre deligatum eſſe quippiam poteſt,alterum.i.ſimpliciter,ſine vlla expoſitione,vtpote clarum reliquiſſe: alterum,quod eſt ſyncere, explicans ſubdidiſſe omnia quæ hic ſequuntur. Aduerte igitur animum, ac memor ſis eius quod modo dixi, cum ſyncere apte interpretatus ſum. fit enim vt ſecunda reuolutio faſcię interdum prorſus ęqualis primæ, & ab ea nulla ex parte diſcrepans inducatur, interdum non æqualis. æqualis autem eſt,cum orę latitudinis exacte inter ſe ita ſuperiectæ ſunt, vt neutra aut excedat,aut deficiat:ſed vtrarumq;, perinde ac ſi vna ſit vnius duplicatæ faſciæ inuolutio, vnus atq; idem terminus eſſe videatur. ſimili modo & tertia ſuperinducitur, & quarta, ſi tot opus fuerit. Nam in ea deligatione quæ rhombus, & in ea quæ ſemirhombus appellatur, ſeruari hoc exquiſite oportet. F

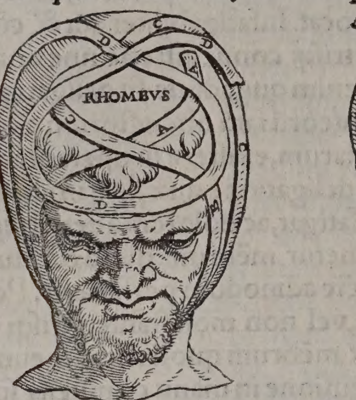

In ea vero quæ fracturis eſt accommodata, cũ cubitus,aut brachium,aut femur deligatur,ſynceritatem alio modo fieri contingit. in ea ſiquidem duci primam faſciam ſurſum iubet, ſecundam prius quidem deorſum, deinde iterum ſurſum,quoad in eundem terminũ cum prima perueniat. id quod niſi oræ latitudinis linteorum inter ſe varient, fieri nullo modo poteſt. ſynceritas tamen ineſt, ſi in tota deligatione declinatio à rotunda & circulari inuolutione æqualis ſeruetur. Rotunda enim ſiue circularis ea vocatur,quæ toto circulo abſq; vlla declinatione affectam partem circũdat. in qua quidem oræ latitudinis faſciæ tam ſecundæ q̃ tertiæ reuolutionis ita ſupra ſe mutuo iniectæ ſunt, vt neq; quicquam excedant, neq; deficiant. G

ROTVNDA SYNCERA ÆQVALIS

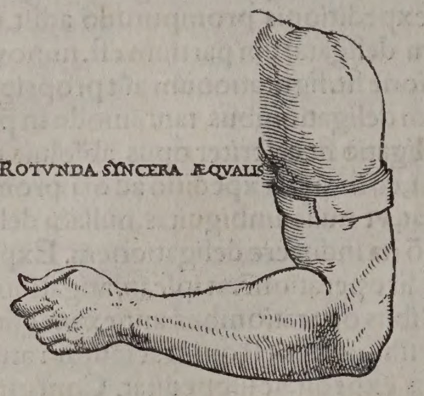

At declinãtis ab hac rotunda deligationis reuolutionem vel ad ſuperiorem partem membri affecti, vel ad inferiorem duci neceſſe eſt. ſiq; in hac declinatio ſimilis prorſus ſeruatur, ſyncera prorſus deligatio eſt. Quòd ſi ijs quæ diximus animum aduertis, perſpicuum iam tibi eſſe debet, vnum eſſe modum rotundæ ac circularis faſciarum circumiectionis, qui in ſe non admittat, vt magis, vel minus eſſe talis queat:declinãtis aũt deligationis nõ vnũ. ꝗppe cũ fieri poſſit vt magis & minus altera q̃ altera declinet. Hic.n. Hippocrates eã q̃ parũ declinat, aſciam,quæ multum, ſimã ꝑ translationm appellat. nam σκέπαρνον.i.aſciã fabri lignarij inſtrumẽtũ quoddã vocãt, quod in ſummitate,qua ligna incidit,prominens quoddã ſupciliũ incuruat: perinde ac crepido. H

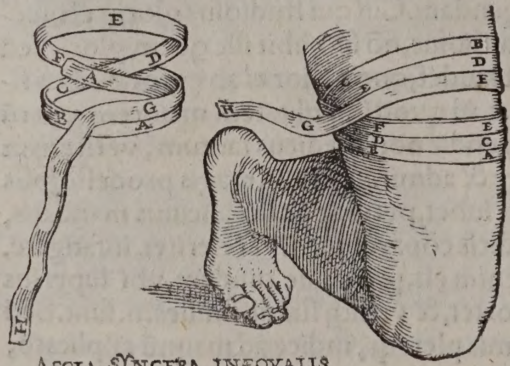

ASCIA SYNCERA INÆQVALIS

Sima vero à Græcis dicunt̃ loca ea parte qua planicies colli cõmittitur. cum tamen neutrum ex his ſimum per ſe ſit. planicies enim plana atq; humilis procurrit, collis accliuis eſt,atq; editus. vbi vero inter ſe concurrunt,ibi figura ſima efficitur. idẽ in via fit qua parte decliuitas alteri parti cõiungitur. ſic in naribus ſima ea pars dicitur, quæ media inter eminentiores ſubſidit. totus itẽ naſus ab hac parte ſimus nuncupatur. quippe cũ multæ appellationes eorum quæ partes aliquas afficiunt, toti corpori etiam attribuãtur. vt cum ſimum totum hominem appellamus. non eo modo homo ſimus dicit̃,quo craſſus & tenuis,aut albus & niger:ſed ſic vt cæſius,aut fuluus,aut gibberoſus,ab oculis videlicet & dorſo ſumpta appellatione. In naribus igitur, & vijs ſimitas ꝓprie nominatur:per translationem vero ab Hippocrate hic in deligationibus,non ſecus ac crepido atq;

A pido atq; ascia pro specie quadam inuolutionis fasciarum sumitur. nam cum asciatim plagulas circũijcere brachio vel cruri iubet, nihil aliud facit, q̃ declinationẽ à circulari inuolutione ea forma faciendã esse definit, qua ascia fabrilis est. non enim admodum obliquã eam esse vult, vt à rotunda multum abeat, sed eatenus tantum, vt ad confractas partes continendas firmissime sufficiat.

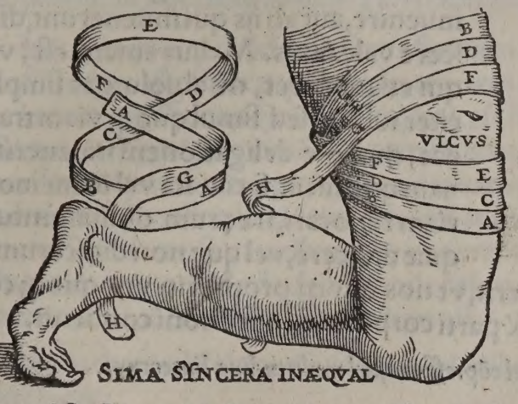

Non obscurum autẽ est inesse in vtraq; ex his inuolutionibus, vt magis & minus esse eiusmodi possint, cũ neutra ex ipsis simplex sit, aut vniformis, sicut rotunda. rotũdam enim & circularẽ quasi simplici adiungit. deinceps vero asciam & simam vtrãq; priuatim & separatim ponit, quẽadmodum definitum est. Syncere igitur quasi discrete & distincte significat, vt dixi. cũ omnes fasciæ inuolutiones vel oras in latitudine easdem, vel declinationem statam habent. statam appello, cum partes fasciæ in latitudine extantes inter se mutuo æquis interuallis distant. id
B quod fit, si is qui deligat, ei quam à principio instituit, æqualem subinde declinationem seruarit.

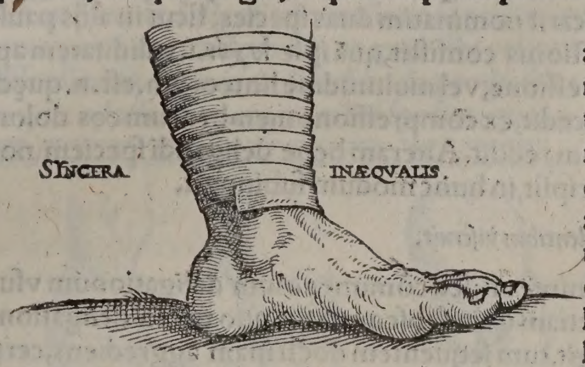

At vero Artemidorus & Dioscorides, sicut ĩ alijs innouant, & veteres lectiones immutant, ita hic quoq; pro simplex, rotunda, simplex rotunde scribendum censent: recte quidem illi hic intelligentes, sed audacter tamen immutantes. cum in plerisq;, licet nõ bene intellexerint, simili audacia vsi sint. atq; iccirco effectum est, vt mentionem eorũ hic fecerim, cũ de ĩnumerabilibus quæ in superioribus hucusq; transmutarunt, nihil dicere voluerim, propterea ꝙ mihi videbant̃ hic recte quidem intellexisse, dum tñ clariorem in modũ rem audent transmutare, errasse in par
C uis, neq; eo modo intellexisse sicut scriptor volebat. Sed de his semel dictum esse sufficiat. Cum igitur prius dixerit Hippocrates, bene quidem simpliciter, syncere, & postea subiunxerit similia & æqualia, æqualiter, & similiter: vel inæqualia & dissimilia inæqualiter & dissimiliter, quasi cõmunem quendam scopum syncerarum deligationum docuit. nam æqualia & similia mẽbra corporis equaliter & similiter in omnibus suis partibus deligari debent: inequalia vero & dissimilia inæqualiter ac dissimiliter. Verũtamen vetera exemplaria, & qui librum hunc explanauerunt, ꝑ defectum lectionem hanc scriptam esse attestantur. inæqualia enim & dissimilia tantummodo legunt, inæqualiter & dissimiliter subintelligendum censent. quippe cum propterea ab auctore fuerit prætermissum, quia manifeste ex conuenientia eorum quæ sunt antedicta, intelligi queat. At enim huiusmodi loquutionis modus breuitatis minime proprium est, sed per errorem inductus videtur. quocirca melius est, si ita scriptum inuenitur, existimare, sicut multa alia etiam ex antiquis exemplaribus deprauata reperiuntur, ita hic quoq; per errorem librarij contigisse, vt verba ea prætermissa sint: atq; ita errorem ad nos vsq; deuenisse. In brachio igitur fasciarum inuolutiones æqualiter & similiter facere possumus: in femore & cubito, ac paulo magis etiam in tibia deficere necesse est. nam in humero, & coxa oppositis partibus est opus ad deligationem faciendam, quemadmodum etiam in lateribus capitis. partes enim frontis, & na-
D rium rotundam fasciationem requirunt, quæ æqualiter & similiter inducta sit. eodem modo in vertice & si non rotunde, æqualiter tamen & similiter deligamus. Sed de his in sequentibus accuratius dicemus, nunc ad reliqua pergendum est. Cum tres enumerauerit Hippocrates simplices fasciarum inuolutiones, rotundam, asciam, simam: deinceps quasdam compositas commemorat, oculum videlicet, rhombum, & dimidiatam, quã etiam semirhombum vocant. Postea subiungit, accõmodando speciẽ speciei, & affectioni eius quod deligatur, speciem deligationis accõmodandã esse inquiẽs & speciei. i. formæ partis affectę, & affectioni ipsi quæ in ea est. Species siquidẽ deligationis, quã oculũ vocamus, oculo adhiberi cõsueuit, vel cum ꝓcidentia pericli tatur, vel ea causa, vt quę ĩposita ipsi sunt, contineantur.

OCVLVS

Rhombo in capite vti solemus, cum vel suturas relaxatas, vel vlceris oras expansas cõstringere, vel cutẽ aliquãtulũ detractã cõtraher̃ atq; agglutinar̃ volumus. pro ratiõe horum semirhombi quoq; vsus adhibetur.

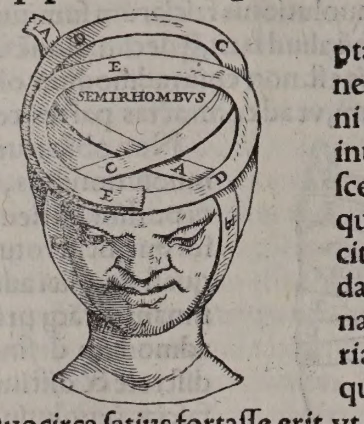

Atq; hæc quidem vt exempla scripta ab Hippocrate sunt: vt pro ratione ipsorum vnicuiq; parti & affectioni accommodatam deligationem aut inuenire, aut ab ijs qui inuenerunt, discere valeamus. Melius autem est, vt qui etiam docet, nõ absolute ac simpliciter iubeat, sed simul quoq; viam tradat, qua ipse deligationem inuenerit. nam qui discũt, facile ita vel in memoriam reuocari, si eorum obliuiscantur quæ didicere, vel quę non didicerunt, excogitare insuper poterũt. Quocirca satius fortasse erit, vt nos quoq; propriã in vnoquoq; cõmentario traditionem faciamus de deligatione, quę & parti corporis, & affectioni conuenit. B

Bene autem deligandi duæ sunt species, ualiditatis quidem, uel cõpressione, uel multitudine linteorum. 3

Species appellari hic differentias superius dictum est. Quæstionis aũt non paruę occasionem explanatoribus hoc loco attulit, cum non explicarit nominatim duas species, sicut in alijs paulo ante fecit. Altera igitur species in quãtitate effectionis consistit, quã ipse ἰσχὺν. i. validitatem appellat, cum inquit, validitatis quidem vel compressione, vel multitudine linteorum. est. n. quędã moderatio validitatis in deligando, quę cum excedit, ex compressione membrorum eos dolore afficit qui ęgrotãt: cum deficit, fasciationem laxam reddit. Alteram bene deligandi speciem non dixit: sed deinceps post hæc quæ de validitate scripsit, in hunc modum subiungit. F

Ac partim quidem ipsa deligatio medetur, partim medentibus inseruit. 4

Hæc aũt bonæ deligationis species altera minime est: sed cõmunes oĩum deligationum vsus, vtilitatesq;, in vniuersum comprehendit. in ijs etiam quæ subsequuntur quo pacto deligationis moderatio seruetur, ostendit. postea de nodo agit. tum sequentem doctrinam aggrediens, certo tamen inquit scientem, in decliuia & in acutum abeuntia deligationem omnẽ effugere, atq; elabi: vt in superiorem partem in capite, in inferiorem in tibia, & cætera quæ subdit. deinceps de qualitate deligationis pertractat. cũq; in ea scire oporteat, vnde initium fascię singulis partibus, singulisq; affectionibus inijciendum sit, quò finis deducendus, qua ratione mediæ inuolutiones faciendę, qualesq; esse debeant, hæc quoq; edocet: nam vbi inquit, at quæ mouent, vt articuli, qua parte inflectuntur &c. modum inijciendarum fasciarum tradit. & deinceps quo pacto fines seruari firmiter queant, ostendit. atq; inde quæ nam deligationũ opera sint, cõmemorat. ita vt bene factæ deligationis altera species quæ validitati opponit, vniuersa qualitas totius deligationis sit. quia autem difficile erat particulares huiusce speciei differẽtias vno cõmuni nomine complecti, iccirco hãc validitati oppositam speciem vna appellatione explicare non laborauit. nam hoc ita esse ex ipsis Hippocratis verbis patebit, si singula in clariorem capitum distinctionẽ immutent. Nominetur igitur totum hoc genus, euidentioris ac breuioris intellectionis causa, quantitas deligationis. nam validitas vel compressione vel multitudine linteorum eo significato accipienda est, quo δύναμις. i. potentia, aliquando consueuit. interdum enim eam imbecillitati opponunt & impotentię, interdum latius ac cõmunius ita sumunt, vt potentiam atq; impotentiam significet. quemadmodum etiam magnitudo modo magnum dũtaxat significat, modo magnum & paruũ comprehendit, atq; alia multa, quæ cum particularia sint, cõmuni cum vniuersalibus vocabulo æquiuoce appellantur: ita enim nunc validitatis nomine vsus est. quippe cum neq; valide comprimere, neq; adeo imbecilliter fascijs circũdare affectas partes oporteat, vt qui ægrotat, eas sibi esse circũiectas non sentiat. Multitudine enim linteorum pro quantitate accipiendum est. nam neq; hic ea multitudo intelligi debet, quæ paucitati opponitur: sed quæ tam multum, q̃ paucum continet. mediocritas enim in deligatione bonum, id est vtile & conducens efficit. quanquam si inter se comparentur duæ deligationes, quæ compressa magis erit, validiorem, alteram imbecilliorem dicemus. quippe cum absurdum nihil sit, si licet pro subiecta affectione moderata semper sit deligatio, ad alteram tamen comparata vel valida, vel imbecillis appelletur. quando aũt soluẽdum sit, quando vel intendenda deligatio, vel linteorum multitudo augenda aut minuenda, in libro de fracturis ipse euidentissime docuit. G H

Atq; ad hæc quidem hæc lex est. 5

Leges in ciuitatibus orationes quædam sunt, quæ quod agendum est præcipiũt, vetant quod agi non debet. his similia esse ea quę dicta hic sunt, inquit: cum nullam in se coniecturã, aut ambiguitatem habeant, sicut alia nonnulla quæ in medica arte traduntur. Idem in libro de fracturis dixit, moderatius tamen enunciatione prolata. non enim absolute sicut nunc enunciauit, atq; ad

hæc

A hæc quidem hæc lex eſt/ſed inquit,atq; hęc quidem oratio tanquam iuſta lex de fracturarum curatione conſtituta eſt.

6 *In his autem maxima deligationis ea ſunt. compreſſio,ita ut impoſita neq; abſcedant,neq; innitantur. ſed affulcita quidem ſint,non tamen alliſa. atq; id in extremis minus,in medijs minimum.*

In his,inquit,quæ ad validitatis ſpeciem attinẽt,maxima præcepta deligationis ea ſunt,vt impoſita ſupra affectam partem.i.lintea,neq; abſcedant abſiſtantq; à corpore,neq; id prorſus comprimant:ſed affulcita quidem ſint,hoc eſt firmiter ſint applicata,non autem alliſa.i.non ita strictim,ac vehementer circũuolutum ſit linteum affectis partibus,vt dolorẽ creet. Atq; hæc de cõpreſſionis quantitate præcepta minime ea parte qua morbus eſt, tranſgredi debemus: in extremis autem partibus licet ſeruanda ſint,minorem tamen q̃ in medijs curam requirunt. Pulcherrimum ſiquidem eſt vt nullum prorſus errorem in arte committamus, ſin autẽ alicubi errare contingat,ea in parte id eſſe debet,vnde minus damnum reſultat. vbi vero nocumentũ alicuius momenti extat,ibi minime peccandum eſt.

7 *Nodus & acia diſtributa eſſe debent non deorſum,ſed ſurſum,in exhibitione,& reſpectu,& deligatione & poſteriore habitu.*

B Cur huic de deligatione tractationi præter ordinem hoc interſeruerit,paulo poſt videbimus: nunc prius tentandum eſt, vt quid ſibi velint hæc verba, intelligamus. Eſt inter explanatores diſſenſio:alij ſurſum ac deorſum de productione in longitudinem accipiendum cenſent: alij de ea quæ ad affectionem membri ſpectat. quid autem diſtributum eſſe aut in acia aut in nodo ſignificet, neutri explicauerunt. Nodum quidem vocari vinctionem, quæ ex faſcijs inter ſe connexijs,complicatiſq; fit, ſiue duobus capitibus, ſiue altero tantum in duo crura diſciſſo, ſiue tertio extrinſecus iniecto, quod comprehenſamentum vocant, nemo eſt qui neſciat.

C Notum item vnicuiq; eſt, aciam dici filum p̱ foramen acus traiectum, quo vel partes corporis diſſectas inter ſe cõmittere, vel caput faſciæ ſubiectis partibus aſſuere conſueuimus. atq; hic de ea acia agit,quę ad ſuturã faſcię inijciendã p̃parata eſt. cuius diſtributionẽ ſurſum ferri vult.

Quid vero diſtributionem appellet, ex ipſo licet cognoſcere,q ſæpe hoc nomine,pro faſciarum ab initio vſq; ad finem inuolutione vtitur. nam in fracturis initium vtrarũq; faſciarum ſupra ipſam fracturam collocandũ iubet,tum primæ diſtributionem ſurſum,ſecũdę primũ deorſum, deinde ſurſum eſſe faciẽdam cenſet: diſtributionem vocans totam faſciarũ quaſi progreſſionem,quam à principio vſq; ad finẽ inuoluendo circum ægrum corpus efficimus. Simile q̱d in acia diſtributio ſignificat. cũ enim acus & ex ſuperioribus partibus ad inferiora,& è cõtrario

D ab inferioribus ad ſuperiora traijci queat, quin etiam neutro modo, ſed declinando à ſiniſtra ad dexteram,vel à dextera ad ſiniſtram,in vnaquaq; diſtãtia ſurſum ferri ipſum iubet. nam ſi caput faſciæ ſubiectis eius partibus aſſuẽdum eſt, in quibus deligationibus oppoſitis regionibus opus non eſt,vt in brachio,& cubito,& femore,& tibia,vel à ſiniſtra ad dexteram,vel à dextera ad ſiſtram acum traijciamus, neceſſe eſt. atq; vtrolibet modo,dare operam debemus,vt declinando ſemper in ſuperiorem partem finem faſciæ ſubiectis inuolutionibus aſſuamus. Vbi vero oppoſitæ partes requiruntur,vt in humero, & coxa,illud ſtudendum eſt,vt finis faſciæ in ſuperiorem partem feratur:atq; ibi acu ab inferiori parte ſurſum traiecta ſutura inijciatur ita,vt non ſuperiorem partem ad inferiorem detrahamus, ſed inferiorem e contrario ad ſuperiorem attrahamus. quippe cum alterutrum effici in conſutione liceat. quocirca traiecta acu filum trahente inferiorẽ partem ad ſuperiorem attollere,non deprimere ſuperiorem ad inferiorem debemus: id ſpectantes,vt à ſuperioribus faſciæ partibus inferiora ſurſum attrahantur. atq; hoc facere nos iubet,dum æger dignoſcendam affectam partem medicis exhibet, dumq; eam ita collocant,vt reſpectu ad medicum habito curationi ſuſcipiendę ſit accõmodata, tertio dum deligatur. primã occaſionem in exhibitione appellauit: ſecundam,in reſpectu: tertiam in deligatione. ſed quarta quoq; eſt,quã ἐνπιέξει.i.in compreſſione vocat. nonnulli tñ pro ἐν πιέξει legẽdum cenſent ἐν τῇ ὑστέρα ἕξει.i.in

posteriore habitu, quod mihi magis placet. cum post absolutam curationem in eo habitu mem- B
brum reseruatur, qui maxime est accõmodatus. hanc. n. occasionẽ posteriorem habitum supe-
rius quoq; nuncupauit. In omnibus igitur his temporibus sicut vnam formã inuolutionis fascia-
rum seruari, ita nodi quoq; & aciæ distributionẽ sursum semper attolli vult: quò caput videlicet
fasciæ firmiter sublatum à totis reliquis inuolutionibus contineatur. Illud vero cõsideratione di-
gnum videtur, quod ab explanatoribus pretermissum fuit: quo pacto nodi & aciẹ distributio si-
cut in reliquis occasionibus, ita tũc quoq; sursum ferri debeat, cum ægrotantes medicis inspiciẽ-
dos sese exhibent. Nam cũ alij ad medicos ingrediendo ipsi accedãt, alij gestatione deducantur,
sicut ipsis visum fuerit, membris affectis aliquando vel appensis vel deligatis, aliquando vtroq;
modo iam dispositis, penes eos qui prius hæc fecerunt, nodorum & aciarum fuit facultas, nõ pe-
nes medicos qui postea inspecturi ipsos sunt, vel curaturi. Fortasse igitur tũc quoq; medicis esse
opus existimat. quippe cum incidat interdum, vt in itinere, aut in agro percussiones nõnulli, aut
luxationes, aut vulnera patiantur, vbi neq; medicorum plurium conuentus diligentioris consi-
derationis causa fieri potest, neq; instrumẽtorum, aut supellectilium necessariorum, aut linteo-
rum, aut laqueorum, quæ omnia ad curationem requiruntur, copia adest. Ea itaq; in occasione q
aderit medicus, quibuscunq; potuerit linteis membra affecta deligabit, atq; excipiet. & si vel no- F
do vel sutura constringere opus fuerit, accõmodate id præstabit. In vrbem autem reuersus æger
consuetis medicis sese exhibebit. primum, vt accuratius quid passus fuerit, cognoscãt: deinde, vt
vel luxatos articulos reponant, vel fracta ossa conforment, vel vulnera consuant, vel contusis cõ
uenientem curationem adhibeant. quẹ cum fecerint medici, postea deligabunt. post deligationẽ
membrum accommodato habitu deponendum curabunt.

Initia non ad ulcus, sed hinc uel inde nodum inijcere oportet. 8

Quid inijcere nodum hic sibi velit, ex modo explanatis manifestũ est. in superiori. n. oratione
nodum & aciã inter se distinxit. nũc alterius tñ meminit, eo q̃ acia quoq; potest in nodũ desine-
re: immo in eum oĩno finit in oĩbus quẹ suuntur. quippe cum non absolute acus trajci p̃ ea quæ
suunt, consueuerit, sed cũ acia inserta, quẹ inter se partes eorũ nodo astringit. Sẹpe igit̃ fit, vt p̃pe
inter se & initiũ aciẹ & nodus sit, queãdmodũ cũ cutẽ consuimus. interdũ multũ inter se distãt, vt
in fascijs euenit. in q̃bus sẹpe ex multo interuallo adductẹ partes aciẹ in cõmunẽ nodũ colligunt.

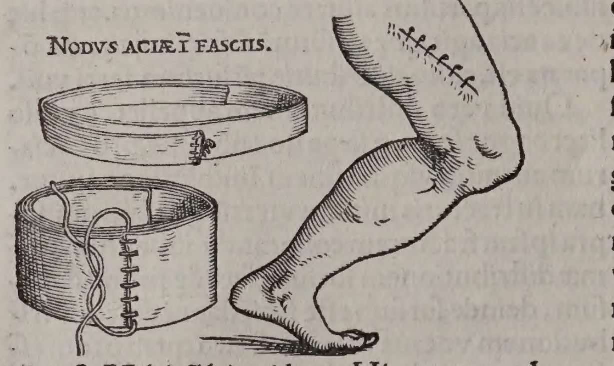

Videtur igit̃ nũc dicere, non ea parte iniciẽ-
da esse initia aciæ, qua vlcus est. quo præcepto G
intelligitur, neq; nodum intendi supra vlcus de-
bere. quippe cum sic fiat, vt non tantum à nodo,
sed à fascia quoq; ipsa vlcus comprimatur vehe-
mentius constipata qua parte nodum constrin-
gi paulo violentius debet, vt cõtinere possit. ita
quoq; si absq; acia nodus fit, aut capitibus fasciæ
inter se innexis, aut aliquo extrinsecus iniecto
vinculo, fieri supra ipsum vlcus minime conue-
nit. ipsum enim comprimit, præsertim si vel te-
nuis ea parte fascia subest, vel sine lana circũie-
cta est. Mihi tñ hic videtur Hippocrates de connexione in nodum tam aciarum q̃ mitellarũ in-
tellexisse. Nonnulli vero existimãt initia fasciarũ iubere eum supra vlcus non imponi. quorũ alij
locũ hunc ita etiã legunt: vere illud q̃dem, non tñ ita, vt p̃posita res postulat: quippe cũ non de fa
scijs, sed de acia & sutura p̃sens oratio instituta ei sit. nã vera sanẽ & arti congruens huiusmodi le-
ctio est, qua dicũt, initia fasciæ non supra vlcus, sed hinc & inde esse inijciẽda. i. ex alterutra parte H
vel dextera vel sinistra. Ita. n. fit, vt quod in libro de fracturis scripsit, recte dictũ esse, neq; aduer-
sari p̃senti huic orationi videat̃. cum. n. ibi initia fasciarũ supra partẽ affectã, siue fractura ea fue-
rit, siue vlcus, neq; superius, neq; inferius iniciẽda esse iubeat: de distantia p̃ longitudinẽ intelli-
git. hic nõ ad longitudinẽ, sed latitudinem spectans initia nõ supra vlcus, sed hinc & inde iniicere
oportere asserit, ex alterutra latitudinis parte vltra vlcus. non. n. hoc impedit quo minus neq; su-
perius neq; inferius iniectionẽ hanc esse factã intelligamus. Qui tñ librũ hunc explanauerunt,
lectionẽ hanc nõ agnoscũt. quocirca merito dubitant q̃d sibi velit hic Hippocrates, cum inquit,
Initia nõ ad vlcus, sed hinc vel inde nodũ iniicere oportere. Ac q̃busdã placet initia fasciarũ pro
extremis esse intelligẽda, cum tñ extremũ seu terminus, quod πέρας dicũt, generalius sit q̃ initiũ.
queadmodũ Plato etiã nos docet, extrema inquiens & terminos & initiũ & finẽ significare. q̃ si
generaliorẽ appellationẽ pro specialiori sumere possumus, licebit initiũ extremũ appellare, non
secus ac finem: finem tñ esse initium dicere nõ licebit. At enim cũ nullius alterius rei initiũ intel-
ligi queat q̃ fasciarum, aut aciarũ, aut mitellarum, fieri aũt non possit, vt de fascijs intelligamus, de
acijs & mitellis intelligendũ est, seu si placet de fimbrijs. nã hẹ quoq; deligationẽ possunt cõtine-
re, quemadmodum etiã angustẹ habenæ, quẹ extremis partibus iter se innexẹ vinculũ efficiũt.

Nodum

9 *Nodum autem neq; in mora, neq; in opere, neq; eò ubi inane, ne in inane iaceat.*

A Cum in superiore oratione initia eorum quę nodum efficiunt, non esse supra vlcus statuenda censuerit, sed alio in loco, quo videlicet nodus quoq; poni debet, nũc loca ipsa vbi ponendus nodus est, docet. Rerũ.n. doctrina aliqñ fieri ex earũ accidentibus consueuit. ita aũt appellãt ea quę cum possint accidere, nondũ tñ acciderunt. estq; oratio hæc huiusmodi sententię: Nodũ collocare debemus nõ supra vlcus, sed ea parte, qua distributio eius ferri sursum valeat, obseruãtes ne in mora, aut opere, aut inani eũ constituamus. Morã vocat eam partem mẽbri, qua vel inflexũ, vel extentum, vel in latus morãs operat. estq; mora ingredienti homini planta pedis, cubanti totum dorsum, & maxime extãtes eius partes, capitisq; occipitium, sedenti natium inferiora. ꝙ si quis deligatus operaturus manibus est, qua operatione vsurus sit, & circa quæ extrinsecus, diligenter inspicies, quo moram eius possis inuenire. operationes autem circa dearticulationes fiunt: quocirca eæ tibi sunt obseruandæ, ac præcipue illæ quæ deligato membro operaturæ sunt. Nã bene Hippocratẽ hic præcepisse, ne nodus qui totã deligationẽ cõtenturus est, supra partes ponatur, quę in motiõibus immutant, perspicuum est. quippe cum alioqui interdũ laxiores, interdũ compressiores q̃ conueniat, nodi ex qualibet motione euasuri sint.

B Quod aũt in fine huius orationis dixit, inane. i. ἐνεὸν, vanum oẽs interpretant, ac si inefficax atq; inutile dixisset. Græci.n. ἐνεοὺς eos vocant, qui ab ortu & surdi simul & indistincte loquentes nascuntur: qui videlicet in vitę actionibus prorsus inutiles sunt. ita igitur quod deligationem nihil iuuat, appellasse inane Hippocratem aiunt. quanq̃ fieri potest, vt per κ literã scripserit Hippocrates κενεὸν, & per errorem postea omissa prima litera ἐνεὸν librarij posuerint. ex qua tñ lectione eadẽ sententia existet. κενεὸν enim est, quod à nobis κενὸν, id est inane, & vanum dicitur, quod inutile appellant. Quoniam igit mul tos scimus vel ex ignorantia, vel dũ videri volunt esse diligẽtes, inutiles nodos fascijs inducere, ideo subiungit/ne in inane iaceat/. i. in vanũ, quod videlicet etiam inutile est. Visum autem est cuidam ex interpretibus huius libri inane hic dici vacuum locum: id est alam, poplitem, inguen, quę humero, genu, coxæ opposita sunt. corpori enim esse impressum atq; innixũ oportere nodum aiebat, non in concauitate depressum. cuiusmodi esset, si sub ala, aut poplite efficeret. Quod si hoc non admodum probabiliter dictum esse videatur, non est tñ reijciendum, vti siquidem eo possumus. quippe cum in ijs quæ tuta sunt, mediocriter etiam probabile satis esse debeat.

10 *Nodum & aciam mollia & non magna esse conuenit.*

C Rursus hic, sicut in principio, duorũ nominũ fecit mentionẽ, inter se res distinguens, de qbus dicunt. aciamq; appellat illud quod vnã cũ acu traijcit, siue linũ id sit, siue lana, siue quippiã aliud huiusmodi: nodum aũt quod ex habenarum aut crurum fasciarum implexione, ac nexu fit. quorum vtrunq; molle quidem esse debere, ne locum ęgrũ comprimat, perspicuum est. non magnũ aũt etiam esse oportere celeritas, quã in operationibus laudat, declarat: cũ in longis acijs esse non possit: neq; item in longis habenis, & fasciarum cruribus, & comprehensamentis. nominibus.n. his ea appellant. Nodi igitur magni dependebunt, molestiãq; insuper exhibebunt, dum vulnera nexu ipso qñq; attingent. Apte autem/non magna/dixit, cum posset parua dicere, propterea ꝙ sicut magnum ob has quas dixi absurditates fugiendum est, ita paruum quoq; non est admittendum. cum in operatione ipsa iniectorum digitorum prehensiones facile elabatur, & in moram temporisq; longitudinem rem inducat. sæpe etiam è cõnexione ob breuitatem effugiat, atq; ita iterum nos operari circa idem cogat. Quin etiam fit interdum, vt paruus nodus innexus esse videatur, & postea in depositionis tempore dissoluatur. Consentaneũ igitur est, vt & nimis paruũ non secus ac magnum euitantes, quod mediocre est, sicut in oĩbus, ita hic quoq; eligamus. id aũt

D per alterius extremorum negationem interdum nominant. quemadmodum hic Hippocrates fecit, dum non magnum dixit. qui si non paruum etiam dixisset, idem potuisset exprimere.

11 *Certo tamen scientem in decliuia & in acutum abeuntia deligationem omnem effugere. ut in superiorem partẽ in capite, in inferiorem in tibia.*

Si pro/certo scientem/certo scire dixisset, perfecta esse oratio ex se, & non pendere videretur. nunc vero suspensa esse adhuc videtur. vnde nonnulli cum sequentibus eam cõnectendam censent, vt integra huiusmodi euadat: Certo tamen scientem in decliuia & in acutum abeuntia deligationem omnem effugere, vt in superiorem partem in capite, in inferiorem in tibia, deligare oportet dextera in sinistra, & sinistra in dextera, excepto capite. Sed hoc nullam habere conuenientiam videtur. non enim propterea eiusmodi deligationes faciẽdæ sunt, quia nodus in decliuia & in acutũ tendentia fieri consueuerit: sed alia de causa, vt deinceps ostendemus, dextras partes in sinistras, & sinistras in dextras deligare iubet. Nam hoc/certo sciẽtem in decliuia & in acutum abeuntia fugere deligationem/eò vsq; pendet, vbi inquit, Insuper autem circũijcere oportet tum comprehensionis causa eorum quæ circa hæc sunt, tum reprehensionis vniuersæ fasciæ in quiescentibus, & cassioribus partibus corporis: & quæ sequuntur. quæ quidẽ ego paulo post

explanans hoc idem manifestius declarabo. nunc cum præter ordinem interiecta hæc sint, per se B
ipsa sunt consideranda.

Deligare oportet dexteras partes in sinistras, & sinistras in dexteras, excepto capite: id enim per processionem est 12
deligandum.

Huiusce pręcepti maximus vsus in fracturis est. Circūducere enim semper est necesse in contrariam partem, cum in altera vlcus reperitur. si dextra pars affecta est, in sinistram: si sinistra, in contrariam. quemadmodum cum totum os per transuersum fractum fuit, æquilibrē deligationem adhibere, plagulis ea figura, quę rotunda & circularis vocat, circūiectis, cōsueuimus. Quod igitur inquit huiusmodi est: Deligare debemus dextras partes affectas, ad sinistras fasciam circūducentes: sinistras vero in contrarium ad dextras. id aūt fit, cum initium fascię in parte affecta ponimus, non supra fracturam qdem, aut vlcus planè, sed hinc vel inde. altera vero manu in contrariam partem affectæ simul adstringendo circūducimus. vbi aūt ad oppositam partē fascia circūuoluta iam deuenerit, nō amplius simili modo constringimus: sed ita tñ prorsus circunducimus, quoad circumuoluta in orbē fascia suum initium repetiuerit. quod vbi factum fuerit, partem eā fascię, quę illuc deducta est, supra initium quod manu altera continebamus, iniectā eadem manu firmiter detinemus. atq; inde alterā inuolutionē exordimur eodē modo, quo in prima fecimus, F
constringendo & circumducendo in contrariā partem. postea circumuolutam fasciā ad initium similiter continemus, & rursus altera manu attollimus pari modo, vt prius astringendo, & circūducendo ad partem oppositam. Neq; tm̄ mēbra longa. i. crura & brachia, ad hunc modū solemus deligare, verū etiam costas. si. n. ea quę affecta est, in dextra parte fuerit, initio fasciæ ibi imposito in sinistram, sicut dictum est, cōuoluimus: sin in dextra fuerit morbus, inde quasi progressum & viam deligationis exorsi in dextram partem deuenimus. Caput autem ita in orbē circūligare nō licet, propterea ꝙ collum quod ei annexum est, impedit. quocirca in capite siue in dextra, siue in lęua parte vitium sit, quod deligatione indigeat, deligationem per processionem, id est per directum adhibere consueuimus: fascia videlicet à vertice ad extremam vsq; mandibulam deducta, atq; inde sursum reducta, deinde iterum vltro citroq; vsq; in finem vel bis vel ter, si toties opus fuerit, conuoluta. finis autem in vertice, quę sedes ei est stabilissima, oīno collocandus est.

DELIGATIO P CONTRARIAS PARTES. DELIGATIO P PROCESSIONEM.

Cōtraria uero ex duobus initijs, ꝙ si ex uno, ad id quod 13
simile est in stabile deligandū est, ut est media capitis pars, G
& si quid aliud huiusmodi.

Duas sententias admittit hęc oratio. vel. n. de oībus partibus corporis, vel de solis capitis partibus intelligenda est. cum. n. dixerit, excepto capite, id. n. per processionem est deligādū, postea de capitis partibus inter se contrarijs agit: quarū altera retro est, circa occipitium, altera ante, circa frontē, quas ex duobus initijs deligandas censet. deligationes aūt ex duobus initijs sunt, cum media parte totius fasciæ supra locū affectū collocata æqualis hinc inde pars in oppositū deducitur: ita vt fines in frontē, ibi. n. stabilior occipitio sedes est, deueniāt. At si de oībus corporis partibus intelligere velimus, contraria dicemus hic appellari alterutras partes simili modo affectas, id est vel dextras & sinistras, vel anteriores & posteriores. nā cū hæ simili modo affectę sunt, vt in fracturis quæ caulatim factę appellanī, hoc est p trāsuersum, deligatiōes ex duobus initijs sunt faciēdę. queadmodū diximus fieri ī plagulis, quę asciatim circūuoluebanī. Quòd si ex vno initio deliges, inquit, hæc, ex similitudine deligationis quæ ex duobus fit, fasciam circūuoluens in sedē H
stabilē finem eius applicabis. stabilis autē sedis exēplum mediam capitis partē posuit, id in præsentia satis esse existimās, propterea ꝙ paulo post totam hanc rem est accuratius tractaturus: vbi

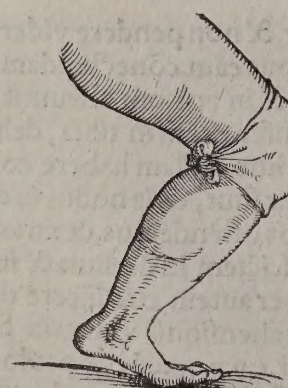

docebit, quo pacto finis deligationis fieri debeat, vt tota deligatio firma atq; immobilis conseruari queat. quod enim inquit/ad id quod simile est/de vtrisq; tam de tota fasciæ distributione & volutione, quàm de fine eius est intelligendum.

At quæ mouentur, ut articuli, qua parte quidem inflectuntur, sicut poples, q̄ minimum ac succinctissime sunt obuoluenda: qua distenduntur, ut 14
patella, simpliciter & late.

Quàm minima obduci lintea ī poplite, & similibus partibus iubet, & maxime succincta, id est in breue spaciū cōtracta & collecta. oppositā vero popliti partem cōtrario mō deligādā cēset. cōtrario aūt modo est, oībus expāsis, nullaq; ex parte cōtractis,

quatenus

A quatenus fieri poteſt. omnia vero mēbra articulis connectuntur in flexu ſimili modo vt poples, in extenſione, vt patella, patellam autem quam μύλην, id eſt molam hic vocat, ἐπιγουνίδα nonnulli, alij ἐπιγονατίδα, id eſt ſupergenualem appellant. In hac igitur latam atq; explicatam inijci faſciam debere inquit, quæ totam ipſam complectatur. niſi enim ita fiat, vel in ſuperiorem, vel inferiorem partem ob eius incuruationem lintea elabentur. popliti aūt contractam faſciam obuolui iubet, quippe cū locus is in latitudinem explicatā faſciā neq; admittere valeat, neq; cōſeruare.

15 *Inſuper autem circumijcere oportet tum comprehenſionis cauſa eorum quæ circa hæc ſunt, tum reprehēſionis uniuerſæ faſciæ in quieſcentibus & caſſioribus partibus corporis, ut eſt & ſupra, & infra genu.*

Breues huiuſmodi loquutiones laudandæ ſunt, cum vno nomine fit, vt tota oratio clara euadat. quemadmodum hic, comprehenſionis nomen totam orationem hanc declarat, qua in hunc modum diceremus: finem deligationum in articulis firmiter contineri oportet quadā ſuperabūdante circumiecta obligatione extra dearticulationem. Reprehenſionis item verbum, id manifeſtat, quomodo cura habenda ſit, ne vel in decliuia faſcia delabatur, vel recurrat in incuruata & gibba, quæ ipſe ſuperius ἀπόξη, id eſt in acutum abeuntia, nūcupauit, vbi dixit, Certo tamen ſciē-
B tem in decliuia & in acutum abeuntia effugere deligationem. Atque hinc ſimul patet, rectè à nobis dictum eſſe ea, quæ hic dicuntur ab Hippocrate, antedictis illis conſentire, ac continuari, quæ modo commemoraui, vbi videlicet aiebat, Certo tamē ſciētem in decliuia &c. Adde quòd breuiſſime idonea loca vbi fines faſciarum collocandi ſint, duobus nominibus eſt complexus, quieſcentium, & caſſiorum partium. quieſcunt enim quæcunque extra dearticulationes ſunt, in vtriſque oſſibus, quæ ſibi mutuo innectuntur. vt in genu pars vel circa femur, vel circa tibiam huiuſmodi eſt. nam hæc quoq; caſſiores ſunt, quatenus humiliores. ita ſiquidem vocat partes, quæ contrario modo quàm eminentes ſeſe habent, id eſt quæ ſunt demiſſæ, & humiles. caſſum enim omne, quod λαπαρὸν dicit, humile ac depreſſum eſt. λαπαρὸν enim, id eſt caſſum, vanum proprie ac vacuum ſignificat, ſicut etiam λαπάξαι verbum, quod eſt caſſare, nihil aliud eſt, quàm exinanire. vnde etiam apud Homerū ἐξαλαπάξαι. i. decaſſare, vbi inquit, "Decaſſare altæ bene cōdita mæ- "nia Troiæ, vrbē euacuare ac diripere ſignificat. Caſſas quoq;, id eſt λαπαρὰς, corporis partes eas vocant, quæ inter iliorum oſſa, & adulterinas coſtas intercedunt. poſtea omne, quod depreſſum
C eſt, & ſubſidit, caſſum, hoc eſt λαπαρὸν, vocant, propterea quod vacuum eſt, depreſſum eſſe conſueuit, translatione ab eo ſumpta, quod communiter accidit.

16 *Humeri deligationi ea quæ fit per alteram alam circunductio conſentit: inguinis, quæ per alterum ile fit: tibiæ, quæ ſupra ſuram obuoluitur. quibus ſurſum elapſio abit, deorſum: quibus deorſum, e contrario reprehenſio inijcienda eſt.*

REPREHESIO CIRCV̄ ILE ADVERSV̄

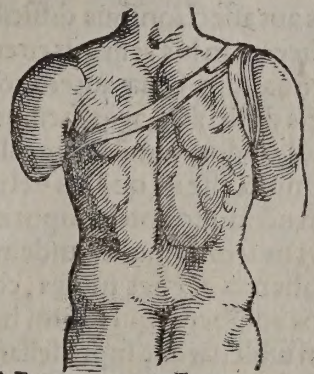

REPREHESIO CIRCV̄ ALAM

D

REPREHENSIO SVPRA SVRAM

Deligationis omnis, quæ videlicet per ſe, nō eorum, quę impoſita ſunt membro affecto, continēdorum cauſa admittitur, ſcopi ac fines ſunt, vt partem affectam, ſicut cōformata fuit, immobilem contineat, ſineq; inflammatione conſeruet. id quod in libro de fracturis ſatis edocuit. ſed quia id præſtare nequit deligatio, niſi ipſa prius ſtabilis ſit, nec inferius aut ſuperius dimoueatur, iccirco fit, vt illæſis membris & ſanis circūducere faſcias cogamur: vt qua parte ſurſum ferri eam veriſimile eſt, reprehenſio detrahat ad inferiora. vbi ne deorſum delabatur timemus, ſuperius attrahat. in quibuſdam etiam reprehenſio, quæ per oppoſitas partes fit, vtilior eſt, quemadmodum in humero & inguine. in humero quidem non circum alterum humerū, ſed circum alam: in inguine circum ile aduerſum fieri obligatio debet. quippe cum neque humerus, neque clunis, ſicut ala & ile, ſeruare & detinere obligatiōes firmiter queat. Ile autem, id eſt κενεὼν, vt modo dixi, locus appellatur, qui eſt inter thoracem & os coxæ, propterea quòd κενεὸν id eſt caſſum & vacuum, id eſt depreſſum eſt. Perſpicuum autem eſt conſentire hic pro conuenire & congruere eſſe ſumptum. eo quòd qui paciſcuntur & conſentiunt in honeſtis rebus, non modo contrarium quicquam neque agunt neque dicunt ijs, quæ pepigere, ſed præſtant omnia: ſic ſedes hæ legi deligationis obſequuntur, & congruunt. Simili modo quoque in tibia cum facile effluere poſſit deligatio, vtile eſt, ſi ſupra ſuram linteum circunducatur, in illis videli-

cet

cet deligationibus, quibus complecti posteriorem carnosam tibię partē, quā γαστροκνημίαν vocāt, E
necesse est. Nā si iuxta malleolos deligandum sit, inde stabilitas ac firmitas comparabitur: cū inter duas prominentes partes fascia sit collocata: habeatq; infra extuberantes surę ossis & tibiæ processus, quos talos nonnulli non recte appellant: supra vero, ipsius carnosum tibiæ tumorem.

In quibus uero hoc non est, ut in capite, his in planissima parte comprehensiones faciendæ: minimeq; obliqua deli- 17
gatione utendum est. quoniam quod stabilissimum est, postremo circumiectum uel maxime errabunda continet.

COMPREHENSIO DELIGATIONIS Ī FRŌTE.

Quibus membris neq; appositum quicquam tale est, vt in tibia, neq; oppositum, vt in humero & inguine, in his qualem facere deligationem oporteat, docet, nominatim capitis facta mētione. iubetq; in his ī planissimo loco totius deligationis facere comprehensiones. quod fit, cum finem ipsius neutram in partem declinantem rectissima terminatione conseruamus, siue in frontem, siue in mediam partem capitis, vbi est quod sinciput, hoc est βρέγμα appellatur. finis enim fasciæ, quæ ad mentū deducitur reduci apte in mediam partem capitis potest absq; vlla declinatione. F at quæ orbiculariter circūducitur, in frontem simili modo neutram in partem declinatione facta finem remittit. nā in circūductione posterioribus quoq; capitis partibus obuolui consueuit, qua occipitiū est, quod inter collum & posteriorē caluariæ gibbum subsidit. Propterea igit̄ dixit extremā fasciæ conuolutionē minime obliquam esse oportere, quia cū reliquas priores sæpe obliquas efficere cogamur, quo locus affectus qui aliàs alijs in partibus reperit̄, circūtegi valeat, fit, vt extrema conuolutio nulla obliquatione circumiecta reliquas obliquas contineat. quippe quæ hac firmitate stabilitę immotę etiam ipsę permaneant. Sicut in capite, sic vel supra vel infra genu animaduertendum est, vt extrema inuolutio planè recta absq; vlla declinatione seruetur. at in inguine & humero, vbi aduersas quoq; partes cogimur obligare, conuolutiones extremę fieri orbiculares absq; vlla declinatione debent, per vtraq; ilia, cum inguen, per vtrasq; alas cum humerus deligandus est. his consentienter in cubiti articulatione deligatio fit.

Quibuscunq; neque comprehensio neque reprehensio apte adhiberi linteis potest, acijs coniectione aut consutio- 18
ne reprehensiones faciendæ. G

Quod inquit huiusmodi est: In quibus partibus aut affectionibus difficile est linteis ipsis comprehensionem capitis fasciæ, & reprehensionem facere, in his acijs aut circumiectis in orbē, aut finem fasciæ consuentibus comprehensiones faciendæ sunt. Quæ autem corporis pars eiusmodi sit, vt comprehensionem & reprehensionem linteis difficulter, acijs facilius admittat, neque ego dicere cum reliquis explanatoribus queo. Quemadmodum tamē an sint aliqua, quæ talem deligationem non tolerent, ignoro, ita illud noui nonnulla esse in quibus vel minima affectæ partis motio dolorem maximum creet. Quemadmodum nō multo ante tempore cuidam contigit, qui ex casu adeo circa spinam dorsi afflictatus fuerat, vt ne si minimum quidem moueretur, ferre magnitudinem doloris posset. qua ex causa cum detrahenda ei esset tunica, coacti fuimus non eam exuere, sed omnibus dissolutis suturis quāplurimos adhibere, qui totum hominis corpus detinētes sublime æquali ponderatione supra porrectum subleuarent supra sellam latam, cui panniculus impositus esset, qui superiectum lanę hapsum haberet: ita enim iussimus, vt cumprimū à detinentibus hominibus ægrotus è lecto fuisset subleuatus, panniculus sellę per latitudinem imponeretur, & spinæ suspensi hominis supponeretur. nos vero alterum lanę hapsum oleo calido imbutum paratum habentes, simul atq; tunica fuit detracta, celeriter spinæ circūiecimus, atq; hominē supra alterum subiectum collocauimus. atque ita primum madefactæ lanæ, deinde siccæ, postea panniculi capita ad anteriores corporis partes attracta inter se suturis commisimus. Quòd si nō suturis hic, sed acijs tantummodo voluisset quispiam firmitatē deligationis efficere, ipsas primas omnium non post deligationem infra panniculum subiecisset. Simili modo in partibus circa coxā, necnon circa femur, circa brachiū itē aliqn̄, & circa colli posteriorem partē opatio succedit. H

Fasciæ mundæ, leues, molles, tenues sunto. 19

De materia fasciarum hic docet, quas mundas, leues, tenues, & molles adhiberi iubet: Mūdas, ne si sordidæ sint, & aspritudine infestent, & prohibeant, quo minus vis infusorum humorum ad corpus possit penetrare: Leues, ne locum affectum grauent: Tenues, propterea q̄ quæ sunt huiusmodi, tum leuiores & molliores etiam esse, tum infusiones facile transmittere consueuerunt: Molles autem, ne locus affectus comprimatur. Euidens præterea est, vnumquodq; horum ad id etiam conferre, ne inflammatio aliqua ea in parte excitetur.

Inuoluere

A *Inuoluere vtrisq; simul, & alterutris separatim exercere opus est.*

20 Quod superius, cum de omnibus, quæ ad manuum operationem attinent, exercendis ageret, in vniuersum alterutris & vtrisq; simul manibus operandum dixit, id nunc de sola inuolutione præcipit. talis enim manuum exercitatio ad celeritatem operationis, id quod est maximũ in delĕtibus, vtilissima est. cum duæ videlicet manus simul in deligatiõibus ex duobus initijs iniectis, altera tantum in reliquis fasciam inuoluit. quanquam in his quoq; alterutris vtendum est per vices sibi mutuo succedentibus. nam in illis, quæ ex duobus initijs fiunt, vtræq; vno eodemq; tempore simul operantur. cum enim mutuo sibi succedant, altera circumuoluens fasciam præcipuã deligationis partem exequitur, altera ad ministerium huius vtilis euadit.

21 *Ad latitudines & crassitudines partium coniectans conueniente uti debet.*

Præcipit, vt ad latitudines & crassitudines deligandarum partium spectantes conuenientem vnicuique deligationem inueniamus. Nã cum superius dixerit, quomodo deligatio recte absoluatur, cum docuit vnde incipiendum sit, quomodo inuolui lintea debeãt circa partem affectam, B vbi finis fasciæ collocandus, quo pacto comprehensiones faciendæ, qua ratione, nodis, & acijs vtendum sit, animaduertendum est eum nihil de his quicquam dixisse. non enim ex latitudine, aut crassitudine deligandorum membrorum quicquam sumptum superius est: sed ex affectione ipsa, & figura membri, quod morbo afficiebatur. Nunc igitur conuenit, vt doceat, quæ bona in deligatione eueniant, cum ex latitudine & crassitudine partium, quę deligantur coniecturã sumimus. ex his enim linteorum latitudo & crassitudo percipitur. Verbi gratia in paruo puero fascijs & longitudine breuibus, & latitudine angustis vti consentaneum est: in grandi iuuene & longis & latis. similiter & in alijs corporibus, quæ inter magna & parua sunt, pro cuiusq; ratione modus seruandus. nam si pars deliganda & latitudine & crassitudine vtrorumq; prorsus media fuerit, lintea quoq; efficiemus media inter ea quibus in magno, & ea quibus in paruo corpore deligando vtebamur. si autem vel paruo vel magno propius accedet, pro rata eius portione fasciam vel augendo, vel minuendo immutabimus.

22 *Conuolutionis capita dura, æqualia, syncera sint.*

Conuolutio vtrisq; inest, fascijs videlicet & prius quàm ægrotantis corpori circumijciantur, C & cum deligatio circum affectum locum fit. capita autem fasciarum quæcunq; illa sint, vtrisque sunt communia. nam siue initia, siue fines fasciarum, siue vtraq; capita hic appellari intelligamus, siue etiam extremas per latitudinem oras, omnia hæc conuolutionibus vtrisque fasciarum communia sunt, cum per se solæ sese habẽt, & cum corpori circunuoluũtur. Hoc enim licet inter explanatores huius libri in controuersiam venerit, difficile dictu non est: quippe cum de conuolutis per se, & de circumiectis corpori sermo hic manifeste sit. quare de omnibus terminis intelligẽdum censemus. non vt nonnulli de extremitatibus tantum per longitudinem, aut alij per latitudinem: illi de solis capitibus fasciarum per se, hi de constrictione conuolutionis dictum esse hoc asserentes. Sed debere fasciam per se etiam esse constrictam antequam corpori injciatur, perspicuum est. ita enim fit, vt facilior sit, aptiorq; vt suscipiatur, quippe cum tenuior reddita sit, tenuioresq; complicationes ex eo habeat, ꝙ extensa atq; expansa conuoluta in spiram teretem fuit. cõstringi siquidem aliter nequit. nam capita sola constringi oportere, falsum proculdubio est. non enim sola capita, sed tota fascia constricta esse debet. Cum igitur ambigua adeo res sit, quid etiam mihi videatur, iam dicam. Capita accipienda sunt pro omnibus fasciæ extremitatibus siue longitudinem, siue latitudinem consideremus. sed ipsa tamen dura hic non proprie esse dicta existimãdum est: ac propterea obscuriorem orationem euasisse. nam cum superius dixerit, fascias mũdas, D leues, molles esse debere, qui fieri potest, vt duras easdem esse hic iusserit? quocirca ita visum esse eum hac duri appellatione existimarim, prout rei conuenit, de qua loquitur. sæpe enim contingit, vt in extremis linteorum partibus, quæ quatuor sunt, duæ in longitudine, in latitudine item duæ, vel stamen solum sine trama, vel trama sine stamine propendere reperiatur: vel alterum horum laxius extare, vel aliqua in parte inhærere, in alia supergredi cõspiciatur. in quibus sanè linteis molliora capita sunt, quàm in ijs, quæ in extremitatibus stamen æque subtegmini cohærens, coniunctumq; habent. hæc enim quatenus mollitudini aliorum cõtraria videntur, dura possunt appellari. Melius tamẽ erat, si non mollia, dixisset, quemadmodum superius de nodo agens nõ magnum eum esse debere asseruit. quæ enim in medio duarum immoderationum constituta sunt, negando, vt dixi, vtramlibet immoderationem significare consueuerunt. Qui igitur nihil aliud ne mediocriter quidem probabile habet, quod hac de re dicat, ita probabilissime intelligere duritiam capitum posset: præsertim cum de errore hoc, qui, vt dixi, in linteorum capitibus contingit, nullo alio in loco loquatur Hippocrates. Æquale autem id hic significat, quod omni ex parte prorsus simile est. id vero est, si nullum inter ipsa capita neque durius, neque latius, neque mollius, neq; angustius sit, neque deficientem partem aliquã aut corrosam habeat: quod in prætexturis contingere aliqñ solet. At vero synceritas in capitibus est, cum extenta simili mõ oibus

in partibus sunt: vt non alicubi explicata atq; expansa, alicubi duplicata & inuoluta reperiantur. B

Quæ uero futurum est, ut decidant, peiora cito decidentibus. ea autem, ut neq; comprimant, neq; decidant. 23

Per solœcismum hæc loquutio prorsus est, quomodocunq; eam intelligere quispiam velit. si-
ue enim decidentibus, id est ἀποπεσόντων atticum in morē accipiamus, pro ἀποπεσέτωσαν, id est
decidant, vt est illud: In cursum sed equi iam procedentibus, id est procedant. siue absolute ita po-
situm esse ablatiuum hunc casum dicamus, neutro modo euitare solœcū poterimus. Nā si prio-
ri modo interpretemur, talis euadet oratio, Quæ futurum est, vt decidant, peiora cito decidant: si
secundo, sic, Quæ futurum est, vt decidāt, peiora sunt cito ipsis decidentibus, id est si cito ipsa de-
cidant. Melius tamen erat, si in hunc modum scriptum fuisset, Quę futurum est, vt decidāt, peio-
ra sunt cito decidentia. Perspicuum tamen est sicut ex alijs quibusdam, ita ex hac quoq; lectione
librum hunc recognitum non fuisse priusquā editus fuerit. atq; iccirco cōtingere potuisse vt vel
ipse auctor aut detractione, aut additione, aut immutatione vnius aut duarum literarum in scri-
bendo errauerit, sicut sæpe scribentibus euenit: vel à primo librario error fuerit commissus, dum
quæ aut obscurioribus literis fuerunt exarata, aut chartæ corrosione alio'ue aliquo casu deleta ac
confusa euanuerunt, percipere planè non potuit, sed coniectura vsus praue descripsit. Accedit q
nonnulla ēt errata ex transliteratione, quē μεταγραμματισμὸν nominant, antiqtus inoluerunt, dū F
immutant pleriq; ex veteri literatura in recentiorē. Ex his. n. omnibus multi in exēplaribus er-
rores emanarūt. Sed de his satis sit semel dixisse. lōgum. n. esset, si in vnoquoq; errore eadem re-
petere semper vellemus. At. n. si errore vacare lectionē hanc concedamus, quæ est, Quæ futurū
est, vt decidant, peiora sunt cito decidentia, quærēdū est, de quibus hoc dicatur: de mēbris'ne cor
poris, an de fascijs, an de ijs, quæ curandi cā affectis locis imponunt: cuiusmodi sunt cataplasmata
atq; alia medicamenta, linamenta, & laquei. præter enim tria hæc nihil aliud esse eiusmodi videt,
vt decidere ab ægrotantibus corporibus queat. nam & de vnoquoq; horum ab explanatoribus
huius libri dictum est. at si singula alicui probabilia visa sunt, omnia etiam sanè videri potuerunt.
Ac mihi quidem linamenta non absurde videntur posse hic intelligi, quæ sæpe vel sola inijciūtur,
vt in sanguinis eruptionibus, vel medicamentis quibusdam illita imponūtur, vel extrinsecus lo-
co operimenti ipsis super dantur. debent enim ea quemadmodum etiam laquei prorsus decide-
re, non tamen cito: sed vbi exquisite suppurato membro sanguinem fundentibus vasis producta
accreuerit caro. sic etiam crustæ, quæ aut ex candentibus ferramentis, aut ex adurentibus medi-
camentis extiterunt, cito decidere non debent. Quin etiam multa medicamenta, vt sunt liquida,
quæ putrescentibus membris instillantur, quæ item insperguntur arida, quæq; supra lienosas af- G
fectiones, & intercutaneas aquas imponuntur, si nō celeriter deciderint, mirum in modum pro-
sunt. Necnon quæ supra alia membra, aliaq; vitia inijciūtur ex ijs, quæ ἐχέκολλα, id est glutinosa,
seu glutinum habentia appellantur medicamenta, multum iuuant, si aliquandiu supra locum affe
ctum immorentur. Nam in fracturis, & alę luxationibus frequenter contingētibus, in podagris,
coxendicibus, renalibus morbis, omnibusq; articularibus, dolore item capitis, alijsq; non paucis
maximum in medicamentis, si non cito deciderint, præsidium experti sumus. Sed medicamenta
quidem, si sint ex ijs, quæ glutinosa appellantur, propterea q ita corpori adhærent, atq; agglu-
tinantur, vt difficulter auelli queant, nulla extrinsecus deligatione indigent. alia vero decidūt, nisi
fascijs contineantur. de quibus nunc sermo ipsi est. inquit enim, ea autē vt neq; comprimāt, neq;
decidant: ac si ita diceret, Quæcūq; medicamenta vtile non est vt decidant, ea deliges ita necesse
est, vt neq; affecta pars à deligatione comprimatur, & ipsa firmiter contineantur. contineri enim
& non decidere eandem vim habet. Ac de ijs quidem, quæ extrinsecus imponuntur, satis dictū
sit. nunc de partibus corporis videamus, an in his quoq; verum sit, quæ omnino futurum est vt
decidant, ea non cito decidere oportere. nonnulli enim falsum esse opinantur à putrefactis par-
tibus decepti, quæ quo citius exciduntur, eo vtilius est. quod quis verum sit, non obstat tamē qn H
illud quoq; esse verum censeatur. quippe cum longe differat futurum esse vt decidat quippiam,
& opus esse vt excidatur. sæpenumero enim euenit, vt ossium rescissa quædā fragmenta, ac squā-
mæ post aliquod tempus decidant. meliusq; est, si à natura ipsa expulsa paulatim id quadam tem-
poris mora consequantur, q̄ si festinemus ea vel medicamentis irritando, vel instrumētis euellē-
do inde resoluere. Quæcūq;. n. repente vi reuelluntur, fistulares cauitates efficere consueuerunt:
quæ autem succrescente vel callosa quadam materia, vel carne excidunt, ea vbi exciderunt plenū
statim locū relinquūt, qui postea cito sanescit, cicatriceq; inducitur, si vel mediocriter exiccās vel
astringens medicamentum aliquod imposuerimus. Quin etiā neruosæ aliquæ particulæ, & mē-
braneæ sæpe excidunt, sine periculo quidem si paulatim lōgo tempore suppurarint: si vero vio-
lenter aut medicamentis vim inferētibus, cuiusmodi acria sunt, tentētur, aut instrumento aliquo,
vel digitis etiam nostris auellātur, reliquis membris malum per contagionem trāsmittunt, ita vt
& inflammationem patiantur plerūq; ægroti, & febricitēt, & delirent, in conuulsionēq; incidāt.
Sed iam ad reliquum & tertium illorum, quæ decidūt, genus deueniamus. id aūt est, vt nonnulli
opinati sunt, fasciæ. quas dicūt cū sunt laxæ, & effluxuræ sunt in longiore tēpore vtilius decidere.

at id

A at id falsum est. non enim melius est, vt quæ male fuerunt circundatæ, longiore tēporis mora delabantur, sed quācitissime. immo neq; expectandum est, vt decidant, sed celeriter dissoluendæ, ac rursus apte deligandæ sunt. Vnde quidam ex ijs qui ita explanant, fatentur quidem melius esse vt cito laxæ fasciæ decidant. sed nisi tamen aliquid aliud extrinsecus subintelligant, deficiens oratio est. ita enim esset absoluenda, Quæ futurum est vt decidāt, peiora sunt cito decidentibus, idest quàm quæ cito decidunt, ea quæ longius in tempus composita permanent. quod licet etiam concesserimus, ita decidere de fascijs dictum esse probabile non est. quis nanq; est qui tantum tempus sibi expectandum censeat in ijs, quæ sponte sua delapsura sunt, cum possit & celeriter soluere, & rursus bene deligare? Alij autem in contrariam sententiam versi, vera quidem dicunt, verba tamen ipsa violenter detorquent. quo modo enim violentum non est, si in hūc modum interpretemur? quæ futurum est vt decidant, peiora quidem sunt ijs, quæ non decidunt. melius tamen ipsis est, vt celeriter decidant. vt videlicet priorem partem huius orationis, quæ est/quæ futurum est vt decidant, peiora/vna sententia circunscribamus: ac deinde ab altero principio legamus, cito decidentibus, hoc est cito decidant. Sed hæc est, vt dixi, violenta interpretatio ex genere loquutionis, quod inarticulatum vocamus, extorta. præterquàm quòd falsum in vniuersali hoc est, quę
B futurū est vt decidant, esse peiora. multa. n. sunt, quæ bene & vtiliter decidunt. Quocirca melius est, sicut dixi, vt Hippocratis hanc orationem, omissis fascijs, vltimaq; hac expositione, de ijs, quę extrinsecus imponunt, & oībus corporis particulis, quæ decidere debēt, dictā esse intelligamus.

24 *Quæ autem sequitur deligatio, aut subligatio, aut utraq;.*

Subaudiendum est, hæc sunt: deinde legenda ea, quæ sequūtur. id est/subligatio quidē in causa est, vt quæ vel abscesserunt, attrahantur, &c. Vsus autem est hic verbo ἕχεται, id est sequit, pro appetit, & affectat, & coniectat. quæ sanè omnia eam vim habent, vt significent, quænam vires, &/quæ opera deligationis sint. appello autem opera nunc non operationes, sed effecta. sicut ędificatoris domus, fabri lectica, textoris vestis est. Cum vero in deligatione, ac præcipue ea qua in fractionibus vti consueuimus, duæ ante plagulas fasciæ assumantur, & duæ aliæ post, proprium nomen duabus prioribus imposuit Hippocrates, subligamina seu subfasciationes, & quæ ex ipsis fit deligatio, subligationem vocans. Quæcunq; vero & quæ proprie subligatio, & quæ communiter deligatio nominatur, efficere valeat, ex ipso deinceps hic docente audiemus. Oportebat quidem dici prius qua de causa deligatio à medicis fieret, sicut in principio distinxit, cum dixit,
C partim ipsam mederi, partim medentibus inseruire: quo modo item adhibita vnumquodq; ex antedictis curaret. ita enim fieret, vt ad scopum curationis spectantes conuenientem vnicuique deligationem inueniremus. qui quidem scopus ab ipso, qui curandus esset, morbo innotesceret. Hippocrates tamen non ita scripsit, sed vbi qualis debeat esse deligatio, hucusq; differuit, ad opera & vim ipsius declarandam descendit.

25 *Subligatio quidem in causa est, ut uel quæ absceßerunt, attrahantur, uel quæ expansa sunt, contrahantur, uel quæ contracta sunt, distrahantur, uel dirigantur distorta, uel contraria.*

Quæ abscesserunt, hic appellat omnia, quæcunq;, cum corpus secundum naturam sese habet, vel vnita aliquibus alijs partibus sunt, vel eas attingunt: cum præter naturam affectum est, vnionem vel contactum nō amplius seruant. Vnio in omnibus fracturis, vlceribus, rupturis, contusionibus: contactus in abscessibus, quæ ἀποςήματα dicuntur, sinibus, inflationibus, & tumoribus interruptus est. Expansa aūt vocat, quæ plurimo interuallo inter se distant. id quod duobus modis contingit: vel in toto, vel in labris tantūmodo. Scopi igitur curationis sunt hi, in abscedētibus videlicet attrahere, in expansis contrahere, in distortis dirigere. cōmune tamē omnium est cor-
D rigere & dirigere. cum græci ἐπανορθοῦσθαι & διορθοῦσθαι de omnibus dicere consueuerint, quæ eiecta quocunq; modo in suum conueniētem statum restituuntur. Atq; hi fines propositi subligationis sunt. vis autem ipsius non horum tantum effectrix scoporum est, verū etiam quandoq; contrariorum. cum bene adhibetur, horum: contrariorum, cum male. merito igitur in fine orationis subiunxit, vel contraria: quippe cum propositum ipsi fuerit quid possit efficere subligatio dicere, non de sola bona subligatione tractare. nam in principio etiam huius orationis, vbi inqt, Quæ autem sequit deligatio, aut subligatio, aut vtraq;, de omni deligatione, non de optima tantum sermonem instituit. Q; si de bona etiam sola dictum esse hic velit quispiam, quod in fine positum est, in hunc sensum erit accipiendum: vt sicut præter naturam alia sunt abscedentia, alia expansa & aperta, alia distorta, ita aliæ affectiones his contrariæ sint. Nā cum totum corpus conuenientiam & æquabilitatem in se habeat, morbus omnis ex eius corruptione exoritur. si igit quęcunq; cum naturalem constitutionem habent, vnita quibusdam sunt, vel quædam attingūt, quādo vel vnionem uel contactum amiserunt, ea ægrotare, & præter naturam esse affecta dicimus. simili modo quæ neq; vnita sunt aliquibus, neq; attingunt aliqua, si vniātur, & cōtingant, in morbum inducunt. hæc igitur contrariā correctionem reqrunt, & contrarios scopos habēt. Sed huic sniḡ repugnare ea vident, quæ distortis opposita sunt, quæ vocant recta. nam quātum antedicta

ratio

ratio poſtulat,hæc quoq; diſtorquere oportebit.id quod non amplius bonæ deligationis, ſed errãtis & malæ eſt opus. At ſiquis meminerit,quæ de femore & brachio dixit Hippocrates,is pręter naturam in his rectitudinem eſſe cognoſcet,in quibus pars exterior & anterior incuruata natura eſt.quod cum quidam oblitus fuiſſet, femur vel brachium caulatim & pertranſuerſum fractum primum quidem manu in rectitudinem confinxit, deinde in ea figura deligãdo reſeruauit: ſed vbi naturali formæ oſſium animum aduertit, cognouitq; eam eſſe ſeruandam, cum nondum fracturæ illi callum increuiſſe offendiſſet,aqua id multo oleo admixto fouit,poſtea fortiter extẽſum,primum fregit eo modo quo à principio erat,deinde in naturali habitu confinxit, tum in eo naturæ callo conferruminandum commiſit. Vt ita verum ſit,non ſolum ignaros & malos medicos ex prauis deligationibus imprudẽter, verum ẽt optimos ſtudioſe contraria antedictis bonis circa ægrotantes efficere: dum quæ præter naturam duplicata ſunt,in contrarium amouent, & q̃ coniuncta ſunt & coaluere,diſſoluunt,& diſtrahunt. quippe cum in nonnullis ex coulceratione & digitos cohærentes,& labra,& palpebras interdum videamus. Antedictarum igitur affectionum curationis ſcopi hi ſunt. quorum vnicuiq; accommodatam deligationem deinceps docet: ſed prius tamen qualia præparanda lintea ſint ſequenti oratione declarat,cum inquit. E

F *Lintea præparanda ſunt leuia,tenuia,mollia,munda,lata,quæ neq; conſutiones habeant,neq; extantias. & ſana ſint ut ferre extenſionem poſſint,& paulo amplius.non arida,ſed inſuccata ſucco,cui ſingula connutrita ſunt.* 26

Dixerat ſuperius de linteis,ſed non plene: vt pateat nihil tunc ad editionem exquiſite fuiſſe abſolutum,ne à filijs quidem.nam poſt Hippocratis mortem in eodẽ libro de ijſdem vel breuibus verbis dicendum ſibi cenſuiſſet nemo: ſed vel quæ hic ponuntur,detraxiſſet,vel quæ ſuperius dicta ſunt.ſuperius enim ita ſcripſit, vt vidimus,faſciæ mundæ,leues,tenues,molles ſunto.hic vero adiungit latas etiam eaſdem eſſe debere,atq; eiuſmodi, vt neque conſutiones, neq; extantias habeant,ſanasq; item non eatenus tantum, vt ſi violentius intendantur,rumpi nequeant,ſed violẽtam quoq; diſtentionem tolerent.hoc eſt validæ & robuſtæ ſint, quo firmius continere ac ſtabilius poſſint.Non habere autem conſutiones inquit,quæ inęqualiter concurrãt: neq; eas,quę vocantur extantiæ,id eſt extantes partes in textilibus, atque oblongæ eminentiæ interdum dedita opera,interdum temere ita euenientes,quandoq; ex ipſo ſubtegmine, quãdoq; è purpura intertextæ, vt in ijs quas prætextas vocant, videre licet. cuiuſmodi omnia mulieres vbiq; efficere cõſueuerunt.cauenda igitur hæc omnia in faſcijs eſſe inquit. Cum autem lata debere eſſe lintea dicit,hoc eorum eſt,quæ non abſolute,nec ſine reſpectu enunciantur. nam cum ad anguſta deligãda proponuntur,poſſet quiſpiam ipſa,ſi ad ea,quæ ſupra modum ſunt dilatata compararit, calũniari: ſi ad moderata,eodem modo.quicquid enim à moderato variat ſiue additione, ſiue detractione,prauum id eſt.De tenuium & leuium & mollium & mundorum vſu dictum ſuperius eſt. Quod vero in fine ait,non arida,ſed inſuccata ſucco cui ſingula cõnutrita ſunt, id etiam de linteis dicitur.quę autem ratio præcepti huius ſit,obſcurum non eſt.cenſet enim ipſa in nulla deligatione dura eſſe aſſumenda,ſed inſuccata & imbuta ſucco,cui ſingulæ ex affectionibus, quæ curandę ſunt,ſunt connutritæ,id eſt aſſuetæ,accommodatæ,& cõuenientes.cerato ſiquidem liquido ſimplici, & picato,& vino nigro auſtero,in libro de fracturis & articulis irriganda lintea eſſe inquit. nam ſicca præterquàm ꝙ vtilitatem quæ ex madefactione euenit,nullã præſtant, conſtipant inſuper partes ſupra quas impoſita ſunt,caliditatemq; in ipſis augent: atq; ob id humorẽ ex vicinis locis ad affectam partem eliciunt.id quod maximũ eſſe malum ad tumorũ ortũ omnibus patet. G

Atq; ea quidem quæ abſceſſerunt,ita ut ſuſpenſa ſedem attingant, non tamen premant. incipiamusq; à ſano, & ad ulcus finiamus.ut quod ſubeſt,emungatur,aliud uero quippiam non colligatur. 27

Siue oſſe fracto,ſiue cohærentia abrupta, ſiue vulnere aliquo magno illato partes præter naturam abſcedant,eæ cogendæ & coaptandæ inter ſe ſunt eouſq; vt attingant ſe, non tamen comprimant.nam quæ ita preſſe apponuntur partes,dolorem,inflammationemq; excitant.maxime autem de vlceribus qui vocantur ſinus,ſeu ventriculi, cauſa exempli, ſermo ipſi hic eſt. id quod in ſequentibus manifeſte declarat.Sed prior tamen pars huius orationis, quæ eſt/ Atq; ea quidẽ quæ abſceſſerunt,ita vt ſuſpenſa ſedem attingant,non tamen premant/communis eſſe ad reliqua omnia etiam poteſt,quæ à naturali contactu, vel coaleſcentia receſſerunt: Reliqua vero,quæ deinceps ſequuntur, vbi inquit/incipiamusq; à ſano, & ad vlcus finiamus/ de vlceribus dicta maniſeſtiſſime ſunt, quibus & ſanies euacuari, & nullus humor affluere tempore conglutinationis debet.id autem fit, cum fundum ipſius ſinus eatenus comprimimus, vt non collidamus,& paulatim vſque ad os ipſius deligationem relaxando perducimus: os'que ita apertum in figuratione ea,quæ deorſum vergat,conſeruamus. Sinus ſanè cum purgare volumus & conglutinare, hoc modo deligamus: at in ſummi humeri auulſione non ita, ſed eleuatam eius partem violenter deprimimus,& cogendo compellimus.nihil enim ex huiuſmodi colliſione euenire mali poteſt.ſicut neque in fracto iugulo, quando altera eius pars maior multo eſt. tametſi minus in hoc quoq; quã in ſummo humero comprimere ſolemus. in alijs vero fracturis parũ ac minimum comprimimus, H

A mimus,cauentes ne inflammatio oriatur. Atq; ego quidem de omnibus,quę abscedunt,disserui.
at Hippocrates de solis sinibus,vt exemplum afferret.in quibus moderata deligatione vtendum
esse manifeste declarat,cum inquit:ita vt suspensa,id est ea quæ abscesserunt,sedem attingant,sed
non premant.sedem appellans abscedenti corpori subiectam partem:cui quod applicatur firma-
ri ac considere proculdubio debet.prius enim quã pars altera alteram prorsus attingat, vniri in-
ter se nullo modo queunt. vnio autem fit,si se absq; allisione contigerint. Perspicuum aũt est non
absolute quempiam consulturum fuisse,vt sinus qui conglutinandi sunt, ita deligẽtur. quippe cũ
inflammatione prius vacantes,tum puros & siccos reddere, siq; carnes forte contabuerint,alere
debeamus. Adde quòd neq; rupturas & contusiones,quæ ex genere vlcerum & sinuũ sunt, sta-
tim vbi extitere,hac deligatione curamus:sed posteaquam inflammatio sedata ipsis fuerit, humi-
ditasq; exiccata. vtræq; enim hæ continuitatis solutiones sunt in carnea parte effectæ, vnà cũ san-
guinis quadam in mediam regionem affluxiõe.id quod abscessui & sinui commune est. Quoad
enim pars ita affecta in exteriore summitate occlusa est,atq; os nullum habet, abscessisse quidem
ipsa dicitur,affectio vero abscessus proprie,id est ἀπόστημα vocatur: at vbi aliqua ex parte aperta
est,vt qui continetur humor excernatur,non amplius abscessus, sed sinus iam appellatur. Quo-
B circa omnia huiusmodi vitia deligatione quidem semper,sed non simili indigẽt. Cum enim adest
inflammatio,neq; opus prorsus prima ratione & per se deligatione est: sicut neq; cum suppura-
tio fit. Cum sinus vero iam factus est carne plenus, mediocris admodum deligatio est adhibẽda,
ita vt sedes abscedentia minime attingat.per os enim purgantia medicamenta & aperientia inij-
cienda sunt. At vbi iam eò peruenit,vt conglutinationem requirat, ea quam nunc dixit Hippo-
crates,deligatio est accommodata. Hæc necessario mihi scribenda existimaui: nequis locum hũc
parue intelligens omnes sinus ita deligandos censere Hippocratem arbitraretur. nam sicut de-
monstratum est,non omnes sunt deligandi,sed illi tantum, qui nullo alio malo infestantur, neq;
inflammatione,neq; carnis tabe,neq; sorde,neq; humore aliquo qui in ipsis cõtineatur. Qui sa-
nè vniformem ac solam sui curationem requirunt. Cæterum de huiuscemodi distinctionibus in
libris de medendi ratione satis dictum à nobis est.

28 *Deligare oportet recta quidem in rectum, obliqua oblique, in figura infatigabili, in qua neq; constrictio, neq; abscessio fit.ex qua cum in appensionem uel positionem transeunt,non mutentur.sed similia hæc, musculos, uenas,neruos,ossa habeant,& disposita,& bene detenta sint.*

C
Non partes affectas corporis rectas & obliquas nunc vocat, sed abscessus ipsos: de quibus in
sinus exemplo hæc docet:qui rectus ne an obliquus sit, ex longitudine partis in qua est, spectat.
rectum enim decliuem intellige,obliquum,qui eiusmodi non est. rectum siquidem sinum appel
lat,cuius os in inferiore parte,fundum in superiore est:obliquũ, qui in latus declinat. fiunt tñ cõ-
trario ẽt modo sinus, quibus deorsum fundum, sursum os vergat:sed nos his fundũ, quo facilior
saniei exitus pateat,aperimus. Q; si non prorsus in inferioribus corporis partibus os fuerit, sed
in latus,figura membri & situs,& modus deligationis excogitari eiusmodi debet,vt ad excernẽ-
dam saniem idoneus sit.tanta enim in his figurationis vis est, vt nos sæpenumero plaga, quæ su-
perius esse videbatur,vt inferius esset,immutata figura fecerimus. Nam cũ in femore sinus esset,
cuius os prope inguen,fundum iuxta genu erat, eum figuratione ita curauimus, vt genu altius
inguine detineretur.id autẽ puluino molli popliti subiecto facile & sine vllo dolore fieri potuit.
Eodem modo sinus in posteriore carnosa tibiæ parte poplitem versus ora habentes sanauimus,
crus eo habitu collocantes,vt altior poplite pes extaret. Cubitũ itẽ sinu laborantẽ sæpe simili rõ-
ne ad sanitatẽ perduximus,eũ ita mitella iniecta excipientes ac suspendentes, vt manus gibbo cu
biti esset superior. At cũ gibbus ipse ita patitur,vt à superiori parte à brachio,ab inferiori à cubito
D sinus contingat,maxime idoneus habitus is quem diximus, est. quo gibbus ipse cubiti humilior
vtrisq; ossibus,brachij videlicet,& cubiti redditur. Quo in casu duabus fascijs vtimur, vtrisq; ad
os & foramen sinus,quod in gibbo est,desinentibus,incipientibus vero vtrinq; à sana parte. siq;
sinus sit planè rectus,rectam deligationem neutram in partem declinantem adhibemus,perinde
ac si fractum brachium deligandum sit, similiq; modo deponimus:at si in obliquum declinet,de-
ligatio quoq; sinus ipsius declinationem imitari debet, eamq; figurationem, vt effluere sanies
queat. Qua enim figuratione depositurus affectam partem es,in ea quoq; deligationem inijcias,
sciens maximum inde euenire damnum solere, cum iam deligata in alterum habitum transfor-
mantur. quippe cum necesse sit,vt cum id fit,nonnulla quæ incuruata erant,extendantur,alia ve-
ro,quæ erant depressa,attollantur. Efficietur igiẽ,vt sicut quæ intumuerunt, à fascijs comprimã-
tur,sic quæ subsedere laxata ibi fascia nequeant contineri. de ijs,quæ comprimuntur constrictio-
nem,de laxatis abscessionẽ dixit Hippocrates,in ea figura accõmodatam sinui deligationem no-
bis faciendã censens,in qua neq; constrictio,neq; abscessio sit. nam si ad solum deligationis tem-
pus respicientes obliquum sinum oblique deligemus in eo habitu qui in depositione,aut appen-
sione seruari non possit,sed immutandus sit:aliæ deligatæ partes constringentur, aliæ laxabũtur.
Quæ aũt partes in habitus mutatione sinũ immutent, ipse noiatim expressit,cum inqt,musculos,

venas,

venas, neruos, & ossa. quippe cum hæc tantummodo sint, quæ tumorem in corpore efficiãt. venarum autem nomine non tantum eæ, quæ venæ nunc appellantur, sed arteriæ quoq; ex veteri consuetudine intelligendæ sunt. Atq; hæc totius orationis sentẽtia est, cuius verba nõnulla licet non admodum obscura sint, non ab re tamen erit, si breuiter explicentur. Appẽsionem in manu vocat eius, vbi deligata fuit, depositionem, cum lata mitella totus cubitus appensus excipitur: positionem vero in crure. perspicuum tamen est appensionẽ significato positiõis tanq̃ generi subijci. In fine item subiungens εὔθετα, idest disposita, quæ bene deposita sunt: εὔχετα, idest bene detenta, ea, quæ bene excepta atq; appensa sunt, vocat: illud ad crura, hoc ad manus referens. B

Appensa uero esse debent, uel posita in infatigabili habitu, qui secundum naturam fit. 29

Infatigabile, id est quod fatigationem & dolorem non affert, & secundum naturam diuersum minime est, sed vnum & idem. quod quid sit & in libro de fracturis satis ab Hippocrate dictum est: & nunc etiam loco suo dicetur.

At in quibus abscesserit, contraria. 30

Nonnulli legunt, in quibus non abscesserit, cum negatiõe, & ita exponunt. in quibus abscesserit aliquid, antedictum modum deligationis adhibemus: in quibus vero non abscesserit, contrarium. Nam si antedictum fuit, vt à sana parte incipientes in vlcus desinamus, relaxando subinde compressionem: contrarium erit, ab vlceratis & fractis incipiendo ad inferiorem partem relaxãdo descendere. At qui sine negatione legunt, dicũt iubere Hippocratem, cum volumus ea, quæ præter naturam coniuncta sunt, & cohæserunt, abscedere & separari, antedictum deligationis modum immutare. nam cum volumus ea, quæ quocunque modo inter se coniuncta cohæserũt, disiungere, debere nos contrarium in modum vti deligatione perspicuum est. in magnis item vulneribus plerunque, in quibus vel cum ima pars aperta atq; inconglutinata permanserit, summa cutis consolidata coaluit: vel summæ oræ inter se duplicatæ coniunctæ ita sunt, vt altera alteri insederit. In fracturis quoque distrahenda ac disiungenda esse constat, quę commissa sunt, cum in ima parte, non secus atq; in vulneribus, fracti ossis capita nõ coeunt. Adde quòd in illis quoque ossibus idem fit, quæcunq; sinus, & fistulas alicuius momenti intus habuerint. Atenim sicut hæc per se vtilia esse scimus, ita nunc vt non recte dicta reprehendi merito possent. quippe cum nullo modo cum Hippocratis verbis consentire videantur, quæ inquiũt: In quibus abscesserit contraria. non enim idẽ est si dicamus, in quibus abscesserit, & in quibus abscedere volumus. Quocirca debebant hi qui in hunc modum explanant, sicut priores illi, adiuncta negatione suæ sentẽtiæ consentientem lectionem faciebant, ita ipsi quoq; scripturam immutare, atq; inde eam pro suo arbitrio interpretari. cum vero eam ita, sicut est, reliquerint, alienam à verbis explanationem attulerunt. Non igitur de ijs, quæ abscedere volumus docere hic Hippocratem censendum est, in sequentibus enim id faciet, sed de ijs, quę abscedunt, & nondũ integre abscessere, sermo ipsi est: vel de ijs etiam quæ perfecte abscessere, sed nondũ tamẽ eruperunt in sinũ. quippe cum hæc dolorẽ sedante, & pus mouente curatione primum indigeant, quoad ad id emittendum ora aliqua aperuerint: deinde vbi id effectum est, si aliqua inflammatione infestentur, liberanda, tum exiccanda, & carne, vt dixi, replenda sint: postea cum iam solus sinus relictus est, nulla alia affectione mala adiuncta, neq; inflammatiõe, neq; sorde, neq; humore superuacuo, neq; carnium defectu, postremam sanationem, ac conglutinationem suscipere debeant. Non esse itaq; mirum debet, si iubet, vt contraria in ijs, quę abscedunt, faciamus. quicunq; enim non negligenter in artis operibus est versatus, optime nouit, in abscessibus qui ad maturitatem perduci queunt, non esse inutile, vt nihil eius qui adhuc suppurat, humoris excernatur. nam si intus maneat, fit vt reliquus ei melius, faciliusq; accedat. quocirca pars affecta, quantum ad morbum ipsum attinet, neq; vlla prorsus indiget deligatione, quę tamen eatenus adhibetur, non vt curationem vllam afferat, sed vt curantibus inseruiat, atq; opituletur. Abscessuum igitur à sinuum curatione diuersa curatio est. illis enim vt nihil humoris effluat, donec perfecte maturuerint: his, vt nihil intus remaneat, per quàm vtile est. illorum nullum esse os, hos apertos esse confert. quæ abscedunt præterea cataplasmatis humectantibus & calefacientibus maturanda: sinus valde exiccantibus & purgantibus sicci & puri reddendi sunt. adde quòd sinibus antedicta deligatio medetur: in abscessibus, vt alijs medentibus inseruiens assumi consueuit. At vero Asclepiades totam horum verborum sententiam de deligationibus esse intelligendam censet, in hunc modum: Deligare oportet in eo habitu, in quo neq; constrictio neq; abscessio fit. hoc autem totum secundum naturam est. at in quibus deligatio abscesserit, in ijs contraria age, id est in contrario habitu, deligationem adhibe: hoc est in quo habitu partis deligatæ fascia abscesserit, in contrario ei habitu deligationem facias. verbi causa, si extento cubito brachium deligatum non permanet, sed laxatur, contrariam figurationem experire, atq; in ea rursus deliga. contraria autem figura erit, si cubitus inflectatur. Quoniam autem crurum habitus secundum naturam accommodatus est in extẽsione, si inflexa crura deligaris deinde extendere ea iusseris, efficietur vt musculis alium in locũ abeuntibus fascia abscedat. quapp

contrario

A cõtrario habitu.i.extenta tibi erunt deliganda,in quo videlicet ẽt deponenda sunt. Atq; hæc tibi Asclepiadis sentẽtia est: nostrum vero iam est,vt ad ea quæ sequunt̃,explananda descẽdamus.

31 *In quibus aũt expãsa contrahere oportet,reliqua quidem eadem fiunt,ex multo tamen quodam spatio coactio & ex admotione cõpressio facienda est:minimum primo,postea magis. terminus,ꝙ maxime facta sit,est contactus.*

Memoria repetenda nobis sunt ea quæ de subligatione dixit ab eo principio vbi ait,Subligatio qdem in causa est,vt vel quę abscesserunt,attrahantur,vel quæ expansa sunt,contrahantur.& cętera hucusq;.Ita.n.fiet,vt orationem hanc dependere à superiore intelligamus,in hunc modũ: In quibus aũt expansa contrahere opus fuerit, reliqua qdem eadem agemus,ex multo tñ spatio coactionem faciemus,& cætera quæ deinceps subiũgit. Expansa autem seu aperta ea vocare hic Hippocratem censendum est, quæ præter q̃ ꝙ distãt amplius q̃ par sit, vtrisq; labris expansa atq; aperta inter se sunt.id quod in vulneribus ex vehementi inflãmatione euenire interdum conspicitur.cum.n.caro ad multam vsq; altitudinem diuisa, & musculus per transuersum sectus fuerit, conglutinatio aũt & consolidatio fuerit impedita, tum inflãmatio superuenerit, ex qua cutis distenta vtrinq; labrum sibi annexum retraxerit, vtraq; in parte expansum os vulneris redditur. Huiusmodi aũt speciem præ se ferunt & labia ipsa oris inflãmationem cum patiunt̃,& palpebrę, B & præputium. Quin etiam si cutem capitis accõmodate ad terebrationem cõpresserimus, orta inflãmatio expansorum speciem ꝓbet.& maxime id fit, si cõpressa hinc inde cute medium inter labra locum linamentis compleuerimus. quod & in transuersa musculorum incisione profunde adacta,facere consueuimus,dum vel ob sanguinis eruptionem concerpta linteorũ fila, quę linamenta appellant,in vulnus coniicimus,vel ex eo qa timemus ne cutis cõsolidescat, diuulsæ vero musculi partes vtrinq; inconglutinatæ permaneant. Atq; huiusmodi qdem affectiones oẽs quãuis alias etiam curationes requirant,quæ inflãmationem sedent, hic tñ, non enim de oĩbus nunc proposuit scribere,eas solas tradit,quæ chirurgicæ proprie,id est manuũ opera exhibitæ appellantur.Expansorum igitur deligatio reliqua qdem eadem habet,quæ etiam in illis quæ abscessere,fieri consueuerunt.nam & à sanis partibus incipit,& paulatim inde ad cutem manifesta vlceratione affectam ꝑducitur:in eo tñ differt,ꝙ hic longius q̃ in illis quę abscessere exordium sumit, compressionemq; vsq; ad expansas ipsas partes protendit.in sinibus enim à fundo ipsorũ incipit deligatio:in expansis non ab extrema eorum quasi radice, sed longinquius à sanis partibus cutẽ paulatim ad vlcerationem adducimus,non relaxando & remittendo,vt ibi faciebamus, deliga- C tionem, sed intendẽdo paulatim prima eius circũuolutione ex cutis conuersione cõpressionem efficimus,ac postea etiam magis. Hoc autem quidam in vna & eadem operatione, quidã in pluribus intelligendum putant.in vna quidem, si verbum/primo/principium deligationis significet:in pluribus, si eodem verbo primam totam deligationem indicari intelligamus. quorum tñ vtrunq; esse verum potest,alterum in altera affectione,quæ non specie sed magnitudinę diuersa sit. mediocrem enim inuersionem cutis in naturalem statũ reducere,vel vna tm̃ deligatione enitemur.maiori prima deligatione vim non afferemus.quippe cum eo tempore inflãmationis curatio,non expansorum correctio attendenda sit.Iccirco vero in fine subiecit/terminus,ꝙ maxime facta sit,est contactus/quia cum possit quispiam magis inter se quæ expansa sunt, contrahere ac cogere,q̃ vt oræ eorum tantummodo sese mutuo tangant,fit,vt quę ita coacta fuerint,sese allidant:id quod dolorem parit,augetq; inflãmationem.eousq; igit̃ contrahenda huiusmodi sunt, quoad sese contingant,& non amplius. Aduertendum autem duplicem hic lectionem reperiri. altera est,terminus,ꝙ maxime facta sit &c. quam etiam agnoscit Asclepiades: altera,terminus, ꝙ magis facta sit.cæterũ sicut melior,ita antiquior quoq; ea est quæ/maxime/habet.

32 *In quibus uero contracta distrahere debemus,cum inflammatione quidem contraria, sine ea,apparatu quidem* D *eiusmodi,sed deligatione contraria utendum est.*

Contracta contrario modo q̃ expansa sese habent.nam cum expansa plurimum inter se separatas oras habeant in contrarias partes, ita vt altera in dexteram,altera in lęuam hiet,ac recedat: contracta è contrario ita inter se coierũt,vt vel altera ipsorum ora superiecta alteri sit, vel vtręq; quasi duplicatæ,& complicatæ fuerint, quemadmodum ea sunt,quæ conuoluuntur.id quod ex inflammatione quoque euenire consueuit,non secus ac contraria affectio,in qua plurimum à se mutuo abductæ in contrarium expansorum corporum partes sunt. Neq; mirum esse debet,si in contraria affectione eadem mala creet inflammatio.quippe cum non in partibus tam magnã q̃ paruam inflãmationem patientibus vtraq; & expansa & contracta efficiantur.id quod in oculis videre manifeste licet. Nã cũ cutis palpebrarum extrinsecus valde inflãmatur, atq; id eousq; vt vicinæ regionis pars aliqua occupetur,palpebra inuertitur:cum vero modica quidem in cute inflãmatio est,at membrana quæ intus ad irim vsq; extenditur,valde deficit,tunc fit,vt intro palpebra cõuertatur.quod vitium cum vtrisq; palpebris accidit,φίμωσις,hoc est capistratio,nuncupatur:cum diducere eas æger atq; aperire ita oculum nequit.Idem morbus interdũ in labiis orit̃, & præputio,& ano.cuius causa eadem est.Nam cum partes horum quę extrinsecus sunt, vehe-

menti inflammatione corripiuntur,inuerti ſolent.eadem vitia in pudendis quoq; mulierũ con- B
tingunt: in vulneribus quoq; & omnibus quocunq; modo exulceratis exiſtere conſueuerunt.
in quibus cum partes quę extrinſecus ſunt, inflãmatione infeſtant̃,labra vlcerum introrſum con
uertuntur.quod cum fit, emaciata ac tenuia & flaccida eſſe ea pculdubio neceſſe eſt.quo.n.alio
modo fieri poſſet,vt ita prompte in interiorẽ partem deuoluerent̃? at interiorũ partiũ defectus
incidit vel ex tabida macie,cum locus nõ alitur,vel ex manuum & ſcalpelli opera,quę ĩmodera-
tè ſubiectam carnẽ exciderit,vel ex putredine quæ eã corruperit. His igitur affectionibus deliga
tio accõmodate adhibita prodeſt:inflãmationi vero tm̃ abeſt vt proſit,vt nocumẽtũ quoq; affer-
re grauando ſoleat.ea tñ quia medicamẽtis inſeruit,quę inflãmationẽ ſedant,propterea neceſſa-
rio interdum aſſumi conſueuit. Atq; ideo hic Hippocrates cõtracta inquit, cũ adeſt qdem inflã-
matio,cõtraria agentibus nobis.i.deligationẽ euitãtibus,curant̃,niſi maxima neceſſitas vrgeat,
quo videlicet impoſita aliqua partibus inflãmatis contineantur.nã vbi abſq; deligatione pman-
ſura medicamenta ſperamus,nulla prorſus faſcia eſt opus.quinetiam ea quę continendi medica-
menti cauſa aſſumitur,ex tenuiſſimis leuiſſimiſq; linteis facienda,& q̃ pauciſſimis poteſt conuo-
lutionibus,vel etiam vna tm̃ circũdanda eſt.id quod multos medicos latet,qui extrinſecus ſupra
tumorẽ inflãmationis & cataplaſmata craſſa,& lintea dura & grauia,& lanas multas,faſciarumq; F
inſuper copiam imponere nõ verentur,quæ oĩa cum inflãmationem augeãt,inflãmatis maxime
contraria ſunt. At ſi ea quæ contracta ſunt,inflãmatione caruerint,linteorum apparatũ eundem
cum priore eſſe iubet:deligationem vero contrariã ei quæ expanſis adhibebat̃.nam ſi illic prin-
cipium deligandi è longinquo à ſanis partibus faciebamus circũuoluendo ac protrahendo,com-
preſſionemq; augendo,vſq; ad expanſa,in contractis à parte ipſa affecta initio iniecto ad partes
quæ circũ circa ſunt,cutem retrahemus.intelligendum tñ hic eſt quod ab Hippocrate fuit præ-
termiſſum,non.n.omnẽ ille horum vitiorum curationẽ,ſed eam tm̃ quæ manuũ opera exhibet̃,
deſcribere propoſuit.quocirca ego,vt integra oratio ſit,quod deeſt adiungam. Quando aliquid
eorum quæ contracta ſunt,inuertere voluerimus,prius replere ſubiectum locum,in quẽ conci-
derunt labra,vel linamentis, vel accõmodato medicamento eouſq; debemus, quoad contracta
pars reliquæ cuti æqualis reddatur:deinde ita deligationem,quam dixit,adhibere.

Diſtorta dirigere oportet reliqua quidem eadem faciendo: at quæ abierunt,ſubligatione, agglutinatione,appen- 33
ſione reducendo,& contrario modo contraria.

Diſtortiones fiunt,cum vel à ſua ſede elabitur aliquid in exteriorem corporis partem , vel in-
trorſum in inanitatem aliquam plabitur.vt in naribus, ſi in exteriorem partẽ aut os,aut pinnula G
earũ abit,in eam partem:ſi in foramẽ deſcẽdit,introrſum diſtortio fit. Simili modo quoq; in alijs
mẽbris euenit.quorum oĩum cõmunis curationis ſcopus auxilia oſtendet.at cõmunis oĩum ſco-
pus eſt , contraria cõtrariorum eſſe remedia.quare etiam nunc quæ abierunt,cum alijs remedijs
de quibus nunc dicere propoſitum non eſt,tum faſcijs reducenda ſunt.faſciarum aũt modos ad
hæc vtiles ipſe iam dixit.Subligatio igitur adhibenda,ſicut ſuperius & in abſcedẽtibus,& expan
ſis,& cõtractis dictum eſt:agglutinatio vero,ſicut in libro de articulis de naribus & maxilla ſcri-
pſit:ſed appenſio,vt in libro de fracturis,vbi inquit in hunc modum. Nam ſi vel oſſa vtraq; con «
fracta ſint,vel inferius tantũmodo , & cui deligatio adhibita eſt, is mitella quadã manum habeat «
appenſam,mitellaq; ipſa ea parte,qua eſt fractura,plurimum contineat,ita vt hinc & inde manus «
dependeat:in hoc alterum os in ſuperiorem partem diſtortum deprehendat̃,neceſſe eſt.at ſi fra- «
ctis oſſibus & manus,& pars iuxta gibbum cubiti mitella ſuſtineatur , reliqua aũt cubiti pars ſu- «
ſpenſa non ſit: in inferiorem partem os diſtortum inueniet̃.oportet igitur vt mitella molli quæ «
latitudinem habeat,& plurimam cubiti partem & articulũ ipſum manus ęqualiter ſuſpendamus. «
Hæc oratio prauam appenſionem cũ doceat,quæ diſtortionem efficit,curationem etiã diſtorto-
rum oſtendit.Faciamus.n.alicui in inferiorem partem cubitum eſſe diſtortum , hunc in inferio- H
re parte anguſta mitella ſubiecta excipiemus.ſi in ſuperiorem partem vero diſtortionẽ habeat,
appenſionem adhibebimus,quæ ad inferius diſtorqueat.ea aũt eſt,cum mitella partes iuxta ar-
ticulum manus & cubiti gibbum ſuſpendẽs,reliquum in medio interceptum cubitũ inſuſpẽſum
relinquit. Quẽadmodũ etiã ſi in articulo manus ſurſum cõtigerit diſtortio,deorſum diſtorquen
tem deligationẽ afferemus,quę partem circa gibbum cubiti reprehendat,eam quæ circa articu-
lum eſt,pendulã omittat. Eodẽ modo in diſtortiõe quę eſt ad gibbum in ſuperiorem partem,ea
adhibẽda eſt appenſio,quę ſolũ ipſam ſine ſtabilimẽto deſtituens reliqua ſuſtineat: quę videlicet
etiã non diſtortũ locum in inferiorẽ diſtorquere partem poſſet.nã vt ſemel dicã quęcũq; nondũ
diſtorta diſtorquent,eæ quę in contrariũ modũ diſtorta ſunt,dirigunt.ac ſicut in his,ſimili modo
circa tibiã & femur in totius cruris poſitionibus vel peccamus,vel recte nos gerimus.quod.n.
in brachio eſt appenſio,id in crure poſitio eſt.vnde hic vnà cum appenſionis noĩe poſitio quoq;
inſuper eſt ſubintelligenda.Quod aũt in fine orationis huius dixit/& contrario modo contraria/
poteſt etiam de antedictis deligationibus intelligi:vt dicat cõtrarias his affectiones corrigi ac ſa-
nari,ſi contrario modo deligentur.verbi cauſa,abſcedentibus cõtraria ea ſunt, quę pręter natu-
ram in rectitudinem fuerunt conſtituta.de quibus vtiq; ſatis à me ſuperius dictum eſt.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS, QVI, QVÆ IN MEDICATRINA FIVNT, INSCRIBITVR, COMMENTARIORVM LIBER TERTIVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Quæ in communi de deligationibus dicta ſunt, trahuntur ad rationem deligandarum fracturarum, ſed pleraq; in libris de fracturis & de articulis latius exponuntur.

SCiendum autem in hoc de medicatrina libro primum omnium de naturalibus
iudicijs ſcriptum fuiſſe, qbus oẽs homines vti conſueuimus & ad artes oẽs, & ad
vniuerſam vitã pertinẽtibus. non. n. tm̃ ad propoſitam materiam ſpectans, quæ
B de curatione ea eſt quæ manuum opera adhibet, ſed ad oẽs morborum, quę in
medicina fiũt, dignotiones, quas ſignificationes vocãt, agere de iudicijs voluit.
Secunda diſſertatio de medicina ea quæ manuũ opera exercetur, quæ docet, ex
quibus conſtet, quibusq́; munus eius cõpleatur. Poſt hanc tertia de deligatione
ſubſequitur: vbi qualis debeat eſſe deligatio edocemur, tum ab affectæ partis natura, tum ab ipſa
affectione ſumpta ſignificatione. Quarto hic de fracturis agit, quę ſub generalẽ affectionẽ ſubijciuntur, quę eſt continuitatis diſſolutio: ita. n. ego totum hoc genus ſoleo appellare. at Hippocrates abſcedentia corpora, quæ ita affecta ſunt, vocat: vt & affectio ipſa abſceſſio merito nominet. tametſi vna quędam ſpecies generis huius ſit, quam proprie abſceſſionem & abſceſſum. i. ἀπόστασιν & ἀπόστημα nuncupent. Cæterum hæc ea cauſa dicta à me in pręſentia ſunt, vt ea quę ſuperius expoſui, in memoriã reuocentur. nunc ad reliqua iam deſcendamus.

1 *Plagularum longitudines, latitudines, craſſitudines, & multitudines eiuſmodi ſunto. longitudo, quanta eſt deligatio. latitudo, trium, aut quatuor digitorum. craſſitudo, ut triplices aut quadruplices ſint. multitudo, ut circumdatæ neq; excedant, neq; deficiant.*

C In tractatione de fracturis, quæ nunc ipſi ꝓpoſita eſt, de plagulis, quę ſplenia à ſplenis forma appellant, primum mentionẽ facit: iubetq́; eas longitudine eſſe ęquales deligationi, quippe cum ob illã aſſumant, quo eam ſtabiliant, & firmam atq; immotam cõtineant: Latitudine vero trium aut quatuor digitorum, eius videlicet qui deligatur: Craſſitudine, vt triplices aut quadruplices ſint. nam vbi tutiorẽ ac ſtabiliorẽ cuſtodiã deligatio deſiderat, quadruplices eſſe debent: vbi non ita, ſatis eſt, ſi triplices adhibeantur. Confracta aũt minutim oſſa maiore cuſtodia indigere pſpicuum eſt. At plagularum multitudinem tãtam eſſe oportere inquit, vt circũcirca deligatum mẽbrum longum, quod κῶλον vocant, cõprehendant. nam vt in iuguli aut coſtæ fracturis circũcirca locum affectũ cõprehendant, fieri non poteſt. ſed magnitudo quidem fracturę plagularũ numerum tibi indicabit. in iugulo tñ tribus quadruplicibus plagulis vti conſueuimus. ac duas priores in ſimilitudinem X literæ imponimus, ita vt media vtriuſq; pars, qua inter ſe coniungunt, ſupra fractum locum inijciatur. tertiam ſupra has per membri longitudinem porrectam ſuper imponimus, quæ & ſubiectas conſtringat, & fractam partem iuguli conſtipet.

2
D

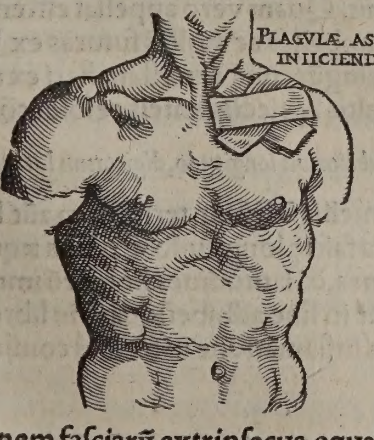

Quibuſcunq; ad directionem adhibentur, longitudinẽ ex circuitione, latitudinem & craſſitudinem ex defectu cõiectare debemus, neq; uniuerſa explere.

Miror cur plagularum prius vſum non dixerit, deinde quo modo vnaquæq; ipſarũ ſeſe habeat. Vſus. n. ipſarũ duplex eſt: vnus vt ſubligamina cõtineant: alter vt ea mẽbra circũ expleãt, quæ in acutum abeunt. quæ ipſe tum ἀπόξυ, tum ὑπόξυρα appellare conſueuit, quaſi deacuminata, & ſubſiccanea dixeris. cuiuſmodi & cubiti iuxta manũ, & tibiæ iuxta pedem pars eſt. quibus plagulas circundandas orbiculariter cenſet, vt poſt iniectionem faſciarũ extrinſecus, ęqualis craſſitudine futura deligatio ſit. Cum igitur duo hi vſus plagularũ ſint, detentionis videlicet & expletionis, quam ipſe directionẽ hic vocat, eas eſſe vult tanta longitudine, vt circũ circa deligatã partem cõprehendant: craſſitudine aũt & latitudine pro mẽbrorum defectu. nã ſi maiores longitudine fuerint, q̃ vt membrum circũeant, neceſſe erit vt alterum eius caput ſupra alterũ poſitum altiorem eam partem reliquis duabus quæ vtrinq; ſunt,

reddat:atq; ita deligatio inęqualis,ac propterea laxa efficiatur. ſi contrà,breuiores,q̃ vt capita at- B
tingere ſeſe mutuo valeant,locum in medio vacuum relinquent. ac deligatio cōtrario modo in-
æqualis euadet. ſicut enim ſi longiores ſint,tumorem quendam atq; incuruationem exiſtere:ita
ſi breuiores, defectum ac concauitatem quandam ea parte ſubſidere neceſſarium eſt. Plagularū
autem harum circūiectionem non ſemel vniuerſam, ſed paulatim faciendam cenſet. vt craſſitu-
dine eæ ſint tenuiores quę ſuperius: craſſiores quæ inferius imponuntur. nam ſi ſemel oēs cir-
cunijcias,forma deligationis eiuſmodi euadet,qualis membri à principio fuerat.

Linteorum autem ſubligamina duo ſunt. primum quod à noxa in ſuperiorem: ſecundum quod à noxa in inferio- 3
rem partem deſinit.

Dictum à me etiam ſuperius eſt, faſcias quæ ante plagulas primum omnium corpori affecto
circūijciuntur, ſubligamina ab Hippocrate nuncupari: quarum vtriuſq; circūiectionis vſus in
libro de fracturis ſcriptus eſt. prima enim faſcia non ſolum vetat,ne quicq̃ eò defluat: verūetiam
quod in affecto loco continetur,in ſuperiorem partem aliquid repellit: ſecunda ſuperuacuū ſan-
guinem ab affecta parte ad membri finem elidit. vtriuſq; autem cōmunis vtilitas ea eſt, ꝙ com-
poſitum os ne dimoueatur,continent. F

Iuxta noxam maxime,extrema minimum,reliqua pro ratione comprimendum eſt. 4

Horum quoq; ratio in libro de fracturis dicta eſt. in vniuerſum.n. in omni deligatione, vbi q̃-
dem ſubiecta caro magis conſtringit̃,humor qui in ea continetur,ad circūuicinas partes elidi cō-
ſueuit: vbi minus,is locus ex alijs magis cōpreſſis partibus affluentem humorem admittit.

At deligatio multam ſani loci partem occupet. 5

Huius etiam cōſilij ratio perſpicua eſt. nam dum multā partem ſani loci deligatio occupat,fit,
vt & firmius repoſita ac conformata oſſa contineantur, & magis ab affecto loco in circūuicinas
partes humores elidantur:magiſq; hi ne à ſuperiori parte eò defluant,impediantur.

Faſciarum multitudo,longitudo,latitudo ea ſit. multitudo quidem ne à noxa ſuperetur,ne'ue ferulis illiſio ſit. neq; 6
pondus, aut declinationem, aut effœminationem afferat.

Reliqui ferè oēs inter ἐπιδέσμους & ὑποδεσμίδας. i. faſcias & ſubfaſciationes,ſeu ſubligamina,
nulla vſi ſunt diſtinctione. at Hippocrates faſcias, quę ipſi corpori circūdantur,ſubligamina ſeu G
malis ſubfaſciationes appellat, quæ plagulis extrinſecus ſuperligantur, faſcias ſeu ſuperligamina
vocat. Quarum ſanè quāta eſſe debeat multitudo,longitudo,& latitudo hic docet:longitudinem
tantā eſſe debere aſſerens, vt ipſum os repoſitū ac conformatum firmiter contineat, neq; à noxa
ſuperetur. nā ſi non contineant faſciæ, vincent̃,ac ſuperabuntur à noxa. i. à parte lęſa. nam ſi dum
conformationē immobilem conſeruant, vincunt faſciæ, dum ipſæ aliqua in parte mouent̃,ſupe-
rari ac vinci merito dicendę ſunt. Quod aūt inquit/ne'ue ferulis illiſio ſit/id ſignificat,ne paucio-
res faſciæ,q̃ par ſit,adhibeantur,ita vt ferulę impoſitæ illidant. i. vim & compreſſionem ad noxā
vſq; pertingentē efficiant. verū ſi etiam tam multas faſcias inuolueris,vt grauent ægrotantē, ita
quoq; nihilominus à mediocritate aberrabis. Quocirca vtrunq; finē ac ſcopum faſciarū diligēti
obſeruatione coniectare debemus. faſciarū.n. ſcopi duo ſunt, vt neq; cōprimant,neq; grauent.
Sed neq; declinationem afferre debet multitudo, vt inquit. declinatio autē,quā περιῤῥέπειν vocat,
quaſi diuerſionem dicas,eſt,cum in alterā partem vel dextrā vel ſiniſtrā tota deligatio deuergit,
ac declinat. id quod immoderata faſciarū multitudine euenit. Quam vero appellat effœminatio-
nem alij ad partes ipſas referunt, in q̃bus eſt noxa, vtpote imbelles ac molles futuras ex linteorū
multitudine quę circūijciuntur: alij de deligatione ipſa intelligūt, quā remiſſam fieri ex multitu- H
dine neceſſe eſt. nā impoſitarū etiā ferularū conſtrictio multis ſubiectis linteis reſolui cōſueuit.

Longitudo & latitudo,ut trium, aut quatuor, aut quinq;, aut ſex cubitorum longitudo, digitorum latitudo ſit. 7

Digiti videlicet & cubiti illius eiuſdem qui deligatur,intelligēdi ſunt. terminum aūt longitu-
dinis & latitudinis non vnum tm̃ ſtatuit,propterea ꝙ nulla faſcię longitudo in oībus æqualis eſt:
ſed pro magnitudine fracturæ multitudines, & longitudines, & latitudines linteorū immutādas
cenſet. In tota vero hac tractatione de deligatione agit, quæ in fine adhibet̃: quam in libro de fra-
cturis eo tempore faciendam tradit, quo pars affecta finita inflāmatione in ferulas conijcitur.

Tot item fimbriæ circūuolutiones, ut ne comprimant. 8

Toties circūuoluere fimbriam faſcijs iubet, quoties ipſæ illę inuolutæ ſunt (fimbrias. i. παράῤῥηματα appellans, quæ ex veſtimentorum reſegminibus ad vinciendū accōmodata ſumi conſue-
uerunt) cum vero inquit/vt ne cōprimant/de modo conſtrictionis eorum docet. eouſq;.n. con-
ſtringi fimbria debet, quoad firmiter quidem maneat, non cōprimat tm̃. Sed partes huius oratio-
nis in hunc modum coniungendæ inter ſe ſunt. tot fimbrię circūuolutiones faciendæ ſunt, vt nō
comprimant:

A cõprimãt: eo ꝙ cõprimere valde multę soleãt. Sed melius fortasse eẽt, si pro/tot/tales legeremus parua immutatione vnius literæ in græco verbo facta. σ.n. litera in ι, cõuersa pro τοσαῦτα.i. tot, τοιαῦτα.i. tales efficietur. quippe cum fimbrię circũuolutiones qualitate magis, q̃ quantitate cõuenientem deligationem contineant.

9 *Mollia autem & non crassa sint.*

Omnia hæc videlicet, mollia non crassa assumi iubet, sicut de linteis superius diximus, ita hic quoq; illud cauens, ne subiecta corpora illisione offendant.

10 *Atq; hæc omnia, pro longitudine, latitudine, & crassitudine eius quod affectum est.*

Dictum antea hoc de alia simili materia est, & in tota hac tractatione memoria tenendum, quicquid de longitudine, aut latitudine, aut crassitudine, aut numero linteorum dicitur, id ad partis affectę longitudinem, aut latitudinem, aut crassitudinem esse referendum.

11 *Ferulæ uero sint læues, æquales, simæ in extremitatibus, minores hinc inde q̃ deligatio est: ea parte crassissimæ, qua fractura erupit.*

B

Ferulæ nõ secus ac plagulæ seu splenia, firmamẽta sunt, ac stabilimẽta deligatiõis. Sed plagulę tñ subligamina, ferulæ oĩa q̃ subiecta sunt, stabiliũt ac firmãt: ita vt quatuor cuncta sint, quę vtilitatem singula suã pstant. primo.n. intus subligamina conformatũ ac repositũ os continent, prohibentq; ab affecta parte inflãmationem. supra hæc ne dimoueant ac deuergant, plagulæ imponuntur. deinde fasciæ seu superligamina superius cõuoluuntur. postea circũdantur ferulæ, quæ deligationẽ stabiliant, ac firment: quas Hippocrates hic & læues.i. læuigatas ac planas, & æquales adhibendas censet. læui aũt asperũ opponitur, ęquali inæquale. atq; id qdem quod est asperũ, continuo etiam est inæquale: quod aũt est inæquale, asperũ necessario minime est. quẽadmodũ neq; via continuo est aspera, si sit inæqualis. quippe cum si ascensus habeat & descensus nõ asperos, & esse & dici inæqualis possit. ita fieri potest, vt ferulæ quoq; læues sint, & non æquales. nã si vel in latus, vel in superiorẽ, vel inferiorem partem sint distortæ, æquales qdem non erunt, sed tñ lęues. Vt aũt neq; asperæ, neq; distortæ ferulę sint, fracturę perq̃ vtile est. vtroq;.n. modo cõprimunt. quæ tñ distortę sunt, illud insuper efficient, ꝙ deligationem simul distorquebũt: qua distorta, pars etiam fracta distorqueatur, necesse est. Simas præterea in extremis partibus assumi
C ferulas monet, id aũt est derasas leniter ac retusas in inferiori parte. nam quæ vsq; ad extremum caput æqualẽ crassitudinem seruant, æqualem vndequaq; deligationẽ reddent: id quod fieri nullo modo debet. vult.n. vt in media parte ferulæ deligationem magis astringãt: inde vero vsq; ad extremum relaxẽt. vult item minores eas esse longitudine q̃ sit deligatio, ne cutẽ vltra deligationẽ attingant: quæ sæpenumero ex eo ꝙ humores à fascijs expressos suscipit, paulo altius turgescit, atq; extat. Supra vero ipsam fracturam crassiores propterea esse ferulas iubet, quia locus is potissimum compressione ipsarum indiget.

12 *Quæcunq; autem gibba & carne carentia natura sunt, cauendæ eorum eminentiæ sunt: ut circa digitos & malleolos, uel positione, uel breuitate.*

Cauere iubet, ne supra ossium extuberationes ferulas imponamus. id aũt fieri duobus modis potest: si vel omnino nullas supra illam deligationis partem posuerimus, vel adeo breues, vt accedere ad tuberositatem nequeant, sed prius q̃ eam tangant, finiantur. id quod facere melius est. Dum enim inquit/positione/nullis omnino impositis ferulis cauendam læsionem significat: dũ inquit/breuitate/detrahendum de longitudine ostendit. perinde ac si diceret, vel omnino nullis,
D vel breuioribus impositis ferulis, cauendum esse, ne pars eminentior attingatur.

13 *Fimbrijs uero affulcire est opus, non comprimere primum.*

De fimbrijs paulo etiam superius mentionẽ fecit post fasciarum explicationem, non tñ quicq̃ ibi adiunxit, nisi de ipsarum circũiectione, id quod ordinis consequutio postulare videbat̃. nunc vero inquit affulcire opus est, hoc est stabilire ac firmare absq; compressione. atq; id facere primum.i. in prima deligatione. nam sequentibus diebus, si interrogatus æger nullam sentire se cõpressionem dixerit, astringere fimbrijs ferulas possumus. Nonnulli tñ non in fine pcedentis pręcepti, sed in sequentis principio/primum/ponendum esse censent: vt talis sensus sit. primũ ceratũ molle, læue, purum illinendum est. sed melius tamen est, vt legamus in sexto casu, & cerato, & molli, & læui & puro, quò intelligere possimus, fasciam quoq; dum circa fractam partem conuoluitur, eo esse inungendam.

14 *Ceratum molle, & læue, & purum.*

Non.n. solum cutẽ affectæ partis cerato inungi vult siccis fascijs iniectis, sed vt vnamquãq; fasciæ inuolutionem sequamur illinendo, iubet. si.n. solam cutem illinendã intelligamus dum siccę

fasciæ inijcientur,fiet,vt cito affecta pars cerati auxilio destituatur.cum lintea ipsa imbibitura hu B
morem sint,atq; ita cutem squallentem reddítura. Cur igitur molle ceratum esse velit, pspicuum
est.loco.n.madefactionis eo vtendũ censet.quippe cũ possit qdem madefactione idem pręstari,
sed tutius tñ cerato fiat, pręcipue vbi fieri nequit, vt ægrotanti semper medicus assistat,& mini-
strum non admodũ diligentem in cura adhibẽda cognoscimus. Vult aũt ceratum non molle tm̃,
verũetiam purum esse.i.nihil in se habere immixtum neq; propolis,neq; sordis,neq; aut terreæ
aut harenosæ substãtiæ alicuius præter cerã.quod si ita sit,continuo etiam lęue & planũ idem fu-
turum esse manifestũ est.nisi ob ea quæ cum ceræ tumores concretos in se habeant, ἐγκηρίδες vo
cãtur,lęue & planũ amplius qd significare,q̃ purum intelligamus.Legit̃ aũt non solũ λεῖν.i.lęue,
verũ etiam λεῖβν,adiecta litera β,ad ν,secundam syllabam,quod est liquidum.magisq; ita illi scri-
bendum esse autumant,qui in puri significato læuorem quoq; cõtineri putant.liquidum autem
opponi sicco aiunt,id quod in puro non intelligitur.

Aquæ caliditas,& multitudo spectetur.caliditas,ut supra suã ipsius manũ infundat,multitudo ad laxandum,& 15
attenuandum plurima:ad carne implendum,& molliendũ mediocris optima est.

De aqua item dicere ad fracturarum curationẽ necessariũ est.dum resoluunt.n.fracturas me- F
dici oẽs calida aqua perfundunt,ac fouent,p̃sens ex ea auxilium experti.In cuius sanè vsu duplex
contingere error solet:in qualitate vnus,alter in quãtitate.in qualitate qdem,cũ aut calidiore,aut
frigidiore iusto ea vtimur.in quantitate cũ longiore aut breuiore tempore pfundimus,q̃ par sit.
Indicium moderationis in qualitate medici ipsius manũ statuit.supra eam.n.infundẽs aquã qua
fracturã est foturus medicus,conijcere inde quod fracturæ conueniet,potest. Conuenientiã aũt
cum latitudine quadam intelligendã duco,quæ ad cõmunem oium hoium,nõ ad ægrotantis ha-
bitum referat̃.interdum siquidẽ fit,vt medico moderata,ęgro eadẽ incõueniẽs,atq; immoderata
videat̃.quocirca paululũ ex ipsa supra eã laborãtis mẽbri partẽ,quę primũ fuerit resoluta,insper-
ges,ab ęgroq; requires frigidior ne,an calidior esse ei videatur.atq; ita pro eius responsione tm̃
vel calidæ vel frigidæ adiunges,quoad temperatã ac moderatã ipsi quoq; ægrotanti aquam effi-
cies.Primum igitur aquę tẽperaturę iudicium nostra manus affert,vtpote quę primo eã experi-
tur.ægrotantis tñ sensus p̃cipuum,ac pfectissimum,ac potestate primum est. At vsus ipsius quã-
titas cõmunes habet distinctiones cũ frictione,oibusq; remedijs quę calefaciũt.ea siquidẽ adhi-
bita non solũ è vicinis locis ad calefactã partẽ attrahere,verũ etiam digerere consueuerunt.vnde
etiã calida aqua efficere cõtraria eatenus videt̃, quatenus & corpus quãtitate est p̃ditum,& ipsa G
vel amplius,vel minus adhibet̃.nam si inane sit corpus,digerit potius q̃ attrahit:si sit plenũ,cõtra
attrahit magis,q̃ digerit.si itẽ breui tẽpore adhibeat̃, replet magis,q̃ exinanit: si longiore,magis
discutit,q̃ replet.Merito igit̃ plurimã aquã laxare & attenuare, modicã mollire & carne replere
dixit.atq; ex euacuatione cõtinuo qdem sequit̃ attenuatio, sed laxatio nõ continuo,sed per alia
media.quęcũq;.n.ex repletione erãt intenta,sicuti oia quę inflãmationẽ patiunt̃,ea dum euacuã-
tur,laxari consueuerũt:quę ex cõcretione ob refrigerationẽ,intentionẽ habent,dũ calefiũt: quæ
ex siccitate,dũ humefiunt:quę ex humiditate,dum supfluo humore exinaniunt̃.qm̃ igitur calida
aqua p̃stare quinq; hęc potest,cũ amplius ac diutius corpori fuerit infusa,eã laxare atq; attenua-
re recte dictũ est. Cęterũ ne mireris,si calidã aquã & supuacuos humores exinanire,& quę sicca
sunt,ac dura humefacere dixerimus. vtrũq;.n.alibi verũ esse demonstratũ est.atq; hæc sunt,quę
calida aqua potest efficere,si plurima adhibeat̃. At si pauca sit,in vniuersum dicere qd possit,non
licet.nã siquis vbi bis & ter aut pfusione vsus fuerit,aut fotione ex spongia,postea desistat,huius-
modi aquę vsus nullã prorsus vtilitatẽ afferet. At si,vt ipse ĩquit,mediocriter adhibeat̃,carne im-
plebit,& molliet ea quę huiusmodi ope indigebũt:ex me vero audi,cur adiecerim/ea quę huius-
modi ope indigebunt/si in plenitudinis habitu corpus sit constitutũ, & carne careat,mediocris H
aquę calidę pfusio neq; molliet,neq; carnẽ creabit,sed superuacuo humore calefactã partem re-
plebit.si vero carne qdem careat,sed nõ sit plenũ,id & carne implebit,& molliet.Carnis.n.agge
neratio fit,cũ & mẽbra ipsa,qbus agnasci aut circũnasci caro debet,tẽperate & caliditate & frigi-
ditate sese habuerint:& sanguis q illuc affluit,& qualitate salubris,& quãtitate fuerit moderatus.
quę sanè vtraq; moderata aquę calidę pfusione fieri solent.nã & sanguinẽ ad pfusum mẽbrũ tra-
hit,& carnẽ quę in ipso est,temperatam reddit.si.n.prius fuerit refrigerata,calefacit:si calefacta,
refrigerat,dũ calorẽ ad exteriorẽ partẽ euocat,& madefaciẽdo humiditatẽ bonã inducit: atq; ita
frigefacit,nõ alio modo,q̃ aquarũ dulcium balnea.nã & hęc quoq; mortuos ferè illuc profectos
calefaciũt,etiam si valde frigefacti fuerint:exustos vero atq; incensos nõ lędunt. ĩmo tẽperatis la
uacris vident̃ delectari cũ sedatior post balneũ ipsis sitis efficiat̃.Sic igit̃ aquę etiam calidę pfusio,
si moderate adhibita sit,carne implet,& ppterea mollius mẽbrũ ipsum reddit.quippe cũ recens
caro è cõcreto nuper sanguine effecta,nõ secus ac recẽter coagulati casei pcreationẽ habeat.

Mediocritas autem in perfusione hæc est.cum adhuc suspenditur,prius q̃ concidat,desistendum.primum enim tol- 16
litur,deinde attenuatur.

Perfusionis

A Perfuſionis aquæ calidæ mediocritas eſt, deſiſtere, priuſq̃ perfuſa pars concidere inceperit. tollitur etenim primum.i.in maiorem tumorem naturali excreſcit, propterea ꝙ & ſanguis qui in ea continetur, diffunditur, & ex ſuperioribus locis eò humores affluunt. poſtea vero cum diſcuſſa hæc ſunt, & quæ affluxerunt, & quæ fuerunt circũfuſa: attenuatur, ac deſidit.

17 *Poſitio, mollis, æqualis, ſurſum uerſa in extantibus corporis partibus, ut in calce, & coxa, ut neq; retorqueatur, neq; inuertatur.*

Hanc lectionem nonnulli vt vnam ſolam interpretantur: alij in duas diuidentes partes ſeparatim vtranq; accipiendam cenſent. Ac prior qdẽ ita circũſcripta eſt, vt vnam integram habere ſententiam poſſit. Nam membrorum poſitio ſiue generaliter ſumatur, vt de appenſione etiã intelligatur, quæ manui conuenit, ſiue ſpecialiter, vt ſoli cruri attribuatur, mollis ſemper, & æqualis, & ſurſum verſa optima eſt. Mollis, ne ægrotum ea parte comprimat ita, vt & inflammatione ob dolorem periclitetur, & dum habitum immutare cogitur, partem fractam diſtorqueat, quæ immobilis multa cum quiete ſeruanda eſt. Inæqualis autem poſitio ſimul & dolorem affert, & membrum diſtorquet, cum aliquibus in partibus ſine ſtabilimento remaneat, in aliquibus com-
B primatur. vnde merito æqualem laudat. At vero ſurſum verſa partem collocatam abſq; fluctione conſeruat: ſicut quæ deorſum eſt verſa, cum fluctiones prouocet, inflammationis in cauſa eſt. atq; hæc prior eſt huius lectionis pars: quam & vnam habere poſſe ſententiam, & recte ſeſe habere perſpicuum eſt. Secundæ, ſi eam per ſe accipere quiſpiam voluerit, talis ſenſus erit. In extantibus corporis partibus, vt in calce, & coxa optima poſitio ea eſt, vt neq; retorqueatur, neq; inuertatur. quia tamen adiunctum non eſt/optima poſitio ea eſt/propterea quidam cum deficere ſententiam hanc exiſtiment, ſuperiori annectere eam coguntur. at ſi ea priori annectatur, non amplius eſſe vniuerſalis oratio, ſed de ſola extantium partium poſitione agere videbitur. Experimentarij tamen hunc locum ita connexum intelligentes, eſſe vniuerſale præceptum aſſerunt. oſtenduntq; Hippocratem non in hoc libro tantum, verum etiam in alijs multis vniuerſales ſermones in vna, aut duabus rebus facere: quando in his quod de rebus eiuſdem generis traditur, euidenter apparet. quemadmodum nunc quoq; in calce & coxa fecit. cum enim cætera omnia huiuſmodi membra, cum patiũtur, in molli & æquali & accliui habitu figurari debeant, maxime omnium requirere ea id videntur, quæ extant in corpore ac prominent, cuiuſmodi coxa & calx eſt. Sed enim dictum ſæpe à me eſt huiuſmodi Hippocratis loquutionẽ prębere occaſionẽ aliter
C atq; aliter explanãdi. vt quod quiſq; interdum opinetur, probabile eſſe videat̃. quocirca neq; de eo quod quiſq; verum eſſe opinatur, affirmandum eſt. Scire igitur licet in diſſentientibus expoſitionibus, modo ſenſus idoneus ſeruetur, diu nos tẽpus terere minime debere: ſed melius eſſe, vt ad id quod vtile in arte eſt, tranſeuntes, in eo immoremur. ſicut nunc quoq; rectius videtur, vt cum poſitionem in omnibus mollem, & æqualem, & accliuem eſſe oportere, ſed præcipue tamẽ in extantibus partibus, cuiuſmodi eſt calx, & coxa, inter omnes conſtet: ad ſequentia conſiderandа pergamus, vbi inquit, vt neq; retorqueatur, neq; inuertatur. hinc enim extantium partium poſitionis vtilitas conſpicitur. nam ſi altior iuſto poſitio ſit, membrum retorqueri: ſi humilior, inuerti continget, & præcipue ſi alta prius fuerit. atq; hæc ad artem ſpectant. Præter artem autẽ circa verba ipſa plures cõmentatiunculę eſſe poſſent. ſed in libro de fracturis ſicut de alijs omnibus præceptis quæ tradit, ita de calcis quoq; depoſitione dictum perfecte eſt, vbi inquit. Valde autem laborandum eſt, vt ſummus calx apte deponat̃. Nonnulli vero ſunt, qui orationes omnes alijs in libris poſitas, quæ eundem ſenſum contineant, integras vbiq; aſcribere conſueuerunt: id quod ne in duobus quidem continuatis diebus fieri poſſet. vnde etiam huiuſmodi expoſitorum librum aliquem non citius quàm anni ſpatio legit quiſpiam. Ego vero quia iam in librum de fra-
D cturis, & de articulis multa iam commentus ſum, commemorandi tantummodo cauſa nonnulla mihi eſſe dicenda hic exiſtimaui. Quòd ſiquis quod nũc à nobis propoſitum eſt, q̃citiſſime prætergreſſus ad illa procedat, à me videlicet qui expertus ſum edoctus, doctrinas illas quæ late & diffuſe, non quę preſſe & cõpendioſe tradunt̃, pfectos reddere artifices ſolere: is ſciat, huiuſmodi etiã cõpendiarias, cũ ſummã totius rei breuibus cõplectant̃, tanq̃ inutiles minime eſſe reijciẽdas.

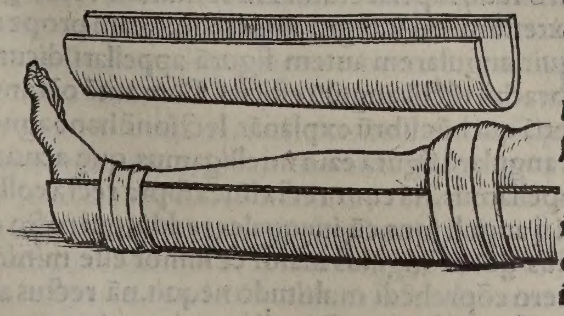

CANALIS CRVRI SVBIECTVS

18 *Canalem toti cruri, q̃ dimidio conijciendum eſt. ad morbum tamen reſpiciendum, & cætera quæcunq; lædunt perſpicua ſunt.*

Ad eos qui & de fracturis & de articulis libros iam legerint, loqui huiuſmodi verbis videtur, vbi quę ignota imperito homini ſunt, perſpicua eſſe inquit. nõnulla.n. ſunt vnicuiq; homini pſpicua, quẽadmodũ ea quæ modo dicta iam ſunt. molliter ſiquidẽ & æqualiter deponendũ eſſe fractum

membrum omnes intelligunt.at quam læſionem iniectus canalis afferat,non omnes: niſi qui de B hac ipſa re prius audiuerint in libro de fracturis ea oratione,cuius initium illud eſt.De canalibus enim,qui in crura fracta ſubijciuntur,quid conſulam,dubito.& quam ob rem dubitet, deinceps explicat.& rurſus eodem in libro alio loco ita inquit. Canalẽ ſiquis ſub ipſum femur ita ſubijceret.& cum plura ſubiungat, poſtremo in fine orationis ait in hunc modum.Si igitur fieri debet, perpetuus faciendus vel non faciendus canalis eſt.Hæc verba neceſſarium nõ eſſe canalis vſum declarant.ſi tamen quis eum adhibere vult,toti cruri vſq; ad inguen,non vſq; ad genu eſſe ſubijciendum.Ex illis igitur perſpicuum quoq; hoc effectum eſt,cum non per ſe apertum ſit. Quantum enim ad loquutionem ſpectat,coniunctionem/ἢ/qua hic vtitur.i./q̃/pro diſiunctiua particula/vel/poſſemus accipere,ſed pro negatione tamẽ poſitam eſſe intelligimus.vult enim vt toti cruri abſq; læſione, non vſq; ad genu ſolum canalem ſubijciamus. ἢ autem,id eſt/q̃/pro/non/ab Homero etiam poſitum eo verſu eſt,Saluũ ipſe eſſe volo populum q̃ morte perire.i.non perire. & Thucydides eodem in ſignificato vtitur. Inſpectandum inſuper eſſe morbum inquit, cuius cauſa canalis aſſumitur: & cætera quæcunq; lædunt. ac morbus quidem eſt oſſium cruris vehemens fractio,in qua niſi immobilis plane crus ſeruetur, admittere curationem non poteſt.nam canalis à nonnullis laudari conſueuit,vtpote in illis occaſionibus vtilis,quando è lecto æger ſur- F git,vt vel ventrem exoneret,vel prioris cubilis duritiam non ferens ad alterum transferatur.id quod ipſe etiã in libro de fracturis oſtendit.Canalem quoq; ibidem declarat vſq; ad genu ſubiectum ſicut non prohibere,quo minus crus moueatur, ita moleſtum atq; immitem quoq; eſſe, & ſæpe comprimere. Quapropter iubet hic vt & ad morbũ, cuius cauſa canalis adhibetur, & ad damna,quæ canalis ipſe affert,reſpicientes,eũ modo aſſumamus,modo reijciamus.nam ſi magis nocet,quàm proſit, reijciendus: ſi maiorem vtilitatem affert, aſſumendus: ita tamen,vt toti cruri, non vſq; ad genu tantum ſubijciatur.

Exhibitio autem,& diſtentio,& conformatio,& reliqua ſecundum naturam. 19

Exhibitionem eſſe,cum æger medico ſeſe curandum præbet,ſuperius dictum iam eſt.quo in tempore quando medicus primum affectam partem aduertit, atq; ex ea ſignificationem ſumit, deinde ad curationem eius ſeſe præparat,in habitu quodam eſſe affectum membrum conuenit, qui ſecundum naturam eius ſit.quippe cum ex eo qui præter naturam membri eſt, non parua contingere læſio cõſueuerit.Poſt exhibitionem diſtentio fit,ſi ita paruum malum eſt,vt ſatis ſit, ſi in ſuperioribus partibus tantũmodo contineatur.tunc igitur melius quoq; eſſe,vt æger mem- G brum in ſua naturali figuratione conſeruet, nemini dubium eſt. Poſtea conformationis occaſio ſequitur,in qua eundem quoq; habitum ſeruari ſimili modo conuenit.poſt quã depoſitionis & appenſionis tempus eſt, quæ vtraq; nominatim quidem non dixit,ſed dum inquit/& reliqua/ ſignificauit.

Natura uero in operibus exiſtit.ex operis actione quid ea uelit,coniectandum.ad hæc autem ex immorante,ex cõmuni,ex conſuetudine. Atq; ex immorante quidẽ & remiſſo rectas proceſſiones debemus conſiderare,ut in manu: Ex cõmuni,extenſionẽ & inflexionẽ,ut quod prope ad angularẽ cubiti ad brachiũ figuram accedit: Ex conſuetudine, *reliquos habitus facilius minime ferri,ut crura extenſionẽ.ex ea.n.facillime plurimum tẽpus non immutata ꝑdurarẽt.* 20

Quoniam in priore oratione de eo quod ſecundum naturam eſt,meminit,merito nunc quęnam ipſa hæc natura ſit, quæq; eius notæ,exponit,atq; inquit:Natura vero ĩ operibus exiſtit.ex operis actione quid ea velit,coniectandum.non ſecus ac ſi ita dixiſſet: ſecundum naturam quidem habitus eſſe debent,at ſecundum operationes ſcopi ipſorum,& vtilitates,ob quas exercentur. Ad hæc autem.i.ad ea quæ modo dicta ſunt,exhibitionem videlicet,diſtẽtionem,& cõformationem,& poſitionem,vtpote cum æger affecto membro nullam operationem exerceat,alij H ſcopi ad naturalem habitum membri inueniendum proponendi nobis ſunt.quos deinceps ipſe enumerat,dum inquit/ex immorante,ex cõmuni,ex conſuetudine/Immorans appellans,quod nihil omnino operatur, ſed prorſus quieſcit.ex quo inquit rectas proceſſiones ſumi,ſicut in manu docuit.vbi vult ſubiectum eſſe os cubiti,os vero radij ſuperiectum. Ex communi vero figuram aduertendã cenſet,quę inter inflexionẽ,& extenſionem integrã intercedit:quam prope ad angularẽ cubiti ad brachium figurã accedere inquit.angularem autem figurã appellari dicunt, quę recto angulo conſtat.i.ita vt cubiti os ad os brachij rectũ angulũ efficiat.Cum autẽ oĩa antiqua exẽplaria habeant/quod ꝓpe accedit/& oẽs etiã qui hũc librũ explanãt, lectionẽ hanc agnoſcant,duobus modis male id eſſe dictũ conſtat, ſi angularẽ figurã eam intelligamus,quę acutum angulũ efficit.acutũ.n.angulum minorẽ recto appellamus.nã cum recta linea ſupra rectã collocata vtrinq; angulos inter ſe æquales efficit, recti ij anguli ſunt.cũ inęquales reddit,qui recto eſt minor,acutus:qui eſt maior,obtuſus dicit.ac rectus q̃dem angulus maior & minor eſſe minime poteſt.eorũ vero q̃ aut acuti ſunt,aut obtuſi numero cõprehẽdi multitudo nequit.nã rectus angulus indeclinabilis eſt.quippe cũ à recta linea conſtituat ſupra rectã collocata ita, vt in neutram partẽ inſiſtẽs declinet.cũ.n.ĩ alterã partẽ inclinat,q̃to id magis vel minus fiat,innumerabile eſt.

Quàm

A Quā igitur abſurdum eſſet, ſi volēs rectum dicere quiſpiam, eſſe eum aſſereret, qui prope ad acutū accederet: recti enim notio præcedit, acuti intellectio ſubſequitur. ꝓpterea quòd rectus vnus, ſicut dixi, tātummodo eſt: acuti multitudine ſunt infiniti. Quocirca ſiquis acutum prope ad rectū accedere affirmaret, iure id diceret. nam cū plurimi acuti ſint, eum ex ipſis prope ad rectum accedere intelligeremus, qui parum à recto deficit, quiq́; linearum, quę ipſum efficiūt, cōmiſſionem non admodum compreſſam habet. eodem modo cum quamplurimi ſint obtuſi, eos prope ad rectum accedere diceremus, qui linearum coniunctionem mediocriter obtuſam habent. at prope ad acutum accedere angulum aliquem, intelligi non poteſt, cum acutus vnus non ſit. Præterea in eo etiam eſſet abſurditas, quòd neque ἐγγωνίους duobus γγ, id eſt inangulares, quo verbo hic vtitur Hippocrates, neque εὐγωνίους per εὐ diphthongum, id eſt bene angulares, figuras appellare,

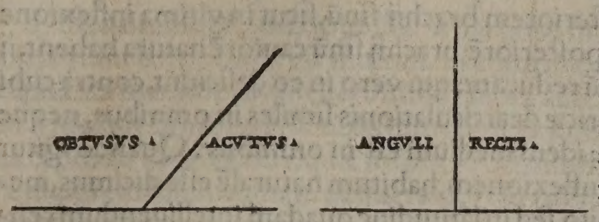

B quæ angulum acutum habeant, ex Græcis conſueuerit nemo: ſed eas tantummodo, quæ recto angulo cōſtant. Neceſſarium igitur fortaſſe eſt angularem, id eſt ἐγγώνιον, hic figuram intelligere, quæ recto angulo conſtituitur: quæ fit, cum cubitus rectum angulum cum brachio efficit. Quærendum tamen videtur, cur (quod prope accedit) hic appoſuerit Hippocrates: ſed ante quam hoc explicem, illud quod ſæpe conſueuimus, etiam hic mihi dicendum cenſeo. Obſcuræ hæ loquutiones nullam certam, ſcientięq́; effectricem habere explanationem poſſunt. quo circa in his ſatis illud eſſe debet, ſi vnà cum probabilitate & verum eſſe quod dicitur, & non repugnare ſententiæ auctoris videat. ad hoc igitur ſpectās explanare verbū hoc (ꝓpe) conabor. Dico igitur angularē figuram, id eſt ἐγγώνιον, id non admittere, vt magis & minus eſſe poſſit, propterea quòd vna eſt. nosq́; talem in brachio figuram primum efficere non poſſe, qua abſque vlla declinatione ex oſſiū inflexione angulus prorſus rectus conſtituatur. vt ſatis ſuperq́; ſit, ſi ab eo procul nō recedamus: deinde, ſi etiam poſſemus, huiuſmodi eſſe brachij figuram minime debere. naturalem enim eius figuram prope ad angulum rectum accedere, ita vt paululum ad obtuſum tendat, quæ videlicet ad extenſionem procedere incipit, demonſtrabo. atque huiuſce rei demonſtratio ex ijs ducetur,

C quæ ipſe Hippocrates hic ſcribit. Ex immorante enim & conſuetudine naturales figuras atque habitus membrorum inuenturos nos eſſe inquit. quæ ſanè vtraque coniuncta compoſitum vnū ſcopum efficiunt. perinde ac ſi quiſpiam in hunc modum dixiſſet, Qua figura, cum ocioſe moramur, continere ſingula membra conſueuimus, ea figura in curationibus quoque eligenda eſt. primus enim idonearum figurationum ſcopus doloris eſſe vacatio videtur. Si igitur eos qui dolore afficiuntur, inſpexeris, eo poſitu plerunque manus tenere deprehendes, vt non prorſus media inter extenſionem & inflexionem, ſed ad extenſionem tendens figuratio earum ſit. idem in alijs habitibus etiam contingit. nam in defeſſo eam figurationem omnes eligunt, quæ dolore maxime videtur carere. non enim medium prorſus ſitum inter ſupinum & pronum in iacendo ſuſcipiunt, ſed ad pronum paululum declinant. Quapropter Hippocrates cum hoc vellet explicare, orationi huic ſuæ (quod prope accedit) adiunxit. nam figuram hanc in brachio, quam dixi, maxime omnium dolore vacare illi etiam plane nouerunt, qui vel talium artis operum periti ſunt, vel veritatem orationis huius non ignorant. Vnuſquiſque enim qui quodlibet opus explanandum ſuſcipit, duo quidem hæc debet ſpectare, vt & auctoris ſententiam, & rei quæ dicitur, veritatem aſſequatur. vbi tamen ex loquutionis obſcuritate auctoris ſententia eſt incerta, ſeruāda ei omnino veritas eſt: qua prodeſſe diſcentibus poteſt. hunc ſcopum ego in omnibus explanationibus

D habeo, ſeruareq́; ſummopere enitor. At nōnulli ex explanatoribus etiam ſi vellent, aſſequi eum non poſſent, cum & operum artis imperiti ſint, & ad captioſum differēdi genus ſeſe contulerint: euaſerintq́; illi, qui rationales medici nuncupantur. quorum cauſa fit, vt qui recte etiam vtuntur ratione ſuſpecti apud vulgus habeantur. Hæc igitur, etiamſi breuibus & raro dicta ſint, memoria teneri debent. Sed iam ad reliqua pergamus. Sicut in ſupina & prona figura illa dolore maxime vacat, cui plurimo vitæ tempore aſſueti ferè omnes fuerint: ſic in extenſione quoque eſt. in hac ſiquidem figuratione crura tenere abſque vlla mutatione quàm diutiſſime poſſumus. Neceſſarium autem quoque eſſe, ne in aliam, quæ minus dolore careat, figuram crus immutemus, in commentarijs de muſculis vnà cum cauſæ propriæ aſſignatione demonſtratum eſt, vt hic non demonſtratione, ſed commemoratione opus ſit. quemadmodum etiam, cur cito rurſus eodem redeamus, cauſam afferre hic neceſſe non eſt, cum longiorem orationem requirat. quippe cum melius nunc ſit, quàm cauſam hanc explicare, alterum quoddam referre, quod ſimul cum Hippocratis ſententiæ declaratione, maiorem adoleſcentibus afferre vtilitatem poterit. quod à nobis in libris de muſculorum motione dictum eſt. In brachij enim ad cubitum dearticulatione naturalis figura media eſt inter vtraſque excedentes, quibus videlicet vel extendere, vel inflectere nullo modo amplius valemus. Carne ſiquidem oſſibus denudatis cubiti ſinus, quem duæ cornices

ces.i.incurui processus terminant, in os brachij coaptari conspicit, à cardinamẽtaliq; brachij ro- B
tũdatione compleri, quam duo vtrinq; tubera, quos condylos vocant, comprehendunt. nam in vltima extensione posterior cubiti cornix in posteriorem brachij sinũ, sicut in vltima inflexione anterior in anteriorẽ infigi consueuit. ita vt qui posteriorẽ brachij sinũ cauiorẽ natura habent, ij in extẽsionibus amplius in exteriorẽ partẽ cubitũ reducant: qui vero in eo deficiunt, contra cubitũ extendere penitus non valeant. non ergo fabricæ dearticulationis similes in omnibus, neque certi extensionis termini sunt: ac propterea neq; idem medium est in omnibus. Quando igitur medium inter vltimam extensionem, & vltimã inflexionem, habitum naturalẽ esse dicimus, medium id non in certo quodam termino & exquisito, sed in latitudine quadam intelligendum censemus. id aũt, commune hic appellat Hippocrates. Sed sicut fieri nõ põt, vt in media figura exq;site brachium ita constituamus, vt ne acus quidem crassitudo vel addi, vel detrahi queat: sic in figuranda manu à medio eo certo procul recedendum minime est. in eo siquidem artificiosa coniectura à non artificiosa distat, q artificiosa, prope ad exactam æquabilitatẽ acccedit, quæ arte caret, ab ea q̃plurimum interdum aberrat. Quocirca potest etiam hoc modo consulere Hippocrates, vt quod ad angularem figuram prope accedit, seruemus: vt, angularem eam vocans, quæ recto angulo constat, eò coniecturam dirigentes non procul ab exquisita eius æquabilitate recede- F
re nos velit. Quod autem dixi me docturum esse iuuenes, quod ad presentem rem vtilitatẽ maximam afferet, illud iam explicabo. Tantam sanè in omnibus, quæ ad medicinam spectant, vim habet consuetudo, vt ea aduentitia natura à maximis medicis fuerit appellata: videaturq; ipse etiam Hippocrates inter maxime necessarios scopos eã cõstituere, eiq; secũdã post naturã videlicet indicationis vim attribuere: certam & exquisitam figuræ speciem eam esse existimans, quæ est naturalis, vt in omnibus ægrotantibus seruetur, nisi quatenus pro vniuscuiusq; consuetudine variãdum sit. Ego igitur, cum nonnullos viderem toto die considere, cuiusmodi illi sunt qui sedẽtarias artes exercent, alios stare, alios deambulare: non ab re esse iudicaui, si magis extento habitu crus illis figurandum curarem, qui plurimum tempus crura eo modo tenere fuerãt assueti: minus vero extento, qui toto die cruribus inflexis consedissent. atq; id cum experimento comprobassem, ita esse deprehendi, sicut sperauerã. In brachijs quoq; eadem ratio seruanda est. sunt enim prope ad angularem habitum figuranda, sed magis tamen, & minus prout consuetudo dictauerit. Quoniam aũt omnia rationalia documenta iudicare experimento homines solent, rem quoque hanc certam iam habere præcognitionem testimonio est comprobatũ. neq; enim fraudare hoc ipsam volui. ab omnibus siquidem amicis examinata, certa atq; ad talia vtilissima euasit. Hippocratem igitur quoq; diximus exquisitã angularẽ figuram pro consuetudinum varietate immutã- G
dam censere, ita tamen vt mutatio exigua, hoc est prope ad angularem figuram efficiatur.

In immutatione autem ex distentione in habitum uel positionem similia hæc musculos, uenas, neruos, ossa habeãt, uel maxime disposita, & bene detenta. 21

Hæc prius etiam dicta sunt, vt siquis ea penitus omittat, ac de medio tollat, nullam iacturam sit facturus. Cõtingit autem in huiusmodi libris, vt quæ multas res breui loquutione significant, aliter atq; aliter ab auctore ipso scribant, dũ videlicet spectat, qua potissimũ sibi dicendi forma vtẽdum sit. & deinde cum librarius alia huiusmodi scripta in fronte, alia in margine exarata repererit, omnia in contextum libri reducat, quo maxime ordine sibi visa fuerint apte collocari posse. Quod autem hac oratiõe significatur huiusmodi est: Multa esse tẽpora ægrotantis iam diximus: primum id quo ad medicum accedit, in aliqua figura membrum affectum prorsus continens: deinde alterum, quo seipsum medicis exhibet, vt cognoscant & quo morbo affectus sit, & quo apparatu ad curationem indigeat: tertium præparationis ipsius tempus est: distentionis quartum: post quod si fractura sit, conformationis: si luxatio, repositionis occasio subsequitur: postea deli- H
gatio adhibetur: vltimum omnium tempus illud est, quo si manus laboret, appẽditur: si crus, aut dorsum, aut caput, deponitur. Habitum igitur hic vocat ab habendo post deligationis tempus membrorum deligatorum collocationem, à qua distinxit positionem eorum videlicet, quæ deponuntur. quæ sunt tria, crus, caput, & vniuersa dorsi spina. vt de reliquis omnibus habitum intelligamus, de iugulis, de manibus, costis, summo humero, scapula, maxilla vtraq;, & siquid aliud huiusmodi est. Vult enim in immutatione horum omnium membrorum cum affecta sunt, alia bene poni, quæcunque poni possunt, alia quæ poni nequeunt bene excipi ac detineri. illa εὔθετα, id est disposita ac bene deposita, hæc εὔσχετα, id est bene detenta atque excepta appellans. Commune autem in vtrisque illud est, quòd secũdum figurationem naturalem constitui debẽt. ad eam enim respiciendum nobis censet extremum illud tempus obseruantibus in deligatione facienda, quo diutius seruari eo modo possit. nam si alia figura deligationem faciemus, in extremo illo tempore immutanda erit. qua immutata situs quoque musculorum, & neruorum, & venarum necessario immutabitur. atq; ita neq; disposita, neq; bene detẽta, id est neq; bene deposita, neq; bene excepta erunt, atq; appensa.

Distentio

A 22 *Distentio in maximis & crassissimis, & æqualibus, & ubi utraque, præcipue fiat. secundo loco ubi subiecta pars tantum læsa est: ubi uero superior, minimum.*

Distentio, inquit, præcipue illis in partibus fit, vbi maxima & crassissima ossa sunt, & quæ circa ipsa sunt corpora, id est musculi. hi enim maxime extendi debent, propterea quòd retrahi ad capita sua maxime consueuerunt. Membra autem quæ huiusmodi extensione indigeant, sunt femur: deinde brachium, & tibia: tum cubitus: postea quæ in summa manu, summoq; pede existũt, exceptis ijs in præsentia, quæ in spina dorsi sunt. Verum etiam vbi vtraq; ossa lęsionem sunt passa, maiorem distentionem desiderant, vt in cubito & radio: minimum autem, id est moderatissime & leuissime distendi debent ossa, quæ superiora sunt, sicut in cubito radius. at omnia hæc, vt superius dixi, in libro de fracturis absolute fuerunt explicata.

23 *Magis autem q̃ sit mediocre, nocumentum affert, præterquam pueris. accliuia autem oportet habere paululum.*

Si fiat distentio magis, quàm sit mediocre, siue in fracturis, siue in luxationibus, læsionẽ affert, B ac facit vt membrum, si fractum sit, cõformatione, si luxatum, repositione frustetur. ac sanè proprium eius nocumentum est q̃ & dum efficitur, maiore dolore afficit, & posteaquã facta est, febres, conuulsiones, & resolutiones interdum inducit. id quod Erasistratus vidisse se in quodam testatur, cui amplius quàm par erat, distentus humeri articulus fuerat. Pueri tamen ob corporis humiditatem ac mollitudinem facilius, quã cæteri tolerare nimiam extensionem consueuerunt. sicut enim humida & mollia lora sine ruptione vehementius extenduntur, dura vero & sicca rũpuntur: eodem modo & musculi & nerui, si humidi & molles sint, facile extensionibus obsequũtur, neq; vehementem dolorem sentiunt, neq; abrumpuntur: si vero sicci & duri fuerint, cum sine magna vi extendi nequeant, non solum dum nimium distendũtur, verum etiam dum mediocriter, vehementi dolore afficiuntur. quin etiam dum id fit, diuelli ac disrumpi musculorũ ac neruorum fibrę interdum solent. quorum nihil pueris euenit. sed ij neq; in inflammationes, neq; ob ipsas in febres, aut deliria, aut conuulsiones, aut resolutiones incidunt. Atq; ipse quidem Hippocrates de pueris sermonem fecit: nos ad eunuchos & mulieres, atq; eos qui aut natura aut consuetudine humidi & molles carne sunt, transferre idem hoc dictum poterimus. quippe cum huiusmodi omnes temperaturæ distentioni facile cedant: nullumq; inde, etiam si modum aliquãtu- C lum excesserint, magnum nocumentum consequantur. Nam quibus vel natura, vel consuetudine corpus induruit, ij & distentionem ægre tolerant. vnde etiam minus extendendos à medicis esse huiusmodi inquit. nam si immoderatius paulo extendantur, non mediocri læsione affici cõsueuerunt. Accliuia autem oportet habere paululum. hanc quoq; figurationem, sicut quod ante positum est, ob id eligendam censet, primum quia stabilior & tutior, deinde quia innoxia magis est. contraria enim ob dolorem nocumentum affert.

24 *Directionis exemplum esto æquiuocum, coniugatum, simile, sanum.*

Non æquiuocum, sed vniuocum dici melius erat. æquiuoca siquidem ea sunt, quæ non sunt eiusdem generis. Nam homo homini vniuocus est, equus item equo, canis terrestris terrestri cani, marinus marino. Quæcunq; enim nomina vnam speciem in multis singularibus significant, vniuoce de ipsis dicuntur: quæ vero de multis diuersis specie dicuntur, ea æquiuoce nuncupantur. & res, quæ ipsis subijciuntur, ab ipsisq; significantur, æquiuoca sunt. manus igitur cum eandem speciem cum manu habeat non æquiuoca, sed vniuoca esse merito dici debuit. Sed accurata hæc de nominibus consideratio non magni facienda quibusdam videtur. quapropter omissis his, ea quæ ad artem pertinent, persequemur. Iubet vt in affectis partibus dirigendis exemplo D vtaris æquiuoco, coniugato, simili, & sano. æquiuoco & cognomine, dum brachium brachio, cubitum cubito, femur femori, tibiam tibiæ confers. coniugato & compare, dum in eodem homine non in diuersis comparationem hanc facis: id quod in libro etiam de articulis monuit, cum inquit, Neq; alieni articuli inspiciendi &c. Adiungit autem coniugato simile, propterea quòd fieri potest, vt coniugatum quidem sit quod confertur, non tamen simile. sæpenumero enim cõtingit, vt & brachium alterum ex aliqua affectione aut alimentum non admiserit, aut abscessu laborarit, & alterum crus vel varum, vel valgum euaserit. vnde etiam subdit, sanum, non veritus dicere, quod idem planè potestate est, ne quicquam praue intelligere valeamus. quod enim coniugatum est, sanum etiam prorsus est, si fuerit simile: nisi vtraque eãdem affectionem fuerint passa. sed hoc rarum est. quòd si dicamus, simile sano subiungi debere, eadem ratio erit. satis enim fuerat, sanum dixisse, cum in se quoq; simile contineat. Sed fortasse hoc ex eo euenit, quòd cũ vtraq; disquirendi causa scripsisset Hippocrates, vt in alijs contigit, non alterum tamen in cõtextum, sed vtraq; librarius admiserit.

25 *Refrictio soluendi, uinciendi, carne augendi, minuendi uim habet. uinciendi, si dura: soluendi, si mollis: minuendi, si multa: incrassandi, si mediocris adhibeatur.*

Vincire, appellat densare: soluere, rarefacere, & mollire: minuere vero, attenuare. Par est igitur,

tur, vt dura frictio perfricatam carnem sibi similem reddat, dum comprimit eam, ac constringit: B
mollis item eodem modo sibi similem carnem efficiat, vtpote quæ contraria ijs, quæ dura efficit, agat. multam quoq; cum plurimum digerat, attenuare consentaneum est. nutrit autem, & carnē producit non ea, quæ absolute multæ est opposita, id est pauca, sed mediocris. id quod etiā supius dixit, cum de calidæ aquæ vsu ageret. pauca enim prorsus frictio, non secus ac pauca aquæ perfusio nihil efficit, quod sensu quidem percipi queat. Eousq; igitur fricādum est, cum carnis nutriendæ causa id fit, quoad eadem indicia extiterint, quæ in moderata aquæ perfusione superius dixit, his verbis: Cum adhuc suspenditur, priusq̄ concidat, desistēdū. primū. n. tollitur: deinde attenuatur. Nihil aūt hic ex operibus frictionis prætermitti in secundo de salubribus libro demonstratū à me est. Aduertendum aūt est id quod plerisq; est ignotū, veteres græcos ἀνάτριψιν. i. refrictionē, quo verbo hic vtitur Hippocrates, nō solere appellare eam frictionem, quæ ab inferiori parte sursum ducitur, sicut compositio videtur significare: sed absolute omnem quomodocunq; factam. quinimmo rarum inuentu τρίψεως nomen apud ipsos est. solēt. n. ἀνάτριψιν, id est refrictionem nominare, quam nos τρίψιν, id est frictionem seu fricationem vocamus.

Tum uero deligandum est. ac primum quidem qui est deligatus, maxime ea parte qua noxa est, in extremis minimum dicat se fuisse compressum, atque affultas sibi esse fascias, non autem compressas, multitudine, non uehementia. ac die & nocte ea paulo magis, minus posteriore, laxius tertia. Ac posteriore quidem tumor mollis in extremis partibus inueniatur. tertia, pars quæ deligata fuerat, soluta gracilior inter omnes ligationes appareat. sequente post hanc die an iuste deligatum sit, cognoscendum. inde magis ac pluribus constringendum est. tertia item magis, ac pluribus. at septima quæ à prima deligatione fuerint soluta ossa, gracilia, ac depressa reperiantur. In ferulas coniecta, si gracilia & absq; prurigine, & ulcere sint, usq; ad uiginti dies à noxa relinquenda sunt. si quid suspectum sit, solui in medio, ac ferulæ tertio post die firmari debent. appensio, depositio, deligatio uti eodem in statu sint, obseruandum. 26 F

Fulcimina, id est ἐρμάσματα ea græcos appellare, quæ sustentandi & firmandi causa apponuntur, perspicuum ex Homeri eo versu est, quo inquit, Fulcimina puppibus abstrahūt. idem ἡρμάσθαι, id est affultas esse significat, hoc est firmatas, atq; applicatas esse. id autem multitudine magis q̄ vehementia linteorum fieri debet. Priuatim vero de deligationis constrictione nunc præcipit. sed de hoc, & de alijs omnibus, quæ tum hic, tum sequentibus in orationibus docet, & in libro de fracturis, & in libro de articulis perfectius explicatum est. vt quæ illic dicta sunt, nō amplius huc esse transferenda existimem. turpe enim esse puto, si quæ satis superq; alibi fuerunt explicata, iactare commemorando velim. Quocirca his præteritis, quippe quæ clare ijs patere possint qui libros de fracturis & de articulis legerint, ad sequentia descendemus. G

Figurationum summæ sint hæ: consuetudines, naturæ uniuscuiusq; membri, species ex currendo, ex ambulando, ex stando, ex iacendo, ex opere, ex remittendo. 27

Ex hac oratione perspicuum illud est, librum hunc commentarioli exemplaris in modum scriptum fuisse, ac post auctoris mortem editum. fieri enim solet, vt qui huiusmodi libros describunt, ea quæ vel duobus modis, vel extrinsecus ab auctore ea de causa fuerant exarata, vt diligentius postea consideraret vtro ex illis melius enunciare sententiam suam posset, in contextu operis inserant. Cui enim credibile fit, Hippocratem bis eadem scribere voluisse, cum nulla id necessitas cogeret? & præsertim hoc in libro, vbi summam loquendi breuitatem videtur affectasse? cæterum quia qui ante me fuere, hæc quoque explananda esse censuerunt, ego quoque eos sequar. Summas igitur figurationum, scopos eū appellare, in quos respicientes in vnoquoq; membro accommodatam figuram reperimus, manifestum est. quin etiam cōsuetudinem vnum esse ex his scopis superius dictum est, illis verbis: Exhibitio, & distentio, & conformatio, & reliqua secundum naturam. natura vero in operibus existit. ex operis actione quid ea velit coniectandum. ad hæc autem ex immorante, ex communi, ex consuetudine. atq; ex immorante quidem ac remisso, rectas processiones debemus considerare, vt in manu: ex communi, extensionē & inflexionem, vt quod prope ad angularem cubiti ad brachium figuram accedit. ex consuetudine reliquos habitus facilius minime ferri, vt crura extensionem. ex ea enim facillime plurimū tempus non immutata perdurarent. Hæc cum superius scripserit, vide quo modo non peius scripsisset de ijsdem in proposita hac oratione. nam cum scribat consuetudines & naturas vniuscuiusque membri, postea species, id est differentias ipsorum ex operationibus agnosci vult. Nonnulli etiam species membrorum ascripserunt, vt oratio ita sese habeat: species membrorum. nam de cruribus exemplum subiungit, cum inquit/ex currendo, ex ambulando, ex stando/& postea infert ex iacendo, quod profecto idem est cum eo, quod superius dixerat immorari & cunctari. Cum item subiungit/ex opere, ex remittendo/ opus pro particularibus operibus, id est pro currendo, ambulando, & stando: remitti pro immorando sumit. vt nihil amplius in hac oratione, quàm de operibus, & quiete dixerit. neq; enim quia in principio naturas membrorum nominauit, ppea putandū est eū aliam tertiam figurationū summā dixisse. cum nullū aliud naturæ prẹter opera indicium protulerit. Ac res qdē ita se habet. Queadmodum in superiore oratione scriptū H

est, in

A est, in omnibus occasionibus curationis morborum, quæ manuum operam requirunt, seruanda figura vna est, quæ naturæ membri fuerit accommodata. ea autem inuenitur, inquit, & ex immorante, & remisso, hoc est quando quiescit quispiã: & ex cõmuni. i. eo quod inter extremã extensionem & contractionẽ mediũ est: & ex consuetudine, in qua videlicet & opera & quies continẽtur. vt duo hæc figuræ secundũ naturam vniuscuiusq; membri indicia maxime generalia existãt, & mediocritas inter excessus, & consuetudo. At ego in libris de motu musculorũ de his cũ disseruerim, & fabricam mẽbrorũ, quam ex dissectione inuenimus, ostenderim, figuras quoq; membrorũ naturæ accõmodatas, sicut ipse ẽt in libro de fracturis Hippocrates, declaraui. Tametsi fieri põt, vt alijs & nominibus, & verbis usus de ijsdem rebus alia dicere videatur. quemadmodum siquis figuram dolore carentem diceret. non. n. in alio id reperiet, q̃ in quiescẽte. eadem quoque media inter eas quę ὑπερβολικαὶ. i. exuperantes, uocantur. quin etiam ex fabrica membrorum per indicationem idem inuenietur.

28 *Quoniam usus corroborat, ocium tabefacit.*

B Hoc quoq; scripsisse quasi commentarij in modum videtur libri huius auctor, eo consilio, vt fortasse in editione postea dilataret. In alijs aũt exẽplaribus scriptum reperitur in hunc modum, Cur vsus corroboret, ociũ tabefaciat. quasi id sibi in quæstionẽ auctor proposuerit, quod nõ mõ in chirurgia, verũ ẽt in ijs, quę ad victũ spectãt, vtilissimum est. Effœminatͬ. n. corpus omne ocio vacantiũ, infirmũq; redditur: sicut eorũ qui eo vtuntur & operanͭ, corroboratur, ac validum efficitur. Duplex aũt orationis huius probatio est. experientia, omnium qui attendũt ijs, quæ euidẽter apparent: & naturalis fabricæ indicatio. sicut in salubribus cõmentarijs dictum est. In his igiͭ, quæ ad manuum operam curationemq; attinent, non oportet q̃plurimo tempore affectas partes immotas seruare, sicut nonnulli tutelæ causa facere consueuerũt: sed mouere eas mediocriter debemus, si absq; inflammatione fuerint. atq; id primum incipere cum aqua calida supra affectũ locum infunditur, deinde etiam in balneis, tum absq; balneis idem facere.

29 *Multitudine q̃ compressione.*

Hoc etiam in annotationibus scriptum ab auctore huc à librario translatum est. nam superius integre & aperte, non vt hic diminute & obscure dictum hoc idem fuit. oportet enim vt/linteorum/subintelligamus, quo integra oratio talis euadat, Cõstrictio multitudine linteorum magis,
C quàm compressione facienda est.

30 *Quæcunque exuccationes, uel contusiones, uel uulsiones, uel intumescentiæ inflammatione carentes ex uulnere exhauriuntur, in superiore corporis parte plurimum, in inferiore parum deligandum est. non decliui manu, neque crure habito, initia inijciendo supra uulnus, & firmando maxime, in extremis minimum, mediocriter in medio. ultimam partem ad superiora corporis reducendo deligatione, & compressione. uerum etiam hæc multitudine magis, q̃ uehementia esse debet. maxime uero his lintea tenuia, leuia, mollia, munda, lata, sana requiruntur. ac sine ferulis. perfusione uero aquæ ampliore utendum.*

Contusiones φλάσματα per φ literam appellare Hippocrati mos est ionica lingua, quæ à nobis per θ, θλάσματα dici consueuerunt. fiunt autem, cum graue aliquid supra corpus incidit, ac collidit, ita vt carnea pars disrumpatur. Cum vero caro contusa in locum sub cute cruorem contrahit atque exuccat, exuccatio, seu sugillatio vocatur. fitq; id sine vlla cutis diuisione. venas tamen exiguas simul cum carne rumpi ac discindi in sugillationibus huiusmodi perspicuum est. At vulsiones in fibris musculorum contingunt, dum nimis distentæ interdum rumpuntur. quæ à recentioribus medicis τίλματα hoc est vellicationes seu discerptiones nuncupantur. Vbi hæc dixit Hippocrates, subiungit intumescentiæ, quæ οἰδήματα appellat. omnes enim tumores prę-
D ter naturam vno hoc nomine vocare consueuit. cum cæteri posteriores in inflammationes & duritias, & intumescentias eos distinguant. nam inflammationes Hippocrates incensiones ipsas nuncupat, vnde etiam nomen calidis tumoribus impositum est. præter hos aliud quoque est quod ἐρυσίπελας dicunt, id est vicinitraham seu vicinirubriam, quod incensum quidem atque inflammatum semper est, cum tumore vero non semper. Hæc autem omnia, quæ ab Hippocrate comprehensa hic sunt, aliam quidem & ex victus ratione, & ex medicamentis curationem habent. sed quæ manuum opera exhibetur, ea deligandi modo efficitur. præsertim cum ex deligatione præcedente noxæ hæ exortum habuerint: de quibus videlicet sermo ipsi nũc est. Nã quod inquit ἐξαρύεται, id est exhauriuntur, significat exprimuntur, ac per expressionem extolluͭ atq; exurgunt. immo nonnulli scribunt ἐξαίρεται, quod est exolluntur, vt nulla expositione explicari amplius debeat. Deligationem vero horum in libro de fracturis ab ipsa parte, quæ tumore affecta est: nunc à vulnere faciendam censet. vulnus autem appellari hic membri noxam satis cõstat. atq; eatenus à deligatione fracturarum nunc variat, quòd plurimam fasciarum conuolutionẽ in superiorem partem: paucam in inferiorem hic duci vult. Quod autem inquit/ non decliui manu, neq; crure habito/ commune cum fracturarum deligatione est. sed quia maximam in his quoque de quibus nunc agit, vim habet, nunc etiam repetitum est. ne si negligentius nos geramus, sicut

quandoq;

quandoq; consueuimus,in magnum aliquod damnum incidamus. Quęcũq; enim si recte vel nõ E
recte fiant,non paruam vel vtilitatem vel læsionem afferunt, ea commemorare frequentius non
veretur:ex quibus vero paruum vel nocumentum vel emolumentum euenturum nouit, de ijs
semel dicere satis sibi esse putat. In fracturis igitur cum statim deligatio adhibita est,prius q̃ inflã-
matio circa partem affectam orta fuerit,vel aliquid aliud ex malis, quæ nunc dicta sunt, ne quicq̃
ad partem affectam affluat,similis quidem cura,sicut in his,esse consueuit. vt vero discutiatur,qd'
in parte affecta continetur,non ita danda opera est. vnde etiam hic perfusionem aquæ adiunxit,
non quòd illic non omnino,sed ꝙ hic magis ea vtendum sit. in huiusmodi enim affectionibus ca-
lida aqua fouere magis est opus, vt quod in tumefactis partibus inest, discutiatur. quemadmodũ
etiam ipse vbi de calce agit,in quo ex eo ꝙ ex alto quispiam desiluerit, sugillatio quædam fuerit
exorta,cum alijs,quæ scripsit ad curationem huius accommodatis,hoc quoq; apposuit,aqua cali-
da plurima vtendum esse,& non compressiõe deligatę parti pręsidium comparari. Dictũ quoq;
hoc idem est de fracturis. est tamen in his,& ne comprimantur,& vt discutiantur, necessitas ma-
ior. vnde ob eandem causam absq; etiam ferulis deligationem fieri iubet: vt duo sint, quæ à deli-
gatione fracturarum ipsam hanc separent, quatenus videlicet & minus comprimi debet: & lin-
tea maxime leuia,& tenuia,& mollia,& munda postulat. his enim indigent ea, quæ sicut minorẽ F
compressionem,ita maiorem digestionem desiderãt. Addidit autem sine inflammatione vnum-
quodq; horum esse oportere,si præscripta hac deligatione curandum sit,propterea ꝙ quæ inflã-
matione infestantur,ne modicam quidem ex deligatione compressionẽ tolerare possunt: solẽtq;
tum cataplasmatis,tum frequenti aquæ calidæ perfusione, tum medicamentis humidis curari, q̃
videlicet inflammationibus finiendis sunt accommodata.

Excidentiæ autem,aut tortiones,aut diffidentiæ,aut auulsiones,aut abruptiones,aut distortiones,ut manca,& in 31
alteram partem uergentia,unde quidem excessere,concedendo,quò,intendendo deliganda sunt:ut deligata in contra
riam partem declinent,uel prius q̃ fuerint deligata,paulo magis,q̃ ut ex æquo sese habeant & fascijs, & plagulis, &
appensionibus,& figurationibus,extensione,frictione,directione,necnon ampliore perfusione.

De omnibus his affectionibus in libro de fracturis, & articulis absolutissime edocuit. nũc ve-
ro sicut de alijs multis,ita de his quoq; quasi compendium quoddam scribit:quod quidem per se
ob breuitatem obscurum cũ sit,ijs qui illos libros legerint,satis claret. & nos etiam,propterea q̃
ea iam explanauimus,pauca nunc memoriæ reuocãdæ causa referemus. Nã siquis ab hoc de ijs,
quæ in medicatrina fiunt,libro auspicetur,ei magister ea omnia euidentiæ causa debet recensere,
quæ de fracturis,& articulis scripsit Hippocrates. huc vero transferenda,ac describenda in com- G
mentarium minime mihi esse arbitror. Vocat igitur Hippocrates in hac oratione excidentias,ar
ticulorum luxationes:tortiones vero,cum articulus quidem est illæsus, sed neruosæ circa ipsum
partes tortæ sunt. id quod maxime in ijs contingit quorum in vacuũ gressus delabitur. Diffidẽ-
tias vero appellat cum ossa,quæ natura cohærent ac sese mutuo contingunt absq; articulo,ob ali-
quam læsionem diffident à se,ac distant. cuiusmodi in libro de fracturis atq; articulis nominatim
commemorat cubitum & radium in brachio,ad gibbum,& ad manum,in crure tibiam & suram,
qua & genu & calci committuntur. Auulsiones autem ossium fiunt,sicut ipse de summo humero
disseruit,cum,quæ ipsum colligant,diuulsa plurimũ à se mutuo secesserint. At abruptiones,quas
ἀποκλάσματα dicit,ἀπάγματα,id est abductiones à recentioribus nuncupantur. de quibus in fi-
ne libri de fracturis meminit,& neruorum,venarumq; fibris circa gibbum cubiti contingere eas
inquit,abductionemq; ibi appellat. Vnde posteriores sumpta appellatione abductiones fractu-
ras vocare consueuerunt,quæcunq; prope articulum per totam ossium crassitudinem fiũt: ita vt
à sese plurimum distent. hæ à recentioribus caulatim factæ fracturæ nuncupantur. Distortiones
vero à tortionibus in eo differunt,ꝙ hę articulũ quodam modo attingunt,paululumq; ipsum di-
storquent,& commouent. fiunt item circa vnum os,ac præcipue circa tibiam in pueris, quam ẽt H
vnà cum appositione eorum,quę dirigunt vtrinq; ex tilia,alio'ue aliquo ita valido,ac molli ligno
asserculis tenuibus factis deligamus. Recte autem fecit,cum loquendo de distortionibus/in alte-
ram partem vergentia/adiunxit. siue enim,vt nonnulli scribunt, vt manca:siue, vt alij, vt valga,
vtrisq; lectionibus in vtranq; partem vergentia conueniũt. quippe cum tam interius, q̃ exterius
tota dearticulatio,& præcipue in cruribus circa genu,& circa talos sæpenumero inclinet. quæq;
in exteriorem partem vergunt,valga,quæ in interiorem,vara & manca appellentur. His omni-
bus affectionibus accommodata est deligatio duobus his modis adhibita:vt & quò recessit pars,
inde vrgeant,ac propellant fasciæ:& vnde recessit,laxæ eo loco sint:vt quod per deligationẽ im-
pellitur,ibi suscipi valeat. quocirca concedere ea in parte,id est remittere, & non intendere deli-
gationem oportet. Vbi vero inquit/quò,intendendo/subintelligendum est,excessere:vt integra
oratio eiusmodi euadat: Vnde excessere,cõcedendo,id est remittendo, & laxando fasciam: quò
vero excessere,intendendo,vt in contrariam partem ei in quam excesserant,abeant,& declinẽt.
declinationis autem huius in contraria terminum,non qui secundum naturã est, statuit. ita enim
morbus adhuc deligationem superaret,cum membrũ diutinæ distortioni fuerit assuetũ:sed pau-

lo

A lo vlterius,q̃ naturale ſit,propellendum cenſet. Hoc ſiquidem ſignificat, cum dicit/paulo magis,
q̃ vt ex æquo ſeſe habeant. ex æquo enim ſeſe habent, quæ ſecundum naturam ſunt. atq3 hanc in
contrarium declinationem cunctis eſſe faciendam vult,quæ ad deligationem aſſumũtur, quę vi-
delicet ipſe nominatim percenſet,faſcijs,plagulis,appenſionibus: extenſione inſuper, frictione,
& directione. quippe cum omnibus his fieri poſſit,vt deligatio amplius,q̃ naturale ſit, in contra-
riam partem declinet. quin etiam perfuſione ampliore vtendum inquit. adiunxitq3 hic/amplio-
re/quod ſuperius etiam proxima oratione intelligendum prætermiſerat. Copioſius enim vtro-
biq3 aqua calida perfundendum eſt,illic dirigendi cauſa,hic molliendi.

32 *At uero diminuta,multum ſanæ partis occupando ſpatij deligandum eſt:ut ex accurſione quæ contabefacta ſunt ampliore,q̃ ipſa fuerunt imminuta,diuerſa deligatione permutata in auctionẽ tendãt, reformationẽq; carnis efficiãt*

Orationem hanc nonnulli,qui hunc librum expoſuerũt, ſicut alia multa paucis quibuſdã ex-
trinſecus dictis percurrerunt. alij vero qui eã clare explicare conati ſunt, à veritate adeo aberra-
runt: vt admiratione dignum ſit,quomodo diminuta membra,videlicet attenuata, atq3 alimento
carentia,ad naturalem temperaturam reduxerint. Atq3 ego quidem in artis operibus nullum dã
B num afferre diſcentibus exiſtimarim: ſiquis vel in ſignificato verbi alicuius,vel in aliqua ad clario
rem euidentiam quæſtione propoſita non recte rem tractarit. at cum aliena ab vtili inſtructiõe
traduntur,illa vero neceſſario lædunt eos qui in arte exercent̃. Quocirca prius docebo quo mo-
do ipſe membra emaciata,nutritioneq3 carentia ſemper curare ſolitus fuerim, quo iam diſcentes
percipere inde vtilitatem aliquam poſſint: deinde verba hæc Hippocratis veritati enitar accom-
modare. Nã in ijs,quæ obſcure ita ſcripta ſunt,dandam mihi eſſe operam cenſeo, vt veritate re-
rum ſeruata vetuſtam lectionem ei,ſi fieri poteſt,conſentire oſtendam: ſin autem id præſtari ne-
queat,veritatem ſaltem cognoſcendam adoleſcentibus exhibeam. Pleræq3 igitur, quæ in parti-
bus quibuſdam contingunt,attenuationes,vel ex diutina membrorum quiete, vel ex modo de-
ligationis fracturarum euenerunt. nam & quies vires quieſcentium membrorum imbecillas red
dit,atq3 infirmas: & deligatio dum partium deligatarum ſanguinem partim ſurſum,partim deor-
ſum elidit,nutrimentum quoq3 ipſis aufert. Quare malo huic curationem contrariã exortui eius
adhibere debemus,vires affecti membri corroborando,& idoneam ei ſanguinis copiam ſuppe-
ditando. vires aũt frictionibus moderatis,perfuſionibus,& motionibus corroborantur. vt ergo
plus influat ſanguinis deligatione idonea, quam hic ponit Hippocrates, vtendum eſt. tum aquæ
C calidæ moderata perfuſione,& motione,& frictione opus eſt,q̃ vires ẽt ſtabiliunt,& confirmãt.
eſſe vero omnia hæc moderata & qualitate,& quantitate debent. Nõ enim ſatis eſt,ſi vel frictio,
vel motio,vel calidæ aquæ perfuſio,neq3 multa,neque pauca admodum ſit: ſed oportet mediam
quoq3 eſſe frictionem inter duram & mollem,motionem inter lentam & concitatam. aqua vero
temperata etiam ita eſſe debet,vt media ſit inter nondum calfaciẽtem,quæ tepida vocatur: & eã
quæ calore mordax iam eſt,& dolorem affert,quam feruidam dicunt: At quantitatis rationẽ ſu-
perius docuit,cum dixit/cum adhuc ſuſpenditur, prius q̃ concidat deſiſtẽdum/quo tempore vi-
delicet maxime rubicundum membrum conſpicitur. nam cum membra,quæ tenuata ſunt,alimẽ
toq3 fuerunt priuata,manifeſte ſint alijs,quæ naturaliter ſunt affecta,exanguiora,rubeſcantq3 dif
ficulter cum perfricamus,calidaq3 aqua perfundimus,eum ſcopum ſpectamus, vt ruborem con-
trahant: quo eodem tempore turgidiora etiam apparẽt. ꝙ ſi fricare vlterius, aut perfundere per-
gamus,& rubor euaneſcit,& tumor omnis concidit,et ſubſidit. quin ẽt inde facilia ne ſint,an dif-
ficilia vt ſanentur,prænoſcemus: ſi vel facile,vel difficulter rubra efficientur,& turgeſcent. Iis aũt
quæ difficulter ita immutant̃, ſoleo ego aliquo ex calefacientibus medicamentis liquidis frictio-
nem adhibere,& præcipue ijs,quæ parum Thapſiæ non veteris habuerint: atq3 huiuſmodi atte-
D nuationes picatis medicamentis illinere conſueui. quæcunq3 illa ſint ſiue picata,ſiue dropacita,vt
non picem,ſed dropacẽ dicendũ cenſeas. dicas enim licet quomodocunq3 volueris. non enim do
cere attice loqui adoleſcentes,ſed commemorare eis vtiliſſima artis medicæ opera his in commẽ
tarijs propoſui,vſumq3 picatorum medicamentorum in præſenti hac re. Nam ſi prima vnctio ſa
tis plenum,& rubrum membrum reddiderit,deſiſtendum iam eſt: ſin minus,iterum illinendum,
atq3 iterum: in quibuſdam ſingulis diebus, in quibuſdã tertio, aut quarto quoq3 die: prout magis
vel minus deſiderare id affectum locum videris. Non addidi autem interdum pro ratione defati-
gationum calidum fieri membrum,quod vel fricatur,vel picatur,propterea ꝙ ſimul cum rubore
id intelligitur. eodem ſiquidem tempore ruborem contrahit & calorem. Huiuſmodi mihi ſemp
curationem adhibenti attenuatis præter naturam,raro deligatione opus fuit. ſi autem aliquando
incidit,vt ea indiguerim,hoc modo quo iubet Hippocrates deligaui, illis verbis animum aduer-
tens,cum inquit/diuerſa deligatione/diuerſa videlicet ab ea,quæ fracturis adhibetur: quæ vehe-
mentiorem compreſſionem affectis membris affert. diuerſa enim hæc deligatio in prima etiam
ſtatim linteorum iniectione differt ab ea,quæ fracturis conuenit: cum non ſupra ipſam partem,
quæ affecta eſt,initium eius ponatur: vt in vlceribus & fracturis,ſugillatisq3 & cõtuſis, alijsq3 fit,
quæ paulo ſuperius diximus. deinde in eo ẽt differt, ꝙ comprimere circa affectam partem mini-

me debemus: ſed remiſſiore deligatione ibi vti.maxime vero vnde incepimus,comprimendum B
nobis eſt circa ſanam partem:ac deinceps progrediendum vſq; ad locum qui affectus eſt: quò cũ
peruenerimus,maxime laxa linteorum conuolutione vtendum eſt. Atq; hyeme quidem ipſi ẽt
læſæ parti faſciam circundo:ita tamen,vt laxa cum ſit, & ne minima quidem compreſſione aſtri-
cta,non calefaciat.at æſtate ſanam partem deligo,quò ſanguis qui in ea cõtinetur, ad eum locum
elidatur,qui reſtauratiõe indiget.ipſam vero affectã partem calefacere inſuper, & digerere non
conuenit. Si autem multa totum crus,aut brachium extenuatione contabuerit, alterum crus,aut
brachium deligo ab inferioribus partibus initio iniecto: & in crure vſque ad inguen, in brachio
vſq; ad alam & humerum faſciationem deduco. Nam cum in ſuperioribus partibus iuxta iugula
à magna vena diſcindantur venæ,quę brachium nutriunt:in inferioribus autem iuxta os ſacrum,
quæ cruribus alimentum deferunt,ſi fluxus ſanguinis alterius venæ, quæ ad coniugatum & cõ-
par membrum tendit,interclufus fuerit,fit vt ad alterum membrum ſanguis feratur. ac propter-
ea deligatio,quæ in ſano membro fit,eouſq; aſtricta eſſe debet,vt comprimat quidem, non tamẽ
ita vt dolorem creet.pars vero affecta,vel nuda relinquenda eſt, vel ſi frigidus aer ſit, paululum
vſq; ad femur lanis contegenda.nam ſi frigus nõ moleſtat,vtilius eſt vt nuda ſit,aſſidueq; aut lin-
teis perfricetur,aut ſi difficulter calorem contrahere poteſt, medicamentis:ſi facile vero caleſcit,
oleum tantummodo ſufficit,cui parum ceræ adiectum ſit.ita enim & magis permanet, & minus F
digerit.eadem ratione in brachijs omnia facienda ſunt.nam & deligãdum ſanum brachium eſt,
vt in cruribus faciebamus.& quod emaciatum eſt,frictione, & motione calefaciendum. Cumq;
ille qui ægrotat,non prorſus eſt ſtolidus,quęrendum ab eo eſt,caliditatem ne transferri in mem-
brum affectum ſentiat,an id quieſcere.nam ſi quieſcere adhuc ſentiat, tempus iam eſt, vt ſecun-
do loco calefacientia,& corroborantia medicamenta adhibeamus. Quorũ quatuor genera ſunt,
frictio linteis adhibita:aquæ calidæ perfuſio:frictio item vel medicamentis vel oleo facta:inũctio
è ſimplici dropace:aut ſi nimis frigefacta eſſe pars affecta videatur, varius dropax ſumendus eſt,
qui & bituminis,& ſulfuris ignem non experti parum, & pyrethri habeat. Atq; ita quidem cu-
randa eſſe extenuata corpora ex multorum ſanatione cognoui. An autem Hippocratis quoque
hanc orationem recte explanem,affirmare non auſim:cum obſcura admodum ſit,& probabilita
te quadam,non ſcientia aliqua certa declarari queat.expono tamen eam, nõ vt pleriq; ea lectio-
ne/vt ex accurſione contabefacta amplius, quàm ipſa fuerũt imminuta/ſic enim abſurdus ſenſus
eſt:ſed aliter, vt nõnulli ſcribunt,cum relatiuo nomine hoc modo/vt ex accurſione,quæ contabe
facta ſunt,ampliore,quàm ipſa fuerunt imminuta. Contabefacta enim vocat loca extenuata ex
motionis,& nutritionis defectu, quæ inquit/ex accurſione/id eſt affluxu ſanguinis curari opor- G
tere:qui amplior videlicet eò deueniat, quàm ſi in naturali habitu eſſent conſtituta. ita enim effi-
cietur,vt in auctionem tendant, quæ diminuta ſunt: ſi diuerſa à priori deligatione vſi fuerimus.
Quænã autem ſit hæc diuerſitas, paulo ſuperius demõſtratum fuit:cui ſanè diuerſam quoq; eſſe
vim,neceſſe eſt.prior enim deligatio ſanguinem à membro affecto arcet: hæc copioſiorem ſup-
peditat,quàm ſi naturali in ſtatu eſſet.nam quod ſecundum naturam ſeſe habet,ei ſatis ille eſt,qui
in ipſo continetur:ac propterea non amplior influere eò oportet, quàm qui in nutritionem eius,
perſpirationemq; abſumatur.cum vero vacuum,atq; exãgue eſt membrum, multo amplior eſſe
ei debet,qui influit,vt videlicet non tantum nutriatur, ſicut cum ſanum eſt: verum etiam inſtau-
retur. Amplior autem hic influxus ex aſſidua calefactione membri procuretur, neceſſe eſt.om-
nia enim quæ in curatione hac adhibentur,calefaciunt.frictio, motio, medicaminum impoſitio,
picatio,& aquæ calidæ perfuſio:qua Hippocrates etiam eſſe vſus videtur,ob balneorum fortaſ-
ſe inopiam,quæ eo tempore erat.mihi enim aqua in balneorum ſolijs iniecta, & ad calefacienda
moderate membra,quæ curantur,& ad defatigationem in eis excitandam ſatis fuit. Mouere in-
ſuper ea opus eſt operationibus conſuetis:atq; id non ſemel ac repente,ſed ſæpe ac paulatim vno
quoq; die faciendum eſt. Frictio item eouſq; adhibenda, quoad calefactum membrum ſit: dein- H
de intermittenda. Atq; ego quidem in hunc modum orationi huic Hippocratis veram curatio-
nem accommodo,cuius vim re ipſa demonſtraui, cum quãplurimorum ex deligatione, & diu-
turna quiete extenuatorum membra inſtaurarim. Sed iam conuenit, vt ſuper hoc quoq; eorum
qui librum hunc explanarunt,ſententiam explicemus:quorũ pleriq;, vt dixi, extrinſecus tm̃mõ
nonnulla cũ dixerint,rem ipſam inexplicatam reliquerunt. pauci eandem lectionẽ ſequuti decla
rare totam ſnĩam ex ipſa deligatiõe hunc in modum conati ſunt. Iubere inquiunt Hippocratem
diminuta ex deligatione eſſe curanda:vt contabefacta,id eſt extenuata amplius ipſa, quàm prius
fuerant,in contrarium immutentur.multos enim morbos ita curari conſueuiſſe aiunt, exẽplaq;
afferunt. nauſeantes enim nonnullos vomitum ciente medicamento ſanatos fuiſſe: alios acria
quædam frequenter deijcientes,expurgante potione: tuſſientes alios tuſſim vehementiorẽ mo-
uente medicamine conualuiſſe affirmant. Adde quòd nonnulli etiam ſunt, qui id quod in defini-
tionibus,quos aphoriſmos appellant,dictum eſt, in medium afferunt, quæ in hunc modum ſeſe
habent:Interdum autem in rigore abſq; vlcere,ſi iuuenis carne præditus ſit,æſtate media frigidæ »
multæ perfuſio reuocationem caloris facit. Si igitur,inquiunt,non ſolum ex contrarijs, verum ẽt »

A ex similibus remedijs curationes fiunt:nunc quoq; Hippocrates diminuta curare nos sic iubet,
vt à deligatione incipiamus, quæ attenuare magis ea possit. cum ex accursione, vt aiunt, contin-
gat vt amplius contabefacta membra, q̃ prius fuerant, rursus nutritionem, carnisq; pristinam re-
staurationem recipiant. Qui autem ita interpretantur, cum diuersa deligatio explanationem nul
lam apud eos admittat, pro ἀλλοίῃ τῇ ἐπιδέσει, ἀλλοίῃ τῇ ἕξει, id est pro diuersa deligatione, diuerso
habitu legendum censent: vt tres differentes inter se lectiones loci huius euadant. vna/diuersa
deligatione/altera/ diuerso habitu/nam ita quoq; in quibusdam exemplaribus scriptum inuenit.
Qui autem legunt diuerso habitu, eum nõ ad deligationem, sed ad partem affectam referũt: quã
aiunt cum diuerso habitu prius vteretur, ex eoq; in extenuationẽ tetendisset: hunc postmodum
fuisse consequutam ex deligatione, quę amplius contabefaciebat. quasi nõ amplius ex ea in gra-
cilitatem membra, quæ alimento caruerunt, deueniant: sed iam immutari incipiant: ea vero quæ
fracturis conuenit deligatio communis cum sit, vt paulo superius demonstratum est, etiam alijs
affectionibus, inter quas sunt sugillata, contusiones, & vulsiones, attenuare membra consueue-
rit. hoc igitur habitu inquiunt, ex eadem deligatione alimento carentibus membris instauratio/
nem comparari. Atq; hinc effectum est, vt tertiam lectionem nõnulli repererint, atq; ita scribãt,
B /vt ex accursione cõtabefacta amplius quàm sponte fuerant imminuta/se hoc modo rei absurdi-
tatem euasuros rati, si sponte dicerent membra fuisse attenuata. & quod hic docet Hippocrates,
non omnibus diminutis esse commune: sed de ijs tantum intelligi, quæ sponte in eam affectionẽ
inciderunt. communem & vniuersalem huiusce doctrinæ dissertationem in angustum admodũ
reducentes. cum paucissima sint, atq; admodũ rara, quæ alia ex causa nutrimentum non sentiant.
reliqua siquidem omnia ex diutina deligatione, & quiete talem habitum cõtraxere. Ac de his ma
gis, q̃ de alijs quibusdam mentionem fecisse Hippocratem consentaneum est, cum antedicta cõ-
sequantur. cum enim superius de fracturis & quibusdam alijs affectionibus dixerit, quæ similem
deligationem requirunt: cognoritq; ex illis attenuationem, gracilitatemq; membrorum conse-
qui solere, quo modo curanda ea esset, sibi docendum existimauit. Quod autem maxime ijs cri-
mini dare quispiam posset, qui de deligatione attenuante loqui hic Hippocratem existimant, il-
lud est: q cum attenuata instaurare propositum sit, id fieri nequit, nisi & vires ipsorum corrobo-
rentur, & materia nutriendi copiosa suppeditetur. at quam ipsi assumendam putant, deligatio-
nem, ea tum sanguinis affluxionem prohibet, tum imbecillem vim reddit: Quã vero ego ab Hip
pocrate dici assero, diuersam ab ea esse dico, quę diminuta efficit. quippe cum à sanis incipiẽdum
C non ab affectis sit: ita vt multis cõuolutionibus eousq; astringamus, quoad nullus dolor, qui in-
ducere inflammationem possit, excitetur: atq; ad affectum locum paulatim subinde relaxando
deueniamus. Adde q si sequi horum explanationem velimus, sanum crus deligare vnà cum eo
quod laborat, nihil ad rem facit. nam vt amplius contabescant, quæ attenuata sunt, assumi deliga-
tionem inquiunt. at vt id fiat, non modo nihil prodest, si alterum crus deligetur: verum etiam no
cet. sanguis enim qui in alterũ deferebatur, totum ad partem affectam per deligationem propel-
litur. Nam exempla illa, quæ isti qui ita interpretantur, adducunt: q̃ praue allata sint, perspicuum
est: cũ nihil in se habeant, quod doctrinæ Hippocratis conueniat. Sana enim eorum ratio est, qui
volunt vniuerse totam mali causam exinanire: quæ videlicet tunicis ventris ita inhæret, vt auelli
inde difficulter queat. tunc enim acria eodem coniecta cum ventrẽ irritent ad excernẽda omnia
simul facere consentaneum est. Simili modo quoq; ea quæ modicam tussim mouent, vehemen/
tiori tussi excitata, expurgari consueuerunt. At enim nihil his simile est, quod isti dicunt, mem-
brum attenuatum insuper esse contabefaciendum, quo principium instaurationis consequi va-
leat. ex ampliore enim extenuatione, & vires partium alimento carentium, magis debilitãtur: &
materiæ quæ alimentum præstet, suppeditatio nulla elicitur. Præterea de rigore hic mentionem
D facere absurdissimum est. quippe cum se imperitos esse artis Hippocratis manifeste declarent.
ille enim ex curatrice arte contraria contrariorum esse remedia inquit. Nõnulli tamen vim ora-
tionis minime percipientes, ad contradicendum conuersi sunt. perinde atq; illi, qui petulanter
omnibus contradicunt: eaq; audent vituperare, quæ nunq̃ omnino didicere. non modo enim
contraria contrariorum esse remedia, non reprobatur ijs, quę in definitionibus dixit Hippocra-
tes, verũetiam cõfirmatur: vel eo ipso aphorismo, in quo frigidam aquam caloris reuocationem
efficere dixit, calorem vero ea sanare. quem quidem calorem, qui frigidis affectionibus medetur,
frictione aliquando, aliquando medicamento calfaciente, quandoq; exercitationibus, aut aquæ
calidæ perfusione excitamus: quin etiam bitumine interdum, & sæpe, vt diximus, pice oblinẽdo
membrum, quod calefaciendum est. perfusione item aquę frigidæ interdum idem procuramus.
sed reliqua quidem omnia, cum ex se calefaciendi vim habeant, vtilia semper ijs sunt, quæ calefa-
ctione indigẽt: aqua vero frigida, quatenus frigida est, raro est vtilis: ac nisi in corpore quod in-
situm calorem validum habeat, assumi vtiliter non potest. nam carne præditus sit oportet, vt in-
quit ipse, cui vtilis futura frigida aqua est. neq; huic quolibet tempore, sed æstate tantummodo
adhibenda est. Quis enim ignorat? quisq; est ex ijs qui de frigidæ aquæ potione scripserunt, qui
non dicat eam duo efficere consueuisse, vel damnũ ex refrigeratione, vel caloris maioris ab imis

partibus reuocationem. Nam si valde calidum corpus sit, efficitur, vt eius calor à frigiditate minime superetur, sed potius dēsata cute, atq; iccirco cohibita perspiratiõe augeatur: Si vero exiguo calore sit præditũ corpus, vt occurrenti frigiditati minime resistere valeat, cum vsq; ad imas partes vis frigoris penetret: fit, vt in morbos ex refrigeratione contractos incidant homines. Sed fortasse hæc quoq; superuacue à me dicuntur, cum alibi, sicut dixi, quæ sint ea, quæ primo curēt, demonstrauerim: quæ prorsus. s. contraria esse debent. primo autem dicuntur, quæ absq; medio vllo curationem afferunt: quibus opponuntur, ea quæ medium aliquod habent, quæ ex accidenti, non primo prosunt. Quocirca nugantur isti, cum & deiectionem alui, & tussim cientia medicamenta, & frigidæ perfusionem cõmemorant: quæ quidem quãuis interdum apte fieri consueuerint, nihil tamen cum proposita hac re simile habent. Ostendẽdum siquidem ipsis est, quo modo quæ modice attenuat deligatio, vel vires attenuatis membris afferat, vel faciat, vt copiosior sanguis eodem deferatur. Quod quousq; ostẽdere nequeunt, sciant frustra se exempla adducere. vt omittam interim quòd nulla scientiæ effectrix demonstratio fieri exemplis potest. exemplorum siquidem vsus in commentarijs de demonstratione satis à me declaratus fuit. non enim discentibus ea sciendi causa afferimus, vt nonnulli putant, ac præcipue illi qui non secus atq; oratores ad confirmanda omnia vti exemplis cõsueuerunt: qui sanè magno in errore versantur. Nam si Platonem tibi dixerint inductionibus plerũq; demonstrationes suas efficere, sciendum tibi est eum dilucidиtatis causa inductionibus fuisse vsum. At vero qui inductionis & exẽpli vim exacte cognoscere cupit, is ad propriam vtriusq; tractationem relegandus est, alibi à nobis diligenter explicatam: nunc mihi ad propositum redeundum est. Sed prius legentes monitos velim, vt ijs quæ à me hucusq; dicta sunt, diligenter animaduersis, sic ad sequentis lectionis explanationẽ deueniant, superius dictis manifeste attestantem: quæ vt clarius pateat, non vniuersam simul, sed particulatim ascriptam explanabo.

Melius autem est desuper ut in tibia & femur & alterum crus unà cum sana parte deligare, ut similius sit, similiterq; conquiescat: simili item modo alimento excludatur, idq; admittat. 33

Diminutorum deligationem diuersam esse faciendam dixit ab ea quæ fracturis adhibetur. In illa enim propositum est, vt præterquam quod influxus sanguinis prohibetur, id etiam quod in affectis mẽbris cõtinet, sursum ac deorsum depellat, qescantq; ea nulla penitus motione agitata. Illa enim deligatione fit interdum, vt omni prorsus inflammatione liberentur partes quæ affectæ sunt: at hac neq; influxum sanguinis prohibere, neq; quod continetur elidere, neq; immota seruare membra, sed cõtraria omnino cuncta his efficere studemus. Quapropter deligationẽ hanc, sicut prius etiam dictum est, à sanis partibus exordiri debemus. atq; ita ibi cõprimere vt ab ipsis sanguis ad attenuata elidatur: sana vero ipsa alimentum suscipere integre prohibeatur. Ac cum tibia quidem aut cubitus ægrotat, satis est, si initiũ deligatiõis aut ab inguine, aut ab ala faciamus. cum femur vero aut brachium est affectum, oppositum membrũ deligemus, necesse est, ab inferioribus partibus initio sumpto ad inguen vsq;, aut ad alam. At si tibia admodum laboret, & femur superius, & alterum crus deligare melius est, vt simili modo sicut affectæ partis femur quod supra est, etiam crus sanum ociosum sit, & non alatur. Propterea enim dixit, vt in tibia & femur & alterum crus deligare, vt similiter conquiescat, i. ociosum sit, & vacet alterum crus, quẽadmodum femur eius quod ægrotat, & simili modo alimento excludatur, alimentumq; admittat. non enim ita vult ab alimento excludi quod deligatur, vt nulla omnino nutrimenti pars ad id perueniat. nam si ex vehementi constrictione ab alimento penitus excluderetur, periculum esset, ne aut statim membrum emortuũ euaderet: aut si id non fieret, alimento prorsus omni sicut femur, ita tibia quoq; destitueretur. sed nobis non erat propositum attenuare femur, sed tibiam instaurare. Quocirca cum modus deligationis gracilius membrum necessario efficiat, huiusmodi damnum aliquandiu admittere consueuimus: deinde tamen vbi modice iam nutritionem sensisse tibiam aduertimus, vtrorũq; & femoris & tibiæ curam habemus. Explodenda igitur explanatio eorum est, qui & superiores attenuati membri partes, & alterum crus ea de causa attenuãda esse existimant, vt partium quæ alimentum non admittunt, gracilitas occultetur, membriq; alterius sani comparatione deprehendi, atq; argui nequeat. ita enim nõ modo Hippocrates, sed ne quorumlibet quidem medicorum quispiam recte mederi nos censeret.

Atq; hoc linteorum multitudine, non compressione. 34

Prius quoq; ita facere sæpenumero præcepit, vbi prorsus absq; dolore seruari deligatam partem vult.

Remittendo primum, quod maxime indiget, frictioneq; utendo quæ carne repleat, & perfusione, absq; ferulis. 35

Primum dixit vel tempore, vel potestate. ac tempore quidem, vel in vna deligatione, vel in multis deinceps inter se comparatis. quoniam autẽ omnia hæc vera sunt, iccirco perspicua oratio est, nisi videlicet ita scripserit eo consilio, vt cuncta hęc ex verbis eius intelligeremus. Cęterũ

A in prima deligatione id consideremus. Cum hæc ex multo tẽpore facienda sit, ita vt primam linteorum iniectionem firmantes ac comprimentes, cæteras conuolutiones subinde magis remittamus, ac maxime ea parte, quæ nutritione atq; instauratione indiget: verisimile est, vt primum potestate de membro quod curatur: primum tempore de prima deligatione dictum fuerit. Sed si de omnibus deligationibus inter se comparatis intelligamus, sensus erit huiusmodi. si in primis deligationibus vnà cum sano deligaris, prorsus aliquando nudandum id exhibebit ægrotus. Id igitur primum faciendũ in ijs quæ maxime instauratione indigent, ac propterea non bene aluntur. nam si ad affectam partem frictione, alijsq; quæ paulo ante dixi, sanguis attrahatur: nutritio, carnisq; instauratio in ea magis, citiusq; efficit. Frictionis igitur, ac calidæ aquæ perfusionis mẽtionem fecit, medicamenti vero non meminit: propterea ꝙ solius operationis præsidia hic agnoscit. neq; enim prætermisisse eum putare debemus, mouenda esse membra eousq; quoad defatigentur. nam cum ipse docuerit cognata quoq; ijs quæ docentur, esse intelligenda, frictioni vero motus omnis extenuatarum partium cognatus sit: manifestum est, eum, cum iusserit alterũ crus simul cum parte sana membri affecti conquiescere, & nunc frictione vtendum dicat, mouẽdum quoq; esse censuisse. quippe cum fieri possit, vt & cubitus sine brachio, & tibia sine femore moueatur. nõ enim dum attenuationem curamus, immotum cubitum, aut tibiam seruare opus est. quin ex superioribus partibus simul ac mota fuerint, curationem suscipere consueuerunt. nutrimentoq; quod per loca non affecta pertransit, ipsa prius fruuntur. eo ꝙ & frictionibus, & picationibus, & calefacientium medicamentorum appositionibus abundant. Sanguinis autem ad membra defluentis maximum tibi afferet indicium calor & rubor qui in ipsis extiterit. Habes iam integram horum curandorum rationem: cum ijs quæ Hippocrates dixit, calefaciẽtium medicamẽtorum quoq; vsus à me adiectus fuerit. quo in genere etiã picatio est. Hippocrates nanq; hoc in libro, licet nonnullas affectiones commemorarit, quæ curationem ex medicamentis requirunt, inter quas sunt exuccationes, distortiones, conuulsiones, nullam tamen omnino medicamenti fecit mentionem: propterea ꝙ hic auxilia tantũmodo tradere proposuit, quę manuum opera exhibentur, atq; illa nõ omnia, vt dixi, sed quę discere artem incipientibus necessaria maxime, atq; vtilia sunt.

36 *Fulcimenta autem & stabilimenta pectori, costis, capiti, & reliquis quæ huiusmodi sunt. partim pulsuum causa ne incutiantur, partim ut dissidentiæ compagum in ossibus capitis contineantur. atq; hæc fulcimenti causa adhibentur. in tussibus autem, & sternutamentis, alijsq; motionibus, ut circa thoracem, & caput, in his omnibus eædem deligationis moderationes stabilimenta efficiuntur. qua. n. sunt noxæ maxime comprimendum est, subijciendaq; est lana aliqua mollis affectæ parti accommodata. deligandumq; est non cõstrigendo amplius q̃ ut pulsus non concutiant, quamq; ut dissidentiæ compagum ad extremum mutuo se contingant, tussesq; & sternutamenta prohibeantur. fitq; stabilimentum, ut neq; cogatur quippiam, neq; concutiatur.*

C Cum iubet neq; affulciri, neq; constringi deligationem fimbrijs, ijsq; quæ extrinsecus circũijciuntur: idem dicere videtur de deligatiõe ipsa quã linteis efficimus. Notum est verbi ἐρμάζειν. i. fulciendi significatum à fulciminibus sumptum, quæ ἕρματα appellant, vt Homerus etiam meminit, Fulcimina, inquiens, nauibus abstrahunt. quasi nihil referat an fulcimẽta, an firmamenta, an stabilimenta dixerimus. videtur enim sæpe fulciendi verbo & de fascijs, & de plagulis, & de fimbrijs vti: quippe quod firmare significet, ac stabilire. atq; vbiq; interpretes verbum hoc in eodẽ significato accepere, quo stabilire. Nunc tamen cum duo hæc nomina hic, fulcimenta videlicet, & stabilimenta, simul posuerit, diuersam quandam eorum significationem intelligere videtur. Nũquid igitur fulcimenta appellat deligationem totam? quæ videlicet, vt affecta pars immota seruetur, tam subijci, q̃ circundari consueuerunt. cuiusmodi sunt primum subligamina quæ licet alios quoq; vsus exhibeant, fulcimenti quoq; vicem, explent: deinde plagulæ, quę etiam ipsę nõ
D solũ fracturę, verũetiam fasciarum firmamẽta sunt: tum fascię quę extrinsecus circundantur: postremo ferulę & fimbrię: oĩa siquidẽ hęc cũ continendorum subiectorum causa superijciantur, fulcimentorum nõ tam subiectis, q̃ fracturis vsum pbent. Stabilimẽta aũt ea mihi videtur vocare, quę sine deligatione à dextris vel sinistris, supra vel infra toti affectæ parti apponi consueuerunt. Supra & infra voco quantum ad crassitudinem totius corporis attinet. in ea enim quæ sub sternuntur, infra: quæ superponuntur, supra sunt, qualiacũq; ea fuerint. stabilitur autem membrum cum prostratum est, infra: cum est erectum, supra. Caput sanè puluinis, & ceruicalibus, lanisq; etiam & pannis mollibus. Canales quoq; & ea quæ fractis cruribus vtrinq; apponuntur, stabilimenta dici possunt. Lana vero quæ rotunda forma in alam conijcitur, quando luxatum humeri articulum repositum deligamus, potest tam fulcimentum quàm stabilimentum nuncupari. cum. n. deligetur, quasi pars etiã ipsa totius deligationis efficitur. nam quę thoraci & capiti extrinsecus imponuntur, aut apponuntur, stabilimenta potius, quàm fulcimenta dici debent. Atq; hæc sanè omnia ob necessarias membrorum motiones à medicis fuerunt excogitata. quarum q̃dem motionum aliæ naturales sunt, vt respiratio in thoracis pulsibus & membranis cerebri: aliæ præter naturam, cuiusmodi est tussis, sternutamentum, & singultus. pulsus item in inflammatis membris, & in temporum arterijs cum dolore vehementi caput infestatur, existunt, necnon &

palpitationes, quę sæpe in pcordijs, quæ ὑποχόνδρια. i. subcartilagia appellant, aliqñ in alijs etiam B partibus eueniunt: indigent stabilimentis. Stabilimenta vero hæc qñq; sola facienda sunt, vt in temporum arterijs in doloribus capitis vehemētibus, aut in præcordiorum palpitationibus, aut in vulneribus etiam quæ sanguinis eruptionem minantur. quandoq; lana fascia circũuoluenda est. quin etiam sine fascia interdum lana stabilimus. circa thoracem & ceruicem lana stabilimus. caput item ceruicalibus mollibus, & sacculis milio calido oppletis, quando simul & foueri, & stabiliri opus est. interdum vero extrinsecus mollibus stabilimentis vtimur ex ijs quæ superimponuntur. Cum igitur communis scopus sit ijs quæ proprie fulcimenta & stabilimenta appellant, merito qui librum hunc interpretati sunt, vnum & idem vtrisq; his nominibus significari existimarunt. & nos quoq; ipsi sæpe absq; vlla differentia vtrisq; his pro eodem vtimur. cõmunis autē scopus est, quem paulo ante dixi, vt in motionibus partes non cõcutiantur. Sed quia tamen peculiaris quædam differentia inter hæc est, quam modo explicauimus, cum exquisite rem prosequi volumus, stabilimenta ea vocabimus, quæ extra deligationem sunt: fulcimenta quæ in ipsa deligatione continentur. atq; ita definiemus, vt quæ membris adhibentur necessario motu prędítis, quem cohibere & sedare in nobis non est, stabilimenta: quæ in immobilibus vtimur, fulcimenta appellentur. Crus enim & brachium mouere in nostra situm potestate est: thoracem & F membranas cerebri non est. Palpitatio etiam in aliquo membro existens, sicut neq; tussis, neq; sternutamentum, neq; singultus, in nobis non est. nam licet resistere his aliquandiu valeamus, vim inferunt tamen postea: atq; excutiuntur, cum validas habent causas, vnde existunt. nam ita his resistere, vt ortus ipsorum prohibeatur, soli robustissimi viri posse videntur. Et ipse quoq; Hippocrates separatim in hac oratione hæc videtur scripsisse, cum de pulsibus dixerit, vt ne incutiantur. de diffidentia vero compagum capitis, fulcimentorum: de tussibus & sternutamentis, ac deniq; de motionibus circa caput, & thoracem stabilimentorum nomine vsus sit. Diffidentia vero compagum capitis in ijs, quæ vocantur suturæ, contingit. quæ proprie quidem compages appellantur, qua parte ossa capitis inter se mutuo compacta coaptantur: suturę vero ex translatione dici consueuerunt. caluarię enim ossa adeo exquisite inter se coniunguntur, ac coaptantur, propterea ipsorum coniunctio κατ᾽ ἁρμονίαν. i. ex compage & coaptatione facta, merito sutura, ex pannorum qui consuuntur similitudine, dicatur. Hæ igitur suturæ aliquando diffident, ac distant, doloremq; afferunt: quando copulę, quæ exteriorem caluariæ membranam, interiori quæ dura dicitur, annectunt, inflammatione aliqua correptæ fuerint. venulæ item paruę per suturas exeuntes sæpe inflammantur: atq; inde fit, vt duræ membranæ motio quę simul cum inflammatis venulis attollitur, dolorem efficiat. dolor simili modo ex inflammationibus quibusdam, aut G motionibus arteriarum excitari consueuit. Atq; hæ affectiones moderationem exquisitam stabilimentorum requirunt, vt neq; si nimis laxa affecto loco admota sint, facile concutiantur, atq; ita molestiam afferant: neq; si contrà amplius iusto, astricta fuerint, collisione facta dolores vehementiores irritent. Hæc autem moderatio fasciarum circũiectionis superius etiam dicta ab ipso fuit alijs quibusdam in morbis, qui fracturis conuenientem curationem & deligationem desiderabant. ac propterea nunc dixit/in his omnibus eædem deligationis moderationes/in his omnibus inquiens, quæ modo dicta sunt, eædem delegationis moderationes, quæ superius fuerunt commemoratæ. ac postea quęnam sint hæ moderationes subiũgit, cum ait/qua enim sunt noxę, maxime comprimendum est/. qua. i. qua parte pro aduerbio loci positum est. ᾗ gręce cum circũflexo accentu, & aspiratione. Hoc autem quod fulciat vel stabiliat, accõmodatum affectui imponendum esse inquit. deligandum non astringendo amplius, q̃ vt pulsus nõ concutiant. i. q̃ vt pulsus præ angustia à motu suo prohibeantur: id quod dolorem efficere cõsueuit. Alterum insuper terminum constrictionis in suturarum diffidentia statuit, cum inquit/q̃ vt diffidentiæ compagũ ad extremum mutuo se contingant/ad extremum vocans vltimam eam constrictionem, qua se H mutuo contingere magis suturæ non possunt. quo vehemens atq; immoderata collisio declaratur. sicut enim neq; laxari, ita neq; ad summum constringi compago ossium debet. quippe cum etiam id præter naturam sit. atq; hi validæ compressionis termini sunt. in sternutamentis item & tussibus, vt affecta mēbra non agitentur, & concutiantur, si nihil ea contineat. vehementes enim motiones quæ laxa & instabilita sunt, violentius quàm membris affectis conueniat, concutientes, dolores irritant. Moderatio igitur stabilimentorum ea est, quam in fine huius orationis scribit, cum inquit/vt neq; cogatur quidpiã, neq; concutiatur/hoc est, vt neq; violenter affectæ partes comprimantur, neq; in motionibus concutiantur. i. vt neq; violentius, neq; laxius quàm deceat, deligatæ sint.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE FRACTVRIS COMMENTARIORVM LIBRI TRES,

B

Ioanne Bernardo Feliciano interprete,

Nunc ab eodem & recogniti, & nouis quibuſdam picturis illuſtrati.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI.

Communis ratio corrigendi ſimplices in cubito fracturas tractatur. ac primum brachio propoſito docet quo pacto extenſiones, conformationes, deligationes & poſitiones fractarum partium fieri debeant.

ANtequam ad particularium explanationem veniamus, melius eſt, vt
in vniuerſum de tota explanãdi ratiõe quippiam dicamus. Vis.n.eius
ea eſt, vt quę in operibus auctorum obſcura ſunt, dilucida ac clara effi-
ciat. aliquid autem eorum quę ſcripta ſunt, aut verum eſſe demonſtra-
C re, aut falſum conuincere, aut ſi captioſe quiſpiam accuſarit, defendere,
licet ſeparatum quid ab explanatiõe eſſe videatur: fieri tñ ab omnibus
ferè conſueuit, qui cõmentaria conſcribunt. & nihil vetat, quo minus
explanator etiam hoc quoq; exequi mediocriter poſſit. at de auctoris
decretis prorſus contendere, illud vero explanationis terminos exce-
dit. Quocirca ego non ad hunc ſcopum, ſed ad antedictum ſpectans,
pauca quędam confirmandorum eorum quæ dicuntur, cauſa, veris ac proprijs explanationibus
ſubinde adiungam. Cęterum cum duplex etiam in hoc explanationis genere ſit differentia, pro-
pterea ꝙ duplex quoq; illud eſt, quod obſcuritatẽ in ſe habet: rectius eſſe mihi videtur, vt de hoc
nonnulla etiam in medium afferam. breuis aũt de his quoq; erit oratio, quaſi compẽdium quod-
dam eorum, quæ priuatim latius in cõmentarijs de explanatione dicta ſunt. Demonſtratũ ſiqui-
dem ibi eſt, quod obſcurum re vera eſt, id per ſe eſſe eiuſmodi. aliorum vero ortum obſcuritatis
in nobis eſſe, propterea ꝙ audientiũ differentię ꝗplurimæ exiſtunt, ex eo ꝙ aut prius eruditus
quiſpiam fuerit, & exercitatus, aut ſit prorſus rudis & inexercitatus: aut ingenio ſit acutus & ꝑ-
ſpicax, aut hebes & tardus. Age.n. in hoc ipſo libro de fracturis, vbi inquit Hippocrates/dicen-
dum igitur eſt quosnã errores medicorũ velim tum docere, tum dedocere/hęc ſanè ꝑ ſe obſcuri-
D tatem habet oratio, cũ nos nullos errores eſſe intelligamus, quos docere oporteat. Simile quoq;
illud eſt/& retortio articuli retorta eſt in hac figuratione/figurationem enim extenti brachij
retortum habere articulum inquit ad cubiti gibbum. dicere autem inflexum ac retortum eſſe,
quod rectum eſt, abſurdum videtur. At illud quod ſubiungit, cum inquit/brachij enim cardina-
metum in cubiti ſede in tali figuratione innixum oſſibus cubiti & brachij directionem facit, per-
inde ac ſi vnum totum ſit/ſi quale vtrunq; os ſit nouerit quiſpiam, nullam obſcuritatẽ præ ſe fert:
ſi vero cubiti & brachij articulationis naturã ignores, merito tibi obſcura oratio euadet. Ac mi-
hi quidem melius videtur, vt quia pleriq; ex ijs qui librũ hunc legunt, diſſectionis ſunt imperiti,
huiuſmodi oĩa explicemus. nam quę tale quippiã non habuerint, prætereunda nobis eſſe exiſti-
marim, hac tm̃ pręmonitione vſis ad eos qui lecturi ſunt. Siquid ex ijs quæ expoſuimus, obſcurũ
eſſe putas, inſpice primum diligenter an erratum librum habeas, eumq; accurate ꝑpende, cumq;
exemplaribus auctoritatis alicuius confer. deinde ſi recte is ſe habere videatur, eundem locum
adhibito ſtudio iterũ atq; iterum perlege. Ego.n. cum p̃ſenti alicui coràm librum aliquẽ lego, ad
diſcentis habitum reſpiciens conijcere quo explanationis modo vtendum mihi ſit, ſatis poſſum:
cum vero omnibus ſcribo, neq; ad eum qui optime, neq; ad eum qui peſſime inſtructus fuerit,
ſpecto. quippe cum illud obſcurum, hoc moleſtum pleriſq;, ſi in apertis diutius immoremur, fu-

turum sit:sed eorum rationem habeo,qui medio habitu præditi sunt. φ si his aliquando frustrari B
contingat,ad eos declinandum magis censeo,qui præstantiores sunt.nam qui medio habitu sunt inferiores, indignos iudico qui ad cōmentaria hæc accedant.satis.n.ipsis est,si vbi sæpe eadem à magistris alio atq; alio verbo explicata audiuerint,intelligere ea quæ dicuntur,possint.

Medicum oportet luxationum,ac fracturarum q̃ directissimas extensiones efficere. 1

Nonnullæ orationes,licet nihil quod magnifaciendum sit,edoceant, partes tñ explanationis esse existimantur.cuiusmodi sunt etiā quæ diuersas lectiones præmonstrant:id quod in propositis his Hippocratis verbis existit.cum nonnulli scribant in principio/medicū oportet/:alij absq; his duobus verbis scribendum p defectum censeant. eo φ atticorum is mos sit, quorum lingua quadam ex parte Hippocrates etiā vtatur: adeo vt qdam priscam hāc esse atticam linguam asserere non vereant.sed quid ego de Hippocratis lingua sentiam alio breui libello separatim declaratum à me fuit.& nunc in exordio huius nostræ explanationis satis erit,si pręmonuero,me huiusmodi omnia esse prætermissurū: quæ sicut partes propositi negocij minime sunt,ita sunt effectura,vt cōmentaria hęc nostra in immoderatā longitudinem abeant./Luxationum & fractura rum q̃ directissimas extensiones efficere/.nō luxationes & excidētias tantūmodo vocat ossium F
excessus è propria sede,quæ sine fractione fiunt,verū etiam exarticulationes & exarticulata interdum appellat.De fracturarum vero nomine illud animaduersiōe dignum videtur:φ cū sæpe κατάγματα eas appellet,raro admodū ἀγμοὺς,inscriptionē eo nomine fecerit, quo rarissime vti consueuit,περὶ ἀγμῶν librum hunc inscribēs.vnde nonnulli sunt,qui neq; ab Hippocrate opera hæc diuisa fuisse affirmēt: sed huic adiunctum fuisse librū qui sequitur,de articulis, vnūq; vtrosq; fuisse:qui postea in duos ab aliquo ob longitudinem fuerit distinctus.qñ vero in vnū vtriq; erāt cōiuncti,cōmunem inscriptionē quoq; habuisse,quæ erat,quæ in medicatrina fiūt.Atq; huiusce rei testimonium conantur afferre, male illi quidem: vtpote cum veterem hominem adducant, dicātq; vnum opus primi illius Hippocratis Gnosidici filij librum esse de ijs quæ in medicatrina fiunt.non.n.debere nos existimare breuem illum libellū qui nunc ita inscribitur, esse eum qui à magno Hippocrate fuerit cōscriptus:qui inter Græcos optimus & medicus & scriptor habitus fuit.Qm̃ igitur in his duobus libris de ijs quæ in medicatrina fiūt,agitur,iccirco vtrosq; eodē titulo fuisse insignitos:ac propterea neq; doctrinæ ordinem certū in alterutro seruari.quippe cū & in hoc de fracturis,luxationum quarūdam faciat mentionē, & in eo qui sequitur de articulis, quædam de fracturis non pauca cōmisceat. Alij vero sunt, qui nō distinctos fuisse in duobus libros hos ab aliquo,sed à principio ita fuisse scriptos opinant: putantq; ex eo inscriptionē vtrisq; G
inditam,quo d in vnoquoq; plurimam vim habebat.atq; hinc exorsi longam protrahunt orationem,dum demōstrare plerosq; Hippocratis libros hoc modo fuisse inscriptos volūt.Ego vero, sicut sub vna'ne inscriptione, an sub duabus vtrosq; hos libros scripserit Hippocrates, asserere nequeo:ita illud habeo polliceri,me procedente oratione esse demonstraturum,& cum de luxationibus hoc in libro mentionē facit,& cum de fracturis in libro de articulis nonnulla dicit Hippocrates,accōmodatissimo doctrinæ modo vsum fuisse.Cur autem hic/luxationum & fracturarum/immutato ordine dixerit,cum deberet fracturas luxationibus anteponere,quippe cum de eis prius docturus sit,vnā rationem afferre possum: φ videlicet sæpe & apud Hippocratem, & apud alios oēs veteres scriptores qui dicendi facultate excelluerunt, huiusmodi loquutionis genus reperitur, dum non ordinē eorum quæ traduntur magis,q̃ ordinis congruentiā sequuntur: immo fortasse ne vllam qdem in huiusmodi rebus exquisiti ordinis curam habent./Quàm directissimas extensiones efficere/.in quibus mēbris luxationes aut fracturę contigerunt,ijs in membris q̃ directissimis figurationibus extensiones faciendas censet. cur aūt extendi debeant nulla hic causa allata,figuram qua id faciendum est,longa oratione prosequitur. cum tñ ei liceret quænam in re veritas sit,edocenti tacere de ijs qui aliter opinātur. Sed.n.non de hac tm̃ tractatione, H
verum de alijs quoq; oibus scire illud operæprecium est: nonnulla summatim per capita tantūmodo tractari,quæ breuissima omnium sunt: alia è contrario fuse per excursum explicari, ita vt nulla oino res quæ vtiliter dici potest,pretermittatur:reliqua vero oīa medio inter hæc loco esse constituta,atq; alia ad breuissima,alia ad longissima accedere,alia à medio paululum abire,ac recedere. Vtraq; autem hæc ita legere vnusquisq; debet, sicut ei vel ocium suppetit,vel voluntas. neq; eos debet reprehendere qui vel ob breuitatē obscurius scripsere,vel diluciditatis causa longius produxere orationem.neq;.n.præscribere legem his opus est,præsertim cum nihil profecturus sit,qui id faciat:sed qd̄ sibi qsq; vtile esse videt, id sumat:ac non idem oibus in libris docēdi ppositum esse cognoscat. Vt exēpli causa, libri hi duo,de fracturis alter,alter de luxationibus, fuse & late tractantur: vectiarius,seu de moliendi ratione,quem μοχλικὸν inscribit, cum eandem doctrinam quantum ad rem attinet,polliceatur,summatim per capita absoluitur.estq; ea quę fuse fit,rei explicatio ad diluciditatem:quę summatim colligitur,ad memoriam perq; accōmodata. atq; hoc semel à me dictum memoria semper teneatur. Iam vero ad eas res de quibus hic docet, differendas descendamus,animum tu diligenter aduerte.Licet.n.ipse postea cur extensio faciēda sit

A da sit explicaturus sit, siue conformare quod fractum est, siue quod est luxatũ, reponere volueris: mihi tñ nunc, quippe cui diluciditas in explanando proposita est, ad quam orationis ordo ex consensu omnium quãplurimum confert, nihil prius q̃ hoc demonstrandum nunc videt̃: quippe cum ijs qui explanant aliquid, nõn ordinis tantũmodo, sed mediocritatis omnium quæ sigillatim dicuntur, diluciditas esse scopus debeat. neq; n. ob aliud quippiam explanationem scribimus. In libris igitur de musculorũ motione iam docuimus maxime peculiare quãtum ad alia corporis mẽbra, inter se vero maxime cõmune ipsis illud esse, vt in seipsos cõtrahant̃ ac considant, nõ secus ac lora, & chordæ, & funes. sicut. n. cũ horum capita apprehẽsa in cõtrariũ distrahimus, distendi: cũ relinquimus, cõtrahi hæc in se consueuerũt: sic musculi cũ ossi vtrisq; extremis innectuntur, similes apprehensionibus manuũ innexiones eas habent, à qbus in contrarias partes distracti totum suũ corpus distentũ seruant. ac ꝓpterea cum totas fibras ipsorũ per trãsuersum absciderit quispiam, fit, vt duę ipsorum partes à se mutuo plurimum retractę, sursum altera ad musculi caput, altera deorsum ferat̃ ad finem suum, qua secundo mẽbri ossi post articulũ innectitur. Cum vero absq; musculi p̃cisione os articuli è ꝓpria sede exciderit, in eã partem vbi finis musculi inuenitur, qa totus in seipsum cõtrahit̃, & ad ꝓprium caput recurrit, simul annexa ei mẽbri pars,
B quæ est ossis caput in dearticulatione, retrahitur: qua retracta totum quoq; os retrahi necesse est.

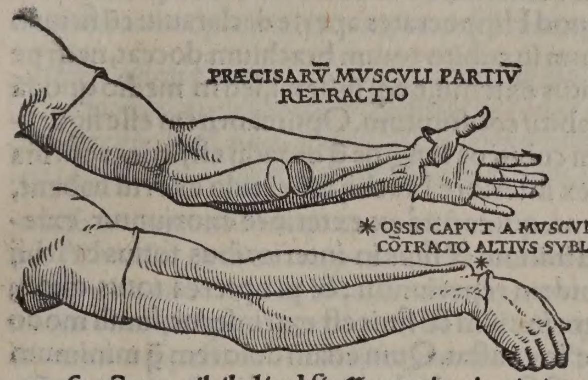

In hac igitur affectione euenit, vt caput ossis, quod in dearticulatione depressius erat, altius pristino situ euadat, vt in ꝓpriam sedem reponi prius oĩno nequeat, q̃ totum os extẽdendo tãto inferius constituatur, quanto altius prȩter naturam fuerat prolapsum. atq; hȩc causa est cur, ossa quæ luxata sunt, prius extẽdere debeamus. Cõfracta vero extensione quoq; indigere, inde cognoscere prȩcipue posses: ꝙ sicut luxatũ extendere opus est, vt reponamus, ita in fractis explicare sic affectam partẽ ac distrahere debemus, vt fracturȩ capita sese mutuo cõtingãt. Quippe cum fractura nihil aliud sit, q̃ continuitatis in osse dissolutio, sicut in carne vlcus: finemq; vtraq; sanationis consequantur, si in pristinam vnionem fuerint restituta. in fractis tñ cura ea habenda
C quoq; est, vt partes in directum statuantur, quæ conformatio appellari consueuit. Nam si parua fractura contigerit, vtraq; fracti ossis pars situm suum seruat: sin magna adeo, vt totum os fuerit confractum, in ea alterent partes, necesse est, altera in anteriorem, si ita inciderit, partem, altera in posteriorem, hæc in dextram, illa in sinistram, prolapsæ, ac permutatæ. Quocirca manibus ambabus vtrinq; comprehendendum membrum est: osq; quod in anteriorem partem recessit, in posteriorem: quod in posteriorem, in anteriorẽ propellẽdum: quodq; in sinistram abijt, in dextrã: quod in dextram, in sinistram traducendum ita, vt omnes fracti ossis partes manibus fingentis ac conformantis in contrarium compellantur. Quod cum fit, periculum est, ne fracti ossis eminẽtiæ aliquę refringantur. neq; enim ita penitus læuia capita fracturarũ sunt, sicut quæ à serris cultrarijs secari consueuerunt. nam quę dentatæ sunt serrę, asperitates etiã ipsę quasdã relinquunt.

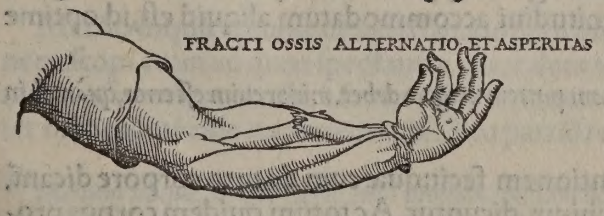

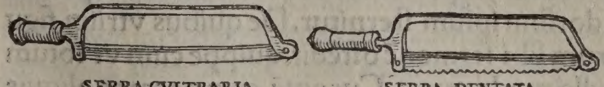
SERRA CVLTRARIA   SERRA DENTATA

Quapropter quia timemus ne admouendo partes quæ alternatæ sunt, eminentias ipsarum aliquas defringamus, id quod ꝓculdubio fieret, si inter se oppacta essent: propterea eas abducẽtes à se mutuo alias sursum, alias deorsum ad cõ-
D formationem deuenimus. Oppangere enim. i. ἐγχρίμπτειν, quod est appropinquare & attingere, nominat Hippocrates cum partes ossium quȩ conformantur, ad ꝓpriam sedem aguntur, & se mutuo allidunt. Vt igitur distantia inter se admoueantur, alteram partem sursum, alteram deorsum trahere oportet. id quod oẽs medici faciunt, interdum solis ministrorum manibus, interdum laqueis, si res vehementiorem extensionem postulare videatur. Incipiendam igitur esse & luxatorum & fractorum curationem ab extensione demonstratum est. nunc eam in qualibet figuratione non esse faciendam declarabimus. Primumq; illud aduertendum est, cum quatuor sint operationes, quæ in fracturarum curatione exerceantur, extensio, conformatio, deligatio, & depositio: vnam communem in omnibus esse oportere figurationem. dum enim extenditur membrum, conformatur. vbi vero cõformatum est, statim seruata eadem figuratione deligatur. quam rursus in depositione seruari necesse est. alioqui efficeretur, vt aliæ deligationis partes laxiores linteorum conuolutiones, aliæ compressiores haberent: atq; ita quæ laxiores essent, cum moueri ossa permitterent, conformationẽ cor-

rumperent: compreſſiores, dolorem afferentes inducerent inflammationem. vt hinc vnam eſſe communem quatuor antedictarum operationum figurationem pateat. Hinc vero iam conſiderandum eſt, quid ſpectãdo eam inuenire valeamus. Optima ſanè in extenſione figura ea eſt, qua fit, vt ſine magna intentione ſeparata oſſa in conformationem deducantur: in depoſitione vero ea, qua dolore membrum maxime careat. quæ vtraq; ex ea figura euenient, quę in rectum fibras muſculorum intenderit. In rectum autem ea intendit, quæ in vna membri parte totum muſculũ ſeruat. nam ſi ab interiori parte exortum habeat muſculus, atq; ita ipſum figures, vt media eius pars in inferiore mẽbri parte, finis eius extrinſecus ſit: vel media pars in ſuperiore parte mẽbri, finis extrinſecus reducatur: fiet, vt hoc modo circa membrum conuolutus amplius diſtendatur. B

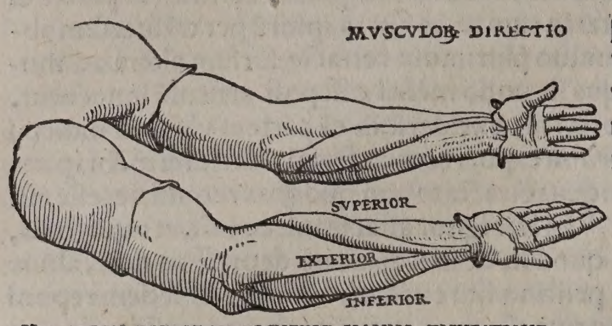

MVSCVLOR. DISTORTIO IN SVPINÆ MANVS FIGVRATIONE

Vnde ſi hac figura ipſum adeo extendas, vt partes fracti oſſis multũ à ſe mutuo diſtent, ſicut vehemente dolore corripietur, ita in diſcrimen venietur, ne diuellatur. ex nimia ſiquidem intẽtione factum aliquando eſt, vt diuulſi muſculi fuerint. Qua re planũ fit, vnam & eandem figurationem ſimul & dolorem q̃ minimũ creare, & conſeruare muſculos ne diſtorqueantur. Id quod Hippocrates aperte declarauit: cũ firmandum in cubito totum brachium doceat, neq; penitus extentũ, neq; inflexũ, ſed in medio quodã habitu conſtitutum. Optimam item eſſe figurationem hanc ipſe oſtendit. primum enim, quoniam cubiti os longius q̃ os radij eſt, ſedes ac firmamentum ſtabile ipſis efficitur: deinde muſculi, qui ex interiore brachij tuberculo exortũ habent, fines in interiore quoq; parte totius brachij mittunt. qui contrà ex exteriore exoriuntur, exteriore in parte fines habẽt. Cuiuſcũq; vero muſculi initium & finis in interioribus totius brachij partibus eſt: eius & reliquæ etiam omnes partes ibidem reperiuntur: & propterea totus quoq; ipſe muſculus eſſe ibidem cenſendus eſt: Cuius item initium & finis eſt extrinſecus, ſimili modo in exteriore quoq; membri parte totum eundem eſſe conſtat. Quin etiam dolorem q̃ minimum afferre hanc figurationẽ experiẽtia quoq; ipſa manifeſtat. ex duabus vero reliquis, quę in vtrãq; partem ab hac diuerſæ efficiuntur, altera quæ ſupina eſt, & plurimũ muſculos diſtorquet, & dolorem maximum videtur creare: altera. i. prona minorem diſtortionem, & minorem dolorem facit. Omnia ferè ſummatim dicta à me hic tibi ſunt, quæ de figura totius manus deinceps Hippocrates docebit, diffuſa adeo ac clara oratione vſus, vt pauca admodum ſint, quæ explanationem deſiderent: præcipue apud eos qui puerilibus diſciplinis inſtructi ſunt: aut librũ hunc apud magiſtros legerunt, quibus videlicet commentaria conſcribuntur. F G

Ipſa enim iuſtiſſima natura eſt. 2

Perinde ac ſi accommodatiſſima dixiſſet. quando enim quod vnicuiq; rei accommodatum eſt, ſeruatur, iuſte quodlibet ſeſe habet, ac diſponitur. Aliud vero quod accommodatum in corpore ſit, quàm id quod naturaliter ſeſe habet, ne excogitare quidem facile poſſumus. Cum igitur vnicuiq; membro, & figuræ, & colori, & magnitudini accommodatum aliquid eſt, id optime ſe habet.

Quòd ſi quicquam aut hac aut illac declinarit, in pronam partem uergere debet. minor enim eſt error, quàm ſi in ſupinum tendat. 3

Duarum hic figurarum ſupinæ & pronæ mentionem fecit: quæ cum de toto corpore dicant̃, de vno etiam eius membro, quod eſt totum brachium, dicuntur. Ac totum quidem corpus pronum eſſe dicimus, cum in ſitu inferiorem partem venter, ſuperiorem dorſum obtinet: ſupinum contrà, cũ ſurſum venter ſpectat, deorſum vero dorſum ipſum ſternitur. De quibus vtriſq; figuris hic cum meminerit, de manu & brachio futurum ſibi ſermonẽ oſtẽdit. quippe cum vt totum corpus alicuiusaut frangatur, aut luxetur, fieri nullo modo queat. Cur autẽ, cum peccans aliquis à recto aberrauerit, melius ſit, vt in pronum declinet manus, ipſe in ſequentibus docuit. H

Qui igitur nihil præcogitarunt, nihil ut plurimum errant. quippe cum ipſe ille qui deligandus eſt, ita à iuſta natura coactus manum deporrigat. 4

Medici, inquit, qui nihil præmeditati ſunt de naturali manus & brachij figuratione, plerunq; melius curant, q̃ qui prauis rationibus vtuntur. ipſe. n. ille è vulgo homo qui deligandus eſt, manum medico ea figura exhibet, quæ minimo dolore infeſtat, à natura ipſa edoctus. quam nunc quoq; iuſtam nominauit: vtpote quę quod vnicuiq; membro conuenit, accõmodatumq; eſt, & in prima generatione, & in ſequente totius vitæ traductione inuenerit. ipſe. n. qui deligãdus eſt, manum deporrigit. Deporrigere, quod gręce ἀπορέγει inquit, nõnulli in eodem ſignificato accipiunt,

A piunt, quo porrigere: exponuntq́ʒ, deporrigit pro præbet, atqʒ exhibet medico. alij deporrigere pro auertere intelligunt, ac prohibendo imperitiorem medicum in contrarium abducere. quippe cum natura omnes hoĩes habitũ eum in vnoquoqʒ membro eligere cõsueuerint, qui minimo dolore afficiat: quem rectiſſimum eſſe Hippocrates oſtendit. Exhibent igitur ſeipſos medicis ægrotantes hac figura. & ſi medici in alteram eos transforment, ægre ferunt, ac renituntur: neqʒ ob dolorem obſequi volunt. atq; hoc inquiunt hi ab Hippocrate eo verbo deporrigere ſignificari. quod vtrolibet modo accipiatur, res eadem intelligitur. Nam medicis, qui praue ſapiẽtiam vẽditantes male manum & brachium figurant, imperiti ẽ vulgo ſapientiores reperiuntur, dum dolore vacantem figuram eligũt. ita. n. à iuſta natura coactus manum deporrigit. Alij vero ſunt qui verbum/deporrigit/commune eſſe vtriſqʒ exiſtimant. Sed cum res eadem quocũqʒ modo quiſpiam intelligat, ſeruetur, ſuperuacaneum eſt de huiuſmodi ambiguis verbis diutius conſiderare: quippe cum quæ ita ambigue dicuntur, & inutilia ſint, & eiuſmodi, vt inueniri prorſus nequeãt. quocirca prætereunda ab eo ſunt, qui tẽporis rationẽ habet, quo ad vtiliora id impendere valeat.

5 *Medici uero ſapienter ſcilicet comminiſcentes ſunt qui errant. ſtudij igitur non multi eſt manum fractam tractare immo cuiuſlibet, ut ita dicam, medici eſt.*

B Sapienter comminiſcẽtes. i. σοφιζομένους eos dixit, qui ſapienter aliquid ſibi vidẽtur inueniſſe, & tñ errant. ac propterea neqʒ ea obſeruant, quę ab imperitis quibuslibet recte cognoſcuntur.

6 *Cogor autem plura de hoc ſcribere, propterea* ꝙ *medicos noui, qui eſſe ex figurationibus manus in deligatione ſapientes uidentur, ex quibus imperiti uideri potius debebant. at enim multa hoc modo in hac arte ſolent iudicari. q᷑ enim peregrinum eſt, quod an bonum ſit, nondum intelligunt, magis approbant, quàm conſuetum, quod bonum eſſe iam cognouerunt. alienum item atq; abſurdum potius admittunt, q̃ quod dubio caret.*

Ipſe ex ſequentibus, quæ aperta ſunt, & clara, tibi planum facit, cur longius de figuratione manus & brachij orationem protraxerit. cum tamen res ipſa neqʒ difficilis, neqʒ longa ex natura ſua eſſet. ex hoc item cauſam ſtatim reperies, cur non exquiſitum prorſus doctrinæ ordinem ſequutus ſit. vnuſquiſqʒ enim noſtrum de re quę magis vrget, primum omnium diſſerit. Quia igit̃ medici eius tempeſtatis vniuerſam luxatorum & fractorum curationem ab extenſione auſpicandã eſſe probe ſciebant, naturalem tamen membri figurationem ignorabant, propterea de hac primum ſermonem inſtituit. atqʒ ob id etiam magis, quia nõnulli medici, cum peſſimas figuras optimis anteponerent, prauis rationibus & ſibi & alijs rem ita ſe habere perſuadebãt. Nam ſi abſolute tantum ignoraſſent, vera dũtaxat diſciplina ipſis opus fuiſſet. ſed quia non ſolum ignorabãt, verum etiam opinionem cognitionis conceperant, neceſſe Hippocrati fuit, vt prius eam euelleret, deinde in expurgatum ita animum veram ſcientiam induceret.

C

7 *Dicendum igitur eſt, quoſnam errores medicorum de natura manus uelim tum docere, tum dedocere.*

Dedocere eos errores vult, qui cum à medicis eſſe errores non exiſtimentur, re vera tamen ſunt: docere autem eos, qui putantur eſſe, & non ſunt.

8 *Nam de alijs quoq; oſſibus corporis documentum affert hæc oratio.*

Merito inquit communem ad ſanationem multorum quoqʒ aliorum oſſium hanc eſſe orationem. ſcopi enim ad quos ſpectantes naturalem vniuſcuiuſqʒ membri ſitum & figurationem inuenimus, cõmunes omnibus ſunt, vt dictum antea à nobis eſt. qui cum duo ſint, indolẽtiæ vnus, alter rectitudinis: ille experientia, hic ſitu partiũ reperitur, quem in diſſectionibus diſcimus.

D

9 *Manum itaque, de quo ſermo, cum pronam quidam deligandam dediſſet, ipſe coegit ita eam tenere ut ſagittantes, cum humerum inijciunt, atque ita deligauit, id ipſi eſſe naturale exiſtimans. teſtimoniumq; illud afferebat, quòd omnia quæ in cubito ſunt oſſa directionem inter ſeſe habent: cutisq; conuenientia directionem illam eandem præ ſe fert: idq; tam in exteriore parte quàm in interiore ita eſſe: ſic quoque & carnes & neruos natura ſe habere dicebat. ſagittariamq; artem in teſtimonium adducebat. dicensq; hæc & faciens ſapiens eſſe uidebatur: aliarumq; artium erat oblitus, & quæcunque uiribus, & quæcunque artificijs efficiuntur. non aduertens aliam in alio figurationem naturalem eſſe: quin in eodem quoque opere aliam naturalem dextræ manus figuram eſſe, aliam ſiniſtræ, ſi ita incidat. alia quippe naturalis figuratio eſt in iaculatione, alia in fundibulatione, alia in lapidatione, in pugillatu alia, alia in quieſcendo. at quot artes inuenire quiſpiam poſſet, in quibus non eadem manuum figuratio naturalis eſt? quin in unaquaq; etiam arte & ad inſtrumentum quod habet quiſq;, & ad opus quod perficere uult, manus configurantur.*

Talium opus eſt ſemel aliquando facere mẽtionem. ideo etiam à nobis idem efficietur. Medicus quidam ex ijs qui ſapientes eſſe ſibi videntur, corrigens præſentem hanc orationẽ quaſi eſſet deprauata, ita ſcribebat. manum itaqʒ de qua ſermo eſt: eruditionem ſuam videlicet nobis oſtentans, qua apud grammaticos, & rhetoras fuerat inſtructus: ita vt vſitatiſſimum loquendi modum apud omnes veteres ignorare videretur. per defectum. n. dictum eſt. integrũqʒ erit ſi verbum

bum subintelligamus in hunc modum: manum itaq; de quo. i. qua de re sermo erat, cum pronam quidam deligandam dedisset. plerunq; enim imperiti homines idonea figuratione exhibere manum & brachium medicis solent. aliquando vero nõnulli ex curiositate, naturali scopo præterito, qui indolentiæ est, melius esse existimant, vt prona exhibeatur. supinam tamen eam qui medicis præbeat, est nemo. quippe cum ea figura longe admodum ab indolentia recedat. At medici quidam ob imperitiam simul & sapientiæ persuasionem eo modo admittere nolunt: sed ita figurandum eorum brachium censent, vt sagittantes faciunt: alij prorsus supinum, alij ferè supinum, non in hoc tantummodo errantes, verum etiam in eo, q extentum id constituunt. quæ autẽ ipsorum ratio esset, Hippocrates subiungit. quia videlicet si quis totam manum sic vt sagittantes solent, figurauerit, ei ossa in directum statuuntur, cutisq; conuenientia partium totius brachij simili modo sese habet. At hæc probabilia sanè sunt, ex sese mutuo eueniẽtia. quod autẽ inquiunt carnes & neruos in hac figura non secus atq; ossa directionem omnibus suis partibus seruare, illud vero falsum est. nam si verum esset, non solum probabile, verum etiam certissimum indicium figurationis huiusmodi haberetur, q secundum naturam esset. Sed hæc quidem tolerabilia fortasse sunt, sagittariam autem artem in testimonium afferri stolidum summopere est: meliusq; erat si commemoratum penitus ab Hippocrate non fuisset, q̃ si hoc studio fuisset conuictum. quę enim prorsus sunt absurda ac stolida, contemni potius q̃ conuinci scriptis præsertim debent. nã in vita coram actionibus ipsis fieri neq; ipse prohibuerim, maxime si is qui huiusmodi nugas iactat, sibi committi ægrotantis curationem suaserit. incidit tamen interdum, vt etiam scriptis stultis his opinionibus contradicendum nobis sit: cum multos ipsis quasi veræ fuerint, persuasos viderimus. id quod nunc etiam Hippocrates fecit, nihil commune esse deligationi cum sagittaria arte ostẽdẽs. Quæ vero de ossium, & neruorum, & carnium rectitudine dicuntur, etiam si nullus fuisset conuincendus, per se ac prima ratione erant necessaria ad optimam figurationem inueniendam. cuius indicium ex consequutione est indolẽtia. quippe cum imperitis quoq; id perspicuum sit. ex ratiocinatione vero & ex ipsa rei natura partium rectitudo: quæ non imperitis, sed solis ijs, qui dissectionem callent, manifesta est. Quæ vero deinceps inquit, aperta sunt, neq; vllam quęstionẽ habent: atq; iccirco à me prætereunda sunt. Qui tamen legunt, non cito transgredi hæc, sed immorari aliquantulum in ipsis debent. Ipse coegit ita eam tenere, vt sagittantes cum humerũ inijciunt. obscurum est & incertum, quod hic dicit. vnde nonnulli ita dixisse eum existimarunt, propterea quòd cum manus & brachium totum extenditur, caput brachij in cauitatem ceruicis scapulæ inijcitur, atque ingreditur: in quam quando remissum erat brachium, non ingrediebatur. adiacet enim ei tantummodo antea, eamq; attingit. id quod illis verbis Hippocrates ostendit cũ inquit/conuersatur autem brachium cum cauo scapulæ in latus, cum ad costas porrigit/. Alij sunt qui ex translatione ita dictum fuisse arbitrentur à nauium iniectione atque incussione, quam faciunt, cum in prælijs signo dato infestis proris irruentes aduersas deprimere ac demergere conantur. cum enim ita vehementi impetu in aduersas feruntur, ac præcipue à latere, vt totas eas impressione facta dissoluant, ac demergant: tunc præparatas esse ad iniectionem atq; impactionem dicunt. ἐμβολὴν appellant. apud comicos item corporis partes prætentæ quasi ad iniectionẽ & impressionem paratæ dicuntur. Quemadmodum Aristophanes quoq; ostendit, cum inquit. Fertur quasi ipse ad imprimendum cernuus. Cætera quæ sequuntur, si quis animum aduertat, clara sunt ac patent, vsq; ad id quod subiungit.

Ei enim qui sagittariam artem exercet hanc figuram alterius manus optimam esse consentaneũ est. brachij enim cardinamentum in cubiti sede in tali figuratione innixum ossibus cubiti, & brachij directionem facit, perinde ac si unum totum sit. 10

Oratio ipsi est ad eos qui extentã ita totã manum deligant, vt à sagittantibus sinistra teneri cõsueuit. inquit. n. merito in ea operatione opus esse, vt tota manus sinistra extendatur, dũ retro à dextra neruus retrahitur, à sinistra vero totus arcus in eodem loco detineri ita firmiter debeat, vt in neutrã partem quicq̃ declinet. nã si dum neruus à dextra vehementer retrahit, retro quoq; totus arcus simul feretur: sagittæ impetus remittet: quippe quã à durissimo ac maxime intento neruo emitti oporteat. quantũ. n. è summa intentione remittitur, tantũ eiaculationis impetus ac vis imminuat, necesse est. Hoc prius ita cõcesso causam subiungit Hippocrates. brachij. n. inquit cardinamentum in cubiti sede in tali figuratione innixũ brachij os & cubiti in directũ constituit, ac totum brachium rectum firmiter seruat. Cardinamentum autem, hoc est γιγγλυμοειδὲς, inferiorẽ partẽ brachij appellat, qua cũ cubito dearticulat: propterea q cardines cõcauas partes quasdam, eminentes cum habeant: cauis prominentias eorum, quæ inseruntur admittunt, eminentibus cauitates eorũdem ineunt. sic & inferior brachij extremitas cũ in curuã rotundationem desinat, q̃ vtrinq; eminentias orbiculares habeat trochleis similis, hac trochleari rotũdatione in finibus cubiti inserta firmatur. cum vero in finibus sedes cauas habeat, alterã ante, alterã retro, vtrisq; his cubiti aduncos pcessus, quos cornices vocãt, excipit. cubitus. n. supremũ suũ caput quo brachio innectit, simile Ϲ literę grecę habet, eoq; totã ferè brachij trochlearẽ rotundationẽ complectitur.

Cum

A 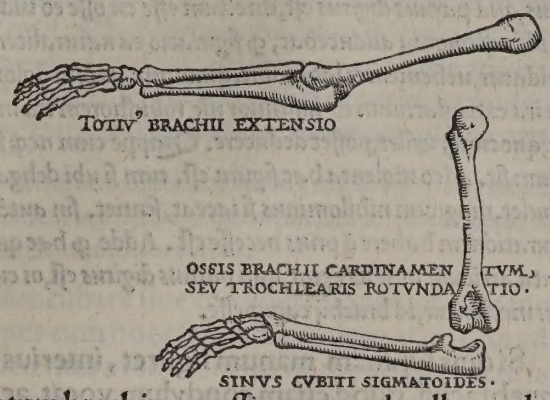

Cum igitur ea figura constituta est totius brachij, vt os brachij cum cubito rectum angulũ efficiat: trochlearis hæc pars media inter cubiti ꝓcessus collocatur. cum vero cubitus quiescente brachio circum trochlearem orbem fertur, in anteriorem quidem partem gibbum inflectens, in posteriorem extendens: in extrema inflexione anterior cubiti cornix in brachij sinũ qui ea parte est ingreditur: in extensione contra, posterior qui maior est, in posteriorem etiam ipsam maiorem brachij cauitatem ineũdo inseritur. ac propterea fit vt plurimum & extendere & inflectere totum brachium possimus. quod nullo modo possemus, si nullam brachium cauitatem haberet. Cũ igitur tali natura articulus qui in gibbo brachij est, præditus sit, cum totum brachium
B angularem figuram obtinet: ita aũt Hippocrates eam appellat, qua brachium rectum angulum cum cubito efficit: trochlearis rotunditas media in medio sinu cubiti Ƹ literam imitante constituitur. in extensionibus aũt totius brachij, cum retro feratur cubitus, cornix quæ ea parte est, motionem regit: & tunc sistit, ac cessat, vbi primum in imum brachij posteriorem sinum penetrauerit. quod cum fit, euenit, vt & articulus explicetur, & brachij cardinamẽtum in cubiti sede innitatur: ita.n. vocat Hippocrates sedem & fundamentum. i. βαθμίδα non solum hãc, verum etiã reliquos omnes sinus, in quos processus aliqui ossium ingredientes insidunt.

11 *Et retortio articuli retorta in hac figuratione est. consentaneum est igitur rigidissimũ ac contentissimum esse locum hunc, qui non superetur, neq; cedat, dum à dextra manu neruus trahitur. atq; ita quãplurimum neruum trahet. emittet autem ex firmissimo, & repentissimo. ex huiusmodi enim sagittarum emissionibus celeres & uehementiæ & longinquitates efficiuntur. deligationi uero cum sagittaria arte commune nihil est.*

Ex manus & brachij figurationibus ea, quæ ex extensione eius existit, contraria est inflexæ figurationi. figura item supinæ, pronæ figuræ aduersatur. atque hæ extremæ sunt, ac velut excedentes figuræ quatuor. duæ autem aliæ mediæ existunt: vna inter extremam extensionem, & in-
C flexionem, quam vt dixi, Hippocrates angularem vocat: altera inter supinam & pronam media est, in qua cubitum radio supponi inquit: quam iustam & rectam appellat non secus atq; angularem, in qua cubitus cum brachio rectum angulum efficit. si autem hæc recta est, consentaneũ est, vt quæ extento brachio fit, non recta appelletur. quòd si nõ recta est, reflexa proculdubio in externam partem erit. quemadmodum si os cubiti in posteriorem partem ita retorqueatur, vt angulum cum brachio efficiat: id quod in nonnullis fieri conspectum est: quos necesse est posteriorem brachij cauitatem admodum profundam habere, in quam posterior cubiti processus infigatur. nam si profundissimus is sinus cunctis esset, omnes in posteriorem partem reflectere, ac retorquere brachium possemus. sicut econtrario non possemus id perfecte dirigere, si, vt in quibusdam euenit, sedes hæc posterior cauitatis naturalis modum non esset assequuta, sed deficeret.

12 *Nam si ubi deligauit, manum ita tenere permittat, multos alios dolores uulnere ipso maiores adiunget. sin autem conflectere iubeat, neq; ossa, neq; nerui, neq; carnes in eodem situ permanebunt: sed superata deligatione aliò transferentur. quam igitur utilitatem sagittaria afferet figuratio? quocirca qui sapientiam ita sibi uendicat, fortasse non er-*
D *raret, si uulneratum ipsum exhibere sibi manum sineret.*

Qui manum & brachium extentum ac porrectum deligauit, siue id in eadem figura postea seruet, siue inflecti iubeat, vtroque modo ægrotum lædit. doloris quidem perpetuitate, si ita seruetur: si immutetur, eo quòd corrumpitur deligatio. Cum enim ob id fiat deligatio, vt conformatio & coaptatio ossium circumiectis linteis leniter constricta conseruetur: mutata post deligationẽ figuratione, contrarium eueniret. vt videlicet deligatio non amplius fracturam contineret: sed immutaretur, & transferretur, vnà cum trãsmutatis neruis & musculis: quos carnes hic appellat, substantiam eorum nobis ostendẽs. Carnes.n. hæ sensu præditæ ex eo, ꝙ inter alias, quæ absolute carnes dicuntur, præualeant, ita appellatæ, musculi sunt: qui ex neruis & copulis discissas fibras in se habent. quippe cum musculus prorsus à natura ex his fibris procreetur, cum circum ipsas ea quæ absolute caro dicitur, concreta est ac compacta. hæc siquidem propria musculi substãtia est. nam venas & arterias ea causa in se admittit, sicut cæteræ aliæ partes, vt alatur & viuat, proprium vero eius corpus fibræ sunt, quæ circumcirca agnatam carnem habent. quæ quidem caro cũ plurima in medijs musculorũ partibus agnascat, subinde decrescens, iuxta initia & fines paucissima est. ac propterea fit, vt his in partibus neruosiores, in medio carnosiores musculi reperiantur.

13 *Alius uero quidam medicus supinam manum accipiens ita extendere præcipiebat. atque ita sese habentem deligabat: eam figuram naturalem esse existimans, tum ex cute indicio sumpto, tum ex eo ꝙ ossa naturali in situ esse sic arbitrabatur:*

trabatur:propterea ꝙ os quod prominet iuxta articulũ manus,qua paruus digitus est,directum esse cũ osse eo uideatur,ex quo cubitum homines metiuntur. atque hæc quidem ille testimonia adducebat, ꝙ figuratio ea naturaliter sese haberet:ac recte dicere uidebatur. Sed si supina manus extendatur,uehementer laborabit. quantum autem dolorem afferat figuratio hæc,unusquisq; cognoscet,si suam manum ita extendat.nam & infirmior uir robustiorem ita manibus comprehensum,quia articulus gibbi supinus reflectitur,quocunq; uellet,posset deducere. Quippe cum neq; si ea manu ensem quispiam habeat,sciat quomodo sibi eo utendum sit. adeo uiolenta hæc figura est. tum si ubi deligarit, in hac figura manum relinquat,maiorem dolorem si deambulet,magnum nihilominus si iaceat, sentiet. sin autẽ inflectere manum iubeat,contrahi musculos,& ossa aliam figurationem habere q̃ prius necesse est. Adde ꝙ hæc quoq; in hac figura præter aliud nocumentũ ignorauit,os quod iuxta articulũ manus extat,qua paruus digitus est,os cubiti esse:quod autem est in conflexione à quo cubitum homines metiuntur,id brachij caput esse. B

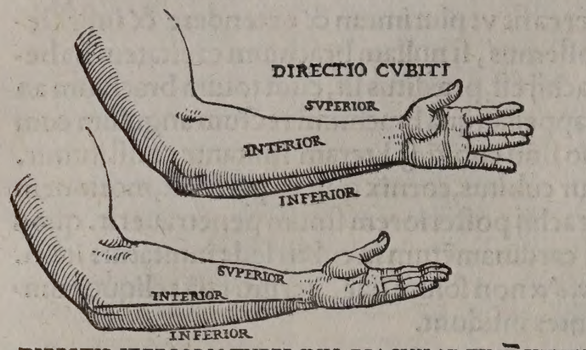

DIRECTIO ITERIORIS TVBERCVLI BRACHII AD FINẼ CVBITI

Si quis supinam manum figuret, interius caput brachij, quod etiam condylum vocat, ac tuberculum, supremum esse cubiti finem putabit: propterea ꝙ directum quodammodo ad infernum eius terminum videt, qui iuxta manus articulum,qua paruus est digitus, prominet. non omnes tamen à condylo brachij cubitum metiũtur: sed sunt qui conueniẽter à gibbo cubiti, qui ἀγκὼν & ὠλέκρανον etiam dicitur,cubiti mensuram incipiunt. Hippocrates autem cum dicat, à quo homines cubitum metiuntur, significare videtur vel omnes,vel plerosque hinc mensuræ illius initium sumere. at hoc quomodocunq; sit,inquirere superuacuum est. Illud dignum cõmemoratione videtur,inferiorem finem cubiti,qui iuxta manus articulum est, recta dirigi ad superiorem finem si naturali habitu manum figurauerimus: ita videlicet vt volam eius in interiorem partem,conuexum in exteriorem vertamus.qua in figuratione etiam fit, vt paruus digitus infra subijciatur,pollex in superiore parte sit. F

Hic autem idem esse os hoc atq; illud opinabatur,ac multi quoq; alij. 14

Non ita dicit idem esse os hoc atq; illud, sicut aliquem eundẽ sibi ipsi esse dicere consueuimus: vt Telamonium Aiacem eundem cum Aeacide. sed quia vtrunque eiusdem ossis terminum,id est cubiti esse existimabat. G

Sed cum illo osse idem est ἀγκὼν qui uocatur.i.cubiti gibbus:in quem innitimur. 15

Sicut modo dixi idem intelligi debere,ita hic quoq; sumẽdum est,vt eiusdẽ ossis partes & quæ ad articulum manus est, & quæ in gibbi cubiti articulo eminet,dicere hic idẽ esse intelligamus.

Si quis igitur ita supinam manum habeat,tum os distortum apparet,tum nerui à manus articulo tẽdentes ex interiore parte,& à digitis distorti etiam ipsi efficiuntur.quippe cum nerui hi ad os brachij tendant,unde cubitus mensuratur.Hi tales ac tanti errores,atq; ignorationes naturæ manus existunt. At si ut ego iubeo manum fractam intendat quispiam,is in directum os quod est ad paruum digitum ad cubiti gibbum tendens conuertet: rectitudinemq; ita habebunt nerui ab articulo manus ad extremas brachij partes pertingentes.manus item cum appendetur, in eadem figuratione permanebit,in qua erat,cum deligaretur: & tam ambulanti, quàm iacenti nullum dolorem, nullamq; defatigationem afferet. 16

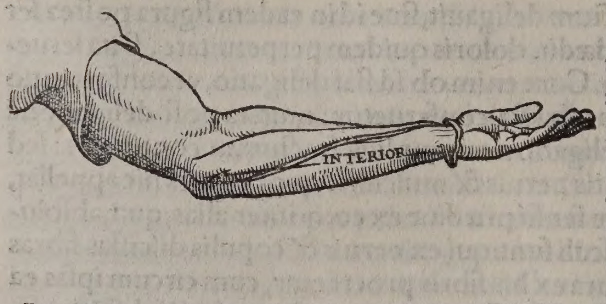

DISTORTIO NERVOR. ET MVSCVLOR. ET OSSIS CVBITI IN RESVPINATIONE MANVS.

Quando ossis alicuius nerui, aut musculi initium ex interiore parte membri est, finis vero, aut extra, aut infra, distortum proculdubio membrum illud est. vnde omnia hæc, cum manus supina figuratur, recte hic distorqueri dixit. vide enim, nerui qui in interiorem partẽ à manu demeant, in cubitum ineunt circa interius brachij caput. quòd si manum supinam efficiamus, eueniet, vt neruorum initium qui circa cubitũ sunt, in interioribus partibus, finis vero in superioribus conspiciatur. eadem & musculorum, & ipsius cubiti ossis ratio est: quippe cum omnium horum initia ex interioribus partibus sint, qua brachij condylus eminet. ad dolorem vero afferendum, atque ob id inflammationem excitandam satis esse vel musculi soli possunt, si distorqueantur. At si, quemadmodum iubet Hippocrates, manum & brachium figurarit quispiam, musculi qui in interiori parte cubiti exortum habent, toti in interiori parte quoque erunt collocati: H

cati:

A cati:qui in exteriore incipiunt,ibidem permanebunt: qui item in superiore oriuntur, in eadem per totũ mẽbrũ seruabunt. nã in inferiore cubiti parte ne vllus quidem reperit̃ musculus. Si autẽ oẽm cubiti musculorũ situm cognoscere appetis, ex primo dissectoriarũ tractationũ libro discere id poteris. scriptos ẽt eosdẽ reperies in musculorũ dissectione. quo in libro compẽdiosius q̃ in dissectorijs tractationibus omnium qui in corpore sunt, musculorum natura explicatur.

17 *Deflecti uero hominem oportet ita, ut ossis pars eminens ad clarissimum ex præsentibus luminibus constituatur: ne tractantem in extensione lateat, an satis directum fuerit. nam periti ne manum quidem admotam atque attrectantem latere eminens os poterit.*

Siue cubare siue considere significet, cum inquit deflecti, hoc est καθίκνυσθαι, alterum ipsorum insuper cum hoc est intelligendum. nam tum ad vires ægrotantis, tum ad fracturæ magnitudinẽ respicientes modo sedentem, modo iacentem hominem deligamus. vtro autem modo id fiat, ad claritatem præsentium luminum conuertenda pars affecta est, vt clare inspici queat.

DE CVBITO.

18 B *Ex ossibus autem cubiti, in quibus utraq; fracta non sunt, cum superius os uulneratum est, faciliorem curationem admittit, licet crassius sit: tum quia sanum loco fundamenti substratum habet, tum quia facilius occultari potest, nisi iuxta manus articulum id contigerit: quippe cum in superiori parte crassior caro superiecta sit: os autem inferius carne omnino careat, neq; facile occultationem admittat, extentioneq; uehementiore indigeat.*

Duo esse cubiti ossa significauit, cum dixit/in quibus vtraq; fracta non sunt/. quippe cum/vtraque/verbum neq; de vno, neq; de tribus, neq; de pluribus, sed de duobus tantũmodo dici soleat. Ex his itaq; duobus ossibus id quod subiacet, proprie cubitus nominatur, quod longius quoq; est: quod superius est, radius nuncupatur. Aperta autem non hæc tantummodo oratio est, verũ etiam reliquæ omnes vt plurimum hoc in libro. nihilq; mihi videtur diluciditate indigere, nisi ea quæ explano. Quocirca si præter hæc aliquid tibi obscurum esse videatur, inspice nũquid exemplar erratum habeas. nam si castigatum sit, licet vbi semel legeris, quippiam non intelligas, prorsus tamen id percipies, si iterum atq; iterum repetiueris.

19 C *Si uero hoc confractum non sit, sed alterum: uilior extensio sufficit. at si utraq; sint fracta uehementiore extensione opus est. in puero quidem uidi extenta magis, q̃ oportebat. pleriq; tamen minus q̃ oporteat, distenduntur.*

Simpliciorem, & sine magno negocio factam extensionem viliorem appellat. non enim tantum quod prauum est, φαῦλον apud veteres significat, sed etiam vile, simplex, ac vulgare.

20 *Posteaquam extenderis, uolas admouendo dirigere oportet.*

Volas admouendo, id est θέναρα. θέναρα autem proprie vocant prominentes volæ partes à verbo θένειν, quod est verberare, vt nonnulli volunt, qui etymologijs delectantur. quippe cum his prominentibus partibus percutere soleamus ea, quæ percutimus. Alij non omnes partes prominentes palmæ ita appellari aiunt, sed solas eas, quæ sub pollicibus extant.

21 *Deinde ubi cerato illeueris, non admodum quidem multo, ne deligamenta circunfluitent, ita deligare.*

Duo deligationis vsus sunt, vnus vt partes extenti ossis à nobis inter se bene compositas firmiter contineat: alter vt lintea succo aliquo tincta, aut medicamentum impositum, quod inflammationem sedare, ac vetare maxime iudicauerimus, supra affectas partes cõseruet. Quippe cum nonnulli emplastris vtantur, quæ cum linteis exceperint, atque imposuerint, extrinsecus postea D deligant: alij succum aliquem idoneum ad hoc adhibeant, vt vinum, aliàs solum, aliàs cum oleo: sæpe item aliquod ex liquidis medicamentis: cuiusmodi est ceratum hoc: quod quidem duplici modo confici solet. vno, cum cera in rosaceo, aut oleo colliquatur: altero, cum picis etiam aridæ aliquantulum assumit: quod picatum ceratum appellant. Liquida aũt medicamẽta conspissationẽ quandã habent, & crassitudinẽ: cuiusmodi hoc ceratũ liquidũ est. quod si oleo confectũ fuerit, ex emplastris est, quæ inflãmationẽ arcent, de quibus in libris de vi simpliciũ medicamentorũ nonnihil: in curatrice vero arte, & in traditione de cõpositione medicamentorũ latius dictũ à nobis est. Hippocrates aũt liquido cerato vsus est, quippe cũ inflãmationi arcendæ longe aptius id sit, q̃ durum: siue quomodocunq; quispiam appellare velit. quo q̃ copioso vti debeamus nobis quidẽ declarauit, cum inquit/non admodũ multo, ne circũfluitent deligamẽta/. oppositũ vero terminũ vtpote nobis satis notum, non expressit. nam neq; ita paucum ceratũ cõuenit adhibere, vt lintea fasciarum prius exiccentur, q̃ tertio post die resoluantur. At enim illud dignum consideratione est, cur cerato nunc vti iubeat, cum, vbi os extra cutem eminet, vino nigro austero vti consueuerit? Mihi sanè videt̃ vinũ huiusmodi vitijs quasi efficacius remediũ existimare: ac ꝓpterea ipsum in alijs fracturis prætermittere, in quibus nihil ex confractis ossibus denudatũ est, quia multã diligentiã eius vsus requirat. nam nisi assidue madefaciamus, maximum dãnum ex linteorũ desiccatione

catione timendum est. assidue vero irrigare, & præcipue noctu pleriq; ex ijs, qui ægrotantibus inseruiunt, nolunt. vnde, quia ad extremas ægrotationes extremæ quoq; curatiões exquisite adhibitæ optimæ sunt: propterea in quibus os extra prominet, vino vtendum cēset. Vbi vino vtit, plura etiam nos de potestate eius dicemus. Nunc dicere hoc tantum sufficit, quoniam reliquę fracturæ etiam sine vino possunt curari, modo cerato hoc vsi fuerimus: vinum adhibeamus in his, atq; ita ob ministrorum negligentiam in errorem aliquem magnum incidamus, necesse non est. Vbi vero magnum impendet periculum, tunc ministri & ipsi spōte labores subire volunt, & nobis adhortantibus obediunt. quin etiam huiusmodi ægrotos ob periculi magnitudinem inuisere frequentius solemus. & interdum apud ipsos pernoctamus, si ministros rite omnia, quæ iusserimus, non esse acturos, diffidimus. E

Vt summam manum cubiti gibbo inferius non habeat, sed paulo etiam superius, ne in summitatē sanguis defluat, sed intercludatur. 22

Ita figurandum esse cubitum, vt & radio subijciatur, & cum brachij osse rectum angulum efficiat, superius dictum iam est. quia vero id fieri potest, siue superiorem manum teneat quispiam, quàm cubiti gibbum, siue inferiorem: merito de hoc quoq; definit, altioremq; cubiti gibbum teneri summam manum iubet. decliues enim figurationes scimus esse in causa, vt fluctiones ad mēbrorum extremitates deferantur. Quocirca quemadmodum qui aut toto die deambularunt, aut calidiora quodam modo habent crura, in primis curāt, vt ea sublimiora reliquo corpore per noctem habeant: sic in manu cauendam decliuem figuram monet Hippocrates: accliuem seruandā. Iussissetq; longe altiorem etiam haberi cubiti gibbo, nisi ea quoq; figuratio, cum quis in ea immoratur, cum toti membro, tum anterioribus brachij musculis dolorem afferret. Doloris esse effectricem hanc figurationem experimentum te docebit. causam vero doloris, musculorum natura qui cubiti articulum mouent, patefacient. sunt enim hi in anteriore, & ex interiore etiam brachij parte collocati. quos cum cubitum inflectimus, ad proprium caput attrahere, atq; intendere sursum solemus, atq; vnà cum ipsis cubitum totum quoq;, in quem suis inferioribus partibus innexi sunt, attrahimus, sursumq; intendimus. /Ne in summitatem sanguis defluat, sed intercludatur/ hoc ad primum orationis huius membrum referri statim debuerat: sed alterum interiectum in vtrunq; medium obscuriorem paulo reddidit orationē: vt hoc modo esset: Vt summā manū cubiti gibbo inferius non habeat, ne in summitatē sanguis defluat: sed paulo ēt superius, vt intercludat. F

Deinde linteo deligare initio supra fracturam iniecto. 23 G

Initium inijci supra fracturam vel non inijci, duobus modis intelligi potest: cum interdū longitudinem, interdum latitudinem spectamus. Termini quidem fasciæ per longitudinem inijciēdæ, sunt, cum prima fasciæ inuolutio in orbem ducta fracturā contegit. si vero vel adeo superius, vel adeo inferius obuoluas, vt fractam partem omnino non attingat fascia, initium id supra fracturam nō esse vere dixeris: atq; ita supra fracturam inijci, vel non inijci linteorum initium intellige. Per latitudinem vero initium inijcitur, cum primā deligationem neq; interius q̄ sit fractura, neq; exterius facimus. Hic autem Hippocrates ad membri longitudinem spectans initium inijciendum supra fracturam dixit. i. neq; superius neque inferius q̄ fractura sit: id quod ex eo, quod subiungit, declarat, cum inquit/ posteaquam vero circūieceris eodem in loco bis aut ter, in superiorem partem deuoluas deligando/ In libro autem de ijs, quæ in medicatrina fiunt, vbi ait, initiū inijcere non supra vlcus, sed hinc vel inde oportere: id ad membri latitudinem spectans dixit. sicut etiam verba hæc ἔνθεν ἢ ἔνθεν, id est hinc vel inde videntur significare: quibus videlicet Græci ad latitudinem exprimendam vti consueuerunt. In multis tamen exemplaribus ita illud legitur/ Initia non ad vlcus, sed hinc vel inde nodum inijcere oportet. H

Innitendo quidem, non tamen admodum comprimendo. 24

Mediocritatem ac modum inijciendarum fasciarum hic docet. oportet. n. vt in eis inuoluendis adeo innitamur, vt inter se adiunctas ossium partes conseruare immobiles queant: non tamē ita vehementer comprimantur, vt dolorem creent. quippe cum omnis dolor si inueteret, & precipue ex collisione & compressione, causa sit inflammationis. Atq; hi quidem compressionis fasciarum limites sunt, quos accurate assequi à principio non possumus: vbi vero sæpe deligauerimus, possumus. nam si quantum circūijciendo fasciam intenderis, diligēter animaduertas, deinde requiras ab eo qui deligatur, qualem fasciæ circumuolutionem sentiat: vbi iterum circūijcies, vel relaxare intentionem, vel augere tibi licebit. si enim se comprimi ille dicat, relaxandum: sin laxum ita esse vinculum, vt neque an circumiectum sit, sentiat, intendendum esse perspicuum est. Quin etiam ante quàm in eo qui fracturam habet, deligationem auspiceris: puerum sanū sæpius deligando, ac simili modo sciscitando exercere te poteris: vt promptior postea sic esse ad deligādas fracturas queas. Illud quoq; aduertendum tibi est, corpora quæ valida sunt ac dura, vehemētiorem: quæ imbecilla ac mollia sunt, remissiorem compressionem requirere.

Postea

A 25 *Postea q̃ uero circumieceris eodẽ in loco bis aut ter, in superiorem partem deligando deuoluas, ut defluxiones sanguinis intercludantur: atque ibi finias.*

Ipse causam dixit, cur in superiorem partem linteorum distributionem faciẽdam censeat. vult enim defluxiones sanguinis à superioribus partibus membri ita prohiberi. antedicta vero deligatione, non solum arcetur, quod influit, verum etiam quod in partibus circa fracturam continetur, eliditur. defluxus aũt vnam tantum viam habet à superiori parte deorsum: expressio vtrasq;, tam deorsum à superiori parte, quàm ab inferiori sursum. quippe cum & in inferiorem partem membri, & in superiorem elidi atq; exprimi aliquid valeat. Vnde consulit, vt vtrasq; has persequamur, duabus vti fasciationibus iubens, quæ vtræq; à parte affecta vtrinq; per longitudinem initium habeant: superius vna, altera inferius distributa. melius enim est vt à læso loco in superiores partes, & totum corpus elidatur sanguis. eo quòd extremitas minor est, q̃ vt sine damno suscipere copiosum humorem possit. nam si post primam fasciam, quæ ex parte affecta sanguinem ad manum exprimat, secunda etiam violentius constrinxerit: & circa articulum manus, & circa digitos inflammatio exoritur. Propterea igitur in superiorem partem primum omne id, si fieri potest, quod molestiam affert, exprimendum est: si vero parum aliquid relinquatur, in inferiorem partem secunda deligatione elidi debet. certius tamen mentem eius totam intelliges, si doctrinã de deligatione fueris assequutus.

B

26 *Oportet autem ut prima lintea longa minime sint.*

Conuenienter hoc dicit. cum enim prima lintea à fractura incipiant, & sursum referantur, atq; ibi desinant: necesse est, vt minor eorum fiat longitudo, q̃ secundorum quæ reliqua sunt comprehensura: quæ iubet deorsum primum à fractura deducentes, sursum iterum ad eundem locum cõuoluere, vbi finem fasciæ primæ feceramus.

27 *At secundorum ad fracturam initium iniiciendum est.*

28 Merito: hinc enim vult vt amplior sanguinis copia elidatur.

Circundandumq; semel ibidem.

Semel iubet vt secundi lintei initium circũiiciamus, non bis aut ter, vt prioris. vult enim vt sursum magis, q̃ deorsum quod cõtinetur in partibus circa fracturã, ob antedictã causam exprimat.

C

29 *In inferiorem deinde partem distribuendum, minusq; comprimendum, maiore uero distantia traiiciendum.*

Minus stringendum membrum secunda fascia inquit, ob eas quas dixit causas. neq; tamen frequentes linteorũ conuolutiones faciendas monet, cũ prior fascia satis frequentiæ vsum explerit.

30 *Vt tibi sufficere linteum possit ad recurrendum eò, ubi alterum desierit.*

Hippocrates quidem ante plagularum iniectionem duobus fasciis vtitur, nonnulli alii tribus: vna sursum à fractura deuoluta, vt iubet etiam Hippocrates: altera à fractura deorsum: tertia ab inferiori parte sursum, quam supra vtrasq; priores conuoluunt. atq; ex his quidem tribus secunda breuior vtrisq; reliquis est: reliquæ duæ inter se æquales. propterea quòd prima fracturæ ipsi circumiecta bis, aut ter, circa membrum frequẽtioribus conuolutionibus circundari solet. secunda vero præter quàm quòd semel fracturæ circunuoluitur, rarius quoq; membrum obducit. at tertia licet vtrisq; circundetur: quia tamen rariorem habet distributionem, longior prima non euadit. Veruntamen duas has fascias ab Hippocrate commemoratas tres illas in se continere, et si ego nihil dicam, satis liquet. quippe cum secunda duos vsus expleat, quos illi duabus fasciis separatim ascribentes, alteram à fractura in inferiorem partem, alterã ab inferiori parte sursum ad primæ fasciæ finem deuoluebant.

D

31 *Atque hic quidem lintea in sinistram, aut dextram deligentur, aut in utram partem ad fracturæ figurationem cõferat, & in utram declinare conducat.*

In ossium fracturis inclinatio distortionis interdum in sinistram partem membri, aliquando in dextram tendit. vnde oportet vt duabus primis fasciis contrariam deligationem faciamus: vt ex ea parte in quam propendet atq; inclinatur membrum, initio facto, in cõtrarium prouoluamus. ita enim fiet, vt fractum os in æquilibrio constituatur. Hoc igitur est, quod inquit nunc Hippocrates, dum iubet, vt deligationis distributionem ad fracturæ figurationem accommodemus: id est in contrariam q̃ distorta ossa fuerint, propellamus.

32 *Post hæc uero plagulæ cerati modico illitæ superextendendæ sunt. mitius enim sic, ac stabilius est.*

Plagulæ, quæ & splenia vocant, duarum primarum fasciarum, quas peculiari nomine ὑποδεσμίδας, id est subligamina appellat, firmamenta sunt. contrario autem modo superiiciuntur. nam cum illæ transuersæ circum membrum conuoluantur, plagulæ in longitudinem superextenduntur,

tenduntur,ita vt totam primam duorum linteorum deligationem comprehendant. quas modi- B
co cerato illinendas inquit,propterea q sicut si nimia copia affluant, infirmæ, atq; instabiles effi-
ciuntur:sic ne adhærere quidem prorsus subligaminibus queunt, si nimis pauco cerato inunctæ
fuerint. est enim quidam quasi nexus cum fascijs ceratum. in cæteris quoq; omnibus, quæ gluti-
no coniunguntur,mediocritas optima censetur. At ex plagulis,si siccæ imponantur, collisio etiã
efficitur,cui mitius oppositum est. quemadmodum stabilius instabilitati aduersatur, quæ ex cæ-
rati multitudine existit. vnde merito subiunxit/mitius enim sic, ac stabilius est/ eo q si nihil pror-
sus cerato illinantur plagulæ,mollitiem omnem,ac lenitatem:si nimis q̃ opus sit, stabilitatẽ amit-
tant:quippe cum cerati copia lubrica efficiantur.

Deinde ita deligandum alternatim,modo in sinistram, modo in dextram. ac plerunq; ab inferiori parte incipiendo 33
ad superiorem,aliquando à superiori ad inferiorem deducendum est.

Subligamina non alternatim inter se,sed in contrarium conuoluta sunt:cum vtraq; à distortio
ne præter naturam membrum reducant:Fasciæ vero quæ post plagulas circunijciũtur, cum eum
scopum habeant,vt totum membrum deligent,vniuersamq; deligationem sic, vt acceperũt,cõ- F
seruent:ex aduerso inter se distributionem faciunt,altera in dexteram, altera in sinistram partem
conuoluta. simili modo quoq; deorsum altera, altera sursum. ita siquidem ex aduerso inter se cõ-
plicatæ,talem deligationem conseruare maxime possunt,qualem accepere. Atq; illæ quidẽ,quæ
in dextram & sinistram obuoluuntur, in omnibus prorsus æquales esse debent, quæ sursum ac
deorsum feruntur,licet non longe se mutuo excedant:inter eas tamen illa,quæ ab inferiori parte
sursum ducitur,copiosior sit. tutius enim id est, ob paulo ante allatam causam, quando in princi-
pium membri à fractura elidendum sanguinem monebat.

Subsiccaneis autem mederi oportet plagulis circumuoluendo: multitudine quidem fasciationum non uniuersæ,sed 34
particulatim corrigendo.

Membrorum longorum, quæ κῶλα dicuntur, fines angustiorem habent latitudinem, quæ
ἀπόξηρα,id est desiccanea,seu ὑπόξηρα.i. subsiccanea ea de causa appellat:quæ etiã ἀπόξυ, hoc est
in acutum abeuntia vocare consueuit. Has partes iubet per trãsuersum circũuolutis plagulis ex-
plere,vnà cum fasciarum iniectionibus pluribus,quę non vniuerse tamen congerantur:inęqua-
lis enim ita euaderet deligatio:sed particulatim & paulatim deficientem locum compleant. G

At circa articulum manus laxe insuper fasciandum est,aliter,atq; aliter. 35

Omnes quidem partes,quæ affectis locis vicinæ sunt,simul inflammari consueuerunt: sed ma
gis tamen extremæ membrorum partes: propterea quòd paruæ & carne carentes prorsus cum
sint,defluentem à locis fracturæ materiam ægre suscipiunt. Vult igitur vt eas cerati impositione
leniamus:quod quidem neq; solum sine vllo tegumento inijci super eas debet. neq; est opus, vt
vllæ aliæ fasciæ adhibeantur,cum ibi & initium instabile & finem habituræ sint, & cito defluxu-
ræ videantur. Quocirca ijs ijsdem quibus fractura deligatur fascijs ad hoc simul vti consueuerũt:
quas laxas merito circunducendas censet, ne molestiam aliquam afferant. nam cum ibi fractura
detentione vlla non indigeat,ad solam inflammationem prohibendam adhibentur.

Multitudo linteorum prima,satis idonea duæ portiones sunt. 36

In prima omnium deligatione multitudinem linteorum pauciorem esse vult: q̃ ea qua proce-
dente tempore opus nobis erit. docuit.n.te quanto pluribus linteis vtendũ sit paulo post. Cum
aũt multitudo linteorum tũ numero,tũ longitudine fasciarum, & plagularum augeatur: quæres H
fortasse maiores'ne an plures fascias tibi faciendas censeat:quantum item vnumquodq; esse con-
ueniat. Sed enim longitudinem & latitudinem in libro de ijs,quæ in medicatrina fiunt, ipse præ-
finiuit,cum inquit, Triũ aut quatuor cubitorum longitudo,digitorum latitudo. Numerum vero »
neq; nunc dicere prætermisit. duo enim subligamina in tota deligatione vult esse facienda. plagu
las vero triplices aut quadruplices esse debere eodem in libro docuit. quarũ numerum tantum
esse par est,quantus ad complectendum membrum sufficiat. Fasciæ autem quæ extrinsecus supra
plagulas inijciuntur,duæ etiam ipsæ vt plurimum sint, necesse est: altera quæ ab inferiore parte
sursum:altera quæ à superiori deorsum conuoluatur. fieri tamen potest, vt tres, aut quatuor quã-
doq; adhibeantur. nos sanè duabus semper vti consueuimus. Si ad hos igitur scopos vnusquisq;
respiciat,illud proculdubio studebit, vt inter initia quidem duabus linteorum portionibus vtat:
quo vero tempore inflammatiõe affecta pars caruerit,tres etiam adhibeat. In libro itaq;, vt dixi,
de ijs,quæ in medicatrina fiunt,fasciarum longitudinem præscripsit,eas trium aut quatuor cubi-
torum esse debere affirmans: vt cubitos videlicet intelligamus eius ipsius qui deligatur. Ridiculũ
enim esset,si vel puerulus,verbi gratia,duos, aut tres annos natus tam longis linteis deligaretur,
quæ tres aut quatuor viriles cubitos explerent: vel vir adultus adeo breuibus: vt trium aut qua-
tuor cubitorum infantis mensuram non excederent. In hoc tamen libro neq; longitudinem fa-
sciarum,

A ſciarum, neque latitudinem præfiniuit, nobis eas facile coniectandas relinquens. Perſpicuum ſiquidem eſt, ſi ad fracturæ magnitudinem faſcias accommodemus, longitudinem earum facile nos eſſe inuenturos: quippe cum ſemper deligatio, vt ipſe iubet, multam quoq; ſani loci partem occupare inſuper debeat. non ſemper autem eadem ſumenda longitudo eſt, ſed pro fracturæ, vt dictum eſt, magnitudine varianda. Nã ſi bis aut ter fracturæ ipſi primum faſcia eſt circũuoluenda, deinde frequentibus circũiectionibus vtẽdo, multam ſani membri partem occupandum: tñ proculdubio eſſe primum linteum neceſſe eſt, vt tot circũuolutionibus eſſe ſatis poſſit. ſimili modo quoq; reliquarum faſciarum longitudo ea eſſe debet, quæ deligationibus, quas ſcribit, queat ſufficere. Latitudinem autem, ſi ad ea quæ dixit, ſpectes, facile inueneris. affultas quidem eſſe inquit, non autem compreſſas. affultas autem eſſe, id eſt ἠρμάσθαι firmatas, atq; applicatas eſſe ſignificat. id quod fiet, ſi non valde latum linteum præparatum fuerit. quod enim nimis latum eſt, in conuolutionibus corrugatur. Nam alioqui quo latior faſcia eſt, vt ampliorem locum occupare poſſit, eò firmius ac ſtabilius partes oſſium fractas continet. & quantũ ad hoc ſpectat, quo latiſſimum, eo optimũ linteum eſſe videretur. Quia tamen quæ leuiora ſunt, vbi applicata fuerint, cõtrahi in rugas ſolent, ac ꝓpterea laxiora effecta ſubiectorum corporum firmam comprehenſio-
B nem amittunt: iccirco non admodum lata aſſumenda ſunt. eouſq; igitur augere tibi latitudinem faſciæ licet, quoad nulla eius pars laxior efficiat̃. Hinc eſt, ꝙ huiuſmodi oĩa ab experto & perito homine melius aguntur: quippe quorum ſcopi ſint cõiecturales, nullusq; eiuſmodi, qui vel ſcribendo tradi, vel legendo percipi facile queat. Cur autem pluribus linteis poſtea vti iubeat, tunc audies, cum ad ea verba, in quibus hoc ſcribit, explicanda deuenerimus.

37 *Signa autem bene curati hæc ſunt, atq; is bene deligati terminus eſt: ſi ab eo requiſiueris an compreſſus ſit, ipſe aũt compreſſum quidem ſe eſſe dicat: ſed leniter tamen, & præſertim circa ipſam fracturam. hæc itaq; dicere debet perpetuo fieri, is qui recte deligatur.*

Quia cõiecturalibus ſcopis ñ ſciaꝫ efficiẽtibus ĩ linteorũ ĩuolutiõibus vtimur, iõ ſignis certis vult, vt qđ in his vel recte exequuti fuerimus, vel praue cõmiſerimus, diſcernere valeamus: vt ſi valde à faſcijs cõprimat̃ æger, cito reſoluentes melius deligemus: ſi laxior q̃ debeat, deligatio ſit, multum tempus non differamus. vehemens. n. compreſſio cum dolorem atq; inflammationem faciat, interdum etiam emori membri extremam partem cogit. laxa autem circũiectio linteorũ ſicut quantum ad hęc periculo vacat, ita permittit vt membrum in fracturam diſtorqueat̃. Quo-
C circa adeo vrget nimia compreſſio, vt eodem die religare nos omnino cogat: laxa vero vnum, & duos etiam quandoq; expectare dies poteſt. Interrogare igitur diligenter eum qui deligatus eſt, debemus, qualem nam conuolutionem linteorũ ſentiat: vt ex eius reſponſione diſcernamus, quid in deligatione corrigendum ſit. Ac præcipue conuenire inquit, vt circa fracturam magis dicat ſe fuiſſe conſtrictum, q̃ alijs in partibus: propterea ꝙ compreſſus locus ille duabus de cauſis ſenſum maiorem efficiat: cum quia affectus eſt, tum quia nos magis aſtringere faſciam ea parte conſueuimus, dum totum ſanguinem in vtranq; partem membri procul à fractura elidere ſtudemus. ita enim fit, vt affecta pars inflammatione omni careat.

38 *At ſigna mediocritatis ſunt, ſi die quo deligatus eſt, & nocte, non minus, ſed magis conſtrictus ſibi eſſe uideatur: poſtero paruula quædam intumeſcentia in ſumma manu mollis illa quidem exoriatur: mediocriter te compreſſiſſe ſignum id eſt.*

Quoniam præcipua deligationis vis in quantitate compreſſionis conſiſtit, quãtitas vero hæc varia eſſe conſueuit, cum ex differentia mollitiæ, & duritiæ membrorum, tum vero maxime ex eo ꝙ quædam corpora hebetiore, quædam vegetiore ſenſu prædita ſunt: merito Hippocrates
D multis ſignis nititur certam ægroti curationem manifeſtare. Iccirco ſola ex interrogatione indicia minime ipſi ſatis fuerunt, ſed membris ipſis inſuper, & pręcipue extremis eorum partibus attendendum nobis cenſet. Intumeſcentiam enim paruulam inquit exorituram eſſe in ſumma manu mollem ſecundo die, ſi mediocriter conſtrinxerimus: quæ videlicet, ſi impoſitis digitis deprimamus, cedat. nam ſi vel nullum huiuſmodi tumorem, vel durum aliquẽ inueniamus, ſcire aperte licet, minus q̃ oportebat, ſi nihil prorſus extiterit: magis, ſi durus tumor apparuerit, à nobis fuiſſe cõſtrictum. Perſpicuum enim eſt, ſi deligatione humores ad extremam membri partẽ exprimantur, atq; hi multi ſint, adeo repletum iri extremitatẽ, vt digitis etiam deprimentibus ceſſura non ſit. idq; tibi nimiæ cõpreſſionis ſignum erit: quemadmodum, ſi nihil intumuerit manus, nihil prorſus eliſum fuiſſe à deligatiõe indicabitur. quippe cum magnitudini compreſſionis expreſſorum humorũ multitudo ſemper reſpondeat: pro ratione vero multitudinis tumor excreſcat. Quare merito, cum vehementius cõpreſſa eſt fractura, dura & magna intumeſcentia inſurgit: cum leniter conſtrictum eſt, parua & cedens exiſtit: ſicut nulla prorſus apparet, cum nulla prorſus conſtrictio adhibita eſt. Conſtat igitur, ſi magnum & renitentem tumorem deprehenderimus in extrema manu ſecundo poſt die, ſtatim reſoluendũ eſſe, & multa aqua calida copioſo oleo interfuſo perfundendum, mediocriterq; cõprimendo deligandũ. At ſi ſecundo die nullus

penitus tumor extiterit, tertio die reſolutam faſciam conſtrictius deligabimus. Si mediocris ac E
paruus tumor apparuerit, Hippocrates quidem etiam tunc tertio poſt die reſoluendum cenſet:
ſed ego in quartum diem differens,& in quintum etiã quandoq;,præſertim per hyemem, nihilo
peius euaſiſſe rem deprehendi.

Deſinente autem die ſi minus uideatur conſtrictus fuiſſe,tertio autem faſciæ laxæ eſſe appareãt, & ſi horum ante- 39
dictorum aliquid defecerit, ſcire oportet laxiorem deligationem eſſe q̃ conueniat:ſiquid ſuperabundarit,magis q̃ par
ſit,fuiſſe compreſſum.His indicijs monitus poſtea magis uel laxando,uel comprimendo deligabis.

Non profectò,vt nonnulli opinantur, ex diſtentione longioribus effectis linteis,mora tem-
poris laxior deligatio apparet:ſed quia membrum attenuatum,cum recte deligatur,gracileſcere
conſueuit.atq; hoc ſemper in omnibus fracturis euidenter conſpicitur:vt ipſe etiam Hippocra-
tes manifeſtabit.

Reſoluere uero oportet tertio poſt die,ubi extenderis,ac direxeris.Et ſi prius mediocriter deligaris,tunc paulo ma- 40
gis q̃ antea tibi comprimendum eſt,inijciendaq; initia ſupra fracturam , quemadmodum etiam prius , ſunt.ſi hanc
quidem prius deligaris, ex ea ſanies in extremas partes huc & illuc exhauriuntur . ſi aliam partem prius compreſſeris, F
in eam ex compreſſo loco exinanitio fit.Animaduerſio ſane ad multa utilis eſt.Ita igitur incipere ſemper deligationẽ,
compreſſionemq; ex hoc loco opus eſt.reliqua pro rata quodq; portione,quanto longius à fractura abduxeris,tanto
minus conſtringendum.Laxa nunquam prorſus,ſed adhærentia circunijcienda. deinde pluribus linteis in unaquaq;
deligatione utendum eſt.& ſi interrogetur,paulo magis compreſſum ſe eſſe dicat,q̃ prius,& præcipue circa fracturã.
& cætera quantum uidelicet & ad tumorem,& dolorem,& ad recreationem ſpectat,pro ratione prioris deligationis
fiant.ubi uero tertius dies iam a duenerit,laxiores ipſi faſciæ uideantur.deinde reſoluere oportet,ac rurſus paulo ma-
gis comprimere,atq; id omnibus linteis,quibus fuerat deligandus.cuncta poſtea ipſum inuadant,quæ in primis etiam
deligationum circuitibus euenerant.

Si in primo die non cõpreſſerimus,quantum conuenit,propterea ꝙ ob ictum dolore afficie-
bat̃ æger,oĩbus recte ſuccedentibus tertio die ſedatũ iam aliquantulũ dolorẽ nacti,faſciarũ con-
tentionem augebimus: neq; tunc tñ eatenus quantũ ipſa res poſtulat.id.n.ſi oĩa recte ceſſerint,
quinto die fit.vnde etiã linteis q̃plurimis tunc,ꝑfectiſſimaq; intentione vti nos iubet. Memoria
tñ tenendum nobis illud eſt,hæc nobis tantummodo eſſe facienda,ſi oĩa conuenienti ordine rite
ſucceſſerint.nã ſi ob errorẽ aliquem,q interceſſerit,nondũ prorſus quinto die inflãmatione ca-
reat brachiũ:neq; nos linteis oĩbus vtemur.firmitas.n.deligationis fractorũ etiã ex multitudine G
linteorũ,ſicut ipſe inquit,fit.quã pręcipue eo tpe adhibemus, quo locus circa fracturã ſatis con-
tractus ac depreſſus apparet:os vero fractũ laxum iam atq; agile ad directionẽ cõſpicitur.quod
ſi quinto die nõ contigerit,alterũ reſolutionis circuitũ expectabimus: q videlicet,in ſeptimũ diẽ
deueniet. Tertio.n.quoq; die reſoluendũ,ac religandũ cenſet,quoad fractura in ferulas inijciat̃:
ea cauſa,vt calida aqua ꝑfundamus ac foueamus:quo exinaniant̃ humores qui in fracta parte cõ
tinentur,qui tenues & ſeroſi cũ ſint,difflatione ac ꝑſpiratione indigent. Adde ꝙ perfuſio hæc &
ad mitigandum dolorẽ facit,& prurigini medetur. Quocirca cũ æger neq; pruriginẽ,neq; dolo-
rẽ amplius ſenſerit,omniaq; antedicta ſigna recte peracta fuiſſe circa fracturam cuncta oſtẽde-
rint. Si etiã quarto poſt die ſoluas,præſertim ꝑ hyemẽ,nullum damnum afferes:atq; eò magis,ſi
hoĩes ruſtici ſint,lotione vti plerũq; minime conſueti.nã ſi per ſingulos dies lauari ſoleãt,aut bis
in die:differẽda longius perlutio nõ eſt:ac pręcipue ſi etiã molli carne forte pręditi fuerint.

Poſteaq̃ uero ad tertium diem iam deuenerit,qui ſeptimus à prima deligatione fit:ſi recte fuerit deligatus, tumor 41
in ſumma manu,neq; is ualde magnus extabit: deligata uero pars in omnibus deligationibus tenuior,ac gracilior re-
perietur:in ſeptimo uero die etiam admodum tenuis:& oſſa fracta ita affecta ut magis moueantur,agilioraq; in co- H
aptationem ſint.Si hæc huiuſmodi fuerint,coaptare te oportet , atq; accõmodate ad ferulas circũponendas deligare,
paulo magis comprimẽdo q̃ prius,niſi dolor aliquis maior à tumore qui in ſumma manu eſt,infeſtarit. Vbi uero lin-
teis deligaris,ferulæ tibi circũdandæ ſunt,uinculiſq; q̃ laxiſſimis cõprehendendæ:eatenus uidelicet,ut quieſcant: neq;
ferularum appoſitio ad compreſſionem brachij quicq̃ faciat.Poſt hæc & labor,& recreatio eadem,quæ in primis cir-
cuitibus deligationum,fiant.Vbi uero tertio die ſubſequente laxam eſſe deligationem dixerit,tunc deinde firmandæ
ferulæ ſunt,præcipue ſupra fracturam.& reliqua etiam pro ratione exhibeantur,ſi uidelicet & deligatio laxa ma-
gis fuerit,q̃ cõprimat.craſſiſſimam.n.eſſe ferulam opus eſt,qua excidit fractura,non tamen multo.Danda aũt opera
eſt,ne uel è directo magni digiti ferula colloceẗ,ſed hac uel illac:uel è directo parui,qua os ad manus articulũ eminet,
ſed hac uel illac conſtituatur.At ſi ad fracturã conferat ut hac parte ferulæ aliquæ ponantur,breuiores hæ cæteris fa-
ciendæ ſunt:ne ad oſſa quæ ad manus articulum prominent,pertingant.inde enim ne exulceratio,neruorumq; denu-
datio contingat,periculum impendet.Tertio autem quoq; die ferulis admodum leniter confirmandum eſt , eo conſi-
lio ut ferulæ cuſtodiendæ deligationis cauſa apponantur:non deligentur,ut comprimant.Si igitur probe noris in prio-
ribus deligationibus ſatis oſſa fuiſſe directa,neq; pruritus aliqui infeſtent,neq; ulla ſuſpecta exulceratio ſit: deligatum
ita cum ferulis permittendũ eſt,quoad uiginti dies exceſſerit.triginta enim maxime diebus cunctis connumeratis oſſa
cubiti plerunq; corroborantur.

Si talem

A Si talem fractam partem tertio die reddere possemus, qualis plerūq; septimo euadit: ferulas ei tunc necessario circūdaremus. sed qm̄, vt dixit ipse, in septimo die etiam admodum tenuis reperitur, quo verbo significat eam tenuiorem, q̄ in sana cōstitutione se habebat prius, euadere: propterea eo die diligentissime composito ac conformato membro, vtpote quod ossa iam laxa habeat, ferulas circūponi iubet. Ferularum autem vsus idem est, quem etiā plagularum superius diximus, vt fractum os contineatur. os.n. coalescere inter se, vt caro, ob naturalem siccitatem cum nequeat, callo circa oras fractionis concrescente, quasi vinculo quodā quo cohereat, indiget. cuius qdē calli ortus ex alimenti fracti ipsius ossis excremēto existit. qꝑ si non recte æger victu vtatur, vel plenitudinis habitu præditus sit, sæpe id profusum crasso sanguini persimile totas fascias inficit. quicquid igitur ex hoc excremento, dum efferuescit, in labris fracti ossis concrescit: id mora temporis ab ipso contingente osse immutatum simile ossi euadit, vocaturq; callus, seu tofus, græce πῶρος. Si itaq; ossis fracti capita atq; oræ ipsæ dimoueantur & quatiātur, compressio eius atq; adhæsio impeditur. idq; obstat, quo minus occallescere locus ac ferruminari queat. quod.n. lignis quæ simul coniunguntur, est gluten: id confractis ossibus callus est. vt merito quę callo cō glutinandæ sunt fracturæ, quiete summa indigeant. quippe cum si callus concrescens agitetur, &
B moueatur, dissolui non secus ac gluten, quo ligna cōmittunt̄: aut lac quod coagulat̄, soleat. quietē autem hanc accuratissima cōpressio affert, quæ & fascijs, & ijs quæ ipsas extrinsecus continent, procuratur. ipsas aūt & multitudo linteorum, & ferulæ continent. Quæ sequuntur omnia, siquis mentē aduertat, clara sunt. iubet enim si alicubi laxa fiat deligatio, tertio post die ferulis constringendum esse: non tn̄ deligationem totam resoluendam, nisi forte vel æger vehementi prurigine afficiatur, vel vlcerationem aliquā suspicemur. Causa autem cur inter initia maior, postea vero minor pruritus sentiatur, affectæ partis exinanitio est. cum.n. ab excremētis vaporosis egredientibus mediocriter mordentur, pruriunt. nam si vehementer mordeantur, cum dolore pruritus ipsis contingit. Quando igitur vacuum membrum iam est, vel nullum vel paucissimum omnino huiusmodi excrementum gignit.

42 *Certum tamen nihil est. valde.n. & natura à natura, & ætas ab ætate differt.*

Cum nō absolute ætatem ab ætate differre dixerit, sed / & / coniunctionē addiderit: alias quoq; esse causas significat, ob quas non oēs cubiti fracturæ triginta diebus, sed serius aliæ, aliæ citius consolidantur. Est.n. & tempus anni, & regio, & natura corporis quod curatur, anni item cōstitutio, & victus ægroti, & deligationis modus, quę omnia variationē afferunt. Citius.n. corrobo
C ratur os.i. firmiter occallescit, cum & materia ex qua callus fit, mediocriter & quātitate & qualitate affecta est, & vis coagulantis ipsam facultatis est valida. In diutinam aūt moram incidunt fracturæ interdum ob materiæ defectum: quod.n. pauciore tempore ob copiam materię facultates efficiunt, id vt præstent, si desit materia, diuturniorem morā requirunt: interdum ob nimiam copiam: quippe cum callus qui concrescit, ab affluēte intrinsecus humore, si multus sit, & cōtinuus, dilui atq; obrui consueuerit. Ac crassitudo qdem materiæ idonea est, vt concrescat, in callumq; euadat: humiditas contrà tenuis atq; aquea ad callum ꝓcreandum ineptior est. Nam facultatē, si valida sit, citius: si imbecilla, tardius opus suū peragere nemini dubium est. Ob hæc igitur contingit vt diuersis temporibus fracta ossa callum contrahāt. Hæc aūt ipsa quæ nunc dixi, ob superius cōmemoratas causas īmutari consueuerunt. amplior siquidem & paucior materia, crassior item & tenuior tum ex pristina tēperatura vniuscuiusq;, tum ex aduentitia eo tēpore quo quisq; curatur, existit. Accedit etiā victus quo vtunt̄ ægroti, & modus deligationis quo deligantur, ętas itē, & tempus anni, & regio: ex quibus.s. omnibus facultas & valida redditur & imbecilla.

43 *Vbi uero solueris, aqua calida perfundere ac fouere oportet, & paulo minus comprimendo q̄ prius, paucioribusq; linteis religare. & deinde tertio post die resoluere item, ac minus cōprimendo, paucioribus linteis deligare.*

D A principio & multitudinem linteorum & compressionem vsq; ad ferularum circūdationē auxit: quas vbi apposuit circa septimum diem, quasi firmum quoddam calli generationi iacere fundamentum vellet, vsq; ad vigesimum sine solutione membrum reseruauit. Vbi vero concrescit iam callus, non amplius in quiete seruandam fracturā censet. quippe cum nutriri debeat callus, cum iam firma radice adoleuit. nutritio autem suppeditatione materiæ fit: quam sicut à loco affecto ad alias partes à principio auertebamus, ita nunc aquæ calidæ perfusione reuocanda est. Adde quòd cum inter initia eam prorsus, ne ad partem affectam afflueret, & linteorum multitudine, & compressione arceremus: nunc impedimenta hæc tollūtur, dum paulatim & linteorum copia detrahitur, & compressio laxatur.

44 *Si autem ubi ferulis deligaris, non recte reposita esse ossa suspiceris, uel aliud quid uulneratum hominem molestet in dimidia temporis parte aut paulo ante soluendum, ac religandum tibi esse scias.*

Quæ superius dixit, ea si omnia rite ac conuenienter successerint fieri monuit. sed si interdum aut dolor aliquis oboriatur, aut vlcerationis timor incidat, aut ne vel recte ossa fuerint cōposita,

vel motio aliqua in eis contigerit, suspicemur: tunc resoluendam nobis deligationem ante vige- B
simum diem inquit. Atq; ita nos pręmonet, ne quis perpetuum esse quod prius præceperat, ra-
tus, fracturas oẽs vsq; ad vigesimum diem seruare penitus immotas velit. ad id. n. quod subinde
vrget, spectare medicus debet: neq; tanq̃ legem inuiolabilem præcepta sibi esse seruanda existi-
mare: præsertim si non conuenienter omnia euenerint.

Victus ijs quibus neq; ulcera à principio contigerunt, neq; ossa extra eminent, subuulgaris fit: pauciore siquidem 45
uictu usq; ad decem dies utendum ipsis est, utpote qui iam commorentur.

Veteres ferè omnes φαῦλον pro quolibet vili ac simplici vsurpare consueuerunt, cui exquisi-
tum & exactum opponit, quod ab Ionibus σκεθρὸν dicitur. sicut igitur exquisitum victũ σκεθρὸν
vocat, ita qui contrarius ei est, φαῦλον. i. simplicem ac vulgarem appellat: & nunc eum qui inter
vulgarem, & exquisitum medius est, ὑποφαῦλον. i. subuulgarem nuncupauit. Exquisito igitur
victu eos vti vult, qui à principio fracturam cum vlcere patiuntur, & pręcipue si extra cutẽ con-
fractum os prominet: simplici & vulgari, eos qui citra periculũ constituti sunt: subuulgari & me
dio, eos qui fracturam absq; vlcere, & ossis prominentia habent: in primis videlicet diebus. Pri-
morum autẽ dierum terminum statuit decem. non q; vel tempestiuius vel serius immutare con- F
sentanee victum non valeamus, sed quia plerunq; ita faciendum esse cõtingit. propterea autem
medium adhibendum victum censet, quia neq; magnum est periculum, sicut cum denudatũ etiã
os fuerit: neq; adeo in tuto res est, sicut cum quis vlcus simplex in carne absq; ossis fractione vlla
habet. Iis itaq; qui medio modo inter periclitantes, & periculo vacãtes affecti sunt, mediũ quoq;
victum statuit: præsertim cum etiam qui confractam manũ habent, vsq; ad decimum diẽ prorsus
quiescant, atq; ocientur: quod ἐλιννύειν. i. cõmorari Iones vocãt. Qui aũt ociãtur & quiescunt, ex
quisitiore victu vti, q̃ qui mouentur, consentaneum sit. post decimum. n. diem cum pleriq; manu
iam appensa obambulẽt, merito vsq; ad eum diem medium victum adhibendũ consulit, vtpote
qui iam cõmorentur. i. quiescant & ocientur. De tempore vt plurimum/iam, id est ἤδη/particulã
ponere consueuerunt. eandem etiam statuunt cum ꝓbationem quãdam & confirmationẽ signi-
ficare volunt: vt si dicamus, & alia, & iam hoc credendum est, seu faciẽdum. quem in modum hic
Hippocrates videtur posuisse. vt talis oratio eius euadat, Victu mediocri vsq; ad decimum diem
vtendum est, cum ob alia, tum iam etiam quia æger eo tempore prorsus quiescit.

Obsoniisq; mollibus, quæ descensui mediocritatem præstent. 46

Vel ptissana videlicet, vel beta, vel malua, vel attriplice, blito item & cucurbita: necnon pisci- G
bus qui molli carne sunt.

A uino uero & carnis esu abstinendum est 47

Docuit ipse exquisiti victus formam, & subuulgaris quoq;, quem nunc vsq; ad decimum diẽ
exhibendum censet. qui cum vino & carne fit, vulgaris est: qui cremorem tantũ ptissanę, & aquã
mulsam admittit, bonus atq; exquisitus: medius vero inter hos vtrosq; est, quẽ modo dixit: obso
nijs mollibus inquiens, quę descensui mediocritatem præstent.

Deinde tamen ex additione reficiendi sunt. atq; hæc quidem oratio quasi lex iusta de fracturarum curatione con 48
stituta est.

Refici atq; instaurari eum qui fracturam habet, postea consulit. Ex additione autẽ dixit, id est
ἐκ προσαγωγῆς, vt significet paulatim & sensim id esse faciendum. quod. n. copiose & repente vel
replet, vel euacuet, vel aliud quippiam facit, vituperare consueuit. H

Quoq; modo tractare debeamus, & quo modo à iusta tractatione euenire oporteat. siquid autem non ita euase- 49
rit, sciendum est aliquid uel minus q̃ decebat, uel plus in tractatione fuisse effectum.

Iustam tractationem vocat eã quę omne id quod ægroto conuenit, attribuit, nihilq; transgre-
ditur, quod sibi faciendum sit. Tractationem vero. i. χείριξιν, vel ex manu operationẽ & chirur-
giam appellat, vel omnem absolute rerum omnium administrationem. quippe cum Græci non
solum ea quæ manibus comprehenduntur, verum etiam omnia quæ aguntur, μεταχειρίζεσθαι. i.
tractari atq; administrari, dicant.

Præterea hæc insuper in hoc simplici modo aduertenda sunt: quæ non admodum curare medici uidentur. cum ta- 50
men omnem curam & meditationem, omnemq; deligationem corrumpere, si non recte fiant possint.

Simplicem modum & fracturæ & luxationis eum vocat, cum neq; vlcus contigit, neq; os aut
fuit denudatum, aut multas in partes contritum, quod fracturæ genus farinatim factum recẽtio-
res appellant. horum siquidẽ omnium simplex modus non est: sed ille tm̃, cum fracturæ aut luxa
tioni nihil aliud insuper accessit. se. n. vti hac appellatione in hoc significatum hoc eodem in libro
declarat Hippocrates, cum non post admodum multa ita scribat: At quibuscũq; simplici modo
fracta

A fracta oſſa ſunt. In hoc igitur ſimplici modo fracturarum paruus quidem ſpecie, ſiquis tamen diligenter omnia inſpiciat, vi maximus error cōmittitur. hoc.n. neglecto omnis prius habita diligentia corrumpitur. atq; hoc quo modo fiat, deinceps docebit. Aliter aũt eadem lectio ſcribitur hoc pacto/cum tñ omnis cura & meditatio, omniſq; deligatio corrumpi, ſi non recte fiat, poſſit/ vt intelligamus diligentiam eum damnare, ſi male adhibeatur, quippe quę cętera quoq; oĩa, quæ circa affectam partem bene fuerant adminiſtrata, corrumpere valeat.

45 *Nam ſi uel oſſa utraq; confracta ſint, uel inferius tantumodo, & cui deligatio adhibita eſt, is mitella quadam manum habeat appenſam, mitellaq; ipſa ea parte, qua eſt fractura, plurimum contineat, ita ut hinc & inde manus dependeat: in hoc alterum os in ſuperiorem partem diſtortum deprehendatur neceſſe eſt.*

Vult te inſuper diligenter inſpicere qualis nã totius manus appenſio futura ſit, cũ nō amplius iacet homo, ſed iam deambulat, hoc eſt poſt decimũ diem. ante.n. vt plurimũ iacuit manu depoſita ea figuratione, quam ſuperius didiciſti, qua extremam partem altiorem paulo detinebat. qñ vero iam deambulat, collo, ſicuti fieri conſueuit, manum appenſam geſtans, mitella ei circũijcienda eſt, ita lata, vt totum cubitum ęqualiter ſuſtentet: ne ſi vlla ſui parte pendulus extra eam relinquatur, ea parte os eius deorſum incuruetur, & diſtorqueatur. Prius.n. q̃ affectum fuiſſet os, cōtinuum totum atq; vnum erat. qñ vero confractione continuitatem amiſit, tunc fieri poteſt, vt

B altera eius pars ſuppoſita mitella firmeť ac ſuſtentetur: altera, vtpote quæ non amplius continuata cum ea ſit, in inferiorem partem declinans diſtorqueatur. poteſt item & eiuſdem partis interdum alterum caput ob praue ſubiectam mitellam, quæ ipſum ſolum ſuſtentet, altum permanere: alterum vero deorſum propendens eã in partem diſtorqueri. Quatuor igitur modis praue mitella cubito ſubijci conſueuit. primum qñ fracta tantum pars ab ipſa ſuſpenditur, ac geſtatur, quę vero ex vtraq; parte ſunt, ꝑpendent: Secundo cum extremæ cubiti partes & ſuperior iuxta gibbum, & inferior ad manus articulum firmatę bene mitella ſunt, media vero ſine ſuſtentaculo dependet: Tertio & quarto cũ vel anteriora cubiti ſola, vel poſteriora ſola mitella ſuſtentat. Ex his quatuor modis duos tantũmodo cōmemorauit Hippocrates, qui qdem maxime etiam membrũ diſtorquent. alteros duos omiſit: quippe qui cum illis intelligi facile poſſint. Ex his vero duobus quos refert, alter in propoſita hac oratione exponitur: in qua primũ docet intelligere nos id debere, ſiue vtraq; cubiti oſſa fracta fuerint, ſiue alterum tantum quod inferius eſt, qui proprie cubitus nuncupatur. quanq̃ hoc cōmune vtriſq; modis eſt, de quibus ſermonem eſt facturus. ſed il-

C la ſunt propria: prioris qdem de quo nunc agit, ꝙ ſubiecta cubito mitella anguſtior cum ſit, q̃ vt totum membrum queat ſuſtentare, ſolam partem fractã ſuſpendit: poſterioris, ꝙ è contrario mitella cum ex vtraq; parte attollat, ſolam partem fractam inſuſpenſam relinquit. Diſtorqueri autẽ inquit priori modo cubitum ſurſum: ſecundo modo deorſum, ſicut in ſequenti oratione declarabit: priori vero modo diſtortionem in ſuperiorem partem fieri ita oſtẽditur: Cum pars fracta à mitella ſuſtentetur: reliquæ vtrinq; deorſum tendant, propterea ꝙ nullam firmã ſedem habeant, efficitur, vt quod à mitella geſtatur, altiori loco callo cōferruminetur. qua autem figura membrũ occalluerit, eandem reliquo omni tempore conſeruat: adeo vt ſæpe nos quæ ita fuerunt diſtorta, iterum ad principium cogamur reuocare: atq; extento denuo membro fracturam rurſus eandem efficiamus. Nam, ſicut prius iam diximus, non vnitur & coaleſcit vnquam os, ſed à callo circũcreſcente colligatur & conferruminatur. vbi igitur id extẽdendo diuellimus, rurſus curamus, vt in conueniente figuratione calli conglutinatio efficiatur. Non vniri aũt prorſus & coaleſcere inter ſe quę fracta ſunt oſſa, in alijs quoq; animalibus cōſpicere potes. nam ſi aliqñ vel ſuum, vel aprorum, vel boum, caprarum item & ouium, quinetiam gallorum aut gallinarũ os aliquod cal-

D lo conferruminatum deprehenderis (deprehendes autem multa, ſicut etiam nobis contigit, ſi id ſtudioſe inueſtigaris) deraſo circũcirca callo fracti oſſis capita inter ſe appoſita tantũ cernes, non vnita & coalita, vt caro in vulneribus conſueuit. Cur autem ſi vtraq; cubiti oſſa fracta ſint, & id quod proprie cubitus dicitur, & alterum quem radium vocant, maximam mẽbri diſtortionẽ ex praua ſuſpenſione fieri contingat: ſi alterum tantum fractionem paſſum ſit. i. cubitus, membrum minus diſtorqueatur: ſi in radio fractura euenerit, nulla omnino diſtortio accidat, etiam ſi praue appenſio adhibita fuerit, non difficulter reperies, ſi ea quę dixit, memoria teneas. Subiectum.n. & ſubſtratum os, vt inquit, qui eſt cubitus, loco ſedis ac fundamenti ſuperiori fracto iacet: atq; ita diſtortionem eius prohibet. Si vero cubito fracto radius illæſus permanſerit, ſi recte quidẽ deligetur, dirigere etiam ſecum quodãmodo cubitũ poteſt: continere tamen ne penitus diſtorqueatur, ſi in appenſione peccet medicus, non poteſt: propterea ꝙ in inferiore loco conſtitutus cubitus nihil habet, niſi deligationem quæ ipſum ſuſtentet.

52 *At ſi fractis oſſibus & ſumma manus & pars iuxta gibbum cubiti mitella ſuſtineatur, reliqua autem cubiti pars ſuſpenſa non ſit: in inferiorem partem os diſtortum inuenietur.*

Secundum ex quatuor modis, quos modo ſuperius cōmemoraui, nunc docet, qui contrarius primo eſt. illo.n. à mitella ſolus fracturæ locus ſuſtentabať, nunc alijs oĩbus partibus ſuſpẽſis, ſola

eã in qua est fractura ingestata relinquitur. Quemadmodum igitur in superius cõmemorata appensione, quia sustentata à mitella membri pars fracta sublimior, reliquæ oẽs vtrinq; depressiores, atq; humiliores permanebant: merito distorqueri in superiorem partem totum cubitũ dixit: ita nunc vbi fractura sola à mitella non sustentatur, ea pars mẽbri sola cum deorsum fluat inclinatur, ac deprimitur: atq; vt incuruetur cubitus eo loci, ac callo obducto in inferiorem partẽ distorqueatur, facit. atq; hæc tota propositæ huius orationis sententia est. Duę autem huius orationis lectiones reperiunť, quę verbis qdem ipsis maxime inter se cõtrariæ videri alicui possunt: siquis tñ diligenter aduertat, in rebus consentiunt. Nam cum nõnulli suspensum cubitũ. i. μετέωρον, insustentatũ intelligant, quippe qui solo aere gestetur: alij vero è contrario suspensum pro mitella sustentato accipiant, eo φ q extra mitellã est, deorsum inclinetur, humiliorq; efficiatur, quod cõtrarium suspenso sit: merito duę lectiones verbis inter se repugnãtes, re aũt & sensu inter se consentientes euaserunt. Cũ. n. verbũ/suspensum/in contraria significata ab explanatoribus trahať: iure fit, vt alij sine negatione/reliqua aũt cubiti pars suspensa sit/alij cum negatione legendũ censeant/reliqua aũt cubiti pars suspensa non sit/prout vnusquisq; verbum hoc interpretatur. B

Oportet igitur ut mitella molli, quæ latitudinem habeat, & plurimam cubiti partem, & articulum ipsum manus æqualiter suspendamus. 53

In hac oratione prętermissas reliquas duas appẽsiones significat. eas inquã, quę cõmune illud habent, φ in extrema cubiti parte mitella subijcitur: proprium vero, φ vel iuxta gibbum tãtũ cubiti vel iuxta manus tm̃ articulum eadem mitella supponitur. Nã cum ante dixerit, cum circa solam fracturam circũijcitur mitella, & cum vtrisq; extremitatibus applicatur, & postea in hac oratione moneat plurimã cubiti partem & articulum manus æqualiter à mitella sustentari debere: manifeste declarat se reliquas duas appẽsiones, quę non recte sese habent, damnare: quippe cum neutra ipsarum articulum manus simul, & plurimã cubiti partem æqualiter firmet. sed propriam tñ de his doctrinã nullam tradit: pręcipue qdem quia, vt dixi, cum prędictis intelligũtur: deinde propterea φ si deligatio recte facta sit, paruam admodũ hæ læsionem afferre cõsueuerunt. Ante dictæ vero duę appensiones ob id valde prauæ censebantur, φ pars fracta contrario modo, q̃ vtreq; adiacentes afficiebatur: cum aliquando ipsa sola nulla alia sustentata sursum traheret: aliqñ deorsum cæteris subleuatis sola ipsa dependere permitteretur. F

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE FRACTVRIS COMMENTARIORVM LIBER SECVNDVS,

ARGVMENTVM LIBRI

Curatio reliquarum fracturarum simplicium, luxationum, ac dimotionum, quæ in brachio, summa manu, pede, tibia, calce, & femore contingunt exponitur.

SI autem brachium fractum fuerit, 1

Nonnulli ex ijs qui librum hunc explanarũt, sicut in superioribus, modo totũ membrum quod inter duos articulos gibbi cubiti videlicet & manus porrigiť, modo longius ex duobus eius ossibus cubitũ appellabant: ita brachium aiũt ab Hippocrate nuncupari & mẽbrum quod est inter humeri & cubiti articulũ, & os quod in ipso continet. Alij mẽbra qdem ita nominari asserũt, sed ossa ipsa habere appellationem hanc negant. quippe cũ ita nos quoq; dicere consueuerimus, illi caput vulneratũ est, aut mala, aut nasus, siue in sola cute læsio ipsa contigerit, siue altius penetrarit, vt vel mẽbranam musculi, vel neruũ, vel arteriã, vel venã offenderit. Sic cum dicimus brachiũ fuisse vlceratum affectionẽ eam in brachio contigisse declaramus, quod vlcus vocatur: qm̃ vero in ratione vlceris caro cõprehẽditur, eam licet ꝓpria appellatione non expresserimus, vlceris tñ vocabulo significamus. quippe cum quæ in carne contigit, diuisionẽ, vlcus vocemus: ita vt cum dicimus, Dioni, si ita inciderit, brachium fuisse vlceratum, carnem tantũmodo brachij significemus. Eodem modo cum fractum eidem brachium dicimus, affectum eum passum esse ipsum ostẽdimus, quam fracturã vocant, vnà vero cum fractura necesse esse aiunt, vt os quoq; intelligatur. Sed. n. hoc cũ in nomine tm̃ & significato altercationẽ habeat, neq; prodesse nobis, neq; obesse ad fracturæ curationẽ quicq̃ potest. Quæ sequunť, curationẽ quę fracto brachio adhibẽda est, nobis tradunt: quę sanè, vt mihi qdem videtur, plana omnis ac clara est, non secus atq; alia quæ superius de cubito scripsit. nam illa quoq; prẽter paucissima quędam, dilucida fuerunt. tametsi nos dum singulorum quæ ab eo fieri iubebantur, causas præponeremus, produximus orationem. quod H

licet

A licet à proprio explanationis munere aliquantulum abeat, consuetum tamen, vt dixi, explanatoribus est. Verũ tamen cum has easdem ipsas rationes alibi ipse breuibus explicarit, neq; nos apponendam earum inuentionem, sed ordinem immutandum nobis esse duximus. Hic vero & per se considerata oratio manifesta est, & singulorum causam superius ante dictam habet, vbi de cubito agebatur. quippe cum hæc ad ea quoq; referantur, quę generatim ibi consuluntur. Primum totius manus & brachij figuratio est, deinde extensio, postea cõformatio, post quã extremo loco positio succedit: siue aliquo modo collocetur, siue appẽdatur. His igitur pręcognitis, si pauca aliqua occurrerint, quę aperta non sint, in sequentibus explanabimus.

2 *Et porrectam manum quispiam in ea figura extendat: musculus brachij distentus deligabitur atq; ita efficietur, ut cum qui deligatus fuerit, cubitum inflexerit, musculus brachij aliam figuram habeat.*

Huic orationi addenda ea sunt quę superius dicunt, cum post deligationem musculus brachij aliam figurã acquirit, fieri vt nonnullæ ipsius partes violenter à fascijs cõprimant, aliæ laxas eas & diffluẽtes habeant: atq; inde contingere, vt ex cõpressione inflãmatio oriatur: ex laxitate mẽbrum ipsum distorqueatur: quare figurationem manus minime esse mutandã, sed eandẽ semper

B seruãdã à principio vsq; ad finẽ, sicut etiam prius dictũ fuit. At si in ea figura qua deligaris, manũ cõserues: sicut nulla deligatiõis pars aut laxior, aut astrictior reddetur: ita, quia ipsa figura praua est, vt superius demonstratum fuit, dolorem afferet, atq; ex eo inflãmationem excitabit.

3 *Iustissima igitur brachij extensio hæc est: lignum cubitalis longitudinis, aut paulo breuius, cuiusmodi manubria ligonum sunt, ex utraq; parte fune deligatum suspendẽdum est, tum hominis in sede alta collocati brachium transferendum est sic, ut sub ala manubrium aptetur ea moderatione, ut uix considere homo queat, sed ferè suspensus maneat. postea aliquid aliud stabile apponẽdum superiecto scorteo puluino aut uno aut pluribus, quo ei altitudini satis sint, ut cubitus ad rectum angulum obliquetur. optimum quidem est ut lorum aliquod latum & molle, aut mitellam latam circũijciamus, atq; inde ex magnis ponderibus aliquid appendamus, quod intendere mediocriter ualeat: sin minus, homo aliquis præualens ea figuratione seruata cubiti ad brachium deorsum urgendo compellat.*

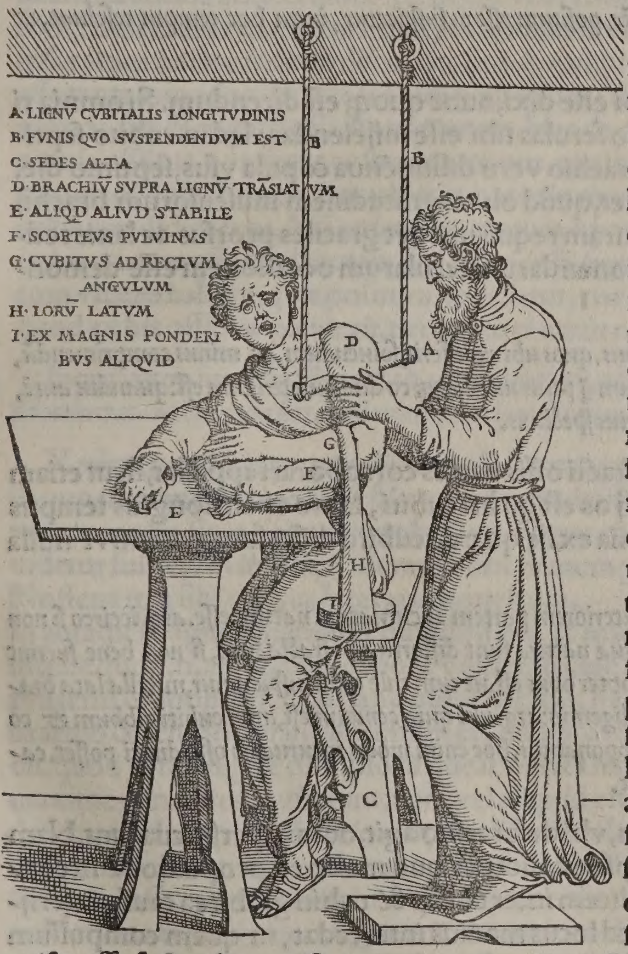

C Iustitiæ naturalis esse, vt proprium vnicuiq; nõ ex lege, sed ex natura ipsius attribuatur, & in philosophia demonstratum, & superius etiã dictum iam est. dictum item pręterea fuit iustã esse figurationem eam, quæ singularum membri partium proprium situm seruaret: eandẽq; dolorem minime omniũ aliarum afferret: quæ in brachio est, cum quis cubitum ita figurat, vt rectũ angulum cum brachio efficiat. Iubet igitur vt homo figurato ita brachio, in sede collocetur: atq; ante ipsum transuersum lignum prætendatur tantum ac tale, quanta ac qualia ligonum manubria esse consueuerũt. σκαφία. n. rustica instrumẽta appellat. i. ligones, quibus terra foditur, inter quæ sunt etiam quæ bipalia vocantur. hæc à cõminuendis glebis μινύαι ab Atticis. i. rutra nuncupantur. Vult autem prætentum hoc lignum immotum permanere ita, vt

D neq; sursum neq; deorsum in opere ipso transferri queat: id quod fiet, si funibus ex vtroq; capite annexis de sublimi aliquo loco suspendat. supra hoc transmittere brachium ægrotantem hominem iubet ita, vt trãsuersum manubrium alę impingatur. homo aũt ipse, cuius brachium fractum est, ita alte debet sedere, vt ferè suspensus sit. Vult enim eum sedere, vt operatiõi sufficiat, & non stãdo delassetur: nõ tamen depressum atq; humilẽ esse, sed ita vt quàm altissimus quisq; esse sedendo potest. quin etiam medici ipsius causa, vt recte stando operetur, & non plerunq; inclinari deorsum cogatur. ipsi quoq; qui curatur, melius est, vt ita sedeat. nam cum ægrotantes in huiusmodi brachiorum extensionibus dolore affici consueuerint, fit vt propterea attrahentes sequantur, & sese attollant, neq; amplius pristinam sessionem suam seruent: atq; inde intentio omnis resoluatur. quod ne fiat, in extremo termino altæ sessionis hominem ferè suspensum collocandum censet, vt si paulo attollatur, stet. quod si fecerit, neq; seipsum latere, neq; alios possit. cum vero non lateat, rursus in pristinam figuram & ab alijs, & ex seipso etiam facile redu-

catur. Illud quoq; accedit, ꝙ ijs qui ita sedent, si stare velint, q̃ minima: humilibus, quammaxima B
mutatio fit: vt cũ læsio aliqua ex mutatione illa eueniat, minima, si alte quis sedeat: maxima, si humiliter, euentura sit. Perspicuum etiam est eum ligno transuerso sub ala vti ea de causa, ne dum brachium extenditur, homo sequatur, atq; ita intentionẽ resoluat. Id quod nos absq; ligno sæpenumero facere consueuimus laqueis sub alam circũiectis: quorum sanè capita retro intendenda sunt. tum aliorum laqueorum circũpositione in vtrãq; partem os fractum distendimus, si manu facta intentio imbecillior sit, q̃ conueniat. nam ea aliquando sola sperandum est, vt res succedat. quemadmodum in pueris, vbi nullum laqueis est opus, ac multo minus machinis axes habentibus, quibus capita laqueorum circũuoluendo efficere vehementiorem distentionem solemus. sed hoc modo distentionis in luxationibus plerunq; vtimur. Hic autem quem nunc adhibendũ censet, huiusmodi est. Vult vt cubitus super aliquod aliud innitatur stabile, quod ἕδρον vocat. i. eiusmodi stabilitatis, vt in eo desidere quispiã firmiter queat: supra quod scortei puluini inijciantur. deinde ab inferiore extremitate brachij iuxta cubiti gibbum ponderosum aliquid appendi iubet. magnorum, inquit ponderum aliquid. i. σαθμίων. ea autem sunt, quibus vti consueuimus, libralia pondera ex ære, aut ferro, aut plumbo cõstantia. prius tñ latum aliquod lorum & molle, aut mitella aliqua valida ea parte circũijcienda, ex qua pondera hæc appendantur. F

Medicus uero rectus stans altero pede altiori loco firmato operetur, palmisq; os componat. facile autem componetur, & dirigetur, propterea ꝙ bona hæc extensio est, siquis eam recte præpararit. deinde iniectis fasciæ initijs supra fracturam deliget, & cætera omnia, queadmodum prius monuimus, pertractet, & interrogationibus ijsdem sciscitetur, & ijsdem signis utatur, moderatè'ne se habeat, nec'ne. & tertio post die soluat, & religet, & magis comprimat. 4

Hunc habitũ vtpote stabiliorem ac firmiorem operanti eligit. quemadmodum in libro de ijs quę in medicatrina aguntur, docuit in hunc modum scribens: Si vero stet, vtrisq; quidẽ pedibus ex æquo insistere oportet, sed agere altero inscendentem, qui vtiq; ex parte operantis manus non sit.

Et septimo die uel nono ferulas circundet. & si non recte positum esse os suspicetur, intra hoc tempus resoluat, & ubi recte composuerit, religet. 5

Id quod superius in cubito intelligendum tibi esse dixi, nunc quoq; est dicendum. Si omnia rite euenerint, in hoc præscripto temporis spacio ferulas tibi esse inijciendas: sed in cubito septimo tantummodo die deligari ferulas iussit. in brachio vero disiunctiua copula vsus, septimo die, G
inquit, vel nono ferulas circundet. ob id videlicet, quòd ob magnitudinem musculorum brachij longiorem temporis moram partes circa fracturam requirunt, vt graciles prorsus ac laxæ reddantur. tunc enim vbi eiusmodi euaserint, apponendarum ferularum occasionem esse demonstratum est.

Corroboratur maxime brachij os in quadraginta diebus. quos ubi excesserit, soluendum, ac minus comprimendũ, paucioribusq; linteis deligandum est. exquisitioreq; quodam q̃ prius uictu, atq; eo diutius utendum est: quandiu autẽ, ex tumore qui in summa manu extitit, coniectabis, uires eius spectans. 6

Callo colligari ac conferruminari separatas fracti ossis partes corroborari appellat, sicut etiam superius in cubito. quanto autem maius brachij os est quàm cubiti, tanto etiam longius tempus ad callum contrahendum requirit. reliqua omnia ex ijs quæ de cubito dicta sunt, patent: vt nulla nostra explanatione indigeant.

Aduertere insuper etiam hoc oportet, brachium in exteriorem partem incuruatum natura esse. atq; iccirco si non recte curetur, solere distorqueri. nam reliqua etiam ossa quæ natura sunt distorta, ubi fracta sunt, si non bene fuerint curata, distorqueri in eãdem partem consueuere. quapropter opus est, ut cum tale quid suspicamur, mitella lata brachium circum circa comprehendamus ac circa pectus deligemus: atq; ubi quiescendum est, inter cubiti gibbum & costas plagulam aliquam multiplicem, aut tale aliquid supponamus. hoc enim modo incuruatio ossis dirigi posset. cauendum tamen est, ne nimis in interiorem partem uergat. 7 H

Quæ hac in oratione dicuntur vsq; ad finem, vbi de brachio agit, omnia perspicua sunt. Nam & causam distortionis in exteriorem partem ipse explicat: & quo modo ex propulsione in contrarium dirigatur, docet. tum plagulam multiplicem inter costas & cubiti gibbũ ea causa interijciendam iubet, ne brachium costas attingat, sed locus medius intercedat, in quem compulsum brachium à constringente mitella corrigatur: dum naturalis curuatura in exteriorem partem distorta ex depressione in interiorem partem restituitur.

DE PEDE ET MANV.

Pes hominis multis ac paruis ossibus, non secus ac summa manus, constat. 8

Conuenientia partibus totius manus & brachij cum cruris partibus quædam est. quod. n. in manu est brachiũ, id in crure est femur. quod in manu cubitus est, ĩ crure est tibia. sic summa manus pedi

nus pedi

A nus pedi correspondet. sed nullum nomen proprium summæ manus habent Græci diuersum à manu, sicut pes diuersa à crure appellatione nūcupatur. merito pedem absolute dixit, neq; addidit summum, manum vero summam vocauit, vt à tota manu, quæ brachium etiam totum apud Græcos comprehendit, distingueret. sed hæc de nominum vsu satis: de rebus ipsis iam dicamus. Sequebatur, vt ad ea quæ superius dixit, de summa manu tractationem subiungeret: sed ipse non de ea sola, sed de pede quoq; hic simul agit. ac plura etiam de eo dicit, propterea quòd pes maiorē diligentiā postulat. Ex multis igit̃ ac paruis ossibus vtraq; hæc mēbra constare inqt: at nos duris ēt adiungemus. medulla. n. carent, ac fistulosa minime sunt, paruis lapillis perquā similia. Sicut autem totum brachium toti cruri respondet, ita manus cum pede conueniētiam habet. qualis enim in manu est prima pars palmæ, quæ καρπὸς dicitur, talis in pede prima pars plantæ est, quam ταρσὸν vocant. qualis item in manu palma est, id est μετακάρπιον, talis in pede est plāta, seu solum. Digitorum conuenientia, etiam si ego nihil dicam, satis clara per se est. Præter hęc in pede ossa calcis sunt. vnde longior etiam de pede ab eo tractatio fit, quàm de manu. quippe cum quæ communia cum manu habet pes, prius commemoret, deinde quæ propria, deinceps subiūgat. Prima igitur pars palmæ octo, palma ipsa quatuor, digiti tribus singuli ossibus constituuntur: vt omnia manus
B ossa septem & viginti sint. at in pede digitorum ossa quatuordecim habentur: duobus enim tantum magnus eius digitus constat. quinq; plantam explent: atq; ita simul omnia totidem quot in manus palma & digitis, id est decem & nouem sunt. nam licet palma vno osse à planta superetur: digiti tamen manus vno osse digitos pedis excedunt: atq; iccirco vtræq; partes pedis vtrisq; manus partibus pari ossium numero adæquantur. Præterea in manu prima pars palmæ octo cōstat ossibus: in pede prima pars plantæ simul cum calce & talo octo etiam ipsa ossa habet. Ac calcis quidem os maximum omnium, quæ in extremis his membris reperiuntur, & talo & tibiæ substratum, totum fermè, quando stamus, corpus sustentat: ab anteriore vero parte cum tesserali seu quadrato osse, quod κυβοειδὲς dicunt, dearticulatur: quemadmodum tali caput cum nauiculari, quod σκαφοειδὲς nūcupatur: quibus vtrisq; alia quoq; ossa, q̃ in prima præcipua parte plātæ sunt, dearticulatione annectuntur. Et siquis velit talum pedi attribuere, in vtraq; extremitate mēbrorum, id est tam in manu, quàm in pede, idem numerus ossium reperietur: vt modo docendi, non ipsa rerum natura inter se discordes sint, qui viginti septem esse in pede ossa, & qui sex & viginti
C esse tantummodo asserunt. si enim pedi talum ascribas, septem & viginti: si eum à pedis numero auferas, sex & viginti ossa tantum erunt. Hac de causa igitur recte dixit/Pes hominis ex multis & paruis ossibus, non secus ac summa manus, constat/vtpote ad eos sermonem habens, qui introducuntur, & dissectionem iam viderunt, atq; in memoriam eis reuocans ea quæ ad præsentem rem vtilia iam didicerunt. Nō enim scire tantum oportet ex multis & paruis & duris ossibus vtranq; ex his partem esse constitutam, sed insuper & figura & magnitudo singulorum & respectus, quē cum vicinis habent, quæ positura appellatur, memoria repetenda est: vt cum ex propria sede aliquod ex his ossibus exciderit, prompte ei occurrere valeamus.

9 *Frangi autem non admodum ossa hæc consueuerunt, nisi unà cum corpore ab acuto aliquo aut graui uulnerato. sed uulnerata ut curanda sint, in ulcerationum loco dicetur.*

Χρῶτα, quod hic corpus dictum est, Iones appellant, quicquid carnosum corporis nostri est: in quo maxime genere cutis & musculi sunt: deinde membranæ & viscera. at ossium genus χρῶτα non vocāt, sicut neque chartilagines, neque copulas. ita quoque Homerus vsus nomine hoc
» videtur fuisse, vbi inquit, Semper erit firmum generi ipsi corpus, & acre. & alibi.
» Ne flens ipsa sibi corpus laceraret honestum.

In antedictis igitur membris, quæ sunt pes, & manus, non admodū frangi ossa solere absq; vlcere
D inquit: quod. n. ait vnà cū corpore vulnerato, idē significat, ac si cum vlcere dixisset: neq; refert in præsenti oratione vlcus'ne an vulnus dicatur. In manu autē & pede carnis paucissimum, sicut in brachio & femore quamplurimum est. quocirca cum extrinsecus aliquid in manū & pedem incidit, quod confringere ossa ipsorū queat: partes hæ facile patiuntur. Fractionis. n. ossium quatuor maxime generales causæ sunt. nam vel aliquid est quod contundere potest, si vehementi impetu deferatur. id aūt proculdubio corpus aliquod esse debet, quod durum substantia sit, & mole non exiguum. vel aliquid quod non cutem solum, vel quod aliquid etiā quod subest cuti vsq; ad ossa, sed quod ossa etiam ipsa diuidat: quod sanè malum ipse ἕδραν, quasi desessionem dicas, in libro de vulneribus capitis, vocat. Quinetiā ex alto loco desilientes nonnulli vel tibiæ, vel femoris os fregerunt, quæ sicciora ipsis, neq; admodum densa fuerint. nā in palęstra nos quoq; vidimus ex circūtortione, hoc est κατὰ περίκλασιν. ita. n. clare dici posset, fracturā contigisse, in quodam, cui cū fracta esset tibia vnà cū sura magno cū vulnere ossa denudata sunt. Fractura enim ea euenit, cum tibia cruri aduersarij luctantis per transuersum fuisset subiecta ita, vt vtraque eius capita & iuxta pedem & iuxta genu deorsum violenter deprimerentur: id quod in lignis quoque quæ à nobis ipsis circumtorquentur, videre licet. si enim ligna aliqua supra femur nostrum imposita ex vtroque capite deorsum vehementer manibus vrgeamus, frangi ea in media parte cernemus.

Quemadmodum

Quemadmodum igitur neq; magnum neque validum, sed paruum & imbecillum lignum circumtorquere ac frangere hoc modo solemus: ita si os infirmum sit natura, simili luctatione atque operatione medium dirumpi consueuit. At talis modus fracturarum in ossibus, q̃ in extremis longorũ mẽbrorũ partibus sunt, non contingit, neq; si ex alto desiliãt, neq; si in terram deferant, neq; si violenter pedẽ diuellant. huiusmodi.n. ictibus copulæ potius ossium, q̃ ossa ipsa franguntur: id quod ipsis cũ ob paruitatem, tum ob duritiẽ magis euenit. Adde q neq; extrinsecus aliquid vehementer ipsis impingens, facile ea põt confringere, nisi & durius ossibus ipsis sit, & magnitudine satis amplum. eiusmodi.n. cum est, neq; cuti parcit, queãdmodũ neq; cum acutũ est, quod percutit. nã ẽt id prius secat ac diuidit quod ossibus superiectũ est, q̃ ipsa attingat. vnde merito dixit ossa hæc absq; vlcere non admodũ frangi. quoniam vero de fracturis cum vlcere in sequentibus tractaturus est, horum sermonem in eum locum differt. E

Si uero quid è sede sua motum fuerit, aut digitorum articulus, aut aliud aliquod os primæ partis plantæ, pellendũ unumquodq; in suam sedem est, sicut & ea quæ in manu sunt. 10

Non quia prædixerit aliquid de ossibus, quæ in manu sunt, nunc ait/sicut & ea quæ in manu sunt: sed perinde ac si ita dixisset, pellendum vnumquodque os pedis in suam sedem est, & simili modo ẽt in manu faciendũ est. Legitur aũt in nonnullis/pellendum/ in alijs depellẽdũ.i. deorsum pellendum. nam reponendum in propriam sedem os esse inquit, quod motum fuerit. Mouetur aũt os, cum quæ ipsum cũ vicinis colligant copulę, abruptæ fuerint: sed non omnes tamẽ, quæ os circum circa continent, abrumpũtur. raro.n. prorsus id fit, vt relicta tota sua sede os læsum ad cutẽ resiliat: & maxime si laxa sit, vt moti ossis impetui resistere nequeat. propterea enim in inferiorem pedis partem prominere motum os plerunq; non solet, quia crassa & dura cutis ibi est, quod vestigium vocatur. sed ob id quoq;, quòd quæ ictum inferunt, ex superiore parte ferè semper pedem percutiunt. tunc enim tantummodo in inferiorem partẽ os prolaberetur, si ex alto loco desiliens homo in asperas admodum aut acutas prominentias pedem impingeret. Quæ igitur vndecunq; absoluta penitus sunt ossa, cum è sede sua siue sursum siue deorsum excesserint, reponi in G
sedem difficilius queunt. nam licet id fiat, quod raro prospere succedit, semper tamen laxam sedẽ habent. si enim rursus vehementius moueantur, cum copulas, quæ ipsa contineant, amplius non habeant, erumpent. At quæ ex parte copulis sunt annexa, ex parte soluta, perinde ac si abrupta sint, prominere consueuerunt: ea extento toto pede depellenda in sedem suam sunt.

Medendumq; ei est cerato, & plagulis, & linteis non secus ac fracturis: omissis tamen ferulis, eodem modo comprimendo, & tertio post die deligando. interrogetur item ille qui deligatur similiter ut in fracturis, constricta'ne an laxa deligatio sit. 11

Qualem curationem adhibere in fracturis iussit, talem nunc quoq; in manu & pede si motum os fuerit, tibi esse faciendam inquit. Nam & ab extensione incipere debemus, quo reponere ossa dimota valeamus: & vbi reposuimus deligare, eadem cura habita, vt absq; inflammatione pars ea seruetur, constrictumq; os repositum linteis detineatur. Hæc autem fieri recte nõ posse superius demonstratum est: nisi sanguis, qui in affectis partibus est, ad initium & finem membri exprimatur: ne'ue alius eò affluat, prohibeatur. Præterea totam deligationem, quæ fracturis adhibet, exceptis ferulis, faciendam nobis censet: propterea quòd partis natura quæ curatur, appositionem harum non admittit. quippe cum plana esse debeat superficies partium, quibus applicandæ ferulæ sint. cuiusmodi prima pars plantæ pedis minime est. H

Sana autem in uiginti diebus perfecte omnia fiunt: nisi ea quæ cum ossibus tibiæ communicationem habent, etiã ipsa procesſione. confert uero ut per hoc tempus cubent: sed non tolerant. quin contemnentes morbum prius obambulant, q̃ consanuerint. ob id fit, ut pleriq; non integre conualescant, sed sæpe labore commonefiant, neq; id iniuria. Nã cum totum corporis pondus pedes uehant, quando nondum sani ingrediũtur, ægre cõsanescere articuli qui moti sunt, possunt: ac propterea interdum dolent quæ iuxta tibiam sunt. quæ uero cum tibiæ ossibus communicant, maiora alijs sunt: & cum dimota sunt, serius consanescunt. curatio tamen eadem est. 12

Cum ossibus tibiæ inquit, de tota tibia videlicet intelligens. ipsa processione autem è directo significat: id quod cum in multis sæpe dixit, tum vero inferius ter eodem loco hoc nomine deinceps vtitur, vbi de tibia agit, cum inquit.
» Femoris enim caput superiorem corporis partem su-
» stinet: idq; in interiori parte cruris, non in exteriore est, sed ex anterioris tibiæ partis processio-
» ne: tum reliqua corporis dimidia pars huic magis processione appropinquat, quàm exteriori.

Adde

A Adde quòd quod est intrinsecus, crassius est, q̃ quod extrinsecus. quemadmodum etiam quod in cubito est, ex processione parui digiti tenuius est, & longius.

13 *Linteisq; pluribus & plagulis utendum est.*

Consuetum est, vt reposita ossa in sede sua permaneant, lintea & plagulas adhiberi: presertim, si locus ob inæqualitatem ferularum appositionem non admittat.

14 *Et plerunq; hinc & inde deligandum, comprimendumq; ut reliqua omnia: ea parte maxime, qua motum os est. primasq; circunuolutiones linteorum eodem modo faciendum.*

Superius iussit in fractorum ossium inclinatione, si in dextram prolapsa sint, in sinistram nos propellere ac retorquere: si in sinistram, e contrario in dextram reducere. in pedibus vero equalis plerunq; facienda deligatio est: quia in eis ossa, quæ è propria sede exciderunt, non in latus, sed vel sursum, vel deorsum ferri consueuerunt.

15 B *In singulis autem resolutionibus multa calida aqua fouendum est. in omnibus enim noxæ circa articulos multa aqua calida perfundendæ. at compressiones & laxationes iisdem temporibus eadem signa exhibeant, quæ etiam superius. tum religationes eodem modo fiant. hi autem in quadraginta maxime diebus sani perfecte euadunt, si cubare uoluerint. sin minus, ea quæ & prius dicta sunt, & magis quoq; patiuntur.*

Vbi mitigari dolorem, laxariq; intentionem corporum vult, ibi plurima aquæ calidæ perfusione vti præcipit. id quod præcipue in huiusmodi affectionibus circa articulos faciendum est, q̃ & neruosiores, & osseæ magis partes sunt: vt & ab inflammatione collidantur, & maiorem dolorem eo q̃ neruosiores sunt, sentiant. Noxas autem, id est σίνη, nocumenta & læsiones vocat. nam & σίνεσθαι nocumento affici, ac lædi appellat.

DE CALCE.

16 *At uero quicunq; de alto loco desilientes calce uehementi impetu firmati sunt, iis ossa distant: & uenulæ carne circum os contusa exuccantur: tumorq; superuenit, & dolor multus. os enim id paruũ non est: & ex directo tibiæ p̃minet.*

Exuccari venas inquit, dum vult significare effundi extra succum qui in eis continetur, id est sanguinem, ac sugillari. id quod fit cum tunica ipsa contusa est. Quæ enim contunduntur corpora, vnionem naturalem amittunt multis ac paruis partibus ipsorum discerptis, è quibus etiã sanguis vndequaque effunditur. at effluentem hunc sanguinem loca circum venam excipiunt. atq; vbi exceperunt, talem, qualis à principio erat, minime conseruant. nam mora quadam ibi nigrescit: perinde ac si foras effusus inueterasset. contingitq; affectio ea quæ θρόμβωσις, id est concretio sanguinis, nuncupatur. ex qua quidem affectione sanguis ipse, θρόμβος, id est concretus sanguis, & est, & dicitur: tum niger etiã colore fit, atq; inde etiam praue putrescit. Sed hæc quidem exuccatis & sugillatis grauissima contingere non possunt, si à natura superatus sanguis, mutetur: sicut fit in inflammationibus, quæ ad maturitatem perueniunt: siq; in pus cõuertatur. Vt autem natura, quæ in partibus insita est, sanguini dominetur, duobus his studendum est: alteri, ne inflammatione laborent partes: quod quomodo fiat, superius didicimus: alteri, vt interfusus sanguis discutiatur, atq; elidatur. Hæc igitur spectans Hippocrates particulatim deinceps omnia præcipit. Distant, inquit, ossa eorum qui ita desilierint, ac diducuntur, abruptis videlicet, quæ ipsa connectũt, copulis: quemadmodum paulo ante de iis, quæ in prima parte plantę sunt ossa, dicebamus. Calci autem à superiori parte talus annexus est: ab anteriore quod κυβοειδές, id est tesserale seu quadratum, appellatur: quemadmodum talo ab anteriore parte id dearticulat, quod nauiculare seu σκαφοειδὲς dicitur. his vero vtrisq; quadrato, & nauiculari quatuor primæ partis plantæ ossa connectuntur. De quibus quidem omnibus ossibus tam pedis, quàm manus in commentario de ossibus satis demonstratum est.

D

17 *Communicationemq; habet cum uenis & neruis opportunis. tendo etiam posterior huic ossi annectitur. hi cerato, & plagulis, & linteis, aqua item plurima calida curandi sunt. his inquam, & linteis pluribus utendum est. præter hæc aliis insuper est opus q̃ optimis, & lenissimis.*

Ossi calcis, inquit, communicationem nerui magni habent: id enim ei hic significat opportunum, sicut etiam venæ non paruæ. connectitur item posterior tendo, qui ex musculis carnosę posterioris tibiæ partis producitur. De his quoq; & in dissectoriis tractationibus, & in dissectione musculorum satis dictum iam est. oportetq; ea probe didicisse vnumquenq;, qui percipere hæc vult, quæ hic ab Hippocrate traduntur.

18 *Et si mollis forte cutis natura circa calcem fuerit, ita sinendum. sin crassa & dura, ut nonnulli habent, incidendum æqualiter, atq; attenuandum, ita tamen ne uulneratio efficiatur.*

Cum prædicta affectio circa calcem, atque annexas partes accidit, periculum est ne & dolores magni, atque inflammatio non parua consequatur. Ossibus plena enim loca ea cum sint, neq; ex quibuslibet ossibus, sed admodum exiguis coarticulata, si parua aliqua ibi contingat inflammatio,

matio, fit, vt magni dolores ex compressione excitent̃. Adde ꝙ innexus calci tendo satis magnus cũ sit, si inflãmet̃ in discrimen venit, ne conuulsione corripiatur. nerui itẽ magni hac parte cõstituti sunt, qui ossa attingunt: quẽadmodũ in neruorũ dissectione didicisti. Quocirca cum alia, quæ ad curationem spectant, diligenter administranda sunt & in victus tenuitate, & in copia perfusæ aquæ: tũ cutis inferior pars, q̃ vestigiũ dr̃, incidenda est: atq; id moderate ita, vt in quibus dura est cutis, incisionis altitudo duritia ipsa terminet̃. adeo. n. in nonnullis pars ea occallescit, vt ne minimũ quidẽ sanguinis profluere inde possit, nisi alte admodũ scalper adigat̃. Illud igit̃ vestigiũ incidendũ est qđ sanguinẽ non effundit: illi parcendũ, qđ vbi primũ incidimus, cruentari consueuit. afficit̃. n. dolore dũ incidit̃. At neq; duritia illa cutis absolute ita secari debet, sed plane atq; æqualiter. vt aũt æqualiter seces, tria tibi obseruanda sunt. lõgitudo incisionis, altitudo, & tertio loco interuallũ. nã & æquales longitudine & altitudine inter se incisiones faciẽdæ sunt, & æquali quoq; interuallo inter se distãtes: vt totũ simili mõ vestigiũ inflãmationis tp̃e absq; molestia extẽdat̃. scimus. n. oĩa q̃ inflãmatione afficiunt̃, distendi solere: distẽtiões vero sicut dolores creare: ita quoq; inflãmationes ipsas augere, & cõuulsiones ꝓuocare. Quẽadmodũ igit̃ multa aquæ calidæ ꝑfusio adiecto copioso oleo cũ distentionẽ remittat, magnopꝑe adiuuat: sic incisiones faciẽdas excogitauit, q̃ ad tantã altitudinẽ descendãt, vt sanguine tñ præditã cutẽ nondũ attingãt. Vtiliter. n. admodũ leues has cutis incisiones cõmẽtus est. qppe cũ in aliis q̃q; partibus, cũ magna aliqua inflãmatione infestant̃, scarificare cutẽ cogamur: partim vt aliqd ex affluẽtia sanguinis, q in inflãmatione est, demamus: partim vt ꝑspirationes ꝓcuremus: atq; insuꝑ distẽtionẽ soluamus, q̃ ex inflãmatiõe extiterat. At in pede magis quoq; ad scarificandã cutẽ deueniemus, ẽt si nondũ inflãmatio occuparit: ꝑpea ꝙ ea durissima cũ sit, extẽdi in inflãmationibus nõ põt. quocirca cũ distẽdit̃, & dolore vehemẽti ipsa afficit̃, & distẽtione adiũctas partes, & p̃cipue tendonẽ annexũ collidit, qui ex vna musculi vnius carnosæ posterioris tibiæ partis neruositate exorit̃: q si in dolorẽ & inflãmationẽ incidat, ꝑiculũ est ne toti musculo eadẽ imꝑtiat. at si id fiat, conuulsionẽ sequuturã esse verisimile est. Ob hęc igit̃ oĩa debet vestigiũ incidi, ac deinceps attenuari. i. tenue effici. id qđ efficit̃ cũ & duritia eius mollit̃, & copia detrahit̃. q̃ vtraq; olei & aquæ multę calidæ perfusione cõparant̃, si post eam ante deligationem oleo inungamus, quod tamen nulla astringendi vi pręditum sit.

Bene autem hæc deligare non est cuiuslibet. nam siquis deliget, sicut cætera circa malleolos cõsueuere: ita ut modo circum pedem, modo circum tendonem fasciam conuoluat: hæ constrictiones calcem separant, cui contusio accidit. 19

Bene, id est ἀγαθῶς, pro pulchre, quod καλῶς dicitur, & auctor hic & alii veteres sæpenumero vsurpant. deligandum esse circa calcem censet, sicut in fracturis solet, eos reprehẽdens qui ita deligant, sicut sæpe consueuimus, cum vel medicamenta aliqua, aut cataplasmata, aut insuccationes contineri supra affectum locum volumus. Modus deligationis quem damnat, talis est. Initio fasciæ obliquo iuxta malleolum iniecto distributio in inferiorem partem pedis fit ante prominentem tibiæ extremitatem, quam talum vulgo appellant. atque inde rursus sub pedis vestigium per transuersum traducta fascia, ac totum pedem vsq; ad oppositam partem complexa ex ĩferioribus & anterioribus tali partibus sursum obliqua reducitur eum ipsum attingens, quemadmodum prius etiã quando deducebatur. atq; ita dum eadem distributiõe vtimur, necesse est, vt in anteriore parte pedis decussatiõe facta sibi ipsi fascia cõcurrat ad X literæ figurã. tũ inde circũuoluta iuxta malleolum ad eundem locum vnde inceperat, defertur. sicq; iterum iisdẽ his obductionibus, quas dixi, conuoluitur, quoad ad principiũ reducatur. ac tertio quoq; eodẽ mõ distributa, ac malleolo circũducta initiũ repetit.

A· INITIV̄ FASCIAE
B· DECVSSATIO AD LITERÆ X FIGVRĀ
C· CIRCV̄VOLVTIO IVXTA MALLEOLV̄

Nonnulli tamen vbi sub vestigium per trãsuersum inuoluerunt, non statim eam oblique ad malleolum sursum reducunt: sed prius orbiculari conuolutione ad primam partem plantę, id est ταρσὸν: quemadmodum alii ad malleolum orbiculariter circunducunt, vt obliquæ fasciationes à circularibus comprehendantur.

A· INITIV̄ FASCIAE
B· ORBICVLARIS CIRCV̄VOLVTIO CIRCA PLĀTAM
C· DECVSSATIO AD LITERAE X FIGVRĀ
D· CIRCV̄VOLVTIO IVXTA MALLEOLV̄

Quæ igitur hic fieri solent conuolutiones fasciarum huiusmodi sunt, quæ antedictis affectionibus minime sunt accommodatæ: propterea quòd neque aliud quippiam ante fascias subiicitur, quod continere deligatio debeat: neque calx læsione vacat, vt in illis in quibus deliga-

tio

A tio hæc admittitur: sed primus ipse, affectus est. Quare hic deligationis modus calcem separat, id est in calcem ipsum sanguinem elidens, eum à deligatione excludit: cuius contrarium erat faciendum, vt scilicet deligatio è calce in vicina loca sanguinem exprimeret. id quod circuniectio linteorum sola ea facit, quæ fracturis accommodata est, vt superius didicimus: qua nunc quoque vtendum esse censet.

20 *Atq; ita periculum est ne os calcis sideretur.*

Totam substantiæ vniuscuiusque partis corruptionem siderationem, id est σφάκελον, veteres appellant: sed in partibus carnosis alijs quoque nominibus eandem vocāt. Quin ipse etiam tum putridam carnem, tum marcidam, tum vitiatam dicit, alijsq; huiusmodi nominibus nuncupare consueuit: de osse vero quod in tota substantia vitiatur, siderationis seu sphaceli nomine vti solet. tale autem vitium ossibus contingit, quando adiacens caro prauas sanies producit, quibus ipsa madefaciendo corrumpit.

21 *Quod si sideretur, morbus is idoneus est ut æuo duret.*

B Aeuum totam hominis vitam hic dixisse perspicuum est, estq; sensus huiusmodi: Si calx forte sideratus ac vitiatus fuerit, insanabilis morbus euadit, læsioq; ex ea re toto vitæ tēpore perdurat.

22 *Nam & alia quoq; sunt, quæ non hoc modo siderantur, sed in cubatione, ut cum nigresit calx ex figurationis negligentia: aut ex uulnere periculoso & diuturno in tibia, aut femore, quod communicationem cum calce habeat: aut ex alio morbo, cum diutina resupinatio contigit. sed tamen his quoq; huiusmodi uitia longinqua & molesta eueniunt, & quæ sæpe rumpantur: nisi diligenti studio, & multa cum quiete curentur. nā quæ hoc modo siderantur, præter aliā læsionem, pericula quoq; magna corpori afferunt.*

Non modo inquit, ex antedictis affectionibus os calcis vitiari consueuit: sed diuturnis quoq; cubationibus, quas resupinationes vocat. Nam negligēter collocatus & iacens calx sæpenumero nigrescit: negligenter autem iacet, cum supra durum aliquod positus est, nec frequenter attollitur, sed semper à subiecta re & calefit, & compingitur. Vnde tollēdus est, faciendaq; è lana molli rotula, quam strophium nonnulli vocant, quæ pro ratione magnitudinis calcis sinum in se habeat: supraq; eam firmandus ita calx est, vt inferior eius pars suspendatur: atq; ita & sine collisione maneat, & perspiret, & sine calefactione conseruetur. C

23 *Febres peracutæ eueniunt, continuæ, tremulæ, singultuosæ, mentem attentantes, paucorumq; dierū, & perimētes.*

In sideratione calcis hæc contingere inquit, non quia os ipsius corrumpatur: nihil enim ex superioribus simul cum hoc existit, cum ex sua quodq; ratione formam propriam habeat: sed quia quæ circum ipsum sunt corpora, ipsumq; tangunt, annexaq; ei sunt, cum ex vitio eius læsionem percipiant, superioribus partibus eam participant. Nam tendo, qui cum calce connectitur, inflāmatus musculos totos carnosæ posterioris partis tibiæ, ex quibus oritur, contagione mali procul dubio afficit. hi aūt affecti, in neruos statim qui in eos disperguntur, morbū diffundunt, necnon ēt in arterias. at cū arterijs cor, cū neruis cerebrū pati necesse est. Quocirca cum cor innati caloris fons sit, cerebrum ratiocinandi vim in se habeat, musculi membra voluntarijs, quæ vocātur motionibus moueant: cōsentaneū est, vt ex corde affecto febris: ex cerebro deliria: ex musculis tremores & conuulsiones: ex stomacho qui plurimum neruorum est particeps, singultus orianť.

24 *Venarum item sanguifluarum liuores, nauseationes, gangrænæ ex compressione existunt: atque hæc etiam absque alia sideratione. hæ autem quæ uehementissimæ contusiones fiunt, dictæ nunc sunt. sed pleraque leniter contundūtur, neque ullum multum meditationis studium requirunt, modo recte tractētur. ubi tamen magna contigisse illisio uidebitur, & antedicta facienda sunt.* D

Sanguifluas venas eas appellat, quæ magnæ sunt, quibus ruptis sanguinis eruptiones contingunt: id quod ex paruis euenire non consueuit. nam & paucus ex huiusmodi sanguis effunditur, & cito ad oras ipsas diuisionis coalescit, nocumentumq; non affert. Nauseatiōes autem. i. ναυσιώσιας ferè appellat in venis, quas superius exuccationes, hoc est sugillationes vocauit: cū venę more eorum qui nauseam patiuntur, & propterea euomunt, sanguinem expuunt, ac quasi euomūt, tum ex propria imbecillitate, quam ex inflammatione contraxerunt, tum ex ipsius sanguinis copia, & prauitate, quem in huiusmodi affectiōibus corrumpi manifestum est. ναυσιᾶν. n. p ναυτιᾶν id est nauseare Iones dicunt. vnde ναυσιώσιες. Gangrenas vero emortuarū venarū torporem nominat, qui ex nimia inflammatione consequiť. Atq; hæc omnia, inquit, ex praua deligatione eueniunt, quæ duo pręcipua mala efficit: cum & separet calcem atq; excludat, ita vt nudus remaneat: & reliquas partes vehementer comprimat. Meditationem autem, hoc est μελέτην ipsum diligētiam appellare manifestum est: cum apud Ionas vsitatum hoc sit: & ipse etiam sæpe hoc nomen in hanc significationem accipiat.

Et

Et deligatio adhibenda, quæ calcem plurimum circũuoluat, & modo ad summas partes pedis, modo ad medias, modo ad tibiam lintea circundet. uicina quoq; omnia insuper & hinc & inde deliganda sunt: sicut superius etiam dictum est. nec uehemens compressio est facienda. E 25

Deligationem approbat, quæ contraria ei est, quam superius damnauit, plerisq; consuetę: qua fiebat, vt ex aliis pedis partibus sanguis ad calcem exprimeretur. debet enim e cõtrario è calce ad alias partes humorum affluentia elidi, calce ipso deligato, sicut in fracturis prius faciendũ docuit, plerisq; linteorum conuolutionibus ei circũiectis: ita tamen ne vehemens compressio efficiat.

Multis tamen linteis utendum est. 26

Stabilitatem deligationis vel compressione, vel multitudine linteorum censere esse faciẽdam, dictum à me etiam superius est.

Melius autem est ut ueratri potionem, aut eodem die, aut postero exhibeamus: ac tertio post die soluamus, & rursus religemus. 27

Veratrum exhibet non solum vt excrementitios humores euacuet, verum etiam retrahendi atq; auertendi causa. Album enim proculdubio dat, quod vomitus ciet, vt prius ex toto corpore in superiorem ventrem attrahat, quàm in intestinorum anfractus deferatur. Nam album esse id, quod dandum censet, ex his, quę subdit, innotescit, cum inquit/Sed si febre quidem vacat, medicari eum è superiori parte debemus, sicut dictum est/At enim in iis qui ita sunt affecti, sicut & euacuare superuacua, & in cõtrarias partes ab affectis locis humores auertere, quãmaxime prodest: ita an id veratro albo faciendum sit, non constat. quippe cum strangulare interdum soleat, cum in corpore multi, & crassi; & lenti humores continentur. iccirco prius dissoluendi hi sunt attenuãte victu, de quo integrum nostrum commentarium habes. exhibere enim veratrum prius quàm victu corpus præpararis, periculosum est: cum in plerisq; qualibus humoribus abundet corpus, ignoretur. Sed fortasse tutò tunc veratrum album exhibebat, ob victum, quo homines qui ab eo curabantur, vti consueuerant, non voluptuosum, & mollem, sed & multis laboribus occupatum, & cibis contentum paucissimis, ita vt crassitudo humorum colligi minime posset: quam otia & repletiones procreare certum est. Nam si robur quoq;, quod ex eo victu comparabatur, consideres, adhuc magis veratri potionem tradere ei concedes: quippe cum eius tempestatis homines afflictationibus resistere valerent, quæ ex vomitibus proueniunt. F

An recrudescant nec ne notæ hæ sunt. cum sugillata uenarum, & nigrefacta, & uicina his subrubra & subdura efficiuntur, ne recrudescant periculum est. G 28

Maligna vitia recrudescentia, id est παλίγκοτα, appellat. & recrudescere, quod est παλιγκοτᾶν, quasi rursus crudum fieri, atq; in pristinam malignitatem quippiam redire, ac rebellare. Notas te docet malignitatis propositorum affectuum, de quibus est sermo, quæ ortum inflammationis præ se ferunt, qui ante omnia cauendus est. Cum igitur inflammatio omnis rubicundiorẽ, & duriorem cutem efficiat, neutrum horum fieri in affectis locis debet: sed mollia esse, ac subuiridia sugillata oportet. vult enim vt sine inflammatione suppurent. Quare, si mollities inest membris, & rubor abest, non esse inflammatum locum significant. si autem neq; ruborem, neq; nigritudinem habeant, suppurare manifestum est. rubor enim inflammationem indicat: nigritudo materiam à natura neq; superari, neq; concoqui: sed sanguinem in coagulationem abiisse: quod ei etiã si extra corpus effusus fuerit, immoranti contingit. sed extra tamen, nũquam amplius suppurat. in corpore, si valida fuerit natura in pus conuertitur: sin minus, eodem modo sicut extra: quin ẽt magis, propterea ꝙ locus in quo continetur, calidus est, putrescere consueuit. H

Sed si febre quidem uacat, medicari eum è superiori parte debemus, sicuti dictum est: quicunq; item continua febre non laborant. nam si continua sit, medicandum non est: sed à cibis & sorbitionibus abstinendum: potioneq; utendum, aquæ, non uini, sed mellæ. 29

Mos ei est, vt φαρμακεύειν, id est medicari, non de omnis medicamenti exhibitione intelligat: sed de eorum tantummodo, quę purgãt. Iussit nunc eodem die, aut postero dari veratrum prius quàm videlicet aut partes affectæ inflammari, aut homo febricitare incepisset: quin etiam si febris anteuertisset, modo leuiter afficeret, eodem modo exhibendum esse censuit. nos vero ne febre quidem vacuo dare veratrum audemus. Si febris autem vehementer infestet, ipse etiam non dat: sed exquisitissimo quoque adeo victu ægrotos nutriendos monet, vt eis neque cibos, neque sorbitiones vllas exhibeat: sed sola potione vti velit, non vini illa quidem: id enim perspicuum est, etiam si ipse nihil de vino prohibendo scripsisset: sed mellæ, quæ est aqua mulsa austera, quæ ὀξυγλυκὲς dicitur, & aquæ mulsæ. hos enim potus in tenuissimo victu adhibere consueuit: & tertium quoque præter hos acetum mulsum: quod ex melle & aceto conficitur. at mella dulcissimorum fauorum dilutum & decoctum est: quod etiamnum in græcia fieri in hunc modum solet. fauos

A let. fauos expresso melle in ollam mundam aquæ plenam iniiciunt, ac macerant: deinde eatenus
decoquunt, quoad satis ipsis visum fuerit, vt faui humorem omnem quem in se habent, decoctu-
ra in aqua deponere potuerint: postea ita recondunt, ac seruant. vtunturq; æstate, vt potu sitim se-
dante, aqua frigida adiecta. Hac igitur mella vtendum etiam Hippocrates iubet: & si ea nõ adest,
aqua mulsa. nam acetum mulsum adhibere, cum neruosæ partes laborant, nõ expedit. quippe cũ
acetum neruos attentet, vt & experimẽto compertum est, & ipse etiam declarauit. In quibus au-
tem vsus aceti mulsi admittatur, in libro de victu in acutis edocuit: quem librum nonnulli aduer-
sus Gnidias sententias, alij de cremore hordei, neutri recte inscribunt.

30 *Si autem futurum non est, ut recrudescãt, sugillata & nigrefacta, & circũuicina subuiridia, & non dura apparẽt.*

Iam hæc potestate fuerant significata illis verbis superius cum dixit/cum sugillata venarum, &
nigrefacta, & vicina his subrubra & subdura efficiuntur, ne recrudescant periculum est/subduris
enim & subrubris opposita nunc subuiridia & non dura scribit. subuiridia enim fiunt cum paula
B tim in pus conuertitur materia: non dura, cum non magna inflammatione afficiuntur. hæc siqui-
dem etiam fuit causa, vt intersusus sanguis in pus conuerteretur.

31 *Bonumq; hoc testimonium est in omnibus sugillatis quæ rebellatura non sunt.*

Bonum dixit eo significato quo certum, stabile, verum, & perpetuum. Testimonium vero
pro signo posuit, propterea quod testificatur, & opinionem nostram, quam in præsenti hac scri-
ptione nos docet Hippocrates, confirmat. Inquit autem hoc certum esse signum non solum in su
gillatis circa calcem, verum etiam in alijs quoq; omnibus: atq; id merito. non enim ex indicatio-
ne horum membrorum, sed ex ipsa sugillatione cognoscitur. periculum igitur non æquale sugil-
latorum malignitas affert: quippe cum ex membrorum natura in quibus fiunt, varietas quædam
ipsorum existat. Exortum tamen non ex membris habent: sed ex eo quòd sanguis interfusus nõ
suppurat. non suppurat autem sanguis, cum inflammatio magna superuenit, aut ex prauitate de-
ligationis, aut ex humorum malignitate & multitudine: quam ipse quidem exinanitiõe per me-
dicamenta, nos sanguinis missione emendamus: qua quidem vel sola cur contentus non sit, non
video, cum & eam agnoscere, & talibus in affectionibus adhibere videatur. inquit enim in libro
C de articulis cum contusiones costis accidentes curat, præter alia, quæ facienda censet, etiam hoc:
Tum vena ad cubitum secanda est.

32 *At quæcunq; cum duritia liuescunt, ne nigrefiant, periculum est.*

Sanguis in terram effusus aliquando diutius permanet, aliquando flauior euadit, aliquando in
nigricantem conuertitur, quandoq; etiam niger prorsus fit: quod ei contingere verisimile est, cũ
ex aere ambiente, qui vel serenus, vel caliginosus, vel humidus, vel siccus, vel calidus, vel frigi-
dus cum sit, varietates eas colorum efficit: tum ex singulorum hominum natura potissimum di-
uersitatis huius causa existit. quippe cum nonnullis sanguis magis melancholicus sit, alijs pitui-
tosior & aquosior, quibusdam eiusmodi, vt flauæ & pallidæ bilis quãplurimum trahat. Sic quoq;
in animalium corporibus sanguis è venis effusus, cum à natura superatur, & in pus à continenti-
bus eum partibus mutatur: in varios abit colores. interdum enim eo tempore liuidus apparet:
propterea quòd liuidus color medius est inter planè nigrum, & aliquem alium ex floridis, cuius-
modi est præcipue ruber & flauus. Liuidus igitur hic color, vel ex floridis in nigrum abeunti-
bus exurgere consueuit, vel ex nigro in album cedente: quando videlicet in pus iam conuerti-
tur. sæpenumero enim videre licet, quæ antea erant nigrefacta, inter initia puris liuida apparere,
D ac paulatim à nigro recedentia ad colorem ignis tendere, atque effici subinde albiora: puris siqui
dem color cinereus est. Nũc igitur Hippocrates differentiam quandam sugillatorum tibi tradit,
cum liuida apparent. si enim cum duritie sint liuida, inflammata esse membra ostendunt: sin absq;
duritie liuorem præ se ferunt, inflammationem abesse declarant. Cum itaque inflammatione ca-
rent: & naturam esse præualidam, & sanguinem è venis effusum concocturam, & in pus conuer
suram esse indicãt: Cum vero inflammata sunt membra, ex eo infirmitatem naturæ arguunt: quę
tum ex imbecillitate partium inflammatarum, tum ex copia praui humoris, qui in eis cõtinetur,
sugillatum concoquere, atque ad pus perducere nõ potest, vt nihil aliud supersit, quàm vt nigre-
scant, & corrumpantur.

33 *Danda uero opera est, ut paulo altius reliquo corpore plerunq; pes constituatur. qui profectò si quiescat, sexaginta dierum spatio consanescit.*

Si humiliori figura pes collocetur, è crure eò sanguis influens inflammationem faciet. si al-
tior sit, influere in eum nihil poterit. atque iccirco omnino altius constituendus est, non tamen
multo. quippe cum ex tali situ, si diutius maneat, dolor, ex dolore vero inflammatio oriatur. Fi-
gura igitur, quæ dolore vacet, terminus sublationis ac finis tibi erit. eam autem inuenies, si quan-

do paulo altius sublatus pes fuerit, æger sibi intendi eum senserit. B

DE TIBIA.

Iam uero tibia duo ossa sunt: quorum quidem partim multo tenuius alterum altero, partim nō multo tenuius est. 34

Hæc verba attestari ijs videntur, qui cubitum & brachium, tibiam & femur, non totū id quod ex ossibus, & reliquis partibus compositum est, sed ossa sola appellari ab Hippocrate asserunt: nō tamen hanc tantummodo, sed illam quoque esse horum nominum significationem verba hæc declarāt. Quare fieri potest, vt duplici modo huiusmodi omnia ab Hippocrate appellentur: quemadmodum illi opinati sunt, qui modo de ossibus solis, modo de ossibus & circuniectis omnibus sumenda esse hæc censent: vt tibia tota ea pars nominetur, quæ inter articulum qui ad genu est, & pedem protenditur. quam sanè duobus ossibus constare, quorum alterum tibia, alterum sura nuncupetur: & crassius tibiam, tenuius suram esse: necnon mediam in toto hoc membro ac carne carentem partem, quæ desuper deorsum in longitudinem porrecta in gracilioribus conspicitur, quā ἀντικνήμιον, id est anteriorem tibiæ partem vocant, tibiæ esse non suræ partem, & quæcūque alia de ossibus his cognitu digna, explicata omnia in commentario nostro de ossibus sunt, F quod ad eos qui instituuntur, conscripsimus.

Coniunguntur q; inter se iuxta pedem, & appendicem communem habent. 35

Verbum/commune/quod hic inquit, nō ita intelligendum est, vt continuam esse appendicē, atq; vnam prorsus significet: sed duas simul ita coniunctas & connexas, vt vnius speciem præ se ferant. ita enim inter se communionem habent appendices, vt vna esse videatur. Partes aūt horū ossium postremæ, quæ nudæ eminent forma rotundæ, à nonnullis non recte tali appellant̄. nam cohærens tendo talum intus continet ita occultatum, vt & tactui & visui lateat.

Neq; ex directo tibiæ coniunguntur. 36

Non coniunguntur duo hæc ossa tibiæ ex directo & per rectitudinem tibiæ: id est per longitudinem non cohærent, neq; attingunt se mutuo ea parte, atq; inter se colligantur.

Iuxta femur uero coniunguntur, & appendicem habent, & appendix discriminationem. 37

Tibiæ caput in dearticulatione genu, quàm suræ multo plenius est: vnde appēdix tota tibi esse G tibiæ videbitur. ab exteriore parte autem sura ipsi est subnixa. discriminationem vero habere inquit, prominentiam, quæ in medio est, nerueam & chartilagineam, discriminationem appellans: quæ videlicet femoris tubercula, quæ sese in tibiam inserunt, discriminat ac distinguit. hæc sæpe in inueteratis mortuorum cadaueribus putrescit: vt decipiantur nonnulli, falsumq; ab Hippocrate de ea dictum fuisse existiment: sed in recentibus cadaueribus apparet.

Longius autem alterum os paulo est, quod est è regione parui digiti, ac natura quidem ossium tibiæ eiusmodi est. 38

Ita ego scribendum censuerim: longius autem alterum os paulo est è regione parui digiti. nam si ita scripsisset Hippocrates, confirmaret appendicem circa genu communem vtrorunq; ossium esse, & non tibiæ solius: & absolute longius os suræ, non in inferiore tantū parte esse intelligeret.

At enim prolabuntur iuxta pedem utraq; interdum ossa unà cum appendice: interdum appendix tantum dimouetur: interdum alterum tantum os. 39 H

Nonnulli medici luxari vel exarticulari, id est ἐξαρθρεῖν, de ossibus intelligendum putant, quæ è sede sua penitus excidunt: prolabi vero de ijs tantum, quæ subluxantur, quod παραρθρεῖν dicūt: id est quę non prorsus è naturali dearticulatione excidunt. & non aduertunt quid in principio libri de articulis dicat Hippocrates in hunc modum: Humeri autem articulum vno modo prolabi » in alam videlicet noui. totum enim brachij caput è sinu, in quo dearticulatum est, excedit. neque » esse in eo minor luxatio potest. quemadmodum ipse Hippocrates scripsit, causa etiam adiuncta: quam cum ad eum librum peruentum fuerit, ibi discemus.

Hæc tamen molestiam minorem afferunt, q̄ quæ in prima parte palmæ manus sunt, si homines quiescere patiuntur. curatio uero eadem quæ in illis est. nam ex extensione sicut illic repositio facienda est, q̄q̄ eò magis extendendum quo ualentius corpus hic subest. ut plurimum enim uiri duo satis sunt, quorum hinc unus, inde alter intendat: sin minus, uehementiorem adhibere extensionem facile est. 40

Non solum ijs, quæ sunt in prima parte palmæ, minorem molestiam hæc afferunt: verum etiā ijs, quę sunt in pede molesta multo minus sunt. Sed quia communem de pede & de manu tractationem fecit, propterea satis habuit nunc alterius tantum membri facere mētionem, quod primo

& tibiæ

A & tibię & pedi correſpondet. quantùm enim ab ijs quæ ſunt in pede hæc deficiant, & maxime ab ijs quæ in calce contingunt, quæ longe ſunt moleſtiora: paulo ſuperius ipſe declarauit.

41 *Vel enim rotæ modiolum, uel aliquid alind ei ſimile defodere: deinde molli aliqua re pedi circũiecta eum latis aliquibus bubulis loris circumligare oportet: quorum capitibus ad piſtillum, aut alind ſimile lignum deligatis, ligniq́; eius extrema parte in modiolum iniecta retorquendum eſt. ab alijs contrà tum humeris reprehenſis, tum poplite retrahendum.*

B

Lignum quoddam defodiẽdum in terra cẽſet, quod caput vectis poſſit admittere, quo mẽbri tibi facienda extenſio eſt. Scire autẽ te exiſtimo modiolũ rotæ, q χοινικὶς dicit̃, ab Ionibus πλήμνην appellari: quo vtit̃ hic vocabulo Hippocrates, et apud Homerum quoq; ĩuenitur. Quia autẽ Hippocrates expedita ac prompta eſſe vult, quę vtilia ad curationẽ ſũt: iccirco hic modioli meminit, q ĩ locis omnibus qui ab hominibus incoluntur, ſuppetere facile nobis poſſit. eadem de cauſa piſtillo ad extendendum loco vectis vtendum monet. quo pacto autem vtendum ipſis ſit, ipſe verbis ſuis, ſiquis eis animum aduertat, manifeſte explicat.

42 *Fieri item poteſt, ut ſuperiori corporis parti neceſſitas adhibeatur.*

C Validas ac vehementes diſtentiones neceſſitates vocat, vt violentiam ipſarum ſignificet.

43 *Quin etiam ſi uis, lignum teres læuigatum alte defodere potes, atq; inde partem ligni ſuperextantem inter crura ad interfemineum applicare: ut prohibeat quo minus corpus eos qui iuxta pedes extendunt, ſequatur.*

D

Erectũ hoc lignũ ſtabiliter in terra defigit, vt qui extendit̃, ſicut prædictũ eſt, eo inter crura ad interfemineũ offirmato extenſionẽ minime ſequatur. Interfemineũ autem, id eſt περίνεον, ea corporis pars vocatur, quę inter anum et initiũ pudendi mẽbri interiacet.

44 *Deinde ne ad crus qđ extẽditur declinet: aliquis à latere aſſidere debet, ac clunem retrudere, ne corpus circumagatur.*

In pleriſq; exemplaribus poſt ſuperiorẽ orationem hęc ſcripta reperitur: cum tñ tota ſentẽtia intelligi etiam abſq; ipſa queat. vult enim vt in medio duorũ crurum ligno eo erecto offirmato affectum crus extendamus: retrudẽte aliquo ſurſum hoĩes clunem ea parte, ne corpus circũactũ atq; in alteram partem ꝓpendens extendentibus cedat. quod cũ fit, intentio omnis reſoluitur.

45 *Si placet quoq; ad alas utraſq; hinc & inde ligna affigantur: brachiaq́; ibi porrecta ſeruentur. tum aliquis iuxta genu apprehendat, atq; ita retro intendat.*

A· LIGNA AD ALAS
B· IVXTA GENV REPREHENDENS

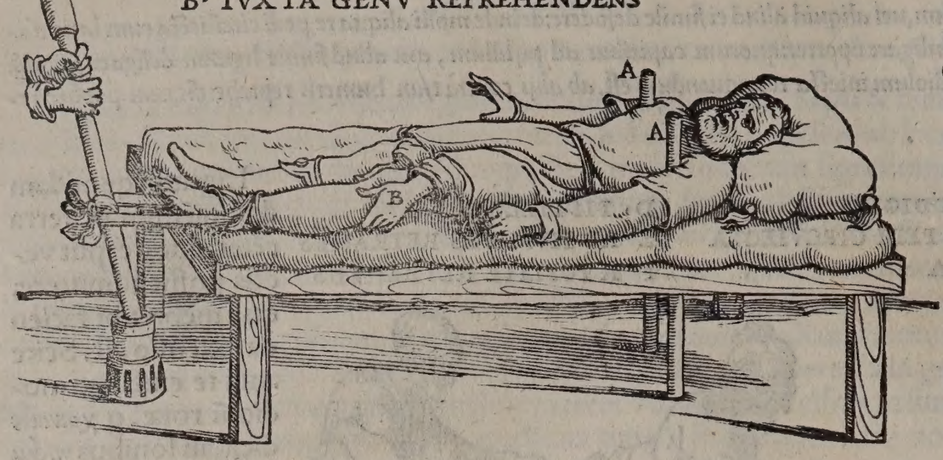

Alium modum te docet, quo reliquum corpus partẽ quę extenditur, non consequetur. sub vtrãq; alã defigi lignũ vult, qđ obsistens ac renitens corpori, facit, ne ęgrotus deorsum trahenti cedat, ac sequat. oportet tamẽ, vt hic quoq; aliquis crus quod extendit, iuxta genu reprehẽsum sursum intendat. B F

46 *Hoc etiam modo idem facies, si iuxta genu, aut circa femur alijs habenis deligatis alterum rotæ modiolum supra caput defoderis, habenisq; alteri ligno innexis, eoq; in modiolum defixo contraria ijs qui iuxta pedes intendunt, reduxeris.*

Si dum crus sursum retrahitur, res non cedat: licet tibi ex habenarum circundatione idem efficere: si capita earum in superiorem partem adducta ad vectem aliquem deligaris. oportet enim vt caput vectis quod in terram defigis, subiectam aliquam concauam moram habeat, cuiusmodi est modiolus rotæ, cui obiectus ea parte vectis in contrarium intentionem faciat. Quod autem inquit contraria ijs qui &c. si scriptum fuisset /in contraria/ tam sensu q̃ verbis plana esset oratio ac dilucida. quia vero /contraria/ scriptum reperitur absq; præpositione, existimandum est, vel prætermissam fuisse præpositionẽ à librario aliquo, vel ipsum Hippocratem hac voce absq; prępositione fuisse vsum, quasi eandem vim etiam sine ea habeat: vel loco aduerbij /contraria/ posuisse, perinde ac si contrarie dixisset. G

Hac item alia ratiõe, si placet, uti potes loco modiolorum, ad trabeculam mediocrem sub lectulo substratam hinc & inde capita lignorum offirmabis, ac reduces: atq; ita habenas intendes. 47

A · TRABECVLA
B · BACVLI A CAPITE ET A PEDIB⁹ EXTẼDENTES
C · HABENAE

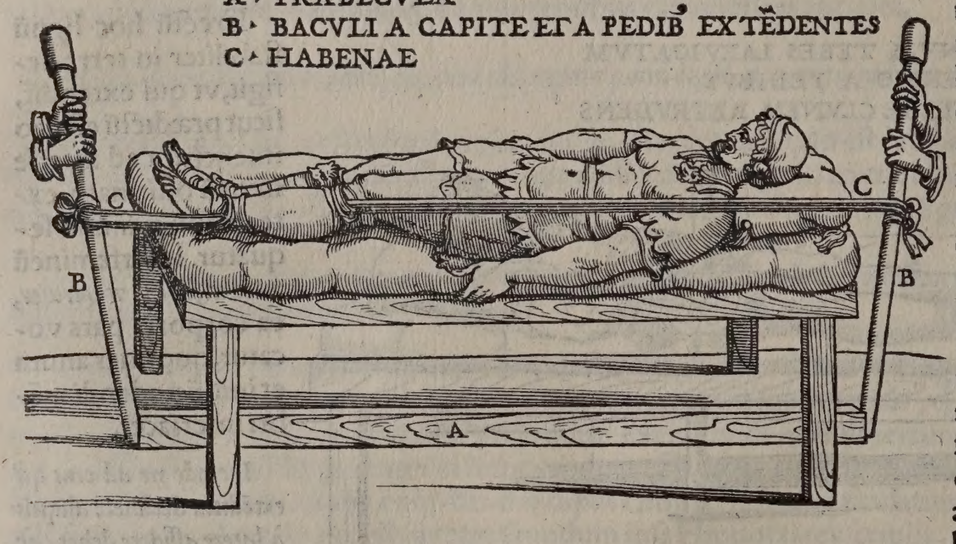

Duo modioli antea, duoq; vectes distentionem efficiebant: vnus infra crus quod intendebat: alter supra caput. Quoniam vero, vt dixi, vult nos promptitudinem, facilitatemq; remediorum comparare: alterum modũ comminiscitur, quo te ad inuẽtionem similium exerceat. nã si non affuerint modioli: substrato ligno aliquo longo ad lecti lõgitudinem, in quo æger cubat, reliqua omnia, sicut superius docuit, facienda tibi sunt. circundandæ habenæ ab inferiore & superiore cruris parte, ac baculis deligandæ: tum vero loco modiolorum extremis ligni illius longi capitibus vteris: quibus ex vtraq; lectuli parte à capite videlicet, & à pedibus mediocriter prominentibus vectes obiectos reduces: atq; ita molitionem facies. Trabeculam lecto substratum lignum per longitudinem vocat, ac si paruam trabem dixisset. H

Adde q, si uis, asellos quoq; hinc inde constituere potes, atq; illis extensionem ipsam facere. Sed multi quoq; alij extensionum modi sunt. 48

A

A· ASELLI
B· HABENAE

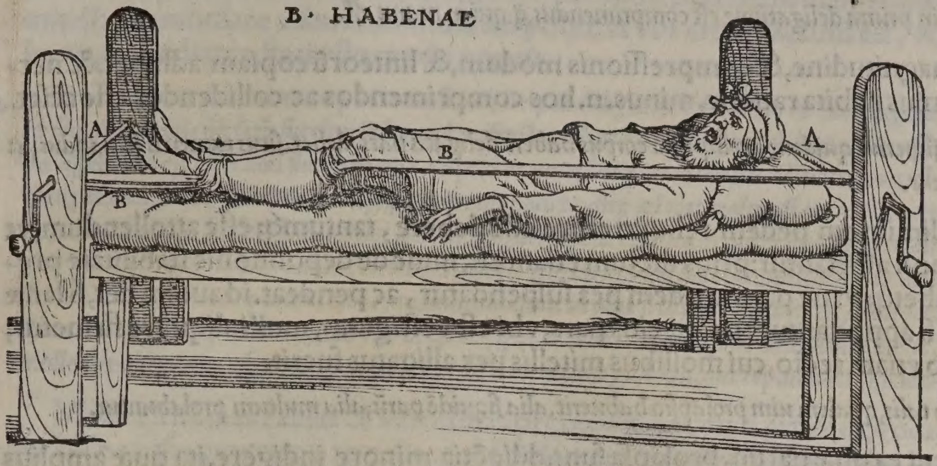

B

Axes ipsos asinos appellare consueuit, quemadmodum iferius cum dicit, asini circumactio. nũc igitur paruos axes asellos diminutiua forma dixit, quas etiam suculas vocant: sicut modo superius paruam trabem trabeculã vocauit. Te enim non solum ad parabilia inuenienda, atq; vtenda esse exercitatum vult: verum etiã ad ea, quæ apud medicos ad huiusmodi distentiones præparata sunt instrumenta. Axibus igitur nõ per longitudinem corporis, quod curandum est, sed per transuersum hinc & inde cõstitutis: id. n. hoc significat, id est ĩfra pedes altero, altero supra caput, eisq; habenarũ extremis partibus circũiectis, ex eorũ circũductione cruris distentionẽ efficies.

49 *Optimum tamen est, ut qui in ciuitate aliqua magna medetur, is præparatũ lignum habeat, in quo tum omnium fracturarum, tum omnium articulorum reponendorum necessitates omnes contineantur, quæ ex extensione, & molitione fiant. satisq; erit, si tale lignum sit longitudine, latitudine, & crassitudine, cuiusmodi columnæ quadratæ quernæ fieri consueuerunt.*

Instrumenti cuiusdam & machinamenti, quod vult medicum habere, mẽtionem facit. de quo, vbi fabricam eius docet in libro de articulis qui hunc sequitur, explanationẽ etiam nos faciemus.
C nunc ad reliqua quæ sequuntur, descendendum est.

50 *Vbi igitur satis extenderis,*

Posteaq̃ satis extenderis, crus videlicet: de luxationibus enim tibiæ circa talum loqui instituerat: cumq; hucusq; de distentione docuerit, rursus ad id quod proposuerat, redit.

51 *Articulum reponere facile iam est.*

Ex huiusmodi eius loquutionibus inducti nonnulli articulum vocare eum dicunt capita ossium, quæ in sinus dearticulantur: vt totum id quod ex duobus constat, qua ossium capita, quę in porrectionibus & inflexionibus mouentur, inter se connectuntur, dearticulationem: ipsorum vero vtrorunq; ossium extremum alterius quod sese inserit, articulum: alterius sinum qui insertum excipit, acetabulũ, & pupillam ab eodẽ appellari asserant. Sed hęc nominũ ratio explodit.

52 *Quippe cum supra pristinam sedem è directo suspẽdatur. Dirigere igitur & componere manuum palmis, hinc supra id quod excidit, innitendo, inde infra malleolum renitendo, decet. Posteaq̃ reposueris, extensum ita, si fieri potest, deligandum est. Sin habenæ impediant, illis solutis, quoad deligaris, distendendum est.*

D Communem iam hic vniuersæ repositionis methodũ ac viam tradit: quemadmodum à principio in primo horum cõmentariorum libro nos etiam diximus, vbi de vtilitate extensionis agebamus: fieri non posse asserentes, vt apte ossa reponerẽtur in sedem suam, nisi suspẽsa à se mutuo fuissent. Simul etiam terminum docet, quousq; extendendum sit. cum enim satis iam esse tibi visum fuerit, vt suspensa esse à se mutuo possint, ab extensione desistes.

53 *Deligare autem eodẽ modo debes initia similiter suprà id quod excidit iniiciendo, conuolutionesq; primas eodẽ in loco quãplurimas faciendo, ac plagulas plurimas ibidẽ imponendo, necnon eadẽ in parte maxime comprimendo.*

Deligationis fracturarum, quã superius ostẽdimus, capita hic summatim cõmemorat. Sciẽdũ aũt est, luxationes quę in manu, & pede, & calce, necnon circa malleolos contingũt, esse deligandas modo deligationis qui fracturis adhibetur. vnde etiã hoc in libro oĩa hæc cõtinent. Causam vero, cur siue fractura, siue luxatio euenerit, eadẽ deligatione vtendum sit, superius didicimus.

54 *Insuper autem hinc & inde satis multum deligandum est.*

» Hoc, in libro de ijs quæ in medicatrina fiũt, ita dixit. At deligatio multam sani loci partem oc-
» cupet, cuius causa antea explicata est. Melius q̃ppe est, vt affecti loci humores, nõ modo in adia-

centes partes exprimantur: verũetiam in multum ſpatium amandentur, longiusq́; arceantur. B

Magisq́; hic articulus in prima deligatione eſt comprimendus, q̃ qui in manu eſt. 55

Pro articulorum magnitudine, & compreſſionis modum, & linteorũ copiam adhibet, & neruoſitatis eorum, & ſenſus habita ratione. minus. n. hos comprimendos ac collidendos eſſe cẽſet.

Vbi autem deligaris, ſuperius quidem q̃ reliquum corpus haberi deligata pars debet. ſitus tamen is ſeruandus, ut pes q̃ minimum ſuſpendatur. 56

Paulo quidem ſublimiorem pedem reliquo crure eſſe debere, tantumq́; eſſe attollendum, vt muſculi diſtentione non afficiantur: prius dictum etiam eſt. nunc de depoſitionis ſtabilitate pręceptum ſubiungit, iubetq́; vt ne parum q̃dem pes ſuſpendatur, ac pendeat. id autem fiet, ſi lanæ molles vndequaq; ipſi apponantur: imaq; eius pars, vbi eſt veſtigium, molli aliqua re firmetur, aut puluino, aut ligno etiam recto, cui mollibus mitellis pes alligatus fuerit.

At corporis attenuatio talis, qualem uim prolapſio habuerit. alia ſiquidẽ parũ, alia multum prolabuntur. 57

Perſpicuum eſt, ſicut ea quæ parum prolapſa ſunt, diligẽtia minore indigere, ita quæ amplius exceſſere, & victum, & reliqua omnia exactiora requirere, quibus corpus attenuatur. F

Plerunq; & magis & diutius in uulneribus crurum, q̃ brachiorum attenuandum eſt. maiora enim hæc & craſſiora illis ſunt. quinetiam neceſſe eſt, ut quieſcat corpus & iaceat. religare uero articulum tertio poſt die neq; quod prohibeat, neq; quod urgeat, quicquam eſt. reliqua omnia ſimili modo ut in præteritis curanda ſunt. Et ſi quiete cubauerit, quadraginta dies ſatis ſunt: ſi tantum in ſuam ſedem oſſa rurſus deſederint: at ſi quieſcere noluerit: & crure non facile utetur, & deligationem in multum tempus cogetur adhibere. 58

Ipſe cauſam præcepti huius ſui ſubiunxit, cũ dixit: maiora. n. hæc & craſſiora illis ſunt. & præterea tertium eſt, ꝙ hic iacendo, non vt in manuum læſionibus, deambulãdo homo ſaneſcit. atq; hæc de omnibus articulis dicta nobis in vniuerſum eſſe exiſtimamus.

Quæcunq; autem oſſa non perfecte in ſedem ſuam deſident, ſed aliqua ex parte deficiunt: ea temporis proceſſu attenuãtur. Coxa, & femur, & tibia, ſi intro prolapſa ſint, exterior pars: ſi extra, interior attenuari conſueuit. 59

Si aliquod ex ſanis etiam membris aut in diuturna quiete detineas, aut raro moueas, tenuius q̃ prius erat, efficitur. Motio ſiquidem corpora calefacit, & vires eorum corroborat, ita vt partes eorum nutriantur, ac pingueſcant. Cum igitur aliquid prolapſum nõ recte fuerit repoſitũ, peius motiones efficiuntur, atq; id magis in oppoſita parte. propterea ꝙ locus dimoto oſſe in contrarium inanis relinquitur. vt facilius in ea parte firmetur membrum, in quam articulus exceſſit. nã cum ſuperiores partes ſede ac ſtabilimento indigeant, id inania loca non exhibent, ſed plena. q̃ppe cum nihil firmari ſupra inanem locum poſſit. Propterea igitur & crus in eam partẽ propendere in quam os excidit, muſculisq́; qui ea parte ſunt, tantũmodo operari conſueuit. quocirca fit, vt muſculi illi bene: reliqui ex oppoſita parte qui ocioſi ſunt, male alantur. G

Pleraq; autẽ in interiorem partem prolabuntur. Sed cum utraq; oſſa tibiæ ſine ulceratione fracta ſunt, ualidiorem extenſionem requirunt. ac ſi magnæ alternationes fuerint: aliquibus ex his antedictis modis extendendum eſt. uerũtamen ſatis etiam ſunt quæ à uiris fiunt extenſiones. plerunq; enim ſufficit, ſi duo ualentes uiri alter hinc, alter inde diſtendant. Intendere aut oportet in rectum ſecundum naturalem habitum, & è directo tibiæ & femoris, ſiue tibiæ ſiue femoris fracti oſſa intendas. 60

Inferiores iuxta malleolos luxationes magis intro prolabũtur. cauſa eſt, ꝙ ſuræ proceſſus extrinſecus talum exquiſitius complectitur, q̃ tibiæ intrinſecus. H

Atq; utrum ex ipſis deliges, ita deligandum eſt, ut exporrecta utraq; maneant. non enim eadem & cruri & brachio conferunt. nam cubiti & brachij oſſa fracta ubi fuerunt deligata, appenduntur, ſiq́; ea exporrecta deligaris, in conflexione cubiti, carnium figurationes diuerſificantur: quippe cum flexura cubiti multo tempore extenta eſſe non poſſit. non enim ſæpe in eo, ſed in inflexione aſſueuit. Quinetiam cum deambulare homines poſſint, ubi brachium fregerũt: inflectere id ad cubitum cupiunt. at crus & in ambulando & in ſtando cum modo extendi, modo ferè extendi in inferiorem partem naturaliter, nec non geſtare reliquum corpus conſueuerit: iccirco cum neceſſe ei eſt, facile extentum permanet. adde ꝙ in cubilibus quoq; ſæpenumero in figura hac iacet. Quapropter cum uulneratum id eſt, eſt neceſſe ut animus ſuccumbat: cum impotentes homines, ut attolli nequeant, reddantur: ita ut neq; inflecti, neq; ſurgere in mentem eis ueniat: ſed in ea figuratione quiete iaceant. 61

Siue tibiam, ſiue femur deliges, ita te deligare vult, vt vterq; articulus tam coxæ, q̃ genu extẽtum ſit. Cauſam cur id fieri debeat, ipſe demonſtratione vſus ſubiũgit. cuius intellectu facilis ſententia eſt. ſumma hæc eſt. Quia crus & ſtando & ambulando extenſioni eſt aſſuetum: cum enim ad ambulandum corpus natura conſtituerit, figuram ad id accõmodatam ei præparauit: iccirco etiam cum cubant homines, extentum id plerũq; eſt. brachia vero & in ambulando, & alioqui

A vt plurimum mediocriter inflexa continere consueuimus. nullus enim est, qui extentis ac porrectis brachijs deambulet. quocirca fit, vt etiam siquis brachium deligatum habeat, subiecta cubito mitella deambulare adhuc nihilominus possit. at vbi crus fractum est, vt prius q̃ prorsus occalluerit, ingrediatur, fieri vllo modo nequit.

62 *Ob hos igitur prætextus neq; in extensione, neq; in deligatione brachio & cruri figura eadem confert. si igitur extensio quæ à uiris fit, satis fuerit: nihil amplius frustra laborandum est. machinas enim afferre cum non est opus, absurda affectatio est. at si non sint satis uiri, aliquid ex necessarijs & uiolentis adhibendum est, quod accommodatum sit. Cum autem satis extentum fuerit, ossa iam componere, atq; ad naturalem statum reducere manuum palmis dirigendo, ac coaptando facile est. quod ubi feceris, deligare linteis extentum debes, siue in dextram, siue in sinistram circūducere prima lintea conueniat. initia tamen supra fracturam inijciantur, primæq; inuolutiones circa ipsam ducantur. deinde in superiorem partem tibiæ, quemadmodum in alijs fracturis dictum est, distributio efficiatur. Lintea uero latiora & longiora & plura multo esse in crure, q̃ in brachio debent. Vbi deligatum fuerit, supra planum aliquod & molle deponendum est: ne uel hac uel illac distortum, aut gibbum, aut repandum efficiatur.*

Manifestissimas causas & verissimas pretextus, hoc est προφάσεις, vocauit: cum tamē ī vsu sit,
B vt falsæ causæ prætextus appellentur. Paulo item inferius rursus verbo hoc ita vtitur, vbi inquit: ob hos igitur prætextus exteriore osse fracto celeres ingressiones fiunt. de sura enim loquens veram causam attulit, cur si ea cōminuta sit, velox motio cruris efficiatur: si tibia læsa fuerit, non nisi post multum tempus ea vti possint, qui id patiantur.

63 *Maximeq; conducit, ut puluinus aut lineus, aut laneus, non durūs, sed laxus in medio per longitudinem, aut aliquid aliud huic simile subijciatur.*

Tibiam hoc modo quo inquit, puluino magis q̃ canali collocandam ac firmandam esse censet. deincepsq; cur eos damnet qui canali vtantur, in hunc modum subiungit.

64 *De canalibus enim qui in crura fracta subijciuntur, subijciendi nec'ne sint, quid consulā dubito. nam iuuant quidem, non tamen tantum, ut illi qui eos supponunt, existimant. non enim, ut putant, immotum iacere crus cogunt. neq; dum hac uel illac uersatur reliquum corpus, efficit canalis ne crus sequatur, nisi ipse homo diligentiam adhibeat. neq; rursus uetat, quo minus crus uel hac uel illac absq; reliquo corpore moueatur. Adde ꝙ immitius esse uidetur lignum substernere, nisi simul molle aliquid in ipsum inijciatur. in lecto uero transmutando, abeundoq; ad uentrem exonerandum utilissimum est. Licet igitur cum canali & sine canali & pulchre & turpiter rem conficere. probabilius tamen*
C *apud populares est, medicum minus esse erraturum, si canalis subijciatur. licet id minus ex arte sit. Debet enim in plano & molli tibia poni prorsus in directum: propterea ꝙ alioqui necesse est, ut deligatio à distortione quæ ex situ euenit, quocunq;, & quantuncunq; uergat, superetur. Respondeat item is qui deligatus est eadem quæ prius dicta sunt. nam deligatio eiusmodi esse debet, & tumor ita in extremis exurgere. laxationes quoq; eodem modo, & religationes tertio post die faciendæ. nec non tenuiorem inueniri deligatam partem oportet: deligationesq; plures, pluribusq; linteis fieri. circundariq; etiam pes laxe debet, nisi fractio ualde iuxta genu sit. Sed & extendendum mediocriter est: & in unaquaq; deligatione coaptanda ossa sunt. nam si recte curetur, & tumor pro ratione succedat: tum deligatus locus tenuior, & gracilior, tum ossa repositu faciliora, extensioniq; obtemperātiora reperientur. ubi septimus aut undecimus dies aduenerit, ferulæ, sicut in alijs quoq; fracturis dictum est, circundandæ sunt.*

Nunc quoq; scio medicos quosdam esse, qui cum femur aut tibia affecta est, cruri canales, & capsulas supponere consueuerunt: toti quidem cruri, cum femur patitur: sed cum tibia affecta est, alij toti cruri simili modo lignum hoc subijciunt: alij tibiam solam in capsula stabiliunt, ac firmant. Qui vnà cum tibia femur etiam comprehendunt, membro quidem læsionem etiam ipsi afferunt. sed minus tamen quàm alij lędunt. Nocumēta ab Hippocrate manifeste declarata sunt:
D vt repetenda à me non amplius esse videantur. sed si quid hac in oratione obscurū fore existimo, id tantummodo mihi explicandum censeo: ac primū illud, quid capsula à canali differat. γλωσσόκομον, id est capsulam Attici appellant instrumentum quoddam scrinij in modum, in quod multa ex vtilibus conijciunt homines, multasq; secretiores literas recondunt: quo item in itineribus vti nonnulli consueuerunt. siue autem γλωσσόκομον, siue γλωσσοκόμιον quispiam dicat, siue etiam per duo ττ scribatur, siue per duo σσ: nihil refert. Capsulam vero quę cruribus subijcitur, oblongiorem esse & angustiorem cæteris consuetis perspicuum est. quippe cum ea, quàm latitudo cruris sit, vel crassitudo, vel quouis nomine aliquis appellet, latior multo esse non debeat: vt interiectis vtrinq; lanis crus ita astringatur, vt neq;, si velit æger crus deflectere, id angustia permittat. tametsi deflexionem eius in dextram aut sinistram partem prohibere lanarum iniectio potest: quin sursum vero & deorsum moueatur, non potest. Vnde etiam Hippocrati huiusmodi ligni vsus non placet, præsertim cum etiam immite sit, quod ipse ἀστεργέστερον appellat: quasi inclementius dicas, id est iniucundum ac molestum, eo quòd non cedit, vt puluini qui subceruicales, & subcubitales appellantur: qui cum subijciuntur, mediocriter cedentes cruri molestiam nullam afferunt. Machinamentum tamen huiusmodi vtile est, cum ægri vel aluum exonerare, vel ex altero lecto in alterum traduci voluerint: quo commodius ac mollius cubent. ob hoc enim præci-

pue vſum eius admittimus. Quanquam loco ipſius huius ligni puluino nonnulli vti conſueue- B
runt. nam ſtatim à principio per tranſuerſum mitellas puluino ſubiectas, vbi crus impoſuerint,
vtrinq; ad cruris altitudinem complicant atq; aſtringunt: tum eas in ſuperiore membri parte in-
ter ſe colligantes ſtabilem ita cruris depoſitionem eſſe exiſtimant. nam puluinus in ægrotantis
tranſmutationibus loco capſulæ cruri ſubtenditur. Accedit quòd in inferiore parte cruris ex-
trema lignum aliqui erectum adiungunt, quò ſummum pedem propellũt, ſubiectis tamen prius
lanis: atq; id ea cauſa faciũt, vt neq; crus trahatur ſurſum, neq; deorſum feratur. quippe cum ſur-
ſum tolli vinculum: deorſum ferri applicatum plãtę lignum prohibeat. Sed enim licet hęc ad tu-
telam præparata à medicis ſint, per ea tamen non fit, vt motio articulorum impediatur: cum ęger
& tali, & genu articulum hac illac mouere paululum queat. nam de coxæ articulo ne dicendum
quidem quicquam eſt: cum neq; à capſula, neq; à canali prorſus contineatur. Canalis igitur cum
cætera cum capſula habeat communia, in forma tantum differt. teres enim extrinſecus eſt, con-
cauus intrinſecus inſtar canalium imbricum in tegulis, vnde etiam nomen ipſi eſt. Is autem ad
pręſentem vſum aptior quàm capſula propterea videtur, quia totum circum circa crus compre-
hendit: in capſula enim loca quædam inania poſt iniectionem cruris relinquuntur. Vnde non-
nulli medici ſunt, qui plures canales habeant præparatos, vt in ſingulis eo vtantur, qui vnicuiq; F
cruri fuerit accommodatus. dantq; operam vt lignum eiuſmodi reperiatur, ex quo excauato
eos validos ſimul & albos, & molles efficiant. Quidam etiam apud nos medicus complures hu-
iuſmodi canales è tilia confectos habebat: eiſq; ſubinde pro magnitudine vniuſcuiuſq; cruris
vtebatur, non abſq; vinculis. id quod à quibuſdam in puluinis fieri dixi. ſed in illis vincula laxio-
ra effecta vſum ipſorum corrumpunt: hic abſq; vlla compreſſione ob mollitudinem ligni in tra-
ducendo ægro crus continent. Verũtamen à recentioribus medicis ad firmiter continendum
vtrumlibet os fuerit affectum, ſiue femoris, ſiue tibiæ, capſula machinaria inſuper eſt adinuenta:
quæ & fabricam & vſum in modum quem ſubſcribam, habet. quæ ſanè non ab re mihi videtur
fuiſſe excogitata ad callum ſiue femoris, ſiue tibiæ obducendum. Adiacet enim in extrema eius
parte axis, in quem laqueorum qui diſtendunt membrum, capita adducta circumijciuntur: qui
quidem laquei extremis partibus oſſium eius qui curatur, circundati fuerint. hi autem ex duo-
bus aduerſarijs ac perpetuis loris conſtent, quę διανταῖα nuncupant: ita vt quatuor vniuſcuiuſq;
laquei crura euadant, duo à dextra parte, à ſiniſtra item duo. hęc enim crura laquei inferioris per
foramina quædam, quę in inferiore capite capſulæ facta ſunt, traijciuntur, atq; ad axem perdu-
cuntur. ſuperioris vero laquei crura prius in ſuperiorem capſulæ partem reducta, etiam ipſa ſi- G
mili modo per foramina à lateribus capſulæ traijciuntur: foramina autem hæc trochleas habent:
poſtea vtrinq; extrinſecus capita hæc laqueorum ad axem reducuntur. His enim ita apparatis
vna axis circunductio vtroſq; ſimul laqueos, deorſum eum qui inferiore fracti oſſis parte circũ-
ligatus eſt: ſurſum alterum intẽdit. ita vt poſt depoſitionem etiam tibi per ſingulos dies laqueo-
rum diſtentionem corrigere, ſiue intendere, ſiue laxare eam volueris, liceat. nam axis laqueum
qui in inferiore parte membri eſt, recta intentione trahit: eum qui ſupra eſt, non recta, ſed ea quę
tranſumptiua appellatur.

CAPSVLA MACHINARIA
A. AXIS AD QVEM LAQVEORVM CAPITA CIRCVNIICIVNTVR
B. LAQVEVS SVPERIOR
C. LAQVEVS INFERIOR
D. INFERIOR CAPVT CAPSVLAE
E. TROCHLEAE
F. SVPERIORIS LAQVEI CAPITA AB EXTERIORI PARTE CAPSVLAE

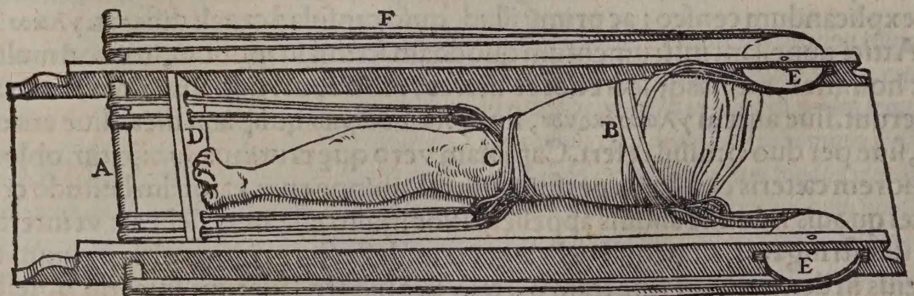

Adbibita tamen cura ne earum inſeſſiones è directo malleolorum, & ſupra tendonem pedis, qui in tibia eſt, fiant. Oſſa autem tibiæ, ſi recte curẽtur, quadraginta diebus corroborantur. quòd ſi ſuſpiceris os aliquod directione adbuc indigere, aut ulcerationem aliquam timeas: infra hoc tempus reſoluendum tibi eſt: atq; ubi compoſueris, religandum. Si uero alterum os fractũ ſit, intentione quidẽ imbecilliore eſt opus: non tamen in extendẽdo deficiendum, aut ignaue agendum eſt. Ac maxime quidem in prima deligatione ſemper fracturæ omnes, quatenus conuenit, extendendæ ſunt: ſin minus id poteſt, ſaltem q̃citiſſime. quodcunq; enim os non recte compoſitum deligatione fuerit compreſſum: dolore locum eum uexat. Reliqua curatio eadem eſt. At os interius, quod in priori parte tibiæ extat, quæ ἀντικνήμιον uocatur, moleſtius in curatione eſt: maioremq; intentionem requirit, & niſi fracta recte compoſita fuerint, occultari ui- 65 H

tium

A *tium non potest. apertum enim & carnis expers totum est: atq; eo fracto in crus insistere multo tardius queunt. Cum os autem exterius fractum est, multo & facilius & occultius ferunt, etiam si non bene admodum fuerit repositum. quippe cum & carne opertum sit, & cito in pedes qui id patiuntur, insistant. interius enim tibiæ os maiorem oneris partem uehit. nam tum crus ipsum, & pondus reliquum è directo crus impendens facit, ut interius os maiorem laborem subeat. femoris enim caput superiorem corporis partem sustinet, idq; in interiore parte cruris, non exteriore est, sed ex tibiæ anterioris partis processione. tum reliqua corporis dimidia pars huic magis processione appropinquat, quàm exteriori. adde quod quod est intrinsecus, crassius est, q̃ quod extrinsecus. quemadmodum etiã quod in cubito est, ex processione parui digiti tenuius est ac longius.*

Prominentes ossium partes, cuiusmodi sunt tibiæ & suræ inferiora capita, impositiones ferularum non tolerant. quod cauendum esse nunc inquit. Insessiones autem dicit, perinde ac si sessiones ac sedes dixisset: sed/in/præpositione adiuncta se euidentius id quod volebat, significaturum existimauit. Hæc igitur ossa, quia & extant, & nuda carnibus sunt, à ferularum insidentia colliduntur. immo non ossa collidi dicẽdum est, sed musculos, & quasdam neruosas partes, & cutem, quæ super ipsa ossa sunt. cum enim inter duo corpora dura intercludantur, ferulas videlicet extrinsecus, os intrinsecus, colliduntur, & contunduntur: ac sæpe ita ægre afficiuntur, vt exulce-
B rentur. In calcem vero ex posterioribus partibus in anteriorem tendo innectitur, à musculo, qui in carnosa posteriore parte tibiæ est, exortus: qui cum nudus admodum sit, atq; emineat, præcipue in carne expertibus hominibus, impositam ferulam non fert: sed sensu maxime præditus cum sit, ex collisione inflammatur. Corpora item malleolorum ossibus superiecta ob duritiem eorum quæ ipsa vtrinq; constringunt, vt dictum est, collisa, adeo afficiuntur, vt elisiones patiantur. ita enim vocat Hippocrates quæ in summa cute exulcerationes ex cõpressione existũt.

66 *In articulo tamen inferiore longioris ossis subiectio similis non est. quippe cum cubiti gibbus & poples dissimili modo inflectantur. ob hos igitur prætextus exteriore osse fracto celeres: interiore tardæ ingressiones fiunt.*

Cum superius os suræ longius esse quemadmodum & cubiti, atq; vtrunq; è regione parui digiti situm, tenuiusq; altero sibi annexo esse dixerit: qua inter se differant deinceps subiungit. Dictumq; perspicue à nobis quoq; est in commentario de ossibus, cum de alijs, tum de dearticulationis vtrorunq; horũ differentia. ac radiũ qdẽ exteriori brachij tuberculo innexũ circa ipsum moueri: & tam in exteriorem partem, quàm interiorem verti. In crure vero cum tibia sola femori articulo iungatur: suræ motum nullum esse. non enim hinc & inde versari articulum hũc,
C sicuti in cubito, posse: sed inflecti tantummodo: & neq; hoc quidem simili modo vt in cubito. illic enim cardinamentum brachij in sedem cubiti inseritur. In genu vero duo femoris tubercula duplices tibiæ sinus ingrediuntur. illic in brachium duas cubitus cornices infigit, alteram à posteriore parte cum perfecte extenditur: ab anteriore cum inflectitur, alteram. At in femore nihil horum fit: quippe cum nullos huiusmodi vertices, ac cornices tibia habeat. Cubiti igitur gibbus & poples dissimili modo inflectuntur. Ipse superius cum de cubito ageret, ita dixit. sed cum illo osse idem est ἀγκὼν qui vocatur, id est cubiti gibbus, in quem innitimur. manifeste declarans acutissimam cubiti partem se cubiti gibbum appellare, quem ὀλέκρανον, id est vlnæ verticem, & cubitum etiam vocant. Nunc vero dissimili modo inquit cubiti gibbum & poplitem flecti, perinde ac si ita diceret. dissimili modo articulum circa cubiti gibbum inflecti, ac poples. Accedit quòd ipse etiam inferius ait, quæ circa cubiti gibbum contingunt, molestiora sunt: cum de luxationibus loquatur. Illud igitur memoria tenendum: proprietatem nominum apud nullum ex antiquis Græcis exquisite seruari: sed aliàs proprie, aliàs per translationem apud eos vsurpari vocabula consueuisse. Sic etiam poplitis nomen huiusmodi est, sicuti & alæ. ala enim locum qui sub humero est: poples oppositam genu partem posteriorem, significat. nam & genu ipsum
D totam iuncturæ huius partem indicat. siue enim in cute loci huius vlcus oriatur alicui, hominem in genu habere vlcus dicimus: siue neruus qui cuti subtenditur diuisus fuerit, in genu vulnus esse aiunt. non secus si patella ipsa patiatur, quam μύλην, id est molam, & ἐπιγονατίδα, hoc est supergenualem etiam vocant. Quin etiam latera ipsa explicantes nonnulli modo intra genu: modo extra genu esse vlcus affirmant. totum enim in latitudine locum hunc genu appellant: quemadmodum poplitem, & alam, & humerum. sic quoq; cubiti gibbum, malleolos, primam partem palmæ totum locum Hippocrates vocat. sæpe etiam humeri, gibbi cubiti, genu, poplitis, coxę, malleolorũ articulũ appellare consueuit. Patet iam quàm varie nominibus vtatur: quemadmodum etiam facere reliquos veteres dixi, neglecta ista à posterioribus obseruata circa hæc minuta loquendi curiositate: quam qui exercent, appellare exquisitam diligentiam consueuerunt.

DE FEMORE.

67 *At uero si femoris os fractum sit, extensio diligenter in primis facienda est: ne minus q̃ debeat, efficiatur. amplior. n. si fit, nullam læsionem affert. neq; enim si ossa distantia ex ui intentionis deligarit quispiam, detineri ita à deligatione possunt, ut distent. sed ubi primum dimisere qui intendunt, inter se coeunt.*

Qm̃ maximi musculi sunt circa femur, merito cauendũ cẽset, ne extendẽdo mẽbrum in aliquo B
deficiamus. id qđ sæpenumero fit. Vt igit̃ securius distẽdamus, licet amplius, q̃ cõueniat, inten-
damus, læsionem inde nullam esse euenturam inquit. quod enim alijs in membris suspicari pos-
set aliquis, hic cõcedit. Quid autem id est? vt os fractum, etiam si distent inter se partes separatæ,
deliget̃. videbatur enim è contrario fieri debere, eas videlicet inter se prorsus coniungi: ne inani
loco in medio relicto, in quo sanies colligerentur, os in siderationis discrimen veniret. sed hic,
etiam si distantes ossis fracti partes deligentur distentione ampliore facta, post deligationem ta-
men non ita permanent, sicut in alijs membris, in quibus fasciarum iniectio musculos immotos
seruat. in femore enim ob musculorum magnitudinem timendum id minime esse inquit. pro-
pterea ꝙ eã vim non hẽt deligatio, vt cohibere ipsos valeat, sed ab ipsis superatur. Hoc aũt inq̃t,
quia deligationi propositum est, vt in eo habitu seruet femur, in quo erat cum deligabatur: mu-
sculis vero, vt ad suum caput recurrant. Cum itaq; contrarij vtriq; hi scopi sint, si deligatio præua
fuerit, naturalemq; musculorum motũ vicerit, fiet vt fracti ossis partes dehiscant: sin autem mu-
sculorum motio deligatione fortior fuerit, musculi ipsi ad principium suum retrahentur: atq; ita
simul inferiores partes ossis fracti contrahent, ac superiori committent. F

Crassæ enim & ualidæ carnes hic cum sint, deligationem superant, non ea ab superantur. quod igitur dicebamus, 68
bene distendendum est, sineq; ulla distortione, nihilq; deficiendum. magnum enim dedecus est, & nocumentum, si
breuius femur reddatur. Nam brachium si breuius euadat: & occultari potest, & non magnum damnum affert.
at crus breuius effectum claudum hominem facit. propterea quòd alterum quod sanum est, redarguit. ut utilius sit, si-
quis praue est curandus, ut utroq; crure potius, q̃ altero tãtum patiatur. quippe cum æqualis sibiipsi ita euasurus sit.
Vbi tamen satis extenderis, palmis manuum componere ossa diligenter debes, ac deligare eodem modo, sicut superius
scriptum est: initiaq; inijcere, & in superiorem partem fasciam deducere, ut diximus. & æger eadem respondeat quẽ-
admodum etiam supra: & laboret, & melius se habeat, & religetur simili modo. ferularum quoq; appositio eadem
esse debet. femur autem quadraginta diebus corroboratur.

Quos nos musculos modo diximus, eos hic carnes Hippocrates vocat, vulgari vsus appella-
tione: propterea quòd caro omnis sensu prædita musculi pars est, quæ in medio præcipue eorum
reperitur. nam in extremis partibus neruosi magis musculi apparent, q̃ carnosi.

Insuper intelligendum illud est: femur in exteriorem partem magis q̃ interiorem: magis item in anteriorem, q̃ poste 69
riorem obstippum esse: ac propterea in has quoq; partes si recte non curetur, distorqueri solere: cumq; ijsdem in parti- G
tibus carne magis careat, occultari in distortione non posse. quocirca si tale quippiam suspiceris, machinari ea debes
quæ in brachio distorto facienda consuluimus.

Obstippum hic. i. γαῦσον, obtortum ac curuum significare ex ipsa re perspicuum est. femur. n.
rectum non planè est, sed in exteriorem & anteriorem partem magis incuruatur: vt in contra-
rium cautius euadat. Siue autem γαυσὸς dicendũ sit cum acuto accentu, an γαῦσος cum circumfle-
xo, in dubio est. cum non admodum in vsu apud græcos huiusmodi vox sit: Sed ex analogia ta-
men nonnulli circunflectendum hoc nomen censent, non secus ac καῦσος, μαῦρος, γαῦρος. quo-
rum nominum primum febrem ardentem, alterum maurum, vltimum superbum significat. Alij
contrà acuto accentu scribi debere asserunt eo argumento, quòd omnia quæ morbos & affe-
ctus huiusmodi significant bisyllaba nomina acuto accentu pronuncientur: vt χωλὸς, λορδὸς,
στρεβλὸς, κυρτὸς, βλαισὸς, ῥαιβὸς, id est claudus, repandus, tortus, incuruus, valgus, varus: neq;
tantum bisyllaba, verum etiam ferè omnia reliqua, quæ sunt affectuum huiusmodi significatiua,
vt est ἀρθριτικὸς, πλευριτικὸς, ἡπατικὸς, hoc est articularis, lateralis, iecinorarius. Vtro igitur mo
do quispiam proferre velit, concedito: siue circunflexo accentu vtatur, siue acuto: in quod tamẽ
propendere eos tantum deprehendi qui librum hunc legunt. sicut igitur quisq; voluerit, etiam H
tu pronuncies, neglectis & accentibus & nominibus his, vtpote quæ ad philosophiam nihil
conferant: ac multominus ad geometriam, aut arithmeticam, aut musicam, aut astronomiam. Q̃
si nulla ars ad finem suum consequendum miserorum ac perditorum horum verborum minuta
ista curiositate indiget, hoc hominum studium non modo admittendum non est, verum etiam
quammaxime deridendum.

Circũijcienda autem pauca lintea sunt & circa coxam & ilia: ut & inguina, & articulus qui in eo loco est, qui 70
dicitur gressura, insuper deligetur. nam & alioqui confert, & ob id quoq;, ne extremæ ferularum partes si supra inde-
ligata applicentur, lædant.

Os quod femoris caput excipit, ἰσχίον, id est coxa appellatur: quemadmodum concauitas eius
acetabulum dicitur. vtrisq; his nominibus poeta eo loco vtitur, cum inquit. Qua coxæ fe- "
mur innexum est, acetabulum at ipsum Appellãt. Ilia aũt. i. ἰξύας, iliorum ossa nonnul- "
li interpretantur: alij superiorem partem, quæ proprie à laxitate λαπάρη, hoc est cassum, vo-
catur. cuius nominis apud Homerum fit mentio eo versu, perq; ilia vulnus adegit.

Sed

A Sed ego ſicut λαπάρην & ex experientia, & ex vſu tum Hippocratis & Homeri, tum ipſius morbi partem eam eſſe affirmare poſſum, quæ inter thoracis, & iliorum oſſa ſubſidit: dicetur autem de ea ſuo loco: ita de hoc verbo ἰξύων quid aſſeram dubito. Nam cum ſingulari numero Homerus eo vſus ita inquiat, Illi circundat zonam centum orbibus aptam, eam corporis partem eſſe ile exiſtimaret quiſpiam, quę inter thoracis & iliorum oſſa interiacet: propterea quòd ei loco cingulum circundari veriſimile ſit. Cum vero rurſus hac oratione Hippocrates plurali numero deliganda ilia dicat, & par ſit, vt ad iliorum oſſa aſcendat deligatio: hæc ilia hic dici opinari aliquis merito poſſet. Ad præſens autem negocium ſcire illud vtile eſt: cum in ſuperioribus femoris partibus fractura contigerit, tunc non ſolum vſque ad inguina eſſe deligandum, ſed ad ſuperiores etiam partes faſciatione progrediendum. quæ quidem partes ſunt, primum coxa, deinde iliorum os, tum oſſibus carens ac vacuus locus, quem λαπάρην, nominant.

DELIGATIO CIRCA FEMVR. INGVINA. COXAM. ILIORV̄ OS ET ILIA.

Siue igitur hucuſque etiam producere deligationem velit quiſpiam, concedēdum eſt: ſiue iliorum oſſibus deligatis contentus ſit, non eſt laborandum, vt ea tranſgrediēs ilibus itē faſciam circunducat:
B cum ante omnia id curet Hippocrates, vt nullus locus dum deligamus abſque faſciatione relinquatur: ſed omnes partes ex æquo linteis comprehendantur, quoad occupatum ſani etiam aliquid videatur. πλιγάδα autem, id eſt greſſurā alij per γ, alij per χ ſcribendum putant: locumq́; ſignificat medium inter duo crura, quo videlicet in diductione feminum greſſuum viciſſitudines deambulando efficiuntur. vnde etiam ἐκπεπλίχθαι & διαπεπλίχθαι verba. i. egreſſum eſſe, & digreſſum eſſe apud ipſum habentur. quinetiā apud Homerum, campo hi gradiunt̄ aperto.

71 *Deficere ſiquidem à nuda parte ſemper ferulæ & hinc & inde multum debent. ſemperq́; id prouidendū eſt, ne aut ſupra os ex ijs qui iuxta articulos natura prominent, aut ſupra neruum articuli impoſitio ferularum fiant.*

C Licet de vna aliqua ſpecie agat Hippocrates multa etiā communia & generalia docere interdum ſolet: quod cum facit, vt non ad ſolam ea ſpeciem, ſed vel ad omnes, vel ad plures, vel ad aliquas pertinere declaret: interdum/ſemper/ſicuti nunc: interdū/ad multa vtile eſt hoc intelligere: aliquando/ad omnia vtile hoc eſt: atq; huiuſmodi quædam, orationi ſuæ adiungit. Quod. n. nunc præcipit, vere ſemper vtile eſt: neq; in femore tantum, ſed in omnibus quoq; fracturis obſeruandum eſt, quæ ferulas admittunt. tanta enim eas longitudine eſſe conuenit, vt nudam partem non attingant. maximeq́; id cauendum eſſe inquit, cum extremæ ferularum partes oſſium prominētijs appropinquant.

72 *Tumores autem qui in poplite, aut pede, aut aliqua alia parte ex compreſſione exiſtunt, lanis multis ſuccidis bene carminatis uino & oleo madentibus cerato ſublinendo deligandæ ſunt. & ſi ferulæ comprimant cito laxandum. gracileſcerent autem, ſi ſupra ferulas linteis tenuibus ab infima parte ſurſum faſciando tumores deligares.*

Tumores qui ex humoribus ex vehementi compreſſione illuc eliſis exiſtunt, atq; exurgunt: lanis multis ſuccidis bene carminatis, oleoq́; & vino irrigatis deligando curandi ſunt. prius tamē cutem ſupra quā hæc imponenda ſunt, inungi cerato iubet. tum eandem deligationem ab inferiore parte ſurſum faciendam cenſet. Ac de modo quidem deligationis ipſe ſuperius edocuit, cū vnde incipiendum, quoq; voluenda ac deducenda faſcia ſit, iam dixerit. de vi autem medicamento-
D rum quibus vtitur, dictū quidē fuſius in proprijs tractationibus eſt: dicentur tamen etiam nunc ſummatim ea quæ ibi fuerunt declarata. Oleum igitur ſenſum doloris mitigat, diſcutiendiq́; vim habet. vinum exiccat, reprimit, concoquit, emollit, diſcutit. patet item ſordidas lanas, quæ ſuccidæ appellantur, necnon ceratum vnà cum mitigandi vi diſcutere ac reprimere: vt merito ex huiuſmodi medicamentis curationem conſtituerit. Quoniam enim tumor ab humoribus à deligatione illuc expreſſis maior, quàm par ſit, euadit: primum ſpectandum in curatione eius illud eſt, vt quod in membro tumeſcente præter naturam collectum fuit, exinaniatur. id autem reprimendo, & diſcutiendo, & mitigando fieri maxime poteſt. reprimendo quidem ac diſcutiendo, vt prorſus, quod ſuperuacuum illic eſt, euacuetur. mitigando, ne ob dolorem fluxionem pars affecta patiatur. Nam propterea in inflammatis minus diſcutientibus, minusq́; reprimentibus vti conſueuimus: quia quæ vehementem hanc vim habent, dolores irritant. Hoc conſilio itaq; Hippocrates ad hanc curationem ſuccidas lanas, id eſt ſordes habentes, oleumq́; & vinum, &ceratū aſſumit. Lanas autem bene carminatas eſſe iubet, ideſt ſubactas & concerptas, lenitudinis & mitigationis cauſa. quæ enim ſunt lotæ, vbi carminantur, facile molleſcunt: ſuccidæ vero ob ſordem non faciles carminatu, concerptuq́; ſunt. quocirca ſi negligentius ſubigantur dolentibus membris ſiccæ ac duræ occurrunt. Ideo cum ſciret hoc aliquando negligentius fieri/bene carmi-

natis/

natis,adiunxit. Multas etiam aſſumendas inquit, vt conſeruare vini & olei humorem queant. facile ſiquidem areſiunt, quæ paucæ ſunt. Modus vero deligationis priorem ſcopum, ſicut dictum eſt, ſeruat: vt ab intumeſcentibus partibus ſanguinem ad ſuperiora auertat. E

Ita enim gracilis quamcitiſſime tumor efficeretur. 73

Si proprie quis loqui vellet, intumeſcens membrum, nō tumorem gracilem euaſurum eſſe dixiſſet, is enim non gracileſcere, ſed tolli prorſus à nobis debet. Sed ita plerunque veteres loquunt: & præcipue ij qui facundiſſimi habētur, neglecta iſta poſtea exercitata in nominibus minuta loquendi curioſitate: quam qui tractant, exquiſitam loquendi diligentiam appellare conſueuerūt. qui ſanè laudandi eſſent, ſi hac ſua exquiſita loquendi diligentia ſiue loquendi proprietate, quomodocunq; voluerint nominare, clarius res, q̄ veteres ſcriptores, explicarent. ſed ſi & obſcurius & humilius id faciunt, cur veterum negligentia non eligenda magis ſit, non video.

Tranſgrederetur q; ſupra priores deligationes. ſed hoc tamen deligationis modo utendum non eſt: niſi periculum ſit, ne tumor aut puſtulas contrahat, aut nigreſcat. at nihil tale fit, niſi nimis quis fracturam comprimat, aut inclinatam habeat, aut manu ſcalpat, aut aliquid aliud quod irritet, corpori impingat. 74

F

Ex hac lectione alij ſupra deligationem aſcendere humores ex tumoribus eliſos volunt: alij ad loca deligationis tantum peruenire. quorum ſanè diſcordiam iudicare, ſi definiatur deligatio, difficile non eſt. nam ſi remiſſis ferulis tumentem partem eo quo dictum eſt modo, deligaremus, aliquid ſanguinis in loca deligationis deferretur. ſi vero detractis ferulis reſolutaq; tota deligatione ſtatim deintegro modo eo, quo ĩ fracturis ſolemus, vſi, à tumoribusq; exorſi deligaremus: fieret vt humor eliſus priorem deligationem in ſuperiora loca traſcenderet.

Canalem ſiquis ſub ipſum femur ita ſubijceret, ut poplitem non excederet, obeſſet is magis, quàm prodeſſet. non enim uetaret, quo minus aut corpus, aut tibia ſine femore moueretur. nam & moleſtus eſſet popliti admotus: & quod minime decet, id facere permitteret. minime enim decet, ut genu inflectatur. nam omnem confuſionem affert deligationibus ſiue femur ſit deligatum, ſiue tibia, quicunq; genu inflectit. neceſſe quippe ei eſt, ut & muſculi aliàs aliam figurationem habeant, & oſſa fracta moueantur. ante omnia igitur curandum eſt, ut poples quoq; extentus ſit. uidetur igitur canalis prodeſſe, ſi ſimili modo à coxa uſq; ad pedem ſubijciatur. 75

Deinceps poſtquam de tumoribus dixit, de canali ſcribit. de quo ſatis à nobis dictum ſuperius fuit. nam & velle eum docuimus, vt vel perpetuum, id eſt continuum & toti cruri ſubſtratum canalem ſubijciamus: vel penitus omittamus. & de capſula machinaria à recentioribus medicis recte excogitata, nonnulla declarauimus. G

Præterea ſub poplitem mitella laxe circundanda cum canali eſt, non ſecus atq; infantes in cunis faſciantur. deinde ubi femur in ſuperiorem partem, aut in latus uerſabitur, firmius cum canali ita detinebitur. Si igitur fieri debet, perpetu us faciendus, uel non faciendus canalis eſt. 76

Quod ait cum canali, duplici modo intelligitur à quibuſdā. Alij enim extrinſecus canali circūijciendā mitellā cenſent: vt inquiat, mitellā laxe vtriq; rei ſimul eſſe circundandā & popliti ęgrotantis, & canali extrinſecus: vt poples ipſe à mitella non ipſi, ſed canali tantūmodo circūiecta cōtineatur. Alij vero ipſi popliti extrinſecus circūijciendam mitellam putant, vt vnà cum canali ipſa quoq; crus ſuſtentet: hoc eſt vnà cum ſubiectione canalis. eo ꝙ neq; ipſa ſola, neque ſolus canalis ad ſtabilimentum ſufficiant, ſed vtraq; ſimul requirantur.

Valde autem laborandum eſt, ut ſummus calx & in tibiæ, & in femoris fracturis apte deponatur. nam ſi pes ſuſpenſus fuerit, reliqua tibia affulta: neceſſe eſt, ut in anteriore parte tibiæ oſſa incurua appareant. Sin autem calce altius, q̄ conueniat fulto, tibia ſuppendula ſit: os idem in anteriore parte tibiæ cauius iuſto uideatur, neceſſe eſt: præſertim ſi calx forte hominis magnus natura fuerit. Cæterum omnia oſſa tardius corroborantur, niſi naturali ſitu collocata ſint, in eademq; figuratione quieta permaneant: imbecilliusq; occalleſcunt. 77 H

Superius cum de cubiti appenſione loquebatur, diximus nonnullos ſine negatiōe, alios cum negatione ſuſpenſum legere: eosq; qui addebant negationem ſuſpenſum interpretari dependētem, ac nullo ſubiecto ſuſtentaculo firmatum. contra alios qui tollendam negationem aſſerebāt, ſuſpenſum pro eo ſumere, qui ſuppoſita mitella firmiter geſtaretur, ac ſtabiliretur. Affultam autē, id eſt ἡρματισμένην inquit firmatam ac ſubnixam à verbo ἑρματίζειν, quod ἀπὸ τῶν ἑρμάτων, id eſt à fulciminibus deduxit. fulcimina autem etiam apud Homerum agnoſcimus, eo verſu, Fulcimina „
puppibus abſtrahunt. erit igitur, affulta, pro, firmata. „

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE FRACTVRIS COMMENTARIORVM LIBER TERTIVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Curationem earum fracturarum in quibus ossa denudata sunt, aut partes exulceratæ, noxarumq́; gibbi cubiti, & genu absoluit.

1 *ATque hæc quidem fiunt ijs, quibus fracta tantum ossa sunt, non autem extra eminent, neq; alioqui ulcus contingit.*

B De simplicibus fracturis hucusq; disseruit, in quibus neq; os extra cutem eminet, ita vt nudum appareat, neq; omnino vlcus contigit. nam ossa extra eminere & nudari absq; musculorum qui circumiecti sunt, & cutis diuisione non posse perspicuum est. vlcus vero fieri, etiam si os fractum minime denudetur, potest. transit igitur iam ad loquendũ de fracturis, quæ vel cum vlceratione sola, vel ossis denudatione fiunt.

2 *At quibuscunque simplici modo fracta ossa sunt, & non multifarie, si eodem die aut postero reposita, atque in sedem suam data sint, neque sit timendum ne fragmentum aliquod recedat: quibus item licet ulcus accesserit, ossa tamen fracta non extra eminent, neque modus fracturæ is est, ut fragmentorum timeri recessus possint: ij simplici modo curandi sunt.*

Fracturarum cum vlcere duplicem curatiõis modum tradit: alterum, cum vel nuda aliqua ossis fracti pars, vel rescissum aliquod fragmentum comminuti ossis vrget: alterum, cum neutrum horum est, sed vlcus solum cum fractura quæ apte cõposita fuerit. Nam si recte extensio & conformatio adhibita fuerit, neq; extra cutẽ ps ulla ossis emineat, neq; recessio aliqua suspecta sit: in his quidem curandi speciem immutandam non censet. Alteram enim adhiberi vult, cum vlcus simul qdẽ cũ fractura contigit, & os extra eminet, non timetur tñ ne aliqđ fragmẽtũ à fracto osse
C rescindatur: alteram, cum fractũ os licet occultetur sub cute, in opinione tamen est aliquãdo separatum iri à natura aliquod fragmentum, ac per locum vlceris erupturum. Cum prima affectio contingit, modo deligationis vtendum censet, quem in fracturis sine vlcere adhiberi docuit: cũ secunda accidit, modum curationis, vt deinceps discemus, immutat. melius enim est vt rem ex ipso intelligamus.

3 *Atque alij quidem qui neque magnum bonum, neque magnum malum faciunt, ulceribus purgante aliquo medicamento imposito medentur, aut picato cerato, aut cruento, aut aliquo alio, quod facere consueuerunt. Eos ego qui plagulas uino madefactas, aut lanas succidas alligant, uel tale aliquid, laudo: ubi autem purgata ulcera fuerint, & iã coalescunt, tunc multis linteis deligare, ac dirigere ferulis conantur. Hæc sanè curatio sicut boni aliquid affert, ita malum non magnum facit. sed ossa tamen non simili modo in sedem suam coaptantur, sed aliquantulo turgidiora corpora ea parte, q̃ opportunum sit, efficiuntur.*

Fracturarum cum vlcere curandarum duplicem modum ab Hippocrate tradi dixi: à quorum primo nunc incipit, eosq; prius reprehendit qui male vlcerationem illam curant, in qua vbi con-
D formata apte fractura est, nulla suspicio est, ne fragmentum aliquod postea rescindatur. Nõnulli igitur medici, inquit, eis qui ita affecti sunt, inter initia quidem medentur perinde ac si vlcus solũ haberent: vbi vero satis mediocriter id se habuerit, deligationem fracturis accommodatam adhibent. summa huius orationis hęc est. longius tamen Hippocrates ipsam produxit, dum sigillatim omnia percenset. Ego eos vti curatione eiusmodi dixi, perinde ac si vlcus solũ absq; fractura cõtigisset, ipse ẽt ea quibus medenť, adiunxit: picatiq; cerati, & cruenti medicamenti, & purgantis, plagularũq; vino imbutarum mentionẽ facit. Cruentum aũt medicamentum quod inquit. i. ἔναιμον, nunc quoq; vsitatissimũ apud medicos nomen est. de illisq; medicamentis dicit, quæ vulneribus statim à principio vbi facta sunt, imponunť, cũ nondum sunt sicca, sed adhuc cruentanť: hoc est è cute vulnerata, aut ẽt carne sanguis rorando destillat. At medicamentũ purgans illud est, qđ vnà cũ eo q́ exiccat, id quod præcipuum in vlcerum curatione esse demonstratum est: quandam ẽt abstergendi vim habet, qua vlcera pura efficit. Huiusmodi medicamẽta ex squãma ęris, & ærugine componuntur duplici modo. Alij enim æruginem decoctam, alij crudam miscent: quę cruda confecta sunt, viridia: quæ decocta, vermicula appellantur. hos enim colores pręse ferũt. Atq; hæc quidẽ medicamenta, quoniam mediocriter abstergunt, purgandorum vlcerum vim habent. huiusmodi autem esse ea quæ sordem ex vlceribus expurgant, docuimus. quæ aũt abstersione carent, cruentis imponuntur. quæ etiam ipsa nõ secus ac priora ex particularibus materijs varianť.

nam

nam ſicut de illis exempli cauſa æruginem, & ſquammam æris dixi, alia quoq; talia poteram eodem modo dicere: nuncq; ſatis erit, ſi abſq; purgandi vi cruenta ea medicamenta appellari dicamus, quæ ex bitumine conficiuntur. exempli enim cauſa hæc commemorabimus, cum omnis eorum materia in libris de medicamentis fuerit explicata. Picatum autem ceratum & ſenſum doloris mitigare, & pus mouere apud omnes ferè conſtat: tuncq; præcipue conuenire, cum in inflammationem iam vlcus inciderit. nam cum neq; ad purgandum ſorde, neq; ad glutinandum, aut cicatrice obducendum vlcus idoneum ſit: ad aliud vti eo poteſt nemo. At vino madefactæ plagulæ ob vinum reprimendi vim habent. & ab iſs, qui ita curant continendi cauſa aſſumi conſueuerūt, cum ob vlcus ſubligaminibus, id eſt faſcijs ſubiectis vtantur. Sed quæcunq; ſcienda ei ſunt qui rite vlcus vult curare, tum in tertio & quarto libro curatricis artis ordine vnicuiq; accommodato, explicata ſunt: tum in explanatione quoq; libri de vlceribus quantum ſatis fuit, fuerunt commemorata. Nūc ad præſentem rem ſatis hæc ſunt, quæ diximus: quippe cum opus futurū ſit, vt rurſus de curatione huiuſmodi affectuum agamus, quando Hippocrates ipſe id docebit. nunc enim de alijs medicis loquitur, inquitq; eos peccare, non tamen alicuius momēti errorem eorum eſſe. In quo igitur peccant? ſi hoc enim cognouerimus, illud quoq; perſpiciemus, quod inquit, neque magnum aliquod bonum, neq; magnum malum ipſos facere. In eo videlicet error eorum conſiſtit, quòd cum vlcerationi non male prouideant, fracturam inter initia negligunt, accommodatam ei deligationem poſtea adhibentes: qua vtendum, vt dixi, à principio eſt. Propterea inquit, turgidiora oſſa euadunt. nam cum melius ſit, vt toto tempore reprimantur, & compingātur, ipſi primis diebus, atq; illis quidem non paucis id facere omittunt. ſiquidem, vt ait, vbi iam ad conglutinationem deuenerunt vlcera: ipſi tunc primum vt fracturis conuenit, deligant. patet enim cum ſuppurent vlcera, prius eſſe purganda, quàm eò deueniant, vt coaleſcant. id autem trium, aut quatuor dierum numerum planè excedit. F

Quin breuiora quoq; redduntur, quibuſcunq; utraq; uel tibiæ uel cubiti fracta oſſa fuerint. 4

Proprium breuitatis Hippocratis eſt, vt iſs, quæ ſubiungit, quæ in ſuperioribus prætermiſſa ſunt, declaret: id quod etiam nunc facit. cum enim prius oſſa turgidiora fieri dixerit eorum qui à medicis ita curantur: in omnibus'ne, an aliquibus tantum id fiat, non definiuit. ſed nūc aperte manifeſtat non in omnibus, ſed in illis tantum id contingere, in quibus alterum os tantum fracturā paſſum fuerit. partes enim fractæ cum non omni curationis tempore compingantur & aſtringātur: non reprimuntur, ſed turgeſcunt. non tamen breuius os euadit: quia alterum quod eſt illæſum, atq; integrum, ei longitudinem naturalem conſeruat. ſed vbi duo ſimul oſſa effracta ſunt, fit vt partes altiores oſſium fractorum, ſicut ſuperius demonſtratum eſt, vnà cum muſculis retrahātur. quam ob cauſam etiam ante conformationem extenſionem adhibebat. Et quia ſine accōmodata deligatione coaptatio oſſium ſeruari non poteſt: propterea deligationi, quoad callus obducatur, accurate ſtudendum cenſuit: quam qui negligunt, vlcerationis tantum cura habita, nō ſolū in maiorem tumorem, q̄ naturaliter conueniat, membrum inducunt: verum etiā breuius efficiūt. G

Alij ſunt qui huiuſmodi fracturas linteis ſtatim curent: atq; hinc & inde linteis conuoluentes, qua ulcus eſt, intermittant, refrigeariq; id ſinant. poſtea ſupra ulcus medicamento aliquo purgante impoſito, & plagulis uino imbutis, & lanis ſuccidis, ita medeantur. curatio hæc mala eſt: ueriſimileq; eſt hos qui ita curant, cum in alijs fracturis, tum in huiuſmodi maxime deſipere. quippe cum præcipuum illud ſit ac maximum, ut cognoſcamus quo modo inijciendum initium linteorum ſit, & qua parte maxime comprimendum, quā utilitatem item conſequantur ægri, ſi quis & recte initium faſciæ conijciat, & qua maxime eſt opus, comprimat: quo contra damno afficiantur, ſi neq; recte faſciationē incipiat quiſpiam, neq; qua maxime conuenit, ſed hinc & inde tātum compreſſionem faciat. Quæ ſanè ex utriſq; eueniant, & dictum etiam ſuperius eſt: & ipſa quoq; medicina teſtificatur. quippe cum neceſſe ſit, ut ei qui ita deligatur, tumor in ipſo ulcere inſurgat. 5 H

Eorum qui maxime lædunt, mentionem hic facit Hippocrates, omniaq; quæ agunt clare explicat: erroresq; ipſorum euidenter conuincit. vt ſiquis diligenter aduertere animum iſs, quæ dicuntur, velit, mea opera non indigeat.

Nam ſi ſanum corpus hinc & inde deligatum fuerit, in medio autem intermiſſum ſit: id qua intermiſſio facta eſt, intumeſcet, ac decolorabitur. quomodo igitur ulcus hæc non patietur? 6

Quicquid carnoſæ ſubſtantiæ eſt appellare Hippocratem corpus, id eſt χρῶτα, quo vocabulo hic vtitur, dictum etiam ſuperius eſt. Sed aduerte mihi animum, vt intelligas rationalem medicum, ſi quod fieri debet inuenerit, longam experientiam non expectare. iſti huiuſmodi fracturā curant vlcere non deligato, ſed vtrinq; ab eo faſcijs circuniectis. & non ex iſs, quæ ipſi agunt, ſed ex morbi malignitate, inflammatione vexari, ac male affici vlcus exiſtimant. Cū primus qui huiuſmodi curationem excogitauit, eam praua deceptus ratione inuenerit: alij vero qui eam ex cōſuetudine ſuſceperunt, eam ſeruent, eo q; immutare atq; innouare quicquā non audent. ex qua re quid aliud euenit, q̄ vt magnum malum efficiant? id enim planè omnibus cōtingit qui experiētia

abſq;

A absq; ratione artes exercent. Qua re sola ratio, cum ex ipsa rei natura profecta fiduciam habeat, q̃ ex longa consuetudine male aguntur, audet immutare. Sed quæ ratio est hæc, qua fretus Hippocrates istorum curationẽ immutare est aggressus? non probabilibus sanè aut absurdis usus sumptionibus, sed scientiam afferentibus, & necessarijs. Nam si in sanis corporibus modus hic deligationis in mediam partem, quæ inter fascias extat, utrinq; sanguinem elidens inflammationẽ affert: quo modo in membris iam affectis idem multo magis non efficiet?

7 *Necesse igitur est, ut ulcus decoloratum, & expressum, & lacrymosum euadat, nec suppuret: ossaq; quæ recessura minime erant, recedant.*

Quæ ex praua deligatione accidant, hic scribit: quæ omnia ex magnitudine inflãmationis eueniunt. Labra enim vlceris ob eam inuertuntur, non secus atq; ea quæ labra proprie appellantur, oris videlicet, quando inflammationem patiuntur. Decolor item totus locus efficitur, atq; id nõ iniuria. nam hoc quoq; inflammationem magnam consequitur. Tum ex ipso vlcere sanies quædam tenuis, atq; incocta emanat: perinde atq; in oculis lacryma, cum laborant inflammatiõe. inde enim per translationem ita affectum vlcus lacrymosum hic vocatum est. Præterea donec in B hunc modum deligata fuerit pars, concoctio nulla humoribus qui inflammationem gignunt, cõtingere poterit. Accedit ꝙ necesse erit, vt ossium pars aliqua mora temporis noxam ex incoctorum humorum affluentia contrahat. quocirca nisi destiterit ab hac praua deligatione, qui ita curat: nihil mirum erit, si aliquid ex ipsis recesserit. Reliqua in tota hac oratione clara admodũ sunt, siquis attendat, vt dixi: eaq; memoria teneat, quæ prius edocuimus. omnia enim hæc ad illa referuntur, illisq; attestantur, sicut ipse etiam Hippocrates significat.

8 *Necnon pulset ac febrile ulcus efficiatur: ut cogatur ob intumescentiam emplastra imponere. id quod inutile ijs qui hinc & inde deligati sunt, euadit: cum nihil ipsis nisi põdus quoddam inutile ad pulsum illum superueniat. Postremo uero cum iam recrudescit malum, fascias resoluunt, & sine deligatione postea reliquam curationem persequuntur. & si aliquod alind uulnus huiusmodi deprehenderint, nihilo minus eodem modo ei medentur. neq; enim deligationem hinc & inde factam, & ulceris refrigerationem esse in causa, sed aliquod alind infortunium putant. Ego quidem tam multa hac de re minime scripsissem, nisi certo scirẽ, & inutilem esse huiusmodi deligationem, & multos esse qui ita me derentur: necnon opportunum fore, si dedíscerent. recte autem scripta esse quæ superius scripsimus, testimonio illud est,* C *siue uidelicet maxime, siue minime comprimendæ fracturæ sint. Oportet autem summatim ita dicere: Quibuscunq; ossium recessio in expectatione non fuerit, ijs eadem curatio adhibenda est, ac si ossa tantum fracta absq; ulcere sint. nam & extensiones & directiones ossium, & deligationem eodem modo faciemus. super ipsum enim ulcus plagula tenuis duplex picato cerato illita imponenda, ac circum circa albo cerato inungendum est. At lintea tamen & alia latiora aliquantulo scindi debent, q̃ si ulcus non esset. idq; quo primo deligamus, latius multo q̃ ulcus esse oportet. quippe cum angustiora ulcus ipsum cingant. id autem non debet, sed à prima circunuolutione totum ulcus comprehendendum est.*

Paulo ante dixit in his qui ita deligantur, ad ipsa vlcera intumescentiam elidi: intumescentiam ὄιδος appellans. Nã ex praua deligatione ex vtraq; vlceris parte facta sanguis expressus turgiditatem quandam præter naturam in medio facit: quam ὄιδος & ὄιδημα, id est intumescentiam seu tumorem nominare ipsi mos est. hic vero tumor, cum pulsus ei, calorq; ignitus accessit, eam quæ non multo ante proprio nomine ita fuit appellata, inflammationem inducit: antiquitus enim vt sæpe à nobis demonstratum est, incensionem omnem φλεγμονὴν, id est inflammationẽ vocabant. à temporibus vero Erasistrati nomen inflammationis in consuetudinem abire cœpit, vt de tumoribus illis diceretur, in quibus non tantummodo calor incẽsus & flammeus, verum etiam repercussio, & pulsus existit: qui sanè ruborem quoq; necessario habeat. ex multo enim calore rubor D exoritur, sicut repercussio & pulsus ex oppletiõe. Cum posset autem Hippocrates loco πυρετώδους, id est febrilis, πυρῶδες, hoc est igneum dicere: febrile dixit à feruore & igne deducta appellatione, vt significet, quemadmodum mihi videtur, febrem quoque ipsam, quæ πυρετὸς, dicit̃ ἀπὸ τοῦ πυρὸς, idest ab igne fuisse nominatam: eamq; esse febris essentiam, ꝙ calorem igneum habeat.

9 *Ita ut hinc & inde linteum superexcedat.*

Raro ab auctoribus ἔνθεν καὶ ἔνθεν, id est hinc & inde pro à superiore & inferiore parte dicitur. plerunq; enim cum de partibus, quæ à latere sunt, intelligunt, vti hac loqutione consueuerunt. hic tamen antiquo loquendi modo Hippocrates dixit.

10 *Atque inijci quidem linteum debet ex ipsa ad ulcus processione: comprimendumq; paulo minus, quàm si ulcus nõ esset: deuoluendaq; deligatio, quemadmodum antea dictum fuit. Lintea autem mollia quidem semper sint, magis tamen in bis, quàm si ulcus non esset: neq; pauciora q̃ quæ prius dicta sunt: immo etiam aliquantulo plura esse debent. Vbi deligatum fuerit, ei qui deligatus est affultæ quidem, non compressæ tamen fasciæ esse uideantur. dicatq; is supra ulcus maxime affultas eas esse. ijsdemq; temporibus affultæ, & ijsdem laxæ esse uideantur, sicut in superioribus fuit declaratum. Tertio item post die religandum est omnibus in similes modos, ijs quæ superius dicta sunt, immutatis: nisi*

ꝙ in uniuersum minus aliquanto hæc comprimenda, q̃ illa sunt. & si pro ratione quæ uerisimilia sunt, fiã t: pars iuxta ulcus gracilior semper reperietur: gracilia item reliqua omnia, quæ à deligatione continentur. suppurationes etiam citius q̃ in ulceribus quæ aliter curantur, fient. & quæcunq; carunculæ in uulnere aut denigratæ, aut emortuæ fuerint, celerius sub hac curatione, q̃ sub alijs circum abrumpentur, atq; excident. Præterea ulcus si hoc modo curetur, q̃ si alio, maturius ad cicatricem deuenit. omnium horum causa est, ꝙ & pars in qua est ulcus, & quæ circum circa adiacent omnes, gracilescunt. B

Ex processione, ideſt κατ' ἴξιν, semper pro ex directo ponit, aliquando per longitudinem corporis, aliquando per latitudinem, quemadmodum nunc. Vult enim vt primæ fasciæ initio vel à dextra vel à sinistra parte vlceris posito, eam ita deuoluamus, vt totum ipsum comprehendat, ac nulla eius pars nuda relinquatur.

Sed reliqua quidem omnia in hac curatione simili modo facienda sunt, quemadmodum si fracta ossa absq; ulcere fuissent. ferulæ tamen non sunt apponendæ. propterea lintea plura esse his debent quàm cæteris: quia & minus comprimitur, & ferulæ tardius apponuntur. 11

Cauet ne ferulæ vlceratis fracturis apponantur, compressionem videlicet ex ipsis formidans. propterea etiam linteis non esse comprimendum iussit: pluribusq; ipsis esse vtendum ob duas has causas dixit: id quod memoria tibi tenendum est: quia & minus comprimitur, & ferulæ tardius apponuntur. F

Si tamen eas apposueris, non ex processione ulceris id faciendum est: sed laxe apponendæ. cauendumq; ne ulla magna constrictio ex ferulis efficiatur. Dictum autem hoc quoq; est in ijs quæ scripta superius sunt. uictu exquisitiore, atq; eo diutius utendum illis est, quibus à principio ulcus contigit, quibusq; ossa extant. Idq; in uniuersum dictum sit: quo grauiora uulnera sunt, eo exquisitiore, & diuturniore uictu utendum est. 12

Ex processione & ex directo per longitudinem audiendum nunc est. in longitudinem enim ferulæ apponuntur. ac prius quidem adhiberi ferulas prohibet: nunc quasi eas aliquando concedat, ita inquit, si tamen ferulas apposueris: quod quomodo ipse hic, & in crure facere consueuerit, asserere contentiose non possum, cum nullam ipse hic distinctionem subiũxerit. quod autem ego facio, illud vero explicabo. Cum fractura cum vlcere interdum in longitudinẽ membri cõtingit, tunc ex vtraq; vlceris parte circundari ferulas licet: cum transuersum vlcus euasit, id maxime si maius sit, vetat quo minus imponi ferulæ queant. G

Eadem hæc ulcerum curandorum ratio illis etiam adhibetur, quibus nullum à principio ulcus extiterat: si inter medendum uel ex nimia linteorum compressione, uel ex ferulæ insessione, uel ex aliqua alia causa factum fuerit. Cognosci an ulcus subsit, potest, dolore, & pulsu: & si tumor qui in extremis extat, durus efficitur: siq; digitum impresseris, insurgit quidem, sed statim tamen recurrit. ꝙ si tale quippiam suspiceris, soluendũ tibi est. ac si sub subligaminibus, aut aliqua alia deligationis parte prurigo sit, picato cerato pro altero utendum est. 13

Nunc de vlceribus loquitur, quæ fracturis mora temporis ex ferularum deligatione superueniunt. causasq; exortus eorum, & notas tradit, quibus an exortum vlcus sit, cognoscere quispiam posset. tum vbi id innotuit, in consueto deligationis modo non esse permanẽdum: sed statim detractis fascijs conuenientem curationem adhibendam monet: quam ipse dilucide satis scripsit.

Sin autem nihil horum fuerit, sed ulcus irritatum inueniatur, nigrum aliquatenus aut impurum: futurumq; sit, ut carnes suppurent, nerui uero simul excidant: hi nihil prorsus sunt refrigerandi. neq; suppurationes hæ terrere nos debẽt: sed curatio est adhibenda. reliquis sanè simili modo, sicut ijs quibus à principio ulcus contigerat. 14

Refrigerari pro nudari videtur accipere: id est detracta fracturis accommodata deligatione, tanquam vlcus curare. nõ enim nihil imponere, & nudum penitus locum relinquere refrigerare appellat: cum videlicet dicat, nihil prorsus sunt refrigerandi. quandam enim mediam medendi viam significat. ea autem est, si aliqua ex antedictis notis in vlcere apparẽte, statim deligationem fracturis accommodatam finiamus, curationeq; vno die atq; altero adhibita, membrum modo quo ipse sequenti oratione iubet, deligemus. H

Sed linteis incipienda deligatio est ab intumescentia, quæ in extremis partibus insurrexit, admodum laxis: deinde in superiorem partem fascia semper est deuoluenda, ut compressa quidem nequaquam, sed supra ulcus maxime, in reliquis minus affulta sit. lintea quidem prima munda & non angusta esse debent: ac tanta multitudine, quanta si ferulæ etiam adhiberentur: uel paulo minore. 15

In hac oratione manifeste ostendit velle, vt deligatione incipiente à tumore qui in extremis membri partibus extitit, inde fascia continuata deuolutione sursum vsque ad fracturam, vbi est vlcus, deferatur ita, vt hæc quæ curandorum tumorum causa fit, deligatio cum altera, quæ fracturis idonea est, coniuncta vnam intentionem ex paruis conuolutionibus conflatam absoluat. Fasciationem hanc vult affulta circa vlcus esse, id est applicatam atque inhærentem, laxe tamen,

A men,ne constringat:in reliquis vero partibus fracturæ,quemadmodum in fracturis absq; vlcere minus esse compressam. Obseruãdum enim in omni deligatione illud censet, vt ea pars maxime comprimatur,vnde elidendus sanguis est,linteorũ aũt conuolutiones in extremis partibus, quæ intumuerunt,fieri laxiores iubet:ea diligentia ipsis duntaxat adhibita, vt in vnam vnionẽ & cõiunctionem deligatio deducatur: non in eis præcipuam totius curationis vim constituens. non enim nigrefacta & emortua in vlceribus,quę nunc curat,eiusmodi sunt.de illis enim superius his verbis inquit,Et tumor qui in extremis extat, durus efficit: siq; digitum impresseris,insurgit q dem,sed statim tamen recurrit. Quæ sanè tumorum eiusmodi sunt accidentia, vt merito neq; eos sicut molles esse negligendos,neq; eis præcipuam curationis vim, vt dixi, attribuendam censeat.

16 *Supra ipsum ulcus satis est,si plagula albo cerato illita detur.nam siue caro, siue neruus nigrefactus fuerit,excidet. quippe cum hæc huiusmodi non acribus curari,sed lenibus debeant, non secus atq; ambusta. religare uero tertio post die opus est:ferulæq; non apponendæ,magisq; quiescendum q̃ antea est,inediæq; uacandum. Sciendum autem est siue caro,siue neruus ita computruit,ut decidere debeat:hoc modo & multo minus late proserpet,& multo citius decidet: B multoq; graciliores circum adiacentes partes erunt,q̃ si resolutis linteis aliquid ex purgantibus medicamẽtis supra ulcus impositum fuerit. Adde ꝙ quicquid ita pure moto exciderit & citius carne repletur, & citius ad cicatricem perducitur:quàm si illo modo,uel aliquo alio curatum sit. Præcipuum quidem in his est, ut recte & moderate deligare scias. ad id tamen figurationes etiam quales esse debent,& reliquus uictus, & linteorum conuenientia insuper conducunt.*

Cur acribus medicamentis curare vlcera hæc non oporteat, ipse explicauit, cum ea ambustis compararit. quia videlicet ex commixtione acrium,& calidorum humorum existunt,simul ẽt illud significauit,picatum ceratũ acrius q̃ album esse.pix enim quo calidior, eò ẽt acrior q̃ cera est.

17 *Quòd si in nuper uulneratis deceptus ossium recessionem non futuram esse existimaris, ea uero recessura fuerint: modus curationis timendus non est.nullum enim magnum malũ inde eueniet,si modo manu deligationes bonas atq; innoxias facere non ignores.*

Non timendus,inquit, est curationis modus qui fracturis conuenit, etiam si signa ossium recessionis apparuerint:quænam ea sint,ex sequentibus disces.

18 *Si ossium recessio in hoc curationis modo futura est,nota hæc erit. pus copiosum ex ulcere emanat, gliscereq; ulcus* C *uidetur.*

Quando copiosius est pus quod emanat, quàm vlceris magnitudini par sit: suspicandum est, affectum os esse. quòd si gliscere quoq; vlcus videatur, quod ὀργᾷν vocat: id est ad excretionem festinare atq; incitari pars quæ laborat:tunc pro certo id habere iam potes. Sed quo pacto incitari ad excretionem locum deprehendimus? primum quidem cum labra ipsa vlceris coire inter se nequeunt, sed dissident, atq; inuertuntur: deinde cum æger in intima membri parte motionem quandam latentem ac tacitam sentit,si auocata ab alijs rebus mẽte & sensibus huic soli membro, quod hæc patitur,diligenter attenderit.

19 *Frequentius igitur ob madorem religandum est,nam alioqui & febres oriuntur: & si ualde à deligatione comprimantur,& ulcus,& circumiectæ partes gracilescunt.*

Madorem,id est πλάδον, superfluẽtes humiditates appellare consueuit, siue ex tenuibus,siue ex crassioribus humoribus constent:cuiusmodi nũc pus est: quod dixit copiosius emanare quãdo ossis pars recessura est.

D

20 *Ac quæcunque quidem tenuium admodum ossium recessiones sunt, nulla magna mutatione indigent. nisi ut laxius deligetur,ne pus intercludatur:sed effluere facile queat. frequentiusq; religandum, quoad os recesserit, ferulæq; non apponendæ.*

In quibusdam exemplaribus/magna/non est, sed absolute est scriptum, nulla mutatione indigent:sed magis videtur esse consentaneum,vt hoc modo legatur. Nam cum tripliciter deligationis ratio,quæ fracturis conuenit, immutetur, ac varietur: non ita absolute nulla mutatione esse opus merito dixisset,præsertim cum etiam si particula ea adiuncta sit, reprehendere hominẽ fortasse,ac falsum esse quod dicat,asserere quispiam possit. Iubet siquidem nunc laxiora lintea deligare:frequenter resoluere ac religare:ferulasq; nõ apponere: & quarto loco id quod in vniuersum consuluit,multitudinem linteorum,quando intentio ipsorum laxatur,augere,& ferulas non applicare.sed modus tamen deligationis fracturarum seruatur:ad quem spectans non indigere mutatione aliqua magna hæc dixit. subligamine enim utendum tibi est, initioq; à parte affecta sumpto,terq; circum eam circunuolutione facta in superiorem partem finiendum,reliquis distributionibus linteorum,sicut ipse edocuit, deductis. Postea secundum subligamen eadem intentione iniectum deorsum deuoluendum,ac sursum iterum retrahendũ est: laxioresq; inuolutiones eius faciendę:tum plagulæ, vt tradidit,imponendæ: fasciæq; desuper dandæ: sicut oĩa in fracturarum

deligatione didicisti. At si magnorum ossium fragmenta fuerint recessura: deligationem fracturarum non amplius admittit, sicut in sequēti oratione declarabit. Merito igitur, nulla magna mutatione indigere hæc dixit. Verum si etiam absq; magna, scriptum sit, ita accipi poterit, vt intelligamus modum deligationis fracturarum nulla ex parte esse immutandum. nam dum & subligaminibus vtimur, non secus atq; illic, & initium deligationis idem facimus: primasq; inuolutiões, ac deinceps reliquas nihilominus: simili item modo postea plagulas inijcimus, easq; ipsas desup deligamus; eundem profectò modum seruare dicendi sumus. B

Cum uero maioris ossis recessio in expectatione fuerit, siue inter initia prænoueris, siue postea aduerteris, nõ amplius eandem curationem requirit: sed extensiones & directiones ita faciendæ, sicut dictum est. plagulæ uero duplices sumendæ sunt latitudine non minore semidodrantali, ad uulnus tamen quod fuerit coniectando. longitudine paulo quidem breuiores, q̃ ut bis: sed multo longiores q̃ ut semel circumire fractum corpus queant. tot autem multitudine sint, quot conducit. has uino nigro austero madefactas à media parte incipiendo, quemadmodum fascia ex duobus initijs deligari solet: sic circunuoluere debes: & deinde asciatim alternatis capitibus ita dimittere. 21

De inuolutione fasciæ etiam in libro de ijs, quæ in medicatrina fiunt, dixit, fasciationem aliam simplicem, aliam rotũdam, aliam asciã appellari. F

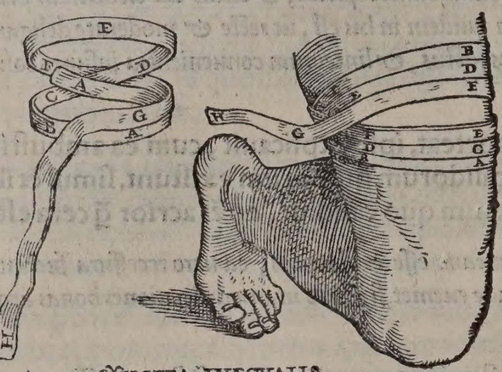
ASCIA SYNCERA INÆQVALIS

Est autem ascia reuolutio fasciæ, quæ cũ parũ à recto declinet, in obliquum tamen nondũ euadit, à fabrorum ascia, quæ paululum à recto abiẽs in summitate decuruatur, ita dicta. Vult igitur, vt plagulæ hac figura membrum circundent, ita circuniectæ, quemadmodum fascia, quę ex duobus initijs deligatur: idest ita, vt media plagularũ pars membro primũ applicetur: deinde reliqua quasi crura non orbiculariter circunuoluantur, sed paululũ deflexe: vt ex opposita parte illi loco vnde inceperant, inter se mutuo decussentur, similemq; coniunctionem X literæ efficiant. id quod si orbiculariter fuissent circunducta, nunquã euenisset. capita enim planè ex aduerso cum orbicularis cõuolutio fit, sibi mutuo occurrunt. Plagularum longitudinem declarauit, cum inquit, breuiores eas paulo esse debere, quàm vt bis: & lõgiores multo, quàm vt semel sibi mutuo occurrãt. Vult enim vt sæpe ab ipsis contineatur membrum, non semel ab vnaquaq; ex ipsis circũdatum. nam si in quem locum sibi occurrisset plagula, nulla alia membri parte vlterius comprehensa, ibi desiisset: firma non fuisset detentio. dimidiam siquidem ferè partem vlterius ab ipsis comprehẽdi debere significat, cum inquit, & paulo minores eas esse debere, quàm vt bis: & multo maiores, quàm ut semel circundare membrum queant. id autem fiet, si in media parte rotunditatis membri desinant. Quare si pedali lõgitudine esse deberent, vt semel circuirent: sesquipedali faciendæ sunt, vt in medio desinant: tanta parte eis adiũcta, quanta à sesquipedali longitudine deficiebant. coniectanda igitur diligenter tibi est membri crassitudo, quo tanta longitudine efficere plagulas possis, vt vna & dimidia circunuolutione mẽbrum complectantur. Q. si coniecturæ tuæ non admodum fidas, lõgitudinem exactè inuenies, si alteri sano membro eas circumieceris. Perspicuum præterea illud est plagulas has ita continẽter ac proxime inter se esse conijciendas, vt nullus in medio vacuus relinquatur locus. Vino aũt madefaciendas censet, quod colore nigrum sit, sapore austerum, crassum constitutione. nigrum enim & austerum ad huiusmodi affectus vtilissimum est: cum & commune bonum, cuius causa assumitur, afferat: & reliquis astringentibus minus mordax sit. id quod in huiusmodi curationibus non leue existimari debet: quippe cum, vt docuimus, ex dolore inflammatiões oriant. vnde ēt si nõ admodum, sed mediocriter austerũ sit, magis probatur. quod.n. admodum austerum est, cum carnẽ supra q̃ oporteat, contrahat & compingat: dolorem inducit. quin etiã quod substantia tenue est, cuiusmodi est album, aut flauum, aut vermiculum: huic rei ex eo ineptum iudicatur, q̄ in totam vlceratæ carnis profunditatem penetrans ex constrictione, & compactione quã facit, sensum maiorẽ doloris affert. at crassum quale est nigrum, cũ nõ alte in carnem penetret, sed sola qualitatis diffusione ipsam refrigeret & contrahat: humores qui iam in ea continentur, reprimit: influentes sistit. Ac ratio quidem nigro & austero ita attestatur. Sed si experimento quoq; velis vim eius tentare, ac supra maxima & grauissima vulnera eo vtaris: me verum esse deprehendes. Dictum autem etiam superius est, eo subinde madefaciendum vlcus esse: propterea quòd cũ lintea imposita paulatim exiccentur & calefiant: inflammatio, præcipue æstate, consequatur necesse est. Quo tempore ego multos curaui, qui apud nos Pergami in singularibus gladiaturæ certaminibus, quæ à pontificibus celebrari consueuerunt, pessime fuerant sauciati. Supra vulnus complicata linteola vino huiusmodi madentia imponebam: supraq; ea spongias molles extrinsecus dabam: tũ per totum ferè diem, totamq; noctem madefaciebã, subiecto prius corio leniter concauo sub membro vulnerato ad pedes, vt per id quasi per riuulum vinũ ex infusione deflueret: in peluimq;

A uimq; vacuam, quæ id exciperet, exinaniret: in quam quod defluxerat vinum iterum sumptum denuo infundebam. Nam præter alia quæ hoc vinum in se habet commoda, illud est maximum, q hebeti odore præditum est. cum enim alia quæ hunc odorem habent, caput vehementer feriant: nigrum austerum neq; hac in parte læsionem vllam affert. Odoris autem hæc imbecillitas ex frigiditate temperaturæ ei contingit. vinũ enim austerum ex terrestri substantia constare in libris de medicamentis demonstratum est. quare cum huiusmodi vinum ex terrestri cõmixtione frigida austerum euaserit: calidos vapores sursum emittere non potest. Dixi autem in principio etiam statim horum commentariorum, propterea quòd multi sunt, qui in huiusmodi perfusionibus aberrant, qualem ego in gladiatoribus adhibebam: ceratum liquidum quod in simplicibus fracturis assumimus, licet vino sit longe imbecillius, eam vim tamen habere, vt efficere ea quibus opus est, satis possit.

22 *Hæc & ad ipsum ulcus facienda, & hinc & inde ab ulcere, neq; comprimendum, nisi quantum fulcimenti causa sufficiat.*

Rursus hic non de latitudine, sed de longitudine membri intelligit, cum hinc & inde dicit. seruat enim perpetuum illud præceptum, quo iussit, vt deligatio semper non parum, præcipue in
B magnis affectionibus sanæ partis occupet.

23 *Supra ulcus autem picatum ceratum dandum est: aut aliquid ex ijs quæ cruentis sunt accommodata, aut ex alijs medicamentis quod irrigationi connutritum sit.*

Præcipua curationis vis in deligatione consistit primis diebus, quando ab vlceratis partibus quicquid humoris eò iam defluxit, elidendum: & quod ex superioribus partibus influit, prohibendum est. à tertio vero die picatum ceratum, cum ea quæ in vlcere sunt, concoquat, vtilius adhibetur. sed Hippocrates statim à principio cum ipso facultatem etiam vini assumit: cum non tota substantia id vlcerato loco occurrere, sed per qualitatis diffusionẽ velit: ne aliqua molestia ex astrictione afferatur. non enim gladio illatum vulnus nunc curat: sed quod omnino contusam vel magis vel minus circum circa carnem habet. quippe cum ea quæ fracturam inducunt, carnis etiam aliquid cõtundere consueuerint. Merito igitur aliquid etiam cruenti medicamenti superinijciendum censet, quod contusis cõducit, mitigationemq; affert. quod tamen habere vim eam vult, vt infusionem extrinsecus non repudiet, sed admittat: id est conueniens ei, consentiensq;
C sit. id enim connutritum hic significat.

24 *Si æstiuum tempus est, plagulæ uino frequenter sunt irrigandæ: si hyemale, lanæ multæ succidæ ex uino & oleo superimponendæ sunt.*

Quoniam in huiusmodi affectionibus nimia refrigeratio conuulsionis interdum periculum affert: vino autem frigido tam habitu q̃ facultate vtendum est: iccirco veritus ne molestia aliqua per hyemem contingat, in qua ad curationis modum temporis quoq; frigus accessit: lanarum superpositione, mixtioneq; olei refrigerationis vehemẽtiam obtundit. Vult autem lanas succidas esse ob sordes, quę cum caliditate frigiditatis etiam nonnihil obtinent.

25 *Petulca præterea substernenda est: defluuiaq; obseruanda, ut effluere facile possint.*

Siue caprę siue alicuius alterius pellis petulca, id est ἰξάλη appelletur, disputare hic superuacaneum puto. non enim de verborum interpretationibus, sed de curationibus morborũ hic agere nobis propositum est: ad quam satis est, si cognouerimus rarã non densam pellem eã esse debere, quę substernitur. quæ non solum quicquid ex infusione confluit, verũ etiam sanies quę eluun
D tur, excipere queat, ac deriuare: ita figurata in partibus iuxta pedes, sicut superius diximus.

26 *Memoriaq; id tenendum, loca hæc, si multo tempore eadem figuratione permaneant, intertrigines curatu difficiles contrahere.*

Partes circa os sacrum, quod etiam latum appellant, cum calefiunt, & torpore aduruntur, sub ipsa etiam cute vlcera curatu difficilia faciunt. post cutem enim chartilaginea ossium capita sunt, quæ nudata difficulter sanescunt.

27 *Quos autem deligatione sanare non potes aliquo modo ex ijs qui antedicti sunt, aut dicentur: in primis curãdum est, ut ij disposite fractam corporis partem è directo detineant: attendendumq; ut sursum magis q̃ deorsum uergat.*

Non exquisite è directo tenendum esse crus censet: sed ita, vt aliquanto altior extrema pars sit. Nam sicut dictum etiam superius à me est, figuratio decliuis facit, vt plus humoris in crus defluat: accliuis dolorẽ creat. Quapropter decliuis semper fugienda est: accliuis quoad dolore non afficitur crus, eatenus admittenda.

Si uero bene quis & facile uult operari, is adhibere etiam medicamenta debet, ut pars corporis fracta iusta & non uiolenta ex tensione distendatur, machinamentis autem uti in tibia maxime licet. Nõnulli sunt qui in omnibus tibiæ

fracturis & quæ deligantur, & quæ nō deligantur, pedem extremum lecto, aut alicui alteri ligno iuxta lectum defoſſo alligent, ij ſanè mala omnia, & bonum nullum efficiunt. neq; enim extenſioni adiumentum ullum hæc affert alligatio, cum nihilo minus reliquum corpus ad pedem conceſſurum ſit: neq; ad directionem quicq̃ prodeſt, immo officit. ſi enim reliquum corpus uel hac uel illac uerſetur: uinculum non uetabit, quo minus pes & oſſa pedi annexa corporis motionem ſequantur. quin ſi non fuiſſet alligatus pes, minor fieret diſtortio: quippe cum minus in motione reliqui corporis deſtitueretur. E

De extenſione quæ inſtrumentis fit, quæ totum membrum æqualiter extendit, & nullā eius partem vel magis vel minus extendi ſinit, de qua & prius egit, & nunc etiam dicit: à nobis quoq; ſuperius latius fuit declaratum. quæ vero de ijs qui ſummū pedem alligant, nunc ſcribit Hippocrates, perſpicua ſunt. his igitur omiſſis, ad ea quæ de ſphæris tradit, deſcendemus.

29 *Quod ſiquis ſphæras duas ex aluta ægyptia conſuat tales, cuiuſmodi geſtare illi ſolent, qui magnis compedibus uincti ſunt. quæ quidem ſphæræ tunicas hinc & inde habeant, à parte uulneris profundiores, breuiores ab articulis. quæ tumidæ ſint & molles: ita ut altera ſupra malleolos, altera infra genu cruri coaptari queat. tum à latere unaquæq; geminas utrinq; appendices annexas habeat è ſimplici uel duplici loro, breues illas quidem, perinde atq; anſas, ex utraq; malleolorum parte alias, alias utrinq; à genu. nam & ſuperior ſphæra tales alteras è directo habere etiam* F *ipſa debet. poſtea corneis uirgis ſumptis æqualibus inter ſe magnitudine, craſſitudine digitali, longitudine uero ea, ut inflexæ in appendices apte inſerantur.*

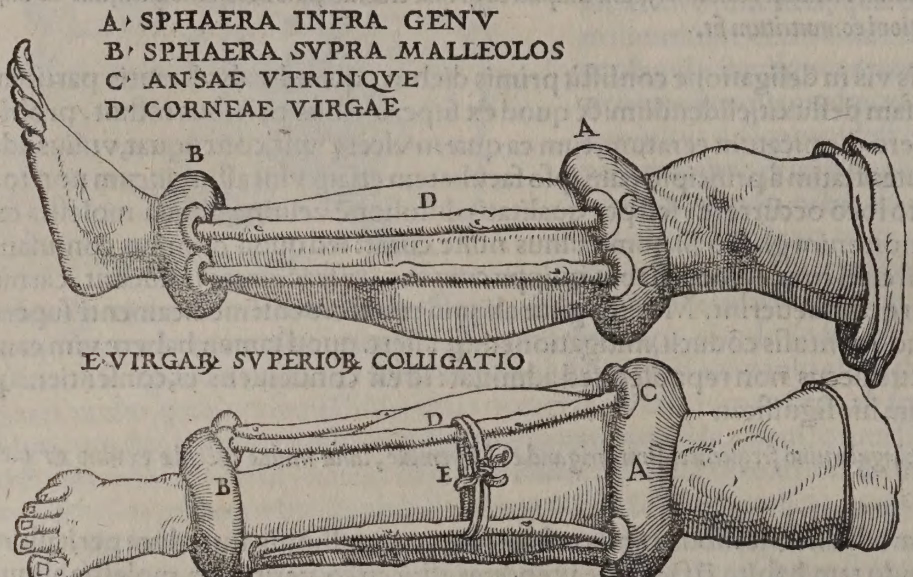

Oratio hęc de ſphęris mihi quidem aperta eſſe adeo videt̃, vt explicāda à me aliter non ſit. qa tamen nōnulli ſunt qui ſæpe dicant, ſe ignorare ea q̃ ab Hippocrate dicunrur: quid agam dubito. Nam coram ijs q dicunt ſe hęc nō intelligere, ſphæras ipſas ī medium profero: ac G dum legitur liber, ſigillatim vnūquodq; quod inquit, parti illi ſphæram applico de qua loquitur: atq; ita orationem totam claram ac manifeſtam reddo: Dum ſcribo autem, quia in libro monſtrari ſphęræ non poſſunt: haud ſcio quo pacto declarari oratio hæc queat. nam ſi quis Hippocratis perſpicuam loquutionē non intelligit: is quo modo meam percepturus ſit, non video. Quocirca hunc monendum eſſe cenſuerim, vt ſæpe orationem hanc perlegat, diligēterq; ei animum aduertat. nam ſi ita fecerit, haud dubito, quin ſi non antea potuit, nunc ſaltem prorſus eā intellecturus ſit. Quin ego quoq; quicquid facere ad intelligentiam aliquam eius poſſe exiſtimo, in præſentia non omittā. Sphæræ igitur hic accipiendę ſunt non pro globis aut pilis eiuſmodi, vt ſunt illæ quibus pueri ludere cōſueuerunt (eſſent enim prorſus vndequaq; rotundæ) ſed pro circulis & ſpiris quæ ſimiles compedibus ſunt, vt ipſe inquit. Cōparatio facile percipi poteſt. Similes eas intellige anguibus, aut oblon H gis farciminibus. Quemadmodum enim coqui interiorem inteſtinorum inanitatem ſimilagine & contuſis carnibus, alijsq; nōnullis farcientes lucanicas conficiunt: ſic tu ad ſimilitudinē inanis inteſtini alutam conſutam tomento, aut molli aliqua alia re compleas, ac confarcias. Alutam aūt ægyptiam eſſe vult, hoc eſt validam ac mollem. cuiuſmodi ſi in Italia, aut Thracia, aut alibi terrarum inueneris, ægyptia tibi pellis requirenda non erit. Tanta autem huius conſutę alutæ longitudo ſit, vt crus ſupra talos orbiculariter comprehēdat, non ſecus ac cōpedes: ſimili modo quoq; infra genu. duę enim in vnoquoq; crure ſphæræ eſſe debent. Vnde etiam plura tibi harū ſphærarum paria pręparanda ſunt, quę magnitudine inter ſe differant: vt vnum par maiori cruri: alterum minori applicetur, quodcunq; ex ipſis vnicuiq; accommodabitur. Oportet aūt tunicas harum ſpirarum non prorſus teretes eſſe, neq; omnino & latitudine & altitudine æquales: ſed qua parte corpori inhærent quodam modo ſenſim dilatari, ac planæ eſſe debent: rotundæ vero, qua in altum conuertuntur, ſed neq; id admodum exquiſite. ex interioribus enim partibus in altum protenduntur: inde vero per externas partes rotundas earum deſcenſus vſq; ad carnem fertur: quarum quidem externarum partium in inferiore ſpira depreſſior atq; humilior eſt, quæ pedi: in ſuperiore ſublimior, quæ genu appropinquat. qbus ita cōſtitutis appendices in vtraq; hinc inde

A duplices instar aurium annecti vult: ita vt aliæ in inferiore spira concauitatem & sinum sursum spectantem versus genu habeant: quæ in superiore sunt, è contrario deorsum. has autem ansas vtriq; spiræ à lateribus, eius videlicet partis quam altissimam diximus, hinc & inde annectendas censet: in quas quatuor virgarum capita conijciantur. virgæ autem conijci eodem tempore illico debent inflexis ea causa paululum capitibus, vt coniectę dum redire in naturalem rectitudinem nituntur, spiram inferiorem deorsum, superiorem sursum impellant. Quod cum fit, euenit, vt simul & partes fractę in conformatione exacta seruentur: & sursum altera, altera deorsum distendantur. Virgas esse corneas iubet ob ligni soliditatem: cuiusmodi lignum ad vsus hos magis esse idoneum perspicuum est. De capsula quidem machinaria q̃ vtilis ad huiusmodi distentiones sit, in superiore libro dictum à me est: vbi fabricam quoq; eius explicauimus.

30 *Id studens, ut extremæ uirgarum partes non in corpus, sed in extremas sphærarum eminentias impingant. tria autẽ uel plura etiam uirgarum paria haberi debent, alia alijs aliquantulo longiora, alia breuiora & minora: ut si magis distendere uoluerit, possit. uirgæ utræq; hinc & inde à malleolorum parte collocandæ sunt.*

Impingant inquit, id est innitantur & firmentur. Vult enim vt virgæ quæ inter spiras vtrasq; B collocatæ alteram sursum, alteram deorsum impellunt: corpus ipsum, id est cutem & carnem nõ attingant: sed suspensæ in appendicibus spirarum infixæ innitantur: quas, vt dixi, ob soliditatem materię esse corneas iubet: vt violenter inflexæ, posteaq̃ iniectæ in ansulas fuerint: in pristinam rectitudinem reducantur. perspicuum enim est, eas, si ita fiet, tantum spiras sursum ac deorsum repulsuras esse: quantum extentæ in longitudinem creuerint.

31 *Hæc igitur si bene machinatus fuerit: & extensionem iustam efficiet, & æqualem ex directo: uulneri item dolorem nullum afferet: & expressiones, si quicq̃ exprimetur, tum ad pedem, tum ad femur abducentur: & uirgæ bene dispositæ erunt aliæ hinc, aliæ inde à malleolorum parte, ut tibiæ positio minime impediatur: uulnusq; bene & impingat, & sustentetur.*

Iustam dixi appellari ab eo æqualem: vnde æqualem seu æquam idem esse quispiã posset existimare. sed æquum seu æquale in partibus vnius rei existit: iustum de duabus rebus ad minimũ dicitur. Iccirco nunc iustam extensionem dici intelligendum est & penes distentionem, quã duę hæ spiræ efficiunt: & penes virgas corneas, quæ in ipsas inijciũtur. Æqualem autem penes vnãquanq; ipsarum tantum: eam videlicet quę ad malleolos fit tantũ: aut eã quę ad genu: tum penes C eam quę fit à virga quę à dextra parte est, tum penes eam quę à virga fit, quę est à sinistra.

32 *Neq; enim impedimento illud est, si quis duas uirgas uoluerit, quæ superiores sunt, inter se iungere: & si quis leuiter superponere aliquid uoluerit, ut quod superponitur à uulnere suspẽsum sit. Si igitur sphæræ mites, & pulchræ, & molles, & uacuæ consutæ fuerint, & uirgarum intentio recte fuerit intenta, quemadmodum iam dictum est: utile erit machinamentum. at si horum aliquid non bene se habuerit: lædet magis, q̃ proderit. oportet autem ut & alia machinamenta uel bene machinemur, uel non machinemur. turpe enim est, ab arteq; alienum, si in machinamentis efficiendis machinatione careamus.*

Quatuor erant virgæ, ex alterutra tibiæ parte duę: desuper sublimior altera, altera humilior. duas igitur sublimiores posse inter se iungi ac colligari inquit, vt rectę permaneant. ne ex violẽta inflexione, qua inflexæ fuerant, retortę in vicinas partes distorqueantur.

33 *Pleriq; tamen ex medicis fracturas & cum ulceribus & sine ulceribus primis diebus lanis succidis curant. nihilq; hoc præter artem esse ipsis uidetur. Nam qui in recenter uulneratis, quia non habent lintea, uti lanis coguntur, ijs ignoscendum maxime est. neq; enim quispiam ad deliganda huiusmodi habere aliquid aliud potest, quod multo melius D q̃ lana sit, quanquam esse ea debet quãplurima, & ualde bene elaborata, & non aspera. nam si pauca sit & praua, imbecillam quoq; uim habet. At qui ad unum aut duos dies lanis sibi esse deligandum censent, tertio uero & quarto linteis deligando comprimunt, & tunc maxime extendunt: ij multum in medicina & ualde opportuna in re desipiũt. Tertio enim & quarto die uulnera omnia minime sunt exagitãda. &, ut in summa dicam, scalpelli quoq; omnes admotiones uitandæ his diebus sunt, omniaq; alia quibus uulnera irritantur. plerunq; enim tertius & quartus dies in plerisq; uulneribus rebellationes parit: & illis quæ in inflammationem, & sordes incitantur, & quæcũq; in febres tendunt. Vnde magni admodum momenti perinde ac quoduis documentum hoc est. cum quo enim quod opportunissimum in medicina sit, non in ulceribus tantum, uerum etiam in multis alijs morbis communicationem non habet?*

Prauam medicorum cõsuetudinem emendare vult, qui melius esse putant, si fractum mẽbrũ non statim extendant: sed vbi prius duobus aut tribus diebus mitigarint, tunc demum tertio aut quarto die post initiũ ad extensionẽ deueniant. Hippocrates. n. id quod maxime huic contrariũ est, conuenire ostendit, vt in principio mẽbrũ extendat: in tertio vero aut quarto die mitigationes adhibeant. Si igit aĩum aduertas ijs quę hic ab eo scripta sunt, oĩa patebunt. clare. n. explicat.

34 *Nisi quis alios quoq; morbos ulcera esse dixerit. nam hæc etiam quandam habet æquitatem oratio.*

Æquitatem. i. ἐπιείκειαν, pro probabilitate hic sumit, & verisimilitudine. hoc autẽ inquit pro-

pterea quòd nonnullæ orationes penitus improbabiles atq; absurdæ sunt. Sed quæ probabilitas B
esse in hoc potest quod dicunt nonnulli, dum reliquos morbos quoq; esse vlcera asserunt? Dolorem quidem afferentes morbos in vlcerum genere constitui probabile admodum est, quippe cum demonstratum iam à nobis sit, & ex continui dissolutione dum inciditur corpus, aut intenditur, aut colliditur, & ex intemperatura dolorem existere. continui autem dissolutionem esse vlcus cuilibet perspicuum est. Repentinam quoq; mutationem in temperatura solutionem quoq; ipsam continui efficere, in libris de medicamentis demonstratum est. caliditatem enim penetrare, & quasi perrodere id quod continuum est, patet. Quod vero vehementer astringit, quãdam dissolutionẽ continuo afferre, dum repente contrahit quod diffusum est: in ijsdem libris demonstrauimus. vt in hoc probabilis oratio hæc futura sit, immo etiam vera, dum dolorem omnem in vlcerum genere constituit. Si autem omnes quoq; morbos vlcera appellet quispiam, licet non ita verum, non prorsus tamen à probabilitate erit alienum. nam quia pleriq; morbi cum dolore existunt, à plerisq; ad omnes fieri transitus poterit: si omnino quispiam in toto corpore aut intẽperaturam aliquam, aut collisionem, aut distentionem, aut manifestam continui diuisionem contingere asserat: deinde necessitatem afferat, subiungens omnem intemperaturam aliquam oĩno F
continui dissolutionem si non sensui euidentem, rationi certe cõtemplabilem & veram efficere: distentionem vero & cõtusionem, & collisionem sine vlla dubitatione multo magis. quippe cũ ea quæ hoc patiuntur, eò q̃ proxime accedant, vt diuellantur: quę continui dissolutio est.

Multifarie enim alia alijs inter se fratrant. 35

Quod solemus dicere nos similia inter se sunt, & cõmunicant, & cognationem habent: id dicere Hippocrates ἠδέλφισαι. i. fratrant, consueuit, maximam rerum similitudinem & cognationem nomine hoc præ se ferens. nam cum multa cognata inter se sint, nihil familiarius ac cognatius q̃ fratres videntur. quasi igitur maxima conuenientia & similitudo eandem vim cum fraternitate habeat: eam verbo hoc fratrandi appellat.

At qui lanis sibi utendum putant, quoad septem dies præterierint, deinde extendendum ac dirigẽdum membrum, linteisq; deligandum: ij non ita desipere uidentur. nam & opportunissimum inflammationi tempus præterijt: & ossa laxa iam, & disposita post hos dies sunt. longe tamen curatio hæc ab ea superatur, quæ inter initia linteis deligat. ille siquidem modus ægros præparat, atq; efficit, ut septimo die ad deligationem cum ferulis suscipiẽdam idonei euadant, hic longe posterior est. 36 G

Cum superiori oratione eos reprehenderit, qui tertio aut quarto die fracturis accõmodatam curationem incipiebant: nunc ad eos transit, qui post septimum diem eandem aggrediuntur. inquitq; hos in eo minus peccare, q partibus inflammatione minus vexatis distentionẽ adhibent. nam illos qui tertio aut quarto die idem faciebant, quo maxime tempore lenire ac mitigare inflammationem est opus: non leue peccatum committere ostendit.

Nocumentaq; alia quædam habet: quæ omnia longum esset commemorare. 37

Vbi longitudinem temporis damnauit, in ijs qui fracturis accommodatam curationem post septimum diem incipiunt: præter eam inquit alia quoq; nocumenta euenire, quæ, ne prolixior sit, quàm oporteat, omittit. sed nos ea subiungemus ex ijs quæ superius ostendimus. Si mediocris sit fractura, ex tali deligatione segniora, sicut superius docuimus, membra efficiuntur. Si vehementiori & maligniori modo membrum fuerit effractum, & curatio fracturis conueniens post septimum diem differatur: periculum est, ne aliquod os sideretur & corrumpatur. A principio enim assumi eam vult, propterea quòd à partibus affectis superfluentem copiam sanguinis in vtrãq; partem elidit. quæ si ibi immoretur, interdum fit, vt ossa quoq; à praua sanie corrosa exputrescant. H

Iam uero quibus ossa fracta & extra eminentia in suam sedem collocari non possunt: ijs hæc constitutio est. 38

Græcis, qui in Asia habitant, mos est, vt constituere dicant pro eo quod est restituere & in ꝓpriam sedem reducere. inde mihi videt̃ Hippocrates constitutionis nomen. i. κατασάσεως sumpsisse: vt idem significet, quod collocatio & restitutio, quę est in sedem repositio. Male igitur nõnulli κατάτασις absq; σ. i. extensio scribunt, cum non per extensionem tantum, verũ etiam per molitionem nudata ossa in propriam sedem collocentur.

Ferramenta quædam parua facienda sunt eo modo quo sunt uectes, quibus lapicidæ uti solent: parte altera latiora, altera angustiora. quæ esse debent tria uel etiam plura, ut maxime congruentibus uti quispiam possit. deinde opus est, ut inter extendendum unum ex his inijciamus, ita ut inferiore sui parte depressiori ossis parti subiectum, superiore eminentiori innixum moliatur. Atq; ut semel dicam, non secus ac siquis uel lapidem uel lignum ualide moliretur. Sint autem hæc ferramenta ualida quãmaxime potest, ne inflectantur. hoc magnum præsidium est, si & ferramenta idonea sint, & molitio ut debet, efficiatur. 39

Ferramenta

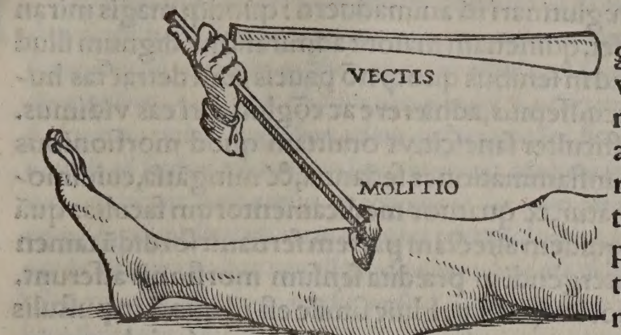

A Ferramenta hæc forma proculdubio nõ magnitudine similia esse ijs inquit quibus lapicidæ vtuntur. nam quæ adhibere ad trudenda ossa ac molienda consueuimus, nõ maiora ijs sunt, quæ ad dentium euulsionem à nobis præparant. Plura autem habere præparata huiusmodi ferramẽta hic debemus, quæ inter se & magnitudine & paruitate differant, in extrema videlicet sui parte, qua maxime exercere opus solemus. Quo modo autem vti ferramẽtis his debeamus, Hippocrates ipse manifeste declarat. vt siquis hominis loquutionem non percipit, is non explanatione neq; interpretatione alia videatur indigere, sed inspectione. quippe cum nõnullę res eiusmodi sint, vt nisi eas inspiciat, neq; credere, neq; intelligere quispiam possit.

40 *Nam quæcunq; ab hominibus accõmodate machinamenta excogitantur ualentissima omnium tria hæc sunt:*
B *asini circũactio, molitio, & discuneatio. absq; horum autem aut uno aut omnibus nullum ex ualidissimis operibus homines exequuntur. Hæc igitur molitio spernenda minime est. nam uel hoc modo, uel nullo alio ossa in suam sedem compellentur. Quòd si pars ossis quæ sursum euasit, præacutum quippiam præferat, ineptaq; ob id ad sedem uecti exhibendam sit: interlimandum illud est, quo uectis insidere firmiter queat. molitione hac utendum, atq; intendendum eodem die, aut postero, non autem tertio: quarto uero aut quinto minime. his enim diebus siue non reponas, sed molestes: siue reponas, inflammationem afferes.*

Asinos & asellos axes vocat, quos etiã suculas dicimus. horum circũactionem esse vnum ex valentissimis inquit: quemadmodum etiam molitionem quæ vectibus fit, & discuneationem. Discuneatio autem appellatur lignorum per cuneos adactos disruptio ac discissio.

41 *Si tamen reponas, conuulsionem magis induces, q̃ si reponere non potueris. Hæc probe scienda sunt. nam si ubi reposueris, conuulsio superuenerit: non multæ salutis spes sunt. quin retro expellendum os est, si id fieri sine molestia possit.*

Cur cõuulsiones fiant in oĩbus huiusmodi affectionibus, si ossa reponanť, deinceps oĩa subiũgit. satisq; habet si, sicut de alijs multis ad artem opportunis, ita de his quoq; semel tantũ dixerit:
C eandem ratione ad oĩa à nobis transferendã censens, quæ eiusdẽ naturæ fuerint. Iam igitur orationem eius tibi ascribam, in qua generale hoc, quod multis particularibus cõmune est, docet.

42 *Non enim laxioribus q̃ opportunum sit, conuulsiones superueniunt, & rigores: sed magis intentis. qua de re igitur nunc sermo est, non oportet uexare in antedictis his diebus: sed dare operam ut & minime inflammetur ulcus, & ad pus maxime perueniat. Vbi autem septem dies præterierint, uel paulo plures, si febre caruerit, ulcusq; non fuerit inflãmatum: tunc minus obstat, quin tentes reponere, si obtenturum te esse speres. sin minus, nulla frustra inferenda, & suscipienda molestia est. Si ossa uero in sedem suam reposueris, traditæ sunt ratiões quibus curare oporteat: siue recessura ossa speraueris, siue non recessura. nam si speres: linteis modo eo quo dixi, in huiusmodi omnibus facienda deligatio est, à medio ut plurimum incipiendo, sicut ex duobus initijs fascia subligatur.*

Didicimus in libris de musculorum motu vniuscuiusq; musculi operationem fieri, cum ad ꝓpriam originem retrahitur. hoc autem cum inuitis nobis fit ex inflãmationis magnitudine, conuulsiones efficiuntur. Quod cur cõtingat, si ossa alternata tam in fracturis q̃ in luxationibus fuerint reposita, illud est: (in hoc. n. quæstionis huius solutio maxime consistit) ꝙ in fracturis & luxationibus breuius q̃ erat membrum euadit, cum pars ossium aliqua cutem perforauit: vbi vero
D ossa in naturalem sedem redierunt, pristinam longitudinem recipit. quare etiam inflãmati musculi simul cum toto membro coguntur extendi, atq; ita duplici extensione afficiuntur & ea quã ex inflammatione habebant, & ea quam tunc insuper accipiunt.

43 *Coniectandum autem ad formam ulceris est, ut minime hians & digrediens inter deligandum fit.*

Per trãslationem vtrisq; his verbis vsus est. nam & hians quod est σεσηρός. i. ringens, de labijs oris dicitur. digrediens. i. ἐκπεπλιγμένον, de cruribus gradum faciẽtibus, atq; inter se distantibus. crurum. n. diductio πλίκτα. i. digressio appellatur, & πλιχὰς gressura, sicut dictum est. quemadmodum hiare seu ringere. i. σεσηρέναι labra aperire dicimus absq; vlla mandibulæ motione, ita vt dentes inter se coniuncti appareant. Cauendum igitur inquit, ne in deligatione labra vlceris expansa faciamus. vult enim vt ea partibus cutis situm suum recipientibus, inter se contrahamus & cogamus. eo quòd si ita fecerimus, locus minus cõprimetur, & subiectum vlcus in musculis suis maxime conseruabitur. Sciendum enim tibi est omnia quæ sub cute sunt cute admodum gaudere: nihilq; quod subiectum ipsi est, ea denudari absq; detrimento posse. Sed quid mirũ, si ea quæ proprium, & cognatum ex cute tegumentum habent, eo semper delectẽtur: ab alijs vero omnibus male & moleste afficiatur? Vnde ego sæpe cum partes cutis minime præciderim, sed quod

detractum fuerat, extrinsecus superimposuerim: glutinari id animaduerti: quodq; magis miran dum est, cum statim ex ictu nigrefactus locus esset. quinetiam maiore admiratione dignum illud est, quòd non in adolescentibus tantummodo, sed in senibus quoq; nō paucis cum detractas huiusmodi cutis partes plagę iam nigrefactæ applicuissemus, adhærere ac cōglutinari eas vidimus. Si vero excoriata caro ita nuda relinquatur, difficulter sanescit. vt omittam quòd morsionibus prorsus afficitur, & sordescit. nam medicamenta inflammationes sedantia, & mitigātia, cuiusmodi est id quod humidum hoc est πάνυγρον nominatur, & quatuor medicamentorum facultas quā τετραφάρμακον appellant: absq; inflammatione quidem affectam partem seruant: sordidū tamen vlcus reddunt. at quæ vlcus purgant, vtpote extergendi vi prædita sensum morsionis afferunt. Cum vero à cute contecta est excoriatio: nihil horum patitur. Huic simile est id quod in pustulis fit: quæ multis de causis exoriri consueuerunt, in tumoremq; exurgere, magnumq; dolorem interdum afferre. eas eodem modo curo. acuta acu pustulā pungo, expressoq; inde sensim humore cutem adiacentem relinquo. & cum euenit, vt rursus foramine occluso repleatur: iterū eodē modo pungitur, expressoq; humore cutis carni applicatur, ac deprimitur: seruaturq; ita, quoad quod sub ipsa carne vlceratum est, consolidetur. Hæc dicta a me sunt, vt manifeste perspiciamus, omne vlcus indigere, vt cognata cute contegatur. Vlcus vero de quo nunc agitur, non quodlibet est & leue, sed in quo tota caro per totam altitudinē diuisa ossibus est. nō enim per cutem ossa eminere extra potuissent, nisi prius tota caro fuisset dissecta. quā sanè operiri sua cute longe melius est. si enim nuda relinquatur, substantias ipsas impositorum medicamentorum attingens ab oleo confectis, & mitigantibus sordescit: a purgantibus quæ extergunt, mordetur. Sin autem facultates medicamentorum quæ imponuntur, absq; substantia in affectam carnem per cutem penetrauerint: sicut ipsi proderunt, ita nullum huiusmodi malum afferent. Merito igitur Hippocrates in id præcipue dandam operam censet, vt talium vlcerum labra inter se cogantur. id autem recte efficies, si formam ipsorum exacte contemplatus fueris. Nam si alterum ex labris inuersum in latus inspexeris: inde deligatione orsa in contrariam partem conuertes. si vtraq; eodem modo hient: ea fascia ex duobus initijs iniecta inter se applicabis ac coges.

44 *Alijs.n. coalitum est, ut ad dexteram, alijs ut ad sinistram, alijs ut ex duobus initijs deligentur. Quæcunq; autem ossa frustrata repositione fuerint, ea scire licet recessura esse: & quæcunq; penitus carnibus nudata sunt. Nudatur aūt nonnullorum superior pars: nonnullorum circum circa carnes emoriuntur.*

Coalitum est. i. connutritum & accōmodatum est, & congruum dixit, translatione vtilitatem afferente vsus. vnde etiam notatum à me est. translatione siquidem alij quoq; omnes in dicendo periti ad euidentiorem rei explicationem vti consueuerunt.

45 *Aliorum ex ueteri uulnere ossa quædam emarcuerunt, aliorum minime. atq; aliorum magis, aliorum minus. atq; horum ipsorum quædam parua, quædam item magna. ac propterea uno nomine dici non potest, quando recessura ossa sint. alia.n. ex paruitate, alia ex eo q in extremo sunt, citius recedunt. alia uero non recedunt, sed arefacta, & marcida effecta desquāmantur. ad hæc autem curatio etiam curatione differt. Vtplurimum tamen ossa eorum citissime recedunt: quorum citissime suppurationes, citissimæ item & pulcherrimæ carnis excrescentiæ fiunt. subnascentes enim carnes in noxa ipsa ossa plerunq; suspendunt. Totus tamen testæ ossis circulus si in quadraginta diebus recesserit: bene recedet. nonnulla enim ad sexaginta usq; dies perueniunt. quæ enim sunt rariora, maturius: quæ sunt solidiora, tardius: reliqua quæ minora sunt, multum intra hoc spacium: alia aliter recedunt.*

Emarcuerunt, id est σεσάπρισαι à marcido quod est σαπρὸν dicitur. qui autem marcida, id est σαπρὰ ea quæ corrupta sunt, vocant: non admodum recte loquuntur. omnia enim vetusta, & obsoleta marcida appellantur.

46 *Os autem quod extra eminet his prætextibus præcidendum est: si redire in sedem non possit, parumq; quid abesse uideatur: quin promoueatur, possitq; detrahi. si præterea nocuum sit, aliquidq; ex carnibus rumpat, sensusq; molestiam repræsentet: si item nudum carne sit, auferri debet. Reliqua recidantur nec'ne, non multum refert. Certo.n. sciendum est, ossa quæcunq; carnibus prorsus priuantur, atq; arefiunt: ea penitus quoq; esse recessura. quæ autem eò uentura sunt, ut desquāmentur: præcidenda non sunt. Quæ penitus fuerint recessura notis præstitutis coniectandum. plagulisq; & uino, sicut etiam superius scriptum est de recessuris ossibus curatio adhibenda. cauendumq; est ne frigidis primo tempore attingamus. quippe cum horrorum febrilium, necnon conuulsionum periculum impendeat. frigida.n. conuulsionem semper prouocant: & insuper quoq; exulcerant. scire autem oportet necessario breuiora ibi corpora fieri, ubi utraq; ossa fracta & alternata curantur: quibusq; totus testæ ossis circulus recessit.*

Nunc quoq; Hippocratem non falsas causas, sed veras, prętextus dixisse perspicuum est. Tota hæc de marcidis ossibus oratio satis clara est. Iubet enim vt quæ repositiones impediunt, resecentur: quæq; tangentes carnes pungunt, & sicut ipse inquit, molestiā sensus repræsentant, id est grauem sensum doloris afferunt. Ostendit etiam ossa quæ carnibus denudata sunt, & non statim fuerunt reposita, quæq; aruerunt, decidua esse.

Quibuscunq;

47 *Quibuſcunq; os brachij aut femoris extra eminet, hi non admodum euadunt. nam tum oſſa magna ſunt & medulloſa: multa ea ſunt & peropportuna quæ uulnerantur, nerui, muſculi, uenæ. ut ſi ea reponas, conuulſiones ſoleant ſuperuenire: ſi non reponas, febres acutæ, & bilioſæ, & ſingultuoſæ contingant: atq; inſuper nigreſiant. Illi magis euadunt, quibus neq; repoſita fuerint, neq; tentatum, ut reponantur: magis uero ij quibus inferior oſſis pars, q̃ quibus ſuperior extra eminet. Superſunt etiam quibus repoſita fuerunt, ſed raro tamen. curæ enim curis, & naturæ corporum naturis ad facilius tolerandum longe præſtant. Multum item refert in interiorem'ne brachij aut femoris partem oſſa extra emineant. multæ enim, & opportunæ uenarum productiones in interiore parte ſunt: quarum nonnullæ ſi uulnerentur, iugulant: ſunt etiam in exteriore parte, ſed minus. In huiuſmodi igitur uulnerationibus qualia pericula impendeant, ignorandum non eſt: prædicendumq; in occaſionibus. et ſi reponere oſſa cogaris, ſperesq; te id exequuturum eſſe, nec multa oſſis alternatio ſit, muſculiq; non concurrerint (ſolet enim concurrere) molitio cum extenſione his quoq; bene ferre opem poterit.*

A

Non tam oſſium magnitudo quæ nudata ſunt, quàm muſculorum, & neruorum, & venarum, & arteriarum vulnus periculum affert. atq; inſuper quòd id prope originem muſculorum & neruorum eſt. dictum autem eſt in tractatione ſua ſolere muſculos cum oſſa alternantur, in ſe-
B ipſos concurrere: id quod ſæpe his in libris repetitum iam eſt. reliqua, ſiquis animum aduertat, clara ſunt.

48 *Cum reponis autem ueratri mollis potionem exhibere debes eodem die, ſi eodem die repoſueris: ſin minus, ne tentandum quidem eſt. ulcus uero eodem modo, quo oſſa capitis fracta, curandum tibi eſt. nihilq; frigidi admouendum: cibiq; penitus circuncidendi.*

Quid molle hic ſignificet in dubio eſt. nam vel qualitatem, vel quantitatem potionis eius indicare non eſt obſcurum. ſed neq; quod paucum quãtitate eſt, molle recte dici exiſtimaret quiſpiam: neq; modum aliquem quo confici molliter queat, nobis tradit. Nos ſanè raphanos ex aceto mulſo interdum damus, in qbus die ac nocte veratri ramuſculus infixus fuerit. ſed huiuſmodi vetratro facta purgatio imbecilla eſſet. inuenire tamen verum non licet, propterea quòd ab ipſo, quo modo veratrum exhibeat, ſcriptum minime eſt. complures enim exhibendi eius modos à multis tum veteribus, tum recentibus, tum medijs ætate medicis ſcriptis traditos eſſe non ignoramus.

49 *Et ſi amara bile natura præditus ſit, mellæ odoratæ parum in aquam deſtillandum: eoq; uictu ſuſtinendus æger*
C *eſt: ſin autem amara bile non abundet, aquæ potu eſt utendum: ſiq; febri continua laboret, quadraginta diebus ad minimum: ſin febri careat, ſeptem diebus idem uictus exhibendus eſt.*

Hanc lectionem Artemidorus qui Capito cognominatus eſt, contrario modo ſcribebat: cum amare bilioſis exhiberi mellam: non amare bilioſis aquam, nollet. Ita igitur legebat: Et ſi amara bile natura præditus non ſit, mellæ odoratæ parum in aquam inſtillandum: eaq; alendus æger eſt. ſin autem amara bile abundet, aquæ potu eſt vtendum. Quam ſanè lectionem multi alij vnà cum Artemidoro priori antepoſuerunt: præſertim cum idem Artemidorus illam orationem in libro de victu in acutis, in qua de aquæ potu agit Hippocrates, in hunc modum legendam cen-
» ſeat. Præterea neq; ſitim ſedat, ſed inſuper amareſcit. naturæ bilioſæ bilioſa eſt, & prę cordijs ma-
» la. ſed cum in inanitatem ingreſſa fuerit, tunc vero peſſima, & bilioſiſſima eſt: imbecillitatemq;
» maxime inducit. Cum enim nonnulli ſcribant: naturæ enim bilioſa eſt, & præcordijs mala: ipſe Artemidorus priorem lectionem admittit, in qua ſcribitur. naturę enim bilioſæ bilioſa eſt. non abſolute cuilibet naturæ, & cunctis: ſed ſoli bilioſæ bilioſam eſſe aquam aſſerens. Qui fit igitur, vt eam nunc amara bile redundantibus prębeat? niſi ſcilicet amara bile prędito alios eſſe quàm bi-
D lioſos exiſtimet. ſed in quibus plurimum amaræ bilis gignitur, eos hic amare bilioſos. i. πικροχόλους vocari, nemo eſt qui neſciat. nam altera bilis quæ atra viſu eſt, acida: quæ vero pallida & flaua conſpicitur, amara eſt. Patet itaq; in propoſita hac oratione ob affectiones, quibus æger opprimitur, abſtinendum omnino à vino eſſe. ſed ſiquis natura amara bile pręditus ſit, quia ei aquę potio læſionem non mediocrem affert: ſicut in libro etiam de victu in acutis dictum eſt: parum mellę tantummodo ipſi exhiberi concedit. quod ὀξύγλυκες dicitur, quod etiam ἀπόμελι. i. mella ſeu mellis decoctum nuncupari ſolet. nam ne neruoſas partes attentet hoc eligit, quod dulcius eſt. quippe cum minus noxium ſit, quàm quod eſt acidius, præſertim ſi ex melle & aceto fuerit confectum. & non, ſicut dixi, ex maceratis fauis. in Græcia enim & præcipue in Elide ita confici ſolet. nos id conficimus aceto cum melle commixto: tantiſper tamen ſimul decocto, quoad & vtrorunq; qualitates inter ſe vniantur, & aceti vis retundatur.

50 *Deinde ex additione pro ratione uulgaris uictus inducendus. quibus autem oſſa non repoſita fuerint, ijs eandem purgationem, & ulcerum curationem, & uictum ſimili modo exhibendum: & ſuſpenſam partem corporis non extendendum, ſed contrahendum potius, atq; adducendum: ut laxior circa ulcus pars efficiatur. At oſſium receſſio, quẽadmodum etiam ſuperius diximus, longinqua eſt. quare talia, ſiquis modo facere id honeſte poteſt, præcipue fugienda ſunt.*

da sunt. cum & spes paucæ subsint: & pericula multa impendeant: & si non reponas, imperitus artis existimeris: si reponas, propius ad mortem q̃ ad salutem hominem deducturus sis. B

Vulgarem victum. i. φαῦλον appellari ab Hippocrate eum qui tenui & exquisito est contrarius, dictum etiam superius à me est.

Prolapsiones & dimotiones ossium in genu q̃ in cubiti articulo benigniores multo sunt. 51

Prolapsiones, hoc est ὀλισθήματα, ossium integras alternationes: dimotiones non integras vocant. Benigniores vero dixit. i. εὐηθέστατα in proprio significato sumpto vocabulo. significat. n. eum qui bonis moribus prēditus est. cum enim benignus seu simplex, qui εὐήθης dicitur, pro stulto accipitur: improprie sumi consueuit: non secus ac γλυκεῖα & καλλίας. i. dulcis & pulcher. cum suem quæ dijs offertur, bene auspicãdi causa, γλυκεῖαν hoc est dulcem: & καλλίαν, id est pulchram simiam appellant: huius enim appellationem vitantes ita dicunt. quemadmodum etiam Callimachus inquit, Bestia nanq; vnam ante horam non dicitur esse. "

Nam femoris articulus pro magnitudine q̃ brachij expeditior est. 52

Genu ipsius iunctura duobus ossibus inter se connexis constat, femoris & tibię. In q̃bus, cum sicut in alijs omnibus, sinum quendam esse oporteat, qui prominens alterius caput excipiat: caputq; hoc rotundum ita esse debeat, vt apte & sine vlla molestia in cauitatem eam inseratur: femoris extremitas inseritur: tibiæ caput insertam excipit. tibia enim cum femori subiecta sit, duo eius capita duobus sinibus suis, qui nerueo & chartilagineo discrimine apte distingũtur, admittit. Iccirco merito hic Hippocrates inter se iunctorum ossium articulum appellans, non eius ossis esse inquit quod eminentiam alterius suscipit, sed eius quod in alterius sinu insertum firmatur. Atq; inquit, femoris articulus expeditior est. quoniam femoris tibiæ innexi articulus, id est inferior femoris extremitas expeditior, quàm brachij est. quod perinde est ac si magnitudine minor dixisset. Non tamen absolute minor hæc est, quàm brachij extremitas, quæ cubito innectitur, sed magnitudinis vtrorunq; habita ratione. nã si inferius caput femoris magnitudini eius corresponderet, longe maius id esset dicẽdum, quàm brachij. Sed non ita res est. multo maius siquidem est femur, quàm brachium. quocirca fit, vt minor femoris extremitas quæ ad genu est, q̃ brachij, quæ est ad cubitum, recte esse dicatur. F

Et iustam naturam solus habet, atq; eam rotundam. 53

Iustum apud Hippocratem, vt sæpe dictum est, æquum seu æquale significat. Sed quo modo solum hunc articulum ęqualem naturam & formam habere dicat, consideremus. inueniemus. n. ob id, quia partes in eo non abundant: q partes eius omnes inter sese similes sunt: q totus vnam dearticulationem habet. Nam cum in duo rotunda capitula hac parte desinat femur, ea in duos æquales tibiæ sinus inserit. atq; ita ęquali & magnitudine & figura dearticulatione connectitur. accedit q vtrunq; & femoris & tibię extremum è directo sui situm obtinet. vnde merito articulum hunc iustam, atq; æqualem naturam habere dicere quispiam posset. pars enim superior femoris ad coxam caput neq; è directo femoris constitutum (abire enim id in interiorem partem videtur) neq; pro ratione magnitudinis habet: quippe cum longe crassius femur ipsum sit, quàm caput. caput igitur brachij maius quàm femoris habita ratione censetur, licet mole minus eo sit: neq; è directo brachij procedit. Verum si reliquas quoq; articulorum iuncturas inspicias, quæ omnes has ęqualitates quas in genu esse diximus, habeat: reperies nullam. Age enim inferior tibiæ extremitas, qua sura cum talo dearticulatur, neq; appendices, neq; sinus pro ratione ossium habet. nam si ita esset, sicut tibia longe crassior quàm sura est: sic quoq; maiorem eius appendicẽ esse & in interiore sinu vbi innectitur, & in exteriore gibbositate, oporteret. sed hoc non ita se habet. Adde quòd in talo quoq; ipso qua dearticulatur, simplex figura non est, sed varia atq; in partibus longe diuersa. Similia in articulo etiam manus & cubiti & radij inuenies. quæ omnia si velim commemorare, in nimiam prolixitatem incidam: dum multo magis diuersam omnium aliarum dearticulationum naturam cogar explicare: puta maxillæ, vertebrarum, & ossis eius quod latum appellatur. Quapropter melius mihi videtur esse, vt oratione hac tota in breuem summam collecta, ad alia pertranseam. Breuis summa hæc est. De ossium omnium natura vnus à me conscriptus est liber: vbi vniuscuiusq; & magnitudo, & forma, & dearticulatio explicata est: si librum eum legeris, verum esse in omnibus articulis hoc deprehendes, quod in præsenti hac oratione asseritur: solum hunc videlicet in genu esse articulum, qui iusta & æquali prorsus dearticulatione iungatur. G H

At brachij articulus & magnus est, & sinus plures habet. 54

Cum iuncturam genu & cubiti inter se comparare proposuisset, affectionesq; ossium in genu ostendere, q̃ in cubito mitiores contingere, dixissetq; articulum femoris pro ratione magnitudinis

A tudinis, quàm brachij expeditiorem esse: satis erat si iustam naturam habere eum subiũxisset. sed quia solum quoq; ex omnibus ita esse eum dixit, effecit, vt aliorum quoq; articulorum mentionẽ facere nos coacti fuerimus: quorum nullus reperitur, qui simplici natura præditus sit: sed omnes & figura & magnitudine inæquales & dissimiles in partibus conspiciantur. Nunc igitur cum ad brachij dearticulationem venerit, eiusq; partes inæquales ac dissimiles esse declaret: orationem eius sequuti, singula quæ dicuntur, iam explicemus. Maius esse inquit caput brachij, quod cubito innectitur, quàm femoris, non iniuria. latius siquidem ea parte euadit, in pluraq; capita scinditur inæqualia, quæ κονδύλους, id est tubercula, vocant. concauitas vero neutrum horum excipit vt in genu, sed trochlearem tantum rotundationem, quę in medio eorum existit. ex ipsis vero condylis & tuberculis, id quod in interiore parte ẽ nullum obiectum os habet, quo cum dearticuletur: alterum, quod in exteriorem partem vergit, cum radio connectitur ab eius sinuata extremitate comprehensum. atque ita fit, vt cubitus & radius brachium excipiant. alio modo brachium contrà cubiti vertices intra se admittit. duos enim vtrinq; accommodatos sinus, alterum, minus desidentem in anteriore parte: in posteriore profundiorem alterum habet. vnde etiam cubiti vertices, B quos κορώνας fœmino & κόρωνα neutro genere, id est cornices vocant, qui in sinus inserũtur, inæquales etiam ipsi sunt. maiorq; est qui in posteriore parte prominet. Quare articulationem, quæ ad gibbum cubiti est, variam, & inæqualem, & dissimilem partibus esse, iã patet: vt recte dictum ab Hippocrate sit, articulum ad genu iustam habere naturam: brachij non ita. Plures autem hunc sinus habere dixit, si ad genu comparetur. duo enim soli tibiæ sinus sunt, & femoris tubercula item duo, quæ eò inseruntur. at in cubiti iunctura, vnus est cubiti magnus sinus, qui duas cornices quas diximus, disterminat. tres brachij: duo excauati quasi fossulæ, in quos cornices cubiti infiguntur: vnus in medio instar trochleæ rotundatus.

55 *Præterea tibiæ ossa similia inter se longitudine sunt: & paululum quid, quod momenti tamen nullius sit, exterius os excedit: idq; nullius magnæ rei impedimentum affert: unde exterior tendo poplitis exoritur.*

Paululo maius exterius os, quam suram vocant, esse inquit. id quod superius etiam dixit, vbi de curatione simplicium tibiæ fracturarum loquebatur. Nos vero sicut illic, ita quoque hic dici- C mus, in inferiore parte suram excedere: in superiore ad genu supereminere tibiã magis dici posse. femur enim cum sura dearticulatione non connectitur: sed vt modo diximus, exterius ipsius caput, in cauitatem tibiæ, quæ ea parte est, insinuatur. Quod autem inquit nullius id magnæ rei impedimentum afferre, ijs qui libros de vsu partium legerint, esse manifestum potest: in quibus demonstratum est, omnium articulorum iuncturarum fabricam ad duo hæc spectare, vt & operationes non impediat, & excidentijs, sicut nuper appellauit Hippocrates, id est luxationibus, impedimentum afferat. Sinus superficie tenus & non alte desidentes, & laxæ copulæ, operationes ne impediantur, præstant: vt vero luxationes prohibeantur, sinus & excauati, & magna supercilia habentes, copulæ validæ, sed longitudine breues, tum qui extrinsecus circumiecti sunt, tendones validi & solidi efficiunt. Nihil igitur est, quod in iunctura suræ ad genu impedimentum hoc faciat præter parum quid, quod ipse etiam indicauit, dum dicit, vnde exterior tendo poplitis exoritur. Sed opus non est, vt exactioris cognitionis causa dissectionem in quibuslibet expectes, cum euidenter in gracilibus etiam ante dissectionem hæc appareant. Tẽdones autem, id est τένοντας, proneruationes, id est neruosas musculorum extremitates vocari sæpe à me dictum est. Tendo hic in exteriore parte genu cum iuncturam astringat, præsidio cuidam est, & impedimento, ne in eam partem prolabi femur queat.

D

56 *Cubiti uero ossa inæqualia sunt: & breuius, longe plenius est: tenuius uero multo supereminet & excedit articulu.*

Cum cubiti ossa inæqualia esse hic dicat, id non ad tibiæ comparationem ita dictum est, vt ea inæqualia non habere ossa intelligatur: quippe cum in ea quoq; os exterius longius modo esse dixerit: sed quia quod in ea exterius os est, exiguo admodum excessu exuperat, cubitus multo excedit. Nam si diligenter animum aduertas, suram in superiori parte parum quid deficere à tibia deprehendes. vt licet inferiori capite manifeste sit longior: quia tamen in superiori deficit, parum admodum excedat. at cubitus toto gibbo, qui ἀγκὼν dicitur, radium exuperat. ac propterea inqt, articulum excedit, vel dearticulationem, & iuncturam totum articulum appellans, vel finem brachij, qui cum sinu cubiti sigmatoide, id est C literæ græcę figuram imitante, connectitur.

57 *Atq; his quidem neruis in communi ossium coniunctione annexum est.*

Neruos hic quemadmodum vbique solet, copulas ipsas appellat. copulas enim latas & membraneas dearticulationis huius neruos hic nuncupari, ex ijs etiam quæ deinceps subiungit, apertum est. verum illud etiam constat, nullum ex ijs qui nerui proprie nominantur, in os aliquod de

sinere.

finere. quippe cum id copularum proprium sit: atq; ob copulas etiam tendonum, quod mistam substantiam ex copulis & neruis habet. Sed de huiusmodi omnibus in libris de motione musculorum satis dictum est. nunc quod in oratione hac inquit, explicandum est. Annexam esse inquit partem excedentem cubiti, id est gibbum, copulis quæ articulationem hanc continent, ea parte qua ossa, id est cubitus, & radius communem habent coniunctionem. Inquit autē hoc, propterea quod quicquid inde retro procedit nudum carnea substantia, nullam cum copulis iuncturæ huius connexionem habet. ipsi enim innectitur iuxta ligamina dilatatus tendo musculi qui iuncturam gibbi extendit. E

Maioremq; partem annexionis horum neruorum in brachio tenue os q̃ crassum habet. atq; horum quidem articulorum, ossiumq; cubiti natura huiusmodi est. 58

Hæc oratio est, qua dixi manifestum fieri, totius dearticulationis copulas neruos ab ipso vocari: quæ ex inferiori brachij extremitate exortæ cubiti & radij capitibus, quæ hac parte sunt, innectuntur. in omni enim iunctura hoc est. Adeo vero latæ hæ copulæ communes dearticulatis ossibus circumiectæ conspiciuntur, vt crassæ membranæ quædam esse videantur. atq; hę quidem licet radij capiti quoq; innexæ sint: maiorem tamen partem cubiti occupant. Propterea inquit, maiorem partem annexionis horum neruorum in brachio tenue os, q̃ crassum, id est cubitus quā radius habet. nam annexi quidem sunt vtriq; copulis, quæ è brachio exoriuntur, quos neruos appellare eum dixi: maiorem tamen annexionis partem cubitus habet. F

Atq; ideo ex naturæ modo ossa genu sæpe cum elabantur, facile redire consueuerunt. 59

Ossium enim quæ vtranq; iuncturam constituunt, astricta in cubito: in genu laxior coaptatio est. Nam cum ibi multæ prominentiæ ac multi sinus inter se inserantur, iuncturam cubiti vndiq; astringunt: in genu vero cum tubercula femoris in sinus tibię supinos, neq; alte excauatos ineāt, merito fit, vt iunctura ea sicut ad lapsum procliuior, ita ad redeundum in sedem facilior sit.

Et neq; inflammatio magna, neq; uinculum articuli euenit. 60

G

Cum ex violentia & luxationis et repositionis inflammationes oriantur, merito in genu, quia facile vtraq; hæc efficiuntur, nulla inflammatio superuenit. & cum inflammatio nō fiat, neq; vinculum articuli contingit: cum videlicet articulus post curationem ægre mouetur, vt neq; extendi neq; inflecti facile queat. id quod euenire consueuit cum ex magna inflammatione reliquiæ aliquæ affectionum in neruis & copulis supersunt. inde enim articulus motionem admodum difficilem consequitur: vt vinctus esse videatur. Nam cum tendones & copulę neque in extensione, neq; in conflexione sequi mouentes musculos possint, sed ex duritie quam contraxerunt, renitātur: vinculo perquam similis affectio euadit. Adde q̄ in cubiti iūctura si ex prætenuibus cornicū cubiti capitulis aliquid tum in luxatione, tum in repositione refringatur, multa ibi ex retrimento congestio difficilius & molestius articuli vinculum efficit.

In interiorem partem plerunq;, interdum in exteriorem, quandoq; etiam in poplitem prolabitur. quorum omnium repositiones difficiles non sunt. sed cum extrorsum & introrsum lapsus est factus, hominem in humili aliquo sedili collocatum altius crus, non tamen multo habere oportet. 61

Qua parte magis constricta est iunctura, eam in partem minus labitur. firmissime autem constricta est in anteriore parte, vbi est patella: quam nonnulli medici, quia supra totum genu incūbit, supergenualem vocant. Nam hanc extrinsecus tendo quidam latus constringit, qui cum originem ex anterioribus femoris copulis habeat, transcendatq; patellam totam, tibiæ capiti innectitur: atq; ita fit, vt anterior genu pars, tum patella, tum hoc, quem dixi, tendone in tibiæ vsq; caput innexo firmiter coarctetur. Posteriorem vero partem, quæ non admodum rotūda est, caput musculi qui tibiam inflectit, coercet. musculus is paruus cum sit, ac propterea in iunctura ipsa occultetur, dissectionis studiosos latuit: caput tamen crassissimum ex validissimis copulis constitutum habet. Reliqui duo iūcturæ huius loci sunt, exterior, & interior: qui nulla huiusmodi, vt anterior & posterior, tutela muniuntur. quocirca in has partes, atq; in interiorem magis, quæ minore cōstrictione firmatur, prolabi femur consueuit. H

Extensio uero ut plurimum mediocris sufficit: ut altera parte tibiam, altera femur in diuersa extendas. 62

Cum de extensione dixerit, de repositione nihil expressit: quasi clarum nobis id satis sit, in vnaquaque repositione in contrariam partem articulum elapsum esse propellendum. Vbi autem

tem

A tem eminentia aliqua oſſis non admodum oblonga ſuſpendi, osq́ʒ quod reponendum eſt, è directo ſtatui debet: quid agere oporteat, non omittit: ſicut in iūctura cubiti fecit. Sed de genu & poplitis luxatione nihil prorſus dixit: cum eadem repoſitionis ratione vtendum ſit, quam adhibemus, cum vel in exteriorem vel interiorem partem articulus prolabitur. poſt extenſionem enim quæ ſimili modo fit, articulus in anteriorem partem retrudendus eſt.

63 *Oſſa uero iuncturæ cubiti turbulẽtiora, quàm genu, repoſituq́; difficiliora ob inflammationem: niſi ſtatim quiſpiã ea reponat. minus quidem quàm illa prolabuntur, ſed reſtituuntur, & reponuntur difficilius: magisq́; inflammationẽ inſuper patiuntur, & ſupero ccalleſcunt. contingüntq́; plerunq; etiam horum paruæ declinationes: cum aliàs in partẽ ad coſtas, aliàs in exteriorem dimouentur, non tamen ita, ut totus articulus excidat, ſed ſubſiſtit aliquid in cauitate oſſis brachij, qua cubiti partem ſupereminentem habet. Huiuſmodi lapſus ſiue hac ſiue illac fiat, reponi facile poteſt: ſatisq́; eſt, ſi extenſio è directo brachij efficiatur. ut dum alter ad articulum manus intendit, alter circumiectis ſub alã manibus retrahit: alius altera manu ad articulum egreſſum palma applicata trudat, altera iuxta articulum retrudat. quippe cũ huiuſmodi prolapſiones obtẽperare repoſitioni non tarde ſoleant: ſiquis prius q̃ inflãmẽtur, eas reponat. Luxantur autem ut plurimum in interiorem partem magis. ſed etiam in exteriorem prolabuntur. id quod figura faci-*
B *le innoteſcit. ſæpeq́; hæc ſine etiam ualida aliqua extenſione in ſedem reſtituuntur. Oportet autem ut cum in interiorem partem facta prolapſio eſt, articulum in naturam ſuam repellamus: cubitũ in pronam partem magis circumagamus. Ac prolapſiones quidem cubiti pleræq; huiuſmodi ſunt. Si uero articulus uel hac uel illac tranſgreſſus fuerit ſupra os cubiti quod in cauum brachij prominet, quod quidem raro contingit: ſi tamen fiat, extenſio quæ per directum fit, non amplius ſimili modo eſt accommodata. in huiuſmodi enim extenſione os cubiti prominens brachij tranſgreſſionem prohibet. Quocirca his qui ita luxati ſunt talem extenſionem adhibere debemus, qualem ſuperius deſcripſimus: cum fracta brachij oſſa erant deliganda: ut ab ala uidelicet in ſuperiorem partem intendamus. à cubiti ipſius gibbo deorſum urgeamus. ita enim maxime brachium ſupra ſuum ſinum ſuſpendetur. quod ubi factum fuerit, palmis manuum conſtitutio effici facile poterit: ſi altera egreſſam brachij partem trudamus, altera os cubiti iuxta articulum retrudamus. eodem modo utraq;, ſed minus tamen. Extenſio hæc huiuſmodi prolapſionis iuſtiſſima eſt. Reponi etiã extenſione in directum poſſet, ſed minus tamen quàm hoc modo. At ſi in anteriorem partem prolabatur brachium, rariſſime autem id fit, ſed quidnam repentina eluctatio non eijceret? multa enim præter etiam naturam ſuam excidunt, etiam ſi magnum aliquod obſtet impedimentum. huic autem eluctationi. magnum quoddam obſtaculum eſt, & os craſſius, quod ſuperiacet, & multa neruorum intentio. nihilo minus tamen quibuſdam eluctantur. ſignum huiuſmodi eluctationis eſt, quòd nulla ratione inflectere cubitum queunt, & articulus, ſi attrectetur, patet. Si igitur*
C *non ſtatim repoſuerimus, uehementes & uiolentæ inflammationes, necnon febriles oriuntur: ſin aut ſtatim occurrat aliquis, facile reponitur. oportet enim ut duro aliquo linteo non magno conuoluto, ac, per tranſuerſum in flexuram cubiti coniecto, cubitum repente conflectamus, ac manum quàm maxime ad humerum adducamus.*

A· LINTEV̄ CŌVOLVTV̄ Ī FLEXVRĀ CVBITI CONIECTV̄
B· CVBITVS REPENTE CONFLEXVS

D

His ita luxatis ſatis quidem hæc repoſitio eſt: uerum ẽt extenſio indirectum bene coaptare hunc modum repoſitionis poteſt. palmis tamen manus alter brachij extantẽ partem ad flexuram in poſteriorem partem detrudere: alter ab inferiori ſurſum cubiti gibbũ ex directo cubiti protrudere debet. Poteſt etiam huic modo prolapſionis illa extẽſio adhiberi ſuperius ſcripta, qua oſſa brachij fracta cum deliganda ſunt, extenduntur. atq; ubi ita extenſum fuit, ſic palmis conformandum eſt, ut prius eſt dictum. At ſi in poſteriorem partem brachium exciderit, quod raro euenit, maximosq́; omnium dolores, febresq́; continuas, mereq́; biliosas, et letales, paucisq́; diebus conficientes affert. Quibus id euenit, ij extẽdere, atq; explicare brachiũ nequeunt. Si his à principio acceſſeris, uim afferre debes, ut cubitum protendas: & ſponte articulus reſtituetur. Si uero febris præoccuparit, reponendum amplius nõ eſt. dolor enim, ſi cogere quicquam uolueris, augetur. Vt autẽ in uniuerſum dicam, neq; alius quiſpiam articulus, cum febris adeſt, & minime omnium cubitus tentandus eſt. Aliæ quoq; noxæ circa cubiti gibbum moleſtæ, ac turbulentæ contingunt. hic enim quandoq; os craſſius ab altero dimouetur, ita ut neq; conflecti brachium, neq; extendi ſimiliter queat. id autem manifeſtum fit, ſi in flexura cubiti iuxta uenæ diſciſſionem quæ ſupra muſculum fertur, contrectemus. Quibus hoc accidit, id in ſuam naturam reſtituere facile non eſt: quippe cum neque alia ulla duorum oſſium communis cohærentia, quam συμφυάδα appellant, ubi diuiſa eſt, in priſtinam naturam reduci ualeat:

ci ualeat:ſed neceſſe eſt,ut ea pars qua diſſidentia facta eſt, turgidior appareat. Quomodo uero in articulo facienda B
deligatio ſit,in deligatione circa malleolum dictum eſt. *At enim nonnullis os cubiti, quòd brachio ſubiectum eſt,*
frangitur:quandoq; chartilaginea eius pars,unde tendo poſterior brachij exoritur. quod cum fit, febrile ac malignum
euadit. articulus quidem in ſua ſede manet:æqualiter enim baſis eius ea parte ſuperexcedit. quando uero id abductũ
eſt ea parte qua caput brachij ſuperſtat:erraticus magis ac uagus articulus euadit: ſi uidelicet prorſus abrumpatur.
Minus noxia enim,ut ſummatim dicam,ſunt cuncta oſſa quæ franguntur, quàm ſi non oſſa frangantur, ſed uenæ &
nerui opportuni his in locis contundantur. Hæc ſiquidem propius,quàm illa ad mortem accedunt: præſertim ſi conti-
nua febris occuparit. Sed huiuſmodi tamen fracturæ raro euenire conſueuerunt. *Quandoq; uero hoc caput brachij*
circa appendicem frangitur:idq; multo magis noxium uidetur, cum tamen multo benignius ſit, quàm quæ in cubito
accidunt. Quomodo igitur ſingula luxata & reponi maxime conuenit,& curari,ſcriptum eſt:confert enim ut articu-
lus ſtatim ob celeritatem inflammationis neruorum reponatur. nam ſi etiam ſtatim poſtquam exciderunt, repoſitio
fiat,ſolent nerui contendi,& aliquandiu extenſionem,quam facere conſueuerunt, & inflexionem impedire. Omnia
autem hæc ſimili modo curari conuenit ſiue frangantur,ſiue diſſideant,ſiuæ prolabantur. cuncta ſiquidem hæc ex lin-
teis multis,& plagulis & cerato,non ſecus atq; aliæ fracturæ, curanda ſunt. Figuratio uero cubiti in his etiam prorſus
facienda eiuſmodi eſt,ut in ijs fiebat quibus brachium fractum aut cubitus deligabatur. communis enim maxime om F
nibus luxationibus,dimotionibus,& fracturis figuratio hæc eſt:nec non ad diſtentionem, quæ poſtea facienda eſt,&
ad ſingula extendenda,& inflectenda. hinc enim uiæ ad utraq; ſimiles ſunt. facillima præterea ægrotanti hæc figura-
tio eſt,ut & geſtetur,& appendatur. Adde ꝙ ſi callus occuparet extentum brachium,melius eſſet ſi non adeſſet:quip-
pe cum multo impedimento & paruo adiumento ſit:ſin inflexum,eſſe magis uſui poſſet. at ſi mediam figuratione͞ ob-
tinens callo obducatur,illud uero multo melius uſuiq; accommodatius eſt. Atq; hæc de figuratione. Deligandum au͞t
eſt initio primi lintei ſupra læſam partem iniecto ſiue fracta,ſiue luxata ſit,ſiue diſſideat: conuolutionibusq; primis ſu
pra hanc eandem factis,ita ut maxime ibi,minus hinc & inde conſtringamus. Deligatio uero communis & brachio
& cubito facienda eſt,quæ multo maiorem partem utriuſq; occupet,quàm pleriq; faciunt: ut quamlongiſſime à noxa
hinc & inde tumor exprimatur. acuta inſuper cubiti pars circundanda eſt,ſiue in ea noxa fuerit,ſiue non fuerit: ut ne
ibi circa ipſum intumeſcentia colligatur. Cauendum autem in deligatione eſt,ne multum lintei in flexura cubiti colle
ctum ſit,quatenus fieri poteſt: comprimendumq; maxime iuxta noxam eſt. Cætera de compreſsione & laxatione ijſde͞
temporibus ſingula obſeruanda,ſicut ſuperius in oſsium fractorum curatione ſcriptum eſt. religationes ite͞ ter-
tio poſt die fiant. tertio item die laxum eſſe uideatur, ſicut tunc. Ferulæ etiam conueniente tempore cir-
cundentur. nihil enim ab re eſt, tam quibus fracta oſſa ſunt, quàm quibus minime, niſi febriant.
quàm laxiſsimæ tamen aliæ à brachio,aliæ à cubito collocatæ,quæ no͞ craſſæ ſint. inæquales
uero eſſe eas neceſſe eſt,ut inter ſeſe alternentur:quatenus conferat,coniectura à con- G
flexione ſumpta. Plagularum quoq; appoſitio talis facienda eſt,ſicut ferularu͞:
craſsiores enim paulo circa noxam applicandæ ſunt. Tempora
autem ab inflammatione, & ab ijs, quæ ſuperius
ſcripta ſunt,coniectare oportet.

Explanatio deeſt.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE ARTICVLIS COMMENTARIORVM LIBRI QVATVOR,

Ioanne Bernardo Feliciano interprete,

Nunc ab eodem & recogniti, & nouis quibusdam figuris illustrati.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI.

Vt in libro de fracturis multa dicta sunt, quæ ad luxationes attinent, ita hoc quoq; de articulis multa de fracturis tractantur: in cuius prima parte de humeri articulo lo restituendo, de summo humero, ac de iugulo pertractat.

Librum hunc sequi superiorem de fracturis, licet in superioribus commentarijs dictum à nobis iam sit: nunc tamen breuibus etiam declarabimus. Hoc primum ex principio vtriusque libri cognosci facile potest. ibi enim ita exorditur: Medicum oportet luxationum & fracturarum quàm directissimas extensiones efficere: manifeste declarans de
C fracturis & luxationibus sibi esse futuram dissertationem. Nunc vero in ipsa statim huius libri fronte / autem / coniunctionem posuit: quæ orationem nunquam omnino incipit, sed antedictis alijs subiungi cõsueuit. tametsi nonnulli sunt, eò sapientię prouecti, vt libri Xenophõtis de re familiari faciant mentionem: eius'que testimonio confirmare se existiment, morem veterum scriptorum esse, vt / autem / coniunctionem in principio etiam orationis constituant. aiunt enim Xenophontem librum eum in hũc modum auspicari, „ Audiui autem ex eo, cum etiam de re familiari talia apud me dissereret: non aduertẽtes librum eum à superioribus dependere: atque esse vltimum eorum, quos de Socraticis commemorationibus antea conscripsit. Sed rerum præterea ipsarum doctrina librum de articulis subsequi ad eum de fracturis indicat. Nam cum in superiore de luxationibus & fracturis dicere fuisset pollicitus, quæcunque ibi prætermisit, hic adiungit, ne doctrinæ quicquam deesset. Vnde etiam dixi nonnullos asserere totam hanc tractationem in duos libros ab Hippocrate ipso minime fuisse distinctam, sed vno tantum libro comprehensam, qui de ijs, quæ in medicatrina fiunt, ab ipso fuerit inscriptus: deinde ob magnitudinem ab aliquo alio in duos libros fuisse diuisam. Nam in his nullum neque luxationis, neq; fractionis genus fuisse omissum, præter eas, quæ in capite contingunt, propter-
D ea quòd alium peculiarem de illis librum conscripserit: clarum tibi esse poterit, si ea, quæ in libro de fracturis docuit, & quæ in hoc est pertractaturus, consideraris. In illo enim primum de cubiti & brachij, tibiæ & femoris fracturis scripsit: deinde de ijs, quæ in pede & manu accidunt: tum de ijs, quę cum vulnere contingunt, in quibusq; ossa aliqua denudantur: postremo de omnibus, quę ad genu & cubiti gibbum euenire consueuerunt. Restabant ex articulis, humerus, coxa, maxilla, & spina dorsi: ex fracturis, quæ in costis, maxillis, naribus, auribus fiunt: de quibus omnibus hoc in libro disseruit. Quin etiam de dissidentia ossium, & contusionibus circa articulos in vtrisq; libris cum dicat: siquid in libro de fracturis prætermisit, hic adiungit: vt nullum amplius neq; fracturæ, neq; luxationis, neq; ossium dissidentiæ genus reliquum omnino sit. Accedit q; de contusionibus quoq; dictum est, quæ circa musculos, & venas, & neruos contingunt. Quæ sanè omnia licet satis idonea sint, vt consequutionẽ libri huius ad superiorẽ declarẽt: illud tñ non leue quoq; huiusce rei argumentũ est: q; cum eo in libro consuluerit præparandam esse machinam ijs, qui in magna aliqua vrbe curaturi sunt: hic fabricã eius vniuersam describit: ac simul supius se de ea mẽtionẽ fecisse refert. Eã posteriores medici scãnum Hippocraticũ vocant. Sed ad demonstrandã libri huius consequutionẽ satis hæc sint. Nunc ad explanationẽ verborum eius veniemus, si tñ hoc, sicut in libro quoq; de fracturis fecimus, p̃monuerimus. Loquutionẽ Hippocratis hic adeo

planam

planam ac claram esse, vt parua explanatione apud eum præcipue indigeat, qui primis disciplinis E
fuerit imbutus, veterisq; alicuius auctoris loquutioni assueuerit. Q. siquis ita instructus in homi-
nis, aut saltem simiæ ossibus articulorum quoq; compositiones inspexerit: ei multo clariora om-
nia futura sunt. Nam si musculorum etiam dissectionē calluerit, atq; alioqui ingeniosus sit: haud
dubito, quin multa quæ his in commentarijs nostris scripta fuerint, superuacua esse arbitretur:
cum prius scriptoris huius loquutionem intelligat, q̃ meis explanationibus edoceatur. Quia ta-
men non huiusmodi solis scribimus: melius mihi videtur, vt aliorum quoq; ratione habita, si vel
parua aliqua obscuritas occurrat, non prętereamus.

Humeri autem articulum uno modo prolabi, in alam uidelicet noui. 1

Dearticulatione inter se iunctorũ ossiũ appellare articulũ solere, non sinũ qui alterius ossis ca-
put in se excipit: sed ipsum quod inseritur caput: in superiori libro dictum à nobis iã est. Nũc illud
ẽt cõmemorandum: brachium cum satis magnum caput habeat, in non admodum profundam ac
desidentem cauitatẽ extremæ ceruicis scapulæ partis, quæ ipsi incumbit, innecti. ab Hippocrate
præterea iuncturas huiusmodi interdũ hoc modo explicari solere, quo hic fecit, cũ inquit. /Hume-
ri articulũ. interdũ non ita, sed /articulum qui ad humerũ est. quemadmodum superius in libro de F
fracturis /articulũ qui ad genu est/ sæpius dixit. Vnũ aũt modum. i. differentiam vnam tm̃ luxatio-
nis huius articuli agnouisse se inquit: quod an recte ab eo dictum sit, postea considerabimus.

Sursum uero, aut in exteriorem partem, nunquam. 2

In humeri dearticulatione sinus, quem in extrema scapulæ ceruicis parte esse dixi, in anteriorẽ
partem vergit ita, vt cum brachium attollit quispiam, caput ipsius totam penitus sinus cauitatem
occupet. Cum autem sex circum circa omnem dearticulationem sint loca, supra & infra, ante &
retro, extra & intra: huius articuli pars interior, qua planè sursum vergit, carnosam musculi partẽ
superiectam habet, qui deltoides à Δ literę similitudine à quibusdam vocatur: qua vero ad collũ
versus declinat, scapulæ dorsum, vbi ex iuguli coniunctione summus humerus efficit, qui ἀκρώ-
μιον appellatur: qua intrinsecus spectat, processus ille scapulæ occurrit, quẽ ob formam, anchora-
lem alij, quidam cornicularem nuncupant: qui profectò vetat, quo minus eam in partem excide-
re articulus queat. vt autem in posteriorem partem prolabatur, cum inde scapula ipsa incumbat:
quis nostrum est, qui vel concipere animo possit? Reliquæ igitur quatuor partes sunt, quæ tutela G
carent: in quas elabi posse articulum verisimile est. quarum omnium ipse mentionem facit: infe-
rioris, in principio, cum inquit /Humeri autem articulum vno modo prolabi, in alã videlicet no-
ui: trium reliquarum nominatim deinceps: sursum enim primum, deinde in exteriorem partem,
postea in anteriorem ait. Aduertamus igitur animum quænã de duobus hisce modis dicat, quos
in oratione hac protulit.

Non tamen, prolabatur nec'ne, confirmaturio: licet de eo habeam quid dicam. Verum neq; in anteriorem partem 3
excidisse mihi uisus est. medicis tamen ualde in anteriorem partem prolabi uidetur. atque in ijs maxime decipiuntur,
quorum carnes circa articulum & brachium tabes confecit. in huiusmodi enim caput brachij prorsus eminere in an-
teriorem partem conspicitur. Atq; ego quidem cum huiusmodi articulum negarim excidisse, eam ob rem & apud me-
dicos & apud populares male audiui. solus enim ego uidebar illis ignorare, cum alij omnes cognoscerent. neq; hoc ita
se habere persuadere ipsis, nisi difficulter potui.

Cum duos luxationis modos dixerit sursum & extrorsum, ac se neutrum ex ipsis vidisse asse-
ruerit: postea quasi de vtrisq; his adhuc loquatur, ita subiungit. Nõ tamen, prolabatur nec'ne, cõ-
firmaturio: licet de eo habeam quid dicam. Cum tamen dicat /licet de eo habeam quid dicã/ aper-
te videtur de altero tantum ipsorum loqui. si enim de vtrisque intelligere voluisset, non dixisset
singulari numero de eo, sed de ipsis. nunquid igitur de sola differentia in exteriorem partem hoc H
dicatur, considerandum est: quippe cum illi statim hoc subiunxerit. Potest etiam, vt nonnulli in-
telligunt, veteri loquendi forma de vtrisq; ita dictum esse: perinde ac si in hunc modum scripsis-
set, Licet de ea re habeam quid dicam. Alij sunt qui fieri posse affirment, vt error hoc loco ex libra-
rio, qui primum non recte descripsit, inoleuerit: qui propterea ꝙ nemo emendare eum ausus sit,
hucusq; fuerit reseruatus. Veruntamen ego in quodam exemplari ita scriptum deprehendi. licet
de ipsis habeam quid dicam. in quo ausus est profectò aliquis in contrarium modum immutare
lectionem, q̃ in alijs reperiatur. Cæterum siue de vtrisq; modis, siue de altero tantum se non pos-
se confirmare dicat: operæprecium est, vt de vtrisq; nos consideremus: vbi hoc tantum de loqu-
tione ipsa adhuc addiderimus. Confirmaturio inquit, pro ad confirmandum paratus sum, & cõ-
firmare appeto, non secus atq; inspecturio: quod etiam ipsum ad inspiciendum paratum esse &
appetenter inspicere significat. vnde Homerus inspecturiẽtes dixit, explicare hoc idem volens:
cum inquit, Vnde tumultum illi bellumq; inspecturientes. Sed cur cũ posset aliquid dicere,
nolle se id facere inquiat, consideremus: priusq; quænam sint ea quæ dicere potuisset, excogite-
mus. Perspicuum sanè est inuentionem eorum, quæ fuisset dicturus, si sibi esse dicẽdum censuis-
set, ex ipsa partium natura existere. partium autem ipsarum structura exacte à nobis tum in libro

de

A de ossibus, tum in musculorum dissectione, quin etiam in dissectorijs tractationibus demonstrata est. Nã arteriarum, & venarum, & neruorum natura nullam ad præsens negotium vtilitatem affert, propterea ꝙ omnia, quæ in articulorum luxationibus accidunt, ex ipsis ossium articulis, & qui ipsos continent musculis, & fiunt & prohibentur: nihilq; ad ea vel inferenda vel impediẽda arteriæ, aut nerui, aut venæ faciũt. Age enim, humeri articulus reliquis omnibus promptius excidit: tum quia vniformis est & simplex, non quemadmodum qui in genu est, duplex: aut qui in cubito, varius & nullo modo simplex: tum quia caput brachij magnum cum sit, & sine vlla oblõga ceruice in sinum altitudine carentem inseritur. Nã femur cum caput habeat paruum, & ceruicem oblongam, acetabulo ẽt profundo excipitur, quod supercilijs satis magnis circundatum est: præter q̃ ꝙ copula validissima quoque ex summo capite in intimam acetabuli sedem innectitur. Quocirca non iniuria fit vt femur raro: sæpe brachium excidat. quippe quod neq; copulam habeat, neq; in profundum sinum descendat. Principium igitur luxationis in eam partem fieri necesse est, in quam figurationis violentia impellit. in ea tamen manere non potest & ob naturalem inclinationem, qua deorsum fertur, & ob angustiam interdum loci, quæ vel ex ossium eminẽtijs, vel ex musculorum validitate existit. Superior igitur huius articuli pars summum humerum habet
B superiectum. vnde si eò aliquando excedat, fit, vt ab ossibus, quæ ibi sunt, nõ admissus statim pondere suo deorsum relabatur. Exterior autem pars etiam ipsa magnis quidem musculis munita est, & deorsum simili modo est procliuis: fieri tamen põt aliquando, vt violẽtus aliquis brachij habitus adeo sit, vt musculis inter se impetu disiunctis in medium inter ipsos locum articulũ protrudat: vbi interclusus à musculis strictim cohibeatur. Propterea igitur Hippocrates an excidat has in partes humeri articulus nec ne, confirmare se nolle inquit. Nam cum deorsum natura tendat, permanere neq; in anteriore loco põt. cum aũt, sicut dictum est, disiecti violentia aliqua musculi interclusum eum coarctare, ac continere queant: permanere posse ibidem videtur. Habebat itaq; hæc atq; huiusmodi Hippocrates, quæ de luxatione in alias partes q̃ in alam diceret: quia tñ nunquam id viderat, causas sibi ex commentatione scribendas non censuit: probabilius ratus, qđ euidenter apparet, quàm quæ rationibus tantum innitũtur. Sic quoque in curationibus rationes suas experientia prius confirmat, q̃ nos eas doceat: non sicut quidam posteriores, qui in libris de curatione ea quæ nunquã ipsi prius fecerunt, facienda nobis esse scribunt. Adde ꝙ in hoc quoq; libro Hippocrates ipse, vbi agit de ijs, quæ in spina accidunt, cum excogitationẽ suam ex ratione refelli ab experimento dixisset: ita subiungit. Pulchræ enim earum quoq; rerum disciplinæ sunt,
C quæ ad experimentum perductæ frustratæ apparuerunt: & cur frustratæ fuerint, apparet.

4 *Siquis in brachio superhumeralem carnibus nudaret, quaq; musculus intenditur: tendonem item nudaret, qui ad alam est, & iugulum ad pectus: caput brachij etiam si non excidisset, in anteriorem partem prominere multum conspiceretur. natura enim ita comparatum est, ut caput brachij in anteriorem partem prociduum: reliquum os in exteriorẽ incuruum fit.*

Brachiũ appellatur, quod inter duas iuncturas humeri & cubiti intercedit, totius brachij pars. Superhumeralis vero, id est ἐπωμὶς, superior humeri pars, quę ad collũ vergit. Nam humerus totum id, quod in dearticulatione hac apparet, vocatur. Nam quod non apparet à posteriori parte est os scapulæ: ab inferiori est id quod dum totum brachium attollitur, manifestum fit, quæ ala nũcupatur. Cum superius dixerit Hippocrates caput brachij in illis prominens apparere ita, vt videatur excidisse, quibus carnes circa humerum emaciatæ contabuerunt: naturã eius ex dissectione totam nunc docet, siquis inspicere id euidenter velit. Iubet enim, vt superhumeralis carnibus denudetur: hoc est carnes scalpello eatenus detrahantur, quoad ossa dearticulationis huius denudentur, atq; extent. nudetur item tendo ad alam. tres enim musculi hic sunt: primus qui à scapula
D & iugulo proficiscitur, quem deltoidem vocant. huius musculi carnosa pars totam dearticulationem operit. Tendo vero in os brachij per longitudinem innectitur: cui quidem tendo alius inhęret musculi satis magni qui à pectore exoritur, & cum prædicto iuxta humeralis venæ posituram defertur: cuius nũc meminit, cũ inquit/tendonem itẽ nudaret qui ad alam est/Dum aũt ait/quaq; musculus intenditur/id põt de deltoide intelligi, cuius totum articulum carnosa pars operit: põt item de anteriore, qui iuxta ceruicem est, dictum esse, qui in duobus capitibus robustas copulas habet: alteram ex anchorali processu: alteram ex edito ceruicis scapulæ supercilio prodeuntes.

5 *Conuersatur autem brachium cum cauo scapulæ in latus, cum ad costas porrigitur. cum uero in anteriorem partẽ totum brachium extenditur, tunc caput brachij è directo scapulæ cauum init: neque prominere in anteriorem partem uidetur. Sed de quo nunc est sermo, neque in anteriorem partem unquam uidi ipsum excidisse: neq; de hoc tamen excidat ne ita, nec ne, confirmaturio. Quando igitur in alam exciderit, utpote cum multis contingat, reponere multi id sciunt. cognoscere autem omnes modos quibus medici reponere consueuerunt, quoq; pacto uti his ipsis quispiam optime possit: eruditum est. horum tamen optimo, si ualidissimam necessitatem uideris, utendum tibi esse ducas. optimus uero est, qui postremo describetur.*

Conuersari, id est ὁμιλεῖν, veteres in vniuersum non pro colloquendo, quemadmodum plerięq; nunc

nunc ſolent: ſed pro conueniendo & conſueſcendo ſimul ſumebant: verbumq; hoc ab eo deduce B
bant, quòd ὁμοῦ ἐλαῖντο, id eſt ſimul voluerentur, & verſarent inter ſe homines. Homerus quoq;
de ijs qui in clypeo Achillis à Vulcano effiсti fuerant, ita inquit. Non ſecus ac viui conuerſa-
bantur. Brachium igitur cum cauo ſcapulæ in latus conuerſari inquit, quãdo ad coſtas brachiũ
fuerit prætentum: hoc verbo conuerſari ſimul eſſe & attingere ipſum ſignificans. Cum vero to-
tum brachium extenditur, tunc è directo brachium in ſcapulæ cauum inſeri, ac non amplius in
anteriorem partem ob erectionem prominere.

Quibuſcunq; frequenter humerus excidit, ij ad reponendum id ſibi ipſis ut plurimum ſufficiunt. 6

Dictum à me in libro quoq; de fracturis eſt, duas eſſe cauſas, quæ efficiant, vt frequenter & ex
leui occaſione articulus excidat, & luxetur. nam vel quia ſinus alte non deſcendit, ſupinaq; ac re-
tuſa habet ſupercilia, id euenit: vel ex partium, quę iuncturam circundãt, humiditate: qua fit, vt &
laxæ ſint, & facile extendantur. Ob has ẽt eaſdem cauſas adeo faciles huiuſmodi articulorũ repo-
ſitiones eſſe diximus, vt abſq; ẽt medicorũ opera fieri ab ipſis illis qui id patiuntur, poſſint. F

Iniectis enim condylis alterius manus ſub alam articulũ ſurſum propellunt: gibbũ uero cubiti ad pectus adducũt. 7

Primus repoſitionis modus hic eſt, cum vel ipſe æger, vel medicus aliquis condylos ac nodos
digitorum manus ſub caput brachij ſubijcit, nõ ita abſolute, ſed ex interiore parte: vt prius in an-
teriorem infra à coſtis diductum, ſurſum poſtea retrudatur, & è regione ad ſinum qui id exceptu
rus eſt, conſtituatur. hic enim profectò & muſculi etiam qui iuncturæ huic circumiecti ſunt, opi-
tulantur. Dictum ſiquidem ab ipſo eſt in libro de fracturis, ſicut etiam à nobis in libris de motio-
ne muſculorum, proprium naturaq; inſitum muſculis eſſe, vt in ſeipſos contrahantur. à ſeipſis. n.
non extenduntur: ſed muſculi alij ſunt, qui in contrariam partẽ porrecti, quieſcẽtes illos & ociã-
tes moueãt. Huiuſmodi hic muſculorum motus brachij quoq; caput in alam delapſum ibi mane-
re non ſinit, ſed retrahit ad coſtas, quoad ſcapulę ceruici ſubijciatur. Vnde etiam repoſitio hęc ex
tribus operationibus compoſita eſt: vna, cum in anteriorem partem, altera, cum in ſuperiorem,
tertia cũ retro à nobis articulus ꝓpellitur, hæc ſiquidẽ neceſſaria eſt, quocũq; mõ qſpiã reponere
voluerit. Vbi igitur humida natura & laxa ſunt corpora circum circa iuncturã, parua manus cõ-
tentione brachij caput in anteriorem partem reducitur: vbi dura & valida, vehementiore opus
eſt. Propterea multi reponẽdi modi inuenti ſunt. quorum omnium vnum propoſitum eſt, quod G
in tres quos dixi ſcopos reducitur. hos autem ſcopos ex maxime communi, maximeq; generali
omnium inuenimus: quod & ab Hippocrate dictum, & à nobis in libris de curandi ratione de-
monſtratum eſt: & nunc quoq; quãbreuiſſime fieri poterit, commemorabitur. Nihil ex ijs, quæ
ſecundum naturam ſeſe habent, emendatione indiget. conſeruare enim id, non remouere propo
ſuimus. ſed quæ præter naturam ſunt, ea in naturalem ſtatum reducere nitimur. Neceſſe autẽ eſt,
vt qui in priſtinum ſtatum rediturus eſt: is eadem viã vnde eſt digreſſus, reuertatur: quod perin-
de eſt ac ſi dicamus, vt contrarium iter faciat. Iis autem qui Athenis Eleuſinem proficiſcũtur, nul
lam aliam contrariam viam reperire poſſumus, quã ſi Athenas Eleuſine reuertãtur: ea vię parte
quæ prima fuerat, dum Athenas proficiſcerentur, vltima effecta. Conſidera igitur in vnaquaque
luxatione vnde nam articuli exceſſus inceperit, quo modo progreſſus fuerit, quò finem fecerit.
oportet enim vt finem exceſſus principium reditus facias: atq; inde retro ad principium vſq; lu-
xationis progrediaris. Age enim in propoſita hac luxatione rẽ perſpiciamus. Cum è propria ſe-
de caput brachij in anteriorem lapſum, pondere ſuo deorſum deciderit, ac poſtea retro ad coſtas
à muſculis eam in partem ſe contrahentibus abductum fuerit: reſtitutionem in naturalem ſitum H
à poſteriore parte exordiamur, neceſſe eſt. atq; inde in anteriorem partem primum, deinde in ſu
periorem promoueamus. vbi vero iam è regione ſinus, in quem ingreſſurum eſt, cõſtiterit, alte-
rum ex duobus faciendum eſt: nam vel muſculis totum negotium committendum: vel ſimul etiã
compellendum. Illud tamen aduertere debes, ſi muſculis rem commiſeris, ne inferiorem locum
immunitum deſtituas. innitatur enim ſupra aliquid brachium ea parte opus eſt: ne ſi aliquo mo-
do muſculi imbecilliter trahant, deorſum prius delabatur, q̃ reductum in propriam ſedem fuerit.
Cum tres igitur hæ progreſſiones ſint, optimum eſt vt in rectam lineam ſingulas, primam in an-
teriorem partem, ſecundam in ſuperiorem, tertiam in poſteriorem faciamus. Sæpe tamen nõ ita
facimus, ſed circũuerſato brachij capite ad ſcapulæ ceruicem, repoſitionem moliri cõſueuimus.
Ac primus quidem modus, qui ab ipſo ægrotante, aut medico, digitorum coniectione fit, ex hoc
genere eſt: ab ipſoq; Hippocrate κατὰ περίσφαλσιν, hoc eſt ex circumuagatione nuncupatur: qui
ſanè abſq; læſione vlla in humeri dearticulatione proficit, in qua eminentia nulla oblonga extat,
neq; in capite brachij, quod planè rotundum eſt, neq; in ſupercilijs cauitatis, quæ eſt exceptura.
Quibus igitur frequenter excidit, ijs neceſſe eſt dearticulationem laxam eſſe, cauitatemq; breui-
bus proiecturis, ac ſupercilijs eſſe circundatam. ac propterea fit, vt facile ipſi ſibi reponere articu
lũ valeant condylis & nodis digitorum alterius manus ſub alam iniectis ita, vt in medium locum

inter

A inter brachij caput,& costas inserantur. vice enim vectis digiti funguntur, cum condyli ipsorum in acutum, tanq̃ metæ verticem desinãt: quo immisso facile reliqua eorum pars in eum medium locum sese insinuet. in quem quidem locum vbi semel fuerunt recepti ob humiditatem corporũ qui circa iuncturam eam sunt: repositio facile subsequitur. Digiti enim statim admissi articulum in anteriorem partem à costis abducunt. gibbus vero cubiti ad pectus adductus brachiũ sursum attollit. cumq; interim digiti simul impellunt, & ab inferioribus, anterioribusq; dearticulationis partibus cõuoluuntur, caput brachij ad marginem cauitatis, in quam ingressurum est, ascendit. quò simul ac peruenit, leui momento in eam restituit: atq; hic repositionis finis est.

A. DIGITI SVB ALAM CONIECTI
B. CAPVT AD SV̄MV̄ HVMERVM OBIECTVM
C. GENVA AD GIBBV̄ CVBITI APPVLSA

8 *Eodem quoq; hoc modo medicus reponet, si ipse ab interiore parte articuli qui excidit sub alam coniectis digitis à costis diducat: capiteq; renitẽdi causa ad summum humerum obiecto, genibus ad brachium iuxta gibbum cubiti appulsis ad costas retrudat. Qua in re confert, si manus robustas habeat, qui reponit. Vel ipse manibus & capite ita faciat, alter uero aliquis cubiti gibbum ad costas adducat.*

B

C

A. DIGITI SVB ALAM CONIECTI
B. CAPVT AD SVMMV̄ HVMERV̄ OBIECTVM
C. ALTER CVBITI GIBBV̄ AD COSTAS ADDVCENS

Medici dum articulum luxatum reponunt, quędam, quę communia cum vulgarium operationibus sunt, facere consueuerunt: quædam propria ipsi adiungunt: quemadmodum in hac quam nunc tradit, repositione videre licet. communia cum imperitis sunt, digitis hæc adhibita molitio, & brachij sublatio. propria quæ addita sunt, reluctatio quæ capite fit, ad summum ægrotãtis humerum, & genibus ad inferiorem partem brachij obfirmatis retrusio. Ac reluctatio quidem ad summum humerum ea causa fit, ne homo ad brachium dũ in anteriorem partem manuum molitione impellitur, consequatur. hæc enim primo facienda sunt: postea tertio loco adhiberi debet retrusio genibus accommodate sub id tempus totius operationis, quo caput brachij cum prorsus à costis recesserit, nondum ceruici scapulæ occurrit: tunc enim neq; omnino in anteriorem partem impellendum est, sed sursum trudendum. id autem recte efficietur, si inferiorem extremitatem brachij ad costas qspiam compellat. Cum enim hæc in interiorem & inferiorem partem tendit, ea quæ ipsi opposita est, in contrarium abit. vbi vero in superiorem & anteriorem partem caput brachij eductum est, facile in sedem suam redit. Quòd siquis genibus impellere inferius brachij caput nolit, alteri adducere id ad pectus iubeat. id quod vulgares facere superius demonstratum est, quid agendum hac in re sit ex frequenti luxatione edoctos. at cui primum luxatio contigit, is agere id minime potest, nisi admodum fortis, atq; interritus quidam sit. nã si huiusmodi fuerit: iussus à medico ad ceruicẽ per se ipse attollet.

D

9 *Repositio quoq; humeri est, si retro ad spinam dorsi reducto cubito altera manu apprehenso eius gibbo sursum retorqueat, altera à posteriore parte iuxta articulum innitatur.*

A · CVBITVS AD SPINÃ DORSI REDVCTVS
B · MANVS GIBBV̄ CVBITI SVRSV̄ RETORQVENS
C · MANVS A POSTERIORE PARTE AD ARTICVLV̄ INNIXA.

Modus hic repositionis per circumuagationem magis, quàm superior fit, estq; etiam ipse ex tribus operationibus necessario compositus: ita tamen vt singulæ ipsarum proprijs terminis non circunscribantur, neq; in transitu angulos, sed flexuras circulares efficiant, non secus ac si quadrangulę figurę anguli retusi, ac refracti fuerint. Quid enim in huiusmodi operationibus per circumuolutionem & circumuagationem contingat, ex figura huius descriptionis euidenter intelliges. Finge brachij capitis, quem articulum vocat, progressionem in prima operatione qua à costis in priorẽ partẽ impellit in c —— d lineã esse cõstitutã: inde verò sursũ in d —— b: postea cum illinc in cauitatem ꝓpellitur, in b —— a. cum huiusmodi fit ĩpulsio nulla circũuagatio cõsequitur. Sed cum angulis in d & b retusis non in tres rectas lineas, sed in vnam tantum conflexam progressio efficitur: tunc euenit vt conuolutum brachium ad marginem dearticulationis ascendat: in quam cum deuenit, paruo momento accedente intro in sedem suam circumuagando illabitur. atque hoc commune omnibus est, quæ ex circumuagatione reponuntur. B F

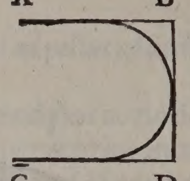

Quam vero nunc refert, repositio huic cognata est. nam cum retro ad spinam dorsi cubito reducto eò necessario brachium quoq; sequatur, caput ipsius ante & sursum promotum circũuoluetur primum inferiore dearticulationis parte, deinde anteriore, quousq; ad marginem & supercilium sinus ipsius ascenderit: vnde in cauitatem deuolutum in sede sua stabiliatur. hic enim repositionis terminus est. Quemadmodum vero in ea quam ante hanc tradidit, ne homo in anteriorem partem sequeretur, capite medici vrgeri retro summũ humerum iussit: ita nunc ne retro sequatur, è contrario faciendum censet: vt obiecta manu in posteriore dearticulationis parte in anteriorem retrudamus. G

Hæc repositio & ante dicta licet secundum naturam non sint: circumuagando tamen articulum ingredi cogunt. 10

Non secundum naturam has esse inquit, propterea ꝙ non per rectas lineas, sed per circũuolutionem, sicut dictum est, articuli motio fit. qua in re quidem periculum est, ne eminẽtia aliqua defringatur. Cogunt autem dixit, vt violentiam earum significaret.

Qui autem calce reponere conantur, ij prope ad naturalem repositionem accedunt. 11 H

Cur hanc repositionem prope ad naturalem modum accedere dixerit, manifeste cognosces, si prius totam ipsam audiueris. id autem fiet, si verbis ipsius attendas.

Homine supino humi collocato is qui reponit, utram in partem articulus exciderit, ea sedere humi debet: deinde manu læsa manibus suis apprehensa ad se brachium attrahere: calce uero in alam ægrotantis coniecto, dextro uidelicet in dextram, sinistro in sinistram, retrudere. In sinum tamen alæ rotundum aliquid quod congruat, subijciendum est. ad quem usum accommodatissimæ sunt paruæ admodum pilæ ac duræ, quales multæ à sutoribus conficiuntur. Si enim tale quid iniectum prius non sit, calx attingere ad caput brachij non potest. nam dum extenditur brachium, ala sinuatur: quippe cum tendones qui hinc & inde alam constringunt, contrarij inter se sint. Oportet autem aliquem ex altera parte considentem integrum humerum continere: ne corpus, dum brachium læsum in diuersam partem extenditur, circumagatur. Præterea alius debet supra ægroti caput sedens habenæ mollis, atq; idoneæ latitudinis, quæ pilæ sub alam circumiecta fuerit, eamq; detineat, duobus capitibus apprehensis sursum retrahere, pede ad os summi humeri apposito. pila autem interiorem in partem, atq; ad costas maxime, non ad caput brachij collocata sit. 12

Siquis

A A· MEDICVS BRACHIVM AD SE ATTRAHENS
B· CALX IN ALAM CONIECTVS
C· EX ALTERA PARTE INTEGRV̄ HVMERV̄ CONTINĒS
D· HABENA PILAE SVPERIECTA
E· ALIVS HABENĀ SVRSV̄ RETRAHENS ET PEDE OS SV̄MI HVMERI REPELLENS

Siquis ea quæ in hũc modum exponuntur, non intelligit, is non explanatiõe quę verbis fiat, sed commonstratione rei in operationibus ipsis videt̃ indigere. propterea sæpe, quemadmodum etiã prius dixi, consulo, vt qui librum Hippocratis legũt, diligenter ei animũ aduertant: atq; ea q̃ dicuntur, intelligere conent̃.
B Ego igitur quasi iam sententiam horum verborum per te ipse perceperis, causam afferam, cur hanc repositionem alijs damnatis ꝙ secundũ naturam nõ fiant, prope ad naturalem modum accedere dixerit. Primum itaq; ob id, quia hæc brachium extendit, cum aliæ id minime faciant: vt merito laudanda huiusmodi repositio sit. dictum enim à nobis est in libris de fracturis quęnam vtilitas extensionis sit: debereq; eam ante omnem repositionem & conformationem pręcedere. Secundũ in hac repositione est, ꝙ calce retro homo impellitur, ne ad brachium dum trahitur, sequatur. duabus igitur his operationibus distentio efficitur: dum habena circũiecta alæ in posteriorem partem ęger attrahitur, pede obiecto repellitur: quarum vtranq; intentionem vnus exequitur. atq; hæc quidem secundum naturam in hac reponendi ratione fiunt: molitio tñ deficit, cum parua pila nequaq̃ in mediam partem inter costas & caput brachij ingredi, ac multo minus calx possit. Nam si eò nihil inseratur, quo pacto
C molitio efficietur? si vero ea non effecta sit, neq; repositio secundum naturam prorsus erit.

13 *Alia item repositio est cum ægro alter subhumerat. maior tamen esse debet qui subhumerat, & comprehensa manu humerum suum acutum in alam subijcere.*

A· ÆGRI HVMERVS
B· HVMERVS SVB HVMERALIS Ĩ ALÃ ÆGRI SVBIECTVS
C· LEVIS PVER A TERGO APPENSVS

Septima Classis.

Primus repositionis modus cõmemoratus est, q digitis aut ægroti, aut medici fit. secũdus qui calce efficitur. tertiũ hic refert per subhumeratione͂: ita enim vocant. propterea ꝙ ipse inquit, cum ægro alter subhumerat: id est humero suo subiecto ĩ alam ægrũ sustollit. quod quo modo fiat, manifeste ipse edocet. Iubet. n. vt qui subhumeraturus ægro est, brachium luxatum eius manibus apprehẽdat: suumq; humerum in acutum porrectum sub alam ipsius subijciat ita, vt in cauitatis eius sedem prominentia humeri insinuetur, ac firmetur.

D
14 *Et deinde subuersare, ut sedi inaptetur: ea coniectura habita, ut circa humerum suum hominem ex ala suspendat: ipse uero seipsum altiorem in eum humerum q̃ in alterum reddat: brachiumq; suspensi ad suum ipsius pectus q̃citissime compellat: in eaq; figuratione concutiat, cum suspendet hominem, ut cõtra brachium quod continetur, reliquum corpus propendeat. Si uero admodum leuis homo sit, aliquis leuis puer ei à tergo insuper appendatur. Hæ repositiones omnes in palæstra usitatæ sunt: propterea ꝙ alijs instrumẽtis minime indigent. sed alibi tamen etiam uti ipsis unusquisq; potest.*

Subuersare inquit, de humero eius qui sustulit, intelligens: quemadmodum fieri solet, vbi primum in sellam considemus: circũuersamur enim paululum, vt desidere in ea, ac fir-

mari cõmode valeamus. Cum aũt ex ſuſtollentis humero homo poſt terga ſuſpendiẽ,ꝓculdubio B
ꝓtracta in priorẽ partẽ manu diſtentionẽ facit. At ſi leuis nimis ſit,ei appẽdi puerum iubet, quo
pondus ad diſtendẽdũ maius reddaẽ. Concuti vero humerũ ægrotãtis ab eo q ſuſtentat,ea cauſa
vult,vt brachiũ è directo ad ꝓpriam ſedem redigaẽ.nã ſicut dictum ſæpe iam eſt, vbi eò deductus
articulus eſt:etiã ſi nos amplius non cõpellamus,cum muſculi in officio ſint,facile reuertitur.

A· PISTILLV̄ MOLLI FASCIA INVOLVTV̄ SVB ALĀ INTRVSV̄
B· BRACHIV̄ AD PISTILLV̄ PORRECTV̄ AC DETRACTV̄
C· ALTER MANIB᷒ CERVICI CIRCV̄IECTIS DEORSV̄ CŌPELLENS

A ROTVNDV̄ QVODDĀ SCALÆ GRADVI ALLIGATVM

Quin & qui piſtillis cõpellũt, prope ad naturalem 15
*modum reponũt. Debet autem piſtillum faſcia aliqua
molli inuolui,quo ſublabi minus queat: atq; inter coſtas & caput brachij ſubintrudi. ſi uero piſtillum breue
ſit: collocandus in ſedili aliquo homo eſt ſic, ut piſtillo
circunducere brachium uix queat:ſed longius præcipue
ſit,ita ut ſtans homo ferè circa lignum ſuſpendatur,deinde brachio & cubito circa ipſum porrecto aliquis ex
altera parte corporis ad ceruicem circũiectis manibus
iuxta iugulum deorſum compellat.* F

Hi quocꝫ quatenus diſtentione in contrarias partes vtuntur,eatenus ſecundum naturam reponunt. quatenus autem circa piſtilli caput circũuagatur articulus,in eo vero à naturali modo aberrant. cætera quæ particulatim exponit, plana ſunt.

Repoſitio hæc ſecundum naturam modeſte eſt: & 16
proficere,ſiquis eam bene tractauerit,poteſt.

Mediocriter ſecundum naturam eſſe hanc inquit.id enim ſignificat, cum ἐπιεικῶς,id eſt modeſte dicit: quemadmodum etiam homo modeſtus, id eſt ἐπιεικὴς,mediocris & moderatus à Græcis nuncupari ſolet. Nonnulli tamen ſunt qui ἐπιεικῶς nõ pro modeſte & me- G
diocriter, ſed pro admodum & maxime ſumant:ac ꝓpterea,vt puto,in principio quoqꝫ huius orationis particulã hanc/prope/abſtulerunt,atqꝫ ita legunt, Quin & qui piſtillis cõpellunt,ad naturalem modũ reponunt. Verũ tamen debebant ij,etiã ſi nihil ab Hippocrate ipſo dictum fuiſſet, in ſequẽti oratione ex ijs, quæ huic repoſitioni vitio vertit,intelligere. eã.n.reprehẽdit,cũ inquit, Circa enim piſtilli caput,etiã ſi humerus fixus ꝑmaneret,periculum eſt ne corpus circũuageẽ. atqꝫ iccirco ea quæ ꝑ ſcalã fit,vt inqt,melior eſt. Non eſt igiẽ hæc ad ſummũ laudãda,vt maxime dici naturalis poſſit. nã magis ea q̃ ꝑ ſcalã fit,approbaẽ. H

Sed enim alia quædam huiuſmodi eſt,quæ fieri per 17
ſcalam conſueuit, atq; etiam melior: propterea ꝙ ſuſpenſum corpus hinc & illinc librari ſtabilius poteſt. Circa.n.piſtilli caput,etiam ſi humerus fixus permaneret,periculum eſt ne corpus hac uel illac circũuagetur.

Quintus hic repoſitionis modus eſt, q cur ſuperiore,qui piſtillo fit,ſit melior,ipſe maniſeſtiſſime declarat.

Oportet autem ut ſupra gradum ſcalæ rotundũ ali- 18
quid alligetur,quod in cauum alæ inſinuetur: atq; ita caput brachij reuerti in naturam cogat.

Ex eodem gradus ipſius ligno eminentia huiuſmodi in machinaria hac ſcala ſtatim à principio efficitur:qua nos etiam vti conſueuimus.

A uimus. Rotunda aũt hæc in gradu eminentia ligno, quod deinceps deſcribit, ſimilis eſt, quod in ſuperiori extrema parte crepidinem habet, à qua poſteriores medici omnes crepidinem, id eſt ἄμβην, ipſum appellant. Adiungi hoc poteſt ſtatarijs quoq; inſtrumentis cuiuſmodi eſt Andreæ inſtrumentum & Tectonis. quorum nullius fabricam referre mihi nunc neceſſe eſt: cum à multis recentioribus qui de inſtrumentis ſcripſerunt, dictum de eis ſatis ſit. nobis enim Hippocratem explanare propoſitum eſt, qui ad omnia quæ vehementiore diſtentione & molitione indigent, eo quod ſcamnum vocant, vtitur.

19 *Optima tamen repoſitionum omnium hæc eſt. lignum ſumẽdum eſt, quod latitudine circiter quinq;, aut quatuor digitorum ſit: craſſitudine duorum, aut etiam tenuius: longitudine uero bicubitali, uel paulo minus. cuius ſummitas ex altera parte rotunda, & anguſtiſſima, & tenuiſſima ſit: habeatq; in extremo paulo ſupereminentem crepidinem, quæ non ad coſtas, ſed ad caput brachij uergat, ut alæ ad coſtas ſub caput brachij ſubiecta inſeratur. Linteo autem aut mitella aliqua molli ſumma pars ligni, quo lenior ſit, eſt inuoluenda. eaq; ſub alam ſic eſt impellenda, ut inter coſtas & caput brachij interiorem maxime in partem collocetur: brachiumq; ei totum in longitudinẽ porrectum paululum infra caput brachij, & ad cubitum, & ad articulum manus alligandum eſt, ut q̃maxime firmum permaneat. in primiſq; id curandum, ut ſumma ligni pars ſuperato capite brachij in q̃ intimum alæ ſinum ingrediatur.*

B Sextum modum repoſitionis, quem maxime approbauit, nũc docet: ligni cuiuſdam apparatum manifeſte deſcribens, cui cũ in ſumma extremitate ſupercilium quoddã ad crepidinũ ſimilitudinem promineat: crepidinem, vt dixi, totum ipſum medici vocant. Eiuſmodi aũt eſt ſupercilium, qualis in orificio patinarum crepido eſt in interiorem cauitatẽ conuerſa. Vnde etiã comicus quidã carpens patinarum crepidines circũlingere quendam dixit: ἄμβωνας maſculino genere more attico eas appellãs. Nam Iones fœminino ἄμβας huiuſmodi proiecturarũ & ſuperciliorum figuras vocant: quo verbo hic Hippocrates vtitur. Hac autẽ crepidine lignum hoc, vt inter caput brachij & coſtas adaptetur, commodiſſimum ſit: quin etiã moliri volentibus vtiliſſimum. cum rotunditatem capitis brachij in ſe firmiter recipiat, ac comprehendat. Reliqua omnia in hac oratione aperta ſunt.

20

C

Poſtea inter duas pilas canterius tranſuerſus conſtituendus eſt, eiſq; bene deligandus ſupraq; eum brachiũ unà cum ligno tranſmittendũ ita eſt: ut in alteram partem brachio, in alteram corpore propendente ſub alam canterius ſubeat. quod ubi factum fuerit, hinc brachiũ inde corpus circum canterium deorſum detrahendum eſt. in eam altitudinem autẽ deligari canterius debet, ut corpus ſuſpenſum ſummis digitis inſiſtat. Hæc reponendi humeri ratio, longe optima eſt. iuſtiſſime enim molitur, ſi uel tantum interiorẽ in partem q̃ caput brachij ſit, lignum iniectum ſit. Iuſtiſſimæ item in utranq; partem librationes, ac ſtabiles oſſi brachij ſunt. Ac recentia quidem citius q̃ opinaretur quiſpiam, redeunt, ac prius q̃ extenta eſſe uideantur.

Pilas appellare hic Hippocratem colũnas: canterium vero trabem quę ab altera columna ad alteram pertingit, perſpicuum.

21

D *Quin etiam uetera reſtituere ſola hæc repoſitio poteſt. niſi iam ob uetuſtatem & caro in acetabulum ingreſſa fuerit: & caput brachij in loco in quem excidit, moram ſibi fecerit. Quanq̃ ita quoq; inueteratum brachij lapſum reponere mihi uidetur poſſe. Quid enim iſta molitio non moueret? ſed manſurum tamen in ſede ſua id non puto, ſed relapſurum nihilo minus, ad conſuetudinem. Idem facit, ſi hoc modo præparatum brachium ſupra ſcalam traijciamus.*

Attritam & callo obduratam ſedem, moram. i. τρίβον ſiue attritionem dixeris, appellat: quę ex diuturna capitis brachij immoratione efficitur, in ea carnis circũiectæ parte, in quam id prima prolapſione incubuerit. Acetabulum vero vocat cauitatem quæ in dearticulatione eſt in extrema, vt dictum eſt, ceruicis ſcapulæ parte. Plerunq; tamen profundos ſinus magnis ſupercilijs circundatos tum ipſe, tum alij nuncupare acetabula conſueuerunt. nunc vero cauitatem eam hoc nomine appellat, in quam circumiectæ carnes, cum luxatio ſit, priori ſede, quam brachij caput deſeruit, occupata, ineunt. Efficitur igitur ex eo ꝙ & propria capitis brachij ſedes eſt intercluſa:

A· SEDILE THESSALICV
B· ÆGROT' IN LAT' COLLOCAT' IN SEDILI

A· IANVA BIFORIS

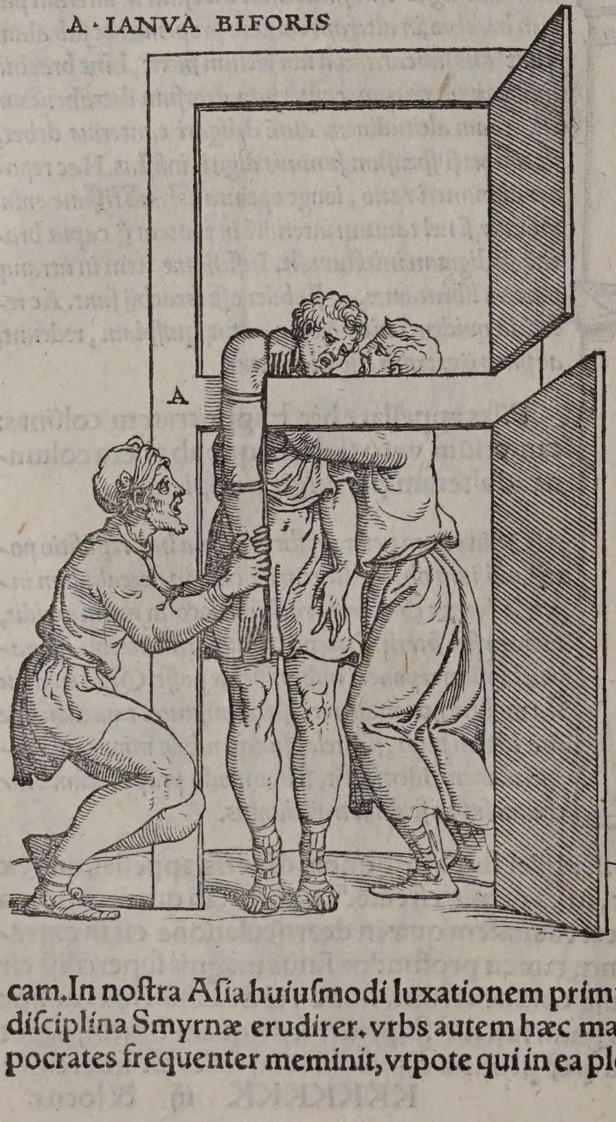

& locus qui ipsum excepit, callo obducto vicem acetabuli exhibet, vt si etiam aliquando E fuerit repositus articulus, resistere non possit: cum carnes pręter naturā acetabulū obstruxerint, & quæ os exceperunt, callo induratæ cauitatem dearticulationi similē adeptæ sint.

Idoneum quoq; admodum est, si recens sit lapsus, circa magnum sedile thessalicum cōpulsionem facere. Præparatum tamen esse lignum oportet, sicut dictum est. deinde in sedili homine in latus collocato, brachium ligno alligatum supra reclinatorium traducitur: & in alteram partem corpus, in alteram brachium cum ligno deorsum trahitur. 22

Sedis cuiusdam talis quædam erat forma, qua in Thessalia antiquitus vtebātur: quæ à F tergo ad rectas lineas porrectum in altum reclinatorium habebat: circa quod distentionem faciēdam censet, quemadmodum superius de canterio edocuit. quo pacto autē collocādus in sede homo sit, manifeste declarat.

Idem facit, si supra biforem ianuam compellamus. ijs autem quæ forte affuerint, utendum est. 23

Sunt nonnullæ huiusmodi ianuæ, quæ in medio transuersum lignum validum habent, cuiusmodi erat canterius, quem inter duas columnas protendendum esse antea dixit. infra quod quidem lignum altera valua, supra item altera aperitur. vnde biforem ianuam dixit, quasi duplicem quandam, quæ binas paruas G fores in se contineret. Iubet igitur vt luxatum brachium supra lignū quod inter duas valuas situm est, distentionis causa transmittamus.

De luxationibus ab Hippocrate non visis.

Hippocrates in alam vidisse se tantum brachij delapsionem inquit. nonnulli vero ex posterioribus medicis alias quoq; luxationes articuli huius, vtpote quæ fieri possint, scriptis tradiderunt. & nos quoq; quinquies ad hunc vsq; diem vidimus: in Asia semel, Romę quater: quoties videlicet in vrbe alicui huiusmodi affectio cōtigit. propterea ꝙ medici omnes absurda atq; admirabilia cōsultādi causa ostē- H dere mihi consueuerant. Quatuor igitur luxationes contigerunt, omnes quidē in anteriorem partem: eatenus tamen à se mutuo differentes, quatenus per membri longitudinē & latitudinem vel propius, vel longius à dearticulatione efficiebantur. Mirabātur itaq; cum hic nunq̄, alij post ipsum aut semel aut bis vidisse se id attestarentur. toties tamen, vt nos, hucusq; viderat nemo. Quāq̄ fortasse posthac etiam aliàs tale aliquid videbimus. non. n. forte quadam, sed probabili causa rem hanc mihi occurrisse arbitror, de qua deinceps nunc dicam. In nostra Asia huiusmodi luxationem primum inspexi, cum adhuc sub illorum præceptorū disciplina Smyrnæ erudirer. vrbs autem hæc magnitudine multo amplior est, q̄ ea de qua Hippocrates frequenter meminit, vtpote qui in ea plerunq; fuisset versatus. Ego vero post secūdum

& trigesimum

A & trigeſimum annum Romam me contuli, vrbem tanta hominum frequentia celebratam, vt
Polemo orator parũ dixiſſe videatur, cum breuiariũ ac cõpendium orbis terrarũ eam appellarit.
in qua, vt dixi, quatuor huiuſmodi luxationes hucuſq; extitiſſe manifeſtũ eſt. Nã q̃a oẽs medici
de ijs quæ p̃ter opinionẽ incidebant, mecũ cõmunicare conſueuerant: non modo, ſiquid Romæ
huiuſmodi contigiſſet, latere me poterat: ſed quicquid etiam ad portum, & in vicina vrbe, quam
Hoſtiam vocant, eueniebat, mihi non erat ignotum: propterea q̃ qui illis in oppidis medebant̃
ſatis frequentibus etiã ipſis, cuncti mihi erant amici. Vrbes vero quarũ Hippocrates fecit men-
tionem vtpote in eis diutius cõmoratus, non pluribus habitatoribus, q̃ vicus vnus Romę, inco-
lebãtur. Nihil mirum igitur, ſi in vrbe multitudine hominum freq̃uẽtata plures ſimili modo pati
contigerit. Adde q̃ illud quoq; ab experientia edoctus ad cauſæ inuentionẽ deductus ſum. Nõ-
nulli ſiquidem in palęſtris hoc modo luxabant̃, alij praua medicorum curatione. Duo.n.ex ijs q̃
à me viſi ſunt, prolapſum ſibi fuiſſe articulum in alam dicebant: poſtea vero cum imperite medi-
ci molitionem adhiberẽt, impulſum articulum inter muſculorum cõmiſſuras, ſicut conſpiciebat̃,
fuiſſe conſtrictum. Quare ſi multitudini, quæ in Romanorum ciuitate eſt, duas has quoq; cauſas
adiunxeris: requires non cur tot viderim: ſed cur plures non viderim, q̃bus in hunc modũ bra-
B chium exciderit. Hippocratis.n.tẽpeſtate qui medebant̃, legitime didicerãt: & præcipue in hac
manuum opera erant exercitati. nunc vero vel nihil prorſus, vel breui admodum tp̃e didicerũt.
præterea luctandi peritia mirum dictu eſt q̃ creuerit, quamq̃; varias ac multiformes magiſtri di
ſtortiones mẽbrorũ, circũnexionesq̃; inuenerint. Quæres igitur, vt dixi, non cur tot, ſed cur nõ
plures viderim in tot millibus hoĩum, qui à multis aliptis, multisq̃; imperitis medicis in tales lu-
xationes inducunt̃. Cæterum talium quoq; luxationum repoſitio ijſdem efficitur ſcopis, diſten-
tione, molitione, & depoſitione. Oportet aũt hic non ita moliri, ſicut cum in alam exciderat, fa-
ciebamus. tunc.n.in anteriorem partem primũ, deinde ſurſum articulus erat impellendus, quoad
è regione ad ſinum in quẽ erat ingreſſurus, fuiſſet deductus. nunc vero, q̃a in anterioribus dear-
ticulationis partibus eſt, ſiue ad exteriorem, ſiue ad interiorem partem muſculis diductis inter-
cluſus: in contrarium eſt agẽdus, vt à muſculis attractus in alam deferatur. ac maxime q̃dem effi-
cere hoc poteſt vel ſola diſtentio. in qua melius eſt vt locus ſub ala ſtabiliatur, ſicut nos Smyrnæ
in luxatione quæ hoc modo contigerat, egimus. Nam cũ in palęſtra cuidam explicatum à collu-
ctante brachium fuiſſet, q̃ modus in anteriorem partem p̃pellere è ſede articulũ pręcipue poteſt:
eo humi ſupino collocato diſtentionẽ ſimilem ei quæ calce fit, adhibuimus. à tergo enim alterũ
C conſtituimus, qui lorum latum alæ circũiectum retraheret, quodam tñ prius indito quod ſinum
alæ expleret. nos vero, vt dixi, ex circũſtringẽtibus muſculis articulum cum repuliſſemus, eum
remiſſa extenſione permiſimus à muſculis in ſeipſos concurrentibus attrahi, in cauitatemq̃; cõ-
pelli. atq; hic q̃dem facile reuerſus eſt. ſtatim enim in ipſa palæſtra curationem fuimus aggreſſi.
ſatisq̃; fuit affecti brachij extenſio à nobis ipſis facta, ſicut in modo repoſitionis, qui calce admini
ſtratur. Quandoq; vero etiam laqueo extẽſionem fecimus. validus tñ eſſe laqueus debet. cuiuſ-
modi eſt duplex carcheſius, & qui ex duobus aduerſarijs loris ac perpetuis conſtat. Aliàs quoq;
inueterata iam luxatione Hippocratico ſcamno indiguimus. de quo ipſe procedente oratione
poſtea verba facturus eſt. Nunc de luxationibus huiuſmodi hæc ſufficiãt. Sed iam ipſi deinceps
de corporũ ipſorum differentia, in q̃bus magis vel minus articuli excidunt, docenti attẽdamus.

24 *Sciendum tamen eſt naturas à naturis in eo multum diſtare, ut quæ excidunt, facile reuertantur. acetabulum quoq; ab acetabulo diſtat, cum aliud facile tranſcendatur, aliud minus. plurimam item & ex neruis copula habet differentiam, cum quibuſdam laxior, quibuſdam intenta ſit.*

Cum orationẽ de repoſitionibus abſoluerit: cauſas nunc ſubiungere incipit, cur quibus faci-
D le excidit articulus quilibet, ijs abſq; magno negocio reponat̃: quibus vero raro id contingit, ijs
difficulter fiat reſtitutio. Dictum etiã à nobis hac de re ſuperius eſt, cum & oſſium dearticulatio-
ni, & ſuperiectorum muſculorum vel laxitudini, vel intentioni id aſcriberemus.

25 *Nam humiditas hominibus fit in articulis ob neruorũ annexionem: ſi laxi natura fuerint, intentionesq; facile ferãt. Multos.n.uideas, qui adeo ſunt humidi, ut ijs, cũ uoluerint, & abſq; dolore articuli excidãt, et abſq; dolore reuertant̃.*

Per contrariũ mihi hoc videt̃ enunciaſſe. nam cũ ob naturæ hoĩs humiditatẽ nerui laxi reddã-
tur, non ob neruorũ laxitatem humiditas in articulis exoriat̃: ipſe contrarium oratione hac dicit.
Sed cũ vellet exprimere promptiſſimã neruorũ extẽſionẽ ex humiditate hoĩum exiſtere, id nõ
mihi videt̃ fuiſſe aſſequutus, nã p̃poſitiõe/ob/ĩproprie vſus ad cauſæ ĩtelligẽtiã legẽtes inducit.

26 *Habitudo præterea quædam corporis differentiam affert. quibus enim bene ſe habet membrum, carnoſumq; eſt: ijs ſicut minus excidit, ita difficilius reaptatur. Cum uero attenuatiores ſe ipſis ſunt homines, & macilentiores: tunc fit, ut ijs & magis exeat, & facilius redeat. Quod ita eſſe illud eſt argumento: q̃ bobus femora tunc magis ex acetabulis elabuntur, cum ſunt macilentiſſimi. macilentiſſimi autem boues fiunt ſub finem hyemis. unde etiam eo tempore luxantur maxime. Si modo tale aliquid ſcribendum in medicina eſt: ſed eſt ſanè.*

Naturę & differentiæ articulorum, quibus fit, vt vel facile vel difficulter & luxationes & repositiones efficiantur, duæ sunt: quas & ego sæpe, & ipse in oratione supra hanc explicauit. Accedit vero his quãdoq; & tertia, de qua nunc agit. quæ ex plenitudine & tenuitate corporis existit, quam habitudinem vocant. Quanto enim carnosiores se ipsis homines fuerint, tanto ijs & luxationes & repositiões articulorũ difficiliores euadunt: ꝓpterea ꝙ multitudine carnium vndiq; constringuntur. at ẽ contrario si attenuati fuerint. cutis enim carnium dearticulationibus circũiectarum laxior effecta, neutrũ vetat. Nam si gracilis natura quispiã sit, obesiore nihilo erit inferior. sicut enim in libris de tẽperaturis demonstratum est, qui gracilior est natura, siccior: qui est obesior, humidior temperatura est. Quare gracilium intenta musculorum substantia, dearticulationem coarctat. obesiorum vero carnes quatenus ampliores sunt, eatenus locum circa articulũ obstruunt: quatenus sunt humidiores & molliores, facilius cedunt, & capita excidentium rotundorum ossium admittunt: vt par in luxationibus vtrisq; his facultas existat. At siquis carnosus natura cum sit, quodam tẽpore gracilior euaserit: ei facilius tunc q̃ prius articulus & elabitur & reuertitur. Eodem modo si gracilis natura pinguefactus sit, eo tempore difficulter luxationes patitur: & quæ luxata sunt, ægre ei restituuntur. In huiusce rei testimonium ea adducit, quæ in bobus fieri conspiciuntur. planeq; omnia declarat, vt nulla indigeãt explanatione. nisi verbum aliquod vnum aut alterum inciderit, de quo annotandum aliquid esse videatur. B F

Recte enim Homerus omnibus pecudibus boues eo tempore maxime laborare nouit, & ex bobus aratores: propterea ꝙ hyeme operantur. his igitur articuli excidunt maxime: quippe cum maxime attenuentur. Alia enim pecora breuem herbam depasci queunt: boues non ita, nisi prius alta euaserit. quippe cum alijs gracilis labri prominentia, gracilis item superior maxilla sit: boui ẽ contrario obesa labri prominentia, & maxilla obesa ac retusa: ut breuibus herbis subijcere eam non ualeat. 27

Pecudes, id est πρόβατα, quod verbum oues proprie significat, nunc dixit pecora omnia: sicut in libro de sacro morbo ita ad verbum scriptum est. Nulla alia pecus est prçterq̃ boues & capræ. « & apud Homerum etiam, vbi inquit. Multæ illi pecudes adsunt. cum greges pecorũ « velit significare. alij quoq; veteres hoc nomine ita vsi sunt.

Solipeda siquidẽ animalia, utpote ambidẽtia, frendere sanè possunt, & breui herbæ dentes subijcere. delectanturq; eiusmodi herba magis, q̃ cum est alta. breuis enim utplurimum melior, ac solidior, q̃ alta herba est. & præterea etiam prius q̃ alta fatiscat in frugem. Ideo igitur in hunc modum canit. Ceu bobus ueris iucunda superuenit hora. « quia iucundissima alta herba ipsis apparet. Sed alioq ẽt bos laxiorẽ q̃ cætera aĩalia articulũ habet. iccirco alijs quoq; magis est uoluipes, & pſertim cũ macer est, & consenuit. His oĩbus de causis boui etiã excidit maxime, de quo plura à nobis nunc sunt scripta, qa antedictorum oĩum testimonia sunt. Cæterũ de quo nũc sermo est, carne expertibus citius & excidit & reponit, q̃ carne pditis: minorq; inflãmatio humidis & macilentis, q̃ siccis & carne oppletis superuenit. 28 G

Frendere, id est σαρκάζειν, nõnulli significare dicunt labra inter se ita vehemẽter cõmittere, vt auellere atq; abscindere partem aliquã graminis valeant. Alij dentibus inferioribus & superiore labro idem efficere, σαρκάζειν dici asserunt. propterea ꝙ frendentes homines atq; indignantes, quod σαρκάζειν dicimus, mordere dentibus labrum consueuerunt. Sed illos quidem dentibus inferioribus labrum superius mordere aiunt: quæ vero ruminant animalia cum inferiore tantum dentium ordine prædita sint, eo ad mordẽdum vti. Alij frendere inquiunt nihil aliud esse q̃ dentibus inter se ex vtraq; parte cõmissis scindere. vnde etiam dictũ esse hic asserunt σαρκάζειν, quasi carnificare dixeris: propterea ꝙ carniuora animalia vtrisq; dentium ordinibus vtũtur. Atq; his qdem ea quæ hic dicuntur, videntur attestari: cum Hippocrates non ruminantia animalia frendere, id est σαρκάζειν dixerit: sed vtrosq; dentium ordines habentia, quæ ambidentia seu vtrinq; dentata appellant. hæc depasci etiam breues herbas possunt, vt equi, asini, & muli. Ex illis vero quæ vno tm̃ ordine dentium instructa sunt, ea sola valent idem facere, quibus tenuis ac gracilis labri prominentia est. Ideo boues soli animaliũ quæ herbis vescuntur, per hyemem alimenti penuria laborant: eo ꝙ neq; frendere, id est dentibus abscindere, neq; labris apprehendere, ac detondere, sicut caprę, & oues, breuem herbam queunt. Hęc qdem tria animalium genera bisulcas vngulas habent. Ambidentata aũt sunt solipeda, hoc est solidis vngulis prædita, nomine ita per contractionem facto, vt asserunt qui etymologijs dant operam, pro solipeda: μώνυχα gręce, pro μονώνυχα, quasi solunguia & solidunguia dicas. eo ꝙ solum habeant vnguem. Talem enim in huiusmodi aĩalibus solida vngula obtinet locum, qualem in hominibus vngues, id est summum pedem. Minor aũt inflammatio his exoritur: quia cum facile excidat articulus, facile etiam reponitur. vt merito vel parua inflãmatio, vel nulla prorsus subsequat̃. in violentis enim luxationibus. & repositionibus dolores musculi contrahunt, ex quibus inflammationes oriuntur. H

Vinciturq; minus in posteriore tempore. quin & mucus subest amplior quãdoq; q̃ par sit: atq; ita lubricum locum reddit. Articuli enim sunt omnino macilentis, q̃ obesis mucosiores. 29

De toto tempore quod subsequitur, intelligere potest: quod duplex est: alterum post repositionem,

A poſitionem,ſtatim cum inflammatæ partes curantur:alterum poſt curationem, cum in tranquil-
lo ſtatu membrum iam conſtitutum eſt. Nam ſtatim poſt repoſitionem,cum inflammatio adeſt,
ea ipſa,vt ipſe etiam dixit,articulum cōſtringit.Poſt curationem vero,quia in talibus hominibus
muſculorum ſubſtantia intenta eſt,& ex magnis inflammationibus,quæ ſuperuenerūt,reſtat du
rities quædam in muſculis contracta:fit vt articulus quaſi vinculo quodam coarctetur.

30 *Nam ipſæ etiam carnes eorum qui non recte ex arte inedia confecti fuerint,ſi graciles ſint,q̃ ſi obeſi,ſunt mucoſiores.*
Quibus tamen cum inflammatione mucus ſubeſt, ijs cum articulus ab inflammatione uinciatur,non admodum ex
mucoſitate elabitur:elapſurus quidem,ſi nihil neq; amplius neq; minus inflammationis contigiſſet. At quibus articu
lus rediјt,& partibus circumiectis inflammatio nulla ſuperuenit: ij uti abſq; dolore humero queunt: nullamq; ob id
curam ſui habendam ſibi amplius opinantur.Contra quorum opinionem uaticinari medici partium eſt: huiuſmodi
hominibus & rurſus magis excidit,q̃ quibus nerui fuerint inflammati.In omnibus in homine ita res ſe habet, & præ-
cipue in humero,& genu.quippe cum hæc maxime etiam luxentur.Quibuſcunq; uero nerui inflammati fuerint: uti
humero,cum & dolor,& inflammationis intentio prohibeat,non poſſunt.Iis cerato,& plagulis,& linteis multis deli-
B *gando ſuccurrendum eſt.ſub alamq; munda ac mollis lana conuoluta,quæ ſinum expleat, ſubijcienda:ut & firmamē*
tum deligationi exhibeat,& articulum ſuſtentet.Brachium autem ita,ut in ſuperiorem partem uergat, detinendum
ut plurimum eſt.ſic enim fiet,ut caput humeri procul à loco in quem lapſum fuerat,abſit.ubi autem humerum deliga
ris:poſtea brachium ad coſtas mitella aliqua corpori circunducta alligandum.

Quicunq; vel ob famem,vel ob iracundiam,vel ob luctum,vel ob dolorem, vel ob ſtomachi
faſtidium minori alimento ſumpto quàm conueniebat, extenuantur: ijs non ſtatim carnes ſiccæ
efficiuntur:quēadmodū illis,qui recte ab arte inedia cōfecti fuerint: ſed humidiores in omnibus
vt plurimum habitibus euadunt.cum ob defectum alimenti colliquationes quædam, & cōtabe-
ſcentiæ in ipſis fiant.Illi vero etiam magis contabeſcunt quibus dolor acceſſit. vnde etiam poetæ
dolores & curas μελεδόνας vocant,quaſi membredias & coruras dicas,ꝙ membra edant,& con-
ſumant:& cor vrant.Colliqueſcit aūt in ipſis carnibus adeps omnis,& quicquid molle,& recen-
ter coactum eſt.Quando vero medicus dedita opera attenuare, ac gracile reddere corpus aliqđ
vult,primum id inedia coercet:poſtea frictionibus adhibitis,et exercitationibus accommodatis,
ſi aliqua colliquatio contigit,eam vel per ſudorem quod ſenſui patet,vel per ſenſui obſcuram,ſed
C ratione perceptibilē difflationē digerēdā curat. neq; ex cibis aut potibus quicquā ſibi eſſe negli
gendum ducit.ſed ijs ipſis ēt faciles reddere excretiones omnes ſtudet, tā quæ per aluū, q̃ quæ ꝑ
vrinas fiunt.Ita.n.efficitur vt maxime vndecunq;,ſiqua eſt in corpore ex colliquatione humidi-
tas,educatur.quæ ſi intus maneat,mucoſas mora tēporis carnes efficit. Nam quicquid ſubtile ac
ſeroſum in colliquatione ineſt,per difflationem,ſi ea ſola procuretur,abit ac digeritur:quod craſ-
ſius eſt,tantū remanet:quod tempore lentore quodam contracto muco ſimile euadit.

31 *Refricandus item humerus eſt ſenſim,et leniter.ac multorum quidem peritum medicum eſſe oportet, ſed certe etiā*
refrictionis.quippe cum ex eodem nomine non idem eueniat. refrictio enim articulum laxiorem iuſto uincire:duriorē
quàm conueniat,ſoluere conſueuit. Sed de refrictione alio in libro à nobis definietur. Talis igitur articulus mollibus
manibus(confert enim)& præterea leniter refricandus eſt.

Ne duritia aliqua ex inflammatione relinquatur:accommodata frictio eſt, ſi ſenſim, & leniter
adhibeatur.Ea autem multiformi manuum traductione facienda eſt, à ſuperiori parte deorſum,
& ſurſum ab inferiore:& deinde non tantum ſurſum ab inferiore, ſed à ſuperiore etiā deorſum:
quin ēt orbiculariter,& quaſi per tranſuerſum à dextris ad ſiniſtra,& e contrario à ſiniſtris ad de-
D xtra:ea cauſa vt fibræ muſculorū omnes emolliantur. Nā refrictionis nomen.i. ἀνατρίψεως ꝑ fri-
ctione à veteribus dicebatur.Quocirca ne exiſtimes,id quod opinati nonnulli ſunt,cum dicit re-
fricandum humerū eſſe,velle eū in fricando ab inferiori parte ductum manuū eſſe faciendū.refri
care.n.vniuerſum frictionū genus,non vnā tantūmodo eius differentiam ab inferiore parte ſur
ſum ſignificat.Id quod ipſe quoq; manifeſtat,cū inquit.ſed de refrictione alio in libro à nobis de-
finieť.non.n.profectò de vna tantū differentia eius omiſſis reliquis dicturū ſe eſſe polliceť. Quin
& in libro de ijs,quæ in medicatrina fiunt,ipſas oēs declarauit toto genere ēt ibi nominato.refri-
» ctio,inquit,ſoluendi,vinciendi,carnē augendi,minuendi vim habet: & quæ ſequunť.de q̄bus cū
in cōmentarijs eiuſdem libri,tum in libris de ſalubribus abſolutiſſime à nobis dictum eſt.

32 *Articulus autem mouendus eſt non uiolenter,ſed adeo ut ſine dolore moueatur.conſtituuntur uero omnia,alia lō-*
giore tempore,alia breuiore.

Nihil in deficientibus inflāmationibus huiuſmodi motione vtilius eſt. reliquias enim omnes
eius abſoluit.quibus neglectis amentari ac vinciri articuli conſueuerunt. vtroq; enim modo affe
ctionem hanc appellant.

33 *Exciderit'ne brachium hiſce notis cognoſcendum eſt.*

In libro etiam de fracturis prius in peccantes inuectus eſt:hic quoq; cum ita fecerit, ac deinde
redargutioni

redargutioni eorum de repoſitione ſubiunxerit ea, quæ non modo ex antedictis conſequebãt, B
ſed ẽt illis atteſtabantur:nunc deinceps luxationis humeri notas tradit.quæ ſanè licet in operibus
artis antecedant,neceſſe ſit, in docendi tamen ratione non eſt neceſſe. Sequantur'ne aũt aliqua,
aut præcedant neceſſario nec'ne,illud tibi argumento ſit:ſi videlicet vel agi opus, vel intelligi di-
ſciplina recte ante non poſſit,q̃ quod præcedit,cognitum fuerit.Repoſitio igitur luxatorum an-
te q̃ in quem locum articulus exceſſerit,intellexerimus, tradi clare non põt: prius tamen q̃ ſigna
luxationum perſpexerimus,poteſt.nam modo in alam fieri luxationem ante didicerimus,repoſi
tionem & nos ipſi excogitare,& ab alijs traditam cognoſcere poſtea ſatis poſſumus:fieri tamẽ in
alam luxationem,niſi prius totam dearticulationis naturam nouerimus,perſpicue intelligere nõ
valemus.Siquis igitur loquutus de repoſitione,poſtea qualis luxationis repoſitionem docuerit,
ſubiungeret:is ordinem neceſſarium immutaret.quemadmodum ſi etiam differentiã prolapſio-
nis prius perſequutus,de natura poſtea dearticulatiõis quiſpiam pertractet. nam qui bene nouit
quo modo in alam excidat articulus:ei de natura dearticulationis diſcere ſuperuacaneum eſt. ſed
ſi prius qualis natura iuncturę ſit,deinde prolapſionem norit:nihil ei deeſt,quin repoſitionẽ op-
time percipere valeat.Sicut etiam nunc ſignorum ignoratio nulli impedimento nobis fuit ad re-
poſitionem intelligendam.Atque hoc fieri in omni doctrina curationis poteſt.quid enim vetat, F
quin inflammationis iecoris,aut ventriculi,aut renum, aut coli curationem prius docere quiſpiã
poſſit,quàm eiuſmodi morborum dignotionem perceperit?curare tamen ante q̃ dignoſcat,non
poterit.Ex ratione itidem & docendi via non eſt,ſi vel inuenire curationem, vel doceri ab alte-
ro velis prius,quàm exacte naturam membri cognoueris,quod curandum eſt.

Nam cum iuſtum habeant corpus homines,& brachia & crura: ſano membro uti debemus ad non ſani, & non 34
ſano ad ſani exemplum.neq; alieni articuli inſpiciendi.

Quod prorſus ex vtraq; parte & à dextris & à ſiniſtris æquale eſt:iuſtum appellauit.nam quia
formæ membrorum longorum,id eſt crurum & brachiorum diuerſæ,hominibus ſunt, membrũ
coniugatum & compar eius ipſius qui affectus eſt,comparandum alteri cenſet: exq; eo quãtum
à naturali ſtatu abierit,coniectandum.

Alij enim alijs exarticulati magis natura ſunt. ſed ipſa eius qui laborat membra attendenda, ſanum ne ægrotanti 35
diſſimile ſit. G

Eos qui,piectos atq; eminentes articulos habent dũ in naturali ſtatu ſunt, exarticulatos vocat.

Atq; hoc quidem recte dictum eſt,admodum multam tamen propterea obintelligentiam habet: neq; ſatis eſt ſi tã- 36
tum ratione artem hanc cognouerimus,ſed conſuetudine uerſandum eſt.

Non omnem abſolute ignorantiam obintelligentiam nuncupat, ſed eam tantum quæ adiun-
cta eſt,& vicina cognitioni:qua fallimur,& obintelligimus,id eſt præter id quod verum eſt intel
ligimus.Quo modo vero contingat vt decipiamur comparando etiam ſanam partem ægrotan-
ti,ipſe deinceps oſtendit,cum ita inquit.

Multi.n.ſunt,qui præ dolore uel alia cauſa,licet non exciderint articuli,in figuram tamen ſimilem illi, in quam ſa 37
num corpus formatur,redigi non poſſint.Inſuper igitur aduertenda atq; intelligenda huiuſmodi figura eſt.Quin & in
alam caput brachij magis incumbere in luxato q̃ in ſano uidetur.deſuper uero in ſuperhumerali concauus locus appa
ret:osq; ſummi humeri,utpote cum in inferiorem partem ſubierit articulus,extare conſpicitur.

Vnam hic obintelligentiam,vt ipſe vocat,oſtendit,quæ circa figurationem contingit.quippe
cum interdum in quaſdam figurationes affecta membra redigi non valeant: & tamen homines H
quibus id euenit,non ex luxatione,ſed ex dolore,aut muſculi contentione ita affecti ſint. Alterã
deinceps ignorationem ſubiungit.

Cæterum obintelligentiam quoq; hoc quandã exhibet:ſed poſtea de hoc,cũ res digna ſcriptu ſit,nõnulla ſcribemus. 38

Cum ſinuatus locus apparet in ſuperhumerali,quam ἐπωμίδα dicimus, id fruſtrationem quã-
dam & deceptionem afferre ait.de qua poſtea ſcripturum ſe pollicetur. error autem hic interdũ
euenit,cum iugulum à ſcapula fuerit diuulſum.

In luxato præterea cubiti gibbus uidetur à coſtis magis,quàm alter diſtare.ſi tamen uim attulerit quiſpiam,admo 39
uebit quidem, ſed cum labore.

Signum hoc errorẽ adiunctũ habet:niſi ẽt tumor ſub ala appareat,occurrente ibi ſiquis cõtre-
ctet brachij capite:quo fit,vt ad coſtas admoueri gibbus cubiti ſine magno dolore non poſſit.

Quin etiam ſurſum idem rectum brachium ad aurem cubito extento attollere,aut hac & illac perinde ac ſanum
traducere non poterit. 40

Hæc quoque nota ſicut ſuperior, obintelligentiam & deceptionem affert. perſpicuum enim
eſt ex ijs,quæ prius dixit:multi enim ſunt qui præ dolore, vel alia cauſa, licet non exciderint arti-
culi,

A culi, in figuram tamen similem illi, in quam ſanum corpus formatur, redigi non poſſint. Nam ſi brachia ad coſtas admouere prompte aliquis poteſt, articulum quidem è ſede naturali nõ eſſe dimotum certum indicium eſt. ſed ſi aliqua ex parte tamẽ impediatur, cum vel ex dolore vel ex muſculi contentione accidere impedimentum id queat: dubia luxationis indicatio euadit.

41 *Ac notæ quidem luxati humeri hæ ſunt. repoſitiones item, quas ſuperius ſcripſimus, & curationes eædem. Operæprecium autem eſt diſcere quo modo ijs quibus frequenter excidunt humeri, mederi ualeamus. quippe cum multi, licet in alijs omnibus idonei admodum ſint, hac calamitate à certaminibus fuerint prohibiti: multi itẽ inepti ad res bellicas euaſerint, corruptiq; fuerint. Operæprecium quoq; ob illud erit, quòd qui ijs rectè medeatur, nouerim neminem: ſed alios ne aggredi quidem rem, alios contraria quàm conferat & ſentire & facere uideam. Multi enim medici luxatis humeris & in ſuperhumerali, & in anteriore parte, qua brachij caput extuberat, & in poſteriore quoq; paulułum à ſuperhumerali aduſtiones adhibuerunt. quæ quidem aduſtiones, ſi brachium uel in ſuperiorem, uel anteriorem, uel poſteriorem partem excidiſſet: rectè fuiſſent adminiſtratæ. cum uero in inferiorem partem exciderit, eijciunt magis, quàm prohibeant. caput enim brachij omnes à ſuperiore inani laxitate excludunt. Sed ita hæc adurẽda ſunt: Cutem ſub ala digitis interceptam contra maxime eum locum in quem brachij caput excidit, attrahere debemus.*

B In hac quoq; oratione clara omnia ſunt. quocirca, niſi vbi obſcuritas aliqua occurrerit, à nobis ſunt prætereunda.

42 *Deinde ita attractam in ulteriorem uſque partem deurere.*

Nullam partem cutis attractæ abſq; deuſtione relinqui vult. ſed candens ferramentũ à dextris in ſiniſtras alæ partes, & à ſiniſtris in dextras traijciendum cenſet.

43 *Ferramentis autem adurendum eſt non craſſis, neq; admodum caluatis, ſed oblongis: quippe cũ penetrabiliora ſint, aptioraq; ut manu imprimantur.*

Caluata, id eſt φαλακρά, ferramenta appellat, quæ rotunditatem quandam læuem in extremis partibus habent. cuiuſmodi ſunt ſpecillorum capitula, & quæ nucleata appellantur, & ſpathularia. oblonga vero his contraria nuncupat: quorum extrema minime ſunt rotunda, ſed mucronata, ad ſuffuſionum interpunctiones accommodatis inſtrumentis quodam modo ſimilia.

44 *Adurendumq; eſt tranſlucidis, ut quã celerrime, quatenus fieri poteſt, penetrent. craſſa enim cum tarde penetrent,*
C *latiores cruſtarum caſus efficiunt. periculumq; afferunt, ne cicatrices perrumpantur: quod quamuis peius nihilo ſit, eſt tamen deformius, & inartificioſius. Cum uero in ulteriorem partem deuris, ſatis erit in pleriſq; ſi in inferiore parte aduſtiones has ſolas adhibeas.*

Ignita eſſe ferramenta ad alam deurendam vult. admodum enim ignita & candentia tranſlucida appellat.

45 *Quòd ſi periculum minime eſſe uideatur, ut cicatrices perrumpantur, ſed multum in medio ſpacium interſit: tenue aliquod linitorium ſpecillum per aduſtionum foramina traijciendum eſt, cute adhuc ſuſpenſa ac retracta: alioqui. n. traijci non poſſet. Vbi uero traiectum fuerit, cutis dimittenda: deinde inter duas aduſtiones, alia tenui ferramento inijcienda: eatenusq; deurendum, quoad in ſubiectum ſpecillum inciderimus.*

Cicatrices, id eſt ὠτειλὰς vlcera ipſa hic appellat, quemadmodum poeta, qui de recenti vulne-
» re loquens ita canit. Donec adhuc calidum ſanguen fert ipſa cicatrix. Poſteaq̃, attractam cutem per tranſuerſum à dextris in ſiniſtra deuſſeris: alteram ſecundam tibi faciendam cẽſet, non
D tranſuerſam illam quidem ex altera parte videlicet in alteram ferramento impreſſo, ſed in medio in altitudinem penitus adacto. Oportet aũt mediũ inter priores aduſtiões ſpatiũ idoneę eſſe magnitudinis. ſi. n. paruũ admodum eſſet: in diſcrimen res veniret, ne perruptis vlcerationibus magna vna plaga efficeret: ex qua quidẽ licet quantum ad partẽ illam exiccandam & ſtringendã ſpectat, nihil peius euenturũ ſit: neceſſe tamen non eſt, vt magna cicatrice effecta, turpius locum illũ reddamus: cum ex paruis perforationibus comparari æquale præſidium queat.

46 *Quantum autem ex cute alæ intercipiendum ſit, ex his conijcere debemus. Sub ala ſubſunt glandulæ, ſed multis ẽt alijs in corporis partibus. Cæterum alio in libro de glandularum ſolimembria ſcribetur, quidq; ſint, & quæ in qualibus ſignificent, quãq; uim habeant. Glandulæ igitur apprehendendæ non ſunt: nec qua interius ſubſunt. magnum enim periculum impendet.*

Solidam atq; integram eſſentiæ glandularum naturam ſolimembriam, id eſt ὀυλομελίην vocat, de qua alibi docturum ſe eſſe hic pollicetur. non tamen vllus de glandularum ſolimembria Hippocratis liber nunc extat. Tametſi quidam ex recentioribus Hippocratis ſectatoribus paruum quendam librum edidit de glandularum ſolimembria inſcriptum: qui & dicendi forma, & ſentẽtijs lõge à germanis Hippocratis operibus abeſt. Vt omittã q neq; ex ſuperioribus medicis qſpiã mentionem eius facit: neq; qui indices librorum Hippocratis condidere, eum agnoſcunt.

Quippe

Quippe cum opportunissimis tenoribus uicina sint. Sed quicquid extra glandulas est quãplurimum apprehendẽdum, innocuum enim est. B 47

Subesse glandulis, quæ sub ala sunt, tenores, id est τόνους opportunos inquit, neruos intẽtos ita appellans. Ridiculum igitur est, quod quidam recentiores medici opinantur, qui tenores appellari ab Hippocrate eos neruos tantum asserunt, qui coniugati & pares à cerebro exoriuntur: propterea ꝙ in libro secundo vulgarium morborum ita scribit: Duo vero tenores à cerebro iuxta os » magnæ vertebræ, & quæ sequuntur. Nam qui ad manus & brachia feruntur, nerui, ab omnibus » dissectionis professoribus à dorsi medulla exoriri circa collum qua thoraci appropinquat, conceduntur: quos & nunc appellare tenores in præsenti hac oratione videtur Hippocrates: & deinceps bis, & inferius etiam iterum, vbi de spina dorsi agit, tenores neruos nominat.

Sciendum tamen est, si ualde brachium sublatum attollas: nihil ex cute sub ala, quod alicuius momenti sit, comprehensurum te esse. resimatur enim in sublatione: neq; tenores ullo modo feriendi sunt, qui in promptu & intenti ea figuratione extant. Sed si paululum attollas, & multum cutis apprehendere poteris: & tenores, quibus cauendum est, intus citra comprehensionem subsident. 48 F

Cutem sub ala ex nimia totius brachij sublatione absumi inquit. quia cum laxa antea esset, vt superesfluere videretur: in hac figuratiõe ita subiectis partibus superextenditur, vt redundatio illa pereat atque absumatur.

Non'ne igitur in tota arte ante omnia curandum est, ut iustas figurationes in singulis inueniamus? 49

Iusta ea vocat quæ facultate & vi æqualia sunt: hoc est in quibus id pro dignitate vniuscuiusq; rei est, & conuenientia seruatur. Nũc enim res proposita est adustio cutis sub ala: quę brachio accommodate figurato faciẽda est. Si igitur brachium adeo demissum sit, vt vel costas attingat, vel parum admodum ab eis distet: ne inspicere quidem in intimum alæ sinum licebit, nedum iniectis digitis cutem apprehendere, atq; inurere poterimus. Si uero cõtra maxime sublatum sit brachiũ: nihil ex cute erit, quod alicuius momenti sit, quod attrahi digitis queat: quippe cum in eiusmodi figuratione subiectis corporibus superintendatur ita, vt nerui quoq; in promptu extent. Quocirca tantum diducendum atq; abstrahendum brachium ab ala est: vt & locus visui pateat, & digitis facile subiectis cutem attrahere ac deurere valeamus. Hæc figuratio enim iusta erit ad operationem exercendam: neq; amplius erit attollendum. nulla siquidem alia de causa brachiũ eleuamus, G q̃ vt attrahere cutem sub ala possimus, ac deurere, quemadmodum ipse dixit. Nam si fieri posset, vt demisso brachio hæc operaremur, figuratione ea opus esset, vtpote quæ laxiorem cutem reddat. nam ita & plurimum ex ea traheretur, & operis administratio periculo omni ꝓrsus vacaret.

Atq; hæc circa alam: satisq; hæ comprehensiones sunt, si adustiones recte adhibeantur. 50

Comprehensiones de cute hic intelliguntur.

Extra autem alam duo sola loca sunt, ubi adustiones affectionem uindicantes inijcere quispiam posset. 51

Extra, hic non ad loci differentiam referri videtur, sed sicut apud Demosthenem aliosq; oratores dici consueuit, cum extra rem à se aliquid dictum fuisse aiunt, id est præter rem: ita hic ab Hippocrate dictum est, extra alam, id est præter hanc quam diximus alæ adustionem, duæ aliæ sunt, quæ affectioni opitulantur. Quod enim inquit affectionem vindicãtes, opem ferentes, & liberãtes significare perspicuum est. quemadmodũ etiã apud Euripidem, cũ Orestẽ ita dicentẽ inducit.
Ego quidem sum matre iugulata impius.
Pius sed alio nomine patrem vindicans. hoc est liberans à contumelia, eiq; auxilium ferens. »
Differt autem τιμωρῶν cum datiuo, quo hic vtitur Hippocrates, & τιμωρούμενος cum accusatiuo. »
Illud enim auxilians, hoc vlciscens & puniens, & crucians significat: vnde ἑαυτὸν τιμωρούμενος, id H est seipsum crucians, Menandri fabula inscribitur.

Vnam in anteriore parte inter caput brachij, & tendonem qui ad alam spectat. 52

Hoc in loco à nobis quoq; articulus prolapsus prominere visus est. qui quidem totius anterioris regionis pars vna est. cum enim anterior regio tota lata sit, vnam partem plane mediam, duas vtrinque habet: alteram versus interiorem, cuius nunc mentionem facit: alteram extrinsecus, de qua postea aget. Qua in re admirandus proculdubio Hippocrates est, quòd cùm nunquam aliã in partem, quàm in alam excidere articulum vidisset, satis sibi esse non putauit si adustionem ei accommodatam tantum tradidisset: sed duas alias etiam adiungens loca ea exquisite coniectura est assequutus, in quibus nos quoque firmatum caput brachij inspeximus. Ex quibus quidem humeralis venæ sedes, qua musculi duo inter se committuntur, qui à pectore procedit magnus, & q deltoides nominatur, quater: altera extrinsecus in media regione, de qua deinceps dicturus est, semel à nobis visa est brachij prolapsionem excepisse.

Vbi

A 53 *Vbi quidem cutis penitus deurenda: ita tamen ut altius nõ procedamus. uena enim crassa prope est, et nerui, quorum neutra sunt calfacienda.*

Venam quæ humeralis appellatur, crassam nũc vocat, quasi magnam & latam, cui commissio illa antedictorum musculorum superiacet, neruo adiuncto, ex quo tota, quæ circum circa venam est cutis, fibrarum distributiones accipit. Cauendum quidem esse ne in adustione cutis neruum aut venam tangamus, manifeste exposuit. sed in primis'ne venæ partibus, an in interioribus, an supra ipsam admodum sit, non planè declarauit. Possumus enim hoc facere. primum attractã cutem eo modo quo de ala dictum est, per trãsuersum deurere: deinde traiecto linitorio specillo in orbem secundam cauterij impressionem facere. Sicut enim in ala, licet nerui maximi, & vnà cum ipsis arteria & vena latissima subesset: inurendam tamen cutẽ præcepit, subiectis partibus ex specilli lati traiectione tutela præparata: ita nunc in proposita hac adustione nihil mirum esse debet, si cutem quæ venæ superiacet, adurendam censeat. Neruos sanè illos sub ala tenores opportunissimos appellauit, eo nomine vti solitus de magnam vim habentibus, sicut illi: de ijsq; qui & pro-
B pe dorsi medullam, & crassissimi substantia sunt. Hũc vero neruum qui iuxta venam humeralem est, nerui simplici nomine nuncupauit, neque opportunum vocauit: quippe cum & longissime à dorsi medulla absit, & magnitudine paruus sit.

54 *In exteriore uero parte altera adustio inijci potest, tendone qui ad alam est multo superius, brachij autem capite inferius paulo: cutisq; penitus adurenda est. Sed neque hic alta impressio est facienda. propterea quòd ignis neruis est inimicus.*

Ad reliquam partem, quæ humeri articulũ elapsum excipit, deuenit. quæ in exterioribus partibus anterioris regionis est. in quam quoq; ipsam excidisse brachium semel conspeximus. Non recte autem in plerisq; exemplaribus ita scriptum est/in posteriore vero parte altera adustio inijci potest/non enim in posteriore parte dearticulationis locus hic est, sed in exteriore. Nam siquis loca iuncturæ humeri circũsita, quæ latitudine contineantur, distinguere exquisite velit: perspicuum sanè est eum, si omnes aduertat, in anteriore parte lineam quandam latitudine carentẽ planè mediam animo concepturum esse, quæ desuper per longitudinem brachij porrecta latitudine vtrinq; adiacente anteriorem partem definiat intrinsecus humerali vena, extrinsecus altero quo-
C dam tanto interuallo, quanto vena hæc à linea illa latitudine carente abest: Atq; hi anterioris regionis termini sunt. Vtrinq; vero duo sunt alia loca, in quibus alæ tendones existunt: interiorem alter, alter exteriorem terminans regionem. Iuncturæ enim huius interior regio ex interioris tẽdonis inter venam & alam circunscriptione consideranda est: Exterior ex tẽdone exteriore, & linea eius interualli, quanto à linea illa anteriore exquisite media distare venam humeralem dixi. Quare ex hac diuisione quicquid exteriore tẽdone alæ superius est, dearticulationis huius posterior pars nullo modo diceret, sed exterior. Posterior. n. locus dearticulationis huius sima scapulæ pars est: quemadmodum inferior, ala ipsa. Superior vero, quicqd inter summum humerum & caput brachij intercedit.

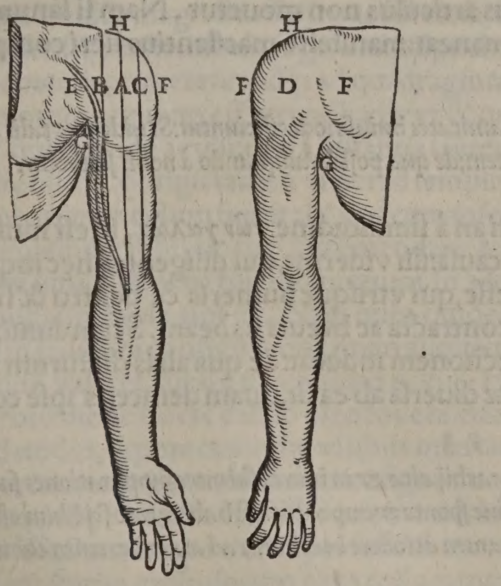

A. LINEA LATITVDINE CARENS.
B. HVMERALIS VENA.
C. ALTERVM TANTV INTERVALLVM.
D. POSTERIOR PARS
E. INTERIOR. F. EXTERIOR
G. INFERIOR. H. SVPERIOR.

55 *Vlcera autem omni medela curãda sunt. In quo ad-*
D *uertendum ne uehementer brachium attollatur, sed mediocriter, quãtum ad ulcerum curam sufficiat. ita enim minus refrigerarentur. Confert siquidem ut omnes ustiones tegantur, quo curari conuenienter queant. Minus itẽ digrederentur, & sanguinis eruptione infestarentur minus: minusq; eis conuulsio superueniret.*

Causas ipse subijcit, cur non esse vehemẽter attollendum brachiũ iubeat. Primum, quia cõfert vt vstiones omnes contegantur, quò curari queant: tum ne refrigerentur. alioqui enim, vt ipse dixit, vlceribus frigus mordax est: cutẽ circũ circa indurat: dolorẽ irreparabilẽ creat. sed multo magis ijs, quæ ex calida causa extiterunt: queadmodũ nũc ex igne. Minus pterea, inquit, digrederent. i. hiarẽt, & oras expanderent. quod cum fit: & magis frigesiũt, & serius consolidantur, & cicatrices maiores cõtrahũt. Qď vero deinceps dicit, & sanguinis eruptiõe infestarentur

infestarentur minus, ad omnium vlcerum vniuersalem rationem spectans, subiunxit: non ad ea B
de quibus nunc loquitur. nam si, vt iussit, cutem deusserit quispiam: nullum subsequuturum san-
guinis eruptionis timorem, dubitat nemo. Fortasse tamen ex eo ꝙ denudata cute nerui refrixe-
runt, conuulsionis solius periculum impenderet: cuius etiam in fine huius orationis ipse men-
tionem fecit.

At ubi iam pura effecta ulcera sunt, ad cicatricesq; deueniunt: tũc profectò omnino brachium ad costas alligatum 56
& die & nocte semper detinendum est.

Cicatrices hic proprie pro inductione consolidationis vlcerum, nõ sicut superius fecerat, pro
vlceribus ipsis posuit. Maximam igitur habendam curam cẽset, ne brachium à costis diducatur,
nisi parum admodum: atque id eo tantum tempore, quo vlceribus curatio adhibetur. maxime
enim puris vlceribus ea omnia accidere conspiciuntur, quæ modo commemorauit: & præcipue
ab externis causis. Nam dum sordida vlcera adhuc sunt, & inflammata: sordem, & humorũ præ-
ternaturalium redundantiam pro obstaculo ac tegumento habent. calor vero inflammationis fri
gori extrinsecus aduenienti resistit. Vbi autem & inflammatione carent, & pura, excrementi- F
tijsq; sordibus mundata iam sunt: magis q̃ prius ea quibus afficiuntur, persentiunt: ac propterea
facile ab externis causis, & præcipue frigidis molestantur. & ob exquisitum sensum dolore, cæ-
terisq; molestijs vehementius affligantur.

Quin etiam ubi consanuerunt, simili modo in multum tempus brachium ad costas est alligandum. ita enim maxi 57
me fieri posset, ut cicatrice obduceretur: & intercluderetur laxitas ea in quam maxime brachium prolabitur.

Et hic finem adustionis quem proposuit, declarat, cum inquit/ita enim maxime fieri posset, vt
cicatrice obduceretur: & intercluderetur laxitas ea, in quam maxime brachium prolabit̃/perinde
ac ita dixisset: Quanto enim cicatrix contractior ac breuior euadit: tanto in angustius spatiũ cutis
circa alam cogitur. id quod maximum remedium est, ne eò excidere facile brachium queat.

Quibuscunq; uero humerus repositione fuerit frustratus, si adhuc in auctione sint, os brachij læsi non simili modo 58
ut sani, augeri consueuit. sed augetur quidem aliquantulum: breuius tamen, q̃ alterum euadit.

G

Ea quæ necessario illis eueniunt, qui exarticulatum humerum habent: nunc commemorat.
Primum igitur ac maxime commune, ex quo ẽt reliqua omnia consequuntur, illud est: ꝙ minus
alimentum brachium percipit. ex hoc enim postea fit, vt in iam adultis tenue ac macilentum: in
adhuc crescentibus breuius euadat. Hæc aũt alimenti inopia, & ex venarum & musculorum mẽ-
bri distortione contingit: & ex eo quoq; ꝙ totus articulus non mouetur. Nam si sanum quoque
membrum diutius prorsus absq; motione permaneat: manifeste macilentius fieri conspicitur.

Qui etiam ab ortu anci uocantur, ob duplices has calamitates huiusmodi efficiuntur: Si uidelicet talis aliqua luxa 59
tio in utero eos præoccuparit. Alteram item ob calamitatem: de qua postea aliquando à nobis scribetur.

Anci γαλιάγκωνες à græcis appellantur, qui an à similitudine τῶν γαλῶν, id est mustellarum,
quasi mustellanci ita dicti sint, an alia aliqua de causa: illi viderint, qui diligenter hęc inquirere stu
dent. Medico vero vtile est, si sciat nonnullos esse, qui vtrisque humeris & dextro & sinistro lu-
xatis nascantur: ac propterea vtraque brachia contracta ac breuia habeant. Sciendumq; ei est al-
teram quoque causam esse, quæ huiusmodi affectionem inducat: de qua aliàs dicturum se esse pol H
licetur. Difficile tamen est alteram reperire, quæ diuersa ab ea sit, quam deinceps ipse contingere
infantibus ait, in hunc modum.

Adde ꝙ quibuscunq; adhuc infantibus circa caput brachij altæ & in imo desidentes suppurationes fiunt, ij quoq; 60
omnes anci euadunt. & siue incidantur, siue adurantur, siue sponte erumpant: ita se habere hæc sciẽdum est. At qui ab
ortu anci sunt, licet uti manu aptissime possint, neq; ipsi tamen attollere brachium ad aurem extento cubiti gibbo ua-
lent: sed multo minus læsa, quàm sana manu id faciunt.

Hoc quoq; fœtibus in vtero accidere potest. Nam calamitatem ab hac diuersam, quæ in vtero
fœtificatis luxationis causa sit, inuenire difficile est. Vtrasque vero has contingere, ex ijs non est,
quæ fieri nequeant: quippe cum fieri possit, vt & suppuratio fœtui oriatur, & erumpat, & à natu-
ra consolidetur: & multo magis in humeri articulo luxatio fiat, tum ob humiditatẽ naturæ infan-
tis, tum ob id ꝙ acetabulum iuncturæ labilem exitum præbet.

At quibuscunq; iam uiris humerus exciderit, & repositus non fuerit, superhumeralis carne magis expers efficitur: 61
habitusq; gracilis hac in parte euadit. Cum tamen dolor ijs cessauit, quæcunq; abducendo à costis gibbo cubiti in la-

A *tus operandum eſt,ea non omnia exercere ſimili modo poſſunt:ea autem poſſunt, quæ traducendo brachio præter co-*
ſtas uel ante ,uel retro tractãtur.Nam ſcobinã,& ſerram trahere queunt,& ſecuri item dolare,& ſarrire,modo ne ni-
mis ſurſum attollere cubiti gibbum cogantur:& cætera operantur,quæcunq; huiuſmodi figurationes requirunt.

Superhumeralis ijs qui ita ſunt affecti,non modo ſtatim vbi caput brachij humerum deſerit,
attenuatior,& gracilior apparet:verum etiã poſtea adhuc magis eiuſmodi fieri conſpicitur.pro-
pterea ꝙ procedente tempore muſculi deltoidis partes debiliores atq; ad alimentum capiendum
ineptiores redduntur:dum intentus deorſum violenter brachij caput in alam conſequitur : & qa
non mouetur,neq; propriam operationem exercet,qua brachium attollebat: frigidior & imbe-
cillior,ac propterea macilentior euadit.Quippe cum motio corroberet,ocium tabefaciat.

DE SVMMO HVMERO.

62 *Iis autem quibus ſummus humerus auulſus fuit,os quod auulſum eſt eminere conſpicitur . eſt autem is iuguli &*
ſcapulæ nexus.quippe cum hac in parte diuerſa hominis ab aliorum animalium natura ſit.Medici igitur in hoc uulne
re maxime decipi conſueuerunt.cum enim os auulſum emineat,ſuperhumeralis humilis & cõcaua apparet:ut ab il-
B *lis quaſi humerus prolapſus ſit,cura adhibeatur.Multos quidem ego noui medicos in alijs ſanè non malos,qui dũ hu-*
iuſmodi humeros conantur reponere,excidiſſe eos rati:multa damna uexando attulerunt:neq; prius deſtitere, quã uel
ſententiam mutarint,uel repoſuiſſe ſe articulum exiſtimantes quid facere deberent amplius,ignorarint.His curatio ea
eſt,quæ alijs huiuſmodi: ceratum,plagulæ,lintea:& deligatio in hunc modum facta . Vrgendum deorſum os eminens
eſt:eaq; in parte plagulæ q̃plurimæ imponendæ , ac deprimendæ q̃maxime ſunt : brachiumq; ad coſtas in ſuperiorem
partem annectendum,atq; ita detinendum.Hoc enim nullo modo maxime ſit,ut accedere ac coire auulſum os poſſit.
Sciendum tamen probe eſt,& prædicendum etiam tuta hæc eſſe,ſi alioqui uolueris:propterea quòd nullum neq; par-
uum neq; magnum nocumentum ex hoc uulnere humero euenit:ſed locus tantum deformior euadit . Quippe cũ neq;
hoc os in priſtinam ſedem ſimili modo,ut natura erat,reſtitui queat:ſed neceſſe omnino ſit,ut uel paulo uel multo tur-
gidius in ſuperiore parte efficiatur:neque aliud aliquod in eundem planè ſtatum redeat, quod communicans cum al-
tero ac cohærens à priſtina cohærentia auulſum fuerit.Paucis diebus dolor in ſummo humero ſedatur , ſi recte deliget.

Coniunctionem ac cohærentiam ipſam ſummum humerum eſſe hic oſtendit : dicitq; ipſum
eſſe os,& nectere vtraq;.Summum humerum ſanè eſſe chartilagineũ os coniunctioni iuguli &
ſcapulæ impoſitum,manifeſtum eſt:è quo membranæ quædam exortæ capita oſſium inter ſe col
ligant.vnde fit,vt ſi id auulſum ſit,iugulum quoq; eodem conſequatur : ac propterea emendatio
C eſt,ſi iugulum deorſum vrgeatur ac deprimatur ſic,vt circulares quoſdam flexus efficiat.Sed de-
preſſio hæc in adoleſcentibus magis ſuccedit:eo quòd quanto magis ætas progreditur , tãto cor-
pora noſtra ſicciora euadunt.Sicut igitur ſicca ligna ad flexuras idonea minime ſunt, ſed humida
& viridia facile eas tolerant:eodem modo eorum qui adhuc augeſcunt,oſſa,ſi vis afferatur,infle-
cti poſſunt:ac multo magis ſi caſſa ſint ac fiſtuloſa,ut iugulum eſt . Atq; ego quidẽ in meipſo ex-
pertus ſum,ſenſiq; mihi inflecti iugulum:palpitabat enim profunde , cum ex violenta deligatio-
ne vehementer deprimeretur.idq; ad quadraginta vſque dies ſuſtinui:quorum ſpatio capiti bra-
chij ita admotum iugulum eſt,atq; adhæſit:vt & qui id nunc vident,auulſum aliquando fuiſſe,nõ
credant:& qui quando auulſum eſt,diſtantia trium digitorum viderunt receſſiſſe,rem ſupra mo-
dum admirentur.Contigit tamen vt per id tempus brachium penitus alimento deſtitueretur,ſic
vt gracile prorſus effectum fuerit : & vnà cum ipſo cubitus etiam non aleretur . ſed hæc ſanè vno
tantum deligationis ſubſidio fuerunt emendata: totumq; membrum non multo poſt tempore,q̃
ſolutæ faſciæ ſunt,alimento fuit reſtauratum.In adoleſcentulis vero, ac pueris etiam magis depri
mere os deligatio facile poteſt . Nam mihi quidem quintum & trigeſimum annum agenti pati
D hoc modo in palæſtra contigit.non tamen aliquem alium tam adultum , cum ferre violẽtiam de-
ligationis non valeret,curare ita vnquam potui . Ego vero etiam ipſe frigidum adeo locum ſen-
tiebam,vt toto die ac nocte calido oleo fouere eum cogerer : ſubiecto toti corpori corio quodã,
ſupra quod nudus, vtpote caniculæ æſtibus infeſtãtibus,cubabam. Suppoſita igitur ad pedes va-
cua pelui corium ea parte accommodate figuratum fuit,vt inde in peluim deflueret liquor poſſet:
atque ita quod in pelui collectum fuerat , iterum in lebetem transfuſum , atque ad ignem calefa-
ctum ſupra affectum locum totum perfundebatur . & ſi paululum aliquando qui id miniſtrabãt,
intermiſiſſent,ſtatim muſculorum circa collum intentionem ſentiebam : vt perſpicuum inde eſ-
ſet,ſi in perfundendo negligentius ſe geſſiſſent, conſequuturam facile fuiſſe conuulſionem . Sed
mihi muſculorum afflictationis alia quædam non parua cauſa acceſſerat , quam commemorare
non ab re erit : vt exiſtimare vnuſquiſque poſſit , ex ſola iuguli depreſſione nihil eiuſmodi mu-
ſculos fuiſſe paſſuros . Cum enim mihi auulſus ſummus humerus fuiſſet in palæſtra, alipta de-
preſſiorem ſuperhumeralem intuitus atque humiliorem , brachiumq; in alam elapſum eſſe opi-
natus,brachium mihi extendebat,moliriq; id aggrediebatur : remq; artificioſe tractabat . Cum
vero opus minime procederet,& fruſtra tempus tereretur:errare ego hominẽ in molitione exi-
ſtimans,alij vnà cum ipſo & brachium deorſum,& ſurſum humerum diſtenderẽt, iuſſi: ipſe vero
digitis integræ manus in alam brachij,quod excidiſſe videbat, coniectis , vt inter coſtas & caput
brachij

brachij inserti moliendo paululum ipsum retruderent: nulloq; ibi tumore præter naturam inuen B
to, statim desistere ab intentione eos qui vnà cum alipta distendebant, monui: non enim excidis-
se articulum, vt opinabantur. At illi quasi ego dolore iam fractus id dicerem: hortabantur, vt me
ipsis obtemperantem exhiberem, non mihi: neq; intentionem quicq̃ remittebant. ac fortasse mu
sculum diuulsissent, id quod nonnullis etiam alijs contigit: nisi forte quidam alius superuenisset: q
cum sciret me nequaq̃ ex mollitie intẽtionẽ fuisse prohibiturum, vt remiserint, effecit. à meq; qd
euenisset, quidq; facere iuberem, requisiuit. At ego cum auulsum esse summũ humerum, oleoq;
& linteis & lanis esse opus dixissem, in balneũ profectus sum: ibiq; copioso circunfuso oleo in so
lio quoad potui, sum immoratus: donec quæ ad curationem spectabant, fuerunt comportata. qua
re effectum est, vt mihi ex vexatione ea musculi assidua fotione indigerent. Pleriq; vero licet eis
hoc non contingat, deligationem ipsam non tolerant. sed difficultatem ex affectione in posterũ
tempus malunt habere, q̃ ad quadragesimum vsq; diem laborem eum sustinere. Citius enim iu-
guli os exacte inflecti posse non existimo. reliqua in oratione hac Hippocratis patent.

DE IVGVLO. F

Iugulum fractum, si uere abscissum fuerit, curatu facilius est: si per longitudinem, difficilius sanatur. contrariumq; in 63
*hoc euenit q̃ quispiam opinaretur. Nam quod uere abruptum est, cogi magis ut in naturalem statum redeat, potest: ut
si curam adhibeat aliquis: quod superius abijt, deorsum compellere figurationibus idoneis, & accommodatis deliga-
tionibus non difficulter queat. nam etiam si non prorsus coaptatum fit: os certe quod supereminet, nõ admodum acu-
tum efficitur. At si per longitudinem confractum os fuerit, similis ut in ossibus auulsis, de quibus superius modo scripsi-
mus, calamitas euenit. quippe cum & cohærere inter se non admodum partes hæ fractæ soleant, & ossis fragmentum
quod eminet, ualde acutum euadat. In uniuersum igitur sciendum illud est, ex iuguli fractione nullum neq; humero,
neq; reliquo corpori timeri nocumentum, nisi sideretur: sed hoc tamen raro contingit.*

Vere abscissum inquit, caulatim abruptum, sic vt nulla in parte contineatur. cuius oppositum
est non vere abscissum, quod vno modo fieri ipse declarauit, cum dixit/si per longitudinem, diffi
cilius sanatur. simulq; ostendit quod exquisite abrumpitur, per transuersum: quod nõ exquisite,
per longitudinem fractionem pati. Quando igitur penitus abscissum est, alternari ita partes ossis
consueuerunt, vt cum vel sursum altera, altera deorsum, vel introrsum altera, altera extrorsum
abeant: fractura propterea magna esse, atq; incurabilis videatur. At altero modo cum per lõgitu
dinem fractio accidit, licet minor læsio esse appareat: eius tamen difficilior sanatio est. quippe cũ G
iugulum fasciæ circunuolutionem, sicut brachia & crura non admittat. quæ sola complanare, atq;
astringere quod in longitudinem scissum est, põt. Si hæc quæ nunc dixi, memoria teneas, nihil ex
ijs, quæ deinceps subiungit, tibi esse obscurum videbitur.

Deformitas tamen circa fracturam euenit: atq; id primum turpissimum, deinde uero minus turpe fit. 64

Melius erat, si dixisset, minus turpe apparet. Inter initia enim rei nouitate turpe id eẽ maxime
videtur: postea vero temporis processu assueti homines, sicut in alijs omnibus, ita in hoc quoque
deformitatem negligere consueuerunt.

*Iugulum porrò non secus atq; ossa alia cassa cito conglutinatur. quæ enim huiusmodi sunt, callum celeriter obdu-
cunt. Quando igitur recenter est fractum, & qui uulnerati sunt, maius malum quàm sit, esse opinantes, satagunt: &* 65
*medici diligentiam ac studium adhibent, ut recte medeantur. Procedente uero tempore et uulnerati, quippe cum do-
lore non afficiantur, neq; aut ambulatione, aut comestione prohibeantur: rem negligunt, & medici, quia locum eum
restituere in pristinum decorem nequeunt, refugiunt: neq; incuriam laborantium ægre ferunt. interim uero calli indu-
ctio acceleratur. Deligationis autem modus similis, ut plerisq; alijs est. nam & cerato, & plagulis, & linteis mollibus
medendum est. & hæc insuper curanda sunt. insuperq; animaduertendum in hac tractatione & plagulas plurimas su* H
*pra eminentem partem imponi debere: & fascijs plurimis ea maxime in parte comprimi oportere. Sunt autem nonnul
li qui comprobarunt iam plumbum quoddam graue superalligari, quo superextantem partem deorsum cogerent. In-
telligunt quidem fortasse neq; illi qui simpliciter deligant. Sed neq; hic modus fracturæ iuguli est accõmodatus. quip-
pe cum fieri non possit, ut quod eminet, deprimatur, quod alicuius momẽti sit. Alij uero quidam sunt, qui cum cogno
uerint huiusmodi deligationes erraticas esse, & non secundum naturam eminentia deorsum cogere: deligant quidem
etiam ipsi plagulis & linteis utentes, non secus atq; alij, sed mitella quadam cincto homine ea parte qua cingi aptissi-
me potest, cum plagulas supra eminentiam fracturæ imposuere, ita ut extuberent, initium fasciæ ex anteriore parte cin
ctui alligant: atq; ita eam è directo iuguli productam in posteriorem partem conuoluunt: atq; ibi cinctui circumiectã
in anteriorem partem rursus, ac rursus in posteriorem reducunt. Alij autem non cinctui circumijciũt linteum, sed inter-
femineo: atque inde per sedem, & spinam traducendo ac circumuoluendo fracturam comprimunt. Sed hæc quidem
non experto dum audiuntur, prope ad naturalem modum accedere uidentur: utenti uero inutilia euadunt. Non enim
sunt stabilia ullo tempore, etiam si iaceat quispiam. licet enim ita q̃maxime sint, siquis tamẽ iacens uel crus inflectat,
uel ipse inflectatur, fasciationes omnes mouentur: & alioqui molesta deligatio est.*

Cum causam dixerit cur cito huiusmodi ossa conglutinentur, cur inductio calli celeriter effi-
ciatur:

A ciatur: propterea non explicauit, quia ex ipsorum ossium natura de quibus est sermo, intelligi potest. Quæ enim cassa sunt, plus humiditatis in se habent: qua effusa, vt superius diximus, & à facultate quæ in osse est, coagulata, callus circa fracti ossis oras concrescit. quod vbi satis effectum est, oræ ipsæ constringuntur, ac colligãtur, non ex intima parte atq; alte osse conglutinato, quẽadmodum carnes solent: sed sicut dictum est, in exteriore tantum superficie quasi vinculo quodam conferruminato. Cætera omnia siquis animum aduertat, patent.

66 *Nam & sedes intercluditur, & lintea uniuersa in hac angustitate colligũtur. cingula præterea non ita firmiter accincta sunt, ut ea quæ ipsis circumijciuntur, non elabi sursum cogant: atq; ita necesse sit, ut fasciationes omnes laxent. Quãproxime uero aliquis facere uideret, licet magna nõ faceret: si aliqbus linteis circa cinctum datis, plerisq; alijs ad priorem illam deligationem uteretur. sic enim maxime fasciæ & stabiles sunt, & sese mutuo tuentur. Pleraq; quidem quæ ijs quibus iugulum fractum est, contingunt, dicta iam sunt. sed illud quoq; aduertendum est, iugulum ita plerũq; frangi solere: ut os quod à pectore est, in superiorem partem emineat: quod est à summo humero, in inferiore subsidat. cuius ea ratio est, ꝙ pectus neq; inferius multo abire, neq; superius potest.*

Quod inquit in angustitate, id est στενυγροχωρίῃ, quasi locangusthumiditatẽ dixeris, composi-
B tum nomen non est, vt quidã opinantur, ex loco & angustia & humido, sed ex στενυγρῷ, id est angusthumido. quod tamen nihil amplius q̃ angustum significat, per paragogen vetusto more ita producto vocabulo. atq; inde στενυγροχωρία nihil amplius q̃ loci angustiam notat. Perspicuum hoc esse ex Simonidis etiam carminibus potest: quæ in hunc modum se habent.

» Non sic opacis quispiam vnquam in montibus
» Pauisse fertur sæuæ occursu pardalis,
» Angusthumida iter solus iniens semita:

στενυγρῷ enim hic quoq; pro στενῷ, id est angusthumida pro angusta tantum positum esse manifestum est.

67 *Articuli enim qui est in pectore paruus crissatus est.*

Leuem quandam motionem crissatum, id est κιγκλισμὸν vocat: siue autem à Crissa aui, quam motacillam dicunt, & græce κίγκλον, nomen hoc deductum sit, quę pennas in cauda assidue motat, atq; agitat: siue ab alia aliqua re: considerare ad pręsens propositum minime spectat. Sed magis conuenit, vt causam inquiramus, cur iuguli dearticulatio quæ ad pectus est, cum ex minimis nequaq̃ sit, sicut alię aliquæ: motionem tamen nullã habeat, quę digna existimatione sit. Quam
C rationem huiusce rei afferat Hippocrates ipse, audiamus. Sed aduertendum, pectus hic nõ pro tota anteriore thoracis parte sumptum videri, sed pro medio tm̃ osse, quo cum costæ dearticulãtur: quod posteriores medici proprio vocabulo στέρνον quasi stratum appellant: ita enim inquit.

68 *Ipsum enim pectus & sibiipsi, & spinæ dorsi est commissum.*

Sibiipsi commissum esse pectus, quod stratũ dicunt, manifeste apparet. Spinæ dorsi vero etiã esse coaptatum aperte intelliges, si in arefacto animalis cadauere costas à posteriore parte spinæ dorsi, ab anteriore strato huic innixas euidenter inspexeris.

69 *Proxime quidem iugulum ad humeri articulum natabile est: cogitur enim frequentem motionẽ habere ex summi humeri connexione. Præterea cum uulneratum fuerit: pars quæ pectori inhæret, in superiorem partem elabitur: neq; admodum in inferiorẽ deprimi potest. quippe cum natura leue sit, & supra ipsi q̃ infra inanitas laxior pateat. At humerus, & brachium, & quæ his annexa sunt, facile à costis & pectore absolui queunt: ac propterea & longe superius, & inferius abire possunt. Quando igitur fractum est iugulum, os quod ad humerũ est, deorsum inclinatur. procliuius enim ei est simul cum humero & brachio deorsum defluere, q̃ sursum ferri. Cum igitur hæc huiusmodi sint: desipiunt*
D *sanè illi qui supereminẽtem ossis partẽ deorsum depelli posse existimant. nã id quod infra est, ad superius applicandũ esse ꝑspicuũ est. quippe cũ id fit, quod moueatur, quodq; à naturali sede excesserit. patet itaq; cogi id nullo alio modo posse. deligationes siquidẽ nihilo magis appellũt, q̃ repellũt. Si uero quis brachiũ costis q̃ maxime adhærẽs sursum ꝓtrudat sic, ut q̃ acutissimus humerus esse uideat: ita planè fiet, ut ad os qđ à pectore est, unde fuerat auulsum, coaptet.*

Translatis, & vetustis linguarum nominibus, q̃uis ciuili loquutione vtatur, vti Hippocrates consueuit. Tale quid Xenophon etiam facit. nam ille quoq; licet ciuiliter, sicut quisq; alius, eloquatur: vetusta tñ sæpenumero & translata verba interserit. At rarius qdem in eo, frequẽtius in Hippocrate hoc reperitur: queãdmodum in superiore oratione crissatum dixit, in hac, natabile: quod verbum idem est atq; infirmum, & stabilimento carens. quemadmodũ etiam quod infert, declarat, cum inquit: cogitur. n. frequentem motionem habere ex summi humeri connexione. summus vero humerus ex articulo humeri frequenti motione præditus est. quippe cũ minime intentus sit, motusq; maximos habeat. Quod vero in principio dixit/proxime/ambiguum est, vtrum ad locum, an ad rem ipsam referendũ sit. nam vel proxime ad articulum mobile esse iugulum intelligemus, quod mihi esse rectius videt: vel vt alijs magis placet, aduerbiũ hoc/proxime/ ad natabile & mobile erit coniungendũ: vt talis oratio euadat: q̃ proxime natabile iugulũ iuxta humeri articulum est: hoc est q̃ proxime ad frequentem motionem, agitationemq; accedit.

Si igitur aliquis legitimà deligatione usus,ut celeriter consolidetur: reliqua omnia excepta antedicta figuratione uana esse existimet:is & recte intelliget,& citissime atq; optime curabit.Si homo tamē cubet,multum refert. Et dies, si quiescat,quatuordecim satis:uiginti q̃plurimi sunt. 70 B

Legitimam deligationem vocat ab omnibus vsitatam,quæ quasi lex quędam non scripta iam sit.ita enim & in vitæ cōmunione consuetudines quędam & institutiones quæ ab omnibus obseruantur,legibus similes euadunt:& νόμιμα,id est legitima,seu instituta appellantur. Fracturis enim accōmodatam deligationem non oēs,vt par erat,conficiebant: ac propterea plura de ea in primo libro de fracturis conscripsit.Hic vero nulla huiusmodi affectioni alicui deligatio adhibetur.nam sicut & prius in cōmentarijs in eum librum editis demonstratum à me est,& nunc etiā fuit repetitum:oēs affectiones quę modo deligationis fracturis accōmodatæ subijciuntur,in eo libro ab Hippocrate fuerunt commemoratæ:quæ vero alteram deligationem requirunt,in hoc exponuntur.Fit siquidem fracturis apta deligatio, cum lintea soli fracto membro in spiram circunducimus.altera autem,cum in alias quoq; partes,& plerunq; eas quę membro affecto oppositæ sunt,fasciæ conuoluuntur.quemadmodum in libro de ijs quę in medicatrina fiunt,etiā dicit. Humeri deligationi ea quæ per alteram alam fit,circunductio consentit.

Quòd si alicui cōtrario modo iugulū fractum sit,id quod non sæpe euenit,sic ut os quod est à pectore,subeat,quod est à summo humero,supemineat,supstetq; alteri:nullo magno negocio ĩ curādo opus est. Ipse.n.humerus demissus et brachiū ossa cōmittere ĩter se pōt:et quælibet uel uulgaris deligatio est satis.Paucīq; ad callū cōtrahēdū dies sufficiūt. 71 F

Superius dixit,plerunq; fieri,vt cum iugulum totum per transuersum abrumpitur, pars ossis quæ à pectore est,in superiorē locum elabatur: altera vero quæ est ab humero,inclinetur inferius.Nunc de altero modo scribit, qui rarius contingit,cum eminentius à parte humeri: depressius à pectore os euadit:quod facilius curatu esse inquit. Humero siquidē ipso demisso fit,vt iuguli quoq; pars,quæ summo humero est annexa, simul cum ipso deorsum sequatur: alteriq; ita ęqualis effecta deligationem,& curationem idoneam admittat.

Sin autem ita fractum non sit,sed in latus uel hac uel illac fuerit elapsum:restituere in naturalem situm oportebit, humero unà cum brachio sublato,sicut etiam antea dictum est.Vbi uero in pristinam naturam redierit,reliqua medicina celerrima erit.pleraq; quidem alternata sursum compulsum brachium dirigit. 72

Intelligendum tibi est de ossiū in interiorē vel exteriorē partē recessu dictū hic ab Hippocrate esse.Sed ex me illud cognoscas,intus in corporis ꝓfunditatē,extra ad cutem esse accipiendū. G

Quæcunq; uero ex superioribus uel in latus elabuntur,uel deorsum:ijs directio præparatur,si homine supino collocato,medio inter scapulas dorso paulo sublimius aliquid subijciatur,sic ut pectus anfractū q̃maxime fit: brachiumq; ei ob costas porrectum aliquis attollat.medicus uero altera manu in caput brachij impressa uola repellat:altera fracta ossa cōponat.ita enim q̃maxime in naturam restituitur.Cæterum id quod dictum iam est, superius os in inferiorē partem subire facile admodum solet.Plerisq; sanè ubi deligati fuerint,figuratio ipsa opitulatur:cum ad costas gibbo cubiti detento sursum humerus propellitur. 73

A. ÆGER SVPINVS COLLOCATVS
B. PVLVINVS INTER SCAPVLAS SVBIECTVS
C. ALTER BRACHIVM A COSTIS DIDVCTVM ATTOLLENS
D. MEDICVS FRACTA OSSA COMPONENS

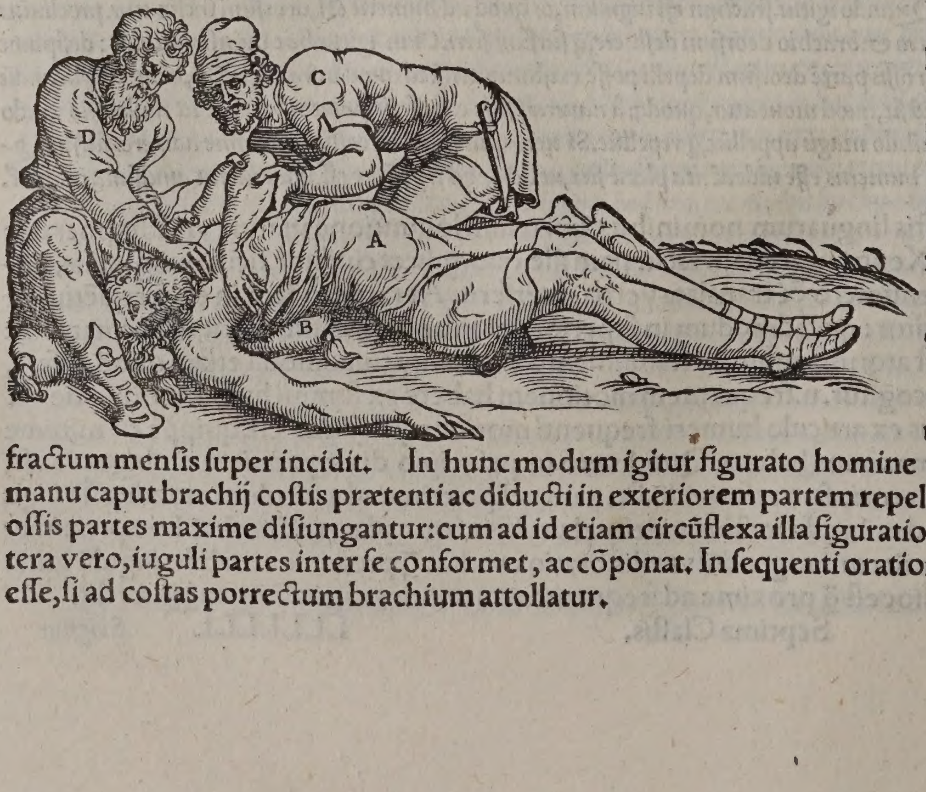

Quando pars iuguli pectori cōmissa vel in latus, vel deorsum elapsa est: tunc inquit præparari directionē, siquis supino homine collocato inter scapulas sub ipsa dorsi spina videlicet ceruical, aut puluinum,aut tale aliquid supponat: vt ea parte totus thorax recuruatus ac circumflexus efficiatur. Anfractum enim, hoc est περιῤῥηγὲς,circū circa inflexum appellat. qua voce etiam poeta vtitur, cum inquit. Anfractum mensis super incidit. In hunc modum igitur figurato homine vult,vt medicus altera manu caput brachij costis prætenti ac diducti in exteriorem partem repellat. ita.n.fiet,vt fractæ ossis partes maxime disiungantur: cum ad id etiam circūflexa illa figuratio non parū conferat:altera vero,iuguli partes inter se conformet, ac cōponat. In sequenti oratione melius aliq̃n inquit esse,si ad costas porrectum brachium attollatur. H

Nonnullis

74 Nonnullis uero humerus in superiorem partem propellendus est, ut est dictum: gibbus autem cubiti ad pectus ad-
A ducendus, ita ut manus ad summum humerum sani brachij detineatur. & si cubare tolerat, opponendum aliquid est quod obfirmet, ut humerus in suprema parte permaneat: si deambulare uult, funda ex mitella facta circa acutã partem gibbi inserenda, ac collo appendenda est.

Huiusmodi figuratio in exteriorem partem caput brachij abducit: vt pars quoq; iuguli quæ summo humero coniuncta est, simul cum eo abducatur. Sed vt plurimum huiusmodi figuratione opus nõ esse inquit: satis enim priorẽ esse ad directionem faciendã, cum ad costas gibbo cubiti detento, non vt nunc ad pectus adducto, brachium suppellebatur. non q̃ ad pectus adducere inutile sit: sed quia cum plerũq; dimoueatur, proposita operatio exequi rem optime queat. nam si prior ea in agendo non successerit, ad secundam transire postea poterimus.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE ARTICVLIS COMMENTARIORVM

B

LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Agit de reliquis manus articulis, de faciei malis, ac maxillis, de naribus, & auribus curandis, cum luxata, uel fracta fuerint.

DE GIBBO CVBITI.

1 *CVm gibbi cubiti articulus dimotus aut subluxatus ad costas aut exteriorem in partem est, acuta eius parte in concaua brachij subsistente, in rectum extendendus: quodq; eminet, retro & in latus repellendum est. Cum uero pfecte excessit uel hac uel illac, extensio ea adhibenda, qua brachium fractum deligatur. ita enim incurua gibbi pars minime prohibebit. Excidit autem maxime uersus costas. Directio uero eius est, si q̃plurimum abducendo ne caput brachij cornicem cubiti attingat: suspensum ita circũagamus & circũflectamus, & non in rectum extendamus: simulq; in contrarium in utrãq; partem impellamus, in sedemq; ita compellamus. In his confert etiam si gibbus*
C *partim in supinam partem, partim in pronam contorqueatur. Curatio postea ex figuratione ea est, ut paulo superiorem manum gibbo cubiti: brachium uero ad costas habeant. sic & appensio, & positio, & gestandi facilitas, & natura, & usus in cõmuni sunt: si modo praue callus non increuerit, increscit autem celeriter. Linteis uero curatio fit lege articulari, ut & acuta etiã pars insup deligetur. Rebellacissimus aũt gibbus cubiti hic est, febresq;, ac dolores, & meræ bilis uomitus mouet: atq; id maxime, si in posteriorẽ partẽ, ob torporẽ: secundo, si in anteriorẽ prolapsus sit. Eadẽ utrisq; curatio. Sed repositiones, si retro abijt, ut extentũ totũ brachiũ intendamus. Signum.n. est q̃ ita excesserit, cum extẽdere totũ brachiũ nequeũt. cum uero cõflectere id nõ ualent: q̃ in anteriorẽ partem exciderit cubitus, indiciũ est. Vnde his cõuolutum aliqd durũ ab anteriore parte imponẽdum, ac super id, ubi extenderis, repẽte cubitus inflectẽdus est. Dissidẽtiæ autem ossiũ nota est: si iuxta uenã quæ ad brachiũ discinditur, attrectaris. Sed hæc cito callo circũdant. Ab ortu sanè ossa quæ infra noxã sunt, breuiora euadunt: plurimum iuxta cubitũ: secundo iuxta manũ: tertio iuxta digitos. brachiũ quippe et humerus ob uersionẽ potiora, at reliqua pars totius brachij ob opa adhuc potior est. Si extra excidit articulus, in interiore parte caro ĩminuit. sin minus, in contraria parte, q̃ exciderit. Si extra uel intro excesserit, extẽsio in cõmuni figuratiõe brachij ad cubitum facienda est. alæ enim habena subiecta retrahendum est, summo uero gibbo iuxta articulũ pondus aliquod appendendũ, uel manibus depellendũ. atq; ita suspenso articulo palmis coaptationes fiũt, ut in manibus. Deligatio in hac figuratione, & appensio, & positio.*

D

At cum in posteriorem partem excidit, repente extẽto brachio palmis dirigendum: simul autem & in directione, & in alijs faciendũ est. Cum in anteriorem, supra

linteum in tumorem conuolutum conflectendum,ac ſimul dirigendum:ſed ſi in alteram partem inclinetur,in directione ſimul utraq; facere oportet. Medelæ uero communis figuratio,& deligatio eſt.Poſſunt etiam ex diſtentione cõmuniter omnia coaptari.Repoſitiones autem aliæ ex ſuſpenſione,aliæ ex extenſione,aliæ ex circumuagatione reponunt: atq; hæ ex exceſſibus figurationum uel hac uel illac celeriter fiunt. B

DE MANV.

Manus articulus uel intro,uel extra prolabitur:ſed plerunq; intro.Signa aperta ſunt,ſi enim intro excidit,cõflectere:ſi extra,extendere digitos nequeunt.Repoſitio fit,ſi digitis ſupra mẽſam poſitis in diuerſas partes extenſio efficiatur: os uero eminens uel palma,uel calce ſimul retrudatur, & in anteriorem partem & inferiorem trudatur. Ab inferiori autem parte ad alterum os inuolucrum aliquod molle,ſi ſupra eſt,pronæ manui,ſi infra,ſupinæ eſt ſubijciendum.curationem poſtea linteis peragimus.At tota manus uel intro uel extra,uel hac uel illac,potiſſimum tamen intro luxatur.Interdum etiã appendix ipſa dimouetur,interdũ alterũ ex oſſibus diſſidet.His ualida extenſio adhibenda eſt:tum quod eminet,trudatur:alterum uero os duobus modis ſimul in poſteriorem partẽ & in latus,uel manibus ſupra menſam,uel calce retrudatur.Quæ rebellant deformia euadunt:tẽpore tamen ad uſum corroborantur. Curatio his quoq; linteis adhibetur,cum manu & cubito:ferulæq; uſq; ad digitos apponuntur.Hæc in ferulis deligata frequentius q̃ fracturæ reſoluenda,& perfuſione copioſiore fouenda ſunt. Ab ortu breuior manus euadit:carniumq; imminutio cõtraria in parte q̃ qua eſt prolapſio effecta,maxime contingit.At adulto iam oſſa permanent. F

A·EXTENDENTES IN DIVERSA
B·MEDICVS PALMIS OS EMINẼS RETRVDENS
C·INVOLVCRV̄ MOLLE ALTERI OSSI SVBIECTV̄

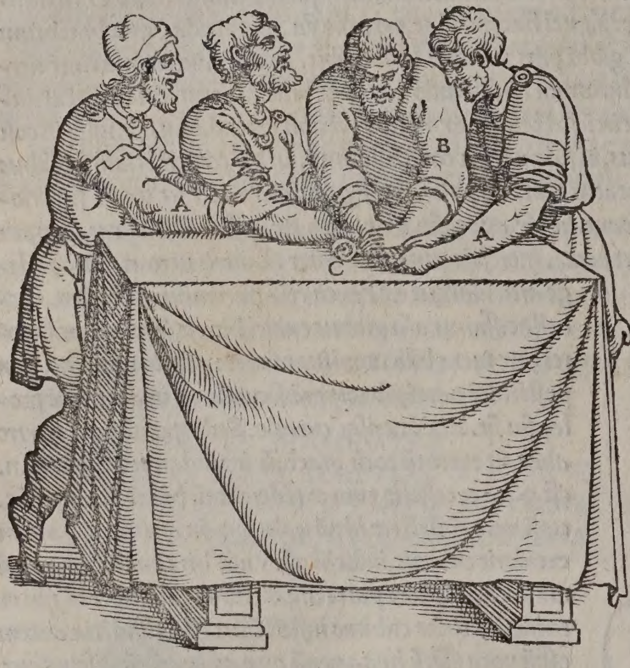

DE DIGITIS.

Digiti articulus cum prolapſus eſt,facile patet.reponitur uero,ſi in rectum extendatur, quodq; eminet trudatur, & cõtrarium retrudatur. Curatio uero mitellis,& linteis fit. Si non reuerſus fuerit,extra callum obducit. Quæ autem ab ortu, aut in auctione luxata ſunt oſſa, infra prolapſionem breuiora efficiuntur: minuunturq; carnes cõtraria præcipuæ in parte q̃ in quam exciderũt. Ei uero qui iam eſt adultus, oſſa permanent. 2

Explanatio deſideratur.

DE MALA.

At mala paucis iam perfecte luxata eſt. G 3

Malã,id eſt γνάθον,quę bucca etiam dicitur, diſſectionis profeſſores partem illam vocant, quæ ſub ea eſt, quæ mala proprie nuncupatᷣ. Mala enim proprie eſt id quod ſub oculis leniter rotundum ad mali ſimilitudinem prominet.Hippocrates vero,ſicut ſuperius humeri articulum dixit pro articulo q in humero eſt: ita hic quoq; de articulo malæ loquens, inferiorem maxillam malã nuncupauit.Poeta etiã malas pro maxillis ponit, vbi inquit,

Ambabus feriẽs manibus ſic verbere cũctos «
Ceu ſuis,excuterẽ è malis p gramina dentes. «

Malas hic maxillas manifeſte appellat. Quin etiam ipſe Hippocrates malas deinceps in ſequentibus eas vocat.Sed hæc de appellatione hactenus. Cur vero paucis luxari maxillam dixerit,ipſe ijs quæ ſubiungit,declarat:quibus animum aduertito. H

Os enim quod ſuperiore mala procedit,cum eo ſubiugatur quod ſub aurem innectitur:quod capita malæ inferioris intercludit:cum altero capite ſuperius,altero inferius ſit.extremæ uero inferioris malæ partes altera ob longitudinẽ non facile exſinuari poteſt:quæ eſt cornix,quæ ſuper iugamentum excedit. 4

Dictum à me etiam ſuperius eſt & in explanatione de cubito,& in primo cõmentario,ſi quis ea quæ ita ab Hippocrate dicuntur, planè nõ intelligit: ei oſſa præcipue hominum,ſin minus,ſimiarum oſtendenda eſſe.neq; id faciendum nunc qñ librum hunc legit,ſed antea per ocium.Diximus item à nobis librum quoq; de oſſibus ad eos qui introducuntur, fuiſſe cõſcriptum: & qui pcipere vult quid in his libris Hippocrates dicat,melius eſſe,vt prius in illis ſit exercitatus.Sicut igitur ſuperius ẽt ſcripſi,nunc mediam quandã docendi rationẽ ſeruabo: tam eorũ qui viderunt, q̃ q non viderũt habita ratione.ita.n.fiet,vt & qui viderunt,longitudine orationis non moleſtẽtur:& qui non viderunt,exactæ diſciplinæ,quæ abſq; oſſium inſpectione fieri non poteſt, quaſi deſcriptionem quandam habeant. Intellige igitur,partem oris quæ ad dentes mouetur,inferiorem

A rem maxillam: quæ motu caret, superiorẽ esse. ab hisq; ossibus dentes pro magnitudine & multitudine contineri. è superiore autem mala tenue quoddam os procedere coaptariq; tenui alteri, quod ex osse eo promittitur, quod auditorium meatum continet. qua vero vtraq; hæc ossa inter se cõmittuntur, similem futurę esse articularem coaptationem. Os itaq; hoc tenue quod superiorem maxillam capiti coniungit à dissectionis peritis iugamẽtum, seu iugale os nuncupaт. Quandoquidem etiam ipse Hippocrates, cum dicat subiugari, ostendit duo ea ossa ab hoc quasi iugo subiecto inter se cogi. Sub hoc iugamento satis magna cauitas est, quam alter ex inferioris maxillæ processibus occupauit: quem κορώνην, id est cornicẽ, & κόρωνον neutro genere vocant. Alter enim processus est, quo maxilla cum osse capitis iuxta aurẽ dearticulatur. Sed hic breuis longitudine, alter longior multo est. vtrosq; hos medium porrectũ iugale os distinguit: ita vt breuiore superius, longiore inferius sit. Hos inferioris maxillæ processus capita hic nominauit Hippocrates, cum inquit, iugamentum esse quod capita intercludat, id est distinguat inter se hos processus, ac separet: alteri superpositum, & alteri subiectum. Perspicuum igitur ex his est, fieri non posse vt à propria dearticulatione inferior maxilla excidat, nisi cornix eius infra iugamentũ elabatur. Sed neq; si id contingat tantum, luxationem efficit. aperto enim ore in propriam sedem
B rursus reuertitur. Vnde si luxatio fieri debet, oportet vt prohibeatur, quo minus redeat: id quod fit, si in latus distorqueatur. Recte igitur deinceps inquit, nisi quis maxime hiando maxillam in latus distorqueat, fieri, vt excidat minime potest. Nam neq; ipsa cornix abire infra iugamentum valet, nisi inferior maxilla à superiore q̃plurimum distet: id quod in maxime hiando euenit, neq; sine distortione in latus reditus in propriam sedem prohibetur. Et ob hæc igitur difficulter excidit, & quia validi musculi sunt, qui ipsam sustinent: de quibus dicentem ipsum audi.

5 *Præterea ex utrisq; his extremis neruosi tendones exoriuntur: ex quibus annexi musculi sunt, qui temporales, & manducatorij appellantur.*

Quæ prius capita inferioris maxillæ dixerat, nunc extrema appellat: ex vtrisq; his neruosos tendones exoriri asserens. Vocare autem solet tendones, id est τένοντας, fines eos musculorum, quos dissectionis professores proneruationes, id est ἀπονευρώσεις nuncupãt: qui quidem medijs partibus sunt neruosiores: inter se tamen in eo differunt, q aliquando plus, aliquando minus vel carnosæ, vel neruosæ substantiæ in se habẽt. Quando sanè carnis substantia amplior inest, carnosam proneruationem: qñ paucior, neruosam appellant. Nunc igitur, quia in his neruea substãtia
C q̃ carnea amplior est, merito neruosos tendones è capitibus maxillæ existere inquit. Ex altioribus siquidem partibus infernæ maxillæ annexos esse musculos inquit, qui tẽporales & manducatorij, seu mansorij vocanт. Vtrum aũt eosdẽ musculos vtrisq; his nominibus appellet, an alios tẽporales, alios mãducatorios esse velit, incertũ est. Nã posteriores dissectores eos tẽporales, seu malis, tẽporinos nominant, qui ex ossibus temporum capitis exoriuntur: quos, dum intendunт, cõmittere, ac claudere os manifeste conspicimus. Alios uero qui latis inferioris maxillæ partibus superiecti sunt, vtrinq; alter: propterea q in manducando maxillam circũagunt, manducatorios vocant: cum illi qui è superiore parte deferuntur, efficere id minime valeant. attrahunt. n. eam sursum tantũmodo, non traducere etiam hac illac queunt. vnde in committendo quoq; ore ipsorum auxilio indigemus: quando videlicet vel anterioribus dentibus mordendo, vel caninis qui appellantur, abscindere aliquid volumus. nam cum molaribus subiectum cibum confringere, ac conterere studemus, manducatio opus id vocatur, à musculisq; efficitur, qui latis maxillæ partibus superiecti in latus hac illac maxillam traducunt. Consentaneum igitur est, vt hi manducatorij appellentur: illi vero temporales, qui à temporum ossibus descendentes neruosos tendo
D nes comprehendunt, cornicemq; maxillę circum circa totam circundant. Quin etiã aliud quoddam musculorum par est, intra os cõstitutum: qui superiorem exortum ex alaribus ossibus, quæ πτεριγοειδῆ appellant, & ex tota ipsis adiacente cauitate habẽtes inferiori maxillæ ea maxime parte innectuntur, vnde processus ad dearticulationem ascendit. Hi musculi ita ad manducatorios pertingunt, quos extrinsecus supra latas maxillæ partes intentos esse dixi: vt intrinsecus vtrinq; alter latum id maxillæ occupent. Cum igitur Hippocrates inquit/præterea ex vtrisq; his extremis neruosi tendones exoriuntur: ex quibus annexi musculi sunt, qui temporales, & manducatorij appellantur/nullam hic fecisse de illis mentionẽ manifeste videtur, qui extrinsecus maxillæ superijciuntur: sed ad duo ea paria intelligẽda nos inducit: quorum alterum ex extremis maxillę partibus: alterum ex cauitate quę iuxta alaria ossa sunt, euidenter exoriuntur. Nam hi alterũ maxillæ caput quod dearticulatur, attollunt. Aliud vero illud par, quod cornices circũdare vndequaq; dixi, eadem hæc extrema ad caput attrahunt.

6 *Ob hoc autem uocantur, & ob hoc mouentur, quia inde annexi sunt.*

Cum manducatorios vocari dixerit antedictos musculos, appellationis huius causam subiungit. nam quia inde annexi sunt. i. ex maxillę extremis partibus, propterea & mouenт dum mandimus: & manducatorij vocantur.

Nam & in comestione, & in loquutione & in alio oris usu superior mala quiescit. 7
E

Inferior maxilla sola est, quæ mouetur: cum duo anteriores circa collum musculi ipsam à superiore abducant: manducatorij vero adducant, atq; admoueant. Qui merito euidentem motionẽ habent, quia maximo ossis motui inseruiunt: ob eumq; motum manducatorij à vehementissima inferioris maxillæ operatione nuncupati sunt. Nam motio quæ in loquutione fit, imbecilla est.

Connexa enim capiti est, non dearticulata. Inferior autem mala mouetur, quippe cum & à superiore mala, & à capite abarticulata sit. 8

Nonnulli non συνήρτηται. i. cõnexa est, sed συνήρθρωται. i. coarticulata est, legunt: propterea ꝙ coarticulationem quoq; ossium commissionem naturalem esse vult: quæ exiguum & obscurum aliqñ, aliquando nullum motum præ se ferant. sicut dearticulationem eam cõiunctionem naturalem ossium vocat: quæ euidentem motum habent. In hac autem oratione cum abarticulatam eam esse dicat, abarticulationem, id est ἀπάρθρωσιν, idem esse cum dearticulatione ostendit.

Cur autem in conuulsionibus & rigoribus hic primum articulus contentus significationem faciat: cur item ictus in tempora inflicti letales, & sopientes sint: alibi dicetur. 9
F

Cum posset breuibus rẽ explicare, & dicere: qa quę circa hunc articulũ sunt, propè ad neruorum originẽ accedunt: iccirco fieri, vt articulus hic in conuulsionibus primum incipere conspiciatur, ictusq; sopientes patiatur: cur id distulerit, nescio. Nisi fortasse quia cum demonstratione id sibi faciendum, ostendendumq; neruos à cerebro exoriẽtes eò innecti censebat. id quod planè commemorare præsenti doctrinæ non erat necessarium: vt propterea integram de hoc tractationem alibi scribendam distulerit.

Quòd igitur non admodum luxetur, hæc in causa sunt. 10

Quænam hæc sunt? prædicta nimirum: quæ duobus capitibus continentur, & natura ossium, quam commemoraui, & robore musculorum.

Sed in causa quoq; illud est, ꝙ non admodum fit, ut tales necessitates ciborum inuadant, ut hiare homo supra q̃ possit, cogatur. Excidere uero ex nulla alia figuratione potest, nisi hiando q̃maxime maxillam in alteram partem quispiam traducat. 11
G

Ad duas causas, quas ante exposuit, cur maxilla raro excidat, tertiã nunc adiungit. ꝙ fieri neqt, vt luxatio contingat, nisi q̃maxima oris apertio efficiatur. aperire aũt id q̃plurimum sæpe non est opus. duæ. n. talis operationis necessitates sunt, cum vel maximam rei alicuius molem ore excipere quispiam vult: vel oscitando q̃ maxime potest, os diducit. quorum primum raro contingit: secũdum euenire dementibus tm̃ potest. Nam diuiti Placino euenire id aliqñ conspexi, cum q̃plurimum posset, os apertum in latus traduceret. Frequenter. n. in eam figurationem formare os cõsueuerat. & quasi egregiũ quid esset: sponte magis semper q̃ antea fecerat, hiare nitebatur.

Ad excidendum tamen id facit, ꝙ quicunq; nerui & musculi sunt iuxta articulos, uel ab articulis à quibus colligantur, si in usu sæpe moueantur, idonei q̃maxime fiunt, ut ad extensiones cedant. quemadmodum etiam pelles quæ optime maceratæ sunt, q̃plurimam distentionem admittunt. 12

Quantum ad antedictas causas spectat, vel nunquam, vel admodũ raro maxilla erat prolapsura. non tamen, ita est. sed raro quidẽ excidit, non tamen, vt q̃plurimi nostrum non viderint, sicut ea sunt quę rarissime contingunt. Ex frequẽti enim dearticulationis motu fit, vt musculi & nerui intendantur: promptioresq; ad extensionem multo sint, quàm ea quę raro ad motionis necessitatem deueniunt. Non secus inquit ac pelles optime maceratæ, id est optime emollitę, q̃plurimũ extensionẽ admittunt. Nam etiã Poeta τῷ δεψεῖν. i. macerandi verbo vtitur pro mollire: cum ait. H
» Nam flaua cera macerata &c.

Sed de quo est sermo, mala quidem raro excidit: sæpe tamen in oris hiationibus decutitur: sicut aliæ musculorum & neruorum alternationes hoc faciunt. 13

Decutitur. i. χαται, quid significet, intelligemus: si ijs quę dicuntur attendamus. Inquit. n. sicut aliæ musculorum & neruorum alternationes hoc faciunt: vt decussio hæc de qua loquitur, musculorum quoq; & neruorum absq; vlla articulatione affectio esse cognoscatur. quæ cuiusmodi sit, ex eo patet, ꝙ alternationes inquit. significat. n. ex naturali situ in alterum transmutari, atq; id repente. nam paulo etiam post hoc significare ostendit: cum inquit, deinde studium adhibẽdum est, vt tribus figurationibus simul repente decutiamus. i. repente in partes tres moueamus, & mutemus. Quin etiam nunc & in Coo & in omnibus ferè græcanicis vrbibus χασηρίαν vocant, quasi decussorium dixeris instrumentum, in quod inscendentes faciunt, vt prætentus funis in curriculis, quo carceres statuunt, vbi qui cursuri sunt, omnes astant: repente decussus decidat. &

in palestra

A in palæstra quoq; decutere manum.i. χάσαι,nihil aliud est, q̃ è priore statu in alterum confestim ferre,ac mouere. Decutere igitur maxillam cum dixeris,id ad musculorum affectionem referendum est,cum in repentinis agitationibus immutantur,& alternantur sic,vt pristino situ minime seruato aliqua ex parte distorqueantur:aliqua intendantur.

14 *Quando uero excidit,his præcipue indicijs manifestum fit. Prominet inferior mala in anteriorem partem:in contrariumq; q̃ lapsus contigit,promota conspicitur.ossisq; cornix ad superiorem malam turgidior apparet:qui q; hoc patiuntur,committere malas ægre possunt.*

Dictum à me etiam prius est,os illud,quod vocatur iugale seu iugamentũ,superiori parti esse obiectum:vbi cornix maxillæ est:quę nisi in alterã partem pręterferatur, ad ꝓpriam sedem maxillam esse redituram. Necesse igitur est,vt cum maxilla aliq̃n excidit, cornix extra iugamentũ feratur.quippe cum nullã aliam quò delabatur,sedem habeat.quare merito ad superiorem malam vbi iugamentum est,eminentior apparet. Quod q̃dem iugamentum vbi nã maxime constitutũ sit,cognoscere manifeste poteris,si in macilentis hominibus inter temporalẽ musculũ,& malam inspexeris.quod.n.in medio horum ꝓminet, iugamentum est. Huius igitur situ obseruato,vbi aliquẽ videris qui claudere os nequeat,maxillamq; in anteriorẽ partem ꝓminẽtem,atq; in obli-

B quum versam habeat:da operam,vt & oculis & digitis diligenter scruteris, an iuxta malam & iugamentũ eminere cornicẽ deprehendas.Nã si id inueneris,maxillã lapsam esse certo dignosces.

15 *Repositio his qualis sit accõmodata,perspicuum est.Debet enim alter caput uulnerati continere: alter inferiorem malam,hiante homine quantum moderate potest,ad mentum & intus & extra digitis apprehensam,prius aliquantisper hac illac agitare:& tum ipse manu in latus promouere, tum ægro iubere ut laxam malam tenens promoueat, & promouenti obsequatur q̃maxime.*

Iis qui structuram horum membrorum quæ cõmemorauit,ex dissectione diligenter inspexerunt,manifesta hæc repositio est,ad quos etiam ipse spectans ita dixit. Quæ etiã deinceps de repositione dicuntur,clara oĩa sunt,nisi vbi vnum,aut duo incidunt verba,quę annotabo.

16 *Deinde studium adhibendum est,ut tribus figurationibus simul repente decutiamus. Nam & à distortione in naturalem situm promouenda, & simul retro agenda inferior mala est. Aeger uero his obsequendo committere os,non hiare amplius debet. Ac repositio quidem hæc est,quæ ne alijs quidem figurationibus fieri potest. Medicina uero postmodum breuis sufficiet.plagula.n.cerata imposita laxã deligationẽ adhibemus. Tutius tñ administrationẽ hãc*

C *exercemus: si homo supinus reclinetur,caputq; obfirmet subiecto scorteo puluino bene farcto:ut q̃minimum cedat.*

Posteaq̃ tracta deorsum maxilla, atq; à superiore quantum fieri potest, abducta,musculos & neruos prius agitauerimus,ac mollierimus,quod ipse iubet,faciendum est:& repente decutiendum,id est repente & simul articulus in directum ad naturalẽ sedem propellendus:quod vbi factum est,statim rursus retroagendus.atq; vt cõmittat os ęger,iubendum est. Antea enim ipsum hiare volebat,laxamq; malam exhibere,id est nullum ex musculis intendere:eo ꝙ id & ad agitãdos musculos & neruos,& ad distortam maxillam in naturalem sedem repente promouendam, & ad eandem retroagẽdam,opportunissimum sit. Vbi vero vtraq; maxillę extremitas è directo ad proprias sedes redacta iam est,vult vt temporales musculi cooperando ad se totam ipsam attrahant.Operabuntur autem,si æger committere ac claudere os studeat.

17 *Atq; aliquis caput uulnerati insuper contineat.*

D

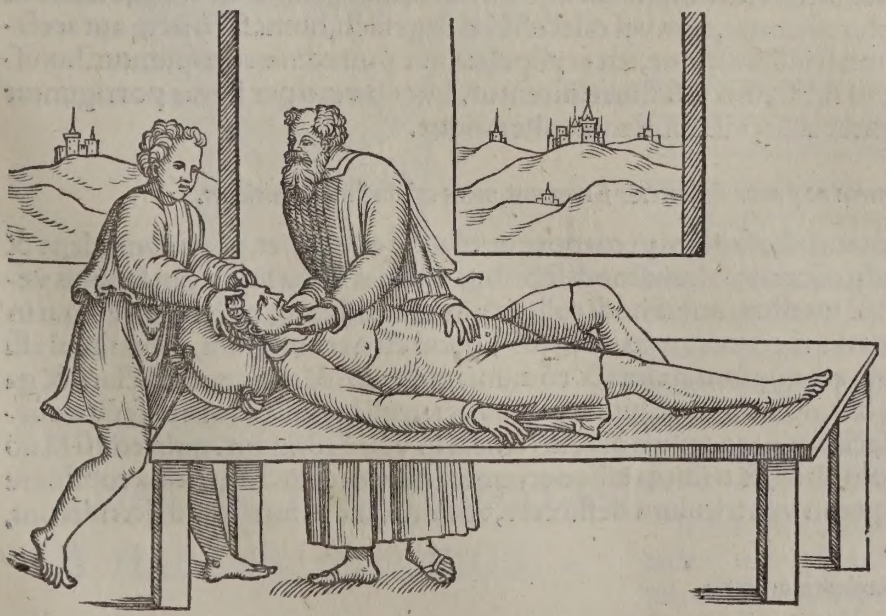

Dum hac illac maxilla agitatur,& in inferiorem partem abducitur:vult vt caput ægri ne ad maxillam cõsequatur, minister cõtineat. Hoc autem in omnibus,quę in diuersas partes fiũt,extẽsionibus perpetuũ præceptum est. Cum vero vulnerati dicit, idem est ac si lęsi & affecti dixisset.Ionibus enim peculiare id est, vt lęsiones oẽs vulnera, hoc est τρώματα, cõmuni nomine appellent.

At si utræq; luxatæ malæ fuerint,curatio eadem adhibetur.committere autem os isti minus possunt.maxillæ.n. 18
magis prociderunt:sed indistortæ tamen sunt.Indistortum in his ex terminis dentium superiorum & inferiorum è di- B
recto correspondentium maxime deprehenditur.

Hic malas, id est γνάθους , non totam maxillam, sed vtranq; ipsius partem qua dilatatur:qua
vero in ima eius ora nudum,ac carnis expers os extat,id maxillas,id est γένυας,videtur appella-
re,cum inquit/maxillæ.n.magis prociderunt. Sed tñ paulo post totam inferiorē maxillam malā
nuncupauit:vbi ait/Si vero inferior mala circa cōpagem ad mentum diuulsa fuerit. sola autē hæc
cōpago in inferiore mala est,in superiore multæ. Vnde significata malæ,& maxillæ apud ipsum
confundūtur. Quod igitur in oratione hac inquit,huiusmodi est: Si in vtrisq; dearticulationibus
luxatio fit,magis quidem in anteriorem partem inferior maxilla prosilit,q̄ cum in altera tantum
parte luxatur:magisq; distare à superiore apparet: non tñ in alteram partem retrahitur,neq; di-
storquetur:sed indistorta permanet.Id autem ex directiōe dentium cognoscere poteris: hoc est
cum è regione sectores sectoribus,canini caninis,molares molaribus correspondent.

His confert,ut q̄celerrime reponantur.Repositionis autem modus dictus superius est. 19

Confert vt q̄citissime reponant̃,prius videlicet q̄ ex musculorū intentione ad cerebrum cōta- F
gio perueniat. Modus autem repositionis,quo in alterius tantum partis luxatione vtendum di-
xit:non ex toto idem mihi in hac videtur conuenire.tūc.n.in latus & in obliquum maxilla pau-
lulum promota fuerat:nunc æqualiter præponderat. vt satis sit,si vbi agitauerimus, atq; in infe-
riorem partem eatenus traxerimus, vt cornicis vertex inferior iugamento efficiatur:ita demum
in interiorem partem totam maxillam propellamus:ægroq; vt os claudat,iubeamus.

Si autem non redierint,ex febribus continuis & segni sopore uitæ periculum impendet. 20

Exarticulatio quæ altera tm̄ parte fit,neq; ipsa periculo vacat: Quæ aūt vtrinq; cōtingit,cum
oēs qui inferiorem maxillam continent,musculos extēdat:longe infensior est. Sunt aūt,vt dictū
est,quatuor.duo ex temporibus:duo ex cauitatibus iuxta alaria ossa originē habentes.qui cum à
cerebro neruos accipiant,& ferè ipsum cerebrū contingant:cito fit,vt his affectis cerebrū quoq;
simul afficiat̃. Hi q̄dē quatuor musculi in luxationibus maxime laborāt: quippe cum principales
maxime oīum sint,vtpote qui à tertio pari è cerebro neruos habeant,quod non ꝓcul à principio
ipso abest. Fit tñ,vt qui etiā maxillę extrinsecus iniecti sunt ex vtraq; parte exorientes,in huius-
modi luxationibus pręter naturā extendant̃:qui q̄dem non simili modo vt quatuor illi,pręcipui G
sunt.longius.n.absunt à cerebro:& origo nerui è longinquiore spatio,neq; ex eodē pari neruo-
rum,ad hos pertingit:non paruā tñ etiam ipsi vim habent,quēadmodum reliqui quoq; musculi,
qui per totum corpus sunt,licet his longe ignobiliores. Quocirca ex oībus his vita in discrimen
vertitur,cum præter naturam intendunt̃.dolore.n.affecti, & inflāmati in simile malum cerebrū
quoq; inducunt.cerebro vero affecto febres acutæ consequuntur:omnesq; animæ operationes
lædūtur.Nam sopor qui κάρος dicitur,facit,vt neq; sentiat,neq; moueatur homo,neq; intelligat:
sed & rationē,& memoriam,& sensum,& motum quoq; qui per appetitionem fit,corrumpit.

Musculi enim hi,cum præter naturam alterantur & intenduntur,soporiferi sunt. 21

Satis alterutrum ex his est ad soporem inducendum:alteratio scilicet,vel intentio musculorū,
cum ex vtrisq; his caro patiatur.Intentio siquidem fit,cùm fibræ,quæ prius laxæ erant,omnes in
rectam lineam protenduntur:alteratio,cum vel calefacti vel frigefacti,humefacti item aut arefa-
cti immoderate sunt,necnon si inflāmatione,aut erysipelate,aut putredine corripiuntur.huius-
modi enim omnibus fit,vt in substantia ipsa diuersificentur. Intenti vero per fibras porriguntur
tantummodo,& distenduntur absq; vlla substantiæ alteratione. H

Solet item his aluus biliosa mera ac pauca deijcere.& si uomunt,meræ etiam sunt uomitiones. 22

In acutissimis febribus mera biliosa gigni in corpore mirū nihil esse debet.q̄ppe cum adeps &
caro quę tenera est,recēterq; cōcreta ab huiusmodi febribus tabefiat & colliquescat: sanguis ve-
ro torreat̃.Nam ad ventrē & intestina huiusmodi colliquationū confluxio,ꝓpria eorū est qui in
neruosis partibus dolorē patiunt̃:ꝓpterea ꝙ os vētriculi, quod est neruosissimū,cū his simul affi
cit̃.Dictum aūt recte ab ipso est,quę sunt ꝓxima & cōmunia,primum & maxime afflictari.& q̄a
pati id dolores,licet parui sint,nō sustinet. Qui.n.circa os vētriculi laborāt,ijs aīæ defectus eue-
nire cōsueuerūt.in aīę defectibus vero tenuia oīa excremēta in vētrē cōfluunt. quin etiā si id nō
eueniat, ī vehemētibus doloribus,& tristitijs talia excremēta in vētriculū & intestina confluere
conspiciuntur. Vnde ea quæ in ventriculum defluxere,vomitu quæ in intestina descenderunt,
deiectione exinaniuntur.

Hi sanè etiam decimo die maxime moriuntur. 23

Apud alios quoq; veteres auctores tale huius aduerbij/maxime/significatum interdū reperi-
tur,

A tur, quali nunc vsus Hippocrates videtur: vt proximam quantitatem rei, quæ numero explicat̄, indicet. perinde ac si ita dixisset. Qui ita affecti sunt, plerunq; decimo die moriuntur. vt si nono ēt vel vndecimo decedant, vere dictum hoc nihilo minus sit. Maxime/vero in hoc significato sumi solere his exemplis perspicuum tibi esse poterit. Thucydides in primo ita inquit: Hęc autem vniuersa, quæ & inter se & aduersus Barbarū Gręci gessere, annis quinquaginta maxime gesta sunt, id est ferè & circiter. & in eodem quoq;. Abest sexaginta stadijs maxime. Et Andocides in oratione de mysterijs, homines, inquit, numero quidem maxime trecentos. Sed apud omnes græcos multum huius aduerbij in hac significatione vsum inuenies.

24 *Cum uero fracta inferior mala est, si non est prorsus decaulata, sed os adhuc cohæret, & inclinatum tamen est: per transuersum linguæ subiectis digitis restituendum est: extrinsecusq; sicut conferet, renitendum. Et si distorti dentes sint iuxta fracturam ac dimoti, ubi ossa in sedem suā fuerint collocata, non duo tantū proximi dentes, sed ulteriores quoq; præcipue quidem auro, sin minus, lineo filo alligādi inter se sunt, quoad os corroboretur. deinde cerato & plagulis paucis, paucisq; linteis non nimis compressis, sed laxis deligatio est adhibenda.*

B Quando fracti ossis nihil illæsum subsistit, sed absolutę à se mutuo vtręq; partes sunt sic, vt nullibi cohæreant inter se, & contineant: fracturæ hanc speciem recentiores medici caulatim factam appellāt. propterea q̄ Hippocrates quoq; hic dixit, si nō est prorsus decaulata. i. abscissa atq; abrupta. Reliqua & huius orationis & sequentiū manifesta sunt. Si quid inciderit tn̄, explicabimus.

25 *Sciendum tamen deligationem quæ linteis fit, malæ fractæ, si recte adhibeatur, parum prodesse: si praue, magnam læsionem afferre.*

Commune omnibus fracturis est prauam deligationem multum obesse: non multū vero prodesse si recte adhibeatur in maxillæ fracturis, id non omnibus ossibus commune est, sed illis tantum conuenit, quæ circūuolutionem fasciarum non admittūt: quæ os affectum ita seruat, vt à medico compositum fuit ac conformatum. In maxilla vero etiam illud accedit, q̄ deligatio molestiā parit: vtpote quæ semper nuda atq; intecta manere consueuerit.

26 *Frequenter uero iuxta linguam intrectandum est: diuq; digitis renitēdum dum os inclinatum, in sedem suam collocamus. Optimumq; esset, si id semper posset: sed non licet. At si decaulatum prorsus os sit (quod raro quidem cōtingit) eo modo quo dictum est, restitui debet. quod ubi factum fuerit, dentes iungendi, sicut antea etiā diximus. id. n. ut quiete permaneat, multum confert. præsertim, siquis sicuti debet suturis iniectis eos coniunxerit. Atenim facile non est, ut tota manuum operatio scriptis exquisite tradatur, sed ex ijs quæ scripta sunt, imaginanda est.*

C Tractare, id est *μάττεσθαι*, palpare ac palpando & contrectando explorare significat: intrectare vero intus & in ima parte tractando digitis p̄scrutari: sicut hic ab Hippocrate vsurpat̄. Vult enim vt iniectis in os digitis nunqd partes fracti ossis alternatæ sint, diligenter exploretur: atq; ita in sedem suam redigātur, ad quodcūq; conferre visum fuerit, si in exteriorem partem inclinetur, maxilla obiecta. Non debere autē medicum semper id facere, sed ægrotantem ēt doceri ita agere, esse manifestum puto.

·A· HABENA INFERIORI PARTI MAXILLAE AGGLVTINATA·
·B· HABENA SVPERIOR ·

27 *Deinde aluta Carthaginēsi opus est. sed si adolescentior sit, is qui uulneratus est, si tergore eius utamur, est satis. in prouectioribus autem ipsa aluta utendum est. Ex ea habenam latitudine circiter trium digitorū, uel quomodocūq; congruerit, secamus. ac sublita prius gummi maxilla (ita enim permanet magis) ad abscissam partē glutino extremum eius agglutinamus sic, ut quasi digitum, aut paulo amplius à uulnere absit: atque id in inferiore parte. habena uero è processione menti incisa sit, ut acutam eius partem utrinque complectatur. tum altera habena huiusmodi, aut paulo latior supiori malæ parti agglutinanda: quæ etiam ipsa tantum à fractura absit, quantum altera: discissaq; etiam ipsa sit, ut circum circa excipere aurem possit.*

D Mollem esse vult alutam, cuiusmodi tūc fortasse Carthagine aduehebatur. Huius. n. noīatim exēpli causa mentionem fecit. quēadmodum ēt superius in libro de fracturis Ægyptiā alutam

alutam commemorauit. Tergus autem, id est λωπὸν, partem eã quæ extima est, atq; ob id durior B
& densior, appellari hic ab Hippocrate perspicuum est. Quo pacto vero extensione fractarum partium maxillæ in diuersa vtatur, ipse declarabit: si proposito huiusce rei attendamus. vult enim vt superior pars fracti ossis ad mentum: inferior sursum ad caput intendatur.

Deacuminatæ autem circa connexionem habenæ esse debent: ubi connectenda & alliganda capita earum sunt. 28

Angustiores esse habenas quodam modo iubet, sic vt sensim latitudo earum imminuat: quo deligatio effici firmior queat. Latiora enim extrema quamuis diligenter vinciantur, stabilitatem tamen non habent.

In agglutinatione id obseruandum, ut caro alutæ ad cutem aduertatur. ita enim agglutinabilior est. 29

Aluta è corio animalis conficitur: duplicẽq; habet naturam. quę enim eius pars extrinsecus est cum ambienti aeri exposita sit, densior & neruosior: quæ intus est, mollior & rarior euadit. huius ẽt ipsius interioris partis id quod exteriori appropinquat, minus molle est ac minus rarum: quod vero, quæ cuti subiacent, iam attingit, id magis molle, & rarum & carnosum est. et propterea nũc
caro alutæ ab Hippocrate vocatur: vtq; ea parte fiat agglutinatio, præcipit. Cum enim mollior et F
rarior sit, ad hunc vsum quoq; esse accommodatiorem inquit.

Postea intenta ẽt hæc habena, magis tamen ea quæ est ad mentum, ne q̃ maxime mala in specilli acumen abeat, 30
supra uerticem connectendæ utræq; sunt. deinde linteo circunducenda deligatio fronti est.

Reductis ad caput ægrotantis vtrisq; habenæ extremis, ibi supra verticem faciendam deligationem censet. Inferiorem vero magis intentam esse ea causa vult, ne maxilla, vt ipse inquit, ἀποσμίλαίνει, quasi ne in specilli acumen abeat, dixeris. hoc est ne in acutum procidat.

Et superiectamentum adhibendum, sicut de more consueuit: ut deligatio firma permaneat. Decubitus postea in sa 31
nam malam homini faciendus est: sic tamen, ut non mala, sed capite innitatur. corpusq; ei usq; ad decimum diem attenuandum: deinde non tarde nutriendum est. Nam si primis diebus inflammatio non infestarit, uiginti diebus mala conseritur. penitus enim callo obducitur, quemadmodum cætera etiam rara ossa: nisi sideretur. Sed de siderationibus uniuersorum ossium alia longa restat tractatio. Hæc distentio glutinamentis facta satis perdurat, et reseruari facile po-
test: & ad multas sæpe directiones perquam utilis est. At medici qui non cum prudentia prompti manibus sunt, cum G
in alijs uulneribus, tum in malarum fractionibus sunt tales. Fractam enim malam uarie tam bene, q̃ praue deligant.

Quod supra omnia extrinsecus inijcitur ligamentum, superiectamentum nominat: siue ex ijs, quæ fimbriæ appellantur, siue ex alijs similibus constet. Vocat autem fimbrias, id est παράρματα, sicut etiam nunc appellari consueuerunt, segmenta ea quæ indumentis ab ijs qui ea consuunt, detrahuntur & resecantur, vtpote texturarum exordia. quæ sanè ob mollitiem ad hunc vsum maxime sunt accommodata. Siquis tamen his careat, similibus alijs vti potest.

Omnis siquidem malæ ita fractæ deligatio ossa in fracturam inclinat magis, q̃ in naturalem situm reducat. 32

Ita fractæ inquit maxime, id est caulatim & per transuersum deligatio ossa magis in fracturam inclinat, quàm dirigat. propterea ꝙ lintea circum affectam partem nequeunt circunduci, sed ab exteriore tantum parte inijciuntur.

Si uero inferior mala circa compagem ad mentum diuulsa fuerit. sola autem hæc compago in inferiore mala est, in 33
superiore multæ. Sed nolo aberrare à proposito. in alijs enim morborum generibus de his dicendum erit. Si igitur com-
pago ad mẽtum dissideat, reponere os cuiuslibet hominis est. quod enim eminet, admotis digitis ab exteriore parte in- H
trorsum propellendum: quod intro inclinatur, iniectis digitis repellendum extrorsum est: id autem distentione prius adhibita sic ut distent ossa, faciendum.

Maxilla inferior ex duobus ossibus composita est ad summum mentum exacte inter se compaginatis: at superior ex multis constat, quæ coarticulatione inter se iuncta sunt. Huiusmodi tamen nominum subtilis obseruatio apud veteres non erat. Vnde ẽt hic Hippocrates iuncturas ossium quæ superiorẽ maxillã constituunt, sub cõpaginationis seu cohærẽtiæ genus redegit, vni illi notę attendens, ꝙ nulla quæ sensui pateat motio, in huiusmodi ossium compositionibus existit.

Facilius siquidem ita in naturalem situm redibunt, quàm si oppacta inter se ossa compellere quispiam conetur. Vbi 34
autem in sedem collocata ossa fuerint, dentes hinc & inde, sicut dictum etiam prius est, inter se sunt alligandi. tum cerato & plagulis paucis & linteis medendum est.

Hoc in omnibus his commentarijs scitu dignum est, Hippocratis morem esse, vt quæcunque communia multis particularibus præcepta sunt, ea vbi in vno tradidit, vim rei postea declaret, q̃ similibus omnibus communis sit. Quemadmodum nunc quoq; posteaquam prius extendendã inferiorem maxillam monuit, atq; ita conformandam: subiungit / Facilius siquidem ita in naturalem situm redibunt, q̃ si oppacta inter se ossa compellere quispiam conetur / Ita enim dicendo cõmune esse hoc omnibus ossibus, quæ conformanda sunt, significauit.

A 35 *Deligationem uero breuem ac uariam maxime sedes hæc recipit. quippe cum licet æquilibris non sit, prope ad æquilibrium accedat.*

Planè æquilibre membrum illud est, quod forma est cylindro quàm simillimum. Voco autem cylindrum non quo pueri ludunt: sed figuram eam qua columnarum scapi præditi sunt. cuiusmodi sanè exquisite in nullo osse, in femore et brachio magis quàm in alijs reperitur. Inferioris enim maxillę, non esse talem figuram perspicuum est. Vnde neq; æquilibrem eam esse inquit, sed prope accedere ad æquilibrium: propterea quòd dextra eius pars sinistræ in omnibus similis, atque æqualis est. vt quod ex vtrisq; ossibus est compositum æquilibre efficiatur, cum in neutram partem magis propẽdeat. Maxilla autem varias deligationes admittit: sicut in deligationum exercitatione, quæ prima omnium est, iam didicistis.

36 *At lintei circumuolutio facienda si dexterior mala excessit, in dextram: in dextram enim tunc fieri censetur, cum dextra manus deligationi præit. sin altera, altero modo agenda fascia est. Ac si rectè quidem reposita fuerit, & insuper ut debet, quieuerit: & cito consanescit, & dentes illæsos habet: sin minus, & tardius coit, & distorte: ut dentes læsi & inutiles efficiantur.*

B Dictum etiam superius est, in vlceribus, quæ labrum alterum hians atq; expansum habẽt, initio fasciæ post labrum illud iniecto circa id conuolutionẽ faciendam sic, vt labra vtraq; inter se applicentur. Hoc enim commune omnibus est, quæ in pristinum statum sunt restituenda. Ita igitur etiam nunc in maxilla seruandum hoc commune est, quod excedentem partem ad alteram constringat ac compellat. Id quod efficietur, si lintea alteri eam applicabunt. applicabũt vero, si cum dextra pars excessit, inde initio facto in sinistram: si cum sinistra est affecta, ab ea exorsi in dextrã fasciam deduxerimus. Hippocrates vero, cum à dextra parte exordio sumpto in alteram linteorum deuolutionem facimus, huiusmodi deligationem in dextram vocat, non fascię deuolutione, sed manus ipsius ductione considerata. Nam si medicum ex aduerso ægrotanti stare consideres, quæ à dextra mala in sinistram fertur deligatio, dextræ manus: quæ à sinistra in dextram, sinistræ ductione incipitur.

DE NARIBVS.

37 *Si nares uero frangantur, fractionis modus unus non est.*

C Ipse deinceps varios hos modos explicabit. Vel. n. pars aliqua earũ frangit, ita tñ vt continuitate seruata neq; deorsum desidant, neq; in alteram partem distorqueanť. Vel sic vt alterũ horũ contingat. Atq; hæc vel in chartilagine, q̃ in anteriore parte est, vel in reliqua ossea parte accidũt.

38 *Sed enim qui pulchras deligationes absque intellectione sectantur: cum in alijs multis, tum in naribus uel maxime aberrant.*

Per dissimulationem pulchras deligationes appellat, non quæ re vera sint bonæ & pulchræ. Quæ enim huiusmodi vere sunt, id student, vt in naturalem sedem affectam partem restituant. sed ita eas vocat, quæ speciosæ visum intuentium oblectant. quæ cuiusmodi sint, ex sequenti eius oratione perspicies.

39 *Ex deligationibus enim hæc uaria maxime est. quippe quæ plurimas ascias, interruptionesq; & interceptiones cutis rhombales maxime uarias admittat. Sicut igitur dixi, qui stultam illam manuum promptitudinem ostentare student;*
D *fractas nares libenter curandas suscipiunt, ea causa ut deligent. sed uno tamen aut altero die & medicus, & æger lætatur. deinde cito (molesta enim gestatio est) qui deligatus est, fastidit: & satis medico est, quòd se uariam deligationem narium scire ostentarit. Huiusmodi uero deligatio contraria omnia quàm conueniebat, efficit. nam siue ex fractione desederint nares, cum desuper magis quispiam comprimit, magis resimantur siue uel hac uel illac distortæ fuerint, aut circa chartilaginem aut superius, nullam ex huiusmodi deligatione utilitatem consequuntur: immo magis lædi consueuerunt.*

Asciam, id est σκέπαρνον, deligationem vocari, quæ à transuersa iniectione paululum declinat, superius diximus'. Interruptiones vero distantias & interualla, quæ inter lintea sunt, vocat. At rhombales, quæ figura sunt æquilatera, sed non rectangula. ita enim rhombus ab Euclide definitur. didicisti autem inter fasciationes primam ferè omnium rhombum appellari, ex eo quòd tales præcipue figuras efficiat.

40 *Non ita enim ex altera narium parte imponere plagulas congruet. tametsi neq; hoc qui deligant faciunt.*

Nihil prodesse naribus ex fractione in latus distortis deligationem inquit. Nam quod alicui videri posset huic rei esse accommodatum, præstareq; auxilium, neq; id quicquam valet. Præstare enim auxilium videtur, si à latere in quod inclinatæ fuerint, linteis obfirmentur. & tamen neq; hoc posse prodesse admodum asserit.

Proxime

Proxime uero resistere mihi deligatio uidetur, si uel in medijs naribus circa acutam partem circuntusa caro supra B
os fuerit: uel os quoq; non multum, sed paululum offensum sit. In his. n. nares callũ superinducunt, ex eoq; asperiores ali 41
quantulo euadunt. Sed neq; his tamen multo negocio indiget deligatio: si modo quippiam deligandum est.

Proxime eò accedere vt vtilitatem afferat, communis narium deligatio videri posset, cum in
medio vel contusio carnis contigit, vel os quoq; ipsum affectum aliquantulum est. quippe cũ ex
calli obductione eminentia quædam nisi comprimatur, consequi soleat: deligatio vero id prohi-
beat, atq; affectam partem comprimat. Sed neque his tamen deligatio necessaria est. studendum
enim vt contusiones præcipue quidem absq; inflammatione conseruemus: & si inflammentur, q̃
citissime inflammationem finiamus. Nam increscens callus nihil his deligationibus indiget.

Sed satis est si supra contusionem plagella cerato illita superimposita, deinde, sicut ex duobus initijs deligatio fit, ita 42
linteo semel circumuoluamus.

Media lintei parte supra mediam narium partem iniecta non violenter alterutrum ipsius ini-
tium post caput adductum, atq; inde ad frontem reductum ibi deligandum est. F

43

Optima tamẽ medicina est, ut farinæ hornotinæ, elotæ, tenacis, aqua subactæ modico, huiusmodi uitia oblinamus.

Qui verba Hippocratis explanare optime videntur, hornotinum triticum. i. σητάνιον dictum
esse ab eo inquiunt ꝙ horno quasi hocno. i. σῆτες, quod Attici per τ vtrasq; syllabas pronunciã-
tes τῆτες dicunt quasi τῷ ἔτει. i. hoc anno, satum est: hoc est veris tempore: quod & bimestre & à
quadraginta dierum numero, quadragenarium nũcupatur. Sed ego tamen hornum seu horno-
tinum. i. σητάνιον, & in Coo, & apud oẽs Asiæ græcanicas natiões genus tritici esse noui: quod si-
cut paucos furfures habet, ita lentum ac tenax farinæ subactum efficit. id quod maxime hic Hip-
pocrates requirit. quẽadmodũ deinceps subiungit: vt si id non adsit, mannã aut gũmi lentoris cã
immisceri iubeat. Seritur sanè hoc vere ineunte, non secus atque illud quod bimestre, & ex hora
anni præcipua hornum appellatur. cuius farinæ subactum tenax maxime euadit, si vbi molitum
triticum est, furfuracea omnis pars detrahatur. Id aũt fit cũ tenuibus cribris, tũ si ante molituram
præluatur. Quẽadmodũ. n. hordeum quod decorticatur, corticem magis remittit, si rigatum fue-
rit: sic triticũ. Sed quo pacto idem est rigare & eluere? Non est sanè idem. nã apud oẽs triticum in
moletrinis anteq̃ molatur, rigari consueuit. elui vero non apud oẽs, sed in plerisq; tantum Asiæ G
vrbibus solet. Magnos. n. fiscos tenuibus viminibus intextos habẽt, exiguis adeo foraminibus,
vt puluerem et harenã transmittere possint: triticũ contineant. in quos cũ iniecerunt triticũ, prius
excutiunt: deinde in aquã demittunt sic, vt totũ demergatur. atq; ita fit vt triticũ & eluatur, & mo
derate ẽt rigetur. cũ. n. ex aqua extrahit̃ fiscus, maiore humoris parte decolata tm̃ tritico adheret,
quantũ ad moliturã sufficit. Nã si exterior eius cortex extrinsecus rigatus non sit, ac madefactus,
adeo granis inoleuit, vt sub mola tusus in minuta ramenta conterat̃. atq; ita fieri nõ põt, quin dũ
cribro excutit̃, ex minutis illis furfuribus aliquid vnà cũ farina egrediatur. At si rigatio præoccu-
pet, fit vt cũ furfuraceũ oẽ excrementũ grandiusculũ remaneat, simul cum farina excuti nequeat.
atq; ita ex tritici madefactiõe farina purgatior euadit. Huius igitur horni tritici interior, quę sub
cortice est pars, q̃ quasi caro eius est, in farinã, vt dixi, redacta ac subacta, satis tenax efficitur. Q̃
aũt inquit elotæ farinæ, id ita intelligendum existimarim, vt lotam farinam Hippocratẽ appellas-
se dicamus, quæ ex purgato hoc modo, ac prius madefacto tritico effecta est. Nam si non ita intel
ligere quispiã velit: restat, vt lotã farinã eam vocemus, quam aqua inspersam ac perfusam, atque
in ea multifarie agitatam, deinde tantisper depositam, quoad quicquid superenatabat, desederit:
tum aqua desuper dempta decoquimus. id quod facere in farre consueuimus. Sed repugnat hoc H
ei, quod subiungit. subigere enim aqua hanc farinam iubet. quod sanè elixare ac decoquere
dixisset, si ita faciendum censuisset. quæ enim illo modo eluitur farina non subigitur: sed tantũ eli-
xatur. Vnde etiam hoc quod dicit ex eo quod in hac ipsa supra posita oratione inquit, aqua sub-
actæ, id est πεφυρμένου, intelligi magis potest.

Siq; ex bono tritico est farina, ac ductilis: ea ad huiusmodi omnes usus adhibenda. Sin autem ductilis non admodũ 44
est: paululo mannæ q̃ tenuissime tritæ atq; aqua dilutæ subigenda est: aut gummi parum inijciendum. Quibuscunq;
autem fractæ sic nares sunt, ut deorsum atq; in sinum inclinentur, si ex anteriore parte circa chartilaginem desidant:
fieri põt ut quod dirigat aliquid intus adijciatur. sin minus, digitis iniectis, si licet, excitanda omnia huiusmodi sunt.

Bonum triticum, hoc est ἀγαθὸν, id quod optimum est vocat. Hanc enim appellationem vete-
teres de omni re dicere consueuerunt, quæ in proprio genere prima sit. Quin nũc etiam omnes
qui circa panificium versantur, optimum esse triticum asserunt, quod densum substantia est. rarũ
enim & cassum sicut multum furfuris in se habet: ita subactam farinam lentam ac tenacem non
facit. Ductilem aũt tenacẽ ex eo, quod accidit, vocat. propterea quòd videlicet si intendamus in
contrarias partes, ac distrahamus ex farina subactum nõ diuellitur: sed ducitur. quod vero lentũ
non

A non est ac tenax, in huiusmodi operationibus diuelli ac dirumpi cōsueuit. si enim diuellitur, quo modo sequi id manus intendentes ac ducentes asserere possumus? at si non sequitur, qui fieri potest, vt ductile esse demonstretur? nam quod diuelli nequit, sed continuum in longū ducitur, merito ductile appellari potest: perinde ac viscum, quod cum in contrarias partes manibus nostris distrahitur, quàm longissime ducitur ac distenditur. Adde quòd inde etiā tenax esse hoc subactū farinæ velle Hippocratem, manifestum est: quòd si huiusmodi non sit, mannam ipsi, aut gummi immisceri iubet. Manna autem thuris succussio ac pollen nuncupatur, quæ si non affuerit, thus ipsum, quod pinguius sit sumptum terere ad hunc vsum poteris. Ego porrò cum neq; thus neq; gummi suppeteret, liquidam resinam, quæ forte aderat, adhibui. Sed si hæc quoq; desit, melle vtēdum est. Satius tamen est, si mannam aut gummi imponamus. quippe cum & mel & resina quodam modo calefaciant. id quod inter initia inutile est. Cum vero tempus iam processit, inflammationisq; reliquiæ adhuc sunt, hęc alijs vtiliora euadunt. Sicut igitur antea exēpli causa alutę Ægyptiæ primum, deinde Carthaginensis mentionem fecit: ita etiam nūc hornotinum frumentū appellauit: perinde ac si dixisset, farina ea est vtendum, quæ subactum tenax, sicut hornotinum triticum, efficiat. Fortasse etiam hornotinum, id est σητάνιον triticum omne appellat, cui accidit, vt &
B densum sit, & subactum ex farina tenax ac lentum reddat: vt ex accidenti potius quàm ex aliqua peculiari specie nomen hoc habeat.

45 *Si non licet, crassum sublinitorium non in anteriorem narium partem, sed qua desidunt, subijciendum: extrinsecus uero hinc & inde comprehendendum digitis, simulq; comprimendum, ac compellendum sursum est. Quòd si in anteriorem admodum partem sit fractura, potestq; aliquid, sicut iam dictum est, intra nares indi: concerpta ex sudariolo linamenta, aut tale aliquid linteo cinctum, aut potius carthaginensi pellicula circūsutum in accommodatam formam figurandum: ut inseri apte in locum queat. Si uero fractura ulterius sit, nihil adijci intus potest. nā si in anteriore parte molesta est gestatio, quomodo interius non erit? Primum igitur & intrinsecus conformandum, & extrinsecus, in sedéq; pristinam restituendum, & dirigendum nihil parcendo est. Valde enim nares fractæ præcipue quidem eodem die, sin minus, paulo post reformari queūt. Sed ignaue agunt medici, & leuius primum, q̄ oporteat, rem aggrediuntur. Oportet enim ut subiectis hinc & inde digitis pro narium natura q̄ infime ab inferiori compellat, atq; ita maxime simul extrinsecus dirigendo excitet. Deinde nullus alius medicus ad hæc eiusmodi est, si studere ac tolerare uult, ut digiti ipsius indices. hi enim naturali narium sinui præcipue sunt accommodati. Debet enim utrisq; his digitis subiectis p totas nares, atq; in eas firmatis, quiete ita se habere, maxime quidem, si fieri potest, semper, quoad os cōfirmetur: sin minus, diu-*
C *tissime, sicut dictum est. Sed si ipse nequit, uel puer, uel mulier (molles enim manus esse debent) id præstent. Ita enim nares, si non distortæ, sed in inferiorem partem depressæ æquabiliter sint, q̄ optime curantur. & ego quidem nullas unquā nares uidi hoc modo fractas, quæ, siquis recte mederi uelit, & statim antequā callus increuerit, compellat: restitui non potuerint. Verum homines si deformes fiant, magni quidem pendunt: studere tamen ac laborare nisi aut dolore afficiātur, aut mortem timeant, neq; sciunt, neq; patiuntur. cum tamen nares breui tempore occallescāt. decem enim diebus, nisi siderentur, confirmari solent. Quibuscunq; aūt os à latere frangitur, medela eadem adhibetur: directio uero non æquabiliter utrinq; facienda est. sed quod inclinatum est, in naturalem statum extrinsecus compellendum: et quod intro incidit atq; illapsum est in nares coniectis digitis intergendo atq; intrectando celeriter dirigendum, quoad bene restituatur. certoq; id sciendum, nisi mature succurramus, fieri non posse quin distortus nasus remaneat. Vbi in naturalem situm omnia redacta fuerint, in locum quò prominentia excesserat, uel pluribus uel uno tantum digito applicato cohibere uel ipse, uel aliquis alius debet, quoad fractura fuerit corroborata. quin & paruo digito intus adiecto aliter atque aliter repellendo quæ inclinata sunt, dirigere oportet. Quicquid uero inflammationis subest, id farinæ subacto curandum est. nihilo minus tamen licet id impositum sit, digitis pari modo est applicandum. Quòd si ad chartilaginem in latus fractæ sint nares, summum nasum detortum effici necesse est. debetq; his in summam narem directoriū aliquod ex antedictis, uel quod conuenire uideatur, inseri. multa etenim ad hūc usum interuenire idonea quispiam poterit: quæ*
D *neq; odorem habeant, neq; alioqui mitia sint. Ego sanè pulmonis ouilli frustulum quoddam resectū (id enim forte aderat) immisi. Nam spongiæ inditæ humectationes excipere consueuerunt.*

Si fieri non posset, inquit, vt digiti inijcerentur, sublinitorio vtēdum est. ita autem appellat, vt superius dixi, instrumenta omnia ad sublinendum idonea: cuiusmodi sunt specilla, et spathularia, & nucleata, quæ in summo rotunda capitula habent. Sed sicut in deurenda ala tenuissimis sublinitorijs erat opus: ita nunc crassa sint, necesse est. quippe cum digitos ad eundem vsum, quando licet, intra nares inijcere consueuerimus: quibus fractas narium partes, conformamus, & componimus. Quo modo vero vti sublinitorio debeamus, manifeste ipse docet: cum non in anteriorē partem narium, sed qua maxime delapsa est fractio, eò subijciendum esse moneat. id siquidem est quod molitione maxime indiget, vt sublatum in naturalem sedem restituatur. neq; enim conformare & componere quippiam aliud possumus, nisi propriam vnicuiq; sedem restituerimus. Reliqua huius orationis perspicua sunt.

46 *Postea ex Carthaginensis alutæ tergore pollicaris latitudinis habena incisa extrinsecus ad narem inclinatam agglutinanda est: deinde quatenus conueniat, intendenda. immo parum intendi debet, quoad uidelicet erectus & abstra-*
ctus

ctus nasus sit. infra præterea aurem traducta (longa enim sit necesse est) & circa caput reducta ad frontem quidem agglutinari fine suo potest. potest etiam longius duci, sic ut capiti circumacta deligetur. id quod simul & iustam deligationem affert: & reseruabile præterea est, ut maiorem, si uelit quispiam, uel minorem narium repēsionem facere possit. Nam quibus in latus nares franguntur: reliqua medicina, sicut dictum est, adhiberi debet: plerunq; tamen opus est, ut habena hac repensionis & retractionis causa summæ nari agglutinetur. At si fractioni uulnus quoq; cutis accessit, turbari ob id nihil debemus: sed picatum ceratum imponendum, uel aliquod quod cruentis uulneribus est accommodatum: consanabilia enim hæc sunt. Simili modo si ossa recessura sunt: & directio prima illa celeriter nihil omittendo facienda est, & digitis postea laxius quidem, sed tamen dirigendum. nihil enim ex toto corpore est, quod facilius confingi quàm nares, queat. Habenarum uero agglutinatione, & in contrarium inclinatione nihil obstat quo minus uti ualeamus: siue ulcus, siue inflammatio adsit: molestiam enim nullam afferunt. B

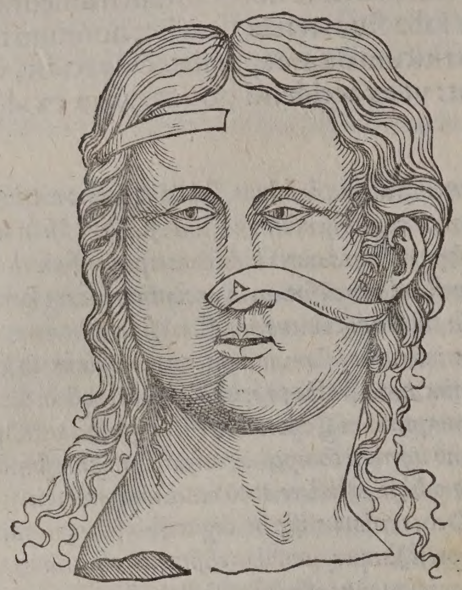

A. HABENA NARI INCLINATE. ET FRONTI AGGVTINATA.

Dum inquit abstractum, id est ἀπαρτῇ, totã illam intelligit in diuersa extensionem, & quasi directionẽ nasi distorti, quæ per agglutinamenta fit, cum in contrariam partem retrahit. sed hoc sanè mihi experiẽti, imbecillum visum est. Nam quod agglutinatur, si vehemẽtius intendas, resoluitur: si mediocriter, nihil quod alicuius momenti sit, efficit. F

DE AVRE.

47 *At uero auri fractæ deligatio omnis inimica est. non enim ita laxe circuire quispiam potest: & si magis cõprimas, maius malum efficies. quippe cum sanæ quoq; auri dolorẽ, & pulsationẽ, & febrẽ cõpressa deligatio afferat.*

Solutio ac diuisio continui in carne quidem vlcus, in osse fractura nuncupatur. in chartilagine vero, quia proprium nomen non habet, Hippocrates fracturę appellatione quoq; vtit.

48 *Quin & cataplasmata pessima quidem ea sunt quæ sunt grauissima: sed & pleraq; alia praua sunt, et abscessum prouocant: & tum mucositatem ampliorem, tum suppurationes molestas mouent: quibus sanè ad aurem fractam minime est opus.* G

Iis quæ in libris de curandi ratione demonstrauimus, particularia omnia consentiunt. Nã etiam nũc cataplasmatis offendi aurem, inquit Hippocrates. quẽadmodũ experimento ẽt deprehẽditur. Exiccari enim admodum eã vult, cum & siccissima natura prædita sit, & ex cute constet. Quodcunq; autem membrum quan to est siccius, tanto magis exiccantem curationem postulare manifestum est.

Proxime tamen, si modo imponi quippiam debet, lentum ex farina subactum accedit: sed neque id pondus habere oportet. tangere uero quàm minimum confert. Bonum siquidem interdum medicamentum est, si & auri, & alijs multis medicamentum non adhibeamus. Indormitio præterea cauenda: corpusq; attenuandum: atque id ei magis, cui, ne suppuret auris, periculum est. Meliusq; est ut aluus molliatur. 49 H

Proxime inquit, eò accedit ne noceat farina subacta tenax: eo q̃ alijs exiccat magis. Dictum à nobis superius est, quale sit hoc tenax farinæ subactum, quod inquit, vbi de illinendis atq; inducẽdis naribus loquebatur. Simillimum huic cataplasma, qui in palæstra versantur, ex farre conficere consueuerunt. far enim aceto maceratum quoad intumescat, postea terunt.

Quòd si facilis ad uomendum sit, uomitus ciendus ex tractu est. 50

Tractus, id est συρμαϊσμοὶ, mediocres purgationes siue per aluum, siue per vomitum fierent, à veteribus vocabantur. Ex his nunc aliquam adhibendam censet: sed multa sunt, quæ id efficiãt. mel per se copiosius sumptum. aqua mulsa meracior. succus ptissanæ ex aqua decoctus, & per se, & cum melle, atq; his magis raphanorum & bulbi narcissi succus. Quod autem maiorem omnibus his vim habet, neq; tamen lentum est, est cum surculis veratri albi in raphanos infixis raphanos ipsos postero die vel solos, vel ex aceto mulso comedendos exhibemus.

Si ad pus deuenerit, cito quidem aperiri non debet. quippe cum multa sint, quæ licet suppurare uideantur, etiam si cataplasma aliquod nondum imposuerit quispiam, resorbeantur. 51

Cautio hæc auri ob subiectam chartilaginem adhibetur. Nam si incisa cito nõ coeat & cõglutinetur,

A tinetur, periculum est ne chartilago impinguetur. Resorbetur aūt inquit. i. absumitur & discutit, quod colligitur ibi pus, aliquando simplicibus & leuibus medicamentis extrinsecus impositis, q̄ siccandi absq; morsione vim habent. cuiusmodi est cochleæ mucositas cum thure: siq; opus vehementiore exsiccatione est, cū aloe, aut myrrha, aut vtrisq;. mel itē illitum. Sed vnumquodq; qdē ex his diligenter detritum atq; impositum exiccat. Thus vero, & aloe, & myrrha morsiōe carēt.

52 *Si uero aperire quis cogatur, citissime quidem consanescit, si in ulteriorem partem deusserit. Sciendum tamen certo est si in ulteriorem partem deuratur auris, mancam eam, atq; altera minorem futuram.*

Cum in deustione non parua & chartilaginis, & quæ ipsam circumit, cutis pars absumpta sit: vt manca & contracta, & minor altera auris euadat, necessario fit. Ad hoc tamē difficultate sanescendi in chartilagine formidata aliquando deueniendum esse consulit. Chartilago enim si denudata sit, cicatricem non obducit, præcipue cum paucis aliquibus diebus inueterauit: neq; posteaq̄ incisa est, statim cutis coijt, & conglutinata est.

53 B *Si non in ulteriorem partem adustio fiat, incidendum non admodum parua incisione suspensa est.*

Ne quicquam puris remaneat, lædaturq; chartilago, fieri satis magnam incisionem iubet.

54 *Sub crassiore enim loco pus reperitur, q̄ quispiam opinaretur.*

In dignotione puris qui sub cute subest, quædam deceptio ijs qui incidunt, occurrit: vt & multum esse id, & attenuatam esse cutem opinentur. qui quo modo hoc errore inuoluantur, sequentibus verbis declarat Hippocrates.

55 *Atq;, ut summatim dicā, cætera quoq; omnia mucosa, mucosq; gignentia, quippe cum lenta sint, si contrectentur: celeriter sub digitis hac & illac illabuntur. Ac propterea medici sub crassiore loco talia inueniunt, q̄ existiment.*

In dignoscendis partibus, quæ suppurant, cum moderate tactui affectus locus cedit: in eo si diuidatur, pus subesse deprehenditur. Quandocunq; igitur in qualibet alia parte eandem cessionē inuenerint: eodem modo, vt ea quæ prius viderant, suppurasse existimantes, ad incidendum deueniunt: atq; aberrant. Interdumq; dupliciter peccant: sic vt & nullum omnino pus inueniant, & sub multo crassiore loco quàm opinabantur, talia sint. Sæpe enim fit, vt quę mucosum humorem in se habent, medicis propterea suppurasse videantur: quia huiusmodi humores, vt ipse inquit, C cum attrectantur, cito è digitis sublabuntur, & circunfluunt. colligi autem circa chartilagines, tendones, neruos, copulas solent, quemadmodum ipse deinceps declarat.

56 *Nam & gangiliosa quæcunq; fluida sunt, & mucosam carnem habent, aperiunt nonnulli inuenturos se intus humorem opinati. Atq; ita quidem medici sententia fallitur: sed nullum tamen ex apertione nocumentum euenit. Quæcunq; uero aquosa loca sint, aut mucis repleta, qualibus item in locis singula si aperiantur, uel mortem, uel læsiones diuersas afferant: alibi à nobis scribetur.*

Circa chartilagines enim & neruos huiusmodi gangilia concretiones quædam & contortiones sunt, quæ ex lento & mucoso humore existunt: cuiusmodi proprium neruorum alimētū est.

57 *Cum igitur aurem incideris, omni cataplasmate, omniq; linamento abstinendum est, sed uel ijs medicamentis quæ cruentis accommodata sunt, uel aliquo alio est curandum: quæ neq; pondus, neq; laborem exhibeat.*

Quia siccum membrum est auris, propterea exiccantibus medicamentis indiget. non tamen D supra modum exiccantia esse debent, cum statim post incisionem imponuntur. laborem. n. absq; vlla mitigatione afferunt. sed neque multitudine eorum quæ imponuntur, grauanda auris est. Nam præterquam quòd pondere eo dolore afficiuntur aures, simul etiam nocuum. Optimū igitur est, vt posteaquam cutem aperuerimus, medicamenta mediocriter exiccantia adhibeamus: cuiusmodi sunt, quæ cruenta appellantur. Emplastra enim humores superuacuos, præcipue eos qui lenti & crassi sunt, includunt, & molliunt.

58 *Nam si chartilago denudari inceperit, subsidentiaq; habuerit purulenta, & mucosa, molestum.*

Addendum orationi huic est/humorū/quod verbū nonnulli ēt ascribunt: vt lectio huiusmodi euadat. Nā si chartilago denudari inceperit, subsidentiaq; humorum habuerit &c. Vocat aūt hic subsidentia, cū videlicet humores qui excernendi erant, hoc est pus, et mucosus succus, substāt, ac resident. Molestū inquit est. i. dolorem affert. id quod cum chartilago lædit, euenire cōspicimus.

59 *At hoc etiam ex illis curationibus euenit. Omnibus uero recrudescentibus deustio in ulteriorem partem præsentissimum remedium est.*

Quas curationes damnat? eas sanè de quibus paulo superius mentionem fecit. cum abstinendum à cataplasmatis & linamentis, pondusq;, & dolorem afferentibus moneret.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE ARTICVLIS COMMENTARIORVM LIBER TERTIVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Luxationes, ac reliquas noxas quæ manu curantur, absoluit, cum spina, costæ, aut femur patitur.

V*ertebræ autem spinæ.* 1

Non q in alia corporis parte vertebræ sint, iccirco dixit vertebræ spinæ(om-
nium enim vertebrarum, quos σφονδύλους vocāt, structura, spina appellatur) sed
quasi ita dixisset: vertebræ autem, quibus proprium est vt in spina existant. Nō-
nulli tamen ex recentioribus medicis non totam vertebrarum structionem spi- F
nam appellandam censent, sed circa thoracem tantum & lumbos. ad quorum sen
tentiam videtur nūc Hippocrates de vertebris loqui, quæ ad lumbos & dorsum,
non ad collum sunt. A' nobis aūt exacte tota vertebrarum constructio in introductione de ossi-
bus explicata est: in qua eum esse exercendum cēsui, qui commentarijs his studium esset adhibi-
turus: ubi sigillatim quale vnumquodq; os esset, præcipue quidem in ipsis hominum aridis cada
ueribus, quæ σκελετὰ appellant: sin minus, in simijs certe diligenter inspexerit.

Quibuscunq; ex morbis in gibberum trahuntur. 2

Distortionem spinæ in posteriorem partem gibberositas, in anteriorem repanditas, in latus
obstipitas appellatur: primam κύφωσιν, alteram λόρδωσιν, tertiam σκολίωσιν græci vocant. Eam
sanè quę in posteriorem partem fit: quam etiam κύρτωσιν, idest incuruationem, nominant, ex pa-
nis & tuberculis immaturis in spina exortis magnis & duris & diuturnis existere nonnulli opinā
tur, à quibus in posteriorem partem vertebræ propellantur: neque intelligunt, fieri nullo modo
posse, vt pani sibi subiectas vertebras grauent, siue supini iaceamus, siue recti stemus, siue sedea-
mus, siue in latus recumbamus. Absurdum præterea est, vt in tantam grauitatem, aut duritiē ve-
nisse panos existimemus, vt ossibus grauiores & duriores euaserint. nam ex immaturis panis & G
tuberculis spinę distortionem in anteriorem partem fieri, ipse paulo post Hippocrates dicet. Sed
neq; hoc tantum aduertendum eis est qui librum hunc explanant: verum ēt illud, quod in propo
sita hac oratione dicit/in gibberum trahuntur/cum impellūtur dicere potuisset: si sicut isti volūt,
intelligendum censuisset. Dicere enim vertebras, quæ in posteriorem partem promouentur: à
morbis trahi in priorem, absurdum est. id siquidem de repandis, non de gibberosis fuerat dicen-
dum. Quid igitur & verum sit, & Hippocrati consentaneum, conabor explicarē. Ipsa porrò ver-
tebrarum ossa propria sua ratione neq; à panis subuertuntur, neq; trahuntur: sed corporum, quæ
ipsas inter se colligant, prima hæc affectio est. Nam cum panus in vertebris natus in interiorē aut
anteriorem partem(vtroq; enim modo vocant) sustollitur, & augetur: necesse est, vt copulę ver-
tebrarum panos: copulas vertebræ ipsæ consequantur. Si igitur in vna tantum spinæ parte ortus
sit panus, cum ea pars subsidat atq; introrsum trahat: spinæ vertebræ repandæ euadunt. Sin duas
partes spinæ pani occuparint, sic vt medium aliquod spatium integrum atq; illæsum intercipiat:
gibberositas. nam cum vterq; panus ad se adhærentem vertebram trahat, mediæ interceptæ in
posteriorem partem incuruantur. Id quod euenire manifeste conspicere in omnibus potes, quę-
cunq; inflecti mediocriter queunt: cuiusmodi sunt & virides virgæ, & calami scriptorij pleriq;. si
enim altero horum extremo capite manus dextræ, altero sinistræ manus digitis apprehenso in-
ter se in contrarium contrahas: conflecti & incuruari mediam partem videbis. Sed neq; obstipi- H
tas alia causa existit. nam ea quoq;, cum durus aliquis & incoctus panus in aliqua parte à latere spi
næ concreuerit, fieri consueuit. Tria enim hæc vitia ex vertebrarum exturbatione contingunt:
gibberositas, repanditas, & obstipitas. cum retro abeunt, gibberositas: cum intro, repāditas: cum
in latus torquentur, obstipitas. Præter hæc quartum vertebrarum vitium accedit, cum dimotæ
quidem iuncturæ ac compages sunt: sed vertebræ tamen in sede sua permanent. quassationem
hanc appellant.

Pleraque quidem fieri non potest ut soluantur: sed illa præterea quæcunque supra septi annexionem curuantur in 3
gibberum.

Reliqua etiam, inquit, circa spinam vitia solui difficulter queunt: sed præcipue illa quæ supra
septi annexionem curuantur in gibberum, id est in vertebra ad thoracem. Nam vti Hippocratē
solere hac voce/præterea/quod græce ποτὶ dicit, pro p̄cipue & maxime, statim in principio hu-
iusce libri manifestum est, vbi inquit: Breuis enim vt plurimum melior ac solidior, quàm alta her-
ba est: & præterea etiam prius quàm alta fatiscat in frugem. Cur autē pani, qui circa thoracis par-
tem

A tem oriuntur, dissolui præcipue nequeant: ex sequenti oratione cognosces.

4 *Quæ uero infra sunt, nonnulla superuenientes in cruribus uarices soluunt: magis illæ quæ in uena poplitis existũt. soluunt autem gibberum quibuscunq; contigit. sed & in uena inguinis uarices existunt.*

Nonnulla, inquit, mala quæ infra thoracem exorta sunt, ad lũbos videlicet, à varicibus & torminibus soluunt. cum videlicet humores quę ipsa efficiebant, primum in maximam venam, quę spinæ adhæret: deinde in ramos eius in cruribus descendit. Circa thoracẽ vero nulla huiusmodi vena est, quæ humores prauos excipere valeat. vna enim est quæ ex vtraq; parte ad costas octo fertur. duæ item aliæ paruæ ad reliquas tendunt, vtrinq; altera. Cum igitur omnes hæ in thoracem discindant, & dispergantur, si ex panis humor aliquis in eas transferatur, exinaniri non potest: quin etiam vt excipiatur, difficile est. quippe cum qui dura & cruda gignunt humores, lenti & crassi sint: vt non facile in angustas & paruas venas trãsire valeant. At quæ ad lumbum est vena, cum latissima sit, omnibusq; inferioribus sanguinem suppeditet, crassos hos ac lentos humores vbi excipit, si valida in affectis membris ad expellenda excrementa vis superest, in alias huc pertinẽtes venas eos deponit. ex quibus si crassi admodum sint, statim quæ in inguine est: si me-
B diocres, quę in poplite, dilatatur, ac varicatur. Vbi primum enim ex crassitudine & lentore obstructi sistunt, ibi venam dilatant, ac distendunt. Nam qui absq; huiusmodi causa in cruribus varices habẽt, ijs videre licet venas pro ratione crassitudinis humoris dilatari: in crassissimis, latissimas, cuiusmodi sunt venę inguinis: in minus crassis, minus latas, sicut venæ poplitis sunt. Aliqñ enim maioribus atq; amplioribus alimentis refertæ atq; obstructę in malum id incidunt. aliquãdo in inferiores, quę angustiores sunt, delabũtur. In varicibus autem crassus prorsus sanguis est: cum ex melancholicis sæpe, ex alijs interdum crudis & crassis humoribus affectio hæc existat.

5 *Quibusdam etiam tormina diuturna uitium hoc iam dissoluerunt.*

Cum in intestina horum præter naturam humorum transitus fit, intestinorum difficultas & tormina, quam δυσεντερίαν vocant, contingunt. cum acrimonia humorum confluentium radantur intestina, suppurantibus iam panis: non enim aliter erumpere ob crassitudinem in intestina potuissent. Suppurationes siquidem sicut crassos humores attenuant: ita etiam naturam in affectis membris ad humores qui continentur, iam molestantes excernendos excitant.

6 *At quibus, dum adhuc pueri sunt, prius q̃ corpus integre adoleuerit, spina in gibberum incuruatur: ijs corpus ad*
C *spinam augeri non solet: sed cum crura & brachia ad perfectam auctionem deueniant, illa exiliora euadunt.*

Nihil mirum esse debet, si spina in huiusmodi affectionibus auctione priuetur: sicut de luxationibus antea audiuimus, cum de ijs quibus fieri non potuerit repositio, loquebatur. nam & ex distortione receptaculorum, & ex motione quę difficulter fit, & ex labore quem in talibus morbis subit natura, minus q̃ antea huiusmodi membra alantur, necesse est. At ijs qui adhuc adolescunt, auctio ipsa circa spinam impeditur. nam quæ longius ab affecta parte absunt, vt brachia & crura, nullam læsionem prorsus sentiunt. quippe cum non totum corpus, sed viciniores tantum partes contagione mali huius afficiantur.

7 *Quibuscunq; etiã supra septum gibber contigit: ijs & costæ in latitudinem augeri non consueuerunt, sed in anteriorem partem: & pectus non latum est, sed in acutum prodit: anheliq; ipsi, & suspiriosi fiunt, eo q̃ uentriculi qui spiritum & excipiunt, & reddunt: minori amplitudine præditi sunt.*

De ijs adhuc loquitur qui in adolescente ætate sunt: de quibus dixit, quæ circa spinam sunt nõ solere augeri. Cum igitur in vertebris ad thoracem gibber extitit, partes eæ in longitudinem ma-
D xime non augentur: atq; ob id cum in gibbere in posteriorẽ partem vertebrę recesserint, angustum ijs & acutum thoracem fieri necesse est: interioresq; in eo ventriculos qui spiritum excipiunt, minores euadere: vt corpus cum fit respiratio, pauciore spiritu q̃ par erat, refocilletur. Dictum autem in tractatione de anhelatione est, necesse esse vt cum minor q̃ opus esset, inspiratio fit: secunda breuioris temporis mora post subsequatur, quàm si prior naturali modo fuisset producta. breuior vero temporis mora frequentem anhelitum facit: atq; inde ea difficultatis spirandi species efficitur, quæ paucitate & frequentia constat: suspiriosiq; euadunt ex angustia partiũ quæ circa fauces, & asperam arteriam sunt. Quam quidem angustiã illud quoq; magis coarctat, de quo in sequenti oratione nunc docet.

8 *Coguntur etiam ceruicem ad magnam uertebram repãdam habere: ut caput his prociduum minime fit. id quod multam quoq; angustiam faucibus præbet, cum in interiorem partem inclinetur. Nam etiam ijs qui natura recti sunt, hoc os, si in interiorem partem uergat, anhelationem eousq; facit, quoad fuerit repressum. Ex huiusmodi igitur figuratione homines hi magis q̃ qui sani sunt, gutturosi apparent.*

Cum vertebræ circa thoracem in gibberositatibus in posteriorem partem excedant, totum collum è contrario in anteriorem partem proclinari necesse est, & cum ipso caput quoq; quod è

directo superiacet: vt gibberosis eo habitu deambulandum esset, quo nos solemus, cum nutan- B
do toto collo vnà cum spina conflexo & in posteriorem partem incuruato deorsum in terram
despicimus. Sed ne ita ipsis eueniat, collum retro coguntur recuruare. qua in re parum vertebrę
eius, vtpote minima motione præditæ conferunt. vnde vbi motum alicuius momenti nanciscū-
tur, ibi q̃plurimum reclinantur. nanciscuntur autem eum in priorum duarum vertebrarum de-
articulatione, qua inter se, & cum capite connectuntur. Quæ igitur figuratio in sanis & illæsis in
capitis dearticulatione existit, cum caput retro flectunt: eadem in gibberosis cernitur, cum eri-
guntur. Et sanè quemadmodum qui naturaliter affecti sunt, retro caput resupinando: ita gibbe-
rosi in rectum id intendendo, gutturosi efficiunt̃. Gutturosos autem. i. ἐξεχεβρόγχους, quasi gut-
tureminulos dicas, eos vocat qui prominentia in anteriorem partem guttura habent. Guttur. n.
id est βρόγχον, vel totam asperam arteriam nominat, vel fauces duntaxat. Atq; hoc est quod su-
spiriosam respirationem maxime facit. quippe cum siquis etiam huiusmodi figuratiōe dormiat,
stertere ei maxime contingat. Iccirco. n. dixit/nam etiam ijs qui natura recti sunt/hoc os si in an-
teriorem partem vergat, anhelationem eousq; facit, quoad fuerit repressum/hoc os, inquiens,
dum ad id videlicet refert, quod in principio horum verborum ait, in hunc modum/cogunt̃ etiā
ad magnam vertebrā ceruicem repandam habere/Ex quo conijcere potest quispiā magnā ver- F
tebrā secūdā ab eo appellari: quæ & in priore partē procedere, & retro rursus reprimi potest. nā
eandem partem & priorem & interiorē appellare manifestum est. Prior. n. est, cum à posteriore
parte eò vertebra deferat̃: interior, cum in ꝓfunditatē corporis tendat. siue ad eam quæ intrinse-
cus est, siue ad posteriorem superficiem spectemus.

Panis duris & crudis obnoxij ut plurimum circa pulmonem huiusmodi sunt. nam gibberositatis occasio & conten- 9
tio plerisq; ex talibus contortionibus existit: quarum uicini tenores participes fiunt.

Quibus supra septum est gibberositas, ijs circa pulmonem panos & tubercula plerunq; fieri
inquit. nam quibus ad lumbos est gibber, ibidem quoq; esse tubercula manifestum est. Dixit aũt
/vt plurimum/propterea ꝙ ex casu quoq; & percussiōe gibberatur spina: non secus ac repandi-
tur, & obstipatur. Cum vero ait/nam gibberositatis occasio & contentio plerisq; ex talibus con
tortionibus existit/eandem sentētiam significat, quam in principio protulit, cum dixit: vertebræ
spinæ quibuscunq; ex morbis in gibberum trahuntur. Quod aũt hic dictum est/quarum vicini
tenores participes sunt/de neruis dorsi & vertebrarum intelligitur. Ego etiam superius causas
retuli in copulas vertebrarum, quæ tractę secum vertebras quoq; ipsas attraherent. Non enim G
puto neruos qui à dorsi medulla exoriunt̃, dum trahuntur à tuberculis, secum trahere vertebras
posse: cū ob exiguitatē, & mollitudinē longe sint imbecilliores, q̃ habere tales vires queāt. vnde
etiā neq; ex ossibus, sicut copulæ exortū habent. copulę. n. & validiores, & tenoribus, id est ner-
uis crassioribus continuatę sunt. hi aũt vbi cū tuberculis cōmunicant, attrahere vertebras valēt.

At quibus infra septum gibber est, eorum nonnullis morbi renum & uesicæ superueniunt. quin & abscessus ad 10
suppurationem circa ilia & inguina diuturni, & sanatu difficiles: quorum neutri gibberositatem emendant.

Ex contagione videlicet huiusmodi morbi eueniunt. Contagione enim afficiuntur cognata
& proxima, quæ, dum superius dixit/vicini/significauit: & communia quæ nimirum maxime
communicant. Torminosi sanè fluxus, & varices cum ex secessu humorum qui tubercula parie-
bant, gignuntur, gibberositatem curant. At morbi qui ex communicatione contagioneq; exi-
stunt, pristina mala non tollunt.

Coxæ his graciliores euadunt, q̃ quibus gibber superius contigit. 11

Gibberosi circa lumbum graciliores habēt coxas, quàm qui circa thoracem ita affecti sunt. ex H
quo patet, eis quoq; qui circa thoracem idem patiuntur, coxas, quatenus cum spina communica
tionem habent, mediocriter graciles euadere.

Vniuersa tamen spina, q̃ illis, longior. 12

Illis qui nondū ætate integri & adulti sunt, pręterq̃ ꝙ non aluntur & gracilescunt affectæ par-
tes, etiam absq; auctione, sicut superius dictū est, remanent. Nunc vero differentiā aliam, non ab
ætate illam q̃dem, sed ab affectis mēbris sumptam tradit. Quanto enim superius iuxta originem
suam spina patit̃, tanto minus augescit: eo ꝙ à superiori parte & exortum & augmentū accipit.

Pubes uero & barba & tardior & imperfectior. Adde ꝙ infœcundiores quoq; hi efficiuntur, q̃ qui superius gibbe- 13
rum habent.

Ad cōmunem contagionis rationem ex locorum natura differentia accedit. Communis ratio
siquidem est, vt affectis partibus vicina contagione afficiantur. Propria vero illa: vt si contingat
malum vbi respirationis mēbra sunt, qui id patiunt̃, anhelatiores & suspiriosi fiant: si infra septū
accidat, tardior ijs pubes oriatur. ex hoc etiam nocumentum circa barbam consequi solet.

At qui

14 *At qui corpore iam adulto sunt, ijs si gibber contingit, gibberositas propalàm morbi, qui tunc adest, iudicationem*
A *facit. per tempus tamen aliquod eadem quæ & in alijs uel magis uel minus præ se fert. Minus uero maligne ut plurimum talia existunt.*

Propalàm, id græce est ἀπαντικρὺ, quod apud alios contra & è regione significat: hic vero pro ex aperto & palàm positum est. quod nõnulli alij veteres ἄντικρυς dicere consueuerunt. Ex aperto igitur, inquit, & ita ferè vt sensu percipiatur, iudicationem, id est solutionem & liberationem morbi antecedentis affert gibberositas: videturq; prorsus sublata fuisse affectio: substant tamen paucæ quædam reliquiæ & ex erroribus in victu, & ex externarum rerum occursu contractæ.

15 *Ac multi quidem sunt, qui facile & salubriter gibberositatem usq; ad senectutem iam tulerunt: atq; ij præcipue, quibus in carnosum & pingue conuersum corpus fuerit. Pauci tamen etiam ex huiusmodi supra sexaginta annos uixerunt: pleriq; breuioris uitæ sunt.*

Ob naturæ robur, maliq; mediocritatem, quin etiam ob totam victus rationem, qua ille qui
B affectus est, vtitur: gibberositatem vsq; ad senectutem nonnulli salubriter tulerunt.

16 *Nonnullis etiam in latus uel hac uel illac uertebræ obliquantur. sed omnia aut pleraq; huiusmodi ex contortionibus in interiorem partem spinæ contingunt.*

De obstipitate superius iam dixi, quòd fiat, cum à latere ex altera parte consistit panus, & vertebrarum copulas ad se attrahit. Hoc etiam Hippocrates per neruos, quos tenores vocat, fieri asserit.

17 *Quibusdam uero unà cum morbo figurationes quoq; ad hoc conducunt, in quas cubare consueuerint.*

Partim quia in humiliorem locum magis confluunt humores: partim quia pars ea in quam cubat aliquis, magis comprimitur: fit, vt ad gibberi generationem figuratio faciat. Prima tamen & præcipua panorum, aliorumq; morborum causa membri imbecillitas est: quippe cum in huiusmodi membra confluere excrementa demonstratum sit.

18 *Sed de his in diuturnis pulmonis morbis dicetur: ibi enim de ijs quæ sunt euentura, pulcherrimæ prænotiones sunt.*

C Multa quoq; alia, quæ nunc non extant, hoc in libro scripturum se esse promisit: quæ fortasse vel omnino non scripsit: vel si scripsit, seruata hucusq; non sunt. Quemadmodum multi alij etiã veterum libri perierunt: de quorum interitu à plerisq; scriptis traditum est. De longinquis quidem pulmonis morbis dicta sanè multa sunt tum in maiori libro de affectionibus, cuius princi-
» pium hoc est: Si pulmonis arteria vlcerata sit: tum in primo de morbis, qui non recte est inscri-
» ptus, qui ita incipit: Qui de curatione vult recte & interrogare, & si interrogetur, rñdere. in neutro tamen horum ea quæ nunc pollicitus est, perfecte definita reperiuntur.

19 *At enim quibus ex casu spina gibberatur: ijs pauca fuerunt corroborata sic, ut directa fuerint.*

Hactenus de spinæ absq; externa causa distortione scripsit. Quæcũq; hinc sequuntur, omnia de ijs agunt, qui ex casu aliquo aut ictu læsionem in vertebris patiuntur: suntq; pleraq; manifesta: nisi vbi prætermissam causam adiungere opus est, quemadmodum nunc, cur videlicet paucæ spinæ subluxationes dirigi atq; emendari queant. Cum enim posset id nunc explicare, in sequẽtibus declarat: quia scilicet cardinatim vertebræ structæ inter se sunt: vt quando vna ex ipsis quocunq; modo ex dearticulatione exciderit, reponere difficillimum sit: cum multi processus,
D multæq; cauitates in vnaquaq; sint. Hoc enim vel visu ipso in ossibus didicistis.

20 *Nam quæ per scalam fiunt, extensiones, nihil, quod ego quidem nouerim, direxerunt. Ea enim maxime medici isti utuntur, qui uulgi imperiti auram affectant. Apud eiusmodi enim homines admiratione digna hæc sunt, si pendere aliquem, aut deijci, aut simile aliquid uiderint: hæc semper celebrant. quicquid uero ex gratia hac euaserit, siue id bonum, siue malum sit, nihil curant. Medici tamen qui hæc tractant, rudes sunt & imperiti, quos ego quidẽ noui. Nam commentum uetus est. ac laudo ego sanè uehementer eum qui primum excogitauit, tum hoc, tum aliud quodlibet machinamentum, quod secundum naturam inuẽtum sit. nihil enim despero fore, quin si recte id quispiam præparârit, ac dequassarit, restitui in directum nõnulla queant. sed ipse tamen huiusmodi omnia curare ita propterea erubui, quia impostorum magis tales modi sunt.*

Quoniam vnicuiq; articulorum repositioni antecedere, vt ostendimus, extensiones debẽt: in ossibus etiam spinæ idem facere necesse est: in qbus quo modo intendendum vtiliter sit, postea docebit. Nunc de extensionibus praue adhibitis prius agit: ita. n. solet, sicut ex superioribus demonstratum iam est. quippe cũ redarguere ea prius oporteat, quæ nõnulli medici praue agunt: deinde ita ad docenda meliora descẽdere. Cum igiť multi spinæ subluxationes p scalam deorsum trahant, pcipue quidem nihil proficere cõmentum id asserit: si tñ eo vti quis velit, modos docet,

quibus vti optime valeamus.In extensione enim id propositum est, vt intentionem spinæ ad su- B
periora, laqueis iuxta affectam partē circumiectis: ad inferiora pondere ipsius corporis efficiat.
Si ad hoc spectes, cætera quæ ab ipso deinceps dicuntur facile percipies. pleraq; enim patent.

Quibuscunq; autem iuxta ceruicem gibberositas contigit: ijs par est, ut extensiones hæ in caput minus prosint: ca- 21
put enim, & summi humeri propendentes paruum pondus afferunt: uidenturq; ij si in pedes dequassentur, directionē
magis consequuturi: quippe cum ita maior propensio futura sit. At qui inferius gibberum habent, ij in caput dequas-
sandi magis uidentur. Siquis igitur dequassare uult, recte in hūc modum præparabit. Scala scorteis uel laneis puluinis
per transuersum consternenda est. Puluini uero bene alligati sint & in longitudinem & hinc & inde paulo ampliori
spatio, q̄ ut hominis corpus occupent.

Quoniam spina aut prope superius principium suum, aut prope finem, aut in media parte in-
ter vtrunq; patitur: de ea læsione primum agit, quæ iuxta collum contingit. quæ cum accidit, siqs
in scala affectum hominem ex pedibus suspendat, sicut eius tempestatis medici nonnulli facere
consueuerant: nulla deorsum extensio, quę alicuius momenti sit, efficietur: quippe cum paruum
pondus ceruicis tm̄, & capitis futurum sit. At si infra prope sacrum os sit affectio, maxime spera-
re posset quispiam extensionē esse successuram: quę quomodo postea optime efficiatur, ostēdit. F

Deinde supino homine supra scalam collocato pedes eius non digredientes iuxta malleolos uinculo gestabili qui- 22
dem, sed molli, tum & infra & supra utrunq; genu, necnon circa coxam deligandi ad scalam sunt. Ilibus uero & pe-
ctori laxæ mitellæ circumijciendæ sic, ut dequassationem minime impediant. Manus autem ad costas reductæ corpo-
ri ipsi, non scalæ applicandæ sunt.

Cum aperte omnia exponat, gestabile, id est εὔοχον, vinculum vocat quod bene gestat & su-
stinet: hoc est firmiter & sine vlla compressione continet.

Quod posteaq̄ præparatum fuerit, scala uel ad arcem aliquā altā, uel ad tecti testudinatū attrahenda est. 23

Arx, id est τύρσις, nihil aliud q̄ turris intelligenda est. Testudinatum vero tecti, quod ipse ἀέ-
τωμα vocat, quasi dixeris aquilatum, suprema domus pars est. ita enim in altum sublata triangu-
lari forma domorum culmina appellant. Nam si solarium quispiam facere velit, loco tegularum
planam contignationem quę teporem non arceat, constituet. At si imponit tegulas, ea forma te-
ctum erigit, qua facile pluuialis aqua defluere queat. Vnde in altū medio columine à posterio-
re in anteriorem partem per longitudinem porrecto hinc & inde supra laterales parietes tectū G
humiliter deducitur: vt geminarum demissarum alarum speciem præferat. ex qua similitudine
veteres huiusmodi tecto aquilati nomen indidere. Vinctum etiam, id est ἀετὸν tecti, appellant:
quemadmodum Pindarus in Pleiadibus. Aureæ tectorum vincti famæ celebrant. Euripi-
des item in Hypsiphyle. Ad æthera ecce transeuntes virgines, Pictas intuentur in vinctis
imagines. Arcem quoq; .i. τύρσιν turrim significare Diocles Carystius esse locuples testis po-
test: cum hanc eandem Hippocratis orationem in libro de fasciationibus paraphrastice in hunc
modum exponat: Scala uel ad turrim altam, vel ad domus vinctum attrahenda est.

Locus uero in quē dequassabis, durus ac renitens: qui attollunt, periti esse debēt: ut æqualiter, pulchre, æquo libra- 24
mento, & repente demittāt: quò neq; scala in alteram partem propendeat, neq; ipsi præcipites ferantur.

In sublime aliquid scalæ superiorem partem sublatā, alligato, vt dixit, homine, deorsum supra
pauimentum demittendam censet: vt vehementi concussione facta, spina deorsum procumbens
elapsam vertebram in sedem naturalem recipiat. Qua in re durum ac renitens esse solū pauimen
ti oportet. nam si ita esset molle, vt cederet, dequassationemq; impediret, nihil proficeremus. H

Ex arce tamen, aut è malo defixo charchesium habente si demiseris: melius præparabis, si è trochlea, aut ex asino 25
demissio efficiatur. Sed importunum fortasse est de his longiore oratione agere. Ex his tamen apparatibus maxime
dequassari quispiam posset. Quòd si ualde superius sit gibber, dequassandumq; omnino sit: in pedes id facere confert,
quemadmodum iam dictum est. quippe cum amplior sit eo modo euasura propensio.

Quia scala in sublimem aliquem locum subtracta in terram repente, & æqualiter, & pari prę-
ponderatione demittēda est: melius esse inquit, vt laquei qbus scalam attrahimus, trochleis sub-
ducantur: ita enim fore, vt motio volubilis, æqualis, & æquo libramēto propendēs euadat. Cum
vero superius arcis, & testudinati tecti mentionem duntaxat fecerit, malum nunc etiam adiun-
git: quem ἱστὸν à stando appellāt: qui sanè maximum atq; erectum lignū est: cui alterum per trans-
uersum in supremo capite imponitur, ex quo videlicet velum dependet. Nam multum interest,
si ἱστὸν duabus syllabis, aut ἱστίον tribus dixerimus. ἱστὸς enim, vt dixi, id est malus, lignum erectum
in naui infixum est. ἱστίον, id est velum, linteum appellatur, quod à ventis inflari consueuit. ruden
tes vero qui de summo malo demittuntur, charchesia nominant. Quocirca cum malo vti vis, ad
suspendendam scalam, trochleis & charchesiis id efficias. Adde q; non ab re quoq; esse inquit, si
asellis, id est suculis & axibus, ita enim vocat vt dixi, idem faciendum cures.

Affulciendum

26 *Affulciendum autem ita est, ut ad pectus ualide ac firmiter scalæ alligetur: ad ceruicem uero q̃ laxissima mitella*
A *eatenus circũdetur, quatenus dirigatur. Quin & caput ipsum ad frontem, scalæ est alligandum. At manus porrectæ ad corpus non ad scalam uinciendæ sunt. Reliquum corpus absq; deligatione esse debet: nisi ꝙ ut in directione contineatur, alibi atq; alibi mitella laxa ei inijcitur.*

Dictum à me etiam superius est, fulcimina firmamenta esse, & fulcire firmare: idemq; apud
" Homerum significari, cum inquit, fulcimina puppibus abstrahunt,

27 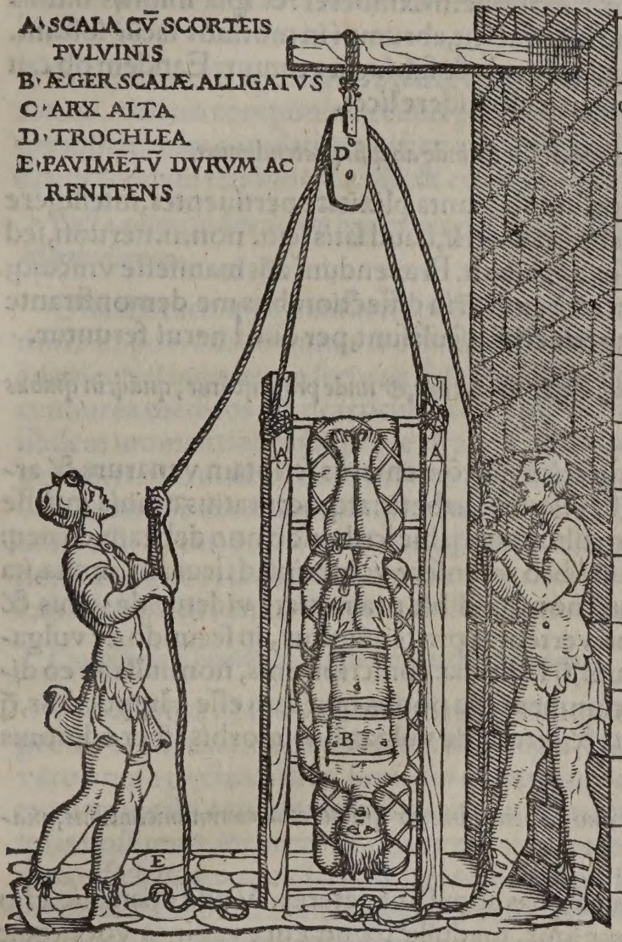

Sed ne uincula hæc dequassationem prohibeant, spectandum est. crura quidem ad scalam non alligentur, sed inter se: quo è directo ad spinam propendeant. At hæc quidem, si modo in scala dequassandum omnino est, in hunc modum sunt facienda. Sed turpe tamen cum in omni arte, tum in medicina maxime est: si cum multam turbam, multam ostentationem, multumq; rumorem excitaris, nullum deinde adiumentum afferas.

B

Si homo qdem qui dequassandus est, corpus nullo modo firmatũ atq; affultum ad scalam habeat, sed tantũmodo ex superioribus partibus sit alligatus: facile in concussione in obliquum deuoluetur. Sin contra, valide ita sit deligatus, vt dum quassatur immotus permaneat: nullam inde vtilitatem percipiet. Ita enim vtrisq; his vtendum censet, vt neq; ex firmitate, & cõstrictione vinculorum immobile corpus eius sit: neq; adeo laxe vinciatur, vt in latus conuoluatur. Licet autem Hippocrates extẽsionem huiusmodi non approbet: scripsit tamen quo pacto parari optime possit, propterea ꝙ videbat eos qui ea vtebantur, optime eam exercere haudquaquã scire.
C Quin etiam superius dixit, nihil enim despero fore, quin si recte id quispiam præpararit, ac dequassarit, restitui in directum nonnulla queant.

28 *Cognoscendum igitur primum est, qualis spinæ natura sit. ad multos. n. morbos ea opus erit.*

Volo nunc vel semel indicare, cõmemorareq; id quod in primo statim libro de Hippocratis dissectione dictum à me est: vbi impudentiam experimentariorum agnosces, qui Hippocratem experimẽtarium vocare audebant. Experimentarius. n. omnium maxime qui in medicina arte versarentur, erat: maximeq; experimentis animum aduertebat, omniaq; eis probanda esse censebat. vt rem tamen assequeretur, multis rationalibus cõmentis vti consueuerat: dissectioniq; p̃cipue studium adhibebat, vtpote quę multum afferre adiumentũ arti posset: id quod nunc quoq; manifeste ostẽdit: cum naturam spinæ cognoscendã nobis esse censeat. cuius cognitionem sicut
D aliarum quoq; omnium partium inutilem esse experimentarij affirmant.

29 *Qua parte enim ad uentrem tendit, uertebræ intus pares inter se sunt.*

Vertebrarum posterior pars processum acutum in fine chartilaginosum habet, quẽ proprie
" ἀκανθαν. i. spinam appellant. Opposita vero pars quæ in priorem partem vergit atq; interiorem (vtroq;. n. modo vocãt) chartilagine quidem etiam cõmittitur: rotunda tñ est ac leuis: nullumq; acutum processum emittit, quia neq; omnino prominentia vlla vel minima asperatur, sicut & in posteriore parte & à lateribus. Quales quidem vnicuiq; ex vertebris processus alibi sint, & in arefactis cadaueribus videre licet. quod vero nũc de vertebris inquit, ex dissectione ab interiori parte cõstabit. Quas quidem pares inter se appellat, hoc est planas & rectas, & per se vnãquãq;, & mutua coaptatione inter se omnes. nam quia ea parte eminentia nulla extat, & ex toto apte inter se cohærent: pares ipsas inter se, hoc est pariter, atq; apte cohęrentes vocat.

30 *Vinculoq; inter se uinciuntur mucoso, & neruoso, quod ex chartilaginibus exoritur, usq; ad medullam.*

Exquisite admodum vertebrarum commissionis naturam exponit. Non enim, sicut nonnulli opinati sunt, multum inter se vniuntur, & conseruntur ab interiori parte. ita enim in vehementioribus spinę in posteriorem partem retortionibus vel omnino resisterent, vel diuelleren-

tur, sed inter se commissæ tantum vinculo quodam mucoso ac neruoso colligantur, ac propterea B breui quodam motu hac etiam ex parte præditæ sunt: eum minime habituræ, si insertæ mutuo fuissent. Sed neq; earum vinculũ vsq; ad medullam penetrat. circuit. n. vndequaq; post crassiorẽ membranam. Nam cum medulla tenui mẽbrana perinde ac cerebrum primum obducatur, deinde crassiore: extrinsecus supra hanc antedicto vinculo obuoluitur. Hoc enim operimentum medulla præter cerebrum obstaculi ac propugnaculi causa adepta est: ne dum ossa spinæ mouerentur, in vertebras offendens laboraret. Vertebris autem copula hæc mucosa, hoc est lenta & pituitosa effecta est, vt & promptiorem vertebris motionem exhiberet: & ipsa iniurijs minus esset obnoxia. quippe cum quæ sicca sunt, humoreq; vacant, abrumpi in motibus facile soleant. Vnde etiam habenas & lora inungunt, qui eis ad vehicula & subiugia vtuntur. Eandem ob causam huiusmodi mucosum humorem in omnibus articulis videre licet.

Alijq; quidam tenores neruosi, aduersarij ac perpetui, annexi hinc & inde ab ipsis prætenduntur. 31

Perpetuos. i. διανταίους, à superiore parte deorsum aliquanta prolixitate pertinentes, intelligere debemus. Cur vero neruosos hos tenores vertebrarũ dixerit, haud satis scio. non. n. neruosi, sed nerui erant dicẽdi: nisi q͞a validi sint, eos neruosos appellarit. Prætendunt aũt manifeste vnicuiq; F vertebræ nerui per totũ thoracem. quorũ superiorẽ exortũ in dissectionibus me demonstrante inspexistis. Circa collũ. n. & lumbũ vertebris superiecti musculi sunt, per quos nerui feruntur.

Venarum vero & arteriarum communicationes, quotq; hæ, & quales sint, & unde proficiscãtur, quãq; in quibus 32
uim habeant: alio in libro declarabimus.

De his quoq; in dissectionibus didicistis. quin etiam in cõmentarijs scriptam venarum & arteriarum, quemadmodum quoq; neruorum dissectionem habetis: atq; accuratius omnia in dissectorijs tractationibus, vt producere sermonem adhuc quoq; hic scribendo non debeam. cũ neq; ipse Hippocrates totam ipsorum naturam hoc in libro recensere voluerit: sed sicut alia multa, ita hoc quoq; alibi scribendum distulerit. Quanquã hoc quod hic præmittere videtur de venis & arterijs opus non extat. De neruis autem qui ad vertebras prætenduntur, in secundo de vulgaribus morbis, commentationis potius in modum, q̃ legitimæ conscriptionis, nonnulla ab eo dicta sunt, non secus ac cætera quæ eo in libro commentaria potius quædam esse Hippocratis, q̃ iusta opera ostendimus. solus siquidem primus & tertius de vulgaribus morbis liber editionis causa fuit conscriptus. G

Ipsa item medulla quibus uaginis, & unde exortis, & quo perficientibus, & quibus cum communicantibus, qua- 33
lemq; uim habentibus instructa sit.

Operimenta & inuolucra aliquarum rerum vaginas appellant veteres. Vnde etiam hic Hippocrates ea quæ paulo superius dicta etiam à me sunt, medullæ tegumenta vaginas vocat, quæ duæ quidem intus sunt: extrinsecus altera ex vertebrarum vinculis constans: illæ à membranis cerebri exortæ: tertia ab osse capitis, quo cum prima vertebra dearticulatur. Terminantur vero vincula hæc, non secus ac medulla ipsa, vsq; ad finem spinæ. Hippocrates autem simili modo pro terminantibus perficientibus dixit, vt Poeta. Si modo perficiant isthæc, finemq; sequantur. Quam vim autem habeant, exacte in dissectorijs libris explicatum est: necnon in peculiaribus. « ex quibus præcipue is est, qui de vsu partium est conscriptus. Vnde nunc satis erit, si medullæ huic dorsi circumiectas membranas eundem exhibere vsum dixerimus, quem cerebro præstãt. Crassior quidem quasi custodia quędam ac tutela est, ne à circumiectis ossibus offendat: tenuior, vt quasi cute innata quæ ipsa hęc colliget, cerebrum ipsum operiatur. De tertia vero tunica medullæ huius paulo ante dictum est. H

In ulteriore parte in articulis uertebræ inter se cardinatæ sunt. 34

Cum naturam spinæ dicere proposuisset, atq; ab interiori parte ipsius incepisset, vbi inter se vertebræ pares ac planæ inter se coaptabantur, quà ad ventrem spectant: merito nunc cum in vlteriore parte cardinatas vertebras esse docet, de posteriore parte intelligit. Neq; retro & à posteriore parte ex aduerso antedictæ vertebrarum colligationis accipiendus locus is est in spina, qui exquisite posterior est, qui acantha. i. spina proprie nuncupatur: sed vtrinq; etiam ab ea, vbi dearticulationes vertebrarum sunt. quæ siquis ad acantham spectet, à latere spinæ: si ad anteriorem partem comparet, de qua loquutus est, vbi inter se vertebræ vinciuntur: à posteriore parte esse videbuntur. Cardinatas autem esse vertebras inquit, propterea quòd cum processus quatuor habeant, duos alterius sinibus suis vnaquæq; excipit: duobusq; suis in alterius cauitates inseritur: non secus atq; in cardinationibus fit.

Tenores vero communes ad omnes tam in exterioribus q̃ in interioribus partibus prætenduntur. 35

Vertebrarum partes quæ colligationi oppositæ sunt, posteriores & exteriores: sicut eas quæ

A sunt ad ipsam colligationē, interiores & anteriores vocari licet. Sed tenores qdem in posteriore parte prætentos non reperies: si modo tenores nerui προαιρετικοί, hoc est voluntati inseruientes nominantur. Ad vertebrarum enim cōmissiones foramē quoddam est, per quod vnusquisq; ex neruis qui à dorsuali medulla prodeunt, statim vbi egressus est, discinditur sic, vt alter eius ramus in anteriorem deferatur: alter in posteriorē tendat: ibiq; in superiectos musculos distribuatur, qui spinales vocantur.

36 *Processusq; ab unaquaq; ex omnibus uertebris, tam à maioribus, q̃ à minoribus in exteriorem partem est. supraq; hos processus chartilaginum agnatæ appendices sunt. atq; ex illis neruorum progerminatio, quæ cum extimis tenoribus fratrat.*

In exteriore seu posteriore parte spinæ vniuscuiusq; vertebræ processus eminet, qui videlicet totam acātham componit. in cuius processus extremo chartilago agnata est, quę neruorum progerminationes copulatiuas habet: quæ cum tenoribus, inquit, fratrant. i. quæ vel illis assimulantur: vel eodem tendunt, quò illi, & cōmiscentur. vtrunq; enim verum est.

37 *Costæ autem in interiorem partem magis, q̃ in exteriorem capitibus inclinatis annexæ, ad unamquaq; ex uertebris adarticulantur.*

B Ossa thoracis quæ transuersa positura paululum oblique tamen è spina ad pectus pertingunt, non Hippocrates tantum, verum etiam posteriores omnes medici costas vocant. Has vertebris adarticulari inquit, non secus ac si dearticulari dicas. Hoc enim verbum magis vsitatum apud recentiores medicos est, dearticulationes appellantes ossium iuncturas, quæ motum aliquem sensibilem momenti alicuius prę se ferant. Capita item costarum extrema ea appellauit, quibus cum vertebris dearticulantur ad radices processuum qui à latere ipsarum eminent. Introrsum autem inclinatas esse eas magis dixit. ita enim ea sese habere cognouistis. Sed discretam quoq; ac dispertitam esse earum dearticulationem inspeximus: id quod prætermissum ab Hippocrate est: vel qa non exquisite tota dearticulationis natura inspecta hoc eū latuerit: vel quia exactam huiusmodi explicationem conuenire præsenti tractationi minime existimarit.

38 *Curuissimæq; hominis costæ sunt obtortum in modum.*

C Curuissimas homo ex omnibus animalibus costas habet: propterea ꝙ latissimum etiā omniū pectus ei est. Cætera enim omnia alia magis, alia minus acuto pectore sunt prædita. latissimum vero homo pectus habet. simia autem latius qdem cæteris, sed angustius homine. Animalibus tamen omnibus commune est, quæ thoracem habent: vt costas ab exteriore parte, qua attingere ipsas possumus, incuruas & conuexas: ab interiore concauas habeāt. Nam ad amplitudinē thoracis efficiendam necessarium hominibus hoc fuit. quia enim ad pectus directæ esse debebant: in reliqua tota parte incuruari eas necesse fuit, si ad spinæ vertebras eis erat deueniendum. ac res qdem ipsa manifesta nobis euadit, tū ex eo ꝙ curuissimas costas esse inquit: tū ꝙ ex simili figuratione ita esse cognoscūtur. Sed non in re, sicut in superioribus, restat inquisitio, at in verbo: cum euidentiæ ac diluciditatis causa Hippocrates hic in exemplum subiūxerit obtortum in modum, hoc est ῥοιβοειδέα τρόπον, quod maiorem tamen obscuritatem rei cognitæ, q̃ claritatem attulerit. antea enim fortasse in vsu erat hæc vox, alioqui enim eam hic non posuisset: postea cū ex vsu recesserit, obscura euasit. Nam si per κ legatur. i. ῥοικοειδέα τρόπον, quod obtortum & varum in
» modum significat, apud Theocritum quoq; scriptum reperitur, vbi inquit. At clauam obtor-
» tam ex oleastro dextera habebat. Item apud Archilochū. Sed paruus is sit atq; tortus cru-
» ribus, Aptus stabiliter, corde plenus, ingredi. apud Nicandrum quoq; sic legitur. Sunt alij
D æquales tortis similesq; paguris. si vero per β legatur ῥοιβοειδέα, haud satis agnosco. in nōnullis enim exemplaribus per β scriptum est. in approbatioribus tamen per κ inuenitur.

39 *Inter uero costas & ossa quæ à uertebris procedunt, mediam partem utrinq; musculi à ceruice incipientes usq; ad annexionem replent.*

Id quod ex dissectione apparet, cum sententia horum verborum non admodum consentit. Quæ. n. ex dissectione patent, hæc sunt. Ad capita costarum quę in vertebras articulanť, musculi sunt à posteriore parte qui spinales vocanť, per spinæ longitudinē vsq; ad initium crurum porrecti. Ab anteriore vero in longitudinē non per totū thoracem protenduntur, sed transuersi inter costas iacēt: quos intercostales appellāt. Deinde ad paucas ex costis tendūt gulę subiecti musculi, à qbus in anteriorē partem collū tractum paululū inclinať, absq; capitis dearticulatione. Nam illa dū annuimus, & renuimus, maximā per se ipsa motionē habet: siquis eam vertebris quę post primas sunt, cōpararit: quę exigua admodū motione pditę inter se sunt. Sed ex lūbi etiā sedibus ad thoracē iuxta extremas costas vertices musculorū eorū ascendūt, qui ψόαι. i. lumbales dicunť. Quę. n. in media thoracis parte sunt: musculos supiectos minime habent ad laterales vertebrarū processus, qua dearticulari costas iam diximus. Sunt pręterea alij duo angusti & parui musculi, q

per totum thoracem extrinſecus ad ſpinales in anterioribus videlicet eorum partibus, non po- B
ſterioribus circa acantham porriguntur. Atq; hæc eſt poſitura muſculorum qui circa vertebras ſunt: quæ ex diſſectione deprehenditur. Nunc de quibus ex his intelligere hic Hippocrates poſſit, videamus. De intercoſtalibus ſanè non poſſe intelligere, ex eo perſpicuũ eſt, ꝙ muſculos hos à ceruice incipere ait. reſtat igitur vt vel de ſpinalibus, vel de illis qui porrecti ad hos ſunt, mẽtionem facere eum hic exiſtimemus. Sed de neutris ſatis recte dictũ eſſe id poteſt, quod inquit: muſculos hos mediã partẽ inter coſtas & oſſa q̃ à vertebris procedũt, replere. Spinales. n. dearticulatiõibus oĩbus antedictorũ oſſiũ in toto thorace à poſteriore parte ita obijciuntur, vt nihil intectum relinquant: ſed & radices oẽs coſtarum, & proceſſus à latere vertebrarũ operiant. Anguſti vero illi, ad ſpinales ab anterioribus ipſorum partibus porrigunt. Adde ꝙ illud quod inquit, vſq; ad annexionem, ſi de anguſtis muſculis his loquatur, ita erit interpretandũ, vt de ſepti tranſuerſi: ſi de ſpinalibus, vt de crurum annexione dictũ eſſe intelligamus. niſi fortaſſe annexionẽ dearticulationem hic vocet. Sed ego ſanè quomodo ſententiã hanc ijs quæ apparẽt, accõmodare recte queam: non video. vt ab aliquo qui eam primo deſcripſerit, nõ ſecus atq; alia multa, fuiſſe depravatam exiſtimem. Cæterum cum ita ſe habeant, ſicut diximus, ea quæ extant in diſſectionibus: inquiſitio accõmodatæ horũ verborũ explanatiõis in mediũ relinquatur. Vt tñ̃ diſtinctã quan- F
dam ac probabilem maxime opinionem ꝓferamus, coſtas hic pro coſtarũ ipſarũ capitibus: oſſa vero quæ à vertebris ꝓcedunt pro ijs quę acantham conſtituunt, accipiemus. muſculos, q mediã regionẽ replent, ſpinales: annexionẽ, ſepti eſſe intelligemus. Præceptor vero noſter Pelops laterales vertebrarũ oĩum ꝓceſſus coſtas: annexionẽ, ſepti dictã eſſe hic ab Hippocrate aſſerebat.

Ipſa uero ſpina per longitudinem directe obſtipa eſt. 40

Obſtipitas ſeu obliquatio diſtortio in latus appellatur. nunc tñ̃ non in latus ſed in poſteriorẽ & anteriorem partem diſtortionẽ ſignificat. Cum. n. recta per longitudinem ſit ſpina, parum & in poſteriorem, & in anteriorem partem declinat, ac tortuoſa euadit: ſicut ipſe deinceps docet.

A ſacro quidem oſſe uſq; ad magnam uertebram, ad quam crurum annexio appenditur, gibberoſa eſt. nam & ueſica, & genituræ, & principis inteſtini laxitas in eo ſpatio continetur. 41

Crurum annexio multipliciter intelligi poteſt. ſed potiſſimum fortaſſe à coxę dearticulatione ſumenda eſt. quæ fit, cum femoris caput oſſi coxæ & per latas copulas colligatur: & per illam teretem, qua intimę acetabuli profunditati cohæret: quin etiam ꝑ muſculos q dearticulationẽ mo- G
uent: per neruos item, necnõ per arterias, & venas merito crus annecti ſuperioribus dici poſſet. Sed videtur nunc Hippocrates de annexione per neruos intelligere. ſiquidem ad lumbum ad extremam vertebram, quæ cum lato & ſacro oſſe dearticulatur: neruorum qui feruntur ad crura, eſt exortus. nam hoc ad ipſam ſpinam eſſe & veſicam, & genituram, & principis inteſtini laxitatem in eo ſpatio cõtineri: id quod in diſſectione apparet, teſtimonio eſt. vnde etiam incurua extrinſecus euaſit. Geniturã autem membra genitalia appellat: in fœminis vterum: in maribus ſeminaria vaſa quæ nuncupantur. Laxitatem autem principis inteſtini, eam partem vocat, quæ ſupra conſtrictorium, quem σφιγκτῆρα appellant, eſt, quæ & ſacro oſſi adiacet, & vere laxa eſt: cum muſculos non habeat, qui recti inteſtini extremum conſtringunt.

At inde uſq; ad ſepti tranſuerſi annexionem directe eſt repanda. 42

Nihil hac ſpinæ parte eiuſmodi continetur, vt in inferioribus vulua, & veſica &c. vt ab interiori parte ſinuari: ab exteriori curuari ac gibbari eam neceſſe fuerit. ſed potius paulum introrſum vergit: quippe cum ſupra eam & arteriam magnam & venam firmari oportuerit. H

Soluſq; hic locus ab interiori parte muſculos adnatos habet, quos quidem pſoas uocant. 43

Ex his Hippocratis verbis maxime conijcere quiſpiam poſſet, eum colli vertebras ſpinæ nõ annumerare. Nam ſi tota ſpina ex lato oſſe & thoracis vertebris ſtruatur: verum eſt ſolum hunc locum ab interiori parte muſculorum agnaſcẽtias habere. ſi vero colli etiam vertebræ annumerentur, falſum prorſus erit. Nõ enim ſolus hic locus habet adnatos muſculos: ſed collo quoq; ab interiore parte magni muſculi adeo ſunt, vt ignorari minime queant. verũ neq; ſi minores multo eſſent, ignorari potuiſſent. Particulam autem quandam horum muſculorum qui pſoæ, id eſt lumbales appellantur, ſupra ſepti annexionem ferri hic non indicauit: eo ꝙ nimis ita exquiſite hæc recenſere pertinere ad præſens propoſitum non exiſtimabat.

Ab hac autẽ parte uſq; ad magnam uertebram quæ ſupra ſuperhumerales eſt, directe gibberoſa eſt: magiſq; huiuſmodi apparet, q̃ ſit. acantha enim in medio eminentiſſimos, hinc & inde minores oſſium proceſſus habet. 44

Vertebræ paulum circa thoracem oſſa ab interiori parte videntur ſinuare: ita vt in poſteriorem partem ex acanthæ prominentia ſatis gibboſæ appareant. Quod autem de magna vertebra inquit quæ ſupra ſuperhumerales eſt: id ad commentarij memoriam reuocandum eſt, in

quo

A quo de ossibus conscripsi, accõmodanda siquidem illa ijs, quę dicuntur, subinde sunt. Neq; enim mea explanatione indigent, nisi vbi aliquid inciderit, quod perspicuitatem desideret: cuius causa huiusmodi commentaria conscribuntur.

45 *Ipse uero ceruicis articulus repandus est. Quibuscunq; igitur gibberositas in uertebris contingit, non admodũ multis, sed paucis expulsio magna aliqua euenit: quæ uel unam, uel plures uertebras à cohærentia abrumpat. Neq; enim facile est ut uulnera talia efficiantur: neq; in exteriorem partem expelli facile possunt, nisi aut ab interiore uehemẽti aliqua re per uentrem uulneratio fiat (sed moreretur hoc pacto homo) aut ex alto aliquo loco delapsus in coxas, aut humeros impingat: id quod etiam letale esset, licet non illico mortem afferret. A posteriore uero parte in interiorem huiusmodi prolapsio fieri, nisi perquam graue aliquod pondus ingruat, non facile potest. ex ossibus enim quæ extra prominent, talis unumquodq; est naturæ, ut prius frangeretur, quàm introrsum inclinationem aliquam magnam admitteret: & copulis uiolenter abductis.*

Repandus est, id est in anteriorem partem inclinatus: ita enim apparet. Duæ autem sunt B primæ vertebræ, quibus ceruicis articulus constat. ex quo deinceps tres sunt, quæ quo situ collocatæ sint, mentionem non fecit. sunt autem inter secundam & sextam, tertia videlicet, & quarta & quinta: quæ quidem maxime rectam habere posituram videntur, cum duabus alioqui minores sint, & præsertim tertia. nam quarta maior quàm ea est, sicut his quinta. sexta vero nõ solum his, sed septima quoque est maior. Omnes autem quæ sequuntur vsque ad spinæ terminum proportione sunt altera, quàm altera subinde maiores. primum si in homine res consideretur: secundum hominem, si in simijs, atque ijs præsertim quæ & faciem similiorem homini habent, & magis quã aliæ erectæ ingrediuntur. Hæ enim cum in alijs, tum in situ ossium hominibus assimulantur. in spina tñ cõe quoddam ipsis est cum cæteris quadrupedibus, quod homini non adest. lumbum. n. longiorem pro reliquarũ partiũ magnitudine, quàm homines habent. nam, si rẽ exploremus, homini quinq; duntaxat, simijs, sicut cæteris quoque quadrupedibus, plures vertebræ lumbum obtinent. Aduertendum autem in hac oratione Hippocratem cum de spinæ figura loqui proposuisset, atque ita incepisset/Ipsa vero spina per longitudinem directe obstipa est, ac tortuosa/in fine hic subiungere/Ipse vero ceruicis articulus repandus est/vt in hoc rursus ipsum quoq; collum attribuere spinæ videatur.

46 *Et articulis qui alternati inter se sunt. Dorsualis præterea medulla laboraret: si ex paruo spatio inflexionem habe-* C *ret tali elapsu egressa uertebra: tum uertebra quæ exilijsset, medullam comprimeret, nisi etiam abrumperet. at ea compressa & interclusa multis magnis & opportunis partibus torporem induceret. ut cum multa & urgentia alia mala infestent: medico, quo modo uertebram dirigat, curare non liceat. Quin neq; fieri posse ut reponatur, neq; dequassando, neq; alia quapiam ratione, perspicuum est.*

Articulos vertebrarum intelligit, quibus per laterales processus inter se committuntur: quos alternatos propterea vocat: quia cum duos sublimiores processus vnaquæq; habeat, quibus cum superiecta: duosq; item humiliores, quibus cum subiecta dearticulatur: alijs ex ipsis eminentias alterius excipit, alijs in alteram inseritur. Sed de his in commentario de ossibus scriptũ exacte est.

47 *Nisi quis dissecto homine atq; in uentrem manu iniecta intrectando ab interiori parte ad exteriorem retrudat. at hoc mortuo quidem fieri potest, uiuo non potest. Sed quorsum hæc scribo? ut intelligamus nonnullos esse qui curasse se eos homines arbitrantur, quibus ab interiore parte uertebræ prolapsæ articulos omnino transilierint. quin & distortionem hanc curatu facillimam, nullaq; indigere repositione, sed sponte sanari opinantur. Ignorant quidem multi, atque ex eo quòd ignorant, lucrantur. suadent enim alijs hoc ipsum. & ipsi falluntur hac de causa: acanthã quæ hac in parte* D *spinæ eminet, uertebras ipsas esse autumant: propterea quòd rotunda ac teres attrectanti apparet. neque aduertunt officula esse illa à uertebris procedentia, de quibus paulo ante dictum est. At uertebræ multo anterius abeunt. angustissimum enim ex omnibus animalibus homo pro magnitudine uentrem habet à posteriore in anteriorem partẽ, præsertim ad pectus. Cum igitur aliquod ex his eminentibus ossibus ualide confractum fuerit, siue unum, siue plura: ea in parte depressior locus efficitur, quàm hinc & inde uideatur. ac propterea isti uertebras intro abijsse existimant, ac decipiuntur. Figurationes quoq; uulneratorum eos insuper fallunt. si enim inflectere dorsum tentent, dolore afficiuntur, cum ea parte qua uulneratio contigit, cutis distendatur: simulq; ossa fracta ita magis carnem pungant. Si repandãtur & recuruentur, facilius ferunt. nam & cutis laxior circa uulnus fit, & ossa minus pungunt. Quin & siquis attrectet, ea parte cedunt recuruati: locusq; uacuus, & mollis attrectanti apparet. Hæc omnia insuper sunt quæ medicos decipiant. Sani autem cito, & sine noxa sponte sua, qui ita affecti sunt, fiunt. quippe cum omnia huiusmodi ossa quæ cassa sunt, celeriter occallescant.*

Intrectando. i. intrudendo in imam partẽ digitos, vt aliquid qđ ibi sit tẽtemus ac pscrutemur.

48 *Obstipatur quidem & obliquatur spina, & sanescunt multis modis. nam & in natura & in usu ita res se habet. quin & à senectute, & doloribus: contrahendi enim uim habent. Gibberositates autem casu plerunq; efficiuntur: si aut in coxas, aut in humeros quispiam cadendo impingat, necesse siquidem est, ut in gibbere una aliqua uertebra alta emineat.*

neat: alia uero hinc, & inde desidere uideatur. Neque tamen multum ab alijs ea exilit, sed paululum: cum singulæ in uniuersum concedant. inde etiam fit, ut medulla dorsualis huiusmodi distortiones, quia circulares, nõ angulares euadunt, facile ferat. E

Distortionem spinæ in posteriorem partem gibberositatem: in anteriorem repanditatem: in latus obstipitatem appellari diximus. nomine tamen hoc obstipitatis seu obliquitatis, id est σκολιώσεως, de omni spinæ distortione utitur: ut ostendat generalius quoddam quàm aliorum eius esse significatum. Ita nunc quoq; obstipari spinam dixit, pro quocunq; modo distorqueri. & superius etiam, Ipsa vero spina, inquit, per longitudinem directe obstipa est: distortionẽ eius in posteriorem & anteriorem partem significans.

Fabrica autem huiusmodi ad detrudendum instruenda est. Possumus lignum aliquod ualidum & latũ, quod prælongam incisionem habeat, in terra defodere. possumus etiam loco ligni huius in pariete excauationem hãc prælongã 94 *facere: quæ uel cubiti altitudine à solo distet, uel quantum congruum erit. quod ubi factum fuerit: colũna querna quadrangula per transuersum admouenda ad parietem est: ea distantia, ut pertransire aliquis, si opus sit, queat. tum uel tunicis insternenda, uel aliqua alia re, quæ sicut mollis sit, ita non multum cedat. Homo præterea fotus, ac si admiserit, multa etiam aqua calida lotus, pronus collocandus supra columnam est, ita ut porrectas manus secundum naturalem figurationem alligatas ad corpus habeat. Tum habena mollis, idonea, lata, & longa ex duobus perpetuis atq; aduersarijs loris constans, media parte medio pectori quamproxime ad alas bis circundanda est. atque inde quod superest ex utrisq; capitibus, per alam utrunq; circa humeros conuoluendum. tum capita ad pistillarem fustem deliganda ea longitudine, quæ supposito ligno congruat: ut ad id ima fustis parte obiecta retorquendo extẽdamus. Postea tali altero uinculo tum supra genua, tum supra calces iniecto simili modo capita ad eiusmodi aliquem fustem deligamus. Alia præterea habena lata & molli & ualida ad mitellæ formam, latitudine & longitudine idonea ualide illa quã proxime ad coxas circumligamus. Deĩde capitibus utrisque ad fustem ad pedes deligatis, in hac figuratione,* G *& hinc & illinc æqua præponderatione, & in directũ extendimus. nullum enim magnum malum huiusmodi extẽsio afferre, si recte administretur, põt: nisi uidelicet dedita opera extendi qs piam uelit. debet uero medicus, uel quispiã alius præualens, ac minime imperitus imposita manus uola supra gibberum, atq; alteram supra alteram manũ insuper iniecta deprimere: aduertens an in directũ deorsum,* H *an ad caput, an ad pedes deprimẽdũ sit. atq; hæc innoxia maxĩe necessit as ẽ.*

Si quoq; superinsideat aliquis supra gibberum dũ extenditur, atq; suspendendo se incutiat, innoxiũ est.

Quin etiam quo minus consistamus pedibus supra gibberum ac gestemur, sensimq; incutiamus, nihil uetat: id autem moderate efficere aliquis ex ijs põt, qui in palæstra assueti sunt.

A COLVMNA QVERNA QVADRANGVLA TVNICIS INSTRATA
B HABENA PECTORI CIRCṼDATA
C VINCVLṼ SVPRA GENV ET SVPRA CALCES INIECTṼ
D HABENA ILIBVS CIRCṼIECTA
E PISTILLARES FVSTES
F MANIBVS DEPRIMENS

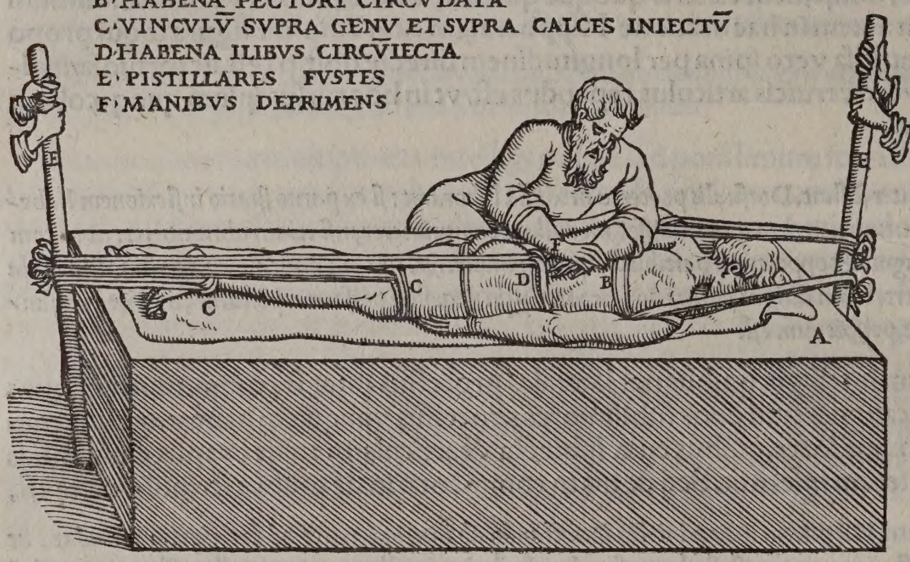

A COLVMNA QVERNA QVADRANGVLA TVNICIS INSTRATA
B HABENA PECTORI CIRCṼDATA
C VINCVLṼ SVPRA GENV ET SVPRA CALCES INIECTṼ
D HABENA ILIBVS CIRCṼIECTA
E PISTILLARES FVSTES
F INSIDENS ET SVSPENDENDO SE INCVTIENS

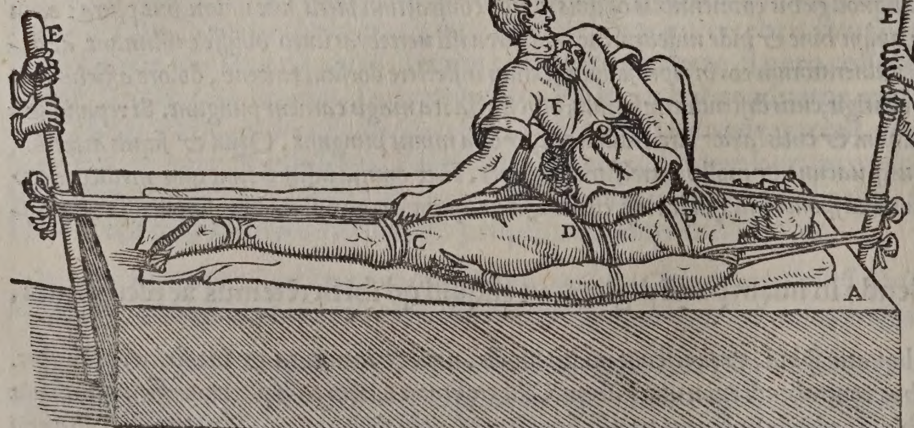

Efficacissima

A

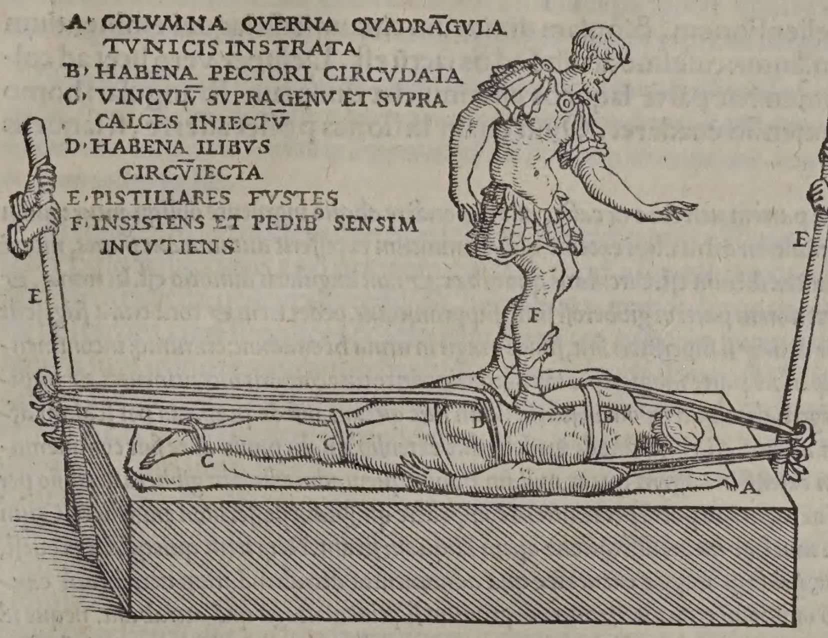

B

C

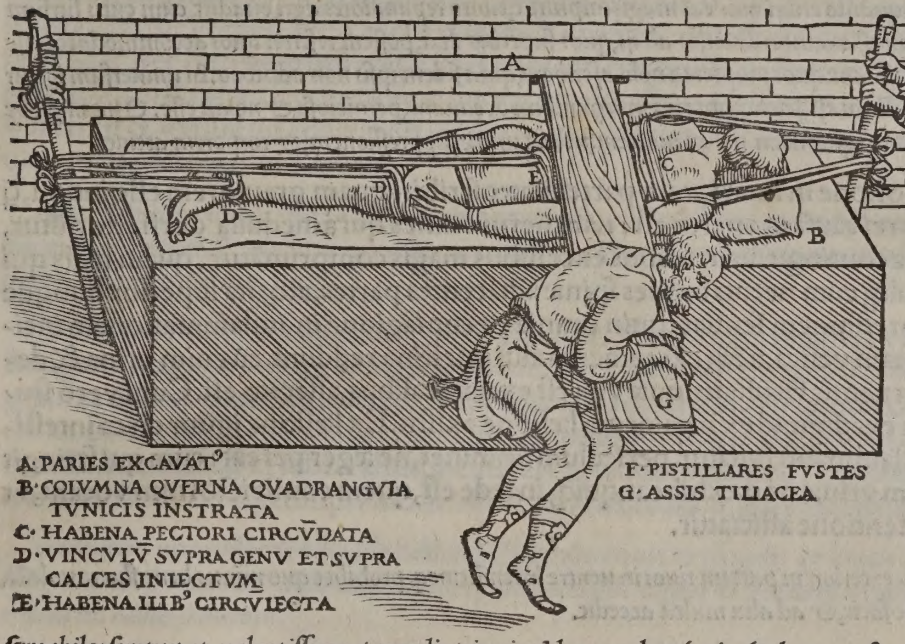

Efficacissima autem necessitas est: si uel paries qui incisionem habet, uel lignū defossum, tanto inferiorem spina hominis excauationē habeat, quanto conuenire uideatur: in quam assis tiliacea, aut alterius alicuius ligni nō tenuis illa quidem inserta, supra gibberū imponatur: multiplici aliquo panniculo, aut paruo aliquo scorteo puluillo subiecto: quod quanto minus fit, tanto utilius est: modo caueamus, dūtaxat, ne assis duritie sua dolorem aliquem importune afferat. Gibber autem è regione, q̄ maxime esse debet ad excauationē quæ in pariete est: ut assis ea parte, qua maxime spina extat, īposita maxime deprimat. Vbi enim īposita fuerit, alij siue unus siue duo extremam partem asseris depellere: alij corpus per longitudinem tum hinc tum illinc extendere, sicut dictum est, debent. Licet etiam asellis extensionē hāc facere: siue iuxta lignū hoc defigamus, siue in eodem hoc ligno, uel utrinque erectos paulo eminētes, uel ad ligni capita hinc & illinc postes asellorū extruamus. Hæ quidem necessitates reseruabiles sunt: ut et ualentissime, & mediocrius intēdant: talemq; uim habent, ut siquis etiam ad damnum, non ad curationem eis uti uelit, tunc quoq; plurimum possint. nam siue in longitudinem tantū extendas hinc & illinc, nullamq; aliam necessitatē adhibeas, extēdere satis poteris. siue nō extendas, sed asſere duntaxat cōprimas, ita quoq; satis depelles. Bonæ igitur huiusmodi uiolentiæ sunt: quibus & ualidioribus & imbecillioribus pro occasione reseruatis uti quilibet potest: quæq; secundum naturam compellunt. Quæ enim excesserunt, in sedem suam redire uel depressio co-
D *git. quæ uero præter naturam coierunt, extensiones secundum naturam extendunt. Ego quidem neque pulchriores, neque iustiores his necessitates habeo.*

Adeo clare hæc & sequentia omnia exponit, vt siquis ea non intelligit, is explanatione nō indigeat, sed monstratione. quippe cum commētaria quoq; nisi ijs qui huiusmodi operationes viderunt, scribi cōsueuerint. Dictum à me etiam superius est, siquis primo intuitu ita aperte scripta non percipiat, eum bis, & ter, & sæpius animum adhibēdo debere lectitare. nam si ita fecerit, nō esse dubitandum: quin plane omnia intellecturus sit.

50 *Nam extensio quæ per directum acanthæ fit, ab inferiore parte & ab osse quod sacrum uocant, apprehensionē nullam habet: desuper uero ad ceruices & caput habet quidem: sed specie tamen indecorum est. quin & hac parte facta extensio si nimia fit, alias quoq; læsiones afferre potest. Tentaui uero olim ego hominem supinum extendere. utrē minime inflatum gibbero subijciebam: ac deinde immissa ænea fistula inflabam. sed non successit. nam cum bene hominem extendebam, cedebat uter: neque uim inferre ullam inflatio poterat. Adde quòd promptus uter ad circumlabendum erat: utpote cum in idem & hominis gibber, & utris repleti tumor urgeretur. Si uero non admodum uehementer extendebam, uter quidem ex inflatione insurgebat: sed homo magis q̄ utile esset, recuruabatur. Atq; hæc studiose scripsi. pulchræ enim earum quoque rerum disciplinæ sunt, quæ ad experimentum perductæ, frustratæ apparuerunt, & cur frustratæ fuerint, apparet.*

Apprehensionem

Apprehenſionem pro reprehenſionem, & anſam dixit:cum circumiecti laquei eminentium E
aliquarum partium obiectu firmantur:cuiuſmodi nihil ad os ſacrũ eſt. Deſuper vero licet ad col-
lum & ad caput aliquid ſit: ſi tamen hac parte laqueos circumijciat quiſpiam, ſtrangulari homo
videretur.atq; ob id indecora extenſio euaderet. Quin etiam læſiones poſſet afferre, ſi laqueus
ad fauces elaberetur.

Quibuſcunq; autem in interiorem partem uertebræ ex caſu, aut ex pondere aliquo ingruente obliquantur: nulla 51
ijs uertebra ut plurimum admodum multum extra alias excedit.quòd ſi multum exceſſerit aut una aut plures, mortẽ
maturant:quemadmodum.ſ.etiam antea dictum eſt.Circularis quoq; hæc,& non angularis dimotio eſt.Iis urinæ, &
deiectiones alui magis q̃ illis qui in exteriorem partem gibberoſi ſunt,ſupprimuntur.pedes item & tota crura frigeſcũt
magis.lætaliaq; hæc magis q̃ illa quæ dixi.& ſi ſuperſtites ſint,fluidi magis in urina hi euadunt:crurumq; incontinen-
tiores,ac torpidi magis.Quòd ſi in ſuperiore parte magis repanditas contigerit:totius corporis incontinentes,& torpi-
di fiunt.neq; machinationem ullam ego habeo,qua reponi in ſedem ſuam hæc queant,niſi dequaſſatio per ſcalam af-
ferre his præſidium aliquod poſſit:aut aliqua alia huiuſmodi medela,aut extenſio,qualis paulo ante fuit commemo-
rata.Depulſionem uero quæ unà cum extenſione afferri queat,nullam habeo:quemadmodum in gibbero detruſio per
aſſerem efficiebatur.quo pacto enim ex anteriore parte per uentrem compellere quiſpiam poſſet?non enim licet.Quin F
neq; tuſſes,neq; ſternutamenta ullam uim habent,ut diſtentione opem aliquam ferant.Neq; item quicquam prodeſt,
ſi in uentrẽ inflatio aliqua ſubijciatur.Adde q magnæ cucurbitæ quæ admouentur attrahendarum uertebrarũ cau-
ſa quæ intro inclinatæ ſunt,in magno opinionis errore uerſantur. deprimunt ſiquidem magis quã attrahant. neque id
aduertunt qui eas admouent.quanto enim quis eas magis imprimit,tanto repandiores ægri euadũt,cum cutis ſurſum
contrahatur.Alios modos dequaſſationum diuerſos ab ijs,quos ſuperius dixi,poſſem referre: quos accommodatos eſſe
affectioni huic exiſtimaret quiſpiam:quos propterea nolo aſcribere,quia fidem ipſis non adhibeo.In uniuerſum igitur
de his de quibus ſummatim dictum eſt,ſciendum:quæ in repandum declinant,pernicioſa & noxia eſſe. Quæ in gibbe
rum abeunt,eſſe innoxia plerunq;:quantum uel ad mortem,uel ad urinæ ſuppreſſionem,& torporem attinet.

De vertebrarum dimotione in interiorem partem hæc ſcribit: quam grauiorem eſſe inquit,q̃
quæ extrorſum fit. cuius rei cauſa in aperto eſt. nam nerui omnes qui à medulla dorſi exoriũtur,
introrſum tendunt. vnde contingit, vt in talibus exceſſibus magis comprimãtur, quàm in ijs qui
gibberum efficiunt.ſimulq; cum neruis omnes ſpinæ adiacentes partes,atq; ita ſuperior quoque
veſicæ extremitas compreſſionem ſentiat: quin omnia ex contagione in inflammationem inci-
dant.Quocirca neq; vrinam veſica,neq; excrementa alui inteſtina reddunt. cũ enim vrina & de-
iectio ſupprimitur:excernentis facultatis,quæ vna eſt ex naturalibus,affectio eſt. Cum vero ſtu- G
pida ac torpida membra euadunt:id ex neruorum læſione exiſtit. Ex læſione igitur circa inteſti-
na & veſicam,quoad inflammatio finiatur,periculum imminet,ne æger pereat: cum qui ſtringit
veſicam muſculus exitum vrinæ non exhibeat:quiq; in ſede eſt,quem conſtrictorium vocant,vt
veriſimile eſt,eadem diſtentione afficiatur.

Non enim gibberoſitas in exteriorem partem riuos in uentre intendit:neq; prohibet quo minus bene fluere ualeãt. 52
repanditas uero & utraq; hæc facit,& ad alia multa accedit.

Cum ſuperius dixiſſet,ijs vrinæ & deiectiones alui magis,q̃ illis qui in exteriorẽ partẽ gibbe-
roſi fiunt,ſupprimunt:nunc cauſam ſubiungit,cũ inquit. Non.n.riuos in ventre intendit, hoc eſt
efluuia & exitus & circa veſicã,& ſedẽ.partes.n.eas qbus excremẽta effluũt,intẽdi & ex cõpreſ-
ſione,quæ ex receſſu vertebrarũ in interiorẽ partẽ fit,& ex contagione cũ neruis, veriſimile eſt.

Nam multo plures crurum & manuum incontinentes euadunt,& corpore torpeſcunt, urinæq; ſuppreſſionem pa- 53
tiuntur:qui licet curuamen,neq; extrorſum neq; introrſum ullum ipſis exceſſerit:quaſſati tamen per directum ſpinæ ue
hementer fuerunt.Quibus uero curuamen exceſſit,ij minus patiuntur.

H
Hic curuamen,ideſt ὕβωμα,vt generale nomẽ de omni vertebrarum diſtortione præter natu-
ram poſuit. Tota ſententia clara eſt. ad quartam enim differentiam affectionum ſpinæ deuenit.
quam quaſſationem appellant. cum videlicet compages vniuerſæ vertebrarum ſpinæ dimotæ
ſunt:& diſcuſſa ea vehementer ita eſt, vt in diuulſionis contuſioniſq; periculum venerit. id quod
longe peius eſſe inquit, quàm quæ abſq; quaſſatione diſtortiones ſpinæ contigerunt. Deinceps
coſtis quoq; fractis tale quid euenire commemorat.

DE COSTARVM FRACTIONE.

Multa quoq; alia in medicina uidere quiſpiam poſſet: quorum grauiora innoxia ſunt, cum totam iudicationem 54
morbi per ſe ipſa ſuſcipiant:imbecilliora uero noxia,atq; eiuſmodi,ut & diuturnos morborum exortus efficiant:& cũ
reliquo corpore communicationem ampliorem habeant.

Cum de ſpinæ morbo,quã quaſſationem vocant, ante dixerit, quæ fit abſq; vllo vertebrarum
exceſſu:hic multa eſſe inquit in medicina,quæ licet grauiora eſſe videantur,mitiora tamen re ve-
ra ſint. Grauiora enim ſunt ea in quibus contagiones maiores contingunt. nam quæ nullã prin-
cipalium mẽbrorũ contagionem afferunt,ſed per ſe ipſa iudicationem faciunt: minus pernicioſa

A ſunt:licet vehementiora eſſe videantur. Deinceps igitur quaſi exempli loco affectionũ q̃ coſtis contingunt,mentionẽ facit.oſtenditq; in his alia ſpecie tantum,alia vi grauia eſſe atq; infeſta.

55 *Nam & coſtarum fractioni tale quid contingit.quibus enim fractæ coſtæ fuerint aut una,aut plures, ſicut pleriſq; euenit,ita ut oſſa in interiorem partem non penetrarint,neq; denudata fuerint:pauci febre correpti iam ſunt:quin neq; ſanguinem multi expuerunt:neq; ſuppurati,effecti ſunt,neq; linamentarij, neq; oſſium ſiderationes contigerunt. hiſq; uulgaris uictus ſufficit.*

Mediocrem ac moderatam orationem dilucidıtatem efficere,vel ex hac quæ longa eſt, cognoſcere poſſumus:cuius ego priorem partem modo ſuperius expoſueram. quã Hippocrates longius protrahens,obſcuram reddidit.breuibus autem in hunc modum exponi potuiſſet. Fracturæ coſtarum,cum ſimplices & ſolæ ſunt,ſpeciem quidem grauioris contuſionis præ ſe ferunt: vi tamen ſunt mitiores:curanturq; abſque periculo citiſſime. At ſi ſine fractura circa coſtas contuſę
B carnes fuerint,maximum interdum periculum afferunt. Atq; hæc ſumma horum verborum ſententia eſt.reliqua particulatim videamus. Si in prima parte huius oratiõis breuibus,quemadmodum ego,cum ſimplices & ſolæ fracturæ coſtarum ſunt,Hippocrates dixiſſet: clarius rem explicaſſet:ſed ipſe quaſi interpretans rem circumloquendo ait / ita vt oſſa in interiorem partem non penetrarint/de inanitate thoracis intelligens:in quam fieri non põt vt os penetret, niſi & ipſum omni circumiecta carne denudatum,& membrana,quæ ſubcingens vocatur,diuiſa fuerit.ꝑ hæc ſimplicem fracturam ſignificauit. Sequentibus vero mali manſuetudinem declarat: cum inquit paucos febricitaſſe,raroq; ſanguinem expuiſſe aliquos,& ſuppuraſſe,aut linamentarios euaſiſſe, quos ἐμμότους vocat:hoc eſt,vlcus cauum & exeſum contraxiſſe,quod curationem per linamenta deſideraret:raro item oſſi coſtæ ſiderationem contigiſſe:propterea his vulgarem victum ſufficere. Didiciſti autem ſemper ſolere vulgarem appellare,ideſt φαῦλον, victum Hippocratem,eum qui tenui & exquiſito contrarius eſt.In propoſita igitur hac oratione tota ſententia hæc eſt. reliqua quæ ſequuntur videamus.

56 *Si enim febris continua eos non corripuerit,exinanire hos peius eſt,quàm non exinanire:doloremq; & febrẽ,& tuſſim maiorem affert. Repletio enim mediocris uentris,directio coſtarum efficitur.exinanitio autem coſtis ſuſpenſionem præbet.ſuſpenſio dolorem parit.*

Ventris tumor firmamentum coſtis efficitur. Vnde ẽt qui maiores ventres habent, ijs ſi coſta
C frangatur,minore dolore vexari conſueuerunt. Quibus vero graciles & contracti ventres ſunt, grauius dolent:cum infirmatas,ac ſuſpenſas coſtas ſentiant. Si igitur cõtinua febri corripiantur, exinaniendum eſt.i.inedia pugnandum.quandoquidem maius nocumẽtum ex eſione, q̃ ex ſuſpenſione exiſtat. Sin febris abſit,melius eſt vt tantũ comedant, quantum in tumorem adeo vẽtrem attollat:vt abſq; compreſſione affectæ partis,ſedes ac ſuſtentaculum coſtis fiat.

57 *Extrinſecus uero uulgaris deligatio talibus ſufficit:cum cerato & plagulis & linteis leniter comprimendo planam deligationem facimus:uel laneo etiam aliquo ſuperimpoſito. Viginti diebus autem coſta confirmatur. Celeriter enim oſſibus his callus inducitur.*

Vulgarem deligationem appellat,ſicuti ſuperius victum, quãlibet, & quomodocunq; adhibitam:quæ ei quæ accurate fit,contraria eſt.

58 *At ſi circa coſtas caro aut ictu,aut caſu,aut renitentia,aut aliqua alia cauſa huiuſmodi contuſa fuerit, multi iam ſanguinem multum expuerunt.*

D Hæc oratio memoria tenenda vobis ob eos eſt, qui in lateralibus morbis aliquam neceſſario ex pulmonis fibris pati opinantur.pulmonem enim cum inflãmatã coſtã attingat aliquid ex inflãmationis ſanie contrahere inquiunt. At Hippocrates nihil pulmone patiente, ſed ſola affectione in coſtis exiſtente ſpuere nonnullos ſanguinem aſſerit. quod quo pacto fiat,inquirerere per ociũ licet. præſertim cum nos quæſtionem hanc,in libro Eraſiſtrati de ſanguinis excreatione, perpẽdamus. ſatiſq; eſt nunc,ſi illud cognoſcamus:fieri interdum, vt abſq; vlla pulmonis affectione ex coſtarum læſione aliqui ſanguinis ſputum educant. Quin & in alijs ſæpe inſpexiſtis, cum è cute non vulnerata ſed integra in fracturis cruentus humor emanat ſic,vt faſcias omnes imbuat: cum tamen multo denſior cutis circa membra longa,quæ κῶλα appellantur, ſit, quàm quæ ſubcingit coſtas membrana. vt nihil mirum eſſe debeat,ſi per eam quippiam in interiorem partem ex affecta coſta effluat:quod ſtatim poſtea in gutturales cauitates pulmonis in expirationibus excipiatur. Quemadmodum in ijs videre licet,quibus vulnerata membrana hæc fuerit. quicquid.n.per vulnus in thoracem infuderis,ſtatim ad os aſcendere conſpicitur. Id quod Eraſiſtratus nõ aduertens in abſurdas rationes inductus eſt in libro,quem de ſanguinis excreatione inſcripſit: quę quã prauæ ſint,ex me ſæpe ſuper ipſo opere diſſerente audiuiſtis.

59 *Riui enim in caſſa parte unicuiq; coſtæ obtentà, & tenores ab opportuniſſimis partibus corporis exortus habent.*

unde multi & tussiculosi, & uomicosi, & suppurati, & linamentarij effecti sunt: in costæq; siderationem inciderunt. Quòd si etiam nihil huiusmodi contigerit, tardius tamen dolore destituuntur, quibus contusa caro tantum circa costam, quàm quibus fracta etiam costa fuerit. Magisq; his dolorum recidiuas patitur locus. Magisq; tales noxas negligunt nonnulli, quàm si costa fracta ipsis sit. E

Riuos appellat arterias ac venas: cassam costarum partem, quæ inter ossa intercedit, vbi intercostales musculi sunt: tenores, neruos. Hæc autem omnia ab opportunissimis corporis partibus exoriri ait, propterea quod venarum harum origo, non secus atq; arteriarum iuxta cor est. nerui vero à dorsualibus qui circa thoracem sunt, ortum habent: quadamq; communicatiõe cum reliquo neruorum pari iunguntur, qui à cerebro descendunt. Quæ deinceps scribuntur, siquis memoria teneat omnia quæ superius in his commentarijs dicta sunt, patent.

Et tamen exactiore curatione indigent hi, si sapiunt. De uictu enim detrahendum, & quiescendum corpore quàm maxime: à uenereq; abstinendum est. 60

Exactiorem: exquisitiorem, accuratioremq; vocat, vulgari & vili contrariam. F

A' cibisq; omnibus pinguibus, aspredinosis, & ualidis. 61

Quicunq; cibi fauces exasperant, tussiculamq; prouocant, aspredinosi hic ab aspredine, quàm afferunt, vocantur: id quod pinguibus, & acidis, & acribus accidit. validos autẽ appellat, qui difficilis concoctionis sunt. Verbum autem hoc/aspredinosum/in accuratis exemplaribus κερχνῶδες per χ in secunda syllaba scriptum reperitur: quod à κέρχνον fit. κέρχνον enim Iones κέγχρον, id est milium nuncupant: quando videlicet sensus in faucibus exiguarum aspredinum speciem, perinde ac milij præfert: quasi miliosos dixeris. Quod vero superius de ijs qui circa pulmonem tuberculis diuturnis & ĩmaturis affecti sunt, dixit: quòd anheli & suspiriosi fiant: id absq; χ, κερνῶδες legitur: idq; à κερνᾶν deducitur: quod sonum & sibilum facere significat: quasi sibilosos dicas: cũ vel angustia aliqua, vel humiditas amplior, vel, quod plerunq; contingit, vtraq; hæc spirandi meatus occuparunt ita, vt sine sono euadere spiritus nequeat: cuiusmodi spirationem densam nõnulli appellant. Cur autem à tussim mouentibus cibis abstinere iubeat, apertum est: cum quiescere omnia affecta membra debeant. Vnde etiam postea tacendum esse censet. Alia quoq; omnia, quæ vehementem motionem toti corpori afferunt, manifesta causa est cur cauẽda esse moneat: quippe cum vnà cum toto pars etiam agitetur. G

Tum uena ad cubitum secanda: tacendumq; quãmaxime est. Plagulis uero locus contusus non multiplicibus, sed multis longeq; latioribus quã contusio fit, tegendus: ceratoq; sublinendũ. tũ linteis latis, latis mitellis, & mollibus deligandum: mediocriterq; astringendum ita, ut neq; ualde se compressum esse dicat qui deligatur, neq; laxe. Incipere autẽ supra collisionem debet qui deligat, ibiq; astringere maxime. 62

Memoria tenendum hoc vobis quoq; est, aduersus eos qui ob solum plenitudinis, vt vocant, concursum admittendam venæ sectionem opinantur: è quorum numero quoq; est Menodotus experimentarius. Sed eorum sententia & in libro de sanguinis missione per venas, & in libro de plenitudine falsa esse demonstrata est: cum alijs, tum eo redarguta, quòd ob huiusmodi percussiones in quibusdam corporis partibus illatas ad venam secandam deuenimus: licet qui id patiũtur pleni habitu non sint: quòdq; nisi vena incisa sanguis detrahatur, maximę inflammationes oriuntur: ex quibus mala proculdubio accidentia consequantur.

Deligationemq; ex duobus initijs facere, ne cutis quæ circa costas est in alterutram partem inclinetur, sed æqualiter præponderet. deligandumq; uel singulis, uel alternis diebus. Meliusq; est, ut leni aliquo aluus ducatur: quantum uidelicet ad exinaniendum cibum sufficiat. & decem quidem diebus extenuemus: deinde alamus corpus, & obesemus. 63 H

Laxa supra costas cutis plerisque est, & præcipue si pingues non sint: vel si eo tempore nõ fuerint, quo læsionem passi sunt. Hos igitur inquit, ex duobus initijs, id est à medio orsa fascia esse deligandos: propterea quòd si ex vno initio fasciantur, in alterutram partem ijs cutis soleat inclinari. Sed si ex superabundanti cautione pingues quoq; ita deligaris, nihil lædes: præsertim si iuxta alam (ibi enim laxior est cutis) contusio sit.

Sed cum extenuamus, astrictiore: cum ad obesitatem deducimus, laxiore utẽdũ deligatiõe est. Et si inter initia sanguis expuitur, cura ad quadragesimum usq; diem adhibenda est, & deligatio facienda. Si non expuitur: satis, ut plurimum, uiginti dies erunt. Ex ui autem uulneris tempus coniectandum. 64

Hoc commune omnibus fracturis est. Dictaq; à me etiam superius multa alia sunt ex ijs, quæ nunc ab Hippocrate dicuntur, cum librum de fracturis explanabamus. Inde ea repetenda vobis memoria sunt, non mihi scribendo iteranda.

Nam qui tales contusiones neglexerint, etiam si nihil aliud mali patiantur, illud certe non euitabunt, quin locus affectus mucosiorem carnem contrahat, quàm prius habebat. At ubi tale aliquid destituitur, neq; ad bonum habitum 65

A *sanatione reducitur: deterius quidem est, si iuxta os mucosum id destituatur: quippe cum neq; amplius caro simili modo os attingat, & os ipsum morbosius efficiatur: quin siderationes quoque ossis diuturnæ ex his occasionibus multis iam contigerint.*

Mucosum humorem eum consueuit appellare, qui lentore quodam, & albedine prçditus est: qui ad exangues partes, hoc est ossa & chartilagines cogi consueuit: cum imbecilla ita natura est, vt bene conficere alimentum in ipsis nequeat: sed quasi semicoctum quid relinquat. Non secus atq; in oculis membranæ relinquunt, cum lippitudine ea laborant, quam λήμην vocāt. Imbecillior autem natura euadit, aut ex propria intemperatura, aut ex multitudine humoris, qui illuc confluxit: quemadmodum in præternaturalibus tumoribus euenit. Reliqua orationis huius apta sunt.

66 *Verum si etiam iuxta os minime fit, sed ipsa caro fit mucosa: sic quoq; recidiuæ & dolores interdum fiunt, siquis forte corpore laborarit. Propterea deligatione utendum est tum bona, tum conueniēte: quoad exiccata atq; absorpta hæc exuccatio fuerit, quæ in contusione extiterat: carneq; sana oppletus locus fuerit, caroq; ossis augeatur.*

Caro non propria sui ratione fit mucosa, aut quæcūq; alia pars, quæ sanguine prædita est. proprium enim eius excrementum eiusmodi est, cuiusmodi in fluxionum affectiōibus, & iecinorarijs deiectionibus apparet. Vnde frequenter in ossibus, aut chartilaginibus, aut membranis: raro
B in carnibus mucosus hic humor colligitur: aut ex cōmunicatiōe, quam cū illis partibus habet, aut ex copia succi qui illuc confluit, quando pituitosus & mucosus collectus ibi humor est. qui sanè exinaniri difficulter potest: cum neque perfusionibus, neque cataplasmatis, neque medicamentis aut attrahi, aut discuti valeat, neq; alia aliqua re: nisi prius attenuatus, atq; in vaporem dissolutus fuerit. quoniam vero lentus humor dissolui in vaporem non facile potest: iccirco difficulter euacuatur. Vbi igitur huiusmodi aliquid excrementi relinquitur, leui de causa fit, vt pars ea vexetur: cum ob imbecillitatem prompta ad excipienda excrementa omnia reddita sit, quæ in reliquo corpore vel qualitate, vel quantitate aggregantur.

67 *Quibus autem neglectum hoc malum inueterauit ita, ut & dolore locus infestetur, & caro submucosa fit: ijs optimum in adustione præsidium est. Et si caro ipsa fit mucosa, usq; ad os adurendum est: sic tamen ut os minime calefiat. Si inter costas sit malum, neq; ita in summo adustio facienda est: modo caueas, ne in ulteriorem partem deurendo pe-*
C *netres. At si ad os contusio esse uideatur, sitq; adhuc recens, nondumq; sideratum fuerit os: si parum quidē occupet loci, ita adurendum est, sicut dictum est: si prælonga suspensio circa os fit, plures ustiones inijciendæ. De sideratione autem costæ simul cum linamentariorum medicina dicetur.*

Cum lentum humorem medicamentis absumere nō possumus, reliquum est vt adustione succurramus. quæ quo modo facienda sit, manifeste declarauit.

DE FEMORIS LVXATIONE AD COXAM.

68 *Cum femoris articulus è coxa excidit, quatuor modis promoueri consueuit: in interiorem partem sæpissime: sæpe in exteriorem, in posteriorem & anteriorem interdum, sed raro.*

Qui coxæ acetabulum inspexit ei opus non est, vt à me cur in interiorem partem femur sæpissime, deinde in exteriorem excidat, causam intelligat. Acetabuli enim profunditas omnibus in partibus æqualis non est. vnde fit, vt qua humilius supciliū eminet, inde articulus facilius exiliat.

69 *Quibuscunq; igitur intro excesserit, crus ijs, si alteri comparetur, longius duabus de causis merito apparet. nam & ossi quod à coxa procedit, superiusq; ad pectinem fertur, caput femoris insidet: articuli uero ceruix in acetabulo uehi-*
D *tur. ab exteriore autem parte, utpote cum in interiorem caput brachij profluxerit, clunis sinuata conspicitur.*

Ferè omnia ipse à principio exorsus ita aperte scripsit, ut explicare clarius queat nemo. quin & causas etiam eorum quæ dicit, manifestissime subiungit. Quare id quod sæpe à me dictum est, nunc etiam repetam. Siquis ijs, quæ dicuntur, animum aduertat, si non semel, at certe iterum, ac tertio relecta facile intelliget.

70 *Extrema femoris pars ad genu, tibia item, & pes simili modo spectare in exteriorem partem coguntur. Vnde fit, ut quia pes extra uergit, medici ob imperitiam sanum pedem ad hunc, non hunc ad sanum applicent. Propterea multo longius læsum crus, quàm sanum apparet.*

Hoc quoq; commune esse omnibus ossibus, quæ secesserunt, vt alterum extremum in oppositum locum, q̄ id quod excessit abeat: superius demonstratum est. nunc igitur etiam cum caput femoris intro cesserit, merito alterum extremum quod est ad genu, in exteriorem partē vergit.

71 *Multis quoq; alijs modis obintelligentiam hæc habent.*

Obintelligentiam, hoc est παρασύνεσιν, non deceptionem absolute, sed eā quæ veritati adiacet, atq; ob id probabilis videtur, appellare Hippocratem solere, dictum etiam à me superius est: cum prȩter id quod verum est, intelligimus atq; aberramus. Hæc autem deceptio de qua nunc loquitur,

tur, fit cum in comparando affectum membrum sano à naturali figuratione membri aberrant nō nulli. Cum enim deberent protendendo rectà ad sanum crus affectum comparare: è contrario faciunt: sanum affecto applicant. B

Sed neq; conflecti ad inguen, quemadmodum sanum potest. quin & si contrectemus, caput femoris in interfemineo euidenter extuberare sentitur. Atq; hæ notæ quidem eorum sunt, quibus intro femur exciderit. 72

Conflectitur quidem, sed cum dolore, & non prorsus: cuius rei in causa sunt musculi à posteriore parte ijs qui inflectunt femur oppositi: qui vsq; ad integram conflexionem sine dolore nō consequuntur. quoniam cum ita femur luxatum est, amplius quā naturaliter conueniat, singuli in summis inflexionibus subsistunt.

At quibus elapsus articulus reuersus non fuerit uel frustratione uel neglectu: ijs circūuolutim nō secus ac bobus ambulatio fit: & in sano crure uexatio plurima contingit. 73

Cum longius alterum crus in luxatione euadat, necesse est, vt qui ita sunt affecti, ingressionem non secus ac boues faciant. propterea quòd quemadmodum in principio huius libri ipse quoq; dixit: illi etiam laxum articulum coxæ habent. Sed fortasse causa huiusce rei non tantum in laxitatem dearticulationis, verum etiam in musculorum qui ipsum mouent, debilitatem erat referēda. non enim si robusti essent, difficulter dearticulationem inflecterent. ea vero inflexa circunferre in exteriorem partem crus minime esset necesse. Crurum siquidem ingressio fit, dum alterutrum per vices & firmatur, & mouetur. quando enim sinistrum firmatur, tunc dextrum à posteriore parte in anteriorem traducimus: eoq; ibi ante collocato ac firmato, sinistrum rursus à posteriore parte simili modo prorsum mouemus. sicq; eo in anteriore parte firmato rursus ad dextrum promouendum redimus: atq; ita subinde facimus: semperq; alterum erectum in terra firmamus, alterum, quod mouemus, attollimus. Si enim natura esset comparatum, vt neque ad genu, neque ad coxam inflecti crura possent: transferre crura tanquam ligna quædam prorsus cogeremur sic, vt in altum aliquatenus alterutrum ipsorum sublatum, in orbem postea circūuolueremus. sed quia vtrisque his dearticulationibus contrario quidem inter se, at toti cruri perquàm vtili modo inflecti possunt: iccirco absque eo vt in orbem circunferamus, vel attollamus crura tanquam ligna, commode ingredimur. Nam dearticulatio, quæ est ad inguen, in priorem partem femur: quę est ad genu, in posteriorem tibiam attollit. vt etiam si crus quod traducimus, longius eo sit, quod in terra firmatum est: non opus sit tamen vt in exteriorem partem circunuoluatur: si modo musculos validos habeat, qui cito inflectere vtranq; dearticulationem queant. Cum vero prompte inflectere ob imbecillitatem non possunt, doloremq; auersantur: circunferre id in orbem coguntur. Nihil enim ne attollere quidem rigidum sicut lignum musculis licet, qui imbecilli sint, aut dolore afficiantur. Atque ob hæc potius, quàm ob longitudinem, quæ cruri accessit, ingressionem circunuolutim fieri, ex eo, quod ipse Hippocrates subiungit, exemplo manifeste cognosces. inquit enim: nam & quicunque in pede aut tibia vlcus habent, ingredi crure non admodum possunt: & infantes ita ambulant. His siquidem ita ingredi contingit, licet crus longius ipsis non euaserit, ex dolore quo attentantur, cum dearticulationes inflectūt, ad inguen & genu præcipue, tū etiam ad talum. hac enim dearticulatione summum crus resimari necesse est, cum naturali ingressione ambulamus: sursumq; attolli totum pedē. alioqui. n. præsertim inæquali in solo offenderet. F G

Coguntur q; hi circa ile & circa articulum luxatum manci & obstipi esse. 74

Non cum firmato sano crure alterum luxatum mouent, & transferunt, hoc modo figurare se ipsos coguntur: sed cum affectum firmantes, sanum traducunt. Non enim læsum superiecto corpori erectum substat, quemadmodum cum naturali in statu erat, ad rectam lineam in solo firmatum: sed obliquum sic, vt ab inguine in exteriorem partem promoueatur. in quam etiam corporis partem, quæ è directo ad crus affectum sita est, inclinare consueuerunt: quippe cum in periculum veniant, ne in contrariam partem subuertantur. atque ita fit, vt ad ile corpus contrahant, ac recipiant. Κενεῶνα enim, id est ile, locum eum vocat, qui inter iliorū ossa & adulterinas costas intercedit: propterea quòd κενὸς, id est vacuus & cassus ossibus est: quasi cassum dixeris. Sed cum neque hoc modo læsum crus gestare corpus tum ob imbecillitatem, tum ob figurationem queat, subsidio indiget: quod qui id patiuntur, ab ipsa re edocti manu suffulciendo afferunt: atque id vbi maxime est opus, extrinsecus ad femur. Id quod cum ad partem eam affecti cruris inclinari eos cogat, ipsorum obstipitatem atq; obliquitatem circa ile auget. Nam si quis etiam absq; cruris in exteriorem partem porrectione hac figuratione constituatur, ile ipsi subsidit ac sinuatur. H

In sano uero crure in exteriorem partem clunis rotunda extare cogitur. nam si quis pede sani cruris extra ingrederetur: 75

A *tur: reliquum corpus in læsum crus gestandum reijceret. sed gestare id læsum crus non potest: quo modo enim posset? quare cogitur pede sani cruris intus, non extra ingredi. Ita enim fit, ut sanum crus maxime partem corporis quæ sibi, & cruri læso imminet, sustineat.*

Immutata loquutione obscuritatem quandam induxit: ita enim erat dicendum: vt ego nunc subiungam. In sano vero clunis in exteriorem partem rotunda extare propterea cogitur, quia intus crure hoc ingrediuntur. si enim quis extra ingrederetur, reliquum corpus in læsum crus gestandum reijceret: id quod fieri non potest. Ita enim fit, vt sanum crus maxime corpus sustineat &c. hoc est, hoc modo, quando videlicet sani cruris pede ingredimur: tunc enim totum corpus firmari optime potest, vt subuerti difficulter queat.

76 *Cum autem excauentur & ad ile & ad articulum pusilli uidentur: coguntur q; baculo à latere sani cruris reniti. Ea parte enim baculi contatione ac renisu est opus: quippe cum in eã & clunes uergant, & pondus corporis ingruat.*

Quia affectum crus superpositam sibi corporis partem gestare non potest, propterea & totum crus sanum quàm intimam in partem subijciunt: & ipsi supra id toto corpore incumbunt.
B Fit enim, vt cum in alteram partem propendeant, periculum sit, ne in contrarium à crure affecto subuertantur. quemadmodum igitur, cum transferre in anteriorem partem sanum volebant, manu affectum suffulciebant, ne sublaberetur: ita sanum baculo firmant, eiusq; auxilio subnituntur.

77 *Coguntur etiam inclinari: quippe cum manum læso cruri à latere femoris obfirmare compellantur. In crurum.n. uicissitudine corpus gestare læsum crus nequit, nisi ad terram compressum detineatur.*

Hic quoq; obscuritatem quandam creauit, cum non dixerit se ad reliquam partem ingressionis transire. Hucusq;.n. de parte ea ingressionis loquutus est, in qua crure quod naturali in statu est, in terra firmato alterum affectum in anteriorem partem traducitur. Nunc vero de altera ingressus parte agit: cum affecto crure firmati ac subnixi sanum traducũt. sed paulo ante de hac ingressionis parte dictum iam est.

78 *His igitur figurationibus uti coguntur ij, quibus in interiorem partem prolapsus articulus non redierit, nihilq; homo præmeditatur ut q̃ facillime figuretur: sed casus ipse ex præsentibus facillime eligere edocet. Nam & quicunq; in*
C *pede aut tibia ulcus habent, insistere crure non admodum possunt: & infantes ita ambulant: læso enim crure extra ingrediuntur.*

Cum duabus figurationibus non vna vtantur in deambulationibus illi qui hoc modo affecti sunt, merito/his/dixit. Altera enim est, cum manu crus læsum suffulciunt: altera, cum in sanum toti incumbunt. vnde etiam conti & baculi subnixione indigẽt. Quare fit, vt in contraria his corpus diuergat, modo in dextram partem inclinatis cum dextro pede: modo in sinistram, cum sinistro firmantur. Hisq; præterea deformiore vti figuratione in ingressione contingit, q̃ ijs quibus coxa in exteriorem partem luxata est, de quibus deinceps dicet.

79 *Ac duplex lucrum consequuntur: duplici enim indigent, nam & corpus non similiter supra crus extra ingrediens gestatur, sicut supra id quod intus est. non enim è directo ad ipsum est pondus: sed multo magis ad id quod subingreditur. ipsi siquidem & in ipsa ambulatione, & in crurum transmutatione è directo incumbit pondus. In hac figuratione sanum crus citissime supponere poterit, si eo quod læsum est exterius, sano interius ingrediatur. De quo igitur est sermo. bonum est ut sibiipsi corporis eas figurationes reperiat, quæ facillimæ sint.*

Dum extra affectum crus circunducunt, intus vero sano firmantur, duplex lucrum consequũ-
D tur: q; neq; lęsum crus grauatur toti corpori subnixum: neq; ministeriũ diutius subit, cum sanum p breuissimum interuallũ moueatur. Nam si diligenter aduertere volueris, atq; obseruare tempus quo vtrunq; crus ambulationi ministerium exhibet: nõ modo duplo, sed triplo amplius esse alterum altero reperies. per paucissimam enim distantiam etiam celeri delatione sanum mouetur: ægrum vero per longissimam & tarde. Quanto autem maior sit ingressio, quæ circulo ducitur, q̃ quæ in rectum fit, patet: etiam si vtriusq; termini ijdem essent.

80 *At cum ijs qui nondum ad integrum incrementum peruenere, elapsus articulus non est reuersus: decurtatur eis femur, tibia, & pes. Neq; enim ossa in longitudinem similiter augescunt, sed breuiora efficiuntur, & præcipue femur.*

Totum crus, inquit, minus efficitur & breuius, quibus femur, cum nondum ad integram longitudinem excreuisset, luxatum est. id quod commune cæteris quoq; articulis est, quemadmodum etiam prius dixi. Cuius quidem rei communis causam ipse subiunxit, sicut mos ei est: vt in particulari aliquo, quod commune est, semel commemoret. qb id enim inquit, absq; auctione atq; alimẽto crus relinqui, partim qa sede sua caret articulus: partim quia ad vsum ineptum eua-

fit. Ego vero superius gracilitatis & exiguitatis membrorum causam esse ocium dixi. vtraq; aũt ex luxatione eueniunt. Vnde nescio quo pacto Hippocrates cum dixerit luxationẽ esse in causa, deinceps ocium & vacationem membri subiungat. luxatio enim non est quæ primo inducere innutricationem queat: sed media instrumentorum distortio, & vacatio intercedit. E

Carne item uacuum, & demusculatum, & effœminatum, & tenuius totum crus fit: partim quia sede sua caret articulus: partim quia cum in naturali situ non maneat, ad usum ineptum euasit. 81

Totius musculorum substantiæ partes sunt carnes, vt sæpe in musculorum dissectione inspexistis: dum ostenderem ego duo esse sensus ipsorum elementa quæ sensu perciperentur, neruosas videlicet fibras, & quæ extrinsecus ipsis accrescunt carnes. Cum igitur aliquis exercitationibus, & frictionibus robustior q̃ erat, euadit: is fibrarum substantiam pleniorem, carnis vero tenuiorem quidem, sed validiorem tamen etiam ipsam habet. At ijs qui exercitati non sunt, è contrario euenit. cum enim fibras graciles habeant, carne multa, sed molli ob humiditatem præditi sunt: horum siquidem caro caseis qui coagulantur: illorum qui exercitati sunt, iam bene atq; integre coagulatis persimilis est. Vnde fit vt exercitatorum musculi duri & neruosi sint, torosorumq; delineationes euidentes præ se ferant: inexercitatorum molles & carnosi appareant: nec nisi obscuras & exiles circunscriptiones ostendant. Propterea Hippocrates cum his crus carne vacuum fieri dixisset, animaduerteretq; plerisq; exercitatis hominibus idem euenire: subiunxit /& demusculatum/ quod idem est, ac si dixisset, quod nullas musculorum circunscriptiones habet, quæ sensu percipi queant. Non enim aliquos his musculos interire credendum est: sed sicut deuenatum & venis carens corpus appellamus, quod venas nullas extantes atq; apparentes prę fert: ita demusculatum dicimus, in quo musculorum delineationes obscuræ sunt. Adde quod declarare apertius volens, qualis huiusmodi hominibus cruris species euadat, infert /effœminatũ/ hoc est humidum & molle, & non astrictum sed fluidum: cuiusmodi in mulieribus videre licet. omnia enim hæc de mulierum carne dici conuenienter possunt: à quibus per translationem /effœminatum/ dixit. Tenuius/vero post omnia adiungit: vt omnium partium quæ in eo sunt, diminutionem ostendat: declaretq; quod prius dixerat /decurtatur/ hoc est γυοῦται, quasi deartuatur, & demembratur dicas. Carne enim vacuum de sola carnis detractione: decurtatum vero de omnibus cruris partibus diminutis dicitur. F

Vsus enim quidam à nimia effœminatione liberat: & nonnihil etiam ab exolescentia in longitudinem. Quibuscunq; cum in uentre sunt, luxatus hic articulus fuerit, ij maxime læduntur. deinde quibus in prima infantia idem contingit. minime omnium, qui luxationem sunt passi, cum adulti integre iam sunt: quibus qualis ingressio fiat, dictum iam est. 82 G

Ex Herodoto maxime licet cognoscere vocem hanc /quidam/ hoc est μετεξέτερος, qua hic vtitur Hippocrates, nihil aliud significare apud Ionas quàm ἕτερος, id est alius: sæpe enim Historicus ille in hunc modum nomen hoc vsurpat. Sed ex hac lectione non solũ pro ἑτέρου, id est alio, sed pro τινὸς, id est aliquo & quodam, sumi posse perspicuum est. Cum enim ante dixerit ex ocio & vacatione crus huiusmodi luxatis decurtari & debilitari: ne aliquis perperam hoc interpretaretur, putaretq; omnem vsum huiusce membri esse interdictum: non omnẽ inquit: nam quendam, hoc est moderatum esse eum, qui non modo noceat, verum etiam prosit. Non secus atq; omnia cætera in toto salubri victu: id quod cum alibi, tum vno capite in sexto vulgarium morborum in hunc modum ab eo dictum est: cum inquit, Labores, cibi, potus, somni, venerea, moderata omnia sint. H

At quibus in infantia casus hic apparet: pleriq; corporis directionem ignauiter habent: maleq; conuoluuntur ad sanum crus, manu id ad terram suffulcientes. Quin & nonnulli iam adulti quibus calamitas hæc contigit, ignauiter etiam ipsi deambulationem in rectum curant. Sed infantes hoc malo affecti, si recte educentur & regantur, sano crure in rectum utuntur: subiecto uero alæ eiusdem sanæ partis scipione, id circunducunt. quidam etiam utrisq; alis idem officium præstant: læsum autem crus suspensum tenent. 83

Iis quibus membra ætate confirmata iam sunt, cum accidit hæc calamitas, crure quãuis claudicante vti licet. infantibus vero admodum paruis, cum idem euenit: & si etiam ipsi, si bene gubernarentur, vti eo secundum naturam possent: desidia quædam surrepit: ac propterea ignauiter rectam ingressionẽ habent: id est negligunt, & præ desidia non curant. Sed quid mirum? cum illi quoq; qui adulti sunt, idem quandoq; faciant, dum recti claudicare non tolerant, sed, vt inquit, ad sanum crus conuoluuntur. Quo conuolutionis verbo deambulationis modus cuiusmodi in his fiat, manifeste declarauit.

Tantoq; facilius se habent, quanto breuius læsum crus ipsis fuerit. 84

Facilius se habere inquit, promptius atq; expeditius incedẽtes: id quod ipsis euenit, cum breuius

A cuius crus læſum ipſis eſt. Non enim eſt opus vt conuoluentes in orbem ipſum trãſferant: quemadmodum cum integre adultis luxatio contigit. Illi ſiquidem cum lõgius ex luxatione effectum crus ſit, circulo ipſum traducere coguntur: vtiq; ea ingreſſione, quam circunuolutim in exteriorem partem fieri ſuperius dixit.

85 *Sanum uero crus nihilo minus ualens ipſis eſt, q̃ ſi ſana utraque eſſent.*

Merito hoc inquit. ſano enim perinde vtuntur, ac ſi vtraq; eſſent ſana. Cum igitur eius vſus idem ſit, qui eſſet, ſi vtraq; in naturali ſitu eſſent conſtituta: efficitur, vt id & alimento plenum, & robuſtum nihilo minus habeant.

86 *Omnibus tamen huiuſmodi carnes cruris effœminantur, atque ut plurimum ab exteriore parte magis quàm ab interiore. Fabulantur nonnulli Amazonas maſculam ſuam prolem ſtatim ab infantia exarticulare conſueuiſſe, partim ad genua, partim ad coxas: ut claudi uidelicet efficerentur, neque inſurgere mares contra fœminas poſſent: eiſq; uti ad manualia opera ſolitas: cuiuſmodi ſutoria, aut fabrilia ſunt, aut quoduis aliud ſedentarium. Quod quidem ſicut an uerum ſit, nec ne ignoro: ita illud ſcio: ſiquis ſtatim ab infantia puerulos exarticulet, tales eſſe euaſuros.*

B Omnibus, inquit, carnes magis extra articulum q̃ intus effœminantur, cum in interiorem partem exceſſit: atq; hoc fit propterea ꝙ exterior pars magis eſt ocioſa. nam in interiore, licet prẹter naturam, nonnulli tamen ad caput femoris fieri motus conſueuerunt.

87 *In coxis quidem intus'ne an extra facta ſit luxatio, multum intereſt. in genibus intereſt etiam nonnihil, ſed minus tamen. Vtriuſque uero clauditatis modus proprius eſt. nam quod in exteriorem partem luxatum fuerit, magis decurtatur. minus uero recti ſtant, quibus in interiorem luxatio contigit. Simili modo ſi ad talum luxentur, cum in exteriorem partem excedit, manci quidem ſiunt, ſed ſtare poſſunt: cum in interiorem, ualgi efficiuntur, & ſtare minus queunt.*

Mancum, hoc eſt κυλλὸν, nonnulli de omni membrorum longorum diſtortione intelligẽdum cenſent: generaleq; ei attribuunt ſignificatum. Alij eam tantummodo diſtortionem ſignificare C aſſerunt, in qua in interiorem partem membrum inclinatur. quod cum accidit, neceſſe eſt vt ſummum eius, id eſt pes, intro contortus quaſi mutilus & mancus appareat: id quod tamen ad ſtationis firmitatem non parum confert. nam illi etiam qui ex naturali conſtitutione vari & obtorti appellantur, ſtabilius ſtare ac firmius ſolent: q̃ qui penitus recta crura habent: quemadmodum etiã declarat Archilochus his verſibus.

» Magnum ducem & diuaricantem haud diligo.
» Sed paruus is ſit, atq; tortus cruribus:
» Aptus ſtabiliter, corde plenus, ingredi.

Accurata tamen hæc nominis huius κυλλοῦ ſignificationis diſquiſitio parum ad præſens propoſitum facere videtur: cum ex oratione ipſa Hippocratis res ſatis pateat. Cum enim in exteriorem partem prolabitur articulus, vt inquit, ſtare homines magis poſſunt, q̃ ſi intus prorumpat. eſtq; pes è directo magis ad totum corpus ijs, quibus coxæ articulus extrorſum: magiſq; à directione recedit, quibus introrſum eſt eiectus. Scimus præterea eos q natura valgiores ſunt, & infirmius ſtare, & neque currere celeriter poſſe: ſed promptos ad ſubuerſionem, & lapſum leuibus de cauſis eſſe. Hẹc igitur rei differentia in coxa maximam, in genu ſecundam, tertiam in talo D vim habet: quippe cum ex dearticulationis magnitudine magnitudo quoq; nocumenti conſequatur. Ex his ergo ſatis cõſtat melius & ſtare & ingredi poſſe, quibus caput femoris in exteriorem partem luxatum eſt: de quo paulo poſt dicturus eſt.

88 *Coauctio tamen oſſium talis ſit: quibus ad malleolos tibiæ os exceſſerit, ijs pedis oſſa minime coaugeſcunt: quippe cum quamproxime ea ad læſionem ſint. Oſſa uero tibiæ augentur non multo minus illa quidem: ſed carnes tamen minuuntur. At cum ad talum in naturali ſede manet articulus, ad genu uero excidit: tibiæ os non ſimili modo ſolet augeri, ſed breuius ſit: eſt enim proximum malo. Pedis autem oſſa minuuntur quidem, ſed non ſimili modo, ſicut paulo ante dictum eſt: propterea ꝙ articulus iuxta pedem eſt ſaluus. quòd ſi eo etiam uti poſſent ut manco, minus adhuc pedis oſſa diminuerentur. Quibus uero ad coxam luxatio eſt: ijs os femoris, cum proximum læſioni ſit, non ſimili modo augetur: ſed breuius ſano euadit. Oſſa autem tibiæ & pedis etiam non eodem modo diminuuntur: id quod ob id euenit: quia & femoris articulus qui ad tibiam eſt, & tibiæ qui eſt ad pedem, in natura ſua perſiſtit. Carnes tamen totius cruris minuuntur. nam ſi uti crure poſſent magis augerentur oſſa, ſicut dictum eſt, excepto femore: minuſq; carne uacarent, quamuis carne multo magis carerent, quàm ſana. Cui rei argumento illud eſt, ꝙ quicunque brachio ab ortu luxato anci euaſerunt, uel in auctione prius quàm adulti plene fuerint: ij cum brachij os breuius habeant, cubitum & ſummam manum paulo exiliorem ſanis ob antedictas has cauſas habent: quia brachium articulo luxato proximum eſt: ut ob id breuius euaſerit. Cubitus uero propterea non ſimili modo calamitati ſuccumbit, quia brachij articulus qui ad cubitum eſt, in priſtino ſtatu naturali ſitus eſt, manus uero longius quoq; q̃ cubitus à malo hoc abeſt. Iccirco ſit, ut his de cauſis oſſa, & quæ coaugentur augeantur,*

& quæ non coaugentur, absq; auctione remaneant. Nam ad carnulentiam manus & brachij manus laboratio E *multum proderit. ad pleraque enim manus opera exercenda anci ea manu parati sunt, quæ altera exequi possunt: atque id nihilo peius, q̃ illæsa. Non enim supra manus, sic ut supra crura gestari corpus necesse est: sed leuia ipsis opera sunt. Quocirca fit, ut ob usum carnes neque in manu neque in cubito ancis imminuantur. Quin etiam brachium ipsum ad carnis plenitudinem ex hoc nonnullam utilitatem consequitur. Nam cum coxa etiam in interiorem partem extrusa fuerit uel ab ortu, uel adhuc infanti homini, carnes ob id imminuuntur magis q̃ in brachio: quia uti crure non possunt.*

Clara hæc omnino & deinceps subsequens oratio est: cuius hæc doctrinæ capita sunt: Ea quæ articulis è propria sede prolapsis sunt viciniora, incremento, & alimento magis destitui: quæ absunt longius, minus. In luxationibus vero femoris quæ intus fiunt, magis q̃ quæ extra, & augmento & alimento carens crus euadere: propterea q & deterius mouetur, & magis impediuntur. Ancos vero, ita autem vocat, vt in luxatione brachij in alam declarauimus: id est γαλιάγκωνας eos quibus cum adhuc augerentur eorum corpora, ex huiusmodi luxatione os brachij breuius euasit. illos igitur ancos minorem læsionem in toto brachio sentire, q̃ in toto crure hi quibus extrusus coxæ articulus fuerit: ea videlicet causa, quia cum illi in plerisq; vitæ operibus laborare satis possint: hi simili modo vti crure nequeant. F

89 *Atque hæc quidem in hunc modum se habere ex illis sumere testimonium quoddam licebit, quæ paulo posterius dicentur.*

Testimonium dicturum se esse pollicetur, hæc in hunc modum se habere: hoc est licet præter naturam aliqua sese habeant: ea quæ minus mouentur, magis & incremento et alimento destitui solere. Promittit sanè ipse Hippocrates se id in ijs, quę paulo inferius dicentur, demonstraturum. Quocirca ego quoq; cum ad ea verba, vbi hoc existit, deueniam: hoc significabo.

90 *At enim quibus in exteriorem partem caput femoris excidit: ijs crus affectum, si alteri obtendatur, breuius apparet: merito quidem. Non enim super osse, sicut cum intro excidebat, caput femoris insidet: sed præter os inclinatum in carne humida & cedente firmatur: unde breuius apparet. Ab interiori uero parte ad gressuram, quæ πλιχὰς uocatur, mancius femur & macilentius: extrinsecus incuruatior clunis conspicitur: utpote cum in exteriorem partem femoris caput prolapsum sit. Quin & superius clunis apparet: eo q hac parte caro capiti femoris concessit, extrema autem pars femoris ad genu, & tibia, & pes introrsum tendere conspiciuntur.*

G

De secunda coxæ luxationum differentia nunc sermo ipsi instituitur: signaq; quæ apparent, commemorat, & causas subiungit, sicut in alijs omnibus fecit, ab experimentaria doctrina nihil recedens. Sed tota quoque hæc oratio perspicua est.

91 *Sed neq; conflectere quemadmodum sanum crus possunt. Atq; extra quidem prolapsi femoris notæ hæ sunt.*

Atq; hoc fit, quia musculi à posteriori parte flexioni resistunt: cum in tali figuratione extensionem tolerare diutius nequeant.

92 *Quibus uero iam integre adultis elapsus articulus non redijt: ijs totum crus breuius apparet. In ambulatione autem calce contingere terram nō possunt, sed pedis pectore in terra insistunt: paululumq; in interiorem partem summis digitis uergunt. Magisq; multo his gestare corpus læsum crus potest, q̃ quibus in interiorem partem luxatio contigit: partim quia caput femoris & ceruix articuli cum in latus tendat, maiori parti coxæ substat: partim quia summus pes non extrorsum cogitur prominere: sed prope ad directionem, totius corporis, & interius etiam tendit.*

Pectus pedis vocat, quod à dissectionis professoribus solum pedis nuncupatur, seu planta: quę ad initium digitorum sita est. Quibus enim naturalem in formam figuratus est pes: ij mediam partem cauam habent, quæ à posteriore parte ima calcis extremitate: à priore initio soli termi- H natur: vt ijs & calce, & solo, & vltimo digitorum carnoso apice in terra firmatis, reliqua quæ inter hæc sinuantur, præter exteriorem partem, quæ tota terram contingit: suspensa habeantur. Praue tamen nonnullis pedes formati sunt: quemadmodum qui planci seu planipedes nominantur: qui mediam partem non cauam, sed eminentem ac planam ab interiori parte habent. quorū formatio valgis cum sit persimilis, in hac oratione ab Hippocrate prætermissa est. Considera igitur quæ deinceps dicuntur, in formatis secundum naturam singula perpendens. Hi siquidē cum moderate progrediuntur, totum calcem, & solum, & carnosos digitorum vertices in terra firmant. At si maxima digressione conentur incedere: inter initia quidem calce: deinde quādo iam in priorem partem alterum crus traducunt: tunc solo quoq; terram contingunt: postremo quando simili modo altero pede in longissimum interuallum progredi volūt, in terra firmare calcem incipiunt: tum firmati prius pedis calce sublato, summis digitis terræ obnituntur. Atq; hæc eorū qui naturaliter constituti sunt, ambulatio est. Eorum vero qui ex affectione aliqua, aut longius, aut breuius habent crus: duplex vtrorunq; causa est: aut enim humiditas multa neruosarum partium, aut luxationis genus: de quo nūc propositum est. Modus vero ingressionis priorum eiusmodi

A modi est, qualis paulo ante dictus est: secundorum, qualis nunc commemoratur. Nam cum, vt superius dixit, caput femoris carnosa sedes excipiat, non os, quemadmodum in altera luxatione: fit, vt ibi cedente carne, & vnoquoq; musculo ad proprium caput suum retracto, simul totum femur contrahatur. Atq; iccirco minus crus totum altero apparet. neq; simili modo terram contingere, sicut cum in naturali statu erat crus, possunt. Quando igitur ingredi coguntur, qui ita affecti sunt: contrarium in modum pedem figurant, q̃ illi qui antea dicti sunt: quibus longius crus læsum, q̃ sanum esse videbatur. Illi enim ad tali dearticulationem pede resimato sursum digitos attollebant. hi contrà inclinant, & deflectunt in terram pedem: ac summis digitis eam attingere conantur: propterea fit, vt circa coxam affectam sese demittant: quo non solum summos digitos in terra firment, verum etiam multo amplius ex pede q̃ digitos: hoc est eam quoq; partem, quam à dissectionis peritis solum, & plantam appellari dixi, pectus Hippocrates nuncupauit. Quòd si calce etiam in terra velint desidere: adeo demittere, ac deprimere coxam affectam coguntur, vt cum in alteram partem toti propendeant, periclitentur, ne cadant. Hac de causa ne tentant quidum in ingressione vti calce.

B

93 *Cum tamen in carne, in quam prolapsus est, articulus moram inuenit: & caro lentorem contraxit: dolore uacans temporis processu euadit. Cum uero dolore uacat, absq; baculo, si alioqui uoluerint, possunt ambulare: possuntq́; corpus læso crure sustentare. atq; ob usum his fit, ut minus carnes effœminentur, q̃ illis de quibus paulo ante dictum est. Effœminantur uero uel magis uel minus: magisq́; ab interiore parte, q̃ ab exteriore plerunq; effœminantur. Ac nonnulli quidem horum calceum sibi inducere ob rigiditatem cruris non possunt: nõnulli etiam id possunt. Quibus uero cum in utero sunt, luxatus hic articulus, aut cum adhuc adolescunt, ui eiectus non redierit: aut etiam ex morbo excesserit, extrususq́; fuerit (multa enim huiusmodi contingunt) horum inquam nonnullis, si insuper sideratum femur fuerit: suppurationes diuturnæ, & quæ linamenta desiderent, exulcerationes eueniunt: ossiumq́; nonnullis denudationes. Simili modo uero tam quibus sideratur, q̃ quibus non sideratur, os femoris multo breuius altero euadit: uel augeri simul cum sano non solet. Ossa item tibiæ læsi cruris breuiora quidem etiam ipsa, q̃ sani efficiuntur: sed paulo tamen, ob easdem causas quæ superius etiam commemoratæ sunt. Possuntq́; hi ambulare: alij eodem modo, ut iam integre adulti, quibus elapsus articulus repositus non fuerit: quidam sic, ut toto etiam pede insistant.*

Per translationẽ morã. i. τρίβον dixit à locis diuturna à uiatoribus ĩmoratione attritis, atq; assuefactis. Eiusmodi aũt oratio eius hæc est. Cũ caput femoris è ꝓpria sede elapsum in exteriorẽ partem in carne firmatum fuerit: inter initia qui id patiuntur ex compressione dolore afficiuntur: postea vero temporis processu caro ibi, non secus ac fossorum manus, occallescit. Quod cum fit,
C locus dearticulationi similis euadit: cum mora illa, quemadmodum antea acetabulo coxæ, caput femoris vtatur. Nam præter alia etiam humor quidam ibi coalescit, à principio ex inflammatione amplior quidem collectus: postea parte eius tenuiore, & aquosa medicamentis extrinsecus impositis dissoluta, lentus ac mucosus relictus: id quod ad motionem capiti femoris commodissimum est. Ob hanc enim humiditatem mora illa tanquam articulo vtuntur: magisq; in exteriorem q̃ in interiorem partem inclinantur. Oppositas vero partes ijs quæ articulum elapsum excepere macilentiores, & molliores fieri, propterea dictum quoq; superius est: quia ab operatione magis vacant. Nam illinc vbi firmatus articulus est: licet præter naturam nonnullæ tamen motiones existunt. primæ quædam, & ex accidenti nonnullæ leues, quæ ex primis illis consequuntur: quamuis partes illæ effœminentur. Atq; hoc testimonium illud est, quod in sequentibus dicturum se esse pollicitus est, de ijs partibus quæ magis vel minus alimento destituuntur, & attenuantur.

94 *Sed diuergunt tamen in ambulationibus à breuitate cruris coacti. Hæc autem huiusmodi eueniunt, si dili-*
D *genter in figurationibus, & recte in quibus oportet, fuerint instructi: & prius q̃ ad ambulationem confirmentur, & postquam confirmati fuerint, nihilominus diligenter & recte. Plurimam diligentiam requirunt quibus à prima infantia malum hoc contigerit. nam si in infantia neglecti fuerint, ijs inutile prorsus, carensq́; augmento totum crus euadit: carnesq́; totius cruris magis q̃ sani diminuuntur. multo tamen minus, q̃ quibus intro exciderit articulus, ob usum & laborem, ut statim uti crure ualeant: quemadmodum paulo ante de ancis dictum est. Sunt uero nonnulli quibus partim ab ortu statim, partim ex morbo utrorunq; crurum articuli in exteriorem partem excesserunt. ijs ossa quidem ijsdem noxis afficiuntur: at carnes minime effœminantur, satisq́; carnosa etiam, nisi quid ab interiore parte paululum deficiat, crura ipsa euadunt. Ob id autem sunt satis carnosa, quia utrisque cruribus simili modo utuntur.*

Quidnam significet diuergunt, id est διαῤῥέπουσι, hoc est in vtranq; partem propẽdent, & inclinantur: licet superius etiam dictum sit, nunc tamen etiam dicetur. Cum femur in interiorem partem luxatur, attrahitur à musculis qui hac parte sunt, vt paulo ante diximus: atq; vnà cum eo totum crus contractum breuius efficitur: vt vix attingere terram queat. Hac de causa solo pedis pectore, dum ingrediuntur, vti coguntur: ac toto corpore ad affectum crus, dum eo insistunt, inclinantur. Necesse igitur ipsis est, vt cum sano operari voluerint, in vlteriorem partem id traducendo, in id rursus femore erecto vergant. atq; ita in ambulatione in duas has figurationes alter-

natim subinde immutentur. dum eo tempore quo naturaliter affecto crure firmantur, corpus attollunt, atque erigunt: quo vero in læsum crus incumbunt, in eam partem demittũt, atque inflectũt. Transmutare igitur corpus modo ab erecto & arduo statu in humilem & flexum: modo ab humili & deflexo in erectum & celsum, diuergere appellauit: vno hoc verbo hanc figurationum vicissitudinem significans. B

Simili enim modo in ambulatione hac & illac iactantur: maximeque cluneminuli ob articulorũ excessum uidetur. 95

Quibus vtrique articuli luxati sunt, cum vtraque crura in exteriorem partem promineãt, mutatio figurationum totius corporis in ambulando similis in vtroque crure fit: sicut in altero tantũ exarticulato fiebat, cum eo in terra impresso, deprimebantur ad ile & excauabantur. Nam cum affecto crure firmabantur, hoc modo figurari consueuerant: cum altero sano insistebãt, arduum attollebant corpus, directumque ile efficiebant. Nunc vero vtrisque cruribus tam dextro quàm sinistro simili modo inclinantur, ac nihilo minus hac quàm illac diuergunt in pedum firmantium vicissitudine. Id quod iactari in ambulatione dixit. Diuergere enim & iactari, id est διαῤῥέπειν & σαλεύειν idem ferè hic significant. communius tamen est iactari, quàm diuergere. Hic enim euenit vt similiter vtrisque corporis partibus figurentur: dum per vices alterutrum crus in terra sistũt. F
prius vero non ita erat, sicut demonstratum est.

Quòd si non siderata ossa ipsis fuerint, nec gibber supra coxam contigerit (nõnullos enim talia quædam etiam occupant) si igitur huiusmodi aliquid non euenerit, satis salubres in reliquis degunt. 96

Ex crurum luxatione per contagionem gibberosos nonnullos fieri perspicuum est: inflãmatione primum in vertebrarum copulis exorta, deinde duratione quadam ibidem relicta. Quippe cum fieri hoc etiam in locis extrinsecus conspiciatur, in poplite videlicet, & in cubiti dearticulatione: quin ẽt in digitis non raro. quod ἀγκύλην. i. amentũ vocant. Fit. n. in huiusmodi dearticulationibus amentalis hæc extuberatio non nisi ex duratione quã σκίῤῥον dicunt: cum extendentibus membrũ musculis tendo non obsequitur. Quemadmodũ si extendentes obdurati inflectẽtibus non cedant: circa huiusmodi dearticulationẽ forma rigida existit, quã ὀρθόκυλλον. i. erectimãcã appellant. Potest igitur fieri, vt vel ex huiusmodi aliqua duratione spina distorqueatur, vel ex contagiõe tuberculo aliquo immaturo & maligno exorto. Quo modo vero ex talibus affectionibus spinæ distortio consequatur, superius in propria eius tractatione explicatum est.

G

Magis tamen hi inepti euadunt, ut toto reliquo corpore excepto capite augeantur. 97

Si in exteriorem partem coxæ articulus exciderit, melius qui id patiuntur, quàm quibus intus luxatio contigit, ingrediuntur: modo ex inflammatione & contagione pericula opportunarum partium euaserint. Sed his tamẽ magis q̃ illi obnoxij sunt. secessio enim articuli in interiorẽ partem super osse saltem insessionem habet: quod neque comprimi ob duritiem, neque inflammari potest. At cum locus exterior femoris maximis musculis sit occupatus, fit, vt ij, si luxatio eam in partem contingat, vehementi dolore afficiantur. contunduntur siquidem musculi cum supra eos articulus prolabitur. colliduntur, & tumore præternaturali illuc prorumpente. i. capite femoris, distenduntur: ex sensuque horum omnium dolorem contrahunt. Atque ita, cum ex contusione & collisione inflammatio his in musculis exoriatur, qui articulum prolapsum excipiũt: cum cætera vicina membra, tũ partes circa spinam contagione afficiuntur. Quæ vbi semel ęgrotarint, ijs qui in auctione adhuc sunt, tam hæc inepta magis vt augeantur, & minora: quã cætera omnia deteriora euadũt. Meminisse. n. te oportet, id quod & sæpe à me dictũ est, & paulo superius dictis attestat: sicut ijs qui in auctione patiuntur, mẽbra minus augeri: ita iam adultis hominibus macilentiora fieri, & molliora. Cum aũt spina augmento destituitur: consentaneũ est, vt totum corpus ijs qui hoc modo luxati sunt, exilius efficiatur. Nã infra crura ex contagione minuunt: supra crura vsque ad caput spina occupat. Quocirca si & spina breuior, & totum crus redditur: merito de huiusmodi hominibus dici põt, magis ineptos fieri vt toto reliquo corpore excepto capite augeantur. H

At uero quibus posteriorem in partem caput femoris excidit (paucis autem excidit) ij neque ad articulum qui excidit, neque admodum ad poplitem extendere crus possunt, atque id minus, quàm quibus ex uetusto idem contigit. hi enim magis & ad inguen & ad poplitem articulum extendunt. 98

Paucis in hunc modum caput femoris luxatur ob eam, quam superius diximus causam: quia videlicet acetabuli profunditas inæqualis est. propterea enim fit, vt vbi parum excauatum os est, frequentius excidat articulus. atque iccirco in interiorem partem magis id contingit. vbi vero altius descendit, rarius. vnde paucis in posteriorem partem luxatio hæc fit. Euenit autem in hoc luxationis modo, vt ad inguen nullo pacto: ad genu non perfecte crus extẽdatur. cuius vtriusque causa musculorum positura est: quorum totam naturam exacte & in musculorum dissectione, & in secundo dissectoriarum tractationum licet descriptam habeatis: pauca quædã tamẽ hic quoque afferã, vt in memoriam vobis ea reuocem: quæ dum simia dissecaretur, sæpe inspexistis.

A ſtis.id enim animal in pleriſq; homini corporis ſtructura correſpõdet. Memoria igitur repetite primum muſculum ex lumbo ad proceſſum eum femoris pertingere, quem paruum trochanterem, quaſi rotatorem dixeris, vocant: ſecundum ex oſſe pubis huic continentem, qui ad eundem proceſſum connectitur. Hi muſculi qñ caput femoris retro excidit, cum illuc circũuoluantur, & circũtorqueãtur circa acetabulum, vehementer intenduntur. ſiq; is qui hoc patitur, extendere articulum hunc vellet, opus eſſet, vt totum femur ei retro conuolueretur: atq; ita prædicti duo muſculi tracti atq; intenti maiorem in modum affligerent. nam cum ſint maiores effecti q̃ prius eſſent, maiorẽ diſtentionẽ tolerare abſq; dolore nõ poſſunt. quin neq; oĩno id poſſent: ꝑpterea ꝙ caput femoris, quod ex acetabulo excidit, à poſteriore parte oſſis, quod ipſum continet, collocatũ eſt. Quòd ſi penitus inflexo inguine extremum femoris quod ad genu eſt, eſſet multum attollẽdum: neceſſe eſſet, vt caput femoris ad interiorem partem conſtitueretur. quod ſanè fieri nequit, niſi muſculus qui ipſum excepit, diuulſus fuerit: in quem id naturali ſua dearticulatiõe prorupit. Adde ꝙ neq; alterum id, quod prius q̃ extenderetur articulus in dearticulatione inguinis fiebat, exiſtere amplius valet. nam neq; extendi, neq; inflecti integre amplius poteſt. Cæterũ cur Hippocrates alterius tantummodo. i. extenſionis mentionem fecit? ob id ſanè, quia ſtatim poſt luxa-
B tionem inflexum femur apparet. quippe cum extremitas eius iuxta genu tñ in priorem partem proceſſerit: quantum caput in poſteriorem abijt, quantũq; ad inguen crus inflexum conſpicit. Ad poplitem prçterea muſculi oẽs poſteriores, cum in poſteriorẽ partem hoc modo ſecedit femur, in originibus ſuis deſuper intendũtur: quibus partibus intentis totum quoq; reliquum eorum corpus extendatur neceſſe eſt vſq; ad tendones, qui ad tibiam pertingunt. tendonum vero extenſio tibiam inflectit. Quapropter qui ita luxati ſunt, non iniuria vtraſq; dearticulationes inflexas habere conſpiciuntur. quas cum extendere conantur, in ea maxime quç ad inguen eſt, laborant, impotenteſq; ſunt. Vnde Hippocrates non hos tñ dixit dearticulationes has extendere non poſſe: ſed in coxç articulo abſolute dixit: in genu adiunxit (admodum) quod valde & multũ ſignificat. quaſi ibi extẽdi qdẽ crus poſſit, nõ tñ multũ, & ꝑfecte. quod. n. ꝑfecte fit, nihil ab eo qđ naturale eſt, deficere conſueuit. Hoc autem euenit eandem ob cauſam, ob quã fit, vt poſt exarticulationem, poplitis articulus confeſtim inflectat̃. Sciendum etenim tibi illud eſt, quod in oĩbus diſtortionibus eſt cõmune, cum intenduntur partes aliquç ex proximarum conſequutione inclinationes in eas fieri. nihil. n. eſt ex ijs quç dimouent̃, quod ita propria quadã affectione ſedem ſuam deſtituat. ſed cum à continente trahatur, continens etiam ipſum & proximum trahit. atq;
C ita vna quidem cõmuni ratione intẽditur: cum tñ vna cauſa id non patiatur. Nam & humefacto ſupra q̃ par ſit, & exiccato, & inflãmato item, & durato, & è ſede ſua exturbato cõmune eſt, vt affectio cõtingat. Iccirco de omnibus huiuſmodi diffuſius Hippocrates deinceps docuit: & nos quoq; ſermones eius ſequuti omnia explanauimus.

99 *Aduertendum tamen illud quoq; eſt, ꝙ ſicut utile eſt, & magnifaciendum, ita latet pleroſq;. neq; eos qui ſani ſunt, poſſe poplitis articulum extendere, niſi etiam articulum inguinis ſimul extendant: niſi uelint ualde ſurſum pedem ſuſtollere. ita enim poſſunt. Hi igitur neq; conflectere poplitis articulum ſimili modo, ſed multo difficilius queunt: niſi inguinis quoq; articulum conflexerint.*

Quam dixit eſſe membrorum & partium communicationem, cum aliquo motu priuantur, & non propriam quandam affectionem: in naturaliter conſtitutis muſculis nunc declarat. nullus enim ex ipſis licet multi ſint, ex femore dependet: ſed alij ex oſſe ilium deſcendunt: alij ex coxa exoriuntur. vnus ſolus ex oſſe pubis deuenit. vt neceſſe ob id ſit, vt dearticulationes mutua agitatione moueãtur. ſicut modo in pedis & poplitis articulo demonſtratum eſt: in quibus ſimul ad
D inguen etiam ineſſe communicationem quandam apparebat. Sicut enim oſtẽdimus eos qui poſteriorem ipſorum partem mouent, ab inferioribus femoris extremitatibus ad condylorum & tuberculorum radices exoriri: ita nunc alios intellige anteriore parte ſupra pedem in tibiam à prædictis initijs pertingere. Cum igitur poples extẽditur, poſteriores: cum inflectitur, anteriores extendi neceſſe eſt. cum alteri ex his amplius quàm naturale ipſis ſit, intenduntur: oppoſiti retrahunt, & non ſequuntur. oppoſitos autem voco extendentes inflectentibus: hoc eſt poſterioribus anteriores. Satis erit, puto, ſi ꝑſpicuitatis cauſa duorum muſculorum exemplo rem hãc explicauero. Nam qui omnes crurum muſculos in diſſectionibus contemplati ſunt, ex his duobus, de alijs quoq; eadem poterunt conſiderare. Qui non viderunt, ijs ne de duobus his quidem ſatis clara oratio erit. Hi igitur muſculi ex iliorum oſſe exorti deferũtur, ac primum femoris dearticulationem ad inguen, deinde totum femur, tum alteram dearticulationẽ ad genu tranſgreſſi, alter qui anguſtior eſt ad vnum femoris tuberculum delatus paulo inferius, ac poſtea rurſus reflexus in priorem tibiæ partem, quam ἀντικνήμιον vocant, ibi in interiore eius ſede innectitur: alter magnus validiſſimũ producit tendonẽ latũ, qui cum altero tendone cõmiſcetur à maximo muſculo ex anterioribus exortum habente, qui à clune deſcẽdit: primum hic patellæ inhæreſcit, poſtea in tibiam innectitur. Quando igitur ad inguen crus inflectitur, minor hic muſculorũ longitudo: quando extenditur, maior efficitur. genu vero & poplitis dearticulatiõe inflexa qui pa-

tellæ inhæret,breuior:qui ab interiore parte fertur, longior euadit. Quare anterior summa extensione distendetur,si ad inguen extento crure,poplitem conemur inflectere. Si contra extento poplite inguen inflectamus,posterior idem patietur. Descẽdens.n.ex alto loco per priorem partem femoris inflectitur:atq; inde oblique conuersus ad tibiæ anteriorem partem quæ vocat̃, reflectitur. Merito igitur hic,cum longior efficitur,primas partes & femoris & tibiæ longiores reddit. Extremam vero musculorum contractionem,extremamq; extensionem dolorẽ afferre, in libris de musculorum motu demonstratum est. Ac contractionem quidem ipsi operãtur: extensionem ab oppositis tracti patiũtur. Cum itaq; musculis ad contractionem operantibus oppositi dolore non affecti coextenduntur:naturali quidem modo in communicationibus iam dictis dearticulationum:præter naturam vero,in ijs quæ deinceps dicentur,tunc fit,vt multi medici decipiantur,putentq; musculos eos esse affectos,quorum impediri operationem vident. Sed hoc ex sequentibus etiam manifestius patebit. B

Multa item alia in corpore fratrationes huiusmodi habent, & circa neruorum contractiones, & circa musculorũ figuras,& plurima,& cognitu digniora q̃ quispiam opinetur:in natura etiam intestinorũ,& uniuersi uentris,& uteri erroribus, & contractionibus. Sed de his alibi tractatio cum his quæ dicuntur consentiens,habebitur. Nunc uero de quo est sermo,neq; extendere crus possunt, sicut iam dictum est:breriusq; id duabus de causis apparet: partim q̧ non extenditur:partim q̧ ad carnes natium prolapsus articulus est. 100 F

Dictum à me etiam superius est cõmunitates & cognationes partium ἀδελφίξιας.i.fratrationes solere Hippocratem nominare,quasi fraternitates,& congermanescentias dixeris. Sentẽtia autem eius hæc est:Cum altera pars affecta est,in altera vel operationis,vel positurę,vel figurę, vel magnitudinis læsionem existere: cõmunemq; in omnibus causam esse intentionem,quæ in oppositum locum fit. Vt puta ex positura, vt ab euidentissimis exordiar, multos vidi ex ijs qui in artem sese ingerunt,licet legitime eam non didicerint, cum repente cõtrahitur aliquod membrum ita,vt & magnitudine breuius appareat,& pristinum situm non exquisite seruet,ad remedia statim ei adhibenda confugere:cum tñ id nulla affectione eiusmodi præditum sit, quæ curationem aliquam requirat. Nam si alterius buccæ musculi resoluant̃,fit,vt altera opposita breuior & quasi conuulsa appareat:ea vero quæ affecta est, sanã consequens extendatur. propterea.n.q̧ musculi oẽs vnam habent propriam operationem, vt ad sua capita singuli attrahantur:cum qui in sinistra bucca sunt,suam operationem amiserunt: alteri qui sunt in dextra valentes & naturaliter affecti operando totam in se buccam dextram & labra attrahunt: atq; ita efficitur,vt sinistrũ labrum extentum & longius seipso: dextrũ breuius & contractius appareat:atq; hic quidẽ quod sanum est,atq; illæsum,cum alteram partem buccæ resolutam ad se attrahat,breuius euadit. Aliàs vero quod affectione caret ab affecto trahi ac conuelli consueuit. quemadmodum cum aut tendo aut musculus duratus extendi vnà cum oppositis non valet. cuiusmodi multa & in manus digitis,& in cubito,et poplite contingere conspiciuntur:dum vel amentantur & incuruantur musculis aut tendonibus ab interiore parte affectis: vel ex læsionibus huiusmodi extrinsecus rigidi & erectimanci euadunt. ita.n.medicis appellare mos est.i.ὀρθόκυλλον, cum extentum aliquid ita fit,vt conflecti nequeat. Idem ex magnis & duris cicatricibus euenire consueuit. nam cũ ab interiore parte concrescunt,amentant,& contrahunt mẽbrum:cum ab exteriore, vitiũ quod erectimancum vt dixi vocatur, inducunt. Ex siccitate item, & ex multa humorum influxione,aut ventoso & flatuoso spiritu idem contingit. nam dum in se coguntur quæ ita affecta sunt mẽbra, consentaneum est,vt oppositi musculi imbecilles reddantur ad operandum: cum qui contracti sunt,membra ad se retrahant. Sic etiam conuulsiones fiunt,cum musculi ipsi à sese primo ac præcipue ad propriam originem trahantur,deinde per ipsos membra quoq; in quæ pertingunt. Simili modo & vterus modo sursum abit:modo in latus promouetur:nec ipse quidem propria sua operatione, sed ab altero tractus è sede propria recedit. nam quæ trahunt multa sunt. nexus.n. nerui,arterię,venæ quę in ipsum pertinent,oĩa hæc efficere id idonea sunt: cum in tumorẽ exurgentia tm̃ demunt de longitudine,quantum in latitudinem creuerit. Cõmune siquidem hoc corporibus oĩbus est,quæ distentiones & contractiones admittunt,non viuentibus tantummodo, verũetiam vita carẽtibus atq; inanimatis:cuiusmodi vtres,& sacculi,& cirri sunt. Vterus igit̃ hac de causa & attrahitur & detrahitur:& nonnulla quoq; ex intestinis,& musculi multi,& per musculos membra,& maxillæ. Huic rei consentaneum quoddam etiam,vbi de affectibus spinę agebatur,in gibberositate,& repanditate,& obstipitate superius demonstratum est. G H

Natura enim ossis coxæ ea parte est, qua & caput & ceruix femoris inest. quando uero luxatum fuerit,pronũm in exteriorem partem natium defertur. Conflectere tamen hi,si dolor non prohibeat,possunt. 101

Natura & forma ossis coxæ tenuis est,vbi est acetabulũ.constat.n.secessum capitis femoris in posteriorẽ partẽ nõ nisi in posteriore acetabuli sede firmari:ita vt inter cauitatẽ & caput femoris os id intercedat,quod à posteriore parte acetabulũ circũdat:quę ꝓfecto nõ nisi pars coxæ ipsius est. de quo nũc loquẽs,ꝓnum in exteriorẽ partẽ natiũ deferri inquit. Perspicuũ siquidẽ ijs est qui

A dissecari hæc loca aliquando viderunt, caput femoris cum tota ceruice in musculum magnum na
tium incubuisse, qui extensionem dearticulationis huius efficit: à quo quidem musculo tẽdo qui-
dam membraneus exoritur, cum eo vnitus, quem pauloante diximus ex duobus anterioribus fe
moris musculis originem habere, patellamq; transgressum in caput tibiæ innecti. Hic igitur mu-
sculus, qui caput femoris prolapsum excipit, maxime omnium dolore afficitur, cum ab eo com-
primatur, & distendatur: quare necesse est, vt etia m inflammetur: eumq;, quem modo dixi, mem
braneum tẽdonem ad se trahat. Quod cum euenit, vt doleat ęger cum poplitem inflectit, consen
taneum est. quoad enim poples inflectitur, distendatur à patella tendo, & contũdatur necesse est.
Distentus vero hic sursum ad musculum illum magnum vnde exoritur, in quem caput femoris
incubuit, intentionem remittit. Processu tamen temporis fit, vt vbi finita inflãmatio musculi hu-
ius fuerit, parsq; eius quæ articulum attingit, humorem aliquem lentum collegerit, callumq; cõ-
traxerit: inflexio poplitis absque dolore efficiatur. Ad hoc quoque conducunt & cætera quę an-
B tea de cruris musculis dicta sunt.

102 *Et tibia & pes modeste recta apparent: & neq; hac neq; illac multum inclinata.*

Modeste, quod ἐπιεικῶς dixit, neq; perfecte, neq; vehementer, neq; prorsus hic significare, sed
mediocriter, ex ipsa eius oratione perspicuum est. quippe cum ipse Hippocrates subiungẽs/neq;
hac, neq; illac multum inclinata/velit significare non multum distortionis cruri adesse, sed parum
id inuersum esse, ac distortum. Propterea enim inquit/& tibia & pes modeste recta apparẽt/pin-
de ac si mediocriter ac paululum recta apparere dixisset.

103 *Ad inguen uero cassior esse caro uidetur, præterea etiam si attrectetur: quippe cum in alteram partẽ articulus fue-
rit prolapsus. ad nates autem femoris caput attrectatum extuberare magis etiam conspicitur. Atque hæ quidem
notæ sunt, cum in posteriorem partem femur excidit. Porrò cuicunque adulto iam prolapsum hoc modo femur non re-
dijt, ubi tempus aliquod intercessit, & dolor iam fuit sedatus, articulusq; in carne uersari assueuit: ambulare is quidem
potest: uehementer tamen conflecti ad inguina ambulando duabus de causis cogitur: quia uidelicet multo breuius ob
antedicta crus efficitur: multumq; abest, ut terram calce attingat: siq; tentaret uel paululum nullo alio obfirmatus pe-
de eo sustentari, retro decideret. multum enim in posteriorem partem coxæ ultra pedis ingressum propenderet: tum spi-
na in coxas incumberet. uix igitur pedis pectore insistit. sed neque id facit, nisi se ipsum ad inguina inflexerit, & alterius
C cruris poplitem incuruarit. ita enim fit, ut manu obiecta superiori parti femoris læsi cruris in singulis gressiõibus firme-
tur: id quod ut ad inguina inflectatur, aliquantulum cogit. in crurum enim uicissitudine in ambulatione sustineri læso
crure corpus non potest, nisi manu admota crus affectum terræ obfirmarit. quippe cum articulus corpori non substet,
sed ad coxam in partem posteriorem extet. Hi tamen absque baculo ambulare, si assuescant, possunt: propterea quòd
incessus pedis pristinam directionem obseruat, non in exteriorem partem inclinatur. unde nullo indigent baculi renixu
quo obfirmentur. Quanquam si loco apprehensionis femoris, scipione sub ala quæ supra crus affectum est, subiecto uti
uelint, qui longiorem scipionem adhibent, rectiores quidem ingrediuntur: pede tamen in terra nequeunt firmari. quòd
si firmari uelint, breuior ijs baculus faciendus est: ad inguinaq; inflectantur, necesse est. Atenim carnium imminutiões
his quoque pro ratione, sicut superius etiam dictum est, efficiuntur. Qui enim suspensum habent crus, nihilq; laborãt:
ijs uel maxime imminuuntur. Qui uero ingressione plurimum utuntur: minimum quidem ijs carnis imminutio fit, sed
sanum tamen crus utilitatem non modo non consequitur, si læso crure in terra insistendo utantur: uerumetiam defor-
mius euadit: cum illi inseruiẽdo & promittere coxam, & poplitem inflectere cogantur. At si affecto crure in terra quis
piam non utatur, sed suspensum id habeat, scipioneq; obnitatur: ita fiet, ut sanum robustum euadat. cum et natura-
li in statu incedat, & exercitatione insuper corroboretur. Cæterum hæc extra medicinam esse diceret fortasse quispiã.
D nam quid de ijs quæ incurabilia iam euaserint, scire amplius nobis opus est? Sed multum opus est. nam & hæc intelli-
gere eiusdem sententiæ est. non enim fieri potest, ut à se mutuo abalienentur. Dare siquidem operam debemus, ut quæ
curabilia sunt, incurabilia non euadant: intelligendo quo pacto ne ad incurabile deueniant, prohibenda sint. Incurabi
lia uero intelligenda etiam sunt, ut ne maxime offendant. Prædictiones autem splendidæ, & gloriosæ ex eo existunt ꝙ
dignoscimus, quo, & qualiter, & quando desinere aliquid debeat, siue in curabilem, siue in incurabilem affectionem
conuertatur. Iam uero quibus ab ortu, uel alioqui in auctione adhuc constitutis, ita retro elapsus articulus est, & non
est reuersus, siue per uim, siue per morbum excesserit. multæ enim huiusmodi luxationes in morbis contingunt: quinam
autem morbi sint in quibus articuli prolabantur, posterius scribetur. Si igitur luxatus non redierit, femoris primum os
breue efficitur: tum nocumentum patitur totum crus: ac multo magis & augmento & carne, propterea quòd nihil eo
utuntur, destitui consueuit.*

Dictum à me etiam superius est, solere Hippocratem modo hoc loquendi vti ποτὶ καὶ, idest p̃-
terea ẽt, cum augere rẽ voluerit. Talis enim oratio eius est. Ad inguen cassior esse caro inspiciẽ-
tibus videtur, præterea etiam. i. præcipue etiam & multo magis, si locum quispiam attrectet. Cę-
tera omnia, siquis memoria teneat ea quæ iam dicta sunt, patent.

104 *Nocumentum enim his etiam poplitis articulus patitur. nerui ob ea quæ dicta antea sunt, intenduntur. Vnde qui-
bus*

bus hoc modo coxa exciderit, ij extendere poplitis articulum nequeunt. Vt enim summatim dicam, cũcta quæ in cor- E
pore ad usum facta sunt, siquis ea moderate utendo exerceat his laboribus quibus singula sunt assueta, salubria eua-
dunt, beneq; augentur, & bene senium ferunt. si contrà non utatur eis quispiam, sed quiescat, morbosa & incremẽto ca
rentia efficiuntur, celeriterq; consenescunt. Inter quæ articuli non minime idem patiuntur, & nerui, nisi eis quispiam
utatur. Ob has igitur causas nocumentum maius accipit in hoc luxationis modo quã in alijs. quippe cum totum crus
quantum & ad ossa & ad carnes attinet, incremento destituatur. Hi igitur quando in uiros iam euaserunt: suspẽsum,
& conflexum crus detinentes altero sustinentur, ac gestantur, baculo aut uno, aut duobus innixi.

Coxam excidere pro articulum coxæ dixit. sæpe enim iam diximus veteres omnes nondum
hanc, quæ postea diligenter est exercitata, exquisitam ac minutam in nominibus obseruandis cu
riositatem nouisse: sed satis habuisse, si in exponendis rebus solum id spectarent, vt audientes in-
telligerent. Quod igitur inquit, huiusmodi est: Quibuscunq; in posteriorem partem femur exci-
dit, ijs non solum articulus qui luxatus est, nocumento afficitur: verum etiam insuper poplitis ar-
ticulus patitur. propterea enim addit/etiam/coniunctionem, & non absolute dixit: nocumẽtum
enim his poplitis articulus patitur. Quo autem nocumento afficiatur, ipse manifeste declarat, cũ F
ait, nerui intenduntur. An autem neruos appellet eos qui proprie ita nominant, qui à dorsi me-
dulla exoriuntur, an musculorum proneruationes, quę in tibiã pertingunt: nihil ad præsens pro-
positum refert. quippe cum vtraq; testimonia nobis esse possint, si ante dicta in superiore oratio
ne recte explanemus: vbi dicebat, quibus ita excidisset coxa, eos articulum ad poplitem extẽdere
non posse: communemq; quandam rationem adiungebat, multas inquiens læsiones membris q-
busdam contingere quantum ad formas, & magnitudines, & situs, & motus spectat: cum tamen
membra illa nullo proprio morbo afficerentur: sed alia quædam quæ cum illis communicationẽ
haberent, essent ea quæ paterentur: & præcipue intẽtiones esse harum contagionum causam as-
serebat. De quibus ego superius differens tribus modis esse posse huiusmodi causas docui. vno,
cum resolutus musculus aliquis fuisset: nam in eo casu alius qui sanus est, contractus conuulsusq;
apparet: altero modo, cum aduersarius extẽtus fuerit: alio ac tertio, cum quod sanum est, à conti-
nente & proximo attrahitur. sicut in vteri secessionibus contingit. Nunc igitur, cum posteriori-
bus neruis, & musculis, & tendonibus intentis poples inflexus sit: extendentibus musculis non
obtemperat. Superius de tendonum & musculorum intentione dixit: nunc de neruis ait, qui à
dorsi medulla exorti ad crura deferuntur. Quorum quidem tres origines sunt: vna in prioribus
ad magnum foramen ossis pubis: secunda ad inguen, qua & vnà cum magna vena, & extra ipsam G
in anterioribus femoris partibus neruus defertur. sed hæ paruæ sunt. Illud maximum neruorum
initium est, quod in totum crus pertinet à posteriore parte, primumq; ab eo loco egredit, quod
inter latum os est, & id quod κόκκυγα, hoc est cuculum vocant. Hoc igitur initium prolapso in po
steriorem partem articulo colliditur, atque intenditur. Ac propterea dixi posse nihilo minus hic
Hippocratem de ijs qui proprie nerui appellantur, intelligere.

Cum autem in anteriorem partem caput femoris prolabitur, id quod paucis contingit: extendere quidem integre 105
crus ægri possunt: sed conflecti ad inguen minimum queunt. Si item poplitem cogantur inflectere, laborant. longitudo
uero cruris ad calcem quidem uel prorsus similis apparet.

Profunditatem acetabuli, quę omnibus in partibus æqua non est, esse in causa vt alibi raro, ali-
bi frequenter articulus excidat, superius iam dictum à me est. Nunc, cum de luxatione femoris in
anteriorem partem facta agat: contraria pati eos qui ita affecti sunt, inquit, illis quæ in posteriorẽ
partem luxatis eueniebant. Illi enim extendere crus, hi inflectere nequeunt: ad inguen quidem,
propterea quòd in ipso flexu caput femoris vnà cum ceruice tunc est: ad genu, ob anteriorẽ mu- H
sculum, qui ab osse ilium defertur: qui cum à capite femoris in eum prolapso incuruetur, collidit,
ac distenditur. Is enim cum extendi amplius non possit, siquis inflectere poplitem conetur, resi-
stit. longitudo vero cruris similis apparet. De luxatione in interiorem partem ipse superius dixit
his verbis/nam ossi, quod à coxa procedit, superiusq; ad pectinem fertur, caput femoris insidet,
articuli vero ceruix in acetabulo vehitur/cum priori tẽpore non in ipso tota, sed maiore sui parte
in acetabuli profunditate veheretur. De hac vero luxatione nunc ita scribit/atq; ad inguen qui-
dem extuberantur: & contentus locus is apparet/vt in hac luxatione femur in anteriorem partẽ,
& paulo etiam inferiorem recesserit. propterea enim fit, vt affectum crus sano æqualis videatur,
atq; id maxime ad calcem. nam summus pes inclinari in terram minus potest. Cuius rei causa &
superius à nobis dicta est, & deinceps etiam summatim referetur.

Sed summus pes in anteriorem partem prominere minus uult. totum tamen crus cum neq; hac neq; illac incline- 106
tur, directionem naturalem obtinet.

Velle/hic pro posse positum est, quemadmodum apud Homerum, cũ inquit. Nec proflue- "
re ipse volebat. id est poterat. Summum pedem autem partem eam pedis vocat, quæ à planta "
& solo vsque ad digitos & vngues porrigitur. Euenit enim, sicut antea dictum est, vt extento po
plite

A plite non recte in posteriorem partem tali articulus inflecti queat. Hæc igitur nunc quoque exponere cum velit, inquit, /sed summus pes in anteriorem partem prominere minus vult/ significans digitos, qui est summus pes, non posse facile protendi, & inclinari, neq; in terram deferri.

107 *Dolore uero hi statim præcipue afficiuntur, urinaq; his inter initia magis, quàm alijs in luxationibus supprimitur.*

Causam ipse cur hæc contingant, subiungit.

108 *His enim caput femoris proxime ad opportunos tenores eiectum est. Atque ad inguen quidem extuberantur, & cōtentus locus is apparet: ad nates uero, rugosior & macilentior. Atque hæc sanè eorum, quibus hoc modo femur excesserit, indicia sunt.*

Tenores, id est τόνους, hic nominat neruos qui vnà cum arteria & vena per inguen deferūtur: quos opportunos appellat, propterea quòd, sicut etiam antea didicimus, qui magnam habēt vim eos ita vocare consueuit. Hi autem magnam vim habent: cum & proxime ad dorsualem medullam siti sint: & ijs in partibus exortum habeant, vnde nerui ad vesicam deueniunt. Iccirco enim fit, vt in his luxationibus contagio vesicæ consequatur: cum inflammatione oborta ad vrinam B excernendam ea impotens redditur. Fortasse etiam ob magnitudinem inflammationis in collo vesicæ existentis, vbi astringens musculus est, vrina supprimitur: cum inflammatæ partes meatū occuparint, atq; obstruxerint.

109 *At quibuscunq; in uiros iam adultis articulus hic luxatus non rediјt: ij ubi dolor iam cessauit, & articulus eo in loco, in quem prolapsus est, uersari assueuit: ambulare statim ferè erecti absq; baculo possunt: sed admodum directi, quippe cum in læso crure neq; ad inguen, neq; ad poplitem flecti facile queant. Ex inguinis enim inflexibilitate directiore toto crure, quàm cum sani erant, in ambulatione utuntur.*

Statim à principio cum luxatio hæc contigit, dolorem accidere his, vrinamq; supprimi dixit. vbi tamen tempus processit, & hæc iam cessarunt: ingredi possunt. Sed cur hæc cessant, si in eodē loco caput femoris permanet, & nihilominus neruos comprimit, atq; intendit: Te ipse hoc docet, cum adiungit/& articulus eo in loco, in quem prolapsus est, versari atq; agitari assueuit/in assuetudinem enim referre huiusce rei causam videtur. Nam quæ comprimuntur ab aliquibus, cū C tempore callum contrahunt, facile postea ea tolerant. Simili modo quæ extenduntur, cum eodē tempore pati id assueuerint, dolore non amplius afficiuntur. Cur vero absq; baculo recti ingredi queant, ipse sequendo declarat. Summa orationis eius est: ꝙ crus his in directione ad corpus seruetur: & neuter articulus neq; ad inguen, neq; ad genu inflectatur.

110 *Trahuntq; hi interdum per terram pedē: quippe cum & superiores articulos non facile inflectant, & toto pede ingrediantur. Nihilo enim minus hi calce, q̄ anteriore pedis parte insistunt.*

Superiores articulos, qui est ad inguen, & qui est ad poplitem vocat. Articuli autē qui ingressioni inseruiunt, quatuor sunt: ad inguen, ad poplitem, ad talum, ad digitos. hunc vltimum licet multi sint, ob vsus tamen & operationis communionē, loco vnius connumero. Sed hic sanè parū quid confert, dum in plano solo ingredimur. nam vt pedē in terra firmemus, ex eo qui est ad talū maxime euenit: cum parum quid ipsi digitorum articuli adiuuant. Tota tamen crurum operatio & in ingrediendo, & in currendo etiam multo magis ex inguinis & poplitis articulis procurat. cum enim hi inflectuntur, sublatum à terra crus facile demittitur. Merito igitur nunc cum neuter inflectatur, trahere ipsos per terram pedem dixit. Interdum/vero adiunxit tum ad solorum terræ D differentiam, tum ad læsionis quantitatem spectans. Nam qui in plano solo & decliui ingrediūtur, etiam si parum crus inflectant superioribus articulis, pedem nequaquam trahunt. Qui vero contrà in inæquali loco & accliui incedunt: quāuis multum inflectant, tantum abest, vt pedē non trahant, vt etiam in eminentias soli aliquando offendant, atq; impingant. Toto autem pede ingrediuntur, qui & calce, & planta, & digitis summis in terra innituntur. Non enim illi, quibus in posteriorem partem recesserat articulus, atq; ob id breuius crus habebant: planta in ambulando vtebantur, sed satis ipsis erat pedis pectore in terra firmari. quod à dissectionis professoribus solum & plantam appellari dixi. At cum in priorem partem excidit, calcem ij in terra prius firmāt: propterea quòd tunc digitorum parte insistere nequeunt: qua tamen postea vtuntur, cum iam crure affecto innixi transferre alterum aggrediuntur.

111 *Quòd si possent magnis gressibus progredi, uel admodum calcigradi essent: nam ualētes quoq; quanto magis progrediendo ambulant, tanto magis calcigradi sunt: dum pedem alterum ponunt, & contrarium attollunt.*

Eos qui multum progrediuntur, in terra calcem firmare, & dictum à me superius est, & euidēter apparet. Nihilo minus item constat non multum omnino progredi eos posse, qui superiores articulos qualibet de causa inflectere nequeunt. Hoc autem ipsis euenit, propterea quòd laborē non ferunt, quem in transferendo extentum crus suscipere coguntur. nihil enim aliud impedimento ipsis est, ne longe progrediantur. Nam si sano crure firmato velint id facere, possunt quidem,

dem, sed non sine labore & defatigatione. Quare melius fortasse oratio hæc in hunc modum enũciari potuisset: Quibus in anteriorem partem coxæ articulus excidit: ij in ambulationibus nihilo minus quàm planta & digitis calce vti queunt. & si sustinerent & paterentur lęso crure magnis gressibus progredi: vel admodum calcigradi essent. sed non tolerant: propterea quòd dum rigidum crus difficulter transferunt, labore afflictantur. E

Quocirca quibus ita excidit, & adhuc magis calce oppangunt, q̃ anteriore pedis parte. 112

Oppangere, id est ἐγχρίμπτειν, de ijs consueuit dicere, quæ inter se connituntur, & sese cõtingendo allidunt. Hoc significato etiam est vsus cum conformare fracturas consulebat. diducenda enim prius ossa fracta ac distrahenda à se mutuo extensione esse affirmabat. ita enim facilius repositionem fieri, quàm siquis oppacta ea inter sese committeret. Aperte vero hic explicauit, quod paulo superius dixerat. nihilo enim minus hi calce, quàm anteriore pedis parte incedunt. quod clarius quoque & melius dictum fuisset, siquis hoc modo enunciasset. Nihilo enim minus calce hi, quàm anteriore pedis parte ingrediuntur, verum etiam magis. Sed/& adhuc magis/superius non addiderat. F

Anterior enim pedis pars, cum reliquum crus extentum est, in priorem partem curuari nõ potest: sicut, cum inflexũ crus est. neque contra simari pes potest conflexo crure: sicut, cum extentum est. Ac sana quidem natura ita constituta est, sicut dictum est. Cumq; luxatus articulus non redierit, sic ambulant ut diximus, ob antedictas causas. macilentius tamen crus quàm alterum fit, & ad nates, & ad posteriorem tibiæ carnosam partem, et in posteriore processiõe. Quibus uero infantibus adhuc prolapsus articulus, non repositus fuerit, uel etiam ab ortu: ijs quoq; femoris magis quã tibiæ & pedis os imminuitur. 113

Pars pedis circa plantam & digitos, quam anteriorem vocat: inclinari poplite extento in terrã non potest. in quem modum pedem figurare curuari, id est καμπύλεσθαι, nominauit: propterea q̃ in tali articulo sicut neq; extensio, ita neq; inflexio appellari consueuerit, quemadmodum in poplite, & inguine. Quando igitur anteriores musculi primam plantę partem, quem ταρσὸν dicunt, attollunt: in vsu est vt simari tunc pedem dicant. cum vero à posterioribus calx & tarsus trahitur: huiusmodi figurationis nullum nomen vsitatum reperitur. Iccirco Hippocrates, vt dixi, huiusce rei quam explicare volebat, propriam quandam vocem excogitauit, curuariq; pedem dixit. Neque igitur simari inflexo crurę pes potest, sicut cum extentum est: hoc est ab anterioribus musculis attolli (id enim simari significat) neque curuari, nisi crus etiam fuerit inflexum. Paulisper enim & violenter vtrunq; hoc quidem fit: sed multum & absq; violentia non potest. Cum igitur, sicut dicebam, à sura non à tibia exorti musculi calcem & totum pedem in posteriorem partem trahũt: alij extensionem, alij flexionem pedis nominãt. cum item oppositus motus ab anterioribus musculis fit: eodem modo extensionem alij, alij flexionem vocant. Sed in hac quidem motione consuetum est, vt simari pes dicatur: in contraria nullum, quod inter omnes constet, verbum habemus. verumtamen nullam propterea ex nominum discrepantia rerum cognitio iacturam facit. Nos enim nunc satis clare, vt puto, & perspicue vtranq; hanc rem absq; etiã consentientibus nominibus oratione hac explicauimus. G

Minimum quidem in hoc modo luxationis femur minuitur: carnes tamen ubiq; minuuntur. maxime uero ex posteriore processione, quemadmodum iam superius dictum est. Quicunq; uero recte educati fuerint: ij dum augentur, uti crure possunt: quod quidem aliquantulo breuius altero est: sed tamen innixi baculo ea parte qua læsum crus est. non enim absq; calce pedis pectore uti admodum possunt: id inijcientes, ut in alijs claudicatibus nonnulli possunt. Causa cur hi nequeant, ea est, quã paulo prius diximus. Ob id igitur baculo indigent. At qui neglecti sunt, nihilq; crure in terra utuntur, sed suspensum id habent: ijs ossa magis q̃ utentibus imminuuntur. In articulis uero quantum ad directionem crus magis debilitatur, q̃ quibus alio modo luxatio contigerit. 114 H

Nonnulli ex ijs qui hæc explanant, adeo periti harum loquutionum videntur, vt/minimum/ nullo modo significare existiment. nõ minimum/vero maxime. Sed hi dictum hic ab Hippocrate esse opinarentur, ita affectis nullo modo femur imminui. quod tamen verum non est. imminui enim conspicitur aliquantulum: non adeo tamen, vt in alijs luxationibus. propterea q̃ minores hęc quã illæ imminuentes causas habet: quas duas esse dictum iam est, instrumentorum naturalium distortionem videlicet, & operationum impedimentum, quo fit vt crure parum vti queant. Sed in hac affectione præterquam q̃ non magnopere distortum crus est, neq; operationis nocumentum valde multum accedit.

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE ARTICVLIS COMMENTARIORVM LIBER QVARTVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

De differẽtiis, ac de curatione luxationum tractat, quæ in cruribus, & manibus, horumq́; partibus contingunt. Ratio item interponitur excidendorum ossium, et structura illius machinamenti, quod scamnum Hippocratis appellatur.

1 *VT igitur summatim dicam, articuli qui excidunt & elabuntur: inæqualiter ipsi sibiipsis & excidunt & elabuntur: multo amplius interdum, quandoque multo minus. Quibusq́; multo amplius prolapsi fuerint, & exciderint: difficiliores repositu ut plurimum sunt. & si repositi non fuerint: maiores & manifestiores debilitationes & læsiones in ossibus, & carnibus, & figurationibus præ se ferunt. cum uero minus exciderint & elapsi fuerint: facilem repositionem admittunt. At si uel per frustrationem, uel per negligentiam non reuersi sint: minores, magisq́; innoxiæ debilitationes his contingunt, quàm quibus pauloante dictum est. Atq; alij quidem articuli quatenus prolapsio eis interdũ minor, interdum maior contingit: admodum multum inter se differunt. sed femoris & brachij capita q̃ simillime inter se utraq; elabuntur. cum enim rotunda sint: simplicem rotunditatem ac caluatam habẽt. sinus uero qui ipsa excipiũt, orbiculares sunt, capitibusq́; ipsis adaptantur. quapropter in his ut dimidium articuli excedat, fieri non potest. nã ob rotunditatem uel in exteriorem, uel in interiorem partem prolabetur. Sed de quo nunc sermo est, integre excidunt: alioqui non excidunt. Tamen hi quoq; sic aliàs magis, aliàs minus à naturali statu exiliunt. Magisq́; id femur, quàm brachium patitur.*

Non solius huius orationis, sed & sequẽtium omnium vna cõmunis summa hæc est, luxationes non parua differentia inter se discrepare, dum magis, & minus contingunt: quippe cum aliæ multum præter naturam, aliæ parum recedant: magisq́ꝫ & minus alterutræ id patiantur. Atqꝫ in alijs quidem articulis, cubiti videlicet, manus, tibię, pedis, & digitorum res perspicua est. in humeri vero & coxæ articulo non posse subluxationem, quæ vocatur, contingere, ostendit: propterea quòd capita articulorum globosa ac rotunda in cauitates orbicularibus supercilijs circundatas inseruntur: in quibus cum luxatio fit, substare capita nullo modo possunt. necesse enim est vt statim, vbi è cauitatibus aliquo modo excidunt, extra ipsas elabantur. Sed tamen inquit in his quoqꝫ fit, vt modo multum, modo parum præter naturam articuli excedant. Quod vero inter plurimũ & paucissimum intercedit, non paucas habere differentias in eo, quod magis & minus contingit, manifestum est.

2 *Nam nonnullæ quoq; ex ijs quæ ab ortu contigerunt luxationes, si parum elapsæ fuerint, in naturalem statum reduci queunt: præcipue ad pedis articulos.*

Ab ortu, alij de ijs qui fœtificantur, dictum esse affirmant: alij de iam natis, non multo tamen post tempore, quàm geniti fuerint, intelligendum censent. His ea quæ deinceps dicuntur, videtur attestari. illiq́ꝫ manifeste errant qui de solis fœtificatis intelligunt. Melius enim esset, vt de vtrisqꝫ dictum hoc esse existimarent. Alijs autem quæ deinceps dicũtur, attestari, paulo post vbi ad ea verba explananda deuenerimus, ostendemus.

3 *Quicunq; ab ortu manci fiunt.*

Distortionem cruris in exteriorem partem mancitatem, id est κύλλωσιν, prius ipse appellauit: in qua dixit contingere, vt pes intro conuersus atqꝫ inclinatus mutilationem præ se ferret. Articulos autem pedis dixit, propterea quòd plures numero sunt, ad tali dearticulationes omnes existentes: neqꝫ vno osse constãt. suræ enim os ab exteriore parte, tibia ab interiore magnis quibusdam processibus talum complectuntur. cuius quidem tali anterior pars rotunda cum sit quasi caput quoddam supra ceruicem prominens habet, quod sinu ossis comprehenditur, quod nauiculare nuncupatur: qua præcipue dearticulatione fit, vt pes & simatus attollatur, & retro abducat̃. Talus præterea ab inferiore parte, eo quo in commentario de ossibus dictum est modo, cũ calce dearticulatur. quo in libro exercitatum esse debere vnumquẽqꝫ monui, qui explanationes has esset lecturus. Mancitates aũt pedis pręcipue contingunt, cum in exteriorem partem tibia luxat̃ sic, vt suræ processus, qui extrinsecus, talũ cõplectit̃, sine stabilimento vllo suspensus relinquatur.

4 *Pleræq; ex his curabiles sunt: nisi admodum magna declinatio extiterit, aut prouectis iam infantibus contigerint. q̃ celerrime igitur his curationem adhibere optimum est prius, quã ualde magnus ossium pedis defectus fiat: prius item quã carnes in tibia admodum multum deficiant.*

Prouectos vocat, qui paulo amplius creuerunt. quorum non simili modo vt tenellis infantibus

bus ossium natura formari ac fingi potest. Hinc de iam natis Hippocratem loqui perspicuum est. E
An autem de ijs, quæ adhuc fœtificantur, in vteroq; gestantur, etiam intelligat: nō ita liquet. Sæpe tamen in superioribus infantibus quoq; dum adhuc in vtero gestantur luxationes contingere commemorauit.

Modus uero mancitatis unus non est, sed plures. Pleraq; enim luxata prorsus non sunt: sed ex figurationis consuetudine in quadam pedis interceptione demancata. 5

Plerunque cum de aliquo ex ijs, quæ sigillatim differunt, quispiam loquitur: modi nomine vti consueuit. Nunc tamen de mancitatum generatiōe dicere videtur, quod multis modis fiat. Nā quod subiungit, vtrisq; attestatur. inquit enim, pleraq; enim luxata prorsus non sunt: sed ex figuratiōis consuetudine in quadam pedis interceptione demancata. Ex eo enim quod ait, luxata prorsus non sunt, vnum quendam modum affectionis huius ostendit: ex eo quod infert, ex figurationis consuetudine, alios quosdam significat: cum tenera & quasi cerea infantium ossa praue à nutricibus figurata distorquentur: dum in incunabulis obtorta quodam modo, aut pluribus inuolucris intercepta collocant ita, vt à quibusdā ēt cōtūdantur: quibus omnibus fieri distortiones consueuerunt. F

Attendendum autem in curatione horum est, ut os tibiæ ad malleolum, quod extrinsecus est, in interiorem partem detrudamus, & reponamus: retrudamus uero contrà in exteriorem os calcis quod ex processione correspondet: ut inter se ossa quæ eminent, sibi occurrant & in medio & à latere pedis. Digiti uero uniuersi unà cum pollice intro inclinādi & circumagendi ita sunt. 6

Ipse in libro de fracturis ita inquit, Iam vero tibia duo ossa sunt: quorum quidem partim multo tenuius alterum altero, partim non multo tenuius est. Horum alterum quod extrinsecus est, posteriores suram appellare consueuerunt. Hoc depellēdum intrò monet, simulq; calcem extra repellendum: præcipue ea parte qua ex processione. i. ex directione ad tibiam correspondet, sibi naturali situ impositam. Sæpe aūt de hoc reponēdi modo, cum omnibus sit communis, superius iam dixit. quod. n. præter naturam eminet, in pristinam sedem reducendum est: vt sibi occurrāt, aptenturq; inter se ossa. Quæ de conformatione deinceps dicuntur, satis sunt aperta, si quis meminerit eorum quæ tum superius hunc librū explanantes, tum ante hunc, in librū de fracturis diximus. Si quid tamen inciderit quod obscurius paulo dictum esse videatur: id tm̄ explicabimus.

G

Tum cerato bene resinato, & plagulis, & linteis mollibus non paucis, neq; nimis compressis deligandum est. 7

Conformatis partibus ceratum, quod resinam habeat, accommodatum est. propterea quòd et continentur magis lintea, cutiq; adhærent: & partes ipsæ corporis magis exiccantur. ex adhęsione vero fit, vt conformatio immota conseruetur: ex desiccatione, vt compingantur partes, & corroborentur: atq; hoc quoq; ipsum stabilem ac firmam conformationē seruat. Linteis vti iubet mollibus ob partium mollitudinem, qua ex ætate præditi infantes sunt, quæ leniter quidem circūijci vult: cauens ne vehementi circūiectione compressio efficiatur: præsertim vbi mollia corpora deligantur. Quia vero præcipit vt minus cōprimamus, ideo pluribus linteis esse vtēdū censet. Deligationis. n. firmitatem ac tutelam dixit, vel cōpressione, vel linteorum multitudine procurari.

Atq; ita fasciæ circunductiones faciendæ, quemadmodum manibus etiam pedis correctio fieret: sic uidelicet ut pes paulo magis in ualgum tendere uideatur. 8

Hoc quoq; omni articulorum & fracturarum correctioni & restitutioni commune ac perpetuum præceptum est, sæpe ab ipso traditum. Non vult enim, vt in directionibus & restitutionibus conformatas partes ad naturalem statum exquisite reductas, ibi relinquamus: sed paulo vlterius circunducendas censet: vt hoc modo diuturnam earum inclinationem ad distortionem cōtrariam retrahendo in medium restituamus: qui exquisite naturalis earum status est. Nam si in hoc à principio relinquerentur partes: ad diuturnam suam distortionem facile relaberetur. Hoc autem præceptum illi maxime generali curandi scopo subiectum esse manifestum est: quo cōtraria contrariorum esse remedia dicebat. cum neq; refrigerata mediocri calefactione calfaciamus: neq; calefacta mediocriter refrigeremus: sed adeo in contrarium vltra mediocritatem progrediamur, quantum à mediocritate affectio in alteram partem recesserat. Nunc igitur quoq; quia affectio membri est mancitas, quæ valgitati contraria est: in valgum conuertendum pedem Hippocrates censet: quod videlicet vltra exquisite naturalem statum excedit. H

Solea præterea uel ex pelle non admodum dura, uel è plumbo facienda est. 9

Hanc etiam stabilitatis deligationis causa machinatur. vnde etiam alligandam eam fasciæ postremam omnium esse iubet: vt & deligationēm totam contineat, & carnem non comprimat. Hoc autem significat cum verbis his deinceps subiungit in hunc modum.

Alligandaq;

A *Alligandaq; ea non ſupra carnem quidem poſita, ſed ubi iam poſtremis linteis es deligaturus. Cum autem deligatum fuerit, unius ex linteis quibus deligatio fit, caput ad faſcias quæ in inferiore parte pedis ſunt è directo parui digiti*
10 *aſſuendum eſt: deinde ſurſum intendendum. ut ſi mediocriter ſe habere uideatur, ſupra carnoſam tibiæ poſteriorem partem circumijciatur: ut ita detenta, firma, ac ſtabilis ſit. Vt autem in uniuerſum dicam, oportet ut quaſi ceram fingendo, ita & manibus, & deligatione in naturalem ſitum reducamus: adducamusq; non uiolenter, ſed leniter.*

E' regione parui digiti, hoc eſt ab exteriore pedis parte ad carnoſam tibiæ poſteriorem partẽ appenſionem facit: propterea quòd mancum pedem curat. Nam ſi deualgato mederetur, e cõtrario feciſſet: quippe cum in contrariam partem inclinare pedem oporteat, quàm diſtortio contigerit. Nam in exteriorem partem diſtorta, intrò contorquentur: quæ intro receſſerunt, in contrarium abducuntur.

11 *Aſſuenda uero lintea ita ſunt quemadmodum confert, ut exceptiones efficiantur. aliæ enim aliam exceptionẽ clauditates requirunt.*

B Id quod modo ego dicebam, ipſe hic explicat, alias aliam exceptionem & appenſionem claudi tates requirere inquiens. Demancata enim appenſionem proculdubio requirunt, quæ ſicut extremum tibiæ finem intro: ita extra pedem adducat. Deualgata contrà, ea exceptione indigent, q̃ intrò pedem, extra tibiam trahat. Quæ item parum vtroq; hoc modo affecta ſunt: mediocriter in contrariam partem retrahenda ſunt. Quæ multũ receſſerunt, vehementer ſunt reducenda. Propterea ẽt clauditatis, hoc eſt χωλώματος, noĩe eſt vſus: quod cõe oĩbus diſtortionibus eſt.

12 *Calceus præterea plumbeus faciendus eſt, qui ſupra deligationem extrinſecus inducatur: qualem chiæ crepidæ modulum habebant. Sed nihil eo eſt opus, ſiquis recte & manibus direxerit, & linteis deligarit, & appenſiones fecerit: Ac curatio quidem hæc eſt, quæ neq; inciſione, neq; aduſtione, neq; uarietate alia indiget. citius enim medicinæ hæc obtẽperant, q̃ quiſpiam opinaretur. Euincendum tamen tempore eſt: quoad in iuſtis figurationibus auctum corpus fuerit.*

Qualem modulum haberent chiæ crepidæ cognoſcere non licet. neq; enim tempeſtate Hippocratis adhuc ſeruabatur: quod ſignificat, cum inquit/habebant/cum alioqui/habent/dicere potuiſſet. Conſtat tamen calceum eum qui exacte pedem continet, neq; carnem infantibus cũ conformantur, comprimit: huic rei eſſe accommodatiſſimum. Quare ad hoc ſpectans quiſpiam ſatis vtilem facere calceum poterit: etiam ſi quales eſſent chiæ crepidæ minime inquiſierit.

13 *Cum ad rationem calcei uentum erit: ſocci qui lutigradi appellantur, ſunt accommodatiſſimi.*

C Ad rationem calcei venient qui curantur pueri: cum & directum membrum ſanum fuerit, & aliquantulum iam creuerit, vt tenera ei oſſium ſubſtãtia non amplius ſit. Neq; prius vt ingrediãtur permittendum eſt, ne rurſus in priorem diſtortionem membrum relabatur. Sed cum iam tuto ingredi poteſt, conuenit, vt ſoccis calceetur, id eſt arbylis. Eſt aũt hoc concauũ, & toti pedi vſq; ad malleolos admodum aſtrictum calceamentum. tale enim eſſe Hippocrates ex eo quod ſubiũgit, declarat: lutigrados ſoccos appellari inquiens. i. πηλοβάτιδας. nam ſi per β ſcribatur, ex eo dicẽtur, ꝙ ingredi per lutum tuto poſſunt, qui ipſis his fuerint calceati. ſi per ϖ, πηλοπάτιδας quaſi luticalcas dicas, ex eo ꝙ lutum apte calcari ipſis queat.

14 *Hoc enim calceorum genus minimum à pede cohibetur: ſed cohibet magis.*

Natura & aſſuetudine comparatum eſt, vt alij aliter homines ingrediantur. Alius ſiquidẽ recte prorſus inſiſtens, alius intus, alius extra pede inclinato. nonnulli ipſo pectore pedis, quidam calce magis, quidam toto pede æqualiter innitũtur. Quocirca fit, vt modo inceſſus ſui quiſq; calceos eos ſimiles reddat: qui neq; profundi, neq; aſtricti admodum pedi fuerint. Quin ſi huiuſmo
D di aliquos calceos inſpicias, quo pacto qui eis vtitur, ingrediatur: facile tibi licebit conijcere. Qui enim rectus eſt, & neutram in partem vergit, ſed qualis à ſutore eſt effectus, talis permanet: rectũ deponi pedem ingredientis ſignificat. Qui vel intrò, vel extra inclinatur, eodem vergere pedem eo vtentis hominis in deambulatione indicat. Non ſecus etiam qui in priorem vel poſteriorem partem depreſſior apparet, & vel ad calcem vel ad pectus pedis detritos magis, quã vel ab exteriore vel interiore parte clauos habet: in eas partes magis deferri pedem in ingreſſu oſtendit. Huiuſmodi igitur calceum cohiberi inquit Hippocrates, id eſt vinci & ſuperari à pede. qui vero cõtra rectus permanet, in neutramq; partem pendet: cohibere pedem aſſerit, & cogere, vt rectus neutramq; in partem vergens in terra collocetur. Cuius rei ſumma ea eſt, vt aſtrictus planè circa totum pedem ſit: profunditatemq; admodum multam habeat. Aſtrictus vero eſſe nullo modo poteſt, niſi multifidus fiat, ſciſſionemq; longam habeat. Huiuſmodi calceis venatores quoq; vti conſueuerunt, qui per inæqualia loca ſalire & currere coguntur: vbi niſi maxime coaptata pedi calceamenta habuerint, tortiones & vellicationes circa malleolos, & pedes eis contingunt.

15 *Cretenſis quoq; calceamentorum modus accommodatus eſt.*

Adhunc

Ad hunc vſq; diem & in noſtra Aſia & in Creta præcipue huiuſmodi calcei vſurpant, qui vſq; E
ad mediam tibiam aſcendunt: vbi & à ſiniſtra & à dextra parte multifida pellis vtrinq; æqualiter
intenta eſt, atq; in oris perforata: ita vt per foramina traiecta ligula ac contracta vtraq; pellis ſeg-
menta inter ſe mutuo coeant, ac conſtringantur. Huiuſmodi calceus ſine dubio pedem vnà cum
tota naturali dearticulatione exquiſite continet, ac conſtringit. Hoc venatores præcipue apud
nos vtuntur, dum feras inſectantur: quippe cum in aſperis & inæqualibus locis ſæpe non modo
currere, verum etiam ſalire ipſis opus ſit. Eadem cauſa ob montium vaſtitates & aſperitates, qui
in Creta ſunt, ad geſtanda huiuſmodi calceamenta Cretenſes induxit.

DE DENVDATIS OSSIBVS CVM LVXATIONE.

At enim quibuſcunq; oſſa tibiæ luxata uulnere facto penitus è pedis articulis eminent, ſiue intrò, ſiue extra uergāt, 16
reponenda non ſunt: ſed permittendum ut qui uelit medicus ea reponat. Scire enim licet hos, ſi repoſita permanſerint,
eſſe morituros: paucorumq; dierum uitam ipſorum futuram. Pauci enim ex ipſis ſunt qui ſeptem dies pertrāſeant. Quæ
nanq; ipſos perimit, conuulſio eſt.

Oſſa tibiæ appellat os ſuræ, & quod communi totius membri nomine tibia nuncupatur. Hæc F
nudata extra cutem in vtraq; tibiæ dearticulatione eminent quandoq;, tam qua pedi, q̄ qua femo
ri coniungitur. De dearticulatione ad pedem primum nunc agit: monetq; vt quandocunq; os ti-
biæ hac parte luxatum cutem exierit, repoſitioni ſit ſuperſedendum, ob conuulſionem, quæ ſu-
peruenire conſueuit. Dictum etiam ſuperius in libro de fracturis eſt, contingere in huiuſmodi
affectionibus, vt aliquis ex muſculis diuellatur: aliquis vnionem quidem ſeruet, ſed contrahatur.
quibus ad initium ſuum retractis totum membrum ſequutum muſculos, ſimulq; cum ipſis con-
tractum breuius euadat. Q; ſiquis extenſione adhibita os, quod eminet, repoſuerit: & extenſio
ipſa nocumentum non paruum muſculis afferet, & membri longitudo cum ipſos ſimul extēdat,
dolore vehementi eoſdem afficiet: atq; ita ſi magni ſint muſculi, conuulſio neceſſario conſeque-
tur: ſin parui, cuiuſmodi circa digitos ſunt, neq; ita res periculo vacabit. pleriq; tamē ex his, ſi di-
ligentia multa in tota curatione adhibeatur, ſalutem adipiſcuntur. Sed quod ad curationem vtile
eſt, iam dixi. Nunc rationalis quædam quæſtio reſtat conſideranda, quæ nihil curationi vel pro-
deſſe vel nocere poteſt. Inquirunt enim nonnulli cur de oſſibus tibiæ loquens hic Hippocrates,
luxata, id eſt exarticulata dixerit. cum luxationem & exarticulationem eorum oſſium eſſe affe-
ctionem aſſerat, quæ in cauitates ingrediuntur: non quæ eminentijs ſuis circūplectuntur. Quā- G
uis enim articulos hos, ſicut ſuperius ſæpe demonſtratum eſt, vocet: non tamen oſtendi poſſe in-
quiunt eum exarticulari tibiam dicere, ſed talum. Ad hos qui ita inquirunt, reſpondendum illud
eſt, quod à me ſæpe antea quoq; eſt dictum: ſolum id curare Hippocratem, vt rem de qua loquit̃,
exponat. quemadmodum etiam Plato nobis faciendum hoc cenſet, primumq; ipſe facit. Demō-
ſtratumq; alibi à nobis eſt, veteres omnes ad nihil aliud hoc ſpectare, q̄ ad conſueuiſſe. Solus. n.
Prodicus videtur minutam iſtam in nominibus obſeruādis curioſitatem affectaſſe: quam exactā
loqueni diligentiam appellare qui Prodicum ſectantur, ſolent. Cæterum perſpicuitatem narratio
nis nihil lædi ex ipſis his Hippocratis verbis patet, cum inquit/quibuſcunq; tibiæ oſſa luxata pe-
nitus è pedis articulis eminent. Nam ſi etiam verbum illud/luxata & exarticulata/ſuſtuleris, nihi-
lo minus, quod dicitur manifeſtum eſt. Quod Hippocrates adiunxit nulla minutæ iſtius nominū
curioſitatis habita ratione: quam qui affectant, ferè inepti ad dicendum ſunt. Qui enim enunciā-
di & eloquendi facultate ſunt præditi, ad vim enunciationis ipſius ſpectantes ſingula verba mi-
nime conſectantur: ſed ijs, quæ ipſis affluunt ex græcorum vſu & conſuetudine vtuntur. Hippo-
crates igitur cum animo concepiſſet oſſa tibiæ è dearticulatione penetrata cute eminere, ita vide
tur eloquutus. propterea quòd ſiquis quod eminet, ac multum extra dearticulationem extat, lu- H
xatum eſſe atq; exarticulatum diceret: rem euidentius explicaret: auditoremq; ad rei ſpeciē men-
te contemplandam facile induceret.

Adde ꝙ euenit etiam ut & tibia & pes gangræna corripiatur. Hæc ita eſſe euentura ſciendum certo eſt. 17

Gangrænæ quoque malum his contingere inquit, ex magnitudine videlicet inflammationis,
ſi eminentia extra cutem oſſa repoſita fuerint: cum videlicet in inflammatis membris liuida car-
ne iam ſuboriente rubor inflammationis euaneſcit: dolorq; ex torpore ſenſus videtur imminu-
tus. Nam ſi penitus ſtupida, ſenſuq; carentia membra euadant: malum id non amplius gangræ-
nam, ſed ſiderationem nuncupant. Inter ſiderationem enim & magnam inflammationem gan-
græna media eſt, tanto peior inflammatione, quanto ſideratione eſt leuior. Sideratio ſiquidem
totius ſubſtantiæ membri corruptio eſt. quæ, vbi iam tenet, curari à nullo poteſt: ſed inter initia
tantummodo, quando videlicet nondum vere eſt ſideratio, ſed gangræna magna, quæ prope ad
ſiderationem acceſſit. Verum vicinarum affectionum nominibus abuti interdum conſueuimus,
de illis, quæ ad ipſas quidem deueniunt: nondum tamen integre ipſarum formam & naturā con-
ſequuta ſunt. Ita fit, vt maxima inflammatio, cum neque colorem ſuum ſeruarit, neque dolorem:

A gangrænam quandoq; appellemus, cum nondum prorsus gangræna sit: sed si negligatur tamen, paulo post sit futura.

18 *Sed neq; ueratrum mihi uidetur & eodem die exhibitum & rursus epotum præsidio futurum: proxime quidem si quicquam aliud huiusmodi facit, sed neq; tamen id puto. At si neq; effecta, neq; tentata repositio fuerit, pleriq; ex his euadunt.*

De vsu veratri in huiusmodi affectionibus in cōmētarijs in librum de fracturis dictū à me est.

19 *Affulcienda uero tibia & pes ita est, ut ipse uult.*

Affulciri tibiam & pedem, firmiter stabiliri ac firmari significat: quod cū facis, illud tibi attendendum monet, vt figurationem eligas quæ minimum ægrotanti dolorem afferat. Quod enim inquit, vt ipse vult, qui ægrotat scilicet, nihil aliud quàm hoc ostendit.

20 *Tantum, ne aut suspensa, aut mota sint.*

Quod inquit, ne mota sint, idem est quod modo dixit, affulciēda sunt. Affulcire enim ita omni B ex parte firmari membrum significat, vt moueri nullo modo queat. Suspensa vero ne sint, bene addidit. cum enim dixisset eam figurationem esse eligendam, quæ facillima ęgrotanti esset: decliuem & suspensam vitandam esse censet: propterea q̄ cum affectę partes defluxionem patiuntur, causam inflammationis admittunt. Meminimus sanè in superioribus de cruris figuratione dictum ab eo esse, summum pedem paulo sublimiorem exquisita rectitudine tenendū. Nunc vero concedere ægrotantibus videtur, vt recta pedis collocatione vti possint. Nam cum tres sint huiusmodi collocationes, decliuis, accliuis, & ęqualis seu recta: concedit vt excepta decliui, quocūq; modo æger voluerit, crus collocet. prius vero iussit vt sola accliui depositione vteretur. Perspicuū igit̄ est in huiusmodi affectionibus cōuulsionis timore maximam curā eum adhibere, vt dolore ne attententur. dolor siquidem in neruosis membris conuulsionem maxime parit. Quare si ita affecta neq; refrigerentur, neq; dolore afficiantur: vt conuulsio ipsis superueniat, fieri nullo modo potest.

21 *Medendumq; est cerato picato, & uino imbutis plagulis paucis, non admodum frigidis. frigus enim in huiusmodi affectionibus conuulsionem prouocat.*

C De his quoq; superius dictum à me est, hoc est de cerato picato vlceribus curandis accommodato: & vino, præsertim, vt ipse docuit, nigro & austero: quod absq; inflāmatione affectas partes conseruat. De eo vero q̄ fugiendum esse frigus inquit, vtpote quod conuulsiones inducat, in carnosis partibus explanatione aliqua fortasse indigeret: in neruis vero prorsus clarum est. neruis enim vtrunq; inest, vt & facile refrigerentur, cum natura frigidi sint & exangues: & vbi patiuntur, in conuulsionem deueniant. Quin neq; alia quæpiam pars absq; neruorum contagione incidere in conuulsionem potest. neruosiores vero reliquis partibus esse dearticulationes cōstat. vbi videlicet musculi deposita carne, quā in reliquis suis partibus habent, in tendonem desinunt. Quapropter magis illud quæstione dignum esse videretur, cur vino mediocriter frigido vtendum censeat. non enim mediocriter frigidum, sed calidum adhibendum esse vnusquisq; existimaret. Huiusce rei ratio huiusmodi est: Medicinæ vlceratarum partium scopus in eo consistit, vt ne inflammentur. id autem fiet, si prohibeatur, ne vlla humiditas in affectam partem influat. non influet autem, si refrigeremus. Nam quæ calfaciunt & humectant, si corpori applicentur, id confestim rubicundius reddunt: paulo post etiam in tumorem subducunt: aliasq; ei similes inflāmationi affectiones afferunt. quæ vero refrigerant, è contrario omnia faciunt: non modo nullam è
D superioribus locis superuacuam humiditatem ad affectam partem attrahunt: verum eas etiā quę in ea continentur, ad vicina membra expellunt, atq; exprimunt. Refrigerantium aut duplex genus est: alia recenti qualitate ad tactum: alia insita qualitate id faciūt. nam quæ astringunt frigida, sicut in libris de simplicibus medicamentis ostenditur, & reliquum refrigerantium genus, ab his distincta sunt: vt papaueris succus, mandragoræ succus, cicuta, & alia quæcunq; cum humiditate frigefaciunt. austera. n. omnia terrestrem refrigerationem afferre demonstratum est. dicta etiam non pauca sunt de vsu huiusmodi medicamentorum in libris de curandi ratione. quemadmodū quoq; in cōmentarijs de vlceribus Hippocratis. Sed ad præsentem rem satis est, si illud tantum cognoscamus: humidorum & frigidorum medicamentorum facultatē in totam corporis altitudinem penetrare, cui applicant̄: citoq; ipsum refrigerare amplius q̄ opus sit, ita vt corpus regentem facultatem stupefaciant. At quæ terrestrem refrigerationem afferunt, ea in libris quos dixi, accōmodatissima esse demonstrata sunt ad influentes humores reprimendos. propterea igitur ipsa hæc adhibemus. quia vero calidum attrahere quoq; ad se humores consueuit, ideo recenti quoq; qualitate frigida adhibemus, neq; ea calefacimus. Nunc igitur Hippocrates, quantum ad affectionem vlceratarum partium spectat, eis frigidis quidem vteret̄, sicut in alijs vulneribus facit:

cit: quia tamen conuulsionem timet, quæ ex refrigeratione superuenire consueuit: prorsus frigida adhibere non audet: atque iccirco non admodum frigidis vtendum monet. B

22 *Accommodata quoq; sunt betæ folia, aut tussilaginis, aut alicuius alterius huiusmodi in uino nigro austero semicocta, atq; imposita. Medendumq; est & supra ulcus, & supra adiacentia.*

Qualis nam est tussilago, idonea ad præsentem rem, propterea quod mediocriter exiccat. qua re indigere vlcera omnia demonstratum est. De vino autem nigro austero dictum à me quoq; est in cōmentarijs de fracturis, ipsum cum reprimendi vim non secus, atq; alia vina habeat, crassius tamen cæteris esse: atque ideo vlcerata membra non mordere. Quam ob causam eligendum cæteris magis est.

23 *Ceratoq; tepido illinendum ipsum ulcus est.*

Demonstratum à me est, dum librum de vlceribus explanarem, sumere nunc ceratum Hippocratem, taliaq; medicamenta adhibere, quæ conglutinationem prohibeant: non quòd vlceri conueniant, sed quia nunc non absolute tanquam vlcus, vlcus curat: vnde neq; glutinare id studet, sicut alia recentia consueuit: sed primum id in hac curatione sibi proponit, vt ne conuulsione homo corripiatur. Ob id enim neq; reponendum articulum censet: sed potius permittendum vt crus turpiter claudum euadat. Neq; absolute mollia medicamenta adhibet, quæ μαλθακώδη. i. mollitudinosa ipse in libro de vlceribus vocat: licet vim mitigandæ inflāmationis habeant. Inter initia nanque ea exorta, illis vtitur. antea vero ne exoriatur, cauet: ac propterea reprimentia imponit: neq; tamen ea sola, sicut in alijs ob conuulsionis timorem, sed mixto curationis modo vtitur: medicamentis facultate contrarijs mensura conuenienti inter sese iunctis: id quod ex sequentibus maxime spectare conspicies. Quibus iam animum aduerte. F

24 *Quòd si hibernum tempus sit, lanæ sordidæ ex oleo & uino tepido imponendæ sunt, ac desuper irrigandum.*

Neq; tepidis vteretur medicamētis, neq; prorsus immisceret oleum, si tanquam vlceratum tantūmodo mēbrum curaret. sed sicut prius dixi, quia conuulsionem timet, & oleum immiscet, & tepida oīa adhibēda censet. Verum neq; ad conuulsionē tm̄ spectat, sic vt à medela vlceris prorsus recedat. nam in mistis & coniunctis affectionibus curatio quoq; mista adhibenda est. Propterea imponi etiam lanas sordidas iubet. i. succidas: ita. n. à succo sordium appellare consueuerunt: quia hoc quoq; medicamentum non simplicis est facultatis, vt in libris de medicamentis ostendimus: sed mistæ ex contrarijs qualitatibus & facultatibus, astringente videlicet, & leniter ac tepide calefaciente. Irrigandas vero, hoc est perfundendas ac madefaciendas huiusmodi affectiones vult, non tam de hyeme, quam de æstate quoq; intelligens. Cōmune. n. hoc toti curationi est/desuper quidem irrigandum/in fine subiunxit, non quod per hyemem tm̄ huiusmodi affectiones assidua humectatione indigeant, sed quia æstate magis id requirant. quippe cum magis per id tēpus lanæ ita affectis partibus circūiectę soleant exiccari. semper igitur madefacienda ac perfundenda assidue huiusmodi oīa esse cēset. Quod aūt infunditur ac madefacit, tale esse debet, quale in prima statim curatione præcepit adhiberi: vel vinum solum, si sit æstas: vel adiecto oleo per hyemem. ac quātitas quidem caloris ex ambientis nos aeris constitutione reperietur. Nam quando admodum frigidus aer fuerit, calorem humidorum quibus perfundes, augebis: quando calidus, diminues. Non enim omnino vti calido vetat: atq; ita quantitatem caliditatis pro aeris temperatura subinde immutabis. Memoria aūt tenēda sunt in huiusmodi oībus ea quoq; quæ ab ipso in vniuersum dicta sunt, omniaq; in oībus intelligenda. Sed quæ ea sunt? quæ videlicet tum in cōmentarijs in definitiones eius, quos aphorismos dicunt, tum in alijs multis cōmemoranda esse censui. quorum cum vnum dictum fuerit, reliqua quoq; oīa quæ eandem vim habent, intelligēda sunt: ac de omnibus dictum id esse quasi cōmune, est existimandum. Ita igitur etiam nunc cum ipse tempus tantum hibernum cōmemorarit, tu & regionem, & ætatem, & consuetudines, & naturalem corporum constitutionem intellige: regionem scilicet frigidam, ætatem senilem, cōsuetudines quæ corpus refrigerant, naturalem constitutionem frigidam. quippe cum oīa hæc tempore hiberno ab Hippocrate scripto significentur. Cæterum sicut in hyeme in calidiorem modum curationē immutas, ita per æstatem è contrario in frigidiorem immutabis. ęstati aūt simili modo ætates, & regiones, & consuetudines, & corporum constitutiones calidæ correspondent. Quæ si oīa calefacere præ se ferant, in frigiditate: si frigefacere, in caliditate totam curationem augebis: quod si alia ad calefaciendum, alia ad frigefaciendum tendant: ad numerum ipsorum & facultatem spectans, ita pro rata cuiusq; portione & caloris & frigoris conuenientiam moderaberis. G H

25 *Nihil autem ulla re deligandum est, neq; circumplectendum. scire enim oportet compressionem, & pondus talibus affectionibus omne malum afferre.*

Non solum in his subligaminum circūuolutionem, qua in omnibus & fracturis & luxationibus

A nibus vtitur, auferendam esse censet: verum etiam deligationes omnes quibus ad lanas continẽdas circumijci solent: causamq; ipse addit, cum inquit, compressionem & pondus omne malum huiusmodi affectionibus afferre. Satis enim ipsis sunt solæ lanæ, cum ob mollitudinem & leuitatem neq; comprimere, neq; grauare quicq̃ possint. Atq; hæc non vt vlcus curans euitat, sed cauens ne denudati & contusi tendones & nerui conuellantur.

26 *Accommodata his etiam sunt nonnulla ex cruentis: quibuscunq; ex ipsis confert, ut lanæ impositæ uino irrigatæ multo tempore relinquantur.*

Cruenta. i. ἔναιμα, appellat medicamenta & his in libris, & in libro de vlceribus, quæ cruentis vulneribus statim imponuntur. Ex his inquit, ea præcipue esse admittenda, quæ cum post longius tẽpus resoluantur, irrigari inter solutiones queunt. Vult enim vt sicut reliqua omnia in curatione hac in leniorem modum referãtur: ita quoq; neq; deligatio ægrotanti adhibeatur, neq; frequens fiat resolutio. Ex cruentis autem medicamentis post multum tẽpus resolui ea possunt, quæ maxime exiccandi vim habent: si tamen in ipsis id cauerimus, ne ex vehementia contrahãt. Exempli causa duorum medicamentorum quæ nostis, mẽtionem faciam, quæ in omnibus libris
B descripta sunt, qui de medicamentorum cõpositione tradunt: cuiusmodi sunt Andromachi duo, Heræ vnus, & aliorum q̃plurimi. Ex bitumine hæc componuntur medicamenta: quorum alterum barbarum: alterum Cyzicenum appellatur. Hoc cum magis q̃ cruẽta exiccet, nocet magis, q̃ prosit, cum contrahat membra, atq; in dolorem inducat. Alterum accommodatum est, si tamẽ etiam ipsum moderate fuerit contemperatum. nonnulla enim ex his & immoderatius exiccant, & constitutione dura sunt. Sed de differentia huiusmodi medicamentorum in libris de eorum compositione dictum latius est. Pleraq; vero quæ ab Hippocrate deinceps dicuntur, clara sunt, siquis memoria teneat ea quæ antea & librum hunc de articulis, & alterum superius de fracturis explanans commemoraui.

27 *At quæ paucissimorum dierum sunt cruenta, quæq; resina comprehenduntur: non simili modo ut illa idonea sunt. diuturna enim ulcerum purgatio his fit. quippe cum multo tempore madore abundent. aliquos autem horum deligare bonum est. Sciendum tñ certo est, necesse omnino esse ut homo turpiter claudus euadat. nam & pes in superiorem partem attractus est: & ossa prolapsa extra eminentia apparẽt. Neq; enim ullum ex talibus ossibus plerunq;, nisi parum aliquid carne destituitur, neq; recedit: sed tenuibus & imbecillibus cicatricibus circunducitur: atq; id si multum*
C *tempus quieuerint: sin minus, periculum est, ne insanabile aliquod ulcusculum relinquatur. Verũtamen de quo est sermo, qui ita curantur, salutem consequuntur. Quibus repositus articulus permanet, moriuntur.*

Quænam paucissimorum dierum cruenta medicamẽta appellet, si meministi quæ in superiore oratione explananda exposuimus, non difficulter reperies. Ea enim ita vocasse eum constat, quæ post paucos dies resoluuntur. resolui autem post paucos dies debent, quę ex antedictis sunt imbecilliora. Nam quia non satis exiccant, sinunt, vt sanies ampliores circa vlcera colligantur. hæc nonnulli ex veteribus nescio quo consilio (multa enim dici possunt) resina extrinsecus comprehendebant. Sed cum Hippocrates omnia huiusmodi medicamenta cauenda esse censeat, protrahere longius orationem, superuacaneum existimo: præsertim cum in libris de medicamentis quæcunq; de his scienda sint, cuncta fuerint definita. Nunc igitur de propositis dictum sit satis. Cætera quæ subsequuntur, siquis prius explanata memoria teneat, perspicua sunt: atq; idcirco prætereunda.

28 *Eadem ratio est si ossa quoq; cubiti ad articulum manus ulcere facto siue in interiorem, siue in exteriorem partem manus emineant. Certo enim sciendum est intra paucos dies ea morte, qua superius dictum est, eum esse moriturum,*
D *cui reposita ossa permanserint. quibus uero neq; reposita fuerint, neq; tentata, ij multo plures euadunt. His talis curatio competit, qualis dicta iam est. necesse uero est ut claudicatis distortionisq; figura deformis efficiatur: digitiq; manus & imbecilli & inutiles reddantur.*

Sicut totum id quod inter genu & talum est, ex duobus ossibus constans, tibiam appellat: ita quoq; quod inter brachium & primã partem palmę intercedit, cubitum vocat: quod neq; ipsum vno osse, sed duobus compositum est: quorum alterum radius, alterum cubitus proprie nuncupatur: non secus atq; in tibia. Articulusq; ad manum cum tali articulo: qui vero ad brachium est, cum eo qui est ad genu, conuenientiam habet. Maiorum tamen partium affectiones, siue fractũ, siue luxatum aliquid sit, difficiliores semper sunt. Quod siquis meminerit, ad reliqua quæ dicenda sunt, pauca explanatione indigebit.

29 *Nam si in interiorem partem lapsa fuerint ossa, inflectere digitos: sin in exteriorem, extendere non potest.*

Cur verbo labendi vtatur, superius declaratum est, vbi tibiæ ossa ad pedem cum vlcere luxari dixit. Nunc referre causam volo, cur quando in interiorem partem cum vlcere cubitus excesserit, inflecti digiti nequeant. In hac affectione fit, vt cubiti ossa ab interiori parte, ossibus primæ

partis palmæ, quem καρπὸν vocant, incumbant, vnà cum tendonibus, qui extrinſecus eò pertingunt ad ſuperiorem locum ad brachium: ita vt digitos in exteriorem partem attolli neceſſe ſit: id quod nihil aliud ipſis eſt q̃ extendi. [E] Propterea igitur inflecti prorſus nõ poſſunt, cum muſculi & tendones muſculis ab interiori parte ipſos inflectentibus extrinſecus renitantur. Sæpe enim dictum eſt, niſi muſculis operari conantibus alij oppoſiti obſequantur, fieri non poſſe vt operatio vllo pacto expleatur. Eadem ratio eſt, ꝙ extendi nequeant digiti, cum in exteriorem partem cubiti oſſa exceſſerunt. nam cum interiores muſculi & tendones vehementer intendantur, ac propterea obſequi exterioribus nequeãt: pereat illorum operatio neceſſe eſt. Quin etiam ipſa oſſiũ poſitione, cum videlicet cubitus ab interiore parte oſſibus primæ partis palmæ inſidet, flexura: cum ab exteriore, extenſio admodum prohibetur.

30 *At ſi tibiæ os cum ulcere ad genu emineat, ſiue in interiorem, ſiue in exteriorem partem id contigerit: quibus repoſitum fuerit magis in præcipiti mors eſt, quàm ſuperioribus: licet etiam illis in promptu ſit. Si oſſe non repoſito medearis, ſpes ſalutis ita tantummodo habentur. Periculoſiora tamen oſſa hæc ſunt, quo ſunt ſuperiora, ac ualidiora, à ualidioriq; impetu prolapſa. Si uero os femoris ad genu facto ulcere prolapſum ſit, repoſitum ac ſubſiſtens uiolentiorem mortem maturius afferet, quàm ſuperius dicta: non repoſitum, multo quidem periculoſius quàm priora: ſola tamen* [F] *ſpes ſalutis hæc ſubeſt.*

Teſtimonium non paruum hoc quod hic inquit, eorum eſt, quæ paulo ſuperius de oſſibus quæ & in dearticulatione ad talum, & ad primam partem palmæ eminent, atq; extant: iam diximus. nam neq; talus in dearticulatione ad pedem, neq; prima pars palmæ, quem καρπὸν appellant, ad cubitum extra cutem prominet: ſed in crure tibia, in brachio cubitus. Merito igitur hæc & luxari ſeu dearticulari, & prolabi dixit, quippe quæ extra dearticulationem exceſſerint. tibiã enim in dearticulatione ad malleolos interdum eminere modo in exteriorem, modo in interiorem partem dixerat. nunc vero non tibiam ſolum, verum etiam femur extare inquit. Non iniuria id quidem. nam in dearticulatione ad genu interdum tibia, interdum femur extare conſpicitur. ad pedem vero tibia ſemper. quemadmodum ad primam partem palmæ cubitus. Cætera aperta ſunt, ſi antedictorum oblitus non fueris.

31 *De articulis ad gibbum cubiti, & cubiti & brachij eadem ratio eſt. quæcunq; enim ex his luxata cum ulcere extiterint, omnia ſi reponantur, mortem: ſi non reponantur, ſpem ſalutis afferunt. qui euadunt, claudìtate debilitantur. Articuli quidem qui ſuperius ſunt, repoſiti letaliores: ſed & non repoſiti periculoſiores. Si uero alicui ſuperiores articu-* [G] *li luxati ulcere facto emineant, hi ſi reponantur, citiſſima morte conficiunt: ſi non reponant̃, periculoſiores cæteris ſunt. Quæ medela accommodatiſſima his mihi eſſe uideatur, dictum iam eſt. Iam uero quibus digitorum uel pedis uel manus articuli luxati uulnere facto exierint, non oſſe quidem fracto, ſed in ipſa cohærentia auulſo: ijs ſi repoſiti permaneant, conuulſionis quidem periculum impendet, niſi recte curentur. At operæpretium tamen eſt, ubi prædixeris rem cautione & cura multa indigere, ita repoſitionem aggredi. Facillimum autem & efficaciſſimum & artificioſiſſimum eſt, ſi uecticulo reponamus: quemadmodum de fractis oſſibus atq; extantibus dictum ſuperius eſt. Deinde quieſcendum quàmmaxime eſt, & cubandum, & inedia pugnandum: meliusq; eſt ut deſuper leui aliquo medicamento hominem purgemus.*

Merito hic inquit articulos numero plurali, ſicut de genu. nam de dearticulatione ad primam partem palmę, & ad malleolos loquens, non dixit in multitudinis numero articulos. Plures autẽ articulos hoc in loco eſſe, de quo nunc ſermo ipſi propoſitus eſt, in tertio commentario in librũ de fracturis declaratum eſt. Eandem rationem itaq; eſſe inquit in propoſita hac cubiti dearticulatione, ſicut in genu. ſicut enim illic aliquando tibia, aliquando femur extare dictum eſt: ita nũc modo cubitus, modo brachium in eiuſmodi affectionem incidit. Quæ deinceps commemorat, perſpicua omnia ſunt. [H]

32 *Vlcus uero uel cruentis medicamentis irrigatis curandum eſt, uel multi oculis, uel ijs quibus in capite oſſa fracta curantur, nihilq; quod admodũ frigidum ſit adhibendum. Primi articuli minimum quidẽ ſunt periculoſi: ſuperiores maius periculum afferunt. Repoſitio aũt uel eodẽ die, uel poſtero molienda eſt: tertio aut quarto minime. quarto.n. die rebellationes maxime attentantur. Quocirca quibus non ſtatim facta repoſitio fuerit, ijs antedicti hi dies ſunt prætereundi. Quodcunq; enim intra decem dies reponitur, omne id continetur. At ſi poſt repoſitionem conuulſio ſuperuenerit, ſtatim eijciendus articulus eſt. ac calida aqua q̃ ſæpiſſime fouendum. curandumq; eſt ut cum totum corpus, tum præcipue circa articulos calidum, lene, ac molle cuſtodiatur.*

Quænam ſint cruẽta medicamẽta irrigata, ſuperius dictum eſt. Multioculi autem herbæ quæ etiam βούφθαλμος, hoc eſt bouis oculus nuncupatur, folio hic vtendum cenſet, ſicut prius tuſſilaginis: cum eandem vim, quam illa habeat. Huius herbæ Diocles quoq; in libro de holeribus meminit. Tale autem eſſe totius curationis propoſitum debere inquit, quale in fracturis capitis declarauit. eo in libro nobis quoq; illius curationis modus ſiccior eſſe eſt demonſtratus, q̃ qui in libro de vlceribus traditus eſt, & præcipue circa articulos.

Debetq;

33 A *Debetq́; inflexum magis q̃ extentum totum corpus esse. Expectandum tamen recessionem passuros esse digitorum articulos qui reponentur. plerisq; enim ita contingit, si uel quælibet inflammationis particula subsit. ut nisi ex uulgarium imperitia in crimen medicus incideret, nihil omnino reponi oporteret. Atq; ossa quidem ad articulos extantia si reponantur, ita sunt periculosa, sicut dictum est.*

Non idem est si dicamus extẽtum esse & extendi, sicut neq; inflexũ esse & inflecti. Qui enim extentum esse membrum dicit, vnam eius solam figurationem significat: quæ in directum tendit, quæ neq; maiorem neq; minorem suscipere directionem potest: Qui vero esse inflexum inquit, omnes post extensionem figurationes indicat: quæ magis & minus inter se differentes vsq; ad vltimam flexuram procedunt. Extendi autem & inflecti motiones ipsas notat, quę in transfigurandis membris fieri consueuerunt. Extẽdi siquidem omnes eos motus in se continet, qui inter extremam flexuram, & exquisitam extensionem intercedunt: sicut inflecti à summa extẽsione vsq; ad summam flexionem motiones complectitur. Nunc igitur Hippocrates cum dixit extentum esse, extensionem vltimam quæ per directum planè est, significauit. cum dixit/inflexum esse/omnes habitus indicauit qui inter hanc, & vltimam flexionem sunt. è quibus qui accõmodatissimus subinde fuerit, eligendus est: modo qui paulum, modo qui multum à summa extensione B recesserit. Quando autem alterutrum ex his eligendum sit, ex antedictis conijcere poteris.

DE OSSIBVS EXCIDENDIS.

34 *Quæ uero ad articulos digitorum penitus exciduntur, innoxia pleraq; sunt: nisi quis in ipsa uulneratione ex animæ defectu læsione afficiatur.*

De excidendis ossibus docere hinc incipit, ita clare omnia differens, vt nulla nostra explanatione opus sit. Sed satis est, si illud tantum præmoneamus, te omnia percepturum esse quæ dicit, si id tibi proposueris, quod de extantibus ossibus docuit: quæ recentiores medici ἐκθυρσώματα, id est excutationes, hoc est extra cutem eiectiones appellare consueuerunt. Pro magnitudine. n. articulorum magnitudo periculi impendet: sicut igitur in illis, ita in ossibus quæ exciduntur, cõtingit. Siquid autem obscure esse dictum videbitur, id explanabo.

35 *Medelaq́; uulgaris talibus ulceribus sufficit. Quin etiam quæcunq; non ad articulos, sed ad aliam aliquam ossium directionem præciduntur, innoxia sunt: alijsq; etiam sanabiliora. Quæcũq; item in digitis ossa fracta extiterint non ad articulos, ea si reponantur, innoxia sunt. Excisiones uero integræ ossium ad articulos & in manu, & pede, & in tibia* C *ad malleolos, & in cubito ad primam partem palmæ, plerisq; læsione uacant, si non statim animæ defectio occuparit, aut quarto die continua febris superuenerit. Siderationes tamen carnium contingunt: & in uulneribus cruorem erumpentibus, & ualidis constrictionibus, & ossium fracturis compressis magis q̃ par erat: Quæq; alijs uinculis uiolentis intercepta fuerint, plerisq; decidunt: ac pleriq; ex his euadunt. necnon quibus pars femoris aliqua, & carnium & ossis deciderit: quibus etiam brachij pars. minus tamen id euenit, si cubitus aut tibia decidat: hi facile etiam euadunt. Quibus uero fractis ossibus siderationes, & denigrationes statim obortæ sunt, ijs cito carnes circumabrumpuntur ac resoluuntur: ut quæ decidere debent, ossibus iam concedentibus, celeriter decidant. At quibus sanis ossibus denigrationes fiunt, carnes ijs statim emoriuntur: ossa autem sero decidunt: qua parte denigrationis fines, & nudatio ossis extiterit.*

Sæpe iam dictum est vulgarem medelam eum appellare illam quæ accuratæ & exquisitæ opposita est.

36 *Quæcunq; partes inferiores finibus denigrationis fuerint, si prorsus iam emortuæ sint, & dolore careant, ad articulum detrahendæ sunt: cauendumq́; ne uulneratio inferatur. Nam si qui exciditur, doleat, nondumq́; ea parte emor-* D *tuum corpus habuerit: periculum admodum est, ne præ dolore anima deficiat. huiusmodi autem animæ defectus multos illico iam peremerunt. Ac femoris quidem os hoc modo nudatum octogesimo die recedere uidi. sed tibia tamen huic homini uigesimo die ad genu fuerat detracta. uidebatur autem mihi etiam propius. non enim simul, sed ad maiorem cautionem mihi ita facere uisum est. Ossa uero tibiæ ex huiusmodi denigratione ad mediam tibiam sexagesimo die mihi deciderunt, quæcunq; ex ipsis fuerant nudata. Ad efficiendum enim ut citius aut tardius ossa quæ denudantur, decidant: curatio curationi sanè præstat. Compressio item à compressione ualiditate & imbecillitate differt ad efficiendum, ut nerui, carnes, arteriæ, uenæ denigratæ aut celerius aut serius emoriantur. Nam quæ non uehementer intercepta moriuntur, nonnulla non ad ossium nudationes deueniunt, sed magis in summitate decidunt. Ob has igitur causas uno numeri nomine tempus, quoto singula ex his indicantur, comprehendi non licet.*

Cum antea dixerit, cum carnes ossibus circũiectæ denigrantur & corrumpuntur, necesse esse vt ossibus carne denudatis idem tandem eueniat: ac propterea præcidenda ea esse iusserit: nunc consulit, vt detrahanť sanis minime contactis: ne ęger ex dolore adeo vehemẽti, animæ defectu ita corripiať, vt recreationẽ amplius non admittat. Ad articulum aũt, si fieri potest, detractionem esse faciendã monet, celeritatis causa. nam si in media mẽbrorum parte ossa præcidantur, tẽpus trahi necesse est, In articulis vero absq; ossium tactu affecta membri pars reciditur.

At enim admittendæ maxime huiusmodi curationes sunt, quippe quæ ad inspiciendum q̃ ad medẽdum formidabiliores sint. Et medela lenis omnibus huiusmodi sufficit. Ipsa enim seipsa duntaxat iudicant. Studendum item est, ut uictus facultate febriculosus non sit. 37 B

Non ægrotantium tantum curam habere Hippocrates videtur, verum etiam medicorum ipsorum: vt cum semper quidem apud ægrotantes reprehensione vacent, in plerisq; laudem cõsequantur. Propterea enim notat ac distinguit affectiones quæ specie magnæ sint, & quæ vi. atq; in vehementibus & validis vi, quæ specie huiusmodi minime apparent, detrectandum esse censet. quæ specie vero magna esse videantur, aggredienda. sicut hæc sunt de quibus nunc loquitur. Vbi nanq; pars aliqua penitus emortua fuerit, vt vicinorum nulla admodum magna contagio timeri possit: si eam præcidas, animæ defectus euitato periculo, nihil mali consequuturum est.

Tum in iustis figurationibus collocari corpus debet. Iustæ etiam hæ sunt: si neq; suspensum sit, neq; deorsum inclinetur, sed magis sursum uergat: Præterea etiam quoad integre circũabruptum fuerit. nam eo tempore sanguinis eruptionum periculum est. Iccirco uulnera non decliuia, sed in contrarium collocanda sunt. 38 F

Sæpe à me dictum est, iustum ab Hippocrate dici pro eo quod potestate est æquale. hoc est quod pro vniuscuiusq; dignitate est. tale quid esse etiam iustitiam ipsam nouimus. Quãtum igitur ad musculos spectat, iusta figuratio ea erit, in qua in neutram partem neq; qui inflectũt, neq; qui extendunt, intenduntur. Quantum vero ad decliue aut accliue attinet, ea iusta esse figuratio videri posset, quæ inter accliuitatem & decliuitatem media est: hoc est quæ in rectam lineam exquisite est extenta. quæ sane, nisi periculum aliquod eruptionis sanguinis impendeat, siq; id ęger facilius ferat: eligenda est. De hac paulo ante diximus, vbi de extra cutem eiectis ossibus sermo erat. Nunc vero in præcidendis ossibus, sicut in operatione ipsa periculum est, ne dolore vehementi affectus æger, animę defectione opprimatur: ita postquã operati sumus, alter metus impendet, ne sanguinis eruptio consequatur. id quod quando putrefactæ partes deciderint, euenire consueuit. Deorsum igitur vergentem habitũ ad eruptiones huiusmodi sanguinis promptissimum esse, perspicuum est. vnde vt hoc periculum penitus ac tutò euitaremus, præcisum membrum accliue ac suspensum esset figurandum: nisi dolorem ea figuratio afferret. quocirca sic, vt paululum sursum vergat, collocamus. Patet item in hac oratione Hippocratem, vt rem augeret, dixisse/præterea etiam/perinde ac si ita scripsisset. si neq; suspensum sit, neq; inclinetur deorsum, sed sursum magis vergat: & præcipue cum putrefactæ partes circũabruptæ ac resolutæ fuerint. G Nam eo tempore sanguinis eruptionum periculum est.

Nam cum tempus plus processerit, & purgata iam ulcera fuerint: non amplius hæ figurationes idoneæ sunt: sed recta collocatio conuenit, quandoq; etiam in decliue tendentes habitus. Temporis enim mora nonnullis ex his ossis recessiones contingunt: atq; ita fit, ut subligaminibus indigeant. 39

Sicut cum sanguinis eruptionem cauebat, rectam collocationem licet mediam & iustam ad accliuitatem tantisper redigebat, quatenus absq; dolore laborantis mẽbrum attolleretur: ita nũc mediocriter decliue interdum figurandũ censet, vt sanies excerni cõmode queant. Nam si neq; sanguinis eruptionis, neq; contagionis, neq; inflammationis periculum sit, & iam purgata vlcera sola consolidatione indigeant: ante omnia illud cauendum est, ne aut pus, aut sanies aliqua tenuis subsistat: curandumq; vt omnia effluant. Sed interdum tamen accidit, vt aliqua pars ibi sinuata eo tempore sanie corrosa, quo metu sanguinis eruptionis accliuem figuram elegeramus: subligamina q̃bus sinus contrahatur, requirat. Cuiusmodi in occasione deligatio contrario modo q̃ cæteræ omnes antedictæ fieri debet. illæ enim ab inferioribus orsæ partibus in superiorem H desinunt: hæc quæ his affectionibus adhibetur, in quibus exprimere pus volumus, incipiens desuper ad inferiora deuolui consueuit: ac paulo supra os sinus ipsius finitur, ea causa, vt quod è fundo ipsius expressum deligatione fuerit, aperto ore effluere statim queat.

Expectandum tamen est, hos post tempus aliquod torminibus esse laboraturos. Nam & plerisq; his quæ denigrantur, & sanguinis eruptionibus ex ulceribus tormina superueniunt. Atq; id plerunq; fit, ubi iam & denigrationes, & eruptiones sanguinis iudicatæ sunt. 40

Torminum, id est δυσεντερίας vocabulum non pro vlceratione intestinorum, vt pleriq; medici solent, sed pro cruenta ex intestinis proluuie sumere Hippocrates videtur. vt etiam quando ex iecoris imbecillitate cruenta deijciũtur: affectio ea torminum nomine appelletur. id quod & fieri & dici à medicis quoq; videtur. Quin etiam nostis multos ita affectos curantium inscitia perijsse. Nam cum aliquando ex acrimonia exeuntium vnà cum deiectionibus nescio quid adipis inter initia: deinde processu temporis strigmenta quoq; intestinorum excernantur: quia

pleriq;

A pleriq; ex medicis quasi solam intestinorum exulcerationem neglecto iecinore curare consueuerunt: in causa sunt vt ægri moriantur. Morbus igitur est, & iecinoris imbecillitas, & intestinorum exulceratio. Commune autem accidens cruenta hæc per sedem deiectio est, quæ non ob antedictas causas existit. nam ex copia sanguinis venarum orificijs in intestina apertis cruenta hi deijciunt: vt malum hoc sanguifluis venis in ano, quas αἱμοῤῥοΐδας appellant, perq̃ simile sit: eo tantum differens q̃ illæ in ano tantummodo fiunt: in hoc in intestinorum anfractibus & reuolutionibus, vel in ipso etiam recto intestino, longe tamen ab ano in superiore eius parte vbi exoritur, venæ aperiuntur. Multos nos vidimus hoc pati, quibus excisum membrum aliquod fuerat. quiq; etiam cum priori tempore validis exercitationibus essent assueti, repente eas deseruerunt: cũ alij certaminibus, alij fossionibus, aut tali alicui rei laboriose antea vacarent. Nisi enim hi vnà cum exercitationibus copiam etiam cibi, qua cum laborabant, vtebantur, imminuerint: celeriter nonnulli plenitudinis morbis corripiuntur: alij quibuscum felicius agitur, in torminum, quod dictum hic ab Hippocrate est, malum incidunt: ita enim, vt dixi, sanguinis deiectionem appellat. Nonnullos item noui qui profluuio sanguinis è naribus: alios qui cholera laborarunt: omnibusq; his sanguis ex circuitu plerũq; contingit æquali ferè tempore intercedente. Nam vniuersis his ac repentinis exinanitionibus afflicti ac refrigerati, victui postea studium nõ adhibent: sed rursus incaute ac libere eo vsi, copiam rursus sanguinis æqualẽ priori in æquali tempore contrahunt, ac colligunt. Communem igitur causam omnium qui ita patiuntur, esse plenitudinem dicemus: quæ per venarum ora vel in naribus, vel in sede, vel in intestinis aperta exinanitur. quæ quidem plenitudo in hominibus contrahitur, qui cum comedant vt prius faciebant, abunde: sanguinem ex alimento procreatum, vt prius solebant, non digerunt. Sub hanc communem rationem omnium qui ita afficiuntur, ea quoq; quæ ab Hippocrate hic dicta sunt, referuntur. quippe cum illis, quibus membrum aliquod præcisum fuit, alimentum quod prius ad id deferebatur, in venis collectum copiam sanguinis faciat. Quapropter cõsulendum huiusmodi omnibus hominibus est, vt pauciora edant quàm prius, atq; ea quæ paucum alimentum exhibeant: frequenter aluum ducant: quatenus possunt, exerceantur: amplius perfricentur: ante cibum sæpe, post nunquam lauentur. siq; vti aquis possunt, quæ digerendi vim habeant, id vel maxime faciant. Atq; hæc obiter dicta à me sunt: cum tamen ipsa obiter minime sint consideranda. Sed enim addendum quoq; esse illud videtur, quã ob rem nõnullis qui vehemẽtem sanguinis eruptionem passi sunt, talia tormina post aliquod tempus superueniant. Id itaq; fit propterea, quòd vehementibus

C sanguinis profusionibus frigefacto corpore minus quàm prius per cutem digeritur. quod ergo non exinanitur, in corpore subsistẽs sanguinis copiam auget. ex qua, sicut prius demonstratum est, & cholera, & sanguinis profluuia per nares, & cruenta tormina eueniunt. Ita enim clarioris doctrinæ causa appello. Ex sanguinis autem copia, vt dixi, hæc consequuntur ob robur magis & vires, quàm ob imbecillitatem: cum ad exercendum id natura incitetur, è contrario quàm in iecinorarijs affectionibus contingat. in illis enim infirmitate & imbecillitate iecoris fit, vt cruenta ex intestinis deijciantur. Si igitur vel per hæmorrhoidas, vel per venas quæ aut ad intestina, aut ad nares pertingunt, quod redundat, natura expellere potuerit: fortunata exinanitio succedit. Sed si locis his copia ea non admissa ad pectus & pulmonem inclinata fuerit, graue iam malum impendet. Alterum enim ex duobus contingit: nam aut in pulmonias & laterales morbos, aut in sanguinis excreationes incidunt.

41 *Atq; incitantur quidem impetuose & vehementer: sed neq; multos dies perdurant, neq; mortifera sunt. quippe cum neq; ipsi hi qui hæc patiuntur, cibi abstinentia laborent: neq; alioqui exinaniri eos conferat.*

Non vt historiam scribat eorum quæ huiusmodi ægrotis accidunt, hæc subiungit Hippocrates: sicut Thucydides facit, cum pestilentiam illam describit: sed vt à torminibus quę alijs de causis eueniunt, hæc de quibus loquitur, distinguat. Nam q̃uis propositi huius operis propria hæc consideratio non sit: expedit tamen, vt diligentius pertractetur: cum medici cõplures sint, q affectiones, in quibus sanguinis deiectiones contingunt, discernere non valeant. Nonnulli. n. longe aberrantes omnes eas ex intestinorum vlceratione euenire opinantur. Excretio sanè quæ p hæmorrhoidas fit, neq; ipsos ægrotantes latet. Cruenta vero quæ desuper ad sedem deferuntur, alia statim à principio veniunt: alia vbi tale aliquid præcesserit. Si repente sanguis multus deijcitur, scire licet apertionem orificiorum venarum natura quod grauabat excernẽte contigisse: huiusmodi hæc quæ nunc dicta ab Hippocrate sunt, tormina. quæ cum impetuose incitentur, cito desinunt: præter q̃ q̃ neq; fastidio cibi laborantes afficiunt: quemadmodũ cum ex iecoris infirmitate huiusmodi deiectiones consequunt̃. Tametsi raro iecoraria affectio à tali exinanitione incipit. vt plurimum. n. quasi carnium dilutum, & sanies sanguinis parũ inter initia excerni consueuit. Incipit tñ quandoq; etiam cum huiusmodi repentino sanguinis profluuio, cum visceris huius infirmitati plenitudinis quoq; affectio accesserit. post initia vero vtro modo contigerit, vnà cum summo cibi fastidio sanguis merus, aliquando non multus, aliquando flauæ bili admistus cũ intestinorum derasis adipibus deijcitur. Postea etiam, qñ videlicet male admodum affectum

iecur eſt,quaſi ſanguinis fex exit.In huiuſmodi autem excretionibus,præſertim cum aliquid bilis E
etiam habuerint:ipſorum inteſtinorum particulæ quoq; quas ξύσματα,id eſt ſtrigmenta,vocant,
ſimul deijciuntur, ſumma inteſtinorum tunica humoris acrimonia deraſa. His tenuiſſimo victu
eſt opus. At qui redundantem ſanguinem excernũt:ijs congruus cibus exhibendus eſt. quippe
cum ſanum ac valens iecur habeant,quod præualere ei poſſit.

FEMORIS AD COXAM REPOSITIO.

Femoris ad coxam prolapſio ſi in interiorem partem prociderit,in hunc modum reponenda eſt. 42

Hippocratem,ꝙ articulum ad coxam reponere aggrediatur,cum tamen relapſurus ſtatim ſit,
primus Cteſias Cnidius ipſius cognatus(nam etiam ipſe genere erat Aſclepiades ab Æſculapio
originem ducens)poſt Cteſiam alij quoq; nonnulli damnant. Cum igitur duplex omnium hu-
iuſmodi rerum iudicium ſit,alterum cum aliquis ipſe inſpexerit rem,quæ in dubium venit: alte-
rum cum longo experimento non expectata demonſtratiua ratione ex natura rei ſumpta quip-
piam probatur: nos vtroq; in præſentia vtemur. Quod ad naturam rei pertinet, huiuſmodi eſt.
In hac dearticulatione validiſſima copula eſt,teres,in ipſa occultata,quæ verticem capitis femo-
ris profundiſſimæ cauitati acetabuli connectit. vt ſiquis eam etiam non viderit,ex hac oratione F
conſentaneum ſit,intelligere eam longitudine eſſe admodum breuem, qua parte videlicet fe-
mur ſemper verſatur: quemadmodum Hippocrates inquit,in coxa verſatur nunquam ſuperci-
lium acetabuli extra tranſcendens.neceſſe igitur eſt,vt minima quantum ad longitudinem atti-
net,copula hæc ſit. Quocirca quoad naturali in ſtatu eſt, prohibet, quo minus excidere femur
queat.Fieri tamen poteſt,vt non ſolum abrupta,verum etiam ex humiditate multa in ſinu ace-
tabuli collecta adeo præter naturam extendatur,vt è naturali ſede excidere femur permittat. Si
itaq; fracta copula femur luxari contingat,licet ſtatim fuerit repoſitum,in ſede tamen perſiſtere
non poterit.cum enim deuexum acetabulum ſit ac decliue,magnumq; pondus totius cruris in-
ſertum habeat:facile femur rurſus à ꝓpria ſede elabetur,ſiquis ingrediendo vel paulo citius mo-
ueatur,vel tranſcendere aliquid quod ante pedes ſit,velit.nam ſi paruo motu eius in plano ſolo
vtatur,ſemper fortaſſe ſeruare id in naturali ſitu poterit. ſed hoc fieri videtur nullo pacto poſſe.
Etenim etiam ſi nihil aliud ſit,quod impediat,ſaltem in inſcẽſu ſoliorum in balneis attollere crus
prorſus cogetur. Atq; ita quidem femur repoſitum in ſede ſua permanere non poſſe, ſi diuulſa
copula fuerit,rei ipſius natura nos docet. Quin etiam illud quoq; vere adiungere quiſpiam poſ-
ſet.cum in dearticulatione ad genu copulæ quædam neruoſæ extrinſecus ſint:femur ſolam hanc G
habere nullamq; aliam huiuſmodi extrinſecus, neq; muſculos qui dearticulationem conſtrin-
gant.neq; enim muſculi paruo cuidam præſidio ſunt ne articuli facile excidant: præſertim ſi ro-
buſti,ac contenti fuerint.propterea enim certatoribus,licet vehementiſſimos ictus in luctatio-
nibus,& caſus,& articulorũ contortiones ſuſtineant,brachia & crura non luxantur:quia vndiq;
magnis & validis muſculis cõſtricta ſunt.Ipſe etiam Hippocrates inter initia huius libri,bobus
quoq; maxime articulum ad coxam luxari dixit,vbi conſenuerint,gracileſq; ac macilenti euaſe-
rint.Dirupta igitur hac femoris copula,quãuis repoſitus articulus fuerit,contineri in ſede,præci
pue in gracilibus,nequit. Videamus deinceps ſi ex copioſa humiditate laxata copula excidere fe
mur permiſerit,atq; id deinde repoſitum fuerit:quid euẽturum eſſe veriſimile ſit. Mihi quidem
hic quoq; eſſe manifeſtum videtur,ſi manſerit ibi ea humiditas,rurſus id eſſe elapſurum: ſi exic-
cata fuerit,firmitatem naturalem eſſe recepturum.nam ex humiditate quoq; effici,vt articulus
luxetur,ex ipſo etiam Hippocrate potes cognoſcere:qui in definitiõibus,quos aphoriſmos vo-
cant,ita ſcribit. Quibuſcunq; à coxendice vexatis coxa luxata rurſus redit:ijs mucus ſuboritur. «
Muco igitur collecto in dearticulatione.i.lento humore madefacta copula relaxatur. nihil autẽ
interſit in præſentia,ſiue copulam,ſiue copulatiuum neruum & colligatiuum vocemus. quæ.n. H
copulæ teretes in neruorum ſpeciem ſunt,copulatiui ſeu colligatiui nerui appellari à diſſectiõis
profeſſoribus conſueuerunt. Huiuſmodi femoris luxationem bis iam nos ita curauimus, vt in
reliquum tempus non amplius exciderit.Diu aũt exiccantibus medicamentis circũ circa dearti-
culatio cõprehendenda eſt,quouſq; copulatiuus hic neruus ſatis fuerit exiccatus:vt nõ amplius
ita extendi queat,vt femur ſuperciliũ acetabuli tranſcẽdens ſequat̃: ſed in naturali ſitu ipſum in-
tus contineat.Femur.n.aliqñ manere ſi repoſitum ſit,locupletiſſimus teſtis Tarentinus Heracli
des eſt:vir profecto qui neq; decreti confirmandi cauſa mentitus ſit,vt pleriq; ex dogmaticis &
decreta ſectantibus conſueuerunt: neq; in arte inexercitatus: ſed ſi quiſquã alius fuit, ipſe operũ
medicinæ admodum peritus extiterit. Sed orationem eius audiamus,quã in quarto libro de cu-
randorũ eorũ quæ extrinſecus ſunt,ratione ſcripſit. quæ ad verbũ ita ſe habet. Qui femur repo- «
ſitum nõ manere propterea opinant̃,qa diuulſus neruus fuerit,q ad acetabulũ coxæ femur con- «
tinet,ignorãt:cũ in vniuerſali modo negationẽ faciant. Nam neq; Hippocrates & Diocles,neq; «
Philotimus & Euenor,& Neleus,& Molpis,& Nymphodorus,alijq; nõnulli repoſitiones eius «
tradidiſſent. Quin nos etiam in duobus puerulis propoſitum obtinuimus: quibus ſępe & magis «
quàm adultis articulus rurſus relabitur. Non igitur res ratione iudicanda eſt.ſed quia aliquan- «

do contingit

A do contingit vt permaneat: non semper auulsionem, sed & relaxationem, & contractionem rursus nerui fieri existimandum est. quãdoquidem quærere vtile quidem est, sed non prorsus commune. In fine orationis huius suæ Tarentinus hoc adiunxit, sectam suam, quæ experimentaria erat, sequutus. cuius id propositum est, quæcunque aperte ita inspecta sunt, vt ex ipsis vtilitatem quæ ad artem spectet, dicere valeamus, inutilem esse in his causæ inquisitionem. Cæterum etiam post Heraclidem alij multi recentiores repositum femur à se semper remansisse memoriæ prodiderunt.

43 *Bona autem & iusta & secundum naturam repositio hæc est: quæ nescio quid etiam ambitiosæ concertationis in se habet, siquis harum rerum ostentatione delectatur. Homo pedibus ad medianum forti, sed molli ac lato uinculo suspendendus est: ita ut pedes quatuor circiter digitos aut etiam minus inter se distantes habeat. tum ei supra genua lata & mollis habena, quæ ad idem medianum attollat, circundanda est.*

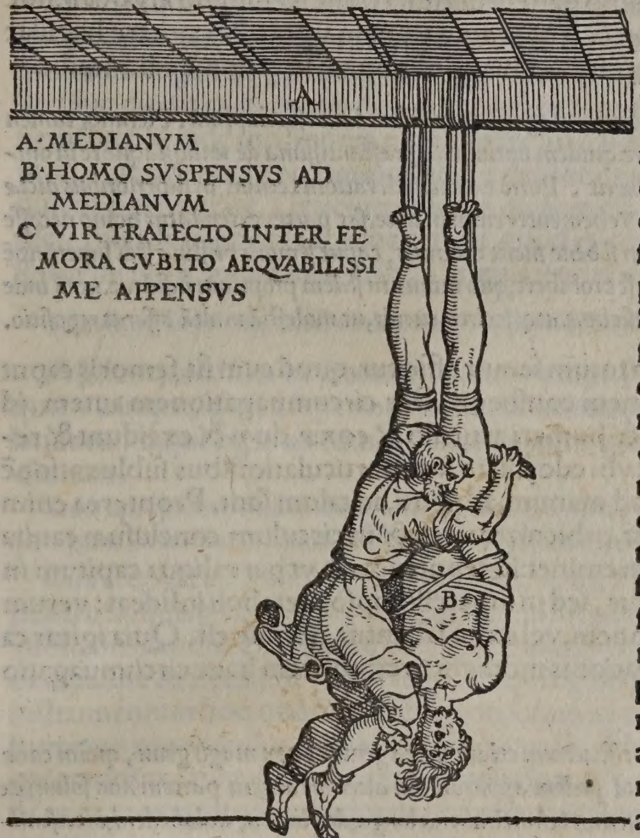

B A·MEDIANVM
B·HOMO SVSPENSVS AD MEDIANVM
C VIR TRAIECTO INTER FEMORA CVBITO AEQVABILISSIME APPENSVS

Scite atque vrbane aliquid iactare, ostentare, id est κομψεύεσθαι, dicere Attici consueuerunt. id quod etiam nunc Hippocrates significat, cum inquit, siquis harum rerũ ostentatione delectatur. Nam superius etiam de ijs, qui extensionem per scalam adhibebant, loquẽs, dixit, eos imperiti vulgi auram affectantes id facere. & tamẽ de ea quoq; scripsit, quia tempestatis suæ medicos non bene vti ea videbat. Sic nunc etiam quo pacto extentum per scalã femur reponere quispiam optime posset, docere proposuit. qua fortasse reponendi ratione, si non affuerit scamnum, de quo postea dicturus est, vti etiam nos poterimus. Iubet igitur hominem scalæ alligatum suspendere vinculis scala ad medianum sublata. Medianũ autem, id est μεσόδμην, tignum magnum transuersariũ appellatur: quod in magnis diuersoriorũ stabulis, vbi manent iumenta, necnon in agris in rusticis domicilijs ab vno pariete ad alterũ pertingit. Vultq; vt pedes sursum ad medianum conuersi sint, caput vero non longe absit à terra: sic vt ille qui reponit, rectus assistẽs manibus vti in reponendo articulo queat: quemadmodum deinceps docebit.

C

44 *Debet autem læsum crus duobus circiter digitis magis quã alterum esse extentum: caput uero duos ferè cubitos, aut paulo amplius, aut minus à terra abesse. manus autem ad costas appositæ molli aliquo alligandæ sunt. Atq; hæc omnia supino ei iacenti sunt apparanda: ut q̃ minimum tempus dependeat.*

Vincula quo modo circumijcienda sint, partibus corporis quas cõmemorat, aperte declarauit. Validiora autem esse iubet & mollia, quæ crus affectum attollunt, merito quidem: quippe cũ

D tota hæc extensio causa curationis illius efficiatur, communi omnium, quæ reponuntur, ratione. Quoniam enim caput femoris ex acetabulo elapsum in interiorem partem abijt, à musculis qui illic sunt, attractum: conuenit sanè vt prius deorsum id vnà cum femore videlicet agatur: deinde ita in exteriorem partem propellatur. vbi vero è directo ad acetabulum promotũ fuerit, vel musculis inde committendum negocium est: vel simul etiam impellendum. Musculos enim omnes ad capita sua naturali motu attrahi, sępenumero dictum iam est. Hi igitur simul secum femur etiã attrahent. Id attractum capite suo in acetabulum coxæ ingredietur.

45 *Vbi uero suspensus iam fuerit, uir peritus & non imbecillis debet traiectum inter femora cubitum suum inter caput femoris prolapsum, & interfemineum inserere, deinde altera manu ad traiectam coniuncta rectus assistens è corpore suspensi hominis repente annexus sublimis æquabilissime appendere. Hæc repositio omnia quæ secundum naturã debent, exhibet. Nam & corpus ipsum suspensum suo ipsius pondere extensionem facit: & homo appensus tum extendendo impendere caput femoris super acetabulum cogit: tum osse cubiti moliendo relabi id in pristinum situm compellit. Oportet autem quàm optime uinculis instructum hominem esse, necnon quàm ualentissimum esse eum, qui appenditur. Sicut autem prius quoq; est dictum, multum inter hominum naturas interest quantum ad id spectat, ut uel facilia, uel difficilia reposita sint. curáq; multum intersit, superius ubi de humero agebamus, dictum est.*

Totum

Totum id quod inter inguina vtriusq; cruris est, πλιχάδα, id est gressuram, solet appellare. cu E
ius mediam partem περίνεον, nuncupat, hoc est interfemineum, eo quod duobus feminibus interia-
cet. quæ est intercapedo, quæ ab exortu pudendi vsq; ad anum pertinet: vbi etiam vesicę collum
collocatum est. Iubet igitur, vt inter hoc interfemineum, quod per longitudinem in media gres-
sura porrigitur, & caput femoris cubito inserto, manuq; altera ei coniuncta, quemadmodum ap-
te ipse descripsit, ille appendatur qui caput femoris deorsum est attracturus. Id quod non solum
efficietur, verum etiam molitio accedet, quæ articulum in exteriorem partē coget excedere, quo
caput femoris directum supra acetabulum coxæ constituatur.

Nonnullis enim ex nullo apparatu femur ingreditur. sed ex parua extēsione, quatenus dirigere manibus ualeamus, leuiq; crissatione restituitur. 46

Sicut superius κιγκλισμόν. i. crissatum masculino genere dixit: ita nunc fœminino κίγκλισιν, hoc est crissationē, à crissa aui seu motacilla, paruam & leuem agitationem vocat. Nā agitare hac illac de leui quadam motione intelligendum esse ostendit, vbi repositionem luxatæ maxillæ tradit. F

Multis item si ad articulum crus inflexerint, id facta circumuagatione in sedem iam est relapsum. Pleruną; tamen fit, ut cuilibet apparatui non obtemperet. Quocirca scire quidem optima ac præstantissima de unaquaque re in omni arte debemus: sed uti postea quibus sigillatim uisum fuerit. Porrò extendendi rationes etiam in superioribus dictæ à me sunt: ut uti ex illis ea quæ obuia fuerit, ualeamus. Vehementer enim in diuersas partes extendatur homo necesse est, ut in alteram crus, in alteram corpus adducatur. nam si bene fuerit extentus, caput femoris pristinæ sedi superimpē debit. si uero ita superimpenderit: neq; facile postmodū est probibere, quò minus in sedem propriam insideat. ut iā inde oīs molitio, & reaptatio sufficiat. Sed. n. in extensione deficiunt. atq; iccirco euenit, ut molestiā multā afferat repositio. 47

Dum crus ad inguen inflectitur, suspensum totum femur efficitur. quod cum fit, femoris caput agitatum redire interdum per circumuagationem consueuit. Per circumuagationem autem, id est κατὰ περίσφαλσιν, quid significet (id quod & humeri articulo & coxæ, dum & excidunt & reponuntur, contingit) ipse superius declarauit: vbi edocuit in his dearticulationibus subluxationē fieri non posse, sicut in alijs, quæ ad cubitum, ad manum, ad genu, ad talum sunt. Propterea enim quòd globosa & rotunda femorum capita sunt, orbiculare vero & in circulum conclusum cauita tum, quæ cum ipsis dearticulantur, supercilium eminet: fieri non potest, vt pars aliqua capitum in cauitatibus contineatur: aliqua non contineatur, sed in supercilio ipso acetabuli insideat: verum statim vbi deuoluuntur vel intra dearticulationem, vel extra labantur, necesse est. Quia igitur ca G
pitis lapsio in vtrumlibet minimo circumuagationis momento regitur: rem hanc circumuagatio nem nominauit.

Oportet igitur non solum ad pedem uincula annexa esse, uerum etiam supra genu: ut non magis genu, quàm coxæ articulum deligatio intendat. atque ita debet extensio ad pedem apparari. In alteram autem partem non solum ex deligatione ad pectus & alas retractio procuranda est: uerum etiam habena longa, duplicata, ualida, leni, interfemineo circumiecta, atque à posteriore parte ad spinam, ab anteriore ad iugulum porrecta utrinque dextrum distendendum est. Videndum tamen ut habena non supra femoris caput prætenta sit, sed inter caput femoris & interfemineum. Inter extendendum autem ad caput femoris pugno offirmato, propellendum est. Quòd si qui trabitur suspēdatur, traiecta manu, atque altera ei coniuncta, simul & detrahendum, & in exteriorem partem propellendum est. quod cum fit, iubendum alteri est, ut partem femoris ad genu leniter interiorem in partem detineat. 48

Cum pedibus suspensus homo caput deorsum habeat, omnibus articulis distenderetur: sed vnum tantum eius articulum qui est ad inguina, extēdi volumus. Merito igitur supra genu inijcienda esse vincula præcipit, quæ femur sursum intendant. Nam si solis tibiæ inuolutis attrahere crus permittamus, nihilo minus, sed magis quoq; qui ad genu est, quàm qui est ad coxam articulus, quippe cum vicinior vinculis sit, distendetur. H

Dictum autem prius etiam est, operæprecium esse, ut qui in ciuitate aliqua frequenti medetur, lignum quadrangulum habeat sex circiter cubitorum, aut paulo maius: latitudine bicubitali. crassitudo autem dodrantalis sufficiet. 49

In libro de fracturis de machinamento hoc mentionem fecit. quare inde testimonium adducunt nonnulli qui asserunt, vnum librum scriptum à principio ab Hippocrate fuisse, quem inscripserat, quæ in medicatrina fiunt: qui deinde ob magnitudinem in duas partes fuerit diuisus: quarum altera, quæ prior est, de fracturis: secunda de articulis inscriptionem obtinuerit. Cuiusmodi autem esse machinam hanc velit, ijs qui viderunt, quod scamnum Hippocraticum vocatur, perspicuum est. ita enim ex multo iam tempore appellari à medicis consueuit. formulasq; paruas ad imitationem eius factas pleriq; habent, eoq; sæpissime vtuntur. solumq; id est, quod ad articulorum repositiones sufficiat. Si tamen alijs etiam vti machinis quispiam velit, habet ad itinera quidem accommodatam, quæ diuulsilis appellatur: quod Archimedis ipsius inuentum esse prædicant. ad vsus vero in vrbibus, statariam quidem, quæ Tectonis aut Andreæ nuncupatur: sessilē,

hoc

A hoc Hippocratis scamnum: quod nonnulli ex recentioribus medicis elegantius, non secus ac machinariam crepidinem appararunt. Deinceps igitur instrumenti huius fabricam describenti animum aduertite, atque ea quæ dicit, illis quæ inspexistis accommodate. sola enim mōstratio quēadmodum antea etiam diximus, est, quæ huiusmodi res declarat. Nam illis qui apud me librum hunc legunt, prompte equidem hoc officium exhibeo producto in medium instrumento huiusmodi vel ipso magno, vel paruo aliquo ex eius simulacris, quæ huius tantummodo vsus causa cō ficimus, vt legentibus ostendere valeamus. non enim scilicet per ea reponi articulus quispiā potest. Sed nunc sicut hoc facere mihi nullo pacto licet: ita explanare, siquid in verbis Hippocratis obscurius inciderit, licet. quod & in superioribus hucusq; feci, & facturus in sequentibus sum.

50 *Id per longitudinem hinc & inde incisionem prælongam habere debet, ne altior opportunitate machinatio sit.*

Cum inquit hinc & inde, à sinistra & dextra parte intelligit. quod ex eo patet, quòd addidit ꝑ longitudinem, quin etiam prælonga idem significat. nam supra caput & infra pedes incisionem transuersam potius q̄ prælōgam appellasset. Quod autem inquit huiusmodi est. melius enim est,
B vt diluciditatis causa orationem hanc totam paraphrastice explicemus. Id, inquit, per longitudinem hinc & inde incisionem prælongam sicut lignum est, habere debet: quæ ea sit profunditate, vt ad molitionem sit accommodata, vt ne altior quàm conueniat machinatio sit. Quod enim inquit opportunitate, Græcorum more dictum est, qui καιρὸν, id est opportunitatem pro conueniēte interdum ponere consueuerunt. quod etiam δέον, id est quod debet & par est, appellant. Sit igitur incisio scamni tanta, vt in ea firmari vectis ad molitionem faciendam queat.

51 *Deinde postes breues, ualidi utrinq; inaptandi: qui asellos habeant.*

Asellos qui & suculæ dicuntur, axes vocat: postes vero firmamenta in quibus axes infixi sunt. quæ vtrinque, id est à superiore parte, & inferiore scamni inaptata esse vult. Ad axes enim hos laqueorum, qui ægro circumijciuntur, capita, tempore quo in diuersa extendendum est, innectuntur.

52 *Tum satis quidem est, si in dimidia ligni parte: nihil uetat tamen quo minus per totum etiam, quasi fossulæ longæ quinq; aut sex incidantur quatuor digitis inter se distantes, trium digitorum latitudine, atq; eadem profunditate.*

Καπέτους, id est fossulas, quo verbo hic vtitur Hippocrates, non pauci ex veteribus fossas appellarunt. quam vocem per translationem hic posuit Hippocrates, dum incisa in scamno caua ad vectes firmandos exprimere vult: quæ quidem in dimidia parte ligni, hoc est inferiore pręcipue
C excauanda censet. nihil vetare tamen inquit, quin in superiore quoque fieri possint. Quippe cum instrumentum hoc, quod describit, non solum ad coxæ articulum, verum etiam ad vertebras, & humeros reponendos nobis vtile futurum sit. Hæc autem caua esse plura debent, propterea ꝙ qui curantur, & ætatibus, & magnitudinibus, & toto corporis habitu inter se differunt. Quæ sanè quanta magnitudine facienda sint, quantaq; inter se distantia, ipse manifeste exposuit.

53 *Habere præterea in medio lignum hoc debet cauum aliud profundius ad tres circiter digitos quadrata figura: ut in eo cum esse opus uidebitur, lignum infigatur: quod ima sui parte foramini accommodetur & quadret: teres superius sit, infigendumq; id est, ubi uisum fuerit, inter caput femoris, & interfemineum. Lignum hoc erectum stans impedit, ne corpus, dum trahitur, ad pedes sequatur. interdumq; satis ipsum solum est: ut à superiori parte qui in contrarium adducat, non requiratur. interdum dum etiam hinc & inde crus extenditur: laxum id uel hac uel illac incumbens in exteriorem partem caput femoris moliendo extrudet. Nam propterea quoq; fossulæ illæ excauatæ sunt, ut in quibuscunq; ex ipsis conuenerit, ligneus uectis iniectus et uel iuxta ipsa uel ad ipsa articulorū capita prorsus impactus simul cum extensione moliatur: siue in exteriorem, siue in interiorem partē facere id expedierit.*

A. LIGNV̄ QVADRANGVLV̄ SEX CVBITOR. LATITVDINE BICVBITALI. CRASSITVDINE DODRANTALI.
B. POSTES BREVES AXES HABENTES.
C. FOSSVLÆ.
D D. LIGNV̄ TERES IN MEDIO CAVO INFIXVM.

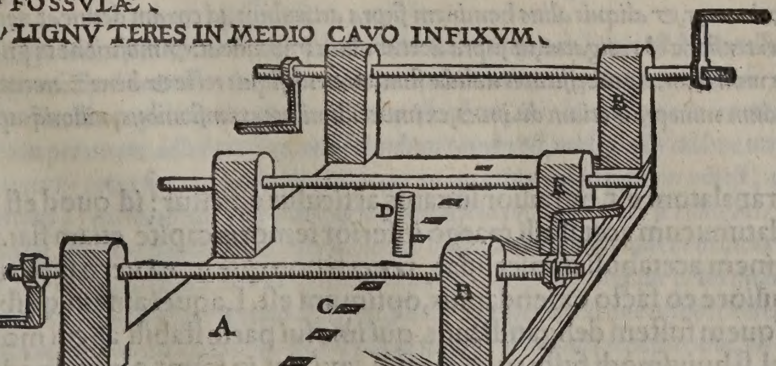

E. POSTES PEDALES LIGNVM TRANSVERSV̄ TAQVĀ SCALÆ GRADVM CONTINENT.

Excidi ī medio scāno cauum quoddam vult: quod ad suscipiēdum lignum erectū, quod infigaī inter caput femoris & interfemineum,

femineum, idoneum sit. Clare autem ipse cur lignum hoc inter extendendum statuendũ sit: quẽadmodum cætera quoq; omnia, deinceps explicat. ob eos tamen qui ingenio sunt tardiore, orationem hanc planius aliquantulo exponere non recusabo. Lignum hoc inter caput femoris lapsum & interfemineum erectum deorsum intendenti obstaculum fit. dictum siquidem sæpe iam antea est, nisi quis obstet, & in contrariam partem reducat: dum membrum extenditur, facile fieri, vt corpus intendenti cedens, atq; obsequens intentionem omnẽ resoluat. Hoc quidem præstat etiam per laqueos superioribus partibus iniectos facta intentio: firmitatis tamen causa ligno hoc quoq; vtitur. quin etiam ipso aliquantulum relaxato molitionem facit. B

Siue item teretem, siue latum esse uectem utile sit: alius enim alij ex articulis competit. in omnium autem articulorum cruris repositione hæc cum quassatione molitio perquã utilis est. Sed de quo nunc sermo est, teretem esse uectẽ conuenit. Ex his machinamentis, & necessitatibus mihi non uidetur fieri posse, ut restitutione ullus articulus frustretur. Tametsi alij quoq; modi reponendi huius articuli reperiuntur. 54

Ipse deinceps dicet tereti vecte vtendum esse, cum in exteriorem partem femur molimur. id quod ipsi nunc propositum est, cum intro prolapsionem factam reponat. Nam si extra excesserit, latum vectem adhibendum censet. Nunc enim vult vt inter prolapsum caput & interfemineum ingrediatur sic, vt paulo superius capite collocet. In excessiõe in exteriorem partem, cum multa amplitudo eo loci sit, stabilius ac firmius latus vectis obnititur. sicut paulopost suo loco iterum dicetur. F

Nam si lignum hoc magnum in medio & à lateribus postes duos pedales habeat ea altitudine, quæ conuenire uideatur, hinc unum, & inde alterum: deinde lignum transuersum tanquam scalæ gradus inter postes sit collocatum: sano crure inter postes traiecto, læsum supra gradum transfertur, atq; adaptatur. Veruntamen id ad altitudinem, & ad articulum qua parte excidit, facile accommodandum est. altior enim q̃ moderatum sit, gradus faciendus est: & stragulum multiplex prout congruerit, corpori substernendum. 55

Non sola axium firmamenta postes se vocare ex hac oratione manifestat. in media enim parte per longitudinem totius scamni lignum quoddam transuersum quasi scalæ gradus inter duos postes à dextra ad sinistram pertingens constituitur: supra quod luxatum crus extenditur. non ita quidem simpliciter, sed cum altero ligno, quod per longitudinem à superiore vsq; ad inferiorem cruris partem porrectum ei alligatur: cum hoc enim supra gradum crus compellitur. Constat enim sanum crus infra gradum esse debere in medio inter postes loco. postes enim gradus huius sustentacula appellat: quorum vtrinq; alterum scamno infigendum censet. Hos autẽ à postibus ianuarum per translationem ita esse nuncupatos perspicuum est. G

Deinde lignum moderata latitudine & longitudine usq; ad malleolum cruri subtendendum est: quod ultra caput femoris, quatenus fieri potest, porrigatur: cruriq; quot partibus congruerit, alligetur. 56

Lignum toti cruri alligari dictum à me etiam prius est. Sed nunc ligni superius caput capite femoris altius esse faciendum censet, adiungens quatenus fieri potest. eo quòd quod faciẽdum esse dicit, difficile admodum est: nisi quis partem eam capitis ligni huius longi, qua ad inguen innititur, humiliorem: qua vero exterius tendit, altiorem effecerit. nam si æquale sit, æqualemq; altitudinem habeat: perdifficile est, simul caput ipsius & in inguine firmare, & supra caput femoris impellere, quod in hac luxatione inguine altius euasit.

Postea dum crus extenditur, siue pistillari fuste, siue aliqua alia ex his extensionibus, simul & crus unà cum alligato ligno circum gradum deorsum comprimatur, & aliquis alius hominem supra articulum ad coxam detineat, necesse est. Nam ita fit, ut caput femoris & extensione eò redigatur, ut supra acetabulum impendeat: & molitione in pristinam naturam retrudatur. Hæ omnes commemoratæ necessitates ualidæ sunt: omnesq; siquis recte & bene exerceat, calamitate sunt superiores. Quemadmodum enim prius etiam diximus, ex imbecillioribus extensionibus, uilioriq; apparatu luxatio hæc plerisq; restituitur. 57 H

Femore cum supra gradum translatum est, humilior luxatus articulus efficitur: id quod est ad repositionem valde accommodatum: cum acetabuli margo inferior femoris capite etiam fiat. nã cum luxatus articulus nisi marginem acetabuli transcendat, reuerti non queat, ea vero superius excesserit: si depressiore & humiliore eo facto extendamus, optimum est. Laquei autem, quibus intentio fit, vel ad pistillarem aliquem fustem deligandi sunt, qui ima sui parte stabili alicui moræ in terra obiectus offirmetur: vel si huiusmodi fuste vti nolueris, axi qui in scamno est ad pedes, intendentium habenarum capita circumijcies. Hoc enim significauit cum inquit/siue aliqua alia ex his extensionibus/ex his videlicet antedictis, à pistillari ligno distinctis. Quæ subsequuntur, perspicua sunt.

A *At uero si in exteriorem partem caput femoris prolapsum sit, hinc & illinc tali quodam modo, sicut dictum est, ex-*
58 *tensiones fiunt. Molitio uero lato uecte simul cum extensione ab exteriore parte in interiorem impellēdo adhibetur: ita*
ut ad ipsam clunem uel paulo superius uectis statuatur. alius uero ab altera coxa ad clunem etiam ipse, ne cedat cor-
pus, uel manibus, uel altero aliquo huiusmodi uecte accommodatæ alicui fossulæ offirmato, reniti debet: ac simul fe-
moris luxati partem quæ ad genu est, ab interiori parte in exteriorem sensim promouere. Suspensio huic luxationis mo-
do non conuenit. cubitus enim appensi hominis femoris caput ex acetabulo extruderet. molitionem tamen cum subie-
cto ligno, ut huic quoq; luxationis modo competeret, machinari quispiam posset, si extrinsecus id applicaret. Sed quid
plura? nam si recte & bene extendamus, & recte moliamur, quis articulus ita prolapsus non restituatur?

Si valide quispiam crus extenderit, neque vectis molitione opus erit. manus enim nostræ suf-
ficient: quibus totum femoris caput extrinsecus ad clunem apprehensum propellere eatenus fa-
cile possumus, quoad è directo ad acetabulum deueniat. Teretem autem vectem ad huiusmodi
molitionem esse ineptum manifestum est: quippe cum etiam latus officio desit: nisi talis ea parte
sit qua clunem comprehēdit, qualem faciendam esse eam iussit, quæ ἄμβη, idest spathularis crepi-
do appellatur. Ipse enim ita inquit, ita vt ad ipsam clunem vel paulo superius vectis statuatur. Si
B itaq; paulo superius statuendus est, resimus aliquantulum, ad comprehendendam partem illam
non prorsus rectus esse debet. Cætera clara omnia sunt.

59 *Si uero in posteriorem partem excidit femur, extensiones ita, sicut dictum est, faciendæ sunt: tantum stragulo multi-*
plici, quo mollissimum sit, lignum insternendum: homoq; supra pronus collocandus est. Simul autem cum extensione
assere non secus atq; in gibberosis faciebamus, deprimere debemus sic, ut assis è directo ad natem, & magis in inferio-
rem, quàm superiorem coxarum partem constituatur. Incisio uero in pariete ad asserem excipiendā non recta, sed pau-
lulum ad pedes inclinata facienda est. Hæc repositio & ex natura maxime huius luxationis modi, & ualidissima præ-
terea est. Loco asseris fortasse satis esset, si insideret aliquis, aut manibus conniteretur, aut inscendens quoque repente
simul dum extenditur, calce impenderet. Alia nulla ex prædictis ex natura huius prolapsionis modi repositio est.

Hæc quoq;, quæ de modo hoc luxatiōis tradit, aperta sunt omnia, siquis quæ antea dicta sunt,
memoria teneat. Vult enim hunc non vt priores, supinum, sed in ventrem collocari. ea siquidē
prona figura proculdubio est. deinde forti adhibita extensione à posteriore parte in priorem ar-
C ticulum propelli. nam posterior pars desuper, prior infra in hac cubatione statuitur. vnde opor-
tet eum qui reponit, deorsum femoris caput detrudere: id quod oppressio per asserem cumula-
tissime præstat. Posset tamen id recte etiam facere quispiam, si supra eminentiam violenter insi-
deret. q̄q̄ nisi suæ natis protuberatione supra luxatū caput innitatur, ægroto nihil proderit. Hoc
igitur opus viri diligentiam & prudentiam requirit.

60 *Quod si in anteriorem partem promotio contigerit, extensionum idem modus adhibendus est. Vir autem debet qui*
& manibus q̄ ualidissimus, & quamperitissimus sit, uola alterius manus ad inguen impressa, atq; altera manu manu
ea comprehensa simul & prolapsionem deorsum compellere, & femur ad genu in anteriorem partem trahere. Hic re-
positionis modus maxime ex natura huius luxationis est. Sed & suspensio prope ad naturam accedit. in ea tamē opor-
tet hominem qui appenditur, peritum rei esse: ut non cubiti molitione articulum retrudat, sed ad medium interfemi-
neum, & ad os sacrum appensionem faciat.

Cum ad quartam luxationis coxæ differentiam deuenerit, apertissime omnia de ea comme-
morat: & præcipue, quæ etiam superius comprehensa sunt: vt nobis nihil hic præter propositum
nugandum esse videatur.

D
61 *Qui etiam per utrem reponere hunc articulum tentauit, laudi est. Nonnullos tamen uidi, qui ob imperitiam extra*
& retro factas luxationes per utrem reponere conarentur: neque aduerterent se eo modo eijcere magis articulum, quàm
restituere. Nam qui id primus commentus est, ad ea proculdubio quæ in interiorem partem prolapsa fuerant, reposi-
tionem per utrem adhibere tentauit. sciendum tamen est, multa alia ad hoc utre esse præstantiora. Vter uero flaccidus
& uacuus intra femora conijciendus sic, ut quàm intimam in partem potest, ad interfemineum ingeratur: deinde fe-
moribus à patellis usque ad eorum dimidium fascia producta inter se colligatis, per partem solutam inserenda ænea fi-
stula est, atque inflanda sic, ut uter uiolenter distendatur. homo autem in latus cubare, læsumq; crus habere in superio
re parte debet. Atq; apparatus quidem huiuscemodi est. sed plerique peius quàm ego nunc dixi, instruuntur. nam ne-
que ad multam partem femora deligant, sed tantum genua: neque insuper extendunt. insuper enim extendendum est.
nihilominus tamen aliqui hoc etiam pacto facilem rem nacti reposuerunt. At hoc modo compellere nō recte se habet.
uter enim dum inflatur, partes suas tumidiores ad caput femoris quod emoliendum est, minime habet: sed infra ipsum,
cum in medio femorum, uel inferius etiam à medio collocatus sit. Adde quòd femora etiam curua natura sunt: in su-
periore enim parte carnosa & inter se coeuntia, in inferiore subsiccanea & tenuiora: ita ut femorum etiam natura ac
forma utrem ab opportunissimo loco depellat, ac deijciat. quòd si paruum utrem inferas, exigua uis ad compellen-

dum

dum articulum erit imbecilla. Quocirca si utre utendum est, ad multam partem femora inter se sunt colliganda: & simul cum extensione corporis uter inflandus. utraq; uero crura in hoc reponendi modo ad finẽ simul deliganda sunt. B

A· HOMO IN LATVS CVBÃS
B· VTER INTER FEMORA INIECTVS
C· ALTER AENEA FISTVLA VTREM INFLANS

Hunc quoque per vtrem reponẽdi modum licet nõ probet: docet tamẽ qua ratione eo optime vti quispiã posset, plane omnia persequutus.

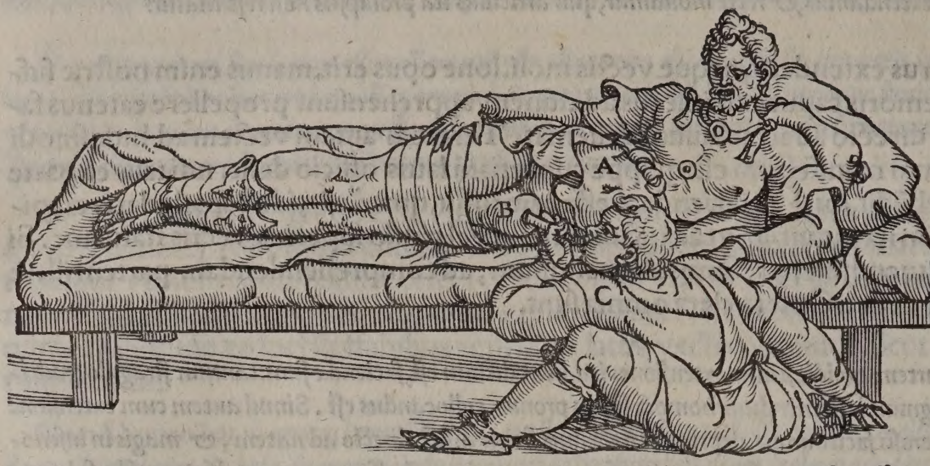

Cæterum illud in tota arte in primis studendum tibi est: ut quod ægrotat, sanum reddas: siq; multis modis ad sanitatem restituere id liceat, eum eligas q̃ molestia magis careat. Hoc enim sicut ad uirum bonum magis spectat, ita quoque est artificiosius: si populo gratum fucum nõ affectes. De quo igitur est sermo, tales nonnullæ domesticæ extensiones corporis esse possunt: ut ex præsentibus facile omnia expediantur. 62 F

Hæc extrema eius oratio est qua monet, vt facilitatem eorum, quæ ad curationem spectat, sectemur: vt etiam si neq; scamnum, neq; aliud quippiam ex antedictis affuerit, simile aliquid nos ipsi excogitemus: de quibus deinceps adeo aperte omnia exposuit, vt nulla vel breuissima explanatione opus iam sit. Quod tamen obscurius paulo esse mihi videbitur, ascribam.

Nam si uincula lorea mollia & mitia non adsint, sed uel ferrea, uel armamenta, uel funes, prius fascijs debemus, aut pannorum laneorum segmentis eum locum maxime, quem uincula occupatura sunt, circumuoluere, & multo etiam amplius: deinde uinculis ita deligare. 63 G

Nauium funes ὅπλα, id est armamenta appellant: id quod etiam Homerus eo versu declarat, »
cum inquit. Veliuolæ sub porticibus tunc forte iacebat »
Armamentum illic. Nunc igitur Hippocrates nomine armamentorum, nauiũ rudentes, & funes intelligit. Cæteros funes quibus in vrbibus & agris vtuntur, communi funium appellatione comprehendit.

A· HOMO SCALÆ IN TERRA DEFIXÆ INSIDENS
B· SPORTA LAPIDIBVS PLENA CRVRI LÆSO APPENSA.

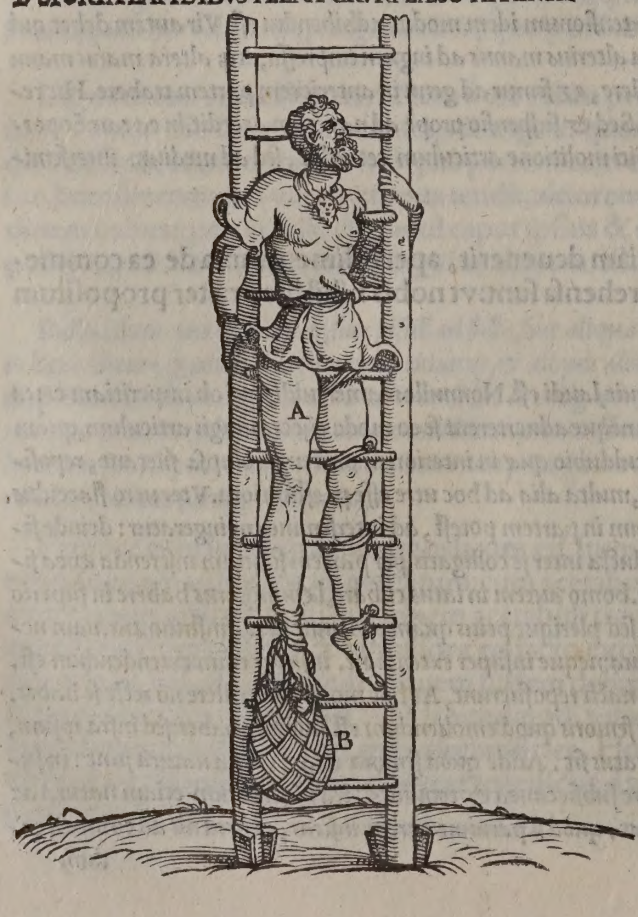

Tum in lecto qui ualidissimus & maximus sit ex præsentibus recte homo extendendus est, hoc pacto. lecti fulcra quæ uel ad pedes uel ad caput sunt, ad limen ianuæ, aut intus aut foris prout contulerit, offirmari debent. deinde ad altera fulcra lignum quadrangulum per trãsuersum apponendum, quod à fulcro ad fulcrum pertingat: siq; id paruum sit, ad fulcra est alligandum: sin magnum, ita relinquendum. Postea initia uinculorum tam à capite, q̃ à pedibus utraq; ad pistillũ, aut tale aliquod lignũ sunt deliganda: ita ut uincula directe ad corpus respondeant, uel paulo ẽt superius sint. pistilla uero erecta atq; alterum ad limen, alterum ad lignum illud appositũ obiecta, ac retro adducta, extensionem absoluunt. Tametsi loco & liminis & ligni appositi scala lecto subiecta, quæ ualidos gradus habeat, sufficere potest: ut pistillis hinc & inde ad competentes gradus firmatis extensionem faciamus. Femoris articulus, si in interiorem aut anteriorẽ partem exciderit, reponitur ẽt in hunc modum. supra scalã in terra defixam homo insidens collocandus est: tum sano crure eius leniter porrecto, atq; quò pertigerit, alligato: ex læso aut testaceum uas aqua plenum, aut sportula lapidibus referta appendenda est. 64 H

Alter repositionis
modus

A modus si interiorem in partem facta luxatio sit. Inter duas columnas canterius moderata altitudine hinc inde deli-
gatur sic, ut in una parte qua adhæret, ad cubiti altitudinem columna excedat: deinde supra canterium ea parte
homo pectori stragulo circunuoluto insidēs collocatur: pectoreq; eius ad columnam lato aliquo uinculo alligato, sanū
crus ne circūuagetur ab aliquo detinetur: læso uero pondus aliquod quod congruat, sicut ēt prius dictū est, appēditur.

A·CANTERIVS INTER DVAS COLVMNAS DELIGATVS
B·HOMO CANTERIO INSIDENS PECTORE AD COLVMNĀ ALLIGATO
C·ALTER CRVS SANV̄ DETINĒS
D·VAS TESTACEV̄ AQVA PLENV̄ CRVRI LÆSO APPENSVM

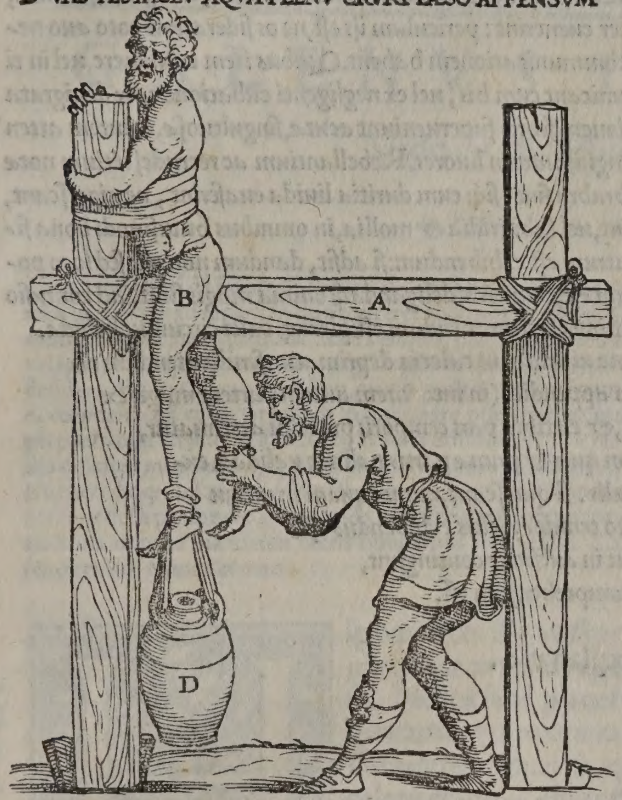

Primum igitur sciendum est, omnium ossium iunctu-
ras plerunq; ex capite & acetabulo constare. in quibus-
damq; sedem acetabularem & oblongam: in nonnullis
pupillarem esse. semper autem omnes elapsi articuli ma-
xime quidem extemplo, dū adhuc calidi sunt, reponi de
bent: sin minus, q̄ citissime. nam & qui reponit, facilius
& citius reponit: & qui ægrotat, leuius repositionē prius
quā intumuerit, tolerat. prius autem semper ubi reposi-
turus aliquos articulos es, præmollire ac præagitare leni-
ter eos te oportet: facilius enim ita ingredi consueuerunt.
in omnibusq; repositionibus articulorum maxime in ma
B ximis & repositu difficillimis, in paruis uero & facilibus:
minimum attenuandus homo est.

DE DIGITORVM LVXATIONE.

65 Si uero digitorum articulus excidat, siue primus qui
manus est, siue secundus, siue tertius: idem & æqualis re-
positionis modus est. maximi tamen repositu difficiliores
semper sunt. Luxantur autem hi in quatuor partes, sur-
sum & deorsum, et alterutrum in latus sursum maxime,
in latera minimum: atq; id dum uehementius mouētur.
ex alterutra autem parte in quam excesserunt, quasi cre
pido quædam eminet. Si igitur in superiorem aut in-
feriorem partem prolapsus articulus sit, quia leuior hac
sedes est, q̄ à lateribus, paruamq; excedēs articulus trans-
gressionē fecit: facilis repositio est. Eius modus hic est. Di-
C giti summitate aut fasciola, aut alia aliqua huiusmodi
re circunuoluta, ne si in extendendo eam apprehenderis,
elabatur: alter manu supra primam partē palmæ, alter summo digito circunuoluto apprehenso in diuersa ad se uterq;
extendant, tum simul prolapsum articulum in sedem repellant. Si in latus excidit, idem quidem extēsionis modus ad-
hibetur. in qua, ubi iam transcendisse lineam uisus articulus fuerit, confestim simul cum extensione in sedem repellēdus
est. Quod cum fit, alius aliquis ab altera parte obseruare ac reniti debet, ne in eam delabatur. Moderate etiam repo-
nunt digitalia quæ ex palmis texuntur, quas σαύρας uocant: si hinc & inde digitum extendendo altera manu digita
le: altera primam palmæ partem apprehendas. posteaquam reposueris, linteis tenuissimis q̄celerrime deligandum est,
quæ cerato neq; liquido et molli, neq; nimis duro illita sint. durum enim à digito absistit: liquidum cum digitus calefit,
euanescit & perit. tertio aut quarto post die resoluendum. frequentius, si inflammationem patiatur articulus: sin mi-
nus, rarius. Sed hæc de omnibus articulis dicta sint. digiti articulus quartodecimo die cōstituitur: ac digitorum manus
& pedis eadem curationis ratio est. In omnibus autem articulorum repositionibus attenuatione & inedia usq; ad se-
ptimum diem utēdum est. siq; inflammatio adsit, frequentius: si non adsit, rarius resoluendum. semperq; affectus arti-
culus & quiescere, & quāoptima figuratione esse collocatus debet.

D DE GENV LVXATIONE.

66 Genu cubiti gibbo ob expeditam facilemq; naturam benignius est: unde etiam facilius excidit: atque in interiorem
partem sæpius: sed & in exteriorem & posteriorem aliquando. Cuius repositiones fiunt uel ex repentina conflexione,
uel excalcitratione, uel si in rotundam aliquam molem fascia conuoluta, ac super poplitem imposita crus eò repēte fue-
rit adductum. Potest etiam si moderate extendatur, cum in posteriorem partem prolapsum est, nō secus ac cubitus, re-
uerti. Cum uero hac uel illac excessit, ex conflexione uel excalcitratione reconditur. Restitutio tamen quæ extensione
moderata fit, communis omnibus est. Si non redierit genu, cum retro quidem excessit, conflecti nequit: sed neq; admo-
dum id potest, cū alias in partes excidit: femoris uero & tibiæ pars anterior imminuitur. Si interius prolapsum est, ual-
giores euadunt: & exterior pars minuitur. Si exterius, magis uari, & minus claudi efficiuntur. crassiore autem osse ge-
stantur: hisq; ab interiore parte imminutio fit. Iis autem qui ab ortu, aut in auctione luxationem hanc patiuntur, eo
modo quo superius diximus, res cedit.

De tali

DE TALI LVXATIONE. B

Tali luxationes ualida extensione uel manu, uel alijs huiusmodi adhibita indigent, directioneq; quæ simul utraque 67
efficiat. Sed hoc commune omnibus est.

DE PEDE.

Quæ in pede contingunt, sic, ut in manu, curantur. eadem item ex tibia communicatio si exciderit aut ab ortu aut 68
in auctione, sicut in manu fit. Quicunq; autem desilientes ex alto uehementer calce innixi sunt sic, ut ossa dissederint, & uenæ exuccatæ, & nerui fuerint contusi, atq; hæc grauiter euenerint: periculum ijs est, ne os sideratum toto æuo negocia facessat. fluida enim ossa euadunt, & nerui inter se communicationem habent. Quibus item ex uulnere, uel in tibia, uel in femore, uel ex absolutione neruorum qui communicant cum his, uel ex negligenti cubatione calx denigrata fuerit: ijs rebellationes contingunt: & interdum ad siderationem febres superueniunt acutæ, singultuosæ, mentem attentantes, & quæ celerem mortem afferant: uenarum item sanguifluarum liuores. Rebellantium ac recrudescẽtium notæ sunt: si exuccata & denigrata, uicinaq; his, subdura & subrubra sint: siq; cum duritia liuida euaserint, ne nigrescant,
periculum est. si subliuida, uel etiam liuida exuccata fuerint, uel subuiridia & mollia, in omnibus huiusmodi bona si- F
gna præ se ferunt. Curatio horum hæc est. si absit febris, ueratrum est exhibendum: si adsit, dandum non est: sed loco potus mella est præbenda si opus sit. deligatio quæ articulorum est, conuenit: deligandaq; omnia magis sunt. ad contusiones sicut pluribus linteis & mollioribus utendum, ita minus comprimendum est: pleraq; calci circumuoluenda. Figuratio ea est seruanda, quam deligatio requirit, ne uidelicet in calcem deprimatur: ferulis utendum nõ est. At quibuscunq; pes uel ipse excesserit, uel cum appendice (in interiorem autem partem magis excidit) ijs si non reuersus sit, & coxa & femur, & ea tibiæ pars temporis processu attenuatur, quæ è regiõe luxationis est. repositio eadem quæ & primæ partis palmæ: ualidaq; extensio adhibetur. Curatio, quæ articulis. si quiescant, minus quàm in manu recrudescit. quiescentibus uero tenuior uictus exhibendus est. Quæ autem ab ortu aut in auctione contingunt, sicut superius comprehensum est.

Deest explanatio.

GALENVS DE FASCIIS

Vido Vidio Florentino interprete.

VIDIVS LECTORI.

Postremi libri de fascijs, de laqueis, de machinamentis non reperiuntur (quod sciam) nisi in eo codice, cuius mentionem fecimus in epistola ad regem, in quo sunt tres auctores de fascijs, Galenus, Soranus, & Heliodorus, e quibus ego latinum feci Galenum duntaxat, nam qui hunc norit, reliquos plane norit. Sed an eiusmodi liber germanus sit Galeni, dubitare nemo debet, nã vel ipso procemio conuincitur, atq; hic est ille liber, quem ipse pollicitus est in secundo cõmentario de officina medici. Verum desiderantur in Galeno quædam, quæ placuit accepta a Sorano & Heliodoro in hunc librum inserere, ne qua supersit humani corporis pars, cuius vinculum in hoc opere non reperias. quæ suppleuimus putamus, vel ab auctore omissa, vel (quod magis probabile est) intercidisse. neq; enim verisimile est Galenum tam Sorano q̃ Heliodoro posteriorem, qui ab vtroq; multa alia de fascijs mutuatur, quę nunc desiderantur, omisisse, nec singulis partibus (vt pollicetur) suam vinciendi rationẽ assignasse. Huc accedit q descriptio Asciæ vinculi, quam posuit Heliodorus ad vinciendum femur, in libro Galeni non legitur, licet eius meminerit sæpenumero, quia tamen necessaria fuit, prætereunda fuisse non videtur. vbicunq; autem aliunde quidq̃; petemus, auctoris nomen maiusculis literis notabimus hoc pacto. EX SORANO. EX HELIODORO, cumq; ad Galenum reuertemur. Nunc Galenus.

C HIppocrates ille auctor vetustissimus mundiciem spectans, quam exigunt aliæ artes in agendo, mihi videtur non inconsiderate protulisse, Nobis sanè placet in arte vniuersa animi intentionem adhiberi. in quacunq; enim opera decore agere recteq; possumus, decore ac recte agere conuenit. quæcunq; mundiciem celeritatemq; admittunt, celeriter mundeq; conficienda sunt: atq; vbi euitari dolor possit quàm maxime iocunde: tum reliqua huius generis omniã pręclarius agere debemus, q̃ alij eiusdem artis professores. Siquidem (vt in nonnullis, quæ efficiuntur, videre licet) artifices vsum habentes non alia re præstant ignaris & expertibus, quàm celeritate atq; elegantia. Medicum ergo eo magis quàm alium artificem fungi decet suo munere, quo sibi nobilior est subiecta materies: & idcirco, siue secet, siue adurat, siue alliget, siue quid aliud manu moliatur, non modo vtilitati studere debet, sed mundiciei & elegãtię, quemadmodum ipse alibi rursus testatur, quum inquit, Vinculi ratio duplex, altera illius quod inijcitur, altera illius, quod iniectũ est. quod inijcitur, vt celeriter, iocunde, prompte, eleganter. celeriter quidem, vt opus expediatur: iocunde, vt facile præstetur: prompte, vt vbiq; sit in promptu: eleganter, vt oculos delectet. Mala enim in nonnullas corporis partes incumbentia, idoneam vinciendi rationem postulant, eamq; per se homo sæpissime decoram expetit. quare tam solius ægrotantis gratia, quam omnium quibus sui videndi copiam faciet, scire oportet, quæ vincula, & simplicia, & varia, singulis partibus accom/
D modentur: nec ignorandum est nonnullis vtraq; conuenire, nonnullis alterutra, nẽpe varia, licet alij secus existiment, de qua controuersia primo dijudicare operæprecium est. Expellunt nonnulli varia vincula, non modo tanquam nihil proficientia, sed veluti vsum præstantia maxime alienum. id quod nulla stabili ratione firmant: sed testimonio maiorum nituntur, primum Hippocratis, cum inquit, Sed qui præstantia vincula amant sine mente complura alia lędunt. pręstantia id est varia: deinde Mantiæ referentis cuidam oculos procidisse, cui pharmacopola caput & faciem vario vinculo deligauerat: idq; iure putant euenisse, quòd fascię ob varietatem inequales vrgeant, & idcirco mouere inflammationes possint, atq; abscessus. Sed satius fuit eos dignoscere, non vinculorum varietate accidere, quod adducunt, sed inscitia alligantium, qui valenter adstringũt. oportuit enim ita deligare, vt Hippocrates docuit, cum ait, In his autem maxime ad vinculum pertinet vt arctetur quidem sic, vt quæ iniecta sunt neq; recedant, neq; comprimant, sed fulciantur, non tamen cogãtur. æquum autem fuit, vbi Hippocratem citarunt, illud adiungere quod in Hippocratis oratione restabat, non enim simpliciter scripsit. / Sed, qui prę̃stantia vincula amant, complura alia lædunt /. verum subiecit / sine mente / intelligant autem ex ijs quę mox persequar, vinculum varium nullo modo ab Hippocrate submoueri. ipse igitur in libro de

officina medici faſciandi rationem agens, vbi narrauit quid vincula requirant dum iniiciuntur, E
quid poſtquã iniecta ſunt, ſubdit, Quod iniectum eſt, vt recte, vt decore, recte intelligit inie-
ctum, quod confert: decore, quod elegans eſt. vt autẽ exponat quid ſibi velit decore, addit, De-
core quidem, vt ſimpliciter: vt diſtincte, adiungit autem verbum ſimpliciter, non quo ex toto
declaret decore, ſed ex parte, quaſi dicat vinculum ſimplex ſit & diſtinctum, quod euidẽtius col-
ligitur ex iis, quę ſubiecit. Aut ſimilibus & æqualibus, ęqualiter & ſimiliter, aut inęqualibus &
diſſimilibus, inæqualiter & diſſimiliter. Species autem ſimplex orbicularis, aſcia, ſima, oculus,
rhombus, dimidiatus. aptet̃ vero ſpecies ſpeciei, ac morbo illius, qui deuincitur. Ergo vinculi
ſpeciem, quę ſimplex eſt, orbicularẽ eſſe neceſſe eſt, ſed aſcia omnino ſima eſt, atq; ita quod pror-
ſus æquale eſt, erit ſibi ſimile, quod inæquale diſſimile. num igitur deterrentur iam de ſententia,
qui varia vincula repudiari ab Hippocrate voluerunt, fatentes aſciam, oculum, rhombum, dimi-
diatum, variis aſſignari? an præter hæc, illis commemorem eundem Hippocratem in libro de
articulis, ad fractum iugulum, vinculum admouere, quod à gruis ſimilitudine γερανίδα nomi-
nauit, idq; varium eſſe? Sciant autem quibuſdam partibus, cuiuſmodi femur eſt, vbi repoſitum
eſt, atq; humerus & cubitus aliaq; plura, nullum aptari vinculum poſſe niſi varium. Hactenus de
his. pergamus iam ad faſciarum vinciendiq; rationem, ſcrutemurq; in primis, vt faſciæ inter ſe F
diſtent, materia, habitu, longitudine, latitudine, ſtructura. Materia igit̃ inter ſe diſſident, qm̃ nõ-
nullę linteæ ſunt, nonnullæ ex lana, alię ex membranulis, quarum vſus, cum neq; vnus ſit, neq;
ſimilis, ſed diſpar, vbi opus erit, eas accipere conabimur, quæ morbo maxime congruant. quæ-
cunq; ergo adſtringenda erunt, linteis alligabimus, at vbi adſtringere non oporteat, propterea
ꝙ hoc inflãmationi ſit inimicum, ſed abunde ſit cõtinere vel tegere, ex lana, ex membrana vero
ſecuti Hippocratem, vbi naſus vel maxilla cõminuitur, extremitatem membranulæ parti quæ
vinculum poſtulat, agglutinantes: Habitu, cum aliæ glomeratæ aliæ ſciſſæ ſint, aſſutæ aliæ: glo-
meratæ ſunt, quæ ex habena in longitudinem fiunt, quibus nihil aſſuitur, tales ſunt quibus per-
fracta membra vinciuntur, ſciſſæ, quæ ex vno linteo extremis partibus vel alibi ſciſſo conficiun-
tur, quales ſunt, quæ ad capitis vulnera dantur (cancri dicuntur) ſiue in quatuor partes ſcindant̃,
ſiue in ſex, ſiue in octo, aſſutæ ex pluribus habenis varia figura inter ſe iunctis componuntur,
quales ſunt, quæ ſuſpendunt, quæ cingunt, quæ mãmas deuinciunt, quæ mammis & loco præ-
terea, qui iuxta anum eſt, accõmodantur: Longitudine, cum quædam breuiores, quædã longio-
res ſint: Latitudinis eadẽ ratio eſt, ſiquidem tam hęc, quàm illa debet vinciendis partibus reſpon- G
dere: Structura, nam aliæ texuntur, aliæ conſtãt ex materia per ſe coacta, vel certo ordine impli-
cata, quæ ſimplici textura fiunt, nonnullæ hac de cauſa texuntur, nonnullæ conficiuntur ex tela,
quæ ad alium vſum texta ſcinditur in faſcias, his plerunq; vulnera obligamus, illis vtuntur ve-
natores ad crura defendenda, eædem primæ palmæ parti circundantur, quę ex implicata ma-
teria fiunt, ab aurigis ad latera cõtinenda adhibẽtur. Eſt autem perpetuũ, vt qui vinciunt faſciis
abundent, & quas habent, ſciant q̃optime adhibere, atq; vbi deligendi locus eſt, tales accipiant,
quales docuit Hippocrates, quũ inquit, Iam vero faſciæ parentur, leues, tenues, molles, mũdæ
latæ, ſine ſuturis, ſine eminentiis, ita valentes, ne extentæ rumpantur, & paulo amplius. Mun-
das quidem eſſe conuenit, quoniam ſordidę pręterq̃ quòd indecoræ ſunt, liquore aliquo reſper-
ſæ, nõ madeſcunt, deteriusq; id reddunt, quo perfundũtur. eſſe item ſui coloris debent, ne ſi pur-
pura inficiantur, vel alia huiuſmodi re, eãdem noxam afferant, aut coloris ſimilitudine currentẽ
ſanguinem repræſentent: tenues inſuper, ne ambitus in tumorem nimium aſſurgant: molles, ne
ob duritiẽ vrgeãt: leues, ne onere infeſtent: ſint p̃terea ſine ſuturis inæqualibus, ob quas futurũ
eſſet, vt comprimerent: tum ſine eminẽtiis, hoc eſt non ſint orę à lateribus ipſa textura confectę,
vel alioquin verſæ atq; conſutæ, nec quædam extantia, quaſi fibræ. cum quæ eminent, vinculũ
reddant inæquale, quæ extant, non patiantur faſciam facile circuire. Quòd ſi faſciæ ex inciſo lin- H
teo fiant, incidatur non tranſuerſum, ſed in longitudinem, ſicut intextum eſt, ſectione ad ſtamẽ
directa, ſic enim lintea facile ſcinduntur, quod ſecus habet, ſi qua ſubtegmen procedit, hoc tente-
tur. adde, quòd quæ in longitudinem ſcinduntur faſcię, quod vinctum eſt, firmius continent. At
vinciendi ratio quædam (vt ſuperius dixi) ſimplex eſt, & quædam varia, atq; hæc modo nomen
inuenit à ſede, cui adhibetur, modo ab euentis, nonnunq̃ tranſlato vocabulo à ſimilitudine ani-
malium. à ſede, quæ vincitur, nomen trahit, oculus, naſus, inguen, cæteraq; huius generis: ab aĩa-
libus, cancer, accipiter, aries, lepus, teſtudo: ſed ab euentis, vallum ſeu cõiunctum, ſeu diſiunctũ,
operculum, habena, & quæ his ſimilia ſunt. Præterea ex huiuſmodi vinculis quædam ſunt vin-
cula tm̃, vt tholus, regium, ſcapha, diſcrimen: quædã vincula ſimul & laquei, cuiuſmodi eſt lepus
auritus, paſtoralis, cæteriq; conſimiles. Vinculum inſuper aliud ab altero faſciarũ capite incipit:
aliud à mediis faſciis: aliud vtroq; modo. Quoddam item certis ſedibus idoneũ eſt, reliquis alie-
num cum ſit: quoddam aliis quoq; aptatur. Super hæc aliud à priori parte conſpicitur, ꝙ priorẽ
hominis partem dũtaxat alligatam oſtendat: aliud à poſteriori, aliud ab vtraq; ſimiliter & prio-
rem & poſteriorem partem æque vinctam demonſtrans, atq; hæc nunc conſimili, nunc diſpari
ratione veniunt in conſpectum, quæ oĩa plana fient, cum ad ſingula ventũ erit. Sed conſideran-

A dum est,inquirendumq; an quomodolibet ordiri fascias oporteat:maiores enim oēs statuerunt
certas corporis sedes,à quibus fascię ordiri deberent,exempli causa in capite, ob quācunq; cau-
sam vinciatur, fasciæ caput in occipitio collocant,inde ipsam circūagentes,iuncturā conficiunt,
nec quidquam intuentur,quod agunt morbo ne,cuius causa vinculum adhibent, secundum sit,
an aduersum:in alijs itē partibus inscitia vel ignoratione(vt credibile est)decepti, locos præscri-
pserunt,necesse enim est recte vincientem auctore Hippocrate eò incumbere,vt non solum de/
ligandæ parti,sed affectui quoq; vinculū conueniat.Nos igitur non vndecunq;,sed qua maxime
» expedit,ordimur,extremamq; fasciam imponimus,quā docuit Hippocrates,cum inquit, Quę
» mouentur,vt articuli,qua curuātur,minimis,& maxime collectis,veluti poples:qua extendunt,
» simplicibus & latis,veluti patella,obuolui debent. quæ autem adijciuntur ad continendum qui-
» dem,quæ circa hæc sunt:ad suspendendum vero fasciam omnē,qua corpus quiescit,& qua ma-
» gis cauum est,superimponenda,vt supra vel infra genu. Consentit aūt cum capite humeri fascia
» ad alteram alam demissa: cum inguine,ad alterum ilium:cum crure,super partē huius posterio-
» rem,quæ carnosa prominet.quibus aūt sursum labitur,ab inferiori parte suspendenda est: qbus
» deorsum,à superiori. vbi nihil tale est,quemadmodū in capite, qua maxime ęquale est,cōtineri
B fascia debet,& duci q̄minime obliqua,vt postremo obuoluta,qua valētissime hæreat,vagos cir-
» cuitus contineat. Oportet præterea deligātem ad ea respicere,quæ in vinculo requirunt,cuius
Hippocrates duas esse species testatur,vnā eius,quod inijcitur,alteram eius,quod iniectum est.
vtrobiq; aūt summa cura enitendū est,dum vinculū inijcitur, vt celeriter,iocunde,prompte,ele/
ganter.celeriter qdem,vt opus expediatur:iocunde,vt facile præstetur: prompte,vt vbiq; sit in
promptu:eleganter,vt oculos delectet.cum iniectum est,vt recte,vt decore habeat,nihilq; absit
ex his,quæ supra opus esse retulimus.De vsu aūt vinculorum scire licet quædam ea de causa ad/
hiberi,vt continendo curantibus præsidijs subseruiāt:alia nō propter hoc,sed vt ipsa per se agāt,
quibus curatio cōmittitur.in his maxime attendendum à qua parte fascia ordiatur,qua circūeat,
qua desinat.quæ singula exquisitius cōscribi non possunt,docere tn̄ viam licet per quā medicus
facile iudicare de singularibus poterit,naturā singularium partium perspiciens,q̄ facile alligen-
tur,suspendant,collocent:atq; insuper quid vinculum valeat: efficit enim,vt quæ abscesserūt,p-
pellantur,hiantia coniungant,peruersa dirigantur,atq; oīum cōtraria præstentur. Oportet aūt,
si quid abscessit,ita deuincire,vt quæ sublimia sunt,sedem contingant,hoc est locū,vnde recesse-
runt,at non premant:incipiendum vero à parte sana,& qua vlcus est,finiendum,vt quod subest
effundat,& aliud vltra nō coeat.Sed quæ abscedere volumus, cōtrario modo penitus alliganda
C sunt,atq; vbi in vnū adducere cōuenit.verū vbi,quæ hiant,hoc est,quæ in exteriorem partē cō-
conuersa sunt,longe initio accepto coniungenda sunt,in cæteris eodem modo vinciendū,tm̄ ab
vlterioribus aliquid adducendum erit,paulatimq; cōprimendum,primo minimum,deinde ma/
gis,maximę compressionis terminus sit,vbi se contingunt,aptanturq;, sed non vrgent. verū in
diducendis,quæ contracta sunt,si inflāmatio est,supersedendum est, si ea non est,præparatione
eadem vtendum,sed vinculo cōtrario. dirigere item vbi peruersa oporteat, cætera fieri eadem
debent.tum quæ recesserunt adducenda sunt,contraria aūt contra. Hæc omnia medicum quasi
leges tenentem,obseruantemq; expedit id eligere,quod singulis vitijs idoneum est,minimeq;
ad certos locos consilium dirigere. Nos,quanq̄ in vno quoq; casu,qua primum ordiri vinculū
oporteat,perfecte explicare difficile est,dum tamē fasciarum rationem indicabimus, vt res eui-
dentior sit,locos statuemus,à quibus ordiri potissimū conueniat:medicus vero in agendo vbiq;
illum eliget,qui maxime in rem erit.

Linteum scissum ad summum caput,& ei proximam regionem. I.

D

Linteum iustæ magnitudinis scinditur in partes sex, & medium qua verticem complectitur, integrum relinquitur, ex partibus vero pendentibus medię findantur è regione aurium, ac sub mentum demissæ,nodo inter se vinciantur. Quo facto altera fasciola anstuga media occipitio inijcitur, extremaq; ad frontem adducuntur, & à latere capitis nodum accipiunt: quatuor vero partium, quas pendere sinebamus, hæc ratio est posteriores prope nodum angustioris fasciolæ, priores supra occipitium inter se colligantur. licet item absq; nodo, alijs subiectis, alijs superdatis, postremæ fibulam imponere.

Linteum scissum ad frontem, & partes, quæ iuxta sunt. II. E

In quatuor partes scindere linteum oportet, medio intacto qua fronti circundetur: prioresq; partes super posteriores, quæ dependeant, ad occipitium dare, ibiq; inter se deuincire: post hęc reliquas duas conuersas, in summo capite colligare, quæ sub mentum etiamnum demitti possunt, & ibi nodum accipere. Hoc vinculo ad occipitium quoq; vtimur partibus à latere capitis nodo inter se deligatis.

II

Linteum scissum ad totum caput. III. F

Linteum scissum in partes octo, ita, vt medium integrum sit, donec tegere caput possit, toti capiti obuoluatur: tum ex pendentibus partibus, duæ iuxta aures fissę sub mento inter se deligentur, è reliquis vero, binis à priori parte, quaternis à posteriori, duę a posteriori extremę super alias ducãtur ad frontem, altera alteri subiecta, vt à superiori contineatur, deinde priores duæ ferantur ad occipitiũ, sic, vt æque alteri altera insidat, his cõprehenduntur quæ prius fuerant circũdatæ, reliquæ duæ posteriores ad frontẽ attrahantur, altera similiter alteri subiecta, extremęq; à latere fibula iniiciatur. Hæc vinciendi ratio efficit, vt caput sine nodis inuolutum defendatur à tædio, quod hi comprimẽdo afferre plurimum solent. G

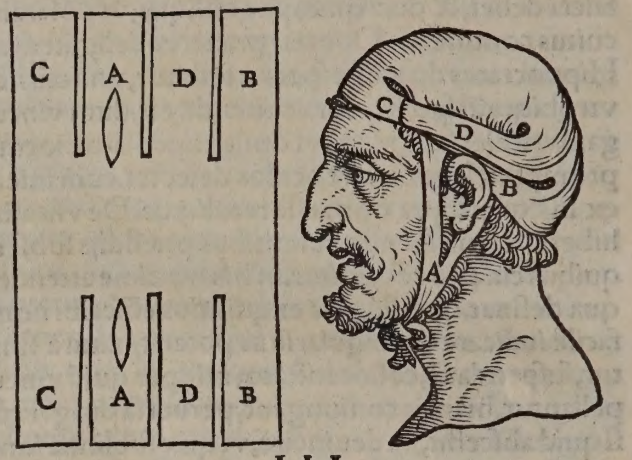

III

Cancer, siue uinculum capitis siue operculum scissum in partes octo, ad caput. IIII.

Medium amplecti debet vniuersum caput, sic, vt quatuor partes à fronte recte dependeant, ob occipitio totidem: ex illis exteriores, ab occipitium porrectæ inter se alligentur: ex his exteriores similiter fronti circundatæ, à latere deligẽtur. tum ex reliquis, quæ in fronte scissæ partes sunt, ad occipitiũ, quæ in occipitio, ad frontem attrahantur.

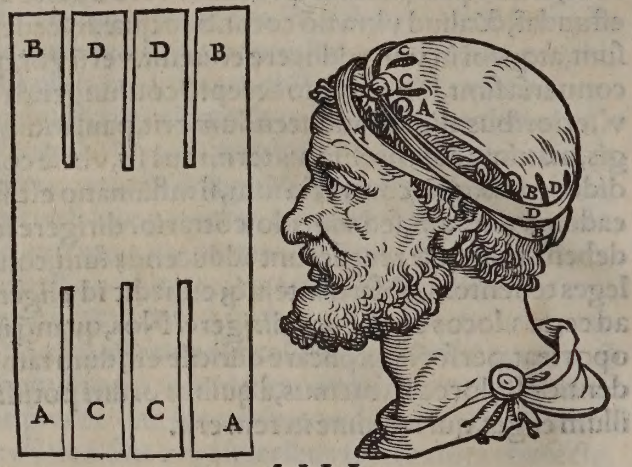

IIII

Operculum ex fascia lata trium capitum (σκεπάστρα dicitur) & ex altera, quæ hanc continet (κάτοχος uocatur) & tertia; quæ prohibet, ne totum uinculum diducatur, καθολκεὺς nominatur. V. H

Pertinet ad obuoluendum vniuersum caput, dicitur autem παρασκεπάστρα. est quidẽ κάτοχος fascia longior, quæ in orbem faciei & capiti circundatur, vt operculum comprehendat: sed καθολκεὺς ex fascia fit oblõga, adhibeturq; eo nomine, vt diduci vinculum non sinat. quarum hęc ratio est. Linteum adhibetur sic latum, vt caput vniuersum cõplectatur, longius quàm vt duplicatum, hoc efficiat, cuius alterum caput occipitio datur, alterum à fronte dependet: tum angustior fascia sub mentum media iniicitur, & in vtranq; partem

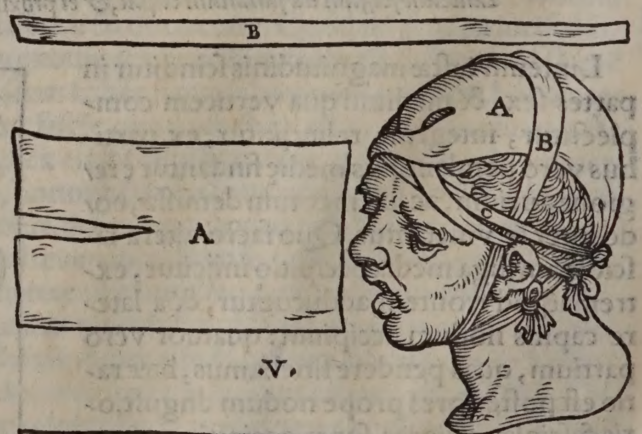

per

A per malas attrahitur inter frontem & verticem, inde sub mentum rursus demittitur: post hęc alterius angustioris fasciæ medium fronti inijcitur, capitaq; in orbem ad occipitium porrecta, ibi & inter se, & cum alterius angustioris fascię capitibus alligantur: at quod à facie pendebat in longitudinem, vsq; dum ad supercilia ventum fuerit, diuiditur in duas partes, quę in fronte altera super alteram insidente ad similitudinem literæ X in orbem ad occipitium ducuntur, atq; ibi deligant. Potest aūt vna fascia dūtaxat longior, & operculū cōtinere, & prohibere, ne tota iunctura diducat, ad hunc modū, si media inter frontē & verticē ordiatur, capita vero recta per malas sub mētū demissa, ibiq; altero sup alterū excedēte ī similitudinē literæ X sub imas aures ad occipitiū dētur, vbi rursus in speciē literæ X, inter se aduersa ad frōtem ducant, & nodo à latere deligent.

Hactenus de simplicibus vinculis, sequitur, vt de varijs dicamus, si id antea ostenderimus, quod fasciæ circuituum alius dicitur rectus, alius transuersus, obliquus alius, quid autem hi sibi velint, nomina declarant: tū alius στεφανιαῖος, μετωπιαῖος alius, παρειὰς alius, alius γενειὰς: præter hęc aliud vinculum orbiculare, aliud in orbē serpens nuncupatur, aliud postremo ascia. est autē στεφανιαῖος, qui coronarum modo inter frontem & verticem tendit: μετωπιαῖος, qui frontem ambit: γενειὰς, qui sub mēto circūagitur: παρειὰς similiter à malis p quas ducitur, nomen habet: illa demū vocat **B** ascia, quæ lunata figura ab vna parte sima est, ab altera gibba. Circuituum igitur istæc noīa sunt.

Rhombus alter simplex, alter Hippocratis, de quo nunc. V I.

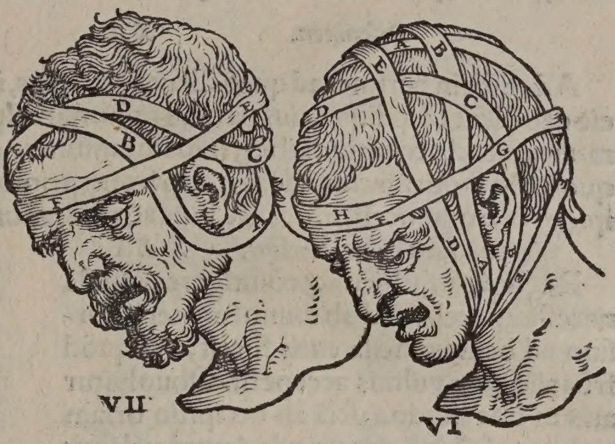

Aptissimum est vinculum hoc (vt quidā senserunt) ad suturas, vbi dehiscunt, vel (vt alijs placet) ad partium, quas vulnus diduxit, glutinationem, atq; ad emittendum humorem, eo, quòd cōprimendi vulneris vim habeat. sic autem circuire debet. fascia à latere capitis orsa, obliqua ducenda est ad verticē atq; alterum tēpus, deinde malis vtrinq; circumdanda & obliq; parti prius obuolutę aduersa in modum literæ X ad occipitium demittēda, inde obliqua, sic, vt à priori circuitu distet, per malas porrigēda est ad alteras malas, ac rursus obliqua sursum danda vt bis X **C** literā repræsentet, quodq; in medio est rhōbi figuram accipiat, quo facto ad occipitium ferenda est, & fronti in orbem inijcienda, eatenus autem circūagenda, vt quæ nuda sunt, includantur.

Semirhombus uel lepus sine auribus. V I I.

Huic, & illi, cui nomen est Tholus, in omnibus eadem vis est. Ratio adhibēdi huiusmodi est. fasciæ caput occipitio inijcimus, eamq; sub infimā auriculā obliq; inter frontem & verticem ad occipitiū ducimus, tum inter frontē & verticē priori parti aduersam, ac sub infimā auriculam ad occipitiū attrahimus. post hęc fronti circūagimus sic, vt quod mediū est, semirhombi effigiē referat. extrema vero fascia, nō modo in hoc, sed in alijs quoq; capitis vinculis, fibula à latere vincīēda est. Possumus etiā, si ex vsu sit, fasciā circūducere, non ab inferiori parte sursum, sed cōtra.

Vinculum ad caluariam, uel scapha, uel Tholus, seu Dioclis, seu Glaucij. V I I I.

Maxime idoneum est, vbi summum caput, & quod inter ipsum & frontem est, vincire cōuenit. hoc autē modo ipsum inijcies. orsus ab occipitio fasciam recte per verticē **D** duces ad frōtem, ibiq; sinistræ manus digito indice continebis, & iuxta priorem partem rursus ad occipitiū demittes, ab eoq; tertio ad frontē porriges iuxta partē priorem, vbi ipsam obuolues per eum sinum, qui à digito tenebatur, postremo fronti circumages.

Thais Perigenis, quam alij ad Molpi eam auctorem referunt. I X.

Adhibetur eadem causa, qua Tholus, sed quandam præter vsum elegantiā habet. Vbi Tholus vinculum superdatum fuerit, angustioris fasciolæ caput, sub eius ambitum indatur, eaq; porrigatur obliqua ad summum caput, & inter ipsum & frontem, tum in fronte sub prioris fascię sinum agatur, inde obliqua ad verticem, per id, quod inter ipsum & frontē est, ducatur, post hęc ad occipitium, dein sub infima auricula dextra inter frontē & verticem, sub infima auricula sinistra rursus ad occipitiū reuertatur. Nos vero, vt fidelius contineatur, alium quoq; ambitum per frontem adijcimus.

Thais alia sine auctore. X. E

Tholo obuoluto, fasciola, quæ digiti latitudinem æquet, vel etiamnum angustior sit, orsa ab occipitio recta ad summum caput, & ad frontem, per id, quod inter ipsam & verticem est, adduci debet, ibiq; duplicata rursus ad occipitium porrecta cõuerti, atq; inde per dexteram capitis partem ad verticem, & inter ipsum & frontẽ procedere, deinde ad sinistrum tempus demitti, qua duplicanda est, & per partem prius obuolutam, ad dextram capitis attrahenda, inde similiter duplicata ad tempus, quod tertio fiat, vt tres sinus duplicatæ fasciæ cincinnorum imaginem referant, sed postquam tertio ad dextram occipitij partem ventum fuerit, fasciola ad sinistram partem cõuertenda, vt æque in altero tempore conspiciatur, postremo, vt bene priores ambitus teneat, fronti circumagenda. F

X XI

Discrimen. X I.

Ad eosdem pertinet ad quos Glaucij Tholus, inijciturq; hoc modo. fasciæ quod satis est, à facie depẽdeat, & reliqua eius pars ad summum caput, per id quod inter ipsum & frontem est, feratur, inde ad occipitium, ibiq; tradatur ministro cõtinẽda, post hęc conuersa circa frontẽ detur, quo facto caput à facie pẽdens, per partem primo iniectam, recte ad verticem, per id, quod inter ipsum & frontem est, procedat, inde ad occipitium, ibiq; finiatur.

Scapha, seu Tholus Diocleus. X I I.

Recte datur, vbicunq; cõiungere diducta necesse est, vel quòd ob diutinũ materię cursum ad oculos incisa cutis fuerit, vel quòd frõs alioquin vulnus acceperit. Obuoluitur autem hoc modo. fasciã ab occipitio orsam trahimus sub infima auricula dextra, vel sinistra, prout ab hac vel illa prius ducendã æstimabimus, inde ad tẽpus adiunctum, ab eoq; transuersam inter frõtem & verticem, porrigimus ad alterum tempus, inde sub infima auricula ad occipitium, qua caput prius superiniectum adstringimus, dein super aurẽ frõti circũdamus, sic, vt ambitus hic, illi subijciat, q iter fronte & verticẽ, pcedit, ac vterq; è regione alterius, ab interiori parte sit resimus, tũ quoties opus est eodẽ modo circũagimus. G

X I I X I I

Iniĳcitur & aliter per duos fasciæ ambitus, circa eam suturam, quæ ad aures per verticem tendit sic, vt alter ambitus super suturam sit, alter infra, & vterq; ab interiori parte sit resimus, inferior autem sursum procedere debet, superior vero deorsum.

Thais sub incerto auctore. X I I I. H

Illis idonea est, quibus quod inter frontem & verticẽ est ac pximas partes, cõuenit deuincire. Eam sic admoueto, vbi semirhombum inieceris, sic tamen, vt fascia frontẽ non cõplectat, ipsam ab occipitio obliquã, ad verticẽ & frontẽ porrigito, ibiq; conuertito, facitoq;, vt circa frontẽ Lunę figurã imitet, & cornua sursum spectẽt, ima parte sita iter supercilia: post hęc ab altera parte verticis ad occipitiũ ducito, sicq; circa frontẽ attrahito. huiusmodi vinculũ præter eam, quam semirhombus affert vtilitatem, est etiam aliquo modo speciosius.

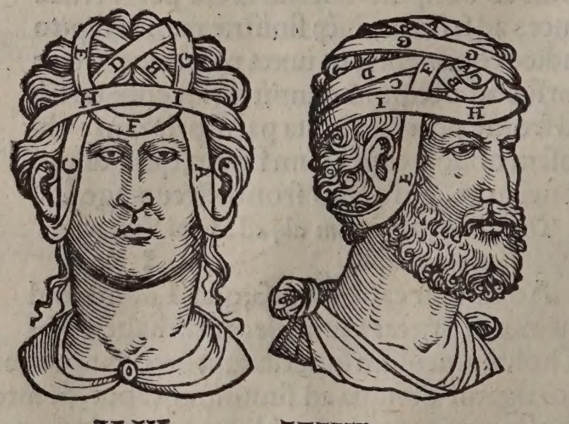

XIII XIIII

Glaucij uinculum superimpositum, uel additum. X I I I I.

Ad eosdem confert, ad quos vinculum ad caluariam, sed huic magis fidendum. igitur, vbi vinculum ad caluariam adhibitum est, aliud superiĳcito, cui nomen est lepus sine auribus, ne longum faciam.

Regium

A Regium X V.

Idem efficit, quod Thais sub ĩcerto auctore, nimirum, quod inter frontem & verticem est, ac proximas partes, deuincit, cuius hæc ratio est, fasciç quantum satis est dependere à facie sinimus, quodq; ex ea restat, ĩter frontem & verticem recta ad occipitium trahimus, inde conuersam sub ima aure inter frontem & verticem oblique ad occipitiũ, ab hoc oblique item ad id contrariæ partis, quod inter verticem & frontem est, tum per tempus, ac sub ima aure ad occipitiũ ducimus, deinde caput, quod à facie pendebat, ad frontẽ attrahimus, terq; ibi replicamus, sic, vt sinus ad similitudi-
B nem graduum, se excedãt, quos postremo cõprehendimus fascia circa frontẽ obuoluta.

XV

XVI

Capistrum, quod dimidiatum, uel ad alteram partem dicunt. X V I.

Expeditissimum est, vbi maxillam seu vulneratam, seu prolapsam, seu ob distentionem oris aliumue morbum oportet ab altera parte vinciri. fascia ab occipitio orsa, obliqua per verticem, & inter ipsum & frontem per tempus ferri debet ad malas, inde sub mẽto & ima aure alterius partis ad occipitium, deinde sub imis auribus ac mento attracta eodem reuerti, atq; ad eandem rationem, quoties opus est, circuire. Tunc vero cõmodum ita circundatur, cum à superiori parte deorsum deligan-
C dum est, sin ab inferiori parte sursum, fascia ab occipitio incipiat, & sub infimam auriculam, mentumq; procedat, tum per malas ducatur, & obliqua inter frontem & verticem ad occipitium, dein sub mentum circumagatur, postremo frontem ambiat.

XVI

XVII

Capistrum ad utramq; partem. X V I I.

Ad eos pertinet, quibus maxilla vel vtrinq; suo loco mota est, vel alio quopiam tenetur, ex ijs, quæ dicta sunt in capistro ad alteram partem. fascia occipitio primum iniecta, oblique per verticem & inter ipsum & frontem ad malas porrigitur, demissaq; sub mentum maxillam, & malas ab altera parte amplectitur, inde inter frontem & summum caput per partem prius iniectam in speciem literæ X ad occipitium reuertitur, & sub imis auribus ac mento rursus ac occipitium data, nouissime frontem complectitur.

Idem ab inferiori parte sursum. X V I I I.

Ab occipitio ordiatur, & sub infimam au-
D riculam, ac sub mentum detur ad malas, inde obliq; per summũ caput ad occipitium tẽdat, ab eoq; sub infima auricula alterius partis, & sub mento demittatur, tum ad malas, post hęc obliq; inter frontem & verticem ad occipitiũ ducatur. & fronti postea circumdetur.

Idem in utrãq; partem ductum à superiori parte deorsum. X I X.

XVIII

XIX

Media fascia cõplecti occipitium oportet, capitaq; eius per verticẽ obliqua inter ipsum & frontem porrigere, sic, vt X literam repręsentent, deinde per malas sub mentum, & sub imas aures ad occipitium reuerti, post hæc circa frontem obuolui, & ad occipitium adducta sub mentum demitti, postremo ad occipitium per frontem circuire.

Idem aliter. X X. E

Media fascia super frõtem detur, capitaq; eius ducantur ad occipitium, ibiq; figuram accipiant literæ X, post hæc sub imas aures ac mentum ad malas, inde inter frontem & verticem obliqua ad occipitium demittantur, tum sub mentum, nouissime per frontem circumdentur.

Aliter. X X I.

Fascia media ab occipitio orsa, capita sub imas aures mentumq; attrahenda sunt, tum per malas, quod superest eodem modo obuoluendum, quemadmodum in ea, quæ proxime posita est.

XX

XXI

F

Capistrum obliquum ad alteram partem, quo uinciuntur quæ iuxta aurem sunt, & maxillæ processum. X X I I.

Ab occipitio initium sumat, & sub infimam auriculam ad tempus, atq; inter frontem & verticem oblique ad occipitium, & circa frontem procedat, sæpiusq; ad eandem rationem circumeat. quo modo procedere debet, cum ab inferiori parte sursum attrahitur. Sin expeditius sit à superiori parte deorsum, ita porrigatur, incipiat ab occipitio, & oblique per verticem & inter ipsum & frontem ad tempus procedat, ab eoq; sub imam aurem ad occipitium reuertatur, deinde frontem ambiat.

XXII

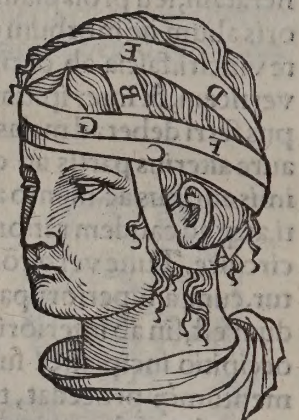

XXIII

G

Quod alij leporem sine auribus, alij semirhombum uel nauiculam dicunt, ad utranq; partem commodissime ad frontem, & ex parte etiam ad id, quod inter ipsum & uerticem est, adhibetur. X X I I I.

Occipitio primum fasciam iniicimus, ab eoq; sub infimam auriculam ad tempus, & inter frontem & verticem adducimus, & obliquam ad occipitium demittimus, inde circa frontem iuxta angulum oculi tempori propiorem, & inter frontem & verticem oblique ad occipitium, inde oblique inter verticem & frontem, parti prius iniectæ aduersam sic, vt ibi X literam repræsentet, post hæc sub infimam auriculam ad occipitium, postremo circa frontem.

Idem in utranq; partem ductum à superiori parte deorsum. X X I I I I.

Media fascia occipitium amplectitor, capitaq; eius per verticem inter ipsum & frõtem adducito, sic, vt ibi X literam repræsentent: inde sub imas aures ad occipitium, post hæc circa frontem attrahito.

H

Idem ab inferiori parte sursum. X X V.

Fascia media ab occipitio orsa sub infimis auriculis in vtranq; partem ducitur, ad angulos oculorum temporibus propiores, ab his inter frontem & verticem ad occipitium reuertitur, deinde frontẽ comprehendit. quibusdã placet hãc sub mentũ quoq; circũagi.

XXIIII

XXV

Vinculum

A *Vinculum à superiori parte iunctum.*
X X V I.

Capistrum rectum ad vtramque partem adhibemus, fasciamq; non amplius sub mentum, sicut î illo, sed per medium nasum agimus ad occipitium, & super eam suturam attrahimus, quæ ad aures per verticem tendit.

Vinculum Glaucij ualde iunctum.
X X V I I.

Eadem ratione obuoluitur, atque id, quod à superiori parte iunctum inscribitur, nisi quòd fertur etiam sub mentum.

XXVI XXVII

Perigenis galea gladiatoria. X X V I I I.

Aptissima est, vbi caput ac malæ pluri-
B bus locis vulnus acceperunt. capistrum obliquum ad vtramq; partem inijcitur, dein Glaucij scapha, post hæc rursum capistrum ad vtramque partem. nonnulli vt vinculum hoc elegantius reddant, id capitis ornamentum, quod κεφαλὸν appellant, parantes assuunt. adhibetur item & alio modo sine obliquo capistro, & fascia per malas minime porrecta.

Galea aliter ad eosdem. X X I X.

Fasciæ quod satis est à fronte dependeat, reliqua ad occipitiũ recta ducatur, & eatenus obuoluatur, vt rectum capistrum efficiens totas genas & caput complectatur. quo facto caput quod à fronte pẽdet, sursum conuertendum est, & recta per verticem ad occipitiũ attrahendum, ac, si placeat, sub imas quoq;
C aures adducendum.

XXVIII XIXX

Lepus auritus. X X X.

Sic appellãt semirhombum, vbi laqueus ille accedit, quem auriculas nuncupant, qui vel gladiatoribus decoris causa datur, vel vt caput contineat, vbi propter aliquem faciei affectum pertractare id oporteat. si decoris causa, auriculæ breues sint, & in medio frontis, nam sic animalis imaginem referunt: sin vt contineant, in medio similiter, & magnę, vt digiti in earum sinus coniecti, continere caput queant.

Alius ad tempora. x x x I.

Hac ratiõe obuoluitur. ex altera parte fasciæ laqueus fit pastoralis, vel qui duos ha-
D bens sinus nominatur (quos sæpius in libro de laqueis breuiter declarauimus) & fronti inijcitur, super quem deinde semirhombus, vel nauicula circumligatur.

XXX. XXXI.

Simplex oculus, uel tenue uinculum ocularium.
X X X I I.

Fasciã ab occipitio orsam ducimus per verticem inter ipsum & frontem, iter supercilia, ad oculum sic, vt ipsum contegat, inde sub infimã auriculam ad occipitiũ postremo circa frontẽ.

Idem ab inferiori parte sursum. x x x I I I.

Ab occipitio initium sumit, & per summũ caput inter ipsum & frontem inter supercilia ad oculum, tum sub infimam auriculam ad oculum, inter frõtem & verticem agitur, post hęc ad occipitium, & circa frontem.

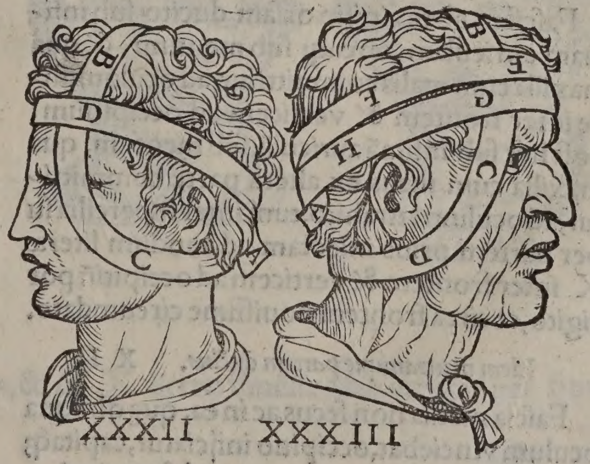

XXXII XXXIII

 B

Duplex oculus à superiori parte ductus.
X X X I I I I.

Orditur ab occipitio, & per summum caput, atque id, quod inter ipsum & frontem est, iter supercilia fertur ad oculum, tum sub infimam auriculam alterius partis, ad alterum oculum, inter supercilia inter frontem & verticem ad occipitium, postea circa frontem.

Potest etiam, si ad rem magis pertineat, initio conuerti, & ab inferiori parte sursum circumdari.

XXXIIII.

XXXIIII.

F

Duplex in utramque partem ductus à superiori parte deorsum. X X X V.

Media fascia ab occipitio orsa, ducere capita oportet inter frōtem & verticem, atque inter supercilia, sic, vt ibi X literæ figuram accipiant, tum ad oculos, atque inde sub imas aures ad occipitium & circa frontem.

Aliter. X X X V I.

Media fascia ordiatur à fronte, capita ad occipitium dentur, inde ad modum literæ X similiter, atque in superiori vinculo procedant.

XXXV

XXXVI

G

Oculus rectus ad alteram partem.
X X X V I I.

Orsi ab occipitio fasciam per summū caput, & inter ipsum & frontem directa ad oculum ducimus, inde per eam partem, qua maxilla cum malis committitur, sub mentum, & sub infimam auriculam ad occipitium & circa frontem.

Duplex ex eodem ductus.
X X X V I I I.

Priusquam frontem comprehendat, ab occipitio ad alterum oculum trahi debet, tum recta, qua maxilla cum malis cōmittitur, sub mentum, ab eoq; sub infimā auriculam ad occipitium & circa frontem.

XXXVII.

XXXVIII.

H

Idem ab inferiori parte. X X X I X.

Fasciam ab occipitio orsam ducito sub infimam auriculam, ab eaq; sub mentum, & quā maxilla cum malis committitur, ad oculum, inde inter frontem & verticem ad occipitium, post hęc sub infimā auriculā, sub mentum, qua maxilla cum malis ex altera parte committitur, ad oculum attrahito, tum inter supercilia super partem prius iniectam ad modum literæ X inter frontem & verticem ad occipitiū porrigito, et circa frontem nouissime circumdato.

Idem in utramque partem ductus. X L.

Fascia media non secus ac in ea, quę obliqua oculum vinciebat, occipitio injciatur, capitaq; à superiori

XXXIX

XL

A à superiori parte, vel inferiori attrahantur, potest etiamnum media fascia sub mento incipere.

Linteum scissum ad nasum. X L I.

Fascia eatenus lata esse debet, vt nasum complectatur, longa vero, vt duplicata à naribus ad occipitium perueniat. Orsam igitur ab occipitio recta per verticem & inter ipsum & frontem ad medium nasum adducimus, & quod ex ipsa superest à facie sinimus dependere, quod rectum in duas partes scindimus, vsque dum ventum sit ad superius labrum. quo facto alteram fasciolam mediam, ab imo naso orsam super eam, quę scissa pendet à facie, in vtranque partem, sub imas aures ad occipitiũ ducimus, super partem primo iniectam, sic, vt ibi X literam re-
B præsentet, ministroq; tradimus, deinde partes scissas à facie conuertimus ab vtraq; parte nasi inter supercilia, vt ibi literæ X similitudinem accipiant, ac per summum caput obliquas ad occipitium porrigimus, & cum priori capite iungimus, super quas deinde capita à ministro contenta circa frontem attrahimus, sic, vt à latere nodo vel fibula inter se vinciantur.

XLI.

Funda ad nasum ex quatuor capitibus. X L I I.

Scindẽdum linteum est in partes quatuor, mediumq; integrum relinquendũ, qua vincire debet imum nasum. ex capitibus vero, quæ superiora sunt, pendere deorsum oportet, inferiora per genas primum ad angulos oculorum temporibus
C propiores procedere, inde inter frontem & verticem ad similitudinem X literæ inter se commissa à ministro contineri, reliqua duo sub imas aures ad occipitium demitti, ibiq; literæ X similitudine accepta, circa frontem agi, & à latere inter se deligari, tum quæ à ministro tenebantur, in occipitio desinere.

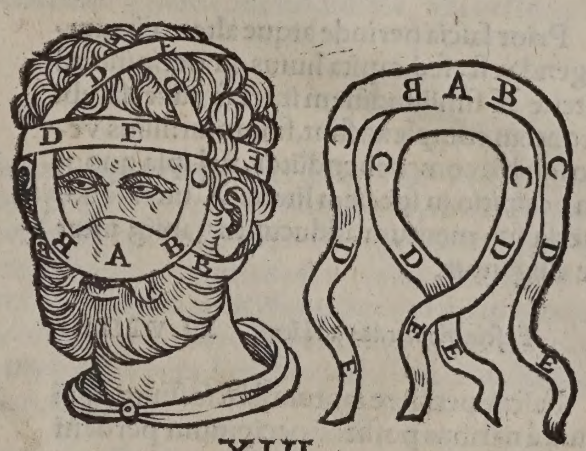

XLII

Eadem ex tribus fasciolis. X L I I I.

Vna media inijcitur sub imo naso, capitaq; eius per oculorum angulos temporibus propiores inter frontem & verticem ducuntur, ibiq; aduersa ad imaginem literæ X à ministro continentur,
D altera media datur super imum nasum, & in vtranque partem ducitur ad occipitium, ibiq; accipit nodum cum capitibus à ministro contentis, tertia orditur à frõte, & capiti circumdata à latere deligatur.

Eadem ex duabus. XLIIII.

Vna sub imo naso dari media debet, capitaq; eius per angulos oculorum temporibus propiores inter frontem & verticem porrigi, atque inter se aduersa in speciem literæ X ministro similiter tradi: altera media inijci super imum nasum, & capita eius ferri sub imas aures ad occipitium, & ibi X literæ similitudine accepta per frontem circumagi, & à latere deuinciri.

XLIII.

XLIIII.

Nasus

E

Nasus ex binis fasciolis. X L V.

Vna super nasum in longitudinem detur, dimidiaq; pars à fronte dependeat, reliqua per verticem rectà ad occipitium porrigatur, sed alterius medium dandum est sub imum nasum, capita vero sub infimas auriculas ad occipitium ferenda, vbi debent literæ X similitudinem accipere. post hæc prioris fasciæ quod à fronte pendet, sursum conuertendum, & super partem primo volutam rectà per verticem ad occipitium demittendum. quo facto, capita quæ ibi literæ X figuram acceperant, id complexa, postquam fronti circundata fuerint, finienda sunt.

XLV

XLVI

F

Accipiter ad nasum ex tribus fasciolis. X L V I.

Vna sub imo naso media incipit, cuius capita vtrinq; iuxta nares inter supercilia ducuntur ad imaginem literæ X, inde ad summum caput atq; occipitium dantur, ibiq; continẽtur: altera media super imum nasum obuoluitur, capitaq; eius sub infimas auriculas ad occipitium demittuntur, & ibi inter se, & cum capitibus, quę continebantur, vinciuntur: tertia media à fronte orditur, & in vtranq; partem circumacta à latere capitis finitur.

Idem ex binis fasciolis. X L V I I.

Prior fascia perinde atque altera circumagenda est, sed capita huius in occipitio ad literæ X similitudinem inter se aduersa, vbi frontem complexa sunt, finiuntur: illius vero sub his comprehendũtur, vel ipsa quoq; in occipitio in speciem literæ X inter se aduersa sub mentum adducuntur, ibiq; inter se alligantur.

XLVII

G

XLVIII

Fascia glomerata ad idem. X L V I I I.

Fasciæ pendere tantum à facie sinito, quãtum à naribus possit ad occipitium peruenire, reliquam eius partem rectà per nasum, inter supercilia ad frontem & verticem trahito, inde per medium caput ad occipitium demittito, ibiq; conuersam sub infima auricula ad imum nasum attrahito super partẽ pendentem, inde sub infima auricula alterius partis ad occipitium ducito, ibiq; contineto. post hæc caput, quod à facie pendebat, rectà super partem priorem volutam, ac occipitium dato, sic, vt à reliqua fascia cõprehendatur, quam postremo circa frõtem adducito, & ad occipitium reuersam à latere capitis deuincito.

XLIX

H

L

Funda. X L I X.

Orsa ab occipitio obliqua per verticem & inter ipsum & frontem tendit ad angulum oculi tẽpori propiorem, inde per genam ad imum nasum, ab eoq; ad genam similiter alterius partis, oculi angulum tempori propiorem, inter frontem & verticem, ad summum caput fertur priori parti aduersa. post hæc ad occipitium demittitur, & sub infimis auriculis porrecta ad occipitium reuertitur, nouissimeq; fronti obuoluitur.

Eadem aliter. L.

Fasciam occipitio primum inijcimus, deinde obliquam per verticem ad tempus atq; angulum oculi

A oculi tempori propiorem adducimus, ab eoq; sub imum nasum, atque infimam auriculam rursus ad occipitium demittimus, ibiq; conuertimus, & priori parti aduersam obliquam ducimus ad tempus, ac sub imum nasum ad infimam auriculam contrariæ partis, post hæc ad occipitium, deinde sub infimam auriculam, sub imum nasum, ac sub imam auriculam alterius partis ad occipitium, postremo circa frontem obuoluimus.

Amintæ uallum. L I.

Orsi ab occipitio, fasciam oblique per verticem ducimus, atq; inter ipsum & frontem inter supercilia, inde à latere iuxta angulum oculi, naribus propiorem recta ad proximam narem, inde qua maxilla cum malis committitur, attrahimus, tum sub mẽtum demittimus, & sub infimam auriculam ad occipitium damus, ab eoq; per verticem
B oblique inter ipsum & frontem, atque inter supercilia porrigimus, priori parti aduersam in speciem literæ X. post hæc à latere nasi, ex contraria parte, & qua maxilla cum malis committitur, sub mentum atque infimam auriculam alterius partis ad occipitiũ, inde fronti circumdamus, post hæc sub infimam auriculam, per medium nasum, ad alteram infimam auriculam atq; occipitium. præter hæc nonnulli quoque mentum complectuntur. Adhibetur autem commodissime, vbi vel inter supercilia, vel medium nasum deligare opus est.

L I.

LII

Phaleræ, seu uallum. L I I.

Ab occipitio inchoatur, & oblique per summum caput atque inter ipsum & frontem procedit inter supercilia, inde iuxta angulum oculi naso propiorem per genam sub imam aurem ad oc
C cipitium, ab eoq; per contrariam partem, sic, vt inter supercilia literæ X figuram accipiat, tum oblique inter frontem & verticem, per verticem ipsum ad occipitium demittitur, deinde sub infimam auriculam, per medium nasum, atq; alteram infimam auriculam, item ad occipitium reuertitur, post hæc circa frontẽ agitur. Quidam, vt speciosius vinculum efficerent, per eam quoq; suturam, quæ ad aures per verticem tendit, circuire voluerunt. Potest etiam, si res postulat, fascia duci in vtramq; partem. huic & superiori eadem vis est.

Menecratis accipiter. L I I I.

Fascia primum occipitio detur, & recta per verticem inter supercilia tendat iuxta angulum oculi naso propiorem, & ab altera nare super imum nasum feratur iuxta alterum angulum naso propiorem, & inter supercilia, vt ibi similitudo literæ X fiat, post hæc recta iu
D xta partem prius volutam ad occipitium reuertatur, ibiq; conuersa sub infimam auriculam, & super imum nasum, ac sub infimam auriculam alterius partis, itidem ad occipitium adducatur, & fronti nouissime circumdetur, quam agere etiam licet super eam suturam, quæ ad aures per verticem tendit. Nonnulli, vt elegantius vinculum reddant, adijciunt semirhombum, cuius rationem supra indicauimus.

LIII

LIIII

Amintæ uallum ad nasum in alteram partem declinatum. L I I I I.

Fasciam ab occipitio orsam recta ad summum caput adducito, deinde inter ipsum & frontem, atque inter supercilia ab altera nare sub imum nasum attrahito, inde sub imam auriculam alterius partis, & super imum nasum ab eoq; sub imam aurem ad occipitium obuoluito, inde circa frontem.

Hippocratis uinculum adducens. L V. B

Idem præstat, quod proximè positum. sic autem obuoluitur. membranula palmæ longior accipitur, cuius vnum caput glutine vel gummi illitum naso agglutinatur ab ea parte, in qua iacet: alterum sub imam aurem ad occipitium adducitur ab eoq; ad frontem, quà similiter agglutinatur.

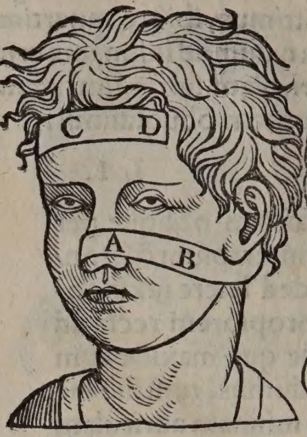
LV

LVI

Ad aures linteum scissum in quatuor partes. L V I.

Medium auriculam complectatur, ex partibus vero scissis, quæ super auriculam sunt, vbi. X. literæ figuram acceperint, vna per frontem, altera per summum caput, ad occipitium porrigantur, tum quæ per frontem procedebat, quà. X. literę similitudo est, attrahatur, quæ per verticem, ad frontem ducatur, & à latere capitis ambæ inter se vinciantur, sed partes subiectæ aduersæ inter se procedant, & altera per posteriorem partem, altera sub mẽtum detur ad occipitium, ibiq; nodum accipiant. F

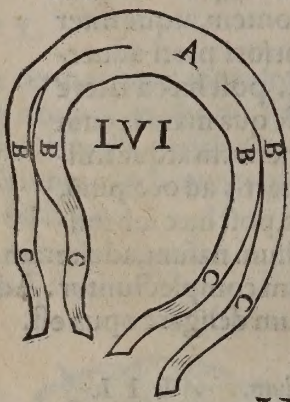

LVII

Auris ex fascia glomerata. L V I I.

Fascia post læsam aurem prope occipitium orsa, per ipsam ferri debet, vt ex parte eãdem includat, inde inter frontem & verticem attrahi non longe à fronte, tum per priorem partem prope alteram aurem ac sub mentum ad aurem affectam, deinde inter verticem & frontem ad posteriorem partem integræ auris, & sub mentum, atq; infimam auriculam ad occipitium, inde circa frõtem, ac rursus ad occipitium. G

Aliter. L V I I I.

Occipitio primum inijcitur, & sub infimam aurem sanam inter frontem & verticem ad priorem partem affectæ auris porrigitur, atq; inde sub mentũ, & sub infimam aurem ad occipitium, deinde oblique super aurem, post hæc circa frontem.

LVIII

LIX

Linteum scissum in partes sex ad regionem iuxta aurem. L I X. H

Medium super locum vinciendum inijcimus ex partibus vero alijs à ceruice depẽdẽtibus, alijs super caput collocatis, eas, quę à priori parte sunt, inter frontem & verticem nodo inter se deuincimus, medias vero in summo capite & inter se, & cum prioribus alligamus, posteriores ad occipitium adductas, vt. X. literam referant, circa frontem agimus sic, vt à latere capitis finiantur.

Iunctura ad malas ex tribus fasciis. L x.

Vna media inter frontem & verticem inijciatur, capitaq; eius per malas sub mentum demittantur, ab eoq; per malas iuxta priores partes iter frontem & verticẽ procedant, ibiq; inter se colligẽtur, quòd si oculos quoq;

LIX

LX.

A los quoque deuincire volueris, ducantur non iuxta priorem partem, sed per oculos, tum inter frontem & verticem data in speciem literæ. X. ad occipitium adducantur: altera fascia media inter frontem & verticem orsa in vtrãq; partem attrahatur iuxta oculorum angulos temporibus propiores, ad mentum, atq; ibi nodum accipiat: tertia media medium nasum amplectatur, capitaq; eius sub infimis auriculis ad occipitium adducantur, ibiq;. X. literæ similitudine accepta per frontem circumeant, & nodo à latere capitis vinciantur.

Longa ad frontem & regionem, quæ inter supercilia est ex fascia glomerata. L X I.

Dari primò super occipitium debet, post hæc rectà duci ad frontem & inter supercilia, deinde ad occipitium reuerti, & postremo per frontem circumagi.

Funda ad labrum inferius scissa in partes quatuor. L X I I.

B Medium, quod integrum est, inijcito super labrum inferius, superiores verò partes ad mentum adducito, atque inde ad occipitium, ibiq; in speciem literæ. X. altera super alteram excedente, ad summum caput, & inter ipsum & frontem attrahito, ministroq; tradito, reliquas verò binas partes sub infimis auriculis ad occipitium porrigito, atque ad formam literæ X. ad frontem attrahito, & has, & quæ à ministro continebantur, inter se deuincito.

LXII

LXIII

Eadem ad labrum superius. L X I I I.

Media superius labrum complectitor, inferiores partes iuxta angulos oculorum
C temporibus propiores adducito inter frontem & verticem, vt ibi. X. literæ figuram accipiant, inde ad occipitium demittito, reliquas duas partes sub infimas auriculas ad occipitium attrahito, ibiq; inter se aduersas circa frõtem agito, & inter se deuincito.

LXVI

LXVII

Fascia glomerata ad labrum inferius. L X I I I I.

Orditur ab occipitio, & sub infima auricula fertur ad labrum inferius, ac sub infima auricula reuertitur ad occipitium.

Eadem in utramque partem ducta. L X V.

D Media labrum complectitur, capitaq; eius sub imas aures ad occipitium attrahuntur, & fronti circumdantur.

Alia. L X V I.

Incipimus ab occipitio, & sub infimam auriculam ad labrum fasciam ducimus, ab eoq; sub infimam auriculam ex altera parte ad occipitium, inde per verticem obliquam, & inter ipsum & frontem ad tempus porrigimus, ab eoq; per malas sub mentum ad malas ex altera parte, deinde inter frontem & verticem in speciem literæ. X. inde ad occipitium, postremò circa frontem.

Ad labrum superius. L X V I I.

Ab occipitio ordiatur, & obliqua detur inter verticem & frontem iuxta oculi angulum temporibus propiorem ad labrum superius, ab eoq; ad alterum tempus, atque oculi angulum ipsi propiorem, tum inter frontem & verticem super partem prius iniectam ad imaginem literę. X. inde ad occipitium & circa frontem.

Eadem

Eadem à medio orsa. L X V I I I. E

Media superius labrum complectere, capitaq; iuxta tempora, oculorumq; angulos temporibus propiores porrige, inde inter frontem & verticem, vt ibi. X. literam referant, tum ad occipitium, post hæc per frontem, rursus ad occipitium.

Funda scissa in partes quatuor ad occipitium. L X I X.

Media occipitium comprehendit, ex partibus vero, quæ subiectæ sunt per malas atque angulos oculorum temporibus propiores inter frontem et verticem feruntur, ibiq; inter se deligantur. reliquæ sub infimas auriculas ad occipitium ducuntur, vbi ad modum literæ X altera super alteram excedit, q̃ si breuiores fuerint, in occipitio cum prioribus aptantur, si longiores, ad frontem adducuntur. *

LXVIII

LXX

F

Cum de vinculis tam simplicibus, quàm compositis, quæ faciei & capiti conueniũt, abunde dixerimus, proximum est, vt ad reliqua pergamus.

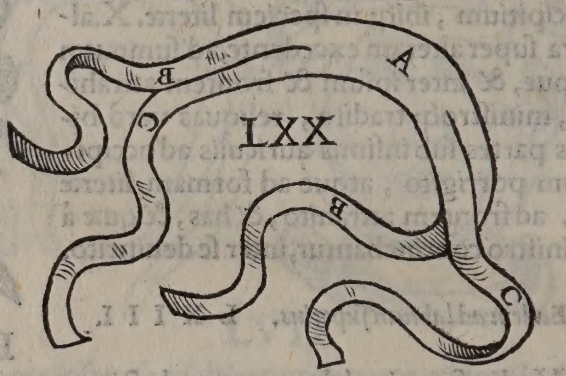

Iunctura ad mentum EX SORANO. L X X.

Fasciam ab vtroque capite scindentes, sic, vt medium, quo mentum comprehenditur, intactum relinquatur, inferiores quidem partes, rectà per malas inter frontem & verticẽ porrigimus, superiores per mentũ transuersas ad occipitium attrahimus, nodoq; inter se alligamus. prodest aũt quibus deuincire mentũ conuenit. G

Spica Glaucij. Nunc GALENVS. L X X I.

Nomen inuenit à spica, quam suo ambitu imitatur, maxime autem proficit, vbi iugulum fractum est, aut humerus excidit. eius ratio est. Hapsus lanæ mollis ab ea parte, quæ vincienda est, alæ subijcitur, donec id cauum cõpleat, post hæc fascia glomerata, quę longitudinem & latitudinẽ habeat pro portione eius, quod alligatur, ab altera ala incipiẽs obliqua per dorsum tendit, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, inde sub ala affecti humeri ad eam partem reuertitur, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, ita, vt ibi. X. literam repræsentet, deinceps obliqua per pectus procedit ad alam integræ partis, inde per dorsum obliqua ad iugulum, ita, vt parti prius obuolutæ aliquantulum insidat, ab eoq; sub ala iterum datur ad iugulum, sic, vt secundo similitudo. X. literæ fiat. postremo ad alam integræ partis, atq; ad eandem rationem circumagitur. H

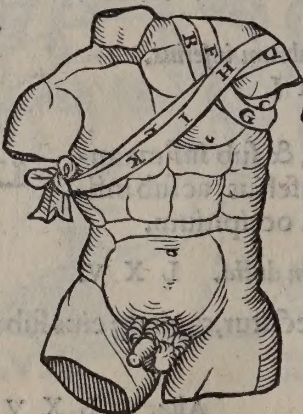

LXXI

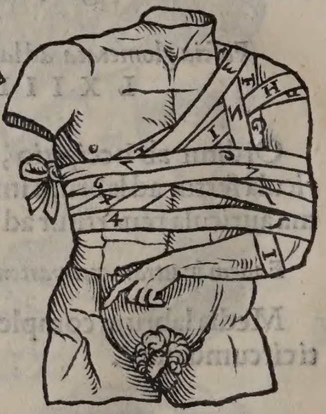

LXXII

Eadem media primum iniecta. L X X I I.

Adhibita spica brachium figurandum est ad angulum rectum, atque altera fascia media inuoluendum, cuius capita recta ducenda sunt, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, atque ibi in speciem literæ. X. aduersa inter se ad alam integræ partis attrahenda, post hæc per latera atque affectum humerum circumdanda eatenus, vt omnia includantur, & sub ala sanæ partis finienda.

A *Eadem in utramq; partem ducta.*

L X X I I I.

Media alam affecti humeri complectitur, & in vtramq; partem ducta, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, X literæ figuram accipit, inde oblique pars vna per dorſum, altera per pectus procedit ad alteram alam, atq; ad hunc modum, quoties opus fuerit voluta, finitur.

Geranis (ita enim appellatur à gruis ſimilitudine) Hippocratis, ſiue (ut alijs placet) Perigenis. L X X I I I I.

Iiſdem conuenit, quibus ſpica. in hunc au-
B tem modum obuoluitur, vbi ſpicam inieceri mus, ſemel circa humerum dari faſcia debet, inde ad iugulum procedere, tum oblique ad alteram alam, atq; ibi deſinere.

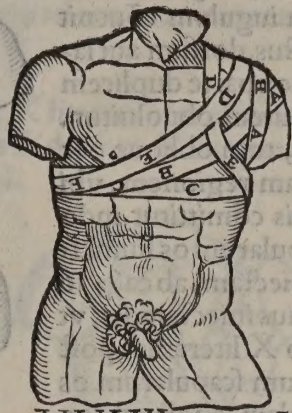

LXXIII

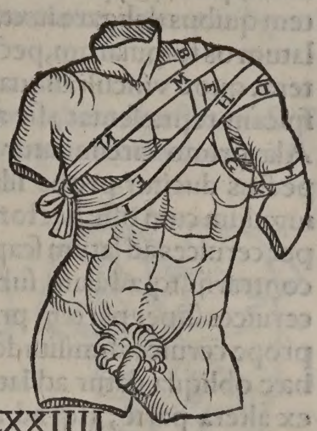

LXXIIII

Funda humerum complectens, quæ idem præſtat atq; Geranis. L X X V.

Spicam adhiberi prius conuenit, tum ab ea parte qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, faſciam ſemel recta ferri ad brachium, quod ad angulum rectum figuratum ſit, atq; inde rurſus ad eam partem, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, deinde ad alam integrę partis, poſt hęc
C humero & lateribus circumdari, & ſub ala nodum accipere.

Eadem aliter. L X X V I.

Media vitiati humeri caput amplectatur, capitaq; eius recta ducantur ad brachium in vicinia cubiti, & rurſus iuxta partes prius iniectas, qua iugulũ cum lato ſcapularũ oſſe coniũgitur, inde ad alam integrę partis, poſt hæc in orbem.

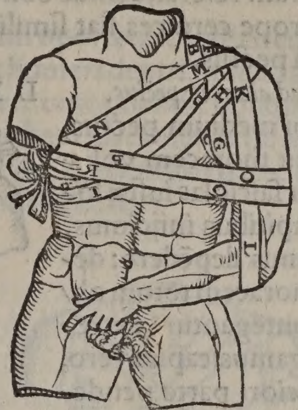

LXXV

LXXVI

Aliter. L X X V I I.

Media circũdanda eſt alę integrę partis, capitaq; eius in orbem ad latera atq; humerũ
D attrahẽda, tum ſub ala integrę partis iterum demittenda, inde obliqua ducenda ſunt ad eum vitiatæ partis locum, vbi iugulum cum lato ſcapularũ eſſe cõmittitur, deinde recta per humerum ad cubitum, ab eoq; rurſus ad eam partem, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe cõmittitur, inde ad alam integræ partis, poſtremo in orbem circa humerum.

Spica duplex, quam alij quadrigam dicunt.

L X X V I I I.

LXXVII

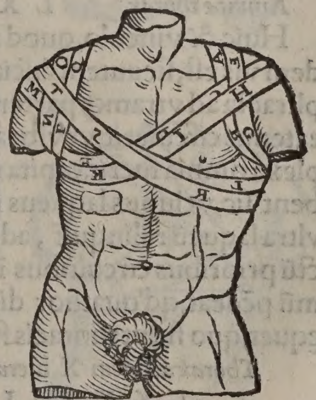

LXXVIII

Cõmodiſſime inijcitur, cum vtrumq; humeri caput male habet. eius ratio hæc eſt. vbi ſpica ſimplex data fuerit, faſciã ſub alam vincti humeri demittentes obliquam ducimus ad alterum humerum, atq; ad eam partem, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe cõmittitur, ſic, vt ibi X literã referat, deinde ad alteram alam, atq; ad eandem rationem circumagimus.

Cataphracta. L X X I X. E

Nomē habuit à similitudine thoracis Romani, quem cataphractam dicūt. prodest autem quibus deligare iuxta iugulum cōuenit latum os scapularum, pectus, dorsum aut latera. quod vinculi aliqua ex parte duplicem spicam repræsentat, sic autem obuoluitur. Alæ primo circundatur, tum oblique per pectus ducitur prope illam regionem, vbi iugulum cum osse pectoris cōmittitur, inde per ceruices ad latum scapularum os humeri contrarij atq; ad alam subiectam, ab eaq; ad ceruices super partem prius iniectam, ita, vt prope ceruices similitudo X literæ fiat, post hæc obliqua datur ad latum scapularum os ex altera parte, atq; ad alam, ab ala ad ceruices, F vt in vertebra colli X literæ figuram accipiat, deinceps sub ala & oblique prope eam regionem, vbi iugulum cum osse pectoris cōmittitur, sic, vt hic quoq; similitudo X literæ fiat, & iuxta ceruices & super latum scapularum os, & sub ala, vt quater X literā repræsentet, nimirum semel à priore parte, semel à posteriori, bis prope iugulū. Ad eandem aūt rationē quoties opus est, circuit, deinde in orbē attrahit̄ circa pectus & latera sic, vt tota iūctura thoracē referat.

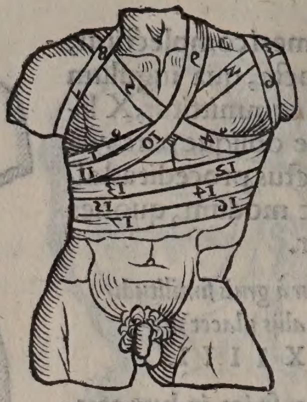
LXXIX

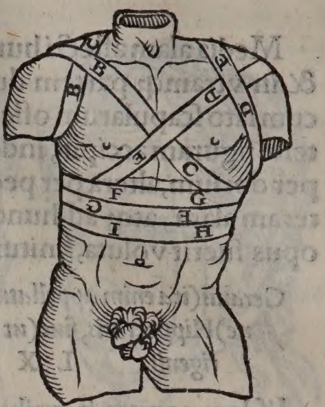
LXXX

Eadem in utramq; partem ducta. L X X X.

Sub ala dari mediam fasciam oportet, & in vtramq; partem ferri ad proximum iugulum, sic, vt prope ceruices X literam referat, deinde obliquè porrigi ad cōtrariam alam, ab eaq; ad proximum iugulum, vt ibi prope ceruices fiat similitudo literæ X, inde ad alteram alam oblique, postremo in orbem circa pectus.

Sostrati uinculum rectum ad alam & pectus. L X X X I.

Maxime conuenit, vbi medium pectus, vel dorsum aut latera, seu thoracem volumus deuincire. duas igitur fasciolas iustæ lōgitudinis humerorum capitibus inijcimus, G earumq; capita recta sinimus depēdere: deinceps fascia glomerata thoracem totum obuoluimus & latera, vt contegantur, extremamq; fasciam nodo alligamus: capita vero, quæ & à priori & à posteriori parte pendebāt, fasciȩ circuitibus assuimus, ac, si longiora fuerint, sursum cōuersa, qua iugulū cum lato scapularū osse cōmittit̄, inter se colligamus.

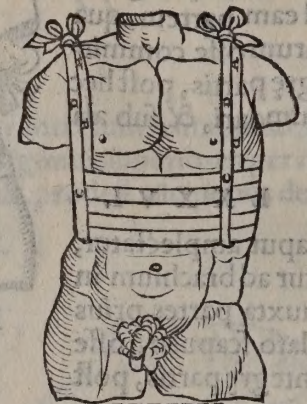
LXXXI

LXXXII

Vinculum in speciem literæ x ad alam & pectus. L X X X I I.

Quas proxime posui fasciolæ, non rectæ, sed obliquæ depēdeant, ita, vt tam à pectore, quàm à dorso similitudo X literȩ fiat. cætera eadem fieri debent, quȩ, vbi rectȩ adhibētur.

Amintæ thorax. L X X X I I I.

Huic & vinculo, quod ad alam posui, eadem vis est, sic autem fasciatur. imposita cataphracta ad vtramq; partem ducta, vbi fascia H eatenus circuierit, vt vsq; ad vmbilicum cōplexa omnia fuerit, capita inter se vinciri debent sic, vt lupus laqueus fiat, quodq; ex his vltra laqueū relinquit̄, ad ilia vtrinq; adductū prioribus circuitibus īserit̄, sic, vt extremū pēdeat, qđ quatuor digitorū lōgitudinē ȩquet, quo fit, vt thoracis fimbrias repñtet.

Thorax ad idem X literam repræsentans. L X X X I I I I.

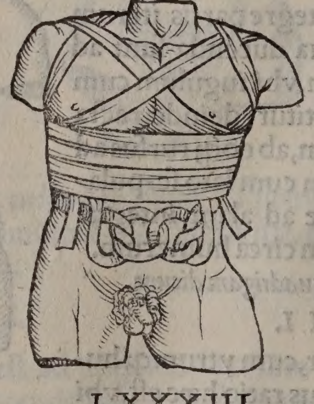
LXXXIII

LXXXIIII

Fasciam ilibus primum à dextra parte inij cito, & oblique per latus & medium pectus trahito ad humeri caput, ab eoq; ad alam atq; iterum ad humeri caput super partem priorem ad effigiem X literæ, post oblique per dorsum ad ilia super caput primo iniectum, deinceps per ventrem ad ilia sinistræ partis in orbem circūducito,

A circunducito, deinde per dorsum priori parti aduersam, sic, vt ibi eiusdem literę similitudinem habeat, ad caput humeri dextrum, post hæc sub alam demittito, & rursus ad caput humeri circũagito sic, vt ibi similitudo X literæ fiat, post hęc per medium pectus ac latus oblique ad ilia sinistrę partis, nouissime in orbem circumdato, atq; ad eandem rationem voluito, dum quæ liganda sunt, omnia includantur.

Stella. L X X X V.

Adhibito vinculo, cui nomen est thorax X literam repręsentans, debet angustior fasciola dari in orbem semel aut iterum circa pectus & dorsum, & extremo capite fibula deuinciri.

Geranis in speciem fiscellæ. L X X X V I.

Idem potest, quod cataphracta, eius autẽ ratio est. à dorso incipit, & oblique per scapulas ad eam partem procedit, vbi iugulum cum lato scapularum osse committitur, inde sub ala demissa eodem reuertitur, vt similitudinem X literæ super eandem cõmissuram
B accipiat, post hæc obliqua per mammam ad vmbilicum, ibiq; conuersa oblique trahitur ad alteram mãmam, atq; ad eam partem, vbi iugulum cum lato scapularum osse cõmittitur, vt ibi literæ X figuram accipiat, deinde per dorsum demittitur, & in orbẽ datur circa latera, atq; ad eandem rationem circuit.

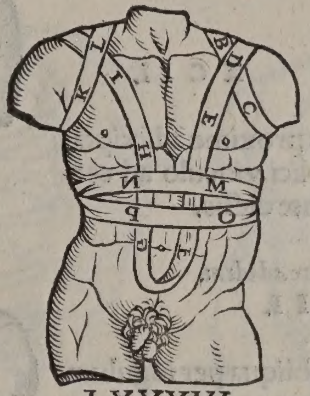

LXXXVI

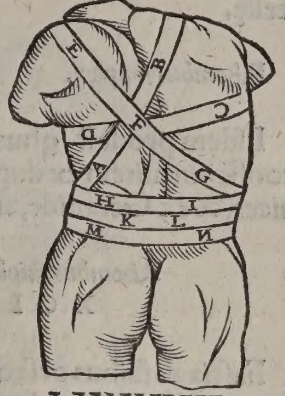

LXXXVII

Stella à posteriori parte se ostendens. L X X X V I I.

Vtiliter adhibetur, quibus deuincire dorsum oportet. sic autẽ circumdatur. ab ilibus orsa puta sinistræ partis, per dorsum tendat ad caput humeri dextri, inde ad alam, ab eaq; per latum scapularum os sinistræ partis ad alam atq; humeri caput, dehinc oblique per dorsum feratur priori parti aduersa, post hęc semel aut iterum in orbem circa ilia detur, eoq; ambitu extrema pars contineatur. Eandem quoq; sic circumagere licet, vt à priori parte oculis exponatur, id quod fit, vbi non à priori parte, sed à posteriori æque circũeat.

C

Vinculum, quod à fulmine κεραύνιος appellatur. L X X X V I I I.

Idem efficit, atq; illud, quod proxime positum est, fasciam iustæ longitudinis atq; latitudinis mediam in lõgitudinem scindimus, dum recipere caput possit, ex capitibus vero vnum à ventre, alterum à dorso patimur dependere, post hęc imponimus id vinculi, cui nomen est Thorax X literam reprętentãs, imaq; capita prioris fascię scissa in plures partes pendere sinimus.

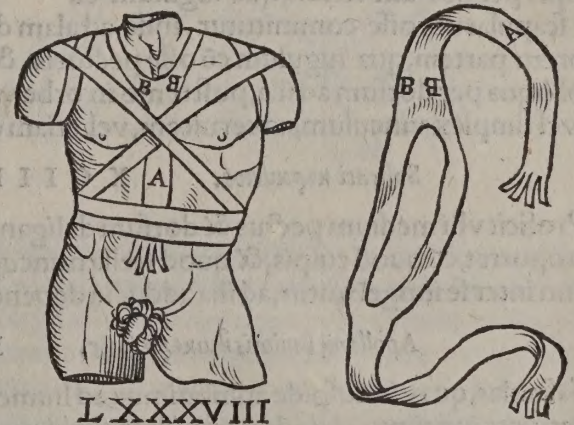

LXXXVIII

D *Simplex uinculum ad ceruicem.* L X X X I X.

Commodissimum est, vbi res poscit alterã ceruicum partem alligari. incipit autẽ à medio latere, & per dorsum fertur ad ceruicem & pectus, & post hæc ad latus super caput primo iniectum, deinde per thoracẽ in orbẽ.

Duplex. X C.

Fascia primum alæ circumdari debet, tum oblique per dorsum ad ceruicẽ procedere, inde ad pectus, & alã atq; alteram alam, post hæc oblique per pectus ad ceruicem ita, vt ibi X literã reprętentet, deinde oblique per dorsum ad alam, ac postremo in orbem circumagi, atq; ad eandem rationem circuire.

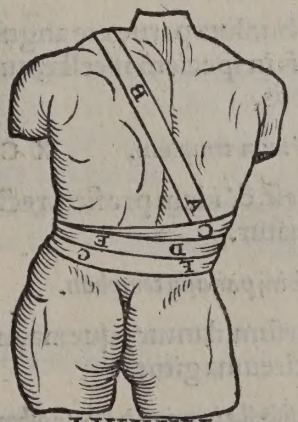

LXXXIX

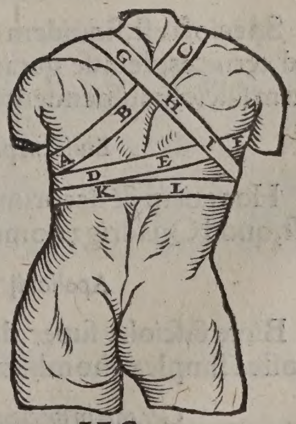

XC

Septima Classis.

Cuſpis, ſiue hamus. X C I. E

Binæ faſciolæ, quæ & longitudinem conuenientem habeant, & duorum digitorum latitudinem non excedant, mediæ humerorum capita complexæ dependent, & tam à dorſo, quàm ab vmbilico X literæ figuram accipiunt, poſt hęc fibula inter ſe iunguntur, quo facto obuoluitur Geranis in ſpeciem fiſcellę.

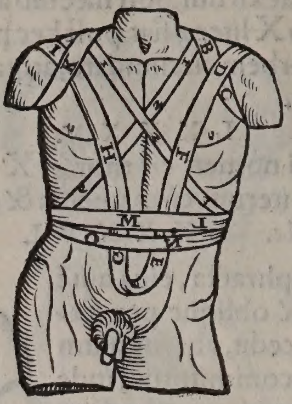

XCI

XCII

Rhombus ſimplex. X C I I.

Iiſdem prodeſt, qbus proxime adſcripta. conficitur autem ex duplici vinculo ad ceruices, & ex Geranide, ante dictis. F

Rhombus duplex ad idem. X C I I I.

Faſcia ab illibus orſa obliqua per iugulum fertur ad latum ſcapularum os, inde ad alam, ab eaq; ad iugulum ita, vt qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, referat ſimilitudinem literę X. poſt hęc trãſuerſa per collum ad alterum iugulum, tum ſub ala demittitur, atq; ad idem iugulum reuertitur, vt ibi quoq; ſimilitudo X literę fiat, inde obliqua per mammam porrigitur ad ilia contrariæ partis ſic, vt in pectore eandem literam referat, poſtea in orbem circa ilia fertur, & obliqua per dorſum tendit, qua iugulum cũ lato ſcapularum oſſe committitur, inde ad alam demiſſa eodem reuertitur, tum tranſuerſa per priorem partem, qua iugulum cũ oſſe pectoris, & qua cum lato ſcapularum oſſe committitur & obliqua per dorſum ad ilia, poſtremo in orbem. Cum hoc etiam imponitur, vel duplex geranis, vel ſimplex vinculum, ad ceruicem, vel etiam duplex.

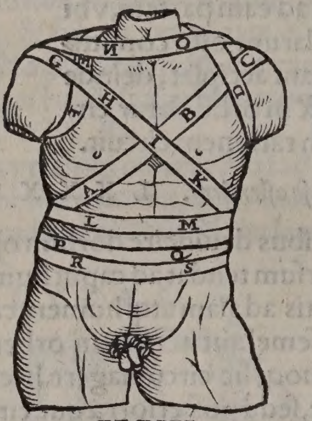

XCIII

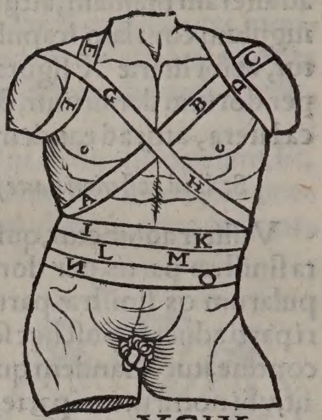

XCIX G

Soſtrati κεραύνιος. X C I I I I.

Proficit vbi medium pectus & dorſum deligandum eſt, ſic autem obuoluitur. duo iniici vincula oportet, & quod cuſpis, & quod ſtella nuncupatur, tantummodo capita, quę in ſtella per fibulam inter ſe iungebantur, ad ilia adducta dependent.

Apollonij iunioris ἡμικεραύνιος. X C V.

Faſciolas, quas in cuſpide adhibuimus, ad humerorum capita damus, tum duplex vinculum ad ceruices iniicimus, deinde geranida in ſpeciem fiſcellæ. H

Soſtrati parua ara. X C V I.

Specioſa eſt, ſiquidem obuoluta paruę arę angulos reprę ſentat. Primum deligetur vinculum ad ceruices, deinde geranis in ſpeciem fiſcellæ, quo facto adiiciur vinculum Soſtrati ad pectus, cum faſciolis ſuſpendentibus.

Eiuſdem paruum templum. X C V I I.

Hoc etiam & decorum eſt, & idem proficit. recto vinculo Soſtrati impoſito illud iniiciendũ eſt, quod Quadriga nominatur.

Apollonij Thirij paruum templum. X C V I I I.

Binæ faſciolæ ſuper dorſum dantur, quemadmodum in vinculo recto Soſtrati ad pectus poſteą ſimplex rhombus circumagitur.

Geranis in ſpeciem fiſcellæ in priori parte ſe oſtendens. X C I X.

A latere orſa obliqua per pectus eò ducenda eſt, vbi iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur,

A mittitur, inde sub alam, ab hac eodem reuersa per collum transuersa ducenda est ad cõmissuram iuguli alterius partis cum lato scapularum osse, deinde sub ala à priori parte versus posteriorem ad eandem commissuram porrigenda, inde obliqua per pectus, & postremo in orbem circa ilia. idem quoq; vinculum à posteriori parte se ostendet, si circuitus, qui à priori parte fuerant in posteriori collocemus, & eos qui à posteriori, in priori.

Auriga. C.

Valet ad latera deligãda, atq; ad hunc modum iniicitur. Media fascia collum comprehẽdimus, capitaq; obliqua ꝑ pectus attrahimus, ibiq; inter se implicata sub alas adducimus ad dorsum, vbi rursus implicamꝰ, atq; B ita, donec totum thoracem deligauerint, modo à posteriori, modo à priori parte implicamus, extremaq; inter se deuincimus, quo vinculo vtuntur aurigæ ad latera continenda.

Expositis fascijs, quæ thoraci accommodãtur, proximum est, vt ad reliquas pergamus.

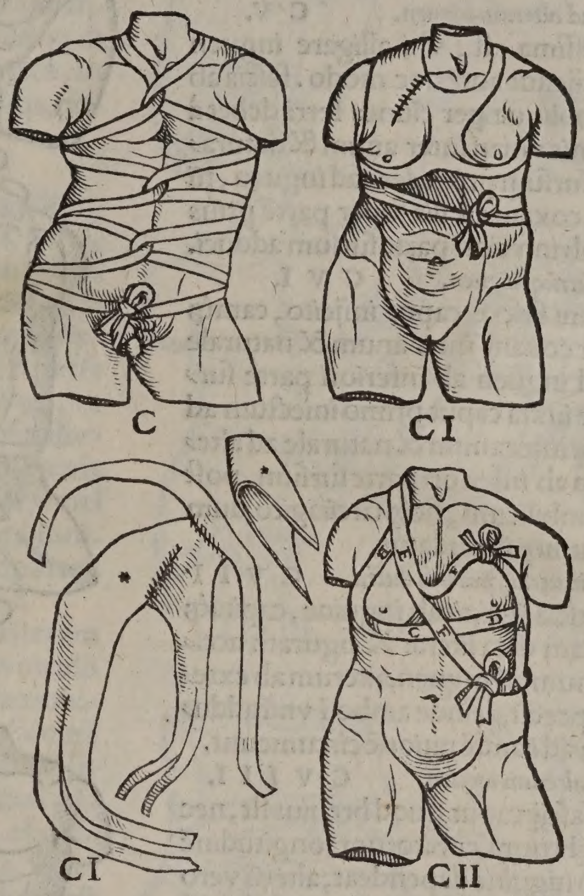

EX HELIODORO.

Assuta fascia ad mammam. C I.

C Fasciam, cuius longitudo ac latitudo sit ꝓportione hoĩs, duplicamus, tũ initio facto à medio eius partis, quę duplicatur, suimus deorsum oblique tẽdẽtes, deinceps omne id, quod super suturam est, excidimus, vt pilei modo sinus fiat, qui mammam, & quod superiniectum est, capiat. vtrunq; huius fasciæ caput in duos scindimus, deinde ab altera parte sinus, quæ contra suturam est, & veluti labrum lintei, fasciolam latam circiter digitos duos à latere suimus sic, vt alterum caput longius sit, breuius alterum, quæ fasciola cingulus dicitur. vinciendi ratio est. sinus datur ad mammam, vt ipsam comprehendat, longius vero cinguli caput per dorsum attrahitur ad integram mammam, & cum breuiori nodum accipit. ex capitibus scissis priora duo sursum feruntur ad ceruices, ita, vt dexteriori sinistrum, sinisteriori dextrum procedat, pendereq; sinatur, quibus cum reliqua duo capita colligantur.

D

Glomerata fascia ad mammam. C I I.

Longioris fasciæ, quæ tantum latitudinis habeat, quantum vsus requirit, caput in duas partes scissum detur iuxta integram mammam, fascia vero per dorsum oblique ad vitiatam mammam procedat, ab eaq; ad alteram, post hæc super dorsum, inde ad affectam mammam à superiori parte deorsum porrigatur, vt inter vtranq; mammam X literæ figuram accipiat, sępiusq; ad eandem rationem circumeat, dum quæ nuda sunt, omnia contegantur. extrema vero fascia scindatur, tum scissæ partes inter se vinciantur altero nodo sub integra mamma, altero supra collocato.

EX SORANO.

Duplex in utranq; partem ducta, à superiori parte deorsum. C I I I.

Mediæ fasciæ, quæ pectori transuersa circundetur, altera assuitur, donec vtranq; mammillam pertransierit, hæc capitibus suis recta ad collum datis ex eo suspenditur, illa per dorsum procedit, vtriusq; capita inter se vinciuntur, vt deligandis mammis accommodentur.

B

Vinculum suspendens sex habens capita.

C I I I I.

Suspendenti vinculo quatuor capitũ circa mediam suturam, alia fascia transuersa assuitur, cuius capita, vbi (vt dictũ est) deligauerimus in dorso inter se vinciuntur, ne aut resolui vinculũ possit, aut rugosum fieri. Habet aũt eundẽ vsum, quẽ proxime traditũ.

NVNC GALENVS.

Iunctura ad alterum inguen. C V.

Expeditissima est, vbi alligare inguen oportet. Iniicitur autẽ hoc modo. fascia ab ilibus orsa oblique per clunes ferri debet à parte inguinis vitiati inter anum & naturale, post hęc sursum procedere ad inguen, tũ in orbẽ per coxam ad ilia super partẽ prius iniectã, & ab inferiori parte sursum adduci.

Ad utrũq; inguen. C V I.

Abdomini fasciæ caput iniicito, eamq́ꝫ oblique per coxam inter anum & naturale attrahito ad inguen ab inferiori parte sursum, deinde iuxta caput primo iniectum ad coxam, atq; inter anum & naturale ad alterum inguen ab inferiori parte sursum, post hæc infra vmbilicum, sicq́ꝫ circũagito, dum inguen vtrumq; includatur.

F

Eadem in utrãq; partem ducta. C V I I.

Media fascia incipit ab inguine, capitaq́ꝫ eius ad coxam data literæ X figuram accipiunt, & vnum ad inguen, alterum ab exteriori parte, pcedit, deinde ambo ĩ vnũ adducuntur atq; ad eandẽ rationẽ circumeunt.

G

Aliter ad alterum inguen. C V I I I.

Vnum fascię caput, quod breuius sit, nec duorum vel trium cubitorum longitudinẽ excedat, ab inguine dependeat, alterũ vero glomeratũ, p ilia ad coxã def atq; abdomẽ, inde oblique ad coxam & inguen circũagatur ab inferiori parte sursum, tum ad ilia & coxã, ac per ilia contrarię partis ad abdomẽ, tuncq́ꝫ caput depẽdẽs ad inguẽ sursum cõuertat sic, vt ibi sinus fiat, q altero capite, qđ glomeratũ est, cõprehẽdat, post hæc rursus qđ glomeratũ est, per inguen & coxã ducat ad abdomẽ, rursusq́ꝫ primũ caput duplicet à superiori parte deorsum, & eo, qđ glomeratum est, cõprehẽdatur, ac dum fascia desinat, alterum quidem duplicetur, alterum superdetur, nouissime fibula imponatur.

H

Aliter ad utrumq;. C I X.

Fasciola media lumbos cõplectimur, capitaq́ꝫ eius ab inguine nõ secus q̃ in iunctura ad alterum inguen sinimus dependere, tum alteram fasciam à vẽtre orsam, quemadmodum in iunctura ad vtrumq; inguen circũdamus, capita vero, quę pẽdebãt, quẽadmodũ in simplici dictũ est, duplicamus.

Pecten seu uinculum suspendens ad colem. C X.

CIII

CIIII

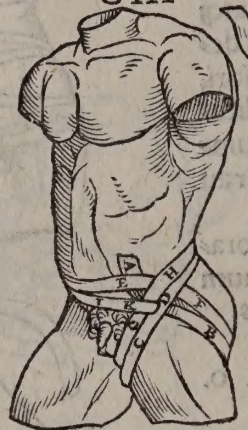

CV

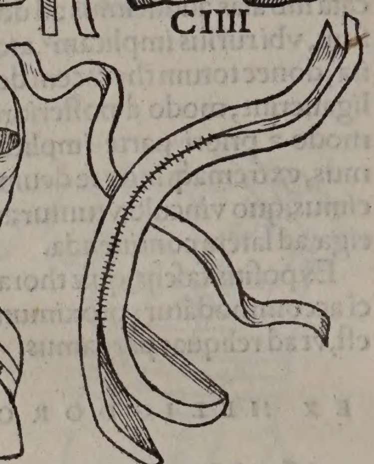

CIIII

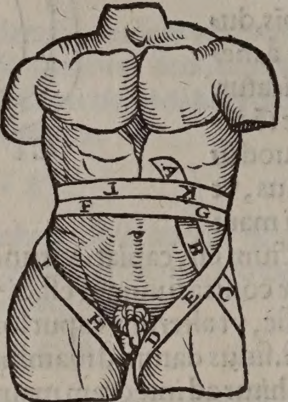

CVI

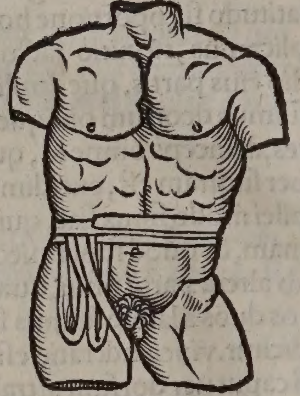

CVIII

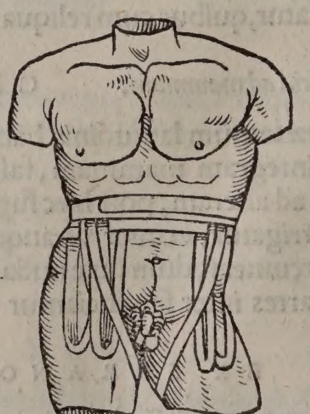

CIX

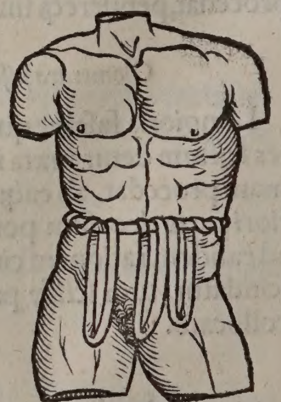

CX

Fasciola media lumbis iniicienda est, capitaq́ꝫ eius super ventrem adducta nodo inter se vinciẽda, tum alterius fascię glomeratę caput zonę inserendum, reliqua pars ad colem data in zonam

A nam rursus à superiori parte deorsum coniÿcienda, post hæc sub colem & ad zonam, postremò testiculos complexa, in zonam demittenda est.

Aliter. C X I.

Iniecta zona fasciæ caput super colem imponatur, eaq; circa ipsum in orbem detur, donec totum icludat, deinceps ad zonam ferat, ab eaq; ad colē, atq; inde rursus ad zonā, nouissime testiculos amplexa in zonā demittat.

Idem ex fascia scissa ac zona. C X I I.

Linteum iustæ magnitudinis scindito in partes quatuor sic, vt medium integrū relinquatur, quo colem excipito, tum ab altero capite scissas partes in vicinia colis findito, in quæ fissa conÿcito partes alterius capitis, cinguloq; inserito, & nodo alligato.

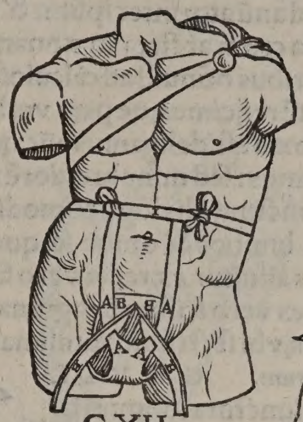

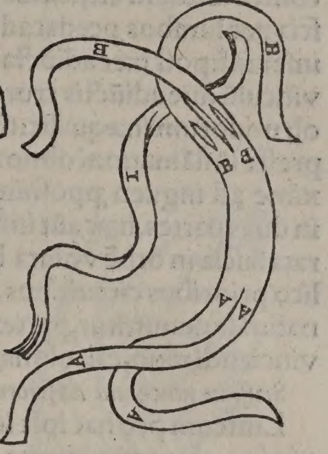

CXII

B EX HELIODORO.

Vinculum ad alterum inguen, quod nonnulli dixerunt cancrum pro inguine. C X I I I.

Fascia ab ilibus contrariæ partis incipiens obliqua fertur ad lumbos, deinde ad inguen, quod vinciri debet, ab eoq; ad summam coxā porrigitur, post hæc ad idem inguen reuersa datur ad regionem, quæ sub vmbilico est, vt X literæ figuram accipiat, ab eaq; ad ilia alterius partis, sicq; circūagitur, donec, quę nuda sunt, omnia cōplectatur, tuncq; vtiliter semel in orbē ambit circa lumbos, & ifra vmbilicū. Prodest aūt q̄bus deuincire inguen oportet.

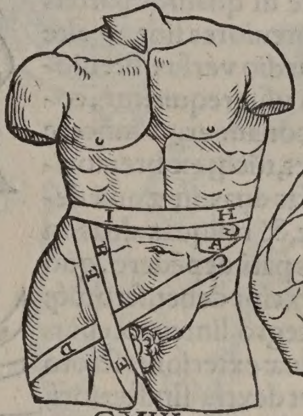

CXIII

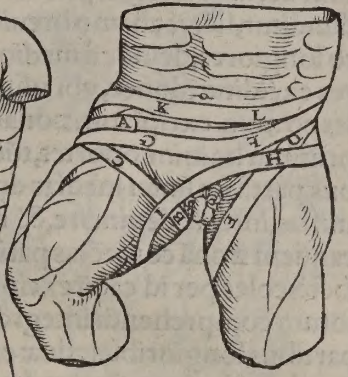

CXIIII

Ad utrunq; inguen. C X I I I I.

Vbi vinculum adhibuerimus ad alterum C inguen, omisso circuitu in orbem, in vinculo ad vtrunq; inguen, fasciam à lumbis attrahimus ad alterum inguen, deinceps ad summā coxā, ab eaq; ad idem inguen, vt in altero similitudo X literæ fiat, deinde ad lumbos adducimus, post hęc eatenus hac ratiōe obuoluimus, vt quæ nuda sunt, includamus. Valet ad vtraq; inguina deliganda, neq; ab re est vltra propositos circuitus, in orbē quoq; fasciam circumagere.

Iunctura ad inguen tuendum. C X V.

Fascię glomeratę, à capite duodecim inter positis digitis fasciolam assuere duorum cubitorum oportet, eoq; capite super ilia contrariæ partis iniecto, fasciolam rectam à poste- D riori parte per lumbos & clunes demittere inter anum & naturale, obuolutāq; inguini vitiato sursum porrigere, deinde glomeratā fasciam bis, ter'ue circumagere, per quē ambitum fasciola attrahitur quasi per nodum, vbi vero huiusmodi circuitibus in orbē inguen adstrictum est, fasciola ad summam coxam porrigitur, ab eaq; ad idem inguen, & ad eā regionem, quæ sub vmbilico est, quo facto ex fascia glomerata vinculum fit ad alterum inguen, nodumq; accipit sub vmbilico. Pertinet aūt hoc vinculū ad eos, q̄bus p̄pter varices, q inguē implēt, manus curatio admouet.

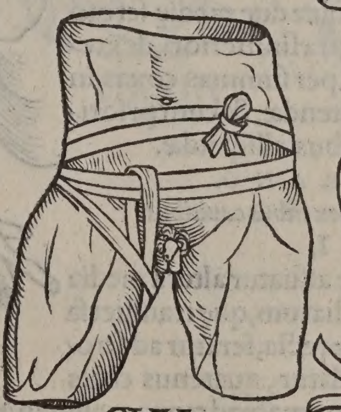

CXV

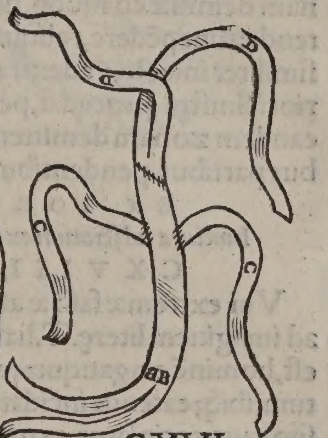

CXVI

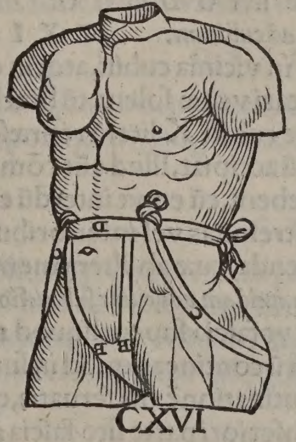

CXVI

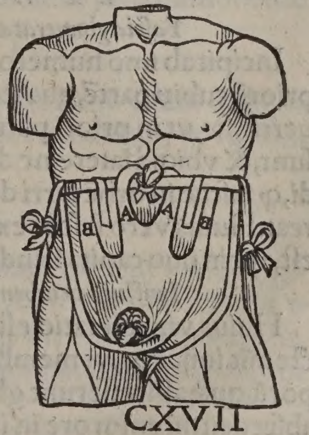

CXVII

Assuta iunctura ad anum. C X V I.

Fascia sumi debet eatenus longa, ac lata, vt huic iuncturæ sufficiat, cui ab vno capite altera valentior fascia lata circiter digitos tres transuersa assuenda est, hæc zonæ nomen inuenit: tū eidem

faſciæ interuallo puta nouem digitorum alia faſcia tranſuerſa, perinde lata vt zona, ſimiliter aſ- E
ſuenda eſt, cuius partes vtrinq; adiuncta crura nuncupãtur: alterũ vero caput rectæ faſcię, quod
contra ſuturam eſt, ſcindendũ in duo crura. Homo igitur explicata zona cingatur, recta vero fa
ſcia per lumbos ꝓcedat ad anũ atq; inter ipſum & naturale, eiusq; crura ad inguina ducta zonæ
inſerant: poſt hæc adiũcta crura arctata in zonam demittãtur, atq; ibi cum cruribus alligent. qđ
vinculũ ſine adiũctis cruribus nõnulli ad calculoſos, vbi calculus euulſus eſſet, adhibuere. id nos
ob nodorum inæqualitatẽ reijcimus, ne pars vmbilico ſubiecta vrgeat. veſica. n. inęqualiter cõ-
preſſa inflãmationi obnoxia eſt. deligamus aũt, quibus calculus euulſus eſt, parua faſcia, quam ꝓ
xime ad inguen ꝓpoſuimus: ſed nunc breuiorẽ rectam faſciolã aſſuimus, extremãq; ſcindimus
in duas partes. hæc aũt iunctura illis lõge cõmodior eſt, q̃ quę ani cauſa inijcitur. ſiquidẽ glome-
rata faſcia in orbẽ voluta lumbos & omne id, quod ſub vmbilico eſt, tegit, extremáq; ſub vmbi-
lico prioribus circuitibus aſſuitur. ex recta vero faſcia: quod integrũ eſt, ad anũ & inter ipſum et
naturale demittitur, partes vero ſciſſæ ad inguina attractę in priores circuitus immittuntur, quę
vinciendi ratio, calculoſis, vbi secti ſunt, aptiſſima eſt.

Sciſſum uinculum ad ſcrotum. C X V I I.

Linteum pro hac ipſa iunctura longum la- F
tum'ue, ab vtroq; capite in quatuor parteis
diuiditur, ſic, vt ab vno breuiores ſint, ab alte
ro longiores, deinde à medio verſus breuio-
res exciditur, donec, vbi vſus requiritur, co-
les eo cauo excipiatur. zonam ergo inijcere
primum homini oportet, tũcq; ex breuiori-
bus partibus lintei medias duas in zonã de-
miſſas, inter ſe deuincire, & reliquas duas in
eandem zonã coniectas pati depẽdere. quo
facto coles per id cauũ excipi debet, ſcrotũq;
totum comprehendi integro linteo, ex cuius
partibus longioribus, duæ exteriores ſcroto
inuoluendæ ſunt, ita, vt dextra ſiniſteriori,
dexteriori ſiniſtra procedat, deinceps in zo- G
nam demiſſæ eo modo, quo priores permit-
tendæ ſunt pẽdere, reliquæ duę medię ſcroto
ſimiliter iniectę, vt dextra ſiniſteriori, dexte-
riori ſiniſtra procedat, per ſummas coxas in
eandem zonam demittendæ, & cum priori-
bus partibus pendentibus alligandæ.

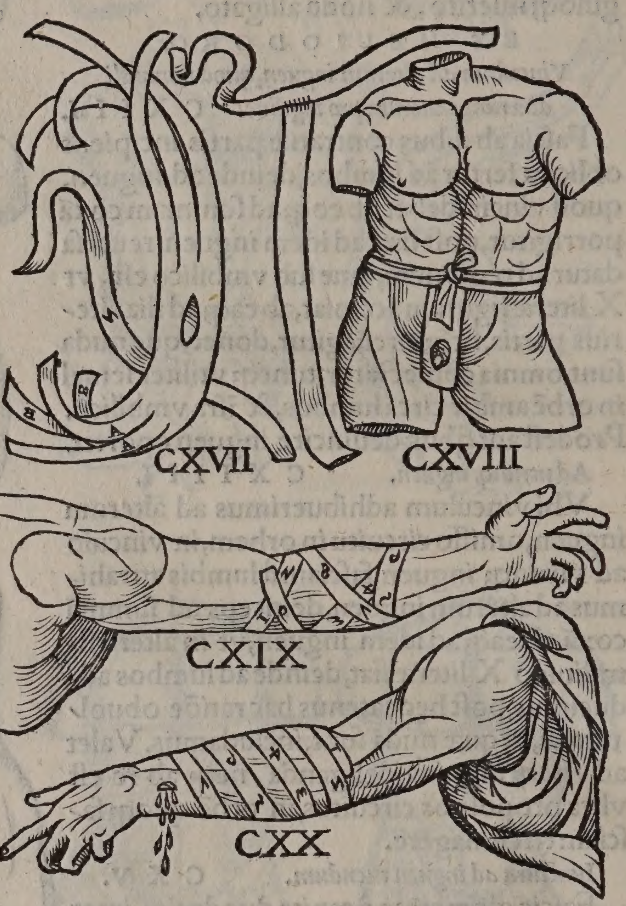

E X S O R A N O.

Iunctura ad ſcrotum ex tribus capitibus.

C X V I I I.

Vni extremæ faſciæ aſſuatur altera media
ad imaginem literę. T. harum, quę tranſuerſa
eſt, hominẽ cingat: quæ recta, feratur ad ſcro-
tum, ibiq; eatenus incidatur, quatenus coles
ſuo cauo recipiatur, extremaq; ad zonam alligetur, vt ſcroti vitijs accommodetur.

E X H E L I O D O R O.

Faſcia glomerata ad cubitum. C X I X. H

Incipit ab imo humero in vicinia cubiti, atq; in orbẽ circũagitur, poſt hæc obliqua ducit̃ per
priorẽ cubiti partẽ, qua ſecari venæ ſolent, tũ brachio in orbẽ obuoluta obliqua ad humerũ re-
uertit̃, ſic, vt in priori parte cubiti X literã repræſentet, ſic aũt circuit, donec tegant̃, quæ nuda
ſunt, & vbiq; à latere nodũ accipiat. Illud aũt cõmune ẽ humeri brachij alteriuſ'ue mẽbri vinciẽ
di, ꝙ faſciæ in orbẽ ferri debent, cũ eo vt interdũ etiã obliquæ ꝓcedant, quo vinculũ firmius hæ-
reat. Huius vero faſciæ extremitas vel inferioribus aſſuẽda eſt, vel anguſtiori faſciola vinciẽda
eſt, aut in duo capita ſcindenda, quæ ab altera membri parte nodo inter ſe alligentur.

Iunctura in orbem, quidam adijciunt ſub auctore Hippocrate. C X X.

Huius vinculi ratio eſt vt faſcia ſuper aliquod mẽbrũ pluribus circuitibus in orbẽ ambiat. re-
cte aũt inijcitur, vt membrũ contineat, quod in ſuum locũ reſtituit̃, magis vero pertinet ad cor-
porũ, quæ abſceſſerunt glutinationẽ, his ſeruatis, quæ ad artificioſam faſciandi rationẽ pertinẽt.
abſcedentiũ enim ore in inferiori parte ſito faſcia à ſuperiori parte deorſum ꝓcedit, vt humores
excernant̃, & eorũ, quæ abſceſſerunt alterũ alteri inſidat, vt glutinent̃: ſed ſi vlcus ſuperius ſit, vt
materia ab inferiori parte ſurſum ſub vinculo excernat̃. vbi vero abſcedentia corpora trãſuerſa
ſint, faſcia ab ipſis circumdetur verſus os, vt humor emittatur.

A *Menecriti uinculum ad partes extremas.* XXI.

Ab extremo brachio prope manū orsi, vbi fasciam semel in orbem duxerimus, obliquam attrahimus per primam palmæ partem, deinde per palmam ipsam circumagimus priori parti aduersam, ita, ut ad primam palmæ partem reuertatur, prope ipsam prius X literæ similitudine accepta, atque ad eandem rationem obuoluimus, dū quæ nuda sunt, contegantur. Adhibētur autem vtilissime, vbi & primā palmæ partem, & palmam alligari necesse sit.

B

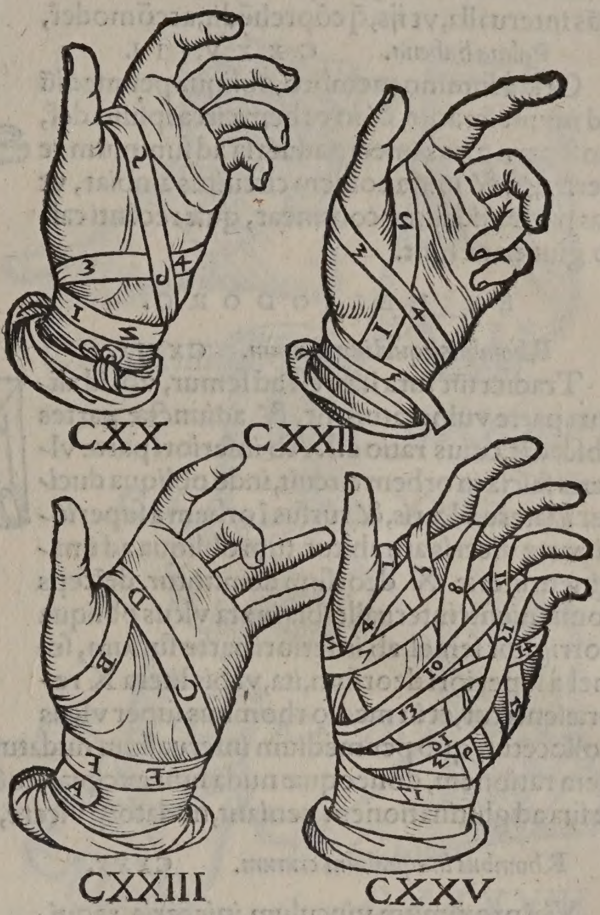

Cancer. CXXII.

Angustioris fasciolæ, cuius latitudo exempli causa digitum æquet, capite super primam palmæ partem imposito, ipsa per palmam attrahenda est, & ab interiori parte versus exteriorē oblique ad pollicē adducenda, tum circa ipsum ab exteriori pte oblique porrigenda ad primam palmę partem aduersa parti prius iniectæ sic, vt super exteriora pollicis X literam referat, atq; ad eandem rationem eatenus voluenda, vt omnia complectatur, nouissimeq; circa primam palmę partem data, finienda est. commodissime autem obuoluitur ad vinciendum pollicem, quem ἀντίχειρα vocant.

C

EX SORANO.

Iunctura ad primam palmæ partem. CXXIII.

Orsa à prima parte palmæ obliqua versus palmam ducatur, deinde per palmam ipsam transuersa, postremo in orbem circa primam palmæ partem, vt quibus hanc ipsam vincire volumus, accommodetur.

D *Vinculum oppositum.* CXXIIII.

A prima palmæ parte incipiens, post ipsam oblique circa pollicem obuoluitur, tum oblique à priori parte manus ad primam palmæ partem porrigitur, ibiq; in orbem attrahitur, vt vinciendo pollici aptetur.

Vinculum, ut in palæstra ductum. CXXV.

Adhibito vinculo opposito fasciam īsuper oblique prope primam palmæ partem versus digitos circūdamus, deinde in orbē circa īdicem, post hæc oblique aduersam parti prius iniectæ, prope primam palmę partem attrahimus, idemq; facimus circa reliquos digitos, vt illis idoneum sit, quibus tam quod prope primam palmæ partem versus digitos est, quàm quod post digitorum articulos, vinciri debet.

Rhombus ad medium membrum. CXXVI.

Fasciæ caput membro iniicimus, eamq; super id obliquam ducimus, post hæc in orbem, deinde aduersam parti prius obuolutæ, atque ob altera parte in orbem, vt ad eas fracturas conferat, quibus carnis quoque vulnus accessit.

Rhōbus multiplex ad unicum membrum. B

CXXVII.

Super extremam vnius membri partē fascia imponitur, & per ipsum æquis iteruallis quasi in cochlea serpit vsq; ad alteram extremitatē, quam in orbē cōplexa, oblique circuit, & in orbem datur aduersa parti prius iniectæ certa seruās interualla, vt ijs, q̄ cōprehēdit, accōmodet.

Palma habena. CXXVIII.

Orsa à summo membro, obliqua per mediū ad imum feratur, & in orbem circa ipsum det, post parti prius iniectę aduersa ad summum reuertatur, & iuxta eosdem circuitus ambiat, vt eas partes fideliter contineat, quæ recenti callo glutinatæ sunt.

CXXVI

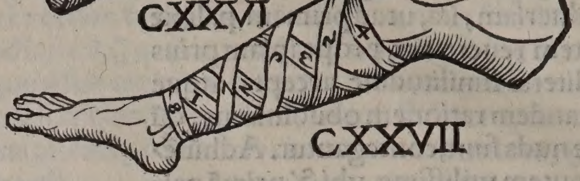

CXXVII

CXXVIII

EX HELIODORO. F

Rhombus æqualium crurum. CXXIX.

Tradita iūctura hæc est ad femur, vbi id aliqua parte vulneratum sit, & adiunctæ partes abscedāt, cuius ratio est. Ab inferiori parte vlceris fascia in orbem circuit, inde obliqua ducitur à latere vlceris, & rursus ī orbem à superiori parte vlceris attrahitur, tum obliqua ad imaginem literæ X deorsum demittitur, deiceps conuenienti interuallo bis iuxta vlcus obliqua porrigitur semel ab inferiori parte sursum, semel à superiori deorsum, ita, vt bis litera X repræsentetur, et in medio rhombus super vlcus collocetur, quo per medium interuallum nudatum humores excernantur. Circuit autem ad eandem rationem, donec quæ nuda sunt excipiat, eoq; fit, vt quæ abscesserunt sub vinculo, quasi spōte sua ad glutinationem veniant, nudatoq; vlcere, quidquid humoris collectum est, effundatur. G

CXXIX

Rhombus inæqualium crurum. CXXX.

Vbi proximum vinculum inieceris, requirit quod nunc proponitur, vt fascia per vulnus feratur, etiam obliqua. eo vsi sunt, quibus operiendi quoq; vulneris consilium fuit.

Ascia. CXXXI.

Scribunt, qui huiusmodi iuncturā adhibuerunt, ipsam vtiliter inijci, quibus vulnerato femore proximæ partes diducuntur, sic aūt inijci debet. voluenda sub vulnere fascia est in speciem asciæ sic, vt pars gibba deorsum, sima sursum spectet, deinde super vlcus iterum in speciem asciæ priori aduersæ circūagenda est, atq; ad eandem rationem attrahenda, dum quę nuda sunt contegat, ab inferiori parte sursum, & à superiori deorsum procedens, interdum etiā per vlcus, vt ipsum operiat. H

CXXXI

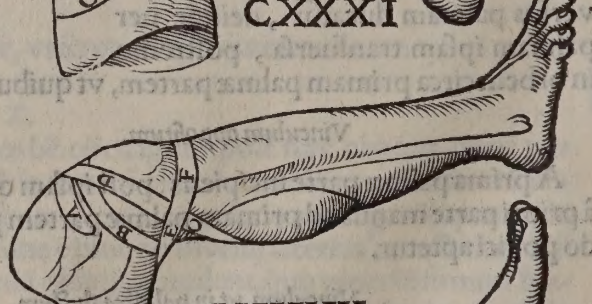

CXXXII

Vinculum à latere X literam repræsentans. CXXXII.

Fascia imo femori in orbē ꝓpe genu circūagimus, tū obliq̄ ducimus, et rursus parti prius iniectæ aduersam attrahimus sic, vt à latere genu literæ X similitudinē referat, eodēq; modo circūducimus. Potissimū aūt ꝑtinet ad eos, q̄bus genu ī alterā partē lapsum recōditū ē, repsentāda vero X lr̄a est ab ea pte, ī quā excidit.

Testudo. CXXXIII.

Super genu fasciam tendere in orbem oportet, inde

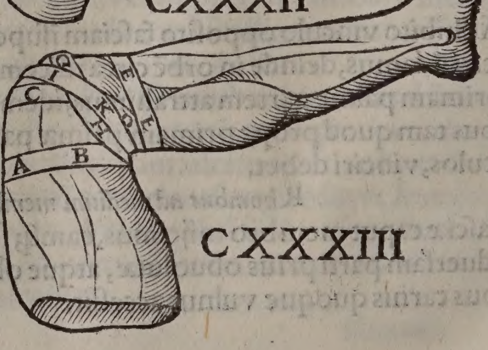

CXXXIII

A tet, inde obliquam à superiori parte deorsum per patellam demitti ad poplitem, ibiq; sub genu in orbem iterum circumagi, & parti prius iniectæ aduersam super patellam procedere in speciem literæ X. post hæc per poplitem & patellam in orbem circuire, atque ad eãdem rationem obuolui. conuenit autem patellæ, quomodocunq; sua sede proruperit.

Ad Calcem. CXXXIIII.

Circumagenda fascia est circa talos in orbem, inde à posteriori parte ex vno latere nerui lati obliquè ducenda ad alterum latus, tum circa calcem voluenda, ab eoq; porrigenda, atque ad eandem rationem circundanda. valet autem ad calcem alligandũ.

B Ad talos. CXXXV.

Fascia super talos datur, inde obliqua ad superiora pedis porrigitur, post hęc sub plantam demittitur sic, vt ad superiorem partem reuersa X literæ similitudinem referat, alligata vero planta circumducitur in orbem. Valet, vbi vinciri talos oportet.

Spica ad plantam.
CXXXVI.

Fascia in orbem magnum digitum cõplectatur, ab eoq; per plantam procedat circa talos, inde obliqua reuertatur ad plãtam
C sic, vt non longe à minimo digito similitudo literæ X fiat, post hęc ad superiorem partem pedis intendat, et ad eandem rationem circumeat. Maiores vinculum hoc ad magnum digitũ deligandum memoriæ prodiderunt: nobis vero superuacaneum videtur digitum alligare ad plantam atque ad talos, abunde enim existimamus, si cum digito, & planta pars pedis superior vinciatur, quemadmodum propositum est in digitis manus.

EX SORANO.

Calceus. CXXXVII.

D Fasciam primo talis inijcimus, tum per ipsos obliquam ducimus ad plantam, ab eàque ad alteram partem talorum obliquam attrahimus, postremo circa crus in orbem porrigimus, vt illis accommodetur, quibus deuincire talos conuenit.

Ad calcem. CXXXVIII.

Fasciæ caput sub talis inijcito, eaq; circa ipsos obliquè ad plantam demittito, tum obliquè circa calcem, & in orbem iuxta talos adducito, vt illis aptetur, quibus obligare calcem volumus.

FINIS GALENI DE FASCIIS.

ORIBASIVS

ORIBASIVS DE LAQVEIS EX HERACLE,

Vido Vidio Florentino interprete. F

VIDIVS LECTORI.

Laudatur liber de laqueis a Galeno in libro de fascijs, quāuis alibi quoq; mentionē facit laqueorū, q hoc opere cōtinenť, referť tamen hic liber in græco exēplo ad Oribasiū auctorem. quicquid est, opus vtilissimū est, sine quo multa sunt, quæ in medicinali arte nec cōprehendi, nec præstari possunt. pertinēt enim laquei nō modo ad fasciandū, sed etiā ad extēdendū ossa fracta, vel suo loco mota, seu æqualiter, seu inæqualiter adhibere vim oporteat: tum ad curāda atq; alliganda mēbra, dū manus adhibetur.

Quæ ratio sit laquei attollentis.

AD attollentem habena adhibetur duplicata, cuius vtrūq; caput sinistrā
manu contineť, sinus vero dextra prehenditur, & capitibus superinijci
tur, sic, vt capita sita sint in medio sinu. quo fit, vt ex vna parte, laquei ne
xus feratur, capita ex altera. Habet aūt hic laqueus facultatē extendēdi
æqualiter, pertinetq; nō modo ad extendendū membra, sed etiā ad con
tinendum, cū in suā sedem compelluntur, & ad figurandū corpora, vbi
quid manu fieri oportet. Recte quidē eas partes intendit, quæ binis ossi
bus cōtinentur, quādocūq; enim alterū vitiosum sit, sinus super ipsum, G
capita super integrū imponuntur. nam sinus corpori inhærentes affe-
ctam partem vehemēter distendunt, at capita, cum recedant à corpore,
eam partem, quę bene valet, vel nihil omnino intendūt, vel certe quàm minimū. Membris quoq;,
cum reponuntur, aptissimus est, sicuti cu-
bito, cum in aliquam trium partium exci
dit, in quas vbi prolapsus est, brachium
curuū est, neq; extenditur, id est in poste-
riorem, interiorē, atq; exteriorem. in quo
casu laqueus ossibus brachij iuxta primā
palmæ partē inijcitur, capitaq; eius subli-
miora ferūtur, &, vt retinacula sint, ad ali-
quid immobile deligantur. Ad figurāda
insuper corpora, vbi manu medemur, ad
hibetur cōmodissime. in ijs enim, quę iux H
ta anum vitia infestant, vbi tractātur, bra-
chia poplitibus subijciūtur, & huiusmodi
habenæ attollentes ab brachia dantur in
vicinia manus, eorumq; capita ad ceruí-
ces hominis adducta, inter se vinciuntur.
quoniā attollens laqueus non solū inijci-
tur implicitus, sed super membrū quoq;
circumponitur. suspēsa enim fascia sinus
membro subijcitur, capitaq; eius per me-
dium sinum traijciūtur, eaq; ratione cir-
cumpositus conficitur.

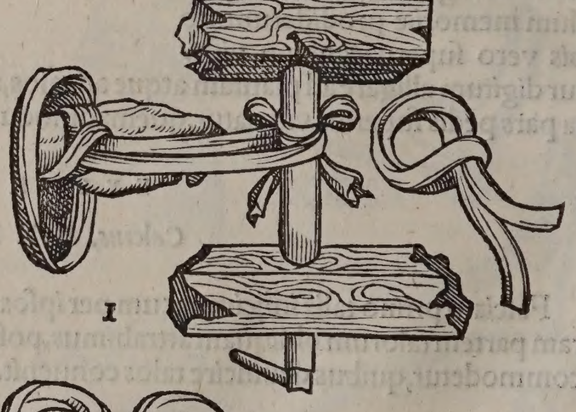

1

2

Quo modo laqueus Nauticus debeat adhiberi. II.

Ex medio sinu duplicatę habenę duos itē
sin⁹ facere oportet, eosq; īter se pmutatos

ita

A ita collocare, vt interior extrinſecus, exterior ab interiori parte ſitus ſit. hac enim via nexus laquei ab vna parte, capita ab altera procedunt. Eſt autem idoneus iјs, quæ extendi inæqualiter debent: valet item ad continendas ferulas, quæ fracturis accommodantur. iunctura nanque adhibita vnum habenæ caput ſiniſtra manu teneatur, alterum vero per affectam partem voluatur, ſic, vt vnus & alter ſinus fiat, per quos reliquum habenæ caput traiјciatur, vt ab ea parte, quæ in nos ſpectat, verſus contrariam porrectum ſiniſtra rurſus contineatur. quo iniecto ferulæ in ſinus demiſſæ ad vitioſum membrum dentur, capitaq; attrahantur, & inter ſe alligentur, vt ferulas teneant. Valet item ad cubitum ſuſtinendum, non ſecus atque ad intentionem, aut ad ferulas continendas, imponitur enim, implicaturq; ad cubitum ſuſpendendum, vbi lata faſcia non eſt. in quo caſu ſinus ita inter ſe diducendi ſunt, vt alter prope cubitum ſit, iuxta manum alter, capita vero ad ceruicem adducenda ſunt, ibiq; nodo inter ſe deliganda.

Laqueus χιαστὸς quo modo implicetur. III.

B

Ad χιαστὸν habena duplicanda eſt, cuius vtrumque caput ſiniſtra manu continendum: ſinus vero dextra prehenſus conuertendus eſt, ſic, vt capita ad ſimilitudinem literæ X aduerſa inter ſe ſint, inde enim nomen habuit χιαστὸς. quo facto ſinus capitibus X literam referentibus ſuperiniјciendus, quodq; ex his ſubiectum eſt, per medium ſinum attrahendum. eoq; fit, vt medius laquei nexus appareat: C à lateribus vero, hic ſinus vnus, inde duo capita ſe oſtendant. Valet autem, vbi oportet inæqualiter diſtendere.

Paſtoralis laqueus, qui & Sandalius dicitur, quo modo iniјciatur. IIII.

Paſtoralis, dictus à quibuſdā Sandalius, cum eo implicatur, quem χιαστὸν nominauimus, hic ſiquidem primo eſt adhibēdus, vt Sandalius fiat: quo iniecto ſinus eius dependens attrahi de-D bet ab īferiori parte ſurſum, per medium eius ſinus, qui contra capita ſitus eſt. ſic enim ab vna parte laquei nexus, ab altera capita collocantur: in nexu vero terni ſinus, duo ſcilicet à lateribus, tertius in medio conſpiciuntur. Adhibetur autem commodiſſime ad talum prolapſum, vbi reponitur. vnus enim ſinus à poſteriori parte tali ſuper latum neruum datur, à priori alter ad partem pedis ſuperiorem, medius, hoc eſt tertius, plantæ ſubiјcitur. quo facto capita ad id vinciuntur, quo extendendi cauſa vtimur, neque talo duntaxat conuenit, ſed maxillæ, quæ excidit, vbi in ſuam ſedem compellitur. vnus enim ſinus ad frontem hominis, alter ad occipitium datur, medius per os procedit vtrinque ſub malis, capita vero per tempora ad ægri caput feruntur, ac ſiue, vt retinacula ſint, ſiue, vt à ſuperiori parte extendant, ibi inter ſe vinciuntur.

Draco laqueus, qua uia iniiciatur. V. E

Ad laqueū draconē media habena à posteriori parte tali, incipiat iuxta latum neruum: capita vero versus priorem ferantur ad superiorem partem pedis, vbi X literæ similitudine accepta, ad plantam porrigantur, & rursus inter se aduersa eandem literā repræsentent, post hæc circa talum, vel ab inferiori parte sursum, vel à superiori deorsum circumdetur, tum deligentur ad id, cuius opera ad extendendū vtimur. Facit autem hic laqueus ad talum suo loco motum, vbi reconditur.

Qua ratione is laqueus adhibeatur, quem simplicem nodum dixerunt. VI.

Laqueus, cui nomē est simplex nodus, à quibusdā Perineos appellat. Quocunq; aūt vocetur, eius rō ē. Habena simplicē nodū accipiat, eiusdēq; sinus attrahat, capita vero depēdeāt: deinde mēbrū, quod reponere opus est, inter superiores sinus collocādū, tū alter sinus ī alterū insitus, ad capita ducēdus, cōiq; nodo cū capitibus ad id vinciēdus, quod ad intēdēdū adhibemus. Habet aūt inequalē extēdēdi facultatē. F

Lupus laqueus quo modo nectatur. VII.

Duæ habenæ iustæ lōgitudinis duplicent sic, vt capita ab eadē parte collocent, sinus inter se aduersi sint, tū capita, q̃ ab īferiori parte, sursum, q̃ à superiori, deorsum vellant, sic, vt medius laquei nexus, vtrinq; vero bina capita se ostēdant. Habet aūt vim extēdendi æqualiter, ptinetq; nō mō ad ossium, q̃ restituunt, intētione, sed in herniæ curatione ad mēbranā abdominis adstringēdā, itē ad vinciēda venarū capita sanguinē fundētia. Nos aūt in sinus conijcere lina simplicia cōsueuimus, quæ coī medicorum vocabulo, q̃ relaxent, χαςηρίαι dicuntur, neq; hæc ipsa temere adijciunt, sed vt, vbi quę arctata sunt, remittere volumus, p lina id præstemus, & non per capita. G

Nodi Herculei ratio. VIII.

Ad nodū Herculeū, habenā adhibere oportet, q̃ duos nodos accipiat inter se distātes, quo fit, vt Herculeus nodus vtrinq; se ostēdat, hinc aūt sinus, inde vero sint capita duo. Valet vbi æqualiter intendere consilium est. Quòd si sinus, qui contra capita est, medius īcidatur, à lupo laqueo non differet. H

Simplex charchesius qua uia implicetur. IX.

Ad simplicē charchesiū, q vim habet extēdēdi ęqualr, duplicari habena dbet, capitaq; eius sinistra manu contineri, sinus vero dextra sursum cōuersus supimponi capitibus, quę media opus est aduersa inter se collocare in speciem X lrę. eo facto sinus capitibus iniectus, à superiori parte deorsum attrahat, p mediū eius par partis, qua X literæ fuit accepta similitudo. sic enim laquei nexus medius apparet, ab vno latere sinus vnus, ab altero duo capita.

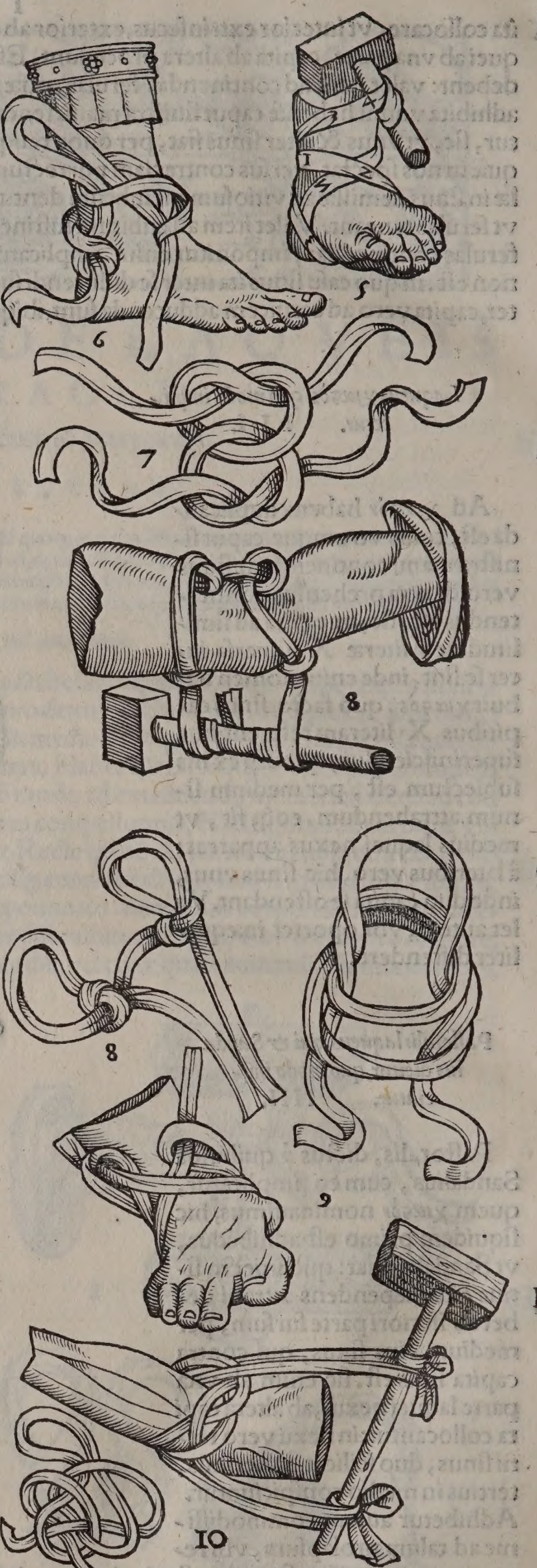

Duplex charchesius quo modo implicetur. X.

Duplex charchesius æqualiter distendit, ac simplici longe est efficacior. eius aūt ratio est. Habenam prehēdimus duplicatam, capitaq; leua cōtinentes, sinū patimur dependere. tū ex capitibus, quæ cōtra sinū sunt, alterū duplicamus, sic, vt paruus sinus fiat, quē in sinistra manu ponimus, al-

A terum per sinum traijcimus, deinde nexum per sinus conuertimus, et in sinistra collocamus. quo facto, ex capite, quod cōtra sinum est, rursus alterum sinum efficimus, quem nexui adiungimus: postremo pendentem sinum per medium nexum trahimus, ab inferiori parte sursum. quo fit, vt ab vno latere sint duo capita, ab altero vnus sinus, quibus laquei nexus medius interijciatur.

Duplex charchesius, quo ex simplici fiat. XI.

Cum duplex charchesius varie consueuerit implicari, siquidē per se interdum, iterdum fit ex simplici, nōnunquā conficitur circūponendo. supra demonstratū est, quo modo ꝑ se inijciatur, nunc qua ratione ex simplici fiat, exponemus. Adhibere igitur primo simplicē charchesium oportet, sinusq; alterum ab altero diducere, deinde eum, qui subiectus est, in superiorem conijcere, & similiter vtrūq; diducere, ac per spacium, quod ipsis medium iterijcitur, B sinum qui contra capita est, ab inferiori parte sursum attrahere. sic enim rursus laquei nexus medium sese ostendit, hinc vnus sinus, inde bina capita conspiciuntur.

11

Duplex charchesius, quo modo implicetur circumponendo. XII.

Quoniā vehemēti validorum corporū intentione, laquei capita, ex vna parte sepius rūpuntur, ante ꝑfectā intentionem, ne cogamur intendētis adhuc laquei capita relaxare, charchesiū circūponimus. Tenentes igitur sinistra manu caput, circa mēbrū restituēdū tres sinus efficimus inter se distātes ita, vt ex his quod satis est, dependente post hæc primum sinum in postremum demittimus, & semel aut iterū eos C cōuertimus, per quos medium sinū rursus attrahimus. quo fit, vt circa membrum laquei nexus, ab vno latere vnus sinus, ab altero duo capita se ostendant.

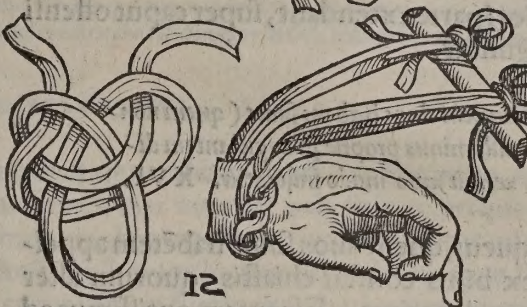

12

Plinthij, quod alioquin quadruplex circulus dicitur, quæ ratio fit. XIII.

Ad Plinthiū laqueū, adhibet̃ habena circulū repsentās, id est sine capitibus, hæc ab interiori parte manus, pollicibus minimisq; digitis circūdat̃, necnō vtriq; indici, vt sinus ī vtraq; manu terni sint, vnus circa minimū digitū, circa īdicē alter, tertius sup pollicē. post hæc, sinus, in quos insiti pollices sunt, ad ꝓximos minimis trāsferunt̃, tū ad indices, q minimis iniecti fuerūt, deinde sinus, ī quos indices demissi postre D mo erāt, medij à pollice à superiori parte deorsum vellunt̃, sicq; ab vno latere duo sinus, totidē ab altero, medium iter hos laquei nexus ad rhōbi sil̃itudinē cōspectui subijciunt̃. Habet aūt æqualē intēdēdi facultatē, & nō solū ad itētionē, sed videt̃ ad mēti quoq; fracti cōpositionē ptinere. nā mētum ipsum sub fractura aliqñ ꝓuersum, in laquei cōplexū, rhōbū referētē inserit̃ ab exteriori parte, sinus vero per malas, parteisq; superiores, ad summum caput feruntur, atque ibi inter se deligantur.

13

14

Laqueus Epangylotus (ita enim appellatur, qm̄ sinus super sinum inijcitur) qua uia inseri possit. XIIII.

Ad Epangylotum, vnū habenę caput, inter sinistræ manus pollicem et indicē collocamus, eaq; extrinsecus vltra primam palmæ partē adducimus, inde per palmā ipsam, datā, inter pollicē

& indicē

& indicem vtriusq; manus attrahimus, post hæc inter minimum & proximum digitum demitti- **E**
mus. eo facto habenæ caput dextra manu sursum vellimus, extremáq; partem iter minimum ac proximum digitũ tenemus. quo fit, vt duo sinus efficiantur, inter quos attractus nodus apparet. Facit autem ad corpora figuranda, vbi manu curatio adhibetur. inter sinus enim vtraq; manu hominis coniecta, reliquis habenæ partibus totum corpus firmiter continetur.

Ratio eius laquei, quem auriculas nuncupant. X V.

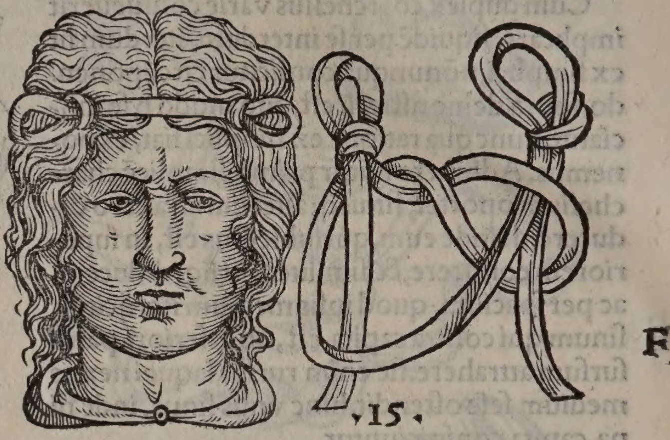

.15.

Ad auriculas, epangylotus primo iniiciendus, danda autem opera est, vt alter sinus amplior sit, quem implicare oportet ad modum laquei chiasti, sic, vt duo sinus oculis exponantur, inter quos, quod ex habena dependet, duplicatum se ostendat. Recte autem adhibetur, vbi prolapsa maxilla reponitur, tum ad processus capitis recondendos. sinus enim dantur ad tempora ægrotantis, quodq; inter eos duplicatum conspicitur, ad frõtem, deinde vinculum illud iniicitur, quod leporẽ auritum appellant, postremo auriculæ, vel vt contineant, vel vt à superiori parte extendant, super caput offensi porriguntur. **F**

Laqueus duos habens sinus (quem nonnulli minus proprie strangulantem dixerunt) quo modo iniiciatur. X V I.

Laqueus, quem duos sinus habẽtem appellant, ex binis constat chiastis, quorum alter ab altero diducitur. Est autem aptissimus ad corpora figuranda, vbi vitia iuxta anum curãtur. siquidem brachia subiecta poplitibus, eiusmodi laqueis adstringuntur: at pars, quæ media inter sinus duplicata depẽdet, ad ceruicem hominis fertur, atq; hac via corpus figuratur. **G**

.✠. Ratio laquei, quem strangulantem proprie nuncupant. X V I I.

Laqueus, qui proprie strangulans nuncupatur, ex simplici fit charchesio. hic enim primo iniicitur sic, vt alter sinus ab altero distet. Confert autem ad quos proxime expositus, brachia nãque rursus coniecta in sinus coarctantur, & ea pars habenæ, quæ duplicata est, media similiter collocatur, in eamq; ceruices inseruntur. **H**

.ʊ. Quo modo adhibeatur laqueus ὑπέρβατος, id enim nomen traxit ex eo quòd supra feratur. X V I I I.

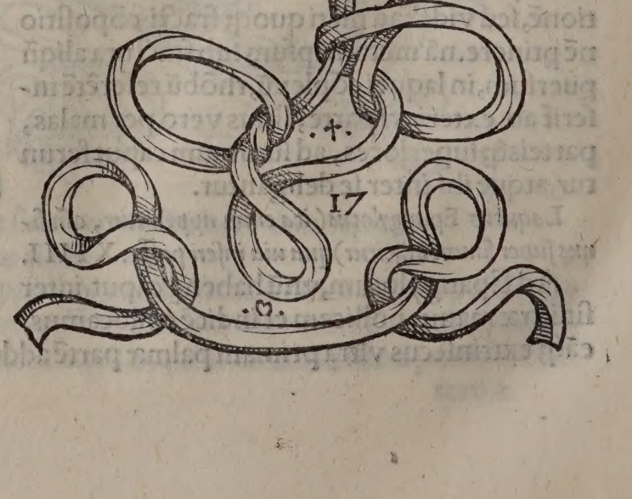

Hyperbatus fit ex laqueo Nautico, siquidem in hunc primo implicitum brachia inseri debent, sinusq; inter se diduci, & capita ad ceruices deligari.

Laquei igitur, quorum expeditissima comprehensio est, huiusmodi sunt.

FINIS ORIBASII DE LAQVEIS.

ORIBASIVS EX HELIODORO
DE MACHINAMENTIS,
Vido Vidio Florentino interprete.

VIDIVS LECTORI.

Machinamentis non solum vtuntur architecti, sed medici etiam, cum his robustiora membra vtiliter, & quantum fieri potest, sine dolore extendant, vbi luxatis vel fractis medentur. hæc ab Oribasio collecta sunt ex Hippocrate, Galeno, atq; alijs auctoribus, vt patet, vbi singulorum vsus & structura exponitur: sed præter vtilitatem, quam in curatione exhibent, multos aperiunt in medicina locos, qui sine his omnino sunt incomprehensibiles. quãquam in hoc libro machinamenta aliqua desunt, quæ auctor inter initia commemorauit, vbi vniuersam machinamentorum rationem recenset, sed optime nobiscum agitur, quando non omnia interierunt.

Quibus modis luxata restituantur. I.

LVxata in suam sedem tribus generalibus modis collocantur, quibus
alij ferè omnes continentur. Vnus vocatur palæstricus, ad quem ferè
solas manus admouemus, atq; hic, vtpote imbecillis, aptatur ad mollia
corpora, muliebria nimirum & puerilia, tum ad mascula, quæ illis ro-
C bustiora sunt, modo recens vitium fuerit: alter methodicus dicitur, ad
quem instrumenta adhibemus, quorum vsus in communi vita est, hic
omnibus idoneus est, pueris, fœminis, masculis iam robustioribus, &
corpori iuuenili, atq; ijs luxatis, quæ iam vetusta sunt: tertius reponẽdi
modus, qui per organa est, maius momentum habet. valet. n. ad prola-
psa, vbi malum diutius trahitur, valet ad corpora athletarum, præ-
terea quæcũq; prolapsa curationem recipiunt, & sub methodico modo curari nequeunt, omnia
organorum opera reponuntur.

De organorum differentijs. II.

ORganorum medicinalium differentiæ in vniuersum, & quasi generales, summum (vt alij
sentiunt) ternæ habentur, alia. n. tractoria sunt, alia machinamenta, alia quę erecta collocã-
tur: nobis autem placet nonnulla tractoria esse, nonnulla machinamenta, nonnulla, quæ erecta,
nonnulla, quæ plana collocantur. Tractoria sunt, quæ, cum parua breuiq; sint structura, exten-
dendi duntaxat facultatem habent. hæc vt suo munere fungantur, aduentitia quædam postulãt,
vt scamnum, lectum, scalam, eo q͏ per se vsui esse minime possint, quocirca & alligata, & in plano
D sita nuncupantur. nam, vbi in agro, aut solitudine quapiam, quæ suo loco mota sunt, reponimus,
ac neq; scamni, neq; lecti, neq; scalæ copia est, aliquid in solum defigimus, ad quod tractorium
organum alligemus. Machinamenta sunt organa tractorijs ampliora, minora tamen alijs, quæ
non modo intentionem, sed impulsum quoq; pollicentur, ac præcipue quorundam membro-
rum gratia comparantur. Erecta organa sublimiorem structuram habent, & non solum ad ex-
tendendum valent, sed etiam ad impellendum. Porrò autem plana organa sunt, quorum humi-
lis structura est. ex ijs constant, quæ & extendendi & impellendi vim habent, ita, vt homine illis
insidẽte, recondi, qđ elapsum est, possit. reperiunt etiã in his quædã ꝓpria structuræ discrimina.

Ex qua materia struantur organa. III.

BAsis, crura, latera, transuersaria, cubiti, testudines, adiuncta crura, hæc omnia, quæ in orga-
nis ampliora expediuntur, ex robustiori materia conficienda sunt, vt puta ilignea, vel fra-
xinea, quæ secundas obtinet. Oportet autem ea de causa, validissimam esse organorum materiã,
vt vim queant in condendis articulis sustinere, quod in ijs potissimum organis requiritur, quæ
erecta collocantur. Vertebrę, radices, claui, vnci, catenulæ, vectes, omnia quęcunq; exigua sunt,
quæq; plus efficiunt, ęrea vel ferrea comparentur, vt quod structurę exiguitas detrahit, materię
firmitas restituat. Aliquando autem quæsitum est, ferrea'ne, an ęnea sumi debeant, inquiunt, qui

ferro æs præferunt, hoc leuius eſſe & facilius tractari, minusq́ rubiginem trahere quàm ferrum: E
contra, qui æri ferrum anteponunt, validiorem huius materiam laudant, ære enim efficacius ro-
buſtiusq́ ferrum eſt. atqui de ferro conuenit, firmius eſſe, ſed ſuperuacuum eſt eximium robur,
vbi eius nullus eſt vſus, cum liceat hæc ex ære fabricare, quod mollius eſt, & ſatis roboris habet.
licet tamen & ex ferro. Quòd ſi ex ęre fiant, ſumatur id, quod ducitur, nam, quod conflatur, faci-
lius rumpitur, cõminuiturq́, ita vt præſtet ex ferro hæc parare, quàm ex fuſo ære. Sed quoniam
ferrum cito rubigine obducitur, idcirco aliquot interpoſitis diebus ſubinde pingui aliquo inun-
gendum, ac, ne rubiginem ſentiat, manu perfricandum. At dicet quis, ſi ferrum neglectum rubi-
gine corrumpatur, id culpa domini ipſius organi fieri.

Ex quibus partibus organa conſtent, & quis ſit earum uſus. IIII.

CONtinetur omne organum non omnibus, ſed quibuſdam ex ijs, quæ numerabo, nem-
pe, baſi, cruribus, tranſuerſarijs, cubitis, axibus, regulis, teſtudinibus, cochleis, tympanis,
clauis, manubriolis ductarijs, vectibus, baculis verſantibus, obicibus, cuneis, item lunatis lignis,
orbiculis, trochleis, foſſis, operculis, vertebris, fibulis, radicibus, vncis catenis, forficibus, ſedili-
bus, priapiſcis, ad hæc cochlea fœmina, quæ græce περικόχλιον appellatur, cuneolis, chiniſcis, co-
lumbarijs, ergata. hæc ferè ſunt, quibus organa componuntur, quorum vſus ſigillatim iam nunc F
exponendus nobis eſt. Baſis ad id potiſſimum ſtruitur, vt ſuper eam erecta organa ſtatuantur.
Crura in organis & latera dicuntur, in ijs, quæ erecta collocantur, proprie crura, minus ꝓprie la-
tera, ſed in tractorijs proprie latera dicuntur, minus proprie crura. hęc ferè in organis ſtatuũtur,
vt ipſorum machinationes contineant: proprie aũt in organis erectis crura recte cõmodeq́ di-
menſa, ad illam pertinent condendi rationem, quæ excitando pręſtatur. Tranſuerſaria, quę διαπήγματα dicuntur, vt græcum nomen indicat, ad crurum laterumq́ compaginem fiunt, ad quẽ
vſum primo præcipueq́ deſtinantur: huc accedit, quòd machinationes quoq; ſuſtinent, vt puta
trochleas, cubitos atq; alia quædam. Cubiti ad eum vſum in organis cõparãtur, vt per ipſos, quæ
ſuo loco mota ſunt, à ſuperiori parte extenta reponantur, quemadmodum videre licet in orga-
nis Fabri atq; Andreæ, in quibus cubiti per ſuperius tranſuerſarium demiſſi in teſtudinem figũ-
tur, vt hac elata, quæ prolapſa ſunt à ſuperiori parte intenta recondantur. latæ cubitorum ſum-
mitates alæ ab architectis dicuntur, imæ vero partes quadratæ, calces. hi ergo proprie cubiti no-
minantur, ſed quidam vocabulo abutuntur. Spathæ impellendo ſunt idoneæ, ea autem ſpatha,
quæ in Fabri atq; Andreæ machinamento eſt, vtimur, vbi extrahendo impellimus, ad femur in
poſteriorem partem erumpens, ſunt & aliæ ſpathæ in quibuſdam organis, ad alios impellendi G
modos fabricatæ. Radices & fibulæ complures vſus in organis præſtant. primo enim radix &
fibula in organo Fabri ſpatham diſtinẽt ad teſtudinem. eſt ꝗdem in teſtudine radix, ſpatha vero,
qua parte quadrata eſt, medium habet cauum, in quod radix eadem inditur, deinde fibula conti-
nendi cauſa, in ſpatham ac radicem pertuſam inſeritur. proprie radices ad id fiunt, vt recipere
vncos poſſint, & alios effectus preſtare: ſed fibulæ item gratia eſt, quòd machinationes ĩmobiles
ſeruat, vt puta axes. Catenæ eò pertinent, vt fibulæ ex ipſis ſuſpendantur, quo ſeruẽtur in orga-
nis, neq; decidant. Vnci adijciuntur, ne mobiles machinationes moueantur, veluti axes, quo'ue
in radices coniecti quædam organorum machinamenta ſiſtant. Per vertebras (quas græci στρο-
φώματα dicunt) ferè id efficimus, vt quædam organa immobilia moueantur, ſicuti crura organi
Andreæ. crura enim in organo tranſuerſa ſecta, vertebris fibuliſq́ cõtinentur, vt organo, modo
erecto, modo per vertebras inclinato, circumducendo impellamus. ad exemplum huius ſtru-
cturæ organi Andreæ Plinthij crura prope baſim ſecta ſunt, rurſusq́ vertebris continentur, vt
organum modo erigatur, modo per vertebras motum, adiunctis cruribus innitatur, vſumq́ il-
lius organi præſtet, quod planum collocatur. hi ſunt effectus vertebrarum in organis. Axes ad H
corporum ductionem, hoc eſt intentionem ſpectant, quorum quidam ab vna parte ad alteram
penetrant, ac per ſe mouentur, quidam latent, & per alias machinationes cõuertuntur. penetrat
axis in Plinthio Nilei, & in ſcamno Hippocratis: latet in Appellidis organo, quod, ꝗa per tres fu-
nes circũuoluitur, triſpaſtum appellaт̃, & in Nymphodori gloſſocomo. penetrãtes igit̃ axes per
ſe manibus cõuertunt̃, latentes aũt per alias quaſdã machinationes, exẽpli cauſa in Nymphodo-
ri gloſſocomo per tympanũ, & cochleã ad lentis imaginẽ fabricatã, in triſpaſto per funes alliga-
tos. Ad clauos, ꝗ in axibus infigunt̃, funes alligant̃, vel habenæ atq́ huiuſmodi alia ad extenden-
dum ꝑtinentia. Manubriola ductaria, bacula verſantia & vectes, oẽs hæ machinationes ad axiũ
cochlearumq́ verſationes ſtatuunt̃. primas occupant manubriola ductaria, ſecundas vectes, ꝗ-
bus minus efficacia ſunt bacula verſantia. plæraq́. n. ex ipſis exigua cũ ſint, vna manu conuertũ-
tur. Chiniſci, cuiuſmodi ſunt in lyra, excogitati ſunt ad axes continẽdos. vbi. n. fibulæ nõ ſint, ꝗd
poterit aliud vtilius inueniri? quod. n. ad vim pertinet, vſum habẽt fibularũ: decoris aũt cauſa, in-
ſculpta habent anſerina capita lignea. Statuunt̃ in organis phliæ, vt ab vno latere ad alterũ pene-
trantes axes cõtineãt, cuiuſmodi ſunt in ſcãno Hippocratis, & in noſtro. Eſt & alia media, phlia
in organo Hippocratis ad ſimilitudinẽ literæ. *υ*. eo noĩe fabricata, vt ad eam impellendi rationẽ,
quæ extrahendo fit, vbi femur excidit, accõmodetur. Trochleæ in organis collocantur, vt funes

A libere duci poſſint, veluti in organo Fabri, quod duplicem trochleam, qua teſtudo mouetur, in
ſuperiori tranſuerſario continet. in noſtro quoq; organo rurſus trochleæ ſunt, quæ per inditos
funes, axes attollunt. verũ trochleæ ferè ad id fiunt, vt axes & habenę celeriter ducantur, ſimulq́;
vt ad intentionem, quę alio intercedente motu fit, accõmodentur. Orbiculi ſtruũtur ad trochle-
arum motionem, quę per ſe ſunt immobiles, collocantur autem in medio earum, quemadmodũ
in Demoſthenis ἀστράβη, & ad funes cõtinendos, vt in triſpaſto Apellidis. Cuneus pręſertim pa-
ratur ad humeri caput in alã prolapſum, ac deinceps ad alios quoq; vſus. At lunatum lignũ ꝓdeſt,
vbi humeri caput in priorẽ aut poſteriorẽ partem excidit. Eſt aũt Polus lignum infixũ ſuperio-
ribus crurum extremitatibus in organo Philiſtionis. luxato.n. humeri capite brachiũ extendit,
polusq́; obijcit ad hoĩs ceruices. Epipoma vero, quod & Epipigma dicit, eſt. υ. figura in ligno
inſculpta, in quam conijcitur. υ. inuerſum: qualis cõſpicitur in eo organo, quod Hermes dicitur.
fit autem hoc, ne ab Hermis vultu corpora terantur, vt in organi cõpactiome oſtendemus. κα-
λάθιον vero & σκιθάλιον cõmuniter parata ſunt, vt epipigma ferãt. Eſt quidem σκιθάλιον lignum
ſex digitorum in medio hebes. καλάθιον vero lignum ſex digitorum rotundum: quod anguſtiori
baſi nitit, & quaſſillo ſimile eſt. Sunt & ĩ organis quędã colũbaria inſculpta ad ſimilitudinẽ colũ-
B barũ, quæ ornãdi cauſa facta ſunt, atq; ad id etiã, vt aliud ferãt epipigma. Tympanis hæc gratia
eſt, qđ quædã organorũ machinationes, q̃ maximũ vſum p̃ſtant, per ipſa paulatim mouentur, vt
axes & cochleæ. eſt aũt tympanũ rotunda machinatio dentata. At Delphines dentibus incluſi,
machinatiões motu ꝓhibẽt, ꝙ vnci quoq; efficiũt. Teſtudines in organis ad id collocatæ ſunt, vt
corpora, q̃ reſtituunt, paulatim, & minime concuſſa extẽdant. quemadmodũ.n. teſtudines aĩalia
lẽto gradu ꝓcedũt, ita machinatiões, q̃bus illa referũt. Porrò aũt ex teſtudinibus nõnullæ trãſuer
ſarijs ſimiles ſunt, aliæ oblõgæ, aliæ cubi ſpeciem repræſentãt. trãſuerſarijs ſimiles ſunt, ĩ organo
Andreę, Fabri'ue: oblongæ ĩ quadrata colũna, q̃ appellat Hermes: cubũ referũt in rotũda colũna
Eraclidæ Epheſii. p̃terea teſtudinũ alię cubitos & ſpathã attollũt, alię cuneatã & lunatã appendi-
cẽ, quædã nihil attollũt, ſed ſolũ ſunt ad extendẽdũ inuẽtæ. cubitos attollit teſtudo, q̃ ſurſum fert,
ĩ organo Andreæ: cubitos & ſpathã teſtudo, q̃ eſt in organo Fabri. cuneata, & lunata appẽdix ea
teſtudine excitat, quæ in Herme eſt. nihil attollit, ſed ſolũmodo extẽdẽdo eſt, ea teſtudo, q̃ in ro-
tunda colũna Eraclidæ Epheſii collocat, ſimiliter & quæ deorſum fert in organo Andreæ. Alæ
aũt & dracones fibulæq; infixæ clauorũ vſum præſtant, ꝓprie aũt dracones, quod ad materiam
pertinet, in vicem manubrioli ductarij fabricant. Qm̃ vero teſtudines plerunq; à cochleis mo-
C uent, proximũ eſt, vt cochlearum ſtructurã, atq; vſum exponam. cõparant ergo cochleæ in or-
ganis, ad alias machinationes impellẽdas, puta tympana & teſtudines, quo paulatim & nulla ra-
tione concutiẽdo extendãt. Cochlearum, quædã quadratæ ſunt, quædam ad imaginẽ lentis, quæ
figuræ nomen inuenerũt, relatæ ad capreolos, at non ad ſtructurã ſcapi, quælibet.n. cochlea ro-
tunda eſt ad tornũ rotundata. differunt cochleæ capreolis, ꝙ alię quadratæ, aliæ ad lentis imagi-
nem dicunt. quadrata cochlea eſt, quę capreolos habet quadratos, atq; ex ijs non ſolũ quod pro-
minet, ſed etiã quod cauũ eſt, cuiuſmodi cochleas videmus in organo Andreæ: quæ in lẽtis ſpe-
ciẽ ſunt, id capreoli, quod cauũ eſt alte anguſtũ habent, latũ vero in ſummo, cõtra quod ꝓminet à
baſi latũ vertice ipſo tenuat. ſimilis aũt eſt huiuſmodi capreolus lẽticulæ dimidiatæ, à qua figura
cochlea hæc ad imaginẽ lẽtis dicta eſt. cochleę igit tam quadratæ, q̃ ad imaginẽ lẽtis ad motionẽ
diuerſarũ machinationũ ſtatuunt. quadratę.n. teſtudines cõpellunt: quæ ſunt ad imaginẽ lentis
primo quidem tympana, interdũ etiam teſtudines in ijs, quæ pericochlia nuncupantur.

Qua ratione quadrata cochlea teſtudinem moueat. V.

DEmus teſtudines eſſe ita fabricatas, quẽadmodũ in organo Andreę, quarũ ſingulę pertuſę
ſint, atq; in id cauũ cochleæ demiſſę, ab interiori aũt parte caui ferrea, vel ęnea lamina teſtu
D dini infixa ſit, quæ quidẽ lamina dens nũcupatur. hic igit dens teſtudinis, in cochleę capreolo in-
cludiur. quo fit, vt in quadã cochleę cõuerſione, lamina, quę dens nuncupat, teſtudini infixa, atq;
in cauo capreoli cõtenta teſtudinẽ moueat. præterea ex ijs ipſis cochleis quadratis alia ſimplex
eſt alia duplex: ſimplex, cochlea eſt, quæ vno duntaxat capreolo eſt excauata, vnamq́; teſtudi-
nem impellit: in duplici, bini ſecti ſunt capreoli, hæc & binas teſtudines mouet, qualis cochlea
reperitur in magno Andreę organo, quod Plinthium nũcupatur. excauatũ enim lignũ eſt à me-
dio ad tranſuerſaria capreolis inter ſe aduerſis, ita, vt quadã cochleæ cõuerſione orſæ teſtudines,
vel à medio verſus tranſuerſaria, vel à tranſuerſarijs verſus mediũ impellantur. eſt & alia cochlea
duplex in eo, quod κηρύκιον appellatur excauata à ſummo principio vſq; ad extremũ aduerſis ca-
preolis, quæ rurſus duas teſtudines mouet, quẽadmodũ in ipſa organi ſtructura videmus. At co
chlea ad imaginẽ lentis tympanũ mouet, ſiquidẽ capreoli cochleæ, tympani dentibus inſiti ma-
chinationẽ conuertũt, quẽadmodũ cochlea, quę baculo verſante, vel manubriolo ductario con-
uertit in tympani dẽtes cõueniẽs machinationẽ mouet: mouet interdũ eadẽ cochlea teſtudinẽ,
ſed nõ amplius per dẽtem, quẽadmodũ quadrata, verũ in fœmina cochlea cõtenta, quę in ipſa te-
ſtudine ſtruitur. qm̃ teſtudinis cauum, in quod cochlea demittit, exciſos habet capreolos aduer-
ſos ijs, qui ſunt in cochlea lentis formam referente, ſic, vt id, quod prominet ex capreolis cochleę

lentẽ referẽtis, in cauo capreoli fœminę cochleę recipiat, quodq́; cauũ est ĩ capreolis cochleę, id, quod extat ex capreolo, cochleæ fœminę capreolis admittat. Accidit aũt in cochleę cõuersione, vt testudo modo sursum moueat, modo deorsum, cũ cochlea in ipsius capreolis voluatur. huiusmodi structuræ plurimæ adhibent ad organa, quæ plana collocãtur. ad id. n. fabricatur, vt hoĩes, qbus luxata restituunt, inclinatis organis insidãt. organa. n. quæ plana collocant, ita parata sunt, vt ęgris sup ipsa, vel sedẽtibus, vel cubãtibus, luxata reponant. Priapiscus, q et stiliscus et scalmus nuncupat, in quolibet organo, quod planũ collocet, statuitur. fit aũt ea de causa, vt ei parti, quæ inter anum & naturale est, obex sit, vbi, quæ prolapsa sunt, restituuntur. est igit priapiscus lignũ octo digitorũ, magna ex parte rotũdum, abeo, qd' superest quadratũ, sic vt quadrata ipsius pars cõijciat ĩ cauũ, ad literę. *n*. similitudinẽ quadratũ, ĩ organo, qd' planũ collocat: reliqua vero pars, quę extat, ĩter anũ & naturalę obijciat. Cõfigit aũt in trãsuersariũ. *n*. ferreũ, vt firmiter priapiscũ cõtineat. sed in nostro organo videre licet magnũ. *n*. ferreũ ad aliũ vsum cõparatũ, nẽpe ad gibbam spinã per pressum ĩpellendã. Opercula in organis parant, vt machinationes sub ipsis occultent, ne, si absq́; operculo fuerint, idiotis pateãt. Annuli adhibent ad organa tractoria, vt alligari possint: ad alia vero, vt machinatiões cõtineãt, queãdmodũ in Menecriti Bucranio, vbi axis continet, atq́; eadẽ de causa ĩ alijs organis. Forfices in organis arcte trãsuersaria cũ cruribus iungũt, **F**
ad hũc enim vsum ĩfixas forfices ęneas ĩuenimus. Adiũcta crura id efficiũt, vt organa, quę erecta collocãtur, illis innixa, ĩclinataq́; eundẽ vsum pstent, ac si plana statuerent. Prefatus ex qbus oĩa organa parent, & quorsum singulę ipsorũ machinatiões spectẽt, declarabo in sequẽtibus, quęnã ex organis ĩmota, suo munere fungãtur, & quæ mota: tũ ex ijs, quę mouent, quęnã suo loco maneãt, quę locũ mutẽt, dũ mouent: rursus ex ijs, quæ ĩmobilia sunt, quæ ppetuo & vbiq́; ĩmobilia maneãt, quę eximi possint, ad alios quoq́; vsus idonea. Hęc itaq́; immobilia sunt ĩ organis, basis, crura, latera, trãsuersaria, cuneata & lunata appẽdix, sedile, priapisci, atq́; alia cõplura. Vsui sũt, cũ mouentur, vertebrę, vnci, axes, tympana, cubiti, cochleę, testudines, atq́; huius generis plurima. Mouent ĩ eodẽ loco manẽtia: vertebrę, vnci, tympana, cochleę, plerięq́; axes. Locũ mutãt testudines, cubiti. Eorũ, quę ĩ organis ĩmobilia sunt, quędã semp & vbięq́; ĩmobilia sunt, quędã & eximi, & inseri possunt. semp qdẽ ĩmobilia manent, basis, crura, latera, transuersaria, radices, sedilia, lunata appendix: extrahi possunt in quibusdam organis, quamuis immobilia sint, tum cunei, tum priapisci, qui ad alios quoq́; vsus facti extrahuntur, & immittuntur.

Ex Galeno de machinamentis. **V I.**

ARticulis reponẽdis Hippocratis scãnũ p se abũde est. si qs aũt velit alijs quoq́; vti, est polyspaston (ita appellatũ, qm̃ multis orbiculorũ circuitiõibus facilitatẽ pstet) quod ĩter facientibus maxime idoneũ est, referet aũt ad Archimedẽ auctorẽ. in vrbibus vero nõ alienũ est Fabri vel Andreæ organũ, cum erecto opus est: vbi plano, scamnum Hippocratis præcipue aptatur. **G**

De Glossocomo machinamento. **V I I.**

NOn ab re qdẽ mihi glossocomũ videt à iunioribus medicis ĩuentũ, qd' seu femur, seu crus cõminutũ sit, vbi callus circũdat, cõmodissime admouet. Habet aũt ab ĩma pte axẽ, ad quẽ extremi laqi ĩ diuersa extẽdẽtes deligant. Inijciant laquei extremis partibus ossis, qd' curat, fiatq́; ex duabus habenis, sic, vt q̃tuor vterq́; capita hẽat, bina à dextra, totidẽ à sinistra. ex ijs capitibus, q̃ ĩferioris laqi sũt, p foramina facta ĩ ĩferiori pte glossocomi ad axẽ duci debẽt: q̃ supioris, priõ pcedere ad supiora, deĩceps ipsa quoq́; p latera glossocomi pforata traijci, qbus foraminibus trochleę ĩcludãt. vtriq́; ergo ab exteriori pte glossocomi, supioris laqi capita ferẽda sũt ad axẽ. his. n. ita cõstitutis, vna axis cõuersio pariter ãbos laq̃os extendit deorsũ versus, illũ q ad ĩferiora fracti ossis alligat, sursũ, alterũ sic, vt cõposita fractura in posterum liceat quotidie hãc laqueorũ in diuersas partes ĩtentionem corrigere, valentius, vel lenius extẽdendo. laqueũ igit, q in inferiori parte est directa ductiõe axis extẽdit: eũ, q in superiori parte, ĩtercedẽte alio motu, græci διὰ τῆς μεταλληπτικῆς τάσεως dicũt.

CAPSVLA MACHINARIA

A· AXIS AD QVEM LAQVEOR. CAPITA CIRCVNIICIVNTVR.
B· LAQVEVS SVPERIOR.
C· LAQVEVS INFERIOR.
D· INFERIOR CAPVT CAPSVLAE
E· TROCHLEAE
F· SVPERIORIS LAQVEI CAPITA AB EXTERIORI PARTE CAPSVLAE

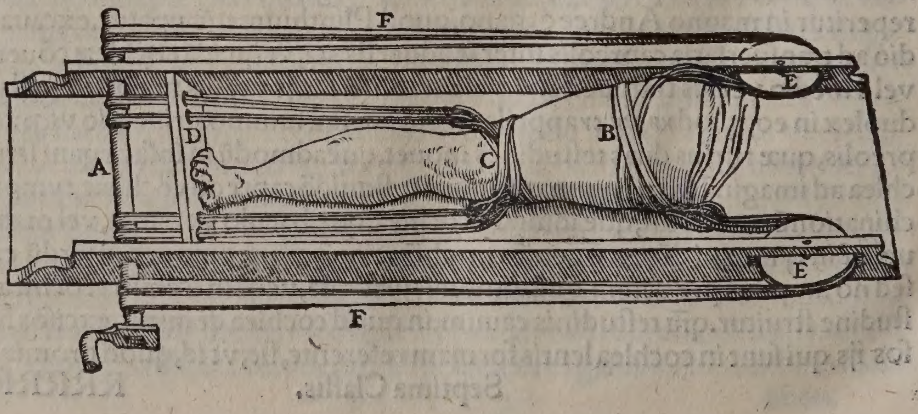

A *Nilei Plinthium.* VIII.

FActum est Plinthiū Nilei ad eorum organorum exemplum, quę vocantur tractoria quadrata oblonga. duo enim habet latera longa palmos quatuor, digiti crassitudine, quæ extremis partibus transuersarijs inter se cōpacta sunt. Est autem transuersariorum crassitudo & latitudo, quanta laterum, sed longitudo palmum implet. merito igit, cū talis cōpactio sit, vt latera quatuor palmos longa sint, transuersaria vnum, totius organi quadrati structura oblonga confecta est. Licebit autem, si quis, voluerit latera breuiora, quàm dictum est, efficere, quandoquidē organum, per vnicum axem, effectum prętat.
B media itaq; latera pertusa sunt rotūdis ac peruijs foraminibus, per quæ axis traijcitur, qui media parte clauum infixū habet: capitibus vero, quibus latera excedit, vectes ęneos, vel ferreos decē digitorum magnitudine. Sunt item in organo quatuor annuli lateribus affixi, bini ab iferiori parte, totidem à superiori: Antiqua huius organi structura auctore Nileo talis est. Herodotus quidam architectus transuersariorum priores partes medias excauauit ad figurā literæ. ɔ. ne habenæ, quę à corporibus, qbus vis adhibet, ad axis clauū feruntur, extantibus angulis atterantur, sed recta procedant. hactenus Herodotus. nos vero quā accepimus, historiam referemus.
C ferūt Pasicratem architectum Sidoni organum hoc vidisse, quod à statua continebatur, aliter tamen fabricatum. nam cum eadem cōpactio esset, conspiciebatur in eo organo ab extantibus axis capitibus ęneorū draconum complexus, quorum capita è regione ad caudas spectabant. sed quò pertinebant hi dracones? non aliò nisi vt in vicem vectium axes converterent: tum in organo, quod Sidoni erat media, transuersaria pertusa erant rotundis foraminibus, quę clauo axis responderēt. constat autem foraminum eundē esse vsum, qui in organo Herodoti, nimirū, vt habenæ, quibus corpora extenduntur, ad clauū rectæ per ea foramina porrigātur. Retulit insuper
D Pasicrates axem inclusa habuisse in vicinia laterū tympana quatuor ex ęre dentata, duo ab interiori parte, totidē ab exteriori, atq; itē in lateribus foramina fuisse dentiū ordini respōdentia, vt postquā abunde extenta corpora fuissent, fibulæ inter dentes eò demissæ, vbi in luxatis restituendis opus esset, axem sisterent. Sed recētiores tympanis omissis priori parte latera pertuderūt: pertuderunt item in orbē aliquo intermisso spacio, & ipsa axium capita, quo ad vsum dictum fibulę inditæ axē mobilē tuerent. Ego aūt, cū fibulę decidāt, ad eū, quē dixi vsum, vncos lateribus infixi: axis vero capita foraui sic, vt huius foramina illis cōuenirent, q̄ erant in orbē in lateribus aliquo spacio interiecto, quo, vbi vellem in luxatis cōdendis axem imobilē reddere, vncū includerē in foramen, quod esset accōmodatum. Cōmunis Plinthij tractorij fabricatio huiusmodi est: verū ego aliter Plinthium struxi, salua enim eadem laterum mensura inferius transuersarium sursum trās-

A Duo latera.
B Transuersaria.
C Rotūda, ac peruia foramina.
D Axis, q media parte clauū ifixū hēt.
E Vectes ænei.
F Annuli.
G Transuersarij priores ptes excauatæ ad figurā literę. ɔ.
H Æneorum draconum complexus.
I Foramina rotūda.
K Tympana ænea dentata.
L Fibula indita.
M Vncus.

Nilei Plinthium

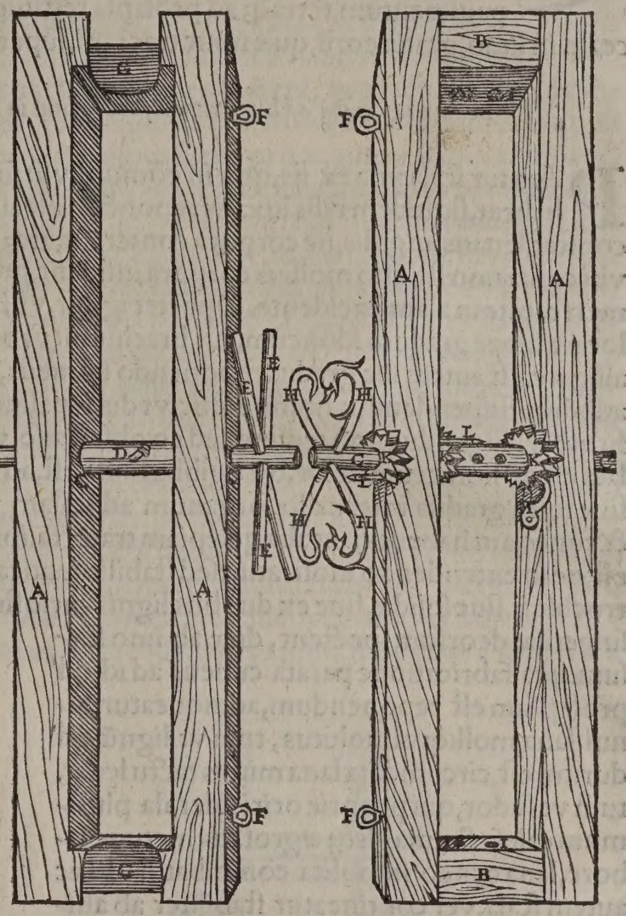

N SCAMNVM QVALE IN LVDO VIDEMVS.
O CAVA QVADRATA
P FIBVLA.

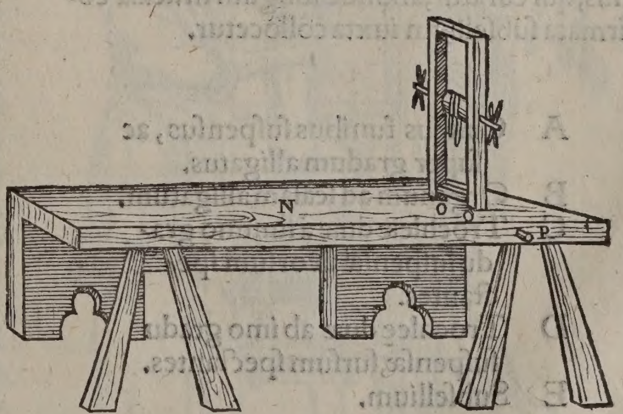

tuli, quatuor digitis infra transuersarium extrema crura relinquens, axem vero collocaui in me- E
dio transuersariorum, cui parti græce φωτὶ nomen est, & scamnum quoddam, quale in ludo vi-
demus, ab vna extremitate excidi cauis quadratis atq; oblõgis, vt propositorum crurum extre-
ma in eiusmodi caua conuenirent, ipsa item latera extremis partibus transuersa pertudi, forami-
nibus ab vno latere ad aliud penetrantibus, vt fibula in foramina cõiecta Plinthium contineret.
Hæc de organi structura, nunc ad ipsius motionem aggrediar.

De motu organi tractorij. I X.

QVoniam tractoria organa imperfecta sunt, nec præstare quicq̃ per se possunt, sed alterius operam requirũt, puta scalæ, lecti, scamni, quę vbi non sunt, eorum vicem exhibet pauimentum, terraq; ad prolapsa restituenda, mihi opræreprecium videtur, quasi doceam in ludo, gratia eorũ, quæ nunc tractant, super scalam præparatã, organi motum enarrare.

Scala præparata ad humerum restituendum in alam prolapsum. X. F

PAratur scala vna ex ijs, quæ in cõmuni vsu sunt, non lata, quæ oblique collocatos gradus habeat, siquidem talis luxatis reponẽdis est aliena, sed æque crassa sit, quadratisq; gradibus constet, leuatis angulis, ne corpora conterant, atq; in rotundã figuram redactis. huiusmodi scalæ vbi copia non sit, quo mollius corpora insidant, gradus lana inuoluantur. Ordiar autem ab humeri capite in alam excidente. Oportet igitur, vbi id restituitur, cuneum funibus suspensum collocare super gradum idoneum, cui brachium (vt ostendi) superimponatur, & per funes ad eum alligare. est autem ille gradus reponendo idoneus, quẽ retuli. brachio superiniecto intentioneq; adhibita suspendendus homo est sic, vt duos palmos à pauimento recedat. & cuneus ad gradum firmiter alligandus non temere, sed eo obseruato, vt ex partibus, quæ cum cauo quodam capitulata est, ad humerum detur, quæ gibba iuxta est, ad latus. A cuneo vero deorsum versus alterius, siue tertij gradus interuallo, organum ad scalam vinciendum est per eos quos habet annulos & funes, aut habenas, aut alia quæpiam traiecta. ipsa item scala in pauimentum fortiter adigẽda est, ne in extendendo moueatur, sed stabilis maneat, ac sine vlla inclinatione. quatuor præterea trochleæ, siue solidæ, siue ex duobus lignis curiosius factæ alligentur, quarũ duę à summo gradu G
suspensæ deorsum spectent, duæ ab imo sursum. qua fabricatione parata cuneus ad id, qđ prolapsum est reponendum, admoueatur, tenui lana molliq; obuolutus, tum vt lignũ qđ durum est, circumdata lana minus tactu lędat, tum vt sudor, qui proprie oriri solet ala plurimum calefacta, magisq; ægrotãtis metu ac labore, lana cuneo imposita combibatur. Hæc autem scala, vel contineatur stabiliter ab assistẽtibus, vel extremis partibus in pauimentũ defigatur, cuneisq; (vt propositum est) cõfirmetur. Illud autem in aperto est scalã bene lõgam esse debere, vt postquam demissa in terrã fuerit, quod extat, vbiq; pro magnitudine eius, qui curatur, abunde longum sit. scala cõfirmata subsellium iuxta collocetur. H

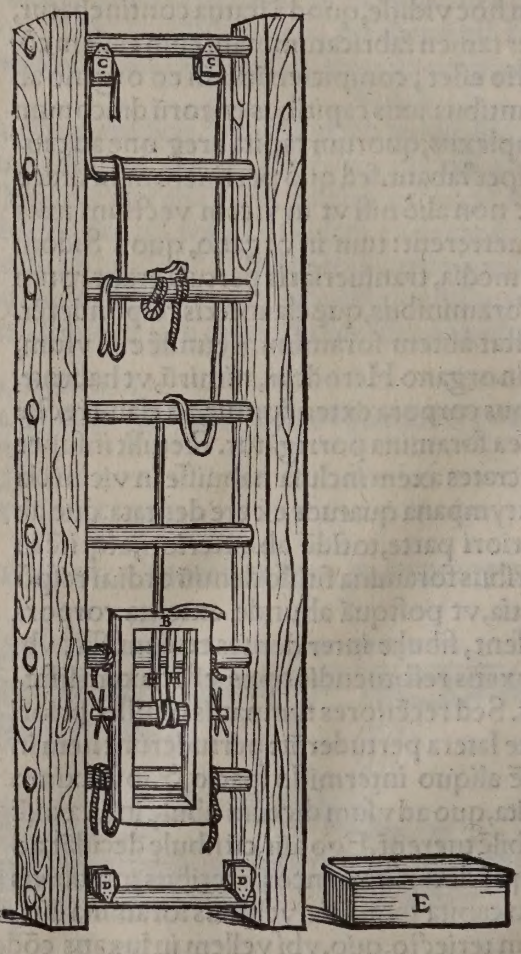

A Cuneus funibus suspensus, ac super gradum alligatus.
B Organum ad scalam alligatum.
C Trochleæ duæ à summo gradu suspensæ deorsum spectantes.
D Trochleę duæ ab imo gradu suspensæ, sursum spectantes.
E Subsellium.

De humeri

A De humeri capite in alam prolapso. X I.

SVper subsellium homo ascendens, brachium super gradum traijciat, ita, vt cuneus apte in alam demittatur, post hæc duplicata habena media inter cuneum & humerum detur, capitaq; eius extrinsecus pendeant, deinde charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendẽs humero inijciatur, non circa medium, ne lacertum vrgeat, sed citra lacerti tumorem vel vltra. sic enim cubiti inequalitas laqueum deorsum labi non patietur, præterquam quòd hoc modo vtilius imponetur. sequũtur enim facilius ea corpora, quę ampliori interiecto spacio adducuntur: quę exiguo, difficilius. Circundato laqueo capita eius recta deorsum ducta ad clauum axis religentur, et axis vel per vectes, vel solis manibus conuertatur, vt eius conuersio directa ductione ab inferiori parte intendat. eodem autem tempore, cum aucta iam intentio est, subsellium subtrahatur, vt homo à scala pendeat, atq; ita excitãdo reponi luxatum possit. Suspenso homine, minister assistens à posteriori parte vtramq; manum simul iunctam ad ceruicem eius adducat, collumq; in cõtrariam partem cogat, idq; fiat, quo tẽpore intendimus, atq; excitamus, cũ laquei ægro iniecti postea laxentur. Neruis abunde diductis, debet qui reponit, assistens habenæ capita prehendere, cubitumq; ad scalam repellẽs, humeri caput per habenam extrahere. quo facto remittẽda intentio est, & ipse articulus sursum compellendus, vt in regionem pristinam reuertatur. Ratio directę ductionis ita habet. Sed vt tuto reponamus, optimum fuerit prius, quàm nerui extẽdant, habenis & crura hominis inter se & integrum brachium ad latus deuincire, ne ob tormentum, qđ in condendo articulo sentiet, vel super scalam ascendat, vel manu laquei capita contineat. Licebit etiamnum alio intercedẽte motu ab inferiori parte extendere, id qua ratione fiat, subijciã. Iisdem oĩbus factis, quę præcepimus, cũ ab inferiori parte extẽdẽtes directa ductiõe vtebamur, laquei capita p inferiores trochleas traijciunt ab interiori parte extra, atq; ad axis clauum religantur, vel ducta ab exteriori parte versus interiorem ad axis vectes vinciuntur, vt axe versato alio intercedente motu ab inferiori parte extendamus. nihil item prohibet, quo minus eadẽ fabricatione parata duplici motu contrario intercedente ab inferiori parte adducamus, quod ad quem modum fiat, indicabimus. Laquei capita ad inferiores trochleas ducta, ibiq; traiecta, ad superiores referuntur, tum deorsum attracta, ad axis vectes alligantur. vt eius conuersio duplici motu contrario intercedente ab inferiori parte extendat. postquam abunde extẽderimus, proximum est, vt impellamus, eo, quo ostendimus, modo, vbi de directa ductione loqueremur. Hi sunt modi, quibus ab inferiori parte intendimus. Postquam reconditus articulus fuerit, subselliũ ad scalam referendum est, vt æger super id statuatur, tam à scala, quàm à cuneo remotus, collocato humero vt antea dixi. verum, cum maiores nostri idem organum idoneum à superiore parte attrahendo tradiderint, sequitur, vt nos quoq; à superiori parte extẽdendi rationẽ vobis aperiamus. Ergo (sicut dixi) placuit maioribus luxati restituẽdi modum, & à superiori parte adducendo, & in diuersa trahendo explicare. potissimum autem à superiori parte intenderunt, vbi humerus non solum elapsus esset, sed etiam perfractus. spectemus igitur, quibus modis voluerint luxata restituere, à superiori parte intendẽtes. Scala igitur in cæteris eodem modo præparata, cuneum non amplius ex funibus suspensum, ad gradum alligant, sed solum superimponũt: funium vero capita admodũ lõga per superiores trochleas ab interiori parte extra traijciunt: post hæc deorsum demissa vectibus, q pro clauis sint, circumligant. His ita cõstitutis subsellium ad scalam ponunt, super quod homo ascendens, brachium superinijciat, vt cuneus rursum in alam indatur, deinceps carchesium laqueum, vel alterum æqualiter extendentem humero inijciunt, capitaq; eius deorsum ducta, vt contineantur, ad aliquẽ scalę gradum deuinciunt. quibus ita contentis axis conuertitur, per quã conuersionem cunei funis alio intercedente motu attractus à superiori parte intẽdit. Neruis, quantum res postulat, intentis impulsus adhibetur, & per duplicem habenã extrahendo, & manibus sursum compellendo. Equidẽ

(margin letters: B, C, D)

huic reponendi modo non subscribo, ea de causa, quam adiungam. cuneus elatus circumagitur, qui cum sub ala non manet, articulus ex toto non reponitur, ac potissimum, vbi quis velit suspenso homine excitando illum reponere. Ea vero extendēdi ratio, quæ ab inferiori parte adducit, stabilis est cuneo super gradum collocato, & per funes alligato, vt antea diximus. At quo pacto nos à superiori parte adducentes firmiter restituamus, paulo post intelligetis, vbi cōdēdi luxati rationem recensebimus. Ratio autem, quæ in diuersa diducit, sic habet. ceteris oībus ordinatis laquei capita nō amplius ad gradum vinciunt, sed ad axis clauū dantur, per se dant, vel alio motu intercedente, vt prius scilicet per inferiores trochleas traijciant, tuncq; ad axē deligentur. Eadem nunc culpari possunt in hac in diuersa extendendi ratione, quæ paulo ante dicta sunt in illa, quæ à superiori parte extendit. vbiq; enim probo, cum is, cuius articulus reponit, rectus collocatur, solam ab inferiori parte extendendi rationem adhiberi. Nunc proximum est, cū de humero in alā prolapso dixerimus, vt de eodē quoq; in priorem partem excidente pertractemus. E

De humeri capite in priorem uel posteriorem partem excidente. XII.

AD humeri caput in priorem vel posteriorem partem elapsum scala eadem ratione modoq; præparata vel figurata organoq; & trochleis (vt antea dictū est) alligatis, rursus, vbi restituere volumus, subsellium iuxta ponimus, lanaq; vel linteis contegimus gradum idoneum, super quem restituamus: cui (sicut ostensum est) inuoluto ala insidat: tum carchesium laqueū, vel alium æqualiter extendendi vim habentem humero (vt propositum est) circumdamus, cuius capita deorsum attracta ad organi axem religamus, quemadmodū ad humerum in alā prolapsum tradidimus, vt conuersus axis directa ductione ab inferiori parte intendat. eodem momento, quo intendimus, aliquis rursus à posteriori parte assistēs, vtraq; manu ad ceruices hominis data, corpus in contrariam partem repellat. Licebit autem in hoc casu magis & extendere & ducere ad inferiora. Subsellio itaq; subtracto, homo suspenditur, vt simul & articulus excitetur, & quæ illi superiecta sunt, laxentur. vbi quantum reponendus articulus postulat, intenderimus, circūducendo impellimus. siquidem in priorem partem, humeri caput exciderit, ab ea sede, in quā venit ad eam, vbi esse naturaliter debet, prominentiori palmę parte vrgemus, atq; altera manu cubitum à posteriori parte in priorē adducimus, quo facto minister assistens manū apertā lato scapularū ossi opponat, atq; id repellat, ne vis operæ resoluatur: verū, si in posteriorē partē prorūpat contrariū fieri debet, humeri quidē caput prominētiori parte palmæ vrgendum est, vt à lato scapularū osse ī suam sedē reuertat, atq; altera manu cubitus ad posteriorē partē prorsus adducēdus. Hac igit ratiōe humeri caput restituēdū ducimus, vbi ī priorē vel posteriorē partē eruperit. Sed alij in vtroq; casu eā reponendi rationē probarūt, quę à superiori parte extēdit, hoc, quo pacto agant, videamus. Scala eodē modo parata duplicatæ habenæ, vel funis medium lana, vel linteo inuolutū alæ subijciūt, capitaq; eius p superiores trochleas traducta deorsum ad axis vectes tanquam ad clauos alligāt, deinde humero carchesiū laqueū, vel aliū, qui æqualiter extēdere valeat, circūdant, cuius capita deorsum demissa, vt contineātur ad aliquē scalæ gradum deuinciūt. qbus ita cōstitutis axis conuertit, quo cōuerso & continēt, & à superiori parte intēdūt, ac postq̄ abunde extenderūt, adducēdo īpellunt. At cū in diuersa contēdunt, capita laquei, vel directa ductione, vel alio intercedēte motu, funis vero per aliū motum interiectū ad axis clauū alligāt, vt conuerso axe in diuersa diducāt, postq̄ satis intenderunt, adducēdo impellunt. Intentiones qdē succedunt, sed impulsus fallax est, siqdem hoīe excitato, & suspensione distracto ægre articulus restituit. atq; ob hāc causam nūc placuit extēdēdi rationē tā à superiori parte, q̄ ab vtraq; pterire. Humeri ergo caput, in quācūq; partē venerit, conuenit ab inferiori parte extēdendo reponere, cū erectus hō collocat. Qua via humeri caput restituat, exposuimus. Pergamus igit ad cubitū. F G

De cubito. XIII.

AEque duo brachij ossa in quatuor partes erūpunt, in interiorē, exteriorē, priorē & posteriorē, atq; vbi in tres partes venerint: exteriorē scilicet interiorē & posteriorē, brachium curuatur, & extendi nō potest. Cōmune est horum trium casuum, in qbus curuum brachiū minime extendit, scalā cum organo (vt dictū est) ad restituendum parare, postea hoīem iuxta scalā collocare, vt super subsellium ascendēs brachiū super conuenientē scalæ gradum inijciat, tum ea iunctura, quæ palma nuncupat, humerum continere, & laqueum inæqualiter extendentem, vt attollentem chiastum, aut nauticū brachio in vicinia manus circūdare, eiusq; capita ad vnū scalæ gradum, vt retinacula sint, deuincire, vt vbi vis adhibetur, recti anguli figura fideliter conseruetur, eoq; facto medium duplicatæ habenæ, brachio prope cubitum inijcere, capita vero deorsum ducere ad axem, ibiq; vel directa ductione ad axis clauum alligare, vel alio intercedente motu, non secus ac vbi humeri caput reponitur, vt similiter axis conuersio ab inferiori parte intendat. Traditur etiam ad cubitum ille reponendi modus, qui à superiori parte extendit, cuius ratio est hæc. Cæteris omnibus (vt propositum est) constitutis, humerus non amplius, vt contineatur, deuincitur, sed laqueus carchesius, aut alius ex ijs, qui æqualiter extendunt, ipsi circumligatur, cuius capita ad superiores trochleas adducta ab interiori parte in exteriorem attracta deorsum feruntur, & ad axium vectes quasi ad clauum alligātur: duplicatę vero habenę H

capita

A capita deorſum adducta, vt retinacula ſint ad aliquid immobile dantur. conuerſo igitur axe & cõtinemus, & alio intercedente motu à ſuperiori parte extendimus. At modus, qui in diuerſa extẽdit, hinc manifeſtus eſt, vbi enim in diuerſa extendimus, laquei capita per ſe ad clauum axis vel alio intercedente motu ad eiuſdem vectes deligantur, vt eadẽ cõuerſio in diuerſa extendat. Neruis, quantum res poſtulat, extentis conuenienter impellere oportet, adducẽdo, ſi luxata in duas partes venerint, in interiorem ſcilicet & exteriorem: extrahendo, ſi in poſteriorem, quas impellendi rationes in opere de articulis expoſui. Hæc igitur fieri debent, quãdo cubitus in propoſitas partes erumpit. Verum, ſi in priorem, in quo caſu diximus extentum brachium non curuari, iterum eadem ſcala atq; organum comparatur, æger ſcalæ aſſiſtens brachium ſuper cõmodum eius gradum imponit, humerus ad ſcalam per eandem iuncturam vincitur, laqueus æqualiter extendens ad brachium datur in vicinia manus, cuius capita deorſum feruntur ad organum, vt ab inferiori parte attrahantur. ſi quis autem velit agere hoc tum continẽdo, tum à ſuperiori parte adducẽdo, humerum nõ amplius ad ſcalam deuinciat, ſed vtriq; membro laqueum iniiciat, qui æqualiter intendat, vnum ſcilicet humero, alterum brachio, & ſuperioris quidem laquei capita ſurſum

B ferat vltra caput, alterius vero deorſum, vt (quemadmodum in aliis reponendi rationibus declarauimus) extendat. quod vbi abunde fecerit, nunc reponendi cauſa duo modi impellendi potiſſimum aptantur, qui premit, & qui circumducit. ſed ante quidem premere conuenit, dum intẽtio adhuc manet, deinde circumducere, quos impellendi modos multo ante expoſui in opere de articulis. Oportet aũt eo, quod luxatum eſt, reſtituto brachiũ curuare atq; extendere, pronũq; & ſupinum collocare, vt ex toto ruſtitutũ eſſe intelligas, tum ad angulum rectum in ſequẽtẽ curationem figurare. Vtraq; igitur brachii oſſa, vbi loco ſuo non ſunt per ſuperiores modos reponuntur. verum quoniam vtrunq; per ſe ꝓprie vitiatur, cum ſuo loco mouetur, poſt hac neceſſe eſt ſcribamus, quonam modo cubitus erumpens, radiusq; diductus ab inferiori parte extenti, reuertantur.

C

A Cuneus ſub ala per funes ſuſpenſus.
B Organum ad ſcalam alligatum.
C Trochleæ à ſummo gradu ſuſpenſæ.
D Trochleæ ab imo gradu ſuſpenſæ.
E Subſellium.
F Iunctura, quæ palma nuncupatur.
G Laquæus attollens in vicinia manus.
H Capita laquei, vt retinacula ſint, ad ſcalæ gradum deuincta.
I Medium duplicatæ habenæ prope cubitũ iniectum.
K Capita ad axis clauum directa ductione alligata.

D

De cubito & radio. XIIII.

MOuetur per ſe cubitus interdum loco, & rurſus per ſe radius diducitur, iis modis, quos in opere de articulis declarauimus. Ad hæc igitur oſſa reſtituenda, ſcala ſimiliter paratur, humerusq; ad gradum vincitur ea iunctura, quæ palma dicitur: ad ipſum vero brachium vtiliter datur laqueus aliquis, ex iis, qui inæqualiter extẽdunt, cuius laquei ſinus à parte, quæ reſtituitur, capita à contraria, hoc eſt ab integra collocentur. proprie enim laquei, qui inæqualiter extendũt, eas partes magis cogunt, quibus ſinus hærent, minus vero, quibus capita. ſiquidem conſilium eſt, vbi ſuperius os excidit, ab inferiori parte attrahere: ad id, quod ſuo loco eſt, vim minime adhibere. Huius igitur laquei capita ad axis clauum dari debẽt, vel directa ductione, vel alio motu intercedente, vt conuerſio axis ab inferiori parte extendat. ſed vbi, quantum reſtituendum os poſcit, extenderimus, idoneis impellendi modis vti conuenit, cubito quidem in interiorem partem

excidente

excidēte, radioq; in exteriorem adducto, vtriusq; manus digitos inter se iunctos eminentiæ cubiti subijcimus, prominētioresq; palmarum partes vtrinq; ponimus, atq; his summopere vrgētibus adducimus: sed, si in posteriorem partem prorumpant, cubitus præsertim, ea reponēdi ratio efficacissima est, q̄ extrahendo impellit, sin radius in priorem partē conuertatur, expedit premendo & circūducendo impellere, queādmodum ostēdimus, vbi vtrunq; os in priorē partem elapsum ponebamus. exquisitos autem reponendi modos in opere de articulis exposuimus. Repositi autem ossis indicium erit, in cubito libera brachij contractio atque porrectio: in radio, in pronum vel supinum habitum conuersio. quo modo igitur per scalam homine erecto restituere luxatum conueniat, demonstrauimus. verum quia iusta aliqua de causa, aut ob imbecillitatem, aut ob femur, seu crus simul cōminutum, æger stare nequit, dum luxatum restituitur, necesse est in sequentibus aperire, quę ratio sit restituendi, homine super planam scalam iacente. E

B Organum ad scalam alligatum.
C Trochleæ superiores.
D Trochleæ inferiores.
E Subsellium.
F Iunctura, quæ palma nuncupatur.
G Laqueus inæqualiter extendens.
H Capita laquei duplici intercedente motu ad axem data.

Quo pacto iacente homine restituatur humerus in alam prolapsus. X V.

SCalam collocare planam oportet, & vt à pauimento attollatur, extremitatibus lapides vel ligna ab vtraque parte subijcere, atque æquandi gradus causa linteum superimponere. huiusmodi enim lectus, quod pertinet ad ægrum iacentem, dum restituitur, scamni munus præstabit. organum vero ad scalam alligandum ab inferiori crurum extremitate, rursusq; trochleæ (quemadmodum dictum est) binæ à superiori scalæ parte, totidem ab inferiori vinciendæ. satius autem est ad luxata restituenda pro scala adhibere scamnum, quod ab altero extremo, quadratis fossis excauatum sit, vbi organum firmiter insistat. quæ præparatio esse debeat, dictum est: modos autem, quibus humeri caput restituitur, exequemur. Prolapso igitur humeri capite collocare hominem conuenit, sic, vt iaceat super scalam, organo ad pedes constituto, supinus, vbi in alā vel priorē partē excidit: in ventrē, vbi in posteriorē. Igit, vbi in alam conuertitur, funis capita super caput à priori vel posteriori parte adducenda, mediumq; habenæ duplicatæ dandū est ad humerum sic, vt inter ipsum & cuneum demittatur, capitaq; eius ab exteriori parte ferantur, atq; ita pendeant: posthæc laqueus charchesius, vel alius ex ijs, qui æqualiter extendunt, humero (vt supra ostensum est) inijciendus, cuius capita deorsum ad organum adducenda. cum capita ergo ad pedes ferantur, agemus vel continentes, & ab inferiori parte extendentes, vel in diuersa trahentes, siue directis ductionibus vtamur, siue alius motus intercedat, vt antea indicauimus: cum satis extenderimus, condere humerum debemus, idoneam impellendi rationē adhibentes. Præcipue autem duplex impellendi ratio idonea est, & quæ articulum extrahit, & quæ sursum compellit. manente intentione duplicatæ habenæ capita tenentes, vi humeri caput extrahimus, eodemq; momento cubitum in interiorem partem ad latus repellimus. eo enim fit, vt humeri caput facile prōpteq; in exteriorem partem ducatur, moueaturq;, quo facto remissa intentione, protinus sursum compellimus, post hæc humerum prehendentes, attollimus, vt in suum locum collocemus. Hęc sunt quę fieri oportet, vbi humeri caput in alam excidit. H

A Cuneus

A Cuneus alligatus ad funem, cuius capita dãtur ad ad gradum ſupra caput.
B Organum ad ſcalam alligatum.
C Trochleæ à ſummo gradu ſuſpẽſæ deorſũ ſpectãtes.
D Trochleæ ab ímo gradu.
E Habena media demiſſa ĩter cuneum & humerũ, cuius capita ſpectent in partẽ exteriorem.
F Charcheſius ad humerum datus.

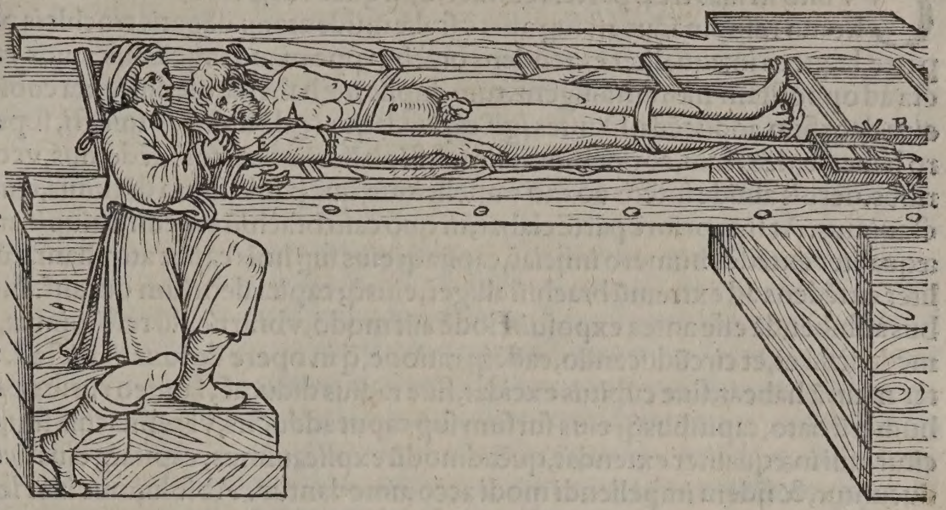

De humeri capite in priorem uel poſteriorem partem excidente. X V I.

SEd ſi humeri caput in priorẽ vel poſteriorẽ partẽ cõuertat̃,hoĩe(vt dictũ ẽ)figurato, nẽpe ſu
pino,ſi ĩ priorẽ partẽ venit,in vẽtrẽ, ſi in poſteriorẽ, funis aut habenę mediũ lana ſiue linteo
obuolutũ,alæ ſubĳcit̃,capitaq; ſupra caput ferunt̃,nõ qdem ẽ regione vitiati humeri,ſed obliqua
verſus partẽ cõtrariã,ad rẽ aliquã ĩmobilẽ vinciunt̃,qua retineant̃.Ambigit̃ vero, quãobrẽ capi
ta nõ recta ferant̃,ſed verſus cõtrariã partẽ obliqua.Paſicrates qdẽ atq; alĳ nõnulli hoc ea de cau/
ſa fieri aiũt,ne à medio funis humeri capite ſurſum attracto ꝓhibeamur,quo minꝰ ab ĩferiori pte
extẽdamus.ſed decipiunt̃ ſilr̃itudine femoris,cum res aliter hẽat,ſiqdẽ femur ad. Γ. lĩæ ſilr̃itudinẽ
declinat,at humeri caput dimidiũ orbiculatũ ẽ,neq; põt femoris mõ à medio fune ſurſum adduci.
quorſum igit̃ id fit?ne ſub medio fune,q̃ ſub ala ſunt cõpreſſa,alæ regionẽ cõpleant,cõpleto.n.re
C ceſſu,humeri caput locũ nõ hẽbit,ĩ quẽ recõdat̃.Nos ẽt nõ ſecus atq; ĳ,q nõ multo ante nos vixe
rũt,ob ꝓpoſitã cãm,habenã vel funẽ ſilr̃ collocamus.cõſueuimus ĩterdũ & alit̃ cõtinere, duos.n.
laqueos ex ĳs,q inæqualr̃ extẽdũt,ĩplicãtes,thoraci,dorſoq; ſub alĳs circũponimus,eorũq; capi-
ta cõtinẽdi cã ad gradũ,q cõtra ſitus ẽ,alligamus,qua cõtinẽdi rõne adhibita laqueũ æqualr̃ extẽ
dẽtẽ humero circũponimus,quẽadmodũ tradidimus,qua de humeri capite ĩ alã ꝓlapſo,cuius de-
inde laquei capita ab ĩferiori pte ad organũ demittimus,& ad axẽ deuincimus,vt eo cõuerſo cõti
neamus,& ab ĩferiori pte parit̃ extẽdamus.Vi,q̃tũ res exigit,adhibita,vt articulũ reſtituamus,p̃-
mẽdo ĩpellimus.ꝓminẽtiori.n.vnius manus palma vi humeri caput cõprimimus, altera vero cu
bitũ huc atq; illuc agitamus.Indicium aũt repoſiti oſſis in ſuperioribus explanauimus. fit ẽt inter
dum,vt ad humeri caput luxatum,medĳ quoq; humeri fractura accedat, cogaturq; medicus eo-
dem tempore vtriq; vitio ſubuenire.Docendi autem gratia ſermoni ĩſiſtam, qui eum caſum ex-
plicet,vbi & caput humeri in alam excidit,& medius humerus comminuitur.

De humero fracto ſimul & prolapſo. X V I I.

QVæſitũ ẽ à maioribus nr̃is,qua via hæc reſtituãtur.Paſicrates qdẽ os ſuo loco motũ pri
mo reſtituit,ꝙ maiorẽ vim ĩ reſtituẽdo poſtulet,q̃ fractura.At ſi qs ſub fractura laqueũ
D inĳciẽs eodẽ momẽto velit,tã qđ fractũ ẽ,q̃ qđ excidit,reſtituere,dũ vis ad luxatũ, q̃tũ
poſtulat,adhibet̃,fractura plus iuſto ĩtẽta ptes fracturæ ſupiectę vltra debitũ extẽtę lędẽtur,reſol
uent̃ nerui,aut abrũpent̃,& fortaſſe corpora tota,priuſq; articulus laxet̃,atq; hac de cã cẽſuit ipſe
laqueũ ſup fracturã ĩponẽdũ,& ante qđ luxatũ,dein qđ fractũ ẽ,reſtituẽdũ.Voluit Ariſtiõ eodẽ
tpe,& luxatũ,et fractũ humerũ reſtituere,ne ſi luxatũ prius reponat̃,dũ fractura cõponit̃,p̃ vi po
ſitũ humeri caput erũpat.Quę dñr in vtroq; caſu ſeq detrimẽta,vere ſic hñt,quapp nobis placet,
ante articulũ reponi,ꝓximeq; fracturã curari,ea cautõe,ne dũ qđ fractũ ẽ,ab ĩferiori pte extẽdit̃,
articulus elabat̃.Ad luxatũ igit̃ reſtituẽdũ cuneus à funibus depẽdẽs ĩ alã conĳcit̃,rurſuſq; capita
funis ſurſum adducunt̃ ſup caput,humero ſup fracturã Charcheſius laqueus ĩponit̃,vel alius,qui
ęqualr̃ extẽdat,eiuſq; capita,deorſum demiſſa,vt retineant̃ ad aliquã morã vinciunt̃,atq; à ſupio
ri parte attrahẽdo articulus reponit̃.quo facto cuneus in ala relinqt̃,vt humeri articulus maneat,
laquei vero capita inferiori parte reſoluuntur,& ſup caput adducta tanq̃ retinacula vinciunt̃,vt
vtriuſq; p̃ſidio cunei ſcilicet & laquei,articulus ſuo loco ſeruetur.poſt hęc Charcheſius laqueus,
vel alius ęqualiter extendens humero inĳcitur,cuius capita deorſum demiſſa ad axem,vt ab infe
riori parte intendant,religantur.quo fit,vt fractura ab inferiori parte intẽta componatur, ſupe-
riori articulo non excidente.hactenus de humeri capite,nunc de cubito.

De cubito luxato. XXVI. E

CVbito in illas treis parteis conuerso, in quas vbi ꝓcidit, brachiũ curuum est, neq; extendit, homo resupinãdus est sup asserẽ scalæ insidentem: alligatis trochleis organoq; ab inferiore parte, laqueus inæqualiter extendens brachio, ꝓpe manũ iniiciẽdus, cuius capita sup caput adducta ad oppositam moram alligent. tum duplicatæ habenæ mediũ iuxta cubitum dãdum, capitaq; eius deorsum adducẽda. Dantes igit capita, laquei qdẽ humero iniecti, supra caput, duplicatę vero habenæ, deorsum, cõtinebimus simul, & ab iferiori parte extẽdemus, vt ostẽsum fuit i superioribus. neruis abũde intẽtis eo mõ impellemus, quẽ paulo supra diximus, cum de erecta scala ꝓtractauimus. At si in priorẽ partẽ elabat, in quo casu brachiũ extẽdit, resupinato itidẽ hoĩe, laqueus æqualiter extẽdẽs humero iniiciat, capitaq; eius sup hoĩs caput attrahant, tũ alter laqueus æqualiter extẽdens ad extremũ brachiũ alliget, eiusq; capita deorsum ducant. intẽtionem vero à pedibus adhibendã esse antea exposui. Eodẽ aũt modo, vbi articulũ restituimus, ĩpellere oportet, premẽdo scilicet, et circũducendo, eadẽq; ratione, q̃ in opere de luxatis dicta ẽ. verũ, si alterũ os prę ter naturã habeat, siue cubitus excidat, siue radius diducat, laqueo rursus æqualiter extẽdente ad humerũ dato, capitibusq; eius sursum sup caput adductis, vt retinacula sint, brachio laqueus iniicitur, qui inæqualiter extendat, quẽadmodũ explicauimus, capitaq; eius deorsum ad organũ adducuntur, & iidem impellendi modi accommodantur. Absoluimus iam sermonem vniuersum de cubito atq; humeri capite, restat, vt ad manum accedamus. F

De manu. XXVII.

MAnus in quatuor partes mouetur, interiorem, exteriorẽ, priorẽ & posteriorem. Restitui aũt debet, vel super scãnum, vel sup scalam, quæ plana collocet. hoĩe itaq; iuxta scalam vel scãnum sedente, figuret manus, supina, si in ĩteriorẽ partẽ erupit: ꝓna, si in reliquas tres. deinceps circa sinum manus, ferramẽtũ, quo adurimus transuersum vel transuersus axis det, atq; ad ipsam palmam vinciat: tum extremitatibus ꝓpositi vectis, seu ferramẽti sinus laquei inæqualiter intendentis vel mediæ habenę iniiciantur, capitaq; à priori parte ad organum ferant. brachio aũt in vicinia manus circumliget laqueus æqualiter extendens, cuius capita ferant à posteriori parte, rursusq; intentio adhibeat, quæ paulo ante exposita ẽ, vel continẽdo & seu ab inferiori, seu superiori parte extendẽdo, vel in diuersa adducendo, postq; abunde intenderimus, impellere debemus, quemadmodum in libro de luxatis exposuimus, premendo, vbi in interiorem vel exteriorẽ partem venit: vbi in priorem & posteriorem, adducẽdo. sed venio ad spinã. G

A Organum ad scalam alligatũ.
B Trochleæ.
C Ferramẽtum datum ad sinus manus.
D Sinus laquei dati ad ferramẽti extremitatẽ.
E Laqueus ęqualiter extendens brachio iniect⁹ i vicinia manus.

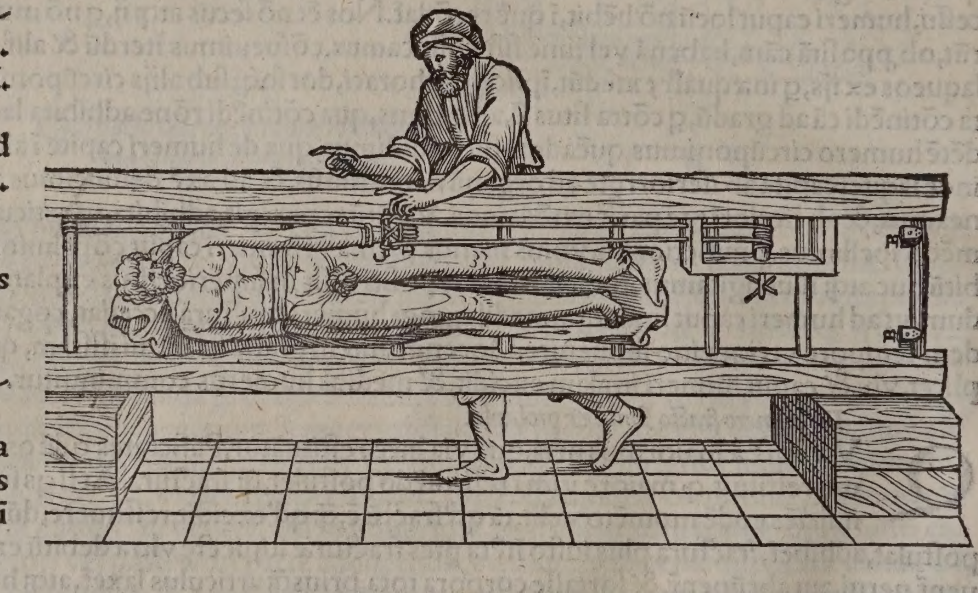

H

De spina. XXVIII.

SPina gibba ex recenti ictu restituitur. Oportet in restituendo hominem pronum collocare, vel super scalam, cuius gradibus asser iniectus sit, vel super scamnum, trochleasq; (vt dictum est) adhibere: post hæc ad spinam dare binos laqueos æqualiter extendentes, vnũ à superiori parte gibbi, alterum ab inferiori, vel quaternos ex iis, qui inæqualiter extendunt, inter se oppositos, binos à superiori parte, totidem ab inferiori, & superiorum quidem capita sursum, ĩferiorum vero deorsum adducere, siue vt retinacula sint, & vel ab inferiori, vel à superiori parte intẽdant, siue vt in diuersa diducant, verum, vbi in diuersa diducimus, trochleis vtimur alio intercedẽte motu agentes. Postquam abunde intenderimus, eo modo impellimus, quẽ in libro de articulis enarrauimus. Sequitur autem, vt de modis reponendi femoris pertractemus.

De femore. XXIX.

FEmur in quatuor ꝑtes prorũpit, ĩteriorẽ, exteriorẽ, priorẽ, & posteriorẽ, atq; vbi in tres partes conuertitur, crus extentum est, & curuari minime potest: ꝙ si in posteriorem partem ꝓlabatur

A labatur, curuatur, ſed non extenditur. Igitur, ſi in illas tres partes venit, vbi extentum crus minime implicatur, reſupinandus homo eſt ſuper ſcalam vel ſcamnum, & duplicatę habenæ vel funis medium lana ſeu linteo circundatum inter anum & naturale iniiciendum, capitaq; eius ſuper caput adducenda. Si in exteriorem quidem & priorem partem femur eruperit, media habena varie quacũq; parte inter anum & naturale dari poteſt: ſed, ſi in interiorem partem exciderit, inter femur integrum adhibenda eſt, & articulum, qui reſtitui debet, ne ſi femoris capiti ſubiecta fuerit, membrum ab inferiori parte attrahi non ſinat. quo facto Charcheſius laqueus vel alius æqualiter extendens femori extremo circumponendus eſt, capitaq; deorſum ad organum ferenda, & ad axis clauũ alligãda, vt adhibitis retinaculis conuerſo axe contineamus, & ab inferiori parte extẽdamus. nihil item prohibet, quo minus à ſuperiori itẽdamus, quẽadmodum dictum eſt, qua de humeri capite. Neruis, quãtum ſatis eſt, diductis, iiſdem vtendũ eſt impellendi modis, quos in opere de articulis indicauimus. At, ſi femur in poſteriorẽ partẽ prolabatur, vbi cõplicari crus diximus, ſed nullo modo extẽdi, organo ab inferiori parte alligato æger ſedeat, magis tamẽ in ſupinum habitum conuerſus, in alterã coxam inclinet, poſt hæc contineat, ſicut in opere de ar-
B ticulis oſtẽdimus, tunc Charcheſius laqueus, vel alius æqualiter extẽdẽs femori circundet, eiuſq; capita deorſum demiſſa, vt ab inferiori parte extendant, ad axẽ religentur. neruis, quãtũ res poſtulat, intẽtis, oportet eadẽ ratione in reſtituẽdo impellere, quæ in opere de articulis expoſita eſt; ſpatha premendo idonea extrahere, & femoris caput in exteriorem partem adurgere, ſicq; crure deorſum extento, atq; homine reſupinato articulus reponitur. crus autem reſtitutum teſtatur eius flexus, atq; porrectio. in quamcunq; enim partem venerit, vbi reſtitutum eſt, liberam eius actionem ſpectamus, flexum ſcilicet & porrectionem.

De genu. XX.

GEnu in tres partes erũpit, interiorẽ, exteriorẽ, & poſteriorẽ: vbiq; aũt crus extentum eſt. Si in interiorẽ & exteriorẽ partẽ veniat, hoĩem reſupinare cõuenit: ſi in poſteriorẽ, pronum collocare, tuncq; laqueos ęqualiter extẽdentes mẽbris iniicere, vnũ qdẽ femori prope genu, alterũ cruri ſup eã regionẽ, q̃ carnoſa à poſteriori pte, pminet, rurſusq; organo ad inferiora deligato, eaſdẽ adhibere intẽdẽdi rõnes, q̃ in aliis luxatis ſunt oſtẽſę, ĩpulſũmq; ĩ ope de articulis declaratũ.

De talo. XXI.

TAlus modo in interiorem, modo in exteriorem partẽ, plabit, nonnũquã etiam in poſteriorem. rurſus itaq; oportet hominem ſedere, extẽtoq; cruri laqueum imponere, qui æquali-
C ter extẽdat, eiuſq; capita ad poſteriorem partem porrigere, ad talum vero ſandalium, vel draconem laqueum dare, capitaq; à priori parte ad axem adducere, continendoq; ab inferiori parte extendere, & iiſdem vti modis impellendi, quos in opere de luxatis explicauimus. Reſtituendi rationem prętermimus, quoniã de hac præcipue agimus, vbi organorum, quę plana collocantur, præſertimq; noſtri machinamenti, motum declaramus.

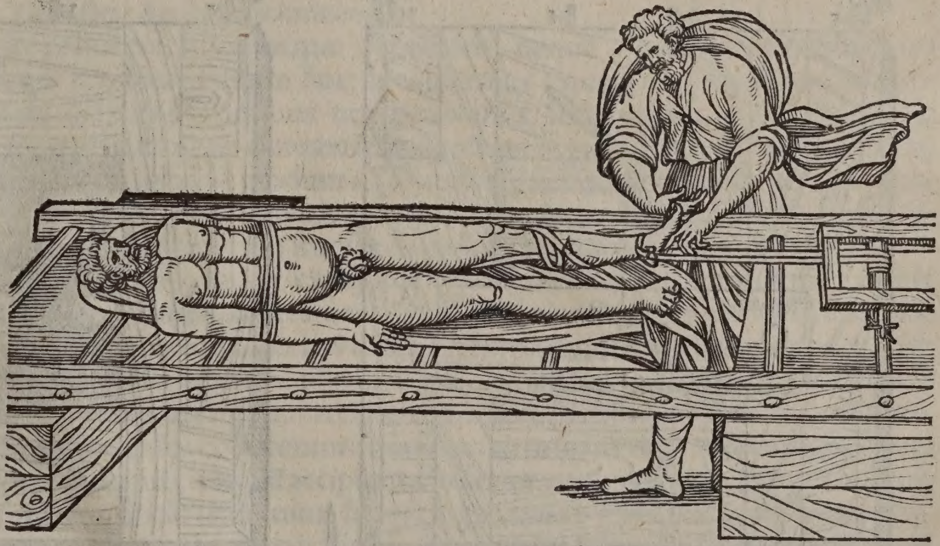

A Laqueus iniectus cruri ęqualiter extendens.
B Sandalius laqueus ad talum datus.

Gloſſocomum Nymphodori. XXII.

GLoſſocomũ Nymphodori tractoriũ organũ ẽ quadratũ, hẽt aũt duo latera, q̃ extremis partibus p duo trãſuerſaria inter ſe iungunt, laterũ vero & trãſuerſariorũ eadẽ eſt magnitudo, ſunt. n. lõga lataq; duos palmos, craſſa digitos totidẽ. quare, quũ ęqualis ſit eorũ modus, iure gloſſocomum ex eorũ numero eſt, q̃ pprie quadrata appellant. Media igit latera exculpta, cauataq; ſunt cauis nõ nimis alte penetrãtibus, qbus ĩcludit axis hñs ĩ medio tympanũ, cui ab vtraq; parte ferrei vnci ſunt, duo in vniuerſum, vel foramina, in q̃ poſſint coniici funes, quorũ hęc ratio eſt. funes duo vncis medii circũligãtur, & ab vtraq; parte, ppe foramina nodũ accipiunt, quorũ capita, quũ quatuor ſint, duo traiiciunt p trãſuerſariũ prius, ab interiori parte extra, reliqua duo p id, qđ

posterius

posterius est. Scd̃m tympanũ cochlea speciẽ lentis referẽs recta collocat̃, hæc cõposito vocabu- B
lo græce κοχλιάξιον dicit̃. eius extremitas demittit̃ in cauũ non penetrãs prioris trãsuersarij: pars
vero, q̃ cochleæ mõ striata ẽ, iuxta tympanũ collocat̃: qđ supest ex eius lõgitudine p foramẽ tran
sit, extremaq; parte baculũ versans habet, quo torquet̃, vt cochlea p id versata tympanũ moueat,
cõuerso hoc axis verset̃, quo moto funiũ capita, q̃ extra pcedũt, ad intẽdẽdũ ducunt̃. Sunt item in
glossocomo opcula, vt q̃ i eo sunt machinatões occultent̃: tũ quatuor annuli ad latera fixi, bini ab
inferiori parte, totidẽ à superiori, ea de causa, vt alligari organũ possit. Huius fabricationis auctor
ẽ Aristiõ filius Pasicratis, siquidẽ aliter structum fuit à Nymphodoro. in vetusta. n. structura ex-
tat cochlea nõ p trãsuersariũ, sed, qua opcula sita sunt, traiecta. duas. n. forfices ferreas ad latera affi
xas habet ad medium pertusas, quarũ vna axi subijcitur, altera superponitur, vtraq; à latere tym-
pani collocatur, inferior angustius foramẽ habet, superior latius. Cochlea igitur ab ea parte, qua
opercula sita sunt, traiecta, atq; à forficibus contenta, alterum operculum sine impedimẽto clau-
ditur: alterum claudi non patitur pars cochleę, quã penetrare diximus, cuiq; baculũ versans affi-
gitur. hoc itaq; operculum medium transuersum in duas partes secat̃, quarũ altera manet immo-
bilis, altera clauditur, atq; hæc media in longitudinem lunata figura excidit̃, vt, quum operculum
clauditur, lunatum eius cauum propositam cochleæ partem excipiat. Hãc Nymphodori structu F
ram non accepit Aristion, sed adiecit organo axem habentem tympana foraminaq;, vt axis, qui
in medio est, motus, vbi velis, consistat, & vi minime voluatur: trãstulit item annulos iuxta prius
trãsuersariũ, ne organũ à parte opculi, sed à parte prioris transuersarij alligetur: traiecit præterea
funiũ capita per opercula, hęc quidem à superiori parte, illa vero ab inferiori. quod quidem ptí-
net ad annulorum situm, vnà nobiscum sentit, sed axem, quem adiunxit, tanquam superuacaneũ
reijcimus. siquidem vnus axis ex robusta materia præparatus, quod opus est, abunde efficit. Sed
cum glossocomi fabricationem absoluerimus, sequitur, vt ad eius motum veniamus.

A Latera.
B Transuersarium prius.
C Transuersarium posterius.
D Cauum non penetrans.
E Axis habens tympanum in medio.
F Foramina in quæ funes conijci possint.
G Funes duo.
H Capita funium traiecta per prius transuersarium.
I Capita funium per posterius transuersarium traiecta.
K Cochlea speciem lentis referens.
L Manubriolum.
M Quatuor annuli in transuer sarijs.
N Ferrea forfex.
O Pars operculi, quæ manet immobilis.
P Pars operculi in lunatam figuram excisa. G
Q Axis habens tympana foraminaq;.

NYMPHODORI GLOSSOCOMVM CLAVSVM

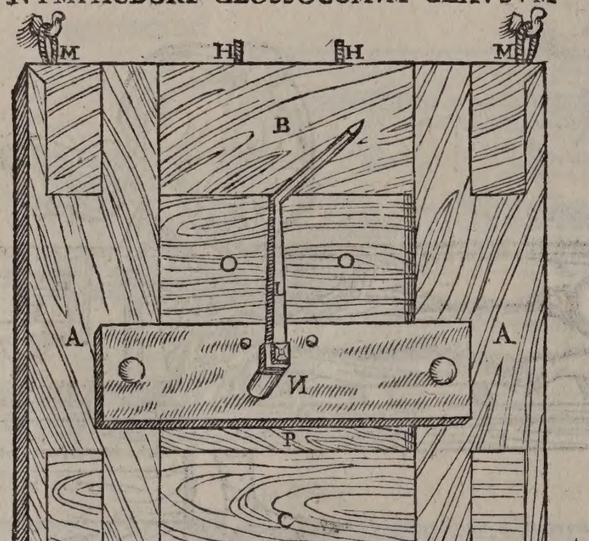

NYMPHODORI GLOSSOCOMVM APERTVM

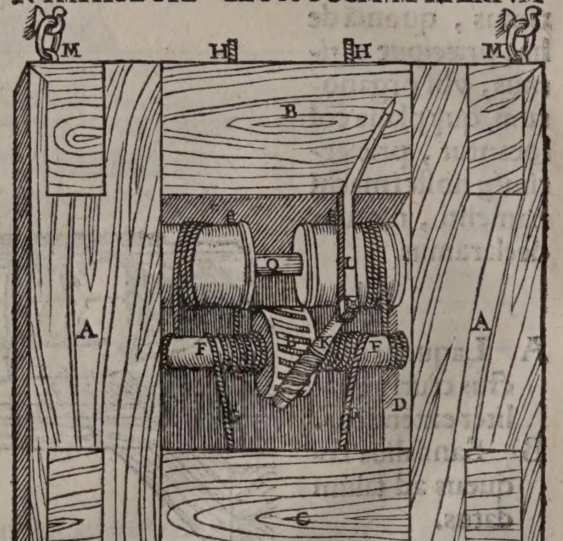

A *De motu organi.* XXIII.

VBi humeri caput ſuo loco mouetur, præcipueq; ſi in alam veniat, ad ſcalã eodẽ modo paratam, quo in Nilei Plinthio explicauimus, nunc pro Plinthio Gloſſocomum alligetur, non ab operculis, ne ſub cochlea habenæ abrũpantur, ſed à priori trãſuerſario, annulis ꝓpe ipſum affixis. Aperiantur itẽ opercula, capitaq; funium ad axem alligata excipiãtur, hæc quidẽ à ſuperiori parte, illa vero ab inferiori: ac deinceps, vbi reſtituere volumus, ſubſelliũ prope ſcalam ponat, ſuper quod homo aſcendẽs brachium ſic traijciat, vt indatur cuneus in alã: circũligetur inſuper humero Charcheſius laqueus, vel alius æqualiter extendẽs, eiusq; capita ducantur ad ſuperiora funium capita, vt machinationũ motu, aut directis ductionibus ab inferiori parte intendamus, aut alio intercedẽte motu, aut per duos contrarios motus interiectos, hoc modo. Laquei capita per inferiores trochleas traijciantur, & cum funium capitibus colligentur, quo rurſus fit, vt machinationes motæ, alio intercedente motu ab inferiori parte extẽdant: verum, ſi per ſuperiores, laquei capita traijciantur, deinceps per inferiores demiſſa, ad funiũ capita vinciãtur, rurſus machinationum motus per duos cõtrarios motus interiectos ab inferiori parte extẽdit. Impulſus vero, quos deinde res poſtulat, fiunt, quẽadmodum dictum eſt, vbi humerus in alam probabitur, & ꝑ duplicẽ habenam extrahendo, & intẽtione remiſſa per manus ſurſum cõpellendo. Retulerunt alij
B organum hoc, vbi à ſuperiori parte extẽdere volumus, idoneũ eſſe, transferunt enim ipſum ad ſuperiorẽ partẽ ſupra caput, cuneumq; ad gradum adhærentẽ, ſolutum tñ, in alam conijciunt, deinde capita funium cunei, ad inferiora capita funium organi religant, et Charcheſium laqueum humero inijciunt, cuius capita deorſum adducta ad imum ſcalæ gradũ immobilẽ deuinciũt, vt per hæc retinaculis adhibitis directis ductionibus à ſuperiori parte intẽdãt. licet etiã organo ab inferiori parte alligato à ſuperiori extendere alio intercedente motu, alligatis enim laquei capitibus, vt (quemadmodum dictum eſt) retinacula ſint, cunei funium capita per trochleas traiecta cum ſuperioribus capitibus funium organi vinciunt, vt machinationibus motis alio intercedente motu à ſuperiori parte extendant, aut laquei capitibus non amplius retinaculi vicem exhibentibus, ſed ad funium organi capita alligatis, vel ad ſuperiora directis ductionibus, vel alio intercedente motu ad inferiora idem præſtent, cumq; abunde extenderunt, eoſdem adhibent impulſus, quos paulo ante ꝓpoſuimus. Quę relata ſunt, adſcripſimus, probamus aũt, et in hoc, quod de Nilei Plinthio diximus, vbi ſcala erecta collocet, intẽtionẽ ab inferiori parte adhiberi, cuneo ad ſcalam alligato: eã vero, quæ vel à ſuperiori parte trahit, vel in diuerſa deducit, ex toto prætermitti, eiuſmodi ſiquidẽ imbecilles ſunt. Quòd ſi homo iaceat, ſic interdũ cenſui luxatum reponi.
C contẽtus ſum propoſitis reponendi rationibus exẽpli cauſa ꝑꝑ organi motum huc allatis. omnia enim luxata per hoc quoq; inſtrumentum reponi poſſunt, non ſecus ac per Nilei Plinthiũ. vtriuſque machinationes ſunt diuerſæ, ſed reponendi rationes eædem, ſic, vt liceat ex ſuperioribus vniuerſum huius organi motum intelligere.

Triſpaſtum Apellidis, ſeu Archimedis. XXIIII.

ILLud in primis ſcire conuenit, quod neque Apellides, neque Archimedes medici fuerunt, ſed architecti, qui machinamentum hoc excogitarunt (quemadmodum nos accepimus de hiſtoria) ad naues deducendas funibus non per manus, ſed per ergatam attractis, illius aũt ſeculi medici eius ſtructuræ modum minuentes triſpaſtum organum medicinale ad luxata, fractaq; reſtituenda fabricarunt in hunc modum. Totum organum ex eorum genere eſt, quæ oblonga quadrata nuncupãtur. eſt aũt hoc modo compactũ. duo latera lõga palmos quatuor, digiti craſſitudine inter ſe coagmentantur per tranſuerſaria longa palmos duos, craſſa digitum. latitudo potiſſimum poſterioris tranſuerſarij ſex digitos æquat: prioris propter opercula palmos duos. Vt retulit autem Paſicrates, media latera excauata ſunt, cauis non nimis alte penetrãtibus,
D quibus duo axes includuntur, rotas habentes in vicinia laterum. vtriuſq; axis rotę perforatę ſunt peruijs foraminibus, quæ non alia de cauſa facta ſunt, niſi vt in ea funes immittantur, quorum ratio hæc eſt. funes duo extrema parte nodum accipientes, coniecti in prioris axis foramina attrahuntur ita, vt nodi ſuper foramina collocentur: tum funes circa ſuas vterq; rotas inuoluuntur, & ꝑ poſterioris axis foramina traiecti nodũ accipiunt. Poſterior axis medius inter rotas foramẽ habet, in quod rurſus funis conijci debet. ſumitur funis longus, qui ab vtraq; extremitate nodum acceperit, deinceps per propoſitum foramen traijcitur ſic, vt nodus foramini iungatur, poſt hæc circa medium axem inuoluitur, quo facto altera eius extremitas per poſterius tranſuerſarium, quod medium perforatum ſit, traijcitur. at quid nunc fit fune traiecto? manu tractus euolutusq; poſteriorem axem conuertit, quo conuerſo alia capita funium, qui extra procedunt, ducuntur. Adhibentur autem funes quatuor, duo, & item duo, atque ad hunc modum immittuntur. Sumuntur funes duo, qui extrema parte nodum acceperint, & per duo foramina prioris axis, quæ inter rotas ſunt, traijciuntur, attrahunturq; ſic, vt nodi foramina contingant, tuncq; funium capita per prius tranſuerſarium perforatum ab interiori parte verſus exteriorem traijciuntur: aut prehenditur funis vnus duplex, cuius capita coniecta in prioris axis foramina attrahuntur, vt medius funis inter foramina ſtatuatur, poſtea eiuſdem funis capita traijciuntur per

tur per

tur per foramina transuersarij prioris. Duo item alij funes sumuntur nodo extrema parte de- E
uincti, hi per foramina inter rotas posterioris axis facta, & à medio foramine recedentia attrahū
tur, qui deinde, vbi eorum nodi ad foramina peruenerint, tunc ducuntur, traijciunturq; p poste-
rius transuersarium perforatū sic, vt quinq; nunc sint, funiū, quæ extra ferunt, capita, duo p prius
transuersarium, tria per posterius. his posterioribus manu attractis, inclusisq; funibus (vt dictū
est) inuolutis atq; euolutis, capita eorum, qui exterius ferebantur, ducuntur, extenduntq; capita
habenarum, quibus distenditur corpus. Huiusmodi organi structurā Pasicrates exponēs repre-
hendit tanq̃ minime efficacem. vniuersum enim organi opus cōsistit in ductione funis posterio
ris, qui manu attrahitur, at nequit manus in restituendis luxatis vim tantam sustinere, pręsertim,
vbi magni articuli sunt, & corpora robusta. quāobrem organi structurā īmutauit, duosq; axes, q
inclusi erant, ita struxit, vt penetrarent, & priorem, minorem exiguis capitibus extantem, poste
riorem maiorem & longiora capita habentem, & ad prioris quidem axis extantia capita clauos
confixit: posteriori vero vectes adiecit. demissis axibus duobus digitis machinamētum in resti-
tuēdo sic mouit. Habenas extēdēdis corporibus iniectas ad extātia prioris axis capita deligauit,
vt posteriori axe cōuerso prior moueret, & euolutis, inuolutisq; funibus nerui extēderent. Sed
Aristiō Pasicratis filius patri aduersatur, vt vetustā organi structurā ignorāti. In vetusta enim (ī- F
quit) organi structura, axes non mouebant in laterū cauis, sed circa ferreos chodaces affixos late «
ribus in capreoli formam excauatis, quod videre licet in organis ad aquam hauriendam compa- «
ratis, quæ ob fabricationis rationem facile conuertuntur, neq; tamen rotæ in se continent armil- «
lam, sed chodacem. quoniam igitur axes per armillas mouētur circa chodaces, & rotæ per cho- «
daces circa armillas, axes prompte admodum versabuntur, atq; idcirco sine impedimento erūt, «
etiamsi funis manu ducatur. Ob id aūt ipsum trispastum organum appellatum est, quoniam tres «
funes agunt, vnus quidem extra ductus, duo inclusi. Hactenus ipse probabiliter scripsit, sed vera «
sunt, quæ à Pasicrate adducuntur, non enim potest manus funem ducens bene restituere, sed for
tasse mōstrationis causa in ludo organū mouere, vis aūt, quę in restituendo requiritur, per manū
minime poterit adhiberi, atq; ea de causa ijsdē oībus factis, quæ in vetusta scriptura sunt ostensa,
tertiū axē organo adijciēdum iudicauimus, cuius capita traiecta p latera essent, vt posterior axis
nunc medius fiat, medius aūt perforet, in extātibus capitibus vectes demittant, vel manubriola,
aut bacula ductaria. medius vero funis posterior, vbi circa axē est inuolutus, traijcitur p foramen
axis penetrātis, suoq; ibi capite alligatur. His ita cōstitutis cōuersus posterior axis, ille īquā cuius
capita extant, funē circa se īuoluit, quo fit, vt medius axis moueat, quo moto prior quoq; axis mo G
uetur. Tribus axibus cōuersis, funiū, qui extra ducunt, capita tendunt, cum qbus vinciunt habe-
næ, quæ corpora extendunt. Habet item orga
nū opercula, veluti glossocomum, ne machina
tiones oculis exponantur, atque item annulos
ad latera affixos, quibus alligetur. Hæc est vni
uersi trispasti fabricatio. Restituendi autem
modi aptantur ijdem, quos posuimus in glos-
socomo, distat enim solum, quibus mouetur,
machinationibus: præterea funium eadem est
ductio, habenis ad eos alligatis. Sed iam trispa
sti fabricationem explicatam habemus.

TRISPASTVM APELLIDIS SEV ARCHIMEDIS

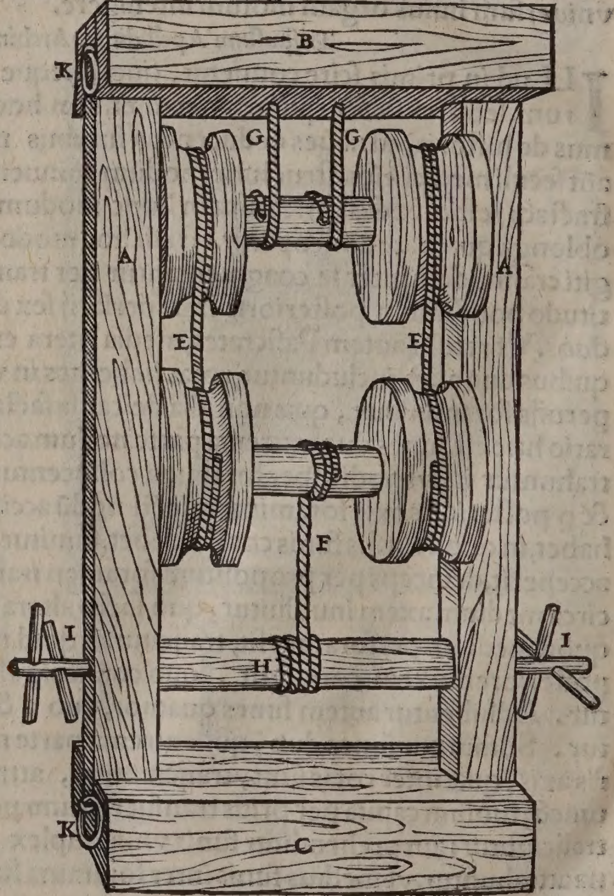

H

A Duo latera.
B Prius transuersarium.
C Posterius transuersarium.
D Duo axes habentes rotas in vicinia laterum.
E Funes circa rotas inuoluti.
F Funis coniectus in foramem medium inter rotas posterioris axis.
G Funis duplex, cuius capita traiecta per foramina prioris axis per prioris transuersarij foramina traijciuntur.
H Tertius axis, cuius capita traiecta sint per latera.
I Vectes in extantibus capitibus demissi.
K Annuli ad latera affixi.

A Fabri organum. XXV.

FAbri organum ad hunc modum fit. ſuper baſim, quę κηϱπὶς nominatur, pro organo dimen-
ſam ſtatuuntur crura duo, quorum longitudo duos cubitos & ſemiſſem æquat, aut etiam ex-
cedit: latitudo implet digitos quatuor: craſſitudo tres. crura hæc per duo tranſuerſaria inter ſe co-
agmentantur, altero ab inferiori parte, quod quinq; palmos à baſi recedat, altero à ſuperiori, qua
crura finiuntur. inferiori tranſuerſario ſubijcitur aſſer tranſuerſus, qui & cum lateribus organi,
& cum tranſuerſario cōmittitur, hunc aſſerem ſedile conſuerunt omnes appellare, cuius mediũ
ad tranſuerſarium exciditur ad effigiem. *u*. inuerſi, qua parte trãſuerſario infigitur ęneum. *u*. Ac-
commodatur tam cauum, quàm. *u*. demittendo priapiſco octo digitos longo. Inter tranſuerſaria
ab interiori parte crurum canaliculi excauantur, in quibus, dum luxata reponuntur, moueatur
quadrata teſtudo, ſpatham, & cubitos mouens. quandoquidem prior pars teſtudinis (frontem di
cunt) peruio foramine pertunditur, in quod radix conijcitur, cuius extremum, qua extenuatur,
ad poſteriorem teſtudinis partem per craſſitudinem traijcitur. Propoſita pars radicis peruio fo-
B ramine pertunditur, per quod fibula demittitur, ne radix euellatur, ſed manens in foramine tor-
queatur. Fibula autem in extrema radice ſcutulo ſuperpoſito includitur. Radix eò pertinet, vt
ſpatham in organo ſuſtineat, habet enim organum ſpatham capitulo leniter cauo aſſurgentem,
ita lõgam, vt à teſtudine ad ſuperius tranſuerſarium, quod caput nominatur, pertineat, & cunea-
ti axis modo excedat. huius ſpathę extremitas, quæ contra capitulum eſt, media in quadratam fi-
guram exciditur, atq; in id cauum includitur radicis extremitas lata, quæ perforatur. perforatur
item ſpatha ab vno latere ad alterum, in quod foramen fibula demittitur, vt ſpatham detineat ad
radicem. ipſa vero teſtudo iuxta medium pertunditur foraminibus quatuor, vel ordine diſpoſi-
tis, vel duobus à priori parte, totidem à poſteriori conſtitutis, quæ non alia de cauſa fiunt, niſi vt
funes in ea indantur, vt in ſequentibus oſtendam. Medium caput, hoc eſt ſuperius tranſuerſa-
rium, in quadratam figuram excauatur, in quod cauum duplex trochlea inditur, quæ circa axi-
culum verſatur. habet item ſuperius tranſuerſarium duo alia caua quadrata peruia, nempe ab
vtroq; trochleæ latere vnum, in quæ conijciuntur quadratæ cubitorum partes, duo enim cubiti
per ſuperius tranſuerſarium demittuntur deorſum, & teſtudini inhærent, quæ quadrata caua
in ſummo habet. Imas cubitorum partes quadratas tenuesq; architecti calces nuncuparunt: ſu-
periores latas ac rotundas dixerunt alas. In alas ergo cubitorum, quæ ſuperius trãſuerſarium ex-
C cedunt, & peruijs foraminibus pertuſæ ſunt, axis conijcitur, cuius capita vtrinq; excedunt, me-
dium cuneatũ eſt, in extremis capitibus vectes ſunt, vel manubriola ductaria, quibus conuerta-
tur. Alarum partes priores iuxta foramina & axis capita rurſus forantur, vt ſiquando opus ſit in
foramina fibulæ demiſſæ ſeruent axem immobilem. Organo præterea iuxta crurum extremita-
tes alia duo ſunt adiuncta crura, vt ſiquando ſedilis vicem exhibeat, ſuper baſim atq; adiuncta
crura iaceat. Verum quia teſtudo per funem elata, & cubitos & ſpatham attolit, in ſequentibus
qua ratione funis indatur, adijciam. Sumitur funis duplex, cuius capita per duo foramina, quæ
vel iuxta cubitos ſunt, vel à priori parte, vel à poſteriori, vel in medio traijciuntur, vel ab inferio-
ri parte ſurſum adducuntur ſic, vt medius funis inter foramina collocetur, deinde capita ſurſum
feruntur, & circa duplicem trochleam prioris tranſuerſarij inuoluuntur, atq; (vt dictum eſt) per-
mutata deorſum procedunt, & ad clauos penetrantis axis religantur, continetur enim organo
Fabri alius axis confectus in crura, quę ſuper tranſuerſarium inferius digitis quinq; interpoſitis
perforata ſunt. in axis medio duo claui ſunt infixi in extãtibns capitibus vectes vel manubriola
ductaria, quibus conuertitur axis, cuius conuerſio per funes teſtudinem attollit, atq; vnà cũ ſpa-
tha ſimul cubiti & axis, qui alis continetur, ſurſum feruntur ad luxata, quæ à ſuperiori parte ex-
D tenta in ſuam ſedem collocantur. Huiuſmodi eſt antiqua ſtructura organi, quod ad Fabrum re-
fertur auctorem.

Septima Claſſis. SSSSSSS ABaſis

A Baſis.
B Crura duo.
C Tranſuerſarium ſupe/rius.
D Tranſuerſarium infe-rius.
E Aſſer tranſuerſus ſubie ctus inferiori trãſuer/ſario.
F Medium aſſeris exciſi ad formam. *v*. inuerſi.
G Priapiſcus.
H Canaliculi excauati ab iteriori parte crurum.
I Quadrata teſtudo.
K Spatha.
L Cubiti.
M Prior pars teſtudinis p̃-uio foramine pertuſa.
N Radix.
O Fibula demiſſa per radi cem.
P Capitulum ſpathæ cu-neati axis modo.
Q Extremitas ſpathæ in quadratam figurã per/forata.
R Foramina quatuor te-ſtudinis.
S Duplex trochlea indita in cauum ſuperioris tranſuerſarij.
T Caua duo quadrata ſu-perioris tranſuerſarij, in quæ demittuntur cubiti.
V Imæ partes cubitorum quadratæ.
X Superiores cubitorum partes rotundæ, quæ alæ dicuntur.
Y Axis in alas cubitorum demiſſus.
Z Fibulæ demiſſæ in alas perforatas, quę axem immobilẽ ſeruent.
a Alia duo crura adiun-cta.
b Funis duplex.
c Alius axis, qui in cru-ribus continetur.
d Vectes, quibus conuer titur axis.
e Binę trochleę ad baſim.
f Binæ trochleæ ad ſum ma crura.
g Cuneus.

B

FABRI 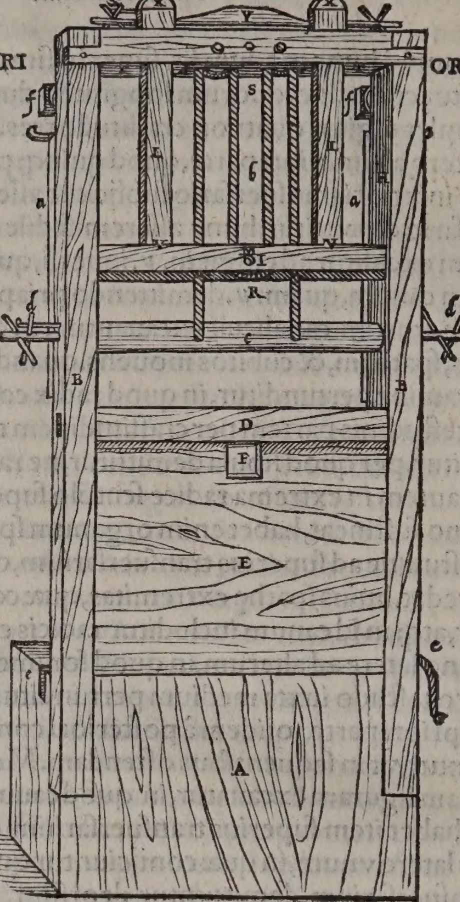 ORGANVM

F

FABRI ORGANVM

G

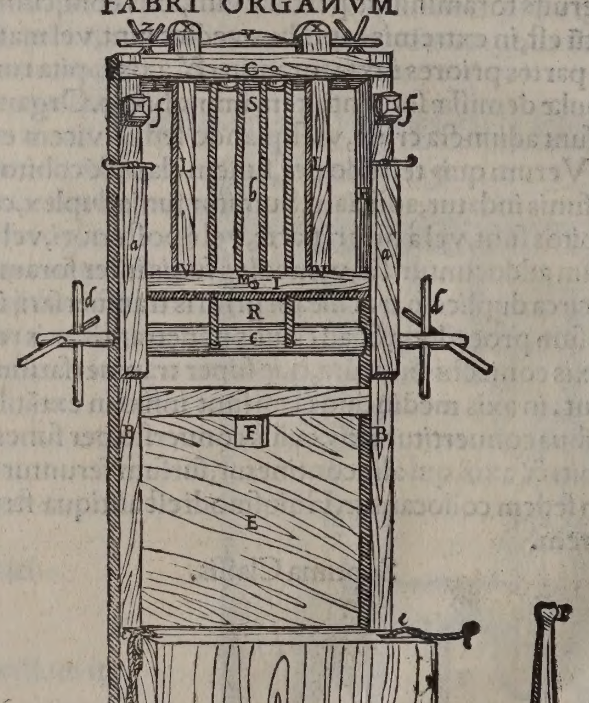

H

De motu

A *De motu organi.* XXVIII.

CVm erecta organa cōparentur ad reponendū humeri caput excitando, & alijs quoq; modis idonea sint, de humeri capite restituēdo tractare cōstitui. ordiar aūt ab eo casu, sub quo in alam prolabit. Verum, vt organi motū perfectū habeamus, quaternæ trochleæ organo adijcient, binæ ab inferiori parte, qua basis sursum spectat, totidem à superiori ad summa crura. vbi ergo luxatū restituere volumus, cuneata pars axis primū lana vel linteo circūdetur, subselliūq; iuxta organum ponatur, super quod homo ascendat, deinceps vinciantur crura quidem habena inter se, sed integrum brachium extentum, ad latus. in foramina autem alarum, indantur fibulæ, vt axis seruetur immobilis, vsq; dum eo moto opus erit. His ita constitutis brachium super axem imponatur, atq;, vbi cuneata pars axis in alam coniecta sit, laqueus Charchesius, vel alius æqualiter extendens humero inijciatur, eiusq; capita deorsum adducta, ad clauum eius axis, qui cruribus annectitur, alligentur, fune non amplius indito, quemadmodum in organi fabricatione retulimus, axis conuersio directa ductione ab inferiori parte extendet. id quod etiam, alio intercedēte motu, ad hunc modum fit. Laquei capita primo per inferiores trochleas traducuntur, inde sursum data ad clauos axis alligant, vt hic versatus propositā intentionē moliat. Idem
B quoq; efficit duplici contrario motu interiecto, laquei enim capita per inferiores trochleas traiecta ad superiores ferunt, inde ad axis clauos vinciunt, vt duplici contrario motu interiecto ab inferiori parte extendant. Tales sunt modi, quibus ab inferiori parte intendimus. Si quis autem à superiori intendere voluerit, fune in testudinē coniecto, veluti in organi structura posuimus, laquei capita deorsum adducat, & tanquam retinacula ad aliquid imobile deuinciat: post hæc axem conuertat. quo conuerso testudo alio motu intercedente, per funem elata à superiori parte intendet. Ex his quoq; ille modus comprehenditur, qui in diuersa extendit, hic non amplius requirit, vt capita retinacula sint, sed ab inferiori parte ad axis clauos vinciant, vel per se vel alio motu intercedente, vt per vnū machinationis motum, propositus extendendi modus adhibeatur. Seruetur aūt in intendendo axis imobilis, quemadmodū declaraui mus. Postq̃ abunde intenderimus, fibulæ, quę
C moueri illum non patiebant, recipiendę sunt, atq; ipse per vectes vel manubriola ductaria conuertendus, vt cuneo aliqua ex parte inclinato, extrahendo impellamus, sicut in alijs organis ostendimus: post hæc dum restituimus humero deorsum intēto, minister à posteriori parte assistens, manus det ad ceruices hominis, vt corpus versus pedum regionem cogat in contrariam partē. Verum, vbi restituimus, ministro id pręstante, quod ostendimus, subsellium pedibus hominis subiectum subtrahatur, vt ipse suspendatur ab organo, tum (vt alibi dictum est) eodem momento, quo ab inferiori parte extēdimus, atq; excitamus, per cuneum extrahendo impellemus, deinde inten
D tione remissa sursum cogemus, vtraq; manu membro comprehenso, &, vt in suum locum recondatur, elato. Hac igitur ratione humeri caput in alam prolapsum restituitur.

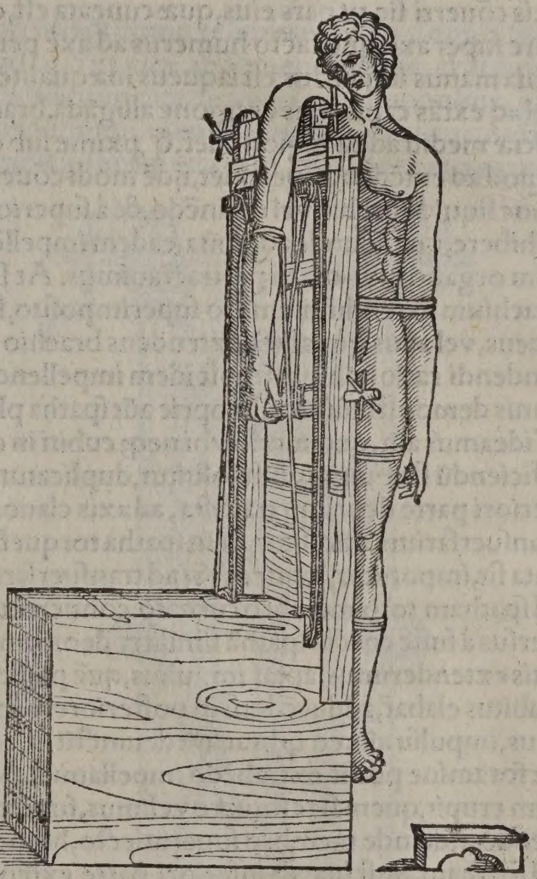

Verū si in priorē partē aut posteriorem veniat, vertere sic axē oportet, vt quod ex eo cuneatū est, deorsum spectet, sursum, quod æquū est. hoc siquidē nūc aptat ad reponendū humeri caput, quod in ꝑpositas partes eruperit. Eo facto homo sup subselliū, quod iuxta sit, ascendēs brachiū superponat sic, vt axi insidat: deinde humero inijciat laqueus æqualiter extendēs, cuius capita deorsum ad axem alligentur: eædemq; intendendi rationes adhibeantur, quæ traditæ sunt, vbi in alam excidit. Neruis abunde diductis impulsus conuenit, quem in aliorum organorum motione monstrauimus.

Sed si neq; cubiti sint, neq; axis in alas cōiectus, humeri caput in alā ꝑlapsum ita restituitur. agitat spatha sic, vt capitulū eius, perinde atq; cuneata pars axis superius trāsuersariū excedat, tū duplex habena media inter spatham & trāsuersariū datur, cuius capita ab exteriori parte pendēt. In restituēdo aūt, æger ad organū assistēs, brachiū super trāsuersariū imponit sic, vt spatha in alā indat, post hæc Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens humero inijcit: cuius capita

deorsum demissa ad trãsuersariũ vt retinacula deligant̃: fune ad testudinẽ dato axis cõuersus testudinẽ, cumq; ea spathã attollẽs à superiori parte extẽdit. Aptat̃ itẽ ille extendẽdi modus, qui in [E] diuersa ducit. laquei capita mutata ad axẽ alligant̃, tunc siquidẽ cõuersus axis in diuersa diducet. postquam satis extenderimus, duplicis habenæ capita continenda sunt, & per hãc ipsa spatha, vt per spatham extrahendo impellamus. Quo facto intentio remittenda est, mẽbrumq; sursum adducendum, vt quamcelerrime in suum locum articulus collocetur. At si organum non spatham habeat, non cubitos, non axem illis contentum, humeri caput in alam veniẽs per cuneum sic reponi debet. cuneus, in quem funes coniecti sint, superiori transuersario insidat, & per funes ad ipsum vinciatur, deinceps æger brachium superimponat, cuneusq; in alam conijciatur, quo cõiecto laqueus Charchesius humero circũligetur, eiusq; capita deorsum demissa dentur ad axẽ, qui cruribus continetur, vt axis versatio ab inferiori parte extendat. At vbi satis intenderit, impellere oportet, velut in alijs organis demonstrauimus, aut extrahendo, aut sursum cõpellendo, qui modi, cum ab inferiori parte extendimus, potissimum ad rem pertinent. Placuit alijs per testudinem ita reponere. funem primo resoluunt, ipsumq; duplicãt, cuius duplicati capita per duo testudinis foramina traijciunt, à superiori parte deorsum, & ad inferioris axis clauos alligant. attollunt itaq; testudinem prope superius transuersarium, tuncq; restituendum brachium superinijciunt, [F] cuneumq; in alam demittunt, post hæc brachium per palmam iuncturam ad testudinẽ vinciunt. his ita constitutis, inferior axis conuertitur, testudoq; à subiecto fune deorsum versus attracta ab inferiori parte ducit. quo pacto intentio quidem ab inferiori parte adhibetur, sed humero ad testudinem alligato prohibetur conueniens impulsus.

Cubito in illas tres partes elapso, vbi brachium curuatur, interiorem inquam, exteriorem, & posteriorem, iuxta organum ab omni parte præparatum stare æger super subsellium debet, atq; axis cõuerti sic, vt pars eius, quæ cuneata est, deorsum spectet, sursum, quę ęqua, dehinc brachiũ dare super axẽ. quo facto humerus ad axẽ per palmã iuncturã deligãdus est: brachio vero in vicinia manus inijciẽdus est laqueus inæqualiter extẽdẽs, eiusq; capita sursum adducẽda, & ad alã, vel ad extãs caput axis è regione alligãda. brachio sic ad rectũ angulum figurato, habenę vel latę fasciæ mediũ ad eã regionẽ det̃, q̃ ꝓxime sub cubito est, cuius capita deorsum ad axẽ porrigant̃. Quod ad extẽdendũ pertinet, ijdẽ modi cõueniunt, quos, vbi humeri caput restituit̃, ostẽdimus, nunc siquidẽ licebit, vel cõtinẽdo, & à superiori parte extendendo, vel in diuersa ducendo vim adhibere, qua abunde adhibita, eadem impellẽdi ratio accõmodatur, quæ tradita est, vbi de aliorum organorum motu pertractauimus. At si cubitus in priorem partem moueat̃, in quo casu [G] brachium extendit̃, membro superimposito, humerus ad axem deligetur, tunc Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens brachio inijciat̃, eiusq; capita deorsum ferant̃, eadem intendendi ratio adhibeat̃: post idem impellendi modus expeditissimus, quem in tractandis organis demonstrauimus. Proprie aũt spatha plurimum videt̃ ad cubitum restituẽdum pertinere. Videamus aũt, quo modo vbi neq; cubiti in organo sint, neq; axis in alis contineatur, opus hoc efficiendũ sit. Funis igit̃ resoluitur, duplicaturq;, & eius capita per duo foramina testudinis à superiori parte deorsum traiecta, ad axis clauos alligant̃. testudo aũt, cum spatha prope superius transuersarium attollitur, dein spatha torquet̃, & brachium super transuersarium, cui lana circũdata sit, imponitur, humerusq; ad transuersarium per palmam iũcturam alligat̃, brachium vero ad spatham toto membro curuato. conuertitur igit̃ axis cruribus contentus, testudoq; deorsum versus à fune coacta spathã similiter deorsum adducit, sicq; ab inferiori parte intẽdimus. At, vbi satis extenderimus, aptat̃ impulsus, quẽ paulo supra posuimus, si in exteriorẽ vel interiorẽ partẽ cubitus elabat̃, adducẽdo: si in posteriorem, extrahẽdo. Porrò ab iferiori parte extẽdere possumus, impulsu aũt, eo ꝙ brachiũ deuinctũ sit, ad spathã extrinsecus ꝓhibemur, nisi cũ radix euelli ex foramine possit, extrahẽdo impellamus, Magis aũt accõmodatur spatha, vbi cubitus in prio- [H] rem erupit, quem si restituere velimus, funem demittere similiter oportet, sinereq; vt spatha dependeat, deinde membro superiniecto, humerum ad transuersarium deuincire, brachium vero ad spatham, post hęc ab inferiori parte extendere, vi, quantum res postulat, adhibita impellere, ante quidem premendo, tum circumducendo, spatha cum brachio torta curuataq; premendi causa. hactenus de cubito luxato.

Ex Ruffo scamnum Hippocratis. XXIX.

HIppocrates maxime admiratiõe dignus multis in locis suũ organũ ξύλον appellauit in quibusdam etiã σχεδίαν: recẽtiores id βάθρον, id est scamnum, dixerũt, eoq; affixis cruribus & pro organo & pro scamno vsi sunt. struitur aũt sic. Parat̃ lignũ sex cubitos longũ, latũ duos, nouẽ digitorũ crassitudine, resupinaturq;, & quatuor alia ligna pedẽ longa extremis partibus rotunda, duo scilicet & duo cum eius extremis iunguntur, huiusmodi ligna, quæ φλιαὶ ab Hippocrate vocantur, in latitudine peruijs foraminibus pertunduntur, quibus continentur penetrãtes axes in medio clauos habentes, & in extantibus capitibus manubriola ductaria ad conuertendum. totum lignum in medio vsq; ad alteram partem quatuor digitorum spacio iniecto caua habet, quorum altitudo pariter & latitudo treis digitos æquet. caua hæc Hippocrates καπέτους nuncupauit.

A pauit. Medium præterea lignũ alte i quadratã figurã excauat̃, quo scalmus ĩmittit̃, qui priapiscus vocat̃. Alias itẽ habet φλιὰς i medio ad siĩitudinẽ literę. π, nõiutiĩr adiectas. Structura igitur Pasicrate auctore huiusmodi est, cui deinceps subdã, qua rõne moueat̃ scamnũ Hippocratis, qd', vbi vetustã structurã habeat,
B hoïe iacẽte, ad luxata oia restituẽda idoneũ est, vt dũ singula exequar, declarabo.

Scamnum Hippocratis.

A· LIGNV̄ QVADRANGVLV̄ SEX CVBITOR, LATITVDINE BICVBITALI. CRASSITVDINE DODRANTALI.
B· POSTES BREVES AXES HABENTES.
C· FOSSVLÆ.
D· LIGNV̄ TERES IN MEDIO CAVO INFIXVM.

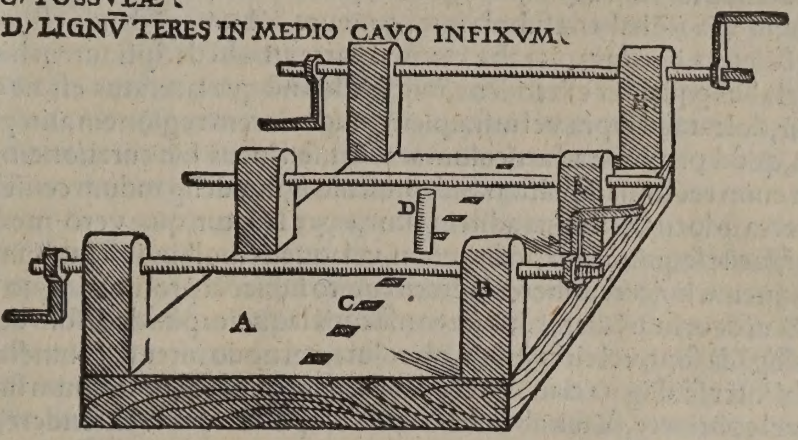

E· POSTES PEDALES LIGNVM TRANSVERSV̄ TAQVÃ SCALÆ GRADVM CONTINENT.

De maxilla restituenda. X X X.

MAxilla excidente, siue ab altera parte, siue ab vtraq; homo resupinatur sic, vt caput iuxta axem, q ab eius parte est, collocet̃, brachijs ad pectus, atq; abdomen alligatis, cruribusq; inter se, & omnibus ad scamnum organum deuinctis. tum capiti ea iunctura imponitur, quæ lepus auritus dicitur, eiusq; sinus ad ea ligna, quæ proximum axem sustinent, vt retinacula sint, deligantur: media habena in os inditur, quãtum potest intima, iuxta eam regionem, qua maxilla cum malis cõmittitur, inter dentes maxillares, eiusq; capita deorsum demissa ad axem, qui à pedibus est, alligant̃, aliaq; habena media men
C tum complectitur, & in vtranq; partem vltra caput adducta ad axem, qui super ipsum est, diducendi causa deuincitur. his ita constitutis, inferior axis torquetur, vt continendo, & ab inferiori parte extendendo vis adhibeat̃. Postq̃ intenderis, quãtum res postulat, ad eos impellendi modos venies, quos in opere de articulis exposuimus. Si maxilla qdem ab vna parte exciderit, tria efficies, adduces, premes, & sursum cõpelles: sin ab vtraq; extrema mota fuerint, premere conueniet, & sursum compellere. hęc de maxilla, nunc venio ad humeri caput.

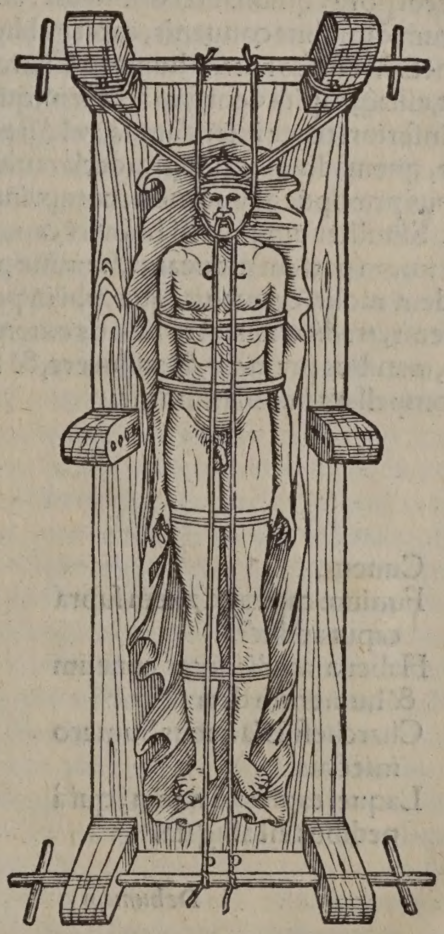

A Iunctura lepus auritus.
B Sinus leporis deligati ad ea ligna, quæ sustinent axem proximum, vt retinacula sint.
D C Habena, quæ media in os inditur.
D Capita habenæ alligata ad axem, qui à pedibus est.
E Alia habena, quæ media mentum cõplectitur.
F Habenę alterius capita diducendi causa ad axem deuincta.

De humeri capite in alam prolapso. X X X I.

VBicunq; humeri caput restituimus, si in alam vel in priorem partem venerit, resupinare hominem debemus: si in posteriorem, pronum collocare. vbi ergo in alam prolapsum restituimus, cuneus eò immittendus est, sic, vt qua capitulum assurgit rotũdum ac leniter cauum,

in priorem partem spectet, qua equus est, in posteriorem. expedit autem cuneum vt mollior sit, E
linteo vel lana inuoluere. omne enim lignũ (auctore Hippocrate) durum est & tactu lædit, atq;
hac de causa potissimũ lana circũdatur. adde, ꝙ hæc sudorem absorbet, qui in ala orit̃ & ob curationis metũ, & ob calorem eius partis naturalem, qui ad diducendum confert: & ꝙ cuneum labi nõ patit̃. deinde funium capita, hæc qdem à priori parte, illa verò à posteriori super caput ad axẽ adducẽda, media itẽ habena sub ala inter cuneum & humerũ danda est, vel (vt alijs placuit) inter cuneum & latera, eiusq; capita ab exteriori parte attrahẽda. Ipsi autem humero Charchesius laqueus, vel alius ęqualiter extendens, inijciendus nõ qua laceratus est, ne cum neruosus sit, si adstringatur, doleat: sed supra vel infra. pleriq; superiorem regionem anteponunt tanquam magis idoneam, quòd proxime ad articulum accedat, sed locus hic curationem minus accommodatur, prohibet enim rectum impulsum. Sub musculo igitur deligandum censemus, & ob hãc causam, & propterea ꝙ locus, qui iuxta adstringitur, ægre laxatur, quæ vero mediocri interiecto spacio attrahunt̃, facile sequũtur. Expedit autem, vt laqueus mollius insidat, humerum lana obuoluere, deinde laqueum inijcere: tubercula enim cubito subiecta prohibent, quo minus laqueus sub extendentiũ vi deorsum labatur. his ita constitutis laquei capita deorsum demissa è regione ad axis clauum alligãda sunt, vel circa ipsum obuoluta, vel nodo inter se deuincta. magis aũt ad rem pertinent, vbi inter se alligata clauo circũponũtur, tunc siquidẽ opus suum firmius præstant. necesse autẽ est, vel continere, & seu ab inferiori, seu à superiori parte extendere, vel per organi axes in F
diuersa contendere. Abunde vi adhibita, primum conuenit impellere, per duplicem habenã extrahendo: & eodem, quo extrahimus, momento cubitum altera manu ab exteriori parte in interiorem agere, intentione adhuc manẽte: tum hac remissa laxataq; manibus sursum compellere. At si caput humeri in priorem partem moueatur, hominem supinum collocamus: pronum, si in posteriorem. cuneoq; omisso, medium duplicatæ habenæ lana inuolutum sub alam demittimus, capitaq; eius supra caput adducimus, non è regione humeri vitiati, sed versus contrariam partẽ, homine resupinato, si in priorem partem articulus exciderit. Quæsita autem causa est, quamobrem id fiat. Pasicrates quidem id propterea fieri dixit, ne humerus detineatur habena è regione sursum versus attracta: recentiores non ea de causa, capita oblique ducenda esse dixerunt, sed, ne corpora, quibus ala continetur, compressa lati scapularum ossis sinum impleant: nobis vero cum omnibus conuenit, capita oblique danda esse ad contrariæ partis ligna, quibus axis continetur. Rursus autem humero Charchesius laqueus inijciatur, vel alius, qui æqualiter extendat, eiusq; capita deorsum ad axem, qui à pedibus est, demittantur, vt vel retinaculis adhibitis ab inferiori parte intendamus, vel (si placeat) in diuersa contendamus. Conuenit autem im- G
pulsus, quemadmodum supra declarauimus manibus præcipue adducendo, comprimendoq;. Similiter autem vbi humeri caput in posteriorem partem moueatur, homine prono eadem moliri conuenit, quæ, vbi in priorem venit, tradita sunt. At vbi satis extenderimus, manibus premere, & adducere, & sursum compellere necessarium est.

A Cuneus.
B Funium capita ad axem supra caput adducta.
C Habena media inter cuneum & humerum data
D Charchesius laqueus humero iniectus.
E Laquei capita ad axem, qui à pedibus est alligata.

H

De humero

A *De humero luxato comminutoq;.* XXXII.

NOnnunquam accidit, vt prolapso humero fractura quoq; adijciatur membro medio comminuto, in quo casu recondere articulum oportet, & fracturam componere. quod ad reponendum pertinet, retinaculo vti expedit, & à superiori parte extēdere: quod ad fracturam, similiter vti retinaculo, & ab inferiori parte attrahere. sed ante restituere, qđ prolapsum est, oportet: deinde, quod fractum. Ergo, vbi volumus, quod prolapsum est condere, cuneum in alam indimus, capitaq; funium super caput attrahimus, ac mediam habenam īter cuneum & humerum demittimus, cuius capita ab exteriori parte procedant. tum infra cuneum ac super fracturā charchesium laqueum inijcimus, eiusq; capita deorsum ad ligna, quæ axem sustinent, ad retinēdum, alligamus: sed funium capita ad axem, qui super caput est, vincimus, vt eo conuerso & contineamus, & à superiori parte extendamus. Neruis abunde intentis per conuenientem impulsum articulum restituimus. quo facto laquei capita super caput data, retinacula fiunt, & alter laqueus æqualiter extendens, cuiusmodi charchesius est, humero inijcitur, cuius capita demissa ad axem, qui à pedibus est, vinciuntur, vt & retinendo, & à superiori parte extendēdo vis adhibeatur. neque nunc est, quod timeamus, ne fractura ab inferiori parte attracta repositus articulus excidat.
B siquidem, cum à superiori parte tam à cuneo, quàm à superiori laqueo retineatur. Vi satis adhibita fracturam manibus componimus, quemadmodum sæpius indicauimus. Quòd si humeri caput in priorem vel posteriorem partem venerit, vbi restituitur, easdem animaduersiones desiderat. hactenus de humeri capite.

De cubito. XXXIII.

CVbito in illas tres partes elapso, in quas vbi venit, brachium curuum est, neq; extenditur, interiorem exteriorem & posteriorem, homo super organum resupinetur, quo commode figurato charchesius laqueus, vel alius æqualiter intendens humero circundetur, cuius capita, vt retinacula sint, sursum super caput vinciantur, brachio autem in vicinia manus laqueus inijciatur, qui inæqualiter extendat, puta Attollens, Chiastus, aut Nauticus, cuius capita sursum adducta ad ligna, quibus axis continetur, religentur, vtrunq; scilicet ad id, ad quod spectat è regione sic, vt cubitus cum humero ad rectum angulum figuretur. tum duplicatæ habenæ, seu latæ fasciæ medium ad brachium detur iuxta cubiti iuncturam, cuius capita ad axem: qui à pedibus est, vinciantur. Datis igitur capitibus laquei, ad superiora, duplicatæ habenę, ad inferiora, binisq; axibus vno super caput, altero iuxta pedes collocato, vim adhibebimus, vel continēdo, & à superiori, vel inferiori parte attrahendo, vel in diuersa ducendo: eaq; ratione impellemus, quæ reponen-
C do articulo idonea sit. vbi in interiorem vel exteriorem partem conuertatur, adducemus: vbi in posteriorem, extrahemus. Quòd si in priorem partem articulus elabatur, ī quo casu curuari extentum brachium nequit, homo supinus iaceat in vitiatam partem inclinatus, brachio super scānum extento charchesius laqueus humero inijciatur, cuius capita super caput procedant, extremo item brachio in vicinia manus alius detur laqueus, qui ęqualiter extendat, cuius capita deorsum attrahantur, item eadem vis adhibeatur, nempe retinaculis, & intentione à parte inferiori. Equidē satius duco in diuersa contendere, nā hoc ad articulū reponendū efficacius est, q̄ si ab inferiori parte solūmodo extendamus. oportet aūt, cū abūde extēderimus, ad cōmode impellendū transire, p̄mēdo nimirū & circūducēdo, premēdo quidē intentione adhuc manente, circūducendo, postquam remissa fuerit. Condito articulo, vt eius restituti certa indicia habeantur, experiri oportet naturales brachij actiones, flexum inquam & porrectionem, preterea situm in pronum habitum, ac supinum, quoniam, vbi huiusmodi actiones liberæ sint, perfecte restituti articuli fidem faciunt: possumus & conferētes cum altero cubito, num ex toto luxatum restituerimus, colligere. quo perfecte restituto brachium commode ad rectum angulum curuetur, contineaturq;
D in sequentem curationem. Duo igitur brachij ossa, vbi suo loco mota sunt, his modis reuertunt. sed potest seorsum vtrūq; etiam offendi, cum cubitus erūpat, radius diducatur, quod nunc quoq; explicabo. Læditur per se cubitus radio inuiolato: dehiscit seorsum radius, cubito in sua sede manente. vtrūlibet horum ossium lædatur, vbi per hoc organū restituitur, humerus iniecto laqueo ad ligna, quæ axem super caput continēt, alligatur, extremoq; brachio rursus laqueus circumdatur, qui inæqualiter extendat, sicut Attollens, aut Nauticus, cuius capita deorsum demissa intendendi causa ad axis clauos vinciuntur. In circumdando laqueo, qui inæqualiter extendit, id obseruatur, vt sinus super eam partem, quæ reponitur, capita super contrariam collocentur, siquidem laquei inæqualiter extendentes proprie illas partes magis cogunt, quibus eorum capita insidēt, minus vero contrarias. Ergo, cum brachium duobus ossibus contineatur, vbi alterum suo loco motum reponitur, cogere id potissimum expedit, & alterum, si fieri potest, non vrgere. Intētione abunde adhibita, illi conueniunt impellendi modi, quos luxati genus postulat, siquidem cubitus in interiorem partem venerit, vtriusque manus digiti inter se iuncti ab exteriori parte radij eminentiam cubiti cōplectuntur, prominentioresq; palmarū partes à latere dantur, vt his impellentibus quasi adducendo, os in suam sedē collocet. At si cubitus ad posteriora radij proruperit, brachio aliquātisper curuato, eodē momēto, quo ab inferiori parte extēdimus, prominētiori pal

mæ

mæ parte premere debemus, vt os in ſuã ſedem reponatur. hæc enĩ premendi ratio ad reſtituen B
dum proprie aptatur. At, vbi radius in priorẽ partem recedat, extento brachio perinde agere conuenit, quaſi vtrunq; in eandem partem exceſſerit, adhibenda itaq; vis eſt, & continendo, et ab inferiori parte extendendo, quo abũde facto duplex impulſus accommodatur, & qui premit, & qui circumducit, qui premit intentione manente, hac remiſſa, qui circumducit, vt oſtẽſum iam eſt. Commune eſt vtriuſq;, vbi reſtituta fuerint, ſpectare , an brachium ſuo munere ſine impedimento fungatur, curuetur nimirũ, & extendatur, & ſupinum, pronumq; figuretur, quæ actiones, ſi liberæ ſint, ex toto reſtitutum eſſe teſtãtur. quo facto brachium, in ſequentẽ curationem ad rectum angulum collocetur. F

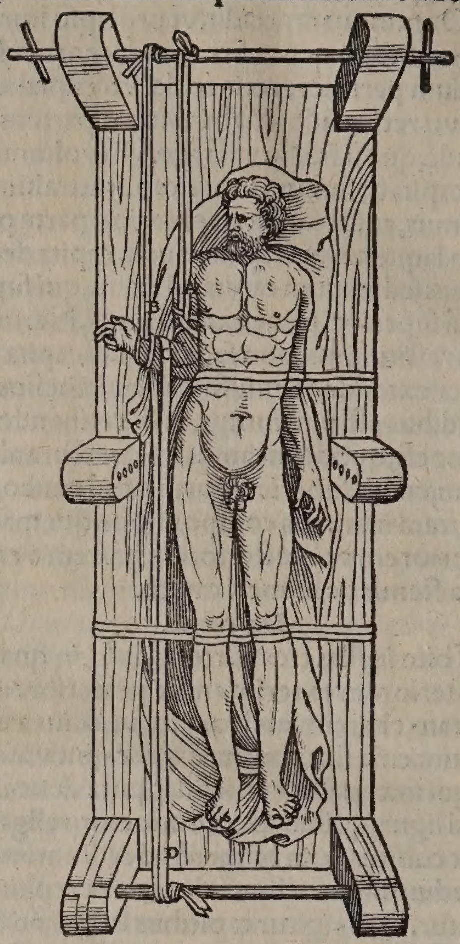

A Charcheſius laqueus humero iniectus, cuius capita ſurſum, vt retinacula ſint, adducantur.

B Attollens laqueus in vicinia manus, cuius capita ad ligna, quibus cõtinetur axis, religantur.

C Medium duplicatæ habenæ ad brachium datæ.

D Capita duplicatę habenę religata ad axẽ, qui à pedibus eſt.

De manu. XXXIIII. G

MAnus in quatuor partes prolabitur, in interiorem, exteriorem, priorem, & poſteriorem. Oportet, ſi in ĩteriorem partem veniat, ſupinam collocare, ſuper ſcamnum homine ſimiliter reſupinato, pronam, ſi in reliquas tres partes elabatur : deinde Charcheſium laqueum vel alium æqualiter extendentem brachio inijcere, & ſuper ſinum manus dare vectem trãſuerſum, vel ferramẽtum, quo adurimus, ad palmam ipſam deligare eo vinculo, quod{Ad extremas partes}inſcribitur: tum vectis vel ferramenti extremitatibus inijcere, vel medias habenas duplicatas, vel laqueorum inęqualiter extendentium ſinus, deorſumq; demittere, atq; alterum laqueum æqualiter extendentem brachio circumponere, eiusq; capita ſuper caput adducta, vt retinacula ſint, deuincire: quæ vero deorſum ferebantur capita extendendi cauſa ad axem, qui à pedibus ẽ, religare, vt eius conuerſione & contineamus, & ab inferiori parte extendamus. quam rem vbi ſatis pręſtitimus, conuenienter impellimus. Nunc autem maxime ad manum reſtituendam pertinet adhibito retinaculo, ab inferiori parte extendere: licebit præterea & ſurſum adducere, & in diuerſa contendere. Neruis abunde diductis impulſus neceſſarij ſunt, qui eam compellere in ſuũ locum poſſint. quod ſi in interiorem vel exteriorem partem exciderit, prominentiori parte palmæ, aut etiam calce ſuperdato preſſa oſſa coguntur, deinceps manus iuxta digitos huc atq; illuc agi- H
tur: ſin in priorem vel poſteriorem partem eruperit, vtiliter adducendo impellimus.

De ſpina luxata. XXXV.

HIppocratis organum luxatis omnibus reſtituendis accõmodatur, ſed præcipue ſpinæ, quę, vbi gibba facta eſt, tunc maxime curari poſſe cenſetur, cum recens ex ictu vitium eſt. collocatur igitur homo pronus ſuper ſcamnum, vt laquei capita è regione ad axem ferantur : circumdantur ſpinæ laquei duo æqualiter extendentes, vnus ſupra gibbum locum, alter infra, aut quaterni ex ijs, qui inæqualiter extendunt, bini à ſuperiori parte, totidem ab inferiori inter ſe aduerſi inijciuntur, vt in opere de luxatis explicauimus. Vis neruis adhibetur potiſſimum ĩ diuerſa deducendo, interdum tamen continendo, & vel ab inferiori, vel à ſuperiori parte extẽdendo. Intẽtione abunde adhibita, ille impulſus, quo premimus, accommodatur. Hippocrates varios tradidit impellendi modos, & per prominentiorem palmæ partem, & per ſpatham premendo idoneam. Impulſus per huiuſmodi ſpatham illis reſtituendi modis annumeratur, qui facile comparãtur. extremitas enim ſpathæ in foſſam aliquam demittitur, vel in lignũ excauatũ. Nos, vt ſpathæ obex opponeretur, Hippocratis ſcamno. π. ferreũ adiecimus, quod & extrahi & infigi poſſet, et ſpathæ rñderet, ptuſumq; pluribus foraminibus eſſet, & in foramina crurũ organi demitteretur.

A vt. π. pro gibbi magnitudine accommodaretur, sparthaq; extrema in. π. coniecta, eius partem premendo accommodatam super gibbũ dantes premendo impulimus. Alij duplicatæ habenæ medium organo subijcientes eãdem spatham super locum iniectam premunt. Premendi modum in opere de articulis exquisitius indicauimus.

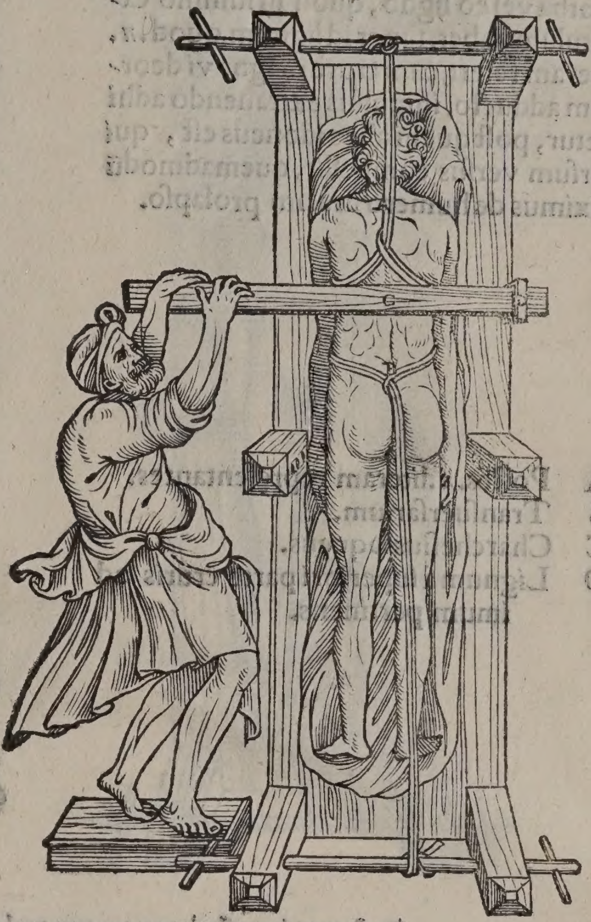

A Laqueus æqualiter extendens supra gibbum, cuius capita recta ad axem feruntur.
B Laqueus æqualiter extendens infra gibbum, cuius capita recta ad axem feruntur.
C Spatha.
D π. ferreum.

De femore. XXXVI.

FEmur in quatuor partes promouetur, in interiorem, exteriorem, priorem, & posteriorem: si in tres partes prolapsum est interiorem, exteriorem & priorem, crus extensum est, implicariq; non potest: si in posteriorem, curuum est, neque extenditur. Ergo, si in illas treis partes erumpat, in quas vbi venit, crus extensum est, resupinato homine medium duplicatæ habenæ lana inuolutum inter anum & naturale demittendum est, capitaq; eius super caput adducenda: vbi in alias partes venerit, nullo interposito discrimine inter anum & naturale dari habena debet: sed ea animaduersione, si in interiorem partem exciderit, vt ad integrum femur magis spectet, ne femoris caput, cum extẽditur, habena media detineatur, cuius capita vel ad axem alligentur, vbi in diuersa contendimus, vel ad ligna, quibus axis, qui à capite est, continetur. vbi & retinemus, & ab inferiori parte extendimus. Extremo autem femori prope genu Charchesius laqueus inijciatur, eiusq; capita deorsum demissa ad axis clauum vinciantur, vt eo conuerso, & contineamus, & ab inferiori parte adducamus. Neruis, quantum res exigit, intentis veniẽdum est ad impulsum.

De femore in interiorem partem prolapso. XXXVII.

PRoprie autem ad femur in iteriorem partem prolapsum excogitata sunt ligna ad similitudinem. π. à lignis, quibus axis continetur, non abhorrentia. Vbi ergo femur in interiorem partem erumpens restituitur, æger in integrum latus versus iaceat, euulsoq; priapisco integrum crus proposito ligno subijciatur, alligeturq; ad scamnum ita, vt immobile perseueret, eademq; ratione & brachia, & reliquum corpus. crus autem vitiatum detur super transuersarium lignorum, quæ. π. literam repræsentant, ita, vt transuersarium inter anum & naturale collocetur. sed extremo femori iuxta genu inijciatur laqueus, vel Charchesius, vel alius, qui æqualiter extendat, eiusq; capita ad inferiorem axem demittantur. Super ipsum vero lignum. π. literam repræsentans sub crure, quod restituitur, detur spatha, quæ premendo aptatur, vel lignum habens in summo capitulũ rotundũ ac leniter cauum, ab interiori parte à summo crure ad imum pertinens. Quo facto vbi restituere volumus, axis conuertitur, cuius conuersio ab inferiori parte extendit.

postquam

postquam nerui abunde extenti fuerint spatha vel eo ligno, quod in summo capitulum habet, super id lignum, quod .π. literam refert, cum crure magna vi deorsum adducto, impulsus extrahendo adhibetur, post quem alius idoneus est, qui sursum versus compellit, quemadmodũ diximus de humero in alam prolapso. B

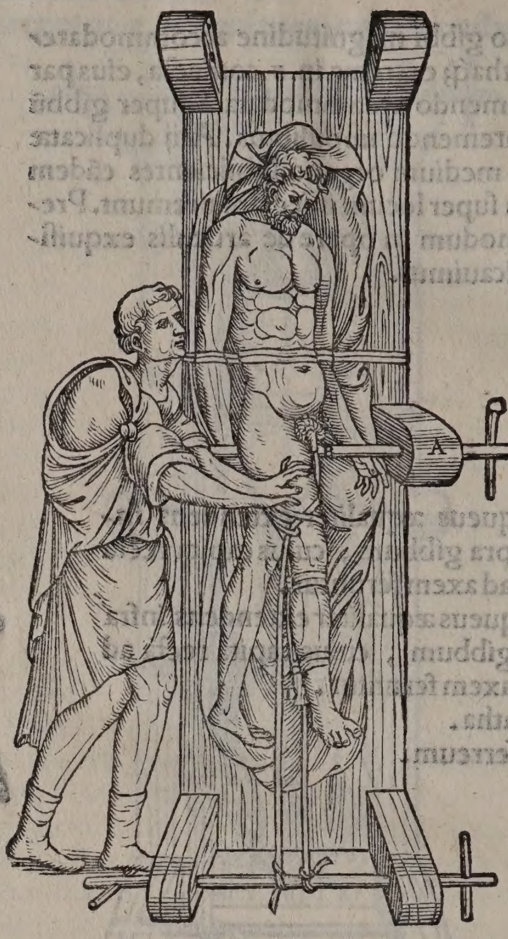

A Postes .π. literam repræsentantes.
B Transuersarium.
C Charchesius laqueus.
D Lignum à superiori parte cruris ad imum pertinens. F

De femore in posteriorem partem prolapso. XXXVIII.

VErum, si femur in posteriorem partem elabatur, neq; pronum, neque supinum hominem collocamus, sed sedentem, magis autem in integram coxam inclinatum. Homine ita figurato, duas prehendere habenas oportet, earumq; vnam simplicem extendere, atque alteram duplicem demittere in mediam simplicem, & simplici quidem hominem cingere, duplicem à superiori parte deorsum demittere, ab ea regione, quæ vmbilico proxime subijcitur, ad eam, quæ inter anum & naturale est, & per anum sursum adducere, vt quatuor habenæ capita à posteriori parte ad retinendum vinciantur. Retinaculis datis lata pars spathæ, quæ premendo accommodatur, coxæ supponatur, imoq; femori iuxta genu laqueus inijciatur, qui æqualiter extendat, cuius capita ad inferiorem axem demittantur, vt eo conuerso, & contineamus, & ab inferiori parte intendamus. Intentione satis adhibita, dum adhuc intendimus, caput femoris per spatham in exteriora propellatur, apertaq; manu ęger resupinetur, per hanc enim vim femur in suum locum compelletur. Repositi autem indicium erit, comparatio cum altero crure, & liberæ ipsius actiones. nam, si citra impedimentum complicari & extendi potest, ex toto intus esse conijciendum est. G

De genu. XXXIX. H

GEnu in tres partes prolabitur, interiorem, exteriorem, & posteriorem in omnibus his casibus, crus extensum est, & minime complicatur. Oportet, si in exteriorem partem prociderit, hominem extento crure super scamnum collocare: tum duos laqueos æqualiter extendentes, cruri inijcere: alterum à superiori parte super femur, alterum infra genu: dein capita superioris super caput adducere, inferioris ad axem: neruosq; intendere, quemadmodum in reliquis articulis dictum est, siue retinaculis vsi ab inferiori vel superiori parte intendamus, siue in diuersa diducamus. Neruis abunde diductis, si in latus ab interiori vel exteriori parte motum fuerit, ille impellendi modus conuenit, qui adducit: si in posteriorẽ, & ille qui premit, & ille qui circũducit, quos impellendi modos, cum similes illis sint, qui ad cubitum traduntur, commode in hunc locum transferuntur.

De talo. XL.

TAlus modo in interiorem partem procidit, interdum in posteriorem quoq; conuertitur, in quas partes vbi venerit, ęque resupinare hominẽ conuenit crure extento: ac cruri Charchesium

A chesium laqueum æqualiter extendentem circumponere, eiusq; capita à posteriori parte ad axem, qui supra caput est, adducere: talo autem draconem vel sandaliũ laqueũ iniĳcere, eiusq; capita ad inferiorem axem alligare, tuncq; mẽbrum vel in diuersa diducere, vel continere, & ab inferiori parte extendere. Neruis quantum res postulat diductis conuenienter impellere, vbi in interiorem vel exteriorem partem eruperit, retro cogendo, vbi ĩ posteriorem, extrahendo, nunc siquidem ob eum habitum impulsus extrahendo aptatur. De modis autem impellendi diligentius tractabimus in opere de luxatis.

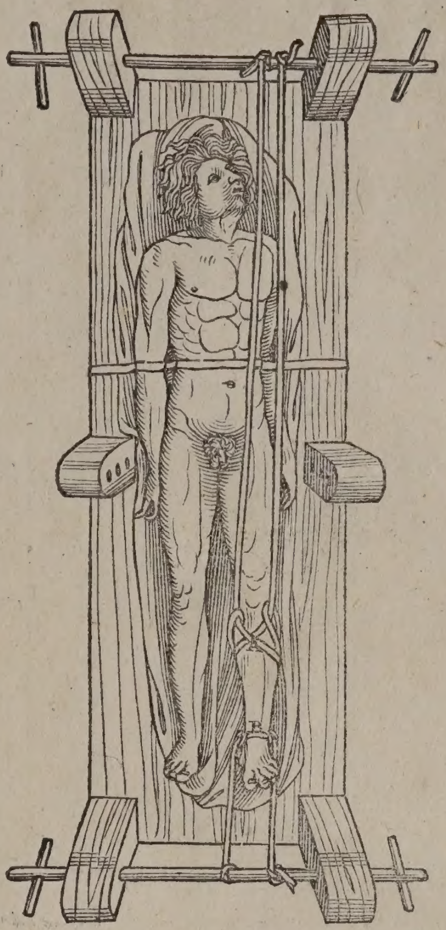

A Charchesius laqueus.
B Sandalius laqueus.

SEPTIMAE CLASSIS.
FINIS.

aaaaaaa. bbbbbbb. ccccccc. ddddddd. eeeeeee. fffffff. ggggggg. hhhhhhh. iiiiiii. kkkkkkk. lllllll. mmmmmmm. nnnnnnn. ooooooo. ppppppp. qqqqqqq. rrrrrrr. sssssss. ttttttt. vvvvvvv. xxxxxxx. yyyyyyy. zzzzzzz. AAAAAAA. BBBBBBB. CCCCCCC. DDDDDDD. EEEEEEE. FFFFFFF. GGGGGGG. HHHHHHH. IIIIIII. KKKKKKK. LLLLLLL. MMMMMMM. NNNNNNN. OOOOOOO. PPPPPPP. QQQQQQQ. RRRRRRR. SSSSSSS.

Oẽs sunt quaterniões, præter AAAAAAA. BBBBBBB. SSSSSSS. Terniones.

VENETIIS APVD HAEREDES LVCAE ANTONII IVNTAE FLORENTINI.